BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
69
4 G
37

69.4.G.37

Diui Alberti Magni

Ratiſpon̄. Epiſcopi ſūmi peripathetici due par-
tes ſūme. quarum prima de quatuor coeque-
uis. ſecunda de homine inſcribitur: vna
cum pulcherrimis additionibus edi-
tis ab Excellente artiuꝫ ⁊ medici-
ne doctore Marco Antonio Zi-
mara ſanctipetrinate nuper-
rime caſtigate ac pri-
ſtine integritati
reſtitute.

BIBL. S. E. C. COLL. ROM. SOC. IESV IHS

4

 69. 4. 9. 37

Incipit Tabula articulorum de quatuor coequeuis.

Queſtio prima de creatione.

An creatio ſit. char. 1
2 Quid ſit creatio. 1
3 Cuius ſit proprius actus creare. 1
4 Utrum actus creandi ſit communicabilis alicui creature. 1
5 Utrum creatio ſit opus nature vel voluntatis. 2
6 Utrum ſit actus ſeparatus ab opere nature et propoſit. 2
7 Utrum actus creationis plus ſit oſtenſiuus potentie vel ſapientie vel bonitatis. 2
8 Utrum ſit naturalis vel miraculoſus. 2

Queſtio ſecunda de quatuor coequeuis ſingulis. Et primo de materia.

1 An materia ſit. 2
2 Quid ſit materia. 3
3 Utrum materia ſit creata vel non. 4
4 Utrum materia ſit ſimplex an compoſita. 4
5 Utrum omnium creaturarum ſit materia vna. 4
6 Utrum omnium compoſitorum ſit materia vna. 5
7 Utrum omnium ingenerabilium et incorruptibilium ſit materia vna. 5
8 Utrum omnium generabilium et corruptibilium ſit materia vna. 5

Queſtio tertia de eternitate euo et tempore quod eſt ſecundum coequeuum.

1 An ſit eternitas. 5
2 Quid ſit eternitas ſecundum diffinitiones et diuerſis eius diffinitionibus. 5
3 Utrum eternitas nihil aliud ſit quam eſſentia diuina. 7
4 Que ſint in eternitate et que ſint eterna. 7
5 De nunc et quando eternitatis. 8
6 De euo quid ſit ſecundum rem et eſſe ſuum. 8
7 Que ſint euiterna et que eſt ratio quod ipſum incepit in tempore et non ante tempus. 8
8 Utrum euum ſit in vno principaliter ſicut eternitas et tempus. 9
9 De nunc et quando eui in quo differat nunc eui ab euo. 9
10 De tempore an ſit a natura an in anima tantum. 9
11 Quid ſit tempus. 10
12 De ſubſtantia temporis que eſt nunc. Utrum ſit ſubſtantia temporis. et an ſit vnum vel plura. 10
13 Utrum tempus ſit cauſatum a motu vel non ſit ſine motu. 11
14 Quare tempus dicatur quantitas continua per ſe et non motus. 11
15 Qualiter tempus ſit vnum de coequeuis. 11
16 Qualiter tempus dicatur magis cauſa corruptionis quam generationis. 11
17 Qualiter tempus exiuerit in eſſe. 12
18 Quid ſit eſſe in tempore. 12
19 Utrum ſit vnum tempus vel plura. 12
20 De quando temporis quid ſit. 12
21 Utrum ipſum quando aliquid menſuret. 12
22 Utrum ſit vnum vel plura. 12
23 Utrum quando habeat contrarium. 12
24 Utrum a duobus temporibus poſſit cauſari vnum quando vel plura. 13
25 Utrum idem quando et idem nunc ſit horum trium ſupradictorum. ſcilicet eternitatis: eui: et temporis. 13
26 In quo conueniant et in quo differant iſta tria: et quare ſunt tantum tria: et penes quid accipiatur numerus ipſorum. 13
27 Qualiter verba que conſignificant differentias temporales dicantur de his tribus: et ſecundum quem modum vnum verbum magis proprie dicatur de aliquo iſtorum quam alio. char. 13
28 De ſignificationibus quorundam nominum que iſta exprimunt aliis vocabulis vt eſt perpetuum ſempiternum ſeculum et huiuſmodi. 13

Queſtio quarta de tertio coequeuo quod eſt celum empyreum et de aliis celis et etiam de ſtellis.

1 De natura corporis celeſtis. Utrum ipſum cum elementis ſit eiuſdem nature: vel ſit eſſentia diſtincta ab eſſentiis quatuor elementorum. 13
2 Utrum ipſum celum ſit generabile et corruptibile. 14
3 Utrum celum ſit ſimplex vel compoſitum. 14
4 Quid ſit celum ſecundum diffinitionem. 15
5 De partibus celi. Et primo de his que ſunt principia dimenſionis ſue in omnibus orbibus. Et primo de dextro et ſiniſtro que vt dicit philoſophus ſunt principia motus localis. 15
6 De ante et retro que ſecundum philoſophum ſunt principia motus alterationis quomodo ſit hoc. 16
7 De ſurſum et deorſum que vt dicit philoſophus ſunt principia longitudinis in celo. 16
8 De figura celi an ſit circularis. 16
9 De ſingulis celis: et primo de celo celorum quod eſt celum trinitatis: an ſit corpus. 16
10 Utrum celum trinitatis ſit idem quod deus. 17
11 Que ſunt contenta in celo trinitatis. 17
12 Secundum quem modum celum trinitatis eleuetur ſuper alios celos. 17
13 De celo empyreo an ſit corpus vel non. 17
14 An omnino ſit vniforme vel non. 17
15 An ſit mobile vel immobile. 17
16 De celo cryſtallino ſiue aqueo quid habeat pro materia et quid pro forma. 17
17 Utrum ſit mobile vel immobile. 18
18 Qua neceſſitate ponatur celum aqueum. 18
19 De firmamento et ſeptem ſpheris inferioribus quid ſcilicet ſit firmamentum et quare ſic appellatur. 18
20 De celis quos enumerat Rabanus an ſufficienter enumerat. 18
21 De ſtellis et primo de lumine et figura ſtellarum. 18
22 De motu earum. 19
23 De qualitatibus ſtellarum. 19
24 De motoribus. Utrum primus motor ſit deus. 19
25 Utrum motor ille qui eſt intra ſit anima celi vel natura alia. 20
26 De comparatione motoris primi ad motores inferiores. 21
27 De motibus ſuperiorum. an ſcilicet motus ſuperiorum ſit ſimplex. 21
28 Secundum quam rationem dicatur motus primus menſura aliorum. 21
29 De effectibus motus celi et ſtellarum in inferioribus. 21
30 De fine motus celi quis ſit. 21

Queſtio quinta de quarto coequeuo quod eſt angelica natura.

1 Utrum angelus ſit cognoſcibilis. 21
2 Utrum eodem intellectu cognoſcatur vniuerſale et particulare in angelo. 22
3 De diffinitione angeli quam ponit Damaſcenus. 22
4 De attributis angelice nature. Et primo de ſimplicitate eſſentie an angelus ſit ſimplex. 22
5 De modo ſimplicitatis angelice nature quis ſit. 23
6 De comparatione ſimplicitatis angeli ad ſimplicitatem dei et anime rationalis. 23
7 De ſecundo attributo. Et primo de ratione ipſa qualiter ſit angelis naturaliter inſita. 23
8 De actu rationis in angelis. 24

9 De memoria Utrum inſit angelis. char. 24
10 Scḋm quā proprietatem ⁊ actū inſit eis memoria. 24
11 De intelligentia angelorum ſm quas potentias intelli-gunt. vtrū.ſ.ſit in eis poſſibilis intellectus ⁊ agēs. 24
12 Utrū per aliq̄s ſpēs intelligant ⁊ q̄liſ que ſunt ille. 24
13 De diſtinctione viſionis matutine ⁊ veſpertine. Et primo de matutina que ſit illa. 25
14 De viſione ipſorum que dicitur veſpertina. 26
15 De comparatione harum viſionum adinuicem que dicatur melior. 26
16 De voliſtate angeli cuiuſmodi habeat voluntatem. 26
17 De actu voluntatis qui eſt diligere. Utrū.ſ.angelus ex ſolis naturalibus poſſit diligere deum propter ſe ⁊ ſuper omnia. 26
18 De his omnibus ſimul in quibus eſt 2^{m} attributum.ſ. verum ſint in his tribus ad imaginem dei. 27
19 De tertio attributo qḋ eſt poteſtas liberi arbitrij: an ſit in angelis liberum arbitrium. 27
20 Scḋm quē modum liber͞ arbitrium ſit in angelis. 27
21 De q̄rto attributo qḋ eſt diſcretio pſonalis qd diſcernat perſonas angelorum. 27
22 Scḋm quem modū differunt abinuicem perſone angelorum.ſ.numero genere vel ſpecie. 27
23 De predictis attributis in communi. Et de verbo qḋ dicitur in ſententijs. 27
24 De comparatione angeli ad aīam rōnalem. ⁊ primo de conuenientia eius ad animam rationalem. 28
25 De differentia angeli ⁊ anime rationalis. 28

¶ Queſtio ſexta de ſtatibus angelorum.

1 De ſtatu ante confirmationem an fuerint in gratia creati vel non. 28
2 Si fuerint in gratia creati q̄s fuit act^{9} illi^{9} grē. 28
3 De modo confirmationis eorum quomodo confirmabantur. 29
4 De ſtatu in confirmatione. Et primo de theophanijs et illuminationibus quibus angeli diſtinguuntur quid ſcilicet ſit theophania. 29
5 Unde theophania deſcendat in angelos. Utrum a deo tm̄ aut ab homine Chriſto. 29
6 De actibus omnium angelorum que ſunt purgare illuminare ⁊ perficere. vtrum iſti actus conueniant angelis inter ſe. 30
7 Scḋm quid conueniant illuminare purgare ⁊c̄. 30
8 Utrum conueniant eis ſm diſtinctionem hierarchiarū vel ordinum vel perſonarum. 31
9 Cui horum cōueniāt per prius ⁊ cui per poſterius. 31
10 Utrū angeli faciant in nobis intellectum diuinum. 31
11 Si faciant ſm quem modum faciant. 31
12 Per quē modum poſſunt nos perficere in affectu. 31

¶ Queſtio ſeptima de hierarchijs ⁊ ſingulis ordinibus angelorum.

1 Quid ſit hierarchia in communi. Et primo de prima diffinitione Dionyſij. 31
2 De ſcḋa diffinitione quā ponit Dionyſius. 32
3 De alia diffinitione que ponitur a quibuſdam. 32
4 De diuiſione hierarchie in cōmuni. 33
5 De diuiſione eius in ſpeciali cuius nature ſit diuiſio que habetur a beato Dionyſio. 33
6 De ſufficientia illius diuiſionis. 33
7 De ordine hierarchiaꝝ que eſt rō ordinis inter eas. 34
8 De ſingulis hierarchijs. Et primo de prima. Et primo de primo ordine.ſ.ſeraphin quid ſint. 34
9 De ꝓprietatib^{9} ſeraphin aſſignatis a btō Diony^{ſ}. 34
10 De cherubin quid ſint. 35
11 De ꝓprietatib^{9} cherubin enumeratis a Dionyſio. 35
12 De throno quid ſint. 36
13 De proprietatibus thronoꝝ ſm beatū Dio^{m}. char. 36
14 De his tribus ordinibus ſimul penes quid accipiantur ⁊ qualiter ordinentur. 36
15 De hierarchia horum trium quomodo ordines in hac hierarchia ſunt equiformes vt dicit Dionyſius ⁊ quomodo mouenſ circa deum ⁊ de motu circulari. 36
16 De media hierarchia. Et primo de primo ordine.ſ. de dominationibus quid ſint. 37
17 De proprietatibus diãtionū quas ponit Diony^{ſ9}. 37
18 De virtutibus quid ſint. 37
19 De ꝓprietatib^{9} virtutū quas tāgit Dionyſius. 38
20 De poteſtatib^{9} quid ſint ⁊ qḋ eſt officiū eorum. 38
21 De ꝓprietatibus poteſtatū quas ponit Dionyſiuſ. 38
22 De his tribus ordinibus in communi de numero ⁊ ordine ipſorum. 38
23 De hierarchia horum trium ordinū quis ſit eius act^{9} hierargicus. 39
24 De tertia hierarchia. Et primo de primo ordine ipſi^{9}.ſ. de principatibus quid ſint. 39
25 De ꝓprietatibus ꝓncipatuū quas ponit Diony^{9}. 39
26 De archangelis qḋ ſit officium eorum. 39
27 De ꝓprietatibus archangelorum ſm Dionyſium. 39
28 De angelis qḋ ſit officium eorum. 40
29 De ꝓprietatibus angeloꝝ quas videſ tāgere Diony^{9} mixtim cum proprietatibus archangelorum. 40
30 De his tribus ordinibus in communi. 40
31 De horum trium ordinum hierarchia quis ſit actus ꝓprius huius hierarchie. 40
32 Utrum ordines huius remanebunt poſt diē iudicij vel non. 40
33 Quare omnes celeſtes eſſentie dicantur angeli ⁊ virtutes. 40
34 De cōnexione ⁊ ſynagoga angelice diſpoſitionis. 41

¶ Queſtio octaua de virtute aſſiſtrice ⁊ miniſtratiua ⁊ cuſtodijs angelorum.

1 Quid ſit aſſiſtere. 41
2 Quid ſit opus aſſiſtentium. 41
3 De virtute miniſtratiua quis ſit primus ⁊ ꝓprius actus eius. 42
4 Utrum omnes miniſtrent ⁊ aſſiſtant. 42
5 De cuſtodia angeloꝝ que neceſſitas ſit vt cuſtodiāt. 42
6 De effectibus cuſtodiarum ipſorum angelorum qui et quot ſunt. 43
7 De modo cuſtodiendi. 43
8 Utrum omnis homo cuſtodiatur vel non. 43
9 Utrum ſemper cuſtodiant angeli vel aliquādo recedāt cuſtodiendo. 43
10 Utrum gaudium vel triſtitia accreſcat angelis ex cuſtodiendo. 44
11 Utrum accreſcat eis meritum et demeritum per cuſtodiam. 44
12 De contradictione. Et primo de cōtradictione que videtur eſſe inter bonos angelos in cuſtodiendo. 44
13 De contradictione que eſt inter bonos ⁊ malos. 44
14 De numero ⁊ nominibus cuſtodientium. 44

¶ Queſtio nona de motu ⁊ locutionib^{9} angelorum. Et formas ⁊ figuras corporum que aſſumunt.

1 Utrum angeli mouentur. 45
2 Si mouentur per quem modū mot^{9} mouenſ. 45
3 Utrū motus eorum ſit in tempore vel non. 46
4 De locutione angelorum an loquantur. 46
5 Quo ſermone loquantur. 47
6 De organis loquentium ⁊ audientium angeloꝝ. 47
7 Utrum omnes angeli omnibus loquantur vel quidam quibuſdam. 47

8 Utrum

8 Utrum omnia loquantur vel quedam tm̄. char. 48
9 Utrum eodem modo loquantur ad animas ⁊ ad ſeiuicem ⁊ ad deum. 48
10 De formis ⁊ figuris corpoꝛum eoꝛum. Et primo de cauſa apparitionis eoꝛum in corpoꝛe. 48
11 De ipſis corpoꝛibus aſſumptis vtrum aſſumentib⁹ vniantur. 48
12 De anagogicis ſignificationib⁹ formaꝝ corpoꝛaliū. 49
13 De humanis formibus proprietatibus quas ponit Dioniſius. 50
14 Quomodo proprietates membroꝛum hominis conueniant angelis ſm Dionyſium. 50
15 Quomodo venti nubes es electrū lapides ⁊ huiuſmodi conueniant eis ſm Dionyſium. 50
16 De furoꝛe ⁊ gaudio ⁊ huiuſmodi que ponit Dionyſius qualiter angelis conueniant. 51

Queſtio decima de ſtatu maloꝛum angeloꝛum ſcilicet de caſu oꝛdinibus ⁊ exercitio eoꝛum circa homines.

1 Trū ſuperioꝛes vel inferioꝛes fuerīt cadentes. 51
2 v Utrum vnus eoꝛum alijs ſuam voluntatē perſuaſerit aut quilibet ſua ꝓpria voluntate ceciderit. 51
3 Utrum caſum ſuum preſcire potuerunt. 51
4 Quid lucifer appetijt. 52
5 Quod fuit primum peccatum diaboli. 52
6 Que fuerit cauſa primi peccati. 53
7 A quo ceciderit vtrum a gratia. 53
8 Per que deiectus fuerit. Et primo de prelio Michaelis ⁊ angeloꝛum eius cum dracone. 53
9 De rudētibus inferni quibus dicit Petrus demones eſſe detractos. 53
10 Quādo ceciderit an in primo inſtanti creationis ſue. 53
11 An diabolus adhuc perſeueret in ꝑmo peccato ſuo. 54
12 An omni motu ſuo peccat malus angelus. 54
13 Utrum eius culpa fecū aliquid virtutis cōpatiat. 54
14 Que ſit cā obſtinationis ⁊ ꝯfirmationis ei⁹ in malo. 54
15 In quid cecidit quo ad penam. 55
16 In quid cecidit quo ad locum. 55
17 De oꝛdinibus demonū a quo ſit oꝛdo in demonib⁹. 55
18 Quare demones nominantur quibuſdam oꝛdinibus ⁊ quibuſdam non. 55

Queſtio vndecima de tentationibus demonum circa homines.

1 Uid ſit tentatio. 55
2 q Quis ſit tentatoꝛ. 56
3 Utrum diabolus intret in corpus hominis 56
4 Super quas vires anime poſſit exercere tētationē. 56
5 Quibus gradibus tentatio progreditur in animam. et primo de gradibus quos ponit Auguſtinus in ſerpente viro ⁊ muliere. Et quid appellet ſerpens. quid mulier. ⁊ quid vir. char. 56
6 De delectatione moroſa ⁊ non moroſa quantum poteſt procedere delectatio in ſenſualitate anteꝗ̄ mulier diſferatur. Et de delectatione ſm ꝙ eſt in inferioꝛi parte rationis. 57
7 De quantitate peccati in vnoquoq; gradu. Et vtrum iſti gradus in quolibet peccato inueniantur. 59
8 Qui ⁊ quot ſunt modi temandi. 59

Queſtio duodecima de quatuoꝛ coequeuis in communi ⁊ de operibus ſex dierum ⁊ de quiete ſabbati.

1 Trum ſint quatuoꝛ coequeua an paucioꝛa. et penes
v quid ſumitur numerus eoꝛum. 60
2 De operibus ſex dierum. Et primo de opere diſtinctionis. 61
3 De opere oꝛnatus. 61
4 De his tribus operibus in communi vtrum ſint plura vel paucioꝛa. 61
5 De ipſis creatis diſtinctis ⁊ oꝛnatis vtrū omnia creata ſint ſimul in materia ⁊ foꝛma vel non. 62
6 Si ſunt ſimul creata ſm quem modum queritur quid vocetur ibi dies primus ⁊ ſecundus et ſic de alijs ſm Auguſtinum. 63
7 De numero dierum ⁊ mane ⁊ veſpere ſm Auguſtinum ⁊ quare non ſit mentio de nocte. 63
8 De reductione opinionis Auguſtini ad ſententiā alioꝛum ſanctoꝛum. 64
De ſingulis operib⁹ que in principio Geneſis enumerantur. 64
9 De operibus ſex dierum ſigillatim primo de opere primo die ſcilicet de creatis in primo die vt puta de celo ⁊ terra. 64
10 De luce vtrum lux ſit corpoꝛea vel incoꝛpoꝛea. 64
11 De dubitabilibus circa litteram. Et primo quid vocetur principium cum dicitur in principio ⁊c̄. 64
12 De opere ſecūde diei qualiter ſcilicet vocauit deus firmamentum celum. Et quare ſecunda dies nō habuit benedictionem ſicut alij. 65
13 De opere tertie diei qualiter aque congregate ſunt in vnum locum ⁊ quedam alia litteralia. 66
14 De opere quarte diei quare luna dicatur magnum luminare. 66
15 De opere quinte diei propter quid ſcilicet vno die ornatur aqua ⁊ aer. 66
16 De opere ſexte diei que ſit differentia inter iumenta reptilia ⁊ beſtias. 66
17 De his operibus in communi quare in tanto numero ſunt ⁊ quedam alia. 66
De quiete ſabbati quid ſit ⁊ qualiter intelligatur. 66

Tabula Prime Partis explicit.

¶ Tabula queſtionum libri de homine Alberti Magni Ratiſpanen̄. Epi.

De homine primo querendum eſt ſm ſtatum eius in ſeipſo: poſtea de loco eius qui eſt paradiſus. char. 67
Utrum primum diſputandum eſt de ſubſtantia anime ꝙ̄ de partibus eius. 67
Utrum anima eſt. 67
Utrum anima eſt corpus. 67
Utrum anima eſt regimen corporis. 69
Utrū aīa debeat diffiniri ab vna potētia potius ꝙ̄ alia. 69
Utrum anima eſt ſubſtantia viuens. 69
Utrum aīa in mouendo corpus moueſ per quē modū. 69
Utrum anima eſt ſpiritus intellectualis vel rationalis. 71
Utrum anima ſit actus. 71
Utrum anima eſt actus primus corporis phyſici. 73
Utrū anima eſt actus corporis potētia vitā habentis. 74
Utrū anima dicatur principium vite ⁊ per quē modū. 74
Utrum anima ſit vna vel multe in omnibus animatis. 76
Utrum deus anima ⁊ hyle ſint idem. 77
Utrum omnes anime ſint ante corpus create in comparibus ſtellarum. 78
Utrum anima rationalis immediate creatur a deo. 79
Utrum diuiſio anime per has differentias .ſ. vegetatiuam ſenſibilem ⁊ rationalem ſit bona ⁊ ſufficiens. 80
Utrum vegetabile ⁊ ſenſibile rationale ſint vna anima in homine. 80
Utrum quodlibet iſtorum ſcilicet vegetabile ſenſibile ⁊ rationabile ſit potentia in plura multiplicabile per diuiſionē corporis. 81
Utrum anima humana que continet in ſe vegetabile ſenſibile ⁊ rationale ſit ſimplex vel compoſita. 82
Utrū vegetabile ſit vnius rationis ⁊ ſpeciei in plantis brutis ⁊ hominibus. 82
Utrum nutritiuum augmentatiuum ⁊ vegetatiuum differant accidentaliter. 82
Utrum nutritiue potentie eſt diffinitio. 83
Utrum ſit vna nutritiua vel plures dato ꝙ ſint plures nutritiue. 84
Utrum omnes ſint eiuſdem rationis vel non. 84
Utrum nutritiua habet motum aliquem vel non. 84
Utrum nutritiua habeat plures motus. 84
Utrum ad generationem vel aliam ſpeciem motus reducitur nutritio. 84
Utrum cibi vel aliquod aliud eſt mobile in motu nutritionis. 84
Utrum nutritio ſemper eſt dum animal viuit. 84
Utrum nutriens ſit ſimile vel diſſimile. 85
Utrum ipſum nutriens tranſeat in ſubſtātiam nutriti. 85
Utrum nutritum nutritur ſm ſpeciem ⁊ materiam vel ſm materiam tm̄. 85
Utrum in omnibus partibus materie poſſit fieri deperditio ⁊ reſtauratio. 85
Utrum calor eſt inſtrumentum nutritiue. 85
Utrum potentia augmentatiua eſt virtus anime. 86
Queritur quid ſit vis augmentatiua. 86
Queriſ que ſunt principia mot⁹ potētie augmentatiue. 86
Utrum motus augmentatiue ſit ad omnes partes qualiter vel plures ad vnam. 87
Utrum eiuſdem virtutis ſit diminuere cuius eſt augmentare. 87
Utrum ſit motus augmenti. 87
Utrum agens eſt corporeum. 87
Utrum auctum augetur ſm quamlibet partem. 88
Utrum inſtrumentū augmentatiue ſit humidū ⁊ ſiccū. 88
Queritur quid ſit potentia generatiua. 88
Queritur quis eſt actus generatiue. 88
Queritur quid generatur. 89
Utrum inſtrumentum generatiue eſt calidum. 91
Utrum generatiua eſt finis vegetatiue. 91
Queritur de ſufficientia partium vegetatiue. 91
Queritur quid eſt viſus. char. 91
Utrum viſus dicatur eſſe primus ſenſuum. 92
Utrū ↄſiſtētia oculi eſt in humido vel igneo luminoſo. 92
Utrum lumen deſcendens a corporibus luminoſis eſt ſubſtantia vel accidens. 93
Utrum obiecta viſus in tenebris ſint luminoſa ⁊ a quo recipiant lumen. 95
Queritur quid ſit color. 95
Queritur que eſt generatio coloris. 96
Utrum color eſt obiectum viſus. 97
Queritur de natura medij per quod eſt viſus. 99
Queriſ qualiter ſpēs viſibiles ſint in oculo ⁊ in medio. 99
Queritur de modo ⁊ actu videndi. 99
Utrum viſus eſt per emiſſionem radiorum 100
Queritur quid ſit auditus. 102
Queritur quid ſit ſonus. 103
Utrum ſonus alterat corpora inanimata ⁊ ſenſum. 103
Utrum generatio ſoni ſit naturalis vel violenta. 103
Queritur quid per ſe ſonat. 103
Utrum in echon fiat reflexio aeris eiuſdē p⁹ percuſſi. 104
Utrum ſoni obuiantes ſibi in aere corrūpant ſeinuicē. 104
Utrum vox eſt ſemper ſignum imaginationis. 104
Queritur de voce que ſignificat intellectum et ſpeciem intellectus. 104
Utrum acutum ⁊ graue ſint differentie vocis. 105
Queritur de mutatione vocum ſm ſexum ⁊ etatem. 105
Queritur de auditu ex parte medij. 105
Queritur de actu ⁊ neruo audiendi. 106
Queritur quid ſit olfatus. 106
Utrum homo inter cetera animalia male odorat. 106
Utrum odor ſit qualitas ſimplex. 107
Utrum odor ſit magis ſicci. 107
Queritur qualiter odor immutat per euaporationem. 107
Utrum odor eſt paſſio ſaporis. 107
Utrum odor eſt ſequela totius complexionis. 107
Queritur de differentia odoris. 108
Utrum aer ⁊ aqua ſint medium in olfatu. 108
Queritur de medio odorandi. 108
Queritur quid eſt guſtus. 109
Utrum ſapor eſt actus humidi vel ſicci euaporati. 109
Queritur quot ſunt cauſe ſaporum. 109
Utrum ſapor generatur ex qualitatibus primis. 109
Utrum guſtus ⁊ tactus hñt inſtrumenta ſua circa cor. 109
Utrum humidum aqueum eſt humidum in guſtu. 110
Queritur quid eſt tactus. 110
Utrum tactus eſt vnus ſenſus. 110
Queritur quid eſt medium ⁊ organum tactus. 111
Queritur quid eſt tangibile proprium. 111
Queritur quid eſt potentia ſenſuum. 112
Queriſ de diſtinctione ſenſibiliū ⁊ qualiter ſenſibilia ſunt diuerſimode in ſuis obiectis. 112
Utrum omnis ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum ſine materia. 113
Utrum ſint plures ſenſus ꝙ̄ quinque. 113
Utrum ſenſus communis eſt neceſſarius. 114
Queritur quid ſit ſenſus communis. 114
Queritur quid eſt organum ſenſus communis. 115
Utrum quinque ſenſibilia ſunt obiectum ſenſus cōis. 115
Queritur quis eſt actus ſenſus communis. 116
Utrum ſenſus communis in vno tempore comprehendit diuerſa ſenſata. 116
Utrum ſenſus communis eſt verus. 116
Queritur quid ſit potentia imaginatiua. 116
Queritur quid eſt obiectum imaginationis. 117
Queritur quid ſit organum imaginatiuarum. 117
Queritur quis ſit actus imaginatiuarum. 117
Queritur quid ſit phantaſia. 117
Utrum phantaſie eſt aliquod obiectum. 118
Queritur quid ſit organum phantaſie. 118
Queritur qualiter phantaſia corrumpitur. 118
Queritur quid ſit virtus eſtimatiua. 118
Queritur quid ſit obiectum eſtimatiue. 118
Queritur quid ſit organum eſtimatiue. 118

De homine

Queritur quis ſit actus eſtimatiue. 119
Queritur quid ſit memoria. 119
Queritur quid ſit obiectum memorie. 120
Queritur quid ſit organum memorie. 120
Queritur quis ſit actus memorie. 120
Queritur quid ſit reminiſcentia. 120
Queritur cui parti anime ineſt reminiſcentia. 121
Queritur quis ſit actus reminiſcentie. 121
Queritur qui ſunt bene reminiſcibiles ⁊ qui male. 121
Utrum omnes huiuſmodi virtutes ſint corporee. 121
Utrum huiuſmodi virtutes ſint plures. 122
Queritur quid ſit ſomnus. 122
Utrum ſomnus eſt corporis per ſe vel anime. 123
Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſenſuum eque principaliter. 124
Utrum ſomnus ⁊ vigilia per ſe ſunt paſſiones ſenſus communis. 124
Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſunt per ſe paſſiõ actus ⁊ hᵒ. 125
Utrum ſomnus ſit cordis vel epatis vel cerebri. 125
Queritur propter quam cauſam ſomnus et vigilia inſunt animalibus. 126
Utrum labor inducit ſomnum. 126
Utrum omnia animalia cõmunicent ſomno ⁊ vigilia. 127
Queritur quam oppoſitionem habent circa animalia ſomnus ⁊ vigilia. 127
Utrum aliquod animal ſimul dormiat ⁊ vigilet. 128
Queritur quid faciat ſomnum excitabilem. 128
Utrum ſomnium eſt paſſio intellectus. 128
Utrum ſomnium eſt paſſio opinionis. 129
Utrum ſomnium ſit paſſio imaginationis. 129
Utrum ſomnium eſt paſſio ſenſus communis. 129
Utrum eſſentia ſomnij conſiſtat ex ſenſibili vel ex phãtaſmate. 130
Utrum ſpecies que ſint eſſentiales in ſomnio ſint aliquid rei a qua abſtrahuntur. 130
Utrum huiuſmodi ſpecies abeuntibus ſenſibilibus reſeruentur in organis ſenſuum vel in aliquo alio loco. 130
Utrum organa ſenſuum ad huiuſmodi ſpecies ſe habeant vt patientia tm̃ vel etiam vt agentia. 131
Queritur quid ſit ſomnium. 131
Queritur quare quidam non ſomniauerunt per totam vitam ſuam. 132
Utrum latent ſomnia ex vi dormitionis. 132
Utrum error eſt deceptio in ſomnijs. 133
Utrum in ſomnijs ſit obliuio ſcientie habite. 133
Utrum futura contingat preuidere in ſomnio. 133
Queritur quot modis contingant ſomnia que ſunt ſigna futurorum. 133
Utrum ſomnia de neceſſitate eueniant. 134
Utrum ſcientia ſomnialis ſit ſpeculatiua vel practica. 134
Utrum futura ab homine perſpiciantur ſolum vel quorũdam demonum habeant cauſam. 134
Utrum ſomnia fiant a natura vel ab euentu. 134
Queritur quid ſit opinio. 135
Utrum opinio ſit pars ſolius anime rationalis. 135
Utrum diuiſio intellectus ſit ſufficiens. 135
Utrum ſit intellectus agens. 136
Utrum intellectus agens ſit in genere habitus. 136
Utrum intellectus agens eſt intelligentia ſeparata. 137
Utrum intellectus agens ſit pars anime. 138
Utrum intellectus agens ſit idem cum poſſibili. 139
Queritur quid ſit intellectus agens ſm̃ ſubſtantiam. 139
Utrum intellectus agens intelligit ⁊ qualiter. 139
Queritur quid ſit intellectus poſſibilis. 139
Utrum intellectus poſſibilis ſit ſimplex vel cõpoſitus. 140
Utrum ſint tres gradus intellectus poſſibilis. 140
Utrum intellectus poſſibilis ſit corruptibilis. 140
Utrum intellectus poſſibilis intelligit poſt mortem. 140
Queritur quid ſit intellectus ſpeculatiuus. 141
Utrum intellectus ſit res ſcita. 141
Utrum vnus ⁊ idem numero ſit in omnibus animalibus rationabilibus. 142
Utrũ ſpecies intelligibiles ſint in intellectu vt in loco. 142
Utrum habitus intellectus ſpeculatiui manet in ipſo poſt conſiderationem vel in memoria. 142
Querit̃ quid faciat ſpẽm intelligibilẽ eſſe intelligibilẽ. 143
Queritur de diuerſitate intelligibilium. 144
Utrum omnia intelligibilia ſunt in animo. 144
Queritur que eſt differentia inter intellectũ ⁊ ſenſum. 145
Queritur quam vtilitatem confert ſenſus intellectui. 145
Queritur quid ſit ratiocinatio. 145
Utrum anima rationalis ſit virtus corporea. 145
Utrum anima rõnalis corrũpit̃ corruptione corporis. 146
Querit̃ quid mouet in aĩalibus ꝓceſſiuũ motũ. 148
Queritur quid ſit motus proceſſiuus. 148
Queritur ad quid ſit motus proceſſiuus. 148
Queritur quis ſit intellectus practicus. 148
Utrum intellectus ſit vis vna aut plures. 149
Utrum intellectus practicus ſemper ſit rectus. 149
Querit̃ que ſit diͥa īter ītellectũ ſpeculatiuũ ⁊ practicũ. 150
Queritur quid ſit phantaſia. 150
Utrum phantaſia eſt recta ⁊ non recta. 150
Queritur quid ſit voluntas. 150
Utrum voluntas ſit potentia vna per ſe. 150
Utrum aliquis ſit ꝯſenſus voluntatis. 150
Queritur quid ſit virtus concupiſcibilis. 151
Queritur quis ſit proprius actus ꝯcupiſcibilis. 151
Utrum ꝯcupiſcibilis dicit̃ eſſe corrupta a ſanctis. 151
Queritur quid ſit virtus iraſcibilis. 151
Utrum appetitus includit in ſe omnes vires. 151
Queritur de diuiſione virtutis motiue que diuerſe poſite ab auctoribus inueniuntur. 151
Queritur de ſufficiẽtia ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. 152
Queritur de motiuis iſtarũ potentiarũ. 152
Queritur de ratione huius potentiarum cum proportione inferiori ⁊ ſuperiori. 152
Utrũ liberũ arbitriũ tm̃ ſit in rõnabilibus. 153
Queritur quid ſit liberum arbitrium. 153
Queritur de actibus li.ar. 154
Queritur de libertate eius. 155
Queritur cuius ſit potentie. 159
Queritur de diuiſione libertatis. 155
Queritur de ſtatibus li.ar. 155
Queritur de comparatione eius ad li.ar.angeli ⁊ dei. 156
Queritur de ſyndereſi quid ſit. 156
Utrum contingat ſyndereſim errare. 156
Utrum ſynderesis in aliquibus extinguat̃. 157
Queritur quid ſit ꝯſcientia. 157
Utrum ꝯſcientia ſemper ſit recta. 157
Utrum in aliquo poſſit extingui. 157
Queritur quid ſit imago. 157
Queritur que ſint partes imaginis. 158
Querit̃ de partibus illius imaginis quã Auguſtinus dicit imaginem ſimilitudinis. 159
Queritur de ordine iſtarum potentiarum memorie intellectus ⁊ voluntatis. 159
Queritur quid ſit notitia mens ⁊ amor. 159
Queritur qualiter imitat̃ trinitatẽ increatã. 160
Queritur cuius ſit hec imago. 160
Queritur de quantitate anime. 160
Queritur de cõpoſitione corporis. 160
Queritur de imortalitate ade. 161
Querit̃ in quo differt ab imortalitate patrie. 161
Utrũ poſt pctm̃ poſſibile fuit ꝯſeq imortalitatem. 161
Querit̃ de edulio ⁊ gñatione eiᵒ ſi perſtitiſſet ſine pctõ. 162
Queritur de coniunctione anime ⁊ corporis. 162
Queritur de habitaculo hominis. 162
De loco hominis qui eſt paradiſus. 163
Queritur ad quid ſit paradiſus. 163
Queritur de lignis paradiſi. 163
Querit̃ de habitaculo hominis qđ eſt mundus. 163
Queritur verum mundus ſit vnus. 165
Queritur de ordine ⁊ perfectione vniuerſi. 165
Utrum mundus ſit perfectus. 165
Utrum omnia ſint ordinata. 166

Finis.

¶ Incipit Liber Prime partis Sūme Alberti Magni oꝛdinis Predicatoꝝ de quatuoꝛ Coequeuis. Queſtio Prima.

Queritur de creaturis. Et primo de creatione. 2° de creaturis. Circa creationem querūtur octo. Primo an ſit creatio. 2° qd ſit. 3° cuius ſit ꝓprius act° creare. 4° vtrū ſit cōicabilis alij. 5° vtrum ſit opus nature vel volūtaris. 6° vtrū ſit ſeparatus ab opere nature ꝯ ꝓpoſito. 7° vtrū plus ſit oſtēſiuus potētie vel ſapiētie vel bonitatis. 8° vtrum ſit naturalis vel miraculoſus.

¶ An creatio ſit. Articulus Primus.

Ad primum ſic ꝓcedit. Quodcūqꝫ eſt: eſt ſubſtātia vel accidēs. ergo ſi creatio eſt erit ſubſtātia vel accidēs: ſed nō eſt ſuba nec accñs. ergo nō eſt. Probatio minoris. qa quicqd eſt ſubſtantia vel accñs cadit in aliquo decē ꝑdicamentoꝝ: ſed creatio nō cadit in aliquo decez ꝑdicamētoꝝ. ergo ⁊c̄. Probatio huius eſt. qa ſi cadit in aliquo non eſt niſi in actione. ſed nō cadit in actiōe: qa actio eſt ſm quā in id qō ſubijcit agere dicimur: ſed creatiō nihil ſubijcit. qa creatio eſt ex nihilo: ⁊ ſi ſubijceret ei aliqd hoc eſſet materia: ſed hoc nō eſt verꝫ. qa mā eſt creata vt alia. ¶ Preterea: ꝓpriū actionis eſt vt dicit Phūs ex ſe in eo qō ſubijcit paſſionē inferre: qō itez nō cōuenit creationi. nō eni omnia creata patiunt cū paſſio ſit ꝓpria materie vt dicit Phūs. Itē quodcūqꝫ eſt: eſt creatoꝛ vel creatura: ſed creatio eſt. ergo ⁊c̄. ſed nō eſt creatoꝛ: qa nō ꝯuenit creatori ratio creatiōis que eſt factio alicuius ex nihilo. Silr nō eſt creatura: qa creatura creationis eſt terminus. ergo nihil eſt. Preterea omnis creatura creata eſt. ergo creatiōe creata: ⁊ ſic iret in iſinitū. ¶ Itē quodcūqꝫ erit de potētia ad actū nō erit per modū creationis: ſꝫ oē qō eſt in mūdo erit de potentia ad actum: ergo nō erit per modū creationis. Probatio medie ꝓpōnis dicit Poꝛphyrius ꝙ differētie que diuidūt ſuperi° poteſtate ſunt in illis: ſed quicqd eſt in mūdo eſt differentia entis: ergo poteſtate eſt in illo: ⁊ ita erit ab illo ſicut actus de po°. ¶ Si forte dicat ꝙ ens nō hꝫ cauſalitatez reſpectu alioꝝ hoc erit ꝯtra Phm in ꝑn° de cauſis qui dicit. ꝙ ens eſt ꝑma ei que magis inſluit ꝙ aliqua ſecūdaꝝ. Preterea idē eodē mō ſe hñs ſemꝑ facit idē: ſed deus eſt idē eodē mō ſe hñs ab eterno: ergo idem fuit opus eius ab eterno: ſed creatio nō fuit opus eius ab eterno: ergo nūqꝫ fuit opus ei°: ⁊ ita nihil eſt. ¶ Si dicat ꝙ creatio eſt opus volūtatis dei ⁊ voluntas eſt ꝑn^m dilatoriū. ¶ Cōtra. cuiuſcūqꝫ actio eſſentialr nō diuidit a volūtate illius actio poſt volūtatez nō eſt dilatoria: ſꝫ actio dei nō eſt diuiſa eſſentialr ab eius volūtate: ergo poſt volūtatez nō eſt dilatoria. Probatio medie eſt in 11° meta. vbi dicit: volūtas eſt actio illius. ¶ Preterea: oē qō hꝫ voluntatē dilatoriā mutabile eſt ab habitu in actū: ſed de° eſt oino imutabilis: ergo nō hꝫ voluntatē dilatoriā. ¶ In ꝯriū eſt qō dicit in ꝑn° Geneſis. In ꝑncipio creauit deus celum ⁊ terrā. ergo creatio eſt. ¶ Preterea nō pōt eſſe niſi primuz vnū ⁊ illud habebit rōnē cauſe reſpectu alioꝝ ꝑncipioꝝ nature. ꝑncipia aūt nature ſunt forma: mā: ⁊ efficiēs. ḡ reſpectu illoꝝ erit cauſalitas ꝑmi: ⁊ nō pōt eſſe cauſalitas per modū gñationis: qa ſm Phm: ꝑncipioꝝ nō eſt gñatio. materia eni nō eſt gñabilis: ſilr nec foꝛma vt dicit in metaphica: ſed potius cōpoſitum eſt gñabile: ergo de nihilo ꝓducitur in eſſe: opꝫ eniꝫ ꝙ aut de potētia aut de nihilo: ſed nō de potentia: qa ſic māe eſſet materia: ⁊ potētie potētia: ergo de nihilo: ⁊ ſic creatio erit. Preterea in ꝑn° de celo ⁊ mūdo dicit Phūs adhibuimus magnificare deū glorioſum creatorem oiuꝫ eminētē ꝓprietatib° eoꝝ que ſunt creata. Preterea in 16° de aialibus dicit Phūs. ꝙ ſenſibilis. ſ. aia ⁊ vegetabilis educunt de potētia intellectus aūt egreditur ab extrinſeco ⁊ nō educit de potētia ⁊ educit in eſſe: ergo de nihilo: ḡ creatio erit. ¶ Qō ꝯcedimus dicētes ad primū ꝙ ſuba dicit dupliciter determinabilis. ſ. in ꝑdicamēto ⁊ illa diuidit per primā ⁊ ſcdam ſm ꝙ hꝫ rōnem ſubiecti ad aliqua. aut eniꝫ ſubijcit accñtib° ⁊ ſubſtātijs quibuſdā vt ꝑma: aut accñtibus ſolū vt ſecūda: ⁊ dicit ſubſtātia que diuiditur cōtra accñs ⁊ hec nō ſic determinat: qa quedā ſuba eſt que accñtib° nūqꝫ ſubſtat ſicut imutabilis ſicut dicit Phūs de ꝑmo ꝙ impoſſibile ꝙ ſit per diſpōnez aliā. Unde hec ſubſtātia nō eſt niſi ens nō in alio: ⁊ hec nō incidit in ꝑdicamentū ſube ꝓprie. Silr accñs dicit iſtis duob° modis. ſ. oꝛdinabile in ꝑdicamento ⁊ hoc cōdiuidit ꝑdicamento ſube ⁊ dicit accñs ens in alio: ⁊ hoc cōdiuidit cōtra ſubam ſcdo mō dictam. Et ſicut non ois ſuba ſic determinata eſt in ꝑdicamento ſube: ita etiam nō ꝓprie oē accñs ſic determinatū eſt in ꝑdicamēto aliquo accidētis: ⁊ hoc ideo qa quoddā accidēs nō eſt niſi rōnis et nō nature. ꝑdicamēta aūt vt dicit Boetius ſunt ꝑma decē rerum ꝑncipia ſignantia. ¶ Poſſet eū dici ꝙ creatio eſt in ꝑdicamento relationis: ſed relatiuū dicit duplr. ſ. qō ſignificat relationez vt paternitas filiatio ⁊ huiuſmodi. Uel ꝙ refert ad aliud vt pater ⁊ filius ⁊ huiuſmodi. Et ſilr ſe habet creatio ⁊ creatura. ſ. ꝙ lꝫ ſm nomē nō ſignificet relationez refert tñ ad aliud: qa ſupponit relationē creati ad creatorē ⁊ hoc alibi melius patebit. Et per hoc pꝫ ſolo ad ꝑmū. ¶ Ad 2^m dōꝫ ꝙ creatura ⁊ creatio eſt accñs relatiōis quēadmodū dictū eſt. eſt enim relatio cauſata a principijs que ſunt ante creaturā vt deus ⁊ nihil. ¶ Ad hoc aūt qō obijcit ꝙ creatura creata eſt. dicendū ꝙ pōt concedi eodē mō quo prius denoiant ſeipſa: ⁊ tñ nō pōt inferri vlterius ꝙ illius creatiōis que creata eſt ſit alia creatio: ⁊ ideo nō ibit in infinitū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝑma ꝓpoſitio vera eſt de his que exeunt per nām: ſed differentie inferiores nō ſunt in ſuperiorib° poteſtate per nām: ſed per abſtractionē ⁊ opationē rōnis: ⁊ ideo nulla eſt illa obiectio: qa ſuperioꝛa nō ſunt ꝑncipia eſſendi ſed cognoſcēdi. Et ex hoc errauit Plato in ꝑncipijs: qa eadez poſuit ꝑncipia eſſendi ⁊ cognoſcēdi. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ illa ꝓpoſitio veriſſima eſt in oib° idem ⁊c̄. ſed ꝑmū vno mō ſe hꝫ ad vnū ⁊ ad multa vt mlta: ⁊ ad tempale vt tempale: ⁊ ad intempabile vt intempabile: ⁊ ad compoſitum vt cōpoſitū: ⁊ ad ſimplex vt ſimplex. Et accipit ex verbo Phi in libro de cauſis dicētis. ꝙ cauſa prima exiſtit in rebus oibus ſm diſpoſitionem vnā: ⁊ ideo deus eodem mō ſe habet ad omnes res. Sed ꝙ hec res modo cauſat et nō ſemper hoc eſt ex ſapientia ab eterno determināte ſic: et hoc appellat Apſus plenitudinē tempoꝛis: qn miſit de° filiū ſuum in terris. ſ. ab eterna ſapientia ſit determinatū. Et bñ cōcedimus ꝙ ſolutio de dilatoria volūtate nō eſt bona.

¶ Quid ſit creatio. Articulus Secundus.

Ad ſecūdum ſic ꝓcedit. Dicit gloſa ſuper Geneſim ſuper illō. In ꝑncipio creauit. i. de nihilo fecit. ergo creatio eſt factio alicui° de nihilo. ⁊ tūc querit quo factio ponatur in diffinitione creatiōis cū facere ſit agere: ⁊ agere nō ſit creare vt ꝓbatū eſt ſupra ex diffinitione actionis. ¶ Preterea cū dicit alicuius. Querit vtrū illō dicat ſubm creationis aut terminū. ⁊ videt ꝙ ſubm. qa cum creatio ſit accñs ⁊ nō radicet in deo: videt ꝙ radicet in creato. ¶ Itē alicuius habebit rōnē ſubiecti. ꝓpterea querit de illa ꝓpoſitione de. vtrū notet habitudinē alicuius cauſe vel oꝛdinē vel vtrūqꝫ. Quod nō habitudinē alicuius cauſe videt ex hoc: qa cuiuſcūqꝫ cauſe notet habitudinē illa ſupponit perſonaliter ⁊ nihil nullius rei eſt cauſa. Silr videt ꝙ nō oꝛdinem qa nō ens pure nō hꝫ oꝛdinē nec ſpecies nec dñas. ¶ Preterea ꝓpter dicta quodāmō querit quid ſit creatio. Si enim eſt actio tūc opꝫ ꝙ ſit in agente vel acto. cōſtat aūt ꝙ non eſt in agente per diffinitionē creationis. ḡ aūt eſt in acto. Contra ſubm tpe ⁊ cauſa eſt ante accñs: vel cauſa ad minus ſicut mā ante gñationē: ſed creatio vt cauſa ꝑcedit creatum vt videt. ḡ nō eſt in ipſo tanqꝫ in eo qō ſit. Preterea actio primi ſuba ſua eſt vt dicit Phūs in 11° metaph. Quia actio eius intellect° eſt ⁊ vita eius: ⁊ ita creatio non pōt eſſe inter

Quinto meta. tex. cō. 14.
In ſex principijs capitulo de actione.
Capitulo de diff.
2° de gñatione ⁊ corruptione tex. cō. 56.
Pro hoc vide 8 phy. cō. 15.
Tex. cō. 51.
7° meta. 26. ⁊ 27.
Primo ce. t. c. 2.
In tractatu de Theodori et 2. de gñe. aialium capitulo 3.
Suba 2r dr.
Vide 12 met. te. cō. 39. ⁊ 51.
Accñs 2r dr.
Conſidera tu hic an relatio realis ſic limitata vel tranſcendens.
Vide p° de Auerroes ꝑmo meta. cō. 45.
Primū qñ
Scdm qñ.
Tex. cō. 51.

creantem ⁊ creatū: ⁊ cū omnis actio media eſt inter agentē ⁊ actū ſue id qđ fit creatio nō pōt eē ꝓprie actio ƺ rē. ¶ Solutio. dicimus ad primū ꝙ facere ſumit in cōi mō ꝓut dicit in pͣ ſcđi ſniaꝝ. ꝙ facere ꝯuenit deo ⁊ hoi. Et ſic actio nō ſumit ſm ita ſtrictā acceptionem ſm ꝙ diffinit a Pho ⁊ a Gilberto porretano. ¶ Ad aliud dđm ꝙ aliculus ſm rōnē notat terminū: qui tñ terminus eſt ſubm eiuſdez relatiōis. Et hoc bene cōtingit in relationib' rōnis ƺ nō contingat in relationib' que ſunt ſm rē vt patebit īfra. ¶ Ad aliud dđm ꝙ denotat habitudinē ordinis. Ad argumētū qđ cōtra eſt dđm ꝙ duplex eſt ordo. vnus eſt in ordiatis ⁊ ille tñ eſt entis ad ens: alter eſt in rōne ordināte ⁊ ille eſt equalr reſpectu entis ⁊ nō entis: ſicut pƺ in cōpoſitione que eſt entis ⁊ nō entis: vt in veris ⁊ falſis: ⁊ in ordine vnius ꝯdictorij ad alterꝝ: quoꝝ vnū eſt ens ⁊ alterꝝ non ens. ¶ Ad hoc qđ querit quid ſit creatio. dđm ꝙ relatio eſt ſicut ſupra dcm̄ eſt: creare enim res ſm rē nō ſuſcipit aliquā actionē: qꝛ primū non agit aliq̄ actione diuerſa a ſeipſo vt ꝓbatū eſt. Siqđ querit quomō tūc diffiniat per facere. Dicēdū ꝙ illa rō eſt de noie ⁊ nō de re. ¶ Si vlterius obijciat ꝙ rōni noīs dƺ reſpōdere ratio rei ſi rez ſit nomē. Dicēdū ꝙ intellectus duplr diffinit noīa. illa enī in que pōt ſufficienter ex ꝓprijs principijs rez ꝓprie diffinit vt hoiem ⁊ aſinū ⁊ huiuſmodi. Sed illa in que nō pōt niſi per cōparationē diffinit in cōparatione ad ſiſt a illis ⁊ neceſſe eſt oēs illas diffōnes deficere quēadmodū ſiſt a deficiūt. Unde cū intellect' nō poſſit in actionez primi niſi per ſiſtudinē inuētā in actionib' alioꝝ diffinit actionē primi per cōparationē ad actiones alias. Sƺ tūc obijcit vlterius ꝙ ille intellect' falſus eſt. ¶ Rñderi pōt ꝙ non. Sicut enim dicit Phs ꝙ abſtrahentiuz nō eſt mēdaciuz: eo ꝙ modū abſtractionis nō ponūt in re. ſic pōt dici ꝙ iſte modus intellectus nō eſt falſus: qꝛ modū illoꝝ ſimiliū que adducit non ponit in re: ſed in multis ſemp accipit aliquid quo nitit ad intellectum rei: vt pƺ etiā in gñatione diuina. ibi enim nō eſt actus medius inter gñantē ⁊ genituz: ⁊ tñ intellectus ponit ibi generationē generantē ⁊ genitū: et ſimilr eſt hic creans creatio ⁊ creatuz: tñ ſm rem creatio nihil aliud eſt q̄ relatio quedam rōnis que eſt in creatora ex hoc quod incepit eſſe poſt nihil. Et hec de iſto.

Solo primi.

In relatiōib' rōnis ꝯtingit idē eſſe terminū ⁊ ſubm.

Ordo duplex Solo ſcđi.

Duplr intellectus diffinit noīa: vide p̄ Auero. pͣ phy. cō. 69. ⁊ 8i. ⁊. 3. de aīa. cō. 14.

2. phy. t. c. 18.

¶ Cuius ſit ꝓprius actus creare. Articulus Tertius.

AD tertiuz ſic ꝓcedit. Tria ſunt agentia. ſ. intellectus natura ⁊ deus. ſed opus nature ⁊ intelligētie practice ſemp ſupponit mām circa quaz vel in quā operetur. Creatio aūt non eſt circa materiā vel in materia ſed de nihilo vt habitaz eſt: ergo nō erit opus nature vel itelligētie practice ⁊ ſic relinquit ꝙ ſit opus dei tm̄. ¶ Itē duo ſunt exitus in eē. vnus de potētia in actū. alter de nihilo. ſed vnus illoꝝ ꝓportionat potentie agētis creati. ſ. exit' de potētia in actū: ergo alter cū maior ſit. ſ. exitus de nihilo in eē actu erit ꝓportionatus potentie agentis increati. ¶ Item deus non vniuocat cum creatura in aliquo: ergo etiam operatio ſua proprie nō vniuocabitur cuz operatiōe creature: ſed operatio creature eſt motus vel mutatio: generatio. ſ. ſimplex et ſm quid. ſ. alteratio ⁊ augmētatio ⁊ ſm locum motus. ergo operatio diuina nō erit vniuoca alicui hoꝝ: ſed omnes iſte mutationes determinant per tria ꝓcipia rei mobilis. ſ. potentiā priuationez ⁊ actuz. ergo operatio diuina nō erit determinabilis per illa: ⁊ ita cuz nulla mutatio ſit exiſtētis in actu ſm qđ eſt in actu: oportet ꝙ operatio diuina ſit exitus de nihilo in actū: ⁊ hoc eſt creatio. ergo creatio eſt operatio diuina. ¶ Et firmitas huius ratiōis eſt ſuper hoc ꝙ omne qđ exit in eſſe: aut exit de actu in actum: aut de potentia in actum: vel de nihilo in eſſe potētia vel actu: ⁊ primuz membrum nō eſt cōueniens: ergo 2ᵐ erit ⁊ 3ᵐ. 4ᵐ enim membrū qđ poſſet eſſe de nō eſſe in non eſſe etiaz non eſt cōueniens. ¶ Cōtra Plato in Timeo inducit deuz loquētem dijs motoribus orbium dicens. ſic imitantes meam iuxta effectum veſtrū ſollertiam ita inſtituite atqꝫ exercitate mortalia: vt quib' conſortium diuinitatis ⁊ appellationis parititas cōpetit diuina predita firmitate fingatis. Sēſus eſt vt ſm ꝙ effecti ſunt angeli ſollertia diuina participantes eſſe perpetuum diuinum: ita in genere mortalium fingāt animas rationales: que participant eſſe diuinum perpetuuz paritate appellationis ⁊ cōſortio nature: ⁊ ſic videt ꝙ angeli creāt animas. ergo multo magis alia corporalia. ¶ Item habet per quōdam verbum infra: id ſenus qđ condideratis facta ſeceſſiōe anime ⁊ corporis recipiatis. Et vult dicere recipiant animas poſt mortem quas condiderunt per creationem. ¶ Item haberi poteſt per rationez. Uirtutes enī angelice ſunt ſupra corporalia: ⁊ ita operatiōes ipſarum erunt ſupra operationes corpoꝝ: ⁊ ſupra operatiōes virtutū corporalium que ſunt humidum: calidum: frigidum: ⁊ ſiccuz. ergo erit ſupra naturaz: ⁊ ita cum natura operet per exituz de potentia in actum erit operatio angelorum de nihilo in eſſe. ¶ Item in libro de cauſis. Cauſa prima non eſt intelligētia neqꝫ anima neqꝫ natura: imo eſt ſuper intelligentiam animaz ⁊ naturam que eſt creans omnes res: veruntamē eſt creans intelligētiam abſqꝫ medio: ⁊ creans animam ⁊ naturam ⁊ reliquas res mediāte intelligentia. hec ſunt verba in cōmēto ſeptime ꝓpoſitionis in libro de cauſis. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creare ꝓprius actus dei eſt ⁊ nullius alteri'. Ad auctoritates Platonis reſpōdendum eſt: ꝙ quedam operatio eſt que ꝓportionatur corpori ad ſuſcipiendam aīam rationalem ſm ꝙ ipſa eſt actus corporis humani. inter potentiam enim ⁊ actuz proportio eſt: ⁊ reſpectu illius eſt operatio angelorum per motum celi vel per motum orbis: ⁊ de hac loquit Plato. Unde etiam poſitio philoſophica eſt ꝙ finis ꝓſperitatis anime poſt mortem eſt ꝙ cōiungat primo motori per cōtemplationem. Et hoc eſt qđ dicit Plato in ſecūda auctoritate. Et non intelligit Plato ꝙ angeli animabus dent eſſe: ⁊ ſimilr intelligit vltimā auctoritatē. deus enim in opere nature infima mouet per ſuperiora. ſ. per motores ⁊ motus orbium. Et ſimilr anima mouet etiam in generatione ⁊ animatoruz corruptione. Unde creatio ponit in auctoritate pro cauſalitate quo actiqꝫ: ⁊ non pro eductione in eſſe de nihilo. ¶ Ad rationem dicēdum ꝙ operatio intelligentie eſt ſupra materiam: ſed nō eodem modo quo operatio nature: qꝛ operatio nature eſt ſupra materiaz ſm generationem ⁊ corruptionē ⁊ trāſmutationem. operatio aūt angeloꝝ ſupra principium totius nature qđ eſt motus celi: qꝛ angeli deſeruiunt primo in mouendo orbes.

Operatio itelligentie ē ſupra māʒ nō eodē mō quo ē nāe: vide. S. ph. 15. t. 46. comē.

¶ Utrum creatio ſit cōicabilis alij a deo. Articulus 4ᵘˢ.

AD quartum ſic ꝓceditur. Sicut dicit Aug. ꝙ maius eſt de impio facere piū q̄ creare celum ⁊ terraz. ſed in iuſtificatiōe impij aliquid operatur creatura ſicut gratia: vel etiā homo ſanctus impetrās alij iuſtificationem virtute orationuz ſuarum. ergo videtur ꝙ multo fortius cōicabilis ſit alicui creature actus creationis. ¶ Preterea plus eſt operari beatificando q̄ creando: qꝛ beatum eſſe eſt maius ⁊ melius eſt q̄ eſſe: ſed cōmunicat deus actū beatificādi: qꝛ dicit beat' Dionyſius. ꝙ quidā angeli purgant ⁊ illuminānt ⁊ perficiunt alios angelos. ergo etiam cōmunicabilis eſt actus creatiōis. ¶ In cōtrarium eſt ꝙ operatio infinita non poteſt fieri a virtute finita: ſƺ educere aliquid de nihilo in eſſe eſt infinitum: ergo non eſt cōparabile eductioni de potentia in aliqđ que eſt finita: ⁊ hoc contingit ꝓpter incōparabilitatem potētie ad nihil. Sed ſicut dicit Phs in 4° phyſicoꝝ. ꝙ omne finitum omni finito comparabile eſt. ⁊ ibidez ꝙ entis ad non ens non eſt proportio vel comparatio: ſicut quatuor comparātur ad tria ⁊ duo ad vnum; ſed ad nihil nihil comparatur: ergo eductio alicui' de nihilo in eſſe nō eſt operatio finita: ergo nō erit niſi virtutis infinite ⁊ nunq̄ finite. qꝛ ſicut ſe habet opus finitum ad virtutem finitam: ita opus infinitum ad virtutem infinitam. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creatio eſt actus incōmunicabilis ⁊ non conuenit niſi deo ſicut probat vltima ratio. ¶ Ad primū qđ contra hoc eſt dicimus ꝙ non eſt ſimile de iuſtificatione ⁊ creatione. iuſtificatio enīz maior dicit creatione quātum ad circūſtantiam iuſtificationez que nō ſunt eſſentialia iuſtificationi: ſicut eſt voluntas mala que cōtrariatur deo iuſtificanti: que non eſt in creatiōe: vbi nihil cōtrariatur deo: ſed creatio maior eſt iuſtificatione quantum ad eſſentialia. termini enim inter quos eſt mutatio eſſentialia principia ſunt mutationis: ⁊ illi in creatione ſunt nihil ⁊ ens. ſed in iuſtificatiōe de ente in potentia ſit bene ens actu ſm gratiaz. qđ eſt ſolutio ad ſequentem queſtionem.

Tex. cō. 71.

¶ Utrum

¶ Utrū creatio ſit opus nature vel volūtatis. Articulus 5ᵘˢ.

AD quintam ſic ꝓceditur. Dicit Damaſcenꝰ in libro ꝑmo caplo 8°. Creatio eſt in dei volūtate opus exiſtēs non coeternū cū deo: qꝛ non aptum natuꝫ eſt qḋ ex non ente ad eē deducit̄ coeternū eē ei qḋ ſine ꝑncipio eſt: ergo creatio eſt opus volūtatis ⁊ nō nature. Item creatio ⁊ ſi poſtea facta eſt: ſed nō ex dei ſubſtātia: ex non ente vo ad eſſe volūtate deducta eſt. ¶ In cōtrarium eſt ꝙ creatio eſt opus trinitatis: ⁊ quicqd tribus perſonis conuenit cōiunctim cōuenit ſm naturā ⁊ ſubſtātiaꝫ. ergo creatio eſt opꝰ nature ⁊ ſubſtātie. ¶ Solutio. creatio eſt opus volūtatis ⁊ eſt opus nature. ſm eni ꝙ voluntas eſt ꝑncipiuꝫ operās ſuper eſſentiam extrinſecā ſibi ſicut eſt in arte: ſic creatio eſt opus voluntatis: qꝛ creatio eſt opus dei non ſm ſuam eſſentiaꝫ: ſed ſm eſſentiam extrinſecam que educit̄ in eſſe de nihilo: ⁊ ſic voluntas diuiditur contra naturaꝫ ſm ꝙ natura eſt ꝑncipium intrinſecum in eadem eſſentia producens ſibi ſimile ſm formam ⁊ ſpecieꝫ: ⁊ ſic generatio eſt opus nature ⁊ nō creatio. ſm autem ꝙ voluntas ſm rem idem eſt qḋ natura ⁊ ſubſtantia in diuinis ſic creatio eſt opus nature ⁊ ſubſtātie. Et ſic patet ſolutio ad totum.

¶ Utrum creatio ſit actus ſeparatus ab opere nature ⁊ ꝓpoſiti. Articulus 6ᵘˢ.

AD ſextum ꝓcedit̄ ſic. Nihil ſit in actu aliquo niſi per id qḋ eſt in actu: ſed ex ſemine ſit actu homo. ergo ſi ſit ſm naturā opoꝛtet ꝙ actꝰ conſimilis ſit in ſemine ſm ſpeciem. hoc autem eſt falſum: ergo actu homo nō ſit ab aliquo principio qḋ ſit in ſemine. Cum igit̄ in ſemine ſint omnia ꝑncipia generationis naturalis ex principijs naturalibus nō ſit forma ⁊ actus hoīs. ¶ Eadeꝫ eſt obiectio de ſemine fabe ⁊ omnibꝰ alijs ſeminibus ad ea que naſcūtur ex ipſis. Prima aūt ꝓpoſitio ſcripta eſt in 3° de aīa. ¶ Iteꝫ nihil agit vltra ſuam ſpēm: ergo calidum nunꝙ vltra calidum ⁊ frigidū nunꝙ vltra frigiduꝫ ⁊ actus mixti nunꝙ vltra actum mixti: ſed forme ſubſtātiales nec ſunt calidū: frigidum: humidum: ⁊ ſiccuꝫ: nec armonia mixti: ergo videt̄ ꝙ nō actione mixti nec actione primarū qualitatū efficiantur: ⁊ ideo opoꝛtet ꝙ creatio ſit actus cōiunctus operationi nature: ita ꝙ operatio nature diſponat materiaꝫ ⁊ creatio inducat formaꝫ. ¶ Si foꝛte dicat̄ ꝙ forme inducant̄ a virtute celeſti hoc improbat̄ per eaſdem ꝓpoſitiones: qꝛ nihil ſit in actu niſi per exiſtēs in actu: ⁊ etiaꝫ nihil agit vltra ſuā ſpeciem: qꝛ aliter virtus actiua nō reſpōderet eſſentie ſpēi ⁊ etiam actio eēt in infinitū: qꝛ ſi nō terminaretur ad idem in ſpecie cū agente nō eſſet ratio ꝙ terminaretur in aliquo. Preterea agens nō intendit deſtruere niſi contrariuꝫ ſibi. Et appello cōtrarium diſſimile ſm formam in eadeꝫ materia exiſtēs cum agente. ¶ Ad hoc eſt reſponſio Platonis: qḋ qꝛ forme ſimiles nō ſunt generatis in materia ⁊ ſemine ex quibꝰ ſiūt generata neceſſe eſt eſſe formas ſeparatas que dent formis generatoꝝ eſſe. Et ratio ſua ponitur in cōmēto ſuper 7° metaphiſice. hec. ſ. ꝙ forma ſubſtātialis in quolibet ente eſt ens additū formis complexionalibꝰ. ſ. calido frigido humido ⁊ ſicco: ⁊ immixtionibus hoꝛum. Iſte ergo forme addite qualitatibus aut generantur ex ſe: ⁊ tūc erunt a nō generante qḋ eſt inconueniens. aut ab extrinſeco aliquo ſibi ⁊ illud extrinſecum: aut erit indiuiduum aliqḋ eiuſdeꝫ ſpeciei: aut ſpecies: aut genus incluſe in ipſa materia: aut forma ſeparata. Sed qꝛ nō eſt idiuiduū vel ſpecies vel genus icluſū in materia: relinquit̄ ꝙ tales forme ſint a forma ſeparata. ¶ Poſteriores Phī reſpōdent aliter ſicut Auicēna ⁊ Theodoſius ⁊ ſequaces illoꝝ. Et fundant ſuā reſpōſionem ſuper tres ꝓpoſitiones. Quaruꝫ ꝑma eſt. ꝙ illud qḋ eſt in potentia nō exit in actum niſi ab aliquo extrahēte qḋ eſt ſue ſpeciei vel ſui generis: ⁊ hec ſuperius in obiectionibus inducta eſt. ¶ Secūda eſt ꝙ forme ſubſtantiales que ſūt in materia vt forma lapidis ⁊ hoīs ⁊ aſini: neqꝫ ſūt actiue neqꝫ paſſiue eſſentialr̄. Et veritas huiꝰ ꝓpoſitionis pendet ex hoc ꝙ ſubalis forma non habet cōtrarium: ⁊ ꝙ nihil ſit actiuum ⁊ paſſiuuꝫ eſſentialr̄ niſi cōtraria. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt ꝙ forme actiue ⁊ paſſiue ſūt qualitates ꝑme. Et ex iſtis ꝓpoſitionibus ſequit̄ ꝙ agens formas ſubſtātiales agat eas per ꝑncipia nō naturalia: ⁊ ideo dicuntur ꝙ tales forme ſunt ab intelligētia agente ⁊ vocāt eam datoꝛem formarum. ¶ Sed opinio Ariſtotelis eſt alia. ſ. ꝙ forme naturales ſunt generātes formas que ſunt in materia. ſemīa autem ſunt que dant formas generatis per formas quas accipiūt a generantibus ꝑmis. ſ. ſemen hoīs ab homine a quo deſcindit̄: ⁊ a virtute celeſti accipit virtutem formatiuā ad producendū formā cōſimilem ſuper materiā. In his autē que non generātur ex ſemine ſicut illa que generātur ex putrefactiōe vel cōmixtione elemētoꝝ ſolū: ſicut eſt generatio mineraliuꝫ eſt virtus formatiua reſpectu forme ſubſtātialis a virtute celeſti tñ. generatio autē elemētorum eſt a motu celi cum virtute celeſti qꝛ eſt reſpectu forme ſubſtātialis elemēti. Et eſt rō Ariſtotelis hec ꝙ forme ille ſubales oēs aut generantur per ſe: aut nō ex ſe. nō pōt dari primum: qꝛ hec generatio nihil eēt: qꝛ nihil generat̄ ex ſeipſo. ergo opꝫ ꝙ generent̄ ex alio. ſed generās eſt illud qḋ mouet mām do nec recipiat formam: ⁊ illud qḋ extrahit rem de potētia ad actum: illud autē qḋ ſic mouet materiā neceſſario eſt corpꝰ habēs qualitatē actiuam aut potētiam que mouet corpus habēs virtutem vel qualitatē actiuam: vt elemētuꝫ qḋ habet qualitatem actiuam: ⁊ corpus habēs potētiam qḋ agit per aliud corpus habēs qualitatē actiuam vt celuꝫ cuiꝰ virtus cōiungit̄ virtuti elemētari: qꝛ agit per qualitateꝫ actiuam calidū frigidum ⁊ huiuſmodi. Iſta ergo operatio que pendet ex qualitatibꝰ actiuis: aut eſt reſpectu forme ⁊ ſubiecti: aut reſpectu ſubiecti tñ ⁊ nō forme. Si reſpectu forme ⁊ ſubiecti tūc habeo ꝓpoſitum. Si autē eſt tñ reſpectu ſubiecti tūc ſubiectū ⁊ ſua forma ſunt ab agentibꝰ ſeparatis: ⁊ ſic vnum inquātum vnuꝫ eēt a duobꝰ agentibus ſeparatis qḋ eſt incōueniens. ¶ Et ſi obijceret̄ ꝙ nō eſt vnum inquātuꝫ vnum: ſed vnū habet rationem forme alteruꝫ ſubiecti. Cōtra eſt: ꝙ ſubiectum nullū habet eſſe actu qḋ cauſat̄ in generatione niſi per formā: ⁊ ſic ſubiecti ⁊ forme eſt vnum eē tñ qḋ cauſat̄ in generatione a virtutibꝰ generantibꝰ ⁊ ſic tenet incōueniens cōcluſum ab Ariſtotele. ꝙ vnū inquātum vnū cauſat̄ ab agentibus diuerſis. ¶ Preterea. actio agētis in generatiōe nō eſt ſuper ſubᵐ ꝓpter ſubm: ſed ꝓpter formā. Cuius ratio eſt: qꝛ eē ſubiecti nō eſt niſi ꝓpter eē forme: et ex hoc ſequit̄ ꝙ illud agēs eſt reſpectu eē ſubti ⁊ reſpectu eē forme. Et ſic ſunt iſte rōnes que mouēt phm ad ponēduꝫ ꝙ forme ſubſtātiales ꝑducūtur a virtutibꝰ formatiuis exiſtētibus in materia. ¶ Scōm hāc vltimaꝫ opinionem reſpondendum eſt ad ꝑmū obiectū ꝙ hec ꝓpoſitio. ens in potētia nō ſit in actu niſi per illḋ qḋ eſt in actu. vera eſt ſi debito mō intelligat̄. nō enim ſic intelligit̄ ꝙ ſit in actu ſimili in genere ⁊ ſpecie ſed ſimilis eſt in natura. Et hoc pꝫ: qꝛ hec ꝓpoſitio inducit̄ in tractatu de intellectu agēte: ⁊ intellectus agēs nō eſt ſimilis in ſpecie vel genere cū intellectu ſpeculatiuo qui eſt actus intellectus poſſibilis. agēs eniꝫ educit poſſibilē in actū ſpeculatiuū intellectus: ⁊ ſi itellectus agēs eēt idē ſpecie vel genere cū ſpeculatiuo opoꝛteret ꝙ eēt in multis ſpeciebus ⁊ multis generibꝰ agens intellectus ſm ꝙ ſunt multa genere ⁊ ſpecie per que perficit̄ ſpeculatiuus itellus. Vñ intelligit̄ ꝙ eſt ſimile in actu cōuenientē ſm nām: ſicut eſt de luce ꝙ ipſa cōiuncta qualitatibꝰ cōplexionalibꝰ rei variātibus ſuperficiē terminati corpoꝛis facit oēs coloꝛes. Et iſte eſt ſenſus phī in illo loco vt pꝫ cōſideranti circūſtātias littere. ſicut enim eſt lux ita eſt intellectus agens: ⁊ ſicut q̄litates prime complexionales variātes ſuperficiem: ita ſunt phātaſmata mouētia inteᵐ poſſibilem. Et ſicut eſt ſuperficies mota ab vtroqꝫ: ita eſt intellectꝰ poſſibilis. ⁊ ſicut eſt ſpēs coloꝛis cōſtituta ita eſt intellectus ſpeculatiuus. Et ſilr̄ eſt in natura de virtute celeſti que eſt mouēs ⁊ agēs ſm ꝙ cōiungit̄ cum virtute cōplexionali que eſt in materia ⁊ ipſa materia eſt mota ⁊ ſpecies ꝯſtituta eſt id qḋ efficit̄ in materia ex virtute celeſti ⁊ virtute cōplexionali. Et nō opꝫ ꝙ ſimilis ſit illi in genere ⁊ ſpecie: ſed tñ in actu cōueniente ſm naturā. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hec ꝓpoſitio vera eſt: qꝛ nihil agit vltra ſuā ſpēm: ſed hec eſt falſa ꝙ oīs actio terminet̄ in ſimili ſpecie: ⁊ hoc ideo cōtingit qꝛ materia mota non ſemꝑ eſt mobilis ſm ſpēm virtutis agētis: ſicut materia elemētaris nō eſt mobilis in ſpecieꝫ virtutis celeſtis: ſed mouebitur in ſpeciem illam que magis cōuenit ab agēte ſaluata mobili-

Marginal notes (left): Ter.cō.17. — Vbi opionē ⁊ rōnes Platonis. 7. met. cō. 31. — Rōſio Auic. ꝑ qua vid vbi ſupra.

Marginal notes (right): Opio Ar. ꝑ qua vid Auerro 7. met. cō. 31. ⁊ 12. met. 18 ⁊. 18. cōmētis diffuſe. — Sꝫ ꝯſidera ꝙ ⁊ ſi iſta ſit rō Ar. vt adduc̄ Cōmentatoꝛ cō. 31. 7. met. tñ illud ad qḋ deducit nō vꝫ icōueniēs ſed neceſſarium. — Vex̄ ē ꝙ nihil agit vltra ſuaꝫ ſpēꝫ: ſꝫ falſuꝫ eſt ꝙ oīs actio termiet̄ ad ſibi ſile i ſpē: vide. 12. met. cō. 24.

tate materie. ſicut enim dictũ eſt materia nõ ſemper mobilis eſt in ſpẽm virtutis mouẽtis. Unde cum mouẽs ſit virtus celeſtis cum q̃litatibus elemẽtaribus forma ſubſtãtialis que generatur in materia in actu reſpondebit virtuti agẽti quantum permittit materia: ⁊ hoc appellauimus ſupra actũ cõuenientẽ cũ agente ſm nãm. Sicut eni dicit Boetius. actio nõ ſolum recõſiderat ſm poteſtatem agẽtis ſed et ſm poſſibilitatẽ patientis ⁊ materie. Et ideo dicit Ariſto. ꝙ omnes forme ſubales ſunt in materia excepto intellectu qui etiam ſm ipſum nullius corporis eſt actus.

2°. de gñatiõe aialiũ cap. 3.

¶ Utrum actus creationis plus ſit oſtenſiuus potẽtie vel ſapientie vel bonitatis. Articulus 7°.

Ad ſeptimum ſic ꝓcedit. Videt ꝙ creatio indicet bonitatẽ. qa dicit Aug°. Quia bonus eſt ſũmus. Dionyſius dicit. Bonũ eſt diffuſiuũ eſſe: eſſe autẽ diffundit per creationem. Item Plato dicit. dõm ergo conditor fabricatorq; geniture omne hoc inſtituendum putauerunt optimus erat. Videt ꝙ oſtẽdat ſapiẽtiã. Plura eni ordinata ſapiẽtiã oſtẽdũt. qa dicit phs in p° veteris metaphiſice. ꝙ ſapientis eſt ordinare ſingula. ſed creata a creatiõe ꝓcedũt plura in ordine. ergo oſtẽdit ſapientiam. Sed videt ꝙ potentiam: qa operacio egredit a potẽtia: ⁊ creatio eſt operatio quedã vt videt. ergo ⁊c. ¶ Sed contra. Potẽtia dei eſt infinita ⁊ nõ agit deus ſm dimidiũ ſue potẽtie vel tertiam. ergo opus oſtẽdens potẽtiã oſtendet eam totam: ergo oportet ꝙ ſit infinitũ. ſed nullum creatum eſt infinitũ: ergo nullum creatũ eſt oſtenſiuum diuine potẽtie. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creatio ꝓncipalr oſtẽdit potẽtiã: ſed cũ hoc oſtẽdit bonitatẽ ⁊ ſapiẽtiã. Potẽtiam oſtẽdit per cõparationem ad terminos creationis qui ſunt nihil ⁊ aliqd: qui vt ſupra dictũ eſt nullam habẽt ꝓportionem. ⁊ ideo quo ad hoc oſtẽdit potẽtia infinita. Per cõparationẽ autẽ vnius creati ad alterũ qd cũ ipſo creat: ⁊ per cõparationẽ vnius creati ad ſua ꝓncipia eſſentialia intelligit ſapientia. Per cõparationem autẽ creati ad finem in quo eſt cõplementum creature intelligitur bonitas. Et ſic patet ſolutio omnium preter vltimum. Ad qd dicẽdum ꝙ creatura ſm qualitatẽ ſue electionis nõ oſtẽdit omnẽ potẽtiam ſed ſm modum ſue creationis: qa. ſ. ſit aliqd ex nihilo quemadmodũ dictum eſt.

Nõ qꝛ ſꝫ diuerſos reſpectꝰ creatio oſtẽdit potẽtiã ſapiẽtiã ⁊ bonitatem.

¶ Utrum actus creationis ſit naturalis vel miraculoſus. Articulus Octauus.

Ad octauum ſic ꝓceditur. Miraculum eſt vt dicit Aug°. aliquid arduũ ⁊ inſolitum qd ꝓter ſpem ⁊ facultatẽ admirãtis appet. Creatio eſt tale. ergo ⁊c. Probatio. illud eſt arduũ qd eleuatur ſuper oẽm potentiam creature: creatio eſt tale vt ꝓbatum eſt ſupra. Similr inſolitum eſt qd non iterat frequẽter: ſed hoc iterum cõuenit creationi. Similr eſt preter ſpem: qa ſpes in diffinitiõe illa ſm Augm accipit pro ſpe nature ſicut dicit in octauo ad Romanos de Abraam ꝙ cõtra ſpem in ſpem credidit. hoc et dicit gloſa cõtra ſpem nature in ſpem gratie. ſpes aũt nature nõ eſt niſi de his que expectant ex cauſis naturalibꝰ: ſed creatio nõ expectat ex cauſis nãlibꝰ: ergo eſt ꝓter ſpẽ nãe. Et ſimilr eſt preter facultatem admirantis. facultas eni admirantis eſt ſm potẽtiã cognitiuã vel operatiuã: ſed cum cauſa creationis ſit diuina ex eo ꝙ nulla creatura ꝓceſſit nõ poteſt in illã cognoſcẽdo vel operãdo: ⁊ ſic creatio erit miraculoſa. ¶ Preterea triplex eſt curſus ſm triplicẽ cauſam. ſ. naturalis cuius ꝓncipium eſt natura. ⁊ volũtarius cuius ꝓncipium eſt volũtas. ⁊ diuinus cuiꝰ ꝓncipiũ eſt deus. ſed creatio nõ incidit in curſum nãlem nec etiam volũtarium. ergo incidit in diuinum ⁊ ille eſt miraculoſus ſicut dicit Aug°. ergo creatio eſt miraculoſa. ¶ Preterea opus creatiõis cõdiuiditur operi recreationis. dicit enim ꝙ tria ſunt opera diuina. ſ. creationis: recreatiõis: ⁊ glorificationis. ⁊ ita duo ſunt opera miraculoſa: ergo ⁊ illud. queciq; eni veniunt ad eandem diuiſionem debent eſſe eiuſdẽ rõnis in noĩe diuiſi. Si forte dicat ꝙ creatio non omnino elõgat a facultate noſtre cognitionis: hoc erit cõtra Gregm qui dicit ꝙ Moyſes non cognouit ꝓncipium mũdi niſi ſpiritu ꝓphetico. ¶ Sed contra. opus creationis ad idẽ eſt cũ opere nature. ſ. ad hoiẽ ⁊ ad aſinum aquã ⁊ terrã ⁊ huiuſmodi. ergo iſta ſunt opa. ⁊ ſi vnum nõ eſt miraculoſum nec reliquũ: qa de ſilibꝰ idẽ eſt iudiciũ ſicut dicit Boetius in topicis. ¶ Solo. Quidã diſtinguunt inter mirum mirabile ⁊ miraculoſuz: ex hoc ꝙ miraculoſuz eſt qd omnino eſt ꝓter ſpem gratie ⁊ nature: ſicut multiplicatio panum ⁊ illuminatio cecoꝝ. Mirabile autẽ eſt qd eſt ſm ſpem gre ſꝫ non ſm ſpem nature: ſicut reſurrectio mortuoꝝ: partus virgis ⁊ huiuſmodi de qbꝰ eſt ſpes gre. Mirũ aũt eſt cuius cauſa eſt alta ⁊ difficilis ad cognoſcẽdum ſm ꝙ dicit Ariſtoteles in p° veteris metaphyſice. ꝙ fabula cõponit ex miris: ⁊ ꝙ phi ex ammirari p̃mo philoſophari inceperũt. Sed iſta diſtinctio nõ eſt vera: qa in diffinitione miraculi ſm Augm nõ ponit niſi pro ſpe nature. Et ꝓpter hoc mirũ mirabile ⁊ miraculũ idẽ ſunt apud ſanctos diſta ſm rõnẽ nois. Mirũ igit dicit quo ad ſubam miraculi. mirabile aũt dicit aptitudinẽ illã. miraculũ vo dicit magnitudinem circa aptitudinem illã. Silr ſm phos idẽ eſt mirum ⁊ mirabile. illud enim qd phs in metaphiſica mirum vocat hoc in p° de aia vocat mirabile. vbi dicit vnã ſciam ꝓponi alteri qa eſt certioꝝ aut qa melioꝝ aut mirabilioꝝ eſt. Unde dicimus ꝙ creatio miraculoſa eſt. Ad id qd eſt cõtra hoc rñdemus ꝙ gñatum ⁊ creatum idẽ hñt iudiciũ quãtũ ad naturã ⁊ ſimilia ſunt. ſed generatio ⁊ creatio non ſunt idem nec habent idem iudicium.

Mirũ mirabile ⁊ miraculũ idẽ ſũt ſubiecto ſolũ ſꝫ modũ differũt apud ſanctos.

¶ De materia. Queſtio Secunda.

Deinde q̃ritur de creatis. Et p° querit de q̃tuor coequeuis. Deinde de his que de q̃tuor coequeuis ſꝫ numeꝝ ſex dierum ꝓceſſerũt. Circa coequeua p° querit de ſinglis. 2° cõiter de oibꝰ ſimul. Itẽ inter coequeua ſingula p° querit de mã. dicit eniꝫ gloſa ſuper Geneſim. In p°. q̃tuor eſſe coequeua. ſ. mãm: tps: celũ empyreum: ⁊ angelicam nãm. Circa mãm octo inquirunt. p° an ſit. 2° quid ſit. 3° vtrum creata ſit vel nõ. 4° vtrum ſit ſimplex vel cõpoſita. 5° vtrum omniũ creaturarũ ſit materia vna. 6° vtrũ oium corpoꝝ ſit mã vna. 7° vtrum oium ingñabiliũ ſit mã vna. 8° vtrũ oiũ gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ ſit materia vna.

¶ An materia ſit. Articulus Primus.

Ad primũ ꝓcedit ſic. Forma dat eſſe ergo qd caret omni forma caret omni eẽ. ſꝫ mã p̃ma ſꝫ rõnẽ p̃me mãe accepta caret omni forma. ergo caret omni eẽ. ⁊ qcqd caret omni eſſe nihil eſt: ergo mã p̃ma nihil eſt ſm rõnẽ mãe prime accepta qa caret omni forma. ergo caret omni eẽ. ¶ Item dicit phs in lib° de cauſis: ꝙ p̃ma reꝝ creataꝝ eſt eẽ ⁊ nõ eſt ante ipm creatũ aliud. ergo qd eſt añ eẽ nõ eſt de numero creatoꝝ. ſed qcqd eſt añ formã eſt añ eẽ: ergo qd eſt ante formã nõ eſt de numero creatoꝝ. mã aũt p̃ma eſt añ formam. ergo nõ eſt de numero creatoꝝ. ⁊ qcqd nõ eſt de numero creatoꝝ nihil eſt. ergo mã p̃ma nihil eſt. ¶ Qd aũt hoc ſit añ eẽ qd eſt ante formã pꝫ ex hoc ꝙ eẽ non eſt niſi indiuidui vel ſpẽi vel generis vel principij ⁊ oẽ tale eſt a forma. ergo oẽ tale eſt a forma indiuidui vel ſpẽi vel gñis vel ꝓncipij. Itẽ ꝓbatio ꝙ forma eſt illa que cõtrahit per diũas ⁊ nõ mã: quẽadmodũ ꝓncipium cõtrahit gñaliſſimoꝝ ⁊ ꝙ genus cõtrahit per diũas ſpẽrũ ⁊ ſpẽs per diũas indiuiduoꝝ ſicut dicit Porphyriꝰ. ꝙ indiuiduum facit collectionẽ accñtium que in alio eſſe non poſſunt inueniri. Itẽ dicit ꝙ gñatio ſube eſt ex nõ ſubſtãtia: ſed a quocũq; remouet ſuperiꝰ ⁊ inferiꝰ: ergo ſi eſt ex nõ ſubſtãtia eſt ex nõ mã: ⁊ nihil aliud eſt ſignatum mãe in mã niſi id ex quo eſt gñatio. ergo videt ꝙ mã nihil ſit in nã. ¶ Preterea dicit i.10. Deutꝰ. Date magnificẽtiã deo noſtro: dei ꝑfecta ſunt opera. ſꝫ mã nõ eſt perfecta: ergo nõ eſt de opibꝰ dei: ⁊ qd nõ eſt de opibꝰ dei nihil eſt: ergo mã nihil eſt. ¶ Contra glo. ſup Geneſim in p° dicit. ꝙ per celum ⁊ terrã intelligit mã inferioꝝ ⁊ ſuperioꝝ creaturaꝝ. ¶ Itẽ Aug°. in. 12. cõfeſſionũ. Tu dñe feciſti mũduz de mã informi quã feciſti de nulla re pene nullam rẽ: ergo mã eſt. Item gñatio ⁊ corruptio nõ ſunt ſine actione ⁊ paſſione. actio aũt ⁊ paſſio non ſunt ſine cõtrarietate ſicut dicit phs p° phicoꝝ. ꝙ contraria ſeparata non agũt ſed in mã: ergo mã eſt. ¶ Itẽ cõtrarioꝝ ſemper eſt vnũ ſubm ⁊ illud eſt mã. ergo materia eſt. Item

Capto 6 ſpe.

ibidẽ

Nō q̄ mā ſit a ſe q̄libȝ eē po-tētie: ⁊ illō eē apponit ab ali[q]uo act⁹ extra-neo.

ibidē dicit q̄ pncipia mutationis tria ſunt.ſ.ſubiectū qđ eſt mā: ⁊ duo cōtraria: ergo mā eſt: qđ cōcedim⁹ dicētes. ℂ Ad primū q̄ forma dat eē: mā aūt habet eſſe ſubiecti ⁊ potētie: ⁊ hoc habet a ſeipſa ⁊ hoc nō eſt eē ſimplr̄ ſed ſm qd. ℂ Ad aliud dōm q̄ cum dī pma rerum creataꝝ in eſt eē ponit eē pro ente ſicut dicit ibi Cōmētatoꝛ in expōne illius ꝓpōnis. Et ibidē dicit beat⁹ Dionyſi⁹ in lib⁹ de diuinis noib⁹.ca⁹. 5⁹ de ente. ⁊ dī ibi primū natura a quo nō cōuertiē cōſequē-tia ſubſiſtēdi ⁊ ſic ens eſt abſolute primū: qa in ipſo ſtat re-ſolutio poſterioꝝ in priꝰ. Et ibidē hoc pmū ponit pn^m co-gnitiōis. Cū aūt dicit mā pma ponit pncipiū ſm rōnem ge-nerationis ⁊ tēporis. Et ſic pȝ q̄ primuȝ hincinde ponit eq-uoce. qa cum dī de ente eſt pncipium cognitiōis reſpectu eo-rum que ordinabilia ſunt in pdicamento. Cuȝ aūt dicit de mā eſt pn^m generationis reſpectu gn̄atoꝝ. ℂ Ad aliud di-cēdum q̄ cum dicit generatio ſube eſt ee non ſube negatio negat ſubam compoſitam relinquēdo potētiam ad illā que eſt mā. Si dicit q̄ remoto ſuperiori remouet inferius. Di-cēdum eſt q̄ hoc verū eſt qn̄do negat ſuperi⁹ ſignatione ⁊ ſuppōne. ſed cū dicit nō ſuba nō ſit ſuppoſitio ꝓ ſuperiori ſȝ pro particulari gn̄abili. Et eſt rō qa gn̄atio nō eſt ſupioris ſed iferioris particularis. nā eni nō itēdit gn̄are hoīem ſȝ hūc. ℂ Ad vltimū dōm q̄ oia opa dei perfecta ſunt. ſȝ pfe-ctio oīum opeꝝ nō eſt vnius rōnis imo vnūqđqȝ dicit per-fectū qn̄ eſt in debito ſtatu ſui eē: ⁊ ideo mā pfecta eſt qꝛ hȝ rōnem ſubiecti ad formas gn̄abilium ⁊ corruptibilium.

ℂ Quid ſit materia. Articulus 2⁹.

Tex.cō.25. Ad ſcdm ꝓcedit̄ ſic. In pmo de gn̄atione ⁊ cor-ruptione caplo 2⁹. diffinit ſic mā. Eſt aūt hyle maxime qdem ⁊ ꝓprie ſubm generatiōis ⁊ cor-ruptiōis ⁊ ſuſceptibile modo aūt a⁹ eſt qđ aliis

Tex.cō.3. trāſmutationib⁹. ℂ Itē in 8⁹ metaph̄. caplo p⁹. Dico māⁿm illud qđ non eſt hoc in actu: ſed eſt

Tex.cō.14. hoc in potētia. Itē in 11⁹ metaphi. caplo p⁹. mā eſt hoc ſȝ q̄ videtur: qm̄ illud qđ eſt ſm cōtactum ⁊ nō eſt ſm ordinem

Tex.cō.82. eſt mā. ℂ Itē in fine pmi phyſicoꝝ. Dico māⁿm primū ſubie-ctum vniculqȝ ex quo ſit aliqđ cū inſit per ſe ⁊ nō ſm accns. ℂ Cōtra primū obijcit ſic: q̄ primū ſubm nō videt mā eſſe generatiōis ⁊ corruptiōis ſed potius videt ſubm alteratio-nis. ois eni generatio ſit ſm actionē ⁊ paſſionē qualitatum primaꝝ: ergo mā prius eſt ſuſceptibilis primaꝝ qualitatuȝ q̄ gn̄ationis ⁊ corruptionis: ſed alteratio eſt mutatio ſȝ q̄-litates manēte ſubto eodē vt dicit phs in p⁹ de gn̄atiōe ca⁹ 2⁹. ergo mā prius eſt ſuſceptibilis primaruȝ qualitatū q̄ ge-nerationis ⁊ corruptiōis. ℂ Preterea nō ſit generatio niſi condenſata vel rarificata mā. ergo raritatis ⁊ ſpiſſitudinis prius ſuſceptiua eſt mā q̄ forme ſubalis ſm quaȝ eſt gene-ratio. ℂ Si dicat q̄ primū nō ponit ibi pro eo qđ eſt aū qđ eſt nihil ſed ponit primū pro ꝓximo ad huc videt falſuȝ: qa mā nō videt eſſe ꝓximuȝ ſubm generationis ſed poti⁹ cor-pus cum quātitas ſm phm abſtrahat a motu ⁊ mutatiōe. Vel hoc eſt ideo: qa q̄titas nō habet cōtrariuȝ ⁊ oē qđ mu-tatur mutat de cōtrario in cōtrarium. Preterea videt fal-ſuȝ qđ dicit in ſcda parte diffōnis: q̄ modo alio ſit ſubiectū

Tex.cō.3.7.5. 2.7. aliarū trāſmutationū: qa mō non videt eſſe ſubm aliarum trāſmutationū: ſed potius cōpoſitum quēadmodū dicit in 5⁹ phyſicoꝝ. etiā q̄ tales mutatiōes ſunt de ſubto ad ſubȝ.

Pⁱo phi.82. Preterea videt ſibi cōtrarius in fine pmi phyſicoꝝ. dič eni q̄ mā eſt ingenerabilis ⁊ icorruptibilis. ⁊ hic dicit q̄ ſit ſu-ſceptibilis gn̄ationis ⁊ corruptiōis. Itē querit quare dī ma-xime ⁊ ꝓprie. videt enim q̄ mā ſm eādem rōnē ſubm ſit oiſ trāſmutationis. Si eni paſſio cōis eſt opȝ rōnē ſubti eē cō-munē: ſed trāſmutari ſm cōtraria vel media eſt paſſio cōiſ in omni motu ⁊ mutatione. ergo rō ſubti erit cōis: ⁊ ita ſm vnā rōnē erit ſubm in omni mutatiōe. ℂ Cōtra ſcdaȝ obij-cit ſic. Mā nō eſt in potētia reſpectu illius tm̄: ſed reſpectu ois forme. Cū ḡ hic dicat formā determinatā male dicit di-cēdo. Dico māⁿm qđ nō eſt hoc in actu ſed eſt hoc in poten-tia. ℂ Qđ aūt ſit in potētia reſpectu ois forme ꝓbat idire-cte ſic. Si eēt tm̄ poſſibilis ad hāc: tūc cū illa eēt ſub illa tm̄ non eſſet in potētia ad aliā ſed mā que cōiūcta eſt forme cū impoſſibilitate ad aliā formā nō eſt ſepabilis ab illa cui cō-iuncta eſt: vt pȝ in mā celi: ⁊ ſic illa mā a tali forma nō ſepa-ratur qđ falſuȝ eſt. ℂ Cōtra tertiā obijcit ſic. dicit Boe⁹ in lib⁹ de duab⁹ naturis ⁊ vna perſona chriſti. q̄ mā ꝓprio in-tellectu nō eſt intelligibilis. ḡ videt q̄ non ſit hoc qđ videt: ſenſus eni ſm cōtactū. i. ſm q̄ viſio eſt: hoc eſt qđ intelligit. Preterea qd eſt hoc qđ dicit. Qm̄ illud qđ eſt ſm cōtactuȝ ⁊ nō ſm ordinē eſt mā. ois eniȝ mā determinat ſm ordineȝ ſicut dī in fine pmi phicoꝝ. mā enim dicit ordinē potētie ad

Tex.cō.81. actū: ⁊ hoc habet in pcedenti diffōne. Preterea cōtact⁹ cor-poꝝ eſt ⁊ mā ꝓprie non eſt corpus. ℂ Si forte dicat q̄ mate-ria qdē nō ordinata eſt ſed tm̄ cognoſcit vt dič diffinitio ſȝ q̄ cōtingit formā: qa forma eſt pn^m cognoſcēdi ⁊ ſe ⁊ māⁿm.

Tex.cō.69. hoc videt ꝯtra phm eē qui dicit p⁹ phicoꝝ aū finē. q̄ ſubie-cta qdē nā ſcibilis eſt ſm analogiā. ſicut eni ad ſtatuam es aut ad lectulū lignū: aut ad alioꝝ aliquid hn̄tiū formā mā ⁊ informe anteq̄ꝫ accipiat formā ſe hȝ: ſic ipſa ſe hȝ ad ſubam ⁊ qđ eſt: ⁊ ita videt mā cognoſcibilis eē ſm ordinē ⁊ nō ſm cōtactum. ℂ Cōtra vltimā obijcit ſic cū dicit pmū ſubiectū aut dicit primū aū qđ nihil eſt. aut ꝓximuȝ. Si aū qđ nihil tūc male adiungit cū inſit: qa hoc nō ſemꝑ ineſt ſm eādem rōnē: ſicut terra ſm q̄ terra nō ineſt alij. Si autē dicit pmū ꝓximū hoc nō eſt mā ſolū ſed cōpoſitū. oē eni mixtuȝ ⁊ cō-plexionatū compoſitū eſt. ℂ Preterea q̄re dicit nō ſm acci-dens. hoc eni qđ ineſt non ſm accns non hȝ rōnē ſubti. ⁊ ita per hoc ipm qđ dicit ſubm remouet accidēs. ḡ ſupflue ad-dit poſtea non ſm accns. Preterea obijcit cōtra oēs iſtas diffōnes ſimul. q̄ eni oino ſimplex eſt nullo mō eſt diffinibi-le: qa ois diffō dicit partes diffiniti. mā aūt ſimplex eſt oino: ḡ nullo mō eſt diffinibilis. Si forte dicat q̄ deſcriptiōes ſūt. Cōtra hoc trexꝫ eſt: qa deſcriptio vel eſt ex pte ſubaliū ſicut ex differentijs aggregatis pter gen⁹ vel ex ſubali ⁊ accñtali: ſic ſi ꝓpriū contigit cū gn̄e vel dr̄ia vel ex accñtib⁹ aggrega-tis ſicut Criſpus muſic⁹ Cleonis fili⁹ eſt deſcriptio fortis. Et vnaqueqȝ iſtaꝝ deſcriptionū eſt de cōpoſito tm̄ ⁊ nō de ſimplici. ḡ deſcriptio nō pōt eē māe cū ſit ſimplex. ℂ Prete-rea querit qualr̄ differūt iſte notificationes māe. Ad vlti^m

Entitas māe nō ē intelligibi-lis ꝓprio intellꝰ ſȝ intelligit ſm ꝓuationē: vīđ ꝓ hoc. 7. met. cō. 60.

rndemus p⁹: q̄ ſic dič Boeti⁹ ſuba ⁊ entitas māe in ſe con-ſiderata nō eſt itelligibilis ꝓprio itellectu ſed itelligit ſȝ pri-uationē. ſ. q̄ hoc eſt mā qđ pter formas accñtales ⁊ ſubaleſ inuenit in ente. ⁊ ideo ſi dȝ intelligi opȝ q̄ hoc ſit per ordinē ad formā: vel per ꝯiūctionē ad formā: ⁊ ſic q̄dāmō diffini-bilis eſt: ⁊ hȝ q̄dā cōpōnē rōnis ſm q̄ rō accipit eā ordinatā vel ꝯiūctā. Si tūc accipit vt ꝯiūcta ſic diffinit illa rōne in 11⁹ meta. Si vt ordiata tūc aut ordiata ad mutationeȝ: aut ad formā. ſi ad mutationē tūc ſic diffinitē in p⁹ de gn̄atiōe cap⁹ 2⁹. Si vt ordiata ad formā: aut ſm ordinē ꝯtigētē formā: ⁊ ſic diffinit in fine pmi phicoꝝ. ⁊ hoc notat per hoc qđ dič ex quo ſit aliqđ cū inſit. aut ſm ordinē nō ꝯtigētē formā: ⁊ ſic dif-finit in 8⁹ meta. cap. p⁹. ℂ Dicimus ergo ad primū q̄ pma potētia materie eſt ad formā ſubalē. ſubſtātia enim cōpoſi-ta eſt cā accñtis. Et ideo lȝ calidū ⁊ frigidū ſint q̄litates q̄-rum actione ⁊ paſſione ſit gn̄atio ſm circulū vel ſm rectuȝ: tm̄ nō ſunt in mā niſi poſt formā ſubalem elemēta: ponatur enim per impoſſibile q̄ mā ſit ante formā elementi: mā nec erit calida nec frigida nec humida nec ſicca. Prima enim

Pria for⁹ q̄ re-cipit in mā eſt for⁹ elēti. vīđ 3. celi cō. 67. ⁊ 12. meta. cō. 51.

forma ſubſtantialis quā recipit mā forma elemēti eſt: qđ ꝓ-bat per diffōnē elemēti. Elemētū eni eſt ex quo cōponit res primo ⁊ eſt in re ⁊ nō reſoluit in formā aliā. id enim in quo ſtat reſolō pncipiū eſt in nā. ℂ Ad aliud dicimus q̄ raritas ⁊ dēſitas poti⁹ dicūt poſitionē partiū māe q̄ qualitates nā-les māe ſupadditas: ⁊ ideo de talib⁹ ſm nāȝ nō eſt obiectio ſed poti⁹ ſm rōnē. Dicūt tm̄ qdā q̄ mā eſt ſuſceptibilis pri-maꝝ q̄litatū ⁊ raritatis ⁊ denſitatis: ⁊ tn̄ p⁹ eſt ſubm forme ſubalis: qa nō recipit q̄litates pmas niſi per illā. ℂ Ad aliū dōm q̄ primū dī ꝓximū. Et pmū dicit etiā nū qđ nihil eſt. potētia eni māe p⁹ eſt ad ſubalē formā ⁊ ad alias per accñs i. pp illā ⁊ ſic pmū dicit aū qđ nihil eſt. Silr̄ primū ſubm in gn̄atione manēs idē nūero hoc eſt mā. nō enim eſt eadē cor-poreitas numero que eſt in genito ⁊ in eo ex quo ſit trāſmu-tatio ſicut eſt in ſemie ⁊ in hoie. Qđ ꝓbat Auicēna in ſuffi-ciētia per dimēſiōes que alteri⁹ rōnis ſūt in ſemine ⁊ in eo qđ ſit per gn̄ationē ex illo. ℂ Ad hoc qđ obijcit q̄ quātitas eſt aū mutationē ⁊ abſtrahit a motu ⁊ mutatiōe. Dicēduȝ q̄ iſta eſt q̄titas accepta ſm itelligētiaȝ ⁊ nō ſm eē qđ hȝ in

Nō q̄ q̄titas eſt a motu ab-ſtrahens.

mā. Ad hoc qđ obijcit q̄ q̄titas nō hȝ cōtrariū ⁊ ideo non mutat. Dicēduȝ q̄ ex hoc nō ſequit niſi q̄ nō mutet per ſe:

Cōpo⁹ bȝ rō nē ſubti rōne mãe. nō pmo ō gñone ꝛ corruptiōe cō. p° i fine cōmēti.

ſed per acciñ mutaf mutatione ſubti. ℭ Ad aliud dōm ꝙ cōpoſitū eſt ſubm primū in alijs mutationib⁹. ſȝ tñ hoc ipȝ cōpoſitū rōne ſubi bȝ a mã: mã aūt eſt ſubm remotū: ꝛ hāc diuerſitatē notat pñs cū dicit. mō aūt alio. ℭ Ad aliō dōm ꝙ ſuſceptibile gñationis ꝛ corruptiōis dupli dicif. ſ. vt qō generaf ꝛ corrūpif: ꝛ ſic ſuſceptibile gñationis ꝛ corruptionis eſt cōpoſitū. vi ēt ſuſceptibile gñationis ꝛ corruptiōis: ſicut ſubm in trāſmutatiōe que eſt gñatio ꝛ corruptio: ꝛ ſic mã eſt ſuſceptibilis gñationis ꝛ corruptiōis: ꝛ ſic nō eſt ꝯtrarietas iſti⁹ diffōnis. ℭ Ad aliud qō ōi in p° pñicoꝝ in fine. ibi eniȝ pbaf ꝙ nō eſt gñabilis ꝛ corruptibilis queadmodū cōpoſitū. Si eni gñaref cū oīn gñatio ſit ex mã: eēt mã añq̄ gñaref qō eſt incōueniēs. Silr ſi corrūperef cū ōis corruptio ſit ad mām: eēt mã poſtq̄ corrūperef: ꝛ ita ꝯcludif ꝙ eſt icorruptibilis ꝛ ingñabilis: nihilominus tñ eſt ſubm gñationis ꝛ corruptiōis. ℭ Ad aliō dōm ꝙ paſſio que eſt trāſmutatio ſm ꝯria nō eſt cōis niſi ſm genus: ꝛ hoc mō put ꝯria reducunf ad priuationē ꝛ habitū: queadmodū docet pñs in. 10.

Tex. cō. 15.

pme pñie. Sed ſm determinatā rōnē nō eſt cōis paſſio: qa in formis ſuballib⁹ abſentia ꝛ pñtia forme facit mutationeȝ vt dicit pñs in p° pñicoꝝ cap. viii°. in alijs aūt mutationib⁹

Tex. cō. 81.

nō eſt ſic: ſed puatio ſaluaf in illis in nã ꝯrij. vñ puatio albi nigrū eſt vel mediū. Et pp hoc ēt rō ſubti determinata nō eſt vna ſed cōis. Et pp hoc dicit maxime qdē ꝛ pprie. ꝛ dicē maxime qa mã pficif eſſentialr a forma ſuball. Pprie ēt dicit in cōparatiōe ad alias formas quas nō deſiderat niſi ppter iſtā. ℭ Ad illō qō cōtra diffōnē ſcōa3 objicif dōm ꝙ intelligif de mã in ordie ad formā ppiquā. ſicut eſt ordo cādidiſſimi ad formā ignis: ꝛ ita nō pcedit obiectio: qa materia que eſt in potētia ad oēm formā eſt mã remota. Vñ dicē

Cōmentator 9°. met. cō. 12.

Cōmētator ſup metapñicā. ꝙ vnūqōq; eſt in potētia in illo ex quo educif vno motore queadmodū idolū in potētia eſt in cupro: qa vno motore hoc eſt arte educif de illo ꝛ cupruȝ in potētia eſt in terra: qa vno motore hoc ē motu vno ſuperioꝝ educif de illa. Sȝ idolū nō eſt in potētia in terra: qa ad hoc exiguns plures motores vt educaf. ſ. nã ꝛ ars. ℭ Ad id qō objicif ꝯ tertiā diffōnē dōm ꝙ lȝ entitas mãe in ſe ꝯſiderata pfectū itellectū nō hēat cū itellect⁹ ei⁹ eſt qō eſt in ente per formā vel anologiā ſm ꝙ ex mã artificiali cognoſcif mã in aiā: ſicē dī in auctoritate pñi: ſicē ad ſtatuā eſ ꝛ ad lectulum lignū ſe hȝ. Et dī in illa auctoritate ꝙ ſic ſe hȝ iforme ꝛ mã ad ſubam ꝛ hoc aliqd ꝛ qō eſt. Et itelligit per iforme rōnē priuationis in mã. per mām aūt nām ſubti. per ſubaȝ aūt itelligit formā per hoc aliqd determinatā ꝛ cōpoſitā ſubam. hoc aliqd eni eſt forma cōtracta per māȝ per hoc qō eſt itelligit rōnē ſubſiſtētie quā hȝ cōpoſita ſuba a cōpoſitiōe mãe ꝛ forme. Vñ qō eſt idē qō nūc eſt apud nām. Per formam

7. met. cō. 31.

nāt itelligif mã ſm ꝙ accipit eē a forma: ſm pñm eniȝ in 7° metapñice. idē eſt eē ſubti ꝛ forme in cōpoſito: qa ſubiectuȝ non hȝ eſſe niſi a forma. Et pp hoc dicit ſm ꝙ videf qa iſte eſt ſolus modus intelligēdi pfectus quo itelligif mã vt dicē

6. met. cō. 14.

Cōmētator ibidē. ℭ Ad aliud dōm ꝙ hec propoſitio falſa eſt: ꝙ omnis materia determinef ſm ordinem. materia autem ſm ꝙ eſt in ente non determinaf ſm ordinē. ſed veruȝ eſt ꝙ oīs potētia materie determinaf ſm ordinē: ꝛ ita itelligif pcedens diffinitio. vñ pȝ ꝙ nō eſt ꝯrietas. ℭ Ad aliō dicēdū ꝙ cōtactus dicif pprie ꝛ cōiter. pprie eſt corpoꝝ quoꝝ vltima ſunt ſimul vt dicē pñs in 6° pñicoꝝ. Sȝ cōiter dicunf cōtingere ſe determināns ꝛ determinatū vt potentia ꝛ actus. ℭ Ad illō qō objicif cōtra q̄rtā dōm vt ſupra. ꝙ pmā ponif vtroq; mō. ꝛ ſi idē eſt qō aīs qō nihil eſt: tūc ſoluendū eſt argumētū qō eſt cōtra: qa mã pma ſola eſt ſubiectū. hec eni ſola ſaluaf eadē nūero in vtroq; termino trāſmutationis. vñ nō opȝ ꝙ ſub eiſdē formis qb⁹ fuit maneat in eo cui⁹ eſt materia. Si aūt eſt idē ꝙ primū: tūc dōm ꝙ prima ſunt illa iter que nō eſt mediū. inter mām aūt primā ꝛ formā ſubaleȝ nō eſt mediū ꝛ diſpōnes ſm eē qō hñt in cōpoſito cōſequūtur formā ſubalē: ſȝ ſm eē qō hñt in trāſmutādo mām pcedūt formā ſubalē. ſȝ ille que pcedūt ꝛ que ſequunf non ſunt eedē numero: ſicē nō eſt eadē q̄litas in nūero intēſa ꝛ remiſſa. ℭ Ad vltimū dōm ꝙ hoc qō dicit nō ſm acciñs nō determinat ſubm vel ēt hoc qō ineſt: ſed eſt determinatio ei⁹ qō precedit ex quo ſit res. ſicut albū ſit ex lōgo vnde lōgum non eſt proximum ſubiectum ꝛ propria materia albi.

ℭ Utrum materia creata ſit vel non. Articulus 3°.

Ad tertium pcedif ſic. Omne cuius eſſe pcedit nō eē radicaf in aliquo: mã non radicaf in aliq̄ ergo materie eē non pcedit nō eē. Probatio pme. Omne cuius eē pcedit non eē hȝ oppoſitio nem entis ad nō ens: ꝛ ōis oppoſitio radicatur in aliquo. oīs enim oppoſitio circa vnuȝ ſit. aliter enim nō eēt oppoſitio. ergo prima vera. Probatio ſcōe per deductionē ad ipoſſibile. qa ſi materia radicaf in aliq̄: tūc materie erit materia ꝛ ibif in īfinitū. Probata g̃ vtraq; premiſſaꝝ videf de neceſſitate ſequi ꝯcluſio. Procedaf g̃ vlterius ſic. Omne cuius eē nō pcedit nō eē eſt icreatū. materie eē nō pcedit non eē: g̃ eſt icreatū. Probatio pme ppōnis eſt ex diffōne increati: qa icreatū eſt cuius eē non precedit nō eē. ſecūda aūt eſt ꝯcluſio pcedētis ſyllogiſmi. Itē creatuȝ cauſe pme verius eſt ens q̄ creatū cauſe ſcōe. ſed creatuȝ eſt cauſatū cauſe pme: g̃ verius erit ens q̄ cauſatū cauſe ſcōe. Inde vlteri⁹ effect⁹ forme verius eſt ens q̄ mã: ſed effect⁹ pme cauſe vt habitū eſt verius eſt ens q̄ effect⁹ ſcōe. ergo mã nō erit effectus pme cauſe. ſȝ creatū eſt effect⁹ pme cauſe vt pbatū eſt in pmo ſyllō: g̃ mã nō eſt creatū. ℭ Itē nihil creatur vt dicit Aug⁹. in lib° octoagintatriū q̄ōnum niſi ſm rōnē idee. oīum eniȝ creatoꝝ idee ſunt in mēte diuina: ſed idea non eſt niſi ideati: g̃ non erit creatum niſi ideatuȝ. Inde pcedif ſic. nullum nō ideatū hȝ ideam: ſed omne informe eſt non ideatū: g̃ nullum informe hȝ ideam: ſȝ mã prima eſt informe vt dicit Aug⁹. ꝛ pñs in p° phyſicoꝝ. g̃ materia pma non hȝ ideam. Inde ſic. qōcūq; non hȝ ideam non eſt creatum. ſȝ materia prima non hȝ ideā. g̃ non eſt creatū.

Tex. cō. 81.

ℭ Contra. Aug⁹ in 12° cōfeſſionū. Et Anſelmus in lib° de veritate dicūt. Tu dñe feciſti mūdū de materia iformi quā feciſti de nulla re pene nullā rē. Itē Aug⁹ in libro de trinitate dicit. ꝙ oē ens eſt ab ente pmo qō eſt deus. mã prima eſt ens. g̃ eſt ab ente pmo ꝛ nō niſi per creationē. ergo eſt creata. Qō ꝯcedimus dicētes ad primū ꝙ hec ppoſitio eſt falſa. Oē cuius eē precedit non eē radicatur in aliquo nec valet pbatio. nō eni oppoſitio ꝯdictionis eſt inter eē ꝛ nō eē in quibus non eē pcedit eē ſed potius inter ea in quib⁹ eē pcedit nō eē. ℭ Ad qō intelligēdum notādū eſt ꝙ veritas nō

Ueritas i affirmatiōe ꝛ negatiōe nō vniuoce reperif.

vniuoce eſt in affirmatiuis ꝛ negatiuis ſȝ per prius ꝛ poſterius. negatiōis eni intellect⁹ nō eſt niſi per affirmationem. Silr negationis veritas nō eſt niſi per veritatē affirmationis. dicit eni pñs ꝙ vnūqōq; ſic ſe hȝ ad veꝝ ſicut ſe hȝ ad eſſe. Vñ cū eē negationis nō ſit niſi per eē affirmatiōis: veritas negatiōis nō erit niſi per veritatē affirmatiōis. Verbi gñā. Veritas cōpōnis cauſaf a compoſitis que ſm rē cōponibilia ſunt ſicut idē cū ſeipſo ꝛ superi⁹ cū iferiori ꝛ pprium paſſio cū ſubto ꝛ effect⁹ cū cā ppria: ꝛ talia pdicata ex natura ſui oppōnē habēt ad pdicata extranea illi ſubto. Vñ cuȝ remouef a ſubto illo cauſaf veritas illius negatiōis a materia pdicatoꝝ illius ſubiecti. Vñ hec. hō nō eſt aſin⁹. veritateȝ hȝ ab hac ꝙ hō eſt hō: ꝛ qa hō opponif aſino qcqd eſt hō non eſt aſinus. Et ſic pȝ qualr veritas in negatiuis eſt a veritate in affirmatiuis. Vñ in oppōne ꝯdictionis eē pcedit nō eē ꝛ nō ecōuerſo. Vñ anteq̄ mūdus eēt hec ppō mūdus nō eſt neq; vera neq; falſa eſt: ꝛ hoc ideo qa non eſt ppoſitio. cōpoſitio enim ppōnis cauſaf a cōpōne reꝝ. res autē cōpoſite ante mūdū nō ſunt: ꝛ qa affirmatiua q̃ nō eſt ēt negatio ſibi oppoſita non eſt ſi mūdus nō eſt. Et ſimilr dico de hiis mūdus non erit ꝛ mūdus nō fuit: ꝛ ſic patet ꝙ ſophiſtica eſt pbatio qua pbatur ppoſitio prima. ℭ Ad aliud dicēdum ꝙ hec ppoſitio eſt falſa. cauſatuȝ prime cauſe veri⁹ eſt ens q̄ cauſatuȝ ſecūde cauſe. Et ſi quis pbet eam ſic. ſicut ſe habet cauſa prima ad ſcōam: ita cauſatuȝ pme cauſe ad cauſatū ſecūde cauſe. Dicēdū ꝙ ppoſitio falſa eſt. Si g̃ querif in quo attēdif nobilitas cauſe prime reſpectu ſcōe.

2° met. t. c. 4.

Antēq̄ mūdus eēt iſta ppō nō eſt neq; vera neq; falſa. mūdus nō ē. ſed hoc idiget ſbtili ꝯſideratiōe

Dicēdū ꝙ in mō cauſandi: qa cauſa pma cauſat per ſeipſaȝ ꝛ nō cauſa ſecūda. ſȝ ſcōa cauſa nō cauſat niſi ſuppoſita prima. ℭ Ad vltimū dōm ꝙ mã pma in rōne materie accepta non pōt abſtrahi a rōne potentie: qa ipſa ſm ſeipſaȝ hȝ rōnem potētie. ſm ſeipſaȝ eni ſubm eſt ꝛ rō potentie ꝛ rō ſubti in ipſa ſunt idē ꝛ ſic hȝ formam quādam rōnis: eo ꝙ priuatio non eſt abſolute res ſed ordo ad rem que eſt forma. hec autē ratio ordinis eſt forma ſm quid: ꝛ hoc eſt qō dicē pñs

Nobilitas cāe pme nō attēdit̄ reſpectu 2° pence effectūs ſȝ hñi efficiēdi modum.

ꝙ principia

q principia ſm nãm ſunt duo.rõne autez tria.mã eni ſemp eſt vna numero ſed cõiũcta priuationi ⁊ potẽtie eſt duo ſm eſſe:⁊ hec forma rõnis non diminuens ſimplicitatẽ mãe ſʒ rem ſufficit idee.vñ habet ideaʒ quodãmõ ⁊ eſt ideata ſm quid.Et hoc eſt qð dicit Aug⁹ in xiiº cõfeſſionũ.Sicut fatemur maius bonũ eẽ qð creatũ atqʒ formatum eſt:ita dicimus minus bonũ qð creatũ informe formabile eſt:ſed tñ bonũ.Hoc eſt etiã qð dicit Rabi moyſes in pma collatiõe libꝛi qui dicit.Dux neutroꝝ.Tu ſcis q principia reruʒ generabiliũ ſũt tria:mã:forma:⁊ puatio dterminata que ſemp mãm cõcomitat.qꝛ diſi tũc adheſerit nõ eẽt mã receptibilis forme:⁊ idcirco puatio eſt vnũ principiũ ⁊ in acqſitione forme deſtruit priuatio eiuſdeʒ forme ⁊ adheret ei alia priuatio:⁊ ſic eſt ſemper ſicut explanatũ eſt in nãli ſcientia. — Nota q̃ mã nõ habeat ideã.

℄ Utrũ materia ſit ſimplex vel compoſita. Articulus 4⁹.

I D quartũ pceditur ſic.Dicit Aug⁹ in xiiº cõfeſſionũ.Uex eſt iformitatẽ ipſaʒ que ppe nihil eſt vices tẽpoꝝ nõ hre:qꝛ vbi nulla forma eſt vices tẽpoꝝ eẽ nõ poſſunt.ģ mã nõ eſt cõpoſita forme ſubali nec accñtali.Et ſic iſert vlterius q ẽt nõ habebit quãtitateʒ.ģ nõ habebit compoſitionẽ partiũ ⁊ ita ſimplex eſt.℄ Item ibideʒ Aug⁹. Nõne tu dñe docuiſti me q prius q̃ iſtã informẽ mãm formares atqʒ diſtingueres nõ erat aliqd:nõ colo:non frigora:nõ corpus:nõ ſpiritus:non tñ oino nihil erat.erat enim quedã informitas ſine vlla ſpecie.Itẽ quicqd eſt cõpoſitum reſolubile eſt in pncipia cõponẽtia.mã pma nõ eſt reſolubilis in aliqd ante ipſaʒ:ergo mã nõ eſt cõpoſita.maioꝛ patet per ſe ⁊ ſcribit in pº phyſicoꝝ.minoꝛ pbat ex hoc q ſi materia prima reſolubilis eſt in aliud hoc nõ eſt niſi in mãm pcedẽtẽ ⁊ formã ⁊ ſic añ primã mãm eẽt alia qð eſt incõueniẽs: qꝛ in nullo genere eſt aliqd pus pmo.℄ Preterea dicẽ phs q in oi gñe eſt accipe vnũ idiuiſibile ⁊ pmũ.ģ in gñe mãe inueniet vnũ idiuiſibile ⁊ pmũ.ſed qð eſt idiuiſibile nõ eſt cõpoſitũ:ergo pnᵐ pmũ in gñe materie qð eſt mã pma erit nõ cõpoſitũ.℄ Itẽ in pº phyſicoꝝ dr̃ q pnᵐ eſt qð nõ eſt ab alio ſed alia ſunt ab ipſo.ſed omne cõpoſitũ eſt ab alijs hoc eſt a ſuis cõponentibus.ergo materia pma non eſt compoſita. — Tex.cõ.65. — 10.me.t.c.7. — Tex.cõ.48.

℄ Cõtra.materia que eſt pncipiuʒ eſt deſiderãs formaʒ ſicut femina viꝝ maſculũ:⁊ turpe bonũ ſicut dicit phs in fine primi phicoꝝ.ſed iter deſiderãs ⁊ deſideratũ cõpoſitio eſt:ģ materia eſt cõpoſita.℄ Qð aũt iter deſiderãs ⁊ deſiderium cõpoſitio eſt pbat ex eo q oẽ deſideriũ ponit pncipiũ deſiderij in deſiderante.pncipiũ aũt deſiderij cũ deſiderãte nunq̃ eſt idẽ:qꝛ vnũ eſt paſſio:alteꝝ ſubm.⁊ ſic pbat q cuicũqʒ ineſt deſideriũ q illud eſt cõpoſitũ.℄ Preterea dicit Boeti⁹ in libº de hebdomadib⁹.nihil appetit aliqd niſi per hoc qð eſt ſile.mã appetit formã ⁊ ģ per hoc qð eſt ſimile.ſed ſilitudo eſt cõuenientia duoꝝ in vna forma.Uñ Anſelmus dicẽ q quecũqʒ ſũt ſilia hñt ſilitudinẽ per aliquod vnũ qð eſt in vtroqʒ.Cũ igit materia pma appetat formã habebit ſilitudinẽ cũ illa:⁊ ita mã pma habebit formaʒ.Preterea videt q materia pma nõ poſſet abſtrahi a quantitate.ex nõ quãtis enim nunq̃ ſit quantũ.℄ Cũ gitur mã ſit pncipiũ corpois ⁊ ex ipſa ſiat corpus:videt q nõ ſeparet a quãtitate niſi ſm rõnẽ.Et hoc eſt qð dicit Ariſtoteles in pº phyſico.obijciens cõtra Meliſſum:qui ponebat q pncipiũ eẽt infinitũ vnũ.⁊ obiecit Ariſtoteles in cõtrariũ ſic.Infiniti rõ quãtitati cõgruit.i.cõuenit:ſed nõ ſube neqʒ q̃litati.ſiqdẽ ģ ſuba quãtum ſuppie eſt illud pnᵐ qð ponit Meliſſus duo ⁊ nõ vnũ eſt qð eſt ens poſitũ a Meliſſo.Si vo ſuba eſt ſolum nõ eſt infinitũ neqʒ magnitudinẽ habebit vllã.ģ a ſili ſi materia pma eſt ſuba tñ nõ habebit vllã magnitudinem ⁊ ita nõ erit pnᵐ.℄ Itẽ querit vtrũ mã prima fuerit qñqʒ ſine oi forma.qꝛ ſi ipſa nunq̃ eſt ſine omni forma niſi ſm itellectũ ſed potius ſm rẽ videt q ipſa ſimplr non dʒ poni pnᵐ nature.℄ Preterea qñ ex ſemine gñatur hõ eadem eſt mã que eſt ſub forma ſeminis ⁊ ſub forma hois.Cũ ergo nõ ſit ſub vtroqʒ ſimul opʒ q per ſucceſſionẽ ſit ſubm illius ⁊ iſti⁹.aut ergo corrũpit forma ſeminis in inſtãti vel in tpe.Si in tpe tunc forma ſubalis ſuſciperet intẽſionẽ ⁊ remiſſionẽ qð falſum eſt.ģ relinquit q in inſtãti corrũpat:⁊ eadem rõne forma hois gñatur in inſtãti.Querit ergo vtrũ in eodẽ inſtãti in quo corrũpit forma ſeminis gñetur forma hois aut diuerſo.Si in eodẽ tunc 2dictoria verificabunt de eodem in eodẽ inſtãti.ſ.q ſit hõ ⁊ nõ ſit hõ:⁊ ſit ſemẽ ⁊ non ſit ſemẽ.qꝛ cuicũqʒ ineſt forma hois illud eſt hõ.ſʒ in inſtãti gñationis ineſt forma hois cũ non ſit ſucceſſiuũ:ģ in inſtãti gñationis eſt hõ:⁊ ex hoc ſequit q nõ ſit ſemẽ.Silr qcqd corrũpit hʒ formã que corrũpit in ipſo in inſtãti illo.qꝛ.ſ.non haberet eã non corrũperet in inſtãti ſed eẽt añ corruptuʒ.⁊ qcqd hʒ formã ſeminis eſt ſemẽ:ģ in illo inſtãti eſt ſemẽ ⁊ non ſemẽ:⁊ eſt hõ ⁊ non hõ.cũ ergo hoc ſit inconueniẽs relinquit q gñatio ⁊ corruptio nõ ſunt in eodẽ iſtãti ģ in diuerſis.Sʒ dicit Ariſtoteles q inter quelibet duo inſtãtia eſt tps mediuʒ.ergo in medio illo tẽpore mã ſub nulla forma eſt ⁊ ita mã qñqʒ eſt nuda non tñ ſm intellectũ ſed ſm rẽ.℄ Preterea querit iuxta hoc vtrũ aliqua forma accñtalis eadeʒ numero ſit in corrupto ⁊ gñato cum mã.ſi enim ſic eſt tũc nõ ſolum hrẽ eẽt ſubm gñationis ſed corruptiõis hrẽ cũ aliqbus formis.Qð aũt ſic ſit videt ex 2º de gñatione ⁊ corruptiõe.vbi pbatur q hñtium ſymbolũ facilioꝛ eſt trãſmutatio.Et aſſignat cauſa ibidẽ:qꝛ in hñtib⁹ ſymbolum nõ deſtruit niſi altera qualitas.ſ.cõtraria ⁊ altera manet cũ non inueniat cõtrarium in agẽte in ipſa ſed potius cõueniens. — Tex.cõ.15. — Tex.cõ.15.

℄ Solutio.dicimus q mã que eſt ſubm gñationis ⁊ corruptionis ⁊ pncipiuʒ hoc mõ quo ſubm põt eẽ pnᵐ ſimplex eſt nõ habẽs cõpoſitionẽ penit⁹ ſicut dicũt auctoritates Auguſtini ⁊ pbãt rõnes inducte niſi tñ ordinis ad formã cũ ſubſtãtia materie:⁊ hic ordo differt ab ipſa ſicut potẽtia ab eo qð eſt in potẽtia ⁊ eſt imperfectio ipſius ⁊ depẽdẽtia ad formã:⁊ ideo nõ dicit ens ſimplr ſed ſm qd ita.ſ.q nõ hʒ cõpoſitionẽ in aliquo qð ſit res ſimplr.qꝛ non eſt abſolute res a qua.ſ.ſecũda eſt icħoatio rei que eſt forma ⁊ eſt ſm veritatem ordo ad formã:qui ordo mediũ eſt inter ens ⁊ nõ ens. — Nõ qd ſit rei icħoatio i mã ſm doctorem illum.

℄ Ad id quod cõtra obijcit dicimus q mã ſeipſa eſt pncipium deſiderij.deſideriũ eniʒ illud nihil aliud eſt niſi puatio forme cũ potẽtia habẽdi illam que potẽtia eſt ipſa materia.ipſa eni entitas materie eſt ſubiectũ ſubijcibile forme: que ſubijcibilitas eſt potẽtia ⁊ deſideriũ ſiue appetit⁹ ⁊ non differt ab ipſa niſi ſm rõnẽ dictã.℄ Et ſi querit vtrũ illa ratio aliquid ponat.Dicẽdum q ſm rem que ſimpliciter res ſit nihil ponit ſuper ſubm.⁊ hoc cõtingit ideo qꝛ non eſt rõ rei ſed priuationis rei:⁊ priuatio nihil relinqt niſi ſubiectũ cũ ordie ⁊ aptitudie ad formã.Uñ Anſelm⁹ vel Aug⁹.orbitas nihil aliqd mai⁹ ponit in oculo q̃ in lapide:niſi q i oculo relinqt ꝑut eſt ſubm habit⁹.℄ Ad id qð obijcit de bono dõm q duplex eſt ſilitudo.vna eſt ſm cõueniẽtiã cõpletã et talis nõ ponit appetitũ:qꝛ appetit⁹ eſt rei nõ habite que tñ põt haberi.alia eſt ſilitudo ſm 2ueniẽtiã in ordie ad cõplemẽtũ:⁊ hec ponit appetitũ rei nõ habite:ad cui⁹ tñ habituʒ per potẽtiã ordinata eſt res appetẽs.Et hec ſilitudo nõ ponit niſi ordinẽ illũ cũ negatiõe cõtrarij ſic q nõ appetit cõtrariũ.Et q ita itelligẽdũ ſit pʒ in ſpicitẽti ſinẽ pmi phicoꝝ. vbi oſtẽdit Ariſtoteles q appetit⁹ nõ eſt reſpectu 2trarij:ſʒ exiſte quodã.ſ.forma diuino ⁊ optimo appetit⁹ materie eſt reſpectu illius tãq̃ perfectibilis ad perfectionẽ. — Similtudo 2ª. — Tex.cõ.81.

℄ Ad aliũ dõm q mã prima nunq̃ tpe eſt ſine q̃titate:⁊ accipit quãtitas ſm eẽ ⁊ nõ ſm q cõſiderãt eã mathematici.Dicim⁹ ergo q mã nunq̃ eſt tẽpore ſine quãtitate:tñ nulla eadẽ q̃titas eſt ſubm in gñato ⁊ corrupto.accñs eni eſt poſt ſubſtantiã ſm nãm.⁊ forma accñtalis poſt formã ſubſtãtialẽ.⁊ compoſitio accñtalis poſt cõpoſitionẽ ſubſtãtialem ex mã ⁊ forma.Unde cũ mã nõ habeat eſſe ſubſtãtiale ex cõpõne quaʒ habet ad hãc formã ſubſtãtialem vel illã:tunc ẽt non habet eſſe accidentale ex cõpoſitione ad quãtitatẽ hanc que conſequebat formã illã ſubſtãtialem vel cõpoſitionẽ materie cuʒ hac forma ſubali.Unde ſicut corrũpit hec forma ſubſtantialis ita ẽt corrũpit hec q̃titas.Et hoc pʒ qꝛ q̃titas ſeminis nõ eſt in hoie gñato.℄ Ad hoc aũt qð obijcit q ſʒ hoc mã nõ erit principiũ corpoꝝ nãliũ.Dicẽduʒ q hoc nõ ſequtur:lʒ enim nõ maneat eadẽ q̃titas ſm eẽ tñ eſt ſemper cõiũcta quantitati iſti vel illi ſicut ẽt ſemper eſt cõiũcta forme ſubſtãtiali iſti vel illi.Uñ nõ eſt ſile de poſitiõe Meliſſi:qꝛ Meliſſus ponit vnuʒ ens tñ qð nullo mõ eſt aliud nec per q̃titatẽ nec per q̃litatẽ nec per aliquã formã pdictaʒ.℄ Ad aliud dicendũ q mã nunq̃ tpe eſt ſine forma ſubali ⁊ tñ ſola eſt ſubiectũ idẽ numero manẽs ſub formis diuerſis.℄ Ad

hoc aūt qđ querit vtrū gnātio ⁊ corruptio ſint in eodē inſtāti vel nō. diuerſi diuerſimode reſpōdēt. Quidā dicunt ꝙ non ſemper extrema ꝯdictionis mēſurant eadē mēſura. Cū eiꝫ dicit eſt hō nō eſt hō. eē hoiem menſurat inſtāti ſed non eē hoiem ꝑcipue ſi ſonet corruptionē mēſurat tēpore: ⁊ ſiīr eſt de eſſe ſemē ⁊ nō eē ſemē. ⁊ illi dicūt ꝙ hō gnātur in inſtanti ⁊ eſt: ſed ſemē corrūpit in toto tpe qđ continuat ad hoc inſtās: ⁊ nō eſt incōueniēs ꝙ tps cōtinuet ad inſtās. inter tps eni ⁊ inſtās nihil eſt mediū. ℭ Sꝫ hec ſolutio non videt ſatiſfacere ꝗ obiectioni: qꝛ obiectio ꝓbat ꝙ īpoſſibile eſt formā ſubſtātialē corrūpi in tpe. nulla eni mutatio mēſurat tēpore: niſi que hꝫ mediū a quo ⁊ in qđ: ⁊ in formis iter quas eſt mutatio nulla eſt talis niſi illa que hꝫ ꝯtrariū: ex cuꝰ interceptione per intēſionē ⁊ remiſſionē ſit mediū. Forma ꝗ ſubſtātialis nullum hꝫ cōtrariuꝫ: ſꝫ vnaqueqꝫ formaꝝ ſubſtātialium imediata eſt ad māꝫ qđ non eſt in formis habētibus cōtrarium. mā eni nō mouetur a cōtrario in cōtrariū niſi per medium. ⁊ ita videt ꝙ non eē forme ſubalis itamēſuret inſtāti ſicut eē. ℭ Ideo dicūt alij ꝙ in eodē inſtanti eſt gnātio ⁊ corruptio duaꝝ formaꝝ ſeminis ⁊ hoīs. ⁊ ideo dicit Ariſtoteles. ꝙ gnātio vnius eſt corruptio alterius: ⁊ ecōuerſo reflectēs vnum ſuper alteꝝ. ℭ Ad hoc autē quod obijcit ꝙ cōtradictoria videntur ſimul eē vera in eodē inſtanti: ⁊ de eodē dicūt ꝙ hoc nihil eſt incōueniēs: qꝛ nō ſūt ſm idē ambe partes cōtradictiōis. lꝫ eni inſtās īdiuiſibile ſit ꝗ ſubſtātie: tamē diuiſibile eſt per rōnē. eſt eniꝫ in rōne finis ⁊ principij ⁊ ſm qđ eſt in ratione finis ſic eſt corruptio vnius. ſm autē ꝙ in rōne pncipij ſic eſt gnātio alterius. ℭ Sꝫ ſolutio iſta iprobat per hoc quod dicit Ariſtoteles in 4ᵒ phyſico. ſ. ꝙ qñ quis pūcto medio vt duobus vtitur vno: tunc qeſcere accidit: vnū ſi in eodē inſtāti accipit finis ⁊ pnᵐ erit quies in medio. ergo ⁊ tēpus. ⁊ hoc infra explanabit in qōne de inſtanti ſiue de nūc. ℭ Si qs vellet ſubtilius dicere diceret ꝙ tempus diffinit eē motu. Vñ ſicut motus nō dī vniuoce de mutatiōe que hꝫ mediū: ⁊ de illa que nō hꝫ medium: ita tempus nō dicet vniuoce de mēſura vnius ⁊ illius. tps eniꝫ qđ mēſurat mutationē que eſt per mediū eſt mēſura diuiſibilis per preteritū ⁊ futuꝝ ſm ꝙ in motu tali ſemp accipitur prius ⁊ poſterius. Vñ ſicut in tali motu nunqꝫ eſt accipe pmū ⁊ vltimū īdiuiſibile in quo ſaluet eē motꝰ: ita in mēſura eius nunqꝫ eſt accipe aliquod inſtās īdiuiſibile in quo ſaluet eē mēſure: ſꝫ mutatio que nō hꝫ mediū illa eſt īdiuiſibilis: ⁊ ideo mēſura eius eſt īdiuiſibilis ⁊ eē menſure eius ſaluat in īdiuiſibili ſicut ipſa mutatio. vñ gnātio eſt in nūc īdiuiſibili ſicut ipſa corruptio. ⁊ ſicut ipſa gnātio ⁊ corruptio nō ſūt vna mutatio numero: ita mēſura eius nō eſt eadē cū mēſura illius numero: ⁊ ita ſunt in diuerſis nunc gnātio ⁊ corruptio. ℭ Et ſi obijcit ꝙ iter duo nūc eſt tēpus mediuꝫ. Dicēdum ꝙ hoc itelligit de nūc qđ eſt ſubſtātia tpis qđ hꝫ preteritū ⁊ futuꝝ ex priori ⁊ poſteriori in motu cōpoſitū. Cuius rō eſt: ꝙ nūc illud eſt cōiūctū priori ⁊ poſteriori: ⁊ ideo ſemp inter ipſuꝫ ⁊ aliud erit prius ⁊ poſterius que ſunt ptes ipſꝰ tēporis. ſed nūc qđ eſt mēſura gnātionis ⁊ corruptionis eſt menſura mutatiōis ſimplicis nō hñtis partē poſt parteꝫ: et ideo ipſum nō erit cōiunctū priori ⁊ poſteriori: ⁊ ideo nihil ꝓhibet ꝙ in talibꝰ vnum nūc imediate conſequat alterum nūc quēadmoduꝫ forma generati imediate cōſeqtur formā corrupti. Et ſic pꝫ qualr mā nūqꝫ ē ſine forma: ⁊ tñ nō ē ſub eadē forma. ℭ Verū ſi aliqđ tps cōponat ex inſtātibꝰ vel aliqua gnātio ſit ſine motu formaꝝ hñtiūꝫ mediū ita ꝙ ſit mutatio ⁊ nō motꝰ nō eſt pñtis negocij determinare. ℭ Ad illud qđ vltio qrit dōꝫ ꝙ nulla forª eadē numero eſt in corrupto ⁊ in generato. ℭ Ad hoc autē qđ contra obijcit ex de generatiōe ⁊ corruptione dicēdū ꝙ nō dicunt habere ſymbolū: ideo ꝙ forma illa in qua cōueniunt nō deſtruat. ſed qꝛ minor eſt contrarietas cōtrarij ad medium qꝫ cōtrarij ad extremum: ⁊ ideo facilior trāſmutatio. Unde caliditas aeris eſt ſic caliditas media: ⁊ caliditas ignis ſicut caliditas extrema. ℭ Ad auctoritates Auguſtini dicēduꝫ ꝙ Auguſtinꝰ diſtinguit opera ſex dierꝫ ſm ꝙ intelligētia angelica cognoſcendo ea in verbo ⁊ in ſeipſis fulget ſuper ipſa opa ſm cognitionē matutinā ⁊ veſpertinā: ⁊ ſm hūc modū mā prima bene accipit ſine omni forma: ſed ſm hoc non eſt niſi in cognitiōe: ⁊ ita remanet adhuc ꝙ in re nūqꝫ eſt ſine forma.

ꝑᵒ de gnātione ter. cō. 17.

Ter. cō. 106.

Sꝫ ſolō iſta q ſubtil ē videt de veritate ſuſpecta.

ℭ Utrū oīuꝫ creataꝝ ſit materia vna. Articulus 5ᵘˢ.

Ad quintum ꝓceditur ſic. Omne creatum nō ens in alio prius eſt omni creato ente in alio: ſed omne creatuꝫ eſt ens in alio preter materiaꝫ. materia autē non eſt ens in alio. ergo materia ꝑus eſt omni creato. Qđ aūt omne creatum preter māꝫ ſit ens in alio ꝓbatur ſic. ens creatum preter māꝫ vel eſt ſubſtātia vel accidēs. accidens autē eſt ens in alio. ſubſtantia vō preter māꝫ vel eſt forma vel compoſitum. forma vō eſt ens in alio. Similr compoſitum: qꝛ in ſuis componētibus tūc ꝓbatuꝫ eſt ꝙ materia ſit prior omni creato cum ſola ſit ens non in alio. Sed quicqd eſt prius ⁊ non eſt prius tēpore vel ordine ſolum ſm ꝙ ipſm eſt prius ad alia habet cauſalitatē ad illa ⁊ non cauſalitatē efficiētis vel forme vel finis. ergo materie: ⁊ ita cauſa mālis eſt vna in omnibus. ℭ Itē potētia materialis eſt que ſe ipſa non reducitur in actuꝫ hoc eſt in oibus ſpūalibus ⁊ corporalibus ſubſtātijs. ergo mā erit in omnibus. potētia eniꝫ materialis non eſt ſine mā. ℭ Itē poſt vnum īdiuiſibile in eētia ⁊ ſubſtantia non eſt niſi multitudo ſubſtantie ⁊ eētie. ſed vnitas īdiuiſibilis eētie ⁊ ſubſtantie eſt in prima ſubſtātia que eſt deus. ergo in omnibus ſubſtātijs que ſunt poſt primū eſt multitudo: ſꝫ prima multitudo eſt materie ⁊ forme: ergo in omnibus erit mā ⁊ forma. ℭ Itē dicit Boetius ꝙ quicquid eſt citra primuꝫ eſt hoc ⁊ hoc. ſꝫ citra ꝑmū hoc ⁊ hoc eſt materia ⁊ forma: ergo in omni qđ eſt citra primum eſt materia ⁊ forma. Qđ autē vna mā ſit in omnibus hoc videt expreſſe dicere Auguſtinus in auctoritate ſupra poſita in precedēti articulo imediate vbi dixit non erat aliquid: non color: non figura: non corpus: non ſpiritus: nō tamē omnino nihil. erat eni quedaꝫ informitas ſine vlla ſpecie. vbi ad eandē materiam videtur aptare formam coloris ⁊ figure ⁊ corporis ⁊ ſpiritus. Itē in omni ordine ſcdm ſupponit prius. ergo in ordine compoſitionis ſcda preſupponit primam: ſed ſcda compoſitio eſt ſubſtantie ⁊ accidentis. prima autem materie ⁊ forme. ergo vbicūqꝫ eſt reperire ſecundam ⁊ primam. ſed in corporalibus ⁊ ſpiritualibus creatis inuenitur ſecūda. ergo in omnibus erit reperire ſꝫ primam: ⁊ ſic omnia habebunt māꝫ ⁊ formam. ℭ Qđ autē in omnibus ſit compoſitio ſecūda per inductionem pꝫ. corpora enim habēt proprietates ⁊ accidētia. Similiter ſpiritus recipiūt bonitates ⁊ illuminationes fluentes a primo. ℭ Contra. quorūcunqꝫ non eſt idem genus illorum non eſt eadem materia ſicut dicit Ariſtoteles in primo metaphyſice: ſed corruptibilis ⁊ incorruptibilis non eſt ideꝫ genus ſicut ibidem habetur. ergo non eſt eadeꝫ materia. ergo ſubſtantie ſpiritualis ⁊ non ſpiritualis: corporei ⁊ non corporei non erit genus vnuꝫ neqꝫ materia vna. ℭ Solutio. quidaꝫ cōcedunt ꝙ omnium eſt materia vna ⁊ ſpiritualium ⁊ corporalium ſubſtātiarum. Qđ autem in quibuſdam eſt cum quātitate: ⁊ in quibuſdam cum cōtrarietate: ⁊ in quibuſdā cum forma ſubſtātiali ⁊ accidētibus ſpiritualibus: ſicut ſūt ſcientia ⁊ illuminatio ⁊ huiuſmodi: hoc accidit materie ex perfectione ſui a forma. quādoqꝫ enim perficit ita ꝙ determinatur tota potētia materie ex creatiōe: ⁊ ſic nullo modo poſt perfectionē erit in potētia ad aliud. Vñ oportet ꝙ tūc ſit ſine quantitate: qꝛ omne quātuꝫ eſt in potētia ad motū. quādoqꝫ autē ita perficitur ꝙ remanet in potētia ad vbi et non ad formam: ⁊ tūc eſt cum quātitate ſine cōtrarietate vt eſt in ſuperioribus corporibus. quādoqꝫ autem remanet in potētia ad vbi ⁊ ad formam: ⁊ tūc eſt cum quātitate ⁊ contrarietate. ⁊ tūc dicunt ꝙ ſm ꝙ perfectio eius deſcēdit a prima cauſa ita determinat potētia eius plus vel minus. ℭ Ad arᵐ autem qđ cōtra eſt reſpōdent ꝙ Augꝰ loquitur de materia put proportionatur ad actum. vnde cū potentia talis diffiniatur per actum ſm differentiam ipſoꝝ actuum ponit diuerſitatem potētiarum: nihilominus tamē ſubſtātia materie nō proportionata actu vna eſt. ℭ Si quis aliter vellet dicere dicet ꝙ nō omniū ſubſtātiarum eſt materia vna quēadmodum dicit auctoritas Ariſtotelis. ⁊ ſm hoc ſubſtātia dupliciter componitur. in quibuſdaꝫ enim ſubſtātijs eſt cōpoſitio ex materia ⁊ forma ſicut in generabilibus ⁊ corruptibilibus quorum neutrum predicatur de ſubſtantia compoſita. compoſituꝫ enim neqꝫ materia eſt neqꝫ forma. vñ in

ꝑᵒ met. cō. 17.

Prima ſolō nō ꝑipatheti ca.

Scda ſolō vera.

Subā duplr cōponitur.

talibus

talib⁹ vl'e qd̄ p̄dicat̄ de cōpoſito nō accipit̄ a forma mãe ſ; a forma totius ꝯiūcti. in qbuſdā aūt nō eſt talis cōpoſitio ſ; ex quo eſt ⁊ qd̄ eſt queadmodū dicit Boetius: ⁊ quo eſt eſt forma totius. qd̄ eſt aūt dicit ipm̄ totū cui⁹ eſt forma: ⁊ hec cōpoſitio eſt in incorruptibilib⁹ ⁊ in ingn̄abilib⁹ in qb⁹ forma totius nō differt a forma mãe q2 nō h; mãz. ḡ ipm̄ totū qd̄ ſupponit̄ per qd̄ eſt nō h; diſtinctionē a mã ꝓpter eādē cām. ⁊ hoc p̄cipue verū eſt in ſp̄ualib⁹ ſubſtātijs in qbus nō eſt accipe cōpoſitionē niſi ſuppoſiti ⁊ nãe cui⁹ eſt ſuppoſitū illō. Si aūt querit̄ q̄liter debeat ſignificari nōm queadmodū dicit Ariſtoteles in p̄° de celo ⁊ mūdo. ꝙ cū dico hoc celū dico mãm: ſed cū dico celū dico formā. Similr̄ cū dico hūc angelū vel hāc aiam dico ſuppoſitū. ⁊ cū dico angelū vel aiam dico nãm cui⁹ eſt ſuppoſitū illō: ⁊ idō in talibus ⁊ qd̄ eſt ⁊ quo eſt p̄dicant̄ de ſuppoſito. ¶ Dicim⁹ ḡ ad p̄ᵐ ꝙ rōcinatio bona eſt: ſed ens nō in alio nō eſt deſcriptio tm̄ mãe: ſed eſt deſcriptio mãe ⁊ qd̄ eſt: ⁊ idō nō op; ꝙ in oīb⁹ ſit vna mã. ¶ Ad aliud dōm ꝙ mãle minus dicit q̄ȝ mã. Potētia enī; mãlis: vel potētia hñs aliq̄ȝ ꝓprietatē mãe vt recipere ⁊ nō ſeipſa reduci in actū ſ; per alterū: ⁊ hec eſt potētia in ſp̄ualī ſubā principiata ex qd̄ eſt: ⁊ idō ex mã. ¶ Ad aliud dōm ꝙ p̄° mãlitudo nō eſt mãe ⁊ forme niſi in qbuſdā vt p̄dictū; eſt. Et per hoc p; ſolō ad ſequēs. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ p̄ma cōpoſitio ſube eſt ex quo eſt ⁊ qd̄ eſt vel mã ⁊ forma. vñ hāc vl' illā ſemp ſupponit cōpoſitio 2° ſed nō hāc determinate.

¶ Utrū oīum cōpoſitoꝝ ſit vna mã. Articulus 6⁹.

Ad ſextū ꝓcedit̄ ſic. Supra in diffōne mãe que ſumit̄ ex libro de gn̄ōne ⁊ corruptiōe dī ꝙ alio mō eſt ſubm̄ in alijs trāſmutatioīb⁹ q̄ȝ in generatione ⁊ corruptiōe. ḡ oē qd̄ trāſmutat̄ h; mãm. ſed oē corp⁹ eſt trāſmutabile. ḡ oē corp⁹ h; mãm ſm̄ hāc rōnē. ꝙ mã eſt ſubm̄ trāſmutationis: ⁊ ita videt̄ mãm vni⁹ rōnis hēe oē corp⁹. Itē in fine p̄mi phyſicoꝝ ponunt̄ p̄n° rei mobilis gn̄alr̄ ⁊ nō huius vel illi⁹ ⁊ ibi ponit̄ mã ꝓ ſubto. ḡ mã erit ſubm̄ in oī mobili inq̄ntū eſt mobile: ⁊ ita cū mobile ſit corp⁹ corruptibile ⁊ incorruptibile mã erit ſubm̄ i vtroq;. ¶ Itē quoꝝcūq; paſſio vna eſt vni⁹ rōnis illa paſſio ſupponit vnā rē ſubeī ſui in illis: vt hēre tres angulos eq̄les duob⁹ rectis ſupponit vnā; rōnē triāguli: ſed trāſmutatio eſt paſſio cōis oī corpi nãli. ḡ ſubm̄ trāſmutatiōis ſm̄ vnā rōnē erit cōe oīb⁹ corpib⁹. ſed hoc ſubm̄ eſt mã. ḡ vna eſt mã in oīb⁹ corpib⁹. ¶ Hoc idē; videt̄ hēri ex p̄dicamētis vbi dī ꝙ ꝓpriū ſm̄ ſui mutationē eē ſuſceptibilē ꝯ̄rioꝝ cū ſit vna ⁊ eadē numero. ¶ Cōtra dicit Ariſtoteles ꝙ potētia nō dī ſm̄ vnā rōnē de potētia q̄ eſt ad vbi tm̄: ⁊ de potētia q̄ eſt ad formā. ḡ mã nō erit vni⁹ rōnis in celo ⁊ in gn̄abilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. ¶ Solō dupl'r cōtingit loq de mã corpoꝝ. ſ. logice: ⁊ ſm̄ eē rei. logice ſm̄ ꝙ accipit̄ vl'e abſtractū ab hoc ⁊ ab illo. ⁊ ſm̄ hui⁹ rōnē cōem cōſueuit dici ꝙ vna eſt mã corpoꝝ. ¶ Sed Auerrois in cōmēto ſup 11° metaph̄ice culpat hūc modū itelligēdi mãm ſic dicens. forme cōes in qb⁹ inueniunt̄ vl'ia ſunt entia in potētia. ⁊ idō ſcire aliquid ſm̄ ꝙ eſt vl'e eſt ſcire in potētia tm̄. cōitas igit̄ q̄ eſt in formis cōibus itellecta nō h; eē extra aiam niſi in potētia. iſta aūt cōitas q̄ itelligit̄ in mã eſt pura p̄uatio cū nō itelligat̄ niſi ſm̄ ablationē formarum idiuidualiū ab ea mã. ḡ nō hēret itellectū extra aiam ſm̄ hūc modū ſm̄ quem eſt cōis: ⁊ cū ita ſit op; ꝙ hēat determinationem aliā. ſ. ꝙ ſit ſubm̄ idiuidui ſenſibilis qd̄ videt̄ nō id qd̄ itelligit̄ ex ea ⁊ hec eſt pfecta imaginatio mãe. loquēdo ḡ realr̄ de mã ⁊ nō logice adhuc ꝯtingit loq dupl'r de mã. Uno mō ꝓut ſuper ipſam opat̄ creatoꝛ opus diſtinctionis ⁊ ornat⁹ qd̄ determinat̄ in operib⁹ ſex dierū: ⁊ ſic ipa eſt vna in ſuba differēs ſm̄ eē qd̄ accipit per ornatū ⁊ diſtinctionē a creatore. ⁊ ſic de ea loquunt̄ ſancti ſup p̄ᵐ capl'z geneſis. ¶ Aliter loquunt̄ ph'i de mã. ſ. ſm̄ ꝙ eſt p̄nᵐ corporis mobilis iq̄ntū hui⁹ p̄nᵐ dicto vt ſubm̄: ⁊ ſm̄ hoc differt mã per eē ſm̄ ꝙ differūt mobilia in gn̄e ſm̄ ꝙ qōdā mobile eſt ſm̄ locū tm̄ ⁊ qōdā trāſmutabile ſm̄ formā: ⁊ ſm̄ ēt hunc modū differt potētia mãe vt habitū eſt in auctoritate ph'i. Et ex his p; ſolō ad oīa queſita: q2 oēs ille rōnes ſunt logice ⁊ cōmunes nō cōſiderantes ipſam ſm̄ eſſe qd̄ habet in corpoꝛe naturali.

¶ Utrum omnium ingenerabiliū ⁊ incorruptibiliū ſit vna materia. Articulus 7⁹.

Ad ſeptimū ꝓcedit̄ ſic. Illoꝝ eſt mã vna quorum idem eſt genus. ſed ingenerabiliū ⁊ incorruptibilium idem eſt genus: ergo ipſoꝝ eſt materia vna. ¶ Itē quoꝝcūq; eſt eadem potentia ad motum eſt materia vna: ſed quecūq; mouent̄ vno motu illoꝝ eſt potētia vna ad motū. ergo quecūq; mouent̄ vno motu habent potentiam vnā: ſed omnia corpora ingenerabilia ⁊ icorruptibilia mouent̄ motu vno. ſ. circulari. ḡ ipſoꝝ eſt materia vna. ¶ Itē; quoꝝcūq; eſt cōtrarietas vna illoꝝ eſt materia vna: q2 cōtraria nata ſunt fieri circa idē;: ſed ſuperioꝝ corpoꝝ eſt cōtrarietas vna. ſ. dextrū ⁊ ſiniſtrū ante ⁊ retro. ergo ipſoꝝ eſt materia vna. ¶ Cōtra quoꝝcūq; eſt materia vna illoꝝ eſt trāſmutatio adinuicē ſicut dicit Ariſtoteles in primo libro de generatione ⁊ corruptiōe capitulo penultimo. ſed ſuperioꝝ corpoꝝ nō eſt trāſmutatio adinuicē. ergo ipſoꝝ nō eſt materia vna. ¶ Itē quoꝝcūq; eſt materia vna participant illā actu vel potētia: ſi igit̄ ſuperioꝝ eſt materia vna participabit̄ ab ipſis ſm̄ actū; vel potentiā. Cōſtat aūt ꝙ nō ſm̄ actū. ſm̄ actū aūt differunt quemadmodū ⁊ ipſa corpora. ſi ergo potentia eſt vna materia que mō eſt ſub forma vnius pōt eſſe ſub forma alterius. ſed in ſuperioribus perpetuis idem eſt poſſe ⁊ eſſe: vt dicit Ariſtoteles in 3° phyſicoꝝ capitulo de infinito. in fine tertij capituli per hec verba. Cōtingere enī; ab eſſe nihil differt in perpetuis. ergo vna materia ſm̄ eſſe eſſet omniū perpetuoꝝ: ⁊ hoc eſt contra intellectum. q2 vnius perfectibilis non ſunt plures perfectiones ſubſtantiales. ¶ Solutio. dicit Ariſtoteles primo de celo ⁊ mūdo. ꝙ celū eſt ex materia ſua tota: ⁊ hoc eſt verū de quolibet corpore ſuperiori. hoc autē eſt eſſe ex materia ſua tota cuius nihil materie ſue eſt extra ipſum potentia vel actu quēadmodū in non corruptibilibus quoꝝ materia nunquā pōt tranſmutari extra formam ſub qua eſt: ⁊ per cōſequens nunquā eſſe pōt ſub alia forma. ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Ariſtoteles. ꝙ in perpetuis eſt idē poſſe ⁊ eſſe: q2 ſemper ſunt ſimul. ⁊ ideo dicimus ꝙ nulloꝝ duoꝝ vel plurium perpetuoꝝ materia eſt vna. ¶ Ad id aūt qd̄ obijcit̄ in cōtrariū reſpondēt quidam cum diſtinctione dicētes ꝙ materia ſuperioꝝ determinat̄ duobus modis. ſ. in comparatione ad formā cui ſubſtat ⁊ in comparatione ad motū qui eſt cōmunis paſſio cōſequens compoſitum. ⁊ primo modo nō eſt vna. ſecundo aūt modo vna eſt cōmuni ratione. ſubiectu; enim cōparat̄ ad paſſionem ſm̄ rationē; cōmunē vniuerſalis. Et ex his patet ſolutio ad omnia.

¶ Utrum omnium generabilium ⁊ corruptibilium ſit materia vna. Articulus 8⁹.

Ad octauum ſic procedit̄. Eoꝝ eſt materia vna quorū; eſt tranſmutatio adinuicem. ſed corruptibilium eſt tranſmutatio adinuicem. ergo illoꝝ eſt materia vna. ¶ Item corruptibilia ſunt receptibilia earūdem cōtrarietatū. ſ. calidi: frigidi: humidi: ⁊ ſicci. ergo ipſorum eſt materia vna. ¶ Preterea ſi materia eſſet diuerſa oporteret ꝙ ſm̄ differentem modum determinarentur principia generationis ⁊ corruptionis: q2 materia que eſſet principiū; generationis in vno non eſſet principiū generationis in altero. ¶ Contra per ſuperiorem auctoritatem. ſ. ꝙ id eſt in potētia qd̄ vno motore educit̄ de illo: ſed nō omnia vno motore educunt̄ ex eodem vt idolū ex terra non educit̄ vno motore: ergo nō omniū corruptibiliū ⁊ generabiliū eſt potētia vna: ergo neq; materia vna. ¶ Preterea ſi eoꝝ; eſt materia vna quare nō eſt eoꝝ tranſmutatio adinuicem. ¶ Item ſm̄ perfectiones differūt perfecta. ſed perfectiones nō ſunt eedem in generationibus ⁊ corruptionibus: ergo nec perfecta. ſed materia eſt perfecta ergo mã nō eſt vna. ¶ Solutio. dicimus ꝙ omniū generabiliū eſt materia vna ſm̄ potentiā. ¶ Ad primū qd̄ eſt cōtra dicimus ꝙ Ariſtoteles loquit̄ ibi de potentia ꝓpinqua diſpoſita ⁊ nō de potētia abſoluta in ſe cōſiderata. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ omnium pōt eſſe trāſmutatio adinuicē: ſed nō imediate vt materia hominis in elemēta ⁊ ex elemētis i arborē ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad vltimum dicēdū ꝙ illa obiectio eſt ſophiſtica: q2 cōſiderat materiā ſm̄ eſſe qd̄ habet in actu ſub forma ⁊ nō ſm̄ ꝙ eſt ſubm̄ trāſmutatiōis. Et hec de materia dicta ſufficiāt.

Tex.cō.92.

Tex.cō.81.

3.met.t.c.4. ⁊ 12.met.tex.cō.10.

Dupl'r de mã loqui cōtingit. Auerrois.12.meta.cō.14.

Tex.cō.43.

Tex.cō.32.

Tex.cō.93. et 95.

9.meta.cō.1.

¶ De eternitate. Queſtio Tertia.

DEinde querit̄ de ſcd̄o coequeuo qd̄ eſt tp̄s. Sȝ q2 qbuſdā creatis adiacet tp̄s. ⁊ qbuſdā euū. ⁊ qbuſdā eternitas vt dicūt ſci. ⁊ hoc p eādē rōne mēſure in gn̄e iō diſputandū eſt de his trib⁹. Et p̄io de ſingulis. poſtea de oibus cōiter ſm̄ ꝯuenientiā ⁊ dr̄iam eoꝝ. ¶ Itē iter ſingula p̄mo querendum eſt de eternitate. ⁊ queritur primo an ſit. Secūdo quid ſit ſm̄ diffinitionē. Tertio verū nihil aliud ſit eternitas ꝙ̄ eētia diuina. Quarto que ſunt in eternitate ⁊ que eterna. Quinto de quando ⁊ nunc eternitatis.

¶ De eternitate. An eternitas ſit. Articulus p̄mus.

AD primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit Boetius in libro de trinitate. ꝙ qn̄ nō p̄dicat aliqd qd̄ inſit rei nec in deo nec in creaturis ergo cū dr̄ de⁹ eternus nō p̄dicat̄ aliqd ineē deo: ſed ꝙ relinquit̄ aliqd circa ip̄m ex eternitate adiacēte extrinſecus. Si ḡ erit eternitas extrinſeca erit extra deū. ⁊ cū ponat̄ eſſe ſine principio erūt duo ſine principio et duo increata ⁊ duo pricipia: ſed hec ſunt icōuenientia: ḡ eternitas nō eſt. ¶ Itē eternitatis eſt mēſurare q2 ponit̄ in gn̄e mēſure: ſed qd̄ eſt ſine principio ⁊ ſine fine hoc eſt imenſuȝ: ⁊ id qd̄ eſt imēſum nō eſt mēſura. ergo cuȝ eternitas ſit ſine principio ⁊ ſine fine nō erit menſura: ſed ab oibus ponit̄ in gn̄e mēſure. ergo eternitas nihil eſt. ¶ Itē nihil eſt ex oppoſitis ꝯtradictorie eternitatis eſt eſſe ſine principio ⁊ ſine fine. ⁊ qcqd eſt ſine principio ⁊ ſine fine hoc eſt infinitū: ⁊ qcqd eſt infinitū ſi eius partes accipient̄: ſemper eſt aliqd extra accipere. ⁊ cuius pars ſemper eſt extra illud nunꝙ̄ eſt totū ſimul ⁊ pfectū. ergo eternitas nunꝙ̄ erit tota ⁊ perfecta ſimul. Cū ergo ab oibus ponat̄ eſſe mēſura iterminata ſiue īfinita ⁊ tota perfecta ſimul ponit̄ ipſa cōponi ex ꝯdictorijs ſ. ex īfinito ⁊ finito ⁊ pfecto ⁊ iperfecto ⁊ ita nihil erit. ¶ Itē ab oib⁹ ponit̄ eternitas mēſura eē dei: ſed deus eſt imēſus vt dicit fides catholica imēſus p̄r ⁊c. ⁊ qd̄ eſt imēſum illius nulla eſt mēſura. ḡ eternitas nō erit menſura dei. ⁊ ſi nō eſt mēſura dei nihil erit: q2 nihil iterminabile ē p̄ter eū: ḡ eternitas nō erit. ¶ Contra dicit fides catholica Eternus p̄r ⁊ ceť. Itē Boetius dicit. ꝙ nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemper eternitatē facit. Itē Auicēna in cōmēto ſup librū de cauſis. qd̄ eſt eternū eterno hoc eſt euiternū euiterno ⁊ tp̄s tpali: ḡ eternitas eſt. ¶ Solō. Cōcedim⁹ ꝙ eternitas eſt ſicut ꝓbāt vltime auctoritates. Ad p̄m̄ qd̄ eſt ꝯtra dicim⁹ ꝙ ī quolibet de nouē p̄dicamētis accidētiū ſūt duo. ſ. nā accidētis que eſt in ip̄o: ſicut diuiſum in diuidente ⁊ dr̄ia ſm̄ quā diuidit̄ ꝯtra aliud genus accidētis. Uū gn̄a accidētis ꝙ̄ trāſumunt̄ in diuinā p̄dicationē quo ad nām accidētis ꝙ̄ eſt in ip̄ſo mutāt modū p̄dicādi oia. Qd̄ pȝ: q2 ē relatio quā dicit Boeti⁹ extrinſecus aſſiſtere in deo: nō dicit ineē vt accidēs q2 in deo nullū eſt accidēs. ſȝ quo ad dr̄iaȝ nō oia mutāt modū p̄dicādi: q2 relatio retinet ſuū modū: ⁊ ſimilr̄ vbi ⁊ qn̄ ꝙ̄tū ad rōnē vt dicit Boeti⁹. Et ita ex auctoritate Boetij ꝺbite itellecta habet̄ ꝙ eternitas eſt eētia diuina hn̄s tn̄ aliū modū p̄dicādi: ⁊ ex hoc nō ſequent̄ p̄dicta icōuenientia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hoc qd̄ dico ſine p̄n° ⁊ ſine fine nō eſt dr̄ia poſitiua eternitatis: ſed negatio ꝯſīs poſitiuā dr̄iaȝ. Et iō hoc qd̄ dico eē ſine p̄ncipio ⁊ ſine fine iquātū hmōi nō eſt mēſura: ſȝ iquātū perfectio excludēs potētiā ad hr̄e p̄n̄m ⁊ hr̄e finē. Uel dicat̄ dr̄r ꝙ eternitas iquātū eſt ſine p̄n° ⁊ ſine fine nō mēſurat cū hoc accidat ei ſicut dictū eſt ex negatione ꝯſīte: ſȝ iquātū eſt duratio eodē mō ſe hn̄s in nūc ſtāte. ¶ Ad aliud dōm ꝙ īfinituȝ ſm̄ illā diſtinctionē ꝙ̄ poſita eſt eſt ꝙ̄tū⁹ iperfectū ⁊ hoc mō nō dr̄ eternitas finita: ſȝ dr̄ īfinita: q2 nō finit̄ extra ſint eē eī alia ſicut euū ⁊ tp̄s ⁊ oē tale pfectuȝ eſt ⁊ ē pfectiſſimū: q2 illius pfectiōi nihil addit̄ extra vel itra. ¶ Ad aliud dōm ꝙ de⁹ dr̄ imēſus in cōparatiōe ad locū ⁊ tp̄s vel itellectū creatū vt dicit Damaſcenus lib. p̄° caplō. 14. ſȝ nō dr̄ imēſus iō ꝙ nō adequat̄ ſibiip̄ſi ī diuerſis attributis. q2 tāta eſt ſapiētia ei⁹ ꝙ̄ta eſt bonitas ei⁹. Et ſilr̄ tāt⁹ eſt ip̄e ꝙ̄ta eſt eternitas ei⁹ cū eternitas ſit vnū de attributis. ¶ Si tn̄ vellem⁹ ſm̄ porphyrianos dicē. dicerem⁹ ꝙ eternitas ei⁹ nō eſt de⁹: ⁊ tn̄ nō ſeq̄t̄ ꝙ plura ſint icreata vel plura p̄n°: q2 illa p̄dicamēta ꝙ̄ p̄dicāt extrinſec⁹ aſſiſtēs ſm̄ porphyrianos nō p̄dicāt rē ſȝ rōnē. Ut vbi gr̄a. relatio ⁊ qn̄ ⁊ vbi ⁊ pp hoc nō ſeq̄t̄ ꝙ plura entia ſint ſine p̄n° ſȝ plures rōnes. has aūt rōnes qdā appellant formas aſſiſtentes quaruȝ imagines ſunt forme create: ⁊ ita dicunt Porphyriani veritatē eſſe ſine p̄ncipio: ⁊ eternitatem ⁊ ideas: ⁊ multa alia que nihil aliud ſunt ſm̄ ip̄ſos niſi reſpectus qdam ad ea que ſunt creata: ⁊ ſm̄ hoc eternitas eſt reſpectus durationis eſſe diuini ad euū ⁊ tp̄s.

¶ Quid ſit eternitas ſm̄ diffinitionem. Articulus 2⁹.

SEcundo q̄rit̄. Quid ſit eternitas. Et ſumat̄ diffinitio Boetij. ꝙ eternitas eſt iterminabilis vite poſſeſſio tota ſimul ⁊ pfecta. ¶ Itē Iſaac in lib. de diffōnib⁹ dicit. ꝙ eternitas eſt ſpatiū ꝯtinuū nō iterſectū. ¶ Itē Dionyſius in de diuinis noib⁹ caplō. 10. Eternitas eſt antiquū ⁊ imutabile ⁊ vſe in metiēdo. Alia trāſlatio hȝ antiquū ⁊ inuariabile ⁊ totū ſm̄ totū metiri. ¶ Cōtra p̄mā obijcit̄ ſic. Priuatiuū ⁊ negatiuū nō dicūt dr̄ias ꝯſtitutiuas vel poſitiuas. ḡ nō debēt poni in diffōne alicui⁹: ⁊ ita male ponit̄ ibi iterminabilis. ¶ Preterea puatiuū nō ꝯuenit deo: q2 puatiuū eſt iperfectio: ḡ nec eternitati. ¶ Itē q̄re potius dicit iterminabilis p̄uās potētiā ꝙ̄ itermiatū p̄uās actū. ¶ Itē obijcit̄ de hoc qd̄ dr̄ vite. q2 cū tp̄s diffiniat̄ ī cōparatiōe ad motū p̄mi mobilis: vr̄ a ſilī ꝙ eternitas dȝ diffiniri ī cōparatiōe ad eē durās: ⁊ ita male diffinit̄ p vitā. ¶ Itē eē ē aī vitā. ḡ duratio eē ſȝ rōnē ē aī durationē vite. Cū ḡ eternitas ſit mēſura p̄° ſȝ rōnē dȝ diffiniri ī cōparatiōe ad eē ⁊ nō in cōparatiōe ad vitā. ¶ Preterea Dionyſi⁹ dr̄ ꝙ etern⁹ de⁹ ē laudādus ſm̄ ꝙ ip̄e ē factor eui ⁊ tp̄is: ⁊ rurſus aī ſecula exñs. iquātū aūt aī euū eſt ⁊ regnū ip̄i⁹ regnū oium ſeculoꝝ. Si ḡ ſic dicēdus eſt etern⁹: nō ḡ dicēdus eſt eternus per vitā vel vite poſſeſſionē. ¶ Itē ꝙ̄dā dr̄r eterna ꝙ̄ nō ſūt viua ſicut Boeti⁹ dicit. corpa. ſ. mortua imobilia eē eterna. Et pſalmiſta. eleuamini porte eternales. ḡ nō gn̄alr̄ diffinit̄ eternitas per vitā. ¶ Preterea q̄re nō diffinit̄ per itellectū ſicut per vitā cū in deo nō differāt iſta eſſe viuere ⁊ itelligē. ¶ Itē obijcit̄ de hoc qd̄ dr̄ poſſeſſio. poſſeſſio. n. eſt rerū extrinſecarū ⁊ nō ip̄i⁹ vite vt videt̄. ⁊ ita iꝓprie ponit̄. Si forte dicat̄ ꝙ ibi refert̄ ad itrinſeca adhuc poſſeſſio videt̄ eſſe rerū pertinentiū ad vſuȝ vel ad vti: ſed vita eterna pertinet ad frui: ⁊ ita nihil eſt dictū poſſeſſio vite. Si forte dicat̄ ꝙ poſſeſſio ſumitur hic a poſſeſſore ⁊ a ꝓprietatib⁹ ip̄i⁹ ſm̄ hoc poſſeſſio notabit ſuperpoſitionē: ⁊ cū nulla ſit ſuppoſitio in cōparatione ad vitā ſed in cōparatiōe ad res extrinſecas iterū ſumet̄ ſȝ hoc iꝓprie. ¶ Itē q̄rit̄ q̄re in diffōne eternitatis poſſeſſio cadit in recto ⁊ vita ī obliquo: cū vita iterminabilis eētialior ſit eternitati ꝙ̄ poſſeſſio vt pȝ ex p̄dictis obiectionibus. ¶ Deinde obijcit̄ de hoc ꝙ dicit tota. totū. n. hȝ partes: q2 totū relatiue ad partes dicit̄: ⁊ ita eternitas videt̄ hr̄e ptes qd̄ eſt ꝯtra Boetiū q dr̄ ꝙ nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemp facit eternitatē. ¶ Preterea ē ꝯtra Anſelmū q dicit ꝙ de⁹ eternitas eſt ⁊ ille eſt ſimplex. Si forte dicat̄ ꝙ eternitas eſt ſimplex ⁊ dicit̄ tota q2 pfecta: tūc q̄rit̄ q̄liter ſit ſimplex. ſ. n. eſt ſimplex ſicut nūc: aut ſicut nūc terminās eſt ſimplex: aut ſicut nūc ꝯtinuās. ⁊ ꝯſtat ꝙ neutro mō: q2 nūc terminās eſt ad qd̄ terminat̄ ꝯtinuū aliqd qd̄ eſt in rōne mēſure. nūc aūt ꝯtinuās eſt termin⁹ quo copulant̄ ptes eē durationis ip̄i⁹ ꝯtinue: ⁊ ſic ſeq̄ret̄ ꝙ aut eternitas eēt ꝯtinuoꝝ: aut eēt termin⁹ copulās eē ꝯtinui quoꝝ vtrūq̄ falſuȝ eſt: q2 ſi eēt ꝯtinuoꝝ hr̄et ptes. ſi aūt eēt termin⁹ ꝯtinui tūc nō eēt terminus niſi tp̄is ⁊ ſic eternitas eēt ſuba tp̄is ⁊ nō eēt aī tp̄s: q2 ſuba tēporis nō eſt aī tp̄s. ¶ Preterea pfectū dr̄ multis modis. dr̄ ⁊ oi pfectū cui nulla ptiū ſuarū deeſt. ⁊ dr̄ perfectū qd̄ eſt poſt fieri in factū eē. Et q̄rit̄ ſm̄ quē modū eternitas dicat̄ pfectū. Si p̄mo mō tūc hȝ ptes. ſi ſcd̄o mō tūc eternitas erit facta quoꝝ vtrūq̄ eſt icōueniēs: q2 dicit Grego⁹ ⁊ ponit̄ in p̄° ſniarū diſtinctione 9°. quo factū nō eſt nec perfectuȝ ꝓprie dici pōt. ¶ Deinde q̄rit̄ de hoc qd̄ dicit ſimul. idē. n. videt̄ totū ⁊ ſimul ⁊ ita nugatio eſt. ¶ Item ſimul notat ſimultatē duoꝝ in eodem loco vel tempore: ⁊ ita videt̄ ꝙ in eternitate diuerſa ſunt cōiuncta in vno loco vel tēpore. ¶ Ultimo obijcit̄ ꝙ diffinitio nō videt̄ ꝯuertibilis: q2 dicit Auguſtin⁹ in 2° ꝯfeſſionū. Dixiſti mihi voce forti in aurē interiorē ꝙ

Nō quo gn̄a accidētiū trāſferunt ad diuinam predicationem.

Quō de⁹ dicat̄ imenſus.

Solō ſm̄ porphyrii quā ſc videt̄ ſectari Auerroes .12. meta. cō. 39.

nec illa creatura tibi coeterna eſt: cui⁹ voluptas tu ſolus es: teqꝫ perſeuerātiſſima caſtitate bauriēs imutabilitatē ſuā nuſqꝫ ⁊ nunqꝫ exierit ⁊ te ſibi ſemper p̄ſente toto affectu ſe tenet nō babēs futurū qđ expectet nec in p̄teritū trāſiēs qđ meminit nulla vice variatꝰ nec in tēpoꝛe vllo diſtendit o bēā ſi qua iſta eſt inberendo beatitudini tue bēā ſempiterna in babitatoꝛe te ⁊ illuſtratoꝛe ſuo. Ex boc accipitur ꝙ angeli eterni ſunt per inbabitatoꝛē: ⁊ tñ nō ꝯuenit eis intermina-

Obiectiones 3ᵉ ꝯᵃ eternita-tis diffōnē.

bilis vita: ergo diffinitio nō eſt ꝯuertibilis. ℂ Deinde que-ritur de ſecūda diffinitione: qꝛ videt incōueniēs ꝙ dicit ſpatiū cū nullū ſpatiū ſit ſimplex ⁊ eternitas ſit ſimplex. ℂ Itē ſpa-tiū videtur eſſe ſm dimenſionē loci vel eoꝝ que ſunt ſm locū. Si foꝛte dicat ꝙ ſpatiū dicit ibi moꝛa ſicut videt dicē Gil-bertus in cōmēto ſuper Boetiū. Contra eſt ꝙ nulla moꝛa eſt indiuiſibilis ⁊ ita vt prius. ℂ Preterea ſpatiū dicit di-ſtinctionē quādā cū eternitas dicat eē nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe. ℂ Preterea querit q̄liter ibi ſumat ꝯtinuū. dicit enim

Tex.cō.17.

in 5° phyſicoꝝ ꝙ in bis eſt ꝯtinuū ex qb⁹ vnū aliqđ aptū na-tū eſt fieri: ⁊ boc aut in caſtratura: aut tactu vt colla: aut in-ſertā. ſed cū ſimplex ſit eternitas nullo iſtoꝝ modoꝝ dicitur ꝯtinuū. ℂ Itē obijcit de eo ꝙ dicit nō interſectū: qꝛ linea eſt ſpatiū ꝯtinuū nō interſectū: ⁊ nō eſt eternitas. Preterea tē-

Obiectiones 3ᵉ ꝯᵃ diffōnē.

pus nō erit interſectū cū ſit ꝯtinuum. ℂ Deinde obijcit de tertia diffinitione ⁊ querit de eo ꝙ eſt antiquū. boc eni dicit differētiā tpis: ⁊ ita eternitas per tpis dīām diffinit qđ eſt incōueniēs. ℂ Si foꝛte dicat ꝙ antiquū tranſumit a tpe ad eternū: tūc querat rō q̄re potius dīa tpis trāſumit ad diffe-rentiā eternitatis q̄ ecōuerſo. ℂ Preterea querit q̄re di-cit imutabile. boc eni nō videt tm̄ ꝯuenire eternitati ſed et euo: qꝛ eē angeli qđ mēſurat euū eſt imutabile: ⁊ ita imuta-bile nō videt eſſe p̄pꝛia dīa eternitatis. Si foꝛte dicat ꝙ nō eſt incōueniēs ꝙ dīa poſita in diffinitione ſit cōis: qꝛ di-cit pħs in libro poſterioꝝ ꝙ tota diffinitio eſt in eque ⁊ ptes in plus. Hoc eſt ꝯtra Aug.ᵐ q dicit ꝙ vera eternitas eſt ve-ra incōmutabilitas que nulli ꝯuenit niſi deo ⁊ ponit in 8ᵃ di-ſtinctione p̄mi ſentētiarū. Ultimo querit penes qđ acci-piant tres diffinitiones iſte. ℂ Solo. p̄notāda eſt diſtinctio vite: ⁊ diſtinctio eſſe: qꝛ per illa videt diffiniri eternitas. Di-

Uita duplr ſumitur.

cit eni vita duplr. Uno mō ſm ꝙ reſpicit eſſe ſm nām: ⁊ ſic q̄nqꝫ dicit p̄pꝛie: q̄nqꝫ ip̄pꝛie. Ip̄pꝛie ſm ꝙ dicit act⁹ foꝛ-me perficiētis nām ſm quē actū perfecte attigit operatio-nē illius rei quā perficit foꝛma: ⁊ ſm boc dicitur aq̄ viua q̄ñ eſt in perfectione refrigerādi ⁊ purificādi. ⁊ ſic dicit lapis vi-uus: ſicut magnes q̄ñ attrabit ferrū. ℂ Pꝛopꝛie dicit ſꝫ ꝙ

Tex.cō.13.

eſt act⁹ aie: ⁊ ſic diuidit a pħo in 2° de aia caplo p̄mo. Ubi dicit multiplr nāt viuere dicto. Et ſi vnū boꝝ aliqđ inſit ſo-lū viuere ipm̄ dicimus vt intellectus ⁊ ſenſus mot⁹ ⁊ ſtatus ſm locū. Adbuc aūt motus ſm alimētū ⁊ decrementū ⁊ au-gmētū eſt. vnde ⁊ vegetabilia oīa videt viuere. ℂ His mo-dis dicit vita ſm ꝙ aliquo mō reſpicit eē ⁊ ſic dupliciter di-uidit ſm diuerſas ꝯſiderationes. Dicit et vita q̄nqꝫ large ſumpto vocabulo nō reſpectu eſſe tm̄: ſed reſpectu bene eē: ⁊ ſic iterū dicit multiplr. aut boc eni eſt ſm bene eſſe ſpirit⁹ ⁊ aut ſm bene eſſe ꝯiūcti. coꝛp⁹ eni per ſe nō bꝫ vitā: ſi eſt ſm bene eſſe ꝯiūcti: aut boc eſt reſpectu nālis iter ſe debito mō p̄poꝛtionatoꝛ: ⁊ ſic viuere dicit ſanū. egrū aūt vel lāguidū nō viuere. aut reſpectu delectationū extra que ſunt delecta-bilia ꝯiūcti: ⁊ ſic dicit vita voluptas coꝛpoꝛalis. qui aūt eſt in triſticia nō viuit ſm būc modū. Si aūt eſt ſm bene eē ſpi-ritus: aut boc erit ſm modū vie: aut ſm modum p̄rie. ſi ſm modū vie: aut reſpectu eoꝝ ad que ſufficit ſibi nā. vt reſpe-ctu virtutis politice ⁊ felicitatis ꝯſequētis illā: ⁊ ſic viuit q bꝫ virtutē ꝯſuetudinalē: nō babēs aūt nō viuit boc mō: ſꝫ potius brutaliter viuit ſi viuit. aut eſt reſpectu virtutum in q̄s nō ſufficit ſibi nā ſola: ſed infundunt cū grā vel per grāz ⁊ ſic viuit q eſt in grā: qui aūt eſt in peccato moꝛtuus eſt. Si aūt eſt ſm modū p̄rie: aut eſt intus vel extra: ſicut eniꝫ enō duplr viuit. ſ. cauſaliter per aiam. ⁊ foꝛmaliter per vitaꝫ in-ſluxā ei ab aia. ſic aia beata viuit duplr. ſ. beatitudine increata cui opponit moꝛs ꝯſciētie quā patiunt damnati. ⁊ beatitu-dine increata ad extra cui opponit in damnatis pena aſſli-

Eternitas vt ad vitā cōpa-rat ſi duplr.

genis extra. ℂ His babitis dīm eſt ꝙ eternitas ꝯut cōpa-rat ad vitā duplr dicit. aut eni dicit ipſa vita durās vt acci-piat quodā mō ſm ꝯcretionē. aut dicit duratio ipſius vite vt q̄ñ foꝛmaliter cōſideret. Si p̄mo accipiat adbuc ſumit dupliciter. cū eniꝫ eternitas ſm boc ſit increata vita durās ſine principio ⁊ ſine fine illa pōt dupliciter cōſiderari. ſ. in ſe ⁊ vt eſt participata ab oibus beatis: ⁊ vtroqꝫ mō dicit vita eterna ⁊ eternitas ſicut pꝫ ex bac auctoritate. dicit eni Ma-ximus in cōmēto eccleſiaſtice bierarchie Dionyſij ſup ca-pitulo 3° de ſancta ſinaxeos id eſt cōione ſic. Moꝛs ſancto-rū qua oino moꝛtui ſunt mūdo vt ſoli deo viuāt eſt p̄cioſa pur-gatiſſimarū aiarū intimā veritatis ꝯtemplationē que vere eſt beatitudo ⁊ eternitas trāſeūs: ſed boc mō dicit eterni-tas minus p̄pꝛie. Si a. ꝯſideraf extra eſt per modū q̄litatis eiuſdē perficiētis beatū ſpiritū ſm ꝙ ꝯiunctus eſt fini vlti-mo: nec menſurat boc mō vita aliā ſm intenſaꝫ ⁊ remiſſaꝫ: q̄litas enim aliā menſuram nō recipit. Si aūt ſumat extra adbuc nō dicit mēſurā vel rōneꝫ mēſure durationis p̄pꝛie: ſed menſurat per modū exemplaris ſm ꝙ aliqđ minus no-biliter vel magis viuens appropinquat ⁊ plus vel minus. Unde boc mō ſumit eternitas minus p̄pꝛie ⁊ q̄ſi mālilter qđ magis dicit eternū q̄ eternitas: colligit tm̄ bec membra nobiliora oium diuiſionū p̄cedentiū. A p̄ma enim accipit vitā intellectualē. a ſecūda increatā. a tertia perfectionē vl-timā ſm modū p̄atrie. Unde ſic dicta eternitas eſt vita in-tellectualis icreata beata in ſe vel participata ⁊ carēs vtro-qꝫ termino: qꝛ aliter nō eſſet increata. lꝫ enim nō participet ab eterno ipm̄ tñ participatuꝫ eſt ab eterno ⁊ ſm boc nō bꝫ cōparationē ad alias menſuras que menſurant creaturas vel tempoꝛales vel euiternas: ſed mēſurat vt diximus exē-plariter: ⁊ aliter nō. Si aūt accipiat pro ipſa duratione vite ſic accipit magis p̄pꝛie ⁊ q̄ſi foꝛmalr id qđ ē ipſa eternitas: ſed ſm boc duplr accipit in ſe vel participata. ⁊ ſi in ſe acci-pit tūc accipit p̄pꝛijſſime ⁊ erit mēſura carēs vtroqꝫ termi-no. ſ. ante ⁊ poſt ⁊ indiuiſibilis ⁊ immutabilis vite increate perfecte perfectione vltima. ⁊ ſm boc bꝫ cōparationem ad alias mēſuras tanqꝫ mēſura excellēs. ſ. ad euū ⁊ ad tp̄s: ex-cellit euū ſm principiū. tēpus aūt ſm principiū ⁊ finem: ⁊ ꝙ ita eſſe videat pꝫ per Anſelmū in libro de ꝯcoꝛdia p̄ſcientie ⁊ liberi arbitrij vbi dicit ſic. Quāuis in eternitate nibil ſit niſi p̄ſens nō eſt tñ illud p̄ſens tpale ſicut aſtu ſed eternū in quo tpa ꝯtinent cūcta. ſiquidē queadmodū p̄ſens tēpus ꝯti-net oēm locū: ⁊ que in quolibet loco ſunt ita eterno preſenti ſimul claudit oē tēpus: ⁊ que ſunt in quolibet tēpoꝛe: ⁊ ſm būc modū ꝯſiderata eternitate locū babēt queſtiones que querunt a magiſtris. ℂ Uerū idē ſit nūc eternitatis ⁊ tēpo-ris que infra determinabunt. alio mō nō babent locū vt pꝫ ex p̄dictis. ſm eundem modū dicit eternitas q̄ñ cōparat ad eſſe. Cum enim dicat eſſe multiplr bic ſumit eſſe icrea-tū qđ eſt actus eſſentie diuine ⁊ duratio illius carēs vtroqꝫ termino imutabilis oino ⁊ ſine p̄ioꝛi ⁊ poſterioꝛi: ſed ⁊ ſim-plex ⁊ indiuiſibilis dicit eternitas ⁊ magis q̄ q̄ñ cōparatur ad vitā vt patebit infra. Et ſic iterū accipit duplr. ſ. mālilter pro ipſo durāte eſſe. foꝛmaliter pro ipſa duratione eſſe. Et p̄mo mō ſumpta nō bꝫ cōparationē ad alias mēſuras que ſunt q̄ſi eiuſdē generis cū ipſa. Secundo mō bꝫ cōparatio-nem ad ipſas vt predictum eſt. ſ. tanqꝫ menſura excellens compar atiue ad menſuras exceſſas. His itaqꝫ prenotatis reſpondendum eſt ad obiecta per oꝛdinem. ℂ Ad p̄mum ergo dicendū ꝙ p̄uatiuū nō cōuenit deo nec materiale vt ſupꝛa determinatuꝫ fuit. ſed buiuſmodi termini qui p̄uati-ui vident negatiue exponendi ſunt. Unde qđ dicit inter-minabilis exponi debet. i. non terminabilis. ⁊ bec negatio inceptionis ſm durationem eſt incboatio quedam eterni-tatis vel p̄pꝛietas: ⁊ ideo ponitur in notificatione ipſius. ℂ Si aūt querit quare nō poſuit conditionem poſitiuam. Dicendū ꝙ bec eſt reuera negatio ꝯſequēs differētiā eter-nitatis poſitiuam: que eſt perfectio durationis repugnans p̄ncipio ⁊ fini quo ad nos. tñ aptioꝛ eſt negatio ꝯīs q̄ ipſa dīa poſitiua ex qua ſequit. ℂ Ad 2ᵐ dicendum ꝙ in euiter-nis eſt p̄uatio actus ad babēdū finem nō tñ potētia: ⁊ boc ꝯtingit iō qꝛ babuerūt eſſe poſt nō eē: oīa eni talia quātum ex ſe tendant in nō eſſe niſi manus oipotentis dei cōtineat ipſa vt dicit Gregoꝛius. Qđ igit nō icepit ⁊ eius eſſe non eſt poſt nibil oino nō eſt in potentia deficiēdi aliquā vel ter-minādi. Et vt boc notet ad differentiam euiternoꝝ ponit nega-tionē potētie potius q̄ negationē act⁹. ℂ Ad aliud dicit q-

dũ ꝙ tp̃s eſt mẽſura vitã habentiũ ⁊ nõ habẽtiũ. euũ aũt eſt
mẽſura vitã habẽtiũ tm̃: eternitas võ eſt mẽſura ipſi⁹ vite.
Sed hec ſolutio non videt̃ ſolue͂ obiecta. ¶ Preterea poſt
diẽ iudicij quedã nõ viua dimẽſurabunt̃ euo vt videt̃ in cor-
pora celeſtia. Unde videt̃ falſum eſſe qḋ ſupponit ſolo iſta.
¶ Et idõ dicũt aliq ꝙ Boetius dicit vite vt per hoc diſtin-
guat eternitatẽ ab euo ⁊ tp̃e q̃ ſũt mẽſure vitã habẽtiũ ⁊ nõ
hñtiũ qḋ nõ eſt eternitas. ¶ Sed ad hac nõ videt̃ ee ſolutũ
q̃re tũc nõ diffiniet per eſſe cũ etiam per hoc diſtingueret̃.
¶ Ideo dõm ſm ꝙ determinatũ eſt ꝙ Boeti⁹ agit de eter-
nitate ꝑut eſt mẽſura vite beate: que ꝯſiderat̃ dupl͡r. ſ. in ſe
vel ſm ꝙ eſt participata a beatis: ⁊ qꝛ participat̃ ſm actuz
vite ⁊ rõnẽ: ⁊ nõ ſm actũ qui eſt eſſe ⁊ rõnẽ ipſius: idõ diffinit
per vitã ⁊ nõ eſſe. Et per hoc pꝫ ſolutio fere ad oĩa ſequẽtia
que de hoc obiecta ſunt. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ ꝙ tp̃s diffinit̃
in cõparatione ad mobile primũ ⁊c. Dicendũ ꝙ verũ eſt. ⁊
ſimiliter eternitas qñ ꝓprijſſime ſumit̃ dicit̃ menſura eſſe
interminati. hic aũt a Boetio accipit̃ vt dictũ eſt: ⁊ eſſe q̃ſi
mãliter pro ipſa vita durãte vt patebit ideo ſtatīꝫ: qꝛ aliter
eſſet qḋ dicit̃ ꝙ eſt vite poſſeſſio. ¶ Ad aliud dõm ꝙ vita
in creaturis fundat̃ ſuper eſſe: in creatore aũt nõ ſaluat̃ or-
do ille niſi ſm rõnẽ. Et ſm hanc rõnẽ põt dici ꝙ nõ accipit̃
hic eternitas ꝓprijſſime ſed ſm ꝙ dictũ eſt. Ad id qḋ obij-
cit̃ ex auctoritate Dionyſij iaꝫ pꝫ ſolo. ¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ ſm hãc rõnem eternitatis nulla dicunt̃ eſſe in eternitate
niſi vitã interminabilẽ habẽtia vel ſm ſe ſicut qḋ eſt ipſa vi-
ta: vel ſm participationẽ. Quo aliter aũt pene eterne dicunt̃
⁊ quedã alia inferius diſputabit̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ intel-
ligere nõ notat perfectionẽ vltimã ⁊ nobiliſſimam: ſed vita
hoc mõ cõſiderata quo ſupra in tertia diuiſione in vltimo
mẽbro collocata eſt: ⁊ lꝫ hec vita ſic intellectualis nõ tñ com-
plementũ ſm rõnẽ eſt ex parte intellect⁹: ſicut nec cõplemẽ-
tũ beatitudinis ſed potius ex parte voluntatis vel amoris
perficiẽtis ipſam volũtatẽ ſm actũ fruẽdi: que fruitio inci-
pit ab intellectu ⁊ hoc eſt de rõne vite beate. Uel dicat̃ me-
lius: ꝙ itelligere noĩat actũ potẽtie itellectiue in cõparatio-
ne ad itelligibile aliqḋ. vita ãt dicit actũ cõpletiſſimũ ipſius
ſpirit⁹ ad quẽ nõ exigit̃ aliud ꝑter ipm̃ ſpiritũ: ⁊ idõ magis
ꝯuenit eternitati q̃ itelligere: qꝛ ſm rõnẽ reſpicit ipm̃ itel-
ligibile qḋ eſt ꝑter ipm̃ intellectũ vel q̃ſi ꝑter ipm̃: ſicut idee
ſunt in itellectu diuino lꝫ nõ ſint diuerſe ſm rẽ: ſũt tñ in rõ-
ne medij itelligẽdi ⁊ ſic aliquo mõ ꝓcedũt itellectum ¶ Ad
id qḋ obijcit̃ de poſſeſſione dõꝫ ꝙ ſm ethimologiã nois ve
dicũt iuriſpiti q frequẽti⁹ hoc vocabulo vtunt̃. Poſſeſſio
dicit̃ q̃ſi pedũ poſitio vel pedis ſeſſio ⁊ ſignat firmitatẽ ha-
bit⁹ rei. hic aũt trãſumit̃ vt dicat̃ poſſeſſio que habet̃ ad vo
lũtatẽ vel obedit ad libitũ. talia. n. ꝓprijſſime habent̃. ⁊ per
hoc pꝫ ſolo ad ꝑ᷑ᵐ. hoc. n. mõ ꝓprijſſime dicit̃ poſſeſſio vita
eterna beã. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̃ ꝙ ſm hũc modũ eſt perti-
nentiũ ad vſum. Dõm ꝙ vti ſumit̃ multipl͡r: ⁊ ſimil͡r vtile
vt habet̃ ab Aug⁹ in libro de trini. Uti. n. eſt id qḋ in facul-
tatẽ volũtatis venit ad aliud referre quo ſtãdũ eſt tanq̃ in
ſine ⁊ vtile eſt ipm̃ qḋ refert̃: ⁊ hoc mõ vti diuidit̃ ꝯtra frui.
⁊ vtile ꝯtra fruibile: ⁊ hoc mõ poſſeſſio que cadit in diffini-
tione eternitatis nõ eſt reſpectu vtilis. Quãq̃ ſumit̃ vti ſm
diffinitionẽ Auguſtini in libro de trinitate ſm ꝙ frui eſt vti
cũ gaudio: ſicut habet̃ in. 10. de trinitate cap̃. 11. ⁊ ſm hoc vi-
ta pertinet ad vſum. ⁊ deus vtit̃ ſe: ⁊ creatura beata partici-
pãs vitã eternã vtit̃ deo. Unde poſſeſſio dicta hoc mõ non
eſt ad extrinſeca. ¶ Ad aliud dõm ꝙ alir eſt poſſeſſio domi-
nij: ⁊ alr eternitatis. dominij. n. eſt reſpectu extrinſecoꝝ que
ſubiecta ſunt vt ꝓbat obiectio. eternitatis aũt eſt per trãſũ-
ptionẽ ad ea que pertinẽt ad vſuꝫ ſm ꝙ vſus cadit in rõne
ei⁹ qḋ eſt frui vt dictũ eſt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſicut pꝫ ex ꝑdi-
ctis diffinitio iſta nõ eſt data per cãtiã diffiniti: ſed potius
reſpicit ipm̃ mãliter ſm ꝙ duratio iterminabilis cõſiderat̃
in ipſo durãte: ⁊ ꝑut cõparat̃ ad vitã. vnde idẽ eſt eternitas
ſm hũc modũ ꝙ vita poſſeſſa interminabilis ⁊ tota ſimul:
ita vt hoc qḋ dicit̃ poſſeſſio reſoluat̃ in adiectiuũ ei⁹ qḋ eſt
vita. ſicut verbi gr̃a in alio exẽplo diffinit̃. celũ eſt ꝯtinentia
viſibiliũ ⁊ inuiſibiliũ creaturarũ. ⁊ eſt ſenſus. celũ eſt id qḋ
cõtinet viſibilia ⁊ inuiſibilia. Et ſic pꝫ ſolutio ad vltimum
obiectũ. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ de tota dicendũ ꝙ cõpoſito nõ
ſucceſſiuo qḋ hꝫ permanẽtiã in partibus duo opponunt̃. ſ.

Uti multipl͡r ſumit̃

Compoſito nõ ſucceſſiuo duo opponũ-tur.

cõpoſitũ ſucceſſiuũ qḋ eſt imperfectũ. perficit̃ eniꝫ ꝯtinue in
aduẽtu futuri. Et hoc opponit̃ ei nõ rõne partiuꝫ ſed rõne
permanẽtie in partibus. Itẽ opponit̃ ei ſimplex oĩno qḋ ca-
ret partibus: ⁊ hoc rõne partiũ hꝫ oppoſitionẽ ad ipm̃: ⁊ ta-
le totũ eſt eternitas. ⁊ lꝫ hoc totũ gr̃a ſimplicitatis exponat̃
per negationem: intelligit̃ tamẽ poſitio in ipſo ſimplici. Et
per hoc pꝫ ſolutio ad obiectũ: qꝛ nec hꝫ partes permanen-
tes: nec ſucceſſiuas. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ dicit̃ ſimplex ſi-
cut pũctus: qꝛ lꝫ ſimplicitas pũcti nõ hẽat partes in ſe: eſt tñ
nõ ſine partib⁹ vt ꝓbat obiectio. ſed eternitas nec in ſe hẽt
partes nec ordinẽ ad primũ ⁊ vltimũ que dicãt partes ali-
cuius ꝯtinui. ¶ Ad aliud dõm ꝙ totũ accipit̃ pro perfecto
ſm ꝙ perfectuꝫ dicit̃ cui⁹ nihil eſt extra ipm̃. ¶ Ad hoc qḋ
obijcit̃ de ſimultate dõm ꝙ totũ dicit perfectionẽ potentie
durantis. ſimul aũt excludit ſucceſſionẽ ⁊ ſic quo ad diuerſa
dicit̃ totũ ⁊ ſimul. Unde Auguſtin⁹ in. 11. ꝯfeſſionũ. ꝓcedis
oĩa tẽpora ꝓterita celſitudine: ſemper preſentis eternitatis
ſuperas oĩa futura. qꝛ etiã illa futura ſunt ⁊ cũ venerint ꝓte-
rita erunt. Tu aũt dñe idẽ ipſe es ⁊ anni tui nõ deficiẽt nec
erunt nec veniunt. iſti eni noſtri ⁊ erũt ⁊ veniunt vt oẽs ve-
niant. anni tui oẽs ſimul ſtant q̃ſi ſtant nec euntes a veniẽ-
tibus excludunt̃ qꝛ nõ tranſeũt. iſti aũt noſtri oẽs erũt cum
oẽs nõ erũt anni tui dies vnus ⁊ dies tuus. nõ ꝯtinue ſꝫ ho-
diernus: qꝛ hodiernus tuus nõ cedit craſtino. nec eni ſucce-
dit heſterno hodiernus tuus eternitas ideo coeternũ ge-
nuiſti cui dixiſti. ego hodie genui te. oĩa tempora tu feciſti
⁊ ante omnia tẽpora tu es: nec aliquo tẽpore non erit tẽpus
nullo ergo tempore feceras aliquid: qꝛ ipm̃ tempus nõ fece-
ras ⁊ nulla tempora tibi coeterna ſunt qꝛ tu permanes: ⁊ il-
la ſi permanerent nõ eſſent tẽpora. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̃ ꝙ
ſimultas exigit pluralitatẽ dõm ꝙ cum ꝓprie dicit̃ ſimul di-
cit plura ꝯuenientia in vnã naturã vel loci vel temporis vel
alicuius adiacentis ad moduꝫ iſtoꝝ. q̃ñq̃ aũt ſumit̃ ſm ꝙ
eſt ratio oppoſita priori ⁊ poſteriori: ⁊ ſic poni põt pro nega-
tione vtriuſq̃ ⁊ ſic ſumit̃ hic ſicut ⁊ medium dicit̃ vel illud
qḋ ꝯuenit extremis: vel ipſa ratio medij ſm ꝙ medium eſt
qḋ excludit rõnẽ vtriuſq̃ extremoꝝ: ⁊ ſic hoc ipſuꝫ ſimul nõ
exigit diuerſitatem vel pluralitateꝫ vt dictũ eſt. ¶ Et nota
ꝙ cum duplex inueniat̃ totum. ſ. ſimplex ⁊ compoſitũ. totuꝫ
ſimplex nõ hꝫ rationẽ totius niſi in rõne potentie ſumptum
ſm ꝙ dicit̃ totũ potentiale: ⁊ ita dicendũ eſt hic ꝙ totũ eter-
nitatis nihil aliud eſt q̃ potentia durans cũ carentia vtri-
uſq̃ termini: vel potentia cõtinens ſe in eſſe imutabili cum
carentia finis ⁊ principij. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ de hoc qḋ di-
cit ſimul videt̃ multis difficile reſpondere. ⁊ hec difficultas
accidit: qꝛ nõ ꝯſiderãt eternitatẽ niſi per modũ cuiuſdã du-
rationis ꝯtinue ſine principio ⁊ ſine fine: ⁊ hoc per itellectuꝫ
accipientẽ ex phantaſmate qui nõ accipit illã durationẽ niſi
vt habentem partes protenſas que nõ ſunt ſimul in ꝓterito
⁊ futuro. hi enim imaginant̃ eternitatẽ ſicut tempus quod-
dam carens ſucceſſione in partibus. ⁊ ideo nõ eſt mirum ſi
decipiunt̃. in talibus enim que omnino ſunt extra materiã
⁊ ſimplicia ſunt intuendũ eſt rõnem potius q̃ imaginatio-
nem que fallit̃ ponens imagines corporalium vbi nõ ſunt.
Unde dicendũ ꝙ ſicut tempus habet cõparationẽ ad mo-
tuꝫ: ⁊ ex hoc duo ſunt in tempore reſpõdentia duobus que
ſunt in motu corpore ſm ꝙ mouet̃. eſt enim in tẽpore nunc
fluens ꝯtinue qḋ reſpondet ei qḋ fert in motu corpore ⁊ in
motu. Eſt iterũ in tẽpore prius ⁊ poſterius qḋ reſpõdet ipſi
motui: ⁊ ſicut id qḋ fert̃ in motu ſemper partiꝫ eſt in termi-
no a quo: partim in termino ad quẽ que ſunt ꝑ᷑ᵐ ⁊ vltimũ
in ſpatio: ita nũc qḋ eſt in tẽpore ſemper eſt cũ priori ⁊ poſte-
riori. Et ſic pꝫ ꝙ q̃cquid eſt in tẽpore cãtur ex motu corpo-
re ⁊ motu ipſo. ¶ Sic dõm eſt ꝙ eternitas ipſa cõſiderãda
eſt ſm ꝙ adiacet eterno. Unde eternitas nihil hẽt niſi ſm
cõgruentiã eterni: ſicut nec tẽpus hꝫ aliquid niſi ſm ꝯgruẽ-
tiam corporis moti ⁊ motus ipſius. Unde ſicut ipm̃ eſſe di-
uinũ ſimpliciſſimũ ⁊ perfectiſſimũ ⁊ oĩno inuariabile eſt: ita
nũc eternitatis adiacens illi ſimplex ⁊ inuariabile oĩno ſed
ſtans indeficienter: ⁊ ſua ꝯtinuatio ſm quã includit ⁊ euũ
⁊ tẽpus nihil aliud eſt q̃ indeficientia eſſentie vel potentie
actiue pure indeficienter ꝯtinẽtis ſe ⁊ inuariabiliter. ⁊ hoc
modo ſatis planuꝫ eſt videre q̃liter eſt tota ſimul oĩno ſine
priori ⁊ poſteriori. Et per hoc pꝫ ſolutio ad id qḋ obijcitur

Simul dupl͡r ſumitur.

In talib⁹ q̃ ex-tra mãꝫ oĩno ſũt reſpiciẽdũ ẽ ad ipiaz rõ-nẽ nõ ad ima-ginationẽ. idẽ Boeti⁹ ꝑmo de trinitate ad ꝑncipiũ.

Licet eterni/tas ſit diuina eſſentia tñ ſm rõnē dicit ali/qd extra adia/cēs per modū menſure.

de hac dictione ſimul. ¶ Et ꝙ ita dicēdū ſit pʒ per rõnem ⁊ auctoritatē. Ratio hec eſt: qꝛ tēpus eſt accidens ⁊ ſimiliter euū. Unde qcqd determinaẜ de ipſis debet determinari in cõparatione ad ſubm: lʒ aũt eternitas nõ ſit accidēs ſʒ ipſa eſſentia diuina: tñ ſm rõnē eſt dicens adiacēs extra per modū mēſure que cõparaẜ ad eſſe diuinū ſicut tēpus ad tēpo/rale ſicut dictū eſt. ⁊ iõ ſimplicitas eius cãtur ex ſimplicitate eius cui adiacet ipm vt mēſura. ¶ Auctoritas aũt hec qa dicit Gilbertus porretanus ſup libꝛū Boetij de trinitate. ſicut eſt vna ſingularis idiuidua ⁊ ſimplex ⁊ ſolitaria eſſen/tia qua eternus ipſe deus fuit eſt ⁊ erit: ita eſt vna ⁊ ſingu/laris ⁊ indiuidua ⁊ ſimplex ⁊ ſolitaria mora nunc ſtans que vocatur eternitas. Et Anſelmus in monologium. Nomine ſemper qd videtur deſignare totum tempus multo verius ſi de illa. ſ. diuina nã dicẜ itelligiẜ ſigiare eternitatē que ſi/bi nunꝗ̃ eſt diſſimilis ꝗ̃ tēpoꝝ varietatē que ſibi ſemp eſt in aliquo diſſimilis. ¶ Ad vltimū dicendū ꝙ illa diffinitio hoc mõ intellecta quo expoſita eſt ꝯuertibilis eſt tñ rõne in/terminabilitatis que dicit negationē potētie termini fina/lis que nõ ꝯuenit alicui creato: tñ ẽt rõne vite que pꝛincipa/liter dicẜ vita increata in ſe ꝯſiderata. Unde pʒ ꝙ nõ ꝓce/dit obiectio illa. ꝙ aũt diffinitio mãlis ⁊ reſoluēdo in hanc eternitas eſt vita poſſeſſa iterminabilis tota ſimẜ pʒ ex ver/bis Anſelmi in monologiū vbi dicit ſic. Cū ſatis liqueat ꝙ diuina ſubſtãtia nõ ſit aliud ꝗ̃ vita ſua ⁊ eternitas ſua nec ſit aliquo mõ interminabilis nec niſi ſimul ⁊ perfecta tota: qd aliud eſt vera eternitas que illi ſoli ꝯuenit ꝗ̃ intermina/bilis vita ſimul ⁊ perfecte tota exiſtēs. Ex his verbis pʒ ꝙ ipſe loquiẜ de eternitate tanꝗ̃ de eterno. ⁊ loqẜ ibi de eadē diffinitione Boetij: vnde videẜ ita eſſe vt dicimus. ¶ Ad id qd obijciẜ ꝯtra diffinitionē ſecūdã notandū eſt ꝙ Iſaac diffinit eternitatē ꝓut ſm rõnē eſt in eodē genere cū euo et tēpore. Hec enim tria ſm rõnē ꝯueniũt in genere qd eſt du/ratio: quã durationē Iſaac appellat ſpatiuʒ. Et per hoc pʒ ſolutio ad primū. Spatiū eni dicẜ dupl͛r. ſ. ſpatiū loci: ⁊ ſpa/tiū tēporis vel durationis: ſicut dicimus ꝙ luſtrū eſt ſpatiū quinque annoꝝ. ¶ Ad 2m dõm ꝙ Gilbertus impropꝛie lo/quendo nunc eternitatis dicit morã: ſicut enim obiectū eſt omnis mora ſi ꝓpꝛie ſumiẜ hʒ partes ⁊ eſt tēpus vel pars tē/poris: nec ad hoc inſpiciēs dicit ipſe morã nũc eternitatis: ſed qꝛ eſt nũc indeficiens ſtans: ⁊ ita nunꝗ̃ deeſt ideo appel/lat ipm morã: cū tñ nõ ſit indiuiſibile ꝯtīū: ⁊ ad hoc ẽt cadit in rõnē ſpatij ſm Iſaac. ¶ Et per hoc ẽt pʒ ſolutio ad id qd ſeqẜ: qꝛ hmõi ſpatiū nõ hʒ diſtenſionē in partibus ſed poti⁹ indeficientiã nunc indiuiſibilis ⁊ ſimplicis ſemper ſtantis. ¶ Ad id qd queriẜ qualiter ibi ſumaẜ cõtinuū. Dicendũ ꝙ nõ ſumiẜ ibi in aliqua illarum ſignificationũ que deter/minanẜ in phyſicis: ſed ſm ꝙ cõſueuit dici ꝙ illud eſt cõti/nue qd nõ hʒ eſſe interſectū: ita dicẜ hic cõtinuū qd nõ ince/pit nec deſinet: in termino eni eſt finis cõtinui: ⁊ ſic ibi quo/dãmodo ceſſat cõtinuitas: vnde cõtinuum ſm Iſaac dicit idē ꝙ carētia vtriuſqꝫ termini. qd Boetius vocauit inter/minabilitatē magis exprimens: cum etiã vſus loquendi hʒ ſignificationē iſtã ſm ꝙ dicimus ꝙ tēporalia nõ ſunt conti/nue. ¶ Et per hoc pʒ ſolutio ad omnia que obijcianẜ de cõ/tinuo. Ad id qd obijciẜ de interſectione dicendū eſt ꝙ hoc dicẜ ad differētiã tēporis qd diſtinguiẜ ſm interſectionẽ per motū celi ſicut ipſe dicit ibideʒ. ¶ Ad hoc qd obijciẜ ꝙ tēpus eſt ꝯtinue durãs nõ interſectū. dicēdū ꝙ ipm cõſide/raẜ dupliciter. ſ. quãtū ad motū quē mēſurat totū ſm ſe ⁊ ſic nõ hʒ iterſectionē. Alio mõ ꝯſideraẜ ſm ꝙ cõparaẜ ad quã/titatē ipſius mobilis per motum ⁊ ſic diſtinguiẜ in horas: ⁊ dies: ⁊ mēſes: ⁊ annos: qd nõ eſt in eternitate ⁊ euo. Et ſic pʒ ꝙ ſpatiū illud per hãc differētiã ꝯtinuum nõ ſeparaẜ ab euo ⁊ tēpore. Per hãc aũt ꝙ eſt interſectū ſeparaẜ a tēpore tñ inquãtū eſt mēſura motus celi. ¶ Ad id qd obijciẜ ꝯtra tertiã diffinitionē dicēdū ꝙ antiquitas ſumiẜ ibi pro carē/tia principij. Antiquū enim dupliciter dicẜ. Uno mõ quod multū hʒ de ꝓterito ⁊ ſm hoc opponiẜ ad iuuenē ⁊ antiqui/tas ad iuuentutē. Alio mõ dicẜ antiquitas ſm vſum grã/maticoꝝ idem qd remotū ⁊ ſic opponiẜ nouo ſm ꝙ nouuʒ dicẜ qd quãtū ad ſuū initiū eſt ꝓpinquū: ⁊ ſm hoc trãſum/ptū ad proprietatem eternitatis dicit carentiam principij. ¶ Si aũt queriẜ quare nõ ponit aliud qd notet carētiã ter/mini finalis. Dicēdū ꝙ in carentia principij intelligiẜ carē/tia finis: qꝛ qcqd caret principio caret etiã fine ſed nõ ꝯuer/tiẜ: cuius rõ aſſignabiẜ infra cuʒ quereẜ: quare tñ ſunt tres mēſure. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nos nõ intelligimus eternitatē ⁊ euū niſi per modū cuiuſdã tēporis: ⁊ iõ etiã nõ ſunt inuen/ta verba quibus loquamur de eternis tñ: ſed vtimur ver/bis temporalibus in oibus illis. Unde lʒ ſm rem eternitas magis ꝯueniat cū euo ꝗ̃ cū tēpore: ꝓpter qñ inopiã ſermo/nis: ⁊ qꝛ magis nota eſt nobis differentia vel ꝯditio tempo/ris trãſferẜ ad exprimendū ꝓprietatem eternitatis. ¶ Ad id qd queriẜ quid dicat imutabile. Dicendū ꝙ potentiam indeficientē ſm durationē ex ſeipſa qd nõ eſt in aliquo crea/to: qꝛ oē creatū vertibile eſt vt dicit Damaſcenus. ⁊ iõ etiã eſt mutabile: qꝛ vertibilitas nihil aliud eſt ꝗ̃ mutabilitas quedã. ⁊ ſi ſtat potentia creature hoc nõ eſt virtute ſua ſed potentia creatoris ꝯtinet eã vt dicit Gregorius in morali/bus. ꝙ oia in nihilū reciderent niſi ea manus omnipotētis dei ꝯtineret. ¶ Ad aliud dõm ꝙ vtiliter menſurans poniẜ ad differētiã tēporis. ⁊ hoc pʒ ex illa tranſlatione totū ſm to/tum metiri. tēpus enim nunꝗ̃ eſt ſimul totū ſed ſuū eſſe eſt ſuū fieri ⁊ econuerſo: qꝛ ſemper eſt in pꝛincipio ⁊ fine ⁊ nihil menſurat ſm totū. Similiter id qd mēſurat primo hʒ eſſe in fieri. ſ. motus cuius eſſe in ſucceſſione eſt. Unde nec mo/tus ſm totū mēſuraẜ ſed ſm partem. eternitatis aũt eſt ſm totū metiri inquãtū eſt tota ſimul: ⁊ iterū totū metiri qꝛ pri/mo ⁊ per ſe cõparaẜ ad eē diuinū qd eſt perfectiſſimū ⁊ ſtãs imobile nihil expectans futurū vel relinquens preteritum. ¶ Ad vltimū dõm ꝙ eternitas dupliciter cõſideraẜ. ſ. in ſe ⁊ ſm ꝙ participari põt a creatura per modū poſſibilem illi. Si vltimo modo ſic nõ cõparaẜ ꝓpꝛie niſi ad vitã ⁊ neceſſe eſt ipſam diffiniri mãliter: qꝛ illud qd eſt eternū participabi/le eſt: ⁊ per ꝯñs etiã eternitas aliquo mõ: ⁊ hoc mõ diffiniẜ a Boetio. Si autem conſideraẜ abſolute non ſm ꝙ etiam põt participari a creatura tunc magis ꝓpꝛia ſua cõparatio eſt ad eſſe ⁊ ſic diffiniẜ ab Iſaac ⁊ Dionyſio: quoꝝ diffinitio/nes differũt in hoc ꝙ diffinitio Iſaac videẜ colligere genus ⁊ differentias. Sicut enim ſupra patuit ſpatiū genus eſt ad tres mēſuras. ꝯtinuū aũt ⁊ nõ iterſectū ſunt differētie in cõ/paratione ad euū ⁊ tēpus. Diffinitio aũt Dionyſij eſt colli/gens ꝓpꝛia: qd pʒ ex verbis ſuis: qꝛ ipſe dicit ꝙ pꝛopꝛietas eterni eſt antiquū ⁊ imutabile inuariabile ⁊ vniuẜ in me/tiēdo. ⁊ noua trãſlatio hʒ ſic. Proprietas eni eſt antiquuʒ ⁊ inuariabile ⁊ totū ſm totū metiri. euuʒ aũt vbiqꝫ ponit pro eternitate. vbi ẽt alia trãſlatio hʒ eternū vel eternitatē.

¶ Utrũ nihil aliud ſit eternitas ꝗ̃ eẽntia diuina. Articulus 3⁹.

Tertio queriẜ. An eternitas nihil aliud ſit ꝗ̃ eẽntia diuina. videẜ eni hoc per auctoritates ⁊ rõnes. Dicit eni Anſelmus in monologiuʒ. Uel hoc ſolo verã eternitatē ſoli ineſſe ſubſtã/tie que ſola nõ facta ſed factrix eẽ inuẽta eſt: ⁊ aperte percipiẜ: qm̃ vera eternitas pꝛĩcipij fi/niſqꝫ meta carere itelligiẜ: ⁊ vel ꝙ nulli rerū creataꝝ eo ipſo ꝙ nihilo facte ſunt ineſſe põt. ex hoc accipiẜ nõ tñ ꝙ eterni/tas ſit deus ⁊ nihil aliud: imo eſt probatio hmõi neceſſaria vt dicit. ¶ Itē ad idē. Eternitas eſt earuʒ rerum que nihil aliud ſunt ꝗ̃ ipſa: ergo eſt deus ⁊ nihil aliud: qꝛ nihil alioꝝ eſt ſua menſura. Ad hoc ſunt etiã auctoritates adducte ab Auguſtino ex eodē libro ꝓcedenti queſtione. ¶ Hoc idē vi/deẜ per queſtionem: cõſtat enim ꝙ eternitas ſine principio eſt. Si ergo eſſet aliud ꝗ̃ deus oporteret duo eſſe pꝛincipia qd eſt incõueniens. ¶ Item diuina natura ſumme ſimplex eſt ⁊ nõ põt eſſe ſubiectū accidentium vt ꝓbat Boetius in libro de trinitate: qꝛ forma ſimplex. forma autē ſimplex ſub/iectū eſſe non põt. Cum igiẜ menſura que eſt tempus nõ ſit niſi proprietas ⁊ accidens corporale tēporale. ſimiliter euuʒ ꝓpꝛietas quedam euiterni ⁊ nõ ſunt niſi in illis: qꝛ acciden/tis eſſe eſt in eſſe: videẜ ꝙ etiã eternitas non ſit niſi ꝓpꝛie/tas eſſe diuini ſm durationē: ⁊ non ſit niſi in illo. aut igiẜ eſt idē illi aut diuerſum. Si idē habeo ꝓpoſitū. Si diuerſum ergo nõ erit ſumme ſimplex illud qd eternū eſt: ⁊ erit ſubm accidentium: quoꝝ vtrũqꝫ hereticū eſt. ¶ Contra hoc ſunt multe auctoritates ⁊ rationes. Dicit enim Boetius in li/bro de trinitate. ꝙ quando ⁊ vbi de deo ⁊ hoie predicantur ⁊ neutrū ꝓdicat ꝗ̃ aliqd eſſe id de quo ꝓdicaẜ. ſicut cuʒ di/

Solu ad ob/iectiones ꝯ ſe/cūdã diffõnē.

Solu ad ob/iecta ꝯ tertiaʒ diffinitionē.

eiſ deus vel homo iuſtus vel ſapiēs. ibi. n. aliqd eē ꝑdicaſ: ſed in qñ ⁊ vbi vt dicit nō ponit aliqd eē: ſed qd ex tpe aſſerit vel ꝗliter ſe hēat ad locū: ⁊ ita videſ nō ꝑdicare ſubam diuinam: nec vt ſubam nec per modū attributi. Omne aūt qđ ꝑdicat eā ꝑdicat aliquo iſtoꝝ modoꝝ: ergo videſ ꝙ nō ꝑdicet ſubam diuinā ⁊ ita eſt aliud ꝗ̄ deus. ¶ Itez Boetiꝰ in libro de trinitate dicit ꝙ ſuba ꝗ̄titas ⁊ ꝗ̄litas ꝑdicāt aliqd eē ⁊ in deo ⁊ in creatura ⁊ de oībus alijs ꝑdicamētis ita ſubdit: reliqua vō neq3 de deo neq3 de creaturis predicanſ. Qđ aūt dicit ꝙ nō ꝑdicanſ intelligit ꝙ nō ꝑdicāt aliqd qđ ſint ipſa de qbus ꝑdicanſ: vt cū dicif iuſtus vel ſapiens: ita eni exponit Boetius. ergo videſ ꝙ nec qñ ꝑdicet eēntiā diuinā: ⁊ ita videſ ꝙ eternitas ex qua relinquiſ qñ diuinū nō ſit eēntia diuina. ¶ Itē Dionyſius in de diuinis nominibꝰ capſo. 10. Tēpus ⁊ diē ⁊ quartā partē anni ⁊ eternū vel eternitatē vel euū: qꝛ pro eodē ponit oīa iſta vt decet deū ipſum dicere ꝯuenit tanꝗ̄ entē: ſed oēm motū intrāſmutabilē ⁊ imobilē: ⁊ in hoc ꝙ ſemp moueſ manētē ſemp in ſeipſo ⁊ ſicut tpis ⁊ eui vel eterni ſm aliā trāſlationē ⁊ dicerū cām: videſ ergo ꝙ eternus dicif per cām: ⁊ ita eternitas eſt cauſata ab ipſo ⁊ nō eſt ipſe. ¶ Itē videſ ēt per rōnē. Ante mūdū eni nō fuit niſi ſpatiū eternitatis qđ eſt totū ſimul: qꝛ nihil aliud eſt ꝗ̄ nūc ſimplex indeficiēs vt dicit Boetius. Tēpus eni ⁊ euū ſimul inceperūt cū creatura euiterna ⁊ temporali. Et dicit Chryſoſtomus ſup Joānē omelia ꝗ̄rta. Si eē eſt aliqd ſenius ꝗ̄liter vtiq3 qđ eſt ante euū per ꝗ̄pz factū eſt. Cōſtat aūt ꝙ loqſ ꝯtra hereticos arianos qui ponebāt filiū cepiſſe ante mūdū: ⁊ ita dicebāt oīa per ip3 eē facta cū tñ ipſe ſit factꝰ: qđ iprobat Chryſoſtomꝰ dicēs: ꝙ nō oīa per ipm erūt facta: qꝛ illud qđ ꝓceſſit euū nō eēt factū per ipm: ergo videſ ꝙ illud qđ ꝓcedit ſit factū: ⁊ ſi eſt factū nō eſt ipſe factor: ⁊ ita nō erit eſſentia diuina. ¶ Preterea ſi eternitas idē eſſet ꝙ deus: videſ ꝙ poſſemus dicere hoc eſt in eternitate: ꝗ̄ eſt in deo: qđ nō eſt verū: qꝛ angeli beati ſunt in eternitate: ⁊ hoīes futuri ſunt in eternitate ſicut dicit Gregorius in oīone paſchali. Deꝰ q per vnigenitū3 hodierna die eternitatis nobis aditū deuicta morte reſeraſti. ꝗ̄ videſ ꝙ eternitas nō ſit deꝰ. ¶ Preterea dicit phs in lib. de cauſis. Oē ſuperius aut eſt ſuperius eternitate: aut cū eternitate: aut poſt ⁊ ſupra tps. ſed ꝯſtat ꝙ ante eternitatē ſi tñ eſt aliqd ante nō eſt niſi deꝰ: ꝗ̄ videſ ꝙ ipſe deus nō ſit eternitas. ¶ Rñſio. Cōcedo primas auctoritates ⁊ rōnes ꝙ deus eſt ipſa eternitas. Si aūt queriſ vtrū nihil aliud ſit ꝗ̄ deꝰ. Dico ꝙ ſm rē eternitas nihil aliud eſt ꝗ̄ deꝰ ſicut dicit Anſelmus. ſm rōnē tñ cōdiꝛ eſt eternitas ꝗ̄ deus qꝛ cadit in rōne mēſure eiuſdē cuius gr̄a cōparationē h3 ēt ad alia ꝗ̄ deu3. ¶ Ad id ꝗ̄ qđ obijcif de Boetio: dicēdū ꝙ ipſe loqſ de qñ diuino ſm ꝙ comparationē h3 ad qñ eternitatis ⁊ tpis ſm rōnē noīs ſicut diximus. Et quo ad hāc rōnē verum eſt ꝙ videſ ꝑdicare aliqd extrinſecus adiacēs ⁊ nō rem ipſam: ⁊ hoc eſt ꝓpter nr̄m intellectum qui nō accipit eternū niſi per modū rei tpalis. ¶ Si aūt queriſ vtrū illa rō fundeſ ſup rē qꝛ aliter vana eēt. Dicēdū ꝙ ſic. Sicut eni in tpalibꝰ veriſſime tps eſt adiacēs motui ⁊ mutabilibꝰ ⁊ euiternitas euiternis ſtātibꝰ: ita eternitas veriſſime eſt ideficiētia eē diuini ſine pricipio ⁊ ſine fine: ſed ex ſimplicitate eſt ꝙ illa indeficiētia ſit mēſura ſua que dicif eternitas: que idētitas ſm rē nō tollit veritatē vniuſcuiuſq3 attributoꝝ. ꝙ. n. vnū vel multa ſint hoc nō facit nec tollit vnitatē eēntie eoꝝ qꝛ aliter non vere eēnt in deo qđ abſurdū eſt. ſed vnitas vel multitudo ꝯſeqſ ex nā eiꝰ in quo ſunt. Et per hoc p3 ſolutio ad auctoritates Boetij. ¶ Ad illud qđ obijcif de Dionyſio dicēdū ꝙ noua trāſlatio quo ad hoc melioꝛ eſt ꝗ̄ vetus: qꝛ loqſ ibi de euo. in noua aūt eternū ponif ꝓ euo ſic ⁊ in multis alijs locis. ¶ Si aūt obijcif ꝙ ſicut eē creature oñdit ꝙ ſit ab eē creatoris: ita duratio eiꝰ oſtēdit ꝙ ſit a duratiōe creatoris: ⁊ ita videſ dici per cām. Dicēdū ꝙ nihil ꝓhibet deum dici eternū per cām: ſed illi ꝑdicationi nō rñdet effectus qui ꝓprie ſit eternitas: qꝛ eternitas claudit in rōne ſua cōtradictionē creati. qđ. n. creatū eſt principiū habuit: ⁊ qđ habuit principiū ſm durationē vel inceptionē eſſe nō eſt eternū: qꝛ eternū eſt qđ caret a principio ⁊ fine ſm durationez. Rñdet aūt ei effectꝰ aſſimilās ſe eternitati ꝗ̄tū pōt: ⁊ hoc eſt duratio creata: que in qbuſdā eſt carēs fine: in qbuſdā nō ſm ꝙ magis ⁊ minus pōt aſſimilare id qđ creatum eſt: ⁊ ita eſt in oībꝰ ꝑdicationibꝰ diuinis dictis per cām. Verbi gr̄a cū dicif. Deus ens: qꝛ ab ipſo eſt ens. ⁊ ſapiens qꝛ ab ipſo eſt ſapiētia: in nullo. n. iſtoꝝ eſt vniuocatio effectꝰ ⁊ cauſe: qꝛ ens creatū ⁊ creās nō ſunt vniuoca ⁊ ſimr nec alia. Si aūt queriſ ꝗ̄re hic nō eſt talē ꝯuenientia noīs vt in alijs vt effectꝰ diceref eternitas ſicut effectus entis dicif ens. Dicēdū ꝙ accidit ꝓpter rōnē noīs que eternitati repugnat vt dictum eſt. Sed tñ ſciēdu3 ꝙ ſicut in alijs nō eſt tota ꝑdicatio eoꝝ que ꝑdicanſ ſm cām imo ꝑdicanſ ⁊ aliter ſm ꝙ ꝯuenit nobilitati nāe diuine ſm ꝙ conſideraſ in diuerſis attributis: ita nec tota ꝑdicatio eternitatis eſt per cām ſed notat ēt indeficientiā duratōis eē diuini. ¶ Ad id qđ obijcif de Chryſoſtomo dicēdū ꝙ obiectio illa ꝓcedit ex hypotheſi ſuppoſito eni ꝙ filius ſit creatꝰ ſpatiū qđdā ſm rōnez eſt ante ipm qđ ſequiſ nō eē factū per ipm ſed ipſe factꝰ: ⁊ hoc ſm ꝙ ſpatiu3 illud itelligif ꝗ̄dā extēſio in gn̄e ꝯueniēs extēſioni tpis ⁊ eui. ¶ Si aūt obijcif ꝙ illud ſpatiū hoc mō nō eſt niſi in rōne in re. n. eſt in pīe ⁊ idē cū ipſo. Dicēdū ꝙ verū eſt: ſed oīa que ſm rōnē determināt facturā ꝑſupponūt ſibi ꝯdōnez filij per quē fiāt: ⁊ hoc mō loquif Chryſoſtomꝰ: qꝛ aliter nihil diceret. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ bene pōt dici aliqd qđ nō eſt deꝰ eē in eternitate: qꝛ eternitas eſt mēſura per excellētiā menſurans euiterna ⁊ tpalia: nō tñ ſequiſ ꝙ ſit in deo ⁊ hoc ꝯtigit ꝓpter diuerſitatē modi intelligēdi in hoc termino deus: et in hoc termino eternitas. Unde in argumento accidit fallacia accidētis. ¶ Ad vltimū qđ obijcif de pho dicēdū ꝙ ſicut ibidē exponit ipſe: vult ꝙ cā prima ⁊ eſſe eiꝰ ſit ante eternitatē. eſſe aūt itelligētie vel angeli ſit cū eternitate. eſſe aūt aīe ſit poſt eternitatē inferius ⁊ ſupra tps. Unde dicit ibidē ꝙ aīa eſt in orizonte eternitatis ⁊ tpis creata: ita ꝙ inferioꝛ ſit eternitate ⁊ ſuperioꝛ tpe: ⁊ per illa exēpla p3 ꝙ ipſe eternitatē ponit ꝓ euo. Unde verū eſt ꝙ deus eſt ante euū: aut ſm rōnē cauſe: ⁊ ēt ſm durationē. itelligētia aūt eſt cū ipſo ⁊ in ipſo: qꝛ euū eſt mēſura ipſius eſſe durātis ⁊ ante tps non ſm durationē: ſed ſm rōnē cauſe: qꝛ ꝓpinquoꝛ eſt eternitati itelligētia ꝗ̄ aīa vt dicit Cōmētatoꝛ ibidē ſm hūc modum prioritatis dicif ēt aīa ante tps ꝙ per ſe eſt mutabilius: aīa aūt nec penitus eſt mutabilis nec penitꝰ imutabilis: ⁊ id aū tps ⁊ circa euū eſt qđ a pho ibi dicif eternitas.

¶ Que ſunt in eternitate ⁊ que eterna. Articulus 4ꝰ.

QUarto queriſ que ſint in eternitate vtrū ſolus deus: vel extendaſ etiā ad alia. Et vtrū ad illa omnia que ſcriptura dicit eterna. Uidetur aūt eternitas ſoli deo conuenire. dicit eni phs in libro de cauſis: hoc eſt eternu3 eterno qđ eſt euiternū euiterno ⁊ tps tēporali. ergo videſ ꝙ ſicut tēpꝰ nō extēdiſ niſi ad tpalia: nec eternitas niſi ad eterna: ⁊ ita videſ reſpicere ſolū deū ⁊ nihil amplius. ¶ Itē nō h3 cōparationē niſi ad mēſuratū ab ipſa ſm eꝗ̄litatē quātitatis: vel ſm re3: vel ſm rōnē: vel eſt ꝗ̄titas potētialis quā mēſurat eternitas: ergo videſ ꝙ eternitas nō reſpiciat niſi deū ⁊ eſſe diuinū: ⁊ ita videſ ꝙ nō ſit in eternitate niſi deus. ¶ Itē a quocūq3 remoueſ ꝓprietates alicuius ab eodē remoueſ ſubm ꝓprietatū illarū. ſed antiqtas ⁊ inuariabilitas ⁊ totū ſm totū metiri ſunt ꝓprietates eternitatis vt determinatū eſt. ſi ergo illa nō conueniunt alicui creato videtur ꝙ nec eternitas ſit menſura alicuius creati: ⁊ ita videſ ꝙ nihil ſit in eternitate niſi ſolus deus. ¶ Cōtra. Dionyſius in libro de diuinis nominibꝰ capſo. 10. dicit. Nos hic ſm tps determinātes euo participaturos. theologia dicit qñ incorruptibile ⁊ ſemper eodē mō ſe habēs euū cōſeqmur: nō erit aūt hoc niſi ſm participationez glīe eterne. ergo videtur ꝙ nos erimus eterni: dicunſ aūt ⁊ angeli eterni. Et Auguſtinus dicit. Nos in eternitate futuros. Similiter dicunſ pene eterne: ⁊ vita eterna: ⁊ tēpora eterna ad romanos vltimo. Tēporibꝰ eterni taciti. ergo videſ ꝙ oīa illa ſūt eterna que vel habēt vel ꝯſequunſ rōnē indeficiētie ſiue ſimul ſiue nō. Conſtat aūt ꝙ nō ſunt pene ſimul ſed in ſucceſſione: nō ꝗ̄ ergo oīa hec ſunt in eternitate. ¶ Item videſ ꝙ omnia ſint in eternitate: qꝛ dicit Anſelmus ꝙ ſicut ꝑſens tps claudit oēm locū ⁊ oīa que in quolibet loco ſunt: ita eterno preſenti claudiſ omne tēpus: ⁊ ea que in quolibet tēpore ſūt vt patet ex auctoritate ſupra inducta ex libro de cōcordia pre-

Idētitas in diuinis nō tollit veritatē vniuſcuiuſq3 attributorum.

In oibꝰ ꝑdicationibꝰ diuinis dictis per cā3 nō correſpōdet effectꝰ vniuoce dictꝰ illi cauſe.

ſcīēte ꝛ liberi arbitrij. ergo videt ꝙ oē tēpus ꝛ oē tpale ſint in eternitate. ergo videt ꝙ tēpus ꝛ tēporale ſint eterna qḋ falſum eſt. ¶ Itē qcqd eſt in parte eſt in toto ē ſicut pȝ ꝙ qcqd eſt in die eſt in ſeptimana ꝛ in āno: ꝛ qcqd eſt in hora eſt in die. Sed dicit Tullius ꝙ tēpus eſt pars eternitatis. ergo videt ꝙ qcqd eſt in tpe eſt in eternitate. ¶ Itē qcqd eſt in terra eſt in aere: ꝛ qcqd eſt in aere eſt in celo. Cū igit ſic ſit ex parte locoꝝ videt ꝙ ſimiliter ſit ex parte menſurarū que ſunt ſm rōnē durationis: ꝛ quecūq; ſunt in duratione habente principiū ꝛ finē ſint etiā in duratione que hȝ principiū ꝛ caret fine ꝛ in duratione que caret principio ꝛ fine. ꝛ ita videt ꝙ oia ſint in eternitate ꝛ ita oia erūt eterna vt videtur. ¶ Rñſio ꝙ ſi eternitas ꝓprijſſime accipiat ſm oēs ꝯditiones vel proprietates ipſius nihil eſt in eternitate niſi ſolus Deus ꝛ nihil eſt eternū niſi ipſe: q2 ſic nihil aliud eſt ꝗ̄ nūc ſimplex ꝛ inuariabile ꝛ indeficiens carēs vtroq; termino: ꝛ totū ſimul: ꝛ ſm hoc quo ad oēs has ꝯditiones ſi ſimul accipiant nō mēſurabit niſi eſſe diuinū. Si aūt accipiat eternitas large aliqd aliō eſt in eternitate ꝗ̄ deus: ꝛ hoc pōt fieri tripliciter. Primo per participationē ipſius eterni ſm vitā beatā: ꝛ ſm hoc citra primū modū magis ꝓprie dicit aliqd eſſe in eternitate q2 participādo eternū accipit ſtabilitatem poētie defluētis que eſt in ipſo ex hoc ꝙ creatum eſt. ꝛ ſm hunc modū angeli beati ꝛ aie beate ſunt in eternitate ꝛ ēt corpora beatoꝝ poſt reſurrectionē erūt in eternitate: ꝛ ꝗ̄tū ad hūc modū ꝯuertunt iſta duo. ſ. eē in eternitate ꝛ eē eternū. Alio mō ſumit minus ꝓprie nō per participationē eterni ſed ſm ꝙ dicit aliqd eternū per ꝯuenientiā remotā alicui⁹ ꝓprietatis cū eterno. Et ſm hoc euiterna dicunt eterna ꝛ ēt tēporalia indeficientia vnde pene ſicut patebit infra dicunt eterne ꝛ ꝗ̄tū ad hūc modū cū dicit hoc ē eternū: nō ſequit ergo hoc eſt in eternitate. Eternitas eni dicit eſſentiā eternitatis formaliter cū ſit abſtractū. eternū aūt eſt denominatiuū ꝛ ad denominationē ſufficit ꝯueniētia denominatiui ad id a quo denominat lȝ nō participet totā eēntiam denominati: ſicut dicunt dij denominatiue ſancti per ꝯueniētiā remotā ad deitatē. Et pȝ rō q̄re ſm hūc modū nō ꝯuertit cū dicit hoc eſt eternū ergo eſt in eternitate. ¶ Et ſi obijcit qḋ ante ꝯceſſum eſt. ꝙ ꝗ̄dā euiterna ſunt in eternitate vt angeli beati. Dicēdū ꝙ angeli ſm eſſe ſuū nāle ſunt in euo: ꝛ ſm hoc nō ſunt in eternitate ſed ſm ꝙ ꝯtēplādo participāt vitā eternā ſic ſunt in eternitate: ꝛ ſm hoc ꝯceſſum eſt prius. Dicit aūt tertio mō eternitas mēſura excellēs euum ꝛ tēpus: ꝛ ſm hoc verū eſt ꝙ oia claudunt in eternitate nec tū ſequit ꝙ ſunt in eternitate vel eterna. Unde habet talis diuiſio ꝙ ꝗ̄dam ſunt eterna ꝛ in eternitate ꝛ ipſa eternitas. ꝗ̄dā aūt ſunt eterna ꝛ in eternitate ꝛ nō ipſa eternitas. ꝗ̄dā aūt ſunt eterna ꝙ nec ſunt in eternitate nec ipſa eternitas. quedā vō nec eterna nec in eternitate nec ipſa eternitas ſȝ claudunt eternitate: cui⁹ diuiſionis rō pȝ ex p̄dictis. ¶ Rñdeo ergo ad obiecta: ꝙ ſi eternitas ꝓprijſſime ſumit tūc nihil eſt in ipſa niſi qḋ eſt ipſa eternitas ꝛ eternum vt deus: ꝛ ſm hoc carrūt vi obiectiones. ¶ Ad id aūt qḋ ꝯtra obijcit per beatū Dionyſiū dōm ꝙ eternū dī ibi 2° mō. ſ. p participationē eterni ꝛ iō nō ꝯdicit primis ꝓbationib⁹. ¶ Ad aliud qḋ obijcit de penis ꝛ tēporib⁹ eternis dicēdū: ꝙ pene dicunt 3° mō eterne. Unde nō ſequit ꝙ ſint in eternitate. tēpora aūt de qbus loqt epl̄a ad romanos vlti°. ſunt tēpora ꝗ̄ mēſurāt tpalia: q2 tpˢ multiplr dicit ſicut dicet īfra in q̄ōne de tpe. Sed dicēdū ꝙ ſm intētionē Apl̄i dicunt tpa eterna ipſa duratio eterna. Unde dicēdū ꝙ virtute adiūcti extrahit iſte termin⁹ tpˢ a rōne ſua. i. a rōne ſpēi ad rōnē gn̄is vt tpa eterna dicant duratio eterna in ꝗ̄ p̄deſtinabat chrīs qui eſt paſtor ouiū de quo loqt ibi Apl̄s. Qḋ aūt dī vita eterna hoc aliud eſt q2 ipſa vita eſt icreata vita vel in ſe vel ſm ꝙ participat a beatis vt pȝ ex p̄dictis. ꝛ ſiue hoc mō ſiue illo mō ꝯſideret ipſa eſt vita eterna: ꝛ in eternitate ꝛ eternitas tpa lȝ nō ab eterno pricipet. ¶ Ad id qḋ obijcit p Anſelmū iā pȝ ſolo: q2 ibi loqt de eternitate in ꝯtra ſignatione ꝛ verū eſt: ꝙ hoc mō claudit oē tpˢ: ꝛ locū ꝛ tpale ꝛ locatū ꝛ breuiter oia claudit hoc mō dicta eternitas: ſȝ nō ſeqt ꝙ illa oia ſint eterna vel in eternitate: q2 claudē nō dicit niſi excellētiā illi⁹ ſup mēſuras que ſunt euū ꝛ tpˢ. eternū aūt dicit aliquo mō pticipationē eternitatis vel ꝓportionē mēſure ad menſuratū ꝛ ſic eē in eternitate. vnde nō ſeqt ꝯcluſio illa ex tali p̄miſſa. ¶ Ad id qḋ obijcit per auctoritatē Tullij dicēdū ꝙ tēpus nō eſt pars eternitatis: q2 eternitas non hȝ partes vt ſupra oſtēſum eſt. ꝛ ſi hēret partes adhuc tēpus nō eēt pars ſua: q2 partes eternitatis eſſent ſine ſucceſſione: eēntia aūt tpis in ſucceſſione. dicit tū tpˢ pars eternitatis ꝓpter hoc qḋ includit ab ipa ſm vtrūq; terminū ꝛ ꝯuenit cū ea in hoc cōmuni qḋ eſt duratio vt prius dictū eſt. ¶ Ad vltimū dicēdū ꝙ nō eſt ſile de locis ſiue de mēſuris localib⁹ ꝛ menſuris durationis. Loc⁹ eni vt dicit Damaſcenus eſt extremū ſuperficiei corporis ambiētis: ꝛ eēntialiter nō eſt in ipſo locato ſȝ extra ipm: ꝛ iō plura loca quoꝝ vnus eſt includēs alterū iclauſum pñt eſſe reſpectu vnius locati: vnus vō erit ei⁹ loc⁹ ꝓpri⁹ ꝛ alia loca erūt cōia ꝛ nō mēſurātia locatū ſed tm ambientia ipm. ſic aūt nō eſt in mēſuris durationis. hec. n. oēs eēntialiter ſunt ꝓprietates ipſoꝝ durātiū: ꝛ iō plures nō ordinant ad vnū q2 nō hñt cōparationē talē niſi ad ea quorum ſunt mēſure. ꝯtingit tū plures ordinari ad idē: ita ꝙ vna ſit mēſurās ꝛ altera icludēs per exceſſum ꝛ que ſunt incluſa ab eternitate nō ſequit ꝙ ſint in eternitate vel eterna ſicut oſtēſum eſt. ¶ Sunt tū qdā magiſtri qui dicūt ꝙ eternitas eſt mēſura euiternoꝝ ꝛ tpaliū: ſed nō ꝯuertit. Et ſm hos dicēdū eſt ꝙ adhuc nō ſeqt ꝙ ſi tpalia menſurant eternitate: ꝙ ſint eterna vel in eternitate q2 eternū ꝛ in eternitate eſſe nō dicit niſi in hīs que vel pricipāt ipm eternū ꝓprie: vel hñt ꝯueniētiā cū ipo in aliq̄ ꝓprietate vt dictū eſt. Sed nobis magis placet qḋ dictū eſt ſupra. ſ. ꝙ menſura que numerat ipſum ꝛ certificat quātitatē ipſius vel menſura que adiacet toti quātitati ſm eque: vt totum tēpus adiacet toti motui celi: ꝛ ꝯſtat ꝙ neutro mō eſt mēſura euiternoꝝ ꝛ tēporaliū.

¶ De quando ꝛ nunc eternitatis. Articulus 5°.

Quinto querit de nūc ꝛ qñ eternitatis. Et videt ꝙ nō hēat nūc differēs a ſe. eternitas enim idiuiſibilis eſt nō habēs pri⁹ ꝛ poſterius neq; ptes. ꝗ̄ nūc eternitatis in eē nō differt ab eternitate. ¶ Cōtra dicit Boeti⁹ in lib° de trini. ꝙ nūc ſtās ꝛ nō mouēs ſeſe ſemper eternitatis facit: ſȝ oē faciēs ſm eē differt a facto. cū ꝗ̄ nūc faciat eternitatē ſm eē differt ab eternitate. ¶ Iuxta hoc querit vtrum eternitas hēat qñ. Et videt ꝙ nō: q2 qñ eſt nā tertia que relinquit ex duab⁹ alijs naturis. ſ. nā durationis extrinſecus adiacētis ꝛ nā durātis. ſȝ eternitas ꝛ eternū nō ſunt nāe diuerſe. ꝗ̄ ex his tanꝗ̄ diuerſis nō relinqt qñ tertiū. ¶ In ꝯtrariū eſt locutio vſitata. ſicut deus eſt ab eterno in p̄ncipio erat verbum vbi ab eterno ꝛ in p̄n° dicūt qñ vel nō ſine qñ. ¶ Solo dicim⁹ ꝙ eternitas hȝ nūc ꝛ ſicut nūc tpis eſt ſubā tpis ꝛ ſiu⁹ ipſi⁹ nūc eſt eē tpis: ita nūc eternitatis eſt ſubā eternitatis ꝛ duratio ipſi⁹ nūc eſt eē eternitatis. ¶ Dicat ꝗ̄ ad p̄ᵐ ꝙ nūc ſm eēntiā que eſt ſubā nō differre ab eternitate: ſȝ ſm eēntiā que dat eē pōt duplr accipi ſm eē rei ꝛ ſic nō eſt dr̄a ſicut nō eſt dr̄a iter nūc ꝛ nūc ſemp durās. Si aūt accipiat ſm eē rōnis: tūc eſt dr̄a talis ꝗ̄lis eſt iter durās ꝛ durationē durātis. Si aūt aliqs obijciat ꝙ duratio nō eſt durans ſicut ꝓprietas nō eſt ſubm. Dicēdū ꝙ hoc eſt verū in reb⁹ creatis: ſed in rebus increatis nō tenet niſi ſm rōnē vt dictū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ faciēs vt efficiens nunꝗ̄ eſt idē facto: ſed faciens vt pricipiū qḋ nō eſt tm principiū ſed ēt ſubā hoc ſubſtātialiter eſt idē facto: ſicut eſt in nūc tēporis ꝛ in nūc eui ꝛ in nunc eternitatis. ¶ Ad id qḋ querit de qñ dicimus ꝙ ex eternitate relinquit qñ. ¶ Ad argumentū qḋ ꝯtra eſt dicimus ꝙ lȝ eternitas ſit idē eterno tū ſm modū dicēdi p̄dicant extrinſecus adiacens vt dicit Boetius. ꝛ penes hūc modū ex ipſo relinquit quādo re quidem non differens ab eterno ꝛ eternitate ſed modo predicandi.

¶ De Euo.

Deinde queritur de euo. Quia autem diffinitionem eius non inuenimus ab auctoritatibus datā. querim⁹ quid ſit ſm rem ꝛ eſſe ſuum vt ex his concludatur ſua diffinitio. ſecundo que ſint euiterna ꝛ que ſit ratio ꝙ ipſum incepit cū tempore ꝛ non ante ipſum. tertio verū ipſum principaliter ſit in vno ſicut tempus ꝛ eternitas. tempus enim eſt in primo mobili. eternitas aūt eſt in deo. quarto de nunc ꝛ quando eius.

Quod aliqd pōt eē in eternitate large ſũ pā tripliciter.

De diffinitione eui. ¶ Articulus 6.

Circa primū ꝓcedit̃ ſic. ſm̄ nāq; menſurati attendit̃ ꝓprietas menſure ſicut pʒ in eternitate ⁊ tēpore. Eternitas aūt eſt oīo ſimplex: eo ꝙ eſt mēſura ſimplicis. Tēpus aūt eſt a priori ⁊ poſteriori ꝓpter ipm̄ mobile qḋ partim eſt in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē. ergo cū euū ſit menſura eoꝝ que habēt principiū ⁊ incorruptibilia ſunt: ⁊ tamē que oīo ſūt ſine ſucceſſiōe videt̃ ꝙ euū ſit totū ſimul ſicut eſt eternitas. ¶ Preterea in talibus eſt actus cū potētia nec vnꝗ̄ potētia ꝓcedit actum in ipſis: ſed ꝯſtat ꝙ tēpus eſt menſura exiſtentiū in potētia aliquo mō. ergo videt̃ ꝙ talia ſint ſimul in actu cū ſint oīo extracta a ꝯditionibus tēporis. ergo videt̃ ꝙ menſura eoꝝ nō poſſit eſſe cū priori ⁊ poſteriori ⁊ ita erunt tota ſimul. Forte diceret ꝙ euū nō eſt menſura tm̄ incorruptibiliū habentiū durationē: ſed etiā alioꝝ que nō habēt ſucceſſionē ſicut ipſius eſſe entiū qḋ nō eſt ſucceſſiuū. ¶ Sed ꝯtra. quicquid hʒ potentiā ante actū nō acquirit actū niſi per tranſmutationem ab vno ꝯtrarioꝝ qḋ eſt priuatio in aliud qḋ eſt forma ⁊ habitus. Omne aūt tale cadit ſub generatione ⁊ corruptione neceſſario: ⁊ qḋ tale eſt hʒ in ſe ꝯtrarietatē que eſt principiū pugne. pugna aūt ſicut dicit Damaſcenus eſt principiū diſtantie ⁊ corruptionis: ergo eſſe ſuū inquātū fundat̃ in tali ꝯtrarietate nō oīo eſt inuariabile. ergo videt̃ ꝙ taliū etiā quo ad eſſe nō ſit menſura ipſoꝝ euū. Ex his ergo pōt ꝯcludi ꝙ euū eſt menſura durationis habentiū principium ⁊ nō finem tota ſimul. ¶ Sed ꝯtra hoc ſic obijcit̃. Ubicunq; eſt inuenire extrema aliqua ibi eſt inuenire medium vel per abnegationē vtriuſq; extremi vel per ꝯuenientiā vtriuſq;: q̄r aliter eſſet incompletus ordo. Si ergo eternitas eſt tota ſimul ⁊ tēpus eſt cū priori ⁊ poſteriori tunc videt̃ ꝙ euum qḋ mediū eſt nō ſit totū ſimul ſicut eternitas nec cū priori ⁊ poſteriori vt tēpus: q̄r medio modo ſe hʒ cū omnis creatura quātum eſt de ſe eſt tendens in nihiliū ergo ⁊ variabilis: et ita videt̃ ꝙ non oīo ſit ſine viciſſitudine. Si forte dicat̃ ꝙ hʒ in ſe variabilis ſit tamē inquātū cōparat̃ ad potentiā diuinā ꝯtinentē ipſū nō variat̃. Cōtra. in ꝓcedentibus oſtēſum eſt ꝙ ſm̄ ꝙ cōparat̃ ad deū qui eſt eternus. i. ſm̄ ꝙ participat eternū eſt eternū ⁊ in eternitate. ergo nō quantū ad hoc dicet̃ eſſe in euo. ¶ Preterea querit̃ vtrū euū poſſit diffiniri per vitā ſicut eternitas. Videt̃ ꝙ ſic: q̄r dicit̃ ꝙ viuere viuentibus eſt eſſe. Cum igit̃ angeli viuant viuere eſt eſſe eoꝝ: ⁊ ita videt̃ ꝙ ſic diffiniſtur per eſſe ita poſſunt diffiniri per vitā. ¶ Preterea querit̃ vtrū euū ſit menſura corporū aliquoꝝ. Videt̃ ꝙ nō: q̄r nō eadē mēſura eſt rei diuiſibilis ⁊ indiuiſibilis. Probatio: q̄r cū menſura ſequat̃ ꝯditiones menſurati oporteret ꝙ eadē menſura eſſet diuiſibilis ⁊ indiuiſibilis qḋ falſum eſt. ergo videtur ꝙ nō eſt vna menſura corporum diuiſibilium ⁊ ſpirituum indiuiſibilium. ergo videtur ꝙ euum non ſit menſura corporum.

¶ Contra. Boetius in libro de trinitate dicit quādo qḋ de deo dicit̃ ſemper eſt vnū. Unde quidē ſignat ꝙ in omni ꝑterito ſiue in omni q̄r quoquo modo ſit ꝑſenti in omniq; futuro erit ꝙ de celo ⁊ de ceteris imortalib⁹ corporibus dici pōt ſm̄ ph̄os. ergo videt̃ ꝙ talia corpora ſint in euo vel in eternitate. ¶ Item ſancti dicūt ꝙ hoc eſt in tēpore qḋ cū tēpore variat̃: ⁊ huic ꝯcordāt ph̄i dicētes ꝙ ſola ꝯtingentia vel poſſibilia ſunt in tēpore: extra tempus aūt ſunt neceſſaria ⁊ impoſſibilia: ⁊ iterū ꝙ temp⁹ eſt magis cā corruptionis ꝙ̄ generatiōis: ⁊ ita videt̃ ꝙ talia corpora nō ſint in tēpore: ergo videt̃ ꝙ ſint in euo. ꝯſtat aūt ꝙ nō ſunt in eternitate. Cōtra hoc videt̃ eſſe pſalmiſta. Opera manuū tuarū ſunt celi ipſi peribūt tu aūt permanes: ⁊ ſicut amictū mutabis eos ⁊ mutabunt̃. tu aūt idē ipſe es ⁊ anni tui nō deficient. ¶ Solutio ſine ꝑiudicio ꝯcedo ꝓbationes diffinitionis ſupra poſite ⁊ diffinitionē ipſam. ¶ Ad hoc qḋ ꝯtra obijcit̃: ꝙ nō oīo ſit ſine priori ⁊ poſteriori: q̄r eſt mediū in inter eternitatē ⁊ tēpus. Dicendū ꝙ ad eſſe tēporis exigit̃ motus ſm̄ locū ſm̄ ph̄os: vel ad minus variatio ſm̄ ſanctos. Unde cū multipliciter ſint aliqua variabilia q̄r habēt. ſ. in ſeipſis cām variationis: ⁊ hec ſunt que habēt ꝯtrariū in ſe vel extra ſe. in ſe vt elemētata: extra ſe vt elemēta. ⁊ quedā que nō ꝓpria virtute ſubſiſtunt ſed diuina vt angeli ⁊ corpora imortalia vt dicit Boetius. Dico ergo ꝙ illa ſūt in tēpore que p̄ſo mō ſunt variabilia: nō illa que ſecūdo modo. ¶ Et ſi obijcit̃ ꝙ media ſint dicendū ꝙ ex hoc nō ſeqꝛ ꝙ nō ſint tota ſimul: ſed ꝙ totū eſſe ſimul nō ſit omnino eiuſdē rōnis cū totū eſſe ſimul eternitatis: in eternitate enim eſt a potentia ꝯtinente ſeipſaʒ ⁊ ſuū eſſe ex perfectione oīmoda quā hʒ inquātū nō eſt creata. in alijs aūt nō eſt totū eſſe ſimul a potētia intrinſeca: ſed eſſe idē: que nō eſt de eſſe creature talis cui potentie nō inuenit̃ repugnātia in ipſo qḋ cōtinet̃: ſicut eſt in illis que habēt ꝯtrariū. Et ſic pʒ ſolutio ad totū primū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ex ſe tendere in nihilū dicit̃ multipliciter. quedā enim tendūt per principiū pugne intra vel extra vt dictū eſt ⁊ hec ſunt in tēpore. Quedā aūt ex hoc ꝙ hn̄t diuiſibilitatē ꝯtinui cui⁹ diuiſionis cā nō eſt in ipſis ſed poſſet eē ſi in ipſa ageret potētia ſuperior ipſis: ⁊ hoc eſt in celo ⁊ in corporib⁹ que Boetius dicit imortalia. quedā aūt ex ſe dicunt̃ tendere ꝓpter hoc tm̄ ꝙ ꝯſeruatio eoꝝ nō eſt ex ſe ſed a ſuperiori vt angeli ⁊ eadē corpora de quibus dictū eſt ⁊ iſtud non repugnat euo. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̃ ꝙ ſm̄ ꝙ cōparant̃ ad potentiā dei ꝯtinētē dicunt̃ eterna per participationē ſm̄ diuiſionem ſupra poſitā in penultima q̄one de eternitate. Dicēdū ꝙ hoc falſum eſt. illa enim participatio nō eſt eterni niſi ſm̄ vitā beatā: nō ſm̄ id qḋ ipm̄ eternum ꝯtinet oīa: q̄r ſm̄ hoc oīa eſſent eterna. potētia enim dei ꝯtinet oīa vt dicit Gregorius. ¶ Ad hoc qḋ querit̃ vtrū poſſit diffiniri per vitā dicendū ꝙ nō. vita enim que cadit in diffinitione eterni eſt vita beata in ſe ⁊ ſm̄ ꝙ pōt participari a creatura itellectuali vel que hʒ relationē ⁊ vnionē ad illā ſicut corpus humanū: talis aūt nō eſt angeli vita: ⁊ ideo euū nō ponit cōparationem primo niſi ad eſſe. Preterea euum nō eſt tm̄ menſura viuentiū ſed ⁊ nō viuētiū vt patebit tā in ſolutionibus ſequentib⁹. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̃ ꝙ viuere viuentibus eſt eē. Dicendū ꝙ verū eſt per ſe loquēdo: q̄r vite actus eſt viuere. vita aūt actus eſt ſpiritus. viuere aūt eſt actus vite tanꝙ̄ cauſe ſecūde vt dicit ph̄s. Qui ſibi ꝓponit eſſe qḋ eſt act⁹ entis ſm̄ cām primam que eſt eſſentia. Unde cū dicit̃ viuere viuentibus eſt eſſe, intelligendum eſt de eſſe ſpecificato per cauſam ſecūdam. i. per formam contrahentē ſpecificatam que vita eſt ⁊ non eſſe qḋ eſt actus cauſe prime: ⁊ ſm̄ ꝙ eſt prima. i. forme generaliſſime que eſt eſſentia. Et hoc pʒ ex principio cōmētī ſuper librū de cauſis. vbi expreſſe quaſi per eadē verba iſtud exponit̃. Quidā tm̄ dicūt ꝙ tm̄ ſpirit⁹ ſunt in euo ⁊ faciūt differētiā inter nūc tēporis ⁊ euī. nūc. n. dicit ipm̄ qḋ eſt de tpe accipere ſm̄ ſubaʒ ſuā: ⁊ dicūt ꝙ hoc eſt mēſura eſſe corpoꝝ que dicunt̃ imortalia: inſtās aūt dicit ipm̄ indiuiſibile qḋ eſt cū priori ⁊ poſteriori: ⁊ in hoc eſt eſſe corpoꝝ mutabiliū. Sed hoc nobis nō videtur quocūq; enim mō accipiat̃ nūc aut eſt ſtās in duratione ſua: aut nō. Si eſt ſtans cadit in rōne eui. ſi nō tūc cadit in eſſentiā tēporis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ corpora multipliciter ſe habēt ad mutationē. quedā eni generabilia ⁊ corruptibilia ſm̄ totū vt elemētata. quedā ſm̄ partē vt elemēta: ⁊ hec nō ſūt extra tēpus ſic accipit̃ a beato Dionyſio in lib. de diuinis nominibus cap. 10. vbi dicit ſic. tēpus vocāt qḋ metit̃ in generatione ⁊ corruptione ⁊ aliqñ aliter ſe hʒ. Quedam enim ſunt extra generationē ⁊ corruptionē ⁊ ſm̄ totū: ⁊ ſm̄ partē: tamē eſſe ipſoꝝ eſt in motu perfectiſſimo qui eſt motus ſm̄ locū circularis: ⁊ bene opinor ꝙ eſſe taliū ſit in euo. motus aūt in tempore ſm̄ ꝙ dixerunt ph̄i qui ſubtilius iſta rimati ſunt. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̃ ꝙ nō eſt eadē mēſura diuiſibilis ⁊ indiuiſibilis. Dicendū ꝙ oīs diuiſio eſt gratia ꝙ̄titatis ⁊ materie: eſſe aūt qḋ eſt actus eſſentie dātis eſſe vt dicit Boetius ſimplex eſt ſm̄ ꝙ in ſe cōſiderat̃ nec recipit diuiſionem nec locū nec aliquid taliū niſi inquantum eſt materia illa vel illa. Unde cum euū reſpiciat eſſe ſm̄ ſe non in comparatione ad quātitatem que ordinat̃ ad motū: planū eſt videre ꝙ euū adiacet eſſe indiuiſibili ⁊ indiuiſibiliter. ¶ Auctoritas tamē Boetij que ꝓpter hoc inducit̃ ſane intelligēda eſt: q̄r videtur dicere ꝙ talia corpora ſint in eternitate ⁊ eterna. ſed hoc non intendit ſed tm̄ ꝙ in hoc ꝯueniunt cū eterno: q̄r eadeʒ oīo ſm̄ eſſe ſuum ſunt in ꝑterito ꝑſenti ⁊ futuro qḋ cōuenit oībus eternis. vnde quātum ad talē cōuenientiam qñq; dicunt̃ eterna lʒ nō ſint in eternitate ſicut ſupra expeditum eſt. Utrū aūt idē ſit quādo eterni ⁊ eui-

terni

4. ph. i. c. 20. ⁊ 24.

Ex ſe tēdē in nihilū multipl'r ꝯtingit.

terni infra determinabiť. ¶ Ad aliud dõm ꝙ mutatio cui⁹ cauſa non eſt in ipſo mutato non trabit ad tempus vel cõditiones tẽporales: ſed talis eſt mutatio celi que nõ fit niſi virtute increata agẽte in ipſum. ¶ Sed cõtra hãc ſolonem videť eſſe qð dicit Aug⁹ ſuper Geneſim ad lr̃az. vbi dicit ꝙ deus creaturã corporalẽ mouet per tẽpus ⁊ locuꝫ. creaturã ſpũalem per tẽpus tñ. Ad hoc dicunt qdam ꝙ creatura ſpũalis dupliciter cõſiderať. ſ. ſm eſſe ⁊ ſm hoc eſt in euo et ſm motũ ⁊ ſm hoc eſt in tẽpore: ⁊ idẽ relinquũt dicẽdum de corporibus imortalibus: ſed hoc nihil eſt qꝛ impoſſibile eſt intelligere qualr̃ tempus qð eſt cũ priori ⁊ poſteriori ſit mẽſura alicuius qð nõ diuiditur ita ꝙ partim ſit in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ. Unde dicẽdum ꝙ Auguſtinus aliter accipit ibi tẽpus. cõſtat eni ꝙ omne corp⁹ motiuum ſm ꝙ moueť eſt in tẽpore. ſed motus angeli nullo nõ eſt motus ſm locũ ſed variatio intellectiue potẽtie per intelligibilia diuerſa: quã variationẽ appellat Aug⁹ tẽpus ſicut patet ibidẽ. Tẽpus enim multipliciter diciť ſm ꝙ infra determinabiť. Et ſic patet ſolutio ad oĩa queſita in duob⁹ articulis ſupra poſitis niſi ad hoc tñ que ſit rõ ꝙ euum incepit cũ tẽpore ⁊ nõ ante. Et huius ſolutio patere põt ex predictis. ſi enim mũdus qui eſt opus creationis dicitur vniuerſitas creaturaꝝ cũ oĩa euiterna creature ſint ſicut ⁊ tẽporalia. mẽſura aũt nõ ſit niſi in menſurato oportuit incipere euum cuꝫ tẽpore ſicut tẽporale incepit cũ euiterno. ¶ Si aũt obijcitur qð Damaſcenus dicit. ꝙ angeli ſunt ante mũdũ. Dicẽduꝫ ꝙ hoc 2° libro ſniaꝝ loco ſuo determinari dꝫ. tñ quãtũ ſufficit ad qõneꝫ pñtẽ: hoc eſt ꝙ lꝫ mũdus diſtõneꝫ habet in partibus ſm ꝙ vna eſt ante aliã: tñ ſm ꝙ referť ad opationẽ ꝓuidẽtie vel potẽtie creãtis nõ erit vnũ añ aliud ſm durationẽ diuerſaꝫ in ſpecie vt euũ ⁊ tpš: ⁊ ita pꝫ ꝙ cũ tẽpore incipe debuit. Et ſic expeditũ eſt qð eſt in duobus articulis.

¶ Utrum euum ſit pncipaliter in vno ſicut tempus ⁊ eternitas. Articulus Octauus.

Tertio queritur Utrum euum ſit in vno ſicut eternitas ⁊ tempus. Et videť ꝙ ſic eternitas eſt in vno ⁊ tempus ſicut diciť pħi. cũ ergo per eãdem modum adiaceat euũ euiterno ſicut tpš tẽporali ⁊ eternitas eterno: videť etiã ꝙ euuꝫ ſit in vno. Itẽ ſicut ſe hꝫ ſubm ad ſubiectuꝫ in durando: ſic mẽſura durãtiõis ſubiecti ſe hꝫ ad mẽſurã durãtiõis. ſed in euiternis eſt vnũ ſimplicius ⁊ nobilius alio: ergo ⁊ mẽſura vnius ſimplicioꝛ erit mẽſura alterius: ſed in omni genere mẽſure in quo eſt inuenire ſimplicius ⁊ min⁹ ſimplex: minus ſimplex reduciť ad ſimplicius tanq̃ ad menſurã ſui vt pbať in. 10. metaphiſice. ⁊ patet per inductionem: qꝛ põderata ad minimũ pondus ⁊ mẽſurata modio ad minimũ in genere illo vt ad ſextariũ vel q̃rtariũ: ⁊ ſic de alijs. ergo etiã euiternũ ſm menſurã eui ad ſimpliciſſimuꝫ generis ſui hꝫ reduci. Si forte dicať ꝙ non eſt talis diſtĩa in euiternis hoc eſt cõtra Aug^m. qui dicit ꝙ angeli differũt ſubtilitate eſſentie. ⁊ poniť in 2° libro ſniaꝝ diſtõne 4°. ¶ Preterea manifeſtũ eſt ꝙ ſpũales eſſentie ſubtilitate nature differũt ⁊ nobilitate a corporibus: que tamẽ euiterna ſunt ſm ſuũ eſſe; vt pbať ex auctoritate Boetij ſupra inducta in qua diciť ꝙ illa corpora imortalia ſunt. ¶ Si forte dicať iterum ꝙ ipſi eẽ nõ adiacet euũ ſed potẽtie durãdi ⁊ illa nõ diuerſificať ſic: hoc eſt cõtra rõnem: qꝛ eſſentia pn^m eſt illius potentie precipue cũ potẽtia illa ſit eſſentialis. potẽtia eni durando nihil aliud eſt q̃ꝫ potentia ↄtinẽs ſe in eſſe totã ſimul: ⁊ ſic pꝫ ꝙ illa potentia diuerſificať ſm ꝙ diuerſificať ipſa eſſentia. ¶ Cõtra ꝙ eternitas eſt in vno hoc eſt ꝙ plura nõ poſſunt eẽ ſine vtroq̃ꝫ termino. ſ. principio ⁊ fine. Silr̃ ꝙ tempus eſt in vno hoc eſt ideo qꝛ cauſa oĩum motuũ eſt vnus mot⁹. ſ. motus pmi mobilis qui ſimpliciſſimus eſt: ⁊ hoc patet per pħm in lib° de celo ⁊ mũdo qui dicit ſic. Oĩs motus qui inuentus eſt in materia generabili ⁊ corruptibili reducitur ad motũ celi qui fecit moueri hãc mãm generabilẽ ⁊ corruptibilem vt recipiat formã. ſed in euiternis nec eſt vnũ qð ſit cauſa oĩum euiternoꝝ nec iteꝝ qð ſit ſine vtroq̃ꝫ termino. g̃ non cõtingit euũ reducere ad vnũ. ¶ Solutio. qdam concedũt vtraſq̃ rõneꝫ ⁊ ſoluũt ad precedẽtes per hoc ꝙ nõ ſit ſimile de tpe ⁊ eternitate ⁊ euo: ſine preiudicio tamẽ põt dici ꝙ euũ eſt in vno. ¶ Ad vltimã rõneꝫ eſt dicẽdũ ꝙ in reductione menſuratoꝝ ad menſurã nõ attẽdiť ratio cauſe nec etiam carentia termini: ſed ſimplicioꝛ ⁊ notioꝛ quãtitas. ⁊ hoc euidenter pꝫ in reductiõe granoꝝ ad modium ⁊ reductione maſſe ad factionem vel machinã: ⁊ in alijs ſilr̃ in quibus nõ attẽdiť in pmo mẽſurãte niſi ſimplicioꝛ ⁊ notioꝛ q̃titas que vt aliquota ſe hꝫ ad totũ mẽſuratuꝫ. Uñ cum talia ſint inuenire ĩ euiternis: nõ eni vnũ euiternũ inf^m excedit aliũ infinitate pꝫ ꝙ reducant ad aliqð vnũ pmũ mẽſurans.

¶ De nunc ⁊ quando eui. Articulus Nonus.

Quarto queriť de nunc ⁊ qñ eui. Et queriť pmo in quo differat nunc eui ab eterno. Et videť ꝙ in nullo cũ euum nõ habeat ptes. ¶ Si aliqs dicat ꝙ nũc eternitatis eſt indiuiſibile ⁊ eternitas ẽt q̃re adiacet ĩdiuiſibili: ſꝫ nũc eui ⁊ euũ ſm quẽdã modũ adiacẽt diuiſibili ſꝫ ꝙ diciť vel diuidiť potẽtia creata operãs in ope. hoc eſt ↄ̃ Aug^m in 8° ſup Geneſim ad lr̃am: qui dicit ꝙ ſm hoc ꝙ viciſſitudo eſt in angelis operãtib⁹ moueňť per tpš ⁊ nõ per locum. ergo ſm hoc ipſoꝝ menſura non erit euum ſed tpš: ⁊ ita per ſe hoc nõ põt diſtingui euũ a nũc eui. ¶ Silr̃ queritur de quãdo. videť ꝙ ex euo non relinquiť quãdo. Cum eni euuꝫ ſit totũ ſimul nõ relinqt quãdo preteritũ: nec etiã qñ futurũ. ⁊ cum hoc qð nõ eſt futurũ nunq̃ erit pñs etiã pñs non relinqt ⁊ ita nullũ qñ relinqt. ¶ Solo. dicẽdũ ꝙ nũc eui differt ab euo nõ in ſubſtãtia ſed in eſſe: eẽ enim eui eſt in tota duratione ſimul manẽte: ſed nũc cõparať ad ipſum durãs ſm ꝙ eſt indiuiſibile vnũ nõ ꝓceſſum in duratione. ¶ Ad arg^m qð cõtra eſt dõm ꝙ aliud eſt potẽtia viciſſitudiata in ope: ⁊ aliud potentia cõtẽta in eẽ. de po° eni operis veꝝ diẽ Aug⁹. ꝙ variať per tpš ſed ad 2^m comparať euũ. ¶ Ad id qð q̃ritur de qñ. dicendũ ꝙ qñ relinquiť ex euo ſed nõ diſtiguibile per pteritũ ⁊ futuꝝ. ⁊ illa obiectio que facta eſt tenet de qñ tpis: niſi forte dicať diſtinguibile per accñs. ſ. per cõparationem ad tempus: ſicut etiã dictũ eſt diſtingui eternitateꝫ: vt cum dicimus quando angelus fuit eſt vel erit.

¶ De tempore.

Deinde queritur de tempore. Primo an ſit a natura: an in aĩa tñ. 2° qd ſit. 3° de ſubã ipſi⁹ que eſt nũc. 4° vtrũ ipſum ſit cauſatũ a motu vł non ſit ſine motu. 5° q̃re ipſum dicať per ſe quãtitas cõtinua ⁊ nõ motus. 6° qualr̃ vnũ ſit de coequeuis. 7° q̃re ipſuꝫ dicatur magis cauſa corruptiõis q̃ꝫ gñatiõis. 8° qualr̃ ipſꝫ erunt in eẽ. 9° qd ſit eẽ in tpe. 10° vtrũ ſit vnũ tpš vel plura. 11° de qñ tẽporis.

¶ An tpš ſit a natura an in aĩa tñ. Articulus Decimus.

Deinde queritur de tpe an ſit a natura ⁊c̃. Et ꝓceditur ſic. Dicit Ariſto. ꝙ hoc temporis factũ eſt ⁊ nõ eſt. illud vero futuꝝ ⁊ nõdum eſt. ſed ex his componiť tpš ⁊ cõpoſitũ ex his que nõ ſunt nõ eſt. ergo tpš nõ eſt niſi forte in ratiõe. 4.phy.t.c.88. ¶ Adhuc oĩs partibilis ſi ſit neceſſe ẽ: aut oẽs aut q̃ſdã ptes eſſe: ſꝫ tpš eſt diuiſibile: g̃ ſi eſt neceſſe aliquã partiũ eſt eẽ: ſꝫ hec ps que eſt futuꝝ nõ eſt. ſilr̃ ps que eſt pterita nõ eſt. ergo ſi aliq̃ eſt hoc erit pñs nũc. aut g̃ hoc eſt diuiſibile aut idiuiſibile. Si eſt diuiſibile redit eadẽ queſtio: qꝛ tũc nõ erit diuiſibile niſi in pteritũ ⁊ futuꝝ: qꝛ aliã diuiſioneꝫ nõ admittit ſucceſſiuũ. Si aũt eſt idiuiſibile tũc ipſum nõ eſt ps cõtinui tpis ⁊ ita tpš nõ eſt: qꝛ nihil idiuiſibile eſt pars ↄtinui. ¶ Iteꝫ deducendo ad ipoſſibile ꝓbat Auicẽna tpš nõ eſſe actu: qꝛ ſi eſt in actu aut manet aut deſtruť. Si manet ⁊ nõ manet ſine ptib⁹ qꝛ nũ toti⁹ nõ eſt extra nũꝫ partiũ. ergo erit ptes accipere. ſ. pteritũ ⁊ futuꝝ eſſe actu: ⁊ hoc eſt redargutio eoꝝ qui ponũt ptes tpis: qꝛ ipſi dicunt ꝙ nihil eſt de tpe accipe niſi nũc. Si aũt deſtruiť aut deſtruiť in ſeipſo: aut in tpe ↄñti: aut in iſtãti ↄñti. nõ in ſeipſo qꝛ eſt in ſeipſo. Silr̃ nec in tpe ſequẽti: qꝛ nihil dſtruiť in illo in quo nõ eſt: ſed tpš nõ eſt in tpe ↄñti vt ꝓbat per ꝓcedẽtẽ rõnem. qꝛ nihil eſt de tpe accipere niſi nũc ⁊ hoc nõ eſt tpš: ergo nõ deſtrueť in tempore ↄñti. Si vero deſtruiť in nũc ↄſequẽti eſt duplex incõueniens. Unũ ꝙ nunc nõ erit ↄñs tpš vel nihil quoꝝ vtrũq̃ꝫ incõueniens vt ꝓbať in libro phyſicoꝝ. ꝙ cõſequentia ſunt inter que nõ eſt mediũ eiuſdem generis: ⁊ inter quelibet duo nunc ſunt infinita nunc. Silr̃ inter tpš qð deſtruiť ⁊ nunc qð ſequiť nõ eſt eadem natura ⁊ ita nõ erũt

Ix.ſa.7.

ꝯtēta.¶ Item aliud incōueniens eſt ꝙ ſi deſtruit̄ in nūc cō-
ſequenti oportebit ꝙ habeat eē in toto tpe p̄cedēti illō nūc
ꝛ hoc iā oſtructū ē: qꝛ tp̄s nō hꝫ eē i toto tpe qꝛ ſucceſſiuūꝫ
eſt.¶ Itē ſi tp̄s ponit̄ eē ē de nūero ꝯtinuoꝝ: ḡ t̄minabit̄ ad
duos termios.ſ.ad iſtās qḋ ē p̄teritū: ꝛ ad iſtās qḋ ē reſpe-
ctu illi⁹ eſt futuꝝ: ſꝫ iſtās preteritū nō ē q̄re nihil terminat.ḡ
iſtās p̄teritū nō t̄miat tp̄s. ꝛ ſi aliqs terminꝰ nō terminat ni-
hil terminat̄ ad ip̄m: ḡ cū iſtās p̄teritū nō terminet tp̄s non
termiat̄ ad ip̄m. Itēꝫ ſi forte dicat̄ ꝙ duo termini.ſ.iſtās in
p̄terito ꝛ iſtās in futuro ꝛ ſūt ſiſ.¶ Cōtra queciūqꝫ ſe hñt ſi-
cut prius ꝛ poſteriꝰ repugnāt ſimultati.ſꝫ inſtās in p̄terito ꝛ
iſtās in futuro ſe hñt ſicut prius ꝛ poſteriꝰ: ḡ nō erūt ſimul.
Preterea ſi eſſent ſimul cū nō ſint ſimul in loco oporteret ꝙ
eſſent ſimul in inſtāti vno qḋ eſt icōueniens. Si forte dicat̄
ꝙ pñs qḋ eſt eſt ſicut ꝯtinuās ad qḋ copulant̄.i.ꝯtinuantur
partes tpis.Cōtra nō entis nō eſt cōtinuatio ad aliqd vel
in aliquo: vel aliqd ꝯtinuat̄ ad ip̄m: ſed p̄teritū ꝛ futuꝝ ſūt
non ens ergo nō ꝯtinuat̄ ad aliqd vel aliqd ad ip̄m: ḡ tem
pus nō eſt. Itēꝫ ſupponat̄ ꝙ tp̄s ponat motū eſſe: ꝛ ita dicūt
pħi etiā tp̄s ꝓpriū motuꝫ ponit ꝛ nō loquamur de tpe in cōi
qḋ oīum eſt: ſed de tpe ꝓprio. Itēꝫ ſupponat̄ ꝙ ad poſitionē
vniꝰ motꝰ nō ſequit̄ poſitio alteriꝰ: qꝛ nō ſequit̄ ſi.a. mouet̄
ꝙ ꝑꝑ hoc moueat̄. Inde ſic motꝰ.a. ꝛ motus.b. ſunt ſimul. ꝛ
hoc ſupponat̄ qꝛ poſſibile eſt: ergo tpe coꝝ ſunt ſimul aut ḡ
ſimul nā dignitate loco cauſa ordie ſubiecto aut tpe: ꝛ con-
ſtat ꝙ nullo hoꝝ niſi tpe aut ſubiecto. Patet aūt ꝙ nō ſub-
iecto: qꝛ mobilia nō ſunt vnū ꝛ ita motꝰ coꝝ nō eſt vnus in
ſubiecto ꝛ ita nec tp̄a: qꝛ tp̄s ꝓpriū non ſequit̄ niſi motū ꝓ-
priū: ergo ad poſitionēꝫ duoꝝ tempoꝝ ſequit̄ tertiū tp̄s cuꝫ
non poſſit eſſe ſimul niſi tpe: ſꝫ ad poſitionē tpis ſequit̄ mo
tus ergo erit tertiꝰ motus qḋ negatū eſt ſupra. Itēꝫ iſti tres
motus aut erūt ſimul aut nō. ꝛ ꝯſtat ꝙ ſimul ꝛ nō niſi in tpe:
ergo erit quartū tēpus ḡ ꝛ quartus motus ꝛ ſic in infinitum:
ergo ad poſitionē duoꝝ motuū ſimul ponit̄ poſitio infinitoꝝ
tempoꝝ ꝛ per ꝯñs motuū infinitoꝝ mobiliū.¶ His rōnibꝰ
cōſentit Augꝰ dicēs. ꝙ tēpus nō niſi in aīa eſt ꝛ tempus eſt
ſm eū diſtenſio animi per imagiationē iter deſignationem
duoꝝ momentoꝝ. momēta aūt duo nihil aliḋ vocat q̄ du-
as renouatiōes ſitas in mobili qḋ mouet̄ ſic duas eleuatio
nes in ſole: qꝛ ſol ſm curſuꝫ cōes diſtiguit horas ꝛ momen
ta. Vñ collectio hoꝝ momentoꝝ per imagiatiōeꝫ tēpus eſt.
Hoc aūt accipit̄ ex v̄bis Auguſtini in xiᵒ ꝯfeſſionū vbi di-
cit. mihi videt̄ nihil aliud eſſe tempus q̄ diſtēſionē. ſꝫ cuiꝰ
rei neſcio: ꝛ mīꝝ ſi nō ipſiꝰ animi qḋ eſt metior: obſecro deꝰ
meus ꝛ dico aut idiffinite lōgius eſt hoc tempus q̄ illḋ: aut
etiā diffinite duplū eſt hoc ad illud tēpus metior ſcio ſꝫ non
metior futuꝝ qꝛ nō idē eſt: ſed nō metior pñs: qꝛ nullo ſpa
tio tēdit̄: ſꝫ nō metior preteritū qꝛ iā nō eſt. qꝛ igit̄ negat fu
tura nōdū eſſe: ſꝫ tñ iā eſt in aīo expectatio futuroꝝ: ꝛ qs ne
gat iā preterita nō eſſe: cū tñ adhuc eſt in aīo memoria pre-
teritoꝝ: ꝛ qs negat pñs tempus carere ſpatio qꝛ in puncto
preterit: ſꝫ tñ ꝑdurat attenſio per quā peragat ad eē qḋ ab-
eſt. Nō igit̄ lōgū tēpus futuꝝ qꝛ nōduꝫ eſt: ſꝫ lōgū futuꝝ lō-
ga expectatio futuri eſt. nec longū preteritū tempus qḋ non
eſt: ſꝫ lōgū preteritū lōga memoria preteriti eſt. Itēꝫ Augꝰ
in codēꝫ. Si qḋ itelligit̄ tpis qḋ in nullas iaꝫ vel minutiſſi-
mas momentoꝝ ptes diuidi poſſit illud ſolū eſt qḋ pñs dīꝫ
qḋ tñ ita rapiꝫ a futuro in preteritū trāſuolat vt nulla mo-
rula extendat̄. Nā ſi extendit̄ diuidit̄ in preteritū ꝛ futurū.
pñs aūt nullū hꝫ ſpatiū: qḋ aūt nunc liquet ꝛ claret nec futu
ra ſunt nec preterita: nec ꝓprie dī tp̄a ſunt tria pñs preteri-
toꝝ ꝛ futuꝝ: ſꝫ forraſſe ꝓprie diceret̄ tp̄a ſunt tria pñs de pre
teritis: pñs de pñtibꝰ: pñs de futuris. Sunt eniꝫ hec in aīa
tria quedam: ꝛ alibi ea non video preſens de preteritis me
moria: pñs de pñtibus de intuitus: pñs de futuris expecta-
tio. Si hoc permittunt̄ dicere tria tempora video fateorqꝫ
tria ſunt. Dicit̄ etiā tempora tria ſunt pñs preteritū ꝛ futu
rum ſicut abutit̄ conſuetudo. Dicat̄ ecce non curo nec reſi-
ſto nec reprehendo dū tñ itelligit̄ qḋ dicit̄: ſed neqꝫ id qḋ fu
turuꝫ eſt eſſe iam neqꝫ id qḋ preteritū eſt. pauca eni que ꝓ-
prie loquimur plura non ꝓprie loquimur. Huic opioni cō-
ſentiunt quidam antiq̄ſſimi pħi qui dicūt tp̄s eē ex formis
cōparationis que cōparatio tñ eſt in aīa. ꝛ appellāt formas
comparationis ꝯ̄henſionē animi iter momentū ꝛ momētū.

Opio Augu-
ſtini de tpe in
xi. ꝯfeſſionuꝫ.

¶ Cōtra mobile qḋ mouet̄ eſt partiꝫ in termio a quo ꝛ ptiꝫ
in termino ad queꝫ. In termio aūt ad quē in poᵃ ꝛ exibit in
actū. aut ḡ ille exitus mēſurabit̄ aliquo aut nullo. Cōſtat ꝙ
aliquo: qꝛ oīs poᵃ exiens in actū mēſurat̄ aliq̄. Si aūt men
ſurat̄ aliquo mēſura eiꝰ eſt. ſed menſura potētie exeūtis in
actū ponit̄ ab oībꝰ eſſe pñs tp̄s qui ponūt tp̄s eē. cū ergo ꝓ-
batū ſit mēſurā illā eē: ꝓbatū eſt tp̄s eſſe: ꝛ ita ꝯdictoria eſt
falſa.ſ. tēpus nō eſt.¶ Si forte dicat̄ ꝙ mēſura illa in aīa eſt
cuiꝰ ſignū eſt ꝙ dolentes ꝛ ēt īfirmātes ꝓlōgāt tēpus ꝑꝑ atte-
tionē multā motꝰ īfirmitatis ꝛ doloris. voluptuoſi aūt ꝛ diſſ
breuiāt tēpus ꝑꝑ paruā attētionē motꝰ delectatiōis. dormi
entes aūt oino nō ꝑcipiūt ſed ꝯtinuāt nūc p̄cedēs ſomnum
ad nūc ad qḋ terminat̄ ſomnus nō ꝑcipiētes tp̄s mediū: ſic
legit̄ de his qui dormiunt apud heroas in ſarina. ꝛ ſic legit̄
de ſanctis ſeptē dormientibꝰ. Si inq̄ dicat̄ ſic.¶ Cōtra po
namꝰ ꝙ nō ſit aīa nec itelligētia: aut mēſurabit̄ poᵃ exiēs in
actum: aut nō. Si nō mēſurabit̄ hoc eſt icōueniens. q̄ꝫtitas
eni eiꝰ determiata eſt: ꝛ opꝫ eā menſurari. Preterea adhuc
erit motꝰ velocior motu que nō pñt eſſe niſi in cōparatione
ad mēſuras. Si ergo mēſurat̄ motꝰ nō exiſte aīa eē tpis nō
depēdebit ab aīa. Preterea in libᵒ de ḡnatiōe ꝛ corruptiōe
in fine p̄mi ꝓbat Ariſto. ꝙ mixtio nō eſt compoſitio ex mini
mis ſaluatis: qꝛ idē huic mixtū eſſe videbit̄ ſolū: qui nō vi
det quideꝫ acute. linceo aūt.i. acute videnti nō mixtū eſſe vi-
debit̄. Sꝫ a ſiſi ſi tp̄s non eēt niſi in aīa ſm vnū eēt tp̄s.ſ. at-
tendētē motū. ſm aliū non eēt.ſ. nō attēdētē motū: ḡ eē tpis
nō dedendet ab aīa ſꝫ tpis ꝑceptio.¶ Solo. ꝯcedimꝰ vlti-
mas rōnes. Et ad ſolōneꝫ rōnum p̄miſſaꝝ ſupponimꝰ tria
que iferiꝰ ꝓbabunt̄.¶ Primū eſt ꝙ nunc ꝛ tp̄s nō differūt
in ſuba: ſꝫ in eſſe tñ eo ꝙ nūc eſt ſuba tēporis vt dicit pħus.
¶ Scḋm eſt ꝙ q̄ꝫtitas nō hñs poſitionē in ſuis ptibꝰ hꝫ eē
debile. q̄ꝫtitas āt hñs poſitioneꝫ in ptibꝰ hꝫ eſſe forte. Dico
aūt debile ſm ſubaꝫ manere vel poni ꝛ nō poni ſm eē. ꝛ di-
co forte poſitionē ſm ſubaꝫ ꝛ eſſe ꝛ terminuꝫ. linea āt hꝫ ſbāꝫ
ſuā ꝛ ſbāꝝ ptiuꝫ: ꝛ ptiū ſm ſuū eſſe hꝫ poſitioneꝫ. Siſr ꝛ ſm
ſuuꝫ terminū qui eſt pūctꝰ: qꝛ ſic dicit pħs in poſteriorib⁹.
punctꝰ hꝫ poſitionē in ꝯtinuo.¶ Tertiū eſt ꝙ p̄teritū ꝛ futu
ruꝫ ſunt in defectuꝫ ſm eſſe ꝛ ſm ſbām manēt. vñ p̄teritū in
rōne p̄teriti nō eſt. ꝛ futuꝝ in rōne futuri nondū eſt ſꝫ tñ ſbā
vtriuſqꝫ eſt.¶ His ſuppoſitis r̄ndemꝰ ad obiectuꝫ p̄mū ꝙ
partes tpis nō tēdūt oino in nō eē: ꝛ idcirco illa obiectio nō
ꝯcludit niſi ꝙ de eē tpis nihil eſt accipe manēs ꝛ hoc eſt ve-
ruꝫ.¶ Eodē mō r̄ndenduꝫ eſt ad 2ᵐ ꝙ pñs qḋ accipit̄ ſi po
nat̄ in actu manēs idiuiſibile eſt ꝛ nō erit tp̄s ſm eē ſed ſm
ſbām: ꝛ ſluxus eiꝰ faciat eē tpis eſſe dico tale q̄le pōt hēe ſuc-
ceſſiuuꝫ: illa eni vt dicit Auicēna: humiliora ſūt in eē q̄ per-
manētia.¶ Ad aliḋ dḋm ꝙ iſta diuiſio nihil valet. Si tem-
pus deſinet eē aut deſinet eē in ſe aut in tpe ꝯſiti aut in nūc.
tp̄s eni nō eſt in ſe nec tp̄s hꝫ eſſe in tpe nec in iſtanti: ꝛ ideo
obiectio illa non ꝓcedit.¶ Ad hoc āt qḋ obiicit̄ ꝙ aut ma-
net aut deſtruit̄ 2ᵐ eſſe dicimꝰ ꝙ deſtruit̄: ſꝫ nec in ſe nec in
ꝯſiti tpe nec in iſtāti: ſꝫ ex nā ſucceſſionis.¶ Et ſi querit̄ eē
huiꝰ dḋm ꝙ eē huiꝰ eſt ꝯtinuatio in mobili renouatiōis qḋ
eſt in motu qḋ accipit̄ hic ꝛ ibi: ꝛ cuꝫ hic eſt nō eſt ibi.¶ Ad
aliḋ dicimꝰ ꝙ nūc tpis ꝯſiderat̄ abſolute ꝛ reſpectiue ad mo
tuꝫ. Si ꝯſiderat̄ abſolute tunc non eſt ſignare duo iſtātia ad
que termiet̄ tp̄s. ſi aūt ꝯſiderat̄ in cōparatione ad motū tūc
eſt ſignare duo iſtātia ſm termios motꝰ.¶ Si auteꝫ q̄ritur
veruꝫ ad illa ꝯtinuet̄ tp̄s ſm eſſe. Dicendū ꝙ ſic: qꝛ ꝯtinua
tio eiꝰ eſt ſm moduꝫ eſſe ipſiꝰ ꝛ eſſe ipſiꝰ eſt in defectu ꝛ ſic ēt
erit ꝯtinuatio.¶ Ad hoc autem qḋ obiicit ꝙ nihil ꝯtinuat̄
ad non ens. Dicēduꝫ ꝙ hoc veꝝ eſt de non ente ſimpſr ter-
mini tpis ſm ſbām ſunt: ſꝫ nō ſm eſſe: ꝛ tales termini ſuffi-
ciūt ꝯtinuo ſucceſſiuo.¶ Ad vltiᵐ dḋm ꝙ tp̄s ſm ſbāꝫ ꝛ eſſe
non depēdet niſi ab vno motu.ſ. ab eo motu qui eſt īfinitus
ſm nām. ſi eni ab aīo depēderet illo finito iā non eſſet tp̄s et
oporteret aſſidue creari multa tp̄a. Vñ tp̄s ꝓprij motꝰ ē p̄
tpis cōis ſm ꝙ etiā dīt pħs. ꝙ hoc eſſe in tpe eſt q̄dā pte tē-
poris menſurari. Si ergo ponant̄ duo motꝰ eē ſimul ex iſto
non ſequit̄ poſitio tertij motꝰ vel tertij tpis. tꝛ illa eniꝫ pñt
ſimul eſſe in tpe vno: ſꝫ tp̄a non pñt ſic eſſe in tpe vno.¶ Si
aūt querit̄ qḋ nocet ip̄m ſiſ. Dicimꝰ ꝙ ſimultateꝫ que expo
nenda eſt negatiue ſic ſiſ.i. non ꝯſiter.¶ Si vō q̄rit̄ vñ ve-
niat rō iſtiꝰ expōnis. Dicēdū ꝙ oīs expoſitiua nō pñt expo-
ni niſi

Tex. cō. 84.

p⁹ poſteriorꝫ i
perſcrutatiōbus.

ni niſi negatiue.ea ēt que ſunt ſil' referūtur ad id in quo ſi mul ſūt: ſicut ad pn̄m ſimultatis: ꝛ ꝓpter hoc ſi ſimultas reſpectaẜ ſuper pn̄m ſimultatis non pōt exponi affirmatiue eo ꝙ pmo non ſit ꝑus: ſʒ exponeẜ negatiue per excluſionem oppoſiti vt predictuʒ eſt: hoc tamen ſine preiudicio dicim⁹: qꝛ Aug⁹ ꝛ alij magiſtri videntur oppoſitum dicere.

¶ Quid ſit tempus. Articulus Undecimus.

4.phy.t.c.101. AD ſcōm ꝓcediẜ ſic. Dicit phs in phy ſicis. Tēpus eſt numerus mot⁹ ſʒ pri⁹ ꝛ poſteri⁹. ¶ Cōtra hāc diffōnez ſic obijciẜ. De quocunqʒ ꝑdicaẜ ſubiectuʒ de eodē ꝑdicanẜ paſſiōes illius ſubiecti. ẜ cū de tpe ꝑdiceẜ numerus ꝯueniēt ei paſſiones ei⁹. ẜ eſt par vel ipar ꝛ abūdās vl perfectū vel diminutū ꝛ ſic de alijs. ſʒ hec non ꝯueniūt tpi: ergo nec ſbm: ꝛ ſic nō eſt numerus. Preterea ſpēs diuidentes aliqō gen⁹ non diffiniunt ſeinuicē: ſʒ numerus ꝛ tps ſūt ſpēs diuidentes q̄ntitatem vt pʒ ex ꝑdictis: ẜ numerus non dʒ poni in diffōne tpis. ¶ Item nihil eſt in gñe qō non ſit in aliq̄ ſpecieꝝ. ẜ ſi tps eſt numerus erit aliq̄ ſpecies numeri: ꝛ ita erit binari⁹ vel ternari⁹ ꝛ ſic de alijs. qō falſuʒ eſt: ẜ non eſt numerus. ¶ Iteʒ nālia differūt a mathematicis: qꝛ mathematica ſm̄ rōeſm ſunt añ motuʒ ꝛ abſtracta a motu. naturalia vō oīa ſunt in motu ꝛ per mutationē. Cū igiẜ numerus ſit ſimpliciſſimum circa qō eſt ſpeculatio mathematice ipſum nullo mō dʒ poni in diffōne rei nālis. Preterea vbicūqʒ eſt numerus ibi eſt aggregatio aliquoꝝ. in tpe non eſt aggregatio aliquoꝝ. ẜ tps non eſt numerus. ¶ Probatio medie. q̄cunqʒ aggreganẜ aggreganẜ ſm̄ eſſe: aut ſm̄ ſbam: aut ſm̄ vtrūqʒ: in tpe nullo eſt iſtoꝝ modoꝝ aggregatio. ergo ꝛc̄. ¶ Probatio mioris eſt per iductionem. in tpe eni nihil manet ſm̄ eſſe: ẜ non aggregatio: ſm̄ ſbam etiā non aggregari qꝛ in tpe nō eſt niſi vnū nunc: ꝑ ſbā aūt in vno non eſt aggregatio: ꝛ ita pʒ ꝙ nec ſm̄ vtrūqʒ ꝛ ita tps nō eſt numerus. ¶ Iteʒ obijciẜ de hoc qō dī mēſura mot⁹: non entis eni nō eſt menſura ſed mot⁹ nō eſt: qō ꝓbabo: ẜ non eſt aliq̄ menſura mot⁹. Probatio mioris. qcqd nō eſt ſm̄ ſbaʒ ꝛ eē illud ſimplr nō eſt mot⁹ ſm̄ ſbam ꝛ eē nō eſt: ẜ mot⁹ non eſt. Qō aūt mot⁹ non ſit ſm̄ ſbam ꝛ eſſe pʒ ex hoc ꝙ nullū ſucceſſiuū ſm̄ eſſe ſuū eſt in actu. Si aūt eſſet ſm̄ ſbaʒ ꝛ nō ſm̄ eē: tunc nō differret a tpe: qō eſt cōtra Ariſt. qui repꝛhēdit eos qui dicebāt motū eſſe tps. Qō aūt ſic nō differat a tpe pʒ ex nā tpis: qꝛ tps eſt ſucceſſiuū manens ſm̄ ſbam nō manens ſm̄ eſſe: ꝛ illō ideʒ eſt mot⁹. Preterea tps menſuraẜ motu. diſtiguim⁹ eni eſſe pmā tertiā nonā ad trāſitum ſolis vel celi: ꝛ ita videẜ mot⁹ eſſe menſura tpis ſicut ecō. ¶ Preterea illa diffinitio videẜ eſſe circularis. Siqꝛ eni diffiniat ꝑus ꝛ poſterius per tps diffiniet ꝛ tps etiā diffiniẜ per illa: ꝛ ita ideʒ eſt prius ꝛ poſteri⁹ reſpectu eiuſdeʒ: qō eſt icōueniens. Preterea queriẜ q̄re non poniẜ mēſura qetis ſic̄ mot⁹. ¶ Item dicit Dionyſi⁹ de diuinis noib⁹. ꝙ tps eſt qō in gñatiōe ꝛ corruptione metiẜ. Videẜ ꝙ hoc ſit falſuʒ: qō ꝓbaẜ qꝛ gñatio ꝛ corruptio nō ſunt in tpe. gñatio eni ꝛ corruptio ſimplices ſunt ſm̄ formas ſbales. forme aūt ſbales nō hñt mediū: ergo nihil eſt mediū iter ꝑuationeʒ vni⁹ ꝛ acceptioneʒ alterius. ꝛ ſic̄ eſt in mutatione ſic eſt in mēſura mutatiōis: ẜ in menſura gnōnis nō eſt mediū: ergo nec prius nec poſterius que ſemp dr̄ reſpectu alicui⁹ medij: ꝛ ita tps non eſt qō in gnōne ꝛ corruptione metiẜ. ¶ Solō. Dicimus ꝙ tps multipliciter accipiẜ. vno mō ſm̄ theologos. alio modo ſm̄ phyſicos. ſm̄ theologos dī menſura cuiuſcunqʒ mutationis ſiue diuiſibilis ſiue idiuiſibilis: ſiue corporalis ſiue ſpūalis: ꝛ ſm̄ hoc tps adiacet creationi rei create: ꝛ etiā viciſſitudini que eſt in affectione vel itelligentia angelica: ꝛ hoc tps nō habet prius ꝛ poſteri⁹. nec eſt icōueniens in hoc tpe ꝙ nūc ſit ꝯſe ad nunc: quemadmodū idiuiſibilis mutatio ꝯſeq̄t ad idiuiſibilem mutationē. ſm̄ eni hoc tps nihil aliō eſt q̄ꝫ aggregatio momentoꝝ: ꝛ nō eſt numerus qꝛ tales mutatiōes nō numeranẜ cum prius ꝛ poſteri⁹ nō habeāt: ꝛ de hoc tpe daẜ diffinitio Dionyſij. Et vocat gnōneʒ ꝛ corruptionem quācūqʒ mutationem ſiue diuiſibilem ſiue idiuiſibileʒ. ¶ Scōʒ aliuʒ modū dī tps menſura mot⁹ vel mutationis ꝯtinue: et ſic ꝯſideraẜ a phis tps ꝛ dō hoc tpe daẜ diffinitio Ariſtotelis ſupra dicta: ꝛ manifeſti⁹ itelligiẜ ex cōparatiōe tpis ad motum localem: cui⁹ pmo ꝛ per ſe paſſio eſt tps. ¶ Accipiaẜ ẜ ratio phi. motus eni talis eſt ſm̄ magnitudineʒ que hʒ partem añ ꝛ parteʒ poſt. ꝛ ille partes dr̄ reſpectu alicui⁹ medie partis. mobile aūt qō moueẜ ſuper ipſaʒ eſt idiuiſibile ꝛ eſt in potentia ad renouationē vbi ꝛ loci ꝛ ſitus: ꝛ cū ipſa ſit diuiſibilis ꝛ oīs diuiſibilitas ſit menſura aliq̄ illi⁹ potentie in exitu ad actū eſt menſura aliq̄. ipʒ aūt qō ferẜ vel moueẜ in motu ſuo eſt vnū ꝛ idem ens: nō tñ ſm̄ cōparationē ad partes magnitudis in termino a quo ꝛ in termio ad quem ꝯtinue. cū ergo mot⁹ ſit mediū iter magnitudieʒ ꝛ mēſurā ipſi⁹ mot⁹ menſura potentie exeūtis in actū ꝯtinue in motu habebit tria cauſata ab ipſa po⁹ ꝯtinue in actū ꝓcedente. ſ. ꝑus ꝛ poſterius cauſata a priori ꝛ poſteriori in motu: ꝛ medium ꝯtinuās illa qō rñdet ei qō ferẜ ꝛ moueẜ ꝯtinue in termio a quo ꝛ in queʒ. ¶ Et ſic pʒ ꝙ motus eſt ꝯtinuus. ſ. ꝯtinuitate ſpatij ſup qō eſt ꝛ in motu eſt prius ꝛ poſteri⁹ ꝛ mediū: ſʒ illud mediū nō eſt manens ſicut ēt in magnitudie vel in vbi: ꝛ ſitu non eſt mediū idem ſemper iter quācūqʒ parteʒ acceptā añ ꝛ acceptā poſt in tota magnitudie ſm̄ ſbaʒ: nec habʒ ideʒ eſſe ſm̄ ꝙ eſt hic ꝛ ibi. i. añ ꝛ poſt. ita idē eſt nūc ſʒ ſbaʒ qō adiacet ei qō ferẜ: ꝛ tñ nō hʒ idē eſſe ſm̄ ꝙ fluit de priori in poſteri⁹ queʒ fluxū hʒ ex ꝯtinuo ꝓceſſu mobilis ex pte priori in parteʒ vlteriorem magnitudis: cuʒ tñ maneat idem in ſba mot⁹ ꝯtinue. His habitis rñdendū eſt ad obiecta ꝛ diſtinguēdū eſt. ¶ Ad pm̄ nōm eſt ſm̄ phm ꝙ duplex eſt numerus. ſ. numerus numerat⁹ ꝛ numerus numerans. numerus numerās eſt numerus quo multa pñt numerari vt denari⁹ vel octonari⁹ quo numeranẜ decē canes decē hoīes decē vituli ꝛc̄. numerus aūt numeratus eſt res numerate vt vituli hoīes canes ꝛc̄. ¶ Numerus aūt numerat⁹ iteꝝ duplr dī. ſ. ſm̄ potentiā ꝛ ſm̄ actum. ſm̄ potentiā ꝓprie dī numerabile numerus numerat⁹. ſm̄ actuʒ autem res numerate in actu. ¶ Item numerat⁹ numerus duob⁹ modis noiatur. ¶ Uno mō vt cauſa que facit numeꝝ eſſe: ꝛ ſic tps numeraẜ a motu: qꝛ prius ꝛ poſteri⁹ in tpe cauſanẜ a priori ꝛ poſteriori in motu. Aliter numeraẜ numerat⁹ numerus a ſuis partib⁹ ꝛ a ſua ſuba ſi hʒ eam: ꝛ ſm̄ hoc tps numeraẜ duplr a priori ꝛ poſteriori in tpe vt a partib⁹ ꝛ a nūc iterato ſm̄ eſſe eodem tñ manente ſm̄ ſbam numeraẜ vt a ſuba. ¶ Alio mō cōſideratur numerus qui eſt tempus. ſ. vt eſt mēſura reddēs quātitatem motus: ꝛ ſic tps eſt numerus numerās motum. certificaẜ enim primo quantitas tēporis ex numero ſuaꝝ partiū ꝛ ſue ſubſtātie: ꝛ hec certificata certificat quātitateʒ motus: ꝛ hoc eſt qō dicit Ariſtoteles ꝙ tps eſt numeratus numerus. numerus aūt numerat⁹ eſt duo. numerus dico minimus numeri numerati. numerus eniʒ minimus numeri numerātis eſt binarius. Unñ tēpus numerat motū vel menſurat hoc modo quo duo multotiēs accepta explicāt parteſ alicuius diuiſi per partē numeri. Unde tps nō multiplicat numeꝝ vltra duo. ſ. prius ꝛ poſterius. ſed illa multotiēs accipiūtur ſm̄ partes ipſius motus in tota quantitate mot⁹: ſʒ enim tps ſit numerus numeratus: tñ vlterius motuʒ numerare pōt: qꝛ numerata in ipſo hñt rōneʒ mēſure ꝛ nō numeratoꝝ tñ. dicimus eniʒ duob⁹ modijs numeraẜ aceruus tritici ꝛ duabus lagenis doliū vini. Et hoc pʒ etiā ꝙ mot⁹ nō pōt eſſe numerus tpis: qꝛ nō eſt cauſa intranea ſed eſt cā efficiens. Preterea in motu nō eſt idem nūc iteratum manens in ſuba nō manens in eſſe eodē: qꝛ id qō eſt accipere de motu nō eſt pmanēs idē: ſed nunc qō eſt accipere de tēpore eſt permanens idē in ſubſtātia: ꝛ eſt loco vnitatis iterate in numero. Dicēdum ergo eſt ꝙ paſſiōes par ꝛ impar ſequunẜ numeꝝ numerantē per ſe ꝛ numeꝝ numeratuʒ per accidēs. ꝛ ſic dicimus ꝙ tempus eſt numerus par. qꝛ dicit Ariſtoteles ꝙ tēpus eſt minimus numerus. numerus autē minimus eſt par. Et ſi obijciaẜ qō Ariſtoteles dicit ꝙ par ꝛ impar nō ſunt paſſiōes tēporis: neqʒ velox ꝛ tardū. Dicimus ꝙ hoc verum eſt: qꝛ ipſa paſſio ſequiẜ ſubm̄ vniulr ꝛ de neceſſitate ꝛ per ſe: ꝛ ſm̄ ꝙ ipſum ſicut ꝓbaẜ in poſteriorib⁹. vniulr: qꝛ vbicūqʒ ꝛ ſemper. de neceſſitate: qꝛ ſubſtantialr per ſe. in ſcdo modo dicēdi per ſe: qꝛ ſubm̄ cadit in diffinitione paſſionis: ſm̄ ꝙ ipm̄: qꝛ non gratia ſuperioris vel inferioris vel accidentis: ſed gratia ſuiipſius: ꝛ ſm̄ hoc dicimus nos ꝙ par accidit numero temporis inquantū eſt duo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ numerus numerans eſt ſpecies quātitatis. ex ꝑdictis autē habitū eſt ꝙ tempus eſt nume-

Tps aūt apud theologos aliṫ apud phōs capitur.

4.phy.t.c.101

ratus numerus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tēpus nō eſt in gene-
re numeri niſi per accidens vt dictū eſt. ⁊ ita per accidēs eſt
etiā in ſpecie: qa eſt duo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ mathematici
Tex.cō.18. ea ſm eſſe nō differūt a natura alib⁹: vt habet in 2° phyſico. ⁊
ita ſm eſſe poſſunt poni in diffinitiōe. ¶ Ad aliud dicimus
ꝙ in tēpore eſt aggregatio que dicit̄ iteratio. iterat̄ autē ſm
eſſe manēs idem in ſuba. Et ad hoc qḋ obijcit̄ ꝙ nō entis
nō eſt iteratio. Dicēdum ꝙ hoc verū eſt de pure non ente. ſꝫ
iſtud eſt ſucceſſiuū nō hñs poſitionē cui ſufficit iteratio ali-
cuius manentis in ſuba: ⁊ iterū atqꝫ iterum accepti ſm eſſe.
¶ Ad aliḋ dicimus ꝙ mot⁹ eſt ſed eſt de numero nō perma
nētiū in eſſe cōtinuoꝝ tñ: ⁊ nō eſt accipere aliqḋ nūc in quo
ſit eſſe motus ⁊ eſſe ſuū eſt fieri: ⁊ factū eſſe ſuū eſt nō eē mo
tum: ⁊ ideo nō pcedit obiectio qa nō eſt gñalr̄ verū ꝙ nihil
ſit qḋ nō permanet ſm ſubam ⁊ eē vel ſm ſubam ⁊ non ſm
eē. ⁊ eſt iſtātia in motu cui⁹ eē eſt in fieri in quolibet perma
net ſm ſbam ⁊ eē. ¶ Ad aliḋ dicim⁹ ꝙ tp̄s mēſurat motum
ſimplr̄ qa eſt ipſi⁹ numerus: ſꝫ quo ad nos mot⁹ mēſurat tē-
pus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ diffō illa nō eſt circularis. Si eīꝫ
prius ⁊ poſteri⁹ exponat̄ de priori ⁊ poſteriori in motu: tunc
prius ⁊ poſteri⁹ nō dicūt cāꝫ ſm quā tp̄s eſt nūerus: ⁊ ſꝫ hūc
modū noti⁹ ponit̄ in diffōne min⁹ noti ſicut cā ⁊ effect⁹. Si
aūt prius ⁊ poſteri⁹ dicant̄ ptes tp̄is: tūc pñt accipi duobus
modis. Si eni accipiant̄ vt ptes ꝯtiaui tñ tūc diffiniunt̄ p
ſuū totū: qa nō hñt eē niſi in ſuo toto ⁊ diffinitio explicat eē.
Si aūt accipiant̄ vt pn̄ totius tūc hñt diffinire ſuū totum
Tex.cō.35. vt dicit Ariſt. in pn̄° phyſicoꝝ. ꝙ tūc arbitramur cognoſce-
re cōpoſitū cū cognoſcimus ex qbus ⁊ quātis. eſt tñ alio mō
prius ⁊ poſterius in tp̄e dicunt rōnē illius differētie ſm quā
tēpus participat nām: ⁊ ſic iterū ponit̄ in diffōne tēporis ſm
ꝙ eſt numerus. ⁊ hoc videt̄ notare modus loquēdi ſm pus
⁊ poſterius. Cuꝫ eni dicitur tempus eſt numerus ſm prius
⁊ poſterius contrahitur per vltimam differentiā numerus
Tp̄s p ſe ē mē ad duo qui eſt minimus numerus: vt habituꝫ eſt ań. ¶ Ad
ſura mot⁹ ⁊ ſꝫ aliud dicendum ꝙ tempus eſt menſura motus per ſe ⁊ mē-
qeꝭ p accñs. ſura quietis per accidens. ſ. in comparatione ad motuꝫ: qa
non dicuntur quieſcere niſi mobilia proprie ſm pḃiam lo-
quendo. ⁊ ideo potius diffinitur per motū ꝙ̄ per quietem.

¶ De ſuba ipſius tēporis: que eſt nunc. Articulus 2⁹.

TErtio querit̄ de ſuba ipſius tp̄is que eſt nunc.
Et querit̄ pmo verū ipm ſit ſuba tp̄is. ⁊ 2ſiter
verū vnū ſit vel plura. ¶ Qḋ nō ſit ſuba pbat̄.
qꝛ nūc ſe hꝫ ad tp̄s ſicut pūctū ad lineā: ſed pun-
ctū nō eſt ſuba linee: ergo nec nūc eſt ſuba tem
poris. ¶ Preterea oē quātuꝫ eſt diuiſibile ſm
ſuā ſubaꝫ: nūc aūt eſt idiuiſibile ſm ſuā ſubam: ergo nūc nō
eſt ſuba quāti ergo nec tp̄s. ¶ Itē nullus terminus eſt ſuba
terminati oē nūc eſt termin⁹ tp̄is. ġ nō eſt ſuba tp̄is. ¶ Pre
terea qḋ vocat̄ ibi ſuba aut forma: aut mā: aut cōpoſitū: qꝛ
Tex.cō.2. ſuba diuidit̄ in hec tria in pn̄° ſcḋi libri de aīa. Si dī ꝙ mā:
ſed mā eſt ex quo ſit res. ġ ex nūc ſiet tp̄s qḋ eſt incōueniēs.
6° ph̄y. ad pn̄- qa dicit ph̄s ꝙ ſi iſinita indiuiſibilia accipias nihil mai⁹ ef-
cipium. ficies: ſed tp̄s eſt quātum. ergo nō efficit̄ ex nunc. Si forma
dī ſuba: ſed forma eſt que dat eſſe rei: ġ ab idiuiſibili eēt eē
diuiſibilis. ⁊ vlterius a nō diuiſibili hēet eſſe diuiſibile. Ex
quo ſeqꝛit̄ ꝙ vnū ꝯdictorioꝝ eſſet eē alterius: qḋ eſt impoſſi-
bile. Si aūt ſuba dī cōpoſitū hoc eſt icōueniēs: qa ſic nūc eēt
tota natura tp̄is ſicut totū cōpoſitū ex corpore ⁊ aīa eſt tota
nā hōis. ¶ Iuxta hoc querit̄ verum ſit vnū nunc vel plura.
Et videt̄ ꝙ plura: qa nullius diuiſibilis quāti eſt vnus ter
minus. tēpus aūt eſt diuiſibile quātum: ergo ipſius non eſt
vnus terminus: ſed nūc eſt terminus. ergo nūc nō eſt vnuꝫ.
¶ Qḋ aūt nūc ſit terminus pbatur ex hoc ꝙ eſt idiuiſibile
ens in nā tēporis. ſicut idiuiſibile ens in natura linee eſt ter
minus linee ⁊ idiuiſibile ens in natura quāti: cuiuſqꝫ eſt ter
minus illius. Preterea in linea eſt pūctus terminans: ⁊ eſt
punctus cōtinuans: ⁊ querit̄ verū ſilr̄ ſit in tēpore. ꝙ ſit ibi
nunc terminās in pn̄° ⁊ fine patet per hoc ꝙ mot⁹ aliqs ter-
minat̄ ad nūc ⁊ incipit in nūc: ſed ꝙ ſit ibi nūc cōtinuās vi-
det̄ qa aliter partes tēporis nō eſſent cōtinue: ⁊ ita in tēpo-
re ſunt tria nūc. vnuꝫ cōtinuās ⁊ duo terminātia. ¶ Item in
quolibet cōtinuo idiuiſibilia iſinita ſunt cōtinuātia: qḋ non
eſt eē ſimplr̄ infinita: qa cōtinuans in quāto eſt in potētia:
ſed tp̄s eſt cōtinuuꝫ ergo indiuiſibilia cōtinua in ipſo ſunt

infinita: ⁊ ita nō eſt tñ vnum nunc ſed multa. ¶ Preterea
aliter nō eſſet dictū qḋ dī in 6° phyſicoꝝ ⁊ in multis alijs lo Tex.cō.10.
cis. ꝙ inter quelibet duo nunc eſt tēpus mediuꝫ: ſicut inter
quelibet pūcta eſt linea niſi eēnt plura nūc. ¶ Si hoc dicat̄
ſupponat̄ ꝙ nūc eſt indiuiſibile ens in ſucceſſiuo quāto qḋ
non permanet in partib⁹. Et querat̄ verum nūc qḋ eſt aut
manet aut corrūpit̄. ſi manet tunc nō pōt manere niſi grā tē
poris in quo manet: ⁊ tūc iam eſſet incōueniēs Ariſtotelis 4. phy. [illegible]
ꝙ ſimul eēnt ea que ſunt in milleſimū annū ⁊ que ſunt nūc.
Preterea motus nō manet ⁊ tp̄s eſt paſſio motus. ergo tē-
pus nō manet: ergo nec illḋ cuius ſuba nō eſt niſi in tēpore:
⁊ hoc eſt nunc. ¶ Si aūt corrumpit̄ aut corrūpit̄ in ſe aut in
ꝯſñti qḋ eſt poſt ipꝫ. Si in ſe ſed nihil corrumpit̄ in ſe niſi qḋ
eſt in ſe: ergo ſimul eſt in ſe ⁊ corrūpit̄ in ſe: ⁊ ita ſimul eſt in
ſe ⁊ nō eſt in ſe: qḋ eſt incōueniēs. Qḋ aūt ſequit̄ ꝙ ſimul ſit
⁊ nō ſit patet per diffōnē de ſimul qḋ diffinit̄ vel in cōpara-
tione ad vnū locum vel ad vnū nūc vel inſtās vel tp̄s. ergo
nō corrumpit̄ in ſe ex quo eſt hoc icōueniēs. ¶ Si aūt corrū
pitur in eo qḋ eſt poſt aut in primo qḋ eſt poſt aut in nō pri
mo. Si in primo ergo eſt in primo. alr̄ eni nō corrumpere-
tur in eo. ergo in ſucceſſiuo duo nūc ſunt ſimul: ſꝫ hoc eſt im
poſſibile: qa in ſucceſſiuo nūqꝫ eſt bis idē: vt dicit Auicēna.
Si aūt corrumpit̄ in nō primo qḋ eſt poſt nūc oportet ꝙ cū
omnibus intermedijs ſit: ⁊ ſic iterum ſequit̄ incōueniēs p̄-
dictum. ¶ Solutio. dicimus cum ph̄o ꝙ nūc eſt ſuba tp̄is:
qa tp̄s nihil aliud eſt ꝙ̄ nunc fluens fluxu ſuo ſuſcipiens eē
cōtinui. ⁊ qualiter hoc ſit pōt videri per motū: motus enim
qui dicit̄ loci mutatio nihil aliud eſt ꝙ̄ vbi fluēs: cuius ſub
ſtātia eſt vnuꝫ: vbi ſm eſſe diuerſificatū: ita tñ ꝙ illud vnuꝫ
vbi nō ſit vnū numero: qa in hoc differt a tp̄e. Sed hoc di-
co vbi qḋ eſt accipere de loci mutatiōe qḋ eſt in mobili: ſiue
in eo qḋ fert̄ ⁊ illi rñdet nūc qḋ eſt ſuba tp̄is. ¶ Ad illud er-
go qḋ obijcit̄ primo dicimus ꝙ punctuꝫ ad lineā ⁊ nunc ad
tp̄s in qbuſdā ſilr̄ ſe hñt: in quibuſdā diſſimilr̄. in terminan In qb⁹ pūct⁹
do enim ⁊ cōtinuādo quodāmō ſilr̄ ſe hñt: ſed in eēntiādo aſſimilet̄ iſtā-
vt ita dicā ſiue ſubſtātificādo nō hñt ſe ſilr̄: qa pūctuꝫ nō fa- n⁊ i qb⁹ diſ.
cit lineā: nec fluēs neqꝫ nō fluens ſed nūc fluxu ſuo facit tem
pus. ⁊ ideo punctū nō eſt ſuba linee niſi forte ſm ꝙ differen
tia indirecte p̄dicata de ſpecie de ſuba ſꝫ ꝙ dicit ph̄s in po
ſterioribus. ꝙ pūctū ſuba poſita eſt. qa cuꝫ diffinit̄ linea di-
cit̄ lōgitudo ſine latitudine terminata ad duo pūcta. Dico
aūt ꝙ nūc ⁊ pūctuꝫ in terminādo ⁊ ꝯtinuādo quodāmō ſilr̄
ſe hñt: qa in linea eſt accipere duo pūcta terminantia actu.
Sed Auicēna pbat ꝙ nūc terminās in tp̄e nō eſt actu eo ꝙ
nō eſt interruptio tp̄is ſm ſuā nām: ſed ſm itellectuꝫ tñ vel
ſm cōparationē ad motū aliquē terminatum. Silr̄ punctū
cōtinuans eſt pn̄ᵐ ⁊ finis: ⁊ idcirco qui vtit̄ puncto cōtinu-
ante bis vtit̄ eodē. ⁊ ideo quieſcere accidit ei hoc eſt ſi mo-
tus ſit per lineā ita ꝙ mobile vtat̄ puncto cōtinuante vtet̄
eo in rōne finis ad p̄cedentē magnitudinē: ⁊ ita vtet̄ ipſo in
motū eſſe: qa moueri ſine motus nō eſt in fine alicuius ma-
gnitudinis: vt pbat̄ in 6° phyſicoꝝ. Si aūt vtit̄ ipſo in rō- Tex.cō. 32. ⁊
ne principij tunc vtet̄ ipſo vt poſt qḋ eſt mot⁹ in ſequēti ma infra.
gnitudine. Sed quicūqꝫ vtit̄ puncto vtit̄ ipſo in nūc: ſꝫ bis
vtit̄ puncto ergo vtit̄ eo in duob⁹ nūc: ⁊ inter quelibet duo
nūc eſt tp̄s medium: ergo iter nunc in quo vtit̄ pūcto eodē
vt principio erit tp̄s mediū ⁊ in illo eſt quies. Et hoc eſt qḋ
dicit ph̄s in 4° phyſicoꝝ. ꝙ quādo mobile vno puncto vtit̄ Tex.cō. 106.
in duob⁹ quieſcere accidit. Eſt ergo diſſilitudo ꝙ pūct⁹ qui
eſt in linea cōtinuās bene accipit̄ vt finis ⁊ pn̄ᵐ: ita ꝙ nihil
eſt mediū: ſed nūc nunqꝫ pōt accipi vt finis ⁊ pn̄ᵐ niſi cadat
tp̄s mediū cui qeſcere accidit. ¶ Ad aliḋ dicimus ꝙ dupl̄r
dī ſuba. ſ. qḋ qd erat eſſe: ⁊ ſic nūc nō eſt ſuba tp̄is ⁊ indiuiſi
bile nō eſt ſuba diuiſibilis: ⁊ eſt ſuba que eſt id qḋ eſt res: et
ſic hñ pōt eſſe aliqḋ idiuiſibile ſuba diuiſibilis: ſed iñ eſt di
uiſibilis ab alio: ⁊ ſic nūc eſt ſuba tp̄is: eius eē tñ eſt ab alio:
qḋ eſt fluxus ipſi⁹ nūc de p̄terito in futuꝝ. ¶ Ad aliud dici-
mus ꝙ terminus in rōne termini nō eſt ſuba terminati. Sꝫ
nunc duob⁹ modis accipit̄ vt dicit Auicēna. ⁊ illa acceptio
perpēdit̄ ad ſilitudinē puncti. ponamus eni per impoſſibile
ꝙ ſit punct⁹ fluēs per lineā. pūctus ille fluxu ſuo cōtinuo fa-
ciet lineā ſucceſſiuā que permanētiā nō hēat in partib⁹ niſi
ſubam puncti. ſed eē habet alteꝝ ſm ꝙ punctus eſt hic ⁊ ibi
in longitudine ante ⁊ poſt ⁊ cū illo puncto ſilitudinē hꝫ nūc
qḋ eſt

q̄ꝺ eſt ſuba tp̄is:⁊ hoc mō nō accipiť vt terminus. Sic iterū in mathematica lōgitudie eſt terminus punctꝰ:⁊ cū illo ſi-militudinē hȝ nūc ſm ꝙ eſt terminus tp̄is:ſȝ nō eſt termi-nus actu vt p̄dictū eſt:ſed in cōparatiōe ad intellectum vel ad aliquē motū terminatū. Et ſi quis vellet diſtīguere ſm Auicēnaȝ diceret ꝙ nunc q̄ꝺ eſt ſuba tp̄is diciť ip̄ꝛoprie in-ſtans. nūc aūt q̄ꝺ eſt terminus tp̄is retinet nomē ipſiꝰ nūc. ⁊ hoc eſt q̄ꝺ dī ꝙ inſtās dī q̄ſi nō ſtans. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſuba diciť ibi id q̄ꝺ eſt res ⁊ illa diuiſio que eſt in mām et formā ⁊ cōpoſitū tenet in his que ſm nām ad p̄dicamētum ſube ordinanť. ¶ Ad id q̄ꝺ iuxta hoc queriť diſtīguēdū eſt ꝙ tp̄s pōt cōſiderari ſm ſuā nām vel ſm comparatiōnē ad nos ⁊ ad motꝰ terminatos in ipſo. Si vltimo mō ꝯſiderať: tunc in ipſo ſignificabilia ſunt plura nūc hoc eſt ꝙ ſȝ eē plu-ra ſunt nūc. Si aūt p̄mo mō cōſiderať tūc tota ſuba tp̄is eſt vnū nūc manēs ſemp ſm ſubam vnū ⁊ idē:ſed ſm eē habȝ pluralitatē. Et ſi querať qualr̄ ſm eē ſint plura ⁊ vtrum ma-neāt vel corrūpanť. Dicimus ꝙ corrūpunt ſȝ eē ipſa nunc. ¶ Ad hoc q̄ꝺ q̄riť vtrūȝ in ſe vel in alio. Dicimus ꝙ in ſe. ¶ Ad hoc aūt q̄ꝺ ꝯcludiť ꝙ ita idē corrūpiť ⁊ eſt ſine manet in ſe ſimul. Dicimus ꝙ hoc nihil eſt inconueniens:q̄a non ſm idem corrumpitur ⁊ manet ſed manet ſm ſubſtantiam ⁊ corrumpiť ſm eſſe. ¶ Ad hoc autē q̄ꝺ obijcitur ꝙ ſm hoc ſimul ſunt que hodie ⁊ que in milleſimum annum expectā-tur. Dicimus ꝙ non ſequitur q̄a tempoꝛalia nō ſunt in nūc ſed in eſſe tempoꝛis ⁊ illud eſſe non eſt idem.

¶ Utrum tp̄s ſit cāuſatū a motu vel nō ſit ſine motu. Arti. 13ꝰ.

4.ph.t.c.109. Quarto queritur Utrum tp̄s ſit cauſatuȝ a motu vel non ſit ſine motu. Et videť ꝙ ſic:q̄a diť p̄hs. Sicut motus ſequiť magnitudinē ita tē-pus ſequiť motuȝ. ſed pereunte magnitudine oīno perimiť motus localis. ḡ pereunte motu oīno perimiť tp̄s. ⁊ ita tēpus nō eſt ſine motu. ¶ Preterea dixit Auicēna ꝙ motus numerat tp̄s:q̄a facit eſſe numerū qui eſt tp̄s. Si ergo motꝰ facit eē numerū qui eſt tp̄s motꝰ facit eē tp̄s:ergo deſtructo motu non eſt tempus. ¶ Preterea tp̄s eſt paſſio motꝰ:ſed deſtructo ſubto dſtrue-

Tex. cō. 4. tur paſſio:ḡ deſtructo motu deſtruiť tp̄s. ¶ Preterea in 6° phyſicoꝝ habeť frequēter ꝙ ſi motꝰ eſt neceſſe eſt tp̄s eē. ⁊ ſi tp̄s eſt neceſſe eſt motū eē. ergo videť ꝙ iſta poſita ſe ponāt ⁊ perempta ſe perimāt:⁊ ita vnū nō eſt ſine altero. ¶ Con-

Tex. cō. 130. ⁊ 87. tra. dicit p̄hs in 4° phyſicoꝝ. ꝙ tp̄s eſt aliq̄d plus oī eo q̄ꝺ ē in ipſo:ſed motꝰ eſt in tp̄e. ergo tēpus eſt aliq̄d plus oī mo-tu ⁊ manet motu nō exiſte. ergo tp̄s manet motu non exiſte. ¶ Itē ſi aliq̄ duo ſunt ſimul ſic ꝙ vnū hȝ prius ⁊ poſteriꝰ nō manētia ſm eē:manētia aūt ſm ſubam ⁊ aliud hȝ p̄iꝰ ⁊ po-ſterius nō manētia neq̄ȝ ſm eē neq̄ȝ ſm ſubaȝ:neceſſe eſt ꝙ deſtructo illo q̄ꝺ nō manet neq̄ȝ ſm eē neq̄ȝ ſm ſubam ma-neat illuꝺ q̄ꝺ manet ſm ſubaȝ ⁊ nō ſm eē. Probatio. Suba manēs nō depēdet a ſuba nō manēte:q̄a aliter ꝯdictoꝛium depēderet a ꝯdictoꝛio. ſed q̄ncūq̄ȝ aliq̄d nō depēdet ab alio pōt manere illo nō exiſte:ſed manēs ſm ſubam nō depēdet a nō manēte:ergo ⁊ illo non exiſte pōt manere. mō reſumať p̄imū. motꝰ ⁊ tp̄s ſic ſe hñt ꝙ tp̄s manet ſm ſubam ⁊ nō ſm eē. motꝰ aūt nō manet neq̄ȝ ſm ſubaȝ neq̄ȝ ſm eē:ergo tēpus pōt eē ſine motu. Q̄ꝺ aūt tp̄s ſic ſe hēat hoc ſupponiť a p̄ho ⁊ ex determiatis. Q̄ꝺ vō motꝰ ſic ſe hēat vt p̄dictū eſt ꝓbať ſic. dēť ꝙ motꝰ maneat ſm ſubāȝ tūc nō manebit niſi in mo-bili:ergo q̄mēadmodū ſuba tp̄is adhuc eſt:ita ſuba motꝰ p̄-teriti adhuc eēt. ſed mobile p̄teritū q̄ꝺ mouebať in p̄terito poſſibile eſt nō eē. Si eni aliq̄d q̄ꝺ motū eſt in p̄terito ⁊ mō eſt corruptū mobile:ergo illuꝺ nō eſt:ſȝ ſi ſuba motꝰ eius eſt in mobili eſt:⁊ ſi in mobili eſt mobile ē:ergo mobile q̄ꝺ nō eſt eſt:hoc aūt eſt ip̄oſſibile:ḡ ſubſtātia motꝰ nō eſt manēs. ¶ Itē nūc in tp̄e vt dicit p̄hs reſpʼdet ſube ipſiꝰ mobilis ⁊ tp̄s motui. ſed ſuba ipſiꝰ mobilis manet poſt motū. ergo ſubſtā-tia ipſiꝰ nūc manet poſt motū:ſed nūc nō hȝ eē niſi in tp̄e:ḡ tp̄s eſt poſt motū. ¶ Solō. ſicut p̄ius habitū eſt tp̄s dī du-pliciter. Q̄ꝺdā tēpus eſt mēſura cuiuſcūq̄ȝ mutatiōnis ſiue ſimpliciū ſiue cōpoſitoꝝ ⁊ illiꝰ nūc nihil ꝓhibet conſequi ad nūc. ⁊ hoc bñ pōt eē ſine motu. ſȝ tēpus cōſideratū a p̄hia q̄ꝺ eſt mēſura p̄mi mobilis nō pōt eē ſine motu. ⁊ de hoc loq̄nē-do ꝯcedimus primas rōnes. ¶ Et reſpʼdemus ad obiecta in ꝯtrariū q̄ꝺ cū dicit p̄hus ꝙ tēpus eſt aliq̄d maius omni eo q̄ꝺ eſt in tēpoꝛe. Loquiť de eſſe in tēpoꝛe ſm ꝙ idem eſt in tem-poꝛe q̄ꝺ eſt in numero. quicq̄d aūt eſt in numero ſic ſe hȝ ad numerū illum:ꝙ etiā alia poſſunt mēſurari ⁊ numerari per numerū illū:⁊ ſic ea que ſunt in tēpoꝛe ſic ſe hñt ad tp̄s q̄ꝺ tē-pus ēt poteſt eē mēſura alioꝝ:⁊ ſic verū eſt ꝙ tp̄s eſt ad plus omni eo q̄ꝺ eſt in tēpoꝛe. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tēpus ma-net ſm ſubam ⁊ nō ſm eſſe. ⁊ motus neq̄ȝ ſm ſubam neq̄ȝ ſȝ eſſe. ⁊ tñ dependet tēpus a motu. ſed bñ ſequiť ex illa ratiōe ꝙ ſuba tēpoꝛis nō depēdet a ſuba motus:ſȝ depēdet a ſub-ſtātia mobilis ſm ꝙ eſt in motu:⁊ ideo illo nō exiſte in mo-tu nō eſt ſubſtātia tēpoꝛis. Qualiter aūt hoc ſit patebit in ſo-lutione ſequentis obiectiōis. ¶ Ad quā reſpōdendum eſt ꝙ ſubſtātia mobilis manet poſt motū ⁊ ſic nō cauſat ipſum nūc tēpoꝛis. q̄a nūc tēpoꝛis ſm ꝙ a p̄hīs cōſiderať eſt nūc cō-iunctum p̄ioꝛi ⁊ poſterioꝛi:⁊ ideo nō cauſať ſubſtātia mobi-lis quocūȝ mō cōſiderata:ſed conſiderata in motu ſm ꝙ hu-

Tex. cō. 105. ius:⁊ hoc eſt q̄ꝺ dicit p̄hs in 4° phyſicoꝝ. Tēpus dicimꝰ ſe-qui motum ⁊ ſimilr̄ punctuȝ id q̄ꝺ ferť quo motum cogno-ſcimus ⁊ prius in ipſo ⁊ poſterius. hoc autē idem in re:rōne autē aliud ſicut ſophiſte accipiant alterum coriſcū in thea-tro eſſe ⁊ coriſcuȝ in foꝛo:⁊ hoc iam is eo q̄ꝺ alibi ⁊ alibi eſt alterū:id aūt q̄ꝺ ferť ſequiť ipſuȝ nūc ſicut tēpus motum.

¶ Quare tempus dicatur per ſe quantitas continua et non motus. Articulus 14°.

Quinto queritur quare tēpus dirať quantitas cōtinua per ſe ⁊ nō motus. Et videtur ꝙ non ſit cōtinua quātitas:q̄a ex indiuiſibili nō ſit di-uiſibile:ſed nūc eſt idiuiſibile ſm ſubſtātiam: ergo ex ipſo nō ſit tempus continuum ſm ſub-ſtātiam. ¶ Item pūctus ſuppoſitus motui ꝓ-pter indiuiſibilitatem ſui nō poteſt mēſurare motuȝ. ⁊ hoc eſt ideo q̄a pūctus nō pōt fieri diuiſibilis:⁊ ita nō poteſt fie-ri cōtinuum ⁊ mēſura:ergo cū nunc ſic ſupponiť motui ſimi-liter ꝓpter idiuiſibilitateȝ ſui nō poteſt numerare ⁊ mēſura-re motū neq̄ȝ fieri mēſura ꝯtinua:⁊ ita nō pōt fieri q̄ātitas cōtinua ſm ſubam. ¶ Itē nihil mēſurat maius ſe niſi prius menſuret minus ſe vel eq̄le ſibi:ſed tp̄s eſt numerus ipſius nūc: ergo numero ipſiꝰ nūc mēſurabit motum:ergo nō nunc mēſurabit maius ſe niſi prius mēſuret minus ſe vel eq̄le ſi-bi:ſed minus ſe nō eſt q̄a ipſuȝ eſt idiuiſibile:nō ergo mēſu-rat minus ſe ergo eq̄le ſibi:ſed hoc eſt ip̄oſſibile:q̄a idiuiſi-bile nō mēſuratur. ergo ēt ip̄m nūc nō eſt mēſura. ergo neq̄ȝ numerus ipſius nūc erit mēſura:q̄a numerus idiuiſibiliuȝ nihil mēſurat. ⁊ ſi nō eſt mēſura nō eſt q̄ātitas:q̄a oīs q̄ātī-tas aliq̄d mēſurat. ¶ Iuxta hoc queriť q̄re tp̄s dicať quan-titas per ſe ⁊ nō motus. Videť enim oppoſitū:q̄a p̄hs dicit ꝙ motus eſt cōtinuus ꝓpter ſpatiū:⁊ tēpus ꝓpter motū in

Tex. cō. 99. 4° phyſicoꝝ. ergo videť ꝙ cū tēpus cōtinuitatem habeat a motu ꝙ motus magis ſit cōtinuū per ſe ⁊ tēpus per accīs.

Tex. cō. 18. ¶ Itē hoc videť per aliaȝ auctoꝛitatē que eſt in 5° metaph. quedā dicunť quātitates ſicut motus ⁊ tēpus. iſta eni dicū-tur quātitates ⁊ cōtinue:q̄a illa quoꝝ iſta ſunt paſſiones di-uiduntur. ⁊ dico non motum. i. mobile ſiue id q̄ꝺ ferť ſed in quo moueť. i. ſpatium:q̄ſi idē q̄ꝺ eſt quātitas motꝰ eſt etiā quātitas ⁊ tēpus ꝓpter motū:ergo tēpus hȝ quātitatem ꝓ-pter motum ⁊ ita per accīs. ¶ Solutio. dicimꝰ ꝙ tēpus eſt quātitas cōtinua ſicut ꝓbat p̄hs in predicamētis dicens:ꝙ p̄ns copulať ad preteritū ⁊ futuꝝ. ¶ Ad p̄ᵐ ergo dicimus ꝙ duplex eſt idiuiſibile. ſ. idiuiſibile q̄ꝺ eſt tm̄ terminus diuiſi-bilis:⁊ nullo mō ſubſtātia ipſius diuiſibilis nec hñs aliquā potētiam ad hoc ꝙ ipſum efficiať diuiſibile ſm ſuum eſſe ⁊ ex illo idiuiſibili nunq̄ȝ efficiť diuiſibile:⁊ ſic pūctū eſt diuiſi-bile in linea. ¶ Itē eſt aliud idiuiſibile q̄ꝺ eſt ſubſtantia rei diuiſibilis nō tm̄ terminus hñs etiā potētiā ad diuiſibilita-

Nō q̄ꝺ ex aliquo idiuiſibili diuiſibile pōt fieri. tem ſm ſuū eſſe:⁊ ſic nūc eſt indiuiſibile:⁊ ex illo pōt bñ fieri diuiſibile ſi accipiať ſm ſuū eē ⁊ nō ſm hoc q̄ꝺ eſt idiuiſibi-le. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō eſt ſimile de pūcto ⁊ nūc vt iam pa-tuit ex p̄dictis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nūc ſm ꝙ eſt idiuiſibile nō mēſurat:ſed ſȝ ꝙ accipiť ſm ſuū eē in p̄ioꝛi ⁊ poſterio-ri. Illa aūt obiectio ꝓceſſit tanq̄ȝ nūc ſm ſubam mēſuraret. ¶ Ad id q̄ꝺ iuxta hoc queriť dicēdū ꝙ tēpus duobus mo-dis cōſiderať. ſ. in ſe:⁊ ſic eſt per ſe ſpēs q̄ātitatis: q̄a par-tes eius copulātur ad cōem terminū. Si aūt ꝯſiderať in cō-paratiōne ad cām tūc hȝ continuitatē per motuȝ ſicut dicit

Nõ qđo tps diuĩſimode cõſideratũ ẽ p ſe ⁊ p accñs ꝗ̃ſitum.

Auicẽna. ⁊ ſic eſt cõtinuũ per aliud ⁊ ſic loquuntur auctoritates in 4° phyſicoꝝ ⁊ 5° metaphyſice. ¶ Ad hoc autẽ qđ querit quare motus non dicat quantitatez per ſe patet ſolutio ex dictis: qꝛ motꝰ in partibus ſuis non manet neqꝫ ſm ſubſtantiam neqꝫ ſm eſſe: ⁊ ita non poſſunt copulari per ſe: ſed ſi copulantur hoc eſt gratia ſpatij ſupra qđ eſt motus.

¶ Qualr tps ſit vnũ de ꝗ̃tuor coequeuis. Articulus 15°.

Ecto queritur qualiter tẽpus ſit vnũ de quatuor coequeuis. Et videt ꝙ nõ ſit: qꝛ tempus eſt mẽſura motus pⁱmi mobilis vt dictuz eſt. ⁊ motus illius factus eſt quarto die. añ autem quartũ diez facta fuit prima mã: ergo tps non eſt coequeuũ materie ſed poſt. Si forte dicat ꝙ tps non accipit ibi pro mẽſura adiacẽte motui primi mobilis ſed p mẽſura adiacẽte cuiuſcũqꝫ mutationi. Cõtra. qcquid eſt añ oẽm diem nãlem ⁊ artificialẽ hoc eſt añ oẽ tempus. celũ ⁊ terra. i. celũ empyreũ ⁊ pⁱma mã cauſata ſunt ante oẽm diem nãlem: ergo cũcta ſunt añ omne tps. Probatio maioris. Tps non eſt niſi in die ⁊ nocte. ergo qđ eſt ante diẽ ⁊ noctẽ eſt ante oẽ tps. Si aũt diceret ꝙ tps eẽt añ oẽm diem tũc eẽt totũ extra ſuas partes: qđ eẽt icõueniẽs. Si forte dicat ꝙ tps nõ eſt extra nãlez diem: ſed tñ eſt extra diez ⁊ noctẽ hoc erit cõtra diffõnẽ diei nãlis: qꝛ dies nãlis eſt qui ꝯſtituit ex die ⁊ nocte. minor accipit in ſfa Auguſtini in 12° cõfeſſionũ. ¶ Preterea videt ꝙ ſit añ reliqua tria. ſic nullius rei fieri coequeuũ eſt eidẽ rei facte: ergo nec mẽſura ipſius fieri coequeua eſt: ſed tps eſt menſura ipſiꝰ fieri vt habet p diffõnez ipſius fieri ſupra poſitã Dionyſij. ergo tps non eſt coequeuũ alijs rebꝰ factis. ſ. mãe: ⁊ angelis: ⁊ celo. Hoc idẽ videt per Augᵘᵐ ⁊ ponit trigeſima diſtõne pⁱmi ſniaꝝ. Quiſquis extiterit qui eternũ ſolũ deũ dicat tẽpora vo nõ eẽ eterna ꝓpter variabilitatẽ ⁊ mutabilitatẽ: ſed tñ tẽpora non cepiſſe eẽ in tpe: qꝛ nõ erat tps anteqꝫ tẽpora inciperẽt eſſe: ⁊ ideo non in tpe accidit deo vt deus eẽt: qꝛ ipſoꝝ tẽpoꝝ dñs erat que vtiqꝫ nõ in tpe eẽ ceperũt. Quid rñdebit de homine qui in tpe factus eſt. Ex hoc accipit ꝙ hoc nomẽ dñs tẽporaliter cõuenit deo ⁊ nõ ab eterno: ⁊ qđ eſt dñs tpis non eſt ex tpe: ſed aliaꝝ reꝝ dñs eſt ex tpe. Et ratio Auguſtini ẽ vt patet in ipſa auctoritate: qꝛ ex. notat ordinẽ ⁊ tps nõ eſt añ ſe ſed eſt añ alias creaturas: ꝗ̃ nõ eſt coequeuũ. ¶ Preterea dicit Augꝰ in 12° ꝯfeſſionũ. Pro rñſione veꝛ eſt iſformitatez primã vices tẽpoꝝ nõ hre: qꝛ nulla põt eẽ viciſſitudo vbi nulla eſt forma. ſed iformitas pⁱma eſt mã pⁱma ⁊ mã prima eſt extra tps: ⁊ ita nõ eſt coequeua. ¶ Itẽ quecũqꝫ ſũt coequeua in aliquo ſunt coequeua qđ eſt vt mẽſura: ergo ſi iſta ꝗ̃tuor ſunt coequeua erũt coequeua in quīto: ⁊ illud quīntuz aut eſt coequeuũ: aut nõ ꝯſtat ꝙ ſic: qꝛ aliter nõ eẽnt coequeua in ipſo: ergo erũt coequeua iteꝝ in 6° ⁊ ſic in iſinitũ. Sed dicit phs ꝙ nõ cõtingit intelligẽtez iſinita trãſire: ergo falſuz eſt ꝙ tps ſit coequeuũ alicui. ¶ Solutio. dicimꝰ ꝙ tẽpus multiplr accipit. qñqꝫ eni accipit tps gñaliter pro menſura cuiuſcũqꝫ mutatiõis vel fieri: ſiue ſimplicia ſint illa: ſiue cõpoſita. ⁊ ſm hoc dicimus ꝙ angeli mouent in tpe ⁊ intelligũt in tpe ſm diſcurſuz angelice intelligẽtie ſuper res intelligibiles in cognitiõe veſpertina. qꝛ ſm matutinã cognitionẽ attingũt eternitatẽ vt ſupra habitũ eſt. Hoc mõ ẽt dicimus ꝙ fieri creatiõis qđ nihil aliud eſt ꝗ̃ creaturã nũc eẽ ⁊ ante nihil fuiſſe eſt in tpe: ⁊ ſic itelligit hoc qđ dicit Augꝰ. ꝙ eſt dñs aꝰᵣ ex tpe ꝙ nõ ipſius temporis. qꝛ iceptio rei que ibi dr fieri per itellectũ eſt ante pfectionẽ eiuſdẽ rei. Et per hoc etiã patet ſolo obiectiõis pcedẽtis illã auctoritatẽ que idem cõcludit cũ auctoritate. Lꝫ aũt tẽpus ſic dictũ ſit ante perfectionẽ rei ſm itellectuz: tñ ſm ſui ſubam eſt cũ re ipſa: ⁊ hoc ideo qꝛ fieri illud ſm ſubam nihil aliud eſt ꝗ̃ creaturã pⁱmo incepiſſe ⁊ añ nõ fuiſſe vt habet in qõne de creatiõe. Per hoc patet qualr tempus ſm ſui ſubaz eſt vnũ de coequeuis: cũ tñ ſm rõnẽ habeat ordinem prioritatis ad alia. ¶ Aliter accipit tẽpus p menſura mutatiõis que eſt ſuper mãm ſiue ſit ſubiecto ſiue nõ ſubiecto: ⁊ ſm hoc dicit Augꝰ. ꝙ iformitas pⁱma nõ eſt in tpe: qꝛ in iformitate pⁱma nõ eſt aliqua mutatio: ⁊ tñ eſt in tpe qđ pⁱmo mõ dcm̃ eſt tempus. ¶ Ex hoc ẽt patet ſolo ad hoc qđ dicit Augꝰ. ꝙ celũ ⁊ terra ſunt añ oẽm diẽ: qꝛ accipit ibi dies ꝓut conſtituit ex horis menſurãtibꝰ mutationẽ quãcũqꝫ: qꝛ nec celũ empyreũ mutationi ſubm eſt nec etiã pⁱma mã ſm ꝙ ſic accipit. ¶ Et qđ obijcit de die nãli dicimꝰ ꝙ dies nãlis duobꝰ modis diffinit in cõparatiõe ad ſuas ptes que ſunt tñ ptes vt mã. ſic dies nãlis eſt qui cõſtituit ex. 24. horis: diffinit ẽt in cõparatiõe ad partes vt ad cãm efficiẽtẽ ſic. Dies nãlis eſt qui conſtituit ex die artificiali ⁊ nocte ⁊ ſm pⁱmã diffõnẽ ⁊ ſcđo mõ cõſideratũ. tps nihil eſt ante oẽm diẽ. Sꝫ ſm ſcđam diffõnẽ et pⁱmo mõ cõſideratũ tps aliqd eſt ante oẽz diẽ. ¶ Aliter ẽt dr tps mẽſura motus pⁱmi mobilis ⁊ per ꝯñs alioꝝ motuuz qui cauſant ab illo: ⁊ ſic multa ſunt creata añ tps. Et ſic patet ſolo pⁱme obiectiõis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ coequeuũ exponendũ eſt negatiue ſicut oia pⁱma. Vñ cũ dr ꝙ ꝗ̃tuor ſũt coequeua: ſenſus eſt ꝙ iſta ꝗ̃tuor ſm ſuũ eẽ ⁊ ſubam nõ ſe pcedunt inuicẽ. Et ita patet ꝙ non itur in infinitum.

¶ Quare tempus magis dicatur cauſa corruptionis ꝗ̃ generationis. Articulus 16°.

Eptimo querit quare tẽpus magis dicat cã corruptiõis ꝗ̃ gñatiõis. Videt eni ꝙ non: qꝛ ois motꝰ eſt in tpe. ergo ſicut eſt cã corruptionis eſt ⁊ cauſa alteratiõis ⁊ gñatiõis ⁊c̃. ¶ Preterea videt ꝙ nullius hoꝝ ſit cauſa. gñatio eiſz ⁊ corruptio ⁊ alij motus cauſant a pⁱncipijs extrinſecis vel extrinſecis agẽtibꝰ ⁊ patiẽtibꝰ ⁊ ſufficiẽter ab illis. ergo tps nõ eſt vna cauſaꝝ corruptionis. ¶ Preterea ſi eẽt cauſa deberet determiari inter alias cauſas corruptionis ⁊ gñationis in libro de gñatiõe ⁊ corruptiõe. ¶ Itẽ paſſio nõ eſt cauſa ſubiecti ſed potiꝰ ecõuerſo. ergo tẽpus cum ſit paſſio motꝰ vel mutatiõis nõ eſt cauſa alicuiꝰ mutatiõis per ſe ⁊ gñationis per accñs. Si eniz per ſe cã eſt corruptionis tũc maxie deberet eã cauſare in ſubto ſibi ꝓprio: ⁊ ita celum eẽt corruptibile. ¶ Preterea querit ꝗ̃re reprehendunt illi qui dicũt ipſuz ſapiẽtiſſimũ. cũ Job dicat ꝙ in antiqs eſt ſapiẽtia ⁊ multo tpe prudẽtia. ⁊ Ariſtoteles dicit in 3° topicꝫ. ꝙ vnũqđqꝫ in quo tpe magis valet iþm magis eſt eligẽdũ vt tẽperãtia in iuuẽtute. prudentia in ſenectute: ⁊ nemo eligit iuuenes duces: eo ꝙ nõ ꝯſtat eos eẽ ſapiẽtes: ⁊ ita videt tps eſſe ſapiẽtiſſimũ. Si forte ſiat vis in eo ꝙ tps nõ eſt particeps diſcipline per hoc ẽt nõ erit inſipiẽtiſſimũ. ¶ Preterea dicit Joſue phs. ꝙ deꝰ ideo antiquis vitã lõgã icluſit qꝛ ſtuduerũt in rebꝰ laudabilibꝰ in aſtris. ſ. quoꝝ experimentũ certũ nõ accipit niſi in tpe lõgo: ⁊ ita videt ꝙ tps ſit cã experimẽti certi qđ eſt pⁿᵐ ſcie vt dicit Ariſtoteles in libꝰ poſterioꝝ. Idez videt dicẽ Hippocrates in pⁿᵒ aſoꝛ. Uita breuis ars lõga experimẽtũ fallax iudiciũ difficile. ¶ Solo. dicimus cũ Apſo ad hebreos. qđ antiquat ⁊ ſeneſcit ꝓpe interitũ eſt. Vñ tps eſt cauſa corruptionis magꝭ ꝗ̃ gñationis in corruptibili qđ aptũ natũ eſt accipere corruptionẽ in tpe. et hoc eſt qđ dicit phs ꝙ iþm eſt cã corruptiõis magis ꝗ̃ gñationis ꝓpter mutationẽ quã mẽſurat que facit diſtare a pⁱncipio. Si aũt aliqd gñat in tpe ſiue ſimplr ſiue ſm qd ⁊ ſimpliciter vt ſuba ſm quid ſm ꝙ de nõ ſciẽte ſit ſciẽs: ⁊ hoc ſit mouẽte aliquo extrinſeco ⁊ nõ tñ itriſeco. ⁊ ideo in vno eſt tps cã corruptiõis ⁊ gñationis. Siłr ſi ex corruptiõe vniꝰ generat alteꝝ hoc eſt iteꝝ per accñs reſpectu tpis. Et ideo nõ cãdũ ꝙ illđ tps qđ eſt cauſa corruptiõis hoc eſt eẽ in tpe: ⁊ iđ phs hoc ẽt dicit ibi. Vbi determiat qđ ſit eẽ in tpe: qꝛ in illis que ſunt in tpe ſm nãm ſuã eſt ꝯrietas: ⁊ ideo per actionẽ caloris ꝯſumptio ſit nãlis humidi: cuiꝰ cõſumptio iducit diſſolõnẽ ⁊ cauſat diſtãtiã ab habitudie pⁱncipioꝝ cõtinẽtiũ iþm in eẽ pⁱmitus. Et iđ dicit Seneca ꝙ hõ incipit mori ex quo naſcit. Dicit eni Auicẽna ꝙ nõ ſit reſtauratio ſubalis humidi per humidũ nutrimẽtale: ſed ipedit calor ne ſubito cõſumat iþm. ⁊ dat exẽplũ de duplici humido qđ eſt in lãpade. vnũ qđ eſt ibibitũ in lichnio. alterum qđ eſt circũfuſum. Vbi calor ignis de neceſſitate aliqd cõſumit de humido ibibito: ſed tñ ne ſubito conſumat ipedit a circũfuſo: ⁊ ideo etiã mors nãlis dr illa que iducit ex tpe lõgo. Eodẽ mõ dicimus ꝙ tps eſt cã obliuionis ⁊ inſipiẽtie: qꝛ pp cõſumptionẽ humidi in cerebro: ⁊ pp teporẽ calidi qđ neceſſe eſt tepeſcere cõſumpta ſua mã in qua eſt efficiunt ſenes imemorabiles. ¶ Ex his pꝫ qđo tps dicat cauſa corruptionis per ſe: qꝛ. ſ. in ipſo in quo eſt inducit corruptionẽ hoc mõ. quo eſſe in tpe iducit corruptionẽ: gñationis aũt per accñs qꝛ nõ in ipſo in quo eſt: ſed per aliud mouẽs vt experimentũ vel aliqđ tale

Tps multiplr ſumitur.

2° poſteriorum in fine.

qđ tale

qđ tale idnciſ gñatio. ¶ Ex his pꝫ ſolutio ad oĩa pter id qđ obijciſ de celo. ⁊ ad hoc dõm ꝙ celũ ſm ſuã nãm nõ eſt in tẽ poꝛe ſed ſm motũ ſuũ: ⁊ iteꝝ ſm motũ ſuũ non eſt in tpe ita ꝙ menſuref a q̃dã pte tpis: ſed qa cõmetiſ ſe toti tẽpori: ſꝫ tps nõ eſt cauſa coꝛruptionis niſi in his que metiſ ſm ptes ſui. in his enim ſunt diſtãtia a pncipio ⁊ in alijs non.

¶ Quomodo tempus exiuerit in eſſe. Articulus 17°.

Tertio queriſ quomõ tps exiuerit in eſſe. aut eni tps incepit in tpe. aut in inſtanti tpis. aut in eternitate. aut in nũc eternitatis. Si in tẽpoꝛe ſequiſ duplex incõueniẽs. Unũ eſt ꝙ tps ſit in tẽpoꝛe ⁊ ſic menſurare eſt mẽſura ⁊ tps tẽpoꝛis: ⁊ hoc deduciſ in infinitũ. Aliud incõueniens eſt ꝙ incipere eſt initio ſui eẽ qđ eſt cõtra nãm cõtinui: qa nullum cõtinuũ hꝫ eſſe in termino ſuo ſine pncipio vel fine vt pbaſ in 6° phyſico. Si aũt incepit in inſtanti tpis ſequuntur tria icõueniẽtia. quoꝝ vnũ eſt ꝙ tps ſit in inſtãti tpis qđ eſt initium ſui. Aliud eſt ꝙ inſtãs idiuiſibile ſit in inſtãti idiuiſibili: ⁊ ex iſto vlterius ſequunſ duo icõuenientia. quoꝝ vnũ eſt ꝙ idiuiſibile menſuret ⁊ idiuiſibile mẽſuref. quoꝝ vtrũ ꝙ eſt ipoſſibile. Aliud eſt ꝙ hoc ēt deduciſ in infinitũ. 3ᵐ incõueniens ꝙ tẽpus ſic icipit qſi nõ eſt tps. Et tunc queritur vlterius de inceptiõe tẽpoꝛis ſicut prius ⁊ redibũt pdicta icõuenientia. ¶ Si aũt incepit in eternitate ergo fuit in eternitate: qđ iteꝝ eſt incõueniens. in oĩ eni re mẽſurata mẽſura ꝓpoꝛtionaſ mẽſurato. Lagena eni menſurat vinũ: ⁊ modiũ grana: ⁊ vlna pãnũ: ⁊ marca auꝝ: eternitas aũt non ꝓpoꝛtionaſ tpi: qa ipſa eſt tota ſimul ⁊ ſine termino. tps aũt ſucceſſiuũ ⁊ cũ termino eadẽ obiectio eſt ſi dicaſ ꝙ in nunc eternitatis incepit. Si foꝛte dicatur ꝙ incepit in euo: ꝓpter hoc quod dicit Boetius. Qui tempus ab euo: ire iubes. ¶ Cõtra eſt qđ ſupponiſ ibi ⁊ ſupra ꝓbatũ eſt. ꝙ euũ incepit cũ tpe. Si foꝛte aliqs velit dicere ꝙ tps incepit in initio ſui: ⁊ tũc nõ fuit tpn: qa ſucceſſiuũ non eſt in ſui initio: queratur de ipſo initio in quo ceperit ⁊ redibũt eadem inconuenientia. ¶ Solutio. dicimus ꝙ tps incepit in ſui initio ⁊ tũc nõ fuit ſm eſſe ſed ſm ſubam: ſꝫ eni ſucceſſiuũ ſm eẽ non ſit in ſui inicio: tñ hoc ſucceſſiuũ qđ eſt tps ſm ſubſtãtiã eſt in ſui initio vt patet ex ſupra determinatis vbi queſitũ fuit de nunc tpis. Intelligendũ tñ eſt ꝙ cum diciſ tps incepit in ſui initio ꝓpoſitio dꝫ notare duplicẽ habitudinẽ. ſ. termini ad terminatũ: ⁊ ſic eſt vera. vel habitudinẽ menſurati ad menſurans vel ꝯtinens ad ꝯtentũ ⁊ ſic falſa eſt. ¶ Ad id aũt qđ obijciſ ꝙ tria ſequunſ icõuenientia. dicimus ꝙ nõ eſt veꝝ: qa nõ eſt incõueniens ꝙ tps ſit in ſui initio ſm ſubſtãtiam nõ quãtũ ad eſſe. Siliṫ per diſtĩõnez ꝓpõnis patet ꝙ nõ ſequitur ꝙ idiuiſibile mẽſuret diuiſibile: qa non accipiſ ꝓpoſitio in habitudine hac. ¶ Ad id qđ obijciſ de Boetio dõm eſt euum poniſ ibi pro eternitate ⁊ ipꝛopꝛie: ⁊ ꝓpoſitio ibi põt notare triplicẽ habitudinem ⁊ in quolibet ſenſu locutio eſt vera. ſ. habitudinem cauſe ad cauſatũ: exẽplaris ad exemplum: vel habitudinem oꝛdinis vnius ad alterum.

¶ Quid ſit eſſe in tempoꝛe. Articulus 18°.

Noſo queritur quid ſit eſſe in tpe. Et dicit phs ꝙ eſſe in tpe eſt aut tpe: aut parte tpis numerari. Sed tũc queriſ de his que nõ habẽt numeꝝ ſm prius ⁊ poſterius vt quieta oĩno. ſ. eſſentia cuiuſlibet rei nãlis vt hõ aſinus ⁊c̃. q̃liter illa ſint in tpe. dicimus eni hõ eſt: ⁊ hõ fuit: ⁊ hõ erit: ſignificãtes ꝙ talia ſint in tpe. ¶ Si foꝛte dicaſ ꝙ eſſentia reꝝ eſt in adequatiõe humoꝝ: humores aũt in calidis frigidis humidis ⁊ ſiccis: ⁊ ibi ꝓpter ꝯtinuã actionez ⁊ paſſionẽ eſt prius ⁊ poſterius in deperditiõe ⁊ reſtauratione ſm ꝙ etiã dicit phs. ꝙ nõ eſt eadem ſanitas in mane ⁊ in veſpere: ita nõ poſſemus dicere ꝙ eſſet idem hõ in mane ⁊ in veſpere. Hꝫ ro aũt actu q̃ eſſet habitu eadẽ ſanitas niſi interueniret infirmitas. Si foꝛte diceref ꝙ ſicut albedo vel ſanitas non ceperit in toto: ſed tamen non eſt tota ſimul: et ideo ibi eſt eſſe in preterito ⁊ in futuro. Similiter eſt in homine ꝓpter hoc ꝙ nõ eſt totũ ſimul in pterito ⁊ in futuro.

¶ Contra. foꝛme ſubſtãtiales ſunt foꝛme oĩno ſimplices. foꝛme aũt ſimplices aut oĩno ſunt ſimul: aut nõ ſunt. ita cũ hõ ſit ſimplex foꝛma ideo nõ põt aliqd hic humanitatẽ: vel habebit eaꝫ totã ſimul: ⁊ ita tũc illius foꝛme nõ erit verũ dicere hõ fuit: ⁊ hõ erit. ⁊ ita videſ ꝙ talia nõ ſint in tempoꝛe. ¶ Preterea queriſ de celo quõ dicaſ celũ eſt: celũ fuit: celũ erit. ⁊ ſic de oĩb' gñaliter vnũ argumentũ ſimplex ſm ꝙ ſimplex non hꝫ mẽſurã ſm prius ⁊ poſteri'. ſꝫ talia coꝛpoꝛa que ſunt imoꝛtalia ſm Boetiũ ſunt ſimplicia. ergo ſm hũc modũ nõ habebũt mẽſurã. ſed tps eſt mẽſura ſm hũc modũ: ergo talia nõ ſunt in tpe. ¶ Preterea queriſ de dicto quoꝛũdaz qui dicũt de qeſcẽtib' q̃re nãli vt oĩa mobilia que actu nõ mouenſ ſm ꝙ poſſibilia ſunt ad motũ ꝙ quies eoꝝ non eſt tota ſimul. videſ eni hoc eẽ falſuꝫ: qa q̃cqd hꝫ prius ⁊ poſterius hoc pmo ⁊ per ſe eſt in tpe: ſꝫ nulla q̃es pmo ⁊ per ſe eſt in tpe ſed per poſteri' vt dicit phs. ergo nulla q̃es hꝫ pri' et poſterius. ¶ Solõ. dicimus ꝙ q̃tuoꝛ modis aliqd ꝓpꝛie eſt in tpe. primo aliqd eſt in tpe vt in ſubto: ⁊ ſic paſſiões tẽpoꝛis ſũt in tpe ſicut lõgũ ⁊ breue: multũ ⁊ paucũ. 2° aliqd eſt in tpe ſicut id qđ eſt ſubſtãtia tpis: ⁊ ſic nũc eſt in tpe qđ eſt ſubſtãtia ipſi'. 3° mõ aliqd eſt in tpe ſicut terminus in terminato: ⁊ ſic nũc ſignatũ eſt in tpe. 4° mõ aliqd eſt in tẽpoꝛe ſimplr ſicut in numero: ⁊ hoc eſt tpe toto: vel parte tpis mẽſurari: ⁊ hoc cõtingit duob' modis. ſ. abſolute vel ſm cõparationẽ. Abſolute adhuc duob' modis. ſ. per prius ⁊ poſterius. Per prius eſt in tpe mot' ⁊ mobile ſm ꝙ eſt in motu. Per poſteri' quies ⁊ q̃eſcẽs ſm ꝙ referſ ad motuꝫ. Et per prius eẽ in tpe diciſ adhuc duob' modis. ſ. toto tpe menſurari: ⁊ parte tpis mẽſurari toto tpe: ſicut motus celi. ⁊ pte tẽpoꝛis ſicut alij mot'. Per cõparationẽ eſſe in tẽpoꝛe dꝫ tribus modis. aut eni id qđ cõparaſ eſt imobile ſm eẽ ⁊ poſſe ⁊ agere: ſed cõparaſ ad rem mutabilẽ ⁊ mobilẽ ſm durationẽ excellenteꝫ in ante ⁊ poſt ⁊ cõmutationẽ. ⁊ ſic diciſ de' eſt. deus fuit. deus erit. ſenſus eni eſt vt dicit Hieronym'. de' fuit. i. nũq̃ defuit. deus erit. i. nunq̃ deerit. de' eſt. i. ſemper eſt. Aut id qđ cõparaſ ſm eſſe eſt imobile ſꝫ ſm poſſe qđ eſt cõiunctũ motui eſt mobile: qa mobile eſt ſm viciſſitudinẽ: ⁊ ſic angelus diciſ eſſe in tpe ſm q̃ndã dñas tẽpoꝛis, qa potẽtia angeli viciſſitudinaſ per actum itelligẽdo diuerſa ⁊ volendo. ⁊ ſm hoc dicit Aug' ꝙ deus creaturã ſpũalẽ mouet per tps. creaturã vo coꝛpoꝛalem per tps ⁊ locũ. aut ꝙ eẽ qđ rei eſt totũ ſimul ſe hꝫ potentiã ad motũ ꝯtinuũ: ⁊ hoc ꝯtingit duob' modis ſm duplicẽ modũ potentie. eſt eni potẽtia ad vbi tñ: ⁊ potentia ad vbi ⁊ foꝛmã. ⁊ pmo mõ celum eſt in tẽpoꝛe. 2° mõ generabilia ⁊ coꝛruptibilia. Et per hoc pꝫ ſolutio ad oĩa pter hoc qđ obijciſ de quiete. hñ eni cõcedim' ꝙ eſſentie reꝝ nõ ſunt in tpe abſolute: ſed per comparationem ad potentiã relatã ad motũ. ¶ Ad hoc aũt qđ obijciſ de quiete dõm eſt ꝙ diciſ ꝙ q̃es non ſit tota ſimul intelligiſ ꝙ eſt ꝓpinquioꝛ ⁊ remotioꝛ a motu ⁊ hoc ſimplr nõ ponit prius ⁊ poſterius ſed per comparationem ad motuꝫ. ⁊ ideo dicit philoſophus ꝙ per poſterius quies eſt in tempoꝛe.

¶ Utrum ſit vnum tempus vel plura. Articulus 19°.

Decimo queriſ Utrũ ſit vnum tps vel plura. Et videſ ꝙ plura: qa multiplicato ſubiecto ſm numeꝝ multiplicaſ paſſio. ſed ſubiectum tẽpoꝛis multiplicaſ ſm ſpẽm ⁊ numeꝝ: ꝗ tempus multiplicabiſ ſm ſpem ⁊ numeruꝫ. Probatio medie eſt qa plures motus ſũt ſm ſpecieꝫ ⁊ numeꝝ. ¶ Itẽ multiplicata cauſa multiplicaſ effect'. ſed motus eſt cauſa tpis. ergo multiplicato motu multiplicabitur ⁊ tps: ſed multiplicaſ motus. ergo ⁊c̃. ¶ Preterea dicit phs in 5° phyſico. ꝙ ad motũ vnuꝫ exigiſ mouẽs vnũ: ⁊ mobile vnũ: ⁊ tps vnum. ⁊ per hoc innuit ꝙ nõ oĩs mot' eſt in vno tpe ⁊ ita ſunt plura tẽpoꝛa. ¶ Item tps eſt accñs ergo eſt in aliquo ſicut in ſubiecto nõ niſi in eo qđ denoiaſ ab ipſo. ſed tempoꝛale denominatur ab ipſo ergo eſt in tempoꝛali. ſed multiplicato ſubiecto multiplicabitur ⁊ accidens: ergo cum multa ſint tempoꝛalia multa etiã erũt tẽpoꝛa.

¶ Cõtra. dicit Anſelm' ꝙ ſicut tps claudit oẽm locũ: ⁊ q̃cqd in loco eſt eſt in vno pñti: ⁊ per eandẽ rõnẽ nõ niſi vnũ futurum ⁊ vnũ preteritum. Preterea dicit Aug' ⁊ Ariſtoteles expꝛeſſe. ¶ Solõ. dicimus ꝙ plura ſunt tẽpoꝛa. eſt eni quedam mutatio que nõ põt reduci ad motũ celi tanq̃ ad cãꝫ ſicut eſt mutatio potentie intellectiue ⁊ voluntatis ⁊ illa habet ſuum tps: ſicut ſupra dcm̃ eſt. alia aũt oĩa que ſunt ſub motu celi hñt tps vnum. oĩs enĩ motus menſuraſ per motum celi tanq̃ per ſimpliciſſimuꝫ ſui generis. Et ſimilr mẽ

Tex.cõ.59.

4 phy.t.c.15.

Aliqd ē i tpe q̃tuoꝛ modis.

Eſſentie reꝝ nõ ſũt i tpe abſolute ſꝫ p cõparatione ad potẽtiã relatã ad motum.

T.c.34.⁊ cõ.8

ſurat per numeꝝ motus celi tamē per extrinſecus adiacēs qđ nō eſt in eodē genere. q2 eſſe in tpe eſt eſſe in numero ſicut dicit phs: ⁊ in eodē numero numerātē pñt eſſe multa numerata. plures eni res pñt referri ad vnū numeꝝ. ℭ Dicimus ꝫ ad pᵐ ꝙ tps nō eſt paſſio niſi mot⁹ celi per ſe ⁊ aliorꝫ per relationē ad motū celi tanq̄ ad ſimpliciſſimū qđ eſt cauſa aliorꝫ motuū. Per hoc pꝫ ſolo ad ſequēs: q2 tps cauſat a ſimpliciſſimo motu quē pᵒ mēſurat ⁊ alios menſurat per relationē ad motū illū. ℭ Ad aliud dicimus ꝙ phs intelligit illđ de tpe ſignato īter duo nūc: ⁊ nō de tempore ſimplr. ℭ Per predicta patet ſolutio ad vltimum ꝙ tēpus eſt accidens motus celi: ⁊ itē in aliis nō eſt ſicut accidēs in ſubiecto ſed ſicut numerus in numerato.

ℭ De quando temporis.

VNdecimo querit de quādo tēporis. Et queritꝰ pmo qđ ſit quādo temporis. 2ᵒ vtrū ipſum aliqđ menſuret. 3ᵒ vtrum ſit vnum vel plura. 4ᵒ vtrum quādo habeat cōtrarium. 5ᵒ vtrū a duobus temporibus poſſit cauſari quando vnum vel plura.

ℭ Quid ſit quando temporis. Articulus 20ᵘˢ.

AD primū ꝓceditur ſic. In ſex pncipiis dicitur qñ eſt qđ ex adiacētia tpis relinquit. ſed tempus non adiacet vt paſſio niſi motui celi. ergo qñ nō eſt niſi in celo. ℭ Preterea cū dī qñ eſt: qđ cū adhuc remanet infinita nā que diffinit male diffinit hoc mō. ℭ Preterea tps adiacet motui ⁊ mobili ⁊ nō determinatur in illa diffōne. Vtrū relinquit in motu vel in mobili: ⁊ ita diffinitio nō diffinit. ℭ Preterea gñaliſſimū nō hꝫ diffōnem: ⁊ ita videt ꝙ cū qñ ſit generaliſſimū ꝙ nō debeat diffiniri. ꝙ aūt gñaliſſimum nō hꝫ diffōnem patet ex hoc ꝙ nihil diffinit niſi per ea que ſunt in eodē genere: ſicut ſimpliciora q̄ ipſū. ſed gñaliſſimo nihil eſt ſimplicius in eodē genere. ergo non diffinitur quādo. ℭ Dicimus cū phō in ſex pncipiis. ꝙ quādo differt ab vbi in hoc ꝙ vbi ⁊ locus non ſunt in eodem: q2 locus in circūplectente vbi vō in circūſcripto. quādo autem eſt in eodē in quo eſt tps nō vt in ſubiecto ſed ſicut in numerato. Vñ cum tempus ſit in multis ſicut in numeratis quando eſt in multis ⁊ nō in celo ſolo. Et per hoc pꝫ ſolutio ad primū. qñ eni tpis in oib⁹ eſt in qb⁹ eſt diſtare per motū. ℭ Ad aliđ dicēdū ꝙ per hoc qđ dicitur per hꝫ qđ non diffinit ſed per ipſum determinatū ad ſe. cōſequentia poteſt diffiniri. ℭ Ad aliđ dicēdū ꝙ ex paſſione intelligitur ſubiectū. Vnde cū tēpus ſit paſſio motus id qđ relinquit ex tpe intelligit nō relinqui niſi circa motū ⁊ per ꝯñs circa alia. ℭ Ad aliud dōm ꝙ eſt diffinitio dicēs qđ eſt. ⁊ eſt diffinitio dicēs ꝑp qđ vt hꝫ in 2ᵒ poſterioꝝ. ⁊ gñaliſſimū nō hꝫ diffōnē dicētē qđ per genus ⁊ differentiam: ſed habet diffinitionem dicentē ꝓpter quid per cauſā. iſta autem diffinitio dicit propter quid per cauſam. Quādo eſt quod ex adiacente temporis relinquitur.

ℭ Vtrum quando aliquid menſuret. Articulus 21ᵘˢ.

AD ſcđm proceditur ſic. Dicit auctor ſex pncipiorum. ꝙ quādo tempus nō eſt q2 tēpus mēſurat: ſed quādo nihil menſurat. Item ſi dicamus Ceſarē fuiſſe ⁊ Antichriſtū fore ex hoc non determinatur numerus circa vitam Ceſaris vel vitā Antichri: ſꝫ tps nō mēſurat niſi ſignificū nūerus ē. ℭ Ergo qñ nō ſit nūer⁹: qñ nihil mēſurabit. ℭ Cōtra. dicimus Ceſarē fuiſſe per plures annos vel tres ⁊ Antichriſtum foꝛe: ⁊ ita videtur ꝙ determinemus quedam numeꝝ circa vitam Ceſaris: ⁊ ita videt quādo aliqđ menſurare. Preterea tēpus non menſurat aliquid niſi per id qđ relinquit circa menſuratū aliqđ. ſed id qđ relinquit eſt quādo: ergo mēſurat per quādo: ⁊ ita quādo multo amplius menſurat. ℭ Solutio. dicimus ꝙ quando tēporis nihil menſurat. duo eni ſunt in tempore. ſ. eē temporis: ⁊ ſubſtātia ipſius ⁊ quādo tpis magis reſpicit ſubſtātiam in ſe q̄ eſſe. Dico aūt ſubſtātiā non in ſe ſed in ſignificantia ad aliquam differentiā tpis. ſ. preſens pteritum ⁊ futurū: vt magis patebit infra. Vnde cū ſubſtātia tpis non menſuret q2 ipſa eſt indiuiſibilis etiā quādo nihil menſurabit. Et per hoc patet ſolutio ad pmū qđ cōtra hoc eſt. ℭ Ad aliud dicendū ꝙ tempus menſurat per comparationē ad ſuas partes que ſunt prius ⁊ poſterius vt habitum eſt ſupra in qōne de diffinitione tpis ⁊ nō per id qđ relinquitur circa temporalem rem: ⁊ ꝓpter hoc illa obiectio ſupponit falſum.

ℭ Vtrum ſit vnum quando vel plura. Articulus 22ᵘˢ.

AD tertiū ꝓcedit ſic. Ex vnica cā relīquit vnicus effect⁹. ſꝫ vnū ē tps qđ eſt cā qñ: ergo vnū eſt qñ. Preterea duo ſunt in tpe: ptes ⁊ ſubſtātia tpis vt dictū eſt in pcedētib⁹: ꝙ magis recipit nunc qđ eſt ſubſtantia tēporis q̄ partes temporis: eo ꝙ ipſum nihil menſurat. Et nūc tēporis eſt in omni tpe vnū. ꝫ qñ eſt in omni tpe vnum.

ℭ Cōtra. dī in ſex pncipiis ꝙ qñ aliđ eſt ex eo qđ abiit. ⁊ aliđ qđ in pñti ē ⁊ qđ in futuꝝ expectat: ꝫ ſūt plura qñ ⁊ nō vnū. Qđ ꝯcedim⁹ dicētes ꝙ qñ cātur a tpe ſm dñas ipſi⁹: ⁊ ideo qñ aliđ eſt pteritū: aliđ futuꝝ: aliđ pñs. ⁊ qñ pteritū ſequit ſuū tps. ⁊ qñ futuꝝ pcedit ſuū tps. ⁊ qñ pñs cum ſuo tpe eſt. ℭ Et ex hoc ipſo pꝫ ꝙ qñ mag̃ cātur a ſuba tpis ſm ꝙ accipit in ipſi⁹ tpis partib⁹ q̄ ab ipſo tpe: tps eni pteritū in extremitate ſua qua ꝯtinuat ad pñs nunc non pteriit: vt dī in ſex pncipiis. Et q2 qñ pteritū ſequit tps. patet ꝙ cātur ab iſta extremitate. ⁊ ſlr futuꝝ in extremitate ſue futuritionis nō eſt futuꝝ ⁊ ex illa parte cauſatur qñ futuꝝ: ⁊ iđ pcedit ſuū tps. quādo aūt preſens eſt cū ſuo tpe: q2 nihil de pñti eſt accipere niſi nunc. ℭ Dicat ꝫ ad pmum ꝙ nunc in tpe eſt duplex. ſ. ſignatum ⁊ nō ſignatū. tps aūt vt cōſiderat in cōparatione ad primū nunc hꝫ diuiſionem ⁊ interruptionem: ⁊ ſic ab ipſo in cōparatiōe vni⁹ nunc ad aliud nunc nō eſt vnū in ſubſtātia qñ. ſed tps vt ꝯſideratur in cōparatione ad 2ᵐ nunc non habet diuiſionem ⁊ interruptionem: ⁊ ſic ab ipſo eſt vnum nunc in ſuba qđ cauſat vnum quādo: ſed ſm differentias tpis. Et per hoc patet ſolutio ad aliud. Nūc in tpe eſt duplex.

ℭ Vtrum quando habeat contrarium. Articulus 23ᵘˢ.

AD quartū ꝓcedit ſic. Preteritio ⁊ futuritio ſm ꝙ hmōi hñt oppōnem. ꝫ ea que ſunt oppoſitionē hñt gra ipſoꝝ. ſed qñ pteritū ⁊ futurū ſunt illa circa que ſunt. ꝫ habebūt oppōnem. Preterea ꝯria ſūt que nata ſūt fieri circa idē ⁊ mutuo ſe expellunt ab ipſo. ſed pteritio ⁊ futuritio ſicut ſunt circa eādem ſubām: q2 circa nunc temporis vel qñ: ⁊ nō ſunt ſimul circa illa acta ergo ſunt cōtraria. ℭ Cōtra. in ſex pncipiis ſcribit ſic qñ nihil eſt ꝯriū. qñ eniꝫ qđ eſt ex pñti nō eſt idē qđ ex pterito ⁊ futuro. impoſſibile eſt aūt duas de vno ⁊ eodē idiuiduo pdicari cōtrarietates. ℭ Amplius aūt ꝯria nunq̄ ſimul in eodē erūt. qñ aūt qđ pñs ⁊ pteritū ⁊ futuꝝ eſt ſimul in eodē erūt idē nāq3 qđ fuiſſe veꝝ eſt ⁊ permāſuꝝ ſupple veꝝ eſt. contrarioꝝ vō rōnis eſt nunq̄ in eodē ſimul exiſtere: neq3 de idiuiduo eodē dici in eodem tpe: quare cōtrarietas in eo ꝙ qñ eſt anihilat: ⁊ ſic patet per duas rōnes auctoris ſex principioꝝ ꝙ qñ nō hꝫ contrarium. ℭ Qđ cōcedimus dicentes ad primū ꝙ preteritio ⁊ futuritio dicunt rationem circa eſſe tēporis ſm comparationem ad fieri qđ eſt in motu cuius eſt mēſura tēpus: ⁊ non dicūt cōtrarias formas que diuerſificēt ſbam ipſius: ⁊ ita nō diuerſificabūt ipm qñ in ſuba ſed tm eſſe. ℭ Ad aliđ dicēdum ꝙ preteritio ⁊ futuritio nō ponūtur circa ſubſtātiā ſed circa eſſe vt dictum eſt. q2 ſi ponerentur circa ſubſtātiā: tunc nō eſſet eadem ſubſtantia temporis: ⁊ ideo nulla eſt cōtrarietas circa ſubſtantiam temporis vel quando.

ℭ Vtrum a duobus temporibus poſſit cauſari vnū quando vel plura. Articulus 24ᵘˢ.

AD quintū ꝓcedit ſic. In quibuſdā locutionibus ſignātur duo tēpora circa temporales. Vt cum dicit homo eſt futurus ⁊ homo eſt preteritus. ſignat eni vnū tps per hoc vbū eſt. ⁊ aliđ per pteritū ⁊ futuꝝ ⁊ eſt vnū qñ. ꝫ videt ꝙ vnū qñ relinquitur ex duobus temporibus.

ℭ Cōtra dī in ſex pncipiis ⁊ iā habitū. ꝙ qñ aliud eſt ex pterito. ſ. ⁊ aliud ex pñti. ⁊ aliud eſt ex futuro. ꝫ ex plurib⁹ tpib⁹ nō relinquit vnū quādo. ℭ Solō. dicimus ꝙ vnū quādo relinquit ex duob⁹ tēporibus. duo eni tēpora nō eodē ſignent circa cōpōnem vnā: ſed vnū ſicut mēſura ⁊ alterum ſicut terminus ad quem terminat illa mēſura. Vnde cū dicit Ceſar eſt pterit⁹ eſt dicit id reſpectu cuius dicitur menſura cōpoſitionis ⁊ pteritus dicit cōpōnis mēſurā vel rei tpalis.

ℭ De eternitate

¶ De eternitate euo ⁊ tempoꝛe in communi.

Oſtq̄ȝ expeditū eſt de his tribus .ſ. de eternitate euo ⁊ tp̄e: ſigillatim per oꝛdinē agendū eſt de ipſis ſimul ſumptis. Et p̄mo querēdū eſt vtrū idē ſit qn̄: ⁊ idē nūc hoꝛ triū. Scd̄o in quo ɔueniūt ⁊ in quo differūt: ⁊ q̄re ſunt tm̄ tria. ⁊ penes qd accipit̄ coꝛ numer⁹. Tertio q̄liter vba q̄ ɔſignāt d̄ifes tp̄ales dicant̄ de his trib⁹: ⁊ ſm̄ quē modū vnū vbū magis ꝓp̄ie dicat̄ de aliquo iſtoꝛ q̄ȝ aliud. Quarto de ſignificationib⁹ quoꝛūdā nominū que iſta exprimūt alijs vocabulis: vt eſt perpetuū ſempiternū ſeculū ⁊ huiuſmodi.

¶ Utrum idem quando ⁊ idem nunc ſit hoꝛū triū .ſ. eternitatis eui ⁊ tempoꝛis. Articulus 25⁹.

In ſex princi-pijs.

Ad p̄mū p̄cedit̄ ſic. Ad diuerſitatē cāe ſequit̄ diuerſitas effectus. ſed eternitas euū ⁊ tp̄s ſunt diuerſa a q̄bus cāt̄ qn̄. ḡ qn̄ cāt̄ ab ipſis erit diuerſum. ¶ Itē qn̄ tp̄is ſm̄ p̄hm̄ diuidit̄ vt qn̄ ex eo q̄ iſtat: ⁊ ex eo q̄ p̄teritū eſt: ⁊ ex eo q̄ futurū eſt. ſed hec diuiſio nō ɔuenit qn̄ eternitatis ⁊ eui cū illa ſint tota ſimul. ḡ qn̄ hoꝛ triū nō eſt idem. ¶ Itē in diffōne qn̄ eſt q̄ḋ ex adiacētia tp̄is relinquit̄. ḡ qn̄ eternitatis eſt q̄ḋ relinquit̄ ex adiacētia eternitatis: ⁊ qn̄ eui ſupple eſt q̄ḋ ex adiacētia eui relinq̄t̄. cū ḡ diffinitiones iſte ſint diuerſe iſta qn̄ erūt diuerſa. ¶ Siſr obijcit̄ d̄ nūc q̄ nō ſit idē nunc iſtoꝛ triū. ſucceſſiuū .n. nō eſt idē ei: q̄ḋ eſt totū ſimul ⁊ ſtās: ḡ ſubā ſucceſſiui nō eſt ſbā manētis: ſȝ nūc tp̄is eſt ſbā ſucceſſiui. ⁊ nūc eternitatis eſt ſubā manētis. ḡ nūc tp̄is nō eſt nūc eternitat̄ ⁊ eui. Itē dicit Boe⁹ in li⁰ de trini. q̄ nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemp eternitatis facit. nūc aūt fluēs cō tinue ſemp tp̄is: ḡ ſūt diuerſa ſic fluēs ⁊ nō fluēs. ¶ Itē nullū 2ᵐ eē variabile ꝯ̄ſm in p̄teritū ⁊ futurū eſt idē ei q̄ḋ ē inuariabile oīo: ſȝ nūc tp̄is ſ̄ȝ ſuū eē variat̄ in p̄teritū ⁊ futurū. nūc aūt eternitatis oīo eſt inuariabile. ḡ nō ſunt idem.

¶ Cōtra. qn̄ eſt de⁹: eſt angelus ⁊ mot⁹: ⁊ in iſta locutiōe nō ſignāt̄ niſi vnū qn̄ relictū circa rē eternā ⁊ euiternā ⁊ tp̄alē: ḡ vnū ē qn̄. ¶ Itē de⁹ ē nūc ⁊ āgelus ē nūc ⁊ id q̄ḋ mouet̄ nūc: ⁊ ita vr̄ eē nūc. ¶ Solō. ſine p̄iudicio dicim⁹ q̄ nō eſt idē qn̄ nec idē nūc iſtoꝛ: vt ꝓbāt p̄cedētes obiectiones. ¶ Et ad hoc q̄ḋ ɔ̄ eſt dicim⁹: q̄ ſic ſupra dictū eſt q̄ūcūq̄ȝ mēſura eſt tp̄s coꝛūdē erit mēſura euū ⁊ eternitas ſȝ nō ɔuertit̄: ſȝ eternitas eſt mēſura excellēs tp̄aliū ⁊ euiternoꝛ: ⁊ excellit tp̄alia ſm̄ vtrāq̄ȝ p̄tē. Euiterna vō ſm̄ alterā. ⁊ iō in tali locutione cū dr̄ qn̄ eſt qn̄ eternitatis q̄ḋ relinq̄t̄ circa eterna ⁊ euiterna ⁊ tp̄alia accidit fallacia: q̄ȝ circa eterna relinq̄t̄ ſic ex mēſura adeq̄ta. circa euiterna aūt ⁊ tp̄alia ſic ex menſura excellēte.

Solo vera et propria.

¶ Sūt tn̄ q̄ dicūt q̄ idē eſt qn̄ ⁊ idē eſt nūc iſtoꝛ triū. dicunt eni q̄ tp̄s ſubaȝ nō h̄ȝ a motu: ſȝ q̄ ſit numer⁹. ⁊ iō volunt q̄ idē nūc eſt ſtās in cōparatiōe ad eternū ⁊ euiternū ⁊ numerātū i cōparatiōe ad tp̄alia: ⁊ ſiſr idē qn̄. ¶ Sȝ hoc nō vr̄: q̄ȝ cum tp̄s euiternitas ⁊ eternitas q̄dā ſunt ꝓp̄ietates indicium rectū de ipſis erit ſm̄ principia ſuoꝛ ſubiectoꝛ: ⁊ ita cum tp̄s ſit in primo mobili ea que ſunt in tp̄e iudicabant̄ ſm̄ ea que ſunt in motu p̄mi mobilis. in illo aūt eſt accipere idē q̄ḋ fert̄ ante ⁊ poſt in ſitu q̄bus trib⁹ in tēpoꝛe reſpōdebant nunc p̄ri⁹ ⁊ poſteri⁹: ⁊ ſimile iudiciū eſt de eternitate in cōpōne ad eternū: ⁊ de euiternitate in cōpōne ad euiternū.

Solo aliorum et falsa.

¶ In quo cōueniant ⁊ in quo differant eternitas euum ⁊ tēpus. ⁊ quare ſint tm̄ tria. ⁊ penes quid accipitur eorum numerus. Articulus 26⁹.

Ad ſcd̄m p̄cedit̄ ſic. Inquirēdo in quo ɔueniūt ⁊ in quo differant iſta tria. Uidet̄ aūt q̄ ſit ɔueniētia generis inter iſta. menſura eni p̄dicat̄ de eis ſine ɔuerſione ⁊ in quid: ḡ ɔueniant in gn̄e. ¶ Itē alia ɔuenientia videt̄ in ſimilitudine: q̄ȝ dicit p̄hs q̄ḋ eſt eternū eterno. hoc eſt euiternum euiterno ⁊ tēpus tēpoꝛali: ⁊ videt̄ vnum eſſe exēplar ⁊ alterum exēplatū: ſm̄ q̄ etiā ɔſueuit dici q̄ tp̄s eſt imago eui: ⁊ euū eſt imago eternitatis. ¶ Itē ex locutione Boetij in libro de trinitate habent̄ tria incōuenientia. q̄ȝ qn̄ q̄ḋ relinquit̄ ex oib⁹ his nō p̄dicāt aliqd q̄ḋ ſit in re: ſed potius q̄ aliquo mō ſe res h̄ȝ ad aliud vt ad tp̄s vel euum vel eternitatē. ¶ Quarta ɔueniētia eſt in hoc q̄ ſuba vniuſcuiuſq̄ȝ iſtoꝛ eſt indiuiſibilis .ſ. nunc. Sed ɔtra primā ɔuenientiā obijcit̄. Cōuenientia generis ponit ɔuenientiā rōnis que eſt ſm̄ nomē generis. Ratio eni aīalis ɔuenit ſpēb⁹ aīalis: ergo iſta tria vniuocant̄ in hoc q̄ḋ eſt menſura. ḡ aliqd nomine ⁊ rōne cōe eſt creato ⁊ increato: q̄ḋ eſt inconueniens.

¶ Item dicit p̄hs q̄ coꝛruptibilia ⁊ incoꝛruptibilia nō ſunt in eodē gn̄e. cū ergo tp̄s ſit coꝛruptibile euū ⁊ eternū icoꝛruptibile nō erunt in eodē gn̄e. Preterea videt̄ q̄ vnū nō ſit ſimile alteri vel exemplar. liber eni nō diceret̄ exēplat⁹ ab alio ſi tm̄ hēret ɔueniētiā in folijs ⁊ nō in ſcriptura. ſed ſiſr eſt de tp̄e ⁊ euo ⁊ eternitate. eternitas .n. ⁊ euū ſunt tota ſimul: ⁊ hoc nō ɔuenit tēpoꝛi: ḡ vnū nō eſt exēplatū ab altero ⁊ ſic ɔuenientia ſcd̄a nō ſtat. ¶ Siſr ɔtra tertiā obijcit̄ nihil eſt in deo niſi de⁹: vt ſupra ꝓbatū eſt. Eternitas eſt diuina eēntia: ḡ q̄ḋ relinquit̄ ex eternitate ēt eſt diuina eēntia .ſ. qn̄ ⁊ ita cū dicit de⁹ eſt: ſemp dicet diuinā eſſentiā: ſed nō ſiſr dicet eſſentiā euiterni vel tp̄alis. cū dr̄ angelus eſt ſemper vel mot⁹ eſt ſemp: ḡ nō ſtat ēt illa ɔuenientia ¶ Itē querit̄ i quo differāt iſta tria: ⁊ videt̄ q̄ eternitas differat ab alijs duobus: q̄ȝ eſt idē illi q̄ḋ menſurat. alia aūt nō ſunt eadem illis que menſurāt. Itē in hoc q̄ caret vtroq̄ȝ termino. Itē in hoc q̄ eſt menſura increata nō tendens in nihiluȝ de natura ſua. alia aūt indigent q̄ cōtineant̄ manu oīpotētis ne in nihilū decedant: ſicut oēs creature vt dicit Gregoꝛius. Eternitas aūt ⁊ euū ſimul differūt a tēpoꝛe in hoc q̄ vtrūq̄ȝ iſtoꝛ eſt menſura excellens tp̄aliū. tp̄s aūt nō eſt menſura euiternoꝛ ⁊ eternoꝛ. Eternitas aūt ab euo differt in carentia principij. Euū aūt a tp̄e in carentia finis. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ penes q̄d accipit̄ numerus hoꝛ triū. cū .n. habeamus menſurā cū vtroq̄ȝ termino .ſ. tp̄s ⁊ menſurā ſine vtroq̄ȝ termino .ſ. eternitatē videt̄ q̄ debeāt eē due mēſure medie. vna que h̄ȝ principium ⁊ alia que h̄ȝ finē ⁊ nō principiū: ⁊ illā nō habemus. Si dicat̄ q̄ nō pōt eſſe querat̄ quare.

¶ Solutio. differentias aſſignatas concedimus. ¶ Ad primū q̄ḋ obijcit̄ de ɔuenientia in genere dicimus q̄ menſura per p̄ius ⁊ poſterius p̄dicatū eſt de illis. ⁊ dicimus q̄ menſura ꝓp̄ie loquēdo dicit̄ de tp̄e per poſterius. per p̄ri⁹ vō de eternitate .ſ. inq̄ntū .ſ. duratio ipſoꝛ accipit̄ cū protenſione indeficientie: que tn̄ eſt tota ſimul ſm̄ q̄ ſimul opponit̄ ſucceſſioni. ¶ Ad aliud dicim⁹ q̄ coꝛruptibilia ⁊ incoꝛruptibilia nō ſunt in eodem genere q̄ḋ eſt ſubm̄ ⁊ potentia: ſed bene poſſunt ɔuenire ſm̄ ꝓpoꝛtionē in aliquo cōmuni. ¶ Ad aliud dicimus q̄ q̄ecūq̄ȝ ɔueniant: ɔueniētia ſufficit ad dicendū ſimile: vt dicit Ariſtoteles in topicis. quācūq̄ȝ ɔuenientiā aſſignauimus aſſignātes erimus q̄ſi ſimile. ⁊ ideo eſt cū modo p̄dicādi q̄ntū ad rationē vnūq̄ḋq̄ȝ iſtoꝛ dicat vt extrinſecus adiacens habebit cōuenientiā in hoc q̄ḋ dicit Boetius. ſȝ eternitas ſit eēntia diuina ſm̄ rē. ¶ Ad aliud dicendū q̄ tēpus q̄ntū pōt imitat̄ euiternitatem ⁊ euiternitas eternitatē: ſed neceſſe eſt in aliquo deficere: ⁊ ideo nō tenet exemplū in oībus ſed in quodā. ¶ Ad id q̄ḋ iuxta hoc querit̄: dicendum q̄ ideo nō pōt eſſe menſura q̄rta que careret p̄icipio ⁊ haberet finē. q̄ȝ nihil carens principio pōt habere finē: eo q̄ ip̄m nō eſt poſt nō eſſe: q̄ȝ hoc eſt oībus creatis cauſa ad poſſe deficere niſi cōtineant̄ per virtutem diuinā. ¶ Numerus aūt hoꝛ triū pōt ſic accipi. aliquid eſt ens cuius potentia actiua nō h̄ȝ cōiunctā potentiā paſſiuā: eo q̄ in ipſo indifferens eſt q̄ḋ eſt ⁊ quo eſt: ⁊ illius menſura eſt eternitas: ſub illo eſt ens habēs potentiā actiuam ⁊ poſſibilem: ſed poſſibilis eius potētia ſemper eſt cōiuncta actui habens tamen diffinitatē ab ipſa ꝓpter differentiā q̄ḋ eſt ⁊ quo eſt ⁊ illius menſura eſt euū: ⁊ ſub illo eſt ens habens potentiā actiuā ⁊ paſſiuā: ita q̄ paſſiua recipit actū per motum ⁊ nō ſibi ſemper eſt cōiuncta: ⁊ hoc propter mām̄ ⁊ foꝛmā ex quibus cōponit̄ ⁊ illius menſura ꝓp̄ia eſt tēpus: ſub illo aūt nō eſt ens q̄rtum: ⁊ iō nō eſt q̄rta mēſura.

¶ Qualiter verba que ɔſignāt differentias tēpoꝛales dicant̄ de his tribus. ⁊ ſm̄ quem modum vnum verbū magis ꝓp̄ie dicat̄ de aliquo iſtoꝛ q̄ȝ aliud. Articulus 27⁹.

Ertio querit̄. Qualr̄ verba que ɔſignāt d̄ifes tp̄ales dicant̄ de tempoꝛe ⁊ euo ⁊ eternitate: ⁊ ſm̄ quē modū vnū vbū magis ꝓp̄ie dicat̄ de aliq̄ iſtoꝛ q̄ȝ aliud. Et vr̄ q̄ d̄ifes tp̄ales nō dicant̄ de eternis: q̄ȝ dic̄ Aug⁹ ſup Iohāē q̄ hoc vbū eſt ſolū dr̄ de deo nō ſicut cetera vba tp̄ales mot⁹ ſignāt: ſed ſubam ſolā: ⁊ ita vr̄ q̄ nulla d̄ifa tp̄alis di-

catur de eternis. ¶ Preterea querit que dictarū tpis magis cõ uenit eternis. Et videt q̄ pñs: quia in eternitate nihil eſt niſi pñs. ⁊ ſilr de tpe nihil eſt accipe niſi pñs. cõ videt q̄ preteri tū: quia hoc ſolū eſt in neceſſitate ſtãte ſemp: ſicut eternitas ẽ tota ſil ⁊ ſtãs. ¶ Itẽ Anſelmus dicit in lib° de cõcordia pſcie ⁊ liberi arbitrij q̄ tpa preterita ſũt ad ſilitudinẽ eterni tempo ris oĩno imutabilis. ḡ tps preteritū magis ꝓprie dicit de eis q̄ pñs. ¶ Itẽ po° ens magis cõuenit cū ſemp ente q̄ id quod nullo mõ eſt ens: ſꝫ futurū po° eſt ens preteritū nullo mõ ens. ergo videt q̄ magis cõueniat eternis q̄ preteritū. ¶ Solu. il lis que dicta ſũt ſupra ſupponant his. ſ. q̄ iſte dictiões tpales cõ ueniãt eterno ⁊ euiterno ⁊ tpali. hic aũt addi põt: q̄ dictiões tẽ porales dicte de euiterno ⁊ eterno notãt ĩdeficiẽtiã durãtio nis: vt cū dicit de° fuit nõ eſt ſenſus q̄ aliqd preterijt in ipſo. Sꝫ cū duo ſunt in rõne preteriti. ſ. preteritio: ⁊ exiſtẽtia in preterito id qd nobilitatis eſt dꝫ attribui deo: ⁊ illud qd ignobilitatiſ dꝫ remoueri ſm vbum Damaſceni qui dicit q̄ optima queqꝫ deo reponenda ſunt. Vñ cū dicit de° fuit notat exiſtẽtia ĩdefici ens ſm preteritū ſine preteritiõe. tñ hoc idẽ dico de pñti qd hꝫ duo. ſ. ſtãm ipſaꝫ nũc. ⁊ fluxū ſm quẽ eſt mutabilitas in pre terito. ⁊ cū dicit de deo non notat niſi primū. Siĺr cū dicit de° erit: notant duo in futuro. ſ. pſtãtio eſſe vite a pñs nunc. ⁊ hoc eſt nobilitatis. Vñ ſm hoc dicit de deo: ⁊ expectatio entis in po° qd nõ eſt actu: ⁊ hoc eſt ĩfirmitatis: ⁊ ſm hoc nõ dicit de deo ⁊ ille videt eſſe ſenſus Auguſtini cū dicit q̄ non notat tpales mot° ſꝫ ſtãm ſolũ. Et ſilr Hiero° videt hoc ſentire qui ſic exponit: fuit. i. nunq̄ defuit. ⁊ eſt. i. nunq̄ deeſt. erit. i. nunq̄ deerit: ⁊ de euiternis idẽ põt dici ſola inceptiõe eoꝝ ſuppoſi ta. ¶ Ad aliud dicendum q̄ pñs ſm rõnẽ quã ponit obiectio põt dici de eterno ⁊ ſilr preteritoꝝ: ſed futurū minorẽ hꝫ cõueniẽtiã: quia hoc eſt oĩno in po° ⁊ nõ in actu. po° enĩ oĩno remouet a deo: nec tamẽ preteritum ratiõe preteritiõis dicit de eternis: ſed ratiõe neceſſitatis exiſtentie: ⁊ ſm hoc eſt qd dicit An ſelmus in libro de cõcordia predeſtinationis ⁊ liberi arbi trij. Et hec ſiquidem magis ſimilia ſunt eterno pſenti tẽpo raliter preterita q̄ pſentia: quia que ibi ſunt nunq̄ poſſunt nõ eſſe pñtia ſicut tpis preterita nõ valent nunq̄ preterita non eẽ. pñtia võ tpe omnia que tranſeunt fiunt non preſentia.

¶ De ſignificationibus quorũdam nominum que iſta expri munt alijs vocabulis vt eſt perpetuum ſempiternum ſecu lum ⁊ huiuſmodi. Articulus 28°.

Quarto querit de ſignificatiõib° vocabuloꝝ et de his recurrẽdū eſt ad antiquos qui determi nauerũt de ipſis. Dicit enĩ Boe° in li° de tri nitate niſi inter utraꝝ rerũ pſens qd eſt nũc iter eſt ⁊ diuinaꝝ: q̄ noſtrũ nũc currens tps ſempi ternũ facit. diuinũ võ nũc permanẽs ⁊ nõ mo uẽs ſeſe atqꝫ cõſiſtẽs eternitatẽ facit cui nomini ſi adijcias ſemper ſaciẽs eius qd eſt nũc iugem indefeſſum. ac per hoc perpetuũ faciens curſum qd eſt ſempiternitas. Ex his acci pit q̄ eternitas dicit nunc ꝓprie permanẽs. ꝑpetuitas aũt dicit collectionẽ multoꝝ nonc ex pte tpis vel ĩdeficientiã vni° ex parte eternitatis: ⁊ ideo iſtud ꝑpetuū eſt nomen ambiguū: ⁊ qñqꝫ ponit ꝓ toto tpe: qñqꝫ ꝓ euo: qñqꝫ ꝓ eternitate. Sẽpi ternitas aũt ſm q̄ addit ſup eternitatẽ dicit totã eternita tis ſine pn° ⁊ ſine: qd perficit ẽe nunc durãte ſtãte imobili. ſꝫ autẽ q̄ reſpicit tps dicit totã durationẽ nũc ſuccẽtis: ⁊ col lationẽ ipſi° nunc in ſummã: gr̃a cuius collatiõis adijcit et hec dictio ſemp cum dicit ſempiternitas. Et hoc eſt qd dicit Gilbertus in cõmẽto ſup Boe™ hoc noĩe qd eſt perpetui tas intelligit ſine collectione collatio hoc qd eſt ſempiterni tas cū collectiõe collatio. eternitatis autẽ noĩe neutrum. i. neqꝫ collectio neqꝫ collatio: per hãc aũt videt dici ſm q̄ re fert ad tps durãs per multos annos: ſm aũt q̄ ad eternita tẽ dicit durationẽ eternitatis diſtinguibilẽ ad ea que ſunt in multis annis: ſꝫ enĩ eternitas in ſe nõ diſtinguat. diſtinguit tñ in cõparatiõe ad tps vt ſupra habitũ eſt: in qõne de diffõ ne eternitatis. Vñ pſalmiſta. Tu aũt idẽ ipſe es ⁊ anni tui nõ deficient. ¶ Seculi aũt diſtinctio accipienda eſt a Dama ſceno qui dicit in 2° lib° ca° p°. Opꝫ ſcire q̄ hoc nomẽ ſe culũ plura ſignat. Seculũ dicit vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ que ſunt vi ta. dicit rurſus ſeculũ vniuerſa pñs vita: ⁊ ſeculũ futura vi ta: que poſt reſurrectionẽ infinita eſt. Dicit rurſus ſeculum nõ tps neqꝫ tpis aliqua pars a ſolis motu ⁊ curſu menſura tum. ſ. per dies ⁊ noctes cõſiſtens ſm q̄ ſimul ꝓtendit cum eternis velut quidã tẽporalis mot° ⁊ ſpatiũ. ¶ Ex hoc colli gunt diuerſi modi quibus accipit ſeculum: ⁊ oẽs pñti ſunt preter vltimũ: ⁊ ibi accipit ſeculum pro eternitate ⁊ euo ſm q̄ ꝓtendit cū tẽpore: ⁊ hoc eſt qd ipſe dicit ſubdens in litte ra qd enim eſt his que ſub tẽpore ſunt tẽpus: hoc eſt eter nis ſeculũ. Poſtea aũt in eodẽ aliã acceptionẽ ſeculi deter minat dicẽs. dicunt quidẽ ſeptẽ ſecula mũdi huius. ſ. a celi ⁊ terre creatione vſqꝫ ad cõem hoium cõſummationẽ: ⁊ idem vocãt ſeculũ ibi qd nos dicimus etates mũdi. ¶ Itẽ Anſel mus determinãs quare dicit ſeculũ ſeculoꝝ ⁊ ſeculũ ſeculi dicit ſic. Dicunt aũt ſecula ſeculoꝝ ſm hoc q̄ pſentis mundi ſeptẽ ſecula. i. etates mũdi multa ſecula. i. vitas cõtinent ho minũ: ⁊ ſm q̄ vnũ oĩum ſeculoꝝ eſt eternitas: ⁊ ſeculũ ſecu li dicitur quod preſens ⁊ quod futurũ. Et hec de tempore ſecundo coequeuo dicta ſufficiant.

¶ De tertio coequeuo. ſ. de celo empyreo ⁊ alijs celis ⁊ ſtel lis. Queſtio Quarta.

DEinde q̃rit de tertio

coequeuo qd ſm gloſam eſt celũ empyreũ. Gratia cui° querit de nã corporis celeſtis. Et querat p° de nã ei° in ſe. 2° de partib° ei°. 3° de motore ipſi°. 4° de motib°. 5° de effectu mot° ei° in inferiorib°. ¶ Circa p™ q̃runt q̃tuor. Primo. n. q̃rit vtrũ ipm cũ elẽtis ſit eiuſdẽ nãe. Et vtꝝ celũ ſit eẽntia 5° diſtincta ab eẽn tijs q̃tuor elẽtoꝝ. 2° vtꝝ ſit gñabile vel corruptibile. 3° vtꝝ ſit ſimplex vel cõpoſitum. 4° quid ſit ſm diffinitionem.

¶ De nã corporis celeſtis. Vtꝝ celũ cū elẽtis ſit eiuſdẽ nãe: vel ſit eẽntia diſtincta ab eẽntijs q̃tuor elẽtoꝝ. Arti. pmus.

AD primũ ꝓcedit ſic. dicit Baſilius in exame ron. q̄ celũ eſt nãe ignee: ⁊ ita videt q̄ ſit eiuſ dẽ nãe cū q̃tuor elemẽtis. ¶ Itẽ dicit Plato ⁊ Macrobius. Itẽ Marcianus mũdus ex q̃ tuor elemẽtis cõſtat his deniqꝫ totis. ¶ Item per rõnẽ hoc idẽ videt: quia videm° in ipſo ꝓ prietates ignis. ſ. calidũ ⁊ lucidũ. vbi. n. ꝓpẽtas ibi. n. ẽ ſub iectũ. ḡ vi q̄ celũ eſt de nã ignis. Hoc vi et ſenſiſſe Empe docles qñ dixit q̄ ſol ẽ res alba calida. ſi forte dicat q̄ ignis hꝫ motũ rectũ. celũ aũt eſt circulare: ⁊ ita celũ non eſt ignis.

¶ Cõtra. ꝓbat in de celo ⁊ mũdo in 2° lib. q̄ vnũqdqꝫ elẽtũ ſphericũ ẽ: ḡ ignis ſpheric° ẽ in loco ꝓpõ. Hoc idẽ dicit Pla to. q̄ ignis mouet circulariter in loco ꝓpõ. ¶ Preterea dicit in 2° de celo ⁊ mũdo. q̄ q̃dã ſtelle mouent ĩ aere ſuperi°: cõ ſtãt aũt ſuperi° aeri ꝓpriũ eſt ignis: ḡ vi q̄ ſtelle ſint ignee ⁊ celũ eſt eiuſdẽ nãe cū ſtellis: ḡ celũ eſt igneũ. Itẽ Ariſtote les in 2° de celo ⁊ mundo. ſtelle q̃ acuunt ⁊ igniant ex motu ignit aer q eſt in circuitu earũ nec ĩo ⁊ nõ igniant ſtelle ipſe niſi qñ ipſe icedũt aerẽ ⁊ aer qñqꝫ mouet. q̄ ex motu ſtellarũ ſit ignis. ¶ Ex iſta auctoritate habet q̄ ſtelle igniant ⁊ q̄ locate ſũt ſup aerẽ imediate: ex quoꝝ vtroqꝫ ſequit q̄ ſtelle ſint de nã ignis: ⁊ per cõñs totũ celũ eſt igneum. Qd aũt iſtud ſequat de toto celo pꝫ ꝑ hoc qd dicit phs. q̄ antiq dixerunt q̄ ſtelle ſunt ignee: nõ dixerũt q̄ ſtelle ſint ignee niſi qñ ipſi poſuerũt corp° ſuperi° eẽ ignẽ. ⁊ dixerũt q̄ neceſſe eſt q̄ vnũ quodqꝫ ſupioꝝ corpoꝝ eſt ex nã corporis in quo eſt vel ſicut ſunt ſtrũ. Itẽ dicit phs et eis q̃ cõueniũt nobis ⁊ q̃ ſũt neceſſaria. q̄ id qd dixim° q̃ preterita ſũt eſt. hoc. n. ponam° oẽm ſtellã ex ſtel lis eẽ de illo corpore in quo icedit. Ex quo pꝫ q̄ ſi ſtelle ſint ignee q̄ totũ corp° celeſte eſt igneũ. ¶ Sed cõtra dicit phs. q̄ oẽ corpus motũ ꝓpriũ hꝫ. motus aũt ſunt tres vt dicit in p° de celo ⁊ mũdo. ſ. ad mediũ a medio ⁊ circa medium. ad mediũ aũt ⁊ a medio ſunt mot° elemẽtoꝝ: circa mediũ mo tus celi. cū igit ſm dictam motus ſit differẽs nã mobilis celũ nõ erit de nã q̃tuor elemẽtoꝝ. ¶ Preterea dicit phs ſepe q̄ celũ nec eſt graue nec leue. cū igit ſint iſte ꝓprie potentie ele mẽtoꝝ ⁊ nõ ĩueniant in celo celũ nõ erit de nã elẽtoꝝ. ¶ Itẽ ex cõplexione q̃litatũ elẽtoꝝ ꝓbant elemẽta eſſe q̃tuor in 2° de generatione ⁊ corruptione. Calidũ enĩ cū frigido in eo dem ſimplici eſſe nõ põt: ſimiliter nec humidũ cū ſicco. quia cõ traria inſunt eidẽ actu: ḡ erit frigidũ cū humido ⁊ frigidũ cū ſicco cõſtituẽs duo inferiora elemẽta. Similiter calidũ cū

Dicit tpales di cte de eterno ⁊ euiterno no tant inſufficiẽtiã

De tertio coe queuo.

Tex. cõ. 76. ⁊ infra.

Tex. cõ. 42.

Ibidem.

Tex. cõ. 18.

Tex. cõ. 16.

bumido ⁊ calidū cū ſicco ꝯſiſtētēs duo ſuperioꝛa.⁊ cū nō ſint plures qualitates nō erunt plura elemēta:⁊ ita celū nō erit de nā elementi. Si forte diceret ꝙ ſunt alie qualitates elementares quibus ꝯſtituit celū in natura elementi:quēadmodū dicit Empedocles.ꝙ infinite ſunt qualitates elemētoꝝ:puta calidū ſiccū:albū nigrū: frigidū būidū:molle durū ⁊ vnūqdq; alioꝝ.℄ Cōtra.corpoꝝ.n.ꝑmoꝝ q̄litates ſunt ꝑme.ꝑme aūt q̄litates actiue ⁊ paſſiue nō extēdunt vltra q̄tuoꝛ vt ꝓbat in 2° de gnōne ⁊ corruptiōe. Itē idi recte ꝓbat idē. Si eni celū eſt elemētū ab vnoquoq; elemētoꝝ diſtiguerē per vnā q̄litatē vel per duas.ſicut videmus ꝙ ignis ab aere diſtinguit ſicco ⁊ a terra calido:⁊ ab aqua calido ⁊ ſicco.⁊ ſiīr eſt in vnoquoq; alioꝝ quēadmodū dicit Boetius. — Tex.cō.8. ; [illegible] de ſolatione metro nono.

Tu numeris elīta ligas vt frigoꝛa flāmis Arida ꝯueniant liq̄dis ne purioꝛ ignis Euolet:aut merſas deducāt pōdera terras. Si igit celū eſt elemētū opꝫ ꝙ cū alijs talē hēat ꝯueniētiā ⁊ dtiam. aut ḡ ꝯuenit in iſtis q̄tuoꝛ q̄litatibus aut in alijs. Si in iſtis aut eſt frigidū ⁊ ſiccū ⁊ ſic eſt terra. aut frigidū ⁊ bumidū ⁊ ſic eſt aq̄.aut calidū ⁊ bumidū ⁊ ſic eſt aer. aut calidū ⁊ ſiccū ⁊ ſic eſt ignis. Et qdcūq; dēt erit vnū elemētū bis in nā.hoc aūt eſt vanū ⁊ ſuperfluū.⁊ hoc eſt ꝯtra nām.qꝛ dicit in 3° de aīa.ꝙ nā nō abūdat in ſuperfluis nec deficit in neceſſarijs. Si aūt in alijs q̄litatib⁹ hꝫ ꝯueniētiā ⁊ dñaꝫ opoꝛtebit ad minus ponere octo elemēta.ꝯueniētia enī ⁊ dña nō erūt niſi in q̄litatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis habētibus ꝯtrariā;quaruꝫ due.ſ.vna actiua ⁊ vna paſſiua ſunt in vno elemēto.⁊ ſi tales due ſunt in celo erūt due alie ꝯtrarie illis. Sunt ḡ ille que ſunt in celo.a.⁊.b.ḡ erunt aliq̄ ꝯtraria ad.a.⁊ ſit.c.⁊ aliq̄ ab.b.⁊ ſit.d.tūc erūt ſex cōplexiones.ſ.a.cū b.⁊.a.cū.c.⁊.a.cū.d. Similr.b.c.d.cū.c.⁊.d.cū.b.⁊.d.cū alia due.aut ſūt īpoſſibiles:qꝛ ꝯtraria nō ſunt in eodē ⁊ ille ſunt a.cū.c.⁊.b.cū.d.ḡ erūt q̄tuoꝛ.ſ.a.cū.b.a.cū.d.c.cū.d.c.cū.b. ⁊ iſta q̄tuoꝛ erūt elemēta que cū iſtis q̄tuoꝛ faciūt octo.⁊ ſiīr opꝫ ꝙ ſit aliq̄ ꝯueniētia ⁊ differētia per alias q̄litates inter iſta octo.⁊ ita ille q̄litates iterū faciūt noua elementa:⁊ ita erūt īfinita elemēta:qd eſt icōueniēs: ḡ celū nō eſt elemētū. — Tex.cō.45.

℄ Itē pꝫ per diffinitionē elemēti quā ponit pħs in 3° de celo ⁊ mūdo. Elemētū eſt qd eſt in cōpoſitione primū ⁊ qd nō reſoluit ſm formā in formā aliā.per vtrāq; partē diffinitionis pꝫ ꝙ celū nō eſt elemētū.nō enī eſt in cōpoſitione primuꝫ qꝛ ipm nō eſt miſcibile cū alijs: vt dicūt pħi.ſi eni eſſet miſcibile eſſet alterabile a ſua ſpecie qd nō ꝯtingit vt ꝓbat infra. Similiter ipm nō reſoluit in formā aliā. Si eniꝫ reſolueret reſoluit in partes.quedā enī pars eſt ſtella:quedā oꝛbis:q̄dā dextra:quedā ſiniſtra ⁊ quedam erratica:⁊ quedā fixa. Item quecūq; ſunt eiuſdē nāe aut ꝯueniunt in forma aut in mā.ſi ꝯueniunt in forma ſic ſunt eiuſdē rōnis:qd nō ꝯuenit celo ⁊ alicui elemētoꝝ. Si aūt ſunt eiuſdē māe tunc trāſmutant ad ſeinuicē vt dicit pħs:⁊ ita ex celo fierēt elemēta ⁊ ex elementis celū qd iterū nō ꝯtingit.ergo celū nō eſt de nā elementoꝝ. — Tex.cō.51.

℄ Quod cōcedimus dicentes:ꝙ cum celū nec habeat motū nec potētias nec qualitates elementoꝝ ipm non pōt eſſe de nā elemētoꝝ. — Solo qn̄to.

℄ Ad auctoꝛitates Baſilij ⁊ Macrobij ⁊ Marciani dōm ꝙ ignis duob⁹ modis dicit.ſ.ab inflāmatione actiua vel paſſiua vel vtraq;. ſi ab actiua tūc celū eſt ignis hoc modo qꝛ inflāmat. Si a paſſiua tūc ſic carbo eſt ignis. Si ab vtraq; ſic dicit ignis ꝓpꝛie:⁊ ſic large ſumūt ignē auctoꝛitates dicētes ꝙ celū eſt igneum:⁊ hoc pꝫ per q̄dā gloſam ſup geneſim. In principio.que dicit ꝙ empyreū celū dicit igneū non ab ardoꝛe ſed ab illuminatione.

℄ Ad id qd pꝛio obijcit per rōnē dōm ꝙ ꝓpꝛietates ignis ⁊ celi nō ſunt vniuoce ꝯueniētes vtriq;.lumen enim qd eſt in celo ⁊ calidū ſūt viuificatiua per motū coꝛpoꝛis celeſtis: ſicut dicit in principio octaui phyſicoꝝ.ꝙ motus celi eſt vt vita quedā nā exiſtētib⁹ oībus.calidū aūt qd eſt cum radio ignis ſm pħm in 3° de celo ⁊ mundo.⁊ 2° de gnōne ⁊ coꝛruptione.per ſe ꝯgregatiuū ē homogeneoꝝ ſupra hoc eſt ſubtiliū aſcendentiū ſurſum:⁊ per ꝯñs ꝯſumptiuū ſiue diſgregatiuū ſiue ſeparatiuū homogeneoꝝ ſibi ꝓpinquoꝝ hoc eſt groſſoꝝ deſcendētiū deoꝛſuꝫ. Cū igit ꝓpꝛietates nō vniuoce ꝯueniāt eis ſubta nō erūt eiuſdem nāe. — Tex.cō. primi 3.cāl. tex. cō. 74.⁊.2.de generatiōe ⁊ corruptiōe,t.c.8.

℄ Ad hoc aūt qd dicit Empedo.dōm ꝙ intelligit per albedineꝫ claritatē luminis calcari in coꝛpoꝛe ſolis.caloꝛē aūt intelligit effectiue. ſol enim excitat caloꝛē ex reuerberatione ⁊ motu radioꝛum ad coꝛpus ſolidū.⁊ hoc pꝫ per hoc qd dicit pħs in 2° de celo ⁊ mūdo. Caliditas que ꝓuenit ex ſtellis ⁊ lumē ſunt ꝓpter percuſſionē ⁊ fricationē aeris factā ex motu earū.de aptitudine enim motus eſt vt calefaciat ⁊ igneat ligna ⁊ ferrū ⁊ lapides. — Tex.cō.42.

℄ Ad aliud dōm ꝙ ignis nō mouet circulariter niſi per accidēs.ſ.motu coꝛpoꝛis ꝯtinētis ipm:⁊ iō per motū illū nō determinat natura ſua.

℄ Ad aliud dōm ꝙ pħs loqt ibi de qbuſdā ſtellis que ſm aliqd accidēs ſuū ſunt in aere ſicut comete ⁊ aſub.vapoꝛ enim directe oppoſitus ſtelle ſecūdū illas inflammat ꝓpter foꝛtitudinē luminis ⁊ multiplicationeꝫ caloꝛis ⁊ ꝑcipue ſi fuerit in via ſolis:ſtella ergo ſm hoc accidēs ſui ignit ⁊ caleſit ſed nō per ſe.

℄ Quidā aūt aliter ſoluunt auctoꝛitatē pħi dicentes:ꝙ natura quinti coꝛpoꝛis dicit ibi aer ꝓpter diaphaneitatē ⁊ ꝙ ignit ⁊ caleſit nō paſſiue ſed actiue. Sed hoc nō eſt ſm ſententiā Ariſtotelis. Et hoc pꝫ per hoc qd dicit ibidem ſtelle que ſunt in oꝛbe ſuperioꝛe vadunt in oꝛbe ſuo propter illud:ergo nō igniunt ſtelle aſub niſi quando eſt aer ſub oꝛbe propinquioꝛe:ergo cuꝫ incedit in iſto oꝛbe caleſit aer ⁊ ignitur ⁊ ꝑcipue aer qui eſt prope viam ſolis.

℄ Ad hoc autem quod obijcitur ꝙ ſtelle ſunt eiuſdem nature cum oꝛbibus bene concedimus:quia hec eſt poſitio omnium antiquoꝛum.

℄ Utrū celū ſit generabile ⁊ coꝛruptibile. Articulus 2°.

AD ſcdm ꝓcedit ſic. Dicitur in geneſi. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. Et in ſymbolo. Credo in deū pr̄em ⁊c.ergo celū icepit ſm ſui ſubam.qcquid incepit aūt ſm ſui ſubam ingredit in eſſe ſubale.cū ergo generatio ſm Boetiū in topicis nihil ſit q̄ ingreſſus in eē ſubale celū erit generatū.

℄ Preterea primuꝫ opus nāe in eodē ſubiecto eſt generatio.ſi ḡ celū eſt opus nāe eſt per generationē:ſꝫ celū eſt opus nāe qd ꝓbabit.dicit eniꝫ pħs in de celo ⁊ mūdo.res ſempiterna ſicut eſt in tēpoꝛe īfinito ⁊ nō eſt abſq; faciēte eā oīno. Si ergo illud eſt ſm hoc eſt nā faciēs res ſempiternas neceſſario:⁊ ipa facit res vna vt ſit exñs:⁊ vt ſit nō exiſtēs in hora ⁊ hora:⁊ vt ſint quedā res ſemp exiſtentes ⁊ quedā res ſemper nō exiſtentes in tēpoꝛe infinito ex hoc accipit ꝙ celū qd dicit hic res ſemp exiſtēs eſt opus nāe ⁊ eſt gn̄atū. — p° ce.t.cō.100.

Preterea qcqd eſt ſuſceptibile alterationis illius mā aliter ſe pōt hēre ad foꝛmas diuerſas.cuiuſcunq; mā eſt in potētia ad foꝛmas diuerſas illud eſt trāſmutabile ſm generationē ⁊ coꝛruptionē. Pꝛobatio.oīs foꝛma ꝯtēta in materia per diſpoſitiōes aliquas mutatis diſpoſitionibus illis nō manebit foꝛma ſubſtātialis. Hec propoſitio ꝓbat per inductionē oium generatoꝝ ⁊ coꝛruptoꝝ ſiue ſint ſimplicia ſiue cōpoſita ſint.ꝯſtat aūt ꝙ diſpoſitionum mutatio nō ſit niſi per alterationeꝫ.ergo omne qd alterat mutat per generationē ⁊ coꝛruptionē:celū alterat ergo eſt gn̄abile ⁊ coꝛruptibile.ꝙ celū alteret pꝫ in luna q̄nq; eni eſt monoydos q̄nq; dicotomos.q̄nq; amphitricos.⁊ q̄nq; plena.q̄nq; etiā tota tenebroſa ſm ꝯiunctionē ⁊ ꝓpinq̄tatē ⁊ diſtantiā eius a ſole. Siīr pꝫ in eclipſi lune q̄n obſcurat ex interpoſitione terre inter eā ⁊ ſolem. Si foꝛte dicat ꝙ non eſt ſimile de luna ⁊ de natura oꝛbis:ſola enim luna ſic alterat.

℄ Contra. Hoc eſt qd dicit pħs ꝙ eadem eſt natura glebe ⁊ totius terre.ergo a ſimili eadem eſt natura lune ⁊ totius oꝛbis. Preterea ſic nō ſoluit incōueniēs nihilominus adhuc ſequitur ꝙ luna ſit generabilis ⁊ coꝛruptibilis. Itē dicit Gregorius ꝙ omnia ſimul creata ſunt in materia ꝯfuſa:⁊ ita videt oīa eſſe eiuſdē materie.ergo ⁊ eiuſdē trāſmutationis:cum ergo quedā ſunt generabilia celum erit generabile. — 2° ce.te.cō.59.

℄ Itē ponit Plato dicens celū eſſe generatū ex hyle ⁊ per voluntatem opificis manere indiſſolubile ⁊ nō ex ꝓpꝛia natura.

℄ Sed contra qd eſt generatū eſt tranſmutabile per actionē ⁊ paſſionem ꝯtrarioꝝ:ſed celum nō eſt tale ergo nō eſt generatū.

℄ Itē nihil eſt generabile ⁊ coꝛruptibile qd nō habet cām generationis ⁊ coꝛruptionis:cā autē generationis ⁊ coꝛruptionis ꝯtrarietas eſt mutans ⁊ alterans ſubm:⁊ hoc eſt in illis tm̄ que habēt mām cōem cū generabilibus ⁊ coꝛruptibilibus.cū igit celū nō hēat mām talē ipm nō eſt gn̄abile ⁊ coꝛruptibile. Itē dicit pħs in libro de ſubſtantia oꝛbis ſic. Si aliqua coꝛpoꝛa ſimplicia ſunt quoꝝ foꝛma caret contrarijs:contingit ꝙ iſte foꝛme ſint neq; generabiles neq; coꝛruptibiles:neq; habētes ſubam cōeꝫ cū — Pꝛ̄io capl'o de ſuba oꝛbis Cōmētatoꝛ.

generabilibus ꝛ corruptibilibus. ℭ Cū igiť ſit talis forma ce-
Tex.cō.10. li nō erit gn̄abile vel corruptibile. Itē ꝛ° metaphyſice dicit
ꝙ celū eſt in potētia ad vbi tm̄ ꝛ nō ad ſubalē vel accidēta-
Tex.cō.14. ꝛ inde. lē formā: ergo nō eſt gn̄abile neqꝫ corruptibile. ℭ Itē ſūmā-
tur rōnes pħi in fine primi de celo ꝛ mūdo. ſ. cuius mot⁹ nō
eſt ꝯtrariū ipm̄ etiā in ſubiecto nō hꝫ ꝯtrariū: ſed motui celi
nō eſt ꝯtrariū: ꝗ celo nō eſt ꝯtrariū: ꝛ ita neqꝫ corrūpiť neqꝫ
gn̄atur. ℭ Itē cuius mot⁹ eſt perpetuus ipm̄ eſt perpetuū:
A pa° vſqꝫ ad tex.cō.52. ſed motus celi eſt perpetuus: vt ꝓbať in 8° phyſicoꝝ. ꝗ celū
eſt perpetuū. ℭ Item oē qđ per trāſmutationē gn̄ať trāſmu-
tať ab aliquo corpore qđ eſt prius ipſo: ſed nullū corpus eſt
prius celo: ꝗ nō eſt generatū. ℭ Item omne qđ generať ſm̄
formā ſubalē exit de potentia in actū per aliqđ exiſtēs actu
ſimile in ſpecie. hoc pꝫ in generatione ſimplicium ꝛ cōpoſitoꝝ.
ergo ſi celū eſt generatū opꝫ ꝙ ſit aliud celū ante ipm̄ ꝛ ſic in
infinitū. ℭ Item oē generabile corruptibile eſt: ꝗ ſi celū eſt
gn̄abile eſt corruptibile. omne aūt corruptibile corrūpiť ter-
minato tēpore: ꝗ ſi celū eſt corruptibile corrūpiť ꝛ gn̄ať aliud
celū per ſucceſſionē ſicut aīalia ꝛ hoīes ꝛ elemēta: ꝛ iſte ſunt
Obiectio Joānis gramatici ꝯ quā vide 8° phy.cō.79 et 12.met.cō.41. rōnes pħi. ℭ Cōtra hoc obiicit Joānes pħs gdaꝫ ſic. qcqd
eſt perpetuū hꝫ potentiā infinitā ad eſſe. potētia aūt infini-
ta nō eſt niſi corporis infiniti: vt ꝓbat pħs: ſed celum nō eſt
infinitū vt ꝓbať in de celo ꝛ mūdo. ergo potētia eius nō eſt
Gn̄o duplr ſūmi pōt. infinita: ꝛ ita nō eſt perpetuū. ℭ Solutio. dōm ꝙ generatū
duobus modis diciť. eſt enim gn̄atio inceptio eſſe poſt non
eſſe quoquo mō: ꝛ ſic creatio eſt gn̄atio ꝛ ſic celū eſt gn̄atū.
Diciť etiā gn̄atio trāſmutatio māe ad formā ſubalem per
actionē ꝛ paſſionē ꝯtrariarū qualitatū alternantiū mām: ꝛ
hoc mō celū nō eſt generatū. Similr corruptio duob⁹ mo-
dis diciť. ſ. ceſſatio ab eſſe quoquo mō. ꝛ ſic oīa creata ſunt
corruptibilia volūtate diuina: tn̄ quedā eoꝝ nō corrūpunť
ſicut celū ꝛ angeli ꝛ quedā alia de qbus habebiť īfra in qō-
ne de mūdi innouatione. Diciť etiā corruptio trāſmutatio
ab eſſe per actionē ꝛ paſſionē ꝯtrariarū qualitatū alternan-
tiū ſubm remanēte mā eadē numero ſub eē ꝛ nō eſſe ipſius
forme: ꝛ hac rōne nō eſt celū corruptibile: ꝛ ſm̄ hunc modū
loquunť pħi dicētes celū eſſe perpetuū vel eternū nihil aliud
intelligentes perpetuitatē illā vel eternitatē niſi intrāſmu-
tabilitatē ſm̄ formas ſubales ꝛ accñtales cauſatā ex priua-
tione ꝯtrarꝫ qualitatū agentiū ꝛ patientiū in ipſo. ℭ Sunt
tn̄ qui dicūt ꝙ triplex eſt cā corruptionis. ſ. volūtas dei: ꝗti-
tas: ꝛ ꝯtrarietas ꝛ illa que ſunt ſine ꝗtitate ꝛ ꝯtrarietate: vt
ſpiritus creati habēt vnā cām corruptionis tm̄. ſ. volūtatē
dei. illa aūt que habēt mām determinatā per ꝗtitatē ſolū
habēt duas: eo ꝙ ꝗtū diuiſibile eſt: ꝛ qđ diuidiť corrūpiť a
figura ꝓpria precipue circulare ꝛ pyramidale. qꝛ ſicut dicit
Tex.cō.65. pħs in fine tertij de celo ꝛ mūdo. circulus nō diuidiť in cir-
culos neqꝫ pyramis in pyramides. Que aūt habēt mām di-
ſtinctā ꝗtitate ꝛ ꝯtrarietate habēt oēs tres cās corruptio-
nis vt gn̄abilia ꝛ corruptibilia: ꝛ iſta diſtinctio ſtat in primo
ꝛ vltimo mēbro: ſed nō in medio: qꝛ ꝗtitas nō eſt cā corru-
ptionis: vt pꝫ in mathematica: mathematici eñ abſtrahūt
a trāſmutatione ꝛ tēpore: ꝛ tn̄ ꝯſiderāt ꝗtitatē diuiſibilem.
ℭ Preterea ſi diuiſio eſt in ꝗtitate celi illa nō eſt ſm̄ ſciſſio-
nē partiū corporis: ſed ſm̄ figurationē toti⁹ diuiſionis per
numerū graduū: hoc mō quo ſignať ꝗtitas totius pāni per
numerū vlnarū. Unde Boe⁹ in libro de trinit. celeſtis dicit
eē corpora imortalia. ℭ Dōm ꝗ ad pm̄ū ꝙ ſi accipiať igreſ-
ſus in eſſe ſm̄ primā ſignificationē gn̄ōnis tūc eſt gn̄alis diſ-
finitio Boetij oībus creatis. Si aūt ſm̄ ſecūdā tūc nō ꝯue-
nit celo: ſed gn̄abilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹. Cōcedim⁹ tn̄ ꝙ du-
plex hꝫ opus. ſ. influxiōis ꝛ gn̄ōnis: qđ pꝫ qꝛ poſt gn̄ōnē ad-
huc influit eſſe. Unde intelligiť ꝙ op⁹ influxionis diuerſuꝫ
eſt ab opere gn̄ōnis: ꝛ ſm̄ hoc neceſſaria ſunt opera nature.
ℭ Si ꝗriť. que ſit illa nā. Dico ꝙ hoc eſt forma celi influēs
celo eſſe ꝛ permanere ꝛ moueri per potētiā viuificādi ꝛ mo-
Tex.cō.pmi. uēdi cetera. ꝛ de hac nā itelligiť qđ dicit pħs in 8° phyſicoꝝ.
ꝙ nā eſt cā vite in oīb⁹. ℭ Utrū aūt hec nā ſit aīa celi ꝛ mo-
tor ei⁹ īfra determinabiť: qꝛ forte eadē eſt nā agēs ꝛ cauſans
Secūdo capite de ſuba orbis. eē celi ꝛ motū ei⁹: ſicut videť pħs Auerrois velle in libro de
ſuba orbis vbi dicit. ſicut corpus celeſte nō indiget virtute
manēte in loco ſemp tm̄. ſꝫ ēt virtute largiente in ſe ꝛ in ſua
ſuba pmanētiā eternā: qm̄ ꝛ ſi ſit ſimplex ꝛ iō nō hꝫ potentiā
ad corruptionē: tn̄ eſt finite actionis neceſſario: qꝛ eſt fini-
tarū dimēſionū: ꝛ determinatū a ſupficie cōtinēte ipm̄: ꝛ oē
tale cū intellect⁹ poſuerit ipm̄ exñs per ſe abſqꝫ eo ꝙ aliqd lar-
giať ipſi pmanētiā ꝛ eternitatē: neceſſe eſt vt ſit ita diffinite
pmanētie ſicut eſt diffinite actionis: ꝛ iō neceſſe eſt in itelle-
ctu potentiā eſſe largiētē ipſi pmanētiā eternā quēadmodū
ipſi largiť motū eternum ꝛ nō hoc tm̄: ſed neceſſe eſt hic eſſe
virtutē que largiť ei motū ꝓpriū ſue actionis que eſt eter-
nitas inter ceteros mot⁹. ſ. motū localē in circuitu ꝛ figurā
ꝓpriā ipſi motui. ſ. ſphericā ꝛ menſurā ꝓpriā vnicuiqꝫ iſtoꝝ
corpoꝝ. i. corpoꝝ inferioꝝ: ꝛ ꝯuenientiā iter ea adinuicē in or-
dine ꝛ ꝗtitate: ita vt ex oībus pficiať vnus act⁹. ſ. tot⁹ mū-
dus. ℭ Ex iſtis vbis habeť ꝙ forma celi quecūqꝫ ſit illa in-
fluit celo eſſe ꝛ pmanere ꝛ figurā ꝛ moueri ꝛ alijs per ipſum
celū: ꝛ hac rōne diciť celū opus nāe ꝛ nō rōne generationis.
ℭ Sunt tn̄ qui dicūt ꝙ eſt nā naturās ꝛ nā naturata. nā na-
turās eſt deus: ꝛ illius opus eſt celū: ꝛ eſt nā naturata ꝛ illi⁹
opus ſunt gn̄abilia ꝛ corruptibilia. ℭ Ad aliud dōm ꝙ du- Alteratio duplex.
plex eſt alteratio. quedā enim eſt alteratio que exigit ꝑpara-
tionē ipſius ſubiecti per ꝗlitates ſenſibiles ſm̄ tactū: ꝛ hec ꝓ-
cedit gn̄ōnē. quedā eſt ſine ꝑparatione ſubiecti ſicut eſt imu-
tatio diaphani a lucido vel tenebroſo pñte: ꝛ hec nō ꝓcedit
gn̄ōnem de neceſſitate: ꝛ hec eſt alteratio orbis ꝛ lune. luna
eñ ꝓpter inferioritatē ſui orbis ignobilior eſt ceteris ſtel-
lis: ꝛ iō talē recipit imutationē nihilominus tn̄ orbis in ꝗli-
bet parte nō ſtellata ſm̄ hmōi alterationem alterať. ℭ Ad
aliud dōm ꝙ nō ſequiť hoc ſi oīa habēt mām creationis cō-
munē: ꝙ hēant mām cōem abſolute: ꝛ de hoc dictum eſt in
qōne de mā pma ſupra. ℭ Ad auctoritatē Platonis dōm
ꝙ Plato loquiť per ꝗdā rōnē ſimilitudinis ad opificē me-
chanicū qui ꝓponit ſibi mām: ꝛ inducēdo formā artificia-
lē ſup diuerſas partes māe ꝯſtituit opus vnū: vnde in aliq̄
parte fundamētū ꝛ in aliq̄ parte parietē. Similr de⁹ in aliq̄
parte māe facit celū ꝛ in aliq̄ terraꝫ ꝛc̄. tn̄ illa pars māe que
eſt in celo nō eſt eadē ſpecie vel gn̄e cū mā que eſt in gn̄abi-
libus ꝛ corruptibilib⁹. Utrū aūt mā ſit ante vel nō infra de-
terminabiť in qōne. Utrū oīa ſimul facta ſunt. ℭ Ad obm
Joannis: dōm ꝙ virtus infinita ſimpliciter eſt eius qđ eſt
infinitū ſimplr ſicut icreati: ſed virt⁹ infinita ab alio. ſ. a deo
ꝯtinēte. Bñ pōt eē corporis īfiniti ꝛ creati. ℭ Alr poſſet di-
ci ꝛ meli⁹ ꝙ virt⁹ duob⁹ modis dr̄. infinita. ſ. in ſe ꝛ in cōpa-
ratione ad tpˀs. illa que eſt īfinita in ſe nō pōt eē niſi in ſub-
iecto īfinito: ꝛ cū nō ſit corp⁹ infinitū virtus nō pōt eſſe īfini-
ta ſic. virtus aūt infinita in reſpectu tēporis. i. que ꝯtinet in
eſſe in infinito tēpore nō exigit ſubm infinitum. ℭ Sed hec
Tex.cō.78.et 79. ſolutio videť eē ꝯtra Ariſtotelē in fine octaui phyſicoꝝ. vbi
ꝓbat ꝙ virtus corporis finita nō eſt in tēpore īfinito. vnde
ſm̄ ipm̄ eſt diſtinguendū ꝙ duplex eſt virtus. quedā in cor-
pore. ſ. que determinat corp⁹ ſm̄ ſui quātitatē: ita ꝙ maior
eſt in toto ꝗ̄ in ſui parte: ꝛ maior in magna ꝗ̄ i parua: ſicut
virtus grauis ꝛ leuis ꝛ calidi ꝛ frigidi ꝛ hmōi. ꝛ de tali vir-
tute tenet rō Joānis. ℭ Eſt etiā virtus que nec eſt corpus
nec in corpore ſm̄ hūc modū ſicut illa que nō eſt maior in to-
to ꝗ̄ in parte: eo ꝙ ipſa nō determinat corp⁹ ſm̄ ſui ꝗtita-
tē: ſed eſt cōpletiua ſubſtātie māe ſm̄ ꝙ hmōi: ꝛ qꝛ ſuba ma-
Tex.cō.15. terie ſm̄ ſe nō hꝫ diuiſionē vt dicit pħs in p° phyſicoꝝ. iō il-
la eſt indiuiſibilis ſicut forme ſubſtātiales ſunt ꝛ aīa rōna-
lis ꝛ talis eſt virtus celi: ꝛ ideo ꝓbať de ipſa Ariſtoteles ꝙ
eſt indiuiſibilis impartibilis nullam habens magnitudi-
nem: ꝛ hec ſolutio ſm̄ Ariſtotelem in fine octaui phyſicoꝝ
12.met.cō.41. ꝛ 8.ph.cō.79 ꝛ in. 12. metaphyſice. ℭ Xeuius poſſet dici ꝙ ad hoc ꝙ non
ſit tranſmutatio vel motus aliquis in aliquo nō exigiť vir-
tus aliqua neqꝫ finita neqꝫ infinita. ℭ Si eñ quaerať qua-
re celum non moueať motu ꝓceſſiuo ſufficit dicere ꝙ non
habet virtutem affixam organis ordinatis ad motū ꝓceſ-
ſiuū ſicut ſunt ale ꝛ pedes ꝛ huiuſmodi. Similiter cū celum
nō tranſmutať ſm̄ generationē ꝛ corruptionē nō exigiť vir-
tus determinata: ſed potius virtutis priuatio ordinate ad
generationē ꝛ corruptionē. ℭ Articulus 3°.

TErtio queriť. Utrū celū ſit cōpoſitum vel ſim-
plex. Et videť ꝙ ſit ſimplex: qꝛ dicit pħs in pri-
cipio de celo ꝛ mūdo ꝙ celū ſermone abſoluto
eſt forma qm̄ abſolute eſt forma ſola. cū igitur
forma ſit ſola ꝛ forma ſola nō hēat cōpoſitionē
Tex.cō.91. videť ꝙ celū ſit ſimplex. ℭ Itē in quocūqꝫ non

eſt cõpoſitio prima in illo nõ eſt cõpoſitio ↄſequẽs. ſed in celo nõ eſt cõpoſitio prima: ergo nec ↄſequẽs. Probatio prime. Prima cõpoſitio eſt ex mã ⁊ forma. Secũda vel ↄſequens ex ſubiecto ⁊ accidẽte. ſed prima potẽtia materie eſt ad formã ſubſtãtialẽ. ſecũda aũt ad receptionẽ accidẽtis cũ iã eſt in cõpoſito. Unde ſicut ſubſtãtia ſubiecto ⁊ cã eſt ante accidens: ſic prima cõpoſitio eſt ante cõſequentẽ. ¶ Preterea ſi dicã ꝙ mã recipit prius accidens: tunc precipue recipit accidẽs primũ qḋ eſt quãtitas: qḋ pʒ ex hoc ꝙ oẽs qualitates ſenſibiles calidũ: frigidũ: albũ nigrũ ⁊c̃. ſunt in corpore ſm ſui quãtitatẽ: ita ꝙ maioꝛ eſt qualitas in magna parte q̃ʒ in parua. Unde pʒ ꝙ nõ adueniunt ſubſtãtie mãe tñ: ſed materie ꝑut eſt ſub quãtitate. Si ergo ſic aduenit forma ſubſtãtialis mãe quãte: etiã forma ſubſtãtialis diuiſibilis eſſet ſm quãtitatẽ: qḋ pʒ eſſe falſum. ergo cõpoſitio mãe cuʒ forma ſubſtãtiali de neceſſitate precedit cõpoſitionẽ ſubiecti cũ accidentalibus formis: ⁊ ſic pʒ veritas ꝑme. Ueritas minoꝛis habeſ in libro de ſubſtãtia orbis vbi dicit phs ꝙ celũ nõ eſt ex materia ⁊ forma. ¶ Preterea ſepe habeſ a pho in de celo ⁊ mũdo ꝙ celum eſt corpus ſimplex.

Primo capſo de ſubã orbis ⁊ tertio.

¶ Contra. Raby Moyſes in libro de vno deo dicit ꝙ ꝓpoſitio per ſe nota eſt ꝙ omne corpus eſt cõpoſitũ. Itẽ in libro de ſubſtãtia orbis dicit̃ ꝙ oẽ qḋ mouet̃ eſt corpus ⁊ cõpoſitũ. Itẽ in primo libro celi ⁊ mũdi. cũ dico celũ dico formã cũ dico hoc celũ dico materiã. Cũ ergo in celo ſit celũ: ⁊ hoc celũ celũ eſt cõpoſitũ ex materia ⁊ forma. ¶ Item ibidẽ dicit phs ꝙ celũ eſt ex materia ſua tota: ergo hʒ materiã ⁊ cõſtat ꝙ etiã formã cũ ſit perfectũ: ergo eſt cõpoſitũ. ¶ Gratia huius querit̃ vtrũ per diuiſionẽ ſue materie ſit multiplicabile ⁊ ſumanẽ rõnes phi in primo de celo ⁊ mundo. quarũ prima eſt hec. Omne qḋ hʒ materiã ⁊ formã aut eſt multa aut põt eſſe multa: celũ hʒ materiã ⁊ formam: ⁊ hoc ſupponat̃: ergo eſt multa vel põt eſſe multa ⁊ nõ niſi per diuiſionẽ materie: ergo celũ eſt multiplicabile per diuiſionem materie ſue. Ad idẽ eſt ratio Platonis quã ibidẽ inducit: q2 celũ eſt ad ideã ⁊ ad eandẽ ideã plures poſſunt fieri celi ¶ Solutio. dõm ꝙ celũ eſt cõpoſitũ ex materia ⁊ forma: ſed materia ſua nõ determinaſ nec cognoſcit̃ niſi per potentiã ad vbi tñ. ſicut enĩ dicit phs in fine primi phyſicoꝝ. ſubiecta natura ſcibilis eſt ſm analogiã: ⁊ in hoc differt a mã generabiliũ ⁊ corruptibilium que determinaſ ⁊ cognoſcit̃ per potentiã ad eſſe ⁊ ad diſpoſitiones accidentales ⁊ ad quãtitatẽ ⁊ ad vbi. Potentia aũt ad eſſe nõ eſt in materia celi: ⁊ ꝓpter hoc nõ eſt ſeparabilis a forma ſua: nec econuerſo forma ſeparaſ ab ipſa. ⁊ hoc innuit phs quãdo dicit. Cũ dico celũ dico formã ⁊ cum dico hoc celũ dico materiã: materia enĩ in celo indiuiduat ⁊ particulariʒat formã ⁊ ſeparaſ ab ipſa: eo ꝙ nõ eſt in potẽtia ad formam aliam ⁊ propter hoc ipſa ſupponit̃ nomine ſuppoſiti nature celeſtis ſicut hoc celũ. Similiter forma nõ dicit̃ celeitas ſiue rotunditas ad mouendũ ꝙ forma illa nõ eſt ſeparabilis: ſed ſemper eſt actus materie illius: ⁊ ideo ſignificaſ per nomẽ ꝑdicabile de compoſito ſicut celũ: ⁊ hoc eſt qḋ dicit Boetius in libro de hebdomadibꝰ. ꝙ in omni eo qḋ eſt citra primũ eſt hoc ⁊ hoc. ¶ Ad primũ dõm ꝙ obiectio illa prouenit ex praua intelligẽtia littere: q2 ſermo abſolutus dicit̃ ibi ſermo nõ determinatus per demõſtratiuũ ⁊ natũ ad ſuppoſitũ particularis celi: ſed dicit̃ celum ſermo abſolutus ⁊ hoc celũ ſermo determinatus. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ compoſitio prima per modum prius dictum eſt in celo. hoc autem qḋ dicit̃ in libro de ſubſtãtia orbis ꝙ celuʒ non eſt ex materia ⁊ forma. intelligit̃ de materia que ꝓprie materia eſt. ſ. que eſt in potentia ad eſſe ⁊ de forma que acquirit̃ per tranſmutationem ſubiecti: ⁊ hoc enim modo celum nõ eſt ex materia ⁊ forma. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ corpus multipliciter dicit̃ ſimplex. eſt enim ſimplex qḋ diuidit̃ diuiſione cõtinui tñ: ⁊ ſic corpora mathematica ſunt ſimplicia. ¶ Item dicit̃ ſimplex qḋ nõ hʒ qualitates agentes ⁊ patientes ſic celũ dicit̃ ſimplex. ¶ Tertio modo dicit̃ ſimplex in quo ſtat reſolutio corpoꝝ ⁊ nõ reſoluit̃ in formã aliã ⁊ ſic elementa ſunt ſimplicia. ¶ Quarto modo dicit̃ ſimplex cuius partes ſunt eiuſdem rõnis cum toto ⁊ ſic caro ⁊ os ſunt ſimplicia ⁊ manus ⁊ pes ſunt compoſita. Ex his modis dicit̃ ſimplex in corpore. ¶ Quinto modo dicit̃ ſimplex qḋ nõ habet partes tamen habet poſitionem in continuo: ⁊ hoc

Prio capſo de ſubã orbis.

Tex. cõ. 92.

Tex. cõ. 95. et 98.

Tex. cõ. 92. et infra.

Tex. cõ. 69.

Corpus multipl̃r dicit̃ ſimplex.

modo punctus dicit̃ ſimplex. ¶ Sexto modo dicit̃ ſimplex indiuiſibile habens ordinem in diſcreto ⁊ hoc modo dicit̃ ſimplex vnitas. ¶ Septimo modo dicit̃ ſimplex indiuiſibile per ſe diuiſibile tamen alterius diuiſione ⁊ componibile cuʒ altero: ⁊ hoc modo forma accidentalis dicitur ſimplex quemadmodũ dicit̃ in ſex principijs. ꝙ forma eſt cõpoſitioni ↄtingẽs ſimplici ⁊ inuariabili eſſentia ↄſiſtens. ¶ Octauo modo dicit̃ ſimplex indiuiſibile per ſe ⁊ indiuiſibile diuiſione ſubiecti: tamen cõponibile cũ altero cuius ipſum eſſe eſt actꝰ ⁊ perfectio: ⁊ hoc modo forma ſubſtantialis eſt ſimplex ⁊ etiam anima vegetabilis ⁊ ſenſibilis. ¶ Nono modo dicit̃ ſimplex indiuiſibile per ſe ⁊ indiuiſibile diuiſione ſubiecti cõponibile tamen alij cuius nõ eſt actus: ⁊ hoc modo dicit̃ ſimplex itellectus ⁊ anima rationalis. ¶ Decimo mõ dicit̃ ſimplex indiuiſibile oĩno in ſe ⁊ diuiſione alterius non cõponibile cum aliquo habens tamen hoc ⁊ hoc: ⁊ hoc mõ intelligentia angelica dicit̃ ſimplex. ¶ Undecimo mõ dicit̃ ſimplex indiuiſibile oĩno diuiſione ſui ⁊ alterius non cõponibile cum alio nõ habens hoc ⁊ hoc: ⁊ hoc modo deus dicit̃ ſimplex ⁊ his omnibꝰ modis dicit̃ ſimplex ex parte rei: ſm relationem autem ad animã dicit̃ ſimplex tribꝰ modis. Primo modo qḋ nõ habet cõpoſitionẽ cum materia neq̃ cum diſpoſitionibus materie que ſunt figura ⁊ hic ⁊ nũc: ⁊ ſic vniuerſale dicit̃ ſimplex. Secundus eſt ſm ꝙ non diffinibile dicit̃ ſimplex ⁊ diffinitũ compoſitum: ⁊ ſm hoc genus ⁊ differentia dicunt̃ ſimplicia. ſpecies autẽ cõpoſita. Tertius eſt ſm ꝙ ſimplex dicit̃ ꝙ nõ eſt reſoluere vlterius ſm rationẽ ⁊ ad ipſam reſoluunt̃ omnia alia: ⁊ ſic ens dicit̃ ſimplex. ¶ Ad id qḋ querit̃ iuxta hoc vtrũ celum ſit multiplicabile per diuiſionem ſue materie. dicendum ꝙ non: q2 talis multiplicatio non ſit niſi per diuiſionem materie factam per generationem. celum autem eſt ingenerabile ⁊ incorruptibile ſicut ꝓbatum eſt. ¶ Ad id quod obijcitur in contrariuʒ dicendum: ꝙ ſicut dicit phs celum eſt ex materia ſua tota totalitate potẽtie ⁊ actus: ⁊ hoc eſt q2 materia eius eſt in nulla ſui parte nec poteſt eſſe ſub alio actu. hoc autem qḋ dicit phs ꝙ omne qḋ habet materiam ⁊ formam eſt vel põt eſſe multa intelligit̃ de materia diuiſibili per generationeʒ ⁊ nõ de tali materia celi. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ de potentia creatoris eſt facere multos celos ad ideam vnam: ſed nõ eſt de cõuenientia creature: q2 ſi eſſent multi celi eſſent multi mũdi. qḋ lʒ poſſet facere creatoꝛ quãtum eſt de potẽtia ſua tamen hoc non poteſt eſſe ſm conuenientiam ⁊ potentiã creaturarum vt infra probabitur cum diſputabitur. Utrũ plures poſſunt eſſe q̃ʒ vnus mundus. hoc enim non habet hic diſputari: reſeruetur ergo in futurum.

¶ Quid ſit celum ſm diffinitionem. Articulus 4ꝰ.

Quarto querit̃ quid ſit celuʒ. Et ſumaſ diffinitio Damaſceni in 2° libro capſo 6°. vbi dicit ꝙ celũ eſt ↄtinentia viſibiliũ ⁊ inuiſibiliũ creaturarũ. Uideſ aũt ꝙ hec diffinitio nõ omni celo ↄueniat q2 inuiſibilis creature dicunſ. hic intelligẽtie ⁊ anime ſancte: ⁊ ille nõ ↄtinenſ in celis inferioꝛibus planetaꝝ. ¶ Preterea nõ videſ hec diffinitio dari de natura celi: q2 per illam nõ cognoſcit̃ vtrũ ſit cognitum vel alterius nature: cum tamen hoc per diffinitionem realem deberet intelligi. ¶ Item ↄtinentia reſpectu viſibilium ⁊ inuiſibiliũ nõ videſ eſſe eiuſdẽ rõnis q2 viſibilia cõtinenſ circũſcriptiue. inuiſibilia diffinitiue tñ. Si forte dicaſ ꝙ cõtinentia ſumit̃ hic pro virtute ſaluatiua ⁊ ↄtinentia in eſſe patet ꝙ falſum eſt: q2 talem virtutem non habet celum reſpectu inuiſibilium. Preterea hoc videſ eſſe contra Damaſcenũ q2 exemplat diffinitionem dicit iter ipſum enim intellectuales angeloꝝ virtutes ⁊ omnia ſenſibilia cõcludũtur ⁊ circum terminanſ. ſolus aũt deus incircũſcriptibilis eſt oĩa implens ⁊ omnia continens ⁊ omnia circum terminans vt ſuper omnia ens ⁊ omnia cõdens. ¶ Preterea ꝙ non poſſit dari ratio vna conueniens omni nature celeſti quoꝝ enim eſt vna ratio ſm naturam illoꝝ eſt ꝓpagatio ab vno ſm naturã ſicut patet in hominibus ⁊ aĩalibus. ſed ſtellarum ⁊ celoꝝ ꝓpagatio non eſt ab vno ſm naturã: ergo non eſt ipſorum ratio vna. Si forte dicaſ ꝙ ipſoꝝ eſt propagatio vna ab alio per diuiſionem. ſubſtãtia enim diuiditur per corpoꝛeam ⁊ incorpoꝛeam. ⁊ corpoꝛea vlterius per ge‑

nerabilem ⁊ ingenerabilē ⁊ motū circulariter ⁊ ſm̄ rectū: ⁊ ita celū eſſet ſubſtātia incorporea ingenerabilis mota cir-
Tex.c. vltimi. culariter. ¶ Cōtra dicit ph̄s in .10. metaphyſice ꝙ corruptibilia ⁊ incorruptibilia nō ſunt eiuſdē generis. Similiter in
p°. 2. c. 3. capitulo. libro de ſubſtātia orbis dicit ph̄s ꝙ corporeitas nō dicitur vniuoce in celo ⁊ in elemētis: ergo nulla eſt diuiſio q̄ dicit corporū aliud generabile aliud igenerabile. ¶ Preterea dicit ph̄s in 6° topicorū ꝙ vita nō ſm̄ vnā ſpēm videt̄ dici de aīalibus ⁊ plantis: ſed altera quidē aīalibus altera plātis ineſt: ergo ſimiliter corporeitas nō ſm̄ vnā ſpēm ineſt corruptibilibus ⁊ incorruptibilibus. ¶ Solutio dōm ꝙ prīa diffinitio dat̄ per actū celi ⁊ nō per nāmȝ ꝓpriā ipſius quemadmodū obiectū eſt: ⁊ nomina formalia dicta per abſtractionem habēt reſolui in nōīa cōcretiue dicta. ſic celū eſt cōtinentia viſibiliū ⁊ inuiſibiliū creaturarū. hoc eſt celū eſt cōtinens viſibiles ⁊ inuiſibiles creaturas. ⁊ dicit creaturas ad differentiā creatoris qui a nullo cōtinet̄: ſed omnia cōtinet vt pȝ in auctoritate prius dicta. ⁊ ſic pȝ ſolutio ad primum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cōtinentia nō eſt equiuoce dicta ad circūſcriptionē ⁊ diffinitionē. p. diffinitio enim prius eſt nā q̄ circūſcriptio. qḋ pȝ: q2 ab ipſa nō cōuertit̄ cōſequētia q̄cūq; enim loco circūſcribunt̄ etiam loco diffiniunt̄: ſed nō ꝯuertit̄: ⁊ ita illa obiectio ſupponit falſum. ¶ Ad id qḋ queritur vtrū oium ſuperiorū ſit ratio vna: eſt duplex reſponſio. q̄daȝ enim dicūt ꝙ oia ſuperiora penitus ſunt vnius nāe nec differunt per formas ſubſtātiales. ſed per ꝓprietates que ſunt habere plus de lumine vel minus in diuerſis partib⁹: ſicut differt pars ſtellata a non ſtellata: ⁊ ſicut differt ſol a ceteris ſtellis. Vel differunt per habere ſtellā vnā vel plures: ſicut differūt orbes inferiores planetarū ab octaua ſphera: vel per habere lumen a ſe vel ab alijs ſicut differt luna ab alijs ſtellis. ⁊ iſti ſoluunt rōnē obiectā per hoc ꝙ duobus modis plura reducunt̄ ad vnū in natura ſcilicet ſm̄ rōneȝ originis
Secūdo celi cō. 49. ⁊ ꝓpagādo: vel ſm̄ virtutē influentē eſſe ⁊ poſſe ⁊ moueri: ⁊ hec videt̄ eſſe ſententia Auerrois. Melius tamē dici pȝ. ſ. ꝙ nō habēt rōnē vnā in ſpecie cū nec oia habeāt vnū motorem: nec ſint oia eiuſdē effectus nec oia eiuſdeȝ motus: ⁊ iō vnūqḋq; ab alio differt ſpecie ⁊ circulus a circulo ⁊ ſtella a ſtella. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̄ de diffinitione per diuiſionē collecta cōcedendum eſt: ꝙ corporeitas nō eſt vnius rōnis ſm̄ vnā naturā incorruptibilibus ⁊ in incorruptibilibus. Si tñ abſtrahat̄ ab vtroq; ⁊ loquat̄ aliquis logice tunc eſt vnius intentionis: nihilominus tamen diffinitio pōt ſtare: lȝ diuiſio nō ſtet ſm̄ naturaȝ: q2 in diffinitione non ponit̄ corporeitas tñ ſed incorruptibilitas.

¶ De partibus celi.

Deinde queritur de partibus celi. Et queretur q̄tuor. quedā enim ſunt partes cōiter determināſtes oēs orbes: ⁊ de illis querit̄ p̄mo. ſimiliter quedā eſt pars vt termin⁹ ⁊ figura: ⁊ de illis querit̄ 2°. Quedā etiā eſt pars que dicit̄ orbis ſuperior vel inferior ſicut celū empyreū ⁊ aqueū ⁊ cetere ſphere ⁊ de illis queritur 3°. 4° queſtio erit de partibus que ſunt ſtelle.

¶ De dextro ⁊ ſiniſtro celi. Articulus 5°.

Primo ergo querit̄ de partibus orbis: que ſūt principia dimenſionis ſue in oibus orbib⁹. ſ. longitudinis orbis ⁊ latitudinis ⁊ ꝓfunditatis que ſunt ſurſum ⁊ deorſum ⁊ dextrū ⁊ ſiniſtruȝ ⁊ ante ⁊ retro. ¶ Querat̄ ḡ de iſtis. p° co ꝙ Pithagoras iſtas partes eſſe dixit in celo. Dicit aūt ph̄s ꝙ dextrū eſt vnde mot⁹ localis incipit ⁊ ſiniſtrū eſt per quā reſoluit̄ in dextruȝ. Videt̄ aūt ꝙ iſta nō ſint in celo. q2 q̄d enī principiū ⁊ finē ⁊ mediū mot⁹ ſui nō hȝ in ſe ſed extra hoc nō hȝ in ſe vnde incipiat motus ⁊ per queȝ
Tex. cō. 64. reſoluat̄: circulus in ſe nō hȝ principiū ⁊ mediū ⁊ finē mot⁹ ſui vt dicit̄ in 8° phyſicorū. ergo nō hȝ dextrū ⁊ ſiniſtrū. cuȝ ḡ celū ſit circulare nō habebit dextrū ⁊ ſiniſtrū. ¶ Itē celū non diſtinguit̄ in duos ſemicirculos diuiſos per diametruȝ ab oriēte in occidentē per centrū terre. Cuȝ ergo celū mouet̄ ab oriēte in occidentē: ⁊ de pūcto diametri ad punctū nō ſiſtit motus ſi regirat ab occidēte in orientem: ergo qua rōne dicit̄ incipere gr̄a ſuperioris ſemicirculi in oriēte eadeȝ rōne dicet̄ incipere in occidēte gr̄a iferioris ſemicirculi: ergo qua rōne dicit̄ oriens dextrū eadē rōne dicet̄ occidens dextrū. ¶ Itē mota vna parte celi mouent̄ oēs: ergo qua rōne incipit motus in vna parte eadē rōne in oibus: ergo vbiq;
cō. 15. t. 12. eſt dextrū ⁊ vbiq; ſiniſtrū. Preterea ſumat̄ rō Cōmentatoris quā ponit in cōmēto de celo ⁊ mūdo aliquātulū poſt principiū ſecūdi libri que eſt hec. ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtrū cānt̄ a virtutibus actiuis ⁊ paſſiuis. ſ. ab abūdantia caloris nālis ꝓcedentis a corde ⁊ ſpirituū plus in dextrū q̄ in ſiniſtrū: ⁊ cum tales virtutes nō ſint in celo celū nō videt̄ habere dextrum ⁊ ſiniſtrū. ¶ Sed cōtra nihil eſt vanum in natura: ergo nec hoc erit vanū ꝙ in quadā parte oriunt̄ ſtelle ⁊ in quadā occidunt ſicut dicit ipſe Ariſtoteles in littera: ⁊ ita opȝ ꝙ in loco orientis ſit aliqua rō principij ortus. ¶ Iuxta hoc querit̄ vtrū idē ſit dextrū oium orbiū. Et videt̄ ꝙ nō. nō enī idem vbi eſt vnde incipit motus. quidā enim orbes mouent̄ ab oriente motu diurno: ⁊ quidā ab occidēte motu ꝓprio ſicut orbes planetarum. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt id qḋ fere ab oibus imponit̄ Ariſtoteli. ſ. ꝙ dixerit ꝙ omnes orbes mouent̄ ab oriēte in occidentē. Ad idē eſt rō Auenalpetre in aſtrologia ſua qui dicit ꝙ corpus vnius nature ſm̄ naturalē motū mouet̄ ab eodē loco in eundem. Cum ergo omnes ſphere ſint vnius nature omnes mouent̄ ab oriente per occidenteȝ in orientē vniformi motu ſm̄ naturā. ¶ Item alia eſt ratio q̄ſ duo circuli vnus extra ⁊ vnus intra mouent̄ ꝯtra ſeinuiceȝ vnus ſiſtit alterum vel ſcindet eum ſi non fuerint eque fortes: ergo ſi celum mouet̄ ab oriēte in occidentē ⁊ inferiores econuerſo vel ſiſtent ſeinuicem vel vnus ſcindet alterū quorum vtrūq; falſum eſt: ergo omnes mouent̄ ab eodem loco ⁊ in eundem. ¶ Solutio. dicimus ꝙ quidaȝ diſtinguunt ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtrū diuerſimode ſunt in diuerſis. In quibuſdā enim differunt figura ⁊ virtute: vt dicunt ſicut in hominib⁹ ⁊ aīalibus ⁊ plantis: in quibuſdā aūt ſola virtute differunt ſicut in celo: ⁊ iſti dupliciter falſum dicunt. ¶ Primo q2 dicit Ariſtoteles in libro celi ⁊ mūdi: ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtrum nō differunt figura: ſed ante ⁊ retro ⁊ ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ hoc videmus expreſſe: q2 dexter pes figurat̄ ſicut ſiniſter ⁊ manus ſiniſtra ſicut dextra: ſed membra ſuperiora nō figurant̄ ſicut inferiora nec anteriora ſicut poſteriora. ¶ Preterea iſti dicūt ꝙ ſi quis ſciret diſcernere ſubtiliter qḋ videret aliter figurari folia arboris in ſiniſtra ⁊ aliter i dextra. Et hoc eſt
Tex. cō. 12. cōtra Ariſtotelem qui dicit in 2° celi ⁊ mūdi ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtrum nō eſt in aliqua plantarum. ¶ Preterea ratio dictat hoc ꝙ ſi dextrum ⁊ ſiniſtrum ſunt principia motus localis ⁊ planete nō habent motum localem ꝓceſſiuum ſuperflueret in eis dextrum ⁊ ſiniſtruȝ: ⁊ ſic aliquid eſſet vanum in natura. ¶ Propter hoc dicūt alij ꝙ ante ⁊ retro cauſant̄ a qualitatibus cōtrarijs: ⁊ ſimiliter ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ ideo illa nō poſſunt eſſe in eodē corpore ſicut ſurſuȝ eſt in loco ignis ⁊ deorſum eſt in loco terre. ſed dextruȝ ⁊ ſiniſtrū nō cauſant̄ a ꝯtrarijs: ſed ab abundantia maiori ⁊ minori eiuſdē. Similiter in celo dextrū eſt vbi eſt abundantia luminis diſponentis ad motuȝ. ſiniſtrū aūt vbi minus de lumine. ¶ Sed contra hoc eſt: ꝙ quādoq; ſm̄ hoc dextrum eſſet in occidente: q2 illa pars vbi abundat lumē reuoluit̄ circulariter ſicut ⁊ alia. hoc autem eſt cōtra Ariſtotelē dicenteȝ in littera celi Secundo celi tex. cō. 15.
⁊ mūdi ꝙ dextrū eſt vbi videmus oriri ſtellas: ⁊ ſiniſtrū vbi videmus eas occidere. ¶ Item dicit Cōmētator ꝙ Ariſto cō. 15. t. 15.
teles loquit̄ ibi per quādam ſimilitudinem ⁊ hoīs imaginē ponit cuius pedes ſunt in polo artico ⁊ caput in antarctico ⁊ facies eſt verſa ad noſtrū hemiſperiū. illius enim dextruȝ eſt in oriente ⁊ ſiniſtrū in occidēte ⁊ ante eius eſſet in meridie ⁊ retro in aquilone. Et hoc videt̄ Ariſtoteles tāgere in littera vbi dicit. Ex eis quidem oportet nos exiſtimare eſt homo habens dextram ⁊ ſiniſtrā cōſimiles in figura deinde continet ſuper ſe orbem. Et quidā libri habent ex eis ꝙ oportet nos exiſtimare eſt homo habens dexteram ⁊ ſiniſtrā non diuerſas in figura deinde ⁊c̄. Et gratia huius littere quidam dicunt ꝙ ſuper orbem eſt alius orbis: ſed littera eſt falſa ⁊ non exponitur ab aliquo Cōmentatore.

¶ Contra opinionem autem Cōmentatoris videt̄ eſſe littera: q2 imediate ſequit̄ ⁊ eſt illi orbi iterū virtus diuerſa ꝓculdubio. ſ. dextrum ⁊ ſiniſtrum: quoniam ſunt ei loca inceptionis ⁊ ſtatus ex opere factionis ſue. ⁊ ſimiliter oportet vt exiſtimemus vtrūq; in principio motus orbis. nā ſi motus

eiꝰ nō eſt in tēpoꝛe infinito: ſed motus eius eſt finitus ne-ceſſario opꝫ ꝙ motui eius ſit locus vbi incipit. Ex hoc acci-pit ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtrū ſūt ſm vim motoꝝ ⁊ ſm diſpoſitionē mobil. s. Una enim reuolutio celi nō eſt infinita cuꝫ celū ſit finite quantitatis: vnde opꝫ ꝙ incipiat in aliqua parte ⁊ in quacūqꝫ parte incipit in illa hꝫ rōnē inceptionis que dicit dextrū. ¶ Unde dicimus ꝙ iſte opiniones oēs falſe ſunt di-centes celū habere dextrū ⁊ ſiniſtrū in veritate differētia in virtute ꝯuenētia in figura ſupponentes ꝙ celū moueꝉ a rō-tancto ſibi ⁊ nō a deo tm̄. ¶ Itē ſupponimus ꝙ celū duobꝰ modis ꝯſideraꝉ. ſ. vt eſt locus in ſimoꝝ ⁊ ſm nām ꝓpriā ſm quā diſtinguiꝉ ab alijs coꝛpoꝛibus ⁊ iō hꝫ quaſdā virtutes ſm ꝙ eſt locus ⁊ quaſdā ſm ꝙ eſt celū. Dico ergo ꝙ dextrū celi eſt in oriente quātū ad virtutē loci ſiue ſitus. Et hoc pꝫ ex hoc ꝙ motoꝛ celi mouēdo celū mouet oia nālia ⁊ cū mo-tus ſit ſemper ab imobili aliquo pꝛimo ſicut ꝓbatum eſt in phyſica opꝫ ꝙ motoꝛ ille ſit imobilis ⁊ locus imobilis vnde moueꝉ pꝛimo. Dico aūt locuꝫ ſicut determinatum in parte orientis: eo ꝙ ibi abundet vis motoꝛis pꝛimi ⁊ inde per mo-tū celi afflat virtus eius in coꝛā nām. ¶ Ad pͥᵐ aūt dicimꝰ ꝙ licꝫ circulus inquātū circulus pꝛincipiū ⁊ mediū ⁊ finē ha-beat in cētro: ⁊ nō in circūferētia: tamē circulus in mā nāli ⁊ habēs poſitionē ſm ſitum mūdi nō eſt eiuſdē rōnis in oi-bus partibus ſuis: ⁊ iō eſt ratio quare in quadā parte inci-piat motus eius ⁊ per quādā regireꝉ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ diſtractio circuli per diametrū nō ſiſtit motū: ⁊ iō nō de ne-ceſſitate eſt oriens in vtroqꝫ puncto diametri niſi foꝛte quo ad nos ⁊ non ſm nām. ¶ Ad aliud dōm ꝙ mota vna parte circuli mouenꝉ oēs ſed nō eſt in oibus ratio inceptionis mo-tus. ¶ Ad obiectū Cōmētatoꝛis dōm ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ cōpoſitū ex ꝯtrarijs ſic cāncat vt dicit ſed in ſuperioꝛibꝰ ex nā ſitus ⁊ oꝛdinis eoꝝ ad alia. ſ. inferioꝛa que mouenꝉ mo-tibus eoꝝ. ¶ Ad hoc qō querit vtrū omnes oꝛbes habeāt eundem orientē ſoluiꝉ diuerſimode a diuerſis. ſm Ariſto-telē enim nō eſt idē oriens. ſed oriens planetarū eſt in occi-dente oꝛbis ſtellarū fixarū. ⁊ iō dicens ꝙ omnes oꝛbes mo-uenꝉ ab oriente in occidentem increpat Pithagoꝛam: qui dixit illos qui habitant ſub ſphera occulta: qui occultātur viſibꝰ nſis eſſe in medietate oꝛbis iferioꝛis in parte ſiniſtra hoc eſt illos antipodes qui ſunt verſus polū antarcticū ver-ſus orientē. nos aūt dixit habitare in medietate oꝛbis ſupe-rioꝛis in parte dextra: ⁊ hoc ſm motū ſphere ſtellate. Et pꝫ ꝙ falſum dixit: qꝛ ſi dextrū ſit in oriēte vt dixit Pithagoꝛas ponēs hoiem ſm ꝙ ſupra poſuimus eū: tūc antipodes ha-bitant in parte ſuperioꝛi oꝛbis in parte ſiniſtra qꝛ ſub motu habitāt regirationis. nos aūt qui ſumus verſus polū arti-cū habitamus in celi dextra in inferioꝛi parte oꝛbis: qꝛ ha-bitamus ſub acceſſu inceptionis motus celi: ſed ſm oꝛbes planetarū verū dixit Pithagoꝛas: qꝛ dextra planetaruꝫ eſt in ſiniſtra oꝛbis ſtellarū fixarū: ⁊ ideo ſm oꝛbes illos nos ſu-mus in parte ſuperioꝛi in ſiniſtra: qꝛ motꝰ regirationis pla-netarū eſt ſuper nos. Et illi qui habitāt in alto hemiſperio ſunt in parte inferioꝛi in dextra: ⁊ hoc ſm motū ꝓpriū pla-netarū ⁊ nō ſm diurnū: qꝛ ſm illū motꝰ acceſſus planetaruꝫ ex inceptionibꝰ eoꝝ eſt ſuper eos: ⁊ hoc ꝯtingit iō qꝛ variā-tur poli a polis oꝛbis ſtellarū fixarū ⁊ orientes ⁊ occidentes ipſoꝝ ab oriente ⁊ occidēte illius. ¶ Et ex hoc pꝫ ꝙ oēs fal-ſum dicūt: qui iponunt Ariſtoteli ꝙ dixit planetas moueri ab oriēte pꝛimi oꝛbis in occidētē ipſius. ¶ Scdm ergo hoc ſoluende ſunt rōnes quas inducit Auenalpetras: ⁊ dōm ꝙ coꝛpoꝛa ſuperioꝛa nō habēt in ſe ꝯtrarietatē: ⁊ iō nō mouē-tur ad loca ꝯtraria. qꝛ ſicut vnus locus eſt qui dicit mediuꝫ ad quē moueꝉ terra: ⁊ vnus locꝰ eſt a medio ſurſum ad quē moueꝉ ignis: ita vnus locus eſt qui diciꝉ circa medium ad quē nullū coꝛpus moueꝉ: qꝛ omne coꝛpus qō moueꝉ ad ali-quē locū ſm nām quieſcit qn̄ eſt in illo: ſed ſuperioꝛa mouenꝉ in ipſo circulariter: ⁊ partes illius loci ſiue ſitus nō ſunt con-trarie adinuicē ſicut ꝯtraria ſurſum ⁊ deoꝛſum: ſed tm̄ hñt diuerſitatē in eadē nā ſitus ⁊ loci: ⁊ iō diuerſi oꝛbes in diuer-ſis partibꝰ ſuis pñt incipere motꝰ rōne diuerſarū diſpōnuꝫ que ſunt in motoꝛibꝰ ⁊ mobilibus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum circulus moueꝉ ꝯtra circulū dicere opꝫ ꝙ moueanꝉ in eiſdē polis ⁊ in eodē axe: qō nō faciūt oꝛbes planetaruꝫ cū pꝛimo oꝛbe. Uel dicaꝉ melius ꝙ motoꝛes inferioꝛes nō ſunt con-trarij motoꝛi ſuperioꝛi imo imēdūt ⁊ appetūt ſibi ſimulari: ⁊ iō ēt mouēt motu ſuo. ſ. motu diurno ⁊ inſuper habēt ꝓ-priū vt diceꝉ infra qui nō eſt cōtrarius motui pꝛimo ſed hꝫ oꝛdinē ſub ipſo ad ꝯſiſtenciā nāe: qꝛ ꝓpter diuerſitatē infe-rioꝝ neceſſe eſt eſſe diuerſos motus in ſuperioꝛibꝰ vt ꝓbaꝉ in 2° de gnōne. ⁊ 2° de celo ⁊ mūdo. Tamē Auenalpetras cō-cedit rōnes illas ⁊ ponit ꝙ oēs oꝛbes mouentur a motoꝛe vno pͥmo cuius virtus foꝛtioꝛ eſt in oꝛbe imediato q̄ꝫ 2° vel 3°. ⁊ iō in pͥ° facit motū diurnū reuoluēs ipm̄ de puncto ad punctū. In 2° aūt ⁊ in inferioꝛibus in tpe motus diurni nō facit pfectā reuolutionē ſed pars manet ⁊ iteruꝫ in alio die pars ⁊ ſm hmōi remanētias diciꝉ ꝙ planete videnꝉ moue-ri ab occidēte in orientē cū tm̄ nō moueanꝉ. Qō aūt diuerſi-mode moueanꝉ hoc dicit ꝯtingere ꝓpter diuerſitatē poloꝝ ⁊ circuloꝝ. ¶ Notādū aūt ꝙ dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ diciꝉ multis modis. ſ. abſolute ⁊ in cōparatione ad nos. Abſolute diciꝉ duobꝰ modis. ſ. ſm ſimilitudinē ⁊ ſm virtutē. ſm ſimilitu-dinē in ſtatu. ſm virtutem in illis in qbꝰ ſunt motus diuerſi ſicut in aialibus pꝛincipiū motus eſt in dextrū ⁊ alterā par-tem. ſ. ſiniſtrū trahunt poſt ſe: ⁊ ꝓpter hoc aialia qn̄ icipiūt ambulare dextrū pedē ponunt pͥus ⁊ deinde ſiniſtrū qꝛ faci-lioꝛ eſt ſic ambulatio: ⁊ in celo vbi pꝛincipiū motꝰ eſt ab oriē-te ⁊ regiratio ab occidēte. dico aūt motus diuerſi ꝓpter gra-uia ⁊ leuia: que nō habēt niſi motū vnū a medio vel ad me-diū: ⁊ iō nō habēt motū dextrū vel ſiniſtruꝫ. Quo ad nos ēt dicunꝉ duobꝰ modis. ſ. per ſolā relationeꝫ ſicut illa que ſunt verſus dextrū vel ſiniſtrū in cōparatione ad nos. vel per re-lationē ad fatū ſicut obſeruant augures auem ſedentem a dextris ⁊ a ſiniſtris. Hoc tm̄ ideo nō dicimus ꝙ credamus fatum habere vim: ſed qꝛ hec diſtinctio eſt antiquoꝝ.

¶ De ante ⁊ retro celi. Articulus 6ꝰ.

Secundo queriꝉ. De ante ⁊ retro celi que ſm phm̄ ſunt pꝛincipia motus alterationis. ¶ Et ꝙriꝉ qꝛ alteratio nō ē in celo vt ſupꝛa ꝓbatū ē. ¶ Itē ante eſt vbi ſunt ſenſus vt dicit phs. Cū igiꝉ in celo nō eſt ſenſus in celo nō eſt ante. Itē ante ⁊ retro differūt in figura ⁊ virtute: ſꝫ in ce-lo non inuenitur differentia ſm figuram: qꝛ vbiqꝫ celum eſt rotunduꝫ: ergo ante ⁊ retro non ſunt in celo.

¶ Contra. Dicit phs: ꝙ iſta ſex ante ⁊ retro ſurſum ⁊ deoꝛ-ſum dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ ſunt oīs coꝛpoꝛis cōpleti: cū ꝗ celū ſit cōpletū cōpletiſſime ante ⁊ retro ſūt in celo. ¶ Itē ante ⁊ re-tro ſunt pͥnᵐ ꝓfundicacis ⁊ cum ꝓfunditas ſit in oi coꝛpoꝛe videꝉ ꝙ ante ⁊ retro ſint in oi coꝛpe. ¶ Itē repꝛhēdiꝉ Pictha-goꝛas ꝗ loquebaꝉ de dextro ⁊ ſiniſtro ⁊ nō de ante ⁊ retro ⁊ ſurſum ⁊ deoꝛſum cū tm̄ illa in pluribꝰ coꝛpibꝰ inueniant q̄ꝫ dextrū ⁊ ſiniſtrū: ꝗ ſi dextrū ⁊ ſiniſtrū ſunt in celo multo ma-gis ante ⁊ retro. ¶ Solutio. dicimus ꝙ ante ⁊ retro ſunt in celo ſm diſpoſitionē circuli ſignoꝝ ſub quo moueꝉ ſol ſi de-clinat ab aqlone verſus meridiē ⁊ motoꝛes planetaruꝫ hñt declinationē ſm partē illā ⁊ pꝛcipue ſol. ¶ Ad id qō pͥ° obij-ciꝉ dicimus ꝙ phs loquiꝉ ibi de ante in aialibꝰ: qꝛ in aiali-bus ante eſt vbi ſunt ſenſus. iſta eni maxime determinanꝉ in coꝛpe ſpirāte qō eſt aiatū aia ſenſibili vt ipſe dicit. ¶ Ad id aūt qō queriꝉ q̄liter ſit pͥncipiū alterationis in celo. Dōm ꝙ eſt pꝛincipiū alterationis in ipſo effectiue. i. qꝛ efficit alte-rationē. ex motu. n. ſolis ad ante verſus aqlonē ⁊ declina-tionē eius retro verſus meridiē ꝯtinua ſit alteratio in infe-rioꝛibꝰ: ⁊ cōſequēter ꝯtinua ſit gn̄atio ⁊ coꝛruptio: ⁊ hoc eſt qō dicit phs in 2° de gnōne continuitatis gnōnis ⁊ coꝛru-ptionis totiꝰ. ſ. celi allatioꝛā. pſentie vō ⁊ abſentie cōtingit eni quādoqꝫ fieri lōge qn̄qꝫ ꝓpe. inequāli vō diſtātia ente in-equalis erit motus. quocirca ſi in adueniēdo ⁊ ꝓpe eſſe ge-nerat ⁊ in recedēdo ⁊ lōge fieri ad ipm̄ coꝛrumpit. Simili-ter etiā in aialibus nō ſit alteratio niſi ſm q̄litates ſenſibi-les ꝓpe vt ꝓbaꝉ in 7° phyſi. cū igiꝉ aſi ſit vbi ſūt ſenſus. q̄li-ter ante ⁊ retro pꝛincipiū ſunt alterationis in aialibꝰ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ etiā illud nō tenet niſi in aialibus ⁊ nō in celo. ¶ Ad id qō videꝉ dicere phs ꝙ in oi coꝛpoꝛe cōpleto ſunt iſte ſex differētie. Dōm ꝙ appellat coꝛpus cōpletū perfectū ſm pꝛincipia motus que hꝫ in ſeipſo. ſ. pꝛincipiū motus lo-calis habētis diuerſitatē ſicut eſt motus aialis: ⁊ pꝛincipiuꝫ motus alterationis per ſenſus: ⁊ pꝛincipium augmenti per ſurſum ⁊ deoꝛſum. ¶ Ad id qō obijciꝉ ꝙ ante ⁊ retro ſunt

Marginal notes:
Scdo ꝓpꝛio.
Nō q̄ꝛ circu-lus iquātū cir-culus differt a circulo vt ē in mā nāli vide pꝛile in Auer-roi pꝛimo celi cō. 12.
Tex. cō. 56.
Tex. cō. 60. et infra.
Scdo celi tex. cō. 9.
Tex. cō. 56.
Tex. cō. 14. et infra.

principia ꝓfunditatis que eſt in omni corpore. dicendum ꝙ intelligit de ꝓfunditate animatorũ cuius termini ſunt ante ⁊ retro ⁊ quo ad hoc dicuntur eſſe principia.

¶ De ſurſum ⁊ deorſum celi. Articulus 7ᵘˢ.

TErtio querit᷑. De ſurſum ⁊ deorſũ que ſunt principia lõgitudinis in celo vt dicit phs. Si eni ſurſum ẽ ſm maximã diſtantiam a medio videt᷑ ꝙ circũferẽtia celi vbiq̃ eſt ſurſũ ⁊ nũ, ꝙ̃ deo. ſum. Itẽ dicit phs ꝙ ſurſum ⁊ deorſũ ſunt principia motus augmẽti: ſed augmẽtũ nõ eſt in celo. ergo nec ſurſum nec deorſum. Preterea ſurſum ⁊ deorſũ ſunt ad que mouent᷑ graue ⁊ leue. ¶ Ad hoc dicunt qdã ꝙ ſurſum eſt vbiq̃ iuxta celũ ⁊ in celo. deorſum aũt in centro terre: ⁊ ꝙ vnũ iſtoꝝ eſt in celo ⁊ non reliquum. ¶ Sed hec ſolutio nõ hʒ rõnẽ. Preterea eſt cõtra phm qui dicit ꝙ lõgitudo orbis eſt ſpatiũ in quo ſũt orbes ⁊ ꝙ ex orbibꝰ ſũt qdã q ſũt ſurſũ ⁊ ex eis ſunt q ſunt deorſum: ⁊ iſte locus. ſ. ſpatiũ orbiũ ex oibꝰ medietatibꝰ orbiũ eſt diuerſus. ¶ Tũ nos ꝯſentientes dicimus ꝙ ſurſum ⁊ deorſum ſunt in celo ⁊ eſt lõgitudo orbis de polo in polũ: ita ꝙ polus antarticus ſit ſurſum: ⁊ polus articus deorſum ſit ſm diuiſionem primi orbis. ſm diuiſiones aũt alioꝝ orbiũ in qbꝰ ſunt planete: polus qui eſt in nr̃o hemiſperio eſt ſurſum. ⁊ polus qui eſt in īferiori hemiſperio eſt deorſum. Et hoc eſt qđ intendit dicere phs ꝙ ex orbibꝰ ſunt qui ſunt ſurſum ⁊ quidã qui ſunt deorſum ꝙ vna medietas orbis eſt deorſum ⁊ altera eſt ſurſum ſm ꝙ diſtinguunt᷑ orbes occulti ⁊ orbes ſubiecti viſibꝰ nr̃is. ¶ Qđ aũt dicit phs ꝙ iſte locus eſt ex oibꝰ medietatibꝰ diuerſus itelligit ꝙ orbes qui ſunt citra primũ orbem diuerſificant᷑ in polis ⁊ oriẽtibus ⁊ occidẽtibꝰ ⁊ per cõſequẽs diuerſificant᷑ in ſurſum ⁊ deorſum ⁊ in dextro ⁊ ſiniſtro. ¶ Ad id ergo qđ primo objicit᷑ de ſurſum ⁊ deorſũ dicendũ: ꝙ duobꝰ modis dicunt᷑. ſ. ſm ꝙ ſunt principia motꝰ localis recti: ⁊ ſm hoc ſũt ꝯtraria ⁊ ſm hoc mouent᷑ ad ipſa graue ⁊ leue. dicunt᷑ ẽt ſm ꝙ ſunt principia vt termini motꝰ augmẽti vt principia vt termini lõgitudinis ⁊ ſic nõ ſunt cõtraria. Unde dicit phs in libro de aialibꝰ ꝙ in pueris membra ſuperiora maiora ſunt pp abũdantiã caloris īpellentis alimentũ ſurſum poſtea aũt fit econuerſo. Per hoc pʒ ſolo ad pᵐ ⁊ 3ᵐ ⁊ 4ᵐ. ¶ Ad 2ᵐ dđm ꝙ ſurſum ⁊ deorſum nõ ſũt in celo ꝓut ſunt principia augmẽti ſed in aialibus: ſed ꝓut ſunt in celo ſunt principia lõgitudinis tm̃. ¶ Et nota ꝙ iſte ſex differẽtie ꝓut ſunt in celo ⁊ in aialibus duobꝰ modis accipiunt᷑. ſ. ꝓut ſunt principia dimenſionũ: ⁊ ꝓut ſunt principia motuũ. primo mõ eſt prius ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ ꝯſequẽter dextrũ ⁊ ſiniſtrũ ⁊ vltimo ante ⁊ retro: ſicut pᵐo eſt lõgitudo ⁊ poſtea latitudo ⁊ vltimo ꝓfunditas: ⁊ hũc ordinẽ attẽdit Ariſtoteles qñ rephendit Pithagorã qui pᵐus loquebat᷑ de dextro ⁊ ſiniſtro ꝙ̃ de ſurſum ⁊ deorſũ. ¶ Si aũt ꝯſiderent᷑ ſm ꝙ ſunt principia motuũ ſic prius eſt dextrũ ⁊ ſiniſtrũ: ⁊ cõſequẽter ante ⁊ retro ⁊ vltimo ſurſum ⁊ deorſũ: qꝛ prior in mundo eſt motus localis ⁊ conſequenter alteratio ad generationem ⁊ corruptionem in inferioribus ⁊ vltimo augmentum poſt generationem: ⁊ hunc ordinem conſiderauit Pithagoras: quẽ ⁊ nos ſecimus in diſputatione.

¶ Utrum figura celi ſit circularis. Articulus 8ᵘˢ.

DEinde cedendũ eſt ad 2ᵐ ſuperioris diuiſionis. Et querendũ eſt de figura celi vtrũ ſit circularis. Et videt᷑ ꝙ nõ. Dicit. n. Damaſcenꝰ ꝙ celũ qdã hemiſperiũ. i. ſemicirculũ eſſe imaginati ſunt: qꝛ diuinoꝝ annũciator Dauid dicit. Qui extẽdit celũ ſicut pellẽ. quo oſtẽdit tabernaculũ. Et beatus Iſaias. Qui ſtatuit celũ ſicut cameram. i. arcũ ergo videt᷑ ꝙ figuratũ ſit vt ſemicirculus. Si ꝯtra dicatur ꝙ in hac parte magis credendum eſt philoſophis videtur ꝙ non: cum dicat Auguſtinus ꝙ non eſt credendũ de celo his qui de patre celeſti alieni ſunt.

¶ Cõtra. Si celũ eſt ſemicirculus aut mouent᷑ aſtra in ipſo quieſcẽte celo: aut mouet᷑ celũ ⁊ motu ipſius aſtra mouent᷑. Si pᵐo mõ tũc ſuperiꝰ aſtra mouent᷑ in ſemicirculo ⁊ ſubtus in diametro. Cũ igit᷑ pũctũ vltimũ ſit actu finis ſemicirculi: ⁊ actu principiũ diametri aſtra que mouent᷑ in ipſo vt
Tex. c. 108. duobꝰ vtent᷑ vno ꝙ̃ quieſcere accidit vt ꝓbatũ eſt in 4ᵒ phyſicoꝝ. ꝙ̃ eſt aliqđ tpˢ in quo quieſcũt aſtra: ⁊ ſimilr motꝰ corũ nõ erit ꝯtinuus qđ eſt ꝯtra poſitionẽ. ¶ Si aũt dicat᷑ ꝙ celũ ipſm mouet᷑: tũc aut eſt extra ipſm locꝰ aut nõ. Si nõ: cũ igit᷑ arcus diametri minus diſtet a ſemicirculi centro ꝙ̃ anguli diametri: opʒ ꝙ anguli eius mouean᷑t in nihilo. ¶ Similr arcus ſemicirculi plus diſtat a cẽtro ꝙ̃ diameter: ⁊ ita ſemicirculus ſubtus erit in nihilo. ¶ Similr opʒ ꝙ aliqñ videremus formã celi ſuper nos rectã ſm lineã diametri ⁊ aliqñ acutã ſm diſpoſitionẽ anguli que oia ſunt ꝑter rõnes. ¶ Si aũt dicat᷑ ꝙ extra ſit locus: tũc ille locus aut eſt vt plenũ: aut vt vacuũ. Si vt plenũ: tũc extra erit locus ⁊ de illius figura ſimilis eſt queſtio ⁊ ſic in infinitũ. Si aũt vt vacuũ tunc vacuũ erit in nã ⁊ ꝙ aliqđ moueat᷑ in vacuo qđ totum eſt ꝑter rõnẽ. ¶ Propter hoc dicimꝰ ꝙ celũ eſt rotundũ tribus de cauſis. Primo ꝓpter motũ ſuũ quẽ opʒ eẽ ꝯtinuũ ⁊ ingeſtũ ⁊ hoc nõ põt eẽ niſi in circulo. Scđo pp nãm ipſiꝰ celi: qꝛ aliter haberet ꝯtrariũ ⁊ eſſet corruptibile. Tertio qꝛ figura illa ſola ſimplex eſt ⁊ capaciſſima oium ⁊ ꝑor oibꝰ. Et iđ cõpetit corpori ſimpliciſſimo ꝑmo ꝯtinẽti oia corpa. ¶ Ad hoc aũt qđ objicit᷑ de Dauid dđm ꝙ ipſe loquit᷑ vulgariter de hemiſperio qđ eſt ſuper nos verſus polũ articũ ⁊ ſimilr Iſaias. Solo ꝓpria. Triplici de cã celũ ẽ rotũdũ

¶ De celo trinitatis.

COnſequẽter tranſeũdũ ad qõnẽ de partibus celi que ſunt orbes: ſed qꝛ celi multi enumerantur a ſcriptura ⁊ a ſanctis celũ trinitatis: empyreũ: cryſtallinũ: firmamentum. Et Joãnes Damaſcenus tãgit ſeptẽ celos planetarũ. Et Rabanꝰ ſuper Deuteronomiũ tãgit ſeptẽ celos. ſ. empyreũ: cryſtallinũ: firmamẽtũ. igneũ: olimpiũ: etheriũ: aereũ. Ideo querendũ eſt pᵐo de ſingulis hoꝝ celoꝝ: ⁊ poſtea in cõi de eiſdẽ. Querat᷑ ꝙ̃ pᵒ de celo trinitatis ⁊ querunt᷑ quattuor. Primo an ſit corpꝰ. 2ᵒ ſi nõ eſt corpꝰ vtrũ ſit idẽ ꝙ deus. 3ᵒ que ꝯtineri habeãt in celo trinitatis. 4ᵒ ⁊ vltimo ſm quẽ modũ exhalationis ſit eleuatũ ſuper alios celos.

¶ Utrum celum trinitatis ſit corpus. Articulus 9ᵘˢ.

AD primũ ꝓcedit᷑ ſic. Quecũq̃ ſunt eiuſdẽ diuiſionis ſunt eiuſdẽ nãe: celũ trinitatis cum alijs celis eſt eiuſdẽ diuiſionis: ꝙ̃ eſt eiuſdem nãe. Probatio pᵐe eſt qꝛ diuiſio manet in diuidẽtibꝰ vt vna nã gñis. minor aũt ꝓbat᷑ ex hoc ꝙ nõ veniũt ad eũdẽ numerũ niſi res diſcrete ꝯuenientes i aliquo cõmuni: ꝑter hoc ꝙ latrabile ⁊ marinũ nõ dicunt᷑ duo canes ſed due ſignificationes canis. Similr hõ mortuus ⁊ hõ viuus nõ ſunt duo hoies: ſed due ſignificationes hois. ¶ Cũ igit᷑ dicat᷑ celũ trinitatis ⁊ empyreũ ⁊ firmamẽtũ ſunt tres celi eſt in eis cõis nã celi. Et iſta rõ eſt Auguſtini in libro de trinitate. vbi per eãdẽ rõnẽ probat ꝙ pr̃i ⁊ filio ⁊ ſpũi ſancto cõe eſt qđ perſona eſt. ¶ Itẽ dr̃ qđ eſt ſupra ⁊ infra determinabile eſt ſm locũ vel ſitũ ad minus: celũ trinitatis eſt ſupra empyreũ. ꝙ̃ determinabile eſt ſm ſitũ. maior pʒ ex hoc ꝙ ſupra ⁊ infra ſunt differẽtie ſitus ⁊ loci. minor accipit᷑ in 9ᵒ Iſaie. Ubi lucifer exiſtẽs in celo empyreo dixit in celũ cõſcẽdã. qđ nõ dixiſſet niſi celũ trinitatis eſſet ſuper empyreum. ¶ Ad oppoſitum arguit᷑ ſic. deus eſt in celo trinitatis ſicut dicunt ſancti ⁊ fides catholica ponit hoc qđ dicit Damaſcenus. ꝙ deus incircũſcriptibilis eſt loco ⁊ tempore ⁊ intellectu creato. ergo non eſt in celo trinitatis ſicut in loco: ⁊ ita celum trinitatis nõ põt eſſe corpus. ¶ Item lucifer per hoc ꝙ voluit aſcendere in celum trinitatis voluit eſſe ſimilis altiſſimo: ⁊ eſſe ſuper angelos: ſed per nullius corporis aſcenſũ poſſet hoc conſequi: ergo celum trinitatis non poteſt eſſe corpus. ¶ Quod cõcedimus Solo ꝓpria. reſpondentes ad primum ꝙ celum quãdo diuidit᷑ per celũ trinitatis ⁊ alios celos diuiditur ſicut cõmune per proportionem: ⁊ non ſicut cõmune vt genus. eſt autẽ cõmunitas proportionis vt dicit Boetius in ſimilitudine habendi ſe ad aliquid ⁊ hi celi ſimiliter ſe habent ad vnũ actum: qui eſt continere ⁊ ſaluare contenta: ⁊ per hunc modum numeratur cũ alijs celis ſicut dicitur ꝙ rector ciuitatis ⁊ rector nauis ſunt duo eligibilia nõ ſorte: ſed arte: ⁊ ſm hunc modum celũ trinitatis ⁊ celum empyreum ⁊ firmamentũ ſunt tres celi quãtũ ad cõuenientiã ꝯtinendi ⁊ ſaluandi inferiora contenta. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſupra ⁊ infra dicuntur multipliciter: ſicut ⁊ prius ⁊ poſterius. Dicit᷑ eni ſupra ordine ⁊ loco ⁊ dignitate ⁊ ſm vltimũ modũ ſumit᷑ in Iſaias.

¶ An celum

¶ An celum trinitatis ſit idem ꝙ deus. Articulus 10⁹.

Isa.ca.24. SEcũdo querit̃ vtrũ ſit idẽ ꝙ de⁹. Et videt̃ ꝙ nõ: q̄a dicit pħs 4° phico. ꝙ nihil eſt in ſeipſo ꝑ ſe. Cũ ḡ de⁹ ſit in celo trinitatꝭ: ⁊ nõ ſit in aliq̄ ꝑ accñs: q̄a nec aliq̄d accñs ei ꝯuenit celũ trinitatꝭ: nõ erit idẽ deo. Itẽ dĩ in Iſaia. Celũ mihi ſedes eſt ⁊ terra ſcabellũ pedũ meoꝝ. Conſtat aũt ꝙ deus eſt in celo illo q̄d eſt ſedes ei⁹. cũ ergo diuidat̃ cõtra terrã: ⁊ terra ſit creata neceſſe eſt celũ eẽ creatũ. Item
pmo celi.t.c. 22. dicit pħs in de celo ⁊ mundo. ꝙ omnes primi cõuenĩant in hoc ꝙ deus eſt in celo ⁊ ꝯſtat ꝙ loq̄tur de celo creato ⁊ illud eſt celũ trinitatis in quo eſt deus. ergo celum trinitatis eſt creatũ ⁊ nihil creatũ eſt deus. ḡ celũ trinitatis nõ eſt deus.

¶ Cõtra. deus eſt in celo trinitatis ⁊ celũ trinitatis non eſt corp⁹ vt habitũ eſt. ḡ de⁹ eſt in ipſo tanq̄ in ſb̃a: vel accñte ſpũali. Si tanq̄ in ſub̃a diuerſa ab eo ſeq̄tur ꝙ ſit ſb̃a diuerſa a deo ꝯtinẽs deũ: q̄d eſt hereticũ. Si tanq̄ in accñte tunc aliq̄ forma accñtalis ꝯtinebit eũ q̄d ẽ mag̃ hereticũ. ¶ Solutio. dicẽdũ ꝙ celũ trinitatis eſt idẽ deo ſm rẽ differẽs ſm rõnẽ. eſt enĩ celũ trinitatis nihil aliud q̄ excellẽtia virtutꝭ ei⁹ que cõtinet ⁊ ambit oĩa creata. ¶ Ad p̄ᵐ ḡ dicẽdũ ꝙ eẽ i ſeipſo duob⁹ modis dĩ. ſ. per affirmationẽ ⁊ negationẽ. Per affirmationẽ nihil eſt in ſeipſo: q̄a oporteret ꝙ idẽ eſſet ꝯtinẽs ⁊ ꝯtentũ q̄d nõ põt eſſe. per negõnẽ vero aliq̄d eſt in ſeipſo. i. nõ in alio: ſicut oĩa p̄ma que nõ ꝯtinent̃ ſꝫ ꝯtinẽt alia ⁊ ſic de⁹ ẽ in ſeipſo. Uel põt dici meli⁹ ꝙ nihil eſt in ſeipſo idẽ ſm rẽ ⁊ ſm rõnẽ. ſed aliq̄d eſt in ſeipſo idẽ ſm rẽ ⁊ differẽs ſꝫ rõnẽ: ⁊ ſic de⁹ eſt in celo trinitatis. Sicut enĩ ſapientia ⁊ virtus dei idẽ ſunt ſm rẽ ſed differũt rõne: ſic de⁹ ⁊ celũ trinitatis idẽ ſunt ſm rẽ ſed differũt ſm rõnẽ. Que aũt ſit illa rõ determinari hꝫ in q̄õne de attributis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ celũ dĩ ibi celũ empyreũ: ⁊ dĩ eſſe ſedes dei rõne ꝯtentoꝝ: q̄a q̄eſcit in celis. ſ. in beatis. terra aũt dicunt̃ ibi terreni quos de⁹ ꝯculcabit pedib⁹ ſuis tanq̄ ſe idignos ne ſedeãt cũ p̄ncipibus ⁊ glorie ſoliũ teneãt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ antiq̄ attẽdũt q̄dã ꝯgruentiã. in minimo enim corpore ſimpliciſſimus celũ ſm ſub̃am eſt eodẽ mõ ſe hñs: ⁊ ideo dederunt ipm locũ deo: q̄ idẽ ipſe eſt ⁊ anni ſui nõ deficiunt nõ q̄a ſit ꝓprius loc⁹ ei⁹: ſꝫ q̄a in genere corpoꝝ magis habitationi ſue conuenit.

¶ Que ſint contenta in celo trinitatis. Articulus 11⁹.

TErtio queritur que ſunt ꝯtenta in celo trinitatis. ¶ Et videt̃ ꝙ angeli ꝯtinent̃ in ipſo. dicit enĩ Beda. ꝙ iter deũ currũt quecunq̄ mutant̃. ꝯſtat aũt ꝙ hoc nomẽ de⁹ ſm ꝙ hmõi nõ importat rõnẽ ꝯtinẽtie: iportat aũt celũ trinitatis. ḡ videt̃ ꝙ angeli ſunt in deo ſm ꝙ ipſe eſt celũ trinitatis. ¶ Itẽ locus eſt ſaluatiuus ⁊ ꝯtentiuus locati: ſaluationẽ aũt ⁊ ꝯtinentiã angeli nõ hñt ab aliq̄ corpore neq̄ a ſpiritu creato ſꝫ a ſpũ icreato ⁊ nõ ſm ꝙ ẽ ſpũs icreatus: q̄a ſic nõ iportat rõnẽ ꝯtinentie. ḡ erũt in ipſo ſm ꝙ ipſe eſt celũ. ¶ Sꝫ ꝯ. Lucifer per hoc ꝙ voluit aſcendere in celũ trinitatis voluit eſſe eq̄lis deo. ḡ eẽ in celo trinitatꝭ eſt eẽ eq̄lẽ deo. ⁊ nullus angelus põt eſſe eq̄lis deo. ḡ nullus angelus põt eſſe in celo trinitatis. ¶ Iuxta hoc querit̃ verum beate virginis ſit eẽ in celo trinitatis. Uidet̃ ꝙ ſic: q̄a dĩ ꝙ exaltata ſit ſup choros angeloꝝ ad celeſtia regna: ⁊ nihil eſt ſup choros angeloꝝ niſi celũ trinitatis. ergo ipſa eſt in celo trinitatis. ¶ Iuxta hoc itẽ querit̃ vtrũ chr̃s ſm ꝙ hõ ſit i celo trinitatis. Uidet̃ ꝙ ſic. ita dĩ in ſymbolo. Aſcẽdit ad celos ſedet ad dexterã p̃ris. dextera aũt dei p̃ris eſt in celo trinitatis. Itẽ in Actib⁹ 12° cap° dicit Stephan⁹. Ecce video celos apertos ⁊ filiũ hoĩs ſtãtẽ a dextris virtutis dei. Item in pſalmo. A ſũmo celo egreſſio ei⁹. Et occurſus ei⁹ vſq̄ ad ſũmũ ei⁹. occurſus aũt ille fuit filij hoĩs. Itẽ ſup illũ Ioañis. Pater clarifica filiũ tuũ. dicit glo. Hylarij. Petit ꝙ caro ſiat apud patrẽ q̄madmodũ fili⁹ fuit apud p̃rem: ſꝫ fili⁹ fuit ab eterno in celo trinitatis ⁊ in oĩb⁹ exaudit⁹ eſt ꝓ ſua reuerentia vt dicit Apl̃s. ergo caro exaltata eſt in celo trinitatꝭ. Itẽ p̄° ad corinthios 15° cap° ſic arguit Apl̃s. Oĩa ſubiecisti ſub pedib⁹ eius. In eo ꝙ ſubiecit ei oĩa nihil dimiſit nõ ſubiectum ei. Et r̄ndet poſtea ꝙ ipſe filius ſubiectus eſt ei qui ſubiecit ei oĩa. filius aũt ſm diuinã nãm nõ eſt ſubiect⁹ patri ſed eq̄lis. ergo ille cui ſubiecit oĩa eſt hõ inq̄antũ hõ. ḡ celum empyreũ cũ oĩb⁹ cõtentis ſuis erit ſub ipſo ⁊ non põt eẽ ſub ipſo niſi ipſe ſit altior. ḡ ipſe eſt in celo trinitatis.

¶ Cõtra. eſſe in celo trinitatis eſt eſſe in eq̄litate dei vt dicũt ſancti. Chr̃s hõ inq̄ãtũ hõ nõ eſt in eq̄litate dei p̃ris. cum dicat p̃r maior me eſt. ergo chriſtus hõ inquantũ hõ nõ eſt in celo trinitatis. ¶ Solo. dicimus ꝙ nihil eſt in celo trinitatis niſi p̃r ⁊ fili⁹ ⁊ ſpũs ſanctus: q̄a eẽ in celo trinitatis eſt eſſe in eq̄litate virtutis dei cõtinẽtis ⁊ ſaluãtis oĩa ſub ipſa virtute ꝯtenta. ¶ Ad p̄ᵐ ḡ q̄d obijcit̃ ꝙ angeli intra deum currũt. Dicẽdũ ꝙ hoc eſt itelligẽdũ q̄ãtũ ad p̃ntiã cõtemplatiõis ꝓportionabilis: q̄a ſuperiores plus: iſeriores minus cõtẽplant̃: ⁊ nõ ſequit̃ ſi ſũt in deo ⁊ de⁹ eſt celũ trinitatis ꝙ ſint in celo trinitatis: ⁊ eſt ibi fallacia accñtis ꝓꝑ diuerſam rõnẽ dei ⁊ celi trinitatis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ deus ꝯtinet ⁊ ſaluat vt p̄nᵐ efficiẽs nõ relinquẽs id q̄d efficit per p̃ntiam eſſentie ⁊ potentie ſm quem modũ deus eſt in oĩb⁹ creatis. ⁊ ſi hoc mõ dicat̃ deus locus angeloꝝ ſicut videt̃ dicẽ Beda. nõ tñ erit locus ꝓprius cõmẽſurat⁹ locato per eq̄litatẽ: q̄d iportat celũ trinitatis. ¶ Ad id q̄d obijcit̃ de btã vgine dicẽdũ ꝙ ipſa nõ eſt in celo trinitatis: ⁊ q̄d dĩ exaltata eſt ſuper choros angeloꝝ hoc eſt dignitate ſic pꝫ in q̄õne de aſcẽſiõe. ¶ Ad id q̄d obijcit̃ de chr̃o ſm ꝙ hõ: dicẽdũ ꝙ ipſe ſꝫ ꝙ hõ nõ eſt in celo trinitatis: tñ ipſe hõ eſt in celo trinitatis. Q̄d aũt dĩ in ſymbolo dĩ de pſona in duab⁹ naturis ⁊ illa bene eſt in celo trinitatis. Siſr itelligẽdũ eſt illud de actib⁹ et illud de pſalmo. ¶ Ad id q̄d obijcit̃ de Hylario dicẽdũ ꝙ caro dicit̃ ibi chriſtus hõ ⁊ chriſtus hõ in perſona eſt in eq̄litate patris. ¶ Ad hoc q̄d obijcit̃ de ratiõe Apl̃i dicendũ ꝙ ipſe loq̄t̃ de chriſto hoĩe inq̄ãtũ homo cui ſubijciuntur oĩa dignitate ⁊ nõ loco: diffinitiue enim corpus chriſti ⁊ chr̃s homo inq̄ãtum homo cõtinet̃ in celo empyreo: ſacr̃aliter autẽ ꝯtinet̃ in altari: dignitate nõ cõtinet̃ ab aliquo loco ſꝫ eſt ſuper oẽm locum: ⁊ ſuper omnia que diffinitiue ⁊ circũſcriptiue continentur in loco. ¶ Articulus 12⁹.

QUarto querit̃ ſm quẽ modũ exaltet̃ ſup alios celos celũ trinitatis. Et videt̃ ꝙ ſola dignitate. q̄a in nõ corpore nõ eſt rõ diſtãtie corpalis: ſꝫ celũ trinitatis eſt nõ corp⁹. ḡ nõ inenit̃ in eo diſtãtia corporalis q̄a elenet̃ ſup alios celos. Itẽ dĩ pħs ꝙ extra celũ nõ eſt tp̄s nec locus ⁊ pmo celi.t.c. 100.
conſtat ꝙ loquitur de celo corporeo. ergo celum trinitatis non eſt ſm diſtãtiam corporalem ſupra celũ empyreum.

¶ Cõtra. celũ in quo eſt deus ſi nõ ſit ſupra empyreũ ſed ſm eẽntiã iclauſũ: ita ꝙ nõ ſit extra ſic finiret̃ aliquo creato eſſentia ei⁹ q̄d eſt hereticũ. ergo ẽ extra eſſentialr̃ celũ trinitatis eſt in quo eſt de⁹. ḡ celũ trinitatis eſt extra celũ empyreũ. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ celũ trinitatis eſt extra celũ empyreũ eſſentia ⁊ dignitate: nõ ſicut loco corpore vel rõne diſtãtie ſm ſitum corporeum: ſꝫ rõne infinitatis ſubſtantie diuine. Et per hoc patet ſolutio ad queſita oĩa.

¶ De celo empyreo.

COnſequẽter querit̃ de celo empyreo. Et q̄rũtur tria. Primũ ẽ vtrũ ſit corp⁹ vel nõ. 2ᵐ vtrũ ſit vniforme oĩno vel nõ. 3ᵐ eſt vtrũ ſit mobile.

¶ An celum empyreum ſit corpus. Arti. 13⁹.

QUod ipm nõ ſit corpus videt̃: q̄a ſic dicũt ſancti ⁊ Damaſcen⁹ p̄cipue ipm ꝯtinet in ſe ſctõs angelos ⁊ htõs. Oẽ aũt ꝯtinẽs ſimplici⁹ eſt cõtẽto. ḡ celũ ꝯtinẽs ſimplici⁹ eſt angelis. Cũ igr̃ angeli ſint ſpũs: celũ empyreũ nõ põt eẽ corp⁹: q̄a ſic nõ eẽt ſimplici⁹. Itẽ locus eſt ſaluatiuus ⁊ ꝯtẽtiuus locati. cũ ḡ celũ empyreũ ſit locus angeloꝝ: celũ empyreũ eſt ſaluatiuũ angeloꝝ: ſꝫ ſpũs nõ depẽdet ad corpus q̄ãtũ ad rõnẽ ſaluãdi in eſſe: ḡ celũ empyreũ nõ eſt corpus. ¶ Iuxta hoc querit̃ vtrũ angeli poſſint eſſe celo empyreo deſtructo per poſitiõem impoſſibilis. Uidet̃ ꝙ nõ. Et videt̃ ꝙ deſtructo celo empyreo deſtruent̃ angeli: q̄a dĩ glo. ſup Geneſim ꝙ celũ empyreũ ſtatim vt factũ eſt ſanctis angelis eſt repletũ. eſt aũt repletio vt loc⁹ locato: ſꝫ deſtructo loco deſtruit̃ locatũ cũ ſit ſaluatiuus locati: ḡ deſtructo celo empyreo nõ remanebunt angeli. ¶ Itẽ angeli diffiniunt̃ ḡ ceſſante diffiniẽte ceſſabit diffinitũ: ḡ ceſſante loco celi empyrei ceſſabũt angeli. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ celũ empyreũ eſt corpus nobiliſſimũ iter oĩa corpora ſimplicia. Et ꝓꝑ hoc dicũt ſancti ꝙ ſit igneũ nõ ꝓꝑ ardorẽ: ſed ꝓꝑ lumen corporale q̄d

habet.¶ Ad p^m qđ cōtra hoc obijcif dicēdū ꝙ ꝯtinēs diffinitiue nō de neceſſitate eſt ſimplici⁹ ꝯtētu.ſꝫ ꝯtinēs circūſcriptiue ſoluꝫ vt patuit ſupra in qōne qđ ſit celū ſm diſtōnem. ¶ Ad aliud dōm ꝙ angeli nō īplent celuꝫ empyreū ſicut locatū locuꝫ.ſed īplent tñm ſm diſtōneꝫ hierarchiaꝝ ⁊ choroꝝ ⁊ manſionū: que in domo pr̄is multe ſunt:ſic dr̄ in euāgelio Joānis.⁊ ideo celū nō eſt locus coꝝ nec ſaluās eos in eē: ſed potius qa mag̃ cōgruit in ſpē corpoꝝ actui btitudis ⁊ cōtēplatiōis coꝝ vt dicef īfra.¶ Ad id qđ querif: vtrū angeli manerēt in eē nō exiſte celo empyreo:iā ſolutū ē:qa dicimus ꝙ manerēt cū a loco corporeo nō ſaluenf in eē.ſinirenf enim adhuc īter limites ſue eſſentie:⁊ cōtinentie a deo ipſo exiſtente in eis per preſentiam eſſentiam ⁊ potentiam: ſicut eſt in omnibus creaturis. ¶ Articulus 14⁹.

Secūdo querif vtrū ſit oino vniforme. Et videf ꝙ nō:qa ſic̄ ſupra habitū eſt in celo eſt dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ ⁊ in quocūqꝫ corpore eſt dextruꝫ ⁊ ſiniſtruꝫ illō nō eſt oino vniforme.ḡ celuꝫ empyreuꝫ nō eſt oino vniforme.¶ Itē ideꝫ eodeꝫ
Lar. cō. 56. mō ſe hñs natuꝫ eſt facere idē vt dr̄ 2° de gnōne ⁊ corruptione.ſi ergo celuꝫ empyreum eſt oino vniforme in īferiori celo nō faciet diffor mitateꝫ nec illō in ſuo īferiori:⁊ ſic omnes celi eſſent vniformes qđ eſt cōtra Grego^m.ḡ primuꝫ celū qđ īfluit eis diffor mitateꝫ ⁊ motuꝫ nō erit vniforme ſed p̄muꝫ eſt empyreuꝫ.ḡ empyreuꝫ nō eſt vniforme. ¶ Cōtra aū multiforme eſt vniforme:ſic̄ vnuꝫ aū multa:ſed in gnōne corpoꝝ circulariuꝫ deuenire eſt ad p^m.ḡ p^m nō pōt eſſe vniforme ⁊ multiforme.¶ Iteꝫ oē multiforme diuerſitatē aliquā hꝫ in partib⁹:⁊ qcqđ hꝫ diuerſitatem in formis hoc hꝫ quādā cōpōneꝫ.qcqđ aūt hꝫ vniformitateꝫ in ptib⁹ hꝫ idētitatē ⁊ ſimplicitatē quādā:⁊ idē ⁊ ſimplex eſt aū diuerſuꝫ ⁊ cōpoſitū.ḡ celuꝫ p^m qđ eſt aū oēs dꝫ eſſe p^m.¶ Itē hoc habef a ſanctis qui dicunt illō celū igneū nō pp ardorem ſꝫ pp ſplendorē.¶ Iteꝫ Damaſcen⁹ in tori⁹ mundi gnōne celi facturā ſuſcipim⁹ ꝙ qui foris ſunt ſapiētes ſine ſtellis ſphe riforme:aut ea que ſt̄ Moyſi ſua facientes dogmata.¶ Solutio.cōis magroꝝ ſnia eſt ꝙ oino ſit vniforme plenuꝫ lumine nō hñs diuerſitatē dextre vel ſiniſtre.Et qđ dicit phs.ꝙ celū hꝫ dextrū ⁊ ſiniſtrū itelligit de īferiorib⁹ celis.pbi enim vt dicūt ſancti nō potuerūt celū empyreū cognoſcere niſi forte illi ſꝫ Dama^m qui dogmata Moyſi legētes ſibi ea attribuerūt.Et rō q̄re nō potuerūt cognoſcere infra dicef.Et p hoc pꝫ ſolō ad p^m.¶ Ad aliō dōm ꝙ celuꝫ empyreū īfluit inferiorib⁹.ſꝫ ſicut dicit phūs in libro de ſba orbis ⁊ ēt Boe⁹.
Scdo capſo colligi ſit vbi loquit de illuminatiōe corpoꝝ celeſtiū. Actio agentis nō eſt ſm poteſtateꝫ agentis tm̄:ſꝫ etiā ſꝫ poteſtatē recipientis:⁊ pp hoc cum inferiores celi nō ſint eque nobiles cuꝫ celo empyreo nō ita vniformiter recipiūt lumē ſicut vniformiter īfluit ipſum celuꝫ empyreuꝫ.Et hoc eſt qđ dicit phs in libro de cauſis.ꝙ primuꝫ adeſt equalr oibus ſecundis ſed ſecunda non equaliter ſibi aſſunt.

¶ Utrum celum empyreum ſit mobile. Articulus 15⁹.

6. phy. 32. Tertio querif vtrū ipm ſit mobile vel imobile.Et videf ꝙ mobile:qa dicit phs ꝙ oē corpus nālez hꝫ motū.Et veritas hui⁹ pꝫ iducendo.cū ḡ celū empyreuꝫ ſit corp⁹ nālem habebit motū.¶ Iteꝫ videf ꝙ ipm ſit mutabile nō tm̄ mobile ſꝫ locū:qa ſup illū locū pſalmi Ipſi peribunt tu aūt pmanes.dicit glo.ꝙ celū in quo creati ſunt angeli mutabif:ſꝫ hoc eſt empyreuꝫ.ḡ empyreuꝫ mutabif:⁊ ſi mutabif ſm q̄litatē multo fortius ſm ſitum.Item habef in ſcđa canonica Petri 2°.in glo.ſuper illud.vbi dr̄ ꝙ elementa ſoluenf.ibi enim dicit glo.ꝙ ſol ⁊ luna premiū habebunt eo ꝙ nobis mō ſeruiūt:ḡ eadeꝫ rōne celuꝫ empyreū p̄mutabif.ḡ mutabif ſm q̄litatē.ḡ multo fortius ſm ſitum.
¶ Cōtra.nullū vniforme oino circulare hꝫ rōneꝫ īceptionis ſui mot⁹ in vna pte poti⁹ q̄ꝫ in alia.cū ergo vbiqꝫ nō poſſit icipe nuſq̄ī icipiet ⁊ ſic erit imobile.ſꝫ celū empyreū eſt oino vniforme.ḡ eſt imobile.¶ Itē nobili⁹ eſt qđ pticipat bonitateꝫ ſine motu:q̄ꝫ qđ cū motu.cū ergo p^m corpus ſit nobiliſſimū ipm pticipabit bonitateꝫ quā pōt hēe ſine motu.¶ Iteꝫ locatis pportionaf locus ſm ꝯgruentiā:ſed locata celi empyrei ſunt in eq̄tate ꝯtēplatiōis ⁊ btitudinis.ergo celū empyreū eſt in eq̄tate.¶ Solu magroꝝ eſt ꝙ celuꝫ empyreum ſit imobile.¶ Dicēdū ad p^m ꝙ phs loq̄tur ibi de corporib⁹ ordinatiſ ad gnōneꝫ ⁊ corruptionē per motū ſuū.celū ſt̄ empyreuꝫ eſt ordinatuꝫ ſup huiuſmodi ordinem ⁊ ordinaf ad ſtatuꝫ ꝯtemplatiuuꝫ ⁊ pp hoc ipm nō hꝫ motuꝫ.¶ Ad id qđ obijcif de inouatiōe eius bñ cōcedi pōt ꝙ inouabif:ſꝫ motus localis nō ſeq̄tif ad mutationeꝫ illā:ſꝫ ad mutationem que eſt ex alteratiōe hac:qa ibi neceſſe eſt agens localr accedere ad patiens:⁊ talis alteratio nō accidit celo empyreo. De hoc tñ meli⁹ in qōne de inouatiōe mūdi tractabif.¶ Et notā ꝙ ſnia iſta ꝙ celum empyreū oino ſit vniforme ⁊ imobile ſub opinione eſt ⁊ non de his que ponit fides.tamē phi non ponunt ipſum:qa ipſi locuti ſunt de ſuperiorib⁹ ſm ſenſum vel ſm ꝯiectam rōnis ⁊ ſm ſenſum apparent nobis tm̄ octo ſphere:nona v̄o probatur ſm ꝯiectam rōnis vt īfra habebif.Decima que ponitur imobilis nec ſenſu nec forti ratione manifeſtatur:⁊ ideo ipſi non poſuerunt eam. Qꝫ celū empyreū ſit vniforme ⁊ imobile ſub opiōne ē ⁊ nō ē de his q̄ ponit fides.

¶ De celo cryſtallino ſiue aqueo.

Deinde querif de celo cryſtallino ſiue aqueo et de ipſo queruntf tria.ſ.qđ habeat pro mā ⁊ forma.⁊ vtrum ſit mobile vel imobile.tertio qua neceſſitate ponatur eſſe.

¶ Quid celum cryſtallinum habeat pro materia ⁊ quid pro forma. Articulus 16⁹.

Ad primū ꝓcedif ſic.Aug⁹ ſuper Geneſim ad litterā dicit.hoc exigit aquaꝝ pōdus ꝙ ſuper terrā fluāt vel in aere vaporabilr ferantf ⁊ nō vt ſint ſupra firmamentū:ergo cū celū aqueū ponaf de mā aque nō eſt ſup firmamentum. ¶ Si forte aliq̄s dicat ꝙ aque ſunt ibi miraculoſe ex qb⁹ eſt celū aqueū obuiat ei Aug⁹ dicēs in eodē loco.Nec qſq̄ꝫ dicat hoc oīpotētia dei fieri:qualr eni de⁹ nām fecerit querif nunq̄ꝫ de eis per miraculū potētie ſue operf.ḡ nō eſt reducendū ad miraculū ſed ſm nām creaturaꝝ rō eſt aſſignāda.¶ Itē Raban⁹ vbi diſtinguit celos aque ⁊ terre nō ponit celū:ſꝫ aeri ⁊ igni:ergo videf ꝙ nullum celū ſit de mā aque.Si forte dicaf ꝙ aque fluibiles deſcēdūt ad ima ſed congelate ad modum cryſtalli ſunt ſupra firmamentū. ¶ Cōtra.cryſtallus eſt vt dicit phs cōgelatio aque remota penit⁹ caliditate.penit⁹ aūt remouef calidū qn̄ iteri⁹ nō pōt diſſoluere nec exteri⁹ igredi pp ꝯſtrictioneꝫ poroꝝ.Si ḡ talis eſt nā celi aque opꝫ ꝙ cū alio corpore in frigiditate ipſoꝫ ꝯgelatū ſit.Si forte iteꝫ dicaf ꝙ ſunt ibi vaporabilr vt videf dicere Beda:⁊ ꝯuertunf in pluuias ⁊ rores hoc erit ꝯ̄ oēm veritateꝫ:qa pluuie ⁊ rores generanf in medio interſtitio aeris ſic pꝫ ad viſum ⁊ pbatuꝫ eſt in 1° metheo.⁊ nō generanf in celo.¶ Si forte iteꝫ dicaf ſic̄ dicit Baſili⁹ ꝙ aq̄s deus diſpoſuit ſupra firmamētū pp ſolis ⁊ etheris calidiſſimū feruorē:vt.ſ.fiat ꝯtēperatio calidi ⁊ frigidi ⁊ humidi et ſicci ad ꝯſeruationeꝫ ⁊ ꝯſiſtentiā īferioꝝ.¶ Contra.ſi aque ſunt ibi ſm nāꝫ refrigerādi ⁊ ſic ſunt ibi in nā grauis ⁊ ſic deſcenderent ſm Aug^m.¶ Si iteꝫ dicaf ꝙ qn̄ dicit Moyſes ꝙ diuiſit de⁹ aq̄s que ſunt ſupra firmamētū ab his que ſūt ſub firmamento.¶ Et qn̄ dicit ps.in Daniele.Bñdicite aque oēs que ſup celos ſunt dño.aq̄ nō ſumif ibi p elemento frigido ⁊ humido:ſꝫ ſumif ibi ſicut hic ſpūs dñi ferebaf ſuper aq̄s.vbi aq̄ dicif fluitās ⁊ cōfuſa mā equalr hñs calidum ⁊ frigidū:humidū ⁊ ſiccum:tenebroſuꝫ ⁊ luminoſum. ¶ Cōtra.ſm hoc eadeꝫ rōne poſſet dicere Moyſes diuiſit ignē ab igne ⁊ aerem ab aere ſicut dixit.diuiſit aq̄s ab aq̄s. ¶ Si forte dicaf ꝙ aq̄ hꝫ multos effectus quoꝝ vnus eſt ꝙ ipſa eſt cōglutinatiua ⁊ cōſtrictiua ſicut dicit phs ⁊ ſm hunc effectū eſt ſuperi⁹.¶ Cōtra.aq̄ nō ꝯglutinat ⁊ coniūgit niſi mixta:ſi ergo ꝯglutinat ⁊ ꝯiūgit celuꝫ opꝫ ꝙ celū ſit mixtum qđ ſupra iprobatum eſt.¶ Preterea aq̄ non ꝯglutinat niſi per actū humidi:aq̄ aūt in actu humidi ſupeffluit ad ſiccuꝫ ſolidū:qa ſm actū illū nō eſt terminabilis termino ꝓprio ſed termino ſicci:⁊ ita deſcenderet ſm hoc ad terrā.¶ Si propter iſtas rōnes aliq̄s dicat:ꝙ aque nō ſunt ſupra celū hoc erit cōtra ſcripturā ſacrā:cuius vt dicit Aug⁹ maior eſt auctoritas q̄ꝫ ois humani igenij perſpicacitas.¶ Itē in minori mundo qui eſt hō frigidū ⁊ humidū eſt poſitū in ſūmo ſup fontem caloris qa cerebrū eſt poſitū ſup cor:ergo ſilr in maiori mundo eſt ꝙ aq̄ que eſt frigida ⁊ humida ſit ſup ſolem qui eſt fons caloris.¶ Solo.dicimus ꝙ aq̄ nō ſumif p elemento ſed p mā cōfuſa que hꝫ in ſe calidū ⁊ frigidū:⁊ ſiccū ⁊ humidū:

⁊ humidū: ⁊ tenebroſuȝ ⁊ lumīoſuȝ: ⁊ pſpicuū ⁊ opacū. ⁊ dr̄ aqua: q2 ſicut aq̄ interminabilis eſt in ſe ⁊ terminat̄ ad ſiccū denſum: ita mā illa īdeterminata eſt in ſe ⁊ terminat̄ ad diuiſiuā formā ⁊ diſtinctū locū ſm ꝙ pȝ in p° cap° Geneſis. vbi mā diſtinguit̄ in partib⁹: tū per formā: tū per locū. per formā ſicut qñ dr̄ ꝙ fecit celū ⁊ terrā ⁊ holem ⁊ aialia ⁊ plātas. Per locū ſicut qñ diuiſit lucē a tenebris ⁊ aq̄s que ſūt ſuper firmamētū ab his que ſunt ſub firmamēto ⁊ huiuſmodi vt patebit īfra in q̄one de opib⁹ ſer dierū. ⁊ ex hoc pȝ ſolo ad id qḋ querit̄ q̄re poti⁹ dixit Moyſes diuiſit aquas ab aq̄s q̄ ignē ab igne: vel aerē ab aere. Et ſm hūc modum hūt īntelligi oēs gloſe ſm ꝙ accipit aquā in illo loco vbi dr̄. Sp̄s dn̄i ferebat̄ ſuper aq̄s. Cū igit̄ illa aq̄ in ſe hēat cōtrarias dr̄ias ſub cōfuſiōe ⁊ mixtura. ſ. calidū frigidū ſiccū ⁊ humidū ſubtile groſſuȝ: tenebroſuȝ ⁊ lumioſuȝ: pſpicuuȝ ⁊ opacū in diſtōne ſui ſm locū per ſupiorē ⁊ iferiorēȝ ſm dr̄ias nobiliores eleuabit̄ ſurſum: ⁊ ſm ignobiliores deſcendet deorſuȝ. nobiliſſime aūt dr̄ie ſūt que cōpetūt q̄nto corpori nō trāſmutabilr̄: ⁊ ille ſunt tres. ſ. ſubtile lumioſuȝ pſpicuum. ğ ſm has dr̄ias celū aqueū erit in ſublimi hñs ſubtile ꝑ mā: pſpicuū ſiue diaphanū ꝑ diſpōne māli: ⁊ lumioſuȝ ꝑ forma cōplēte. ¶ Exꝑitas hui⁹ ſnie pȝ ex eo ꝙ nuſq̄ legit̄ de diſtōne ignis ⁊ aeris: q2 ignis ⁊ aer ſuperponunt̄ in parte aque que ſortita eſt ſphera. ſ. iferiorē. ſ. actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. ¶ Et ꝑ hoc cū poſtea diſtiguit̄ aq̄ a terra cū dr̄ cōgregent̄ aque in locū vnū ⁊ appareat arida. Dicunt ſancti ꝙ īntelligit̄ diſtinct⁹ ignis ⁊ aer cū hec duo elīta libera ab aq̄s deſcēdētib⁹ in locū ꝓpꝛiū apparuerint. ¶ Et hac rōne qdā ſancti cōſiderātes celi hmōi īdiſſolubilitatē ⁊ perſpicuitatē ⁊ luminoſitatē vocauerūt ipm cryſtallinū ſicut Rabanus ⁊ qdā alij. ¶ Qḋ aūt qdā ſancti dicūt aq̄s ibi eē ad tēperandū feruorē ſolis ⁊ etheris vt Baſili⁹ ⁊ qdā alij. īntelligēdū eſt ꝙ hoc īntelligit̄ effectiue ⁊ nō mālit̄er: hoc eſt ꝙ de⁹ fecit q̄ſdā ptes celi frigidas ⁊ humidas ne alie ptes que facte ſunt calide ⁊ ſicce nimis īcenderēt īferiora: ⁊ hoc plen⁹ habebit̄ infra in q̄one de ſtellis. ¶ Silr̄ ꝙ qdā ſancti dicūt ꝙ inde deſcēdunt pluuie ⁊ rores: ⁊ hmōi īntelligēduȝ eſt ſilr̄ effectiue. Et de hac ſnia eſt Beda ⁊ qdā alij. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō eſt ſilē de minori mūdo ⁊ maiore mundo. hō eni cōpoſit⁹ eſt ex cōtrarijs: ⁊ ꝙ cerebrū eius ſit frigidū in quo poſſint eē ſpiritus lucidi in quib⁹ operant̄ virtutes aiales neceſſe eſt: coꝛ autem ꝑ ſpiritum vitalem neceſſe eſt habere caloreȝ. talis autē diſtinctio ſpirituū nō eſt in ſuperiorib⁹: ⁊ ideo patet ꝙ nō eſt ſimile. Et per hoc pȝ ſolo ad omnia queſita.

¶ Utrum celū cryſtallinū ſit mobile. Articulus 17⁹.

Secundo querit̄ vtrū ſit mobile vel imobile. Videt̄ ꝙ imobile: quia dicit̄ Aneualpetras ꝙ iſtud nonū celū eſt vniforme plenū lumie: cuius tamen tāte ſimplicitatis eſt ꝙ non ſubiſcit̄ viſib⁹. nullū aūt corpus oīno vniforme eſt mobile: q2 nō hȝ dextrū ⁊ ſiniſtrū. ğ hoc celū ē imobile. ¶ Itē oēs phi ponunt ꝙ p̄mū mobile ſit ſphera ſtellata. cū ğ celū aqueū ſit ſup ſpherā ſtellatā celū aqueū ē imobile. ¶ Cōtra. Aneualpetras in aſtrologia dicit ꝙ celū vniforme mouet̄: ⁊ celū vniforme eſt celū aqueū. ergo celū aqueū mouet̄. ¶ Itē p̄mus motoꝛ ſimplex ⁊ vn⁹ mouet vno motu ſimplici. ſi ergo aliqd mouet̄ plurib⁹ motib⁹ hoc nō mouet̄ a p° motore ſimplici imediate: ſȝ ſphera ſtellata mouet̄ plurib⁹ motib⁹. ergo nō mouet̄ imediate a motore ſimplici: et ita opȝ ꝙ celū aqueum qḋ eſt ſup ſpherā ſtellatā moueat̄ p° motu ſimplici a p̄mo motore. Qḋ autē ſphera ſtellata hēat plures motus dr̄ a Ptolomeo in almageſti: ⁊ ab Almographo in iudicijs aſtroꝝ: ⁊ ab Ariſtotele in lib° de cauſis proprietatū elītoꝝ. hȝ eni motū diurnum ſup polos equoctialis: ⁊ ſup circulos eque diſtātes quoꝝ maxim⁹ eſt equoctialis: ⁊ hic mot⁹ eſt ab oriēte in occidentē ⁊ cōplet̄. 24. horis. ⁊ hȝ aliū motū ſup polos zodiaci ab occidēte in oriētē quē ſequunt̄ quedā ſtelle ⁊ mouent̄ in. 100. annis vno gradu ſȝ motum iſtū: ita ꝙ cōplet rotationē vnā in. 36. millib⁹ annis ſm Albategni. ſū citius trāſit circulum. ¶ Scdm̄ Thebith aūt eſt ſm motū capitis arietis ⁊ libre ſup circulū cui⁹ diameter eſt octo graduū accedēdo ⁊ recedēdo: ſm ꝙ ēt cōpoſite ſūt tabule acceſſus ⁊ receſſus octaue ſphere. ¶ Item vno motu ſimplici ⁊ p° ⁊ vno motore ſimplici ⁊ p° nō ordinatur mobile multiforme: ſed octaua ſphera eſt mobile multiforme. ğ nō imediate ordinat̄ ad p̄m motorē. ⁊ iſte ſunt rōnes Arabū ponētiū octo ſpheras mobiles. ¶ Quib⁹ ꝯſentientes dicim⁹ celū aqueū moueri. Rñdentes ad p̄mū ꝙ ꝯſm nō eſt ſic vniforme quin habeat dextrū ⁊ ſiniſtrū: ſȝ eſt vniforme ſic ꝙ nō hȝ vnā ptē ſtellatā ⁊ aliā ptē nō ſtellatā ſicut ſphera octaua. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſphera ſtellata eſt p̄ma inter eas que ſubijciunt̄ viſui ⁊ quaꝝ motū perpēdere poſſumus per viſum: ſed ſm rationem non eſt primum vt dicit Aneualpetras: qui dicit antiquos non percepiſſe hoc celum eo quod magis ſequebantur ſenſum q̄ rōnē in diſpoſitione ſuperiorum. Solutio.

¶ Articulus 18⁹.

Tertio querit̄ qua neccītate ponat̄ celū aqueū. Et videt̄ ꝙ nulla. mot⁹ eni octo ſpheraꝝ cauſant ſufficiēter gñationē ⁊ corruptionem in iferiorib⁹ ⁊ ꝯtinuitatē illoꝝ. ¶ Ad hoc dōm qḋ q̄druplici neceſſitate ponit̄ celū nonū. ſ. aqueū quarum vna iā dicta eſt in p̄cedētib⁹: ⁊ eſt illa quā aſſignat Aneualpetras ī aſtrologia ſua: q2 ab vno motore ſimplici nō pōt eſſe niſi mot⁹ vnus in mobili ⁊ ſimplici: ⁊ hec eſt neceſſitas ex pte motoris. ¶ Alia eſt ꝙ cum ſit vna ſphera que hȝ bonitatē ꝓportionatā corpori mobili circulari ſine motu ſicut celū empyreū: ⁊ ſint q̄dā ſphere que recipiunt bonitatē illā per motū vnū que eſt ignobilioꝛ ſupiore ⁊ nobilioꝛ inferiorib⁹ ⁊ hec neceſſitas ſumit̄ ex pte mot⁹. Et inuit̄ a pho in 2° de celo ⁊ mundo. ¶ Tertia eſt q2 cum ſit q̄dā ſphera recta ⁊ q̄dā dēclinis in ſphera ſtellata. dico aūt ſpherā rectā circulū equoctialē cū ſuis polis. ſphera vō declinis eſt illa que declinat ab equoctiali ſilr̄ zodiacus. opȝ ꝙ ſm vtrūq̄ ſit mot⁹ ꝓprius ⁊ mobile ꝓpriū. Cū igit̄ in ſphera ſtellata inueniat̄ ambo mot⁹ nō ambo potuerunt eē ꝓprij. ergo opȝ ꝙ ſit nonum mobile cui mot⁹ ille ſit ꝓpri⁹ que eſt ſup polos ⁊ circulū equoctialē: ⁊ iſte oēs rōnes ſūt Aneualpetre ponētis nonū celum. ¶ Quarta neceſſitas eſt ex parte ſinis: q2 in iferiorib⁹ nō eſt tm̄ diuerſitas in gñōne et corruptiōe particulariū: ſed etiā vniformitas in eſſe ſpecifico ⁊ in ordine nature: ⁊ ideo oportet eſſe in ſuperiorib⁹ corpus vniforme qḋ eſſet cauſa huiuſmodi ordinis ⁊ hmōi ꝑmanentie. Et per hoc etiam patet ſolutio ad obiectum. Tex.cō.64. ⁊ infra.

¶ De firmamento quid ſit. Articulus 19⁹.

Deinde querit̄ de firmamēto ⁊ de ſeptē ſpheris inferiorib⁹ de qb⁹ q2 parū locuti ſunt ſancti citius q̄ de alijs nos abſoluem⁹. ¶ Querit̄ autē qd ſit firmamētū ⁊ q̄re ſit ſic appellatū. Et dicit gloſa ſup Geneſim. ꝙ firmamētum dr̄ q2 firmiter ſtat inter aq̄s ſuperiores ⁊ inferiores: tunc querit̄ rō hui⁹ firmitatis. ¶ Preterea ſi dicit̄ firmiter ſtare: q2 ſit imobile pȝ eſſe falſuȝ: q2 ad oculum videt̄ circūuolui. Preterea videt̄ ꝙ nō tm̄ octaua ſphera: ſed ēt inferiores dicant̄ firmamentū: q2 ita loquit̄ in p̄mo Geneſis. ſiāt luminaria in firmamēto celi. ⁊ īfra: fecit deus duo luminaria magna: luminare mai⁹ vt p̄eeſſet diei: ⁊ luminare minus vt preeſſet nocti ⁊ ſtellas: ⁊ poſuit eas in firmamēto celi vt lucerent ſup terrā. ¶ Cōſtat aūt ꝙ ſm oēs ſol ⁊ luna ſunt in iferiorib⁹ circulis planetaꝝ. ergo nō tm̄ ſphera octaua dr̄ firmamentū ſed ēt inferiores. ¶ Iuxta hoc q̄rit̄ q̄re de⁹ fecit in octaua ſphera multas ſtellas: ⁊ in q̄līȝ iferioꝝ ſeptē nō fecit niſi vnā. Item q̄re nona ſphera hȝ motū vnū tm̄: ⁊ quelibet iferioꝝ hȝ motus plures. ¶ Item iuxta hoc querit̄ vtrū aliqḋ corpus ſit iter ſpheras vel ſpatiū illud ſit vacuū vel ſphere ſe cōtingāt. ¶ Solo. dicimus ꝙ firmamentū dr̄ a firmitate nature: q2 ipſum nō gñatur neq̄ corrūpit̄: vt ſupra ꝓbatum eſt ⁊ nō ab imobilitate ſm locū. ¶ Qḋ autē dicit glo. ꝙ firmiter ſtat inter aquas iferiores ⁊ ſuperiores. Dicendū ꝙ hoc nō eſt ꝑ pōderoſitatem aq̄rum ſuperioꝝ vt pȝ ex predictis: ſed ꝑ firmum cōcētū calidi ⁊ ſicci ⁊ frigidi: ⁊ ſicci calidi ⁊ humidi ⁊ frigidi ⁊ humidi. Hic enim cōcentus impedit nociuitatem vniuſcuiuſq̄ per ſe: ⁊ dr̄ ꝓpter hoc firmum q2 eſt īdiuiſibilis cōcētus iſte cum ſit extractus extra actionē ⁊ paſſionē ꝯrioꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ firmamentū dr̄ duobus modis. vno mō dr̄ octaua ſphera tm̄ firmamentum. alio mō dicit̄ tota natura quinti corporis firmamētū: ⁊ ſic accipit̄ in Geneſi ca° p° vbi dr̄ ꝙ deus fecit duo luminaria magna ⁊ poſuit ea in firmamen- Firmamētum dupl'r ſumit̄ apd̄ ſanctos.

to.¶ Ad aliud qđ querit̄ quare in octaua ſphera ſint multe
ſtelle ⁊ quare in inferioꝛib⁹ tm̄ vna. Ponit phūs tres ſolu-
tiones in 2° de celo ⁊ mundo. Prima eſt ꝙ ſphera octaua Ecce.c.67.et infra.
cauſa eſt vite inferioꝝ pre ceteris ſpheris. ⁊ hoc non potuit
eſſe niſi per diuerſuꝫ lumē in ſtellis diuerſis. ¶ Secūda eſt
q̄ natura tēperauit vt daret inferioꝛibus ſpheris que plu-
res hñt motus cuilibet vnā ſtellam tm̄: ⁊ ſuperioꝛi que pau-
cioꝛes habet motus daret multas ſtellas: ⁊ ideo q̄ ſupioꝛ
mouet inferioꝛes. Unde cum inferioꝛes plures habeāt mo
tus: opoꝛtuit ꝙ ſuperioꝛ plures haberet ſtellas ex quib⁹ plu
res motus cauſarent̄ in inferioꝛib⁹. ¶ Solutio iſta ſuppo-
nit duo. ſ. ꝙ ſupioꝛ ſphera mouet inferioꝛes. ⁊ ꝙ mouet eas
ſm̄ potentiā ꝓpoꝛtionatā tantis mobilibus quante ſunt iſe
rioꝛes ſphere ex quibus duob⁹ ſequit̄ ꝙ ſi inferioꝛes habe
rent plures ſtellas q̄ ſuperioꝛ nō poſſet eas mouere. ¶ Ad
aliud dōm ſm̄ phm̄ ꝙ ſphere quāto ſunt altioꝛes tāto ſunt
nobilioꝛes: ⁊ ideo prima ꝓpter nobilitatē ſui percipit boni-
tatē motoꝛis vno motu: inferioꝛes autē plurib⁹. ¶ Ad id
qđ querit̄ quid ſit inter ſpheras. dicēdum ꝙ ſm̄ Auenalpe
trā cōtingunt ſe: ſed ipſe ponit ꝙ nō ſint eccentrici neqꝫ epi-
cicli neqꝫ eleuationes neqꝫ depꝛeſſiones planetaꝝ: ⁊ hoc di-
cit ipſe hac rōne: q̄ ſm̄ nām coꝛpus quintū nō eſt diuiſibi-
le: ſi ergo eſſet eleuatio ⁊ depꝛeſſio planetaꝝ: tunc aut opoꝛ-
teret ꝙ coꝛpus illud diuideret̄ ⁊ ſuccederet aliqđ ſtelle ele-
uate ⁊ dep̄. ſe in locū ſuū. aut ꝙ locus vnde recedit ſtella re-
maneret vacuus. quoꝝ vtrūqꝫ impoſſibile eſt ſm̄ naturam.
Alij dicunt. ſ. Auerrois ⁊ ſequaces ſui ꝙ totum eſt vnū con
tinuū a luna ſuperius ⁊ habet vnū cētrum terre ⁊ nihil ele-
uatur ⁊ depꝛimit̄ in ipſo. ¶ Et hoc dicit hac rōne q̄ totum
eſt coꝛpus vnius nature: ⁊ ideo hꝫ vnum motum ⁊ vnū cen
trum. Unde ⁊ ipſe negat eccentricos ⁊ epiciclos ⁊ dep̄ſſio-
nes: ⁊ iſti ambo diuerſitatē motuū planetaꝝ cauſant ex di-
uerſitate poloꝝ ⁊ circulorum ſuper quos voluunt̄. ¶ Qui-
dam aūt dicunt ꝙ ſphere non cōtingunt ſe ⁊ coꝛpus eiuſdē
nature eſt īter eas diuiſibile quidē a ſpheris ſed nō trāſmu
tabile in ſpēm aliam ⁊ in illo eleuātur ⁊ depꝛimuntur eccen-
trici ⁊ planete. ¶ Quidaꝫ tamē antiqui dixerunt ꝙ eccētrici
⁊ ſtelle tranſeunt per coꝛpus qđ eſt inter ſpheras: ⁊ tñ nō di
uidunt ipm̄: ⁊ hoc cōtingit ꝓp̄ formalitatē illoꝝ coꝛpoꝝ ſicͭ ⁊
lumē trāſit per aerē. Sꝫ ſm̄ hoc trāſitus planetarum eēt po
tius imutatio alterationis q̄ trāſitus localis alicui⁹ coꝛpis.
Mathematici Egypcij ⁊ Chaldei ⁊ q̄daꝫ Arabes dicunt
ꝙ ſupioꝛa ſunt ignea: ⁊ ideo nō eſt icōueniēs ſi ipſa moueā-
tur motu eccētricoꝝ ⁊ planetarum. ¶ Articulus 20°.

Einde querit̄ de celis quos enumerat Ra-
banus qui ſunt empyreus: aqueus firmamē-
tum igneus: olympius: ethereus: ⁊ aere⁹. Et
videt̄ ꝙ ſua enumeratio ſit diminuta cum ta
ceat oēs celos planetaruꝫ. Preterea ſi eſt ae-
reum celū tunc ſimiliter aqua ⁊ terra ⁊ iſerio-
ra habēt celum ⁊ illos non tāgit. ¶ Ad hoc dōm ꝙ duo exi-
guntur ad eē celi ſm̄ Rabanum. ſ. ꝙ contineat aliqđ circu-
lariter per totū ⁊ ꝙ ſit perſpicuum luminoſum: ⁊ ideo infe-
rioꝛa duo elemēta que ſunt groſſa ⁊ obſcura cōtēta ab alijs
⁊ non continētia alia non dicunt̄ celum: celos autē planeta-
rum compꝛehendit ſub firmamento. ¶ Si autē querit̄ de ra
tione numeri celoꝝ ſm̄ Rabanū. Dicēdum ꝙ natura cōis
omnib⁹ celis ſm̄ eū eſt duplex. ſ. natura cōtinēdi circulari-
ter ⁊ natura perſpicui. Unde quot modis contingit multi-
plicari perſpicuū continēs circulariter tot erunt celi. perſpi
cuum autē tale aut erit receptiuū luminis aut datiuum. ſi
datiuū aut eſt datiuum vniforme aut nō vniforme. Itē aut
motū aut non motū. Si eſt datiuum vniforme nō motum:
tūc eſt celum empyreū. Si autē datiuū vniforme motū tūc
eſt cryſtallinum ſiue aqueū. Si vō datiuū nō vniforme mo
tum tunc erit firmamētum. ¶ Quarta vō cōbinatio nō po-
teſt eſſe. ſ. nō vniforme nō motum: q̄ ſupra ꝓbatuꝫ eſt ꝙ oē
non vniforme mouet̄: ⁊ ita in quinta eſſentia ſm̄ Rabanuꝫ
nō ſunt niſi tres celi. Si autē eſt receptiuū luminis aut ſepa
rabilr̄ aut inſeparabilr̄. Si iſeparabilr̄ aut ſm̄ circulum ſu
perioꝛis ſuperficiei aut iſerioꝛis. Si primū tūc eſt igneū. q̄
ignis eſt elemētuꝫ receptiuū luminis inſeparabilr̄. Si autē
ſm̄ ſuperficiē inferioꝛeꝫ tunc eſt olympium. Si vō eſt rece-
ptiuū luminis ſeparabilr̄. ſicut aer qui illuminat̄ ex pñtia lu-
minoſi ⁊ obtenebꝛat̄ abſentia eiuſdem aut ſm̄ ſuperius vel
inferius. Si ſm̄ ſuperi⁹ tūc eſt ethereuꝫ: q̄ Rabanus ſupe
rioꝛē regionē aeris vocat etherē. Si autē ſm̄ inferius tunc
eſt aereū. ¶ Si forte querat̄ de tribus celis de quibus facit
mētionē Apl̄s q̄ dicit ſe raptuꝫ ad tertiū celū 2° coꝛinthioꝝ
12° cap°. Dicēdum ꝙ tres celi dr̄ ibi tres modi viſiōis ſm̄
Auguſtinū. ſ. ſenſibilis imaginarie ⁊ itellectualis. ⁊ dr̄ celi
q̄ celant aliqđ ⁊ de illis erit alibi queſtio. Uel dr̄ ibi tres
celi tres hierarchie angeloꝝ de qbus etiā alibi dicet̄. ¶ Si
autē ibi dr̄ celi coꝛpoꝛa tunc accipiant̄ ſm̄ diſtinctionē na-
turarum in quibus inuenit̄ ꝓprietas celi. ſ. pſpicuū lumio-
ſum ⁊ tunc primū eſt aereū 2ᵐ igneum ⁊ 3ᵐ de natura q̄nte
eſſentie. Et ex hoc patet ſolutio ad oīa que theologice poſ-
ſūt queri de celis in cōmuni. ¶ De ſtellis.

Einde queritur de ſtellis. Et querunt̄ tria. ſ.
de lumine ⁊ figura ſtellarum. ⁊ ſecūdo de mo-
tu earum. ⁊ tertio de qualitatibus earum.

¶ De lumine ⁊ figura ſtellarum. Arti-
culus. 21°.

Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Coꝛpoꝛis ſimplicis non
habētis compoſitionem ex coꝛpoꝛe alieno eſt
eſſe vniforme in partibus: coꝛpus quintuꝫ eſt
tale: ergo ipſius eſt eſſe vniforme in partib⁹.
Ueritas prime accipitur ex hoc ꝙ diuerſorū
in forma cauſa diuerſa eſt ⁊ vna ⁊ ſimplex na
tura nō habet diuerſitatē. minoꝛ aūt ſcribit̄ in de celo ⁊ mū ſm̄o ce.1.c.8.
do frequēter: inde vlterius quicqđ eſt vniforme in partib⁹
non eſt in vna parte luminoſum ⁊ in alia nō. celum eſt vni-
forme in partib⁹ vt ꝓbatuꝫ eſt. ergo nō eſt luminoſuꝫ in vna
parte ⁊ in altera nō: ⁊ ſic nō habꝫ ſtellas qđ eſt cōtra ſenſuꝫ.
¶ Preterea cum coꝛpus quintū nobili⁹ ſit q̄ ignis: ⁊ ignis
ſit vbiqꝫ lucere: videt̄ ꝙ multo foꝛtius deberet hoc cōueni-
re coꝛpoꝛi quinto. ¶ Iuxta hoc querit̄ de ſtella que eſt luna:
que ſit cauſa illuminatiōis eius. ſi enī dicit̄ ꝙ illuſtrat̄ a ſo-
le: tunc videt̄ ꝙ cum alie partes oꝛbis cōſimilr̄ illuſtrentur
deberēt ſic recipere lumē. ¶ Preterea querit̄ vtrū recipiat
lumē vel vt ſpeculū vel aliter. Si vt ſpeculū tunc nō hēt ra-
dios niſi ſuper illud qđ eſt perpēdiculariter oppoſitū ei. hoc
autē non videmus q̄ luna illuminat circūquaqꝫ ſicut ⁊ ſol.
¶ Item iuxta hoc querit̄: cum coꝛpus quintū ſit perſpicuū
qualr̄ accidit eclypſis qñ ſubijcit̄ ei luna. ¶ Ad pmūꝫ dōm
ꝙ coꝛpus q̄ntuꝫ ſimplex eſt: nec habet diuerſitatē in partib⁹
nec permixtionē alterius nature ſecuꝫ: ſed tñ in aliqua ple-
pius cōſertas ⁊ cōſtātes habet partes: ⁊ in aliqua parte mi-
nus: ⁊ ideo dr̄ in lib° de ſubā oꝛbis. ꝙ celum nō hꝫ aliquam 2.capīo.
cōem qualitatē cum elētis niſi rarum ⁊ dēſum: ſed tñ raruꝫ
⁊ dēſuꝫ nō cauſantur ab eiſdem in celo ⁊ in elētis. in elētis
enim cauſant̄ a frigido vel calido diſſoluēte vel conſtringē
te partes materie. in celo autē cauſant̄ a natura celi que in-
fluit celo eē ⁊ figuram ⁊ motum ⁊ diuerſitatem ſtellarum vt
habet̄ in libꝛo de ſubā oꝛbis. ¶ Iteꝫ materia elemēti nō eſt
poſſibilis ſm̄ naturaꝫ ad maioꝛem extēſionem q̄ eſt extēſio
ignis. ⁊ ideo non pōt fieri celum ex ipſa. ¶ Si auteꝫ querit̄
quare celum hꝫ rarum ⁊ denſum potius q̄ alias qualitates
elemētares. Dicēdum ꝙ rarum ⁊ denſum nihil adijciūt ſu
per ſubſtātiam materie niſi tm̄ ſituꝫ partiū ipſius: qđ patet
per diffinitiones eoꝝ: q̄ dēſum eſt cuius partes ſunt ꝓpin
que: ⁊ rarum cuius partes ſunt ſparſe ⁊ remote: ⁊ ideo raꝝ
⁊ denſum pꝛioꝛitate nature antecedūt qualitates illas qb⁹
diſtinguūtur elemēta. ſ. calidum frigidū humidū ⁊ ſiccum.
¶ Dicēduꝫ ergo ꝙ lumē non eſt niſi in partibus magis cō-
denſatis ⁊ cōſtantibus ſicut eſt in ſtellis: ⁊ ex hoc nō eſt cō-
poſitio in oꝛbe: ſed tm̄ diuerſitas in ſitu in partib⁹ materie
oꝛbis ſm̄ qđ ſitus eſt oꝛdinatio partiū in toto. ¶ Ad aliū di
cēdum ꝙ ſicut dicit Anſel. phs: ignis in ꝓpꝛia ſphera nō hꝫ
lucem: ⁊ ſi lucet hoc erit in ſuperioꝛi vbi magis condēſatur
ex multis partibus conſcēdentibus ſurſum. ⁊ ideo videtur
lumē eius ibi in galaxia. Et ideo dicit Alexander ꝙ accidit Uide.4.ce.c.32.
igni lucere ſicut aque cōgelari egredienti extra ꝓpꝛium lo-
cum: vbi admiſcet̄ cuꝫ natura denſi inſpiſſanti: ⁊ ideo lucet
in materia terrea vt in carbone: ⁊ in materia vapoꝛis vt in
flāma: ⁊ in materia aeris vt in ere. ¶ Huius ſignum eſt qđ
vapoꝛ eleuatus ad ignem ⁊ ſuccēſus ibi videt̄ ſicut aſub et
comete: ⁊ tamen ignis non videt̄. Unde patet ꝙ ad hoc vt
aliquid

aliquid luceat actu oportet ꝙ ſbm ſit cōdenſataruꝫ partiū. ¶ Ad id qđ queritur de luna dicēdū ꝙ cauſa illuminatio-nis eius eſt ſol ⁊ ꝙ nō habet lumen a ſe. cuius ſignum eſt ꝙ acceſſio eius non eſt niſi verſus ſoleꝫ. Nec repugnat hoc qđ dicit̃ in Geneſis p̄mo ꝙ fecit deus duo luminaria magna. luminare maius vt p̄eſſet diei: ⁊ luminare minus vt p̄eſſet

Luminare lux lumē diue. nocti: qꝛ ſicut dicit Damaſcenus. aliud eſt luminare aliud lumē ⁊ aliud lux. luminare enim eſt receptaculum luminis tranſfundēs ipſum ſuper alia corpora. lux autē eſt ipſa natura in ſe. lumē vō eſt ipſius diffuſio in aliquo qđ recipit lumen. Unde luna bene luminare eſt lꝫ nō habeat lumē a ſe. nec eſt ſimile de aliis partibus orbis que nō ſunt ſic condē-ſate. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ nō illuminatur vt ſpeculum. ſ. in ſuperficie tm̄. ſed illuminat̃ in ſuperficie ⁊ in ꝓfundo ſui ſicut aer: ⁊ ideo etiam proiicit lumē vbiqꝫ ſicut ſol. qđ autē lumē habet vt globum hoc eſt ex cōdenſatione partium in luna. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ luna ꝓpter hoc ꝙ ipſa eſt infima in orbe eſt magis ignobilis q̄ alie partes orbis. ⁊ ideo p̄hs in libro de aialibus dicit ꝙ eſt homogenea terre intātū ꝙ etiam quādo eſt panſilenos. i. plena nō pōt oino tegi obſcuritas eius: ſed adhuc apparet ꝙ ipſa ⁊ maxime in medio eius vbi partes obſcure magis cōdēſate ſunt. ⁊ ideo ēt non eſt illuminabilis niſi in vna ſupficie. ſ. in iferiori quā vertit ad nos. in ſuperiori autem ex dēſitate circuli in quo eſt ⁊ ex denſitate ſui obſcurat ſoleꝫ quando interponitur inter nos ⁊ ipſum.

¶ Articulus zzˀ.

SEcundo querit̃ de motu earum. Et iſtā queſtionem diſputat p̄hs in zᵒ de celo ⁊ mūdo faciens talem diuiſionē. ſ. ꝙ aut ſtelle mouentur ſimilr̃ ⁊ orbes: aut mouētur orbibˀ ſtantibus: aut mouētur motu orbiuꝫ ⁊ non motu ꝓprio. Si mouētur ambo. ſ. ſtella ⁊ orbis aut hoc eſt a natura aut a caſu. Itē aut mouētur circulariter aut motu tropico ſiue cōuerſiuo aut motu inuolutiōis ſiue titubationis aut motu ꝓceſſiuo ſi mouētur ambo circulariter ⁊ a natura. ¶ Contra. velocitas motus ſimplicis corporis eſt ſm quantitatē ipſius: ita ꝙ maius corpus mouet̃ velociˀ ⁊ minus velociter. Ueritas huiˀ ꝓpoſitionis patet in elemētis ⁊ celis: magnus eni ignis velocius aſcēdit q̄ paruus: ⁊ magna terra velocius deſcēdit q̄ parua: ⁊ ſuperioꝛ circulus velocius reuoluit̃ q̄ inferioꝛ. ergo cū maior ſit circulus q̄ ſtella que eſt in ipſo velocius reuoluitur q̄ ſtella. Et ex hoc ſequuntur duo incōuenientia: quoꝝ vnū eſt ꝙ quādo circulus reuolutus eſt de pūcto ad punctum: ſtella adhuc nō eſt reuoluta qđ eſt incōueniens. qꝛ ſicut dicit Alfraganus. celum non cognoſcimus niſi per ſtellas: nec reuolutio circulorum ſignatur niſi per reuolutionē ſtellarum. Aliud inconueniēs eſt: ꝙ ſm hoc ſtella ſcindet circulum cum velocius trāſeat circulus q̄ ſtella. ¶ Si forte dicatur ꝙ ambo mouētur circulariter: ſed circulus mouet̃ natura ⁊ ſtella caſu aut ꝙ ambo caſu: aut circulus caſu ⁊ ſtella natura: aut ꝙ ambo caſu aut circulus caſu ⁊ ſtella nō. ¶ Cōtra caſualia in paucis ſunt ⁊ non in multis: ⁊ cum ſunt parum durāt: ſed motˀ iſte ponitur in omnibˀ ſtellis ⁊ circulis ⁊ perpetuo: ergo non poteſt eē caſu aliquo dictoꝝ modorum. Preterea dicit̃ in zᵒ

Lx. cō. 45. phyſicoꝝ. ꝙ in ſuperioribus nihil fit caſu ⁊ fortuna. ¶ Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ ſtelle mouētur ſtantibus circulis: ſicut dixerunt quidam mathematici. ſequitur idem incōueniēs vt ſupra. ſ. ꝙ ſcindunt̃ circuli ⁊ corpus minus mouet̃ velociter ⁊ ꝙ corpus maius eiuſdē nature quieſcit: qđ eſt cōtra rationē. ergo relinquit̃ tertium mēbrum. ſ. ꝙ ſi mouētur circulariter ꝙ moueret̃ motu orbiū ⁊ non motu ꝓprio ⁊ natura ſicut pars in toto. ¶ Si aūt dicatur ꝙ mouētur motu tropico ſiue cōuerſiuo: aut hoc erit ita ꝙ cōuerſio iſta eſt ab equinoctiali ſm obliquitatē circuli ſignoꝝ. aut ita erit ꝙ mouētur in occidēteꝫ ⁊ reuertant̃ in oriētē motu equali. Si p̄mo modo tunc ſtelle nō ſunt ſemper eque diſtātes: qđ eſt cōtra viſum. Si dicit̃ ꝙ mouētur motu inuolutiōis. i. ꝙ in eodē loco manētes vertāt ⁊ reuertāt ſe: ſicut dixerūt qdam hoc eē cām ſcintillationis: ⁊ ſic videt̃ moueri ſol tēpore eclipſationis. ¶ Cōtra. ſi ita mouerētur ſtelle motu ꝓprio: tūc aliqñ videremus aliam ſuperficiē eaꝝ q̄ illā que eſt verſus nos: ⁊ oporteret ꝙ aliqñ videremus aliaꝫ ſuperficiē ſolis qđ nō contingit. Unde cauſa ſcintillatiōis nō eſt inuolutio ſiue titubatio ſtellaꝝ: ſed potius radius oculi noſtri currentis ex lōginquitate diſtantie ad ſtellas fixas: ⁊ in extenſione luminis ad ſolem. Cuius ſignum eſt ꝙ planete nō vidētur ſcintillare niſi tm̄ ſol ꝓpter imēſitatē luminis qđ eſt in ipſo. Unñ dicit p̄hs in zᵒ de cauſis ꝓprietatum elemētoꝝ. ꝙ orbis eſt elemētum ſphericū quādo diſcernimus inter ipm ⁊ ignem ⁊ aerem ⁊ aquā ⁊ terrā. ¶ Si aūt ꝯſideramus ipſꝫ in ſe ſunt in eo tria elīta. ſ. tres ſubē: qꝛ ſuba ſtellaꝝ ⁊ lune eſt alia a ſuba ſolis ⁊ orbis. ⁊ ſuba orbis eſt alia a ſuba ſolis ⁊ ſtellaꝝ ⁊ lune. ſol enim illuſtrat ⁊ nō illuſtrat̃: ſtelle aūt illuſtrant̃ et illuſtrāt. orbis aūt illuſtrat̃ quidē: ſed nō recipit lumē calcatum in partibˀ cōdēſatis vt ſtelle ⁊ lune. Si forte dicatur ꝙ ſtelle mouētur motu ꝓceſſiuo ꝓprio. ¶ Cōtra omni eni qđ hꝫ motū ꝓceſſiuū ordinauit nā organa ad motū illum vt pedes alas ⁊ hmōi: ſtellis non ordinauit taliū aliqd: ergo non mouent̃ motu ꝓceſſiuo. Relinquit̃ ergo ꝙ nullo mō motu ſ mouean̄t motu ꝓprio: ſed motu ſuoꝝ orbiū vt partes in toto. Et hoc cōcedēdum eſt ſm nām: lꝫ qdaꝫ antiqui mathematicoꝝ aliud ſenſerint. ¶ Sꝫ tunc querit̃ de ſtella que antecedebat magos in natiuitate dn̄i noſtri Jeſu Chriſti. illa enim veniēs ab oriente ſtabat ſupra vbi erat puer. ¶ Et dicendum eſt ad hoc ꝙ vt dicunt ſancti ſtella illa nō fuit in celo ſed in ſuperiori parte aeris: ⁊ fuit miraculoſum ad oſtenſionē. ſ. illius miraculi ꝙ Chˀs de celis deſcēdit ad ima. Vtrū ſtella q̄ antecedebat magos.

¶ Articulus zzˀ.

TErtio querit̃ de qualitatibˀ ſtellaꝝ. Dicitur eni quedā ſtelle calide ⁊ ſicce ſicut ſol. ⁊ quedā frigide ⁊ ſicce ſicut ſaturnus. quedā frigide et humide ſicut luna. quedā calide ⁊ humide ſicut iuppiter. ¶ Et videt̃ hoc multiplr̃ incōueniēs. p̄mo qꝛ tales cōplexiones qualitatum actiuaꝝ ⁊ paſſiuaꝝ non ſunt niſi in materia gn̄abili ⁊ corruptibili: ſtelle aūt huiuſmodi nō ſunt vt ꝓbatum eſt ſuperiˀ. ſcđo qꝛ ſi tales cōplexiones ſunt in ſtellis tunc videt̃ ꝙ ſufficiant quatuoꝛ ſtelle ſicut ſufficiunt quatuoꝛ elemēta: cum tamē videamus inumerabiles ſtellas in orbe. Si forte dicatur ꝙ iſtas qualitates hn̄t ſm effectum in inferioribus ⁊ nō afficiūtur eis in ſeipſis. ¶ Cōtra. nullum agens agit vltra ſuam ſpēm: ergo agens qđ nō eſt calidū nō agit actione calidi niſi per accidens. Unde cū ſtelle habeāt iſtas actiōes per ſe vt determinant p̄hi: videt̃ ꝙ afficiant̃ eis. ¶ Preterea videt̃ ꝙ oēs ſtelle ſint calide: de ꝓprietate eniꝫ luminis eſt ex motu radioꝝ ⁊ reuerberatione excitare calorē. ¶ Ad

Scđo caplo ſine. hoc ſunt tres reſpōſiones ſcripte in libro de ſubſtantia orbis. ¶ Prima eſt ꝙ iſte qualitates equoce ſunt in ſtellis et elītis ſicut etiā diaphanū: ⁊ ille que ſunt in elītis ſequunt̃ actionem ⁊ paſſionē. ¶ Sꝫ iſta ſolutio non videt̃ ſtare: qꝛ ſi equiuocus eēt calor ſuperioꝛ: ſimilr̃ frigus ⁊c̄. tunc alterius rationis calorem deberet efficere in inferioribˀ q̄ iſtuꝫ: ⁊ ſic de ceteris. ¶ Alia ſolutio eſt ꝙ ſtelle hn̄t iſtas qualitates ⁊ tm̄ non afficiunt̃ eis. Et nō ſequit̃ ſi faciāt eas in inferioribus ꝙ hn̄t eas in ſeipſis: qꝛ nō ſequit̃ ꝙ alterans ſm aliq̄ qualitatē diſponatur ſm eādem. id enim qđ mouet localiter calefacit: ⁊ tm̄ non de neceſſitate eſt calidum. Similr̃ calidum quādoqꝫ nigrificat: ⁊ tamē nō de neceſſitate eſt nigꝝ. aliter enim iret̃ in infinitū ſi omne mouēs ſm aliquam formam eſt mobile ſm eādem. ¶ Tertia ſolutio eſt ꝙ ſicut in motu locali veuit̃ ad vnū mouēs imobile: ita in motu alterationis ſm qualitates primas neceſſe eſt venire ad vnuꝫ alterans non alterabile ſm eaſdē qualitates: ⁊ tamē qualitates prime ſunt ꝓprietates que hn̄t elementa a ſtellis mouētibus nō alterabilibˀ ſm qualitates illas: ſicut ⁊ motˀ primus eſt ꝓprietas quā hꝫ primū mobile a motore primo ſm motū illum imobili. Et per hoc pꝫ ſolutio ad omnia p̄terq̄ ad vltimum. ¶ Ad qđ dicenduꝫ ꝙ ſtelle mouēt per radios ⁊ per ꝓportionem ſitus eoꝝ que cauſant̃ ex motu: ⁊ hoc cuꝫ de ratione luminis ſit inducere calorem. tamē qꝛ lumen illud nō eſt vnius nature in oībˀ ſtellis: nec ꝓportio ſitus eſt vna in omni tpe motus: ideo nō ſemp faciūt in inferioribˀ idē. ¶ Ad hoc autē qđ pōt queri quare ſunt plures ſtelle q̄ quatuoꝛ: cum tamē accipiantur qualitates ſtellaruꝫ ſm cōplexionē qualitatum elemētoꝝ. Dicēdū ꝙ ſtelle ſunt mouētes elemēta ad generatiōes ⁊ corruptiones reruꝫ: ⁊ ſicut eſt multiplex gn̄atio: ita neceſſe eſt eſſe multiplicē motū: ⁊ ideo

multa ſunt mouētia que ſunt ſtelle ⁊ multiplr mouēt ſʒ cō-
iunctiōes ⁊ pūctiōes ⁊ alios reſpect⁹ ſtellaꝝ in ſe ⁊ in imagi-
nibus ⁊ ſpatijs celi: vt dicit Albrunazar in libro iudicioꝝ.

De motoribus orbium.

Deinde queritur de motoribus. Et queritur
vtrum motor primus ſit de⁹. Et ſi non eſt de⁹
vtrum ſit anima celi vel natura alia. Secun-
do de comparatione ipſius ad motores infe-
riores orbium.

Utrum motor primus ſit deus. Articulus 24⁹.

Cōmēto. 71. Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit p̄hs in 2° de celo ⁊
mundo. ꝙ cauſa p̄ma mouet cauſatū p̄mum.
ſed cauſa p̄ma eſt deus ⁊ cauſatū p̄mū eſt ce-
lū p̄miū. ergo deus eſt p̄mus motor celi. Itēʒ
T. c. 79. ⁊ ifra ꝓbat̄ 8° phyſicoꝝ. ꝙ primus motor eſt penit⁹
imobilis ⁊ imutabilis: nihil autē eſt penitus
imobile ⁊ imutabile niſi deus. ergo p̄mus motor eſt deus.
Cōmēto. 5. et 37. Itē 11° metaphiſice dicit p̄hs. Primū p̄n^m entium nō mouet̄
neq̄ accidentalr̄ neq̄ eſſentialr̄. ⁊ mouet ⁊ facit primū mo-
tum eternū. Cū igit̄ motū ſit neceſſe eſt vt moueat̄ per ali
quid. p̄mus aūt motor nō per ſe mouet̄: ⁊ motus eternus ſit
per motorē eternū ⁊ vnus per vnum. Et ex hoc accipit̄ ꝙ
primus motor neq̄ per ſe mouet̄ neq̄ per accñs ⁊ eſt etern⁹
Tex. cō. 39. ⁊ 51. ⁊ nihil tale eſt niſi ſolus deus. g̃ p̄mus motor eſt deus. Itē
ibidē deus eſt vita: q̄a actio ⁊ itellectus eius eſt vita: ⁊ illud
eſt itellectus per ſe ⁊ hʒ vitam imobilē ⁊ ſemper eternā: de⁹
igit̄ eternus eſt in fine nobilitatis. g̃ eſt vita ⁊ cōtinuū eter
num ⁊ cōſtat ꝙ ibi loquit̄ de p̄mo motore. ergo primus mo
Cōmēto. 38. tor eſt deus. Itē Cōmentator ſuper 11° metaphiſice dicit ꝙ ſi
nis ꝓſperitatis aie rōnalis eſt vt cōtinuet̄ p̄mo motori ⁊ ſit
cum ipſo: ſed hoc nō eēt niſi deus eſſet primus motor. ergo
3° d̄ ꝯſolatiōe metro nono. primus motor eſt deus. Itē hoc videtur velle Boetius in
de cōſolatione p̄hie dicēs. O qui perpetua mūdum rōne gu
bernas: Terrarū celiq̄ ſator qui tēpus ab euo Ire iubes:
ſtabiliſq̄ manens das cuncta moueri. Quē nō externe pe-
pulerunt ſingere cauſe. Materie fluitantis opus: veꝝ inſita
ſūmi Forma boni liuore carēs tu cūcta ſuperno Ducis ab
exēplo pulchrū pulcherrimus ipſe. Mundum mēte gerēs
ſimiliq̄ imagine formans. Perfectaſq̄ iubes perfectū ab-
ſoluere partes. Ex iſtis v̄ſib⁹ habet̄ ꝙ de⁹ nō pulſus ex exte
ris cauſis ꝑpetua rōne mouet mūdū. Cū igit̄ p̄mus motor
ſit qui nō alia cā motus imobilis per ſe ⁊ per accidēs: vt ha
bitum eſt mouet celū ⁊ mundum primus motor eſt deus.

Cōtra. omne mouēs in natura ꝓportionatum eſt mobili:
ergo ſi deus eſt mouēs in natura vis mouens erit ꝓportio-
nata potētie alicuius mobilis. ergo deus nō eſt motor celi
primi ſm nām. ita. ſ. ꝙ ſit motor intrinſecus. Preterea ſu-
mant̄ rōnes rabi Moyſes in libro ducis neutroꝝ cap° de
vno deo. quaꝝ prima eſt ꝙ motor celi aut eſt intrinſec⁹ aut
extrinſecus. ſi intrinſecus aut eſt forma diuiſibilis ſm cor-
pus: aut eſt īdiuiſibilis. ſi diuiſibilis ſicut eſt calidū ⁊ leue ſʒ
quantitatē ignis cū potētia illa ſit finita nō mouebit motū
T. c. 78. ⁊. 79. continuū durantē dū ipſe eſt: q̄a ꝓbat̄ in 8° phyſicoꝝ. ꝙ po-
tentia finita nō mouet motū infinitū in tempore ifinito. Si
autē eſt indiuiſibilis ſicut eſt aīa ⁊ intellectus talis motor
mouet̄ aliqñ per accñs: quia moto mobili mouet̄ qđ eſt in
mobili ip̄m ſicut mouētib⁹ nobis mouent̄ ea que in nobis
ſunt. ergo ſi talis eſt motor celi mouebit̄ ipſe per accñs: q̄a
motu illo quo celū mouet̄ per ſe: deus aūt nullo mō mouet̄
nec per accñs nec ēt per ſe. Si dicat̄ ꝙ ille motor eſt extri
ſecus. tunc aut erit corpus aut nō corpus. Si corpus iterū
non erit deus: ⁊ ꝓpea nō erit motor p̄mus: q̄a motor p̄mus
nō pōt eſſe corpus cū omne corpus ſit mobile. ſi dicat̄ ꝙ ille
motor ſit ſeparat⁹ ⁊ nō corpus: tunc videt̄ nō eē mouens in
nā: omne eni mouēs nālīter eſt ꝯiūctū mobili. Preterea
dicit p̄hs in 8° phyſicoꝝ ꝙ ſi inuenit̄ aliqđ qđ eſt mouens ⁊
motū ⁊ aliqđ qđ eſt motū nullo mō mouens: erit inuenire
aliqđ mouēs nullo modo motū: nec per ſe nec per accñs: oē
autē mouens intra mouet̄ per accñs motu eius qđ mouet:
ſed deus nō mouet̄ per accñs: vt ꝓdictū eſt. ergo nō erit mo
uēs intra. Si forte dicat̄ ꝙ nō eſt neceſſariū ꝙ mouēs na
turalr̄ ſit intra: q̄a ignis mouet aerē ⁊ aer alterat̄ natura-
liter: cū tamē ignis alterās ſit extra ip̄m. apparet ꝙ nō eſt i-
ſtantia: q̄a nō loquimur de motu locali qui ſi eſt nālis ſemꝑ
habet motorem intra: ſicut patet in diffinitiōe nature poſi-
ta in 2° phyſicoꝝ. ꝙ natura eſt principium ⁊ cauſa mouēdi Tex. cō. 3.
⁊ quieſcēdi eius in quo eſt per ſe p̄mo ⁊ non ſm accñs: ergo
pʒ ꝙ motor nālis in motu locali eſt itra. Si forte iteꝝ dicat̄
ꝙ celū ſm totū nō mutat locū: ſʒ ſm ptes renouat ſitū tm̄: et
ita motor ip̄i⁹ extñs in ipſo nō mutat̄ per accñs cū ipſe nō ſit
act⁹ alicui⁹ ptis. Cōtra. de intellectu dicit p̄hs ꝙ nullius 3. d̄ aīa. t. c. 4.
corporis eſt act⁹: ⁊ tñ mutat̄ per accñs moto corpore: g̃ ſilr̄ 5. 6. ⁊. 7.
erit de motore p̄mo: ⁊ ita de⁹ nō pōt eē motor p̄m⁹. Pre-
terea ſm hoc q̄a ſi de⁹ nō moueret̄ per accñs hoc hēt a mo
bili. ſ. q̄a illud nō mutat locū: g̃ in ſe poſſet moueri per acci-
dēs: hoc āt eſt falſū cū ipſe per ſe habeat ꝙ nec nālīter nec
per accñs poſſit moueri. Itē id qđ oīno eſt ſimplex nō hʒ
aliquā cām ſue eſſentie: dico autē ſimplr̄ ſm ꝑuatione potē
tie cōpōnis ⁊ actus. ſ. ꝙ nec ſit cōpoſitū nec cōponibile cum
aliquo. oīs aūt motor extñs in mobili mobile hʒ cām vt ſōm
⁊ materia. g̃ ille motor non eſt ſimplex in fine ſimplicitatis: ⁊
ita nō pōt eē deus. Si forte aliqs diceret ꝙ motor p̄mus
nō cōponit̄ cum mobili hoc eſt cōtra p̄hm in lib° de ſb̄a or- p° capl°.
bis. qui dicit ꝙ celū eſt cōpoſitū ex motore ⁊ mobili. So
lutio. dīcēdū ꝙ ſi velimus loqui ſm p̄hos ponemus celo tripli-
cem motorē. ſ. deū qui eſt motor extra nō ꝓportionat⁹ mobi
li: ⁊ hoc attēdit Ptolomeus qui dicit ꝙ nihil mouet celum
niſi ſolus deus. ⁊ rabi Moyſes qui ꝓbat multis rōnib⁹ ꝙ
motor celi eſt extriſecus extra ip̄m: neq̄ corpus neq̄ virtus
in corpore extñs neq̄ diuiſibilis neq̄ īdiuiſibilis ſm corp⁹. ⁊
ille motor videt̄ ēt inui in 11° metaphiſice. de quo dicit̄ ibi ꝙ Cōmēto. 39. ⁊ 41.
actio eius ⁊ vita eius ⁊ eēntia ei⁹ ſunt idē. Unde etiā rabi
Moyſes ꝓbat ꝙ tales ſub̄e nō poſſunt eē plures. ſub̄e enī
ſimplices nō coniuncte corpori nō numerant̄ ſicut ipſe dicit
niſi per cām ⁊ cauſatū: ⁊ ideo prime non poſſunt eſſe multe:
ſed vna ſola ⁊ iſti ſoli motori cōuenit ꝙ nō moueatur per ſe
neq̄ per accñs: ⁊ de hoc ēt intelligit̄ dictū Boetij in de con
ſolatione p̄hie. Secūdus motor eſt forma coniuncta celo
nō diuiſibilis diuiſiōe celi ⁊ iſti motori cōuenit ꝙ ſit mobi-
lis per accñs: quēadmodū ꝓbat rabi Moyſes. ⁊ cōuenit ei
ꝙ virtus ſua ꝓportionat̄ mobili. ⁊ hoc dicit Cōmētator ſu Cōmēto. 52. ⁊ octauo phy.
per librū de celo ⁊ mūdo. ⁊ cōuenit ei iteꝝ ꝙ virtus ſua for-
tior eſt in mobili immediato ꝙ̄ in mobili mediato. Et hoc
tangit Aneualpetras in aſtrologia ſua. Utrum aūt mo-
tor iſte ſit aīa vel non inferius erit qđ. Tertius motor eſt
forma nālis diuiſibilis ſm diuiſionē celi. Sicut enī eſt gra
ue in terra ⁊ leue in igne que ſunt potētie ad motū ſurſū ⁊
ad motū deorſum: ita eſt quedā forma in celo que eſt poten
tia ad motū circularē: ⁊ illa potētia ꝓportionat̄ illi loco qui
eſt circa mediū ſicut potentia grauis ꝓportionat̄ loco deor-
ſum: ⁊ potentia leuis loco ſurſū. Et ꝙ huiuſmodi motor
ſit in celo patet demōſtrationib⁹ p̄hi poſitis in 2° celi ⁊ mun Tex. c. 60. ⁊ infra.
di. in quibus ſupponit ꝙ magnus orbis citius circūuoluit̄
ꝙ̄ paruus ſicut magnus ignis velocius aſcēdit ꝙ̄ paruus. qđ
nō eēt veꝝ ſi nō eēt motor in celo diuiſibilis ſm quātitatem
mobilis. Hoc etiā pʒ ex dicto Auerrois in lib° de ſb̄a orbis Scđo capl°.
qui dicit. ꝙ celū nō laſſat̄ in motu eo ꝙ motor mouet ipſum
ſm ꝯueniētiā forme mobilis ipſius: qualr̄ nō mouet anima
corpus aīatū eīnatum: ⁊ ideo aīalia in motu corporis laſ-
ſant̄. Ex iſta diſtinctiōe patet rñſio ad oīa obiecta ꝑter hoc
qđ eſt primū. Ad qđ dīcēdū ꝙ cauſa prima dicit̄ duob⁹ mo
dis. ſ. in genere nature: ⁊ extra genus: in genere nature mo-
tor celi intra dicit̄ prima cauſa ⁊ primū mobile dicit̄ cauſa-
tū primū hñs ordinē ad ġnationē ⁊ corruptionē: ⁊ hoc di-
co ꝓpter celū empyreū qđ eſt ſupra ip̄m ⁊ nō habet ordinē
ad ġnationem ⁊ corruptionē: ſed ad ſtatū cōtemplātiōis vt
habitū eſt. Sed prima cauſa extra genus nature eſt de⁹: cu
ius cauſata ſunt oīa creata. Si aūt obijcit̄ ꝙ mot⁹ vn⁹ ſim-
plex nō hʒ niſi motorem vnū: ⁊ ita cum p̄mū mobile habeat
motum vnū ſimplicē nō videt̄ hēre niſi vnum motorem. Di
cēdum eſt ad hoc ꝙ hoc eſt veꝝ ſi illi tres motores ordina-
rent̄ ex equo ad motū illū: ita ꝙ vnus nō eēt in alio: ſʒ deus
qui eſt motor abſolute primus mouet in motore qui eſt pri
mus in nā ſicut cauſa p̄ma mouet in cauſa ſcđa: motor autē
ille qui eſt p̄mus in natura mouet ſcđm potentiā mobilis
circularis ſicut forma ignis ſubālis mouet ignē ſurſum ſm
potētiam leuis nec exigunt̄ diuerſū motū ꝓpter formā ſub
ſtantialē ignis ⁊ potētiā leuis. Articulus 25⁹.

Secundo

S Ecundo querit̃ vtrū motoꝛ ille qui eſt intra ⁊
nõ eſt diuiſibilis ſm ꝗtitatẽ mobilis ſit aīa ce
li vel nõ. Et videt̃ ꝙ ſic: qꝛ hoc expꝛeſſe hꝫ põt
Tex.c.ꝯ.⁊.15. ꝓut videt̃ in 2° de celo ⁊ mūdo: vbi dicit phs
ꝙ ſi celū hꝫ aīam ⁊ eſt in ipſo pn̄m motus tūc ꝓ
culdubio ſunt ei ſurſū ⁊ deoꝛſum: dextrū ⁊ ſi-
niſtrū. Ex quo pꝫ ꝙ phs ponit pro cauſa dextri ⁊ ſiniſtri celū
Tex.c.100. hr̃e aīam. ℂ Itẽ in p° celi ⁊ mūdi. Uita eſt in celo fixa ⁊ ſem
piterna in ſecula ſeculoꝝ que nõ finit̃ neqꝫ deficit ⁊ eſt meli-
oꝛ vita. Uita autẽ eſt actus aīe. ergo aīa celi eſt motoꝛ celi.
ℂ Preterea oīs ſubā ſpūalis ſeparabilis a mā ꝯiuncta coꝛ
poꝛi eſt aīa ⁊ oēs iſte dr̃e probant̃ de motoꝛib⁹ ſpherarū in
Tex.cō.44.⁊ infra. 12° metaphyſice. ſ. ꝙ ſunt ſube ſepate ꝯiūcte mobilib⁹ ꝗ ſunt
aīe. Preterea hoc expꝛeſſe dicit Cōmētatoꝛ ſup 2° de celo et
Cōmēto.3. mūdo in pn̄° vbi dicit. ꝙ celū hꝫ intellectū qui eſt foꝛma indi
Scdo capl'o. uiſibilis ſm quātitatẽ celi ⁊ ille eſt aīa. Itẽ in libro de ſbā oꝛ
bis dicit phs: manifeſtū eſt ꝙ foꝛma mouēs celum nā ei⁹ et
nā aīe ⁊ plura talia cōtinent̃ ibidẽ ſicut eſt iſtud coꝛpus cele
ſte mouet̃ ee ſe ⁊ aīa. ꝗ hꝫ aīam tn̄ ⁊ non habꝫ aliud pn̄m ſui
motus. ⁊ qꝛ mouet̃ circulariter ſcimus ꝙ pn̄m hui⁹ aīe hꝫ ꝙ
eſt aīa eſt moueri circulariter. Itẽ in eodem loco dī ꝙ coꝛp⁹
celeſte nõ eſt neceſſarium in ſuo eẽ ſicut eſt diſpoſitio in coꝛ-
poꝛibus aīalium que ſunt hic. aīalia eñi que ſunt hic appa-
ret ꝙ aīe eoꝝ ſunt neceſſarie in eſſe coꝛpoꝝ ſuoꝝ. Et ꝙ non
ſaluarent̃ niſi per ſenſibilẽ aīam ⁊ imaginatiuā. coꝛpus aūt
celeſte qꝛ eſt ſimplex ⁊ intrāſmutabile ab aliquo extrinſeco
nõ indiget in ſuo eẽ anima ſenſibili nec imaginatiua: ſꝫ tn̄
indiget aīa ſpūm mouēte in celo ⁊ virtute que nõ ſit coꝛpus
neqꝫ ſit in coꝛpoꝛe ſm diuiſionẽ ipſius ad largiēdū ipſi pma
nentiā eternā ⁊ motū eternū: qui nõ hꝫ pn̄m neqꝫ finẽ. ℂ Ex
quo accipit̃ ꝙ celū hꝫ aīam: ⁊ ꝙ hec aīa nõ eſt ſenſibilis ſed
motiua ſm locū que largit̃ ei permanētiā ⁊ motū que nõ hꝫ
pn̄m ⁊ finem per gn̄ationẽ in tpe: lꝫ per creationẽ habeat pn̄
cipiū: vt ſupꝛa habitū eſt. Itẽ in ſex pꝛincipijs habet̃ de aīa
mundi: ⁊ hec ponit̃ eẽ motoꝛ pꝛimi mobilis. ergo pmū mo-
bile hꝫ aīam. ℂ Si forte dicat̃ ꝙ hoc hereticū eſt ⁊ nõ cōſen
ciendū in hoc phis qd̄ videbit̃ Auguſtino ſup Geneſiꝫ ad
lr̃am qui relinqt pro dubio. Utrū ſtelle ſint aīalia vel non.
Naꝫ ſi eẽt hereſis videt̃ ꝙ ipſe determinare deberet. Item
Hieronym⁹ ſuper Eccleſiaſtẽ ſup illud. Luſtrās vniuerſa
in circuitu pergit ſpūs. dicit ſꝫ ipm ſolẽ ſpūm noīauit eo ꝙ
aīal ſit ⁊ ſpiret ⁊ vigeat ⁊ oēs oꝛbes curſu ſuo expleat. Item
rabi Moyſes. Celi ſunt aīalia rōnalia. ſ. apphēſores crea-
toꝛis. hoc aūt eſt veritas ꝓbata ẽt ex parte legis: ⁊ non ſm
coꝛpoꝛa motiua ſicut ignis ⁊ terra ſicut putāt inſipiētes: ſed
ſicut dixerūt phi. aīalia obediētia creatoꝛi ⁊ laudāt ipſum ⁊
cantant ei canticū ⁊ laudẽ ſublimẽ: ⁊ hec auctoꝛitas iacet in
2° collatiõe neutroꝝ. Itẽ Auicēna in 6° de nālibus ⁊ in ſuo
lib° de celo ⁊ mūdo expꝛeſſe dicit ꝙ celū hꝫ aīam ⁊ phanta-
ſiam cui obedit vniuerſa materia mūdi: ſicut coꝛpus aīalis
obedit aīe aīalis: ⁊ ſicut coꝛpus aīalis imutat̃ ſm imagies
delectabilis vel triſtis apphēſas ab aīa aīalis: ita mā ele-
mentoꝝ mutat̃ ad imaginationem motoꝝ celi: ⁊ ideo fiunt
qñqꝫ terremotus ⁊ ſciſſure terre in inferioꝛib⁹. ℂ Sed con-
3.ð aīa.t.c.66 tra ꝓbat̃ in libro de aīa. ꝙ nullū coꝛpus ſimplex põt eſſe aīa-
tū. ⁊ ratio eſt: qꝛ cum aīa diuerſas habeat potētias opꝫ di-
uerſitatẽ eẽ aliquā in oꝛganis que pficit ſm diſtōnẽ ſuarum
potētiaꝝ: habitū eſt aūt ſupꝛa ꝙ celum eſt coꝛpus ſimplex. ꝗ
2.ð aīa.t.c.20 ⁊.21. non poteſt eẽ aīatum. Itẽ in libro de aīa ꝓbatur ꝙ vbicūqꝫ
eſt intellectus ibi eſt ſenſus ⁊ vegetatio ſed nõ ꝯuertitur. et
vbicūqꝫ eſt ſenſus ibi eſt vegetatio: ſed nõ cōuertit̃. Si ꝗ in
celo eſt aīa que eſt intellectus vt ſupponit̃ a quibuſdā tunc
erit ibi ſenſibile ⁊ vegetabile: ⁊ ita ibi ad minus erit tactus
inter ſenſus ⁊ nutritiua iter potētias vegetabiles. omne au
tem qđ ſuerit̃ coꝛruptibile eſt ergo celū eſt coꝛruptibile. Si
militer nõ videmus ibi oꝛgana ſenſuū. ergo nõ hꝫ animam
ſenſibilem. Si foꝛte dicat̃ ꝙ hꝫ aīam intellectualẽ pꝛeter ſen
ſibilẽ ⁊ vegetabilẽ ⁊ illa nõ idiget oꝛganis neqꝫ in ſe neqꝫ in
ſuis operatiōib⁹. ℂ Contra. intellect⁹ nõ efficit̃ in actu niſi
per abſtractionẽ a phātaſmatibus. ſi igit̃ habet intellectuꝫ
aut ille intellectus nunꝗ erit in actu: ⁊ ſic erit ſicut doꝛmiēs.
aut opꝫ ꝙ habeat phantaſiā ⁊ ſenſibilẽ aīam: ⁊ hoc abſurdū
eſt ponere in celo. Si foꝛte dicatur ꝙ intelligit vniuerſalia
ſicut dicit Iſaac in libro de diffinitionibus. Cōtra. ſciētia rei in

vniuerſali nõ eſt niſi ſcīa rei in potētia: qꝛ inferioꝛa in ſuis
ſuperioꝛibus nõ ſunt niſi in potētia. Cum ergo nõ habeat
potentias per quas deſcēdit̃ ad particularia nunꝗ videtur
ſcire rem in ꝓpꝛia nā. Preterea cum intellectus celi ſit dire
ctiuus operis ſui videt̃ ꝙ ſemp erret in pticulari: cū itellꝰ
predeterminās opus nulla rōne poſſit deſcēdere ab vlib⁹
ad pticulare hoc vel illū niſi cū hic ⁊ nūc ⁊ alijs diſpōnibus
particularib⁹: ſm hoc ꝗ deficeret itellectus illi⁹ coꝛpoꝛis no
bilis ab itellectu humano in duob⁹: ex pte eñi ſpeculatiui i-
tellectus deficeret: qꝛ ſcīa eius eẽt in potētia: cuꝫ eſſet in vlī
tn̄: vel eſſet iperfecta qꝛ nunꝗ cognoſceret pp qd. ex parte
aūt practici itellectus qui pdeterminat opus etiā deficeret
per errorẽ operis: qꝛ opus nõ eſt circa vlīa ſed circa parti-
cularia. Si ꝓpter iſtas rōnes aliquis dicat ꝙ quatuoꝛ ſunt
dr̃e aīe. ſ. vegetatiuū ⁊ ſenſitiuū intellectiuū ⁊ motiuū ſm lo
cum ſicut dicit Ariſtoteles in 2° de aīa ꝙ multiplr̃ ipſo vi- Tex.cō.13.
uere dicto ſi vnū eoꝝ aliqđ inſit ſoluꝫ viuere ipm dicimus:
vt intellectus ⁊ ſenſus motus ⁊ ſtatus ſm locū. Adhuc aūt
motus ſm alimētū ⁊ augmētū ⁊ detrimētū vita eſt ⁊ ſic ibi-
dem dicit aīatum ab inanimato determinat̃ in viuēdo. Si
inꝗ ſic dicat̃ ⁊ ꝙ in celo eſt tn̄ motiuum ſm locū ⁊ non alie
dr̃e aīe: ⁊ ꝓpter hoc ipm dicit̃ aīatuꝫ ⁊ hr̃e aīam. ℂ Cōtra.
aut igit̃ pꝛincipiū eſt motiuum motu locali aut ſm nām. Si
hoc vltimo mõ dicat̃ tunc omne qđ mouet̃ ſm nām ſurſuꝫ
vel deoꝛſum haberet aīam cū hʒ pn̄cipiū motus ſm locuꝫ
in ipſo per ſe ⁊ nõ ſm accn̄s. ℂ Si aūt pmo modo dicat̃ ſe-
quūtur multa incōueniētia: quoꝝ pꝛimū eſt ꝙ hoc eſt cōtra
Tex.cō.58. phm: qꝛ ipſe in 2° de celo ⁊ mūdo loquēs de ſtellis ⁊ oꝛbe ꝓ
bat ipſa non hr̃e motū ꝓceſſiuuꝫ ſic dicens: vt natura poſue
rit ſtellas mobiles motu ꝓceſſiuo extra rōnẽ eſt ⁊ nõ ppara
uerit eis inſtrumētū motus ⁊ nā qdem nõ poſuit aliud ali-
qđ vacuū abſqꝫ cauſa. quaſi diceret cū in rebus inferioꝛib⁹
non inueniat̃ vanū aliqđ multo minus in reb⁹ ſuperioꝛib⁹.
Et qꝛ aliquis poſſet dicere ꝙ natura ingeniauit inſtrumẽ
ta motus alijs aīalib⁹ ſed nõ celo. obuiat phs dicens: impoſſi
bile eſt vt natura ingeniet aīalibus: ⁊ intendat in eis: ⁊ rece
dat ab iſtis coꝛpoꝛibus ſublimib⁹ mobilibus hn̄tib⁹ ꝓpꝛie
tates in naturas vltimas. Et vt expoliet rebus quib⁹ poſſi
bile eſt vt incedāt per ſe: ⁊ elōget ea a reb⁹ que hn̄t inſtrumẽ
tum motionis ſue. ⁊ hoc qdem dicit phs de ſtellis. ſed eadẽ
ratio de ſpheris eſt in qbus mouent̃ ſtelle: qꝛ neutrū illoꝝ
videmus habere alas vel pedes vel aliquid huiuſmodi.
ℂ Aliud incōueniens eſt qꝛ ſicut dicit phus in libro de aīa. 3.ð aīa.t.cō.
motus ꝓceſſiuus eſt ad oēm partẽ. ſ. ante retro deoꝛſum ſi- 55.
niſtroꝛſum: ſurſum ⁊ deoꝛſum. pn̄m autẽ motus celi nõ mo
uet niſi in vno circa mediū. ℂ Tertiū incōueniens eſt qꝛ ſicut
dī in 8° phyſicoꝝ illa mouent̃ a ſeipſis motu proceſſiuo que Tex.cō.29.
quieſcūt quādo volunt ⁊ mouent̃ quādo volūt: celū autem
ſemper vniformiter mouet̃. ℂ Quartū incōueniens eſt qꝛ
nihil eſt dictū: celū hr̃e tn̄ pn̄cipiū motus ꝓceſſiui: ⁊ nõ intel
lectū ⁊ ſenſibilẽ aīaꝫ: qꝛ ꝓbat̃ in libro de aīa ꝙ nihil mouet 3.de aīa.t.cō.
motu ꝓceſſiuo niſi intellectus ⁊ phātaſia. Cuius ſignum eſt 48.
ꝙ plantas que nõ hn̄t intellectū vel phātaſiā videmus im-
mobiles per locū. ℂ Quintū incōueniens eſt ꝙ motus pro-
ceſſiuus eſt ꝓpter diſtantiam delectabilis conuenientis: in
celo autẽ nõ eſt diſtātia talis delectabilis cōueniētis. ℂ Si
forte dicatur ꝙ aīe celi nõ eſt eadẽ ratio cum aīabus aīaliū
que ſunt actus phyſici ⁊ oꝛganici coꝛpoꝛis potētia vitaꝫ hn̄-
tis. ℂ Adhuc obijcit̃ in cōtrarium aliter. in omni eñi motu
aīato motus coꝛpoꝛis cōtrariat̃ motui aīe. Huius ꝓbatio
eſt per inductionẽ ⁊ ſyllogiſmū: qꝛ inductio qdem eſt in oī-
bus aīalibus natātibus ⁊ volantib⁹ ⁊ repentibus. hoꝝ eñiꝫ
oīum coꝛpoꝛa grauia ſunt ⁊ tendunt deoꝛſuꝫ ex natura coꝛ-
poꝛis: cum tn̄ ab aīa ferant̃ ſurſum ⁊ retroꝛſuꝫ ⁊ dextroꝛſuꝫ
⁊ ſiniſtroꝛſum. ℂ Per ſyllogiſmū ſic. nullum coꝛpus laſſatū
⁊ coꝛruptū multitudine motus alicui⁹ mouet̃ motu illo ſm
nām ſuam: ſed extra nām omne coꝛpus motū multitudine
motus ꝓceſſiui eſt laſſatū ⁊ coꝛruptū. ergo nullū coꝛpus mo
tuꝫ motu ꝓceſſiuo eſt motū motu illo ſm naturā ſuā. ℂ Ad
hoc rn̄det quidā phs in libro de ſubā oꝛbis. ꝙ motus circu- Cōmentatoꝛ 2.cap. ð ſubā
laris in celo eſt aīe ſm ꝙ eſt aīa ⁊ ꝙ in celo non eſt niſi mot⁹ oꝛbis.
anime ⁊ nõ coꝛpoꝛis: ⁊ ideo nõ inducit̃ ibi laſſitudo ex con-
trarietate motoꝝ. ſ. aīalis ⁊ naturalis. Sed cōtra quicquid
eſt aīe ſm ꝙ eſt aīa eſt oīs anime. ſi ergo motus circularis

eſt aie ſm ꝙ eſt aia eſt omnis aie qȝ ad oculū patet eſſe fal-
ſum. ¶ Si dicať ꝙ eſt aie intellectualis adhuc patet eſſe fal
ſum: qa homo nō moueť circulariter. ¶ Si dicať ꝙ aia celi
⁊ aia hoīs intellectualis nō ſunt vnius rōnis: ⁊ ideo aliqd
cōuenit aie celi qȝ nō cōuenit aie hoīs: ſed ſic motor celi nō
erit aia niſi ſm cōuenientiā in noīe tm̄. Preterea hoc erit cō
tra phōs qui vtrāqȝ aīam .ſ. celi ⁊ hoīs diffiniūt duobꝰ .ſ. per
intelligere ⁊ mouere ſm locū. ¶ Si forte dicať ꝙ ille motus
nō aie ſm ꝙ eſt aia qa eſt aie pter cōiūctionē ad corpꝰ illud.
pͥ celi .t.cō.6. ⁊ infra. hoc erit ꝯ Ariſtotelē in de celo ⁊ mūdo. qa ipſe vult ꝙ omne
corpus hēat nālē motū vel a medio vel ad mediū vel circa
mediū. Si pp hoc dicať ꝙ motus aie celi nō eſt diuerſus a
motu corporis eiꝰ .ſ. ꝙ celū de nā ſui fertur circulariter ⁊ aia
celi mouet motu eiuſdē: ⁊ ideo dicit phs nō eſt ibi aliꝰ motꝰ
niſi motꝰ aie tm̄. ¶ Cōtra. quicūqȝ motores in vno ⁊ eodē
mobili efficiūt vnū motū numero ipſi ſunt vniꝰ nāe. Veri-
Tex.cō.44. ⁊ infra. tas huiꝰ ppōnis habeť ex 11ͦ metaphiſice. vbi numerus mo-
toꝝ ꝓbať per numerū motuū ⁊ ppetuitas motoꝝ ex ppetui-
tate motuū. Prima rō eſt ad hoc ꝙ potentie actiue ⁊ moti
ue diffiniunť per actꝰ ⁊ operationes ſuas. Si igiť aia celi ⁊ nā
corporis celi moueť motu eodē numero ipſa erit eiuſdē na
ture ⁊ eiuſdē eēntie nūero. ¶ Hāc qōnē totam determinat
Damaſcenꝰ in 2ͦ libro caͦ 6ͦ. per iterptationē vniꝰ partis
ſic dicens. nullus aūt aīatos celos vel luminaria exiſtimet:
inaiati eni ſunt ⁊ iſenſibiles: qa ⁊ ſi dicat diuina ſcriptura le
tenť celi ⁊ exultet terra: eos qui in celis ſunt angelos: ⁊ qui
in terra hoīes ad letitiā vocat. nouit enim ſcriptura ⁊ ꝓſo-
peia .i. pſonaꝝ fictiōe vti ⁊ vt de aiatis de inaiatis loqui. ſic
illud. Quid eſt tibi mare ꝙ fugiſti ⁊ tu iordanis ⁊c. ⁊ ita vi-
deť ꝙ celū nō hēat aiaȝ. ¶ Solo. nos cū ſanctis confitemur
celos nō hēe aīas nec eſſe aiata ſi aia ſm ppriā rōnē ſumať.
Sed ſi vellemus phōs ad idē reducere cū ſanctis dicemꝰ ꝙ
quedā itelligētie ſunt in orbibꝰ deſeruiētes pmo in motu or
biū. ⁊ intelligētie ille dicūť aie orbiū: ⁊ nō vniuoce cū itelligē-
tijs hoīum eo ꝙ nō egrediunť in actū per abſtractionem a
phātaſmatibꝰ ſed ipſe reuertunť ſup eēntiā ſuā: ⁊ per eſſen-
tiā ſup aliud reditiōe cōpleta. ſicut eni dicit in libro de cau-
ſis in 12ͦ ppōne. Ois eni intelligētia itelligit eēntiā ſuā. Et
iterū in ppōne 14ͦ. Ois ſciēs qui ſcit eēntiā ſuā eſt rediens
ad eēntiā ſuā reditiōe cōpleta: ⁊ ideo ille itelligētie non hñt
duas pⁿtias .ſ. intellectū ⁊ appetitū mouētem ſm locū: nec
hñt cōparationē ad orbes ſm iſtā rōnē aie que dꝛ ꝙ aia eſt
endelechia corporis organici phyſici potētia vitā hñtis. qa
iſta rō per prius ⁊ poſteriꝰ cōuenit itellectui ⁊ ſenſibili ⁊ ve-
getabili. itellectus eni nullius corporis eſt actus qa nō vtiť
organo corporis: nec in ſe nec in ſuis opationibꝰ. Alioquin
non hēt aliquā opationē extra corpus: ⁊ oporteret ipm̄ de-
ſtrui deſtructo corpore: ſicut dſtruiť vegetabile ⁊ ſenſibile in
brutis. operať aūt ad corpꝰ vt nauta ad nauē hoc eſt ſm rō-
2ͦ de aia.t.c.ii. nē mouēdi ipm̄ ⁊ regēdi ſicut dꝛ in lib 2ͦ de aia. ⁊ in 2ͦ ppō-
ne de cauſis. Ois itelligētia diuina ſcit res per hoc ꝙ eſt in-
telligētia ⁊ regit eas per hoc ꝙ eſt diuina: ⁊ dꝛ diuina itelli-
gētia ibi participans oēs bonitates diuinas a pmo motore
qui eſt deꝰ. Qȝ aūt hec ſit ſnia phoꝝ patet ex verbis eoꝝ. ſic
eni dicit rabi Moyſes 2ͦ collatiōe ducis neutroꝝ. Nullus
ſic dicit cito ꝙ celū hēat aiam. hoc aūt cōprehēdit labore in-
tellectus. auditor aūt putat ꝙ illud lōge ſit a ſcia qñ aſcēdit
in cor eius: cū dicimus ꝙ habȝ aiam ꝙ illa aia eſt ſicut hoīs
vel aſini: ſed nō eſt iſta rō dicti. eſt aūt rō eiꝰ ꝙ motꝰ ipſiꝰ lo-
calis oſidit: qa in ipſo eſt pñm a quo moueť ſine dubio ⁊ illa
Vide Auroiz in fine pmi capiť d ſuba orbis. virtus pma dꝛ aia. Eādē ſniaȝ dicūt Auerrois ⁊ Auicēna
⁊ fere oēs phī. ¶ Ad pmū ergo qȝ obijciť de libro aie pȝ ſo-
lutio: qa nō per hūc modū determiať aia in libro de aia per
quē dꝛ intelligētia mouēs orbē aia: qa nō eſt de ſpeculatiōe
nālis cū ſit ſuba ſeparata a mā cōmixta ꝯ ijs ſed potiꝰ dter-
minať in 11ͦ meta. Per hoc etiaȝ pȝ ſolo ad ſcdm. ¶ Ad 3ᵐ
dōm ꝙ itelligētia mouēs orbē itellectū nō hȝ abſtrahentē
a phātaſmatibꝰ. Et ſi obijciť qȝ Auicēna dicit ꝙ hȝ phan-
taſiā ⁊ imaginationē. Rñdendū eſt ꝙ ipſe vocat phātaſiaȝ
⁊ imaginationē applicationē itellectus ad particularia na-
ture. ¶ Ad hoc aūt qȝ queriť vtrū ſua ſcia ſit vlis. dōm eſt
Vide pro hoc cōmētū .51.12. metaphiſice. ꝙ nec eſt vlis nec pticularis nec vniuoca nře ſcie vlis nō eſt
pp rōnē inductā. particularis nō eſt: qa illoꝝ nō eſt diſcipli-
na vt dicit Plato. Uniuoca nře ſcie nō eſt qa nō dꝛiť ab eu-
te per abſtractionē vt nřa ſcia. Qualr aūt ſit itelligēdū acci-
piť ex hoc ꝙ ois cauſa cognoſcēs ſe iquātū cauſa eſt cogno-
ſcit cauſatū ſuum: omne cauſatū cognoſcēs inquātū cauſa-
tum eſt cognoſcit cām ſuā. vñ dicimus ꝙ motores ſpheraꝝ
per motū cauſaꝝ cauſant oēm diuerſitatē que eſt in inferio
ribꝰ ſm nām: ⁊ ideo cognoſcētes ſe inquantū cauſe ſunt co-
gnoſcunt nālia oia. Sīr inferiores motores ſpheraꝝ cogno-
ſcunt ſuperiores per hoc ꝙ ſunt moti ab eis vt deſideratū
mouet deſideriū. Et ita patet ꝙ hec ſcia nō eſt in vlī nec in
particulari: per hoc eni ꝙ cognoſcūt ſe cognoſcūt vniuſa ⁊
particularia cauſata a motoribꝰ ſuis. ⁊ hoc eſt qȝ dicit phs
in 7ͦ ppōne libri de cauſis. Ois intelligētia ſcit qȝ eſt ſupra
ſe ⁊ qȝ eſt ſub ſe. Et ſcit qȝ eſt ſub ſe qm̄ ē ei cauſa. ⁊ ſcit qȝ
eſt ſupra ſe qm̄ acquirit ab eo bonitates. Per hoc etiaȝ pa-
tet ꝙ intellectus motoꝝ completior eſt intellectu humano:
⁊ habent ſciētiaȝ ꝓpter quid: ⁊ intellectus eoꝝ eſt motus ſȝ
predeterminationem determinati operis ⁊ nō erroneus ſi-
cut videtur ꝓbare obiectio: ⁊ ſemper eſt rectificatus in ope
eo ꝙ nunqȝ accipit reȝ niſi per illud qȝ eſt vere cauſa ſm na
turam. ¶ Ad hoc autem qȝ obijcitur de Iſaac. dicimus ꝙ
ipſe appellat vniuſe ſpeciem: ⁊ rōnē per quā intelligūť mo
tores. hec enim eſt ratio ſubē motorum ſm ꝙ eſt cauſa etiā
ipſi ſunt cauſe vniuerſales in tota natura que cauſe dtermi
nātur ad hoc ⁊ illud ſm ꝙ portiones cauſatas ex diuerſo ſi-
tu ſtellarum ⁊ diuerſo motu orbium. ¶ Ad id qȝ obijcitur
ꝙ in celo tm̄ ſit principiū motus ſm locum dicimus ꝙ hoc
nō eſt verum: imo eſt in celo ſm phōs intellectus ⁊ motiuū
ſm locum. ¶ Ad hoc aūt qȝ queritur vtrū moueat ſm na
turā vel motu ꝓceſſiuo dicimus ſm phm in libro de ſubſtā-
tia orbis ꝙ ſm naturā: ⁊ nō eſt ſimile de leui ⁊ graui in ele-
mentis: qa ſubſtātia leuis ⁊ grauis non diuerſificātur in eo
dem corpore ſm ante ⁊ retro: ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtrum: ⁊ ſupe-
rius ⁊ inferius: ⁊ ideo motus iſte nō eſt motus intelligen-
tie: ſed talis diuerſitas nō eſt in corpore celi: ⁊ ideo motus
eius eſt motus intelligētie. omnia autem que oſtendunt ꝙ
non eſt motus ꝓceſſiuus cōcedimus de plano. ⁊ ideo qa ꝓ-
ceſſiuus motus eſt ad ſalutem ſubiecti que ſalus diffuſa eſt
in locis diuerſis ad que mouetur animal ⁊ tali ſalute nō in
digent corpora celeſtia vt dicit in libro de ſubſtantia orbis.
Cōcedimus autem ꝙ intelligentia que dicit anima ⁊ mo-
tor orbis non ſm eādem rationem dicit anima cum intelle
ctu hoīum: ſed per prius ⁊ poſterius: lȝ eniȝ vtraqȝ determi
nētur per intelligere ⁊ mouere non ſunt vnius ratiōis hinc Nota hoc.
inde vt patet ex predictis. ¶ Ad hoc autē qȝ obijcitur de
cōtrarietate motus corporis ad motū anime. Dicēdum ꝙ
hoc eſt verum in his que mouētur proceſſiue: ſed in his in
quibꝰ anima mouet ſm naturam corporis nō accidit laſſi-
tudo vel labor ex motu anime. ¶ Ad hoc qȝ dicit phs ꝙ eſt
ibi motus anime tm̄. Dicēdū ꝙ hoc intelligitur ꝙ anima
nō mouet alio motu qȝ ſm naturā illius corporis. ¶ Ad id
qȝ obijcitur in cōtrarium dicēdū ꝙ hoc non cōuenit omni
anime: mouere enim nō eſt vnius rationis in motore ſupe
riori ⁊ in motore aīalium. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ motor
qui eſt intelligentia ⁊ motor qui eſt ex parte nature corporis
ſunt diuerſi: qa lȝ comparenť ad vnum motū: nō tamē ea-
dem ratiōe: in celo enim motum eſt ꝯſiderare dupliciter .ſ.
ſm circulū ſimplicem: ⁊ ſic ordinať motus ad motorem qui
eſt natura ⁊ forma ſubalis corporis celeſtis ⁊ diſpoſitiones
mālēs ad ipſum ſunt lumen ⁊ figura. Item inueniť in motu
ratio dextre vnde incipit motus: ⁊ ratio ſiniſtre per quā eſt
regiratio motus: ⁊ ratio ante ⁊ retro ſm quaȝ eſt obligatio
motus: ⁊ ratio ſupra ⁊ ratio infra ſm quarum imobilitateȝ
mobile nō egreditur de loco ſuo: ⁊ ſm has rationes compa
ratur motus ad intelligentiaȝ que dicit aīa ⁊ motor celi. ad
motorem autē primū abſolute qui eſt deus habet compara
tionem vt ad mouens non ꝓportionatum motui ⁊ mobili.
¶ Iſta oia diximus ſm phōs qui nō cōtradicunt quibuſdā
ſanctis negātibꝰ celū aīam hēre niſi in noīe ſolo qui abhorrēt
nomē anime: ⁊ tñ bene cōcedūt ꝙ intelligētie quedā ſiue an
geli mouēt celum iuſſu dei: ſicut ponimus ſm catholicaȝ fi-
dem quoſdā angelos miraculoſa facere: ⁊ legibꝰ nature cō
currere: ita nō eſt cōtrariū fidei quoſdam angelos iuuare
nām in mouēdo ⁊ gubernando ſpheras celorum quos an-
gelos mouentes ſiue intelligentias phī dicūt aīas. Sancti

vo

ſo timētes ne forte dicere cogant̄ celos eſſe aīalia ſi ꝯcedūt ipſos hr̄e aīas negāt motores celoꝝ eſſe aīas. Et ita pꝫ ꝙ nō eſt ꝯtradictio inter eos. antiqui eni deos ⁊ angelos dicebant aīas mūdi. Et hoc eſt qḋ dicit Augꝰ in fine quarti de ciuitate dei. Hi ſoli videnť aduertiſſe qd eſſet deus: q credideꝛūt eū eſſe aīam motu ac rōne mūdū gubernantē. Et per hoc patet etiā ſi nondū tenebāt qḋ veritas hꝫ. deus eni verus nō aīa ſed aīe quoqꝫ effectoꝛ ⁊ cōditoꝛ: ſi tamen ꝯtra preiudiciū cōſuetudinis ſue liberi eſſent vnū deū colendū fatcrent̄ atqꝫ ſuaderent motu ac rōne mundū gubernantē vt ea cum illis de hac re quo remaneret vt deum dicerent aīam nō potius ⁊ aīe creatorē. Alibi in q̄ōnibus de aīa redibimus ad hanc q̄ōnem. ¶ Articulus 26ꝰ.

Tertio querit̄ de cōparatione motoris primi ad motores iferiores. ⁊ videt̄ ꝙ cōparant̄ per eque: qꝛ oēs mouēt motu durāte per totū tempus: cū igit̄ motꝰ illi ſint eq̄les motores eq̄les eſſe videnť. ¶ Itē videt̄ ꝙ pñt eſſe ꝯtrarij: qꝛ in nobis ſunt duo motores. ſ. itellectꝰ ⁊ phantaſia ⁊ phantaſia q̄ñqꝫ ꝯtrariat̄ intellectui: ḡ videt̄ ꝙ ſimilr̄ in ſuperiorıbꝰ inferioꝛ poſſit ꝯtrariari ſuperiori. ¶ Item videt̄ ꝙ inferiores pñt errare in motu ⁊ nō ſuperioꝛ: qꝛ phantaſia pōt eſſe recta ⁊ nō recta intellectꝰ ſemper rectꝰ: vt dicit phūs. igit̄ ſimilr̄ in ſuperiorıbꝰ inferiores pñt errare ſuperiore nō errāte. ¶ Solo. dōm ſicut pꝛꝰ dōm eſt ꝙ motores cōparant̄ ſm eque q̄tū ad durationē motꝰ: ſed in alijs q̄tuoꝛ cōparant̄ nō ſm eque: quoꝝ primū eſt ꝙ primus motoꝛ mouet nō motꝰ ⁊ mouet inferiores vt deſideratū mouet deſideriū. inferiores aūt mouēt moti. Huius ſignū eſt ꝙ oēs inferiores ſequunt̄ motū ſuperioris: ⁊ iō dicit̄ in libro de cauſis ꝙ primū eſt diues in ſe ⁊ diues in alijs. ¶ Scōm eſt ſimplicitas in mouēdo. primus. n. mouet vno motu ſimplici: inferiores aūt mouēt pluribus motibꝰ. ¶ Tertiū eſt in vigore mouēdi. pꝛimꝰ eni motoꝛ circulū multo maiorē ⁊ corpꝰ multo maius circūuoluit in eodē tēpore: in quo motoꝛ inferioꝛ circulū inferiorē circūuoluit. ¶ Quartū eſt in fine motꝰ. primus eni motoꝛ hꝫ habitudinē ꝯtinuā mouet ⁊ vniformē que eſt cā vniformitatis ⁊ ꝯtinuitatis in nā. inferiores aūt mouēt hꝫ habitudinē ꝯtinuā ⁊ nō vniformē: qꝛ obliquant̄ a meridie verſus aquilonē: ⁊ ſunt cā diſformitatis que eſt in gn̄ōne ⁊ corruptione. Per hoc pꝫ ſolo ad primum. ¶ Ad aliud dicit̄ ꝙ nō eſt ſimile de phantaſia ad motores inferiores: qꝛ phantaſia mouet cū apprehenſione hic ⁊ nūc ⁊ particulariū in quibus accidit erroꝛ ⁊ ꝯtrarietas ad itellectū: eo ꝙ frequēter ſequit̄ bonū ſimplr̄. ¶ Utrū aūt numerus illoꝝ motoꝝ ſit ſm numerū mobiliū vel ſtellarū vel motuū. Hic querere relinquimus: ⁊ hoc iō qꝛ vna ſphera plures hꝫ motus. et dubiū eſt. Utꝝ illi motus ſint a motore vno vel a diuerſis. Videt̄. n. Ariſtoteles velle ꝙ ſint a diuerſis in 12ᵒ metaphyſice. qꝛ ibi ipſe pbat numerū motoꝝ eſſe numerū motuū ⁊ tangit plures eſſe motꝰ in ſole ⁊ luna ⁊ alijs. ¶ Sed alij quidam phi dicūt vnū motorē eſſe de vna ſphera ⁊ ex ſtelle nā: que eſt in ſphera dicūt illū motorē influere diuerſos motus ipſi ſphere vel vnū. ¶ Tertia aūt ſecta vult ꝙ ſit numerus motoꝝ ſm numerū ſtellarū in celo. ¶ Quarta aūt vult ꝙ ſit vnus motoꝛ oīum ſpherarū ⁊ extra oēs eas ⁊ hic eſt deus ⁊ hoc credimus eſſe verius. In q̄ōnibus tamē de aīa quedam iterum de hac materia dicentur.

Lec. 6. 44. ⁊ infra.

Conſequenter queritur de motibus ſuperioꝝ. Et queruntur duo. ſ. De ſimplicitate motus ſuperiorum. ⁊ de ratione menſure ſm quā dicitur menſurare inferiora.

¶ An motꝰ celoꝝ ſit ſimplex. Articulus 27ꝰ.

Ad pmū ꝓcedit̄ ſic. Nullū ꝯtinuū eſt ſimplex: motꝰ celi eſt ꝯtinuus: ḡ motꝰ celi nō eſt ſimplex. ¶ Itē nihil hn̄s partes differētes iter ſe eſt ſimplex. motꝰ celi hꝫ ptes iter ſe differētes: qꝛ pꝛꝰ ⁊ poſteriꝰ: ḡ ⁊c. Si pp hoc dicat̄ ꝙ ſimplex eſt in cōparatione ad motū rectū ſiue ſit violentus ſiue nālis. ¶ Cōtra. motꝰ celi eſt in maiori ſpatio q̄ aliqḋ alioꝝ ⁊ in maiori ſubiecto: ⁊ ita videt̄ ꝙ cōpoſitioꝛ ſit. ¶ Deinde querit̄ ad quid indiget deus motu celi: perfectioris. n. agētis perfectioꝛ debet eſſe operatio. Unde cū deus ſit perfectiſſimū agens perfectius fuiſſet ſi voluiſſet ⁊ per ſeipſm inferiora q̄ per celū. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ motus celi ſimplex dicit̄ tribus modis. Uno mō qꝛ ipſe eſt cā oīum motuū nāliū. Unde cū ſm viā reſolutionis cauſati in tāım motus celi ſit vltimū in gn̄e motuū opꝫ ꝙ ipſe ſit ſimpliciſſimus. Scdo mō dr̄ ſimpliciſſimꝰ reſpectu tēporis: qꝛ nullus motꝰ in tāto ſpatio pōt eē in tā breui tpe. Tertio mō dr̄ ſimpliciſſimus q̄tū ad regularitatē: qꝛ in oībus partibꝰ eſt eque veloꝛ qḋ nō contingit in motu nāli recto nec violēto. Violētus eni veloꝛ eſt in principio ⁊ tardus in fine vincēte motore nāli motorē violentū. nālis aūt rectus tardioꝛ eſt in principio ⁊ velocioꝛ eſt in fine. motus aūt celi vniformis eſt in pꝛincipio medio ⁊ in fine. Et per hoc pꝫ ſolutio ad primo obiecta: qꝛ motꝰ celi nō ſic dicit̄ ſimplex vt ꝓcedūt obiectiones ille. ¶ Ad aliud dōm ꝙ deꝰ nō idiget motu celi niſi pp iperfectionē māe inferioꝝ. ꝓpter. n. illius tranſmutationē oportuit eſſe corpus quod motu ſuo tranſmutaret eam: ⁊ illud eſt celum. ¶ Articulus 28ꝰ.

Motꝰ celi dr̄ ſimplex tripl'r. 10. meta. l. c. 3.

Secundo querit̄ ſm quā rōnē dicat̄ motꝰ primus mēſura alioꝝ. Et videt̄ ꝙ ipſe nō ſit mēſura. dicit̄ eni in prima phīa ꝙ vnūqḋqꝫ mēſurat̄ ſui generis minimo. multi aūt ſunt minores motꝰ q̄ motꝰ celi. Sed qꝛ multa de hoc dicta ſunt in q̄ōne de tēpore: iō huic diſputationi hic iponimꝰ finē dicēdo: ꝙ motꝰ celi minimus eſt in nā ⁊ in partibꝰ ſuis ⁊ ſm ſe ⁊ ſm ptes ſuas mēſurat alios oēs motus: ⁊ ſi ꝯtingat motū ſuperioꝝ mēſurari ad motū inferioꝝ hoc erit quo ad nos ⁊ nō ſimpliciter.

Deinde queritur de effectu motus celi et ſtellarum in inferioribus. ¶ Et queruntur duo ſcilicet quis ſit effectus. et quis ſit finis motus celi.

¶ Quis ſit effectꝰ motꝰ celi. Articulus 29ꝰ.

Ad primum ꝓcedit̄ ſic. Dicit̄ in geneſi ꝙ fecit deus ſolē ⁊ lunā ⁊ ſtellas vt ſint in ſigna ⁊ tēpora ⁊ dies ⁊ menſes ⁊ annos: ḡ variatio tēporū per hyemē ⁊ eſtatē per ver ⁊ autūnū ſicut dicit Damaſcenus eſt effectꝰ motus celi ⁊ ſtellarū. dicit eꝛi nos dicimꝰ: qm̄ ſigna ꝙ ⁊ ex ipſis ſiūt hymbris ⁊ ſiccitatis ⁊ frigiditatis ⁊ caliditatis ⁊ ventoꝝ et hoꝝ taliū. Similiter q̄ñqꝫ dicunt̄ ſigna eſſe mortis aliquoꝝ ſicut dicit Damaſcenus. qualitas aeris facta a ſole ⁊ luna ⁊ aſtris: alij ⁊ alij diuerſas cōplexiones ⁊ habitus ⁊ diſpōnes ꝯſtituta. itelligit aūt per cōplexiones dominiū diuerſū qḋ eſt humoribꝰ ſm ꝙ alij dicunt̄ cholerici ⁊ alij ſanguinei et hmōi. per diſpōnes aūt intelligit infirmitates ⁊ ſanitates. per habitus aūt intelligit inclinationes ad opera. vnde ipſe dicit in ifa. habitꝰ ſunt eoꝝ que ſunt in nobis hoc eſt in poteſtate noſtra. Itē ipſe dicit ꝙ comete ꝯſtituunt̄ ad ſignum mortis regū. Itē in eodē capꝰ 7ᵒ liᵒ 2ᵒ dicit ꝙ fortaſſe aliqs dixerit qm̄ hec pꝛelioꝝ ſunt ſigna aſtra. Ex his colligitur ꝙ aſtra habēt virtutē in trāſmutatione elemētoꝝ: ⁊ in mutatione cōplexionū ⁊ in moribꝰ hoīum: ⁊ inſuper etiā in habitibus inclinātibꝰ ad opera ⁊ etiā in euētibꝰ ꝓlioꝝ. Cū ḡ opera ⁊ ꝓlia ſint de his que ſubſunt libero arbitrio videnť habere poteſtatē ſuper liberū arbitriū. Item dicit Augꝰ in 5ᵒ de ciuitate dei ꝙ ſydera dicunt̄ valere ad trāſmutationem oīum corpoꝝ. ¶ Item ſm phos ꝓnoſticantes in aſtris ſicut Ptolomeus docet in tetraſtum. ⁊ Albumaſar ⁊ Acabit et Meſcella ⁊ Ariſtoteles ⁊ Gorgis ⁊ multi alij in hora ꝯſtructionis reſpicit̄ aſcēdens: ⁊ domus aſcēdentis ⁊ cōfert̄ cum alio planeta qui reſpicit aſcendens per ſe vel aliū ⁊ cū luna que magnū hꝫ dominiū fere in qualibet ꝯiunctione niſi ſit exiſtēs in cōbuſtiōe ſolis. Si aūt nō eſt alius reſpiciēs aſcēdens ꝯfert̄ cū ſola luna domus aſcēdentis cū domo domꝰ rei queſite: ⁊ ſm ꝙ illi ꝯiungent̄ vel nō ꝯiungent̄ vel reſpicient ſe vel nō reſpicient: ſic iudiciū de re queſita ſienda vel nō ſienda: ergo videt̄ ꝙ aſtra in oībus vigorē habeāt ⁊ virtutē. Item Iſaac in libro de diffinitionibus dicit: ꝙ deus fecit regnare orbem ſuper inferiora ⁊ diſponit ſm imperium eius regna ⁊ bella ⁊ cetera que regunt̄ ab omnibus. ¶ Sed contra hoc eſt qḋ dicit Damaſcenus. noſtroꝝ actuū ſydera nequaq̄ ſunt cauſa. nos enim liberi arbitrij a conditore facti domini noſtrorum actuum exiſtimus. Et ad confirmādum hoc inducit quatuoꝛ ratiōes his verbis. Si ex aſtro/

ruz oia agimus infutu ſm neceſſitatē agimus que agim⁹. qđ aūt ſm neceſſitatē ſit neq3 virt⁹ eſt neq3 malitia. Si autē neq3 virtutē neq3 malitiā habemus neq3 laudib⁹ neq3 coronis neq3 vituperationibus: nec etiā tormētis exiſtimus digni: inuenieť aūt deus iniuſtus his qdez bona vel tribulationes dans: ſed neq3 gubernationē neq3 ſuarū creaturarū de⁹ faciet ꝓuidētiā: ſed ēt rōnale ſupfluū in nobis erit nullus exiſtes act⁹ diū ſupfine ꝯſiliamur: rōnale aūt oino cū ſinis gr͂a nobis natū eſt. Unde oē rōnale ⁊ arbitrio liberum eſt. ℂ Solo. dicimus ad ꝓdicta ꝙ aſtra hñt vim ⁊ rōnez ſigni ſup ea que ſunt in mā trāſmutabili ⁊ ēt ſup illa que ſunt obligata ei: ⁊ dico ea eē in mā que ſunt gn͂abilia ⁊ corruptibilia ⁊ mutabilia. Et dico illa obligata māe que de neceſſitate ſequunť trāſmutationē māe: ſicut eſt aīa vegetabilis ⁊ ſenſibilis. quedā ſunt que depēdentiā hñt ad māṁ ⁊ obligationē ſm qd ⁊ nō ſimplr̄ ſicut eſt animus hoīs. Unde dicimus ſanguinē accēſum circa cor inclinare ad iram animuz hoīs: ⁊ tñ nō de neceſſitate iraſciť: ⁊ ſm ꝙ animus inclinať ad māṁ ⁊ cōplexionē ſic ēt in eū hʒ vim cōſtellatio ſm qd ⁊ nō ſimplr̄: aliter eni periret caſus ſm liberū arbitriū ⁊ cōſiliū: ſi nihil eſſet contingens ad vtrūlibet dici de futuro. ſicut optime diſputat phs in fine ꝑmi periher menias ⁊ ſicut oſtē-

Tex. cō. 48. dit in 2° phyſicoꝝ. Sed adhuc diſtinguendū eſt ꝙ eſt cā immediata ⁊ ꝓpter qd. Et prima cā eſt vlis ⁊ mouēs ⁊ inclināns cauſas imediatas: ⁊ qñ diciť ſtelle hñt vim in inferioribus intelligiť ꝙ habēt vim ſicut cauſe prime vles mouētes cauſas imediatas ⁊ ꝓpter qd: ⁊ idō nō ſemper ſequiť de neceſſitate effectus ad ꝯſtellationē: ⁊ hoc oſtēdit Damaſcenus dicēs. Nos dicimus qm̄ ſydera nō ſunt cā alicui⁹ coꝝ que ſunt neq3 corruptionis eoꝝ que corrumpunť. ſigna aūt ſunt magna hymbriū ⁊ aeris trāſmutatiōis fortaſſis vtiq3 quis dixerit: qm̄ ⁊ ꝑlioꝝ nō ſunt cā: ſed ſigna. ſed ⁊ qualitas aeris facta a ſole ⁊ luna ⁊ aſtris ⁊ alijs diuerſas cōplexiōes ⁊ habitus ⁊ diſpōnes ꝯſtituit: intēdit. n. Damaſcenus ꝙ ſignū minus dicit ꝗ̄ cā. cā. n. vt dicit Boe⁹ in topicis eſt quā de neceſſitate ſequiť effectus. ſignū aūt eſt cā remota: ⁊ non de neceſſitate cauſans ſine ꝯiunctione aliarū cauſaruz. Et

Tex. cō. 58. hoc idē phs dicit in 2° de gnōne ⁊ corruptione. qꝛ lʒ tp̄s generationis oium ſm aſcenſum circuli ſit equale: tñ quedaz gn͂anť citius ⁊ ꝗdā tardius pp māe ꝯfuſionē maiorē vel minorē. Qđ aūt hoc catholicuz ſit dicere pʒ ex v̄bis Auguſtini in 5° de ciuitate dei vbi dicit ſic: nō vſquequaq3 abſurde dici pōt ad ſolas corpoꝝ dīas afflatus quoſdaz valere ſydereos ſicut ibi in ſolarib⁹ acceſſib⁹ ⁊ receſſib⁹: videm⁹ ēt ipſi anni tēpora variari ⁊ luminarib⁹ in cremētis ⁊ decremētis augeri atq3 minui ꝗdā gn͂a rerū. fatū aūt qđ iponat neceſſitatē liberi arbitrij etiā ꝯtra p̄tiam eſt ponere: niſi per hunc modum quo dicimus aīam hoīs inclinari ⁊ mutari. Unde Aug⁹ in 5° de ciuitate dei ꝯtra Tulliū negantem preſciētiā dei ⁊ fatuz ſic dič. Nos aduerſus eos ſacrilegos auſus atq3 impios ⁊ deū dicimus omnia ſcire anteq̄ͣ fiant ⁊ voluntate nos facere quicquid a nobis niſi volētibus fieri ſentimus ⁊ nouimus. omnia v̄o fato fieri nō dicimus: imo nulla fato fieri dicimus: qm̄ fati nomē ſolū a loquentibus poni in eos ſtitutione ſyderū ſolet qua quiſq3 ꝯcept⁹ aut natus eſt. Ex his pʒ ſolutio ad oia queſita. ℂ Articulus 3°.

Ultimo queriť de fine motus celi. Et videť ꝙ gn͂atio ⁊ corruptio iferioꝝ ſit mot⁹ celi: qꝛ hoc expſſe oſdiť in de gnōne ⁊ corruptiōe qđ ex halatiōe ſuper loꝝ ꝯtinuať gnō ⁊ corruptio. Itē

Tex. cō. 56. in ſcđo ð gnōne — gloſ. ſup Apl̄m ad Romanos 8° ca° dč ꝙ ſuperiora motu ſuo nobis ſeruiūt. ⁊ multi ſanctoꝝ dicūt ꝙ mouenť ad implendū finaliter māṁ elemētoꝝ. Sʒ

12. me. cō. 44. hic eſt obiectio Auerrois. qꝛ nihil moueť ꝓpter indigniūs ſe. gn͂atio aūt ⁊ corruptio inferioꝝ indignioꝛ eſt celo: ꝗ̄ non

Tex. cō. 66. moueť finaliter ꝓpter illaz. Preterea in 2° de celo ⁊ mūdo diciť ꝙ celū ſupmū vno motu ꝯſeqť bonitatē primi ⁊ orbes inferiores plurib⁹ motib⁹: ſed id qđ ꝯſequiť motor per motū eſt finis mot⁹: ꝗ̄ aliq̄ bonitas primi finis ei⁹ eſt. ℂ Iuxta hoc queriť vtrū mot⁹ celi idē hēat pro fine qđ hʒ pro primo mouēte vt ſiat ab eodē in idē ex parte mouētis ſicut ab eodē in idē ex parte figure. ℂ Itē iuxta hoc queriť vtrū ꝯſeqť finē ſuū per motuz qui eſt in toto tp̄e vel per circulationem vnā qꝛ perfectioꝛ motor paucioꝛe motu ꝯſequiť finē ⁊ boni-

tatē vt diciť 2° de celo ⁊ mūdo. cū ergo motor celi pfectiſſimus ſit in natura videť ꝙ vna circulatione deberet ꝯſequi finē ſuū. Si aūt hoc dať tūc oēs ſequētes circulationes ſuperflue erūt. Tex. cō. 64. ⁊ 66.

ℂ Solutio. dicimus ad primū ꝙ gn͂atio ⁊ corruptio inferioꝝ nō ſimplr̄ eſt finis mot⁹ celi: ſed ꝯſequunť finē. finis aūt intentus a motore eſt vt aliqd bonitate ⁊ nobilitate aſſimileť ꝑmo motori. ſ. deo. illa aūt bonitas ⁊ nobilitas eſt: qꝛ cū deus abſolute ſit cā oium intēdit motor nālis celi imitari eū ex hoc ꝙ ſit cā prima in nā rerū nāliuz gn͂abiliū ⁊ corruptibiliū. Et ex hoc pʒ ſolo ad primū. Uide pro hoc ſolo. 2. ce. 17. ⁊ 21. ⁊ 12. me. cō. 36.

ℂ Ad id qđ iuxta hoc queriť dōm ꝙ idē numero eſt primū mouēs mouentē ⁊ finis qui acqriť per motū ei⁹. bonitas eni ⁊ nobilitas de qua dictū eſt vt deſideratū mouet motorē celi ⁊ eidē bonitas eſt quā ſequiť per motū. ℂ Ad id qđ poſtea queriť dōm ꝙ duplex eſt finis. ſ. finis vt terminus: ⁊ finis vt finis. finis vt terminus eſt quē ꝯſequiť motor in operatione vna perfecta: ⁊ ideo diciť terminus qꝛ terminat opus perfectuz vnū. finis vt finis eſt quē ꝯſequiť motor in oib⁹ operationibus ſuis: ⁊ ille diciť finis vt finis qꝛ quietat ſimplr̄ mouētē. Finis vt terminus et finis vt finis.

ℂ Dōm ꝗ̄ ꝙ motor celi per rotationē ſuā vnā ꝯſequiť finē vt terminū: ſed per motū qui eſt in toto tp̄e ꝯſequiť finē vt finē: ⁊ eſt ſimile de motore in gnōne qui intēdit permanētiā in ſimili ⁊ ꝯſequiť finē illū vt terminū in gnōne vna ſed permanentiam vt finē ſimpliciter nō cōſequiť niſi per generationem indefeſſam vel inquietā expreſſius. ſimile eſt in motore augmēti qui intendit perfectā quātitatē ⁊ hāc ꝯſequiť vt terminū in augmentatione vna ſed vt finem ſimpliciter cōſequiť in augmentationibus oib⁹: ⁊ tunc quieſcit: qꝛ ſicut dicit phs 2° de aīa omnium natura cōſtantiū terminus eſt ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmenti. Tex. cō. 42.

ℂ De quarto coequeuo. Qō Quinta.

Conſequēter queritur de 4° coequeuo qđ eſt angelica nā de qua queranť tria. Primo de nā ei⁹ in ſe. 2° de nā ei⁹ in cōparatione ad aīam rōnalē. 3° de ſtatib⁹. ℂ Circa nāṁ angeli queranť tria. ꝑ° queriť vtꝝ angelus ſit cognoſcibilis. 2° quid ſit angelus. 3° de attributis angelice nāe. ℂ Circa ꝑm̄ queranť duo. ſ. Utꝝ cognoſcibilis ſit angelus. ⁊ vtꝝ eodē itellectu cognoſciť vle ⁊ pticulare in angelo.

ℂ Utrum angelus ſit cognoſcibilis. Articulus ꝑmus.

Ad primū ꝓcediť ſic. Dicit Aug⁹ ꝙ duob⁹ modis cognoſciť res per itellectū. ſ. aut per ſimilitudinē ſuā exiſtendo in aīa ſicut res ſenſibiles. aut per eēntiā ſuā exiſtēdo in ea ſicut cognoſcitur fides ⁊ charitas ⁊ cetera ſpūalia in aīa: angelus nec per ſimilitudinē eſt in aīa: cum nō ſit ſenſibilis nec per eēntiā eſt ibi: qꝛ per eēntiā eſt in loco exterioꝛi diffinitione: ꝗ̄ nō cognoſciť per intellectū. ℂ Itē qcqd cognoſciť aut cognoſciť intelligētia indiuiſibiliū in qua nō eſt falſum vt dicit phs. aut cognoſciť intelligentia diuiſibiliū. i. cōplexoꝝ. angelus nō cognoſciť intelligentia diuiſibiliū cū nō ſit in rōne cōplexi: ꝗ̄ ſi cognoſciť intelligētia cognoſciť indiuiſibiliū: ſed qcqd cognoſciť intelligētia indiuiſibiliū cognoſciť per formā abſtractā ab ipſo. Cū igiť ab angelo nō poſſit eſſe abſtractio cū ipſe nō ſit res ſenſibilis: angelus nō cognoſciť intelligētia indiuiſibiliū nec alio mō: ergo nullo mō cognoſciť. 3° de aīa tex. cō. 26. ℂ Itez nihil intelligiť niſi per aſſimilationē intellectus nr̄i: ſed angelus non pōt aſſimilari intellectui noſtro: ergo non intelligiť. Probatio minoris ad hoc ꝙ intellectus aſſimileť intelligibili duo exiguť. ſ. phantaſia mouens: ⁊ intellectus agens. ſed quādocuq3 intelligitur angelus non eſt phantaſma mouēs: ergo angelus nō intelligitur. ℂ Item dicit phs perēte vno ſenſu perit demōſtratio illius ſenſus: ⁊ ex hoc accipiť ꝙ oīs itellectus noſter oriť ex ſenſu: ergo cuius nullo modo eſt ſenſus illius nō eſt intellectus ſed angeli nullius eſt ſenſus: ergo nullus intellectus. Primo poſterioꝝ tex. cō. 33.

ℂ Contra. qđ non contingit intelligi nō contingit ſignificari: ergo a deſtructione conſequentis qđ cōtingit ſignificari contingit intelligi: ſed angelos contingit ſignificari multotiens in ſcriptura: ergo contingit eos intelligi. ℂ Quod cōcedimus dicentes ꝙ multis modis aliquid intelligiť a no- Nō qſo aliqd diuerſis mo-

de anſo intel/ lecti pōt mouel hs.

bis. aliq̄ñ enim aliqđ accipit a nobis per ꝓpriam ſpēm abſtractā ab ipſo ſicut lapis: ⁊ aſinus: ⁊ homo: ⁊ cetera que ſenſibus ſubijciunt. aliqđ ēt nō intelligit per ſpēm ꝓpriam ſed per ſpēʒ operis ſui vel actus: ſicut cognoſcit virtus magnetis per attractionē ferri. ¶ 3° mō cognoſcit aliqđ per ordinē ſiue ꝯſequentiā rōnis ⁊ ordinē nāe ſicut cognoſcit imobilitas primi motoris. ¶ Cū eni aliqđ ſit motū nō mouēs ⁊ aliqđ mouēs motū erit aliqđ mouēs imobile ſm ordinē nāe ⁊ ꝯſequentiā rōnis. ¶ 4° mō accipit aliqđ ab intellectu per lumen fidei ⁊ nō per ſpēm ꝓpriā: ſicut nos intelligim⁹ deuʒ eſſe trinū ⁊ vnū in ſpeculo ⁊ in enigmate ⁊ nondū videmus eū per ſpēm apertā. ¶ 5° mō intelligit aliqđ per reuelationē: ⁊ hoc accipit per intellectū ex lumine infuſo qđ hʒ ſimilitudinē luminis incircūſcripti ſicut videtur dicere beatus Gregorius in dialogo vbi loquit de reuelatione que facta eſt beato Bñdicto. ¶ 6° mō cognoſcit aliqđ ſm Aug^m q̄ ſm ſui pñtiā eſt in aīa ſicut intellect⁹ intelligit ſe ⁊ cetera ſpiritualia que ſūt in ipſo. ¶ Ultimo mō aliqđ cognoſcit ſymbolice qñ ſcʒ ſpiritualis ex ꝓprietatibus quibuſdā corporalibus intelligit fortis ad pugnandū cōtra diabolū ⁊ mortē. ⁊ dicit lapis ⁊ itelligit firmū fundamētū ſpūalis edificij q̄. ſ. edificat ſuper ipm. angeli igit accipiunt oibus his modis ꝑter primū ⁊ vltimū. Et per hoc pʒ ſolo ad p^m. q: ibi Aug⁹ nō loquit niſi de illis duob⁹ modis. ¶ Ad aliud dōm q̄ angeli accipiunt per intelligētiā indiuiſibiliū ⁊ tñ nō opʒ q̄ cognoſcant per formā abſtractā ab ipſis cū ſint multi alij modi cognoſcendi vt dictū eſt. ¶ Ad aliud ſimiliter dōm q̄ ſit ibi aſſimilatio: ſed nō opʒ q̄ ſpecies per quā ſit aſſimilatio abſtrahat a proprio phantaſmate angeli. Et per hoc etiaʒ patet ſolutio ad vltimū: q: nō opʒ q̄ illud de quo eſt demonſtratio ſit per ſe ſenſibile ſed ſufficit q̄ opus eius ſit ſenſibile vel illud ſupra qđ operatur. ¶ Articulus 2°.

Ecūdo querit. Utrū eadē potētia accipit vle ⁊ particulare in angelo. Et videtur q̄ ſic. nulla eni potētia acceptiua eſt imālis niſi intellect⁹. particulare aūt in angelo eſt imāle: ğ nō accipit niſi per itellectū. Probatio prime eſt q: ſenſus nō accipit aliqđ ſine pñtia māe. phantaſia aūt q̄uis accipiat ſine pñtia māe aliqđ tamē nō accipit ſine his que hñt eſſe in mā ſicut eſt figura color ⁊ hmōi. ğ relinquit q̄ id qđ eſt oino imāle nō accipit niſi per intellectum. Probatio ſecūde eſt per diffinitionem angeli poſitā a Damaſceno: q: eſt ſubā itellectualis ſemper mobilis arbitrio libera incorporea deo miniſtrans. Similr Dionyſius dicit q̄ angeli ſunt intellectualia lumina. ¶ Itē nō ſit abſtractio vlis niſi per intellectū qui ſimplex eſt ⁊ imālis ⁊ opʒ q̄ intelligibile ſibi ꝓportionet: ⁊ iō abſtrahit a mā ⁊ a māe ꝓprietatibus. Si ğ nec determinet in mā nec in materie proprietatib⁹ nō opʒ q̄ abſtrahat: ſed particulare angeli nō eſt in materia nec in proprietatib⁹ materie: ergo ſine abſtractione poteſt accipi ab intellectu. ¶ Contra nihil intelligit niſi q̄ ſm aliquem modū eſt in intellectu: ſed particulare angeli vt particulare per nullū modū eſt in intellectu vt ꝓbat ſequens obiectio: ergo per intellectū nō intelligit. ¶ Iteʒ ſm rōnē obiectoꝝ differūt actus ⁊ ſm rōnē actuū differūt potētie. ſed vle ⁊ particulare diuerſam habent rōnem obiecti: ğ nō eſt act⁹ vnius rōnis ſuper illa nec potentia. ¶ Itē querit qđ determinet intellectū vt accipiat determinate hūc angelū vel illū. ¶ Solo. dicendū q̄ vna potētia eſt ad vle ⁊ particulare in angelo q̄ eſt intellectus vt ꝓbāt prime rōnes. ¶ Ad id aūt qđ in ꝯtrarium obijcit dōm q̄ hec eſt falſa q̄ particulare vt particulare nullo mō ſit in intellectu. eſt eniʒ ibi per notitiam actuū ⁊ officioꝝ: que omnia ſignaʒ ſunt vt dicit pħs. ſed verum eſt q̄ nō eſt ſm ſubſtantiam ibi. ¶ Ad aliud dicimus q̄ in ſenſibilib⁹ ſunt forme cōtrarie reducte ad diuerſa genera ſm quas diſtinguunt ſenſus ⁊ potentie materiales: ſed in intelligibilib⁹ aliud eſt: q: eadē eſt ratio omniū intelligibiliū ſm q̄ intelligibilia ſunt: lʒ nō ſit eadeʒ ratio ſenſibiliū ſm q̄ ſenſibilia ſunt: ⁊ ideo eodeʒ intellectu accipit vniuerſale ⁊ particulare: lʒ nō eodem mō ſe habēte. ¶ Ad vltimū dōm q̄ intellectus ſimpliciter accipit vniuerſale: ſed intellectus cū diſtinctione operis ⁊ officij determinat ad particulare diſtincta eni opera ⁊ officia ſunt loca collationis indiuiduatiū que ipoſſibile eſt in alio inuenire.

2° de aīa tex. cō.33.

¶ Quid ſit angelus. Articulus 3°.

Einde querit de diffinitione angeli quā Damaſcenus in 2° li° ponit dicens q̄ angelus eſt ſubā itellectualis ſemper mobilis arbitrio libera incorporea deo miniſtrās. Sed videt q̄ angelus nō ſit ſubā: q: ſubā dr̄ multiplr. ſ. mā: forma ⁊ cōpoſitū: diffinitio ⁊ genus ⁊ dr̄ia ⁊ id quo deſtructo deſtruit res. Cuʒ ğ nullo hoꝝ modoꝝ dicat de angelo angelus nō videt eſſe ſubā: ⁊ de oib⁹ modis pʒ q̄ angelus nō dicit ſubā niſi de cōpoſito. ¶ Sed ꝓbo q̄ nō eſt ſubā cōpoſita: q: ſubā cōpoſita nō eſt ſine cōponētib⁹. cōponētia aūt ſunt mā ⁊ forma cū ğ in angelo nō ſit mā ⁊ forma: angelus non erit ſubā cōpoſita. ¶ Si aūt dicat q̄ eſt forma ſola ⁊ ſepata ſicut dicūt qdā. ¶ Cōtra. forma nō hʒ eē niſi in mā lʒ hēat eēntiam per ſe: ğ nihil eſt dicere q̄ angeli ſunt forme ſeparate. ¶ Preterea oīs forma quātum eſt in ſe eſt vlis qđ ꝓbat per hoc q̄ forma per ſe non eſt diuiſibilis niſi diuiſiōe dr̄iarū qđ pʒ diſcurrēti per oīa ꝑdicamēta: ⁊ habet ēt p hoc qđ dīc pħs in 3° de celo ⁊ mūdo cap° p°. q dīt q̄ for⁹ que eſt idiuiſibilis nō ē icōueniēs q̄ diuidat duob⁹ modis. Tex.cō.7. ſcʒ p eēntias dr̄iaꝝ: ⁊ p diuiſionē ſbīi. ğ ceſſante illa diuiſione q̄ ē p ſubʒ nō remanet niſi illa q̄ eſt p dr̄ias: ⁊ illa nō ꝯfert ei q̄ ſit pticulare: eo q̄ nō deducit niſi ad vltimā ſpēm q̄ eſt vlis. Ex his ğ habet q̄ oīs forma per ſe ſine ſubto vlis eſt. ğ ſi angeli ſunt forme ⁊ ſube per ſe ſeparate a ſubiectis: angeli qdē ſunt vlēs: ⁊ nō particulares hypoſtaſes. Qđ ēt nō ſint in mā nō idiget diſputatiōe. ¶ Preterea querit de hoc qđ dicit itellectualis. cū. n. dr̄ia ſit de principijs eſſe videt q̄ nō debeat ſumi a ꝯñtib⁹. potētia aūt itelligendi ꝯñs eſt eſſe ſpūs itellectualis: ğ dr̄ia diffinitiua nō debet ſumi ab ipſa. ¶ Itē q̄re dicit intellectualis potius q̄ rōnalis. ¶ Poſtea 3° phy.tex.cō. querit de hoc qđ dicit ſemper mobilis. cū eni in reb⁹ perpe 32. tuis idē ſit poſſe ⁊ eſſe tunc videt q̄ ſi ſemper mobilis eſt angelus q̄ ſemper mouet ⁊ ſic nunq̄ q̄ſcat. ¶ Preterea aut dr̄ ſemp mobilis motu nāli per ſe: aut motu voluntario per ſe: aut motu per accñs. Si pmo mō: aut ğ mouet per gnōnē vel corruptionē vel per motū alimēti vel ſm locuʒ ⁊c. Et pʒ q̄ nō mouet motu ſube. ſ. motu gnōnis ⁊ corruptionis: nec etiaʒ motu q̄ntitatis. ſ. augmēti ⁊ diminutionis: ğ ſi mouet hoc eſt ſm alterationē vel ſm locū. Qđ nō ſm alterationē. ꝓbatio: q: dicit pħs q̄ nō eſt alteratio niſi in vna ſpē q̄litatis que eſt paſſibilis q̄litas vel paſſio ⁊ tales q̄litates habēt 7° phyſ.tex. cō.14.e ſeq̄. ꝯtrariū ⁊ māʒ ſenſibilē que nō pōt eſſe in angelis. ¶ Si aūt dicat q̄ alterant ſm ſcias ⁊ ignorātias hoc erit ꝯtra beatū Bernardū: q dicit q̄ nō accipiūt ſcias ſucceſſiōe ſicut nos. ¶ Preterea dicit Aug⁹ 12° ꝯfeſſionū. duo reperio que feciſti carētia tēporib⁹ cū tibi neutrū coeternū ſit: vnuʒ q: ita formatū eſt vt ſine vllo defectu ꝯtemplationis ſine vllo interuallo mutationis q̄uis mutabilis nō tñ mutat tua eternitate atq̄ imutabilitate pſruat: alterū qđ ita iforme erat vt ex qua forma in quā formā motationis vel ſtationis mutaret quo tpe ſubderet non hēret. Ex quo pʒ q̄ angeli ſunt ſupra tēp⁹ ⁊ nō mutant ſm alterationē de forma in formaʒ. ¶ Si dicat q̄ mobiles ſunt ſm locū. Cōtra. oē mobile ſm 6° phyſ.tex. locū eſt q̄ntū ⁊ ꝯſtat ex q̄ntitatib⁹: angelus nō eſt hmōi: ğ nō cō.32. eſt mobilis ſm locū. ¶ Si ꝓpter hoc dicat q̄ hʒ motū voluntarioʒ. Contra. motus ille eſt proceſſiuus ſm locū habens organa determinata ad procedendū vt pedes ⁊ alas ⁊ huiuſmodi ⁊ talia non habent angeli. ¶ Si dicat q̄ mouent motu per accidens hoc nō pōt eſſe niſi duobus modis. ſ. vt moueant a cauſa extrinſeca vel a cauſa infinita q̄ ſm pħm 5° ph.t.cō.6. eſt idem ei qđ eſt per accidens. Si primo modo tūc motus eſſet violentus ⁊ per potentiā ad illū non debet diffiniri angelus. Si ſcđo mō tūc motus erit ei infinitus. hic eniʒ motus in oibus eſt: ⁊ ideo de eo nō eſt diſciplina q: infinita eidem accidūt vt dicit pħs ⁊ ſic non eſt principiū cognoſcendi nec differētia poſitiua in diffinitione. ¶ Preterea q̄re dicit ſemper mobilis cū oīs dr̄ia ꝯueniat ſemper: ſm hoc eni videt abūdare in appoſitione ſuperflui. ¶ Deinde obijcit de hoc qđ dicit arbitrio libera. libertas enim arbitrij cognoſcit in electione boni ⁊ mali: ⁊ cū angelis non conueniat eligere bonū ⁊ malū: q: ꝯfirmati ſunt in bono vel in malo non vident habere libertatem arbitrij. ¶ Poſtea queritur de hoc qđ dicit incorporea. dicit enim infra q̄ angelus non eſt

incorporea ſuba niſi quo ad nos.cõparatione.n dei corpus eſt.¶ Preterea homo dicit̃ res corporea q2 h3 corp9:ergo ſimiliter cū angelus hēat corp9 debet dici ſuba corporea. Q d ſic angelus hēat corp9 videt̃ q2 dicit Apuleius phs in lib9 de deo Socratis.q demones ſūt aialia intellectualia corpore aerea ꝛ tpe eterna.ꝛ iſta diffinitio multū tractat̃ a btõ Aug9 in multis libris ꝛ nõ ꝯtradicit ei.¶ Preterea Bernardus ad Eugeniū q opinabile eſt angelos hēre corpora.¶ Ite3 Grego9 dicit q ſtella creatura.ſ.irrõnalis oſtēdit gētibus chriſtū.ſ.trib9 magis.ſed iudeis rõnale aial pdicauit.ſ.angelus.ergo angeli ſunt rõnalia aialia:ꝛ per ꝯñs ſuba corporea vt p3 in diuiſione Porphyrij.¶ Itē Plato q ponit calodemones:ꝛ cacodemones ponit eos hēre corpora. Poſtea querit̃ de hoc qd dicit deo miniſtrans.miniſtrare.n.deo eſt actus grē:ꝛ ita videt̃ q nã angeli nõ ſit determinabilis per illū actū. Preterea differētia illa nõ videt̃ ꝯuenire oib9 angelis ſed tñ bonis.¶ Itē cū qdā aſſiſtāt ꝛ qdā miniſtrēt ſicut dicit̃ in Daniele.milia miliū miniſtrabāt ei ꝛ decies cētena milia aſſiſtebāt ei.q̃re potius determinat̃ angelus per miniſtrare q̃3 per aſſiſtere.¶ Ultimo querit̃ de hoc qd dicit̃ ſm grām ꝛ nõ ſm nãm imortalitatē ſuſcipiēs.videt̃.n.hoc nõ eſſe verū cū in nã nõ hēat ꝯtrariū:ꝛ nihil corruptibile ſit niſi qd cõponit̃ ex ꝯtrarijs.¶ Preterea dicit phs q ois ſuba corruptibilis aut eſt cõpoſita aut ſuper cõpoſita3 delata. Si ergo angelus nã corruptibilis eſt aut eſt ſuba cõpoſita aut delata ſuper ſubam cõpoſita3 ſicut eſt ſenſibilis ꝛ vegetabilis in ſubſtātijs:ꝛ p3 q nõ vltimo mõ:q2 angelus nõ eſt aia delata ſuper corpus aliqd. videt̃ aute3 q nec primo mõ:q2 dicit phs in 3° de celo ꝛ mūdo.q cõpoſitū corrūpit̃ iõ q2 cõponentia in ipſo ſunt leuia ꝛ grauia que icipiūt diſtare a mixto ꝛ per ꝯñs ſoluit̃ cõpoſitio:ſed ex talib9 nõ cõponit̃ angelus.ergo ipſe nõ nã corruptibilis eſt.¶ Preterea demonib9 nõ ꝯuenit hēre grām ꝛ tñ ipſi ſunt imortales.¶ Solu.dõm q iſta diffinitio dat̃ per genus ꝛ drīas.ſuba.n.ponit̃ ibi tanq̃3 genus ꝛ cetera vt drīe.¶ Ad pm̃ ergo dõm q angelus eſt ſuba cõpoſita ꝛ tñ nõ eſt ex materia ꝛ forma:ſed eſt ſubſtantia compoſita ſicut ſuba que h3 in ſe plura.ſ.eſſe qd eſt ꝛ eſſe quo eſt de quo melius dicet̃ infra.¶ Ad illud qd querit̃ de hoc qd dicit̃ intellectualis dõm q intellectuale hic ſumit̃ a nã ꝛ nõ a potētia que ꝯſequit̃ eſſe:ſicut etiā dicit̃ aia rõnalis ꝛ vegetabilis ꝛ ſenſibilis:q2 aūt intellectuale eſt nūllis potētia que eſt ſpecies quãtitatis:tūc ſumit̃ ab eo qd ſequit̃ eſſe.¶ Ad aliud dõm q vt dicit Iſaac in lib9 de diffinitionib9. Rõ eſt virtus collectiua cauſe ꝛ cauſati ꝛ iõ eſt cõpoſitiua.intellect9 aūt de ſui rõne nõ h3 collectionē ſed eſt ſine inqſitione ꝛ cõpoſitione:ꝛ iõ cõpetit nãe magis ſimplici ꝑ nã vt eſt angelus. Ratio aūt eſt drīa nãe minus ſimplicis vt eſt aia hois.

Quare in angelo ē triplex mutabilitas.

¶ Ad hoc qd querit̃ q̃liter dicat̃ ſemp mobilis.dõm q mobile ibi nõ dicit potētiā ad motū nãlē vel ꝓceſſiuū ſed dicit potētiā ad vertibilitatē triplicē.ſ.nãe ꝛ intelligētie ꝛ volūtatis.oē eni creatū vertibile eſt in nihilū niſi manu oipotētis dei ꝯtineat̃. Similiter oē creatū habēs intellectū intelligit vnu3 prius ꝛ poſt aliud vt dicit Aug9.ꝛ ita h3 viciſſitudinē in actu itelligēdi:gr̃a cuius dr̄ deus mouere creaturā intellectualē ſpiritualē per tēpus.creaturā aūt corporalē per tēpus ꝛ locum. Similiter in volūtate mobilis eſt q2 nõ ſimul vult hoc ꝛ illud ſed vnū poſt alterū.¶ Ad illud qd querit̃ quare dicat ſemper.dõm q hoc addit̃ ꝓpter diuerſos ſtatus angeli.ſ.ante ꝯfirmationē ꝛ poſt ꝯfirmationē:aliqs eni aliqs crederet q poſt ꝯfirmationē talē mobilitatē nõ hērēt. Uel dõm melius q mobilitas nãe ſemper eſt in potētia ꝛ nunq̃3 in actu.mobilitas aūt intelligētie ꝛ voluntaria ſic eſt in actu vno q ſemper eſt in potētia ad alterū. Ponit̃ ergo ibi ſemper mobilis vt intelligat̃ q potentia illa nõ eſt determinabilis per actū vltimū poſt quē3 nõ ſit aliqd de potētia. Et ex hoc p3 etiā ſolutio eius qd queri poſſit q̃re potius per potentia3 q̃3 per actū diffiniat̃.¶ Ad id qd obijcit̃ ꝯtra hoc q eſt arbitrio libera. Dicendū q libertas arbitrij non eſt in de ſiu ꝯu ad bonū ꝛ ad malū:ſed in libera electiõe eius qd voluit:ꝛ de hoc melius infra determinabit̃.¶ Ad id qd obijcitur cõtra hoc q dicit̃ incorporea dicendū q angelus ſm ſui naturā eſt incorporeus. Et qd dicit Damaſcenus q in comparatione ad deū ſic corpus:intelligendū eſt ſic q non hēat nãm corporis:ſed q habeat corporis ꝓprietatē.ſ.loco cõtineri.cū.n.corpus circūſcriptiue ꝛ diffinitiue ſit in loco:etia3 angelus diffinitiue eſt in loco:ꝛ ita dicit̃ eſſe corp9 reſpectu eius qd eſt vbiq3.¶ Ad hoc qd obijcit̃ de Apuleio Aug9 et Bern9 ꝛ Platone dõm q ſi verū dicūt loquunt̃ de corporibus aſſumptis. Si aūt nõ verū dicūt tūc ſancti recitant opiniones antiquoꝝ qui angelos ꝛ demones appellabāt deos opinātes q eſſent cõpoſiti ex aia ꝛ corpore aereo vel celeſti.¶ Ad id qd obijcit̃ de Greg9 dõm q rõ aialis dupliciter ſumit̃ ſc3 a for9 toti9 ꝛ a for9 ptis.ſi ſumat̃ a for9 toti9 tūc eſt corp9 aiatū ſenſibile vt dicit Porphyrius. Si āt ſumat̃ a for9 nãe partis tūc eſt habēs vim ꝛ actū aiati ꝛ ſic angelus dicit̃ aial rõnale:q2 h3 vim ꝛ operationē rõnalis aialis. Dico aūt formā totius formā illā que eſt pdicabilis de toto cõpoſito:ſicut homo eſt forma ſortis:ꝛ dico formā partis forma3 mãe que eſt aia.¶ Ad id qd obijcit̃ cõtra hoc q dicit deo miniſtrās. Dõm q miniſteriu3 ponit̃ ibi pro obſeqo quocūq3:ꝛ ſic demones miniſtrāt ꝛ angeli aſſiſtētes miniſtrāt ſicut dicit Iſaias 18° cap°. Ue terre cymbalo alaꝝ q mittit in mari legatos ꝛ in vaſis papyreis ſuper aq̃s.ite angeli veloces ad gentem ꝯuulſam.¶ Ad aliud qd obijcit̃ contra hoc q dicit ſm grām ꝛc. Dicendū q grã dicit̃ ibi gratuitum donū ipſi9 eſſe ꝛ ſic tenderet in nihil ꝛ ſic moreret̃ niſi per grām hoc eſt gratuitum donum cõtineret̃ ꝛ iſtam grām habet omne qd viuit:tamē differenter dicit̃ aliquid corruptibile ꝛ incorruptibile ſicut ſupra in queſtione de celis habitū eſt.

¶ De attributis angelice nature.

Tertio querit̃ de attributis. Et querunt̃ duo ſc3 de attributis in ſe.ꝛ de attributis in cõmuni. De attributis in ſe querunt̃ q̃tuor. Primo eni querit̃ de ſimplicitate eētie. 2° de perſpicacitate intelligētie. 3° de libertate arbitrij. 4° de diſcretione pſonarū.¶ Circa pm̃ queruntur tria. Primo eni querit̃ an eētia angelica ſit ſimplex. 2° qs ſit modus ſimplicitatis ei9. 3° que ſit cõparatio ſimplicitatis ei9 ad ſimplicitatē dei ꝛ ſimplicitatē rõnalis anime.

¶ An angelus ſit ſimplex. Articulus 4°.

Ad primū ꝓcedit̃ ſic. Uidet̃ q angeli ſint ſimplices eētie. Si.n.dicit Aug9 q vnū attributorū eſt eētia ſimplex.¶ Itē dr̄ in li° de aia ꝛ ſpū q aia eſt ſimplex.ergo multo forti9 angelus. Preterea per rõnē videt̃ idē. Oē.n.qd cõpoſitū eſt reſolubile eſt in ſua cõponētia vel actu vel intellectu:angelus nõ eſt reſolubilis in cõponentia aliq̃:ergo nõ eſt cõpoſit9. Probatio minoris.qcqd reſoluit̃ in aliq̃ cõponētia illa ſunt prius tpe ſm gnõnē:angelo aūt nõ ſunt aliq̃ poꝛa ſm gnõnē ex qbus cõponat̃:ergo angelus nõ eſt cõpoſit9:et ita remanet q ſit ſimplex. Itē eſſe angeli nõ p̄cedūt niſi duo ſc3 nihil ꝛ deus:ſi ergo habeat cõpoſitionē op3 q ab altero illorū ſiat cõponentia ipm:ſed ꝯſtat q nõ a nihilo q2 hoc nullius cã eſt:ergo a deo.¶ S3 ꝯtra.ab vno vt vnū eſt nõ ſiunt ex equo multa ſed vel vnū tñ:aut vnū in ordine ad alterū:ſicut verbi grã.in creatione cõpoſitoꝝ ex materia ꝛ forma primo ſiat materia vt ſubm ꝛ ꝯſequit̃ forma vt actus materie.ergo ſi creat̃ angelus aut ſiuit vnū tñ a prio ꝛ ſic habet ꝓpoſitū.ſ.q angelus eſt tñ vnu3 ꝛ ſimplex.aut ſi ſiunt plura illa erūt ordinata:ꝛ ita op3 q id qd eſt ſubm in angelis ſit prius ꝛ forma poſterius ꝛ ſm hoc eſſet angelus generabilis ꝛ corruptibilis qd falſu3 eſt:ergo eſt ſimplex.¶ Itē prima principia ſube compoſite ſunt materia ꝛ forma qd p3 q2 pħi nõ ꝯſiderāt aliqua principia priora ipſis.ſed dr̄ in li° de ſuba orbis q oīs mã determinat̃ per potētiā aliq̃3 ad motū. Cū igit̃ in angelo nõ ſint prima pīcipia ſube eo q mã ipſi9 nõ determinat̃ ad aliquē motū per potētiā nõ videt̃ angelus eſſe cõpoſitus ſed ſimplex.¶ Itē dicit̃ in libro de cauſis q intelligētia eſt ſuba que nõ diuidit̃.ſed oē cõpoſitū diuiſibile eſt vel actu vel intellectu:ergo angelus nõ eſt ſuba cõpoſita. Preterea querat̃ in quo dinoſcit̃ cõpoſitio eius. Si dicat̃ q in hoc q põt recipere. Cõtra. Angelus non eſt in potentia recipiendi ab aliquo inferioꝝ:ſed in potētia recipiēdi a prima cauſa tñ per hoc aūt q recipit plures bonitates ab ipſa magis accedit ad vnū ſimplex q̃3 recedat vt dicit̃ in cõmento libri de cauſis:ergo per talē receptionē nõ oſtendit̃ cõpoſitio ſed potius ſimplicitas.¶ Itē videmus q ſuperiora gñā recipiūt cõpoſitionē drīe in ſpēbus ꝛ tñ ꝓpter hoc non

dicunt̄ eē cōpoſita ſimplr ſicut eſt cōpoſitio in hac re nāli:ḡ
videt̄ ꝙ potētia receptibilis in angelis nō determinat abſo-
lutā in ipſis cōpoſitionē. Preterea dī in lib° ducis neutroꝝ
cap° de vno deo. ꝙ oē cōpoſitū eſt corp⁹. ḡ ſi ſuba angeli eſt
cōpoſita videt̄ ꝙ ſit corp⁹: qḋ falſuʒ ē: ḡ redit ꝙ ſit ſimplex.
¶ Contra dicit Boe⁹ in lib° de hebdomadib⁹ ꝙ oē qḋ eſt
citra p̄ᵐᵘ eſt hoc ꝛ hoc: ſed angelus eſt citra p̄ᵐᵘ: ḡ in eē ſuo eſt
hoc ꝛ hoc: ḡ eſt cōpoſit⁹. ¶ Itē Boe⁹ ibidē ꝙ habere aliqd
pōt qḋ eſt p̄ter id qḋ eſt: eē vō nihil hʒ admixtū: ſʒ angelus
habere aliqd pōt p̄ter id qḋ eſt angelus: ſicut hʒ grām ꝛ illu-
minationē: ḡ angelus hʒ qḋ eſt ꝛ eſſe ꝛ ſic eſt ipſe duo ꝛ com-
poſitus in ſuba ſua. ¶ Itē dicit̄ in libro de vno deo. ꝙ omne
qḋ eſt ſimplex ſuū eſſe hʒ a ſe ꝛ nō ab alio. cuʒ ḡ angelus eſſe
ſuū habeat a ſe angelus nō eſt ſimplex. ¶ Iteʒ Boetius in
hebdomadib⁹. Omne qḋ eſt participat eo qḋ eſt eſſe vt ſic
eſt vnū vt participet alio quolibet. ex hoc habet̄ cū angelus
ſit aliqḋ qḋ ab alio hʒ eſſe ꝛ ab aliquo ꝙ ſit aliquid: ꝛ ita hʒ
duo que ſunt de ſuba ipſius angeli ex quo relinquit̄ ꝙ ſuba
eius cōpoſita eſt. ¶ Item dicit Boetius ꝙ in diuinis nō eſt
vniuerſale ꝛ particulare: q2 hec nō ſunt niſi in cōpoſito. de⁹
aūt eſt ſimplex ſuba. Cum igit̄ in angelo ſit accipere vniuer-
ſale poſſum enim dicere angelus ꝛ hic angelus demonſtra-
p° ce. i. cō. 9. tione facta ad intellectū: ꝛ hoc dicit pħs. Cum dico celū di-
co formā. cum aūt dico hoc celū dico māᵐ ſiue formā in hac
materia. Cum igiꝛ ſic ſit in angelo erit angelus ſubſtantia
Tex. cō. 17. cōpoſita. ¶ Iteʒ ſicut in 3° de aīa habet̄ in oī materia aliud
eſt quo eſt oīa fieri. ꝛ aliud quo eſt oīa facere. Cū ḡ in intel-
ligentia angelica aliud eſt quo eſt oīa intelligibilia fieri ſm
actū lʒ nō ſm eſſe. ꝛ aliud eſt quo eſt ipſa facere. nihil enim
3° de aīa tex. vt dicit pħs facit ſeipſum. vnū aūt hoꝝ eſt actiuū aliud poſ-
cō. 47. ſibile: ergo in angelo eſt duplex principiū. ſ. actiuū ꝛ poſſibi-
le. omne aūt qḋ habet iſtud duplex principiū eſt cōpoſitum
ex poſſibili ꝛ formali: ergo angelus in ſubſtātia ſui taleʒ hʒ
cōpoſitionem. Et hec ratio cogit quōſdam ꝙ dicūt angelū
cōpoſitū eſſe ex materia ꝛ forma. ¶ Item diuerſa ſm mate-
riam ꝛ formā nō participant̄ ab vno: ſed in angelo ſunt po-
tentie diuerſe que ſunt ꝓprietates fluētes a principijs ſub-
ſtātie angeli. oēs enim proprietas fluit a principijs ſube ſm
Boeᵐ. ille aūt ꝓprietates ſunt intellectus volūtas liberuʒ
arbitriū ꝛ huiuſmodi potētie aīales: ergo nō participantur
ab vno qḋ ſit in eſſentia ſed a diuerſis: ſed qcqd diuerſa hʒ
in ſuba ꝛ eſſentia hoc eſt cōpoſitū: ergo angelus eſt ſuba cō-
poſita. ¶ Item idem nō pōt eſſe principium ↄ̄trarioꝝ ꝛ cō-
tradictorioꝝ: q2 ↄ̄tradictorioꝝ ꝛ ↄ̄trarioꝝ ſunt cauſe ↄ̄tra-
4. metheoroꝝ rie vt dicit pħs. Cuʒ igit̄ ſit in angelo qḋ ↄ̄uenit multis ꝛ eſt
tex. cō. 36. cōmunicabile ꝛ ſit in ipſo qḋ nō ↄ̄uenit multis ſed vni ſoli
ꝛ eſt incōmunicabile illa non erunt cauſata ab vno qḋ ſit in
ſuba angeli ſed a duobus: quoꝝ vnuʒ eſt vt forma ↄ̄ueniēs
multis. ꝛ alterū eſt habēs ꝓprietatē materie ſm ꝙ hec mā
nō eſt illius materia ſm qḋ dicit pħs ꝙ diuerſitas in nume-
ro eſt diuerſitas in materia ꝛ idē in numero eſt ideʒ in ma-
teria. ¶ Item in quocūqꝫ eſt cōpoſitio ↄ̄ſequens que de ne-
ceſſitate relinquit p̄cedētē in illo etiā erit cōpoſitio p̄cedēs.
Cōpoſitio enim ↄ̄ſequēs eſt ſube ꝛ accidētis. cōpoſitio aūt
p̄cedēs eſt cōpoſitio potētie ꝛ act⁹ quoꝝ vtrūqꝫ eſt ſuba. po-
tentia aūt nō pōt eſſe ſubm accidētis niſi pri⁹ ſit in actu per
Prio d gnō- formā. qḋ pʒ per dictuʒ pħi qui dicit ꝙ hyle primo eſt ſubm
ne. tex. cō. 24. generationis ꝛ corruptionis: ꝛ per ↄ̄ñs alioꝝ. ¶ Item dicit
Boetius ꝙ ſola materia nō pōt eſſe ſubm accidentiuʒ ſed
cōpoſitū. ꝛ etiā eſt ꝓbatū ſupra per rōnem ꝓpriam in qōne
de celis. ꝛ in qōne de materia prima. Cuʒ ergo in angelo ſit
cōpoſitio 2°. ſ. ſubti ꝛ accidētis de neceſſitate relinquitur ꝙ
in ipſo ſit cōpoſitio prima que eſt ex principijs ſube. ¶ Si
forte dicat aliquis ꝙ illa accidētia ſūt accidētia rōnis ſicut
ſunt ꝓprie paſſiones que ſunt accidētia ſpecierū: ꝛ iō nō ſe-
quit̄ ꝓpter hoc ꝙ angelus habeat cōpoſitionē niſi forte lo-
gicā ex genere ꝛ differētia ſicut in ſpeciebus. ¶ Contra grā
enim eſt accidēs ꝛ particularis huius. ¶ Iteʒ ſi angelus eſt
ſimplex opʒ ꝙ ſit forma quedā: ſed oīs forma eſt vlis qḋ ꝓ-
bat̄ ex hoc ꝙ forma nō recipit niſi differētias ꝛ māᵐ: ex dif-
ferētijs aūt nō hʒ ꝙ ſit particularis: q2 ſic ſpecies oēs eſſent
particulares: ſed ex materia hʒ ꝙ hui⁹ materia nō eſt illius
materia: ꝛ angeli ponunt̄ nō hēre māᵐ niſi aliqd loco mãe:
ergo ſequitur ꝙ angeli oēs ſint vlia ꝛ nullus ſit hic angelus
vel ille qḋ falſuʒ eſt: ḡ angelus nō eſt ſuba ſimplex ſed cōpo-
ſita. ¶ Solutio. dicim⁹ ꝙ angelus eſt ſuba cōpoſita ꝛ dici-
mus q̄tuor eſſe principia ſube cōpoſite. ſ. māᵐ ꝛ formā ꝛ qḋ
eſt ꝛ eſſe. qd aūt ſit materia ꝛ forma ex alijs pʒ. id aūt qḋ eſt
intelligo eſſe id qḋ ſubſtat forme ꝛ p̄cipue illud rōne cuius
ſubſiſtit. hoc aūt eſt in quo forma cōpoſiti hʒ eſſe ſm māᵐ: ꝛ
hoc in qbuſdā. quīqꝫ ſeparat̄ a forma que eſt in ipſo per ge-
nerationē ꝛ corruptionē ſed in nō generabilibus ſemper eſt
ineſſe vno ꝛ vnius nãe. ꝛ ꝓpter hoc in illis non determinat̄
niſi per eſſe per formā ꝛ per actū ſubſtādi illi: ꝛ iō p̄dicatur
etiā (vt dicūt qdā ꝛ bene) de eo in quo eſt ſm ꝙ dicim⁹ ꝙ
ſortes eſt hoc qḋ eſt: ꝛ raphael eſt hoc qḋ eſt. mā enim nō p̄-
dicat̄ de eo cuius eſt mā. Similiter eſſe voco formā cōpoſi-
ti qḋ p̄dicat̄ de ipſo compoſito ſicut homo eſt eſſe ſocratis ꝛ
angelus eſt eſſe raphaelis ꝛ in hoc differt a forma mãe que
nō p̄dicat̄ de toto cōpoſito nec eſt forma totius ſʒ partis. ſ.
materie. in his enim que nō ſunt gñabilia (vt dicūt qdam
pħi) nō eſt forma partis ſed toti⁹ tm̄. vel ſi eſt in eis forma
partis nō tamē hʒ nomē diuerſum vel a noīe forme totius
vel a forma totius. Nec intelligo ꝙ forma totius ſit idē qḋ
vniuerſale cum habeat eſſe in cōpoſito. ſed ipſa eſt illa qua
aliqd eſt eſſe vt dicit pħs. ꝛ ab illa per intentionē abſtrahit̄
vniuerſale. Dicimus ergo ꝙ ſimplicitas quā dic̄ Aug⁹ at-
tributā eſſe angeli eſt illa que ↄ̄uenit nãe ſpūali: ꝛ hec eſt nō
habere quātitatē nec habere poſitionē in quāto ſicut pūct⁹.
Et per hoc etiā pʒ ſolutio ad ſequēs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in
angelo bene ſm intellectuʒ accipiunt̄ cōponentia. ſ. qḋ eſt ꝛ
eſſe: ſed nō opʒ ꝙ ſint priora ſm generationē q2 ſm gñatio-
nem in perpetuis poſſe eſt cū eſſe. ¶ Ad aliud dōm ꝙ p̄ma
cā in creatione eſt vnū vt multa: vnū in ſubſtātia ꝛ vt mul-
ta in ideis qḋ per Auguſtinū pʒ in libro octuaginta qōnuʒ.
vbi dicit ꝙ alia rōne creat hominē ꝛ alia rōne creat aſinum
ꝛ nō ad eādē ideā. Et alibi dicit ꝙ qui negat ideas eſſe ne-
gat filiū dei eſſe loquens pluraliter de ideis. Et ita pʒ ꝙ in
ſapientia ſunt idee nō differentes ſm naturā ab ipſa ſapiē-
tia vel ſubſtātia diuina ꝛ ſic ab eo fluūt plura: nihilominus
tamen ↄ̄cedimus ꝙ inter illa que ſunt in cōpoſitione ſubſtā-
tie angelice eſt ordo ſm rōnem ꝛ nō ſm tēpus. vnū enim ad
alteꝝ hʒ ſe vt ſubiectū ꝛ alterū vt forma qua quid erat eſſe.
¶ Ad aliud dōm ꝙ pħi large ſumūt materiā ꝛ formā vocā-
tes materiā eſſe ſubm ipſius eſſe ſm actum. Et hoc pʒ in 3° Tex. cō. 17.
de aīa vbi dicit pħs ſic. Quoniaʒ aūt ſicut in omni nā aliud
qdē eſt materia in vnoquoqꝫ gñe. hoc aūt eſt potētia oīa il-
la. alterū aūt eſt cauſa ꝛ efficiens qḋ eſt ꝛ oīa facit vt ars ad
māᵐ ſuſtinuit: neceſſe eſt ꝛ in aīa has eſſe dñias. vnde pʒ ꝙ
potentiā poſſibilē ꝛ potentiā actiuā pħi etiā ponūt in ſpūa-
libus cū tñ nō ꝓprie in ipſis ſit mā ꝛ forma: ſed qḋ eſt ꝛ eſſe
vt dictū eſt. ¶ Cōcedūt tñ qdā intelligentiā angelicā cōpo-
ſitā ex mā ꝛ forma eſſe dicentes ꝙ forma illa ſic perficit ma-
teriā ꝙ nō eſt ſuſceptibilis quātitatis vel ↄ̄trarietatis ꝛ de
hoc amplius dictū eſt in qōne de mā prima. ¶ Ad aliud di-
cendū ꝙ intelligētia dicit̄ nō diuidi per receptionē bonita-
tū: eo ꝙ per illas appropinquat ad vnū: ſed gñabilia ꝛ cor-
ruptibilia ꝓpter hoc ꝙ ſunt mutabilia diuidunt̄: eo ꝙ per
receptionē diſpoſitionū in qbus eſt mot⁹ nō appropinquāt
ad vnū eſſe: ſed potius diſtāt ab eſſe in quo ſunt: mot⁹ enim
ꝛ mutatio faciūt diſtare ab eſſe ipm mobile. ¶ Ad aliud di-
cendū ꝙ id qḋ eſt cognoſcit̄ in angelo per duo p̄cipue. quo-
rum vnum eſt ꝙ ipſum ſubſtādo determinat ꝛ particulari-
ʒat eſſe nãe angelice. alterū eſt ꝙ ipm eſt in actu ſubſtādi ac-
cidētib⁹. ¶ Et qḋ obijcit̄ ꝙ nō ſit āgelus in po° niſi ad pri-
mā cām. Dōm ꝙ lʒ angelus nō hēat eē niſi a p̄ma cā: tñ illū
qḋ hʒ nō eſt ipſe q hʒ: ꝛ pp hoc opʒ ꝙ angelus hñs ſit ſubm
ad formas q̄s hʒ ſm ꝙ dī in li° de cauſis ꝙ itelligētia ē ple-
na formis. nec eſt ſic de gñe qḋ recipit dñias: q2 lʒ talis cō-
poſitio ſit potētie ꝛ act⁹ tñ illud totū cōpoſitū eſt forma eius
qḋ eſt res nãe. ſed in angelo cōpoſitio aſſignat̄ ſm ipſam rē
nãe. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ ipſe vocat cōpoſitū ibi qḋ eſt act⁹
ſiue effectus generationis. ꝓbat̄ eni ibi ꝙ mā nō eſt gñabi-
lis neqꝫ forma: ſed totū cōpoſitū tm̄. Ex his pʒ ſolutio eorū
que ↄ̄tra obijciunt̄. Auctoritates autē que pro iſta ſnia in-
ducunt̄ ſic intelligunt̄. ¶ Prima que dicit ꝙ omne qḋ eſt ci-
tra primū eſt hoc ꝛ hoc pōt duobus modis intelligi. ſi enīʒ
primum ſupponat deum tūc id qḋ eſt citra primū ſunt ſub-

ſtãtie ꝑticulares create: ⁊ tũc itelligit ꝙ hoc ⁊ hoc ē qđ eſt ⁊ eſſe q: oēs ſunt cõpoſite ꝑter primã. Si aũt primũ ſupponit cãm ꝑmã ſm nãm tũc ꝑmuʒ eſt ens: q: in ente ſtat reſolutio oiuʒ: ⁊ tũc citra ꝑ^m^ eſt oē id qđ eſt in actu z^e^ cãe ⁊ hoc: ⁊ hoc ponit actũ ꝑme ⁊ z^e^ cãe ſicut vnuʒ ponit hoc ⁊ hoc eo ꝙ eſt in eo act⁹ entis ⁊ act⁹ ꝓprius ⁊ ſm ꝑmũ itellectũ inducit ad ꝓpoſitũ. ℭ Scđa auctoritas hec. ſ. qđ eſt hēre aliqđ põt ꝑter id qđ eſt ⁊c. ſic hʒ duos intellect⁹ quoꝝ vnus eſt: ꝙ qđ eſt ponat ſuppoſitum ⁊ id poteſt eſſe ſubm accñtis: qđ eſt ꝑter ipʒ ⁊ alie nãe ab ipo: ſʒ eē qđ dic actũ ei⁹ qđ eſt nõ admiſcet accñti: q: nõ hʒ rõnē ſubſtãdi: ſed potius ipm determinat ꝑ ineſſe. ſʒ alio mõ ꝙ̃ accñs. accidẽs. n. nõ eſt eē ei⁹ in quo eſt: ⁊ ipoſſibile eſt eſſe ſine ipſo: ſed ecõuerſo poſſibile eſt eē illð ſine accidẽte: ſed eſſe ineſt qđ eſt ſuppoſito: ſed ſuppoſitũ nõ põt eſſe ſm actũ ſine ipſo. ℭ Alius eſt ſenſus. ꝙ qđ eſt dr̃ eſſe id qđ eſt per actũ z^e^ cãe ⁊ iſtud põt aliqđ hẽre: q: diũam ſequẽtis cãe ſicut viuũ hʒ ſenſibile: ⁊ ſenſibile rõnale ⁊ ab alia ⁊ alia virtute: ⁊ ꝓpter hoc dicit aliud ab eo qđ eſt eē: vt eſt act⁹ ꝑme cãe: ⁊ illud eſt indiſtinctũ a quolibet ſecũdoꝝ. ſi. n. diſtinguit opʒ ꝙ diſtingueñs nõ eſſet ens: ⁊ hoc eſt ipoſſibile: ⁊ ꝓpter hoc nihil aliud a ſe hʒ admixtũ ſibi ⁊ in primo ſenſu inducit. ℭ Auctoritas tertia. ſ. iſta ꝙ oē cõpoſitũ eſſe ſuũ hʒ ab alijs vel ab alio ſic intelligit ꝙ cõpoſitũ hʒ eſſe ſuuʒ a ſuis cõponentib⁹ que ſunt alia ab ipſo: ⁊ ꝓpter hoc illa auctoritas nõ multũ facit ad ꝓpoſitũ. qđ. n. ſimplex eſt eſſe ſuũ nõ hʒ ab alijs que ſunt iter ipm: ſed põt hẽre ab alio efficiẽte. ſ. qđ eſt extra ipm. ℭ Quarta. ſ. hec. Omne qđ eſt participat eo qđ eſt eſſe ⁊c. ſic itelligit ꝙ illud qđ eſt appellat cõpoſitũ ⁊ eſſe vocat act⁹ ipſius ſm ſubam. aliud aũt aliqđ actu illo vocat ſubm illius actus. per actuʒ. n. ſm ſubam hʒ vt ſit per ſubm ꝟo determinat ad hoc aliqđ: ⁊ cũ ſic eſt cõpoſituʒ tũc põt participare accidẽte alio q̃libet ab ipſo: ⁊ ita de hoc itellectu itelligit ſine inducit ad ꝓpoſitũ. ſm aliũ eñ intellectũ vt ſupra dictũ eſt tũc participat actu ꝑme cãe vt ſit: actu ꝟo ſecũde cãe vt ſit aliqđ determinatũ in ſpeciebus: etiã cetera ſunt per ſe manifeſta.

ℭ Articulus 5^9^.

Secundo queritur de mõ ſimplicitatis angelice nãe ⁊ eſſentie. Cũ eñi in ꝑcedẽtibus habitũ ſit ꝙ angeli cõpoſiti ſint in ſubſtantia videt ꝙ nullus modus ſit ſimplicitatis eoꝝ. ℭ Preterea cum multis modis dicat ſimplex: vt ſupra habitũ eſt: videt ꝙ eſſentia angeli dicat decimo mõ ſimplex. ſ. ſm ꝙ ſimplex dicit i diuiſibile in ſe diuiſione alterius nõ cõponibile cũ altero tñ habens hoc ⁊ hoc. ſed videt ꝙ hoc falſum ſit. ℭ Solo. dicimus ꝙ angelus eſt ſimplex hoc mõ quo dictũ eſt: ⁊ addẽdũ eſt ꝙ q: eẽntia angeli nõ diſtẽdit per ſitũ iõ eſſentia ſua tota eſt in qualibet parte que dicit virtus angeli vnde tota eſt in intelligẽtia ⁊ tota in memoria ⁊ tota in voluntate. Et pp hoc Aug⁹ ẽt dicit ꝙ ſimplicitas eſſe nãe eſt arbitriũ angelo. Et ex hoc etiã pʒ ſolutio ad obm.

ℭ Articulus 6^9^.

Tertio querit que ſit comparatio ſimplicitatis angeli ad ſimplicitatẽ dei ⁊ aĩe rõnalis. Et videt ꝙ nulla: q: ſimplicitas dei eſt tãta ſicut dicit Aug⁹ ꝙ ipſe eſt quicquid hʒ. hʒ eñi iuſtitiã ⁊ eſt ipſa iuſtitia: ⁊ hʒ vitaʒ ⁊ eſt ipſa vita: ⁊ ſic de alijs. angelus aũt nihil eoꝝ eſt que hʒ. hʒ enim vitam nec eſt ipſa vita neqꝫ intelligentia neqꝫ ſapientia ⁊ cetera huiuſmodi. ergo videt ꝙ nulla ſit comparatio. Preterea dicit Damaſcenus ꝙ angeli in cõparatione ad deum corpora ſunt: ⁊ corporis nõ eſt cõparatio ad ſimplicitatem dei: ergo videt ꝙ nec angeli. ℭ Item nulla creatura cõparabilis eſt creatori in aliquo: ergo nec in ſimplicitate. ℭ Preterea ꝓbat ꝙ nec ad deum nec ad aĩam cõparabi-

7. ph. tex. c. 31. lis eſt. q: dicit phs ꝙ nõ cõparant niſi vniuoca: ſed ſimplicitas in angelo ⁊ deo ⁊ aĩa nõ eſt vniuoca: ergo nõ eſt cõparabilis. ℭ Item dicit Aug⁹ ꝙ nõ põt fieri cõparatio niſi in aliquo exiſtente in pluribus: ſed nihil vnũ ſm rõneʒ ſpeciei vel generis exiſtit in deo ⁊ angelo ⁊ hoīe: ergo inter eos nõ

Duplr fieri ſe cõparatio, eſt comparatio. ℭ Solo. duobus modis ſit cõparatio. ſ. ſm maius ⁊ minus ⁊ equale alicuius ꝓprietatis exiſtentis in pluribus ſm vnum nomẽ ⁊ rõnẽ ſube eãdem ⁊ hec comparatio nõ eſt niſi vniuocoꝝ. Alio modo ſit cõparatio ſm magis ⁊ minus ⁊ eq̃le qđ nõ eſt oĩno vnius rõnis in pluribus: ſed eſt in eis ſm analogiã ad vnũ: ⁊ hoc ɔtingit duob⁹ modis. Cõtingit eñiʒ ꝙ in plurib⁹ eſt nõ per prius ⁊ poſterius tñ participata ꝓpter differẽtias ſicut ſuba ⁊ accidẽs cõparatione hñt in ente. Et hoc pʒ q: ſequeſtratio differentijs: que ſunt eſſe per ſe ⁊ eſſe per aliud: ens ſube ⁊ accidẽtis remanet idiſtinctũ. Aliter eñi ens nõ eſſet vnũ ꝑncipiũ entiũ. quãqꝫ etiã cõtingit ꝙ ſit cõparatio in aliquo qđ eſt in diuerſis non ita ꝙ ſit vnius nãe in ſe dictũ per prius ⁊ poſterius nec etiã in differentijs: ſed eſt in vno per ſe ⁊ ſubſtãtialiter ⁊ vt cã. in altero aũt eſt nõ per ſe ſed ab alio: ⁊ nõ ſubſtãtialiter: ſed participatiue ⁊ imitatiue: ⁊ nõ cã ſed cauſatũ repreſentans cãm quãtum põt: ⁊ talis cõparatio eſt inter creatorem ⁊ creaturã in his que vno nomine in creatore ⁊ creatura inueniunt: ſicut eſt eſſe ⁊ vita intellectus ⁊ ſimplicitas et huiuſmodi. vnde nõ eſt ibi penitus equiuocatio ſed analogia quedam ⁊ ꝓportio cõparationis illius nõ eſt ſm exceſſuʒ terminatũ ⁊ finitũ. Et ex hoc pʒ ſolutio ad vltima tria. ℭ Ad z^m^ aũt pʒ ſolutio in qõne qd eſt angelus ſm diffinitionẽ Damaſceni. Ad ꝑ^m^ dñm eſt ꝙ in hoc nõ attẽdit cõparatio ſed in vno qđ hʒ deus ⁊ angelus qđ eſt ſimplicitas.

ℭ De z^o^ attributo angelice nature.

Deinde querit de z^o^ attributo qđ dicit Aug⁹ eſſe per rõnẽ nãliter inſitam memoriã intelligentiaʒ ⁊ volũtatẽ. Et querunt circa hoc duo ſcʒ de ſingulis iſtoꝝ. ⁊ de oib⁹ in cõmuni. De ſingulis querunt quatuor. Primo enĩʒ querit de rõne nã inſita. z^o^ de memoria. 3° de intelligentia. 4° de volũtate. ℭ Circa rõnẽ queruntur duo. ſ. de ipſa rõne. ⁊ de actu eius.

ℭ Articulus 7^9^.

De ipa rõne querit qualiter ſit inſita angelus. habitum eſt enim ſupra ab Auguſtino ꝙ ratio eſt naturalis differentia hominis. intelligentia autem differentia angeli: ergo videt ꝙ ratio non ſit naturaliter inſita angelo ſed homini. ℭ Item vnũquodqꝫ determinat ab vltima differẽtia ſui: ſed ratio nõ eſt vltima differentia angeli: ergo angelus nõ debet ab ipſa determinari. ℭ Iteʒ dicit Iſaac ꝙ ratio eſt vis qđdã aĩe faciens currere cauſam in cauſatum: ergo ratio eſt cum compoſitione vnius ad alterum: comparare autem vnum ad alterum eſt vt videat veritas ex collatis. hoc autem nõ eſt in angelis: ergo videt ꝙ nõ habeant rationem. ℭ Item dicit Dionyſius in libro de diuinis nominib⁹ capitulo 5°. exiſtentibus quidẽ eminentia. viuẽtibus autem ſenſibilia. iſtis autem rationabilis ⁊ rationalibus mentes excellũt ⁊ circa deum ſunt ⁊ magis ipſi appropinquant. Ex his verbis patet ꝙ angeli ſunt mentes ſiue intelligentie exiſtentes vltra rationẽ: ⁊ ita per rationẽ naturaliter inſitã nõ habent determinari. ℭ Item dicit Iſaac in libro de diffinitionibus ꝙ ratio creat in vmbra intelligentie: ergo videt ꝙ ratio nõ cõueniat angelicis intelligentijs in quibus eſt intelligentia in lumine pleno. ℭ Solutio. dicimus ꝙ ratio dicit naturaliter inſita angelis nõ tanquã differentia vltima: ſed tanquã differẽtia que eſt in potentia ad vltimã ⁊ precedens eam ſm naturaʒ. ſuperiora enim habent inferioruʒ virtutes excellenter: ⁊ hoc patet per Dionyſium qui dicit in libro de diuinis nominibus. Diuine mentes ſunt ſuper reliqua exiſtentia: ⁊ viuũt ſuper reliqua viuentia: ⁊ intelligunt ⁊ cognoſcũt ſuper ſenſum ⁊ rationem: ⁊ plus ꝙ̃ omnia exiſtentia pulchrum ⁊ bonum deſiderant ⁊ eo participant: ⁊ ideo ratio nõ eſt vltima differẽtia angeloꝝ: ſed attribuit eis naturaliter tanqꝫ differentia que eſt in potẽtia ad vltimaʒ vt dictum eſt. ⁊ hoc videt innuere Aug⁹ in ipſo modo loquendi quãdo dicit per rationem nãliter inſitam. ꝑpoſitio enim videt notare cauſam que eſt vt diſpoſitio. Per hoc patet ſolutio ad primuʒ z^m^ ⁊ 4^m^. ℭ Ad 3^m^ dicimus ꝙ in collatione duo attẽdunt. ſ. poſſe conferre antecedentia ad ɔſequẽtia ⁊ finis huius collationis que eſt ex his melius videre veritatem concluſionis. ⁊ primum qđ eſt poteſtatis habẽt angeli. z^m^ aũt nõ q: hoc eſt indigẽtie. ℭ Ad vltimũ dĩm ꝙ ratio creatur in vmbra intelligẽtie: ſm ꝙ ipſa eſt cũ indigẽtia collationis ⁊ inquiſitionis: ⁊ ſm ꝙ ipa hʒ ſpecies rõcinationis ſyllogiſmũ: inductionem: enthimema ⁊ exemplũ. ſic aũt nõ eſt in angelis vt ſupra dictum eſt.

ℭ Articulus 8^9^.

SEcũdo querit̃ de actu rõnis in angelis. Dicit eñi Damaſcenus in 2° lib°. 22. cap°. ꝙ rõnale ſm actũ diuidit̃ in interius diſpoſitũ ſermonẽ ⁊ ꝓlatũ. Eſt aũt interius diſpoſit⁹ ſermo motus aïe in excogitatiuo fiens ſine aliq̃ ꝓlatiõe. Pꝛolatus aũt ſermo in voce eſt: ⁊ ĩõ ꝓlati⁹ dicit̃ nuntius: ⁊ angelus intelligẽtie. ❡ Querit̃ ḡ ſm quem modũ ſunt in angelis iſti duo actus. ❡ Item cuȝ ſint q̃tuoꝛ ſpecies rõcinationis vt ꝑdictũ eſt: querit̃ ſm queȝ modum ſint in ipſis. ❡ Item cum rõcinatio fiat ſuppoſitis aliq̃b⁹. ſ. ꝑmiſſis ⁊ ſic ſcia per diſcõnẽ ſuppoſitis pꝛĩcipijs diffinitis. ❡ Querit̃ vtruȝ ſic ſit ſcia rõnis in angelis. Dicit. n. pħs ꝙ ois doctrina ⁊ ois diſciplina fit ex ꝑexiſtẽti cognitione. Et ſi ꝯcedit̃ ꝙ ſic eſt in angelis tũc querit̃ cũ pħs dicat ꝙ dupliciter ꝯtingit ꝑſcire. de q̃buſdaȝ ꝑſcit̃ q̃d eſt tm̃: ⁊ dicit̃ q̃d eſt qð per ſermonẽ dicit̃ vt eſt de pꝛincipijs. dicit. n. pħs ꝙ pꝛincipia cognoſcimus inq̃ntũȝ terminos cognoſcimus. De q̃buſdã aũt pꝛeſcit̃ q̃d eſt qð dicit̃ per ſermoneȝ ⁊ ignoꝛat̃: q2 eſt vt de paſſione: eſſe. n. paſſionis eſt ineſſe ſubto: ⁊ hoc opȝ per demõſtrationem accipere: ⁊ ita nõ pꝛeſcit̃. de q̃buſdam aũt pꝛeſcit̃ vtrũq3 ⁊ q̃d eſt qð dicit̃ ⁊ q̃ eſt vt de ſubto. tunc inq̃ꝫ querat̃ vtrũ iſta ꝯueniãt angelis. Et videt̃ ꝙ nõ q2 dicit Dionyſius in ꝑ° cap° celeſtis hierarchie ꝙ arbitramur diſcurſas ſacras diſciplinas imagines ſm intellectũ ꝯtemplatione plenitudinis ⁊ intendit dicere ꝙ iſte diſcipline diſcurſe ⁊ ſacre que ſunt in hoc mundo ſunt ſigna ⁊ manuductio ꝙ in patria habebimus plenitudinem cõtemplationȝ ſm intellectum ſimplicẽ. vnde dicit etiã ibidem ꝙ talia celeſtibus q̃dem eſſentijs ſupermũdane nobis aũt ſymbolice tradita ſunt. Et Cõmẽtatoꝛ dicit ibidẽ ꝙ diſcurſe diſcipline ſunt ꝓbatiões quãdo per res latioꝛes efficiant̃ quecũq3 perhẽniter ⁊ repente angeloꝝ intellectib⁹ intuuntur. ❡ Solutio. dicimus ꝙ actus iſti rõnis omnes ſm aliqueȝ modũ inſunt angelis nõ ꝓpter indigentiã ſm qð dictuȝ eſt: ſed ad demõſtrationem poteſtatis rõcinatiue ⁊ nõ ſm contemplationem quã habent in verbo: ſed ſm cognitionem veſpertinaȝ de qua infra diſputabit̃. illos enim duos actus quos determinat Damaſcenus ſic hñt: ꝙ ſententias ſcitas q̃ſq3 pertractãt apud ſe: ⁊ hoc eſt quo ad eos interius diſpoſitus ſermo. quãdoq3 aũt cõmunicãt alijs angelis ſm ſermonem ſiue vocem ꝓlatam vt dicit Damaſcenus de quo modo loquendi inferius erit diſputatio. Species aũt rõcinationis inſunt ſm duplicem viam collationis. cum enim apud angelos ſint cognitiones ſenſibilium ⁊ vniuerſalium cõferendo poſſunt venire ex pꝛioꝛib⁹ quo ad nos vel quo ad ipſos pꝛioꝛa ſm naturã vel ecõuerſo ⁊ ſm vnã viam vtant̃ inductione ⁊ exẽplo: ſm aliaȝ ſyllogiſmo ⁊ enthimemate: ſed ad demonſtrationem rationalis poteſtatis vt dictũ eſt. ❡ Ad hoc aũt qð querit̃ vtrũ ipſis ſit quedã ꝑſcire ⁊ quedã diſcere. Dicendũ eſt ꝙ ſpecies rõcinationis nõ ſunt niſi de his que ſciũt angeli cognitione veſpertina. ad alia aũt que cognoſcẽda ſunt vtant̃ reuelatiõe ⁊ viſione in verbo: ⁊ de his erit poſterius diſputatio. quo ad cognoſcibilia aũt de q̃b⁹ ſunt ſpecies rõcinationis dicimus ꝙ dupliciter eſt ꝑſcire ⁊ dupliciter eſt addiſcere. ſ. ſimpliciter ⁊ ſm nãm ſcit per concluſionẽ inq̃ntum ꝯcluſio eſt. ſimpliciter aũt oia talia angeli ꝑſciunt ⁊ nihil addiſcũt: ſed quo ad nãm ꝯcluſionis quedã ſunt que opȝ ꝑſcire: q2 ſunt ſicut pꝛincipia: q2 nõ poſſunt ꝯcludi: eo ꝙ nõ habeant pꝛioꝛa ſe ex quibus cõcludant̃: ſed in talibus nõ diſcunt angeli q̃d eſt: ſed hoc nõ ꝯtingit ꝓpter demõſtrationem: ſed ꝓpter nãm ipſoꝝ angeloꝝ qui ſciunt oia talia ſine doctoꝛe. Similiter de paſſiõe cognoſcũt q̃ eſt per ſe: ſed nõ inq̃ntum demõſtratio eſt de paſſione. ſm eñi hunc modũ paſſionis nõ cognoſcit̃ q̃ eſt niſi per demõſtrationem. eodem mõ dicenduȝ eſt de cognitione diffiniti: duplicem enim habent de diffinito cognitionem. ſ. per ſe ⁊ differentiam. ❡ Ad vltimũ aũt qð obijcit̃ in ꝯtrariũ dicendũ ꝙ diſcurſe diſcipline ſm ꝙ ſunt mẽdicate in ſymbolis ⁊ iconibus ⁊ ſignis ſenſibilium nõ conueniunt angelis ſicut dicit beatus Bernardus in 5° de ꝯſideratione in pꝛincipio. Nõ eſt opus ſcalis tenenti iam ſolium: ſed diſcurſe diſcipline a ꝑmiſſis in ꝯcluſione poteſtatiue conueniunt angelis ſm ꝙ virtutes inferioꝛum: vt dicit Dionyſius: ſuperioꝛibus cõueniunt potenter ⁊ eminenter. ❡ Articulus 9°.

Pꝛimo poſterioꝝ itc. ch. 7.

COnſequenter querit̃ de memoꝛia. Et querũtur duo. ſ. Vtruȝ inſit angelis memoꝛia. ⁊ ſm quã ꝓpꝛietatẽ ⁊ actũ ieſt ſed ineſt. Videt̃ aũt ꝙ nõ inſit angelis: q2 dicit Damaſcenus memoꝛatiuũ eſt memoꝛie ⁊ rememoꝛatiõis pꝛimptuariũ ⁊ cã. ⁊ vocat memoꝛiã memoꝛie. vnde etiã ſubiungit. memoꝛia eſt phantaſia derelicta ab aliquo ſenſu ſubto ſm actũ apparẽte: vel conſeruatio ſenſus ⁊ intelligentie. ſed nullo iſtoꝝ modoꝝ põt eſſe in angelis memoꝛia: ḡ videt̃ ꝙ nõ ſit in angelis memoꝛia. ❡ Itẽ dicit pħs ꝙ memoꝛia nõ eſt niſi facti. dicit eniȝ ſic in ipſo nũc nõ eſt memoꝛia: ſȝ pñtis q̃dẽ ſenſus eſt: futuri aũt ſpes: facti aũt memoꝛia: ſed in angelis nõ eſt ꝑteritio vel pñtialitas vel futuritio ſm itelligibilia: ḡ videt̃ ꝙ in eis nõ ſit memoꝛia. Item Auicẽna recoꝛdatio eſt reſolutio ad aliq̃d qð habuit eſſe in aïa in ꝑterito. ꝯſtat aũt ꝙ talia nõ ſunt in intelligẽtijs angeloꝝ: ḡ nõ erit in eis memoꝛia. ❡ Pꝛeterea memoꝛia ⁊ obliuio vident̃ eẽ ꝯria que hñt eẽ circa idẽ. ⁊ obliuio nõ accidit angelis: ḡ nec memoꝛia. ❡ Iteȝ Aug⁹ in 12° de trinitate in ꝑn° dicit ꝙ qñ memoꝛamur ⁊ reminiſcimur ꝙ hoc pertinet ad hoiem exterioꝛẽ: q2 adhuc id in nobis agit̃ qð cõe habemus cũ brutis. Et ex hoc pȝ ꝙ memoꝛia non eſt in angelis. ❡ Solo. dicim⁹ ꝙ duplex eſt memoꝛia. vna que eſt pars aïe ſenſibilis ⁊ illa eſt theſaurus ſiue theca foꝛmarũ ſenſibilium ſm Auic^{m}. ⁊ de hac vt frequẽter loquunt̃ pħi ⁊ veraȝ eſt ꝙ illa ſemꝑ eſt facti ⁊ ꝑteriti ⁊ eſt mot⁹ a ſenſu ſm actũ factus vt dicit Damaſcenus. Alia eſt memoꝛia que eſt aïe intellectualis pars: ⁊ hec eſt conſeruatio itelligibiliũ ſpẽruȝ: ⁊ hec duplex eſt. vna eſt ſub rõne ꝑteriti. ⁊ altera nõ: ſȝ idifferẽter eſt ſub rõne ꝑteriti pñtis ⁊ futuri: ⁊ ſm hoc memoꝛia nihil aliũ eſt q̃ꝫ po^{a} notitiã rei tenẽs apũ ſe ſine ꝯſideratiõe tpis. illa ṽo que eſt cũ rõne ꝑteriti eſt duplex. q̃daȝ. n. eſt acq̃ſita ꝑ inuẽtionẽ ⁊ ſtudiũ ⁊ doctrinã. ⁊ quedã eſt de illis quoꝝ ſciam habemus cũ nã ſicut habituum nãliũ. Dicat̃ ḡ ꝙ memoꝛia ſm duplicẽ rõneȝ ineſt angelis. ſ. illa que eſt reſpectu ꝑteriti ⁊ pñtis ⁊ futuri eq̃liter. ⁊ illa que eſt cũ rõne ꝑteriti ſine inuentione ſtudio ⁊ doctrina acq̃ſita. ſȝ. n. itelligẽtijs angeloꝝ nõ ſit pñs ꝑteritũ ⁊ futurũ tñ recoꝛdationẽ ꝓ rãto dicunt̃ hẽre a ſanctis: q2 accipiũt aliq̃d ſub rõne ꝑus habiti ⁊ ſciti: ⁊ hoc ſm vnã rõnẽ memoꝛie. ſm ṽo aliã rõnẽ notitiam rei tenens ſemper apud ſe: ⁊ hoc eſt memoꝛari ſȝ Aug^{m}. Et ex his pȝ ſolutio ad oia obiecta; tamẽ hoc qð dcm̃ eſt memoꝛiã quãdam eſſe rõnalis aïe que ſit cũ rõne ꝑteriti tpis dubiuȝ eſt: eo ꝙ tẽpus ſit de appendicijs mãe ⁊ ſic pertineat tñ ad aïaȝ ſenſibilem: ſed infra tractatu de aïa queſtione de memoꝛia rõnalis aïe determinabit̃. ❡ Articulus 10°.

SEcundo querit̃ ſm quã ꝓpꝛietatẽ ⁊ actũ inſit. Sunt enim ꝓpꝛietates memoꝛie vt dicũt pħi q̃dã ex ſubto: q̃daȝ ex memoꝛabilib⁹. ex ſubto ſm ꝙ dicimus ſiccos melioꝛis eſſe memoꝛie ⁊ peioꝛis recoꝛdationis: ⁊ humidos ecõtrario peioꝛis memoꝛie ⁊ melioꝛis recoꝛdatiõis. Cuius cã eſt q2 in ſicco foꝛme impꝛeſſe deletio difficilis eſt: ⁊ iõ memoꝛie bone ſunt tales. Similr̃ ſicca mã difficulter obedit aïe agẽti ⁊ mouẽti eã: ⁊ ideo tales ſũt male recoꝛdationis. in humidis aũt ꝓpter ꝯrias cauſas ſit ecõtrario. Silr̃ dicimus bene diſcẽtes male memoꝛãtes ⁊ ecõuerſo. ⁊ dicimus eos eſſe bone memoꝛie q occupant̃ circa pauca: ⁊ male memoꝛie qui occupant̃ circa multa. ſm ꝙ dicimus ſenes q̃uis ſint ſiccioꝛes peioꝛis eẽ memoꝛie q̃ꝫ pueros: q̃uis ſint humidioꝛes: q2 eoꝝ cogitat⁹ eſt occupat⁹ in paucis ⁊ illoꝝ in multis. Querit̃ ḡ vtrũ ſm huiuſmodi ꝓpꝛietates memoꝛia ſit in angelis ita. ſ. ꝙ vn⁹ ſit melioꝛis memoꝛie q̃ꝫ alter. ❡ Itẽ ſunt ꝓpꝛietates memoꝛie in actu ſm ꝙ dicunt pħi ꝙ memoꝛia de vno in aliud ꝓcedit ex q̃buſdaȝ ſignis: vel per modũ quoꝝdã ſignoꝝ. diſcipline aũt ex acceſſarijs ſicut dicit Auicẽna ꝙ vidẽtes librũ recoꝛdant̃ magri qui fecit aut docuit illũ: ⁊ vidẽtes dionem recoꝛdant̃ diartꝭ: qui ſilis vel diſſimilis fuit dioni ⁊ tñ nõ eſt neceſſarium nos recoꝛdari. ❡ Querit̃ de actu. Si enim recoꝛdatio eſt vt dicit Auicẽna ingenium per qð reuocent̃ oblita tunc non videt̃ recoꝛdatio ꝯuenire angelis. Similiter ſi reminiſcẽtia eſt ſuper pareẽ obliti tũc iterũ nõ ꝯuenit angelis. quẽ ergo actum hȝ memoꝛia. ❡ Item dicit pħs ꝙ recoꝛdatio eſt ad habẽdũ aliq̃d

In libro de memoꝛia ⁊ reminiſcẽtia.

in futuro ex eo qd̄ habitū eſt in p̄terito. ſm hoc aūt iterū nō videt̄ ꝯuenire angelis: q2 ſm illū modū ꝓcedit ex his que ſunt per modū ſignoꝝ ⁊ nō neceſſitatis. ℂ Solo. dicim⁹ ꝙ memoria ⁊ recordatio nō differūt in angelis per facile ⁊ difficile: ſed per nobile ⁊ per minus nobile: ⁊ hoc cāuſat ex ma-
In q̄ cog̃ſcit nobilitas maior ⁊ minor in actu memorādi in angelis. iori vel minori nobilitate nāe. ℂ Si aūt q̄rit̄ in quo cognoſcit̄ illa nobilitas. Dōm ꝙ ſicut in hoib⁹ pp diuerſas cōplexiones cāuſat̄ difficultas ⁊ facilitas memorādi: ita in angelis ex diuerſitate nāe cāuſat̄ diuerſitas memorie ⁊ itelligētie ex nobilitate nāe maiore vel minore: ⁊ hoc cognoſcit̄ in formis que ſunt in memoria ⁊ itelligētia q̄ in qbuſdā ſunt magis ſimplices ⁊ in qbuſdā minus: ſicut dicit ph̄s in libro de cauſis. Sed in hoc eſt diſſimilitudo ꝙ in hoib⁹ q melioris ſunt memorie peior eſt recordatio ⁊ min⁹ pſpicacitatis intelligētie. in angelis aūt bonitas vnius ſeq̄t̄ bonitatē alteri⁹. ℂ Ad id qd̄ q̄rit̄ de actu memorie dōm ꝙ illa memoria q̄ eq̄liter eſt reſpectu p̄ntiū ⁊ p̄teritoꝝ ⁊ futuroꝝ nō hʒ actū niſi notitiā rei apud ſe tenere. illa v̄o q̄ eſt p̄us itellecti accipit hoc qd̄ p̄us vidit cū rōne prius viſi ⁊ vtraq3 illarū bene pōt eſſe in angelis. Sʒ recordatio ⁊ reminiſcētia q̄ ſunt ad renouādū obitum nō ſunt in angelis ſm ꝙ ph̄i loquunt̄ de eis: lʒ nō ꝯueniāt niſi hoib⁹ ⁊ nō brutis que habēt memoriā tñ ponunt ſenſibilia per modum ſignoꝝ vt obm̄ eſt prius ⁊ talis operatio non conuenit memorijs angelorum.

ℂ De intelligentijs angelorum.

Eiſdē querit̄ de intelligētijs angeloꝝ ⁊ querunt̄ tria. Quoꝝ p̄m̄ eſt ſm q̄s potentias itelligant angeli. 2m̄ eſt vtrum per ſpecies aliquas intelligant: ⁊ ſi per ſpecies intelligāt cuiuſmodi ſunt ille. 3m̄ eſt de diſtinctione viſionis matutine ⁊ veſpertine. ℂ Articulus 11⁹.

Tex. cō. 17. Queriſ ergo p̄mo. Vtrū in angelis ſit poſſis intellectus ⁊ agēs. Et videt̄ ꝙ ſic: q2 dicit ph̄s in 3⁹ de aīa. Qm̄ aūt in oī nā aliud qdē eſt mā in vnoquoq3 gñe. hoc aūt eſt potētia oīa illa. Alterum aūt eſt cā ⁊ efficiens: ⁊ oīa facit vt ars ad mām ſuſtinuit: neċe eſt ⁊ in aīa has eē dr̃ias ⁊ hmōi qdē dr̃ie eſt intellect⁹ quo oīa fiunt illa v̄o quo eſt oīa facere: g̃ ſimilr̃ ⁊ in angelo neceſſe eſt has eſſe differentias. ℂ Itē oē cognoſcēs cognoſcibilia fit vnūqd̄q3 illoꝝ ſʒ actū. cū g̃ angelus cognoſcit oīa cognoſcibilia per nām angelus ſm aliq̄3 potentiā itellectiuā fiet vnūqd̄q3 itelligibilium ſm actū: lʒ nō ſm eē. nihil aūt fit vnūqd̄q3 itelligibiliū ſm actū ⁊ nō ſm eſſe niſi intellectus poſſibilis: g̃ in angelis eſt intellectus poſſibilis. poſſibilis aūt nō eſt ſine agente: q2 nihil faceret ip̄m: g̃ etiā eſt in eis agens. ℂ Itē ſicut ſe hʒ mā in nā ſic intellectus poſſibilis in ſpiritualibus. iſta ꝓpoſitio pʒ in
cōmēto. 5. 3⁹ de aīa. ſed mā vna numero eſt ſub forma ⁊ ſub priuatiōe. ergo intellectus poſſibilis vnus eſt numero in potētia ⁊ ſub ſpecie quā ſpeculat̄. Et ex hoc habet̄ ꝙ intellectus ſpeculatiuus ⁊ poſſibilis vnus eſt numero ⁊ ſubto: ſed nō eſt vnus ſm eſſe ⁊ rōnē. angeli aūt habent intellectū ſpeculatiuū alter enim diſtincte nihil ſpecularent̄. Cum igit̄ ille in ſubſtātia ſit idem cum poſſibili habebunt poſſibilem ſm ſubſtantiā ⁊ poſſibilis nō eſt ſine agente: g̃ habeat ⁊ agentē. Si forte dicat̄ ꝙ nō habent poſſibilē: q2 intellectus eoꝝ nunq̄ fuit in potentia ⁊ nō erit de potentia in actū quēadmodū intellectus humanus. ℂ Cōtra. agēs ſm ꝙ agēs nō pōt eſſe ſubiectū. rō enim ſubti eſt ratio māe ⁊ māli̇s potentie: g̃ forme quibus intelligentie plene ſunt: vt ph̄s dicit: nō ſunt in agēte vt ſubto: ergo opʒ ꝙ ſit poſſibilis ſm ſubām qui ſit ſubiectus eis. ℂ Preterea lʒ materia in celo nunq̄ fuerit in potentia ad formā: tamē in celo eſt ſubſtātia māe in qua ſunt forme ſubales ⁊ accidētales: g̃ a ſimili in angelis q̄uis non ſit exitus de potētia in actū ſm itellectū poſſibilē opʒ tñ ꝙ intellectus poſſibilis ſit in eis qui ſubſtet formis intellibili-
Capl̄o de p̄ñte ⁊ c̄ te. c. 17. bus. ℂ Sed ꝯtra dicit ph̄s in 5⁹ metaphyſice. ꝙ potētia paſſiua eſt principiū trāſmutationis in aliud ſm ꝙ eſt aliud. ſi g̃ angeli hn̄t intellectū poſſibilē opʒ ꝙ in illo itellectu ſit principiū trāſmutationis talis. cū igit̄ ipſi ſm intellectū ſint intrāſmutabiles nō hn̄t intellectū poſſibilē. ℂ Ad hoc dicunt qdā ꝙ angeli hn̄t intellectū agentē formas. ⁊ dicūt ꝙ multiplex eſt opatio intellect⁹ agētis. q̄dā. n. eſt abſtrahere ſpēs a phantaſmatib⁹ ⁊ ꝯiungere itellectui poſſibili ⁊ hāc hʒ ſm ꝯuerſionē ad iferiora ſenſibilia. aliā hʒ in habēdo ſpēs vīes rerū in qb⁹ dicūt ꝙ ſūmaʒ retinet: ſed ſingula pdit: ⁊ in hoc differt itellectus agēs in angelis ab itellectu agēte in hoie: q2 in angelis retinet ſingula cū ſūma. ℂ Sed ꝯtra. hoc eſt ꝙ opʒ ꝙ ſit ſubiectū illarū formarū ⁊ illud ſubiectū nullo mō pōt eſſe agens: q2 agens ⁊ ſubiectū nullo mō ſunt idem ſm
ph̄m. ℂ Propter hoc dicunt alij ꝙ in angelis nō eſt niſi intellectus agens: ſed differt ab intellectu humano: q2 in hominibus lumen intellectus agentis eſt indiſtinctū ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ ꝙ in hoibus eſt intellectus agens ſicut lux: q2 ſicut lux hʒ lumē indiſtinctū ⁊ diſtinguit̄ ad colores quos abſtrahit: ita intellectus agens in hoie hʒ lumen indiſtinctū ⁊ diſtinguit̄ ſm ſpēs quas abſtrahit a phantaſmatibus: in angelis aūt eſt diſtinct⁹ ſine ſpēb⁹. ℂ Sed hoc nihil eſt q2 idē3 eodē mō ſe hn̄s nō facit niſi idē. Si igit̄ itellect⁹ in angelis eſt eodē mō ſe hn̄s cū nihil adueniat ei nō facit itelligē niſi vnū. ſ. ſeip̄m. ℂ Preterea nihil itelligit̄ niſi per aſſimilationē intelligētis ⁊ itellecti. hic aūt nulla fieret aſſimilatio ⁊ nō intelligeret̄ res. ℂ Preterea ſm hoc eēt falſuʒ qd̄ dicit ph̄s ꝙ intelligens ⁊ intellectus ſunt idē ſm actum ⁊ nō ſm eſſe. ℂ Propter hoc dicimus nos ꝙ in angelis eſt itellect⁹ poſſibilis ſm ſubām ⁊ ſubm̄ vt ꝓbāt p̄me obiectiones: ſʒ intellectus poſſibilis in eis nunq̄ eſt ſub p̄uatione. ℂ Et ad hoc qd̄ obijcit̄ de 5⁹ metaphyſice de potentia paſſiua. Dōm eſt ꝙ ph̄s loq̄t̄ ibi de potētia paſſiua que eſt in mā gn̄abili ⁊ corruptibili. intellectus v̄o agēs eſt illuſtrans ſuper ſpēs illas: ⁊ illuſtrans intellectum poſſibilem. ℂ Articulus 12⁹. 3. de aīa. 17.

2⁹ de gn̄ōne ⁊ corruptiōe te. cō. 58.

3⁹ d̄ aīa. t. c. 4.

Secundo querit̄. Vtrū per aliquas ſpēs itelligāt. ⁊ ſi itelligāt per eas que ſunt ille. Et videt̄ ꝙ per nullas ſpēs intelligant. ſi. n. hn̄t ſpēs aut ille ſunt acq̄ſite per abſtractionē aut ſunt datē eis per creationem ⁊ ꝯcreate ipſis: aut ſunt de nālib⁹ angeloꝝ ſicut itelligētia eſt nālis. Si ſūt acq̄ſite per abſtractionē: tūc opʒ ꝙ hēāt potētias ꝓportionatas abſtractioni illi ſicut ſenſus ⁊ imaginationē3 ⁊ hmōi qd̄ abſurdū eſt dicere de angelis. ℂ Si aūt dicant̄ eē ꝯcreate. ℂ Cōtra. oīs forma que educit̄ d̄ potētia ad actū videt̄ nō eſſe ꝯcreta ſubto: ſed oīs forma que eſt in ſubto p actionē mouētis eſt educta de potētia ad actū: g̃ nulla taliū formaruʒ erit ꝯcreta. Si aūt dr̄ ꝙ eſt ex nālib⁹ tunc debuit aſſignari iter attributa ſicut ſimplicitas eſſentie ⁊ alia attributa q̄ aſſignat Aug⁹. ℂ Ad hoc dicunt qdā ꝙ in deo eſt rō cognoſcēdi oīa ⁊ operādi ⁊ hāc duplicē p̄tātē3 cōicauit creaturis oīs creature ſpiritualī p̄tātē3 cognoſcendi: ⁊ nāe p̄tātē3 operādi: ⁊ iō angelis a p̄n⁹ dedit rōnes ſiue ſilitudinē3 ſiue ideas vl̄s ordinis in q̄ creat⁹ eſt mūdus: ⁊ iō ſub illa ſilitudine ordinis cognoſcunt ea que fiunt curſu ordinato in mūdo. ℂ Sed cōtra. hoc eſt ꝙ ſpēs illa ſiue idea ſiue rō qua cognoſcit deus eſt vna ⁊ ſm eſſe ⁊ ſubām ad oīa cognoſcibilia. Si g̃ angelus per illā ſilitudinē3 cognoſcit vel ſimilē illi tunc cognoſcit per ſimilitudinem vnā. ℂ Contra hoc autē eſt ꝙ vna ſimilitudo creata ⁊ finita ſm eſſe ⁊ potentiam nō pōt eſſe infinitoꝝ ſm numerum ⁊ naturā: ⁊ ita angeli nō cognoſcunt oīa naturalia. Si forte dicat̄ ꝙ idea ſiue ſimilitudo eſt ſm poteſtatē3 prime cauſe in cognoſcendo. ℂ Cōtra cum prima cauſa ſit oium nāliū ⁊ voluntarioꝝ angeli per eam cognoſcent nālia ⁊ voluntaria qd̄ eſt ꝯtra oēs. ab oib⁹ enim dicit̄ ꝙ angeli nō cognoſcunt voluntaria ſm ꝙ libero arbitrio ſubiacent. ℂ Preterea dicit Auguſtinus in libro de octuaginta tribus qōnibus ꝙ in deo ſunt rōnes oium et videt̄ tāgere rōnes plures. ergo videtur ꝙ idea que in deo eſt lʒ vna ſit ſm ſubſtātiā tñ ſm relationē3 ⁊ rōnē3 ad opera eſt ipſa plures. ℂ Cuius exemplū dicit Dionyſius in de diuinis nominibus duplex. Primū eſt de vnitate de qua ſic dicit in vnitate oīs numerus vniformiter p̄exiſtit ⁊ hʒ oēm numerū vnitas in ſeipſa ſingulariter: ⁊ oīs numerus vnit̄ quidem in vnitate inquātū aūt ab vnitate ꝓcedit tātū diſcernit̄ ⁊ in multitudine agit̄. ℂ Aliud exemplū eſt de cētro de quo ſic dicit. in centro oēs circuli linee ſm vnā mutationem exiſterunt ⁊ oēs hʒ ſignū in ſeipſo lineatis vniformiter vnitas ⁊ ad ſeinuicem ⁊ ad vnū principiū a quo ꝓceſſerūt. Et in ipſo qdem centro perfecte vniunt̄. paruʒ aūt ab ipſo diſtātes parū ⁊ diſcernunt̄. magis aūt diſtātes magis. Cuʒ igit̄ in angelis iſtud exēplar ſiue idea nō ſit in vnitate p̄ma

videt̄ ꝙ

videt ꝙ ipſum nō remaneat vnum ſed multa: ⁊ tūc multiplicabitur ſm numeꝝ oīum entiū. Et ex hoc ſequit ꝙ exēplaria illa ſint infinita qḋ eſt incōueniens: qꝛ infinitoꝝ non eſt ſcia neqꝫ per īfinita. Aut multiplicabunt ſm vniuſalia tm̄: ⁊ ex hoc ſequit ꝙ particularia nō ſcient niſi in potentia: qꝛ particularia in ſuis vniuſalib⁹ nō ſunt niſi in potentia. ¶ Si dicat ꝙ a deo hñt cognitionē nāliū ⁊ nō poteſtatē operandi qꝛ angeli nō ſunt creatores. Et eſt ſiſe ſicut ſi aliqs a ſciēte ⁊ operante retineret ſciaꝫ ⁊ nō operationē ⁊ hēet hāc cognitionē per ſſitudinē ſiue formas reruꝫ nature ſibi tñ natas a pncipio: tūc querat vtrū ille ſſitudines ſint cāruꝫ vel effectuū. tūc eni cū effectus nāe cōtinue renouent oporteret renouationes cōtinue fieri in ſſitudinibus illis. ¶ Preterea cū effect⁹ nāe ſint īfiniti ſm potētiā oporteret ſſitudines illas eē infinitas ſm actū aut contingeret ipſos aliq̄ nālia cognoſcibilia nō cognoſcere. ¶ Preterea ſcia per effectuꝫ eſt ſcia qꝛ ⁊ eſt īdignioꝛ q̄ ſcia per cām ꝓpriā que eſt ſcia ꝓpter quid. angeli aūt hñt optimā ſciam. ergo nō ſciunt hoc mō. ¶ Si ꝓpter hoc dicat ꝙ ſſitudines ille ſunt cāruꝫ ſſitudines nālium: tūc querit cū cauſe nāles nō ſemper agant qḋ reducit ſſitudines illas ad actū cognoſcendi hūc effectum vel illū quē natura mō cauſat ⁊ nō ante. ¶ Preterea videt ſcia eoꝝ ſm hoc incerta: qꝛ dicit phūs ꝙ futurus īcedere qs nō īncedit. Siſr etiā ordinatio cauſis gn̄ationis ad gn̄ationeꝫ alicuius cōtingit impediri gn̄ationeꝫ pp corruptionem alicuius pncipioꝝ nāliuꝫ: ⁊ ita videt ꝙ de nālibus non habeāt niſi opinionē cōiecturalē ⁊ non ſciam. ¶ Preterea nos cognoſcimus ea que ſunt a libero arbitrio per elocutioneꝫ mutuā. Cū igit ſcia eoꝝ non ſit deficientioꝛ nr̄a ſcia ipſi cognoſcūt illa aliquo mō. Querat ergo quis ſit ille modus cū taliū nō habeāt ſſitudines apud ſe vt dī. ¶ Preterea cum quedā ſiāt ſemp vt neceſſaria. quedā vt frequēter vt nālia. quedā raro vt caſualia ⁊ fortuita: querit per queꝫ modum differēter hñt cognitionē hoꝝ. ¶ Solo iſtius qōnis a duabus auctoritatib⁹ ſumēda eſt: quaꝝ vna eſt beati Dionyſij in libro de diuinis noīb⁹ cap⁹ 5°. Angelos ſcire dicūt elogs ea que ſunt in terris nō ſm ſenſus ea cognoſcētes: ſenſibilia quidē exiſtia ſed ſm ꝓpriā deiformis mētis virtutē ⁊ naturā qḋ ſic itelligit. Uirtus ꝓpria eſt virtus nālis intelligēdi. Et hec virtus dicit deiformis pp duo: quoꝝ vnū eſt in ſpē per quā intelligit angelus. ⁊ alteꝝ in actu. in ſpecie qḋeꝫ qꝛ ſpecies illa eſt exēplar cauſaꝝ nālium ſm ordineꝫ ſuū ſm ꝙ cauſe ſunt. Et vt hoc intelligat ſciēdū eſt ꝙ ſm Aug᷑ in 4° ⁊ 8° ſuper Geneſim ad lr̄am deus a pn° indidit cauſas ſeminales vt cauſas rōnales ex quib⁹ ꝓduceret opus oē nature: ⁊ ex qbus ꝓduceret etiā hoc qḋ fieri pōt ex mā per miraculū. ille autē cauſe quātuꝫ ad nām ⁊ nālis ſunt duplices. qḋ .i. n. ſūt per ſe. quedā per accñs. ſicut eni ens per accñs reducit ad ens per ſe vt ad cām ⁊ ad ſubiectum. ⁊ ideo caſus qui eſt cauſa per accñs reducit ad aliquā cām per ſe in qua eſt ⁊ ex qua pncipiat. ſicut vbi gr̄a ponam⁹ ꝙ equus fugiēs ſaluet qui nō fugiēs periclitaret tūc caſu ſaluat. per ſe autē fugit ⁊ tñ ſalus equi ⁊ in fuga ⁊ ex fuga eſt. Siſr dico ꝙ fortuitū reducit ad intētionē vel ꝓpoſitū per ſe. Cauſa tñ per ſe in nā eſt duplex. ſ. virtus corpoꝛis ⁊ virt⁹ ſpūalis mouens mām. Et virtus qḋeꝫ corpoꝛis que dī nā a phīs illa eſt duplex. eſt eni quedā mouēs ⁊ agēs mām ad motū ⁊ trāſmutationē ſm ſubām ⁊ ſm accñs. ⁊ illa eſt que eſt in qualitatib⁹ elemētoꝝ ⁊ elemētarioꝝ cōtrarijs agētib⁹ ⁊ patientib⁹. alia eſt mouēs tm̄: ⁊ illa eſt que eſt in ſtellis ⁊ corpoꝛib⁹ ſuperioꝛib⁹ que ſm diuerſam renouationē ſit⁹ ex motu ſuo mouēt ⁊ trāſmutāt inferioꝛa. Uirt⁹ autē ſpūalis duplex eſt. quedā eni eſt in motoꝛib⁹: qui mouēt ſpheras ad operationē nature. ⁊ quedā eſt virtus aialiū ⁊ vegetabiliuꝫ ⁊ hec eſt triplex. Uegetabilis eni mouet ⁊ trāſmutat mām ſm nutrimētum augmentū ⁊ gn̄atiuū. ſenſibilis aūt mouet ſm mutationem ſenſuuꝫ ⁊ in mutatiōe organi ⁊ phātaſie: ⁊ mouet ēt ſm motum ꝓceſſiuū in loco. motus eni ꝓceſſiuus nō eſt niſi ꝓpter delectabilia ſenſuuꝫ: ⁊ ꝓpter ea que oꝛdinant ad mām. Et hoc pꝫ ex hoc ꝙ in locis diuerſis ad que eſt mot⁹ ꝓceſſiuus nō ſunt niſi pticularia. rōnes eni vniuſes de quib⁹ eſt itellectus nō ſunt cū hic ⁊ nunc: ſed vbiqꝫ ⁊ ſemp. rōnalis aūt aia in quib⁹ actib⁹ nō vtitur organo corpoꝛis ⁊ in illis nullo mō hꝫ ſe ad mām vt trāſmutans eam, in qb⁹ ēt vtit nō in ſe ſed in potētijs inferioꝛib⁹ qbus imperat: ⁊ hoc maxime ſꝫ actū illum qui eſt interp̄tari ⁊ ſm illū qui eſt mouere cōcupiſcibilem vel iraſcibilē ad deſideriū vel irā: ⁊ in illis actib⁹ opꝫ eē quedā trāſmutantia mām ſicut extēſio ſpirituū corpoꝛaliuꝫ ad deſideratū: vel id cui iraſcitur ad quoꝝ extēſionē ſequit directio caloꝛis ad illud idē. ⁊ per ꝯñs multiplicatio ⁊ ebullitio ſanguinis ad idē: ⁊ hoc eſt qḋ dicit phūs in pmo lib° de aia. Uidet aūt pluribus nihil ſine corpoꝛe pati neqꝫ facere neqꝫ iraſci neqꝫ cōfidere neqꝫ deſiderare neqꝫ oīno ſentire. ⁊ ibidē dicit idē phūs in alio loco. Uident autē ⁊ aie paſſiones oēs eſſe cōes in corpoꝛe vt deſideriū manſuetudo timoꝛ cōfidentia adhuc gaudiū ⁊ amare ⁊ odire: ſimul eniꝫ cōpatitur illi quoqꝫ corpus: indicat aūt hoc aliqñ a duris quidem ⁊ manifeſtis paſſionib⁹ cōfidentib⁹ nihil ꝓuocari aut timere. aliquādo aūt a paruis ⁊ infirmis moueri ſi iraſcit corp⁹ ⁊ ſic ſe habeat hoc eſt ſi ſit talis cōplonis. adhuc aūt magis manifeſtū eſt hoc: nullo eni timoꝛe iminēte in paſſionib⁹ ſiunt timētes. Dico igit ꝙ oēs cauſe iſte quoqꝫ mō ſint trāſmutātes ⁊ mouentes mām indite ſunt materie ⁊ nature in ipſa creatione ſex dieꝝ: ⁊ has vocat Aug⁹ ſeminales. cauſe aūt alie ſunt ad opera miraculoꝝ que nō ſunt in nā ⁊ mā ſꝫ Aug᷑. vt ex ipſis aliqḋ poſſit fieri: ſicut de coſta Ade facta eſt Eua vt dicit Aug⁹. Et qꝛ hec ſunt in diſputatiōib⁹ de angeloꝝ miraculis dicet de his latius qñ de ipſis diſputabit. Exēplar igit cauſaꝝ trāſmutantiū ⁊ mouētiū mām ſm ꝙ cauſe ſunt natū eſt angelis in prima creatiōe eoꝝ: ⁊ per illud cognoſcūt oia que ſiūt in materia trāſmutata. Dicit ꝗ intellectus eoꝝ deiformis pp duo quoꝝ vnuꝫ eſt qꝛ eſt per formas que ſunt ad res faciēdas ſicut eſt ſpēs idee pme: ſꝫ in duob⁹ eſt differētia: quoꝝ vnum eſt ꝙ ſpēs idee pme eſt ſm nām ⁊ ꝓprietatē cauſe prime. Exēplar illoꝝ que ſiunt. ſ. qḋ eſt idē cum cauſa prima in ſuba ⁊ qḋ ipſa vna exiſtēs in numero ⁊ eēntia eſt cauſa ⁊ exēplar oīum cognoſcibiliuꝫ: ſꝫ in angelis eſt ſm ꝓprietatē ⁊ rōnē cāruꝫ nālium mouētiuꝫ ⁊ trāſmutantiū mām. Aliud ꝓpter qḋ intellectus angeli deiformis eſt in actu itelligentie ipſius eſt. ſtatim eni ſine deceptione ⁊ inqſitione cōſpicit qḋditates ⁊ veritates reruꝫ: et hoc eſt ideo qꝛ nō obſtant intellectui ſuo phātaſie apparentes in exterioꝛib⁹ que ſunt cauſe deceptionis in itellectu humano: ꝓpter que etiā itellectus humanus idiget īquiſitiōe ⁊ collatione ⁊ diſcuſſione fallaciaꝝ ex apparentijs vt per illa deueniat ad acceptionē cauſaꝝ veraꝝ: ⁊ hoc vocat Dionyſius virtutē deiformis mētis. ¶ Qḋ autē addit Dionyſius ⁊ nām: vult tāgere rōnem virtutis intellectiue que nō eſt ſuſceptibilis formaꝝ abſtractaꝝ ab ente creato: quā addit intellectus humanus. ⁊ ideo angeloꝝ itellectus ponitur perfectus a phīs ⁊ nō vt tabula raſa. ¶ Col⁹ ꝓbatio eſt per aliā auctoꝛitatē quā addacere intēdimus: ⁊ eſt nona ꝓpoſitio in libro de cauſis vbi ſic dicit. Ois intelligētia plena eſt formis: veꝝ ex intelligētijs ſunt que cōtinēt formas minus vniuſes ⁊ ex eis ſunt que cōtinēt formas plus vlēs qḋ ſic intelligitur. Intelligētia angelica dī plena formis pp duo: quoꝝ vnum eſt qḋ non hñt formas cognoſcibiliū nālium nāliter in parte ſicut intellectus humanus qui nō hꝫ formas cognoſcibiliū niſi per ſtudiū: ſed non habet formas eoꝝ que effugiunt ſtudiū ſuū. ſicut dicit in libro de motu coꝛdis ſitam in eternū cauſas qua cūcta coherēt: ſe quoqꝫ lege de⁹ hac nos omnifariam mobiles in omnifariā imobili omnifariaꝫ neſcimus effluentē materie in habilitate nō percipimus veritatē pauci admodū ⁊ laboꝛioſe: nō tñ integre aſſequuntur velata opinionē parit: ⁊ multis ſciam extra nos fienteꝫ pro magna parte cōiecturā aſſequimur: pro maxima ſentim⁹: pro tota neſcimus. ¶ Aliud eſt qꝛ forme angeli plenū ⁊ pfectum efficiūt cognoſcere cū ſit per exēplaria cauſaꝝ: non hominib⁹ aūt de quibuſdā nō eſt niſi opinio vel phātaſia. Qḋ autē dicit ꝙ in quibuſdā ſunt magis vniuſes ⁊ in qbuſdaꝫ minus vniuſes. ſic intelligit ꝙ forme ille ſunt ſimplices magis ⁊ minus ſm maioꝛē vel minorem ſimplicitateꝫ eēntie in angelis ſuperioꝛib⁹ ⁊ inferioꝛib⁹. quāto eni forma eſt ſimplicioꝛ tāto vlioꝛ. ⁊ hoc eſt qḋ dicit cōmētū in expōne eiuſdē ꝓpoſitionis ꝙ res nō recipiunt formas niſi ſm modū poſſibilem: ⁊ nō dicit magis vniuſis vel minus eo ꝙ ſit de paucioribus vel plurib⁹. His viſis ꝓcedendū eſt ad ſolōnē obiectoꝝ. ¶ Ad id ergo qḋ querit vtrum forme ille ſint acqſite

2.8 ꝺ gn̄one et corruptiōe. tex. cō. 64.

Tex. cō. 12.

Tex. cō. 14.

Quare itellec ãgelic⁹ deiformis dī.

Quo intelligit cōe dcm̄ ꝙ forme reꝝ i qbuſdā angelis ſūt magis vles ⁊ i qbuſdā min⁹ vniuſce.

vel date vel ſint de nālibus. Dicimus ꝙ nō ſint acqſite per abſtractionē ſicut ꝓbat obiectio. nec ſunt de nālibus qꝛ ſic deberent eē de attributis. Sed nō ſequiꝛ hoc qđ obijciunt quidā ꝙ ſi eſſent de nālibus ꝙ tūc deberent oēs equalr̄ habere eas: nec enī angeli ſunt eiuſdē ſpeciei: nec etiā hoc verꝝ eſt ꝙ res eiuſdē ſpeciei nālia habeāt equalr̄: ſed habeāt ea nobiliora ⁊ minus nobilia ſicut pꝫ in ingenijs hoīum ⁊ memorijs: tn̄ dicimus ꝙ ſunt date forme cū natura. ¶ Ad hoc autē qđ cōtra obijciꝛ dđm ꝙ quātum ad gn̄ationez formarum ſm rōnem in intellectu poſſibili qui educiꝛ de potētia ad actum forme educunꝛ ex ipſo per operationē agētis: ſed in illo itellectu cuius poſſe nō ꝓcedit eſſe ſm actum oportet vt per creationē ſit vtrūqꝫ ⁊ ita forme ſunt in angelis. ¶ Si aūt queriꝛ qđ operaꝛ in eis intellectus agēs ex quo nō abſtrahit ⁊ educit formas: dđm eſt ꝙ illuminat ad cōtēplādū res in formis. ſicut enim lux ſolis nō tm̄ abſtrahit ſpēm coloris: ſed etiā illuminat viſum ad vidēdū rem in ſpecie: ita

Commēto.5. tertij de aīa in ſolone tertie q̄ſtionis.

eſt etiam de intellectu agente qui ſm phm̄ in 3° de aīa eſt ſicut lux. ¶ Ad id qđ queritur de ſimilitudine ordinis dicēdum ꝙ nō hꝫ ſimilitudinē ordinis niſi exemplaria cauſarū nālium ſm ꝙ cauſe ſunt mouētes ⁊ mutantes mām dicanꝛ ſimilitudo ordinis. Et bene cōcedimus ꝙ illa exemplaria nō cōſiſtunt in vnitate ſed in multitudie: nec inſunt ſm poteſtatem prime cauſe: ſed ſm rōnē paradigmatis ſiue exemplaris cauſaꝝ nālium. Et ad hoc qđ queriꝛ vtrū ſint finita vel īfinita. Dicēdū ꝙ ſicut cauſe nāles finite ſunt numero: poteſtate aūt infinite: ſic exēplaria cauſaꝝ finita ſunt in angelis numero: poteſtate aūt cognoſcitiua ſunt īfinita. ¶ Ad id autē qđ queriꝛ vtrū ſint particulariū vel vniuſiuꝫ. Dicēdum ꝙ ſunt cauſaꝝ operātiū que in natura qdem operātes ſunt ⁊ imobili lege: vt dicit Boe⁹ cohercēs ſibi. in intelligentijs aūt ſunt rōnes ⁊ paradigmata cauſaꝝ illaꝝ. ¶ Et ſi qs proprie vellet dicere: diceret ꝙ nec ſunt vniuſes nec particulares. Intelligēdū enī eſt ꝙ duplex eſt forma rōnis: quaꝝ

Duplex ē forma rationis.

vna eſt abſtracta a re dirigens iteꝝ in ipſam: ⁊ hec diuidiꝛ per vniuſe ⁊ particulare ſm ꝙ eſt in ſenſu vel in intellectu. ¶ Alia aūt rō eſt ⁊ cauſa ipſius ſicut eſt forma artis ad formā exiſtēꝫ in mā artificiati: ⁊ hoc eſt per applicationem ad mām cauſa rei ſicut eſt forma arce in intellectu arcarij. ⁊ ſic eſt forma ſanitatis in aīa medici. ⁊ hoc eſt qđ dicit phus in

Z.c.29.t.30.

7° metaphiſice accidit mō quodā vt ſanitas fiat ex ſanitate. domus ex domo que ſine materia mām hꝫ. ars enī medicine ⁊ ars edificatoria ſunt forma ſanitatis ⁊ forma domus. Dico igiꝛ ꝙ illa forma magis eſt ad rem: ⁊ nec vniuſis nec particularis qꝛ nō eſt cauſata a re ad quā eſt. ⁊ ſicut artifex arce vna vtiꝛ forma ad oēs arcas quas facit: ⁊ vna forma idoli ad omnia idola: ita etiam forma in angelo ſufficit ad oīa que ſunt eiuſdeꝫ forme cognoſcēda. Et ꝓpter hoc ipſa ſcientia angeli eſt ſimilitudo cauſe entis ⁊ nō cauſata ab en-

Cōmēto.51.

te. Et ideo ſicut dicit Cōmentator ſuper 11° meta. ipſa nec eſt vlis nec particularis nec vniuoca noſtre ſcientie que ab ente cāꝛ ſicut nec ſcia dei. Si aūt obijciꝛ qđ ſupponitur in auctoritate pħi ſupra ex libro de cauſis. ꝙ ille forme ſūt vniuerſales. Dicēdū ꝙ ſunt vniuſes ꝓp ſimplicitateꝫ: ⁊ qꝛ ad oīa nālia cognoſcenda ſufficiūt: ſed nō ſunt vniuſes ſic ſcia diciꝛ vniuſis que eſt abſtracta a ſenſibili particulari. ¶ Ad hoc qđ queriꝛ vtrum ſit ſcia angeloꝝ per cām vel effectum iā patet ſolo qꝛ eſt per cām. ¶ Ad hoc aūt qđ obijciꝛ ꝙ reſpectu quorūdā eſt cōiecturalis. Dicēduꝫ ꝙ hoc nō ſequiꝛ. demōſtratio enī nō tm̄ eſt eoꝝ que de neceſſitate ſiunt ſemꝑ ſed etiā eoꝝ que ſiunt cauſa exiſte. nec ꝓpter hoc ſequiꝛ deceptio ſi cā mutaꝛ: qꝛ etiā res que nunqꝫ gn̄anꝛ ſm actum: tn̄ de neceſſitate gn̄antur ſuppoſita neceſſitate ſue cauſe ſciuntur: ſicut ēt ſi nunqꝫ fiat eclipſis lune: tamē de neceſſitate eclipſaꝛ luna terra diametraliter interpoſita ſoli ⁊ lune. Similiter etiā angelus cognoſcit impedimētū gn̄ationis eius qđ nō generaꝛ cognoſcēdo corruptionē principij generationis ſue. ⁊ ideo nō decipiꝛ ſed hꝫ ſciam nālem de reb⁹. ¶ Ad id aūt qđ queriꝛ quid reducat in actum ſciam angeli vt cognoſcat hanc rem vel illam que de nouo generatur in natura. Dicendū ꝙ nihil niſi voluntas cognoſcēdi hoc vel illuđ. ſicut enim ſupra diximus forme reꝝ quedā ſunt extracte a rebus ſenſibilibus: ⁊ ideo quādo ille dirigunꝛ iteꝝ ad res indigent circūpoſitione ſenſibiliū qua determinenꝛ ab hoc cognoſcibile vel illuđ. Cuius ſignū eſt qđ diciꝛ in poſterio-rib⁹ ꝙ deſtructo vno ſenſu per nām deſtruiꝛ demonſtratio ſenſibilium illius ſenſus. rōnes enim taliū formaꝝ obligate ſunt ſenſibilibus a quib⁹ abſtracte ſunt: ſed rōnes forma-

3.de aīa.c.30.

ruꝫ que nō ſunt a reb⁹ ſed ad res: ſicut ſunt forme exemplares paradigmata nō indigēt niſi cōuerſiōe ſuper rem ex voluntate ſpeculantis: ⁊ ſicut forme operati in artifice obedit materia in quā debet induci ita forme eidem obedit opus factum ad ſpeculandū in ipſo formā inductam abſqꝫ hoc ꝙ aliquid recipiat ab opere per qđ ſpeculeꝛ ipm̄ opus: ⁊ quātum ad hūc modū ſunt forme angelice ad opera nature: et ꝓpter hūc modū poſuit Plato ideas ſeparatas quas dixit formas incorruptibiles faciētes formas gn̄abilium ⁊ corruptibiliū ⁊ exiſtēs ꝓn̄ eoꝝ cognitionis. ⁊ vtrū hoc verum ſit vel nō alterius eſt negocij. ¶ Ad id qđ queriꝛ qūo cognoſcunt ea que ſunt liberi arbitrij. Dicēduꝫ ſm ꝓdicta ꝙ liberum arbitriū in quibuſdaꝫ nō vtiꝛ corpore ſicut nec intellectus: ⁊ cauſe illoꝝ opeꝝ nō ſunt in mā ⁊ natura vniuerſi: qꝛ

In trāſlatiōe noua c.2.8 generatiōe aīaliū capło.3.

ſicut dicit phs in 18° de aīalibus. intellectus ſiue aīa rōnalis nō educiꝛ de mā ſed cauſaꝛ ab extrinſeco. ſ. deo: ⁊ ideo Anaxagoras oīa ponit eē mixta preter intellectū. ⁊ ideo talia nō cognoſcūt angeli per nām. ſed ſi cognoſcunt hoc erit per reuelationē de quo mō cognitionis ſermo erit in ſequētibus: in quibuſdā aūt operib⁹ vtiꝛ liberꝝ arbitriū corpore ſicut et intellectus ⁊ illa talia opera hn̄t duplicē cām. ſ. pmā que mouet ⁊ nō moueꝛ: ⁊ hec eſt itellectus vel liberꝝ arbitriū. habēt etiā cām ꝓximā nō primā que eſt mouēs mota ⁊ illa eſt virtus affixe mēbris que pro inſtris hn̄t ſpūs ⁊ calorē nālem et ſanguinē ⁊ huiuſmodi: ⁊ ille ſunt cauſe in mā ⁊ natura vniuerſi vt prius dcm̄ eſt. ⁊ per exēplaria illaꝝ cognoſcunt angeli talia opera. ⁊ hoc eſt qđ dicūt ſancti ꝙ nemo nouit cor hominis niſi de⁹ qui creauit ipm̄ niſi ita ſit ꝙ affirmatio cordis fluctuaꝝ carnis accipiat. ¶ Ad id qđ vltimo queriꝛ q̄liter cognoſcunt que fiant ſemper ⁊ que frequēter ⁊ que raro. patet ſolutio ex dictis: qꝛ caſualia ⁊ fortuita reducūtur ad ea que fiunt per ſe ⁊ frequēter vt cām ⁊ ſubiectū ſicut dictum eſt prius. ⁊ ideo per exēplaria illoꝝ cognoſcuntur.

Ertio queritur de diſtinctione viſionis matutine ⁊ veſpertine de qua loquitur Aug⁹ ſup geneſim ad litteraꝫ in pluribus locis. ⁊ querūtur tria. quoꝝ primuꝫ eſt de viſione matutina. 2m de viſiōe veſpertina. 3m de comparatiōe vni⁹ ad alterum.

¶ De viſione matutina. Articulus 13°.

D primū ꝓceditur ſic. Diciꝛ enim ſic matutina viſio in prima luce ſiue in verbo. ¶ Sꝫ tūc queriꝛ vtrū quelibet viſio in verbo vel in prima luce dicaꝛ viſio matutina. ſi enī ſic tūc prophete etiā viderēt viſione matutina ⁊ rapti et beati in patria ſm hoc ēt cū ſm Aug᷑m in pma die creationis viderant in verbo angeli prima dies dicet viſionē matutinā: ⁊ pma dies dicet mane qđ eſt ꝯtra Geneſiꝫ ⁊ Aug᷑m. ¶ Preterea cū di in Geneſi fiat ſm Aug᷑m importaꝛ viſio matutina. ergo videꝛ ꝙ viſio matutina non dicaꝛ quelibet viſio verbi vel dei: ſed illa que ponit aliqđ futurū qđ ſtatim erit in opere: qꝛ hoc importaꝛ per hoc verbū fiat ⁊ ſic videꝛ quotiēſcūqꝫ aliqs angelus cognoſceret aliqđ futuꝝ in deo: videret viſione matutina: ⁊ hoc eſt falſuꝫ cū dicaꝛ in Job de primis creatis vbi eras cū me laudarēt ſimul aſtra matutina ⁊ iubilarēt oēs filij dei. videꝛ ꝙ aſtra matutina laudauerūt eū de viſiōe matutina etiā qn̄ nihil futurū in eo accipiebāt. ¶ Preterea dicit Aug⁹ in 2° ſuper Geneſim ad lrām nō ſicut nos ad ꝑſpiciendā ſapiētiā ꝓficiebant angeli: vt inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta cōſpicerēt: qui ex quo creati ſunt ipſa verbi eternitate ſancta ⁊ pia cōtēplatiōe perfruunꝛ: atqꝫ inde iſta deſpiciēs ſm id qđ intus videre vel rōne facta approbāt vel peccata improbant: ex hoc videꝛ ꝙ videre viſiōe matutina eſt ꝑfrui cōtemplatiōe ⁊ in inferiorib⁹ diſcernere bona a malis: ⁊ ſic rapti ⁊ ꝓphete videntur videre viſione matutina ſicut ſupra obiectū eſt. ¶ Itē Aug⁹ in 2° eiuſdeꝫ in ceteris creaturis ꝓter angelos diciꝛ: ⁊ ſic factū eſt vbi ſignatur in illa luce. hoc eſt intellectuali creatura prius facti verbi cognitio. ac deinde cum diciꝛ fecit deus: ipſi⁹ creature genus demōſtraꝛ qđ

verbo dei dictū erat vt fieret. Ex hoc videt̄ ꝙ non ſit viſio matutina videre aliquid in v̄bo. ¶ Itē Aug⁹ in 4° eiuſdē. mane eſt cū cognitione creature in laudē creatoris aſſurgit̄ ex hoc videt̄ ꝙ viſio matutina eſt viſio rei facte ⁊ ex illa laudare creatorē. ¶ Solo ſm Aug^m. viſio matutina importat duo. ſ. cōuerſionē in creatorē ee creatura facta per cōtemplationē laudū ⁊ iubilationū: ⁊ perceptionē in ipſo creature faciēde. ¶ Et quo ad p̄mū dicit Aug⁹ ꝙ viſiōe matutina iſoꝛmat̄ creatura intellectualis ex hoc ꝙ ad formantē deū cōuertit̄. ⁊ ideo ēt prima dies nō legitur hēe mane: qa in p̄ma die factū eſt celū qd beatus Aug⁹ angelicā nām interp̄tat̄: que ēt nō cognouit ſe prius fiendam vt poſtea ex ſe facta ad laudē creatoris conuerteret̄: ſed tñ cognouit ſe factā ⁊ ee ſe facta cōuerſa in deū cognitionē accepit alterius creature faciēde: ⁊ hoc eſt mane ſequētis diei. ſicut enim in luce corporea mane eſt p̄ma illuſtratio corū que ſunt apud nos: ita in origine mūdi prima manifeſtatio creature in luce itellectuali dicit̄ mane. prima autē manifeſtatio creature eſt manifeſtatio eius in rōne p̄ma anteq̄ ſit: ⁊ hec rō in v̄bo eſt in quo ſm Aug^m ſunt rōnes oium. ¶ Ad id ergo qd p̄° obijcit̄ dōz ꝙ nō quelibet viſio in verbo dr̄ matutina viſio: ſed illa que hȝ duo que predicta ſunt. Ex hoc ēt pȝ ſolutio ad 2^m quare prima dies nō hȝ mane. ¶ Ad 3^m dōnr ꝙ illa eſt viſio matutina que ponit aliqd ſutuꝝ ad inſtitutionē nature per opus creationis ⁊ diſpōnis ⁊ ornatus: illa eni opera ſoli⁹ dei ſūt: ⁊ tñ ad primā perfectionē mūdi ꝑtinētia. ¶ Ad 4^m dōm ꝙ Aug⁹ intēdit ꝓbare ꝙ angeli a p̄n° creationis viderūt deū ⁊ viſio eoꝝ icipit a deo ⁊ deſcēdit in creaturas ecōtrario viſioni noſtre que incipit a creaturis ⁊ aſcendit in deū. Et ex hoc vult iferre ꝙ neceſſe ſit angelos hēe viſionē matutinaȝ de primis creatis: ſed nō intēdit per hoc diſtiguere viſionē matutinā a veſpertina. ¶ Ad aliud dōm ꝙ v̄bum cōtēplat̄ duob⁹ modis. ſ. ſm ſubam ⁊ ſm ꝙ in ſe continet rōnes operaȝ creationis. ⁊ hoc vltimo accipit̄ in auctoritate Auguſtini. ēt ſic Dionyſi⁹ in lib° de diui. nomi. ca° 7° dicit ꝙ rō vel verbū deus laudat̄ a ſanctis eloquijs: nō tñ qm̄ ⁊ rōnis et mētis ⁊ ſapiētie eſt largitoꝛ: ſed ēt qm̄ oium cauſas in ſeipſo vniformiter preaccepit. ¶ Ad vltimū pȝ ſolo per ea que in p̄n° ſolutionis dicta ſunt.

¶ Articulus 14°.

Secundo queritur de viſione veſpertina. Et dicit Aug⁹ in 4° ſup Geneſim ad lr̄am in ſpiritualib⁹ vbi melioꝛ eſt ⁊ certioꝛ lux q̄ in corporalibus ibi verioꝛ ⁊ certioꝛ eſt dies ⁊ verioꝛ veſpera ⁊ verius mane. Nā ſi in iſtis dieb⁹ hȝ quādā declinationē ſiue in occaſum: quam veſperā noie nuncupamus: ⁊ ad ortū iteꝝ reditū quē mane dicimus. cur nō ⁊ illic veſperā dicamus cū a cōtemplatione creatoris creatura deſpicit̄: ⁊ mane cū a cognitiōe creature in laudē creatoris aſſurgit. Ex hoc habet̄ ꝙ veſpertina viſio eſt cognoſcere creaturā in ſe a cognitiōe creatoris. Sȝ a quocūq; aliqd cognoſcit̄ per lucē illius cognoſcit̄. Si ḡ creatura cognoſcit̄ a cognitiōe creatoris cognoſcet̄ per lucē creatoris. ſed qcqd cognoſcit̄ a luce creatoris hoc cognouit a luce ⁊ non in veſpera. ḡ viſio veſpertina nō erit veſpertina: eo ꝙ nō hȝ vmbrā veſpertinā admixtā. ¶ Itē Aug⁹ in eodē dicit iſtā terrenā cōditionē lucis corporee tēporalē localēq; circuitū illi p̄ſe ſpūali coequare nō debemus: vbi ſemp eſt dies in cōtēplatiōe immutabilis veritatis ſemp veſpera in cognitiōe creature in ſeipſa: ſemp mane ex aſſurrectiōe ex hac cognitiōe in laudē creatoris. Ex hoc videt̄ ꝙ cognitio creature in ſeipſa eſt viſio veſpertina. Sȝ hoc nō videt̄ eē verū: qa cognitio rei in ſeipſa eſt cognitio cauſe ꝓprie que eſt ꝓportionata rei. Et lucidius cognoſcit̄ res per cām ꝓportionatā q̄ per nō ꝓportionatā. Et ita videt̄ ꝙ nō cognoſcit̄ in veſpera qm̄ cognoſcit̄ in ſeipſa ſed potius in luce meridiei. ¶ Iuxta hoc querit̄ vtrū angelus viſiōe veſpertina pōt videre plura. Et videt̄ ꝙ ſic: qa dicit gloſa ſup p̄^m ca^m Apoc̄. ſiue ſimul ⁊ vno ituitu viſionez viderit Joānes: angelus ei vtrāq; cōferre potuit. ḡ multo magis angelus in ſe pōt iſta facere. ſ. ꝙ vno ituitu multa videat. Itē Aug⁹ 4° li° ſup geneſim ad lr̄am mouet hāc qōnē Utrū ſimul ſit cognitio matutina ⁊ veſpertina: ⁊ vtrū cognitiōe veſpertina oia ſimul videant: ⁊ ita determinat in 4° lib° ſup Geneſim in his que ſimul facta ſunt nemo videt qd prius poſteriuſue fieri deberet: niſi in illa ſapiētia per quā facta ſunt oia que ſūt per ordinē ſimul: dies ergo ille quē deus primitus fecit rationalis ſpūaliſq; creatura. i. angeloꝝ ſupcceleſtiū atq; virtutum pñtatus eſt oibus opibus dei. Hoc ordine p̄ſciētie quo ordine ſcie que ⁊ in v̄bo dei faciēda p̄noſceret ⁊ in creatura facta cognoſceret nō per itervalloꝝ tēporaliū moras: ſed prius ⁊ poſterius hñs in cōnexione creaturaꝝ in efficacia v̄o creatoris oia ſimul. Ex hoc pȝ ꝙ creaturas que cōnexionē ordinis hñt ſm ꝓpriam naturā angeli cognoſcunt ſimul ⁊ nō ſȝ prius ⁊ poſterius intuētur eas. ¶ Sȝ cōtra. vnius act⁹ vn⁹ eſt finis ⁊ terminus. ergo vnius ituitus intelligētie eſt vnuȝ obiectū. obiectū enim eſt finis ⁊ terminus actus ipſius itelligētie. Preterea dicit̄ in topicis ꝙ ſcire plura poſſumus: itelligere v̄o minime. ḡ angeli nō intelligūt niſi vnū. ¶ Solutio accipiēda eſt a beato Aug° ſup Geneſim ad lr̄aȝ lib° 4° vbi ſic dicit. Per oēs ſex dies cū ea que per ſingula ploꝛcuit cōderet̄ angelica natura poſt hoc accipiebat in v̄bo dei vt in ei⁹ nō eā primitus fierēt cum dicebat̄: ꝙ ſic factum eſt que cognitio mane dicit̄. deinde cū facti eſſent in ſua ꝓpria natura qua ſunt deoq; placuiſſent: qa bona ſunt tunc vt idē eſt cognoſcebat alia quadā inferiori cognitione que nomine veſpere deſignata eſt: ac deinde facta veſpera fiebat mane: cum de ſuo opere deus laudaret̄ ⁊ alterius creature que deinceps faciēda erat ex dei v̄bo prius q̄ fieret noticia acciperet̄. ¶ Ex hoc patet ꝙ viſio veſpertina eſt viſio rei in ſeipſa in rōnibus in quib⁹ creata eſt ⁊ in quib⁹ hȝ ſaluari que ſunt modus ſpēs ſiue ordo ⁊ numerus pōdus ⁊ mēſura. qꝛ ſicut dr̄ 11° ſapiētie. Oia in numero ⁊ pōdere ⁊ mēſura diſpoſuiſti. Uiſio aūt matutina eſt cōuerſio in creatorē ee creatura facta ⁊ acceptio cognitionis creature faciēde. Unde etiā nō quelibet cognitio creature in ſe dicit̄ cognitio veſpertina: ſed cognitio creature per veſtigiuȝ que demōſtrat creatorē. creatoꝛ enim in rōnib⁹ eternis que ſunt in verbo monſtrat̄ in plena luce. in rōnib⁹ aūt veſtigij ⁊ ſpeculi creaturaꝝ mōſtrat̄ vt ſub vmbra veſpere. ¶ Ad p̄^m ergo ꝙ ꝑpoſitio a⁊ cū dicit̄ a cognitione creatoris notat ordinē nō cāȝ per quā ſit cognitio. ¶ Ad aliū dōm ꝙ cognitio rei in ſeipſa eſt duobus modis. ſ. cognitio rei in ſe abſolute per cām ꝓpriā rei: que eſt mediū demōſtrationis: ⁊ hec nō dicit̄ cognitio veſpertina ⁊ eſt cognitio rei in ſe que iterato mittit in cognitioneȝ creatoris per rōnē eius per qd cognoſcit̄ res: ⁊ hec dicit̄ cognitio veſpertina. Aliter enim veſpera nō hēet ordineȝ ad mane: qd eſt cōtra Aug^m. Silr̄ nō mitteret cognitio veſpertina in cōuerſionē ad creatorē vt ex illa laudaret̄. Creatura enim nō ducit in creatorē niſi per rōnē veſtigij ⁊ imaginis. Et ex hoc pȝ ꝙ errant qdā qui dicunt cognitionē veſpertinaȝ quācūq; cognitioneȝ rei in ſeipſa. ¶ Ad id qd queritur vtrū vno intuitu angeli plura videāt. Dicēdū ꝙ in viſione duo ſunt. ſ. acceptio formaꝝ rerū cognoſcibilium: ⁊ quo ad hoc multoꝝ viſio pōt eē ſimul. eſt etiā aſpectus illarum formarum: ⁊ ſic in viſione primo modo intelligūtur auctoritates gloſe ſuper Apocalypſim ⁊ Geneſim. Scdo modo intelligitur dictum philoſophi.

¶ Articulus 15°.

Tertio querit̄ de comparatione vnius viſiōis ad aliam. Et queritur que ſit melioꝛ. ⁊ videt̄ ꝙ matutina. qa illa formantur angeli vt dicit Aug⁹ ſuper Geneſim ad lr̄am. alia autē non formantur. ¶ Preterea viſione matutina cognoſcunt̄ res in p̄ma luce que clarioꝛ eſt omni luce alia: cum ergo melioꝛ ſit formās nō formante ⁊ que eſt in lumine ea que eſt cū vmbra veſpere: melioꝛ erit matutina q̄ veſpertina. ¶ Cōtra eſt ꝙ qa vbi res verius eſt ibi verius cognoſcit̄: ſȝ verius eſt in ſe qa in ſe eſt in actu ⁊ nā ꝓpria. in prima aūt cauſa eſt ſm qd. ſ. ſm potētiam cauſe efficiētis tñ. ergo verius cognoſcit̄ in ſe q̄ in cauſa p̄ma. ergo veſpertina melioꝛ eſt q̄ matutina. ¶ Preterea querit̄ q̄re non habeamus viſionē nocturnā ⁊ diurnā ſicut habem⁹ viſionē matutinā ⁊ veſpertinā. ¶ Solutio. dicimus ꝙ duplex eſt viſio angeloꝝ. Una qua cognoſcunt creaturas ſm naturas proprias nō ꝓgredientes vlterius ex ipſis creaturis: et de hac dictum eſt in p̄cedentibus. Alia eſt qua cognoſcunt creaturas referētes eas vlterius ad laudeȝ creatoris. ⁊ hec dicit̄ veſpertina ꝓpter rōnes ſapiētie creātis ſicut vmbroſum eſt veſtigiū ⁊ imago: non tamē dicamus hoc ꝙ angeli

Uiſio matuti-na duo impor-tat.

indigeant veſtigio ꝛ imagine: ſed ſ; non indigeant: tamen
cognoſcant creaturas vt dicit Aug⁹. ꝛ ad laudem referunt
creatoris. Quidam etiā diſtinguūt tertiam viſionē dicētes
ꝙ vident creaturas. nec in verbo nec in eſſentijs rerum: ſ;
in ſpēbus quas habēt apud ſe non referēdo illas ad res. ſ;
hoc non videt qꝛ ſpēs eſt ad rem: ꝛ ideo non videt niſi ad
rem comparata ſicut nec idolum in oculo videt niſi inquā-
tum per ipſum videt viſibile. viſio autē diuiſa cōtra veſper
tinam eſt viſio matutina. ⁋ Dicimus ergo ad primū ꝙ vi-
ſio matutina melior eſt ꝛ nobilior ꝗ̄ veſpertina vt ꝓbāt pri-
me due rationes. ⁋ Ad id qḋ contra obijcitur dōm ꝙ non
quelibet viſio rei in ſe dicit viſio veſpertina: ſed illa que cō-
ſiderat veſtigiū ꝛ imaginē que ſunt rōne ſapientie creantis
vmbroſe vt dictum eſt. Uel dicatur ꝙ lux cauſe per quā co
gnoſcit res duob⁹ modis cōſiderat. ſ. vt eſt mediū in demō
ſtratione ꝓportionatū ꝛ in mediata cauſa: ꝛ ſic meli⁹ cogno
ſcitur ꝗ̄ in prima cā. Si aūt cōſiderat cōditio lucis illi⁹ ab-
ſolute ꝑ iſtud mediū tūc multo obſcurior eſt cauſa creata ꝗ̄
increata. ⁋ Adhuc tñ meli⁹ pōt dici ꝙ ſ; quo ad nos veri⁹ ꝛ
meli⁹ cognoſcat res in nā ꝓpria: tñ quātū ad itellectuꝫ dei-
formē qui ꝓpri⁹ angeloꝝ eſt veri⁹ ꝛ meli⁹ cognoſcit in ꝑma
cā. res eni ſimplici⁹ cognoſcibilis eſt in ꝑma cā ꝗ̄ in cā nāli

Ter. cō. pmi. ꝛ hmōi cāꝫ tāgit phs in 2° metaphyſice vbi dicit. Sicut no-
ctuaꝝ lumina ad lumē qḋ eſt ſup diē ſic aīe noſtri intellect⁹
ad maniſeſtiſſima nature. ⁋ Ad vltimū dōm ꝙ nulla eſt no
cturna viſio: qꝛ poſt cognitionē rei in ſe ꝛ ante cognitioneꝫ
rei in v̄bo nō eſt ignorātia que nox dici poſſit. Uiſio aūt di-
uina eſt plene lucis in qua videt de⁹ ſicut eſt que nulla ve-
ſpera claudit: ſed in ipſa quieſcit tāꝗ̄ in ſabbato in quo ſe-
cit eā qeſcere deus in ſeipſo. Et hoc accipit ex v̄bis Augu-
ſtini ſup Geñ. ad lrām 4° lib° vbi dicit ſic ſemp eſt dies in
cōtēplatione imutabilis veritatis: ſemp veſpera in cogni-
tiōe creature in ſeipſa: ſemp mane ex ꝯuerſiōe in laudē crea
toris: qꝛ nō eſt ibi acceſſus lucis ſupioris: ſ; iſerioris cogni
tiōis diſtōne ſit veſpa: nec mane tāꝗ̄ nocti ignorātie ſciētia
matutina ſuccedat: ſm ꝙ veſperā cognitionē et in gl'iaꝫ cō-
ditoris attollat: deniqꝫ ꝛ dōm nocte nō noiata veſpe ingt ꝛ
mane ꝛ meridie mo: abor ꝛ āñūclabo ꝛ exaudiet vocē meaꝫ
fortaſſe per ipm vices quantū puto quid ſi-
ne tēpoꝝ vicib⁹ ageretur ī patria ſigurās:
cui eius peregrinatio ſuſpirabat.
Einde querit de voluntate. Et querunt duo
ſ. De volūtate angeli. Et de actu eius.

⁋ Articulus 16°.

D primuꝫ ꝓceditur ſic. Dicit Damaſcenus
in 2° li° cap° 22° diuidit volūtatē in thelīſm
ꝛ bulīſm. Dicēs ꝙ thelīſis eſt appetit⁹ rōna-
lis ꝛ vitalis ex ſolis depēdēs nālibus. Buli-
ſis aūt eſt appetitus cuiuſdā rei rōnalis. Cuꝫ
igit ois voluntas in rōne ſit vt dicit Dama-
ſcenus ꝛ phs. Uidet ꝙ angelus habeat vtrāqꝫ iſtaꝝ volun
tatū. ⁋ Sꝫ cōtra. Damaſcenus vult ꝙ cōſiliū ꝑcedat volū-
tatē. ꝛ ſimilr dicit phs ꝙ volūtas eſt finis: ꝛ cōſiliū eoꝝ que
ſunt ad finē: ſed in quocūqꝫ nō eſt ꝑcedēs in eodē nō eſt con
ſequēs ſicut in q nō eſt ſenſus nō eſt ratio. ergo cū cōſiliū nō
ſit in angelo etiam in ipſo nō eſt volūtas. Qḋ autē nō ſit in

6. ethicoꝝ. eis cōſiliū ꝓbat ſic. Cōſiliū eſt de dubijs vt dicit Dama⁹ ꝛ
phs: ꝛ angeli non habēt dubium vt patet ex ꝑdictis qꝛ co-
gnoſcunt ſine inquiſitione. ergo angeli nō videtur hēre volū
tatem. Si forte dicatur ꝙ hñt thelīſꝫ hoc eſt nālē volūtatē.
Cōtra dicit Damaſcenus ꝙ illa volūtas illoꝝ eſt qui aſſūt
ꝛ cōſeruant ꝛ cōſtituunt nām: ſed angeli natura nō indigēt
talibus cum ſint incorporales. ergo videt ꝙ nō habeant volun
tatē talē. ⁋ Solo. dicimus ꝙ angeli habēt vtrāqꝫ volunta-
tem. thelīſis enim nālis voluntas eſt ad ea que ſunt natu-
re: ꝛ talis vult angelus qꝛ vult eē videre ꝛ intelligere. Uñ ꝛ
dicit Damaſcenus ꝙ ex nālib⁹ depēdēt que naturalis ſunt
obiecta ꝛ ſines volūtatis. Et ſimilr ēt vult ea que determi-
nātur ex rōne: qꝛ ſunt bona ꝛ nō tñ ex natura ꝛ illoꝝ eſt vo
luntas que dicit bulīſis. ⁋ Ad ꝑmuꝫ dōm ꝙ ſ; cōſilium non
ſit in angelis inquātoꝫ eſt de dubijs: eſt tamē in eis inquā-
tum eſt diſpoſitio vel ordinatio eoꝝ que ſunt ad finē. ⁋ Ad
aliud dōm ꝙ ſ; angelus nō indigeat aliquo cōſeruante na-
turam ꝓpter corruptionē nature: tamē habet voluntatem
que dicit thelīſis ad ea que aſſūt nature que ſunt eē viue-
re ꝛ itelligere ꝛ hmōi ſicut dictum eſt prius: ꝛ de his volun-
tatibus amplior erit diſputatio in tractatu de aīa hoīs.

⁋ De dilectione angeli Articulus 17°.

Ecundo queritur de actu volūtatis ꝛ cū act⁹
eius ſit diligere. Querit vtrum angelus ex ſo-
lis nālibus poſſit diligere deum ꝓpter ſe ꝛ ſup
oia. Et videt ꝙ nō. qꝛ diligere deū ꝓpter ſe ꝛ
ſup oia eſt actus charitatis: ꝛ vbi eſt actus ibi
eſt habitus. ergo ex ſolis nālibus eēt charitas qḋ
falſum eſt. ⁋ Itē ad ſūmum grē non pertingit natura ſ; grā
nō pōt altius ꝗ̄ diligere deū pp ſe ꝛ ſup omnia. ergo ad hoc nō
pertingit natura. ⁋ Itē actus dilectiōis eſt ꝑfectior ꝗ̄ act⁹
fidei. qꝛ ſicut ſe hꝫ habitus ad habitum ita actus ad actū:
ꝛ habit⁹ dilectiōis eſt maior ſicut dicit Apls 2° corinthioꝝ
14°. maior hoꝝ eſt charitas. ergo ꝛ actus. Inde ꝓcedat viteri⁹
angelus ex ſolis nālib⁹ nō pōt credere in deuꝫ ꝓpter ſe ꝛ ſu-
per oia: ergo nec diligere. ⁋ Cōtra. potētior eſt voluntas in
volēdo ꝗ̄ ratio in cognoſcēdo. Uoluntas eni impoſſibiliuꝫ
eſt: rō aūt nō. ſ; ratio nālis cognoſcit deū eē ſup omnia ꝛ pp
ſe diligēduꝫ. ergo voluntas pōt eum ſic diligere. ⁋ Itē virt⁹ po- Auerrois i ꝓlogo p̄mi et octaui phẏco. ꝛ phs l. 9. ethicoꝝ capſo. 3.
litica fortitudinis grā boni cōtēnit periculuꝫ vite vt dicunt
phi. Cum igit angelus in nālib⁹ ſuis melius ſit diſpoſit⁹ ꝗ̄
homo exns in virtute cōſuetudinali pōt aliqd ipſe in volū-
tate ꝑponere ſibi ꝛ ergo pōt ipſe deū diligē plus ꝗ̄ ſe ꝛ pp ſe.
⁋ Preterea dicit Tullius in de amicitia. ꝙ triplex eſt ami
citia. quedā eni fundat ſup delectabile. ꝛ quedā ſup vtile. ꝛ
quedā ſup honeſtū. Illa aūt amicitia que fundat ſup hone-
ſtuꝫ diligit pp ſe amicū: ꝛ ſup oia que ſunt vtilia ꝛ delectabi
lia. ergo multo magis videt ꝙ angelus ſic potuerit dilige-
re deum. ⁋ Itē phus in libro de amicitia ꝑfecta eſt que bo-
noꝝ amicitia ꝛ ſm virtutē ſimiliū: ſ; non eſt ꝑfecta niſi dili-
gat pp ſe ꝛ ſup omnia. ergo multo magis ſic potuit angelus di-
ligere deū. ⁋ Itē in eodē mali quidē amici erūt pp delecta-
tionis queſtuꝫ ſm hoc ſimile exns boni amici per ſe. ſm. n.
ꝙ boni hi quidē ſimplr amici. hi autē ſm accñs ꝛ ex hoc ſe-
quitur idē. ⁋ Item in topicis. Amici diligēdi ſunt ꝛ ſi nihil
nobis fieri debeat. ⁋ Solutio. dōm ſm ꝑdicta ꝙ voluntas Voluntas duplex.
eſt duplex. ſ. depēdēs ex ſolis nālibus quā thelīſim greci vo
cant: ꝛ huiuſmodi quidaꝫ dicūt eē delectationē concupiſcē-
tie ꝛ illa quicquid diligit pp ſeipſam diligit ꝛ pre oib⁹. ꝛ eſt
alia voluntas que ſequit rationē ꝛ cum ratio ratiocinet de
honeſtis ꝛ bonis per ſe: ꝛ ratiocinetur ēt de vtilibus ꝛ dele
ctabilibus pōt voluntas ſequēs ipſum eē de oibus his. Di Nāle multipliciter dr.
ſtinguemus tamē multiplr nāle. eſt. n. nāle primo mō dictū
quātū ad phs ptinet qḋ dependet ex ſolis naturalibus hoc
eſt nature adherētibus ꝛ cōſtituētibus eā. Eſt iteꝝ nāle ad
qḋ pōt natura opere ſuo ptingere vt ratio rōcinando ꝛ vo-
luntas diligēdo. eſt iteꝝ naturale qḋ per aſſuetudinē indu-
cit ſine grā gratum faciēte: ꝛ ſic dicit virtus politica nālis.
Dicēdum ergo ꝙ primo modo ſumpto nāli angelus nō potuit
diligere deū pp ſe ꝛ ſup omnia: ꝛ talis adhuc locutio eſt du
plex. ſ. ꝙ pp pōt notare cauſam efficientē ꝛ ſinalē ſimul: ꝛ ſic
adhuc nō pōt diligere deum pp ſe ꝛ ſup omnia: qꝛ tunc ra-
tio efficit illā dilectionē ꝛ non deus. Uel pp: notare pōt cau
ſam finalē tñ: ꝛ ſic pōt diligere ſed non erit dilectio charita
tis. Et ſi obijciat ꝙ ſm primum modū diligit ſe pp ſe ꝛ ſup
omnia ꝛ ſic fruit ſe: ꝛ ſic peccat qꝛ puerſitas eſt vt dic Aug⁹
frui non fruēdis cum nō ſit fruēdum niſi incōmutabili bo-
no. Dicēdum ꝙ hoc non ſequitur in rationali creatura. il-
la enim nō dicitur frui re fruitione que peccatum eſt pp cō-
cupiſcētiam nature niſi ſit tāta ꝙ deducat rationē ab incō-
mutabili bono: ꝛ hoc non facit in angelis. ⁋ Ad primū aūt
dōm ꝙ non tota ratio actus charitatis eſt diligere deuꝫ ꝓ-
pter ſe ꝛ ſup omnia ex his que ad meritum ab ipſo accepit.
creatura enim nihil pōt facere gratuꝫ deo niſi ex hoc ꝙ me-
ritū accipit ab ipſo. ⁋ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſummuꝫ grē non
eſt diligere deum pp ſe ꝛ ſup omnia: ſ; ſm ꝙ dictuꝫ eſt dili-
gere ex his que ad meritū ab ipſo accipiunt. ⁋ Ad aliud di
cēdum ꝙ in hoībus actus charitatis ſequitur actum fidei
quātum ad naturaꝫ gñationis actus ex actu. Similr in an
gelis actus charitatis ſequit ex actu cognitionis in v̄bo. ſ;
in neutro ex actu cognitionis nālis ſequitur actus charita-
tis: ſed ſequitur actus dilectiōis nālis 2° vel 3° modo ſum-
pto nāli.

pro nīhil. Vñ non eſt ſimile de credere deo ſup omnia ⁊ diligere deum ſuper omnia. Sȝ bñ conceditur ꝙ ſicut actus ſidei eſt ſuper naturam ⁊ actus charitatis ita: ſed ille actus non eſt intelligere deuȝ propter ſe ⁊ ſuper omnia niſi ſm diſtinctionem habitam. ¶ Articulus 18ᵘˢ.

Deinde querit̃ de his trib⁹ in cōmuni. Et q̄a de his principalius ꝑtinet ad tractatū de aīa ꝑpter hoc hic querit̃ tñ. Utrū in his tribus ſint ad imaginē dei. ¶ Et videt̃ ꝙ ſic per rōnes Auguſtini poſitas in libro de trinita. iſta tria ſunt vna ſubā: ⁊ vna mens: ⁊ vna vita: et differūt a ſeinuicem relatiōe ⁊ ꝓprietate. itelligētia ſm actū eſt ex memoria. ⁊ volūtas ſm actū ex itelligētia. ⁊ memoria ſicut ex patre eſt fili⁹: ⁊ ſpūs ſcūs ex pr̄e ⁊ filio. ¶ Itē tota memoria eſt in tota intelligētia ⁊ ecōuerſo: quia oia memoria ſua itelligūt angeli ⁊ memorant̃ oia intelligibilia. Et ſimiliter hec duo tota ſunt in tota volūtate. ⁊ ecōuerſo. q̄a q̄cq̄d memorant̃ ⁊ itelligūt volūt ⁊ ecōuerſo. ḡ vident̃ eſſe ad imaginē dei in ipſis. ſ. trib⁹. vȝ. intelligentia: memoria: ⁊ voluntate. ¶ Sȝ cōtra. non legit̃ in Geneſi ꝙ creatura aliqua ſit facta ad imaginē dei niſi hō. Itē lȝ ſpūs per oia ſilis ſit pr̄i: tamen ipſe nō dr̄ imago patris ſicut filius: igit̃ lȝ angelica natura ſit ſimilis trinitati in aliquo pari rōne nō dȝ dici imago ipſius. ¶ Solutio. ad hoc dōm ꝙ in imagine ſm Ricardum de. S. Victore: duo attendenda ſunt. ſ. cōuenientia interior ⁊ exterior: ⁊ ideo lȝ ſpūs ſcūs cōuenientiā hȝ cum pr̄e in ſubālibus: nō autē ſm cōuenientiā in ꝓprietate principij qua ab ipſo ſit aliqua perſona nō dr̄ imago patris. ſed filius qui cōuenit cum patre in vtroq̄. ¶ Similr̃ dicimus de angelo qui eſt ad imaginē dei ſm īteriora imaginis tñ: ⁊ hoc eſt eſſe ad imaginē ſm quid. ſed in exteriorib⁹ non cōuenit. exteriora eni ſunt duo. ſ. ꝙ homo eſt principiū eoꝝ que ſunt ſecū in eadē natura: ſicut deus eſt pn̄ᵐ oium: ⁊ homo conſtituitur prelatus ⁊ natatilib⁹ ⁊ volatilibus ⁊ greſſibilib⁹ que ſunt ſecum in eadem habitatione quorum neutrum conuenit angelis. Et ſit de his ſermo in queſtione de imagie. Et ſi inuenitur ꝙ quidaȝ ſancti dicunt angeli ſunt ad imagineȝ dei: hoc intelligitur ſm quid. dicūt tamē q̄dam ꝙ angelus habet expreſſiorem ſimilitudinem ꝙ̄ imago ſit: ⁊ ꝓpter hoc nō dicit̃ imago ſed ſignaculum ſicut in Ezechiele dicit̃. Tu ſignaculum ſimilitudinis in delitijs paradiſi dei fuiſti. Et hec eſt ſentētia beati Gregorij in quadam omelia.

¶ De tertio attributo angelice nature.

Poſtea queritur de tertio attributo ⁊ eſt poteſtas liberi arbitrij. Et querantur duo an inſit angelis liberum arbitrium. ⁊ 2ᵐ quem actū.

¶ An angelis inſit liberum arbitrium. Articulus 19ᵘˢ.

Ad primum ꝓcedit̃ ſic. Dicit̃ in 2° ſniaꝝ diſ. 4°. ꝙ liberum arbitrium ineſt angelis libera inclinatione volūtatis ſiue ad bonum ſiue ad malū facultas. ¶ Iteȝ Anſelmus in de libero arbitrio dicit: ꝙ liberū arbitriū ineſt deo ⁊ angelo ⁊ homini. Itē Remigius ꝙ ois creatura rationalis eſt arbitrio libera. Damaſcenus idem ⁊ Aug⁹. ergo liberum arbitrium ineſt angelis. ¶ Itē nullum opus laudabile vel vituperabile eſt niſi ſit liberi arbitrij. ſȝ angeli opus eſt laudabile ⁊ vituperabile. ergo hȝ liberum arbitriū. ¶ Cōtra. liberū arbitriū cognoſcitur ex inflectione ad bonum ⁊ malum. inflectio ad bonum ⁊ ad malum nō eſt in angelis: q̄a tñ volunt bonum vel tñ malum. ergo nō eſt in eis liberum arbitrium. ¶ Si forte dicatur ꝙ iflectio illa ineſt eis per nām: ſȝ per gratiā ⁊ malitiā ſunt ꝯfirmati. ¶ Contra. dicit pħs ꝙ intellectus ſemper eſt rectus. Cum igit̃ in angelis nō ſit niſi intellectus erit igit̃ ſemper rectus. ¶ Solutio. dicendum ꝙ liberum arbitriū eſt in angelis ſicut prime auctoritates probant ⁊ ſm naturaȝ poteſt inflecti ad oppoſitum: ſm diſpoſitionem autē aduenientem confirmatur ⁊ determinatur ad alterū ſed ad neutrum cogit̃. Et per hoc patet ſolutio ad primū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intellect⁹ ſemp eſt rectus quantū ad rationem ex qua mouet: q̄a mouet ex vniuerſalibus ⁊ his que ſunt ſimpliciter ⁊ vbiq̄ ⁊ nō ex particularibus que ſunt hic ⁊ nunc in quibus eſt deceptio: ſed non eſt neceſſe ꝙ electio ſequatur intellectum: q̄a contingit hoc eligere qđ non determinauit intellectus ſi eligentia deficiat ab imutabili bono. ¶ Articulus 20ᵘˢ.

Secūdo querit̃ ſm quē actū inſit angelis liberū arbitriū. Et videt̃ ꝙ nō ſm illum qui eſt poſſe eligere bonū ⁊ poſſe eligere malū: q̄a ſm hoc ⁊ bonus angelus poſſet facere male: ⁊ malus bene: qđ eſt cōtra fidē ⁊ ꝯ ſanctos: cū ēt q̄dā act⁹ ſit liberi arbitrij poteſtas faciēdi qđ vult: videt̃ ꝙ nec ſm illū inſit qui ēt nō pōt facere niſi vnū non videt̃ poſſe facere qđ vult: ſed angelus nō pōt facere niſi vnuȝ. ergo ⁊c̄. ¶ Si eni dicat̃ oppoſitū ꝙ poſſit facere plura: tūc ſequit̃ id qđ prius: q̄a illa plura nō erūt niſi bonū ⁊ malū: ⁊ bonum ⁊ meli⁹: ⁊ malū ⁊ peius. Preterea videt̃ in angelis eē liberū arbitrium coactū: ignis eni nō dicit̃ habere libertatē in actu ꝓpter hoc ꝙ actio eius determiata eſt ad vnū ſemper. ergo videt̃ ꝙ ſimilr̃ in angelis ſit. ¶ Solutio. dicēdum eſt ꝙ ſi attēdamus nām angeloꝝ tunc eſt in eis liberaȝ arbitriū ſm hūc actū qui eſt declinare ad bonuȝ vel ad malum. Si vō attēdamus diſpōnes ſequentes. ſ. cōfirmationeȝ in bono ⁊ cōfirmationē in malo: tunc nō eſt in eis ſm actuȝ illum: ſed ſm illū qui eſt poſſe facere qđ vult. ¶ Ad id quod obijcit̃ in ꝯriuȝ pmo dōm eſt ꝙ aliud eſt poſſe ex natura: et aliud eſt poſſe ex habitu cōfirmato. poſſe enim ex natura eſt ad oppoſita: poſſe eni ex habitu cōfirmato eſt ad vnū: ⁊ illa non ſunt cōtraria ſed poſſunt eē ſimul in eodē. ¶ Ad aliud dōm ſm Anſelmū in oibus in q̄bus eſt poteſtas faciēdi aliquid ⁊ volūtas: poteſtas depēdet ex volūtate: qđ pȝ cum dicit̃ poſſum ambulare poſſum loqui poſſum comedere: in oibus eni talib⁹ intelligit̃ ſi volo. Sic dicimus in ꝓpoſito cuȝ dicimus liberū arbitriū eſt poteſtas faciēdi qđ vult: lȝ enim nō niſi vnū velit illud: tñ libere vult ſine neceſſitate coactionis alicuius. ¶ Si aūt obijciat̃ ꝙ ſm pħm ois poteſtas rōnalis ſit ad oppoſita liberū arbitriū in angelis eſt potētia rōnalis igit̃ eſt ad oppoſita. Dicēdū ꝙ potētia rōnalis eſt ad oppoſita nō pp duo ſed pp oppoſitū. Unde ſm ꝙ potentia rōnalis eſt inq̄ſitiua finis ſui: ſiue ille finis ſit veꝝ ſiue ſit bonum ponit potētia rōnalis cōſiderationem in oppoſitis per quā cōtingit venire ad finē. ſȝ q̄ñ eſt in fine tūc iā nō conſiderat oppoſita: q̄a oppoſita non ſunt finis. Silr̃ eſt in ꝓgreſſu ad fineȝ oium finiū. ſ. ad ſummū ⁊ pmū veꝝ ⁊ ad ſummuȝ ⁊ ad primū bonū. Et ideo cōtingit ꝙ liberū arbitriū q̄diu eſt in ꝓgreſſu ad aliud illud eſt ad vtriuſq̄ oppoſitoꝝ. q̄ñ aūt eſt in fine tūc cōſtat in illo: nō cōſiderans bonū ⁊ meli⁹ q̄a vltra finē nō eſt meli⁹. Silr̃ nō cōſiderat bonū ⁊ malū: q̄a bonū ⁊ malū nō ſunt fines ſed bonū tñ. Qđ aūt non deflectit̃ a fine hoc nō eſt coactionis ſed bonitatis a fine ꝓcedētis ⁊ liberū arbitriū in ipm cōfirmātis. ¶ Ad vltimuȝ dōm ꝙ ignis eſt ad vnū ex obligatiōe materie. forma enim ignis eſt forma materie ⁊ actio eius eſt ſm cōditiōes materie. Sed liberuȝ arbitriū nō eſt potētia exñs in materia. Et qđ eſt ad vnum in cōfirmatis hoc nō eſt ex obligatione materie ⁊ actiōe ei⁹ ſm conditiōes materie. ſed ex hoc qđ attingit finem ⁊ perfecte deſixum eſt ab ipſo. Utrum aūt liberum arbitriuȝ ſit vnius rōnis in deo angelo ⁊ homine ⁊ in quo ſit liberius inferi⁹ in q̄ōne de libero arbi° determiabit̃.

Deinde querit̃ de quarto attributo qđ eſt diſcretio perſonalis. Et querantur duo. ſ. quid diſcernat perſonas angelorum. Et vtrum perſone differant abinuicem numero vel genere vel ſpecie. ¶ Articulus 21ᵘˢ.

Ad primum ꝓceditur ſic. Dicit Ricardus de ſancto Victore in lib° de trinitate. ꝙ perſone diſtinguunt̃ trib⁹ modis. ſ. origine tñ ⁊ ꝓprietate tñ. ⁊ vtroq̄. Origine tñ ſicut in deo. proprietate tñ ſicut in angelis. vtroq̄ ſicut in homine. ¶ Sȝ videt̃ ꝙ hoc ſit falſuȝ. quecūq̄ tñ ſola ꝓprietate differūt illa ſunt idifferētia ſm ſbām. ḡ ſi angeli diſtinguunt̃ ſola ꝓprietate ipſoꝝ ſubā erit vna: qđ falſuȝ eſt: qđ ꝓbatur per hoc ꝙ ꝓprietas eſt de genere accñtiū vt dicit Boeti⁹. ¶ Preterea videt̃ ꝙ diſtiguunt̃ origie: q̄r dicit̃ in libro ducis neutroꝝ ꝙ in ſeparatis a mā non eſt numerus niſi per cām ⁊ cauſatū tñ. ſed angeli ſunt ſeparati a mā. ergo ſi differūt numero hoc erit ſm rōnē cauſe ⁊ cauſati. ſȝ rō cauſe ⁊ cauſati eſt rō originis. ḡ diſtinguūtur origi

...1.c.51.

9.meta.t.c.2.

Nō curreā ſententiam.

ne. ¶ Preterea dicit Boetius in libro de duab⁹ naturis in vna perſona xp̄i. ꝙ pſona eſt rationalis nature idiuiduã ſbã. indiuiduũ aũt eſt (ſicut dicit Porphyri⁹) collectiõe accidẽtiũ que nõ pñt in alio inueniri: ꝛ hec ſunt patria parẽtela locus ꝛ hmõi que nõ cõueniũt angelis. ẜ videt̃ ꝙ nõ ſunt indiuidue ſbe: ꝛ per ɔ̃ñs nõ erũt pſone. ¶ Cõtra. pſona eſt hypoſtaſis rõnalis nature per ſe. q̃libet angeloꝝ eſt hypoſtaſis rõnalis nature per ſe vna. ẜ eſt pſona. ergo conuenit ei diſcretio pſonalis. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ accidit angelis diſcretio pſonalis: ꝛ eſt vnũ attributoꝝ ꝛ hĩ rõcedimus ꝙ diſcernunt̃ ꝓprietatib⁹ pſone angelice. Et ad hoc itelligẽdũ notãdũ ꝙ qđdã facit pſonã: ꝛ aliqđ oſtẽdit eã eſſe diſcretã. hoc aũt facit pſonã: qđ facit per ſe vnã eã. nihil autẽ facit eã per ſe vnã niſi particulatio forme ſup hãc mãm. Cũ igit̃ in angelis ſit eẽ ꝛ qđ eſt: eẽ diſtinctũ ſup qđ eſt facit angelũ per ſe vnũ eẽ in angelica nã: ꝛ ſic facit eã eẽ per ſe vnã. idiuiduantia aũt oſtẽdũt pſonã diſtictã eẽ ꝛ in mãlib⁹ qdẽ mãliter ſũt indiuiduãtia in itellectualib⁹ ſpũaliter. ¶ Et ſi querat̃ que ſunt illa in angelis. Dicat̃ ꝙ a trib⁹ ſumunt̃. ſ. a diſtĩõne operationũ: officioꝝ: ꝛ pmioꝝ. hec enĩ in angelis ſunt diſticta ꝛ qđ inuenit̃ in vno nõ inuenit̃ in alio: ꝛ hec vocat ꝓprietates. ¶ Dicẽdũ igit̃ ad primũ ꝙ qñ dicit̃ ꝙ ſola ꝓprietate diſtinguunt̃ pſone in angelis itelligit̃ de diſcretiõe qua cognoſcit̃ perſona ꝛ nõ de illa qua cõſtituit̃. Nos enĩꝫ ſbas angelicas cognoſcimus eẽ diſtictas per diſcretionẽ opeꝝ officioꝝ ꝛ pmioꝝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in libro dictis neutroꝝ cap⁹ de vno deo. ſepat̃a dicunt̃ oĩno ſimplicia ꝛ nõ ſimplicia non diſtiguunt̃ ꝓprietatib⁹ abſolutis: q̃ ꝓprietas que abſoluta eſt in vno eſt ꝛ in altero. Sꝫ ſm hũc numeꝝ ꝛ diſcretionẽ nõ cauſat̃ niſi a relatiõe cauſe ꝛ cauſati ꝛ pncipij ꝛ pncipiati taliter ſimplicia non ſunt angeli vt patet ex predictis in primo attributo. ¶ Ad tertium dicendũ ꝙ indiuiduantia nõ ſunt materialiter in angelis: ſed ſpiritualiter ſicut diximus ſuperius.

¶ Articulus xx⁹.

Secundo querit̃ ſm quẽ modũ differũt ab inuicẽ pſone angelice. Et videt̃ ꝙ numero ſolo differũt. Quecũq; enĩ plura recipiũt pdicatione alicui⁹ eiuſdẽ rõnis nõ diſtiĩcti ſm diaſ ſbãtiales illa ſub illo ſolo nũero differũt. ſꝫ pſone angelice ſic ſunt: ergo ſolo nũero differunt. Probatio medie eſt ꝙ itellectualis nã nõ inuenit̃ diſtingui per dĩas niſi per creatũ ꝛ icreatũ: ꝛ corporeũ ꝛ icorporeũ: ꝛ angelica nã eſt creata icorporea pdicata de oĩb⁹ angelis: igit̃ videt̃ ꝙ multitudo angeloꝝ ſub ip̃a nõ differt niſi numero. Hoc idẽ habet̃ per hoc ꝙ ſancti dicũt ꝙ tñ eſt triplex nã itellectualis. ¶ Si aũt differũt angeli ſpecie iter ſe tunc eſſet quadruplex nã intellectualis ꝛ quadruplex ꝛ ſubalis nũero.

7. meta. t. cõ. 28. t. 5. meta. t. cõ. 11. ¶ Cõtra. dicit pħs: ꝙ ea que differũt ſolo nũero differũt ſola mã: ſed angeli nõ hñt mãm. ẜ nõ differũt numero tñ: ſed ſpecie ꝛ gñe. ¶ Itẽ quecũq; differũt ſolo numero differũt p diuiſionẽ mãe: ꝛ exeunt ab vno ſicut hoies ab hoie equi ab equo: ꝛ ſic de alijs. ſed in angelis nõ eſt ſic. ẜ nõ differũt numero ſolo.

Tex. cõ. 69. Probatio pme dicit pħs in 3⁹ phyſicoꝝ ꝙ diſcretũ cauſat̃ a diuiſiõe continui: ẜ videt̃ ſi multitudo diſcreta eſt in nã angelica vel vni⁹ nãe ꝙ illa ſit per diuiſionẽ ab aliq̃ vno in nã illa. ¶ Itẽ multiplicatio indiuiduoꝝ in nã vna eſt per actũ vnũ illi nature rõuenientẽ ſicut eſt multitudo hoiũ per gñationẽ humanã. Et ſiĩr multiplicatio equoꝝ. Et ſiĩr multiplicatio ignis. ẜ videt̃ ſi angeloꝝ eſt multiplicatio in vna nã eſt per actũ vnũ ꝛ per aliquẽ actũ illi nature cõuenientẽ: ſꝫ iſte nõ eſt creatio q̃ non act⁹ eſt angeli ſed dei. Preterea ſi pp creationẽ eẽnt eiuſdẽ nature: tũc oĩs eſſent vni⁹ nãe qđ falſum eſt. Cũ igit̃ per vnũ actũ nõ multiplicent̃ ex vno non eſſent vnius nature in ſpecie. ¶ Iuxta hoc querit̃ qđ cauſet multitudinẽ angeloꝝ: nõ enĩ cãtur a diuiſiõe alicuius cõtinui ſicut eſt in alijs: nec ẽt cãtur a nihilo. Si dicat̃ ꝙ a deo creãte. hoc nõ videt̃ q̃ vnũ inq̃ntũ vnũ nõ eſt cã multoꝝ. ¶ Preterea ſi cõcedat̃ ꝙ vnũ ſit cã multorum cũ nõ cauſat multa vnũ. ẜ opꝫ ꝙ aliqđ ſit ex parte nature qđ exigit multitudinẽ illã: ſed duo ſunt tñ in nã pp que eſt multitudo eorũ que ſunt in nã eadẽ. ſ. corruptio ꝛ potẽtia materie. corruptio q̃ forma nãlis nõ poterit ſaluari in vno ſemp: ꝛ ꝓpter hoc multiplicat ſe in ſimili in quo per ſucceſſionẽ ſaluetur.

8⁹ phy. t. cõ. 81. Potẽtia aũt materie q̃ ſicut dicit pħs mã deſiderat formã: ſicut femina maſculũ ꝛ turpe bonũ: ꝛ non tñ deſiderat formã vnã: q̃ aliter habita illa quieſceret a trãſmutatione ꝛ potẽtia nõ eſt pfectibilis ſm oẽs ptes ſuas ab vna forma numero: ꝛ ideo deſiderat multas pp diuerſas ſui ptes. Neutrũ autẽ hoꝝ eſt in angelica natura. ergo videt̃ ꝙ ibi nõ ſit multiplicatio ſolo numero. ¶ Solo. ſine piudicio dicimus cũ vltimis rõnibus ꝙ angeli nõ differũt ſolo numero: ſꝫ ẽt quilibet ab alio differt forma ꝛ ſpecie: ſunt tñ ſub eadẽ natura gñis. Dicimus ẜ ad pmũ ꝙ nõ idem pdicat̃ de angelis niſi pdicatũ gñis. ſpecifice autẽ dĩe q̃bus ɔ̃hit̃ genus illud ſunt occulte nobis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ qñ diuidit̃ nã intellectualis per tria nõ eſt diuiſio gñis in ſpecies: q̃ nã diuina nõ eſt in eodẽ genere cũ angelica ꝛ humana: ꝛ angelica non eſt in eodẽ genere cũ humana. ſed eſt diuiſio ei⁹ qđ per pus ꝛ poſterius attribuit̃ illis trib⁹. natura enĩ diuina itellectualis eſt primo ꝛ per ſeipſaꝫ: ꝛ angelica nã ꝛ humana dicuntur intellectuales per analogiã ſiue ꝓportionẽ ad ipſam. ¶ Ad hoc aũt qđ querit̃ quid ſit cauſa multitudis aĩs multiplicitatis. dicimus ꝙ deus creãs. Et ſi obijciat̃ ꝙ vnũ vt vnum nõ eſt cauſa multitudis. Dicendũ ꝙ hoc veꝝ eſt: ſed deus creans lꝫ vnũ vt vnum ſit in ſuba ꝛ in ſe: tñ quodãmõ eſt vt multa in ideis ꝛ rõnib⁹ creatoꝝ. q̃ ſicut dicit Aug⁹ in lib⁹ 83ᵐ qõnum. alia rõne creat hoiem ꝛ aſinũ ꝛ ſic de alijs. Sic ergo deus põt eẽ cauſa multoꝝ per creationẽ. Si q̃s tamen vellet ſuſtinere ꝙ differrẽt ſolo numero diceret ꝙ cã multiplicationis vel multitudinis numeri eoꝝ eſt multitudo officioꝝ ꝛ opationũ: ſm quẽ ẽt modũ differãt aĩe rõnales iferius diſputabit̃ in qõne de aĩa hoĩs. ¶ Si aũt querat̃ q̃t numero ſint angeli. ſoluẽdũ eſt per auctoritatẽ Dionyſij in celeſti hierarchia cap⁹ 14⁹. vbi ſic dicit. Eloquioꝝ de angelis traditio millies millia eẽ aĩe ꝛ decẽ millia decies millies ſm nos ſubtiliſſimos numeroꝝ in ſeipſaꝫ reuoluẽs ꝛ multiplicãs: ꝛ per hos aperte ſignificãs innumerabiles celeſtium eſſentiaꝝ ordinatiões. multe enĩ ſunt beate militie ſup mũdalium intellectuũ infirmam ꝛ coartatam ſuperantes materialiũ ſm noſ cõmenſurationem. Lꝫ de⁹ creãs ſit vn⁹ i ſe ſm ſubaꝫ: tñ quodãmõ ẽ multa in ideis.

¶ Articulus 23⁹.

Deinde queritur de his attributis in cõmuni. Et querit̃ de quodã verbo qđ dĩ in ſentẽtijs. vbi dicit̃ ꝙ pma ɔ̃ſideratio dꝫ eſſe de ſuba. 2⁹ de forma. 3⁹ de poteſtate. Cũ enĩ ibidẽ dicat ꝙ perſona ptinet ad ſbam ꝛ ad ſbam ptinet ẽt nature ſubtilitas: videt̃ ꝙ hec duo ſunt vnuꝫ attributũ. ¶ Preterea illud intellectũ qđ appellauit per rõneꝫ inſitã nãliter memoriã itelligentiã ꝛ volũtatem: hoc poſtea appellat magiſter ſapiẽtiã rõnalẽ ꝛ intellectũ deide formã: ꝛ querit̃ rõ hoꝝ noĩuꝫ. ¶ Itẽ querit̃ de hoc q̃re memoria itelligentia volũtas ſit ſapiẽtia rõnalis. ¶ Preterea cuꝫ perſpicacitas intelligẽtie ſit poteſtas quedã q̃re ſolũ liberꝫ arbitriũ dĩ poteſtas. ¶ Itẽ querit̃ penes qđ ſumunt̃ iſta attributa. ¶ Solutio. dicẽdum ad pmuꝫ ꝙ aliter ꝛ aliter ad ſubſtãtiã reducitur natura ſimplex ꝛ perſona. Perſona enĩ eſt ſubſtantia prima que eſt ſuppoſitum nature angelice: natura autem ſimplex ſiue eſſentia cõuenit ei ſm eſſe ipſius nature ſiue eſſentie. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ memoria intelligentia ꝛ voluntas dicuntur ſapientia rationalis: q̃ ſapientia rationalis perficitur in illis ſm ꝙ dicitur a ſape ꝛ ſapore. ad ſapere enim exigitur memoria ꝛ intelligẽtia. ad ſaporem autem voluntas: hec eadem dicũtur forma q̃ maxime ſm ſapientiam in verbo formant̃ angeli ad ſapientiam formantem vt dicit Aug⁹. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ poteſtas maxime ſancta ꝛ perfecta eſt poteſtas libera. ꝛ ideo antonomaſtice poteſtas attribuit̃ libero arbitrio. ¶ Ad vltimũ dicẽdũ ꝙ natura angelica dupľr põt conſiderari. ſ. in principijs eſſe ꝛ in proximis ɔ̃ſequentibus illa. Si pmo modo cõſideratur tunc aut ɔ̃ſiderabit̃ ex parte qđ eſt aut ex parte eẽ ſiue quo eſt. Et ſi primo modo tũc attributũ principiatũ ex illo eſt diſcretio perſonalis. Si ſcđo modo: tũc ab illo pncipiatur attributum qđ dicit̃ eſſentia ſimplex ſiue ſimplicitas eſſentie. Et q̃ illa duo attributa cauſantur a principijs eẽs ideo dicit magiſter in ſentẽtijs ꝙ vtrũq; iſtoꝝ pertineat ad ſubſtantiã. Si aũt fiat cõſideratio ex parte proximoꝝ conſequentiũ eẽ: tũc in illis ordinat̃ natura angeli aut ad verum aut ad bonum. Si autẽ ad verum eſt perſpicacitas intelligentie. Si aũt ad bonum tunc eſt liberi arbitrij poteſtas.

¶ De

¶ De angelo in compar atiōe ad aiam.

COnſequenter tranſeūdum eſt ad queſtiones que ſunt de angelo in comparatione ad animam. Et primo querltur de conuenientia angeli ad animam rationalem. Et conſequēter de differentiis eius ab eadem.

¶ De conuenientia angeli ⁊ anime. Articulus 24°.

CIrca primum pceditur ſic. Dicit beatus Dionyſius in de diuinis noībus ca° 2°. diuine mētes ſunt ſupra reliqua exiſtētia ⁊ viuūt ſup reliqua viuentia: ⁊ intelligūt ⁊ cognoſcūt ſuper ſenſū ⁊ rōnē: ⁊ plus q̄ oia exiſtētia pulchꝛū ⁊ bonū deſiderāt. Ex hoc accipit̄ ꝙ in angelo eſt eē ⁊ viuere ⁊ ſenſibiliū habere cognitionē itelligibiliū: ⁊ ita videt̄ ꝙ in his cōueniāt ad aiam rōnalē. ¶ Si forte aliqs diceret ꝙ aia hꝫ cognitionē ſenſibilium per ſenſus: ⁊ angelus nō hꝫ ſenſus. Hoc nō videt̄ facere impedimētū: q2 anima poſt mortē adhuc habebit cognitionē ſenſibiliū. Un̄ hoc videt̄ eſſe per accn̄s: ꝙ in corpore accipit cognitionē ſenſibiliū per ſenſus. Si dicat̄ ꝙ vita aie eſt act⁹ vegetabilis ⁊ diſtribuit̄ per nutritiuā augmētatiuā ⁊ gn̄atiuā: ſic aūt nō eſt in angelis. Hoc itez nō videt̄ īpedire: eo ꝙ hec oīa videntur accidere aie inquātū eſt in corpore. Et ideo rep̄hēdit dn̄s ſaduceos querētes de muliere ſeptē viroꝝ cuius in reſurrectiōe futura eēt vxoꝛ. Et dixit eis ꝙ errarēt neſcientes ſcripturas neq3 virtutē dei: q2 in reſurrectiōe neq3 nubēt neq3 nubent̄: ſed erūt ſicut angeli. ¶ Preterea dn̄s poſt reſurrectionē vt pbaret veritatē vite comedit cū diſcipulis oſtendens in hoc ſm̄ Aug̃m ꝙ habuit poteſtatē comeſtionis: nō tn̄ hn̄s indigētiā comeſtionis. ergo videt̄ ꝙ habere vitā ſꝫ poteſtatē ⁊ habere eā ſm̄ aliquos actus idigētie nō faciāt differētiā niſi per accn̄s: ⁊ ita relinquit̄ conuenientia angeli ⁊ anime in illis. ¶ Preterea dicit Boeti⁹ ꝙ qcqd pōt potentia iferioꝛ pōt ⁊ ſuperioꝛ: ⁊ ita videt̄ ꝙ ois poteſtas que eſt in aia ſit ⁊ in angelo. ¶ Itē Dionyſi⁹ in libro de diuinis nominib⁹ cap° 5°. facit obiectionē. q2 ſi nō hn̄t angeli niſi intellectū tunc alia que hn̄t eē viuere ſentire ⁊ rōcinari videntur eē pꝑinquioꝛa deo q̄ angeli: q2 plures bonitates pulchri ⁊ boni in ſe colligerēt. Et dicit ꝙ iſte ſermo bn̄ ſe haberet ſi ſuperioꝛa nō hn̄t bonitates iferioꝝ. Sꝫ q2 ſuperioꝛa hn̄t ea que ſunt inferioꝝ potēter ⁊ eminēter ideo ſuperioꝛa magis appropinquāt deo. ¶ Preterea dicit phs ꝙ vegetatiuū eſt in ſenſitiuo ſicut trigonū in tetragono. ergo ſilr ſenſibile erit in rōnali ⁊ rōnale in itellectuali. ¶ Si forte dicatur ꝙ nō eſt oīs in rōnali ſenſibili ⁊ vegetabili ſed in virtutibus motiuis: in angelo ſit nō eſt ſynderesis eo ꝙ ſynderesis eſt data homini exiſti in via ad beatitudinez vt remurmuret malo: ⁊ moueat ad bonū: angelus aūt nō eſt in via: ⁊ iō nō indiget illo. ¶ Si inq̄ ſic dicat̄ hoc non videt̄: in angelis eni q̄dā eſt nāle indicatoriū boni ⁊ mali: ⁊ appetitus boni ⁊ diſplicētie mali. aliter eni in demonib⁹ nō eſſet vermis pſcie: ⁊ ita videt̄ ꝙ in illa virtute que eſt ſynderesis nō differant. ¶ Si dicat̄ ꝙ differāt in rōne practica que diuidit̄ per viꝝ ⁊ mulierē. vt in 12° de trini. ſm̄ Aug̃m q2.ſ. in angelo nō ſit rō que ſit vir ⁊ mulier. ¶ Cōtra dicit Aug⁹ ſup p° corith. cap° 10° ſup illud. vir nō dꝫ velare caput ſuū. vir eſt par rōnis eminēs que ſe in id qḋ eternū eſt extēdit cōtēplādo veritatē. mulier aūt eſt pars iferioꝛ que ſe extēdit ad actionez tēporaliū. Cū igit̄ in angelo ſit viſio matutina ⁊ veſpertina (vt ſupra habitū eſt.) Et ſilr ſit in eis virtus aſſiſtrix ⁊ virtus miniſtratrix: videt̄ ꝙ habeāt cōuerſionē ad tēporalia ⁊ eterna illa cōtemplando ⁊ iſta agēdo ⁊ diſponēdo. ¶ Solo. dicendū ꝙ anima ⁊ angelus nō habēt cōuenientiam pꝑinquā tanq̄ ea que ſunt eiuſdem generis ſed remotā. vita.n. in angelis ⁊ in aīabus non eſt eiuſdem rōnis. Silr etiaz certe poteſtates: ⁊ hoc patet: q2 cū potētie differāt per act⁹: in aliis actibus ſunt poteſtates in angelis ⁊ in aīab⁹ qḋ pꝫ in ſingulis poteſtatib⁹. in vegetando eni aie ſemp eſt ⁊ erit poteſtas ad nutrire ⁊ augere ⁊ gn̄are: ⁊ hec poteſtas pꝑportionata eſt organo corporali: ⁊ iꝫ q̄uis nō ſit in corpore ſicut poſt mortem: nihilominus tn̄ maneret pꝑportio illaꝝ poteſtatū ad corpus. In vita aūt angeli nihil eſt taliū: q2 non eſt in eo vegetatiuū ſed viuere tn̄. ¶ Silr in poteſtate ſenſitiua aia hꝫ pꝑportionez ad organa ſm̄ partes ſenſitiuas. Un̄ ſm̄ vnā partē accipit ſenſibile: qḋ nō accipit ſm̄ aliā. ſed in angelo vna poteſtas accipit oia ſenſibilia: ⁊ hec ēt poteſtas nō eſt pꝑportionata alicui organo. Qualr aūt accipiat ſenſibilia ſupra determinatū eſt. Silr aia rōnalis accipit rōnabilia diſcernēdo ⁊ cōferendo vnū cū alio: ⁊ poteſtas rōnis ſue ſm̄ virtutē pꝑportionata eſt ad talē actū. angelus aūt talis accipit ſimplr ⁊ ex his que hꝫ apud ſe. Et ſic pꝫ ꝙ nō eſt oīmoda cōuenientia in poteſtatib⁹ illis angeli ⁊ aie. ¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ de virtutib⁹ appetitiuis dicēdū ꝙ ſynderesis bn̄ eſt in angelis: ſed nō eſt eiuſdē oīno rōnis cū illa que eſt in aia: ſynderesis eni aie eſt de vlib⁹ virib⁹ determinabilibus per ſtudiū ⁊ inq̄ſitionē ⁊ experimēta caſuū ad hoc op⁹ ⁊ illō. In angelis āt ſynderesis eſt ⁊ vle ⁊ particulare ſimul ⁊ ſm̄ ſimilitudinē vnā. vtriuſq3 eni.ſ. vlis ⁊ particularis notitiā hꝫ ex his formis quas hꝫ apud ſe: vt ſupra determinatum eſt. ¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ de viro ⁊ muliere dn̄m ꝙ nō eſt in angelis: nō eni quecūq3 cōuerſio in eterna dicit̄ vir ab Auguſtino: ſed illa tn̄ que ſit pp regimē mulieris ne decipiat̄ a ſerpente. Silr nō quecūq3 cōuerſio in iferioꝛa agenda vel diſponēdo dicitur mulier: ſed illa tn̄ que perſuaſibilis eſt a motu ſenſibili vel ſenſuali qui dicit̄ ſerpens. Potet aūt ꝙ ſm̄ iſtas rationes conuerſio in eterna temporalia nō eſt in angelis.

¶ Articulus 25°.

SEcundo querit̄ de differētia aie rōnalis ⁊ angeli. Videt̄ autē ꝙ nulla ſit penes eē vtriuſq3. Si eni eſt diſa illa erit penes aliquā cauſarū: aut ergo penes efficiētē: aut formā: aut mām: aut finē. Si penes efficiētē: aut penes ipꝫ: aut penes actū ei⁹. Et videt̄ ꝙ neutro mō: q2 efficiens vtriuſq3 eſt deus: ⁊ per actū creatiōis. Si aūt penes formā hoc nō videt̄: eē eniꝫ vtriuſq3 eſt intellectuale. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ aia eſt act⁹ corporis ⁊ vnibilis corpori: angelus aūt nō. hoc nō videt̄. nos eni hic loqmur de aia itellectuali ⁊ phs dic̄ de itellc̄u qḋ nulli⁹ corporis eſt act⁹. 3.d̄ aia.t.c.4.
¶ Itē Anaxagoras ponit itellectū ſolū nō pmixtū ſꝫ ſeparatū ⁊ puꝝ. ¶ Itez ois forma que eſt in mā. per opationē nāe ex ipſa educitur. Sꝫ de itellc̄u ⁊ aia itellectuali apte pnūciat phs in 16° de aialibus. ꝙ eſt igrediēs ab extriſeco nō educt⁹ ex mā per operationē nāe. ḡ in hoc non differt aia rōnalis ab angelo. ¶ Si dicat̄ ꝙ in mā differāt hoc nihil eſt cū ⁊ aia ⁊ angelus creentur ex nihilo. Si dicat̄ ꝙ differant in fine hoc nō pōt eē niſi duob⁹ modis.ſ. ꝙ aia ſit ad finē vnum: ⁊ angelus ad finem aliū: vel ꝙ angelus ſm̄ modū vnum cōſequat̄ finē aliquem ⁊ aia cōſequat̄ eūdē ſm̄ alium. Utrūq3 aūt falſuz eſt: q2 aia ⁊ angelus ſunt ad vnū finē.ſ. ad fruitionē bonitatis eterne. Silr ſm̄ eūdē modū cōſequunt̄ finē illū: q2 aie aſſumuntur ſm̄ ordines angeloꝝ. quedā eni ſunt in iferioꝛib⁹ oꝛdinib⁹. quedā in ſuperioꝛib⁹. quedā aūt in mediis cum angelis bonis. ¶ Ex his arguit̄ ſic. Quecūq3 penes nullā cāuz habēt diām ipſa ſunt eadē ſpecie vel nūero: aia rōnalis ⁊ angelus ſic ſe hn̄t. igit̄ ſunt eadē ſpecie vel numero. ¶ Solutio. dn̄m ꝙ penes oēs cauſas differūt rōnalis aia ⁊ angelus. ſub̄a eni efficientis eſt vna: ſicut ⁊ ad omnia creata: ſed tn̄ angeluꝫ et aiam nō creauit eadem rōne ideali. Unde ſicut differūt arca ⁊ ſcānum in comparatione ad artem mechanicam: eo ꝙ ipſe mechanicus alia ratione facit arcam ⁊ alia ſcānum ſic differūt anima ⁊ angelus in comparatiōe ad ratiōes ideales que ſunt in mente creantis. Similr lꝫ aia rationalis nō ſit educta de materia operatione nature: tamen natura in materia aliquid operat̄ ad ipſam. Et pꝛeterea ſub̄alis differētia aie eſt ꝙ ipſa eſt vnibilis corpori nō vt forma tn̄ hn̄s eē in materia: ſed vt forma ⁊ ſub̄a mouēs ⁊ regēs corpus vt nauta nauē. Nec ideo dr̄ itellc̄s purus ⁊ imixt⁹ q2 nō habeat vnionē cū corpore: ſed poti⁹ ideo q2 in actu pꝑprio qui eſt itelligere nō eſt obligatus alicui organo corporali. Et ꝙ ita ſit.ſ. ꝙ anima depēdentiam vnibilitatis habeat ad corpus patet ex hoc ꝙ etiam creatoꝛ non creat eam niſi in corpore. Et ideo condēnata eſt hereſis eoꝝ qui dicebāt ꝙ anime create ſunt extra corpoꝛa ⁊ poſtea imiſſe corporibus: q2 de⁹ infundendo creat: ⁊ creando infundit eas. ¶ Penes potētiam ēt mālem differētia eſt q2 alterius rōnis eſt poſſibilis intellc̄s in aia ⁊ in angelo vt pꝫ ex predictis. ¶ In fine etiam eſt diſa nō in fine vltimo q2 penes finē vltimū nō diſtiguūtur res ſed in mō pꝑmerendi finē per ſcias ⁊ virtutes.

2° d̄ aia.t.cō. 6.

In trāſlatiōe noua.2.de generatiōe aialiū cap.3.

Angelus et aia rōnal' penes oēs cauſas diſtinguuntur.

¶ De ſtatibus angelorum. Queſtio Sexta.

Onſequēter querēdū

eſt de ſtatibꝰ angelorꝝ. Et q̄runt duo. ſ. de ſtatu an̄ ꝯfirmatiōez: ⁊ d̄ ſtatu ī ꝯfirmatōe. ¶ Circa p̄ᵐ q̄runt tria. Primo. ſ. Utrū ī gr̄a creatꝰ ſit vel nō. 2ᵒ ſi in gr̄a creatꝰ ē q̄s fuerit actus illius gr̄e in ipſo. 3ᵒ de mō cō‑firmationis eorū. ¶ Articulus p̄mus.

Ad primū p̄cedit ſic. Dicit Augꝰ p̄mo libro ſu‑per Geneſim ad lr̄am ſuper illud. In p̄nᵒ fecit deus celū ⁊ terrā. exordiū creature iſinuat ad‑huc in īfirmitate īperfectiōis: ſit aūt illi com‑memoratio q̄d eſt verbū: eo q̄ ſcriptū eſt di‑xit deus vt per id q̄d p̄nᵐ eſt inſinuet exordiū creature exiſtis ab illo adhuc īperfecto. Per illud aūt q̄d verbū eſt iſinuat p̄fectionē creature reuocate ad eū vt for‑maret inherēdo creatori. Ex hoc accipit q̄ angeli īperfecti primo creati ſunt ⁊ ſine gr̄a. ¶ Itē ibidē. Creatura q̄uis ſpi‑ritualis ⁊ itellectualis ⁊ rōnalis ſit que videt illi v̄bo eē p̄‑pinquior pōt hr̄e īformē vitā: q̄a nō ſic hoc eſt ei eē q̄d viuere: ita nec hoc eſt ei viuere q̄ ſapienter ⁊ beate viuē. Per hoc etiā īnuit q̄ prius angeli habebāt vitā ⁊ poſtea ſapienter ac beate vixerūt: ⁊ ſic p̄mo creati ſunt ſine gr̄a ⁊ poſtea eam ha‑buerūt. ¶ Itē ibidē a quo exiſtit creatura ſpūalis vbicunq̄ vt viuat ad illū cōuertit vt ſapiēter ac beate viuat. ¶ Item oñdit per rōnē liberi arbitrij: q̄a p̄cedit ad beatitudinem p̄us ſm ſtatū vie q̄ ſm ſtatū patrie: ſed ſm ſtatū vie eſt īde‑terminatū: igit in angelis nō cōfirmatis q̄ erant adhuc in via ad ꝯfirmationē p̄mo fuit īdeterminatū: ergo fuit eq̄li‑ter flexibile in vtrāq̄ partē: ſed nō eēt equalr̄ flexibile: quia gr̄a determinat ad alterā partē: g̃ angeli creati fuerunt ſine gr̄a. Itē eodē ordine quo ſe habet gr̄a ad gl̃iam hꝫ ſe nā ad gr̄am. ſed gr̄a ⁊ gloria nō ſunt ſimul. igit nā ⁊ gr̄a nō ſunt ſi‑mul ⁊ ita creati ſunt ſine gr̄a. ¶ Preterea illa que dant cū nā dant equalr̄ cū nō ſit ratio quare magis det vni q̄ alte‑ri. ſed gr̄a in angelis nō eſt equalis. igit nō eſt eis cōcreata. Itē ad acceptionē gr̄e exigit ad minus ꝯſenſus in illā: ergo opꝫ q̄ cōſentiens ſit an̄ gr̄am. ¶ Item in naturis īformitas eſt an̄ formā. igit videt q̄ in ſpūalibꝰ ſilr̄ ſit. Preterea p̄us eſt res in ſe q̄ ē cōuerſio eius ad finē: ſed ſine gr̄a eē angelū eſt eē in ſe: cū gratia aūt eſt eē ad finē. g̃ prius fuit ſine gra‑tia q̄ cū gratia. ¶ Cōtra. Anſelmus in libro de caſu diabo‑li dicit ſic. illi angeli qui maluerūt illud plus q̄d nōdū deus illis dare volebat q̄ ſtare in iuſtitia in qua facti erāt eadē iuſtitia iudicante: ⁊ illud propter q̄d illā cōtēpſerūt nequaq̄ obtinuerūt: ⁊ q̄d tenebāt bonū amiſerunt. Ex hoc accipit q̄ facti ſunt in iuſtitia. Itē in libro cur deꝰ hō in p̄ncipio ſe‑cūdi. Ad hoc itaq̄ factā eē rōnalem creaturā certū eſt vt ſu‑per oīa ſūmū bonū eligeret ⁊ amaret nō p̄p aliud ſed p̄pter ſeip̄m. ſi eni p̄pter aliud nō ipſum ſed aliud amaret ad hoc niſi iuſta facere nequit. vt igitur fruſtra nō ſit rōnalis ſimul ad hoc iuſta ⁊ rōnalis facta eſt. ¶ Itē ibidē q̄diu eligēdo ⁊ amādo ſummū bonū iuſta faciet ad hoc q̄ facta eſt miſera erit: q̄a indigens erit cōtra volūtatem nō habendo q̄d deſi‑derat q̄d nimis abſurdū eſt. Quapp̄ rationalis natura iu‑ſta facta eſt vt ſummo bono fruēdo beata eſſet. i. deo. ¶ Itē Augꝰ in 12ᵒ cōfeſſionū. Beata creatura que nō nouit aliū cum nō eſſet ipſa aliquid niſi de dono tuo q̄d ſuperfert ſup omne mutabile que mox vt facta eſt extollet ſine internallo tēporis in ea vocatione qua dixiſti fiat lux ⁊ fieret lux. in no‑bis enim diſtinguitur tēpus q̄a tenebre fuimus ⁊ lux effici‑mur in illa nō (vt dictum eſt) quid eſſet niſi illuminaret: et ita dictum eſt quaſi prius fuerit fluxa ⁊ tenebroſa (vt appa‑ret) cauſa qua factū eſt vt aliter eſſet. i. ad lumē indeficiens cōuerſa lux eſſet qui poteſt intelligat qui non poteſt a te pe‑tat. Ex hoc accipiūtur duo. ſ. q̄ ſine internallo temporis an‑geli ab initio habuerūt gratiam: ⁊ q̄ dicuntur prius celū ⁊ poſtea lux. i. informes ⁊ formati nō p̄pter diſtātiam tempo‑ris: ſed vt cognoſcatur q̄ formatiōis eorum cauſa eſt deꝰ. Item in 12ᵒ confeſſionum. doctor famuli tui cum te cōme‑morat in p̄nᵒ feciſſe celum ⁊ terrā tacet de tēporibꝰ ſimilr̄ de diebꝰ. Similr̄ enim celū celi q̄d in p̄nᵒ feciſti aliqua creatu‑ra eſt itellectualis que q̄uis nequaq̄ tibi trinitati coeterna particeps: tñ eternitatis tue valde mutabilitatē ſuā pre dul‑cedine feliciſſime cōtēplationis tue cohibet ⁊ ſine vllo la‑pſu ex quo facta eſt inherēdo tibi excedit oēm volubilē vi‑ciſſitudinē tēporꝝ. ¶ Ex hoc habetur q̄ angeli ex quo facti ſunt inherēt deo per cōtēplationē. ¶ Itē Augꝰ ſup Geneſi ad lr̄am nō ſuperioris lucis abſceſſus ſed inferioris creature cognitio facit veſperā. g̃ videt q̄ ſimul ſit cognitio creature in ſe ⁊ cognitio eiꝰ in v̄bo. Cū igit vna ſit īformitas ⁊ alte‑ra forma ſimul ſunt īformitas ⁊ forma. q̄d etiā p̄bat Augꝰ multis rōnibꝰ in 4ᵒ ſup Geneſim. ⁊ poſt multā diſputatio‑nē dicit hec v̄ba. ſemp eſt dies in ꝯtēplatiōe incōmutabilis veritatis: ſemp veſpa a cognitione creature in ſeipſa: ſemp mane ex aſſurrectiōe ex hac cognitiōe in laudem creatoris. ¶ Itē Augꝰ in libᵒ de ciuitate dei. deꝰ creauit angelos cum volūtate bona ⁊ caſto amore ſimul in eis condēs nām ⁊ lar‑giēs gr̄am. Per rōnē oſtēdit idē. nihil eni mediū eſt iter bo‑nū ⁊ malū circa creaturā rōnalē: īdifferēs eni q̄d poſſet eſſe mediū p̄ vano cōdēnat ad nō ocioſum eni vanū. Ocioſum aūt eſt vt dicit Gregoꝰ. q̄d caret rōne iuſte neceſſitatis aut pie vtilitatis: g̃ opꝫ q̄ creatura rōnalis creata ſit in bono vl̃ in malo: ſꝫ nō in malo g̃ in bono. ¶ Itē que eēt rō q̄ nō ap‑poneret eis gr̄a in aliquo tp̄e q̄ obſtaculū nō eēt. ¶ Itē dicē‑bat Dion. q̄ diuina bonitas expādit ſe per oēs itellectua‑les vultꝰ ſꝫ vniuſcuiuſq̄ anologiā. igit cū angeli a p̄nᵒ crea‑tiōis ſue poſſibiles fuiſſent ad gr̄am a p̄nᵒ infudit eis deus gr̄am. ¶ Itē ab oībꝰ ſanctis ſupponit hoc q̄ hō creatꝰ ſit in gr̄a ⁊ nō eſt magis rō de hoīe q̄ de angelo. g̃ ⁊ angeli creati ſunt in gr̄a. ¶ Solo. In q̄ōne iſta ſnīe modernoꝝ diuerſifi‑cant a ſeinuicē. Quidā eni dicūt q̄ in ſolis nālibꝰ creati ſūt angeli. Alij v̄o dicūt q̄ in gr̄a gratis data creati ſunt ⁊ non in gr̄a gratū faciēte. Alij aūt q̄ in gr̄a gratū faciente creati ſunt. Et iſtis videtur cōſentire oīa originalia ſanctoꝝ ſi q̄s bn̄ ea iſpexerit. Un̄ auctoritates iducte ad oppoſitū ſic p̄nt ſolui. q̄ cū Augꝰ dicit p̄mo īformē ⁊ poſt formatā eē nām an‑gelicam nō dicit hoc p̄p diſtōnem tēporis ſed p̄p diſtictiōez nature ⁊ ratiōis vt. ſ. itelligat: q̄ aliud eſt viuere illiꝰ natu‑re in ſe: ⁊ aliud beate ⁊ bn̄ viuere in cōtemplatiōe creatoris ⁊ ſic ſeipſum videt gloſare in 4ᵒ ſup Geneſim. vbi dicit. q̄ diſtictio dieꝝ enumerata per Moyſen nō eſt ſm diſtictiōez temporis ſed ſm diſtōnez reꝝ ⁊ rōnis. Et ex hoc pꝫ ſolutio ad oēs auctoritates Auguſtini iductas. ¶ Ad p̄mū q̄ obij‑cit per rōnē dōm q̄ diuine bonitatis eſt nō derelinquere li‑berū arbitriū in ſe ſꝫ ſtatim apponere gratiā vt ordinetur ad finē eo q̄ ip̄m principalr̄ ſit ad finē bonum: pōt tñ defe‑cti ab illo ex defectu p̄prie volūtatis. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ nō eſt neceſſe q̄ ſicut antecedit gr̄a gloriam cōfirmatā: ita an̄cedat natura gr̄am: q̄a gl̃ia nō dat niſi merēti: ſꝫ gr̄a dat omni ei vbi nō iuenit obſtaculū: ⁊ hoc eſt ideo: q̄a gr̄a nullo merito p̄cedēte dat. aliter eni gr̄a nō eēt gr̄a vt dicit Aplūs. ¶ Ad aliud dōm. q̄ hec eſt falſa: gratia ſemp exigit conſen‑ſum actualē p̄cedētē q̄a aliter paruulis nō daret gr̄a ſꝫ ſuffi‑cit ei nō inenire obiectio per diſſenſum. ¶ Ad aliud dōm q̄ in naturis materia eſt an̄ formam: q̄a idiget trāſmutatiōe per alteratiōes que iducūt formas: ſed in creatura ſpiritua‑li nō ſit huiuſmodi alteratio per merita precedētia vt indu‑cat gr̄a. nō enim datur gr̄a niſi ex mera bonitate ⁊ a libera‑litate dei. ¶ Ad vltimum dōm q̄ ex hoc nō p̄batur q̄ nā nō precedit gr̄am tēpore ſed rōne: ⁊ hoc bn̄ cōcedit vt patet ex predictis verbis Auguſtini. ¶ Articulus 2ᵘˢ.

Secundo querit quis fuerit actus illius gr̄e. aut enim fuit actus meriti: aut actus premij: nō actus p̄mij q̄a meritum p̄cedit p̄miū. ergo actꝰ ille fuit actus meriti. Sꝫ tūc videt q̄ vi‑derūt deū in forma deitatis. q̄a dicit Augꝰ ſu‑per Ioānē. tollet impius vt non videat clari‑tatē dei que deus eſt quā ſoli mūdi corde videbūt q̄d erit eis vita eterna. Similr̄ dñs in Ioāne dicit q̄ cognoſcere ſo‑lum deum ⁊ Ieſum Chriſtū eſt vita eterna. Et Augꝰ ſup pſalᵐ dicit q̄ viſio eſt tota merces ergo videt q̄ angeli in primo ſtatu nō viderūt deum. ¶ Cōtra. aut per creaturas videbāt deū aut in ſe aut neutro mō. ſi per creaturas cōtra dicit Augꝰ in 2ᵒ ſup Geneſim ad lr̄am. nō ſicut nos per p̄ci‑plēdā ſapiam p̄ficiebant angeli vt iuiſibilia dei per ea que

facta

facta intellecta ꝯſpicere.q ex quo creati ſunt ipſa vbi eternitate ſancta ⁊ pia ꝯtēplatione pfruunt̃.Et ex iſta auctoritate ſequunt̃ duo. Unū.ſ.ꝙ facti ſūt in gr̃a q2 dr̄ ex quo facti ſūt nō perfruerent̃ vbi eternitate ſancta ⁊ pia ꝯtēplatione. Alterū ꝙ nō ꝓfecerunt in cognitione dei ex creatoris. Si aūt diceret̃ ꝙ neutro mō deū viderūt eēnt deterioris ꝯditionis q̄ hoīes. Et preterea nulla eſſet viſio matutina ⁊ veſpertina q̄s in eis diſtincit Aug⁹ ſm pͥm ſtatū:ꝗ relinquit̃ ꝙ deū in ſe viderūt ⁊ ſic redit pͥᵐ ꝙ act⁹ illius gr̃e fuit act⁹ glīe ⁊ nō act⁹ meriti. ¶ Ad hoc dicūt qdā ꝙ angelus in primo ſtatu nō vidit deū vt deū:ſed deū vidit vt ſpēm rerū. vnde potius vidit per deū q̄ vidit deū. Et dant ſimilitudinē de ſpecie rei viſibilis in celo que nō videt̃ ſed per illā videt̃ alia res cui⁹ ipſa eſt ſpēs. ¶ Sed hec ſolo eſt cōtra originalia oīum ſanctoꝝ. hoc.n.nō eſt perfrui ſancta ⁊ pia ꝯtēplatione vbi ſicut dicit Aug⁹. Preterea dicit Aug⁹ ꝙ ſemper dies fuit in angelis in ꝯtēplatione incōmutabilis veritatis: ſemp veſpera in cognitiōe creature in ſeipa: ſemp mane ex aſſurrectione ex hac cognitione in laudē creatoris: q2 nō ſuperioris lucis abſceſſus ſed inferioris cognitionis diſtinctio facit veſperā. Preterea ſm hoc falſum eſſet qđ dicit Aug⁹ ꝙ viſione matutina formarent̃ angeli. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ act⁹ gr̃e illi⁹ fuit act⁹ meriti: ſed meritū in eis eſt alr̄ q̄ in nobis: angeli aūt nō hn̄t fidē vt per ſpeculū ⁊ enigma veniāt in deū: ſ3 cognitio eoꝝ icipit in vbo ⁊ ex illa cognitiōe deſcēdūt in cognitionē creature. Dicit.n. Aug⁹ in 2° ſup geneſim ad lr̃a3. nō mirū eſt qđ ſanctis angelis ſuis in prima lucis ꝯditione formatis hās de⁹ oñdit qđ erat deinceps creature. neq3.n. itellectū dei noſcerēt niſi q̄tū de⁹ mōſtraſſet. Quis.n. cognouit ſenſu3 dn̄i aut quis ꝯſiliarius eius fuit. Ex ipſo igit̃ diſcebāt angeli cū in eis fierēt creature deinceps faciende ac deinde in gr̄e ꝓprio. Unde dicim⁹ ꝙ meritū eoꝝ eſt in hoc ſolo ꝙ verbo adheſerūt cū poſſent ab ipſo deflecti. ¶ Et ſi querat̃ vtꝝ hoc ipm̄ fuit eius actus glīe. Dōm ꝙ glīa vite eterne ⁊ btitudo dr̄ per ꝯfirmationē cū pfruitiōe vbi ⁊ illā ꝯfirmationē nōdū habuerūt angeli. Unde ſi aliqñ iueniat̃ btitudo ⁊ vita eterna dicta de angelis in p° ſtatu itelligit̃ de btitudine ſm qd.ſ. que nō h3 ꝯfirmationē ꝯiunctā ſibi. Et hoc videt̃ ſentire Aug⁹ ⁊ Anſelm.⁹ qui dicūt ꝙ angelus in primo ſtatu habuit vnde ꝓficeret ad ꝯfirmationē ⁊ beatitudinez. Ex his igit̃ p3 ſolutio ad totū. ¶ Articulus 3°.

Tertio querit̃ de mō cōfirmationis eoꝝ. Aut enī illa ꝯfirmatio eſt per coactionē aut per voluntatē. Si per coactionē tūc nō erit ps btitudinis ſed potius miſerie. coactio.n. eſt qñ aliqd violēter tenet̃ in hoc qđ eſt ꝯtrā nāe ⁊ volūtati. Si aūt eſt ex volūtate tūc nō erit ſub neceſſitate: q2 dicit Aug⁹ in li° de ciuitate dei ꝯtra Tulliū. ꝙ qcqd eſt ex volūtate nō eſt ex neceſſitate. ſi aūt nō eſt ex neceſſitate tūc pōt eſſe alr̄: ⁊ ita angeli adhuc poſſent peccare qđ falſum eſt. Si forte dicat̃ ꝙ pſciētia dei facit volūtatē eoꝝ immobilē: ſm hoc ēt videt̃ ꝙ demones debuerūt ēt hr̄e volūtatē imobilē: q2 ⁊ ipſi pñtialiter deū videbāt anteq̄ caderēt.

Confirmatio angeloꝝ eſt ex duobus.

¶ Solo. dicimus ꝙ ꝯfirmatio angeloꝝ eſt ex duob⁹.ſ. ex dono perſeuerātie dato eis ſm actū a deo: ⁊ imobilitate bone ſtatis ſm voluntatē eoꝝ. hec aūt imobilitas cāuit ex hoc ꝙ volūtas eoꝝ eſt ꝯiuncta fini vltimo: ⁊ ꝓpter hoc in his que ſunt ad finē mobilib⁹ ⁊ mutabilib⁹ nō patit̃ ampli⁹ mutabilitatē. Unde hec neceſſitas nō eſt coactionis: ſ3 imobilis honeſtatis ex ꝯſecutione finis vltimi cū additione doni pſeuerātie in illo. Illud aūt Auguſtini ꝙ volūtariū nō eſt neceſſariū intelligit̃ de volūtate progrediente ad finem per mutabilia ad finem illum ordinata. Ex his patet ſolutio.

¶ De ſtatu angelorum.

Onſequenter querit̃ de ſtatu angeloꝝ in cōfirmatione ⁊ querunt̃ duo.ſ. de ſtatu bonoꝝ angeloꝝ. ⁊ de ſtatu maloꝝ. ¶ Circa pͥᵐ querunt̃ quinque. Quoꝝ pͥᵐ eſt de theophanijs ⁊ illuminationibus quibus diſtinguunt̃ angeli. 2ᵐ de actib⁹ cōmunib⁹ angeloꝝ ſm theophanias illas. 3ᵐ de hierarchijs angelorū. 4ᵐ de cuſtodijs ⁊ virtute miniſtratiua ⁊ aſſiſtrice. 5ᵐ de corporalibus ſymbolis angeloꝝ. ¶ Circa primam querunt̃ duo.ſ. quid ſit theophania. ⁊ vnde deſcendit in angelos.

¶ De theophania quid ſit. Articulus 4°.

Rimo ergo querit̃ qd ſit theophania. Et accipiat̃ diffinitio Dionyſij in 4° cap° celeſtis hierarchie vbi dicit ſic. Sapientiſſima theologia viſionē illa3 que in ipſa eſt deſcripta reuelauit diuinā quaſi in forma iformiū ſimilitudinē ex videntiū in diuinū reductione pulchre vocari theophaniā. ſenſus eſt ꝙ ſcia theologie que ſapiētiſſima eſt q2 eſt de deo pulchre reuelauit theophaniā vocari illā viſionē que deſcripta eſt in ipſa qu aſi diuinā ſimilitudinem in forma iformiū. hoc eſt in forma ſymboloꝝ que iformia ſunt ad ſpiritualia. Similitudinē dico factam vel creatā ex reductione videntiū in diuinū: hoc eſt in diuinas res. Unde etiam conſequenter dicit̃ quaſi per ipſam videntibus diuina facta illuminatione qua3 ipſa diuinos ſanctoꝝ perficiūt. ¶ Contra hoc ſic obijcit̃ q2 ſm hoc nō erit theophania niſi ſit in ſymbolis iformiū. ⁊ cū angeli nō accipiūt illuminatiōes in ſymbolis nō hr̄e videnṫ theophanias. ¶ Itē hoc videt̃ eſſe ꝯtra Cōmētatorē qui dicit. habēt nāq3 ⁊ ipſi ſpūs ſignificationes demōſtrationes per quas de inuiſibilib⁹ dei ⁊ valde occultis ⁊ ſecretis abſcōditis intus mentaliter inuiſibiliter ⁊ ſimpliciter erudiunt̃. que qdē ſigna q̄tū ad nos ⁊ ea que apud nos ſunt viſibilia inuiſibilia oīno eſtimant̃. Quantū vo ad illā maiorē inuiſibilē ⁊ inacceſſibilē ⁊ incōprehenſibilē deitatis lucem quaſi foris ſunt ⁊ ꝓcedunt ab intus ad demōſtrationē ꝓpter qđ ⁊ ipſa ſigna que ſuperueniunt mentib⁹ ſiue animis diuinitus illuminatis theophanie.i. diuine apparitiones dicunt̃: q2 in eis ad manifeſtationē venientib⁹ id qđ oīno occultū dei eſt demōſtrat̃. Ex his accipit̃ ꝙ theophania eſt illuminatio ꝓcedēs ab intus ad manifeſtationē alicuius occulti de deo. ¶ Sed tunc querit̃ vtrū in illa illuminatione ſunt duo ſicut ſunt duo in illuminatione ſcientie. in ſcientia enim eſt lumē ipſius ſcientie cōuincens intellectum de veritate: ⁊ hoc eſt ad habitudinem cōpoſitionis ⁊ diuiſionis terminoꝝ ⁊ eſt ibi ſignatum terminorū diſtinguens intellectū ⁊ faciens intelligere hoc ⁊ illud. Similiter etiam in oculo eſt lumē a quo emittit̃ radius ſup viſibile ſm perſpectiuos: Et lumen ſimiliter exterius manifeſtans viſibile ⁊ iuuans radium emiſſum ab oculo ⁊ eſt ſpecies ibi viſibilis diſtinguens viſu3 ad hoc vel illud viſibile. Similiter etiam in fide eſt lumen eleuans intellectū noſtrū ad ea que nō videnṫ per rōnem ⁊ eſt ibi creditu3 ſiue articulus diſtinguens fidē per hoc credibile vel illud. ¶ Querat̃ igit̃ vtrū ſimiliter ſit in theophanijs: ſcilicet lumen eleuans itellectū ⁊ ſpecies aliqua diſtinguens. Et videt̃ ꝙ ſic: q2 dixit beat⁹ Dionyſius in prima epiſtola ad Gaium monachū ꝙ deus eſt ſuper mentem ⁊ ſuper ſubſtātia3: ⁊ ſuperpoſite ipſius tenebre cooperiunt̃ omni lumini ⁊ abſcondit̃ omni cognitioni. Et ſi aliquis videns deū intellexerit ꝙ vidit nō ipm vidit ſed aliquid eoꝝ que ſunt ei⁹ que exiſtūt ⁊ cognoſcūtur: ergo intellectus angelicus accipit aliquid a deo quo diſtinguit̃ ꝙ nō eſt ipſe deus. ¶ Item Joānes Chryſoſtomus in 11° omelia ſuper Joānē. Ipſum qđ eſt deus nō ſolū ꝓphete ſed neq3 angeli viderunt: neq3 archāgeli. Ite3 ibidē. ſi interrogaueris angelos audies de ſubſtātia qdē nihil reſpōdentes. gloria vo in excelſis deo ſolū decantātes. Et ſi a cherubin ⁊ ſeraphin cōcupieris aliqd diſcere myſtica3 ſanctimonij melodiā audies ⁊ qm̄ plenū eſt celu3 ⁊ terra gloria eius. Si aūt ſuperiores inueſtigaueris virtutes nihil adinuenies q̄ qm̄ vnū opus eſt eis laudare deū. Laudate enī eū (ait) oēs virtutes eius: ergo videt eu3 filius ⁊ ſpiritus ſanctus. Item Joānes quidem expoſitoꝛ per ſeipſam nulli creature ſiue rationali ſiue intellectuali cōpꝛehenſibilis eſt veritas: ſed ſuper ſenſum exaltata ⁊ intellectū neq3 angeli cognoſcūt per ſe quid ſit deus vel quid ſit veritas. hoc enim ab omni creatura remotū eſt ſed ſolūmō cognoſcūt ſe eſſe ⁊ veritatē ſupereſſentialiter eſſe ⁊ ab ipſa omnia ꝓcedere. Hoc etia3 videt̃ dici in euāgelio Joānis pmo. Deū nemo vidit vnq̄ vnigenitus qui eſt in ſinu patris ipſe enarrauit. Ex oībus his videt̃ accipi ꝙ illud cognoſcibile qđ diſtinguit intellectum angeli in theophanijs non ſit deus ipſe ſed aliquid creatum per qđ vlterius deus videat̃. ¶ Sed contra hoc eſt qđ dicit Joānes in canonica. Cu3 apparuerit ſimiles ei erimus ⁊ videbim⁹ eū ſicuti eſt. Et in euāgelio Matthei.

Angeli eoꝝ ſemꝑ vidēt faciē pr̄is mei q̄ in celis eſt. ¶ Iuxta hoc queriſ iterū que ſunt agalmata ⁊ ſpecula clariſſima ⁊ mūda que ſm̄ Dioⁿ ꝑficiunſ in ſubditis. ¶ Solō. dicimꝰ ꝙ theophania eſt oſtēſio alicuiꝰ cognitionis de deo per illuminationē a deo venientē ⁊ hec pōt eē duplr̄. ſ. in ſymbolis: ⁊ facie ad faciē ſine per ſpēm. Et ſi eſt in ſymbolis tūc ꝓportionaſ hōi q̄ natꝰ eſt perficere in cognitione dei ex ſymbolis ⁊ ſimilitudinibus creaturarū. Et hoc pȝ ſolū ad auctoritates p̄ͦ inductas. ¶ Ad aliud aūt qd̄ queriſ vtrū in theophania illa dua ſint. ſ. illuminās itellectū ⁊ diſtinguēs ſicut duo ſunt in ſcia ⁊ viſu ⁊ fide. Dōm ꝙ ſic ſed eſt differentia: q: in illis vtrūq;. ſ. illuminās ⁊ diſtinguēs eſt creatū. In theophania aūt illuminatio qdez recepta ab angelo creata eſt ⁊ eſt grā ꝯferens itellectui poſſe in altiorē ꝯtēplationē diuinitatis. Diſtinguēs aūt itellectū nō eſt creatū: ⁊ hoc id̄ q: vidēt deū facie ad faciē ſine medio. Qualiter aūt hoc ſit vel poſſit eſſe quereſ in qōne de dotibꝰ vbi diſputabiſ de viſione dei ibi ēt inueniſ ſolu rōnū inductarū in ꝯtrariū. Circa hoc tn̄ q̄dā oberrauerūt dicentes deū nō videri in patria niſi vt lumē ſolis videſ in aere. Alij plus q̄ opȝ ſimplices oēs auctoritates in qbus d: nō videbimꝰ deū vel dei ſubam ⁊ qd eſt deꝰ vident ꝯdemnare. Et ſolō oium hoꝝ pfecta inueniſ in qōne p̄dicta. ¶ Ad id qd̄ queriſ de agalmatibꝰ ⁊ ſpeculis. Dōm ꝙ itellectꝰ angelicus iquātū per illuminationē receptā depuraſ ⁊ terminaſ efficiſ ſpeculū. Et ad hoc itelligendū notādū eſt ꝙ duplex eſt nā perfectiua ſpeculi. ſ. ꝑſpicuū purū ⁊ radioſum qd̄ nullo colore coloratū eſt ⁊ nā extinctiua ⁊ terminātis in altera parte: ⁊ id̄ ſpeculū efficiſ de vitro radioſo ⁊ puro ⁊ plūbo extinguēte in parte altera. Similr̄ eſt de itellectu creatu qui ſic eſt interminatus ꝙ nō ſeruiuſ in ipſa ſpēs iꝑſſionū diuinarū niſi termineſ per gratuitā illuminationē deſcendentē in ipſuȝ ⁊ ſic illuminatio accepta facit angelos ſpecula clariſſima. Agalma aūt idem eſt ꝙ imago vel ſimilitudo: ⁊ ideo ſpecies diuina diſtinguens intellectum angeli ſm̄ ea que cognoſcit in ipſa facit angelos ⁊ galmata diuina in eo ꝙ intelligentem aſſimulat intellecto.

¶ Vtꝝ theophania deſcēdat in angelos tm̄. Articulus 5ͦ.

Ecūdo queriſ vnde theophania deſcēdat in angelos. ſ. Vtꝝ a deo tm̄ vel a deo ⁊ hōie chriſto. Et ſi ab hōie vtꝝ ēt a btā Virgine. ⁊ vtrū angelus vnus ab alio recipiat illuminatiōes ⁊ ab eccleſia militante. ¶ Et ad p̄ᵐ ꝓcediſ ſic. Dicit btūs Dioꝰ in iiͦ de diuinis noibꝰ capͦ 4ͦ. ꝙ ſanctiſſime ⁊ ꝓuectiſſime virtutes exiſtes ſicut in veſtibulis ſupſubalis trinitatis collocate ab ipſa ⁊ in ipſa ⁊ eē ⁊ deiformiter eſſe hn̄t in trinitate ⁊ a trinitate ſm̄ modum ſummū vel mediū vel extremū: ⁊ deiformiter eē eſt ꝑ theophanias eſſe: ꝰ illuminationē hn̄t a trinitate ⁊ nō ab alijs. Preterea per theophanias eſt beate eē in angelis. Cauſa aūt beatitudinis nō eſt niſi ſolus deꝰ: ꝰ theophanie nō ſunt niſi a deo ſolo. ¶ Sed ꝯtra. hoc eſt qd̄ dicit beatus Dionyſius ꝙ ab hōie chriſto recipiāt illuminationes in 8ͦ celeſtis hierarchie ſic dicēs. Quaſdā qōnes apud ipm̄ Ieſum querentes ⁊ per eas nobis ſue diuine actionis ſciam diſcentes ⁊ eas ipm̄ Ieſum imediate dicentē ⁊ ꝑlargientē eis manifeſtationē ſuā in humanā benignitatē hoc eſt benignitateȝ humanitatis ſue. Ego eniȝ inqͣt diſputo iuſticiā ⁊ iudiciū. ſalutaris inqͣt ſenſus eſt ꝙ ſupremi angeli illuminationes aſpiciūt a Ieſu in qbus diſcūt ſciam ⁊ rōnem ipſius diuine actionis quā fecit pro nobis in redēptioneȝ. Et ipſe Ieſus imediate per ſeipm̄ dicit ⁊ ꝑlargiſ eis rōnē manifeſtātem humanā benignitatē hoc eſt benignitatē humanitatis ſue. ¶ Sed tūc eſt qd̄ de mō querēdi. dicūt. n. quis eſt iſte q̄ venit de edom. ⁊ nō dicūt quis es tu qui veniſti de edom tanq̄ imediate querentes a chriſto. Vnde dicit gloſa in Iſaia ſuper illud verbū. Quidā angeli nō plene cognoſcentes myſteriū incarnationis paſſionis ⁊ reſurrectionis vidētes ad celū aſcendere dominū cū multitudine angeloꝝ ⁊ ſanctorū dominū ꝓpria virtute nō auxilio angeloꝝ admiranſ incarnationis paſſionis reſurrectionis ⁊ aſcenſionis myſteriū: ⁊ quo mō ⁊ ſibi ⁊ alijs aperiat regnuȝ celoꝝ. Vnde ⁊ angelis dominū cōcomitantibus dicūt q̄s eſt iſte q̄ venit de edom. ⁊ in pſalmo: quis eſt iſte rex glīe. Itē Hieronymꝰ ibidē. quidam angeli donec perficereſ myſteriū icarnationis ad plenū nō cognouerūt. Hoc etiā videſ per rōnē: q: ſupra angelos Chrūs ſm̄ humanitatē exaltatꝰ eſt. a ſuperiori aūt deſcendūt illuminatiōes tūc ab ipſo Chrūo debēt deſcēdē illuminatiōes in angelos. Itē in apocalypſi capͦ 20ͦ. Ciuitas ipſa nō eget ſole ⁊ luna vt luceāt in ea. nā claritas dei illuminabit eā: ⁊ lucerna eiꝰ agnus. ibi glo. i. humanitas ad alioꝝ illuminationē: ꝰ ab humanitate chriſti ſunt illuminationes in pr̄ia. Itē in p̄ͦ canonica petri capͦ p̄ͦ. ſup illud. in quē deſiderāt angeli ꝯſpicere. dicit glo. Tāta eius qui paſſus eſt pro nobis hominibꝰ glīa p̄clarior eſt vt ēt angelice in celo ṽtutes cū ſint eterna felicitate perfecte nō ſolū imortalis diuinitatis magnificentiā ſed ⁊ aſſumpte humanitatis eiꝰ claritatē ſemꝑ aſpicere gaudeāt. ¶ Sed ꝯtra. hoc videſ eē qd̄ dicit Augꝰ ſup geneſim ad lr̄am liͦ 4ͦ. ꝙ angeli in ṽbo dei oīa faciēda p̄nouerūt ⁊ creata facta cognouerūt nō per iteruallo tpa. liū vices: ſed p̄us ⁊ poſterius habētes in cōnexione creaturarū in efficacia ṽo creatoris oīa ſimul. Itē in 5ͦ liͦ. nec āgelos latuit myſteriū regni celoꝝ qd̄ opportuno tpe reuelatuȝ eſt ꝓ ſalute nr̄a. Et ex hac pegrinatione liberati eoꝝ coeui ꝯiungemur. nec. n. hoc ignorauerūt q̄n̄ qdem ipm̄ ſemē qd̄ opportuno tpe adueniſ per ipſos diſpoſitū eſt in manu mediatoris. ¶ Item ibidem ſanctis angelis myſterium incarnationis a ſeculis innotuit. Ex iſtis ſic procedimr̄. a ſeculis non fuit humanitas Chriſti in celo: ⁊ angeli a ſeculis habebant illuminationes de myſterio icarnationis: igitur non hn̄t iſtas illuminatiōes ab humanitate Chri. ¶ Itē ſm̄ ꝙ Chrūs minor eſt angelis ſm̄ hoc nō videſ eis dare illuminationes: ſed ſm̄ humanitatē paſſibilē minor eſt angelis (vt dr̄ in pſalmo. ⁊ ad hebreos capͦ p̄ͦ in gloſa ⁊ in textu.) igiſ ſm̄ hoc nō dat illuminationes. ¶ Vlterius queriſ de beata Virgine. cū eni ipſa legaſ exaltata ſuper choros angeloꝝ videſ ꝙ ab ipſa illuminationes debeāt deſcēdere in angelos. ¶ Itē videſ ex qōnibꝰ que legunſ in cāticis ſicut iſta. Que eſt iſta que deſcēdit de deſerto delitijs affluens innixa ſup dilectū. Hec. n. eſt qd̄ ſodaliū ſpōſi vt dicūt glo. ſodales aūt ſpōſi ſunt angeli. Si ꝰ ꝓpter qōnes q̄s faciūt de Chrīo dicunſ illuminationes recipe a Chrīo. tūc ēt ꝓpter ſiles qōnes q̄s faciūt de btā Virgine debēt dici recipere illuminationes ab ipſa. ¶ Sed ꝯtra. illuminatio que fulget a beata Virgine creata eſt ſicut ipſa. creatū aūt nō pōt eē cā illuminationis eterne glīe. ¶ Queriſ iterū vlterius vtꝝ vnus ab alio recipiat illuminationes. Et videſ ꝙ ſic. q: dicit Dioꝰ in capͦ 4ͦ celeſtis hierarchie. nō in ſolū in ſuppoſitis ⁊ ſubiectis animis ſed in eq̄potētibꝰ iſta lex diffiniſ ab oī ſupereſſentialis ordinatiōis p̄ncipatu ſm̄ vnāquāq; hierarchiā: p̄mas ⁊ medias ⁊ vltimas eē. ⁊ ordinationes ⁊ ṽtutes ⁊ miſnoꝝ eē diuiniores doctores ⁊ manuductores in diuinā adductionē ⁊ illuminationē cōicationē ⁊ cōionē. Ex hoc accipiſ ꝙ nō tm̄ iſti de p̄ma hierarchia illumināt illos qui ſunt de iferiori hierarchia: ſed ēt q̄ ſūt in vna ⁊ eadē hierarchia qui dr̄ eq̄poteſtes. vnus reducit alterū ⁊ illuminat. Et q: de hoc ſunt multe auctoritates a Dioͦ obijciaſ in ꝯtrariū. ſm̄ hoc eni qdā angeloꝝ nō vidēt deū imediate qd̄ ꝯdēnaſ pro hereſi. ¶ Itē queriſ vltimo vtrū illuminationē recipiāt ab eccleſia militāte. Et videſ ꝙ ſic: q: ſup illō ephes 3ͦ capͦ que ſit diſpēſatio abſcōditi dicit glo. aliqd accreuit angelis per p̄dicationē aplōꝝ q̄ multa ſecreta di dicerūt p̄dicatione per gētes dilatata. ¶ Sed ꝯtra. dicit btūs Dioꝰ in 4ͦ capͦ celeſtis hierarchie. video ⁊ diuinū humanitatis Chri myſteriū angeli primū ſunt edocti ⁊ docuere. Deinde per ipſos in nos ſanctoꝝ grā deſcēdit ⁊ inducit Gabrielē miſſum ad beatā Virginē ⁊ angelū iſtruentē Ioſeph vt iplerenſ diuinitas ꝓmiſſa progenitori Dauid. ⁊ alius iſtruit paſtores. Similr̄ ⁊ ipſe Ieſus puer obediēs ſubdiſ pr̄i ⁊ dei per angelos diſpōnibꝰ ⁊ per medios ipſos annūciaſ Ioſeph a pr̄e. diſpoſita filij ad Egyptū receſſio ⁊ iterū ad iudeā ex Egypto iductio. ⁊ in paſſiōe apparuit angelus ꝯfortās eū: ⁊ hoc totū fecit vt dicit idē Dioꝰ nō ꝓpter idigētiā ſed vt oſtēderet ſe verū hōiem cuius eſt diſponi ⁊ ordinari per angelos. Similiter in 5ͦ capͦ dicit ꝙ ſancti p̄res viſiōes q̄s viderūt ſiue ꝓpheticas ſiue alias glioſi p̄res nr̄i pſecerūt ⁊ per medias celeſtes virtutes: ⁊ ſubinfert de legis dicens. Sic autē nō ⁊ ſacrā legis lationē eloquioꝝ traditio vel vt per ſe qdeȝ dicit ex deo donatam Moyſi vt ⁊ nos vere doceat diuinos

eſſe ⁊ ſacros caracteres. Docet aũt ⁊ hoc ſapienter theologia per angelos eã ad nos puenire tanꝗ diuino legati ordine illud legaliter ponente hoc eſt ꝓ pᵒ zᵒ in diuina reduci. Itẽ Augᵒ 3ᵒ de trini. illa oĩa que a pr̃ibꝰ viſa ſũt cũ deꝰ illis ſm̃ quã diſpõnẽ tpibꝰ pñtaret per creaturã facta eẽ manifeſtũ eſt. ⁊ ſi nos latet quõ ea miniſtris angelis fecerit. hoc idẽ vꝫ per diſſõnẽ aĩe datã in liᵒ de motu cordis. vbi dĩ ꝙ aĩa eſt ſuba icorporea itellectiua illuminationũ que ſunt a pᵒ vltima relatione perceptiua. eſt. n. relatio pᵒ primoꝝ q imediate accipiũt. zᵒ eſt vltimoꝝ q accipiũt per alios. ¶ Solõ dcedimus breuiter ꝙ qlibet iferior a quolibet ſupiori ſiue angelo ſiue hoie ſiue deo põt accipere illuminationẽ. Vñ dicimus ꝙ tres prime eẽntie. ſ. ſeraphin ⁊ cherubin ⁊ throni a tribus accipiũt illuminationẽ. ſ. a deo: ⁊ hoie Chõo: ⁊ a btã Virgine. ¶ Ad hoc aũt qõ obiicit in zrĩu de mõ querendi dõm ſm̃ beatũ Dioᵐ ꝙ angeli qõnes nõ faciant Chõo ſed iter ſe qõnẽ ꝓponũt: ⁊ nõ pp hoc ꝙ a ſemutiẽ expectãt illuminatiões: ſed vt reponãt reuerẽtiã Chõo tanꝗ reuerẽtes diſcipuli q altitudini ſcie ⁊ benignitatis magri ſui nõ pſumũt facẽ qõnẽ ſed corã ipſo eã ꝓponũt iter ſe expectãtes vt a ꝓpria benignitate eos illuminet ad ſolõnẽ. Et hoc eſt qõ dicit Dioꝰ in de celeſtis hierarchie capᵒ 7ᵒ. Apud ſeipſos deliberãt ante iterrogare oñdentes qdẽ q diſcũt ⁊ diuinaꝫ ſciam appetũt. nõ aũt pñſiẽtes per diuinã ꝓceſſionẽ in diuinã illuminationẽ: ⁊ dicit ꝙ hoc faciũt qñ reuerẽter. ¶ Scdõ alios aũt ſanctos prima qõ eſt minoꝝ angeloꝝ ⁊ querũt ab altioribus ⁊ hoc nõ eſt icõueniẽs. zᵒ aũt qõ illa eſt ſuperioꝝ q illa imediate a Chõo. ſ. hᵒ. q̃re igiẽ rubrũ eſt idumẽtum tuũ. Et rõne illius qõnis tãgit glo. ſup Iſaiã 63ᵒ. dicẽs tanꝗ dicãt angeli didicimus ꝙ loqueris iuſtitiã ⁊ ſalus oium in tuo eſt arbitrio ſcire volumꝰ q̃re veſtimẽta tua ſũt velut muſto tincta ⁊ tunica que deſuper ꝯtexta eſt ſcindi nõ põt: ⁊ ab vtero virginali tãtuꝫ cãdorẽ hñit q̃tũ nõ põt facẽ fullo ſuper terrã q̃re ſanguine cruentẽ magis. n. tibi ꝯuenit clemẽtia ꝗ crudelitas. ſm̃ aũt beatũ Dioᵐ vtraqꝫ qõ eſt ſuperioꝝ imediate aſſiſtẽtiũ Chõo ⁊ deo. ſed pᵒᵐ inter ſe faciũt pp reuerẽtiã. zᵒᵐ aũt faciũt Chõo benignitati ſue ex ſolõne pme qõnis facti ꝓniores. ¶ Ad id qõ in zrĩu eſt per auctoritates Auguſtini dõꝫ. ꝙ pma auctoritas itelligiẽ de opibꝰ creatiõis tñ que ſuas cognouit in vbo dei faciẽda ⁊ poſtea facta in nã ꝓpria. zᵒ aũt auctoritas itelligiẽ de myſterio incarnationis que quo ad hoc inotuit angelis a ſeculis q viderũt vnã creaturã inieũdã ⁊ aſſociãdã in vna pſona filij diuinitati. Vñ btũs Bernardus dicit 17ᵒ ſermone. Creato potuit ꝯtingẽ ſi tñ icredibile nõ puteẽ plenũ ſapia ⁊ pfectum decore hoies pficere potuiſſe ⁊ pfecturos nõ in parẽ gſtam. Sed ſi ſciuit in dei vbo abſqꝫ dubio vidit ⁊ in liuore ſuo iuidit qõ molitꝰ eſt hẽre ſubtos ſocios dedignaẽ nõ tñ oportuit ꝙ cognouerũt myſteriũ icarnationis quo ad oẽs ſpẽales rõnes ⁊ reuelatiões q̃ pñt eẽ de illo. ¶ Ad hoc qõ obiicitur de minoratiõe Chriſti. dõm ꝙ illa minoratio nõ eſt niſi ſm̃ qd. ſ. iquãtum eſt paſſibilis ⁊ mortalis ꝙ nõ ſunt angeli. hoc aũt nõ eſt ipedimentũ dignitatis que eſt ex ipſa vnione humane nãe ad diuinitatẽ. vñ adhuc relinqẽ ꝙ pñt illuminari ab ipſo. ¶ Ad id qõ queriẽ de btã Virgine dõm ꝙ illuminationẽ accipiũt ab ipſa. Et ad id qõ ꝯtra obiiciẽ dõm ꝙ illuminatio que fulget ab ea nõ eſt creata: ſed eſt deus in ipſa: ⁊ qñs ſit hoc dicit magr Hugo de ſancto victore p exẽpliũ ſic dicẽs. Sicut duo ſunt lumẽ ⁊ qõ ſuſcipit lumẽ corpꝰ: ⁊ ex his duobꝰ vnũ efficiẽ lucẽs: ⁊ ipm lucẽs imago quodãmodo eſt ⁊ ſimilitudo luminis: ita deꝰ ⁊ lumẽ eſt ⁊ verũ lumẽ ⁊ ipm lumẽ rõnales animi mũdi ⁊ puri ꝯcipiũt ⁊ ex hoc lucẽtes fiũt ⁊ nõ ſunt ipſũ imago luminis in eo ꝙ ſunt ſed in eo ꝙ lucẽt ex lumine ſicut ipm lumẽ lucẽt ⁊ ſunt ipſa lucẽtia theophanie luminis in qbus lumẽ videẽ. Et illud expſſius habetur in qõne de viſione dei. q ſicut in ferro ignito nihil aliud videẽ niſi lumẽ ignis: ſic in ſanctis glorificatis videẽ deꝰ. Unde dicit btũs Bernardus in libᵒ de amore dei. O beata viſio videre deũ in ſe: vidẽ deũ ⁊ in ſanctis. ¶ Ad id qõ queriẽ vtrũ vnus recipiat illuminationẽ ab alio. Dõm ꝙ ſic. ¶ Ad id aũt qõ ꝯtra obiiciẽ dõm ẽ per qꝺdaꝫ gloſam ſuper epſam ad Ephes. 3ᵒ capᵒ que dicit ꝙ in mũdo abſcõdite ſunt cauſe rõnales oium reraꝫ que nãliter fiunt. in deo do cauſe eoꝝ que per grãm fiunt ſiue eoꝝ que ad hoc ſignãda mirabiliter nõ nãliter fiunt: que miniſtrãtibꝰ angelis facta ſunt vnde myſteriũ hoc a ſeculis in deo diciẽ eſſe abſcõditũ ſic tñ vt inoteſcat principibus ⁊ ptãtibus ⁊ celeſtibus.

Nõ pulchraꝫ ſolutionẽ.

¶ Dõm igiẽ ꝙ deus in rõne duplicis obiecti pñtat ſe angelis aut btis. ſ. vt obm fruitionis: ⁊ vt in ipſo ſunt rõnes abſcõdite oium myſterioꝝ pertinẽtiũ ad gubernationẽ eccleſie. ⁊ pmo mõ oẽs vidẽt deũ imediate. zᵒ aũt mõ accipiũt illuminationes ſed ſupiores accipiũt eas imediate a deo: iferiores aũt a ſuperioribꝰ per ordinẽ: ⁊ hoc plenius habebiẽ iſerius. ¶ Ad id qõ q̃riẽ vtꝝ accipiãt illuminationes ab eccleſia militãte. Dõm ꝙ duplex eſt acceptio illuminationũ. ſ. a cã ⁊ ab effectu. ⁊ a cã qdẽ grãruꝫ ꝓprie accipiunẽ illuminationes: ab effectu aũt per modũ experimẽti ⁊ ſic q̃ſdã illuminationes accipiunt angeli ab eccleſia qñ. ſ. vident myſteria grãrũ a ſeculis: ⁊ ideo abſcõdita per effectũ in ſancta eccleſia cõpleri. Per hoc patet ſolutio ad omnia queſita.

Deꝰ ſub rõne duplicis obiecti pñtat ſe ãgelis aut beatis.

¶ De actibus communibus angelorum.

Deinde queriẽ de actibꝰ cõibꝰ angeloꝝ q ſunt purgare illuminare ⁊ perficere. Et queruntur duo. ſ. q̃liter his actibꝰ vtunẽ iter ſe. Et q̃liter vtunẽ eis ad alios hoium. ¶ Circa pᵐ q̃runẽ q̃tuor. quoꝝ pᵐ eſt. Vtꝝ ꝯueniat angelis illuminare perficẽ ⁊ purgare. zᵐ ſm̃ qd cõueniat eis. 3ᵐ vtꝝ ꝯueniat eis ſm̃ diſtinctionem hierarchiarũ vel ordinum vel perſonarum. 4ᵐ cui conueniat per prius ⁊ cui per poſterius.

¶ Articulus 6ꝰ.

Ad primum ꝓcediẽ ſic. Dicit btũs Dioꝰ in de celeſti hierarchia capᵒ 3ᵒ. Ordo hierarchie ẽ quoſdã qdem purgare: quoſdaꝫ vᵒ purgari: ⁊ quoſdã qdẽ illuminare: ⁊ quoſdã illuminari. ⁊ quoſdã qdẽ perficẽ: quoſdã qdẽ perfici vnicuiqꝫ ad deiformẽ adunationẽ q̃liciqꝫ mõ: igiẽ iſta ꝯueniũt angelis. ¶ Preterea hoc videẽ ex auctoritatibus biblie. Sic. n. dĩ in Daniele 9ᵒ. factũ eſt vt cũ viderem ego Daniel viſionẽ ⁊ quererẽ itelligẽtiã: ecce ſtetit in cõſpectu meo q̃ſi ſpẽs viri: ⁊ audiui vocẽ viri iter vlay: ⁊ clamauit ⁊ ait. Gabriel fac itelligẽ iſtã viſionẽ. Ex hoc. n. manifeſte accipiẽ ꝙ angelus. i. mittit aliũ angelũ ad hoiem illuminãdũ. nõ aũt mitteret niſi prius illuminaſſet vt dicit Dioꝰ. ¶ Itẽ Danielis 10ᵒ capᵒ. Ecce Michael vnus de pncipibus pmis venit in adiutoriũ meũ: ⁊ ego remãſi iuxta regeꝫ perſarũ. Veni aũt docere te vt que vẽtura ſunt. Iſtud adiutoriũ (ſicut dicit Dioꝰ) nõ eſt niſi per illuminationẽ ⁊ purgationẽ. ¶ Itẽ Zacharie pᵒ rñdit vir q ſtabat iter myrthetã ⁊ dixit. iſti ſunt quos miſit dñs vt perambularent terrã: ⁊ rñderũt angeli dñi q ſtabãt iter myrthetã ⁊ dixerũt perambulauimus terrã: ⁊ ecce oĩs terra habitaẽ ⁊ quieſcit. Ex hoc expſſe accipiẽ ꝙ angelus qui ſtabat iter myrthetã illuminabaẽ ab his qui perambulauerũt terrã: ⁊ ille vlterius illuminatus illuminauit Zachariã. ¶ Itẽ Iſaie 6ᵒ dĩ ꝙ clamabant alter ad alterũ. Sãctus ſanctus ſanctꝰ dñs deus exercituũ: plena eſt oĩs terra glĩa eiꝰ. qõ btũs Dioꝰ exponit ꝙ clamare alterũ ad alterũ nihil aliũ eſt ꝗ dare ſibi illuminationẽ. ¶ Itẽ in Ezechiele 9ᵒ. glĩa dñi dei aſſumpta eſt de cherub qui erat ſup eũ ad limen domus ⁊ vocauit virũ qui indutꝰ erat lineis ⁊ atramẽtariũ ſcriptoris hẽbat in lumbis ſuis ⁊ dixit dñs ad eũ. Trãſi per mediã ciuitatẽ in medio Hieruſ ⁊ ſigna thau ſuper frõtes viroꝝ gemẽtiũ ⁊ dolẽtiũ ſuper cũctis abominationibꝰ que fiũt in medio eiꝰ ⁊ illis dixit. ſ. ſex viris quoꝝ vnuſqſqꝫ hẽbat vas interitꝰ in manu ſua: dixit audiẽte me: trãſite per ciuitatẽ ſequẽtes eũ ⁊ percutite: nõ pcat oculus veſter neqꝫ miſereamini ſenẽ: adoleſcẽtuliũ: virginẽ: ⁊ puulũ: ⁊ mulieres iterficite vſqꝫ ad interitũ. Oẽm aũt ſup quẽ videritis thau ne occidatis: ⁊ a ſanctuario meo icipite. Et hoc dicit Dioꝰ ꝙ ſequentes erudiebanẽ a pᵒ diuinũ iudiciũ. ¶ Iteꝫ Ezechielis 10ᵒ. Et vidi: ⁊ ecce in firmamento qõ erat ſup caput cherubin q̃ſi lapis zaphyrus ⁊ q̃ſi ſpẽs ſilitudinis ſolij apparuit ſup eũ. Et dixit ad virũ q indutꝰ erat lineis ⁊ ait. Ingredẽ in medio rotarũ q̃ ſunt ſubtus cherubin ⁊ iple manũ tuã pꝛunis igneis: q̃ ſũt iter cherubin ⁊ effunde ſup ciuitatẽ. Hoc ẽt dixit Dioꝰ ꝙ ille vir erudiebaẽ a cherubin: qõ notaẽ i hoc ꝙ mittiẽ vt accipiat prunas ſub rotas cherubin. ¶ Itẽ oẽs auctoritates idducunẽ ⁊ exponunẽ per intellectũ dictũ a beato Dioᵒ in de celeſti hierar-

rchia cap° 6° circa finē. ¶ Itē in apocalypſi cap° 7°. Uidi alterū angelū aſcēdētē ab ortu ſolis hñtē ſignū dei viui: ⁊ clamauit voce magna q̄tuor angelis qbꝰ datū eſt nocē terre ⁊ mari dicēs: nolite nocē terre ⁊ mari neq̄ arboribꝰ q̄ouſq̄ ſignemꝰ ſeruos dei nr̄i in frontibꝰ ſuis. Et ex hoc accipit̄ ꝙ qdā illuminant̄ ab ipſo ſole vt iſte q aſcendit ab ortu ſolis. qdā aūt ab ipſis angelis vt illi q̄tuor qbꝰ clamauit. ¶ Preterea videt̄ ꝙ idigeāt purgatione: ita habet̄ in Job 4°. Ecce q ſeruiūt ei nō ſunt ſtabiles ⁊ in angelis ſuis reperit prauitatē. igit̄ cū angeli habeāt prauitatē idigent purgatione. ¶ Itē Job 25°. Luna nō ſplēdet ⁊ ſtelle nō ſunt mūde in cōſpectu eiꝰ. ⁊ ex hoc ſeqt̄ idē qđ p̄us. Per lunā.n. intelligant̄ angeli ab ipſo ſole.ſ. deo illuminati ⁊ per ſtellas minores et īferiores. ¶ Itē Job 40° capꝰ. Cū ſublatꝰ fuerit.ſ. leuiathā tremabant angeli ⁊ territi purgabant̄. ¶ Itē dicit Dioꝰ p° cap° celeſtis hierarchie. ꝙ opꝫ purgādos qdē puros effici oino ⁊ oī liberari diſſimilitudinis ꝯfuſione. Si igit̄ hēat cōfuſionē diſſimilitudinis: tūc vī ꝙ egeāt purgatiōe. ¶ Sed ꝯtra. ſi purgant̄ aut purgant̄ a pctō: aut ab ignorātia: aut a phantaſijs. nō a pctō qꝛ nō hñt peccatū. Ab ignorātia ēt nō: qꝛ ignorātia vel pctīm eſt vel ꝯnnexū hꝫ pctīm vt dicit Augꝰ in li° de libero arbitrio. Itē nō a phantaſijs: qꝛ dicit Augꝰ ſup 2ᵃᵐ epl̄am ad Corinth. 12° ſup illud Scio hoiem hmōi ⁊c̄. ꝙ angeli ſunt in regione itelligibiliū vt videāt pſpicuā veritatē nullis opionū ſtellarū nebulis fuſcatā. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ itelligētia eſt de icorporeis ſubſtātijs pura certaq̄ cognitio. cū igit̄ angeli hēant itelligētiā: videt̄ ꝙ de oībꝰ talibꝰ purā ⁊ certā hēant cognitionē: ⁊ ita purgatione nō indigēt. Si forte dicat̄ ꝙ ignorātia relinqt debitū ad diſcēdū ⁊ ꝓpter illud eſt pctīm: ſed neſcientia nihil ponit ⁊ eſt negatio ſcie ⁊ ab illa purgant̄ angeli. ¶ Contra. qđ nihil ponit oino nihil eſt: ⁊ qđ oino nihil eſt: nō purgat̄: igit̄ videt̄ ꝙ talis neſciētia nō poſſit purgari. ¶ Preterea dicit Gregoꝰ qđ eſt qđ nō videāt qui videntē oīa vidēt: ꝗ nihil ignorāt: igit̄ ab ignorantia purgari nō pñt. Si forte ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ purgant̄ a nūilitate q̄dā que eſt obtuſio perſpicacitatis intelligentie. ¶ Cōtra. querat̄ de cā illiꝰ obtuſionis ⁊ nō pōt aſſignari niſi minor ſimplicitas eēntie. cū igit̄ cā nō poſſit amoueri effectꝰ ēt ſtabit ⁊ nō purgabit̄. ¶ Preterea ſm hoc in purgatione angeli forma aliq̄ actu eūs remoueret̄ ⁊ aliq̄ adueniret: et ſic eſſet ibi motꝰ alterationis qđ falſum eſt. ¶ Itē obtuſio illa nālis habitꝰ eſt: ⁊ ita erit ex pncipijs nālibꝰ: igit̄ erit immobilis cū nō poſſit moueri niſi per mutationē principiorū nāe. ¶ Solo. dicimus cū Dionyſio in de celeſti hierarchia cap° 7°. ꝙ purgant̄ ab ignorātia. dicit.n. Dionyſiꝰ ſic. Ignorātia qdē vtpote purgās ſm ordinē in dicta ſcia perfectarū doctrinarū. ¶ Cōcedimus igit̄ ſm primas auctoritates ꝙ qdā purgāt ⁊ qdā illumināt. ⁊ qdā purgant̄ ⁊ qdā illuminant̄. ⁊ qdā perficiūt ⁊ qdā perficiunt̄. ¶ Ad hoc aūt qđ q̄rit̄ de idigentia purgationis dicimꝰ ꝙ idigentia purgationis eſt ignorātia ſicut dictū eſt. Sed ignorantia eſt duplex.ſ. negationis ⁊ priuationis. Ignorātia negationis eſt neſcientia que nihil ponit: ſicut dicimꝰ lignū neſciens: hoc eſt nō ſciēs ⁊ hec iproprie dicit̄ ignorantia. Eſt etiā ignorātia priuationis: ⁊ hec eſt duplex.ſ. male diſpoſitionis ⁊ hec qꝛ aliqđ ponit de habitu ꝓprie dicit̄ error ⁊ iproprie ignorātia. Alia eſt ignorātia priuationis habitꝰ: ⁊ hec eſt duplex.ſ. illa que priuat habitū ⁊ relinqt ſubm cū debito ꝓcedendi ad habitū: ⁊ hec tradenda eſt in moralibꝰ qōnibꝰ vbi agit̄ de peccatis. Et eſt etiā ignorātia que priuat habitū ⁊ relinqt ſubm cum ptāte recipiēdi hitū ꝑter q̄ ꝙ ſit debitū ad illū ⁊ illa eſt ignorātia de qua loqt̄ Dioꝰ. ꝙ ab ipa purgant̄ angeli. ¶ Dōm igit̄ ad pᵐ qđ obijcit̄ de Job 4°. ꝙ prauitas inuēta in angelis eſt prauitas caſus que nō eſt purgabilis de q̄ nō loquit̄ Dioꝰ. ¶ Ad aliā auctoritatē Job 25°. dōm ꝙ ibi dī luna nō ſplendere in cōparatione ⁊ nō ſimplr̄. Qđ aūt dī ꝙ ſtelle nō ſunt mūde: nō ſequit̄ ex hoc ꝙ ſint imūde eo ꝙ nō abſolute dicant̄ eſſe imūde ſed nō mūde in ꝯſpectu eius. vnde mundicie dei q̄tū pōt eſt ꝯſequunt̄ per purgationē. ¶ Ad 3ᵃᵐ auctoritatē Job 40°. dōm ꝙ etiā ibi loquit̄ de caſu diaboli qñ.ſ. leuiathan ſublatus eſt de medio angeloꝝ: tūc eñ angeli alij per diſſenſum malitie diaboli fugerūt a ſimilitudine voluntatis diaboli: ⁊ hec fuga dī terror eo ꝙ ſubito reſilierūt a pctō diaboli per diſſenſū in adheſionē dei. Et in iſto terrore dīr eſſe purgati a flexibilitate liberi arbitrij in ꝯfirmatione hitudinis ſue. ¶ Ad id qđ obijcit̄ per rōnes pꝫ ſolo: qꝛ dicimꝰ ꝙ purgant̄ ab ignorantia de q̄ dictū eſt: ⁊ lꝫ illa ſit priuatio habitus: nō eſt tñ ſimplr̄ nihil eo ꝙ relinqt ſubm cū ptāte recipiēdi hitū. Unde ſicut dicit phs in fine pmi phyſicoꝝ ꝙ ſufficit forme abſentia ⁊ pñtia facē mutationē: ita dicimus hic ꝙ illuminatio abſentia facit priuationē: ⁊ pñtia facit purgationē: nec tñ in angelis dicimus eſſe motū vel mutationē. nō eñ eſt ibi ꝯtrarietas formarū nec mutatio ſubiecti prius ad mediū q̄ȝ ad extremū: qꝛ per receptionē potius illuminationū perficit̄ ⁊ imutabilis ſit angelus ⁊ accedit ad vnū ſicut ſupra oſtenſum eſt. ¶ Ad auctoritatē Auguſtini dōm ꝙ angeli vident perſpicuā veritatē: ſed nō vidēt eam ſm oēs rōnes qbꝰ reuelari pōt. Sic eñ eā vidēt nō niſi deꝰ trinitas ⁊ hō chriſtus ieſus. Unde ſm rōnes illas angeli accipiūt illuminationes ſpūales ⁊ purgant̄ ab ignorātijs ſcibiliū illoꝝ de qbꝰ accipiūt reuelationē. ¶ Ad aliā auctoritatē Auguſtini ſimilr̄ dōm: ꝙ itelligētia certā hꝫ cognitionē de ſpūalibꝰ: ſed nō opꝫ ꝙ oīa ſpūalia ſm q̄lꝫ rōnem cognoſcat. Cōcedimꝰ tñ ꝙ nō purgant̄ angeli a fuco nebularū falſe opinionis. ¶ Ad auctoritatē Gregorij dōm: ꝙ oīa vidēt angeli in verbo ptinētia ad beatitudinē eoꝝ. Sed q̄daȝ ſūt ſup btitudinē ſm que efficiunt̄ agalmatha diuina vt ſupra dictū eſt: ⁊ nō eſt neceſſe ꝙ oīa illa videāt ſimr̄: ⁊ ſm hoc purgant̄ ab ignorantia que a Dioꝰ dī ꝯfuſio diſſimilitudinis: nō iō ꝙ relinq̄t ꝯfuſionē pcti. ſed dicit̄ ibi ꝯfuſio minor in diuina ordinatio: ſm ꝙ hierarchia dī diuinior ordo diuinus diſſimilitudo aūt dī minor participatio illuminationū ſm quas eſt aſcēdere in diuinā ſilitudinē ſm ꝙ dicit Dionyſiꝰ ꝙ hierarchia deiformem q̄tū pōt ſimilat ⁊ in dei ſilitudinē ꝓportionabiliter aſcēdit. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de obtuſione ⁊ nūilitate videt̄ ꝯcedendū eſſe. ¶ Articulus 7°.

Ecūdo querit̄ ſm qđ ꝯueniat angelis purgare illuminare ⁊ perficere. Et videt̄ ꝙ ſm idē: qꝛ in iuſtificatione impij ad ifuſionē grē ſeqt̄ purgatio a culpa ⁊ perfectio ſm virtutes. ſicut habet̄ in glo. ſup 6° ad Ro. ſup illō quos p̄deſtinauit hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit hos et iuſtificauit: ⁊ quos iuſtificauit hos ⁊ magnificauit. eadē.n. eſt grā vocās ⁊ iuſtificās ⁊ magnificās. igit̄ a ſimili videt̄ ꝙ idē ſit purgās ⁊ illuminās ⁊ pficiēs: ⁊ iō nō vident̄ eſſe tres actꝰ. ¶ Itē qcqđ ꝯſeqt̄ aliqđ ſemp in ſubiecto hoc videt̄ eſſe idiuiſum ab ipſo: ſed purgatio ſemp ſeqt̄ illuminationē in ſubiecto purgato: igit̄ videt̄ eſſe idiuiſa purgatio ab illuminatione: ⁊ ita nō ſunt duo actꝰ ſed vnus. Si forte dicat̄ ꝙ hic eſt vnus actus differens ſm terminos: ſicut etiā in naturis eſt vnus terminus a quo ⁊ ad quem.

¶ Cōtra. qꝛ ſm hoc cū nō ſit niſi duplex terminus in actu.ſ. a quo ⁊ ad quē nō debēt hic eſſe niſi illa duo.ſ. purgare ⁊ illuminare: ⁊ ſic ſupuacuū erit pficē. ¶ Preterea quoꝝ diffōnes ſunt diuerſe ipſa ſunt diuerſa: ſed diffōnes hoꝝ ſunt diuerſe: ꝗ ⁊ ipſa ſunt diuerſa. Probatio medie. dicit Dioꝰ 3° cap° celeſtis hierarchie. Opꝫ itaq̄ vt eſtimo purgādos qdē puros perfici oino ⁊ oī liberari diſſimilitudinis ꝯfuſione: illuminādos vō repleri diuino lumine ad ꝯtemplatiuū habitudinē ⁊ virtutē in caſtiſſimis mentis oculis reducendos ⁊ iperfectos reſtaurandos participes fieri exploratoꝝ ſacroꝝ perfecte ſcie. Ex his pꝫ ꝙ diffinitiones hoꝝ ex parte paſſiuoꝝ ſunt diuerſe.ſ. purgari illuminari ⁊ perfici. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ iſta ſunt eadē ex parte agētis. hoc iterū videt̄ eē cōtra Dioᵐ. dicit.n. ꝙ opꝫ purgationes magnitudine purgationis alij tradere ꝓpria caſtitate. illuminationes aūt vt lucentiores animos ad participationē luminis ⁊ diſtributiones ꝓprie habētes ⁊ diſſiſſime ſancte claritatis repleri oino ſūmū ſuperexcellēs lumē in eos qui digni ſūt honores ſuperuehere. Perfectiores vō tanq̄ꝫ pceptores pfecte traditōis perficere: ⁊ perficiēdos ſanctiſſima doctrina per iſpectoꝝ ſacroꝝ ſciam. Ex his videt̄ ꝙ purgatores purgāt caſtitate: ⁊ illuminatores illumināt lumine. ⁊ perfectores perficiūt ſcie pro perfectiſſime traditionis. Cū ꝗ iſta tria nō ſunt eadem nō erit idē purgare perficē ⁊ illuminare. ¶ Juxta hoc q̄rit̄ de ordine illoꝝ triū. Et videt̄ ꝙ pmū ſit purgare: qꝛ anteq̄ȝ inducat̄ forma opꝫ remouere a ſubiecto priuationē ⁊ diſpōnem ꝯtrariā. ¶ Sed videt̄ ecōuerſo ꝙ perficere ſit pmū qꝛ pficē

Ignorãtia duplex ex p° poſterioꝝ.l.c.32.

Lx.c.vi.

Ex.c.ij.et infra.

eſt ſm actū ꝛ act⁹ prioꝛ eſt potētia vt dicit pħs 9° metaphyſi ce tpe ꝛ rõne ꝛ ſubſa. ¶ Itez videt̄ ꝙ illuminare ſit pus: qꝛ p illuminationē ſit purgatio ꝛ pfectio. ¶ Solo iſti⁹ q̄ōnis de terminat̄ a Dio⁹ in de celeſti hierarchia cap° 7° vbi ſic di cit. Cõprehēdēs aūt ꝛ hoc dixerim fortaſſis nõ in merito et purgatio eſt illuminatio ꝛ pfectio diuine ſcie ꝛ aſſumptio. ¶ Ignorātia qdē vtpote purgās ſm ordinē incilta ſcia pfe ctarū doctrinarū. illuminās aūt ipſa diuina cognitione per quā ꝛ purgat nõ pus ꝯtēplatiue quā manifeſtat per altioꝛez illuminationē: ꝛ pficiēs iterū ipſo lumine ſm habitū ſcia lu cidiſſim arū doctrinarū. hoc eſt ꝙ per illuminationē vnā ſo lā fiunt iſta tria. ſ. purgatio: illuminatio ꝛ pfectio. ſed quātū ad remotionē puationis q̄ eſt ignorātia dꝛ purgatio: ꝛ q̄ntū ad imiſſionē luminis qḋ nõ prius ꝯtēplat̄ niſi manifeſtet̄ ei altioꝛ illuminatio dꝛ illuminatio. Inquātū aūt explorat ſa cra in ipſo ſcibili cui⁹ accipit illuminationē dꝛ pfectio. Et ad hoc itelligēdū reuocādū eſt ad memoriā qḋ ſupra dictū eſt in theophanijs eē duo. ſ. lumē eleuās itellectū ꝛ ſcibile diſti guens eūdem. Et qñ accipit̄ ſcia de ipſo ſcibili diuino dicit Dio⁹ angelos pricipes fieri exploratoꝝ ſacroꝝ pfecte ſcie: ꝛ per hoc reduci ꝛ reſtaurari ad pfectū. ¶ Scḋz hoc igit̄ hn̄ ꝯcedim⁹ ꝙ iſta tria ſiūt vna ſola illuminatione. ſed ſicut in motu tria ſūt. ſ. termin⁹ a quo ꝛ in quē: ꝛ finis mot⁹. ita hic ſunt tria: ꝛ penes terminū a quo dꝛ purgatio. ꝛ penes termi nū ad quē dꝛ illuminatio. penes finē aūt ꝓpter quē eſt totuz dꝛ pfectio. hic aūt finis nihil aliud eſt niſi vt fiat exploratio diuine ſcie illuminatiōe ꝯcepta. ¶ Ad id igit̄ qḋ obijcit̄ de Dio⁹ ꝙ ipſe videt̄ dare diuerſas diffīōnes. Dōm ꝙ ipſe cō ſiderat iſta tria penes diuerſos terminoꝝ ꝛ finis ꝛ penes diuerſ ei⁹ qḋ eſt ad finē: ꝛ nõ penes ſubſam illuminationis qua oīa iſta ſiūt. oīa. n. iſta tria ſūt idē in ſubſa: ſꝫ differūt penes eē ꝛ rõnes. ¶ Ad id qḋ obijcit̄ de caſtitate ꝛc. dōꝫ ꝙ caſtitas dꝛ ibi appropinq̄tio itellect⁹ ad vnū: q̄ntū. n. magis appropinq̄t ad vnū pꝫ: tāto magis pficit̄ in multis ꝛ variat̄ lux in illis. hoc aūt ꝯtingit qꝛ finis eſt vnus. ea aūt que ſunt ad finē ſūt multa ꝛ ptita. ¶ Ad id aūt qḋ dꝛ de ꝓcepto traditiōis. dōm ꝙ ꝓceptū dꝛ ibi pꝫ ꝛ regula reductionis ad finē: ſicut ꝛ dꝛ ars collectio ꝓceptoꝝ ad eūdē finē tēdētiū. vn̄ ꝓceptū ibi tra ditionis nõ eſt niſi illuminatio per quā anagogice reducun tur: ꝛ in explorationē ꝛ iſpectionē ſacroꝝ que ſunt doctrina ꝛ ſcia illuminationis. ¶ Ad illud qḋ q̄rit̄ de ordine dōm. ꝙ triplr̄ ꝯſiderādo tres hn̄t ordines iſta tria. Si. n. ꝯſiderant̄ iſta tria ex parte ſubti: tūc eſt pꝫ purgatio. 2ᵐ illuminatio. 3ᵐ eſt pfectio. ꝛ iſte ordo eſt ſm rõnez gnōnis eoꝝ in ſubto. Si aūt ꝯſiderent̄ ex pte agētis. tūc pꝫ eſt illuminatio. 2ᵐ pur gatio. 3ᵐ eſt pfectio. qꝛ agēs p° formā ſm quā eſt act⁹ cōicat que ꝯſequent̄ remouet a ſubto puationē oppoſitā ꝛ vltimo inducit finē. Si vō cōſiderent̄ ſm rõnē perfecti ꝛ optimi ſic perfectio eſt pꝫ. illuminatio 2ᵐ. ꝛ purgatio 3ᵐ. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit̄ ꝙ pħs dīc ꝙ act⁹ eſt pꝛioꝛ tpe. dōm ꝙ hoc verū eſt in diuerſis ſꝫ nõ in vno. in vno. n. ꝛ eodē potētia pꝛioꝛ eſt actu tpe ſed ſubſa ꝛ rõne poſterioꝛ. ¶ Articulus 8°.

Purgatio il luminatio pfe ctio ſūt idē in ſubſa in ange lis ꝛ nõ diffe rūt niſi ſm rō nem.

Qḋ quē ordi nē habent iſta tria adinuicē.

Tertio querit̄. Utꝝ ꝯueniāt eis ſm diſtinctio nē hierarchiarū vel ordinū vel pſonarum. Et vr̄ ꝙ rõne hierarchiarū: qꝛ dicit beāꝰ Diony ſius de pma hierarchia que eſt ſeraphin ꝛ che rubin ꝛ thronoꝝ 7° cap°. ſic: in pmis eētijs q̄ poſt ſubſtātificā earū diuinitatē collocate ſunt ꝛ velut in veſtibulis ipſius ordinate oēm ſunt inuiſibilez ꝛ viſibilē ſupercedētes factā virtutē ꝓpriā eſtimādū eſt eſſe ꝛ oino eqformē hierarchiā. ita ſic ordinat̄: ꝓpriā ꝛ oino eqfor mē hierarchiā eſtimādū eſt eē in pmis eētijs. Ex hoc acci pit̄ ꝙ cū pma hierarchia tota ſit eqformis non illuminat in ea ordo ordinē vel pſona pſonā. igit̄ cū angelis ꝯueniat pur gare ꝛ purgari ꝛc. videt̄ ꝙ hoc cōueniat eis rõne diuerſarū hierarchiaruz: ꝛ nõ rõne vnius hierarchie. Item habet̄ ex hoc ꝙ vocat eā ꝓpriā hierarchiā. qḋ enim aliūde eſt nõ vi det̄ eſſe ꝓpriū. ¶ Sed ꝯtra Dionyſius dicit in 4° cap° cele ſtis hierarchie. Et in eqpotētibus iſta lex diffinit̄ ab oī ſu pereſſentialis ordinis pncipatu ꝛ per vnāquāqꝫ hierarchiā pmos ꝛ medios ꝛ vltimos eſſe: vt ordinationes ꝛ virtutes ꝛ minoꝝ eſſe diuiniores doctores ꝛ manuductores in diui nā addductionē ꝛ illuminationē ꝛ cōicationē. Ex hoc accipit̄ ꝙ in hierarchia eqpotēte vnus illuminat aliū ꝛ pficit aliū.

¶ Item videt̄ ꝙ vnaqueqꝫ perſona habeat alios actus ad ſeipſaz ꝛ ad aliā: qꝛ ita dicit Dionyſius in 10° cap° celeſtis hierarchie. Scḋm ſeipm vnuſquiſqꝫ ꝛ celeſtis ꝛ humanus animus ſpāles hꝫ ꝛ primas ꝛ medias ꝛ vltimas ordinatio nes ꝛ virtutes addictas per vnāquāqꝫ hierarchiā ꝛ illumi nationū ꝓprias anagogas hierarchiarū illuminationum anagogas dico dictas per vnūquēqꝫ angelū. Ex hoc hētur ꝙ qlibet angelus põt ſeipm illuminare ex anagoga illumi nationis ſuperioris: ꝛ põt illuminare ꝛ aliū angelū ſm illu minationē inferioris anagoge. ¶ Solo. dōm ꝙ hierarchia hierarchiā põt illuminare ꝛ ordo ordinē ꝛ pſona pſonā: ſed nõ perſona ſeipſaz. ¶ Ad pꝫ aūt dōm ꝙ tres ordines in pri ma hierarchia dicunt̄ eqformes q̄ntū ad actū ꝓpriū hierar chie de quo dicet̄ inferius: ſed nõ ſunt equiformes q̄ntū ad illuminationes ſpāles. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hierarchie dn̄r ꝓprie: que ſunt in primis tribus ordinib⁹: eo ꝙ nõ habent̄ niſi a ſolo deo. Alie aūt inferioꝝ habent̄ etiā ab angelis ſm quēdā modū. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nõ itēdit Dionyſius ꝙ angelus ſeipm illuminet: ſed in quolibet angeloꝝ ſūt triſor mes illuminationes appropriabiles tribus hierarchijs qḋ planum erit in ſequentibus. ¶ Articulus 9°.

Quarto querit̄ cui ꝯuenit per pri⁹ ꝛ cui per po ſterius. in nā. n. vnū eſt mouēs pꝫ qḋ nullo mõ mouet̄. ꝛ vnū eſt motū vltimū qḋ nullo mõ mo uet: ꝛ ſunt media inter hec que mouēt ꝛ mouēt tur. ¶ Et ſi querat̄ cui per ſe cōuenit mouere. Reſpōdet̄ ꝙ illi mouēti qḋ nullo mõ mouet̄. Silr̄ motū ꝯuenit ei per ſe pmo qḋ nullo mõ mouet: maxie enī mouet̄ qḋ ab oib⁹ motoribus mouet̄: ꝛ maxime mouet qḋ oēs alios motores ꝛ mobilia mouet. igit̄ ſimilr̄ cū deus ſic illuminet ꝙ nullo mõ illuminet̄: ꝛ oīa illuminata illumi nāti a illuminet ſibi illuminare erit ꝓpriū. Et qḋ ſic illumi nat̄ qḋ nulliū aliud illuminet poſt ſe ꝛ illuminat̄ a quolibet illuminānte qꝛ a deo ꝛ angelo ſibi maxime erit ꝓpriū illumi nari. Et hoc videt̄ dicere Dio⁹ in 4° cap° celeſtis hierar chie. vbi dicit de ſuperiorib⁹ eētijs ꝙ pmo in ſe educūt di uinā illuminationez ꝛ in nos per ſe deferunt que ſupra nos ſunt manifeſtationes. Et hoc videt̄ eſſe cōcedendū: qꝛ q̄n to ſuperioꝛ eſt intellectualis animus tanto magis eſt ei ꝓ priū illuminare: eo ꝙ plures illuminat ꝛ a paucioribus vel a nullis illuminat̄. Et quanto inferioꝛ eſt tanto ꝯuenit ma gis ei per ſe illuminari ꝛ nõ illuminare qꝛ a pluribus illumi nat̄ ꝛ pauciores vel nullos illuminat.

Deinde q̄rit̄ q̄liter his actibus vtant̄ ad aias hoīuz. Et q̄rant̄ tria. Quoꝝ pꝫ eſt. vtꝝ in no bis poſſint facere itellectū diuinū. 2ᵐ per quē modū faciant ſi faciūt. 3ᵐ per quem modum poſſint nos perficere in affectu.

¶ Utrum angeli faciant in nobis intellectū diuinum. Articulus 10°.

Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit Dio⁹ in de celeſti hierarchia: ca° 11°. ꝙ archangeli angelis cōi cant illuminationes ꝛ angeli nobis ſm vniuſ cuiuſqꝫ illuminatoꝝ analogiā. Et ita videt̄ ꝙ dāt nobis illuminatiōes: ꝛ ita faciūt in nobis itellectū diuinū. ¶ Item ibidē poſt aliquātuz. Prima qdē hierarchia manifeſtius: illa vō q̄ eſt poſt ipſaz occultius. pncipatuū aūt archāgeloꝝ ꝛ angeloꝝ hierarchia diſpōnēt humanis hierarchijs per ꝯſītā percipere vt ſit per ordinē ad deū aſcēſus ꝛ ꝯuerſio ꝛ vnitas. ex hoc accipit̄ idē. ¶ Itē Aug⁹ in 12° ſup geneſim ad lr̄am. ſicut in iſta luce cor porea eſt celū: qḋ ſupra terrā ſuſpicim⁹ vn̄ luminaria clarēt ꝛ ſydera q̄ corpora lōge ſūt meliora terreſtrib⁹: ſic in illo gn̄e ſpūali in quo videnť corpoꝝ ſīlitudines luce q̄dā incorpali ac ſua ſūt q̄dā excellētiſſima ꝛ merito diuina: q̄ demonſtrat Aug⁹ diſtinguēs miris modis. Utꝝ viſa facili q̄dā ꝛ ꝓpotē ti iūctiōe ꝛ nr̄a faciētes: alij ſciētes neſcio quo mõ i ſpū nr̄o iformare viſionē difficil̄ ꝓceptuz ꝛ diffīōnes. Ex hoc accipit̄ ꝙ angeli formāt i nob̄ viſa ſua mirꝫ modis: ꝛ ita māifeſtāt nob̄ ſuas illuminatiōes. ¶ Itē angelus illuminat angelū: q̄ m̄lto forti⁹ illuminat aias. Preterea ſic ſupra ſepe dictū eſt lex hierarchiaꝝ eſt per p° 2° reducē. Cū igit̄ angelus ſit pri mus ꝛ aia ſit 2°: aia reducit̄ per angelū: q̄ multo forti⁹ illu minat aias. ¶ Itē habitū eſt ſupra in auctoritatib⁹ iductis

ꝙ ꝓphete illuminati ſunt per angelos ſicut Zacharias qui ait: āgelus q loquebaṫ i me. ⁊ ſimilr̄ antiq̄ pr̄es. ſ. Habraaꝫ Iſaac ⁊ Jacob Moyſes ⁊ Joſue ⁊ alij q docti ſūt mīſtia per angelos. ḡ videṫ ꝙ tradāt nobis illuminationes. ¶ Cōtra dicit Aug' ꝙ nihil eſt iter mētē nr̄am ⁊ deū. ḡ videṫ ꝙ ſicut in mētē deſcēdūt illuminationes a deo in ſūmā hierarchiā ꝙ imediate debeāt deſcēdere in nos. ¶ Itē hoc idem videṫ dicere pſalmiſta. Audiā qd loquaṫ in me dn̄s de'. ¶ Itē ſicut a Jeſu ſm̄ Dio^m ſuperiores imediate in mēte recipiūt illuminationes ita ⁊ nos. recipim' aūt reſurrectionē per ꝑdicationē: ⁊ poſt reſurrectionē qn̄ duob' diſcipulis eūtibus in Emaus interꝑtabaṫ de oīb' ſcripturis ⁊c̄. ¶ Solo. dicimus ꝙ aie recipiūt illuminationes ab angelis. ¶ Sed notādū ꝙ aliud eſt imīttere cogitationē: ⁊ aliud itendē ⁊ dare illuminationē. Immitē. n. (vt dicit Beda) eſt itus creare ⁊ facē cognitionē. itēdē aūt eſt itus factaꝫ iſlāmare: ⁊ de his duob' erit ſermo in q̄ōne de deceptionib' demonuꝫ. Dare aūt illuminationē eſt dare reuelationē de aliquo itelligibili occulto. ¶ Ad illud qḋ obijciṫ de Aug̃ dōm ꝙ q̄tū ad beatificationē ⁊ rōnē imaginis nihil eſt iter nos ⁊ deum. imediate eni creauit nos ad imaginē ſuā: ēt imediate ſimilr̄ ſic beatificabit nos per ſeip̄m ſed nihil ꝓhibet q̄tū ad modū ꝑcipiēdi illuminatiōes aliqḋ eē mediū iter nos ⁊ ip̄m. ¶ Ad aliō dōm ꝙ lꝫ Dauid dicat ꝙ deus loquaṫ in ipſo ꝙ ex hoc nō ſeq̄tuṙ q̄n etiā per angelū poſſ: nt fieri tales illuminationes: q: dicit Dionyſius in de celeſti hierarchia cap° 5°. Excellētes quidē ordines habent iferioꝝ ordinū illuminationes ⁊ virtutes. nō aūt participātes excellentiā ſe ſont vltimi. Vñ q̄cqḋ iferior pōt ⁊ ſuperior: ſed nō ↄ̄uertiṫ. ¶ Ad vltimū dicendū ꝙ Chriſtus nobis tradidit imediate illuminatiōes q: ipſe ſupmus illuminator eſt qui oīa pōt que poſſunt inferiores ſed non conuertitur. ¶ Articulus 2^s.

Ecūdo queriṫ per quē modū faciāt in nobis angeli itellectū diuinū. Cū. n. duo ſūt in illuminatione lumē. ſ. ⁊ ſcibile. ¶ Queriṫ vtꝝ vtrūq; poſſit fieri ab angelo in aia aut alteruꝫ tm̄. Et videṫ ꝙ vtrūq;: q: cū reuelatiōes ſint de occultis quoꝝ notitiā neq; per ſtudiū: neq; per nām eſt in aia videṫ ꝙ vtrūq; opꝫ hēre ab angelo illumināte. Itē ſic legiṫ de ꝓphetis ꝙ diſtīcte ꝑnūciabāt futura ⁊ illuminationē ⁊ hoc nō poterat eē niſi hērēt illuminationē diſtinctaꝫ ⁊ hāc illuminationē hūerūt per angelos (vt dicūt ſcti) igiṫ angeli diſtīcte illumināt. Silr̄ expſſe legiṫ ꝙ quoſdā illuminauerūt ad ſenſum ſic Habraaꝫ ⁊ Loth ⁊ q̄ſdā alios. q̄ſdā aūt ad imaginationē ſic Danieleꝫ fecit itelligere viſionem. ¶ Queriṫ ḡ vtꝝ illuminationē imediate pñt iprimē in itellectu ſine ſenſu ⁊ phantaſia. Et vṫ ꝙ nō: q: hec eſt altiſſima ps aīe nr̄e iter quā ⁊ deū nihil eſt mediū (vt dicit Aug') in qua ſum' eq̄les angelis. eq̄lis aūt nō eſt eq̄lē illuminare.

¶ Sed ↄ̄ dī de Moyſe in exodo ꝙ angelus qui in pſona dn̄i dedit ei legē loquebaṫ ei ore ad os ſicut hō loqṫ ad amicuꝫ ſuū. vñ ēt cornuta facta ē facies Moyſi. Et dicūt ſcti ꝙ ore ad os loq ⁊ facie ad faciē ad itellectū loq eſt. ¶ Itē dicit Jacob geneſis 32°. Vidi dn̄m facie ad faciē ⁊ ſalua facta ē aia mea. ¶ Itē itellectualis viſio eſt magis ↄ̄formis itelligētie angelice q̄ꝫ imaginaria vel ſenſibilis ſeu corporalis: ḡ vṫ ꝙ magis pñt angeli ſm̄ illā illuminare q̄ꝫ ſm̄ alias. ¶ Solo. dicim' ꝙ triplex eſt modus qb' angeli illumināt aias. ſ. ad ſenſuꝫ: ⁊ ad imaginationē ⁊ itellectū ſm̄ triplex gen' viſiōis diſtinctū ab Aug̃ ſup geneſi ad lr̄am 12°. illuminatio tn̄ pfecta nō ſit niſi ſm̄ itellectū. vñ ↄ̄cedim' ꝙ angeli in itellectuꝫ pñt iprimē lumē ſub quo ſit cognitio ⁊ ip̄a cognoſcibilia ſm̄ ſpēs ſuas. Dicim'. n. ꝙ ſicut obedit eis mā ad aſſumptionē corpoꝝ: ſic obedit eis ⁊ ad abſtractionē ſpērū. Vñ ſic itellect' agēs ſpēs abſtrahit a phantaſmatib' ⁊ vnit eas itellectui poſſibili ſꝫ ordinē ad ſciaꝫ ⁊ op': ſic itelligētia angelica lumie ſuo abſtrahit ſpēs a phantaſmatib' ⁊ cōponit cū itellectu aie ſm̄ ordinē ad reuelationē occultoꝝ. ¶ Si aūt q̄raṫ vbi ſint phantaſmata a qb' abſtrahit. Dico ꝙ ſint in aia ⁊ pñt fieri in aia vtroq; duoꝝ modoꝝ. pōt. n. angelus facē in ea de nouo per viſionē ſenſibilē vel imaginatiuā. Pōt ēt in ea facta nāliter ordinare ⁊ cōponere ⁊ diuidere ſm̄ exigētiā reuelationis ſm̄ quā itendit illuminare. Et hos modos dicit Aug' miros modos qb' angeli viſa ſua iprimūt in aias.

Nꝫ tres modos qb' angeli aias pñt illuminare.

Qualr̄ aūt hi modi ↄ̄ueniāt viſioni ꝓphetice ⁊ viſioni ſuperioꝝ ⁊ alijs modis reuelationis alibi diceṫ. ¶ Ad obm̄ aūt in ↄ̄riū dōm ꝙ q̄tū ad nāꝫ in gn̄e ſum' eq̄les angelis ſm̄ intellectū. q̄tū vō ad ptāt ē cōparatā ad actū ſumus ieq̄les: q: ipſi itelligūt deiformiter: nos humane vt dicit Dionyſius. Ex his patet ſolutio ad totum. ¶ Articulus 3^s.

Ertio queriṫ per queꝫ modū pñt nos pficē in affectu. Qḋ. n. hoc pñt: videṫ p hoc ꝙ triplex eſt act' eoꝝ. ſ. purgare pficē illuminare. ⁊ lꝫ ſe inuicē nō purgent a peccatis: q: nō hñt tn̄ nos idigem' purgatione illa. Purgatio aūt illa a peccato nō ſit niſi per gr̄aꝫ ⁊ ita pficiūt affectū nr̄m ſm̄ gr̄am vt videṫ. ¶ Itē hoc expſſe videṫ in 6° Iſaie vbi dī. Volauit ad me vnus de ſeraphin ⁊ calculo quē forcipe tulerat de altari tetigit os meū ⁊ dixit. Ecce hoc: auferet iniq̄tas tua ⁊ pctm̄ tuū mūdabiṫ. ¶ Itē dicit Beda ꝙ icēdūt nr̄as cogitationes ⁊ nō pñt accendē niſi apponāt ignē in affectū. ignis aūt affect' nō eſt niſi charitas. ¶ Preterea demones pñt mouē ↄ̄cupiſcētiā in malū. ḡ multo fortius angeli boni pñt mouē affectū in bonū. ¶ Sed ↄ̄tra. Iſaie 43°. Ego ſum qui deleo iniq̄tates tuas pp me ⁊ pctōꝝ tuoꝝ nō recordabor. ḡ videṫ ꝙ nemo delet iniq̄tates niſi ſolus de'. Silr̄ ſic creārēt gr̄am: creare aūt nō ↄ̄uenit angelis. ¶ Preterea gr̄a nō eſt ab hoie chriſto ſm̄ ꝙ hō eſt: igiṫ multo minus ab angelis: q: ēt angeli ab humanitate chriſti recipiūt illuminationē. Qḋ aūt gr̄a nō ſit ab hoie chr̄o ſm̄ ꝙ eſt hō. Dicit btūs Bernardus ſup cap° 7° ſic. Procul dubio capit magis qui gr̄as agit q̄ſi deū tāgit ⁊ nō hoiem nō q: nō ſit hō qui deus eſt ſed q: ⁊ hō vnus eſt chriſt': ſed q: oē bonū a deo nō ab hoie eſt ēt ip̄m qḋ per hoiem miniſtraṫ. pfecto eni ſpūs eſt q viuificat. caro aūt nō ꝓdeſt q̄cq̄. ¶ Preterea maledictus qui ponit ſpem ſuam in hoie. q̄ſi ⁊ ſi ſpes nr̄a tota pēdet ex hoie deo nō tn̄ q̄a hō ſed q: de' eſt. ¶ Iteꝫ Jacobi p°. Omne datū optimū ⁊ oē donū pfectū de ſurſum eſt deſcendens a pr̄e luminū. ¶ Solo. ↄ̄cedim' ꝙ gr̄a nō eſt ab angelis: nec etiā remiſſio peccati ſed a ſolo deo. vñ purgare angeloꝝ ieſt ex pte itellectus nō ex parte affect'. Purgāt aūt a tribus aie itellectū. ſ. ab ignorātia ⁊ a nubilo phantaſiarū: ⁊ a falſis opinionibus ꝓhibitatū rōnū que ↄ̄trariātur reuelationi. ¶ Ad hoc autē qḋ obijciṫ de Iſaia dōm ꝙ angelus miſſus ad eū quicq̄ fuerit purgationeꝫ illā operabaṫ in miniſterio ſicut ſacerdotes hoies hñt operationē gratie in exhibitione ſacramentoꝝ ⁊ hoc notaṫ expreſſe in mō loquēdi. Innuēs. n. angelus miniſteriū ſuū dixit. Ecce tetigi hic labia tua. operationē aūt gr̄e retorquens ad alterū dicit. ⁊ auferet iniquitas tua ⁊c̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itendunt per modū ammonitionis nō ꝙ faciant ignem. angeli eniꝫ (vt prius habitū eſt) operanṫ in itellectu illuminationem: ⁊ intellectus illuminatus per modū ammonentis ⁊ cōſulētis ſe hꝫ ad affectū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū prima duplicem hꝫ cōparationem. vnā ad volūtatem imperantem: ⁊ ſic in ea nō pōt illudificare demon. alterā cōparationem habet ad carnem ⁊ ſic in ea illudificabilis facit. Unde demon immediate ſuper volūtatem ⁊ affectum non operatur ſed ex parte carnis trahit eam.

¶ De hierarchijs angelorum. Qō Septima.

Onſequēter queritur de hierarchijs angeloꝝ ⁊ q̄runṫ ſex. Quorū p^m eſt qḋ ſit hierarchia in cōi. 2^m de diuiſione hierarchie per partes ipſius. 3^m de ordinibus hierarchiarum. 4^m vtrum ordines manebunt poſt diem iudicij vel nō. 5^m quare oēs ordines dicunṫ angeli ⁊ virtutes. 6^m de cōnexione ⁊ ſynagoga angeloꝝ.

¶ Quid ſit hierarchia. ¶ Articulus p^mus.

Edeam' ḡ ad p^m querentes qḋ ſit hierarchia in cōi. Et ponātur diffōnes Dionyſij. Dicit eni Dionyſius in de celeſti hierarchia cap° 3°. Eſt qdem hierarchia ſm̄ me ordo diuinus ⁊ ſciētia ⁊ actio deiforme q̄ātū poſſibile eſt ſimilans ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminationes ꝓportionabilr̄ in dei ſimilitudinē aſcendens. ¶ Item infra

in codẽ capͦ hierarchie nomẽ ſacrũ quãdã vniuerſaliter declarat diſpõnẽ imaginẽ diuine ſpecioſicatis in ordinibꝰ ⁊ ſcientijs hierarchicis ꝓprie illuminatiõis ſacrificãtes miſteria ⁊ ad ꝓpriũ pͥnͨͥᵐ (vt licet) aſſimilatiuã. ℂ Itẽ diffinit̃ a quibuſdã ſic. hierarchia eſt ſacroꝝ ⁊ rõnabiliũ ordinata ꝑtãs in ſubditis retinẽs dñatũ. Obijcit̃ aũt ꝯtra primã diffõnez de hoc ꝙ dĩ ordo. ordo. n. eſt pars hierarchie ⁊ iõ nõ debet cadere in diffinitione totius. ℂ Preterea dĩ in ſentẽtijs ꝙ ordo eſt multitudo celeſtiũ ſpirituũ q̃ inter ſe in aliquo munere grẽ ſimilant̃: ſicut ẽt nullũ donoꝝ munere ꝯueniũt ſm hũc modũ cõſtat ꝙ nõ ponit̃ ordo in diffõne hierarchie: q2 nõ oẽs angeli in quibus eſt hierarchia ꝯueniũt in munere grẽ alicuiꝰ vel dono nãe. ℂ Preterea oĩs ordo ſm prius ⁊ poſteriꝰ determinat̃: ſed dicit Dionyſius ꝙ illi q̃ ſunt viuꝰ hierarchie ſunt vniformes ⁊ equipotẽtes in illa: ḡ hierarchia per ordinẽ non debet determinari ſed potius per equipotẽtiã. ℂ Itẽ diuinus ordo aut dĩ ordo q̃ eſt in deo aut q̃ eſt a deo: aut qui eſt ſm grãm dei: aut q̃ eſt ſm diſtributionẽ officioꝝ dei. Si primo mõ. ꝯtra dicit Augꝰ ꝙ in deo nõ eſt ordo niſi nãe. ordo nõ q̃ altera pſonarũ ſit poꝛ altera: ſꝫ quo altera ſit et altera. ḡ ſi talis ordo eẽt in hierarchijs oporteret ꝙ vna hierarchia eẽt ex altera ⁊ vnꝰ angelus ex altero ⁊ nõ poꝛ eo: ⁊ hoc eſt icõueniẽs: q2 hoc nõ poſſet eẽ niſi eẽnt idẽ in eẽntia ⁊ diuerſi in pſona. Si ſcdõ mõ tũc oĩa eẽnt ĩ hierarchijs diſpoſita: q2 (ſicut dicit Augꝰ) Deꝰ oĩa creauit in mõ ſpẽ ⁊ ordine. Si tertio mõ tũc oẽs ordines diſtinguerent̃ ſm dignitatez ⁊ ſpẽm virtutũ: qđ nõ eſt verũ cũ nõ ſint niſi ſeptẽ virtutes. Et preterea multi ordinũ a nulla ſeptẽ v̓tutũ denominant̃ ſicut throni: dñationes: principatꝰ: ꝑtãtes: angeli archãgeli. Si q̃rto mõ dicat̃ cũ ſm Apl̃m vnuſq̃ſq; ordinet̃ ad deũ in ꝓprio officio ſicut q̃ docet in doctrina ⁊ q̃ p̄eſt in ſollicitudine ⁊c̃. oporteret ꝙ hierarchia multiplicaret̃ ſm talia officia ⁊ ſic eſſent multo plures hierarchie q̃ꝫ tres qđ nõ ẽ verũ. ℂ Preterea cũ ordo determinet̃ ſm prius ⁊ poſterius: ⁊ prius poſterius ſint coꝝ que multipl̓r dñr: q̃rit̃ p quẽ modũ dĩ prius ⁊ poſterius in ordine hierarchie ⁊ nõ põt dici niſi ſm illũ modum quo priꝰ dĩ id qđ dignius eſt: ⁊ ſic cũ ſm beatũ Dionyſiũ in vno ordine ſit dignꝰ ⁊ idignꝰ ẽt in vno ſolo agmine eẽt hierarchia qđ falſum eſt. Cũ hierarchia vna ſpãlis ꝯſiſtat ad minꝰ in tribꝰ ordinibꝰ. Si v̓o dicat̃ ꝙ ordo ſumit̃ ibi ſicut dicit cõmẽtũ ꝓ ordĩata ꝑtãte. Hoc nõ videt̃ q2 ſm hoc duo ſequẽtia. ſ. ⁊ ſcia ⁊ actio oblique deberent cadere in diffõne. nõ. n. ordinata ꝑtãs eſt ſcia ⁊ actio: ſꝫ ſcie ⁊ actionis: vel ſm ſciam ⁊ actionẽ: ⁊ ita deberet dici hierarchia eſt ordo diuinus ſcie ⁊ actionis. vel ſm ſciam ⁊ actionẽ. ℂ Deinde q̃rit̃ de hac parte ſcia ⁊ q̃rit̃ ſm quẽ modũ ponat̃ in diffõne ſcia. Cũ. n. vnus ſolus ordo dicat̃ a plenitudine ſcie. ſ. cherubin videt̃ ꝙ nõ in diffõne claudẽte oẽs ordines debet poni ſcia. Itẽ aut ſumit̃ ibi ſcia ꝓ illo q̃ eſt de ſcibili creato: aut ꝓ illo q̃ eſt de ſcibili icreato. Si pͦ mõ tũc nõ videt̃ eſſe ps hierarchie: q2 ſcia q̃ eſt de ſcibili creato eſt de pfectione cognitionis nãlis ⁊ eſt veſpera (vt dicit Augꝰ) potiꝰ q̃ꝫ ſit lumẽ ⁊ illuminatio ſm quã diſtingui hñt hierarchie. ℂ Preterea illã hñt ẽt demones q̃ tñ nõ hñt ordinẽ ſacrũ ſiue hierarchiã. Si aũt 2ͦ mõ tũc nõ eſt niſi duobꝰ modis. ſ. per ſpeculũ ⁊ in enigmate: ⁊ per ſpẽm ⁊ aperte. ⁊ ſi eẽt pͦ mõ tũc fides eẽt ps hierarchie ⁊ ꝯueniret fides angelis: qđ falſum eſt. Et ſi 2ͦ mõ hoc videt̃ falſum: eo ꝙ illa eſt obm beatitudinis ⁊ vite eterne ſm quã ordinant̃ oẽs imediate ad deũ: ⁊ ita ſm illaꝫ nõ deſcẽdũt illuminatiões ab vna hierarchia in aliã. ℂ Itẽ hierarchia q̃ꝫtũ eſt de vi nois nõ dicit niſi ſacrũ pͥcipatũ ⁊ de pfectione illiꝰ nõ eſt ſcia. igit̃ ſupflue ponit̃ in diffinitiõe. ℂ Vlteriꝰ q̃rit̃ de hoc qđ dĩ actio. Cũ. n. ſtatus pñte magis ſit determinatꝰ q̃eti ꝯtẽplationis q̃ꝫ actioni v̓r ꝙ icõgrue ponit̃ actio in diffõne hierarchie. ℂ Itẽ nõ v̓r ꝙ oĩ hierarchie ꝯueniat actio: q2 q̃cũq; vltima ẽ inter hierarchias illa nihil agit. ℂ Preterea videt̃ ꝙ iſta tria ordo ſcia ⁊ actio nõ ſint de eẽntia hierarchie: ſꝫ potiꝰ actꝰ tres cões de qbꝰ ſupra determinatũ eſt: cũ illa oĩ hierarchie cõueniãt vt dicit Dioꝰ. ℂ Deide q̃rit̃ de hoc qđ dĩ deiforme: q̃ꝫtũ poſſe eſt ſimilãs. deiforme. n. dicit aut creatũ aut icreatũ. Si creatũ tũc ſimilare hoc nõ erit glorioſum: q2 ſimilitudo ad creaturã inquantũ huiꝰ nõ eſt glorioſa. Preterea dicit in canonica pͦ Joãnes. Cũ apparuerit ſimiles ei erimus. ⁊ nõ dicit ſimiles erimus alicui creato. ℂ Si aũt dicit icreatũ tũc nõ videt̃ eſſe deiforme q2 deiforme videt̃ eſſe formatũ ad deũ ⁊ ita diuerſum a deo. ℂ Itẽ ſimilitudo eſt (vt dicit Anſelmꝰ) ex aliq̃ vno exiſtẽte in pluribꝰ: ſed nihil vnuꝫ eſt in deo ⁊ angelis. ḡ videt̃ ꝙ hierarchia nõ ſit ſimilãs deiforme. ℂ Itẽ in eodez capͦ poſt ita dicit ꝙ interpretatio eſt q̃ꝫtũ poſſibile eſt ſimilitudo ad deũ ⁊ vnitas. Querit̃ ḡ quo mõ ſimilitudo ⁊ quo mõ vnitas. Et ſi forte dicatur ꝙ eſt vnitas ſpũs (ſicut dicit Aplᷓs pͦ Corinth. 3ͦ) Qui adheret deo vnꝰ ſpũs eſt. Hoc videt̃ eẽ parũ: q2 iſta vnio ſpũs nõ eſt niſi in ꝯcordia ⁊ ꝯſonãtia voluntatũ: qualiter ẽt hic q̃dã vniunt̃ deo per charitatẽ. ℂ Preterea dicit Hilariꝰ in 8ͦ de eẽntia pr̃is ⁊ filij voluntatis tñ iterpretat̃ pr̃em ⁊ filiũ vnitatẽ. heretici mẽtientes vnitatis noſtre ad deũ vtebant̃ exẽplo nobis tanq̃ꝫ ad filiũ ⁊ per filiũ ad pr̃em obſequio tñ: ac ſi voluntate religionis vnitas nulla per ſacramẽtũ carnis ⁊ ſanguinis nãlis ꝯiũctiõis ꝓprietas idulgeret̃: cũ ⁊ ꝓpter honorẽ nobis datũ dei filij ⁊ pmanẽtẽ in nobis carnal̓r filiũ ⁊ in eo nobis corporaliter. Et inſeparabil̓r vnitis myſteriũ nãe ac nãlis vnitatis ſit ꝑdicãdũ. Et ita videt̃ ꝙ ꝓpter ſumptionẽ eucharĩſtie nãliter ſit in nobis Chriſtus ⁊ ſimus nãliter ſecũ vnũ ſicut dĩ in euãgelio Joãnis 6ͦ. Qui mãducat meã carnẽ ⁊ bibit meuꝫ ſanguinẽ in me manet ⁊ ego in eo. Et vlteriꝰ videt̃ ꝙ ſicut Chriſtus eſt vnũ cũ pr̃e: ita ⁊ nos efficiamur vnũ. ſicut dĩ in euang̃ Joãnis 16ͦ. vbi dicit ad pr̃em de aplĩs vt ſint vnũ ſic. ⁊ nos vnũ ſumꝰ tu in me ⁊ ego in eis vt ſint in vnũ ꝯſumati. ℂ Deide q̃rit̃ de vltima pte hac. ſ. ⁊ ad id itas ei illuminationes in dei ſimilitudinẽ ꝓportional̓r aſcẽdẽs. Aſcẽſus. n. ille nõ eſt ſm locũ ſed ſm dignitatẽ ⁊ q̃ꝫtitatẽ glorie ſm hoc. ḡ quelibet hierarchia ſit ⁊ põt fieri altioꝛ. ḡ videt̃ ꝙ media põt exaltari ad primã ⁊ cũ prime ꝓpriũ ſit (vt dicit Dionyſius.) Illuminationes imediate a deo accipere media exaltata accipiet ẽt imediate a deo ⁊ ita de media ſit prĩa: q̃ꝫ cui ꝯuenit actus ꝓprius hierarchie alicuius illi ẽt hierarchia illa attribuit̃. ℂ Preterea ſm hoc videnť hierarchie mutari: q2 ꝯtinue data vni aſcẽſio diuerſitatẽ iducit per participationẽ illuminationũ. ℂ Itẽ querit̃ de hoc qđ dicit ꝓportional̓r. aut. n. ꝓportio accipit̃ ad nãm: aut ad conatuꝫ nãe: aut ad meritũ. Et ſi pͦ mõ tũc lucifer q̃ ſm aliquos ſanctos meliora oĩbꝰ habuit nãlia deberet hẽre altiſſimas illuminationes ⁊ ſimilitudines diuinas: qđ nõ eſt veruꝫ cũ ipſe cum ſuis ad fundamẽta loci ſit deꝑſſus. ℂ Si aũt 2ͦ mõ tũc cuꝫ aliq̃s de iferioribꝰ poſſit magis conari q̃ꝫ aliq̃s de ſupioribꝰ põt aliq̃s de iferioribꝰ fieri ſupioꝛ ⁊ ecõuerſo. ℂ Itẽ ſeq̃t̃ ſi 3ͦ mõ dicat̃ q2 nihil ꝓhibet iferioꝛez plura hẽre merita q̃ꝫ ſuperiorẽ cũ meritũ ſit in volũtate ⁊ libero arbitrio grã adiuuãte q̃ nulli negat̃. ℂ Preterea ꝯ̃ totã diffõnẽ ſimul obijcit̃: q2 nõ v̓r hierarchia eẽ ordo diuinꝰ ⁊ ſcia ⁊ actio ⁊c̃. ſꝫ potius ſubal̓r v̓r eẽ ſimilitudo ad deũ cũ ⁊ vnitas agẽs ⁊ ſciẽs in modũ ipſiꝰ dei: q2 ſicut dicit Dionyſius in de celeſti hierarchia capͦ 3ͦ. Interpretatio hierarchie eſt ad deũ q̃ꝫtũ poſſe eſt ſimilitudo ⁊ vnitas ipm habẽs. oĩs ſacre ⁊ ſcie ⁊ actiõis ducez ad ſummũ diuiniſſimũ decorẽ inuariabil̓r q̃dẽ videns q̃ꝫtũ v̓o ẽ poſſe reformat ⁊ ſuos laudatores algalmata diuina pficit ſpecula clariſſima ⁊ mũda receptiua pͥncipalis luminis. ℂ Itẽ dicit magr̃ Hugo de ſctõ victore. ꝙ in eo ꝙ illuminãtur angeli ſiunt grẽ pͥcipes: in eo v̓o qđ illuminãt efficiunt̃ ꝑtãtis ꝯſortes ⁊ ꝯſtat his duobꝰ modis hierarchia ⁊ pficit̃ grã ex officio ⁊ v̓tute ⁊ miniſterio. Sed in diffõne predicta nulla ſit mentio ꝑtãtis in hoc qđ illuminant nec ſit mentio grẽ ⁊ officij ⁊ virtutis ⁊ miniſterij. ḡ videt̃ ꝙ oĩno ſit iperfecta. Itẽ dicit in 3ͦ capͦ celeſtis hierarchie ꝙ hierarchia idſte q̃dẽ claritatis eſt repleta eãq; iterũ glorioſe in ea que ſequunt̃ declarãs ſm diuinas leges. ḡ videt̃ ꝙ per illuminationẽ ſuperioꝝ debet ẽt diffiniri. ℂ Articulus 2ͦ.

DEinde querit̃ de ſecũda. Et querit̃ primo de hoc ꝙ dicit nomẽ hierarchie ſacrũ q̃ꝫdã vniuerſaliter declarat diſpõnẽ. Per iſtũ. n. modum loquẽdi iſta ſacra diſpõ remanet ifinita ⁊ ideterminata: ⁊ ita ſi erit diffiniẽs nomẽ hierarchie. Preterea oĩs diſpoſitio vel eſt ſm ſitũ vel ſm q̃litatẽ. dicit enim pħs ꝙ ſitus eſt quedã diſpoſitio partiuꝫ. ⁊ ſic dicimus ꝙ mã per qualitates diſponit̃ ad formã. ℂ Queratur ergo quo iſtoꝝ modoꝝ ſumat̃ diſpoſitio ⁊ conſtat ꝙ

nõ ſm ſitũ qȝ ſitus in ſpiritualibus nõ eſt. Si võ dicat̃ ꝙ ſm
qualitatẽ tũc hierarchia erit aliqđ iperfectũ qđ diſponit̃ ad
perfectionẽ vlteriorẽ qđ eſt incõueniẽs. ¶ Preterea querit̃
quare dicat̃ vniter ſacrã: cũ ea que ſunt in diffinitione hie-
rarchie nõ ſint vt multa ſed vt vnũ. Itẽ nõ deberet dicere
declarat cũ potius nomẽ declaret̃ per diffinitionẽ ꝙ ecõtra.
¶ Poſtea obijcit̃ de hoc ꝙ dicit imaginẽ diuine ſpecioſita
tis in ordinib⁹ ⁊ ſciẽtijs hierargicis. Dicit eni Aug⁹ in ſer
mone de imagine ꝙ vbi imago eſt ꝯtinue ⁊ ſimilitudo: ſed
nõ vbi ſimilitudo ꝯtinue imago: qȝ imago dicit ꝯuenientiã
expreſſam ⁊ plenã. ſimilitudo aũt nõ. Cũ igit̃ angeli ꝯueniẽ
tiã expreſſam ⁊ plenã nõ habẽt qđ diuinã ſpecioſitatẽ nõ vi-
det̃ hierarchia eoꝝ eſſe imago ſpecioſitatis diuine. ¶ Pre
terea querit̃ q̃re potius dicat̃ diuine ſpecioſitatis ꝙ diuine
bonitatis vel potẽtie vel veritatis. Itẽ cũ in diffinitione pri
ma poſuerit ordinẽ ⁊ ſcientiã ⁊ actionẽ querit̃ quare hic tm̃
facit mentionẽ de ordinib⁹ ⁊ ſciẽtijs ⁊ potẽtijs hierargicis
⁊ tacet de actione. ¶ Adhuc querit̃ de hoc ꝙ dicit ꝓprie il-
luminationes ſacrificantẽ myſteria. Videt̃ eni incõuenien
ter dicere ꝓprie: cũ ſupra in diffinitione pcedenti dixerit ꝙ
illuminationes ſunt indite diuinitus. ¶ Itẽ cũ tria ſint in
hierarchia. ſ. illuminatio purgatio ⁊ perfectio. q̃re dicit po-
tius ꝓprie illuminationis ꝙ perfectiõis ⁊ purgationis. Vi-
det̃ eni ꝙ potius debet dici perfectiõis cũ penes perfectio-
nẽ ſit cõplementũ. ¶ Itẽ myſteria ſũt occulta ⁊ illa nõ videẽ-
tur cõuenire illuminationi ſed potius aperta. ¶ Preterea
viſioni faciei ad faciẽ nõ videnẽ cõuenire myſteria ⁊ myſti-
ca. Cũ igitẽ angelis in hierarchia exiſtentib⁹ ꝯueniat vide-
re facie ad faciẽ: incõgrue videt̃ dicẽ ꝙ ſacrificet myſteria.
Hoc etiã videtẽ haberi per auctoritatẽ iductã prius in qua
dicit̃ ꝙ hierarchia ſuos laudatores ſiue philalota. i. ſubdi-
tos agalmata diuina perficit ſpecula clariſſima ⁊ mũda re-
ceptiua pricipalis luminis ⁊ diuini radij. ¶ Itẽ querit̃ per
quẽ modũ ſacrificij ſacrificat myſteria ipſa hierarchia. Si
eni intẽtio ſacrificij ſumat̃ ex lege tunc res ſacrificat̃ qñ res
offerẽ deo ad tẽpliũ: ⁊ ꝓpter hoc de nõ ſacro ſacrum efficit̃.
Sic aũt nõ videt̃ eſſe in hierarchijs. illuminationes eni po
tius videnẽ ſacrificare ex hoc ꝙ ſunt a deo ꝙ ex hoc ꝙ ſibi
offerant̃ ex non ſacro. ¶ Vlterius querit̃ de hoc ꝙ dicit ad
ꝓpriũ pricipiũ vt iȝ aſſimilatiua. Et querit̃ quid ſupponat
ꝓpriũ principiũ. Et ſi dicat̃ ꝙ ſupponit deũ hoc nõ videtur
qȝ deus nõ eſt ꝓpriũ pricipiũ ſed cõe creationi ⁊ hierarchie
⁊ oibus alijs que ſunt a deo. Si aũt ſupponit aliqđ creaturȝ
huic eſſe aſſimilatũ nõ eſt glorioſoȝ. ¶ Itẽ querit̃ de hoc ꝙ
dicit vt iȝ qȝ dicit Aug⁹ ſup epl̃am ad Corint. ꝙ licitũ eſt ꝙ
nullo pcepto ꝓhibet̃. ſed nullo mõ ꝓhibet̃ quãticũqȝ aſſi-
milari. ergo videt̃ nihil eſſe dictũ qđ dicit vt licet.

¶ De tertia diffinitione hierarchie. Articulus 3⁹.

DEinde querit̃ de tertia diffinitione que poni-
tur a quibuſdã. Et obijcit̃ de hoc ꝙ dicit ordi
nata ptãs ⁊ nõ facit mẽtionẽ de actione ⁊ ſcia.
¶ Itẽ de hoc ꝙ dicit rerũ ſacrarũ ⁊ rõnabiliũȝ
põt eni eſſe eccleſiaſtica hierarchia in reb⁹ rõ-
nabilib⁹ nõ ſacris ordinata ptãs ⁊c. prelati. n.
eccleſie vt in pluribus mali ſunt: tñ dicunt̃ hierarchie ⁊ hie
rarchia eſt in eis. ¶ Preterea cũ hierarchie ſit recipere il-
luminationes ⁊ dare inferiorib⁹. hec diffinitio nõ tãgit niſi
cõparationẽ ad inferiores tm̃. ¶ Preterea cũ Jeſus Chri
ſtus ꝓhibet ſuis hierargicis hoc eſt Apl̃is dñatũ ſuper in-
feriores vbi dicit. Reges gẽtiũ dñant̃ earũ ⁊ qui poteſtatẽ
hñt exercẽt in eos. ſic aũt nõ erit inter vos quo mõ dr̃ in hac
diffõne ꝙ hierarchia in ſubditis hȝ dñatũ. ¶ Itẽ cũ multe
ſint dona diuina a qb⁹ dñent ordines angeloꝝ: q̃re potius
attribuit̃ hierarchie ꝙ in ſubditis hȝ donũ dñationum ꝙ
virtutũ ⁊ pricipatuũ vel alicui⁹ alioꝝ. ¶ Itẽ cũ ſint diffõnes
tres querit̃ penes qđ ſumant̃ ⁊ vtrũ oẽs ſint cõmunes hie-
rarchie diuine ⁊ celeſti ⁊ humane. ¶ Solo. ad vltimũ prio
reſpõdentes dicimus ꝙ iſte diffõnes ſunt de hierarchia in
cõmuni ad angelicã ⁊ humanã: ſed nõ ꝯueniunt diuine (vt
pȝ) in terminis in ipſis diffinitionib⁹ poſitis que oẽs dicũt
vel aſſimilationẽ vel vnionẽ ad diuinã qđ nõ ꝯuenit diuine
hierarchie que ad nihil vlteri⁹ aſſimilat̃. ¶ Ad penultimuȝ
igit̃ dicim⁹ ꝙ prima diffinitio dat̃ per ea que ſunt eẽntialia
hierarchie: ⁊ per effectũ illoꝝ in ſubſtãtijs illis que ſȝ hie-
rarchiã diſponunt̃. ordo. n. ⁊ ſcia ⁊ actio eſſentialia hierar-
chie ⁊ ex his efficiẽ ſimilatio deiformis ⁊ aſcẽſio ad inditas
illuminationes in deũ. Scđa aũt dat̃ per cõparationẽ exẽ-
pli ad exẽplar qđ magis patebit inferius. Tertia võ ꝓpriã
ſubam hierarchie ꝯſiderat. ¶ Ad ſolonẽ igit̃ argumentoꝝ
pnotãdũ ꝙ hierarchia eſt quoddã totũ poteſtatiuũ ⁊ eſt q̃daȝ
ptãs: ⁊ iõ eſſentialia ipſius habẽt nãm ptãtis. In ptãtib⁹ aũt
ordinatis ſic eſt ꝙ ſemp ſequẽs ſupponit pcedẽtẽȝ ⁊ hȝ plus
⁊ hoc ꝓbat̃ tã in ptãtib⁹ nãe ꝙ officioꝝ ⁊ gr̃e. In ptãtib⁹ aũt
nãe vegetatiuũ eſt in ſenſitiuo ⁊ ſenſitiuũ in rõnali ſed non
ꝯuertit̃ vt vult btũs Dionyſius in cap⁹ 6⁹ in libro de diui-
nis noib⁹. ¶ In officijs aũt ptãs decani eſt in ptãte centu-
rionis: ⁊ ptãs cẽturionis in poteſtate tetrarce: ſȝ nõ ꝯuerti-
tur. ¶ In gratijs etiã ptãs ſubdiaconi eſt in ptãte diaconi:
⁊ ptãs diaconi in ptãte preſbiteri: ſed nõ ꝯuertit̃. Vnde par
tes totius poteſtatiui ſm ordinẽ ꝯſtituũt ipm totũ ⁊ prima
ꝯſtituit ſm qd. ſcđa aũt ſm plus. ⁊ vltima pfecte. ſicut dici-
mus ẽt de diuiſione boni in delectabile ⁊ vtile ⁊ honeſtum.
Delectabile eſt bonũ ſm qd. ⁊ vtile eſt bonũ plus. honeſtuȝ
aũt eſt bonũ ſimpl̃r. ¶ Itẽ honeſtas ponit vtile ⁊ delectabi-
le ſed nõ ꝯuertit̃. Eodẽ mõ dicimus de partib⁹ eſſentiali-
bus hierarchiarũ que ſunt ordo ſcia ⁊ actio. ꝙ ordo ponit
hierarchiaȝ ſm qd. ⁊ ſcia plus. ⁊ actio pfecte. ⁊ hoc patebit
in ſolone ſingulaꝝ rõnũ. ¶ Ad pᵐ igit̃ dđm ꝙ ordo dr̃ duo-
bus modis. ſ. rõ ſiue ꝓprietas ſiue ordinãs forma: ⁊ res or-
dinate. Et ſm qđ eſt res ordinate ſic diffinitur in ſentẽtijs
⁊ ſic nõ ſumitur hic. Scđm aũt ꝙ ſumitur ꝓ rõne ordinãte
ſic ſumitur duob⁹ modis. ſ. ſm rõnẽ gñalẽ. vel ſm rõnẽ ſpã-
lem. ſm rõnẽ ſpãlẽ eſt pars diſtincta ſub hierarchia. Scđm
ꝙ dr̃ cherubin ⁊ ſeraphin ⁊ throni ⁊c. ſm aũt rõnẽ gñalẽ eſt
pars eſſentialis hierarchie que ponitur in diffinitione ei⁹.
Et ad hoc intelligendũ ſciẽdũ ꝙ in duob⁹ ꝯſiſtunt hierar-
chie ꝯuenienter ordinatio (vt dicit magr̃ Hugo de ſcõ victo
re in cõmento). ſ. in participatione gr̃e illuminationis: ⁊ in
effuſione ipſius ſuper inferiores. Ad participationẽ aũt illu-
minationis exigũtur tria. ſ. ꝯuerſio ad pñᵐ illuminationis:
⁊ hanc ꝯuerſionẽ ponit ordo. niſi. n. ordinetur ad lumen nõ
accipiet illuminationẽ. Cõſequẽter eſt receptio luminis: et
hãc ponit ſcia. ⁊ tertiũ eſt pfectio ſm illuminationẽ pceptã ⁊
hec pfectio eſt ſm eẽ ⁊ agere ⁊ hãc ponit actio. ¶ Et ꝙ hoc
verũ ſit ex duab⁹ auctoritatib⁹ Dionyſij accipit̃ in de cele-
ſti hierarchia ca⁹ 3⁹. Quarũ prima eſt hec: vnicuiqȝ hierar
chiã ſortẽtiũ eſt pfectio ſm ꝓpriã analogiã i dei imitatio-
nẽ aſcẽdere ⁊ oium diuinius dicimus vt eloquia aiunt dei
cooperatorẽ fieri ⁊ oſtendere diuinã in ſeipſo actionẽ ſm ꝙ
poſſibile eſt relucentẽ vtpote qm̃ ordo hierarchie eſt alios
qdẽ purgari. alios aũt purgare: quoſdã illuminare: quoſdã
illuminari: ⁊ quoſdã perficẽ ⁊ quoſdã perfici. ¶ Ex hoc ac-
cipiẽ ꝙ ordo in diffõne hierarchie poſit⁹ dicit rõnẽ ordina-
tionis ⁊ ꝯuerſionis ad pᵐ pñᵐ illuminationis ⁊ ꝯñter ad il
luminabilia iferiora. Actio aũt dicit pfectione ſm ſuã illu-
minationẽ pceptã: ⁊ hec eſt actio acta: ⁊ ꝯñter dicit pfectio-
nẽ ſm agẽ ſm quã eſt coopatorẽ dei fieri ipm illuminãtẽ: vt
ſcȝ illuminet iferiores ſicut illuminat⁹ eſt a pñ⁹ prio. Et hoc
exp̃ſſius hẽtur ex altera auctoritate q̃ ꝯtinet̃ in fine eiuſdeȝ
capl̃i. dicit. n. ſic. Vnuſqſqȝ hierarchie diſpõnis ordo ſȝ ꝓ-
priã analogiã reducit̃ ad diuinã coopationẽ illa pficiẽs gr̃a
a deo data virtute q̃ diuinitati nãlr̃ ⁊ ſupnãlr̃ ineſt ⁊ ab ea
ſupeẽntialr̃ acta ⁊ ad poſſe deũ diligẽtiũ aioꝝ hierarchie
manifeſta. ſenſus eſt ꝙ ordo hierarchie eſt ꝙ illuminati a
deo reducũtur ad dei coopationẽ in hoc ꝙ illuminãt alios
ſicut ſũt illuminati ⁊ pficiũt alios p grãm ⁊ vtutẽ datã eis a
deo. illa võ q̃ diuinitati nãlr̃ iſũt q̃ ab ipo deo ſũt acta ſup-
eẽntialr̃ in eis ⁊ q̃ ſunt manifeſta hierarchie eoꝝ ad poſſe
imitationẽ aioꝝ deũ diligẽtiũ. ¶ Ad aliud dđm ꝙ iſte ordo
hȝ rõnẽ prioris ⁊ poſterioris reſpcũ diuerſoꝝ. ſm ꝯuerſionẽ
eni ad pñᵐ illuminationũ hȝ rõnẽ ſecũdã: ⁊ ſm ꝯuerſionẽ vl
teriorẽ ad ꝯſtia hȝ rõnẽ poſt. Qđ aũt dic̃ Dionyſius ꝙ eq
potẽtes ſunt illi q ſunt in vna hierarchia nõ itelligit̃ de hie
rarchijs: ſed de angelis agẽtib⁹ in vna hierarchia exiſtib⁹ q
eqpotẽtes ſunt in actu illi⁹ hierarchie ⁊ nõ in alijs vt pate-
bit ifert⁹. ¶ Ad aliud dđm ꝙ ordo diuin⁹ dr̃ rõ ordinatio-
nis ad deũ aſſimilãs deo: hoc eſt his que nãliter inſunt deo
in ſcientia ⁊ actione. Et in ſcia qdẽ aſſimilãt in participa-

tione illuminationis. In actione autē aſſimilāt ſm duplicē perfectionē. ſ. in eſſe ⁊ in agere. Et in eē quidem ſm ꝙ ipſa hierarchia eſt apta ad cōplemētum deiformis illuminationis. In agere vō ſm ꝙ efficiť cooperator dei agēs in aliam qđ a deo actū eſt in ſe: ⁊ iſte ordo eſt diuinus a deo ⁊ ad deū ⁊ ſm grām dei que eſt illuminatio: ⁊ ſm officiū diuinum qđ eſt quoſdā illuminare ⁊ quoſdā illuminari ⁊c. ſed non eſt ſm grās ſpiritualiū virtutū neq ſm qđcūq officiū ſed ſm ſupra dictū tm̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Cōmētator magis attendit ſcđm hierarchie totā in ſe ꝙ̄ partes eēntiales ipſi⁹. Et ideo dicit ꝙ ordo ibi eſt ordinata poteſtas. nihilominus tñ ſcia ⁊ actio nō ꝑdirabūtur oblique cum ſint formalia reſpectu poteſtatis: q2 pfectiua: eſſe enim poteſtatis illius eſt in ſcia ⁊ actiōe ſicut in partibus eēntialibus: per hūc modū. ſ. ꝙ in ſcia illuminatiuū ſit ſm minus pfectū ⁊ in actōe ſm pfectionē in eē: ⁊ agere ſit in completiōe vltima. ¶ Ad primū qđ obijciť in cōtrarium de ſriētia dōm ꝙ aliter ſumiť ſcia hic ⁊ aliter in ordie cherubin. Ibi enim ſcia diciť cōis modus participādi illuminationem ſiue a deo ſiue ab angelo. Ibi autē ſumiť ſcia ſm modū coartatum ad altiores illuminatiōes ⁊ ad participationem a deo tm̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ (ſicut ſupra dictū eſt in qōne de theophanijs) ſcia hec eſt de ſcibili icreato nō tñ vt eſt obiectū beatitudinis. Sꝫ ſm rōnes qbus reuelanť ſpūalia quedā que abſcondita ſunt a ſeculis in deo: ⁊ ſm iſtas rōnes nō oium eſt imediata ordinatio in deū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vis nois dupľr pōt attendi. ſ. ſm cōpoſitionē ⁊ ſm ſignatū. ⁊ pmo mō ſumiť iterpretatio nois que eſt ſacer pncipatus. 2° autē opꝫ habere plenam diffinitionē ipſius rei que ſignatur per nomē ⁊ ſic danť diffinitiones ſupra poſite. ¶ Ad hoc qđ obijciť de hoc qđ eſt actio. dicendum ꝙ actio illa que ponitur in diffōne hierarchie cōpetit quieti cōtemplatiōis. iſta enim actio nihil eſt aliud ꝙ̄ trāſfuſio illuminatiōis percepte in alterū ſine labore doctrine ſicut maius lumē illuſtrat ſup min⁹: ⁊ in hoc eſt gloria per hoc ꝙ cōformātur diuino per hoc ꝙ ſūt cooperatores dei ſicut ſupra dcm̄ eſt in auctoritatib⁹ a Dionyſio inductis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ infima hierarchia eſt humana que nō agit in aliā illuminationē in ſe actam: ſed exiſtes in parte ſuperiori agūt illuminatiōes in inferiores: nec hoc eſt icōueniēs. Cū eni in eadē pſona poſſint eē triplices illuminatiōes. ſ. ſupreme medie ⁊ poſtreme: ſm ꝙ in vna pſona pōt eē appropriatio triplicis hierarchie. Vñ actio nō de neceſſitate ponit ꝙ agat in aliā hierarchiā: ſed pfectiuam ſm facultatē agēdi in aliā hierarchiā vel pſonā eiuſdē hierarchie iferiorē. Et hec facultas eſt in oīb⁹ in poteſtate ſac⁹ cōſtitutis. infimi aūt nō agūt in alios eo ꝙ ipſi nō hñt rōnem niſi ſubditoꝝ tm̄ quoꝝ ꝓpriū eſt reduci in diuina ⁊ nō reducere alios. ¶ Ad aliud dōm ꝙ tres actus ſupra dicti pñtes ſunt iſta tria que ponūtur in diffōne iſta. Ex hoc eni ꝙ angelus hꝫ ordinē ſciam ⁊ actionē ſm cōplemētum ⁊ hñ eē relinquiť ex pñti ꝙ ipſe ſit purgatus illuminat⁹ perfect⁹. Secūdū aūt ꝙ hꝫ iſta ſm cōplemētum in agere pñter efficitur ipſe cooperator dei in purgare illuminare ⁊ pficere inferiores. Vñ hierarchia per illos tres actus dterminať ſicut per pñtia: per ordinē aūt ⁊ ſciam ⁊ actionē ſicut per ptes eēntiales. ¶ Ad id qđ obijciť de illa pte que eſt deiforme quātum poſſibile eſt ſimilās. Dicēdū ꝙ deiforme quātum poſſibile duobus modis pōt attēdi. ſ. ex parte participantis deū. vel ex parte participati. ex parte participātis nihil aliđ eſt deiforme ꝙ̄ ſuba beata iformata ſm lucē que eſt deus. ⁊ ex illa parte ſupponit creatū: qđ tñ eſt rō glorie nō ſm ꝙ creatū ſꝫ ſm ꝙ participationi ſubeſt lux icreata reſultās in ipſo: ſicut ſupra diximus in qōne de theophanijs. ⁊ in qōne de eternitate. ⁊ diceť in qōne de viſione dei. ⁊ in qōne de vita eterna. ¶ Si aūt cōſiderať ex parte participati rū participatum ſit de⁹ ⁊ lux diuina tūc ſupponit creatū qđ nihilominus dī conueniēter deiforme: q2 nō eſt niſi vnū ſolū ſed duo. Vñ participatū in participāte inquātū poſſibile eſt ſiſe eſt deo in ſe ſm ꝙ nō eſt participās. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſimilitudo attendiť hic in vno qđ eſt lumē ⁊ eſt vnū in duob⁹. ſ. in icreato ⁊ creato nō per numeꝝ vel ſpēm vel per genus: ſꝫ per analogiā ſiue ꝓportionē ſic: q2 lumē qđ eſt in angelo eſt a lumine diuino: ⁊ ad ipm qđ imitať ipm in forma quantū pōt. ſupra eni diximus in qōne de theophanijs ꝙ in theophanijs ſūt duo. ſ. vnū creatū ⁊ alteꝝ icreatū. Et quātū ad vnū eorum eſt ſimilitudo. quātum ad aliud vnitas. nō ſic ꝙ fiat vna pſona vel vna nā de creato ⁊ icreato: ſed ſit vnū per modum participātis ⁊ participati. Et per hoc pꝫ ſolutio ad ſequentem auctoritatē Dionyſij. ¶ Ad aliud dōm ꝙ tripľr vnimur Chriſto. ſ. per nām ⁊ illa vnio eſt in ſpecie. ⁊ per cōformem volūtatis ⁊ illa vnio eſt in volito ⁊ in forma volēdi. q2 volumus hoc ꝙ ipſe vult ⁊ ex eadē charitate. Tertio modo per cōiūctionē nature ad noſtrā nām in ſacro: ⁊ hec eſt vnio per participatiōē: q2 veraꝫ nām eius participamus. ⁊ hoc appellat Hilarius nālē vniōnē. ¶ Ad aliud qđ obijciť dicēdū cōtra vltimā partē ꝙ aſcēſus ille eſt ſm dignitatē: ſꝫ attēdiť ſm numeꝝ illuminationū ⁊ nō qn ađ ad diuerſum modū participādi: vñ nō mutanť hierarchie pp hoc. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ex participatiōe multaꝝ illuminationū nō generať diuerſitas ſed potius perfectio ex cōiūctiōe ad vnam ſicut ſepius ſupra dcm̄ eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓportio dicit cōparationē ad duo ſimul. ſ. ad nām ⁊ ad conatū. ſic eni dicit magiſter in ſentētijs qui natura magis ſubtiles ⁊ ſapientia ampli⁹ perſpicaces creati ſunt: hi ⁊ maiorib⁹ grē muneribus ꝑditi ſunt ⁊ dignitate excellētiores alijs cōſtituti ſūt. qui vō nā minus ſubtiles ⁊ ſapiētia minus perſpicaces cōditi ſunt minora dona grē habuerūt iferioreſq; cōſtituti ſūt ſapiētia dei equo moderamine cūcta ordinātis. ¶ Ad hoc aūt qđ obijciť de diabolo dōm ꝙ ſm quoſdam ſanctos ipſe fuit de maiorib⁹ ſed auerſus eſt ꝓpria volūtate añꝙ̄ cōfirmareť. ¶ Ad id qđ cōtra totā diffōnē obijciť dōm ꝙ Dionyſius cōſiderat ibi hierarchiā ſm ꝙ refertur ad deū vt ad efficiētem ⁊ exēplar ⁊ finem. Vñ tāgēs finem dicit ꝙ eſt ad deū ſimilitudo ⁊ vnitas. Tāgēs autē exēplar ⁊ efficiētē dicit ꝙ habet deum ois ſacre ⁊ ſcie ⁊ actiōis ducē: ⁊ ideo loqtur de ſriētia ⁊ actione oblique: q2 nō cōſiderat hierarchiā ſm eſſentiā ſed potius ſm cōparationē predictam. ¶ Ad aliud dōm ꝙ trāſfuſio in alios ſupponiť per actionem vt pꝫ ex ſupra dictis. Qđ aūt dicit magiſter Hugo ꝙ in eo ꝙ illumināt alios efficiūtur poteſtatis cōſortes: itelligēdū eſt de poteſtate in actu: lꝫ eni poteſtatem in ſe habeāt quātum ad facultatē ipſam: tñ actu hñt eam quādo efficiunť cooperatores dei in hoc ꝙ illumināt alios ſicut ipſi illuminantur: grā aūt eſt in participatiōe illuminatiōis. virtus aūt in pfectione poteſtatis ſm habitū. officiū vō in ordine poteſtatis ad actum. miniſteriū aūt in hoc qđ in officio ⁊ actu dicto non ſunt ex ꝓpria poteſtate: ſed vt miniſtri obſequētes deo. Et ex hoc etiam patet ſolo ad vltimum. ¶ Ad id qđ obijciť cōtra diffōnem frōam dicēdum ꝙ hec dictio quādā īfinita eſt in ſe ⁊ indeterminata: ſed per adiūctū finiť ⁊ dterminatur. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ diſpoſitio hic dixit ordinē: q2 hoc qđ in mālibus ⁊ quātitatis eſt ſitus hoc eſt in ſpūalibus ordo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ diffinitū vno ⁊ ſimplici noie declarat diffōnem ſm ꝙ dicit phs. qui dicit vnū quodāmō dicē multa. ſimpľr tamen declarat diffinitio diffinitū. ¶ Ad aliđ dicendū ꝙ imago diciť hic ſimilitudo nō in vno tm̄: ſed in pluribus. Eſt enim ſimilitudo hierarchie ad deum in habitu gratie ⁊ officio poteſtatis ſm actū: non tñ ſumiť hic imago ſicut in Geñ. vbi diciť. hō fact⁹ ad imaginē dei. ⁊ ſic loquiť Aug⁹ in ſermone ſuo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſpecioſū in ſpūalibus dicit fulgens ⁊ pulchrū in intellectu: ⁊ hoc tāgit per ꝓprie illuminatiōis: ſm quā bonitas aūt ⁊ potentia dicūtur attributa diuina ſm opa creatiōis vel gubernatiōis mūdi. ad opus eni exigiť p° poſſe. 2° ſcire. 3° volūtatē ad opus habere. ¶ Ad aliud dōm ꝙ iſta diffinitio (vt prius dcm̄ eſt) dať in cōparatiōe ad exēplar. Actio aūt dicit cōparationem hierarchie ad iferiora: ⁊ ideo taceť hic actio ⁊ ſit mentio de ordinib⁹ ⁊ ſciētijs. ¶ Si aūt obijciť ꝙ diſpō dicit hic ordinē: ⁊ ꝓpterea ſit mētio de ordinib⁹ in diffōne: ⁊ ita merba nugatiōis eſt in oīone. Dicendū ꝙ diſpoſitio dicit hic ordinē cōpletū in tota poteſtate ⁊ actiōe ⁊ ſcia. ſed ordines de qb⁹ facit mētionē in diffōne ſpecialē dicūt cōuerſionē ad pñ illuminatiōnē ⁊ ad iferiores ſm hāc illuminationē ⁊ illā. Et iſti ordines ſunt ptes diſpōnis ꝙ̄ nōiat in pñ° diffinitiōis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓpriū diciť ibi qđ eſt ꝓportionatum ⁊ nō ex ꝓprijs habitū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ (ſicut patuit ſup̄) illuminationis aſſumptio eſt purgatio ⁊ pfectio: ſed dī illuminatio ſm cōparationē ad ipm agētem ⁊ formā agēt'. Et

EEE

cum iſta diffinitio detur in cōparatiōe tali potius tāgit illu-
minatione ⁊ purgationē ⁊ pfectionē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſʒ
cōmētū ſupra iductū illuminatiōes ex itimis ⁊ occultis dei
pcedūt: ⁊ quātū ad hoc dicunt myſtica ⁊ myſteria ⁊ nō ſm
ꝙ ſunt participata. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſacrificiū ſumit in
illa ſilitudie vt pcedit obiectio. lʒ eniʒ illuminatio ſacra ſit
eo ꝙ a ſacro procedit: tñ angeli illuminatio nō eſt ſacra niſi
iteꝝ offerret eā deo per relationē ad ipm in laudē ⁊ gloriaʒ.
¶ Ad aliud dōm ꝙ pprīū pn^m dicit ibi pprīū pn^m illumi-
natiōis ſupioris hierarchie: ⁊ hec non eque proxime hīt ſe
ad oēs hierarchias: ⁊ per ꝯñs nō eque pprie. ¶ Ad aliō di-
cēdum ꝙ vt iʒ tāgit duo. ſ. pportionē poſſibilitatis nāliter
⁊ debitū modū acqrendi illuminatiōes. ſ. ꝙ nō preſumat ex
ppria poteſtate ⁊ virib⁹ pprijs ſed deuotiōe expectet a li-
beralitate ⁊ bonitate dei illuminationes. Sic eni dicit An-
ſelmus. Lucifer pp hoc cecidit qa pter ordinē ex pprijs vi-
ribus voluit hie ad qō veniſſet ſi ſtetiſſet. ¶ Ad id qō obij
citur cōtra tertiā diffōnē dōm (vt dcm̄ eſt ſupra) ꝙ hec dif
finitio tāgit ſubam hierarchie ſm totū ⁊ nō ſm partes: ⁊ iō
dicit eā poteſtatē ordinatā eſſe que ordinario attēdit in mō
participādi illuminatiōes ⁊ trāſfundēdi ſuper alios. ⁊ quia
ſcia ⁊ actio dñt partes ēētiales hierarchie: ideo nō fac mē
tionē de eis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ reꝝ ſacraꝝ non dicit ideo
qa per ſe ſunt ſacre: ſed qa poteſtas eaꝝ ſm ſacra diſiguit.
¶ Ad aliud dōm ꝙ cōparatio ad pn^m illuminationū ſuppo
nit in ordie cum dr ordinata poteſtas. ¶ Ad aliud dōm eſt
qōdā dñium eſt tyrāni ſm oppreſſionē ⁊ arrogātiā faſtus ⁊
ſuperbie: ⁊ eſt dñium ſuperpoſitiōis pp puidētiaʒ ⁊ guber
nationē ſubditoꝝ de quo dicit Chriſtus. Vocatis me ma-
giſter ⁊ dñe ⁊ bene dicitis: ſum eteni ⁊c. primū dñium inten
dit a plurib⁹. 2^m dñium eſt de perfectiōe hierarchie. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ eſt dñium ſpeciale in appetitu exaltatiōis ſup
imutatiuā ſeruitutē materie: ⁊ hoc eſt ſpeciale donū de pfe
ctiōe dñationum. Eſt ēt dñiū gñale in puidentia ⁊ gubna
tione inferioꝝ: ⁊ hoc igreditur diffinitionē hierarchie.

¶ De diuiſione hierarchie.

Secundo querit de diuiſione hierarchie per
partes. Et querantur duo. Quoꝝ primū eſt
de diuiſiōe hierarchie in cōmuni. 2^m eſt de di
uiſione ſpecialiter angelice hierarchie: qa de
hac ſola intēdimus. ¶ Articulus 4⁹.

Ad primū pcedit ſic. Dicit cōiter ꝙ eſt hierar
chia ſuperceleſtis que eſt diuina. ⁊ eſt hierar-
chia celeſtis que eſt angelica. ⁊ hierarchia ſb-
celeſtis que eſt humana. ¶ Sʒ cōtra hāc diui
ſionē videt eē auctoritas ſupra iducta que di
cit ꝙ hierarchia deū hʒ oīs ſacre ⁊ ſcie ⁊ actio
nis ducē: ⁊ ita hierarchia nō videt eē diuina. ¶ Preterea
hoc eſt cōtra diffōnem hierarchie. ſ. cōtra hāc partem dei-
forme quātum poſſibile eſt ſimilās ⁊ ad iuditas ei diuinit⁹
illuminationes in dei ſimilitudinem pportionabiliter aſcē
dens. ¶ Preterea nulla videt eſſe humana: qa aīa ſm Au
guſtinū illuminationum que ſunt a primo vltima relatione
eſt perceptiua. Vltima autē relatio nō habet cui infundat.
Vlterius illuminatiōes qō ſubſtantiale eſt hierarchie ſm
Dionyſium. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ ſm diuiſiones datas a
beato Dionyſio hierarchia nō diuidit niſi in angelicam et
humanam. Si autē attēditur iterpretatio nominis tñ que
eſt ſacer principatus: tūc poteſt diuidi per diuinam angeli-
cam ⁊ humanam. Et ſi querat ſub quo cōmuni ſit illa diui
ſio dicēdum ꝙ ſub cōmuni in plurib⁹ de quibus ſm ppor-
tionem dicit. ¶ Ad id qō obijcitur de humana dicit: ꝙ nō
oportet ꝙ humana alij hierarchie ſm naturam ifundat il-
luminationes: ſicut ipſa eſt alia natura ab angelica. nec etiā
oportet ꝙ per alium modum. Vltima autem relatiōe per-
cipere illuminatiōes eſt ⁊ in ſymbolis ⁊ in enigmatibus cō
templari veritatē. ⁊ prima relatiōe percipere eſt in itellectu
deiforme in lumine cōtemplari. qa ſicut dicit beatus Dio-
nyſius 2° cap° celeſtis hierarchie. Celeſtes eſſentie vt itel-
lectus intelligūt iuxta qō eis fas eſt. nos vo ſenſibilib⁹ ima
ginibus in diuinas (quātum poſſibile eſt) reducimur con
templatiōes. Eſt tamē in humana hierarchia diſtinctio ſʒ
gradum in officijs ⁊ ordinibus ⁊ a ſuperiorib⁹ poteſtas de-
ſcendit: ⁊ illuminatio in inferiores ⁊ ſuperiorum lucidi⁹ eſt
cōtēplari ꝙ inferiorum: ſicut dixit Chriſtus Aplis. Vobis
datum eſt noſce myſterium regni dei. ceteris autem in pa-
rabolis. ¶ Articulus 5⁹.

Secundo querit de diuiſiōe hierarchie ange-
lice. Et ſi ſumat diuiſio Dionyſij in de celeſti
hierarchia ca° 6°. vbi ſic dicit. Ois theopha-
nia celeſtes eſſentias nouem vocauit manife
ſtatis cognominatiōib⁹. Has diuinus noſter
ſanctus perfectorq3. ſ. Paulus qui rapt⁹ eſt
ad tertiū celuʒ in tres ſegregat ternas diſpoſitiones. ¶ Et
primam qdē eſſe dicit circa deū exiſtēteʒ ſemper ⁊ attēte ipſi
⁊ ante alias vniri imediate traditā. ſanctiſſimos enim thro
nos ⁊ oculoſos ⁊ pēnoſos ordines cherubin ⁊ ſeraphin he-
breoꝝ voce noīatos ſm oibus ſuppoſitaʒ ppinquitateʒ cir-
ca deum imediate collocari diuinoꝝ ait traditio eloquioꝝ
manifeſtationē. Trinū igit hūc ornatum quaſi vnaʒ ⁊ eque
ordinatā ⁊ vere primā hierarchiaʒ cōis noſter magiſter ait
ſ. Paulus: qua nō eſt alia deiformior ⁊ per ſe pportionib⁹
diuinitatis illuminationib⁹ imediate interior. Scdam vo
eſſe ait ex poteſtatib⁹ ⁊ dñationib⁹ ⁊ virtutib⁹ cōpletaʒ. Et
trinarum nouiſſime celeſtiū hierarchiaꝝ angeloꝝ ⁊ archā-
geloꝝ ⁊ principatuū diſpōnem. ¶ Circa diuiſionē igit iſtaʒ
querunt duo. ſ. de rōne diuiſiōis ⁊ de ſingulis hierarchijs.
De ratione diuiſionis querantur tria. Quorum primū eſt
cuius nature diuiſio ſit. Scdm de ſufficiētia diuiſiōis. Ter-
tium de ordine partium diuiſi ⁊ diuidentium.

¶ Cui⁹ nāe ſit diuiſio hierarchie angelice. Articulus 5⁹.

Ad primū pceditur ſic. Cum ſit multiplex diui-
ſio ſm Boe^m vocis ⁊ reꝝ. Conſtat ꝙ iſta diui
ſio nō eſt vocis in ſignificatiōes. ¶ Iteʒ illa que
eſt rei aut eſt accñtis aut eſt totius in ſuas par-
tes. Cōſtat ꝙ iſta nō eſt accñtis eo ꝙ non diui-
dit accñs in accñtia: nec accñs in ſubiecta: nec
ſubiectum in accñtia. Si autē totius in partes. tunc aut erit
totius vlis in partes ⁊ dñas ſuas que vocat a Boetio
diuiſio generis in ſpēs. Aut erit diuiſio totius integralis in
partes materie ſue. Et videt ꝙ neutruʒ hoꝝ poſſit eſſe. Si
enim eēt totius vlis in ſpēs ⁊ dñas: eſſent ille dñe ⁊ ille ſpe
cies in toto coeque. ⁊ nō vna prius ⁊ altera poſteri⁹. Hie
rarchiaꝝ aūt alia eſt ſuprema ⁊ alia media ⁊ alia poſtrema.
Silr nō pōt eſſe totius itegralis in partes māles: qa totum
nō predicat de illis. hierarchia autē pdicat de ſuprema po
ſtrema ⁊ media. ¶ Solō. dicēdum ꝙ ſm Boe^m qōdaʒ eſt
totum poteſtatiuū ⁊ illud qōdāmō eſt mediū inter totum
vniuſe ⁊ totū integrale. Totum eni vniuſe eſt in qlibet par
te ſua: ⁊ pdicat de illa. ſicut eni pbat phs 7° metaph. Quid
eſt per eſſentiā eſt idē vniuſi ⁊ particulari. Totū vo integra
le nō eſt in aliqua ſuaꝝ partiū nec pdicat de illis. Sʒ totuʒ
poteſtatiuū eſt in qualibet partiū iʒ nō equipotenter ſed in
pma ſm minus ⁊ in ſcda vt potētius ⁊ in vltima ſm totum
poſſe. Et poſuimus ſupra exēpla. Et ſilr hoc inuenit in qōne
de ordinibus ⁊ tale totū dicimus eē hierarchiā ad primam
⁊ ad mediā ⁊ poſtremā. Si aūt obijcit ꝙ ſʒ hoc hierarchiā
ſm diminutā rōnem pdicari de poſtrema ⁊ ſm pfectionem
de media: ⁊ ſm perfectiſſimā de ſuprema: ⁊ ita nō oēs dñe
poſite in diffinitiōe debēt conuenire iſeriori hierarchie qō
falſum eſt. ¶ Dicēdum ꝙ differētie nō minuunt in aliqua
ſed act⁹ ⁊ operatiōes ad quas ordināt ille dñe nō eqpoten-
ter ꝯuenerūt ſingulis hierarchijs. eſt eni in ſuprema maior
ſcia ⁊ plenior actio ꝙ in media ⁊ poſtrema. ¶ Articu. 6⁹ L. c. 12. ⁊ ſm. L. c. 44. ⁊ ib.

Secundo queritur de ſufficientia hui⁹ diuiſio
nis. Et videt ꝙ multo plures debēt eſſe hie-
rarchie: qa ſi vna ſumit penes imediate ꝯuer
ti ad deū: alia penes cōuerſionem ſuper hoieʒ
⁊ media ſuper mutra: tūc videt ꝙ penes con-
uerſionē ſuper qlibet mediū ſumēda ſit vna
hierarchia. ¶ Preterea Dionyſius videt velle in qualibʒ
perſona angelica ſit diſtinctio triplicis hierarchie. dicit eni
ſic 10° cap° celeſtis hierarchie ſm ipm vnuſqſqʒ ⁊ celeſtis ⁊
humanus animus ſpeciales hʒ ⁊ primas ⁊ medias ⁊ vlti-
mas ordinatiōes ⁊ virtutes. Si igit ſm quālibet perſonaʒ
diſtinguunt hierarchie tres in magno numero vident eē.
¶ Ité videt ꝙ tñ debeāt eſſe due: qa duplex vis. ſ. aſſiſtrix
⁊ miniſtratrix. ergo vna hierarchia debet eē penes aſſiſte-

re:⁊ altera penes miniſtrare ⁊ nõ plures. Nec poteſt dici ꝙ
tres ſint pp̃ tres act⁹.ſ. purgare illuminare ⁊ pficere. qꝛ ſm
beatũ Dio᷑ illi act⁹ cõueniũt oĩ ordini ⁊ oĩ hierarchie. Si
forte dicaƚ ꝙ tria ſũt de eẽntia hierarchie.ſ. ordo ſcientia ⁊
actio. ⁊ penes illa tria ſũt tres hierarchie ſm hoc opꝫ ꝙ or/
do tñ cõueniret vni hierarchie:⁊ ſcia alteri:⁊ actio tertio:
qḋ falſum eſt. Si forte dicaƚ ꝙ vnũquodqꝫ iſtoꝝ ꝯuenit tri
bus:ſed plus vni ꝙ̃ alijs cuilibet eoꝛum ſicut ſcientia magis
conuenit ſuperiori ⁊ actio magis inferiori ⁊ ordo medie.
¶ Cõtra. ſupꝛa ꝓbatũ eſt ex auctoꝛitatib⁹ Dionyſij ꝙ penes
actionẽ ſũma pfectio eſt hierarchie. ergo illa maxime debꝫ
cõuenire ſuperioꝛi. ¶ Preterea nõ eſt euidẽs rõ quo oꝛdi/
nes pme hierarchie ſumanƚ penes diuas ſcie. Siſr oꝛdines
medie hierarchie nõ oĩa noĩa ſua accipiũt a rõne oꝛdis nec
inferioꝛes a rõne actiõis. ¶ Si forte dicaƚ ꝙ tres ſunt ter/
mini deus.ſ. ⁊ angelus ⁊ hõ:⁊ penes conuerſiones ad iſtos
terminos ſunt tres hierarchie. ſm hoc videƚ ꝙ diſtictio nõ
ſit vnius rõnis:qꝛ ad deum nõ eſt cõuerſio niſi penes acci/
pere illuminationẽ ad hoiem niſi penes fundere. ¶ Si for/
te hoc nõ reputeƚ incõueniẽs hoc erit cõtra auctoꝛitatẽ ma
giſtri Hugonis ſupꝛa inductã. dicit eñi ꝙ angeli in eo ꝙ il/
luminanƚ ſiũt grẽ participes. in eo võ ꝙ illuminãt efficiunƚ
poteſtatis cõſortes. ⁊ cõſtat his duobus modis oĩa hierar/
chia. igiƚ penes vtrũqꝫ diſtingui nõ oꝫ. ¶ Itẽ cũ iſta duo cõ
ſequẽter ſe habeãt:prius enim eſt accipere illuminationem
⁊ ꝯſiter ſup alios fundere. videƚ ꝙ rõ pma diſtĩõis hierar/
chie dꝫ eſſe penes accipere:⁊ ita nulla hierarchia accipieƚ
penes cõuerſionem ad hoiẽ. ¶ Solutio. dicimus ꝙ penes
diuerſitatẽ illuminationum accipiƚ diuiſio hierarchiaꝝ. di
uerſitas aũt illuminationũ cognoſcitur ex facultate recipiẽ
tium ⁊ nõ ex poteſtate illuminãtis. Sicut eñi dicit Diony⁹
deus oĩbus equaſr adeſt ſed non oĩa ſibi equaſr aſſunt:ſed
vnũqđqꝫ adeſt ſm gradũ facultatis ſue. illuminatio autem
nõ accipiƚ niſi a natura intellectuali:⁊ ideo facultas recipi/
endi illuminationẽ nõ inuenitƚ niſi in illa. ¶ Cũ igiƚ illumi/
natio duobus modis ſit a deo.ſ. ſm ꝙ eſt in ſe ⁊ ſm ꝙ eſt in
beatis erit vna facultas recipiẽdi illuminationẽ ab ipſo exi
ſtẽte ſm ꝙ ipſe eſt in ſe ⁊ penes hanc illuminationẽ ⁊ facul/
tatẽ eſt ſupꝛema hierarchia. ſm aũt ꝙ ipſe eſt in beatis du
pliciter ab ipſo illuminatiões ſunt. ¶ Sunt eñi illuminatio
nes ꝓpoꝛtionate facultati angelice ſm perſpicacitatẽ itelli/
gentie qua excellũt hoiem ⁊ penes facultatem ad illas illu/
minationes accipiƚ media hierarchia. ¶ Sũt ⁊ ab ipſo illu
minatiões ꝓpoꝛtionate facultati intelligẽtie angelice ſꝫ fa
cultatẽ qua cõtingũt itellectũ humanũ:⁊ ille ſunt illumina/
tiones accepte ab angelis ⁊ iſuſibiles hoibus ⁊ penes facul
tatẽ ad illuminationes accipiƚ hierarchia. ¶ Et ita cũ non
ſunt plures anologice itelligẽtie angelice ad illuminatiões
nõ erũt plures hierarchie. ¶ Et hoc pꝫ iteꝝ ex hoc ꝙ itelli/
gẽtia angelica nõ eſt niſi in triplici cõſideratione. Cũ enim
in ipſa ſit mediũ inter itellectũ diuinũ ⁊ humanũ põt accipi
in ſe vel ꝓut quedã modũ eſt ꝯtingẽs extrema citra vnum
exñs ⁊ vltra alteꝝ:⁊ ſic habebit triplicẽ facultatem. Et cũ
vnicuiqꝫ facultatũ ꝓpꝛia rñdeat illuminatio erit triplex mo
dus illuminationũ:⁊ per ꝯñs triplex hierarchia. ¶ Sꝫ con
tra hoc videƚ eẽ ꝙ iſta triplex facultas videƚ eẽ in quolibet
angelo cũ quilibet itellectus angelicus ſit medi⁹ īter diuinũ
⁊ humanũ. ¶ Ad hoc dõm ꝙ hoc veꝝ eſt:⁊ ꝓpter hoc dicit
Dionyſi⁹ in auctoꝛitate prius iducta ꝙ in quolibet eoꝛum
ſunt pme ⁊ medie ⁊ vltime oꝛdinatiões ⁊ virtutes illumia/
tionũ:nihilominus tñ in ipſis ẽt angelicis agminib⁹ que ſũt
ſm ſubtilitatẽ eſſentie nature ⁊ perſpicacitatẽ itelligẽtie ma
gis accedũt ad extrema:⁊ quedã magis ad medium. ⁊ illa
que accedũt ad extrema cõſtituũt ſupioꝛẽ ⁊ iferioꝛẽ hierar/
chiã. illa aũt que eſt ad mediũ cõſtituit mediã. Et hmõi ſi/
mile in nã eſt in aĩa ſenſibili que media ſit iter rõnalẽ ⁊ ve/
getabilẽ vt dicit Iſaac in lib⁹ de diffõnibus. oĩs enim bñtia
ſenſibilẽ aiam hñt ſenſum aliquẽ:⁊ in acceſſu ad rõnez que/
dã ſunt in extremo quedã in medio:⁊ in extremo iuxta ve/
getabilem ſunt illa qbus ineſt ſenſus nec inſit memoꝛia nec
diſciplina vt ſunt aĩalia nõ hñtia ſenſus diſciplinabiles. q/
bus aũt ex ſenſu quidẽ inſit memoꝛia ſed nõ diſciplina vt il
lis que hñt viſum ⁊ nõ auditũ vt apes ⁊ quedã aĩalia ãna/
loga corpoꝛis ⁊ illa ſunt quaſi in medio. Quibuſdã aũt iſũt ex
ſenſu ⁊ memoꝛia ⁊ diſciplina ⁊ illa ſm paꝝ participãt expe/
rimentia:ſed nõ ad acceptionẽ vniuſis eo ꝙ neſciũt redu/
cere multa ad vnũ qđ exigiƚ ad experimẽtuꝫ. Vñ cũ triplex
ſit pn᷑ artis ⁊ ſcie ſenſus.ſ. ⁊ memoꝛia ⁊ experimentũ patet
ꝙ ſenſibiliũ quedã ſunt in remotiſſimo a rõne:cui⁹ eſt ars
⁊ ſciẽtia ſicut illa que participãt pmo pꝛincipio tñ.ſ. ſenſu. ⁊
quedã ſunt magis accedẽtia vt illa que participãt pmo pn⁹.
⁊ ꝓpinqoꝛi.ſ. ſenſu ⁊ memoꝛia. ¶ Et quedã ſunt ꝓpinqſſi/
ma.ſ. que hñt pn᷑ pmũ ⁊ ꝓpinquũ ⁊ attingẽs artez ſm ali/
quid ſicut illa que hñt ſenſuꝫ ⁊ memoꝛiã ⁊ diſciplinã in aliq̃
expimẽto ſimilẽ. Et hoc eſt ꝙ diẽ phs in p⁹ metaph. Nã aũc In pꝛhemio.
ſenſus hñtia ſunt aĩalia. ex ſenſu aũt qbuſdã eoꝝ nõ iſit me
moꝛia qbuſdã aũt iſit. Et pp̃ hoc alia qdẽ pꝛudẽtia alia võ
diſciplinabilioꝛa nõ poſſibilib⁹ memoꝛari. Prudẽtia võ ſi/
ne diſciplina ſunt quecũqꝫ ipoſſibilia ſũt ſonos audire. i. au
ditiõe diſtiguere ⁊ ad aliquã notitiã ⁊ ſm quoſdã ſimpſr nõ
audire vt apes ⁊ ſi aliquid hmõi genus animaliuꝫ eſt. Ad/
diſcunt autẽ quecũqꝫ iuxta memoꝛiã. i. cum memoꝛia ⁊ hũc
habẽt ſenſum.ſ. auditũ: alia qdeꝫ foꝛtaſſis viuunt ⁊ memo
rija:experimẽti autẽ paꝝ participãt:qꝛ.ſ. ad diſciplinã ſed
non ad acceptionẽ vlis:ſed hoiam genus participat ⁊ arte
⁊ rõnibus. ¶ Dicẽdum igiƚ ad pmuꝫ ꝙ media in numero
ſunt multa:ſed in rõne nõ ſunt niſi vnũ ⁊ penes illam cõem
rõnẽ medij ſumitur media hierarchia. ¶ Ad aliud dõm ꝙ
Dionyſi⁹ nõ intẽdit ꝙ in qualibet perſona ſunt tres hierar
chie:ſed intẽdit ꝙ triplices illuminatiões ſunt in quolibet
intellectu ꝓpter cãm iam dictã. ¶ Ad alia oĩa patet ſolutio
ex dictis. Et itellectus huius ſolutionis eſt in 4⁹ cap⁹ cele/
ſtis hierarchie. ſi qꝛ diligẽter inſpiciat vbi ꝓbat Dionyſi⁹
ꝙ hoc oium eſſe ⁊ ſuper oĩa bonitatis pꝛopꝛiũ ad cõmunio
nem ſuam ea que ſunt uocare vt vnicuiqꝫ eoꝛum que ſunt
ex pꝛopꝛia diffinitur anologia. omnia enim que ſunt parti/
cipant pꝛouidentiam ex ſupereſſentiali ⁊ cauſaliſſima diui
nitate manantem.

¶ Articulus 7⁹.

Tertio queritur de oꝛdine hierarchiaruꝫ. Et
queriƚ que ratio oꝛdinis ſit inter eas. Cũ eñi
hierarchia ſm rõnem ſuaꝫ ꝑdicetur de vno/
quoqꝫ illoꝝ videƚ ꝙ eque ſint in ratione illa.
¶ Solutio ad hoc dicẽdum ꝙ oꝛdinantur ſi/
cut partes totius poteſtatiui. illarum aũt oꝛ/
do eſt ꝙ quicquid põt inferioꝛ põt ſuperioꝛ eminẽter ſꝫ nõ
cõuertiƚ:⁊ ideo ſupꝛema que hꝫ maximũ poſſe ad oẽs illu/
minationes eſt pma:⁊ deide media ⁊ poſtremo tertia. Ad
argumẽtũ aũt cõtra factũ patet ſolo ex iam dictis.

¶ De ſingulis hierarchijs.

Deinde q̃riƚ de ſingulis hierarchijs. Et que/
runƚ tria.ſ. de p⁹ 2⁹ ⁊ 3⁹. De pma querantur
duo.ſ. de oꝛdinib⁹ in ea poſitis:⁊ de ꝓpꝛieta/
tibus hierarchie oꝛdinũ illoꝝ. De oꝛdinibus
queranƚ duo.ſ. de ſingulis oꝛdinib⁹ ⁊ de oĩb⁹
in cõi. De ſingulis oꝛdinibus queranƚ tria.ſ.
De ſeraphin de cherubin ⁊ de thronis. De ſeraphin que/
runƚ duo.ſ. de ipſo oꝛdine ⁊ de pꝛopꝛietatibus ipſius oꝛdis.

¶ Articulus 8⁹.

Deinde de ſeraphin queriƚ quid ſit. Et ſumiƚ
ratio Dionyſij qui dicit ſic ca⁹ 7⁹ celeſtis hie
rarchie. ꝙ ſancta ſeraphin noĩatio dicit incẽ/
dẽtes aut caleſaciẽtes. Sꝫ cum ſeraphin pma
conuerſio ſit in deum ſm accipere:videƚ ꝙ po
tius dici debẽt incenſi vel caleſacti ꝙ̃ incẽdentes vel cale/
faciẽtes. ¶ Itẽ cum ſit cõuerſio in deum ſm acceptionẽ illu/
minationum magis deberent denoiari a lumine ꝙ̃ ab ar/
doꝛe. ¶ Itẽ cum due ſint ꝓpꝛietates ignis.ſ. illuminatiua ⁊
vſtiua:⁊ vnã illarum cõem habeat cum celo.ſ. illuminatiuã
illa videƚ eſſe nobilioꝛ. igiƚ ab illa nobilioꝛ oꝛdo potius de/
beret denoiari. ¶ Item cũ quedã ꝓpꝛietas ignis ſit ſm ſic/
citatem que ſequiƚ caliditatem. Queriƚ verum aliqḋ ſimi/
le ſm ſpũalia inſit ſeraphin. ¶ Preterea queriƚ que ſit di/
uerſitas inter incẽdere ⁊ caleſacere que duo dñr manifeſta/
ri per nomen. ¶ Solutio. dicẽdum ꝙ vnuſqſqꝫ oꝛdo (vt di
cit beatus Gregorius) illius doni cẽſeƚ noĩe:ꝙ plenius ac
ceperit in munere:ita tamẽ ꝙ ſuperioꝛes oĩa dona iferioꝛũ
habeant eminẽter ⁊ inferioꝛes ſuperioꝝ nõ eminẽter ⁊ hoc
infra explanabiƚ. ¶ Seraphin igiƚ ab ardoꝛe charitatꝪ ſe/

raphin ſunt appellata: qa ſicut dicit beatus Bernardus in
19ᵒ ſmone ſup cātica. Seraphin ipſa charitas deꝰ in ſe a do
eraxit ⁊ abſoꝛbuit: atq̄ in eādē rapuit ſancte affectionis ar
doꝛē: vt vnus cū deo ſpūs eē videant ad inſtar ꝑfecto ignis
qui aerē qdē inflāmat dū ſuū ei totū caloꝛē iprimit iduitq̄ ca
loꝛē nō ignito ſꝫ ignē feciſſe cernit. amāt itaq̄ ꝑcipue cōtem
plari qdē in deo cherubin qdē ſciaꝫ cuiꝰ nō eſt nūerus. Se,
raphin vo charitatē que nunq̄ excidit. ¶ Ad pᵐ ergo dōm
ꝙ incēſiuum ⁊ calefactiuum dicūt plenitudinem ſufficiētie
charitatis ſed nō plenitudinē copie quā hūt nō ignitaꝫ ſed
ignis vrī vt noteſ ꝙ ex abūdātia charitatis coptoſe ēt alijs
poſſunt īfundere potiꝰ dr̄ calefaciētes q̄ calefacti aut in,
cēſi. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duobꝰ modis conſideranſ iſte due
ꝓprietates luminoſuꝫ ⁊ calidū. ſ. in ſe ⁊ in oꝛdie ad vitā quā
faciūt: ⁊ in ſe luminoſuꝫ digniꝰ eſt q̄ calidū. In oꝛdie aūt ad
vitā calidū ꝓrimū eſt vite. lumē eni per caloꝛē operaſ vitā
in nālibꝰ ⁊ ſiīr in ſpūalibꝰ. Uita igiſ gloꝛie ⁊ vita gr̄e ſm cō
plemētū gr̄e ſunt in caloꝛe affectiōis. ſm charitatē ⁊ ſm mi,
nus perfectū in luce itelligētie. Et per hoc patet ſolo ad ſe,
quēs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ caloꝛ vitalis eſt ſm igneū celū: et
ille caloꝛ ſm phōs ſic mirificus potius eſt in humido q̄ in
ſicco: ⁊ ſic dicimus de ardoꝛe ſeraphin ꝙ paſciſ ⁊ nutriſ hu,
mido pietatis ⁊ deuotiōis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ caloꝛ eſt ſm
igneū celum nō eſt idem calefacere ⁊ incēdere. omnia enim
que incēduntur caleſiunt ⁊ nō cōuertiſ. ⁊ ſic ſeraphin ſupio
res quidem ſpūs inferioꝛes tamē ſe totos incēdunt tāq̄ ar
doꝛi charitatis magis aptos. inferioꝛes autem ad differen
tiā iſtoꝝ dr̄ calefacientes ad modū ignis qui vicina ſibi i,
cendit ⁊ ignit: remota autem calefacit tm̄.

Quo ordine diſponant ad inuicē caſm ⁊ luminoſum.

¶ De ꝓprietatibus ſeraphin. Articulus 9ᵒ.

Secundo queriſ de ꝓprietatibꝰ ſeraphin que
aſſignanſ a beato Dionyˢ 7ᵒ caᵒ celeſtis hie,
rarchie ſic dicēte. Seraphin noſatio aut mani
feſtatio docet mobile ſemp eoꝝ circa diuina ⁊
incēſibile ⁊ acutū ⁊ calidū ⁊ ſuperferuidū intē,
te ⁊ foꝛtitā intime ⁊ iſſicibilis ſupermotiōis et
ſuperpoſitoꝝ reductiue ⁊ actiue exēplariuū tāq̄ recalificās
illa ⁊ reſuſcitās illa in charitatē ſimilē ⁊ igneū celitus ⁊ ho,
locauſte purgatiuū ⁊ icircūuelatū ⁊ inextinguibile habētēq̄
ſuper luciſoꝛmē ⁊ illuminatiuā ꝓprietatē oīs tenebꝛoſe ob,
ſcuritatis perſecutricē ⁊ manifeſtatricem. Uideſ aūt incō,
uenienter attribuere eis mobile: ſummoꝝ enim angeloꝛuꝫ
magis quieſcere eſt in cōtemplatione. ¶ Preterea cū diciſ
mobile videſ ſupfluere incēſibile. ¶ Itē cū diciſ ſuperferui
dum videſ ſuperfluere calidū. ¶ Preterea cū Dionyˢ ibi
nō aſſignet niſi que ꝓprie cōueniūt angelis nō videſ debe,
re aſſignare ꝓprietates ignis que ſymbolice conueniunt.
¶ Item acutū eſt in angulis ⁊ in vocibꝰ ⁊ ſapoꝛibus ⁊ inge,
nijs ⁊ queriſ per quem modū ſumaſ hic. ¶ Item queritur
quaſr dicat foꝛtitā intime: per hoc eni videſ innuere ꝙ illa ꝓ
prietas poſſit eis ineſſe ⁊ nō ineſſe. ¶ Item hoc qd̄ dicit iſſe
xibilis ſuper motiōis videſ ſupponi in incenſibili ⁊ mobili.
¶ Itē cum dicit ſuppoſitoꝝ reductiue videſ ſuperfluere qd̄
ſequitur ⁊ actiue. ¶ Preterea cuꝫ dicit ꝙ reſuſcitat in ſimi
lem caliditatē iferioꝛes videſ innuere ꝙ iferioꝛes equantur
ſuperioꝛibꝰ caloꝛe amoꝛis: ⁊ ita efficiunſ de eodeꝫ oꝛdie qd̄
falſum eſt. ¶ Preterea cum dicit holocauſte purgatiuū: vi
deſ innuere ꝙ aliqd̄ cōburant in inferioꝛibꝰ: ⁊ huiꝰ cōtrarioꝝ
videſ dicere inferius in eodē caplo vbi dicit ꝙ illi de prima
hierarchia in ſubditis oīno ſunt ꝯtamelīā neſciētes. ¶ Itē
obijciſ de hoc ꝙ dicit incircūuelatum. hoc enim non videſ
ꝓpꝛium ſeraphin ſed oīum angeloꝝ eē: qa omnes vident
facie ad faciem. ¶ Itē hoc ꝙ dicit inextinguibile videſ ſup
poni per igneū celitus: qa ignis celi iextinguibilis eſt ⁊ in,
coꝛruptibilis. ¶ Itē habere ſupluciformē ⁊ illuminatiuā ꝓ
prietateꝫ magis ꝓpꝛium videſ eē cherubin q̄ ſeraphin: qa
cherubin eſt plenitudo ſcīe cui cōuenit lucere ⁊ illuminare.
¶ Preterea queriſ que ſit illa tenebꝛoſa obſcuritas quā ꝓ
ſequiſ hec illuminatio cū infra in eodē caplo dicat: ꝙ illas
eſſentias de ſumma hierarchia puras eſſe eſtimādū eſt vt
īmūdis maculis ⁊ inquinationibꝰ liberatas neq̄ vt mate,
rialiū receptiuas phātaſiaꝝ: ſed vt omni diminutiōe mun,
das ⁊ altioꝛes ⁊ omni ſuperfirmato templo ſm excellentiſſi
mā caſtitatē oībus deiformiſſimis virtutibꝰ ſupercolloca,
tas. Preterea que differētia eſt inter perſequi tenebꝛas et
manifeſtare eas. ¶ Solo. dicēdū ꝙ iſte ꝓprietates ſumunſ
ad modū ꝓprietatum ignis. Et quedā ſumanſ ſm ꝓprie,
tatē ignis in ſe. quedā autē ſm ꝙ agiſ in cremabilia. Ignis
autē in ſe hꝫ ꝓprietateꝫ leuis ⁊ ꝓprietatē ſubtilis in partibꝰ
⁊ ꝓprietatem calidi ⁊ ꝓprietatem lucētis. Et per hoc ꝙ eſt
ſubtilis in partibꝰ eſt ipſe penetratiuus ⁊ diuiſiuus crema,
biliū (ſicut dicit phūs in topicis) ꝙ ignis eſt ſubtiliſſimum
coꝛpus in ſpecie. Uñ ēt coꝛpoꝛa que multū ſtricta ſunt in po
ris nō de facili recipiunt actionē ignis ſicut hebanus ⁊ qd̄,
dam genus lane. Et ſicut cryſtallus nō reſoluiſ eo ꝙ per fri
gus oīno conſtricti ſunt poꝛi remoto ab aq̄ vliter calido ſi,
cut dicit phūs in poſterioꝛibꝰ. Ignis eni agēs per caliditatē
aperit poꝛos cremabilis ⁊ per ſubtilitatē igrediſ in ipm̄ di
uidēs partē a pte ⁊ ſupferuēdo quālibet partē ꝯuertit ipſuꝫ
cremabile totū in ignē. ⁊ ad modū hūc loquiſ ibi Dionyˢ
de ꝓprietatibꝰ ſeraphin que ſunt in numero. 16. quaꝝ octo
ſunt ſm accipere illuminationem: ⁊ octo ſm cōicare eandeꝫ
inferioꝛibꝰ. Et ille quidē que ſunt ſm accipere multiplicā,
tur ſm ꝓprietates ardoꝛis in rōnali creatura ſm cōparatio
nem ad ꝓprietatē ignis. Uñ quedā ſunt amoꝛis in ſe. que,
dā aūt amoꝛis ſm cōparationē ad ſubm in quo eſt. ille autē
que ſunt amoꝛis in ſe aut accipiunſ in cōparatione ad leue
ignis: aut ad ſubtile: aut ad calidū. Si ad leue illiꝰ erit mo,
ueri ſurſum ⁊ hoc erit ſm tres poteſtates in igne. ſ. ſm com
pletā potētiā ad actū: ⁊ ſm potētiā illā in actu: ⁊ ſm cōfoꝛta,
tionē illius ne ab actu poſſit impediri per agēs cōtrariū. ad
hoc eni ꝙ ignis aſcendat opꝫ ipm̄ hēe cōplementū ⁊ actū le,
uis qui eſt aſcēdere ⁊ incendi nām leuis in ipſo ne de facili
per alterationes ꝯtrioꝝ efficiaſ graue ⁊ minus leue: ⁊ ſꝫ iſtū
modū eſt in igne charitatis. Primo eni eleuat affectum ſi,
cut eleuaſ leue ⁊ ꝯſiter aſcēdit affectꝰ in ſuperioꝛa per deſi,
deriū incēſum. Et tertio cōfoꝛtaſ in ſuperioꝛibꝰ ne delecteſ
in ima. Et penes iſta tria ſunt ꝓprietates tres. ſ. prima 2ᵃ ⁊
octaua que ſunt mobile eoꝝ ſemp circa diuina ⁊ incēſibile ⁊
inflexibilis ſupermotiōis. ¶ Scdm̄ aūt cōparationē ad ꝓ,
prietatem ignis que eſt ſubtile in partibꝰ ⁊ penetratiuus ⁊
hoc cōuenit charitati per hoc ꝙ penetrat amatum per affe,
ctū: nō enim manet in exterioꝛibꝰ tm̄ ſed in intimis amati
paſciſ ⁊ reficiſ per fruitionē. ¶ Et hec eſt q̄rta ꝓprietas ſu
pra enumerata a Dionyſio que dicit acutū. Per cōparatio
nem aūt ad calidū ignis ſunt due ꝓprietates. ¶ Primo. ſ.
(vt ſuperius diximus) ignis dādo caloꝛē aperit poꝛos cre
mabilis ⁊ cōſequenter ſubintrās ſuperferuet ⁊ ſupuit incē
dendo ipm̄ cremabile quaſr nō cōuerteret in ignē. ¶ Et pe
nes hec duo ſunt due ꝓprietates charitatis. Per caloꝛē eiꝫ
affectꝰ quaſi in aperiendo quoſdā poꝛos amati dum cōſide
rat multa ſpecialia bona quare amatū debeat diligi in ſin,
gulis bonis ſupferuet amatū: ⁊ ſic ſumunſ due ꝓprietates
enumerate. ſ. tertia ⁊ quinta que ſunt calidū ⁊ ſuperferuiduꝫ.
¶ Scdm̄ aūt cōparationē amoꝛis ad ſubm in quo eſt ſunt
due ꝓprietates. vna ſm cōparationē ad itellectū quem tra,
hit amoꝛ ſm ꝙ diciſ vbi amoꝛ ibi oculus. ⁊ eſt ſexta ꝓprie,
tas que diciſ incenſibile. ¶ Altera eſt ſm cōparationem ad
volūtatē que eſt ꝓpꝛiū ſubm charitatis que volūtas eſt in,
timus affectus: ⁊ hec eſt ꝓprietas ſeptima enumerata ſu,
pra que dī intima. ¶ Et iſte due ꝓprietates nō inueniūtur
in igne: qa iſtas (vt dcm̄ eſt) nō hꝫ amoꝛ ſed in cōparatiōe
ad nām intellectualē in qua eſt. Alie aūt octo accipiunſ ſm
reductionē ad actionem in inferioꝛes: ⁊ ſm duas ꝓprieta,
tes ignis que ſunt lucere ⁊ ignire. Unde ſm cōparationem
ad ꝓprietatē que eſt ignire accipiſ duobꝰ modis. ſ. ꝓut eſt
deſtructiuum contrarij in ſubiecto: ⁊ ꝓut efficit ea que ſunt
nūc in ipſo ꝓprie. ⁊ ſi hoc mō accipiſ ſumiſ adhuc in dupli,
ci cōparatione. ſ. abſoluta ⁊ reſpectiua. Ignis eni ipſum cre
mabile ꝑmo facit ignē: ⁊ per ꝯñs cōbuſtibile aſſimilat com
buſtiuo ⁊ facit ipm̄ exēplum cōburentis. ſm aūt ꝙ ipm̄ com
buſtibile efficiſ ignis ſic adhuc due ſunt operationes ignis
in eo. ſ. impꝛeſſio ſpēi ignis ⁊ impꝛeſſio diſpōnis ad ſpēm. Et
hec diſpoſitio eſt duplex. ſ. ꝓma que eſt impꝛeſſio caloꝛis in
feruoꝛe: ⁊ vltima que diciſ neceſſitas que eſt impꝛeſſio calo,
ris in feruoꝛe ſūmo ad quē de neceſſitate ſequiſ ſpēs ignis
imediate. Et ſm iſtas cōparationes accipiunſ quinque ꝓ,
prietates ſupra enumerate. ſ. nona que eſt exēplatiuum. hoc

Nō ō ꝓprietatibus ignis vt tráſferunt ad ſpiritualia.

2. poſte. t. c. 15

enim

enim accipit̃ ſm q̃ ignis amoris in perfecta ſpecie charita
tis inferioꝛẽ incẽſum ſuperioꝛi incẽdẽti aſſimilat. ¶Et 10°
que eſt ſm impꝛeſſionẽ ꝑme diſpoſitiõis: ⁊ hec dĩ recaliſans.
¶Et 11° que eſt ſm impꝛeſſionẽ vltimate diſpõnis ⁊ hec di-
cit̃ reſuſcitãs in ſimilẽ caliditatẽ. ¶Et 12° que eſt ſm impꝛeſ-
ſionẽ ſpeciei ⁊ hec dĩ igneum celit⁹. ¶Et 13° que eſt ſm de-
ſtructionẽ cõtrarie diſpõnis in ſubto: ⁊ hec dicit̃ holocauſte
purgatiuum: ⁊ dicit̃ ab holon qđ eſt totũ ⁊ cauma qđ eſt in-
cẽdiũ: q̃a totũ incẽdendo purgãt ad ſimilitudinẽ ignei celitus.
¶Scđm cõparationẽ aũt ad illã ꝓprietatẽ que eſt lucere
eſt duplex cõparatio. ſ. in ſe ⁊ ad effectuꝫ. Et in ſe eſt duplex
ſ. ſm ꝓprietatem ⁊ nãm. ꝓpriũ enĩ eſt qđ vni ſoli cõuenit: i-
mediate aũt circa deum eſſe ⁊ illuminatiões eius imediate
habere ꝓpriiſſime nõ cõuenit niſi cherubin vt patebit infe-
rius. ¶Quo ad hoc eſt ꝓprietas 14° que dĩ icircũuelatum
eo q̃ radiũ diuinũ nõ recipiũt niſi a deo nõ velatũ per inuo-
lutionẽ alicuius creature intellitur: natura etiam luminis
celi eſt qđ nõ extinguit̃ pp incoꝛruptibilitateꝫ celi ⁊ ſic eſt lu-
men inextinguibile in deo: in creatura aũt extinguibile: ⁊ ex
hoc accipit̃ ꝓprietas 15° que dĩ inextinguibile. ¶Scđm cõ-
parationem ṽo ad effectũ quem cõſequit̃ illuminãs in illu-
minato eſt vltima ꝓprietas que eſt habere ſuplociformẽ et
illuminatiuã ꝓprietatem oĩs tenebroſe obſcuritatis pſecu-
tricẽ ⁊ manifeſtatricem: ⁊ dĩ ſuplociformis ſm cõparatiões
ad lucẽ pꝛimã. illuminatiua aũt ſm cõparationẽ ad iferioꝛẽ
illuminatuꝫ. ¶Si ṽo obiiciat̃ q̃ iſte ꝓprietates ſucceſſiue
ſunt in cõbuſtiuo ⁊ cõbuſtibili qđ nõ cõuenit angelis. Dicẽ
duꝫ ſm Aug^m in 4° ſuper Geneſis ad lrãm. q̃ lꝫ oĩa facta
ſimul ſunt in cognitiõe angeloꝝ ſm tpa: nihilominus tñ di
ſtinctio reꝝ eſt in natura que pertinet ad diſtõnem dierum.
Et ita q̃uis hec oĩa ſimul ſint: nihilominus tñ eſt diſtictio
effectuũ ſm quos eſt diſtictio ꝓprietatuꝫ. ¶Ad obiecta au-
tem dđm. ad primũ dicit̃ q̃ moueri circa amatũ eſt quieſce-
re: ⁊ quieſcere amoꝛẽ a motu circa amatũ eſt liquere amo-
rem vel faſtidire. ¶Ad 2m ⁊ 3m pꝫ ſolutio per diſtinctionẽ.
Tex.cõ.39. ¶Ad 4m dđm q̃ (ſicut dicit phs in 3° de aĩa) nõ cõtingit
intelligere ſine phãtaſmate. ⁊ ideo cum Dionyſius loquit̃
ad intellectũ noſtrũ opoꝛtuit q̃ ꝓprietates ſpũales que phã-
taſmata nõ faciunt in nobis exprimeret per ꝓprietates coꝛ-
poꝝ phãtaſias facientium. ¶Ad 5m dđm q̃ acutum ſumit̃
hic per effectũ pro penetratiuo. Sicut enim ingeniũ dĩ acu-
tum q̃a ſubtiliter penetrat rõnes itelligibiles: ita amoꝛ dei
dĩ acutus quando pertingit ſubtiliter ad oẽs partes boni qđ
eſt in amato. ¶Ad 6m dđm q̃ hic foꝛſitan nõ notat dubie-
tatem: ſed q̃ vno mõ eſt intime. ſ. ſm pfũdationẽ ⁊ poſſi-
bilitatem affectus ꝓprie: ⁊ alio mõ nõ intime. ſ. ſm rationẽ
amoꝛi: q̃a hoc eſt infinitum ⁊ imẽſum ⁊ nõ põt pꝛofundari
ad plenum ab aliquo creato. ¶Ad 7m patet ſolo per diſtin-
ctionem. ¶Ad 8m dđm q̃ reductiuũ ⁊ actiuũ differunt: q̃a
vnum eſt per alteꝝ. actio enim eſt per purgare illuminare ⁊
perficere: ſed reductio eſt per exemplificare ad ꝑmũ. ¶Ad
9m dđm q̃ ſimilitudo eſt duplex. ſ. in modo recipiendi illu-
minationeꝫ: ⁊ in habendo eã: ⁊ in modo recipiendi inferio-
res nõ equant̃ ſuperioꝛib⁹ q̃a penes modum recipiendi di-
ſtinguunt̃ hierarchie. Sed in hñdo illuminationẽ nihil ꝓ-
hibet aſſimilari: q̃a ſuperioꝛes per cõicationem hoc qđ ha-
bent refundunt in inferioꝛes: ⁊ ſicut vnaqueq; hierarchia
(vt ſupra dictũ eſt) ꝓpoꝛtionabilr̃ in dei ſimilitudinem aſcẽ-
dit. ¶Ad 10m dđm q̃ lꝫ inferioꝛes habeant aliquã diſſimi-
litudinẽ illuminationis: tñ hec diſſimilitudo nõ eſt in cõtu-
melia: q̃a cõtumelia eſt in vitio. nihilominus tamẽ eſt hec
argumentatio ex piana itelligentia iſte: q̃a ſubiectis nõ ſup-
ponit ibi inferioꝛes angelos: ſed potius ea que ſubiecta ſũt
ſub materia ⁊ paſſione. Et intẽdit dicere q̃ ſuperioꝛes an-
geli ſunt neſcientes. i. nõ experientes cõtumeliã tranſmuta-
tionis ⁊ materialitatis in ſubiectis. i. in numero ſubiectoꝝ
materie ⁊ paſſionũ. ¶Ad 11m dđm q̃ incircũuelatum dicit̃
duob⁹ modis. ſ. per pꝛiuationẽ veli qđ eſt ſpeculũ ⁊ enigma:
⁊ ſic omnes angeli hñt incircũuelatũ radium ⁊ eccleſia mili-
tans habet circũuelatum. Et dicit̃ etiã incircũuelatum per
pꝛiuationem ad participationem cauſati in quo lucet: ⁊ ſic
incircũuelatum tñ eſt in deo. circũuelatum in oĩb⁹ beatis
in quibus lucet lux diuina ⁊ participata ⁊ ſic ſũmi qui ſunt
de ſeraphin hñt radium incircũuelatũ: iferioꝛes aũt nõ ita:
⁊ hoc intelligẽdũ eſt eo mõ quo ſupra diſtinctũ eſt de theo-
phaniis. ¶Ad 12m patet ſolutio per diſtõneꝫ. ¶Ad 13m di-
cendũ q̃ oĩa que ſunt iferioꝝ excellenter ſunt ſuperioꝛuꝫ in
his que diſtinguũtur ſm nãm totius poteſtatiui: nihilomi-
nus tñ eſt lucidum qđ eſt mãle ad calidũ ſicut eſt lucidum
charitatis: ⁊ eſt lucidũ per ſe ex ſe qđ pertinet ad cherubin
vt infra dicet̃. ¶Ad 14m dicendum q̃ obſcuritas tenebro-
ſa eſt abſentia illuminatiõis deſupuenientis vt ſupra dictũ
eſt ignoꝛantia ſiue diſſimilitudo illuminationis. Unde pa-
tet q̃ nõ ſupponit aliquã imundam maculam ſed etiaꝫ phã-
taſiã. ¶Ad vltimuꝫ dicẽduꝫ q̃ perſequi eſt depellere pꝛiua-
tionẽ ignoꝛantie: manifeſtari aũt eſt ponere
ſubm ignoꝛãtie in lucem ſcibilis manifeſti.

¶De cherubin.

Deinde queritur de cherubin. Et queruntur
duo. ſ. quid ſint. ⁊ de pꝛopꝛietatibus eoꝛum.

¶Quid ſint cherubin. Articulus 10°.

Ad primum pꝛeceditur ſic. Dicit beat⁹ Diony-
ſius in 7° cap° celeſtis hierarchie. q̃ noĩatio
cherubin manifeſtat multitudinẽ ſcie aut fu-
ſionẽ ſapiẽtie. Sꝫ videt̃ eſſe incõuenieñs q̃ dicã
multitudinẽ: q̃a multitudo cõſiſtit in pluꝛib⁹
diſcretis: ⁊ hec eſt ſcia que cauſat̃ ab ente cui⁹
pꝛincipia ⁊ differẽtie ⁊ paſſiões ſũt multe. Scia autẽ a qua
dicit̃ cherubin eſt ſciẽtia de deo tñ: ⁊ ſic ipſa nõ videt̃ eẽ in
multitudine ſed potius in vnitate. ¶Item ſcia eſt (vt dicit
Aug⁹) de humanis ⁊ penes hãc non eſt gloꝛia: igit̃ videtur
q̃ nullus oꝛdo ⁊ maxime in ſupꝛema hierarchia dꝫ diſtigui
penes ſciam. ¶Itẽ cum ſapiẽtia ⁊ intellect⁹ ſint de diuinis
(ſicut dicit Grego⁹) videt̃ q̃ potius dꝫ denoiari iſte oꝛdo
a ſapientia ⁊ intellectu q̃ a ſcia. ¶Iteꝫ dicit Gregoꝛius in
omelia de centũ ouib⁹ ⁊ de decẽ dragmis. Cherubin pleni-
tudo ſcie dicit̃ illa ſublimioꝛa agmina idcirco cherubin vo-
cata ſunt: q̃a tãto perfectioꝛi ſcia plena ſunt quãto claritatẽ
dei vicinius cõtẽplant̃. Et in creature modum eo plene oĩa
ſciunt quo viſiõi cõditoꝛis per meritũ dignitatis appꝛopin-
quant: ſm hoc videt̃ q̃ ſi aliqui plus appꝛopinquãt q̃ plus
ſciunt: ⁊ ita ſeraphin magis deberet denoiari a ſcia q̃ che-
rubin. ¶Itẽ Bernardus in ſmone 19° ſuper cãtica. illa ce-
li agmina que cherubin noiantur ſi eis ſui vocabuli ſeruet̃
interpꝛetatio arbitroꝛ nihil habere a thꝛonis vel per thꝛo-
nos accipere cum de ipſo fonte ad plenũ haurire liceat ipſo
ea per ſe dño Ieſu dignanter introducente in oẽm plenitu-
dinem veritatis ⁊ theſauros ſapiẽtie ⁊ ſciẽtie qui in eo ab-
ſconditi oẽs ſunt ⁊ largiſſime reuelãte. Ex his videt̃ q̃ che-
rubin inter omnes choꝛos magis habeat ſapiẽtiam ⁊ ſciaꝫ.
Et cum latera ciuitatis ſint equalia (vt dicit glo. ſup Apo-
calypſim) ſcilicet q̃ vnuſquiſq; tãtũ diligit quãtũ ſcit: ⁊ quan-
tuꝫ diligit tãtũ hꝫ ⁊ operat̃. Videt̃ q̃ cherubin maximã ha-
beat dilectionẽ. Sic ergo cũ nobilius donum ſit dilectio q̃
ſcia poti⁹ deberet denoiari a dilectiõe q̃ a ſcientia. ¶Iuxta
hoc queritur q̃d dicatur omnis plenitudo veritatis. in illa
enim nõ videt̃ itroduci niſi ſolus de⁹ ⁊ nõ aliq̃s oꝛdo ange-
loꝛum. ¶Solõ. dicendum q̃ ſcia dicit̃ multipliciter. Dicit̃ Scia multipl'r dicitur.
enĩ ſcia practica ⁊ ſcientia ſpeculatiua: ⁊ illa que eſt practica
eſt cum affectu: que autẽ eſt ſpeculatiua eſt finis intelligen-
tie ſpeculatiue. ⁊ hec dĩ duplr̃. ſ. ꝯcluſionis ⁊ ſimplr̃. ſm autẽ
q̃ dicit̃ ſcientia cõcluſiõis tñ dicit phs ſic de ſcia in fine ſe-
cũdi poſterioꝝ. Qm̃ aũt circa itelligentiã habituũ q̃bus ve-
rum dicimus: alii q̃dẽ ſemp ſunt veri: alii aũt recipiũt falſi-
tateꝫ vt opinio ⁊ rõ. vera aũt ſunt ſemp ſcia ⁊ itellectus. Et
nihil eſt ſcire certius aliud genus q̃ icellectus. itellect⁹ vtiq;
erit ꝑncipioꝝ. ꝑncipia autem demonſtrationuꝫ notioꝛa ſũt:
ſcia autẽ oĩs cũ rõne eſt: ꝑncipioꝝ qđ eſt ſcia non vtiq; erit.
Ex hoc patet q̃ ſcia que eſt cum rõne hoc eſt cuꝫ rõcinatio-
ne eſt ꝯcluſiõis ⁊ que ſequit̃ ex principiis ſm q̃ etiã diffinit̃
Tex.cõ.5. ſcire in ꝑmo ca° ꝑmi poſterioꝝ. Scire opinamur vnũqđq;
ſimplr̃ ⁊ nõ ſophiſtico mõ: qđ eſt ſm acciñs cuꝫ cãm arbitra-
mur cognoſcere ꝓpter quã res eſt: ⁊ quoniam illi⁹ cã eſt: et
nõ eſt cõtingere hoc aliter ſe habere. Scđm aũt q̃ ſimplici-
ter ſcia dicit̃ habitus itelligẽtie ſpeculatiue ſic ſumit̃ a pho
Tex.cõ. ꝑmi. in 4° metaphiſice in ꝑn° vbi dicit ſic eſt ſcia quedã que ſpe-
culat̃ ens ſm q̃ ens eſt: ⁊ que huic inſunt per ſe. hec autem
eſt neq; vna eaꝝ que in parte dicunt̃. nec eni vna aliarũ ꝯſi-

ſderat de eo qđ eſt inquātuʒ eſt: ſed partem entis diuidētes circa hūc ſpeculant́ accñs vt mathematice ſciarū. Et patet in ipſa auctoritate inducta ꝙ ſcia que eſt habitus itelligen-tie eſt duplex. ſ. vlis ⁊ particularis. ⁊ dı̉ vlis que eſt de ente. particularis autē que eſt de particularib⁹ entib⁹ ſicut geo-

Sapia multis modis dı̉.

metria. Sılr ſapiētia dı̉ multis modis. Dicit́ eni ſapientia que eſt cū affectu ⁊ que eſt ſpeculatiua tm̄. ⁊ illa que eſt cum affectu diffinit́ ab Aug⁹ ſm ꝙ eſt cognitio de diuinis. illa aūt que eſt ſpeculatiua tm̄ dı̉ triplr̄. Et hoc accipitur ex triplici

In ꝓhemio.

diffōne ſapientis que ponit́ in p̄⁹ metaphyſice. pma eſt hec. Arbitramur itaqꝫ p̄mū ſcire oīa ſapientē ſicut ꝯuenit: nō hꝫ vnūquodqꝫ hñteʒ ſciam ipſoꝝ. Hoc eſt ꝙ ſapiēs eſt qui ſcit per rōm: qꝛ ſicut cōuenit ſcire: ⁊ nō ſcientiaʒ ſcibiliū tm̄ ſm vnūquodqꝫ. i. ſm ſingularia quia hoc magis experiētie eſt. Alia eſt que inuit́ eaʒ dicit. Poſtea cui nō eſt difficilia ⁊ nō leuia homini cognoſcere hūc ſapiētem. ſ. arbitramur. 3⁹ eſt cū dicit adhuc certiorem ⁊ doctiſſimū cauſaꝝ ſapiētioreʒ eē circa oēm ſciam ſupple arbitramur. Prima dat́ quo ad ſci-ta vlr̄. nā illa eni ⁊ metaphyſica ⁊ mathematica ſciuntur ſic cōuenit. 2⁹ autē datur penes modū abſtractionis ſm ꝙ ma-thematica magis ſunt abſtracta in naturalib⁹ ⁊ metaphyſica vtriſqꝫ. Et ideo in nālia pōt hō de facili: qꝛ ad illa hō iuuat́ a ſenſu ⁊ imaginatiōe ⁊ itellectu. In mathematica aūt non hꝫ tātam facilitatē: qꝛ ad illa nō iuuat́ niſi imaginatiōe ⁊ i-tellectu. In metaphyſica autē eſt difficile venire hoī: qꝛ ad il-la nō venit niſi per admirari eo ꝙ ſolus intellectus vertit́ ad illa: qui tm̄ ēt itellectus inolut⁹ eſt phātaſijs ⁊ ſenſib⁹. pp qđ

Tex. cō. pmū.

⁊ dicit phūs in 2⁹ metaphyſice. ſicut noctuaꝝ lumina ad lumen qđ eſt ſm diē ſic ēe noſtre itellectus ad nāe manifeſtiſſima oīum. 3⁹ vͦo datur penes mediū per qđ eſt ſcia ⁊ hoc eſt me-diū demōſtratiōis ⁊ ſyllogiſmi qđ eſt cauſa potiſſima hꝫ ꝙ dicit etiā ibidē ſciarum illa que ſuiipſius cauſa eſt ⁊ ſciendi grā eiu9 itellectus finis magis eſt ſapiētia: ꝙ̄ que aduenie-ntiū cauſa: hoc eſt ꝙ quedā ſcia eſt ꝓpter aliqđ aliud ſiue ſcibile ſiue cōmodū. ⁊ quedam eſt ꝓpter ſeipſam ſm ꝙ dicit́ phūs in topicis in p̄⁹. ꝙ quedā ꝓblematum vtile eſt ſcire tm̄ ad eligendū vel fugiendū vt verū voluptas ſit eligenda vel nō. quedā autē ad ſciēdū ipſa non ꝓpter aliud: vt verū mū-dus ſit eternus aut nō. Quedā vͦo ipſa qdem per ſe neutrū hoꝝ. adminiculātia aūt ſunt ad aliqđ hoꝝ vt ſunt ꝓblema-ta dialectica. Dicit́ igit́ ſcia ſuiipſius cauſa quādo nō que-rit́ ꝓpter aliud ſed ꝓpter ſe: ⁊ quādo eſt ſciēdi grā non ali-qđ faciēdi ⁊ ꝑcipue cuius finis itellectus eſt: hoc eſt quādo ipm ſcibile eſt finis ſcie. Et hoc maxime cōuenit ſcie quam hꝫ deus. vñ ēt illa dea ſciarum dı̉ ⁊ ab illa dicimus denoia-ri cherubin: ⁊ ꝓpter hoc cherubin non iterꝑtat́ ſcia ſed ſcie plenitudo. ſ. ꝓpter ſciam diuinā que ſuiipſius cauſa eſt ⁊ ſci-endi grā nō aliqđ faciēdi cuius finis eſt itellectus. Vñ pro-pter hoc ꝙ finis eius vltimus itellectus eſt ipoſſibile eſt eā ſeparari ab effectu. ¶ Dicēdū igit́ ad pmum ꝙ multitudo ſcie dicit́ quātum ad multitudinē illuminationū. Et ex hoc nō fit partibilis ſcia cherubin ſed potius ſimplificat́: qꝛ ex multitudie illuminationū magis accedit ad vnū ſicut dicit phūs in cōmēto ſexte ꝓpōnis de cauſis. Intelligētia qdeʒ eſt multa ꝓpter bonitates que adueniunt ei a cauſa pma: ⁊ ipa ꝗ̄uis multiplicet́ per modum hōr: tm̄ qꝛ appropinquat vni non fit diſſimilis. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ſcientia eſt multiplr̄ di-cta vt pꝫ ex pdictis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſciētia quedā eſt ſa-pientia ⁊ intellectus vt pꝫ ex diſtinctione ſuprapoſita. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ ſeraphin habet altiſſimā ſciam. Et hoc eſt ideo qꝛ inferiorum dona excellēter ſunt in ſuperioribus in oīb⁹ poteſtatis in totis: ſed denoiatio ſeraphin non eſt a ſcia qꝛ

Denoiatio et diffinitio ſem per ē ab vltio.

denoiatio ⁊ diffinitio eſt penes vltimum vt pꝫ in homine in quo lꝫ ſit vnum ſenſibile ⁊ rationale: tamē denoiatur ⁊ diffi-nitur ab vltimo tm̄ qđ eſt rōnale. Sılr in ordinibus lꝫ in ſa-cerdotio ſit poteſtas ad actum ſubdiaconi ⁊ diaconi ⁊ pſby-teri: tamē denoiatio ⁊ diffinitio eſt ab vltimo. Et ſılr eſt in officijs ad rempublicā ordinatis. In rege eni denoiatio ab actu regendi eſt: lꝫ in eo poteſtas ſit ad actum tribuni ⁊ pre-ſidis ⁊ aliorum. Et ſılr dicimus ꝙ in ſeraphin ſunt oīa in-feriorum dona: ſed denoiatio eſt ab vltimo ⁊ nobiliori qđ eſt ardor dilectionis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ etiam cheru-bin habet dilectionem ⁊ tātam quātam habet ſciam: qꝛ ea que ſunt ſuperiorum cōueniunt inferioribus nō excellēter: qꝛ aliter ſuperiores non purgarēt ⁊ illuminarent ⁊ perfice-rent inferiores ſm dona ſua. ¶ Ad vltimū patet ſolō quia plenitudo ſcie dicitur quātum ad naturā ſciētie huius que eſt ſuiipſius cauſa: ⁊ ſciēdi gratia ⁊ cuius finis itellectus ē. Et per oppoſitū ſcia dicit́ non plena ſicut ex parte que non ſuiipſius cauſa: ſed adminiculans ad eum aliud ⁊ nō ſciendi gratia: ſed aliquid faciendi ⁊ cuius itellectus non eſt finis: ſed expectatur in futurum: ⁊ hec eſt ſcientia vie de qua di-cit Apłs. Ex parte cognoſcimus ⁊ ex parte propbetamus. Cum autem venerit quod perfectum eſt euacuabit́ quod ex parte eſt. Et iterum. nunc cognoſco ex parte. tunc auteʒ cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum.

¶ De proprietatibus cherubin. Articulus 2⁹.

Ecundo queritur de proprietatib⁹ cherubin que enumerant́ a Dionyſio in 7⁹ ca⁹ celeſtis hierarchie ſic dicente. Cherubin ipſa arbitra-mur manifeſtare cognoſcibile eoꝝ ⁊ dei inſpe-ctiuū ⁊ altiſſime luminis dationis acceptiuaʒ ⁊ cōtēplatiuū in pma operatrice virtute diui-ne pulchritudinis ⁊ ſapiētifice traditionis repletū ⁊ cōica-tiuū copioſe ad ſcdaʒ faſionē donate ſapie. ¶ Et obijcit́ p̄⁹ de hoc qđ dicit cognoſcibile. hoc. n. ſonat magꝭ in cognitiōe ꝓprietatē paſſiuā ꝙ̄ actiuā: ⁊ ita nō videt́ eē nobilis ꝓprie-tas. ¶ Itē hoc qđ dıc̄ dei iſpectiuū. nō videt́ ꝓpriū ſꝫ rōe oī-bus angelis qui vidēt faciē pris qui in celis eſt. ¶ Iteʒ q̇rit́ quid ſit hoc altiſſime luminis datiōis acceptiuū. Aut eni dı̉ altiſſime in cōparatiōe ad oēs ordies: ⁊ hoc pꝫ eē falſum ex predictis pp ipſa ſeraphin. Aut dı̉ altiſſime quantū ad id a quo accipiunt́ qđ. ſ. eſt deus: ⁊ ſic nō erit ꝓpriū: qꝛ oēs arci-piūt illuminatiōes a deo ⁊ pncipalr̄ illi de pma hierarchia. ¶ Querit́ de hoc qđ dicit cōtēplatiuū in pma opatrice vir-tute. Prima eni virtus opatrix eſt virt⁹ creatrix: ⁊ ꝯtēplari in illa facit viſionē matutinā (vt ſupra habitū eſt) hoc autē oīb⁹ cōuenit. ¶ Preterea querit́ in quo differt ꝓprietas p̄-ma a 2⁹ que eſt dei iſpectiuū. ¶ Itē q̇rit́ de hoc qđ dicit. di-uine pulchritudinis repletū. Sicut eni dicit Diony. in lib⁹ de diui. noīb⁹ ca⁹ 4⁹. ſupſubſtāle pulchrior pulchritudo ꝙ dı̉ pp traditam ab ipſa oīb⁹ exiſtib⁹ iuxta ꝓprietatē vniuſcuiuſqꝫ pulchritudinē ſicut vniuerſoꝝ ꝯſonātie ⁊ claritatꝭ cauſa ad ſimilitudinē luminis cū fulgore imittēs vniuerſis pulchrificās fontani radij ipſi⁹ traditiōes. Et ſicut oīa ad ſeipm vocāt. ¶ Ex hoc accipit́ ꝙ de itētiōe pulchri duo ſūt. ſ. fulgor cōſo-nātie: ⁊ ꝙ pp ſe appetat́. aliter eni nō vocaret ad ſe: qꝛ ſicut ipſe dicit ibidē. Bonū ⁊ pulchrū ſm oēm rāʒ cuncta deſide-rāt. vñ ⁊ pallos dı̉ quaſi tota in totis cōgregās: ⁊ ita videtur ꝙ ꝓprietas hec potius conueniat ſeraphin ꝙ̄ cherubin: qꝛ amoris eſt cōuerti in id qđ per ſe appetit́. ¶ Itē ex auctori-tate iā dicta videt́ ꝙ hec ꝓprietas eadē ſit cū ſexta: qꝛ pul-chrifice fontani radij traditiōes eadē ſunt cum ſapiētificis

In ꝓhemio.

traditionib⁹. ¶ Itē dicit phūs in p̄⁹ metaph. Nō ſapiētē opꝫ ordinari ſꝫ ordinare neqꝫ hūc ab illo ſuaderi: ſed ab hoc ſa-piētē minus. Ex hoc videt́ ꝙ ſapiētifice traditiōis ſit ordi-nare alia ⁊ ſuadere alijs ⁊ repleri. hoc qdē videt́ eē cōtēpla-tionis iſpicientis ordinē vniuerſi. Et ita videt́ ꝙ iſte ordo nō tm̄ conuertat́ in dicta ſed ſup cōtēplationes creaturarū. ¶ Iuxta hoc iteꝝ q̇rit́ de hoc qđ dicit Diony. ſedere ſuper cherubin. potius enim hoc videt́ attribui thronis ꝙ̄ cheru-bin. Et ſi forte dicat́ ꝙ ſupnotat ibi excellētiā in altitudie ⁊ ponit́ pro vltra: tūc videt́ ꝙ potius deberet dici ſedere ſup ſeraphin. ¶ Preterea q̇rit́ quo ſpecialr̄ fecit imagies che-rubin in tēplo poti⁹ ꝙ̄ alioꝝ ordinū. ¶ Solō. dōm ꝙ ſex ꝓ-prietates tacte a Diony⁹ accipiunt́ ſm ꝓprietates ſcie ple-ne ⁊ pfecte. Ad illā aūt exigunt́ q̇tuor. ſ. perſpicacitas cogno-ſcēdi: ⁊ cognoſcibile altiſſimū: ⁊ mediū per qđ ſit cognitio: ⁊ adaptatio medij ⁊ cognoſcibilis ad ea que virtute ſciunt́ in ipſis. aliter eni ſciret in vlı ⁊ nō in ꝓpria nā ⁊ in potētia ⁊ nō in actu qđ eſt iperfecte ſcire. Prima ergo ꝓprietas que eſt cognoſcibile eoꝝ accipit́ penes pſpicacitatē itelligētie ⁊ ponit́ cognoſcibile pro cognoſcitiuo. Et per hoc pꝫ ſolō ad obm pmū. penes obiectū aūt altiſſimū accipit́ ꝓprietas 2⁹ que eſt dei aſpectiuū. Lꝫ eni oēs angeli ſine medio videant ſm ꝙ eſt obiectū beatitudis ⁊ ēt ſm theophanias: tamē ſꝫ quēdā modū in viſiōne officioꝝ qdā cōuertunt́ ad ipm in ſe angelis: ⁊ qdā cōuertunt́ ad ipm in ſe: ⁊ ſic dicunt́ cheru-

bin

bin inſpectiui dei. Et q̄ūo eſt hoc pꝫ ſupra in q̄ōne de theophanijs: ⁊ per hoc pꝫ ſolō ad 2ᵐ. Penes mediū aūt cognoſcēdi accipit ꝓprietas 3ᵃ que eſt altiſſime luminū dationis acceptiuū. Dico aūt mediū nō ꝙ ſit iter cherubin ⁊ deū: ſꝫ ſub quo videt de⁹ a cherubin ſm̄ ꝙ ſupra diximꝰ duo eē in theophanijs. ſ. lumē eleuās intellectū: ⁊ cognoſcibile diſtinguēs ipm̄. Et dr̄ datio luminis mꝫliter lumē datū: ⁊ dr̄ altiſſime pp̄ modū accipiēdi a deo īmediate tm̄ ⁊ nō ab angelo. Q̄d lꝫ cōſeat ēt ſeraphin tn̄ nō ab illo determīat q̄a nō eſt vltimū eiꝰ. Et lꝫ ēt cōueniat thronis tn̄ nō ab illo determinatur q̄a nō cōuenit eis eminēter ſicut conuenit cherubin. Et eſt ſicut de nā intellectuali que conuenit hōi ⁊ angelo ⁊ deo: tn̄ deus ab illa nō determinat: q̄a aliq̄d cōuenit ei eminētius q̄d eſt ſupra itellectuale eē: ⁊ hō ēt ab illa nō determinat: q̄a nō cōuenit ei a deo eminēter ſicut angelis. angelus aūt determinat ab illa. Et per hoc pꝫ ſolō ad id q̄d obijcit cōtra ꝓprietatē iſtā. Penes 4ᵐ accipiunt tres ꝓprietates ſequentes. Creatū eni q̄d cognoſcit in p̄ma cā aut accipit in cōparatiōe ad efficiētē ⁊ ſic eſt illa ꝓprietas quā vocat cōtēplatiuū in p̄ma opatrice v̄tute. ¶ Ad hoc aūt q̄d obijcit cōtra dc̄m ꝙ p̄ma operatrix virtꝰ eſt opatrix creaturaꝝ mūdi: et ſic cōtēplatio in ipſo facit viſionē matutinā ⁊ cōtēplatio reꝝ factaꝝ in ſe facit viſionē veſptinā ſic ſupra habitū eſt. Eſt etiā cōtēplari in p̄ma opatrice virtute ꝓut opat illuminationes ad diſtōnē ordinū ⁊ angeloꝝ officioꝝ prinētes: ⁊ ſic cherubin cōtēplat in p̄ma opatrice v̄tute. Aut accipit in cōparatiōe ad cauſam idealē ⁊ exēplarē: ⁊ ſic eſt ꝓprietas 5ᵃ que eſt diuine pulchritudis repletiuū. Dicit eni Augꝰ. Ratiōes oīum fulgēt in mente diuina ⁊ oīa ſunt in ipſa lux: ⁊ hoc appellat hic pulchritudo ſicut dic̄ Boeꝰ in de cōſolatiōe philo.

5. de cōſolatiōe metro nono.

Mundum mente gerens pulchrum pulcherrimus ipſe.

¶ Ad hoc q̄d ꝫ obijcit ꝙ pulchritudo videt dicere cōſonātiā ⁊ appetibile per ſe. Dicēdum ꝙ eſt cōſonātia in bono ⁊ hoc eſt ſm̄ cōlūctionē ad finē. ⁊ eſt cōſonantia in vero ⁊ hoc eſt ſm̄ adeq̄tionē ad exēplar q̄ū. ſ. res eſt ſic ſm̄ ꝙ eſt in mente diuina exēplari ⁊ diſtorquet per prauitatē ab illo ſic dicit Anſelmꝰ in libꝰ de veritate. ꝙ veritas eſt rectitudo ſola mēte perceptibilis. dicit eni ibidē ꝙ q̄cq̄d eſt vere eſt hoc q̄d eſt in ſūma veritate. Dicimꝰ ergo ꝙ bonū dicit cōſonātiā ad finē: ⁊ pulchrū dicit cōſonātiā ad formā exēplarē. Siſr duplicit eſt aliq̄d appetibile pp̄ ſe. ſ. ſm̄ ꝙ eſt finis vltimꝰ voluntatis vel finis vltimus itellectꝰ. Et hoꝝ vnū dicit bonū ⁊ alteꝝ pulchrū dicit. pulchrū eni eſt fulgēs in intellectu. Et per hoc pꝫ ſolō ad id q̄d obijcit ꝫ ꝓprietatē q̄ntā. Aut eſt accipere creatū pro ordie ad cām p̄mam vt ad finē: ⁊ ſic eſt ꝓprietas 6ᵃ que dr̄ repletum ſapiētifice traditiōis. Sapiētia eni ponit ordinē ad cām: ⁊ p̄cipue ad cauſam finalem: q̄a illa eſt cauſa cauſaꝝ. ꝓpter finē eni mouet efficiens ⁊ mouet materia ⁊ iducit forma. Et dicit traditio res facte tradite in ordie ad finem. ¶ Ad id q̄d iuxta hoc q̄rit rn̄det beatus Gregoꝰ in omelia ſupra dicta ſic dicēs per pſalmiſtam dr̄. Qui ſedes ſuper cherubin apparere: q̄a. vꝫ. cum in ipſis diſtōnibus agminum cherubin thronis iniungant. Sedere ēt ſuper cherubin dn̄s ex vicina agminis qualitate phibetur. ſic q̄ppe in illa ſūma ciuitate quedam angeloꝝ ſunt: vt tn̄ ſint cōīa oīa: ⁊ q̄d in ſe q̄ſq̄ ex parte habet hoc in altero ordine totū poſſidet. Sed idcirco vno eodēq̄ vocabulo cōiter nō cēſet vt ille ordo vocari p̄uato vniuſcuiuſq̄ rei nomine debeat: q̄a hāc in munere accepit plenius. Poſſet tn̄ dici ēt aliter ſm̄ ꝙ. ſ. ſupra habitū eſt ꝙ oībꝰ angelis eſt cōe illuminari ⁊ per illuminationem acceptā purgari ⁊ perfici. Cherubin aūt ſpecialr denoiatur ab illuminatiōe accepta: q̄a ergo deus oēs celeſtes ciuitas illuminat iure ſuper cherubin que plenitudo ſcie dr̄ ſedere phibet vt a plenitudine ſcie tanq̄ a ſede luminis oēs illuminet ſm̄ ſciam vt dicitur in Job. 25ᵒ capꝰ. nunq̄d eſt numerus militum eius ſup quē non ſurgit lumē eius. ¶ Si aūt q̄rit q̄re nō eſt aliq̄ ꝓprietas ſm̄ acceptionem creati in ſe. Dicēdum ꝙ illa cognitio non pertinet ad ſtatum glīe: ⁊ ideo nulla ꝓprietas cherubin aſſignat penes illā. ¶ Ad vltimum dc̄m q̄d dn̄s dixerat. De ſyon exibit lex ⁊ de hierlm̄ v̄buꝫ dei. Ut ergo ſignaret oēm ordinē eccleſiaſtice hierarchie ab illuminatiōe celeſtis hierarchie deſcēdere voluit ibi celari cherubin cum ſicut dictū eſt ipſe illuminatoꝛ p̄mus ſuper cherubin ſedere dicatur.

¶ De thronis.

Deinde queritur de thronis ⁊ querunt duo. ſ. quid ſint. ⁊ de proprietatibus eorum.

¶ Articulus 9ꝰ.

Ad primū ꝓcedit ſic. Dic̄ btūs Gregꝰ. Throni illa agmina vocati ſūt q̄bꝰ ad exercēdū iudiciū ſemp deꝰ dīſpoſita p̄ſidet. q̄a eni thronos latino eloq̄o ſedes dicimus. throni dei ſūt diſ q̄ui tāta deitatis gr̄a replent vt in eis dn̄s ſedeat: ⁊ per eos ſua iudicia diſcernat. vñ ⁊ per pſalmiſtā dr̄. Sedes ſup thronū qui iudicas eq̄tatē. Sꝫ cū ordines p̄me hierarchie diſtiguant penes ꝯuerſionē in deū: iudicare aūt nō ſit actꝰ cōuerſiōis in deū nō videt iudicare cōuenire thronis qui ſunt in p̄ma hierarchia. ¶ Preterea aut itelligit de iudicio vltimo: aut de iudicio ptinēte ad gubernationē huiꝰ mūdi. Si p̄ᵒ mō cū illud iudiciū tm̄ ſemel futuꝝ ſit deꝰ: tm̄ ſemel p̄ſideret illis angelis q̄d eſt icōueniens. Si aūt ſcd̄o mō hoc videt magis eē p̄ncipatuū q̄ thronoꝝ. ⁊ hoc videt expſſe dicē Gregoꝰ ſic. Sūt nōnulli qui hū ſibimetipſis vigilāti cura dn̄ant dū ſe ſollicita itētiōe diſcutiūt diuino timori ſemp iherētes. hoc in munere v̄tutis acceipiūt vt iudicare ⁊ alios poſſint: quoꝝ ꝓfectō mētibꝰ cum diuina cōtēplatio p̄ſto eſt: in his velut in throno ſuo dn̄s p̄ſidēs aliorum facta examinat ⁊ cūcta mirabilr de ſua ſede diſpēſat. Ex hoc pꝫ ꝙ iſte actꝰ p̄ncipalr videtur eē p̄ncipatuū. ¶ Itē dic̄ btūs Bern. 19ᵒ ſmone ſup cātica. In thronis ſedet deꝰ ⁊ puto ꝙ his ſpiritibꝰ ſup oēs q̄ memorati ſunt et iuſtioꝛ cā ⁊ coopioſioꝛ ſit mā diligēdi. Etenī ſi itres hōis regis cuiuſq̄ palatiū nōne cum plenum ſit ſellis ſcānis cathedriſq̄ regia ſedes incminēter poſita cernit: ⁊ nō eſt neceſſe querere vbi rex ſedē ſolitꝰ ſit. nimiꝝ mox manifeſta occurrit ſedes eiꝰ cūctis altioꝛ eminētioꝛq̄ ſedibꝰ: ſic quoq̄ ꝯi de coroꝭ ornatu cūctis alijs p̄eminere ſpiritibꝰ iſtos intellige: in q̄bꝰ ſpeciali q̄dā ſtupēdo dignatiōis munere dina eligit reſidere maieſtas: que ſeſſio magiſteriū ſignat. Et puto illū qui vnus eſt nobis magr̄ in celo ⁊ in terra dei ſapiētiam thēm cū alias q̄dē vbiq̄ attigat pp̄ ſuū mādatū ſpālꝰ tamē ipſos atq̄ p̄ncipalꝰ tāq̄ ꝓpriā ſedē ſua illuſtrare preſentia. Et ide tāq̄ de ſolēni adiutorio docere angelū docere hoīeꝫ ſciaꝫ. Inde angelis diuinoꝝ noticia iudicioꝝ: ide ꝯſilioꝝ et eūāgelis vbi v̄tutes audiūt q̄ūo ⁊ vbi ⁊ q̄ūo ꝓferant ſignas ibidēq̄ vniuerſi ſiue ſint ptātes ſiue p̄ncipatꝰ ſiue dn̄atiōes diſcūt ꝓfecto q̄d ex officio debeāt: q̄d ꝓ dignitate p̄ſumāt: ⁊ q̄d p̄cipue cauēū oībꝰ eſt accepta ptāte ad ꝓpriā voluntatē vl glīaꝫ nō abuti. Ex iſta auctoritate ſequunt q̄tuoꝛ ꝯnes. Quaꝝ p̄ma eſt ꝙ throni dicunt a dignitate ⁊ ornatu regali ⁊ nō ab actu iudicandi q̄d eſt ꝫ Gregoᵐ. 2ᵃ eſt ꝙ throni dicunt ab auc̄te magiſterij q̄d duobꝰ modis videt eē icōueniēs. Primo ſ. q̄a auctoritas magiſterij magꝭ vꝫ attribui plenitudini ſcie hoc eſt cherubin. 2ᵒ aūt q̄a magiſteriū nō eſt actꝰ ꝯuerſiōis in deū: ſꝫ potiꝰ ꝯuerſiōis ad iferiora. 3ᵃ ꝯ ꝙ oēs iferioꝛes ordines ex equo vident ordinari ad thronos q̄d eſt icōueniens: q̄a ſic ceſſaret rō medie hierarchie ⁊ poſtreme. 4ᵃ ꝯ eſt ꝙ thronoꝝ videt eē imediata ꝯuerſio ſup hoīeꝫ q̄d ēt cōuenit poſtreme hierarchie. ¶ Itē btūs Berū. in eodē ſmone. Diligit a thronis deꝰ ob obediētiā magne ſapie ſine inuidia ſeſe cōicantis: ⁊ vnctionem que grat̄ docet de oībꝰ. Ex hoc iteꝝ accipit ꝙ throni dicūt ab auc̄te magiſterij. ¶ Solutio. dicimꝰ cū btō Bernardo in 5ᵒ de ꝯſideratiōe ad Eugeniū papā. ꝙ throni dicunt ex eo ꝙ ſedēt ⁊ ex eo ſedent ꝙ deꝰ ſedet in eis. nec eni ſedere in eis qui nō ſedent poſſent. Queris q̄d illā ſentiā ſeſſionē ſūmā trāquillitatē: placidiſſimā ſerenitatē: pacē que exupat oēm itellectū. Talis eſt qui ſedet in thronis dn̄s ſabaoth iudicās oīa cū tranquillitate placidiſſimus ſereniſſimus placatiſſimꝰ: ⁊ tales ſibi ꝯſtituit thronos ſimilimios ſibi. Et tria que tāgit oīa ipoꝛtāt quietē vel tranqllitatē. Placidiſſimū eni dic̄ quietē voluntatis in volito in quo paſcit. Sereniſſimū aūt dicit quietē itellectꝰ in lumine diuo: q̄a dicit phs. Serenitas eſt q̄es in aere ⁊ hoc eſt q̄n aer nō cōturbat nubibꝰ nec vētis exagitat: ⁊ ſic eſt intellectꝰ q̄eſcēs in lumie diuio qui nō circūfert oī vēto doctrine nec obſcurat nube ſpeculi ⁊ enigmatis ⁊ phantaſiarum. 3. met. c. 6.

Placatiſſimū aūt dicit qetē verluſqȝ ab ipugnatiōe culpe ⁊
miſerie. ¶ Dicēdū ḡ ad pᵐ ꝙ iudicare nō eſt actus ꝓprius
thronoꝝ ſȝ eſt act⁹ cōīs. ſ. īḡtū ꝓprietates iferioꝝ ſunt ſu-
perioꝝ. Uel poſſet dici ꝙ iudicare hȝ duas comparatiōes.
vnā. ſ. ad eos qui iudicanꝰ. ⁊ aliaȝ ad auctoritatem iudicis
que cognoſcitꝰ in throno: ⁊ in iſta 2ᵃ cōparatiōe attribuitur
thronis iudicare ⁊ nō in pma. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intelligitꝰ
de iudicio gubernatiōis: nec hoc eſt pncipatuum: ſȝ potius
diſpō pncipat⁹ diuīni gētis. ¶ Ad id qȝ obijcitꝰ ex auctori-
tate Bernardi dōm ꝙ throni dicunꝰ a dignitate ſedis re-
galis vt a ꝓprietate pma: ⁊ ab actu iudicij vt a ꝓprietate ſe
cūda. ¶ Ad aliud dōm ꝙ throni hñt diuerſas ꝓprietates
⁊ nihil ꝓhibet ſm vnā ꝓprietatē eē thronū regni ⁊ ſm aliā
thronū magiſterij. Magiſteriū aūt in cōparatiōe ad facul-
tatē docēdi referꝰ ad plenitudinē ſcie. Sȝ in cōparatiōe ad
auctēȝ que cognoſcitꝰ in cathedra eſt ꝓpriū thronoꝝ. Magi
ſteriū aūt illō cōſiſtit in illuminatiōe iferioꝝ. ¶ Ad aliud di
cēdū ꝙ iferiores ordines nō imediate ꝯuertuntur ad thro-
nos. ſed per hoc itēdit Bernardus ꝙ oiuȝ iferioꝝ cōuerſio
eſt ad ſedentem in thronis vt ad pmum illuminatorem: qȝ
lȝ ſuperiorib⁹ ēt cōueniat: tamē non ab hoc denoiantur ſȝ a
nobilioribus donis vt iferius patebit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ
de thronis deus docet omnem ſciam: ſed non ſeqtur ꝙ ſcia
īmediate deſcendat de thronis in hoiem: imo vnctio que
docet de oibus fluit de capite in barbam ⁊ de barba in orā
veſtimenti. ¶ Ad vltimum patet ſolutio per predicta.

¶ De proprietatibus thronorum. Articulus 13ᵘˢ.

Secundo queritꝰ de ꝓprietatibus thronoꝝ ꝗs
tāgit Dionyſ⁹ in de celeſti hierarchia caᵒ 7ᵒ
ſic. Ipſaꝝ altiſſimaꝝ ⁊ cōpactaꝝ ſediuȝ noia-
tio docet oi diligēter exaltari ignominia ſub-
iectionis ⁊ ad ſūmū ſupmūdane ſurſuȝ ferēs
⁊ ab oi extremitate ineffabilr in ſublimiſſimū
⁊ circa vere excelſuȝ totis virib⁹ imutabiliter ⁊ ſtabilr col-
locatū ⁊ diuini ſupaduēt⁹ in oi ipaſſibilitate ⁊ imālitate ac-
ceptiuū. ⁊ deiſeꝝ ⁊ familiariter in diuinas ſuſceptiōes aptuȝ.
¶ Queritꝰ ḡ pᵒ quō ſedes ille dicanꝰ cōpacte cū cōpingi ꝓ-
prie ſit mālīū. ¶ Itē qd dicatꝰ ignominia ſubiectiōis ⁊ a qua
exaltanꝰ. Si eni eſt vilitas cōditiōis vel potētie hoc videtꝰ
cōuenire oib⁹ angelis ꝙ exaltanꝰ ab illa. ¶ Itē ad ſūmū ſur
ſuȝ ferre poti⁹ videtꝰ conuenire altiſſimo ordini. ſ. ſeraphin
ꝙ̄ thronis. ¶ Preterea ꝗritꝰ qd dicatꝰ extremitas. ¶ Itē pe
nes qd ꝓprietates ſumanꝰ. ¶ Itē cū thron⁹ ponatꝰ regi ⁊ iu
dici ⁊ magr̄o ꝗritꝰ q̄re nō aſſignauit diuerſas ꝓprietates pe
nes illa. ¶ Solo. dōm ad penultimū ꝙ ſex ꝓprietates aſſi-
gnate a Dionyſ⁹ oēs accipiunꝰ a ꝓprietatib⁹ throni regal.
illi eni cōuenit collocari in alto ⁊ ordinari ⁊ ſemp paratū eē
ad ſuſceptionē ſeſſionis regis ſic pȝ in auctē Bernardi ſu-
pra iducta. vñ tres iſtaꝝ ꝓprietatū ptinēt ad collocationem
thronoꝝ: ⁊ tres ad ſuſceptionē ſeſſiōis regalis. Tres autēȝ
que ptinēt ad collocationē pme ⁊ due reſpiciūt terminum a
quo remouetꝰ qñ collocatꝰ in alto. Una v̄o reſpicit terminū
circa quē collocatꝰ in alto. Thron⁹ eni regis pmo qdē remo
uetꝰ a ſcabellari ignominia ſuoꝝ cui in ſpūalib⁹ rñdet exal-
tatio ab his qui itendūt in iſima mūe ⁊ mutatiōis. Et hec
eſt illa quā vocat oium diligēter exaltari ignominia ſubie-
ctiōis. Et ſm cōmētū dī ibi ignominia ꝓgreſſus tēdens ad
iſima. Et per hoc pȝ ſolo ad 2ᵐ. Alia v̄o reſpicit terminuȝ
qui dī extremitas: ſic thronus regis nō exaltatꝰ tm̄ ſup ſca-
bella ſeruoꝝ: ſȝ ⁊ ſuper ſedes potētū ⁊ pncipum cui rñdet in
ſpūalib⁹ exaltatio ſup eos qui qeſcūt qdē illuminatiōib⁹ di
uinis: ſȝ nō recipiūt eas in ſede pma ſed q̄ſi in ſede ſcda: ſic
inferiores angeli ⁊ hoies qui nō accipiūt imediate a deo: ⁊
hec eſt ꝓprietas 3ᵃ tacta a Dionyſ⁹ cui cōueniūt qnque. ſ. ꝙ
locanꝰ vere circa vere excelſuȝ ineffabilr iſublimiſſimū totȝ
virib⁹ icōmutabilr ⁊ ſtabiliter. Et dī ineffabilr quātū ad i-
mēſitatē diuine bītudis in qua collocanꝰ. Inſublimiſſimum
aūt dī quātū ad modū recipiēdi illumi atiōes ab ipſo deo i-
mediate ⁊ locari in illo. totis aūt virib⁹ iquātum ꝯcurrunt
oēs v̄tutes ad hoc ꝙ ſit locus dei. ſ. itellect⁹ ⁊ affect⁹ ⁊c̄. In-
cōmutabilr pp cōfirmationē liberi arbitrij. Stabilr aūt pp
inuariabilitatē gr̄e: ⁊ hec qnque ēt ſūt in throno regis ſmi-
liter. Thronus eni ille ineffabilis eſt q̄tū ad amplitudineȝ
īperij ⁊ poteſtatȝ: ⁊ ſm habitudinem dignitatis ⁊ loci eſt in
ſublimiū. quātū autē ad fulcimēta pncipū ꝯcurrūt virtutes
in ipſo: ⁊ tūc erigitur icōmutabilitas eoꝝ ſuper quos ſedet
⁊ ſtabilitas ex pte ſua. 3ᵃ v̄o ꝓprietas accipitꝰ penes id circa
qȝ collocatꝰ in alto: ⁊ hec eſt ꝓprietas 2ᵃ tacta a Dionyſ⁹. ſ.
ad ſūmū ſupmūdane ſurſum ferēs: ⁊ lȝ hec conueniat ſera-
phin: tn̄ hec non manifeſtat nomē ei⁹ ſicut nomē thronoꝝ:
nec eſt digniſſima ꝓprietas eius. Et per hoc pȝ ſolo ad tria
obiecta. ¶ Alie tres proprietates ſunt ſuſceptiōis ſeſſionis
dei: qui modi aūt ſunt in aptitudie ſelle ad ſedētem: ⁊ ſic eſt
proprietas 6ᵃ que eſt familiariter in diuinas ſuſceptiones
apertū. Aut ſunt in ipſa ſeſſione ⁊ ſic eſt ꝓprietas 4ᵃ que eſt
diuini ſuperaduētus in omni ipaſſibilitate ⁊ imaterialita-
te acceptiuū. Et dicit in omni imālitate: qꝛ cū mā multiplr
inſpiciatur: eſt vno modo mā q̄ſi locus forme: ⁊ ideo dicit
Iſidorus ꝙ eadē eſſet determiatio potētie in mā ⁊ loco. ful-
citur eni eē forme per mām ⁊ ne ſic intelligatꝰ in diuinis ꝙ
throni fulciāt deū dicit in omni imālitate. Similr ſm phm 3. de aīa. t. c. 6.
aīa ſm potentias paſſiuas ⁊ apꝓhenſiuas dī locus ſpērum
cognoſcibiliū. Ne igitꝰ credatur ꝙ throni ſic reſpiciāt deum
per ſpēm ⁊ non imediate per ſubam dicit in omni ipaſſibi-
litate. 3ᵒ aūt mō pnt cōſiderari modi ſeſſionis ſm actum ſe-
quētē ſuſceptionē ſedētis in ſella ⁊ ille actus ſequēs eſt ſerri
in thronis: ⁊ ſic eſt ꝓprietas 5ᵃ que eſt deiſeruȝ. Et ſic pȝ ſolo
ad obiecta pter pmū ⁊ vltimū. ¶ Dicēdū ergo ad pmuȝ ꝙ
cū facta dī ſedes pp cōſolidationē itellectus ⁊ volūtatis ⁊ li
beri arbitrij in cōfirmatiōe ad hoc ꝙ per tranqllitatē ſit lo-
cus dei. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ thronus ꝓprie ptinet ad regē.
Tribunal v̄o ad iudicē. Cathedra ad magrm̄. ⁊ ſi thron⁹ dī
magiſtri vel iudicis hoc erit per adaptationē ſicut loquitur
beatus Bernardus. Sȝ beatus Dionyſius cōſiderat thro
nū ꝓprie iquantū proprie regis eſt. ¶ Articulus 14ᵘˢ.

Deinde queritꝰ de iſtis tribus ordinibus pme
hierarchie in cōi. ⁊ queritꝰ penes qd accipiā-
tur: ⁊ qualr ordinentꝰ. Videtꝰ eni ꝙ poſſint eē
plures. ſicut eni penes charitatē eſt ordo vn⁹
ſic penes alias v̄tutes videntur debere accipi
alij ordines. Si forte dicatꝰ ꝙ non oēs v̄tutes
dicūt imediatā cōuerſionē in deū: tūc ad min⁹ penes fidē et
ſpem ⁊ ſapiaȝ ⁊ itellectū debent ſūmi alij ordines. ¶ Solo.
ad hoc dōm ꝙ ordines iſti nō accipiunꝰ penes virtutes: ſȝ
penes modū cōuerſionis in deū imediate. Hic aūt modus
nō eſt niſi triplex. ſ. penes aptitudinē ⁊ penes actū duplicē.
aptitudo aūt ſuſceptiōis diuine notatꝰ in thronis. actus aūt
eſt vnus ſm itellectū qui cōuenit cherubin: ⁊ alter ſm affe-
ctū qui cōuenit ſeraphis. Uel dicatꝰ melius ꝙ tres ordines
accipiunꝰ ſm tres modos pcipiēdi ſbām diuinā. ſ. per inē
tm̄ per pñtiā qualr eſt deus in oib⁹ rōnabilib⁹. Et per inē
⁊ cognoſci ⁊ per affici circa ipm qualr eſt in oib⁹ ſanctis ⁊ ſo
luȝ in ordibus. ergo pme hierarchie vnuſqſqȝ hoꝝ modoꝝ
reducitꝰ in ſuū ſūmuȝ. Et ex hoc pȝ ēt ordo. Prima eni hie-
rarchia totū poteſtatiuuȝ eſt ad tres ordies cōrētos in pma
(vt ſupra declaratū eſt) per diuiſionēȝ boni ⁊ potētiaȝ aie
⁊ ordinis: ⁊ ideo ſummus ordo eſt qui colligit hec tria: ⁊ il-
le eſt ſeraphin: qꝛ vbicūqȝ eſt plenitudo amoris cū nihil di-
ligatꝰ niſi cognitū: ibi ēt erit plenitudo cognitionis ⁊ plenitu
do habendi ſed nō cōuertitꝰ. Silr vbicūqȝ eſt plenitudo
cognitionis ibi cognoſcibile locatum eſt in cognoſcēte ⁊ ha
betur ab ipſo ſed non conuertitur. Et hec eſt etiaȝ ratio ꝙ
Dionyſius dicit ꝙ inferiorum dona ſunt ſuperiorum excel
lenter: ſed non conuertitur. ¶ Articulus 15ᵘˢ.

Deinde queritur de hierarchia hoꝝ triuȝ. et
queritꝰ pmo de hoc qȝ dicit Dionyſ⁹. In hac
hierarchia ſunt eqformes cū tā habitaȝ ſit ꝙ
vnus ordo ſit altioꝝ ⁊ alter iferioꝝ. ¶ 2ᵒ queritꝰ
de hoc qȝ dicit Dionyſ⁹ ꝙ pma celeſtiū eſſen-
tiarū diſpoſitio in circuitu dei: ⁊ circa deum i-
mediate eſt ſtans ⁊ ſimplr ⁊ inceſſanter circuiēs eternā ei⁹
ſciam ſm excellentiſſimā quātum angelis eſt poſſibile ſemp
mobilē collocationēȝ. In iſtis eni verbis videtꝰ eē contra-
rietas cuȝ dicat eos ſtare ⁊ circuire. ¶ Preterea queritꝰ qd
ſit motus circularis quo circūeunt. Preterea in de diuinis
noībus capᵒ 4ᵒ. diſtinguit motum angeloꝝ circularem ⁊ re
ctum obliquū. ergo videtꝰ ꝙ hic minus ſufficiēter determi-
net ⁊ motus iſtius hierarchie in deū. ¶ Ulteri⁹ ꝗritꝰ de ꝓ-
prietatibus

ꝓprietatib⁹ q̄s aſſignat iſti hierarchie: quarū p̄ma eſt q̄ multas et diuīas videt pure ꝯtēplationes. 2° q̄ ſimplex et imediate ful gores videt. 3° q̄ eſt illuminata et diuino alimento repleta. 4° q̄ repleta eſt multū q̄dē p̄mo data fuſione ſolaq; dome ſtica et viſica diuine refectionis vnitate. 5° q̄ multa cōione dei et cooperatione digna effecta ad eā vt poſſe ſimilitudine bonarū habitudinū et actionū. 6° q̄ multa diuinorū ſuppoſi te cognoſcēs diuine ſcie et cognitionis in participatione ſm q̄ fas eſt facta. ¶ Querit̄ g̃ qūo diſtinguunt̄ iſte ꝓprietates eo q̄ multe videnť eedē cū alijs. ¶ Solo. dōm ad p̄ᵐ q̄ eq formes ſunt in actu ꝓprio hierarchie qui eſt ꝯuerſio in deū per acceptionez in deū illuminationū imediatā. In mō aūt ꝯuerſionis hn̄t act⁹ ꝓprios in ordinibus vt ſupra dictū eſt. ¶ Ad aliud dōm ſm cōmētū q̄ ſm id quo imobiliť eſſe hn̄t ſtare dicunť. ſm id vō q̄ accelerāt in deum circuire dicunť. ¶ Ad aliud dōm q̄ mot⁹ circularis eſt ꝑpetu⁹ et icorrupti bilis et ſimplex ab eodē in idē circa idē cētrū imobile. Et pe nes hāc ſimilitudinē dicunť illi qui ſunt in ſuperiori hierar chia moueri circulariter q̄ȝ ab eo mouenť in deū motu ꝑpe tuo et ſimplici et quorū itelligētie dicunť circa ſubam ei⁹. hoc aūt in iferiorib⁹ hierarchijs nō ꝯuenit que nō penitus ꝓce dūt ab eodē in idē: q̄ȝ illuminatiōes ꝑcipiūt ab angelis et per illas reuertunť in deū. ¶ Ad aliud dōm q̄ itelligētia ange lica tres hȝ mot⁹: ſȝ tn̄ vnus eorū. ſ. mot⁹ circularis eſt ꝓpri⁹ hierarchie ſupiori q̄ ille tn̄ dicit imediatā ꝯuerſionē in deū ſicut pȝ ex ipſis diffinitionib⁹ motuū que ponunť in de diui nis noīb⁹ 4° cap° ſic. Moueri q̄dē dn̄r diuine mētes circu lariter q̄dē vnite ſine p̄ncipijs et iterminabilibus illumina tionib⁹ pulchri et boni. Et dicit vnite pp ſimplicitatē mot⁹: et ſine p̄ncipijs pp hoc q̄ nō p̄ncipiat̄ ab aliquo creato: et in terminabilib⁹ pp hoc q̄ȝ hn̄t rōnē finis et p̄ncipij q̄libet illu minationū diuinarū. Et dicit phs q̄ oē illud qd̄ ſic eſt finis qd̄ hȝ rōnē p̄ncipij eſt iterminabile: in directuȝ aūt mouenť qn̄ ꝓcedūt ad ſubtorū ꝓuidētiā recte circa oia trāſeūtes. Et dicunť ſubta oia creata. qn̄. n. ꝓuiderīt illa nō reuertuntur ab eodē in idē: ſed trāſeūt motu itelligētie ſup ea de vno in aliō ꝓficiētes ad ſiſtudinē recti mot⁹ in nā. obliq̄ aūt q̄n et ꝓficiētes vnus habētib⁹ īgreſſibiliť manēt idētitate circa idētitatis cām pulchrū et bonū et ideſinēter circū eorū agen tes. Et hoc ſit qn̄ cognitionē iferiorū quos ꝓuidēt q̄ſi refle ctūt in p̄nᵐ et ſinē pulchri et boni a quo et p qd̄ oē pulchrū eſt in creaturis. ¶ Ad vltimū dōm q̄ proprietates hierarchie diſtinguunť ſm bonitates receptas i itellectu vel in affectu vel opēne vł q̄tū ad oia hec ſil. Et ſm itellectū q̄dē accipiť p̄ᵃ et 2ᵃ et vltima. Et 2ᵃ q̄dē eſt ſm ꝑceptionē illuminatiōis ipſi⁹. Prima aūt ſm ꝯtēplationē que eſt in illuminatione il la. Ultima vō q̄tū ad numerū ſcibiliū et modū ſciēdi et redu ctionē ipſi⁹ ſcie in ſciam diuinā. Et hec tria notanť per hec tria v̄ba poſita in 6° ꝓprietate. numerus. n. ſcibiliū notať p hoc qd̄ dicit. multa diuinorū. modus aūt per hoc qd̄ diť ſup poſite cognitiones. nō. n. cognoſcit vt media et iſima. redu ctio aūt in diuinā ſciam notať per hoc qd̄ dicit. diuine ſcie et cognitionis in participatione ſm q̄ fas eſt facta. Si aūt eſt ſm affectū tūc eſt ꝓprietas 4ᵃ que ꝯſiſtit in iſuſione bonita tis ſicut iſundunť domeſtici q. ſ. in ſuperiori domo habitāt cū dn̄o in veſtibulis diuinitatis ſicut ſupra dcm̄ eſt a Dio⁰. illa aūt iſuſio viuificat ex eo q̄ ꝯiungit ad vnū p̄ᵐ ſimplex et idiuiſibile et illa vnitate et ſimplicitate reficit per dulcedinez fruitionis. Si aūt eſt ſm itellectū et affectū ſimul tunc eſt ꝓ prietas 3ᵃ que ꝯſiſtit in illuminatione et alimento bonitatis diuine repleūte affectū et vegetante ipm̄ in vita btitudinis. Si vō eſt ſm opus et ſm itellectū et affectū tūc eſt 5ᵃ. cuius p̄ᵃ pars ꝯſiſtit in hoc q̄ ſuperiores in hoc cooperatione dei effi ciunť q̄ȝ illumināt iferiores. in hoc coopatores dei efficiun tur ſicut de⁹. 2ᵃ aūt pars eiuſdē ꝯſiſtit i ſimilitudine ad deū in bonis hitudinib⁹ et actionib⁹ ſm itellectū et affectū. Hāc aūt hierarchiā diffiniūt q̄dā vocātes eā epiphaniā. et dicūt q̄ eſt icaleſcētia affectiōis incēdio altioris itellect⁹ faſtigio iudicij libera exaltatio diſtributiua et mediā hierarchiā di cūt eē hyperephaniā et eſt diuina illumīatio ſui p̄cipes iter ſcalari reuerētia inſignitēs vſus dn̄andi edoctis arcēſq; cō trariū. Inferiorē aūt vocāt hypophaniā que eſt diuinū p̄nᵐ nāe legib⁹ accurrens ſecreta reuelās pro capacitate diſcre ta. Sed q̄ȝ hec verba nec ſm ſenſum nec ſm verba ſcripta ſunt in Dionyſio nec in Bernardo nec in Gregorio ideo tanq̄ ficta et inutilia abijcimus.

¶ De media hierarchia.

Conſequenter trāſeundū eſt ad mediā hierar chiā. De qua querunť duo. ſ. de ordinibus in ea poſitis et de ipa hierarchia. De ordinibus querunť duo. ſ. de ordinib⁹ in ſpeciali. et de or dinibus in cōmuni. Et de ordinibus in ſpāli querunť tria. de dn̄ationibus. virtutib⁹. et po teſtatibus. De dominationibus querunť duo. ſ. quid ſint. et de proprietatibus earum.

¶ De dominationibus quid ſint. Articulus 16⁹.

Ad primū ꝓcediť ſic. Dicit Dionyſius in de di uinis nominib⁹ cap° 12°. Dominatio eſt nō pe iorū tn̄ exceſſus: ſed et oia et pulchrorum et bonorū pfecta et oimoda poſſeſſio vera et cadere nō va lēs fortitudo. ¶ Querit̄ g̃ vtrū ſm hāc diffōnez dn̄atio ꝯueniat dn̄ationib⁹. Et videť q̄ non: q̄ȝ nō eſt in ipſis pfecta et oimoda poſſeſſio pulchrorū et bonorū. Similiť fortitudo que ex nā cadere nō valet ſola fortitudo diuina eſt: g̃ videť q̄ nō cōueniat dn̄ationib⁹. ¶ Preterea dicit Grego⁹ q̄ dn̄ationes dicunť agmina que p̄ātes et p̄n cipatus diſſimilitudine alta trāſcendūt que mira potentia ꝑeminet: et pro eo q̄ eis oia cetera multitudo ad obediēdū ſubta eſt dn̄ationes vocanť. Et ex hoc videť cuȝ dn̄s dicať reſpectiue ad ſeruū q̄ cetera multitudo ſit ſerua dn̄ationi. ¶ Itē Grego⁹. Sūt nōnulli q̄ ſic in ſemetipſis cūctis vitijs oibuſq; deſiderijs dn̄anť: vt ipo iure mūditie dij iter hoies vocenť. Quo g̃ iſti niſi iter numerum dn̄ationū currūt. Et hoc videť q̄ dominationes potius deberent denoiari a di uinitate q̄ȝ a dn̄io. ¶ Itē btūs Bernardus 19° ſermone ſu per cantica dicit. q̄ iſti angeli itētiſſime ſuauiſſimeq; ꝯtē plationis ſtupore nimio ſed ſenſato raptim in illud diuine claritatis taȝ ingēs pelagus recipiūt ſeſe in ſecretiori quo dam mire tranqllitatis vbi tāta pace ac ſecuritate fruunť vt q̄ȝ deſcentibus illis per reuerentiā ꝓrogatiue tanq̄ vere dominationibus miniſtrare et militare videať cetera mul titudo. Sed hoc videť eſſe ꝯtra p̄dicta: q̄ȝ habitū eſt q̄ reci pi in ſecretiori ꝯtemplationis eſt prime hierarchie. ſimili ter frui tranqllitate videť potius cōuenire thronis q̄ȝ domi nationibus. ¶ Item Bernardus ad Eugenium 5°. Pu temus dominationes adeo cunctis ſupereminere prelatis ordinibus: vt reſpectu horū ceteri oēs videnť adminiſtrato rij ſpiritus: et ad iſtos tanq̄ ad dn̄os referri regiminis prin cipatuū: tucamina p̄ātū: operationes virtutū: reuelatiōes archāgelorū: curā et ꝓuidētiā angelorū. Et hoc videť q̄ iſe riores oēs rōnes ſuorū officiorū reddant dn̄ationibus: et ob hoc dominationes dicanť: et hoc videť magis eſſe rō ꝓpoſi ti q̄ȝ rō dominij. ¶ Solo. dicimus q̄ perfectū dn̄iū dn̄atio num di ſm p̄mā diffinitionē datā a Dionyſio in de diuinis nominibus. tria enim ſunt de ſuba dn̄ij perfecti. ſ. exceſſus omnis deprimētis in ſeruitutē ſiue ſeruitus ex obligatione nāe ſit ſicut dicit phs. q̄ natura humana mltipliciter ancil la eſt: q̄ȝ ꝓpter obligationē quā hȝ ad corpulentā nāām do minanť ei miſerie et icōmoditates. Siue etiā ſit ſeruitus ex humilitate ꝯditionis ſicut eſt ſeruit⁹ in hoibus. Siue etiaȝ ſit ſeruitus rōnalis nature ex eo q̄ ſubijcit ſe peccato volun tarie: hec eni tria vocat Dionyſius peiora que excedit per fectū dominiū. ¶ Itē ad perfectū dominiū exigiť vt ad nu tū hēat oia pulchra et bona ex quibus hȝ collocari ſuper alia: et hec tāgit Dio⁹ in altera parte diffinitionis que eſt oia pul chrorū et bonorū perfecta et oimoda poſſeſſio. ¶ Tertio exigi tur ad perfectū dn̄iū v̄tus et fortitudo ad coercēdū deprimē tia in ſeruitutē: et hoc tāgiť in 3ᵃ parte que eſt vera et nō ca dere valēs fortitudo. vnde etiā Ambroſius dicit q̄ deus dr̄ dn̄s a poteſtate coercendi ſubditā creaturā. ¶ Ad p̄ᵐ dōm q̄ poſſeſſio pulchrorū et bonorū eſt in deo eminēter ſed in an gelis pōt eē participatiue. ¶ Ad aliud dōm q̄ ex natura ca dere nō valens eſt ſenſus niſi ſolus de⁹ ſed angelis eſt grā. Et diciť ibi fortitudo nō virtus nec illa que eſt confirma tionis ſed robur altitudinis deprimens ſubijcientia. ¶ Ad aliud dōm q̄ iſti dominio nō reſpondet ſeruitus in angelis cū dicať a poteſtate ſubijciendi ea que deprimunt et non re latiue ad ſeruū. ¶ Ad aliud dōm q̄ nō debēt demōſtrari a

Nō quo ange li ſuperioris hie rarchie in orbē circulari mo uent circa deū

Tria ſunt de ſuba pfecti do minii.

diuinitate. Et in obiectione eſt fallacia equiuocationis: qꝛ alij nō dicunt̄ ibi a diuinitate vel deitate ſed potius ab altitudine q̄dā depmēte ⁊ ꝓpulſante ignominioſa ⁊ hec eſt eadē dn̄o ꝓut hic accipit̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aſr illi de pma hierarchia recipiūt in ſe diuinas ↄtēplatiōes. aſr illi in 2°. pmi eni ↄuertunt̄ in deū ſm ꝙ eſt obm beatitudinis ⁊ immediate. illi aūt de 2° illuminationes a pma accipiant ⁊ ↄuertunt̄ in deū ꝓut ipſe eſt gubernator creaturarū: ⁊ hoc magis patebit iferios: hoc tñ attribuit̄ dn̄ationib⁹ pre alijs qꝛ miſſi nō legunt̄ (vt dicit Cōmentator) ſuper celeſtē hierarchiā. ¶ Ad aliud dōm ꝙ eſt qeſcē in deo ex dulcedine locationis diuine in angelis: ⁊ hoc ↄuenit thronis. Et eſt qeſcē eoꝝ eo ꝙ oia que qerē pturbāt lōge remota ſunt ⁊ hoc ↄuenit dn̄ationib⁹. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ iferiores ordines ad dn̄ationes referūt act⁹ ſuos vt ad dn̄os: qꝛ act⁹ ipſoꝝ ↄtinent̄ ſub actu iſtoꝝ. Cū.n. tria ptineāt ad gubernationē mūdi. ſ. ſupereriſtere ꝙ nō cōmiſcet̄ his que gubernant̄: ⁊ opari ſtrenue: ⁊ ordinare pcātes: que duo q̄ permiſcent̄ his que gubernant̄: ⁊ iō ſunt ſub pmo: qꝛ ordinatio vtutuz ⁊ ordinatio pcātū ſūt ſub dn̄io qd̄ excellit ordinata ⁊ opata: ⁊ hoc dr̄ referri ad eos vt ad dn̄os. Et hec eſt ēt cā q̄re nō legunt̄ miſſi dn̄ationes: qꝛ. ſ. dominiū nō ↄiungit̄ inferioribus ſicut coniungitur virtus ⁊ poteſtas. ¶ Articulus 17°.

Ecūdo querit̄ de ꝓprietatib⁹ dn̄ationū quas enumerat Dio⁹ 8° cap° vbi dicit ſic. Sanctarū dn̄ationū manifeſtā eſtimo noīationē declarare abſolutaz q̄dā ⁊ oī pedeſtri minoratione liberā anagogē nullaq; tyrānicarū diſſimilitudinū vllo mō eā vſiter iclinatā liberaſe ſeuerā dn̄ationē oī ſeruitati ſuppoſitā ſupiorē ſubiectionē oī remota ab vniuerſa diſſimilitudine ⁊ dn̄ationis iceſſanter appetentē ⁊ ad ipſius nāliter ſubſiſtētis vtutis ſimilitudinē q̄tū poſe: ⁊ ſeipſaz ⁊ que poſt eā ſunt optime ⁊ ſpecioſe ↄformāre ad nullū vana vidētiū ſed ad ꝓprie ↄſis verbere ↄuerſaz: ⁊ dn̄ice ſemp deiformitatis māe in participatiōe ſm ꝙ poſe ipſi factā. ¶ Querit̄ ḡ qd dicat̄ pedeſtris minoratio ⁊ q̄liter anagogē dr̄ libera ⁊ abſoluta. Idē.n. vid̄ eſſe liberū ⁊ abſolutū. ¶ Preterea hec ꝓprietas eadē videt̄ eſſe cū q̄rta que eſt dn̄ationi oī minutie ſuitati ſuppoſitā. Et aīr cū 5° que eſt ſuperiorē oī ſubiectione. ¶ Preterea quid ſint tyrānice diſſimilitudine. ille.n. vident̄ magis remouēde a ptātibus quarū eſt coercere demones q̄ a dn̄ationib⁹. ¶ Preterea dicit Baſilius ꝙ in hoc differt rex a tyrāno. qꝛ rex ↄſulit qd̄ oibus eſt vtile: tyrānus vo qd̄ ſibi. Cū igit̄ talis vtilitas nō cadat in angelicā nām videt̄ ꝙ ſuperflue remouet̄ tyrānica diſſimilitudo. ¶ Preterea obijcit̄ de hoc qd̄ dic̄ dn̄ationis iceſſanter appetētē. hoc.n. videt̄ eſſe ambitionis ꝓpter quā demon expulſus eſt de regno. ¶ Itez querit̄ de hoc qd̄ dicit ad nullū vana vidētiū ⁊c. quid dicat̄ ibi vanū. ¶ Preterea nullus angeloꝝ ↄuertit̄ ad vanū: ſed ad id qd̄ eſt vere ens. ḡ nō videt̄ hoc eſſe ꝓpriū ſed cōe potius. ¶ Preterea obijcit̄ de hoc qd̄ dr̄ liberaliter ſeuerā: liberalitas eniz nō videt̄ eſſe modus ſeueritatis: ſed virtus per ſe que eſt mediū iter auaritiā ⁊ ꝓdigalitatē. ¶ Preterea ſeueritas nō videt̄ eſſe ↄditio nobilitatis in dn̄o ſed potius vituperij. ¶ Solutio. Dōm ꝙ iſte ꝓprietates multiplicant̄ ſm ea que faciūt dn̄iuz perfectū in nā ⁊ habitu ⁊ operatione. nā.n. quedā ancilla eſt (vt prius habitū eſt) ⁊ hec eſt illa que ↄuerſa eſt ad vanitatem mutabilitatis. ¶ Et ↄtra hoc eſt ꝓprietas 9° que dicit dn̄ationē angeloꝝ eſſe ↄuerſam ad ꝓprie ens. id aūt qd̄ ꝓprie eſt ens eſt ens inuariabile ⁊ imutabile. vana aūt videntia ſunt vanitatē experiētia mutabilitate ſui. Si aūt penes habitus cōplentes dn̄ationē fiat ↄſideratio. hoc erit duob⁹ modis. ſ. in ſe: ⁊ in cōparatione ad dn̄ationē primā. Si in ſe tūc aut ſm ſeipm ſuper eē qd̄ eſt ſuba dn̄ij. aut ſm ea ſuper que eſt. aut ſm vnū in cōparatione ad alterum. Et ſi primo mō tūc erit ꝓprietas 6° que eſt remota ab vniuerſa diſſimilitudine. dn̄atio eni ab oī diſſimilitudine dn̄iū remouet per hoc ꝙ accipit multas bonitates a deo ſm q̄s ſupereſt alijs. Si aūt ſcdo mō tūc ſunt ꝓprietates tres penes tria ſuper q̄ extollit̄. extollit̄.n. ſuper minorationē māe: que dr̄ miorātio pedeſtris eo ꝙ cōcuicant̄ talia mutabilitate ⁊ miſeria: ⁊ ſic eſt ꝓprietas prima que eſt: abſolutā q̄dā ⁊ oī pedeſtri minoratione liberā anagogez. Et dicit̄ abſoluta in cōparatione ad obligata māe. libera aūt in cōparatione ad ea que ħ abſoluta ſunt a mā variant̄ tñ in actib⁹ ſuis ſm variationem corpoꝝ ſicut eſt aīa itellectualis. acutius eni vel minus acute operat̄ itellect⁹ ſm variationē corporis. Extollit̄ ēt ſuper hoc ꝙ nō mēdicat illuminationes a reb⁹ creatis ſenſibilib⁹ ſicut facit hō: ⁊ ſic accipit̄ ꝓprietas 4° que eſt: dn̄ationez oī minutie ſeruitati ſuppoſitā. Et hoc eſt qd̄ dicit Cōmētator ſuper idē verbū. ſenſibilia ⁊ corruptibilia ſeruituti cōnumētia ſunt. nā nō permittūt ea que vere ſunt intelligere eleuat̄ ēt ſuper modū percipiēdi ꝓut hō percipit has. ſ. 2° relatione: ⁊ ſic accipit̄ ꝓprietas 5° que eſt. ſuperiorē ſubiectionē oī. Si vo tertio mō ↄſideret̄ tūc ſunt due ꝓprietates penes ↄtra eoꝝ in qb⁹ male dn̄ium cōparat̄ ad ſubditos. Cuz eni dn̄i ſit coercere ſubditū pōt eſſe coertio remiſſa iducens diſſolutionē. Et ↄtra hoc dicit̄ liberaliter ſeuerā que ē ꝓprietas 3°. ⁊ ponit̄ liberaliter pro decēter vt dicit Cōmentator. ¶ Pōt ēt coertio iclinari in furorē ad nocēdū ſubditis. Et ↄtra hoc dicit̄ nullaq; tyrannicarū diſſimilitudinū vllo mō vſiter iclinatā que eſt ꝓprietas 2°. Si aūt reſpectiue in cōparatione ad dn̄ationē pmā: hoc pōt eē duob⁹ modis. ſ. ſm appetitū ordinatū ad illud ⁊ ſic eſt ꝓprietas 7ma que eſt dominationis iceſſanter appetētē. Et iſte appetit⁹ nō eſt vitij ſed vtutis. ſ. vt extollat̄ ſuper ignominioſa depmentia. Aut eſt ſm ꝙ eſt participat dn̄atio prima: ⁊ ſic eſt ꝓprietas vltima que eſt dn̄ice deiformitatis in participatione ſm ꝙ poſſibile ipſi factā. ¶ Si vo cōpleat dn̄iū ſm operationē ⁊ actū hoc eſt qn̄ ptās alia operat̄ ex vtute dn̄i ſui ſicut virt⁹ pmos: ⁊ ſic eſt ꝓprietas 8° que ab ipſi⁹ nāliter ſubſiſtētis virtutis ſimilitudinē q̄ntū poſſibile e ſeipſam ⁊ que poſt ipſaz ſunt optime ⁊ ſpecioſe ↄformāte. Et dicit quātū eſt poſſibile ad extenſionē potētie ꝓprie. optime aūt ꝓpter hoc ꝙ in operatione attingit finē optimū ⁊ vltimū. Specioſe vo ꝓpter hoc ꝙ in tali actu dn̄ij reſultat in eo ſpecioſitas dn̄ij. Et per hec dicta pz ſolō ad oia queſita.

¶ De virtutibus.

Einde querit̄ de vtutib⁹. Et querunt̄ duo. ſ. qd ſint: ⁊ que earum proprietates.

¶ Quid ſint virtutes. Articulus 18°.

D primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit Grego⁹ ꝙ vtutes dicunt̄ illi nimirū ſpūs per quos ſigna ⁊ miracula frequētius fiunt. ¶ Sed cū miracula facere ſit act⁹ circa iferiora mūdana videt̄ ꝙ virtutes ptineāt ad iferiorē hierarchiā. ¶ Itē dicit Apl's ꝙ ſigna nō ſunt data fidelib⁹ ſed infidelib⁹. Ex hoc accipit̄ ꝙ ſigna ſunt ad illuminationē hoīnz ad fidē. Inferioris aūt hierarchie eſt illuminare hoīes (vt dicit Dio⁹) ḡ virtutes ſunt de iferiori hierarchia. ¶ Item Grego⁹. Sūt qui mira faciūt ſigna ⁊ valēter operant̄: quo ergo iſti niſi ad ſupernarum virtutum ſortem ⁊ numerum congruunt. Sed ſigna facere nō eſt gratie gratuz facientis: ergo videt̄ ꝙ iſte ordo denominat̄ a gratia gratis data: et non a gratia gratū faciente. hec aūt non eſt pars beatitudinis: ḡ videt̄ ꝙ ab illa nō debeat denominari ordo. ¶ Item dicit beatus Bernardus 19° ſermone ſuper cantica. ꝙ ille beatitudines que virtutes dicuntur ex eo appellate ſunt: ꝙ virtutum atq; prodigiorū occultas perpetuaſq; cauſas feliei curioſitate rimari ac mirari diuinitus ordinate ſigna que ⁊ quomodo volunt ex omnibus elementis terre potēter exhibeant. Ex hoc accipit̄ ꝙ non tm̄ dicuntur virtutes ob operatione ſignoꝝ: ſed etiam a cōtemplatione immediata in verbo perpetuarum cauſarum quibus fiunt miracula. Et cum prime hierarchie ſit immediate conuerti ad verbū: videt̄ ꝙ iſte ordo ſit de prima hierarchia. Hoc etiā videt̄ expreſſius dicere ſic. Plenum quippe eſt ſuauitatis ⁊ gratie incerta ⁊ occulta ſapientie in ipſa ſapientia: intuētia plenum nihilominus honoris ⁊ glorie cauſarum in dei verbo abſconditarum mundo ſpectandas mirandaſq; in manus eorum dirigi efficiendas.

¶ Sed contra. hoc videt̄ id quod infra in eodem ſermone dicit. a virtutibus diligitur deus ob benigniſſimam exhibitionem miraculorum per que incredulos digna̅tiſſime trahit ad fidem. Ex hoc enim videtur ꝙ ſint de inferiori hierarchia vt ſupra habitum eſt. Hoc expreſſe dicit beatus Bernardus ad Eugenium vbi dicit. Archangelis pre-

eſſe virtutes:⁊ illis poteſtates ⁊ poteſtatibꝰ pꝛincipatus. ¶ Sed
ꝯtra videt̄ eſſe Dionyſius qui oꝛdinat hunc oꝛdinem ante
poteſtates ⁊ pꝛincipatus. Hoc etiā videt̄ eſſe per rōnē. dicit. n. phs
Ta.c.viis. pꝰ de celo ⁊ mūdo. ꝙ virtꝰ eſt vltimū qḋ eſt in re de potētia.
Cū igit̄ pꝛincipatus dicat poteſtatē quādā poteſtates aūt poteſtatē ſimplr
⁊ virtutes addant vltimū ſuper potētiā eſſent poteſtates ante pꝛin
cipatꝰ ⁊ virtutes ante poteſtates. ¶ Itē dicit Dioꝰ in de diuinis
noībus cap. 8ꝰ ꝙ virtus dei laudat̄ eo ꝙ ineffabilis ⁊ ignota
⁊ incognoſcibilis cūcta egrediēs eſt ipſius virtus que per abū
dātiā poſſibilis. i. poteſtatis infirmitatē firmat ⁊ vltimā reſonan
tiarū ſupcōtinet ⁊ foꝛtiter tenet. Ex hoc accipit̄: ꝙ virtus de-
terminat̄ per abūdātiā poteſtatis vltimā oīa firmātē ⁊ ꝯtinētē
ineſſe virtute ⁊ ope:⁊ cū hoc ſit plus ꝙ poteſtas ⁊ pꝛincipatꝰ. ¶ Si
foꝛte dicat aliqs ꝙ nō eſt vis in oībꝰ hoc nihil eſt qꝛ diffi-
nitio pꝛopꝛia rei eſt de oī ſpēi. ¶ Pꝛeterea diſtinctiones
officioꝝ angeloꝝ non poſſumꝰ cognoſcē niſi per manifeſtas
rōnes nominū. Sed tūc querit̄ quare determinant̄ virtutes
per miracula facē. ¶ Solō. ſupponat̄ ꝙ media hierarchia
diſtinguit̄ ſm pfectā poteſtatē ptinētē ad gubernationē ⁊ ꝯtinē
tiā mūdi. Tūc dicimus ꝙ virtus accipit̄ hic ꝓut eſt vltimuꝫ
qḋ eſt in re de potētia ⁊ hec determinat̄ duobꝰ modis. ſ. ſim
pliciter ⁊ quo ad nos. Simplr determinat̄ a btō Dioꝰ per
vltimā abūdātiā potētie iquātū ſuimet imbecillitate nō re-
linquit deifoꝛmē motū. Quo ad nos aūt per vltimū potentie
determinat̄ a Greg̃ ⁊ Bernardo in cōparatione ad poten
tiā manifeſtā nobis que eſt potētia nāe. ſ. qꝛ pter ⁊ ſupra ⁊ ꝯ
nāꝫ: ⁊ ſic determinat̄ per ſigna ⁊ miracula facere. ¶ Itē no-
tādū ꝙ oꝛdines medie ⁊ vltime hierarchie angeloꝝ duobꝰ
modis pñt attēdi. ſ. penes actꝰ ſimplr. vel penes actꝰ cōpa-
ratos ad finē. Si penes actꝰ ſimplr ſummꝰ actꝰ eſt dn̄ari:⁊
poſt illū abūdātiā potētie habere in oēm deifoꝛmē motuꝫ:⁊
poſtea hēre poteſtatē oꝛdinatā arceſſādi malū ⁊ ꝓmouēdi bonū:
⁊ ſeq̄t illa hierarchia cuiꝰ dignitas ponit̄ diſtincte ſup hāc
ꝑpatiā ⁊ illā:⁊ hūc oꝛdinē ꝯſiderat btūs Dioꝰ. Si aūt atten
dunt̄ penes actꝰ cōparatos ad finē qui finis eſt pfectio ⁊ il-
luminatio tūc pꝛimū eſt cura ⁊ ꝓuidētia angeloꝝ ⁊ ꝯſis reue-
latio ſecretoꝝ pertinētiū ad ſalutē. ⁊ 3ᵐ exhibitio miraculo-
rū que ſunt argumēta fidei extrīſecus. 4ꝰ aūt eſt arcere de-
monē ne obnubilet illuminationes ſic acceptas ⁊ ꝓbatas.
Et iſta q̄tuoꝛ ptinēt ad vnūquēq̄ hoiem. vn̄ iſta q̄tuoꝛ ſeq̄-
tur pꝛincipatꝰ cuius eſt curare de gēte diſtincta ſm ꝓuīcias
⁊ pꝛincipatꝰ. Et hūc oꝛdinē tenet Gregoꝰ ⁊ Bernardus ⁊ pꝛ-
cipue ꝓpter Apl̄m qui enumerat ſic. Siue thꝛoni ſiue dn̄a-
tiones ſiue pꝛincipatꝰ ſiue poteſtates ſiue virtutes. Sed in hoc oꝛ-
dine nō eſt magna vis:qꝛ lꝫ ita dicat Apl̄us ad Coꝛ. tn̄ ad
Ephesios enumerat aliter ſic dicēs. Supꝛa oēm pꝛincipatuꝫ
⁊ poteſtatē ⁊ virtutē ⁊ dn̄ationē: cū tn̄ ſm oēs doctores nō ſequā
tur dn̄ationes ſed pꝛecedāt. Unde dicimus ꝙ Apl̄us in illis
vbis nō attēdit niſi numerū officioꝝ ⁊ nō oꝛdinē. Ex his etiā
pꝫ ſolō ad oīa queſita pꝛeter hoc qḋ obijcit̄ de Bernardo ꝙ
virtutes ſunt in pꝛima hierarchia. Et dōm ꝙ ex hoc nō ſeq̄t:
qcqd. n. pōt inferioꝛ pōt ⁊ ſupioꝛ ſed nō ꝯuertit̄:⁊ idō lꝫ media
hierarchia accipiat illuminationē a ſupꝛema tn̄ ſm eūdem
modū illuminatiōis pōt illuminari a deo ſicut eſt etiā in hie-
rarchia hūa in q̄ q̄cūq̄ illuminant̄ ab inferioꝛi pñt illumina-
ri a ſuperioꝛi ſed nō ꝯuertit̄. ¶ Articulus 19ꝰ.

Secundo querit̄ de ꝓprietatibꝰ virtutū quas tā
git Dioꝰ in 8ꝰ capꝰ celeſtis hierarchie ſic di-
cens. Ipſam vō ſanctarū virtutū noīationē exti
mo declarare foꝛtē quādā ⁊ imutabilē virilita
tē in oēs ſm earū deifoꝛmitatē opōnes ad nul-
lā ſuſceptionē iditaꝝ ei diuinarū illuminatio-
nū imbecilliter infirmatā potēter in imitationē dei reductā non
relinquētē ſui imbecillitatē deifoꝛmē motū: ſed firmiter rectē
tē ſupeēntialē ⁊ potētiſſimā virtutē ⁊ ipſiꝰ imaginē virtuti ſi-
milē iuxta qōlibet factā ⁊ ad ipſaꝫ quātū ve pꝛincipalr virtutē po
tēter ꝯuerſam. ad 2ᵘᵐ vō virtutē dāns ⁊ deifoꝛmiter ꝓuenienti-
tē. ¶ Querit̄ ḡ que dicant̄ operationes ſm earū deifoꝛmita-
tē. operatiōes. n. ille videnṫ eē oīa ptinētia ad meritū:⁊ iſte
nō tn̄ pertinēt ad virtutes ſed etiā ad angelos alios. ¶ Pꝛete
rea querit̄ quare dicat foꝛtē ⁊ icōmutabilē virilitatē cū per
vnū videat̄ itelligi reliquū. ¶ Pꝛeterea querit̄ que dicant̄
illuminationes indite ei. Si. n. ſunt idite tūc nō videt̄ ſu-
ſcipi ſed potius interius hēri. ¶ Pꝛeterea reduci in cōmuta
tionē dei ꝯuenit oībꝰ oꝛdinibꝰ:⁊ ita nō videt̄ eſſe ꝓpꝛiū iſti.
Si aūt vis fiat in hoc ꝙ dicit potēter reductā: tūc magis vi
det̄ eſſe ꝓpꝛiū poteſtatibꝰ ꝙ virtutibꝰ. ¶ Itē querit̄ qḋ ſit deifoꝛ
mis motꝰ. Si. n. ille eſt purgatio pfectio ⁊ illuminatio tunc
nō videt̄ eſſe de actibꝰ appꝛopꝛiatis ſed cōibꝰ. ¶ Itē cū dicit
ipſius imaginē virtuti ſimilē iuxta qōlibet factaꝫ videt̄ eſſe
nugatio: qꝛ per imaginē ipoꝛtat̄ ſimilitudo virtutis. ¶ So
lutio. dōm ꝙ quedā iſtarū ꝓpꝛietatū ſunt in cōicādo:⁊ quedā
in accipiēdo illuminationē. Et cū virtus hic dicat̄ vltimū qḋ
eſt in re de potētia mlṫiplicant̄ iſte ꝓpꝛietates ſm diuerſas
determinationes ⁊ cōparationes illius virtutis. Ultimū aūt
hic hꝫ cōparationes ad opus ⁊ ſubm potētie cui eſt vltimū
⁊ ad virtutū potētiā que eſt pꝛiᵐ ⁊ exēplar ⁊ finis ipſius. Si
aūt compat̄ ad opꝰ hoc pōt eſſe tribꝰ modis ſm ꝙ tripler
eſt vltimū operis. Et pꝛiᵐ eſt in numero:⁊ ſic vltimū potētie
ex ꝓpꝛio roboꝛe poſſe in oēs operatiōes ſibi ꝓpꝛias ⁊ ſic eſt
ꝓpꝛietas pꝛima. Et dn̄t opōnes ſm earū deifoꝛmitatē: opō-
nes ardue foꝛtitudinis ⁊ virtutis que ꝯſiſtit in trāſmutatiōe
inferioꝝ ad cooperationes ſignoꝝ ſm cauſas occultas in deo
exhibitoꝝ. deifoꝛmitas. n. ſignoꝝ eſt deifoꝛmitas virtutuꝫ.
¶ Itē dicit foꝛtē ꝓpter debitū ipſius virtutis: incōmutabi
lē vō ꝓpter ſubm operās: qḋ nō mutat̄ exequēdo opus foꝛ
titudinis. Sed vltimū qḋ in opatione eſt penes rōnē opis.
Aliqḋ. n. opus ſit rōne debili:⁊ aliqḋ rōne alta ⁊ foꝛti. ¶ Et
penes hoc accipit̄ ſecūda pꝛopꝛietas: que eſt ad nullā ſuſce
ptionē iditarū eiꝰ diuinarū illuminationū imbecilliter infir
matā. illuminatio. n. pertinet ad rōnē operis ⁊ ad itellectū.
Et dn̄r illuminationes ei idite ille ad quas hñt oꝛdinatio-
nem ex munere a quo denoīat̄ oꝛdo: nihilominus tn̄ ſūt
ſuſcepte ſm ſpāles reuelationes que fiunt a ſuperioꝛibꝰ. 3ᵐ
qḋ eſt in opere eſt ex pte arduitatis operis ⁊ penes hoc acci
pit̄ ꝓpꝛietas 4ᵃ que eſt nō relinquētē ſuimet imbecillitateꝫ
deifoꝛmē motū. Et dr̄ deifoꝛmis motꝰ a ꝓpꝛietate nō qli-
bet: ſed qui manifeſtat virtuteꝫ ⁊ robur ſicut eſt firmare res
in eſſe virtute ⁊ opere:⁊ trāſmutare eas trāſmutatione ſup-
nāli ⁊ ſupermūdana ſicut ſit in operibꝰ miraculoꝝ. In vtra-
q̄ etiā iſtarū ꝓpꝛietatū. ſ. in 2ᵃ ⁊ 4ᵃ ſit cōparatio vltime virtu-
tis ad ſubm potētie. qḋ pꝫ per hoc ꝙ facit mentionē de im-
becillitate quā remouet virtus. ¶ Si vō vltimuꝫ cōparat̄ ad
virtutē que eſt pꝛiᵐ ⁊ exēplar ⁊ finis hoc pōt eſſe duobꝰ mo-
dis. ſ. ſm ꝯuerſionē ad ipſaꝫ vel ſm perfectionē ex illa ꝯuer
ſione ꝯſequētē. Si pꝛimo mō tūc eſt ꝓpꝛietas 7ᵃ que eſt ad
ipſam quidem vt pꝛincipalem virtutē potenter cōuerſam.
Si vō 2ᵒ mō hoc erit tribus modis ſm ꝙ virtus illa tripl̄r
ꝯſiderat̄. ſ. vt pꝛicipiū operans ⁊ ſic accipit̄ ꝓpꝛietas 3ᵃ que
eſt potenter in imitationem dei reductam. Et dicit̄ poten-
ter qꝛ reductio huius oꝛdinis eſt ſm rationē potentie ⁊ vir
tutis. Et dicit̄ imitationē ꝓpter operationem quam habet
ſub pꝛima virtute. ¶ Conſiderat̄ etiam virtus pꝛima vt fi-
nis ⁊ ſic accipitur pꝛopꝛietas 5ᵃ que eſt firmiter ferētem ſu-
pereſſentialem ⁊ potentiſſimam virtuteꝫ. omnia enim que
habet ⁊ operatur ſunt in pꝛima virtute vt in finem. Conſi-
deratur etiam pꝛima virtus vt paradigma ⁊ exemplar vir-
tutis create:⁊ ſic accipitur pꝛopꝛietas 6ᵃ que eſt ipſius ima-
ginem virtuti ſimileꝫ iuxta quodlibet factam. Et dicit vir-
tuti ſimilem vt determinetur ratio imaginis qꝛ non eſt in
qolibet dono imago ad hunc oꝛdinem ſed in ſimilitudinē
virtutis. Si autem conſiderentur pꝛopꝛietates in cōmuni-
cando adhuc poteſt eſſe duobus modis. ſ. in modo illumi-
nandi:⁊ in recepto per illuminationem. ⁊ pꝛimo modo eſt il-
la quā dicit deifoꝛmiter pꝛouenientem a 2ᵒ. Si ſcdō modo
tunc eſt illa quaꝫ dicit dona virtutis ad 2ᵘᵐ.
Et per hoc patet ſolutio ad omnia queſita.
¶ De poteſtatibus.

Deinde querit̄ de poteſtatibus. Et querſitur
duo. ſ. quid ſit officium eoꝝ. ⁊ que eorum pꝛo-
pꝛietates. ¶ Articulus 20ꝰ.

Ad pꝛimū ꝓcedit̄ ſic. Dicit Gregoꝰ. ꝙ poteſtates
vocant̄ hi qui potētius hec ceteris in ſuo oꝛdi
ne perceperunt vt eoꝝ ditioni virtutes aduerſe
ſubiecte ſint: quaꝛ poteſtate refrenant̄ ne coꝛda hoīuꝫ
tātū pꝛeualeāt tētare quātū volūt. Sed hoc vꝫ ni-
hil eē. Si. n. angelus nō cecidiſſet ⁊ hō nō pec-
caſſet nihilominꝰ eſſent nouē oꝛdines angeloꝝ:⁊ tūc poteſtates

nō hērēt officiū arcēdi demones neq̄ virtutes aduerſas.ḡ videt̄ q̄ hoc aut nō ſit officiuȝ eoꝝ: aut ſit officiū per accñs. ¶ Itē querit̄ de hoc q̄ dicit. qui hec poteſtas in ſuo ordine pceperūt. ex hoc.n. videt̄ q̄ tm̄ qdā in illo ordine dicant̄ ptā tes ⁊ nō oēs. ¶ Itē dicit Apl̄us ad Coꝛ. q̄ qui reſiſtit ptāti dei ordinationi reſiſtit. Et dicit ibideȝ beatoꝝ. Ex hoc videt̄ q̄ de rōne ptātis ſint q̄tuoꝛ.ſ. poteſtia que eſt vt ſuba ipſius. ⁊ ordinatio que eſt vt forma. ⁊ vindicta mali. ⁊ tutamē bonoꝝ que duo ſunt vt fines. ḡ videt̄ q̄ iſufficiēter determinet btūs Grego⁹ qñ determinat per actē Zelā ptātē. Itē cuȝ duo ſint fines ptātis. vnus eſt tm̄ pñcipalis.ſ. tutamē bonorū: ḡ ſi voluit determinare a fine poti⁹ determinare debuit a fine vltimo q̄ ab illo q eſt citra vltimū. ¶ Itē btūs Bernardus ſuper cātica 19° ſermone dicit. illi ſpūs q ptātes nominant̄ dū crucifixi nīſi diuinā oīpotētiā vbiq̄ fortiter attingētē īmeri ac magnificare delectant̄: exturbare ac debellare demonū hoīumq̄ Zelas ptātes p his q hereditatē capiunt ſalutis accipiūt ptātē. Ex hoc ēt videt̄ q̄ ȝuerſio iſtoꝝ angeloꝝ nō ſit ſuper angelos ſed ſuper demones ⁊ malos homines. ⁊ ita videt̄ eſſe de iſeriori hierarchia. Hoc idē accipit̄ ex hoc qđ ifra dicit. A ptātib⁹ diligit̄ de⁹ ob illā inſtiſſime potētie vim que ſolet a piſs malignātiū ppulſare ⁊ arcē crudelitatē. ¶ Itē ad Eugeniū 5° de ȝſideratione dicit. ptātes ſunt q̄rū vtute ptās tenebrarū cōpꝛimit̄ ⁊ coercet̄ malignitas aeris hui⁹ ne vt vult noceat ⁊ ne malignari niſi pueꝛpſit poſſit. ¶ Itē Grego⁹. Sūt nōnulli q ēt de obſeſſis corpoꝛib⁹ malignos ſpūs fugāt eoſq̄ virtute oꝛonis ⁊ accepte ptātis eijciūt. quo ḡ iſti meritū ſuū vt ſi iter ptātū celeſtium numerū in terra ſortiant̄. Ex hoc videt̄ q̄ ptātū ſit operari ſupꝛa coꝛpoꝛa hoīum ⁊ cū hoc minus ſit q̄ operari ſup aiaȝ vident̄ ptātes iferioꝛes eē archāgelis ⁊ angelis. ¶ Solo. dicimus q̄ de itētione ptātis q̄tuoꝛ ſunt que in obiectione cōmemoꝛata ſunt. Beat⁹ aūt Grego⁹ determinat nō per ea que exigunt̄ ſed per actū nō pꝛimū ſȝ ȝñtē. Ptātū.n. eſt hēre potētiā ſtātē ⁊ ordinātē ad tutamē boni ⁊ coertionē mali cōtra deū ſe erigētis. Et liȝ nō eēt maliū aut pctm̄ nihilominus tñ ptātes eēnt: ⁊ idō diſtictionē officioꝝ angeloꝝ que erāt ad gubernationē mūdi ȝueniebat fieri nō ſm̄ id tm̄ qđ fuit in pꝛima creatione ſed ſm̄ oēm ſtatū futurū in mūdo gubernādo. Et per hoc pȝ ſolo ad p^m. ¶ Ad z^m dōm q̄ ordo nō accipit̄ ibi p ſpāli ordine ſed p gnāli ordinatione oīum ordinū in ſuis hierarchijs. ¶ Ad aliud pȝ ſolo per pꝛedicta. ¶ Ad aliud dōm q̄ liȝ tutamē bonoꝝ ſit finis pñcipalis tñ ſuper illos nō eſt act⁹ ptātis qꝛ boni nō ſentiūt gladiū ptātis ſȝ mali. ⁊ idō cū btūs Grego⁹ determinet per actū ponit finē nō vltimū ſed illū q eſt mā ſupꝛa quā eſt act⁹. ¶ Ad aliđ dōm q̄ ppꝛia cōuerſio hierarchie medie eſt ſup ſuperioꝛe. Sed qꝛ qcqd pōt iferioꝛ pōt ⁊ ſupioꝛ. ȝuertunt̄ ēt illi de media hierarchia qdā ex ȝñti ſup hoīes ⁊ nō ex ppꝛio actu. Et hoc ſupꝛa patuit in auctoꝛitatib⁹ īductis ex Daniele ⁊ Ezechiele ⁊ Zacharia ad quos miſſi ſunt angeli loquētes illuminationes ſuas ad illos q viteri⁹ ponebāt eas i pphetijs: ⁊ hoc manifeſtabit̄ iferi⁹ cū de miſſione diſputabit̄. per hoc pȝ ēt ad ſequēs. ¶ Ad vltimū dōm q̄ ppꝛius act⁹ ptātū eſt expellere Zelā ptātē ſed q̄ propellat̄ a coꝛpoꝛe hoc accidit ⁊ idō per hoc nō hȝ determinari. Articulus zi⁹.

Secundo querit̄ de ppꝛietatib⁹ ptātū q̄s ponit Dio⁹ 8° cap° celeſtis hierarchie ſic dicēs. Ipſaȝ ſanctarū ptātū eq̄potētē diuinarū dñationū ⁊ virtutū noīationē exiſtimo declarare, bene oꝛnatā ⁊ icōfuſaȝ circa diuinas ſuſceptiones ordinationē ⁊ ordinatū ſupermūdane et itellectualis ptātis nō tyrānice in ea que iferioꝛa ſūt ptātis virtutib⁹ pꝛcipitare: ſed potēter in diuinā ptātē bene ordinatā reducte ⁊ poſt eā deifoꝛmiter reducētis ad potētiā cālem pꝛimā q̄tū fas eſt aſſimilare: ⁊ eā vt poſſibile angeli reuelantis in bene ordinatis per ipſam ordinib⁹ poteſtatū virtute. ¶ Querit̄ aūt de hoc qđ dicit eq̄potētē diuinarū dñationū ⁊ virtutū. Si.n. ptātes ſint ſub dñationib⁹ ⁊ vtutib⁹ nō vident̄ eē eq̄potētes. ¶ Itē de hoc qđ dicit in ppꝛietate pꝛima ptātes dicūt ordinationē bene ordinatā ⁊ icōfuſam circa diuinas ſuſceptiones. hoc eni cōe videt̄ eſſe oī ordini ⁊ nō ppꝛiū iſti. ¶ Preterea nihil videt̄ eē hoc qđ dicit ordinationē bene ordinatā ⁊ icōfuſam qꝛ per ordinationē videt̄ incōfuſio. ¶ Preterea querit̄ per qđ ordinat̄ ptās ptātū. oīs.n. ordo eſt ſm̄ aliq̄ rōnē ordinātē. ¶ Itē querit̄ de hoc q̄ dicit ptātē eē manifeſtationē itellectualis ptātis: ⁊ ei⁹ qđ eſt ordinatū ſupermundane. nō eni videt̄ eſſe itellectualis ptās qū arcet malignitates hoīum. ¶ Itē de hoc qđ dicit eſſe ptātis nō tyrānice pꝛcipitare ptātis virtutib⁹ in ea que iferioꝛa ſūt. Hoc eni idē videt̄ aſſignaſſe ſupꝛa dñationibus vbi dicit. nullaq̄ȝ tyrānicarū diſſimilitudinū nullo mō vſr inclinataȝ. ¶ Itē obijcit̄ de hoc qđ dicit in q̄rta ppꝛietate q̄ nomē manifeſtatiuū eſt ptātis reducte potēter in diuina: nō videt̄ cōſeq ad ordinationē ptātis ſed poti⁹ ecōuerſo: qꝛ ex hoc ptās ordinata eſt q̄ in diuina reducta eſt. ¶ Preterea querit̄ de vltima in qua dicit q̄ nomē ptātū eſt ptātis reuelātis eā.ſ. ptātē. Ut poſe angeli.i. q̄tū pñt angeli exiſtētes in ordinib⁹ bene ordinatis per ipſam.ſ. ptātē ordinatis. dico ptātū virtute.i. virtute ptinēte ad ptātē. ¶ Solo. dōm q̄ Dio⁹ pñcipale itēdit ptātē penes ordīationē ptātis. hec aūt ordinatio ſit per leges eternas ſm̄ q̄s ppellunt̄ nociua ⁊ iuuant̄ bona. Sicut eni in ptātib⁹ humanis ſunt leges humane ſm̄ q̄s dirigit̄ gladi⁹ ptātis ad ȝfirmationē reipublice. ita in diuinis ſunt leges eterne ſm̄ q̄s ordinat̄ coertio ptātū q̄ repellūt iniurias: ⁊ ſm̄ dītas illi⁹ ordinationis multiplicant̄ ppꝛietates in accipiēdo vel in cōicādo illuminationes huic ordini ppoꝛtionatas. Si.n. ȝſiderent̄ in accipiēdo illuminatiōes hoc ſit ſex modis ſm̄ q̄ ſex ppꝛietates enumerat. ¶ In ptāte eni tria ſunt.ſ. ſuba ptātis ⁊ virt⁹ ⁊ act⁹. Suba aūt eſt duplex.ſ. foꝛma ⁊ id qđ eſt ptās. Penes foꝛmā autē accipit̄ ppꝛietas: que eſt bene oꝛnatā ⁊ icōfuſaȝ ⁊c. ⁊ dr̄ icōfuſaȝ pp ordinationē legū eternarū qb⁹ ordinant̄ ordinata. Aut dicit̄ ſm̄ cōparationem ad metas qꝛ ppꝛios limites nō excedit. Oꝛnatā aūt dicit pp ſciam ⁊ grām acceptā per illuminationes. ⁊ hoc innuit dicēdo in eadē ppꝛietate: ordinationē circa diuinas ſuſceptiōes. Penes aūt id qđ eſt ptās.i. penes hoc qđ ſupponit ⁊ iportat q̄ſi ad habitū accipit̄ ppꝛietas ſecūda que eſt ordinatū ſupermūdane ⁊ itellectualis ptātis. ordinatā.n. tāgit foꝛmā gnālē ptātis que ȝtrahit ſupmūdane qꝛ ordīatio ſit per leges ſupmūdanas vt ſupꝛa dcm̄ eſt. Intellectualis aūt ptātis dicit eē ptātis in ppꝛio ſubto ſic oīs ppꝛietas per ſubm̄ hȝ determinari. Si aūt penes virtutes accipit̄ poteſtas tunc erit ppꝛietas vltima que eſt: eam vt poſſibile angeli reuelantis in bene ordinatis ⁊c. Cuius intentio in obiectione expoſita eſt. Et qđ dicit ordinibus non intelligit̄ de ordinib⁹ qui ſunt partes hierarchie: ſed de ordinibus illuminationum deſcēdentium ⁊ oꝛnantium virtute poteſtatiua eūdem ordinem ſm̄ poſſibilitatem cuiuſcūq̄ȝ angeli exiſtentis in illo ordine. Si vo cōſideret̄ penes actum hoc erit tripliciter.ſ. aut penes comparationē actus ad obiectū in qđ agit. ⁊ ſic eſt ppꝛietas tertia que eſt nō tyrannice in ea que inferioꝛa ſunt poteſtatis virtutibus pꝛecipitare. Et differt iſte actus ab actu dominationū: qꝛ dominationis eſt coercere ſubditū ſm̄ q̄ eſt ſubditus nō tyrannice vel remiſſe: ſed poteſtatis eſt coercere iniurioſum ⁊ malum iudicando non tyrannice vt inimicus nature nec remiſſe. Sed vt iudex qui eſt ad vindictam malefactoꝛum: laudem vo bonoꝝ. aut penes actuȝ comparatum ad finem qui finis eſt reduci in diuina. In eo q̄ participat poteſtateȝ dei: ⁊ ſic eſt ppꝛietas quarta: que eſt potenter in diuinā poteſtatem bene ordinatā reducte: aut penes id qđ cōſequit̄ ex actu comparato ad obiectū ⁊ finem ⁊ hoc eſt aſſimilatio ad pꝛimā cauſaȝ poteſtatis: ⁊ penes hoc accipit̄ penultima que eſt ad potētiam cauſalem pꝛimā quantū fas aſſimilare. Et per hoc patet ſolutio ad totū. ¶ Articulus zz⁹.

Deinde querit̄ de his tribus in cōmuni ordinibus. Et querit̄ de numero ⁊ de ordine ipo. Uident̄ enim debere eſſe plures: qꝛ ſicut dominatio ita eſt libertas conditio nobilitatis perſone: ⁊ ita penes libertatem accipi debet vnus ordo. ¶ Preterea beatus Dionyſius 4° de diuinis nominibus capitulo z° loquitur de rege regum domino dominoꝝ ⁊ deo deoꝝ. ergo videt̄ cum omnia iſta dona ſint communicabilia penes iſta debeāt accipi aliqui ordines. Et pꝛecipue hoc videtur ex verbis Dionyſij qui dicit in fine eiuſdem capituli ſic. Sanctos auteȝ ⁊ reges ⁊ dñōs deos vocāt eloquia in ſingulis pꝛincipalioꝛes oꝛna-

tus. Per quos duo dona que ex deo ſunt accipiētes illoꝝ. ſ.
donoꝝ diſtributiōis ſimplicitatē circa ſui ipſoꝝ differētias
multiplicanť: ⁊ quoꝝ. ſ. donoꝝ varietatē ꝓmi ꝓuiſue ⁊ dei-
formiter ad vnitatē ſui ipſoꝝ ꝯgregatum. Ex hoc accipiť ꝙ
hec dona accipiūt primi ⁊ īfundūt ſecūdis ⁊ primi deifomi
ter: ſecūdi aūt multiplicē circa ſui ipſoꝝ differentias. Ex hec
videnť oīa ꝯuenire diſtinctioni hierarchiarum ⁊ ordinū. ꝗ̄
videť ꝙ penes hoc dēberēt accipi ordines alij. ¶ Preterea
queriť de ordine. ptās. n. videť plus dicere ꝙ̄ virt⁹ q̄ virtu
tē ordinatā. ꝗ̄ ſm rōnē partium totius ptātū deberet poni
ante. ¶ Solo. dōm ꝙ ordines huius hierarchie accipionť
penes potētiā maieſtatꝫ mouētē ⁊ gubernātē mūdū. ¶ Hec
aūt potētia tres hꝫ gradus ⁊ nō plures. ſ. potētiā que ſupeſt
nō cōmiſcēdo ſe alicui eoꝝ: que mouet ⁊ gubernat ⁊ coercet
⁊ ꝯtinet oīa mota ⁊ gubernata: ⁊ hec miranť in deo dn̄atio
nes ⁊ in munere accipiūt ꝓ poſſibilitate eoꝝ. Et ꝙ hoc ve-
rū ſit accipiť ex dictis Bernardi 19° ſermone ſuper cantica
vbi dicit ſic. Diligūt ⁊ dn̄ationes decē tūt neſcio qd ſubtili⁹
ſublimiuſq₃ idagare de C hūi iterminabili atq₃ irrefragabi
li dn̄atu laudabiliq₃ qdā ꝓſumptione feruntť: ꝙ. ſ. vbiq₃ ter-
rarū vniuerſitatis nō ſolū potens ſed ⁊ ꝑſens ſupra infraq₃
obſeq rectiſſime volūtati ſue curſus tēpoꝝ: motus corpoꝝ
natus mētiū ordine vtiq₃ pulcherrimo cogat idq₃ cura tā
vigili vt ne pūcto qdē aut iota vnū (vt dicit) hoꝝ oīuꝫ de-
bitū ſubtrahere famulatū nullatenus liceat. opera cū rā fa-
cili vt turbationē ſeu anxietatē vllam oīno gubernator nō
ſentiat. ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Dionyſius dn̄ationis inceſſanter
appetentē. ¶ Hanc potentiā ꝯſequiť alia que mouet ⁊ gu-
bernat res pertingēdo vltra vltimū potentie oāllis ⁊ penes
hāc accipiunť virtutes. Et ꝯſequiť tertia que tn̄ eſt victo-
rioſa ſuper ꝯtrāū pec motū boni ⁊ penes hāc accipiunť pote-
ſtates. Et per hoc pꝫ ordo ꝙ ptās in virtute: ⁊ virtus in do
minatione: ſꝫ nō ꝯuertiť ſm exigētiā partiū totius ptātū.
Et ſm ꝙ dicit Dionyſius ꝙ iferioꝝ dona ſuperioꝝ ſūt ex-
cellenter ⁊ nō ꝯuertiť. Per hoc pꝫ ſolutio ad vltimū q̄ſitū.
¶ Ad p^m ꝗ̄ dōm ꝙ libertas nō dicit officiū potētie alicui⁹:
⁊ iō lꝫ ſit de dignitate perſone: nō tn̄ penes ipſuꝫ debet ſumi
In ꝓhemio. ordo aliquis. q̄ ſicut dicit phūs primo metaphyſice. dicim⁹
hominem liberum qui ſui ipſius cā eſt. officiū aūt eſt ſuper
cām alioꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ regnū ⁊ ſanctitas ⁊ diuini-
tas dicūt dona cōia ⁊ nō ſpālia. Regnū. n. eſt (vt dicit Dio
nyſius ibidē) oīs ſtatus ⁊ ornatus ⁊ legis ⁊ ordinis diſtribu-
tio. Et bonū iportať per itētionē finis. ornatus aūt iportat
decēs ſm honeſtatē ⁊ rōnē: q̄ ſicut dicit phūs in fine ethice.
Oīa honeſta rōni ꝯcordāt. lex aūt dicit obſeruantiā iuris ⁊
mādatoꝝ. ordo vo dicit poſitionē vniuſcuiuſq₃ in gradu ꝓ-
prio ⁊ actu: ⁊ pꝫ ꝙ oīa iſta cōia ſunt. Sanctitas aūt eſt ab oī
imūditia libera ⁊ perfecta ⁊ oīno imanifeſta mūditia ſiue
puritas. Cum. n. ſit triplex mūditia. ſ. ex ꝯtagione terrenoꝝ
mūliū ⁊ ex collatione peccati ⁊ ex ingnatione reliquarū pecca
ti ⁊ terreſtreitatis erit ſanctitas mūditia libera ab oī hui⁹
ingnatiōe. Diciť aūt libera per remotionē mūliū terreno-
rū. Et oī oīno imanifeſte in habitu ⁊ affectu ⁊ opere per re-
motionē petōꝝ ⁊ reliquarū peti. Oī pfecta pec cōtactū finis.
Unde ex his pꝫ ꝙ etiā illud cōe eſt nō pertinēs ad officium
ſpāle. Diuinitas aūt eſt que oīa videt ꝓuidentia ⁊ bonita-
te perfecte oīa circūſpiciēs ⁊ ꝯtinēs ⁊ ſeipſa implens ⁊ exce-
dens oīs ꝓuidētia ipſa fruentia. Primo enī ꝓuidet deus
res per beneplacitū: ⁊ ꝯſiter bonitate perfecta que eſt diſtē-
ſiua eſſe circūſpicit qſi vbiq₃ in nā rei terminos eſſentiales
ꝯſtituit: ⁊ ꝯtinet in eſſe ꝯſtituta ⁊ iplet ſeipſa q̄tūꝫ vnicuiq₃
eſt poſſibile. ſ. per eſſe viuere ſentire ⁊ itelligere: nō ita ꝙ ſit
māle eē vniuſcuiuſq₃ ſed cauſale ⁊ exemplar. Et hoc eſt qd̄
dicit ꝙ excedit oīa ꝓuidētia ipſa fruētia. ¶ Ex his iterū pꝫ
ꝙ oīa hec cōia ſunt lꝫ deus incōmunicabilis ſit. ſicut etiā ea
que diſtribuunť a rege. Cōmunia ſunt lꝫ rex ſit vnus ſolus.
Dominatio aūt (vt ſupra dcm̄ eſt) eſt in nō peioꝝ exceſſus
tn̄ ſed ⁊ oīs ⁊ pulchroꝝ ⁊ bonoꝝ pfecta ⁊ oīmoda poſſeſſio
vera ⁊ cadere nō valens fortitudo. Et oīa illa pertinent ad
diſtinctioneꝫ gradus ⁊ officij. ¶ Ad aliud aūt qd̄ obijciť de
Dionyſio dōm ꝙ nō itelligit primos ⁊ ſecūdos ſm diſtin-
ctionē ordinū in opere: ſꝫ potius in receptiōe donoꝝ cōiuꝫ.
Et iō dicit ꝙ primi in vnoquoq₃ ordine dicunť ſancti ⁊ re-
ges ⁊ dn̄i ⁊ dij: q̄ illi varietatē donoꝝ hoꝝ in oībus actib⁹
coꝝ ꝯgregāt ſimplr̄ ad vnū. Hoc eſt circa hoꝝ ſimplicitatē
⁊ vnitatē. ſecundi aūt ſoꝛr q hec dona hīt in parte ⁊ nō quo
ad oēs act⁹ ſed vn⁹ ad vnū ⁊ alter ad aliū. ⁊ iō dn̄r illi mul-
tiplicare varietatē illoꝝ donoꝝ circa ſuas differentias. Ex
eīt ſimile de regno qd in rege eſt in vno ꝯgregatū. in iferio-
rib⁹ aūt eſt multiplicatū ſm differētias eoꝝ in quib⁹ vnuſ-
quiſq₃ ſubditur regi. ¶ Articulus 23⁹.

DEinde queriť de hierarchia hoꝝ triū ordinū
de qua dicit Dionyſius ꝙ media celeſtiū ani
moꝝ diſpō deiformes habēs ꝓprietates pur
gať qdem ⁊ illuminať ⁊ perficiť (quemadmo
dū dcm̄ eſt) a diuinis illuminationib⁹ inditis
vel ſm ꝓpriā hierarchiā diſpōnū vel per viaꝫ
mediā ſecūda manifeſtatione delatis. Ex hoc videť ꝙ act⁹
hierarchie iſtius in ordine ſit duplex. ſ. perfici īditis illumi-
nationibus diuinis a deo vel per primā hierarchiam: ⁊ ita
non erit vera diſtinctio ſupra dicta que ſupponebat ꝙ me-
dia hierarchia conuerti haberet ad primā hierarchiā ſm
acceptioneꝫ illuminationū. Similiter hoc erit cōtra Dio-
nyſium qui dicit ꝙ hoc eſt omnino diuina ordinatione di-
uinitus promulgari per primā. ſecūda diuinis participare
illuminationib⁹. ¶ Solutio. dicimus ſm predicta ꝙ quic-
quid pōt inferioꝛ pōt ſuperioꝛ. ⁊ ideo dicit Dionyſi⁹ ꝙ me- Poteſtas illumi
dia hierarchia illuminať dupliciter. ſ. a deo ⁊ ſuperiorib⁹. nationis nō eſt
ſed illuminari a deo eſt cōmune. illuminari aūt a prima hie equalis in hie
rarchia eſt ꝓpriū ei ⁊ etiam quādo illuminať a deo ſunt il- rarchijs.
luminationes delate manifeſtatione ſecūda. q̄ (ſicut ſupra
dictū eſt) poteſtas recipiēdi illuminationes in media hie-
rarchia ⁊ in prima nō eſt equalis: ⁊ ideo cum manifeſtatio
illuminationis ſit ſm facultatem eius qui illuminať erit in
prima hierarchia manifeſtatio illuminationis prima ⁊ in
media ſecūda in poſtrema tertia. Et per hoc patet ſolutio.

¶ De tertia hierarchia.

COnſequenter tranſeundum eſt ad tertiā hie-
rarchiam de qua querunť duo. ſ. de ordinib⁹
in ea poſitis: ⁊ de ipſa hierarchia. ¶ De ordi
nib⁹ aūt querunť duo ſcilicet de ſingulis: ⁊ de
omnibus in cōmuni. ¶ De ſingulis querunť
tria. ſ. de principatibus archāgelis ⁊ angelis.
¶ De principatibus querunť duo. ſ. quid ſint ⁊ de proprie-
tatibus eorum. ¶ Articulus 24⁹.

AD primū ꝓcediť ſic. Dicit Gregorius. Prin
cipatus vocanť qui ipſis quoq₃ bonis ange-
loꝝ ſpiritibus preſunt qui ſubiectis aliis dum
que ſunt agenda diſponūt eis ad explenda di-
uina myſteria principanť. ¶ Et videť falſum
qd̄ dicit ꝙ bonis angeloꝝ ſpiritibus preſunt.
q̄ Dionyſius dicit ꝙ infima hierarchia cōuertiť ſuper hu
manam: ſic principatuū ⁊ angeloꝝ ⁊ archangeloꝝ manife-
ſtatiuū ornatū humanis hierarchijs per ſeinuiceꝫ preſide-
re ſupple arbitrandū eſt. ¶ Per hoc videť eſſe cōtra Ber-
nardum ad Eugenium 5°. Putemus principatus quoruꝫ
moderamine ⁊ ſapientia omnis in terris principatus con-
ſtituiť regiť limitať transfert mortiať. Hoc idem videtur
haberi in Daniele. Princeps perſarum reſtitit mihi ⁊ ne-
mo fuit adiutor meus mihi Michael princeps veſter. Et
in Deutero. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerum
angeloꝝ dei. ſm aliquaꝫ tranſlationem qd̄ exponit Diony-
ſius de principatibus iuxta quoꝝ diſpoſitionem diſponunť
in terris principatus. ¶ Iteꝫ Bernardus 19° ſermone ſu-
per cantica. Sunt principatus qui deuꝫ altius ſpeculantes
⁊ liquido preuidentes vniuerſitatis principiū eſſe ⁊ primo-
genitū omnis creature ⁊ tanta perinde dignitate principa-
tus donanť vt terrarū habeāt poteſtatem quaſi de ſummo
quodā rerū cardine regna ⁊ principatus quoſlibet pro arbi
trio mutare ⁊ ordinare dignitates pro quoꝝ meritis faciūt
primos nouiſſimos ⁊ nouiſſimos primos deponunt poten-
tes de ſede ⁊ exaltauit humiles.
¶ Contra. omnia hec videť eſſe qd̄ dicit Bernardus in ſū-
ma predicti ſermonis ſic. A principatibus deus diligiť ob
eternum ⁊ originalē illā virtutē que eſſe ⁊ eſſendi principiuꝫ
omni creature eſt ſuperiori ⁊ inferiori ſpirituali ⁊ corporali
attingens vſq₃ ad finem fortiter. Ex hoc videť ꝙ principa-
tuum ſit conuerti in deuꝫ ſm ꝙ ipſe eſt creator rerum ⁊ non

ſm diſpōnem ꝑncipatuū terrenoꝝ. qḋ eſt ꝯtra Gregorium dicētē. ꝙ ſunt nōnulli q acceptis virtutib⁹ elemētoꝝ bonum merita trāſcendunt cūcꝫ bonis meliores ſunt: electis quoqꝫ ſuperiorib⁹ ꝑncipant. Quo ̄g iſti ſedē ſuā niſi iter ꝑncipatuū numeros accipiūt. ¶ Solō. dōm ꝙ ꝑncipes dn̄r angeli accipiētes illuminatiōes ꝛ ptātē ad diſpōnes pricipatuū terrenoꝝ. Jd aūt qḋ dicit Gregorius nō itelligit ꝙ act⁹ hierarchiarū ꝓprius ſit ſup angelos ꝯuerti. Sed qꝛ in poſtrema hierarchia ordo altior eſt ordiāe iō dicit ꝙ angelis ꝑncipātur. ¶ Ad auctoritatē aūt Bernardi dōꝫ ꝙ itelligit hoc de eo ꝙ ꝯſeqꝫ ex actu ꝑncipatuū ſm ꝯuerſionē in deū. ex hoc. n. ꝙ ſic ordinat principatus bonum mirant eſſe principē ꝛ principiū creaturarū attingentē vbiqꝫ ordinādo ꝛ tranſmutando creaturas ꝛ res. ¶ Articulus 25⁹.

Ecūdo querit de ꝓprietatib⁹ ꝑncipatuuꝫ ꝗs enumerat Dionyſius 9° cap° celeſtis hierarchie dicēs. Manifeſtat. n. ipſa qdē celeſtiū ꝑncipatuū noiatio illud deiformiter principale ꝛ ductiuū cū ordine ſacre ꝛ ꝑncipalib⁹ ꝛ decētiſſimis virtutib⁹ ꝛ ad ſupprincipale ꝑn^m eas. ſ. celeſtes eēntias vliter ꝯuerti ꝛ alias hierarchice ducere ad illud ipm ꝙtū poſſe formari ꝑn^m manifeſtareqꝫ ſupeſſentialez ei⁹ ordinationē ornatūqꝫ ꝑncipaliū virtutū. Querit ̄g de hoc qḋ dicit deiformiter principale. hoc. n. videt eſſe prime hierarchie ꝛ nō poſtreme. ¶ Preterea ductiuū cuꝫ ordine ſacro ꝛ ꝑncipalib⁹ ꝛ decētiſſimis virtutibus videt ꝯuenire virtutib⁹ ꝛ nō principatib⁹. ¶ Itē nō videt ꝓpriū eſſe ad ſuperprincipale ꝑn^m ꝯuerti: ſed potius ad mediā hierarchiā a qua accipiūt illuminationes. ¶ Preterea qḋ dicē ꝙ alias hierarchice dicūt nō videt ꝯuenire illis de poſtrema hierarchia que tm̄ ducunt ꝛ nō ducūt. ¶ Solō. dicimus ꝙ quedā iſtarū ꝓprietatū accipiunt penes accipere illuminationē. ꝛ quedā penes cōicare. Et penes cōmunicare qdē accipitur quarta que eſt ꝛ alias hierarchice ducere ad illud ipm ꝙtū poſſibile formari principificū principiū. Poſtrema enim hierarchia ducit humanā: ꝛ vnus ordo aliū ꝙtuꝫ pōt formari principio primo qḋ dicit principificū. qꝛ omne pricipiū ꝛ oēm pricipatū facit ꝛ ꝯſtituit. Penes ſuſcipere aūt illuminationem eſt triplex ꝯſideratio. ſ. ad ſubam pricipatus ꝛ ad actuꝫ ꝛ ad effectū ꝯſequentē. ¶ Quo ad ſubam eſt prima ꝓprietas que eſt principiū illud deiformiter pricipale manifeſtare. Et dicit principiū ibi a pricipatu ꝛ nō a prioritate illuminationū: qꝛ ſic (vt dictū eſt) prima manifeſtatio illuminationū eſt in prima hierarchia: ſcḋa in ſcḋa ꝛc̄. Et dicitur deiformiter ad differentiā ꝯſtitutionis principatus humani. Penes actū aūt eſt duplex operatio. ſ. penes ſuſcipere illuminationē: ꝛ ſic accipit ꝓprietas tertia que eſt ad ſuperprincipale principiū vliter eas ꝯuerti: ꝛ penes reducere illuminationē acceptā ad opus. Et iuxta hoc accipit ſcḋa que eſt ductiuū cū ordine ſacro ꝛ principalib⁹ ꝛ decētiſſimis virtutib⁹. Et dicit ductiuū qꝛ principatū accipit ad manuductionē eoꝝ qui in pricipatu ſunt ꝯſtituti. virtutes aūt nō ſupponūt hic ordinē ſpālē. Sed accipit hic virt⁹ (vt dicit philus

Capl'o tertio. in 7° ethicoꝝ) ꝙ virt⁹ eſt optimoꝝ operatiua lꝫ nō operet ibi circa delectationes ꝛ triſtitias: ſed circa exigentiā ꝓprij officij. ꝛ dicunt ille decētes per cōparationē ad honeſtū qḋ debet ꝓmouere ꝑnceps ſicut dr̄ in Jſaia. Princeps ea que ſunt digna ꝑncipe cogitabit. ꝛ dn̄r ꝑncipales a ꝑncipatu vt pri⁹ dcm̄ eſt. Silr̄ cū dr̄ ſuperprincipale pricipiū dr̄ ſuperpricipale qḋ eſt ſuper principatū. Penes cōparationeꝫ aūt ad effectū ꝯſequentē accipit ꝓprietas vltima que eſt manifeſtare ſupereſſentialē eius ordinē ornatūqꝫ pricipaliū virtutū. Et dicit ordinatio ſupereſſentialis cōſtitutio in pricipatu ab eſſentia prima que eſt ſuper omnes eſſentias. Ornatus aūt dicit ex ꝯcurſu optimoꝝ habituū ad ꝓpriuꝫ actum officij exequendū. Principales aūt virtutes accipiunt ſm modū ſupradictū. Hec enim manifeſtant iquātū ſunt imago principatus primi. Qḋ aūt ſunt imago primi cōſequunt ex ſubſtantia ꝛ actu principatus.

¶ De ſecundo ordine medie hierarchie. ſ. de archangelis.

Einde querit de archāgelis. Et ꝗrunt duo. ſ. quid ſit officium eoꝝ. Et de eoꝝ proprietatibus. ¶ Articulus 26⁹.

D primuꝫ predit ſic. Dicit Greg⁹ qui ſūma annūciāt archāgeli vocant. Et reddit rōnē dicēs. greca enim lingua angeli nūtij archāgeli ſūmi nūtij vocant. ¶ Videt aūt ꝙ penes hoc nō diſtinguat aliqs ſpālis ordo. Sūma eni nūtiare ꝛ nō ſūma nō ſunt act⁹ differētes ſpecie. ̄g illi actus nō ſunt officia differētia ſpecie. ̄g neqꝫ ordines. ¶ Itē hoc accipit ex v̄bo Gregorij qḋ dicit īfra. Sūt nonnulli qui diuine largitatis munere refecti ſecretoꝝ celeſtiū ſūma ꝛ capere preualeat ꝛ nūtiare. quo ̄g iſti aīū iter archāgeloꝝ numeruꝫ deputant. Ex hoc pꝫ ꝙ in humana hierarchia archāgeloꝝ act⁹ nō ꝯſtituit in aliquo officio ſpāli. ̄g videt ꝙ neqꝫ in angelica. ¶ Itē Bernardus in 5° ad Eugeniū. Putemus eſſe archangelos qui cōſcij myſterioꝝ diuinoꝝ nō niſi ob ꝑcipuas ꝛ maximas cauſas mittuntur. Sed illi de prima hierarchia magis ſunt cōſcij myſterioꝝ: ̄g magis ſunt archāgeli. ¶ Et ſi forte dicat ꝙ ab actu miſſionis dn̄r archāgeli. Hoc pꝫ nō eſſe verū qꝛ mitti cōuenit multis de media ꝛ poſtrema hierarchia. Unde penes mitti nō eſt ordo ſpālis. Cū ̄g in determinatione archāgeloꝝ nō ponantur niſi illa duo penes ꝯſciaꝫ ſecretoꝝ erit determinatio archāgeloꝝ: ꝛ ſic ſequit primū incōueniēs. Et hoc expreſſe dicit Bernardus 19° ſermone ſuper cantica. Porro archangelos vt eis aliqd differētius ab his qui ſimplr̄ āgeli ſunt tribuamus: mirabilr̄ credo delectat ꝙ ꝛ ipſis quoqꝫ eterne ſapie concilijs familiari⁹ admittunt eadēqꝫ per ipſos locis quoqꝫ ſuis atqꝫ tpib⁹ ſūmo moderamine diſpēſant. ¶ Solutio. dōm ꝙ archāgeloꝝ officiū eſt accipere illuminatiōes ad reuelationē eoꝝ que ſunt ſupra nām ſicut icarnatio filij ꝛ cōcept⁹ ſterilis ꝛ hmōi. ꝛ illa dn̄r ſūma a beato Gregorio. Angeloꝝ aūt officiū infra determinabit. ¶ Ad id qḋ obijcit dōm ꝙ partes prātiue diſtinguunt penes iferiores ꝛ altiores act⁹ (vt pri⁹ dcm̄ eſt) ꝛ iō cū nūtiare talia que ſūma ſunt addat aliqd ſup nūtiare talia que pertinēt ad cōmunē cuſtodiā aīarū erit ſpeciale officiū archāgeloꝝ diſtinctū ab officio angeloꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cōſcia ſecretoꝝ magis cōuenit ſuperioribus ꝙ̄ inferioribus: ſed tamē ab illis non denominant: qꝛ hoc non eſt vltimum eoꝝ ſm ſua officia vt ſupra dictum eſt. ¶ Articulus 27⁹.

Ecundo querit de ꝓprietatibus archāgeloꝝ de quib⁹ dicit Dionyſius ſic. Ipſa aūt archāgeloꝝ ſanctoꝝ equipotens quidem eſt celeſtibus principatibus. eſt enim ꝛ eoꝝ ꝛ angeloꝝ (vt dixi) hierarchia vna ꝛ diſpō. Verūtamē qm̄ qdē nō eſt hierarchia nō ꝛ primas ꝛ medias ꝛ vltimas v̄tutes hn̄s archāgeloꝝ ſanct⁹ ordo cōicatiue hierarchia medietati extremoꝝ recipit. Medietati hoc eſt i medio extremoꝝ hierarchie. ꝛ cōicatiue hoc ē ꝙ vtrīqꝫ cōicet. Vn̄ ſeqꝫ etenī ſacratiſſimis pricipatib⁹ cōicat ꝛ ſanctis angelis ipſis qdē ſanctis pricipatib⁹ qꝛ ad ſuppricipalē principatū principaliter ꝯuertit ꝛ ad ipm (vt poſſibile) reformat ꝛ angelos vniſicat ſm bene ordinatos eius ꝛ per ordinatos ꝛ inuiſibiles ducatus. Iſtis ergo. ſ. angelis qꝛ ꝛ ꝓphetice eſt ordinationis diuinas illuminationes hierarchice per primas virtutes ſuſcipiens ꝛ angelis eas deiformiter nuncians ꝛ per angelos nobis manifeſtans ſm ſanctam vniuſcuiuſqꝫ diuinoꝝ illuminatoꝝ analogiaꝫ. ¶ Queritur ergo primo de hoc qḋ dicit archangelos eſſe equipotentes celeſtibus pricipatibus ꝛc̄. ꝛ cum hoc medios eſſe inter pricipatus ꝛ angelos. ¶ Preterea ſm proprietates eſt diſtinctio ordinum: qꝛ ordines quoꝝ eſt proprietas vna videtur eſſe vnus ordo: ſed conuerti ſuperprincipalem principatuꝫ prius fuit aſſignatum pricipatibus: ꝛ modo aſſignatur archangelis: ergo videntur eſſe vnus ordo. ¶ Preterea queritur quis ſit propheticus ordo de quo loquitur in proprietatibus illis in quibus conuenit cum angelis inter eas proprietates. dicit ꝙ conuenit ei illuminationes diuinas ſuſcipere ꝛ angelis nuntiare. ergo videtur ꝙ cōueniat archangelis illuminationes nuntiare angelis. ¶ Solutio. dicendum ꝙ equipotentia intelligitur in actu hierarchie. medietas autem in diſpoſitione ordinis: ꝛ ita non eſt contrarietas. medietatem autem illam oſtendit nomē. archāgelus enim princeps eſt ꝛ nuntius ab archos qḋ eſt princeps ꝛ angelus qḋ eſt nuntius. Proprietates autē aſſigna-

ſe quatuoꝛ ſunt in quaꝝ tribus cōmunicat cū principatibus ꝛ vnica cū angelis. Et ille q̄bꝰ cōicat cū principatibus accipiunt ſm duos modos actꝰ hierarchie ꝓprios. q̄ ſunt ꝯuerti in ſuperius ad ſuſceptionē illuminationis: ꝛ ꝯuerti in iferiores ad cōicationē eiuſdē: ꝛ hoc vltimo mō accipit prima ꝛ tertia que eſt ꝙ angelos viuificat ꝛc̄. Et dī viuificare reordinare ad verū vnū per infuſionē multarū illuminationū infuſio iſta dī ducatus bene ornatus: ad ꝓportionem illuminationis ad actū: ꝛ ordinatus per cōparationem ad gradū ꝛ finē: ꝛ inuiſibilis per modū illuminationis que eſt ſpiritualis ꝛ intelligibilis. ¶ Scōm ſuſcipere vō illuminationes ſunt due ꝓprietates: pͣ ꝛ 2ͣ. quarū pͣ eſt ſm actū ſuſceptionis. hec. ſ. q: ad ſupprincipalē principatū principaliter ꝯuertit. 2ͣ vō eſt q̄tū ad effectum illuminationis recepte. ¶ Et hoc eſt q: ad ipm (vt eſt poſſe) reformat. reformatio cui eſt effectꝰ illuminationis recepte. Et dī ſupprincipalem principatū: hoc eſt pͥmū illuminationū principium ad reuelationē ſupra mūdanoꝝ de q̄bꝰ ſupra dcm̄ eſt. Sꝫ hec ꝓprietas ꝯuenit principatibꝰ iq̄ntū eſt principiū illuminationum principiū ad pͥncipatus. ꝓprietas aūt ea in q̄ ꝯuenit cū angelis eſt recepta a ſuperioribꝰ nūciare. ſed non opꝫ ꝙ modus nunciandi ſit idem.

¶ De angelis.

Deinde querit de angelis. Et querunt duo. ſ. q̄d ſit officium eorum. Et de proprietatibus eorum.

¶ Articulus 28ͧ.

Ad primū ꝓcedit ſic. Dicit Gregoriꝰ ꝙ illi dicunt angeli q̄ minima nunciāt. Angeloꝝ. n. vocabulū eſt nomē officij vt dicit Gregoriꝰ. Q̄d nō videt q: minima nunciare minime hierarchie videtur eſſe propriū: ſed minima hierarchia eſt hoīꝫ: g̃ hoc erit humane hierarchie: ꝛ hoc videt dicere Gregorius ſic. Sunt plerique qui parua capiūt: ſed tamen eadē hec parua pie annūciare fratribus nō deſiſtūt. Iſti itaqꝫ in angeloꝝ numerū currūt. ¶ Itēꝫ ſm Bernardū nō videt ei hoc officiū angeloꝝ q dicit ad Eugeniū 5ͦ. Putemꝰ angelos dici eos qui ſinguli ſingulis hominibꝰ dati credunt miſſi in miniſteriū ſm Pauli doctrinā ꝓpter eos qui hereditatē capiūt ſalutis de q̄bꝰ ſaluator. Angeli eoꝝ ſemp vidēt faciē pr̄is. g̃ videt ꝙ officiuꝫ angeli neqꝫ ſit minima nūciare neqꝫ ēt cuſtodire: ſꝫ potiꝰ abyſſuꝫ iudicioꝝ dei effectui mancipare. Dicit. n. ſic in 29ͦ ſmone ſup cātica. Angelica creatura irrepercuſſa mētis acie ſtuet diuinoꝝ iudicioꝝ abyſſum multā: quoꝝ ſumme eq̄tatis ineffabili delectatione beata gloriat inſup effectui ea per ſuū miniſteriū mācipare ac palā fieri ſemp gloriat. ¶ Si vō aliqs dicat: ꝙ itelligit hoc de ſuperioribꝰ angelis pꝫ ꝙ hoc nō eſt verū q: ibidē ꝯtinue dicit ꝙ diligit ab angelis deꝰ ob iudicioꝝ ſuoꝝ ſummā eq̄tatē. Ab archāgelis vō ob ꝯſilioꝝ ſummā moderationē. ¶ Solō. dōꝫ ꝙ ſm ꝓprietatē hierarchie que diſtinguunt ſm deſcenſuꝫ illuminationū que illuminationes deſcēdūt per annūtiatiōes: pmꝰ actꝰ angeloꝝ eſt nūtiare: ꝯſequens ſuadē ꝛ cuſtodire. ¶ Ad hoc aūt q̄d obijcit dōm ꝙ minima dr̄ reſpectiue ꝛ nō abſolute iꝫ reſpectu eorū que annūtiant per archangelos que ſunt maiora: q: illa ſunt pͥcipue eā ſalutis pertinētia ad redēptionē in ſigno vel in re. Signū. n. exhibitū eſt antiqs prib̄us ꝛ res nobis: ſicut iſtra cum de cuſtodijs angeloꝝ diſputabit hꝫ determinari. Per hoc ēt pꝫ ſolō eiꝰ q̄d obijcit de Bernardo ad Eugeniū q: ibi determinat actus ꝯſequēs ꝛ nō primus. ¶ Ad id aūt q̄d obijcit de canticis dōm ꝙ abyſſus multa iudicioꝝ altitudo diuitiarū ſapientie ꝛ ſcientie dei de his que pertinent ad ſalutē ſinguloꝝ. ſ. ꝙ vnus vocat per gr̄am ꝛ alter iuſte reprobat per culpā. Hec effectui mācipant per angelos: ꝛ hec iꝫ minima ſint reſpectiue ad archāgelos ſm Gregoꝛͥᵐ tū ſimplr̄ ſunt maxima.

Principalis actus angeloꝝ ē nūciare. ꝯ̄ns aūt ē cuſtodire ꝛ iudicare.

¶ Articulus 29ͧ.

Secundo querit de ꝓprietatibꝰ angeloꝝ quas videt Dioꝰ tāgere mixtim cū ꝓprietatibꝰ archāgeloꝝ: vbi dicit ꝙ archāgeli cū angelis cōueniūt q: eis ꝓphetica eſt ordinatio diuinas illuminationes hierarchice per primas vͥtutes ſuſcipiēs: ꝛ angelis eas deiformiter nūtiās ꝛ per angelos nobis manifeſtās ſm ſanctā vniuſcuiuſqꝫ diuinorū illuminatoꝝ analogiā. dicit. n. Dioꝰ ꝙ angeli cōpletiue ꝯſummāt oēs celeſtiū aioꝝ diſpōnes: ꝛ iō eoꝝ eſt ꝓpriuꝫ tū a ſuperioribus accipere ꝛ nobis nūtiare. ¶ Sed videt ꝙ hoc ſit falſum: q: quoꝝ eſt vnus itellectus alius nō illoꝝ modus illuminādi eſt vnꝰ ſicut pꝫ in hoībus qui oēs illuminant in ſpeculo ꝛ enigmate. g̃ cū angeloꝝ oium ſit vnus itellectus alius nō videt ꝙ ipſoꝝ illuminatio ſit vniformis. Et ita videtur ꝙ iferiores nō recipiūt a ſuperioribus. Et hoc videt expͥſſus dicere Dioꝰ in de celeſti hierarchia capꝰ 5ͦ ſic dicens. Niſi q̄dā quis ꝛ hoc dixerit cōes eſſe oēs angelicas noīationes ſm oium celeſtiū virtutū in deiforme ꝛ ex deo datuꝫ lumen ſubiectionē ꝛ ſupereminētē cōicationem. Ex hoc accipit ꝙ oēs dr̄ angeli ꝓpterea q̄d lumini diuino equalr̄ ſubijciuntur ꝛ cōmunicāt ipm: ꝛ ita vnus nō recipit ab alio. ¶ Item ibidē dicit Cōmētator. Notādū ꝙ ſanctus pater pͥdicet cōmunes eſſe oium angeloꝝ noīationes ex nouē ordinibꝰ pro eo ꝙ cōiter illuminant a deo ſpecifica in dei lucis datione. ¶ Itē beatus Bernardus in 5ͦ ad Eugenium. Creatura celi videt verbū ꝛ in vbo facta per verbū. Et ſubiūgit iſra. Optimū vidēdi genus ſi nullius egueris adeſſe q̄d iſtuenerit te ꝯtentus. aliogn innari aliq̄ obnoxiū fieri eſt minus ſqꝫ a pfecto illo minus ſqꝫ liberū. ¶ Ex hoc accipit ꝙ ſi vnꝰ angelus accipit ab alio illuminationes ꝙ ſit ei obnoxius. q̄d eſt icōueniēs cū nō ſint obnoxij niſi ſoli deo. ¶ Preterea in luminibꝰ corporalibꝰ ita videmꝰ ꝙ q̄to magis eſt multiplicatio medioꝝ tanto minor claritas luminis: ſicut pꝫ in luna que illuminat a ſole: ꝛ aer a luna: ꝛ terra ab aere. Querit g̃ verū ſit ſit in illuminationibꝰ angelicis. Si enim ita ſit hoc videt eſſe incōueniens: cū dicat Chr̄s in euāgelio ꝙ angeli vident ſemper faciē pr̄is. ¶ Preterea videret ex hoc ꝙ oēs nō viderēt deū imediate ꝛ ſicut eſt. ¶ Solō. dōm ꝙ duplex eſt illuminatio. ſ. pertinens ad btitudinē ꝛ pertinēs ad actū officij. ꝛ illa que pertinet ad btitudinē imediate fulget ſup oēs angelos. nihilominus tū videre deū in beatis pertinet ēt ad btitudinē. illa vō que pertinēt ad actū officij pōt deſcēdere a ſuperioribꝰ ad iferiores: ꝛ poteſt fieri ſine medio: vt ſupra dictū eſt: q: q̄cq̄d pōt potētia iferior pōt potētia ſuperior ſed nō cōuertit. ¶ Sed tū q̄n deſcendunt per ſuperiores in iferiores nō ex hoc ſequit ꝙ aliq̄d mediū ſit iter inferiores ꝛ deū: q: nō in aliquo ſigno creato cognoſcibilis alicuius ſuperiores infundunt illuminationes inferioribus: ſed in cognoſcibili increato q̄d eſt deus ipſe iꝫ lumē receptū in ſuperioribus ꝛ inferioribꝰ nō ſit equale: ꝛ hec patent oīa ſupra in q̄one de theophanijs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ iꝫ potentia intellectiua in angelis ſm genus ſit vna: nō tū opꝫ ꝙ ſit ſm ſpēm vna. ꝛ ſi ſm ſpēm eſſet vna nō adhuc opꝫ ꝙ perſpicacitas intelligētie ſit vna: ꝛ ideo iꝫ illuminationes omnes ſint in verbo ꝛ per verbū: nō tamē opꝫ ꝙ eodē modo. Sed quedā ꝯuertunt ad verbū imediate ꝛ prima manifeſtatione (vt dicit Dionyſiꝰ) ꝛ quedā ad verbū put eſt in medijs ꝛ manifeſtatione tertia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oēs ſubijciunt lumini diuino (vt dicit Dionyſius) ſed nō equaliter q: in domo pr̄is manſiones multe ſunt. ꝛ quedā ſunt in ſūmo. q̄dam in medio. ꝛ quedā in poſtremo. Et ſimiliter intelligit dictū Cōmētatoris. ¶ Ad aliud dōm ꝙ iſtructus ſit obnoxius iſtruēti q̄n inſtruens auctor eſt inſtructionis. ſed q̄n annuntians tū tunc iſtructus ſit obnoxius ei ex cuius parte ꝛ auctoritate primo annunciat: ꝛ talis inſtructio eſt inter angelos: vnde iferiores nō ſiunt obnoxij ſuperioribus ſed ſoli deo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duo ſunt in illuminatione. ſ. cognoſcibile diſtinguens intellectū ꝛ hoc eſt idē in oībꝰ (vt pꝫ in ſupra dictis) ꝛ tamen eleuās intellectū ad viſionē cognoſcibilis: ꝛ hoc iꝫ ſit vnius nāe in oibus: nō tamen eſt equale in ſuperioribus medijs ꝛ poſtremis. ꝛ ex hoc nō gn̄at aliq̄ obſcuritas ſed maior ꝛ minor diuini luminis participatio nō eſt ſimile de hoc ꝙ dictum eſt de ſole ꝛ luna ꝛ aere ꝛ terra. Sed ſimile eēt ſi ſol illuminaret lunā exiſtendo in luna: ꝛ luna aerē preſentando ei ſolem ꝛ ſic deinceps. ¶ Ad vltimū patet ſolutio per ſupra dicta.

¶ Articulus 30ͧ.

Deinde querit de iſtis tribꝰ ordinibus in celi. Et videt ꝙ plures eē debeāt. plura. n. officia ſūt circa hūanū q̄ principatus. ꝛ cū illa nō aſſignent angelis ꝛ archāgelis: videt ꝙ aliquos ordines ſpāles debeamꝰ hr̄e ad officia illa. ¶ Itē in ſpūalibꝰ ſūt tres ordines ſacri. ſ. pre-

Presbyteratus diaconatus ⁊ ſubdiaconatꝰ. ⁊ cũ hierarchia humana ſumatur iuxta angelicã videt̃ ꝙ tres ordines ſumant̃ iuxta tres ordines ſacros. Et hoc pꝫ eſſe falſum: qꝛ tres ordines ſacri nõ cõpetũt officijs triũ ordinũ iferioris hierarchie. ¶ Itẽ videt̃ ꝙ nõ ſint niſi duo: qꝛ iſerioꝝ hierarchia nõ ſunt niſi plati ⁊ ſubditi. ⁊ cũ ſumat̃ iuxta iſeriorẽ hierarchiã Angeloꝝ noſtra hierarchia videt̃ ꝙ hierarchia angeloꝝ non ſint niſi duo. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̃ de ordine illoꝝ triũ ⁊ quõ reducant̃ ad partes totiꝰ pñtiui. ¶ Solo. dĩm ꝙ ſicut prima hierarchia ſumit̃ ſm aſſiſtere deo. ſcda aũt ſm actꝰ pertinentes ad gubernationẽ mũdi: ita tertia penes actꝰ pertinentes ad diſpõnes hoium. Hoies aũt diſponunt̃ tripl̃r. ſ. ſm plationes que oẽs reducant̃ ad principatus: qꝛ oẽs plationes diſponunt̃ per principes. Eſt ẽt diſpõ hoium in annũciatiõe eoꝝ que pertinẽt ad ſalutẽ multitudinis alicuiꝰ. Et eſt diſpõ hoium in annũciatione eoꝝ que pertinent ad ſalutẽ ſingulorum. Et penes hec tria accipiunt̃ pncipatꝰ archãgeli ⁊ angeli. Et ſunt iſte partes totius pñtiui: qꝛ actꝰ angeloꝝ ſupponit̃ in actu archãgeloꝝ. qui. ſ. maxima nũciat põt minora nũciare. Simil̃r actꝰ archãgeloꝝ ſupponit̃ in actu pncipatuũ: qꝛ per hoc diſponit̃ pncipatꝰ terrenus a pncipatibꝰ celeſtibꝰ ꝙ notificant̃ ⁊ reuelant̃ eis maiora que pertinẽt ad bonũ ſtatũ oium. ¶ Dĩm g̃ ad pᵐ ꝙ oia talia officia reducant̃ ad pncipatũ. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ nr̃i tres ordines ſacri partes ſunt pncipatꝰ ſpũalis: ⁊ iõ ad pricipatus reducunt̃. ¶ Uel dĩm ꝙ ſunt partes angeloꝝ qui habẽt nunciare pertinentia ad cõem ſalutẽ ſingulorum. ⁊ videt̃ velle Dioꝰ cũ dicit ꝙ ideo ſacerdotes ⁊ epĩ dñr angeli qꝛ officiũ habẽt angeloꝝ. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ penes prelatos ⁊ ſubditos nõ diſtinguunt̃ ordines inferioris hierarchie ſed penes actus de quibus dictum eſt. ¶ Articulus 31ꝰ.

DEinde querit̃ de hierarchia in cõi hoꝝ triuꝫ ordinũ q̃s ſit actꝰ ꝓprius iſtius hierarchie. Et ſi dicat̃ ꝙ cõuerti ſuper hoies eſt actꝰ ꝓprius. Uidet̃ ꝙ hoc nõ eſt verũ: cũ ẽt virtutũ ⁊ pñtũ ſit ꝯuerti ſup hoies. ¶ Iteꝫ querit̃ de hoc qd̃ dicit Dioꝰ. Excellentiſſimã qdẽ eniꝫ diſpõnẽ q̃ ipſo occulto prima ordinatione ꝓprimantẽ clam formãs: extimãdũ eſt ordinare ſapiaꝫ. Scdã võ que cõplet̃ a ſanctis dñationibꝰ ⁊ virtutibꝰ ⁊ pñtibꝰ principatuũ ⁊ archãgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchie preeſſe. Prima qdẽ hierarchia manifeſtius. ſcdã võ que eſt poſt eã occultius. pricipatuũ võ ⁊ archãgeloꝝ ⁊ angeloꝝ manifeſtatiuã diſpõnẽ humanis hierarchijs per ꝯſequẽtia percipere. Ut ſit per ordinẽ ad deũ aſcenſus ⁊ ꝯuerſio ⁊ cõmunicatio ⁊ vnitas. Ex ex hoc videt̃ ꝙ ſuprema hierarchia circa occultiſſimũ ẽ: ⁊ media circa manifeſtius: ⁊ vltima ſiue infima circa manifeſtiſſima. Et hoc videt̃ eſſe ꝯtra pdicta vbi eſt dictũ ꝙ pma hierarchia videt̃ manifeſtatione pma: ⁊ media manifeſtatione ſcdã: ⁊ vltima manifeſtatione tertia. Et hoc accipiebat̃ ex verbis Dionyſij. ¶ Preterea q̃rit̃ que ſit dr̃ia iter aſcẽſionẽ ꝯuerſionẽ cõmunicationẽ ⁊ vnionẽ: de qbꝰ in auctoritate habita Dioꝰ facit mẽtionẽ. ¶ Solo. dĩm ꝙ actꝰ hierarchie huic ꝓpriꝰ eſt illuminationũ pceptio ad reductionẽ hierarchie humane pritinẽtiũ. ¶ Ad aliud aũt qd̃ objicitur de virtutibꝰ ⁊ pñtibꝰ dĩm ꝙ hñt actũ ptinẽtẽ ad gubernationẽ mũdi: q̃ tñ ordinat̃ ad ſalutẽ electoꝝ vnde ꝙ ꝯuertant̃ ſuper hoies hoc eſt actus eoꝝ ꝯñs ⁊ nõ ſubſtantialis. ¶ Ad aliũ qd̃ objicit̃ de Dionyſio dĩm ꝙ duplex eſt. ſ. ſimpliciter ⁊ quo ad nos. ⁊ hic loquit̃ Dioꝰ de manifeſto quo ad nos. alibi aũt loquebat̃ de manifeſto ſimpl̃r. ¶ Ad vltimũ dĩm ꝙ quatuor ennmerata a Dionyſio differũt: ita ꝙ duo ptinẽt ad motũ in deũ: alia võ duo ad effectũ ex motu ꝯſequentẽ. aſcenſus eni ⁊ ꝯuerſio pertinẽt ad motũ in deuꝫ. Primum ſm cõparationem ad terminũ ad quem. 2ᵐ ſm cõparationem termini a quo. alia võ duo. ſ. cõmunicatio ⁊ vnitas ſunt effectus ꝯſequẽtes ex motu. Et pmũ ptinet ad participationẽ grẽ. ſcdm aũt ad vnionẽ ad ſubam diuinam que per ſeipſam exiſtit in beatis. ¶ Articulus 32ꝰ.

COnſequenter tranſcẽdũ eſt ad quartũ mẽbꝛũ ſuperioris diuiſionis: qd̃ eſt vtꝝ ordines manebũt poſt diem iudicij vel nõ. videt̃ ꝙ ſic. In ſenteñ. enim dicit̃ ꝙ ordines diſtincti ſunt ſm gradus nature. gradus autem nature nõ euacuabũtur: ergo neqꝫ ordines. ¶ Itẽ creatura rõnalis vel eſt in via vel eſt in pñia. Sed angeli nõ ſunt in via: g̃ in pñia. nihil aũt eoꝝ que ſunt in pñia eſt ex parte ⁊ nihil euacuabitur niſi qd̃ ex parte eſt: ergo ordines angeloꝝ non euacuabunt̃. ¶ Item ſi vnus euacuaretur cum eadem ratio ſit de oibus oẽs euacuarent̃: ergo ſeraphin ⁊ cherubin euacuarent̃: qd̃ falſum eſt qꝛ angeli in perpetuum diligerent ⁊ cognoſcerẽt. ¶ Cõtra. glo. ſuper 15ᵒ Cor. 1. dicit ꝙ dũ durat mũdus angeli angelis hoies hoibꝰ demones demonibꝰ pſunt. oibꝰ aũt collectis ceſſabit ois platio. ¶ Itẽ officia angeloꝝ quorũdã ptinẽt ad qdã opera: ſicut miracula facẽ. arcere demones. ordinare pncipatꝰ ⁊ hmõi. Hoꝝ aũt vſus nõ erit poſt diem iudicij: g̃ videt̃ ꝙ ordines non ſint ppetui. ¶ Solo. dĩm ꝙ ſicut in ſcripturis innui videt̃ ⁊ Dionyſius dicit. Oẽs ordines diſtinguunt̃ penes illuminationes reductiues in deum. Et hoc pꝫ in viſione Ezechielis vbi apparuit ſĩltudo ſeraphin: apparuit ẽt ſimilitudo rotarũ in qbus figurabat̃ rota mũdi currẽs in rota diſpõnis angeloꝝ: ⁊ hoc expꝛeſſius eſt in alia viſione vbi qdã imediate ſũt circa deũ. alij aũt primos accipiunt ab illis q̃ ſunt medij. alij aũt ſequunt̃ illos q̃ ſunt vltimi ⁊ ſup hoc fundat Dioꝰ tractatũ ſuuꝫ. Unde ẽt dicit ꝙ ſic per ordinẽ eſt ad deũ deſcẽſus: ⁊ iõ ſuperiores ⁊ medij ⁊ iferiores eaſdẽ illuminationes accipiũt. ſ. permanẽtes ad reductionẽ hierarchie humane. Et cuꝫ illa fuerit reducta poſt diẽ iudicij talis deſcenſus illuminationum nõ erit: ⁊ iõ platio hierarchiarũ quo ad hoc ceſſabit tã in ſuperioribus q̃ in iferioribꝰ: ſtabit tñ i fine ſuo. ſ. in cõpleta ⁊ pfecta reductione iferioꝝ. Sir̃ ordines ſm diſtãtiã beatitudinis manebũt qꝛ aliter in domo patris nõ eſſent manſiones multe. ¶ Ad pᵐ g̃ dĩꝫ ꝙ quo ad illos gradus manebũt ordines. ſ. quo ad actus in tali deſcẽſu illuminationis in quali modo ſunt. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ nã angelica ſm ſtatũ ſue beatitudinis eſt in patria. Sed ſm ſuũ effectũ q̃tũ ad aliquẽ actuꝫ eſt ſm ꝯditionẽ vie: ⁊ iõ quo ad hoc ceſſabit. Ad aliud pꝫ ſolutio. ¶ Sunt tñ qdã qui dicũt quorũdã ordinũ actus euacuari ⁊ nõ oiuꝫ. illi eni ordines qui denominant̃ a platione ſicut dominationes ⁊ iferiores oẽs ceſſabũt: ⁊ iõ dic̃ Aplus. Cũ euacuauerit oẽm pñtẽ ⁊ principatũ ⁊ virtutẽ ⁊ dñationẽ. illi aũt qui denoiant̃ ab actu ꝯuerſionis in deũ nõ ceſſabũt: qꝛ ſunt ſm ꝯditionẽ patrie ⁊ nõ vie. Sed cum ſm dicta Dionyſij illuminationes mediaruꝫ que exigunt̃ ad ꝓpria officia deſcẽdãt a primis: iõ ſi officia medioꝝ ⁊ iferioꝝ ceſſabunt in aliquo actu opꝫ ꝙ deſcenſus illuminationũ ad hos actus ceſſent. Et hoc pcipue videt̃ ex hoc (ſicut ſupra dictũ eſt) ꝙ circa dñm ꝓcedentẽ ad ꝯuerſionẽ noſtre hierarchie apparuerint ⁊ ſupremi ⁊ medij ⁊ iferiores ſicut patuit in viſione Iſaie ⁊ Ezechielis. De hoc tñ expreſſius habebit̃ in q̃ne de cuſtodijs angeloꝝ. ¶ Articulus 33ꝰ.

DEinde querit̃ quare oẽs celeſtes eſſentie dicant̃ angeli ⁊ virtutes. Cũ enim angeli ſint in iſimo gradu ⁊ ab iſimo nõ ſiat denoiatio communis. videt̃ ꝙ ab illo nõ debeãt denominari oẽs celeſtes ſpũs. ¶ Preterea angelus idem eſt ꝙ nũtius (vt dicit Gregorius) ſed ſuperiora agmina ab iſimis nõ recedũt: g̃ nõ ꝯuenit eis eſſe nũtios. ¶ Simil̃r objicit̃ de virtutibus. virtus. n. eſt nomẽ ꝓprietatis nõ ſubſtãtie: ergo videt̃ ꝙ ſubſtãtie celeſtes a virtute nõ debent habere nomẽ. Si forte dicat̃ ſm Dionyſiuꝫ ꝙ iferioꝝ dona ſuperiores habẽt excellenter: ⁊ ideo qꝛ angeli tenent iſimum ordinem ſuperiores nominant̃ angeli. ¶ Cõtra. angelus ſm ſuũ nomẽ nõ videt̃ iportare donũ dignitatis: g̃ ſi denoiant̃ a donis ſpũs celeſtes pertinentibus ad dignitatẽ nõ denoiabunt̃ angeli. ¶ Preterea dicit Dionyſius neqꝫ enim ſuppoſitã proprietatẽ facile eſt tam a nobis diſcretarum virtutũ omnino annectere eſſentijs in cõuerſione inconfuſe angelicoꝝ ornatuum ordinationis. ſenſus eſt ꝙ ſuppoſitam proprietatẽ. i. dignã ſanctarũ virtutuꝫ a nobis diſcretarũ. ſ. ſm cõuenientiã ſpecialis ordinis qua ſupra diſcernimus non eſt facile annectere eſſentijs minoribus. i. ſpiritus de inferioribus ordinibus annectere dico hoc eſt applicare in cõuerſione qua. ſ. nomen vnius ordinis conuertit̃ ſuper alium. Incõfuſe ordinationis ordinate angelicoꝝ ornatuũ hoc eſt donoꝝ a quibus habent angeli ornatum ⁊ ordinem ſpecialem. Ex hoc videt̃ ꝙ donũ vnius

ordinis nõ poſſit cõuerti,ſuper aliū ſine cõfuſiõe: ⁊ ita nullū
nomē ordinis alicuius erit cõe.℄ Siſr obijcit' de ſolutione
Dionyſij quare oēs dicantur virtutes.dicit enī q̃ in tria
diuidunt' ſm ſe ſupermūdanas rõne oēs diuini itellectus in
eſſentiā virtutē ⁊ operationē cum ſimul oēs aut coꝝ q̃ſdā
inobſeruate.i.ſine diſtõne huius vel illius celeſtes eēntias:
aut celeſtes vocamus virtutes eas periphraſticos.i.circū/
locutione de q̃bus ſmo,eſt.i.de q̃bus ſpeciaſr itēdimus di/
cere ſignare nos extimādum.Et ea que per ſingulos eſt eſ/
ſentia vel virtute hoc eſt ex cõi noie eſſentie ⁊ ex cõi nomine
virtutis que cuilibet cõueniūt.Ex hoc accipit' q̃ a noie oꝛ/
dinis ſpecialis qui dī virtus non denoiantur oēs ſpūs vtu/
tes:ſed a virtute cõi que eſt in oibus.℄ Sed tūc querit' cū
eſſentia ēt ſit nomē cõe vel operatio quare nõ habemus ali
quē ordinem ſpecialē qui dicat' eſſentia: ⁊ aliquē qui dicat'
operatio.ſicut habemus vnū qui dī virtus.℄ Preterea nõ
videt' diuiſio ſufficiēs in eſſentiā virtutē ⁊ operationē ſm
ea que cõiter inueniūtur in angelis cū etiam dicant' itellect⁹
⁊ mentes ⁊ animi ⁊ ſpūs.℄ Iuxta hoc iteꝝ querit' que ſit rõ
diuiſionis aſſignate ⁊ que ſit dīa noium dictorum.℄ Item
cū iferioꝝ dona ſuperiores habeāt ⁊ nõ ecõuerſo:quare ſa/
cerdotes ⁊ põtifices in eccleſiaſtica hierarchia dicunt' ange
li.℄ Solō.dicimus q̃ angelus eſt nomen cõis operationis
oium ordinū. Angelus enī eſt nomen multipſr dictū. dicit'
enī angelus ab actu ⁊ proprietate nūtij.actus aūt nuntij eſt
miſſio ad remotū.ad illos enī q̃ prope ſunt nõ mittit' nū/
tius ſed per ſe vocant'.ꝓprietas aūt nūtij eſt referre ⁊ reue
lare nuntiū.⁊ hoc mõ angelus eſt nomē ſpecialis ordis qui
mittitur ad partez diſtātē eccleſie que eſt militans ⁊ reuelat
ea que pertinēt ad ſalutē.Dicit' ēt nūtius a cõi oſtenſiõe vo
luntatis alicuius:ſicut Damaſcenus vbuz in voce dicit eē
angelū itelligentie:⁊ ſic ab opatiõe cõi dī angelus eē in ſpi/
ritibus celeſtibus:q̃ in deſcēſu illuminationū ſuperiores
nūtiant medijs:⁊ medij iferioribus id q̃d de diuina cogni
tiõe perceperūt:⁊ hoc mõ Chriſtus ēt dī magni conſilij an
gelus.Redit ergo ſolō ad hoc q̃ a tali operatione cõi cele/
ſtes ſpūs dicuntur angeli ⁊ non a proprietate ſpāli.Et per
hoc patet ſolō ad ꝑmum.℄ Ad aliud dōm q̃ per hoc nõ re
cedant ſuperiora agmina ab iſimis q̃ cõiter nuncient':⁊ q̃a
non mittant' ad diſtans:ſed potius illuminādo reducūt in
diuinam cognitionē cācellarios ⁊ cõmāſionarios eiuſdem
domus.℄ Ad aliud dōm q̃ Dionyſi⁹ nõ itendit ibi reddē
rõnem quare oēs dicant' angeli:ſed q̃a non eſt icõueniēs ſu
periores noie iferioꝝ noiari quandoq̃.Si enī ſua rõ eēt ſuf
ficiens:tunc ēt ſeptem ſuperiores dicerent' archangeli ⁊ ſex
ſuperiores dicerent' ꝑncipatus ⁊ ſic de alijs.℄ Ad aliū dōꝫ
q̃ bene concedimus q̃ nullus ordo denoiatur a ſpāli alte/
rius:q̃ ſic ſignationis cõfuſio itroduceretur.℄ Ad aliū di
cendū q̃ ſpūs celeſtes denoiant' a virtute cõi que nālis eſt
oibus:⁊ nõ ab illa que eſt donum ſpāle medij ordis.℄ Ad
aliud autē q̃d querit' quare nullus ordo dicatur eēntia vel
operatio. Dicendū q̃ eſſentia nõ eſt nomen cõe ad naturā
⁊ grām:ſed cõuenit tm̄ nature:⁊ ideo cū ordines a differen
tijs grārum ad officia pertinentiū diſtinguant' nullus ordo
põt denoiari eſſentia.Opatio v̓o eſt ꝯñs oia officia.Eſt.n.
officium (vt dicit Tullius) cõgruus actus.i.cõgruitas ad
actum perſone ſm ſtatū patrie:⁊ ideo cū ſit ꝯñs omne offi/
ciū nullum officiū hꝫ ab eo denoiari.Virtus aūt cum dicat
vltimū potentie dicit potentiā ſpecificā:⁊ ideo cū omne of/
ficiū ſit in genere potentie actiue virtutis nomē officio ſpe/
ciali põt denoiari.Siſr cum virtus rõnez potentie habeat
põt ēt nomen eſſe cõe:⁊ hoc mõ accipit' in ꝑ° ethicoꝝ vbi di
cit phs.Videmus clariſſimas virtutes vtputa militarem
iconomicam ⁊ rhetoricā.i.doctrinalē virtutez ſub ciuili eſſe.
Primo aūt mõ accipimus in ꝑ° de celo ⁊ mūdo ſicut prius
diximus.℄ Ad aliud dōm q̃ eſt perfectio ſube ſpūalis ad
opus in cõi ⁊ eſt perfectio eius ad opus in ſpeciali q̃d cõue
nit ei ſm ꝓprietatem nature ſue. Dico autē opus in cõi ad
nām ⁊ grām ⁊ officiū ⁊ ordinem:perfectionē ad opus in cõi
determinat Dionyſi⁹ per diuiſionē ſuam.eſſentia enī eſt ꝑn
cipium virtutis vt ſubm ꝑn^m poſſionis.virtus autē eſt ꝑn/
cipium operationis.Sꝫ intellectus ⁊ mens ⁊ animus dicūt
ordinem ad opus ſpeciaſr ſm nām cõueniens. Et mens q̃/
dem ſm Damaſcenū dī a metiendo:q̃a metit' itelligibilia:

Ar' 7° dicit vlti mū po' phyſi tex.c.16.

ꝑmo ethicoꝝ cap.1.2.

⁊ ideo dixit Pithagoras q̃ homo ſentiēs ⁊ ſciens eſt men/
ſura oīum rerum:q̃a aliter iſtoꝝ habet ſenſum ⁊ aliter ſcīē/
tiam.Et phs dicit q̃ ſcia eſt mēſura reꝝ ⁊ ſenſus ꝓp eādē
tām.q̃a ſic vnus intellectus ſm ſubaꝫ ⁊ ꝗ creatus numerat i/
telligibilia:ita vnus ſenſus ſenſibilia eiuſdē ſenſus. Intel/
lectus aūt dicant' a virtute intellectiua que ſimplex eſt ⁊ ſim
plici ū ⁊ non cum phāraſija ſicut itellectus humanus cuꝫ nec
a motu voluntario animi eſt quemadmodū neq̃ voluntas
vt dicit Anſelmus.Hõ aūt non dī animus q̃a non iueniū/
tur in ipſo alij motus ſicut motus corporis ⁊ vegetabilis ⁊
huiuſmodi.Dicit' tñ q̃nq̃ aius ab aia mouente ⁊ ponit' ꝓ
iraſcibili:⁊ ſic ſumit' in 3° de aia vbi dicit phs.q̃ in aia rõna
li voluntas ſit ⁊ in iraſcibili.deſideriū enī ⁊ animus ⁊ ſic nõ
accipit' animus pro noie ſpirituū celeſtiū.Spūs autez (ſm
Grego^m) eſt nomē nāe:vñ qui facit angelos ſuos ſpirit⁹.
Sed tunc ſpūs eſt multipſr dcm̄. Proprie enīꝫ dicit' ſpirit⁹
corpus ſubtile luminoſuꝫ mediū iter corpus ⁊ aiaꝫ ꝑn^m ⁊ i/
ſtrumentuꝫ vite qui diſcurrit in corpore ſm Iſaac vt lumē
in mundo.Et hic diuidit' in ſpūm aialem ⁊ vitalez ⁊ nālem.
quoꝝ ꝑmus habet ſitum in cerebro.ſcdus in corde.⁊ terti⁹
in epate.Siſr diſtinguit Aug⁹ 12° ſuper Geneſim ad lrām
ſpūm in plura mēbra. Dicit' enī vno modo ſpiritus q̃cq̃d nõ
eſt corpus ⁊ eſt aliq̃d:⁊ ſic ſumitur ſpūs cõiter.℄ Et dī ſpi/
ritus aer.Et dicit' ſpiritus nūtius (ſicut habet' in pſalmo)
Ignis grādo nix glacies ſpūs ꝓcellarum.℄ Et dī ſpūs aia
ſiue pectoris ſiue bois:ſicut ſcriptum eſt.q̃s ſcit ſi ſpūs ho/
minis aſcēdat ſurſum ⁊ ſpūs iumentoꝝ deorſum. Dicit' ēt
ſpiritus ipſa mens aie rõnalis vt eſt quidem tanq̃ oculus
aie ad quē pertinet imago ⁊ agnitio dei de quo dicit Apl's.
Renouamini ſpū mentis veſtre ⁊ induite nouum hominē
qui ſm deū creat⁹ eſt.Cum alibi de interiori hoie dicat qui
renouat'.In agnitiõe dei ſm imaginē eius qui creauit illū.
℄ Dicit' ēt ſpūs vis aie quedā mēte iferioꝛ vbi corporaliū
reꝝ ſimilitudines reprimunt'.⁊ ſic ſumit' ꝑ° Corinth.14°.Orabo
ſpū orabo ⁊ mēte:pſallā ſpū pſallā ⁊ mente.℄ Dicit' ēt ſpūs
icreat⁹ ſicut de⁹ trinitas.℄ Et iteꝝ ſpūs dī vna perſona in
trinitate.ſ.ſpūs ſcūs.Siſr Aug⁹ dicit ibidē q̃ corpus ſcōꝝ
in reſurrectiõe erit ſpūale:q̃a mitis modis ad oēm faculta
tem ⁊ icorruptionē ſpūi ſubdet' ⁊ ſine vlla idigētia corpora/
lium alimētoꝝ ſolo viuificabit' ſpū:nõ q̃ icorporeā ſubām ſit
habitur.℄ Siſr ſpūale dī ſenſus myſticus ſcripture ſm q̃
cõſueuit dici q̃ ſpūalis ſenſus eſt moralis allegoricus ⁊ ana
gogicus.℄ Ad vltimū dōm q̃ (ſicut dīc Dio⁹) q̃ vſi ⁊ ſup
poſita maioꝝ ornatuū virtute relinqtur vltimi hoc eſt vtu/
te ornatuū maioꝝ angeloꝝ nõ hñt virtute vſi ⁊ ſuperpoſita
hoc eſt vliter ⁊ ſuppoſite ſic.ſ.q̃ iferiores dona ſuperiorum
quo ad oēs actus hēant ⁊ eminēter.Vñ ſeq̃tur.mediū enīꝫ
⁊ ꝓportionalē participāt iuxta vnā ſimul coꝛ in eū ꝯiūctionē
ſocietatē qualr ſanctoꝝ cherubin ordo participat ſapiam ⁊
ſciam altiorē.Sub ipſis aūt eſſentiaꝝ diſpõnes pticipāt q̃/
dem ⁊ ipſe ſapiam ⁊ ſciam particularem:tñ ad illos ⁊ ſubie
ctā ⁊ q̃dem oīno in participatiõe eſſe ſcie ⁊ ſapientie cõe eſt
oib⁹ deiformibus itellectibus:cõe autem ⁊ ꝑmo:ſecūdario
aūt nequaq̃ cõe. Sꝫ ſicut vnicuiq̃ ꝓpria diffinit' analogia.
Hoc aūt ⁊ de oibus diuinis mētibus nõ fortaſſis q̃a exrās
diffinit.Etenī ſicut ꝑmi abūdātius habēt minoꝝ ſcias pul/
chras ꝓprietates ſic hñt.Vltimi eas prioꝝ nõ tñ ſiſr ſꝫ ſub/
lecte.Nihil ēt (vt extimo) inordinatū ſi ⁊ ſm nos ſūmū ſa/
cerdotem angelū rheologia vocat iuxta v̓tutē ꝓpriā parti/
cipantē angeloꝝ ⁊ ꝓphetica ꝓprietate ad maīfeſtā coꝝ ſi/
militudinem quantum poſſibile hominibus extentam.Et
dicitur ꝓphetica proprietas a procul fando:quia nuntian/
do loquuntur ea ⁊ reuelant que procul ſunt ſuper noſtram
cognitionem. ℄ Articulus 34⁹.

DEinde querit' de cõnexione ⁊ ſynagoga ange
lice diſpõnis.℄ Videt' enī q̃ cõnexionem nõ
habeāt in ordinib⁹ q̃a per ordīes diſtiguunt'.
Siſr in hierarchijs videt':actus enīꝫ hierar/
chiaꝝ ſpecialiū nõ reducunt' ad vnū aliquem
actū cõez:qui ſm rē oibus hierarchijs conue
niat.Si forte dicat' q̃ quelibet hierarchia in ſuis ordinib⁹
hꝫ cõnexionē ⁊ ſynagogā ⁊ nõ vna hierarchia cum alia.
℄ Cõtra.oia ordinat a per ſupremū mediū ⁊ extremū conue
niūt ⁊ cõnectunt' in aliquo vno cui ſm diuerſos reſpect⁹ cõ/

Phs.10.metaphi.t.cõ.5.

Tex.cõ.52.

Spūs multipliciter dicit'.

uenit ſupremū mediū ⁊ poſtremū: angeli ſic ordinant̄. q̄ conuenīūt ⁊ cōnectunt̄ in aliquo vno. ¶ Q̄ð p̄cedimus dirētes ꝙ quadruplex eſt cōnexio angeloꝝ. ſ. cōnexio hierarchiarū oīum in mō recipiēdi illumiatiōes diſticta ſm triplicem ꝓportionē ſupra determinatā. ſ. ad illuminationē diuinā ſm ꝙ eſt diuina iſuſibilē tn̄ angelo: ⁊ ad illuminationez que eſt ab angelo in angelū: ⁊ ad illā que eſt ab angelo ſʒ inſuſibilis eſt hoī. Cōmune aūt in iſta cōnexiōe eſt ordo diuinus ⁊ ſcia ⁊ actio (vt ſupra determinatū eſt) ⁊ de illa cōnexiōe determinat Dio⁹ ca° 10° vbi aīt. de receptiōe ſynagoge angelice ordinatiōis ſic dicēs. Manifeſtātes aūt ſunt oēs angeli: coꝝ ante ipſoꝝ ſunt ipſi qdē honorabiliſſimi dei mouentis ſupple ſunt manifeſtatores: ꝓportionalr̄ autē ceteri ex deo motoꝝ ſupple ſunt manifeſtatores: tn̄ eni rāz ſupeſſentialis armonia diuina vniuſcuiuſqʒ ⁊ rōnaliū ⁊ itellectualium ſacro ornatu ⁊ ordinata ductiōe ꝓuidit quātū ipſe hierarchiaꝝ vnuſqſqʒ ordo ſacer ⁊ decēter poſit⁹ eſt. alia cōnexio eſt triū ordinū in vnaquaqʒ hierarchia hīis cōem ipʒ actuz hierarchie in mō recipiēdi illuminatiōes: ⁊ hīt ſupmum ⁊ mediū ⁊ poſtremū in ordib⁹ in eaꝗ poſitis. Et de hac connexiōe dic̄ Dionyſi⁹ ibidē ſic. Cōnexa eſt itaqʒ ſicut ipſa qdez honorabiliſſima circa deū aīoꝝ diſpoſitio ex pfecta illuminatiōe ornata imediate in eā. ſ. illuminationē attēdēdo occultior ⁊ manifeſtior diuinitatis illumiatiōe purgat̄ illuminat̄ ⁊ pficit̄. occultior qdē tāqʒ iuiſibilior ⁊ magis ſimplificata ⁊ vnificata: manifeſtior vō vt ante data ⁊ pmo lucēs ⁊ vlterior ⁊ magis in ea (vt opʒ) forma effuſa. i. ſilitudie diua. Et ſubiūgit de cōnexiōe ſcde dicens. Ab ipſa aūt itez ꝓportionalr̄ ſcda: ⁊ a ſcda 3°: ⁊ ex 3° ſm nos hierarchia ſm ipſaz hīi ornātis ordinatiōis legē in armonia diuina ⁊ anologia ad ſimul ois boni ornat⁹ ſuperprincipale p̄n̄ᵐ in ɔſumatiōe hierarchie reducet̄. Tertia cōnexio eſt ſubaꝝ in vno ordie hīitiuz cōe donū illi⁹ ordis ⁊ primū ⁊ mediū ⁊ poſtremuz illius ordis in mō participādi illō donū: ſm excelētiā maiorem ⁊ minorē pſonaꝝ illi⁹ ordis: ⁊ hāc tāgit Dio⁹ ibidē. armonia diuina ⁊ ipſaz per ſingulas ſpecialr̄ dōm diſpoſitōez ipſaꝝ diuinis armonijs diſcernit: pp quod ⁊ ipſos diuiniſſimos ſeraphin ipſi theologizāt alteꝝ ad alteꝝ clamore apte in hoc (vt eſtimo) declarātes qm̄ theologicas ſcias ipſi preceteris tradūt. Quarta cōnexio eſt illuminationū in eadem perſona exiſtiū hīis rōem illumiationē ipſaz. diſtōnez autez per pmū mediū ⁊ vltimū in his ad que cognoſcenda illuminant̄: ⁊ hāc tāgit ibidez ēt Dionyſi⁹ dicēs. Addiderim ēt ⁊ hoc fortaſſe nō icōgrue: qa ⁊ ſm ſeipʒ vnuſqſqʒ ⁊ celeſtis et humanus animus ſpeciales haber ⁊ primas ⁊ medias ⁊ vltimas ordinationes ⁊ virtutes adductas per vnumquēqʒ illum hierargicarum illuminationum proprias anagogas proportionaliter manifeſtans. Ex his patet ſolutio.

¶ De virtute aſſiſtrice ⁊ miniſtratiua. Q̄ð octauū

Conſequēter reuertēdū eſt ad pmaz diuiſionē cuius quartum mēbrū tractādū eſt. ſ. de virtute aſſiſtrice ⁊ miniſtratiua. ¶ Circa qð querunt̄ ſeptez. p° de virtute aſſiſtrice. 2° de virtute miniſtratiua. 3° vtrū oēs miniſtrēt ⁊ aſſiſtāt. vel vtrū aliqui miniſtrēt ⁊ aliqui aſſiſtāt. 4° de miniſterio eorum qð eſt cuſtodia. 5° de numero ⁊ noib⁹ cuſtodientium. 6° de motu ipſorum. 7° de locutionibus ipſorum: quia motus ⁊ locutio ad miniſteriū exigunt̄ur. ¶ Circa primum queruntur duo. ſ. qd ſit aſſiſtere: ⁊ quod ſit opus aſſiſtentium. ¶ Articulus primus.

Ad primū p̄cedit̄ ſic. Dicit Greg⁹ ꝙ aſſiſtūt qui ſic cōtēplatiōe itima pfruunt̄: vt ad explēda oris opera minime mittant̄. Et ex hoc videt̄ accipi ꝙ aſſiſtere eſt cōtēplatiōe itima pfrui ⁊ ad exteriora nō mitti. ¶ Et tunc querit̄ que dicat̄ itima ɔtēplatio. eſt eni ɔtēplatio vel in veſtigio ex imagie: ergo itima erit illa que eſt in ſpē que eſt per hoc qð eſt in deo: ⁊ de⁹ ipē. alia vō per exteriora que nō ſunt de⁹: ſed in cōtēplatiōe per ſpēm nō eſt diſtō angeloꝝ: qa oium beatitudo eſt ita ꝙ vidēt per ſpēm. Cū ḡ in virtute aſſiſtrice diſtiguant̄ ab iferiorib⁹ ſupiores ſm Greg̅ᵐ: videtur ꝙ aſſiſtere non debeat exiſtere per intimam contēplationem. Si forte dicatur ꝙ intima contemplatio nō dicitur quelibet viſio per ſpeciem ſed ea que eſt per imediatam receptionem theophaniarum.

¶ Cōtra. Dn̄ationes nō recipiunt imediate theophanias: que tn̄ a ſanctis dn̄r aſſiſtere ⁊ nō mitti. ¶ Preterea videt̄ ꝙ virtus aſſiſtrix nō diſtiguat inter angelos: qa dic̄ Gre⁹. Hoc quoqʒ de ipſis angelis ⁊ ſanctis agminib⁹ qui mittūtur certū tenemus: qa ⁊ cum ad nos veniūt ſic exterius implent miniſteriū: vt tn̄ nunqʒ deſint interius per ɔtēplationē ⁊ mittunt̄ ⁊ ibi aſſiſtūt: qa ⁊ ſi circūſcriptus eſt angelic⁹ ſpūs ſūmus: tn̄ ſpūs qui deus eſt circūſcript⁹ non eſt: angeli itaqʒ ⁊ miſſi ante ipm ſunt: qa quocūqʒ miſſi veniūt itra ipʒ currunt. ¶ Itē videt̄ per Aug̅ᵐ in 4° ſup Geneſim ad lraz ſic dicentē. In patria ſemp dies eſt in ɔtēplatiōe icōmutabilis veritatis: ſed veſpera in cognitiōe creature in ſeipā. Sʒ per mane ex aſſurrectiōe ex hac cognitiōe in laudem creatoris: qa nō ibi aſcēſum ſuperioris lucis ſed iferioꝝ cognitionis diſtōne ſit veſpera: neqʒ mane tāqʒ nocti ignorātie ſcia matutina ſuccedat: ſed ꝙ veſpertinā cognitionē in gloriaz etiā cōditoris attollat. Cū igit̄ cognitiōez ſequat̄ opus: ⁊ indifferenter oīb⁹ angelis ſimul cōueniat cognitio de ſupioribus ⁊ iferiorib⁹ videt̄ ꝙ male diſtiguant̄ ſupiores ab inferiorib⁹ per aſſiſtere. ¶ Itē querit̄ vtrū hoc ꝙ dr̄ ɔtēplatio intima ſm ꝙ ponit̄ in diffōne eius qð eſt aſſiſtere ſit reſpectu cuiuſlibet cognitiōis in deo vel reſpectu alicui⁹ determinate. Et ſi dicat̄ pmo mō tunc ſeqtur pmum icōueniens. ſ. ꝙ ſi diſtiguerent̄ cōtēplatione itima pertinēte ad beatitudinē ꝙ ſic iferiores nō imediate cōtēplarent̄ qð falſuz eſt. ¶ Si 2° mō tūc querat̄ qd ſit illud cognoſcibile. Et ſi dicat̄ ꝙ eſt id qð ptinet ad diſtōnē officioꝝ tunc ſeqtur iteꝝ ꝙ dn̄ationes nō aſſiſtunt. ¶ Preterea querit̄ vtrū virtus aſſiſtere itelligat̄ ex ordie noium aſſiſtentiū ⁊ videt̄ ꝙ ſic. qa dicit Greg⁹ ⁊ Diony⁹ ꝙ virtutes ⁊ ops eoꝝ itelligimus ex noib⁹ eoꝝ: et ſi ſic eſt: cū tn̄ tres ordines ſuperioris hierarchie dicāt act⁹ cōuerſiōis in deū videt̄ ꝙ tn̄ tres ordines ſuperiores aſſiſtāt. Et hoc videt̄ per Dio̅ᵐ qui dicit ꝙ tn̄ hi tres ordināntur in veſtibulis circa virtutē. ¶ Solo. dōm ꝙ aſſiſtere dicit̄ trib⁹ modis. ſ. quo ad ſtatū beatitudis: ⁊ quo ad ſtatuz hierarchie: ⁊ quo ad ſtatū ordiationis que eſt pars hierarchie. ¶ Et ſm p̄ᵐ modū dr̄ aſſiſtere cōtemplari facie ad faciē: ⁊ nō diſtāt per ɔtēplationē ſpeculi ⁊ enigmat̄: ⁊ hoc aſſiſtere cōuenit oīb⁹ beatis. ¶ Scdo mō dr̄ aſſiſtere imediate circa trinitatē ordiari nō quo ad quācūqʒ cōtēplatiōez: ſed quātū ad modū recipiēdi illumiatiōes pertinētes ad officia angelica: ⁊ ſic tn̄ aſſiſtūt tres ordies pme hierarchie: et diſtāt due hierarchie iferiores eo ꝙ nō imediate illuminatiōes a deo recipiūt. ¶ Tertio mō dr̄ aſſiſtere ſm ꝓprietatē actus ordis deo appropinquare repugnari miſſiōi ad exterius: ⁊ ſic q̄tuor ordines aſſiſtūt. ſ. tres pme hierarchie ⁊ dominatiōes. cui⁹ rō ſupra explanata eſt: dn̄atiōes eni per hoc ꝙ dicūt eleuationē ab omni ſubiectiōe repugnāt officio miniſterij ⁊ miſſiōis ad exteriora. Et hoc vltimo mō ſumit̄ aſſiſtere qn̄ diuidit̄ ɔ miniſtrare. ¶ Dicēdū ḡ ad p̄ᵐ ꝙ ſi vis ſiat in aſſiſtere vt tn̄ in 3° ſignātiōe ſumat̄: tūc itima cōtemplatio erit receptio illumiatiōis ad actū dicentē ordinē in deū ⁊ per rōnē nois repugnātē miſſioni ad exteri⁹. Si autē cōiter ſumat̄ aſſiſtere: tūc nō eſt incōueniēs id qð concludit̄ in obiectiōe. ¶ Ad id qð obijcit̄ de Greg° ⁊ Dio° dōm ꝙ ipſi determināt aſſiſtere qð eſt in ſtatu patrie in celi. ¶ Ad illō qð querit̄ reſpectu cui⁹ cognoſcibilis eſt cōtēplatio intima pʒ ſolo p diſtōnē de aſſiſtere. In pma enim ſignātiōe eſt reſpectu cuiuſcūqʒ cognoſcibilis ptinētis ad beatitudinez. in 2° aūt ⁊ 3° nō. ¶ Ad aliō dōm ꝙ ex noib⁹ ordinū itelligit̄ qbus cōuenit virt⁹ aſſiſtrix. noia eni q̄tuor ſupremoꝝ ordinū (vt prius diximus) determināt actuz in deū. cui⁹ rō repugnat miniſterio circa exteriora. ¶ Articulus 2°.

Secundo querit̄ qd ſit opus aſſiſtētiū. Et dic̄ Damaſcenus 4° ca° ſcdi libri. ꝙ angeli in celis cōuerſant̄ ⁊ hīt vnū opus hymnis laudare ⁊ miniſtrare volūtati dine. ſed videt̄ ꝙ nō ſit opus eoꝝ laudare deū: qa ſm phm̄ laus nō eſt optimoꝝ ſed eoꝝ que ſunt ad optima ordinata. vn̄ dicit ſic in p° ethicoꝝ. manifeſtū qm̄ optimoꝝ non

eſt

eſt laus ſed maiꝰ qđ ⁊ meliꝰ ſuppꝛie ſunt optima ꝙ̄ laus vel q̄ laudanť. Siłr Eudoxius dicit ꝙ nõ opꝫ laudare beatum eneł. Et dicit Ariſtoteles ꝙ eſtimabat ſignãter Eudoxius ꝙ eius de nũero beatoꝝ eſt melius aliqđ laudabilibꝰ: tale autē ⁊ dicit ⁊ deũ ⁊ beatitudinē. ¶ Preterea ſm Tulliũ ſunt illa laudabilia que ſm libertatē arbitrij pñt aliter fieri. ꝗ̄ que ſunt īpermutabilia in bono nõ ſunt laudabilia: ſed vltima (ſicut deus ⁊ beatitudo) īpermutabilia in bono ſunt. ergo nõ ſunt laudabilia. ⁊ hoc expꝛeſſe dicit phūs ꝙ deꝰ ⁊ beatitudo nõ ſunt laudabilia ſed potius honoꝛabilia. ꝗ̄ videť ꝙ opus angeloꝝ ſit potius honoꝛare deum ꝙ̄ laudare. ¶ Sꝫ cõtra ꝯſueuit dici ꝙ laudare eſt rei cognite bonitatē ꝓteſtari: ſed maxima eſt bonitas dei. ꝗ̄ cõuenit ei maxie ꝓteſtari ſuã beatitudinē: ⁊ ita erit ipſe maxime laudabilis. ¶ Preterea iuxta hoc queriť. vtrũ laudare ꝓpꝛiũ opus ſit aſſiſtētiũ vel ſit opus cõe angeloꝝ. Et videť ꝙ opus aſſiſtētium ex hoc qđ ſuper Geneſiꝫ dicit Augꝰ. ꝙ laus ſemp ſeqť viſionē matutinã ex hoc. ſ. ꝙ cognitionē quã recipiūt in laudibꝰ creatoꝛis attollūt: ⁊ ita laus erit ex cõuerſiõe in deum. Cũ ergo hoc ſit ꝓpꝛiũ opus aſſiſtētiũ eoꝛūdē erit pꝛopꝛium opus laudare deũ. Hoc iteꝝ videtur ex Iſaie 6° vbi ſeraphin laudãt deũ dicentes: ſanctus ſanctꝰ ſanctꝰ dñs deꝰ ⁊c̄. Siłr in Ezechiele ꝓpinquores deo ꝯcutientes alas clamabant: bñdicta gloꝛia dñi de loco ſuo. ¶ Itē queriť iuxta hoc vtrũ laus ſit vocalis angeloꝝ. Et videť ꝙ ſic: quia laus vocalis audita fuit ab Iſaia. Siłr Ioãnes in Apocalypſi ſepe dicit ꝙ audiuit vocē multoꝝ angeloꝝ in celo ⁊c̄. ¶ Sꝫ contra. dicit Ioãnes Damaſcenus 3° capꝰ ſcđi libri. ꝙ tradūt ſibi laus ītelligētias ſine voce ꝓlato ſmone. ¶ Sꝫ vlteriꝰ queriť. vtrũ laus cõpetat bonis ⁊ malis vel bonis tñ. Et videť ꝙ nõ malis: quia dī in pſalmo. Peccatoꝛi aūt dixit deus quare tu enarras iuſticias meas ⁊ aſſumis teſtamētũ meũ per os tuũ. ¶ Sꝫ ꝯ hoc eſt cõe dictū ꝙ laus ab inimico videť eē pfectoꝝ. ¶ Solo. ſupponēdũ eſt ꝙ laus dicta eſt multipłr. ſ. mãliter ſicut creature dicunť eē materie laudis diuine: ⁊ virtutes ⁊ opera ſunt materie laudis honorũ ⁊ ſi nũꝙ̄ laudenť. ⁊ ſic ſumitur laus in pmo ethicoꝝ vbi dicit phūs ꝙ laus quidē eſt virtus: operatores autē honoꝝ ab hac. ſ. virtute laudabiles ſunt. Laus etiã dī eſſentialiter ⁊ hoc multis modis.

Laus multipliciter dicitur.

Cap. 16.

¶ Quãdoqꝫ enim in cõi dī laus pꝛeconiũ cuiuſcũqꝫ bonitatis ſiue illa ſit finis ſiue eoꝝ que ſunt ad finem: ⁊ ſic laudabilis deus eſt ⁊ beatitudo ⁊ quodlibet qđ ſm rõnē boni determinať. ¶ Quãqꝫ dī magis ſtricte pꝛeconiũ opeꝝ ſm rectam rõnem exeuntiũ ab habitu ⁊ potētia: ⁊ ſic laudatur ſagittatoꝛ in optime ſagittãdo ⁊ lapis in opere ſue virtutis. Et generałr qꝛlibet optime agens actũ ad quē eſt oꝛdinatum per potētiã ⁊ habitũ: ⁊ ſic dicit phūs ꝙ omne laudabile videť eſſe in quale qđ ⁊ aliqđ q̄liter habitudo laudari ſupple videť hoc eſt ꝙ bene hēat ſe in aliquo determiato actu.

6 eth. cap. 16.

Iuſtũ eni ⁊ virile ⁊ viꝛ bonum laudas ꝓpter bona opera et actiones ⁊ foꝛtem ⁊ curſoꝛem ⁊ alioꝝ vnũquodqꝫ. ¶ Quãqꝫ etiam dicitur laus ſtrictius pꝛeconiũ operis qđ egrediť optime a potētia ⁊ habitu rõnalis aīe poſſibile tamen aliter fieri. ⁊ ſm hoc dicit Tullius ꝙ virtus ⁊ vitium ſunt contraria que ſunt laudabilia ⁊ vituperabilia. Et ex iſta diſtinctione patet ſolo ad pmã queſtũ. ¶ Ad illud qđ queriť vtrũ ſit laus vocalis angelorum vel non. Dicēdum ꝙ non ſed intellectualis. ¶ Et ad id qđ cõtra obijciť ꝙ audiebať ab Iſaia ⁊ Ioãne. Auditus ſenſus ſpūalis eſt de quo dicendum erit in queſtione de ſenſibus ⁊ ſpiritibus. ¶ Ad id qđ queritur vtrum ſit ꝓpꝛius actus aſſiſtētium vel nõ. Dicēdum ꝙ ſi attendiť rõ quã īpoꝛtant noīa oꝛdinũ aſſiſtentium: tunc cõſequēs oꝛdines illos erit laudare deum. Et rõ inferioꝛũ nominum dicit oꝛdinationē ad operationem circa exteriora ⁊ non ad laudem. Si vo attendať finis miniſterij angeloꝝ qui eſt reductio īferioꝝ in dei ſimilitudinem: tunc actus conſequēs miniſteriũ ⁊ reductionē illã erit laus dei. ¶ Ad illud aūt qđ queriť vtrum ſit honoꝝ ⁊ maloꝝ ⁊c̄. Dicendũ ꝙ laudare competit bonis: vnde potētiam ad laudē hñt boni ⁊ mali. Voluntatē aūt ad laudãdũ hñt conſentiētes bonitati que laude debēt extolli. cõſenſū aūt laudãdo hñt hi qui cõfoꝛmes ſunt bonitati laudãde. Sūt tñ hi qui dicunt ꝙ laudare eſt per affectū cõſentire bonitati. Sed quia hoc non hꝫ rõnem ad pñs dimittatur.

¶ Articulus 3°.

DEinde queriť de virtute miniſtratiua. Dicit eni Gregoꝛꝰ ꝙ deo miniſtrãt qui ad nos nũciãdo exeunt. ¶ Ex hoc accipiť ꝙ miniſtrare eſt ad hoīes nũtiando exire. Et ꝙ cũ nũtiare nõ cõueniat niſi angelis ⁊ archangelis videť ꝙ miniſtrare tñ cõueniat illis duobꝰ oꝛdinibus. ¶ Preterea cũ ſepe legant angeli exiſſe operando quare nõ dicit ꝙ miniſtrare ſit ad nos operando exire ſicut nuntiãdo. ¶ Preterea hoc videť ex rõne noīs. miniſteriũ eni ſonat in opus. ¶ Preterea videť ꝙ miniſtrare nõ ꝯueniat niſi virtutibꝰ. quia ita dicit Dioꝰ in de celeſti hierarchia capꝰ 8°. ꝙ noīatio virtutũ dicit foꝛtē quãdã ⁊ incõmutabilē virilitatē in oēs ſm eaꝝ deifoꝛmitatē opatiões. ¶ Solutio. dīm ꝙ ꝓpꝛius actus ⁊ pmus pertinēs ad miniſterium eſt nũciare. opus eni poſt nũtiationē relinquiť adhuc libero arbitrio quãtũ ad effectũ: ⁊ grē dei quãtũ ad pfectionē: quia (ſicut dicit Apſ̄s) neqꝫ qui plantat eſt aliqđ neqꝫ qui rigat ſed qui icremētũ dat deꝰ. ¶ Ad pm̄ ꝗ̄ dīm ꝙ nũciare quedã ſpūalia ꝓpinq̄ ſaluti ptinet ad angelos ⁊ archangelos vt pꝫ ex ſupꝛa dictis. ſꝫ nũtiare gñałr quocũqꝫ mõ eſt actꝰ miniſterij. ¶ Et dicať meliꝰ ſm Dioñ. ꝙ dona poſtremoꝝ excellēter ſupioꝛes hñt: ſꝫ nõ ecõuerſo: ⁊ idõ licꝫ nũtiare cõueniat angelis ⁊ archãgelis: tñ excellentiꝰ ꝯuenit pncipatibꝰ ⁊ oībꝰ ſuperioꝛibꝰ miniſtrãtibꝰ. ¶ Vel iteꝝ meliꝰ dicať. ꝙ actus miniſterij gñalis denoiať ab actibꝰ illoꝝ oꝛdinũ qui ꝓpinquiſſime ⁊ ꝓpꝛijſſime ſe hñt ad miniſteriũ ⁊ illi ſunt angeli ⁊ archãgeli. ¶ Ad aliud dīm ꝙ angeli ſepe leguntť eē opati circa hoīes: tñ in miniſterio pmus actꝰ ⁊ gñalis nõ eſt operatio ſed nũtiatio. Qđ eni nõ ſit pmus pꝫ ex hoc ꝙ nũtiatio pcedit opus ſm nãm. Qđ ēt nõ ſit vltis pꝫ ex hoc ꝙ frequēter opus relinquiť libero arbitrio poſt nũtiationē. ¶ Ad aliud dīm ꝙ eſt miniſterium nuntij ⁊ miniſterium officiati. ⁊ miniſterium nũtij eſt in nuntiando: officiati in operãdo. Cũ ergo ſm Gregoꝛiũ miniſtrãtes ſint nuntij diuine voluntatis cõſiſtit miniſteriũ in nũtiando potius ꝙ̄ in operando. ¶ Ad aliud dīm ꝙ nõ intēdit Dionyſiꝰ dicere: ꝙ virtutũ ſit explere quelibet opera pꝛinētia ad miniſteriũ: ſed tñ ea que cõſiſtunt in vltimo potētie. ⁊ illa vocat ipſe operatiões ſm earum deifoꝛmitatem.

¶ Articulus 4°.

DEinde queriť vtrũ oēs miniſtrēt ⁊ aſſiſtant. vel qdã miniſtrēt ⁊ qdã aſſiſtãt. Et videť ꝙ oēs miniſtrēt. quia dicit Apſ̄us. Nõne oēs ſunt ãminiſtratoꝛij ſpūs in miniſterium miſſi ꝓpter eos qui hereditatē capiūt ſalutis. ¶ Item in pſalmo. qui facit angelos ſuos ſpūsꝰ ⁊ miniſtros ſuos flãmã ignis. ſed flãma ignis ſunt ſeraphin. ꝗ̄ ſeraphin miniſtrãt. ergo multo foꝛtius oēs minores oꝛdies. ¶ Preterea in Iſaia 6° legiť. Volauit ad me vnus de ſeraphin ⁊ calculo quē foꝛcipe de igne altaris acceperat tetigit os meũ: ⁊ dixit mihi. ecce tetigi hoc ⁊ labia tua auferet iniquitas tua ⁊ peccatũ tuũ mũdabiť. ꝗ̄ videtur ꝙ ſeraphin miniſtrēt: ⁊ tūc multo foꝛtius qlibet īferioꝛ oꝛdo. ¶ Preterea quidã rõcinant ꝙ gabꝛiel miſſus in miniſteriũ ad beatã virginē ⁊ Zachariã fuerit de ſuperioꝛibꝰ: quia (ſicut dicit Gregoꝛꝰ) ad hoc ſũmũ angeloꝝ dignũ mitti fuit: qui ſũmũ oium nũciauit. dicit ēt ꝙ licꝫ nãlis ſit oꝛdo angeloꝝ vt ſuperioꝛes aſſiſtãt īferioꝛes mittanť in miniſterium: tñ nõ opꝫ quin in iſto opere qđ eſt pter nãm oꝛdinis altioꝛ nũtius mittereť ad incarnationē filij cuiꝰ icarnatio nãe fecit pꝛeiudiciũ. Sꝫ hoc videť eē ꝯtra Gregoꝛiũ qui dicit ſic. hi qui minima nũciãt angeli. qui vo ſũma annũciãt archangeli vocanť. Hinc eſt. n. ꝙ ad Mariã virginē nõ qlibet angelus ſꝫ Gabꝛiel archãgelus mittiť. Ad hoc quippe miniſteriũ ſũmũ angelū venire dignũ fuit qui ſũmũ oium nũtiabat. Et ex hoc pꝫ ꝙ Gregꝰ intēdit ꝙ Gabꝛiel ſit de oꝛdine archãgeloꝝ cũ ibi intēdat diſtinguere iter angelos ⁊ archãgelos qui ſunt nũtij miniſterioꝝ diuinoꝝ. nõ eniꝫ niſi ob pcipuas cauſas ⁊ maxias mittunť e qbus magnus ille archãgelus Gabꝛiel miſſus legiť ad Mariã ob cãm vtiqꝫ qua maioꝛ eē nõ potuit. ¶ Solo. dīm ſine pꝛeiudicio melioꝛis ſententie ꝙ nõ oēs mittanť: ſed quidã aſſiſtãt ⁊ qdã miniſtrãt. cuiꝰ rõ inferius patebit. ¶ Ad primũ aūt dicimus ꝙ Apſ̄s ibi loquitur de angelis ⁊ non de oībꝰ oꝛdinibꝰ ſm expõnē beati Bernardi in 5° de cõſideratione ſic dicentis. Putemus angelos dici niſi tñ aliqđ cõ-

uenientius cōſiderāti qui angeli ſingulis hoībus dari credunt̄ miſſi in miniſteriū iuxta Pauli doctrinā; pp eos qui hereditatem capiunt ſalutis. Et ſi inueniat̄ ꝙ ſuperiores miniſtrēt ſm dicta ſanctoꝝ aliquoꝝ: itelligendū eſt de miniſterio actiuū cōium qui ſunt purgare illuminare ⁊ pficere ſm ꝙ ēt qdā; magri dicūt ſupiores mitti ad medios ⁊ medios ad iferiores. ¶ Ad aliud dōm ꝙ flāma dī ibi ſeraphin ſm expōnē Auguſtini. ſeraphin aūt nō miniſtrāt per ſeipſa: ſ; iferiora agmina vt iferi⁹ patebit. ¶ Ad aliō dōm ꝙ Dio⁹ ſ; hoc duas dat ſolones. Quā vna eſt: ꝙ vn⁹ de iferiorib⁹ equoce eſt ſupiorib⁹ dī ſeraphin nō ex ꝓprietate doni ordis ſed ex ꝓprietate act⁹ miniſterij: qa. ſ. icēdēdo purgauit labia ꝓphete. Uñ dīc Dio⁹. qdā aūt dicūt iuxta iā aū redditā cunctoꝝ itellectuū ſocietatis diſſōnē; vel diſpōnē nō vnaꝫ circa deū pſonaꝝ mētiū noiat eloquiū in theologia purgationē veniſſe. Quidā vō pſtātiū angeloꝝ ſacrificātē ꝓphete purgationē ſeraphin equoce vocatū fuiſſe pp igneā ⁊ celeſtē dictoꝝ ablationē pctōꝝ ⁊ purgati in diuā obediētiā reſuſcitationē. ¶ 2ᵒ ſupponit duo. ſ. ꝙ de⁹ qui ptātē oiū; h; expādit bonitatē ſuā ⁊ ptātē in qdā imediate ⁊ i qdā poſteriora mediātib⁹ alijs. Sīc ēt ſolaris radi⁹ ſupiora imediate illuminat ⁊ per ſupiora iferiora. Et ſūmus ſacerdos h; ptātē plenā ſup oia ⁊ illā expādit in ſacerdotes iferiores ⁊ illi vlteri⁹ in ppſm. 2ᵐ qð ſupponit̄ eſt ꝙ dona ſupioꝝ ordinū ab iferiorib⁹ pticipant̄ ꝫcte ⁊ particlr̄ ſicē eſt int ſolis ſm ſorte pticipat̄ a luna ⁊ h; min⁹ ab aere. pticulariter ēt a coloreꝫ h; hūc vel aliū colorē in corpore dterminato. His duob⁹ ſuppoſitis dīc ꝙ bonitas purgās in deo eſt ſicē in p⁹ cā. In altiſſimis aūt angelis reſulcat idē lumē ꝓportionalr hoib⁹. In aīa aūt hoīs eſt h; dterminatū ⁊ pticularē actū. Dicit̄ ḡ iferior ſeraphin in hoc loco qa radiū bonitatis purgātē ex altiſſimis angelis ille iferior accipit ſicē ēt ſūmus ſacerdos dī purgare qñ iferior ſacerdos ab ipo accipiēs ptātē purgat. vñ ēt reducēdo aīa ꝓphete ꝓus in donū iferioris angeli reducit̄: ⁊ p illū in donū ſupioꝝ ⁊ ꝯſiter in deū: ⁊ hoc ē qð dīc Dio⁹ 13ᵒ caᵒ. celeſtis hierarchie circa ſinē ſic. Scō; nos in ḡ ſūmus ſacerdos ē: aut p ſuos miniſtros: aut ſacerdotes purgās: aut illuminās ipſe dī purgare ⁊ illumiare per ipſ;: ſanctificatꝫ ordinib⁹ per ſe in ipſ; repōnētib⁹ ſacras ꝓprias opatiōes ſicē ⁊ propriam purgatiuā ſciētiam ⁊ virtutem purgationē theologi perficiens angelus in deum quidē; veluti cauſam: ad ipſuis autem ſeraphin tāꝗ primo agentē; ſuiumum ſacerdotem reponit: veluti ſoꝛtaſſis quis dixerit cū angelica reuerentia ab ipſo purgatiuam edocēs, qa inde a me perficiende purgationis ꝑncipium quidem eſt exceſſum ⁊ eſſentia ⁊ creator ⁊ cauſas ꝑmas eſſentias ad eſſe deduceus: ⁊ circa ſe collocationē cōtinens ⁊ obſeruans inconuertibiles: ⁊ caſu carentes: ⁊ per ſeipſum mouens in ꝑmas propriarum et prouidarū; operationum participationes. hoc eniꝫ hic me docēs ait ipſius ſeraphin manifeſtare miſſionem. Sūmus aūtē ſacerdos ⁊ poſt deū; dux ipſe preſtātium eſſentiaꝝ ordinatus a quo eſt purgare deiformiter eruditus ſum ipē. Iſte igitur eſt per me te purgās per quē ꝓpīas prouidas actiones ex occulto: in nos prodixit ipſa totius cauſa ⁊ opifex purgationis. Tamē Gregorius relinquit iſtam queſtionē pro dubio ſic dicens. Sed qa in quibuſdaꝫ ſcripture ſancte locis quedā per cherubin: quedam vō per ſeraphin agi dicimus. Uerū per ſe hoc faciāt an per ſubiecta agmina agātur. que ſic dicūtur in eo ꝙ a maioribus veniunt maioꝝ vocabula ſoꝛtiunt̄ nos affirmare nolimus qð apertis teſtimonijs non comprobatur. Hoc tamē certiſſime ſcimus ꝙ ad explēdū; de ſuperius miniſteriū; alij ſpiritus alios mittūt Zacharia. ſ. ꝓpheta atteſtāte qui ait. Ecce angelus qui loquebat̄ in me egrediebat̄ in occurſum eius ⁊ dixit ad eum curre ⁊ loquere ad puerum iſtū; dicens. Abſq; muro habitabit̄ in hieruſalem. dū enim angelus ad angelū; dicit curre ⁊ loquere. dubium non eſt quin alius alium mittit.

¶ De cuſtodia angeloꝛum.

C Onſequenter queritur de miniſterio angelorum qð eſt cuſtodia. Et queruut̄ ſex. Primo de neceſſitate cuſtodie. 2ᵒ de effectu cuſtodie. 3ᵒ de mō cuſtodiēdi. 4ᵒ ſi omnis homo cuſtodiat̄ vel non. 5ᵒ vtrum ſemper cuſtodiatur. 6ᵒ. vtrum angelis accreſcat aliquid ex cuſtodiendo.

¶ Quā neceſſitate angeli cuſtodiant. Articulus 1ᵘˢ.

A D primū proceditur ſic. Dicit Aug⁹ in libro de ſpū ⁊ aīa. ꝙ aīa rōnalis facta eſt ad imaginem dei vt nulla interpoſita natura formet̄ a prima veritate. ſed ſi ab angelo cuſtodiretur oporteret ꝙ angelus iterponeret̄. ergo nō eſt neceſſaria cuſtoditio. ¶ Itē gloſa ſup 2ᵒ capᵒ ad hebreos ſuper illud. Cū vō qui modico ab angelo minoratus eſt ⁊c̄. nō ſm nām humane mētis: ſed pp paſſiones mortis maiores qdē; angeli poſſunt dici hoīe. qa maiores ſunt hoīs corpore: maiores ſunt ⁊ aīo. ſed in eo tm̄ ꝙ peccati originalis merito corruptibile corpus aggrauat ipm animū natura vō humane mētis qualem Chriſtus aſſumpſit que nullo peccato poterat degrauari ſolus maioꝛ eſt deus. ¶ Itē hoc videt̄ ex hoc ꝙ hoīes equabunt̄ angelis in cōtēplatione eternitatis: vñ videt̄ ꝙ nō idigeāt cuſtodia angeloꝝ. ¶ Preterea nihil eſt ſupfluū in nā. ergo multo minus aliqd erit ſupfluū in operib⁹ dei. Cū ergo hō plura habeat eleuātia ipm in deū ꝗ; deprimētia: ſupfluus erit cuſtodia angeloꝝ. Qð aūt ſint plura eleuātia patet: qa in virtutib⁹ motiuis ad opus phātaſia pōt eſſe recta ⁊ nō recta. ⁊ cōtra hāc eſt itellectus ſemper rectus: ex parte corruptiōis fomes eſt ſemper deꝑmēs: ⁊ cōtra hūc eſt grā ſāctalis: ſed cōtra peccatū h; virtutes: ⁊ contra demonē Chriſtū redēptorē ſicut dicit̄ in pſalmo. Ecce nō dormitabit neq; dormiet qui cuſtodit iſrael. ḡ videt̄ ꝙ non ſit neceſſaria cuſtodia.

¶ Sed cōtra. hoc eſt qð dī in pſalmo. Angelis ſuis mādauit de te vt cuſtodiāt te in oībus vijs tuis. Et in Iſaia. Super muros tuos hierlm ꝯſtitui cuſtodes ⁊c̄. Et iſra 16ᵒ. Urbs fortitudinis nře ſyon ſaluator ponet̄ in ea murus ⁊ antemurale. vbi gloſa ꝑſidiū angeloꝝ. Et qa multe de hoc auctoritates ſunt iſte ſufficiāt. Per rōnē ēt ꝓbat̄: qa dicit Dio⁹ ꝙ lex diuinitatis eſt per prima ſcōa adducere. Cū ergo aīa ſit perceptiua illuminationū que ſunt a ꝑmo ſcōa relatiōe debet reduci aīa humana per angelos qui ꝑma relatiōe illuminatiōes illas percipiūt. ¶ Itē ea que ſunt fidei vltra rōnem ſunt ⁊ nō perfecte relucēt in ſpeculo ⁊ enigmate. Cum igit̄ ibi angeli perfecte ⁊ in ſpecie cognoſcāt videt̄ ꝙ neceſſaria ſit hoī reuelatio angeloꝝ. ¶ Preterea multa ſunt circa hoīes que hō nō pōt cognoſcere ſicut inſidie inimici ⁊ inſidie malignoꝝ hoīū. ḡ quo ad iſta videt̄ eſſe neceſſaria cuſtodia angeli. ¶ Iuxta hoc iterum querit̄ vtrū hō haberet cuſtodiā angeloꝝ ſi nō peccaſſet. Et videt̄ ꝙ ſic. qa Adā ante peccatū habuit angelū malū ad exercitiū. ḡ multo forti⁹ cū; ꝓnioꝛ ſit deus ad ſaluādum ꝗ; ad iudicādū; habuit angelū bonū ad cuſtodiā. ¶ Item qui poteſt cadere indiget cuſtodia. ſed hō in ꝑmo ſtatu potuit cadere. ergo indiguit cuſtodia. ¶ Preterea ordines angeloꝝ diſtincti fuerūt aū peccatū hoīs. cum ergo noīa quinq; iferioꝝ ordinū dicāt actus miniſterij in rōnibus ſalis ⁊ cuſtodie videt̄ ꝙ hoī deputata fuerit cuſtodia ante peccatum. ¶ S; cōtra eſt in Geneſi. ꝙ Adā in ꝑmo ſtatu vidit deū ſine medio. ergo in ipſo vidit quicqd agendum fuit: ⁊ ita non idiguit angelo nunciante vel cuſtodiente. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ vtrū hō haberet angelum bonū ad cuſtodiā ſi nō peccaſſet angelus malus. Et videt̄ ꝙ ſic. angelus eni bonus nō tm̄ cuſtodit a machinationibus demonis: ſed a fragilitate peccati ⁊ a deceptionibus phātaſiarum que eſſent ēt ſi angelus nō peccaſſet. ¶ Item ſi angelus nō peccaſſet nihilominus ordines angeloꝝ eēnt in proprijs officijs conſtituti ⁊ diſtincti: ⁊ cū qdā eoꝝ in officio hēāt actum cuſtodie videt̄ ꝙ exercerent actū illū circa hoīeꝫ etiam ſi demon nō eſſet. ¶ Solo. dīm ad ꝑmum ꝙ neceſſaria eſt angelica cuſtodia hoī: tum ꝓpter dignitatem: tū; ꝓpter debilitatem humane aīe. dignitas eni hoīs in hoc cognoſcitur ꝙ deus aīam humanam ſic dignam exiſtimabat vt ꝓpter eam iferioribus officijs deputet celeſtes ordines angeloꝝ: ⁊ hoc tangit Hierony⁹. ſuper illud. Angeli eorum ſemp vident faciem pris. ſic dicēs. magna dignitas aīarum cū cuilibet aīe ſit deputatus angelus ad cuſtodiā a ꝑn⁹ formatiōis ſue. debilitas aūt eſt ex ignorantia agendoꝝ ⁊ ſbecillitate perficiendi ea que agenda cognouit. ¶ Ad ꝑᵐ ḡ dicēdū ꝙ mens humana ſm qd eſt eq̄lis angelo ⁊ ſm qd inferior. ſm eni relationeꝫ ad ſinem eſt eq̄lis: ſed ſm nām qua ordinatur ad corpus: ⁊ ſm ſuas operatiōes quas h; in via

eſt inferior

eſt inferior vt in q̄ne de differentia angeli ⁊ ſic dictū eſt. Per hoc ipm̄ pꝫ ſolutio ad ſequens. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ etiā ſi eſſent plura eleuantia hoiem q̄ deprimentia: adhuc nihilominus eſſet neceſſaria cuſtodia angeloꝝ: ſꝫ enī ꝙ ſibi debet eleuantiū fortius ſit in eleuādo q̄ deprimens in deprimēdo: tn̄ ſm̄ ꝙ eleuātia contingunt noſtre nature que debilis eſt ⁊ obnubilata nube peccati necē ē eā multiplicari. ¶ Ad id qđ querit̄ tertio hoc dicendū ſine p̄iudicio ꝙ haberet hō cuſtodiā angeloꝝ etiam ſi nō peccaſſet cuius tres ſunt rationes. quaꝝ vna eſt qꝛ cuſtodia eſt ſicut medicina p̄ſeruatiua q̄ debuit exhiberi añ peccatum. Alia rō eſt ⁊ potior eſt modus deſcēdendi illuminationū. Sicut enī dicit beat' Bernardus in 5° ad Eugeniū. hō contemplat̄ per ea que facta ſunt in qbus multe ſe mergūt deceptiones ꝓpter quas neceſſaria eſt illuminatio deſup veniēs ab angelis qui per ſpeciem cōtēplant̄. 3ª rō eſt mobilitas liberi arbitrij nři. neceſſarius eſt enim angelus tenēs ⁊ cuſtodiens ne cadat. Et cōſueuit ſimile poni de puero cupiente ambulare cui neceſſaria fulcimenta ſunt ne cadat. Sic eſt de libero arbitrio ꝓcedente ad actū cū poſſibilitate peccati. ¶ Ad illud qđ cōtra obijcit̄ dōm ꝙ quādo dr̄ ꝙ Adā vidit deū ſine medio itelligit̄ ꝙ nō p̄uaſ medio diſi peccati. Vñ nō ſequit̄ ꝙ in deo vidit qcqd agēdū erat: qꝛ adhuc contēplabat̄ per creaturas. ¶ Ad id qđ vlteri' q̄rit̄ vtrū angelo nō peccāte hō hēt cuſtodiā angelorum bonorum. Dicimus ꝙ videtur nobis ꝙ ſic rationibus dictis.

Nō tres rōnes p̄ q̄s ꝓbat̄ homini ⁊ ſi nō peccaſſet āgelos deputatos fuiſſe.

¶ Articulus 6ᵘˢ.

SEcundo queritur de effectib' cuſtodiarū. Et cōſueuerūt aſſignari. 12. a magiſtris. ¶ Quoꝝ primus eſt excitare ⁊ ſoluere a vinculis peccatoꝝ. ⁊ hoc accipit̄ Actuū 12°. vbi angelus excitauit Petrū ⁊ ſoluit a viculis e a carcē. ¶ Secūdus eſt ꝙ cōfortat e hoc habet̄ 3° Regū 19°. vbi angelus dixit ad Heliā. Surge ⁊ comede. ⁊ ecce ad caput tuū ſubcinericiū panē e vitrū aque. comedit ergo ⁊ bibit e rurſuꝫ obdormiuit. Reuerſus eſt ſcḋo angelus ⁊ tetigit eū ⁊ dixit. ſurge ⁊ comede. grādis enī reſtat tibi via. Qui cū ſurrexiſſet comedit ⁊ bibit e ambulauit in fortitudie cibi illius. 40. dieb' ⁊. 40. noctib' vſqꝫ ad mōtē dei oreb. ¶ Tertius eſt ꝙ arcet demones: ⁊ hoc eſt qđ dr̄ Thobie 12°. Demoniū ab vxore mea ipſe cōpeſcuit. ¶ Quartus eſt docere ſicut angelus docuit Danielē vt habet̄ Danielis 9° cap°. vbi dicit angelus Danieli. Nūc egreſſus ſum vt docerē te ⁊ intelligeres. ab exordio enim p̄cū tuaꝝ egreſſus eſt ſmo: ego aūt veni vt indicarem tibi qꝛ vir deſideriorꝫ es. Idem etiā accipit̄ ex 10° cap°. e ibidē habet̄ qualiter angelus confortauit Danielem. ¶ Quintus eſt cōſolari vt Thobie 5°. Forti aīo eſto in proximo eſt vt a deo cureris. ⁊ ſic apparuit etiā angelus qui fuit ſilis filio dei cum pueris in camino vt habet̄ in Daniele. ¶ Sextus eſt reuelare ſecreta ⁊ oſtēdere ſeipm̄. de hoc hr̄ Geneſi. vbi angeli oſtēderūt ſe Habrae ⁊ vnus eoꝝ dixit. Non celare poſſuꝫ Habraam q̄ geſturus ſum cū futurus ſit in gētē magnā ac robuſtiſſimā ⁊ bñdicēde ſunt in illo oēs nationes terre. ¶ Septimus eſt adiutorium cōtra hoſtes. de quo habet̄ Iſaie. 37° cap°. ꝙ egreſſus angelus dñi percuſſit in caſtris aſſyrioꝝ cētū octuagīta millia. ¶ Octauus eſt increpare pro delictis vel omiſſis. ⁊ ſm̄ hūc modū angelus qui apparuit Moyſi in rubo icrepauit eū ꝙ irreuerēter accederet Exodi 3° dicēs. Nō appropies huic ſed ſolue calciamentū de pedib' tuis: locus enī in quo ſtas terra ſancta eſt. Et Jone 5°. vbi dr̄. Cū eſſet Jonas in angulo orbis Hierico leuauit oculos ⁊ vidit viꝝ ſtātē ꝯtra ſe ⁊ euaginatū tenentē gladiū perrexitqꝫ ad eū ⁊ ait. nr̄ es an aduerſarioꝝ? Qui rñdit nequaq̄: ſꝫ ſum p̄nceps exercitus dñi. ⁊ tūc cecidit Jonas ꝓnus in terrā e adorās ait. qđ dñs loquitur ad ſeruū. dixit. ſolue calciamēta de pedib' tuis: locus enī in quo ſtas ſanctus eſt. Et de hoc expꝛeſſius habet̄ alibi ſic. Aſcendit angelus dñi ad galgala ad locū flētiū ⁊ ait. Eduxi vos de Egypto ⁊ induxi vos in terrā pro qua iuraui patrib' veſtris e pollicit' ſum vt nō facerē pactū meū irritū in ſempiternū. ita dūtaxat vt nō feriretis fedus cum habitatorib' terre huī' ⁊ aras eoꝝ ſubuerteretis ⁊ noluiſtis audire vocem meā: cur hoc feciſtis quāobrē nolui eos delere a facie veſtra vt habeatis hoſtes ⁊ eoꝝ dij ſint in ruinam vobis. ¶ Nonus eſt impedientia ad bonum auferre: ⁊ hoc ſignatur Exodi 12°. vbi angelus dñi percutiēdo primogenita Egypti remouit obſtaculum egreſſionis filioꝝ iſrael de Egypto. Et Malachie 3°. Ecce ego mittā angelum meū qui p̄parabit viā ante faciē tuā. Et in pſal. Fiant vie eoꝝ tenebre ⁊ lubricū: ⁊ angelus dñi perſequēs eos. ⁊ p̄cedit. ſiant tāqꝫ puluis añ faciē venti ⁊ angelus dñi coartās eos. in quo itelligit̄ excluſio machinationum malignoꝝ hominuꝫ cōtra iuſtos. ¶ Decimus eſt ſeducere ⁊ cōducere in via de quo habet̄ Thobie 5°. Dixit Thobias ad angelū. nūquid poteris perducere filiū meū ad gabelum in Rages ciuitatē medoꝝ. Et dixit ei angelus. ego ducā ⁊ reducaꝫ ſanum ad te filium tuū. Et iterū infra. Credo ꝙ angelus dñi bonus comitet̄ eū ⁊ bene diſponet oia que circa eum geruntur: ita vt cum gaudio reuertat̄ ad nos. ¶ Undecimus eſt tētationē mitigare: e hoc ſignatuꝫ eſt in Geneſi 32°. vbi legit̄ ꝙ Iacob luctatus eſt cū angelo ex qua luctatria cōſecutus eſt. ſ. bñdictionē cōtra tētationē demonū. ⁊ cōfortationē cōtra fratrem qui eſt typus tētationis a mundo venietis. ⁊ tactuꝫ nerui in femore qui eſt locus delectatiōis e ſignat mitigationē tētationis a carne venientis. De hoc et habetur Oſee 12°. In fortitudine ſua directus eſt cū angelo e inualuit ad angelū ⁊ cōfortatus eſt fleuit ⁊ rogauit eū. ¶ Duodecimus eſt orare ⁊ orones deferre. de hoc hr̄ Thobie 12°. Quādo orabas cū lachrymis ⁊ ſepeliebas mortuos e derelinquebas prandiū tuū ⁊ mortuos per diē abſcondebas in domo tua e nocte ſepeliebas eos: ego obtuli orōnem tuā dño. Iſti autē effectus multiplicant̄ hoc mō. duo enim exigunt̄ ad perfectam cuſtodiaꝫ. ſ. excluſio mali: ⁊ adductio ad bonum. Penes excluſionē mali ſumunt̄ ſeptem. eſt enī malū triplex. ſ. malū culpe ⁊ malum pene ⁊ diſpoſitio ad maluꝫ ſiue culpe ſiue pene. Malum autē culpe cōſiderat̄ duobus modis. vel in prima cauſa inſtigante ⁊ mouēte ad ipm̄. vel in ſe. e ſi conſiderat̄ in ſe: tunc erit primus effect' qui eſt abſoluere a vinculis peccatoꝝ. Si autē conſiderat̄ in cauſa cōſideratur duobus modis. ſ. penes ipm̄ inſtigantē: ⁊ penes ipſum mouentē. Penes primū accipit̄ tertius effectus qui eſt arcere demones. Penes 2ᵐ v° vndecimus qui eſt mitigare tētationē. Si autē excluſio mali pene hoc cōtingit duobus modis penes duplicem cōſiderationē pene. cōſiderat̄ enim ſm̄ ſuam ſubām: ⁊ ſm̄ ſuum nocumētū. Et penes primum eſt effectus ſeptimus qui eſt adiutoriū cōtra hoſtes per qđ excluditur pena ſm̄ ſubſtātiam. Penes 2ᵐ autē accipit̄ effectus quintus qui eſt cōſolari afflictū ne ꝗ pena illata ſibi noceat per p̄nᵐ deſperationis vel per nimiam triſticiā. Si eſt diſpoſitio ad malū hoc eſt iteꝝ duobus modis. aut enim diſponit directe ad malum ſicut peccata venialia e indeuotio ⁊ ingratitudo ⁊ penes excluſionē illius accipit̄ effectus octauus qui eſt icrepatio de delictis ⁊ indeuotiōe ⁊ ingratitudine vt patet in auctoritatib' inductis. aut diſponit indirecte per impedimētū boni e penes excluſionem huius accipit̄ effectus nonus qui eſt remouere īpedimēta. Si autem eſt ſm̄ cōductionem ad bonum. aut illud eſt ex parte intellectus: aut ex parte affectus. ⁊ ſi ex parte itellectus aut eſt de cōibus que agēda ſunt ⁊ penes hoc accipit̄ effect' quart' qui eſt docere ſecreta. aut eſt de ſpālibus pertinētib' ad iocunditatē ⁊ familiaritateꝫ e penes hoc eſt effectus ſext' qui eſt reuelare ſecreta ⁊ oſtendere ſeipm̄. Si autē eſt ex p̄te affectus tunc tripl'r cōſiderat̄: aut enim eſt ſm̄ ſtatum affect' ⁊ qui nō eſt in ꝓprio robore: e penes hoc eſt effectus ſcḋus: q̄ eſt excitare ad fortitudinem. aut confortare ad feruorē. aut ſm̄ ſtatum affectus in habitu relato ad opus: ⁊ penes hoc accipitur effectus decimus: qui eſt viā oſtēdere ⁊ ducere et reducere. aut penes affectum ordinatū ad habitū ſiue gratiam acgrendā: e penes hoc accipitur effectus duodecim': qui eſt orare e orones nr̄as offerre.

¶ Articulus 7ᵘˢ.

TErtio queritur de mō cuſtodiendi ⁊ ſumat̄ illud beati Bernardi ad Eugenium in 5°. vbi dicit ſic. Ineſt angelus ſuggerēs bonum bona nō ingerens: ineſt hortans ad bonū nō bonuꝫ creans. Et videt̄ ꝙ angelus ſit in nobis ⁊ ſuggerat ⁊ hortetur ad bonū. ¶ Preterea hoc videtur falſum qđ dicit ꝙ nō eſt bonū ingerens cū ſupra habitum ſit ꝙ angeli ingerūt illuminatiōes ſuas hoib'. ¶ Preterea dicit beatus Bernardus ibidē. ꝙ angelus eſt cū aia

deus in anima. ille vt gubernalis ſic eſt deus vt vita. ergo vi-
detur q angeli poſſint eſſe in corpore eſſe ſz non in anima. et
ſi hoc cõcedit̃ tunc querit̃ per quem modum ſit in corpore.
¶ Preterea videt̃ q nõ ſit in corpore: qa dicit btũs Bern.
7° ſermone ſup cãtica. Credimus angelos aſtare orãtib⁹:
et offerre deo pces et vota hoim: vbi tamẽ ſine ira et diſcepta
tione leuari puras manus perſpexerint: ergo videt̃ q aſtẽt
et nõ inſint. ¶ Preterea videt̃ q viſitãdo et colligẽdo in pal
latia cuſtodiãt: qa dĩ in eodẽ ſermone iſta. Nõ ambigo qn
grãtanter in pallatia colligãt quẽ dignanter in ſterquilinio
viſitãt. et ergo viſitãdo et colligẽdo poſt mortẽ videnẽ cuſto-
dire. Qõ aũt modus cuſtodiendi ſit ex defenſiõe a nociuis
videt̃ haberi a Pſalmiſta vbi dicit. Angelis ſuis mãdauit
de te vt cuſtodiãt te in oibus vijs tuis. in manib⁹ portabũt
te ne forte offendas ad lapidẽ pedẽ tuũ etc. ¶ Solo. dicim⁹
q modus cuſtodiẽdi eſt in ſuggerẽdo et hortãdo ſicut dicit
btũs Bernardus. ſuggerũt autẽ et hortant̃ per illuminatio
nes quas igerũt aiab⁹ vt ſupra diximus. ¶ Qõ autẽ querit̃
vtrũ ſint in corpore vel extra aſtent hominib⁹. Dicẽdũ q
vtrũqz poſſibile eſt. Et ſi querit̃ per quẽ modum ſunt itus.
Dicimus q vt operãtes ſuper vires aie. poſſunt enĩz cõ-
mouere corpora et iprimere ſpecies vt ſupra diximus. ¶ Ad
hoc autem qõ obijcitur de viſitatione et collectione. dicen-
dum q viſitatio generalis modus eſt cuſtodire: qn eſt poſt
vitam iſtã: ſed potius eſt obſequium qõ ex affectu pſtãt an
geli ei qui ſuggeſtioni et exhortationi angeli cuſtodientibus
dum viuent bñ obtẽperauit. ¶ Ad hoc autẽ qõ obijcitur de
pſalmo dicẽdum. q in manibus portare eſt in defenſiõe an
geli permanere ne per offendiculum. i. per ſcandalum imi-
tationis offendant ad lapides. i. ad duros et frigidos pec-
catores.

¶ Articulus 8°.

Quarto queritur vtrũ ois homo cuſtodiatur.
Et videt̃ q ſic ex auctoritate Hieronymi ſu-
pra poſita. Et pterea nõ eſt magis ratio de vno
q̃ de altero vel alio. ¶ Sed cõtra. nihil ordinat
deus niſi ad bonum. ſed cuſtodia angelorum in
preſcito ordinat̃ ad maiorem dãnationẽ ei⁹:
ergo videt̃ q deus ſibi nõ ordinat cuſtodiã angeli. ¶ Pre
terea nihil facit deus inutile. pſcitus aũt non põt ſaluari: et
ita inutilis eẽt ei cuſtodia angeli: et ita nõ ordinat eã ſibi de⁹.
¶ Iuxta hoc iterũ querit̃. vtrum dei filius habuit angeli cu
ſtodiã. et videtur q ſic. Matthei 4° enĩz dicit̃. q acceſſerũt
angeli et miniſtrabãt ei. Et Luce 22°. Apparuit ei angelus do
mini cõfortãs eũ. ¶ Preterea hoc videt̃ ex verbis Diony-
ſij ſupra poſitis et ſunt in 4° ca° celeſtis hierarchie. q ange-
li pᵐ᷑ docuerũt hũanitatis myſteriũ et in nos p ipſos diſcẽdit.
¶ Sz cõtra. ſup illud Matthei 4° ſcriptum eſt. qm angelis
ſuis mandauit de te etc. dicit glo. q diabolus male interpreta
tus eſt dici de capite qõ de mẽbris dictũ erat. ¶ Preterea
glo. alia ibidẽ de auxilio angelorum quaſi ad infirmũ loquit̃. ergo
videt̃ q nõ habuerit angelũ cuſtodiẽtẽ. ¶ Preterea eidẽ
non cõuenit cõtinere et cõtineri reſpectu eiuſdẽ: ſz Chriſto cõ-
uenit cõtinere angelos. ergo nõ cõuenit ei cõtineri ab eis. ſz cu-
ſtodire eſt cõtinere. ergo Chriſtus nõ cuſtodiebat̃ ab angelis. Ad
hoc qdã dicũt q Chriſtus ſm ſenſualitatẽ habuit cuſtodẽ an-
gelum. ¶ Sed contra hoc id qõ nõ põt deuiare nõ indiget cuſto
de in rectorẽ: ſed ſenſualitas Chriſti nõ potuit deuiare. ergo nõ
indiguit cuſtodia. ¶ Iuxta hoc querit̃ vlterius de antichriſto
vtrum ei deputabit̃ angelus. et videt̃ q nõ. qa dicit glo. ſup
cantica 12° cap° ſuper illud. nec quẽq̃ deorum curabit: qa ad-
uerſum vniuerſa cõſurget: deũ ſũr ſuũ; moaſim in loco ve
nerabit̃ diabolũ. ſ. dicit glo. in ſeipſo vel vbicũqz fuerit an-
tichriſtus. Ex hoc accipit̃ q antichriſtus diabolũ habebit in ſeipſo
q nõ habiturus ſit pſidiũ angelorum. ¶ Itẽ accipit̃ ex alia glo
ſa que dicit q etiam miniſterio demonum in vtero matris
alendus eſt poſt natiuitatẽ nutriẽdus et educãdus. ¶ Item
glo. ſup 2° Corinth. 2°. Diabolo iſtigãte et operãte qui illũz
totũ poſſidebit erit aduentus antichriſti ſm actũz ſathane.
¶ Preterea ocioſũz eẽt eũ angelum qui in nullo perficeret
circa eũz. ¶ Preterea ſancti dicũt q carebit pſidio angelo-
rum. ¶ Itẽ Damaſcenus. ex fornicatione generabit̃ et ſuſcipit
oẽm actũ ſathane pſciens. deus enĩ iniquitatẽ eius future
voluntatis cõcedit in eo habitare diabolũ. ¶ Sz cõtra ſup
Matthei 14° dĩ. q quelibet aia hz angelũ bonũ ſibi depu-
tatum. ¶ Preterea cũ hõ q̃diu viuit ſit in via habet poſſi-
bilitatẽ ad ſalutẽ et ad penitentiã. ergo non dz ei negari hoc qõ
facit penitẽtiã vel iniuſte ageret ſecũz. ¶ Solo. dicimus q
quilibet purus hõ habet duos angelos ſpãliter ſibi deputa
tos. vnũ ad coronã: et aliũ ad exercitiũz. ¶ Ad id qõ obij-
cit̃ de preſcitis dõm q pſcia nõ eſt eis cauſa dãnationis. illi
enĩ qui pſciti ſunt poſſibilitatẽ hñt ad ſalutẽ ex libero arbi⁹.
ſicut in qõne de pſcia et pdeſtinatiõe hz determinari. ¶ Pre
terea ſi ponamus eos nõ ſaluãdos adhuc nihilominus eſt
vtilis cuſtodia boni angeli vt minora peccata agãt: et ſic mi
nor ſit eorum dãnatio. ¶ Ad id qõ querit̃ de Chriſto cõcedimus
de plano q nõ habuit angelũ in cuſtodia: nec ſm ſenſualita
tẽ: nec ſm rõnẽ: nec ſm corpus: nec ſm aiam: ſz multa millia
angelorum habuit in miniſteriũ. diuinitas enim vnita huma
nitati quo ad oẽm partẽ ſui: ſic exaltauit humanitatẽ: q cu
ſtodia angelorum nõ indiguit. ¶ Ad id qõ obijcit̃ in 2ºriũ dõ
q miniſtrare nõ eſt cuſtodire vt iã diximus. ¶ Ad aliud di
cẽdũ q cõfortatio illi⁹ angeli nõ efficit virtutẽ validiorẽ in
Chriſto: qa nõ potuit fortior fieri q̃ erat. ſed cõfortatio ſua ni
hil aliud fuit q̃ cõgratulatio ad fructũ redemptiõis. ¶ Ad
aliud dõm q icarnatio et huiõi fuerũt in poteſtate angelorum
vt reuelarẽt eã hoib⁹: ſed hoc nõ pertinet ad cuſtodiã Chri
ſti: ſed potius ad letificationẽ fideliũ redẽptionẽ expectan-
tium. ¶ Ad id qõ querit̃ de antichriſto dõm q habebit bonũ
angelum in cuſtodiã. cũ enim ſit hõ pp dignitãtẽ humane
nature: nõ dz ei negari qõ alijs exhibet̃: ex hoc enĩ maior iuſti-
tia dei apparebit cõtra eũ. ¶ Ad id qõ obijcit̃ in 2ºriũ dõm:
q diabolũ habebit in ſeipſo nõ vnitũ ſibi ſicut Chriſtus diui-
nitatẽ: ſed habebit eũ per cõſenſum et vt cõſiliariũ ad ma
la. ¶ Ad aliud dõm q diabolus nõ miniſtrabit maãz ex qua
generabit̃ vel educabit̃ corpus antichriſti. ſed glo. dicit pro tã-
to qn icendiũ fomitis et corruptio ad malũz que eſt ex parte
corporis: per nulliũ effectũ gre tẽtabit̃. ſed qa poteſtas demo
nis in illa corruptiõe eſt: et augmentabit̃ de die in diem: pp
hoc dĩ miniſterio diaboli nutriri et vegetari. ¶ Ad aliud di
cendũ q diabolus totũ poſſidebit eũ quo ad ſenſum et cõſen
ſum et opus: nõ tñ ſic totũ quin hẽat poſſibilitatẽ ad bonũz:
qa liberũ arbitriũ habiturus eſt: et gra illi⁹ (vt iuſtior ſit dã-
natio ei⁹) debet̃ ei angelus bonus ad cuſtodiãz. ¶ Ad aliũ
dõm q nõ eſt ocioſum: qa (ſicut dictũ eſt) ex hoc apparebit
iuſtitia diuina magis 2ª eũ. ¶ Ad aliud dõm q pſidio ange
lorum quantũ ad actualẽ inclinationẽ bonorum carebit et nõ ſim-
pliciter. ¶ Ad aliud dõm q oẽm actũ ſathane ſuſcipiet per
cõſenſuz. Qõ aũt dĩ q cõcedit dñs in eo habitare diabolũ.
intelligẽdũ eſt de cõceſſiõe permiſſionis et de habitatiõe de
qua ſupra locuti ſumus.

¶ Articulus 9°.

Quinto qrit̃ vtrũ ſemp cuſtodiãt ãgeli vel aliqñ
recedãt a cuſtodiẽdo. Et vĩ q recedãt a cuſto
diẽdo: qa dĩc Bern⁹ i ſmõe ſup cãtica. tractãs
illud vbũ. in cõſpectu angelorum pſallã tibi. Do
leo pinde aliqs noſtrũ graui in ſacris vigilijs
õprimi ſomno: nec celi ciues reuereri et i pñtia pñcipũ tãq̃
inordinatos apparere: cũ noſtra ipſi alacritate pmoti no-
ſtris inẽt ſolẽnijs delectent̃: vereor ne vſam deſidiam qñqz
abominantes cũ idignatiõe recedãt et vnuſqſqz noſtrũ inci
piat ſero cũ gemitu dicere. Lõge feciſti notos meos a me:
poſuerũt me abominationẽ ſibi. et illud. elõgaſti a me ami-
cũ et pximũ etc. ¶ Itẽ in euangelio nazareorum malitia iudeo
rũ multiplicata. et iminẽte paſſione Chriſti audite ſunt voces
angelorum in aere dicentiũ. Trãſeamus ab his ſedib⁹. ¶ Itẽ
Ioh. 12° ſup illud. curauimus babylonẽ et nõ eſt curata. dĩc
glo. Aug. Supni medici ſunt angeli curãtes aias: quos a
nobis repellimus cũ eorum cõſilio nolumus acqeſcere. ¶ Itẽ
ſup Zachariã 4° dicit Aug⁹. Quotiẽſcũqz humana fragili-
tas ſue relinquit̃ ĩbecillitati meretur vt ab ea recedat auxi
liũ dei et ſctõrũ angelorum. ¶ Preterea talis pñt apparere ſig⁹
mortẽ q medic⁹ recedit ab ipo: ergo cũ angeli ſint medici aiarum
talia pñt ſigna mortis eterne oſtendi q recedunt ab eis.
¶ Sed contra. Bern⁹ 31° ſermone ſuper cãtica dicit. Ange-
lus eſt qui in omni loco ſedulus qdẽ pediſſequus aie nõ ceſ
ſat ſollicitare eã: et aſſidua ſuggeſtionib⁹ monere eã dicẽs.
Delectare in dño: et dabit tibi petitiones cordis tui. et illũ.
expecta dñm viriliter age et confortetur cor tuũ etc. Ad deũ
autẽ dicit. ſicut deſiderat ceruus ad fontes aquarum: ita de-
ſiderat

Chriſtus aliis nõ habuit angelũ in cuſtodiã.

Iuxta illũ Se[illegible] i pᵒ pricu la [illegible] mor[illegible] ſolis pro [illegible] ſunt re-linquendi.

ſideret aīa mea ad te de⁹. Et ſeqtur. diſcurrūt medici īter
dilectū ⁊ dilectū vota offerēs referēs dona excitat ītam pla
cat illū. Interdū quoqȝ ꝫ mro repꝛitant eos pariter ſibi ſue
hinc iſtā rapiēs ſue huc illū adducēs. ℂ Preterea de nemi
ne deſperādū eſt dū eſt in via. ḡ pp̄ q̄cūqȝ mortalia peccata
ſidelīſſimi medici aīe nō eſt relinquere animā q̄diu manet
ſpes vite. Si hoc cōcedat tūc hȝ locū qḋ dicit Dionyſius quinȝ
monet in de celeſti hierarchia ca° 9°. ⁊ ē iſta. Cū vnaqueqȝ
gens hȝ angelū ſibi deputatum: qꝛ ſtatuit excelſos thronos
populoꝝ iuxta numeꝝ angeloꝝ dei: qm̄ electoꝝ pplꝰ ⁊ fi-
delis ſolus actus eſt in diuinas illuminatiōes an ab angelis
ſuis ſint idolatre relicti: ⁊ tūc angeli eoꝝ videnſ culpari de
negligētia. ℂ Solo. dōm ꝙ angelus nō recedit a cuſtodien
do. nō eni eſt neceſſe qꝛ ſi pōt cuſtodiri ⁊ frui deo ⁊ videre
ipm: qꝛ ſicut dicit Greg⁹ itra deuȝ currūt quocūqȝ mittātur.
ℂ Ad illḋ aūt qḋ obijcit in ꝯriū dōm ꝙ longinquas illa non
eſt in loco: ſed in participādo efficaciā cuſtodie: ⁊ hoc nō ex
deſidia angeli: ſȝ qꝛ cuſtodit⁹ per torporē ⁊ pctm̄ ſe ihabilē
reddit vt effectū cuſtodie pcipiat. Et eſt ſile de regiōe diſſi-
militudis in quā lōge recedit pctōꝛ a deo nō diſtātia loci ſȝ
meriti. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ad illa ſecūdum ſynagoge typi-
ce archāgeli ⁊ angeli ſūt deputati pplo: ⁊ iō cū typus tranſi-
uit in veritatē ⁊ pmiſſa in exhibitionē: ſynagoga in eccleſiam
tūc ⁊ angeli cuſtodes populi dei facti ſunt cuſtodes eccle.
ℂ Ad aliḋ dōm ꝙ relinquere babylonē nō eſt itelligēdum
quo ad effectū cuſtodie: ſȝ quo ad hoc ꝙ exhibuerūt tribu-
latiōib⁹ vt redirēt per tribulatiōes qui receſſerāt p ꝓſperi-
tatē. ℂ Ad aliḋ dōm ꝙ recedit a nobis auxiliū dei ⁊ angelo
rū per pctā quo ad pticipationē: nō ita ꝙ non exhibeaſ no-
bis q̄diu ſum⁹ in via. ℂ Ad qōnē Dionyſij aptāda eſt ſo-
lutio eiuſdē: qꝛ nō hēmus cōpulſā vītatē: vñ angeli ſuadēt
nō cogūt ⁊ ꝯſentiētes reducūt in diuinas illuminatiōes: non
cōſentientes autē permittūt oberrare. Qḋ autē alijs gētib⁹
perſuaſerint probat Dionyſius ex ſomnijs Pharaonis ⁊
Nabuchodonoſoꝛ ⁊ aliorum que per ange-
los ſunt miniſtrata.

SErto queriſ vtruȝ aliqḋ accreſcat angelis ex
cuſtodiēdo. ⁊ queranſ tria. ſ. Utruȝ accreſcat
eis gaudiū ⁊ triſticia. 2° vtrū accreſcat eis me
ritum ⁊ demeritum. 3° vtruȝ accreſcat eis pu-
gna ⁊ cōtradictio inter ſeipſos. ℂ Articulus 10°.

AD primū ꝓcediſ ſic. Iſaie 37° cap° dr̄. Angeli
pacis amare flebūt. ḡ videtur ꝙ accreſcat eis
dolor. Silr in euāgelio. gaudiū eſt angelis dei
ſup vno pctōre penitētiā agente. Silr in vitis
patrū legiſ de quodā angelo qui ſeq̄baſ quē-
dā monachū pctō ꝯſentiētē cōploſis manib⁹
⁊ flens. Et poſtea cū eēt ꝯuerſus acceſſit arridēs ⁊ gaudēs.
ℂ Solo. dōm ꝙ affectus doloris ptinet ad miſeriā. miſeria
aūt ⁊ felicitas in eodē eē nō pōt ſil vt dicit Bern⁹ in 5° de cō
ſideratiōe. ⁊ ideo dicimus angelos nō dolere ſed ſemp gau
dere vel in iuſtitia dei vl̄ in bonitate ⁊ miſericordia. ℂ Ad
pmū ḡ dōm ꝙ lralliter angeli pacis itelligunſ nūtij Ezechie
miſſi ad Senacherib ⁊ ad Rapſacē ꝓ pace qui flebūt nō iuent
entes vba pacis. Moralr aūt itelligiſ de platis ⁊ p̄dicato-
rib⁹ qui flēt nō iueniētes pacē pctōris in pctōrib⁹. Anagogi
ce itelligiſ de angelis celi nō ꝙ plorēt neqȝ ꝙ affectū miſicor
die hēant. ſȝ qꝛ hūt effectū plorātis amare: ⁊ dolētis ⁊ miſe
rantis inſuccurſu alarū. ℂ Ad id qḋ obijciſ de vitis patrū.
dōm ꝙ de⁹ oſtēdit ibi in imaginaria viſiōe diſplicētiā pctī
in ſpū angeloꝝ: nō ꝙ affectu doloris moueanſ vt dctm̄ eſt: ſȝ
qꝛ p op⁹ cuſtodie pctm̄ intranſ ōſtruē. ℂ Si āt obijciaſ ꝙ ꝯ̄
ria nata ſūt fieri circa idē. cū igiſ habeāt gaudiū pūt hīe do
lorē ⁊ triſticiā. Dōȝ ꝙ iſtḋ gaudiū qḋ hūt āgeli nō ē ꝯriū tri
ſticie: qꝛ nullū hȝ ꝯriū. gaudiū eni illḋ eſt ex viſiōe dei. Et ſi
haberet ꝯriū oporteret ꝙ illud eēt ex viſiōe ꝯrij pncipij: ⁊ ſic
duo eſſent principia qḋ non ꝯtingit. ℂ Articulus 11°.

Gaudiū āgeloꝝ nō ē ꝯtrariū triſticie.

SEcūdo q̄riſ vtrū eis accreſcat meritū vel de-
meritū per cuſtodiā. Et videſ ꝙ nō. qꝛ ſi me-
dicus nihil omittat de cōtīgētib⁹ ⁊ eger ecō-
trario opeſ nulla eſt culpa medici: ḡ a ſili cum
angeli nihil omittāt de cōtīgētib⁹: ſȝ hoies in
ꝯtrariū cuſtodie opernſ nō accreſcet angel de-
meritum. ℂ Preterea angeli confirmati ſunt. confirmati

autem nec eſt mereri nec demereri: qꝛ iaȝ recipit premiū.
ergo nec merentur nec demerentur.
ℂ Sȝ cōtra. ſupra Numeri 18° dicit Euthiri⁹. angeli trahū-
tur in iudiciū. Utruȝ ex eoꝝ negligētia vel ignauia tot lapſi
ſunt. ℂ Itē Numeri 25°. initiatus eſt beelphegor. glo. ange
li ꝓ hn̄ geſtis laudanſ ⁊ pro delictis culpanſ. Silr p° Cori.
6°. neſcitis qm̄ ⁊ angelos iudicabimus. ℂ Itē Euthiri⁹ ſu-
per Leuit. 19°. inter hoies ⁊ angelos erit iudiciū ⁊ forte iu-
dicabunſ aliq cū paulo ⁊ cōferenſ laborib⁹ ⁊ fructib⁹ eius ⁊
forte iueniēſ fortioꝛ aliq̄ qꝛ angelus. ℂ Preterea hoc videſ
per rōnē: qꝛ p̄dicatoꝛ gaudebit in btitudie eoꝝ quos ad do
minū ꝯuertit ⁊ in plurib⁹ hȝ maius gaudiū ⁊ in paucioꝛib⁹
min⁹. ḡ ſilr angelus gaudebit in beatitudinib⁹ eoꝝ quos cu
ſtodiuit ⁊ in plurib⁹ plus ⁊ in paucioꝛib⁹ minus: ⁊ ita accre-
ſcit eis meritū. ℂ Preterea ponam⁹ ꝙ aliqs angelus ſciat
aliquē nō ſaluādū: aut vult eū ſaluari aut nō ſaluari. Si p°
mō ⁊ tn̄ cuſtodit eū tūc agit ꝯtra ppꝛiā volūtatē qḋ eſt miſe
ria. Si 2° mō tūc nō cōformat volūtatē ſuā volūtati diuine
qḋ iteꝝ eſt miſeria ⁊ culpa. ℂ Iuxta hoc q̄riſ q̄re de⁹ deter-
minauit tps hoi ad merēdū ⁊ nō angelo cū hāc duplicē nāȝ
creauerit ad pticipādū ſuā btitudinē. ℂ Itē q̄riſ iuxta hoc
de his qui morianſ in vteris mrīs. illi eni nihil agūt cōtra
cuſtodiā angeli. ḡ videſ ꝙ ex negligētia angeloꝝ non diffe-
ranſ vſqȝ ad baptiſmū. Si forte dicaſ ꝙ angeli cuſtodia nō
eſt contra defect⁹ corꝑis: hoc erit ꝯ hoc qḋ hr̄ Gen. 31° vbi
angelus dixit ad Labā. caue ne q̄cq̄ duri⁹ loq̄ris aduerſus
Iacob. ⁊ Mat. 2°. Appuit āgelus in ſomnis Ioſeph dicēs.
Tolle pueꝝ ⁊ mrēm ei⁹ ⁊ vade in Egyptū ⁊ eſto ibi vſqȝ dū
dicā tibi. Si forte dicaſ ꝙ angelus nō dputaſ hoi niſi egreſ
ſo ab vtero. Cōtra. qñcūqȝ hō ſuſceptibilis eſt grē ſuſcepti-
bilis eſt cuſtodie angelice: ſȝ in vtero ſuſceptibilis eſt grē cu
ius ſignū eſt ꝙ qdā in vtero ſūt ſctificati. ḡ ibidē dȝ recipe cu
ſtodiā angelicā. ℂ Preterea de⁹ pnioꝛ eſt ad dādū bona
q̄ ad īfligēdū penas: ſed in vtero recipit hō fomitē. ḡ in vte
ro recipit donū cuſtodie. ℂ Hoc ēt ꝓbabilr arguiſ ex hoc
qḋ accidit Ioāni in vtero mrīs: qꝛ exultauit in vtero mrīs
ad aduētū redēptoꝛis. Et adhuc ꝓbabili⁹ ex hoc qḋ accidit
in vtero Rebecce in qua collidebanſ paruli in quoꝝ pugna
ſignabaſ maloꝝ pugna cōtra bonos qui ꝓ pte vna iſtiganſ
a malo angelo: ꝓ alia a bono. ℂ Solo. dōm ꝙ duplex eſt p̄-
miū. ſ. ſbale vt qdā volūt qḋ cōſiſtit in fruitione dei maioꝛi
vel minoꝛi. ⁊ p̄miū acceſſoꝛiū qḋ cōſiſtit in multitudie opeꝝ
bonoꝝ. Et hoc eſt duplex ſm̄ finē quē cōſequiſ opus illḋ in
opante: ⁊ ſm̄ finē quē ꝯſequiſ in alio circa quē opaſ. Dicaſ
ergo ꝙ p̄miū p̄miū nō creſcit in angelis nec meritū ad illḋ:
nec demeritū ꝯ illḋ. 2ᵐ nūc p̄miū creſcit ſm̄ multitudinē bo
noꝝ opeꝝ in qb⁹ ꝯſiſtunſ beati ⁊ hoc quo ad finē in ipo ⁊ q̄tū
ad hoc videnſ oēs angeli cuſtodiētes eq̄les qui nihil omit
tūt de cōtigētib⁹ cuſtodie. Quo ad finē nūt in alio pūt qdaȝ
eē maioꝛes ⁊ qdā minores ⁊ mltitudo ſaluatoꝝ dī a qbuſ-
dā ēt ꝓꝑie meritū qḋ creſcit plus ⁊ min⁹ reſpectu illius p̄-
mij. Dōȝ ḡ ꝙ due rōnes p̄me itelliganſ de merito ordinato
ad ſbale p̄miū. ℂ Ad auctoꝛitatē p̄mā Euthirij dōm ꝙ i-
telligiſ de iudicio cōparatiōis: qꝛ. ſ. ſollicitudo angeli cuſto
diētis ꝓponeſ cōtra ignauiā hois vt ꝯuicaſ de negligentia
in die iudicij. ℂ Ad aliā auctātē dōm ꝙ angeli boni laudā-
tur ⁊ mali culpanſ. vel ſi boni culpanſ tūc culpari nō accipiſ
ꝓꝑie: ſȝ pro noīe finis cuſtodie in alio. ℂ Ad illā que eſt de
Aplo ſumptā dōm ꝙ itelligiſ de malis angelis quos iudi-
cabimus ſm̄ quādā gloſaȝ. ⁊ ſm̄ aliā de bonis: ⁊ tūc accipiſ
de iudicio cōparatiōis. ℂ Ad aliā auctātē Euthirij dōȝ ꝙ
etiā intelligiſ de iudicio cōparatiōis de quo ſufficiēter dter
minabiſ in qōne de extremo iudicio. ℂ Ad aliḋ dicim⁹ ꝯce
dēdo ſm̄ diſtōnē prius habitā. ℂ Ad aliud dōm ꝙ angelus
recipiēs reuelationē de dānādo vult eū ſaluari ſm̄ ꝙ deus
vult ſm̄ doctrinā Pauli. oēm hoiēȝ ſaluari ⁊ ad agnitionē
veritatis venire. Nec hoc eſt veꝝ ꝙ aliqs teneaſ volūtatē
ſuā ꝯformare volūtati diuine in volito ſicut oñdiſ ex vbis ma
giſtri in fine p̄mi ſniaꝝ. vbi agiſ de volūtate. ſȝ teneſ confoꝛ
mare in hoc ꝙ dȝ velle qḋ de⁹ vult eū velle. ⁊ hoc pleni⁹ de-
terminari hȝ in qōne de volūtate dei. Dicaſ igiſ ꝙ de⁹ vult
eū velle ſalutem hmōi dānandi ⁊ opari ad ſalutē ei⁹: vt per
impedimētū angeli pauciora cōmittit peccata ⁊ vt iuſtioꝛ
appeat cōdēnatio. Nec hoc dicimus ꝙ ex p̄ſcia vel reuela-

tione aliqs habeat neceſſitatē ad cōdēnationē: ſʒ ſoluimus ea que ſeqūtur tali poſitiōe facta ne videamur fugere talē poſitionē. ¶ Ad illō qō querit iuxta hoc habet ſolo ex vbis Aug. ſup Geñ. τ beati Bernardi lo 5° ad Euge^m. ꝙ natura angelica in deiformi itellectu creata eſt iuxta vbū nō pſcribilis per cōtēplationē ſpeculi τ enigmatis. hō aūt intellectu inqſitiuo pſcribilis per creaturaꝝ cōtēplationē. Et iō quātū ad ordinē nature ꝯueniebat angelum nō hñe viā ad verbū: ſʒ iuxta vbū eē. Et cū cōprehēſio verbi ſit ꝑmioꝫ: via aūt ad ipm ſit ſtat⁹ τ tps meriti cōueniebat hoiem habere ſtatū e tps in merito τ nō angelū. ¶ Ad illud qō viteri⁹ qrit cōcedimus ꝙ hō angelū hʒ in vtero mſis ſtatim vt puerperiū eſt formatū per aīam rōnalē. Cōcedimus ēt ꝙ angeli cuſtodia in ꝓdidū eſt corporis e aie: ſed cuſtodia angeli in nullo ipedit curſuʒ nature neqʒ curſoꝫ volūtatis liberi arbitrij: τ pp diuerſam defectū nature. qdā ſic τ alij aliter moriunt:

Cuſtodia āgeli in nullo ipedit curſuʒ naturaneqʒ curſuʒ volūtaꝫ in libo arbitrio.

ꝓpter diuerſuʒ aūt defectum voluntatis qdam ſic τ alij aliter peccant.

Tertio queritur verū eis accreſcat pugna τ ꝯdictio iter ſeipſos. Et ꝑmo querit de ꝯdictione que videt eē inter bonos. 2° de ꝯtradictione que eſt boni τ mali. ¶ Articulus 12°.

Ad primū procedit ſic. Dicit Job. 25°. Poteſtas τ terror apphēderūt eū qui facit cōcordiā in ſublimib⁹ ſuis. ḡ videt ꝙ iter ſublimes angelos ſit diſcordia que per dñm ad cōcordiaʒ reducit. ¶ Itē videt per Danielē Daniel. 10°. Princeps aūt perſaꝝ reſtitit mihi. 21. diebus. Et ecce Michael vn⁹ de ꝑncipib⁹ venit in adiutoriū meū: τ ego remāſi ibi iuxta regeʒ perſaꝝ. Ubi dicit Hiero⁹. Uidet mihi hic angelus eē cui pſia credita eſt: τ iſti ſunt ꝑncipes de qb⁹ loquit Paulus. ſapiētiā loquimur iter pfectos quā nemo ꝑncipū hui⁹ ſeculi cognouit. Ex hoc videt ꝙ ꝑncipes ꝯdictionē hñt iter ſe adinuicē. ¶ Itē ibidē alia gloſa ſuper illud reſtitit mihi faciēs ꝓmiſſas ſibi ꝓuitius ne captiuoꝝ pplo dimitteret: τ forſitā eū orare ꝓpheta exaudit⁹ fuit: nā ſtatiʒ τ ei miſſus eſt angelus qui dei idulgētiā nunciaret: qa. 21. dieb⁹ reſtitit ei ꝑnceps perſaꝝ enumerās pciā iudeoꝝ qb⁹ iuſte captiui tenerent nec dimitterent. ¶ Item Hiero⁹ ſup illud. Cū eni egrederer appuit ꝑnceps grecoꝝ veniēs ac ſi diceret. Egrediebar a cōſpectu dei vt que ventura ſūt pplo tuo nūciarē tibi: iʒ audiui nō ſtim ſtāre ibi pſarū ꝑncipe τ cōtradicente tuis ꝑcib⁹ vel mee legationi. Et ecce ꝑnceps grecoꝝ. i. angelus macedonū veniebat τ igreſſus in cōſpectu dei vt accuſaret ꝑncipeʒ medoꝝ e perſaꝝ vt in eoꝝ locis regnū grecorum ſuccedat. τ ſic videt ꝙ ꝯdictio fuit ibi iter tres angelos. ¶ Itē ſup illō. nūc reuertar vt pugnē aduerſus ꝑncipē perſaꝝ. dīc Hiero⁹ ꝙ qlibet angelus cupit poteſtatem ſuorum in terrenis creſcere.

¶ Sʒ cōtra. In beatis ſūma par eſt vt dicit Aug⁹. τ ſūma cōcordia. ergo videt ꝙ nulla diſcordia τ nulla ꝯdictio ſit inter eos. ¶ Solo. dōm ꝙ ꝯdictio nō eſt in angelis bonis ſimpliciter: ſʒ ſm qd. i. per oſtēſionē diuerſoꝝ meritoꝝ: que ſunt in cuſtoditis: τ hec ipſa cōtradictio reducit ad cōcordiam per oſtēſionē illuminatiōis deſup veniētis. qñ eni illā accipiunt τ in ipſa cognoſcūt qd iuſtū ſit cōcordāt oēs in exēplo diuinā volūtatē. Hiero⁹ tñ videt itelligere ꝑncipē pſaꝝ τ ꝑncipem grecoꝝ de malis angelis: qa aliter nō eēt veꝝ qō dicit ꝙ iſti ſunt ꝑncipes de qb⁹ dicit Paulus. qui nō cognouerūt ſapientiā dei. Si eni cognouiſſent nunqʒ dñʒ glie crucifixiſſēt. i. crucifigi ſuaſiſſent. τ iſtoꝝ ēt ꝓpriū eſt velle ſuos creſcere in terrena poteſtate vt dicit alia gloſa. vt multiplicato affectu terrenoꝝ multiplicent ēt peccata. Et hoc videt etiā in euāgelio vbi dicit dñs. ꝙ ꝑnceps hui⁹ mūdi eijciet foras. Hoc etiā videt Grego⁹ atteſtari in alia gloſa ſup eundē locum Danielis qui dīc ſic. Angelicos ſpūs recte milites dicim⁹: qa decertare eos ꝯ aereas poteſtates nō ignoram⁹. que tamen certamina nō cū labore ſed iperio peragūt. Et hec gloſa accipitur de moralibus ſuper Job 25°. Et hijs ergo ſiue de bonis ſiue de malis angelis itelligatur patet ſolutio ad totum. ¶ Articulus 13°.

Secūdo querit de ꝯdictiōe que eſt boni τ mali de qua hī in epla iude. cū Michael archangelus cū diabolo diſputās altercaret ꝺ Moyſi corpore nō auſus eſt in eū iferre blaſphemiā: ſʒ dixit ipet tibi dñs. ¶ Qa hui⁹ qrit qre ꝑliū cū diabolo attribuit Michaeli ſicut legit hic τ in Apocalypſi. Et qrit de Moyſi corpe: τ qre nō eſt auſus in eū iferre blaſphemiā. Silr eni hui⁹ hī in 3° Zacharie vbi dī. oſtēdit mihi Jeſuʒ ſacerdoteʒ magnū ſtātē coraʒ angelo dñi e ſathā ſtabat a dextris ei⁹ vt aduerſaret ei. τ dixit dñs ad ſathā: icreper in te dñs ſathā τ increpet in te dñs qui elegit hierlm. Cū eniʒ hō maledicat hoi ſic Petr⁹ Ananie τ Zaphyre: videt ꝙ multo mag angelus poterat maledicere diabolo. ¶ Solo. dōm ꝙ boni angeli decertant ꝯ malos vt hī in ꝑmiſſa auctate Gregorij. τ hoc ꝑcipue attribuit Michaeli: qa ille eſt ꝑpoſit⁹ τ ꝑnceps eccl'ie dei: τ idcirco hʒ ille certare pro eccl'ia dei: τ hoc eſt qō dīc Greg⁹. Quotiēs magne ꝟtutis aliquid agit Michael mitti phibet. vt ex ipſo actu τ noie det itelligi ꝙ nullus pōt facē qō facē ꝑualet dñs. Unī τ ille antiquus hoſtis q eē deo per ſupbiā ſilis ꝯcupiuit dicēs. Aſcēdā ſup altitudinem nubiū ſilis ero altiſſimo. dū in fine mundi ſua ꝟtute relinquet extremo ſupplicio pimēdus. Cū Michael archāgelus ꝑugnaturus eē phibet ſic per Joānē dī. Factū eſt ꝑliū cum Michaele archāgelo. vt qui ſe ad dei ſilitudineʒ ſupbū extulerat per Michaelē pempt⁹ diſcat: qa ad dei ſilitudinē p ſuperbiā nullus aſſurgat. Corp⁹ aūt Moyſi dī ſynagoga cui⁹ Moyſes in figura Chriſti eſt caput: e cū deſijt eſſe ſynagoga tūc Michael fact⁹ e ſt ꝑnceps eccl'ie: τ idcirco hʒ ꝯcertare ꝓ eccl'ia: τ ſic pʒ reſſio ſcdi qſiti. ¶ Ad 2^m dīt dōm ꝙ nō eſt maledicēdū alicui creature pp nāʒ bonā quā creauit de⁹ vt dīc glo. ibidē. ſʒ icrepare zelo iuſtitie nō vidicte cū modeſtia licet iniqtatē. Nec factū Petri fuit maledictio: ſʒ poti⁹ dura icrepatio. De maledictionib⁹ aūt que vident facte a qbuſdā ꝑtib⁹ ſanctis alis determinabit. ¶ Articulus 14°.

Conſequēter querit de nūero τ noib⁹ cuſtodientiuʒ. In Geñ. aūt 2° legit ꝙ tres venerunt ad Habraā quoꝝ duo tñ venerūt i ſodomā. ſepe aūt legit ꝙ appuit vn⁹. In Thobia āt legit ꝙ angelus dixit. ego ſum Raphael vn⁹ de ſex qui aſtamus añ deū. Et in Apocalypſi ſepe legunt appuiſſe qtuor τ ſepteʒ e tres. 2° āt Machabeoꝝ 10°. Cū Machabe⁹ ꝓcederet ad belliū ꝯ Timotheū ſic legit. appuerūt aduerſarijs qnque viri armis aureis decori in ducatū iudeis ꝑſtātes ex qb⁹ duo Machabeū medium hñtes armis ſuis circūſeptū icolumē ꝯſeruabāt. In aduerſarios aūt tela τ fulmia iacebāt ex quo cecitate ꝯfuſi τ repleti ꝑturbatiōe cadebāt. In 11° ꝟo eiuſdē legit ꝙ cū ꝓcederēt ꝯ Lyſiā ad belliū appuit ꝑcedēs eos eques in veſte candida armis aureis haſtā vibrās: τ tūc ſil oēs hñdixerūt deū miſericordē τ ꝯualuerūt aīs nō ſolū hoies: ſʒ τ beſtias ferociſſimas τ muros ferreos pati penetrare. Silr de noib⁹ coruʒ legit ꝙ ille qui ad Thobiā miſſus eſt Raphael dict⁹ ē: τ qui ad beatā virginē dict⁹ eſt Gabriel. Qui aūt ꝑliabat cū dracone in Apocalypſi Michael. In Ezechiel 9° dī. Ecce ſex viri veniebāt de via porte ſuperioris que reſpicit ad aqloneʒ τ vniuſcuiuſqʒ vas iterit⁹ in manu ei⁹: vir quoqʒ vn⁹ in medio eoꝝ veſtit⁹ erat lineis τ atramētarium ſcriptoris ad renes ei⁹. Et ibi pʒ ꝙ de ſepē angelis loquit. In ꝑ° aūt Ezechiel ponit qtuor aialia alata τ ſilitudinē firmamēti ſup capita eoꝝ e thronū ſaphyrinū ſup firmamētū τ ſpēʒ hois deſup in thronū τ vnā rotā hñtē qtuor facies. e cū hec ſm Dio^m attribuant angelis vident ibi eē ſepteʒ diuerſitates. In 4° aūt Regū 6° ca°. appuerūt ꝯ Ezechielē eq τ currus igne⁹ multi valde. τ hoc oſtēdit multitudiē āgeloꝝ ſicē e ipſe Heliſe⁹ dixit plures vobiſcū ſūt qʒ cuʒ eis. In Matth. 26. dixit dñs ad Petrū ꝑcutiētē ſuuʒ ꝑncipio. An putas qa nō poſſuʒ rogare patrē τ exhibebit mihi mō plus qʒ. 12. legiōes angeloꝝ. Silr Luce 2° cap°. cū illo angelo qui nūciauit paſtorib⁹ natiuitateʒ Chriſti. appuit multitudo militie celeſtis laudātiū τ dicētiū. gloria in altiſſimis deo τ i terra pax hoibus bone volūtatis. ¶ Querit de diuerſitate oium iſtorum que ſit rō numeri τ noium. ¶ Solutio. dōm ꝙ illi tres q apparuerūt Habrae appuerūt vt aſtruerēt fidē τ cōfortarent in Habraā qui fuit in ꝑmis vis credendi: τ qa fides marie pendet ex trinitate τ vnitate: ideo tres ibi vidit Habraā τ vnum adorauit. Duo autem qui igreſſi ſunt ſodomā ſignificāt officia duoꝝ ordinū que neceſſaria fuerūt ad liberationem

hem Loth archāgelor quor eſt reuelare ſecreta: ſicut de in-cendio ſodome reuelatū eſt Loth qñ preceptū eſt ei vt iret in montē. ¶ Unus aūt angelus diuerſimode apparuit. apparuit enī qñqꝫ vt cuſtodiēs pſonā vnā: ſicut angelus q apparuit Jacob ꝛ ille ſignat actū iferioris ordinis cuius cuſtodia eſt hoīs ſingulor. Qñqꝫ aūt apparuit vt reuelās ſecreta. ſicut ille q apparuit btē Uirgini ꝛ Zacharie. Qñqꝫ aūt apparuit vt pcedēs pplm ſicut ille q apparuit Thobie: ꝛ ille q preſſit Machabeū in pugna ꝯtra Lyſiā ꝛ ille ſignat actū principa-tuū. pncipū.n. eſt diſponē ꝛ defendē pncipatū gētis. Qñqꝫ āt apparuerant q̄tuor ꝛ illi ſignant officia q̄tuor ordinū quor act⁹ ꝯtinue ſunt circa res humanas. ſ. angelor in cuſtodiē-do: archāgelor in reuelādo: pncipatuū in diſponēdo gētes: ptātū aūt in refrenādo malitiā ptātis aeree. ꝟtutes.n. nō ſp circa humana opant: ſꝫ circa elemēta mūdi: nec eſt act⁹ eor ꝯtinu⁹: ſꝫ qñqꝫ fiunt miracula ꝛ qñqꝫ nō. Qñqꝫ aūt apparue-rūt qnque ꝓpter act⁹ qnque ordinū quor miſteriū eſt circa mūdana ſicut illi q apparuerūt circa Machabeū q eū cir-cūſeptū habebāt ꝛ illi ſignant actū angelor ꝛ pncipatuū: qꝛ Machabe⁹ hō ꝛ pnceps fuit. alij tres officia triū ordinum ſignant. Archāgeli.n. tela iaciebāt reuelādo terrores ex pre-ceptū dei. ptātes aūt repmēdo negtiā dmonū: ne vires darēt hoſtib⁹ ad pugnā. Uirtutes ꝟo exercēdo miracloſe hoſtes ꝛ pturbādo eos. Qñqꝫ aūt ſex cū vaſis iterit⁹ ꝛ vn⁹ cū atra-mentario ꝛ illi ſignant ſex modos tribulationis captiuor ꝛ vnū modū ꝯſolationis liberator de qb⁹ habet Job 5° c°. In ſex tribulatiōib⁹ liberabit te ꝛ in ſeptima nō tāget te ma-lū. Sex aūt tribulatiōes captiuor ſpūaliū enumerant a btō Greḡ in moralib⁹ ſup Job. vbi dī q diabolus captiuādo mi-ſerū hoīem aut inſidiādo circūuolat: aut ſuadendo blādit: aut ꝓmittēdo decipit: aut cōminādo terret: aut oppmēdo rapit: aut deſpando frāgit. Et ꝓmiſſiones ad iſtas tribula-tiones ſignant vaſa iterit⁹. Atramētariū aūt qd erat in ſe-ptio angelo ſignat ſcripturā bonor in libro vite. Et de his amplius dicet in qōne de figuris angelor. Qñqꝫ aūt apparue-rūt ſeptē ſine diſtōne: ꝛ illi nō ſignant niſi actū vni⁹ ordinis ſcꝫ quor tñ reuelatio diſtinguit per ſeptē etates mūdi ꝛ per ſeptiformē ecclēſiā in ſeptenariū donor ſpūs ſcti. Inde etiā iſti dicūt aſtare ante dnm: qꝛ in ꝯſpectu dei ſemp tꝑs ſue re-uelationis expectāt. Et hoc pꝫ ex gloſa ſup Apocalypſi de ſeptē angelis q tuba canūt. Ultra numer aūt iſtū nō inuenit cert⁹ numer⁹ expſſus ad cuſtodiā. ¶ Uiſio aūt Ezechielis in p° cap° per q̄tuor aialia ſm Dio^m ſignat q̄tuor ordines quor officiū ꝯtinuū eſt circa nos vt dixim⁹. Et qd ſignificēt figure eor poſteri⁹ dicet. Scḋm aūt Hiero^m ſignat q̄tuor regna. firmamētū aūt iminēs capita eor nō ſignat aliquē or-dinē ſpālē ſed ſignat vniuerſitatē diſpōni q̄tuor ordinū reco-ditā. Thron⁹ aūt deſup ſignat chor thronor. Spēs aūt ele-ctri ſignant maieſtatē pſidētē. viſio aūt Jacob de āgelis de-ſcēdētib⁹ ꝛ aſcēdētib⁹ ſignat ipm miniſteriū angelor qd ꝯſi-ſtit in allatione donor in deſcēdēdo de ſuperi⁹ ꝛ in pſitatiōe votor nror deo in aſcēdēdo. Multitudo aūt que fuit circa Heliſeū ſignat multitudinē miniſtrātiū nō in numero ordi-nū ſꝫ pſonar. Illa ꝟo multitudo q̄ fuit a paſtoribus audita ſignat multitudinē aſſiſtētiū ꝛ laudātiū ſicut dī in Daniele. Milia miliū miniſtrabāt ei ꝛ decies cētena milia aſſiſtebāt ei. Duodecim aūt legiones nō ſignant aliquē numerū ordi-nū vel ſt gſar ſed ſignant multitudines ꝛ exercit⁹ angelor militātiū ad defenſionē. 12. ſignator in q̄libet. 12. tribuū fi-lior Iſrael. Hoc āt qd q̄rit de noīb⁹ ſoluēdū ē p Grego^m. Et de Michaele qdē ꝟba iā dicta ſuperi⁹ ſūt. de Gabriele āt dic ſic. Ad Mariā q̄ꝫ Gabriel mittit q fortitudo noia-tur. illū qppe nūtiare veniebat q ad debellādas aereas ptā-tes humilis apparere dignat⁹ eſt. per dei.n. fortitudinē nū-tiādus erat q ꝟtutū dñs ꝛ potēs in ꝑlio ꝯtra ptātes aereas ad bella veniebat. De Raphaele aūt ſicut dī. q Raphael iterptat medicina: videlꝫ dū Thobie oculos q̄ſi per officiū curatiōis tetigit cecitat᷑ ei⁹ tenebras terſit. q q ad curādū mittit dignū fuit vt medicina dei vocaret. ¶ Si ꝟo q̄rit de qb⁹ ordib⁹ ſunt iſti tres angeli. Dico ſine piudicio q Mi-chael ē de ordie pncipatuū: ꝛ iō ſci dicūt q fuit pnceps ſyna-goge: ꝛ mō ē pnceps nr. Gabriel aūt ē de ordie archāgelor ſicut dicūt cōiter ſci vt ſupra dictū eſt. Raphael aūt eſt de or-dine ꝟtutū: qꝛ ꝟtutū eſt miracula facē ſicut ipe miraculoſe cu-rauit Thobiā. Et ſi obijciat qd in cātu dī. Archāgele Mi-chael ꝯſtitui te pncipē ſup oēs aīas ſuſcipiēdas. Et ēt ꝯcuſ-ſū eſt mare ꝛ ꝯtremuit terra vbi archāgelus Michael de-ſcēdebat de celo. ꝛ vbicūqꝫ alr inuenit ſoluēdū eſt per auctē Dionyſij ſupra poſitā q̄ dicit q ſuperiores iferior dona prici-pāt excellēter ꝛ pp actū iferior quē hñt ſuperiores. qñqꝫ ēt ſor-tiunt noia inferior. Nō ſic tñ vt hoc nomen deſignet ꝓpriū ordinum eorum.

¶ De motib⁹ angelor. Qō Nona.

Deinde querit de mo-tib⁹ angelor. Et q̄runt tria. ſ. an moueantur. 2° ſi mouent per quem modū motus mouet. ꝛ 3° vtrū motus eor ſit in tempore vel non.

¶ Articulus primus.

Ad primū pcedit ſic. Dicit Grego⁹ q angeli currūt iter deū q̄cūqꝫ mittant ꝛ currē ē mouē: q mouent. ¶ Itē Damaſcen⁹ li° 2° cap° 2° di-cit. Circūſcriptibiles ſūt āgeli. cū.n. ſūt in celo nō ſūt in terra. ꝛ cū ad terrā adeo mittunt ꝛ nō remanēt in celo. Et hoc pꝫ q mouent de loco ad locū. ¶ Itē ibidē fortes ſūt ꝛ pati ad dei volūtatis exple-tionē ꝛ vbiqꝫ ꝯfeſtim inueniunt vbicūqꝫ diuin⁹ iuſſerit nut⁹ velocitate nāe ꝛ cuſtodiētes ptes terre ꝛ gētib⁹ ꝛ locꝭ pſidē-tes ſic a ꝯditore pordinati ſūt: ꝛ q̄ ſūt ſm nos diſpēſantes ꝛ auxiliātes nobis. Et hoc iterum accipit q mouent localr. Sic in Zacharia hētur. Curre ꝛ loquē. Et tūc ali⁹ āgelus egrediebat in occurſū illi⁹. Cū igit currē ſit localr moueri āgeli mouent localr. Si forte aliqs dicat q mouent ꝟtute nō ſubā. ¶ Cōtra. illa ꝟtus aut eſt ſubā āgeli: aut ē ꝓpetas ei⁹ ſiue potētia. Si p° mō tūc ad motū ꝟtutis ſeqt mot⁹ ſbe. Si 2° mō aut illa ꝟtus erit ſine ſubto: aut erit in ſbto ꝓpo. Si p° mō hoc eſt icōueniēs ꝛ ſine oī itelligētia qꝛ ꝟtus nun-q̄ relinqt ꝓpriū ſubm. Cū.n. ſit de nuō accntiū iſepabiliū ꝛ ſic in ſpē q̄litatis q̄ eſt nālis potētia. Si ꝓpriū ſubm relinq̄-ret oporteret q accñs eēt ſine ſubto. Si 2° mō tūc vbicūqꝫ eſt ꝟtus erit ſuba ꝛ ad motū ꝟtutis ſeqt mot⁹ ſube. Si for-te dicat q Dio⁹ dicit in de celeſti hierarchia cap° 11°. Oēs in tria diuidunt ſm ſe ſupmūdana cōne oēs diuini itellect⁹ in eēntiā: ꝟtutē: ꝛ opōnē. Et ſꝫ eēntiā ꝛ ꝟtutē imobiles ſūt: ſm opōnē aūt mouent. Si inq̄ ſic dicat hoc nō pōt eē niſi al-tero duor modor. ſ. vt per iperiū ſuū ſiant opōnes ꝓter hoc q hēant ꝓportionē ad mām ſup quā operant. Aut ſic dicūt pōt q motor pm⁹ mouet in tota nā ſuperior abſqꝫ hoc q ꝯiū-gat māe gñabiliū ꝛ corruptibiliū. Et ſi dicat pmo mō. ꝯtra oīs opō exteris ab aliq̄ per iperiū erit ab alio imediate cui iperat ab iperāte p°. ſi q operatio angeli erit ab iperāte an-gelo vbi nō eſt per ſubam ꝛ ꝟtutē oportebit ponē alias ſbas circa nos qb⁹ iperet ab angelis ad pfectionē illarū opōnum. Nō.n. pōt dici q pficiant illa opa opōne nāe: qꝛ operatiōes cuſto-die ꝛ reuelatiōis ꝛ miraculor nō ſunt opōnes nāe. ¶ Pre-terea hoc dicē eſt ꝯtra Dama^m q dicit p° li° cap° 16°. q an-gelus dī eē i loco qꝛ adeſt ꝛ itelligibilr circūſcribit vbi ꝛ ope-rat. Si 2° mō dicat. ꝯtra. motor pm⁹ mouet iferiora gñabi-lia ꝛ corruptibilia per motū pmi mobilis q vt cā ꝓportio-nat⁹ ē oī motui ꝯtigēti māe gñabiliū ꝛ corruptibiliū: q opor-teret q angeli mouerēt corp⁹ aliqd ſuperi⁹ ꝛ mot⁹ ille deſcē-deret per medios alios mot⁹ ad iferiora q̄ mota vtrect⁹ pfi-cerēt opōnes illas angelor: que ſunt circa nos qd nō eſt ve-rū: qꝛ locutiones ꝛ reuelationes ꝛ hmōi nō hñt ordinē ad motū celi ſicut ordinat cauſarū ad cām: q relinquit q mo-ueant eēntia virtute ꝛ operatione ſicut expſſe dicūt ſcti. Si aliquis dicat q ſm Anſelmū in monologion dei eſt eſſe ꝓ-priū vbiqꝫ. creature autē corporee eſſe in vno loco tñ ſimul ꝛ ſemel. creature aūt ſpūalis que quaſi media eſt eſt eſſe ꝓ-priū in pluribus locis ſimul ꝛ ſemel. Et ita angeli ſine mo-tu ſubſtātie ſue pñt eſſe apud nos ꝛ in celo ſicut Anſelmus explicat de aīa que eſt in manu ꝛ in pede ꝛ in oculo. Et ſicut Anſelmus videt dicere de anguilla diuiſa in cuius vtraqꝫ parte eſt aīa ſenſibilis per ſenſum ꝛ motū. Si inq̄ ſic dicat contra dictū eſt in auctoritate Damaſceni q cū in celo ſunt nō ſunt in terra ꝛc. ¶ Itē ſi ita eſſet vt illi dicūt hoc nō poſ-ſet eſſe niſi altero duor modor. ſ. ſicut forma ſubalis adeſt

cuilibet parti ſue mãe quã pficit: aut ſicut cauſa vſis ⁊ pma ſine cuius pñtia nibil cauſatoꝝ pōt ieſſe ſubſiſtere. Et ſi pᵒ mō diceret̃ oporteret ꝙ angeli eſſent ſub ãlcē forme totius mãe que eſt ab iferioribus in ſuperiora qd̄ falſū eſt. Si zᵒ mō tūc angeli eēnt deus qd̄ iterū falſum eſt. deus eni ſolus ita eſt cauſa ꝙ ſine pñtia ſui nihil cauſatoꝝ manet ineſſe. ℭ Preterea que eſſet rō ꝙ magis poſſent eē in tribus vel in q̃tuor locis ꝙ̄ vbiq̄. Si dicat̃ ꝙ per aliqd determinant̃ ad hūc ⁊ illū locū ⁊ nō ad oēꝫ hoc nō pōt eē niſi mā ꝯueniat. aut ꝙ angeli nō ſunt in alia mā per quam determinent̃. Si ꝑpter hoc dicat̃ ꝙ pñt eē vbiq̄ ſi voluēt reſumat̃ pᵒ diuiſio ſcꝫ ꝙ aut vt forma totius mãe ſunt vbiq̄: aut vt cā vſis ſine cuius pñtia nō pñt eſſe cãta quoꝝ vtrūq̄ eſt icōueniēs vt ſupra patuit. ℭ Preterea hoc eſt ꝯtra Dama^m ex̄pſſe q̄ dicit 16ᵒ capᵒ primi libri. nō pōt angelus ſm idē in diuerſis locis operari. ſolius eni dei eſt vbiq̄ ſm idē operari. nā angelus qdē velocitate nãe: ⁊ q: parate ⁊ cito pertrāſit operat̃ in vniuerſis locis. Et ſic pꝫ ꝙ opꝫ angelū moueri ad hoc vt operet̃ circa nos. ℭ Si ꝑpter hoc dicat̃ ꝙ angelus mouet̃ localiter.

Tex.cō.4.t.5. t.8.t.37. Cōtra hoc videt̃ eē tota pħia de motu. dī.s. in 6ᵒ phyſicoꝝ multotiēs ⁊ in multis alijs locis ꝙ motᵘ diuiſibilis eſt dupl̄r. vno qdē mō tpe. alio mō diuiſione partiū eiᵘ qd̄ mouet̃. Et ita pꝫ ꝙ oē qd̄ mouet̃ eſt diuiſibile ſm q̃ntitatē. angelus aūt eſt idiuiſibilis ſm q̄ntitateꝫ: ḡ nō mouet̃ localiter.

Tex cō.89. ℭ Itē circa finē ſexti. Amplius aūt ex his manifeſtū ꝙ neq̄ punctū neq̄ aliqd̄ indiuiſibile nullū ꝯtingit moueri. O.e.n. qd̄ mouet̃ ipoſſibile eſt prius ipm per maius moueri ꝙ̄ per eq̄le aut minus. Si ergo hoc manifeſtū eſt ꝙ pūctū minus aut eq̄le mouebit̃ primū qd̄ aūt indiuiſibile eſt impoſſibile eſt moueri minus prius eq̄le: ḡ ipū ſupple mouebit̃ priᵘ q̄re erit linea ex pūctis. ſemp.n. per eq̄lē motū oēm lineā pūctuꝫ mēſurabit. Si aūt hoc ipoſſibile eſt ⁊ moueri idiuiſibile impoſſibile eſt. Et incēdit hāc rōnē ponere nihil trāſit in ſpatio prius maius ſe ꝙ̄ trāſeat minus ſe vel eq̄le: pūctū mouet̃ in ſpatio: ḡ nō trāſibit prius maius ſe ꝙ̄ minᵘ vel eq̄le in ſpatio per qd̄ trāſit. ſꝫ nihil eſt minus idiuiſibili: ḡ nō trāſit minus ſe: ḡ eq̄le. ſed eq̄le in ſpatio qd̄ eſt linea eſt pūctū: ḡ trāſibit lineā pūctū: ḡ linea ꝯſtabit ex pūctis: q: ſpatium ꝯſtat ex his que trāſibit mobile in motu per ipm: ſed hoc eſt ipoſſe: ḡ ipoſſe eſt moueri idiuiſibile. cū igit̃ angeli idiuiſibiles ſint

Tex.cō.90. ipoſſe eſt eoꝝ moueri localiter. ℭ Item in fine ſexti capituli eiuſdē rōnis eſt in tpe nūc moueri ⁊ idiuiduū aliqd̄ moueri: ſed ipoſſe eſt in ipſo nūc eē motū: ḡ ipoſſe eſt ipm idiuiſibile moueri. deꝫ.n. ꝙ in ipō nūc mouet̃. ℭ Cōtra, in quocūq̄ aliqd mouet̃ per ſpatiū aliqd̄ velociᵘ illo mouebit̃ per idē in minori: q: velox ſemp diuidit tpē: ḡ aliqd velociᵘ motū trāſibit ſpatiū in parte ipſiᵘ nūc. ḡ nūc diuidet̃: ḡ idiuiſibile diuidet̃ ⁊ erit aliqd minᵘ in diuiſibili que oia abſurda ſūt: ḡ nō mouet̃ in nūc. Si forte dicat̃ ꝙ dcm̄ pħi nō eſt verū.ſ. ꝙ nō eiuſdē rōnis eſt in ipō nūc moueri ⁊ idiuiduū ſiue idiuiſibile aliqd̄ moueri. ℭ Cōtra ſupra in q̄one de tpe ꝓbatū eſt: ꝙ prius ⁊ poſteriᵘ in tpe cānt̃ a priori ⁊ poſteriori in motu: ⁊ prius ⁊ poſteriᵘ in motu cāt̃ a pᵒ ⁊ vltimo in ſpatio ſiue a termino a quo ⁊ ad quē in qbᵘ eſt mobile in motu ſemp.ſ. partim in termino ad quē: ⁊ partim in termino a quo: ſꝫ indiuiſibile nō eſt partiꝫ ſic ⁊ ſic q: nō hꝫ partē: ḡ nō eſt niſi hic ⁊ illic ſ̄ridet nūc ḡ nō mouet̃ niſi in nūc ſi mō: ḡ verificat̃ dictū pħi: ⁊ ſic relinq̄t̃ ꝙ āgelus nō mouet̃.

Tex.cō.6. ℭ Itē in pᵒ de celo ⁊ mūdo. Ois motᵘ localis eſt a medio vel ad medium vel circa mediū: nullus talis eſt motᵘ angeloꝝ: ḡ nō mouet̃ localiter.

Tex.cō.50. Si dicat̃ ꝙ hꝫ motū ꝓceſſiuū. ꝯtra dicit pħs zᵒ de celo ⁊ mūdo. ꝙ nā nihil eoꝝ que hñt motū ꝓceſſiuū neglexit in organis ꝓceſſiuis: ḡ oporteret ꝙ angeli hērent organa proceſſiui motᵘ. Et ſi dicat̃ ꝙ hñt alas hoc eſt puerile. ℭ Itē in liᵒ ducis neutroꝝ dī ꝙ oē qd̄ mouet̃ eſt corpᵘ. ⁊ in alia ꝓpōne ꝙ oē qd̄ mouet̃ eſt cōpoſitum. ⁊ in tertia ꝙ oē qd̄ mouet̃ eſt quātū. Ex qbᵘ ſeq̄t̃ ꝙ angeli nō mouent̃ de loco ad locū per ſe q: per ſe eſt in loco ⁊ per ſe in loco circūſcribit̃: qd̄ ꝓ-

Tex.cō.35.t infra. bat̃ in 4ᵒ de celo ⁊ mūdo. Angelus per ſe in nullo loco eſt: ḡ nō mouet̃ de loco ad locū. Probatio ſecūde accipit̃ in Damaſceno zᵒ liᵒ capᵒ 3ᵒ. Angeli nō circūtermināt̃ parietibᵘ ⁊ ianuis ⁊ clauſtris. ℭ Itē ifra in eodē. itellectuales eſſentie in itellectualibᵘ locis ſūt corpaliter circūſcripti. nō eni corporal̄r ſm nām figurant̃ neq̄ tres hñt dimēſiones: ſꝫ q: intellectual̄r aſſunt ⁊ opant̃ vbicūq̄ miſſi fuerint. ℭ Itē qcqd mouet̃ localr̄ mouet̃ per ſe vel per accñs. ſi ḡ angeli mouentur altero iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ mouent̃. Et ꝯſtat ꝙ nō per ſe per oēs dictas rōnes. Si aūt mouent̃ per accñs motu locali hoc erit altero duoꝝ modoꝝ ꝙ mouent̃ motu alterius vel violētia. Si aūt mouent̃ motu alteriᵘ tūc mouent̃ ſicut aia in corpore ⁊ clauus in naui: ⁊ ſi ſic tunc nunꝙ̄ mouerent̃ iferiᵘ niſi aſſumpto corpore graui: ⁊ nunꝙ̄ ſuperius niſi aſſūpto corpore leui: ⁊ gñal̄r ſine corpore non mouerent̃. Si aūt violētia mouent̃ ſeq̄t̃ dupl̄r icōueniēs.ſ. ꝙ ſit alia nā fortior eis q̄ extrudat eos ad ſuperiᵘ ⁊ iferiᵘ: ⁊ ꝙ ſint corpᵃ: q: ꝓbat

Tex.cō.14. pħs in pᵒ de celo ⁊ mūdo. ꝙ nihil mouet̃ violenter niſi moueat̃ ⁊ per ſe ad aliū locū. ℭ Solo. dicimᵘ cū ſctis ꝙ angeli mouent̃ localr̄ ⁊ trāſeūt de loco ad locū: ⁊ qñ ſūt in vno loco nō ſunt in alio ſicut dīc Damaſcenᵘ zᵒ capᵒ ſcdi libri. nō pñt agē ſm idē tpē hic ⁊ illic eē ⁊ operari. vñ oēs rōnes que ſunt ꝯtra opiones ꝑdictas ꝯcedimᵘ. ℭ Ad obīa aūt q̄ oſtēdūt ꝙ nō mouent̃ localr̄ dicimᵘ ꝙ pħs nāl̄is ꝓbat ꝙ idiuiſibile qd̄ eſt in gñe q̄ntitatis ipoſſe eſt moueri q: illud hꝫ ſituꝫ in ꝯtinuo ⁊ per ꝯñs cōparationē ad q̄ntitatē ſpatij. Et q: nō pōt trāſire maiᵘ ſe niſi prius trāſeat eq̄le cū in quocūq̄ paruo ſpatio ſint ifinita eq̄lia ſibi nō ꝯtigeret ipm trāſire in q̄ꝯcūq̄ tpe q̄ntocūq̄ paruū ſpatiū. Sed nos dicimᵘ ꝙ angelus nō eſt hōc idiuiſibile ⁊ de rōne idiuiſibilitatis ſue ſimplicitatis ſue dcm̄ eſt in q̄one vtꝝ ſit ſuba ſimplex vel cōpoſita. ⁊ ꝓp hoc trāſit ipſe angelus per ſpatiū nō numerando ptes ſpatij. numerās.n. cū numerāte debet eē eiuſdē nãe ⁊ eandē cōparationē hꝫ angelus ad locū remotū ⁊ ad ꝓpiquū vt dicet̃ ifra. Et per hoc pꝫ ſolo ad oēs rōnes iductas de phyſicis. ℭ Ad id aūt qd̄ obijcit̃ de iiᵒ celi ⁊ mundi ꝙ triplex eſt motᵘ. dicimᵘ ꝙ pħs loq̄t̃ ibi de motibᵘ corpalibū ſubarū ſimpliciū: ⁊ ꝓp hoc motᵘ angeli nō cadit ſub illa diuiſione. Nec tñ dicimᵘ ꝙ ſit motᵘ proceſſiuᵘ: ſꝫ eſt motᵘ volūtarius ſube ſpūalis ſimplicis. ℭ Ad illas auctoritates q̄ adducunt̃ d liᵒ ducis neutroꝝ. capᵒ de vno deo. dōm ꝙ loq̄t̃ ibi pħs de motu nāli ⁊ itēdit ibi ꝓbare pᵐ motorē imobilē ſm motū illū q diuiſibilitatē hꝫ ſm mām ⁊ ſpatiū ⁊ tpꝰ: ſꝫ talē nō dicimᵘ eē motū angeloꝝ: ⁊ ꝓp hoc ille iprobationes nō faciūt ad ꝓpoſitum. ℭ Ad id qd̄ poſtea obijcit̃ ꝙ qcqd mouet̃ de loco ad locū per ſe per ſe eſt in loco. Dicimᵘ ꝙ moueri per ſe dī dupliciter ſm ꝙ per ſe pōt dtermiare: hꝫ mouet̃ in cōparatione ad id qd̄ mouet̃ vel in cōparatione ad ſpatiuꝫ in quo eſt motᵘ. ⁊ ſi pᵒ mō tūc oē id mouet̃ per ſe qd̄ nō mouet̃ motu alteriᵘ ſꝫ ꝓprio: ⁊ ſic angeli mouent̃ per ſe. Si vō zᵒ mō accipiat̃ tūc nō mouet̃ per ſe niſi qd̄ per ſe eſt in loco circūſcriptiue ita.ſ. ꝙ ei pᵐ ⁊ mediū ⁊ vltimū ſm locuꝫ aſſignet̃. Et per hāc diſtictionē pꝫ ſolo ēt ad ſequēs.

ℭ Et nota ꝙ circa determinationē huiᵘ q̄ōnis oberratū eſt q̃tuor modis q̄ꝝ vnᵘ eſt ꝙ dicūt ꝙ āgeli nunꝙ̄ mouent̃. ſꝫ id ꝙ ſūt motores ſpherarū ad vniuerſuꝫ eē mouēt volūtates ⁊ corda hoꝝ ⁊ ēt ſenſus ad ea q̄ volūt. Et hic error ē Raby Moyſi ⁊ Auerrois ⁊ alioꝝ pħoꝝ quorūdā. ℭ Alius eſt error eoꝝ q ꝑpter debilitatē rōnis ſupra poſite dicūt angelū poſſe eē in pluribᵘ locis ⁊ ēt vbiq̄ ſi voluerit. ℭ Tertius eſt eoꝝ qui dicūt angelū ſic venire de fine ſpatij vno ad aliū finē ꝙ nō trāſit mediū ſed tranſilit. ℭ Quartus eſt eoꝝ qui dicūt ꝙ ſic tñ ſic mediū ꝙ eſt in termino a quo ⁊ ad quem ſm ſuū motū aliquo mō ſicut aliud mobile. ℭ Primus aūt harū opinionū ⁊ ſecunda ſunt heretice: alie vō due ſunt fatue. Nō q̃tuor opiniones erroneas de motu angeloꝝ.

ℭ Articulus zᵘ.

Secūdo querit̃ per quē modū motᵘ moueant̃. Et vr̄ ꝙ circulariter ꝑ Dioᵐ in de celeſti hierarchia capᵒ 7ᵒ vbi dīc ꝙ ſūt i circuitu dei ⁊ boꝝ faciētes. ℭ Itē in de diuinis noibᵘ capᵒ 4ᵒ dīc ꝙ mouent̃ circulariter ⁊ in directuꝫ ⁊ obliquū ⁊ hi oēs ſūt motᵘ ſm locū. Damaſcenᵘ ēt in diſſōne ſuperiᵘ iducta dicit ꝙ angelus eſt ſuba ſemp mobilis: ⁊ itelligit de motu alterationis ſm ꝙ ipſe dicit ꝙ qcqd creatū eſt vertibile eſt. Similr̄ videt̃ ꝙ mouent̃ motu ſube.ſ. gñōnis: q: ita dicit Apl̄us. flecto genua mea ad deū patrem a quo ois paternitas in celo ⁊ in terra noiat̃. Paternitas.n. que ex deo in celo noiat̃ nō eſt niſi iter angelos ſm ꝙ ēt dīc Dionyſius in de diuinis noibus capᵒ zoᵒ. vſq̄ ad hoc nrē intellectualis operationis virtus eſt: ⁊ ois diuina paternitas ⁊ filiatio data eſt ⁊ nobis ⁊ ſupceleſtibᵘ virtutibᵘ ⁊ pa-

trarcha ab oib⁹ ſegregata ⁊ filiarcha ex quo ⁊ dij ⁊ filij deo
rum ⁊ deoꝝ patres deiformes fiunt ⁊ noiantur mētes ſpiri-
tualr. vȝ. tali paternitate ⁊ filiatiōe perfecta: hoc eſt incorpo
ralr ⁊ iīualiter itelligit. ℂ Solō. ad hoc dōm ꝙ angeli mo-
uent ſm locū tn̄ ⁊ modus mot⁹ illius eſt ſȝ loco oppoꝛtuno
ad cuſtodiā vt prius dcm̄ eſt. Qđ aūt dicit Dionyſius itelli
git de motib⁹ intelligentie per cōparationē ad intelligibilia
vt ſupra habitū eſt. Et qđ dicit Damaſcenus intelligit de
motu alterationis in volūtate ſm comparationē ad nām ⁊
non ad ſtatū ꝯfirmationis vt ſupra diximus. ℂ Ultima vo
auctoritas Dionyſij itelligit de generatiōe ſm qđ ſm ꝙ di
cimus ꝙ muſicalis per gn̄ationē fit muſicus: nō tn̄ muſica-
lis generat ſimplr. Silr homo vel angelus per illuſionē illu
minationū fit deus ſicut dicit pſalmus. Ego dixi dij eſtis ⁊
filij excelſi oēs. Et Apſus. In Chriſto Jeſu ego vos genui
per euāgeliū. Et iterū alibi. Filioli mei quos iterū parturio
donec formetur in vobis Chriſtus. ℂ Articulus 3⁹.

Ertio queritur vtrū motus eoꝝ ſit in tpe vel
non. Et videt in tēpore: qꝛ dicit Aug⁹ in 8° ſu
per Geneſim ad lrām. ꝙ de⁹ corporalē natu-
ram mouet per tps ⁊ locū: ſpūalem autē per tē
pus ⁊ nō locū. Et ex hoc etiā videt relinqui ꝙ
angeli nō mouent localiter. ℂ Item ois mot⁹
localis eſt in tēpore: angeli mouent localiter. ergo mouētur
in tēpore. Item nullum idem vnū mobile in eodē pōt eſſe in
Tex.cō.69.et 44.⁊.54. motum eē ⁊ moueri. Sed pbat pħus in 6° ꝙ id qđ ferit in
quolibet nunc eſt in motum eſſe: ergo in nullo nūc eſt in mo
ueri. Cū igit angelus mouet localiter in nullo nunc moue-
Tex.cō.50. bit: ſed erit in motum eſſe. ℂ Item pħs in 6° phyſico. Ois
motus in tēpore eſt. tēpus autem omne diuiſibile ⁊ ſi in mi-
nori minor motus: neceſſe eſt oēm motum diuidi ſm tem-
pus. Ex hoc accipit ꝙ angeli ſi mouent localr mouētur in
Tex.cō.19. tēpore. ℂ Itē ibidē ꝙ nihil in ipſo nunc mouet ex his mani
feſtū eſt. Si nāq₃ eſt cōtingit ⁊ velocius ⁊ tardius in ipo mo
ueri. Si igit ipm nūc in quo eſt. n. moueat aūt in ipſo velo-
cius per. a. b. ergo tardius in ipſo per minorē lōgitudinem
mouebit vt per. a. g. velocius in minori ꝙ̄ hoc mouebitur.
ℂ Quare diuidet ipm nūc: ſed erat indiuiſibile. ergo nō eſt
moueri in ipſo nunc. ℂ Et rō pħi eſt iſta ꝙ ſi detur mot⁹ eē
in nunc: tunc velox aliquid tranſibit ſpatium in nūc: ⁊ tardū
in eodem nunc tranſibit minus ſpatiū: ⁊ illud minus ſpatiū
qđ in toto nūc trāſibit tardum velox trāſiuit in minori ꝙ̄ in
nūc: qꝛ velox diuidit tēpus: tardū aūt magnitudinē ſpatij:
ergo ſequit ꝙ nunc ſit diuiſibile. Et ponit pħus. n. pro nota
ipſius nūc. a. b. aūt pro longitudine ſpatij. a. g. vo pro aliq̃
parte eiuſdē longitudinis vt. g. tertia vel quarta vel dimi-
dia. ℂ Itē detur moueri angelo in nūc. Cum igitur ange-
lus ſit per motū in diuerſis locis: tūc in eodem nūc erit in ce
lo ⁊ in terra: qđ eſt cōtra Damaſcenum qui dicit ꝙ quādo
ſunt in celo nō ſunt in terra: vt ſupra habitum eſt. Itē Da
maſcenus. nō poſſunt ſm idem tps hic ⁊ illic operari. ℂ Itē
angelus in motu aut eſt in termino a quo primo eſt mot⁹ ei⁹.
aut in eo ad quem vltimo eſt motus eius. aut in medio. nō
enim ſunt plura in ſpatio per qđ mouet. Si eſt in termino a
quo primo eſt motus. Cōtra. in illo termino toto quieſcit.
ergo in illo nō eſt in motu. Probatio ꝙ quieſcit in illo. Di
cit enim pħs ꝙ in quocūq₃ mobile ſe nūc habet vt prius: ꝙ
in illo toto quieſcit: ſed in termino a quo primo eſt motus
mobile ſe nunc habet vt prius: qꝛ etiam prius fuit in illo. ġ
in illo toto quieſcit. Si dicatur ꝙ ineſt termino ad quē vl-
timo eſt motus. ℂ Cōtra. in illo termino nō eſt plus de mo
tu. ergo in illo eſt in motū eſſe. non ergo in motu. Si ppter
hoc dicatur ꝙ in motu eſt in medio ſicut ⁊ omne qđ moue-
tur. ℂ Cōtra. medium in duplici eſt ratione. ſ. partim in ra-
tione termini a quo. ⁊ partim in ratione termini ad quem.
ergo angelus exiſtēs ibi partim eſt ſic ⁊ partim ſic. ergo ipſe
eſt diuiſibilis: ⁊ motus eius eſt id qđ menſurat ipſum. ab
ante enim ⁊ poſt cauſat qđ mobile eſt ſm aliquid ante ⁊ ſȝ
aliqđ poſt: ⁊ ſic eſt diuiſibile. Cauſat etiam ab eodem prius
⁊ poſterius in motu: ⁊ in eo qđ mēſurat ipſum. ergo mouet
Tex. cō.86, et infra. in tēpore ⁊ non in numero. Et hec eſt etiam ratio pħi in 6°
phyſicoꝝ. per quā probat ꝙ indiuiſibile non mouet. ℂ Sed
contra. Damaſcenus 2° libro ca° 2°. Cōfeſtim inueniūtur
vbicūq₃ diuinus iuſſerit nutus velocitate nature: ſed nihil

ꝯfeſtim inuenit in loco ad quē eſt mot⁹ niſi moueat in nūc: ġ
angeli mouent in nūc. ℂ Itē nihil indiuiſibile ſm quātitatē
diuidit ſpatiū ſm partes diuiſibiles. Cū igit motus vt di-
cit pħs in 6° diuidat ſm id in quo eſt motus: motus etiam Tex.cō.32.
eius nō habebit partes diuiſibiles. Cū aūt mora ſequatur
motū mora ipſa iterū nō habebit partes diuiſibiles. Cum
igit angelus ſit indiuiſibilis ſm quātitatē motus eius erit
ſm hoc: ⁊ hoc indiuiſibilis ⁊ nunc ⁊ nūc indiuiſibilia. ℂ Itē
quicqđ ſm idē tēpus ⁊ vniformē motū in velocitate ⁊ tardi
tate trāſit totū ſpatiū ⁊ partē motus illius nō eſt in tpe: ange
lus facit ſic: ġ motus eius nō eſt in tēpore. Probatio mino
ris. dicit pħs in 4° phyſicoꝝ ꝙ ſi motus eſſet in vacuo: mo- Tex.cō.71.
tus eſſet in nūc. Et huius tāgit duas cauſas: quarū vna eſt
ꝙ motus retardat per ſpiſſitudinē maiorē vel minorē me
dij per qđ eſt motus ſicut citius mō aliqđ per aerem ꝙ̄ per
aquā. Alia cā eſt figura mobilis qꝛ citius per idē mediū mo
uet acutū ꝙ̄ latū. Cū eni velociſſimū per plenū aliqđ tran-
ſeat in aliquo tēpore. Verbi gr̄a triū horarū vel q̃tuor illud
idē tranſibit per vacuū eadē cōparatione ad tēpus quā hȝ
vacuū ad plenū: ſed nulla eſt talis cōparatio in vacuo ⁊ ple-
no: ġ nulla eſt illic in tempore mēſurāte: ġ trāſibit in nūc qđ
nullā hȝ cōparationē ad tēpus. Similiter igit angelus nec
per figurā nec per ſpiſſitudinē medij hȝ cōparationē ad ſpa
tiū per qđ trāſit motus eius erit in nūc ⁊ nō in tpe. ℂ Solō.
ſine preiudicio dicimus ꝙ duplex eſt tēpus. vnū ſcilȝ qđ eſt
mēſura motus cōtinuoꝝ: ⁊ illud eſt ꝯtinuū ⁊ de ipſo tractāt
pħi. aliud aūt eſt qđ eſt mēſura motus indiuiſibiliū ⁊ illud Duplex ē tps
nō eſt ꝯtinuū ſed eſt collectio ipſoꝝ nūc iter que nunc nō eſt
tempus mediū. ⁊ de illo nunc dicit Aug⁹ ꝙ de⁹ ſpiritualem
creaturam mouet per tēpus tn̄. Et hanc diſtinctionē de-
terminauimus ſupra in q̄ōne de ſcdo coequeuo. Dico igit
ꝙ motus angeli localis eſt in nūc iter que nō eſt mediū tps.
Hoc eſt tps ſcdo modo dcm̄. ℂ Ad p^m aūt dōm ꝙ angelus
mouet per tēpus qđ dicimus ꝙ collectio eſt ipſoꝝ nūc. Qđ
aūt videt ſupponē ꝙ ſpūalis creatura nō mouet per locum.
Hoc iđ dicit qꝛ nō trāſit locū cōmēſurando ſe loco ⁊ nume-
rando ipm per motū ſuū ſicut mobile corpus phyſicū nume
rat ipm. ℂ Ad aliud dōm ꝙ generaliter itellecta propoſitio
eſt falſa niſi tps accipiat in cōmuni ad duos modos deter-
minatos. ℂ Ad aliud dōm ꝙ illa ratio tenet de nunc cuius
ſubſtantia eſt vna in toto tēpore ⁊ per eſſe ſuū ꝯſtituit tem-
pus: tale aūt nō eſt nunc ſecūdo modo dicti tēporis: ⁊ ppter
hoc nō eſt neceſſe ꝙ mobile in illo nunc ſit in motum eſſe et
non in moueri. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ pħi ratio tenet in mo-
bilibus capientibus diuerſitatem in motu per velox ⁊ tar-
dum: que cauſata ſunt a grauitate ⁊ leuitate maiori vel mi-
nori talia aūt mobilia nō ſunt angeli. Per hoc etiam patet
ſolutio ad ſequens. ℂ Ad penultimū dicūt qdam ꝙ nihil
phibet in vno nūc ſm ſubām angelū eſſe in diuerſis locis:
ſed nō ſm idem: habet enim nunc rōnem ſinis ⁊ principij.
Unde ſm rōnem principij eſt in loco a quo. ſm rōnem autē
ſinis in loco ad quem. Sed hoc nihil eſt qꝛ iſta diuiſio non
eſt niſi ſm rōnem ipſius nunc: ⁊ non ſm partes. ſed termi-
nus a quo eſt primo motus: ⁊ ad quē eſt vltimo motus dif-
ferant ſm naturas ⁊ ſm ſubſtantias. Unde multo melius
eſt vt dicat ꝙ motus angeli eſt in tempore ſecūdo modo di
cto in quo ſuccedunt ſibi ipſa nunc: qꝛ ipm tempus nō cōti-
nuat ex nunc ſed eſt collectio ipſoꝝ. ℂ Sunt tamē qui dicūt Solō alioꝝ.
ꝙ motus angeli eſt in tempore cōtinuo pprie ſumpto: ⁊ di-
cunt ꝙ ſicut triplex eſt alteratio ita triplex . ſi motus ſm lo-
cum. Alteratur enim aliquid cū interceptione medij ⁊ mo-
tatione cauſarum: ſicut quando eſt alteratio in formis ha-
bentibus mediū cauſata a qualitatibus primis ſicut albū
⁊ nigrū. Cum enim alterat aliquid de albo in nigrum in-
tercipit aliquid de nigro ⁊ immutant cauſe ſcilȝ calidum ⁊
frigidū. alterat etiam aliquid cum mutatione cauſarū tn̄
⁊ nō cum interceptione medij ſicut ſanum ⁊ egrum que non
habēt mediū. mutant tamē cauſe que ſunt calidū ⁊ frigidū
humidū ⁊ ſiccum: lȝ pħs probet ꝙ in huiuſmodi habitibus 7° phyſ. tex.
qui ſunt ſanum ⁊ egrum non ſit alteratio niſi per accidens cō.14.⁊ īfra.
⁊ ideo illud exemplū nō eſt cōpetens. ℂ Tertio modo alte-
ratur aliquid ſm qualitates non habentes cauſas nec me-
dium: ſicut ſunt qualitates prime calidū ⁊ frigidū humidū
⁊ ſiccum: ⁊ in illis eſt alteratio per receſſum ab vno ⁊ acceſ-

ſus ad alteꝝ. Et ſiſr dicunt eſſe triplicē motū localiter. qꝺ-
dam enim moueť localr̄ ita ꝙ vltima pars eius eſt in ter-
mino a quo: ⁊ pͥma in termino ad quē. ⁊ ſic partim eſt in ter
mino a quo ⁊ partim in termino ad quē: ⁊ ſic moueť habēs
magnitudinē ⁊ ꝑpͥe. ⁊ iſte modus motus reſpōdet primo
mō alterationis. Itē quodaꝫ moueť localr̄: ita ꝙ nō eſt par-
tim in termino a quo ⁊ partim in termino ad queꝫ: ſꝫ id in
quo eſt ſicut ſe hꝫ pūctuꝫ quādo moueť in linea mota: ⁊ iſte
modus rńdet ſcꝺo modo. Tertio moueť aliquid localr̄ tm̄
per receſſum a termino a quo: ⁊ per acceſſuꝫ ad terminum
ad quem: abſqꝫ eo ꝙ ſit partim hic ⁊ partiꝫ ibi per ſe vel in
alio: ⁊ ſic dicūt moueri angelos: ⁊ dicūt ꝙ iſte modus rńdet
Improbatio predicte ſolu-tionis. tertio mō alterationis. ¶ Sed hec diſtinctio multipl'r fundať
ſuper falſuꝫ. Pͥmo qꝛ ponit ꝙ aliqua alteratio nō ſit per me-
dium cū hoc ſit cōtra phiam nālem. mediū enī dr̄ duob⁹ mo
5° ph. t. cō. 32. dis ſm phm̄. dicit enim mediuꝫ in qꝺ prius moueť mobile
ꝙ̄ in extremum: ⁊ ſic in omni motu phyſico eſt mediū vt di-
cit phs. ⁊ cum illud mediū habeat rōnem finis ⁊ pͥncipij per
rōnem eius ſemper mobile intercipit aliqd de extremo. Di-
cit etiam mediū qꝺ ad vtrūqꝫ extremoꝝ eſt extremū: vt dicit
Tex. cō. 6. phs in 5° phyſicoꝝ. ⁊ hoc mō nō oīs qualitas habet mediū.
¶ Scꝺo fundať ſuper falſuꝫ qꝛ ponit alterationē ꝑpͥe eē
in habitu ⁊ diſpōne vt ſanum ⁊ egrū: cum hoc reprobet phs
Tex. cō. 14. ⁊ infra. in 7° phyſicoꝝ volens ꝙ alteratio nō eſt niſi in ſpecie qua-
litatis que eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. in alijs autem
ſpēbus qualitatis eſt alteratio quedā ⁊ ſm qd. ¶ Tertio qꝛ
ſm hanc diſtōneꝫ vltimus modus alterationis eſt maxime
impropͥus. cū ecōuerſo ſit ſm phiam nālem ſm quā altera
Tex. cō. 8. Tex. cō. primi. tio pͥmo ⁊ per ſe eſt in qualitatibus pͥmis: vt habeť in pͥnci-
pio ſecūdi de gnatione ⁊ corruptione ⁊ ex principio ꝗrti me
theoꝛoꝝ. ¶ Quarto qꝛ ponit hic diſtōneꝫ ꝙ mobile in loco
dicať partim eſſe in termino a quo ⁊ partim in termino ad
quē. ideo ꝙ vltima pars eius ſit in termino a quo ⁊ pͥma in
termino ad quē tanꝙ̄ ei cōueniat partim eſſe hic ⁊ partim
ibi ſm diuerſitatē partium que ſunt in diuerſis ſpatij parti-
5° phy. tex. cō. primi. bus. Cum hoc ſit falſum ſm ſciam nāleꝫ: qꝛ mobili nō gra
tia partiū attribuiť motus: qꝛ ſic moueretur per accñs nec
ipſum dr̄ eē partim hic partim ibi ꝙ ſit in diuerſis partibus
ſpatij: cū ipm̄ ſm ſe nō poſſit eē niſi in vna parte que eſt me
diū: qꝛ tn̄ mediuꝫ hꝫ rōnem finis ⁊ pͥncipij ſm ꝙ eſt motus
per ipſum. Et ſic ꝑpter duas rōnes medij dr̄ mobile partiꝫ
eſſe in termino a quo ⁊ partim in termio ad quē. ¶ Quinto
qꝛ pūctū in linea nō moueť niſi per accidēs. ſ. motu linee: ⁊
iſta diſtinctio ponit ꝙ moueať per ſe: qꝛ aliter ſecūdus mo-
dus nō eēt magis ꝑpͥus ꝙ̄ tertius. ¶ Sexto qꝛ terti⁹ mo-
dus in motu locali dꝫ demōſtrari in exēplis phie: cum tamē
ibi ille modus expꝛeſſe reprobeť. ¶ Dicimus ergo ꝙ dr̄ qꝺ
trāſit ſpatiū nō quieſcēs vel hn̄s durationē in illo: ſed habēs
ſemp in ipſo diſponere vt recipiať tranſit ipm̄ ſubito. ⁊ ea-
dem velocitate ad extremū ſe hꝫ ⁊ ad medium ſicut pꝫ in lu
mine qꝺ nō hꝫ cōtrarietatem in trāſparēti ⁊ diſpōnē habet
in ipſo ſemper manētem. ſ. diaphaneitatē. Et ideo dic̄ phs
in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ illuminatio illa nō eſt in tēpore ſꝫ
eque velociter ad extremū ⁊ ad mediū. Et ſiſr dicimus de
angelis ꝙ diſtantia ⁊ cōtrarietas ſpatij nō obſiſtūt motib⁹
eorum: ⁊ ideo moueni ſubito ⁊ non in tēpore. ¶ Ad vltimū
autem patet ſolutio per ante dictum: qꝛ angelus non ſic cō
paratur ad ſpatium vt indiuiſibile quantitatis.

¶ De locutionibus angelorum.

Onſequenter querendum eſt de locutionib⁹
angeloꝝ. Et queruntur ſex. Quoꝝ pͥm̄ eſt an lo
quanť. 2m̄ quo ſmone loquantur. 3m̄ de orga-
nis loquētium ⁊ audientium. 4m̄ vtrum oēs
omnibus loquātur. vel qdam quibuſdam. 5m̄
vtrum omnia vel quedā loquanť. 6m̄ vtrū eo-
dem mō loquātur ad animas ⁊ ad ſe inuicem ⁊ ad deum.

¶ An loquantur angeli. Articulus 4°.

D primuꝫ procedituᷣ ſic. Prima Corinth. 13°
dicit Apls. Si linguis hoim̄ loquar ⁊ ange-
loꝝ. etiam ibi innuitur ꝙ angeli loquanť qui-
buſdam linguis. ¶ Item glo. ibidem dicit ꝙ
ſuperiores ſignant inferioribus: qꝺ dei volun
tate perceperunt nutib⁹ ⁊ ſignis. ¶ Item dicit
Dionyſi⁹ ꝙ qcqd pōt potētia iferioꝝ pōt ⁊ ſuperioꝝ. Cū igiť
homo ſm rōnē ſit potētie iferioris ꝙ̄ angelus: ⁊ poſſit iterp̄-
tari alteri conceptū cordis ſui multo magis pōt hoc facere
angelus. Siſr Iſaie 6° dicit ꝙ clamabāt alter ad alteꝝ. ⁊ in
Zacharia ⁊ in Daniele. ¶ Sꝫ cōtra. dicit Baſili⁹ ſup Deu
terono. 30mo in quadā omelia. ſermonis nobis vſum deus
qui nos creauit idulſit pro eo vt cordis occulta ſm iulcē no
bis verbi myſterio pāderem⁹: vt cōeꝫ in alterutrū affectio-
nem nature vnuſqſqꝫ noſtruꝫ ꝑprimo ſuo velut ex archanis
quibuſdā domicilijs cōcilij ſecreta depromeret. Si enī nu-
da ſolūmō atqꝫ ſecreta iueniremus ex ipſis tn̄ mētis motib⁹
atqꝫ itētionib⁹ cogitationē alterutruꝫ noſceremus. Et hoc
accipiť ꝙ aiaꝝ nō eſt loqui ⁊ multo forti⁹ angeloꝝ. ¶ Item
Iob 27°. nō adequabiť ei auꝝ vel vitrum. Super idē dicit
Greg⁹. ꝙ vniuſcuiuſqꝫ mētē i reſurrectiōe ab alteri⁹ ocul-
tis corpulētia nō abſcōdet: ergo multo magis cū ſpūalioꝛ ſit
nā angeli in vno angelo mens ab alteri⁹ itellectu nō abſcon
diť: ⁊ ita nō erit neceſſe loqui. ¶ Itē Baſili⁹. qm̄ vigor aie
velamen carnis cooperiť ad iudicādā atqꝫ publicandū ꝫ fa
ciem ꝑferendo ea ſunt que in ꝓfundo cordis vel cogitatio-
nib⁹ vel ſenſib⁹ cōmoueť nobis ⁊ noibus ⁊ vocabulis idi-
gemus. ergo videť ꝙ vbi nō eſt velamē carnis nō erit neceſ
ſarius vſus loquēdi. ¶ Itē ad Corinth. pͥ° 4° ca° ſuper illō
nolite ante tps iudicare. dicit glo. egeſta ⁊ cogitata bona vl'
mala tūc erūt apta. Et qꝛ oīa tunc erunt nota tūc oēs pote-
rūt iudicare de ſe ⁊ de alijs. Et hoc accipitur ꝙ ēt mali tūc
videbunt cogitatiōes oium. ergo multo fortius angeli vi-
dent cogitationes ſuas in celis. ¶ Itē Aug⁹. In patria non
erūt cogitationes volubiles hinc illuc atqꝫ inde huc ſed oīa
ſimul videbimus: ſꝫ ⁊ angeli vidēt oīa ſimul: ⁊ ita non egent
locutione. ¶ Item Greg⁹ in dialogo. qd eſt qꝺ nō videant
qui vidētē oīa vidēt. Et loquiť de angelis: ergo angeli oīa
vident. ⁊ ſic idē ſequiť ꝙ prius. ¶ Item in viſione corporali
ſic eſt: ꝙ ſi viſibile ſit illuminatū ⁊ nō ſit mediū ꝓhibēs iter
vidētem ⁊ viſibile: ⁊ ſit ꝓportionata diſtātia videbit vidēs
omne qꝺ viſibile eſt. ergo ſiſr eſt in viſiōe ſpūali: ſed qcquid
eſt in mente cuiuſlibet angeli eſt in lumine: cum angelus ſit
lux ⁊ de alijs impedimētis nullū eſt in angelo quin poſſit vi
dere. ergo nō indiget locutione. ¶ Itē Aug⁹ in libro de bo-
no cōiugali. Poſt hāc peregrinationē futuꝝ eſt vt oium co
gitationes patebūt iuicē nec inuicē repugnabūt: ſed in futu
ro ſimiles erimus angelis dei: vt dicit dn̄s in Mat. 22°.
ergo angelis patent mō inuicē ſue cogitationes. ¶ Itē ea-
dem eſt ratio in genere cognoſcēdi oīa ſpūalia inquātū ſpi-
ritualia ſunt: ſed in angelo ſba eſt ſpūalis: ⁊ qcqd eſt in men
te ſua eſt ſpūalis. Siſr eadem rō erit cognoſcendi vtrūqꝫ. ſꝫ
ſba ſua cognoſciť ſine locutione ab angelo: ergo ⁊ id qꝺ eſt
in mente cognoſcibile eſt ſine locutiōe. ¶ Itē dicit Auicē. in
6° de nālibus ꝙ multitudo deſiderioꝝ in hoīe cauſa eſt lo-
quendi. multitudo autem deſiderioꝝ eſt ex multis deficien-
tibus in que ꝑtenditur deſiderium. talia autē deficientia
nō ſunt in angelis. ergo nec multitudo deſideriorū nec per
cōſequens loquela. ¶ Solutio. dicimus ꝙ angeli loquunť
ſicut probatur per primas auctoritates. ¶ Ad id autem qꝺ
obijciť in cōtrariuꝫ dicēdum ꝙ Baſilius intendit ꝙ ſermo
exterioꝛ qui ſonat in aere non eſt in ſuba ſpūali naturaliter:
eſt tamē ibi locutio vt ipſe innuit que expleť mentis motib⁹ ⁊
intētionib⁹ cogitationū. Et qd ſit hoc dictu patebit īferi⁹.
¶ Ad aliud dꝺm ꝙ eſt qꝺdam in mente vt beatificās ⁊ cā
beatitudinis. ſ. deus ⁊ meritum. ⁊ de hoc intelligiť dictum
Gregorij. Sicut enim vinum iſicit vitrum ad iudiciū co-
loris vini per vitrū: ſic in reſurrectione dotes anime reſolta
bunt in dotibus corporis ad cognoſcendum id qꝺ eſt bea-
tificans ⁊ vt cauſa beatitudinis. Eſt etiam quoddaꝫ in mē
te vt cuius cauſa eſt mens. ſ. cōceptus a mēte format⁹: ⁊ nō
eſt neceſſe vt illud cognoſcatur ab altero. aliter enim vnuſ-
quiſqꝫ tot cognoſceret quot alter: ⁊ eſſent omnes equalr̄ in
numero cognitoꝝ: qꝺ nec in angelis modo eſt veruꝫ nec in
hominibus eſt verum vel erit poſt reſurrectionem. ¶ Ad
aliud patet ſolutio per predicta. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in
iudicio omnia ea que ſunt dānationis ⁊ cauſe ipſius ⁊ bea-
titudinis ⁊ cauſe ipſius erunt palam ⁊ nō alia: de his enim
tn̄ erit iudicium ⁊ nō de alijs. Quod qualiter fiat in tracta
tu de iudicio erit determinatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ
Aug⁹ itelligit de intelligētia que eſt in verbo in quo oia cō-

gregant̃ in vnũ. Verbũ enim vt dicit Aug⁹ in libro de trinitate: eſt ars plena rõnibus oĩum creatorum: ⁊ ille rõnes prout ſunt in verbo non ſunt diſtantes ⁊ multe. ⁊ ideo in ipſis nõ ſunt cognitiones volubiles: ſed potius itelligẽtia ſimplex ⁊ in vnũ cõgregata: ſed in alijs cognoſcibilib⁹ que ortũ hñt ab ipſa voluntate ⁊ mẽte angeli ⁊ hoĩs vel ab ipſis creatis nõ opꝫ cõgregatã eſſe cognitionẽ ſic ꝙ oĩa ſint in ipſa ſimul. ſicut nec ipſi cõceptus cõgregati ſunt ſimul ipſe res que cognoſcũtur ⁊ de talib⁹ neceſſaria eſt locutio. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ auctoritas Gregorij itelligi põt dupliciter. ſ. ꝙ angeli oĩa vidẽt ꝙ̃tũ eſt de rõne obiecti tñ: vel quo ad obiectũ ⁊ iudiciũ de re diſtinctũ. Dico aũt rõnẽ obiecti: q̃a obiectũ viſionis angelice eſt verbũ in quo ſunt oĩa. vñ vidẽdo v̓bum quodãmõ vidẽt oĩa. ſicut vidẽdo v̓le quodãmõ vidẽt q̄cq̄d eſt in ipſo particulari: ⁊ hec viſio eſt oĩum in potẽtia ⁊ nõ in actu: ⁊ ſic itelligit̃ dictũ Gregorij. Dico aũt obiectũ ⁊ iudiciũ de re diſtinctũ qñ obiectũ reducit̃ ad ꝓpriã nãm cuiuſlibet cognoſcibilis reſultãtẽ in ipſo vt certũ iudiciũ itelligẽtie de quolibet cognoſcibili particulari accipiat̃: ⁊ hoc mõ angeli nõ vidẽt oĩa in deo: q̃a ex hoc ſequeret̃ ꝙ iferiores tot viderẽt i verbo quot ſuperiores: ⁊ qd oẽs angeli tot cognoſcerẽt ꝙ̃t de⁹: qd abſurdũ eſt. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ ea que ſunt voluntatis ⁊ mẽtis angeli ſunt q̃ſi in luce clauſa ſignaculo volũtatis. ea v̓o que ſunt in nã ſicut in luce apta: ⁊ de hoc patebit magis inferius. ¶ Ad aliud ſoluẽdũ eſt per p̄dictã diſtĩonẽ. ſ. ꝙ cogitationes hñt reduci ad beatitudinem ⁊ eãm beatitudis ⁊ ad libertatẽ mentis. ⁊ p̄mo mõ erant patẽtes. ſcdo mõ non. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ ratio cognoſcendi ſumit̃ ex rõne cauſe. vnũquodq̄ enĩ cognoſcitur per ſuam cãm: ⁊ ideo cum nõ ſit niſi vna cauſa eorum que ſubſunt voluntati: ⁊ eorum que ſunt in natura nõ erit idẽ modus cognoſcendi. Ex ſyllogiſmo v̓o inducto non ꝓbatur ꝙ idem ſit modus in ſpecie cognoſcendi ſpeciali: ſed ꝙ ſit eadem potẽtia perceptiua oĩum ſpiritualium. Et cũ dicit̃ ꝙ eſt eadem ratio cognoſcẽdi ſpiritualia inquãtum ſpiritualia ſunt. Verum eſt hoc de rõne cognoſcendi in genere ⁊ in potẽtia. ¶ Ad vltimum dĩm ꝙ locutionis duplex eſt finis. vnus eſt poſtulare ab alio ad que non ſufficit ipſe homo ſibi. alius eſt cõmunicare intelligentiam alteri ⁊ primum finem tñ tangit: ⁊ quo ad illum non eſt in angelis: ſed quo ad ſecũdum.

¶ Articulus 5⁹.

Secundo queritur quo ſermone loquant̃. Et videt̃ ꝙ nutib⁹ ⁊ ſignis: q̃a ita dicit glo. ſuper p̄mam epl̃am ad Corinth. 13⁰ ſuper illud. Si linguis hoĩum loquar ⁊ angelorum. in quib⁹ linguis angeli ꝓpoſiti minorib⁹ qd de dei volũtate primi ſentiunt ſignant ꝙ ſit aliq̄bus nutibus ⁊ ſignis. ¶ Sed videt̃ hoc nõ poſſe ſtare. nutus enĩ potius ſeruit demõſtrationi ipſius rei ꝙ̃ locutioni. ¶ Itẽ de ſignis illis queritur vtrũ ſint a natura vel ad placitum. Et ſi ſunt a natura tũc ſunt eadẽ apud oẽs: ⁊ nõ erit locutio per ipſa. Si aũt ſunt ad placitũ: tunc ſm pħm non erunt eadẽ apud oẽs: ⁊ ſicut in hoĩbus mutuã allocutionem in vno idiomate p̄cedit diſciplina idiomatis illius: ita etiã in angelis oporteret allocutionẽ per ſigna precedere diſciplinã ſignorum. Et cũ illa diſciplina ſit per loquelam vel per inuẽtionẽ cum inuẽtio
In ꝓhemio. ſit per experimentũ rerum vt dr̃ in p̄⁹ metaphiſice. Erit ergo per loquelã ⁊ illa loquela per ſigna: ⁊ ſic ibit̃ in infinitum in ſignis ꝙ refutat intellectus. ergo nõ videnẽ loqui per ſigna. ¶ Itẽ oſtenſio per cãm rei facit demonſtrationem ⁊ ſciam. oſtẽſio autẽ per ſigna facit opinionem tñ. ſignum enim cõe eſt qd̃dam inuentum in pluribus in fine ſecũdi poſteriorũ. Signũ ſic propriũ eſt: quoniã totius generis ꝓpria eſt paſſio ⁊ nõ ſolius ꝓprium. Si ergo locutio angelorum eſt per talia ſigna: tunc facit imperfectã oſtẽſionẽ animi. Si v̓o dicatur ꝙ ſignum accipitur hic ſm diffĩonem Auguſtini. ſ. ꝙ ſignũ eſt id qd preter ſpem quã ingerit ſenſib⁹ aliud facit in notitiã venire. Licꝫ enĩ angelus nõ habeat ſenſus: tamẽ ingerit̃ ei ſignũ ⁊ per illud accipit notitiã rei de qua eſt locutio. ¶ Tũc queritur in quo differat ſignum a nutu. ſi enim nutus eſt directio ad rem ⁊ ſignum eſt qd ſignat id ad qd inuitur. oportet ſignum eſſe aliqd diuiſum veniẽs a loquẽte ad audiẽtem: ⁊ ſic non videt̃ differre a voce ſonante. qd eſt cõtra Damaſcenum qui dicit ꝙ tradant ſibi ſuas intelligentias ſine voce ꝓlato ſermone. ¶ Preterea querit̃ vtrum ſigna illa ſint in angelo loquẽte vel nõ. Et ſi ſunt in ipſo tũc erũt paſſiões vel habitus vel potẽtie. Et cõſtat ꝙ nõ paſſiões: q̃a paſſiões ſunt ſm quas eſt delectatio ⁊ triſtitia vt dicit pħs. ſm ſigna autẽ p̄⁹ de aĩa tex. cõ. 12. ⁊ 14.
illa neutrũ eſt. Si aũt eſſent potentie cũ ſemp eorũdem ſint potẽtie ſemp eẽnt in eodẽ actu loquẽdi qd eſt incõueniens. Eodẽ mõ etiã ſequit̃ de habitu. Cũ enĩ nõ habeãt habit⁹ acq̄ſitos ſed datos cũ creatiõe ſemper eodẽ mõ ſe hẽbunt in habitibus illis. ¶ Preterea cũ dicat Dio⁹ ꝙ itellect⁹ diuini per tria diuidunt̃. ſ. eẽntiã virtutẽ ⁊ operationẽ. loquela aũt ſit cõtẽta ſub operatiõe: ⁊ ſigna ſint per que ſit loquela: videt̃ ꝙ ſigna ſint ſub v̓tute: q̃a a virtute egredit̃ operatio. ſꝫ cũ virtutes determinent̃ penes vltimũ potẽtie: videt̃ ꝙ ſigna illa nihil aliud dicãt ꝙ̃ cõpletiuã potentiã in angel: qd eſt icõueniens: q̃a ſignũ dicit relationẽ ad id qd ſignat̃ ⁊ cui. virt⁹ aũt cõparationẽ ad opus tñ. ¶ Itẽ obijcit̃ de hoc qd dicit Baſili⁹ in auctãte p̄nota ꝙ ſi nuda atq̄ intecta oĩa inueniremus ex ipſis tñ mẽtis motib⁹ atq̄ itentionib⁹ cogitationes alterutrũ noſceremus. motus enim mẽtis eſt actus itelligẽtie. Intẽtio aũt cogitationũ eſt id per qd tãgit̃ in re cogitãdo: ⁊ hoc eſt ſpẽs rei: ⁊ ſic videt̃ loqui nihil aliud eſſe: ꝙ̃ ſm actũ de re per ſpẽm ꝓpriã cogitare: ⁊ ſic idem eẽt cogitare ⁊ loqui qd nõ eſt verum: q̃a cogitare eſt ante loq̄: q̃a prius cogitat̃ de re ⁊ poſtea ꝓnũciat̃ ad alterum. ¶ Preterea ſm hoc nihil eẽt ſecretũ ſi idẽ eẽt loqui qd cogitare: q̃a ſtatĩ qñ cogitaret alter perciperet cogitatũ ei⁹ ſicut percipit loquelã. Et hoc ẽt pꝫ ꝙ falſum eſt qd dicũt q̄dam ꝙ loqui angelorum eſt itelligere ſm actũ ſicut v̓bũ cordis nihil aliud eſt ꝙ̃ de re cogitare. ¶ Preterea querit̃ de auctoritate Damaſceni prenotata que dicit ꝙ tradũt ſibi ſuas itelligẽtias ſine voce ꝓlato ſermone. Querit̃ enĩ quis ſit ſmo ꝓlatus ſine voce. Dicit enĩ Damaſcenus 2⁰ libro 21⁰ ca⁰. Rurſus aũt diuidit̃ rõnale aĩe in iterius diſpoſitũ ſmonẽ ⁊ ꝓlatũ. Si autẽ interius diſpoſitus q̄dẽ ſmo motus aĩe in excogitatiuo ſciens ſine aliqua enũtiatiõe. Vñ multotiẽs ⁊ ſilentes ſermonẽ totũ apud noſmetipſos tranſimus ⁊ in ſomnijs diſputamus. ⁊ infra ꝓlatus v̓o ſermo ⁊ in ſyllabis ⁊ in voce operationẽ hꝫ. Scdm hoc videt̃ ꝙ ſine voce ꝓlatus ſmo eſt motus rõnis in excogitatiuo: ⁊ ſm hoc loqui erit cogitare ⁊ ſequunt̃ icõueniẽtia p̄habita. ¶ Iuxta hoc iterum querit̃ vtrum ſigna per que loquunt̃ angeli ſint cõia ⁊ equiuoca ſicut ſunt ſigna per que loquunt̃ hoĩes. videt̃ enĩ ꝙ ſic. cũ enim ſit infinita multiplicatio rerum per potentiam nature oportet plures res reduci ad vnum ſignũ. Et hoc aũt cauſant̃ equiuocationes ⁊ amphibologie ⁊ cõmunitates ſicut dicit̃ in p̄mo elen Capitulo p̄mo.
chorum. nomina quidẽ finita ſunt: ⁊ orationum finita multitudo: res autẽ numero ifinite. neceſſe eſt ergo plura eãdẽ orationẽ ⁊ nomen vnũ ſignare. Sed ſi hoc eſt tunc videt̃ vlterius ꝙ cauſent̃ paralogiſmi ⁊ deceptiones in locutionibus angelorum ſicut dicit pħs ibidẽ. quẽadmodũ illi qui nõ ſciũt numerum prompte proferre a ſcientibus expelluntur. Eodẽ modo ⁊ in orationibus qui nominis virtutes ſunt ignari paralogizantes ⁊ ipſi diſputãtes ⁊ alios audiẽtes. ¶ Iuxta hoc etiam queritur vtrum vtantur pluribus idiomatibus vel vno tñ. Et videtur ꝙ non plurib⁹: q̃a pluralitas idiomatum eſt ex parte vocum tñ ⁊ non intellectuum. vel ideo
ſicut dicit̃ in principio perihermenias: quẽadmodũ neq̄ Tex. cõ. p̄mi.
litere omnibus eedem ſunt ſic nec voces eedem. Quorum autem primorum he note ſunt eedem omnibus paſſiones anime ſunt: ⁊ quorum he ſimilitudines res etiam eedẽ. Ex hoc accipitur ꝙ intellectus ⁊ res apud omnes ſunt eedem ſed non voces. Cum ergo locutio angelorum ſit ſine voce ꝓlato ſermone non vtantur niſi idiomate vno.

¶ Sed cõtra. dicit in dyalogo Gregorius. ꝙ in celo eſt notitia oĩum linguarum. Et hoc ꝓbat: per quẽdam puerũ qui fuit raptus in celum in ſpiritu ⁊ cũ reuerteret̃ dixit ſe ſcire omnes linguas ⁊ loquebat̃ cum aſtãtib⁹ grecũ ⁊ vngaricũ cum ante neutrum ſciret. ¶ Solo. dicimus ꝙ ſolutio iſtius q̃ſtĩonis accipienda eſt ex ſimili. Ad hoc enim ꝙ lumẽ coniungat̃ lumini nihil exigit̃ amplius ꝙ̃ ꝙ non ſit medium impediens cõiunctionẽ illã: ⁊ ꝙ ſit vnum directe ordinatum cõtra alterum in ſitu: ⁊ ꝙ ſit diſtãtia ꝓportionata potẽtie i mutãdi ipſorum luminũ: q̃a ſi diſtarẽt vltra ꝙ̃ poſſent diffundẽ radios tũc nõ ꝯiũgerent̃ ſic lumẽ in Anglia non ꝯiũgit̃ lumini in Italia. Si v̓o ponat̃ ꝙ hẽat lumẽ poteſtatem cognoſcẽdi ⁊

Quid req̄rit̃ ad hoc ꝙ lumẽ lumini cõiungat̃.

apprehendendi iterū nō exigit plus ꝙ̄ qḋ dictū eſt ꝙ vnuz lumē apprehendit alterū niſi ponaẜ ꝙ in voluntate luminis ſit manifeſtare ſe ⁊ nō manifeſtare. ¶ Hoc et videẜ per dictū Auguſtini q dicit ꝙ in oib⁹ in qbus eſt ptās faciēdi aliqd ⁊ volūtas ordinata ad idē ꝙ volūtas pced it ptātē: ſicut poſſum ambulare ſi volo: poſſuz itelligere ſi volo. Unde pz ꝙ volūtas hz a ſe potentiā claudēdi itellectū ⁊ multo forti⁹ ab alio qꝛ nō itelligit niſi velit: ḡ multo fortius alius nō itelliget eū niſi velit. Et hoc et pz ex Auguſtino qui facit qōnez cū ſpēs rerū ſint in aia ſemper ⁊ potētia itelligēdi ſemper q̄re nō ſemper itelligit. Et ſoluit dicens qḋ non vult nō ante itelligit actu niſi qn̄ volūtas potentiā ꝯiungit itelligibilib⁹ ſm actū. Dicimus ḡ ſm Dio^m ꝙ angeli ſunt diuina lumina ⁊ diuina ſpecula. ⁊ dr̄ lumina ꝗtū ad lumē itellect⁹ agētis. Specula aūt ꝗtū ad habitus formarū rerū cognoſcibiliū. Et differt lumine itellect⁹ agētis qui ſm pħm eſt vt lux a lumine exteriori in hoc ꝙ illuminatio pcedens a lumine corporeo eſt in neceſſitate rei nāe que lucet. ſed lumē ſpūale eſt in āgelis ex libertate volūtatis vt habitū eſt. Similiter ſpeculū in ſpūalibus differt a ſpeculo corporeo in hoc: ꝙ ſpeculū corporeū nō accipit formā niſi ex directo preſenti aūt oppoſitū. ſed itellectus poſſibilis in angelis accipit formam a creatione datā ⁊ ſemper retinet eandē. Cōuerſio aūt luminis ſuper eandē formā facit itellectū in actu. Diſpoſitio aūt illius ad inoteſcēdū alteri facit verbū ſiue ſermonez qui eſt ſine voce. Cōuerſio aūt ad alterū angelū ordinās hūc ſmonem vt alteri inoteſcat cōplet locutionē. qḋ. n. in corporalib⁹ eſt ſitus: in ſpūalibus eſt ordo. Et ex hoc pz ſolutio eius qḋ poſſet obijci. ſ. q̄re vno loquente nō oēs audiāt cū diſtantia in ſpūalib⁹ nihil operaẜ. Huius eni cauſa eſt vt diximus qꝛ in ſpūalibus eſt ordo: loco diſtantie inſita in corporalib⁹: qꝛ ḡ per volūtatē inoteſcēdi angelus loquēs nō ꝯuertiẜ ⁊ ordinaẜ ad oēs angelos ppter hoc nō omnes audiūt ſed illi ad quos loqẜ. ¶ Dicim⁹ ḡ ad p^m ꝙ nutus ibi diciẜ inuitio ad rem cū ꝯuerſione volūtatis ⁊ noteſcēdi ad aliū angelū. Et lz ille nutus demōſtret rez tn̄ qꝛ hec demōſtratio eſt ſub forma itelligibili ⁊ eſt ſignū ꝯceptus itelligētie angelice dr̄ locutio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſigna illa nihil aliud ſunt ꝙ̄ iterius plati ſermones de qbus diximus. Proferre autem ipſum nō eſt ad placitū ſed potius ſub voluntate que volūtas habeẜ a nā. nec ſequiẜ ex hoc ꝙ idē ſit apud oēs: qꝛ lz ſit voluntas nālis tamē actualis ꝯuerſio ad ſigiationē huius vel illius eſt ad placituz vniuſcuiuſq; angeli loquētis. ¶ Ad aliḋ dōm ꝙ eſt ſignū ꝯcluſionis ⁊ eſt ſignuz rei ⁊ angeli loquunẜ per ſigna ꝯcluſionū. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ ſignū accipitur ibi pro quādam ꝯuenientiā ad rōnem ſigni aſſignatam ab Auguſtino ſicut procedit obiectio. ¶ Et ad id qḋ queriẜ in quo differt ſignū a nutu. dōm ꝙ ſignū diciẜ iterius platus ſermo. nutus aūt diciẜ determinatio illius ſigni ad rez per ꝯuerſionē voluntatis ad rem de qua eſt ſermo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſignū eſt in angelo. ſignū eni nō addit ſupra formaz ſiue ſpēm ſub qua itelligit angelus niſi rōnem plationis ad alterū. Et eſt in ipſo ſicut habitus ꝯiunctus actui interpretatiuo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Dionyſius ſm denominationem diuidit itellectus diuinos in tria qꝛ a tribus denominanẜ. Dicunẜ enim celeſtes eētie: ⁊ celeſtes virtutes: ⁊ celeſtes nuntij ſiue angeli. Quoꝝ p^m dicit eſſentiā. z^m aūt virtutez. Ultimū dicit cōmunē operationē oium angeloꝝ. Unde pz ꝙ illa auctoritas nō eſt ad ppoſitū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ per motus mentis itelligit Baſilius nutus per quos inuiẜ ad rem ſignificandā ⁊ nō tn̄ intellectū ſm actū. Per intentionem aūt cogitationū intelligit ſigna: qꝛ per illa tendiẜ ad rē ſignandam ⁊ ad exprimendū ꝯceptū cordis: ⁊ per hoc patet ſolutio oiuz coꝝ que obiecta ſunt ꝯtra auctoritatē Baſilij. ¶ Ad aliud dōm ꝙ bona eſt diuiſio Damaſceni in iteriorē ⁊ exteriorē ſermonē. ſed nō ſequiẜ ꝙ loq ſit tn̄ cogitare. non enim qlibet motus qui in cogitatiuo eſt diciẜ ſermo interior: ſed motus qui eſt cum rōne ⁊ intentione plationis ad alterū. ¶ Ad id qḋ tertia hoc queriẜ dōm ꝙ talis eſt cōmunitas in rebus: ſed tamē ex hoc nō ꝯfundiẜ itellectus: qꝛ cōmunitas determinaẜ per nutū ad rem. ¶ Nec tn̄ eſt dōm ꝙ ſit equiuocatio vel amphibologia vel huiuſmodi. talia eni nō ſunt niſi ex diuerſa inſtitutione vel ordinatione vocum exterioꝝ: ſed ſigna ſpiritualia ſemper determinanẜ ad itellectū ⁊ rem. ¶ Ad id qḋ queriẜ vtrū hēant plura idiomata. dōm ꝙ nō: lz eni puer ille ſciam linguaruz acceperit in celo: nō tn̄ eſt ibi vſus earū: ſed accepit donū ſpūs ſancti qḋ diciẜ gr̄a linguarū. ¶ Sunt tn̄ qui dicūt ꝙ angeli loquunẜ per emiſſiones luminū ſpūaliū ⁊ illa lumina dr̄ ſigna ⁊ nutus. dicūt. n. ꝙ ſicut lumē corporeū emittit radios per quos oſtēdit res demōſtrabiles viſui: ita lumē ſpūale pōt qn̄ vult emittere radios per quos demōſtrat ſpūalia. Sed hoc nō videẜ qꝛ oporteret ꝙ radi⁹ emiſſus p mediū pueniret ad vbū angeli ⁊ nō eſt de facili aſſignare mediū illud. ¶ Articulus 6⁹.

Tertio queriẜ de organis loquentiū ⁊ audientium. In homine eni ſunt organa vocalia quibus formaẜ verbū ad alteruz: ergo videẜ ꝙ in angelis debeant ſpiritualia eſſe reſpondentia iſtis quibus formētur verba ſpūalia. ¶ Item Apſus nominat linguis dicēs. Si linguis hominū loquar ⁊ angeloꝝ. ſimiliter in aiab⁹ exutis a corpore. In euangelio Luce diciẜ de diuite. Pater Habraā miſerere mei: ⁊ mitte Lazarū vt intingat extremuz digiti ſui in aquā vt refrigeret linguam meam. Similiter videtur ꝙ in audiente debeat eſſe organum receptiuum vocis.

¶ Sed ꝯtra. iſta organa nō poſſunt eſſe niſi duobus modis: ſcilicet ſm rem aut ſm potentias determinatas ad ipſa organa ſicut ſunt in aiabus exutis a corpore. Cōſtat aūt ꝙ in angelis nō ſunt ſm rem: nec etiā videẜ ꝙ ſcḋo mō. potentie eniz pportionate organis creationē habēt in ipſis organis ſicut aia creaẜ in corpore lz corruptionez nō habeat in ipſo. Potentie aūt angeli nō habent creationē in aliqbus organis: ergo ſic nō habent organa. ¶ Itē ſubſtātia ſeparata in ſe ⁊ in potentijs diſtinctionē nō hz ſm māꝫ vel partes materie: talis ſubſtantia eſt angelus: ergo nō habet diſtinctionem ſm materiā vel partes materie. Sed corpus organicū eſt materia ⁊ organa ſunt partes materie: ergo potētie que ſunt in ſubſtantia angeli nō diſtinguunẜ ſm proportiones organicas. Si hoc cōcedaẜ tunc videẜ ꝙ loqui angeloꝝ nihil addat ſuper intelligere ſm actum ⁊ verbū ſuū. nihil addat ſuper ſpeciez quā ſpeculaẜ. ¶ Solutio. dicimus ꝙ ſicut in hominibus eſt vis iterpretatiua ſermonis ſenſibilis: ita ⁊ in angelis eſt vis interpretatiua ſermonis intelligibilis. Sed differentia eſt ꝙ vis hominis eſt organica ⁊ actus ei⁹ expleẜ in organo: in angelo aūt nō eſt organica vt pbāt obiectiones. ¶ Si aūt queraẜ que ſit vis illa. dicim⁹ ꝙ poſſibilitas cōmunicādi cōcilia ⁊ itelligētias. Et per hoc patet ſolutio ad p^m. ¶ Ad z^m dicimus ꝙ hoc ipſum vocat Apſus linguam. ¶ Ad vltimum dicimus ꝙ non ſequiẜ. Ad loqui enim vt predictum eſt tria exiguntur. ſ. intelligere ſm actuz ⁊ voluntas cōmunicandi: ⁊ conuerſio ſiue ordo ad alteruz. Similiter dicimus de auditu: ſupra enim intellectū in audiente adiſciuntur duo. ſ. conuerſio ad alterum: ⁊ acceptio ſcientie in ſigno: et non in ſpecie rei quam habet apud ſe. ſupra enim determinatum eſt ꝙ angeli loquuntur nutibus ⁊ ſignis. ¶ Articulus 7⁹.

Quarto queriẜ vtꝝ oēs oibus loquanẜ vel qdā qbuſdā. Et videẜ ꝙ nō oēs oib⁹ p tres auctoritates. Gloſa. n. ſup illud. Si linguis hoīum loquar ⁊c. dicit ſic. Quib⁹. ſ. linguis ſpoſiti mentib⁹ qḋ de dei volūtate ꝑmi ſentiūt ſignant. Alia eſt Damaſceni que dicit ꝙ qdā eminenter inferioribus tradūt intelligētias ⁊ cōſilia. Secunda eſt Dionyſij qui dicit ꝙ ſuperiores illuminant inferiores.

¶ Sed contra. in nullo ordine ſic eſt quin inferior poſſit loqui ſuperiori. diſcipulus enim loquitur magiſtro ⁊ ſeruus domino ⁊ ſic de alijs. ergo ⁊ inferiores ſuperioribus loquūtur. ¶ Preterea hoc quod imponitur Dionyſio videẜ falſum eſſe: qꝛ Dionyſius dicit ꝙ inferiores faciant queſtiones ſuperioribus: ⁊ querere eſt loqui. ¶ Preterea viterius videẜ ꝙ etiam inferiores illuminēt ſuperiores. diciẜ enim ſupra 14.° cap° p° Corinth. ſuper illud. Si alicui reuelatuz fuerit ſedēti prior taceat. aliquādo daẜ inferiori qḋ nō daẜ ſuperiori: ḡ ſimiliter in angelis aliqd reuelaẜ iferiori qḋ nō reuelaẜ ſuperiori: ⁊ de hoc pōt illuminare ſuperiorē. ¶ Preterea ſupra habitum eſt: ꝙ aliqd diſcant angeli ab Apſo ⁊ ab eccleſia: ſed illi qui ſunt in carne minores ſunt angelis. ¶ Ad hoc dicunt quidam ꝙ miniſtrantes in inferioribus

maiorē cognitionē hñt eoꝝ que circa eos fiunt ꝙ ſuperiores: ⁊ de his loquunt̄ ſuperioꝛib⁹. aſſiſtētes vō maiorē hñt cognitionē de diuinis: ⁊ de his loquunt̄ verſa vice iferioꝛibus. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ aut hoc itelligit̄ de cognitione nāli aut de cognitione gratuita. Si de gratuita tūc plane falſum: qꝛ in oibus gratuitis hñt ſuperioꝛes maioꝛē cognitionē iferioꝛib⁹. dicit. n. Dio⁹ ꝙ iferioꝛ dona ſuperioꝛes hñt excellēter ⁊ eminēter. Si de nāli ſm hoc hñt cognitionē oium nāliū eq̄liter. Si foꝛte dicat̄ ꝙ intelligit̄ de his que ſubſunt volūtati. ¶ Cōtra. aut ſm ꝙ ſunt in volūtate aut ſm ꝙ ſūt reducta ad organa nālia ⁊ coꝛpoꝛalia qb⁹ explent̄. Si p̄mo mō: ſic nullus cognoſcit vt ſupra habitū eſt. Si foꝛte dicat̄ ꝙ deus iferioꝛib⁹ reuelat plura de his que pertineāt ad cuſtodiā. ſuperioꝛib⁹ aūt plura de his que pertinent ad aſſiſtētiā ⁊ ſic ſuperioꝛes ⁊ iferioꝛes de diuerſis p̄nt ſibiinuicē loq. Hoc erit ꝯtra ſupra ꝓbatuꝫ ⁊ ꝯtra Dio^m ⁊ ꝯtra Grego^m. Habitū. n. eſt ꝙ theophanie ad ordinem ⁊ hierarchias ptinētes deſcēdūt a ſuperioꝛib⁹ in iferioꝛes ⁊ nō ecōuerſo. Sicut oſtendit̄ in p̄cipio Zacharie. vbi ſm Grego^m ⁊ Dio^m angelus de media hierarchia illuminat angelum de iſima hierarchia q vlterius illuminat ꝓphetā ꝙ abſq; muro habitabit̄ in hierlm ⁊c̄. Et ſimilr̄ ſm Dio^m angelus purgās Iſaiā officiū ⁊ illuminationē accepit a ſeraphin vnde ⁊ ſeraphin dī. ¶ Preterea hoc eſt ꝯtra legē diuinā quā ꝓmulgat Dio⁹. ſ. ꝙ deus in oib⁹ per p̄^a z^a ⁊ per z^a poſteriora illis reducit in diuinas illuminationes. ¶ Solo. dicimus ꝙ aliud eſt loq ⁊ aliud loq ad illuminationē. qꝛ illuminatio nō eſt in quocūq; ſcibili ſed tm̄ in diuino ſm reuelationē a deo deſcēdentē ⁊ in deū reducentē. iferioꝛes aūt nō ſic reducūt ſuperioꝛes ſed ecōuerſo vt ſupra ꝓbatū eſt. Cōcedimus igit̄ ꝙ oēs oib⁹ loquunt̄: ſed nō oēs oib⁹ loquunt̄ ad illuminationem: ſꝫ tm̄ ſuperioꝛib⁹ iferioꝛib⁹. Et per hoc pꝫ ſolo ad oia queſita p̄ter hoc qḋ obijcit̄ de glo. ad Coꝛin. ¶ Ad qḋ dicimus ꝙ diſſimile eſt in hoib⁹ ⁊ āgelis. Spūs. n. ꝓphetie reuelās myſteria in hoib⁹ tāgēdo coꝛda ꝓphetarū nō attēdit gradus nec meritū: ſicut pꝫ in Balaam ⁊ Cayphā. in angelis aūt ordinat⁹ ē dſcēſus illuminationū. ¶ Ad id qḋ obijcit̄ de ecclia ⁊ p̄dicatiōe aploꝝ ſupra ē ſolutū. ¶ Articulus 8⁹.

Quinto querit̄ vtꝝ oia vel quedā loquant̄. Videt̄ ꝙ nō oia. quoꝝdā. n. cognitionē hñt a gr̄a per reuelationeꝫ diuī: ⁊ illa cognitio nō eſt oib⁹ communis. ergo videt̄ ꝙ nec de illa omnium communis ſit naturalis locutio.

¶ Sed ꝯtra. hoc eſt qḋ in hoib⁹ eſt nālis locutio de oibus ſiue ſumat̄ per nām ſiue per gr̄am. ea enīꝫ que mihi reuelata ſunt per gr̄am: nāli potētia poſſuꝫ exprimere alteri. ḡ videt̄ ꝙ ſimilr̄ ſit in angelis cū nō ſint iferioꝛis ꝯditiōis q̄tū ad nām. ¶ Sed ad hoc dicūt qdā ꝙ trib⁹ modis loquunt̄ angeli. Primo per rei exhibitioneꝫ ſicut loqt̄ homo aſino ſtimulās illū ⁊ diues pauperi poꝛrigens illi denariuꝫ. Ita loquit̄ angelus angelo faciēs aliqḋ corā illo quo facto itelligit qḋ ante nō itelligebat. Scḋo qñ idnit rez itellectu. i. qñ idnit ſe itellectu q eſt exemplar rei. ⁊ his duobus modis loquunt̄ oēs oibus ⁊ maioꝛ inferioꝛi ⁊ ecōuerſo. Tertio mō loquunt̄ applicatione vnius ad alterū ſicut ex applicatione ad ſpeculuꝫ reſultat imago in alio ſpeculo; ⁊ ſic nō loquunt̄ oēs oib⁹ ſed tm̄ ſuperioꝛes iferioꝛib⁹ de his que. per illuminationes perceperūt. ¶ Sꝫ hoc videt̄ nō poſſe ſtare. nuſq̄ꝫ enī legit̄ ꝙ angelus applicet̄ ad angelū ſicut per ſpeculū ad ſpeculū. ¶ Preterea opoꝛteret ꝙ ex imitatione quedaꝫ id qḋ eſt in vno angelo reſultaret in alio qḋ iterū nō ꝯtingit: vt pꝫ ſupra in qōne de algamatib⁹. ¶ Item dibil eſt dcm̄ ꝙ idnit ſe itellectu q eſt exēplar rei ⁊ per hoc loquant̄: qꝛ ſicut dcm̄ eſt plus ad loq exigit̄ ꝙ itelligere ſm actum. ¶ Preterea accipere cognitionē ex factis eſt accipere cognitionē ex ꝯiecturis: ⁊ ꝯiecture nō faciant niſi ꝓbabilitatē: qḋ nō ꝯuenit angelice perfectioni. ¶ Et ideo dicimus ꝙ de oibus loquunt̄ nāli locutione: ſed ſicut ſupra tactuꝫ eſt: aliud eſt loq ſimplr̄ ⁊ aliud loq ad illuminādū. ¶ Articulus 9⁹.

Sexto querit̄ vtꝝ eodē mō loquant̄ ad aias ⁊ ad ſeinuicē ⁊ ad deū. Et videt̄ ꝙ nō. Dicit. n. Aug⁹ in 12⁰ ſuper geneſim: ꝙ de⁹ per angelos ſuos loqt̄ ſiue in extaſi ſpūs coꝛpoꝛalib⁹ imaginibus: ſiue ipſis ſenſib⁹ coꝛpoꝛis aliqua ſpecie p̄ſentata vel ad videndū vel ad audiendū. ¶ Ex hoc accipit̄ ꝙ angeli loquunt̄ aiab⁹ duob⁹ modis ad phantaſiā ⁊ ad ſenſum. ſic aūt nō loquunt̄ angeli ad angelos. Alibi etiā dicit Aug⁹ ꝙ loquit̄ angelus ad itellectuꝫ aie miris modis qb⁹ ip̄imit ſpēs ipſi itellectui aie: ⁊ ꝯſtat ē ꝙ hoc mō nō loquit̄ angelus angelo: qꝛ nullus angelus ip̄imit ſpēs alteri. ¶ Querit̄ etiā iuxta hoc de locutione angeloꝝ ad hoies ad ſenſum quare a qbuſdā audit̄ ⁊ ab alijs eque diſtātib⁹ non audit̄. ¶ Preterea querit̄ vtrū aia eque p̄ſte poſſit loq angelo ſicut āgelus ſibi. Et videt̄ ꝙ nō. nulla. n. p̄tās eſt in aia qua ſuba quin aliquo manifeſtet̄ actu. aliter. n. eſſet fruſtra ⁊ vana. nos aūt nō percipim⁹ ꝙ per itellectū loquamur angelis. ¶ Querit̄ etiaꝫ qualr̄ loquant̄ angeli deo ⁊ ecōuerſo. ¶ Solo. dicimus cuꝫ Aug⁹ ꝙ trib⁹ modis loquunt̄ angeli ad aiam. ſ. ad ſenſum ad phantaſiam ⁊ ad itellectū. Et hoc q̄liter ſit expeditū eſt ſupra in qōne qua querit̄ qualr̄ angeli illuminēt aias. Qḋ aūt vnus percipit voces ad ſenſum alt⁹ non: eſt iḋ qꝛ talis locutio eſt mirabilis. Sicut. n. a ſonante nō ꝓfert̄ in organis nālibus ſm nām ita nec circulariter imutat mediū queadmoduꝫ vox nālis. ¶ Aliud aūt cū eſt qꝛ locutio angeli perficit̄ ꝯuerſione ⁊ ordine ad eū cui loqt̄: ⁊ iḋ nō ſonat niſi apud eū ad quē ꝯuertit̄ ⁊ ordinat̄. Et ſimile eſt de apparitionib⁹ angeloꝝ quos qdā vidēt ⁊ alij eque ꝓpinqui nō vidēt vt pꝫ in Heliſeo carmelita ⁊ puero eius. Heliſeus vidit plenū montē equoꝝ ⁊ curruū igneoꝝ: puer aūt eius nō vidit donec per oīones Heliſeus reuelauit ei. ¶ Ad id qḋ querit̄ vtrū aia hꝫ p̄tātē loquendi angelo: dōm ꝙ non hꝫ in coꝛpoꝛe exiſtens: ſed habebit exuta a coꝛpoꝛe. Hoc aūt eſt ideo qꝛ poteſtas loquendi in hoie iam eſt per voces ⁊ illas voces bene percipit angelus ſicut alia ſenſibilia: ⁊ ideo ſpeciali poteſtate loquēdi ad angelos nō idiget. ¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ de locutionibus angeloꝝ ad deuꝫ. Dōm ꝙ ſicut dicit Gregoꝛius in moꝛalibus: loquunt̄ angeli deo ſuos affectus ei repreſentando ei: quos tamē ſciūt eum minime latere. deus autē in eis per interne veritatis cōtemplationē. aie aūt deo per deſideriū qḋ ab eo accipiūt: ⁊ deus aiabus per inſpirationē: ⁊ ergo per infuſionē. ⁊ ideo dicit Bernardus ꝙ de nouo eſt lingua aie. ¶ Ex predictis patet ſolutio ad illud quod cōſueuit queri vtrū angeli poſſint mentiri. Et patet ꝙ non: per hoc ꝙ confirmati ſunt in cōmutabili veritate. De locutionibus autem demonum ⁊ mendacijs eorum infra habebit̄.

¶ De formis ⁊ figuris angelicorum coꝛpoꝛum.

Deinde querit̄ de formis ⁊ figuris coꝛpoꝝ angelicoꝝ. Et querant̄ tria. Primo queritur de cauſa apparitionis eoꝝ in coꝛpoꝛe. Scḋo de ipſis coꝛpoꝛibus aſſumptis vtrum faciāt vnū cum aſſumente. Tertio de anagogicis ſignificationibus formarum coꝛpoꝛalium.

¶ Quare angeli apparent in coꝛpoꝛe. Articulus 10⁹.

Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Dio⁹ ponit rōnes in de celeſti hierarchia in z^o pro ⁊ ꝯtra. Qḋ eni nō debeāt apparere in coꝛpoꝛib⁹ accipit̄ ex hoc: ꝙ ex coꝛpoꝛibus eoꝝ venimus in imūdas itelligētias vt eſtimemus vt dicit Dionyſius. celeſtes ⁊ deifoꝛmes animos multipedes eſſe quoſdaꝫ: ⁊ multoꝝ vultuum ⁊ ad boum pecualitateꝫ aut leonū beſtialē imaginationem foꝛmatos ⁊ ad aquilarū coruini roſtri ſpēm aut ad volatiliā tripartitā alarum ꝯiunctionem effiguratos: ⁊ rotas quaſdā igneas ſuper celū imaginemur ⁊ thronos māles diuinitati ad recubitū neceſſarios ⁊ equos quoſdā multi coloꝛes ⁊ armiferos ⁊ archiſtragatos. i. principes ducū exercitus: aut queccūq; alia ex eloquijs nobis ſacre ⁊ foꝛmaliter in varietate manifeſtatiuoꝝ ſymboloꝝ tradita ſunt. ¶ Preterea Dionyſius inducit rōneꝫ: ꝙ ſi debent aſſumere coꝛpoꝛa qḋ ex nobilioꝛibus rebus debent illa aſſumere ſic dicens debuiſſe theologos ad coꝛpoꝛeam facturā vtiter olno icoꝛpoꝛaliū venientes ꝓprijs ea inquātū poſſibile cognatis ⁊ foꝛmare ⁊ māifeſtare figurationibus ea apud nos p̄cioſiſſimis ⁊ imālibus quocūq; mō ⁊ ſupereminentibus eſſentijs ſicut ſubſunt aſtra in celo ⁊ celeſtia coꝛpoꝛa ⁊ nō celeſtibus deifoꝛmibus ſimplicitatib⁹ angeloꝛ terrenas nouiſſimas circūpoſitas multifoꝛmitates ſupple debuiſſe. ¶ Et hui⁹ tāgit duas cauſas ꝯtiter. vnam

ex parte noſtri ſic dicēs de corpore noſtro: ꝙ nobilius eſt ita dictū. Hoc ꝗdē eſt noſtrū. ſ. corp⁹ ſublimius futurū eſſet ⁊ ſupmūdanas manifeſtationes nō deduceret icōuenientes diſſimilitudines. Et poſtea ſubiūgit cām aliā dicens. Hoc ēt in diuinas ſimul ⁊ iuſte nō iniuriarum faceret virtutes: ⁊ eque noſtrū nō ſeduceret animū in imūdas ſe inferentē cō-poſitiones. ¶ Poſtea ſubiūgit rōnē aliā dicēs. Et fortaſſis ēt eſtimabunt ſup celeſtia icōnitis ꝗbuſdā ⁊ egnis exami-ne. i. cōpleta copia repleri: ⁊ magiſtus laudū diōne ⁊ volati-li angelorum ꝑncipatu ⁊ aialib⁹ alijs ⁊ motiuis ignobilioib⁹ tanꝗ ad incōſeqūēs ad paſſibile ⁊ ignobile reclūſa: dum de-ſcribunt per oīa deiformes clare manifeſtationum eloquiorum ſimilitudines. ¶ Ex his pꝫ ꝙ nō cōuenit angelis apparere in corporib⁹: vel ſi apparēt in ipſis ꝙ nō niſi in nobilioribus debēt apparere. ¶ Ad hoc ēt alie rōnes pñt īduci. dē in glo. ſuper p⁹ ad Ro. ꝙ a duob⁹ iuuat hōīs in cognitiōe dei. ſ. a nā que rōnalis eſt ⁊ de creaturis que creatorē repñtant. Cum igit̄ duplex ſit pars hoīs. ſ. itellectualis ⁊ ſenſibilis ex vtraꝗ pte vt dicit magr̄ Hugo de ſcō victore ꝓpoſuit eis deus mūdanā theologiā: ergo ſicut creatura ſenſibilis manen do ſenſib. lis inſtruit ſenſum: ſic creatura itelligibilis manē do itelligibilis debet inſtruere intellectū: ⁊ ſic angeli nō de-bent apparere in corporib⁹ ſenſibilib⁹. ¶ Preterea ſi ſenſi-bile ſit aliter apparens ꝗ̄ eſt deceptionē facit in phantaſia: ergo ⁊ itelligibile aliter apparens ꝗ̄ eſt errorē inducit in itelle-ctū. Cū igit̄ angeli apparēāt vt iſtruāt nō debēt aliter appa rere ꝗ̄ ſint: ⁊ iō nō debēt vt videt̄ aſſumere corpora. ¶ Itē his qui addicti ſūt icōmutabili veritati icōueniēs eſt aliud ꝓtendere ꝗ̄ ſit in rei veritate. ſed angeli ſancti ſunt. ergo ⁊c. ſed in rei veritate nō habēt corpora: ergo nō debēt vt videt̄ in cor-porib⁹ apparere. ¶ Sed ꝯtra ſunt rōnes Dionyſij ꝗs po-nit 2⁹ cap⁹ celeſtis hierarchie. Quarū p⁹ eſt: ꝙ nāle eſt hu-mano itellectui manu duci. que. ſcꝫ. n. vt in p⁹ cap⁹ dicit. ce-leſtib⁹ eſſentijs ſupmūdane tradunt̄ nobis ſymbolice. Et hoc ꝯtingit ꝓpter ꝯiunctionē noſtri itellect⁹ ad phantaſiā: ⁊ iō opꝫ ſpiritualia figurare corporalib⁹ ex quorum ꝓprietati-bus itelligant̄. Et hoc dicit Dionyſius per hec verba. ꝙ q-dem pulchre ꝓcurate ſunt īformiū forme: ⁊ figure carentiū figuris in vnā cām. i. nō ſolū cām dicet q̄ eſſe noſtrā analo-giā nō valētē imediate in inuiſibiles extēdi ꝯtemplationes ⁊ deſiderantes ꝓprias ⁊ ꝯnaturales reductiones que poſſibiles nobis formationē ꝑtendunt informiū ſupernaliſꝗ ſpecula tionū. ¶ Aliā cām tāgit Dio⁹. ꝙ ab imūdis ſic debēt abſcō di diuina: ⁊ hec ſunt verba ſua. Sed qꝛ hoc eſt myſticis elo quijs decentiſſimū per itom ꝯ̄ehenſibilia diuina occultare enigmate ⁊ in vnū multis ponere ſacrā additāꝗ ſupernorum itellectuū veritatē eſt. n. nō oīs ſacer: neꝗ omnium vt eloquia aiunt ſcientia. ¶ Aliā rōnē iducit Dionyſius quaſi a mino-ri: qꝛ minus videt̄ qd̄ theologia figurare imaginib⁹ debue rit deū ꝗ̄ angelos: ⁊ figurat eū imaginib⁹ columbe ⁊ leonis: ergo multo magis angelos. ¶ Preterea inducit Dionyſi⁹ rōnes ꝙ ēt in dignioꝛib⁹ corporib⁹ habēt videri angeli in appa ritionib⁹. Et ꝑma rō eſt hec in diuinis negationes ſunt ve re: affirmationes vero incōpoſite: ergo obſcuritati archāgelorum in angelis magis apta eſt per diſſimilitudines formatiōis manifeſtatio. ¶ Et ſenſus rōnis huius eſt: qꝛ eū nihil poſ-ſit ſm rei ꝓprietatē affirmari de deo ꝙ negationes verius ꝯueniunt ei tanꝗ̄ exiſtēti ſuper oīa que de ipſo ab humano itellectu pñt affirmari. Sic ergo cum corporales ſimilitudines nō ꝯueniāt angelis ſm nām ſui ſimilitudines corporum igno-biliorum que ſtatim oſtendunt ſe nō ineſſe angelis magis ꝯue niunt ꝗ̄ ſimilitudines nobiliorum ꝗs aliꝗs poſſet credere in-eſſe angelis ſm nām. ¶ Alia rō eſt quā ponēs ſic dicit. qꝛ vero ⁊ nrm̄ animum reducūt magis diſſimilitudines: ſimilitudi-nes nō eſtimo ꝗ̄ꝗ̄ bene ſapientē ꝯtradicere: per qdē enim precioſiores ſacras formatiōes ꝯñs eſt ſe duci aurifomes quaſdā eſſe celeſtes eēntias: ⁊ quaſdā viros fulgoreos de-cora īdutos veſtimenta candidā ⁊ igneā innocue reſpergen-tes: ⁊ ꝗbuſdā alijs ſimilitudinib⁹ imaginatis formis theo logia celeſtes figurauit itellect⁹. Qd̄ qdē ne paterent̄ qui ni hil viſibilib⁹ bonis alterius itelligūt ſanctorum theologorum re ſtitutiua ſapiētia ad īdecoras ſimilitudines mirabiles mi-rabiliter deſcēdit nō ꝯcedēs nāle noſtrū in turpibus imagi nibus remanēs qeſcere. ¶ Aliā rōnē ponit cui⁹ ſenſus eſt.

hoc apparet ꝓpter diuerſa officia ⁊ ꝓpter diuerſa miniſte-ria: diuerſorum aūt miniſteriorum diuerſe ſunt ꝓprietates: que nō manifeſtant̄ in corpore vnius figure: ſed opꝫ exprimi illu minationē in multis vt fortitudinē in leone ⁊ ſic de alijs. ergo opꝫ qñꝗ apparere in corporibus nobilioribus. qñꝗ in mi-nus nobilibus ſm ꝙ illa corpora pñt oſtēdere diuerſas ꝓ-prietates miniſterij. ¶ Solo. cōcedende ſunt vltime rōnes ꝙ ꝯueniens eſt apparere angelos in corporib⁹ diuerſarū fi-gurarū ⁊ nō ꝓpter ſe ſed propter hoīes. ¶ Ad p^m ergo dōm ꝙ id qd̄ apparet ad ſenſum apparet vel in ſe vel in ordine ad rōnē ex ſimili cōprehēſo. Si p⁹ mō ſic nō apparent angeli qꝛ ſic apparerēt equalr̄ brutis ⁊ hoībus. Si 2⁹ mō hoc ꝯtingit duob⁹ modis. ſ. put rō iuuat̄ ex ſymbolis corporalib⁹ ad i-tellectū ſpūalium: vel put adiuuat̄ ad ꝯſiderationē vlis ab-ſtracti a ſenſibilib⁹ ⁊ hoc vltimo mō nō apparēt angeli ſed p⁹ mō. ¶ Si vero queraſ qd̄ iuuat aiaꝫ ad hoc ꝙ ſenſibile nō ſtat in ſenſu: vel ꝙ rō magis ꝓcedit vna via ꝗ̄ alia. Dōm: ꝙ angelus per miniſteriū ⁊ illuminationē de qb⁹ in ſuperio rib⁹ dcm̄ eſt. ¶ Ad aliud pꝫ ſolutio ex verbis Dionyſij ob-iectis in ꝯtrariū. ſ. ꝙ magis oriret̄ deceptio ex corporib⁹ no bilioribus ꝗ̄ ignobilioribus ꝓpter ꝯuenientiā in nobilitate. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in diuerſis corporibus debent appare-re ꝓpter rōnē vltimo obiectā. Et etiā ꝓpter hoc: qꝛ ea que ſm aīm habēt corp⁹ habēt corp⁹ determinatū ⁊ vnū in nā. Vn̄ ergo ſcit̄ ꝙ nullū corp⁹ habēt ſm nām apparēt in corpori-bus diuerſis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itellectus noſter limitus eſt phantaſijs: ⁊ iō ad itellectum creatoris nō eleuat̄ niſi in ſpeculo ⁊ enigmate. Nec obijcit̄ ei creatura ſpūalis niſi ve-ſtiat ſe ſimilitudinib⁹ ſenſibilib⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſenſi-bile ꝗ̄tū eſt de ſe: nunꝗ̄ apparet alr̄ ꝗ̄ eſt: ſed deceptio acci dit in phantaſia que cōponit ſenſibile cū eo cū quo nō eſt cō ponibile: vel diuidit ab eo a quo nō eſt diuiſibile. Ex vlte-rius decipit̄ rō abſtrahēs a phantaſia ſic cōponēte vel diui dēte. ſ. aūt nō eſt in angelis: iuuat eni ad hoc vt itelligat̄ ꝓ-prietas ad quā ſunt in miniſtrādo. ¶ Articulus ii⁹.

Ecundo querit̄ de ipſis corporib⁹: vtrū faciāt vnū cum aſſumente. Et videt̄ ꝙ ſic. dicit Aug⁹ in 8⁹ de ciuitate dei. ꝓuidentia diuina ob hoc demonibus qbus nos ꝯſtat eſſe potiores data ſunt ꝗdā potiorum corporum munera: vt id qd̄ eis ꝓponit̄: et iſto mō cōmendaret̄ multo maiori cura excolendā eſſe aiam ꝗ̄ corpus: ipſamꝗ excellentiā cor poralē quā demones hēre noſcimus pre bonitate vite qua illis anteponimur ꝯtēnere diſceremus habitari ⁊ nos īmor talitatē corporum nunꝗ̄ ſuppliciorum eternitas torqueat ſꝫ quā puritas ꝓ̄dat animorum. ¶ Ex hoc accipit̄ ꝙ demones ha-beant corpora nālia. ⁊ cū ſint nāe angelice videt̄ a ſimili ꝙ ēt habeant angeli. ¶ Itē ibidē ſicut eni pōt ſieri vt aeree volu cres terreſtrib⁹ nobis nō ſolū mō nō ꝓferant̄ verū etiā ſu-bijciant̄ ꝓpter rōnalis aīe que in nobis eſt dignitatem: ita ſieri potuit vt demones ꝗ̄uis magis aerei ſint terreſtrib⁹ nobis nō ideo meliores ſint qꝛ eſt aer ꝗ̄ terra ſuperior. Sꝫ ideo eis preferenda ſunt: qꝛ ſpei piorum hoīum nequaꝗ̄ illo-rū deſperatio cōparanda eſt. ¶ Idē accipit̄ ex diffinitione Apulei quā ibidē inuit Aug⁹. ꝙ demones ſunt nā aialia animo paſſiua: mēte rōnalia: corpore aerea: tēpore eterna. ¶ Itē Aug⁹. demones aerea dicūr aialia qꝛ corporum aereorum nā vigēt: nec per mortē diſſoluunt̄ qꝛ preualet in eis elemē-tum aptius ad agendū ꝗ̄ ad patiendum. ad patiendū enim humor ⁊ humus: ad faciendum vero aer ⁊ ignis aptitudinē prebent. ¶ Item Aug⁹ monet qōnem cum angeli mittant̄ Verū manentes in corporibus ſuis ſpiritualibus aſſumāt ex corpulenta inferiorum elementorum materia aliquā ſpeciem corporalem: ꝗ̄ coaptatā quaſi aliquā veſtem induerent in quaſlibet veſtes corporales veras quidē aūr corpus ſuum verterent ꝓpriū in ſpecies aptas actionibus ſuis per virtu tem a deo ſibi datam. ¶ Item Bernardus in 5⁹ de cōſide-ratione. Cives ſanctos ſpiritus eſſe illic potētes glorioſos diſtinctos in proprias diſpoſitiones in dignitates ab initio ſtantes: in ordine ſuo perfectos: in genere ſuo corpore ethe reos: imortalitate perpetuos: impaſſibiles nō creatos ſed ſanctos. i. gratia nō natura: mēte puros: affectu benignos: religione pios: caſtimonia integros: vnanimitate indiui-duos: pace ſecuros: a deo ꝯditos: diuinis laudib⁹ deditos.

Hec

Et oīa legendo cōperimus: fide tenemus: q̄ꝫ de corporibus hoꝝ non modo vnde ſint ſed vnde aliquatenus ſint hꝫ ſnīa alioꝝ: vnde ſi q̄s inter opinabilia pōdus cēſuerit nō cōtendo. ¶ Itē ſuper cātica ſmone 5°. Quō nāq̄ ſuū implent miniſteriū ſoū abſq̄ꝫ corpore ꝑſertiꝫ apud viuētes in corpore. deniq̄ꝫ nō eſt diſcurrere: neq̄ꝫ de loco ad locū tranſire niſi corpoꝝ: qḋ frequēter angelos facere taꝫ indubitata q̄ꝫ nota ꝓbat auctoritas. ¶ Itē ibidem. Cū abſq̄ꝫ corporis adminiculo ne beſtialis ipſa ſeruilis conditionis ſoluere debitū poſſit: nec ſpūalis celeſtiſq̄ꝫ creatura implere miniſteriū pietatis: nec rōnalis aīa tam ꝓprimo q̄ꝫ ſibi ſufficere poſſit ad ſalutē: liquet oēm ſpiritū creatum ſiue iuuet ⁊ iuuet corporis prorſus idigere ſolatio. ¶ Itē Iſidorus. Angeli boni corpora in q̄bus hoībus apparēt de ſuperno ethere ſumunt ſolidūq̄ꝫ ſpiritū ex ſolido induūt elemēto: per qḋ demonſtrent: mali vō de īferiori aere. ¶ Itē Greg° in omelia epiphanie dicit: q̄ iudeis angelus ex ūo aīal rōnale euangelizauit: ſed oē aīal eſt ſba corporea. ergo nāliā hn̄t corpora. ¶ Itē Gregorius ⁊ Damaſcenus. q̄ angeli in cōparatione ad increatū ſpirituū ſpūs corpora ſunt. ¶ Item per rōnem videt̄ idē. ois enim operatio ſupponit eē operantis. ergo operatio coniūcti ſupponit eſſe cōiuncti. ſed loqui ire ⁊ hmōi ſunt operationes cōiūcti: ⁊ tales operatiōes ſunt angeli apparētis in corpore: ḡ vnū cōiunctum erit ex corpore ⁊ angelo: ⁊ ita videt̄ q̄ angelus cum corpore aſſumpto facit vnum. ¶ Itē q̄cq̄d hꝫ operationem alicuius nature pōt in naturā illam potentia que eſt anterior: ſed angelus poteſt in actum ſube corporee. ḡ ⁊ nāli poteſt vniri corpori: cum igit̄ nulla nālium potētiarum ſit incōpleta angelus habebit corpus ex natura.

¶ Sed contra. omne corpus māle eſt. nullus angeloꝝ mālis eſt. ḡ nullus angeloꝝ eſt corporeus. Probatio prime eſt per phm̄ in 12° metaphīce. q̄ omne corp° vel eſt ſimplex vel eſt cōpoſitum. ⁊ ſi eſt cōpoſitum tūc eſt ex quatuor elemētis. Si autem eſt ſimplex tunc eſt vnum ex quatuor elemētis vel celum: ſed vnūq̄dq̄ꝫ coꝝ hꝫ mām ſm q̄ hꝫ potētiam ⁊ trāſmutationē vel motū nālē. Probatio minoris eſt in ꝑmo ca° celeſtis hierarchie. Ubi dicit̄ q̄ in māles hierarchias ſacra theologia mālibus figuris ⁊ formalibus cōpoſitionib° verificans tradidit ꝓportionalr̄ nobiſipſis. ¶ Itē omne corpus figuratū eſt. nullus angeloꝝ figuratus eſt. ḡ nullus angeloꝝ corporeus eſt. Prima pꝫ per ſe. q̄ nullū corpus eſt infinitum. Probatio ſcḋe eſt in de celeſti hierarchia 2° capt°. Ubi dicit̄ valde artificialis theologia fatis poeticis formationib° ⁊ nō figuratis intellectibus vſa eſt noſtrū vt dictū eſt reuelant aīum ⁊ ipſi ꝑmis ⁊ nāli reductione ꝓuidens ⁊ ad ipm reformās anagogicas ſacras ſcripturas. ¶ Itē omnis ſuba ſpūalis determinata ad corpus determinat̄ ad ipꝫ vt forma ⁊ actus eius. ois autē talis ſuba ꝑncipium vite eſt in corpore tali. ſi igit̄ angeli haberēt corpus eēt angelus ſubſtātia ſpūalis principiū ⁊ cauſa vite in corpore: ⁊ ſic nulla eſſet differentia ſui ⁊ aīe qḋ eſt incōueniens. ¶ Itē omne corpus ſumptū de elemēto gn̄abili ⁊ corruptibili eſt gn̄abile ⁊ corruptibile. Si igit̄ angeli hn̄t corpora aerea vel ignea cū aer ⁊ ignis ſint elemēta gn̄abilia ⁊ corruptibilia: eſſent corpora angeloꝝ generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ita oporteret eos generare ⁊ diſcretiones ſexus hr̄e ⁊ nuptijs vti ⁊ mori: qḋ eſt cōtra Damaſcenū qui dicit q̄ extra ſubam ſatiſfactionē a ſpū ſancto hn̄t: ⁊ non ſunt nuptijs idigentes: quia non ſunt mortales. ¶ Item omne corpus trib° dimēſionibus eſt determinatū: nullus angeloꝝ tribus dimenſionibus eſt determinatus. ḡ nullus angeloꝝ eſt corporeus. Probatio prime accipit̄ in ꝑ° de celo ⁊ mūdo. ⁊ in 5° metaphīce. vbi dicit phs q̄ magnitudinū que vnā hn̄t dimēſionē eſt linea que duas ſuperficies. que tria corpus. Minor ꝓbat̄ ex Damaſceno 2° libro 2° ca° vbi dicit ſic. Intellectus vō exiſtēs in intellectualib° locis ſunt nō corporaliter circūſcripti: nō eniꝫ corporaliter ſm figurā figurant̄ neq̄ꝫ tres hn̄t dimēſiōes. ¶ Itē indirecte ſic. Si angelus hꝫ corpus aut eſt ſimplex aut compoſitum corpus illud. Si eſt cōpoſitum cū omne corpus cōpoſitū ſit ex cōtrarijs: ⁊ per ꝯñs gn̄abile ⁊ corruptibile: oporteret angelum gn̄ari ⁊ corrūpi ⁊ comedere ⁊ dormire ⁊ talia abſurda pati. Si aūt eſſet ſimplex ſequunt̄ plura incōueniētia. q̄ꝝ vnū eſt q̄ nullū ſimplex eſt diſtinguibile per organa: ſed corpora angeloꝝ ponunt̄ hr̄e organa. 2m eſt q̄ nullū ſimplicium corpoꝝ magis eſt viuificabile in parte vna q̄ꝫ in altera. ḡ oporteret ipm totum ſimplex corpus habere q̄ corpore vel nullā partē. 3m eſt q̄ illud eēt vel celeſte vel elītare. ⁊ ſi eēt celeſte tūc nō moueret̄ niſi circulariter. Si aūt eēt elītare tunc eſſet ignis vel aer ⁊c. ⁊ haberet motū rectū de medio vel ad mediū. ¶ Itē querit̄ iuxta hoc vtrū moueāt angeli corpora per medium vel ſine medio. Et videt̄ q̄ cum medio. Aīa eni que nō eſt adeo ſimplex vtit̄ medio ſpū animali nāli ⁊ vitali: q̄ ſm phos eſt corpus. ḡ videtur q̄ multo fortius angeli. ¶ Itē querit̄ vlterius cum aīa rōnalis per voluntatē mouens corpus moueat per virtutes affixas mēbris. Utrum ſilr̄ angelus corpus ſuū moueat per virtutes affixas partib° ipſius corporis. Et videt̄ q̄ ſic. q̄ diſtinctio organoꝝ apparet in corporibus angeloꝝ. Sed ſi hoc datur tūc videt̄ q̄ hn̄t viſū in oculo ⁊ auditū in aure ⁊ ſic de alijs. ⁊ tunc nō videbunt̄ differre a corporibus vel a corpore aīato. ¶ Preterea querit̄ cum loquit̄ angelus vel videt vtrū organa illa moueant̄ a motore intrinſeco vel extrinſeco. Si ab intrinſeco cū nō moueant̄ a natura oporteret q̄ motor ille ſit aīa. Si aūt ab extrinſeco tūc oporteret q̄ angelus eſſet extra corpus ⁊ moueret ipm violenter. Et cū ſint q̄tuor ſpecies motus violenti vt dī in 7° phyſicoꝝ. Dicit eni ſic. Qui Tex.cō.10. eniꝫ ſunt ab altero motus quatuor ſunt. ſ. pulſio. tractio. vectio. ⁊ vertigo. oporteret q̄ vno iſtoꝝ motuū mouerentur. ⁊ cōſtat q̄ nullo: ergo nec mouent̄ nāliter nec violēter. ¶ Itē querit̄ vtrū corpora angeloꝝ interius ſicut exterius habeāt lineamēta mēbroꝝ. Et videt̄ q̄ nō. vt eniꝫ dicit Aug° adaptant ea ad ſenſus eoꝝ q̄bus apparēt ⁊ ſenſus hoīum nō ꝑtingunt ad interiora corpoꝝ. ḡ videt̄ q̄ nō ſit neceſſaria diſtinctio illa mēbroꝝ interioꝝ ꝓpter ſe. interiora eniꝫ mēbra maxime ſunt pp vires aīe vegetabilis ordinate ad vitā animalē. ſicut nerui ad ligamēta mēbroꝝ. vene ad viā ſanguinis ⁊ ſpirituū. ſtomachus ad digeſtionē: ⁊ ſic de alijs. ⁊ talia nō habēt angeli. ḡ non indigent tali diſtinctione membrorum.

¶ Sꝫ cōtra. angeli in apparitionib° nō intēdunt decipe eos quibus apparent. Cū ḡ apparēāt in figura corporis humani vel alterius oſtēdent veritatē illius corporis quātū ad figurā: ⁊ ita opꝫ perfectā eē aſſimilationē vnius corporis ad aliud. perfecta aūt aſſimilatio cōſiſtit in figuratiōe iterioꝝ ⁊ exterioꝝ: ⁊ ita corpora eoꝝ habebūt diſtīctiōes interioꝝ membroꝝ.

¶ Solo. dōm q̄ demones nō habēt corpora eis nāliter vnita. aliter eni vnit̄ motor organo ad actū. ⁊ aliter iſtrumento ad actū. Aliṫ vnit motor organo et aliṫ inſtrō. Organū eni eſt qḋ mouet̄ a motore intrinſeco vnito ſibi per aīam: qḋ patet in diffinitione aīe in 2° de aīa. vbi dicit̄. q̄ aīa eſt endelechia corporis organici vitā habētis potētia. aīa enim eſt mot° intrinſecus indigēs ad act° ſuos organo nāliter ſibi vnito. Inſtrumētum aūt eſt qḋ mouet̄ a motore extrinſeco nō nāliter ſibi vnito ſed ꝯiūcto tm̄: vt ſecuris ad ſecādū ſe hꝫ: ⁊ hoc mō corpora angeloꝝ vniunt̄ angelis. Et huius cōiūctiōis duplex eſt cauſa. ſ. q̄litas operis: ⁊ natura eoꝝ circa quos eſt opus. Exemplū primi eſt comedere bibere ambulare ⁊ hmōi actiones que ſine motib° corporalibus expleri nō pn̄t. Exēplū ſcḋi eſt ſenſibilitas humana que ſpūalia non percipit nāliter ſub figuris ⁊ apparitionib° corporalib°. ¶ Dicimus ḡ ad ꝑmū q̄ demones naturalr̄ nō hn̄t corpora. ⁊ auctoritates Auguſtini (vt volunt quidā) loquunt̄ ſm hypotheſim antiquoꝝ phoꝝ Platonicoꝝ qui ponebant ipſos hr̄e corpora. Uel pōt dici q̄ demones hn̄t corpoꝝ munera nō ex q̄bus cōſtet natura eoꝝ: ſꝫ in quib° tētāt hoīes ⁊ illis dicunt̄ torqueri. q̄ quocūq̄ꝫ vadūt infernū inferiorē iterius ſecū portāt ſicut in q̄ōne de iferno diſputabit̄. ¶ Ad ſequētē aūt auctoritatē dicimus q̄ corpora demonū dicunt̄ aerea pp tria. Quoꝝ vnū eſt q̄ habitās ⁊ habitaculū ſiue locus ⁊ locatū vnius debēt eſſe nāe quēadmodum terreſtria locant̄ in terra: ⁊ aqueſtria in aq̄: et aerea in aere. ſic cum demones q̄diu ſunt in exercitio tētationū hn̄t caliginoſū aerē tāq̄ꝫ locū ꝓpriū. Uñ corpora in quib° apparent magis dicunt̄ aerea q̄ꝫ alterius elīti. 2m eſt q̄ iter q̄tuor elīta aer facilius recipit cōdēſationē ⁊ ſubtiliationē. ſubtiliat̄ eni in ignē ⁊ cōdenſat̄ in aquā. Et ſilr̄ pōt condēſari in figuras corporales facile iterꝫ ſolubiles que figure ſunt in ipſo cōtēte nō virtute alicuius mixti depreſſi ⁊ denſi: ſicut retinent̄ figure in organis nālib° corporalibus in quib° humidū figuralr̄ terminat̄ ſicco admixto ſibi vt figu-

ra remaneat: ſed retinent virtute ſpūs apparētis in eis qui formatꝫ eas. ꝛ eſt ſimilitudo illius de figuris ſenſibiliū: que imprimunt in aere: que ſub eiſdē terminationib⁹ qb⁹ aeri imprimunt perueniūt ad ſenſuꝫ ꝛ phātaſiā: ſed tñ additur ꝙ iſte figure corpoꝝ in aere ſunt ſicut in re figurata: nō ſicut in medio qñ in corporib⁹ aeris apparēt angeli. 3ᵐ eſt reſolutio corpoꝝ eoꝝ. cū eni quelibet reſolutio cuiuſlibet corporis indicet nām cōpoſitionis eiuſdeꝫ corporis: ꝛ corpora angeloꝝ diſpacitꝫ ſoluunt in aerē nature aeree eē pbant. aialia autē dicunt pp aīales actus quos exercēt in corporibus illis. Et dicunt vigere nō eoꝝ corpoꝝ nō ſimplr: ſed in exercitio tētationū. Qđ aūt dicit nec per mortē diſſoluunt. nō intelligit de morte que eſt diuiſio ſpūs mouentis a corpore moto: ſed de morte que eſt corruptio ſm nām. corruptio aūt ſꝫ naturā ꝓprie putrefactio eſt. putrefactio aūt ꝓprie nō cōuenit niſi corpori mixto: in quo dñant nāe īferioꝝ elīoꝝ. ſ. aque
Ext.cō.6. ꝛ terre. Et hoc pꝫ per diffōnē putrefactionis in 4° metheo. vbi dicit. Putrefactio eſt corruptio in vnoquoqꝫ humido ꝓprie ꝛ ſm nām caliditatis ab aliena caliditate. aliena aūt caliditas eſt caliditas ꝯtinētis ſm phm. ꝯtinens aūt in medio eſt aer: in quo eſt caliditas cōtinēs ſm circulum qđ eſt ignis: ꝛ cōtinēs ſm circulationē qđ eſt ſol: que caliditas in cōtinēte localiter vincēs calidū ꝯſeruās locatū educit ipm: ꝛ illud eductū ſecū trahit humidū ꝛ īducit putrefactio ꝛ reſolutio corpoꝝ mixtoꝝ in elemēta cōponentia. Sꝫ cū corpora angeloꝝ ſint aerea nō ſic vincunt ab aliena caliditate: et ita nō inducit putrefactio in eis: ꝛ ſic ēt intelligit qđ dicē ſubſequēter: ꝙ tā ad agēduꝫ ꝙ̄ ad patiēdum aptiora ſunt aer ꝛ ignis. ad patiēdū aūt magis ꝙ̄ ad agēdū humor ꝛ humus. Hoc eni eſt verꝫ in mixtis ꝛ in via putrefactiōis vt dēm eſt. ¶ Ad qōnē Auguſtini iā pꝫ ſolo: qꝛ ſumūt corpora de aere eo mō quo habitū eſt. ſ. vt inſtrā nō vt organa. ¶ Ad pmam auctātē Bernardi dēm ꝙ ethec dr elīm īflāmabile ꝓut flāma eſt ſpēs ignis que dr lux. Et pp hoc ethec qñqꝫ dr celuꝫ: qñqꝫ ignis: qñqꝫ purior aer: ꝛ ideo pp nobilitateꝫ angeloꝝ corpora in qb⁹ apparēt btūs Bernardus dicit eē etherea ꝓut ethec accipit pro puriori aere. ¶ Ad duas auctātes ſequētes dēm ꝙ ex illis nō habet ꝙ angeli habeāt corpora niſi iſtrālit ad explēdū miniſterium pietatis qđ eſt cuſtodia aīaꝝ. ¶ Per pdicta pꝫ ſolo ad auctoritatē Iſidori hoc ſolo addito ꝙ bonos dicit ſumē corpora de ſupiori aere pp cōgruentiā nobilioris nāe: ꝛ angelos malos de īferiori qui caliginoſus eſt: ꝛ ſꝫ ſilitudineꝫ cū caligine peccati ꝛ malicie ipſoꝝ. ¶ Ad id qđ obijcit de Greg̃ ſolutū eſt ſupra in qōne de diffōne angeli. ibidē ēt eſt ſolutū qđ obijcit de Damaſceno. ¶ Ad id qđ obijcit per cōnē dēm: ꝙ operatio cōiuncti per nām eo mō quo ipſa eſt opatio cōiūcti eſt. Si eni eſt operatio cōiūcti per nām ſicut eſt opatio organici pcedit eē coniūcti qđ ex duob⁹ eſt per nām. Si aūt eſt opatio ꝯiūcti inſtrumentalis pcedit eē ꝯiuncti duoꝝ que nō faciūt vnū ſed vnū eoꝝ eſt cū alio. ¶ Ad aliud dēm ꝙ angelus non pōt potētia nāli vniuoce dicta in opationes nāe corporee. pꝫ eniꝫ ex ſupra dictis ꝙ potētia angeli vtit corporib⁹ vt inſtro ꝛ non vt organo. Cōiūcta aūt ex corpore ꝛ aīa vtunt eis vt organo: ꝛ nō vt inſtro. Et ideo ꝓpoſitio pma ſic eſt intelligēda. Quicqđ pōt in operatiōes alicui⁹ nāe potētia vniuoca illius nāe pōt in nām illā. ſed pꝫ ꝙ angelus tali potētia nō pōt in operationes nāe corporee. Rōnes in ꝯrium adductas cōcedimus. ¶ Ad hoc qđ iuxta hoc querit dēm: ꝙ angeli mouēt corpora ſine medio. motor eni inſtrī nō vtit medio: ſed poti⁹ motor organi. Organū eni a motore ſuo participat ſenſuꝫ ꝛ vitam per mediū qđ eſt ſpūs. inſtrm aūt nō participat hec: et ideo nō opꝫ ibi eē medium. Nō aūt illa pcederet ſi angelus corpori vt organo cōiūgeret: tunc eniꝫ pp maiorē ſimplicitateꝫ ꝙ̄ ſit ſimplicitas aīe opꝫ magis habere mediū ꝙ̄ animam. ¶ Ad aliud qđ iteꝝ iuxta hoc querit. Dicendū ꝙ in figuris mēbroꝝ corporis aſſumpti non ſunt virtutes actiue. Cuius eſt duplex rō. quaꝝ vna habet ex habitis. ſ. qꝛ corp⁹ illud eſt vt inſtrm ꝛ in inſtrumēto nulla eſt virtus actiua: ſed tñ habilitas ꝛ diſpoſitio ad opus. Altera eſt qꝛ ſi eēnt virtutes actiue ille pncipalr eēnt virtutes ſenſuum: ſed ille in angelis ſuperfluerēt: cū nobiliori mō cognoſcendi ꝙ̄ eo qui eſt per ſenſum cognoſcāt ſicut ſupra habitum eſt in qōne de cognitiōe angeloꝝ. ¶ Si vo queraf ad quid ſint tales figure organoꝝ in corporib⁹ illis aſſumptis. Dicēduꝫ ꝙ ꝓpter actus tñ exteriores: ꝛ vt familiarius īnoteſcāt his qb⁹ apparent. ¶ Ad id qđ querit ꝯſiter dēm: ꝙ mouent a motore extrinſeco vel motu violēto qui eſt pulſio: ꝛ cū ſint due ſpēs pulſionis. ſ. impulſio ꝛ expulſio mouerent motu illo qui dicit impulſio. ¶ Ad id qđ vlterius querit obꝫ ꝙ corpora illa nō hñt interius diſpōnes mēbroꝝ corporalium aīaliuꝫ pp carēo inductas: nec tñ ideo decipiūt eos qb⁹ apparēt: qꝛ non ſit apparitio ad hoc vt pbet nā corporis illi⁹: ſed vt explicet veritas illi⁹ operis ꝛ vlteri⁹ per hoc aſtruat fides diuinitatꝫ. Qđ aūt reſtat qrēdū de cibo quē accipiūt angeli ꝛ potu proprio loco hꝫ determiari in qōne de apparitiōib⁹. qꝛ hꝫ eādem rōnē māducatio angeli ꝛ reſurgētiū. ¶ Articulus 12⁹.

Tertio queritur de anagogicis ſignificatiōib⁹ formaꝝ corporaliū. Et ſeqmur in hoc Dio⁰ in vltimo ca° celeſtis hierarchie. qui dicit ꝙ theologia celeſtes eſſentias conformat ꝛ aras igneas ꝛ rotas igneas: ꝛ aīalia ignita ꝛ viros qſi ignē fulgurātes ꝛ circa eos cumulos carbonū ignis: ꝛ flāma imēſurabili ſonitu igne flagrās: ꝛ thronoſ igneos ꝛ ipſos excellētiſſimos ſeraphin celitus ardentes ex cognitiōe ſignificat: ꝛ ideo ſurgit deorſuꝫ ꝛ ignitū honorificat ſolertim formaꝝ facturā: ꝛ ideo dē Dio⁰. Qđ ḡ igneuꝫ ſignificare eēſeo celeſtiū aioꝝ dei formiſſimū. Et ꝯſiter enumerat ꝓprietates ignis dicēs. Ignis eni ſenſibilis qdeꝫ eſt ſic dēm in oīb⁹: ꝛ per oīa clare venit ꝛ remouet oibus ꝛ lucidus eſt ſimul ꝛ qſi occultus. i. īcognit⁹ ipſe per ſeipm nō accūbēte mā in qua ꝓpriā manifeſtat actionē: ꝛ imēſurabilis ꝛ inuiſibilis per ſeipm potēs ſimul ꝛ oiuꝫ ꝛ queciꝫ in eis ſiūt ad actionē ꝓpriā mobilis. tradens ſeipꝫ oibus quoquo mō proximātib⁹ renouatiuus nāe cuſtodia: illuminatiuus circūuelatis ſplēdorib⁹ incōprehenſibilis clarus diſcretus ceſſiens faciens ferēs acute means excelſus nō recept⁹ cōtumelia minoratiōis ſemp motus per ſeipm mot⁹ mouēs alterū cōprehēdēs: icōprehēſus nō idigēs alteri⁹. Latētes creſcēs a ſeipſo ad ſuſceptas māas. manifeſtās ſemet magnitudineꝫ: actiuus potēs ſit oib⁹ pñs inuiſibilr neglect⁹ nō eē putatur. ad certa aūt ſicuti quedā vidictā ꝯſialr ꝛ ꝓprie ſubito reducens in cōnē icōprehenſibilis ipalpabilis nō minutus in oib⁹ diuiſſimis ſuimet traditionib⁹: ꝛ multas fortaſſis quis inueniet ignis ꝓprietates pulchras vt in ſenſibilib⁹ imaginibus diuine opatiōis. Hoc ēt ſcientes theologi celeſtes eēntias ex igne ꝯformāt ſignificātes deiforme eaꝝ inqꝫtū poſſibile dei imitabile. ¶ Ad itellectū huius auctoritatis notandū ꝙ igneū duplex eſt. ſ. celi ꝛ elemēti. ꝛ quedā haꝝ ꝓprietatū cōueniūt igneo celi. ꝛ quedā igneo elemēti. Qđ ḡ dicit pº ꝙ ignis ſenſibilis eſt qdē ſic dēm in oib⁹ duob⁹ modis intelligit. Uno mō qꝛ calore ſūi ois ſenſus adiuuat ad actū ꝛ vigiliā: frigido aūt cōtingit ꝯriuꝫ: qꝛ ſomnus ꝛ imobilitas ſenſuuꝫ accidit ex frigiditate grauāte organa ſenſuum. Alio mō in oib⁹ mixtis ſenſibilis eſt ignis. mixta eni pcipue miſcent per euaporatiōes ſicut mineralia ꝛ plante: ꝛ ea que gñant in alto: vt grādines ꝛ hmōi ꝛ aīalia. ſed falſum eſt ꝙ in oib⁹ ſenſib⁹ ſenſibilis ſit. vel in oib⁹ reb⁹ qꝛ frigidū ſenſibile eſt: ꝛ in illo nō ſentit ꝛ aqua ꝛ terra elementa nō habēt in ſe calidū ignis. Et hec ꝓprietas conuenit angelis ſm ꝙ intellectuale ſenſus nřos calefaciēdo ſpūaliter reducūt ad actus vigilie: vt ſm Apłm exurgat qui dormit ꝛ exurgat a mortuis ꝛ illuminabit illū Chrs. ¶ Qđ aūt dr 2° ꝙ per oīa clare venit. ꝛ 3° ꝙ mouet ab oib⁹ conuenit igneo celi: qđ eſt in cadijs. illud eni eſt imiſcibile ſm nām celi cum rebus elementaris: hꝫ tñ effectum in oibus. Et hoc cōuenit angelis inquātū cōiungunt nřis miſerijs: ꝛ tñ non ſubiacēt eis. ¶ Qđ aūt 4° dr ꝙ lucidus eſt ſimul ꝛ quaſi occultus icognitus ꝛc. cōuenit igneo elemētari qui in ꝓprio loco vt dē Alexāder pbs nō lucet ꝓpter nimiā diſgregationē materie: ꝛ idō arguit incognitus per ſeipm nō accūbente mā. In mā autē vbi inſpiſſatur eſt lucidus ſm ꝙ dr in topicis. ꝙ ſpēs ignis eſt lux: ꝛ hoc cōuenit angelis gꝛa ſpūalis nature que icognita eſt nobis qſi circa mām aliquā terreſtrem operant. ¶ 5° proprietas ꝯuenit igneo celi: qđ nō eſt ꝓportionatuꝫ in virtute actiua alicui virtuti agēti in natura elemētoꝝ. Et cōuenit angelis ſm ꝙ virtus ſpūalis eſt in eis que nō limitatur aliqua virtute corporali. ¶ 6° eſt inuiſibilis: que conuenit

Nō de diuis ꝓprietatibus ignis.

Alex. 4ᵘ cel. cō. 32.

igni rōne raritatis materie: ⁊ angelis rōne ꝓpꝛie ſube: que ſm ſe eſt incognoſcibilis nobis.℄ 7ᵘ eſt per ſeipſ potens ſiᷓ oium ⁊c̄. que cōuenit igneo elemēti rōne qualitatis: que eſt per ſe actiua que eſt caliditas cōne cuius dicit pħs in 4ᵒ me theoroꝝ. ꝙ putreſiant vniuerſa pter ignē. Eteni terra atqꝫ aqua: necnō ⁊ aer putreſiūt cūcta: ſiqdeꝫ materia igni erant oia. Et ideo dī in ꝓprietate iſta ꝙ ignis per ſeipſm potens eſt oium ⁊ quecūqꝫ in eis ſiūt ad actionē. i. ſm ꝓpꝛiam virtutem actiuā. Et hoc cōuenit angelis ſm ꝙ in ipſis eſt virtus diuina ad reducendū omnia in ꝓprias deiformes illuminationes: ſicut ignis oia conuertit ad propꝛiam nām que ſunt ſibi mā vt dicit pħs. ℄ 8ᵘ eſt mobilis que conuenit igneo celi per motū circularem: ⁊ igneo elementi per motum rectuꝫ ſurſum. Et attribuit angelis quantū ad cōtēplationē eternam incircūſcripta luminis ſm quā mouent circulariter et quantū ad cognitionē nālem quā iteruꝫ ſurſuꝫ eleuāt in laudem creatoris. ℄ 9ᵘ eſt tradens ſeipſꝫ oibus quoquo mō ꝑximantib⁹. Q̄ cōuenit igneo elemētali ſm itentionē actionis ſm quā itendit ipꝛimere ſpēm ꝓpꝛiam in oē in qō agit. Et hoc attribuit angelis cōne illius actus qui eſt illuminare in quo intendūt imprimere ſpēm illuminationis in oē qō illuminat. ℄ 10ᵘ eſt renouatiuus nature cuſtodia ⁊ eſt ſenſus ꝙ renouat ſe ignis: vt ex renouatione cuſtodiat natura eius. renouat aūt ſe per appoſitionē diuerſe materie: ⁊ hoc attribuit angelis ſm ꝙ renouant per acceptionē diuerſaꝝ theophaniarū in dei cōtemplatione. ℄ 11ᵘ eſt illuminatiuus circūuelatis ſplendorib⁹: qꝛ ignis in ꝓpꝛia natura nō lucet pp raritatem ſube ſue vt dictū eſt: ⁊ idcirco per mām iſpiſſantē radiuꝫ opꝫ ſplendorem ignis circūuelari. Et hoc attribuit angelis per reuelationes quas ipꝛimūt nobis: que non fulgent in nobis niſi ſpēbus intelligibilib⁹ vel imaginibus fuerint circūuelate. ℄ 12ᵘ eſt incōpꝛehēſibilis que cōuenit igni rōne virtutis vſtiue que omne cōpꝛehendens ipm cōbucit. Et hoc attribuit angelis ſm virtutem excellētem qua vincūt omne qō reſiſtēdo eis cōtrariat. ℄ 13ᵘ eſt clarus que cōuenit igni cōne lucis: ⁊ angelis cōne illuminationis participate ſm ꝙ intellectualia lumina a beato Dionyſio dicunt. ℄ 14ᵘ eſt diſcretus que cōuenit igni cōne modi agēdi ſm ꝙ dicit pħs. ꝙ calidū eſt diſgregatiuū ethecogeneoꝝ ⁊ cōgregatiuū homogeneoꝝ ſibi. Et attribuit angelis ſm effectuꝫ cuſtodie ſm quē nobiles ſeparant ab ignobilib⁹ mūlta dilligentib⁹: ⁊ ſeparatos cōgregāt ⁊ aſſociāt ſibi. ℄ 15ᵘ eſt reſiliens. ⁊ ſm Cōmētatoreꝫ dī reſiliens inquātū nō recipit impreſſiones ⁊ figurationes alioꝝ. Et attribuitur angelis rōne cōfirmationis eoꝝ in bono virtute cuius hit ꝙ diuerſa figura voluntatis ⁊ forma decetero in eis non pōt ſigillari. ℄ 16ᵘ eſt ſurſum ferēs qō cōuenit igni elemētali cōne mot⁹ ſurſum. Et attribuit angelis rōne eius ꝙ ex propꝛio officio ſunt prepoſiti aiarum deducentes eas in ſinū Habrae in lucem ſempiternā. ℄ 17ᵘ eſt acute meās: qō cōuenit igni cōne penetratiue virtutis: ratiōe cuius etiā dixit Democrit⁹ ꝙ eſſet ex angulis acutis ⁊ rotūdis. Et attribuit angelis rōne amoris qui etiā eſt in fruitiōe eoꝝ quo penetrāt amatuꝫ interius ⁊ exterius amātes. ℄ 18ᵘ eſt excelſus qō conuenit igni rōne loci. angelis aūt rōne ordinis ⁊ dignitatis. ℄ 19ᵘ ē non receptus cōtumelia minorationis: qō ſpāliter cōuenit igneo celi qō ſm ſui ſubam imutabile eſt ad ignobiles naturas. Angelis aūt attribuit ſm participationeꝫ eterne beatitudinis ſm quā extra tps exiſtētes nō minorant in peius ſicut ea que in tēpore mouent. ℄ 20ᵘ eſt ſemper mot⁹: ⁊ hoc etiam cōuenit igneo celi qō ſm nām ſui ſubiecti motuꝫ habet perpetuū. Et attribuit angelis ſꝫ ꝙ ſemper mouent actiue in diuinas cōtemplationes. ℄ 21ᵘ eſt per ſeipſum motus: ⁊ hoc etiā conuenit igneo celi ſm nāni ſui ſubiecti: cui⁹ eſt motus primus: ita ꝙ non mouet ab alio corpore. Et attribuit angelis ſm ꝙ purgationes ⁊ illuminationes ⁊ pfectiones eoꝝ nō deſcendūt in ipſos niſi a deo motoꝛe pmo. ſicut in celo pmus motus eſt a motoꝛe pmo: qui eſt deus: et idcirco ſeqtur mouens alterum: qꝛ ſicut ad celi motum oiꝫ motus in natura reducit: ita ad tres motus angeloꝝ. ſ. purgare illuminare ⁊ perficere ois reducitur motus mētis humane. qꝛ ſicut ſupra habitū eſt lex diuina eſt per pma ſcōa: ⁊ per ſcōa vltima reducere. ℄ 22ᵘ eſt cōpꝛehendens incompꝛehenſus: ⁊ cōuenit igneo celi rōne eius qō ꝯtinet oia ⁊ nō cōtinet. angelis autem attribuitur ſm ꝙ cōtinēt nos in bono ⁊ nō cōtinent a nobis. ℄ 23ᵘ eſt nō indigens alterius qō etiam cōuenit igneo celi: qō nō indiget alicui⁹ ad ſui eſſe: ſꝫ potius alia indigēt ſui ⁊ cōuenit angelis ratione viſiōis per ſpēm ſm quā nō idigēt iā ſpeculo ⁊ enigmate quēadmoduꝫ nos. ℄ 24ᵘ eſt latēter creſcēs a ſeipſo. i. a ꝓpꝛia virtute vſtiua ⁊ ad ſuſceptas mās manifeſtās ſuimet magnitudinem. Et attribuit angelis ſm cōem traditionē diuinaꝝ illuminationū. ℄ 25ᵘ eſt actiuus qua conuenit igni cōne caliditatis que ſimplr eſt actiua ⁊ plus ꝙꝫ frigiditas. Agit eni cōgregādo ⁊ diſgregādo ⁊ generādo ⁊ corrūpendo ⁊ coordinādo et diſſoluendo: ⁊ iteꝝ faciēdo motū ⁊ nō ſiſtendo eū ſicut facit frigiditas ſm Auicēnā. ⁊ attribuit angelis ſꝫ ꝙ ſemp agūt in noua ſpecula diuina ⁊ agalmata diuina efficiant ⁊ iſeriores in ſuperiora reducant. ℄ 26ᵘ eſt potēs: ⁊ attribuit igni ſm ꝙ hꝫ poſſe ſuper elemēta alia ⁊ elementa ſm ꝙ dī in 4ᵒ methe. ꝙ oia alia erūt mā ignis. ꝯuenit aūt angelis ſꝫ poſſe in māle qō hit qō nō eſt cogibile eo ꝙ ois coactio ſit per ꝯiunctionē ad mām. ℄ 27ᵘ eſt ꝙ ſit ſimul oib⁹ pñs inuiſibiliter: ⁊ hoc ꝯuenit igneo celi ⁊ igneo elemēti cōne luminis imutantis eq̄liter longe ⁊ ꝓpe perceptibilr. Cuius rō eſt: qꝛ lumen nō querit diſpōnē in illuminato niſi diaphaneitatem. Hec aūt diaphaneitas nunqꝫ eſt cū forma ꝯria lumini: ſed cū priuatiōe: iter ꝑuationē aūt ⁊ habitū nihil eſt mediū: ⁊ tō imutatio luminis nihil intercipit de ꝯrio: ⁊ ſic nunqꝫ eſt in medio tpe: ſed ſubito eſt aductus luminis in diaphano ad oēm parteꝫ ei⁹ que opponit ſm rectā lineaꝫ illuminati. Q̄ aūt dicit iuiſibilr itelligit quo ad pceptionē ſube ipſi⁹ luminis que nō percipit niſi in ſuba alia. Vel iuiſibiliter dicit pp nō perceptibileꝫ imutationē more motus in illuminando: ⁊ hoc cōuenit angelis ex velocitate mot⁹ de quo ſupra habitū eſt. ℄ 28ᵘ eſt nō neglectus ne nō eſſe pateat. ad certa auteꝫ ſicuti quadā vindicta ⁊ cōnāliter ⁊ ꝓpꝛie ſubito reducēs: ⁊ hoc cōuenit igneo elementi: ſm ꝙ eſt in mā terreſtri in qua qñqꝫ negligit per eſtimationē nō plenā. ſ. in exteriorib⁹ partibus terreſtris icenſi: ⁊ viuit in iteriorib⁹: ⁊ tūc ſubito obtinet etiaꝫ exteriores ⁊ relucet ⁊ ex ꝓpꝛia nā reſurgit. Et hoc attribuit angelis per effectū cuſtodie in nobis. Q̄ñqꝫ eni in exteriorib⁹ cuſtodiri per negligētiā extinguūt miniſteriū angeli: ⁊ ſubito per internā cōpūctionē iteꝝ cōualeſcit. ℄ 29ᵘ ē incōpꝛehēſibilis ⁊ ipalpabilis ⁊ conuenit igni cōne caliditatis que lꝫ in mixto cōpꝛehendit: nō tñ cōpꝛehendit ſm ꝙ eſt in ꝓpꝛia nā ignis: qꝛ cōpꝛehēdi dī nō tm̄ qō tangit: ſed qō tenetur totum ⁊ cōuenit angelis rōne propꝛie ſube: que nō cōpꝛehenditur in natura ꝓpꝛia: ſed per operatiōes ſicut quelibet ſpūalis natura. ℄ Vltima eſt nō minutus in omnibus ſuimet diuiſſimis traditionibus: ⁊ cōuenit igni qui lꝫ ſit diuiſus in partes luminis ſui decrementa nō nouit ⁊ potētie. Quis vetat appoſito lumen de lumie ſumi. Mille licet ſumant deperit inde nihil. ℄ Articulus 13⁹.

Poſtea ponit Dionyſi⁹ humaniformes ꝓprietates dicens: ꝙ theologi humaniformes angelos deſcribūt pp intellectuale ⁊ ſurſum hūdo iuiſtiuas virtutes: qꝛ deus Os hoi ſublime dedit celūqꝫ videre. Juſſit ⁊ erectos ad ſydera tollere vultus. Et figura rectū ⁊ iaculentū ⁊ ſꝫ nāꝫ principale ⁊ regale ⁊ ſm ſenſum nimiū qdeꝫ ad reliqͣs mirabiliū aialiū virtutes. Oium vō potens ſm itellectus magnitudinē ⁊ ſm cōnaleꝫ ſciam cōtinuitate ⁊ ſm nām aie liberaꝫ ⁊ potētiſſimā. Et tāgit Dionyſi⁹ duo in nā hois. vnū qō eſt ipſi⁹ nature cōſtitutiuū. alteꝝ qō pſtat irrōnabilib⁹. Jd aūt qō cōſtituit nām eſt tripler. Q̄dāꝫ eni ineſt hoi gra corporis: vt ſurſum hē iuiſtiuas virtutes: ⁊ figure rectū ⁊ iaculentum: in hoie ſuperioꝛ ſenſus eſt viſus: in alijs aialib⁹ auditus. Silr in hoie ſurſum dirigit viſus: in alijs aūt aialibus ad terram. Hō etiā eſt recti ⁊ erecti corporis vt dī in libro de aialibus. Silr de iaculentū in claritate vultus ꝑpter nobilitatem ⁊ ſubtilitateꝫ vultus cōplexionis. Q̄dāꝫ aūt ineſt homini gra aie vt itellectuale. Q̄dāꝫ aūt gra coniuncti ineſt ſicut ſm nām pncipale ⁊ regale. Et dī principale ſm nām: eo ꝙ formā vltimaꝫ in natura ⁊ pncipalem que eſt anima cōnalis attingit. Et dicit regale ꝓpter dñium ⁊ regimē ſuoꝝ actuum. ℄ Jd aūt qō pſtat irrōnabilibus aialib⁹ ē tripler. Quoꝝ pmuꝫ ineſt ſm intellectū ſimplicem. qꝛ lꝫ mi

Ter.cō.5.

2. de gñatione ⁊ corruptione tex.cō.5.

nimaꝝ ſit quo ad ſenſibiles virtutes in qbus ꝯuenit cū bru-
tis: tñ omni virtute eſt potēs ſm magnitudinē itellect⁹. Et
dicit oīs virtus itellectus virtus ipſi⁹ ad rōnalia ⁊ ethica ⁊
nālia ⁊ mathematicalia ⁊ diuina. 2ᵐ ineſt per itellectū com
poſitiuū qui rō eſt ſm ꝙ omni cōtinuitate hꝫ ſciam rōnalē.
cōtinuat eni terminū termino in habitudie ſubiecti ad ꝑdi
catū: ⁊ habitudie ꝓpōnis ad ꝓpōnem ſm q̄libet ſpēm rōci
nationis. 3ᵐ eſt in rōne liberi arbitrij. ſ. ſm nām aīe liberū ⁊
potētiſſimū: qa oīa ꝯueniunt angelis hec. angelus enim ſm
nām eſt itellectualis: ⁊ metaphorice ſurſū hꝫ itnitiuas vir-
tutes ⁊ in viſiōe matutina in cōtēplatione dei. Et figure re
ctam in ſublimitate ⁊ erectione ordinis ⁊ officij. Et inculē-
tum ſm ꝙ agalmata clariſſima ⁊ ſpecula per theophanias
efficiunt. Ad minima aūt ſenſibiliū virtutū nō deprimūtur
ſed omni virtute itellectus excedūt accipientes cognoſcibi-
lia per ſilitudines ſpērum datas ſibi in creatiōe vt ſupra ha
bitū eſt: ⁊ hūt cōtinuitiuas ⁊ rōnales ſcias nō per inueſtiga
tionem inquiſitiōis: ſed ſm ordinē reꝝ ſcitaꝝ: ſicut cauſa eſt
ante cauſatum. ⁊ cognitio celi ⁊ terre ante cognitionem di-
ſtinctionis luminis ⁊ cognitio diſtinctionis elementorū añ
cognitionem productionis plantarum ⁊ animaliū: ſicut in
tractatu de operibus ſex dierum erit manifeſtum. Poten-
tiſſimum etiam hūt liberum arbitriū: qa in ipſis eſt liber-
tas nature gratie ⁊ glorie.

¶ Articulus 14⁹.

Poſtea dicit Dionyſius proprietates mēbroꝝ
hoīs cōuenire angelis ſic dicens. Eſt aūt per
ſingula vt eſtimo corporalis nature multipli-
cis partitionis inuenire celeſtes virtutes di-
cētes conſpectiuas qdem ſignificare virtutes
ipm ad diuina lumina clariſſimū reſpectū ⁊
cetera que cū ſuis expoſitionibus in qōne de ſenſib⁹ ſpūali-
bus continent. Poſt ꝓprietates vō quinque ſenſuum pro-
prietates ponit alioꝝ mēbroꝝ dicēs. Palpebras deide ⁊ ſu
percilia ſignificare dicimus ſupple diuinaꝝ viſionū itelligē
tie cuſtoditiuū. ¶ Et attendit ꝓprietatē nature: qa cū diſ-
gregatio radioꝝ oculi diſſipet viſum ordinauit nā ꝓeminē-
tiam ⁊ nigredinē piloꝝ in ſuperciliis vt ex vmbra vtriuſqꝫ
coaduneſ viſus: ⁊ fortior fiat ad viſibile ⁊ radius egrediēs
ſm aſpectiuos vel imutatio rectilinea ſm nāle in potens
aſcendere ſurſum recte ad locū ꝯuenienter ⁊ incōuenienter
dirigaſ. ¶ Deinde ſequiſ. Iuuenilē vō ⁊ adultā etatem il-
lud inouātis ſemper virtutis ſignificare dicimus. Et atten
dit ꝓprietatem virtutis augmētatiue ⁊ iuuenib⁹ que ſemp
innouādo quātitatem inouat ſeipſaꝫ: ſm ꝙ oīs virtus mul
tiplicaſ multiplicata ſibi mā ꝓpria. Seqtur. dentes aūt di-
uiſiuum hoc indice nutriētis perfectiōis. vnaqueqꝫ eni eēn
tia intellectualis donatā ſibi diuiſiorem vniformē itelligē
tiam ꝓuida virtute diuidit ⁊ multiplicat ad iferioꝝ nutri
tem anologiam. Et itendit ꝙ nā facit dentes diuiſiuos ſibi
ad cōuenientiam nutrimenti: ſic itelligētia ſuperior ſolidū
cibum ſpiritualem accipiēs quaſi maſticās diuidit in agal-
mata tranſſormās vſqꝫ ad anologiam que ducat vſqꝫ ad ꝑ-
ceptionem inferioꝝ ſm ꝙ ſupra de diſtōne hierarchiaꝝ di-
ctum fuit. ¶ Seqtur. humeros aūt ⁊ brachia ⁊ iterum ma-
nus factiuū ⁊ operatiuū ⁊ actiuū. Cor vō ad ſymbolū eſſe
deiformis vite ꝓpriā vitalem virtutem in ea que ꝓintelle-
cta ſunt ſeminātis. Et tāgit ꝓprietatem qua cor eſt ꝓn^m vi-
te in aīalibus ⁊ effluit ex ipſo ſemen vite in ipſa mēbra cor-
poris cetera. Pectora iteꝝ ſigāre durum ⁊ cuſtoditiū vt a
ſuppoſito corde viuifice diſtributionis. Et tāgit hoc: qa na
tura munit cor vt ꝓn^m vite: thorace ⁊ oſſibus duris ne de fa
cili leſionem patiaſ ab icurrentib⁹ extrinſecis. Dorſa vō cō
tinuum ſimul cūctarum fertiliū virtutum: qa in dorſo one-
ra portamus. Pedes vō mobile ⁊ velox ⁊ curſibile in diui-
na ſemper eūtis motiōis. pedes eniꝫ organa ſunt ad motū
proceſſiuū in aīalib⁹ pp qō ⁊ pēnatos theologia ſanctoꝝ
intellectuū ſigāuit pedes: pēnatum nāqꝫ ſigāt anagogicā
velocitatem. Et celeſtis ſurſū verſus itineris factiuū ⁊ ab
omni humili per ſurſum fereas remotū. Ipſa vō pēnarum
leuitas nil terrenū: ſed totū mūde ⁊ ſine grauitate in excel-
ſum deſcendens. Sequiſ. nuditaſ quoqꝫ ⁊ diſcalciatū ſignāt
dimiſſū ⁊ abſolutū ⁊ imenſurabile ⁊ puꝝ eoꝝ. i. ab hiis que
extra ſunt appōe: ⁊ ad ſimplicitatem diuinā quantū poſſibi
le aſſimilatiuū. ¶ Deide coaptat Dio⁹ angelis ꝓprietates

veſtium ⁊ iſtroꝝ que qſqꝫ legūtur habuiſſe in manib⁹ ſicut
in Ezechiele ſecures habebāt ⁊ funiculos ad metiendū ſic
dicens. Sed qſi iterum ſimpla. ſ. in ſe ⁊ multum varia. ſ. in
ſymbolis ſophia ⁊ nudos veſtit ⁊ vaſa quedā dat ipſis. Cir
cūferre extranea aiaꝝ celeſtiū ſacros amictus: ⁊ organa in-
ſtrumentū opeꝝ ſm qō nobis poſſibile appareamus. Cla-
ram qdem eni veſtem igneā ſigāre eſtimo deiforme iuxta
ignis imaginē ⁊ inculentū pp eas que in celo quietes. Vbi
lumē ⁊ oino inuiſibile ⁊ inacceſſibile. dōm aūt itellectualr il-
luminās vt deus. ſ. aut intellectualr illuminatū vt angeli.
Sacerdotalem vō. ſ. veſtem ſigāre eſtimo ad diuina ⁊ my-
ſtica ſpeculamina ductiuū: ⁊ totius vite votū. i. qa totā vitā
ad ſacra vouerūt. Zonas vō ipſaꝝ fecūdaꝝ cuſtoditiuū vir
tutū ⁊ cōgregātem eas habitū in ſeipm vnice cōuerti ⁊ cir
culariter cū facilitate caſu carente a nature ſilitudine circa
ſeipm circūferre. Et tāgit ꝓprietatem cinguli: qa cingulus
circa renes exiſtēs cuſtodit loca in quib⁹ ſemē fecunditatis
cōgregaſ. Silr cingulus in ſeipm cōuerſus congregat habi
tum exteriorem: ⁊ per hoc ſignificat habitū gre cōtinētē ſb-
ſtātiam intellectualem ſpūalr. Silr etiam circulariter ⁊ fa-
cile ita tamē ꝙ nō cadit a ſilitudine nature. i. a perfectione
gre: que ſm nām eſt in peccatū qō eſt ꝓter nāꝫ circūfert per
circulū eternitatis que eſt ſine ꝓn° ⁊ ſine fine. ¶ Poſtea tā-
git inſtrumēta dicēs. Virgas etiam ſignificare eſtimo rega
le ⁊ ꝓncipale rectaqꝫ oīa diffiniēs. Tela vō ⁊ ſecures diſſili-
tudinum ſeparatiuū. i. pctōꝝ que faciunt diſſimilē nāꝫ a ſi-
ne ꝓprio. ⁊ diſcernētiū virtutū acumen. i. diſcretiuaꝝ virtu
tū ſiue cognitiuaꝝ acumen ad iteriora diſcutiēda: ⁊ efficax
⁊ actuoſum ſm qō ⁊ dicit Apl̄us de ſermone dei ad Hebr.
4° ca°. Viuus eſt eni ſermo dei: ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oī
gladio ancipiti ⁊ pertigens vſqꝫ ad diuiſionē aīe ⁊ ſpūs cō-
pagum quoqꝫ ⁊ medullaꝝ: eſt diſcretor ⁊ cogitationū ⁊ intē-
tionū cordis. Sequiſ. geometrica quoqꝫ ⁊ tectonica vaſa. i.
ad mēſurā ⁊ edificatoriā ꝑtinētia ſigāre eſtimo fundatiuū
⁊ edificatiuū ⁊ perfectiuū ⁊ queciiqꝫ alia reducentis ⁊ ꝯuer
tentis ꝓuidētie ſunt ſecūdoꝝ. Qnqꝫ etiam ſignificāt aliqd
eoꝝ que circa nos agūt angeli ſicut funiculus menſoꝝ reedi
ficationem hierlm. Et ſecures in manib⁹ occiſionem pec-
cantiū. vnī Diony⁹. Eſt aūt quādo: ⁊ in nos diuinoꝝ iudi-
cioꝝ ſint ſymbola illa que acta ſunt a ſanctis angelis orga-
na. Alijs qdem declarātib⁹ corrigētem diſciplinā aut puni-
entem iuſtitiā. Alijs nō ab anguſtia libertatem aut diſcipli
ne finē: aut prioris beneficētie reſumptionē: aut appoſitio-
nem aliorum donorum paruorum: aut magnorum ſenſibi-
lium aut inuiſibilium.

¶ Articulus 15⁹.

Poſtea tangit ventos ⁊ eos ⁊ electrū ⁊ lapides
dicens. ꝙ venti ſignificant velocitatem ⁊ mo-
tum eoꝝ tranſuectiuum inferiorū in ſuperio
ra. Et quādoqꝫ etiam vētus ſignificat deifor-
me eoꝝ: eo ꝙ ventus diuine oꝑationis hēat
imaginē: ſicut dī etiā in Joāne. Spiritus vbi
vult ſpirat: ⁊ vocē eius audis ⁊ neſcis vnde veniat aut quo
vadat. Nubes aūt ſignificāt duo. nubes eniꝫ ſunt quādoqꝫ
diſgregate ⁊ lucide: ⁊ tūc ſignificant ſacros intellectus occul
ti quidē luminis ſupermūdane ſuper repletos. Et ꝓma ap
paritione ꝓmaꝫ manifeſtationē ꝓpoſe accipiētes ipſaꝫ co-
pioſe in ea que ſunt 2° lucide ⁊ ꝓportionalr diſtribuentes.
Quādoqꝫ nubes ſunt ſpiſſe pluuioſe: ⁊ tūc ſignificāt genita-
lia ⁊ viuificum ⁊ actiuū ⁊ perfectiuū iuxta itellectualē ibriū
cōceptionem ⁊ excipientē ſinum. ſ. cordis humidis pluuijs
in vitales partes euocātē. ¶ Electrum qdē quādoqꝫ auri-
forme ſimul ⁊ argenteū ſignāt iputrefactibile vt in auro qō
non cōtrahit rubiginem ⁊ largū ⁊ nō minutum ⁊ icōtamina
tum ſplēdorē. Et aptum vt in argēto luciformeꝫ et celeſtem
claritatē. Erce aūt ſm traditas rōnes aut igneum auriſor
me attribuēdū. Lapidū quoqꝫ multicoloꝝ ſpēs ſigāre eſti
mādum eſt: aut qſi albas luciforme. aut quaſi rubeas auri-
forme. aut quaſi pallidas viuiforme. ⁊ per ſpēs ineales ana
gogicam typicaꝝ imaginū diiudicationē. ¶ Poſtea tangit
figurā leonum ⁊ boum ⁊ aqlaꝝ ⁊ equoꝝ dicēs. Leonē ſigni-
ficare eſtimādū ꝓncipale ⁊ robuſtū ⁊ indomitū ⁊ additum
ineffabilis deitatis ⁊ aſſimilatiuū itellectualiū veſtigiorum
circūuelamine ⁊ fortiſſimo ꝓpoſa amictu ſm diuinaꝫ illu-
minationē in ſemet reſtituto itinere. Et tangit ꝓprietates

leonis

Quinqꝫ leo/nis ꝓprietates q̃ trãſferũt ad bõs ſpũs,

leonis quinque. ¶ Quarũ pͥma eſt ꝙ eſt princeps ferarum.
¶ 2ᵃ eſt ꝙ eſt robuſtum aĩal ſicut oſtendit̃ in magnitudine
extremitatũ ſicut dĩ in fine ſcd̃i priorum. ꝙ habere magnas
extremitates ſignum eſt fortitudinis. ¶ 3ᵐ eſt indomitũ q2
cõtẽnit fortitudinem domantem. ¶ 4ᵐ eſt ꝙ delet veſtigia
per tractũ caude ne poſſet a venatoribꝰ inueniri. ¶ 5ᵐ eſt ꝙ
circulũ facit circa beſtias q̃s inſequit̃ ne egrediant̃. Et cõ
ueniũt hec angelis. Primũ q2 in itellectuali natura creata
angelus tenet ꝑncipatũ pp intellectum deiformem. 2ᵐ q2
virtus eius ⁊ robur excedit virtutẽ nature vt pꝫ in opera/
tione ſignoꝝ. 3ᵐ q2 excedẽdo poteſtatẽ ⁊ cognitionẽ noſtrã
angelus ſub nro intellectu ⁊ opere nõ mãſuetat̃. 4ᵐ q2 ve/
ſtigia per que vadit in diuina ſunt nobis icognita ⁊ q̃ſi de/
leta. 5ᵐ q2 theophanias quas venat̃ angelus q̃ſi circulati/
ter circũducit ⁊ in ſeipm̃ reſtituit iter. Nã ſm Augũ ꝑmo
creature ſic̃de cognitionẽ in creatore accipit. deinde in pro/
pria natura cognoſcit. ⁊ 3ᵒ quaſi reſtituto in ſeipſo cõtẽpla/
tionis itinere cognitionem creature in laudẽ creatoris at/
tollit. ¶ Ipſam vͦ bouis ſignificare eſtimo figuram firmaꝫ

Bouis ꝓprietates.

⁊ nouũ ⁊ intellectuales ſulcos ⁊ reuocans in ſuſceptionẽ ce/
leſtiũ ⁊ gignẽtium imbriũ ⁊ cuſtoditiuũ ⁊ fortiſſimũ. Et tã/
git ꝓprietates bouis in laborãdo. boues enĩ firmi ſunt du/
rãdo in laboribꝰ. noui per affectum q2 laboribꝰ ſuis inouãt
terram ⁊ ſcindendo ſulcos aperiunt terrã ad ſuſceptionem
imbriũ ⁊ cuſtodiã ſeminum: ⁊ fortiſſimi ſunt in adiuuamẽ/
to diuerſoꝝ laboꝝ ſicut in triturãdo ⁊ hmõi. Et hec conue/
niũt angelis in effectu cuſtodie ſic̃ facile eſt aptare. ¶ Ipaꝫ

Aqle ꝓprietates.

vͦ dehinc aqle figurã ſignare exiſtimo regale ⁊ altifeꝝ ⁊ ci/
tiuolum ⁊ ad potẽtificum alimẽtum acutũ ⁊ ſobrium ⁊ agi/
le ⁊ bene machinatũ ⁊ ad copioſum ⁊ multo incutiẽtem ra/
diũ diuini ſolis deſiderio in ſpeculatiuaꝝ virtutũ ſanis ob/
tutibus imediate recte ⁊ inflexibilr̃ cõtẽplatiuum. Sũt au/
tem he ꝓprietates aquile ꝙ rex eſt auium volãs alte ⁊ cito
⁊ longe videns eſcam ⁊ ſenſus habẽs ſobrios. i. ꝙ ſpũs vi/
ſiuales groſſis vaporibus nõ turbãtur ad obſcurandum vi/
ſum. Et eſt agilis ad diſpoſitionem alaꝝ ad motum bonas
hꝫ machinationes ad raptũ prede. Silr̃ coadunatũ viſuꝫ
ad intuitum ſolis imediate recte ⁊ inflexibiliter. Et hec cõ
ueniunt angelis qui quãtũ ad nãm intellectualem regales
ſunt: quãtuꝫ vͦ ad modũ cõtẽplãdi accipiunt̃ alie ꝓprieta/
tes: ⁊ quãtuꝫ ad obiectũ ↄtẽplationis eoꝝ qḋ eſt deus ſub/
limis. Et dicunt̃ altiferi quãtum ad actum: citiuoli vͦ q2
intelligũt ſine inquiſitione ⁊ diſcuſſiõe intellectu deiformi ⁊
quo ad vim diſcretiuã alimẽti diuini: qḋ eos facit validos
⁊ potentes dicunt̃ acuti ad potentificũ alimentum. Quo ad
hoc vͦ q2 itellectus eoꝝ non turbant̃ phãtaſmatibꝰ dicunt̃
ſobrij. agiles aũt ſm motum indefeſſum ad diuinã volũta/
tem implendã. Scḋm aũt ꝙ rapiũt aĩas diabolo ſubito ⁊ i/
prouiſe dicunt̃ bñ machinati. ſm vͦ ꝙ cõtemplant̃ non per
ſpeculũ ⁊ in enigmate dicunt̃ cõtẽplatiui ad copioſuꝫ qḋ in
oĩa ſe diffundit: multo incẽs vͦ q2 per ſeipſum. ⁊ dicuntur
cõtẽplatiui deſiderio: q2 cõtẽplationis obiectũ mouet ⁊ ac/
cendit deſiderium. Speculatiue vͦ virtutes dicuntur oculi
mẽtis intellectus. ſ. agentis ⁊ poſſibilis. ⁊ dicunt̃ ſanis ob/
tutibus: q2 collyrio gr̃e ⁊ cõfirmationis puncti ſunt. Et di/
cunt̃ cõtemplari imediate: q2 nõ per ſpeculum. ⁊ recte q2 fa/
cie ad faciẽ. ⁊ inflexibiliter ad dĩam raptoꝝ: qui lꝫ dãnum
q̃ſiqꝫ cõtemplent̃: tñ deprimente ſarcina miſerie iteꝝ defle/
ctant̃ a lumine incircũſcripto felicitatis eterne. Sequit̃. Il/
lam vͦ equoꝝ figuram ſignare eſtimo obediẽs per frenabi/
le. frenũ autẽ nihil aliud eſt q̃ ordinatio poteſtatis. Album
quidẽ nõ lucidũ ⁊ q̃maxime diuini luminis cõgratiſſimuꝫ.
albũ enim ſm nãm cauſat̃ ex diffuſiõe lucis in ſuperficie cla/
ra: eoꝝ aũt qui nigri ſunt. abditũ enĩ eo ꝙ nigrũ opacũ eſt
ex priuatione lucis in ſupficie corporis. Dicit̃ aũt hoc abdi/
tuꝫ nõ a ꝑuatione lucis ſimplr̃: ſed quo ad nos. ſicut oĩs lux
excellens abdita eſt oculo qui excellitur ab ipſa ſm ꝙ ẽt di/
citur deus habitare in nebula vel in caligine. ⁊ per nebulaꝫ
⁊ caliginem ſupponit̃ lux inacceſſibilis: rubeũ vͦ igneum et
actiuum: q2. ſ. incendũt ad amorẽ ⁊ actiui ſunt ad conſum/
ptionem peccati: ſm ꝙ ẽt ſeraphin labia ꝓphete dĩ purgaſ/
ſe. Cõmixtoꝝ quoqꝫ ex albo ⁊ nigro perfectiua vͥtute extre/
moꝝ cõiunctiuũ. Et pͥma ſecũdis ⁊ ſecũda primis cõuerti/
biliter ⁊ puidẽ cõnectẽs. Dictũ eſt enim ꝙ nigrũ ſignat ab/
ditum lucis inacceſſibilis nobis: ⁊ hec eſt theophania pͥma
⁊ ꝓportionata primis. Albũ aũt illuminationẽ ſignificat ap/
parentem nobis: ⁊ hec eſt theophania ſcḋa ꝓportionata ſe/
cũdis. Unde ſicut albũ ⁊ nigrũ ſunt extreme ſpẽs colorum ⁊
ↄiungunt̃ in medio cõmixto: ita equi varij ſignant angelos
primas illumiationes recipientes ⁊ ſecũdas iferioribꝰ dã/
tes. Et per hoc pͥma in 2ᵃ ⁊ 2ᵃ in pͥma reducentes.

¶ De furore ⁊ gaudio ⁊c̃. qualiter conueniant angelis. Articulus 16ᵘˢ.

Oſtea dicit Dionyſius furibũdum qdem ſi/
gnificare ipſoꝝ intellectualẽ fortitudineꝫ: cuiꝰ
nouiſſima. i. perfectiſſima imago furor: ⁊c̃. Et
tangit hoc qḋ etiam habet̃ in 3ᵒ ethicoꝝ. furo/ Capᵒ.16.
rem aũt ad virtutẽ. i. fortitudinẽ ferũt. fortes
enim eſſe videntur: ⁊ qui ꝓpter furoreꝫ vt fere ad inſurgẽ/
tes feruntur: quoniam ⁊ fortes iraſcibiles ſunt. mobile enĩꝫ
furor ad periculum. vnde ⁊ Homerus. Uirtutem. i. fortitu/
dinem immitte furori. ⁊ virtuteꝫ in furore erige. Et fortes
per nares eijciebant iras ⁊ ebulliunt ſanguinem. ipſam vͦ
concupiſcentiam ſignat ⁊ eſtimo amorem diuinum.
¶ Poſtea tangit ſinulos currus ⁊ rotas que cõnexa legunt̃
angelis ſic dicens. Ignea qdẽ flumina ſignant diuios ꝓmo/
tus copioſaꝫ ipſiꝰ: ⁊ nõ deficiẽtẽ affluẽtiã donãtes: ⁊ viuifica
nutriẽtes fecũditate. Et tãgit duo que ſũt in flumie. ſ. fluxꝰ
ↄtinuꝰ qui notat abũdãtiã donoꝝ celeſtiũ: ⁊ irrigationeꝫ ex
humido refrigerante qḋ inducit fecũditatem. Currus aũt
ſignant cõiunctiuam ſilitudinuꝫ ſocietatem. naꝫ in curru cõ
iũgitur rota rote eq̃lis altitudinis ⁊ magnitudinis ad ſub/
uehenda onera. Sic angeli eiuſdẽ ordinis miniſteriuꝫ per/
agẽdum ſui ordinis cõiungũtur. Rote autem pẽnate qdeꝫ
cum ſint in ea que ſunt ante cõſpectum icõuerſibilr̃ ⁊ iſflexi/
biliter eũtes per rectam ⁊ iuſtam viã: ſignant exeũtis ope/
rationis earũ virtutem in eãdẽ ſine fluxu ⁊ recte ſectam viã
ſimul oĩum earuꝫ itellectuali rotatu ſupermũdane directo.
Hoc eſt ꝙ rote pẽnate velocitatẽ operum ſignant: que ope/
ra ſemper ſunt in cõſpectu angelice ꝓuidentie ſine declina/
tione ⁊ flexu a recta ⁊ iuſta via: ita ꝙ itellectus rotatus ſm
cuius rõnem ſupermũdanã ab eodẽ in idem veniens in re/
cte ſectam viã dirigat̃. Primo enim per imperiũ opus exit
a deo: ⁊ directiuũ ſm formam vtilis ⁊ honeſti iteꝝ redit in
laudẽ ⁊ gloriã imperãtis. Uel aliter ignee ſiqdem ⁊ deifor/
mes rote reuelatiões quaſdã hñt circa idem ipm̃ optimuꝫ
ſemper mobili motu. reuelationes vͦ ſecretoꝝ manifeſta/
tione ⁊ circũſubiectaꝝ reductione ⁊ altaꝝ illuminationũ in
ea que ſubiecta ſunt deductiua pfectiõe. ¶ Et tãgit Dioꝰ
duplicem rotationem ſm ꝙ rota dĩ eẽ in medio rote. ſ. vnã
rotationem circa thronũ dei: ſm ꝙ voluũtur ſemp circa idẽ
ipſum optimũ ab optimo pͥnᵒ per optimum gubernatoreꝫ
in optimũ finem. Et ſm ꝙ reuoluũt ſe a primo per iferiora
rurſus in primũ deductiua perfectione. Ultimo tãgit gau/
diũ angeloꝝ dicẽs: ꝙ celeſtes eſſentie acceptrices oĩno non
ſunt eius que ſm nos poſſibilis delectatiõis. Cõgaudẽ au/
tem dicũtur deo perditoꝝ inuentione lerta deiformẽ epula/
tionẽ: ⁊ ẽt improuidẽtia ⁊ ſalute in deum redeũtiuꝫ deifor/
mitatẽ: ⁊ icorruptionis leticiam ⁊ illã bñficiẽtiã ⁊ ineffabilẽ
epulãtes: in cuius participatione ſepe facti ſunt viri ſancti
per deificos diuinaꝝ illuminationũ ſuperaductus. ¶ Sed
q2 iã multa de beatis angelis dicta ſunt: de ignoratis peta/
mus veniam: de bene auteꝫ dictis gr̃e referant̃ deo. Dici/
mus enim cum beato Dionyſio ꝙ quoꝝ quidem ſupermũ/
danam ſcientiam ignoramus in ipſis nos alium ducis du/
ctorum decẽtem deſideramus. Quedam autem tãq̃ dictis
eque patẽtia pretermiſimus cõmẽſurationi ſermonis ꝓuidẽ/
tes: ⁊ ſuper nos ſecretũ ſilentio honorificantes.

¶ De ſtatu malorum angelorum. Qõ decima.

Onſequẽter trãſcũdũ

eſt ad ſtatuꝫ maloꝝ angeloꝝ. Et querũtur
tria. ſ. de caſu demonũ. ⁊ de ordinibꝰ eoꝝ. ⁊
de exercitio tẽtationũ eoꝝ circa homines.
¶ Circa pͥᵐ querunt̃ ſex. Quoꝝ pͥᵐ eſt q2
cecidit. 2ᵐ pp qd cecidit. 3ᵐ a quo cecidit.
4ᵐ eſt per que delectꝰ eſt. 5ᵐ qñ cecidit. 6ᵐ

in qđ cecidit. ¶ Circa p̄m hoꝝ querūtur tria. Quoꝝ p̄m eſt vtrū ſupiores vel īferiores fuerint angeli cadētes. 2m vtrū vnus eoꝝ alijs ſuā volūtatē perſuaſerit: vel qlibet eoꝝ ꝓpria volūtate ceciderit. 3m vtrū ſuū caſum pſcire potuerint.

¶ De caſu demonum An ſuperiores vel inferiores ceciderint. Articulus primus.

AD primū ſic pcedit ſic. Dicit Gregoriꝰ in omelia Acceſſerūt ad Jeſuꝫ publicani ⁊c. tractās illō verbū. Tu ſignaculū ſimilitudinis plenus ſapiētia ⁊ perfectꝰ decore in delitijs paradiſi dei fuiſti ⁊c. ¶ Notādū ꝙ angelus nō ad ſimilitudinē dei factus: ſed ſignaculū ſimilitudinis dei dicit: vt quo in eo ſubtilior eſt nā eo in illo imago dei ſimilius inſinuet expſſa. Quo in loco mox ſubdit. Oīs lapis precioſus operimentū tuū. Sardius: thopatius: iaſpis: cryſolitꝰ: onyx: ⁊ berillus: ſaphyrꝰ: carbūculus: ⁊ ſmaragdus. Ecce nouē dixit noīa lapidū: qꝛ pfecto nouē ſunt ordines angeloꝝ. qbꝰ nimiꝝ ordinibꝰ illoꝝ pmus angelus: ideo ornatus ⁊ opertus extitit: qꝛ dū cūctis agminibꝰ angeloꝝ platꝰ eſt ex eoꝝ cōparatiōe clarior fuit. ¶ Itē in Jſaia ſuper illō. Quomō cecidiſti Lucifer qui mane oriebaris. Dicit gloſa Dionyſij. Diabolus in exordio mūdi creatꝰ ⁊ iter angelos glorioſus. ¶ Hoc idē videt per rōnez: qꝛ in celū trinitatis aſcēdere ⁊ eē ſilis deo altiſſimo cōcupiuit nimis: vt dicit Auguſtinus. Delectatꝰ in ꝓpria pulchritudie: ⁊ tātā aūt altitudinē nō extolleret pua pulchritudo. g° vr ꝙ ex ſupioribꝰ fuerit.

¶ Sed ꝫ Damaſcenus in 2° li° 4° ca°. Ex angelicis virtutibus que perat terreſtri ordini ⁊ cui terre cuſtodia cōmiſſa a deo erat nō nā malus factus: ſꝫ bonus exiſtēs ⁊ in bono genitus ⁊ nequaq̄ in ſeipſo a cōditore malitie ſemitā hns nō ferens illuminationē ⁊ honorē quā ipſi cōditor largitꝰ fuerat liber ſui arbitrij electiōe verſus eſt ab eo qđ ſm nāꝫ eſt in id qđ pter nām. Ex hoc accipit: ꝙ angelus cadēs de iferioribꝰ fuit. ſm ordinē eni hierarchie ſupiores angeli non preſunt terreſtri ordini. ¶ Itē videt ꝙ qdā fuerint de ſupioribus. ⁊ qdā de iferioribus. ⁊ qdā de medijs. qꝛ ita dicit cōis ſnīa ꝙ nō vnus chorus ceciderit: ſed de qlibet choro ad ꝓportionē vnius ſm ꝙ ēt aſſumunt hoīes. ¶ Itē Aplſ nōiat quoſdā de media hierarchia ad Eph. vltimo dicēs. qm̄ nō eſt nobis colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguinē tm̄: ſꝫ aduerſus pncipes ⁊ poteſtates ⁊ aduerſus mūdi rectores tenebraꝝ haꝝ. ¶ Solo. dōm ꝙ Augꝰ tāgit hāc qōnez in 11° ſup Geneſim ad lrām. ⁊ ꝯtēnit eā: eo ꝙ neutra pars ſufficiēter ꝓbari pōt. Scōm tn̄ quoſdā ſanctos ⁊ doctores modernos de quolibet ordie qdā ceciderūt inter quos fuit vnus excelſior de quo pp pulchritudinē ſuā in Job dr̄. ꝙ ipſe pn̄m viaꝝ dei eſt. ⁊ Lucifer appellat in Jſaia. ⁊ ſignaculū ſilitudis dei in Ezechiele. ¶ Qđ g° obijcit de Damaſceno ꝙ terreſtri ordini pert. Dicēdū ꝙ nō pfuit vt miniſter imediate miniſtrās circa terrena: ſꝫ vt per quē deſcēdūt illuminationes ad ordines medie ⁊ īfime hierarchie que pſunt terreſtribꝰ. ¶ Ad id aūt qđ obijcit ꝙ ſm numeꝝ cadētiū aſſumunt homines. Dicēdū ꝙ hoīes aſſumunt in qualibet ordinē angeloꝝ: ſed huiꝰ aſſumptiōis nō eſt cā reſtauratiō ruine āgelice: qꝛ ſi āgelus nō cecidiſſet adhuc hō fuiſſet glificatꝰ ⁊ aſſumptus ſm diuerſitatē ordinū: ⁊ pp hoc nō tot tm̄ aſſumūt quot angeli ceciderūt: ſꝫ multo plures. ſꝫ aūt caſus nō ſit cā aſſumptionis hoīum: tn̄ ex aſſumptione hoīum ꝯſequit reſtauratio ruine angelorum. ¶ Articulus 2°.

Nō tot hoīes aſſumūtur qt angeli ceciderūt ſꝫ multo plures.

SEcundo querit vtrū vnus eoꝝ alijs ſuā volūtatē perſuaſerit: vel qlibet eoꝝ ꝓpria volūtate ceciderit. Et videt ꝙ vnus alijs oībꝰ pſuaſerit. qꝛ ſicut dicit Damaſcenus 2° li° ca° 4°. Simul aūt cū eo euulſa eſt ⁊ cōſecuta eū eſt ⁊ cecidit multitudo īfinita eoꝝ qui ſub ipſo ordinati erant angeloꝝ. Si aūt cōſecuti ſunt eū tunc ipſe fuit primus ⁊ alij ex ſuaſiōe eiꝰ ceciderūt. ¶ Hoc idē videt per illud qđ habet in Apocalypſi 12° ca°. ꝙ cauda draconis trahebat tertiā partē ſtellaꝝ celi. Cauda enīꝫ vt dicit gloſa eſt deceptio per quā celat iniqua volūtas. ⁊ ita videt ꝙ ſtellas hoc eſt angelos traxerit deceptione ſue pſuaſionis. Et hoc idē videt dicere Jſidorus ſic. Lucifer ille alijs maior nō ſolus cecidit: ſed cuꝫ eo multi qui ei in malicia conſenſerunt. ¶ Itē ex mō loquēdi in euāgel. Mat. 28° ca°. Ite maledicti in ignē eternū qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Nō enim dicunt angeli eius: niſi qꝛ ſue ſuaſioni conſenſerant. ¶ Sꝫ cōtra. ſi alijs ſuaſit ergo prius ipſe in ſe peccato cōſenſit. ergo inter cōſenſuꝫ eius ⁊ caſuꝫ aliqua media mora fuit ſ. in qua ſuaſit alijs: qđ eſt icōueniēs. ¶ Itē ſi alij āgeli ſuadenti cōſenſerūt. g° per aliū peccauerūt. ſꝫ dicit Augꝰ ꝙ qui peccat per aliū per aliū pōt redimi: ⁊ ſic alij angeli hēe pñt redēptorē qđ eſt ꝫ fidē. ¶ Sed tūc querit iuxta hoc q̄re ſtatiꝫ dānat peccatū angeli pena eterna ⁊ nō pctm̄ hoīs. videt enī ꝙ locū penitētie hēe debeat. Vterqꝫ enī angelus. ſ. ⁊ hō liberi arbitrij eſt: ⁊ vterqꝫ nāe itellectualis: ⁊ vterqꝫ ad nām dei creatus. Qđ ſi cōcedat cōtra dicit Damaſcenus 2° lib° 4° cap° in fine. opꝫ ſcire qm̄ qđ hoībꝰ eſt mors: hoc angelis eſt caſus. poſt caſuꝫ enī nō eſt pnia quēadmodū nec hoībꝰ poſt mortē. ¶ Solo. dōm ſcdm meliorē ſnīa ꝙ angeli nō ſuaſiōe alterius peccauerūt: ſed vnuſqſqꝫ ꝓpria eligētia ⁊ propria volūtate. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit pmo dōm ꝙ ꝯſecuti ſunt eum ſicut ſecūdarij pncipalē nō ſicut ei ſuadētē. ¶ Ad aliō dōm ꝙ hoc qđ dicit in Apocalypſi dicit de dracone pſequēte mulierē hoc eſt eccliāꝫ: cuius cauda trahit ſtellas hoc eſt fideles ad īfidelitatē ⁊ pctm̄: ⁊ ita exponit gloſa ibidem. Si aūt dicat ꝙ ſtelle intelligunt angeli ſicut videt exponere magiſter in ſentētijs: tūc cauda nihil aliud eſt niſi ſubiectio poteſtatis. ſicut enī in bonis angelis illuminatio deſcēdit a ſuperioribꝰ in īferiores: ita ēt volūtas iniq̄ reſultabit in pncipe maioꝝ cui inique volūtati īferiores nō perſuaſionē aliq̄ ſed ꝓpriā electionem cōſenſerūt. qꝛ cōueniens eis videbat vt ille in mōtez teſtamēti aſcēderet ⁊ ſilis altiſſimo efficeretur. ſic etiā intelligit qđ de Jſidoro obijcit. ¶ Ad id qđ obijcit de euāgelio dōꝫ ꝙ iferiores demones dicunt angeli Luciferi pp ſubiectionez ⁊ obedientiā: qꝛ ei obſequunt ad executionez ſue iniqne volūtatis. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit dōm ꝙ multe ſunt rōnes q̄re angelus ſtatim dānat ⁊ nō hō. ex quibꝰ tres ad pñs ſufficiāt. Quaꝝ pma eſt ꝙ angelus in itellectu deiformi creatus nō ꝓgredit ad beatitudinem per cognitionē ſpeculi ⁊ enigmatis: ſed iuxta deū creatꝰ vt dicit Augꝰ in lib° cōfeſſionū. ad beatitudinē nō idiguit niſi cōfirmatione ⁊ conuerſione ad deū. ⁊ ideo cū oīs pnia ſit de rōne vie auerſio eiꝰ nō potuit hēe pniam ſed extremā dānationez. Hō aūt factus eſt in via vt per ſpeculū ⁊ enigma ꝓficeret in cognitionez beatitudie: ⁊ ideo peccato eiꝰ cōgruit pnia. 2° rō eſt quā tāgit Augꝰ. qꝛ tota nā humana in pn̄° ſui per caſum deperierat: nō autez tota nā angeli: ⁊ ideo ne hō fruſtra creatꝰ fuiſſet ad imaginē dei cū beatitudie ad quaꝫ creatꝰ erat nō perciperet per potētiā reuocat. 3° eſt qꝛ quanto excuſabiliꝰ eſt pctm̄ tanto venia dignius. excuſabiliꝰ aūt eſt quanto peccans eſt infirmior. infirmior aūt eſt homo q̄ angelus: ⁊ ideo homo ſuſceptiuus eſt penitentie. angelus aūt non. Quedam autem alie rationes ponuntur in queſtione de incarnatione. ¶ Articulus 3°.

Nō tres rōnes ob q̄s cōtigit angelus ſtatiꝫ poſt peccatū dānari ſi aūt hoīem.

TErtio queritur vtrū caſum ſuū pſcire potuerint. ⁊ ponant rōnes Anſelmi in libro de caſu diaboli. Cōtingēs fuit ⁊ potuit nō eē ſi ſcia accipiat pro illa cū certa rōne aliqd itelligit conſtat ꝙ nō potuit pſcire caſum. Et hec rō fundat ſuper hoc: qđ habet in fine pmi perihermenias. vbi dr̄ in his que ſunt ⁊ que facta ſunt neceſſe eſt affirmationem vel negationē verā vel falſam eē. in ſingularibus vo ⁊ futuris nō. ſīr ⁊ ſuper hoc qđ dr̄ in p° poſterioꝝ. ꝙ ſcire opinamur vnūquodqꝫ ſimplr: ſed nō ſophiſtico modo qđ eſt ſm accñs cum cām arbitramur cognoſcere pp quam res eſt: ⁊ qm̄ illius eſt cauſa ⁊ nō eſt contingere hoc aliter ſe habere. Tex. cō. 5. ¶ Sꝫ tūc querit vtrūꝫ eſtimationē vel opinionē de caſu potuerint habere. Et diſputat Anſelmus ꝙ nō in pdicto libro ſic per deductionē ad īpoſſibile. Si adhuc in bona volūtate ſtans preſciebat ſe caſuꝝ. aut volebat ꝙ ita fieret. aut nō volebat. ſꝫ ſi cū pſcia volūtatē hēbat aliqm̄ cadēdo tā ipſa mala volūtate ceciderat: nō g° volēdo cadere pus ſciuit ſe caſuꝝ: ⁊ nolebat tātūꝫ miſer erat dolēdo quātūꝫ ſtare volebat: aut tāto iuſtior erat quātum ſtare volebat: ⁊ quo erat iuſtior eo debebat eſſe felicior. ergo ſi nolendo preſciebat ſe caſurum: tāto erat miſerior quāto debuit eſſe felicior qđ nō oſtendit. ¶ Item ibidē eſt ⁊ aliud qđ mihi oſtēdit nullo mō eum ante ſuā preſciuiſſe preuaricationē. Nēpe aut coactus

patuiſſet

putauiſſet aut ſpōtaneū. Sz nec vſq̃tenus erat vnde ſe cogi aliquando ſuſpicaret ne ꝗdem voluit in veritate pſeuerare nullo mō putauit ſe ſola voluntate illam deſertuꝝ. Cū enim rectā voluntatē habuerit in hac ipſa recta voluntate pſeuerare voluit: qꝛ aliter recta nō fuiſſet: que ꝑpter volendo tenere perſeueranter qḋ tenebat nullo mō video vnde potuiſſet vel ſuſpicari nulla alia accedēte cauſa ſola ſe illā deſerturum voluntate. Nō igiꝛ illum ſciuiſſe dico: qꝛ poſſet mutare voluntatem quā tenebat: ſed dico nō potuiſſe illum putare: qꝛ aliquādo omni alia ceſſante cauſa ſpōte mutaret voluntatē quā perſeueranter tenere volebat. ¶ 3ª ratio Anſelmi eſt hec. Si ſciuiſſet aut peccaſſet aut nō. ſi preuiſa tāta pena nulli indigētia ⁊ nulla re cogēte peccaſſet: tāto magis puniuiſſet: nō ergo hec pſciētia illi expediebat. Qḋ ſi nō peccaſſet aut ſola voluntate nō peccaſſet aut timore pene: ſed quoniā peccatū nō cauiſſet ſolo amore iuſtitie ipſo opere miniſtrauit. Si vō timore cauiſſet nō eſſet iuſtus qḋ eſt contra ſuppoſitū ab Anſelmo. qꝛ ipſe ſupponit ꝙ angeli añ confirmationē iuſti ⁊ in gr̃a fuerūt. ¶ Sed cōtra hoc videt̃ eē: qꝛ preſcia dei de malo eſt: ⁊ ex preſcia poteſt eē reuelatio. ergo cū deus potuerit reuelare pmo angelo caſum ſuū pmus angelus ipſum potuit pſcire. ¶ Preterea querit̃ vtrū malus angelus ante lapſum ſciuerit ſe non debere deflecti a bono in quo erat. Et videt̃ ꝙ ſic. ītellectualis enim fuit nature cum intellectu deiformi. ergo ſciuit quid agēdum ⁊ quid nō agēdū erat: ⁊ ita ſciuit nō debere deflecti a bono in quo erat. ¶ Sz tūc vlterius vtrum ſciuerit tātā penam ſequi debere ad talem culpā ſi fieret. Et videt̃ ꝙ ſic. ſciuit enim eum eē iuſtū: ⁊ ſic vnicuiq; pro meritis retributurū: ⁊ per cōſequēs tātam penā talem culpā ſecuturā. ¶ Preterea querit̃ vlteri⁹ vtrū angelus bonus cōfirmādus potuerit pſcire caſum mali angeli. Et videt̃ ꝙ ſic. Omne eni expediēs nō permanēdū in bono vtile eſt pſcire: ſed aliena pericula pſcita magis cautū faciūt. ergo ⁊ vtile eſt ea preſcire: ⁊ deus nihil abſtraxit vtilium ad ſtādum in bono. ergo videt̃ ꝙ talem pſcientiam dedit eis deus. Et hec eadē ratio ꝓbat ꝙ malus angelus debuit preſcire caſum ſuum. ¶ Preterea nō videt̃ incōueniēs qḋ Anſelmus ſupponit pro icōuenienti. ſ. ꝙ ſi nolēdo ſtare preſciret caſum: tūc iā miſer eēt dolēdo ſe caſurū: ⁊ ſic pena miſerie doloris pcederet culpam: ⁊ ſic puniret deus añ peccatum. Hoc in̄ nō videt̃ icōueniens: qꝛ dī in Job. nō peccaui ⁊ in amaritudinib⁹ morat̃ oculus meus. Et dn̄s Jeſus Chūs penam ſuſtinuit qui peccatum nō fecit nec inuētus eſt dolus in ore eius. ¶ Solo. cōſentiendū eſt Anſelmo ꝙ angelus malus nec potuit nec debuit pſcire caſum ſuū. ¶ Ad primū ergo qḋ contra obiicit̃ dōm ꝙ talis reuelatio eēt ſm ꝓphetiā pſcientie ⁊ cōminationis que nun̄ſ ſine nr̃o implet̃ arbitrio vt dicit gloſa ſuper Mattheū. ¶ Preterea ſciētia enim tollit mobilitatē ſiue flexibilitatē a libero arbitrio ſic̄ Hieremie 18°. Repente loquar aduerſum gētem ⁊ aduerſum regnū vt eradicē ⁊ deſtruā ⁊ diſperdā illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo ſuo qḋ locutus ſum aduerſus eam: agā ⁊ ego penitētiā ſuper malū qḋ ego cogitaui vt facerem ei: ⁊ ſubito loquar de gente ⁊ de regno illo vt edificem ⁊ plātem illud. Si fecit malum in oculis meis vt nō audiat vocem meā: penitentiā agam ſuper bono qḋ locutus ſū vt facerem ei. ¶ Ad id qḋ 2ºiter querit̃ cōſentiēdum eſt: ꝙ ꝓpter vigorem ītellectus ſciuit ſe debere permanere in bono in quo fuit. ¶ Ad id qḋ vlterius querit̃ rn̄det Anſelmus ꝙ ex rōne iuſtitie quā nō ignorabat ſciuit penā debere ſeq culpam: ſed tñ eādem penā fore ſecuturā nō preſciuit. Et hoc patet plurib⁹ rōnib⁹ quas tāgit Anſelmus hic ibi. Quia ſicut certum eſt ſe debere puniri ſi peccaret ignorare nō potuit ita qꝛ puniret̃. ſi peccaret ſcire nō debuit: qꝛ eni rōnalis erat potuit ītelligere qm̄ iuſte ſi peccaret puniret̃. Sz qm̄ iudicia dei abyſſus multa: ⁊ inueſtigabiles vie ei⁹ nequit cōprehēdere: an deus faceret qḋ iuſte facere poſſet. Sz ⁊ ſi quis dicit: ꝙ nullatenus potuit credere deū creaturā ſuam ꝓpter ꝓpriā culpā dānaturū quā tāta bonitate fecerat: pſertim cum nullū exēplū iuſtitie vindicātis in iniuſtitiā pceſſiſſet ⁊ certū eēt numerū in quo illi facti erāt qui deo frui deberent tāta ſapiētia eſſe pſcitū vt ſicut nihil ſuperfluū habebat ita ſimiſr perfectus eēt. Nec tā pclarum opus dei ex aliq̃ parte permāſurū iperfectum: nec vlla rōne ſcire potuiſſet ſi hō iā factus erat deum humanā nām pro angelica vel angelicam pro hūana ſi caderet ſubſtituturꝫ: ſed potius vtrāq; in id ad qḋ facta erat pro ſe nō pro alia reſtituturꝫ: aut ſi factus nōdum erat homo multo minus ad ſubſtitutionē alteri⁹ nature putaret illum eē faciēdū. Si tn̄ hoc aliqs dicat que incōuenientia ſunt qm̄ añ dicat nulla. ¶ Ad illud qḋ vlteri⁹ querit̃ vtrū bonus angelus potuerit vel debuerit pſcire caſum mali angeli. Rn̄det Anſelmus ꝙ non ſic dicens. ꝙ non poſſet nec deberet cōtinere penam quā pſciuiſſet. ſicut ergo ſolus amor iuſtitie ita ſolum odiū pene ſufficeret ad nō peccādum. Duas igiꝛ habuiſſet cauſas non peccandi. vnā honeſtam. alterā nō honeſtam ⁊ inutilem. ſ. amorē iuſtitie: ⁊ odium pene. Nam nō honeſtū eſt ſolo odio pene nō peccare: ⁊ ad nō peccandum inutile eſt odium pene: vbi ſolus amor iuſtitie ſufficit ⁊ laudabilior eſt iuſtitia ſeruata ex ſolo amore iuſtitie q̄ ſi permixtim ſeruaret̃ etiā ex odio pene. Et ita patet ꝙ neuter potuit aut debuit pſcire caſum ⁊ penam. iꝫ enim periculum pulſum quādoq; reddit cautū: tñ iuſtitiam ſeruatam facit ſeruilē ⁊ minus laudabilē. ¶ Ad vltimū reſpōdet Anſelmus ſic dicēs. nō eſt eadem ratio in hoibus ⁊ in angelo illo. Hoium enim natura ꝓpter peccatum primi parētis innumerabiliū incōmodorꝫ facta eſt paſſibilis: ex qua paſſibilitate multis modis gr̃a nobis operat̃ icorruptibilitatē. ille vō adhuc nullo peccato precedēte nullius mali meruerat paſſionem. Alij quidā dicunt ꝙ duplex eſt pena ꝓmouēs ⁊ ſuffocās. Promouens eſt que valet ad meritum: ⁊ hāc quādoq; deus infligit ſine culpa. Dolor autem de caſu cū ſit pena ſuffocās in angelum ante peccatū cadere nō potuit. Melius tñ pōt dici ꝙ pena ſemꝑ ſeqtur culpam vel nature vel perſone. quicq̄d enim hō patit̃ ſequitur ex prima culpa nature quicqd patit̃ ⁊ non perſone quā paſſibilitatem Chriſtus habuit aſſumptam nō ꝯtractam. vnde nihil ꝓhibet aliquem hominē ſuſtinere penam ſine culpa perſone: ſed non ſine culpa nature. ſic eniꝫ nō eſt in angelis: qꝛ angeli principium nature habēt nō vnum angelū ſicut ſupra determinatum eſt: ⁊ ideo cum pena ſit effectus culpe: ⁊ nō poſſit eſſe effectus culpe ſm naturā oporteret ꝙ ſit effectus culpe perſonalis: ⁊ ideo culpā eiuſdē angeli oportuit pcedere penā ipſius. Et hoc expſſius in qōne de paſſione Chriſti inuenitur.

Deinde queritur ꝓpter quid cecidit. Et queruntur tria. ſ. quid appetijt. Et qḋ primū ei⁹ peccatum fuit. Et tertio que primi peccati cā.

¶ Articulus 4ᵘˢ.

Ad primū ꝓceditur ſic. Dicit̃ Jſaie 14°. In celum cōſcendam ſupra aſtra celi exaltabo ſoliū meum. Ubi dicit gloſa. in firmamēto erat in celū vbi dei ſolium cupiebat aſcēdere. ergo videt̃ ꝙ appetebat equalitatē dei: qꝛ celū in quo eſt dei ſoliū eſt eminētia trinitatis. ¶ Itē in Ezechiele 27°. Hec dicit dn̄s deus: eo ꝙ eleuatū eſt cor tuū ſicut cor dei: idcirco ecce ego adducā ſuper te alienos robuſtiſſimos gētiū ⁊ nudabūt gladios ſuos ſuper pulchritudinē ſapiētie tue: ⁊ collidēt decorē tuū iterficiēt ⁊ detrahent et morieris in iteritu occiſorū in corde maris. ¶ Itē Aug⁹ dicit ꝙ diabolus voluit eē ſicut deus. ergo equalitatem dei appetijt. ¶ Preterea hoc idē videt̃ per rōnem. Si eniꝫ Lucifer altior fuit iter angelos ⁊ cupiebat altius aſcēdere cum non eēt altior magnitudo niſi dei nō poterat appetere niſi equalitatē illius altitudinis quā in deo videbat. ¶ Sz cōtra eſt obiectio Anſelmi ſic. Si deus nō poteſt cogitari niſi ita ſolus vt nullus illi ſimilis poſſit cogitari: quōmō potuit diabolus velle qḋ nō potuit cogitare: nō enim ita obtuſe mentis erat vt nihil aliud deo ſile cogitari poſſe neſciret. ¶ Itē Anſelmus in monologion dicit. Credimus te aliqd quo nihil maius cogitari pōt. Et ibidem ꝓbat ꝙ nihil tibi equale cogitari pōt: ſed qḋ nō cogitat̃ nō appetit̃. ergo diabolus nō potuit appetere equalitatem dei quā non potuit cogitare. ¶ Item per rōnē in libro de cauſis dicit̃. ꝙ ois intelligentia ītelligit eſſentiā ſuā. ergo angelus cū ſit intelligentia ſuā eſſentiā intellexit ⁊ totam. tota aūt eſſentia dei intelligi non pōt: qꝛ aliter cōprehēderetur. qḋ eſt cōtra Aug̃ᵐ ⁊ nihil deſiderat̃ niſi qḋ intelligit̃. ergo diabolus nō appetijt aliquid qḋ eſt vt tota eſſentia diuina: ⁊ ita nō appetijt equalitatem

Laudabilior eſt iuſtitia ſeruata ex ſolo amore iuſtitie q̄ ſeruata odio pene.

dei.¶ Itē Damaſcenus in pᵒ libro caᵒ 18ᵒ. Circūſcriptibi-
le quidē eſt qđ loco vel tēpore vel cōprehenſione cōprehen-
dit. incircūſcriptibile vō eſt qđ nullo hoꝛ cōtinet: ergo icir-
cūſcriptibilis qdem eſt ſolus deus ſine principio ⁊ ſine fine
eas ⁊ oīa cōtinens ⁊ nulla cōprehenſione cōtētus. Solus eiꝫ
eſt incōprehēſibilis ⁊ interminabilis a nullo cōtētus vel co-
gnitus: ipſe vō ſolus ſuiipſius eſt contēplator. Ex hoc acci-
pit ꝙ eq̄le dei nō pōt itelligi a creatura: ⁊ per ꝯñs nec appe-
ti. Si aliqs dicat forte ꝙ volūtas impoſſibilium eſt ſicut vi-
Cap. 5. det Ariſtoteles dicere in 3ᵒ ethicoꝝ ſic. Sed neqꝫ voluntas
eligētia eſt. ⁊ ſi eē ꝓprie videat eligētia quidē eni nō eſt im-
poſſibiliū. Et ſi quis dixerit. ſ. ꝙ eligētia ſit ipoſſibilium vi-
debit eē demēs: volūtatis autē eſt impoſſibiliū vbi gfa im-
mortalitatis: ⁊ ita diabolus potuit velle impoſſibile. ¶ Si
inqꝫ ſic dicat cōtra ipoſſibile dicit duobꝰ modis. ſ. ipoſſibile
ad hñdum per opus. ⁊ impoſſibile qđ eſt ſpēs ſalſi ſiue ipoſ-
ſibile ad intelligēdū. Cū igit ſm phm tm duo moueāt appe-
titū. ſ. itellectus ⁊ phātaſia nō erit appetibile qđ eſt ipoſſibi-
le intellectui ⁊ phantaſie: tale aūt eſt equalitas dei vt ꝓbat
Augᵒ. ergo nō erit appetibilis. Dictū autē phi intelligit de
impoſſibili ad hādum per opus: qđ tñ eſt comprehenſibile
per itellectū. ¶ Preterea lꝫ ſm phm volūtas ſit ipoſſibiliū:
tñ volūtas cū eligentia nunqꝫ eſt impoſſibiliū. aliter eni eli-
gētia eſſet ipoſſibiliuꝫ qđ improbat a pho. volūtas aūt de-
monis fuit cū eligentia eo ꝙ videbat ſibi ad habēdum per
opus illud qđ appetijt. ¶ Preterea dicit Augꝰ in libro de
caſu demonū. ꝙ appetijt hoc ad qđ perueniſſet ſi ſteriſſet: ſꝫ
ad eq̄litatē dei nunqꝫ peruaniſſet. g͛ nunqꝫ illā appetijt. ¶ Itē
Anſelmus. Quid id fuerit qđ appetijt nō video: ſed qcqd
fuerit ſufficit ſcire ꝙ fuit aliqd ad qđ creſcere potuerūt qđ
nō acceperūt quādo ſunt creati vt ad illud ſuo merito ꝓfi-
cerent. Ex hoc accipit ꝙ per meritū accepiſſent demones
hoc qđ aū voluerūt: hoc aūt nō eſt equalitas dei. g͛ nō appe-
tijt equalitatē dei. ¶ Itē Augᵒ 11ᵒ ſuper Gen. ad lrām. fa-
ctus continuo Lucifer. ſ. a luce vītatis ſe auertit ſupbia tu-
midus: ⁊ ꝓprie poteſtatis delectatiōe deprauatus. ergo vi-
det ꝙ appetijt excellere in ꝓpria poteſtate. Hoc ideꝫ videt
dicere beatus Bernardus 17ᵒ ſmone ſuper cātica ſic. Po-
tuit cōtingere ſi tā incredibile nō putat plenuꝫ ſapiētia ⁊ ꝑ-
fectum decore hoies ꝓſcire potuiſſet futuros etiā ⁊ ꝑfectu-
ros non imparem glīam. ſed ſi ſciuit in dei verbo abſqꝫ du-
bio vidit ⁊ in liuore ſuo inuidit ⁊ molitus eſt hic ſubiectos
ſocios dedignatus iferiores. ſunt īngt iferiores nā non de-
bent eē cōciues nec eq̄les in gloria. Ex hoc accipit ꝙ appe-
tijt ſibi eē ſubiectos qui ad eādem gloriā creati fuerūt. Et
ita pꝫ ꝙ appetijt excellere in poteſtate. ¶ Iteꝫ Bernardus
tractās illō vbuꝫ. Sedebo in mōte teſtamēti ⁊c̄. Voluit al-
tiſſimi per vim ſilitudinem obtinere ſi quēadmodū ipſe ſu-
per cherubin ſedēs gubernat oēm angelicā creaturā: ita et
ipſe alte ſederet regeretqꝫ genus humanū abſit. iniquitatem
meditatꝰ eſt in cubili ſuo mētita eſt iniqtas ſibi. Ex his pꝫ
ꝙ nō appetijt eq̄litatē dei: ſꝫ tm̄ pfectionē ptāṫ ſup ſubtos.
¶ Sꝫ cōtra hoc iteꝝ videt ꝙ hoc appetēdo nō videt peccaſ-
ſe. ptes eni beatitudis ſunt pfectū poſſe ⁊ pfectū ſcire ⁊ per-
fecta bonitas. cū igit creatꝰ fuerit ad appetēdū btitudinem
nō videt peccaſſe appetēdo ptes ipſiꝰ. ¶ Iteꝫ Joānes. Sci-
mus qm̄ cū apparuerit ſiles ei erimus. g͛ multo mag angel-
lus potuit eē ei ſilis: ⁊ ita nō peccauit appetēdo ſilitudinem
illā ſed potius meruit. ¶ Preterea videt ꝙ veriſſime appe-
tijt eq̄litatē dei: qa btitudo eſt ꝯſtās ex cōmodis qtū appe-
tiſt ois rōnalis creatura: g͛ tāto magis appetit qto magis
cognoſcit ⁊ maxime maximā: ſed maxia eſt illa que eſt dei.
ergo maxie appetit illā eq̄litatē dei. Nec videt eē ꝯ hoc qđ
dicit Anſelmus. ſ. ꝙ nihil intelligibile ſit eq̄le deo: qa duplr
intelligit aliqd. ſ. ſm ſciam: qa ⁊ ſm ſciaꝫ qđ tñ itelligimꝰ ſꝫ
ſciam: qa ſcimus eni qa incōprehēſibilis ⁊ imenſa eſt btitu-
do dei. Hec aūt ſcia ſufficit ad mouēdū appetitū. g͛ Lucifer
equalitatē dei potuit appetere. ¶ Solo. dicimus cōſentien-
Nō qđ diabo- do ſanctis ſupra iductis. ꝙ diabolus nihil appetijt niſi bea-
lus ⁊ qđ pmi titudinē ad quā pueniſſet ſi ſteriſſet: ſed in beatitudine tria
parētes appe- ſunt vt dcm̄ eſt. ſ. pfecta poteſtas ⁊ perfecta ſcientia ⁊ perfe-
terunt ⁊ quid cta bonitas. ⁊ appetibile angeli fuit beatitudo ſm pfectio-
vnicuiqꝫ ſit ap- nē poteſtatis nō cōſiderata ſcia ⁊ bonitate. Appetibile autē
petiturus. primi hois fuit btitudo ſm perfectionē ſcie nō conſiderata
poteſtate ⁊ bonitate. Et appetibile antichriſti erit beatitudo
ſm pfectionē bonitatis nō conſiderata poteſtate ⁊ ſcia. Qđ
qualr veꝝ ſit ſic pōt itelligi. ¶ Ad pfectionē poteſtatis tria
exigunt. ſ. vt a ſe ⁊ nō ab alio habeat. ⁊ vt habeat ſtatim et
nō perficiat ad eā per meritū. ⁊ vt in ſubiectis per poteſta-
tē alteriꝰ reſiſtētiam nō inueniat. Hec eadē tria exigunt ad
perfectionē ſcie ⁊ bonitatis. ſ. vt a ſe ſciētia habeat ⁊ nō per
meritū expectet: ⁊ vt non habeat reſiſtētioꝝ in ſcibilibus. et
hoc eſt qđ dixit demon. Eritis ſicut dij ſcientes bonū ⁊ ma-
lum. Silr de bonitate. Volet enim antichriſtus a ſe habe-
re bonitatem ⁊ ſtatim ⁊ nō per meritū expectare. ⁊ ꝙ in bo-
nitate nihil ſibi ſit cōparabile. Et hoc eſt qđ dicit Apſus de
ipſo. ꝙ ſuper omne extollet qđ vocat deꝰ aut qđ colit. ¶ Si
autē querat quomō ſꝫ hoc veꝝ ſit qđ dicit Anſelmus. ꝙ ap-
petijt ad qđ pueniſſet ſi ſteriſſet. Dicēdum ꝙ ad poteſtateꝫ
ſm ſe veniſſet: ſed ad modum poteſtatis non. ſ. ꝙ a ſe ⁊ ſine
meritis ſtatim habuiſſet: habuiſſet eni poteſtatē a deo ⁊ ex
profectu meriti nō ſtatim: ⁊ ideo nō in appetibili ſed in mō
appetēdi peccatum fuit. Ex hoc ēt patet qualr voluerit eſſe
ſimilis deo in habēdo poteſtatē perfectā ſicut deus. Et hoc
eſt qđ dicit Anſelmus in libro de caſu demonis. quicqd ha-
bebat debebat velle. voluit igit aliquid qđ nō habebat: nec
tunc velle debebat. ſicut Eua voluit ſimilis eē deo prius ꝙ
deus hoc vellet nihil aliud velle poterat niſi iuſtitiaꝫ ⁊ com-
modū: ex cōmodis eni beatitudo cōſtat quā vult ois rōna-
lis natura. iuſtitiā vō volēdo peccare nō potuit: peccauit g͛
volēdo aliqđ cōmodum qđ nō habebat: nec tunc velle de-
buit: qđ tñ ad augmētuꝫ beatitudinis illi eē potuit. plus g͛
aliquid ꝙ acceperat inordinate volendo voluntatem ſuam
extra iuſticiam extēdit. At cum hoc voluit qđ deus illū vel-
le nolebat inordinate voluit ſimilis eē deo. Et per hoc pa-
tet ſolutio ad pma quatuoꝛ. per talē enim volūtatē non tm̄
voluit eē ſimilis deo: ſed ēt maior ſm aliqd. Vñ Anſelmus
etiam ſi voluit eē par deo: ſꝫ aliquid minus deo cōtra volū-
tatē dei: hoc ēt ipſe voluit inordinate eē ſimilis deo: qa pro-
pria voluntate que nulli ſubdita fuit voluit aliqd. Solius
enim dei eē debet ſic propria volūtate velle aliquid vt ſupe-
riorē nō ſequat volūtatē. nō ſolū aūt voluit eē equalis deo
qa ꝓſumpſit hēe propriam voluntatem: ſed ēt maior voluit
eē volēdo qđ deus illum velle nolebat: quoniā voluntatem
ſuam ſupra dei voluntateꝫ poſuit. Ex his pꝫ ſolutio ad ois
preter quatuoꝛ vltima. ¶ Ad quoꝝ primum dicēduꝫ eſt ꝙ
in appetibili non fuit peccatū: ſed in modo appetēdi. ¶ Ad
2ᵐ dicēdum ꝙ ſimiles ei erimus per participationē beati-
tudinis ſue ⁊ nō per hēe ex nobiſipſis. Dicunt tamē qdam
ꝙ eſt ſimilitudo equiperātie ſiue paritatis: ⁊ ſilitudo imita-
tionis ſiue repñtationis. ⁊ pmo modo nō erimus ei ſimiles
⁊ illam ſimilitudinē appetijt diabolus. 2ᵒ mō erimus ei ſi-
miles ⁊ illam nō appetijt. ¶ Ad 3ᵐ dicendum ꝙ appetitus
eſt duplex. ſ. nālis ⁊ appetitus cum eligētia. nālis autem ſm
Anſelmū. Nec bonus nec malus eſt ⁊ ille creſcit ſm quanti-
tatē appetibilis. appetitus aūt cum eligētia non extendit ſe
extra id qđ appetere dꝫ. Et hoc contingit qa vt dicit phus
eligētia eſt cum intellectu ⁊ rōne. Et ſm Anſelmuꝫ limitat
in iuſtitia: ⁊ iſte appetitus nō creſcit niſi quantū ſe extēdunt
rōnes iuris ⁊ honeſti. Poſſet tñ aliter dici ꝙ vterqꝫ appeti-
tus creſcit ſm rōnē appetibilis: ſꝫ iſte ſecūdus nō eſt ipoſſi-
biliū: ⁊ ideo nō appetit beatitudinē omnino equalem deo.
¶ Ad vltimum dōm ꝙ veꝝ eſt ꝙ ſcia qa ſufficit ad mouen-
dum appetitum: ſed qa appetitus demonis fuit appetitus
cum eligentia: ideo non potuit eſſe impoſſibilium vt dictuꝫ
eſt: ſed potius in id ad quod aptus erat demon: ⁊ quod ha-
buiſſet ſi ſteriſſet.

¶ Articulus 5ᵘˢ.

S Ecundo querit qđ fuit primum peccatū dia-
boli. Et videtur ꝙ ſuperbia per illam aucto-
ritatē Auguſtini ſupra inductaꝫ. Vbi dicit ꝙ
fuit ſuperbia tumidus ⁊ ꝓprie poteſtatis de-
lectatione deprauatus. Similr per illud Ec-
cleſiaſtici. Initiū ois peccati ſupbia qđ exponit
Augᵒ in 11ᵒ ſuper Geneſim ad lrām. de primo peccato de-
monis ⁊ hois ꝙ initiū fuit ois peccati. ¶ Itē Bernᵒ 17ᵒ ſer-
mone ſup cantica. in celo cōcepit dolorem ⁊ in paradiſo pe-
perit iniquitatē. prolem malitie mortē inuidie ⁊ erūnarum
omniuꝫ primo parens eſt ſuperbia. nam ⁊ ſi inuidis diaboli
mors

mors introiuit in orbē terrarū initiū eſt oīs peccati eſt ſup-
bia. ¶ Itē videt̃ per rōnē. appetit⁹ enī ꝓpẗātis eſt appetitus
excellētie. appetit⁹ aūt excellētie eſt ſuperbia. ergo appetit⁹ ꝓpẗā-
tis eſt ſuperbia. ſed appetit⁹ ꝓpẗātis primus fuit appetit⁹ de-
monis. ergo ſuperbia fuit pmū peccatū demonis. ¶ Itē Aug⁹
in xi° ſuper Geneſim ad lr̃am: qui dixerit ſuperbia diabo-
lū vt nām ſuā bonā praua voluntate peruerteret ſcriptura nō
dicit. attamē factū fuiſſe ⁊ ex hac homini eū inuidiſſe rō ma-
nifeſta declarat. In promptu enī eſt oībus hec intuētib⁹ nō
ex inuidentia ſuperbiā naſci ſed potius inuidētiā ex ſuper-
bia. ¶ Sed ꝯtra. dicit Apl̃s ad Timotheū ꝙ radix oīum
maloꝝ eſt auaritia. Et addit Aug⁹ hac enī ⁊ diabolus ceci-
dit qui vtiqꝫ nō amauit pecuniā: ſ; ꝓpriā ꝓtātē ꝓinde per-
uerſus ſui amore priuat ſancta ſocietate turbidū ſpūm eīqꝫ
coartat miſeria iā per iniquitatē ſatiari cupientē. ¶ Itē vi-
det̃ ꝙ inobediētia fuit primū peccatū per auctoritatē Anſel-
mi ſupra poſitā. ſ. ꝙ volūtatē ſuā ſupra volūtatē dei poſuit ⁊
ꝓpriā volūtatē dēre pſumpſit. ¶ Itē qdā obijciūt ſic. ange-
lus ex ꝯſideratione ſue pulchritudinis vt dicit̃ in Ezechie-
le peccauit ⁊ ꝯferre debuit ꝙ de ſua pulchritudine nō tume-
ſceret ⁊ nō ꝯtulit. ergo omiſit ⁊ ſic omiſſio fuit primū peccatum
eius. ¶ Itē rō tenet̃ regere in faciēdū ⁊ tūc nō rexit. ergo omi-
ſit. ¶ Solō. dicimus ſm Aug⁹ ꝙ ſuperbia fuit primū pecca-
tū demonis. ⁊ ex ſuperbia nata eſt inuidia que deiecit hoiez.
Unde Aug⁹ dicit in libro de ꝯflictu vitioꝝ ⁊ virtutū. ꝗ̄ de-
ſiſtimis putamus in terra ſuperbie tenebris luciū inuolui ſ
potuit in celo ſtella que mane oriebat̃ per ſuperbiā lucis ſue
globos amittere. ¶ Itē in xi° ſuper Geneſim ad lr̃am. In-
uidia ſequit̃ ſuperbiā nō ꝑcedit. nō. n. cā ſuperbiēdi eſt inui-
dia: ſed cā inuidēdi ſuperbia. ¶ Cū igit̃ ſuperbia ſit amor ex-
cellentie ꝓprie: inuidia vō ſit odiū felicitatis aliene: ſed vn̄
naſcit̃ ſatis in promptu eſt. amādo enī quiſqꝫ excellentiam
ſuā vel paribus inuidet ꝙ ei coequent̃. vel ſuperioribus ꝙ
eis nō coequat̃. vel inferioribus ne ſibi coequent̃. ſuperbiē-
do igit̃ inuidus nō inuidendo quiſqꝫ fit ſuperbus. Hoc idē
dicit̃ in pſalō. Nō veniat mihi pes ſuperbie ⁊ manus pecca-
toris nō moueat me ibi ceciderūt qui operant̃ iniqtatē ex-
pulſi ſunt nec potuerūt ſtare. ¶ Tū notādū ꝙ ſuperbia dicit̃
tribus modis. vno mō gn̄aliter. ſ. appetitus altitudinis in
quocūqꝫ ⁊ hec ſuperbia ꝓprie dr̄ tumoꝛ: ſm ꝙ Gregori⁹ di-
cit. ꝙ tumoꝛ mētis eſt obſtaculū veritatis. Et diſtinguit q̄-
tuoꝛ ſpecies tumoris que notant̃ in hoc verſu. Ex ſe ꝓ me-
ritis falſo plus oībus inſtant. Alio mō dicit̃ adhuc ſpecia-
lius ſm ꝙ dicit̃ amoꝛ proprij boni in rōne auerſionis a deo
per hoc enī ꝙ auertit a deo induit quādā rōnez ſuperbie ⁊
hec ſuperbia nō eſt ſpeciale peccatū ſed initiū oīs peccati: ⁊
hec etiā ſuperbia dicit̃ pes ſuperbie: qꝛ ibi primo ſtat iniq-
tas qui manus peccatoris mouet peccantē. Tertio mō dicit̃
ſpecialiſſime ſuperbia appetitus excellentie in ꝓtāte ad di-
gnitatē ꝑtinēte ⁊ hoc eſt ſpeciale peccatū ⁊ pmū peccatum
demonis. ¶ Similr̃ auaritia dicit̃ duob⁹ modis gn̄aliter
⁊ ſpecialr̃. gn̄aliter aūt⁹ amoꝛ ꝓprij boni: ⁊ hec nō differt
a ſuperbia gn̄aliſſime dicta niſi pro tāto ꝙ ſupbia dr̄ amoꝛ
ille inquātū auertit a deo. Auaritia vō inquātum ꝯuertit ad
bonū cōmutabile ⁊ ſic auaritia dicta eſt radix peccati ⁊ non
ſpāle peccatū. Scdo mō dr̄ auaritia ſpecialr̃ nimius amoꝛ
pecunie vel bonoꝝ fortune: ⁊ hoc nō fuit primū peccatū de-
monis. ¶ Qd aūt hoc verū ſit accipit̃ ab Auguſtino in xi°
ſuper Geneſim ad lr̃am. Merito initiū omnis peccati ſu-
perbiā. ſcriptura diffinit dicēs. initiū omnis peccati ſuper-
bia: cuiuſmodi teſtimonio nō incōuenienter aptat̃ illud qd
Apl̃s ait. radix oīum maloꝝ eſt auaritia. ſi auaritiā gn̄alez
intelligamus qua quiſqꝫ appetit quid amplius q̄ opꝫ pro-
pter excellentiā ſuā ⁊ quēdā ꝓprie rei amorē cui ſapiēter no-
men latina lingua indidit cū appellauit priuatū qd potius
a decremento q̄ ab incremento dictū eluceſcit: oīs enī priua-
tio minuit. vnde itaqꝫ vult eminere ſuperbia inde in angu-
ſtias egeſtateſqꝫ detrudit̃ cum a cōmuni ad ꝓpriuz dānoſo
ſui amore redigit̃. Specialis aūt eſt auaritia que vſitatius
appellat̃ amoꝛ pecunie: cuius noīe Apl̃s per ſpēm genus
ſignans vlem auaritiā volebat intelligi dicēdo oīum maloꝝ
radix eſt auaritia. Hac enim ⁊ diabolus cecidit qui nō ama-
uit pecuniā ſed ꝓpriā ꝓtātē ꝓinde peruerſus ſui amoꝛ pri-
uat ſancte ſocietate turgidū ſpiritū eīqꝫ coartat miſeria iā

Supbia dicit̃ triplr̃iter.

Auaritia du-plicter ſumit̃.

per iniquitatē ſuā ſatiari cupientē. ¶ Hucuſqꝫ ſunt verba
Auguſtini in qbus tria notant̃. ſ. ſolō eoꝝ que obiecta ſunt
⁊ diſtinctio ſuperbie ⁊ auaritie ⁊ ꝙ ꝓpriā ꝓtātē appetijt de-
mon ſicut in ꝑtī qōne determinauimus. ¶ Ad hoc aūt qd
obijcit̃ de inobediētia dōm ꝙ vitia ſpēm ⁊ rōnē habēt a fi-
ne volūtatis. vnde inobediētia rōnē hꝫ a ꝯtēptu ꝑcepti in-
quātū ꝑceptū eſt: ꝙ qꝛ ꝯtēnere nō intendebat angelus ideo
ſpeciale ⁊ primū peccatū ſuū nō fuit inobediētia: ſed ꝯōe et
cōmune ſm ꝙ Ambroſius dicit de oī peccato ꝙ eſt priuatio
legis diuine ⁊ celeſtiū inobedientia mādatoꝝ. De hoc aūt
ſufficiētius in tractatu de peccatis determinabit̃. ¶ Ad id
aūt qd obijcit̃ de omiſſione dōm: ꝙ rō illa ſupponit falſum
ſcꝫ ꝙ nō ꝯtulerit. dicit enī Anſelmus expreſſe in quadā au-
ctoritate ſupra īducta ꝙ ſciuit ſe nō debere appetere quod
appetijt ⁊ hoc nō potuit ſcire niſi ex collatiōe. ¶ Ad vltimū
dōm ꝙ erroꝛ fuit rōni admixtus. ſ. ꝑſumptionis ſpūalitatis
ſicut ſupra in auctoritate Anſelmi patuit. hic aūt erroꝛ ſiue
ignorātia nō eſt ſpeciale peccatū ſed eſt erroꝛ eligētie: ⁊ in-
quiſitionis vel ignorātia ꝑcedens omne peccatū ſm qd di-
cit phūs in 3° ethicoꝝ. ꝙ oīs malus eſt ignorās que tñ igno- Caplo 3°.
rātia ſm eūdē phūm nō meret̃ indulgentiā ⁊ miſericordiam
ſed vituperium. ¶ Articulus 6°.

Tertio querit̃ que primi peccati cā fuit cū eniz
duo ſunt mouētia ſm phūm. Intellect⁹. ſ. ⁊ phā-
taſia. dicit phūs ꝙ intellectus eſt ſemper rectus: 3. de aia. t. c. 5[?].
phantaſia aūt eſt recta ⁊ nō recta. ſed in ange-
lo nō eſt niſi intellectus: ergo videt̃ ꝙ ſemper rect⁹:
⁊ ita nunqꝫ mouet ad peccatū: ⁊ ſic videt̃ ꝙ an-
gelus non potuerit peccare per cām quā in ſe habuerit. per
cām aūt exterioꝛē peccare nō potuit: qꝛ exterioꝛ eū nō potuit
eū mouere ad opus niſi deus: deus aūt nō mouet ad pecca-
tū. ¶ Itē angelus ſm nām intellectū hꝫ deifoꝛmē. intellectus
vō deiformis eſt ſuper ſimplices rerū veritates: ergo impoſſi-
bilis eſt ad deceptionē: ⁊ ita videt̃ ꝙ nō moueat ad pecca-
tū. ¶ Itē dicit Auguſtinus ꝙ nō eſt credēdū Adam ſpūali
mente ꝑditū hoc putaſſe ꝙ ſicut deus ſciens bonū ⁊ malum
futurus eſſet. ſed in hoc decipi poterat: qꝛ credebat veniale
qd erat damnabile: ergo multo minus credendū eſt hoc de
angelo ꝙ fuit deceptus cum a principio creationis ſue intel-
lectu deiformi fuerit preditus: ⁊ ita videt̃ ꝙ ex deceptione
intellectus non inclinatus fuerit ad peccatum.
¶ Sed ꝯtra eſt qd dicit Damaſcenus 2° libro cap° 4°. libe-
ri arbitrij ſui electione verſus eſt ab eo qd eſt ſm nām in id
quod eſt preter naturā. Et eleuatus eſt aduerſus eū qui fe-
cit ipm̄ deū rebellare ipſi volēs ⁊ primo deſiſtens a bono in
malum deuenit. Si igitur liberi arbitrij electione peccauit
⁊ electio nō eſt ſine intellectu ⁊ ratione vt dicit phūs videt̃ ꝙ
intellectus eius mouit ad peccatū. ¶ Itē Anſelmus in libro
de caſu diaboli dicit. Angelus deſeruit iuſtitiā volendo qd
nō debuit: illā deſeruit aperte oſtēdēdo cur ⁊ quomō illam
deſeruit. nam ideo deſeruit ꝙ voluit qd nō debuit. Et hoc
mō volēdo quod non debuit deſeruit. nulla aūt cā preceſſit
hanc voluntatē niſi quia velle potuit: voluit quod non de-
buit: qꝛ ſimiliter velle potuit bonus angelus nec tamē vo-
luit. Nā nullus vult qd velle non pōt: idō qꝛ pōt ſine alia cā
q̄ſuis nunqꝫ velit ſi nō pōt. cur ergo voluit niſi qꝛ voluit. nā
hec voluntas nullam aliā habuit cām que aliquatenus im-
pelleret̃ aut attraheret̃: ſed ipſa ſibi ſi dici pōt efficiens fuit
⁊ effectum. ¶ Itē Auguſtinus in libro de libero arbitrio di-
cit. ꝙ efficiens cauſa peccati non eſt niſi voluntas. ¶ Con-
tra hoc totum videt̃ eſſe qd dicit Dionyſius in libro de di-
uinis nominibus 4° cap°. igit̃ malū eſt preter viā ⁊ ꝑter in-
tentionē ⁊ preter naturā ⁊ preter cām ⁊ ꝑter principiū ⁊ ꝑter
finē ⁊ ꝑter diffinitionē ⁊ ꝑter voluntatē ſubiectam. Ex hoc
accipit̃ ꝙ malū ⁊ peccatum demonis fuerit ꝑter voluntatē
⁊ ꝑter intellectum eius. ¶ Solutio. ꝑnotandum ꝙ an ⁊ quid
⁊ vnde ⁊ in quo ſit malum alibi eſt determinandū: vnde cō-
ſentiendo ſanctis dicimus. ꝙ actus peccati non habet cām
niſi voluntatē. malū aūt ſm ꝙ huiuſmodi nullā habet cām
ſed eſt defectus ⁊ infirmitas incidens ex carētia boni ⁊ io-
ſtitie. actus autē voluntatis ſm ꝙ huiuſmodi duas habet
cauſas. ſ. voluntatē vt proximā ⁊ deū in voluntate mouētez
vt cauſam primā. ſed tñ actus peccati non eſt ſeparabilis a
defectu boni qui malū eſt niſi potētia ⁊ rōne: ⁊ ideo peccatū

cam hʒ voluntatē ⁊ nō dei. Deiformitas aūt peccati a nul-la citur extremitate: ſed tm̄ a quadam priuatione q̄ ſ. vult qd nō debet. Auerſio aūt volūtatis a debito ⁊ iuſtitia ⁊ bo-no que nō eſt niſi priuatio ⁊ nō volitū neqʒ intellectū neqʒ itē tam inducit defectū boni in actu qui eſt peccatū ⁊ malū. Et hoc eſt qd dicit Dio' 4° cap° in de diuinis noibus. q̄ ma-lū demonis eſt p̄ter itellectū deiformē eſſe. Hec tm̄ oia alibi ſufficientius determinabunt. ℂ Dōm ḡ ad p̄m q̄ intellect' demonis in plurib' decipi poterat ſicut in auctoritate An-ſelmi ſup̄ia oſtēſuʒ eſt. Et qd dicit pōs q̄ intellectus ſemp eſt rectus intelligit̄ de intellectu qui p̄cedit ex p̄icipijs per ſe notis ⁊ veris. itellectus aūt volūtarioꝝ ⁊ moraliū p̄cedit ex ꝯtingētibus poſſibilib' aliter fieri ſicut q̄ deus ſuā crea-turā quā ad imaginē ſuā fecerat extrema ꝯdēnatione nō pu-niret. Et hmōi talia que ponit Anſelmus que demoni p̄-mittebāt impunitatē. ℂ Ad aliud dōm q̄ itellectus deifor-mis creatus angeli nō decipit̄ in veritate rerū earū que ſūt neceſſario vel frequenter vel raro. ſed in hijs que pendēt a volūtate dei vel angeli vel hominis nō habet niſi coniectu-ras ſicut eſt punire eternaliter ⁊ nō ignoſcere pro tali culpa ⁊ iō in talib' pōt decipi. ℂ Et ſi obijciat̄ q̄ diabolus ſciuit rōnes iuris ⁊ iō ſciuit q̄ talis pena debebat̄ tali culpe. pʒ ſo-lutio per Anſelmū ſupra iductā q̄ ſciuit iuſtā q̄dē eſſe penā. ſed an deus facturus eſſet qd iuſte facere poſſet ignorauit ſimpliciter: cū ſicut in vindicta ſit decor iuſtitie ita ignoſcētia ſit decor miſericordie ⁊ bonitatis: ⁊ miſericordia ſepe ſuper-exaltat iudiciū. ℂ Per hoc etiā pʒ ſolutio ad ſequens ver-bum aūt Dionyſij vltimo inductum intelligit̄ de malo cō-tracto in actu ⁊ opere voluntario.

ℂ Articulus 7°.

DEinde querit̄ a quo cecidit. Et vr̄ q̄ a gr̄a. q̄ dicit Anſelmus in li°. Cur de' homo in 2° li°. Rōnalis creatura ad hoc accepit p̄tātem di-ſcernēdi vt odiſſet ⁊ vitaret malū ⁊ amaret et eligeret bonū: atqʒ bonū magis amaret magʒ ⁊ magis eligeret: aliter nanqʒ fruſtra dediſſet ei poteſtatē hanc diſcernēdi: q̄ inuanū diſcerneret ſi ſm̄ diſ-cretionē nō amaret ⁊ vitaret. Sed nō ꝯuenit vt deus tantā p̄tātē dederit fruſtra ad hoc itaqʒ factā rōnalē nām certum eſt vt ſuper oia ſūmū bonū eligeret ⁊ amaret nō p̄pter aliū ſed p̄pter ipm̄. Si enī p̄pter aliud non ipm̄ ſed aliud amat ad hoc niſi facere neqt vt ſi fruſtra rōnalis ſibi non ſit ſimul ad hoc iuſta ⁊ rōnalis facta eſt. Ex hac auctoritate pʒ mani-feſte q̄ āgeli iuſti creati ſunt. Itē ibidē parū īfra. Quādiu ḡ eligēdo ⁊ amādo iuſta facit ad qd facta eſt miſera erit q̄ i-digēs ꝯtra volūtatē nō habēdo qd deſiderat qd nimis ab-ſurdū eſt. Quapropter rōnalis nā iuſta facta eſt vt ſūmo bo-no. i. deo fruēdo beata eſſet. Ex hijs pʒ q̄ creata fuit rōnalis nā iuſta. Caʒ igit̄ a bono in quo creata fuit exciderit a gr̄a cecidit. ℂ Item Aug' 2° li° ſuper geneſim ad lr̄am dicit ſic. Quēadmodū rō qua creatura ꝯdit̄ prior eſt in verbo dei q̄ ipſa creatura que ꝯdit̄: ſic ⁊ eiuſdē rōnis cognitio prius ſit in creatura itellectuali que peccato nō tenebrata eſt ac deīn de ipſa cognitio creature. neqʒ. n. ſicut nos ad p̄cipiēdā ſapiē-tiā p̄ficiebāt angeli vt inuiſibilia dei per ea que facta ſunt i-tellecta ꝯſpicerēt: qui ex quo creati ſunt ipſa vbi eternitate facta ⁊ pia ꝯtēplatione fruunt̄. Ex hoc etiaʒ manifeſte pʒ q̄ in gr̄a creati ſunt angeli: ⁊ mali a gratia ceciderūt: q̄ ab eo in quo creati ſunt ceciderunt. ℂ Item hoc accipit̄ ex longa diſputatione Anſelmi in libro de caſu diaboli qui dicit. q̄ primus angelus habuit voluntateʒ beatitudinis ⁊ iuſtitiā ⁊ voluntatem perſeuerandi in vtroqʒ ⁊ ideo cecidit a gr̄a.

ℂ Sed contra. hoc eſt quod Auguſtinus videtur dicere: q̄ deus creauit angelicam naturam informem ⁊ cum non po-tuerit eſſe informis ſm̄ naturam videtur q̄ fuit informis ſm̄ gratiaʒ. Sed q̄ de hoc multa ſupra in queſtione de pri-mo ſtatu angelorum dicta ſunt ibi determinatio premiſſo-rum requiratur. Hoc tm̄ addito: q̄ ſi quis conſideret mē-tem in originalibus conſona voce inueniet dicere ſanctos angelos creatos fuiſſe in gr̄a ⁊ demones a gr̄a cecidiſſe.

ℂ Per que delectus eſt diabolus.

DEinde queritur per que delect' eſt. Et que-runtur duo ſcilicet de p̄lio Michaelis ⁊ an-gelorum eius cum dracone. Et de rudētib' iferni qb' Petr' demones dic̄ eē detractos.

ℂ De p̄lio Michaelis cum dracone. Articulus 8°.

AD primū hoꝝ procedit̄ ſic. dicit̄ in Apocalypſi 12°. factū eſt p̄liū magnū in celo Michael ⁊ an-geli ei' p̄liabant̄ cū dracone ⁊ draco pugnauit ⁊ angeli eius ⁊ nō p̄ualuerūt neqʒ locus eoꝝ i-uētus eſt amplius in celo. p̄liū aūt requirit mo-rā: ḡ videt̄ q̄ diabolus per aliq̄ moraʒ poſtq̄ peccauit remāſit in celo. ℂ Itē p̄liū reqrit reſiſtētē virtuteʒ: ergo videt̄ q̄ angeli cadentes virtutē reſiſtendi habuerint ꝯtra deū ⁊ angelos bonos: qd eſt ꝯtra Petrū in 2° canoni-ca ſua cap° 2° dicentē. angeli fortitudine ⁊ virtute cum ſint maiores nō portāt aduerſus ſe execrabile iudiciū. ℂ Prete-rea querit̄ cū ſuperioꝝ angeloꝝ magis ſit ꝯſentire deo q̄ i-ferioꝝ quare Michaeli ⁊ angelis eius potius attribuitur p̄liū cū dracone q̄ cherubin ⁊ ſeraphin. ℂ Solo. dōm q̄ il-lud Apocalypſis ſm̄ lr̄aʒ intelligitur de p̄lio q̄ ſit in eccleſia inter p̄poſitos eccleſie ⁊ aiarū angelos ⁊ diabolū cum ſatel-litibus ſuis ⁊ ſic exponit glo. ibidem. Et pʒ etiam per id qd ſequit̄ in exaltatione gr̄as agētium deo ⁊ dicentiū. Nūc fa-cta eſt ſalus ⁊ virtus ⁊ regnuʒ dei noſtri ⁊ poteſtas Chriſti eius: q̄ p̄iectus eſt accuſator fratrū noſtroꝝ qui accuſabat illos ante ꝯſpectum dei noſtri die ac nocte. Et ipſi vicerunt illū p̄pter ſanguinē agni ⁊ p̄pter verbū teſtamēti ſui ⁊ non dilexerunt aiās ſuas vſqʒ ad mortē p̄pterea letamini celi ⁊ qui habitatis in eis. ℂ Si aūt anagogice exponat̄ de p̄mo caſu demonis: tūc dōm q̄ p̄liū demonis nihil aliud fuit q̄ niſus ꝯtrariādi in auerſione ipſius. Et hoc p̄liū dr̄ magnū q̄ ex magna ſuperbia p̄ceſſit ⁊ ſimilitudinē dei ſm̄ aliquid obtinere voluit: ⁊ iō p̄liū hoc nō reqrit morā: reſiſtētia autē alioꝝ angeloꝝ nō fuit niſi ꝯuerſio ad deū ⁊ ꝯſenſus in iuſti-tiā ꝯdēnantē primū peccatū angeli. ℂ Ad aliud dōm q̄ re-ſpectu diuine virtutis nihil eſt cōparabile: ſed tm̄ iniqua vo-luntas nitit̄ ad hoc qd nō pōt perficere: ⁊ ideo etiā nō reſi-ſtit deo iniqua volūtas: q̄ voluntati dei nihil reſiſtit vt di-cit Aplus. q̄ cum angelus cadens nollet facere voluntatē dei oportuit vt de ipſo fieret volūtas dei. ſ. vt ſubiaceret iu-ſtitie iudicandi. Et hoc eſt qd dicit̄ in textu. Et nō value-runt neqʒ inuentus eſt locus eorum amplius in celo. ℂ Ad vltimum dicendum q̄ ſm̄ ſenſum litteralem planum eſt q̄ Michael princeps eccleſie eſt ⁊ angeli ei' cuſtodes anima-rum ſunt: ⁊ ideo ſibi ex officio incumbit mouere belluʒ pro eccleſia. ℂ Scdm̄ aūt ſenſum anagogicum vis eſt facienda in interpretatione nominis ſm̄ Gregoriū. Michael enim quis vt deus interpretat̄: vnde cum draco ſimilitudinē dei appetijt Michael reſtitit qui ipſo noīe oſtēdit q̄ nulla crea-tura ſimilis deo eſſe poſſit.

ℂ Articulus 9°.

SEcundo querit̄ de rudētib' inferni qbus Pe-trus demones dicit eſſe detractos. dicit enim Petrus. Deus angelis peccātib' nō pepercit ſed rudētib' inferni detractos in tartarū tra-didit in iudicio cruciādos reſeruari. ℂ Ubi querit̄ qd dicant̄ rudētes. Et ad hoc dōm q̄ rudētes ſunt funes qbus tēdunt̄ vela nauiū vt aura capta nauis in fluctib' dirigat̄. Dicat̄ igit̄ q̄ nauis eſt iniqu' ſpi-ritus: velū aūt dei iuſtitia: rudētes rōnes iuris ad tribuen-dū p̄ meritis. Inſufflatio vēti iſflictio iudicij. Sic. n. accipit̄ vētus in Iſaia 40° ca° vbi dr̄. areſactū eſt fenum ⁊ cecidit flos: q̄ ſpūs dn̄i ſufflauit in illo. id. n. malignus ſpūs in ma-re eterne amaritudinis expellit̄. ℂ Aliter exponit glo. ibidē dicēs. Rudentes ſunt funes quibus naute vela ſuſpēdunt vt ſlante aura portus tranqllitate relinquat ſeqʒ ſemp am-biguis fluctibus vadant. quibus rudētibus ꝯuenīter imū-doꝝ ſpirituū cognomina cōparant̄ qui mox vt ſlante ſup-bia ipaliū ſe aduerſus creatoreʒ erexerūt ipſo elationis ſue conatib' in abyſſū p̄fundū ſunt rapti.

ℂ Articulus 10°.

DEinde querit̄ quādo cecidit. Et videt̄ q̄ in pri-mo inſtāti creationis ſue. q̄ dicit dn̄s in euāge-lio Joannis 8°. ille homicida erat ab initio ⁊ in veritate nō ſtetit: ḡ videt̄ q̄ nunq̄ ſtetit in veri-tate ſed ab initio cecidit. ℂ Itē Aug' in 11° ſup Geñ. ad lr̄am malus angelus beate atqʒ ange-lice vite dulcedinē nō guſtauit: quā nō vtiqʒ acceptā faſtidi-uit: ſed volēdo accipe deſeruit ⁊ amiſit p̄indē nec ſui caſus p̄ſcius eſſe potuit: q̄ ſapiētia pietatꝭ eſt fruct': ille aūt ꝯti-

ndo impius vt factus eſt ↄſequēter ⁊ mēte cecus ⁊ nō ex eo ꝙ acceperat cecidit: ſed ex eo qđ acciperet ſi ſubdi deo voluiſſet: ꝙ pfecto qꝛ noluit ⁊ ab eo ꝙ accepturus erat cecidit ⁊ ptātem illius ſub quo eſſe noluit nō euaſit. ℭ Ex hac auctoꝛitate tria ↄcludunt̄. quoꝝ vnū eſt ppoſitū. ſ. ꝙ ab inſtāti factionis ſue cecidit. alterū eſt ꝙ nō cecidit a dulcedine vite angelice ⁊ gr̄e quā hēret: ſed quā accepturus erat qđ videt̄ eſſe ↄtra pbabita. 3ᵐ eſt ꝙ caſum ſuū nō pſciuit ideo qꝛ ſapiētia illius pſcientie eſt fructus qui per meritū pietatis acqrit̄ ⁊ ab initio i vitate nō ſtetit vt hūc fructū poſſꝫ pmereri. Ex quo viterius ↄcludit̄ ppoſitū ꝙ ab initio nō ſtetit.

ℭ Sed ↄtra dicit Aug⁹ ibidē ꝙ putat̄ nunꝗ diabolū in veritate ſtetiſſe nunꝗ cū angelis beatā vitā duxiſſe: ſed ab ipo ↄditiōis ſue initio cecidiſſe nō ſic accipiēdū eſt vt nō ppria volūtate depꝛauatus ſed malus a bono deo creatus putet̄. Aliogn nō ab initio cecidiſſe diceret̄: neqꝫ enim cecidit ſi talis eſt factus. ℭ Itē dicit Aug⁹ ꝙ accepit iuſticiā ⁊ rōnem anteꝗ caderet. ḡ fuit in iuſticia ⁊ rōne ⁊ ita nō ab initio cecidit ſed poſt initiū ↄditionis ſue cecidit. ℭ Itē Anſelmus dicit factus voluit beatitudinem ⁊ perſeuerare in ea ſed nō pualuit. ℭ Itē dicūt quidā ſancti ꝙ ſecūdo die ceciderūt angeli hñtes tres rōnes. quarū pma eſt qꝛ binarius pmus ab vnitate recedit: ⁊ ideo die ſecundo receſſus fuit a primo monade deo. Secūda rō qꝛ per lucē in geñ. itelligit̄ angelica nā foꝛmata. Et ſimilr̄ per aquas que ſūt ſuper firmamētū ſm Aug^m in ↄfeſſionibus. ⁊ ille diuiſe ſunt ſecūdo die ab aquis que ſunt ſub firmamēto que ad loca caliginoſa receſſerūt. De quibus dicit̄ in Job. ecce gygantes gemunt ſub aquis ⁊ qui habitāt in eis. Tertia rō eſt: qꝛ op⁹ ſecūde diei benedictione caret. nō eni dꝛ vidit deus qđ eſſet bonum qđ ipſi interpꝛetant̄ dimiſſum ppter ruinā angeloꝝ: vnde etiā faciūt celebꝛari miſſas ſecūda die ſiue feria ad honorē ſanctū angeloꝝ qui in caſu maloꝝ fuerunt ↄfirmati.

ℭ Sed ↄtra. videt̄ ſi per lucem itelligit̄ angelica nā foꝛmata per ↄuerſionē ad deū. tunc per tenebꝛas intelligit̄ angelica nā defoꝛmata per obfuſcationē peccati. Cū igit̄ diuiſio lucis a tenebꝛis ſit op⁹ prime diei prima die vident̄ cecidiſſe.

ℭ Solo. dōm ꝙ tempus ⁊ momentū caſus indeterminatū eſt. ſed hoc certū eſt ꝙ creat⁹ eſt bonus ⁊ poſtea iniqua volūtate fact⁹ eſt malus. Et ideo gloſat magiſter in ſentētijs ab initio in veritate nō ſtetit. i. ſtatim poſt initiū. Poſſet tñ dici ꝙ eſt initiū tēpoꝛis ⁊ initiū ſtat⁹ ⁊ initiū creationis angeli ⁊ verbū dñi intelligit̄ de initio ſtatus ⁊ nō de initio tempoꝛis vel creationis angeli. Initiū aūt ſtatus eius fuit ante ↄfirmationē ⁊ cōplementū eius in ↄfirmatione ſicut quelibet res imperfecta eſt in ſui initio ⁊ perfecta in ſtatu pleno. Per hoc etiā pꝫ ſolutio ad duas auctoꝛitates Auguſtini inductas. ℭ Notādū tñ ꝙ ſuper hac qōne ⁊ ſuper illa qui fuerūt cadētes tāgit Aug⁹ q̄tuoꝛ opiniones in xi° ſuper geñ. ad lꝛam. Quarū pma eſt ꝙ ab initio ſtat⁹ ſue ↄditionis a beatitudine cecidit: quā ſi voluiſſet percepturus erat. ℭ Secūda eſt ꝙ fuerūt qdā angeli inferioꝛis oꝛdinis in hoc mūdo nō pſcij ſue beatitudīs a qbus ipſe cecidit ceteris poſtea beatificatis. Sed hoc dicit ꝙ pbari nō pōt ⁊ ppterea a poſteris eſt illud abrogatū. ℭ Tertia eſt ꝙ de ſuperioꝛib⁹ exiſtens caſum ſuū nō pſciuit nec illi ſuā beatitudinē. ℭ Sed tūc querēdū eſt meritū qđ deus iter ſuos angelos ante peccatū diſtinxit vt quoſdā faceret futuroꝝ pſcios: quoſdā aūt nō. qđ qꝛ rōnabilr̄ inueniri nō pōt etiā hec opinio a poſteris eſt excluſa. Et ſuper hoc ſunt hec vba Auguſtini. Nūc ſufficiat iſta cōpletio. aut ab initio ↄditionis ſue diabolū a beatitudine quā ſi voluiſſet pceptrus erat ipſa ſupbia cecidiſſe. aut alios eſſe angelos iferioꝛis miniſterij in hoc mundo iter quos ſm eoꝝ q̄rdā nō pſciētiā beatitudinē viueret. aut aliquoꝝ ſocietatē cū ſibi ſubditis angelis ſuis tanꝗ archāgelus cecidit per ſupbiā impietatē. Si hoc nullo mō aſſeri pōt qđ mirū ſi pōt aut foꝛte rōnē requirēdā quēadmodum ſancti angeli ſi inter illos pariter aliqñ cū ſuis angelis vixerunt nō tñ habuerūt etiā ipſi certā pſcientiā ppetue felicitatis ſue: ſed eam poſt caſum eius perceperunt. aut quo merito ante peccatū ſuū diabolus cū ſocijs ſuis a ceteris āgelis diſcretus fuerit: vt ipſe ſui caſus futuri eſſet ignarus: dum tñ ⁊ peccatoꝛes angelos minime dubitemus eſſe detruſos tanꝗ in carcerē caliginis huius aeree ↄtra terras iſtas ſm

apl̄icam fidem in iudicio puniendos ſeruari: ⁊ illa ſuperne beatitudie ſanctoꝝ angeloꝝ nō eſſe incertā vitā eternam nec nobis ſm dei miſericoꝛdiā ⁊ gr̄am ⁊ fideliſſimam pollicitationem incertam futuram cum fuerimus ⁊ eis poſt reſurrectionem ⁊ iſtoꝝ mutationem coꝛpoꝝ copulati.

ℭ In quid cecidit diabolus.

Deinde querit̄ in qđ cecidit. Et querunt̄ tria. Quoꝝ pᵐ eſt. ſ. i qđ quo ad culpā. ⁊ in qđ quo ad penā. ⁊ in qđ quo ad locū. ℭ Circa pᵐ querunt̄ q̄tuoꝛ. Quoꝝ pᵐ eſt. Utꝝ in ipo petō adhuc pſeueret. 2ᵐ Utrū oi motu ſuo peccet. 3ᵐ Utrum culpa ſua ſecum aliquid virtutis compatiat̄. 4ᵐ ⁊ vltᵐ q̄ ſit cā obſtinatiōis ⁊ ↄfirmatiōis ei⁹ i malo. ℭ Ar⁹ i°.

Ad primū pcedit̄ ſic. In pſalmo dꝛ. Superbia eoꝝ qui ceciderūt aſcēdit ſemp. ḡ videt̄ ꝙ ↄtinue perdurēt in peccato primo. ℭ Itē glo. ſup illū quartidecimi capl̄i Iſaie. qūo cecidiſti lucifer. Lucifer maioꝛ alijs diabolus i exoꝛdio creatus eſt vel iter angelos glorioſus: ſed coꝛruit ſm illud. Uidebā ſathanā ſicut fulgur de celo cadentē. qui prius cogitabat aſcēdā in celū ſuper aſtra celi exaltabo ſoliū meū. ſ. ad ſoliū dei. Idē quoqꝫ poſt lapſum arrogabat ſibi: vnde ⁊ gloꝛiat̄ aſcēdere ſuper angelos in celū vel ſuper nubes coꝛda. ſ. electoꝝ ⁊ ſedere in monte teſtamēti in eccleſia ⁊ in lateribus aqlonis in frigidis. Ex hoc accipit̄ ꝙ adhuc vult eſſe equalis deo: ⁊ ſic adhuc perſeuerat in peccato. ℭ Itē dicit Aug⁹ in plurib⁹ locis vnde ⁊ ſimilitudinem ſue volūtatis perſuaſit eue dicēs. Eritis ſicut dij. Et nitit̄ habere vt dicit Aug⁹ Aplos pphetas martyres ⁊ ceteros oꝛdines eccleſiaſticos ſicut dominus.

ℭ Sed ↄtra. ſecūda canonica Petri 2° ſuper illud vbū. Angeli foꝛtitudine cū ſint maioꝛes. dīc glo. Ibi cruciabant̄ iniqui vbi angeli mali qui prius ↄtra deū ſuperbi erant: ⁊ ipunici ſunt iam nō portāt ſed potius abijciūt iudiciū ſupbiendi ↄtra deū: qđ eſt execrabile aduerſum ſeipſos: qui pro illo grauiter puniunt̄ ⁊ territi magnitudine penarū iam ab illo iudicio pſumptionis deſiſtunt. ℭ Solo. diſtinguēdū eſt in appetitu demonis ſm id ex quo pcedit ⁊ ſm obiectū eius. pcedit enim ex iniqua volūtate ⁊ ad altitudinē dei accipiēdā ſm ptātē. Et primo mō duplr̄ ↄſiderat̄. ſ. in cōparatione ad nām ⁊ ſic remoꝛſus inuenit̄ in nā ↄtra appetitū ⁊ volūtatē. Et quo ad hoc deſiſtūt ab iniqua volūtate ⁊ hoc eſt ſm qđ tñ. Si aūt cōparat̄ ad iniquā volūtatē que rōnē nālem vincit ſimplr̄ in demone ⁊ trahit ad actū tunc adhuc idem vſurpat ſibi nō tñ in eodē ſed in ſimili vt. ſ. hēat in malis vt deus in bonis poteſtatem. Si vō cōparat̄ volūtas ad obiectū iterū duplr̄ attēdit̄. volūtatis eni obm eſt ipm volituꝫ ⁊ hoc pōt itelligi ↄiectū culpe tñ vel ↄiectū pene per culpam. Et ſi primo mō ſic nō deſiſtūt ab iniqua voluntate. Si ſcđo mō qꝛ diſplicet omne decoꝝ. decoꝝ aūt eſt pena cum culpa. decoꝛ eni iuſtitie claret in culpa punita ideo ſic deſiſtūt. Itē alia rōne qꝛ intolerabilem penā hoꝛret natura bona ⁊ ideo in cōparatione ad penaꝫ deſiſtūt a culpa. Et ſic intelligitur glo. Ex his patet ſolutio ad totum. ℭ Articulus 2°. — Nō pulchꝛū mā ſolucū.

Secundo querit̄ an oi motu ſuo peccet malus angelus. Et vr̄ ꝙ ſic. Dicit̄ in glo. ſuper epl̄aꝫ ad Coꝛin. pᵃ. ꝙ diabolus oia male agit: ḡ vr̄ ꝙ oi motu ſuo peccet. ℭ Itē dicit Aug⁹ ꝙ tota vita infideliū peccatuꝫ eſt: ſed diabolus peioꝛ eſt infidelibus: ḡ etiā tota vita eius peccatum eſt ⁊ multo magis. ℭ Item videt̄ hoc ſonare nomen confirmationis in malo. qđ eni ↄfirmatū eſt in aliquo indeclinabile eſt ab illo. ſed diabolus ↄfirmatus eſt in malo. ḡ inflexibilis eſt a malo ⁊ ita nō facit niſi malū: ḡ oi actu ſuo peccat. ℭ Itē per oppoſitum ſe hñt vita boni angeli ⁊ vita mali. ſed vita boni angeli tota refert̄ ad gl̄iam dei. ergo vita mali angeli tota eſt ↄtraria gloꝛie dei ⁊ ita tota erit peccatum. ℭ Solo. mot⁹ diaboli duplices ſunt ſm duplices potētias a quibus egrediunt̄. ſunt enim in ipo potētie nāles de quibus dicit Dionyſius ꝙ data illis nālia bona neqꝫ q̄ꝫ eſſe mutata dicimus. ⁊ ſunt potētie deliberatiue in ipſo ⁊ rōnales. mot⁹ igit̄ qui egrediunt̄ a potētijs deliberatiuis ⁊ rōnalib⁹ oēs mali ſunt. ſꝫ q egrediunt̄ a potētijs nālib⁹ duplr̄ pñt conſiderari. ſ. in ſe ⁊ ſic neqꝫ boni neqꝫ mali ſunt bonitas — Mot⁹ diaboli duplices ſūt.

te virtutis vel malitia vitij. aut inquātū per intētionē deli-
berātē informanſ: ⁊ ſic mali ſunt: qꝛ ⁊ ſi quiqꝫ iuſti ſunt in eo
ꝙ a ptāte dei ordinanſ que ſemper iuſta eſt: vt dicit Greg⁹
tñ ꝓpter intētionē malā mali ſunt qꝛ motus itelligētie ꝑci-
pue iformanſ ex fine intēto ⁊ denoianſ. ¶ Ad p^m aūt dōm ꝙ
glo. intelligiſ quātū ad intētionē diaboli. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ
auctoritas Auguſtini ſic itelligiſ ꝙ tota vita īfidelis eſt pec
catū hoc eſt in peccato eſt: qꝛ nullū peccatū ſine modicū ſiue
grande remittiſ eis cū nō hēant grām per quā oē peccatum
remittiſ. nō aūt ſic itelligiſ ꝙ ꝗlibet motu ſuo peccēt. ¶ Ad
3^m dōm ꝙ ꝯfirmatio nō mutat aūt nām ſed itētionē. ¶ Ad vl
timū dōm ꝙ ſiſr per oppoſitū eſt in angelo bono: mot⁹ enim
qdā ſunt in ipſo a potētijs nālib⁹ ſicut viuere itelligere ⁊ hu
iuſmodi qui indifferentes ſunt ſi in ſe ꝯſiderenſ: ſed per itē
tionē ad gliam dei referunſ. ¶ Articulus 3⁹.

Ertio queriſ vtrū culpa ſua ſecū aliqd v̄tutis
cōpatiaſ. Et videtur ꝙ ſic: qꝛ dicit Dio⁹ in de
diuinis noibus cap⁹ 4°. ꝙ nihil vſiter eſt bo-
no priuatū: ſed aliqd ſm oēm modū bono ꝑua
tam eſt nuſꝗ nullo mō. neqꝫ erat. neqꝫ eſt. neqꝫ
erit. neqꝫ eſſe pōt. ꝫ videſ ꝙ culpa demonis ali
qd virtutis hꝫ admixtū. Si forte dicaſ ꝙ Dio⁹ loqſ ibi de
bono nāe. ¶ Cōtra ſic ſequiſ in lr̄a ſicut ipudicus ꝗuis pri
uatus eſt bono ſm irrōnalē ꝯcupiſcētiā: in hoc qdē neqꝫ eſt
neqꝫ exiſtētia ꝯcupiſcit. participat aūt bono ſm ipſam vni-
tionis ⁊ amicitie obſcurā reſonātiā. Et hoc ēt pꝫ ꝙ ipſe ho
nū hoc qđ eſt admixtū malo nō ponit in nā operātis tm̄: ſed
ēt in ipſa actione ipſius ⁊ volūtate. ¶ Itē Dio⁹ ibidē furor
qdē participat bono ſm ipm̄ moueri ⁊ deſiderari apparen
tia mala ad apparens pulchrū redigere ⁊ ꝯuertere. Ex hoc
iterū accipiſ ꝙ in ipſo furore bonū eſt. ¶ Itē Dionyſi⁹ ibi-
dem. Peſſimā vitā deſiderās ⁊ optimā ipſi apparentē ſm
ipm̄ ꝯſiderare ⁊ ad optimā vitā reſpicere participat bonū.
Ex hoc habeſ ꝙ ēt ꝗtū ad intētionē bonū videſ admixtū.
Si forte dicaſ ꝙ hoc itelligiſ de hoib⁹ qui nō ſunt ꝯfirma-
ti in malo quoꝝ deſideria ſunt ad bonum cōmutabilia que
imaginē hñt ſūmi boni ⁊ nō de dānatiꝫ. ¶ Cōtra dīc Dio⁹
ibidē. Si oino bonū auferas neqꝫ ſubā erit neqꝫ vita neqꝫ
deſideriū neqꝫ motus neqꝫ aliū nihil. cū igiſ in demonibus
ſint deſideria ⁊ motus aliqd boni videſ imixtū operationi-
bus coꝝ. ¶ Itē Dio⁹ infra in eodē cap⁹ data demonib⁹ an
gelica dona nequaꝗ ipſa mutata eſſe dicimus: ſed ſunt in-
tegra ⁊ ſplendidiſſima ꝗuis ipſi nō videant cādentes ipſoꝝ
boni inſpectiuas virtutes. Ex hoc accipiſ ꝙ nālia demonū
integra ſunt ⁊ etiā ſplendent per aliqđ additū nālib⁹: ⁊ hoc
nō eſt niſi habitus: ꝫ videſ ꝙ habēt aliqd virtutis etiam in
habitu. ¶ Itē peccatū nō tollit virtutes politicas: multi. n.
etiā īfideles virtutes politicas habuerūt. Cū igiſ in demo
ne ſuper opus dei nihil ſit niſi culpa ⁊ illa nō ſit cōtraria vir
tuti politice videſ ꝙ v̄tutes politicas pñt hēre demones.
¶ Itē expreſſe dicit Jacobus ꝙ demones credunt ⁊ cōtre-
miſcunt: ergo demones habēt fidē informē: ⁊ fides iformis
eſt aliqd virtutis: ergo demones hñt aliqd virtutis. ¶ Itē
in euāgelio legiſ ꝙ obedinerūt Chriſto precipiēti: ⁊ obediē
tia etiā informis eſt aliqd virtutis: ergo demones habent
aliqd virtutis. ¶ Solo. dōm ꝙ demones nihil habēt vir-
tutis nec informis nec formate. iformis eni virtus hꝫ actū
laudabilē ſm ordinē ad felicitatē politicā de qua locuti ſūt
phi. formata vō hꝫ actū gratū deo qui ordinaſ ad felicitatē
eternā de qua loquunſ ſancti. Unde cū demones neutrius
felicitatis ſunt perceptibiles nō habebūt virtutē neqꝫ for-
matā neqꝫ informē. ¶ Ad id aūt qđ obijciſ de Dionyſio di
cendū ꝙ ipſe loquiſ de illo bono qđ ꝯuertiſ cū ente. Sicut
eni dicit Auguſtin⁹ ⁊ Boeti⁹ in libro de hebdomadibus.
vnūqđqꝫ in eo qđ eſt bonū eſt: ⁊ hoc quidē bonū nō ſemper
eſt potētia ad virtutē qꝛ nō oīa ſunt ſuſceptibilia virtutis.
Sed intelligentia ⁊ actus eius pōt eſſe virtutis ſubiectū:
ſed aliter ⁊ aliter. Nā ipſa intelligentia pōt eſſe ſubiectū vir
tutis ſicut ſubā cōpoſita ſubſtat accidenti: ſed actus ei⁹ vo-
luntarij ⁊ affectiones pñt eſſe ſubiecta virtutis ſicut potētia
perfectibilis per formam. Et inde eſt qđ dicūt Auguſtinus
⁊ Boetius ⁊ Bernardus. ꝙ quatuor affectiones ſemina
ſunt virtutum ⁊ vitioꝝ. vnde deſideriū ſubā eſt actus ſiue
affectionis circa quā pōt eē perfectio virtutis: vel priuatio

In demonib⁹ neqꝫ virt⁹ ifor mis neqꝫ for mata reperit.

que eſt vitiū: ⁊ ideo cum actus iſte ſm quem motus animi
attingit ens habeat exiſtentiā ſm hoc ipm̄ attingit etiā bo-
num qđ cū ente ꝯuertiſ. Et ratio huius boni nō eſt alia ſm
Boetiū niſi qꝛ eſt a bono ſicut omne ens eſt ab ente primo.
Et cū primū ens nō ſit tm̄ ens ſed etiā bonū: ita opꝫ effectū
eius etiā eſſe bonū: qꝛ boni eſt bona ꝯducere ſicut dīc Dio-
nyſius. Cū aūt hoc ens ſm ꝙ in actu aie vel affectione acci
piſ nō ſupponat niſi ſubām potētie in actu in quo pōt equa
liter eſſe rō virtutis ⁊ vitij: pꝫ ꝙ nihil ſupponit de eſſe vir-
tutis ⁊ de tali bono ad ſubam hui⁹ potētie dicit in ipſo ſpū
itellectuali ⁊ affectione ⁊ actu eius loquiſ Dio⁹ in oib⁹ au-
ctoritatibus īductis. Et per hoc pꝫ hoc qđ ſequiſ vbi dicit
ꝙ aliqd eſſet bono vſiter priuatū ipm̄ nec eſſet nec ſubſiſte-
re poſſet. ¶ Ad hoc aūt qđ obijciſ de fide demonū dōm ꝙ
eſt fides ex ſcia. ⁊ eſt fides ex illuminatiōe prime veritatis.
⁊ prima credulitas hꝫ neceſſitatē. ſecūda vō libertatē volū
tatis. vnde Aug⁹. Cetera pōt homo volēs: credere nō pōt
niſi volens. Prima aūt fides nō eſt laudabilis ⁊ hec eſt de-
monū. ſcđa vō laudabilis eſt etiā ſi informis ſit ⁊ hanc non
habent demones. Si vō obijciſ qđ Gregorius dicit ꝙ ti-
mor ſeruilis naſciſ ex fide informi. vnde cū dicat Jacobus
demones credūt ⁊ contremiſcūt ⁊ ſic inuat demones habe-
re timorē ex credulitate ſua videſ ꝙ demones habeant fi-
dem informem. ¶ Dōm ꝙ timor ſeruilis facit deſiſtere ab
actu peccati lꝫ nō a volūtate. Unde Greg⁹ dicit ꝙ in timo-
re ſeruili viuit peccādi voluntas: ⁊ ſequereſ opus ſi ſpera-
reſ ipunitas. Cū igiſ in demonibus nō ſit retractio ab actu
peccati pꝫ ꝙ nō habēt timorē ſeruilē qui dicit donū ſpirit⁹
ſancti. ſed cōtremiſcūt ex timore nāli qui oriſ ex ſcia iuſtitie
dei per quā infliguntur eis pene. ¶ Si vō iterum obijciaſ ꝙ
ita poſſunt demones habere fidē ſicut ſpem. ꝙ eni habeāt
ſpē habeſ Job 41° vbi dicit dñs. ecce ſpes eius fruſtrabiſ
loquens de vehemoth. ¶ Ad hoc dōm ꝙ nec ſpem habent
informē. Diciſ enim ſpes dupliciter. ⁊ ſm vnum modū eſt
vna via de quatuor affectionibus naturalibus quas tangit
Boetius in de ꝯſolatione phie. ſm aliū modū eſt virtus i-
formis vel formata. ⁊ primo mō ineſt demonibus. ſcđo mō
nō. ¶ Si vō queriſ reſpectu cuius boni ſit illa ſpes. Dicen
dum ꝙ eſt reſpectu boni appetentis ſibi. ſ. ſubuerſionis ſan
ctoꝝ. ſperat enim diabolus ꝙ Jordanis influat in os eius.
Dicunt tamen quidā ꝙ ex reſpectu alleuiationis pene in
die iudicij ⁊ illa fruſtrabiſ qꝛ pena eius nō alleuiabitur ſed
grauabiſ. ¶ Ad vltimum dicendū ꝙ demones nō habent
virtutem obedientie nec habuerūt ſed ex coactione imple-
bant ꝑceptū. obedientia enim de ſua rōne ponit volūtatem
implendi ꝑceptū quā volūtatē nō habent demones ſed co-
gunſ quaſqꝫ ad multa per prelatos. ¶ Articulus 4⁹.

Uarto queriſ que ſit cauſa obſtinationis ⁊ cō
firmationis eius in malū. Hec enim cā aut eſt
ex parte dei. aut ex parte demonis. ſꝫ nō videſ
ex parte dei eē: qꝛ dīc Dio⁹ ꝙ optimi eſt opti-
ma ꝯducere. ſꝫ ꝯfirmatio in malo de peſſimis
eſt: ꝫ optimū nō ꝯducit ad ipſam. ¶ Itē dicit
Aug⁹ ꝙ ſapientis nō eſt facere aliqd quo opus ſuū ſiat de-
terius: ſed ex confirmatiōe in malo opus ſit in ſtatu peſſi-
mo: ergo hoc nō eſt facere ſapientis. ¶ Itē in naturis cauſa
faciens aliquid corroborata eſt etiam cauſa cōfirmationis
eiuſdem: ſicut equalitas humoꝝ facit ſanitatē ⁊ equalitas
humoꝝ facit permanere ſanitatē. cū igiſ in demone cauſa
faciēs malum nō fuerit niſi volūtas eadē volūtas videſ cā
obſtinationis ⁊ cōfirmationis in malo.

¶ Sed contra. dicit Anſelmus in libro de caſu diaboli. ꝙ illi
angeli qui maluerūt illud plus qđ nondum illis deus dare
volebat ꝗ ſtare in iuſticia in qua facti erāt eadem iuſticia
iudicāte: ⁊ illud ꝓpter quod ꝯtempſerūt nequaꝗ obtinue-
rūt ⁊ qđ tenebāt bonum amiſerunt. Sic ergo diſtincti ſunt
angeli vt inherētes iuſticie nullū bonum velle poſſunt: quo
nō gaudeāt ⁊ deſerētes illā nullum velle quo nō careāt. Ex
hoc videſ ꝙ ꝯfirmatio coꝝ in malo ſit ex iuſticia dei ⁊ ita vi
deſ eſſe a deo. ¶ Solutio. dicendum ꝙ ꝓpria cauſa ꝯfirma
tionis coꝝ in malo eſt voluntas coꝝ: qꝛ rō coꝝ ſic creata eſt
qđ eſt boni ⁊ mali ꝓpter bonū eligēdū ⁊ ꝓpter ſūmū bonū
acquirēdū. vnde cū acqrit illud nō amplius eſt boni ⁊ mali
ſed ſtat in illo: ⁊ ſic eſt in deflexu ab illo. ⁊ ideo diſtinguēdū

Fides duplex

Spes duplex

Ph'o de ꝯſo latione metro ſeptimo.

eſt vt ſūbi diximus in q̄ōne de ꝯfirmatione angelorū ſtan/tiū.ſ.ꝙ eſt differentia inter voluntatē que eſt in via ⁊ illam que eſt in termino vie: q2 voluntas que eſt in via pōt velle bonū ⁊ malū: ⁊ ſic declinat q̄ñq3 in peccatū tñ nō ꝯfirmaƭ ſic in illo vt nihil amplius velit q̄ꝫ peccatū: ⁊ illa que eſt in ter/mino vie nihil amplius vult q̄ꝫ peccatuꝫ. ⁊ hoc ipm̄ eſt ei cū ꝯfirmationis in peccato. ℭ Si aūt queriƭ vtruꝫ poſſit velle amplius aliud q̄ꝫ peccatū. dicimus ꝙ eſt poſſe ex ſuba potē/tie. ⁊ eſt poſſe ex habitu. ⁊ ſm̄ primū modū pōt amplius ali quid velle: ſed hoc poſſe tñ eſt in potētia ⁊ nunquā in actu. ſm̄ alterū modū nihil pōt amplius velle. ℭ Ad auctoritatē Anſelmi dōm ꝙ iudicium dei eſt de abſtractione gratie ad quā ſequiƭ obſtinatio in malo: ſed tñ nō cauſaƭ ab ipſa ſed ex ꝓpria voluntate. ℭ Articulus 15⁹.

DEinde queriƭ in q̄d cecidit quo ad penaꝫ. Et q2 de penis exterioribꝰ in q̄ōnibꝰ de iferno diſputatuꝫ eſt ⁊ ſimiliƭ de pena vermis. Ulterius eſt querēdū tñ de quodā v̄bo Dionyſij in 4° cap° de diuinis noibꝰ ſic dicit: ꝙ eſt in demonibꝰ furor ⁊ irrōnalis demēs ꝯcupiſcētia phā/taſia ꝓterua. Unde queriƭ q̄d ſit furor irrōnalis in demo/nibꝰ. Aut eñi diciƭ irrōnalis a ꝓuatione potētie rōnalis. aut a ꝓuatione habitus. aut actus. nō p̄mo mō q2 nūlla nō amiſerūt per peccatū vt dicit Dioꝰ ibidē. Similiƭ nec 2° mō q2 iſte habitus aut eſſet acq̄ſitus aut in creatione datus. aut i/fuſus per grāni. ⁊ ꝯſtat ꝙ nō acq̄ſitus q2 angeli nō hñt habi tus acq̄ſitos per ſtudiū. nec ifuſus per grām q2 ſic vel eēt do nū vel v̄tus vel fructꝰ ſpūs. donū ſicut ſapiētia itellectꝰ cōſi/liū ⁊ ſcia: q2 iſta ſunt dona que ſunt in rōne v̄tutis ſicut pru/dētia iuſtitia vel fides. iſte .n. v̄tutes ſunt in rōne fructꝰ ſm̄ ꝙ fides que inuiſibiliū certitudo eſt vt dicit Ambroꝰ poniƭ fructus ſpūs 5° ad galathas. quorū nullū eſt in demonibus. Si v̄o ꝓueƭ ibi habitus in creatione datꝰ: ille erit habitus per quē cognoſcūt res huius mūdi: ⁊ iō demones iā amplꝰ nō hērent cognitionē q̄ō falſum eſt: ḡ nō priuaƭ ibi habitus rōnis. Si v̄o ꝓueƭ ibi actus aut ꝓuabiƭ actꝰ qui eſt rōnis cō ceptio: quo ꝯcipit id in q̄ō iſurgit furor ⁊ hoc nō videƭ q2 fu ror nō pōt eſſe niſi in aliq̄ō ꝓcōceptū. nō eñi ſurgit motꝰ ali/qs deſiderij vel ire: niſi poſt ꝯceptū nociuū vel delectabile. aut ꝓuaƭ actus qui eſt deliberatio: ⁊ hoc iterū nō videƭ: q2 demones etiā poſt deliberationē iraſcunƭ ⁊ exagitanƭ furo re: ⁊ ita vƭ ꝙ nō ſit malū demonis furor irrōnalis. ℭ Prete rea furor ſm̄ ſenſibilē partē ineſt aie: cū igiƭ pars ſenſibilis nō inſit demonibus videƭ ꝙ furor nō inſit in eis. ℭ Prete/rea dicit Gregoꝰ ꝙ furor eſt feruēs ira. Et phūs dicit ꝙ ira eſt accenſio ſanguinis circa cor. ḡ videƭ ꝙ furor eſſet ira nō ſunt in nō habētibꝰ ſanguinē ſed demones nō hñt ſangui/nē: ḡ nō hñt irā vel furorē. ℭ Preterea queriƭ de hoc q̄ō di cit demēs ꝯcupiſcētia. demētia .n. accidit ex corruptiōe mē/tis. corruptio aūt mētis nō eſt ſm̄ ſe cū nō hēat ꝯtrariū ſed ex corruptione ſubti: q̄ō eſt ex ꝯtrarijs vt in hoīe. ⁊ cū tale ſub iectū mētis nō ſit in demone videƭ ꝙ ipſe nō ſit ſuſceptibi/lis demētie. ℭ Itē queriƭ de hoc ꝙ dicit phātaſia ꝓterua: q2 cū phantaſia ſit pars ſenſibilis aie nō videƭ phātaſia in/eſſe demonibꝰ. ℭ Preterea phantaſia eſt v̄tus operans in organo corporis determinato: ⁊ cū virtutes demonū nō ſint affixe corpori videƭ ꝙ nō hēant phantaſiā. ℭ Itē dicit Dio nyſius ꝙ malū demonis eſt ꝯtra deiformē intellectū eſſe. et malū aie ꝯtra rōnē eſſe. ⁊ ita videƭ ꝙ malū eius ſit eſſe ꝯtra phantaſiā rectā. ℭ Preterea ꝓteruitas eſt ꝯtētio ꝯtra ve/ritatē nō reducibilis ad rōnē rectā. demones aūt cū credāt veritatē ex creata ſcia ⁊ ꝯtremiſcāt nō videnƭ ꝯtra veritatē ꝓteruire ⁊ nō videƭ eis ineſſe phantaſia ꝓterua. ℭ Solo. dōm ꝙ de oībus penis demonū itelligēdū eſt ſicut de penis dānatorū de q̄bus habitū eſt in q̄ōne de penis inferni exce/pto hoc ſolo ꝙ eſt pena illa que diciƭ peruerſitas viriuꝫ de/monis ⁊ aie in cōparatione ad actū ⁊ obm̄ ſm̄ rectā rōnem. ſm̄ hoc enim malū aie eſt ꝯtra rōnē: ⁊ malū demonis ꝯtra intellectū. ℭ Et differūt rō ⁊ intellectus: q2 rō eſt a quo ſu/miƭ dña aīe rōnalis. itellectus aūt a quo ſumiƭ differētia i/telligētie que eſt angelus vel demon. Et Iſaac ſm̄ hoc di/ſtinguit inter rōnē ⁊ intellectū. q2 rō diciƭ potentia inq̄ſitiua veri diſcurrēs de vno in alterū ſicut de cā in cauſatū. Intel/lectus aūt eſt inſpectiuus veri in ſe vel ex his que apud ſe

Scdo poſte/riorum.

Nō iſ differt malū aie a ma lo demonis.

Rō ⁊ intellectꝰ differunt.

hꝫ: ⁊ iō dicit Iſaac ꝙ rō creaƭ in vmbra intelligētie. itellectꝰ igiƭ demonū ꝓut hic ſumiƭ in cōmuni pro nā itellectuali di uidiƭ per tres vires ſm̄ cōparationē ad tria obta. ſ. ad verū ⁊ delectabile ⁊ arduū. ⁊ in cōparatione ad iſta tria ſunt iſte tres vires itellectus ⁊ volūtas ⁊ animus. vel ſm̄ alios itelle ctus ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. Sed ſm̄ Damaſcenū ꝯcupi ſcibilis ⁊ iraſcibilis nō ſunt niſi partes ſenſibilis aie. vnde loco ꝯcupiſcibilis in itellectuali nā eſt volūtas. ⁊ loco iraſci bilis animus ſm̄ ꝙ animoſitatē animi habitū cōſueuimus appellare. Peruerſitas aūt viriuꝫ ad hec tria diciƭ in dia/bolo. Furor irrōnalis ⁊ demēs ꝯcupiſcētia ⁊ phantaſia pro/terua. ℭ Ad p̄m ḡ dōm ꝙ ꝓuaƭ ibi actus rōnis ſm̄ regimen recte rōnis. lꝫ .n. demon actu rōcinaƭ nō tñ deducit rōcina/tionē ſm̄ rectā rōnē ſed ſm̄ obliquationē ab illa. ℭ Ad aliū dōm ꝙ furor ſm̄ aliā rōnē ſumiƭ in itellectuali nā ⁊ ſm̄ aliaꝫ in ſenſibili. in ſenſibili enim inſurgit primo iraſcibilis ꝯtra id q̄ō ſimpliciter eſt arduū vel apparens: ⁊ conſequenter ex obedientia corporis ad aiam ſpūs dirigunƭ ad ſuperiora q ſecū trahūt ſanguinē ad cor ⁊ ad oculos ⁊ ad faciē. In itelle ctuali aūt nā furor nō eſt niſi cōfirmatio animoſitatis in id q̄ō eſt ſimplr̄ arduū vel apparēs. Ex hoc etiā pꝫ ſolo ad ſe/quēs. ℭ Ad id q̄ō de demētia obijciƭ dōm ꝙ demētia duo/bus modis ſit. ſ. ex corruptione organi ⁊ ſic ſit in hoībꝰ. ⁊ ex cōfirmatione mali habitus ⁊ ſic eſt in demonibꝰ ⁊ dānatis. ℭ Ad id q̄ō obijciƭ de phantaſia dōm ꝙ phantaſia in gre/co idē eſt ꝙ apparentia in latino: ⁊ ideo multipliciter diciƭ phantaſia ſicut apparētia. eſt enim apparentia ſm̄ ſenſibilē aiam per imagines corporū. ⁊ eſt apparentia ſm̄ intellectuꝫ per ſpēs rerū ⁊ talis bene eſt in demonibus. ℭ Si aūt que/riƭ quare tunc phantaſia diciƭ intellectus demonū ⁊ nō itel lectus bonorū angelorū. dōm ꝙ quilibet intellectus illuſtraƭ ex hoc ꝙ cōiungiƭ ſuperiori. Intellectus enim hoīs accipit illuſtrationē ab intellectu angeli. ⁊ intellectus angeli ab il/luminatione intellectus diuini. q2 igiƭ intellectus demonuꝫ per peccatū defluxit ab illuminatione itellectus dei dicitur phantaſia propter obſcuritatem generatam ex defluxu tali. ℭ Ad id q̄ō obijciƭ de ꝓteruitate. dōm ꝙ demon q̄dē cre/dit veritatē ſed indignaƭ ad ipſam: ⁊ quātū pōt ex indigna tione reſiſtit ⁊ illa reſiſtentia diciƭ ꝓteruitas. ꝓpter q̄ō etiā dicit dñs in euāgelio Joānis 8° cap°. ꝙ diabolus eſt men/dax ⁊ pater eius mendacij: q2 primo genuit mēdaciū per cō uerſionē ab incōmutabili veritate. ℭ Articulus 16⁹.

DEinde queriƭ in quid cecidit quo ad locū. Et videƭ ꝙ in ifernū. q2 dicit Petrus ꝙ rudenti/bus inferni detracti ſunt. Rudētes aūt iferni ſunt rudētes trahētes in infernū: ⁊ ita cecide/rūt in infernū. ℭ Itē locus penarū eternarum ifernus eſt: cū igiƭ demones in penas eternas ceciderunt videƭ etiā ꝙ in locū penarum fuerit caſus eorū. ℭ Item ſumme ſuperbie ſm̄ iuſtitiam debeƭ locus imus. imus aūt locus eſt infernus: ergo ceciderunt in infernum. ℭ Sed ꝯtra. dicūt ſancti ꝙ in hoc caliginoſo aere habitāt cū hominibus: hic aūt nō eſt infernus: ergo in infernum nō ce/ciderunt. Item in Apocalypſi 12° ca° diciƭ. proiectus eſt dra co magnus ⁊ ſerpens antiquus. vbi notatur ꝙ diabolus et ſathanas proiectus eſt in terram ⁊ angeli eius cum eo miſ/ſi ſunt. Item infra. veh terre ⁊ mari quia deſcēdit diabolus ad eos habēs iram magnam. ergo videtur ꝙ locus in quē ceciderunt fuit terra. ℭ Preterea videƭ ꝙ alius fuit locus eius ante paſſionem ⁊ poſt paſſionem. et in die iudicij erit alius iterum q2 dicitur Apocalypſis 12° ca°. ꝙ angelus qui hēbat clauē abyſſi ⁊ cathenam magnā: apprehendit draco/nem ſerpentem antiquum qui eſt diabolus ⁊ ſathanas ⁊ li/gauit eum per annos mille ⁊ miſit eum in abyſſum ⁊ clauſit ⁊ ſignauit ſuper eum. ℭ Et infra diciƭ ꝙ cum cōſumpti vel cōſumati fuerint mille anni: ſolueƭ ſathanas de carcere ſuo ⁊ exhibit ⁊ ſeducet gentes que ſunt ſuper quatuor angulos terre goth ⁊ magoth. ℭ Et ex hoc accipitur ꝙ ante paſſio/nem fuit in terra cum hominibus ⁊ per totum tempus gra/tie vſq3 ad tempus antichriſti q̄ō per mille annos deſignaƭ ſit ligatus: ⁊ iterū tempore antichriſti ſolueƭ ⁊ futurus ſit ite rū in mūdo. ℭ Solo. dōm ꝙ eſt dupliciter locus in quē ceci derūt angeli. ſ. qui ſm̄ debitū culpe eſt ītimus caſus eorū ⁊ il/le eſt īfimus. ⁊ ille qui ſm̄ ordinationē culpe eſt tertius caſus

⁊ ille eſt hic caliginoſus aer qui eſt circa nos: lʒ enim culpa demonū ⁊ caſus mala ſint: tñ ſapiētia dei de malis etiā bona eliciēs ordinat ea ad ꝑfectū hoīʒ per exercitiū tētationū. ⁊ ille caliginoſus aer etiam dicit̃ infernus ſicut dicit glo. ſup 2ᵃᵐ epl̃am Petri 2° cap°. Huius hūc iferiorē aerē quaſi carcerē acceperint q̄ q̄tū ad celū iſernus dicit̃: reſtat adhuc pena vltimi iudicij q: paratus eſt ignis diabolo ⁊ angelis eius. non eni permittit eos dñs ꝯſumi ſed rōſeruat vt grauius puniant̃ cū ſuis mēbris. Et per hoc pʒ ſolutio ad pᵐ. ℭ Ad 2ᵐ dōm ꝙ rō illa tenet q̄tū ad locū q̄ eſt ſm debitū culpe ⁊ ſimilr̃ currit 3ᵃ rō. ℭ Ad alia aūt que obijciunt̃ in cōtrariū dōm ꝙ locus ille eſt ſm ordinationē caſus ad bonaʒ hoīʒ tētatoꝝ. ℭ Ad id qd̃ obijcit̃ de Apocalypſi dōm ꝙ ligatio demonis eſt coartatio ptātis eius per beneficiū redēptionis. ⁊ ſolo eius eſt largitio ptātis ad tētādūʒ. ℭ Quidā tñ dicūt ꝙ lucifer princeps demonū in abyſſum inferni per Chrm̄ ligatus ſit ita ꝙ per ſeipm̄ nō p̄ualeat tētare hoies ⁊ in tempore antichriſti ſoluendus.

ℭ De ordinibus demonum.

Onſequēter querit̃ de ordinib⁹ demonū. Et queruntur duo. ſ. a quo ordo ſit in demonibus. ⁊ quare demones nominant̃ quibuſdā ordinibus ⁊ quibuſdam nō. ℭ Articulus 17°.

Ad primū ꝓcedit̃ ſic. Dicit Greg⁹: ꝙ vnuſqſqʒ ordo illius rei cēſet̃ noīe quā plenius accepit in munere. ſed demones nullius rei acceperūt debitū in munere: ergo nullius ordinis cēſent̃ vocabulo. ℭ Preterea in inferno nullus eſt ordo ſed ſempitern⁹ horror inhabitat. ſicut dicit Job. ergo nō vident̃ eē in aliquo ordine. ℭ Solo. dōʒ ſicut dicit Magr̃ in ſentētijs 2° li°. Ordo perficit̃ a duob⁹. ſ. a gradu nāe q̄ eſt vt potētia pfectibilis. ⁊ a dono grē qd̃ eſt vt forma pfectiua. In demonib⁹ ḡ eſt ordo ſm pᵃᵐ prē: ⁊ nō ſm 2ᵃᵐ. Et ex hoc pʒ ſolo ad vtrāqʒ obiectionē. ℭ Articulus 18°.

Ad ſcdm̄ ꝓcedit̃ ſic. Dicunt ſancti ꝙ de quolʒ ordine aliq ceciderūt: ḡ videt̃ ꝙ a quolibet ordine ſint denoiandi. ſed hoc nō videt̃ q: in ſcriptura nullus inuenit̃ denoiatus a ſeraphin: et nullus a thronis: ⁊ nullus a dñationibus ⁊ nullus ab archāgelis. ℭ Itē cū pma hierarchia ſumat̃ ſm ꝯuerſionē in deū ⁊ oēs demones auerſi ſunt a deo: videt̃ ꝙ nullus deberet denoiari cherub vel cherubin: ⁊ tñ in Ezechiele demon hoc noie appellat̃. ℭ Itē cū media hierarchia nō diſtinguat̃ penes ꝯuerſionē in deū videt̃ ꝙ aliq demones poſſint a dñationib⁹ denoiari ⁊ hoc non inuenit̃. ℭ Itē dñiū maxime cōpetit ſuperbie: que fuit peccatuʒ demonis: ⁊ ita videt̃ ꝙ a dñationib⁹ debeāt denoiari. ℭ Preterea cū archāgeli officiū ſit circa hoies: ⁊ demonis exercitiū maxime eſt circa hoies: videt̃ ꝙ aliqs ab archāgeloꝝ ordine debeat denoiari. ℭ Solo. dicimus ꝙ lʒ a quolibet ordine aliq ceciderūt: nō tñ a quolibet ordine demones denominant̃: ⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter priuationem doni: a quo ordo denoiat̃: que priuatio expſſe in dñatione demonū iportat̃: dñatio eni ex hoc qd̃ eſt ꝯfirmatio in malitia p̄uationē dicit charitatis: ⁊ iō nullus a ſeraphin denoiat̃. ℭ Ex hoc autē qd̃ dicit auerſionē a deo p̄uationē dicit doni thronoꝝ in quibus deus vt in throno glorie requieſcit. ℭ Scīa vō q: commune donū eſt ⁊ bonis ⁊ malis pōt aliquos ex demonibus denoiare ſicut ſit in Ezechiele. Item caſus de ſe dicit depſſionē ſub pena. dñatio aūt que in āgelis eſt iportat ſuperpoſitionē ſuper oīa que ſunt ſeruitutis diminuētis dignitatē vt dicit Dio⁹. Cum igit̃ in euāgelio Joānis 8° dicat Chriſtus. qui facit peccatū ſeruus eſt peccati. nō pn̄t angeli cadētes a dñationibus denoiari. de archāgelis aūt dōm ꝙ officiū eoꝝ eſt nūciare ſecreta. ſecreta aūt eoꝝ ſunt que nulli inueſtigatione cognoſci nō pn̄t: ⁊ hec ſunt que in ſola regulatione verbi diſcunt̃. Cū igit̃ demones nō ꝯtemplent̃ in verbo nō pn̄t a noie archāgeloꝝ denoiari. ℭ Si vō querit̃ vbi denominant̃ ab alijs ordinibus. Dōm ꝙ in Ezechiele denominant̃ a cherubin. Et in 14° prime Corinth. denominantur a principatibus ⁊ poteſtatibus ⁊ virtutibus. vbi Apl̃us dicit. Cum euacuauerit oēm pricipatū poteſtatē ⁊ virtutē. hoc enim refert glo. ad bonos ⁊ malos angelos. ab angelis aūt denominant̃ in 2° Corinth. 12°. vbi dicit Apl̃s ne magnitudo reuelationū extollat me datus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſathane vt me colaphizet. ℭ Si vō q̄ritur quare ab iſtis ordinibus denominent̃. Dicendum ꝙ iſti ordines dicunt officia cōmunia bonis ⁊ malis. Et hoc patet in ſingulis: q: principatus diſponere ⁊ poteſtatem exercere ⁊ miracula facere ⁊ nuntiare ſunt cōmunia bonis et malis cum non ſint actus gratie gratum facientis. Et per hoc patet ſolutio ad totum.

Nō eīm q̄re eā ex q̄lʒ ordine aliq ceciderint angeli nō eīi a q̄lʒ ordie demones denominant̃.

ℭ De tētatiōib⁹ demonū. Qō vndecia.

Onſequēter de exercitio tētationū demonum circa homines. Et querūtur quatuor. ſ. quid ſit tentatio. quis tentator. ⁊ ſm quā partē anime ⁊ corporis homo tentat̃. Et vltimo qui ⁊ quot ſunt modi tentādi. ℭ Articulus pmus.

Ad primū ꝓcedit̃ ſic. Dicit glo. ſuper geñ. 22° cap°. ꝙ tentare pro eo ꝙ eſt ꝓbare dicimus. vnde ſcriptum eſt. Tentat vos deus vt ſciat ſi diligatis eūʒ an non. Vires enim dilectionis ſue homo ignorat niſi experimento cognoſcat. Ex hoc accipitur ꝙ tentatio eſt probatio alicuius ad acceptionem experimenti ab ipſo.

ℭ Sed contra hoc obijcit̃. Dicit̃ Joan. 3°. ꝙ nō erat Chriſto opus vt quis teſtimoniū perhiberat de homine: ipſe eni nouit quid eſſet in homine. Cūʒ igitur deus cognoſcat oīa que ſunt in nobis non oportet ꝙ vtatur probatione ad acceptionem experimenti. ſed deus tētat q: tentauit Abrahāʒ: ergo tentatio nō videt̃ eſſe probatio ad acceptionem experimenti. ℭ Si forte dicatur ꝙ intelligitur de tētatione que eſt a diabolo adhuc nō videt̃ eſſe veruʒ. illa enim que ſunt in nobis aut ſunt naturalia aut volūtaria. Si ſunt naturalia tunc cognoſcit ea naturaliter demon. Si aūt volūtaria: tunc aut manifeſtantur in aliquo ſigno corporali: aut non. Et ſi manifeſtantur in ſigno corporali tunc iterum cognoſcit ea naturaliter. Si vō ſunt tñ in ſe voluntaria aut ſunt mala aut bona. Si ſunt mala tūc cognoſcit ea per auerſionem a deo ⁊ per penas. Si vō ſunt bona tunc non poteſt ea cognoſcere niſi per reuelationem: ⁊ ita videtur ꝙ demō nō vtatur probatione ad experiendum ea que ſunt in nobis. Et cum demon tētet nos nō videt̃ tentatio eſſe ꝓbatio ad acceptionem experimenti. ℭ Item dixit phs ꝙ tentator nō accipit experimentū niſi ignorantie: ⁊ ita ſi tentatio eſt probatio ad acceptionem experimenti demon per tentationeʒ non accipit experimentum nos ſcire vel facere aliquid: ſed tñ nos neſcire vel nō facere aliqd. ℭ Preterea tentans et ꝓbans tñ ſermone vtunt̃: ⁊ ita videt̃ ꝙ oīs tentatio nō fit niſi per ſermonē ſicut fuit tentatio ade ⁊ eue. ℭ Solo. dicendum ꝙ illa diffinitio cōmunis eſt valde. eſt enim tentatio multiplex. quandoqʒ eni tentatio dicit̃ ꝓbatio ad acceptionem experimenti circa ſciam ſpeculatiuā. Et hec eſt duplex ſm ꝙ tentator procedit ex cōmunibus principijs ſcie vel ex proprijs vniuſcuiuſqʒ concluſionis que ſpectat ad ſciam illam. Et primo modo tentator nō accipit experimentuʒ niſi ignorantie. Cōmunia enim principia ſunt quibus ſcitis nō de neceſſitate ſcit̃ ars: ⁊ quibus ignoratis de neceſſitate ignorat̃. ⁊ ideo cum tentator tentat circa cōmunia ſi tētatus ſcit illa nō ꝓpter hoc ſciet artē. ſed ſi ignoret ea neceſſario ignorabit artē. ⁊ hoc eſt qd̃ dicit phs ꝙ tentator qui imitat̃ dialecticū qui procedit ex cōmunibus nō accipit experimentuʒ niſi ignorantie. ille vō qui procedit ex proprijs concluſionis accipit experimentum ſcientie ⁊ ignorantie: q: propria ſunt imediata principia quibus ſcitis ſciunt̃ concluſiones artis ⁊ ignoratis ignorant̃. Et hec tentatio diuerſitatē accipit ⁊ diuiſionem ſm diuiſionē ſpecialiū ſciarū circa quarū pricipia tentatio ꝓcedit: ⁊ iſte due tentationes ſunt ſpeculatiue de quibus loquunt̃ phi ⁊ nō ſunt ad ꝓpoſituʒ noſtrum. ℭ Eſt item tentatio ꝓbans aliquem penes voluntatē ⁊ potētias operatiuas. ⁊ hec tentatio eſt inclinatio tētati ad electionē eius qd̃ intendit tentator: ſiue illud bonum ſit ſiue malum. Et ſm hunc modum diabolus tentat homines ⁊ etiā angeli boni tentant nobis perſuadere virtutes. ℭ Et eſt etiā tētatio que eſt ad experimētum poteſtatis in habita iā prius

Primo elēchoꝝ cap° 2°.

Tētatio multiplex ſumi poteſt.

acceptio: ſm q aliqͥs iā habēs ſciam experit vires ſuas in il la. e habēs virtutē examinat qͣtū hēat poſſe in virtute illa. ⁊ de hoc dicit eccleſiaſticus qui nō eſt tētatus qualia ſcit. ⁊ talis tētatio eſt ēt organoꝝ natiū e inſtrumētoꝝ artificialiū ⁊ aialiū que habent in iuuamentū laboris ſm q tētat ma nus in virtute tenēdi: ⁊ ſecuris in virtute ſcindendi. Et in euāgelio dicit qdā. iuga boum emi qnque ⁊ eo pbare illa. ¶ Eſt itez tētatio pbatio per difficilia ad experimētū fi delitatis ⁊ ꝯſtātie. Et ſic dicit eccleſiaſticus q ſi eſt tibi ami cus in tētatione poſſide illū. Et alibi q in foꝛnace pbatur aurū hoīes vō in camino humiliationis. ¶ Eſt itē tētatio pbatio dilectionis alicui⁹ q̄ diligit deū vt ipſe pbationis expimētū de ſua vtute accipiat: e ſic ampli⁹ de deo pſumat ⁊ ſic de⁹ tētauit Habraaz geñ. xx°. e Thobiā ſic dī Thobie xx° vbi dī. q: accept⁹ eras deo neceſſe fuit vt tētatio pbaret te. ¶ Dōm ḡ ad p̄ᵐ q de⁹ tētat vltimo mō tētationis nō vt ipſe aliqd in nobis experiat ſed poti⁹ vt experiri nos faciat. Et cū dī q tētat vos deus vt ſciat verū diligatis eū. ſenſus eſt vt ſcire vos faciat. ¶ Ad id qd obijcit de demone dōm q demō nihil itēdit experiri: qd iā inſit nobis: q: ſm hāc tē tatiōis rōnez nō tētat ſicut pꝫ ex pdictis. ¶ Ad id qd obijcit de pbo dōm q ipſe loquit de tētatione primo modo dicta. ¶ Ad vltimū dōm q tētans p° ⁊ x° tētatione vtit ſermone tm̄. ſed tētans z° vtit ſermone e opere ſm q magis effi aci ter pōt iclinare volūtatē ad eligēdū id qd ſuadet. tētans vō 4° tētatione qñqꝫ tm̄ vtit opere vt ſi tētat poſſe in hitu vtu tis vel in organo vl iſtrumēto vel in aiali. Qñqꝫ ſi vtit ſer mone vel meditatiōe vt ſi tentat ſe in hitu ſcie ſpeculatiue. Tētans vō 5° tētatiōe tm̄ vtit ope: q eſt circa difficilia: ⁊ ſi militer tentans 6° tentatione. ¶ Articulus x⁹.

Ecundo querit quis ſit tentatoꝛ. Et videt q ſolus diabolus. q: ſup illud p° ad theſſalonicē ſes z°. ne foꝛte tētauerit vos is q tētat. dic glo. ſcꝫ diabolus: cuius officiū eſt tentare. ¶ Item Hiero⁹ z° li° ſup Hieremiā x6° cap°. Quicqd die ⁊ nocte facim⁹ ⁊ maloꝝ operū perpetram⁹ iꝫ eriā eſt demonū: q nunqͣ nobis dāt requiē ⁊ ſemꝑ ipellūt delictis augē delicta: ⁊ cumulū facē peccatoꝝ. ¶ Itē Chry ſoſtom⁹ in xz° omelia ſup Joānē. multū diabolus iniacet ⁊ vehemēter vndiqꝫ vaſtans ſalutē nr̄az. opꝫ ḡ vigilare ⁊ in ſomnes eſſe vtiqꝫ ⁊ vndiqꝫ parietib⁹ cohibere ei⁹ vehemē tiā. Si. n. paruā quādā aſſūgerit tētationē amplā ſibi ipſi cō ſtruit de reliquo itroitū: e totū itroducit paulatim ſuā vtu tem. Si ḡ cura aliq̄ eſt nobis ſalutis nr̄e neqꝫ īperiū ei ꝯce damus nobis ſuperuenire vt ab his ea que magna preue niētes perſtringamus. Etenim multe demētie eſt illū qdez tm̄ monſtrare ſtudiū vt oēm perdat aiam. nos vō propter nr̄am ipſoꝝ ſalutē neqꝫ partē introducere menſurā. ¶ Itez p° Petri 5°. Sobrij eſtote ⁊ vigilate q: aduerſarius noſter diabolus tanqͣ leo rugiēs circuit q̄rens quē deuoꝛet. ¶ Itē Luce xz° cap°. Dicit dn̄s Simon ecce ſathanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticū. ego aūt rogaui pro te vt nō de ficiat fides tua: ⁊ tu aliqñ cōuerſus confirma fratres tuos. ¶ Itē Job p° cap° dicit ſathan ad dn̄m. extēde paululū ma nū tuā ⁊ tāge cūcta que poſſidet niſi in faciē benedixerit ti bi. Dixit ḡ dn̄s ad ſathan. Ecce vniuerſa que hꝫ in manu tua ſūt tm̄ in eū ne extēdas manū tuā. Et infra z° cap°. Ec ce in manu tua eſt verūtamē aiam eius ſerua. Ex hoc. n. pꝫ q dn̄s licentiā tētandi nō dat niſi ſathane. Et ſic ipſe ſolus tētatoꝛ videt eē ex officio. Sed videt q de⁹ tētet q: xx° ge neſ dicit. Tētauit de⁹ Habraaz. e in li° ſapie z°. de⁹ tētauit illos e inuenit eos dignos ſe. Ex his accipit q deus tentat.
¶ Sed ꝯtra hoc habet Jacobi. Nemo cū tentat dicat qm̄ a deo tentet. deus enī intentatoꝛ maloꝝ eſt: ipſe enim nemi nē tentat. vnuſqſqꝫ vō tentat a cōcupiſcentia ſua abſtract⁹ ⁊ electus. ¶ Ex hoc accipit q deus nec tētat nec diabolus: ſed vnuſqſqꝫ a ppria ꝯcupiſcentia tentat. ¶ Item dicit q mūdus tentat ſicut dicit Apl's in z° ad Timotheū vltimo. demas me dereliqt diligēs hoc ſeculū. ¶ Juxta hoc iterum querit vtrū deus aliqͣ intentationē inducat. hoc enī videt per orationem dominicā vbi dī. Et ne nos inducas in ten tationē. fruſtra enim hoc a deo peteret ſi nullus a deo in tē tationē induceret. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qd dicit glo. q in tē tationē induci eſt tentationē frāgi ⁊ tētatione ſuperari. Et hoc nō videt facere deus ſed potius diabolus vel ꝯcupiſcē tia. ¶ Preterea videt q nullus inducat in tētationē. q: ita dicit in p° Coꝛ. x0°. Fidelis deus qui nō patiet vos tētari ſupra id qd poteſtis: ſed dabit cū tentatione pueniū vt ſu ſtinere poſſitis. ¶ Solo. ſm pdicta dōm q quodā gñe ten tationis deus tētat. ⁊ quodā diabolus tm̄. e quodā homo. Sexto enim mō tentationis ſiue gñe tētat deus. z° aūt dia bolus tm̄. 4° aūt ⁊ 5° mō homo. nihilominus tñ qñ tētatio tendit ad illicitum: tunc deus intentatoꝛ maloꝝ eſt vt dicit Jacobus. ⁊ eſt ſenſus q nō eſt deus tentatoꝛ maloꝝ. hoc eſt in malis ſiue in peccatis. in his enim ex pprio officio tentat diabolus. Sed rōnē tētationis qñqꝫ accipit in mūdo. qñqꝫ in carne. ⁊ tunc dicit tentare mundus e tentare caro: ſm q dicit in pſa. Mūdus caro demonia diuerſa mouent pꝛlia. licꝫ enim qñqꝫ peccatū ſiat qd nō ſuggerit diabolus ſiue per corruptionē carnis ſiue per ſuggeſtionē hoīs: tñ q: hoc tm̄ nō ſieret niſi primo diabolus peccatū ſuggeſſiſſet etiā ſm il lud peccatū. primus auctoꝛ diabolus eſt ſm q dicit ſapien tie z°. Inuidia diaboli moꝛs introiuit in oꝛbem terrarum. imitant aūt illū qui ſunt ex parte illius. ¶ Dōm ḡ ad p̄mū q ppriū officiū diaboli eſt tentare q: tentatio eſt ab ipſo ſi cut a primo actoꝛe. Et per hoc pꝫ ſolutio primarū ſex aucto ritatū. ¶ Ad id qd obijcit q deus tentet pꝫ ſolutio per pdi cta. ¶ Ad id qd obijcit q vnuſquiſqꝫ tentat a ꝯcupiſcētia. Dōm q prima cauſa tentationis eſt diabolus: ſed cōcupi ſcentia eſt vt inſtrumentū e delectabile carnis. ¶ Ad aliud dōm q ad vanitatem mundi pertinens eſt materia. ¶ Ad id qd querit vtrum deus aliquem inducat in tentationem. Dicendum q deus vt operans nullū inducit: ſed ceſſans ab opere contrario ſm q dicimus aliquem facere aliquid qui poteſt prohibere illud e non prohibet. In tentationem enim induci eſt in tentationē per cogitatū ire ⁊ ipſi per ꝯſen ſum ⁊ opus ſuccumbere vt dicit gloſa ſuper Mattheum.

Isti modi ſūt in gñe pcedenti.

Aliō de⁹ aliter quē in tētatiō nē dicat indu cere.

Ertio querit ſm quā partem anime e corpo ris homo tentat. Et queruntur tria. Quoꝝ p̄ᵐ eſt vtrum diabolus intrat in coꝛ hominis. zᵐ ſuper quas vires anime poſſet exercere tenta tionez. zᵐ quibus gradibus tentatio progre ditur in animam. ¶ Articulus z⁹.

D primū pcedit ſic. Dicit Aug⁹ q demones immiſcent ſe ſanguinibus hoīum ad excitandū tentationē in ꝯcupiſcentia: ergo videt q de mones intrent in coꝛpoꝛa. ¶ Item in euāge lio precepit dn̄s imundis ſpiritibus vt exirēt ab hominib⁹. ⁊ hoc nihil eſſet niſi fuiſſent in eis: ergo videt q poſſint intrare coꝛpoꝛa. ¶ Preterea de mones incoꝛporei ſunt e ita nihil obſtat quin poſſint eſſe in coꝛpoꝛe. ¶ Itē ibi eſt virtus operans vbi eſt operatio: e vbi eſt virtus ibi eſt ſubſtantia que eſt ſubiectū virtutis illius: ergo vbi eſt operatio ibi eſt ſubſtantia: ſed operatio demo num ſentitur interius in coꝛpoꝛe: ergo e ipſi ſm ſubſtantiaz interius erunt. ¶ Itez dicitur in euangelio de Juda q poſt buccellam introiuit in eum ſathanas. ¶ Item in alio loco. cum miſiſſet ei diabolus in coꝛ vt traderet eum Judas ſi monis ſcharioth. ¶ Item in actibus apoſtoloꝝ dixit Pe trus ananie. Cur tentauit ſathanas coꝛ tuum. Ex quibus omnibus habetur q diaboli operatio ſentitur interius in coꝛde. Cum autez inter operans ⁊ id circa quod operatur non ſit medium videtur q ſm ſubſtantiam in coꝛde e ope re ſit demon. ¶ Item inter mouens ⁊ motum nō eſt mediū vt dicit philoſophus. diabolus eſt mouens interioꝛ: ergo eſt in interioꝛibus. ¶ Item ſi non tangit non agit e non ſe quitur alteratio: ergo a deſtructione conſequentis ſi ſequi tur alteratio interius tangit ⁊ agit. ſed alteratio ſequitur intrinſecus: ergo demon interius tangit e agit.

7° phyſ. tex. cō. 10. e iſtu.

¶ Sed contra dicit Hieronymus. Demones per inergiaz opinionem non credimus ſubſtantialiter coꝛdi illabi ſed applicatione ⁊ oppreſſione vniri. quod autez applicatur ali cui non eſt in ipſo ⁊ quod opprimit aliquid eſt ſupra ipſum ⁊ ita non videtur intrare coꝛpoꝛa ſed applicari eis. ¶ Item Beda. Sathanas coꝛ Ananie impleuit non intrando ſed malitie ſue vires offerendo. ¶ Juxta quod queritur quis ſit modus applicationis eorum ad animas. e quis modus oppreſſionis, ⁊ vtrum applicari ⁊ opprimere ſint diuerſa vel

idem. ¶ Solo. ꝯcedimꝰ cū eu̇āgelio ⁊ Aug° ꝙ demones intrāt in corpus hoīs imiſcēdo ſe ſanguini ad incēdēdū ad libidinē ⁊ grauādo corpus qꝫ ad accidiā: ⁊ bulliendo ſanguinē ad irā: ⁊ ſic de alijs peccatis. ſed in aīas ſubſtāſr intrare nō pñt. Et huius cauſa eſt: qa vnus ſpūs creatus nō pōt eē locus alteriꝰ. Et qđ dicūt Hiero° ⁊ Beda ꝙ nō itrāt in cor: nō itelligunt de parte carnea que cor dī: ſed de corde qđ eſt pñm vite ⁊ hoc eſt aīa. de quo corde ḋr in pſal. dī. qui finxit ſigillatim corda eoꝝ: qui intelligit oīa opera eoꝝ. Cor. n. qđ ſigillatim fingiſ eſt aīa que ſigillatim creaſ ⁊ nō ſimul ſicut corpora ſimul creata ſunt in mā. ¶ Ad id aūt qđ queriſ de applicatione dicēdū ꝙ demon diciſ applicari aīe ꝓp ſimilitudinem actionis in ipſam cū actiōe nature. Agit eni in ſenſus ⁊ in phāraſiā in appꝛhēſione: ita ꝙ nō pōt diſcerni de facili inter imutationem ſenſuum ⁊ phāraſiā que eſt a demone ⁊ que eſt ſm nām. ⁊ hoc eſt qđ dicit gloſa ſuper pmā epiſtolā Petri 5° ſuper illud. querēs quē deuoret circuit tāq̄ hoſtis obſidēs muros clauſos explorat an ſit pars aliq̄ murorꝫ minus cuius aditu ad interiora penetret offert oculis formas illicitas vt viſu deſtruat caſtitatem: aures per canora tētat vt molliat chriſtianum: vigorem linguam conuitio prouocat: manum iniurijs laceſcentibꝰ ad cedem inſtigat: honores terrenos ꝓmittit vt celeſtes adimat. Et cū latenter nō pōt fallere apertos addit terrores in pace ſubdolus: ⁊ in perſecutiōe violentus. Oppreſſio aūt diciſ qn̄ ipedit regimē recte rōnis. Et qualiter hoc cōtingat infra patebit.

¶ Super quas vires diabolus poſſit exercere tentationem. Articulus 4°.

Secundo queritur ſuper quas vires aīe poſſit diabolus exercere tētatione. Et videſ ꝙ ſup nullam: ſicut habitum eſt in auctoritatibꝰ Bede ⁊ Hieronymi. Demones nō ſubſtātialr illabi animabus. Et cū quelibet vis aīe ſit ſpiritualis nulla poterūt illabi ſm ſubſtantiam: ergo cū virtus ſit cōiuncta ſubſtātie nec pōt virtus demonis in vim aīe. ergo nec per cōſequēs operatio: qa nihil eſt mediū inter operationē ⁊ virtutē. ¶ Preterea queritur de hoc qđ dicūt quidā ꝙ ſolus deus pōt in volūtatē hoīs ⁊ intellectū ⁊ phātaſiam ⁊ ſenſum: ſed malus angelus in phantaſiam ⁊ ſenſuꝫ tm̄. Hoc eni nō videſ eē verꝫ. quātū eniꝫ ad naturalia intellectus demonis eſt ſupra intellectum hoīs: ⁊ cū ſuperior vis poſſit inferiorem videſ ꝙ demones poſſint in noſtrum intellectum. ¶ Preterea queriſ que ſit ratio ꝙ demones dicunſ nō poſſe in intellectum ſed in phātaſiam ⁊ ſenſum. videmus enim eī ꝓſſe quoſdam obſeſſos a demonibus carere regimine rationis ⁊ intellectus. Si dicatur ꝙ hoc eſt ideo qa in intellectu non ſunt niſi ſpecies veritatis ⁊ demones non intendunt perſuadere veritatem.

¶ Contra. ex eiſdeꝫ ſpeciebus aliter ⁊ aliter oppoſitis vel diuiſis generaſ verum vel falſuꝫ: ⁊ ita videſ ꝙ ꝓpter ſpēs intelligibiles non ſit impedimētū qa in poſſint ſuper itellectuꝫ humanuꝫ. ¶ Preterea queriſ que ſit cauſa ꝙ nec boni nec mali angeli dicunſ poſſe ſuper volūtatē noſtraꝫ. Sicut eni ſm nām ſunt ſuperiores intellectu: ita ſunt ſuperiores volūtate: ergo ſi poſſunt ſuper intellectū videnſ poſſe debere ⁊ ſuper voluntatem. ¶ Solutio. dicēduꝫ ꝙ demones nō poſſunt niſi ſuper ſenſum ⁊ phātaſiam: boni autem angeli poſſunt ſuper intellectum humanū ⁊ nō ſuper volūtateꝫ. Cuiꝰ cauſa eſt ꝙ demones lꝫ ſm naturam altioris ſint intellectus q̄ homines: tamē qa ex peccato auerſi ſunt a lumine primo habēt intellectum obſcuratū: ꝓpter qđ ⁊ phantaſia diciſ intellectus demonuꝫ a beato Dionyſio. ⁊ cum virtutem illuminādi ſm intellectuale lumē intelligentie accipiāt a lumine primo: demones per diſtātiam a lumine pmo amiſerūt virtutem operandi ſuper intellectum humanū. Supra voluntatem vō non habet poteſtatem aliqua ſecūdarum intelligentiarum: qa volūtas ſm perfectionem ſui non eſt ſubiectum veri: ſed boni gratie qđ infundi non poteſt niſi a ſummo bono qđ eſt deus. demones vō quia hñt adhuc veſpertinam cognitionem que eſt rerum creatarum in ſeipſis que res create habent cognoſci per ſpecies ſenſibiles ⁊ imagines que imprimuntur in organo phātaſie: ideo etiaꝫ demones poſſunt in iſtas vires anime ordinādo ſpecies ſenſibiles et imagines phātaſie vt moueant ad illicitum qđ intendunt perſuadere. ¶ Ad pmū ḡ ad pmū ꝙ in ipſas eſſentias virtuꝫ demones ſubſtātialiter nō ingrediunſ: ſed in organis ſenſus ⁊ phantaſie mouēt ⁊ ordināt ſpēs ad aliquā apprehenſionē que vlterius trahat deſideriū ⁊ voluntatem ad ꝯceptſcentiā illiciti. ¶ Ad aliud pꝫ ſolutio per pdicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hoīes nō ipediunſ a regimine rōnis vel intellectus ex hoc ꝙ imediate demon obnubilet intellectuꝫ: ſed ex hoc ꝙ intellectus humanus nō ſit in actu niſi mouentibꝰ phantaſmatibus que ſunt in organo phantaſie. ⁊ iō quādo phantaſmata illa turbata ſunt ⁊ obnubilata vel corrupꝫ eſt organuꝫ eoꝝ deſtruiſ vlterius intellectus a recta operatione ⁊ regimine. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intellectus ſm ſe ſemp verorꝫ eſt: qꝛ apud ipm ſm ſe nō ſunt niſi habitus principioꝝ: ſed per inclinationeꝫ ad particularia que ſunt phantaſmata a quibꝰ abſtrahit generaſ in eo deceptio: ⁊ ideo falſitas non eſt in eo niſi a parte illa a qua obnubilaſ a phantaſijs que ſepius obſcuranſ a demone ⁊c̄.

Tertio queriſ quibꝰ gradibus tētatio in aīam ꝓgrediſ. ¶ Et queranſ tria. Quoꝝ pmuꝫ eſt de gradibꝰ quos ponit Auguſtinus in ſerpente: muliere: ⁊ viro. 2m de delectatione moroſa vel nō moroſa. 3m de quātitate peccati in vnoquoqꝫ gradu. Et vtrum iſti gradus in omni peccato poſſint inueniri. ¶ Articulus 5°.

Ad pmū ꝓcediſ ſic. Auguſtinus in 12° de trinitate tres partes diſtinguit anime. ſ. ſerpentē: virum: ⁊ mulierē. Et ſerpentē vocat ſenſualitatem. mulierem vocat illud rationale nr̄m qđ in actione tēporaliū atqꝫ corporaliū tractādoꝝ ita verſaſ vt nō ſit nobis cōmune cuꝫ pecore. Virum vō vocat illud rōnale noſtrū quo inheremus intelligibili atqꝫ incōmutabili veritati. Et dicit ꝙ peccatuꝫ eſt primo in ſenſualitate. 2° in muliere que eſt inferior pars rationis. ⁊ 3° in viro qui ſuperior portio rationis appellaſ. ¶ Queriſ autem quid ſit ſenſualitas. Si enim ſenſualitas eſt motus ſenſuum: tunc nō videſ veruꝫ qđ dicit Auguſtinus. ꝙ peccatum ſit in ſenſualitate: qꝛ motus ſenſuum non ſunt motus virtutis vel vitij. Si vō dicaſ ſenſualitas vis ſenſuum ſiue ſenſibilis: iterum nō videſ eſſe verum: qꝛ vis ſenſitiua nō eſt ſubiectuꝫ virtutis vel vitij eo ꝙ virtus ⁊ vitium nō inueniunſ niſi in natura rationali ſiue intellectuali. Si vō dicaſ ſicut dicit Magiſter in ſentētijs 24° diſtinctione ſcđi libri. ꝙ ſenſualitas eſt quedā vis anime inferior ex qua eſt motus qui intendiſ in organis ſenſus atqꝫ appetitus rerum ad corpus pertinentiū. ſm hoc videſ ꝙ ſenſualitas non ſit vis vna ſed plures. motus eniꝫ qui intenditur in corporis ſenſus non eſt ab vna vi ſed a viribus pluribꝰ. Si vō dicaſ ꝙ ſenſus eſt vis vna a qua eſt motꝰ in ſenſus corporis hoc nihil videſ facere ad propoſituꝫ. motus enim ille eſt ſm apprehenſioneꝫ tm̄ ⁊ motus apprehenſionis nec ſunt peccati nec meriti. ¶ Preterea appetitus rerū ad corpus pertinentium diuidiſ in partes duas a philoſophis. ſ. in cōcupiſcibilem ⁊ iraſcibilem. ⁊ ita videſ adhuc ꝙ appetitus ille non eſt vis vna ſed plures. ¶ Preterea ſiue appetitus ille ſit vis vna ſiue plures nobis eſt cōmunis cum brutis ⁊ ita nō videſ eſſe ſubiectuꝫ virtutis ⁊ vitij. ¶ Itē videſ ꝙ incongrue appelleſ ſerpens: qꝛ peccatum in ſerpente non fuit in homine ſed extra hominem. peccatum autem in ſenſualitate eſt in homine ⁊ non extra hominem. ¶ Item peccatum in ſerpente fuit peccatum in ſuggeſtione preter delectationem. ſed peccatum in appetitu rerum ad corpus pertinentium eſt in ſuggeſtione ⁊ delectatione: ⁊ ita videtur ꝙ incōuenienter ſenſualitas appelletur ſerpens. ¶ Iteꝫ queritur vtrum idem ſit ſenſualitas quod ſenſibilitas. Et videtur ꝙ non. qꝛ ſenſibilitas ineſt omnibus habentibus ſenſum. ſenſualitas autem non videtur ineſſe eo ꝙ ipſa actum habet meriti ⁊ demeriti. ¶ Item queritur vtrum ſenſualitas ibi dicatur a differentia ſenſibilis anime que diuiditur contra rationalem ⁊ vegetabilem. aut a differentia potentie ſenſibilis anime que eſt ſenſus. Et ſi primo modo tunc videſ ꝙ quelibet vis ſenſibilis anime eſſet ſenſualitas: qa natura ſenſibilis anime eſt in quaſlibet ſuarum potētiarū. Si vō ſecundo modo tunc ſenſualitas non eſſet niſi in ſenſu particulari vel communi quod ſupra improbatum eſt.

¶ Vlterius

Demones pñt ſup ſēſus ⁊ phātaſiā nō aūt ſup intellectū ⁊ volūtatē hoīs. angeli aūt pñt ſup intellectū ⁊ nō ſuper voluntatem.

¶ Ulterius querit̃ de muliere que dr̃ illud ñrm rõnale qḋ
verſat̃ in tractatu rez tẽporaliũ ⁊ corporaliũ. Hoc enim vi/
det̃ eē itellect⁹ ſiue rõ practica. Et hoc nõ videt̃ cõueniẽter
dici mulier: qa mulier educta eſt de corpore viri. itellect⁹ aũt
ſiue rõ practica nõ educit̃ de alia q̃dã vĩ itellectuali. ¶ Pre
terea cũ cõplemẽtũ peccati ſit penes liberũ arbitriũ ⁊ volũ/
tatem videt̃ potius liberũ arbitriũ vel voluntas dici mulier
q̃ ratio. ¶ Itẽ querit̃ vtrũ ratio ſic dicta ſit vna vis vel plu
res. Et videt̃ q̄ plures: qa delectatio quã Augu⁹ attribuit
mulieri ꝑpria paſſio eſt voluntatis. Cũ igit̃ rõnis nõ ſit de/
lectari ſm q̄ ſpẽaliter ſumit̃ videt̃ q̄ rõ nõ ſupponat viʒ vnã
ſed plures. ¶ Preterea mulier ſerpẽtẽ audiuit ⁊ auditum
intellexit ⁊ poſt itellectum credidit ⁊ creditum dubiũ perſuaſioni
ſerpentis cõſenſit ⁊ poſtea vetitũ comedit. ¶ Itez queritur
quomodo hi oẽs actus conueniãt inferiori parti rõnis ſine
viro: qa oĩa p̄dicta mulier peregit ſine viro. Horum enim
actuũ q̄dam pertinẽt ad app̄henſionem vt videt̃. q̄dam ad
iudiciũ app̄henſi. ⁊ quidã ad iterp̄tationem iudicati. q̄dam
aũt ad delectationẽ in guſtu ſiue fruitione rei app̄hẽſe. Cũ
igit̃ oẽs hi actus ab vna virtute rõnis egredi nõ poſſint vi/
det̃ q̄ rõ ſupponat ibi potẽtias plures. ¶ Preterea ſicut ſe
habet app̄henſiua ſenſibilis aĩe ad app̄henſiuam aĩe rõna/
lis: ſic ſe hʒ motiua ſenſibilis aĩe ad motiuam aĩe rõnalis.
ſed ſic ſe hʒ apprehẽſiua ſenſibilis anime ad app̄hẽſiuã ani/
me rõnalis q̄ miniſtrat ei id de quo eſt app̄henſio. Intelle/
3° de aia.t.cõ. 67.t.8. ctus eñi ſʒ p̄hm abſtrahit a p̄hãtaſmate. ergo ⁊ motiua ſen
ſibilis anime miniſtrabit motiue aĩe rõnalis. Cũ ḡ ſerpẽs
ſit appetitus rerum ad corpus pertinẽtiũ erit ſerpẽs moti/
ua ſenſibilis aĩe: qa oĩs appetitus pars eſt motiue potẽtie.
Cum igit̃ per ſerpentẽ delectabile cõceptum offerat̃ muli/
eri potius videt̃ eē mulier voluntas q̃ rõ: qa voluntas eſt mo
tiua potẽtia: rõ v̓o apprehenſiua. ¶ Itez querit̃ cum multi/
plex ſit rõ. dicit̃ eñi anima rõnalis quãdoq; ratio ſm q̄ dicĩ
Aug⁹ in 12° de trinitate. q̄ id qḋ nõ eſt nobis cõe cũ beſtijs
ratio vocat̃. ⁊ ſm hoc rõ diuidit̃ cõtra ſenſum ⁊ vegetatio/
nem. ¶ Itẽ dicit̃ ratio ſpeculatiua que eſt pars aĩe rõnalis
cuius actus eſt rõcinari ſm q̄ ſcie rõnales dicunt̃. ¶ Itẽ di
citur ratio pars aĩe practica que rõcinatur de appetibilib⁹ ⁊
eligibilibus ad opus ſm q̄ diuidit̃ rõ ab Auicẽna ꝯ cõcupi
ſcibilem ⁊ iraſcibilẽ. ¶ Querit̃ igit̃ ſm quẽ modum mulier
dicat̃ rõ. Si eñi ꝑmo mõ tũc tota aĩa rõnalis erit mulier
⁊ nuſq̃ in ea erit vir. Si 2° mõ tũc nõ refert̃ ad opus pecca
ti vel virtutis. Si 3° mõ tũc iterũ in ſe claudit oẽ qḋ refertur
ad opus in actu rõnis: ⁊ ita non videt̃ in aĩa eē iterum vir.
¶ Siſr querit̃ de viro quẽ dicit Aug⁹ eē rõnez qua inhere/
mus intelligibili atq; icõmutabili veritati: vnde ⁊ ſapiẽtie
deputatur cũ inferiori ſcie deſeruiat. In hac eniʒ rõne dicit
Aug⁹ eē imaginẽ dei. ⁊ cum imago tres potentias cõtineat
videt̃ q̄ hec ratio nõ ſupponat potentiam vnam. ¶ Itẽ ſo/
la diuerſitas materie nõ facit potẽtias diuerſas: ſed eternũ
⁊ temporale nõ differunt niſi per mãm. ergo videt̃ q̄ partes
rõnis nõ diſtinguant̃ in duas potẽtias penes illas. ¶ Item
querit̃ cum imago dei remaneat ⁊ in peccatorib⁹: qui tñ ſu
perioꝛib⁹ nõ inherent quaſr imago dei dicat̃ eē in parte rõ/
nis ſuperiori que vir dr̃. ¶ Item cuʒ viri ſit ſemẽ infundere
mulieri; videt̃ q̄ ſuperioꝛ portio nõ vir dicat̃ ſed potius iſe
rioꝛ. Cõceptiones eñi ex quib⁹ rõ gñatur ſm actum cogi/
tationis aſcẽdũt ab inferiori ⁊ nõ deſcendunt a ſupiori. ¶ Itẽ
ſi vir ſuperioꝛib⁹ inhereſcit aut diligit ea aut nõ. Si diligit
⁊ cognoſcit tunc videt ea ꝑponẽda eē inferioꝛibus ⁊ vult ea
ꝑponere ⁊ põt: ergo ſemp ꝑponit ⁊ nunq̃ peccat. Si v̓o nõ
amat ea tũc non eſt neceſſariũ vt perſuadeat̃ ei peccatum a
ſerpẽte ⁊ muliere: qa per ſeipſm a ſuperioꝛib⁹ ad iferiora de
flectitur: ⁊ ita videt̃ incõuenieñs qḋ dicit Aug⁹. q̄ mulier ve
titũ porrigat viro. ¶ Preterea aliter diſtiguit Greg⁹ gra/
dus quib⁹ perficit̃ peccatum in aĩa. Dicit eniʒ q̄ peccatum
primo eſt in ſola ſuggeſtione carnis: ⁊ tũc eſt in ſerpẽte. 2° in
delectatione: ⁊ tũc eſt in muliere. 3° in cõſenſu ⁊ tũc eſt in vi/
ro: ⁊ eſt ibi cõplementũ tẽtationis. ¶ Solutio. dr̃m q̄ par/
tes aĩe a beato Auguſtino metaphice dicunt̃ ſerpẽs mulier
⁊ vir. ⁊ ſenſualitas dicit̃ ibi potẽtia app̄henſiua delectabilis
⁊ appetitiua ipſius ante iudiciũ rõnis: ⁊ rõnem ſimiĩtudis ſʒ
quã ſerpens vocat̃ tangit Aug⁹ in 12° de trini. dicẽs. Quo/
modo coluber nõ apertis paſſib⁹ ſed ſquamaꝝ minutiſſi/
mis niſibus repit ſic lubricus deficiendi motus negligẽtes
ſminutatim occupat ⁊ icipiens a peruerſo appetitu ſimilitudis
dei peruenit ad ſimilitudinez pecoꝝ vt ſiat homo ſicut equus
⁊ mulus in quibus nõ eſt itellectus. ¶ Ad primũ dr̃m q̄ du P̄cc̄m i aliq̄
pliciter peccatum eſt in aliquo. ſ. vt in origine: ⁊ vt in ſubie/ duplr eē pōt.
cto: lʒ ergo in ſenſualitate ſm quoſdam non ſit peccatum vt
in ſubiecto eſt tamẽ in ſenſualitate vt in origine. Uel dicat̃ ſm
aliquos q̄ lʒ virtus non poſſit eē in ſenſualitate: tñ peccatũ
poteſt ei ineſſe: ſed non ſm quãlibet differẽtiam peccati: qa
ſm quãlibet non opponit̃ virtuti. peccatum eniʒ veniale cõ
patitur ſecum virtus ⁊ gr̃a: ⁊ hoc põt eſſe in ſenſualitate ſʒ
non mortale. Cuius ratio eſt qa cõtrarioꝝ eſt idem ſubie/
ctũ vt dicit p̄hs. vnde ſi in ſenſualitate eẽt mortale peccatuʒ 10.met.t.c.14.
vt in ſubiecto ⁊ eſſet in ea virtus ⁊ gratia qḋ eſſe nõ poteſt.
¶ Ad aliud dr̃m q̄ ſenſualitas accipit̃ ſm q̄ magiſter diffi
nit eam in ſententijs: ⁊ ſine p̄iudicio melioris ſnie. hñ cõce/
do q̄ ſenſualitas non ſupponit vim vnam ſed plures vt ꝑ/
bant obiectiones. ſm Aug̃m eñi illa pars cõcupiſcentie que
nobis cõis eſt cum brutis dr̃ ſenſualitas: ⁊ illa eſt tota pars
aĩe ſenſibilis: que reficit̃ ⁊ delectat̃ in delectabilib⁹ corpora/
libus: ⁊ ita cõprehendit cõcupiſcibilẽ ⁊ iraſcibilem ex parte
motiuaꝝ ſenſibilium ⁊ app̄hẽſiuum delectabilia ⁊ eſtima/
tionẽ ipſius ex parte cognitiuaꝝ viriuʒ ſenſibilis aĩe. ¶ Ad
id qḋ cõtra obijcitur dr̃m q̄ ſenſibilis aĩa ⁊ ſm ſe ⁊ ſm vi/
res aliter eſt in hoĩe ⁊ aliter in brutis. In brutis eñi eſt non
perſuaſibilis vt dicit Dama⁹. ⁊ ita nõ ordinabilis ad ratio
nem. In hoĩe eñi ordinabilis ⁊ perſuaſibilis: ⁊ ideo in hoĩe
hʒ hoc poſſe qḋ non hʒ in brutis. ¶ Ad aliud dr̃m q̄ Aug⁹
facit vim in hoĩe ſm q̄ eſt homo. hõ eñim in eo qḋ eſt ho/
mo tñ eſt rõnalis nature: ⁊ ſic ſenſualis motus eſt extra ipſʒ
ſ. extra nãm hoĩs in eo q̄ hõ. Similiter delectatio que eſt in
ſenſualitate non eſt delectatio hoĩs in eo qḋ homo. ⁊ ꝓpter
hoc nominatur ſerpẽs qui fuit extra Euã. Neq; opʒ q̄ in meta/
phoris ſit in oĩbus ſimilitudo: ſed in his tñ pro quibus me/
taphora inducit̃. ¶ Ad aliud dr̃m ſm quoſdam q̄ ſenſuali
tas ſupra ſenſibilem aĩam addit ordinabilitatẽ ad rõnem ⁊ .e. c. 3
penes hoc eſt differẽtia ſenſualitatis ⁊ ſenſibilitatis. ¶ Ad
vltimum dr̃m q̄ ſenſualitas dr̃ ab obiecto ſenſibilis aĩe in
cõmuni circa qḋ eſt app̄henſio ad cõcupiſcẽtiam vel delecta
tionem ordinata. Sũt tamẽ qui dicunt ſenſualitatẽ eē vnã
vim que eſt ante cõcupiſcibilem ⁊ iraſcibilem que ſunt par
tes deſiderij. ſenſualitas enim ꝑmus impulſus eſt ad dele/
ctabile ſenſuũ ſm eos. ¶ Ad id qḋ obijcitur de muliere di Po° ratiõis
cẽdũ q̄ potẽtia rõnis põt conſiderari dupĩr. ſ. in ſuba ſua ⁊ duplr concipi
ſic vna eſt ratio practica que dr̃ vir ⁊ mulier. Si aũt compa poteſt.
rat̃ ad actum vel ad habitũ: tunc diuidit̃ in virum ⁊ mulie
rem ſm duo obiecta ſuper que eſt actus. ſ. tẽporale ⁊ eligibi
le ad opus ⁊ eternum rectificãs in opere. Habitus aũt rõ/ Scia ⁊ ſapia
nis regens in tẽporalib⁹ eſt ſcia: vt dicit Aug⁹. que ſcia do/ differunt.
cet cõuerſari hñ in medio praue ⁊ peruerſe nationis. Habi/
tus autem qui regit in eternis dr̃ ſapiẽtia: ⁊ dicit̃ hic ſapiẽ/
tia cognitio iuſtitie diuine: que per rões diuinas ⁊ eternas
ſuadet etiam tẽporalia diſponere. ⁊ hoc eſt ⁊ qḋ dicit Aug⁹
in 12° de trinitate. Cum diſſerimus de nã mẽtis humane:
diſſerimus de vna quadã re nec eam in hec duo que cõme/
morati ſumus niſi per officia geminamus. Scia enim ⁊ ſa/
pientia habitus ſunt perficiẽtes vnã potẽtiã ad duos act⁹:
ſm q̄ ⁊ homo in rõne operabilium iure humano ⁊ diuino iu
uatur. Habitus eñi iuris humani dr̃ hic ſcia: ⁊ habitus iu/
ris diuini dicit̃ ſapiẽtia. ⁊ hoc eſt qḋ dicit Aug⁹ in 12° de tri
nitate. q̄ ꝑhi ſapientiam eſſe dixerunt cognitionem diuina
rum ⁊ humanaꝝ rerum. que diffinitio ſi diuidat̃ erit cogni/
tio humanaꝝ reruʒ ſcia: ⁊ cognitio diuinaꝝ ſapiẽtia. ¶ Ad
primũ ergo obiectũ dr̃m q̄ ſicut mulier ſumpta eſt de cor/
pore viri: ita in actu regiminis iſerioꝛ portio educit̃ de ſupe
riori: qa inferioꝛ ratio iuris humani. ſ. extrahit̃ a rõne iuris
diuini. ⁊ ſicut mulier ⁊ vir ſunt vna caro per mixtionẽ carna
lis copule ⁊ in ꝓle: ita vna nã mentis complectit̃ inferiorẽ ⁊
ſuperiorem partẽ rõnis. ⁊ in vno opere cõiũgant̃ qḋ cõſonũ
eſt rõnibus iuris humani ⁊ diuini. ⁊ hoc eſt qḋ dicit Augu⁹
in 12° de trinitate. Iudicamus de corporalibus ex rõne di/
menſionum atq; figuraꝝ quã incõmutabiliter manere mẽs
nouit. Illud v̓o noſtrum qḋ in actione tẽporalium ita ver/
ſatur: vt nõ ſit nobis cõe cum pecore rõnale eſt q̄dem: ſed ex

ia rōnali noſtre mētis ſubſtātia quo ſubhereremus intellectuali atq; incōmutabili veritati tanq̄ⁿ ductor ⁊ inferiorib⁹ tractandis gubernādiſq; deputatum eſt. Ex hoc accipitur qualr mulier educit̄ de viro quo ad actum ⁊ habitū ⁊ non quo ad ſubam. qualiter aūt vniatur ſecus accipit̄ ab Auguſtino in eodem libro vbi ſic dicit. Sicut vna caro eſt duorū in maſculo ⁊ femina: ſic itellectū noſtrū ⁊ actionem vel cōſilium ⁊ executionem vel rōnē ⁊ appetitum rōnalē. vel ſi quo alio mō ſignāntius dici poſſunt vna mētis natura cōplectitur. Ex hoc pꝫ ꝙ vniūtur in vna natura mētis. patet etiā ꝙ ſuperior portio habet multa noīa. dicit̄ enim ſuperior portio ⁊ rō ſapiētie ⁊ cōſilium ⁊ ratio abſolute. Inferior ēt habet multa noīa: quia dr̄ inferior portio ⁊ ratio ſcie ⁊ actio ⁊ executio ⁊ appetitus rōnalis. ¶ Ad aliō vō dōm ꝙ mulier non noīat potentiā vnam ſed plures vt pbāt obiectiones. nec Aug⁹ i ſ lib⁰ de trinitate itēdit diſtinguere potentias aīe: ſed tm̄ gradus ſm ꝓgreſſum tētationis: ⁊ ideo concedimus ꝙ in rōne inferiori includit̄ volūtas ⁊ ratio practica rōſiderans opus. Et ideo videt̄ hoc velle Aug⁹ qn̄ tot noīb⁹ noīat eam quoꝝ nō eſt in ipſa rō ab actu vno ſed a plurib⁹ pluriū potētiaꝝ cōſequētiū ſe. p⁰ eni ratio apꝑhēdit delectabile ⁊ diſcutit illud: ⁊ poſtea ſniam dat de hn̄do delectabili. poſtea ſurgit appetitus in id ex parte volūtatis: pp quē appetitū Aug⁹ inferiorē portē rōnis vocat appetitum rōnalē. Dicūt tn̄ qdā ꝙ iferior portio eſt vna vis aīe que dr̄ rō practica cōſiderās tēporalia pertinētia ad opus. Et dicūt ꝙ q̄dā rō tm̄ cōſideratiua eſt operabiliū poſitiua ad opus ⁊ cōſideratiua. quedā vō cōſideratiua ⁊ diſpoſitiua ⁊ appetitiua rrꝝ ad opus ptinētiū. ⁊ hāc dicūt eē illā de qua loquitur Aug⁹. ⁊ ſic̄ diſtinguūt ſupiorē partem rōnis reſpectu eternoꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō oīno ſic ſe hꝫ motiua ſenſibilis aīe ad motiuā aīe rōnalis ſicut ſe habꝫ apꝑhēſiua ſenſibilis aīe ad apꝑhēſiuā anime rōnalis. nihil eniꝫ ſm nāꝫ eſt in apprehenſiōe rōnalis aīe qd̄ non abſtrahat̄ ab apꝑhēſiōe anime ſenſibilis. ſed aliqd̄ eſt in appetitu rōnalis aīe qd̄ nō accipitur ab appetitu ſenſibilis aīe ſm ꝙ dicit phs in 4⁰ ethicoꝝ. ꝙ ſunt delectatiōes animales. Verbi gratia. honoris amor doctrine amor. vterq; eni hōꝫ gaudet in quo amat nihil patiēte corpore: ſed mēte magis. Silr̄ motiue rōnalis anime ſm Dama^m imperare hn̄t motiuis aīe ſenſibilis: ſꝫ non apꝑhenſiue apꝑhēſiuis nihilominus: tamē hn̄ concedimus ꝙ in iferiori parte rōnis eſt volūtas ſicut appetit⁹ in ſenſualitate. ¶ Ad aliud dōm ꝙ rō ibi ſumit̄ ꝓ tota potentia practica rōnalis anime: que diuidit̄ cōtra cōcupiſcibileꝫ ⁊ iraſcibilem: ⁊ hec bene claudit in ſe liberꝫ arbitrium ⁊ voluntatē ⁊ ceteras potētias que referuntur ad opus: nec ideo excludit̄ vir a potētijs aīe: qa vir ⁊ mulier in eſſentia potentiaꝝ nō ponūt differētiā: ſꝫ tm̄ in officio vt dicit Auguſtin⁹.

Capto 9.

Imago dei du pliciter di.

¶ Ad id qd̄ obijcit̄ de viro dōm ꝙ imago dei dupliciter eſt in aīa. ⁊ quedā eſt imago ſimilitudinis per cōuenientiam maximā que pōt eſſe increature ad tres pſonas in vna eēntia. et hec determinat̄ ab Auguſtino in trib⁹ potētijs. ſ. memoria intelligētia ⁊ volūtate. ⁊ eſt imago creationis que ab Auguſtino dr̄ ratio in qua creati ſumus ſiue mens rōnalis in qua reformamur per grām ad imaginē imitationis diuine ſimilitudinis: ⁊ illa eſt in ſuperiori parte ratiōis ⁊ in iferiori que ſunt ſubm gratie reformātis. ⁊ de hac imagine itelligit Auguſtinus quādo dicit ꝙ vir eſt imago dei. Cōuenit eni hec imago ſiue ratio imitationis qd̄ idē eſt per prius viro qui ſubheret eternis: ⁊ per poſterius mulieri que diſponit tēporalia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vir ⁊ mulier vt ſepius dictum eſt non diſtinguūt eſſentialiter potētias anime ſed officia tm̄. necēternū ⁊ tēporale tm̄ differunt per māꝫ: ſed ēt per rōnes formales. Rōnes enim iuris diuini icōmutabiles ſunt ⁊ impermixte cōſib⁹ dubijs. ſed rōnes iuris humani variant̄ ſm diuerſitatem euētuum ⁊ ſepe dubie ſunt pp ignorātiam ſingularium circūſtantiarum in qbus ſm phm ſunt actus ⁊ operationes humane. ¶ Ad aliud dōm ꝙ imago in peccatoribus nō manet niſi quātū ad potētiam imitandi: ſed quātū ad actum imitādi non eſt niſi in his qui per grām ſm conſilium ſuperioꝝ regūtur. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vir non dicitur eo ꝙ miniſtret omne ſemē mulieri. ſed propter tria ſpāliter dicit̄ vir ſuperior portio rōnis. Quoꝝ vnuꝫ eſt ꝙ iuri diuino qd̄ perpetuis rōnibus vtit̄ dat̄ auctoritas ſupra ratiōes iuris humani. Jus eni humanum ſequitur ius diuinū ⁊ nō econuerſo. Et idcirco etiam dicit̄ ꝙ vir habet coercere luxuriam mulieris in amore tēporaliū. 2^m eſt ꝙ ifundit ei ſemen ſm ꝙ regit̄ in opere. Jus eniꝫ humanū hꝫ ortū hi a iure diuino. nō enim eſt ius qd̄ contrariat̄ pceptis ⁊ iuri diuino. 3^m autē eſt ꝙ ſuperior portio hꝫ illam perfectionem qd̄ non accipit ab alio: ſed dat alijs ⁊ obtinet pncipatum in regno anime. ſicut vir perfectionē ſexus habet reſpectu mulieris. Et primum hoꝝ triū eſt pncipalitas cōſilij. 2^m autem eſt pncipalitas precepti. 3^m vō eſt principalitas ex nobilitate nature. Cōcedimus etiaꝫ ꝙ ſicut ſerpens ⁊ mulier ita ⁊ vir ſupponit plures potētias. quarum quedam ſunt cognitiue practice. quedam etiā ſimpliciter motiue: ⁊ ideo ab Auguſtino vir noīatur. ſ. intellectus cōſilium ⁊ ratio ſupior. Et ſi querit̄ ſm quid differūt hec noīa. dicimus ꝙ ſm diuerſam apꝑhenſionem principioꝝ ſiue rōnum iuris diuini. apꝑhenſio enim principioꝝ dicit̄ intellectus. qa dicit phs ꝙ intellectus eſt pncipiorum. ordinatio autem eoꝝ ad operabilia dicitur ratio: qa ratio eſt vis ordinās pncipium pncipiato. applicatio vō principiorum ad ea que ſunt ad exitum in fineꝫ per opus dicit̄ cōſilium. Conſiliuꝫ enim eſt de his que ſunt ad finem nō de fine. Inferior vō portio rationis que cōſiderat rōnes iuris humani que ſunt in maiori compoſitiōe q̄ principia iuris diuini nō dicit̄ intellectus: ſed ratio inferior ⁊ actio ⁊ executio ⁊ appetitus rōnalis. Et iſta noīa differūt quia ſm obedientiam ad virum: vtputa iuris diuini dicit̄ executio ⁊ ſm cōceptionē iuris humani rōnum dr̄ ratio. ſm autem inclinationem ſiue cōiunctionem in opus dr̄ appetitus rōnalis ſm inclinationem. ſm coniūctionem vō dicitur actio. Hec enim oīa nomina inueniūtur ab Auguſtino poſita in auctoritatibus ſupra inductis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vir cognoſcit ⁊ diligit ſuperiora: ſed tamen dilectio illa non eſt coacta. Unde qa apparens bonum ſibi a muliere oblatum abſtrahi pōt a ſuperioribus nihil ꝓhibet quin ratio quandoq; bonum vt nūc preponat bono ſimplr̄. ¶ Ad vltimū dicēdum ꝙ Gregorius hoc appellat ſuggeſtioneꝫ carnis qd̄ Aug⁹ ſenſualitatem. Ut enim dicit gloſa ſup illud ad Galathas 5⁰ ca⁰. Caro concupiſcit aduerſus ſpūm. caro per ſe nō cōcupiſcit ſed carni attribuit̄ qd̄ anima facit in carne. delectationem autē ponit Grego⁹ in cogitatione delectabiliꝫ ⁊ cogitare eſt actus mulieris ſiue iferioris partis rōnis. Cōſenſus autem ꝓpter auctoritatem attribuit̄ viro: ſꝫ de his poſtea melius patebit. Gregorius tamē alibi quatuor gradus videt̄ ponere. ſ. ab hoſte: a carne: a delectatione: a conſenſu. ſed tunc ponit hoſtem extra homineꝫ ⁊ tria alia in homine more predicto.

¶ Articulus 6⁹.

Secundo queritur de delectatione moroſa vel non moroſa. Et vt hoc lucidius ineſtigari valeat. Queritur primo quātum ꝓcedere poſſit delectatio in ſenſualitate anteq̄ mulieri offerat̄. Et cōſequenter quātum ꝓcedere poſſit in muliere anteq̄ offerat̄ viro. ¶ Et circa pmuꝫ procedat̄ ſic. Dicit Aug⁹ ꝙ ſenſualis motus eſt qui nobis eſt cōis cum pecore ⁊ is quo incipit noſtruꝫ rōnale. Cū igit̄ ſic ſe habeat paſſio ad paſſionem vt motus ad motū ⁊ potētia ad potētiam erit ſenſualis delectatio que nobis cōis eſt cū pecore: ita ꝙ in ea nihil eſt de iudicio ratiōis. Et ita videt̄ ꝙ tādiu delectatio eſt in ſenſualitate q̄diu nullū circa ipſam inenit̄ iudiciū rōnis. ¶ Itē dicit Aug⁹ in 8⁰ ſup Geneſim ad lrām. ꝙ oīs aīa mouetur viſis. i. apꝑhēſis. ſed q̄dā attendit rōnes viſoꝝ vt hois aīa. quedam aūt nō vt aīa pecoris. motus aūt qui eſt a viſis eſt ꝯcupiſcentie vel ire. ergo talis motus tādiu videt̄ eſſe in ſenſualitate q̄diu a ratiōe non percipitur ratio apꝑhenſi. ¶ Itē dicit Auicēna ꝙ cetera aīalia ab homine ⁊ precipue aues hn̄t artes. cōſtruūt eni caſas. ſed hoc non ſit niſi inueniēdo vel meditādo ſed iſtinctu inſito. Et hoc ꝓbatur per hoc: ꝙ aīalia eiuſdem ſpēi ſimiles cōſtruunt caſas: que ſi meditando vel inueniēdo conſtruerent differrēt cōſtructiones earum ſm differētiam inuētionis ⁊ meditationis. ſm hoc videt̄ etiaꝫ ꝙ ſi delectatio ſit ab aliquo cōceptu corporali ⁊ non ſiat inuentio ⁊ meditatio ad cōſtruēdum illud ꝙ illa delectatio ſit in ſenſualitate brutali ⁊ nō attingit adhuc mulierem que dicit̄ inferior portio rōnis. ¶ Itē Auicēna dicit ꝙ cetera aīalia ab hoie non hn̄t

eſt amoꝛem ⁊ ſpem in tempus longinquum a preſenti: quia nō ſperant tempus quod eſt remotum ab ipſo momento: ſed hoc ꝙ ſibi prouident non habent ex hoc ꝙ percipiant tempus quod futurum eſt in eo: ſed inſtinctu nature. Et ex hoc inſtinctu formica predicit pluuiam per hoc ꝙ citiſſime trahit cibum ad cauernam. Ex hoc pꝫ ꝙ q̄ꝺdiu circa delectationē cōceptam nō ſunt ꝓuidentie in futuꝝ qualiter ad opus poſſint deduci: tūc delectatio adhuc eſt in ſenſualitate pecorina. ¶ Itē Auicēna dicit ꝙ ſolus hō hꝫ ꝓuidere futuꝛo: que debet facere aliqbꝰ hoībus ⁊ nō alijs. cetera vō animalia nō hñt aliquid ⁊ hmōi ꝓuidentia. ergo videt̄ ꝙ q̄ꝺdiu in delectatione corpoꝝ concepta non ſunt actus diſtinguentes: ꝙ hoc eſt huic faciēdū ⁊ huic nō faciēdum nō erit delectatio illa in vi rōnali que attribuitur homini ſm ꝙ homo eſt. ¶ Itē dicit Auicēna ꝙ ſoli homini cōuenit diſcernē quoſdam operationes eē turpes ⁊ quaſdam honeſtas. Ex hoc iteꝝ habet̄ ꝙ q̄ꝺdiu non percipit̄ turpe ⁊ honeſtum circa delectationem ꝙ nō attingat rōnis inferioꝛem vel ſuperioꝛem partē. ¶ Sed cōtra hoc eſt qḋ dicit Augꝰ in 12° de trinitate. Aſcēdentibus retroꝛſum quibuſdā gradibꝰ conſideracionis per anime partes vbi icipit aliqd occurrere qḋ non ſit nobis cōmune cū beſtijs vbi incipit ratio vbi hō interioꝛ iam poſſit cognoſci: ſed in quocūqꝫ eſt peccatum: illḋ non eſt nobis cōmune cum beſtijs. ergo ibi incipit ratio: ſꝫ in ſenſualitate eſt peccatū. ergo in ſenſualitate incipit rō: et ita cōcupiſcentia ſenſualitatis nō videt̄ eē ſine aliquo actu rōnis. ¶ Item inter aiam ſenſibilem ⁊ rōnalem nō videtur eſſe mediū: ſicut nec inter ſenſibilem ⁊ vegetabileꝫ: ſed ſicut ſe habet potētia ad potētiam: ita motus ad motum. ergo inter motum ſenſualitatis ⁊ rōnis non videtur eē medium: ⁊ ſic iterum videt̄ ꝙ ſtatim vt motus cōcupiſcentie ſit in ſenſualitate ſiat ēt in rōne: ⁊ ad cōſentiendū ⁊ diſſentiēdū. ¶ Item vt habet̄ in 3° Geñ. Nullū fuit medium tēpoꝛis inter locutionem ſerpētis ⁊ auditum mulieris. ſi ergo debite ſumat̄ metaphoꝛa ⁊ ſerpens eſt ſenſualitas: nullū erit tempus medium inter cōcupiſcētiam ſenſualitatē ⁊ iudiciuꝫ vel delectationem iferioꝛis partis rōnis. ¶ Ulterius querit̄ de delectatione ſm ꝙ eſt in iferioꝛi parte rōnis. Et vt hoc melius intelligat̄ ſumat̄ littera Geñ. 3° caꝰ. vbi ſic dicit̄: ꝙ ſerpens dixit ad mulierem. Cur ꝑcepit vobis deus vt nō comederetis de omni ligno paradiſi. Cui rn̄dit mulier. De fructu lignoꝛum que ſunt in paradiſo veſcimur: de fructu vō ligni qui eſt in medio paradiſi ꝑcepit nobis deus ne comederemus: ⁊ ne tāgeremus ne foꝛte moꝛiamur. Dixit autem ſerpēs ad mulierem. nequaq̄. Scit enī deus ꝙ in quocūqꝫ die comederetis ex eo aperient̄ oculi veſtri ⁊ eritis ſicut dij ſcientes bonū ⁊ malum. Uidit igit̄ mulier ꝙ bonum eēt lignū ad veſcēduꝫ ⁊ pulchrum oculis in aſpectuqꝫ delectabile tulit de fructu eius: ⁊ comedit deditqꝫ viro ſuo qui comedit ⁊ aperti ſunt oculi amboꝝ. Ex hoc accipit̄ ꝙ mulier hꝫ quoſdam actus in cōparatione ad ſerpētē: ⁊ quoſdam in cōparatione ad delectationem peccati: ⁊ quoſdā in comparatione ad virū ⁊ ad ſerpētem diſtinguunt̄ actus eius ſm reſponſa ipſius: ⁊ in rñſione illa patet ꝙ eſt iudicium conceſſi ⁊ vetiti ⁊ cōminationis pene. Iudiciū conceſſi per hoc ꝙ dicit. De fructu lignoꝝ que ſunt in paradiſo veſcimur. Iudiciuꝫ vetiti per hoc ꝙ dicit. de fructu autē ligni qui eſt in medio paradiſi precepit nobis deus ne comederemus ⁊ tāgeremus. Iudiciū autē cōminatiōis pene per hoc ꝙ dicit ne foꝛte moriamur. Et ꝑma duo iudicia certa ſunt: tertiū vō admixtū eſt dubitationi: vt dicit Augꝰ. eo ꝙ iam ſurrexerat ipſa in ipſa quedā elatio ad obtinēdū hoc qḋ ſuaſit ſerpens ſi eſſet poſſibile. Reſpectu autem deteſtabilis peccati ſunt quinque actus. Primus eſt apphēſio deteſtabilis peccati qui notat̄ cum di. Uidit igit̄ mulier lignum. 2ꝰ iudiciū de delectabili qḋ ſit deteſtabile vt nūc. Et hoc ipoꝛtatur per hoc qḋ dicit. ꝙ eſſet bonum ad veſcēdū. 3ꝰ eſt iudiciū de differētijs ipſiꝰ delectabilis ſm ꝙ in viſu repſentari poſſunt: ⁊ hoc ipoꝛtat̄ cum dicit. pulchrū oculis. illa enim pulchritudo fuit ex manifeſtatione dulcedinis eius in coloꝛe ⁊ figura ⁊ alijs diſpoſitionibus. 4ꝰ eſt iudicium de efficacia delectabilis ad inferendam delectationē: ⁊ hoc notat̄ cum dicit. aſpectuqꝫ delectabile. illud enim eſt aſpectu delectabile qḋ a ſolo aſpectu trahit in ſe delectantem: ⁊ mouet in eo delectationem. 5ꝰ eſt cōſenſus in fruitione delectabilis quā ſequitur ipſa fruitio delectabilis: ⁊ hoc notatur cū dicit. tulit de fructu eius ⁊ comedit. Ad virum autem non determinat̄ ei actus niſi vnus ſ. dare viro. ¶ Queritur ergo de oībus his actibus: quādo in eis delectatio moroſa vel non moroſa dicat̄: vel quando in eē vel non in eſſe delectatio dicat̄. Cōſtat enī ꝙ ſtatiꝫ mulier audiens ſerpētem nō habuit delectationeꝫ: ꝗ in hoc cū ſit audire ex parte mulieris qḋ eſt percipe illicituꝫ ex parte inferioꝛis partis rōnis perceptio illiciti nō facit ineſſe delectationē rōni. ſiīr iudicium cōceſſi ⁊ ꝓhibiti qḋ ex pte rōnis eſt iudiciū de delectabili. Uerū licitū vel illicitum ſit qḋ ſuadet cōcupiſcētia nō facit ineſſe peccatum vel delectationem rōni: ſed tūc inerit delectatio peccati qñ poſt iudiciū illud delectant̄ ex diſſimulatione vel dubitatione cōminationis pene. ſed ponamus ꝙ per multuꝫ tp̄s iaceat delectatio cum diſſenſu rationis: ⁊ poſt iudiciuꝫ ſicut de quibuſdā patribus legitur ꝙ per. 30. annos ⁊ amplius in libidinē ſūt tētati. Cuꝫ igit̄ a tempoꝛe dicatur moroſa delectatio videt̄ ꝙ illa fuerit moroſa. ¶ Item Augꝰ. tūc mulier ſine viro guſtat: cum delectatione cogitationis peccatum tenet̄: vt faciendum non diſcernat̄. vel cum quidam terminus ⁊ mēſura peccato adhibet̄ a viro vt non liceat mulieri ineffrenata libertate in peccatum ꝓgredi. ſed quādo per multum ſpatiū tenet̄ in cogitatu delectatio: tunc non adhibet̄ terminus et mēſura. ergo tūc erit moroſa. ¶ Item Auguſtinus. Si peccatum non diu teneat̄ delectatione cogitationis: ſed ſtatim vt mulierem tetigit viri auctoꝛitate repellatur veniale eſt. Si vō delectatione cogitationis teneatur: ⁊ ſi voluntas pficiendi deſit moꝛtale eſt ⁊ pro eo dānabitur. Ex hoc patet ꝙ moroſa delectatio eſt a moꝛa tempoꝛis ⁊ eſt moꝛtalis.

¶ Sed contra. dicit gloſa ſuper Apl̄m pꝰ Corinth. 10° capꝰ. Tētatio cui nō cōſentitur nō eſt peccatuꝫ: ſed materia exercende virtutis. ſed delectatio eſt tētatio. ergo quantūcunqꝫ protēdatur in tempoꝛe dūmodo nō cōſentiatur nō erit moꝛtalis: ſed materia ꝓbande virtutis. ¶ Item Augꝰ in 12° de trinitate. nec ſane cum ſola delectatione cogitationis mēs oblectat̄ illicitis non quidem diſcernēs eē facienda tenēs: tamen ⁊ volens libenter: que tamē vt attingunt aiuꝫ reſpui debuerant: negādum eſt eē peccatum: ſed longe minus q̄ꝫ ſi ⁊ opere ſtatuatur implēdum: ⁊ ideo de talibus quoqꝫ cogitationibus venia petēda eſt pectuſqꝫ percutiēdum dicēdo. dimitte nobis debita noſtra ſicut ⁊ nos dimittimus debitoꝛibus noſtris. Cum igit̄ talis penitētia non cōſueuerit iniūgi pro moꝛtali ſed pro veniali: videt̄ ꝙ delectatio illa lꝫ moroſa ſit veniale peccatū ſit. ¶ Ulterius querit̄ de viro. de illius enim actibꝰ non legit̄ in Geneſi niſi ꝙ accepit ⁊ comedit quibus in rōne rñdet cōſenſus ⁊ opus cōſequēs conſenſum illum. ⁊ ita videt̄ ꝙ ſolius viri ſit cōſentire. Hoc ēt videtur ex verbis Auguſtini in 11° de trinitate. vbi dicit. Uir manducat quando ſuperioꝛ pars rationis illecebre conſentit: ⁊ tunc damnabile ⁊ graue peccatum eſt.

¶ Sed cōtra. cuiuſcunqꝫ potētie eſt iudicare eiuſdem eſt cōſentire poſt iudicium in alteram partē eoꝝ que diiudicant̄: ſed mulieris eſt diiudicare ſuaſum ſerpētis vt ſupra habitum eſt. ergo eiuſdē erit conſentire. ¶ Ad hoc videt̄ Auguſtinus reſpondere ꝙ vtraqꝫ pars habet ſuum cōſenſuꝫ: ⁊ iferioꝛ pars hꝫ cōſenſuꝫ in delectationē: ſuperioꝛ vō in opus ſic dicēs in 12° de trinitate. animalis ſenſus ingerit quādaꝫ illecebrā rōnē ſciētie. Et tunc velut ſerpēs alloquit̄ feminā. huic autē illecebre cōſentire de ligno vetito eſt edere: ſꝫ iſte cōſenſus ſi ſola delectatione cogitationis ꝯtētus eſt: ſupioꝛ vō auctoꝛitate: ita retineātur mēbra vt non exhibeantur armis iniqtatis peccato ſic hñdum eſtimo velut lignū vetituꝫ mulier ſola comederit. Si autē in cōſenſu illo ita diſcernit̄ qḋqꝫ peccatum vt ſi poteſtas etiam ſit opere impleat̄ intelligēda eſt mulier dediſſe viro ſuo ſimul edēdum: illicitum cibum. neqꝫ enim pōt peccatū non ſolum cogitandum ſuaderi: verūetiam perpetrādū efficaciter mēte diſcretuꝫ niſi ⁊ illa mētis intētio penes quā ſumma poteſtas eſt membra in opus mouēdi vel ab ope cohibēdi male actū cedat. Ex his habet̄ ꝙ mulieꝝ eſt cōſentire ad delectādum ſuauiter. viri autē ad perpetrandū efficaciter. Hoc ēt videt̄ per litteram Geñ. qꝛ mulier ibi conſenſit ſerpenti ⁊ vir mulieri.

¶ Sed cōtra eiuſdē potentie motiue eſt mouere ad opus et

afficit delectatione ordinata ad opus illud. ergo cū ſic ſe habeat rō practica in cōſentiēdo ꝛ ſententiando ſicut ſe hꝫ motiua in mouēdo: erit eiuſdē partis rationis cōſentire ꝛ ſententiare delectando ꝛ operādo: ꝛ ita vterqꝫ cōſenſus erit mulieris. ¶ Solo. dicēdum ꝙ virtutes ſenſibiles aīe quedam ſunt apphēſiue ꝛ quedam motiue. Apphenſiuarum autem quedam ſunt apphēſiue de intus: ꝛ quedā de foris. ſicut ſenſus particulares qui particularia ſenſata apphēdūt pſente mā. ab intus aūt ſicut ſenſus cōis qui cōponit ſenſata particularia cum magnitudie cōtinua ꝛ ceteris ſenſatis cōmunibus. Cuius exēplum eſt in gutta cadēte quaꝫ accipit ſenſus particularis in loco hoc ꝛ illo diuiſim. Senſus aūt cōis continuat locum ad locum: ꝛ apphēdit in ſiſitudinem linee. Aliud exēplum eiuſdē eſt in virgula in vna parte imota et in alia parte circūducta quā ſenſus particularis accipit hic ꝛ ibi: ſed ſenſus cōis apphēdit cōtinuitatē per modum circuli. Apphēſiuarum ab intus quedam eſt apphēſiua tm̄ eorum que ſunt a ſenſu. ꝛ quedaꝫ elicit intētiones que nō ſūt a ſenſu ab ipſo apphēſe. Et prima eſt duplex. quedam enī tm̄ apprehēdit formas ſm̄ modū a ſenſu ſm̄ actū factum vt imaginatio que ab Auicēna dī formalis: eo ꝙ formas ſine materia recipit. quedā aūt facit operationes ſuper formas apphēſas ꝛ iſte operatiōes ſunt cōpoſitiones formaꝝ illarum ꝛ diuiſiones: ꝛ hec a phō dicit̄ phāſia cōponens ꝛ diuidens. Illa vō que elicit ab apphēſis compoſitis vel diuiſis intētiones que per ſe nō ſunt a ſenſu dī eſtimatio vel eſtimatiua. ꝛ intētiones que per ſe nō ſunt a ſenſu dicit̄ eſtimatio vel eſtimatiua. Et intētiones que per ſe non ſunt a formis ſenſibilib⁹ ſunt intētiones boni ꝛ mali: amici ꝛ inimici: cōuenientis ꝛ diſconuenientis. Et he intentiones pro tāto dicūtur non eē a formis ſenſibilibus: qꝛ per ſe non dependēt ab illis: cum ꝛ in alijs particularib⁹ quibuſdam inueniant̄. Sꝫ tamē ſenſibilis aīa non denudat eas a ſenſibilibus particularibus: ſed accipit eas immixtas phāſmatibus: ꝛ per eas iudicat de imitabili vel fugibili ſicut ouis iudicat lupū fugiēdum ꝛ paſtorē non: ꝛ huic agno miſerēdum ꝛ non illi. Habet etiam ſenſibilis anima vim ab oibus alijs aliā que eſt retētiua formarum ꝛ intētionum que dicitur memoria. Qđ enim non eiuſdē vis ſit recipere ꝛ retinere ꝓbatur per virtutes nāles exteriores. aqua enim virtutem hꝫ recipiēdi: ſed non retinendi figuras ꝛ formas. ¶ Virtus autē motiua anime ſenſibilis duplex eſt. ſ. imperans que eſt duplex ſ. iraſcibilis ꝛ cōcupiſcibilis: ꝛ alia iperata que eſt affixa neruis ꝛ muſculis ad mouēdum ea ad perfectionē motus quē imperant concupiſcibilis ꝛ iraſcibilis: ꝛ omnes actus harū virium ſunt in ſenſibili anima que nobis eſt cōmunis cum brutis: ꝛ ideo totum hoc pertinet ad ſenſualitatē. Sꝫ in homine quedam eaꝝ ſunt pſuaſibiles a rōne vt concupiſcibilis ꝛ iraſcibilis. quedam autē non: vt quedā ex his que ſunt in neruis ꝛ muſculis. Vñ dicit gloſa ſup illud Gen. 3°. Et cognouerūt ſe eē nudos. i. concupiſcētiam ſenſerant beſtialis motus in genitalib⁹ que plurimuꝫ ēt contra rationē mouētur. Et ideo qꝛ pars quedaꝫ ſenſualitatis pſuaſibilis eſt a ratione ꝛ coerceri dꝫ a cōcupiſcētia: precipitur mulieri vt excludat ſuggeſtionē ſerpētis. ¶ Ad primū ergo per quinque auctoritates dicatur. ſ. Auguſtini ꝛ phī. ꝙ ſūt ſigna illa que dicta ſunt in auctoritatibus ꝙ peccatū nō ſit in ratione ſed in ſenſualitate tm̄ precipue ſi plura de illis ſignis cōcurrant ſic ſi rationis deſit oīno iudicium. Si ſiant motus cōcupiſcētie non per accēſionem apprehenſi: ſed potius inſtinctu nature corrupte ſicut dicit Damaſcenus. ꝙ bruta plus agunt̄ a natura ꝙ̄ agant. ꝛ ſi ſit concupiſcentia ſine meditatione et inquiſitione conſtructionis eius qđ concupiſcitur ꝛ ſine memoria. Et prouidentia diſponēte in futuruꝫ qualiter id qđ concupiſcitur impleatur ꝛ ſine iudicio decentis ꝛ indecētis turpis ꝛ honeſti meriti ꝛ peccati. Hec enī ſunt quinque ſigna que in quinque auctoritatibus per ordinē introducunt̄. ¶ Ad id qđ contra obijcit̄ dōm ꝙ ſine dubio ſm̄ Aug^m in ſenſuali motu peccatuꝫ eſt. Sed hoc eſt leuiſſimū ante actū rationis: ꝛ a quibuſdaꝫ dicit̄ primus motus. Et ꝙ tale peccatum poſſit ineſſe ſenſualitati nō hꝫ ex hoc ꝙ actualiter cōiungatur ei iudicium rōnis. Sꝫ qꝛ habitualiter ordinatur ad ipſam ꝛ ab ipſa preueniēdo poterat cohiberi. Sūt tamē qui dicūt hunc motum non eſſe peccatuꝫ diſtinguentes primo inter pmo primū motum ꝛ ſcđo pmum motuꝫ. ſꝫ qꝛ Auguſtinus dicit expſſe peccatū eſſe: ideo tenendū eſt in ſenſualitate eſſe an̄ omnem rōnis actum eſſe peccatum. de pmis aūt ꝛ ſecundis motibus tractatus erit in qōne de peccatis.

Nō multiplicitatē potētiarum aīe ſenſibil̄.

Nota qđo ſm̄ Aug^m i motu ſenſuali ante actū rōnis eſt pctm̄.

¶ Ad aliud dōm ꝙ ſenſibile ꝛ rōnale ꝓut ſunt forme ſubales perfectiue imediate ſe cōſequuntur vt potentia ꝛ act⁹: quādo ſunt in eodem. Si vō eſt ideꝫ iudiciū alicuius virtutis ſenſibilis aīe ꝛ de actu alicuius virtutis rōnalis aīe. Sepe enim cōtingit vt dicit phūs ꝙ itellectus ꝛ rō occupata circa aliud obiectuꝫ nō reſpiciūt ad id qđ eſt in aīa ſenſibili ſiue ſit in cōcupiſcentia ſiue in apphenſione virium ſenſibilis aīe: ꝛ tunc tp̄s intercidit inter iudiciū rōnis ꝛ concupiſcentiam ſenſualitatis: ꝛ hoc eſt qđ dicit Auicen. ꝙ qñqꝫ non licet imaginatiue agere ꝙ debeat agere naturalr̄: ſed trahit eā anima rōnalis alio ꝛ reuocat eā ab imaginationib⁹ ſuis: ꝛ ad oculum videmus ꝙ aliqs multis cogitationibus occupatus nō pcipit ea que ſunt in ſenſu. ¶ Ad vltimuꝫ dōm ꝙ inter locutionem ſerpentis ꝛ auditū mulieris nihil fuit medium: ſꝫ inter ſuaſum ſerpētis ꝛ cōcupiſcētiam mulieris tēpus fuit medium. Et ſimilr̄ in anima ſtatim vt concupiſcētia eſt in ſenſualitate ordinat̄ ad rōnem ꝛ trahit eam quātū in ipſa eſt: ſed non opꝫ vt ſtatim ratio illud diiudicet ꝛ comparet ipſum ad meritum vel demeritū ꝛ ad habendum vel non habēdum: ſed frequēter tp̄s longum intercidit mediū. ¶ Ad id qđ obijcit̄ ſiue querit̄ de muliere dicēdum: ꝙ oēs actus ſunt in interiori parte rōnis qui reſpōdēt actib⁹ mulieris in pma tētatione: ꝛ hoc quando peccatū in delectatione ꝛ opere cōſumat̄ ſicut cōſumatum fuit in pmis parentibus. ſed quādo nō cōſumatur ſed tm̄ per tētationem offertur: tunc non opꝫ ꝙ omnes illi actus in iferiori parte rōnis inueniant̄: ſꝫ ſi inueniunt̄ ibi quandoqꝫ tres ꝛ qñqꝫ tm̄ duo. Tres vt pceptio delectatio ꝛ cogitatio que dī quaſi cogitatio ꝛ ſupponit iudicium rōnis ꝙ quādoqꝫ eſt de differētijs delectabilis reſoluēs delectabile ad formas ꝛ differentias que magis mouēt ad delectandū. quādoqꝫ aūt eſt de ratiōe meriti ꝛ demeriti in delectabili illo ſiue turpis ꝛ honeſti ſꝫ virtutē politicā. ¶ Quādoqꝫ vō colligit ratio in iudicando cauſas alias nāles inclinantes ad hoc ꝙ tunc moueat talis delectatio vel ēt cauſas ſpeciales: vt verbi gratia in delectatiōe mulieris quādo vehemēter mouet aīum. qñqꝫ iudiciū rōnis ſit de muliere pulchra vel virgine vel nobili. Et hec ſunt diſe que efficaciores ſūt ad excitādā libidinē. ¶ Qñqꝫ vō ſit iudiciū rōnis de ꝓhibitione ↄcupiſcētie: ſicut quoqꝫ dñs dicit. Qui viderit mulierem ad concupiſcēdum eā iaꝫ mechatus eſt eam in corde ſuo: ꝛ de turpitudine incōtinentie ꝛ honeſtate cōtinētie. ¶ Qñqꝫ aūt ſit iudiciū rōnis quare modo moueat libido. ꝛ ſumit̄ qñqꝫ cā in natura. qñqꝫ in operibus noſtris preteritis. quādoqꝫ etiā in ſpiritualibus. In natura qꝛ ꝓpter colligationem corporis ad aīam corp⁹ trahit aīam: ꝛ imediate trahit aīam ſenſualē cuius virtutes ſigunt̄ in organis corporalibus. vñ cum repleant̄ calido ꝛ humido organa generationis deſiderat nā expellere illū. Et qꝛ virtutes in neruis ꝛ muſculis nate ſunt obedire ꝛ iperari trahūt virtutes que ſunt ſup ſe ad impiuꝫ: ꝛ ille ſunt ex parte ſenſibilis anime cōcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis: ꝛ ille vlterius trahunt rōnē ꝛ idē eſt iudicium ſi ſumat ratio cāꝫ in iudicādo ex parte cōplexionis vel tēporis: ſicut ſanguinei facilius trahunt̄ ad libidinē ꝛ ſic de alijs. ¶ Qñqꝫ etiaꝫ ſumit iudiciū ex cōuerſatione pterite vite: ſicut qui ſixit oculoꝫ in muliere vel qđ cōſecutus eſt in tali peccato. ¶ Qñqꝫ etiā ſumit cām per quā iudicat in ſpūalibus: ſicut in illuſionib⁹ demonum: ꝛ in corruptiōe ꝛ infectione nature per pmum peccatum. Et hec oia iudicia poſſunt eē ante vtrūqꝫ cōſenſuꝫ: ꝛ in opus ꝛ in delectationē ſigillatim ꝛ ſimul: ꝛ de 2° ꝛ 3° quidem aīo non eſt dubium ſed de pmo. ¶ Per hoc pꝫ ꝙ non eſt neceſſe ꝙ ſtatim quādo aliqđ iudicat̄ a rōne in ſe confeſtat̄ ēt ad aliū. Et ideo ratio qñqꝫ iudicat diſcernēdo diſſo delectabilis in ſe: ꝛ non cōfert ipm̄ ad rōnē ꝓhibiti vel non ꝓhibiti: ꝛ de quo debeat eē cōſenſus vel diſſenſus. ¶ Sunt etiā qñqꝫ duo actus in inferiori pte rōnis. ſ. cōceptio ꝛ delectatio. nō enī delectat̄ ratio niſi prius concipiat delectabile. Dicimus igit̄ ꝙ ſi diſſenſus ſequit̄ ad duos actus tm̄: tunc ſit hoc ꝙ dicit Aug⁹. ſ. ꝙ ſtatiꝫ delectatio ſequit̄ quādo mētem attingit: ꝛ tunc nunꝙ̄ eſt moroſa delectatio. Si aūt ſe-

quit̄

Phūs in libro de ſenſu ꝛ ſenſato.

Nō qđo corpus ex colligātiā quā hꝫ cū aīa trahit aīmam.

quiſ diſſenſus poſt tales actus: tūc autē ſequiſ poſt iudiciū primū aut 2^m aut 3^m. Et ſi poſt primū pōt eē delectatio moroſa ꝛ nō moroſa nō ex parte tēporis ſȝ ex parte ignauie cōnis: que diu diſcurrit per efficacitet mouētis ad libidinē a quibus ſtatim iudiciū rōnis reuocare debuerat ꝛ circa aliō occupare. Si vo ſequiſ diſſenſus poſt iudiciū 2^m tunc non eſt moroſa: qa illud iudiciū mouet ad diſſentiēdum. Si vo ſequiſ diſſenſus poſt iudiciū 3^m: tūc pōt eē moroſa ꝛ nō moroſa: ſed magis difficulter ꝙ in iudicio primo: eo ꝙ tunc rō trabaſ a cauſis libidinis: ſed tñ qn non cogiſ mētem a libidine reuocare: ꝛ in tali delectatione ſepius cōſueuit libido nd mētē redire poſt excitationē. ꝛ eſt ſimile in equis: nititur a manibus alicuius trabētis eū euadere. ille enim ſepius cogitur reſpicere retrorſum ad retrabētem: ꝛ iterū dirigit oculos in viam certam per quā pȝ fuga. Nec in tali iteratione eſt periculū aliqō eo ꝙ ratio ſemp inueniſ diſſentiēs ad ſeipſius iteratā delectationē. Si vo etiam poſt diſſenſum iniacet delectatio ꝛ poſt iudiciū deteſtationis tūc non eſt in rōnis iferiori parte que mulier dr̄ ſerpēs ꝛ tunc nō eſt iudiciū de ea vtrū ſit moroſa vel nō moroſa. Sȝ tunc eſt mā ꝓbāde ꝛ exercēde virtutis ſicut dicit Apls. Datus eſt mibi ſtimulus carnis mee angelus ſatbane qui me colaphizet ne magnitudo reuelationū extollat me. ſenſualitas ꝑpetue corruptionis eſt: ꝛ ſemp cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. ꝓp qō ēt dicit Apls ad Ro. Cōſentio legi dei ſm̄ interiorē boiem. video aūt aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee ꝛ captiuantem me in lege peccati que eſt in mēbris meis. Et alibi qō volo bonū nō ago: ſed qō odi malū illud facio. ſi aūt qō nolo illud facio nō ego operor illud: ſȝ qō ibabitat in me peccatum. ¶ Ad ꝑmū ḡ dōm ꝙ ſi poſt diſſenſum iniaceat delectatio erit in ſenſualitate tm̄: ꝛ nō in ratiōe ꝛ ſic moroſa fuit in Paulo ꝛ in multis alijs ſanctis: vn̄ in tali mora nō eſt periculum. ¶ Ad alias dicas auctoritates Auguſtini. ꝙ vis eſt in hoc qō dicit cogitationis delectatiōe. qn cogitatio vt diximus ſupponit ibi iudiciū rōnis: ꝛ tūc verū eſt ꝙ moroſa eē pōt ſi diu ſic indicet rō ꝛ nō ꝓcedat ad diſſenſum. ſtatim enī qn rō iudicat de illicito ꝛ ꝓpēdit eē illicitū diſſentire oȝ. vn̄ ſi poſtea nō diſſentiens delectaſ iudicaſ moroſa delectatio etiā ſi paruū tp̄s ſit in quo delectaſ. ſed ponamus ꝙ nō ꝓpēdat ratio eē licitum vel illicitū: ſed ꝓcedat tm̄ iudicio ꝑmo ꝛ diu moreſ in illo. Et queraſ vtrū tunc ſit moroſa vel non. Et videſ ꝙ nō qa ꝓceptū eſt rōni ꝙ excludat ꝛ hoc eſt ꝓceptum affirmatiuū ꝛ ita nō obligat ad ſemp. ḡ nō faciēs ꝓceptum nō ſemp omittit: ꝛ ita nō excludēdo delectationē non ſemper peccat. ¶ Ad hoc dōm ꝙ tunc non iudicaſ moroſa in illo iudicio niſi qn icipit mouere rōnē ad conſentiēdū in opus vel ad fruēdum delectatione. qō notat Augus velle in cogitatu delectari ſinaliter. In eodem enī inſtāti peccat per omiſſionē rō ſi non diſſentiat delectationi. ¶ Ad ꝑmum qō obijciſ in 2^m pȝ ſolō per ꝓdicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Auguſtinus loquiſ in cōi de delectatione moroſa ꝛ nō moroſa ꝛ de illa ſepe dubiū ḡnatur quāta ſit ꝛ illa penitētia quā ponit Aug^s in cōfeſſione peccatorū ꝛ dicēda dīone dñica delectationis eſt in gñe ꝛ nō in ſpecie. ¶ Ad id qō queriſ de vltimo dōm ꝙ ſm̄ ꝓdicta inferior ꝛ ſuperior portio rōnis ſunt vna potētia: ſȝ geminaſ ſm̄ duo officia. Conſenſus tñ attribuiſ ſuperiori parti hac rōne: qz cōſenſus ſemp ſit ſm̄ aliquā regulas intrīſecas quas ſequiſ rō in cōſentiendo. nullus enī cōſentit in aliquo cuius nullā hȝ rōnem in animo. qn igiſ rōnem talem ꝓncipaliter attēdit ſuperior portio ꝓp hoc attribuiſ ei conſenſus in opus: nihilominus tamen quantum eſt de ratione virtutis in vtroqȝ officio. ſ. in ſuperiori ꝛ inferiori poteſt conſentire ꝛ diſſentire. Et per hoc patet ſolutio ad oīa que obiecta ſunt.

¶ Articulus 7^s.

Tertio queritur de quātitate peccati in vnoquoqȝ gradu. ¶ Et vtrū iſti gradus in quolibet peccato poſſint inueniri. Et videſ ꝙ in ſenſualitate nō ſit niſi veniale peccatū: qa dicit Aug^s in 12° de trinita. ꝙ ſenſualis motus peccatū quidē mortale nō eſt: ſed veniale atqȝ leuiſſimū. ¶ Itē duo ſunt genera peccati actualis. ſ. veniale ꝛ mortale. ꝛ ſimiliſ due poteſtates ad peccandum. ſ. rōnis ꝛ ſenſualitatis. veniale igiſ erit ſenſualitatis: cuȝ mortale ſit rōnis. ¶ Itē veniale diſpō eſt ad mortale: ꝛ ſenſualitas eſt potentia diſponens ꝛ inclinans rōnem ad mortale peccatū. Cū igiſ actus diſponēs ad mortale ſit potētie diſponentis videbiſ veniale eſſe ſenſualitatis. ¶ Itē in progreſſu tentationis dicit Aug^s. ꝙ cū māducat hō dānatur totus. ſȝ in comeſtione mulieris pōt dānari ꝛ nō dānari. ¶ Cum ergo ſit tertia potentia que eſt ſenſualitas videſ penes ipſaȝ eē peccatum qō nō eſt dānabile tm̄. medium enī hȝ nām extremorum. vnde ſicut mulier a viro hȝ ꝙ pōt peccare mortalr̄: ita poteſtatē peccandi venialiter participabit ab altero extremo qō eſt ſenſualitas. ¶ Itē in prima tētatione penes ſuaſum ſerpentis non fuit niſi damnationis occaſio. Penes guſtum vo mulieris cauſa damnationis tm̄. ergo cum veniale ſit occaſio damnationis: ꝛ non cauſa: videbitur eſſe illius potentie que dicitur ſerpens. ꝛ cuȝ hec ſit ſenſualitas videſ ꝙ in ſenſualitate non ſit niſi veniale peccatum.

¶ Sed contra. dicit Aug^s. ꝙ omne peccatum eſt adeo voluntarium. qō ſi non ſit voluntarium nō eēt peccatum. ¶ Sȝ dicit Damaſcenus ꝙ voluntas in rōne eſt ita ꝙ ſi non ſit rationalis non ſit voluntas. ¶ Et phs in 4° topicoꝝ. ꝙ oīs voluntas in ratione eſt. ergo videſ vlterius ꝙ omne peccatum in rōne ſit. Et ſic peccatū veniale erit in rōne ꝛ nō in ſenſualitate. ¶ Item hoc videſ ex diffōne peccati quā ponit Ambroſius in libro de paradiſo. Peccatum eſt ꝓuaricatio legis diuine ꝛ celeſtium inobedientia mandatoꝝ: que ꝓuaricatio ꝛ inobedientia non ſunt niſi in illa potentia cui daſ lex ꝛ preceptū. ſed hec eſt ratio. ergo videſ ꝙ omne peccatū ſit in rōne. ¶ Preterea queriſ vtrum vir in omni gradu tētationis peccet mortalr̄ tm̄. Ad cuius intellectum ponaſ exēplū de ocioſo qō primū eſt in cōcupiſcentia ſenſualitatis. 2° in delectatione cogitationis. 3° in cōſenſu ad opus. Et videſ ꝙ peccet mortalr̄. qa dicit Aug^s ꝙ quando vir comedit totus hō dānabiſ. ſed in iſto caſu vir comedit. ergo totus hō damnabiſ. Si hoc dicaſ tunc qōlibet ocioſum cum deliberatione ꝓlatū vel factum erit peccatum mortale. ¶ Iuxta hoc queriſ vtrum iſti gradus ſint in quolibet peccato. ꝛ videſ ꝙ non. Quedam enī peccata ſunt: que habent obiecta pure ſpūalia ſicut peccatum infidelitatis. vt ꝙ deus non ſit trinus ꝛ vnus. vel ꝙ ſpūs ſctūs non ꝓcedat a patre ꝛ filio. ꝛ cum iſta obiecta ſint pure ſpūalia in ea non pōt ſenſualitas. Similiſ de quibuſdā peccatis ſupbie ſpūalis: que obiectū non habēt in ſenſu vel ſenſibilibus ſicut eſt excellētia ſanctitatis. Et ſic videſ cū illa peccata ſint tm̄ in actu rationis ꝙ ſemp ſint mortalia. ¶ Solō. dōm ad ꝑmum ꝙ in ſenſualitate ſolū non eſt niſi veniale peccatum. In iferiori autē parte rationis quādoqȝ veniale quādoqȝ mortale. in ſuperiori autem mortale tm̄: ꝛ hoc in qbuſdam peccatis ꝛ non in oībus vt infra dicef. ¶ Ad id qō cōtra obijciſ dōm ꝙ Augus gloſat ſeipſum in libro retractationum diſtinguēs ꝙ multipliciter eſt peccatū voluntarium ꝛ reddit diſtinctio ſua ad tria membra. Eſt enī voluntarium originale ſed nō voluntate ꝓpria: ſed aliena. ſ. ꝑmorum parētum. ꝛ eſt voluntarium peccatum qō ſurgit ex cōtinua peccati cōcupiſcentia qō dr̄ ꝑmus motus. ſed nō voluntate cōiuncta operi: ſed voluntate que deberet ꝛ poſſet hoc opus ꝓuenire. 3° mō eſt voluntariū mortale peccatum voluntate cōiuncta operi. vnde dōm ꝙ veniale peccatum qō eſt in ſenſualitate 2° modo eſt voluntariū: ꝛ ita non opȝ ꝙ ſit in voluntate que eſt in rōne vt in ſubiecto vel vt in cauſa cōiuncta eliciente actum illū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ peccatum mortale directe eſt cōtra legē: ꝛ ideo nō cauſaſ niſi a rōne. ſed veniale diſpoſitio eſt ad tranſgreſſiōē legis: ꝛ non directe cōtra legem ſed ꝑter legē: ꝛ ita non opȝ ꝙ ſit in rōne vt in cauſa vel ſubiecto. Dico autem in cauſa vel ſubiecto: qa ſi peccatum cōſideraſ in actu tunc eſt in potētia a qua eſt vt in cauſa. Si autē cōſideraſ in diſpoſitione vel habitu tūc in potentia a qua eſt eſt vt in ſubiecto. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ iſti gradus non in omni peccato ſunt ita ꝙ ſequaſ damnatio. Nec Aug^s dicit hoc ꝙ in omnibus ſint hoc modo: ſed tm̄ in his vbi mulier ꝛ vir vetitū comedūt ꝛ ſerpens vetitum perſuadet. Et dȝ vis fieri in eo qō eſt vetitum. vetitū enim idem eſt ꝙ ꝓhibitū: ꝛ nō eſt directe ꝓhibitum niſi mortale peccatū: qō ergo ex genere ꝛ nā mortale non eſt ſed veniale vt ocioſum hoc nō eſt vetitum nec ēt conceſſum: ſed eſt ꝑter ꝓceptum cadens indirecte ſub ꝓhibitiōe: ꝛ ideo mulier per cogitationē in hoc delectata ꝛ vir

per cōſenſum in opus non gḡſtāt vetitū: ⁊ ideo non ſeqt̄ damnatio. ¶ Ad id qđ vlterius querit̄ dōm: ꝙ iſti gradus ſunt in omni peccato mortali. Lʒ enim quedā non habeant obiecta ſenſibilia: tamen corruptio p̄ma oꝛit̄ a ſenſualitate. ſicut eni dicit ſapiens. Corpus qđ corrumpit̄ aggrauat animā ⁊ depꝛimit terrena inhabitatio ſenſum multā cogitantem. Unde cū aīa corruptiones illas patiat̄ ex cōiunctione ad corpus. ⁊ imediata cōiunctio eius ſit ſm̄ ſenſualitatem corruptio que eſt a corpore marie viget in ſēſualitate ⁊ per ipſam ⁊ per origine eſt etiā in rōne. Unde pʒ qualr̄ obnubilatio infidelitatis quātuʒ ad primā ſui origine ſit in ſenſualitate ⁊ in carne. ¶ Si vō querat̄ vtrū p̄mus motus infidelitatis ſit in ſenſualitate vel in rōne. Dicēdū ꝙ in ſenſualitate eē nō pōt. ſed ſurreptio rōnis in qua eſt p̄mus mot⁹ cauſat̄ a corruptione iferioꝛis rōnis ⁊ ſic ſm̄ relationē ad p̄mā originem refert̄ ad ſenſualitatē p̄mus motus in talib⁹ peccatis. Et ſilr̄ dōm etiā eſt de oībus peccatis que hñt obiecta pure ſpiritualia.

¶ Articulus 8⁹.

Deinde querit̄ qui ⁊ quot ſunt modi tētandi. Et ſumende ſunt diſtīctiōnes ſanctoꝝ. Dicit eīʒ gloſa ſup Geñ. 4⁹. trib⁹ modis culpa perpetrat̄ i. ſuggeſtione: delectatione: ⁊ cōſenſu. Primo per hoſtem. 2⁹ per carneʒ. 3⁹ per ſpūʒ. Hoſtis enim praua ſuggerit. caro ſe delectationi ſubiſcit. tādem ſpūs delectationi cōſenſit. Suggeſtiōe peccatum cognoſcimus. delectatione vincimur. conſenſu ligamur. ¶ Itē Greg⁹ 32⁹ li⁹ moraliū ſuper illud. Ecce vehemoth quē feci tecum. dicit fideli famulo dñs cūctas hoſtis callidi machinationes inſinuat omne qđ ſuppꝛimendo rapit. oē qđ de inſidiādo circūuolat. omne qđ minādo terret. omne qđ ſuadēdo blādit̄. omne qđ deſperādo frāgit. omne qđ ꝓmittendo decipit. ¶ Itē p⁹ Corinth. 10⁹. diſtiguit gloſa tētationē diabolicam ⁊ humanaʒ dicēs. ꝙ tētatio humana eſt vt in neceſſitate vel preſſura nō diffidat homo de deo auxilium humanū regrendo. ¶ Iteʒ humana tētatio eſt de eis ſine quibus vita iſta non agit̄. ¶ Item pp Chriſtum pati humana tētatio eſt per quā perficit apud deū. ¶ Itē humana tētatio eſt aliter ſapere ꝙ̄ res ſe hʒ cum bono aīo. ¶ Iteʒ humana tētatio eſt cum irritat̄ quis in fratrē ſtudio corrigēdi plus: tñ ꝙ̄ chriſtiana tranquillitas poſtulat. Diabolica vō tētatio eſt nimis amādo ſniam ſuā vel inuidēdo melioribus vſqʒ ad p̄ſidende cōionis vel cōdēdi ſciſmatis vel hereſis ſacrilegiū peruenire. ¶ Querit̄ ergo de oībus his modis ⁊ de vtilitate ex his tētationibus ꝓueniēte. Et p⁹ querit̄ de p̄ma diuiſione que accipit̄ in gloſa Geñ. Uidet̄ enīʒ ꝙ nō cōpꝛehendat oēm modū tētationis: qa nō eſt idē modus tētationis Chri ⁊ noſtre ⁊ p̄moꝝ parentū. Chriſtus .n. tentabat̄ exterius tm̄: neqʒ trahebat̄ a tētatione in corpore neqʒ in aīa. Primi aūt parētes trahebant̄ in aīa nō in corpore. Et hoc pʒ in dubitatione Eue. nō enim trahit̄ corpuſ a tētatione niſi corruptum. corpus autē Chriſti ⁊ p̄moꝝ parentū in p̄mo ſtatu nō fuit corruptum. nos aūt trahimur in corpore ⁊ aīa. ¶ Itē videt̄ falſum ꝙ tētatio ſecūda ſit in carne: qa ſupra habitum eſt in iferiori parte rōnis que non eſt caro. ¶ Itē falſum videt̄ qđ dicit ꝙ delectatiōe vincamur. ſupra enim habitū eſt ꝙ nō ois delectatio eſt mortale peccatuʒ ꝙ̄uis ſit in iferiori parte rōnis. ¶ Deinde obiſcit̄ de diuiſione Gregorij ⁊ querit̄ qđ vocatur opprimendo rapere. Hoc enim pertinet ad violētiā ⁊ diabolus nulli pōt facere violentiaʒ ſicut dicit btūs Bernardus. Debilis hoſtis eſt qui nō pōt vincere niſi volēteʒ. ergo videt̄ ꝙ nihil opprimēdo rapiat. ¶ Item oppꝛ̄ſſio illa aut refert̄ ad corpus aut refert̄ ad aīam. Si ad corpus tunc nō videt̄ opprimere ita ꝙ rapiat: qa ex hoc nihil rapit qđ opprimit aliquem in corpore. ¶ Preterea gloſa ſuper p⁹ Petri 5⁹ ca⁹ dicit. ꝙ non eſt timēdus hoſtis qui nō pōt etiam in porcos niſi ex diſpenſatione cōditoris. Et ita videt̄ nō poſſe opprimere niſi licētia accepta a deo. ergo nō ipſe opprimit ſed deus. Si vō refert̄ ad aīam tunc plane falſum eſt: qa poteſtatem in anima non hʒ niſi inquantū hō ſibi ex ꝓpria volūtate cōceſſerit. ¶ Iteʒ querit̄ de hoc qđ dicit. inſidiando circūuolat. Inſidie enim ponūtur ambulantibus in via publica. Sed via publica in moribus eſt via mādatoꝝ: ⁊ hec nō hʒ periculum: ⁊ ita videt̄ ꝙ nō ſit obnoxia iſidijs inimici. ¶ Preterea inſidiātes in vno loco conſueuerūt ponere inſidias ⁊ non circūuagari: ⁊ ita videt̄ ꝙ incōpetenter hec duo cōiungat inſidiādo circūuolat: ſi enim inſidiat̄ nō circūuolat: ⁊ ſi circūuolat nō inſidiatur. ¶ Item querit̄ de hoc qđ dicit. omne qđ minando terret. per minas eni ⁊ terroꝛes non attrahitur aliquis ſed fugat̄. Cum ergo demonis ſit intētio tētatos attrahere: videt̄ ꝙ iſte modus non ſit machinationis ſue qui eſt minando terrere. ¶ Ulterius queritur de hoc qđ dicit ſuadendo blandit̄. ſuaſio enim actus rationis eſt. cum igit̄ demon nō poſſit ſupꝛa rationem vt ſupꝛa habitum eſt. videt̄ ꝙ ſuaſio eius non percipiat̄ ab homine: ⁊ ita non ſuadendo blādit̄. ¶ Preterea queritur de hoc qđ dicit. deſperando frangit. ex hoc enim ꝙ aliquis deſperat nō eſt oīno fractus: qa adhuc poteſt redire ad veniam. ¶ Ulterius querit̄ de hoc qđ dicit. omne qđ pꝛomittendo decipit. eius eni non eſt ꝓmittere: qui nihil hʒ dare. ſed demon nihil hʒ dare. ergo videt̄ ꝙ ſuum non ſit pꝛomittere. ¶ Iteʒ videt̄ ꝙ non omnes modi machinationis ſue cōtineant̄ in iſtis ſex. qa dicit Auguſtinus ꝙ demones ſe quādoqʒ imiſcent ſapoꝛibus ciboꝝ vt excitent ad gulam. quādoqʒ ſpectaculis oculorum inuitāteſ ad vanitateʒ ⁊ libidinē carnis ſm̄ ꝙ narrat Gregoꝛius in dialogo. ꝙ diabolus ſedit ſuper folium lactuce excitans ad libidinem guſtus quādam monialeʒ. ⁊ ſm̄ ꝙ dicit̄ de Eua. Uidit lignū ꝙ erat bonum ad veſcēdum ⁊ pulchꝛuʒ oculis aſpectuqʒ delectabile. Quādoqʒ etiā imiſcet geſticulationibus hiſtrionum vt moueat ad riſum ⁊ vanitateʒ. ⁊ quandoqʒ etiā ipſis ſanguinibus vt ſupꝛa habitum eſt. ¶ Item Auguſtinus in libꝛo de cōflictu vitioꝝ ⁊ virtutū: tangit ſpeciales cōflictus multorum vitioꝝ. ſ. ſeptem capitalium ⁊ filiarum ſuaruʒ: quibus pie viuentes in Chriſto Jeſu non deſinit diabolus inpugnare. ⁊ ſubinfert poſtea. ſed nec his cōtentus ad alia cōuertitur argumenta: dum quibuſdam in ſomnijs ſepius vera ꝓnuntiat vt eos quādoqʒ ad falſitatē protrahat: cum dormientes ante horaʒ vel tempus excitat vt eos quādo vigiliarū tempus eſt ſomno grauiſſime depꝛimat. ¶ Preterea cum pſallentes atqʒ orantes ſibilis ſtridibus latratibus diuerſis ⁊ incognitis vocib⁹ iactis etiam lapidibus vel ſtercoꝛib⁹ perturbat vt eos quoqʒ modo ab opere ſpirituali retrahētes inanes efficiat. Unde dicit ibidem Aug⁹. ꝙ quandoqʒ tentat blaſphemia. ¶ Itē in 2⁹ libꝛo ſuper Geneſim ad lr̄am. dicit ꝙ mathematici iſtinctu demonū ſepius vera predicūt. ⁊ ſic cum multa ſint tentamēta diaboli nō videtur poſſe omnia reduci ad ſex modos ꝙ̄s tangit Greg⁹. ¶ Item ſuadendo blādiri ⁊ pꝛomittēdo decipere: nō videt̄ habere diſtam: qa diabolus non pꝛomittit niſi addat perſuaſioni vt credat̄ ꝓmittēti. ¶ Preterea inſidiando circūuolare nō videt̄ habere differentiam ad aliqđ alioꝝ. qui enim inſidiat̄ occulte nocet. ⁊ in omnibus machinamētis diabolus querit occulte nocere. ¶ Deide querit̄ vlterius de tertia diuiſione. ⁊ p̄mo de hoc qđ gloſa diſtiguit tētationem humanam ⁊ diabolicam. ſicut eni quedam tentatio eſt a diabolo: ita quedam a mūdo: ⁊ quedam a carne: ⁊ ſic videt̄ inſufficienter diſtinguere. Si autē dicat̄ diabolica tentatio: que eſt ad ſimilitudinem tētationis: tunc nihil videt̄ eſſe dictum: qa demonuʒ nō eſt tētari. ¶ Itē ꝓ Chriſto pati non videt̄ tentatio eſſe: ſed potius virtus conſtātie ⁊ foꝛtitudinis. ¶ Similr̄ in periculis querere humanum cōſilium non eſt tētatio: ſed actus prudentie virtutis. ¶ Item in periculis ſe cōmittere diſcrimini poſtpoſito cōſilio qđ poteſt haberi eſt tentare deum: ⁊ hoc eſt peccatum moꝛtale. ꝙ̄ videt̄ oppoſitum eius. ſ. querere conſilium in periculis eſſe meritum ⁊ obediētia precepti qđ ponit̄ in Deutero. Nō tētabis dñm deū tuūʒ. ¶ Item Apoſtolus permiſit ſe ſubmitti in ſpoꝛta per muros cum quereret̄ a prepoſito damaſci: ⁊ hoc fuit querere conſilium humanū: nec hoc reputat̄ tentatio: ſed potius laus Apoſtoli ſicut dicit gloſa ibidē. Fugiat ſeruus Chriſti ⁊ miniſter verbi qđ precepit vel ꝑmiſit ſicut ipſe Chrūs in Egyptum fugit. fugiat oīno de ciuitate in ciuitatem quādo eorum quiſꝙ̄ ſpecialr̄ a perſecutoribus queritur vt ab alijs qui non ita querant̄ nō deſeratur eccleſia. ¶ Preterea dicit phūs ꝙ ſi vnum oppoſitorum eſt multiplex ⁊ reliquum. cū igit̄ tentatio humana diſtinguat̄ per quinque membꝛa a gloſa: videt̄ ꝙ tentatio diabolica per tot debeat diſtingui: cum tamē in gloſa non inueniat̄ niſi vnus moduſ tētationis

tētationis diabolice. ¶ Gratia huius querit̃ quid ſit tētare deum. Si enim hoc eſt vt quidam dicūt petere miraculum ꝓpter ſe fieri: tunc multi ſancti tētarūt deum. ¶ Si autem hoc eſt vt quidaꝫ alij dicūt offerre ſeſe periculo cū poſſit cōſiliuꝫ humanū haberi de euacuatione periculi: tūc iterū multi ſanctoꝝ martyrū vt Chatherina ⁊ Sebaſtianus tētauerūt deū. ¶ Preterea hoc videt̃ eſſe cōtra hoc qđ habet̃ Iudicum 5°. qui ſpōte obtuliſtis de Iſrael aīas veſtras periculo benedicite dn̄o. ¶ Ulterius querit̃ de ꝓfectu tētationis de quo dicit Apoſtolus p° Corinth. 10°. Fidelis deꝰ qui nō patiet̃ nos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet cum tentatione prouentum vt poſſitis ſuſtinere.

¶ Solutio. Dicēduꝫ ꝙ pˀma diuiſio data eſt penes gradus: quibus ꝓgreditur tētatio in nobis ad cōſumationem peccati: ⁊ quia nō ſunt niſi tres. ſ. ſenſualitatis ⁊ inferioris partis rōnis ⁊ ſuperioris pꝫ ꝙ ſufficiens eſt diuiſio penes hos gradus aſſignata. ¶ Ad pˀmum qđ eſt cōtra obiectum dicēdū ꝙ tētatio Chriſti ⁊ primoꝝ parentum ſm̄ pˀmuꝫ ſtatum reducitur ad tētationem que eſt in ſuggeſtione hoſtis. ſuggeſtio enī eſt duplex. ſ. exterior ⁊ interior. interior fit per actum ſenſualitatis corrupte. exterior fit per demonem abſolute: ⁊ talis fuit in pˀmis parentibus ſm̄ pˀmū ſtatū in Chriſto. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ inferior portio rationis ꝓpter mollitiem ⁊ defectibilitatem dr̄ caro. ⁊ mulier: ex vicinitate eniꝫ carnis ſepius emolleſcit in delectationibus carnalibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ non ideo dicit ꝙ delectatiōe vincimur ꝙ ſemꝑ hoc fiat ⁊ in omni delectatione. ſed quia cum tria ſunt in delectatione peccati ⁊ delectatiōe pˀma duo non vincunt: quia aperte ſciunt̃ eſſe mala. ſ. perſuaſio ſenſualitatis ⁊ iudiciū rōnis de illicito. ſed hoc qđ compellit ad peccatum eſt victoria tentationis delectationis. ¶ Ad id qđ vlterius querit̃ de alia diuiſione dicendum: ꝙ hec ſumit̃ ſm̄ modos machinationis diaboli tn̄: ⁊ illi ſunt vel in ꝓſperis vel in aduerſis. In aduerſis dupl'r. ſ. reſpectu preſentis aduerſitatis: ⁊ reſpectu futuri. Si reſpectu future aduerſitatis tunc minādo terret: et hoc fit quando incutit alicui timorem defectuum corporalium vel temporaliuꝫ vel perſeuerantie ſi velit ſeruire deo. Si autem eſt reſpectu preſentis aduerſitatis: tunc eſt de nimia triſtitia mali iminentis: ⁊ hoc poteſt eē malū culpe vel malum pene. ⁊ ſi eſt malum culpe tunc deſperando frangit. ſi de malo pene tunc opprimēdo rapit. Dico autem nimia triſtitia: quia moderata triſtitia de culpa vel pena non eſt tentatio ſed virtus. Unde Apoſtolus in ſecunda ad Corinth. 6° capitulo. ſeculi triſtitia mortem operatur. triſtitia autem que ſm̄ deum eſt penitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. ⁊ eſt triſtitia vel confuſio adducens gloriam. ⁊ eſt triſtitia vel confuſio adducens ignorantiam. Si vō tentat per proſpera tūc tentat ſm̄ conuerſionem ad bonum commutabile. Et hec cōuerſio dupliciter conſiderat̃. ſ. gn̄aliter ad bonum hoc vel illud: vel ſp̄aliter ad hoc bonum vel illđ. Et ſi gn̄aliter tunc inſidiando circūuolat ⁊ tūc inſidiari eſt obſeruare oēm modum cōuerſionis ad bonum cōmutabile vt inclinet ad illicitum. Si autē eſt ſpecial'r ad hoc vel illud. tūc aut eſt reſpectu preſentis aut reſpectu futuri. Si eſt reſpectu preſentis tūc ſuadēdo blanditur ⁊ eſt tunc ſuadere aſſignare ratiōes ex parte neceſſitatis humane vt ſub obtētu neceſſitatis ingerat voluptates. Si vō eſt reſpectu futuri tūc promittēdo decipit.

Alia ſolo.

¶ Uel ſic dicatur tētatio hoſtis vel eſt ex parte virium apprehēſiuarum: que tamē ſunt practice. vel ex parte motiuarum. Si primo modo. aut ex parte phātaſie ſm̄ ꝙ accipit a ſenſu multitudinem ſenſibilium: et tunc inſidiando circūuolat vt decipiat per ſenſibilia. aut ex parte phātaſie ſm̄ ꝙ eſt motiua concupiſcibilis: ⁊ ſic ſuadēdo blāditur. Si autem ex parte motiuarum tn̄ tunc eſt ſm̄ iraſcibilem. ⁊ tūc aut eſt cōtra actum fortitudinis: ⁊ tunc opprimendo rapit. Aut cōtra actuꝫ ſpei ⁊ hoc dupliciter. quia ſpes eſt futuri boni ⁊ ſpes venie. Et ſi eſt cōtra ſpem venie: tūc deſperādo frāgit. Si autem eſt cōtra ſpem futuri boni: tunc promittēdo decipit.

Inſtātie ꝫ ſecūdā ſolonē.

¶ Sed tūc videtur diuiſio inſufficiens: quia nulla machinatio habetur cōtra actum rōnis. Itē ſicut eſt machinatio cōtra actum fortitudinis ita cōtra actū aliarum virtutum cardinalium. Item ſicut eſt machinatio cōtra actum ſpei ita cōtra actum aliarum virtutum theologicarum.

Solutio.

¶ Ad hoc dicēdum eſt ꝙ ſicut patet ex pˀdictis demon nō poteſt ſuper rōneꝫ imediate ſed tn̄ mediāte phantaſia: ⁊ tunc machinatio cōtra rationem reducit̃ hoc modo ad illam que eſt ſuadēdo blāditur. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ concupiſcibilis non eſt ordinata niſi ad bonum vt nūc: ⁊ idcirco conuerſio ad tale bonum eſt cum ſortitudie niſi addatur perſuaſio ex rōne ⁊ phātaſia: quia bonum vt nūc qđ ſuſpectū eſt ſemꝑ: ⁊ idcirco nulla machinatio eſt in cōcupiſcibili ſimpliciter. In iraſcibili autē nō ſic: quia illa eſt cōtra malum qđ aperte eſt malum: ⁊ ideo ad inſurrectionem cōtra illud nō indiget perſuaſione ſed apprehēſione tn̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ due virtutes inter cardinales. ſ. prudentia ⁊ iuſtitia ſunt in rōne in qua demon nō poteſt imediate: ſed ex multitudie phātaſmatum quādoqꝫ obnubilat ⁊ tūc machinatio cōtra illam reducit̃ ad illam que eſt inſidiādo circūuolat. Temperātia vō eſt in concupiſcibili ſm̄ ꝙ ordinatur ad bonum vt nunc: ⁊ ideo machinatio cōtra illaꝫ virtutem ad eam reducitur que eſt ſuadēdo blanditur. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ charitas eſt in volūtate ſupra quā nō poteſt niſi deus. ¶ Et ſi dicat̃ a quibuſdam eſſe in cōcupiſcibili volūtas: tamen vt ſupra habitum eſt tradit̃ a cōcupiſcibili ⁊ delectabili ꝙ eſt in ipſa: vt poſtponat amorem ſūmi boni amori ſummi pn̄tis: ⁊ tūc machinatio cōtra charitatem etiam reducit̃ ad eam que eſt ſuadēdo blandit̃. Fides autē eſt in rōne vel intellectu in quā vt habitum eſt nō poteſt demon imediate: ſꝫ obnubilat quādoqꝫ fidē phātaſmatis rōnibus: ⁊ tunc machinatio cōtra fidem ſub ea comprehēditur que dicitur inſidiando circūuolat. ¶ Ad pˀmuꝫ igit̃ ꝙ contra partes diuiſionis beati Gregorij obijcit̃ dicēdū ꝙ oppreſſio illa nō ſonat in coactionem volūtatis omnimodā: ſed occaſional'r vt quādoqꝫ fit: quādo multa mala ingerunt̃ alicui ꝙ protrahitur ad impatiētiam ⁊ iram ⁊ obliuiſcit̃ virtutis ſicut fecit beatus Iob cui ſemper vno nūtio adhuc referēte malū vnuꝫ alius ſuperuenit qui peius nūciauit. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ oppreſſio eſt ad volūtatem ⁊ rōnem: ſed occaſionaliter nō coactiue ſm̄ ꝙ exigitur ad tētationem. Si enim eſſet oīno coactiua non eſſet tentatio neqꝫ motus machinationis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ rapit hominem in peccato impatiētie vel ire: lꝫ eniꝫ deus poteſtatē tētandi permittat ⁊ det: tamē quia diabolus ex malitia inſtigat̃ ad actum oppˀſſio ⁊ actus diaboli ſunt ⁊ non dei. Uolūtas enim diaboli plus inclinat̃ ad tentandū ex malitia ꝓpria: ꝙ̄ ex obedientia executionis mandati diuini. ¶ Ad id qđ querit̃ de inſidiādo circūuolat: dicēdū ꝙ in omni via diabolus ponit inſidias ⁊ ſemꝑ iuxta viā ſm̄ ꝙ dicit̃ in pſalmo. iuxta iter ſcandalū poſuerūt mihi. ¶ Eſt enim triplex via per quā progreditur homo. ſ. via nature. ⁊ iuxta hāc ponit diabolus inſidias magis tētans hominem in illo peccato ad qđ magis inclinat̃ in natura ſicut dr̄ in Iob. ꝙ abſcōdit decipulam iuxta ſemitaꝫ. ⁊ eſt via rōnis. ⁊ iuxta hanc ponit inſidias ingerēs rōni deceptiones in diſcretione boni ⁊ mali. ⁊ boni ⁊ melioris. ſꝫ ꝙ dicit Salomon in ꝓuerbijs. ꝙ eſt via que videt̃ homini recta ⁊ nouiſſima eius ducunt ad interitum. Et iteꝝ via mādatoꝝ ⁊ conſilioꝝ dei de qua dicit pſalmiſta. Uias tuas dn̄e demōſtra mihi ⁊ ſemitas tuas edoce me. ⁊ alibi. Uiam mādatoꝝ tuoꝝ cucurri cū dilataſti cor meum. ⁊ iuxta hāc ponit inſidias quomō poſſit declinare ambulātes in ea.

Triplex ē via qua prodiens hoī diabolus ꝯtraria tēdit.

¶ Dicēdum ergo ꝙ in ipſa via non eſt periculum: ſed quia difficile eſt attingere rectum ⁊ facile declinare: ſicut dicit phūs in 2° ethicoꝝ. ideo inſidiat̃ vt recte ambulantes ſeducat a via.

Caplo. 4.

¶ Ad aliud dicēdū ꝙ diabolus circūuolare dicitur ꝓpter hoc ꝙ multipliciter contigat declinare a recto ⁊ ipſe oēs illos modos obſeruat. ¶ Ad id qđ querit̃ de hoc ꝙ eſt minādo terret. dicēduꝫ ꝙ nō minat̃ alicui ſibi ſeruienti: ſed potius volenti ſeruire deo: vt habitum eſt in diuiſione. vn̄ per hanc machinationeꝫ intēdit hominem retrahere a ſeruitio diuino. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de ſuadēdo blāditur: pꝫ ſolutio per predicta: quia lꝫ ſupra rōneꝫ nō poſſit imediate: pōt tamē per cōturbationeꝫ phātaſmatum in phātaſia. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de deſperādo frāgit. dicēdum ꝙ fractio nō ſonat in omnimodā impoſſibilitatē redeūdi ad ſalutē. ſed ſonat icorruptionē ordinis ad hoc per qđ remittunt̃ oia peccata. oia enim peccata remittūtur per miſericordiam dei ad quā per ſpem ordinat̃ penitēs. deſperans autē corruptus ⁊ fractus eſt in ordine illo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſiue demon immiſceat ſe ſapori ciboruꝫ ſiue ſanguinis

humano ſiue aliis exterioribus vel interioribꝰ totum reducit ad illam machinationem: que dicit ſuadēdo blandit. qꝛ in omnibus illis cōuerſionem ad bonū cōmutabile intēdit perſuadere. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vitia ſiue capitalia ſiue ſilie eorū ſunt de duplici obiecto. ſ. boni apparentis mali. vt ira cōtra apparens malū: ⁊ gula ⁊ luxuria ad apparēs bonum. ⁊ ideo tētatio ire ⁊ accidie ⁊ inuidie reducitur ad cōminādo terrere. Ita enim inſurgit ꝓpter apparētes exinanitiones que occulte minaꝰ in corde vſ ꝯtumeliā ſi ſuſtineat vel leſionē corporis vel reꝝ. Accidia vō difficultatem cultuſ dei ⁊ ſeruitij minatur. Sꝫ inuidia minatur impedimētum excellētie vel ꝓſperitatis ꝓprie ex bono proxi. Alia vō peccata ꝓpter cōuerſionē ad bonū vt nūc comprehēdūtur ſub ſuadēdo blādit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in ſomnijs vera ꝓdicere ⁊ aī īpa excitare reducūtur ad ꝓmittēdo decipere. bonis enim quibuſdā ꝓūtibus quaſi ꝓmittit futura maiora: iratibus autē vel ictibus inquietare pſallentes reducit ad cōminādo terrere. ¶ Ad aliud qđ obijcit de blaſphemia. dōꝫ ꝙ blaſphemia ꝓuenit ex infidelitate: ⁊ ideo ſicut obnubilat circūuolando per inſidias fidem vt ꝯtrahat ad īfidelitatē: ſic ⁊ poſterius ꝯtrahit ad blaſphemiā. ¶ Ad id qđ obijcit de mathematicis dōm ꝙ hoc cōtinetur ſub ꝓmittēdo decipere: ſicut eſt reuelatio ſomnioꝝ ⁊c̄. ¶ Ad id qđ de 3ª diuiſione querit dōm ꝙ humana tētatio dr̄ ibi in his ſine qbus nō eſt īfirmitas humana. diabolica aūt ꝓſumptio dr̄ ꝓſumptio cōtra preceptū dei que ꝓuenit ex cōtemptu ꝓcepti ⁊ ꝓcipientis. Et ꝓpter hoc in glo. nō ponitur diabolica tētatio: ſed diabolica ꝓſumptio ⁊ humana tētatio ⁊ angelica perfectio. Et dicitur ꝓſumptio diaboli: quādo ſuadet diabolus ipſoꝝ: nō īfirmitas humana ⁊ que eſt ad imitationē diaboli. Angelica vō ꝑfectio eſt vt dicit glo. in nullo errare. ſed tētari eſt humane īfirmitatis. ⁊ hec tētatio que in īfirmitatē humanam cadit: aut eſt ꝓbationis diuine: aut īfirmitatis humane. Et ſi eſt ꝓbationis diuine tunc ſemp eſt in periculis. ⁊ tunc aut eſt cū poſſibilitate euadēdi periculum aut nō. Si ꝑmo modo tūc eſt illa quā dicit glo. ꝙ in neceſſitate vel preſſura nō diffidat hō a deo auxilium humanū requirēdo. Si vō ſecūdo modo tūc eſt illa quā dicit glo. pati pro Chriſto humana tētatio eſt. Et iſte due tētationes ſunt per quas ꝓficitur apud deum. Nec dicūtur tētationes niſi pro tanto ꝙ ſunt īterrogationes īfirmitatis humane. Utrū deo cōſtāter adhereat vel nō. Si autē tētatio eſt probatio ab īfirmitate humana in his ſine quibus hec vita nō ducit: tūc multiplicatur ſm tres vires que referuntur ad opus huius vite. Et illa que eſt aliter ſapere q̄ res ſe hꝫ cuꝫ bono animo non vſq ad ſeiſma ſingularitatis cōdendi ſciſmatis vel hereſis ſumpta eſt penes rōnē. illa vō que eſt amare ea ſine qbus vita iſta nō agitur: ſumpta eſt penes cōcupiſcibilē. Sꝫ illa que eſt cum quis irritaꝰ in fratrē ſtudio corrigēdi plus tamen q̄ chriſtiana trāquillitas poſtulat ſumpta eſt penes iraſcibilē. ¶ Ex his pꝫ ſolutio ad obiecta: qꝛ humana tētatio nō diuiditur contra diabolicam tētationem: ſed contra diabolicā preſumptionem. Similr̄ pro Chriſto pati tentatio eſt ꝓbationis per quā intelligaꝰ īfirmitas humana de cōſtantia. ¶ Patet etiā ꝙ cuꝫ aliqs leditur ſolus: ⁊ nō grex ſibi cōmiſſus: ⁊ grex aliūde habet cōfortationē bene pōt cōſurgere ad cōſilium humanuꝫ ⁊ cedere. ¶ Ad id qđ querit quid ſit tētare deū. dōm ſm glo. 6ª Deutero. ꝙ deum tētat qui hñs ꝙ faciat ſine rōne ſe committit periculo experiens. Utrū poſſit liberari a deo. ⁊ ideo tētatio dei ſupponit tria. ſ. poſtulationē miraculi ſine rōne vtilitatis: ⁊ ꝙ cōmittat ſe vel fidē diſcrimini vt per hoc ſciat ſi liberet euꝫ deus ꝙ deo ſit credēdum. Et 3ᵐ ꝙ non ſit perfecta fides in corde. ⁊ hoc dicit glo. ſup vſuꝫ illum. Ubi tētauerūt me patres veſtri ꝓbauerunt ⁊ viderūt opera mea. ſ. ꝙ doloſe miraculū poſtularūt in corde nō credētes. ¶ Ad id qđ q̄rit de ꝓfectu tētationis dōm ꝙ lꝫ ad multa valent tētationes. tñ ad quatuor valent ſpāliter. ſ. ad emendationem delicti. Et huius exemplum eſt de Maria ſorore Moyſi. Et ad virtutis ꝓbationem. ⁊ huius exēplum eſt in Iob ⁊ Thobia. Et ad humilitatem ⁊ experimētum proprie fragilitatis ⁊ fortitudinis in reſiſtēdo. Et huius exēplū eſt in Aplo Paulo. Et ad gloriam dei. ⁊ huius exēplū eſt in ceco nato. ¶ Nota idē ꝙ glo. dicit ſuper Matth. ſic. Oībus que in mundo ſunt vt armis vtitur diabolus cōtra nos. Nam nihil eſt in mūdo niſi concupiſcentia carnis ⁊ concupiſcentia oculoꝝ ⁊ ſuperbia vite. In his enim tribus omnia genera tētationum comprehenduntur. Sed glo. ibidem diſtinguit genera tentationuꝫ penes obiecta ⁊ generales fines peccatorum. Omne eniꝫ peccatum: aut ſit propter concupiſcentiam carnis: aut propter concupiſcentiā oculorum: aut propter ſuperbiam vite.

Quid ſit tētare deū ⁊ q̄t ſi tētatio regit.

¶ De q̄tuor coequeuis in cōi. Articulus ꝑmus. Qō 12ᵐᵃ.

Deinde querit de quatuor coequeuis in cōi. Et videt ꝙ non ſint tot qꝛ tempus eſt accidēs. ⁊ ſic erit in aliq̄ coꝝ vt in ſubiecto. accñs autem nūq̄ coequeuū ſubiecto eſt qđ ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ ꝓcipiaꝰ ⁊ cauſaꝰ a ſubiecto. ergo videꝰ ꝙ iſta q̄tuor nō ſint coequeua. ¶ Itē locus ⁊ locatum nō ſunt coequeua ſm nām. qꝛ locus principium locati eſt. cum ergo celū empyreum ſit locus ⁊ angeli locatū in ipſo non videnꝰ eſſe coequeua. ¶ Item dicit pħs in libro de cauſis. ꝙ quedā que ſunt poſt eternitatem ſunt ſupra tpꝰ. ſed illa ſunt imutabilia ſicut celum ⁊ angelica nā. ergo non videntur eſſe coequeua tēpori. ¶ Item Damaſcenus 2º libº caº 3º. Quidam aiunt ꝙ ante oēm quidem creationem geniti ſunt angeli: vt Gregorius dicit theologus. primū quidem excogitauit deus angelicas v̄tutes ⁊ celeſtes: ⁊ excogitatio opus eius fuit. Alij vō qm̄ poſtq̄ eſt genitum celum ꝑmuꝫ. qm̄ autem ante oēm hominis plaſmationem omnes confitenꝰ: ego aūt Gregorio theologo conſentio. dicebat enī primum intellectualem ſubſtantiā creari: ⁊ ſcđo ſenſibilē ⁊ tūc ꝙ ex vtroq. ſ. hoiem. ¶ Preterea queritur penes quid ſumitur numerus horum quatuor coequeuorum.

¶ Solo. ad hoc vltimuꝫ dōm ꝙ numerus quatuor coequeuoꝝ accipiꝰ penes principia creationis ⁊ coexiſtentia iſtoꝝ. Sūt enī quedam creata ex mā corporea mutabili ⁊ illorum principiū eſt mā. Quedā vō ex mā imutabili per gñationeꝫ ⁊ corruptionem ⁊ hoꝝ ꝑncipium eſt celum. Quedā vō ſunt non ex mā corporea: ⁊ hec non poſſunt eſſe ꝑncipiata ex mā vel ex celo ſicut angelica nā: ⁊ ideo iſta tria coequeua ſunt. Tpꝰ autē coequeuum ipſius ponit ſm ꝙ ſumiꝰ extēſo noie pro menſura cuiuſcūq mutationis ad qđcūq eſſe. Unū dicit ibi tpꝰ menſura ꝓgreſſionis eoꝝ in eſſe per creationem. ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ tēpus illud nō eſt in vno: ſꝫ adiacet tribus. ſ. angelo creato ⁊ celo ⁊ materie. Et hꝫ duplicem comparationem ad illud cui adiacet. ſ. vt mēſura ⁊ vt accidens. Ut accñs principiaꝰ ab ipſo ⁊ ſic poſterius ipſo eſt ſm intellectum: ſed nō quo ad eſſe ⁊ duratione. Ut mēſura vō eſt paſſio motus eius ⁊ adiacet ei vt coequeuū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ locus ſm ꝙ accipiꝰ vt creatum non eſt niſi extremitas corporis alicuius: ⁊ referꝰ ad ipm ſicut terminūs ad terminatum: ⁊ pars ad totū. Scđm aūt ꝙ accipitur in generatione ⁊ natura tūc quandam hꝫ influētiā principij ſupra formam ⁊ figuram rei gñate in ipſo ſm ꝙ dicit Porphyriꝰ. ꝙ gñationis principiū dr̄ vel ab eo qui genuit vel ab eo in quo quis genitus eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Gregorius theologꝰ ⁊ Damaſcenus loquunꝰ ſm ordinē intellectus ⁊ nature et non ſm ordinem ipſius eſſe. ſm intellectū eniꝫ ⁊ naturā ſimplicia ſunt ante compoſita: vt ſenſibile ⁊ intellectuale an̄ hominem qui ex vtroq eſt. intellectuale vō in ordine ſimplicium eſt ante ſenſibile: quia intellectuale eſt ſicut actus ⁊ actus ſenſibilis. actus autem vt dicit pħs in 9º metaphyſice. prior eſt potentia ſubā ⁊ ratione: ſed ſm ordinem ipſius eſſe nihil ꝓhibet intellectuale eſſe coequeuum celo ⁊ materie que a Damaſceno ſenſibilia dicunꝰ eo ꝙ a ſenſibus percipiuntur.

Penes quid numerus coequeuoꝝ ſumitur.

Capto 6 gñe.

Lex. cō. ſi.

Poſt hec traſeundum eſt ad ea que ex quatuor coequeuis ſm numerum ſex dierum proceſſerunt. Et queruntur duo. Quia eniꝫ opera ſex dierum facta ſunt triplici opere. ſcilicet creationis diſtinctionis ⁊ ornatus. Queritur primo de diſtinctione ⁊ ornatu eo ꝙ iam habitum eſt de creatione conſequenter de ipſis diſtinctis ⁊ ornatis. ¶ Circa primum queruntur tria. Quorum primum eſt de opere diſtinctionis. 2ᵐ de opere ornatus. 3ᵐ de tribꝰ operibus in cōi. ſ. creationis diſtinctionis ⁊ ornatus.

¶ De

¶ De opere diſtinctionis. ¶ Articulus 2ᵘˢ.

AD primū procedit̃ ſic. In pn° Geneſis ſuper illud. Fiat lux. dicit glo. interlinearis icipit diſtinguere opera. ergo videt̃ cum per hoc verbum: fiat lux: aliqua pars materie ꝑme acceperit formam lucis ꝙ diſtinctio ſit acceptio forme ſpālis. ¶ Itē res in nā ſunt in eſſe diſticto. cum igit̃ ex nā non progrediantur niſi per acceptionem forme videtur ꝙ collatio formarum ſit opus diſtinctionis.

¶ Sed cōtra. in omni opere ſex dieꝝ ſemper ponit̃ aliq̄ collatio forme ſicut pꝫ in creatione pecoꝝ ⁊ piſcium vel volatiliū ⁊ ſolis ⁊ lune. ergo videt̃ ꝙ opus diſtinctionis per oīs opera ſex dieꝝ extendat̃ qḋ eſt contra omnes ſanctos qui dicūt opus diſtōnis vltra diem tertiam nō extendi. ¶ Iteꝫ videt̃ ꝙ diſtinctio non ſit ad formā ſed ad locū. Dicūt enīꝫ ſancti ꝙ prima diſtinctio eſt lucis a tenebris ita ꝙ lux eſt in ſuperiori parte ⁊ tenebre in īferiori ex paruitate terre. Et ſecūda diſtinctio eſt aquaꝝ que ſunt ſupra firmamētum ab aquis que ſunt ſub firmamēto. Et tertia aquarum in locū vnūꝫ a terra. Et omnes iſte diſtōnes ſunt ad locum: ergo videtur ꝙ diſtinctio ſit acceptio loci. ¶ Item videt̃ hoc ex hoc ꝙ dicant ſancti primo mām omnium fuiſſe cōfuſam: ⁊ per diſtinctionem vnūquodqꝫ elemētum ad ſuū locum eē diſtributū. In hoc enī vident̃ innuere ꝙ diſtinctio ſit diſtributio elemētorum ad loca pꝛopꝛia. ¶ Itē querit̃ cum tres ſint diſtinctiones vt dicūt ſancti. ſ. lucis a tenebris: ⁊ aquaꝝ ab aquis: ⁊ aquaꝝ a terra penes qḋ iſte tres diſtōnes accipiant̃. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ diſtinctio dicit actum iclinātem ad formā cōiter ⁊ ad locū: ⁊ eſt actus ordinās ꝑncipia nature ad locū ⁊ ad formā actionis ⁊ paſſionis ⁊ motus. Et per hoc pꝫ ſolutio ad ꝑma duo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō quelibet acceptio forme eſt diſtinctio: ſed ꝑncipioꝝ generaliuꝫ mouētiū ⁊ agētium ⁊ patiētium: determinate autē ſtelle ⁊ determiāta animalia nō ſunt gn̄alia principia ſed determinata. ⁊ ideo illa omnia pertinēt ad ornatuꝫ vt patebit in ſequētibus. ¶ Ad id autem qḋ de plātis poteſt obijci ſoluet̃ iferius. ¶ Ad vltimum dōm eſt ꝙ eſt principium mouēs influēs virtuteꝫ et non ſpēm ſuam his que mouētur ab ipſo: ⁊ eſt ꝑncipiuꝫ motum receptiuū virtutis illius. Et ſunt iteꝝ principia agētia ⁊ patiētia ⁊ mouentia inuicē recipientia a ſeinuicem virtutem ⁊ ſpēm. Principiū aūt qḋ eſt mouēs tm̄ influens virtutem ⁊ non ſpēm eſt duplex. ſ. ſubſtātia mouens ⁊ forma per quā eſt motus illius. ¶ In prima ergo diſtōne ſit diſtinctio extremoꝝ abinuicem quoꝝ vnum eſt mouens influēs virtutem ⁊ nō ſpēm: ⁊ hec diſtinctio ſit penes formam per quā eſt motus: ⁊ hec eſt diuiſio lucis a tenebris. lux enī eſt ꝑma forma per quā mouentur elemēta ad gn̄ationeꝫ ⁊ corruptionem: ⁊ in generatione tamē nō generatur lux ſed virtus cōſequens lucē comparatur ad gn̄ationem. ¶ In ſcḋa vō diſtinctione diſtinguit̃ mouēs primum ab eo ꝙ mouetur ſm̄ ſubām vt aque que ſunt ſupra firmamētum: nō ſupponūt celum cryſtallinum vt ſupra eſt habitum diſtinguunt̃ ab aq̄s que ſunt ſub firmamēto que ſupponunt pro materia fluida ⁊ mobili ad generationē ⁊ corruptionē. ¶ In tertia vō diſtinguuntur agentia ⁊ patientia abinuicem vt aqua ab igne et aere deſcēdens ⁊ a terra recedens in locum vnum.

¶ Sed contra hanc diſtinctionem obijcitur: q̄a cuꝫ prioꝛ ſit diſtinctio rei ſm̄ ſubſtantiam ꝙ̄ ſm̄ formam: videret̃ tunc ꝙ ſecūda diſtinctio precedere deberet primam. ¶ Item lux non videt̃ eſſe forma que moueat ſm̄ influētiā virtutis tm̄: a quibuſdam enīꝫ cōiuncat̃ ſm̄ ſpēm ſicut ab igne ⁊ aere qn̄ preſens eſt illuminās. ¶ Iteꝫ ignis ⁊ aer ſunt agētia ⁊ patientia ſicut aqua ⁊ terra. Et ita videt̃ ꝙ debeant habere diſtinctionem ſicut alia duo elemēta qḋ non determinatur in ipſa Geneſis. ¶ Preterea querit̃ ad quid neceſſe eſt eſſe diſtinctionē ad locum ⁊ formam ⁊ nō ad alteram tm̄: ⁊ ad quā formā ſit diſtinctio. ¶ Solo. ad hoc vltimum dōm eſt: ꝙ totum opus ſex dieruꝫ terminat̃ ad opus nature: ⁊ ſm̄ ꝙ multiplicat̃ opus ſex dierum terminat̃ ad opus nature: ⁊ ſm̄ ꝙ multiplicant̃ ea que ſunt ad perfectionem principioꝝ naturalium multiplicat̃ opus ſex dierum. ¶ Primum aūt opus qḋ creationis eſt ipſas ſubſtātias principiorum nāliū rōducit ad eſſe. Cum autem ſm̄ pōm principia ſm̄ ſuas ſubſtantias nō agant nec patiātur nec moueant nec moueātur exigit̃ aliqḋ opus per qḋ habeant formas mediātib⁹ quib⁹ moueant ⁊ moueātur ⁊ agant ⁊ patiātur. Dicit enīꝫ ſic pħs in libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato ſm̄ ꝙ ignis ⁊ terra nihil facere vł pati nec aliud in quicq̄ ſupple cōtingit eis: ſm̄ autem ꝙ cōtrarietas in vnoquoqꝫ ſꝫ hec omnia ⁊ faciūt ⁊ patiunt̃. hoc igit̃ opus qḋ dat principijs nature mouere ⁊ moueri ⁊ agere ⁊ pati eſt opus diſtinctionis ſiue diuiſionis vel diſpōnis. Opus autem qḋ determinat actum actiuorum ⁊ paſſioneꝫ paſſiuorum ⁊ motum motiuoruꝫ ſm̄ determinatas ſpecies in natura eſt opus pertinens ad ornatum vt in conſequentibus patebit. Et cum non plura exigantur ad nature perfectionem non ſunt plura opera in ſex diebus. Quia vō forma ſm̄ quā mouēt ⁊ agunt ⁊ patiuntur principia habet contrarietatem: opoꝛtuit ipſa principia ſm̄ ſuas formas ⁊ motus ſortiri diuerſa loca. Et propter hoc diſtinctio ad formā eſt etiam diſtinctio ad locum per conſequēs. ¶ Ad primuꝫ autem dicēdum ꝙ lux eſt forma inuenta in celo mobili ⁊ nō mobili. Inuenitur enīꝫ in celo empyreo ⁊ cryſtallino ⁊ ſphera ſtellata ⁊ ſpheris planetarum. Et ꝓpter hoc cum ſit generalioꝛ ꝙ̄ ſubſtantia celi mouens que primo inuenitur in celo mobili cryſtallino prioꝛ eſt diſtinctio ſua ꝙ̄ celi cryſtallini. ¶ Item alia ratione ſupꝛa in queſtione de celis probatum eſt: ꝙ nullum corpus omnino vniforme eſt mobile: q̄a ſic nō haberet dextram ⁊ ſiniſtram. Et ideo celum cryſtallinum cum moueatur habebit principia motus dextram et ſiniſtram deifformitatem: aut illam facit diſparitas lucis in oriēte ⁊ occidēte. Et ita patet ꝙ lux eſt aliquo modo principium motus etiam ipſius celi qḋ eſt primum mobile: ⁊ ideo eius diſtinctio eſt ſm̄ diſtinctioneꝫ primi mobilis. ¶ Si vō queratur quare nō diſtinguant̃ alij celi ſicut ſphera ſtellata ⁊ ſphere planetarum. Dicēdum ꝙ operatio que eſt ſuper ſpheras inferioꝛes eſt operatio pertinēs ad ornatum ꝓpter determinatas ſtellas ⁊ determinate mouētes vt patebit in opere quarte diei. Sed operatio que eſt ſuper celuꝫ cryſtallinum eſt operatio vniformis in forma ⁊ motu. eſt enim totum luminoſum habēs vniformem motum. ſ. diurnuꝫ tm̄: ⁊ ideo non determinate mouet ad hanc ſpheram vel illam: ſed ad omnem ſenſum qḋ exigitur in opere diſtōnis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ alterius rationis eſt in natura lux ignis ⁊ aeris ⁊ celi. ignis enim ⁊ aeris eſt coꝛruptibilis ⁊ miſcibilis coꝛpoꝛibus alijs: ſed nō lux celi. Eoꝝ enim eſt mixtio quorum eſt māteria vna ⁊ forme contrarie. Celum autem cuꝫ inferioꝛibus non habet eandem materiam neqꝫ contrariā formam. Et ita patet ꝙ inferioꝛa non accipiant lucem celi: ſed virtutem que conſequitur luceꝫ que mouet ad generationem ⁊ coꝛruptioneꝫ. Et hoc intelligit̃ de luce ſm̄ ꝙ eſt in celi partibus vt in ſubiecto: ⁊ non de illa que effluit in aereꝫ vel alia elemēta: q̄a illa iudicio meo qualitas eſt ⁊ generabilis ⁊ coꝛruptibilis vt infra dicetur. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ in media diſtinctione quādo diſtincte ſunt aque inferioꝛes a ſuperioꝛibus: ⁊ per hoc ipſum ꝙ aque acceperunt iſerioꝛem locum ignis ⁊ aer diſtincta intelligunt̃. ¶ Iteꝫ in 3ᵃ diſtinctione quādo aque diſtīcte ſunt a terra: tūc diſtincte ſunt duo inferioꝛa elemēta. Et hoc eſt ꝙ dicit Beda ſuper Geñ. ꝙ ignis ⁊ aer diſtincta ſunt quando libera ab aquis ſurſum ſerenitatem auſerunt. ¶ Articulus 3ᵘˢ.

Ecūdo queritur de opere oꝛnatus. Et videt̃ ꝙ non aliquod opus ſex dierum ſit opus oꝛnatus. Oꝛnatus enim pertinet ad bene eſſe: opera vō ſex dierum pertinent ad eſſe principiorum naturalium: vt patet percurrenti per ſingula: ergo videtur ꝙ nullum opus ſex dierum pertineat ad oꝛnatum. ¶ Itē oꝛnatus ſit de aliquo pulchꝛo ⁊ precioſo qḋ eſt alterius nature ꝙ̄ id quod oꝛnatur: ſed luna ⁊ ſtelle non ſunt alterius nature ꝙ̄ celuꝫ vt probat Philoſophus in ſecūdo de celo ⁊ mūdo. Similiter piſces ⁊ animalia non ſunt alterius nature ꝙ̄ de natura elementorum: ⁊ ita videtur ꝙ talia non pertineāt ad oꝛnatū. ¶ Itē videtur ꝙ opus diſpoſitionis ⁊ oꝛnatus non differāt: quia dicit Strabus ſuper Geneſim ſup illud: fiat lux: ꝙ pulchꝛe oꝛnatum mundi a luce inchoat ſine qua cetera opera indecoꝛa ⁊ inuiſibilia remanerent. Et conſtat ꝙ ibi incipit opus diſtinctionis: ergo videtur ꝙ opus diſtinctionis ⁊ oꝛnatus non differāt. ¶ Item ſi opera ſex dierum ſunt ad inſtantā,

Nō qḋ dicat diſtinctio.

Uide ꝓ h̄ Alb. coē. 2. cap̄ de ſuba orbis.

Tex. cō. 49. a infra.

da opera nature: videtur ꝙ ex hoc accipitur ꝙ de⁹ in ſeptimo die quieuit ab ope qđ patrauerat. Et dicit Auguſtinus ꝙ quieuit .i. ab opere ceſſauit: quia nihil nouū poſtea fecit qđ ante in ſpecie ⁊ materia non fecerat. Si inquam ſic eſt: tūc ornatus videtur eſſe opus: principia nature mouentia agētia ⁊ patientia ad determinatas ſpecies conducēs: quibus ſpeciebus motus ⁊ actiones eorū determinētur vt res determinate in forma ⁊ ſpecie ab eis poſſint produci. Si autē hoc eſt tūc productio plātarum videtur pertinere ad opus ornatus: quia in illis actiua ⁊ motiua pricipia in natura ad ſpecialium formarum productionem ſunt determiata. Qđ ſi cōcedatur erit cōtra gloſam ſupra Geñ. que dicit vegetabilia ad opus diſpoſitionis ſiue diſtinctionis pertinere eo

Quid ſit op⁹ ornatus ⁊ q̄re ponatur.

ꝙ radicibus terre ſunt affixa. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ opus ornatus vt prehabitum eſt: eſt opus ad ſpeciales formas cōducens prima nature principia. ¶ Et ad hoc intelligēdum notādum ꝙ ſuperiora dicantur mouere dupliciter ſm ꝙ in eis inuenitur duplex motus. ſm enim motum diurnū qui eſt celi qđ eſt vniforme mouent vniformiter. ¶ Idem enī

Tex. cō. 56.

eodem modo ſe habens: vt dicit Philoſophus in ſecūdo de generatione ⁊ corruptione. ſemper facit idem. Secūdus motus ſuperiorum eſt celorum īferiorum ⁊ difformiꝫ: ⁊ ille eſt motus qui proprie eſt zodiaci ⁊ ab occidente in orientem vt ſupra habitum eſt. ⁊ ille in motibus habet diuerſitatem ſm diuerſitatem ſtellarum que accipiūt diuerſos ſitus ⁊ diuerſas eleuationes ⁊ depreſſiones ⁊ acceſſus ⁊ remotiones ex motu ſuo qui ſequitur circulum obliquū. Et ille motus eſt cauſa diuerſorum in ſpecie in īferioribus: quia ſicut idem eodem modo ſe habens ſemper facit idem: ita diuerſum diuerſimode ſe habens natum eſt facere diuerſa ſemper. Similiter in inferioribus pricipia nature actiua ⁊ paſſiua que ſunt in elementis non ſufficiunt ad productionem perfectorum in ſpecie ⁊ forma. cōmixtio enim elemētorum non facit hominem nec leonem: ſed oportet efficiētia eſſe in ſimili actu cum effectis vt homo hominem ⁊ leo leoneꝫ ꝓducit: ⁊ propter hoc exigitur opus ornatus poſt opus diſtinctionis: ⁊ vt determinētur principia nature agentia ⁊ mouētia ad formas determinatas in ſpecieb⁹ diuerſis. ¶ Ad primum ergo dicēdum ꝙ eſt ornatus additus ad venuſtatem eius ꝙ iam perfectuꝫ eſt: ⁊ ille pertinet ad bene eſſe. ⁊ eſt ornatus in hoc ornās ꝙ determinat ad pulchritudineꝫ forme id quod añ indeterminatum erat ⁊ cōmune ⁊ hoc pertinet ad eſſe. Et hoc eſt idem cum eo qđ alij dicūt ꝙ eſt ornatus cuius finis eſt id quod ornatur: ⁊ hoc pertinet ad bene eē. ⁊ eſt ornatus qui finis eſt ei⁹ qđ ornatur: ⁊ iſte pertinet ad eē in ſpecie determinata. Finis enim in natura eſt forma ⁊ vltimus finis eſt vltima forma que eſt anima. ¶ Ad aliđ dicendum ꝙ ornatus primo dictus qui eſt de bene eſſe eſt alterius nature: ꝗ̄ res que ornatur. ſed ornatus ſecundo modo dictus eſt in re quā ornat ſicut ſpecies in materia: ⁊ non oportet ꝙ habeat diuerſitatem ab ipſa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Strabus accipit ornatum gñali nomine pro omni forma: ſiue ſit cōmunis ſiue determiata in ſpecie: ⁊ hoc modo verum eſt ꝙ opus diſtinctionis comprehendit̄ ſub opere ornatus: ſed quia ornatus dicit decorum ⁊ decorum non ita apparet in cōmuni ſicut in ſpeciali: ideo alij ſancti opus ornatus diuidunt cōtra opus diſtinctionis ſiue diſpoſitionis.

Nō tres cauſas ob q̄s vegetabilia ptī⁹ ad op⁹ diſtīcōnis q̄ ad op⁹ ornat⁹ ſpectāt

¶ Ad aliud dicendum ꝙ tribus de cauſis vegetabilia pertinēt ad opus diſtinctionis ⁊ non ornatus. ¶ Quarum prima eſt ⁊ precipua hec: quia plante non de neceſſitate ꝓducuntur a plantis: ſed ad productionem plante ſufficit ꝓportio mixtionis agentium ⁊ patientium in inferioribus ad naturam plante ⁊ proportio ſtellarum mouentium in ſuperioribus: in animalibus autem maxime perfectis non ſufficit hoc: oportet enim ꝙ animal ex aiali producatur. ¶ Et hāc cauſam tangit Philoſophus in ꝑmo de vegetabilibus. ꝙ principium cibi plātarum eſt a terra: ⁊ pricipiū generationis fructuum a ſole. quia Anaxagoras dixit ꝙ earum fructus eſt ab aere: ⁊ ideo dixit Letynion ꝙ terra eſt mr̄ plantarum ⁊ ſol pater. Qđ autē animal producatur ab animali ⁊ non ſufficiant elementa ⁊ ſtelle ad productionem perfectorum animalium: expreſſe dicit Auerrois in cōmento ſuper xi° metaphyſice. ⁊ Damaſcenus in ſecūdo libro dicēs.

Cōmēto. 13. et 18.

ꝙ oportet ſcire ⁊ quorūlibet animalium prime hypoſtaſes facte ſunt per creationem. ¶ Secūda cauſa eſt quam tāgit glo. ſcilicet ꝙ radicibus terre adherent imobiliter: vnde et ipſa diuerſitatem accipiūt in ſapore ⁊ fructu ⁊ natura ſm diuerſitatem locorum in quibus plantātur. Et hoc eſt qđ dicit Philoſophus in ꝑmo de vegetabilibus. Plāta eſt terre affixa: ⁊ non ſeparatur ab ea: quidaꝫ vero loci ſunt meliores quibuſdam. Similiter meliores ſunt fructus in vno loco ꝗ̄ in alio. Et alibi circa finem primi vegetabilium dicit ꝙ helenum pernicioſum natum in Perſia in Egyptum et Hieruſalem trāſplantatum factuꝫ eſt comeſtibile. ¶ Tertia cauſa eſt qa cū precipuus ornatus in īferioribus ſit adeptio anime: plāte nō habent aiam perfectam. Et ideo dicit Gregorius in quadam omelia paſchali ꝙ plāte viuunt nō per animam ſed per viriditatem. Et phus dicit in ꝑmo de vegetabilibus. Plāta nō indiget dormitione ꝑpter multas cauſas: qa poſita eſt ⁊ plātata in terra ⁊ alligata ei nō hꝫ motuꝫ in ſe: neqꝫ terminum termīatū in partib⁹ ſuis. Hoc eſt ꝙ aia ipſius nō terminat̄ ad ſpecialia organa in ſuis opib⁹: nec hꝫ ſenſum: nec motum volūtarium: nec aiam perfectā: īmo nō habet niſi partem partis anime. Et ideo dixit etiaꝫ Abrutalius ꝙ planta habuit generationem mundo adhuc diminuto ⁊ nō perfecto in complemento ſuo ⁊ eo completo generabatur animal.

¶ Articulus 4⁹.

TErtio querit̄ de tribus his operibus in cōi. Et videt̄ ꝙ plura ſint opera: qa ſicut dicit Albinu⁹ ſuper Geñ. in ꝑncipio quatuor modis operat̄ de⁹. ꝑmo in verbo. ſecūdo in materia: vñ qui viuit in eternū creauit omnia ſimul. 3° per opera ſex diex varias diſtinxit creaturas. 4° ex ꝑmordijs ſeminalibus vel primordialibus ſemib⁹ nō incognite oriunt̄ nature: ſꝫ note ſepius ne pereāt īformant̄. vnde in Joāne. Pater meus vſqꝫ mō operat̄ ⁊ ego operor. Cū igit̄ ſm hāc glo. q̄tuor modis diſtinguatur opus diuinum. videt̄ ꝙ ſancti inſufficiēter diſtinguūt per tria. ¶ Iteꝫ videt̄ ꝙ quinque ſunt opera qa glo. nō facit mētionem de opere ornatus: ſed tm̄ de opere diſtōnis ⁊ creationis. ¶ Item videtur glo. eſſe diminuta: qa eſt quoddā opus diuinum miraculoſum: ⁊ de hoc nō facit mētionem. ¶ Item querit̄ q̄re penes tres modos operatiōis ſex diex accipiātur. ¶ Solutio. ad hoc vltimū dñm ꝙ opus ſex diex vt dicit Auguſtin⁹ in libro ſuper Geñ. ad lr̄am. eſt ad inſtaurādum opus nāe in perfectione cauſax naliū: ⁊ ideo terminat̄ in quiete ſabbati quādo iam nihil nouū creauit deus nec in forma nec in materia: ſed ex ꝑmordialib⁹ cauſis natura operāte ꝑpagauit ea que creauerat ⁊ diſtinxerat ⁊ ornauerat. Et iđ ſufficiētia horum trium operum habet̄ ex ſufficiētia principiorum nature: īmo exigitur ſubſtātia ipſorū principiox ſicut eſt in ſubſtātia celi qđ eſt primum ꝑncipium mouēs in natura ⁊ materia quatuor elemētorum que primū ſubiectuꝫ eſt mobilium in natura: ⁊ ad hāc ſubſtātiam principiorum eſt opus ipſius creationis. Secūdo vero exigitur in natura ꝙ in ipſis ſubſtātijs principiorum ſint forme quibus moueat et agāt ⁊ patiātur eo ꝙ ſubſtātia ſm ſe nec mouet nec mouet̄ nec agit nec patitur. Et ad formas eſt opus diſtictiōis. Et quia forme ille cōtrarie ſunt propter hoc diſtinctio eſt etiaꝫ per ꝯſequens ad cōtraria loca. Quia vero natura nō tm̄ agit ⁊ patitur: ſed determinate etiam ꝑducit generabilia ⁊ corruptibilia in formis ſpiritualibus perfecta ꝑpter hoc neceſſarium fuit diſtinguere motores per formas ſpeciales ſicut patet in ſuperioribus in ſtellis ⁊ in inferioribus agentia et patientia ſicut patet in animalibus diſtinctio per ſpecies: ⁊ ad hoc eſt opus ornatus. Et qa nō exiguntur plura ad perfectioneꝫ nature operātis ſm ipſius nature principia: ideo non ſunt plura opera in ꝑma perfectiōe mūdi. ¶ Ad ꝑmuꝫ ergo dicendum ꝙ gloſa non diſtinguit tm̄ opera que principia prima mundi ad eſſe conducūt: ſed quecūqꝫ opera ſiue ſint opera ſimpliciter ſiue ſm quid. Et dico opus ſm quid

Quid ꝑ opus ſimplr̄ ⁊ qđ ꝑ op⁹ ſꝫ qđ intelligatur.

opus in verbo: hoc enim proprie loquendo nō eſt opus: nihil aliud enim eſt ꝗ̄ generatio filij ſm ꝙ verbuꝫ dicitur filius ⁊ ſapiētia patris: ⁊ ars plena rationibus omnium creandorum vt dicit Auguſtinus. Et ideo res facte non ſunt in verbo niſi ſm quid: hoc eſt ſm ideas que ſunt lux ⁊ vita in arte ⁊ verbo ꝑmi artificis ⁊ hoc patebit alibi. ¶ Ad aliđ dicendum ꝙ glo. diſtinctionem appellat quālibet determinationem

nationem materie ad formã ſiue illa forma ſit cõmunis pꝛincipij in natura oium creatoꝝ ſiue ſpecialis principij in natura quoꝝdã rꝝ: vt aſini ⁊ capꝛe: ⁊ iõ ornatus cõpꝛehenditur ſub diſtinctione qꝛ ornatus nihil aliud eſt q̃ꝫ diſtinctio principioꝝ cõmunium. ¶ Ad aliud dõm ꝙ opus miraculi ſub opere tertio cõpꝛehẽditur: omnia enim miracula in forma ⁊ in materia quo ad aliquas rationes ſeminales continentur in operibus ſex dierũ. Et hoc eſt ꝙ dicit Auguſtinus ꝙ in pꝛimoꝛdijs rerũ deus diſpoſuit cãles rõnes qbus poſtea operaret miracula vt patebit in q̃õne de miraculis.

¶ De ipſis creatis diſtinctis ⁊ oꝛnatis. Et pꝛimo an omnia ſimul creata ſunt.

Onſequẽter querit̃ de ipſis creatis diſtinctis ⁊ oꝛnatis. Et qꝛ due ſunt circa hoc ſanctorum patrũ opiniones. Dicunt enim quidã omnia creata fuiſſe ſimul in materia ⁊ forma: vt Auguſtinus in li° ſuper Geneſ. ad lrãm pꝛobat. Alij võ dicunt oia quidẽ ſimul creata fuiſſe in ſubſtãtia materie: ſed nõ ſimul per ſpẽm forme. ¶ Querendũ eſt pᵒ vtrũ oia ſimul facta ſunt in mã ⁊ forma vel nõ. Et ſi ſunt ſimul creata ſm quẽdã modũ: qd vocet̃ ibi dies pꝛimus ⁊ ſecũdus ⁊ tertius ⁊c̃. ¶ Poſtea võ querẽdum eſt de ſingulis operibꝰ que in pꝛincipio Geneſ enumerant̃.

¶ Utrum omnia ſimul facta ſunt. Articulus 5°.

D pꝛimum pꝛcedit̃ ſic. Dicit̃ eccleſiaſtici 43°. Qui viuit in eternũ creauit omnia ſimul: g̃ videtur ꝙ ſimul oia ſint facta. ¶ Item glo. ſuper eũdẽ locũ cũ factuꝫ celũ ⁊ terra deſcribit̃ ſimul ſpiritualia ⁊ coꝛporalia ⁊ quicqd de celo ⁊ terra pꝛducit̃ indicat̃: ergo cuꝫ de terra pꝛducant̃ animalia ⁊ plante ⁊ ſtelle de celo que per diſtinctionẽ dierũ a Moyſe facta narrant̃ facta videnť eſſe ſimul. ¶ Iteꝫ adducant̃ rõnes Auguſtini. Quarũ pꝛima ſumit̃ ex illo verbo Geneſ. iſte ſunt generationes celi ⁊ terre quãdo creati ſũt in die quo fecit deus celũ ⁊ terrã: ⁊ oẽ virgultuꝫ agri anteq̃ͣ oꝛiret̃: omneq; herbaꝫ regionis pꝛius q̃ꝫ germinaret. Sed cõſtat ꝙ virgultũ agri ⁊ herba regionis facta ſũt tertio die. Et hic dicunt̃ facta in die quo fecit deus celũ ⁊ terrã ⁊ hec fuit pꝛima dies: ergo opera oium dierum facta ſunt illa die cũ nõ eſt alia ratio de alijs: ⁊ ſic tertia dies eſt idẽ cuꝫ pꝛima die. ¶ Item hoc expꝛeſſius accipitur ex alia tranſlatione in eodem loco que ſic habet. Hic eſt liber creature celi ⁊ terre cũ factus eſt dies fecit deus celũ ⁊ terrã ⁊c̃. Ex hoc enim vt ait Auguſtinus. intelligit̃ deus feciſſe vnũ diem in quo fecit deus celũ ⁊ terrã ⁊ virgultuꝫ agri. vnde in hoc die tẽpus intelligimus quo ante oẽm creaturaꝫ huius ſeculi dicit facta ſunt oia ſimul. ¶ Item Job 40°. Ecce vehemoth queꝫ feci tecũ. Cõſtat enim ꝙ vehemoth antiquũ hoſtem ſignificat: qui cũ alijs angelis factus eſt ⁊ homo ſexto die. ergo opus pꝛime diei factus eſt cum opere ſexte diei: ⁊ ita facta ſunt omnia ſimĩ. ¶ Item ſunt rationes Auguſtini in pꝛimo ſuper Geneſim ad litteram ducentes ad inconuenientes diſtinctionem trium dierum qui fuerunt ante creationem ſolis ⁊ lune ⁊ ſtellarum. Dicit enim ꝙ non poteſt dici ſiat lux ⁊ dies per circulum aliquem: quia non erat circulus diſtinctus in quo lux illa rotaretur: nec erant animalia ad quoꝝ ſalutẽ hoc fieret: nec erat aliquis in cuius habitatione eſſet dies: ita ꝙ in oppoſita habitatione eſſet nox ſicut mõ quando dies eſt in nrõ hemiſperio in iſeriori eſt nox. Nec poteſt aſtrui aliquo exemplo niſi forte dicat̃ de radio oculi. ſꝫ hoc nõ eſt ſimile: quia in celo nõ inuenit̃ claudens ⁊ aperiens lucem. Similiter radius oculi pꝛpter ſui debilitatem indiget vt exteriori luce iuuetur. lux autẽ ſuperioꝛ nõ indiget. Nec poteſt intelligi per contractionem ⁊ emiſſionẽ luminis fuerit illa diſtinctio quia ratio huius nulla haberet̃. ¶ Preterea hec expoſitio auctoꝛitatẽ a ſacra ſcriptura nõ habet. Et ſic pꝛobat Auguſtinus ꝙ nulla eſt diſtinctio pꝛimoꝛum triũ dierum. Et eadem eſt ratio de oibꝰ: ergo vr̃ ꝙ ſex illi dies per moꝛas tempoꝛum non ſunt diſtincti. ¶ Item aliter põt obijci per hãc opinionẽ dicit̃ in pſalo. dixit ⁊ facta ſunt mãdauit ⁊ creata ſunt. Cum igitur dictio dei nõ exigat moꝛas tempoꝛis non videtur ꝙ ſex illi dies per moꝛas tempoꝛum ſint diſtincti. ¶ Item totum ſpacium ſex dierum deputatur operi ⁊ ſeptimus dies quieti. ¶ Queratur ergo cum opus vnius diei in momento factum ſit vt per reſiduum ſpatiuꝫ eiuſdem diei fecit deus. Non enim quieuit qꝛ non quieſcit artifex donec aliquid reſtat operandum niſi laſſetur in opere. deus autem infatigabilis artifex eſt ⁊ reſtabat aliquid operandũ: ſicut patet in opere ſequentis diei. ergo quieuit: ⁊ tamen nõ inuenitur quid operatus ſit. ergo patet ꝙ opus diei per ſpatia tempoꝛis non diſtenditur. ¶ Itẽ perfectiſſimi agentis perfecta eſt operatio: ſed perfectiſſima operatio eſt omnia creare ſimul in materia ⁊ forma: ergo hec debet̃ perfectiſſimo agẽti qui eſt deꝰ: ergo deus ſimul omnia creauit in materia ⁊ forma. ¶ Item ſi facte eſſent res in mã aut hoc eſſet in materia ſola aut in materia cuꝫ forma aliq̃ͣ ſed non diſtincta ⁊ perfecta qualis eſt forma confuſionis.

¶ Sed contra obijcit̃ multiplici ratione. Si enim in materia ſola eſſent: oporteret ꝙ materia ſola ſine oi forma quandoq; in eſſe actuali eſſet qð eſt impoſſibile: quia omne eſſe actuale materie eſt a forma. ¶ Itẽ ſm hoc nulla eſſet ratio quare materia illa terra vľ aqua nominaret̃ potius q̃ꝫ alio nomine. ¶ Item ſm hoc materia eſſet ſola terminus creationis: quia ſola materia per creationeꝫ ad eſſe deduceretur: quod iteruꝫ eſt falſum: quia materia ſola nõ poteſt eſſe terminus alicuius operationis. Si enim eſſet terminus cũ nihil terminet opus niſi qð eſt actu oporteret ꝙ ipſa eſſent actu. ⁊ ſic eſſet aliquid ſine omni forma quod eſt impoſſibile. ¶ Si võ dicatur materia cum aliqua forma ſupponi et non ſub forma diſtincta ſed forma cõfuſa ⁊ permixta. ¶ Cõtra. aut hec forma eſt accidentalis aut ſubſtantialis. Si accidentalis ergo ſubſtantia materie pꝛius recipit formaꝫ accidentalem q̃ꝫ ſubſtantialẽ quod eſt impoſſibile: quia materia pꝛimam potentiam habet ad formam ſubſtantialem per quam perficitur ⁊ ſine qua non poteſt eſſe ſubiectuꝫ accidentium. ¶ Item materia deſiderat formaꝫ ſicut femina maſculum ⁊ turpe bonum: hoc eſt ꝙ deſiderat inquantum eſt imperfecta forma vt perficiatur. Et pꝛopter hoc forma diuinum dicitur ⁊ optimum ⁊ appetibile in fine pꝛimi phyſicoꝛum. Ab accidentali autem non perficitur: ergo illam nõ deſiderat: ergo forma illa confuſionis non eſt ex formis accidentalibus preter formas ſubſtãtiales. Si võ dicatur ꝙ forme ſubſtantiales erant ibi confuſe ⁊ mixte. ¶ Contra. hoc erit ꝙ miſcibilia ſunt ante mixtum ⁊ ea que confunduntur ante confuſum vt dicit Philoſophus ⁊ componentia ante compoſitum: ergo pꝛius fuerunt diſtincta q̃ꝫ confuſa. ⁊ ita ante pꝛimam confuſioneꝫ fuerunt elementa diſtincta in ſuo eſſe ⁊ in ſuis formis. ¶ Si võ dicatur ꝙ hoc eſt ſm naturam ⁊ non ſm tempus. ſm hoc opus dei non habebit oꝛdinem nature: ſed erit contrarium oꝛdini: quod eſt contra ſapientiam artificis omnia ſub oꝛdine recto ad eſſe deducentis: quod eſt inconueniens. ¶ Preterea elemẽta nõ cõfunduntur ⁊ cõmiſcentur niſi aliquid moueat ad confuſionem ⁊ cõmixtionem illam. ¶ Et queratur quid hoc fuerit ⁊ cum non poſſit coꝛpus aliquod aſſignari mouens qꝛ nullum coꝛpus celeſte adhuc mouebatur ſm hanc opinionem non erit mouens niſi voluntas dei ad mixtionem ⁊ confuſionem illam. ¶ Et tunc queratur quare voluntas dei potius fuit contra oꝛdineꝫ nature: q̃ꝫ oꝛdini conſentaneu ⁊ nõ erit aſſignare. ¶ In contrariuꝫ ſic obijcitur. dicit Chꝛyſoſtomus ſuper Joanneꝫ in homelia 22°. opoꝛtebat generari creaturas ſed non ſimul ⁊ hominem cum muliere ſed non hec ſimul. ¶ Item Gregoꝛius 32° moꝛalium. Rerum ſubſtantia ſimul creata eſt ſed ſimul ſpecies formata non eſt: ⁊ quod ſimul exiſtit per ſubſtantiam materie non ſimul apparuit per ſpecieꝫ forme. ¶ Itẽ Beda ſuper Geneſim. Celũ creatura ſpiritualis eſt ab exoꝛdio pfecta ⁊ beata: terra võ coꝛpoꝛalis materies adhuc imperfecta. ¶ Iteꝫ hoc accipit̃ ex verbis alchimij ſupꝛa poſitis qui 2ᵐ opus dei dicit eſſe in materia. 3ᵐ võ per opera ſex dierum varias diſtinguere creaturas. Et quia multi ſanctoꝛum ad hoc concoꝛdant ꝙ nõ omnia ſimul facta ſint in mã ⁊ ſpecie videlꝫ Damaſcenus Dionyſius Baſilius in Exameron Ambꝛoſiꝰ in Exameron ⁊ Strabꝰ ⁊ alij ſufficiẽt auctes ꝑinducte. ¶ Preterea Augꝰ ipſe hoc videt̃ dicere. Dicit eni per celũ informẽ nãm ſpiritualẽ ſignificari que per luceꝫ poſtea eſt formata. ¶ Itẽ ſuper illud terra erat inanis ⁊ vacua in 12° cõfeſſionũ. Nõne tu dñe docuiſti me: ꝙ pꝛius q̃ꝫ iſtã iformẽ mãꝫ forma-

Tex.cõ.M.

Pꝛio ð gnõne tex.cõ.5.

res atq3 diſtingueretur: nõ erat aliquid nõ color nõ figura nõ
corpus nõ ſpiritus nõ tamẽ oino nihil: erat eni quedã infor
mitas ſine vlla ſpecie. ¶ Item dicit Auguſtinus in ii° ſuper
Geneſim ad litterã. ꝙ maior eſt ſcripture geneſis auctori-
tas: ꝗ̃ omnis humani ingenij perſpicacitas. Cũ ergo Ge
neſis apte diſtinguat ſex dies videt ꝙ humanũ ingeniũ cõ-
tra hoc nõ debeat laborare. ¶ Item per rationẽ ſic obijcit.
Omne ꝙ eſt in natura cauſaliter ⁊ exẽplariter acceptũ eſt a
deo. ſed in natura eſt ꝓceſſus ab imperfecto ad perfectum
hoc eſt a potentia ad actũ ſiue a materia ad formam: ergo
hoc erit per prius per exempla in operibus diuinis: ſed nõ
põt eſſe niſi prius ſit materia per creationẽ: ⁊ poſtea diſtin-
guatur per formas ⁊ ornet. ergo videt ꝙ creationis e diſtin
ctionis ⁊ ornatus opus non fuerit ſimul ſed per ſucceſſionẽ
temporis. ¶ Item id qđ fit ſubito ⁊ id qđ fit in tempore nõ
poſſunt eſſe ſimul. ſed creatio materie eſt ſubito cũ iter ens
e nihil nullum eſt medium. perfectio autẽ materie ſm for-
mam fit in tempore: quia omnis motus e mutatio ſunt in
vi° phyſi. tex. cõ. 50. tempore vt dicit phus. Cum ergo opus diſtinctionis e or-
natus ſit opus materiam ad formas deducens nõ erant ſi-
mul tria hec oia creationis diſtinctionis ⁊ ornatus. ¶ Itē
quatuor ſunt extrema ſcilicet ens ⁊ nihil potentia ⁊ actus:
e hec ſunt extrema mutationum que inueniuntur in rebus.
Iſte autem mutationes non ſunt eiuſdem rationis: q2 vna
habet ſubiectum ⁊ altera nõ ⁊ vna ſit ſubiecto ⁊ altera in tẽ
pore. e vna habet mediũ e altera non. Cum igit ſumme ſa
pientie ſit oſtendere vnũquodq3 in ſuo eſſe diſtincto: videt
ꝙ iſte mutationes non poterunt ſimul eſſe in eodẽ ſed vna
poſt aliam. Cum igitur creatio ſit inter ens ⁊ nõ ens: diſpo
ſitio autem e ornatus inter potentiam e actu3 illa opera nõ
erunt ſimul. ¶ Preterea oia in principio fuiſſe confuſa di-
cunt quidam phi ſicut Anaxagoras ⁊ Empedocles ⁊ Pla
to ⁊ Ouidius ⁊ Boetius. Dicitur enim in primo phyſico-
Tex. cõ. 32. rum. Quidam ex vno mixto ſcilicet inherentes contrarie-
tates ſegregant quemadmodũ Anaximãdros dixit. ⁊ qui-
cũq3 alij vnum ⁊ multa dicũt eſſe ſicut Empedocles ⁊ Ana
xagoras ex cõmixtione enim ſegregant alia. Differunt autẽ
abinuicem in eo ſcilicet ꝙ hic Empedo. circulationẽ horu3
faciunt. Hic autem ſcilꝫ Anaxagoras infinitas ſimul par-
tes ⁊ cõtrarias. Ille vo ſcꝫ Empedocles vocata elementa
ſolum. Plato autem in timeo contra vltimam partem vbi
agit de materia ſic dicit. mixta ſiquidem mũdi ſenſibilis ex
neceſſitatis intelligentieq3 cetu cõſtitit generatio dominã-
te intellectu e ſalubri perſuaſione rigorem neceſſitatis aſſi-
due trahente ad optimos actus hoc eſt generatio mundi
ſenſibilis prima mixta erat ex cetu quoq3 conſtitit neceſſita
tis: ⁊ intelligentie hoc eſt materie ⁊ idearu3 que fuerunt in
intelligentia prima: ⁊ conſtitit poſtea formata dominante
intellectu diuino ſuper materiã ⁊ trahente ipſam materia3
rigidam hoc e ſt nulli forme inclinatam: ad optimos actus
vniuſcuiuſq3 forme ſubſtantialis. ¶ Item Plato ſit vt re-
ceptaculi ſinus nullam propria3 naturaliterq3 expreſſa3 ha-
beat figuram proptereaq3 informis intelligatur: vt qui odo
ra pigmenta conficiunt ante omnia curant vt nullius odo-
ris ſint proprij que condientur ſuſceptura videlꝫ humidos
ſuccos odoraminum ⁊ qui materijs mobilibus impreſſio-
niq3 cedentibus inſignire formas aliquas volunt pure leui
gatas adaptant: nec vllam omnino formam in apparenti
leuigatione apparere patiuntur: ſic enim ꝙ ex omnibus re-
rum omnium formis ⁊ figuris eterne vite manſuriſq3 per
ſecula recte inſignit nulla omnino propria ſpecies falſa opi
nione tribuenda eſt. ¶ Item Plato. Opinor omnium que
gignuntur receptaculũ eſſe quaſi quedam nutriculã. ¶ Itē
Plato. Primum genus omnino imundum eſt qđ gignit ⁊
aliud in quo gignit. ¶ Preterea tertiũ ex quo ſimilitudinẽ
trahit mutaturq3 qđ gignit. decet igit facere comparatio-
nem ſimilitudinẽq3 impartiri illi quidẽ ꝙ ſuſcipit matris.
At vo vnde hoc venit patris: illud autem nature que inter
Tex. cõ. 80. hec duo eſt prolis. ⁊ propter hoc etiam dicit phus in fine pri
mi phyſicoꝝ loquens de materia ꝙ eſt parens in totã natu
Tertio de ꝯſo latione metro nono. rã. ¶ Item Boetius in de conſolatione phie. O qui perpe
tua mundũ ratione gubernas Terrarũ celiq3 ſator qui tẽ-
pus ab euo Ire iubes: ſtabiliſq3 manẽs das cũcta moueri.
Quem nõ externe pepulerunt fingere cauſe Materie flui-
tãtis opus. ¶ Item Ouidius. Ante mare ⁊ terras e qđ tegit Primo methamorphoſe os.
git oia celũ. Unus erat toto nature vultus in orbe. Quem
dixere chaos rudis idigeſtaq3 moles. ¶ Solutio. ſine pre-
iudicio ſententie melioris videtur Auguſtino conſentien-
dum. Et vt melius intelligantur ſolutiones accipienda eſt
eius ſentẽtia in libro ſuper Geneſim ad litteram vbi ſic di-
cit in primo libro. Sicut vox materia verborum eſt: verba
vo forma: que vocem indicant: non aũt qui loquitur prius
emittit informem vocem quã poſtea poſſit colligere atq3 in
verba formare. Ita creator deus non priore3 tempore fecit
informem materiam e eam poſtea per ordinem quarũcũq3
naturaru3 quaſi ſecunda conſideratione formauit: forma-
tam quippe creauit materiam: ſed quia illud vnde ſit ali-
quid ⁊ ſi non tempore: quadam origine prius eſt ꝗ̃ id quod
inde fit. Potuit diuidere ſcriptura loquendi temporibus:
quod deus faciendi temporibus nõ diuiſit. Dicendũ ergo
ꝙ per diſtinctionem quam ponit Moyſes intelligitur di-
ſtinctio rerum ſm nature principia e non diſtinctio tempo-
rum ſm quem modum diſtinguitur ſubſtantia materie a
forma: ⁊ forma generalis actiuorum ⁊ paſſiuorum ſicut ele-
mentorum a forma ſpeciali que determinatam in ſpecie h3
actionem ⁊ paſſionem ſm ꝙ ſupra diſtinximus opus crea-
tionis ab opere diſpoſitionis ſiue diſtinctiõis. Et opus di-
ſtinctionis ab opere ornatus. ¶ Ad auctoritates ſanctoru3
ſupra poſitas dicendum: ꝙ ſimul poteſt notare ſimultatem
temporis e in hoc ſenſu eſſet contrarietas ad Auguſtinu3.
Si vo notetur ſimultas in ordine principiorum nature ſm
viam generationis ſic non erit contrarietas: quia ſm illa3
viam ſubſtantia materie ſiue potentia eſt ante actum. Et
actus primorum principiorum celi videlicet elementorum
eſt ante actum creaturarum que ſunt in determinatis ſpe-
ciebus. ¶ Ad id quod obijcitur de Auguſtino dicendu3 ꝙ
loquitur ſm conſequentiam nature ⁊ hoc quãdo loquitur
de terra. Cum vo per celum dicit intelligi angelicam natu
ram: loquitur allegorice ⁊ informitatem appellat conſide-
rationem illius nature in ſe: formationem autẽ vocat per-
fectionem ipſius per gratiam nec tamẽ intelligit ꝙ natura
gratiam tempore precefferit: ſed ratione vt ſupra eſt oſten-
ſum. ¶ Ad aliud eſt dicendum ꝙ humanum ingenium nõ
laborat contra ſcriptura3 a deo omnia ſimul eſſe creata ſed
nititur ad expoſitionem que ſm rationem eſt veriſimilior.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ Auguſtinus appellat informita-
tem puram ſubſtantiam materie: ſine omni forma que ta-
men nunquã tempore fuit ſine forma vt ſupra in queſtione
de materia eſt probatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ natura
non in toto poteſt imitari opus diuinum: ex nihilo enim nõ
poteſt facere aliquid: quia ſicut dicit phus in fine primi phy- Tex. cõ. 73.
ſicorum. Nos autem diximus ⁊ ipſum fieri quidem ſimpli-
citer nihil ex eo ꝙ non eſt ſed tamen fieri ex eo ꝙ non eſt vt
ſm accidens. Ex priuatione enim aliquid ſit vt ex non ho-
mine homo. Similiter non poteſt natura imitari opus dei
in ſubito faciendo aliquid: omnia enim que facit natura in
tempore facit. ſed natura imitatur opus dei quod eſt ex ni-
hilo aliquid facere faciendo ex eo ꝙ quodãmodo eſt nihil
e non ſimpliciter nihil. Aliud opus autem quod eſt ſubito
facere imitatur in faciendo in breuiſſimo tempore qđ põt.
Nihil enim multiplicẽ habet expoſitionẽ vt dicit Anſelm⁹
in libro de caſu diaboli: vbi dicit ꝙ tribus modis dicit ali-
qd fieri de nihilo. Primo mõ qñ volumus itelligi ꝙ aliqd
penitus nõ ſit factũ: qđ factũ dicit de nihilo q2 nihil eſt: ⁊ eſt
ſimile cũ aliqs tacet ⁊ querit de quo loquat rñdet de nihilo
q2 nihil loquit. Scđo mõ dĩ ſ3 nõ vere aliqd fieri de nihilo
vt ex ipſo nihil. i. ex eo ꝙ penitus nõ eſt effectũ ſit quaſi ipm
nihil ſit aliqd exiſtẽs ex quo aliqd poſſit fieri. ¶ Tertio mõ
cũ itelligimus eſſe qd factũ: ſed nõ itelligimus vnde factu3
ſit ſicut ex mã ſicut nihil accipitur in diffinitione creationis
qñ dĩ ꝙ creare eſt de nihilo aliqd facere. Et eſt ſimile cũ hõ
ꝯtriſtat ſine cã dĩ de nihilo eſſe ꝯtriſtar⁹. Eſt & qđdã nihil
ſm quẽ modũ dicim⁹ aliquẽ de nihilo recepiſſe ſanitatẽ cũ
ex egritudine ſanus factus eſt. Et aliquẽ ex nihilo factũ eẽ
diuitẽ cũ ex paupertate fact⁹ eſt diues q2 egritudo nihil eſt
ſanitatis e paupertas nihil eſt diuitiarũ: ⁊ hoc nihil eſt ni-
hil priuationis nõ negationis pure relinquit enim mãm cũ
priuatione ⁊ ex illo operat nã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ mutatio

materie ad formam eſt in tēpore quādo motor materie eſt
natura ſiue virtus alicuius corporis phyſici: ⁊ hoc iō q̄ ne/
ceſſe eſt prius diſponi mām ante formam que diſpoſitio exi
git tēpus ⁊ prius ⁊ poſterius in ipſo tēpore. ❡ Item oīs mo
tus eſt mutatio in natura vt ad cauſaꝫ primā in genere ſuo
reducit̄ ad motum celi ⁊ ille eſt in tēpore. Cū vō motus ma
terie ad formam reducit̄ ad motorē primū qui eſt deus: ſi/
cut eſt in opere diſpoſitionis ⁊ ornatus tūc ſit ſubito. Et ita
patet q̄ ſimul pōt eſſe cum opere creationis p̄cipue cū ante
materia nō ſint inuicē forme cōtrarie ⁊ diſpoſitiones: quas
neceſſariū fuit purgari per alterationes precedentes indu/
ctionem forme ſubſtantialis in materiam ſicut eſt in opere
nature. ibi eni generatio vnius eſt corruptio alterius ⁊ ecō/
uerſo qd̄ nō fuit in primordiali rerum creatione diſpoſitio/
ne ⁊ ornatu. ❡ Ad aliud dīm q̄ ſapientia requirit ordinē
qui eſt ſm rationē rectam nature: ⁊ nō requirit ordinē tem
poris. Sepe enim ſequunt̄ in tempore que priora ſunt in na
2° de aīa. t. c. 8. tura ſicut dicit phūs in ii° de aīa. q̄ animal vniuerſale poſte
rius eſt particulari cū tamē ſm naturam ſit prius. Et Joā/
nes Baptiſta dicit de Chriſto. Veniet fortior me poſt me
cuius nō ſum dignus ſoluere corrigiaꝫ calciamentoꝝ eius.
❡ Ad illud qd̄ obijcit̄ de Anaxagora ⁊ Empedo. dicendū
q̄ ipſi de plano mentiti ſunt. Anaxagoras autem poſuit oīa
eſſe in omnibus per materiam ⁊ formam ⁊ per intellectum
agentem ſegregari potius q̄ generari. Et vnūquodq̄ acci
pere nomen a dominante in ipſo. Lignū enim ſm eum nō di
citur lignū quia non ſit in eo lapis: ſed potius quia vincit
in eo natura ligni. Hanc autem confuſionē dicit tn̄ fuiſſe
ſemel in principio mūdi: ⁊ poſtea ſemper ex illo cōfuſo fuiſ
ſe ſegregationem per operationē intellectus agentis. Em/
pedo. autem nō ponebat omnia cōmiſceri ſed tn̄ quatuor
elementa: ⁊ cum hoc dicebat vnum corporū non tranſmu/
tari in formā alterius ⁊ reſumere formas eaſdem. Cauſas
autem congregationis in illud vnū mixtum ⁊ ſegregatio/
nis ab illo dicebat eſſe litem ⁊ amicitiam. amicitia enim cō
gregat ⁊ lis ſegregat. ⁊ dicebat etiam q̄ quādoq̄ omnia cō
gregant̄ in mixtū: ⁊ quādoq̄ ſegregant̄ ab ipſo. Et hec vi/
ciſſitudo ſit multis modis ⁊ vicibus in īfinito tēpore: vnde
patet q̄ ratio horum philoſophorum non concordat alicui
opinioni ſanctorum. ❡ Ad primam vō auctoritatem Pla
tonis dicendū q̄ ipſe mixtionem improprie accipit. mixtio
Tex. c. vltimi. eni proprie vt dicit phūs in fine primi Perigeneſeos eſt mi/
ſcibilium alteratoꝝ vnio. Et ſm hanc rationem mixtionis
miſcibilia precedunt mixtum ſm materiaꝫ ⁊ formam. Sed
Mā dupl'r ſu mitur. Plato vocat mixtionem ibi que eſt materie ſolius. ❡ Et
ad hoc intelligendum notandum q̄ materia accipit̄ duo/
bus modis. ſ. vt prima que nō eſt diſpoſita vel inclinata ad
aliquā formā quā Plato vocat rigidā neceſſitatē: ⁊ eſt mā
diſpoſita ⁊ inclinata ad hanc vel illam formā. In mā vō p⁹
mō dicta dicit̄ eſſe natura mixti nō iō q̄ forme miſcibilium
ſint ibi alterate: ſed q̄ ſicut in mixto idēterminati ſunt act⁹
miſcibiliū ad vnū vel ad alterū: ita in materia illa indeter/
minate ſunt potentie ⁊ deſideria materie ad vnā formā vel
ad aliaꝫ. Et ꝓpter hoc dicit Plato q̄ diuinus intellectus
ſapiētie. ſ. creantis aſſidue diſtinguēdo ⁊ ornando traxit eā
ad oppoſitos actus in natura. ſ. ſubſtituens ideatum iuxta
exēplar idee: que eſt in ſapiētia creātē. ❡ Ad aliud dicēdū
q̄ Plato ibi aſſimilat mām primā duplici māe in arte me/
chanica architectonica. hi enim qui per ſigillationem que/
runt inducere formā accipiūt materias molles vnicuiq̄ ſi/
gillationi ne facili obediētes: que tn̄ poſterius retinēt ſigil/
lationē. Sic etiam eſt materia prima obedibilis quidē ad
oīs forme ſuſceptionē ⁊ etiā retinens hanc ⁊ illam impreſ/
ſam. Hij vō qui volunt inducere formam inciſionis acci/
piunt ligna leuigabilia per detrūcationē partiū ⁊ poſſibilia
per remotionē p̄cedentiū figurarū: vt ſic nō obſtante figura
p̄cedēte inducat̄ forma inciſionis. Si materia prima talis
creata eſt que diuidi poſſit per actuꝫ q̄litationis: ita q̄ pars
eius ſit ſub forma vna ⁊ pars altera ſub forma altera. Si/
militer creata eſt talis que poſſit amittere formā vnā ⁊ reci
pere alterā. ❡ Ponit etiā Plato ſimilitudinē ad propriuꝫ
ſubiectū ſaporꝫ: qd̄ eſt humidū aqueū. hoc enim nullum ſa
porem habet actu. potentia aūt omnes. ❡ Si enim aliqueꝫ
haberet actu ille impediret generationeꝫ ceteroꝝ in humi/
do illo. Et ſimiliter eſt de materia prima: q̄ nullā habet for
mā actu: potens eſt tn̄ ſuſcipere oēs: ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Pla/
to q̄ mām nō eſt appellādū ex quibus ⁊ ipſa ſuſtinuit hoc eſt
ex elemētis ſenſibilib⁹: ſed appellādū eſt eā potius inuiſibi/
lem quādam ⁊ informē capacitatē mira quadā ⁊ incōprehē
ſibili rōne inter nullā ⁊ aliquā ſubam nec plane intelligibilē
nec plane ſenſibilē poſitā. Sed q̄ ex his que in ea cōmutan
tur intelligi tamen poſſe videat̄. Et de hoc dicit Auguſtin⁹
in xii° ꝯfeſſionū. q̄ prima īformitas que pene nihil eſt extra
omne tēpus eſt: capax tn̄ ipſa eſt formarū oīum in quas mu
tant̄ res mutabiles. Nō tamē intelligūt Plato ⁊ Auguſti/
nus q̄ hec mā aliqn̄ ſic fuerit tēpore ſed natura vt ſupra in
qōne de mā ſatis explanatum eſt. ❡ Ad aliud dīm q̄ mate
ria dicit̄ nutricula: eo q̄ forma ꝯualeſcit in ipſa ſicut infans
in nutrice ⁊ matre. ❡ Ad aliud dīm q̄ mater dicitur mate
ria: ex eo q̄ actus efficientis nō eſt ab ipſa ⁊ ideo intellect⁹
idealis q̄ agit ſm ſpēm idealē a Platone dicit̄ pater: ⁊ res
generata cōpoſita ex materia ⁊ forma dicit̄ proles: mā vō in
qua ſit forma dicit̄ mater. ❡ Ad id qd̄ obijcit̄ de Boetio
dīm: q̄ mā dicit̄ ſluitans nō ab actu humidi ſed a ſimilitu
dine: q̄ ſicut humidū facile recipit oēm figurā ita mā apta eſt
ad ſuſcipiēdā oēm formā. Unde Boetius ꝯcordat cū Pla
tone ⁊ ideo tūc ſequit̄. Tu cūcta ſuperno ducis ab exemplo.
Pulchrū pulcherrimus ipſe mūdū mēte gerens: ſimiliq̄
imagine formās perfectaſq̄ iubes ꝑfectum abſoluere par/
tes. ❡ Ad vltimuꝫ dīm q̄ Ouidi⁹ ꝯſentit cū Anaxagora ⁊
Empedo. ⁊ nō ꝯcordat cuꝫ aliqua opinione ſanctoꝝ. ❡ Si Alia via.
quis aūt aliā velit tenere opinionē. ſ. q̄ nō oīa ſimul tēpore
facta ſunt ſed ſm ordinē illū quē ponit Geneſ. Reſponde
bit ad obiecta in ꝯtrariū q̄ oīa ſimul facta ſunt duobus mo
dis. ſ. in ſubſtātia māe. ⁊ ſic reſpōdet Grego⁹ in moralibus
xx° li°. ⁊ ex parte efficientis qui nō variat̄ in operando per
viciſſitudines tēpoꝝ: ſꝫ ex parte formationis nō ſunt ſimul
facta ſed per ſenariū dierū ſpatium vt diſtinguit Moyſes.
❡ Ad aliud dīm q̄ glo. eccleſiaſtici ſumit̄ ex verbis Gre/
gorij: ⁊ nō intelligit glo. q̄ ſtelle celi cuꝫ celo ſimul facte ſunt
in forma: ſed ſimul in māe ſubſtātia: ⁊ ſimiliter eſt de plātis
ad terrā. Et hoc patet per originale in quo ſic poſt ſupradi/
ctam glo. infertur. Sol quippe luna ⁊ ſydera quarto die in
celo eſſe facta perhibentur ſed q̄ quarto die proceſſit in ſpe
ciem primo die in celi ſubſtantia extitit per cōditionē pri/
mo die creata terra dicit̄ ⁊ 3° arbuſta cōdita: ⁊ cuncta terre
virentia deſcribunt̄: ſed q̄ die 3° ſe in ſpecie protulit nimi/
rum primo in ipſa de qua ortum eſt terre ſubſtantia condi/
ta fuit. ❡ Ad aliud dicendum q̄ Moyſes poſt ſenariū die/
rum infert iſte ſunt generationes celi ⁊ terre in die quo fe/
cit dn̄s ⁊c̄. vt oſtendat ſucceſſione creata eſſe diſpoſita ⁊ or/
nata ⁊ tamē ſimul facta fuiſſe in ſubſtātia. vnde Gregori⁹
qui diuerſis diebus creatum celum ⁊ terram virgultū her/
bamq̄ narrauerat nunc vno die facta manifeſtat vt liqui/
do oſtenderet q̄ creatura omnis ſimul per ſubſtantiam ex/
titit: q̄uis non ſimul per ſpēm ꝓceſſit. ❡ Ad aliud dīm q̄
ſm aliam tranſlationē factus eſt dies in cauſa ſua. ſ. in cla/
ritate celi in cuius tamen ſucceſſione creature formarētur.
❡ Ad aliud dicendum q̄ ſm aliam tranſlationē factus eſt
dies in cauſa ſua. ſ. in claritate celi ⁊c̄. ❡ Ad aliud dicendū
q̄ cum dicit̄. Ecce vehemoth quem feci tecum. per hꝫ tecuꝫ
duplex ſimilitas ſignificat̄. ſ. ex parte efficiētis ⁊ ex pte ſimi/
litudinis. Cū igit̄ angelus factus eſt tūc aīa hoīs in quadā
ſimilitudine ſui facta eſt. Anima eni hoīs ſimilitudinem hꝫ
cū angelo in hoc q̄ in ipſa eſt imago dei ſicut in angelo: ⁊ q̄
eſt itellectualis nature. Et inde eſt q̄ ſancti dicunt q̄ oīa ſi/
mul creata ſunt vel in materia vel in ſimilitudine. Corpo/
ralia vō in materia ſimul creata ſunt: ſpiritualia vō in ſimi
litudine: lꝫ enim deus ſigillatim creet animas: tn̄ oium ſimi
litudo in angelis in prima rerū ꝯditione p̄ceſſit. ſic eni dicit̄
in pſalō. Qui finxit ſigillatim corda eoꝝ qui itelligit oīa ope
ra eoꝝ. de hoc tamē melius poſtea habebit̄ in qōne de origi
ne animarū. ❡ Ad rōnes Auguſtini ducentes ad inconue/
niens dicendum: q̄ quando facta eſt lux tūc in efficiente ge
nerali factus eſt dies: nec oportuit ſpecialem circulum eſſe:
in quo lux illa rotaretur quia naturalis eius motus eſt cir/
cularis. ❡ Ad aliud incōueniēs dīm: q̄ dies non tn̄ ſit ad
ſolamen animalium habitantiū in terra ſed etiam vt per

tamē ipſius mouent̃ elemēta ad diuerſaʒ actionē ⁊ paſſio-
nem. Et hoc mō lux illa mouet primā ↄfuſionē māe vt ma-
gis habilis eſſet ad diſtinguibilitatē. ¶ Ad tertiū incōue-
niens dōm: ꝙ ſicut mō eſt abundantia lucis in ſole: ita tūc
abūdantia lucis fuit in quadā parte celi: que circulari mo-
tu in vna parte māe fecit diem ⁊ ex vmbra opacitatis māe
mixte in reliqua parte fuit nox: ⁊ ecōuerſo nō ad ſolatiū ho
minū ſed ad maiorē diſtinguibilitatē elemētoꝝ vt dcm̄ eſt.
Lux enim diffundēdo calorē rarificat ⁊ ſubtiliat māam. Ca
lor enim ſubtilia homogenea ſibi attrahit ſurſum ad ſe: et
groſſa terreſtria ⁊ aquoſa relinquit deorſum: ⁊ per has ope
rationes illuſtratio lucis prime operabat̃ ad diſtinctionē
elemētoꝝ. Circulariter aūt ferebat̃ vt equalis eſſet diſtin-
ctio in rotūditate mūdi ſenſibilis. ¶ Ad id aūt qd̄ obijcitur
de ↄtractione ⁊ emiſſione radioꝝ ſolutio patebit poſterius.
¶ Ad aliud dōm ꝙ licʒ hec expoſitio expreſſe nō inuenit̃ in
textu biblie tn̄ innuit̃ per hoc ꝙ dicit̃ dies primus ⁊ dies ſe-
cundus ⁊ dies tertius ⁊c̃. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſapiētis nō eſt
quieſcere ab opere fruſtra: ſed opus vnius diei nō perficit̃
tn̄ in hoc ꝙ ꝑducit̃ in eſſe. Eſt eni perfectio rei in ſe ⁊ per-
fectio rei in opere ſuo ⁊ vtrūqȝ intēdit artifex cuius perfe-
cta ſunt opera. Unde cū primo die ſubito facta ſit lux in eē:
tn̄ qꝛ opus lucis eſt circulariter mouere māam quatuor ele-
mētoꝝ oportuit ſpatiū illius circulationis trāſire anteq̄ꝫ ꝑ-
fecta oſtēderet̃ lux in opere ⁊ in hoc factus eſt dies primus.
Simil̃r ſecūdo die poſitū eſt firmamētū in medio aquarū:
qd̄ licʒ in eſſe ſuo in momēto cōpletū fuerit tn̄ cū opus firma-
mēti etiā ſit circulatio: ꝑfectio eius in opere in ſpatio vnius
diei oſtendebat̃: ⁊ ſic de alijs dieb᷒ eſt. Ad elemētoꝝ diſtin-
ctionē ⁊ terre naſcētiū ꝑcreationē ⁊ ſimiliter aīaliū genera-
tionē perfecta reuolutio firmamēti exigit̃ vt. ſ. per diuerſita
tem luminis diuerſificent̃ virtutes actiue ⁊ paſſiue. In ma
ne enīʒ maior eſt motus ſm̄ calidū ⁊ humidū. ⁊ in meridie
ſm̄ calidū ⁊ ſiccū. ⁊ in veſpera ſm̄ frigidū ⁊ ſiccuʒ. ⁊ in nocte
ſm̄ frigidū ⁊ humidū. ⁊ ad hec exigit̃ reuolutio firmamēti
in ſpatio vnius diei nālis. ¶ Ad id qd̄ obijcit̃. dixit ⁊ facta
ſunt. Dōm ꝙ hoc intelligit̃ de perfectione rerū ſm̄ ſuū eſſe
⁊ nō de perfectione in actu ⁊ opere. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝑfe-
ctiſſimi agētis eſt perfectiſſimus actus qui pōt eſſe ſm̄ vir-
tutē māe ſm̄ quā operat̃. Sed qꝛ mā nō ſimul ſuſceptibilis
eſt eſſe ⁊ forme: opʒ. n. prius eaʒ eſſe ⁊ poſtea formis ſubijci
idō nō potuit ſimul fieri opus creationis ⁊ diſpoſitionis ⁊ or
natus: ⁊ hoc nō eſt de iperfectione agētis ſʒ māe. ¶ Ad aliū
dōm ꝙ noie ↄfuſionis nō ſupponit̃ mā ſola: nec etiā mā cuʒ
formis accidētalibus ꝑdicant̃ ſicut bene ꝓbatū eſt. ſed mā
cū formis ſubſtātialibus ⁊ actiuis ⁊ paſſiuis qualitatibus
indiſtinctis tn̄ ſm̄ locū. ¶ Et ad id qd̄ in cōtrariū obijcit̃:
dōm ꝙ eſt mixtio qn̄ miſcibilia oīa remouent̃ a ſuis actib᷒
in actū medij ⁊ tale mixtū precedūt miſcibilia tēpore ⁊ nā. ⁊
eſt mixtū in quo miſcibilia nō ſunt remota a ſuis actib᷒ ſed
tn̄ cōpoſita ſm̄ indiſtinctionē loci: ⁊ hoc mixtū eſt via ad di
ſtinctionē ⁊ locationē vniuſcuiuſqȝ in loco ſibi conuenienti: ⁊
tale fuit mixtū in primordiali ſua nā. Poteſt. n. illud mixtū
cōparari ad locū miſcibiliū vel attēdi ſᷣm nām cōpoſiti. Et
ſi primo mō tūc ↄfuſum ⁊ mixtū eſt ante ſimplex ſicut idiſtin
cta ſm̄ locū ſunt ante diſtincta. Si vō ſecūdo mō attēdatur
tūc verū eſt: qd̄ dicit phūs. ꝙ miſcibilia ſunt ante mixtū ſi-
cut ſimplicia ante cōpoſita ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nullū cor-
pus mouet ad hāc mixtionē ſed volūtas ⁊ ſapiētia creātis
cuius prius eſt ꝑducere māam indiſtinctam ſm̄ formam ⁊
locū: ⁊ poſtea diſtinguere ⁊ ornare vt patet ex predictis.

Secundo querit̃ quid ſm̄ opinionē beati Au-
guſtini vocet̃ dies prim᷒ 2ᵘˢ ⁊ 3ᵘˢ ⁊c̃. ¶ Et que-
runt̃ tria. Quoꝝ pᵐᵘᵐ eſt quid vocet̃ dies. 2ᵐ de
dierū numero ⁊ mane ⁊ veſpere. ⁊ quare nox a
Moyſe nō connumerat̃. 3ᵐ de reductione ſue
opionis ad ſniaʒ alioꝝ ſcōꝝ. ¶ Articulus 6ᵘˢ.

Ad primū procedit̃ ſic. Dicit Aug᷒ in 5ᵒ ſuper
Geneſ. ad lr̃am cū dicit ſcriptura. Cū factus
eſt dies fecit deus celū ⁊ terram ammonet vt
iſtū diē ⁊ ſepties itelligas repetitū vt fierēt ſe-
ptē dies ⁊c̃. Audis tunc facta oīa cū factus eſt
dies illā ſenariam repetitionē ſine interuallis
morarū ſpatioꝝqȝ tēporaliū factam ſi poſſis apprehēdas.

Et dicit ꝙ dies ille angelica nā eſt per cognitionē matutin
am formata ⁊ lucē illuſtrationis verbi dei. Et ſi obijcitur
Auguſtino ꝙ hoc eſt allegorice exponere. dicit Auguſtinus
ꝙ nō: volēs ꝙ lux magis ꝓprie dicit̃ de ſpirituali itelligētia
q̄ de lumine corporali. Chriſtus eni alio mō dicit̃ petra. et
alio mō dicit̃ lux. Naʒ petra figuratiue dicit̃. lux aūt ꝓprie.
vnde in euāgelio Joannis pᵒ. Erat lux vera que illuminat
oēm hoiem venientē in hunc mundū. Et ipſe de ſe alibi di
cit. Ego ſum lux mūdi: qui ſequit̃ me nō ambulat in tene-
bris. ¶ Itē Auguſtinus in 4ᵒ ſuper Geneſim ad lr̃aʒ. Ubi
melior ⁊ certior lux ibi verior ⁊ certior dies. cū ḡ non eſt ve-
rior veſpera nā ſi in iſtis diebus hʒ quādam declinationē
fui lux in occaſum quā veſpere noie nūcupamus: ⁊ ad ortuʒ
iterū reditū qd̄ mane dicimus. cur nō ⁊ illic veſperam dica
mus cū a cōtēplatione creatoris creatura deſpicit̃. ⁊ mane
cū a cognitione creature in laudē creatoris aſſurgit̃. ¶ Itēʒ
in 4ᵒ. qm̄ lux corporalis anteq̄ꝫ fieret celū qd̄ firmamētū vo
cat̃ in quo etiam luminaria facta ſunt: quo circuitu vel ꝓ-
ceſſu vel receſſu vices diei vel noctis exhibere potuerit nō
inuenimus. Iſtaʒ qōnē relinquere nō debemus ſine aliqua
nr̃e ꝓbatione ſententie: vt ſi lux illa que primitus creata eſt
nō corporalis ſʒ ſpiritualis eſt: ſicut poſt tenebras facta eſt
vbi lux a quadam ſua informitate ad creatorē ↄuerſa atqȝ
formata ita ⁊ poſt veſperam fiat mane cū poſt cognitionē
ſue ꝓprie nature que natura eſt ꝙ deus eſt refert ſe ad lau-
dandam veritatē ⁊ lucē que ipſe deus eſt. Et ex his accipit̃
ꝙ lux ibi dicit̃ ſpiritualis natura: ⁊ dies dicit̃ cognitio ei᷒.
¶ Itē per rōnes hoc idem argui pōt. dicit enim phūs ꝙ in-
tellectus agens eſt ſicut lux. Cum ergo angeli ſint intelligē-
tie agentes videntur eſſe lux: ⁊ ita congrue dies appellari.
¶ Item Apl̃us 2ᵃ Corinth. Deus qui dixit de tenebris lu
men ſplendeſcere illuxit in cordibus noſtris. Et ex hoc acci
pitur ꝙ lumen conuenienter dicitur de luce ſpirituali.
¶ Sed contra dicit gloſa ſuper illud. fiat lux. bene ab etter-
na luce prius fit tēporalis lux vt per eam cetera viderētur.
Conſtat aūt ꝙ per ſpiritualē lucē cetera non videntur ſed
per corporalem. ergo videtur ꝙ de ſpirituali luce non intel-
ligatur. ¶ Item Damaſcenus dicit. ꝙ per lucem intelligi-
tur ignis ⁊ ignis non eſt ſpiritualis lux: ergo intelligitur de
ſpirituali luce. ¶ Solutio. dicendū ꝙ reuera Auguſtinus
intelligit per creationem celi creationem angelorum cele-
ſtium ſm̄ ꝙ in propria natura conſiderantur. Per terram
oīa itelligit corporalia in ſua natura conſiderata. Per hoc
autem quod dicitur tenebre erant ſuper faciem abyſſi. intel
ligit abſentiam illuſtrationis rerum que poſtea ex angelica
luce proceſſit cū creaturas in ſe ⁊ in verbo cognitas ad lau-
dem dei retulerant. Per lucem vō itelligit primam forma-
tionem angelorum quādo ſcilicet hoc ꝙ ſeipſos nouerūt ad
verbum dei conuerſi ad laudem creatoris retulerunt. Et
tunc appellati ſunt dies ⁊ informitas rerum corporalium
nondum formata ⁊ a luce angelorum nondum illuſtrata ap
pellata eſt nox. Et ideo Auguſtin᷒ vult ꝙ dies de ſpiritua-
li luce intelligatur. Si quis vō ad litteram magis vellet in-
telligere poſſet dicere ꝙ dies accipitur ibi proprie pro actu
ſcʒ illuminationis que ꝓceſſit a luce primo creata que natu
raliter circulariter ferebat̃ vt ſupra dictuʒ eſt. Et ita videt̃
itelligerē gloſa in ↄtrariū adducta. ¶ Articulus 7ᵘˢ.

Secundo queritur quid dicatur mane ſm̄ Au
guſtinum. ⁊ quid veſpere. ⁊ quare non ſit mē-
tio noctis per ſeptenariam repetitionem. ⁊ de
numero dierum. Et accipiantur verba Augu
ſtini in quarto ſuper Geneſim ad litteram.
vbi ſic non temporali ſed cauſali ordine prius
facta eſt informis formabiliſqȝ materies. Et ſpiritualis et
corporalis de qua fieret quod faciēdum eſſet. in his vō que
ex informitate formata ſunt euidentiuſqȝ appellantur vel
facta vel creata vel condita. Primum factus eſt dies. opoꝛ
tebat enim vt primatū creature obtineret illa creatura que
creaturam per creatorem non creatorē per creaturam poſ-
ſet cognoſcere. Secundo firmamentuʒ vnde corporeus in-
cepit mundus. Tertio ſpecies maris ⁊ terre. Quarto die lu
mina ⁊ ſydera creata ſunt. Quinto aquaruʒ natura que de
celo aeriqȝ cōiungitur produxit ad dei verbum indigenas
ſuos. Sexto terreſtris ſimiliter animalia tanquam ex vlti-

mo mundi elemento vltima nihilominus ꝓduxit potentialiter quorum numeros tempus viſibiliter explicaret. Hunc enim ordinē creature ordinate dies ille cognouit: vt per hanc cognitionē ſexies quodammō p̄ſentatꝰ tanq̄ ſex dies exhibuit cū ſit vnus dies ea que ſūt in creatore primitus ⁊ in ipſo ↄ̄ſequēter cognoſcēs nec in ipſis remanēs: ſed eoꝝ in poſteriorē cognitionē ad dei referens dilectionē veſperam ⁊ mane ⁊ meridiē in oibus p̄buit nō per moras tempoꝝ ſed per ordinē cōditoꝝ. Et ex huius auctoritatis principio habet̄ numerus dierū: ⁊ ex fine eius habet̄ veſpera et mane ⁊ meridies ſiue dies. ¶ Itē Auguſtinus cōtra hoc videt̄ dicere in 4° li° ſic. diei nomē intelligamus in ſpecie rei que creata eſt potius q̄ in eius priuatione vel defectu vel ſiquo alio nomine melius ſignificat̄: cū amittit̄ ſpecies aliq̄ mutatione a forma ad informitatē declināte atq̄ vergēte: que mutatio in oi creatura ineſt poſſibilitate etiam ſi deſit effectu ſicut in celeſtibus ſuperioribus ſiue ad impiēdam in infimis rebus pulchritudinē tēporalē per ordinatas vices quodāmodo mutabiliū ceſſionibus ſucceſſionibuſq̄ peragit̄. ⁊ ſicut manifeſtū eſt in rebus terrenis atq̄ mortalibꝰ: veſpera vero in oibus perfecte diſtionis quaſi terminus quidā ſit mane aūt incipiētis exorditū. Ex hoc accipit̄ ꝙ dies perfectio rei eſt in eſſe ⁊ forma. nox aūt corruptio ipſius ⁊ mane principiū eius. ⁊ veſpera terminus cōplementi eius in eſſe. Sed videt̄ ꝙ plures eſſe debeāt dies ſm Auguſtinū. Sunt enim quedā que nec ſunt plante nec animalia ſicut ſunt mineralia que tamē a deo creata ſunt: ⁊ a luce angelice cognitionis illuſtrata. ¶ Preterea videt̄ ꝙ cōmemorari debeat nox in repetitione ſeptē dierū ſm Auguſtinū. qꝛ ſicut dies ſit in bonis angelis ex cōuerſione ad verbū ita nox in malis ex auerſione ab eodē. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ ſenarius dies accipit̄ ſm numerū cauſarū naturaliū vt ſupra habitū eſt. Ad naturam enim operantē requirit̄ ſubſtantia principiorū ⁊ diſtinctio ipſoꝝ per qualitates mouētes agentes ⁊ patientes ⁊ determinatio ipſoꝝ ad ſpecies ſm quas mouēt ex ſimilibus ſimilia ꝓducēdo. quoꝝ primū pertinet ad creationē. 2ᵐ ad diſtinctionem. 3ᵐ ad ornatū. Et de ſufficiētia creationis ⁊ diſtinctionis iam habitū eſt. de ſufficiētia aūt ornatus ſic dicēdū eſt. Ornatus aūt eſt in principio mouēte nō habēte cōtrariū: aut in habēte cōtrariū. Et ſi primo mō ſic eſt ornatus quarte diei quādo determinatus eſt motus ſuperioꝝ ad motū ſpecialiū ſtellarū quarū motus ſpecificatur ex diuerſitate nature ⁊ magnitudinis ⁊ ſitus. Si vero ſecūdo mō tūc dicit̄ ornatus ſm diuiſionē animaliū. Hec enī ſunt aut natatilia aut volatilia aut greſſibilia. Et volatilia ⁊ natatilia pertinēt ad ornatū quinte diei. Greſſibilia autē cū homine pertinēt ad ornatū ſexte diei. ⁊ huius ratio cōditionis infra patebit. ¶ De mineralibus aūt dicēdū ꝙ nec habēt animam nec partē partis anime: ⁊ ideo nō pertinent ad diſpoſitionē vegetabiliū nec ad ornatū animaliū. Sed in cauſis ſuis intelligunt̄ facta quādo elemēta informis et locis diſticta ſunt: ſicut ꝙ per actionē ⁊ paſſionē diuerſimode poſſint cōmiſceri. ¶ Ad id qđ querit̄ de mane ⁊c̄. Dicēdum ꝙ mane ſm Auguſtinū duo īportat. vnū per ſe. ⁊ alterum ex cōſequēti. ſ. creature iā in ſe cognite in deū per laudem relationē. Et hoc importat per ſe ſm ꝙ dicit inceptionem lucis. Alterū eſt acceptio notitie de creatura fiēda ſiue facta que cōſpicit̄ in vbo anteq̄ fiat in propria natura ⁊ cognoſcat̄. Et ideo etiā dicit Auguſtinus ꝙ prima dies non habet mane: qꝛ cū opus p̄me diei ſit celū ⁊ terra ⁊ lux. Per celū intelligit̄ angelica natura: que nō potuit ſui vel alicuiꝰ nature fiende in verbo accipere notitiam prius q̄ eſſet: ſed tū poſtq̄ creata fuit ſe in ſe cognouit ⁊ hec eſt veſpera: qꝛ veſpera ſm Auguſtinū nihil aliud eſt: q̄ cognitio rei in ſe ipſa ⁊ ſe cognitā per cōuerſionē ad verbū in laudē dei retulit: ⁊ notitiam firmamēti in medio aquarū ſequēti die locati accepit: ⁊ hoc eſt mane ſequentis diei. Unde prima dies mane haberi nō potuit in luce cognitionis angelice. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de nocte dicēdū ꝙ nox per oēs ſex dies nō nominat̄: qꝛ ſm Auguſtinū. oīa facta ſunt ſimul ⁊ diſtictio ſex dierū nō eſt in ſpatijs tēpoꝝ: ſed in ordine naturali rerū: ⁊ ideo diabolus in ſenario dierum angelus adhuc factus eſt diabolus per caſū: qꝛ a principio cecidit: ſed aliquādiu cū bonis angelis in celis remanſit. Cū igit̄ nulla obſcuritas

Nō ſufficiētiā creationis ↄ̄ſiſtit ad ornatum.

inueniat̄ in luce angeli nō inuenitur nox in illa repetitione. Sed mane eſt cognitio in verbo creature fiende ⁊ facte ſit laus. veſpera aūt eſt cognitio rei in ſeipſa: cū res iam facta eſt. dies aūt ſiue meridies in quo eſt plena lux eſt illuminatio angelice ſubſtantie in cognitione creatoris. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ beatus Augꝰ ibi adaptat metaphorice mane ⁊ veſperā ⁊ diem ⁊ noctē ⁊ periodū dierū. ¶ Articulus 8ᵘˢ.

Tertio querit̄ de reductione opinionis Auguſtini ad opinionē alioꝝ ſanctoꝝ. Et videt̄ nō ↄ̄ſentire qꝛ cōtradictoria dicūt. Dicit enī Auguſtinus. Omnia ſimul in vno momēto facta fuiſſe in materia ⁊ diſtincta in forma ⁊ loco et ornata in ꝓprijs ſpeciebus. Alij autē ſancti. ſ. Gregorꝰ Hieroꝰ Ambroꝰ ⁊ ceteri dicūt oia facta eſſe ſimul in ſubſtātia mãe: ſed per ſpatia ſex dierū formata eſſe ⁊ diſtincta. ſimul aūt oia facta eſſe in forma ⁊ nō ſimul facta eſſe in forma ſunt ↄ̄tradictoria que ſimul nō poſſunt verificari: ergo videt̄ ꝙ opiniones eoꝝ ad idē nō poſſint reduci. ¶ Itē dicē eſſe ex p̄ſentia lucis corporee ⁊ nō eſſe ex p̄ſentia lucis cōtradictoria ſunt: ⁊ cum vnum eoꝝ ſit de opinione Auguſtini: ⁊ alterum de opinione reliquoꝝ ſanctorum non videtur ſimul poſſe verificari opiniones eorum.

¶ Sed cōtra. ſancti eodē ſpiritu inſpirāte locuti ſunt ſed ſpiritus idē ſibi cōtraria per diuerſos nō dicit. ¶ Itē expſſe videt̄ Augꝰ cōſonare alijs ſic dicēs in 5° ſuper Geneſ. Tertia die ſpecies maris ⁊ terre facta eſt atq̄ in terra potētialiter vt ita dicam natura herbarū atq̄ lignoꝝ. ſic enim terra ad dei verbū ea ꝓduxit anteq̄ exorta eſſent accipiēs oēs modos eoꝝ quos per tēpora exercet ſm ſuū genus. Similiter dicit Augꝰ de q̄nto die ꝙ aqua natatilia ⁊ volatilia ꝓduxit ⁊ hoc potētialiter in numeris qui per cōgruas tēpoꝝ moras exercent̄. Similiter de ſexto die ꝙ tūc nihilominus potētialiter terra ꝓduxit aīalia: quoꝝ numeros tēpus poſtea viſibiliter explicaret. ſm hoc videt̄ Augꝰ dicē ꝙ opera ſex dierū ſimul fuerūt creata duobus modis. ſ. in potētia ⁊ numeris. numeri aūt ibi dicūt cauſarū ꝓportiones ꝙ forme rerū poſtea per tēpus fuerint explicate. hoc aūt nō ↄ̄trariat̄ alijs ſanctis ⁊ ſic videt̄ eſſe cōſoni. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ Augꝰ in tribus locis ex intētione ⁊ ꝓpoſito principiū Geñ. expoſuit in li°. ſ. cōtra ep̄lam fundamēti: ⁊ in vltimis duobꝰ libris cōfeſſionū ⁊ in 12° li° ſuper Geneſ. ad litteram. ſed in nullo loco dicit oia creata fuiſſe ſimul in materia ⁊ forma ⁊ ordinē dierū ponēdū eē in ordine rationis ⁊ nō in ſpatijs tēpoꝝ niſi in li° ſuper Geneſ. ad lrām. In alijs enim duobus operibus magis intēdit myſteriū q̄ hyſtorie verificationē. Unde ſciēdū eſt: ꝙ ſpiritus ſanctus duobus modis inſpirat expoſitiones ſacre ſcripture. ſ. quātū ad ↄ̄ſentaneū rōni ⁊ nō cōtrariū fidei. ⁊ quātū ad cōſonaneū auctoritati. Et qꝛ in textu auctoꝝ ſepius aliquid dicit̄ aliter intelligendū propter rudes ⁊ indoctos quos inſtruit ſacra ſcriptura. Ideo Augꝰ magis eligit ſe qui rationē: nō cōtradicēs tamē quin diſtinctio tēpoꝝ neceſſaria ſit: cū ꝓpter hoc vt oſtēdat̄ diſtinctio rerū per diſtinctionē tēpoꝝ. tū etiā propter hoc: quia magis hoc modo inſtruunt̄ ſimplices qui neſciūt res diſtinguere niſi per tēpora. Alij vero ſancti magis elegerunt ſenſum: qui eſt iuxta auctoritatē: nō tamen negantes illud quod eſt ſm rationē ↄ̄ſequens. Unde Auguſtinus in 5° ſuper Geneſim ad litteram. Cum audis tūc facta eſſe oia cū factus eſt dies illam ſenariam repetitionem ſine internallis horarum ſpatiorumq̄ temporaliū factam ſi poſſis apprehendas. Si vero nōdum poſſis hec relinquas cōſpiciendo valentibus. Tu autem cū ſcriptura non deſerniente infirmitati tue materno inceſſu tecū tardius ambulante ꝓficias que ſic loquitur vt ſuperbos altitudine irrideat: ꝓfunditate attentos terreat: veritate vagos paſcat: affabilitate paruos nutriat. Et ideo dicit etiā Gregorius ꝙ ſacra ſcriptura eſt ſimulꝰ in quo agnꝰ peditat ⁊ elephas natat. ¶ Ad id quod obijcitur de auctoritate Auguſtini dicendū ꝙ ipſe reuera ponit omnia ſimul creata in materia ⁊ forma: que. ſ. natura motus ſuperiorum ⁊ commixtionem elementorum per ſe producere non poteſt. ⁊ ideo celum factum eſt a principio cum ſtellis ſuis: ⁊ terra cum animalibus ſuis: ⁊ aqua cū natatilibus ſuis ⁊ volucribꝰ. Et breuiter dicēdo omnia in ſpēbus ſuis ſimul educta ſunt: que per virtutē motꝰ celi

ſimplicē ꝛ per vtutē ſtellarū ex cōmixtiōe elemētoꝝ ſine alio motore educi nō poterant vt homo ꝛ leo ꝛ cetera quedam: que preter virtutē celi ꝛ elemētoꝝ requirūt cauſam motorē ſpecialē ad ſui generationem ſm ꝙ homo generat hoiem ꝛ
6° phyſi. tex. co. 26. leo leonē ꝛ ſic de alijs. ſm quē modū dicit etiā phūs ꝙ homo generat hominē ex materia ꝛ ſol. Sunt tamē quedā nō magnam habētia diuerſitatē in partibus corporis vt plante. ꝛ quedam animalia precipue reptilia quedam ꝛ quidam piſces que nō oportuit primo cum alijs in ſpeciebus proprijs fieri: ſed tm̄ in cauſalibus rōnib⁹ ſuis: qꝛ ad hoꝝ ꝓductionem ſufficit motus celi ꝛ ſtellarum ex materia diuerſimode
Tex. co. 53. cōmiſcibili. Et hoc eſt qđ dicit phūs in 2° de generatione et corruptione. in equaliēte materia ꝛ nō vbiqꝫ eadē neceſſe eſt generationē inequales eſſe ꝛ has quidē motores citiores has vō tardiores vt dicit etiā Auicēna in libro de diluuijs. ꝙ mures generant̄ de terra quādoqꝫ ꝛ ſerpētes de capillis. Et ideo dicit Auguſtinus ſuper illud. germinet terra herbam virētem. i. potēs eſt germinare. Per hoc aūt ꝙ dicit opus quinte ꝛ ſexte diei primo factū eſſe in potētia ꝛ numeris intelligit potētiam cōpletam materie que nō eſt niſi quādo materia deſcindit̄ a motore ſpecificato ꝛ animato: ꝛ per numeros intelligit ſufficiētiam cauſarum in numero ꝛ ordine ad productionem animati corporis.

¶ De ſingulis operibus ſex dierum.

Oſtea querit̄ de ſingulis operibus que in principio Geneſis enumerantur. ¶ Et queruntur tria. Quoꝝ primū eſt ſigillatim de operib⁹ ſex dierū. 2ᵐ in cōmuni de eiſdē. 3ᵐ de quiete ſabbati. ¶ Circa primum primo querit̄ de opere prime diei. Et querunt̄ duo. Primum eſt de creatis in prima die. 2ᵐ de quibuſdam dubitationib⁹ que oriuntur ex littera. ¶ Circa primum autē adhuc duo querēda ſunt. Primum de celo ꝛ terra. 2ᵐ de luce.

¶ De creatis in p° die. Prio de celo ꝛ terra. Articulus 9⁹.

Ad primus ꝓcedit̄ ſic. Dicit Auguſtinus in 5° ſuper Geneſ. ad litteram. Prius facta eſt informis formabiliſqꝫ materies ꝛ ſpiritualis et corporalis de qua fieret qđ faciēdū eſſet: cū ꝛ ipſa prius ꝙ̄ inſtituta eſt nō fuiſſet nec inſtituta: eſt niſi ab illo vtiqꝫ ſūmo ꝛ vero deo ex quo ſunt oīa: que ſiue celi ſiue terre noīe ſignificata ſit que in principio fecit deus ante vnū illū diē quē cōdidit poſtea ſic appellata: qꝛ inde facta ſunt celū ꝛ terra ſiue noīe terre inuiſibilis ſiue īcōpoſite atqꝫ abyſſi tenebroſe. Ex hoc accipit̄ ꝙ celum ꝛ terra ſunt ante diē primū. ¶ Itē Auguſtinus in 12° cōfeſſionū. Celū terre huius ꝛ maris que feciſti 3° die dando ſpeciē viſibilē informi materie quam feciſti ante omnē diē. Jam enim feceras ꝛ celū ante omnē diē: ſed celū celi huius qꝛ in principio feciſti celū ꝛ terram. Ex hoc habetur idē qđ prius. Si vō dicat̄ ꝙ Auguſtinus vocat diē artificialē: qui incipit ab illuſtratione lucis primo die facte nihilominus tamē celū ꝛ terra ſunt opus prime diei naturalis qui in 12° horis cōtinet̄. ¶ Contra quicquid eſt extra omne tēpus eſt extra omnē diē. ſed terra ꝛ celū ſunt extra omne tēpus: ergo ſunt extra omnē diē. Probatio medie: qꝛ dicit Auguſtinus in 12° cōfeſſionū. Doctor famuli tui cū te cōmemorat in principio feciſſe celū ꝛ terrā tacet de tēporibus. ſimiliter de diebus nimirū enim celum celi qđ in principio feciſti creatura aliqua eſt intellectualis ꝙ̄ꝫ nequaꝙ̄ tibi trinitati coeterna particeps tamē eternitatis tue valde mutabilitatē ſuā pre dulcedine feliciſſime contēplationis tue cohibet: ꝛ ſine vllo lapſu ex quo facta eſt inherēdo tibi excedit oēm volubilē viciſſitudinē tēpoꝝ. Jſta vō informitas terre inuiſibilis ꝛ incompoſite nec ipſa in diebus numerata eſt. vbi enim nulla ſpecies nullus ordo nec inuenit quicꝙ̄ nec preterit: ꝛ vbi hoc nō ſit nō vtiqꝫ ſunt dies nec viciſſitudo ſpatioꝝ tēporaliuꝫ. ¶ Si forte dicatur ꝙ ibi celū accipitur ꝓ angelica natura: ꝛ terra pro ſubſtantia materie informis que ſic nō ſunt ſub tēpore: ſunt tamē cū tēpore ſicut tēpora coequeua.

¶ Cōtra dicit Auguſtinus in 5° ſuper Geneſ. Ante creaturam fruſtra tēpora relinquerent̄ quaſi poſſint inueniri ante tēpora tēpora: motus enim ſi nullus eſſet vel corporalis vel ſpiritualis nature quo per pſens preteritis futura ſuccedunt nullū eſſet tēpus diuo moueri aut creatura nō vtiqꝫ poſſet ſi nō eſſet. potius igit̄ tempus a creatura ꝙ̄ creatura cepit a tēpore. Utrum aūt ex deo ex ipſo enim ꝛ in ipſo ꝛ per ipſum ſunt omnia. ¶ Solutio. dicēdū ꝙ ſm omniū ſanctoꝝ expoſitiones terra pro materia informi ſumit̄ quando dicit̄. Jn principio creauit deus celū ꝛ terram eo ꝙ informitati materie nihil eſt ita propinquū ſicut terra ſicut dicit Aug⁹ in 12° cōfeſſionū ſic dicēs. ꝙ in omnibus partib⁹ mūdi nihil reperiri pōt ꝓpinquius informitati omnimode ꝙ̄ terra ꝛ abyſſus. minus enim ſpecioſa ſunt pro ſuo gradu infimo ꝙ̄ cetera ſuperiora perlucida ꝛ luculēta omnia. Cur igit̄ accipiaꝫ informitatē materie quam ſine ſpecie feceras: vnde ſpecioſum mūdū feceras ita cōmode hoibus intermīnatam ſine intimatam vt appellet̄ terra inuiſibilis ꝛ incōpoſita. Celum aūt ſm quoſdam ſanctos ponitur pro angelica natura ꝛ ſm quoſdam pro tota quinta eſſentia: ꝛ ſm alios pro celo empyreo. Et quocūqꝫ modo ſumat̄ ipſum ſm ſuum eſſe tēpori nō ſubiacet: vt ſupra in queſtionibus de tēpore eſt oſtēſuꝫ. ¶ Dicēdū ergo ſm Aug.ᵐ ꝙ ſi materia prima cōſideret̄ ſm ſuam ſubſtantiam ſine omni forma ꝛ ſine ordine ad formas tūc eſt extra tēpus. Et ſimiliter celū ꝓpter ſui immobilitatē: nihilominus tamē eſt cū tēpore ꝛ ſic cadit in opus prime diei ſm ꝙ opus creationis primo die ponit̄ eſſe factum. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de Aug. ꝙ tēpus icepit a creatura. dīm ꝙ ipſe ibi tēps accipit ſtricte. i. ꝓ mutatiōis mēſura que eſt in mā vt in ſubto. ſed ſancti qui ponūt tēpus coequeuū mūdo intelligūt de tēpore qđ eſt mēſura cuiuſcūqꝫ mutationis: ꝛ adiacet omni rei ſiue mutabili ſiue imotabili que tamen in eſſe ex nō eſſe procedit. ¶ Articulus 10⁹.

Ecūdo queritur de luce. Utrū ſit corporea vel incorporea. Et videtur ꝙ incorporea. qꝛ dicit Auguſtinus ꝙ per lucē intelligit̄ angelica natura ad deū cōuerſa. ꝛ ꝓbat ꝙ nō pōt intelligi de luce corporali. Si enim corporalis lux facta eſt inquit Auguſtinus. que nam eſt illa quam cū ſol occiderit videre nō poſſumus. ¶ Itē ſi dicat̄ ꝙ iuncta eſt ſoli que eſt cauſa huius iactare. vt enim dicit Auguſtinus in 2° ſuper Geneſim ad litteram. Nullus debet refellere eos qui per rationē querūt quid in creatura eſſe poſſit vt dicat ſm omni potētiā dei cui cūcta poſſibilia ſunt oportere nos credere aquas graues quas nouimus atqꝫ ſentimus celeſti corpori in quo ſunt ſydera ſuperfuſas eſſe. nunc enim quemadmodum deus inſtituerit naturas rerum ſm ſcripturas eius nos cōuenit querere. Nam quid in eis vel ex eis ad miraculum ſue potētie velit operari. neqꝫ enim ſi vellet de⁹ aliqū oleū ſup aquā manere nō fieret non ex eo tm̄ nobis olei nā cognita eſt icognita ꝙ ita facta ſit vt in appetēdo ſuū locū et ſi ſubt⁹ fuſuꝫ fuerit ꝓrumpat aquas eiſqꝫ ſe ſuppoſitū collocet. Jgit̄ a ſimili nō eſt dīm aliqd de illa luce ꝙ ex nā lucis oſtēdi nō poterit. ¶ Qđ aūt ſit corporea ſic ꝓbat̄. Dicit Beda ſuper Geneſim. ꝙ per lucē illā intelligit̄ nubes lucida que nō de nihilo ſed de piacēte oīā formalr facta eſt vt lux eſſet: ꝛ vim lucēdi haberet in qua dierū prima exorta eſt: qꝛ ante lucē nec dies fuit nec nox ſꝫ tempus fuit. ¶ Itē Damaſcenus 2° li° cap° 7° dicit. ꝙ per lucē intelligit̄ ignis. ignis aūt eſt corporeus ꝛ ſic lux illa vr̄ eſſe corporea.

¶ Solutio. cū dicit̄ in Geneſi fiat lux. itelligit̄ de luce que eſt habit⁹ corpoꝝ luminoſoꝝ. ¶ Ad p.ᵐ igit̄ dīm ꝙ beat⁹ Auguſtinus ꝓcedit ſm hūc modū ſm quē per celū itelligit̄ angelica nā iformis ꝛ hoc myſtice. ſm eūdē. n. modū intelligit̄ ꝯuerſio ei⁹ ad deū. ¶ Ad aliud dīm ꝙ Beda nō itelligit ꝙ lux illa fuerit nubecula ſm eēntiā ſꝫ per ſimilitudinē. nubes eni nō gnāt̄ niſi ex vapore infimoꝝ elemētoꝝ ꝛ hoc mō non gnābat̄ lux illa ſed ſimilitudinē habuit cū nubecula in hoc ꝙ ſicut nubes exhalata ꝛ obuia ſoli recipit cādorē illuſtratiōis quē vlteri⁹ miniſtrat iferiorib⁹ illumiabilib⁹: ita lux illa fulgorē dedit corporib⁹ que vlteri⁹ illuminabāt iferiora. ¶ Ad aliud dīm ꝙ Damaſcen⁹ lucē exponit mālr nō tm̄ ponēs omne ſubiectū lucis ſed quoddā. ¶ Articulus 11⁹.

Ertio querit̄ de dubitabilibus que oriunt̄ ex lrā. ¶ Et p̄mo querit̄ qd vocet̄ principiū cum dr̄. Jn principio creauit deus celū ꝛ terrā. gloſa enim exponit hoc tripliciter dicēs. Jn pricipio tēporis: vel ante tēpora: vel in filio. Et pro p̄ma parte videt̄ gloſa eſſe falſa: qꝛ tēpus ponit̄ vnū

de coequeuis ⁊ ſic nō in eius pͥncipio creata ſunt cetera ſed cū ipſo. ¶ Itē tēpus eſt creatū ⁊ initium eius ſimiliter: ⁊ ita principiū tēporis erit creatū in principio tēporis: ergo idē creatᷣ in ſeipſo. Similiter videtᷣ falſa pro ſecūda parte: q2 ſi ſequamur ſentētiā Auguſtini oīa creata ſunt ſimul ⁊ ita celū ⁊ terra nō erūt ante cetera. ¶ Similiter ſi ſequamur ſententiam alioꝝ adhuc erūt plura coequeua iſtis ⁊ ſic nō erūt ante cetera. 3ª pars etiam videtᷣ falſa q2 nihil eius in filio eſt creatū. creatura enim non eſt in filio ſm̄ eſſe ꝓpriū: ſed ſm̄ rōnes idearū que ab eterno ſunt in filio ſm̄ ꝙ eſt ſapientia ⁊ ars patris. ¶ Ulterius querit quare dicit hic. In principio creauit deus ⁊c̄. ⁊ nō ponit hic vſitatus modus per ſex dies. ſ. dixit deus fiat hoc vel illud. ¶ Ulterius iterum queritᷣ ſm̄ quas proprietates prima materia vocetᷣ terra ⁊ abyſſus ⁊ aqua. ¶ Ulterius queritᷣ penes quā differētiam priuationis dicitᷣ inanis ⁊ vacua. alterū eni hoꝝ ſuperfluere videtᷣ. ¶ Preterea inane ⁊ vacuū videntᷣ eē priuationes ꝯuenientes receptioni loci ⁊ nō materie: cū tamē ſm̄ p̄hm nō ſit eiuſdē rōnis materie ⁊ loci receptio. ¶ Itē quare dicuntᷣ tenebre eſſe ſuper faciē abyſſi ſi abyſſus dicitᷣ mā. ¶ Itē vlterius queritᷣ quare ex parte mouētis potius ponitᷣ ſpiritus q̄ pater vel filius. ¶ Itē cū ferri ſit locuꝫ mutare: ⁊ ſpiritus increatus non mutet locū videtᷣ falſum qđ dicit. Spiritus dn̄i ferebatᷣ. ¶ Preterea cū nulla ſit diuerſitas inter ſpiritū ⁊ dn̄m: videtᷣ male dicere: ſpiritus dn̄i q2 obliqui tranſitiui ſunt ſm̄ Priſcianuꝫ. ¶ Preterea quare potius dicit ſuper aquas q̄ extra vel ſub vel in aquis. ¶ Itē ſi prima materia ſignificetᷣ nomine terre ⁊ abyſſi ⁊ aque: quare dicit potius. ſpiritus dn̄i ferebatᷣ ſuper aquas q̄ ſuper terrā vel abyſſuꝫ. ¶ Ulterius queritᷣ de expoſitione Auguſtini ſuper illud: dixit deus fiat lux que eſt talis. Non corporaliᷣ ſonuit vox dei: qua enim lingua ſonaret: cū linguaꝝ diuerſitas nō eſſet nec erat queꝫ oportebat audire ⁊ intelligere. bene enim accipitᷣ ad naturam verbi per qđ omnia facta ſunt hoc ipſum pertinere eternū: ergo eſt quod dixit fiat lux: q2 verbū patri eſt coeternū. Et hoc eſt quod dicūt alij. dixit deus fiat: hoc eſt verbuꝫ genuit in quo erat vt fieret. ¶ Queritᷣ ergo cum ab eterno dixerat verbū quare nō ſequitᷣ ꝙ ab eterno creauit ⁊ fecit lucem. ¶ Itē in factione firmamēti ponitᷣ fiat ⁊ fecit ⁊ factū eſt. ⁊ hic ommittitur fecit ⁊ alia duo ponuntᷣ ⁊ queritᷣ quare hoc. ¶ Itē queritur diuerſitas inter hec tria ⁊ diuerſitas eoꝝ a creatione. ¶ Ulterius iterū queritᷣ quid ſit videre lucē ꝙ eſſet bona. anteq̄ eni facta eſſet lux ſciuit deus ꝙ eſſet bona. ¶ Itē per quē modum diuiſit lucē a tenebris. qđ enim non eſt a nullo diuiditᷣ: ſed tenebre non eſt vt dicunt ſancti: ergo nō diuiditᷣ a luce. ¶ Preterea dicit Chryſoſtomus ſuper Ioannē. ꝙ lux non lucet in tenebris niſi diſſipando ⁊ deſtruendo tenebras: ergo videtᷣ ꝙ potius debuit dicere deſtruxit tenebras per lucem q̄ diuiſit lucē ⁊ tenebras. ¶ Itē queritᷣ per quē modum lucē appellauit diē. dies enim ille nō videtᷣ eſſe eiuſdem rationis cum illo quem fecit ſol quarto die: quod patet q2 dies eſt ſol lucēs ſuper terram et in hac ratione non pōt ſumi dies prima vel ſecūda vel tertia. Eadem queſtio eſt de nocte per oppoſitū. ¶ Item queritur vlterius quare prima dies non habeat mane cum habeat veſperam. Cum enim dicitur. factū eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. mane pertinet ad initiū ſequētis diei. ¶ Itē cum ſupra dixerit. tenebre erant ſuper faciem abyſſi ⁊ tenebre ſunt nox vt hic dicitᷣ videtᷣ nox fuiſſe ante primam diē ⁊ ita prima dies habuit mane ſinē ſcilicet noctis ⁊ initium diei. ¶ Preterea opus dei videtur tūc icepiſſe a tenebris. ¶ Contra dicit Beda non ſunt audiendi qui reſpondendo dicūt deum ante creaſſe tenebras q̄ lucē. ¶ Item queritur quare potius dicit. factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus q̄ dies primus. ¶ Solutio. ad primū dicēdū ſicut etiaꝫ ſupra habitū eſt: ꝙ tēpus creatur non in aliquo neqꝫ in ſeipſo ꝓprie ita ꝙ innotet diuerſitateꝫ mēſurantis ⁊ mēſurati. alia enim ratio eſt de mēſura ⁊ mēſurato: vnde tēpus conſideratū ſm̄ ſui ſubſtantiaꝫ incepit in ſuo initio: nec hoc eſt inconueniēs: q2 ſm̄ ſubſtantiam bene eſt indiuiſibile ſm̄ ſuū eſſe tamē accipitᷣ vt mēſura creationis alioꝝ: non ꝙ ſit ante durationē: q2 aliter mēſura excederet menſuratum: ſed eſt ante ratione: vt mēſura ante mēſuratū. Sic igitᷣ ſm̄ ſubſtantiam eſt coequeuum. ſm̄ eſſe vō eſt mēſura. ⁊ ſm̄ rationē alia ſunt in ipſo ſicut in ſua mēſura extrinſecus adiacente. Et hoc notat li: inquādo dicitᷣ. In principio ⁊c̄. Et per hoc pꝫ ſolutio ad primam partē gloſe. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſm̄ Auguſtinū ſaluatᷣ hec prioritas ſm̄ ordinē nature vt habitū eſt ſupra: li3 omnia facta ſint ſimul in tēpore: ⁊ hoc notat in principio quādo exponitᷣ per ante cetera. Secūduꝫ alios autē per celum intelligitur natura angelica: ⁊ in mā ſiue ideo ſuperponitur ⁊ hec omnia dicūtur facta ante cetera. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſm̄ tertiam partē gloſe in quando dicitur in principio non notat continentiam vel rationē mēſure: ſed notat modum relationis filij ad opus creationis. filius enim eſt virtus ⁊ ars patris: ⁊ ſic pater creat in filio: ſicut in virtute ⁊ arte non ꝙ pater per ſe non poſſit creare: ſed quia pater qcquid hꝫ filius hꝫ a patre. ¶ Ad aliud dōm ꝙ creare ⁊ dicere ⁊ facere differūt in operibus diuinis. Creare enim pertinet ad eductionem alicuius de nihilo ſm̄ ſuam ſubſtantiā. dicere autē pertinet ad determinationē ſapiētie ſm̄ quam ſit res ⁊ formatur. Et propter hoc dicere eſt eternū. ab eterno enim determinauit deus ꝙ tūc icepit hoc ⁊ illud. Unde nihil aliud eſt dicere. dixit deus fiat. q̄ ab eterno determinaſſe ꝙ tūc vel tūc res oriatur. Unde Auguſtinus in principio ſuper Geneſ. ad litteram. dicit ꝙ verbū inſinuat reuocationē creature create ad ſe. Unde cū per celū ⁊ terraꝫ informis creatura intelligitᷣ ſpiritualis ⁊ corporalis nō ponitᷣ ibi dixit deus. ſed per lucē formatio eiuſdē creature intelligitᷣ: ⁊ ideo ibi ponitᷣ. dixit deus fiat lux. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ vna ꝓprietatū materie eſt retinere formā: ⁊ ſm̄ hanc dicitᷣ terra eo ꝙ omnis que faciūt retētionē ſunt in terra. Retentionē aūt faciūt tria. ſ. ſoliditas vt diſpoſitio. ſiccitas aūt vt materia. ⁊ frigiditas vt efficiens. Et ideo dicit Auicēna ꝙ vis retētiua vigorē ſuſcepit a frigido ⁊ ſicco. 2ª ꝓprietas materie eſt recipere. ⁊ ſm̄ hanc ꝓprietatē dicitᷣ aqua: q2 humidū aque nō eſt terminabile in ſe ſed terminatᷣ ad quālibet figuram tangentis. 3ª proprietas materie eſt non ſubſiſtere actu ⁊ hanc habet inquantū eſt ſubiecta priuationi: et ſm̄ hanc dicitur abyſſus ab eo qđ eſt ſine ⁊ baſis. baſis enim materie ſuper quam fundatur eius eſſe ſm̄ actuꝫ eſt forma ſubſtantialis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ receptibilitas materie ſm̄ aliquid comparatur receptibilitati loci. Eſt enim quidam locus ſimpliciter locus. ⁊ quidam eſt locus vt vacuum. ille vō qui ſimpliciter eſt locus imobilis eſt: ⁊ eſt motus ad ipſum ⁊ ab ipſo. qui vō eſt locus vt vacuuꝫ mouetur cum re mota ⁊ quo ad hoc ꝙ locus ſimpliciter immobilis eſt ⁊ recipit id quod mouetur ad ipſum habet ſimilitudinē cū materia. ⁊ ideo dicit p̄hus in 4º phyſicoꝝ. ꝙ vno modo dicitur vacuum in quo non eſt aliquid. eſt enim forma ſubſtantialis ⁊ corporea ⁊ ideo ſequitᷣ neqꝫ ſubſtātia corporea aliqua. Unde dicūt quidam vacuū eſſe corporis materiaꝫ: quo ad hoc autē ꝙ locus diſtinctus eſt a re locata ⁊ non facit vnū cū ipſa non habet ſimilitudinē cum materia. ¶ Itē quo ad hoc ꝙ locus cōtinet materia aut continetur iterum non habet ſimilitudineꝫ. Dicitur ergo materia inanis reſpectu forme que pertinet ad diſtinctionem. vacua vō reſpectu forme que pertinet ad ornatū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tenebra eſt priuatio luminis. lumen autē eſt prima forma per quam ſuperiora mouētᷣ materiam elemētoꝝ. Et q2 adhuc proportio ſufficiēs non erat inter principiū primū mouens in genere corporum ꝓpter hoc dicitur tenebra fuiſſe. Quia vō abyſſus dicit materiam ſm̄ ꝙ eſt ſub priuatione: ⁊ non terra vel aqua ꝓpter hoc dicitᷣ potius illa tenebra fuiſſe ſuper faciē abyſſi q̄ ſuper faciē terre vel aque. Tamē qdā ſancti dicūt ſicut Baſilius ꝙ per tenebras intelligitᷣ aer priuatus lumine. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ ſpiritus eſt principiuꝫ vite ſicut dicit dn̄s in euāgelio. Spiritus eſt qui viuificat. Et in Geneſi p̄mo. inſufflauit in faciē eius ſpiraculū vite. Pater vō ⁊ filius ſm̄ hec noia non dicūt principiū vite: ⁊ ideo potius ponitᷣ ibi ſpiritus q̄ pater ⁊ filius. li3 enī nō oia formata viuāt: tamē vita eſt actus aīme ⁊ aīa eſt vltima forma intenta a nā: ⁊ ideo ꝑcedētia. ſ. elemēta ⁊ mixtiones elemētoꝝ ordinantᷣ ad aīam ⁊ ſaluantᷣ in illis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſpiritus dn̄i ferebatᷣ nō loci mutatione: ſed exhibitione diuerſarū formaruꝫ in diuerſas māe partes. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſm̄ rē nulla eſt trāſitio iter ſpiritū ⁊ dn̄m. quantū vō ad modū loquēdi per dn̄m ſignificatᷣ pater ꝓpter auctoritatē: q2

Nō quo mā dī terra aq̄ et abyſſus ſm̄ diuerſas ꝓprietates.

Lec. cō. 59.

ſicut dicit Auguſtinus in patre eſt principiū totius diuinitatis qꝛ ab illo generat̄ filius: ⁊ ab ipſo procedit ſpiritꝰ ſanctus. Unde ſicut ſpiritus ſanctus mittit̄ a patre ad ſanctificandū creaturam rationalem vt dicit Auguſtinus in 4° de trinitate. ⁊ mitti eſt cognoſci ꝙ ab alio ſit vt dicit Auguſtinus ibidē. ita hic per modū loquēdi in opere creationis ſignificat̄ ꝙ ſpiritus domini eſt ſpiritus a domino hoc eſt a patre. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſpiritꝰ eſt motor ⁊ cauſa extra reꝫ exiſtens quam mouet ⁊ cauſat ⁊ excedens omne cauſatū ab ipſo: ⁊ nihilominus attingens ipſum per forme impreſſionem. Et hec tria important̄ per ſuper. quod enim eſt ſuper eſt extra rem eleuatum ab ipſa: ⁊ non contingēs eam. Hec autem tria nō important̄ per prepoſitiones alias: ⁊ ideo potius ponitur ſuper ꝙ̄ alia prepoſitio. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſpiritus ſuper ferebat̄ vt exhibens formas vt dictuꝫ eſt. ⁊ qꝛ exhibitioni formarum reſpondet in materia receptibilitas primo ⁊ retentio vel priuatio: ideo potius dicit̄ ꝙ ferebat̄ ſuper aquas ꝙ̄ ſuper terram vel abyſſum: qꝛ vt dictum eſt materia dicit̄ aqua propter receptibilitatem formarum.

Nō qđo duo ſint in v̄bo ab eterno.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ duo ſunt in verbo ab eterno ſcilꝫ idee ⁊ determinatio vniuſcuiuſqꝫ quando debeat procedere in eſſe ⁊ hoc vocatur ab Auguſtino plenitudo tēporis reſpectu filij. dicit enim Auguſtinus ſuper illud. quādo venit plenitudo temporis. ꝙ plenitudo temporis fuit impletio tēporis: quod preſciuerat deus in quo filius debuit incarnari. ⁊ ſimiliter eſt reſpectu aliarum creaturarum: qꝛ vnaqueque tunc eſſe incipit quādo ab eterno deus ei preordinauit vt fieret. Et hoc eſt quod dicitur verbū genuit in quo erat vt fieret. nec tamen ſequitur ꝙ ab eterno creatura ſit lꝫ verbum dictum ſit ab eterno qꝛ non eſt idem iudicium de hac cauſa ⁊ cauſato eo ꝙ ipſa in infinitum diſtet a ſuo cauſato: non ideo proportionat̄ ei in aliquo in eſſentia neqꝫ in duratione neqꝫ in virtute nec in opere. Et ideo dicit Auguſtinꝰ ꝙ non ſequitur verbum eternum quo dicta eſt creatura vt fieret creatura. Aliter tamen poſſet ſolui per diſtinctionem huius. ab eterno dixit vt fieret eo ꝙ ab eterno poteſt determinare hoc verbum dixit. vel hoc verbū fiat. ⁊ primo modo eſt vera. ſecundo modo falſa. ab eterno eni dixit vt fiat: non ab eterno ſed tunc quando incepit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ tria exiguntur ad perfectionem rei. quoꝝ duo ſunt ex parte efficientis. ⁊ tertium ex parte rei facte. Primum quidem ex parte efficientis eſt inclinatio ad opus per volūtatem operandi ⁊ hoc in prima cauſa eſt imperiū quod importat̄ per fiat. 2ᵐ vō ex parte efficientis eſt operatio exiēs ab ipſo in opus: ⁊ hoc importat̄ perfectio ſiue per fecit. 3ᵐ vō quod eſt ex parte rei facte eſt obediētia rei operate oſtenſa in eſſe: ⁊ hoc importatur per factuꝫ eſt. ſed vnum horum omittitur. ſ. fecit eo ꝙ lux eſt forma que fit in alio: ⁊ non res per ſe exiſtens ⁊ ſuper tales formas non eſt operatio efficientis: qꝛ omnis efficiens operatur ſuper materiam ⁊ tales forme non ſunt ex materia aliqua. ¶ Auguſtinus tamen aliaꝫ dat ſolutionem ſm ſuam ſententiam dicens: ꝙ per lucē intelligit̄ angelica natura reformata ad verbum: ⁊ hec reformatio non prius fuit in angelorum noticia ꝙ̄ in re ipſa. Cū igit̄ per fiat importat̄ operatio in verbo: per fecit autē operatio in angelorum noticia: ⁊ per factum eſt priuatio rei in ſeipſa: fecit non habuit locum in operatione lucis. Hec vō tria diſtinguunt̄ ab opere creationis: qꝛ hec tria pertinent ad inductionem forme in materiam. Creatio aūt ad eductionem ſubſtantie materialis de nihilo vt ſupra habitum eſt. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ videre non ſumit̄ ibi ſm ꝙ eſt principium cognitionis que oritur ex ſenſibus: ſed ſumitur pro ſigno voluntatis ⁊ beneplaciti artificis ad opus perfectū. ad id enim qđ bene placet multiplicat̄ aſpectus oculoꝝ frequenter. Et hoc eſt qđ dicit gloſa ibidem. vidit deus. i. placuit ei in ſua eēntia: qđ prius placuerat ei in ſua ſapiētia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ per ꝓprietatem nature diſtincta eſt lux a tenebris: qꝛ id qđ per ſe eſt luminoſum naturaliter eſt in circūferētia. id aūt qđ per ſe eſt opacū ⁊ tenebroſum naturaliter eſt in centro. Et tenebre ſm ꝙ ibi ſumunt̄ intelligunt̄ in ſua cauſa: que eſt corpus opacū ⁊ in illa nō ſunt nihil ſed aliquid ⁊ ſic poſſunt diſtingui. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ Chryſoſtomus accipit tenebras que ſunt priuatio actus luminis in diaphano: ⁊ nō in ſua cauſa que eſt opacuꝫ corpus ⁊ ideo nō hꝫ locū ꝙ ipſe dicit in propoſito. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ appellauit lucē diem per cauſaꝫ que eſt forma ⁊ efficiens. Poteſt enim ratio diei ſumi ab efficiēte proximo: qđ eſt forma ⁊ efficiens ⁊ ſic dies differt a luce ⁊ lumine: ⁊ ſm hunc modū tres primi dies eiuſdem rationis erant cuꝫ tribus ſequentibus. Poteſt etiā ſumi ab efficiente primo nō tamē proximo qđ eſt efficiēs ⁊ nō forma ⁊ ſic ſol effecit tres vltimos dies. Lux vō indiſtincta in celo effecit primos tres ⁊ ſic dies quodāmodo ſunt eiuſdē rōnis ⁊ quodāmodo diuerſe. Si enim ſumant̄ penes ſubſtantias efficiētium non erant eiuſdē rōnis. Si aūt per comparationē ad actus eoꝝ erant eiuſdē rationis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mane accipitur vt punctꝰ ꝯtinuans in ratione finis ⁊ principij: ⁊ ideo cum primam diem nihil preceſſerit neqꝫ nox neqꝫ dies initium eius non poteſt ſm rationē nominis dici mane. ſed finis eius hꝫ bene rationē veſpere qꝛ eſt initium noctis ⁊ finis diei. Alia tamen ratio ſupra aſſignata eſt ſm Auguſtinum. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſuper cū dicitur tenebre erant ſuper faciē abyſſi non dicebantur tenebre niſi ſm ſuā cauſaꝫ ⁊ ideo ille nō poſſunt dici nox. Hic autē intelligitur de tenebris prout formaliter ſm ſuū eſſe intelligunt̄ hoc modo quo priuatio poteſt habere eſſe ⁊ formam. Hoc enim nihil aliud eſt ꝙ̄ carētia luminis in diaphano ex interpoſitione opaci corporis inter illuminans ⁊ diaphanum. Ex hoc etiā patet ſolutio eius quod ſequitur ꝙ opus dei non incepit a tenebris: ſed a die ⁊ luce: ſm enim naturalem ordinē creationis precedens dies computatur cum ſequenti nocte ſed ſm proprietatem caſus culpe primi hominis qui caſus incepit a tenebris infidelitatis ⁊ ignorantie exiſtens tamē cum ſpe illuminationis per gratiam computabatur precedens nox cum ſequenti die. Et ideo feſta legalia a veſpera precedentis diei vſqꝫ in veſperam ſequētis diei computabant̄. ſm ſtatum aūt reſurrectionis ⁊ reformationis iterum incipit computatio a plena luce quia in plena luce in aurora ſurrexit dominus. Quod aūt nos facimus in ꝑcedenti veſpera potius ſunt preparationes ad futurum feſtum ſuſcipiendum: ꝙ̄ de ſubſtantia feſti. Et ideo etiam laudes cantant̄ in aurora propter lucē reſurrectionis que tūc incepit. ¶ Ad vltimum dicēdum ꝙ idem eſt dies ſm ſubſtantiam temporis in omnibus diebus ſed non eſt idē ſm eſſe: ⁊ ꝓpter hoc cū primū notet diuerſitatē ad 2ᵐ ſm eſſe ⁊ ſubſtantiā. vnuꝫ aūt ſm eſſe tn̄ potius dicit dies vnus ꝙ̄ dies primus. Qđ aūt ſubſtantia temporis ſit eadē in toto tempore habitum eſt ſupra in qōne de tempore.

¶ Articulus 2ꝰ.

Deinde querit̄ de his que facta ſunt ſecunda die. Et qꝛ de firmamēto ⁊ aquis ⁊ diſtinctione aquarū iam ſupra habitum eſt: tn̄ duo reſtant querēda: ſcilꝫ qualiter deus vocauit firmamentum celū. Et quare ſecunda dies nō habuit benedictionem. non enim ponitur ibi verbū ſignificans actū benedictionis ſicut in alijs quibuſdam vbi dixit benedixit eis. nec etiam ponitur ibi verbū notans approbationē ſicut vidit deus ꝙ eſſet bonū. ¶ Item iuxta hoc queritur qualiter in quibuſdam notatur benedictio in verbo approbationis tali mō loquendi vidit deus ꝙ eſſet bonum ſicut in operibus quatuor primorum dieruꝫ. Et in alijs notatur per verbum benedicendi ſicut benedixit eis. ¶ Solutio. ad primum dicendum ꝙ omne nomen imponitur a forma: ⁊ qñ deus a firmamento formā dedit formam ſubſtātialē tūc ipſo opere celū vocauit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ opus ſecunde diei depēdet ab opere tertie diei. diſtinguebatur enim ſecunda die natura elementorum que diſponit̄ diaphano ab vno extremo qđ eſt diaphanū naturaliter coniunctum lumini vt celum cryſtallinum: ⁊ non eſt ſufficiens diſtinctio niſi eodem elementa diaphana etiam alio extremo diſtinguantur qđ naturaliter eſt opacuꝫ ⁊ hoc fit tertio die quando aque diſtinguunt̄ a terra. Et qꝛ tunc diſtinctio perfecta eſt tunc accepit benedictionem per notam approbationis diuine. ¶ Si aūt querit̄ ſm hoc quare intercidit ſecūdus dies ante opus perfectuꝫ. quia vna perfectio operis videt̄ pertinere ad vnū diem. Dicēdū ꝙ diſtinctio mediorꝫ elemētoꝝ ab vtroqꝫ extremo ſcilꝫ a celo ⁊ a terra non eſt vnius rationis. A celo enim diſtinguunt̄ elementa: que ſunt receptibilia luminis ſicut ab eo cū quo nō cōmunicant

in mā ſ3 ſūt mobilia ab ipſo tn̄. Sed a terra diſtinguunt ſic ab eo cū quo cōicāt in mā agētia ĩ ipm̄ ⁊ paſſētia ab ipo. Et dico tria elīta eē media iter celū ⁊ terrā: q2 cōicāt cū vtroq3 Lex. cō. 68, extremoꝝ. Cū celo enim habēt diaphanū vt dicit pħs in 2° de aīa. Cum terra aūt cōmunicāt tn̄ in mā. ❡ Ad vltimū3 dōm ꝙ quedā agunt ⁊ patiunt in gnōne a principio intrinſeco qđ eſt nā: ⁊ agere ⁊ pati illoꝝ eſt ſub neceſſitate: ⁊ iō nō opꝫ ꝙ fiat eis iperiū ad appetitū actum gnōnis ſed tn̄ bene dictio eoꝝ notat in nota approbatiōis diuine: ꝙ ſic permaneant in nā: quēadmodū ꝯſtituta ſunt ⁊ talia ſunt opera pˀimoꝝ quatuoꝛ dierū: l3 eni vegetabilia habeāt aīam: hec tn̄ aīa magis mouet vt nā ꝙ̄ vt aīa q2 motus eoꝝ ſunt ſub neceſſitate ⁊ ſunt determinati ad vnū ⁊ nō ad ꝯtraria. Quedā aūt mouent a principio intrinſeco qđ eſt aīa ſenſibilis vel rōnalis habens appetitū huius ⁊ ꝯtrarij ⁊ illa nō de neceſſitate generāt: ſed inclinatione appetitus: ⁊ iō alij diſtinguerunt iperio iclināte appetitū per nām in gnōne qđ deſignat per talē modum benedictionis creſcite ⁊ multiplicamini.

❡ De opere tertie diei. ❡ Articulus 13°.

Deinde querit de ope tertie diei. ❡ Et queritur pˀmo qualiter aque ſunt ꝯgregate in locū vnū. ⁊ quia ſic locus ille cū nos videamus eas ab alto deſcendere ⁊ in pluuijs ⁊ niuibˀ ⁊ in locis pluribˀ eſſe ⁊ in mari. ❡ Ulteriˀ querit apparuit arida. Si.n. ſm̄ nām terra eſt in medio erit ipſa quo ad oēm partē in medio quāto pōt propinquius vt dicit pħs in de celo ⁊ mūdo. ⁊ ita vndiq3 coope- Secundo celi tex. cō. 72. et infra. riri aquis ⁊ nō apparere arida. ❡ Preterea querit q̄re vocauit aridā terrā cū etiā ſupra terra ſit appellata vbi non ſit mentio aride. ❡ Itē qualiter ꝯgregationes aquarū apellauit maria. Si.n. cōgregationes aquarū ſunt in vno loco q eſt ꝓprius locus elemēti qđ dicit aqua: cū ipm̄ elemētū nā3 hēat inſipidi videt ꝙ ꝯgregationes aquarū debeāt appellari inſipide ⁊ nō maria. Maria enim amara ſunt ⁊ habent aquas cōpoſitas ⁊ permixtas terreſtri cōbuſto: aque aūt elemēta ſm̄ nām ſunt ſimplices. ❡ Preterea querit quare dicit in plurali maria ⁊ non in ſingulari mare. ❡ Itē queritur de quadā ꝯtrarietate in pſalmo vbi dī ꝙ terra fundata eſt ſuper aquas. Et alibi dī ꝙ fundata eſt ſup ſtabilitatē ſuā3. Et alibi iterū ꝙ dominus fundauit eā in nihilo. ❡ Querit et q̄re nō ſit mētio de diſtinctione ignis ⁊ aeris. ❡ Itē querit vlterius q̄re aqua fluit in terrā potius ꝙ̄ aliud elemētū. ❡ Itē querit vlterius verū quedā plāte nociue ex figura vt ſpine vel humore vt venenoſe tertio die fuerint create. Et videt ꝙ nō q2 hec ſunt ad penā hoīs: ⁊ nō puniit deus ante delictū. ꝗ videt ꝙ talia poſt peccatum hoīs fuerint create. ❡ Itē querit de figura elementoꝝ: eo ꝙ quidā ſancti dicūt ꝙ terra ſicut ſcutella natat ſuper aquas. ❡ Solutio. dicendum ad primum ꝙ tria ſunt elementa grauia ſcilicet terra aqua ⁊ aer. qđ patet ꝙ remota terra aer ⁊ aqua deſcendunt in locu3 eius ſed vnum tn̄ eſt ſimpliciter graue ſcilicet terra: cuius ſignum eſt ꝙ ipſa per ſe ⁊ in alijs deſcendit ad medium. terra eni deſcēdit per ſe ad centrum: ⁊ poſita in aere ⁊ aqua iterum deſcendit ſed non ſic aer ⁊ aqua. Aer eni poſitus in terra ⁊ aqua aſcendit ſed hec duo elementa poſita Vide 3° celi. Lex. cō. 18. Et 4° ce. tex. cō. 30. ⁊ 31. in igne deſcendunt. Et ideo dicit philoſophus ꝙ ſunt leuia in alio ⁊ grauia in alio. Et hanc naturam accipiēda diſtincta ſunt media ab extremis. Unde nihil aliud eſt congregare aquas in locum vnum ꝙ̄ dare eis naturā illam ꝙ ſint leues in terra ⁊ ſic aſcēdat ab ipſa. ⁊ graues in aere ⁊ ſic deſcendunt ab ipſo. ❡ Et hoc eſt etiā ꝙ dicunt ſancti ꝙ ignis ⁊ aer diſtincti ſunt quando aque recedentes ab igne ⁊ aere ſunt ſeparate. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ locus congregatio- In ſecundo. nis aquarum eſt locus origīis earum: l3 enim in multis locis ſint originaliter tamē non ſunt in loco oceani vt probatur in libro metheoroꝝ. ❡ Ad aliud dicendū ꝙ aliter eſt de aquis ⁊ aliter de igne ſm̄ naturam. quanto enim elemē- 2. de gnōne et corruptione. Lex. cō. 37. tum rarius eſt tanto maiorem locum occupat. Et quanto ſpiſſius eſt tanto minorem locum habet: ſm̄ ꝙ etiam dicit philoſophus ꝙ ex vno pugillo aque ſiunt decē aeris: ⁊ ideo aqua multo eſt in minori loco ꝙ̄ aer: ⁊ ideo non ſequitur ꝙ ſi aer ⁊ ignis ambiunt terram vndiq3: ꝙ etiam aqua ambiat vndiq3 eam. ❡ Preterea aqua habet humidū incorporale ⁊ terra ſiccum incorporale que duo dominantur in omnibus elementatis. Aer autem habet humidum ſpiritualē non incorporale: ⁊ ignis ſiccum ſpirituale non incorporale ⁊ ideo aqua ſm̄ naturam ſui humidi diſſoluit terra3 influens in poros eius: ⁊ ideo cooperitur a terra ⁊ nō cooperit eam vndiq3. aer autem non ita diſſoluit eā humido ſuo nec influit in eam. ⁊ ideo circundat eam vndiq3 ⁊ ſimiliter ignis. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ terra ſupra propter ſui vicinitatem ad informe poſita eſt pro materia. Hic autem ſumitur terra ſm̄ rationem ſui nominis ſm̄ qua3 dicitur terra quaſi pedibus trita pro loco ge͂tis elemētatoꝝ in omnibus enim illis ipſa dominatur: ⁊ propter hoc omnium quies eſt in ipſa. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ mare ſm̄ ſubſtantiā ſuarum aquarum eſt elementum ⁊ ſm̄ eſſe inſipidū: per accidens autem eſt amarum ⁊ commixtum vt obiectum eſt. ❡ Poſſet tamen dici ꝙ mare non eſt amarum niſi in loco illo vbi calor ſolis eleuat a fundo eius vapores terreſtres groſſos combuſtibiles ſed in loco alio eſt inſipidū. Et hoc videtur velle philoſophus in primo de animalibus. ꝙ quōdam animal marinum maius eſt animali ſanguinis: cum tamen ⁊ careat ſanguine hoc eſt raro pauco ſicut quidā piſces dicti Malachie. na3 hoc genus augmentatur in locis calidis ⁊ magis eſt in pelago ꝙ̄ prope ripas ⁊ precipue in locis vbi multiplicantur aque inſipide. Et hoc accipitur ꝙ aque inſipide ſunt in aliqua parte maris. ❡ Ad aliud dicēdum ꝙ humidum aque vt habitum eſt materiabile eſt in ſe: ⁊ ideo diuiſibile ſm̄ ſui diuiſibilitatem. Et vt notet hec diuiſibilitas dicit maria ⁊ non mare. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ terra conſideratur duobus modis ſcilicet vt elemētum ⁊ vt materia corporum generabilium. Et primo modo conſiderata fundata eſt ſuper ſtabilitatem ſuam. Et dicitur ſtabilitas eius natura illa que ſimpliciter eſt grauis: quia ex illa habet locari in centro. Et hoc autē ꝙ terra per ſe fundatur in centro ⁊ non terminatur ad elementa alia: ſed potius alia quedam ad ipſam dicitur alibi fundata in nihilo. Secundum autem ꝙ conſideratur vt materia corporum elementatorum ſic fundatur ſuper aquas. Corpora autem commixta ſunt continua: terra autem per ſe non cōtinuatur. vnde in quarto metheoroꝝ dicit Philoſophus. Terra pura lapis non ſit quia continuationem nō facit ſed comminutionem. Continuatio enim eſt ex virtute aque: ⁊ ideo terre continuatio fundatur ſuper aquam propter humidum continuans eam in corporibus commixtorum. ❡ Ad duo ſequentia patet ſolutio per ante dicta. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ plante que modo nociue ſunt non eſſent nociue ſi homo non peccaſſet nihilominus tamen eſſent in ſuis figuris ⁊ humoribus in quibus modo ſunt: ſed non nocerēt ſicut nec ignis vreret neq3 aqua ſuffocaret ſi peccatum non eſſet: nihilominus tamen ignis eſſet calidus ⁊ aqua humida. ❡ Ad vltimum dicendum ꝙ omnium elementorum figura eſt circularis. terra enim cum vndiq3 ſit grauis vndiq3 quantum poteſt appropinquat ad centrum: ⁊ ita in circulo quia ſi diſtaret per angulum eſſet remotioꝛ a centro in angulo ꝙ̄ in latere figure angulate: q2 ſi due linee exeant a centro figure angulate vna ad latus ⁊ altera ad angulum longioꝛ erit ea que protrahitur in angulū. Aqua vō vndiq3 terminatur ad terram: ⁊ etiam rotunda eſt. Et eadem ratio eſt de aere propter contactum ad aquam. De igne autem alia rō eſt: ille eni eſt ſimpliciter leuis: ⁊ iō vndiq3 aſcēdens ſurſu3: vt dicit Auicēna ⁊ figurat ad celū lune: ꝙ cū ſit rotūdum ignis etiam rotundus erit. ❡ Articulus 14°.

Deinde queritur de opere quarte diei. ❡ Et quare luna dicatur magnum luminare cum iudicio ſapientū ſit minoꝛ alijs ſtellis. ❡ Itē quomodo preeſt nocti: ⁊ ſimiliter ſtelle cum luna quādoq3 de nocte ſit ſub terra ⁊ ſtelle de die ſicut de nocte ſunt ſuper terram. Totum autem reſiduum diſputatu3 eſt ſupra in queſtione de celis. ❡ Solutio. dicendum ꝙ luna dicitur magnum luminare nō a quantitate: ſed ab effectu illuminādi terram. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ luna non habet niſi lumen a ſole: ⁊ ideo oportet ꝙ opponatur ei per diſtantiam aliquam: ⁊ quo ad hoc in quacunq3 parte eſt ſol luna illuminata que illuminat terram erit in oppoſita. Unde ſole exiſtēte in iferiori hemiſperio erit luna in ſuperiori ſm̄ ꝙ terram illuminat. Similiter

dicēdū de ſtellis: ꝙ lʒ de die ſint ſuper terrā tñ nō illuminãt terrā ſed tegit lumē earuʒ a lumine ſolis ſed nō ſic in nocte: ⁊ iō ſunt ad decorē noctis. ¶ Si aūt querit̃ quō hec luminaria ptinẽt ad ornatū celi cū plãte āſſiēt terre ptineãt ad diſ-

Ad diſtōnē poſitionē. Dicēduʒ vt ſupra habitū eſt ꝙ ſtelle ſunt motores determinati in ſpecie ⁊ lʒ nō moueant̃ niſi motu ſuoruʒ circulorꝫ ſm̄ nãles pħos: tñ diuerſificant̃ in ſitu ⁊ pportione mouēdi per renouationē ſitus in motu quod non accipit plantas: ⁊ ideo pertinent ad ornatum: ⁊ non plante.

¶ De opere quinte diei. Articulus 15ᵘˢ.

Eīde querit̃ de operibꝰ quīte diei ꝓpter qd ex vno mãli ſiūt ea q̄ ornãt aquā ⁊ aerē. ¶ Itē ꝓpter qd vno die ornent̃ aque ⁊ aer. ¶ Preterea querit̃ que dĩa ſit īter reptile aīe viuētis ⁊ aiaʒ viuētē atqꝫ motabilē. ¶ Preterea videt̃ ꝙ aues ſint de ornatu terre: qꝛ dĩ i lr̄a. Aueſqꝫ multiplicent̃ ſup terrā. ¶ Preterea q̄dā aīalia ſunt que ſūt in aq̄ ⁊ terra: ſicut dicit pħs. ⁊ q̄dā manēt in aquis ⁊ pereunt in terra. Et querit̃ ad cuius ornatū pertinent illa.

¶ Solo. Dōm: ꝙ in opere ornatꝰ in diſtinctionibꝰ dierū attendit̃ gñalis diuiſio que ſumit̃ penes ea que ornantur: ⁊ iō cū aer ⁊ aq̄ hēant nãm mediorꝫ elemētorꝫ que cōīcant in nã diaphani: ⁊ in paſſiua q̄litate que eſt humidū ponit̃ ornatꝰ eorꝫ in vno die. qꝛ v̄o in piſcibꝰ ⁊ volatilibꝰ ꝓcipue paſſiuū eſt humidū: ⁊ humidū aeris ſpũale eſt nō incorporale: iō mãle in auibꝰ ⁊ piſcibꝰ eſt humidū aqueū: ſed ex humido ꝯſtãte per frigidū ſm̄ ſui gñis nãm magis ſunt piſces: ⁊ iō ſm̄ ſuū genus ſunt frigidi ſicut ⁊ locꝰ aque in quo ſūt. Ex humido v̄o vaporali ꝯiūcto cū calido ſm̄ ſui gñis nãm magis ſunt aues: ⁊ iō ſunt nãe calide ſm̄ ſuū genꝰ. Per hoc pʒ ſolo ad duo prima. ¶ Ad aliud dōm ꝙ motꝰ auiū eſt in aere ⁊ greſ in terra: ⁊ iſtud elemētuʒ dicit̃ ornari illo gñe aīalis: qđ eſt locꝰ motꝰ eiꝰ ⁊ nō quietis. Unde plãte a ſanctis dicunt̃ nō pertinere ad ornatū: qꝛ imobiles ſunt ſm̄ locū: oĩa. n. natatilia gñaliter pertinēt ad ornatū aque: ⁊ volatilia ad ornatuʒ aeris: ⁊ greſſibilia ad ornatū terre. natatilia. n. nō natãt niſi in aq̄: ⁊ volatilia nō volãt niſi in aere: ⁊ greſſibilia non gradiunt̃ niſi in terra. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aīa viuēs dĩ a pͥmo actu aīe: q pͥmꝰ actꝰ aīe in corpore eſt vita. Anima v̄o motabilis dĩ aīa ſm̄ actū ꝓceſſiui motꝰ: motꝰ aūt ꝓceſſiuꝰ eſt in organis ad motū ordinatis. ⁊ ſi organa ſunt ale tūc dicit̃ volatile aīal. ſi ſunt pedes tūc dicit̃ greſſibile. Si aūt ſunt pennule tūc dicit̃ natatile. Si v̄o vis illa ad motū ſita eſt in coſtis vel in ore vel in collectione ⁊ extēſione anulorꝫ tūc dicit̃ reptile: reptilia. n. rapiunt ſe qñqꝫ vi coſtarū qñqꝫ ore qñqꝫ collectione ⁊ extēſione anulorꝫ. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ aīalia cōia vtriqꝫ elemēto cōprehēdunt̃ ſub ornatu vtriuſqꝫ: ſed tñ magis dicit̃ eē ornatꝰ illiꝰ in quo frequētiorē habēt motū: ſicut dicit Ariſtoteles in ſeptimo de aīalibꝰ de delphinis. ꝙ habitãt in mari ⁊ pereūt in terra iacta ſiccitus: ⁊ qñ. trãſierūt duodecim dies ferus multotiens in die vadit cū eis ad mare ⁊ non facit hoc niſi vt aſſueſcat eos mari qꝛ nequit ambulare: eo ꝙ nō poteſt ſe ſuſtinere pedibus ſuis qa delphinus eſt carnoſus ⁊ mollis ⁊ eius oſſa ſunt cartilaginoſa.

¶ De opere ſexte diei. ¶ Articulus 16ᵘˢ.

Eīde querit̃ de opere ſexte diei. ¶ Et querit̃ que ſit dĩa iter iumēta ⁊ reptilia ⁊ beſtias. ¶ Itē querit̃ de pernicioſis ⁊ venenoſis aīalibus. Utrꝫ poſt peccata facta ſint vel an. ¶ Itē de quibuſdā que naſcunt̃ ex putrefactiōe. Utrū tūc creata ſint vel poſtea. ¶ Solo. dōm ꝙ iumēta ſm̄ ſuū nomē dicunt̃ q̄ſi iuuamēta ⁊ ſunt ea que iuuãt hoīem in labore. Reptile autē dĩ qđ ſe capit ore vel coſtis. Beſtie aūt q̄ſi vaſtie dicunt̃ aīalia vnguibꝰ vel dētibus lacerãtia. ¶ Ad aliū dōm ꝙ ſicut ſupra dcm̄ eſt de venenoſis plãtis. ¶ Ad vltimū dōm: ꝙ nō oportuit ea que ꝓduci pñt ex putrefactione tūc creari: eo ꝙ opera ſex dierū nō ſunt niſi ad ſufficientiam propagationis in principio nature.

¶ De operibus ſex dierum in cōmuni.

Oſequēter anteq̄ȝ de homine querat̃: querēduʒ eſt de his operibus in cōmuni. Et quare in tanto numero ſunt. Et quid ſm̄ aliuʒ moduʒ dicat̃ dies ſi omnia creata ſunt ſimul. Et que ſit perfectio ſenarij de quo dicit Auguſtinus ꝙ ideo ſenarius perfectus eſt numerꝰ: quia deus opera ſua perfecit in ipſo. ¶ Et dicendū eſt ad primū ꝙ vt habitum eſt in ſupradictis numerus operum ſex dieruʒ accipitur ſm̄ numerum principioruʒ naturaliū: ita ꝙ per opus creationis acquirit̃ materialis ſubſtantia principiorꝫ. Per opus v̄o diſpoſitionis acquiritur forma ⁊ locus actiuorum ⁊ paſſiuorum ⁊ mouentium ad tranſmutationem rerum in communi ſine determinatione huius vel illius ſpeciei. ſed per opus ornatus potentie actiue ⁊ paſſiue ⁊ motiue determinant̃ ad formas ſpeciales: in quibꝰ ſit propagatio vniuſcuiuſqꝫ ſm̄ ſuum genus. Et ſubdiuiſio horꝫ operum ſupra eſt expedita. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ dies naturalis eſt reuolutio vna equinoctialis circuli cum tanta parte zodiaci vel linee ecliptice quã naturali motu ab oriente in occidentem deſcribit ſol: ⁊ hec pars eſt. 52. minuta ſm̄ illam quantitatem qua gradus componitur ex. 60. minutis in qua reuolutione etiam mouentur elementa ad commixtionē generabiliū. ¶ Poteſt igit̃ dici ꝙ ſm̄ eos qui ponunt omnia creata eſſe ſimul: dies intelligit̃ mēſura perfectionis vniuſcuiuſqꝫ principij naturalis eo modo quo opus diuinuʒ dicitur eſſe perfectum. qꝛ opus creationis eſt ad acquiſitionē materie tm̄: que non habet perfectionem in ſe: ⁊ ideo non eſt in vna die ſed adiūgitur ei aliquid de opere diſpoſitionis. Et hoc videtur velle auctoritas Auguſtini ſupra inducta que dicit ꝙ mane eſt ortus cel ⁊c̃. ¶ Ad vltimum dicendum ſm̄ Auguſtinum in libro ſuper Geneſim. ꝙ ſenarius perfectus eſt numerus eo modo quo perfectꝰ numerus diuiditur in diminutum ⁊ abundantem. Perfectus autem dicitur qui conſtat ex ſuis partibus: ⁊ partes dicuntur que aliquotiens ſumpte reddant totum numerum. Diminutus autem eſt quem ſue partes non perficiunt. Abundans v̄o ſuper quem ſue partes excreſcūt. Sicut quatuor numerus eſt diminutus ⁊ ſimiliter. 8. Et duodecim numerus eſt abundans. Sed quia hanc perfectionez ſenarius non habet ex hoc ꝙ opera creationis facta ſunt in ipſo haberet enim eam et ſi non eſſent facta in eo. Ideo melius dicitur ꝙ perfectio quam habet ſenarius ab operibus creationis eſt illa que cauſatur ex ſufficientia principiorum nature vt patet ex predictis.

Oſtea querit̃ de quiete ſabbati. Si enīʒ quieſcere eſt ab operibus ceſſare: videtur falſum quod dicit requieuit deus die ſeptimo cuʒ dicat in Iohāne. Pater meus vſqꝫ modo operatur ⁊ ego operor. Si v̄o quieſcere eſt opus finale facere: tunc aliquid operatus eſt die ſabbati deus ⁊ ſic non compleuit opera in numero ſex dierum. ¶ Preterea artificis laſſibilis quieſcere eſt poſt opus: ⁊ cū deus non poſſit laſſari videt̃ ꝙ male dicitur de eo ꝙ quieuit ab opere ſuo. ¶ Preterea queritur quare dicit ab opere ⁊ non in opere. ¶ Item quare dicit ⁊ ſanctificauit illum. ¶ Solutio. dicenduʒ ꝙ quieſcere eſt ab opere ceſſare duobus modis. ſcilicet ex parte operis. ⁊ ex parte efficiētis. Ex parte operis quia poſtea nihil nouum fecit cuius principia naturalia ſm̄ formam vel materiam vel ſimilitudinem in ſex diebus non preceſſerunt. Ex parte efficiētis v̄o quia in ſex diebus naturam in principijs ſuis deus per ſeipſum inſtituit. Poſt v̄o non per ſeipſum ſolus ſed cum natura ⁊ in natura res naturales propagauit: ⁊ de hac ꝓpagatione intelligitur quod dicitur in Iohāne 5°. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ quies in hac ſignificatione nō eſt laſſati ſed artificis qui vſqꝫ ad perfectionem deduxit opera. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ ab ſnotat remotionē quieſcentis ab opere: non enī quieuit deus in operibus ſuis vt in optimo beneplaciti ſui ſed in ſeipſo. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ ſanctificare ſabbatum eſt ſanctam quietem dei demonſtrare: vt ſcilicet homo libros legens diſcat in deo quieſcere per appetitum ⁊ dilectionez: ⁊ non opera dei pro deo diligere ſicut faciunt hi qui fruuntur creaturis. Sed horum amplior ratio habebitur in tractatu de preceptis.

¶ Et in hoc terminatur Prima pars Sūme Domini Alberti Magni que eſt de quatuor coequeuis ⁊c̃.

¶ Incipit Liber ſecūde partis ſūme Alberti Magni ordinis Predicatoꝝ De hoīe.

Circa ſcdaꝫ partē ſūme de creaturis reſtat querere de hoīe. De quo primo querēdum eſt ſm ſtatū eiꝰ in ſeipſo: ꝛ poſtea de loco eiꝰ qui eſt paradiſus. ¶ Uñ circa ſtatū eius in ſeipſo q̄rēda ſunt tria. Quorum primū eſt de anima ipſius. 2ᵐ de corpore. 3ᵐ de coniuncto. ¶ Circa primuꝫ queritur duo. Quoꝝ primum eſt de ſuba ꝛ natura eius. 2ᵐ autē de partibus ipſiꝰ: ꝛ diuiſione ꝛ ꝓprijs paſſionibus ꝛ operationibꝰ que accidūt

Tex. cō. 3. illi ſm ꝙ dicit phs in pmo de aia. Ingrimus aūt cōſiderare ꝛ cognoſcere nām ipſius ꝛ ſubam ꝛ poſtea quecūq; accidūt circa ipſaꝫ: quaꝝ alie qdem ꝓprie paſſiōes aie eſſe dicūtur. Alie autē cōes ex eo ꝙ illa aialibus ineſt. ¶ Circa pᵐ queruntur tria. ſ. quare prius diſputādum eſt de anima ꝛ ſubſtātia q̄ȝ de partibus eius. vel de corpore. vel de ꝯiūcto. ꝛ an anima ſit. ꝛ quid ſit ſm ſubſtātiam ipſius ꝛ naturam.

Ad primū ſic ꝓcedit. Ois cognitio intelligibiliuꝫ ortū hꝫ ex cognitione ſenſibiliū ſm aliquē modum: ſuba aie ꝛ natura ſunt de numero cognoſcibiliū ꝛ intelligibiliū: ergo cognitio eorū ortū habebit ex cognitione ſenſibiliuꝫ. ſenſibilia aūt illa ex qbus cognoſcitur aia nō ſunt niſi ex parte corporis vel actuū eius qui ꝯueniūt ei ſm ptes: ḡ de illis deberet eē diſputatio prior. ¶ Ueritas pme accipit

Tex. c. vltimi. ex fine ſcdi poſterioꝝ. vbi ſic dicit phs. videt aūt ſenſuꝫ ineē oibus aialibus. hñt eniꝫ potētiaꝫ indicatiuā quā vocamus ſenſum. cū inſit aūt ſenſus in his qdeꝫ aialibꝰ fit māſio ſenſibilis. in alijs aūt nō fit. In qbus igit nō fit aut oino. aut circa que nō fit nō eſt in eis cognitio vltra que nō ſentiunt. In quibꝰ aūt ineſt ſentiētibus eſt hēre vnū quoddā in aia. Multis igit factis huiuſmodi iā dr̄ia quedam fit: quare ꝛ in his quādā eſt fieri rōnē ex talium memoria. in alijs vo non. Ex ſenſu igit fit memoria ſicut dicimus. ex memoria autē multotiens facta fit experimētū vnuꝫ. Multe eni memorie numero experimentū eſt vnū. ꝛ ex experimēto aūt: aut ex omni quieſcēte vniuſi in aia vnū ꝑter multa. qđ cum in oibꝰ vnuꝫ ſit illō artis pnᵐ eſt ꝛ ſciētie. ¶ Ueritas ſcde accipit ex hoc

Tex. cō. 44. ꝛ infra. ꝙ a Platone ſupponit aiā eſſe incorporea. ¶ Itē in xiº pme phie phus docet venire in cognitionē motoꝝ que ſunt ſube ſeparate ꝛ intelligibiles per cognitionē mobilium que ſunt corpora mota ſm locū: ergo videt a ſiḿ ꝙ etiā hic veniēduꝫ eſt in cognitionē aie per cognitionem corporis qđ mouet ꝛ

Tex. cō. 33. regit ab ea. ¶ Item in 2º de aia dicit phs ꝙ prius ſunt actꝰ potentijs ꝛ pmi ſm rōnem. Si aūt ſic ꝛ his adhuc pora ſunt oppoſita. i. obiecta. ergo videt ꝙ ab obiectis eſt icipiēduꝫ. ꝛ poſtea de actibus. deinde de potētijs. ꝛ tādē de ſuba ꝛ natura aie diſputāduꝫ. ¶ Si forte dicat ꝙ obiecta pora ſūt actibus ꝛ actus potētijs quo ad nos: ꝛ nō ſimpl̄r: hoc erit cōtra lrām: qa ipſe dicit ꝙ ſunt pmi ſm rōnem. ¶ Preterea illud eſt prius alio ſimpl̄r qđ cadit in rōne eius diffinitiua: ſed obiecta cadūt in rōne actuum diffinitiua: ꝛ actus potētiaꝝ. ergo actus ſunt priores potentijs: ꝛ obiecta actibus ſimpl̄r. ¶ Ueritas pme pꝫ per ſe. 2º autem ꝓbat in metaphiſica ꝛ in

9º meta. t. cō. 13. ꝛ infra. alijs locis vbi potētia diffinit per actū ſemp: ꝛ actꝰ ab obiectis recipiūt ſpēm ꝛ diaꝫ cōſtitutiuā. ¶ Preterea nō videt

pº de anima ad pncipiū. valere rō phi quā ponit ex certitudie ꝙ de aia ſit ꝓus diſputandū q̄ȝ de corpore. certius eni videt eē corpus qđ manifeſtat ad ſenſum ad phātaſiā ꝛ ad itellectū. Aia eni nō manifeſtat ſic. ꝛ ita ſm ſuā rōnē videt ſequi oppoſitum. ¶ Sꝫ ꝯ. ois actꝰ ꝓcedit id cuius eſt actus ſuba ꝛ rōne. aia eſt actus corporis. ḡ ꝓcedit corpus ſm ſubaꝫ ꝛ rōneꝫ. Cū ergo diſputatio incipiat ab eo qđ ꝓus eſt ſuba ꝛ rōne dꝫ incipe ab aia.

prima ſcribit in xiº metaphiſice. 2ª pꝫ ex rōne diſputationis Tex. cō. 32. que ꝓcedit ex pncipijs priorib' ſm rōnē ꝛ maxime diſputatio doctrinalis ſicut phus dicit in pº elēchoꝝ. doctrinales qdem diſputatiōes ſunt que ex ꝓprijs vniuſcuiuſq; diſcipline ꝛ nō ex his que rñdēti vident ſyllogizant. ¶ Itē qcqd eſt Caplo. 2. tāq̄ȝ pnᵐ alicuius prius eſt ꝯſiderādū q̄ȝ illud cuiꝰ eſt pnᵐ. ſed aia eſt tāq̄ȝ pnᵐ aialium ſicut di in pº de aia. ergo aia eſt Tex. cō. 2. prius ꝯſiderāda q̄ȝ corpus. ¶ Iteꝫ cuiuſcūq; cognitio ꝓficit ad veritatē oium illud pre oibus eſt ꝯſiderandū. aie cognitio eſt hmōi. ergo ꝛc. pma pꝫ per ſe. 2ª deſcribit in pnº de aia. Tex. cō. 2. ¶ Iteꝫ qcqd eſt nobilius melius ꝛ mirabilius aliquo illud prius illo eſt ꝯſiderādū. aia eſt nobilior melior ꝛ mirabilior corpore. ergo ꝓus eſt illo ꝯſiderāda. pma pꝫ per ſe. 2ª deſcribit in capite libri de aia. ¶ Solo. vltimis rōnibꝰ videt eſſe Tex. cō. pmi. ꝯſentiēdū. Et rñdendū eſt quo ad pmū ꝙ duplex eſt via in Duplex eſt via in cognitione anime. cognitionē aie: quaꝝ vna eſt ꝙ per cognitioneꝫ ſube ipſius ꝛ nāe cognoſcunt cauſe accñtiuꝫ que ſunt paſſiones partiuꝫ aie. ois eni paſſio cauſat a pncipijs ſube. ꝛ hec via prior eſt. Alia via eſt a paſſionibꝰ ſiue accñtibus ꝓprijs que iferunt ſibi paſſiones ꝓcedētes in cognitioneꝫ partiū aie qbus illa accñtia inferūt paſſiones ſicut color viſui ꝛ ſonus auditui: ꝛ ſic de alijs. Et hec via poſterior eſt: eo ꝙ in ea pnª cognitionis ſunt accñtia que ſupponunt cognita: nō aūt ſunt cognita niſi ex cauſis ſuis. cauſa aūt accñtiū eſt ſuba ꝛ nā ſubiecti illius cui accidūt accñtia illa. Et ita pꝫ ꝙ pma via ꝓcedit ſcdaꝫ. vtraq; tñ eſt neceſſaria. ¶ Uñ phs in pº de aia dicit. Tex. cō. xi. Uidet aūt nō ſolū qđ qd eſt cognoſcere vtile eē ad cognoſcēdū cauſas accñtiuꝫ ſubiectis. ſicut in mathematicis quid rectū. qd obliquū. qd linea. qd planū. ad cognoſcēduꝫ quot rectis triāguli anguli ſunt equales. ſed ꝛ ipſa accñtia magnā partē ꝯferūt ad cognoſcēdū qđ quid eſt. Si enim de aliquo nō quereret niſi rōne ſube ꝛ nāe nō cognoſceret illō ſm eē determinatū partiū ſuaꝝ ꝛ natura ſed in vniuſi tñ. in quo nō ſcirent partes niſi in potētia: ꝛ ſic ſcirent iperfecte. ꝛ ideo neceſſe eſt ꝙ ſciant partes ſm ꝙ determiat: ꝑ paſſionibus ſubijciunt. cū eni ſic ſe habeāt eē in nā erit iſte modus ſciendi rē in particulari ꝛ in ꝓpria nā ſicut habet ab Ariſt. in 2º prioꝝ. ꝛ ēt ipſe dicit in pº de aia. Cū enim habeamus Ibidem. tradere ſm phātaſiā ꝛ imaginationē de accñtibꝰ oibus aut pluribꝰ tūc ꝛ de ſuba habemus quodqd eſt ſpāliter dicere. Oibꝰ eni demonſtrationibꝰ pnᵐ eſt quodqd eſt. q̄re ſm q̄ſcūq; diffōnes nō ꝯtingit accñtia cognoſcere: ſed nec ꝯiectura͂ri de ipſis. Facile manifeſtū eſt ꝙ dialectice dicunt ꝛ vane oēs: hoc eſt quādo habitū habemus talis ſcie per quam poſſumus tradere hoc eſt rōnem reddere de accñtibꝰ: que ſunt ſm imaginationē ꝛ phātaſiā ꝛ ceteras potētias aie vt eſt imutari ſenſuꝫ a ſenſibili hoc vel illo ꝛ tenere phātaſmata ꝛ cognoſcere intelligibilia: ꝛ terreri ad quedā imaginata ꝛ ꝯcupiſcere quedā alia tūc poſſumus ex eodē habitu perfecte dicere nō ſolum vniuſalr qd eſt aia ſm ſubam ꝛ nām: ſed ſpāliter qd eſt ſm eē determinatū: qđ hꝫ in partibꝰ his vel illis. ꝛ hoc neceſſariū eſt. qa illō pnᵐ demōſtrationis qđ eſt mediū in demōſtratione eſt qd eſt. i. diffinitio paſſionis nō ſolū dicēs eē paſſiones: ſed ēt cāꝫ ineſſe demōſtratiōis id eſt q̄re iſt. Uñ ſi aliq̄ diffinitio datur de ſuba ꝛ nā ſubiecti in vli ex qua nō cognoſcit determiatū eē partiū ſub illis aut iſtis paſſionibꝰ nālibus illa erit dialectica. i. trāſcēdens eē rei qđ hꝫ in nā. ꝛ vana: qa nō cōcludit paſſiones de ſubto ſi ponat mediū in demōſtratiōe. Uanū eni eſt vt habet in 2º phico. Tex. cō. 62. qđ eſt ad aliquē ſinē qđ nō includit. ¶ Dicēdū igit ꝙ aliud eſt ꝓcedere ſm pncipioꝝ gñationē. ꝛ aliud eſt incipere ſꝫ ꝓ-

Aliō ē ꝓcedē ſm pnciplorū gñonē: ꝛ aliō ſm ꝓceſſuꝫ ex illis pncipijs. ceſſum ex pncipijs illis. gñatio eni pncipioꝝ icipit a memorijs ꝛ experimētis ſingulariū. ꝓceſſus aūt ex pncipijs icipit ab ipſis pncipijs ꝛ deuenit in pncipiata ꝛ cauſata. Uñ cum cauſa aie ꝛ nā ſint cauſa ꝓprioꝝ accñtiuꝫ ꝛ partiū ipſius aie dꝫ diſpoſitio prius que eſt ex pncipijs ꝓceſſus ꝛ non gñatio pncipioꝝ incipere a ſuba ꝛ nā ipſius aie. ¶ Ad aliud dōꝫ eſt ꝙ aliud eſt in acceptione numeri ꝛ eē ſubaꝝ ſeparataꝝ ſpiritualiū. ꝛ aliud in rōne ꝛ ſuba eaꝝ: qa eni ſunt: ꝛ quot ſunt motores cognoſcit ex mobilibꝰ ꝛ motu: ſed tñ diffinitiuam rōnē ꝛ ſubam nō hꝫ motor a mobili ſed potius econuerſo. ꝛ ſilr eſt in cōpoſitione aie ad corpus. Uñ cū diſputatio querit diffinitiuā rōneꝫ ꝛ ſuba icipiet a cognitione aie ꝛ nō cor-

poris. ¶ Ad aliud dōm: q̄ ſimplr vt obiectū eſt: actus ſunt ꝑuij potētijs ⁊ obiecta actibus. ſed nō ſunt ꝑuij ſubſtātie et nature ipſius aie. imo cauſant a natura ipſius ⁊ ſuba ſm q̄ ois ſorma aliculus ⁊ actus accipiēs rōnē efficiētis efficitur ꝑn^m ⁊ cauſa actuum illius rei. ¶ Ad aliud dōm: q̄ quedaꝫ eſt certitudo ſimplr: ⁊ alia eſt certitudo ſm quid. certitudo ſimplr eſt que eſt ex ꝑncipijs ex quoꝝ certitudie alia cognoſcunt. ⁊ ſic certior eſt ſcia aie q̄ꝫ corporis. q̄a aia eſt cauſa dāſ eſſe ſpecificum corpori ⁊ rōnem diffinitiuā inquātū eſt aiatum corpus ⁊ nāle. ⁊ ideo certior eſt q̄a ex ipſa cognoſcit eē corporis talis. Certitudo aūt ſm quideſt que eſt ad ſenſuꝫ ⁊ phātaſiam: ⁊ hec magis cōpetit corpori. ⁊ hoc itēdit pħs quādo dicit aiam eſſe ꝑn^m aialium. ¶ Qd autē dicit q̄ cognitio aie ꝑficit ad veritatē oīum ſic intelligēdum eſt q̄ ois dicunt ibi res aut rōnes. res aūt ſunt vel a nā vel ab aia. ab aia res ſunt ethice que ſunt opa voluntatis ⁊ mechanice q̄rū ꝑn^m eſt intellectus actiuus vt habet in 6° metaph̄i. Res aūt a natura ſunt in motu ſm eſſe ⁊ rōnem. ⁊ ille ſunt ſenſibiles. vel ſm eē quidē ſunt in motu. ſm rōnē aūt abſtracte a motu ⁊ ille ſunt mathematice ⁊ imaginabiles. vel ſunt ſꝫ eē ⁊ rōnē ſeparate a motu vt diuine res que ſunt intelligibiles tm̄. Un̄ aia qdāꝫ ꝑn^m eſt rōnum per rōnē: moraliū vt. ſ. per participationē ⁊ eſſentiā rōnalium. per rōnem prudētialem per ꝓhereſim ⁊ eligētiā ſiue volūtatē: ⁊ per intellectū actiuū eſt ꝑn^m mechanicoꝝ. Eſt etiam ꝑn^m veritatis nālium per ſenſum. ⁊ veritatis mathematicoꝝ per imaginationē. ⁊ veritatis diuinoꝝ per intellectum. Un̄ dicit pħs in lib° de aia. q̄ aia eſt quodāmodo oia. Et in metaphyſica dicit. q̄ ſciens ⁊ ſentiēs mēſurāt quodāmō oia que ſunt. ¶ Aia eni dicit bonum nobile honorabile ⁊ mirabile ⁊ ſm phyſicā rōneꝫ dicit ipſa bonum ⁊ optimū ſm q̄ eſt terminus ⁊ vltimus finis in nā. Ab eo enim qd eſt finis eſt bonū. ⁊ ab eo qd eſt vltimus eſt optimū: ⁊ hoc pꝫ ex rōne forme que ponitur in fine primi ph̄icoꝝ. ſ. q̄ eſt diuinū ⁊ optimū ⁊ appetibile. ſm autē q̄ aia differētem rōnem hꝫ a nā aliter mouet q̄ꝫ faciāt qualitates actiue ⁊ paſſiue ⁊ nō habꝫ ꝑn^m nāle ex quo ſit ſic dī nobile. ⁊ hoc patet ex hoc qd dicit an̄ finem ꝑmi de aia. Antiquius impoſſibile eſt aliqd eē q̄ꝫ aiam. Incōueniens autē adhuc eſt intellectu eē antiquius vt nām. rōnabiliſſimū eni eē aia hꝫ. nobiliſſimum ⁊ ꝓpriū ſm nām. Et rōnabiliſſimū eſt maxime ſpeciei ⁊ rōnis tribuīuum. Nobiliſſimū aūt eſt cū nō ſit alligat materie vt qualitas quedā elementalis ſm quaꝫ eſt agere ⁊ pati. ſed mouet corpus ſm ꝓprietatem ſnarū virium vt infra patebit. Proprium autē eſt ſm nām q̄a diſtinctuꝫ ab alijs phyſicis eſt. Aliter eni aia generat q̄ꝫ ignis vel aliud elemētū. q̄a aia generat determiata vꝫtute ⁊ determinato organo: per deciſionē ſupflui nutrimenti corporis cui° ipſa eſt actus ⁊ motor. Alia v̄o corpora inaiata non ſic ⁊ ſilr de alijs motib° ⁊ actibus. Honorabilius v̄o dī aia per relationem ad ea que pficiūt ipſam ſm bn̄ eſſe vt ſcie ⁊ virtutes quibus alia nā pfectibilis nō inenit. Mirabilis aūt ſm q̄ ipſa eſt in aliq̄ ſui parte de nūero ſuboꝝ ſeparataꝝ. ille eniꝫ ſube pp hoc q̄ multū ſunt eleuate ſup ſenſuꝫ ⁊ imaginatiōē admirabile eē hn̄t in ꝯtēplātib° eas. Un̄ pħs dic in ꝑmo metaph̄ice. q̄ deficiēs ⁊ admirans opinant ignorare cām. ⁊ deīde in z° lib:o q̄ admiratio eſt timor in magna phātaſia.

Ctimdo alia ſimplr alia ſꝫ quid.

Nō pulchrā ⁊ ſubtilē īterꝑtationem qūo aie cognī° ad oiuꝫ v̄itatē cōfert.

Tex. cō. 5.

3° de aia. t. cō. 37. ⁊. 38. io. meta. t. c. 5.

Tex. cō. 8i.

Qūo aia dicatur bonū nobile honorabile ⁊ mirabile.

ꝑ° d aia. t. c. 5²

In ꝓhemio.

¶ Utrum anima ſit. ⁊ opiniones quorūdam qui dixerūt animam eſſe corpus.

Ecundo querit vtrū aia ſit. Et videt q̄ non per argumēta impioꝝ in z° ſapiētie. vbi ſic dicunt. fumus ⁊ flatus eſt in narib° nrīs: ⁊ ſmo ſcintille ad cōmouēdū cor noſtrū: qui extinctus ciñis erit cor noſtrū ⁊ ſpūs diffundet tāq̄ mollis aer. ergo videt q̄ ꝑn^m vite in nobis ſit fumus ortus a corde: ⁊ flatus reſpiratiōis in narib° ad mitigationeꝫ caloris nālis pectoris: ⁊ ſmo ſcintille. i. calor nālis dans ſermonē diffinitiuū. i. rōnē viuendi qui calor cū extinctus fuerit marceſcit ⁊ deficit corp° in cineres ⁊ expirat ſpūs corporalē qui diffundit in aereꝫ ex quo aſſumptus eſt. ḡ aia vel nihil eſt vel nō eſt aliud a corpore. ¶ Hoc etiaꝫ videt ex hoc qd hr̄ in Geneſi vbi dī. Et iſpirauit in faciē eius ſpiraculuꝫ vite. Spiraculū eniꝫ vite reſpiratio eſt. ſed reſpiratio ex ſpū aereo eſt. ḡ cū per hoc itelligat deus hoi aiaꝫ dediſſe vt dicūt ſancti. aia vel nihil eſt vel erit corpus. ¶ Iteꝫ per rōnē videt idē: q̄a ſi aia eſt aut eſt ſuba aut accñs. Conſtat q̄ nō eſt accñs. nā ex accñte nō ſit ſuba: ex aia autē ⁊ corpore ſit ſuba. ḡ nō eſt accñs. Silr nō videt eſſe ſuba. ſuba eni eſt mā ⁊ forma ⁊ cōpoſitum. ſed aia nō eſt mā: q̄a ex materia et mā nō ſit vnū. cū igit ſit corpus mā ex corpore ⁊ aia non ſieret vnum. Silr ipſa nō eſt cōpoſituꝫ. q̄a cōpoſitū inquantuꝫ huiuſmodi eſt nō eſt cōpoſitio. ſed aia cōponit corpori. ergo ipſa nō eſt cōpoſitum. ergo relinquit q̄ ſit forma ſi eſt. ¶ Sꝫ cōtra. dicit Boe° in libro de trinitate. q̄ nulla forma pōt eē ſubm alterius accñtis. aia aūt eſt ſubꝫ accñtiuꝫ. ſ. vitij ⁊ virtutis ⁊ ſciarū. ergo nō eſt forma: cū igitur nec ſit ſuba nec accidēs vel nihil erit vel erit corpus. ¶ Preterea oſtendit ex hypotheſi vt. ſ. ſi ꝓbetur aiam in aliquo aiato nihil eē. cum eadē ſit rō de oibus q̄ ꝓbatum ſit in nullo aliqd eſſe. ſed ꝓbatur q̄ aia in vegetabilibus nihil eſt vel corpus eſt. q̄a dicit Grego° q̄ plante viuūt nō per aiam: ſed per viriditatē. Et in Deuterono. dī q̄ anima brutoꝝ ſanguis eſt ⁊ ſanguis eſt eis pro aia. ergo videt eadē rōne q̄ in nullo aiatoꝝ ſit aliqd vel erit corpus. ¶ Ad idē videt facere ſnia quorūdaꝫ phoꝝ quoꝝ opinionē tāgunt quidā ſanctoꝝ vt Aug° Grego° nicenus ⁊ etiā Ariſt. dicit q̄ magis ⁊ groſſiores ꝯtulerunt aiam eſſe aquā vt Hippus ⁊ iſta rōnē ſumpſit a ſemine aialiū qd eſt humidū ⁊ aqueū eſſe videt. nihil eni eſt ꝓductuꝫ per generationē in natura aialiuꝫ qd potētia vel actu nō fuit in ſemine. ſed nihil eſt in ſemine niſi corpus: corpus aūt non eſt in potētia ad nō corpus. ergo videt cuꝫ aia ꝓducta ſit per generationē in nā aialium q̄ ipſa nihil ſit ꝑter corpus. ¶ Iteꝫ Crecias pħs cōcordās cū Deutero° dicit ipſam eē ſanguinem: ⁊ ſumit rōnē ex hoc q̄ quando ſanguis vniuſr recedit ab aliquo mēbro membrū illud non ſentit amplius. ⁊ cū ſentire ſit anime. videt q̄ aia ſit ſanguis ⁊ ſic eſt corpus vel nihil ꝑter corpus erit. Similr Diogenes dicit aiam eē aereꝫ ſubtilem. illud eniꝫ qd mouet corpora ſpūs aereus videt eē ⁊ ſubtilis: qui etiaꝫ expirare videt in morte. ¶ Similr Heraclitus dicit animā eſſe vaporem eo q̄ ſumoſa euaporatio cordis aialibus tribuit ⁊ influit vitam ⁊ motū. Idem etiaꝫ dicit Alchineon. ¶ In cōtrariū ſunt multe rōnes. ꝑmo ſicut videmus q̄ corpora quorūdam aialium mouētur motu ꝓceſſiuo ⁊ ſentiūt aliquo ꝑncipio intrinſeco. motus autē proceſſiuus eſt in oēm loci differētiaꝫ. ſ. ante ⁊ retro. dextrorſuꝫ ⁊ ſiniſtrorſum. ſupra ⁊ inferius: ſicut videmus aues volare ſupra ⁊ iferius. Aut ergo corpora habēt hoc inquātū corpora ſunt. aut iquātuꝫ cōmixta ex elemētis: aut ab aliquo ꝑncipio incorporeo. ⁊ tūc vel illud erit vt natura vel vt anima. ſi ꝑmo modo tūc omnia corpora mouerent motu ꝓceſſiuo ⁊ ſentirēt qd nō videmus. Et ſimilr corpus aialis poſt mortem moueret ⁊ ſentiret. Si ſcdo modo tūc oia corpora commixta ex elemētis mouerētur ſic ⁊ ſentirēt. cuius inſtātia eſt in lapidibus ⁊ in mineralib°. Si tertio mō. ſ. q̄ habeāt hoc corpus a natura. ergo cuꝫ natura equalr ſit in omni tēpore in corpore nāli q̄ꝫdiu tale corpus eſt ſemp mouerētur ⁊ ſentirent qd falſuꝫ eſt. Relinquit ergo q̄ moueātur ⁊ ſentiāt a ꝑncipio intrinſeco incorporeo qd nō ſit natura quā vocam° aiam. anima igit eſt. ¶ Itē per Auicēnā: nos videmus corpora que nō nutriūtur nec augmētant nec generāt. ⁊ videmus alia que nutriūtur ⁊ augmētantur ⁊ generāt ſibi ſimilia: ſed nō habent hoc ex ſua corporeitate. Reſtat igit vt ſit in eſſentia coꝝ ꝑn^m huiuſmodi ꝑter corporeitatem ⁊ ꝑn^m illud a quo emanāt iſte affectiōes dicit anima. ¶ Itē ad idē. quicquid eſt omnino ꝑn^m emanādi a ſe affectiones que nō ſunt huiuſmodi ⁊ ſunt volūtarie imponimus ei hoc nomē anima. ¶ Itē in Geneſi dicit q̄ creauit deus aiam viuētē atq̄ mutabilem in genere ſuo. ¶ Itē omne qd eſt ab aliqua forma hꝫ eſſe ⁊ rōnem. ſed bruta ſunt vel hoies. ergo ab aliqua forma nālī habēt eſſe ⁊ rōnem. Aut igitur illa forma eſt corporis tm̄: que cōſequitur qualitates elemētales. aut erit forma alia. Si ꝑmo mō tūc aut erit forma elemēti. aut erit forma cōſequēs mixturā elemētoꝝ tm̄. ⁊ ſic aialia eſſent elementa vel lapidēs qd eſt falſum. ergo erit forma vlterior. ⁊ hanc ph̄i omnes vocāt aiam. ergo eſt anima. ¶ Itē ex natura motuum cognoſcit natura motoꝝ. ſed in plātis ⁊ hoib° inueniūtur quidam motus qui nō ineniūtur in aliquo alio corpore ſicut attractio nutrimēti: ⁊ nutrimētum ſm rationē debitaꝫ magnitudinis eſt huiuſmodi. ergo iſta opera ſpecialem

ꝑ° d aia. t. c. 5

cialem habebūt motorem qui nõ erit in alijs corporibus. et iſtum vocamus aiam. ergo illud qđ vocamus aiam eſt. nõ enim diſputamus de noīe: ſed an hoc ſit qđ hoc noīe ſignificare cõſueuimus. ¶ Itē vis illa que mouet ad locum quecūqꝫ illa ſit nõ eſt vnius rõnis ſm ꝙ mouet ad vnū locū tm̄ corpus gñabile ⁊ corruptibile: ſed ſm ꝙ mouet indifferēter ad locū oēm. ſed mouēs ad locum vnū eſt natura. ergo mouēs ad oēm locū nõ erit natura. ⁊ eſt motor itrinſecus dās eſſe ⁊ motū corpori a quo eſt ⁊ hoc ſignificat noīe anime. ergo illud qđ ſignificat noīe anime: eſt. ¶ Solutio. cõcedēdū eſt ꝙ aia eſt. Et ad p̄mū dicēdū ꝙ impij errātes putabāt animā eſſe vētum reſpirationis ⁊ calorem nālem. ¶ Ad aliđ dicēdum ꝙ inſpirauit. i. per ſpiritū fecit. ⁊ ſpūs dicit ibi ſubā incorporea que eſt anima rõnalis. ſpiraculū aūt vite ponit ibi pro p̄n° vite ⁊ ſpirandi ⁊ illud eſt aia. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ quedam forma eſt ſubā vt p̄n̄m ſubſtantie tm̄: ⁊ hec nõ diſtinguit a natura rei cuius eſt forma. quedā autē ſubā eſt vt p̄ncipiū ⁊ vt res per ſe poſſibilis exiſtere vel ad min⁹ vt diſtincta a natura eo ꝙ aliter mouet ꝙ̄ natura: ⁊ hoc poteſt eē ſubiectū ⁊ forma diuerſis reſpectib⁹ ⁊ talis ſubā eſt anima. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ falſū ſupponit in hypotheſi. Anima enī eſt in vegetabilibus ⁊ ſenſibilibus. Et qđ dicit Grego⁹ ꝙ plāte non viuūt per aiam: ſed per viriditatē. intelligit de aia ſm ꝙ diffinitio aie datur pfectiſſimis differētijs ſuis. ſ. cognoſcitiuo ⁊ motiuo ſm locū ſm ꝙ et dicit p̄hs in p̄mo de vegetabilibus. ꝙ plāte nõ hñt aiā ſed partē partis aie. ¶ Qđ aūt dr̄ in Deuteronomio de brutis ꝙ ſanguis eſt eis pro aia. itelligit ꝙ p̄mi actus aie quo ad ſua obiecta fundant in ſanguine ſm ꝙ ſanguis eſt vel alius humor illi rñdens vltimū nutrimētū vt dicit p̄hs in libro de aialibus. Actus enī p̄mi aie ſunt nutrire augmētare ⁊ gñare. ⁊ primi obiectū eſt nutrimētum ſm ſui ſubām. ſecūdi aūt ſm qđ eſt quātum. tertij vō ſm qđ eſt per mēbra deductum ⁊ ad locū gñationis tractum habēs virtutē formatiuam alterius idiuidui ⁊ eiuſdem in ſpecie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ quicqđ ſit de alijs aialibus. aia rõnalis ſm ſuum eē nõ eſt in ſemine aialis: nec etiam ſm ſuam cauſam efficiētem. ſed eſt per creatione ingrediēs ab extrinſeco: ⁊ nõ eſt in ſemie niſi hoc modo dicat eſſe in eo. qꝛ hoc qđ generat ex ſemine eſt materia eius. Et ēt ſi diceret eſſe in ſemine eius adhuc nõ diceretur ꝙ eēt ſemē ſicut nec aliqua forma eſt ſua mā in qua eſt potētia vel actu. ¶ Ad aliud dōm ſicut dicit p̄hs in 2° de aia loquens cõtra Empedoclē ꝙ lꝫ calor operet in augmēto ⁊ nutrimēto: nõ tamē eſt cauſa ſed cõcauſa. aia enī eſt p̄ma cauſa que mouet ↄ̄ mota. Eodē mõ dicimus ꝙ ſanguis non facit ſenſum: ſed pp calorem nālem qui eſt in ipſo eſt cauſa ſentiēdi: ⁊ nõ eſt cauſa que eſt p̄n̄m p̄mū ſenſus. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ aer ⁊ vapor ponūtur eſſe aia a quibuſdā p̄hīs errantibus pp ſpūꝫ aialem ⁊ vitalem ⁊ nālem qui inſtrm aie eſt vt dicit in libro de diis ſpūs ⁊ aie. ⁊ hic ſpūs naſcit a vapore ex fumāte de corde ⁊ ponit a medicis eē nature aeree: ⁊ eſt inſtrumētū aie per qđ influit ſenſum ⁊ motum corpori ⁊c̄.

¶ Quid ſit aia ſm ſubām ⁊ naturā. ⁊ p̄mo de diffinitionib⁹ ſm ꝙ ipſa eſt ſubſtātia quedam per ſe exiſtens.

Ertio queritur quid ſit aia ſm ſubām ⁊ nām. ¶ Et querat de diffõne eius circa quā querūtur tria. Quorū p̄mū eſt de diffõnibus anime ſm ꝙ eſt ſubā quedā per ſe exiſtens. 2m de diffõne ipſius ſm ꝙ eſt perfectio corporis animati. 3m de diffõne ipſius ſm ſuam naturā. i. ſm ꝙ eſt vt natura quedā corporis cõſiderata. ¶ Ad p̄mū ꝓcedit ſic ⁊ ponātur p̄mo diffõnes ſanctorū ⁊ poſtea p̄horum. Dicit ergo Aug⁹ in libro de ſpiritu ⁊ aia. ꝙ aia eſt ſubſtātia rõnis particeps regēdo corpori accõmodata. Et Remigius. aia eſt ſubā incorporea regēs corpus. Et Damaſcenus in 2° li°. Aia eſt ſubā viuēs ſimplex: ⁊ icorporea corporalibus oculis ſm ſuam ꝓpriam nāꝫ inuiſibilis: imortalis: itellectualis: ifigurabilis: organico vtēs corpore: ⁊ huic vite augmētationis ⁊ ſenſus tributiua: non aliud hñs p̄ter ſeipſam intellectū. ſed vt partē ſui puriſſimā. Et Bern⁹ ſic eam diffinit in ep̄la ad Cartuſiēſes. Aia eſt res incorporea rõnis capax viuificādo corpori accõmodata. Tres p̄me diffinitiones ponūt aiam eſſe in genere ſube. ¶ Contra qđ ſic obijcit per quādam cõſiderationē que ponit in 4° topico. que eſt talis. Cõſiderandū aūt ⁊ rõnes generū ſi aptant ad aſſignatā ſpēm ⁊ ad participātia ſpēm: neceſſe enī eſt generū rõnes p̄dicari de ſpecie ⁊ de his que participāt ſpēm. Si ergo in aliquo diſſonet palam qđ nõ eſt genus qđ aſſignatū eſt. Ex hoc pꝫ ꝙ ſi ſubſtātia eſt genus aie ſm vnam rõnē p̄dicabit de aia ⁊ de qualibet ſpecie aie. ſed ſubſtantia in eo ꝙ eſt res per ſe exiſtēs p̄dicat de rõnali aia. ⁊ in hac rõne nõ p̄dicabit de vegetabili ⁊ ſenſibili ſm ꝙ eſt in plātis ⁊ brutis. ergo ſubſtātia nõ bene ponit genus aie. ¶ Itē ſubā ſm ꝙ eſt nomen generis p̄dicabit vniuoce de omnibus que ſunt in genere illo vt patet per p̄habitam cõſiderationē. Sed ea que ſunt in gñe ſunt ſpēs cõpoſite vel ſpāliſſime: ſed poſt eas nõ ſunt niſi indiuidua vel ſubalterne ſpēs ſi rõtinent ſub ſe ſpecies alias. Poſt aūt vegetabilē ⁊ ſenſibilē ⁊ rõnalem nõ eſt accipere aiam niſi hāc vel illā. ⁊ ponat hic ꝙ ad minus hoc eſt verū de aia rõnali. ergo aia rõnalis erit ſpecies ſpecialiſſima in genere ſube. ¶ Inde vlterius procedat ſic. oēs ſpēs ſpecialiſſime in genere ſube ſunt diſperate. ſꝫ diſparatarū ſpecierum vna nõ cõſtituit aliam. ergo aia rõnalis cū vegetabili ⁊ ſenſibili nõ cõſtituet aliam ſpēm in genere ſube qđ plane falſum eſt qꝛ conſtituit hoīem. ¶ Itē plus diſtant a ſe ſpēs exeuntes a diuerſis generibus ſubalternis ꝙ̄ exeuntes ab eodē primo genere. ſed ſi aia eſt in gñe ſube erit ab hoc genere qđ eſt ſubā incorporea. homo autem erit ab illo qđ eſt ſubſtātia corporea. ergo plus diſtat ab hoīe ꝙ̄ illud qđ erit ab eodem genere ꝓximo cū hoīe. ergo plus diſtat aia rõnalis ab hoīe ꝙ̄ aſinus ab hoīe. ſed aſinus nõ cõſtituit hoīem: nec aliud qđ erit ab eodē genere cum hoīe. ergo multo minus aia rõnalis cõſtituit hoīem. qđ falſū eſt. ergo male ponit ſubā genus aie. ¶ Si forte dicat ꝙ nõ plus diſtāt exeuntis a diuerſis generib⁹ ꝙ̄ exeūtia ab eodē genere proximo. hoc pꝫ eſſe falſum per hoc ꝙ maior eſt differētia in gñe ꝙ̄ in ſpecie ⁊ maior in ſpecie ꝙ̄ in numero. ¶ Si ꝓpter hoc dicat ꝙ aia nõ dicitur hoc mõ ſubā ꝙ ſit in gñe ſubſtātie ſicut ſpecies. ſed dr̄ ſubſtātia tanꝙ̄ p̄n̄m conſtituēs ſubām eſt ſubſtātia. ¶ Cõtra. p̄n̄m quantitatis continue nõ eſt quātitas continua. nec p̄n̄m quantitatis diſcrete eſt quantitas diſcreta. ergo ſimili nec etiam p̄n̄m ſubſtātie eſt ſubſtātia: ⁊ ita male diceret ꝙ aia eſt ſubā ſicut male diceret ꝙ pūctus eſt quantitas cõtinua ⁊ vnitas numerus. ¶ Si forte diceret ꝙ iſte rõnes logice ſunt vane in naturis rerū: qꝛ dicit p̄hs in phyſicis ⁊ in p̄n° de anima. ꝙ ex non ſubſtātijs non ſit ſubſtātia ⁊ ex non quātis nõ ſit quātum: ⁊ ideo nutrimētum non oīno facit quātum: ſed inquātum eſt ſubſtantia quanta. anima vō eſt ſubſtātia ſicut forma ſubſtātialis. ¶ Cõtra. nulla forma non primo adueniens materie eſt forma ſubalis. aia eſt forma non p̄mo aduenies materie. ergo ipſa nõ eſt forma ſubſtātialis. Veritas p̄me pꝫ per hoc ꝙ mā deſiderat formā a qua poſſit perfici: hoc aūt nõ eſt niſi ſubalis. Vñ non eſt ſuſceptibilis accītalis forme niſi ſm ꝙ iam ſubſtat forme ſubſtātiali. 2° ꝓbat eo ꝙ aia nõ aduenit niſi corpori organico. ⁊ organizatio corporis ponit ſpēm carnis oſſis ⁊ manus et capitis ⁊ hmōi que ſunt forme p̄cedentes aiam in corpore. ¶ Item ꝓbat ꝙ aia rõnalis non eſt ſubā hoc modo: omnis enī forma inter cuius ſubm ⁊ ipſam eſt aliqua forma: eſt forma accītalis: aia rõnalis eſt hmōi. ergo ipſa eſt accidentalis forma. Veritas p̄me pꝫ per rõnem p̄habitam. 2° vō pari argumēto ꝓbat per hoc ꝙ act⁹ vegetatiue ⁊ ſenſitiue p̄us inueniūtur in embrionibus ꝙ̄ perfecte organizent. ⁊ vbi eſt actus ibi eſt virtus agēs. ⁊ vbi eſt virtus ibi eſt ſubā vt videt. cū igitur vegetabilis ⁊ ſenſibilis aia ante adueniāt corpori ꝙ̄ rõnalis. rõnalis videt vt accidēs eſſe. ¶ Itē ſi ſpēs que per eādem diuiſionem exeūt a genere vno vna fuerit accidens: oēs erunt in genere accītis. ſed vegetabilis ⁊ ſenſibilis ⁊ rõnalis per eādem diuiſionē exeūt ab hoc genere qđ eſt aia. ergo ſi vna aia eſt accñs: ⁊ relique erūt. ſed vegetabilis eſt accñs qđ ꝓbo. ergo quicqđ erit accñs ⁊ rõnalis. ¶ Similr ꝓbo. qcqđ eſt in cõpoſito p̄ter materiam ⁊ formā eſt de accñtibus. ſed in hoīe materia eſt corpus ⁊ forma eſt aia rationalis. ergo vegetabilis ⁊ ſenſibilis erūt de accidentib⁹. ¶ Preterea quidam arguunt ſic. hoc qđ adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti corruptionē eſt accñs. aia vegetabilis eſt talis. ergo eſt accidēs. minorē ꝓbant: qꝛ corpus arboris inuenit in ligno arido. ¶ Sed in ↄ̄trarium arguūt p̄hi Cõſtabulinus in li.

Quõ auctoritas Gregorij intelligēda ſit.

Text. cõ. 41.

2° de aia. t. c. 2.

bro de diffa ſpūs ꝛ anime. Quicqd recipit oppoſita cū vnū ſit numero imutabile in ſua eſſentia ſuba eſt. ſed aīa rōnalis recipit virtutes ꝛ vitia cū ſit vna numero. ḡ recipit oppoſita. igit̄ eſt ſubā. ¶ Itē qcqd mouet ſubam ſm̄ ïocm̄ diuerſa eſt ſubā. aīa eſt talis. ḡ ꝛc̄. ¶ Prima bar̄ rōnū pbāt q̄ aīa rōnalis eſt ſuba. 2ª q̄ eſt ꝛ ſenſibilis. ¶ Item Collectanus. qcqd eſt aut eſt accñs aut ſuba. nihil aūt qḋ aduenīēs cōſtituit ſpēm ſube ꝛ recedēs deſtruit eādē eſt accñs. quelibet ſpēs aīe aduenīēs cōſtituit ſpēm plante aīalis ꝛ hominis ꝛ recedēs deſtruit eādem. ergo quelibet ſpēs anime eſt ſuba. ¶ Itē Auicēna: ꝓpriū ſubē aīe impoſſibile eſt eſſe id qḋ eſt niſi per aīam: ꝛ ipſa eſt cauſa vnde eſt. ſi ergo aīa dat actum ꝛ rōnē ſpecificam corpori in genere qḋ eſt ſubā. ergo eſt ſuba. ¶ Itē oēs phi dicūt q̄ ſit ſuba vt forma aīati corporis. ¶ Itē neccñs eſt qḋ cū ſit in aliquo nō eſt in eo velut pars. ꝛ impoſſibile eſt eē ſine eo in quo eſt. ſed aīa eſt in aīato ſicut quedā pars ipſius eē. ḡ nō eſt accñs. ¶ Itē dr̄ia conſtitutiua ſube non ſumit̄ ab actu vel potētia accidētis: ſed vegetabile ſenſibile ꝛ rōnale ſunt differētie cōſtitutiue ſubarū: ḡ non ſumunt̄ ab actu vel potētia accñtali. ſumunt̄ aūt a potētijs ꝛ actibus aīe. ḡ aīa nō eſt accñs. ¶ Solō. qḋ cōcedimus dicētes q̄ aīa eſt in duplici cōſideratiōe. ſ. rōnis ꝛ rei. rōnis ſʒ q̄ accipit̄ vt vniuerſale vel particulare. ꝛ ſic eſt in conſideratione logici. Rei aūt duob⁹ modis. ſ. ſm̄ q̄ hʒ eē in nā ꝛ ſic eſt in cōſideratione nālis phi: ꝛ ſm̄ q̄ eſt ſuba nō cōparata ad corpus gñabile ꝛ corruptibile: ꝛ ſic cōſiderat de ipſa primus phs. loquēdo aūt nāliter ꝛ ſm̄ eē non queruntur ꝑncipia que ſunt genus ꝛ differētia. hec eni ſunt ꝑncipia cognitiōis ꝛ non eſſe. nec ipſa hoc mō eſt ſpēs in natura: ſed pars ſpēi. Et idcirco rōnes que ſiūt circa ipſaʒ querētes ſubſtātiaʒ vt genus de ipſa q̄ per differētias cōtrahit̄ logice ſunt ꝛ tranſcēdentes. Si aūt accipit̄ in rōne vnīalis ꝛ particularis: tūc adhuc duob⁹ modis pōt cōſiderari. ſ. vt ſpēs ꝛ ſic iꝓprie ſumetur ꝛ vane. qa ſpēs nō eſt lʒ qdam aliter dicāt. vel vt dr̄ia ꝛ ſic magis ꝓprie ſumet̄ ſicut dr̄iam vnā dicimus vegetabile aliā ſenſibile aliā rōnale. Et aīa hoc modo ſumpta logice. ſed non differt ꝓprie loquēdo ab hac dr̄ia aīarum eē niſi tm̄ in noīe. aliter eni oporteret dicere q̄ aīa eſſet ſpēs cōſtituta qḋ nō eſt verum: ſed eſt potius dr̄ia cōſtituens ſi logice ſumat̄. ergo hoc mō loquēdo ſm̄ diuerſaʒ modū ꝑdicat̄ de anima ꝛ aīali rōnali ꝛ hoīe ſicut diuerſimode ꝑdicat̄ de ſpecie ꝛ dr̄ia. de ſpecie eni ꝑdicat̄ vt de cōpoſito in quo eſt gen⁹ actu. de dr̄ia aūt nō ſic: qa differentia ſimplex eſt ſed reducit̄ predicatio illa per ſiītudiñē ad ꝑdicationē ſubī de paſſiōe lʒ nō oīo ſit idem modus ꝑdicādi. qa paſſio eſt de gñe accidētiū ꝛ nō dr̄ia. ¶ Si qs aūt vellet oīo illum modū ꝑdicādi exprimere diceret q̄ genus ꝑdicat̄ de dr̄ia ſicut potentia indeterminata formalis de actu qui agēte itellectu eductus eſt de illa. Et per hoc pʒ ſolutio ad ꝑmū q̄ aīa nō eſt ſpēs in genere ſube ſed dr̄ia. ¶ Si aūt qs dixerit q̄ eſt ſpēs ꝛ diuidit̄ diuiſione gñis ſubalterni in vegetabilem ſenſibilē ꝛ rōnalē. ille nō loquit̄ niſi ad ſiītudinem eoꝝ que ſunt ſpēs per ſe exiſtes. ꝛ pʒ q̄ aīa nō eſt ſpēs ſm̄ hūc modū: ꝛ ideo talis intellectus de aīa error eſt ꝛ ſi logice loqm̄ur de ea. ¶ Ad aliud dōm vt habitū eſt q̄ ipſa aīa nō eſt ſpēs ſed dr̄ia: ꝛ ideo conſtituit ſpēm. ¶ Ad aliud dōm q̄ cum diuidit̄ ſubā in ſubaʒ corporeā ꝛ incorporeā oīo non accipit̄ aīa vt conſtituta per dr̄iam que eſt icorporea: qa ſic acciperet̄ vt ſpēs ſed potius cū diuidit̄ corpus per aīatum ꝛ inaīatum aīa accipit̄ vt dr̄ia corporis diuiſi ꝛ nō differt a dr̄ia illa niſi ſub hoc noīe aīa ſignificet̄ vt forma nālis que eſt forma partis. ſ. mãe que non predicat̄ in parte vel toto. ſub aīato aūt ſignificat̄ vt forma de toto ꝑdicabili: nihilominus tm̄ hec forma que eſt differētia abſtrahit̄ a toto ſm̄ potētiam inactam in parte. ſ. in aīa. Per hoc ēt patet ſolō ad tria ſequētia: qa aīa loquēdo logice eſt differentia remoti generis que collecta cū alijs differētijs minus cōibus cōſtituit ſpēs vltimas. ¶ Ad aliud dōm q̄ aliud eſt ꝑm̄ quantitatis ſm̄ rōnem cōtinui vel diſcreti. ꝛ aliud eſt ꝑncipium quātitatis ſm̄ eē qḋ habet in quāto et in natura. ꝑmo enim modo ꝑncipium quātitatis eſt indiuiſibile. cōtinuum eni nō cōtinuat̄ ad cōtinuuʒ. qa ſic iretur in infinitum ſed cōtinuū cōtinuat̄ ad terminum continui. Et primus cōtinui terminus eſt pūctus. Siīr diſcretuʒ in rōne diſcreti nō tollitur ex diſſimilibus: ſed ex vnitatib⁹ ꝛ vnitas eſt indiuiſibilis. ¶ Quātitas autē ſm̄ ſuum eſſe qḋ habʒ in quanto ꝑm̄ habet perfectū ꝛ imperfectū inter que eſt mot⁹ augmenti vel diminutionis ꝛ acquirit̄ vel perdit̄ ex additione vel ſubtractione ad magnitudinē preexiſtētem qḋ augetur vel minuit̄. Loquēdo autē ꝓprie de aīa dicimus ipſaʒ eſſe ſubalem formā que cōſtituit id cuius eſt forma ſm̄ eē ꝛ rōnē ſpecificam. ¶ Ad aliud aūt qḋ cōtra hoc eſt dicendoʒ q̄ in corpore organico nulla forma ſpecifica eſt ante animā. Caro eni nō eſt caro niſi per hoc q̄ eſt medium in ſenſu tactus. Siīr neruus nō eſt neruus niſi per hoc q̄ eſt organum aīe influentis per ipm̄ corpori ſenſum ꝛ motū. Similr̄ vena nō eſt vena niſi inquātum eſt organum nutritiue deportātis in ipſa ſanguinem ad nutrimētum membroꝝ corporis: ꝛ ſic eſt de alijs mēbris ſimilibus ꝛ diſſimilib⁹. Et hec regula ſupra melius expedita eſt in qōne de nā. ¶ Ad aliud dicendū q̄ vegetabile ꝛ ſenſibile in hoīe: nec ſunt in eo vt forme ſubſtātiales: nec vt forme accñtales: ſed vt potentie ꝛ virtutes forme ſubalis que eſt aīa rōnalis: ꝛ ideo nō ſunt medie inter corpus ꝛ illā. Siīr dicimus de vegetabili que eſt in brutis. huius aūt dicti cauſa infra explanabit̄ vbi queret̄ vtruʒ aīa vegetabilis ſenſibilis ꝛ rōnalis in hoīe ſint vna in ſubſtātia. Et per hoc patet ſolutio ad ſequens. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ lignum aridum non eſt arbor ſicut nec aſinus mortuus eſt aſinus vel animal niſi equiuoce.

Aīa in duplici ꝯſideratiōe ē.

Nō qūo logice loquēdo ē aīa ipa in gñe ſubē ē vt dr̄ia nō vt ſpēs.

Principium qūtitatis aliud rōnis aliō rei.

Nō ē̄r nulla for⁹ ſpecifica ē in corpe organico añ aīam.

¶ De diffinitione anime per incorporeū que ponitur a Remigio Damaſceno ꝛ Bernardo.

Deinde queritur de hoc qḋ diffinit̄ per icorporeum a trib⁹. ſ. Remigio Damaſceno ꝛ Bernardo. videt̄ eni q̄ nō ſit icorporea. Dicit eni Aug⁹ q̄ etiā angeli in cōparatione ꝑmi ſpūs corpora ſunt. Et idē dicit Dama⁹. ergo multo magis aīa corporea erit. ¶ Itē qcqd eſt ſubiectum corporeaꝝ formaꝝ eſt corpus. aīa ſm̄ ſenſum ꝛ phantaſiam eſt hmōi. ergo eſt corpus. Prima pʒ per ſe. 2ª ꝓbat̄ per hoc q̄ forme ſenſibiles ꝛ imaginabiles ſunt cū magnitudine ꝛ figura. ¶ Item cū dicit̄ aīa incorporea aut intelligit̄ q̄ ipſa nō ſit corpus. aut itelligit̄ q̄ hec dr̄ia qua diuidit̄ ſubſtantia per incorporeū ꝛ corporeū ſit conſtitutiua ipſius aīe. Si ꝑ°° hoc mō erit dr̄ie: qa nulla for⁹ ē corp⁹. Si 2°° tūc aīa erit ſpēs ꝯſtituta in gñe ſube: qḋ ſupra iprobatū eſt. ¶ Preterea etiā tūc oppoſite dr̄ie in ſpecie ꝯuenirēt in cōſtitutione ſpeciei. ſ. corporeū ꝛ icorporeū qḋ falſuʒ eſt. ḡ male diffinit̄ p incorporeū. ¶ Sʒ cōtra ſunt rōnes Cōſtabulini in libro de dr̄ia ſpūs ꝛ aīe. ſic: oēs corporee qualitates ſunt ꝑceptibiles ſenſu ꝛ eius qualitates ſenſu corporeo percipiunt̄ eſt ꝓ certo corporeum. Qlitates aūt aīe ſunt virtutes ꝛ vitia que ſūt inſenſibilia. ḡ aīa eſt icorporea. ¶ Item omne corpus alicui ſubiacet ſenſuum. aīa aūt nulli oīno. aīa ergo nō eſt corpus. ¶ Item omne corpus aut eſt aīatuʒ aut inaīatuʒ. ſi ergo aīa erit corpus. erit aīatum vel inaīatum. Si inaīatuʒ: tunc nō aīat corpus organicuʒ aīalis vel plante: qḋ dicere ridiculoſum eſt ꝛ incōueniens eſt. Si aīatuʒ: tūc reſtabit nobis ſermo de aīa aīe. ſ. vtruʒ ſit corpus vel nō: ꝛ hoc in infinitū. non eſt igit̄ aīa corpus. ¶ Item ſi aīa eſt qḋdā corpus ſubtile vt quidā dixerūt aut erit aer aut ſpūs ſubtilis per totū corpus diffuſum. aut erit ignis. Et ſi ita fuerit: neceſſe eſt vt iſte ſpiritus vel ignis vel aer aut habeat ꝓpriā ſpēm vel virtutem differētem a ſpecie ꝛ virtute illoꝝ corpoꝝ aut non. Si hʒ tūc illa ſpecies potius erit aīa q̄ ignis vel aer vel ſpūs: ꝛ hoc cōtra poſitionē ꝑmaʒ. Si aūt non habet: tūc ois ignis erit aīa: ꝛ omnis aer ꝛ ois ſpiritus qḋ apte videm⁹ eē falſuʒ. ¶ Iteʒ ſi anima eſt corpus: aut erit corpus ſimplex aut cōpoſitum: q̄ ſi fuerit ſimplex tunc erit ignis vel aer vel aqua vel terra. ꝛ ſi fuerit anima vnuʒ ex his elemētis abſolute. i. abſq; alia propria ſpecie qua ſeparet̄ ab eo qḋ conuenit ei in ſuo genē omne qḋ fuerit in genere illo erit aīa. Sicq; ꝓbatur q̄ ſi aīa fuerit ignis q̄ omnis ignis erit anima: ꝛ ſimilr̄ de alijs elementis. ꝛ ſi ita fuerit omne corpus qḋ continet tale elementum qḋ eſt anima eſt aīatum. Verbi gratia ſi fuerit aer: tūc paſſus. i. vena pulſatilis ꝛ pulmo ꝛ vter inflatus erunt animata. Et ſi aīa fuerit aqua erit vas plenum aqua aīatum. hmōi autē verba turpia ſunt ꝛ inania. Qḋ ſi fuerint anime corpus cōpoſitum vel erunt lapis vel cor vel manus vel aliquid huiuſmodi. ¶ Iſte ſunt rōnes Cōſtabulini. Et q̄ſdaʒ

etiam

etiam iſtarum ponit Collectanus: t addit vnam que ſumpta eſt ab Auicēna que eſt de aia rōnali ſimplr. hanc. ſ. ſpēs intelligibiles que ſunt in intellectu aut ſunt in eo vt in corpore vel in habēte eſſe per corpus ſicut potentia que operaṫ in organo habet eē per corpus. aut ſunt in eo ſicut in corpore. Si pmo modo aut ille forme ſunt diuiſibiles aut indiuiſibiles. Si indiuiſibiles aut ſunt in illo qḋ eſt corpus vel potentia hñs eſſe per corpus vt idiuiſibili vel in idiuiſibili. ḡ illud indiuiſibile habebit eē ſeparatum in natura. Oē enim ſubiectū vt dicit phs eſt ens in ſe cōpletum occaſio alteri exiſtendi in eo. Si autē ſic eſt tunc erit pūctus ſeparatuz eē habens extra lineā. qḋ eſt incōueniēs: t ſm hoc linea habebit aliam pūctum terminātem ipſam verſus pūctum illuz: t de illo pūcto eſt eadē ratio: t iteruz de alio et puncto eadē: t ſz hoc accidet pūcta ordinari ad cōſtituendam lineam: qḋ eſt incōueniēs vt pbatum eſt in 6° phyſicoꝝ a phō. Qḋ ſi puncto pūctum addas nihil maius efficies. ergo ſpecies intelligibiles ſi idiuiſibiles ſunt nō erunt in corpore vel potētia habente eſſe per corpus vt in ſubiecto idiuiſibili. Si autez fuerint diuiſibiles t ois forme diuiſibilis eſt ſubiectū: tunc magis incōueniens erit exiſtere eas in illo ſubiecto vt in idiuiſibili. ¶ Si aūt detur altera pars ſuperioris diuiſionis. ſ. ꝙ ſunt in eo ſicut in diuiſibili tūc cum hoc ſuſtineri nō pōt: qꝛ forme vel ſpecies ſunt indiuiſibiles. Ois enim forma aduenies ſubiecto diuiſibili t per accidēs diuidiṫ diuiſiōe ſubiecti. Relinquiṫ ergo ꝙ ſint diuiſibiles ſpecies aut ergo diuidūtur in partes ſimiles aut in partes diſſimiles. Si in ptes ſimiles. aut ille partes ſunt ſm intellectū ſuum totuz: qꝛ de ſpeciebus que ſunt itelligibiles loquiṫ: aut nō. Si pmo mō tunc pars vel partes eſt totum qḋ nō eſt veꝝ ſm intellectū: qꝛ alius eſt intellectus partium t alius intellectus toti⁹. Si ſcḋo modo tūc ſemper remanet aliqḋ extra diuiſionem qḋ nō ē ſiſe diuidētib⁹: t hoc ē ſpēs p quā itelligiṫ totū vt totū. ḡ nō diuidiṫ in ptes ſiſes qḋ eſt ꝫ poſitū. Si ât diuidiṫ in ptes diſſimiles tūc cū ſpēs itellecta ptes diſſimiles non hēat niſi genus t differētiaz: nō diuideṫ diuiſione ſui ſubiecti niſi in illas. ſed ſubiectū in iſinitum eſt diuiſibile. ergo ſpēs itellecta in infinita genera vel in iſinitas differētias diuidetur qḋ falſum eſt: qꝛ pbatum eſt ꝙ cuiuſlibet genera t differētie ſunt ſinita. ¶ Preterea pma genera t pme diſe ſunt ſimplices diuiſione gñis t diſe: ergo nō oīa intelligibilia diuidūtur diuiſione ſubiecti qḋ eſt cōtra poſitū. ergo ſpecies intelligibiles ſunt in anima nō vt in corpore vel vt in potētia exiſtēte per corpus. ¶ Solutio. cōcedimus ꝙ anima eſt incorporea. ¶ Ad pmuz ergo dōm ꝙ angeli t anima dicūtur corpus: nō a natura corporis ſed a quadā ꝓprietate corporis: que eſt diffiniri loco ſicut ſupra in diffōne angeli dictuz eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ forme ſenſibiles t imaginabiles nō imprimunṫ in aia: ſed potius in ſpiritu corporeo: t in organis ſenſuū t phātaſie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ incorporeū eſt negatio cōſequens quādā differētiam poſitiuaz: que eſt de rōne anime t eſt ſpiritualis qꝛ anima eſt ſpiritualis.

¶ Utrum anima regat corpus t quomodo.

Deinde queritur de pma diffōne aie in qua cōuenit Auguſtinus t Remigius. que eſt animaz eē regnum corporis. Et videṫ ꝙ hoc nō primo conueniat anime. Regere enim eſt ſm rectificationem operum. anima autem pmo facit corpus in actu. ¶ Preterea videṫ: ꝙ nō omni anime conueniat. regere enim attribuitur cognoſcenti rectum t dirigenti in illo. Non autez omnis anima eſt cognitiua recti. verbi gfa vegetabilis. ¶ Preterea non oēs partes anime regunt: ſed ſuperiores tm̄. inferiores autē regūtur. ergo videṫ ꝙ anima nō debeat tm̄ diffiniri ab actu regiminis ſed etiam a paſſione. ¶ Solō. dicēdum ꝙ regimen duobus modis diciṫ. ſ. cognoſcentis t operātis. t ſm perfectam rōnem ipſius eſt vtriuſqꝫ: ſm diminutionem tm̄ quandoqꝫ eſt cognoſcētis tm̄. quādoqꝫ operantis tm̄. Cognoſcentis tm̄ vt in rege malo vel rōne peruerſa. Operantis tm̄ ſicut in natura t in vi regitiua ſimplr ſicut ponūr medici in corpore aiato: t hoc mō regere eſt forme cōducentis mām ad eſſe t ad operationes naturales. ¶ Et per hoc pꝫ ſolutio ad pmum: qꝛ aia ſm ꝙ eſt pmus actus cōducit corpus ad eſſe: t ſm ꝙ eſt actus ſecūdus t motor corporis conducit ipm ad operationes. ¶ Ad aliud dōm ꝙ regimē corporis vniuſr cōuenit nature t aie. ¶ Ad vltimum dōm ꝙ ſi vna potētia compareṫ ad aliam: tūc cōuenit aie regi t regē ſm diuerſas ſui partes. Si autez cōparetur ad corpus: tūc cōuenit oibus potentijs anime regere tm̄. t ita intelligitur de diffinitionibus que dicunt ipſam regere corpus.

Lec. cō. pmi t infra.

Regimen cognoſcētis t regimē opantis.

¶ Quare anima non magis diffiniṫ per ſenſuz ꝙ per rōnē.

Deinde queriṫ de illa differentia in qua conueniunt tres. qꝛ dicit Auguſtinus rationis particeps. Itē Damaſ⁹ rōnalis. Bernardus autez rōnis capax. t qꝛ ifra queſtio erit per ſe de rōne hic nō diſputabimus niſi quātū ſufficit diffinitioni. ¶ Queramus ergo cuz aia ſit capax ſenſus t rōnis t gñalius ſenſus ꝙ rōnis. quare non potius diffiniṫ a ſenſu ꝙ a rōne. ¶ Preterea aia diciṫ rōnalis. t oē rōnale eſt aial. ergo aia videtur eſſe aial. ¶ Item queriṫ ſm quē modū aia differēter diciṫ eē rōnalis t hō. ¶ Item cū diciṫ particeps rōnis. t participare eſt partem capere ex modo loquēdi. videṫ relinqui ꝙ aliqḋ rōnis ſit extra aiam. Et ad hoc ſequiṫ duplex incōueniēs. ſ. ꝙ aliquid inanimatū ſit rōnale. t ꝙ rōnale nō ſit vltima dña cōſtitutiua alicui⁹ animati. ¶ Preterea cuz diciṫ rōnis capax: t capacitas debeṫ cōtinenti. cōtinere aūt eſt forme. videṫ ex modo loquēdi relinqui: ꝙ rō ſit materialis ad aiam qḋ non conuenit: ſed eſt differētia vltima in diffinitione eius. ¶ Solō. dicēdum ad primū ꝙ ſenſus nō vno modo cōuenit aiatis. quedā eni habent ſenſus plures: t quedam ſenſus pauciores. Ratio aūt vniuoce dicta tm̄ vno modo cōuenit aiatis: lꝫ per aliuz modum cōueniat nō animatis. t ideo anima potius diffinitur a rōnali ꝙ a ſenſitiuo. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aia diciṫ rōnalis nō a differētia que diuidit animal ſicut pꝫ ex ſupra dictis: ſed a virtute t potētia ſua que diciṫ rō. Et ex hoc pꝫ ſolutio ad ſequēs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ rō duob⁹ modis diciṫ vt ſupra habitū eſt in qōne de āgelis. ſ. rō que eſt in vmbra intelligētie ſicut dicit Iſaac in libro de diffōnib⁹. t rō que eſt lumen itelligentie pmo mō eſt in hoibus. 2° mō in angelis. Ratio autē per prius t poſterius ſic eſt dicta. vn̄ modus loquendi Aug⁹ innuit ꝙ in omni mō dicta rō eſt aia. ¶ Ad vltimuz aūt dōm ꝙ ſic patebit iferius aia cōſiderata in totalitate potētiaꝝ ſuaꝝ: eſt totū poteſtatiuū vniēs in ſe partes que ſunt potētie ſpāles. hoc aūt mō ipſa eſt vt forma t ptes ei⁹ vt mãles. t hūc modū loquēdi innuit Bern⁹ i ſua diffōne. Rō duplr dī.

¶ De diffinitione Damaſceni Utrum anima ſit ſubſtātia viuens: t qūo dicitur ſimplex t intellectualis.

Deinde queriṫ de diffinitiōe in ſpeciali Damaſ. que plura alijs cōtinet. Et videṫ pᵒ ꝙ aia non ſit ſubā viuens. dicit eni phs in lib° de aia. videṫ in patiente t diſpoſito actiuoꝝ ineſſe act⁹. 2. de aia. t.c. 24 t. 26. Sed aia eſt actus vite t vita eſt actus ei⁹. ḡ vita erit in patiente t diſponēte. hoc autez eſt corpus animatū. ergo vita erit in corpore aiato. ſed in quocūqꝫ eſt vita vt actus illud eſt viuens ꝓprie. ergo corpus eſt viuēs ꝓprie t nō aia. ¶ Item illḋ eſt ꝓprie albeſcēs in quo recipiṫ albedo vt in ſubiecto: t ſic de alijs formis aduenientibus. ergo illud erit ꝓprie viuēs in quo eſt vita vt in ſubiecto. ſed hoc eſt corpus t non aia. ergo tē. ¶ Itē phs dicit in 2° de aia. qꝛ vita diciṫ vt itellectus t ſenſus t motus t ſtat⁹ ſm locum: ad hoc ſm augmentū t detrimētuz t alimentum eſt. ergo illa ꝓprie viuunt in qbus inſunt hmōi vt mot⁹. ſed aia diciṫ vt pn̄ᵐ t cauſa hoꝝ vt cauſata aut vt motus iſunt hec corporibus aiatis. ergo vt prius. ¶ Item obijciṫ de eo qḋ diciṫ ſimplex. nihil enim qḋ habet multa vt ptes eſt ſimplex. aia habet multa vt partes: ſicut ſupponitur in hac ipſa diffōne quando diciṫ ꝙ intellectus eſt pars ſui puriſſima. ḡ nō ſimplex. ¶ Itē queriṫ quare diciṫ icorporalib⁹ oculis ſm ꝓpriam nām inuiſibilis. ſicut enim eſt inuiſibilis ſm ꝓpriā naturā ita in audibile t ita de ceteris ſenſib⁹. ¶ Preterea hoc qḋ dicit imortalis: nō omni aie cōuenit. aie enim plantaꝝ t brutoꝝ moriunṫ in ipſis corporibus. ¶ Itez de hoc qḋ dicit intellectualis. magis eni videṫ eſſe differētia angeli vt ſupra in diffōne angeli eſt diſputatum. ¶ Itē per hoc qḋ dixit eam eſſe inuiſibilem ſatis oſtēdit eam eē infigurabilem: t ita inutilr videṫ addi. ¶ Preterea cū diciṫ vite t augmētationis ſenſus t generationis tributiuā. queriṫ q̄re omit-

Lec. cō. 4.

tat intellectum ⁊ rōnē. ¶ Preterea querit̃ cū gn̄atio: opus ſit vegetabilis ſicut ⁊ augmētatio q̄re inter augmētū ⁊ gn̄a-tionem ponit ſenſum cū ſenſus nāliter ſit poſt opera vegetabilis. ¶ Preterea q̄re omittit̃ nutritiua: cū illa ēt ſit po vegetabilis. ¶ Itē quare dicit organico viuens corpore. plante enim nō vident̃ habere organa ſm Empe. Organum eniȝ eſt mēbrum diſſimile in partib⁹. partes aūt plāte vident̃ eē ſimiles ſi diuidant̃. ¶ Item querit̃ de hoc ꝙ dicit nō habēs aliud p̄ter ſeipſam intellectū: ſed etiā partem ſui puriſſimā. videt̃ enim implicare oppoſita in locutione. q2 ſi habet intellectum vt partem: tūc habet eū vt aliud p̄ter ſeipſam. ¶ Itē quare dicitur hoc potius de intellectu q̄ꝫ de ſenſu vel vegetatiuo: cum quodlibet iſtorum ſit pars anime. ¶ Item q̄re dicit hanc partem puriſſimam cū quelibet pars eius ſit idonea. ¶ Ultimo querit̃ penes quid accipiantur diffōnes ſanctorum. ¶ Solutio. dicēdum ad primum ſm diſtinctiones

Tex. cō. 24. Ariſto. in 2° de anima. ꝙ quo viuimus dicit̃ duplex ſic quo ſcimus ⁊ quo ſanamur. Quo eni ſcimus eſt ſcientia ⁊ aīa: ſȝ ſciētia vt cauſa ⁊ p̄n^m ⁊ forma. anima aūt vt ſubiectū ⁊ potētia. Similr̃ ſanitate ſanamur vt forma: ſed thorace vel pede vt potentia ſubiecto. ita ⁊ quo viuimus dicitur duplex. ſ. anima vt cauſa ⁊ p̄ncipium. corpus autē vt potētia ⁊ ſubiectum. ¶ Sed notādum ꝙ motor ⁊ cauſa duplicē ſui ꝓprietatem influit in ſubiectum ⁊ mobile. ſ. illam que ſibi ineſt et

Motor ⁊ cā duplicē ꝓprietatē influit in ſubȝ ⁊ mobile.

illam que ſibi non ineſt. que non ſibi ineſt eſt motus. motor enim prius in ordine imobilis eſt. que autem ſibi ineſt dicit̃ vt eſſe ⁊ actus. mobile enim habet vt eſſe ⁊ actum a motore quoꝝ vtrūq; conuenit motori ⁊ ſic anima influit vitā ⁊ ſenſum. Uiuere enim ſm phm viuentibus eſt eſſe ⁊ ſentire ſentientibus eſt eſſe. Et per hoc patet ſolutio ad tria p̄°. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ anima non dicitur ſimplex a priuatione omnis compoſitionis vt patebit. ſed a priuatione quātitatis compoſitionis tn̄ vel eius que nō eſt ſine illa. ¶ Ad aliū dicendum ꝙ quedam percipiūtur ſolo viſu: ⁊ nō alio ſenſu vt aſtra. ſed nihil percipitur aliquo iſtorum ſenſuū: qn̄ etiā viſu ſit perceptibile. ⁊ ideo viſus p̄ncipalior eſt quo ad obiecta q̄ꝫ aliquis alioꝝ ſenſuum vt dicit ph̄s in p̄n° metaphice.

In ꝓhemio.

maxime enim aliorum ſenſuū diligit̃ qui eſt per oculos nō ſolum vt agamus: ſed vt nihil debentes agere ipſum videre deſideramus pre omnibus vt dicit̃ alij. Cauſa autē eſt: quoniā maxime facit nos cognoſcere hic ſenſum ⁊ multas differētias oſtendit. Per hoc igitur ꝙ aīa eſt inuiſibilis ſupponitur etiā ꝙ ſit inſenſibilis per alios ſenſus. nihilominuſ; tamen quedā percipiunt̃ ſpecie ꝓpria ſenſibili: vt qualitates ſenſibiles. Quedam autē ſpecie: que eſt in ipſis vt ſubiecto. vt ſubē que ſunt ſubiecta ſenſibilium qualitatuȝ. Quedam vo nec ſic nec illo modo ſed per ſpeciem ſui motus cadunt in ſenſuum cognitionem ⁊ per illa percipiunt̃ ſubē eorum actōnē: ⁊ hoc modo percipit̃ natura aīe ⁊ nā motorum orbium. ⁊ hoc innuit quādo dicit ſm ꝓpriam naturam inuiſibilis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Damaſcenus diffinit hic p̄ncipaliter aīam humanam ⁊ illa eſt imortalis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aliter intellectuale cadit in ratione aīe: ⁊ aliter in rōne angeli vt dicit Auicēna: ꝙ humanus autē intellect⁹ eſt in duplici potētia poſſibilis; angelicus aūt in actu eſt perfect⁹. Una aūt potētia eſt que eſt diſpoſita ⁊ remota ab actu. vt potētia pueri ad edificādū ſcribendū ⁊ militādū: qm̄ nec edificatoriam nec ſcriptoriam nec militariam ſcit nec inſtra earuȝ cognoſcit. Alia potētia eſt ꝓpinquior ⁊ aliquo modo diſpoſita vt qualis eſt in iuuene qui artem qdem p̄dictarū non ſcit: ſed tn̄ inſtr̄a earum cognoſcit. ſed potentie iſte ſunt in actu quando nouit artem: ⁊ pōt agere ſm eas quādo vult niſi impediat̃ extrinſecus. Similr̃ eſt de intellectu poſſibili in nobis ad ſciam. p̄mo enim eſt in potētia ſola nec hn̄s ſcientiam nec cognoſcēs terminos p̄ncipioꝝ. ſcdo eſt in potentia hn̄s in ſe cognitionem p̄ncipioꝝ per notitiaȝ terminoꝝ. 3° efficitur in actu per ſciās ipſas. Intellectus aūt angelicus tm̄ eſt in actu. ⁊ ita pȝ quomō aliter ⁊ aliter intellectuale cadit in diffinitione aīe ⁊ angeli. ¶ Ad aliud dōȝ ꝙ aīa ſm ſe eſt actus totius ⁊ ſm ſuas partes eſt actus partiū corporis. ⁊ q2 partes corporis diuerſimode figurant̃: ⁊ diuerſitas figurarum in organis eſt ꝓpter diuerſitatem potētiarū anime. poſſet aliqs credere ex hoc ꝙ ptes aīe diuerſas hn̄t figuras ſicut dicit Julianus hereſis. ⁊ huic occurrit quando

Nō q̄lo hūanus intell̄s ē i duplici potētia poſſi ſm Auicēnā: ⁊ p ß vide ēt Auroem. 3. d aīa cō. 5. circa dimidium.

dicit infigurabilis. vnde infigurabilis refertur ad partes ⁊ inuiſibilis ad naturam. ⁊ ita neutrum ſuperfluit. ¶ Ad aliū dicendum ꝙ hanc partem que eſt ratio vel intellectus non tribuit anima corpori vt actus ſpecialis organi vt infra in queſtione de intellectu erit manifeſtum. alias autem potentias bene tribuit ei vt actus ſpecialium organorum ⁊ idcirco rationem ⁊ intellectum dicit ipſam habere partem: quia minus de illis videbatur. ¶ Ad aliud dicendūȝ ꝙ generatio ineſt plante: vt finis a quo diffinitur ⁊ denominatur vegetabilis. aliter enim conuenit ſenſibili. huic enim conuenit vt potentia. ⁊ q2 ſic diuerſimode vtriq; conuenit propterea ponitur poſt vtrūq;. ¶ Ad aliud dicenduȝ: ꝙ nutritiua ſupponitur in vita. q2 nutrire eſt primus actus ſm quem dicit̃ viuere in corpore animato vt habet̃ in 10° de animalibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ plante habent organa. Organū eni propꝛie determinatur ab actu vt dicit phus in 2° de anima. Tex. cō. 38. ſicut caput eſt animalium ſic radices ſunt plātarum. ꝯgruit enim inſtrumēta dicere diuerſa ⁊ eadeȝ opera. Nec eſt hoc verum ꝙ ſemper organa in partes diſſimiles diuidantur: q2 neruus eſt organum virtutis motiue ⁊ ſenſitiue. nec tamen in partes diſſimiles diuiditur.

Nō ſemp organū in ptes diſſiles diuidit̃ur.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſm phm partes nec ſunt eedem cuȝ ſuo toto nec diuerſe. non enim ſunt in actu: niſi per actum totius tamen differūt ab ipſo per naturam ⁊ ſitum. ⁊ hoc innuit Damaſcenus cum dicit non aliud preter ipſam habens intellectū: ⁊ tamen intellectus dicit partem: nec tamen ideo dicimus hic ꝙ intellectus ſit ex materia. Sȝ ſicut partes materiales diſtāt per ſitum ⁊ ordinem in toto: ita partes ſpirituales per ordinem ſolum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ anima ſm aliquas partes eſt actus partiuȝ corporis ſicut ipſa eſt actus totius: ſm intellectum autē nō. ⁊ ideo poſſet aliquis dicere ꝙ intellect⁹ non eſſet pars eius ſicut dixerunt quidam errantes in ſciētia de anima. ⁊ his obuiat per talem moduȝ loquēdi. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ intellectus in actu ſuo potentior eſt ceteris potentijs anime: ⁊ ꝙ non miſcetur materie organorum cetere vo imiſcentur. ¶ Ad vltimum dicēdum: ꝙ diffinitio Auguſtini non eſt data niſi de aīa humana. ⁊ tangit ea que conueniunt anime in ſe ⁊ que cōueniunt ei inquantū eſt anima. In ſe cōuenit ei ꝙ ſit ſubſtantia rationis particeps. Inquātum eſt anima cōuenit ei regere corpus. ¶ Eodē reſpicit diffinitio Remigij niſi ꝙ eſt de omni aīa generalr̃. diffinitio vo Bernardi eſt de anima humana tm̄: per eadem ⁊ addit primum actum quem hȝ aīa in corpus qui eſt viuificare. ¶ Diffinitio aūt Damaſceni eſt de aīa humana tm̄: ⁊ reſpicit ea que cōueniunt aīe in ſe. ⁊ inquātū eſt aīa. ⁊ tangit tā actū p̄muȝ q̄ꝫ ꝯtrites quos habet anima in corpus.

¶ Quomodo anima mouet corpus an. ſ. moueat corp⁹ immobilis manens.

Conſequēter tractāde ſunt diffinitiones phorum. dicit enim Plato ꝙ anima eſt ſubſtātia incorporea mouēs corpus. Seneca autē dicit ꝙ anima eſt ſpūs intellectualis ad habitudinem in ſe ⁊ in corpore ordinat⁹. Is libro 2° de motu cordis ſic diffinit̃. Anima eſt ſubſtantia incorporea ſuſceptiua illuminationū que ſunt a p̄°. ¶ Quia vo Ariſto. ⁊ ſequentes ipſum aliter diffiniūt aīaȝ ꝓpter hoc prius diſputet̃ de ipſis ⁊ poſtea ponant̃ diffōnes ſue. ¶ Circa primam vo diffōnem Platonis de hoc ꝙ dicit̃ ſubſtantia incorporea ſupra diſputatum eſt. Querit̃ ergo per queȝ modum moueat corpus. Aut enim mouet ipſum cū ipſa ſit imobilis. aut cum ⁊ ipſa moueatur. Et Plato videt̃ ꝓbare ꝙ non p̄mo modo. ſupponit enim ſicut dicit phs in p̄° de aīa hoc qđ oēs ſupponebant. ſ. nihil mouere ⁊ ꝙ ipȝ nō moueatur. cū igit̃ aīa moueat ⁊ ipſa mouebit̃. ¶ Iteȝ nihil dat qđ nō habet. ſed aīa dat motum corpori. ergo hȝ ipm̄. quicqd autem hȝ motū mouet̃. ergo aīa mouet̃. ¶ Itē motus eſt ꝓprietas que eſt in mobili a motore. ſi igit̃ hec ꝓprietas eſt a motore effluit ab ipſo motore in mobile. Quicqd aūt effluit ab aliquo eſt in ipſo. ergo motus erit in motore. ⁊ ita cū anima ſit motor: motus erit in ipſa: ⁊ ſic per conſequēs mouebitur. ¶ Preterea videmus aīam gaudere triſtari ⁊ confidere ⁊ ſperare ⁊ miſereri. que omnia motus eſſe videntur. ergo mouetur. ¶ Item phs dicit in 2° de aīa. cum non ſit ſimplex ꝙ potētia dicit̃ ſic. ſ. vt agens ſed aliud vtriq;. ſicut ſi dicam⁹

Tex. cō. 44.

T. cō. 53. ⁊. 55.

puerum

puerum poſſe militare: aliud autem ſicut in etate exiſtẽtez.
Ibidē.t.c.59. ſic ⁊ ſenſitiuum ſe habet: vnde dicit ꝙ ꝑma mutatio ſenſiti-
ui a generatione eſt hoc eſt a ſenſibili generante ſenſum ſm
actū. ſicut aūt eſt in ſenſu: ita eſt in intellectu ad ſpēs intelli-
gibiles. ergo videt̃ ꝙ anima ſm ſenſum ⁊ ſm intellectū mo
uetur motu alterationis: ſed non motu ſm locum: videt̃ ꝙ
poſſit moueri ſm locū. minus eni videt̃ ꝙ motus localis cō
ueniat magis ſimplici ꝙ̄ aīa ſit. ſed conuenit ergo ⁊ aīe. Q̄ð
vo cōueniat ꝓbatum eſt ſupra in q̄ōne de angelis qui ꝓba-
ti ſunt moueri ſm locum. ℭ Sʒ cōtra hoc ſunt multe rōnes
poſite a pħis ſic. duplr̃ eniʒ dī aliqd moueri. ſ. ſm ſe ⁊ ſm ac
cidens. per accidēs quādo aliqd mouet̃ motu eius in quo
eſt ⁊ nō motu proprio vt albedo in re alba ⁊ nauta in naui.
Per ſe autē mouetur quādo mouet̃ motu ꝓprio: ⁊ eſt ſubie
ctum motus. cū igit̃ aīa dī moueri nō poteſt intelligi per ac-
cidens moueri: qa illo motu moueret̃ a corpore ⁊ non mo-
ueret corpus. ergo intelligit̃ per ſe moueri. Sed dicit pħus
in fine tertij topicoꝝ. ℭ Amplius aūt in quib⁹ eſt aut ſpecie
aut numero determinare perſpiciēdū eſt ſi in nullo hoꝝ eſt
quatuor. igitur cuʒ ſint ſpēs motus aut mouetur ſm duas.
aut ſm plures. aut ſm vnam. ⁊ qcqd hoꝝ detur cum oē mo
bile tale ſit in loco. ſequit̃ ꝙ anima ſit in loco. ergo anima eſt
corpus. ℭ Amplius qcqd mouetur natura ꝑter ſolum celū
mouet̃ etiā violentia. aīa autē mouet̃ natura ad aliquē lo-
cum ⁊ in eodē quieſcit naturalr̃ ⁊ ad oppoſitum locū mouet̃
violenter. ⁊ quieſcit in ipſo violēter. ergo ſm hoc aīa moue-
retur ad aliquē locum violēter ⁊ quieſceret in eodē violen-
ter ⁊ ad oppoſitū moueret̃ naturalr̃ qð ridiculoſum eſt: qa
p° ð aia.t.cō. 40. dicit pħs quales violēti motus aīe erunt ⁊ qetes nec finge-
re volētib⁹ facile eſt reddere. ℭ Amplius quicqd mouetur
ad locum mouetur a ſurſum ad deorſum. vel a deorſum ad
ſurſum vel ad mediū inter hec. Si aūt deſurſum mouetur
erit ignis: ſi a deorſuʒ erit terra: ſi ad mediū erit aq̄ vel aer.
ℭ Amplius ſi dicat̃ ꝙ mouet̃ motu quo mouetur corpus in
cōuertentibus. erit verum dicere ꝙ quocunqʒ motu mouet̃
corpus mouet̃ ⁊ aīa. aut ergo per ſe aut per accńs. nō per ac
cidens: cum motus ponat̃ diffinitionʒ aīe. Si aūt per ſe mo
uet̃ ⁊ corpus mouet̃ localiter. ergo poſſibile eſt ꝙ aīa exeat a
ſuo corpore: ⁊ vadat ad aliud corp⁹ ſicut corpus exit de vno
loco ⁊ vadit in alium. ℭ Amplius cum non intret in corpus
niſi ſicut in locum: ⁊ locus eius inueniatur in corpore mortuo
poteſt intrare in corpus mortuū ſicut in locum. ⁊ ita quādo
aliqð animal mortuum eſt pōt aīa que prius fuit in loco vel
alia redire ad illð corpus: ⁊ ad hoc ſequeret̃ oīa aīalia mor-
tua poſſe reſurgere qð eſt hereſis manicheoꝝ ⁊ Pithago-
re. ℭ Amplius omne mouēs eſſentialr̃ diſtinctū eſt a mobi-
T.c.ꝑmi vſqʒ ad tex.cō.10. Et i.8.phẏ.t.c. 27.33.⁊.45. li vt ꝓbatum eſt in ꝑn° ſeptimi ⁊ in 8° phẏſicoꝝ. ḡ ſi aīa mo
uet ſeipſam ⁊ mouet̃ ipſa eſſentialr̃ diſtincta erit a ſeipſa qð
falſum eſt. ℭ Preterea qdam pħi dixerūt aīaʒ mouere cor-
pus in eo ꝙ aīa mouet̃ ſicut Democrit⁹ ⁊ Leucippus. De-
mocritus aūt dixit animam eſſe calorem igneum rōnem ſu
mens ex calore naturali. ⁊ hec eſt que mouet corpus. voluit
enim ꝙ ſubā anime eēt ex athomis ſphericis igneis: vt ab
ipſa indiuiſibilitate athomoꝝ haberet incorporeitatem ⁊ a
rotūditate mobilitatem ⁊ ab igneitate calorem ⁊ leuitatez.
Leucippus autē dixit aīam eſſe frigus tēperatum reſpira-
tionis. per reſpirationem autem attrahūtur athomi ſphe-
rici: qui ſunt de ſubſtātia anime ⁊ cōdēſantur in corporibus
aīatis ⁊ ꝓhibentur exire qui iaʒ intro ſunt. vnde videmus
ꝙ reſpiratio eſt viuēdi terminus. ℭ Sed vtrūqʒ coꝝ ipro-
batur pluribus rōnibus. Si enim hoc eēt verū ꝙ athomus
eēt cauſa motus anime: cum athomos nō cōtingat quieſcē
etiam ſi ſit tranquillitas nimia nō cōtinget aīam quieſcere qð
videmus eſſe falſum. Iſti tamē ꝓbant rōnem ſuā per ſimi-
le. Pħus enim qdam de ſequacibus coꝝ comediarū Di-
daſcalus refert Dedalum feciſſe ligneā ſtatuā mobilez ef-
fundentē argentum viuū: ꝓpter hoc ꝙ argentum viuū nō
poſſet qeſcere in ſtatua ſtatua mouebat̃ ſic dicebāt iſti aīaʒ
eſſe cōſtantem ex athomis ſphericis: ⁊ ꝙ nō poterat quie-
ſcere ⁊ ſic corpus moueri motu ſuo. Plato aūt dicebat aīaʒ
mouere corpus ꝑꝑ hoc ꝙ cōpleta eſt ad ipm̄ ſm armonia-
cos numeros. ponebat eni aīam numeꝝ eſſe ideaꝝ quarū-
daʒ ex qbus ipſa armonia cōponit̃: vnde oīa que facit ⁊ ſu-
ſtinet inſunt ei ſm armoniā illoꝝ numeroꝝ. ⁊ ſicut creator a
principio vnū circulum fecit in celo. ⁊ ex illo circulo accepit
per diuiſionē aliū circulum. ſ. zodiacuʒ qui eſt circulus obli-
quus. ꝑmus aūt circulus celi eſt rectus ſub circulo vō obliq̄
accipit alios circulos ſeptē: qui circuli ſeptem planetaruʒ ex
in motu ſuo ſequunt̃ circulum obliquum. ita aīa deſcēdens
de celo a creatore ꝑmuʒ aſpectum rectū intelligētie ſue reflē
xit in circulum ⁊ ſub circulo illo per diuiſionem accepit aliū
circulum ⁊ ſub illo alio ſeptē alios tanqʒ eſſent celi mot⁹ ani
me motus. ⁊ illis motib⁹ mouet corpus. ℭ Sʒ cōtra hoc ſic
obijcit̃. Aut hoc qð dicit Plato itelligit̃ metaphorice: aut Nō ipugnati-
ſm veritatē ſicut verba ſonāt metaphorice. aut dico ꝙ ſicut onē ʒ opiniōis
in celo inueniunt̃ duo circuli magni ita in aīa potētia recor Platonis ſiue
datiua ſm ſuam ꝑmaʒ gñationem eſt a rebus extra ⁊ trāſce metaphorice ⁊
undo per memoriā reuertit̃ in ceꝫ. ⁊ ita actus recordatiue ſiue ſʒ manife
quaſi in ſe extra cōcludit circulū. appetitus aūt motus ab i- ſtū ſui ſmonis
tellectu practico ſiue ꝓbātaſia facit circulum. ꝑmo enim mo capiatur.
uet̃ intellectus ab appetibili qð mouet appetitum: ⁊ ille vl-
terius virtutes affixas organis que vlterius mouēt organa
in rem deſideratam ⁊ ſic in appetitu iteꝝ cōcludit̃ circulus.
ℭ Silr̃ ſm pħm in quinque ſenſibus ꝑmo egredit̃ virt⁹ ab
anima ⁊ cōiungit̃ ſenſibili ⁊ refert ſpēm eius ad aīam: ⁊ ſic
in aīa quinque ſenſus cōcludunt quinque circulos. Similiter
alij duo circuli ꝯcludunt̃ in aīa per motus ſenſus cōmunis
⁊ phātaſie. Si inquātuʒ ſic metaphorice itelligit̃ tunc videt̃
Plato incidere in duo peccata ꝓblematuʒ. ſ. ꝙ mentitur ⁊
trāſgredit̃ poſitam locutionem. nā etiam mētientes qui qð
non ineſt alicui ineſſe dicūt peccāt. ⁊ qui extraneis noīb⁹ res
appellant vt platanum hoīem. trāſgrediūtur enim poſitam
noiationem ſicut Plato vocat hoīem arborem trāſuerſaʒ.
Q̄ð autē mentiatur patet: ex hoc ꝙ motus ſenſuuʒ eſt ſʒ di
rectum magis ꝙ̄ ſm circuluʒ. ℭ Ita enim ꝓbat̃ ꝙ videm⁹
intus ſuſcipiētes nihil extra mittētes. ⁊ ſilr̃ audimus ⁊ ol-
facimus. trāſgredienti autem poſitā locutionem ꝯtingit nō
poſſe terminari poſitionem ſuam rōnibus. In rōnibus eni
vtimur noībus vt plures ⁊ ſic non vtitur eis metaphoricaʒ
aſtruēs poſitionē. ℭ Si autē intelligat̃ ſm ſenſus verboꝝ Ariſt.p° ð aia t.cō. 46. vſqʒ ad tex.cō.54.
tūc ſunt cōtra eum rōnes Ariſto. quaꝝ ꝑma eſt. Actus ſunt
prius potētijs ⁊ primi ſm rōnem ⁊ obiecta actibus. ergo ſi-
cut obiecta itellectibus ita eſt actus intelligēdi ⁊ virtus ſm
obiectū vnum vel plura. Et ſi eſt vnum erit impartibile ſicut
eſt vnitas ⁊ tūc actus erit impartibilis ⁊ virtus ſilr̃. nullum
autē impartibile eſt cōtinuum circulare. ergo itellectus nō
eſt circularis. Si vō ſunt plura tūc ſunt vt diſcreta. diſcreta
autē ſunt per negationem cōtinui ſicut dicit pħs. ꝙ numeꝝ
cognoſcimus ex negatione cōtinui: ⁊ ſic iteꝝ intellectus nō
erit continuus circularis. ℭ Amplius dato ꝙ ſit circularis
querat̃ cum intelligibile trāſit in ipm̄ verum trāſit in ipſum
tangēdo partes circuli vel non. Si tāgendo. ergo trāſit tan
gendo partes que ſunt pūcta. qa pūcta dicūtur partes cōti-
nui a Platone. Aut tāgēdo partes hñtes magnitudinem.
Si ꝑmo modo: cū pūcta ſint infinita in circulo ⁊ in qualibet
parte circuli ſequit̃ ꝙ in īfinito tēpore non trāſibit. nec aliqʒ
partem eius: ⁊ ſic nunqʒ cōplebit̃ intellectus alicuius itelli-
gibilis qð falſum eſt. Si enim tāgit partes hñtes magnitu
dinem: aut ille partes ſumūtur vt rōne idem. aut vt magni
tudine idē. Dico aūt rōne idē: qa vnaqueqʒ hʒ rōnē conti-
nui vt dicit pħs in ꝑn° de celo ⁊ mundo. qð eſt ſeparabile in Tex.cō.2.
res ſuſcipiētes diuiſionēʒ receptiōe que eſt ſemper. magni-
tudine aūt dico partes equales vt dicit pħs in 5° metaphẏ- Tex.cō.18.
ſice. ꝙ idē in quātitate eq̄le eſt. ſ. ꝙ quelibet ſit dimidia vel
3° vel 4°. Si ꝑ° mō cū ille partes ſint infinite in circulo. ⁊ in
infinitū diuiſibiles ſequit̃ idē ꝙ prius. ſ. ꝙ intelligibile nūqʒ
tranſibit intellectum: nec aliquam partē ipſius itelligibilis.
Si vō 2° modo tunc ſequit̃ ꝙ itelligibile multotiens tāgit
partes ipſius itellectus. ⁊ ponamus ꝙ ille ſint decē tūc in ta
ctu vnius decime intelliget̃ decima pars intellectus ⁊ in ta-
ctu alterius altera decima: ⁊ ſic de alijs qð falſum eſt: qa to
tum ſimul intelligit̃. Si vō dicat̃ ꝙ ſufficit actus partium ⁊
partis alicuius tūc ſequit̃ inutiliter poni intellectū eſſe cir-
cularem. ℭ Preterea illa pars que tāgitur aut eſt partibi-
lis aut impartibilis. ſi partibilis ſed partibile nō tāgitur in
partibili. ḡ cū quedā intelligibilia ſint impītibilia itellect⁹ nō
tangitur ab illis ⁊ ſic nō intelligūtur illa. Q̄ð aūt itelligibi-
lia ſint impartibilia dicit̃ in 3° de aīa. Indiuiſibiliuʒ intelli- Tex.cō.26.

gentia in his eſt circa que nō eſt falſuȝ. ꝓbaſ ꝑma. Oīa intelligibilia īdiuiſibilia ſunt q̄a alr ireſ in īfinituȝ vt dič Collectanus. Si aūt ſit ipartibile tūc per eādē rōneȝ nō tāgetur a ꝑtibili intelligibili ſicut eſt intelligibile cōplexū ꝛ cōpoſitū ꝛ ſic talia nō intelligunſ ab ipſo qḋ falſuȝ eſt. Si vō dicaſ ꝙ nō ſufficit partiū tactus: nō enim eſt ibi verus tactus ſȝ ſīſimitudo circulationis que eſt mot⁹ circuli. ¶ Cōtra obijcit pħs ſic. nulla circulatio hȝ ꝑnᵐ ꝛ finē vt terminos ſed ois intelligētia habet ꝑnᵐ ꝛ finem. ergo nulla intelligentia eſt circulatio vel ſīſis circulationi: ꝑma hec ꝓbatur ex diffōne. Eſt eni circulus figura vna linea cōtēta in ſe nō hns ꝑnᵐ ꝛ fineȝ vt terminos. 2ᵃ ꝓbaſ inſpiciēdo in ptes itelligentie. Intelligētia enim eſt cōplexi vel icōplexi ſi eſt ſpeculatiua. Si auteȝ eſt practica: cū ois praxis ſit alterius cauſa. ſ. operis. Intelligētia practica terminabiſ ad opus vt ad finē: ꝛ non regirat in ſeipſaȝ. Si aūt eſt ſpeculatiua icōplexoꝝ aut illud eſt diffinitū vel diffiniēs. ꝛ ſi diffinitū tunc determinabiſ intelligentia ad diffōnē ipſius. Si eſt diffiniēs tūc ſtat in ipſo vt in fine ꝛ termio. Si aūt itelligentia eſt ſpeculatiua cōpoſitoꝝ ꝛ ſtat in ꝯcl̄one que ꝯcl̄o vel eſt abſolute ita ꝙ ex ipſa nō ꝓcediſ vlterius ad aliud ꝓbādū. vel eſt ꝯcluſio ſic ꝓbata qḋ eſt ꝑnᵐ ſequentis ſyllogiſmi que ſtabit in ꝯcl̄one ſua: ꝛ ſic pȝ ꝙ ſemp ſtat itelligentia ꝛ nō regirat in ꝑnᵐ vñ incipit. alr enīȝ ꝑncipia ꝓbarenſ per ꝯcluſionē ſicut ſit ecōuerſo. cū igiſ ſtet in termino ſuo quelibet intelligētia nō hēbit ſīſitudineȝ ad circulū. Item circulus nō habet reuolutioneȝ vnam tm̄ ſed multas. ergo ſi eēt intelligibile voluiſ in intellectu vt in circulo. intellectus multotiēs redit ſuper idē itelligibile: qḋ tn̄ videmus nō eē neceſſarium. ¶ Amplius eſt cū itelligētia in

2°celi.t.c.34. tacto ſit pars beatitudinis aīe magis aſſimilabiſ qeti ꝙ̄ motui. ꝛ ſi ſic nō mouetur circulariter. ¶ Amplius nā in oībus facit qḋ melius eſt. cū igiſ aīe ſit melius qeſcere ꝙ̄ moueri eo ꝙ hoc ꝓpiquius eſt beatitudini erit anima magis imobilis ꝙ̄ mota. ¶ Amplius in quocūq eſt mot⁹ ſm nām ꝛ per ſe in illo eſt manifeſta cauſa mot⁹. q̄a quārū eſt graue vel leue vel aptū ferri circa mediū. In aīa aūt nulla cā manifeſta eſt quare moueaſ aīa in corpore. ꝙ̄ ſi moueſ aīa in corpore hoc erit ꝓter nāȝ eius. Quicqd aūt ineſt alicui ꝓter naturā inducit laborē ꝛ penā: ergo aīa laborat ꝛ penā hȝ: eo ꝙ ſit in corpore. ꝛ ita oportebit eam fugere corpus ꝓpriū ꝛ nō manere in ipſo qḋ falſum eſt. ¶ Fuerūt aūt qdam qui dixerunt aīam eē numerum ſeipſaȝ mouētē ꝛ partim conuenientes cum Platone eo. ſ. ꝙ ponebāt ipſam mouere ſeipſam ꝛ partim cū Pithagora Democrito ꝛ Leucippo ꝛ Philippo. Pithagoras aūt ponebat aīam eē numeꝝ ex ꝑmis vnitatibus cōpoſitū. Democritus aūt ꝛ Leucippus ꝛ Philippus dicebāt aīam eē numeꝝ athomoꝝ ſphericoꝝ: ſed diffe‑rebāt in hoc ꝙ Democrit⁹ ꝛ Philippus dicebāt eaȝ eſſe ex athomis igneis. Leucippus ponit eā eē numeruȝ athomorum frigidoꝝ pp reſpirationem. Sed Plato poſuit aīam eſſe numeꝝ ex ipſa idea ꝛ ꝑma magnitudine ꝛ ꝑma pluralitate compoſitam. Oēs iſti cōueniūt in hoc ꝙ mouet ſeipſam et ita eēt numerus ſeipſm mouēs qui in mouendo ſe moueret

p° d aīa. t. cō. 46. vſq ad 54. corpus. ¶ Sȝ contra hoc ſunt rōnes pħi que vt melius itelligātur ſiat talis diuiſio. Si aūt eſt numerus cum numerus nō ſit niſi duplex. ſ. numeratus ꝛ numerans. ſ. quo numeramus. numeratus vt pūctoꝝ ꝛ idearum vel athomoꝝ. numerans autē ſine quo numeramus vt aggregatio vnitatum. ꝛ ſi hoc modo eſt numerus numerās aut erit numerus potētia aut actu. Si potētia tūc erit vnitas. ¶ Sed cōtra. omne mouēs ꝛ motū ſimul diſtabit forma ꝛ quātitate a ſeipſo. mouens enim forma diſtabit a mobili: motū aūt omne quātitatem hȝ. ergo ſi vnitas moueſ a ſeipſa in vnitate duo erūt eſſentialr diſtātia a ſe vt mouēs ꝛ motū ꝛ vnitas erit ꝙ̄titatis cōtinue ꝛ diuiſibilis qḋ falſum eſt. ¶ Amplius ſi vnitas accipiaſ mota: tūc nō pōt accipi niſi in quāto ꝯtinuo habēs ſitum ꝛ ſic nō differt a pūcto. q̄a vtrūq eſſet indiuiſibile poſitum in cōtinuo. Sed ſi talis vnitas ponatur moueri: ſluxus ille nō faciet niſi longitudinem ſine latitudine: ꝛ ſic aīa ſi eſt vnitas ſic mota motu ſuo de ſe facit lineaȝ. ꝛ ſi hec linea ponatur moueri de ſe faciet ſuperficiem: ꝛ ſupficies corpus: et ſic anima erit iam habēs potētiam ꝛ locum ꝛ nō poterit eſſe cum aliquo corpore in eodē loco: cum aīa in eodē loco ſit cū corpore aīato. Si vō dicatur eē numerus numerās qui eſt actu numerus. ¶ Contra. ſic eſt in numero qui eſt actu numerās: ꝙ in qualibet vnitate addita vel ablata efficiſ alia ſpēs numeri. ergo aīa ſi eſt talis numerus diuiſa in quolibȝ aīato erit alterius ſpēi qḋ falſum eſt: quia videmus in vna planta eſſe vnam aīam que planta ſi diuidiſ in duas erit in vtraq planta aīa tota ſimilis ſpēi ꝛ cōualeſcit vtraq ꝛ germinat in ſua parte ſi plātetur in terrā. Si vō cōcedaſ ꝙ anima eſt numerus pūctoꝝ vel athomoꝝ ſphericoꝝ. ¶ Cōtra. iſti pūcti vel iſti athomi conuenientes nihil faciūt: niſi quātum ad magnitudinem ſi aliqd faciant. cum igiſ pars magnitudinis ab aliqua magnitudīs parte ſpecie non differat ſed nū tm̄. omne aūt mouēs ꝛ motum differūt ſpecie: iſtud cōſtitutum ex athomis illis nō mouebit ſeipſm. Si vō dicaſ ꝙ puncta ꝛ athomi habeāt differētiam inter ſe: q̄a vnoȝ eſt ꝑncipium aliud medium ꝛ tertiū finis: ꝛ ita vnum mouens ꝛ aliud motum ꝛ ita totum mouet ſeipſm. ¶ Cōtra. ſi differētia ſit penes ꝑnᵐ mediuȝ ꝛ finem ꝛ cōtinuo ſufficit ad hoc ꝙ ſit mouēs ꝛ motum: tūc omnis magnitudo erit mouēs et mota cuȝ in omni magnitudīe iſta inueniātur. ꝛ ita omnis magnitudo erit mouēs ſeipſam qḋ eſt falſum. ¶ Amplius ſi anima eſt numerus athomoꝝ ſiue pūctorum: q̄a ad ꝑſens nō facimus differētiaȝ inter athomos ꝛ pūcta. tunc ille numerus pūctoꝝ: aut erit eiuſdē nature ꝛ ſpeciei cū numero pūctoꝝ ex quo eſt corpus ſm eos. aut diuerſe. Si primo: tūc omnia corpora organica ꝛ nō organica cōſtituerenſ ex quodam numero pūctoꝝ ſm ipſos: ꝛ ille numerus erit eiuſdem nature cum numero aīe. tūc omnia corporea tam organica ꝙ̄ nō organica erūt aīmata. Si ſcđo mō: cum numerus aīe ſit in numero corporis animati aut erit in eodem loco aut in diuerſo. nō in diuerſo q̄a vnum īdiuiſibile nō excludit aliud a loco ſuo. Si autē in eodeȝ. ergo qua ratione nō excludit indiuiſibilitatē ſui corporis eadem ratiōe non excludit numerum pūctoꝝ indiuiſibiliū alterius anime ꝛ alterius corporis. ergo īfinite anime ꝛ infinita corpora poſſunt eē in eodem loco. ¶ Amplius ſupponatur ꝙ pūctus a quāto per diuiſionem ꝛ corruptionem nō poſſit ſeparari. Inde ſic arguiſ nullus numerus pūctorum per quāti corruptionē ſeparaſ ab ipſo ſm eē ita ꝙ nō inſit ei. omnis anima ita ſeparaſ a corpore per corruptioneȝ corporis qḋ nō eſt in ipſo ſm eē. ergo nulla aīa eſt numerus pūctoꝝ. ¶ Amplius ſi anima eſt vnitas athomoꝝ ſphericoꝝ: cum ex talib⁹ nō cōſtituatur niſi corpus erit anima corpus. ꝛ cum ipſa cū ſuo corpore ſit in eodem loco erunt duo corpora in eodem loco qḋ eſt impoſſibile. Si autē eſt numerus pūctoꝝ: aut eſt numerus potētialis qui eſt vnus punctus: ꝛ ſic in vno corpore aīato ſunt multe anime ſm diuerſas partes: aut eſt numerus actualis. ꝛ ſi ille eiuſdē rationis eſt cum numero corporis: tūc omnia corpora erūt animata. Si aūt eſt alterius rationis: tūc aliqſos numeros corporuȝ ꝛ aīaruȝ nō excludet a loco ſuo. ꝛ ſic infinite aīe ꝛ corpora poſſunt eē in eodē loco. Si vō dicatur aīam nō mouere ſeipſam motu ſm locuȝ: ſȝ alijs motibus. ¶ Cōtra hoc ſunt rōnes Auicē. ſic. aut mouetur aīa motu ḡnationis aut corruptionis aut augmenti aut diminutionis aut alterationis. Iſti enim ſunt mot⁹ qui faciant mobile a ſeipſo vel ſm formam ſubſtātialē vel accidētalem. Si motu ḡnationis: tūc anima ḡnabit ſeipſaȝ ꝛ generabiſ a ſeipſa qḋ nō pōt eē. Et eadē ratio eſt ſi motu corruptionis moueſ. ſm hoc enim exigereſ ꝙ in quolibet motu aīalis hēet anima aliam aīam differētē numero a ꝓcedente. Si autē moueaſ motu augmenti vel diminutionis. aut ergo mouetur motu augmēti tm̄ vel diminutionis tm̄ aut vtroq. Si augmēti tm̄: tūc exigereſ ꝙ i ꝗlibet motu aīaleſ ſieret aīa maior ꝙ̄ prius fuerit. Si aūt moueaſ motu diminutiōis tm̄: tūc efficereſ in quolibet motu talr minor ꝙ̄ prius. Si vō in vtroq tūc quādoq eēt maior quādoq minor que oīa abſurda ꝛ ridiculoſa ſunt. ¶ Si aūt mouet ſeipſaȝ motu alterationis. aut ergo alterat ſeipſam ab hoc accñte quo dr̄ aīa. ſ. ꝙ corpus aīmat aut ab alio accñte qḋ eſt acqſituȝ per doctrinā vel per aſſuetudinē. Si ꝑmo mō: tūc ſequiſ ꝙ poſt motū nō ſit aīa: q̄a qḋ alteraſ ab aliqua accñte poſt alterationē nō retinet illū. Si ſcđo mō: tunc ſi ante motū fuit ignorans poſt motū erit ſciēs. ꝛ iterum poſt aliuȝ motū erit ignorās: ꝛ cū multotiēs vno die mouet ſeipſam multotiēs vno die erit ignorans ꝛ ſciens ꝛ vitioſa ꝛ virtuoſa. qḋ cum

ſit

ſit falſum: pꝫ ꝙ aīa nullo mõ mouet ſeipſaꝫ: ⁊ ita nõ mouet corpus in eo ꝙ ipſa moueaẜ ſicut videbatur Plato dicere. ¶ Si forte ꝯcedaẜ hoc ꝯtrariũ videẜ Dionyſius dicere in li° de di.no.cap° 4°. vbi dicit ꝙ diuinarũ mētiũ ſiue intelligentiarũ triplr̄ eſt moueri. circulariter q̄dē vnite ſine principijs interminabilibꝰ illuminationibꝰ pulchri ⁊ boni hoc eſt qñ per intellectũ vniunẜ illuminationibꝰ q̄bꝰ accipiũt ſũme pulchrũ ⁊ ſũme bonũ ſine oī rõne ꝑncipioꝝ illarũ illuminationũ in ſummo bono ⁊ ſine omni rõne ſinis. tūc eni mouẽẜ a ſummo bono per ſummũ bonũ in ſummũ bonũ. ⁊ ita ab eodē in idē ẜm circulũ. Indirectuꝫ eſt moueri qñ ꝓcedũt ad ſubiectoꝝ ꝓuidētiā recta oīa trãſeũtes. hoc eſt qñ ſuperior angelus illuminat inferiorē vel hominē vel angelũ tranſeũdo tñ recte que recta ſunt nõ egrediendo ordinē ſuperioris ad inferiorē ẜm officiũ ⁊ poteſtatē illuminãdi. Oblique aũt ſiue reflexe qñ vel ꝓuidētes minus habētibus inegreſſibiliter manēt in idētitate circa cãm idētitatis pulchrũ ⁊ bonũ indeſinēter circa hoc agētes hoc eſt qñ quaſi ꝙ duo motꝰ ſunt ſibi ſuccedētes. ſ. per infuſionē illuminationis ad inferiores minus habētes ⁊ reductionē eoꝝdē in idētitatē primã qñ manēt inegreſſibilr̄ agētes circa hoc ꝯtēplationis circa cãꝫ idētitatis oīs. que cã eſt ſummũ pulchrũ ⁊ ſummũ bonũ. ḡ videẜ ꝙ cũ intelligētie ſic moueanẜ triplr̄ ꝙ aīe ẜm intellectũ ſic poſſint moueri. ¶ Itē ibidē aīe motus circularis q̄dē eſt ad ſeipſam introitus ab exteriorībꝰ. intellectualiũ ipſius virtutũ vniformis volutio: ſicut in quodã circulo nõ errare ipſi largiēs ⁊ a multis exterioribꝰ ipſam ꝯuertēs. q₂ ꝯgregans ꝑͫ ad ſeipſam: deinde ſicut vniformē factam vnicē vnitiue vnitisꝰ virtutibꝰ ⁊ ita ad pulchrũ ⁊ bonũ manuducēs: qð eſt ſuper oīa exiſtētia ⁊ vnũ ⁊ idē ⁊ ſine ꝑncipio ⁊ iterminabile. hoc ē qñ aīa venit a deo in creaturas ⁊ a creaturis in ſeipſam vt magis habētē de bonitatibꝰ prime cãe. hꝫ. n. eſſe viuere rõcinari intelligere: per que magis appropinquat primo vt dicit Boetius in ebdomadibꝰ. Et has ꝟtutes ſuas itellectuales vniformiter in circulo voluit qñ refert eas in ꝑncipio vnde exierũt. hec eni ꝯuolutio tribuit ei nõ errare: hoc eſt ꝙ nõ erret: ingrēdo ẜm ſummũ bonũ. q₂ ꝑmo per gradus entiũ ꝯuertit eaꝫ in ſeipſam ⁊ deinde ſic vniformē ⁊ ꝯformē factã ꝑmo magis ceteris. ¶ Inquãtum plures bonitates eius participat vnit eã per copulationem virtutibus vnitiuis hoc eſt angelis ad vnũ ꝑmũ appropinquantibꝰ. q₂ angeli dicunẜ virtutes vnitiue: eo ꝙ iferiores ad eãdē vnitatē reducũt. Anima aũt ſic vnita virtutibꝰ vnitiuis vlterius manuducit ad id qð eſt ſup oīa entia. q₂ nec hꝫ eius cõe cũ alijs: ⁊ illud eſt vnũ. q₂ in eo nullus eſt numerus partiũ. ⁊ ideꝫ q₂ apud ipm nulla eſt trãſmutatio nec viciſſitudinis obũbratio: ⁊ eſt ſine pn° ⁊ iterminabile q₂ icreatũ manens in ſecula ſeculoꝝ. Et nota ꝙ bonitates ꝑme cãe que ſunt viuẽ ſentire rõcinari itelligẽ in ſuperioribꝰ creaturis vt in angelis ⁊ in aīabꝰ diũr vnite. q₂ in eis ſunt vnum ⁊ diũr vnitiue q₂ vniũt ad ꝑͫ ẜm gradũ nobilitatis nãe. In ceteris aũt diũr partite q₂ in quodã coꝝ iuenit eē tñ. in quodã aũt viuẽ ſup eē in quodã aũt ſentire ſup hec duo. In nullo aũt vniunẜ oīa niſi in creatura que ꝑticipare põt ſummũ bonũ per beatitudinē. ¶ Oblique aũt moueẜ aīa īquãtum ẜm ꝓprietatē ſuã diuinis illuminaẜ cogitatibꝰ nõ itellectualiter ⁊ diffuſe ⁊ ſicut ꝯiūctis ⁊ trãſitionibꝰ per actionibꝰ hoc eſt quãdo cognitionē accipit dei nõ tã in vno ſimplici qð eſt itellectꝰ ꝑme ſed imiſcet ſe alijs rõcinãdo ex illis ⁊ diffiniēdo ſemp inq̄ſitiones opationibꝰ rõnis trãſeũtibꝰ per ea de q̄bus rõcinaẜ in deũ q̄ſi oblique reflectēdo. ¶ Indirectũ āt qñ nõ ad ſeipſam igreſſa ⁊ ſingulari intellectualitate mota. hoc. n. eſt ſicut dixi in quodã ẜm circulũ ſꝫ ab his que ſũt ẜm ſeipſaꝫ ꝓgrediẜ ab exterioribꝰ ſicut a q̄buſdã ſignis variatis ⁊ multiplicatis ad ſimplices ſurſum vnitas agiẜ ꝯtēplatiões: hoc eſt motus rectus aīe eſt qñ q̄dē nõ recipit a deo ſed a creatura ⁊ in creaturã trãſiens vadit in ipſam. ex his oībꝰ relinquiẜ ꝙ aīe itellectiue ſit moueri circulariter oblique ⁊ recte. ¶ Solõ. dõm ꝙ aīa nõ moueẜ aliq̃ ipē motꝰ vt ꝓbãt pħi Ariſto. ⁊ Auicen. Auer. Conſtab. Alpharabius ⁊ Collectenus ⁊ multi alij nãles: mouet aũt corpꝰ ipſa exiſtēs imobilis per ſe. per accñs aũt mota motu corporis. q₂ ſicut dicit pħs mouētibꝰ nobis moueñẜ ea que in nobis ſũt. Et iõ dicit Augꝰ ꝙ aīa eſt in corpe ſicut deꝰ eſt in mũdo. q₂ ſic deꝰ immo exiſtens cetera mouet ita ꝙ nõ moueẜ per ſe vel p accidēs: ita aīa mouet corpꝰ imobilis manēs per ſe mota tñ per accñs: q₂ ſicut in oībꝰ deficit a deo ita virtꝰ eiꝰ motiua deficit a ꝟtute diuina motiua. ¶ Dõm ḡ ad ꝑmũ ꝙ ſuppoſitio Platonis falſa eſt. In oī. n. motu neceſſe eſt ꝙ ꝑͫ mouēs imobile ſit ẜm motũ illũ. vñ Augꝰ in ſine octaui ſup Geneſim ad lr̄am. p locũ nõ moueẜ qð per loci ſpatia nõ diſtēdiẜ. q̄cq̄d aũt p loci ſpatia diſtēdiẜ corpus eſt. ac p hoc ꝯſ̄s eſt ꝙ aīa p locũ moueri nõ pateẜ ſi corpꝰ eē nõ crediẜ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ aliq̄d hētur ab aliq̃ multis modis quoꝝ duo faciũt ad ꝓpoſitũ. vnus. ſ. ſicē forma habeẜ a ſubo ⁊ ſic motũ hꝫ id qð moueẜ. Alio mõ ſicē effectꝰ a cã efficiēte ⁊ ſic motꝰ hētur a motore in mobili ⁊ ſic nõ dat qð nõ hꝫ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ motꝰ eſt ꝓprietas que efflluit de motore in mobile ſꝫ nõ ꝓpter hoc opꝫ ꝙ ſit in motore ſicut in ſubo ſed ab ipo influit ſicut a cã efficiēte. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in talibꝰ nõ moueẜ aīa ſed corpꝰ vt dicit pħs in ꝑ° de aīa. Aīa aũt eſt in his tñ mouēs ⁊ ſunt hec ꝟba eiꝰ dicẽ aīam iraſcibileꝫ eſſe ac ſi dicat aīam texere vel edificare. meliꝰ. n. forte eſt nõ dicẽ vel aīam miſereri vel diſcere aut itelligẽ ſed hoiem per aīam. hoc aũt nõ tñ motu in illa exiſte ſed aliqñ q̄dē vſq₃ ad ipſaꝫ. alij ꝟo ab ipa vt ſenſus q̄dē ab obtis eſt ad aīam. reminiſcētia ꝟo ab aīa vt motus qui ſunt in ſenſibꝰ organis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ q̃ḋuis aīa eſt in corpore nec hꝫ motũ localē per ſe: cuꝫ aũt exuta eſt a corpore tũc de ipſa videẜ dõm qð de angelis dictũ eſt ſupra. ¶ Ad auctoritates ꝟo Dionyſij vltimo inductas dõm ꝙ Dionyſius ſymbolice loquiẜ referēs ꝓprietates corporales in ſpũalia: ⁊ iõ diſtinguit motus intelligētie ẜm nãm intelligibiliũ. vnde ſuper itelligibile illud qð eſt ꝑncipiũ vel mediũ ⁊ finis itelligēdi dicit eſſe intellectũ circularē: ⁊ hoc tñ eſt deus. Sed ſuper itelligibilia illa in q̄bꝰ itelligētia in vno accipit principiũ intelligēdi ⁊ aliud reflectiẜ de illo alio in primũ vt in ſinē dicit motũ oblique eſſe reflexuꝫ: ſicut qñ venimꝰ a deo in creaturas ⁊ ab illis reflectimur in deũ. qñ ꝟo intellectus de creatura ꝓcedit in creaturas ⁊ ſic decurrit in deũ diciẜ motꝰ rectus. ipſe eniꝫ nõ loquiẜ niſi de intellectu diuino ſiue ſit hominis ſiue ſit angeli ⁊ ille motus ſemper hꝫ deũ aut vt ꝑcipiũ aut vt mediũ aut vt ſinē ⁊ ſic nõ excediẜ extra ipm. Aut hꝫ eũ vt principiũ ⁊ ſinē tñ ⁊ eſſe egrediẜ in medio pertingens ad creaturas. ⁊ ꝙ linea egrediens facit punctũ in angulo reflexionis: aut hꝫ ipm vt ſinē tñ ⁊ ſic eſt inter puncta diuerſa motus rectus. nõ aũt poteſt eum habere vt principiũ tñ: q₂ ille motus nõ eſſet diuinus qui finem poneret in creaturis ⁊ hec etiam eſt cauſa quare non ſunt niſi tres motus intelligentie diuine.

¶ Quare anima diciẜ intellectus ſpiritualis: ⁊ quomodo in ſe ⁊ in corpore ad beatitudinem ordinaẜ.

COnſequēter tractãde ſunt relique due diffinitiones Senece ⁊ Alexãdri in libꝰ de motu cordis. Quare ḡ de ꝑma hac. ſ. ꝙ aīa eſt itellectꝰ ſpũalis ⁊c. quare. ſ. diciẜ itellectualis cum aīa magis hēat per rõnē diffiniri vt dicit Auguꝰ. ¶ Itē qð dicit ad beatitudinē in ſe ⁊ in corpore ordinatus nõ videẜ eſſe verum. q₂ vt dicit Boetius beatitudo eſt ſtatus oīum bonoꝝ cõgregatione perfectus: qui ſtatus non põt eſſe in corpore. ¶ Similiter obijciẜ cõtra ſecundam de hoc ꝙ dicit ſecunda relatione. queriẜ eniꝫ quid dicaẜ ibi ſecunda relatio. Si forte dicaẜ ꝙ angeli prima relatione ⁊ anima ſecunda relatione percipit: videtur nõ eſſe verũ: q₂ anime illuminabiles imediate ſunt a deo ſicut angeli. vnde pħus in ꝑmo ethicoꝝ. Felicitatem ſinem ⁊ perfectioneꝫ ponimus vbiq₃ ⁊ omnino. ſi aũt ita bonos dicemus viuentiũ quibus extiterũt vel exiſtunt que dis ſunt. bonos aũt ita homines ⁊ angelos ſemp dicimus. Ex hoc accipiẜ ꝙ homo ⁊ angelus receptibiles ſunt beatitudinis vna relatione. beatitudo aũt eſt ẜm deſcēſuꝫ illuminationum a primo in nãꝫ rõnalē. ¶ Preterea cuꝫ anima ſit quedaꝫ perfectio corporis cuiuſdam: ⁊ non omnino videẜ anima debere diffiniri in comparatione ad corpus ſuum. ⁊ nulla harũ diffinitionum facit mētionem de corpore organico ẜm ꝙ organicum niſi illa Damа. Quod autē hoc ſit inconueniens pꝫ per pħm triplici ratione. prima eſt q₂ dicit ꝙ ẜm quaſcunq₃ diffinitiones nõ contingit cognoſcere accidētia hoc eſt ꝓprias paſſiones diffiniri ſed neq₃ cõiecturari facile de ipſis

Margin notes: Solõ qõnis — Tex.cõ.64. — Cap.14. — p° de aīa.t.c.xi.

manifeſtum eſt ꝙ dialectice dicunt̄ ⁊ vane oēs. per habitas
aūt ꝓprie paſſiones aie nō poſſit cognoſci ſicut modi ſentien
di ⁊ imaginādi ⁊ hmōi. ḡ videt̄ ꝙ vane ſunt ⁊ trāſcenden-
p° ō aīa.t.c.53 tes cū per ipſas nō poſſit icludi perfecta ſciētia de aīa. ¶ Se
cūda eſt hec quā ponit Dio⁹ qdā argumentant̄ ſolū dicere
q̄le qd aīa ſit. de ſuſceptibili aūt corpore nihil ad hoc deter-
minatū eſt tanq̄ ↄtingens ſit ſm Pithagor. fabulas quāli
bet aīam igredi qdlibet corp⁹ videt̄ aūt vnūqdq; hēre pro-
priā formā ⁊ ſpēm. ⁊ tāgit hoc qd Pithagoras dixit. ꝙ aīa
hoīs itraret corp⁹ bruti ⁊ rediret. ⁊ hoc eſt icōueniēs. qr ſm
Ibidē.t.c.53. nām vnaqueq; mā hʒ determinatā formā ⁊ ſpēm. ¶ Tertiā
ſic ponit dicēs. Simile aliq dicūt ſicut ſi aliqs dicat tectori-
ā tibicines indui. opʒ aūt artē vti organis. aīam aūt corpo
re. hoc eſt ꝙ diffinientes aīam nō facientes mētionē de corpo
re peccāt. qr cū ars imitet̄ nām ſicut ars mechanica vtit̄ ꝓ-
prijs organis ⁊ inſtrīs vt faber martello ⁊ icude ⁊ nō ſcuto
⁊ lācea: ita q̄libet aīa hʒ ſibi ꝓpriū corp⁹. ⁊ qui nō dicūt nām
illius corporis faciūt ſicut illi q dicūt artificē vnius artis in
opere ſuo induere habitū alteri⁹ artis. ſicut ſi tibicinen hoc
eſt muſici ſi vellent tibijs canere induerēt tectorica hoc eſt
arte edificatoria. ¶ Solo. dōm ꝙ iſte due diffinitiones da
te ſunt de aīa in cōparatione ad optimū. ⁊ qr hoc percipit ſi-
ne corpore ꝓpter hoc nō faciūt mentionē de corpore. ¶ Ad
pᵐ ḡ dōm ꝙ aīa eruta a corpore magis hēbit actū itelligen
tie q̄ rōnis. ſʒ in corpore magis attingit felicitatē per itel-
lectū q̄ per rōnē. qr itellectus ſimplicior eſt q̄ rō: ⁊ iō cū illi
phi ↄſiderāt aīam in cōparatione ad felicitatē diffiniūt eā
potius per itelligibile q̄ per rōnale. ¶ Ad aliud dōm ꝙ bea
titudo accipit̄ in via ⁊ in patria perfecta ⁊ iperfecta. Perfe
cta eſt illa que amputat ⁊ penā ⁊ culpā. ⁊ hāc recipit aīa ſm
ſe q̄n eſt ſeparata. Imperfecta eſt illa que tollit culpā ſed nō
oēm penā. ⁊ hāc recipit in corpore exiſtēs. Boe⁹ aūt diffini-
uit beatitudinē ſm ꝙ eſt in vltimo ⁊ in optimo ſtatu. Sed
beatitudo que eſt vie magis proprie dī felicitas ſm ꝙ dicit
phs ꝙ felicitas eſt actus aie q eſt ſm virtutē pfectā. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ 2ª relatio accipit̄ ibi ꝓ cognitione dei per ſen
ſibilia. hec eniʒ cognitio eſt aie nālis. pª vo relatio acceptio
eſt cognitionis dei in ipſo deo: ⁊ eſt connālis angelo nec aīa
hēbit eā niſi eruta a corpe. ¶ Ad vltimū dōʒ ꝙ pctū eēt in
diffinitionib⁹ illis ſi ↄſideraret̄ aīa a ṗdictis phis in cōpa-
ratione ad corp⁹. nūc aūt ↄſiderat̄ ab eis ad btitudinē ordi
nata: ſm quē modū corp⁹ eſt magis ipediens q̄ ꝓmouens:
⁊ iō phi iſti de q̄litate corporis nō faciunt mentionem.

¶ De diffinitionib⁹ aie ſm Ariſto. Et pmo querit̄ vtrū aīa
ſit actus corporis ⁊ q̄ō ⁊ q̄re nō diffinit̄ eſſe ſicut actus.

Onſequēter accedendū eſt ad diffōnes Ariſt.
in qb⁹ tria ↄſiderāda ſunt. Quoꝝ pᵐ eſt de dif
finitionib⁹ quas ponit. 2ᵐ qualr̄ vna illarū ſit
pnᵐ qd eſt mediū in demōſtratione ⁊ alie vt ↄclu
ſio demōſtrationis. 3ᵐ ſm quē modū per diffini-
tiones ſuas ↄtingit cognoſcere accidētia aie.
⁊ ita nō eſt dialectica ⁊ vana. ¶ Circa pᵐ querunt̄ tria. q̄rū
pᵐ eſt de diffōne. 2ᵐ de diffōne faciēte cognoſcere ſubaʒ ei⁹
ſm ꝙ ipſa eſt rō corporis organici. 3ᵐ de diffinitione faciēte
cognoſcere aīam ſm ꝙ ipſa eſt nā corporis organici. Pona
mus igit̄ diffinitionē aie que ponit̄ in 2° de aīa in pn° vbi
Tex.cō.5.⁊.7 ſic dicit phs. Aīa eſt primus act⁹ corporis phīci potētia vitā
habētis. hmōi aūt eſt qdcūq; organicū. ¶ Querit̄ ḡ primo
q̄ō aīa ſit actus. 2° quomō primus. 3° q̄ō corporis phyſi-
ci. 4° quomō potētia vitā habētis. 5° quomō hmōi eſt qd-
cūq; organicum ⁊ vtrum hec ſint de diffinitione.

D primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit Auicenna in 6° de
nālib⁹. ꝙ aīa eſt pfectio ꝓpria corpis phīci ⁊c.
ḡ videt̄ ꝙ pfectio ⁊ act⁹ idē ſunt. Ita eni dicit
Auer. ſuper ii° de aīa. endelechia eniʒ in greco
actionē vel perfectionē ſonat in latino. Sed vi
det̄ ꝙ aīa nō ſit perfectio. Oīs. n. perfectio fun
dat̄ in perfecto: nec hʒ eſſe niſi in illo. ḡ ſi aīa erit perfectio
eſſe ſuū nō hēbit niſi in corpore cuius eſt perfectio. hoc aūt
Fuit rō Alexā nō ↄuenit aie. qr nō ↄuenit aie rōnali: ḡ male ponit̄ diffini-
dri pro q vide tiuū ipſius aie. ¶ Probatio prime eſt ex rōne perfectionis.
3. de aīa cō. 5. perfectio enim eſt alicuius perfectio: non aūt niſi perfecti. ⁊
ita pʒ ꝙ nō hʒ eſſe niſi in illo: ſi ſubſtātiale eſt ei perfectionē
eſſe. ſicut enim perfectio ſubſtātialis eſt in cuius cadit diffi-
nitionem. ¶ Item phs in 11° metaphyſice primo dicit ꝙ for Tex.c.16.⁊.17
me que ſunt perfectiones nāles ſimul ſunt cū materia nec
p̄cedunt eā nec ſequunt̄ tēpore. ſi ḡ aīa ſic eſt perfectio nā-
lis corporis videt̄ ꝙ ipſa ſm ſui partem inſeparabilis ſit a
mā qd falſum eſt. ¶ Preterea qcqd ſubſtantiale eſt alicui⁹
ſine ipſo nō hʒ eſſe illius. ſed quicqd diffinitiuū eſt alicuius
ſubſtātiale eſt illi. ḡ ſine eo nō erit eſſe ipſius ſed diffinitiuū
aie eſt perfectionem corporis eſſe. ḡ ſine eo nō erit perfectio
ipſius aie. ⁊ ita aīa nō erit niſi perfectio corporis. Si forte di
cet̄ ꝙ hoc nō eſt cōmune oīum aie. ¶ Itē occurrit textus 2.ō aīa.t.c.7.
Ariſto. ſic dicentis. Si aūt aliqd cōmune qd qdeʒ eſt in aīa
opʒ dicere erit anima. Itaq; actus corporis phīci organici.
¶ Preterea perfectio non videt̄ eſſe bene poſitū in diffini-
tione. dicit enim Auicēna ꝙ quedā perfectio rei eſt extrin-
ſeca: quedā aūt intrinſeca. Extrinſeca ſicut faber lignarius
eſt perfectio domus ⁊ nauis. Intrinſeca aūt ſicut forma do-
mus ⁊ nauis. Similiter in 5° metaphyſice diſtinguit̄ perfe Tex.cō.21.
ctū multis modis. ḡ videt̄ in diffinitione aie nō debere po-
ni niſi determinatū. ¶ Itē quicqd eſt diffinitiuū alicui⁹ cō-
uenit oī parti diffiniti ſm vnā diffinitionē. ḡ ſi aīa eſt perfe-
ctio vel actus corporis. quelibet pars illius actus vel perfe
ctio erit illius corporis. ↄtrariū cui⁹ dicit phs in iſa. ſ. ꝙ in- 2. de aīa.t.11.et
tellectus nullius corporis eſt actus. ¶ Preterea dicit phus 21.⁊.3° ō aīa.t.
vbi venat̄ iſtā diffinitionē per diuiſionē ſic dicimus eē qd- cō.4.
dam genus eoꝝ que ſunt ſuba huius aut aliud qdē cōpoſi- 2° ō aīa tc.c.2.
tū ſm mām qd ſm ſe nō hʒ hoc aliqd. alterū aūt formam ⁊
ſpēm ſm quā iā dicit̄ hoc aliqd. ⁊ 3ᵐ qd eſt cōpoſitū ex ipſis.
Eſt aūt qdē mā potētia. ſpēs autē endelechia. ſ. actus. cum
igit̄ aīa ſm eum ſit forma quare non dicit aīa eſt forma pri-
ma corporis potius q̄ anima eſt actus prim⁹. ¶ Preterea
obijcit Gregorius in 10° cōtra hoc ꝙ aīa dicit̄ endelechia
vel actus ſiue forma ſic. nulla ſpēs ſeparatim eſt ſuſceptiua
cōtrarioꝝ. aīa ſeparatim ſuſcipit contraria. ḡ anima nō eſt
ſpēs vel actus. veritas prime pʒ per Boetiū in li° de tri. ⁊
ibi dicit forme ſubm eſſe nō poſſunt: nō ꝙ cetere forme a ſe-
paratis ſubtis accidētibus ſunt vt humanitas nō ita acci-
dentia ſuſcipit in eo ꝙ ipſa eſt ſed in eo ꝙ mā ſibi ſuba eſt.
¶ Veritas ſecūde habet̄ ex hoc: ꝙ habitus virtutū ⁊ ſcia-
rū ſimiliter aūt ⁊ malarū diſpoſitionū in errore ⁊ vitio ſunt
in aīa per ſe p̄ter hoc ꝙ ſit in corpore. ¶ Preterea cū in aīa
ſit vis ⁊ potētia quedam que operat̄ in organis corporis vi
deret̄ potius debere diffiniri per rōnē virtutis vel potētie
q̄ per nomē actus. ¶ Preterea actus ⁊ perfectio hēre vi-
dent̄ quādā dīam. ſicut enim oīs motus mouet̄ a mouēte
ita actus ab agēte videt̄ eſſe. ⁊ determinemus actū ad eſſe
⁊ nō ad operari. tunc enim videt̄ actus eſſe perfectū dicere.
perfectio nāt eſt id a quo eſt id ſicut exp̄ſſe innuit phus in ver
bo illo vbi dicit ꝙ forma eſt ſuba ſm quam mā ſine potētia
eſt hoc aliqd. ḡ videt̄ ꝙ actus non bene exponat̄ per perfe- Tex.cō.2.
ctionē. Eſt enim actus eſſe qd eſt a perfectione in eo ꝙ eſt
perfectū. ¶ Preterea oſtēdit Gregorius in 10° ꝙ oē qd dif
finit̄ ab optimo ſui debet diffiniri. Si igitur aīa diffinit̄ ab
Ariſto. debet diffiniri ab aīa rōnali. ipſe ſʒ diffinit ab īfimo
qd eſt ps vegetabilis. ¶ Veritas pme accipit̄ ab ipſo Ariſt.
in 2° de aīa ꝙ oīa appellari a fine iuſtū eſt. a quo aūt ponit̄
nomen ab eodē neceſſe eſt dari diffinitionē. qr diffinitio eſt
ipſi⁹ noīs vt dicit Ariſto. in top. Idē eni eſt noīe ⁊ diffinitio- Tex.cō.49.
ne. ¶ Qd aūt ipſe diffiniat aīam ab aīa vegetabili pʒ in pn°
ſecūdi de aīa vbi venat̄ diffinitionē gr̄a iſtius mēbri qd eſt
potētia vitā habētis. vitā aūt dicimus ſm alimētū augmē-
tū ⁊ nutrimētū. ¶ Itē nihil dicit̄ equoce de ſpēbus alicui⁹ eſt
diffinitiuū ipſi⁹ actus equoce dī de vegetabili ſenſibili ⁊ rō-
nali. ḡ nō bene ponit̄ diffinitiuū aie. ¶ Veritas pme eſt in 6°
top. 2ᵐ aūt exp̄ſſe dicit Auicēna in cōmēto. Preterea dicit
Grego⁹ in 10° ꝙ Ariſto. aīam endelechiā dicens nullo mō
ↄcordat cū his qui q̄litatē eā dicunt. ḡ videt̄ ꝙ aīa ſi nō eſt
actus ꝙ ſit qualitas. ¶ Item Gregorius in 10° dicit ꝙ ſm
Ariſto. opʒ ꝙ neq; ſine corpore ſit aīa vnq̄ neq; corpus ſine
aīa. hoc aūt icōueniēs. ¶ Preterea hoc idē videt̄ per rō-
nem quecūq; enim ſeinuicē diffiniunt vnum horum non eſt
ſine alio: aīa ⁊ corpus ſeinuicem diffiniunt ſm Ariſto. ergo
vnum hoꝝ non eſt ſine alio. ꝙ aūt corpus diffiniat aīam pʒ
in prehabita diffinitionē. ꝙ vo aīa corpus patet ex relatio-
ne relatiuoꝝ. lʒ enim corpus nō ſit relatiuū tamē organicū

cuius inq̄ organici aīa eſt actus diffinit᷑ ad id᷑ cuius eſt or-
ganū. ⁊ ita neceſſe eſt veriq; in vtroq; rōnibus vel vt dicit
Expoſo de ſpē. Porphyriꝰ. ¶ Solo. dōm ꝙ ſupra determinatū eſt de ange
lis: ꝙ ſubalis drīa aīe ⁊ angeli eſt in hoc ꝙ aīa inclinatur ad
corpꝰ vt actus. angelus aūt nō. Et id᷑ ſubale dicimus aīe eē
ꝙ ſit actꝰ corporis. Si tn̄ attēdit᷑ id qd eſt aīa: tūc pōt ꝯſide-
rari duobꝰ modis. ſ. ſm eē qd hꝫ in ſe ⁊ ſic nō diffinit᷑ in cō-
paratione ad corpus: vel ſm cōparationē ad corpꝰ ⁊ ſic diffi
nit᷑. Et hoc pro tāto dr̄ ei accidere qꝛ quedā ſpēs aīe pōt ꝯſi
derari ⁊ eſſe ſine corpore. Et ideo dicit Auicēna in 6° de na
turalibꝰ ꝙ hoc nomen aīa nō eſt nomē huius rei ex eiꝰ eēn-
tia nec ex ꝑdicamēto in quo ꝯtinet᷑: ⁊ cū aīa diffinit᷑ ſicut dif
finita eſt ab Ariſto. non affirmat᷑ eſſe eius niſi ſm ꝙ eſt ꝓnᵐ
emanādi a ſe affectiones que nō ſūt vnius modi ⁊ ſunt vo-
luntarie. ⁊ ſic affirmat᷑ eſſe eius ex hoc ꝙ hꝫ aliqd accidens.
qd tn̄ accidēs valet ad certificādū eius eſſentiā ⁊ ad cogno-
ſcēdū qd ſit. Et dat Auicēna ſimile dicēs ſortaſſis eniꝫ iam
didicimus ꝙ id qd mouet᷑ motorē hꝫ. tn̄ nō ſcimꝰ ꝓpter id
Motor qlibꝫ eſſentiā huiꝰ motoris qd ſit. Et intēdit Auicēna ꝙ ſicut mo
duplr̄ diffini tor duplr̄ diffinit᷑. ſ. penes ꝓprietatē hāc que eſt mouēs. vel
ri poteſt. penes ſuā eēntiaꝫ. Ita aīa dupliciter pōt diffiniri. ſ. ſm ꝙ eſt
aīa. i. actus corporis ⁊ motor. ⁊ ſm ꝙ eſt ſuba quedā ꝯtenta
ſm ſeipſam in ꝑdicamēto ſube. ¶ Dōm igit᷑ ad pᵐ ⁊ ad 2ᵐ
ꝙ perfectio ⁊ actus ſm Cōmentatorē ſunt idē ⁊ ſi aliq̄ hūt
drīam illa infra oſtendet᷑. ¶ Ad aliud dōm ꝙ q̄dam forma
Forma duplr̄. eſt que eſt perfectio in nā que eſt tn̄ forma. ⁊ vſia ⁊ nō ſuba
per ſe exiſtēs in ꝑdicamēto ſicut ſunt forme ſubales elemen
torꝫ: ⁊ corporꝫ cōmixtorꝫ tn̄ mineraliū: ⁊ forme quorūdā cō-
plexionatorꝫ ſicut ſunt forme vegetabiles ⁊ ſenſibiles ꝙ nō
ſunt ſube niſi qꝛ ꝯſtituūt ⁊ faciūt ſubam in brutis ⁊ ī plātis
nec etiā per ſe ſunt in ꝑdicamento ſube. Quedaꝫ aūt forme
ſunt ſube vtroq; mō. nō eni ſunt tn̄ vſia ſed etiaꝫ vſioſis vt
dicit Boeꝰ in cōmēto ſuper ꝑdicamēta: ⁊ ille ſic ſunt perfe
ctiones ꝙ ſm eſſe ſubale non fundant᷑ in perfecto. ¶ Ad id
aūt qd obijcit᷑ ꝙ rō perfectionis eſt eſſe in perfecto. dōm ꝙ
hoc verū eſt ſm ꝙ eſt perfectio. ſed nō opꝫ ꝙ ꝯueniat ſubſtā
tie rei perficiētis vt pꝫ ex ꝓbatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ibi
Ariſto. accipit aīam rōnalem ſic dicens. In qbuſdā formis
eſt īpoſſibile eas eſſe ꝓter mām. in qbuſdam vō nō. vbi gr̄a.
11. me. 16. t. 17 Si eſt aīa talis diſpōnis nō tota ſed intellectus hoc eſt in-
tellectualis aīa. tota enim forte īpoſſibile ſemper eſt vt ma-
neat poſt corpꝰ. ¶ Ad aliud dōm vt pꝫ ex ꝑdictis ꝙ motori
aptant᷑ due diffinitiones. vna ſm ꝙ eſt motor. alia ſm ſuaꝫ
ſubam ſm ꝙ per ſe eſt in ꝑdicamēto ſube vt ſpēs ꝑdicamē-
ti. ⁊ q̄cq̄d eſt diffinitiuum eius hoc mō ſine hoc nō pōt eſſe. ⁊
hoc ignorauerūt Themiſtius ⁊ Alexāder pħi. qui ꝓpter il-
lud verbū Animā cum corpore deſtrui dixerūt. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ due rōnes ſunt quare nō determinat᷑ perfectio. vna
eſt ꝙ quedā aīa vt rōnalis ſm quādā partē ſui eſt perfectio
corporis extrinſeca ab eo. i. nō cōmixta organo corporis. q̄-
dam aūt eſt vt intrinſeca ⁊ organo coniuncta vt vegetabile
⁊ ſenſibile. ⁊ ideo cum perfectionē eſſe ſm vtrūq; modū ꝯue-
niat aīe nō debuit in diffinitione ad alterū modorꝫ determi
nari. 2ᵃ rō eſt ꝙ aīa nō eſt tn̄ perfectio corporis vt forma ſꝫ
vt motor ⁊ efficiens operationē aīati corporis. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ etiā duplex eſt rō quare melius dicit᷑ actus vel per-
Nō duplicem fectio q̄ forma. Quarum vna eſt qꝛ forma ꝓprie ſm nālem
rōnē q̄re me- pħiaꝫ eſt illa que hꝫ eſſe in hac mā ⁊ nō eſt ſine ea. perfectio
liꝰ aīa definiat᷑ aūt quedā bene eſt ſine perfecto ſm ſuā ſubam ſicut nauta
p actū q̄ per ſine naui: cū igit᷑ aīa ſm aliq̄ ſui ſpēs ſepararetur ꝯuenit ma-
formā. gis ei ſm oēm ſui partē dici perfectionē q̄ formā. ¶ Secūa
eſt qꝛ forma dicit cōparationē ad id qd remotiſſimū eſt a cō
plemēto. hoc eſt ad poteſtatē māe. Perfectio aūt dicit com
parationē ad rem perfectā nō tn̄ in mā ſed in oibꝰ que exi-
gunt᷑ ad perfectionē rei. ſicut dicit pħs. perfectū eſt illud cui
5. me. 2. cō. 21. nihil deeſt. Et Auicēna ꝙ perfectio dicit cōparationem ad
rem perfectā ex qua emanat accidēs qd perfectio eſt reſpe
ctu ſpēi: ⁊ cū ſic aīa cōparet᷑ ad corpꝰ melius dr̄ perfectio q̄
forma. ¶ Ad aliud dōm ꝙ quelibet ſpēs aīe eſt actus corpo
ris. Anima eni rōnalis hꝫ in ſe potentiā vegetabilē ⁊ ſenſibi
lem ſm quas ipſa eſt actus corporis. ſicut eni trigonū eſt in
tetragono potentia ⁊ nō per eſſe ꝓpriū ſic vegetatiuū ⁊ ſen-
ſitiuuꝫ ſunt in rōnali potentia nō habentia eſſe ſpēi rōnalis
aīe. nō tn̄ opꝫ ꝙ ſi aīa rōnalis eſt actus corporis ꝙ quelibet
potentia eius ſit affixa organo. id᷑ dicit pħs ꝙ quaſdā par- 2. de aīa tex.
tes aīe nihil ꝓhibet ſeparari ꝓpter hoc ꝙ nullius actꝰ cor- cō. 21. ⁊ 11.
poris ſunt. hoc eſt nullius partis corporis. Et id᷑ alibi dicit
ꝙ de itellectu aliarū eſt q̄ de vegetatiuo ⁊ ſenſitiuo. vegeta
bilis eni aīa vbi eſt per ſpēm ibi eſt. Silr̄ ⁊ ſenſibilis vbi eſt
per ſpēm ſm oēs partes ꝯiungit᷑ organo. Sed rōnalis in il-
lo corpore cuius eſt ſpēs nō ſm oēs partes ꝯiūgit᷑ organis.
Vegetatiuū aūt ⁊ ſenſitiuū nō ſunt in rōnali vt ſpēs ſed vt
potētie. ⁊ hoc īfra ꝓbabit᷑ ⁊ explanabit᷑. vnde de hoc decepti
ſunt plurimi. quorꝫ primus eſt ipſe Cōmētator Auerrois. Nota q̄ Auer
q dicit ꝙ hec diffinitio per prius ⁊ poſterius aptat᷑ aīe. qd roem. 2. de aīa
pꝫ nō eſſe verū niſi ponerent᷑ in hoīe eſſe tres pfectiones qd cō. 7. 11. ⁊ 5. de
eſt īpoſſibile. Quia ſm perfectiones differūt perfecta. vnde aīa cō. 5.
ſi tres perfectiones eſſent in hoīe vegetatiua ſenſibilis ⁊ rō-
nalis nō eſſet homo vnus. ¶ Preterea ſm pħm hoc nō eēt
aīa. Aīa eni ſm pħm eſt vniēs partes diuerſas non diuerſa
in partibꝰ pluribꝰ. Et id᷑ pꝫ ꝙ aīa vegetabilis in plātis pfe
ctio eſt corporis plātarū a qua eſt eſſe ⁊ rō plante ⁊ operatio
eiꝰ. ⁊ per hāc eādē rōnem eadem aīa ſenſibilis eſt in brutis: ⁊
aīa rōnalis in hoīe. Et ſic pꝫ ꝙ diffinitio gnīs per vnā rōnē
ꝯuenit ſpēbꝰ. Nō aūt neceſſe eſt ꝙ per eādeꝫ drīam ꝯtrahat᷑
ita ꝙ ſit ꝯuertibilis cū qualibet ſpecie. ſic eni nunq̄ diffini-
tio gnīs participaret᷑ a ſpēbus. qꝛ ſic oporteret ꝙ diuerſarū
ſpērū drīa eſſet vna vltima ꝯſtitutiua qd eſt īpoſſibile. Alij
vō dixerūt ꝙ vegetabile ⁊ ſenſibile ſūt imediate perfectio-
nes corporis cui vniunt᷑. ſed rōnalis eſt perfectio mediata
eo ꝙ nō niſi mediātibꝰ vegetabili ⁊ ſenſibili ꝯiungit᷑ corpo-
ri in hoīe. Sed ſi hoc eſſet tūc oporteret ꝙ illud a quo diffi-
nit᷑ homo. ⁊ qd dat ei eſſe in ſpēm ⁊ rōnē nō eſſet imediatus
actus: qd eſt ꝯtra cōem pħiaꝫ ⁊ rōnē. qꝛ nihil eſt ita imedia-
tū rei ſicut id a quo eſt eſſe ⁊ perfectio ipſiꝰ. hoc aūt in hoīe
nō eſt vegetabile neq; ſenſibile ſed rōnale. ¶ Alij aūt magiſ
delirātes dixerūt ꝙ duplr̄ aliqd eſt perfectio alicuius. ſ. per
ineſſe vt actus. vel per ineſſe tn̄: vnde vegetabilis ⁊ ſenſibi
lis inſunt vt actꝰ rōnale aūt ineſt tn̄. Qd iterū ſtare nō pōt
qꝛ illud qd ineſt tn̄ eſt accidēs. ¶ Preterea ꝙ aliqd ſit pfe
ctio rei ſubalis ⁊ nō ſit actꝰ eiuſdē eſt eidē ꝯuenire oppoſita
ꝯtradictorie. Omnis eni perfectio ineſt rei. aut igit᷑ ineſt vt
actus ſubalis aut vt accidēs. Cōſtat aūt ꝙ nō vt accidens.
ergo ineſt vt actus ſubalis. ¶ Et ꝓpter hoc alij totū inconue-
niens volentes euadere dixerūt duplicē eſſe itellectū. ſ. pra-
cticū ⁊ theoricū. Practicus aūt eſt mouens in motu ꝓceſſi-
uo. theoricus vō ꝯtēplatiuus eſt vitatis: ⁊ id᷑ cū motus ꝓ-
ceſſiuus nō expleat᷑ ſine motu organorꝫ videt᷑ ille vti corpo-
re ſicut organo ⁊ eſſe actꝰ corporis huius. etiam dicūt ꝙ ſm
opus ſuū. ſ. docēdi ⁊ loquēdi eſt cōmouere linguā in interꝓ-
tatione vocū. Aliter eni itellectus q theoricus eſt nullius eſt
corpis actus. ¶ Sed ꝓbat᷑ hoc nihil eſſe. Eſſe. n. aliq̄ potē- Quid ē aliq̄
tiā actꝰ corporis eſt hēre ſitū in corporeo organo ⁊ determi- poᵃᵐ eſſe cor
nari ad illud ita ꝙ non operat᷑ extra illud ſicut viſus deter- poris actū.
minat᷑ ad neruum opticū oculi: ⁊ auditus ad neruū q expā
dit᷑ in cartilagine auris interius. ⁊ ſic de alijs ſic igit᷑ intelle
ctus practicus ſi actus eſt oportebit ipm hēre ſitū in neruis
motiuis. ergo cū ipſius ſit accipere ſpēs ⁊ formas appetituū ⁊
operabiliū ſm ꝙ hmōi nō accipiet aliquas niſi que ſunt de
natura organi ſui. ergo nō oēs accipiet. qꝛ impoſſibile eſt ꝙ rō-
nes oium operabiliū ⁊ appetituū eq̄liter accedāt ad cōple-
xionē illorꝫ neruorꝫ. ¶ Si forte dicat᷑ ꝙ practicꝰ itellectꝰ non
ſic dicit᷑ actꝰ. ſed tn̄ id᷑ dicit᷑ actus qꝛ vtit᷑ corpore. ¶ Cōtra
hoc eſt ꝙ actꝰ nō eſt perfectio rei niſi ſit primus actꝰ qui dat
⁊ facit eſſe. quēadmodū dicit pħs ꝙ ſi oculus eſſet aīal vi- 2° de aīa. t. c. 9.
ſus eſſet aīa eius. Si igit᷑ itellectus practicus ſit eius actus.
hoc nō erit ab vſu ſed potius a determinatione ad organū
cui dat eſſe ⁊ ſpēm. ¶ Preterea ſi intellectus practicus vtit᷑
corpore in mouendo. ergo ⁊ theoricus in cognoſcendo. non eni
hꝫ cognitionē nālem quā non abſtrahit a ſenſibꝰ. ⁊ ita theo
ricus erit actus corporis ſicut ⁊ practicus. vnde oibus iſtis
opinionibus improbatis ſtādū eſt ſolutioni prime. ¶ Ad
aliud patet ſolutio per predicta. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ eſt
endelechia ſine ſpēs que eſt vſia tn̄. ⁊ hec ſm ſe nō pōt eſſe
ſubm accidentium. ⁊ eſt ſpecies ſiue endelechia que eſt vſia
⁊ vſioſis. ⁊ hec ſm ſe pōt eſſe ſubm accidentiū ⁊ talis eſt aīa
⁊ intelligentia. ⁊ hoc ignorauit Gregoꝰ niſſenus. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ potentia duobus modis eſt diffinita. ſ. actiua

ꝛ paſſiua. Actiua eni eſt pn͂ᵐ traſmutādi aliud ſm ꝙ aliud. Paſſiua eſt pn͂ᵐ traſmutādi ab alio ſm ꝙ aliud. vt dī in 5° metaphiſice. ꝛ vis ſimilr̄ duplex eſt ſm eūdez modū ꝛ vterqꝫ modus ꝯuenit aīe in partib⁹ ſuis. eſt. n. ipſa ſm ſenſus ꝛ poſſibilē intellectū potētia ꝛ vis receptiua: que potētia determinat paſſioni ſm nutritiuā ꝛ ꝯſiatiuā volūtatē ꝛ q̄ſdā alias: eſt ipſa potētia ꝛ vis actiua. cū igit̄ nomē potentie ꝛ vis ſiue virtutis nō ꝯueniāt aīe per vnū modū ſed equoce nō poterat aīa diffiniri ab ipſo. Et hec eſt rō Auicēne in 6° de nālibus. Alia poſſet aſſignari rō eiuſdē. q: potentia a forma vel mā cātur ꝛ p̄cipue potētia ad opera: ꝛ iō potētia vel vis ſiue virtus eſt de ꝯſequentib⁹ eſſe. ꝛ ꝓpter hoc cū3 aīa diffiniat̄ hic vt eſt act⁹ ꝓprius faciēs eſſe nō poterat diffiniri a noīe potentie.

Ex. cō. 17.

Nō ꝑ qd aīa ꝑ poᵃᵐ nō diffinitur.

C Ad aliud dōm ꝙ actus duobus modis dī. vno mō dī ſm ꝓprietatē voīs. ſ. ſm id qđ actus eſt ab efficiente per motū ꝛ traſmutationem mā̃e ꝛ ſic forma in mā vltima dī act⁹ ꝛ ad ſimilitudinē etiā huī⁹ in artificialis dī forma artificialis act⁹. Dicit̄ etiā act⁹ illud qđ actū eſt a forma in mā ꝛ cōpoſito. ꝛ hoc eſt eſſe. primo ḡ mō dī aīa hic eſſe act⁹. ſecūdus modus tn̄ inuit̄ in verbo pħi vbi dī ꝙ forma eſt ſꝫ quā eſt hoc aliqd. C Ad aliud dōm ꝙ Gregori⁹ nicenus ſupponit qōdā falſum. Ariſto. eni in verbo illo nō querit ꝓpriū vegetabile aīe ſed id qđ ꝯuenit aīe ſm ſuū genus a quo ois aīa poſſit diffiniri. tale aūt eſt pn͂ᵐ qđ eſt vegetabile. hoc. n. eſt in oī aīa: nō aūt ſenſibilis vel rōnalis. Et qđ dicit Ariſt. ꝙ a fine ſumēde ſunt diffinitiones ꝛ ꝙ ſic intelligēdū eſt ꝙ ſumenda ſunt ab vltimo perfectiuo q: hoc eſt finis. ſed hoc aliter ſumit̄ in gn̄e ſm nām gn̄is. aliter in ſpecie ſm nāz ſpeciei. ꝛ cū hic diffiniat̄ aīa ſm nām gn̄is nō debet a rōnali diffiniri: q: hec eſt vna ſuarū ſpērū. C Ad aliud pꝫ ſolō per p̄dicta. nō eni bene exponit Cōmētator dicēs actū ſumi equoce. ꝛ hec eſt rō q: ſumit rōnale vt potētiā nō vt aīam: cum tn̄ hoc multū differat vt infra ꝓbabit̄. C Ad aliud dicendū ꝙ Grego⁹ nicenus ſupponit hoc ab Ariſto. ꝙ Ariſto. appellet ibi actū ſm genus ſuū. eſt eni qdā actus accidētalis: ꝛ quedam act⁹ ſubalis: ꝛ qdā vſia tm̄ ꝛ qdā vſia ꝛ vſioſis. ꝛ iſte vltimus differt a qualitate accidētali ꝛ ſubali que eſt differentia ſimplr̄ in q̄le p̄dicata. vnde pꝫ ꝙ Grego⁹ nicenus nō ſufficiēter diſtinguit nec ſm itētionē Ariſto. pcedit. C Ad aliō pꝫ ſolō per p̄dicta in principio determinationis.

Nota qſo aīa vt aīa refertur ad corpus.

C Ad vltimū dōm ꝙ aīa vt aīa refert̄ ad corp⁹ ꝛ ecōuerſo. ſed nō aīa vt eſt ſuba ꝯſtituta in p̄dicamēto. vt prius habitum eſt: ꝛ iō nō ſequit̄ ꝙ ſm aliquā ſpēm ſui aīa nō ſeparet̄ a corpore.

C Utrum anima ſit actus primus corporis. ꝛ quid vocatur actus primus ꝛ quid ſecundus.

2. de aīa, t. c. 5.

Secundo querit̄ qđo aīa ſit actus primus: ꝛ accipiant̄ exempla pħi que ſunt ſcia ꝛ cōſiderare ꝛ ſomnus ꝛ vigilia ꝛ figura enſis ꝛ incidere. vr det̄ eni ſm illa exēpla ꝙ eſſe actū p̄mū ꝛ 2ᵐ ꝯueniat oī forme tā ſubali ꝙ̄ accidētali. ꝛ ſic nō videt̄ ipm eſſe ꝓpriū aīe eo ꝙ ꝯueniat ꝛ̄ his que ſunt extra genus eius. C Itē traſcēdentia cōia que inueniūtur in ſingulis nō ſunt de diffinitione nāli. diffinitiones eni nāles dant̄ vel per formā ꝛ mām vel per efficientē ꝛ mām ſicut in 4° metheoꝝ. eſt diffinitio digeſtionis. q: digeſtio eſt cōpletio a nāli ꝛ ꝓprio calore ex ꝯtraiacentib⁹ paſſionibus. nālis eni ꝛ ꝓprius calor efficiens eſt ꝛ ꝯtraiacentes paſſiones mā. cū igit̄ in iſta diffinitione ſint traſcendentia que tā his que ſunt in genere aīe ꝙ̄ his que ſunt extra genus eius cōueniūt videt̄ ipſa eſſe dialectica ꝛ vana.

Ex. cō. 14.

C Itē per exēpla videt̄ ꝙ actus ſecūdus qui eſt operatio nō ſemper inſit. hoc aūt nō videt̄ verū de partibus aīe. vitā eni ſemper aīa influit. ꝛ nutrimentū attrahendo alimentū aīal digerēdo vel diſtribuēdo per mēbra ꝛ hoc pꝫ per verba Auicēne in 6° de nālibus vbi ſic dicit. virtus nutritiua ex virib⁹ aīe vegetabilis operat̄ oī tēpore vite ſingularis: que dum permāſerit exercēs ſuas operationes vegetabilis ꝛ aīalia erūt viua. cū aūt defuerint vegetabilis ꝛ aīalia nō erūt viua. C Itez ſcia ꝛ ꝯſiderare ſimilr̄ figura enſis ꝛ incidere ꝯſequunt̄ ſe inuicē tēpore. In aīa aūt p̄cipue ſm hūc actū qui eſt viuere eſſe primū actū ꝛ 2ᵐ actū in operatione nō videnī ſe ꝯſequi tēpore ſed ſimul eſſe tēpore. ḡ videt̄ nō eē ſimilitudo. C Preterea illa exēpla que ſunt ſomnus ꝛ vigiliātis nihil videnī valere. vtrūqꝫ. n. hoꝝ vt ꝓbat̄ in libro de ſomno ꝛ vigilia eſt paſſio ꝯſequēs aīal ꝓpter ſenſibilē partē ei⁹: ꝛ ita neutro mō ſimilitudinē hēbit cū actu primo. C Item ibidem aīa in aīali p̄ncipiū eſt oium operationū. cū ḡ iſte modus ſit ſecūdi actus. videt̄ aīa ita eſſe ſecūdus actus ſicut actus primus. C Itez act⁹ primus ꝛ actus ſecūdus hñt ordinē iter ſe. ſi igit̄ ſenſus eſt ſine corpore actus prim⁹ nō erit corporis. ſi act⁹ ſecūdus aīe rōnalis eſt rōcinari ꝛ itelligere qui eſt act⁹ ſine corpore. ḡ aīa rōnalis nō erit primus actus corporis. ꝛ ſic corp⁹ humanum nō habebit aliquē actū primū cuius ꝯtrariū ſupra ꝓbatū eſt. Si vō dicat̄ ꝙ actus primus ꝛ ſecūdus nō habent talē ordinationē ꝙ ſi vnus ſit cū corpore ꝙ ꝛ alius. ꝛ ſi vnus ſine corpore ꝙ ꝛ alius. C Cōtra hoc eſt qđ dicit pħs in 16° de aīalib⁹ his verbis qn̄ operatio principioꝝ fuerit corporalis nō pñt eſſe illa principia ſine corpore. vbi gr̄a. qn̄ ambulatio nō pōt eſſe ſine pedib⁹. Ex hoc accipit̄ ꝙ ſi operatio corporalis eſt pn͂ᵐ operationis erit corporalis act⁹ ꝛ ecōuerſo.

In traſlatiōe Theodoꝛi eſt i 2. ō gnōne animaliū cap. 3.

C Preterea vt dicit pħs ſomnus eſt imobilitas ſeſuū quedā. vigilia vō ſenſatio quedā eorūdē. ḡ videt̄ ꝙ aīa ꝓut eſt primus act⁹ ſit cā imobilitatis. ꝛ hoc eſt ꝯtra oēs pħos q diffiniunt eā per motū ſm locū.

Nō qd ſꝫ ſm doctorem ſit act⁹ p̄m⁹ ꝛ ſecundus.

C Solō. dōm cū pħo ꝙ aīa eſt actus primus ꝛ nō actus ſecūdus. act⁹ enim primus eſt vt ſupra dictum eſt qui dat eſſe ꝛ ſpēm ꝛ rōnem ei cuius eſt actus. actus vō ſecūdus nō eſt pn͂ᵐ operationū ſed ipſa operatio. ꝛ ideo quidā decipiunt̄ dicentes aīam eſſe actū p̄mū ſm ꝙ eſt forma ꝛ perfectio dans eſſe. ꝛ eandem eſt actū 2ᵐ ꝓut eſt p̄nᵐ efficiēs operationū. efficiens eni nunqꝫ eſt act⁹ ſuus. nec exempla pħi hoc innuūt ſed potius ꝙ ipſa operatio ſit actus ſecūdus. Et iō dicit Auicēna in 6° de nālib⁹. perfectio ꝓpria eſt ꝓpter quā ſpēs ſit ſpēs in effectu. perfectio aūt 2° eſt aliqd ex his que ꝯſequunt̄ ſpēm rei aut ex actionib⁹ ei⁹ aut ex paſſionib⁹. ſicut eni incidere eſt enſis ꝛ ſicut cognoſcere ꝛ cogitare ꝛ ſentire eſt motus hoīs. q: homo eſt ſpēs ꝯſtituta per aīam. primū eni eſt quo poſito nō eſt neceſſe ſequens ponere. 2ᵐ aūt nō ponit̄ ſine primo. vnde operatio que nō ponit̄ ſine ſuba operante eſt de perfectionib⁹ ſecundis ꝛ iō deceptus eſt Cōmētator dicens de actu primo ꝛ 2° ꝙ actus ſecūdus eſt forma a qua egredit̄ actio. primus aūt forma que eſt perfectio rei. ſecūdus eni act⁹ potius eſt perfectio cōpoſiti ſiue ſpeciei ꝯſtitutiue ꝙ̄ ipſa forma.

2. de aīa cō. 2. ꝛ 5.

C Ad p̄ᵐ ḡ dōm ꝙ ſimilitudo actus primi ꝛ ſecūdi inuenit̄ in formis accidentalib⁹ ſed nō ꝓprie ſunt in eis actus primus ꝛ ſecūdus. Actus enim eſt vt p̄habitū eſt vt forma dans eſſe vel ipm eſſe qđ dat̄ ab ea. hec aūt forma nō eſt niſi illa que determinat ꝛ finit potentiā mā̃e: talis aūt nō eſt forma accidētalis: ꝛ iō ipſa nō facit eſſe niſi ſm qd ꝛ hmōi ſimilitudo eſt in rōnabilibus. Potentia eni generis que eſt in gn̄e eſt indeterminate ꝛ nō finit ꝛ determinat quecunqꝫ forma ſꝫ dōis ſubalis ꝯſtitutiua ſpeciei tm̄: huius etiā ſimilitudo eſt in grāmaticis in qbus ſubſtātiua noīa finita ſunt ſm ſubam ꝛ q̄litatem. q: talis q̄litatem ſubalez ſignificant que ſubam nunqꝫ relinquit infinitā. Adiectiua vō infinita manent ſm ſubam. q: ſꝫ ſignificent qualitatem finitā in ſpecie vel in gn̄e hec tn̄ qualitas accidentalis eſt que nunqꝫ finit ꝛ cōplet potentiaz ſubſtātie ſibi ſubſtātis.

Nō act⁹ primi ꝛ ſecūdi p̄mo inueniunt i forma ſubali.

Nec approbo ſolutionem quorūdā qui dicūt has differentias actus p̄mi ꝛ ſecundi omni forme tā accidentali ꝙ̄ ſubſtātiali ꝯuenire. ſed per prius ſubali q: forma ſubalis nō hꝫ ꝯtrariū. ꝛ iō non de neceſſitate ſemper agit nec etiam ab alio pōt impediri ab opere. forma vō accidentalis aut hꝫ ꝯtrariū actiuū aut paſſiuū cui tamē approximat̄ per ꝯtactū neceſſe eſt agere in ipſum ꝛ nō pōt nō agere. Si vō excellit̄ neceſſe eſt ſimiliter pati. Si vō eſt equale ſimiliter eſt neceſſe miſceri. vnde forma accidētalis ſemper eſt ſicut conſiderare ꝛ nunqꝫ ſicut ſcia. ſed forma ſubalis illa pōt mouere ꝛ nō mouere. ꝛ iō pōt eſſe ſicut ſcia ꝛ ſicut ꝯſiderare. Patet aūt hoc eſſe falſuz per p̄dicta ꝛ in hoc facere ad ꝓpoſitū. C Preterea nō ois forma accidētalis hꝫ ꝯtrariū. C Preterea forma accidētalis que hꝫ ꝯtrariū nō de neceſſitate eſt actiua vel paſſiua ſimpliciter vel ſm qd. albedo eni ꝛ nigredo nō agunt̄ nec patiunt̄ inuicē etiam ſi contingant ſe. C Ad aliud dicendum ꝙ ſi actus ꝓprie ſm nomen ſuum accipit̄ erit forma inducta ab efficiēte ſupra mām vt ſupra dictuz eſt. ꝛ ſic erit propriū diffinitioni nāli. C Ad exempla aūt pħi dicendum ꝙ non ponuntur niſi gratia ſimilitudinis: ꝛ non niſi in his que ſm aliquid ſunt ab anima. ſciētia

enim ⁊ ꝯſiderare ſunt ſm intellectum ſpeculatiuum. ⁊ ſcie
eſt faciēs ipm actu. ꝯſiderare aūt eſt operatio eius ſm ꝙ in
In lib. de ſomno ⁊ vigilia. actu exiſtit. Somnus aūt ⁊ vigilia ſunt ſm primū ſenſitiuū
vt dicit phūs. ⁊ in ſomno ligata eſt vis ab actu exteriori. ni
hilominus tñ vis ſenſitiua organū ꝯſtituit in eē e ſic eſt actꝰ
primꝰ. Vigilia aūt eſt expāſio ſenſuū ad exterios in actibꝰ
exteriorībꝰ. ⁊ ſic eſt vt actꝰ ſecundus. Similiter figura enſis
eſt illa que eſt iducta in ferrū que dat eſſe e rōnē enſi: q: in
artificialis figura dat eſſe ⁊ rōnē. Incidere aūt eſt vt actus
ꝯñs ſpēm ꝯſtitutā. vnde figura enſis primo fuit in aīa artifi
cis e poſtea ꝑducta ſupra māmenſis per itellectū dirigentē
⁊ mouentē ad opꝰ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ prioritas ⁊ poſterio
ritas in actu primo ⁊ ſcdo nō attēdit in tēpore ſed ſm nām.
prius enim ſm nām ē eſſe ꝙ operatio eius qd eſt: e ſꝫ hūc
modū dicit actus primꝰ e ſcdus. nihilominus tñ hoc ar
gumentū ꝓuenit ex praua itelligētia lre phi. Nō eni intēdit
dicere: ꝙ in quolibet iſtāti nutritiua agat ſꝫ tñ forte hoc ve
rū ſit: ſed intēdit ꝙ is vita idiuidui nutritiua nō hꝫ tps de
terminatū in quo tñ agat: ſicē augmētatiua que nō agit niſi
vſqꝫ ad perfectū ſtatū magnitudinis ſm lōgitudinem ꝑci
Nō qu intelligit cōe dcm ꝙ tādiu viuimꝰ quādiu nutrimur. pue. gñatiua aūt poſt duos ſeptenos. vnde dicit phūs in libꝰ
de aīalibꝰ. Incipit in hoīe deſcēdere ſemē e poſt tres ſepte
nos incipit perfecte maturare ipm ad robur natoꝝ. ſꝫ nutri
tiua ſemper nutrit: ⁊ ꝑpter hoc aīata tādiu viuūt ꝙdiu pñt
Nō ꝯ Cōmētatorem. z. de aīa cō. 5. accipere nutrimētū vt dicit phūs. Ex ignorātia tñ huiꝰ Cō
mentator coactus eſt dicere ꝙ nutritiua in qbuſdā aīalibꝰ
nō ſemper nutrit. vnde dicit ꝙ hoc verū eſt qd dicit phūs de
ſenſibili ⁊ nō de nutritiua. niſi forte is qbuſdā aīalibꝰ ad tē
pus vt ſunt rane magne manētes in paludibus in hyeme ⁊
non theſaurizātes cibū. ſimilr e qdā ſerpentes. ¶ Ad aliud
pꝫ ſolutio per ꝓdicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō is oibus eſt ſi
militudo ſed debet accipi ſimilitudo vt explanata eſt is exē
plis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſi aīa rōnalis accipiat vt aīa tunc
erit actꝰ corporis a quo egrediūt quedā virtutes affixe orga
nis e quedā nō affixe. ⁊ ꝙ hoc nō ſit icōueniēs: ſra oſtēdet.
Et ſi accipiat vt actus corporis hēbit quaſdā operationes
que nō ſunt ſine corpore que egrediunt a potētijs que ſunt
affixe organis. quaſdā aūt hēbit que ſunt ſine corpore: e pe
nes hanc diſtinctionē potentiaꝝ intelligit verbū phi in 16°
de aīalibꝰ. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ ſimilitudo nō attēdit i hoc
ꝙ ſomnus eſt cauſa immobilitatis ſꝫ in hoc ꝙ ſenſus in ſo
mno eſt faciens eſſe tñ. in vigilia aūt expāditur ad opa. vel
poſſet dici ꝙ lꝫ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ꝯſequentes
ſenſitiuū pꝰm tñ vt habet is ꝑncipio de ſomno e vigilia. ꝓ
pter eīm ſomni quieſcūt in matricibꝰ embria pmū. cū autē
eſt ꝯtinuus fumus is ſuperiora ⁊ ita ſenſus in ſui gñatione
primū ſm eſſe eſt in ſomno ⁊ ꝯſequenter in vigilia.

¶ Vtrū aīa ſit actus corporis ſimplicis ſicut celi e elementoꝝ.

Ertio querit qdo aīa ſit actꝰ primus corporis
phici. ¶ Querit eni vtꝝ ois corporis phici tāꝫ
ſimplicis ꝙ cōmixti ex ꝯtrarijs. Et videtur ꝙ
ſit actꝰ maxime ſimplicis hoc eſt celi. phūs. n. aſ
ſignās cām ꝗre corpꝰ hoīs hēat nobiliorē aīaꝫ
dicit ꝙ corpꝰ hoīs magis eſt accedēs ad eqli
tatē cōplexionis: e ꝑpter hoc magis aſſimilat corpori ſupe
riori e idō aīam hꝫ ſimiliſſimā aīe ipſius. Ex hoc accipit ꝙ aīa
eſt actꝰ celi. e ita aīa eſt actꝰ corporis phici ſimplicis. ¶ Itēꝫ
nobilioris perfectibilis nobilior eſt perfectio. ſed celū eſt no
biliſſimū corpus perfectibile. ḡ nobiliſſimā hꝫ perfectionē.
Nobiliſſima aūt perfectio eſt aīa intellectualis. ḡ celum hꝫ
aīam intellectualē. ¶ Itē hoc ꝓbat Auicēna multis rōnibꝰ
Cap. 4. in 9° ſue prime phie dicens ꝙ proximus motor celi aīa eſt ⁊
ſeparat ab intellu. ¶ Itē dicit ibidē. Animus que mouet ce
lū eſt ſicut iam motū eſt corporalis cōuertibilis variabilis:
nec eſt ſpoliata a mā cuiꝰ cōparatio ad celū ſicut cōparatio
aīe nrē aīalis ad nos: cuius eſt vt intelligat aliquo mō itel
ligibilitate. ſ. cōmixta māe. ⁊ dico ſue eſtimationes vel que
vident eſtimationes ſunt certe. e eius eſtimationes e que
vident imaginationes ſunt ſicut intellectus actiuus in no
bis q dico iniciet corpori. ¶ Itē ibidē celū mouet per aīaꝫ:
⁊ aīa eſt pꝰm ꝓpinquū ſui motꝰ e in iſta aīa renouant ima
ginatio ⁊ volūtas e ipſa extimat ſe hēre apphenſionē reruꝫ
variabiliū particulariū ⁊ volūtatē eūdi ipſas res particu
lares. ⁊ ipſa eſt perfectio corporis celi ⁊ eiꝰ forma. ¶ Ratio
aūt cui iniitur Auicē. hec eſt. Quia ſi nālis motꝰ eſſet circu
laris tūc moueret celū vel a loco nō nāli vel a ſitu nō nāli fu
ga nāli ab ipſo. Ois aūt fuga nālis ab aliquo nō pōt ipſa eē
aidē nālis ad ipm. motꝰ aūt circularis ſeparat ab oī puncto
⁊ relinqt ipm. e ſic facit in ſingulis pūctis ⁊ nō fugit ab ali
quo ad quē poſtea nō redit. ḡ motus circularis nō eſt motꝰ
nālis organo. opꝫ igit ꝙ ſit ab aliquo proximo ꝑncipio. hoc
aūt erit vel intelligētia pura ſeparata vel aīa. Si aūt eſt in
telligētia pura ſeparata cū illa ſit ſup totū vſe qd nō variet
nec remoueat in partibꝰ eiꝰ eſſet motꝰ celi nō renouatus in
partibꝰ. qd falſum eſt: q: motꝰ celi nō vr aliud eſſe ꝙ reno
uatio ſitus in partibꝰ. igit opꝫ ꝙ ſit aīa aut aliꝗ a motore ꝑi
mo. Anima. n. hꝫ imagīationē ⁊ extimationē particulariū
appetitū ꝯſequēdi illa per motū partiū diuerſis ſitibꝰ. ⁊ ita
aīa eſt actꝰ celi qd eſt corpꝰ ſimplex phyſicū. ¶ Itē Auerrois Secūdo celi com. 71. ⁊. 12. meta. cō. 44.
ſuper z° de ce. e mū. ⁊ ſup 11° metaphīce dicit ꝙ celū hꝫ aīaꝫ
ſed diuerſificat ab Auicēna is hoc ꝙ dicit ꝙ aīa hec nō hēt
vegetationē nec ſenſum ſed eſt itellectꝰ purus. ſi. n. hēret ve
getabilē eēt ipm corpꝰ corruptibile: eo ꝙ oēs partes vegeta
biles aīe ſunt ꝑpter corruptionē corporis ſicut nutritiua ad
deperditi reſtaurationē. augmētatiua ꝑpter ꝗtitatis perfe
ctionē. gñatiua ꝑpter ipoſſibilitatē permanēdi is idētitate
ſm numerū. Similr partes aīe ſenſibiles ſunt ita ꝙ prima
eſt tactus ſine quo aīa ſenſibilis nō eſt. Tactꝰ aūt eſt ſm mu
tationē primarū ꝗlitatū actiuarū ⁊ paſſiuaꝝ que nō cōperit
celo. ceteri vō ſenſus ſunt is organis determinatis que nō
vident eſſe in corpore celi. potētie aūt apphenſiue habitus
ſenſibilis aīe ſunt ſicut phantaſia. ⁊ cū phantaſia ſit motꝰ a
ſenſu ſm actū factus cū nō ſit is corpore celi ſenſus nō erit
in ipſa phantaſia neqꝫ cetere potētie que ſine phantaſia eſſe
nō pñt. Et ſi forte diceret ꝙ aīa diffinit tribꝰ. ſ. motiuo ſm
locū ⁊ cognitiuo e incorporeo. vnde lꝫ celū ſenſibilē aīam nō
hēat ſm partes ſenſibiles apphēſiuas deīntus vel foris: hꝫ
tñ ſenſibilē aīam ſm partē eius motiuā eo ꝙ motiua poten
tia pars ſit ſenſibilis aīe vt dicit phūs. Si inꝗ ſic dicat hoc
pꝫ nihil eſſe. q: phantaſia mouet e appetitꝰ ſequēs phanta
ſiaꝫ. vnde cū phantaſia is eſſe nō pōt eidē nō pōt is eſſe mo
In lib. de ſenſu ⁊ ſenſibili. tus ꝓceſſiuus. ¶ Preterea cuius eſt potentia eius eſt actꝰ.
vnde ſi potentia mouēdi in loco ineſſet celo oporteret ꝙ ce
Tex. cō. 50. lū hēret motū ꝓceſſiuū. qd a phūs in z° de ce. ⁊ mū. iprobatū
eſt e a nobis ſupra in qōne de celo. relinquit igit ꝙ ſi habet
aīam ꝙ illa nō erit niſi itellectualis. ¶ Itē ꝓbat hoc per rō
nem. Ois eni motor principiū ponens motꝰ in parte ſui mo
bilis e nō in toto ē motor diſcretꝰ a nā ⁊ nāe rōne. motor celi
eſt huiuſmodi: ergo eſt diſcretꝰ a nā e nāe rōne. Prima ꝓ
bat ex hoc ꝙ is motu nāli locali idēꝫ eſt motus partis ⁊ to
tius ſicut glebe e totiꝰ terre ⁊ ſcintille ⁊ totius ignis. In mo
tu eni locali nāli mouens eſt forma ſubſtālis ipſius mobilis
Tex. cō. 32. vt ꝓbatū eſt is 8° phyſicoꝝ. cū aūt oēs ptes mobiles in actu
ſint per formā illā. oēs partes equalr ſe hñt ad motū localē
per formā illā. Minor ꝓbat ex hoc ꝙ motꝰ celi eſt a dextro
incipiens ⁊ regyrās per ſiniſtrū. ¶ Si ꝯcedat ꝙ aīa ſit actꝰ
corporis ſimplicis qd eſt celū. Cōtra. omne corpus ſ cuiꝰ actꝰ
eſt anima eſt organicuꝫ. ergo ſi anima eſt actus corporis qd
eſt celum ipſum erit organicum quod falſum eſt.

¶ Iuxta hoc iteruꝫ querit de opinione Orphei qui dicebat
elementa plena eſſe aīabus: ⁊ ꝑcipue aerem. vnde dicebat
aīas afferri in corpora reſpirātibus vētis: ideſt ab aura tra
cta per reſpirationem. Nihil aūt affert ex aliquo qd non eſt
is eo. ergo videt ꝙ totus mundus ⁊ maxime aer ſit plenus
aīabus. ¶ Ad idem Tharſis phūs induxit rōneꝫ ꝙ anima
eſt forma ſimplex e imperceptibilis. cū ergo perfectioni de
beat reſpondere perfectibile: aīa magis erit perfectio cor
poris ſimplicis ꝙ eius quod eſt diuiſibile is partibus. ⁊ ita
anima magis erit actus aeris vel ignis ꝙ corporis cōple
Scdo de aīa tex. cō. 34. xionati. ¶ Item ſic pōt obijci. vnūqdqꝫ mouetur ad hoc vt
participet eſſe diuinū iquātū pōt. eē aūt diuinū eſt eſſe per
manens. ⁊ que nō poſſunt manere in identitate numeri per
generationē mouent ad hoc vt permaneāt eadē ſm ſpēm.
Cū igit ſimplicia corpora que elemēta vocant corruptibilia
ſint opꝫ ꝙ ralterent per generationē. nō eadem numero ſed
eadem ſpecie. Cuius aūt eſt actus eius eſt potentia. ⁊ cuiꝰ
eſt motus eius eſt ⁊ motor. ergo in talibus erit motor ad ge
nerationem ⁊ potentia ſiue virtus gñatiua. hoc autē eſt aīe

vegetabilis:ergo talia habēt aīam vegetabilē.¶ Itē nutritiua
eſt ad reſtaurationē deperditi in corꝑe cōplexionato.ergo vbi
eſt eadē neceſſitas:ibi erit eadē potētia niſi nā deficiat in ne/
ceſſarijs qd̄ nō cōtigit. Sed in elemētis eſt eadē neceſſitas.
q: per maximā actionē ⁊ paſſionē deperdunt̄ in partibus.ergo
eadē virtus inerit eis:ergo hēbūt nutritiuā. Oē aūt qd̄ nutrit̄
[Tex.cō.43.] hꝫ aīam vegetabilē.¶ Itē dicit phūs in 2° de aīa.aqua quidē
ignis alimētū eſt.ignis aūt nō alit aquā.⁊ ita videt̄ ꝙ ignis
hēat potētiā nutritiuā.¶ Sed ꝯtra ponit phūs plures rōnes
ſic. Si aīa eſt in aere aut in igne ⁊ in quocūq; eſt aīa illud fa
cit eē aīal.tūc ignis ⁊ aer erūt aīalia.vel dicat̄ q̄re in cōmix/
tis corporibꝰ potētior eſt facere aīal q̄ȝ in ſimplicibus.cuius
rō nō poterit aſſignari.¶ Itē nihil exiſtens diſſimiliū ptiū
pōt eē actꝰ eius qd̄ eſt ſimiliū. Aīa eſt diſſimiliū partiū:ergo nō
erit actꝰ ignis ⁊ aeris que ſunt corpora ſimilia in partibus.
Ueritas pme pꝫ ex hoc ꝙ actꝰ ſm̄ ſe eſt actꝰ totiꝰ ⁊ ſm̄ par/
tes eſt actus partiū vt ſcribit̄ in 2° de aīa. Ueritas aūt ſcd̄e
pꝫ in enumeratione partiū aīe.¶ Itē actꝰ diuerſus in par/
tibꝰ ſm̄ oēs partes diuerſas nō ineſt corpori ſimili in parti/
bus.ergo ſi aīa ineſt aeri vt actꝰ cū ſit diuiſa in partibꝰ ⁊ aer cor
pus ſimile in partibꝰ nō inerit aeri ſm̄ oēs partes ⁊ ita ſm̄
aliquas partes eſt in aere ⁊ ſm̄ aliquas extra.qd̄ eſt incōue
niēs dicere. Et eadē rō eſt de quolibet aliorū elemētorū.¶ Solo.
dicendū ꝙ aīa eſt actꝰ corporis phīci nō ſimplicis ſꝫ cōplexiona
ti.¶ Ad pͥm ergo dicendū ꝙ phūs in illo loco nō itendit dicē ꝙ celū
hēat aīam que ſit eiuſdē rōnis cū nr̄a aīa. Sed ꝙ ſm̄ nobi/
litatē ⁊ dignitatē cōplexionis corporū ifundant̄ et aīe nobi/
liores ⁊ motori celi magis ſiles:ſm̄ ꝙ ſcti.ſ. Dioꝰ ⁊ Gre
gorius dicūt:ꝙ q̄nto aliq̄s plus ꝯgregat de bonitatibꝰ nāli/
bus que ſunt eē viuere ſentire rōcinari ⁊ intelligē tāto ipm̄
eſt ꝓpinquꝰ pͥͦ pnͦ vniuerſitatis ⁊ motori celeſtiū. Et hoc
pꝫ per eūdē phm̄ q dicit ibidē in 6° de nālibꝰ ſoluēs ꝑdictā
obiectionē.aīalia ⁊ celū nō ꝯueniūt in itellectu nominis vite.
Sed etiā in itellectu nois rōnalitatis.rōnalitas aūt que eſt
hic ꝯuenit aīe hūti duos itellectꝰ mālēs.hoc aūt nō ē poſe eē
illic.itellectꝰ enī illic eſt itellectꝰ in effectu. Intellectus aūt in
effectu nō eſt ꝯſtituēs aīaȝ que eſt pars diffinitionis aīalis.
Silr̄ et ſenſus dē hic vis que apphēdit ſenſibilia ad moduȝ
recipiēdi ſimilitudines corꝑ ⁊ patiēdi ab eis.hoc aūt nō pōt
eē illi.aut mālis itellectualis debet itelligi ſicut ſupra expo
ſitū eſt de potētia ꝓpinqua ⁊ remota in q̄ōne de diffōne aīe
quā ponit Damaſcenꝰ:fuerūt tn̄ qdaȝ qui dixerūt ſoluētes
ad rōnē ꝙ celū hēat aīaȝ ſicut hic diffinit̄.⁊ ꝙ vis cuiuſlibet
ſtelle ꝯficit̄ nō tm̄ ex ſe ſed ex multis ſibi ꝯiūctis.tū ex ꝓprie
tate partiū orbis.tū et ex ꝓprietate que ſit per motuȝ itelle:
que eſt in ſphera vna ad ſtellā que eſt in ſphera alia.¶ Sꝫ
hec ſolo quo ad eius primā partē.ſ.ꝙ celū hēat aīam prout
hic tractat̄ de eā iter phōs et eſt reprobata.¶ Ad aliud di/
cēdū ꝙ perfectio nobiliſſima que eſt corporis cōplexionati
eſt aīa.ſed nō opꝫ ꝓpter hoc ꝙ ſit perfectio corporis ſimplr̄
nobiliſſimi ſed illius perfectio erit intelligētia hoc mō:quo
motor eſt perfectio mobilis:⁊ hoc dico niſi aīa equoce hic
ſumat̄.q: hoc mō nō erit icōueniēs celū hēre aīaȝ.ſed quicquid
tūc de illa ꝯcludit̄ ⁊ nr̄a aīa nihil valet.ſicut ꝙ celū ſit aīal ⁊
ꝙ aīa eius poſſit mereri ⁊ demereri ſicut nr̄a.ſicut ſupra in
q̄ōne de celo patēter oſtēſum eſt.¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſi volu/
mus ſaluare Auicēna:tūc faciemꝰ vim in vbo eiꝰ qd̄ dicit
ꝙ dīs cōparatio aīe celi ad celū eſt ſicut itellectꝰ actiuus ad
[Intellectꝰ practicꝰ in q̄tuor diſtinguitur a ſpeculatiuo.] corpꝰ nr̄m. Intellectꝰ aūt actiuꝰ in nobis in q̄tuor diſtinguit̄
ab itellectu ſpeculatiuo. Quorū pmū eſt ꝙ actiuꝰ hꝫ formam
que principiū eſt operationis qd̄ poſſibile eſt fieri per volū/
tatē. Speculatiuꝰ aūt hꝫ formā ſcibilis ſm̄ ꝙ ſcibile eſt cau
ſatiuū ſcīe in nobis.dico aūt opꝰ poſſibile fieri per volūtatē
ſiue ſit opus ciuilitatis ſiue ſit opus artis mechanice.¶ Se
cūdum eſt ꝙ forma que eſt in itellectu actiuo eſt operatiua
rei ⁊ ꝓpter hoc magis dī forma cōpoſitionis q̄ȝ abſtractio/
nis eo ꝙ ipſa q̄ſi ab aīa mouet̄ in rē extra ſm̄ ꝙ dicit phūs ꝙ
ſanitas que eſt in egro inducta eſt a ſanitate que eſt in ſcīa
medici.forma vō q̄ eſt in itellectu ſpeculatiuo eſt a re extra
que eſt cā ſcīe:⁊ iō magis dī forma abſtractionis ⁊ ſepatio/
nis a mā ⁊ appēdicijs mālibus.¶ Tertium eſt ꝙ iō q: oēs
actus ⁊ operationes ſunt particulares ⁊ particulariū in ſin/
gularibus circumſtantijs loci ⁊ tēporis ⁊ partium māe circa
quā eſt opus.forma que eſt in itellectu actiuo eſt ꝯſiderans
particularia ⁊ fert̄ nō tm̄ circa totā māȝ ſed et ſuper partes
ipſius ⁊ ſuper ordinē partiū iter ſe ⁊ ad formā totius artifi/
ciati.ſicut pꝫ in forma que eſt in intellectu archarij. Hic enī
primo principat̄ lignū pro mā poſtea partes ligni diuerſas.
poſtea ad fundū latera ⁊ operculū ⁊ ordinē iſtarū partium ⁊
cōpoſitionē vt equaliter ꝯgregate in vnū vniant̄ ſub forma
totius.ſed forma que eſt in itellectu ſpeculatiuo ꝓpter hoc
ꝙ eſt vniuerſaliū in quibus eſt ſciētia nihil ꝯſiderat de mā et
de partibus in quibus diuerſificat̄ tm̄ ſm̄ numerū ſed accipit
intētiones cōes ſimplices denudatas in partibus ⁊ indiffe
rentes ſm̄ ipſa particularia.¶ Quartuȝ eſt ꝙ ꝓpter hoc ꝙ
intellectus actiuus eſt mouēs fluit ab ipſo vis ⁊ diſpoſitio
mobilitatis in organa exequentia motū. vnde ipſe nō acci/
pit a corpore ſed influit in ipm̄ ⁊ idcirco dicit̄ inniti corpori
ſm̄ Auicēnā. Sed intellectus ſpeculatiuus nō influit aliqd̄
corpori eo ꝙ ipſe nō eſt mouēs ſed potius recipiēs:vnde et
accipit a corpore hoc mō acceptiones quo ad iferiores vir/
tutes que affixe ſunt organis vt ſenſus ⁊ imaginatio ſubſer
uiunt ſibi vt cōpleat̄ abſtractio vlis a particularibꝰ.¶ Di/
cendū ergo ꝙ Auicēna:vult dicere ꝙ ꝓpinquus motor celi ꝓ
tāto dicit̄ aīa eius q: influit ei motū cognoſcēs particularia
que ꝯſequunt̄ per motū partiū celi ⁊ per partes motus.co/
gnoſcēs aūt nō per formā acceptā ab ipſo mobili per abſtra
ctionem ſed potius per formā cōpoſitionis ad rem motam
⁊ ſi eſt accepta hoc erit per aliū motū ſm̄ quem.ſ.intelligen/
tia ſeparata ⁊ prima mouet ſecundā intelligentiā inferiorē
cōiunctam mobili de bonitatibus ſuis influendis ei quas
bonitates poſſibile eſt aſſequi ⁊ acqrere per motū:⁊ ꝓpter
hoc ꝙ ille ſunt particulares ſm̄ partes mobilis ⁊ motus di
cit Auicēna:motorē primū celi habere imaginationē ⁊ ex/ [Nota qūo ſm̄ iſtū doctorē itelligatur poſitio Auicenne de aīa celi.]
timationē.imaginatio enim vt dicit phūs in capͦ de memo/
ria ⁊ reminiſcentia eſt forma imitans reȝ ⁊ ad rē extra que
eſt particularis. Extimatio aūt accipit intētiones boni vel
mali in imaginationibus.nō tamē intendit Auicēna ꝙ ha
beat imaginationem ⁊ extimationē que ſunt partes ſenſibi
les aīe.q: ille nō ſunt certe ſed deceptorie frequenter.⁊ hoc
innuit in mō loquēdi cum dicit imaginationes vel que vi/
dent̄ imaginationes ⁊ extimationes.vel que vident̄ exti/
mationes ſunt certe. Et per hoc patet ſolutio ad ſequenteȝ
auctoritatē ipſius.¶ Ad rōnē eius dicendū ꝙ ipſe nō negat
quin motus celi ſit a natura ſed nō eſt a natura tm̄:ſed ſicut
ꝓbatū eſt ſupra in q̄ōne de celo.motor celi eſt mouens celū
ſm̄ nām ipſius mobilis.⁊ iſte motor nō pōt eē intelligētia
ſimplex ⁊ pura.i.que nullo mō cōſideret mām ⁊ partes māe.
hec enim vt habitū eſt nihil influit corpori ⁊ nō diuerſifica/
tur ſm̄ variationē aliquā motus vel partiū mobilis.vnde
hec intelligentia nō eſt mouens niſi vt deſideratum mouet
deſideriuȝ ⁊ deſiderantē.⁊ hoc modo nō mouet corpus.ſed
intelligentiā inferiorē que eſt primus motor celi.nihilomi
nus tamē motor celi pōt eē intelligentia actiua que ſi di/
cat̄ anima a phīs eo ꝙ cōparat̄ ad celū ſicut intellectus acti
uus ad corpus erit anima equiuoce dicta cum anima no/
ſtra. vnde ſi ſancti ꝯtradicūt hic dictis phōꝝ nō erit ꝯtradi
ctio in re ſed in nomine tm̄.nō enim cōtra ſanctos eſt nec ca
tholicam fidē angelos aliquos deo ſubſeruire in hoc ꝙ mo
uent ſpheras ad generationē ⁊ cōplexionē inferiorū. Quod
aūt ſic intelligentia pura moueat motores ſpherarū influē/
do bonitates.⁊ illi moti moueāt vlterius nālem ꝓductio/
nem rerū.patet ex 2ͣ ꝓpoſitione libri cauſarū que ſic dicit.
Omnis itelligētia ſcit qd̄ eſt ſub ſe ⁊ qd̄ eſt ſupra ſe.ſed hoc
qd̄ eſt ſub ſe ſcit quoniā eſt cauſa ei ⁊ ſcit qd̄ eſt ſupra ſe qm̄
acquirit ab eo bonitates.¶ Ad illud qd̄ obijcitur ex dictis
Auer.patet ſolo ſimilr̄ ⁊ bene cōcedimꝰ ꝙ in celo nō eſt aīa
ſenſibilis nec etiā ſimpliciter aīa ſi aīa ſtricte accipiat̄.¶ Ad
illud qd̄ vlterius querit̄ de elemētis dicendū eſt ꝙ opinio Or/
phei falſa eſt.¶ Ad rōnē Thariſ dicendū ꝙ aīa eſt ſimplex et
indiuiſibilis ſm̄ quātitatē ⁊ tamē diuiſibilis eſt ſm̄ diſcre/
tionē ſuarū viriū ⁊ ſm̄ harū diuiſibilitatē eſt ipſa actus cor
poris ſimilis in partibus. Similiter ex aere non trahit̄ aīa
vt dicebāt carmina Orphei ſed attrahit̄ aer ad refrigeriū
pectoris.¶ Ad aliud dicendū ꝙ generatio ſicut quilibet alius motꝰ
diuerſos habet motores ſm̄ ꝙ eſt ad diuerſa vt ad fines.et
ideo ad ignē mouet ſpēs ignis ⁊ ad aīam aīa.⁊ iō ꝫ generatio
ſit in oībus generabilibus ⁊ corruptibilibꝰ nō tamē opꝫ ꝙ aīa

in eis ſit. q2 aīa nō mouet ad quālibet gñatione ſed ad gñatione aīati tm̄. ⁊ nō quolibet motu gñonis ſed motu qui explet per organū in corpore cōplexionatu. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ eſt nutrimentū qđ alterat nō a v̄tute ſumēte ſed digerēte ⁊ aſſimilāte. ⁊ hoc eſt nutrimentū aīati corporis ⁊ eſt nutrimentū qđ ꝯſumit a v̄tute ꝯſumēte ignei caloris. ⁊ cuiꝰ actio infinita eſt eo ꝙ nō ponit terminū alteratiōis ſue niſi in ſpecie alterātis. ⁊ hoc mō dcm̄ eſt a qbuſdā lʒ īproprie qđ ſit reſtauratio in elemētis per circularem gñonē elemēti ex elemēto. ⁋ Ad vltimū dōm ꝙ illiꝰ qđ nutrit ꝓprie in aliquo aīa eſt ꝓmꝰ motor ⁊ calor vt ꝯcauſa ſiue iſtrumētū ⁊ nutrimētū per digeſtionē aſſimilatū ⁊ calore diuidēte per partes mēbroꝝ introductū ad ſingulas partes corporis nutriti. Jmproprie aūt nutrit id ab aliquo qđ hʒ virtutē ſimpliciter actiuā lʒ nō digerat nec per digeſtionē introducat ad partes ipm̄ nutrimentū. Et hoc mō dicit pħs in 2° de aīa. ꝙ aq̄ alit ignē ſm̄ Empedo. ⁊ nō ecōuerſo. Et hoc mō etiā itelligit in principio quarti metaꝫ. ꝙ tria elementa materia erant igni.

Nutrimentum duplex.

⁋ Quomodo aīa ſit actus corporis potētia vitā habentis.

QUarto querit quō aīa ſit actꝰ corporis potentia vitā habētis. Cōtra hoc. n. oſidit Gregoꝰ nicenus in 2° capꝰ libri ſui de hoīe dicēs Ariſ. ait corpꝰ ptāte vitā hēre ēe anteꝗ̄ gñata ſit aīa. Dicit. n. corpꝰ ptāte vitā hēre ēe in ſeipſo. opʒ aūt corpꝰ ꝙ ptāte vitā hēat ꝓus actu eē corpꝰ. nō pōt aūt eē corpꝰ anteꝗ̄ ſuſcipiat ſpēm hyle. Hyle aūt eſt ſine q̄litate ⁊ nō corpus eſt: īpoſſibile ergo eſt qđ nō eſt actu ptātē hēre vt ſiat qđ ex eo. Si aūt ⁊ corpꝰ ptāte eſt q̄liter qđ ptāte eſt corpꝰ. ptāte vitā hēre in ſeipſo pōt. ⁋ Senſus huiꝰ obonis eſt iſte. potētia aūt eſt ante actū. ǵ corpus ptāte habens vitā eſt ante vitā. ⁊ ante vitā corpꝰ eſt nō in ſpecie corporis organici. organicū. n. iā hʒ vitā. ǵ nō tm̄ eſt in potētia habēs vitā: ſed etiā in potētia corpꝰ. ⁊ opʒ ꝙ prius educat ad actū corporis ꝗ̄ ad actū vite. Si aūt ꝓpter talē ptātē materialē dicit potētia vitā habēs: tūc quelibet potētia eſt vitā habēs qđ nō eſt verū q2 nihil eſt in potētia in aliud niſi quidem vno motore educit ex ipſo vt dicit Auerrois ſuper 9° metaphyſice in cōmēto. ⁋ Jtē obijcit ſimilr dicēs ⁊ aliter in alijs actibꝰ poſſibile eſt habētē qđ ēe nō vti eo. in aīs aūt impoſſibile eſt. neq̄ eni qui dormit ſine ſp̄uali actu eſt. etenim nutrit ⁊ augēt ⁊ imaginat ⁊ reſpirat qđ maxime vite eſt argumētū. Ex his igit manifeſtū eſt qm̄ ptāte viuere nō pōt alicui ineē ſed oīnō actu. ǵ nihil eſt dicere potētia vitā habēs ſʒ actu. ⁋ Adhuc obijcit 3° ſic: qđ ꝑncipalr ⁊ aīcedēter ſpecificat aīam vita eſt ⁊ nō aliud. nā aīe qdeʒ copulata ⁊ innata eſt vita. corpi aūt ſm̄ pticipationē. Dicit igit ſanitatē eē ꝓportionalē vite nō aūt hāc aīe vitā eē dicit ſʒ eā que eſt corporis. ⁊ ita ſophiſticat ⁊ itēdit ꝙ decipiat Ar. in hoc qđ dicit corporis potētia vitā hñs. q2 vita eſt aīs ⁊ ꝓmus actꝰ aīe nō corporis ⁊ ita aīa eſt potētia vitā hñs ⁊ nō corpꝰ. ⁋ Jtē obijcit ſic. Quicqđ aduenit corpori iā hñti vitā ſi ipm̄ eſt actꝰ illud erit actꝰ corporis nō potētia ſʒ actu iā vitā hñtis. aīa ſenſibilis ⁊ rōnalis ſic aduenīūt corpi. ǵ ſūt actꝰ corpis actu vitā hñtis. Prima pʒ per ſe. 2° ſcribit in 16° de aīalibꝰ. vbi dicit ꝙ embrionibꝰ ineſt aīa vegetabilis ꝓp acceptionē nutrimēti aū ſenſuʒ ⁊ rōnē. Et ꝑ hāc rōnē viteriꝰ ꝯcludit Auicēna ꝙ aīa ſenſibilis ⁊ rōnalis ſunt accn̄tia ſic dicēs. vr ꝙ vegetabilis pficiat māam ad quā poſtea aduenit aīa aīalis. ǵ aīa aduenit māe que ꝓus ꝯſtituta eſt ab iſta que eſt eā pficiēdi materiā in q̄ aduenit iſta alia. ſ. aīal. ǵ nō aīalis niſi exiſtēs in ſubto. ǵ eſt accñs. ⁋ Jtē vita que eſt in potētia vita eſt in potētia māe ſm̄ itellectū pħi. cū igit ſola aīa vegetabilis ſit in tali potētia ſola ipa erit actꝰ talis que eſt actꝰ corporis potētia vitaʒ hñtis. ⁋ Jtē viuē dī multiplr vt dicit Ar. in 2° de aīa. ⁊ vno mō eſt itelligē. ǵ aliqđ hñs vitā in potētia eſt hñs vitā itellectiuā in potētia. ⁊ ſm̄ hoc itellectꝰ erit eius actꝰ qđ eſt ꝯtra pħm q dicit ꝙ itellectus nullius corporis eſt actus. ⁋ Jtē aīa itellectiua eſt actꝰ habētis itelligere in potētia. nihil aūt pōt itelligē niſi ipa. ǵ ipa eſt actꝰ ſuiipſius. ⁋ Jtē pħs in ꝓ° de ſomno ⁊ vigilia dicit ꝙ cuiꝰ eſt potētia eiꝰ eſt actꝰ. ſi igit viuere dī itelligē cuiꝰ eſt potētia viuere eiꝰ erit intelligere ſm̄ actū. ſed corpis eſt potētia viuē. ǵ eiꝰ erit ſm̄ actū itelligere. qđ falſum eſt. ⁋ Jtē querit q̄re dicat potētia vitā habēs ⁊ nō potētia viuēs. Jtē cū ſuſcipe vitā ſm̄ rōnē ſit aūt

Cōmen. 5°.

Tex. cō. 13.

2. de aīa. t. c. 4. ⁊ infra t. 2. de gñone aīaliuʒ Capi° 3°.

hēre vitā. videt ꝙ potius deberet dicere potētia vitā ſuſcipiēs ꝗ̄ potētia vitā hñs. ⁋ Jtē ſemina aīaliū ⁊ fructꝰ plātarū ſunt potētia vitā hñtia ⁊ corpa pħica. ǵ videt ꝙ aīa taliū corpoꝝ ſit actꝰ. qđ falſum eſt q2 nullus actus aīe manifeſtat in illis niſi trāſmutatis illis corporibꝰ ad aliā formā. ⁋ Solutio. dicimus ⁊ ſupponimus hic ꝙ aīa vegetabilis ꝓut eſt ſpēs aīe nō eſt niſi in plātis ſʒ ꝓut eſt potētia eſt in aīalibꝰ. Etiā ſenſibilis ꝓut eſt ſpēs aīe nō eſt niſi in brutis. ꝓut aūt eſt in potētia eſt in hoībꝰ. ſilr rōnalis ꝓut eſt ſpēs aīe eſt in hoībꝰ. Si v̄o accipiat aīa ſm̄ ſuū genꝰ tūc illō genus ponet nām aīe ſm̄ ꝓmas ptātes aīe que poſtea determinātur per ꝯſtes dīas. ⁊ ille ſunt ptātes vegetabilis. ⁊ ſic dicta aīa vegetabilis ſm̄ genꝰ erit in q̄libet ſuarū ſpērū. dico igit ꝙ aīa vegetabilis nō eſt actꝰ corpis hoīs nec ēe ſenſibilis. Silr nō eſt actꝰ corpis bruti ſʒ illiꝰ idеſt hoīs eſt actus rōnalis tm̄. ⁊ illiꝰ. i. bruti ſenſibilis tūc ⁊ plāte vegetabilis tm̄. ⁋ Ad ꝓm̄ ǵ dōm ꝙ diffinitio aīe pħica eſt hoc eſt explicās ſubām aīe in hac mā hoc mō quo ꝓpriū eſt nālis diffinire. ⁊ iō neceſſe eſt corpꝰ organicū oblique cadere in diffinitione. q2 forma nālis hʒ diffinitionē ſm̄ ꝙ hʒ eē in hac mā. ⁊ qđ Ar. dicit potētia vitā hñtis. lʒ potētia nō dicit niſi reſpectū māe ad actuʒ aīe q eſt viuē. Jlle. n. reſpectꝰ potētie eſt ⁊ nō actus. nunꝗ̄. n. Ar. itēdit hoc qđ Grego. ei īponit. ſ. ꝙ ſit aīa actꝰ corporis exiſtis in potētia ad aīam: imo illiꝰ nō eſt actus. ⁊ hoc pʒ per pħm q dicit in 2° de aīa. Eſt aūt nō abijciēs aīam ⁊ cū potētia ſit. ſicq̄ viuē ſm̄ ꝙ eſt hñs vitā illud nō eſt abijciēs aīaʒ q2 ipſa eſt iā actꝰ eiꝰ. Jllud aūt qđ eſt potētia corpꝰ huiꝰ nō eſt habēs aīam. ſicut eſt ſemen aīalis vel fructus plāte. potētia eni vitā habēs ponit in diffinitione ad differentiā quorūdā pħicoꝝ corpoꝝ que nō habēt ptātē hñdi ſicut mineralia ⁊ lapides. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ lʒ corpus ſuſcipiat vitā tm̄ reſpectꝰ corporis ad actū eſt reſpectus potētie. ⁋ Ad aliud dōm: ꝙ vita eſt aīe ſicut potētie actiue: ⁊ corporis ſicut paſſiue. vnde pʒ ꝙ ille rōnes Greg. ex praua itelligētia ſre Ar. ꝓcedūt. ⁋ Ad aliud dōm ſm̄ ꝓhabita ꝙ in ſolis plantis eſt aīa vegetabilis vt ſpēs ⁊ vt actꝰ. Jn brutis aūt ſenſibilis eſt vt actꝰ. ⁊ ꝓp hoc illa imediate aduenit corpi organico ⁊ vegetabilis nō eſt in eo niſi vt potētia. nihil tm̄ ꝓhibet qn operatio vniꝰ potētie ſenſibilis aīe ꝓus manifeſtat ꝗ̄ opō alterius potētie. Et ſimilr dico de aīa rōnali in hoīe. ⁊ hoc dicit Auicēna in 6° de aīalibꝰ. dicit. n. ꝙ aīa vegetabilis eſt in plātis faciēs ſuū corpꝰ. ⁊ ſenſibilis in brutis in q̄ nō eſt vegetabilis niſi vt potētia. ⁊ ſilr eſt de rōnali in hoībꝰ: ⁊ hoc innuit ēe pħs in 2° de aīa dicēs ꝙ viuere viuētibꝰ eſt eē. ⁊ ſentire ſentiētibꝰ eſt eſſe. hoc eni viuere qđ eſt eſſe ſm̄ actū viuētibus eſt tm̄ habere principium vite qđ eſt aīa vegetabilis. Sed viuere nō eſt eſſe ſentiētibus ſed ſentire: hoc eſt principiū primi ſenſus habere qđ nō eſt aīa vegetabilis ſed ſenſibilis. Et per hoc pʒ ꝙ aīa rōnalis ⁊ ſenſibilis nō ſunt accidētia: q2 prime aduenīūt māe. ⁊ per hoc pʒ ſolō ad ſequēs. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ viuere qđ dicit intelligere eſt illud qđ eſt ab aīa itellectiua. nō qdē a potētia eſt que dicit itellectꝰ. ⁊ hoc bene pōt ſuſcipere corpus organicū hoīs. ⁋ Ad aliud pʒ ſolō per diffinitionē duplicis potētie. ſ. actiue ⁊ ſuſcipientis. ⁋ Ad aliud dōm: ꝙ cum dicit cuius eſt potētia eius eſt actus. actus pōt intelligi duobꝰ modis. ſ. ſecūdus ⁊ primꝰ. ſecūdus aūt eſt operatio. ⁊ ſi de hoc intelligat potētia ſupponit potētiā actiuā que nō ꝯuenit corpori nec actus eius. ⁊ ſic ꝓcedunt obiecta. Si aūt actus ſupponit actū primū tūc potētia eſt potētia mālis receptiua que ꝯuenit corpori ⁊ ſimilr actꝰ ⁊ hoc mō obtio nō ꝓcedit. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ habere ſonat in habituʒ q cōpetit actui formali. viuēs aūt ſonat in agere qđ cōpetit corpori. bene aūt ꝯuenit ei habere actū forme que eſt actus perfectiuus ſm̄ eſſe. ⁋ Ad aliō dōʒ ꝙ aīa nō eſt actus corporis vitam ſuſcipiētis ſed habētis vt pʒ ex ꝓdictis. ⁋ Ad vltimū pʒ ſolutio per ꝓdicta.

Aīa vegetabilis vt ē ſpēs ſolūmō eſt ī plātis: vt ō ē poꝰ ē i brutis ⁊ in hominibus.

Tex. cō. 10.

Tex. cō. 37.

⁋ Quomodo anima ſit actus corporis organici. ⁊ vtrū hoc ſit de diffinitione anime.

QUinto querit quō hmōi eſt q̄cūq̄ organicū. Et vtrū hoc ſit de diffōne. Videt autem nō eē de diffōne. q2 potētia vitā habēs nō eſt niſi corpus organicū vt dicit Cōſtātinus. ǵ videt ſupponi per hoc ꝙ potētia vitā hñs nō eſt niſi corpus organicū vt dicit Cōſtātinus. ⁋ Preterea

dicit pſbus in 4° topicoꝝ ꝙ peccāt ponētes genus in partez
qꝛ genus ṗdicaꝛ de eo cuius eſt genus. pars aūt nō. cū3 igiꝛ
corpus viuēs ſm Porphyriū ſit genus totius aīalis nō de-
bet poni in diffinitione partis. Si forte dicaꝛ ꝙ hec diffini-
tio nālis eſt. Cōtra hoc eſt ꝙ nō aſſignaꝛ in ea ex q̄ ſit ſicut
in diffinitione nāli aſſignari ꝯſueuit. ¶ Itē oē organicū eſt
corpus perfectū in diſtinctione ſuarū partiū ⁊ ſigna ſuoꝝ or
ganoꝝ ⁊ cōpōne ſuarū partiū. In toto igiꝛ erit actu exiſtēs.
nullū aūt actu exiſtēs ſic vniꝛ alteri ꝙ ex ipſo ⁊ altero eēntia-
liter fiat vnū. ergo ex tali corpore ⁊ aīa nō fiet vnū. ¶ Item oīs
motor ṗcipue ſm locū in motu ꝓceſſiuo nō tm̄ eſt act⁹ ſed et
eſt actu ens in ſeipſo: aīa ſenſibilis ⁊ rōnalis eſt talis motor:
ergo eſt actu ens in ſeipſo. ex actu aūt ente in ſeipſo ⁊ alio nō fit
vnū eēntialiter. ergo ex aīa tali ⁊ corpore nō fit vnū. ¶ Itē ſubā
cognoſciꝛ actu ens in ſeipſa ⁊ nō habere depēdentiā ad ac-
cidēs per hoc ꝙ ſeparaꝛ ab accidēte ſ3 accidēs corrūpaꝛ qn̄
nō eſt ſuba. cū3 igiꝛ aīa rōnalis ſeparetur a corpore ⁊ manent
in ſeipſa ipſa ſuba erit in ſe perfecta. nihil aūt cali ū vnibile
Tex. cō. 49. eſt alteri per eēntiam vt ꝓbaꝛ in 7° metaphyſice. ergo videꝛ ꝙ
aīa rōnalis nō poſſit eē actus corporis. ¶ Itē mā magis eſt
ſeparabilis a forma q̄ forma a mā: qꝛ ſicut hētur in fine pri
Tex. cō. 62. et 63. mi phyſicoꝝ vna mā numero pōt eē ſub diuerſis formis ſuc
ceſſiue ſ3 nō vna forma in diuerſis materijs. ergo vr̄ ꝙ magis
ꝯtingat corp⁹ eē ſine aīa q̄ aīam ſine corpore. ſ3 aīa rōnalis
eſt ſine corpore: ergo corp⁹ multo magis ſine aīa: ergo vtrūq3 actu
12. me. cō. 35 ⁊ 8. ph. tex. c. 37 ens eſt ſine altero. ergo ex ipſis nō fiet eēntialr̄ vnū. ¶ Itē Cō-
mētator ſuper metaphyſica dicit ꝙ ſi duo cōponanꝛ ⁊ vnū3
eoꝝ inueniaꝛ ſine altero ꝙ ⁊ reliquū3 pōt inueniri ſine alio. ⁊
dat exēplū in hydromelle. cū ergo aīa inueniaꝛ ſine corpore corp⁹
erit ſine ea ita ꝙ vtrūq3 ſit actu ens. ergo ex ipſis nō fit vnū.
¶ Iuxta hoc queriꝛ vtrū corp⁹ organicū ſit vnū vel plura. ⁊
videꝛ ꝙ vnū. qꝛ oīs pfectio vna eſt vnius pfectibilis. cū igiꝛ
aīa ſit vna in quolꝫ corpore vt pfectio in pfectibili ipm̄ cor-
pus organicū eſt vnū. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ corp⁹ organicū
diuerſitatē hēat partiū in oā ⁊ ſpecie. ⁊ talia nō pñt eē vnū3.
ergo corp⁹ organicū nō eſt vnū. ¶ Preterea ſi eſſet vnū ſimpl'r
tūc nihil eēt rōne vnū vl̄ vt idiuiſibile: vel vt ꝯtinuū. nō cā-
ne qa os nō h3 rōnē3 carnis. nec caro nerui nec pes manus
nec vt idiuiſibile nec vt ꝯtinuū. qꝛ ꝯtinua ſunt quoꝝ termi-
nus idē ſed nō eſt idē terminus carnis ⁊ oſſis cū ſint diuer-
ſarū nārū. ergo nullo mō eſt vnū. ¶ Si forte dicaꝛ ꝙ eſt vnū in
ordine ad vnū. Cōtra vnitas in ordine dicit multitudinem
ſimpl'r ⁊ vnitatē ſ3 qd. ⁊ talis vnitas nō eſt receptiua vnius
forme nālis ⁊ ſubālis. ergo videꝛ ꝙ corp⁹ organicū nō hēat aīa-
mā vnā cū aīa ſit forma nālis ⁊ ſubalis. Et hic fuit qd̄a er-
ror antiquoꝝ quē tāgit Auicēna in li° 6° de nālib⁹ dicēs ꝙ
ſecta fuit que dicit ꝙ aīa nō eſt vna ſ3 multe. ⁊ ꝙ aīa que eſt
in vno corpore eſt collectio aīarū. ſ. aīe regētis ⁊ appheñden-
tis. ⁊ aīe rōnalis ⁊ iraſcibilis. Et rōnali ſūt dicētes qm̄ poſ-
ſumus dicere oēs aīas eſſe vnā aīam cū vnaqueq3 differat
ab alia ⁊ habeat ꝓpriū locū. rōnalis eni m h3 cerebrū. iraſci-
bilis cor h3. ꝯcupiſcibilis h3 epar. In idē videꝛ icidere ſnia
de armonia quā tāgit Ariſto. in ṗmo de aīa. ⁊ eſt ſnia Em-
pedoclis. Et qꝛ hec ſnia credibilis fuit multis et eſt hodie
credibilis ideo fortius diſputādū ꝯtra ipſam. ¶ Et ponun
Tex. cō. 52. vſq3 ad tertiū cōmē. 61. tur ṗmo rōnes Ariſto. qbus eā eſſe improbat ⁊ ſue rōnes in
vniuerſo ſunt ſeptē. Quarū ṗma hec eſt. oīs armonia ratio
ſiue ꝯcordia eſt ꝯtrarioꝝ cōpoſitoꝝ vel ipſa cōpoſitio eorū-
dem. nulla aīa eſt talis. ergo nulla aīa eſt armonia ſiue ꝯſonan-
tia ꝯtrarioꝝ. Prima ꝓbaꝛ ex diffinitione armonie. qꝛ ar-
monia nihil aliud eſt q̄ ꝯcordia ſiue equalitas ꝯtrarioꝝ cō
mixtoꝝ in cōpoſitiōe corporis cōplexionati. 2° ꝓbaꝛ ex hoc:
ꝙ aīa mouet motu alio q̄ corp⁹ cōplexionatū moueaꝛ ex na
tura. mouet eni ꝓceſſiue qui mot⁹ iducit penā ⁊ laſſitudinē
ꝓpter hoc ꝙ nō eſt de nā corporis cōplexionati ſic moueri.
¶ Scd̄a hec eſt: nulla armonia mouet aliqd niſi ad locum
vnū. aīa ſenſibilis ⁊ rōnalis mouēt ad loca multa. ergo nō ſunt
Tex. cō. 7. armonia. Prima ꝓbaꝛ in ṗ° de celo ⁊ mūdo. ꝙ corp⁹ cōpo
ſitū ⁊ cōmixtū ſequiꝛ motū dominātis in ipſo. Et iō ſi dñaꝛ
in eo graue moueꝛ deorſum. ſi vō leue moueꝛ ſurſu3. ſed in
Tex. cō. 49. oibus corporib⁹ aīatoꝝ dñaꝛ graue. ſ. aq̄ ⁊ terra vt di in 2°
de gñatione ⁊ corruptione. ergo 2° ꝓbaꝛ ad ſenſum qꝛ videm⁹
aīalia moueri ante ⁊ retro ad dextrū ⁊ ſiniſtrū ſurſu3 ⁊ deor
ſu3. ¶ Tertia eſt hec: oīs armonia eſt in ꝯtrarijs cōmixtis

vt corporea virtus ſiue forma corporalis. nulla aīa ſic eſt in
ꝯtrarijs. ergo ⁊c. Prima probaꝛ ſic. dī in fine primi de gñōne ⁊ Tex. cō. vltimo.
corruptione. ꝙ cōmixtio eſt mixtibiliū alteratoꝝ vnio ⁊ illa
vnio eoꝝ eſt armonia mixtoꝝ. vnio āt illa eſt in ipſo mixtꝫ
vt forma corporis que reſultat ex cōtrarijs ſic adeq̄tis ⁊ ita
erit forma corporea. 2° vō ꝓbaꝛ idirecte ſic. qꝛ ſi dareꝛ ꝙ aīa
eēt talꝛ vnio mixtoꝝ oporteret ꝙ vbicūq3 eēt vnio mixtoꝝ ꝙ
ibi eēt aīa ⁊ ita lapides hērēt aīam. Preterea cū ars faciat
multas cōmixtiones electuarioꝝ ⁊ coloꝝ ⁊ alioꝝ opꝫ ꝙ in
q̄libet mixtura eēt aīa. ¶ Quarta eſt hec. quoꝝcūq3 paſſio-
nes ⁊ opera hñt diuerſas rōnes penes eēntiā ſūptas illa dif
ferūt per ſubam ⁊ rōnē. paſſiones ⁊ opera aīe aſperſione ar-
monie ⁊ operibus eius habēt diuerſas rōnes penes eēntiā
ſumptas: ergo aīa differt ab armonia per ſubam ⁊ rōnē. Pri-
ma pꝫ per ſe. 2° vō ꝓbaꝛ per iductionē paſſionū ⁊ operū ar-
monie ⁊ aīe. Opus eni armonie eſt eq̄re cōtraria in mixto.
opus vō aīe eſt ſentire itelligere ⁊ mouere ſm locū ⁊ vege-
tare ⁊ nutrire quoꝝ pꝫ eē diuerſas rōnes ſm ſuba3 ſūptas.
¶ Quinta eſt ꝓcedēs ſuper diuiſione in armonia enim nō
pñt accipi niſi duo. ſ. cōpoſita ⁊ cōpoſitio. cōpoſita autē nihil
faciūt ad ꝓpoſitū ſm ꝙ penes mām tm̄ ꝯſideranꝛ: qꝛ ſic nō
ꝯſtituūt corp⁹ aīatū ⁊ ita nō erūt ꝓxima aīe ita ꝙ hēant ꝯue
nientiā ad ipſam. cōpō vō facit ꝯtraria eſſe in corpore aīato
ſubaliter diuerſa ab aīa. Cuius probatio hec eſt. Quecūq3
ſunt cōpoſita ⁊ nō aliter hñt potētiā vt moueanꝛ ab aliquo
motore illa ſic cōpoſita differūt ſubaliter a motore illo. Ↄ3in
ſic cōpoſita ⁊ cōplexionata in tali armonia habēt potētiā ꝙ
moueanꝛ ab aīa. vnde cōpoſitio ⁊ alis ſubalr̄ differt ab ipſa
aīa. Prima ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ motor ⁊ motū ſubalr̄ differūt.
2° pꝫ ex hoc ꝙ aīa nō mouet oē corpus ſed ſic cōplexionatū.
¶ Sexta rō eſt hec. Oīs armonia que eſt in mixtis multi-
pliciter fit. In qbuſdā eni fit dñante ſicco. in qbuſdā dñante
frigido. in qbuſdā calido. in qbuſdā humido. in qbuſdā fri
gido ⁊ ſicco. in qbuſdā calido ⁊ ſicco. in qbuſdā frigido ⁊ hu
mido. in qbuſdā calido ⁊ humido. Et dñiū3 eoꝝ multiplex
eſt. ſ. in parte dupla ⁊ tripla ⁊ q̄drupla ⁊c. vel ſextupla vel ſex
quitertia ⁊c. vel ſuper bipartiēte ⁊ ſub q̄dripartiēte ⁊c. eſt āt
armonia ad eq̄le oīum ꝯtrarioꝝ. Cū igiꝛ diuerſe ſint aīe: ſi
aīa eſt que eſt armonia cābiꝛ diuerſitas potētiarū aīe ex di-
uerſitate armonie. ⁊ ita ex aliq̄ armonia cābiꝛ intellectus: ⁊
ex aliq̄ ſenſus: ⁊ ſic de alijs qđ oīno abſurdu3 eſt ⁊ ipoſſibile
⁊ etiā volenti fingere ipoſſibile aſſignare. ¶ Septima rō eſt
hec. Cū videamus in corpore multa eſſe mēbra: que habēt
armonias in corpore vno erūt diuerſe numero. in vno mē-
bro diuerſe erunt aīe vt in manu. qꝛ in manu alia eſt armo
nia oſſis alia autē carnis. alia nerui. ¶ Poſtea ponit pſbus Primo de aīa tex. cō. 59.
duas rōnes Empedoclis qbus ꝓbat ſuā ſniam. quarū pri
ma hec eſt. Quicqd remoueꝛ remoto aliquo vlꝛ eſt idē ſm
nām vel ſm formā. aīa ſic remoueꝛ remota armonia corpo
ris. ergo idē eſt illi ſm nām vel ſm formā. 2° eſt qꝛ nos videm⁹
ꝙ ſenſus ſoluiꝛ ſoluta armonia carnis. ⁊ poniꝛ poſita armo
nia carnis. ergo videꝛ ꝙ ſenſus ſit armonia. Hāc opinionē
tāgit Greg. niceñ⁹ attribuēs eā Dinarcho ⁊ Syme phis
qui ꝯtradixerūt Socrati. qꝛ poſitio Socratis fuit aīam nō
eſſe armoniā. ⁊ dicebāt aīam qdē aſſimilari armonie: corp⁹
aūt lyre. Et in his in phedrone ꝯtradicit Plato per ſex rō-
nes: quarū prima eſt hec. Si doctrine ſūt rememorationes
erat aīa nr̄a anteq̄ in humana ſpecie gñareꝛ. ſi aūt armo-
nia eſt. prius quidē nō erat. doctrinas aūt ſupponit eſſe re-
memorationes ſicut prius ꝓbatū eſt in phedrone. ¶ Am-
plius aīa qdē aduerſaꝛ corpori: ⁊ h3 rōnē pricipatus in ipſo.
armonia aūt nec ṗeſt nec aduerſaꝛ. nō igiꝛ aīa eſt armonia.
¶ Amplius armonia magis ⁊ minus eſt: armonia intēſio-
ne ⁊ remiſſione. aīa aūt nō eſt magis ⁊ minus. ergo aīa non eſt
armonia. ¶ Amplius armonia alterationē ſuſcipit ſm di-
uerſam cōpoſitionē. aīa nō. ergo nō eſt armonia. ¶ Ampli⁹
anima virtutem ⁊ maliciam ſuſcipit. armonia non. ergo ⁊c.
¶ Amplius aīa cum ſuſcipiat cōtraria ſeorſum. ſ. ſine corpo
re ſubſtātia eſt ⁊ ſubm. armonia aūt qualitas eſt ⁊ in ſubto.
ſubſtātia aūt a q̄litate aliud eſt. aīa ergo ab armonia aliud
eſt. Poſtea ſoluit Greg. nic⁹ ad rōnē3 Dinarchi ⁊ Syme
ex verbis Platonis ſic dicēs in phedrone. nēpe armonia3
participare aīam vel incōueniens: ſed non ex hoc armonia
eſt. Et dat inſtātiā ſic dicēs: neq3 eni qđ virtutē participat

virtus

virtus eſt. Nō eniꝫ illoꝝ fuit hec. Qdcūqꝫ participat aliquo ſemp eſt illud. aīa participat armoniā: ergo ſemp eſt illō. ſ. armonia. Inde ſequit̃ ſi aīa dicat̃ craſis vel eucraſia corporis ſiue craſis tantum valet quantum armonia ſiue complexio cōtrariorum ſm̄ diſtinctionem complexionum.

¶ Cōtra hoc autē ꝙ plures aīe ponunt̃ in vno corpore dicit Ar. in 10° de aīalib⁹ ſic. Aīa vita eſt in corpore ⁊ quodlibet mēbruꝫ hꝫ cōicationē cū aīa. ⁊ ideo dī mēbrū equoce ſicut mēbrū mortui. vn̄ manifeſtū ꝙ in ꝗlibet mēbro aīa eſt potētia. ⁊ in quodā ꝓpinquior. ⁊ in quodaꝫ remotior. Infra tn̄ diſputabimus de hoc. Utrūꝫ in vno aīato aīa ſit vna amplior inquiſitione.

Sōnis dcīſio

¶ Solō. dōm ſm̄ Auicēnā: ꝙ aīa eſt pfectio pma corporis nālis inſtrālis hn̄tis opa vite. ⁊ ſm̄ hāc diffōnē organicū eſt ps diffōnis ⁊ inſtrālis ⁊ organicū accipit̃ ꝓ eodeꝫ. Et ſm̄ hoc dōm ad rōnē Coſtab. ꝙ lꝫ corpus organicuꝫ accipiat̃ ꝓ eodē: ⁊ ſm̄ hoc ſupponat per potētiā vitā hn̄tis: tn̄ lꝫ potētia vitā hn̄s aliū reſpectū mā̃e ad formaꝫ ſiue corporis ad aīam dicit. lꝫ organicū eni dicit reſpectū ad potētias aīe que opant̃ in organis. ſꝫ lꝫ potētia vitā hn̄s dicit reſpectū corporis ad ipſaꝫ aīaꝫ. qa vita eſt actus aīe ſm̄ ſe vt infra ꝓbabit̃. qa viuere ſm̄ Ar. viuētib⁹ eſt eē. ſꝫ ꝟo Coſtab. qui dicit nō eē de diffōne dōm ꝙ ipſe itelligit ꝙ ſupponat̃ p lꝫ potētia vitā hn̄s: ſꝫ oīno nō ſunt idē ſm̄ rōnē. ⁊ hoc videt̃ velle Ar. ex ipſo mō loquēdi cū dicit aīa eſt pfectio pma corporis phyſici potētia vitā hn̄s. hmōi aūt eſt qd̄cūqꝫ organicum.

2° d̄ aīa. t. c. 37

Nō ꝙ corp⁹ poſitū i diffōne anime nō ē corp⁹ qd̄ ē genus i pdīco ſb̄ſtantie.

¶ Ad aliud dōnt ꝙ diffinitio aīe nālis nō eſt data p mā̃m ex qua ſit aīa ſed in qua eſt. ⁊ ideo corpus qd̄ ponitur in diffinitiōe nō eſt corpus qd̄ ponit̃ genus in Porphyrio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ corpus organicū nō eſt actu niſi per animā. cum aūt nō habeat aīaꝫ nō eſt corpus organicuꝫ niſi equoce vt hō mortuus dī hō. figure ꝟo corporis ⁊ mēbroꝝ ⁊ cetere qualitates nō faciūt corpus actu eē: ſed ſunt ꝓportiōes ⁊ adoptatiōes materie que ſub̄a ⁊ rōne ſequant̃ aīam. Tpe aūt nihil ꝓhibet eas p̄cedere ipſam. ſicut oīs mā̃ gn̄abilium ⁊ corruptibiliū ſoā formā tpe p̄cedit.

Nō ſꝫ i⁹ dcētoꝝ qd̄ diſpōnes facientes p for⁹ tpe p̄cedūt formā ⁊ ſn̄m rōnem eā ſequant̃.

¶ Ad aliō dōm ꝙ hec ꝓpoſitiō ē falſa ſi vniūl'r ponat̃. Oīs motor ſꝫ locū ꝓceſſiuū nō ſolum eſt actus ſed actu ens per ſeipm̄. ſenſibilis eni aīa eſt motor ꝓceſſiue ſm̄ locū in brutis ⁊ tn̄ nō eſt act⁹ ens per ſeipaꝫ: ſed eſt act⁹ corporis ſolū. Si ꝟo nō vniūl'r ſed de aīa rōnali tn̄ ꝓponit̃ ſic ſupra ſoluta eſt argumētatio vbi dictū eſt ꝙ aīa rōnalis nō tn̄ eſt ſub̄a per ſe ens nec tn̄ act⁹ ſꝫ ſub̄a ⁊ actus. ſed ſi eēt ſub̄a per ſe ens tn̄ nō eēt vnibilis alteri per cōſtitutionem vni⁹ per ſub̄am. ¶ Ad aliud dōm ꝙ corpus hn̄ ſepat̃ ab aīa vt mā̃: ſed nō vt actu manēs vt ſb̄m ſepat̃ ab accite. Silr̄ aīa rōnalis depēdētiā hꝫ ad corp⁹ eo ꝙ eſt vnibilis ei ⁊ vnit̃ ei in reſurrectione nouiſſima. ⁊ ideo cū ſic vtrūqꝫ depēdeat ad alteꝝ ex eis ſit vnū per ſubſtātiam. ¶ Ad aliud dōm ꝙ dictuꝫ Cōmentatoris intelligit̃ de his que cōueniūt vt mixta in cōmixtiōe ſicut mel ⁊ aq̄ in hydromelle. oīa eni miſcibilia ſepata actu ſūt anteqꝫ miſceātur. ſicut dicit in fine de gn̄atione ⁊ corruptione. ſed nō itelligit̃ illud de his que cōueniūt vt cāutialia ſicut actus ⁊ mā̃. ¶ Ad illō qd̄ iuxta hoc queritur de vnitate corporis organici dōm ꝙ corpus organicū eſt vnū ſpecie actu numero ⁊ rōne. Spē: qꝛ nullū mēbroꝝ hꝫ ſpēm niſi totius. Silr̄ actu: qa oīa actu ſūt per vnā aīam vt habitū eſt ex auctoritate Ar. in lib° de aīalibus. Rōne ꝟo: qa aīa oībus dat rōneꝫ ⁊ eſſe. Numero ꝟo qa totū corpus organicū eſt vna mā̃ cuius perfectio eſt aīa. Idē aūt numero vt dī in 5° metaphyſice eſt ideꝫ mā̃.

Corp⁹ organicū eſt vnū ſpē actu numero ⁊ rōne.

Tex. cō. 12.

¶ Si ꝟo querit̃ de vnitate ⁊ multitudine dōm ꝙ duplicem hꝫ vnitatem. vnā materie ⁊ originis, qa ſicut dicit Ariſt. in 16° de animalib⁹. pmo gn̄atur cor ⁊ ex corde ꝓducunt̃ oīa mēbra animalis cōſequenter: ⁊ ideo ad ipm̄ dirigūtur per colligationem neruoꝝ ⁊ venarum ⁊ arteriaꝝ. Aliam vnitatē hꝫ a forma. Oīa eniꝫ mēbra influxū vite recipiunt a corde vt dicit̃ in p° de motu cordis. vn̄ qd̄ dī in obiectione ꝙ nō ſit vnum ſpē ⁊ forma falſuꝫ eſt. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit̃ ꝙ alia eſt rō carnis ⁊ oſſis dōm ꝙ hoc veꝝ eſt ſm̄ ꝙ ſunt oſſa ⁊ caro: ſed nō ſm̄ ꝙ ſunt ptes aīati. hoc eni modo vna ſola aīa eſt que dat eis eē ⁊ rōnem. ¶ Ad illud qd̄ querit̃ de armonia dōm ꝙ oēs rōnes Ar. ſunt neceſſarie ꝓcedentes vel ex per ſe notis vel ex nec̄io ꝓbatis vt patet in obijciēdo. Rōnes autem Empedo. nō valēt. nō eni neceſſariū eſt ſi aliqd ſoluit̃ ſoluto alio ꝙ ipm̄ ſit idē illi. Soluit̃ eni oīs forma ſoluta mā̃ ꝑter aīam rōnalē. nec tn̄ idē eſt illi. Rōnes ſꝫ poſite a Greg. extracte de phedrone Platonis ſtare nō pn̄t ꝑter pmā. Greg. eni iſte platonicus fuit valde cōcedēs cuꝫ Platone doctrinas eē rememorationes ⁊ aīas an̄ corpora eē creatas. vnde etiā repꝛhēdit Armoniū phm̄ qui dixit aīam eē ſubaꝫ incorporeā ⁊ in corpore creatā. Greg. eni tenebat iſtā ꝯn̄ ꝙ ſi aīa rationalis non crearet̃ niſi in corpore etiaꝫ deſtrueretur deſtructo corpore. ſed nos nō ita ꝓbabimus: qa nec doctrine rememorationes ſunt. nec anima rationalis creata eſt ante corpus. nec etiam deſtrueretur deſtructo corpore.

¶ Quare aīa dicit̃ ab Ar. ſub̄a ſm̄ rōneꝫ ſiue ratio corporis phyſici habentis principium motus ⁊ ſtatus in ſeipſo.

Deinde querit̃ de diffōne faciente cognoſcē ſubſtātiam aīe ſm̄ ꝙ ipſa eſt rō corporis. Et ponamus diffōnē ab Ariſto. poſitā in 2° de aīa vbi ſic dicit. Aīa eſt ſub̄a ſm̄ rōneꝫ. ſiue aīa eſt rō phyſici corporis hmōi hn̄tis pn̄m motus ⁊ ſtat⁹ in ſeipſo. ¶ Querit̃ ad quid dicat̃ hic rō phyſici corporis. ⁊ videt̃ ſm̄ ipm̄ ꝙ rō dicat̃ ꝙ qd̄ erat eſſe ⁊ diffinitio qa ſic explanat infra ⁊ dat ſilē in inſtr̄is artificialibus vt in dolabra cui⁹ dolabre eē eſt ſub̄a ⁊ rō. Et dicit̃ dolabrale eē forma et figura dolabre in mā̃ debita que eſt ferrū ⁊ calibs. Cuꝫ igit̃ ars imitet̃ nām̄ ſicut etiam erit in natura ꝙ forma nature in debita materia ſubſtātia erit: ⁊ ratio ipſius materie.

Tex. cō. 8.

¶ Sꝫ cōtra hoc videt̃ eē ꝙ omnis rō que eſt diffinitio p̄dicabilis eſt de eo cuius eſt diffinitio. Si g̃ ſit rō aīati: aīa p̄dicabit̃ de aīato: qd̄ falſuꝫ eſt. ¶ Iteꝫ oīs diffinitio ſiue ſit mālis ſiue formalis ſiue per cām efficiētē ſiue finalē ſit data: nūqꝫ equipara eſt ſeu ꝓbatio rei diffinite hoc eſt equalitā terminoꝝ ſm̄ nomeꝝ. cū igit̃ anima ſit terminus vnius tn̄ ſicut ⁊ aīatum nō pōt aīa eſſe ratio aīati. ¶ Preterea obijcitur de ſimili inductione de dolabra. remota eni forma ⁊ figura a ferro ⁊ calibe dolabre adhuc ferrū ⁊ calibs eſt mā̃ dolabre que potētia ſuſcipit dolabile eſſe. ergo videt̃ a ſilī ꝙ remota aīa ab aīato corpore adhuc corpus remanet potētia ſuſcipiens vitā ⁊ aīam. qd̄ nō eſt veꝝ in omni aīato. ¶ Preterea querit̃ de hoc qd̄ dicit corporis phyſici huiuſcemodi habētꝫ pn̄m motus ⁊ ſtat⁹ in ſeipſo. tale eni videt̃ eē corpus phyſicuꝫ. natura eni vt dicit phs in 2° phyſicoꝝ eſt pn̄m ⁊ cauſa mouēdi et quieſcendi eius in quo eſt pn̄m per ſe ⁊ nō ſm̄ accns. ⁊ ſic aīa videt̃ eē ſub̄a ⁊ rō ⁊ lꝫ corporis phyſici. qd̄ ſupra improbatum eſt. ¶ Itē querit̃ de hoc qd̄ dicit in 2° de aīa. ꝙ opꝫ conſiderare in ptib⁹ qd̄ dictū eſt de aīa. Si enim eēt oculus aīal aīa vtiqꝫ ipſius viſus eēt. hic enim ſub̄a eſt oculi ſm̄ rōneꝫ. hoc enim nō videt̃ veroꝫ: qa cū ptes integrales mā̃ ſint totius: videt̃ ꝙ nō habeant eē ⁊ rōnē niſi in eſſe ⁊ rōne totius. ⁊ ita lꝫ oculus ſit nō videat vere: tn̄ erit oculus dūmō ſit in aīato corpore.

2° de aīa. t. c. 8

Tex. cō. 3.

Tex. cō. 9.

¶ Solō. dōm ꝙ duplex eſt diffinitio. ſ. logica ⁊ nālis. logica eſt que ſumit̃ a forma totius. ⁊ dico formā toti⁹: que p̄dicabilis eſt de toto ſicut gen⁹ dīa ⁊ ſpēs. ⁊ omnis talis diffinitio de rebus in nā̃ cōſideratis eſt trāſcēdēs: eo ꝙ nō tangit pn̄cipia qbus res eſt ſed cognitionis tn̄. ⁊ ſilr̄ eſt vana eo ꝙ accn̄tia ⁊ opa rei exiſtis ſm̄ ꝙ eſt exiſtens in natura nō pōt cōcludi vel excludi per ipſam. phyſica ſiue nālis ſumit̃ ex pn̄cipijs rei exiſtis: ſm̄ ꝙ eſt in natura exiſtēs. pn̄cipia ꝟo illa ſunt mā̃ ⁊ forma. ⁊ dico formā nō que eſt totius ſed partis que eſt mā̃. Sūt etiam pn̄cipia efficiens ⁊ finis. ⁊ ideo diffinitio nālis qnqꝫ datur per efficientē ⁊ mā̃m. ſic hic digeſtio eſt pfectio a nāli ⁊ ꝓprio calore ex iacētib⁹ paſſionibus que ponit̃ in 4° metheoꝝ. ꝓprius enim ⁊ nālis calor digeſtiuus efficiēs eſt cōpletio ꝟo effectuū. Iacentes auteꝫ paſſiones mā̃. Per formā ⁊ mā̃m dat̃ diffinitio nālis. ⁊ tūc non debet dari vt qdā vicioſe dicunt ꝙ hō eſt id qd̄ conſtat ex corpore ⁊ aīa. talis eni modus diffiniendi mālīter non eſt niſi in artificiatis in qb⁹ ſola cōpoſitio forma eſt. Sꝫ diffinitio nālis dꝫ dari per formā nāleꝫ ſm̄ ꝙ cōplet ⁊ terminat materiā in eē ⁊ ſpē per quē modum ſꝫ date ſunt iſte due diffōnes aīe p̄cedens. ſ. de qua nūc loquimur: ⁊ non differunt in aliquo niſi in hoc ꝙ pma datur de aīa: ꝓut terminat materiā ſuā que eſt corpus organicum in eē. 2° ꝟo ꝓut terminat ipaꝫ in ſpē nature: ⁊ ideo vtraqꝫ eſt de aīa ſm̄ ꝙ ipſa eſt ſubſtātia: ⁊ hoc mō facit cognoſcere ſub̄am eius. ¶ Ad pn̄ ergo dōm ꝙ obiectio ꝓcedit de diffōne logica. ¶ Ad aliud dōm ꝙ obiectio ꝓcedit ex prauā intelligētia lr̄e. nō eni ſic itelligit̃

Nō d̄ duplicē diffōne logica. ſ. ⁊ nālē.

Tex. cō. 14.

anima eē ſubā corporis ſm rõnez ꝙ ſit diffinitio eius: prout diffinitio eſt orõ explicãs eſſe rei per ſubalia: ſʒ intelligiť aia eſſe ſubā ⁊ rõ corporis qa dat ei eē ſm ſubam ⁊ rõnē in ſpecie aīli. ¶ Ad aliud dõm ꝙ mã aliter ſubijciť operi artis ⁊ aliter operi nature. Operi eni artis ſubijciť mã que ē actu per formã nãlē. vñ nec ab arte ſuſcipit niſi formã accñtalem que eſt forma diuiſionis vel cõpõnis. ⁊ pp hoc etiaʒ mã remanet poſt ſolutã formã artis ſuſceptibilis adhuc eiuſdeʒ. Sʒ operi nature ſubijciť hyle ſolũ qð eſt ſimplex ſubā ſicut ſupra dicim⁹ in q̃one de mã. ⁊ iõ formã nãleʒ nõ amittit niſi per corruptionē ⁊ ḡnationē nãlis forme: que corrupta eſt nõ equoce. vñ nõ per oia eſt ſiſe ſed in hoc tñ. qa ſic figura dolabre eē ⁊ rõnē dat dolabre in ſpē artis ita aia eē ⁊ rõneʒ dat aiato corpori in ſpē nature. ¶ Ad aliud dõʒ ꝙ p̄ hʒ huiuſcemodi ſupponiť organicũ. per p̄n^m aūt mot⁹ ⁊ ſtatus intelligiť p̄n^m motus pceſſiui. ⁊ ſic pʒ ſolõ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ qñ mã alicuius forme nõ variať in ptib⁹: tūc formã illã in terminãdo mãm non eſt neceſſe variari. ſicut pʒ in elñtis ⁊ mineralib⁹. ⁊ pp hoc ēt virtus ɔ̃no eēntiã vna eſt per totum in talibus ſicut caliditas in igne ⁊ vis attractiua in adamãte. Quãdo aūt diuerſitas eſt ex pte mãe ſicut in corpore organico: tūc neceſſe eſt ⁊ diuerſitatē eē ex pte forme. ⁊ ideo anima ſm ſe pfectio totius eſt ⁊ rõ. ſʒ nõ ſm ſe eſt ſubā ⁊ rõ oculi: ſed ſm potētiã viſiuã. nihilominus tñ ſi oculus ſepeť vel

2° ð aia.t.c.10 — excecareť ſepat⁹ nõ eſt oculus niſi equoce. qa expſſe dič Ar. ꝙ pupilla ⁊ viſus ſunt oculus ſič aia ⁊ corpus ſunt aial.

Mã aľr ſbijcit opi artis ⁊ aľr operi nãe.

¶ Qualiter aia dicať eſſe p̄ncipiuʒ ⁊ cauſa vite in mortalib⁹. ⁊ q̃ío hec diffinitio faciat animam cognoſcere.

Tex. cõ. 65. — Sequitur querere de diffõne aie que facit cognoſcere eaʒ ſm ꝙ eſt nã organici corpis. Et ponamus diffõnē poſitã ab Ariſt. in 2° de aia que eſt talis. Aia eſt p̄n^m ⁊ cauſa vite in mortalib⁹. Dicit eni p̄hs ibidē. ꝙ iſta diffinitio cõuenit aie ſm ſe ⁊ ptib⁹ eius. ⁊ ꝙ ipa demõſtrat cãm in eſſe ⁊ nõ tñ dicit qd eſt eē rei. p̄cedētes aūt due ſunt ſicut ɔ̃nes cõcluſe per iſtã. ¶ Querať igiť p̄mũ de ipſa diffõne ⁊ qualr ipſa eſt faciēs cognoſcere aiaʒ ſm ꝙ ipa eſt nã et demõſtrãs cãm in eē. ¶ Querať igiť ſʒ qualr modũ ipa dicit p̄n^m. Eſt eni p̄n^m eſſe cauſa formalis ⁊ in p̄cedētib⁹ diffõnibus eſt ipſa diffinita ſm ꝙ eſt forma. ergo videť ꝙ in cõpoſitione illa ſit dicať p̄n^m. Si forte dicať ꝙ nõ dr̄ p̄n^m vite hoc erit cõtra diffõneʒ. Actus eni potētia vitã hñtis eſt p̄n^m vite. ⁊ hoc totũ ſuppoſitũ eſt per p̄cedētes diffõnes. ¶ Preterea per cãm ſupponiť p̄n^m ⁊ per p̄n^m cauſa: ⁊ ita videť eē ſuperfluũ qñ dicit ꝙ aia eſt p̄n^m ⁊ cauſa vite. ¶ Itē vita videť eſſe actus determiate potētie aie vt videť Damã. ponē in 2° lib° ca° 12°. Inobediēs qdē ⁊ qð nõ pſuadeť rõne inditũ ē l. vitale. qð ēt pulſatiuũ vocať ⁊ ſciatiuũ. ſed ⁊ plãtatiuũ ⁊ ḡñatiuũ ⁊ nutritiuũ vocať. hmõi aūt eſt ⁊ augmētatiuũ qð ⁊ plaſmat corpora. ¶ Itē ois act⁹ pcedēs ab organo determinato in corpore eſt act⁹ determiate potētie ⁊ nõ aie ſm ſe. vita eſt hmõi actus. ergo erit actus determiate potētie: ⁊ non aie ſm ſe. ⁊ ita nõ erit diffinitiuus aie. Prima pʒ ex hoc qð dicit p̄hs ꝙ aia ſm ſe eſt act⁹ totius: ⁊ ſm ſuas ptes eſt act⁹ partiũ. vñ pa aie eſt in organo corporis ⁊ ita act⁹ organi erit ſpecialis act⁹ ptis aie. 2ª pbať per ſuppõnē nãliũ ⁊ medicorũ. ſ. ꝙ a corde eſt influxus vite per arterias ⁊ ſpũs vitalis in totũ corpus. Hoc idē videť per diffõnem Dionyſij p̄hi que tãgiť in 7° topicoꝝ. ſ. ꝙ vita eſt motus ḡñis nutribilis nãm aſſequēs. genus eni nutribile eſt genus vegetabile tñ. nãʒ aūt aſſequēs dr̄: qð mouet ad motũ nãe ſm ēt ꝙ Damã. dič ꝙ actus vegetabilis potētie gubernať taʒ nã q̃ʒ rõne. ¶ Itē omnis effect⁹ in aliqõ ḡñe cauſe inuentus reduciť ad cãm primã in genere illo: ſicut oē calidũ ad calidiſſimũ vt pbať

Tex.cõ. 4. — in 2° metaphẏſice. igiť cũ viuere ſit effect⁹ inuētus in ḡñe cauſe qð eſt aia reduciť ad p̄mũ in ḡñe illo. ſed p̄muʒ in ḡñe illo eſt vegetabile. ḡ viuere erit actus vegetabilis. iter potētias aūt vegetabiles eſt p̄mo nutritiua. ergo videť ꝙ vita ſit ꝓprius actus nutritiue potētie. Hoc ēt videť per illã ꝓpõnē auctoris cauſaꝝ. oīs cauſa p̄maria plus eſt influēs ſup cauſatũ q̃ʒ ſcðaria. Prima eni cauſa eſt que cauſat nõ cauſante alia. ſcðaria võ que nõ cauſat ſine p̄ma: ⁊ in hoc plus influit p̄ma: qa ſubtrahēte ſcðaria cauſalitatē ſuã nõ de neceſſitate ſubtrahit p̄ma. Et ſm hūc moduʒ videť eē de vita in vegetabili ⁊ ſenſibili ⁊ rõnali. ſenſibili eniʒ ⁊ rõnali ſubtrahētib⁹ influxũ vite ſenſibilis ⁊ rõnalis nõ de neceſſitate ſubtrahit nutritiua vegetabilis. ergo vita erit ꝓprius act⁹ vegetabilis. Et ſilr eſt in potētijs aie. ſ. nutritiua: augmētatiua: ⁊ ḡñatiua. Augmētatiua aūt ⁊ ḡñatiua ſubtrahētib⁹ cãlitateʒ ſuã nõ de neceſſitate ſubtrahit nutritiua. ḡ nutritiua erit potentia cuius actus erit vita. ⁊ ſic non erit vita diffinitiua aie ſed potius nutritiue potentie. Qð ſi cõcedatur.

¶ Cõtra. ois actus aie in oī organo corporis eſt actus ſm ſe ⁊ nõ ſm aliquã ptē ipſius. vita eſt hmõi actus aie. ḡ eſt act⁹ aie ſm ſe: ⁊ nõ ſʒ aliquã pteʒ ipſius. Ueritas p̄me pʒ ex hoc ꝙ actus ptis aie eſt in pte corporis ſm aliqð organũ ſpāle: ſicut actus v̄tutis viſiue eſt in pupilla oculi tñ. 2ª pʒ ex hoc ꝙ totum corpus dr̄ viuuʒ in oībus organis ſicut ⁊ totum eſt potētia vitã ſuſcipiēs. ¶ Itē ois actus qui ſm oēs vel multas potētias eſt alicui⁹ nõ videť eē alicuius illaꝝ potētiarũ ꝓprius. vita eſt hmõi actus in potentijs aie. ergo nõ eſt alicuius virtutis aie ꝓprius. Prima pʒ per diffõnē ꝓprij. proprũ enim eſt qð vni ſoli cõuenit. 2ª pʒ in 2° de aia vbi diciť. multiplr aūt ipſo viuere dicto. ⁊ ſi vnum hoꝝ aliquid inſit ſolum ipm dicimus viuere vt intellect⁹ ſenſus ⁊ mot⁹ ⁊ ſtatus ſm locum. adhuc ⁊ motus ſm alimētum eſt viuere. — Tex. cõ. 8.

¶ Iuxta hoc queriť q̃ío hec diffinitio ſit dicēs cãm pp qd in demõſtratione. p̄cedētes võ ſint vt ɔ̃nes demõſtrationũ. ꝓbať eniʒ in 2° poſterioꝝ per multas rõnes ꝙ diffinitio non põt eē cõcluſio demſtationis ſed mediũ. vñ dicit ibidē ꝙ p̄ncipia demõſtrationũ diffõnes ſunt. quaꝝ nõ eē demõſtrationeʒ oſtēſuʒ eſt. p̄ua aūt erũt p̄ncipia demõſtrabilia ⁊ p̄ncipioruʒ p̄ncipia ⁊ hoc in iñnitũ ibit. ¶ Itē ibidē diffinitio qdem ipſius qdeſt ⁊ ſubā eſt: ſed demõſtrationes oēs videnť eſſe oēs ſuppoſitiue ⁊ accipientes qdeſt vt mathematice. qd eſt vnitas qd par qd impar. ⁊ alibi ponit ibidē plures ꝙ diffinitio nõ põt eē cõcluſio demõſtrationis. ḡ videť ꝙ nõ veruʒ dicat p̄hs de iſta diffõne ꝙ eſt vt mediũ demſtationis. Alie võ due vt ɔ̃nes. ¶ Preterea q̃riť iuxta hoc q̃ío hec diffinitio demõſtrat nãʒ aie ⁊ q̃ío applicať toti aie ⁊ ptib⁹ eius. — Tex.cõ. 2.

¶ Solõ. dõm ꝙ in omni nã tres cauſe coincidunt in vnũ ſič dicit Ariſt. in 2° phẏ. efficiēs finalis ⁊ forma. Dico aūt has incidere in vnũ: nõ ꝙ modus cauſalitatis ſit vnus. ſʒ quia vna res que eſt forma diuerſis rõnib⁹ ⁊ conſiderationib⁹ ſit forma efficiēs ⁊ finis. efficiēs aūt eſt nõ formaʒ. qa ſic efficeret ſeipāʒ. ſed eſt efficiēs eē cõpoſiti ⁊ cõpõnes ɔ̃tes eē. ſed eſſe cõpoſiti efficit per ſeipāʒ formã. cõpõnes aūt ɔ̃tes efficit per potentias ⁊ virtutes ſuas: ⁊ de hoc effectiuo ꝓprie intelligiť qð dicit p̄hs in 2° de aia. ꝙ in patiēti ⁊ diſpoſito actiuoꝝ videť eſſe actus. ſm eni hunc moduʒ vult ibi dicere ꝙ aia eſt actiuũ ⁊ ſit eſt actus ei⁹ in aiato corpore. vñ diſtiguit ꝙ dr̄ duplr quo viuimus ⁊ quo ſanamur ⁊ quo ſcim⁹. Uno eni mõ dr̄ quo viuimus vt forma effectiua vite. ⁊ alio mõ vt corpore organico vitã ſuſcipiente: ⁊ ſm hūc moduʒ viuē viuētibus eſt eē ſm nãm vt dicit ibidē. ⁊ quo viuimus ſič effectiuo formali vite eſt rõ ⁊ ſubā viuētis ſicut ⁊ quo ſanamur ⁊ quo ſcimus vt formali effectiuo eſt ſanitas ⁊ ſcia. quo aūt ſanamur ⁊ quo ſcimus vt ſuſcipiētes ſanitatem ⁊ ſciam eſt ſubm ſcie qð eſt aia. ⁊ ſubm ſanitatis qð eſt corpus ſm totũ vel ſm ptes. Aia võ eſt forma ſm ꝙ eſt in hac mã ⁊ eſt finis ſm ꝙ eſt intēta ab efficiēte p̄mo vt terminãs opationē eius ſup mãm. ¶ Ad p̄mũ ergo dõm ꝙ vt vult Ariſt. in 4° topi. p̄muʒ ⁊ p̄n^m ſunt idem. ⁊ pp hoc p̄n^m non ſupponit hic cãm ſed cõditionē cauſe. que conditio eſt p̄n^m eſſe ⁊ ꝓpriuʒ primuʒ ſiue imediatũ. cauſa võ ſupponit efficientē. efficiēs võ ſm rõnē ſue cauſalitatis ſolum ſic cauſa eſt ⁊ nõ eſt cauſata. Qð patet qa forma effectiua eſt per efficientē. ⁊ finis eſt intētus per opationeʒ eius. mã võ trãſmutata eſt per motum qui eſt ab efficiēte. vñ cauſalitas efficiētis eſt ſup tres alias cauſas: ⁊ ideo ipſa p̄n^m dicitur cauſaruʒ: ⁊ ſic ſumiť hic cauſa in diffõne Ariſto. quãdo diciť anima eſt p̄n^m ⁊ cauſa vite. ⁊ per hoc patet ſolõ ad duo p̄ª. ¶ Ad aliũ qð obijciť de vita dõm ꝙ vt probant obiectiones vita eſt actus aie ſm ſe: ⁊ non alicuius ptis aie per ſe. ⁊ hoc ēt pʒ per diffinitioneʒ aie ſupra habitã in qua ex pte corporis aiati poniť vitam ſuſcipiens. ex quo de neceſſitate relinquiť ꝙ eadem eſt potentia corporis organici ad vitam ⁊ ad eē animati ſm nãm. Damaſcenus aūt nõ intēdit dicere ꝙ vita ſit alicuius ptis anime ſm

Tex.cõ. 70.

T.c.24.⁊.26

Nõ q̃o cauſalitas efficiētis eſt ſup tres alias cauſas. ſʒ cõſiderã qa õ ſine vt dubiũ cũ ſ... nis ſit cã cãrũ

me ſm ꝙ viuere eſt opus nō gubernatū rōne. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ cor nō tm̄ eſt organū ſed et ꝓncipiuʒ mēbroꝝ oiuʒ: vt ſupra habitum eſt. ⁊ in q̄ntū ſic conſideraꝛ ſtatī ab ipſo actus vite qui eſt actus aie ſm ſe. qꝛ cor talem rōneʒ hʒ ad mēbra qualē anima ad vires. ¶ Ad aliud dōʒ: ꝙ anima in ſuis partib⁹ eſt vt totū poteſtatiuū vt īfra determinabiꝛ. totum aūt poteſtatiuū vnū eſt in ꝓprijs ptib⁹ ſuis ſine ſequentibus. In ſeq̄ntib⁹ aūt nō ſine p̄mis ſm ꝙ dicit phs ꝙ vegetatiuum tm̄ ſepabile eſt a ſenſitiuo ⁊ rōnali ſed nō econuerſo. ⁊ ſimiliter nutritiuum hn̄ ſepabile eſt in ope illo ab ope augmētatiue ⁊ gn̄atiue ⁊ non ecōuerſo. dicatur ergo ꝙ viuere non reduciꝛ ad nutritiuā vt ꝓprius actus illius potētie: qꝛ ſic non cōueniret alijs. ſed reduciꝛ ad ipſam vt in qua ſaluaꝛ anima ſcḋm vt totū poteſtatiuum operari: ꝙ tn̄ quādo cōiungētur ei cetere partes poteſtatis eius etiam in illis exercet eūdē actū. ex hoc eni ꝙ vita eſt actus aie ſm ſe: ⁊ aia ſm ſe ſaluaꝛ in qualibet pte ei⁹ poteſtatiua. relinquiꝛ vitaʒ eſſe actū cuilibet parti aie cōuenientē. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ vita eſt p̄me aie que eſt vegetabilis. ſed quia non cōuenit ei per partes vegetabiles ſʒ per ſeipſā. ideo et eſt actus aie ſenſibilis ⁊ rōnalis. vn̄ ſicut dicit phs viuere viuentib⁹ eſt eē. ita dicitur ꝙ viuere ineſt aialibus pp ſenſuʒ p̄mū qui eſt tact⁹. tactus enim inter ſenſus ſolus eſt: ⁊ ſenſus ⁊ differētia cōſtitutiua aialis vt infra ꝓbabiꝛ. Et ideo dicit ꝙ ſentire ſentientibus eſt eē. hoc aūt ſentire nō eſt niſi ſenſibilem aiaʒ habere. ⁊ ſm hunc modū etiā intelligere intelligentib⁹ eſt eē: ⁊ hoc intelligere erit itelligibilē aiam habere ſm actū: ⁊ ſicut aia diffiniꝛ per ſenſum ⁊ intellectū in ſpē̄m: ita determinaꝛ actus eius qui eſt vita per ſentire ⁊ intelligere. aliter eni vt ſupra habitū eſt male diceretur corpus aiatuʒ potētia vitā ſuſcipiens. ¶ Ad aliud dōm ꝙ verum eſt ꝙ p̄ma cauſa plus influit. ſed hoc nō eſt p̄ma cauſa potētia aliq̄ aie ſed potius aia ſm ſe. cui⁹ p̄ma poteſtas in vegetabili. 2ᵃ in ſenſibili. 3ᵃ in rōnali. Rōnes aūt que cōtra hoc ſunt cōcedimus de plano. ¶ Ad illud qḋ vlterius queriꝛ. ſ. quō hec diffinitio dicit cām pp quid. dōm ꝙ duplex eſt diffinitio ſicut ſupra habituʒ eſt. ſ. logica ⁊ phyſica que eſt per eſſentialia rei. diffinitio aūt logica p̄dicatū eſt in ꝓblematib⁹: ⁊ ideo hʒ ꝓncipia ⁊ cōſiderationes quibus cōſtituiꝛ ⁊ deſtruiꝛ in eſſe vt diffinitio. ⁊ hoc ex ꝓbabilibus cōibus ⁊ non ꝓprijs immediatis: ⁊ de hac nihil ad p̄ſens. qꝛ hec nec eſt mediū demōſtrationis nec cōcluſio. Illa vō que eſt per eſſentiā rei eſt duplex. quedā enim nō dicit niſi qd eſt: ⁊ hec reduciꝛ ad ſciam qꝛ: quedā aūt dicit pp qd ⁊ qd ⁊ illa reducta ad demōſtratione facit ſciētiā ꝓpter qd. Exemplum p̄me eſt vt ſi diffiniaꝛ eclipſis ſolis ſic eclipſis ſolis ſolū eſt defect⁹ luminis in ſole. ſic eni dicendo diciꝛ qd eſt eclipſis. ſed nō determinaꝛ cauſa in eē. ¶ Aliud
Tex.cō.30. exēplū eiuſdē datū eſt a pho in 2° de aia vt ſi diffiniaꝛ tetragoniſmus ſic tetragoniſmus eſt q̄dratū orthogonū eq̄latetate eq̄le altera pte longiori q̄drato. hec eni diffinitio nō dicit niſi qd eſt tetragoniſmus: qḋ patet qꝛ tetragoniſmus nihil aliud eſt q̄ figura q̄drata eq̄liuʒ lateꝝ tante capacitatis quāte eſt q̄dratū nō equaliū lateꝝ: ſed hns duo latera longiora duob⁹ alijs. vbi gr̄a: ꝓtrahanꝛ due linee quaꝝ vtraq; ſit .6. cubitoꝝ ⁊ cōiungant per duas rectas lineas cadentes ſup ipſas in extremis p̄ducta quaꝝ vtraq; ſit duoꝝ cubitoꝝ. ſuperficies igiꝛ īter has duas lineas cōtēta quadratuʒ erit hns duo latera lōgiora duob⁹ alijs. qḋ habebit in vniuerſo latera .16. cubitoꝝ. tetragoniſmus aūt eſt q̄dratū equaliū laterū equale illi. ⁊ orthogonū. i. rectoꝝ anguloꝝ vt. ſ. q̄tuor latera habeat quoꝝ qḋlibet ſit q̄tuor cubitoꝝ. Illud eni quadratū erit .16. cubitoꝝ ſicut ⁊ illud qḋ eſt altera parte lōgi⁹. ¶ Diffinitio aūt pp quid eſt dicēs eētiā ⁊ cām illius ꝓpter quā eſt: ſicut ſi diffiniaꝛ eclipſis ſolis ꝙ eſt defectus luminis in ſole ex eo ꝙ ſubijciꝛ ei luna. ſic eni tangiꝛ eſſentia eclipſis per hoc qḋ dr̄ defectus luminis in ſole ⁊ tangiꝛ cauſa ꝓpter quā eſt per hoc qḋ diciꝛ eo ꝙ ſubijciꝛ ei luna. Et et in exemplo phi in 2° de aia. vbi dicit ꝙ media inētio eſt cauſa eq̄litatis tetragoni cū altera pte lōgiori quadrato eſt hec diffinitio dicēs ꝓpter qd. qꝛ tetragonus eſt orthogonuʒ eq̄laterale equale altera pte lōgiori quadrato ex inuentione media inter latus breuius ⁊ latus lōgius qḋ ſic pʒ. ſupra dictuʒ ē ꝙ tetragonus ſit oium lateꝝ equaliū vel qḋlibet latus hns latitudinē q̄tuor cubitoꝝ. Quadratū vō altera pte lōgi⁹ vnuʒ latus hʒ ſex cubitoꝝ. alteꝝ vō duoꝝ. mediuʒ aūt inter ſex et duo ſunt q̄tuor eo ꝙ equaliter diſtant a duob⁹ ⁊ ſex. vincunt eni duo in duob⁹ ⁊ vincunꝛ a ſex in duobus. Et ita pʒ ꝙ hec inētio media īter duo ⁊ ſex cauſa eſt eq̄litatis tetragoni ad tetragonū altera pte lōgius. dicēdū ergo ꝙ diffōnes dicētes qd tm̄ ⁊ ꝓcipue māles ſunt ꝯnes in demōſtrationib⁹ ⁊ nō note per ſe. ſed diffōnes dicētes qd ⁊ pp quid ſunt p̄n̄ᵃ demonſtrationū ſm ꝙ mediū dr̄ p̄mū qꝛ ille ſūt note per ſe. Et de his itelligit phs in 2° poſterioꝝ. ꝙ nō poſſunt eē ꝯnes in demōſtrationib⁹. ¶ Si vō queraꝛ quō cōcludaꝛ vna per alterā ſiat talis demōſtratio. Omne per ſe lucēs cui ſupponitur corpus nō peruiū deficit in illuminando. ſol eclipſat⁹ eſt per ſe lucēs cui ſupponiꝛ corpus nō peruiū. g̃ deficit in illuminando. ¶ Itē ſm aliū exēpluʒ quadratū orthogonū eq̄laterū ꝓtractū ſup lineā que eſt media inuētio ꝓportionis lateris lōgioris ⁊ breuioris in q̄drato altera pte lōgiori eſt equale q̄drato. Altera pte lōgiori: tetragonus eſt quadratuʒ orthogonū ꝓtractū ſup lineā que eſt media inētio ꝓportionis lateris lōgioris ⁊ breuioris quadrato altera parte longiori. g̃ tetragonus eſt quadratum orthogonum equilaterale eq̄le quadrato altera parte longiori. ¶ Similiter ſe habēt diffinitionem dare de aia. p̄me enim diffinitiones nō dicunt niſi quid eſt aia: ſm ꝙ eſt act⁹ corporis phyſici organici potētia vitā hn̄tis. ⁊ ꝙ eſt ſuba talis corporis vel ſuba ſm rōneʒ. ꝓpter quā aūt cām ſit actus talis corporis vel ſuba ſm rōnē non demōſtraꝛ illis diffōnibus: ⁊ ideo ſunt vt ꝯcluſiones et nō vt ꝓncipia in demōſtratione. ⁊ qꝛ cōcluſiones ſunt vt incerte certificate tn̄ ex certioribus. ideo neceſſe eſt aliaʒ diffinitionem reperiri que dicat cauſam ꝓpter quā aia eſt act⁹ talis corporis vel ſba ſm rōnē. hec aūt eſt iſta qꝛ aia eſt p̄ncipiū ⁊ cauſa vite corporis phyſici potētia vitā hn̄tis. potentia enim viuentis actus eſt vita. Actus eniʒ viuētis potentia eſt vita. cauſa igiꝛ ꝓpter quā aia eſt actus potētia viuētis eſt: qꝛ eſt p̄n̄ᵐ ⁊ cauſa vite. ſiat ergo talis demonſtratio. Omne qḋ eſt per ſe p̄n̄ᵐ ⁊ cauſa vite eſt actus potētia viuētis ⁊ ſuba eius ſm rōnem. aia eſt per ſe p̄n̄ᵐ ⁊ cauſa vite. ergo eſt actus potentia viuentis ⁊ ſuba ſm rōneʒ. ¶ Ad illud qḋ dicitur quō monſtrat naturam anime: dōm ꝙ hoc modo quo mōſtrat aiam vt nām. nā eniʒ eſt intrinſecū p̄ncipiū mouendi ⁊ quieſcēdi. vnde cū dicitur. anima eſt p̄n̄ᵐ ⁊ cauſa vite. ⁊ viuere diciꝛ multipliciter ſm opera aie accipiꝛ anima vt natura mouens ad opera illa. ¶ Ad vltimuʒ dōm ꝙ ſicut ſe habet aia ad corpus: ita partes ipſius ſe hn̄t ad ptes corporis. vn̄ ſicut ipſa eſt cauſa vite in toto ita per partes influit vitam partib⁹ corporis: pp qḋ dicit phs ꝙ ſi oculus eſſet animal viſio eſſet anima ipſi⁹. Et ideo iſta diffinitio tāgit cauſas accidentiū ⁊ paſſionum. Anime enim oia accidētia ⁊ paſſiones ſunt ſm partes ipſius ⁊ ſm opera eius in quibus ipſa anima eſt p̄ncipium ⁊ cauſa. Sic igiꝛ patet determinatio duorum que queruꝛ de anima. ſ. ſuba ipſius ⁊ natura. Reſtat querere modo quecuq; accidūt circa ipſam: ⁊ ſic patet qualiter de diffinitiones ſic ſe habēt ꝙ vna concluditur per aliā. ⁊ qualiter cauſe accntiuʒ eius cognoſcunꝛ per ipſas. ⁊ ideo nō eſt neceſſe ſpecialiꝛ de ipſis diſputare.

¶ De idētitate ⁊ diuerſitate anime Utrum ſit vna vel plures in omnibus animalibus.

DEinde tranſeundū eſt ad qōnē de partib⁹ anime. ⁊ de diuiſione. ⁊ de ꝓprijs paſſiōib⁹ in operationib⁹ que accidūt illis. ⁊ que diuiſio videꝛ manifeſtare ſubſtātiam ipſius per poſteriora. ¶ Querēdū eſt p̄° de ipſa. ⁊ qꝛ vnū indiuiduuʒ eſt in ſe. Queraꝛ p̄° vtrū aia ſit vna vel multe in oib⁹ aialis. Et ſi multe. Queraꝛ vtrū aū corp⁹ fuerit create in cōparib⁹ ſtellis vt dicit Plato. vel in corpore ſint create vel multiplicate. Et ſi ſint in corpore create Utrum immediate cauſentur a deo vel ab intelligētijs angelicis ſicut videntur dicere quidam phoꝝ. ¶ Poſtea vō cōſequenter querendum eſt de diuiſione anime per has dr̄ias vegetabilis ſenſibilis ⁊ rationalis qualis. ſ. ſit iſta diuiſio. Et vtruʒ ſit inſufficiens vel non. Et vtruʒ diuidi poſſit aia per rōnale ⁊ irrōnale ſicut diuiditur aial. Et ꝯtr̄ queriꝛ Utrū iſte tres dr̄ie anime ſint vna ſuba in aliq̄ vno corpore aiato vel nō. Et vtrū in quolibet aiato ſint plures anime vel nō. Et eādem querendū de ſingulis iſtarum differentiarum.

Queraſ ergo p̄mo Utrū aia ſit vna vel multe
in oibus aiatis. Quidā eni pſbi vnā alaꝝ eē di-
xerūt que pro diuerſitate corpoꝝ aiatoꝝ diuer
ſa in eis operaſ victes pro r ōne duplici ſimi-
li: quoꝝ vnū eſt in aia rōnali in hoie. que cum
ſit vna in diuerſis ptib⁹ corporis diuerſimo-
de operaſ. In ptib⁹ eni terreſtrib⁹ ſicut ſunt oſſa vngues et
pili operaſ ſolūmō opus vegetatiue. In ptib⁹ aūt cōmixtis
accn̄tib⁹ ad tēperamētū ſicut eſt caro ⁊ neruus ſenſibilis ve
getationē ⁊ ſenſuz. In ſpiritib⁹ vō lucidis ⁊ directis ad vir-
tutes aiales que ſunt in capite operatur opus rōnis. 2ᵐ ſiīe
eſt in igne qui in iuxta ſe corpora poſita ꝓ diuerſitate eoꝝ
diuerſimode operaſ. qbuſdā eni tm̄ cōicat calorē. qbuſdam
calorē ⁊ lumē. qbuſdā calorez ⁊ lumē ⁊ ſpēm ſuā. iſti etiā ni-
tebanſ tali rōne. Diſtinctio eſt iter formā mālem ⁊ nō ma-
terialē. Et dico formā mālez ſiue ſit accn̄talis ſiue ſubalis:
que diuiſa ſua mā manet in qualibet ſui parte ſicut forma
lapidis in lapide. ⁊ forma calidi in calido. Cū autē aia non
ſic diuidaſ ad diuiſionem ſui ſubiecti ipſa nō erit forma ma
terialis. ergo non erit forma que eſt in mā eo ꝙ ois forma
que eſt in mā mālis eſt. igiſ erit forma ſeparata. nulla autez
forma ſeparata ⁊ imālis diuerſificaſ ꝓ diuerſitate materie
in qua operaſ. ḡ nec aia. ſed arbor brutū ⁊ hō ſunt ſubiecta
in qb⁹ opaſ. ergo ipſa nō erit diuerſificata pp illa. ſed rema
nebit vna. ¶ Itē deſ ꝙ diuerſitas ſubiectoꝝ facit ei diuerſi
tatē: ⁊ ſupponaſ qa ſicut aia hois tota eſt actus toti⁹. ita ſm
partes eſt act⁹ partiū. hoc eni ſiīr ſupra ꝓbatū eſt. inde ꝓce-
daſ ſic. Diuerſitatē eſſentialē aie efficit diuerſitas māe. ſed
in corpore hois pro diuerſis partib⁹ hec diuerſitas inenit.
qa quedā ſunt ptes terreſtres. ⁊ quedā cōmixte ad tēpera-
mētū plus attendētes. ergo opꝫ ꝙ in aia humana vna pars
diuerſa eēt eſſentialr ab alia qd non eſt veꝝ. ergo ſi diuerſi-
tas materie nō facit diuerſitatē aie: ⁊ ſic iteꝝ reddit ꝙ ipſa
eſt vna in omni aiato. Prima vō duo ſiīa huius ſecte ſcri
pta ſunt in lib° Ptolomei. rōnes aūt cōtinenſ in lib° Auic.
¶ Poſt aūt obijcere aliqs ad idez ſic. Ois forma gn̄lis ſi di-
uidaſ neceſſe eſt ipſaz diuidi per differētias que non pñt ſiſ
in vnam cōgregari. Ueritas huius pꝫ per inductionē diui
ſionis ois generis. ḡ ſi aia ſm ſe ⁊ in genere accepta diuidaſ
per eē. neceſſe eſt ꝙ hoc fiat per dr̄ias et oppoſito ipſam di-
uidētes. ergo a deſtructione ꝯñtis ſi nō diuidūt ipſaz per op
poſitū nō erit neceſſe diuidi aiam per eē. ſed dr̄ie aie ſunt ve
getabilis ⁊ ſenſibilis ⁊ rōnalis: que nō ſunt oppoſite differē
tie ſicut pꝫ ex hoc ꝙ ſunt actu in vno. ſ. rōnali. ḡ nō diuidunt
aiam per ſe: ⁊ ſic relinquiſ ꝙ aia ſit vna ſm eē in oib⁹ aiatis.
¶ Item dicit pħs in 4° topicoꝝ. ꝙ eqlaterus ⁊ q̄drat⁹ eadē
figura ſunt ſed nō idē triāgulus. Ex hoc accipiſ ꝙ quecūq3
diuerſitas cōſequiſ rem ꝙ illā rem p̄cedentē nō facit vnam
neq3 multā. Qd pꝫ ex hoc ꝙ vnūqdq3 eſt a forma ſua. id au-
tem qd cōſequiſ nō eſt forma ſua. cū igiſ vegetabilis ſenſi-
bilis ⁊ rōnalis ſint ꝯñtia aiam ſm ſe aia ab eis nō erit vna
neq3 multe. ¶ Itē qd cōuenit alicui per accñs nō facit ipſuz
vnū vel multum eſſe: vegetabile ⁊ ſenſibile ⁊ rōnale accidit
aie: ergo nō facit ipſaz eſſe vnā vel multā. Probatio mino-
ris eſt. qa qcqd nō ꝯuenit alicui per ſe: ꝯuenit ei per accñs:
ſic eoi ens per ſe ⁊ ens per accñs imediate opponunſ ita cō
uenire per ſe ⁊ ꝯuenire p accñs. qd aūt alicui ꝯuenit p ſe cō-
uenit vbiq3 ⁊ ſemp. vñ ſi rōnalis ⁊ ſenſibil ꝯuenirēt p ſe aie:
oporteret ꝙ oē aiatū eēt ſenſibile ⁊ rōnale. qd falſum ē. ⁊ ita
reddit ꝙ ꝯueniūt p accñs ⁊ ſic nō faciūt diuiſionē aie ſꝫ eē.
¶ Sꝫ ꝯ hoc ſunt multe rōnes Collectanii ⁊ Auicēne quarum
vna eſt: ꝙ neceſſe eſt vnūquodq3 ens in nā ꝓpria hēc formā
numero ⁊ ſpecie differētē ab alio qd eſt in alia ſpecie ſm na-
turā. ſed hō brutū ⁊ plāta ſunt in nā numero ⁊ ſpecie dr̄ia. ḡ
neceſſe eſt ea habere diuerſas formas numero ⁊ ſpecie dif-
ferētes. ſed forma aiati nō eſt niſi aia que dat aiato ſpēm ⁊
eſſe. ergo neceſſe eſt aiam in iſtis diuerſaz eē ſpecie ⁊ nume-
ro. ¶ Itē habitū eſt ſupra: ꝙ aia eſt ſuba ſm rōnē oīuz ani-
matoꝝ. hoc aūt pꝫ eſſe falſum. qa ſi aliqs aſſignauerit rōnez
pōicam hois bruti ⁊ plante diuerſam hinc inde aſſignabit.
¶ Item ois diuerſitas que eſt in mā cauſatur a diuerſitate
forme. Ueritas aūt huius patet ex hoc ꝙ mā nō indigebat
trāſmutatione ⁊ diſpoſitiōe per alterationes: niſi per hoc ve
apteſ ad recipiendā formā. Sed ex ꝯñte videmus magnam
diuerſitatē materie in hoibus brutis ⁊ plantis. ḡ hec diuer
ſitas cauſabiſ a diuerſis formis ſubalib⁹ ⁊ nālibus. homini
aūt forma ſubalis ⁊ nālis nō eſt niſi aia. ergo aia diuerſifi-
caſ ab illis. Hoc idē accipiſ ab Ariſt. in 2° de aia vbi ſic di- T.c.24.⁊.26.
cit. Unuſqſq3 actus ⁊ in eo qd in potentia ⁊ in ꝓpria mā ſit
aptus nat⁹ eſt fieri. ergo videſ ꝙ ſm diuerſitatē ꝓprie mate
rie vel nālis diuerſificeſ actus a forma. ſꝫ actus ⁊ forma ani
mati eſt aia. ḡ diuerſa erit in diuerſis aiatis. ¶ Preterea ſi
eadē eſſet aia in oibus aiatis que diuerſa ageret ꝓ diuerſi-
tate materie: tūc oporteret ꝙ in oib⁹ aiatis eiuſdez ſpēi ani
ma hēet eaſdem operatiōes. ergo oporteret ꝙ in oib⁹ hoib⁹
eſſet ignorās vel ſapiens equalr. qd aperte falſum eſt. ¶ Si
forte dicaſ ꝙ aia variaſ in ſapiētia ⁊ ignorantia ex reſpectu
ad corpus hoc vel illō. ¶ Cōtra hoc eſt: qa ſapiētia ⁊ igno- Hec ꝯ ꝯponē
rātia nō ſunt forme reſpectiue ſed abſolute que nō in corpo tes vnitatē in-
re aliquo: ſed in ipſa aia ſunt vt in ſubiecto. ḡ videſ ꝙ non tellectus.
diuerſificenſ ex reſpectu ad hoc corpus vel illud cū non ſint
in hoc corpore vel illo: ſed in aia ſm ſe ⁊ nō per reſpectū vel
per relationem ſibi conuenientes. Uidemus enim in ſimili
ꝙ homo non eſt in reſpectu omnium hominū pater vel filⁱ⁹
vel frater ſoroꝛ vel reſpectu huius vel illi⁹ eo ꝙ forme ſigni-
ficate pro illa natura per reſpectum non omni conueniunt.
ſed reſpectu omnium eſt ſapiens ſi ſapiens eſt. ⁊ ignorans ſi
ignorans eſt. vel ſenex ſi ſenex eſt. vel iuuenis ſi iuuenis eſt
eo ꝙ iſte forme abſolute ſunt in homine.
¶ Solutio. cōcedēdum eſt ꝙ anima nec vna numero eſt nec
ſpecie in diuerſis: ſed in animatis differentib⁹ ſpecie eſt ipſa
diuerſa ſpecie ⁊ in differētibus numero eſt ipſa diuerſa nu-
mero ſicut ꝓbāt vltime rōnes que ꝓprie ſunt ⁊ pħice. ¶ Ad
primū ergo qd obijciſ dōm ꝙ nō eſt ſimile de partib⁹ corpo
ris humani: ⁊ de corporib⁹ diuerſoꝝ aiatorum ſpecie ⁊ gn̄e
⁊ numero ⁊ hoc duplici rōne. quaꝝ vna eſt qa mēbra corpo-
ris humani ſm originē reducunſ ad vnū mēbruz qd eſt cor
a quo recipiunt iſtarum vite ſicut ſuperius habituz eſt. Io-
ſluens aūt eſt vnum numero ⁊ ſpecie: talis aūt reductio nō
eſt in corporib⁹ diuerſoꝝ aiatoꝝ numero ⁊ ſpecie ⁊ genere.
¶ Scda eſt qa partes corporis humani inueniunſ omnes in
forma totius cōpoſiti corporis. talis aūt vnio non inuenitur
in corporib⁹ diuerſoꝝ aiatoruz ſpecie ⁊ gn̄e ⁊ numero. ¶ Ad
aliud dicēdum ꝙ illud nō eſt ſiīe duplici rōne. Quaruz vna
eſt qa ignis hꝫ q̄litatē actiuā que eſt caliditas que trāſmu-
tat mātotm. ad hoc aūt vt ſit ſuſceptibilis ignis. ⁊ cū actio ois
ſit inter ꝯtria eſt illud in qd agit caliditas ignis p̄mo diſtās
a nā ignis: ⁊ poſtea magis appropinquās ⁊ poſtea ſpēm reci
piens: talis aūt virtus actiua nō eſt in aia. qa aliter oporte-
ret ꝙ plāta alteraret ⁊ fieret brutum ⁊ brutū alteraret ⁊ fie-
ret rōnalis qd nō cōtingit. Scda ratio eſt: qa ignis de ſe et
lumē de ſe nō querit mām diuerſificatam in partib⁹ diſſili-
bus ſed accidit ei hoc. Aie vō nō cōuenit eē niſi in tali ma-
teria que diſſilēs hꝫ ptes. Sicut enim dicit pħs in 2° de aia. Tex. cō. 66.
Impoſſibile eſt ſimpler corpus eē aialis. ¶ Ad aliud dicen
dū ꝙ forma mālis dī q̄tuor modis in forma ſubali. ⁊ ē duo
bus modis in forma accn̄tali. In forma ſubali vn⁹ modus
eſt ꝙ eſt actus māe ſimplicis nō reſolubilis in ptes que vir-
te ⁊ potentia ſint ipſa: ⁊ ſic forma elementi eſt forma mālis. Nō q̄t modis
Scdas modus eſt ꝙ eſt actus māe cōmixte cuius quelibet tuz for⁹ ſubal
pars eſt in actu illius mixti. ⁊ ſic forma lapidis ⁊ mineraliuz q̄ accn̄tal mā
eſt forma mālis. Tertius modus eſt ꝙ eſt actus māe cōple- lis dici poſſit.
xionate que ſm diuerſas ſui ptes diuerſos hꝫ act⁹ mixtio-
nis. ſicut alius eſt act⁹ mixtionis in carne ⁊ ali⁹ in oſſe. ⁊ hoc
modo aia vegetabilis ⁊ ſenſibilis ſunt forme māles. Quar-
tus modus eſt ꝙ eſt actus māe cōplexionate ⁊ diuerſimode
cōmixte in ptib⁹ ſꝫ nō ſm oēs ptes ſui eſt actus ptiū corpo-
ris. ⁊ hoc mō aia rōnalis eſt forma mālis. Et cū ſic diuerſis
modis dicaſ forma mālis diuerſimode etiā diuidiſ a diui-
ſione materie. p̄me eniꝫ due ꝓpter hoc ꝙ ſunt in materia ſi-
mili per totum in partibus. diuiſa materia ſunt in qualibꝫ
parte ipſius ⁊ in qualibet pte materie exercēt omnes opera
tiones quas exercuerant in toto. 3ᵃ vō ꝓpter hoc ꝙ eſt act⁹
corporis totius diſſimilis in partib⁹ ⁊ ſꝫ oēs partes eſt act⁹
partium eius diuiſa eſt materia in vtraq3 parte diuidente
tota qdidē: ſed non de neceſſitate exercet omnes operatio-
nes in partibus que exercuit in toto. Sed quādoq3 ſic qñq3
non. plānta eniꝫ diuiſa hꝫ vſuz alimēti ⁊ augmēti ⁊ gn̄atio-
nis in

nis in vtraq; parte. Sed bruti diuiſum aiam hꝫ. in vtraq; parte qdem per ſenſum ⁊ motū: ſed non de neceſſitate exerceret in illis opera que exercuit in toto ⁊ pcipue digeſtionis et alimēti. ⁊ idcirco etiā talia nō cōualeſcūt. cōtingit aūt hoc ꝓpter defectum organoꝝ. 4° vō diuiſo corpore in nulla parte eſt: ⁊ hoc cōtingit ex hoc ꝙ ipſa trahit in ſpēm per hoc ipm qđ eſt rōnale: ⁊ ſm illud nullius ptis actus eſt: ⁊ iđ non manet in partib⁹ diuerſis. ℂ Forma vō accītalis vt dictū eſt duob⁹ modis dr̄ mālis. Quoꝝ pmus eſt qn̄ talis eſt ꝙ nullā eſſentiā actiuā vel paſſiuā vel ex his ꝯꝑitez adijcit māe naturali gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū. ſed tn̄ dicit poſitionē partium vel illud qđ cōſequit̄ poſitionē partiū eius. ⁊ hoc mō forme māles ſunt rarꝝ ⁊ ſpiſſum graue ⁊ leue. Rarꝝ eni eſt cui⁹ partes diſtāt a ſeinuicē. Spiſſū aūt cui⁹ partes ſunt ꝓpinque: leue aūt ſeqt̄ ad rarū ⁊ graue ad ſpiſſuꝫ. ℂ Scđs modus eſt qñdo addit māe gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū eſſentiaꝫ actiuam ⁊ paſſiuā vel ꝯꝑitem ex his ſicut calidū frigidū humidum ⁊ ſiccū dulce amarꝝ album ⁊ nigrū que cōſequuntur ex his. ⁊ iſte forme accītales diuidunt̄ ēt diuiſione māe. Sed aliter ſunt in partib⁹ diuidentibus ꝗ̄ forme ſubales. forme eni ſubales vel māles in partib⁹ māe magnis ſunt nec magne nec parue. Accītales aūt in partibus māe magnis ſunt magne ⁊ in paruis parue. quātitas aūt ſm itellectū eſt ante māmn gn̄abilium ⁊ corruptibiliū eo ꝙ inuenit̄ in nō gn̄abilibus ⁊ corruptibilib⁹ vt in celo: ⁊ tn̄ nō diuidit̄ in his in q̇bus diuidit̄ materia ſicut diuidunt̄ forme accītales māles ſ. Patet igit̄ ꝙ nō ſeqt̄ hoc. Si aīa non eſt tota in qualibꝫ parte corporis diuiſi: ꝙ ſit forma nō mālis ⁊ ſepata. Et ita non ſeqt̄ vlterius ꝙ pp diuerſitatē corporis non recipiat diuerſitatē. ℂ Ad aliud dđm ꝙ nō eſt ſimile de partib⁹ humani corporis vt pꝫ ex pdictis. ℂ Ad aliud dđm ꝙ vegetabile ſenſibile ⁊ corruptibile pñt ſumi dupl'r vt dr̄e ſpecifice cōſtitutiue ⁊ diuiſiue ſui gn̄is. ⁊ hoc mō ſunt oppoſite: qa ſic vegetabile nō eſt niſi in plātis: ⁊ ſenſibile nō niſi in brutis: ⁊ rōnale nō niſi in hoīb⁹: ⁊ aīa ſm eē diuidit̄ ex illis: poſſunt etiā ſumi vt potētie ⁊ vires aie eiuſdē numero. ⁊ de hoc plenius habebit̄ infra. ℂ Ad aliud dđm ꝙ ꝯꝑitia ſunt duob⁹ modis. ſ. ꝯꝑitia potētiā māe ⁊ ꝯꝑitia ens perfectū. ꝯꝑitia potētiā māe ſemp faciūt ipſam māꝫ vnā vel multā ſm eē: ⁊ hoc mō dr̄e ſubales cōſequunt̄ genus ⁊ forme nāles māꝫ. ⁊ ideo ēt genus ſm eē multiplicat̄ per dr̄ias ⁊ mā per formas. ꝯſequētia aūt ens pfectuꝫ ſunt accītia. ⁊ de illis eſt verꝝ qđ dicitur. ℂ Ad aliud dđm ꝙ ꝯuenire per ſe dr̄ duob⁹ modis. ſ. conuenire imediate ⁊ cōuenire ſubalr̄. Cōuenire autēꝫ imediate ad huc duob⁹ modis dicit̄. ſ. per ſe ſolum vel in diſiunctione ad alterꝫ. Per ſe ſolū ſicut homini cōuenit riſibile ⁊ triangulo hr̄e tres angulos eqꝛles duob⁹ rectis. In diſiunctiōe vō ad alterꝫ ſicut par ⁊ impar cōueniūt numero. ⁊ hoc mō differentie oppoſite cōueniūt generi ſicut rōnale ⁊ irrōnale cōueniūt aiali. ⁊ hoc mō vegetabile ⁊ ſenſibile ⁊ rōnale īſunt aie vbiq; ⁊ ſemp cōueniunt. ⁊ hec diſtinctio ſumit̄ in p° poſterioꝝ Ariſto. Subalr̄ aūt cōuenire cōtingit etiā dupl'r. ſ. gr̄a inferioris cuius ſuperi⁹ eſt ſuba ſm partez ⁊ gr̄a ſuperioris qđ eſt ſba inferioris ſm totū. Exēplū pmi eſt ſic riſibile conuenit aiali. ⁊ hr̄e tres angulos eq̄les duob⁹ rectis ꝯuenit figure. riſibile eni ꝯuenit aiali gr̄a hoīs cui⁹ ſba eſt aial. Scđꝫ partē hr̄e ēt tres ꝯuenit figure gr̄a triāguli cui⁹ ſba ſꝫ ptē eſt figura. genus eni pō eſt ſbe ſpēi ⁊ dr̄ia pō altera. ℂ Exēpluꝫ aūt ſcđi eſt ſic riſibile ꝯuenit petro ⁊ hr̄e tres angulos cōuenit huic triāgulo plūbeo. ſuperi⁹ eni qđ eſt hō ⁊ ſpēs eſt totū eē formale petri. ⁊ ſuperi⁹ qđ eſt triāgulus ⁊ ſpēs eſt totū eē hui⁹ triāguli plūbei. Silr̄ per accñs cōuenire dr̄ duob⁹ modis oppoſitis. ſ. per oppoſitū ad imediate cōuenire. ⁊ per oppoſitū ad ſubſtātialr̄ cōuenire. pmo modo accidit rōnali petrum eſſe: ⁊ eidem accidit animal eſſe. Secūdo mō accidit albedo Socrati: ⁊ de hoc ſolo pcedit rō prius habita.

ℂ Utrū aīa ſit idem ꝙ deus vel hyle vt dixerūt qdam.

Deinde qrit̄ Utrū oēs aie ante corpus fuerūt create in cōparib⁹ ſtellis vt dicit Plato. vl' in corpore ſint create ⁊ multiplicate. Et quia ſnīa ponētiū aias ante corpus duplex eſt. ſ. pithagoricoꝝ ⁊ platonicoꝝ. ideo diſputandū eſt de vtraq;. Et pmo de ſnīa pithagoricoꝝ. ponebant antē pithagorici aiam eē deū vt refert Jo. Chryſoſtomus ſuper Jo. in z° omel. ſic dicēs. Pithagorici ſupabūdantiā ꝯfuſionis dereliquerūt muſcas ⁊ canopes ⁊ arbores hoīum dicētes fieri aias: etiā deū ipm aiam eſſe dicentes ⁊ alia quedā talia defoꝛmites. ℂ De ſnīa aūt hui⁹ pithagorie videt̄ eē Carouato phus vt dicit Aug⁹ in 5° de ciuitate dei. ꝙ hi ſoli videbātur phi aiaduertiſſe quid eēt deus: qui crediderūt deum aiam eē motu ac rōne mūdūꝫ gubernātē. Et hanc ſnīam tāgit Auic. in 6° de nālibus dicēs. Quidaꝫ putauerunt ꝙ anima deus eſt qui eſt ſublimis ſuper eē. ⁊ illi dicunt̄ heretici. Dicunt eni ꝙ ipſe in aliquibus eſt natura: ⁊ in aliquib⁹ anima: ⁊ in aliquibus itellectus qui eſt ſublimior ⁊ mirabilioꝛ. ℂ Hanc etiā ſnīam tāgit Ptolomeus in ſuo libro de aīa. hec ſnīa in libro Dauid mātheniſ inuenit̄ non ſolum tacta ſed etiā multis rōnibus ꝓbata. Ex q̇bus rōnibus cōcludit in fine ſic. Manifeſtū eſt igitur vnaꝫ ſolam ſubam eē nō tm̄ oīum corpoꝝ: ſed etiam aiaruꝫ oīuꝫ ⁊ eam nihil aliud eſſe ꝗ̄ ipſum deū. qa vō ſubſtātia de qua ſunt oia corpora dicit̄ hyle. ſuba ex qua ſunt oēs anime dicitur ratio ſiue mens. manifeſtū eſt deum eē rōnem omniū aiarum ⁊ hyle oīum corporū. Et inducit ibidē Platonem ⁊ Zenophātez phos qui ſunt hec ꝯſentiētes. qa dicebāt mūduꝫ nihil aliud eē ꝗ̄ deū ſenſibilē. Quē errorem tāgit etiaꝫ Aug⁹ in 4° de ciuitate dei dicēs. ꝙ qdam credebāt deuꝫ eē oia ſꝫ ꝙ inuenit̄ qdā poeta dixiſſe iouis oia plena. ℂ Diſputandū igit̄ eſt de hac ſnīa ⁊ pmo ponant̄ eoꝝ rōnes: ⁊ hec eſt rō Dauid. intellectus intelligit deuꝫ ⁊ hyle. ergo opꝫ ꝙ habeat ſilitudinem cū deo. ⁊ hyle ſit idem illis qa nihil intelligit intellectus niſi per cōſiſctionē intelligibilis ad ipm. Sꝫ nō ſunt niſi duo modi cōſiſctionis. ſ. accītalis ⁊ ſubalis. ⁊ accidētalis facit ſilitudinē. ſubalis vō idētitatez. ergo neceſſe eſt ꝙ itellectus hyle ⁊ deū altero iſtoꝝ modoꝝ accipiat. non aūt accipit per ſilitudinē eoꝝ. qa per ſilitudinē nihil intelligit̄ niſi qđ hꝫ formaꝫ que pōt abſtrahi ab ipſo. ſꝫ talē formā nō hꝫ de⁹ nec hyle. ergo nō hoc mō accipiunt̄. ergo accipiantur per idētitatē ⁊ ita itellect⁹ ⁊ de⁹ ⁊ hyle idē erūt. ℂ Amplius oē paſſibile per cōtrarias formas eſt paſſibile: ⁊ nō per ſbm qđ ſubijcit̄ cōtrarietati formaꝝ. Aīa ⁊ hyle paſſibilia ſunt. ergo per ꝯtrietatē formaꝝ: ⁊ nō per ſubiectum qđ ſubijcitur illis. Prima ꝓbat̄ per hoc ꝙ ſubm in paſſiuis oīb⁹ ⁊ actiuis eſt vnū. z° vō ꝓbatur ex hoc: ꝙ ſentire eſt qđdam pati ⁊ ſilr̄ intelligere vt dicit phs. Inde pcedit̄ ſic. Oīum actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ pp hoc ſubm eſt impaſſibile per ſe ſolū. qa ipm eſt in oīb⁹ vnum. Aīa aūt ⁊ corpus ſunt actiua ⁊ paſſiua. ergo ſbm qđ eſt in eis eſt ꝓpter hoc īpaſſibile. qa eſt in oībus vnū. ergo itellectus ⁊ hyle ſunt vnū ſm ſubam māe. ℂ Qđ ēt ſit idem cū deo vtrūq; iſtoꝝ ſic ꝓbat̄. in quātitate ſic eſt ꝙ quedā eſt cōtinua quedā diſcreta. pmū aūt pn̄m cōtinui opꝫ eē non continuum. qa ſi eēt cōtinuūꝫ quereret̄ iterꝫ de pn̄° illius. ⁊ ſic iret̄ in īfinitū. ⁊ iđ pn̄m ipſi⁹ eſt pūctus. Silr̄ pn̄m diſcreti per eaſdē rōnez opꝫ eē nō diſcretū. ⁊ iđ eſt vnitas ⁊ nō differūt vnitas ⁊ punctus in eo ꝙ pma ⁊ pn̄ᵃ ſunt in quanto. ſed in eo ꝙ vnū eſt hn̄s per rōnem poſitionē alterꝫ vō nō. ergo ſi abſtrahat̄ dr̄ia illa vnitas ⁊ pūctus nō hēbunt dr̄iam. Sꝫ idē eſt a quo nō differt dr̄ia vt dicit phs in 5° metaph. ergo erūt penitus idē. T.cō.vacātis. ergo ſilr̄ erit in parte iſta. hyle enim ⁊ deus nō differūt in eo ꝙ pma ⁊ pn̄ᵃ ſunt: ſed in eo ꝙ vnū eſt patiens potētia: alterū vō agens. ergo ſi abſtrahat̄ illa dr̄ia deus ⁊ hyle erūt idē qđ prius habitū eſt ꝙ hyle ⁊ itellectus ſunt idē. ergo idē eſt hyle ⁊ deus ⁊ itellect⁹. ℂ Itē hoc videt̄ Dauid accipe a verbo phi qui dicit ꝙ aīa eſt quodāmō oia que ſunt. 3. d aia. t. c. 37 ℂ Iteꝫ dicit ꝙ ſcīa ſm actū eſt res ſcita. ⁊ in alio loco idē eſt actu ſcia rei. ⁊ in alio loco, omnino autem intellectus intelligēs ſm actū eſt res. ℂ Amplius quicqd differt ab aliquo aliqua differētia differt. ergo ꝙ nulla differētia differt ab aliquo ideꝫ erit illi. ℂ Item omnis differētia eſt a forma: ergo qđ nullā habet formam nullam habet differētiaꝫ. Sꝫ pma pncipia ſimpliciſſima que ſunt deus / noꝰ ⁊ hyle / nullaꝫ habēt formaꝫ. ergo nullam habēt differentiā: ⁊ idē eſt a quo nō differt differētia. ergo penitus ſunt idē. ℂ Amplius in rōnibus ſic eſt ꝙ reſolutio ſtat in eo qđ eſt ſimpliciſſimū ⁊ pmū ad id qđ contingit deuenire per rōnē. Cum igit̄ omne qđ eſt in rōne ſit per abſtractionē a rebus nature: opꝫ ꝙ aliquid ſic erit in quo nō differūt entia determinata. hoc aūt non pōt eſſe forma: qa per illā habēt diuerſitatē omnia entia. ergo illū erit

Marginal notes (left margin):

Nō q̄lo vegetabile ſenſibile ⁊ rōnale pñt ſumi: ⁊ vt dr̄e oppoſite: ⁊ vt potentie,

Capitulo 6 pdicabilibus.

hyle. Sed in nā diſtinguūtur pmo per eſſentias eternas et ſpūales ⁊ corporales. ⁊ omnis diſtinctio eſt per formā ⁊ habitum. ergo neceſſe eſt ꝙ ſubſtātia que diſtinguitur in quas ſalmatur entitas ante diſtinctionem ſit eadem in illis. Sed prima ſubā in ſpūalibus eſt nois.i.mēs vel anima. ¶ Preterea in corporalibꝰ eſt hyle. Preterea in eternis eſt deus. ergo nois: hyle: ⁊ deus: ſunt idem. Iſte rōnes inueniuntur in libº Dauid māthēſis per theologos facto: qui totus eſt hereticꝰ: ⁊ in quodā libro antiq̄ Alexādri cuiuſdam greci.

¶ Sed in cōtrarium obijcit̄ ſic. primū efficiēs nō ſubijcit̄ paſſioni alicuius: qa aliter oporteret ꝙ primum efficiens eſſet paſſiuum: ⁊ eſſet agens primū ⁊ primum actiuum. Sed prima materia in omni paſſione eſt ſubiectū. ergo impoſſibile eſt primum efficiēs ⁊ primam materiā eſſe idez. Sed deus eſt primū efficiēs ⁊ hyle eſt prima materia. ergo deus ⁊ hyle non ſunt idem. Similr̄ nois ſiue intellectus ſiue mens ſm dictum phm ſeparatur a corpore ſicut impaſſibile a paſſibili. ergo erit impaſſibilis. ſed omnis paſſibilitas eſt a materia. ergo erit imaterialis. ergo deus ⁊ intellectus ſiue nois

2.phy.t.c.70. e hyle penitus ſunt diuerſa. ¶ Item dicit phs ꝙ tres cauſe in vnam incidūt.ſ. efficiens: finalis: ⁊ formalis. materialis autem nunq̄ eſt idem cum ipſis. cū igitur deus ſit efficiēs: anima vō eſt actus ⁊ forma. hyle vō materia ⁊ ſubiectū. impoſſibile eſt hec tria eſſe vnum ⁊ idem. efficiens enim extra nō vniuoce cū forma facta non poteſt eſſe idem ſpecie ⁊ numero. deus autem efficiens eſt extra nō vniuoce: qa non eſt vnius rōnis cum effectis. ergo non erit idem cū noy vel cū anima neq̄ cum hyle. ¶ Item hyle non cognoſcitur niſi ſm

Tex.cō.69. analogiam vt dicit phs in pº phyſicoꝝ. ſicut enim ad ſtatuā es aut ad dolabrum lignum aut ad aliqd alioꝝ habentium formam materia ⁊ informe ſe hʒ prius q̄ accipiat eē formā. ſic ipſa ſe ad ſubſtātiam hʒ ⁊ hoc aliqd ⁊ qđ eſt ens. Si igit̄ ſic eſt ꝙ materia nō cognoſcit̄ niſi in habitudine ad formā. ipſa nunq̄ erit idem cum forma. ⁊ efficiens pmum plus diſtat a materia q̄ forma. ergo deus qui eſt efficiēs primum: ⁊ aīa que eſt forma ⁊ hyle que eſt mā nullo modo ſunt idez. ¶ Item ens per oēm modum per ſe neceſſe nullo modo poteſt eſſe ens per oēm modum vel per aliquem modum poſſibilis. ſi enim per ſe neceſſarium eſt tūc ipſum ab aliquo nō habet neceſſitatem. ⁊ ideo nō eſt compoſitū eo ꝙ omne qđ eſt compoſitum eſt habēs neceſſitatem eſſe eam a componētibus. Si aūt ſic ſimpliciter eſt neceſſarium tunc ipſuz totum erit neceſſarium ⁊ nō in aliqua parte neceſſariuz ⁊ in aliqua poſſibile. tale autē ens neceſſarium eſt pmuz efficiēs qđ eſt deus. Si enim pmum non eiſet tale efficiens neceſſarium, tunc oporteret ꝙ ipſum eſſet neceſſariuz ab aliquo neceſſario: ⁊ ita non eēt primū. Anima vō vel nois ſm aliquē modū eſt poſſibile. hyle aūt ſm oēm modum poſſibile. ergo iſta tria nullo modo erant idem. Qđ enim aīa ſm aliquem modum eſt poſſibilis pʒ. ſimpliciter enim poſſibile eſt ſimpliciter poſſibile. Simpliciter autē paſſibile eſt qđ patit̄ ab actiōe rei ſm ꝙ eſt res in natura: ſicut calidum a frigido. ſʒ vō ꝙ paſſibile eſt ſimpliciter paſſibile ſm quid erit poſſibile. ſm vō quid paſſibile eſt qđ patitur nō ab actione rei ſm ꝙ res eſt in natura ſʒ ab actione ſpēi rei materia pſente vel nō pſente: tamē ſine materia exiſtēte. ſicut apphenſiua deforis apphendit ſpecies ſenſibiles ſine materia pſente materia. apprehēſiua vō deintus ſuſceptiua eſt ſpērum ſine materia mā nō pñte. ergo patet ꝙ iſta tria nunq̄ poſſunt eſſe eadem. ¶ Itē pmum mouens nunq̄ pōt eē motum ⁊ terminꝰ tranſmutationis in natura. deus eſt pmum mouens. materia vel hyle motum. Anima vel nois terminus tranſmutationis in natura. qa eſt terminus gñationis animati. ergo terminus nois vel aīa vel hyle nunq̄ poſſunt eſſe idē. Prima pbatur ex hoc. qa ſi pmuz mouens eſſet motū eſſet motum ab aliquo. ⁊ ſic non eēt primum mouens. Qđ autez pri

Tex.cō.10. ma materia ſit motum tm̄: pbat phs in multis locis metaphyſice. ⁊ pcipue in 9º qa tm̄ cognoſcitur per potētiā ad motum ⁊ trāſmutationez: vnde in quibus nulla eſt potētia ad motum vel trāſmutationez in illis nulla eſt materia vt ibidem dicit. Qđ aūt anima ſit terminus trāſmutatiōis in nā patet per hoc ꝙ eſt ſubā ⁊ actus. ¶ Preterea de nihil eſt dicēdum quādo debet ponere ſbām mālem ſic exponit itellectuz vel noym. itellectus enī ſemp ponit vegetabile ⁊ ſenſibile ꝯiuncta ſibi ſicut forma ſupponit mām: ⁊ pp hoc intellectus vel nois potius hēt ſiſitudinē cum forma q̄ cū materia. ¶ Preterea ꝓ tāto dicit intellectū vel noym eē ſbām mālem qa eſt ipaſſibilis cū omnis paſſio ſit diſpō imperfecti ⁊ māe. ¶ Preterea ipſe dicit ſenſuz eē ſciam paſſiuam ⁊ intellectū eē ſciam ipaſſibilez. vñ potius deberet dici ſenſuz eſſe mālem q̄ intellectuz. hic aūt hō vbiq̄ errat in nā ⁊ phia dicens rax ſine extēſione ſui rarificari: ⁊ dēſum ſine ꝯtractione ſui iſpiſſari ⁊ alia multa abuſiua que ponit in diffōnibꝰ nāe in libº ſuo ⁊ ſequit̄ quoſdā antiq̄s qui ſiā vocati ſunt: ⁊ deſcēdit hec ſecta a phis vetuſtiſſimis pithagoricis. ⁊ Pithagoras vt refert Ar. in pº metaphi. pp hoc ꝙ aſſuetus erat ⁊ T.cō.3.⁊ ide. nutritus in arithmeticis poſuit vnum pnᵐ eſſe oium ⁊ vnū eſſe oia. huius autez qdam diſcipulus Zenophanes magis aberrās dicebat vnū ſolum eſſe oia ⁊ idem eē deuz. vñ dicit Nō de obſcuriſſima ſnia i tēplo Palladis ſcripta et eiꝰ īterꝑtatōes eſſe ſcriptū in tēplo Palladis ꝙ Pallas eſt qcqd fuit ⁊ qcquid eſt: ⁊ qcqd erit: nec aliqs hoium deterit peplū quo faciës eius velabat̄. Refert aūt Plutarcus phs ꝙ vetuſtiſſimi phoꝝ interpratī ſunt illud fuiſſe dcm̄ de deo qui peplo tectus eſt: qa oēs eum ignorāt ⁊ oēs nihil aliud q̄ eum vidēt. peplū aūt quo ipſe tectus eſt videt̄ eſſe ſenſus qui eſt in aīa ⁊ forma que eſt in corpore qbus duobꝰ circūſcriptis ab aīa ⁊ corpore apparet ipſe deus in ꝓpria ſoi nā. ¶ Item dicit ꝙ vetuſtiſſimi phoꝝ dixerunt vnū eē ens ipartibile ⁊ imobile qđ nō niſi de deo intelligi pōt. Silr̄ inducit Orpheū hoc dicētem mūdū eſſe plenū dijs. iducit et Lucanū dicētē. habemus cūctis ſupis temploq̄ tacēte nil agimꝰ niſi ſpōte deo. ⁊ poſt pauca. eſt ne dei ſedes niſi terra vbi pōtus ⁊ aer Iuppiter eſt qđcunq̄ vides qđcunq̄ moueris. Inducit et Senecā dicētem qđ eſt deus mens vniuerſi qđ eſt qđ vides totū: ⁊ qđ nō vides totū: vbiq̄ eſt opus ſuū intra ⁊ extra replet cui deide magnitudo ſua reddit̄ quo nihil maius excogitatur. ¶ Sed hoc totū deriſione plenū eſt: qa etiam dicit̄ ibidem ꝙ forme rex nō ſunt niſi ſm ſenſum tm̄: ⁊ ꝙ lʒ mundus habeat ſm ſenſuz magnitudinē ⁊ motum: tamē ſm rationem neq̄ magnitudinem habet neq̄ motum: ſed eſt impartibile ⁊ imobile: ⁊ ꝙ tempus ⁊ locus nō ſunt niſi ſm ſenſum: ⁊ ꝙ motus etiam ois ſiue localis ſiue alius non ſit niſi ſm ſenſum ⁊ hmōi que dicit abhorret fides ⁊ rō que oia ſequunt̄ ex pmo falſo ſuppoſito.ſ. ꝙ omnia ſunt vnū. Et propter hoc cōtra eum oſtendit Collectanus in ſuo libº de aīa. Omne qđ cepit creatū eſt. aīa cepit. ergo aīa creata eſt. creatum aūt ⁊ increatum nō ſunt idez. ergo deus ⁊ aīa non ſunt idem. ¶ Item omne imperfectū ſm eſſe vel bene eē a perfecto ſm eſſe vel bene eē deſcēdit. anima imperfecta eſt ſʒ hū eſſe hoc eſt ſm ſciētias ⁊ virtutes. ergo deſcēdit a pmo perfecto: hoc autē eſt deus. ergo aīa ⁊ deus non ſunt idē. qa qđ deſcēdit ab aliquo per eē non eſt illud a quo deſcēdit. ¶ Itē quecūq̄ ſunt eadem illoꝝ eſt potētia vna. ergo ſi deus ⁊ aīa ſunt eadem illoꝝ eſt potentia vna: ⁊ ſic ſi deus mouet mundum ⁊ aīa mouebit mūduz. Et ſi anima pōt malefacere et deus pōt malefacere. ¶ Si forte dicatur vt dicit̄ in 4º topicorum. ꝙ deus pōt praua agere ⁊ ita habet idē poſſe cū aīa. ¶ Cōtra. aut potētia illa reducibilis eſt in actū aut nō. ſi ſic cum nō cōtingat praua agere niſi per appetitum prauum ſicut dicit ibidē. per appetitū autē prauū dicit̄ aliqs ⁊ eſt prauus. vnde et ibidē dicit. deus poſſet eſſe prauus qđ eſt ꝯ Ariſto. T.c.36.⁊ ſiīe. in libº de cauſis. vbi vocat eū purā bonitatem: ⁊ in 12º meta. vbi ꝓbat ipſum eſſe nobiliſſimuz ⁊ optimuz ⁊ deſideratum ab omnibꝰ motoribus iferioribus. ergo relinquit̄ ꝙ hec potentia nō egrediat̄ in actū. vnde nō eſt potētia niſi tm̄ potentia pmittens ſicut dicit Anſelmus. ꝙ dicit̄ aliqs facere aliquid cū pmittit fieri qđ ꝓhibere poſſet eum tm̄ iuſta ratiōe permittat. ⁊ ſic dicit̄ Iſa.63º. Quare nos dñe errare feciſti de vijs tuis: indurasti cor noſtrū ne timeremus te. ⁊ Apls ad Rom.1. tradidit illos deꝰ in paſſionē ignominie vt contumelijs afficiāt corpora ⁊ ſua in ſemetipſis. Cū igit̄ potētia faciendi praua in aīa ſit reducibilis in actū: in deo aūt pmittētis tm̄ pʒ ꝙ nō eſt vna poteſtas dei ⁊ aīe. ergo nō ſunt idem.

¶ Solo. ſm catholicam fidem ⁊ ſm oium recte phantiū atteſtationem dicimus ꝙ deus ⁊ aīa ⁊ hyle non ſunt idez. Ad auctoritatē autem Varronis phi quā inducit Augꝰ in libº de ciuitate dei reſpōſum eſt ſupra in queſtiōe de celo. Alioꝝ autem dicta oium putamus deliramenta. ¶ Ad rōnez aūt

dicēdum

Nō q̄r modis ꝯtingit aliqd intelligi.

dicēdum ꝙ res extra res pluresmode intelligunt̄. Quedā enim intelligunt̄ per ſe vt pͥme cauſe. quedā aūt a poſt. q̄dā3 vō ex poſteriori. ⁊ quedā itellectu cōpoſito. ⁊ quedā3 icōpleto. Et que itelligunt̄ itellectu incōpleto: ſic intelligunt̄ duabus de cauſis .ſ. ꝓpter eleuationē ſui eē ſupra nr̄m itellectū: ⁊ hoc mō intelligit̄ deus incōplete vt dicunt Boe⁹ ⁊ Auicē. Aut ꝓpter debilitatem ſui eſſe vt materia tēpus ⁊ motus. Quedā etiā intelligunt̄ per ſe vt habitus ⁊ affirmatio. q̄dā per ſuum oppoſitū vt priuatio ⁊ negatio ſicut īfra habebitur qđ erit de intellectu ⁊ itelligibili: ⁊ hoc ignorauit Dauid cū dixit omnia intelligi per ſimilitudinē ꝓprie forme ⁊ per identitatē. ¶ Ad aliud dīcm ꝙ hoc falſum eſt ꝙ illud qđ vnū eſt in actiuis ⁊ paſſiuis non patiat̄: imo illud patit̄ tm̄ ⁊ reliq̄. i. forme ꝯtie tm̄ agunt. aīa aūt nō patit̄ niſi quodāmō ⁊ ſ3 qd ſicut in obiectione tactū eſt: ⁊ ꝓpter hoc nō eſt eiuſde3 mãe cum corporalib⁹ in qbus eſt paſſiuū ſimplr̄. hoc tn̄ meli⁹ infra diſcutiet̄ cū queret̄ Utrū anima ſit ex mã vel nō. ¶ Ad aliud dīcm ꝙ hoc verum eſt qđ oſtēdit̄ de puncto ⁊ vnitate. ideo aūt ſunt idē ab abſtractis differentijs q̄ ꝯueniunt in eadem natura generis diſcretū ⁊ continuū. In nulla autem generis nā ꝯueniunt deus ⁊ hyle nature ⁊ in nā generis ſiue ſicut h3 ꝓbari in q̄one vtrū deus ſit ens in ꝑdicamento vel nō: ⁊ vtrū deus ſit ens cadens ſub cōitate entis: ⁊ ideo per intellectū ſeparatis oībus differentijs materie prime et dei nō remanet adhuc ens vnū ſed diuiſum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Dauid praue intellexit litteram Ariſt. Dicit eīz Ariſto. ꝙ ſcia ſm actū eſt res ſcita: ⁊ non ſm eſſe. ⁊ vocat ſcientiā intellectum ſpeculatiuū. ⁊ vocat actum ſpēm rei intellecte. Spēs autē3 in aīa eſt res extra per actum ipſius ſpēi ⁊ non per eē qđ habet in materia extra: ⁊ ideo nō ſequitur ꝙ anima ſit res intellecta ſed ꝙ actus ſpeculatiuus ſit ſpēs rei intellecte: ⁊ non ipſa res. ⁊ ſic intelligitur qđ dicit phs ꝙ aīa quodāmodo eſt oīa q̄ ſpecies lapidis eſt in anima ⁊ nō lapis. de hoc autē3 infra melius patebit. ¶ Ad aliud dīcm ꝙ hec eſt falſa ꝙ oīs differētia eſt a forma quā h3 res differēs. Forma enim nō habet formam ⁊ hyle ſm ꝙ hyle non hab3 formā: ⁊ tamē forma differt a materia. Similr̄ hec eſt falſa ꝙ omne qđ differt ab aliquo differt per differentia3 aliquā quā habet: q̄ vna differentia differt ab alia differētia: ⁊ tn̄ non h3 differentia3 per quā ab alia differat: quia ſi haberet iret̄ in infinitum. vn̄ patet ꝙ multa differunt ſeipſis. Et cū3 dicit phs ꝙ idem eſt a quo nō differt dr̄a intelligit oēm modum differendi ſiue per ſe ſiue per formā que inſit differētia accipiat̄. ¶ Ad aliud dīcm ꝙ ſicut habitum eſt ꝓbari habet ſibi ꝙ deus non ſit ens determinatū ſub cōitate entis. prima enim determinatio entis eſt ad ſpēs eius que ſunt ꝑdicamenta. deus aūt non eſt ens in predicamento neq3 vt generaliſſimum nec vt ſubalternum neq3 vt ſpecialiſſimū nec vt indiuiduum nec vt materia neq3 vt forma neq3 vt cōpoſitum eo ꝙ ipſe nullo mō cōpoſitus eſt neq3 componibilis alteri. ⁊ ideo l3 omnia diſtinguentia eas abſtrahant̄ ⁊ remaneat ſolū ens indiſtinctū: q̄ per intellectū etiam abſtrahit̄ a materia idiſtincta diſtinguibili per formas cū illo ente relicto nō vniunt̄ mã deus ⁊ noys: eo ꝙ deus nō pōt eē vnum aliqd diſtinctū ⁊ determinatū ſub cōitate entis. Verſus ſit Lucani nō faciūt aliqd ꝓ Dauid: q̄ ⁊ ſi Lucanus errādo deū oipotentē appellauit Jouē: nō tn̄ ſequit̄ ad hoc ꝙ deus ſit eē oīum mãle. ſed ꝙ deus eſt vbiq3 ⁊ in oīb⁹ pñs ⁊ extra oīa ſicut ⁊ beat⁹ Bern⁹ ſup cātica dicit. ꝙ deus eſt eē oīu3 nō mãle ſ3 cauſale. ⁊ ſicut dī in actib⁹ ꝙ in ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumus. Dictū autē Senece ꝙ deus eſt mens vniuerſi intelligit̄ ſm ꝙ deus eſt pͥmus motor ⁊ rector mūdi ſicut aīa regit ⁊ mouet corpus. ex hoc autē nō ſequitur ꝙ de⁹ ſit omnia. Similr̄ dicimus antiquiſſimos veterum erraſſe in hoc ꝙ deu3 Palladē noīauerant. ſed nō erraſſe in hoc ꝙ deū dixerūt fuiſſe ⁊ eē in omni eo qđ eſt fuit ⁊ erit ⁊ ip̄3 deu3 eſſe rerum eſſe non mãle ſed cauſale. Et dicemus tunc ꝙ peplum ſignificabat ꝓprium eē rerum: qđ hīt a ꝓprijs formis q̄ res in quibus cognoſcitur deus vt per imaginē ⁊ veſtigiu3 velant eum: eo ꝙ nō perfecte repñtant eu3 ad cognoſcēdu3: ⁊ nullum ſapiētum per rationem poſſe reuelare peplu3 hoc. q̄ nullus per inquiſitionem nr̄am perfecte poſſet cognoſcere deū: ⁊ ideo fides eſt neceſſaria que eſt argumentū faciens cognoſcere diuina rerum non apparentia.

¶ Utrum omnes anime ante corpus fuerunt create in comparibus ſtellis.

Deinde querit̄ de ſnīa Platonicoꝝ: q̄ ipſi ponunt aīas fuiſſe multas ⁊ in cōparib⁹ ſtellis poſitas: donec in corpora deſcēderent ⁊ ite3 poſt corruptionē corpoꝝ ad cōpares ſtellas redire. Videt̄ aūt Aug⁹ ſup Geñ. in quadā gloſa dicere ꝙ aīa humana creata ſit añ corpus. reputat eñi incōueniēs ꝙ aliqd ſit creatū poſt diem ſeptimu3 in quo requieuit deus ab omni opere ſuo. i. creationis diſpōnis ⁊ ornatus. cū igit̄ aīa humana creata ſit: videt̄ ꝙ in opibus ſeptē dieꝝ ſit creata. gloſe autē que ſunt ſuper Geñ. accipiuntur ex 7° ſup Geñ. ad lram. vbi Augu⁹ ſic diſputat vnde ſit aīa. i. de quo velut materia facta ſit. vel de qua pfecta veraq3 natura deſluxerit. vel verū oino ex nihilo facta fuerit. etiā ſi dubitat̄ ⁊ querit̄ illud tn̄ minime dubitādū eſt. ⁊ ſi aliqd añ fuit a deo factū eē qđ fuit. ⁊ eque nūc a deo factu3 vn̄ aīa viua ſit. aut eñi nihil fuerit aut hoc qđ eſt nō fuit. ¶ Et q̄ ꝯuenerūt dicere ꝙ oīa creata ſint opib⁹ ſeptē dieꝝ vel in mã vel in ſimilitudie. In mã vt corpora. in ſimilitudine vt aīa q̄ ſimilitudinē h3 cū angelis. Obuiat Aug⁹ ibidē dicēs ꝙ ſi in angelica nã eſt ratio rō aie creata tūc angeli filia eēt. ⁊ ſi in alicui⁹ corporis nã: tūc illius filia erit qđ duri⁹ eſt dicē. ¶ Item Aug⁹ ibidē humane opinioni tolerabili⁹ mihi videt̄ deū in ipſis pͥmis operib⁹ que ſil̄ oīa creauit nām humanā creaſſe: q̄ ſuo tēpus ex mēbris ex limo formati corporis iſpiraret. ¶ Itē ibidē credat̄ ꝙ ſi nulla ſcripturaꝝ auctoritas ſeu veritatis rō ꝯdicit hoiem ita factū ſexta die vt corporis q̄de3 humani rō cauſalis in elīntis mūdi. Aīa vō iā ipſa crearet̄. ¶ Itē melius cauſaret̄ aīa3 pͥus creatā nāliter velle incorporari ſicut nāle eſt nobis velle viuere. male aūt viuere iā nō eſt nature ſed volūtatis ꝑuerſe quā pena ſequit̄. hec ⁊ his ſimilia multa inueniunt̄ in nobis. Aug⁹ ibidē: a qb⁹ oīb⁹ videt̄ accipi ꝙ aīe humane create ſint añ corpus ⁊ poſtea per imperium dei ⁊ volūtatē nāle icorporate. ¶ Hoc idē nō ſolū videt̄ dicere ſed ⁊ multis rōnib⁹ ꝓbare Greg⁹ nicen⁹ in lib° de homine loquēs cōtra Eunomiū pſm qui determinauit aīam ſub mã icorporeā in corpore creatā. ¶ Et pͥa rō ſua eſt hec. Oē qđ h3 gñationē corporalē ⁊ tēporalē corporale eſt ⁊ mortale. ſi ꝰ aīa creationē h3 in corpore mortalis erit. ¶ Alia rō eſt ex vbis Moyſi in quo ſic dicit: ꝯcordāt aūt cū his ⁊ ea q̄ ſunt Moyſi. ſenſibiliū eñi gñationū ſubſcribēs nō in eū ⁊ eā que itelligibiliū ēt expreſſa3 dixit ſubſtitui nām. ſ3 cōminātes hoc q̄de3 opinant̄: ⁊ ſenſus eſt ꝙ iter corpora pp hoc aīa3 rationalē ⁊ angelos Moyſes nō dixit creari vt itelligant̄ añ creata. ¶ Tertia rō ſua eſt in qua dīc ſic. Si aūt q̄ ex eo ꝙ poſt plaſmationē corporis imiſſa eſt aīa exiſtimauerit poſt corp⁹ gñatā eā eē excidet a veritate: aut ſ eā mortale3 dicat vt Ar. qui dixit eā in corpore gñatā eē: ⁊ ſtoici aūt dicūt ea3 ſubam eē incorporea3: aut remanet dicere in corpore creari vt nō mortalis aīe intelligētiā nobis repñtet ⁊ iō irrōnale3. ¶ Quarta eſt hec creatiōis hoc principaliſſimū eſt opus ex nō entib⁹ facere. Si igit̄ adiuuicē gñatione aīe ſiūt rōne ꝓuidentie ſiūt ⁊ corruptibiles ſunt: quēadmodū aut alia que ex ſucceſſione gñis ſiūt. Si aūt ex nō entib⁹ deducit̄ creatio quidē ſit: ⁊ tūc nō eſt veꝝ dēm Moyſi ſi requieuit ab omni ope. Incōueniētia vō ſunt vtraq3: ergo relinquit̄ aīas ſil̄ añ oīa corpora fuiſſe creatas. Et q̄ aliqs poſſet obijcē in his verbis 5° Jo. pater me⁹ vſq3 mō operat̄ ⁊ ego operor. ſoluit ergo dicēs ꝙ nō determinādo ſ3 ꝓuidēdo hoc dēm eē bene videt̄. ¶ Itē hoc videt̄ ꝯſentire Dama. in 2° lib° 3° ca° vbi dicit. ego aūt Greg̃ theologo ꝯſentio. dicebat eñi pͥmo itellectualē ſubam creari ⁊ ita ſenſibilē ꝯſiter. cū3 igit̄ aīa rōnalis ſit itellectualis nāe: videt̄ creata añ ſubam ſenſibilē que eſt corpus. ¶ In idem ferunt̄ dicta Platonis in 2° Timei. Ubi iducit deū loquēte3 ad ſtellas de genere mortaliū: ⁊ dicentē huius vniuerſi gñis. i. mortaliū ſemēte3 factā. i. aīam: vobiſq3 tradā vos cetera exequi par eſt ita vt imortale3 celeſtēq3 nām mortali textu extriſeco ambiatis videatiſq3 moueri cibiſq3 ꝓuideatis ⁊ icrementa detis. At poſt diſſolutionē id fedus ꝙ crediderat is facta ſucceſſione aīe ⁊ corporis recipiatis. Ex hoc accipit̄ ꝙ ſm Platonē aīe prius create ſūt ⁊ in ſtellis poſite: ⁊ a ſtellis ad corpora deſcēderūt: ⁊ iterum poſt mortē ad ſtellas redeūt. ¶ Itē Plato ſigdē paſſiones

Rōnes Gregorij niceni.

ac ꝑturbationes formarēt ac ſubiugarēt iuſtā bis lenē ꝗ́ vitam ſorē. Sꝫ ſi vincerenꝭ iniuſtā atꝗ́ ꝯſragoſaꝫ victricibus quidē ac cōparis ſtelle cōtuberniū ſedem redituꝗ́ patere actiuis. Deide vitā verā ⁊ beatā vitas porro mutare feraꝫ atꝗ́ ad īfirmitatē nature muliebris religate: ⁊ ſic ꝑnatiōis tpe· ⁊ ſubinfert ꝙ ſi nō eſt tūc a vitijs ceſſant deſcēdunt ad deteriora corpora beſtiaꝝ ⁊ aiaū. hoc idē videꝭ dicere Macrobius in p° libro ſicut zodiacū circulum ita lacteus circulus obliqūe circūflexionis occurſuꝫ ambigendo complectiꝭ deū: cui duo tropica ſigna capricorn⁹ cācer intereſſet has ſolū ꝑlātas phiſici vocauerūt: qa in vtraꝗ́ obuiāte ſolſticio vlterius ſolis inhibeꝭ acceſſio: ⁊ ſit ei regreſſus ad zone viaꝫ cui⁹ terminos nunꝗ̄ relinqt per has portas aias de celo in terrā meare: ⁊ de terris in celū remeare credūt ideo hoīuꝫ vna altera deoꝝ vocaꝭ. hoīuꝫ cancer qa per hūc in īferiora deſcēſus eſt. capricorn⁹ deoꝝ qa per illū in ꝓpꝛie aie īmortalitatis ſedē ⁊ in deoꝝ numeꝝ reuertanꝭ. ¶ Itē Macrobi⁹ infra in eodē. hoc ḡ pmo pōdere de zodiaco ⁊ lacteo ad ſubiectas vſꝗ́ ſpheras aie delapſa dū ⁊ per illas labiꝭ nō ſoluꝫ vt diximus lumioſi. i. viſibilis corporis āmictiꝭ acceſſu: ſed etiā ſingulos motus quos in exercitio habitaꝭ ꝓducit ⁊ in Saturni rōcinationē ⁊ itelligētiā ꝙ logiſticon theoꝛicon vocāt in Jouis vim agēdi qd̄ practicū dī. in Martis aioſitatē ardorē: qd̄ thinitō nūcupaꝭ. in Solis ſentiēdi opinādiꝗ́ naturā qd̄ etheticō ⁊ phātaſticō appellāt. deſiderij vō motum qd̄ epimeticon vocaꝭ. in Veneris ꝓnūciādi ⁊ iterꝑtādi que ſentiat qd̄ hētenticon dī. In orbe Mercurij phiticon vō. i. nām plātandi ⁊ augmētādi corpora in igreſſu globi lunaris exercet. ¶ Itē paꝝ hoc añ aie beate ab oī cuiuſꝗ́ cōtagione corporis libere celū poſſidēt. que vō appetētiā corporis hu|ius quā in terris vitā vocam⁹ ad illa ſpecula altiſſima ⁊ ꝑpetua luce deſpiciēs deſiderio latēti cogitaueris pōderi ipo terrene cogitatiōis paulatim in inferiori dilabiꝭ nec ſubito a pfecta icorporalitate luteū corpus induit: ſꝫ ſenſim per cacita decremēta ⁊ longiorē ſimplicis ⁊ abſolutiſſime puritatis receſſum in quadā ſyderei corporis īcrementa turgeſcit. in ſingulis enīꝫ ſpheris: que celo ſubiecte ſunt ethereꝭ obuolutione veſtiꝭ vt per eas gradatim ſortiri hmōi indumēti teſtei cōſilieꝭ: ⁊ ideo totidē motib⁹ quot ſpheras trāſit ad hanc pueniꝭ in terris que vita vocaꝭ. ¶ Itē idē videtur dicere Pithagoras. putat enīꝫ a lacteo circulo incipe ditis. i. Plutonis imperiū. qa aie inde lapſe videtur iā a ſupis receſſiſſe inde pmū naſcētib⁹ afferri ad lactis alimoniā: qa primus eis mot⁹ a lacteo incipiꭏ in corpora terrena labentib⁹.

¶ Per rōnē aūt hoc idē videꝭ poſſe ꝓbari ſic. nulla forma ſubalis eſt actiua vel paſſiua. vitas huius pꝫ per hoc ꝙ forma ſubalis nō hꝫ ꝯtrium. oīs aūt actio vel paſſio eſt iter contraria. ergo ſi aia per ꝑnationē ꝓduciꭏ in eē hoc nō erit per actionē formaꝝ ſubalium que ſunt in corporib⁹. Sꝫ accītales forme nō pſt facere ſubaꝫ. Cui⁹ ꝓbatio eſt qa accītales forme ſiūt a ſuba. ens eni ſit ab ente ꝓcedēte. Ex hoc igitur habeꝭ ꝙ cū aia ſit ſuba nō pōt fieri a formis corporalib⁹ ſiue ſubalib⁹ ſiue accītalib⁹. forme aūt corporales agūt in oī natura. ḡ aia non pōt eē facta in natura. relinquiꭏ igiꭏ ꝙ aia facta ſit añ curſuꝫ hui⁹ nature vel futura ſit poſt: ſꝫ nō eſt futura poſt. ḡ facte ſunt oēs aie añ corporeā creaturā. ¶ Item id qd̄ opaꭏ per ſe opaꭏ ſibi ſimile. ḡ ſi opareꭏ aia per ſe in nā oporteret ꝙ illud eſſet aia. Aut igiꭏ faceret eā de nihilo aut de aliquo. nō de nihilo. qa hoc eſt creare qd̄ cōpetit tm̄ creatori. ḡ oporteret ꝙ faceret eā de aliquo: ⁊ ſic aia fieret de aliqua mā ⁊ eēt ens cōpoſitum ⁊ pfectum in nā per ꝑnationeꝫ ꝓductū: qd̄ iteꝝ nō eſt veꝝ. ḡ relinquiꭏ ꝙ aie oēs ſunt ante corpus ⁊ poſtea icorporenꭏ. ¶ Itē ſicē ſe hñt forme exiſtes in potētia ad potentiā illā: ita etiā ſe hñt forme que nō ſunt in potētia in aliquo ad ea in qb⁹ ſunt. Et veritas hui⁹ pꝫ hic: ꝙ forma que eſt potētia in aliqua mā cum educiꭏ ex ipſa eſt actus illi⁹. Silr̄ ēt aia rōnalis que nō educiꭏ de mā eius eſt act⁹ ⁊ ſuba eius in quo eſt: ⁊ ſic eſt ꝙ forma que educitur de mā oēs ſimul facte ſunt in eſſentialib⁹ rōnib⁹ in illa vt dicit Aug⁹. ergo neceſſe eſt ꝙ ille que non educunꭏ de mā aliquo mō etiam ſint ſimul facte: nō aūt pñt ſimul fieri in materia. ergo ſimul facte ſunt in actu. Qd̄ ſi concedatur.

¶ In ꝯtrium ſunt rōnes Auic. quas ponit etiaꝫ Collec. ſic. Si aia eſt añ corpus aut eſt vnū vel multa. Si vnuꝫ tunc oporteret ꝙ ex illo vno aiarenꭏ oīa corpora. ⁊ hoc nō poſſet cōtingere niſi altero duoꝝ modoꝝ. ſ. vt eadē aia numero eſſet in oibus corporib⁹ aiaris: qd̄ ſupra improbatuꝫ eſt. aut ꝙ oēs aie particulares eēnt partes illi⁹: ⁊ ſic oporteret ꝙ in cuiuſlibet aiati corporis ꝑnatiōe deſcēderet pars ab aia illa qd̄ abſurdū eſt dicere. ¶ Si vō dicaꭏ ꝙ eſt multa cum nō ſint niſi qnque cauſe multitudīs neceſſe eſt ꝙ aliq̄ illaꝝ cauſaꝝ fecerit multas aias. ¶ Cauſe enīꝫ multitudinis ſunt ex diuiſione formali vel māli vel accītali vel cauſali ſm ꝙ cauſa extrinſeca diuidit qñꝗ́ cauſata extra ex diuiſione actuali duob⁹ modis. ſ. ſm ꝙ quedā diuiſa ſunt in loco ⁊ ſm ꝙ ꝗdam diuiſa ſunt tpe. cum eni dīa ſit cauſa numeri ⁊ nō cōtingat plurib⁹ modis inueniri dīam diuidenteꝫ ꝗ̄ per numeꝝ ⁊ eſſe oportet ꝙ aiaꝝ multiplicatio ſit aliquo iſtoꝝ. pꝫ aūt ꝙ nō eſt hec diuiſio formalis. cōuenientiū. n. in forma nō eſt dīa vel numerus ſꝫ formā illā. aie eni humane omnes ꝯueniūt in diffinitione ⁊ forma. ḡ nō eſt ipſaꝝ numerus ⁊ dīa ſm formaꝫ. ¶ Si vō dicaꭏ ꝙ diuiſio māe facit numerum. ¶ Cōtra. aut materie intra in qua eſt aia aut māe extra ex qua eſt corp⁹. Si pmo mō tunc aia eſſet ex mā diuiſibili ⁊ quāta ⁊ ſic ipſa eſſet corpus qd̄ iprobatū eſt. Si ſcḋo mō tūc aie nō habebūt multitudineꝫ niſi in ꝑnatione corpoꝝ. Et qa hoc nō pōt fieri niſi duob⁹ modis. ſ. ꝙ ante corpus fuerūt omnes vna aia ſolum que per ꝑnationeꝫ diuidaꭏ in partes qd̄ ſupa deſtructuꝫ eſt. Aut ꝙ nec fuerunt oīo añ ſed ſimul eſſe ⁊ multitudinem accipiāt in corporuꝫ ꝑnatione: ⁊ hoc erit contrarium opinioni illi que dicit ante corpora fuiſſe animas. ¶ Si vō dicaꭏ ꝙ multitudineꝫ hñt per reſpectum ad corpus. Cōtra. aut illud corpus ad qd̄ habent reſpectuꝫ erit actu vel potentia. Si actu tūc oporteret ꝙ omnia corpora eſſent ſimul facta ſicut ⁊ aie qd̄ eſſet cōtra ſenſuꝫ. ¶ Si vō potentia. Contra illud qd̄ eſt in potentia māli tm̄ eſt ꝯtigens poſſibile fieri ⁊ non fieri. Ponamus ergo ꝙ nō fiat tunc non erit reſpect⁹ ad ipſum. ergo anima eius nō erit per reſpectuꝫ illum ⁊ qd̄ non eſt vnum nō eſt. ḡ anima illius non eſt añ ipſaꝫ. Et eadem ratio eſt de qualibet anima. ḡ nulla eſt añ reſpectuꝫ illum. Si vō dicatur ꝙ hec multitudo eſt a cauſa extrinſeca diuidente hoc nihil eſt. ab extrinſeco enim neꝗ́ res eſt vna neꝗ́ multa. vnum enim ⁊ multa ſunt in his que ſunt vnum ⁊ multa ab aliquibus diuidētibus vel vniētibus ea. cauſa autē extrinſeca efficiēs inquātuꝫ huiuſmodi non facit vnitatē nec multitudinē. ſi enim faceret per ſe vnitatē nunꝗ̄ faceret multitudineꝫ ⁊ econuerſo. Sꝫ nos videmus ꝙ quandoꝗ́ facit vnitatē dando formam vnam ⁊ quādoꝗ́ multitudinē dando formas diuerſas. Si vō dicatur: ꝙ hec multitudo eſt ab accidēte qd̄ eſt tēpus ⁊ locus. ¶ Contra. loco non diuidunꭏ que in nullo loco ſunt per ſe. aie in nullo loco ſunt per ſe. ḡ anime per locuꝫ non diuidunꭏ. Eadē ratio eſt de tēpore qa queccūꝗ́ ſimul ſunt tpe non diuiduntur tēpore. Sꝫ anime ab iſtis ponuntur oēs ſimul create. ḡ tēpore non diuidunꭏ. ¶ Si vō dicatur ꝙ per accītia ſpiritualia diſtinguunꭏ ſicut per gratiam ſapiētiam vel virtutē adhuc ſequeretur duplex inconueniēs. ſ. ꝙ añ corpus talia habeantur ⁊ ꝙ in illis nō differant. nō eſt eni rō: quare vna hēat gratiaꝫ ſapiētiam vel virtutē ⁊ alia nō. ḡ vel oēs habēt vel nulla. et ſic pꝫ ꝙ in illis accītibus oēs cōueniunt ⁊ dīa ſola eſt cauſa numeri. ḡ per illam nō numeranꭏ. cum igitur añ corpus nō ſint anime vnū vel multa ſequiꭏ ꝙ nō ſint: qa omne qd̄ eſt: eſt vnū vel multa. ¶ Poſtea ponit Auic. vnā per ſe ſolū ſic. Singularitas vnius eſt ex collectiōe accītiū quā in aliquo nō eſt poſſibile inuenire. Aut igiꭏ hec ſingularitas ꝯuenit aie in eo ꝙ eſt aia. aut in eo ꝙ eſt aia hui⁹ corporis. Si pmo mō tūc cōueniret oī aie: ⁊ ſic vna numero accītiū collectio eēt in oibus aialibus: ⁊ ſic oīs aia eēt vna aia numero qd̄ eſt iconueniēs. Si vō ſcḋo mō dicaꭏ tūc ſingularitas aie incipit qñ incipit illud eē in corpore. Sꝫ quādo incipit ſingularitas alicuius tunc incipit eē illud ſingulare. ḡ hec anima ſingularis nō hēt eſſe añ corpus qd̄ eſt contra Platonicos. ¶ Adhuc etiam ponit Collecta. per ſe vnam rōnē ſic. nihil eſt vanum in natura. ḡ aia nō hēbit eē quādo eē eius erit vanum. eſſet aūt vanum quādo eēt motor ⁊ actus corporis ⁊ nullum corpus faceret eē actu ⁊ mouere: ⁊ hoc eēt ſi eēt añ corpus. ergo aia nō eſt añ corpus. Sꝫ qa Auic. poſſet obijcere ꝙ aia humana eadē rōne non remaneret poſt corpus cum non eſſet

causa

Ex libro ꝺ ſenſu ⁊ ſēſato colligitur ⁊ ex. 7. meta. cō. 31.

Nō hic ꝺ cauſa multitudinis.

cauſa vnitatis vel multitudinis vel ſingularitatis eius ſol
uit Auic. dicēs ꝙ hoc nō eſſet neceſſe. Aīa enim in corpore
incipit eſſe qđ tñ eſſe nō hꝫ a corpore ⁊ remanēt ſibi ꝓprieta
tes quas hꝫ in corpore ꝓprias nō cōmunicatas corpori q
bus differt ab alia aīa ēt cum corpore erit abſoluta. ¶ Ad
hoc idē obijcit̄ theologice ſic dicit ꝑs. q finxit ſigillatim cor
da eorū. fingere aūt eſt creare ⁊ cor ponit̄ ibi pro aīa vt dicit
glo. ſigillatim creant̄ aīe ⁊ nō ſimul. ¶ Item dicit Aplūs de
Jacob ⁊ Eſau ad Ro. cū nōdū nati eēnt ad qđ egiſſent bo
ni vel mali egiſſent: ꝗ aūt corpꝰ nō fuerūt. ¶ Itē Augꝰ in 10°
ſuper Gen. ad lram. ꝙ nō alteriꝰ nāe eſt aīa ꝗ̄ illiꝰ ſm quā
die ſexta factus eſt hō ad imaginē dei: nō recte dicit deū ea
facere nūc que tūc nō ꝯſumauit. Jam enī ⁊ tūc aīas faceret
q̄les mō ⁊ nūc facit. ⁊ iō nō aliqđ nouū creature genꝰ facit:
qr tūc in ſuis ꝯſumatis operibꝰ nō creauit. Ex hoc accipit̄
ꝙ nūc deꝰ facit aīas que ſunt eiuſdē rōnis cū aīa Ade quā
in 6° die fecerat qđ expꝛeſſius īfra in eodē libro dicit ſic. cor
poribꝰ humanis quorū ex illis ꝑmis operibꝰ ꝓpagatio ꝯti
nua ſucceſſione ꝓcedit: tales ꝯgruit aīas īſeri quales nunc
deus facit atqꝫ inſerit. ¶ Solo. dīm ꝙ deus infundendo
creat aīas humanas: ⁊ creādo infundit eas ⁊ oīa alia repu
tamꝰ deliramēta. ¶ Ad auctoritates aūt Aug. dīm ꝙ opi
nādo ⁊ opiniones aliorū ſequēdo talia dicit ⁊ ſic ſentiēdo vt
pꝫ per auctoritates ad oppoſitū ex eodē loco inductas. Si
tñ vellemus diſtinguere diceremus ꝙ aīa duobus modis
prior eſt corpore ⁊ corpus vno mō prius aīa: eſt enī ſubſtātia
prius tēpore ⁊ ſic corpus prius eſt aīa qr nō infundit̄ ei niſi
iā organizato. Ex qđ Augꝰ dicit difficile dicē aliqđ de nihi
lo factū eſſe poſtꝗ̄ requieuit ab oi. o. qđ pa. duobꝰ modis glo
ſat̄ ab antiqo. Quorū vnus eſt ꝙ ceſſauit ab operibꝰ nouis
⁊ noua tūc dicunt̄ opera qr ante nō fuerūt per mām vel ſimi
litudinē. vnde oīa corpora que gñant̄ fuerūt priꝰ in mā. aīe
aūt humane prius fuerūt in ſimilitudine ⁊ qr nā angelica in
hoc ꝙ intellectualis eſt ſimilitudinē hꝫ cū aīa rōnali. Alius
modus eſt ꝙ nouū dicat̄ opus a quo ceſſauit deus qđ ante
nō fuit per ſpēm ⁊ rōnē: lꝫ ꝗ mō aīe creent̄ tñ Adam factus
fuit ſexto die qui habuit aīam rōnalē que eiuſdē ſpēi ⁊ rō
nis eſt cū oībus aīabꝰ poſtea creatis. Et hec glo. videt̄ ac
cipi ex verbis Auguſtini vltimo inductis. Poſſemꝰ tñ di
cere ꝙ hoc ꝓprie creat̄ qđ fit ſine oi ꝑcedēte mā. Materia
aūt duplex eſt. ſ. ex q̄ ⁊ in q̄. Materia aūt ex q̄ nō hꝫ formam
aliq̄ꝫ vnde nō ſolū aīa humana vnde ſi ꝓpter defectionē il
lius māe diceret̄ aīa humana creata tūc diceret̄ creari oīs
forma eadē rōne: ⁊ eadē difficultas que videt̄ ēē de aīa hu
mana ꝯtra textū Gen. ſi crearet̄ ſequeret̄ de oi forma. Eſt
ēt mā in q̄ ⁊ hec duplex. vna cꝫ aliq̄ forma que ſic eſt in mā
que nō educit̄ ex ipſa per actū gnōnis ⁊ nāe ſed tñ nā ope
rat̄ aliqđ reſpectu eius ⁊ talis eſt aīa humana: vnde aīa hu Nō qđo intelli gat̄ verbū ſcri pture aſſerētis deū. 7. die q̄e uiſſe ab oi ope re ſuo.
mana non eſt oīno ſine mā nec oīno ſine opere nāe. Poſſet
igit̄ dici ꝙ requieuit deꝰ die ſeptimo ab oi opere creationis ⁊
diſpōnis ⁊ ornatus: que ſic ſunt opera diuina ꝙ nec nā ope
rat̄ ea nec aliqđ operat̄ ab ipſa vt diximus ſupra in qōnibꝰ
de operibus ſex dierū. ſed nō requieuit ab operibus illis que
operat̄ i nā ⁊ que operat̄ in ſe ita tñ ꝙ nā operat̄ ad eā. De
his videt̄ intelligi illud Joā. pr meus vſqꝫ mō operat̄ ⁊ ego
operor. ¶ Ad rōnes Grego. niceni dīm ꝙ Platonicꝰ fuit
valde intñ ꝙ nitit̄ excuſare Platonē in hoc qđ dixit aīas
virorū nō colētiū iuſtitiā ⁊ dijs nō obſequentiū in 2° gnōne
poſt mortē trāſire ad feminas in qbus ſi iterū iuſtitiā negli
gant in 3° gñatione poſt mortē ⁊ trāſeūt ad beſtias. Hāc n.
tranſformationē dicit Gregꝰ nicenus ſm metaphyſicā de
bere locutionē intelligi vt qdā dicūt Platonici vt dicātur
trāſire in feminas qñ efficiunt̄ effeminati ⁊ in leones qñ fu
ribundi ⁊ in aſinos qñ incōtinētes. ſed hoc eſt aperte cōtra
intētionē Platonis ⁊ Platonicorū tranſformationē Eco
mius ⁊ Theodorus ⁊ Porphyrius Platonici ſic dicebant
fieri ꝙ oīs aīa vnius eſt ſpēi. ſ. rōnalis: ⁊ ꝙ illa trāſit per di
uerſa corpora ꝓ meritis ſuis: ⁊ ꝙ in qbuſdā corporibꝰ exer
cet quaſdā vires ⁊ quaſdā nō hoc tñ fieri ex diuerſitate cor
porū ⁊ meritis aīarū. Sabinus aūt qdā diſcipulus Platonis
dicit aīas eſſe duplicis ſpēi. ſ. rōnalis ⁊ nō rōnalis ⁊ trāſfor
mationē eſſe nō extra ſpēm ſꝫ in eadē ſpē ad diuerſa corpo
ra ita. ſ. ꝙ rationales anime ad diuerſa corpora hoīum trā
ſeunt: ⁊ irrōnales ad diuerſa corpora irrōnabiliū: quē ēt col
landat Gregoꝰ nicenus nō qr trāſformationē ponat ſed qr
minus ceteris errat. ¶ Dīm eſt ꝗ ad rōnē Grego. ꝙ hoc
nō ſequit̄ ſi humana aīa ſit creata in corpe ⁊ ꝓpter hoc cor
rumpat̄ corrupto corpore ſed ſequeret̄ ſi in corpore fieret et
ſm eſſe dependeat ad corpus hoc nō eſt verū eo ꝙ aīa hu
mana nō eſt tñ forma ſed etiā ſuba cōpleta in ſeipſa vt ꝓ
bāt phi nāles: ⁊ nos īfra de hoc hēbimus qōnē. ¶ Ad aliud
dīm ꝙ Moyſes tacet de nā angelica: ſed de aīa rōnali nō
tacet in formatione corporis hoīs qr hō nō eſt ad imaginē
⁊ ſimilitudinē dei niſi quātū ad aīam. ¶ Ad aliud dīm ꝙ
dicēs aīam humanā creari in corpore ſm eſſe nō tñ depēdē
a corpore nō excidit a veritate ſed potius dicēs oppoſitum.
nec Ariſto. vnꝗ̄ dixit aīam humanā mori cū corpore: nec di
cit eā in corpore gñari. ꝙ. n. nō dicat eā corrumpi cū corpore.
pꝫ per hec verba ſua in li° ꝑ° ſuo de aīa. Intellectus vō ſuba Tex. cō. 66. ⁊
quedā eſt ⁊ nō corrumpit̄. ¶ Itē ibidē intellectꝰ eſt diuinū 82.
aliqđ ⁊ īpaſſibile. Siīr autē Auer. q ſequunt̄ Ariſto. In oi
bus multis rōnibꝰ ꝓbāt aīam nō corrūpi corrupto corpore
ſed potius ſeparari eā ſicut perpetuū a corporali. Qđ autē
nō gñet̄ ſed creet̄ in corpore ſm Ariſto. pꝫ in 16° de aīalibus Sedo ꝺ gnōne
vbi dicit intellectualē aīam nō eſſe ab aliquo principio effi aīaliū capi
ciēte qđ ſit in ſemine. Qđ aūt eius ꝑnꝰ ſit deꝰ ⁊ ꝙ ingredit̄ tulo 3°.
per creationē in corpore pꝫ per hec verba ſua que ſunt in ꝑ°
de cauſis ꝓprietatū elemētorū. Aqua viri qñ cadit in matri
ce mulieris decoquit eā maxima caliditate ſua ⁊ cōmiſcet̄
aqua illa cū ſanguine matricis donec ſit fruſtū: deinde for
mat̄ ⁊ fit in eo ſpūs vite iuſſu dei. pꝫ ꝗ ꝙ īponit̄ falſū Ariſt.
Similr̄ īponit̄ falſum ſtoicis qr nec oēs illi dicebant ꝙ aīa
moreret̄ cū corpore. Plato enī ſtoicus fuit nec tñ ponit aī
mā mori cū corpore vt etiā ipſe Gregoꝰ nicenus dicit. Siīr
Porphyrius ſtoicus fuit de quo dicit Augꝰ in ꝑ° de ciuitate
dei. ꝙ lecto Platonis li° vbi de imortalitate aīe diſputauit
ſe ꝑcipitē dedit de muro atqꝫ ita de hac vita migrauit ad
eā quā credidit eſſe meliorē. ¶ Ad aliud dīm ꝙ lꝫ ponamꝰ
aīam creari cum infundit̄ nō tñ ꝯtradicimus Moyſi vt pꝫ
ex ꝑdictis. Nemo tñ credat nos velle cōſentire Eunomio
lꝫ bene dicamus eū aīam diffiniſſe cū dicit aīam eſſe ſubam
incorporeā in corpore creatā in hoc ꝙ dicit mūdū vere non
eſſe plenū ſed ſemiperfectū ⁊ oi die recipere additionem ad
minus quouſqꝫ tota multitudo ſubarū intellectualiū de nouo ge
neratarū ⁊ cū perfectus fuerit ꝙ ſtatim tūc diſſoluet̄ ꝯtradi
cimus ei. Sed infra erit qđ de hoc cū de mūdo diſputabit̄.
¶ Ad id qđ obijcit̄ de Dama. reſponſum eſt ſupra in qōne
de angelis vbi queſitū eſt qñ angeli fuerūt creati. verba aūt
Platonis ſimplr̄ refutamꝰ. Hoc aūt qđ dicit Macrobiꝰ
expꝛeſſe eſt hereſis ⁊ in fide ⁊ in nāli ſcia. Et hereſis quorūdā
manicheorū qui dicūt aīas deſcēdere per ſeptē circulos ⁊ in
quolibet ſimul deponere vnū corpus ⁊ ſimul mori: ⁊ poſtea
detrudi in hanc vitam mortalē in qua etiam tranſformet̄
in multa corpora vt ipſi dicūt ⁊ tandē reaſcēdūt ⁊ reinduūt
corpora que in circulis ſeptē inferioribus ⁊ octo ſuperiori
lacteo reliquerūt. Innitunt̄ aūt verbo ꝑs. Super flu. ba. ſe.
⁊ fle. dū re. ſi. que ſc. in m. eius. ſu ſ. or. veſtra. Dicūt enī flu.
ba. corruptionē eſſe ⁊ ꝯfuſionē huius vite in quā aīe eorum
detruſe ſunt in quā ſcandū eſt dū recordant̄ ſyon. cū enī re
cordatio ꝑteriti ſit oportet vt dicunt ꝙ in ꝑterito fuerint in
ſyon. i. in celo. ⁊ dicunt ꝙ in ſyon dū deſcēderēt ſuſpēderūt
organa ſua hoc eſt corpora ſua que reliquerunt in circulis
que dicūt pro tāto ſuſpēſa in ſalicibus ꝙ arbores infructuo
ſe ſunt qr corpora illa ſine vita ſunt ſuſpēſa tamē ad reitera
tam reinductionem innitunt̄ etiā ei qđ habet̄ in ꝑ° ſap. 8°
vbi Salomon ſic loquit̄. ſortitus ſum aīam bonam ⁊ cum
eſſem magis bonus veni ad corpus coinquinatū. Si igitur
aīa ſic bona venit ad corpus ipſa fuit ante corpꝰ. ¶ Sed ad
hoc dīm ꝙ ꝑs loquit̄ de filijs iſrael ductis in captiuitatem
in babył. qui ad lram ſederūt ſuper flu. ba. ⁊ fle. ſup deſtru
ctionē ſyon. ¶ Ad aliud dīm ꝙ Salomon nō potuit aīam
ſortiri anteꝗ̄ eſſet ſicut etiam per precedentē lram patet vt
dicit. puer aūt eram ingenioſus ⁊ ſortitus ſum animā bo
nam. Et quod dicit veni ad corpus coinquinatū intelligit̄
veniſſe per conſiderationē corporis: non per locū ⁊ hoc vi
detur ex mō loquēdi. dicit enī ſic veni ad corpus incoinq
natum ⁊ vt ſciui qr aliter nō poſſum eſſe cōtinens niſi deus
det ⁊c. Si autē dicat̄ ꝙ aīa venit ad corpus intelligit̄ ordo

Quo ſoꝛ⁹ ſubſtãtie vĩ neq; actiue neq; paſſiue eſſe.

nature nõ tẽpoꝛis. ¶ Ad illud qδ obijcit̃ per primã rõnẽ dicẽdũ ꝙ forme ſubaleς nõ ſunt actiue ꞇ paſſiue ꝓꝓꝛie ſ; nihil ꝓhibet qn ſint motiue ꞇ ꝑcipue ẽm locu;: forma.n.ſubalis ignis mouet ignẽ ſurſum: ꞇ forma ſubalis terre mouet terrã deoꝛſum. Similr aĩa que eſt forma ſubalis mouet aĩatũ coꝛp⁹ multis motib⁹. Hec aũt ꝓpoſitio ꝙ accidẽs nõ facit ſubam vera eſt ſi itelligit̃ accidẽs vt elemẽtũ nõ facẽ ſuba; q: nec eſt forma in ſuba cõpoſita nec mã. Si aũtẽ intelligit̃ effectiue tñc iterũ verũ eſt ꝙ nõ facit ſubam illã cui⁹ eſt accidens. Sed nihil ꝓhibet trãſmutari mãm per ipm accidẽs ad hoc vt educat̃ de mã forma ſube que non eſt ſicut videmus calidũ ꞇ frigidũ trãſmutare mãm oium gñabiliũ ꞇ coꝛruptibiliũ. Similr q̃litates elemẽtares multa; poſſunt. qñ eni; ꝯiungunt̃ eis virtutes ſtellarũ ꞇ virtutes aĩe qδ nõ pñt per ſe ſolas nec hoc dicimus ꝙ vellimus aĩam educi in eſſe ex mã virtute ſtellaꝝ ſed potius dicimus eam creari a deo. vtꝝ aũt ſimilr ſit de vegetabili in plãtis ꞇ ſenſibili in brutis infra declarabit̃ cum diſputabit̃ de potẽtia gñatiue. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hoc nõ op; ꝙ oĩ efficiẽs ſit in eadẽ ſpẽ cũ effe-

Tex.cõ.50. cto. ſol.n.efficit gñata inferius vt ꝓbat̃ in z° de gñõne ꞇ coꝛruptione. Sed hoc tñ exigit̃ in efficiẽte habẽre nãm cõicabilẽ ei qδ efficit̃ ꞇ hoc ĩfra melius patebit. ¶ Ad vltimũ dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſimile de formis que non educunt̃ de mã ꞇ de formis que potẽtia ſunt in mã educibiles ex ipſa per actum gñõnis ꞇ nãe. ille.n. que potẽtia ſunt in mã ſubm hñt in quo pñt eẽ ſimul hoc mõ ẽm ꝙ ſũt in potẽtia: ꞇ hoc ſubm eſt mã pma per itellectũ accepta ante oẽm formã. Sed ille que nõ educunt̃ de mã nõ habẽt tale ſubm: ꞇ iõ nõ ſunt niſi qñ ſunt actu: ꞇ cũ hoc nõ ſit niſi gñõne coꝛpoꝛis nõ habebũt eẽ ante coꝛpoꝛis gñõnẽ. ¶ Si aũt querit̃ qd Plato intellexerit per cõpares ſtellas. dõm ꝙ cõpar ſtella dĩ duob⁹ modis ẽm Platonẽ. vno mõ reſpectu coꝛpoꝛis in aĩe deſcẽſu: ꞇ ſic dĩ cõpar ſtella que influxũ virtutis h; ſpecialr ad illius vel illius coꝛpoꝛis gñõnẽ: ꞇ hoc accipit̃ ex vbis Platonis ĩ Timeo vbi dicit ꝙ reliquias ꝑoꝛis ꝯcretionis ex qua mũdi aĩam cõmiſcuerat in eiuſdẽ crateris ſinũ refundẽs eodẽ ꝓpꝛie mõ gñe atq; eadẽ rõne miſcebat nec tamẽ eadẽ oꝛiebat̃ puritas ſerenitaſq; ꝓuẽtũ nec tã imutabilis perſeuerãtie ſed ſecũde ꞇ tertie dignitatis. z° mõ dĩ ſtella cõpar aĩe ad reditu; que deberet aĩe iuſtitiã colẽtis ẽ; ꝓpoꝛtionẽ ſui meriti reuerẽti ad ſuperos: ſ; hec fabuloſa ſũt ẽ; theologos ꞇ ẽ; pħos nãles.

¶ Utrum omnes anime imediate create fuerunt a deo aut ab intelligentijs.

Einde querit̃ vtꝝ aĩe rõnales imediate creent̃ a deo aut ab intelligẽtijs angelicis vt vident̃ dicẽ quidã pħoꝝ quoꝝ rõnes pmo ponẽde ſunt. Quẽdit g̃ Col. ſic. Cauſa nũc agẽs ꞇ nõ prius neceſſe eſt ꝙ agat per aliq̃ diſpõne; nouã ſibi aduenientẽ: cũ aĩe qua ſit eſt cã nunc agẽs ꞇ nõ prius: g̃ neceſſe eſt ꝙ agat per diſpoſitionẽ noua; ſibi aduenientẽ: prime cauſe ſiue deo nulla noua diſpõ aduenit: g̃ nõ erit cãns imediate hãc aĩa;. Prima ꝓbat̃ per hãc

Tex.cõ.56. ꝓpoſitionẽ ſcriptã in z° de gñõne ꞇ coꝛruptione. idẽ eodem mõ ſe habẽs facit ſemper idẽ. Hoc enim tenet ta; in cauſis nãlib⁹ q̃ in cauſis volũtarijs. De cauſis nãlib⁹ eſt planum. in cauſis aũt volũtarijs que agũt per electionẽ p; etia;. illa enim cauſa nihil agit niſi qδ eligit ꞇ velit: g̃ ad hoc ꝙ agat nũc ꞇ nõ prius op; ꝙ eligat aliqd ꞇ agat nũc qδ nõ prius elegit ꞇ voluit. Secũda p; per ſe. ¶ Amplius imediate recipere ab optimo nobilius eſt q̃ recipere per mediũ ab illo. Si g̃ aĩa recipit imediate eſſe a deo recipit ipſum nobiliſſimo mõ. Sed ad nobiliſſimu; modũ recipiẽdi ſequit̃ nobiliſſimũ eſſe receptũ: g̃ videt̃ ꝙ aĩa ẽm hoc deberet habere nobiliſſimũ eſſe: hoc aũt eſt eſſe intelligẽtie angelice: g̃ aĩa deberet eſſe angelus qδ nõ eſt verũ: g̃ nec recipit imediate eẽ a deo: ſed ab angelis a quib⁹ eſſe ignobilius h;. ¶ Amplius ab infinito agẽte ẽm potentiam agendi actus eſt infinitus. Sed deus eſt agẽs infinitũ: g̃ act⁹ eius imediatus erit infinitus: aĩa võ h; eſſe infinitũ: g̃ nõ erit a deo imediate ſ; mediantibus angelis. Iſte ſunt rõnes Col. foꝛtioꝛes ꞇ quaſdã alias ponit debiles quas ſubticemus. ¶ Ad idẽ videt̃ facere Cõmẽtatoꝛ libꝛo de cauſis ſuper prima ꝓpõne qui dicit ſic cã pma creauit eſſe aĩe mediãte intelligẽtia. ¶ Itẽ ibide; aĩa q: ſuſcipit impꝛſſionẽ intelligẽtie facta eſt inferioꝛis operationis q̃ ipſa intelligẽtia: ſed nõ recipit impꝛſſionẽ ab aliquo niſi creatũ ab illo: g̃ aĩa creata erit ab itelligẽtijs. ¶ Itẽ ſup 24ᵃᵐ ꝓpoſitionẽ. Anima facta eſt cũ coꝛpoꝛe ꞇ facta eſt cauſata ab itelligẽtia que eſt ante ipſam. Intelligẽtias autẽ vocat Cõmẽtatoꝛ ſubas ſeparatas a coꝛpoꝛe oino: ꞇ ille ſũt ſube angelice: g̃ videt̃ ꝙ aĩe creent̃ ab angelis. Hoc idẽ videt̃ velle Iſaac in li° de diffinitionib⁹ qui ponit aĩam rõnalem creari in vmbꝛa itelligẽtie: ꞇ ſenſibilẽ in vmbꝛa rõnis: ꞇ vegetabilẽ in vmbꝛa ſenſibilis. ¶ Gratia cuius etiã querit̃ quid ſit dictum aĩam vnã creari in vmbꝛa alterius.

¶ Sed ꝯtra dicit Dama. in z° li° cap° 3° in ſine. q̃cũq; aiũt angelos ꝯditoꝛes eẽ oĩa ſunt pñs ſui diaboli. creature eni; exiſtẽtes nõ ſunt ꝯditoꝛes oiu; aũt factoꝛ ꞇ ꝓuiſoꝛ ꞇ ꝯtẽptoꝛ deus eſt qui ſolus icreat⁹ qui in pr̃e ꞇ filio ꞇ ſpũ ſcõ hymnis laudat̃ ꞇ gl'ificat̃. ¶ Itẽ Aug⁹ ſup Gen. ꝙ angeli nullo mõ dicẽdi ſunt creatoꝛes alicui⁹ rei. Itẽ Iſa. oium flatũ ego feci. flatus aũt eſt aĩa. ¶ Ite; ꞇ in Gen. ꝙ dñs inſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ vite. ¶ Itẽ nihil ꞇ aliqd diſtãt in infinitũ: g̃ educere aliqd ex nihilo erit potẽtie iſinite: hoc aũt non eſt create: g̃ infinite potẽtie erit creare aĩas ꞇ oẽs res.

¶ Solo. Col. excuſat ſe ꞇ a dictis ſanctoꝝ dicẽs ꝙ l; conſentiat aĩas creari ab angelis non tñ dicit angelos eſſe creatoꝛes: q: creatoꝛ eſt ille qui ꝓpꝛia auctoꝛitate ꞇ virtute aliqd de nihilo facit: ſ; angeli faciũt hoc miniſtrãtes deo ꞇ auctoꝛitate dei. Sed idubitata ſide tenẽdũ eſt ꝙ angeli nõ creãt etiã miniſterio. honoꝛ.n. creatoꝛis ſingularis eſt qui exhiberi h; ei ab oĩ creatura: ꞇ iõ nõ debuit trãſponi honoꝛ ille in creatura aliq̃. Creatura ẽt nõ fuit poſſibilis ſuſcipere potẽtiã creãdi duplici rõne. ¶ Quarũ vna eſt q: cũ nulla mã pꝛe- Nõ duplicem rõnẽ q̃re act⁹

ceat creationi op; ꝙ creatio ſit opus cauſe que ẽm ſe eſt cã creãdi nõ põt

cauſe. nihil aũt creatu; in eſſe per ſe eſt cã cauſe ꞇ iõ creatio cõicari creature.

nõ põt eſſe opus creati. ¶ Alia eſt q: cuiuſlibet potẽtie non ꝯuenit opus aliqδ ẽm genus ſuũ impoſſibile eſt illi potẽtie ꝯuenire ſpẽm operis. Sed create potẽtie nõ cõuenit creare ẽm genus q: ẽm ſuũ genus cũ ipa ſit terminus ſue creationis ꞇ nõ pnᵐ: g̃ eidẽ nõ ꝯuenit creare hoc vel illud. Plures aũt rõnes ſunt aſſignate ſupꝛa in q̃õne de creatione. ¶ Dicẽdũ g̃ ad pᵐ ꝙ deus eſt cauſa nunc agẽs ꝓter hoc ꝙ aduenit ſibi noua diſpoſitio. elegit eni; ꞇ voluit ab eterno vt aĩa hec nũc crearet̃. volũtas eni; ſua ꞇ ſcia ſua ab eterno ſunt ꞇ in tẽpoꝛalr determinata l; res create tempoꝛalr nũc ꞇ tunc eſſe ab ipſo accipiant. ¶ Ad aliud dõm ꝙ multa imediate eſſe recipiũt a deo. ſ. celũ ꞇ terra ꞇ mã pma ꞇ hec tñ nõ nobiliſſimũ recipiunt eſſe. Et hmõi cauſa eſt q: illud qδ recipit̃ nõ eſt tñ ẽm poteſtatẽ eius a quo recipit̃ ſed ꞇ ẽm nãm ꞇ poteſtatẽ recipiẽtis. vnde nõ ſequit̃ ex illa rõne amplꝰ niſi ꝙ vnũquodq; imediate recipiẽs eſſe a pmo recipiat eſſe nobili⁹ qδ põt hẽre ẽm ſui nã; ꝯgruẽtiã ꞇ poteſtatẽ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ pmũ eſt infinite virtutis quodãmõ. i. ſi hꝫ infinitu; negatiue exponat̃ hoc eſt primũ potẽtiã h; que nõ terminatur loco vel tẽpoꝛe vel itellectu. Ex tali aũt virtute non ſeq̃t̃ ꝙ ſemper ſit effect⁹ infinitus ſed ꝙ ſit tãtus ꝙ natũ eſt recipere illud qδ creatur a potẽtia tali. ¶ Dõm aũt ad arᵐ eſt ꝙ ſi ab infinita potẽtia ſemper eſſet effectus infinit⁹ opoꝛteret ꝙ intelligẽtia angelica eſſet infinita q: illa imediate erit a prima cauſa. ¶ Ad id võ qδ obijcit̃ de cõmẽto libꝛi cãru; dõm ꝙ duob⁹ modis itelligẽtia eſt cã aĩe. quoꝝ vnus ꝙ eſt per impꝛeſſionẽ illuminationũ in ipſa ſicut ſupꝛa in q̃õne de angelis eſt expeditũ. Alius eſt: q: cũ itelligẽtie ſint motoꝛes ſeparatũ ẽm pħos per motum illum aliquo modo cauſant quare aĩa exiſtit in coꝛpoꝛe eo ꝙ mouẽt ad gñationẽ coꝛpoꝛum. ¶ Ad illud qδ obijcit̃ de Iſaac dõm: ꝙ ipſe vocat vmbꝛã occaſum luminis ſuperioꝛis ex defectu nature inferioꝛis: que nõ põt recipere illud vnde cum intelligẽtia intelle- Nõ qd ſit vnã

ctũ ſemper hẽat in actu: ꞇ agẽtẽ ipſa eſt in pleno lumine in- formã creari

telligẽtie. ſed rõnalis aĩa h; intellectũ cum triplici potentia in vmbꝛa alte

vt ſupꝛa diximꝰ: ꞇ indiget inq̃ſitione ꞇ ſtudio ad hoc vt ſiat rius.

actu iõ eſt vmbꝛa itelligẽtie nõ habẽs plenũ lumẽ ẽm actũ. Senſibilis võ nõ eſt cognitio niſi particulariũ: ꞇ nõ cognoſcit quidditates ꞇ veritates rerũ quas inq̃rit ꞇ percipit rõ: ꞇ iõ ipſa etiã eſt in vmbꝛa reſpectu rõnalis. cũ aũt iterũ ſenſibilis appꝛhẽſiuam ꞇ motiuã hẽat virtutẽ in quibuſdã animalibus in oibus aũt habeat appꝛhẽſionem per ſenſum ad minus ꞇ iſuper opera vegetabilis. vegetabilis dicit̃ eſſe in

vmbra ei⁹ eo ꝙ occidit in ipſa lumē cognitionis ſenſibilis. ℭ Querit̃ de diuiſione aīe per has dr̃ias vegetabile ſenſibile ꝛ rōnale. ꝛ an poſſit diuidi per rōnale ꝛ irrōnale.

Secunde querit̃ de diuiſione per has dr̃ias vegetabile ſenſibile ꝛ rōnale q̃lis ſit iſta diuiſio. Et vtrū ſit ſufficiēs vel nō. Et vtrū aīa diuidi poſſit per rōnale ꝛ irrōnale ſicut diuidit̃ aīal. Cōſtat .n. ꝙ hec diuiſio nō ē accñtis eo ꝙ nulli⁹ accñs ɔſtituit ſpēm in nā ꝛ ſubā. Vegetabile aūt ɔſtituit ſpēm plante: ꝛ ſenſibile ſpēm bruti: ꝛ rōnale ſpēm hoīs. Nec ēt pōt eſſe equoce penes ſignificationes: eo ꝙ aīa nō diuidit̃ diuerſis rōnib⁹ ſm ſuū nomē de vegetabili ſenſibili ꝛ rōnali. Nec videt̃ eſſe gn̄is in ſpēs: eo ꝙ ſpēs diuidētes genus nō pñt coadunari in vnā ſpēm vt homo ꝛ aſinus. vegetabile aūt ꝛ ſenſibile ꝛ rōnale inueniunt̃ ɔſtituere ſpēm vnā .ſ. hoīs. ℭ Si vō dicat̃ ꝙ ſit diuiſio totius in ptes aut erit totius integralis aut totius virtualis ſiue ptātiui. Nō integralis: qꝛ ſic totū nō p̄dicaret̃ de parte. Sʒ hec videt̃ eſſe virtualis. virtus .n. alicuius virt⁹ eſt ſine quo nō hʒ eſſe vnde ſi vegetatiua eſſet virtus alicuius aīe nō eſſet virt⁹ alicuius niſi ipſius in quo ēt ſunt alie virtutes aīe: hoc aūt nō eſt niſi rōnale ꝛ ſic diuiſio aīe per ſenſibilē vegetabilē ꝛ rōnalem eſſet diuiſio aīe rōnalis ꝛ nō aīe ſm ſe. Hoc aūt non eſt verū: ex hoc .n. ſequeret̃ ꝙ vegetabile qḋ eſt in plātis ꝛ ſenſibile qḋ eſt in brutis eēnt partes aīe rōnalis ꝛ hoīs qḋ nō eſt verū. Si pp hoc diceret aliqs: ꝙ hec eſt diuiſio p̄ncipij que eſt media īter diuiſionē equoci ꝛ vniuoci. ℭ Cōtra ſm hoc oporteret ꝙ aīa ſm p̄us ꝛ poſterius diceret̃ de vegetabili et ſenſibili ꝛ rōnali. hoc aūt nō eſt verū: qꝛ tres diffinitiōes ſuperius date a pħo ɔueniūt aīe ſm q̃libet partē ſuī vt ſuperius demōſtratū eſt. vnde pħs dicit in 2° de aīa in p̄ncipio.

Tex.cō.7. Si aūt eſt aliqḋ rōe ꝙ in oī aīa opʒ dicere erit vtiqʒ act⁹ corporis p̄mus phĩci or. po. vi. ha. ℭ Preterea q̃rit̃ de hac diuiſione quorūdā pħoꝝ. ꝙ aīarū q̃dā eſt rōnalis ꝛ q̃dā irrōnalis. hec .n. diuiſio eſt Iambilci cuiuſdā Platonici: qui dicebat aīas rōnales nō trāſformari ad bruta nec brutoꝝ aīas trāſformari ad hoīeʒ videt̃ aūt ꝙ bona ſit qꝛ cōprehēdit oēs partes aīe. Anime .n. brutoꝝ ꝛ vegetabiliū irrōnales ſunt. aīe aūt hominū rōnales ſunt. ℭ Preterea hec diuiſio reducit̃ ad affirmationē ꝛ negationē in gn̄e aīe: ꝛ cum īter affirmationē ꝛ negationē aīe nō ſit mediuʒ vr̃ ꝙ cōprehēdat oēs partes aīe ita ꝙ nulla media cadāt īter ptes aīe.

Tex.cō.41.et 42. ℭ Sed ɔtra hoc ponit pħs in 3° de aīa cap° de mouēte tres rōnes. Quarū p̄ma hec eſt: quecūqʒ diuiſio ſufficiēter diuidit aliqḋ extra illā nō debet inueniri aliq̃ ps toti⁹ diuiſi. Si g̃ rōnale ꝛ irrōnale ſufficiēter diuidūt aīam nō debet inueniri aliq̃ ps aīe que nō ſit irrōnalis nec rōnalis. Sed vegetabilis neqʒ rōnalis neqʒ irrōnalis eſt. g̃ hec diuiſio nō eſt bona. Oēs p̄miſſe ꝓpōnes patēt p̄ter illā que eſt ꝙ vegetabilis nec rōnalis nec irrōnalis eſt que ſic ꝓbat̃. Si irrōnalis ſumit̃ vt negatio tūc nihil ponit ꝛ ſic nō ponit dr̃iam diuidētem vel ɔſtituētē. ſed ſi ponit aliqḋ hoc erit dr̃ia que erit in eodē gn̄e primo cū rōnali. rōnalis autē eſt in cognitiuo. g̃ ꝛ irrōnalis erit in cognitiuo. ſed vegetabilis extra genus cognitiui eſt: g̃ erit ēt extra vtrāqʒ partē diuidētē genus illud. Et ꝓpter hoc dicit pħs ēt ꝙ hʒ maiorē dr̃iaʒ q̃ rōnale ꝛ irrōnale. ℭ Scḋa rō eſt ꝙ ſi hec diuiſio eſt per oppoſita deberet oſtēdere diuerſitatē oiuʒ partiū aīe: ſʒ hoc nō facit. ꝑ hāc .n. diuiſionē nō pōt ſcire vtꝝ phantaſtica ſit alia a rōnali vel irrōnali. ꝛ ꝙ hoc veꝝ ſit pʒ qꝛ phātaſia īuenit̃ ī rōnali vel irrōnali. ℭ 3° eſt p̄ iſtātiā appetitiue ꝛ motiue ſʒ locū. motiua .n. ſm locū īuenit̃ in rōnali ꝛ irrōnali ꝛ appetitiua ſimilr̃: g̃ nō oēs partes aīe intelligunt̃ ſepate ꝛ diuiſe per iſtā diuiſionē.

ℭ Iuxta hoc etiaʒ querit̃ de ſufficientia diuiſionis p̄habite. videt̃ eni nō eſſe ſufficiens eo ꝙ multe ſunt partes aīe: que non vident̃ eſſe narrate ſicut nutritiua ꝛ augmentatiua ꝛc̃. ℭ Si forte diceret̃ ꝙ dat̃ penes ſpēs aīatoꝝ. adhuc nō videt̃ ſufficiens. In plantis eni ſunt multe ſpecies que habēt ſpecie differentes formas ſubſtātiales. Si eni perfecta ſpē differāt neceſſe eſt ꝛ perfectos differre ſpē ꝛ ſimilr̃ in brutis. Si forte dicat̃ ꝙ hec diuiſio dat̃ penes gn̄a aīatoruʒ adhuc nō videt̃ eſſe ſufficiēs. Sicut eni dicit pħs in gn̄e aīe ſic eſt ꝙ p̄ᵐ eſt in eo qḋ eſt ɔſ̃ter. vñ aīa ponit ſpēm aīe ſi ɔtingat ipm ſeparatū inueniri ab eo qḋ ɔſequit̃ ipm. ſicut vegetabile ponit ſpēm aīe eo ꝙ ſeparat̃ a ſenſibili ꝛ rōnali. ꝛ ſenſibile ponit ſpēm: eo ꝙ ſeparat̃ a rōnali. g̃ ſimr̃ rū motiua ſm locuʒ ſeparet̃ a rōnali ꝛ inuениat̃ ꝙ ſenſibile nō motiuum ſm locū ſicut quedā oſtree cōchilia marina. videt̃ ꝙ motiua motu proceſſiuo ſit ſpecies aīe. Si forte dicat̃ ꝙ talia dicant̃ mota motu ɔſtrictionis ꝛ dilatationis ꝛ propter hoc ꝓbantur habere ſenſum tactus hoc nō impedit obiectionem qꝛ motus ɔſtrictionis ꝛ dilatationis non eſt motus proceſſiuus.

ℭ Solutio. dōm ſm pħm in 2° de aīa ꝙ eadem eſt determinatio de anima ꝛ partibus eius que eſt de figura ꝛ partib⁹ eius. Et hoc duplici rōne. quarū vna eſt ꝙ figura ſm ſe rōnem hʒ q̃ſdaʒ generis ſm ꝙ dicit̃ figura eſt terminatio q̃ti linea vel lineis ɔtenta: ꝛ hec rō ɔuenit cuilibet ſpēi figure: ꝛ tñ nullius eſt ꝓpria rō ꝛ iō ad pfectā cognitioneʒ figure opʒ cognoſcere etiā ꝓprias rōnes partiū eius. vt quid circulus quid triāgulus. Et ſimilr̃ eſt in aīa: ꝙ eſt quedā rō ipſi⁹ aīe ſm ſe que nullius partiū eſt ꝓpria: ꝛ qua cognita nō cognoſcunt̃ partes niſi in vniuerſali ꝛ potētia ꝛ nō in propria nā. vnde ſi debeat perfecte cognoſci aīa opʒ querere rōnes ꝓprias partiū ꝛ cū ſit in quolibet genere per cōparationeʒ ad ſuas ſpēs aīa quū ad hoc in diuiſione ſuī ſimilitudinē hʒ cū diuiſione generis. ℭ Alia rō eſt in figuris ꝙ figura p̄cedens que eſt paucoꝝ angulоꝝ ſemper eſt in ɔ̃ñte ꝛ cū per ſe accipit̃ hʒ eſſe ꝓpriū ꝛ ſpēm in genere figure. cū aūt accipit̃ in rō ſequente tūc nō hʒ eſſe ꝓpriū ꝛ ſpēm ſed tñ potētia diſtinguibilis eſt in ſequenti figura. trigonū eni in tetragono nō eſt niſi in potentia: ꝛ nō ſm actuʒ ſic tñ actu ſi diuidat̃ tetragonus per lineā diagonalē. hoc aūt nō ɔtingit qꝛ in omni q̃to ɔtinuo vel diſcreto in maiori ꝛ pluri ſemper includit̃ min⁹ ꝛ paucius qḋ tñ ſic incluſum nō eſt in illo tñ niſi ſicut māliter ꝛ potentialiter nō diſtinctum per eſſe propriū in ſpecie: qḋ tñ ſi diſtingueret̃ hēret ꝓpriū eſſe ꝛ ꝓpriā ſpēʒ ſub genere ſuo: ſed tūc eēt ſeparatū a ɔ̃ñte: ꝛ iʒ hoc ſit in omni quāto vt dictū eſt cū pħs dat exemplū ꝙ ſicut trigonus eſt in tetragono qꝛ de nulla figura hoc verū eſt qḋ de triāgulo ꝓbat̃ .ſ. ꝙ in qualibet figura plurium anguloꝝ ſunt tot anguli quot hʒ illa figura angulos: ꝛ reſultant a quolibet angulo figure trahat̃ linea a centro ipſius figure que eſt pluriū angulоruʒ ꝛ ſic eſt in partibus aīe. Vegetatiuū enim eſt in ſenſitiuo nō per ꝓpriū eſſe ſed vt virtus ꝛ potentia ipſius. ſicut eni dicit Boetius in diuiſionibus: quicquid pōt potentia inferior pōt ꝛ ſuperior ſed nō ɔuertit̃. quādoqʒ enim ſeparat̃ vegetatiuū a ſenſitiuo virtuali patet ꝙ diuiſio aīe per vegetabile ꝛ ſenſibile ꝛ rōnale eſt diuiſio totius potentialis que media eſt inter diuiſionē totius vniuerſalis ꝛ totius integralis. et hoc expreſſe dicit Boetius in diuiſionibus. ℭ Ad illud vō qḋ ɔtra hoc obijcit̃ pʒ ſolutio per p̄dicta. vegetabile enim ſm ꝙ eſt ſpēs aīe diuidēs eam eſt aliquid ſeparatū a ſenſibili ꝛ rōnali ꝛ eſt in plantis tñ: ꝛ tunc eſt ſpēs huius vnius totius poteſtatiui qḋ eſt aīa. Si vō ſumit̃ vt virtus ꝛ potētia quedam: tunc non hʒ eſſe ſpecificū per ſe: ſed eſt potētia in ſenſitiuo vel rōnali. Alia eniʒ eſt diuiſio aīe in ſpēs ꝛ alia in vires ſiue in potētias. ℭ Ad illud qḋ dicitur de diuiſione Platonicoꝝ dicēdum ꝙ non eſt bona. non eni proprie vegetabile dicit̃ irrōnalis ſm ꝙ dicit differētiā diuidētez. Si autē reducat̃ ad affirmationē ꝛ negationē ꝛ ſic non dicatur habere medium tunc nihil faciet ad propoſituʒ: qꝛ irrationale non ponit differētiā aliquā diuidētē vel conſtituētem. ℭ Ad illud quod querit̃ de ſufficientia diuiſionis dicēdum ꝙ hec diuiſio ſufficiēs eſt ꝛ data penes gn̄a aīatoruʒ. ℭ Ad primū aūt qḋ ɔtra hoc eſt dicēdaʒ: ꝙ alia eſt diuiſio anime in vires ꝛ alia in ſpēs. Spēs enim ſunt cōſtitutiue animatoꝝ diffr̃ētium ſpecie. vires vō ſunt potētie que ſpēs conſtitutas ſequunt̃ per cōparationeʒ ad opera vt nutritiua viſiua intellectiua. ℭ Ad aliud dicēdum: ꝙ non dat̃ penes ſpēs ſpecialiſſimas ſed penes ſpēs ſubalternas vt probatū eſt. ℭ Ad vltimū dicēdum: ꝙ motiuum ſm locū non habet virtutē propriam ſed tñ extēſionē quarūdam virtutum rō appetitiua. Intellectus enim pars eſt rationalis anime: quo extēdēte ſe per ɔſiderationē boni vel mali operabilis ꝛ imperante motum ſi ɔiungat̃ imperio eius voluntas ſit motus proceſſiuus. Similr̃ phantaſticus qui eſt pars ſenſibilis aīe extēdēte ſe ad appħēſionē conuenientis ꝛ inconuenientis imperat motū cui⁹ imperio ſi ɔiungat̃ appetitus ꝛ deſideriuʒ ſit

Tex.cō.31.

Nō duplicem rōnē qre cōſimilis eſt deter-minatio de aīa ꝛ de figura.

2° de aīa.t.c.31.

motus. vnde pȝ ꝙ mouētia in motu ꝓceſſiuo ſunt viręs cō
ſequētes aiam ſenſibilē ⁊ rōnalē ſm ꝙ hmōi: ⁊ idō nō faciūt
ſpēm aie per ſe. Qd aūt quedā alia motiua ſint ſm locum ⁊
quedā nō hoc idō accidit qꝛ quoꝛūdā ſalus ⁊ nutrimentū ſūt
in loco vno ⁊ quoꝛūdā in locis diuerſis. Et illa quoꝝ ſalus
⁊ nutrimentū ſunt in loco vno accipiūt nutrimentū ad mo-
dum plāte digeſtū prima digeſtione tractū a terra: ⁊ idō non
mouenꝫ nec hñt organa ꝓceſſiui mot⁹. Et hoc eſt qd dicit
phs in 7° de aialib⁹ circa pͥn^m ſic. Natura gradiꝫ paulatim
a nō aiato ad aiatū ⁊ ꝓpter ꝯtinuationē rerū nō apparēt ter
mini ⁊ mediū inter eos ⁊ primū ens qd inueniꝫ poſt inaiata eſt
plantarū genus: ⁊ diuerſificaꝫ etiaȝ hoc genus qm̄ in eo eſt
magis durās ⁊ minus durās ⁊ hoc genus ꝯfert ad alia cor
pora aiata videꝫ in aliquo ſimile quo in aiato quā remotio
inter ipm̄ ⁊ aial eſt ꝯtinua: ⁊ in mari ſunt quedā in quibus
eſt dubium vtrum ſint aialia vel plante ⁊ ſunt ꝯtinua cuȝ
locis in quibus inueniunꝫ ⁊ plura ex eis corrumpenꝫ ſi mu
tentur ab illis locis ſicut ſolmera ⁊ rinaria. quoniā iſta non
poſſunt viuere ſi eradicenꝫ a ſuis locis: ⁊ omne genus cortí
teſtei ⁊ ſimile plante cum ad aial ambulās ꝯferꝫ. Similiter
dicit Auicēna in 6° de aialib⁹ ꝙ ordines aialiū varianꝫ gra
datim quouſqꝫ perueniaꝫ ad ſpēm cōpletā que eſt rōnale.

℄ Utrum vegetabile ſenſibile ⁊ rationale ſint vna ſubſtātia
in homine. ⁊ vtrum in quolibet animato ſint plures aie.

Deinde queriꝫ de iſtis differētijs aie vegeta-
bile ſenſibile ⁊ rōnale vtꝝ ſint vna ſuba in ho
mine vel nō. Et vtꝝ in quolibet aiato ſint plu
res aie. Et queruntꝫ tria. quoꝝ pͥ^m eſt vtꝝ iſta
tria in hoie ſint ſuba vna vel diuerſe. 2^m vtꝝ
qlibet iſtoꝝ vel aliqd ſit potētia plura multi
plicabile in actu per diuiſionē corporis in quo eſt. 3^m vtrum
aia que continet hec tria ſit ſimplex vel compoſita.

Ad primū ꝓcediꝫ ſic. ⁊ videꝫ ꝙ in hoie iſta tria
ſint vna ſuba. vnius. n. perfectibilis vna eſt ꝑ-
fectio. ſed corp⁹ eſt perfectibile vnū: ꝗ aia que
eſt ei⁹ ꝑfectio erit vna. ℄ Itē poſſibiliū nō dif-
ferentiū ſuba act⁹ indifferētes ſunt ſm ſubaȝ.
ſed corp⁹ humanū eſt poſſibile indifferens ſm
ſubam: ꝗ actus eius indifferētes erūt ſm ſubam. Sed ve-
getabile ſenſibile rōnale act⁹ ſunt hoīs: ꝗ nō differūt ſȝ ſub-
ſtantiā. Qd aūt illa tria ſint act⁹ hoīs ꝓbaꝫ ex hoc ꝙ forma
⁊ act⁹ eſt id qd mouet ad opera ⁊ ſic faciūt vegetabile ⁊ ſen-
Tex. cō. 43. et infra. ſibile in hoīe. ℄ Itē Ariſto. in 12. metaphyſice inueſtigat nu-
merū motoꝝ ex numero mobiliū. ꝗ ſm numerū mobiliū eſt
numerus motoꝝ: ꝗ etiā vni⁹ mobilis ſuba ⁊ numero vnus
Tex. cō. 31. erit motor ſuba ⁊ numero. ℄ Itē dicit phs in 2° de aia ꝙ ſi-
cut trigonū in tetragono eſt ſicut vegetatiuū in ſenſitiuo eſt
⁊ ſenſitiuū in rōnali: ſȝ trigonus in tetragono exiſtēs nō eſt
diſtinctū ab illo per ſubam: ꝗ ſimilr vegetatiuū ⁊ ſenſitiuū
nō ſunt diſtincta per ſubam a rōnali: ꝗ ſunt vna ſubſtātia.
℄ Preterea eſt dēs Auicen. ꝙ in qbuſcūqꝫ vnū exiſtens in
actu retrahit alterū ab actu ⁊ operatione vniunꝫ in aliquo
vno ſm ſubam. ſed ſic eſt ꝙ potētie ſenſibiles aie in actu exi
ſtētes retrahūt potētias aie rōnalis ab actu ⁊ operatione ⁊
ecōuerſo. ꝗ vniunꝫ ſm ſubam in aliquo vno. ℄ Itē ſi vege-
tabile ſenſibile ⁊ rōnale ponanꝫ diuerſa ſm ſubam: hoc nō
erit ꝓꝑ operationes diuerſas: ſȝ in vegetabili inueniunꝫ ope
rationes diuerſe ſimile in ſenſibili ⁊ rōnali: ꝗ eadē rōne ille
Tex. cō. 90. ſunt multe ſube. ℄ Preterea queriꝫ ſm phm̄ in fine primi
de aia ſi hec multa ſunt qd eſt qd cōtinet aiam. ſi partibilis
apta nata eſt nō enī corp⁹ videꝫ enī ꝯtrarius magis. ſ. aiam
corpus ꝯtinere egrediente enī aia corpus expirat ⁊ marce-
ſcit. Si igiꝫ alteꝝ aliqd ipm̄ vnū facit illud magis vtiqꝫ eſt
aia: ex hoc accipiꝫ qd phs reputat icōueniens ꝙ aliqꝫ multa
ſm ꝙ multa poſſent eē aia vna ſȝ neceſſe eſt ea vniri. ℄ Itē
Tex. cō. 9. phs in 6° de aialib⁹. Anima vna eſt in corpore: ⁊ quodlibet
mēbrū cōmunicationē hȝ cū aia. ℄ Itē Auicē. in 4° ⁊ in 6°
de aialib⁹ dicit ꝙ ex vna aia ſm ſubam emanāt diuerſe vir-
tutes: quarū quedā hñt colligātiā in corpore vt ſenſus ⁊ q-
dam nō vt intellect⁹. ℄ Itē phs in pͥn° ſcdi de aia. ſi aūtꝫ to-
ta aia totū corpus ꝯtinet ꝯuenit ⁊ pertinet vnāquāqꝫ ꝯtine-
re qd corporis. Hoc aūt videꝫ īpoſſibile quale aūt partē ⁊
quo intellectus ꝯtinet graue eſt etiā fingere. Ex hoc etiā ac
cipiꝫ qd phs vult ꝙ vna eſt tota aia in hoīe cui⁹ partes ſunt

vegetabile ſenſibile ⁊ rōnale. ℄ Itē Au. in cōmēto ibidē diꝫ
ꝙ aia eſt vna ſm ſubaȝ ⁊ diuerſa agit diuerſis virtutib⁹. in
hoc. n. aia diſtinguiꝫ a nāͣ qꝛ nā eſt ad vnū per vnā virtutē:
aia vō ad plura per plures virtutes. Ex his oībus accipiꝫ
ꝙ ſniā oīuȝ phoꝝ eſt ꝙ vegetabile ſenſibile ⁊ rōnale in hoīe
ſunt vna ſuba. ⁊ hoc expſſe dicit Aug⁹ in li° de ſpiritu ⁊ aia.
℄ Sed ꝯtra rei corruptibilis ⁊ icorruptibilis nunqꝫ eſt ea-
dem eſſentia ⁊ ſuba. ſed ſola aia rōnalis icorruptibilis eſt:
cetere vō corruptibiles: ꝗ nunqꝫ earuȝ eſt ſuba vna. maioꝛ
pȝ: qꝛ ſi corruptibilis ⁊ icorruptibilis eēt ſuba eadeȝ oporte-
ret ꝙ idē numero eſſet corruptibile ⁊ incorruptibile. minoꝛ
vō poniꝫ in 2° de aia vbi dicit phs: ꝙ aia ſola rōnalis ſepa- Tex. cō. 21.
raꝫ ab alijs ſicut perpetuū a corruptibili. ℄ Iteȝ ſeparabile
a corpore ⁊ iſeparabile nunqꝫ erūt ſuba vna: qꝛ alr idē eēnt
ſeparabile ⁊ iſeparabile. Sed rōnalis eſt ſeparabilis a cor-
pore. vegetabile vō ⁊ ſenſibile nō: ꝗ nō ſunt vni⁹ ſube. ℄ Itē
ſi rō ⁊ ſenſus ſunt idē in ſuba: ꝗ vbicūqꝫ eſt inuenire ſenſum
eſt inuenire rōnē. ſed in oculo eſt ſenſus: ꝗ in oculo erit rō qd
falſum eſt. ℄ Itē ſicut differūt operationes ſic etiā potētie a
qbus ꝓcedunt operationes ille: ⁊ ſicut differūt potētie ita ⁊
eētie rñdētes potētijs illis ſed potētie multe ſunt: ꝗ ⁊ eēn-
tie ⁊ ſube. ℄ Itē Ariſto. in 16° de aialib⁹ ex eo ꝙ diximus in Capͥo 3°.
2° de aia ſciat q voluerit ꝙ neceſſario eſt in ꝯcepto pͥus a: a
cibatiua ⁊ cū euenerit in eo aia ſenſibilis per quā dī aial ⁊ nō
eſt aial ⁊ hō ſimul neqꝫ equus ⁊ aial. ſed cōplementū erit in
vltimo qꝛ ex hoc cōplementū hȝ ꝓpꝛium ſue gñationis. Ex
hoc accipiꝫ ꝙ vegetabile ⁊ ſenſibile ꝓcedūt ſe inuiceȝ tēpore
nō ſunt eiuſdē ſube: ꝗ ſenſibile ⁊ vegetabile nō ſunt eiuſdeȝ
ſube: ꝗ multo minus hec vtriꝰ erūt eiuſdē ſube cū rōnali.
℄ Itē ens ab agente extrinſeco qui eſt extra māꝫ ⁊ ens ab
intrinſeco eductū de mā nō ſunt eiuſdē ſube qꝛ alr ideȝ ſm
ſubam eſſet a duob⁹ agētib⁹ nō ꝯiūctis in operatione. Sed
intellect⁹ eſt ens ab agēte extrinſeco. Senſibilis aūt ⁊ vege-
tabilis ab itrinſeco vt dī in 16° de aialib⁹: ꝗ nō ſunt eiuſdē Cap. 3°.
ſube. ℄ Itē actus educt⁹ de mā ens in potētia in illa non eſt
idē in ſuba cū actu qui nec educiꝫ de mā nec eſt in potētia il
la. ſed vegetabile ⁊ ſenſibile ſunt educta de mā ⁊ exiſtētia in
potētia. rōnale vō nō: ꝗ nō ſunt idē in ſuba. Hoc aūt ꝓbat
phs in 16° de aialibus ſic nos diximus ꝙ aia cibatiua eſt in Capͥo eodem
ſemine ⁊ in ꝯcepto aialis qd eſt diuiſuȝ ab aīmali: ⁊ mani
feſtum eſt ꝙ illa anima eſt in eis in potentia. in actu aūt nō:
anteqꝫ adueniat cibus: ⁊ faciat operationeȝ anime: quoniā
videꝫ ꝙ omne quod eſt conceptum viuit in principio ſicut
viuunt arbores. ⁊ ſequiꝫ dicere de diſpoſitione anime ſenſi
bilis: quoniam neceſſariū eſt vt iſte anime ſint prius in po-
tentia aut non ſint prius in potentia. ⁊ aut ꝙ nullum eorum
ſit extra. aut quedam ſint: quedaȝ non. ⁊ manifeſtū eſt quo-
niam impoſſibile eſt dicere ꝙ omnia ſint ante in ſemine ex
ipſis rationibus quas diximus ſupra in li° de anima. quo-
niam quādo operatio principioꝝ fuerit corruptibilis: non
poſſent illa principia ſine corpore eſſe. verbi gr̄a. quoniā am
bulatio non poteſt eſſe ſine pedibus: eſt ergo impoſſibile ꝙ
intret in corpus ab extrinſeco. ſ. vegetabile ⁊ ſenſibile quo-
niā corpus eſt ſuperfluitas cibi alterati. Et ſequiꝫ dicere ꝙ
intellectus tm̄ intrat ab extrinſeco: ⁊ ꝙ ipſe ſolus eſt diui⁹
quoniā operatio eius non habet cōmunicationem cū ope-
ratione corporali aliquo modo. Ex hoc accipiꝫ ꝙ ſenſibile
⁊ vegetabile ſunt actus materiales educti de materia. ⁊ idō
operationes illoꝝ nō poſſunt expleri ſine corporalibus in-
ſtrumētis. intellectus aūt eo ꝙ operatio eius expleꝫ ſine in-
ſtrumentis corporalibus: ⁊ ideo non erit eductus de mate-
ria nec actus materialis. ℄ Preterea ſi ſunt vnum oporte- Prima opio
ret ꝙ aliquo modo vnirenꝫ. Et de hoc ſunt tres ſentētie di
uerſe. prima enim eſt phi qui dicit ſic. trigonū vniꝫ tetrago- 2° de aia. t. c. 31.
no cū eſt in ipſo. ℄ Sed cōtra. trigonum eſt pars tetragoni
quādo eſt in ipo: ⁊ corrupto trigono corrumpiꝫ tetragonū.
ergo videꝫ ꝙ corrupto ſenſitiuo corrumpaꝫ intellectiuū qd
falſum eſt. ℄ Item ſm hoc intellectiua aia cōponiꝫ ex vege
tatiuo ⁊ ſenſitiuo ⁊ rationali. queraꝫ ergo de ipſis componē
tibus. nihil enim componiꝫ ex vno. cum igitur anima bruti
habeat ſenſitiuam ⁊ vegetabilem: ⁊ vegetabile ſit vnum cō-
ponentiuȝ: ſenſibile autem ſit aliud componens illud: ergo
ſenſibile aut erit idem cum vegetabili aut diuerſum
ab ipſo aut in ſe habens vegetabile ⁊ quoddā aliud. Si pri-

mo modo tūc vnū opꝫ tm̄ eſſe cōponens qđ falſuꝫ eſt. Si 2°
mō tūc inueniret ſenſitiuū ſine vegetatiuo qđ eſt ꝯtra pħm.
Si 3° mō ſequunt̄ duo incōueniētia. quoꝝ vnū eſt ꝙ cōpo-
nens nō differt a cōpoſito. Alterū eſt q: de illo qđ ibi eſt pre-
ter vegetatiuū ſic eſt eadē qō. Utrū in illo. ſ. ſit vegetatiuū. ſ. et
Scḋa opio. qđdā aliud vel vegetatiuū ſolū ⁊ ſic ibit̄ in infinitū. ¶ Pro
pter hoc dicūt qdā alij ꝙ in hoīe aīa rōnalis ſola ſit actus.
ſenſibilis aūt ⁊ vegetabilis ſunt diſpoſitiones in bruto. ſen-
ſibilis eſt actus ⁊ vegetabilis diſpoſitio. ¶ Sed ꝯtra. oīs act⁹
per diſpoſitionē ens in mā̄ querit vltimatā diſpoſitionē per
quā ꝯiungat̄ mā̄e. veritas hui⁹ pꝫ per inductionē: ignis. n.
actus nō erit in mā̄ ignis niſi per calidiſſimū ⁊ rariſſimum
que ſunt diſpōnes vltimate. Si igit̄ aīa ſenſibilis eſt diſpo-
ſitio ad rōnalē aut eſt vltimata aut nō. Si p° mō tūc cum ta
lis diſpoſitio trahat ſemper ſecū formā in eadē mā̄ oporte-
ret neceſſario ꝙ oē ſenſibile eſſet rōnale: qđ eſt ꝯtra ſenſum
⁊ ꝯtra pħm. Si aūt 2° mō opꝫ: ꝙ ſenſibili addat̄ aliq̄ diſpo-
ſitio per quā fiat vltimata ⁊ illa diſpoſitio maiori rōne erit
alia ꝙ̄ ſenſibilis: ⁊ ſic habemus plures aīas aīe ꝙ̄ vegeta-
bile ſenſibile ⁊ rōnale. Eadē eſſet ꝓrius obiectio de vegeta
bili in cōparatione ad ſenſibile in bruto. ¶ Itē nulla forma
ens actu ſub̄alis vnius ſub̄e poteſt eſſe diſpoſitio māl̄is ad
actū ſubſtātialē alterius ſub̄e. Ueritas huius pꝫ per indu-
ctionē. forma eni ſubſtātialis ignis nō eſt diſpoſitio ad for-
mā ſubſtātialē aque. Cū igit̄ aīa ſenſibilis ſit actus ſub̄alis
in bruto: nō pōt eſſe diſpoſitio māl̄is in hoīe. ¶ Itē potētia
⁊ actus oppoſitionem quādā habēt. igit̄ ſicut potētia māl̄is
nullius eſt actus ita actus ſubſtātialis nullius debet eſſe po
tentia māl̄is: ſed ſenſibile eſt actus ſubſtātialis bruti: ḡ non
pōt eſſe diſpoſitio māl̄is ad aīam rōnalem: q: oīs diſpoſitio
māl̄is ē potētia ad mām̄ reducit̄. ¶ Item aīa ſm ſe diffini-
2° de aīa. t. c. 7. tur ꝙ eſt actus corporis po. vi. ha. ergo cōuenit omni aīe: ḡ
nulla videt̄ eſſe actus potētie que eſt aīa ſed potius poten-
tie que eſt corpus ⁊ ſic iterū vna nō erit diſpoſitio nec poten
tia ad alterā. ¶ Item ſi forte dicat̄ ꝙ ſenſitiua non diſponit
ad hoc ꝙ aīa rōnalis ſit in corpore: ſed ꝙ operet̄ in ipſo eo
ꝙ intellectus humanus nō itelligit ſine phantaſmate vt vi
3. de aīa tex. det̄ dicē pħus. ¶ Cōtra operatio aīe in corpore reducit̄ ad
cō. 20. ⁊ 39. actū 2m. eſſe aūt aīaꝫ in corpore reducit̄ ad actū pm. ſed 2m
ordinat̄ ad pm. ḡ ſi eſt diſpoſitio ad operationes erit diſpoſi
tio ad eē qđ iprobatū eſt: ḡ nullo mō erit diſpoſitio. ¶ Pre
terea ſicut ſe hꝫ operatio ad operationē ita virtus ad virtu
tem: ⁊ eſſentia ad eſſentiā. ḡ ſi operatio diſponit ad opera-
tionē: ⁊ virtus ad virtutē ⁊ eſſentia ad eſſentiā ⁊ hoc impro
batū eſt: ḡ nihil eſt dictu ꝙ diſponat ad operationē ⁊ nō ad
Tertia opio. eſſe. ¶ Propter hoc venit 3° opio ⁊ dicit ꝙ in veritate tres
ſub̄e ſunt in hoīe vegetabilis ſenſibilis ⁊ rōnalis. Et vege-
tabile eſt ſub̄a que eſt ex traduce per quā viuit homo vita
qua cōicat cū plātis. Senſibile aūt eſt ſub̄a que eſt ex virtu
te actiua maſculi ⁊ ſtellis ⁊ orbe decliui. Intellectus ṽo ſiue
aīa rōnalis eſt ſub̄a que eſt imediate a deo ⁊ ad imaginem
dei creata ⁊ iſte tres vniunt̄ in actu illo qui eſt perficere cor
pus humanū ⁊ iō ſunt vnus actus. Et iſti ponunt exēplū ꝙ
bene ꝯtingit tria vniri in actu vno que ſūt diuerſa ſm ſub-
ſtantiā ⁊ nām: ſicut radius ignis ⁊ radius ſtelle ⁊ radius ſo
lis vniunt̄ in illuminādo: cū tm̄ radius ignis corruptibilis
ſit. radi⁹ aūt ſolis ⁊ ſtelle nō. ⁊ ſic dicūt ꝙ lꝫ vegetabile ⁊ ſen-
ſibile corruptibilia ſint vniunt̄ tm̄ itellectuali in perfectione
humani corporis. ¶ Ponūt etiā rōnē pro ſe ſic. Si vegeta-
bile ⁊ ſenſibile nō eſſent niſi potentie rōnalis ⁊ nō ſub̄e di-
uerſe ab ipſa: aut eſſent nāles aut accidentales. Si p° mō:
tunc cū nālis potentia ſemper ſequat̄ id cuius eſt potentia.
aīa rōnalis exuta a corpore retineret potētias illas: ⁊ ſic aīa
poſt mortē ſentiret qđ abſurdum eſt dicere. Et ſi diceret̄ ꝙ
haberet qdem potentiā ſed nō egredientē in actu: ſequeret̄
2° de aīa. xl. ꝙ illa potentia eſſet vana. ¶ Preterea hoc eſſet ꝯtra pħm
qui dicit ꝙ intellectus ſolus ſeparat̄ ſicut perpetuū a corru-
ptibili. ¶ Sed ꝯtra querat̄ de illo ſenſibili: qđ per ſubſtātiā
diuiſum eſt a vegetabili vtrū intellectu eius claudat̄ vege-
tabile aut nō. Si ſic tūc ſequeret̄ ꝙ in ſenſitiuo ſemper eſſet
vegetabile: ⁊ redibit queſtio eadē de illo vegetatiuo ⁊ ſenſi
tiuo vtrū ſint diſtincta per ſubſtantiā aut nō: ⁊ ſic ꝓcedet̄ in
infinitū. Si aūt nō eſt in ipſo vegetatiuū: ḡ ſenſibile non po
nit de neceſſitate viuū: qđ viuere eſt vegetabilis pmo vt di

eſt pħs: ⁊ ſic nō valet proceſſus ille eſt ſenſibile ḡ eſt viuum.
¶ Preterea pħs in li° de cauſis in pma ꝓpoſitione dicit in
cōmento. ꝙ cā ſcḋa hꝫ in pma qđ eſt ⁊ ꝙ cā eſt. ⁊ dicit ibidē
ꝙ vegetabile eſt vt cā pma: ⁊ ſenſibile vt cā ſcḋa ⁊ ita videt̄
ꝙ ſenſibile nō pōt abſtrahi per intellectū a vegetabili lꝫ poſ
ſit fieri ecōuerſo. ¶ Preterea Boetius in libro diuiſionuꝫ
dicit: ꝙ potētia inferior ſemper ſit in ſuperiori: ⁊ quicquid
pōt inferior pōt ⁊ ſuperior: ſed nō ꝯuertit̄. ḡ videt̄ ꝙ in ea-
dem ſubſtantia numero ſit potentia ad opera vegetatiue ⁊
ſenſitiue. q: quicquid pōt vegetabile pōt ſenſibile ſed nō cō
uertit̄. ¶ Solutio. dōm ꝙ ſm omnes pħos etiaꝫ naturales Rōnis dciſio
ꝙ vegetabile ſenſibile ⁊ rationale ſunt in homine ſubſtātia
vna: ⁊ aīa vna: ⁊ actus vnus. ¶ Ad primuꝫ aūt qđ ꝯtra hoc
obijcit̄ dōm: ꝙ corruptibile ⁊ incorruptibile per ſe ⁊ in ſe et
ſm idem nunꝙ̄ eſt ſubſtantia vna: ⁊ ſic nō eſt anima ratio-
nalis corruptibilis ⁊ incorruptibilis. Anima enim rōnalis
eſt ſubſtātia vna ⁊ incorruptibilis tm̄ exiſtens ex qua fluunt
quedaꝫ potentie operantes ſine inſtrumētis corporalibus:
vnde corruptio nō eſt ex parte aīe ſed ex parte organoꝝ eſt:
⁊ corruptio operationis nō potētie operātis. aliter. n. opor-
teret ipſam rōnalē aīam dicere diuerſas ſub̄as. in motu. n.
ꝓgreſſiuo hoīs mouēt intellectus ⁊ volūtas. quoꝝ vtrūqꝫ rō-
nalis aīe eſt: ⁊ cum operatio illa nō ſit abſoluta a corpore eo
ꝙ ambulatio nō poſſet eſſe ſine pedib⁹ principia illius ope-
rationis erūt operātia in inſtrumētis corporalib⁹: ⁊ ſi potē-
tia aīe corrūperet̄ ꝓpter corruptionē operationis oporteret
nos dicere ꝙ aliq̄ ps aīe rōnalis corrūperet̄ ⁊ ita vna pars
aīe cū alia eſſent diuerſe ſub̄e. ¶ Preterea ſm oīs pħos i-
tellectus practicus ſiue actualis tot⁹ initit̄ corpori: ⁊ pcipue
in mechanicis eo ꝙ actual: bonū nō acqrit̄ ſine operatio-
ne corporis: nec tm̄ iō dicimus ipm ſm ſub̄am corrūpi corru
pto corpore vel eē diuerſe ſub̄e ab alijs partib⁹ aīe rōnalis.
corruptio. n. hec accidit ex parte corporis: ⁊ nō ex parte par
tiū aīe ſicut ⁊ debilitas operationis accidit ex debilitate or-
gani: ⁊ nō ex debilitate virtutis organi. Dicit eniꝫ pħs ꝙ ſi Primo de aīa
ſenior accipiat iuuenis oculum videbit vtiqꝫ ſicut iuuenis. tex. cō. 65.
hoc tm̄ melius patebit infra cuꝫ de imortalitate aīe rōnalis
diſputabit̄. ¶ Ad aliud dōm eodē mō: ꝙ potētie aīe rōna-
lis ſeparate qdē ſm ꝙ ſunt in ſub̄a aīe: ſed ſm operationes
ex organis deficientibus corrūpunt̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō
ſequit̄ ꝙ ſi ſenſibile ⁊ rōnale ſint idem in ſub̄a: ꝙ vbicūqꝫ ſit
ſenſus ꝙ ibi ſit etiā ratio: ſed ſeqt̄ ꝙ vbi eſt ſenſus in ho-
mine ꝙ ibi eſt ſub̄a aīe rōnalis q: ſenſus ⁊ rō vniunt̄ in ho
mine in ſub̄a vna. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hec eſt falſa ꝙ ſicut
differūt operationes ꝙ ita differūt virtutes a quibus ſunt
opera: niſi itelligat̄ hoc mō quo virtutes per opera diffiniū
tur. verū etiā eſt ꝙ diuerſa opera in ſpē diuerſas ponūt vir Nō opꝫ ꝙ ſic
tutes in ſpē: ſed nō opꝫ ꝙ ſicut diuerſa opera ſpē nō reducū diuerſe opō-
tur ad vnā virtutē ꝙ ſic diuerſe virtutes non reducunt̄ ad nes ſpē nō re-
vnā ſubam. Aliter eni oporteret tot eſſe ſub̄as aīe quot ſūt ducuntur ad
ṽtutes particulares ⁊ potētie. ⁊ hic fuit error quorūdā Py- vnā virtutē ꝙ
thagoricoꝝ dicētiū: ꝙ in quolibet corpore aīato ſunt infini- ſic diuerſe vir
te aīe. quarū quedā ſedēt in cerebro vt intellectus ⁊ rō. q̄dā tutes nō redu
in epate vt nutritiua. quedā in mēbris genitalib⁹ vt gñati- cunt̄ ad vnaꝫ
ua: ⁊ ſic de alijs. ⁊ iſte error iprobatus eſt ab Auicēna in 6° ſubſtātiam.
de nālibus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ pħs nō itēdit dicere ꝙ aīa
vegetabilis vel ſenſibilis ſint in ſemine ſicut actus in poten
tia: ſed ſunt in ipſo vt ibidē dicit ſicut artificiuꝫ in artifice: ⁊
nō itēdit dicere ꝙ aīa vegetabilis ſit ante ſenſibilē in hoīe
tēpore: ſed ꝙ pri⁹ manifeſtant̄ operationes ei⁹: ⁊ hoc nihil Nō quo itelli
ꝓhibet ꝙ aīa rōnalis ſit ſub̄a vna cū ſenſibili ⁊ vegetabili: gāt auctoritas
⁊ tm̄ prius tpe ſunt opa vegetabilis ꝙ̄ ſenſibilis ⁊ ſenſibilis pħi in 2° de ge
ꝙ̄ rōnalis. Utrū aūt aīa vegetabilis ⁊ ſenſibilis ſint in ſemi neratiōe aīa-
ne vel ex ſemine ⁊ quō ſint ⁊ quō non queret̄ infra cū diſpu- lium.
tabit̄ infra de potentiis generatiua. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓ-
poſitio vera eſt ꝙ ens ab agente extrinſeco ⁊c̄. ſed hec falſa
eſt ꝙ anima vegetabilis ⁊ ſenſibilis in homine ſint ab agen
te intrinſeco. ſubſtātia eni aīe rationalis ſm ſe totū eſt per
creationē que infundit̄ corpori organico: ⁊ in qbuſdā parti
bus eius opeat̄ opera vegetatiue ⁊ in qbuſdam ſenſitiue.
¶ Ad hoc qđ obijcit̄ de pħo: dōm ꝙ ipſe ibi itēdit reddere
cauſam maris ⁊ femine ⁊ oſtendere ꝙ in plantis ſufficit ad
vegetabile materia feminis cum virtute celeſti ſine opera-
tione maſculi. In brutis ṽo opꝫ in mā̄ eſſe ſemē maſculi: qđ

ſubſiſtiſicat ꝛ mouet mām: qꝛ aliter nō egrederet aial ſenſi
bile. hoc in hoīb⁹ ꝑpter diuerſam virtutē ipſi⁹ itellect⁹ exi-
git creatoē extrinſecā ipſius aīe: ꝛ hec oīa patebūt infra cū
diſputabit de gñatiōe. per hoc ēt pꝫ ſolō ad duo ſequentia.
Triplici vnione vegetabile ſenſibile ꝛ rōnale colligant in homine. ¶ Ad aliud qđ obijcit de mō vniōis iſtoꝝ triū: dōm ꝙ tri
plex eſt modus vniōis eoꝝ. ſ. vt potētie ꝛ actus: ꝛ vt cauſe
prime ꝛ ſequētiū. ꝛ vt partiū virtualiū in toto. Dico aūt vt
potētie ꝛ act⁹ ſic ꝙ mā dicat potētia: ꝛ forma act⁹ ſm ꝙ gen⁹
potētia ꝛ dīa ꝯſtitutiua actus. relatio eni dīe ad genus eſt
relatio act⁹ ad potētiā: ꝛ ꝑpter hoc imediate vnit ei ad cō-
ſtituēdū ſpēz: ꝛ ſicut dīa plāte eſt in gñe actu aūt nō: niſi qñ
cū gñe ꝯſtituit ſpēz: ſic ſenſitiuū ē i vegetatiuo: ꝛ iſtā vniōnē
tāgit Auicēna q dicit vegetabile trib⁹ modis ꝯſideraſ. ſ. vt
gen⁹ ꝛ vt ſpēs ꝛ vt potētia. vt gen⁹ ſm ꝙ dicit ibi per ſenſi-
bile ꝛ rōnale ad ꝯſtituendā ſpēm bruti vel hoīs vt ſpēs. vel
ꝙ ꝯſtituit ſpēz plāte vt potētia. aut ſm ꝙ eſt pars virtualis
ꝯīs ſm ſubām aīe ſenſibilis ꝛ rōnalis. ¶ Secūdus modus
vniōis iſtarū eſt vt cāe ꝑme ꝛ ſcđarū: ꝛ iſte modus vniōis
tāgit in ꝑn⁹ de cauſis. Cū. n. ꝑma cā ſit que iſluit nō influen
te z⁹. z⁹ aūt que nō influit ſine ꝑma ſm ꝙ ſubſtituit ſuā rez
magis ꝙ ꝑma. pꝫ ꝙ vegetabile eſt vt cā ꝑma ꝛ ſenſibile vnit
ei vt cā z⁹: ꝛ rōnale vnit ſenſibili vt cā z⁹. pōt eni per intelle-
ctū vegetabile abſtrahi a ſenſibili ꝛ iſluere cāliter ſine ipo:
ſed ſenſibile nō pōt abſtrahi a vegetabili ꝛ eadē eſt cōpara-
tio rōnalis ad ſenſibile. z⁹ autē modus vniōis iſtoꝝ eſt vt
partiū virtualiū in toto: ꝛ hūc modū vniōis tāgit Boe⁹ in
diuiſionib⁹: ꝛ videſ inui in exēplo pōt de trigono ꝛ tetrago-
no. trigonū eni nō eſt in tetragono ſm eē ꝑpriū ſed ſm eſſe
tetragoni. diſtinguibile. n. eſt trigonū per diuiſionē tetrago
ni: ꝛ eſt ibi ſilitudo duplex ꝛ vno mō diſſilitudo. eſt. n. ſilitu-
do ꝙtitatiā ꝯtinue ꝛ partiū ei⁹ ad totū ꝑtātiuū ꝛ ptes eius:
in hoc: ꝙ ſicut in toto ꝯtinuo includunſ partes ſm eēntiā ꝛ
hñt actū in ipſo ꝛ eē ꝛ nō per ſe. ita in toto ꝑtātiuo ſunt par
tes ꝑtātiū particulariū que partes vires vel virtutes dicūt ꝛ
nō ſm eē ꝛ ſpēm ꝑpriā ſed ſm eē ꝛ ſpēm ſui totius. vegetabi
le. n. qđ eſt pars rōnalis aīe nō eſt ſpēs aīe: ſed pars hui⁹ to-
tius qđ eſt aīa rōnalis. Et hec ſilitudo ſumiſ ex cōparatio-
ne toti⁹ ad totū ſm ꝯtinētiā partiū ſm quā min⁹ ſemper eſt
Tex. cō. 31. in maiore ꝛ attendiſ a phō in z⁹ de aīa. ¶ Scđa ſilitudo eſt
in mō diuiſionis. ſicut. n. ꝯtinuū diuidiſ in plura ſic ꝛ quan-
tum poteſtatiuū totū potentiale diuidiſ in plura potētialia
ſm ea in que pōt. Sed in hoc eſt dīa qꝛ ꝯtinuū diuidiſ per
extranea: ꝛ iđ nō manet vnū qđ diuiſum eſt. ꝑtātiuū aūt diui
diſ per itranea ꝛ obīa potentie ſm ꝙ pōt in duo vel tria vel
quatuor ꝛ iđ manet vnū reſpectu illoꝝ. dīa vō eſt in hoc ꝙ
partes ꝯtinui nō pñt ſignari niſi per diuiſionē ꝯtinui. ſꝫ par
tes ꝑtātiui ſignanſ per opōnes. ſm aūt duos ꝑmos modos
vniōis per itellectū vegetabile eſt ante ſenſibile ꝛ ſenſibile
ante rōnale. Sed ſm tertiū modū vegetabile per nām ſeqꝫ
ſenſibile ꝛ ſenſibile per nām ſeqꝫ rōnale: vt pars ſuū totum
lꝫ tpe opōnes vegetabiles ꝑcedāt opōnes ſenſibiles ꝛ ſenſi
biles opōnes ꝑcedāt opōnes rōnales. ¶ Ad id vō qđ dicit
Nō tres cauſas q̄re dīa ñ eſt cōpoſita. ꝯtra obīa dōm ꝙ ſenſibile qđ eſt pars rōnalis ſm ꝙ eſt po
ei⁹ nō corrūpiſ vt pꝫ ex ſupradictis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſen
ſibile nō eſt cōpoſitū ex vegetabili ꝛ aliquo alio vt rōnale cō
poſitū eſt ex ſenſibili ꝛ aliquo alio. nulla. n. dīa cōpoſita ex
gñe eſt. ſi. n. cōpoſita eſt: non poſſet eſſe cōpoſita niſi ex gñe ꝛ
dīa. Et ad hoc ſequunſ tria incōuenientia quoꝝ ꝑmū eſt ꝙ
dīa eēt ſpēs qꝛ cōpoſitū eſt ex gñe ꝛ dīa. z⁹ eſt ꝙ eadem qđ
eſſet de dīa que cōponit dīam ꝛ ireſ in iſinitū. z⁹ eſt qꝛ ge-
nus bis ponereſ in diffinitiōe ſpēi. ſ. per ſe ſm ꝙ differentia
ꝯſtituit ſpēz: ꝛ ſm ꝙ differētia ꝯſtituit differētiā. Et adhuc
ſequereſ ꝙ differētia eſſet diſtinibilis per dīam ꝛ ſic diffe-
rentia eſſet ꝑor differētia ꝛ poſterior: ꝛ iđ qꝛ oīa valde incō-
uenientia ſunt ꝛ abſurda nō pōt dici ꝙ differētia ſit cōpoſi-
ta. ¶ Dōm igiſ ꝙ ſenſibilis aīa ſpēs aīe eſt ꝛ compoſita vt
ſupra dcm̄ eſt. ꝛ ſimilr aīa rōnalis: ſꝫ ſenſibilis ꝛ rōnalis cō-
ſtituētia has ſpēs ſimplicia ſunt: ꝛ tñ ab itellectu vegetabili
nō pōt abſtrahi ſenſibile: qꝛ vegetabile ſemp itelligiſ in ſen
ſibili: ſed nō itelligiſ in ipſo ſicut pars eēntialis ſpēi que eſt
genus: ſed intelligiſ in ipſo vt potentia a qua educiſ actus
ſine qua actus talis nō pōt educi. Differentie enim ꝑtātiue
ſunt in gñe ꝛ educunſ ex ipſo ꝛ nō pñt educi niſi ex tali potē-
tia: ꝛ iđ cōparatio differētie ad genus eſt cōparatio act⁹ ad
potentiā: que ꝑcedit ipm̄ ſm rōnem ꝛ nām ꝛ in hoc differt a
forma nāli ꝛ a ꝑpria paſſione. forma enim nālis educiſ de
mā ꝛ de potentia que ꝑcedit ipſam tēpore nō nā ꝛ rōne. ſed
ꝯuenit in hoc cū eadem ꝙ ſicut mā nō eſt pars forme ita ge
nus nō eſt pars dīe. ꝑpria vō paſſio cōparaſ ad ſubm ꝯſti-
tutū ꝛ cōpletū vt ad id qđ eſt prius tpe ꝛ rōne: ꝛ in hoc cōue-
nit cū differētia in cōparatione ad genus: ſed differt in hoc
qꝛ ipm̄ ſubm diffinit paſſionē ꝑpriā ſm ꝙ dicimus ꝙ ipar
eſt numerus mediū habēs ſed genus nō diffinit dīam. ꝯue
nit eni in hoc ꝙ ſubm nō eſt pars eēntialis paſſionis ſed id
ſine quo paſſio nō itelligiſ. ¶ Ad illud qđ dī ꝙ vna eſt diſpo
ſitio ad alterā dicimus falſum eſſe ſimplr vt bene ꝑbatū eſt
in obijciēdo. ¶ Ad illud qđ obijciſ de tribus ſubſtātijs in
hoīe quarū vna eſt ex traduce. alia ex ſtellis. z⁹ a deo creata.
dōm ꝙ nō eſt verū nec ſm phīam eſt dictū qꝛ phīa ꝯtradi
cit ꝛ Ariſto. ꝛ Auicen. ꝛ ſancti ꝯtradicūt vt Boe⁹ ꝛ Augu⁹.
Neqꝫ valet ſimile inductū duab⁹ rōnib⁹ quarū vna eſt ꝙ il
luminātia ꝯueniūt in actu illuminādi ꝛ idcirco vniri pñt in
opere: ſꝫ diuerſa ſunt ſm ſubām. ſed vegetabilis ſenſibilis
ꝛ rōnalis in opere nō ꝯueniūt ſicut pꝫ iſpicienti opera vege-
tabilis ſenſibilis ꝛ rōnalis. vnde ſm eos manebūt diuerſe
ſm opera ꝛ ſm ſubās ꝛ ſic nullo mō vnire. Alia rō eſt q̄re nō
valet ſimile: qꝛ ꝑpter hoc ꝯueniunt ignis ſtella ꝛ ſol in illu-
minando qꝛ aliqđ vnū cōe generaſ ab ipſis qđ facit actu eē
perſpicuū. verbi gr̄a. lumen qđ eſt act⁹ lucidi ſm ꝙ eſt luci-
dū vt dicit in z⁹ de aīa. ſed nō vnū tale gñatur a vegetabili Tex. cō. 69.
ſenſibili ꝛ rōnali que differūt ſubſtātia ꝛ rōne ſm iſtos ꝙ fa
cit actu hominem vel corpus humanū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ
in veritate vegetabile ꝛ ſenſibile nō ſunt niſi potentie ani-
me rōnalis naturaliter ꝯſequentes ipſam. qualiter aūt ma-
neant vel corrumpanſ ex parte poſt mortem hominis par-
tim patet ex predictis ſed ſubtilius infra diſcutietur.

¶ Utrum quodlibet iſtorum. ſ. vegetabile ſenſibile ꝛ ratio-
nale vel aliqđ ſit potentia plura multiplicabile in actu per
diuiſionem corporis.

Ecundo queriſ vtꝝ qđlibet iſtoꝝ. ſ. vegetabi-
le ſenſibile ꝛ rōnale. vel aliqđ ſit potentia plura
multiplicabilis in actu per diuiſionē corporis
in quo eſt. De hoc eni diſputat Aug⁹ ꝑpter di
uiſionē quorūdā vermiū in qb⁹ videſ eadem
aīa numero manere in vtraqꝫ parte. Qđ ēt di
cit Anſelm⁹ in monologion. vult. n. ꝙ ꝑpriū dei ſit eē vbiqꝫ
ſed creature ſpūalis que eſt aīa in pluribus locis poſſet eſſe
lꝫ nō vbiqꝫ. ¶ Queremus ḡ de hoc. videſ eni ꝙ aīa vna nu
mero: ſit in vtraqꝫ parte poſt diuiſionē corporis hui⁹: ergo
ſignū videſ in plātis. Cū. n. plāta diuidiſ frequēter ꝯtingit
ꝙ vtraqꝫ pars ꝯualeſcit ꝛ germinat. cuꝫ. n. indiuiſa nō fuit
niſi vna aīa manet poſt diuiſionē. ¶ Itez ea que diuidunſ
per accñs vel per ſe. per ſe vt ꝙtā: per accñs vō ea que diſti
ctionē hñt in ꝙto vt albitudo ꝛ hmōi. ſed aīa neutro mō di
uiſibilis eſt: ḡ videſ ꝙ vna maneat in oīb⁹ ptib⁹ diuiſi cor-
poris. ¶ Preterea videm⁹: ꝙ in plāta due aīe ꝯiungunſ in
vnā. ad ꝯiūctionē. n. corporis ſeqꝫ ꝯiūctio aīaꝝ. ſed videm⁹
in inſita plāta ꝙ vnit cū ſtipite: ḡ videſ ēt aīa vniri cū aīa.
¶ Sed tūc queriſ vtrū inſita mutaſ in ſtipite vel ſtipes in i-
ſitā vel ambe in tertiā que ſit ex his. Et videſ ꝙ ſtipes mu
teſ in inſitā. Si. n. duo corpa aīata ꝯmiſcanſ ad ſeinuicē illō
accipit dñiū qđ magis nutriſ ꝛ augeſ. ſꝫ inſita magis nutri-
tur ꝛ augeſ ꝙ ſtipes: ḡ ſtipes mutaſ in iſitā. ¶ Preterea ſꝫ
nām inſite dicunſ fruct⁹ ꝛ folia: ꝛ nō ſm nām ſtipitis: cū igꝫ
talia gñenſ ex ſuperfluo nutrimēto totū erit ſm nām inſite.
ḡ videſ nā inſite vincere in operibus aīe: ergo vincit etiam
in ipſa aīa. ¶ Preterea in inſita aut remanet aīa quā prius
habuit aut nō. Si nō remanet tunc non eſſet in ea operatio
aīe nutriri. ſ. ꝛ augmētari ꝛ gñare qđ eſt cōtra ſenſum: ergo
remanet. ꝛ ita videſ ꝯuertere aīam ꝛ trahere eam ad ſe.
¶ Sed contra hoc videſ ꝙ radix eſt cauſa vite vt dicit phs
in ii⁹ de vegetabilibus. ergo diuerſa radix ſpecie erit diuer
ſitas vite ſpecie. ꝛ ita videtur ꝙ ibi ſit ſpecies vite radicis
ꝛ non in ſtipite. ¶ Item nutrimentum aſſimilaſ corpori ſed
corpus vnius nature nō nutrit corpus alterius nature niſi
tranſmuteſ in illud. ſed nutrimentū aſſimilatū eſt ſtipiti in
radice: ergo nō nutrit inſitā niſi ꝑus tranſmuteſ in ſtipitē: ſꝫ
nutrit iſitā: ḡ iſta mutaſ in ſpēm ſtipitis. ¶ Sed videſ cō-

tria iterū ꝙ ambe trāſmutent in 3ᵐ. et duob⁹ eni cōponētibus nō fit alterū cōpoſitū ſed tm̄ qḋ eſt ex vtroqȝ. Ueritas hui⁹ pȝ per iductionē in oībus cōpoſitis. cū igit̄ ſūra ꝛ ſtipes ſint duo cōponētia tm̄ videt̄ ꝙ neutrū eoꝝ gn̄abit̄ ex ipſis. ℂ Preterea querit̄ in diuiſione aialiū ſic ſerpētū anguillarū ꝛ quorūdā vermiū anuloſoꝝ: vtrū maneat vna aīa vel plures numero. Dicit.n. phūs ꝙ ſūt plures numero hac rōne: qꝛ que differūt loco differūt numero. ſed iſta differūt loco. ḡ ꝛ numero. ℂ Preterea forma nō hȝ multiplicationem vel diuiſionez niſi per ſubm in quo eſt: ḡ a diuiſione ſubti ꝛ numero diuidit̄ ꝛ numerat̄ aīa. ℂ Si forte dicat̄: ꝙ aīa nō eſt niſi in parte vna vel in neutra. ī reliqua vō vel in vtraqȝ remanēt ̄qdā ſpēs ꝛ virtutes affixe illis qb⁹ moueret ad tēpus tales partes aialiū. Sicꝫ vis plectiua remanet in medio per qḋ fit plectio ꝫ ceſſante pmo plīciente ꝛ iō ꝫ talia aialia nō ꝯualeſcūt. ℂ Cōtra hoc eſt qḋ nos videmus motū pceſſiuū ꝛ ſenſum in vtraqȝ parte. ſi.n. tāgant̄ incuruant̄ ꝛ fugiūt partes ꝛ hoc non poſſet fieri niſi vtute aīe. ℂ Jarto hoc querit̄ vtrū ſimilr̄ ſit in aīa rōnali in hoīe. Legit̄ eni in vita btī Pauli: ꝙ poſt abſciſſionē capitis lingua ſua clare ꝛ aperte noīauit nomē dnī Jeſu chriſti. Siſr̄ legit̄ de beato Dionyſio ꝙ portauit per lōgū ſpatiū caput abſciſſuꝫ in manibus. ſiſr̄ videt̄ in alijs decollatis ligua palpitare poſt abſciſſionē capitis. ℂ Solo. dōm ꝙ in plātis vna aīa actu: potētia eſt plures ſicut forma mālis eſt per diuiſionē plante ſit actu plures. Qḋ aūt ꝯualeſcit plāta diuiſa eſt: pp ſiſitudinē partiū eius. ſꝫ.n. radices hēant ali ſiſitudinē tn̄ figura radicis nō multū diuerſificat̄ a figura ſtipitis ꝛ ramoꝝ. radix.n. trahit nutrimētū per poros q ꝫ ſunt in ramo ꝛ iō frequēter ꝯtingit ꝙ ramus fixus in loco nutrimēti icipit trahē nutrimentū vt radix ꝛ ꝯualeſcit. hui⁹ aūt ſignū eſt ꝙ cortex inſpiſſat⁹ circa radicē plāte pp hoc ꝙ oppilat̄ in poris ipedit attractū nutrimēti ꝛ pp hoc minus fructificat plāta ꝛ tādem areſcit. Uidet̄ ꝫ pp hoc ꝙ ſi ſcindat̄ radix in plātis antiqs ꝛ ſciſſure iponat̄ lapis ne iterum poſſit ꝯcludi icipiet radix trahere nutrimētū ſicut pus per opationes poroꝝ in medio radicis ꝛ plāta icipiet germinare ꝛ virere niſi forte ſuperiores partes ita deſiccate ſint ꝙ nō poſſint trahere nutrimētū qḋ eſt in radice. tunc enim a radice pullulabant ſurculi per quos redit ad radicē iuuētus. ℂ Et ſimilr̄ dōm videtur in aīalib⁹ qbuſdā que ſunt ſimilia in partibus corporis vt anguille ꝛ ſerpētes ꝛ rugoſa pp̄ter hoc ſolū. ℂ Sed qꝛ nō videnṫ ꝯualeſcere diuiſa hoc ꝯtingit iō qꝛ nullū aīalis corpus eſt ita ſimile in partib⁹ qn ſemp diſſiſitudinez hēat in ore ꝛ iō pp defectū oris quo accipit cibū ꝛ defectu mēbri quo digerit cibū cognoſcunt̄ deficere partes ſꝫ vtraqȝ hēat animā ſenſibilē. ℂ Ad illud ḡ qḋ dī de Aug̃ ꝛ Anſelmo dōm ꝙ ipſi ītelligūt ꝙ in vtraqȝ parte diuiſi eſt aīa vna per rōnē ꝛ non per numeruꝫ vna. ℂ Ad aliud dōm ꝙ illa diuiſio eſt cā numeri in corpore ꝛ per ꝯſequēs cā numeri in aīa. ℂ Ad aliud dōm ꝙ illa duplex diuiſio que ponit̄ eſt diuiſio quāti per ſe ꝛ per accidēs: ſed nō ōis forma diuidit̄ vt q̄tū. vt q̄tū eniꝫ diuidit̄ qḋ diuidit̄ in partē maiorē ꝛ minorē: quarū neutra eq̄lis eſt toti. Sꝫ for⁹ ſubal̄ mālis diuidit̄ diuiſiōe mãe: ita ꝙ ipſa ſm totā ſuā rōnē ꝛ totum eſſe manet in vtraqȝ parte. Et hoc dico qn̄ diuiſio nō corrūpit ſpēm ſicut eſt de auro: ꝛ iō quelibet pars auri eſt aurū: ſed nō quelibet pars aſini eſt aſinus: qꝛ diuiſio auri nō corrūpit ſpēm auri ſꝫ diuiſio aſini corrūpit ſpēm aſini. ℂ Ad aliud dōm ꝙ neutra plātarū mutat̄ ad alterā. ſic.n. dicit phūs. plāta q̄dā naſcit̄ in terra ꝛ q̄dā in alia plāta. ℂ Ad illḋ aūt qḋ obijcit̄ dōm ꝙ nō ſufficit hoc ꝙ plāta ſumat plus de alimēto ad ꝯuerſionez alterius in ſe ſed ad maius augmētū. ℂ Ad aliud dōm ꝙ cū ei⁹ ꝙ fruct⁹ ꝛ folia ſunt ſm nāturā iſtue eſt ꝙ nutrimētū acceptū vt in pmo digerēte digerit̄ in organis iuſte que ne fiant in ſtipite īpedita ſunt per inſertionē in ſtipite. Si eni ſtipes talia organa hēret folia ꝛ fruct⁹ ſequerent̄ nām ei⁹. ℂ Ad aliud dicendū ꝙ remanet aīa quā pus habuit ſed nō ſequit̄ ꝙ ꝯuertat aīaꝫ in ſe. nihil.n. p̄hibet qn plāta locū hñs in plāta alia accipiat nutrimentū digeſtū ab illa ꝛ digerat illud vlterius ſm ꝙ cōuenit ſibi. ℂ Ad illud qḋ opponit̄ dōm ꝙ radix eſt cā vite. ſed radix dicit̄ qḋ pmo trahit nutrimētū ꝛ nihil p̄hibet ꝙ radix vna in terra: ꝛ alia in plāta ſm ꝙ radix dicit̄ hoc qḋ per ſimilitudinē oris pmo trahit ſiue accipit cibum.

Ab aīa.l.c.20.

Mō qōo i plātis antiqs cortex īſpiſſat⁹ circa radicē p̄hibet nutrimēti attractionē.

Mō hic de inſertione plantarum.

ℂ Ad aliḋ dōm ꝙ nutrimētū aſſimilatū vni nō nutrit aliū niſi vlterius p aliq̄ digeſtionez aſſimilet̄ illi: ſicut fit in alia plāta accipiēte cibū ab alia plāta. ℂ Ad aliud aūt dōm ꝙ cōponētia ꝯſtituūt 3ᵐ qn̄ vnū eſt vt mā ꝛ alterū vt forma. ſed nō eſt ſic in inſertione plāte in plātā. ℂ Ad aliud dōm ꝙ aialia q̄dā diuiſa aiam hñt in vtraqȝ parte differētē per numeruꝫ ꝛ nō per ſpēm: ſicut dictū eſt: ꝛ viuunt ad tps. pcipue ſi diuidant in loco diaphragmatis ſiue parietis ꝛ in tēpore calido qa tūc in īferiori parte remanet calor diu pp̄ter mēbra digeſtionis. in ſuperiori aūt diu manet pp coꝛ. vñ ſi abſcidat̄ caput a talib⁹ aialib⁹ cito reddit̄ caput īmotū eo ꝙ a ſe nō hȝ calorē vitalē tenētē vitā. ℂ Ad illud qḋ iuxta hoc querit̄ vtrū ſimilr̄ ſit in hoīe dōm ꝙ nō. aīa.n. rōnalis non eſt forma mālis: que ſic diuidat̄ diuiſione corporis. pncipales.n. partes eius nō ſunt in organo aliquo corporis ſicut intellectus rō ꝛ volūtas. ℂ Ad illud qḋ obijcit̄ de ſanctis dōm ꝙ miraculoſa fuerūt illa ꝛ virtus operata eſt ea potius q̄ aīa. ℂ Ad illud qḋ obijcit̄ de alijs interfectis: dōm ꝙ in neruis motiuis remanet virt⁹ quedaꝫ que nō eſt pars aīe ſed cāta ab aīa ꝛ eſt corporea que poſt morteꝫ poſt breue tempus in incerto mouet quedam membra.

ℂ Utrum anima humana que continet in ſe vegetabile ſenſibile ꝛ rationale ſit ſimplex vel compoſita.

Tertio querit̄ vtrū aīa humana que ꝯtinet in ſe vegetabile ſenſibile ꝛ rōnale ſit ſimplex vel compoſita. Et hic pōt adduci tota diſputatio que ſupra dicta eſt de ſimplicitate angeli. Sed qa q̄dā p̄bāt aiam eē cōpoſitaꝫ ex mā ꝛ forma ponemus rōnes coꝝ. ℂ Et prima ſit iſta. aīa hoc eſt ſuba que eſt aīa aut hȝ formā aut nō. Si nō: cū eē ſit a forma videt̄ ꝙ nō hēret eſſe. Si aūt hȝ eſſe tūc hēbit formā ꝛ forma nō eſt ſine mā: igit̄ hȝ etiā mām. ℂ Itē oīs ſpēs ꝯſtitutiua in natura habet formā. aīa eſt talis ſpēs: ḡ hȝ formā ꝛ forma nō eſt ſine materia: ergo ꝛc̄. ℂ Iteꝫ oēs ſpecies tā ſpirituales q̄ corporales ꝯueniūt in hoc ꝙ ſūt ſube: ergo neceſſe eſt eis ineſſe ſubam cōiter que dat eis cōem intellectū ſubſtātialitatis. hoc aūt nō pōt eſſe forma qꝛ formis differunt a ſe inuicē oēs ſube nāles: ergo non erit niſi mā: ergo oium ſubſtātiarū erit cōis materia: ergo ꝛ aīe cū materia ꝛ materia nō eſt ſine forma: ḡ ꝛc̄. ℂ Item ſube in corpore ſunt multarū actionū ꝛ operationuꝫ. Oīs aūt actio ꝛ operatio a forma eſt: ergo aīa hȝ formā que cū nō ſit materia habebit etiā mām. ℂ Item ſuba nālis vel eſt forma vel materia vel cōpoſitum. ſed aīa nō eſt mā tm̄: qꝛ mā per ſe nō hȝ eſſe. nec forma tm̄: qꝛ forma nō hȝ eſſe niſi in mā tm̄. ḡ relinquit̄ ꝙ ſit cōpoſita ex mā ꝛ forma. ℂ Itē oē qḋ eſt hoc aliqḋ differens ab alio qḋ ꝫ eſt hoc aliqḋ differt per formā que eſt in ipſo. aīa eſt hoc aliquid differēs a ſuba corporea ꝛ ab angelis ḡ differt ab illis per formā que eſt in ipā ſed forma nō eſt ſine mā. ḡ ꝛc̄. ℂ Itē nihil intelligit̄ niſi per formaꝫ. qḋ enim non habet formā indeterminatū eſt ꝛ infinitū: cū oīs finitas et oīs determinatio ſit a forma. cum igit̄ aīa intelligit̄ finita ꝛ determinata habebit formā: ſed forma nō eſt ſine mā. ḡ ꝛc̄. ℂ Itē multiplicitas que eſt in aīa. ſ. ꝙ ipſa eſt ſentiens intelligens nutriens ꝛ mouens ſm locū nō pōt eſſe a mā: ergo erit a forma: nō aūt a forma ſubſtātiali qꝛ vnius tm̄ vna eſt forma ſubſtātialis: ḡ eſt a formis accidentalibus que multe ſunt in hoīe. Forme aūt accidētales nō ſunt niſi in cōpoſito ex materia ꝛ forma vt ſepius p̄batū eſt ſupra. ergo aīa erit cōpoſita ex materia ꝛ forma. ℂ Preterea cuꝫ dicit̄ eſſe ſenſibile eſſe rōnale vt rōnale ꝛ ly ſenſitiuū dicunt formas ſpecificātes eſſe: ꝛ cū tale eſſe hēat aīa ipſa habebit eſſe ſpecificatū per formā ꝛ inde vt prius. ℂ Itē quecūqȝ ſunt ſpēs coequeue in vno genere per vnā rōnē participāt illud gen⁹. ſed ſuba corporea ſub eſt cōpoſita ex mā ꝛ forma opꝫ ꝙ incorporea ſuba etiā ſit cōpoſita ex mā ꝛ forma. Si enim diceretur ſimplex: cū ſimplex ſit ante cōpoſitū nō poſſet eſſe coequeua ſpecies cū ſuba corporea que eſt cōpoſita. ℂ Itē ſubſtantie oēs cū reſoluant̄ in ſua principia aut reſoluuntur in vnū aut in duo aut in plura duobus. ꝯſtat aūt ꝙ nō in vnuꝫ qꝛ vnū nō pōt facere cōpoſituꝫ: ergo in duo vel in plura. Si in duo: ergo in duas mās vel in duas formas vel in vnam māꝫ ꝛ vnā formā. nō in duas formas nec in duas materias qꝛ nec mā cū materia nec forma cum forma facit cōpoſituꝫ.

Si aūt in vnā mām ⁊ vnā formā tūc habet̄ ꝓpoſitū: ꝙ .ſ. ſit aīa cōpoſita ex mā ⁊ forma. ¶ Si aūt in plura duob⁹ ſit reſolutio: tūc aut erūt mā vna ⁊ forme multe: aut multe mãe ⁊ vna forma: aut multe mãe ⁊ multe forme. Si primo mō tūc qdlibet cōpoſitū eēt mixtū: qr quelibet vna forma facit vnū p ſe. ¶ Si vō 2° mō tūc vni⁹ forme actu eēnt multe mãe: ⁊ ſic idē numero eſſet in diuerſis ſubſtātijs. ¶ Si 3° mō tūc aut multe mãe ⁊ multe forme eſſent vnius rōnis aut multarum. Si p° mō tūc oēs eēnt ſuperflue ꝑter vnā mām ⁊ vnā formā. Si 2° mō tūc oporteret ponē multa pn⁹ ꝓma māliu ⁊ multa formalia. Qd̄ abſurdū eſt dicē. Ille .n. mãe aut differūt. ſiue in ſe aut nō. Si p° mō cū ois dr̄ia ſit per formā: tūc ille p̄ime mãe iā hērent formas: ⁊ ſic nō eſſent p̄me qr cōpoſitū ex mā ⁊ forma nō eſt pn̄m. Si 2° mō tūc oēs eſſent vna mā ⁊ ſic redit̄ ad p̄m. ¶ Itē dicit pħs in li° de cauſis ꝙ itelligentia ⁊ aīa eſt habēs hylatim qſi eſſet forma. ſed cū p̄ima nō hȝ hylialiȝ qr eſt eſſe tm̄. ¶ Itē Alexāder in li° de itellectu ⁊ intelligibili dicē ꝙ aīa hȝ itellectū hylealē. hyleale aūt eſt mãle. ḡ aīa cōpoſita eſt ex mā ⁊ forma. ¶ Itē numerus cāt̄ur ex diuiſione cōtinui: ⁊ in numero poſt vnū ſequunt̄ duo. ḡ videt̄ ꝙ in entibus poſt p̄imū principiū qd̄ ſimplr̄ eſt vnū deberēt ſeq duo cāta ab ipſo que ſunt principia cōpoſitionis rerū: ⁊ hec ſunt mā ⁊ forma. ḡ cū aīa ſit de ꝯſequētib⁹ poſt p̄incipia: tū ipſa erit ex mā ⁊ forma. ¶ Solo ſolū harū obiectionū ⁊ ſiliū habet̄ ex q̄one de ſimplicitate angeli. diximus eni aīam eſſe cōpoſitā ſed nō ex mā ⁊ forma: ſed ex eo qd̄ eſt ⁊ quo eſt. Et qd̄ appellamus qd̄ eſt ⁊ quo eſt ⁊ q̄o. qd̄ eſt differt a mā ⁊ quo eſt a forma explanauimus ibidē. Sed tū qui dicūt animā cauſari ex mā p̄ima ⁊ vnā eſſe mām ſpūalē ⁊ corporalē ꝑpter ſupra habitas rōnes: ⁊ hoc dicē expſſe Collectanus cuius rōnes ſunt ꝓbabiles. Sed qr hoc nō eſt verū ſm pħm nāle nō videt̄ nobis ita dōm eē. Quomō aūt aīa ſit ſimplex ⁊ q̄o cōpoſita ibidē diximus. ¶ Preterea in q̄one de celo diſtinximus q̄tuor modos ſimplicitatis in articulo vbi querit̄ Utrum celum ſit ſimplex vel compoſitum.

¶ Queritur an vegetabile ſit vnius rationis ⁊ ſpeciei in plātis brutis animalibus ⁊ hominibus.

Onſequēter querēdū eſt de ſingulis harū differētiarū vegetabilis ſenſibilis ⁊ rōnalis. ⁊ p° de vegetabili. ¶ Circa qd̄ querunt̄ duo .ſ. de vegetabili in ſe. ⁊ de partib⁹ eius. De vegetabili aūt in ſe querunt̄ duo: quoꝝ p̄m̄ eſt. Utrū vegetabile ſit vnius rōnis ⁊ ſpeciei in plantis brutis ⁊ hominibus. 2m̄ de diuiſione eius per nutritiuum ⁊ augmentatiuum ⁊ generatiuum.

D primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit enim pħs in li° p° de vegetabilibus. vita cōiter in aīalibus ⁊ in plantis inuēta eſt in aīalibus manifeſta apparens: in plātis aūt occulta nō euidēs. vita igit̄ que cōis eſt in aīalibus ⁊ in plātis aut eſt cōis cōitate vocis tm̄ aut vocis ⁊ rōnis. non p° mō qr ſic equoce diceret̄. Si aūt 2° mō tūc erit vnius rōnis in aīali ⁊ plāta ⁊ ita erit vnius ſpeciei. nō enim ſunt vnius rōnis que nō ſunt vnius ſpēi. ¶ Preterea hoc videt̄ per illud qd̄ ſequit̄. In aīalibus eſt manifeſta apparēs: in plātis aūt occulta nō euidēs. Occultū ⁊ manifeſtū nō variāt ſpēm cū ſint accidentia. ¶ Itē potētie diffiniunt̄ per actus. ḡ eorūdem actuū ſpecie idē erit principiū ſpecie: ſed in aīalibus ⁊ in plātis eſt alimēto vti ⁊ augmētari ⁊ ḡnare que ſunt vni⁹ rōnis opera: ḡ vegetatiuū in vtroq̄ erit vnius rōnis. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ plāta eſt alius ſpēi q̄ aīal ⁊ etiā vegetabile in ipſis eſt alteri⁹ ſpēi ⁊ alteri⁹ rōnis videt̄ ꝙ hoc nō ſit verū: qr aīal vniuoce dicit̄ de hoīe ⁊ aſino lȝ ſint diuerſe ſpēi. ḡ videt̄ ꝙ ſimiliter aīa poſſit eſſe eiuſdē ſpēi lȝ aīata differāt ſpē vel ḡne. ¶ Preterea vitis ⁊ oliua ſunt diuerſe ſpēi plātaꝝ. ḡ eadē rōne vegetabile diceret̄ ſm diuerſas rōnes de illis. ¶ Sed ꝯtra dicit pħus in 6° topicoꝝ ꝙ Dionyſij vite diffinitio .ſ. ꝙ vita eſt motus generis nutribilis nām aſſequēs peccat: qr vita nō ſm vnā ſpēm videt̄ dici. ſed altera aīalibus qdē. altera aūt plantis ineſt. Dionyſij aūt diffinitio eſt ꝙ vita vnius rōnis ſit in ſpēbus illis: ḡ vita nō eſt vni⁹ rōnis ⁊ ſpēi in aīalib⁹ ⁊ plātis: ḡ nec aīa que eſt p̄ncipiū vite. ¶ Itē dicit ꝙ vita ineſt plātis per vegetabile: aīalibus aūt per ſenſibile p̄m̄ .ſ. tactū: ḡ ḡ nō eſt ab vno in aīalib⁹ ⁊ plātis nō erit vnius rōnis. ¶ Item aīa eſt ſubā dans rōnē ⁊ ſpēm corpori animato. ſed aīa nō dat plantis eandem ſpēm quā dat aīalibus: ergo nō eſt eiuſdē ſpeciei ⁊ rōnis hincinde.

¶ Solo. ad hoc dōm ꝙ nō eſt eiuſdem rōnis vegetabile in plantis ⁊ aīalibus ſicut ꝓbāt rōnes vltime. eſt enim in plantis ſpecies: in aīalibus aūt potētia tm̄ ⁊ nō ſpēs. ¶ Ad p̄mū ḡ dōm ſicut dicit pħs ꝙ rō aīalis ſm vnūquodq̄ eſt altera. hȝ eni aīal duplicē rōnē. vnā ſm ꝙ eſt abſtractū per rōnē ab oībus aīalib⁹ ⁊ ſic diffinit̄ per p̄ncipia rōnis que ſunt genus ⁊ dr̄ia: ⁊ cū hoc mō ſit p̄dicatū cōe de oībus ſubiectis ſibi ſpeciеb⁹ dicet̄ in hac rōne vniuoce de illis. Aliam aūt hȝ ſm ꝙ eſt in vnoquoq̄ aīali: ⁊ tūc cū ſic hēat in nā eſſe diffiniet̄ per p̄ncipia illius eſſe nālis. Et cū nō ſint eadē principia huius aīalis ⁊ illius nō hēbit eādē rōnē aīal ſm ꝙ eſt in illis. Et ſimilr̄ dicim⁹ de vita: vñ qd̄ dicit pħs ꝙ cōiter inuſta eſt ⁊c. itelligit̄ de cōitate gnīs remoti ⁊ non de cōitate forme que eſt ſpēs faciēs eſſe in nā. ¶ Ad aliud dōm ꝙ manifeſtū ⁊ occultū hic ſupponūt duas dr̄ias ſpecificas .ſ. ſenſibile ⁊ inſenſibile ⁊ ita ſm ſuppoſita nō ſm accidētia lȝ noīa eoꝝ ab accidēte ipoſita eſſe videant̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ actus nō ſunt eiuſdē rōnis in aīalib⁹ ⁊ plātis niſi ſm genus. cū enim operationes trahant̄ in ſpēm per obiecta: ſi opōnes eēnt eiuſdē rōnis ſic obiecta eēnt. Obm aūt eſt alimētū qd̄ ſm ſubāȝ eſt obm nutritiue. ſm q̄ntitatē augmētatiue ⁊ ſm ꝙ eſt ſupfluū in idiuiduo neceſſariū eſt ſpēi ḡnatiue. cū igit̄ nutriēs plātā ſit aſſimilatū plāte ⁊ nutriēs aīal ſit aſſimilatū aīali: pȝ ꝙ illud qd̄ nutrit hinc ⁊ inde nō eſt in eadē ſpē nutrimenti. aliter eni ex nutrimēto eiuſdē ſpēi aptū natū eēt fieri lignū ⁊ caro qd̄ falſum eſt. Silr̄ ḡnatiua in plāta ḡnat lignū: ex ſupfluo nutrimēti in plāta ex quo aptū natum eſt fieri lignū. in aīalibus aūt ḡnat carnes ⁊ oſſa aīati corporis que apta nata ſūt fieri ex ſupfluo nutrimēto aīalis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aīal ſi accipiat̄ vt p̄dicatū vl̄e hȝ vnā rōnē gnīs ad oēs ſpēs ſuas ſed ſm ꝙ eſt in vno quoq̄ per eē nāe hȝ aliā ⁊ aliā rōnē vt habitū eſt ſupra. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ verum eſt ꝙ aīa vegetabilis ſm nām: nō eſt vnius rōnis in oīb⁹ plātis. ſed in vite eſt aīa dans ei eſſe vitis ⁊ rōnem ſm ſpeciē ⁊ formā ⁊ in oliua eſt vegetabilis anima faciens oliuā dans ei eſſe ⁊ rationē ⁊ ſm ſpeciem ⁊ formam ⁊ ſic de alijs. vnde vegetabile quod dicit̄ de ipſis dicitur in rōne generis ⁊ nō in rōne ſpeciei.

¶ Utrum nutritiuum augmentatiuum ⁊ vegetatiuum differant niſi per accidens.

Einde querit̄ de diuiſiōe vegetabilis per nutritiuū ⁊ augmētatiuū ⁊ ḡnatiuū. Et vr̄ ꝙ iſta tria nō differāt niſi per accidēs. Potētie diſtīguunt̄ per act⁹ ⁊ act⁹ per obiecta. ḡ ſm dr̄iaȝ obiectoꝝ erit dr̄ia actuū ⁊ potentiarū. Sed obm vt eſt neceſſariū ad ſubāȝ idiuidui ⁊ vt eſt q̄ntū ⁊ vt eſt ſupfluū nō differt niſi ſm accn̄s: ḡ ⁊ opa ⁊ potētie nō differūt niſi ſm accn̄s. ¶ Preterea potētie accītales ſūt que quādoq̄ aſſunt ⁊ qñq̄ nō. ſed augmētatiua ⁊ generatiua qñq̄ aſſunt ⁊ qñq̄ nō: ergo ſunt accidētales. ¶ Preterea diuiſio ſubei in accidētia eſt: qñ diuidit̄ aliqd̄ in ſe completū in id qd̄ hȝ eſſe in ipſo. ſed aīa vegetabilis eſt qddā in ſe cōpletū. eſt enim forma ⁊ ſubſtātia vegetabilis. ſed generatiuū ⁊ augmētatiuū habēt eſſe in vegetabili. ḡ ſunt accidentia: ⁊ diuiſio aīe huius in ea erit diuiſio ſubei in accidētia. ¶ Preterea nutritiuū augmētatiuū ⁊ ḡnatiuū vident̄ dicere potētias nāles vegetatiui. ſed nālis potētia eſt ſpēs q̄litatis: ⁊ ſic iterū redit ꝙ ſit diuiſio ſubei in accidentia qr ois ſpēs eſt accidēs. Et ex hoc etiā videt̄ hēri ꝙ partes aīe vl̄iter ſunt accidētia. ¶ Preterea querit̄ lateꝝ hoc qd̄ cauſet multitudinē partiū in aīa. cū igit̄ aīa vegetabilis ſm ſe ſit ſuba idiuiſibilis: nō videt̄ eſſe cā ⁊ p̄n̄m multitudinis partiū: ⁊ ſic diuiſio ei⁹ per hec nō eſt diuiſio per partes. ¶ Preterea videt̄ iſufficiēs hec diuiſio: ponant̄ eni quatuor aīe .ſ. attractiua retētiua digeſtiua ⁊ expulſiua. Et ſi dicat̄ ꝙ iſte ſubſeruiunt nutritiue: videt̄ aūt ꝙ hoc nō ſit verū. In ḡnatiua eni eſt attractiua ſeminis ad locū ḡnationis ⁊ expulſiua per membra genitalia. ¶ Preterea querit̄ q̄liter ſubſeruiant ſi ſubſeruiunt: nō enim inueniunt̄ vt videt̄ in oīb⁹ vegetabilibus. ſi enim digeſtiua ſeparat purū ab impuro non videt̄ eſſe digeſtiua in illis vegetabilibus in qbus de puro nihil expellit̄ ſicut in oībus plātis. Et ſi forte dicat̄ ꝙ ſit expulſio

2.8 aīa.t.c.30.

pulſio ad corticẽ per diſtillationẽ; reſinaꝝ ⁊ gũmi hoc nihil eſt: q̃ de tali expulſiua nõ loquimur hic. in quibus enĩ eſt expulſiua videbimus ꝙ ſunt mẽbra recipiẽtia ſuperfluitatẽ que expelli oꝫ ⁊ vie per q̃s expelliť: que nõ videm⁹ in plãtis: cũ igiť nã nõ deficiat in neceſſarijs ſi plãte habuiſſent hãc vtutẽ nã feciſſet eis hmõi organa. ¶ Solõ. dõm ꝙ iſte ſũt ptes potẽtiales ipſi⁹ aie vegetabilis: ⁊ diuidiť in eas ſicͭ totũ poteſtatiuũ in pticulares poteſtates. ¶ Ad p̃ᵐ ḡ qd obijciť dicim⁹ ꝙ obim hꝫ ſbalẽ diſtam ſi vt ſbm ↄſiderať. potẽtia enĩ corpus nõ de neceſſitate eſt exiſs ſub maiori q̃titate q̃ᵐ prius fuit: ⁊ iõ cib⁹ ſm ꝙ eſt ex eo fit corp⁹ cibatũ. ⁊ cib⁹ ſꝫ ꝙ ex eo ſit maius in q̃titate ſcipue ſm lõgitudinẽ; quã prius habuit hñt diſtaꝫ ſm ſbalẽ formã obti: ⁊ hoc pꝫ ex diſta finiũ. finis enĩ nutritiue eſt per icorporationẽ cibi ſaluare corp⁹ aiatũ. ſꝫ finis augmẽtatiue eſt per icorporationẽ q̃ti cibi ↄducẽ corp⁹ ad pfectã magnitudinẽ ſm figurã. vñ augmẽtatiua maiori calore idiget qui ſufficiat extẽdẽdo organa ⁊ addẽdo cibũ cõducere ad magnitudinẽ debitaꝫ ſpẽi ⁊ magis iſra hoc patebit. Siſr ſupfluũ ꝫ nutrimẽti ſup qd opať gñatiua eſt po⁹ tñ corp⁹ organicũ nõ addibile alij corpori ſicͭ fuit cib⁹ nutritiue ⁊ augmẽtatiue. ⁊ pp hoc opꝫ ꝙ in iſto maſe virt⁹ opeť trãſmutatiua ſemis ⁊ formatiua organoꝝ. Sic igiť pꝫ ꝙ hoc nutrimẽtũ idẽ ſit ſm ſubaꝫ mãe: nõ tñ idẽ eſt ſꝫ ſpẽi rõnẽ. Alia enĩ virt⁹ eſt in ipſo a vtute nutritiua que eſt in epate vel in corde. ⁊ alia a vtute augmẽtatiua que eſt in fonte caloris ſcta in corde. ſ. ⁊ alia a vtute gñatiua que eſt in vaſis ſemiarijs: ⁊ per has virtutes deſcẽdẽtes in cibũ cib⁹ trahiť in diuerſas rõnes que ſiũt ei ſpecifice ſꝫ ꝙ ad diuerſas potẽtias vegetabiſ cõparať. ¶ Ad aliud dõm ꝙ vis gñatiua ſemper adeſt: ſꝫ nõ ſemp opať: ⁊ hoc cõtigit vel ex debilitate organi vt in iuuenib⁹. vel ex defectu mãe ſemis. Siſr augmẽtatiua ſemp adeſt: ſꝫ ipediť tñ pp debilitatẽ iſti⁹ cũ ex pte ei⁹ qd oꝫ augeri ſicut ſubtili⁹ iſra explanabiť. vñ ↄtigit ipediri per accidẽs ab ope: ⁊ hoc nõ facit accñtalẽ eẽ vtutẽ. ¶ Ad aliũ dicendũ ꝙ vegetabile ſm ꝙ vt totũ poteſtatiuũ ↄſiderať non hꝫ pfectionẽ niſi in ptib⁹ ſuis: ⁊ iõ q̃n aia diuidiť per iſta nõ oĩno diuidiť per accñtalia. imo ſicut ſe hñt mẽbra corporis ad corpora: ita ſe hñt vires aie ad aiam. qd pꝫ ex vbo phi in 2° de aia vbi dicit. ꝙ ſicͭ aia tota eſt actus toti⁹ corporis ita ptes ſunt act⁹ ptiũ. ⁊ ideo ſi oculus eẽt aial viſus eẽt aia ei⁹. Nec hoc eſt veꝝ ꝙ oẽ ↄñs aliqd ſit accñtale niſi itelligať de ↄſecutione ſm tp̃s. ſm rõnẽ enĩ ptes ſemp ↄſequunť totuꝫ: que tñ ſm reſoneꝫ ſiſ ſunt ⁊ ſm mãꝫ p̃us: ⁊ ſic eſt de oib⁹ ↄñtib⁹ in qb⁹ id qd ↄſequiť hꝫ pfectionem ſm ſubam ⁊ poſſe. ¶ Ad aliud obꝫ ꝙ cũ dẽ potẽtia nãlis: duo dicunť. per lꝫ potentia enĩ ſupponiť eius q̃litatis. per lꝫ nãlis võ ſupponitur cã neclã eius in ſbto. ⁊ hinc etiã eſt ꝙ po⁹ nãlis non adeſt ⁊ abeſt: ſꝫ ſemp adeſt q̃ cãm neclaꝫ ſupponit in ſbto: ⁊ iõ non eſt oĩno accñs ſꝫ ꝓpria paſſio ſluens de p̃n⁹ ſube ſbti: ⁊ ſic ſe hñt oẽs vires aie ad aiaꝫ. vñ pꝫ ꝙ nõ ſunt accñtales ſed nãles ꝓprie ⁊ imediate ſluẽtes ex ipſa ſba aie. ¶ Ad aliũ dõm ꝙ ois forma nãlis eſt in ratiõe triplicis cauſe vt ſupra diximus. ſ. formalis ⁊ efficiẽtis ⁊ finalis. ⁊ ſꝫ ꝙ aia eſt vt efficiẽs operationes aiati ſic hꝫ vires in qb⁹ pficiť cãlitas ſua in efficiẽdo opa. Impfectum enĩ efficiens eſt qd non põt omnia opa vel potẽtialia fieri ſm nãm in ſubto. vñ cauſa multitudinis virium vna ſuba aie eſt: ꝙ aia cõparať ad corpus vt efficiẽs: q̃ corpus vnũ qdẽ eſt per ſubaꝫ ſꝫ multũ per organa. In aia võ rõnali ſecus eſt per itellectũ quem accipit aia nõ ex cõparatione corporis ſꝫ ex cõparatione ad deũ cãntẽ. Et hoc videť inui in lib° de cauſis vbi dicit ꝙ ois ſuba nobilis hꝫ tres opationes. nã ex opationib⁹ ei⁹ eſt opatio animalis ⁊ opatio itellectualis ⁊ opatio diua. Aia enĩꝫ nobilis dẽ hic aia itegra vt dicit phs. Dicit enĩꝫ Alexãder in lib° de intellectu ⁊ itelligibili: ꝙ ſola aia hois eſt itegra ⁊ hoc ex cõparatione ad corpus. hꝫ enĩ cõparationẽ diuã ⁊ aialẽ. Eſſe enĩ diuinũ eſt eẽ ſaluatũ ⁊ pfectũ ſm poſſibilitatẽ nãe. eẽ aũt ſaluatũ in indiuiduo eſt ⁊ in ſpẽ. pfectũ aũt eſt corroborata virtute ſm pfectionẽ magnitudis ſubti: ⁊ iõ aia nobilis cõſequiť eẽ diuinũ ſm poſſibilitateꝫ ſui per tria opa vegetatiue ptis. Opatio autẽ aialis eſt ꝓpria opatio aie ſm quã diſtinguiť a nã. nõ enĩ ſm eẽ diuinũ diſtinguiť eo ꝙ oĩa mouenť ad illud: ⁊ pp illud agit qcqd agit. vñ operatio aie eſt ſm ꝙ mouet corp⁹ ſm locũ: ⁊ cũ iſte mot⁹ non ſit ſine apphenſione ſenſibili ſenſus ⁊ mot⁹ ſm locuꝫ ſũt operationes ꝓprie aiales: ⁊ in his aia eſt cauſa corporis ⁊ ſupior eo ꝙ corp⁹ recipit impſſiones ab aia ad ↄſequẽdũ hec duo. ⁊ iõ oculus nõ vidẽs nõ eſt oculus niſi equoce. ⁊ pes non mobilis nõ eſt pes niſi equoce. eſt etiã aia nobilis nihilomin⁹ vt dicͭ phs creata a deo vt inſtrm itelligẽtie: ⁊ cũ itelligentie ſint ſube ſepate recipet aia impſſionẽ ab eis. Et verũ illa impſſio ſit opa ſ intellect⁹ agẽtis vel modi reuelationũ ⁊ ꝓphetie ſicut dicit Aug⁹ in 12° ſup Geñ. ad lrãm. mõ nõ determinam⁹. hoc ſic cõſtat ꝙ opatio itellectualis eſt in aia nõ ex cõparatione ad corpus: ſꝫ potius ex cõparatione ad itelligẽtiã p̃mã ⁊ intelligẽtias ſcdas: ⁊ iõ in hac cõparatione aia iferior facta eſt itelligentijs eo ꝙ recipit impſſiones ab ipſis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ iſte q̃tuor que ponunť nõ ſunt ptes aie. aia enĩ eſt iſluens impſſiones in corp⁹: vt iã habitũ eſt: ⁊ iſte impſſiones ſũt recepte a corpore ⁊ dicunť virtutes ſire mẽbris que ſunt ſbalr partes aie: ſꝫ fundanť in ipſis nãlib⁹ ⁊ calore ⁊ cõplexiõe mẽbroꝝ: ⁊ iõ variãť ⁊ debilitanť ⁊ iuuanť ſm variationeꝫ mẽbroꝝ. vñ attrahere digerere retinẽ ⁊ expellẽ nutritiue ſunt potentie: ⁊ ipſa vna exñs per diuerſitateꝫ actiuaꝝ ⁊ paſſiuarũ q̃litatũ opať oia illa. per calidũ enĩ ⁊ ſiccũ qb⁹ viget attractiua attrahit: per frigidũ aũt ⁊ ſiccũ retinet: per calidũ võ digerens in humido per ſiſtudiem elixationis vt dẽ in 4° metheoroꝝ. digerit ⁊ ↄuertit cibuꝫ ad corp⁹. ſꝫ per calidum ventoſuꝫ ⁊ humidũ lubricãs expellit. Siſr ⁊ q̃nq̃ expellit p frigidũ humidũ lubricãs iducens: ſꝫ hoc ſit per accñs: vñ talis expulſio frequenter eſt indigeſti cibi: q̃ frigus circũſtãs impedit actioneꝫ caloris nãlis digerentis cibũ ne poſſit attrahere humidũ ſubtile ⁊ puꝝ ⁊ ↄſumẽ ptẽ humidi aquei ex quoꝝ ↄſumptione ⁊ attractione groſſuꝫ terreſtre ⁊ ipurũ inſpiſſet. q̃ aſr tñ q̃litates actiue ⁊ paſſiue ſubſeruiũt ptib⁹ aie vegetabilis iſra meli⁹ explanabiť. ¶ Ad hoc qd obijciť de expulſiua ꝙ nõ ſit in aiatis oib⁹ dõm ꝙ veꝝ eſt hoc: natura enĩ nõ abũdat ſupfluis: ⁊ ideo cũ plãte trahãt cibuꝫ digeſtiuũ digeſtione p̃ma in qua groſſum ⁊ ipuꝝ ſepať a ſubtili puro ⁊ cõuenienti nõ idigẽt vẽtre vel expulſione: q̃ ſicͭ dicit phs in lib° de aialib⁹. terra eſt eis ꝓ ventre. Et cã hui⁹ eſt: q̃ trahũt cibũ per poros ⁊ nõ recipiũt groſſuꝫ vt aialia. Et cauſa hui⁹ eſt debilitas caloris nãlis in plãtis qui attractuꝫ cibũ groſſuꝫ in plãtã nõ poſſet digerere. hui⁹ aũt ſignũ eſt ꝙ ex modico frigore exteriori reſtringunť pori plante ⁊ denſať ſuccus ⁊ ſluũt folia: ⁊ ideo etiã ꝙ attrahit cibũ in radice nõ tã ex calore ſui q̃ᵐ ex calore vaporum qui ſunt in terra.

¶ Queritur quid nutritiua potencia ſit.

DEinde queritur de partibus vegetabilis ⁊ queruntť duo. ſ. de ptibus ſigillatim ⁊ de ptib⁹ in cõi. De ptib⁹ ſigillatiꝫ queruntť tria. ſ. de nutritiua ⁊ augmẽtatiua ⁊ gñatiua. De nutritiua aũt queruntť q̃tuor. Quoꝝ p̃mũ eſt de nutritiua in ſe. 2ᵐ de motu eius. 3ᵐ de nutritiuo ⁊ nutriente. 4ᵐ de inſtrumento eius. ¶ Circa primum querũtur tria. Primo enim queritur quid ſit. Scdo vtrũ ſit vna vel plures. Tertio ſi plures ſint nutritiue vtrũ ſint eiuſdẽ ſpẽi vel non.

AD p̃mum ꝓcediť ſic. Dicit Auicẽna in 6° de nãlib⁹. ꝙ nutritiua eſt vis aie vegetabilis cõuertẽs corp⁹ a corporeitate in qua erat in ſiſitudinẽ corporis in quo eſt: ⁊ vnit ei cibum per reſtaurationẽ ei⁹ qd ſolutũ eſt in illo. ¶ Sꝫ cõtra hãc diffõneꝫ ꝓcediť ſic. Gñatiua ꝓprie eſt virtus ↄuertens corp⁹ a corporeitate in qua eſt: eo ꝙ iducit aliã ſpẽm: ⁊ pp hoc videť ꝙ hec nõ ſit ꝓpria diffinitio nutritiue. ¶ Itẽ cũ corporeitas ſpẽs ſit q̃litatis videť magis ꝓpriũ augmẽtatiue trãſmutare corporeitatẽ cibi ⁊ inducere ſibi q̃ntitatẽ cibati q̃ᵐ ipſius nutritiue. Et hoc videť ex illo verbo phi in p° de gñatione ⁊ corruptione. vbi diciť ſm qd id igiť qd potentia vtrũq̃. vbi gr̃a. q̃ntã caro augeť. quid etenĩ q̃ntã opꝫ gñari carnem. ſm id autem qd ſolũ caro nutrit ⁊ cũ ſic differt cib⁹ ⁊ augmentatio rõne. ¶ Iteꝫ infra ſm id qd eſt ꝙ aduenit potẽtia q̃nta caro augibile eſt carnis. ſm id aũt ꝙ ſolũ potentia caro nutrimentum. Ex hoc pꝫ ꝙ mutare corporeitatẽ cibi in corporeitatẽ cibati corporis eſt augmentatiue ⁊ nutritiue. ¶ Preterea nutritiua nõ ſemp ponit reſtaurationẽ deperditi: q̃ nõ ſemp ſit depditio: ſed nutrimentũ obijciť calori nãli ne ↄſumat ſbam. ¶ Itẽ ſi vis

Nõ quõ obra iſtaꝝ virtutũ ſpe diſtĩguantur.

Tex. cõ. 9.

2. de aĩa. te. cõ. 34

Nõ õ virtutib⁹ miniſtrantib⁹ aie nutritiue.

Tex. cõ. 41.

3. de aia.t.cō. 40. Tex.cō.14. eius eſt ſaluare idiuiduū ⁊ cū a fine ſit denoiatio ⁊ diffinitio vt dicit phs. ab illo videt̄ poti⁹ debꝫ diffiniri. ℂ Preterea cū nutritiua cōuertat corpus digerēdo ⁊ digeſtio ſit vt hꝫ in 4° metheoroꝝ. cōpletio a nāli ⁊ ꝓprio calore ex ꝯiacentib⁹ paſſionib⁹ videt̄ ꝙ potius deberet dicī a paſſionib⁹ ſiue q̄litatib⁹ in qb⁹ erat prius q̄ a corporeitate in qua erat pri⁹. cū enim cōuerſio ſit motus a cōtrario in ꝯriuꝫ ⁊ corporeitas nō habeat ꝯiacēs ꝯriuꝫ videt̄ ꝙ potius ſit ꝯuertens a q̄litatibus q̄ a corporeitate. ℂ Preterea Ariſto. vult ꝙ nutritiua trāſmutat cibū ſm ſubam in ſubam cibati: ⁊ ſic videt̄ debē dicī cōuertēs cibū a forma ſubali in qua erat prius. ℂ Solo. dicimus ꝙ p̄habita diffinitio bona eſt ⁊ phica. diffinit̄ enim potētia phici per actū queꝫ hꝫ ſupra ꝓpriaꝫ mām: ⁊ in cōparatione ad finē: ⁊ per ſubiectum in quo eſt. hec enī oia tāgunt in p̄dicta diffōne. Qḋ enim dī virtus aie vegetabilis tāgit ſbiectum: per qḋ ꝓprie nālis ſubſtantia ⁊ nālis paſſio dꝫ diffiniri. ℂ Per hoc aūt qḋ dī cōuertēs tāgit ꝓprius act⁹ eius. ꝯuerſio enī hec ſonat verſionē in ſe ex alio ⁊ nō aliud qḋ nō erat prius. ℂ Per hoc aūt qḋ dī corp⁹ a corporeitate in quo erit prius tāgit ꝓpria mā ipſius ⁊ effectus quē cōſequit̄ in ipſa. Cū aūt duplex ſit finis. ſ. finis opis ⁊ intentionis per hoc ꝙ dī in ſiſitudinē corporis in quo eſt ⁊ vnit ei cibū tangit finis opis. finis enim opis eſt in quo ſiſtit opus efficientis. Per hoc v̊o qḋ dī per reſtaurationē eius qḋ ſolutū eſt ex illo tangit finis itentionis qui eſt finis vltim⁹ mouēs intentionem efficiētis. ℂ Ad p̄ᵐ ḡ dōm ꝙ cōuerſio ꝓprie non eſt gnātiue ſed trāſmutatio a ſpē in ſpēꝫ aliā. dicim⁹ enim ꝙ ꝯuerſio eſt verſio alicui⁹ ad ſe nō in aliud: ſic illud qḋ nutrit̄ cibū ꝯuertit ad ſe per actū nutritiue ⁊ nō ꝯuertit ipm in aliquā ſpēm nouā que prius nō fuerat: ſꝫ in carnē neruuꝫ ⁊ os que prius fuerūt. ℂ Ad aliud dōꝫ: ꝙ corporeitas nō ſumit̄ hic metaphiſice ſed poti⁹ phice. ⁊ ideo dicit hic ſpēꝫ corporis qḋ eſt cib⁹: ⁊ ſic ꝓprie cōuenit nutritiue. ℂ Ad aliud dōm ꝙ per actioneꝫ caloris diuidētis id qḋ nutrit̄ ad ſubinductionē nutrimenti ſemp aliq̄ ſit deꝑditio ſm mām ſꝫ non ſm ſpēm. ⁊ qḋ dicit phs in lib⁹ de morte ⁊ vita itelligit̄ ſic. ꝙ calor nālis d̄ſtruet cōſumādo ſubm ſi nō obijceret ei nutrimentale humidum. ℂ Ad aliḋ iā pꝫ ſolo per explanationē diffōnis in duplici fine. Saluo enī indiuidui icludit̄ reſtauratione deꝑditi. cum enī ſpēs nutritiui nō poſſit ſaluari niſi in mā: ⁊ ptes ſm māꝫ deꝑdant̄ per actionē caloris nō relinquit̄ modus ſalutꝫ ſpēi ſin eo ꝙ nutrit̄ niſi per nutrimētū reſtaurat̄ deꝑditū in ptibus mā̄e. ⁊ hoc īfra erit magis manifeſtū. ℂ Ad aliud dōm ꝙ corporeitas ſupponit hic ſpēm corporis phici. ſꝫ ſm ſpēm ſolā ſubalē nō pōt eē motus: q̄a nihil hꝫ ꝯriuꝫ: ⁊ ois motus eſt de ꝯrio in ꝯriuꝫ: nihilominus tn̄ q̄a nutrimentū eſt diffinitū a fine: ⁊ hec eſt mutatio cibi ſube ⁊ vnio ſbalis ad cibatū poti⁹ diffinit̄ a corporeitate ſm ꝙ eſt ſpēs phici corporis q̄ a paſſionib⁹ ſiue a q̄litatib⁹. Lꝫ enī alterādo agat in conuerſione cibi: tn̄ alteratio eſt pp cōuerſioneꝫ ſube: ⁊ digeſtio que diffinit̄ in metaphoris ſumpta eſt gnālr: ꝯut hꝫ ſub ſe cōtentas ſpēs calidi digerentis ſiue illud calidū ſit extriſecū ſiue itrinſecū. ⁊ hoc pꝫ in p̄ēpaſi. In penpaſi enī que eſt digeſtio alimenti in fructibus eſt calor intrinſecus digerens. In epheſi aūt que eſt digeſtio ad totum a calore humido eſt calor extriſecus: ⁊ iḋ ꝓprie dī epheſis in elixatis vt ibideꝫ dīc phs. In opteſi v̊o que eſt digeſtio a cāliditate ſicca ⁊ aliena ⁊ ꝓprie dī in aſſatis eſt calor digerēs extriſecus ⁊ ſiccus vt calor ignis: ⁊ pp hoc illa digeſtio nō ſemp cōuertit ad ſubam digerentis ſicut facit calor digeſtiuus aiati corporis: ſꝫ complet humidū eius qḋ digerit̄ remouēdo ipm a paſſionibus frigidi qḋ eſt cauſatiuū indigeſtionis. ℂ Ad vltimum patet ſolutio ex hoc ꝙ corporeitas ſupponit ſpeciem cibi.

ℂ Utrum ſit vna nutritiua an plures.

SEcūdo querit̄ Utrū ſit vna nutritiua an plures. Et videt̄ ꝙ vna. vnius enī act⁹ idifferētiſ ſm ſpēm vna eſt potentia idifferēs ſm ſpēꝫ. ſꝫ nutritiue eſt act⁹ vnius nō diuerſificat⁹ in mēbris ſm mām. ḡ nutritiua erit vna. ℂ Iteꝫ videt̄ per ſiſe ꝓbari in radijs ſolis. radi⁹ enī nō differt ex hoc ꝙ q̄ſdā materias indurat ⁊ q̄ſdā liquat. ḡ ſic nutritiua nō accipit d̄ñaꝫ ex hoc ꝙ eſt nutrire os vel carneꝫ manū vel pedē. ℂ Itē nā̄ expedit ſe paucioribꝰ q̄ pōt. cū igit̄ ſufficiat vna nutritiua cū diuerſa cōplexione nutritiuorum mēbroꝝ nō erūt plures in vno corpore aiato. ℂ Iteꝫ in 2° de aia dicit phs ꝙ ſunt tria opa vegetabilis aie. ſ. alimento vti ⁊ augmentare ⁊ gnāre ⁊ nō ſubdiuidit alimēto vti. ḡ videt̄ ꝙ in toto corpore vſus hui⁹ alimenti ſit eiuſdē rōnis. Tex.cō.34. ℂ Sꝫ cōtra diuerſi mot⁹ ſm ſpecieꝫ diuerſos exigūt motores ſm ſpecieꝫ. ſꝫ in corpore aiato diuerſi ſunt mot⁹ nutritionis ſpe. ergo diuerſe erūt nutritiue mouentes. Maior pꝫ q̄a alius eſt motor ſurſuꝫ ⁊ alt⁹ deorſuꝫ ⁊ alt⁹ ad ſbaꝫ ⁊ alt⁹ ad q̄titatem. maior ꝓbat̄ ex hoc ꝙ mot⁹ diſtiguit̄ penes terminum ſic mot⁹ ſube qui eſt ad ſubam. motus augmenti qui eſt ad augmentū. In corpe v̊o aiato nutritio termiat̄ ad os carnē ⁊ neruū que nō ſūt eiuſdē rōnis. ℂ Preterea hoc idē expſſe dīc Auic. ſic. omne membrū hꝫ v̊tutem ꝓpriā nutritiuam que eſt in eo qḋ pmutat nutrimentū in ſiſitudineꝫ ei⁹ ꝓpriā ⁊ vnit ei. ℂ Solo. dicim⁹ vnā ſolā eſſe nutritiuaꝫ que eſt ps aie vegetabilis. plures aūt cauſatas ab ipſa ſꝫ diuerſitates cōplexionū oiuꝫ membroꝝ ſiſiuꝫ. cū enī aia ſit motor corporis nō mouebit ipꝫ niſi īfluendo ei impſſiones ſꝫ q̄s pōt animari ab ipſa ⁊ moueri: ⁊ he impſſiones aiales ſunt v̊tutes affixe membris vt ſupra dixim⁹: ⁊ in corpore in qḋ ſūt vt in ſubto: ſꝫ tn̄ ab aia cāte ⁊ īfluxe ipſi corpori. Et dico membra ſiſia que diuidunt̄ diuiſione ꝯtinui. hoc eſt ꝙ q̄libꝫ ps diuiſi rōneꝫ hꝫ toti⁹ vt caro/os/neruus/arteria/vena/cerebꝝ/medulla/⁊ hmōi. membra aūt diſſiſia ſūt: que nō diuidunt̄ ſic ꝙ q̄libꝫ ps obtineat rationeꝫ toti⁹ ſicut caput/man⁹/pes/⁊ hmōi. nō enī qcqd eſt ps capitis eſt caput ſicut ps carnis caro eſt. Cū igit̄ ſm Aug.ᵐ phice artis membra diſſiſia nō nutriant̄ imediate: ſꝫ per ſiſia que imediate nutriant̄ ⁊ ex qb⁹ illa cōponunt̄ ille v̊tutes affixe membris p̄cipue erūt multiplicate ſm numeꝝ ⁊ cōplexioneꝫ membroꝝ ſiſiū. Et per hoc pꝫ ſolo ad dcm Auicēne: ꝙ de illis v̊tutib⁹ itelligit̄. ℂ Ad illud qḋ ante obijciebat̄ dōꝫ ꝙ eſt finis qui tn̄ eſt terminus opis: ⁊ ille nō trahit op⁹ in ſpēm ſicut non dī domificatio alia ſpe que terminat̄ in factura fundamenti: ⁊ que terminat in factura parietis. ⁊ diuerſitas talis finis nō exigit diuerſitatē motoris vel finis ſm itētionē mouētis ⁊ diuerſitas diſtiguit motū: ⁊ per motorē per diuerſas ſpēs. vn̄ cuꝫ nutritiua ſit vnus ſolus talis qui eſt ſaluatio ſube nō erit niſi vn⁹ ſolus motor ſpe qui eſt virt⁹ nutritiua. cuiuſcunq; enī eſt finis vltim⁹ vt idueēs eiuſdē ſunt oia que ſunt ad finē illum.

ℂ Si plures ſint nutritiue vtrū ſint eiuſdem ſpeciei.

TErtio querit̄ ſi plures ſint nutritiue aut ſunt eiuſdē ſpēi. aut nō. videt̄ ꝙ nō eiuſdē. diuerſificatio enī eſt penes fines ⁊ fines nō ſunt eiuſdē rōnis. vna enī cōuertit in os: alia in carnē: alia in venā ⁊c̄. ℂ Itē diuerſoruꝫ organoꝝ ſpe diuerſe ſunt v̊tutes ſpe: ſꝫ iſte v̊tutes ſunt aſſixe in organis diuerſis ſpe. ḡ ſūt diuerſe ſm ſpēꝫ. Si forte dicat̄ ꝙ reducant̄ ad vnā: ⁊ idcirco ſunt vna. ℂ Cōtra. ſi reductio ad vnū eēt cā vnitatis tunc oēs vires aie que reducant̄ ad vnā ſubam aie in quā ⁊ a qua ſunt eſſent vna qḋ falſum eſt. ḡ reductio ad vnū nō erit cauſa vnitatis ſpe. ℂ Preterea oia mēbra corporis reducant̄ ad vnū p̄ūᵐ qḋ eſt cor: nec tn̄ pp hoc ſunt eiuſdē rōnis. ergo ſiſr ſꝫ nutritiue mēbrorum reducant̄ ad vnū p̄ūᵐ qḋ eſt cauſa p̄ma nutrimenti pp hoc nō erūt eiuſdē rōnis. ℂ Sꝫ cōtra. ſpēs mot⁹ nō diſtiguūtur penes fines in ſpecie ſꝫ penes fines in gnē. ſicut dicim⁹ aliū motum eē ſube/aliū q̄litatis/aliū q̄titatis/aliū in vbi. Cuꝫ igit̄ nō ſit cōuerſio cibi in ſubam tn̄ nō erit diuerſitas motus ſm illā ⁊ illā ſubam in qua ſit cōuerſio. ℂ Solo ſm prius dicta termini qui ſunt ad finē ⁊ ſunt termini particularium opeꝝ nō ꝓprie ſm ſpēm diſtinguūt operationeꝫ efficiētis. ⁊ iḋ cū tales termini ſint cū dī nutrire os: nutrire carnē: iſte virtutes nō ꝓprie differunt ſpe ſꝫ numero ⁊ mā̄. ex hoc pꝫ ſolo ad p̄mū. ℂ Ad aliud dicendū ꝙ organa ꝓprie ſunt mēbra officialia que ad aliqḋ offiīi ſpeciale ſunt ordiata vt oculus ad viſuꝫ. ⁊ idcirco neruus ⁊ os ⁊ hmōi nō ſunt organa nutritiue potētie: ſꝫ potius mā̄ circa quā opat̄ nutritiua in aliquo organo extrīo vt in epate vel in corde. Uel dicat̄ ꝙ diuerſoꝝ organoꝝ que ſunt diuerſoꝝ finiuꝫ ſunt diuerſi fines ⁊ diuerſe potētie. ſꝫ non opꝫ ꝙ diuerſoꝝ organorum eūdem hn̄tiuꝫ finē diuerſe ſint virtutes. ℂ Ad aliud dōm ꝙ alia eſt reductio iſtaꝝ viriuꝫ ad nutritiuam q̄ viriuꝫ aie ad aiaꝫ ⁊ mēbroꝝ ad cor. vires enim reducuntur ad aiam vt ad ſubam ⁊ ſubm:

Finis opis ⁊ finis intētionis.

Nō q̄ō nutritiua ſit vna et q̄ō plures.

⁊ ſubm: in qua ſunt: mēbra autē ad cor vt ad pͥm̄ ex quo generant̄ ⁊ a quo accipiunt influxum vite. ſed iſte vires reducuntur ad nutritiuam ſicut quedam inſtrumenta in quibꝰ operatur nutritiua. Nec hoc eſt verum ꝙ ſpēs motus diſtiguantur penes genera: qꝛ in ſubā eſt duplex motꝰ gn̄atio. ſ. ⁊ corruptio in quātitate eſt augmētum ⁊ diminutio.

¶ Utrum nutritiua habeat motum aliquem vel non.

Einde querit̄ de motu nutritiue ⁊ querūtur qnq̄ʒ. Quoꝝ pͥm̄ eſt vtrū habeat motum aliquem. 2m̄ vtrū plures vel vnū. 3m̄ ad quā ſpeciem motus reducitur. 4m̄ quid ſit mobile in hoc motu. 5m̄ vtrum ſemper ſit nutritio dum animal viuit ⁊ quare.

Ad primum ꝓcedit̄ ſic. ⁊ videt̄ ꝙ non habeat motū. Oīs eni motus eſt ad finē aliquem qui eſt in mouēte per intētionem vel ſubām. ſubā autē carnis que terminus eſt nutritionis ſm̄ pħm nec per intētionē nec per ſubſtātiā ʒ eſt in potētia nutritiua. ergo non hʒ motū qui ſit ad terminū illū. Prima ꝓbat̄ per inductionē qꝛ mouēs phīce cōuertit patiēs vel trāſmutat in ſuā ſubſtātiā: vt ignis aquaʒ in ignē: ⁊ ideo terminus motus fuit in mouēte. mouēs aūt in arte per intētionē cognitionis predetermīat finē. 2ª ꝓbatur per hoc ꝙ aīa vegetabilis nec intētionē hʒ nec ipſa ſʒ ſubſtātiam eſt caro. ¶ Item omnis motus eſt a cōtrario in

Tex. cō. 45. cōtrariū quoꝝ vtrūq; agit ⁊ patit̄. Sed dicit pħus in 2º de aīa ꝙ nutritiuū nihil patit̄: ſed nutriēs ſolū. ergo nutritio non eſt motus. ¶ Preterea ꝯrium nō reſtaurat deperditum: ſʒ cibus reſtaurat. ergo cibus nō erit ꝯrius. cū igit̄ motus ſit a contrario in ꝯriū nō erit motus aliqs a nutrimēto in nutritū. ¶ Itē oīs motus eſt ad ſpēm mouētis vel ad aliquā bonitatem ꝓpinquā illi. hec ꝓbat̄ in fine ſcd̄i de celo ⁊ mūdo. cibꝰ

Tex. c. 102. ⁊ in fi. non pōt moueri ad hoc ꝙ fiat aīa vel aliqua potentia eiꝰ. ergo nullus motus eſt in cibo nutrimēti ¶ Sed ꝯtra oēs pħi dicunt ꝙ nutritiua ducit nutrimētū in aīal ꝑmutādo ipm̄ primo in ſanguinē ⁊ humorē ex qbus eſt cōſtitutio corporis humani ⁊ aſſimilat ⁊ vnit ⁊ reſtaurat depditū ʒ que oīa dicunt̄ motus. ¶ Itē nutritiua virtꝰ eſt a potētia. aut igit̄ erit actiua aut paſſiua. Cōſtat ꝙ nō paſſiua qꝛ ſic aliqd trāſmutaret ipſam. ergo actiua. Sed dī in 5º metaphīce ꝙ potētia acti-

Tex. cō. 17. ua eſt pͥm̄ trāſmutandi aliud inquātū aliū. ergo nutritiua trāſmutabit aliqd ⁊ trāſmutatio erit motus eiꝰ. ¶ Itē in libro

2. de aīa. t. c. 33 de aīa dī ꝙ potētia aīe diffinit̄ per actꝰ. ergo quelibet potentia aīe hēbit actū aliquē ⁊ motuʒ. ¶ Solo. dōm ꝙ nutritiua hʒ actū ⁊ motū qui eſt aſſimilare nutrimētū ⁊ vnire ſube nutriti. Sed pͥmus eiꝰ motꝰ eſt reſtauratio depditi in ptibꝰ māe nutriri per cibū aduenietē: ⁊ iſte motꝰ eſt de quo dicit pħus ꝙ nutritū nutrit̄ ⁊ nō cibū nutriēs ⁊ eſt tm̄ in nutrito. ⁊ hoc melius patebit. ſ. qn̄ queret̄ qd ſit mobile huiꝰ motꝰ. ¶ Dicēdū ergo ad pͥm̄ ꝙ ſuba carnis eſt per intētionē in potencia nu-

Intentio duplex. tritiua ⁊ nō per ſubam. Sʒ duplex eſt intētio. ſ. tēdēs in fineʒ tm̄ ⁊ nō determinās ipm̄ per cognitionē: ⁊ hec eſt itētio oiuʒ virtutū actiuaꝝ in nā. omni eni cui attribuit̄ finis attribuit̄ intētio in finē illū. Alia eſt eni intētio tēdēs in finē predeterminās in mā per cognitionē. hec eſt itētio artis. de pͥmo habet̄ in ethicis ꝙ virtus eſt certior arte. cauſa aūt certitudinis eſt qꝛ virtus aſſimilat̄ nature ⁊ nā eſt certior arte vt dī in vltimo capꝰ q̄rti methēoroꝝ. ¶ Ad aliū dōm ꝙ hec eſt falſa ꝙ oīs motus ſit a ꝯrio in ꝯrium niſi itelligat̄ de motu phīco tm̄ agētiū ⁊ patientiū. Sʒ nō eſt vera gn̄aliter de omni motu locali nec de motu aīe ſic̄ nutritio motꝰ eſt anime. ¶ Ad aliud dōm ꝙ illa rō bn̄ ꝓcederet ſi nutritio eēt in nutriēte ⁊ in mobili ſubto: ſʒ infra ꝓbabimus ꝙ nō eſt veꝝ: nihilominus tn̄ nutriēs trāſmutat̄ de ꝯrio in cōtrariū vt fiat ſiſe nutrito: ⁊ hʒ ꝯrietatē ad nutritū inq̄tuʒ diſtat per ſpēs ab ipo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nutrimētū mouet̄ ad ꝓpinquā bonitatem aīe vegetabilis: qꝛ efficitur corpus animarum.

¶ Utrum nutritiua habeat plures motus vel vnum.

Einde querit̄ Utruʒ hēat plures motus vel vnū. Et videt̄ ꝙ plures. in nutritione eni opʒ aſſimilari nutrimētū ⁊ hoc nō fit niſi per alterationē. Silr̄ de potētia carne fit actu caro ſʒ ſubam: ⁊ hoc nō fit niſi per gn̄ationē q̄dam. ergo hʒ motū alterationis ⁊ gn̄ationis ad minꝰ: ⁊ ſic hʒ plures motus. ¶ Preterea neceſſe eſt ꝙ cibꝰ corrūpat̄ ſm̄ ſubaʒ in qua fuit: ⁊ ſic ēt hʒ motū corruptionis. ¶ Itē illud aliud qđ addit̄ nutrito corpus eſt ergo quātū. quātum aūt additū quāto facit maius. ergo eſt in ſpēcie magnitudinis additamētū. ergo eſt motꝰ augmēti. ¶ Itē qcq̄d creſcit in q̄titate: creſcit in maiorē locū. maior aūt locus ⁊ minor nō ſunt idē locus. ergo mutat̄ de loco in locū. ergo habʒ loci mutationem. ¶ Preterea cibꝰ ſm̄ locū trāſit a loco digeſtionis ad membra ſurſuʒ ⁊ deorſum. ergo eſt ibi motꝰ ſm̄ locū. ⁊ ita videt̄ nutritio eē motꝰ cōpoſitus ex gn̄atione corruptiōe augmentatione alteratione ⁊ loci mutatione. ⁊ hec qdā opinati ſūt eē vnū. ¶ Sʒ ꝯ. oīs motꝰ eſt ab aliquo ⁊ in aliqd in quo qeſcit. alteratio cibi nō eſt aliqd qđ ſit ens q̄litatis in quo ſit qes. ergo nō eſt ibi abſolute alteratio. pͥma ꝑʒ ex rōne terminoꝝ motꝰ. 2ª ꝓbat̄ ex hoc ꝙ ſi qs eēt in aliquo ente q̄litatis non de neceſſitate trāſmutaret̄ cibꝰ ſm̄ ſubam. qđ tn̄ necīum eſt in oī

nutrimēto. ¶ Preterea in pͥº de gn̄atione ⁊ corruptione dicit pħs ꝙ alteratio eſt qn̄ manēte ſubto ſenſato ente trāſmutat̄ in eius paſſionibꝰ aut ꝯriis aut mediis. puta corpus eſt ſanū ⁊ rurſus laborat manēs idē. hic aūt cibꝰ nō manet idē in ſubto. ergo nō alterat̄. ¶ Itē in omni gn̄atione gn̄at̄ aliquid ſm̄ ſpēm ⁊ formā qđ ſm̄ formā illā pͥus nō fuit. cibꝰ autē hic trāſmutat̄ in ſpēm ⁊ formā carnis que pͥus fuit. trāſmutat̄ eni in ſpēm ⁊ formā nutriti que pͥus fuit. ergo nō eſt generatio. ¶ Itē motus denoīat̄ ab intētione mouētis vt ſupra habituʒ eſt. cū igit̄ intētio nutritiue nō qeſcat in corruptione cibi ſm̄ ſubam in qua pͥus fuit nō erit in motu illo corruptio. ¶ Preterea in oī gn̄atione neceſſe eſt id ex quo aliqd generat̄ corrūpi pͥus: qꝛ aliter due forme ſubales eēnt in eodem ſil. ergo ſi ꝓp corruptionē cibi in nutritiōe dicemꝰ eē motū corruptionis. eadē rōne dicemꝰ eē motū corruptionis in oī generatione. ¶ Preterea non eſt neceſſe in oī nutritione fieri mag̃ augmētū. aliter eni augmētatiua nō ſtaret qđ eſt contra pħos ⁊ cōtra ſenſuʒ. ergo non eſt neceſſe ꝙ cū nutritione ſit augmētatiua ⁊ per ꝯñs nō eſt neceſſe creſcere in maiorē locuʒ: motus aūt qui eſt nutrimenti a loco digōnis ad mēbra ſurſum ⁊ deorſuʒ eſt motꝰ qui eſt in nutriēte tm̄ vt in ſubto ⁊ nō in nutrito. cum aūt nutritio ſit in nutrito vt ꝓbat̄: nutritio nō erit motus cōpoſitꝰ ex motu ſm̄ locū. ¶ Solo. hoc cōcedimus. dōm eſt eni ꝙ nutritio eſt vnus motus qui eſt in nutrito ſimplr̄ qdē: quē tn̄ pͥcedunt quidā motus ex pte nutrimēti qđ per digeſtiuā trāſmutat̄ ex ꝯiacentibꝰ paſſionibꝰ et aſſimilat̄ mēbris ⁊ per caloreʒ nālem purius eleuat̄ ſurſum ad nutrimentū ſupioꝝ ⁊ groſſius depmit̄ iferius ad nutrimentū inferioꝝ. ¶ Ad argumenta autem facta in ꝯriuʒ patet ſolutio per rationes pro iſta parte inductas.

¶ Queritur ad quam ſpeciem motus reducatur nutritio: ⁊ quomodo eiuſdem eſt facere ⁊ reficere.

Ertio querit̄ ad quā ſpēm motꝰ reducat̄ nutritio. ⁊ videt̄ ꝙ ad gn̄ationē. motꝰ eni reducit̄ in pͥdicamentū ⁊ ſpēm per pͥnͥ ipſiꝰ motus: que ſunt forma ⁊ mā ⁊ pͥuatio. cum igit̄ mā ſit ſuba ⁊ forma accepta ſit ſubalis. Silr̄ ⁊ priuatio ſit abiectio forme ſubalis: videt̄ ꝙ iſte motus reducit̄ ad motū gn̄ationis. gn̄atio eni eſt igreſſus in eſſe ex potētia ſuba in actu ſubam. Si forte dicat̄ ꝙ hoc nō eſt niſi gn̄atio ptis ſed in motu gn̄ationis eſt gn̄atio totius ſicut videt̄ dicē pħs in pͥº de gn̄atione ⁊ corruptiōe. vel non Tex. cō. 23.

hoc ſm̄ ſe gn̄atur. gn̄atio eni eēt nō augmētatio in nutrimētuʒ. ¶ Cōtra in loci mutatione idē eſt motus totius ⁊ ptis: vt dicit pħs. ergo videt̄ ꝙ ſilr̄ debeat eē in gn̄atione. ¶ Preterea in 16º de aīalibꝰ dicit̄ pħus ꝙ virtꝰ iformatiua ⁊ gn̄atiua que eſt in ſemē trahit in ſe nutrimentū ex quo formet organa: ſʒ tractꝰ nutrimēti nutritiue eſt ⁊ nutritio: ⁊ ita videt̄ cū eiuſdē ſit facē ⁊ reficere aliqd poſt deſtructionē ⁊ gn̄atio faciat: nutritio āt reficiat: ꝙ gn̄atio ⁊ nutritio ſint eiuſdē virtutis ⁊ nutrire ſit quodāmō gn̄are. Et hoc ꝯceſſerūt qdam ex antiqs dicētes nutritionē nihil aliū eē q̄ gn̄ationē in pte reſtaurata poſt depditionē eiꝰ qđ nutrit̄. ¶ Sʒ ꝯ hoc ſunt rōnes fortiſſime. nihil gn̄ans gn̄at ſeipm̄. oē nutriēs nutrit ſeipm̄. dico aūt nutriēs vt agēs nutrimēto: nō mā. ergo nullū nutriēs eſt gn̄ans. ergo nulla nutritio erit gn̄atio. ¶ Itēʒ oīs gn̄atio eſt igreſſus in eſſe qđ nō eſt nulla nutritio eſt igreſſus in eſſe qđ nō eſt. ergo nulla nutritio eſt gn̄atio. Prima ꝓbatur ex

diffõne gñatiõis que ponit̃ in ipſa.2° pʒ ex hoc: ꝙ nutritio eſt ingreſſus in eẽ nutriti ⁊ eſt añ nutritionẽ: ⁊ nutritum eſt actu añ nutritionẽ. ¶ Itẽ duaꝝ virtutũ diſtinctaꝝ per organa nõ eſt idẽ actus: gñatio ⁊ nutritio ſũt tales virtutes. g̃ cũ act⁹ gñatiue ſit gñatio ⁊ nutritiue nutritio gñatio nõ erit nutritio. pͥma pʒ per ſe. 2° ꝓbat̃ per hoc ꝙ gñatiua eſt in vaſis ſeminariis: nutritiua v̾o in corde vel epate in quo eſt vis tract⁹ nutrimẽti per venas meſeraicas a greco meſeron qđ eſt trahere ſic dictas. ¶ Itẽ virtutis operantis in organo et virtutis operãtis organũ nõ eſt idẽ act⁹: ſed ſic ſe hñt nutritiua ⁊ gñatiua. ꝙ gñatiua eſt faciens organũ: ſed nutritiua operãs in organo. g̃ ipſaꝝ nõ erit idẽ act⁹ ⁊ ſic gñare nõ erit nutrire. ¶ Itẽ in arte mechanica nõ eſt eadẽ ars vtens ⁊ faciens. pʒ eni ꝙ fabrilis lignoꝝ eſt facere nauẽ ⁊ nauigatorie eſt vti ea. Siſr carpentarie eſt facere domũ ⁊ iconomice eſt vti domo facta ⁊ fabrilis in ferro eſt facere gladiũ ⁊ militaris vti eo: ⁊ oino ſic eſt in architectonicis ⁊ viſualib⁹. cũ igit̃ ars imitet̃ nãm ⁊ in nã nõ eſt eiuſdẽ v̾tutis facere aliquid ⁊ vti facto: ſʒ gñatio facit oĩa organa: nutritio aũt vtit̃ ad ſalutẽ. ergo nõ ſunt idẽ. ¶ Solo. hoc cõcedimus dicẽtes ꝙ nutritio eſt mot⁹ in partib⁹ mãe nutriti ⁊ non in ptib⁹ eius ſm
Tex.cõ.35. ſpẽm. ſicut eni dicit pħs in pͥ° de gñatione ⁊ corruptione qlibet pars ſm mãm efflůit ⁊ reflůit ⁊ nulla ſm ſpẽm ⁊ formã. nec dicimus aliquo mõ ꝙ nutritio ſit mot⁹ in cibo extrĩs. cũ igit̃ ſm pħm ſit tm̃ in ptib⁹ mãe: ⁊ per mãm nullus mot⁹ ponat̃ in pdicamẽtũ ⁊ ſpẽm iſte mot⁹ nõ erit reducibilis ad pdicamẽtũ vel ſpẽm alicuius mot⁹. Qđ aũt penes mãm ſpẽs mot⁹ nõ diſtiguant̃ ꝯſiderãti pʒ: qa cũ tria ſint pͥn° motus. ſ.
Nõ qño penes mãz ſpẽs mot⁹ nõ diſtiguũtur. mã forma ⁊ pͥuatio eiuſdẽ nãe pdicati. mã eſt ſubm in oib⁹ motib⁹: ſed nõ eiuſdẽ pdicati ⁊ nãe forma ⁊ priuatio. qa v̾o nutritio ſit mot⁹ in partibus mãe tm̃ ſupponit̃ hoc a pħo: ⁊ ita erit in qõne que de nutriẽte ⁊ nutrito diſputabit̃. ¶ Ad pͥmũ g̃ dõm ꝙ in nutritione eſt acceptio forme que eſt actu ⁊ illa nõ eſt terminus: neq; pͥn᷑ generationis ẽt hñ cõcedimus ꝙ nõ eſt gñatio ptis nec pħs itẽdit hoc ſed poti⁹ ꝙ generatio eſt igreſſus in eſſe abſolute ⁊ ſimpl̃r ſiue in parte ſiue in totũ qđ eſſe totum fuit in potẽtia. ſed nutritio eſt igreſſus in eſſe qđ eſt actu ſm ſpẽm ⁊ formã nutriti ⁊ nõ ponit̃ in potẽtia aliquo mõ niſi ex effluxu ⁊ influxu mãe. ¶ Ad aliđ pʒ ſolo per pdicta ꝙ nõ eſt hic gñatio ptis ſimpl̃r. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nutrimẽtũ qđ trahit̃ a vi generatiua in corpore animato exiſtẽ in ſemine eſt alterius rõnis ꝙ̃ nutrimẽtũ qđ trahit̃ a vi nutritiua in corpore aĩato. illud eni eſt in potẽtia ad formã ⁊ ſpẽm organoꝝ que nõ eſt actu: ſed illđ eſt in potẽtia ad formã ⁊ ſpẽm mẽbroꝝ ſiĩuʒ que iã actu eſt in nutrimẽto adueniẽte nõ acqrit niſi ſaluationẽ. ¶ Illđ ãt qđ dĩ ꝙ eiuſdẽ ſit facẽ ⁊ reficẽ: dõm ꝙ hoc eſt veꝝ ſi in eadem rõne accipiat̃ facere ⁊ reficere. virtus enim gñatiue eſt facere ſm formã ⁊ reficere ſm formã: ſed nos iã diximus ꝙ nutritiue eſt tm̃ reficere ſm partes materie efflůẽtes ⁊ reflůentes.

¶ Queritur quid ſit mobile in motu nutritiue.

Q Uarto q̃rit̃ qđ ſit mobile in hoc motu. ⁊ obiicit̃ ſic. oĩs motus eſt in mobili vt in ſubiecto. mobile aũt eſt qđ mouet̃ a forma in formã. cũ igit̃ nihil moueat̃ hic niſi cib⁹ videt̃ ꝙ cib⁹ ſit mobile in hoc motu. ¶ Itẽ nullũ mobile eſt eiuſdem diſpõnis vel loci añ motũ ⁊ poſt illud qđ nutrit̃ eſt eiuſdẽ diſpõnis ⁊ loci añ motũ ⁊ poſt. g̃ illđ qđ nu-
Tex.cõ.24. ⁊ 26. trit̃ in hoc motu non eſt mobile. ¶ Item dicit pħus in 2° de aĩa. ꝙ in patiente ⁊ diſpoſito videt̃ in eẽ actus. ⁊ ibidẽ dĩ ꝙ cibus eſt patiens ⁊ id qđ nutrit̃ eſt agens. g̃ cũ actus agentis ſit mot⁹ mot⁹ ille vt in mobili erit in cibo. ¶ Itẽ multis rõnib⁹ ꝓbatũ eſt ꝙ mouẽs ⁊ mobile nõ ſunt idẽ. cũ igit̃ mouens in hoc motu ſit aĩatum nõ põt idẽ eſſe mobile: ⁊ ſic relinquit̃ ꝙ cib⁹ ſit mobile in hoc motu. ¶ Sʒ contra. oĩs motus eſt in eo vt in ſubiecto qđ denoĩat: nutritio denoĩat nutritũ. g̃ nutritio nutrit̃ ⁊ mouet̃ hoc motu. ¶ Preterea per locum a cõiugatis ꝓcedit̃ ſic. nutritio eſt motus. g̃ qđ nutrit̃ mouetur: ⁊ qđ mouetur eſt ſubm motus. ergo qđ nutritur eſt ſubm motus. ¶ Preterea hoc dicunt oẽs pħi. ſi enim nutritio eſt influxus nutrimenti qđ recipit hunc influxũ vt ſubm videbitur eſſe ſubiectũ motus. ¶ Solo. hoc cõcedimus lʒ quidam ex ignorantia ſcie dicant oppoſitum. dicunt eni illi ꝙ ſalus eſt magis quies ꝙ̃ motus. vnde cũ ſaluet̃ id qđ nutritur magis quieſcit ꝙ̃ moueatur. ſʒ nos dicimus ꝙ in ſaluato nõ eſt motus neq; ꝓprie quies. ſaluat̃ eni forma ⁊ ſpecies totius membroꝝ: ſed in eo in quo ſaluat̃ mot⁹ eſt hoc eſt in partibus materie efflůentibus ⁊ reflůentibus. ¶ Ad primũ ergo dicamus ꝙ alia ratio eſt in iſto motu ⁊ in aliis motibus. iſte enim motus tm̃ eſt in partib⁹ materie: ⁊ non de forma in formã. cõcedimus tamẽ hñ ꝙ cibus tranſmutet̃: ſed non tranſmutatur motu nutritionis: ſed alterationis que exigitur ad nutrimentum. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nutritum eiuſdem diſpoſitionis eſt ante ⁊ poſt ſm formã: ſed non ſm partes materie vt patet ex predictis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ agens trãſmutationem nutrimẽti eſt nutritũ: ſʒ reſtituens deperditũ in partib⁹ materie eſt vis nutritiua in vltimo actu nutriendi ⁊ patiens in hoc actu eſt corpus aĩatum ſm mãm. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ mouens ⁊ mobile non ſunt vnum in eſſentia: ſed bene poſſunt eẽ vnum cõpoſitum vt anima ⁊ corpus ⁊ vis nutritiua ⁊ corpus nutritum.

¶ Utrum nutritio ſemper ſit dum animal viuit vel non.

Q Uinto ⁊ vltimo querit̃ vtrũ nutritio ſemp ſit dũ aĩal viuit. Et videt̃ ꝙ ſic. per pħm dicentẽ Tex.cõ.41.
ſic in pͥmo de gñatione. Nutrit̃ qdem quouſq; ſoluit̃ ⁊ corrũpit̃: augmẽtat̃ autẽ nõ ſemp. ¶ Itẽ in 2° de aĩa ſm ꝙ cib⁹ ſuppletur eſt hoc aliqđ ⁊ ſuba alimentatũ eſt. ſaluat enim ſubam ⁊ vſq; ad hoc eſt quouſq; alat. ¶ Itẽ Auicẽ. in 6° de nãlibus. Tex.cõ.47.
virtus nutritiua ex viribus aĩe vegetabilis operat̃ cum tpe vite ſingularis hoc eſt indiuidui que dum pmanſerit exercẽs ſuas operationes vegetabilia ⁊ aĩalia erũt viua. cũ aũt fuerit deſtructa vegetabilia ⁊ aĩalia nõ erunt viua. ſed hoc videt̃ falſum. dicit eni pħs in 7° de aĩalibus. ꝙ quedã aĩalia ⁊ quidam ſerpẽtes poſſunt diu viuere ſine cibo: ⁊ ideo latent cauernas quãdoq;. Et Auicẽ. in ſuo libro de aĩalib⁹ 7° dicit ꝙ ſunt quedã ſquamoſa ſicut ſerpentes ⁊ conchea que ſunt in ſuis locis q̃tuoꝛ mẽſibus in hyeme ⁊ nihil comedunt. ſiĩr ericius ⁊ vrſus q̃ſq; abſcõdunt ſe ⁊ vrſa quãdoq; abſcõdit ſe per. 40. dies: ⁊ aliqñ per multos menſes ⁊ vrſa tũc parit: ⁊ hmõi experimentũ eſt ꝙ nõ hñ cognoſcit̃ de partu vrſe: et ꝙ filii ſui macilenti ſunt valde quãdo ſunt parui. ¶ Itẽ videt̃ poſſe ꝓbari per rõnem. dicit eni pħs alaʒ eẽ ſicut ſomnũ ⁊ ſicut vigiliã: ⁊ ita videt̃ ꝙ oẽs virtutes debent quandoq; eſſe ſicut ſomnus. Somnus aũt eſt quies virtutum. g̃ virtutes quãdoq; debent quieſcere. ¶ Itẽ ſicut oſtendit pħus in 2.ð aĩa.t.c.5.
pͥmo de ſomno ⁊ vigilia. Quoꝝcũq; eſt aliqđ opus ſm naturã quãdoq; excefferit tps vel aliqđ coꝝ qđ poſſit tpe facẽ neceſſe eſt ea lãgueſcere vt oculos videntes ⁊ quieſcere hoc nõ facientes ſupple neceſſe eſt: ſimil̃r ⁊ manum ⁊ aliud eẽ cuius eſt opus aliqđ: quare ſi alicuius eſt opus ſentire ꝯtinue languebat ⁊ hoc nõ faciet. g̃ a ſimili cum nutritiua ſit in mẽbris hñtibus aliqđ opus neceſſe eſt ipſam lãgueſcere tẽpore ⁊ quieſcere. ¶ Solo. dicimus ꝙ nutritiua ſemper agit in vigilantib⁹ ⁊ dormientib⁹ etiãʒ magis ſicut dicit pħs in pͥ° de ſomno ⁊ vigilia. ſic opus ſuũ facit nutritiua partialis in dormiendo magis ꝙ̃ in vigilãdo. nutriunt̃ enim magis tũc ⁊ augent̃ tanq̃ʒ vel agentia. ¶ Ad obiectũ dõm ꝙ aĩalia cuʒ abſcõdunt ſe non quieſcit in eis nutritiua niſi ſm acceptionem nutrimẽti exterius. ſunt enim talia aĩalia frigida debilis caloris nõ hñtia multam famẽ. cauſa eni famis eſt diſſolutio nutrimẽti vehemens: ⁊ cauſa diſſolutionis eſt paucitas materie ⁊ eiuſdẽ ſubtilitas ⁊ raritas pellis ⁊ caloꝛ naturalis fortis ⁊ caloꝛ aeris extrinſecus adiuuãs ⁊ ſimil̃r motus: ⁊ idcirco qñ aliquid iſtoꝝ deeſt vel plura quibuſdã animalib⁹ ⁊ ſunt guloſa pp appetitũ cõtrahũt multas ſupfluitates groſſas quas caloꝛ nãlis debilis diſſoluere nõ põt pͥcipue cũ nõ iuuat̃ calore exteriori nec motu: talia eñ aĩalia ꝓpter multã ſuperfluitatẽ frigidã ꝯtrariam ⁊ calorem nãlem debilẽ tpe frigido efficiunt̃ pigra valde ⁊ deſiderãtia qetẽ ⁊ imutabilitatem ſui corporis: ⁊ ideo abſcõdũt ſe. ⁊ ſi in quibuſdã coꝝ fuerit caloꝛ adeo fortis ꝙ ſupfluitates illas põt cõſumere ⁊ diſſoluere toto tpe abſconſionis: tunc illa aĩalia attenuabantur ⁊ debilitabant̃. ſi v̾o adeo debilis ſit ꝙ non poſſit natura decoquere: tũc idecocta ſuperfluitas frigiditates inteſtinoꝛum coagulat̃ in aruinã ⁊ efficiuntur magis pinguia tempore abſconſionis: ⁊ ſm ꝙ caloꝛ põt hoc facere vel tardius vel citius ſm hoc eſt longius vel breuius tẽpus abſconſionis

abſconſionis cor. Et nō eſt inconueniens ꝙ hoc accidat in quibuſdā hoīb⁹ ⁊ p̄cipue in mulierib⁹ ſi ſiant imobiles ſm locū quēadmodū in ciuitate Paduana abſtinuit quedam 40. dieb⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ quedā virtutes aīe mouent organa ſua ꝓprio motu aīe ⁊ nō nature vt virtus motiua ſꝫ locū ⁊ virtus ſenſitiua: ⁊ qa talis mot⁹ nō eſt de nā organoꝝ ſm cōpōnē ex elemētis īducit penā ⁊ laborem organis: ⁊ ex hoc naſcit̄ deſideriū quietis etiā imobilitatis ſicut in ſomno ⁊ vigilia. Sed quedā virtutes mouent ſm nām organoꝝ ⁊ ille motus ſemꝑ eſt organis delectabilis: ⁊ ſic mouent oēs virtutes vegetabilis potentie ⁊ p̄cipue nutritiua: ⁊ iō dicit Dionyſius phūs ꝙ motus grauis generationis nutribilis eſt naturam aſſequens in mouendo.

¶ Utrum nutriens nutriat ſimile vel diſſimile.

DEinde querit̄ de nutriente ⁊ nutrito. Et queritur ex parte nutrientis vtrū nutriat ſimile vel diſſimile. 2° vtrū ipſu trāſeat in ſubāꝫ nutriti vel totū emittat̄ in ſeceſſuꝫ vt videt̄ dñs dicere in euāgelio. 3° ſi ip̄m mittat̄ in corp⁹ humanū vtrū mutet̄ in veritateꝫ humane nature que reſurget in die iudicij. 4° aūt querit̄ ex parte nutriti vtrum nutrit̄ ſm ſpeciem ⁊ mām vel ſm mām tm̄. 5° querit̄ ſi nutrit̄ ſm mām tm̄ vtrū in oībus partibus materie poſſit fieri deperditio ⁊ reſtauratio vel in quibuſdam tm̄.

AD primū ꝓcedit̄ ſic. Omne nutriēs patitur a nutrito. nihil aūt patit̄ niſi contrarium ⁊ diſſimile. ḡ ⁊c. Si forte dicat̄ ſm ꝙ phūs videt̄ ſoluere iſtam qōnē ꝙ nō eſt coctuꝫ diſſimile: coctū aūt ſimile quereret̄ de illo cocto. Eſt enīꝫ ſimilitudo vt dicit Boe⁹ in top. rep differētiuꝫ

2. de aīa. t. cō. 45. eadem qualitas. ergo opꝫ ꝙ aliqua qualitas vna ſpecie ſit in cocto ⁊ nutrito. aut igit̄ illa forma eſt ſubalis aut accñtalis. Cōſtat ꝙ nō ſubſtātialis qa ſi eſſet cib⁹ nccipiat̄ decoct⁹ quarta digōne que vltima eſt adhuc nō hꝫ formaꝫ ſubalem carnis vel oſſis. ergo relinquit̄ ꝙ ſit accñtalis. ¶ Sꝫ cōtra. ꝓbatū eſt in qōne de mā ꝙ ſolū hyle ſubijcit̄ trāſmutationi illi que eſt ſm ſbam cum ſbm accñtium ſit ens cōpletū non poſſunt accñtia ineſſe illi qđ nō eſt cōpletū per formā accñtalem: ſed cib⁹ trāſmutat̄ per ſbalē formaꝫ cibi. ergo per ꝯñs amittet oīa accñtia que fuerunt in cibo: ⁊ ſic nulla manet in

Tex. cō. 25. quo poſſit attendi diſſimilitudo. ¶ Sꝫ ꝯ. hoc eſt qđ dicit̄ phs in 2° de gñatione ⁊ corruptione. ꝙ hñtiū ſymbolum facilior eſt trāſitus adinuicē eo ꝙ manet in vtroqꝫ q̄litas vna cōis. ḡ videt̄ aliqđ manere in trāſmutato ⁊ in eo in quo ſit trāſmutatio penes qđ pōt attēdi ſīlitudo ⁊ ſymbolum. ¶ Solo. dicēdum cū phō ꝙ priuſq̄ decoquat̄ eſt diſſimile: ⁊ cū decoctū eſt eſt ſimile ⁊ maxime vltima digōne. ¶ Ad illū qđ querit̄ in quo attēdit̄ diſſīlitudo dōm ꝙ penes ꝓportionē ad vnū qđ ineſt vni actu ⁊ alterū ꝓximam hꝫ diſpōnē ad illud: hoc autē eſt forma carnis ⁊ oſſis que ineſt nutrito actu ⁊ nutrimētū vltimū ꝓximā hꝫ diſpōnē ad ipſaꝫ. ¶ Cōcedimus tñ hūi ꝓut ſupra ꝓbatū eſt ꝙ hyle tm̄ ſbm eſt trāſmutationi ſꝫ ſubſtātiā. ſed ad hoc ꝙ trāſmutet̄ in ſubſtātiā hāc vel illam exigunt̄ diſpōnes diuerſe quaꝝ lꝫ nulla eadeꝫ numero maneat in mā prius ⁊ poſt manet tñ eadē ſm ſpēꝫ ⁊ rōnē: ⁊ hoc ſufficit ſimilitudini. Et qđ dicit phs ꝙ hñtium ſymbolū facilior eſt tranſitus nō intelligit ꝙ vna qualitas numero maneat in vtroqꝫ ſed ſpecie que facit ad facilitatem tranſmutationis in hoc ꝙ nō agit cōtrariuꝫ ſed mouet ad trāſmutationem ſi intendatur. ⁊ per hoc patet ſolo ad totum.

¶ Utrum nutriens tranſeat in ſubſtantiam nutriti vel totū emittatur in ſeceſſum.

SEcundo querit̄ Utrū nutriēs trāſeat in ſubſtātiaꝫ nutriti vel totū emittat̄ in ſeceſſum vt videt̄ dñs in euangelio dicere. Dicit eni ꝙ oē qđ in os intrat in ventreꝫ vadit ⁊ in ſeceſſum emitti̅t. Si aūt omne in ſeceſſuꝫ emittit̄ tunc nihil trāſit in ſubſtātiā corporis. ¶ Idē videt̄ dicere Beda ſup eūdem locū in gloſa ⁊ magr̄ in ſententijs. Nō videt̄ ad hoc idē facere. Calor eni de ſe trāſmutat ⁊ cōſumit ⁊ nō vnit ⁊ incorporat. ergo videt̄ Beda dicere verū ꝙ per occultos meatus egredit̄: quos greci poros vocant. Et qa de hoc ſatis diſputatū eſt in qōne de reſurrectiōe et de ſequēti articulo. Utrū trāſeat cibus in veritatē humane nature. Et quid ſit veritas humane nature ibideꝫ determinauimus. ¶ Ideo de his breuiter hic nos abſoluimus ad vtrūqꝫ dicētes: ꝙ cibus trāſit in ſbam corporis ⁊ quodāmodo in veritatē humane nature ſicut ibi determinauim⁹. ¶ Ad vltimam aūt rōnem dōm ꝙ calor ignis cōſumit: ſed calor digeſtiuus nō agit tm̄ ſm proprietatem ignis: ſed etiā ſm virtutem anime ⁊ ſm virtutem celeſtem vt infra determinabimus: ⁊ ideo poteſt incorporare cibum.

¶ Utrū nutriēs nutriat̄ ſm ſpēm ⁊ mām vel ſꝫ mām tm̄.

QUarto querit̄ ex parte nutriti. Utrū nutritur ſm ſpēm ⁊ mām: vel ſm materiaꝫ tm̄. videt̄ ꝙ ſm ſpēm ⁊ mām: qa nutrimentū accipit ſpēm nutriti ⁊ nō remanet in mā tm̄. ergo cū nutritio fiat ſm ꝙ addit̄ ⁊ qđ additur ſit in ſpecie ⁊ mā nutritio erit per ſpēm ⁊ mām. ¶ Itē qđ ſꝫ materiam tm̄ eſt ſm potentiam tm̄ eſt: ⁊ non ſm actum: ergo ſi nutrimentū tm̄ eēt ſm mām nunq̄ nutriret̄ aliquid actu: ſed hoc eſt falſuꝫ. ergo nutrimētum ſit ſm ſpēm ⁊ māꝫ. ¶ Itē nullus motus pōt eē de mā ad mām ꝙ ſic materie eēt mā. opꝫ enim ꝙ aliqđ eēt ſbm illi motui: ⁊ ita eſſet mā ⁊ moueret̄ ad mām: qa nihil eſt qđ nō pōt intelligi. ergo nutritio nō eſt motus ſm mām tm̄ in nutrito. ¶ Preterea qū deperdit̄ pars materie in carne cū forma nō hēat eſſe niſi in mā: neceſſe eſt deſtrui formā que fuit in illa parte. ergo ſi reſtauratio ſit ſm modū deꝑditionis neceſſe eſt reſtaurationē fieri in forma ⁊ mā. ¶ Sꝫ cōtra illud nō imutatur qđ eodē mō manet: ſpēs nutriti eodē mō manet hodie ſicut heri in toto ⁊ in parte. Eadem eni eſt caro hodie que heri fuit lꝫ nō eadeꝫ mā per totū. ḡ nutritio eſt penes mām tm̄. ¶ Preterea dicit phs. ꝙ vna pars materie defluit ⁊ alia aduenit. ſpēs aūt ⁊ forma ſtat eadem ⁊ dicit ſpēm ſimilem eſſe vaſi ⁊ mām aque merſe ⁊ remerſe vaſe vno ⁊ eodem remanēte. ¶ Preterea nos videmus ꝙ oēs motus qui aliquo mō ſunt ad formaꝫ ſiue extra ſiue intra. extra ſicut motus ad vbi. intra ſicut illi qui ſunt ad formā ſbaleꝫ vel accñtalem ſpāles hñt determinationes qb⁹ reducūtur ad ſpēs ⁊ gña: ⁊ iſte nō hꝫ. ergo videt̄ ꝙ in partib⁹ materie tm̄ eſt. Si eni daret̄ ꝙ eſſet ad ſpēꝫ nō eſſet niſi ad ſpēm carnis vel oſſis que nutriunt̄: nihil aūt nutrit̄ niſi illud qđ iam eſt actu per ſpēm ⁊ formā. Si eni diceret̄ ꝙ moueret̄ ad ſpēm illā moueret̄ ad illū qđ iā eſt actu ⁊ hꝫ: qđ nō pōt intelligi: ſm hoc enim idē numero moueret̄ ad aliquid ⁊ quieſceret in illo ſimul ⁊ ſemel moueret̄ ad aliquid ⁊ eēt in motū eſſe in illo ſimul ⁊ ſemel: ⁊ eēt aliqđ actu ⁊ nō eēt ſimul ⁊ ſemel: que oīa ſunt impoſſibilia. ergo nutritum non nutrit̄ niſi ſm mām. ¶ Solo. dōm ꝙ abſqꝫ dubio ſm oēs veritatē intelligētes nutrimentū nō eſt niſi ſm māꝫ. Et quidā ꝯdicunt huic ſnie ex ignorātia veritatis. ¶ Dicēdum ergo ad p̄mū ꝙ illud qđ addit̄ nō efficit̄ in alia ſpecie q̄ñ que prius fuit: ⁊ idcirco nutritū non nutrit̄ ſm ſpēm illam lꝫ aliqđ addat̄ ei: ſꝫ qa alias partes accipit māles ꝓp hoc mutat̄ in partib⁹ materie ⁊ nutrit̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nutrimētū nō tm̄ eſt in potētia ſꝫ in actu: ſꝫ ille actus eſt ideꝫ qui fuit ꝑus in partib⁹ nutriti lꝫ nō eedē ptes ſint ſm mām. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nullus mot⁹ eſt de mā in mām vt ꝓbatum eſt: ſed hūi cōtingit aliqđ idē numero mouens recipere partem materie pro parte ⁊ poſt partē ⁊ cuꝫ parte ſm ꝙ ipꝫ trāſmutat aliqđ in ſe ⁊ in ſpēm ſuaꝫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū perdit̄ pars materie nō deſtruitur propter hoc ſpēs membri aīati corporis. pars enim deꝑdita nō fuit neceſſaria ſpeciei ſine qua eſſe non poſſet: ⁊ ideo pōt effluere illa ⁊ influere alia ſicut per ſimile oſtendit phs in vaſe ⁊ aqua.

p° d gñōne ⁊ corruptōe. te. cō. 35. ⁊. 36.

¶ Utrum in oībus partibus materie poſſit fieri deperditio ⁊ reſtauratio vel in quibuſdam tm̄.

QUinto ⁊ vltimo querit̄ vtrū in oīb⁹ partibus materie poſſit fieri deꝑditio ⁊ reſtauratio vel in qbuſdā tm̄: ⁊ eſt duo antiquoꝝ ꝙ nō in oībus que videt̄ eē fortis. Si eni in oīb⁹ pōt fieri deꝑditio ſignatur ꝙ corp⁹ per ptes q̄ſ in mō hꝫ cras quaſdā ex eis nō hēbit ſed q̄ſdā alias reſtauratas ⁊ poſt cras iteꝝ: aliꝰ ⁊ ſic cōtingit tādem ꝙ habebit oīno alias materie partes numero in toto corpore ⁊ ſic vna forma numero poſſet eē in duobus corporib⁹ numero ſucceſſiue qđ videtur icōueniēs. ¶ Preterea nutritiua eſt virtus quedā operās in organo. ergo ad opus ſuū neceſſe

eſt ſaluari ſbam organoꝝ.ergo nõ eſt poſſibile fieri deperdi
tio in illis.¶ Itē per experimentū pbaꝛ.quedaʒ eni mēbra
in hoīe ſunt que abſciſſa nõ pñt reſtaurari per nutrimētale
humidū ſicut illa quoꝝ ſubā eſt ex humido ſbali ſeminali:
vt dicit. G.cū igiꝛ nõ fiat deperditio partiū in nutrito niſi ea
ruʒ quaꝝ põt fieri reſtauratio per nutrimētū nõ videꝛ fieri
deperditio ⁊ reſtauratio in ptib⁹ mēbroꝝ radicaliuʒ.Qð ſi cõ
cedaꝛ eſt obiectio grauiſſima in ꝯriuʒ.Illa eni mēbra radi-
calia cõpoſita ſunt ex ꝯrijs adinuicē repugnātib⁹:⁊ cum in
omni tali fiat deperditio neceſſe eſt fieri cõtinuā deperditioneʒ
in illis.¶ Itē calor nãlis ꝯſumptiuus eſt:qꝛ alr nullius fie-
ret deperditio.ḡ facit deperditionē in oī eo in qð agit.ergo cuʒ
ſilr agat in partes radicales ſicut in alias equalr faciet deper
ditionē in illis ſicut in alijs.¶ Et ad hoc dixerūt qdā ꝙ vir-
tus vegetatiua que eſt in aiato dirigit calorem ⁊ nõ dirigit
ipm in mēbra radicalia:⁊ idcirco non facit deperditionem in
ipſis:ſed hoc min⁹ eſt qð nihil. Uirt⁹ enī vegetatiua regit
ad modū nature ⁊ nõ ad modū deliberantis.ḡ dirigiꝛ calor
nãlis a virtute regitiua in omne qð eſt vicinū ei.vicinū aũt
eſt radicale.ḡ cõſumit radicale.¶ Preterea qð principalr
nutriꝛ ſunt mēbra radicalia.ḡ videꝛ ꝙ pncipalr fiat deperdi-
tio in illis.¶ Solo.dicimus ꝙ ſubā corporis humani ⁊ ſilr
cuiuſlibet aīalis mãliter cõſtat ex duplici humido.ſ.humi-
do ſeminali qð nõ tm̄ eſt mãle ſed ⁊ factiuū organoꝝ ⁊ ex il
lo pncipalr fit ſubā illa:in qua eſt pma organizatio corpis:
recipit aũt augmētū per aliud humidū qð attrahit ꝯtīn p ci-
bo ⁊ vocaꝛ humidū nutrimētale a qbuſdā:⁊ tamē nõ eſt ita
adeo ꝯueniēs ſup facturā corporis ſicut pmū:⁊ pp hoc vtu-
tes nãles cõparātes in corpore aiato debetaꝛ in illo. Dicē
dū igiꝛ ꝙ in pmo humido deperditio nõ recipit reſtauratio-
nē per eiuſdē nois humidū.lʒ eni mēbra radicalia augmen
tuʒ ⁊ nutrimētū recipiāt per cibū:nõ tm̄ vnqꝫ adeo cõueniēs
põt fieri humidū cibi ꝙ efficiaꝛ radicale:⁊ iõ cõſumpto vlr
humido radicali vel in tāto ꝙ nõ ſufficiat corpori aiato ne-
ceſſario iducit mors:⁊ nõ põt fieri reſtauratio ⁊ cõſumptio
eius ipediꝛ per cõtinuā īfuſionē humidi nutrimentalis.hu
midū eni radicale eſt illud qð eſt in ipſis mēbris radicalib⁹
imbibitū:⁊ eſt ꝗſi qðdā vas ⁊ inſtrm̄ nãle in quo vtutes aīe
que ſunt in organis cõuertūt humidum nutrimētale attra-
ctiuum in mēbra:⁊ in cõpletioneʒ mēbri ⁊ ſine quo hoc facē
non pñt ſicut nec artifex põt opari ſine inſtrõ.⁊ inde eſt ſi di
ſtinguaꝛ humidū per locū triplex humidū reperiꝛ in corpo-
re humano.ſ.radicale qð eſt ītra mēbra radicalia:⁊ per qð
tanqꝫ per inſtrm̄ opaꝛ nã in humidū cibi.⁊ 2m qð eſt humi-
dū nutrimētale qð eſt iā attractum ad ſingula membra.Et
3m eſt humidū nutrimētale ſup īfuſione ſemp īfuſibile a ve
nis que ſunt vie nutrimēti.Et hmõi exemplū poniꝛ in oleo
lucerne cuius quedā ps eſt imbibita iter licbinū:⁊ qdā ps
attingit licbinū vndiqꝫ ⁊ qdā circūnatat in plures lucernas
⁊ cū apponiꝛ ignis agit qdē imediate in humidū qð eſt iter
licbinū cõtinue ⁊ paulatiʒ ⁊ attrahit ꝯtinue humidū circū-
ſtās licbinū.Sed ne ſubito poſſit ꝯſumere humidū pmū ī-
pediꝛ a continua infuſione olei circūnatātis:⁊ ſic calor nãlis
ꝯtinue agit in radicale ꝯtinue deperdendo partē ei⁹:ſʒ ne ſu-
bito poſſit ꝯſumere ipediꝛ a cõtinua īfuſione humidi nutri
mētalis.¶ Dicendū ḡ ad pmū ꝙ deperditio fit in oīb⁹ ptib⁹
corporis ſm mãm ſiue ſint ex humido nutrimentali ſiue in
humido radicali:ſed nõ eodē mõ fit reſtauratio.lʒ eni reſti
tuaꝛ caro ex humido nutrimētali:tñ illa caro nõ erit inſtrm̄
⁊ vas nature in qua poſſit opari carnē aliaʒ ſicut inſtrm̄ ⁊ vas
pmo ð gnõne tex.cõ.36. eſt illa caro que fit ex humido radicali.vas eni appellat phs
eā in libro de gñatione ⁊ corruptione.¶ Ad aliud dõʒ ꝙ ſi-
ne dubio ꝓcedit illa obiectio ſicut iaʒ pʒ ex ſupra dictis.ſed
ſubā organoꝝ fit ex humido radicali.vñ ſicut deſtructa ra-
dice in plāta non fit poſtea nutrimentū:qꝛ nõ eſt qð cõuer-
tat nutrimentū ad mãm plante ſic deſtructo radicali qð diſ
fuſum eſt per organa nõ erit vegetatio membroꝝ.radicale
enī eſt cõuertēs ⁊ actiuū per virtuteꝛ aīe que eſt in ipſo:ſʒ nu
Tex. cõ.35. trimentale eſt ꝯuertibile tm̄.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſm phm
in p° de gñatione ⁊ corruptione ſūt partes in corpore aiato
que ſunt ſm ſpēm ⁊ partes que ſunt ſm mãm.Sūt enim in
corpore mēbra anomiomera vt man⁹ ⁊ pes que ſunt ſʒ ſpēʒ
⁊ formā qð pʒ ex hoc ꝙ abſciſſa nõ retinēt nomē ſuū niſi eq-
uoce:⁊ ſunt humores qui ſunt viciniſſimi iuxta mãʒ elmto-
rum ex qbus gñanꝛ per cõmixtionē.Et ſunt quedaʒ partes
medie ex qbus cõponunꝛ anomiomera:⁊ que ſm diuerſas
cõpõnes gñanꝛ ex humorib⁹:⁊ illa ſunt mēbra que dñr ſilia
vt caro/neruus/os/⁊ hmõi:⁊ illa ſunt media inter mãlia ex
formalia.inquātuʒ eni continuā recipiūt generationē priuʒ
ex nutrimētali humido humoꝝ tenēt ſe iuxta mãm.inqꝫtū
võ ex primo radicali gñata cõponunt organa que ſunt ano-
miomera tenent ſe ad ſpēm:⁊ illa que ſic formalia ſunt nãr
vas:⁊ ideo abſciſſa non recreſcūt:qꝛ deē ſi vas in quo ꝑpa-
rari debuit mã reſtaurans niſi forte in qbuſdā aialib⁹ in
qbus quedam mēbra fiunt ex humido nutrimentali tm̄:
vt in cancro:⁊ hoc eſt quod dicit phs ꝙ materia effluit ⁊ re-
fluit ſed ſpēs manet.reſiduam diſputationem cõcedimus.

¶ Utrum calor ſit inſtrumentum virtutis nutritiue.

Deinde queriꝛ de inſtrõ virtutis nutritiue:qð
dicit ab oibus eē calor.Sed hoc nõ videꝛ eē
verꝫ.calor enim eſt ꝯſumptiuus ⁊ virtutis nu
tritiue eſt ſaluare ⁊ ꝯſeruare:cū igiꝛ operatio
inſtri nõ debeat eſſe ꝯria operationi virtutis
nõ videbiꝛ calor eſſe inſtrm̄ virtutis nutriti-
ue.¶ Preterea calor non videꝛ niſi caleſacere ⁊ diſſoluere.
in nutrito autē videmus ꝙ ipm coadunaꝛ in carne ⁊ oſſa.ḡ
videtur in ipſo operari aliqua alia virtus ꝙ calor.¶ Item
phus dicit in 16° de aialibus.ꝙ humidū eſt cauſa vite.cum
igiꝛ nutritiua ſit ad ꝯſeruationē vite idiuidui:videꝛ ꝙ in-
ſtrumētū ei⁹ debeat eē humidū.¶ Preterea in ꝑcedēti qõ-
ne habitū eſt ꝙ humidū radicale qð eſt in mēbris formali-
bus ⁊ radicalibus eſt conuertens:⁊ humidū nutrimentale
cõuertibile.cū igiꝛ nõ ſit cõuertens vt virtus aīe erit ꝯuer-
tens vt inſtrm̄.¶ Preterea neceſſe eſt vt aliquid opereꝛ in
cibo ad inceptionē ſpērum ⁊ figuraꝝ membroꝝ corporis:et
hoc nõ põt eē calor.¶ Solo.dicimus ꝙ pmū inſtrm̄ nutri-
tiue eſt calor nãlis.ſed calor iſte eſt in triplici virtute vt dicit
Ariſt.expſſe in 16° de aialib ſic.Nã que eſt cõueniēs elemē-
to termināti.ſ.ignis nõ generat aliā nec apparet ſuſtentata
niſi ſuſtenteꝛ in rebus humidis aut ſiccis:⁊ ꝑter hanc calor
ſolis ⁊ calor aialis ſunt in corpore ⁊ nõ in ſpermate tm̄ ſʒ in
qualibet ſupfluitate aliaꝝ ſuperfluitatū nature.appellat au
tem ſupfluitatē hic hmõi mãm ſeminis ⁊ ſanguinē ⁊ humo
res.Calor eni digeſtiuus qui ꝯgregat homogeneas ptes ſi
bi hoc eſt ſubtile ſpāle dulce humidū ⁊ diſgregat etheroge-
nea ſibi:hoc eſt groſſuʒ terreſtre aquoſum expellēdo ille eſt
de nã ignis.Sed calor qui eſt pn̄m viuificabilitatis in parte
cibi que īcorporaꝛ ꝓprie calor celeſtis eſt:⁊ ꝑcipue qui eſt a
lumine ſolis.Calor võ digeſtiuus ab aīa alterās ſm rõneʒ
ad ſpēm carnis ⁊ ad ſpēm oſſis non vſqꝫ ad cineres dr calor
aialis ab aīa:⁊ calor qdem eſt vnus in ſubiecto ſʒ triplex in
virtute.ſ.elmti celi ⁊ aīe.⁊ cū iſte ſint operationes pncipales
aīe vegetatiue poniꝛ calor ſic in triplici virtute vt ꝓpriuʒ in
ſtrumētū eius:⁊ iõ redarguit Ar. Emp.in 2° de aīa de hoc
qð dicebat tm̄ calorē ignis eſſe cām augmēti dicēs quid eſt
continens in ꝯria que ferunꝛ ignem ⁊ terrā. Diſtraheretur
eniʒ niſi aliqd ſit ꝓhibens.Si võ ſic erit hoc eſt aīa ⁊ cā ali-
mēti ⁊ augmenti:⁊ ibideʒ dicit infra ꝙ ignis eſt cõcauſa q-
dāmodo ⁊ nõ cauſa ſimplr ſʒ anima.Et ex hoc pʒ ꝙ neceſſe
eſt calorem agere in virtute anime.Idem ēt in 16° ꝓbat ꝙ
neceſſe eſt eum agere in virtute celi ſic calor ignis conſum-
ptiuus eſt ⁊ deſtructiuus ſubē.calor aũt nãlis cõſeruatiuus
eſt ⁊ pn̄m vite.igiꝛ agit in virtute celi:qꝛ calor celi pn̄m vite
eſt.frigiditas aũt que eſt in corpore humano:vt dicit Auic.
obſequitur ſecūdario quedā membra coagulando.frigidi-
tatis enim ꝓpriuum eſt coagulare humidum cõtinendo hu
midum intra:ex his duabus virtutib⁹ obſequunꝛ due vir-
tutes paſſiue.ſ.humidū ⁊ ſiccum:⁊ hoc duob⁹ modis.ſ.ad
ſubam membroꝝ ⁊ ad figurā ⁊ ſpēm earūdem ad ſubaʒ.hu
midū eni per actionem digerentis caloris ⁊ frigidi cõtinen
tis cõtinuat ſiccum.Siccū aũt per actionem eorūdem ter-
minat humidū:ad figurā võ ⁊ ſpēʒ membroꝝ qꝛ humidū:
eo ꝙ cedit imprimenti circūſtādo ipſum vt dicit in 4° me-
theoroꝝ.receptiuū eſt ſpeciei ⁊ figure:ſed non retētiuuʒ.ſic-
cum autem receptiuū maꝛ.⁊ bene retentiuum eſt:⁊ ideo cõ-
mixtum ex humido ⁊ ſicco bñ eſt receptiuū ꝓpter humidū
⁊ bñ retētiuum ꝓpter ſiccū.Ex his patet ſolutio ad duo pri
ma.¶ Ad 3m võ dõm ꝙ humidum eſt cauſa vite vt mate-
ria.omnes

Nõ qõ calor qꝫ ē illiʒ ītru-
is nutritiue ē
vn⁹ ī ſubīo et
triplex ī vtute.

Tex.cõ.9.

Tex.cõ.30.

ria.omnes enim cauſe longioris vite conſiſtunt in humido difficulter ſiccabili ⁊ in calido difficulter infrigidabili.

¶ Utrum augmentatiua ſit virtus anime tm̄ vel etiã aliorum inanimatorum.

Onſequenter querit̃ de parte aīe vegetabilis que dr̄ augmẽtatiua in ſe. ⁊ querunt̃ quatuor. Quorum pͥmū eſt de augmentatiua in ſe. 2ᵐ de motu augmẽti. 3ᵐ de augmentãte ⁊ augmẽtato. 4ᵐ de inſtrumẽto. De augmentatiua in ſe querunt̃ duo. quorum primum eſt vtrum ſit virtus anime tm̄: vel etiam aliorum inanimatorū. 2ᵐ ſi eſt virtus anime tm̄: tunc queritur quid ſit.

Tex.cõ.43. Tex.cõ.37. Ad primū ꝓcedit̃ ſic. Dicit pħus in 2° de aīa. Aqua quidẽ igni alimentum eſt. ignis aũt non alit aquã. Et in 2° de gñatione ⁊ corruptione dicit. ꝙ aqua augmẽtat ignem. ⁊ ſi in quolibet augmẽtato eſt vis augmẽtatiua: tunc videt̃ ꝙ in igne ſit vis augmẽtatiua. ¶ Preterea hoc videt̃ ex diffõne augmenti que eſt augmentū eſt preexiſtentis magnitudinis additamẽtū. addit̃ enim magnitudini ignis quando aliquid trãſmutat̃ in ipm̄. ¶ Iuxta hoc iterum querit̃ vtrum ignis poſſit augere aquã ⁊ videt̃ ꝙ ſic. ſi eni ignis trãſit in aquã addit̃ aliqd magnitudini aque: ⁊ ita videt̃ augeri. ¶ Preterea illud augmentatur quod efficitur in maiori quantitate. ergo videtur ꝙ in omni rareſactibili ſit virtus augmentatiua et non tm̄ in animatis.

Pro hac ſolutiõe doctoris vid' Auroeau p° ceñ.1.c.22. ¶ Solo. dōm ꝙ ſi vis augmentatiua ꝓprie ſumat̃ eſt tm̄ in aīatis. tũc eni ꝓprie eſt faciens maiorẽ ꝗtitatẽ ex aliquo extrinſeco qḋ ꝯuertit̃ in ſubam rei augmentate: ita ꝙ res aucta manet in ſua ſpecie ⁊ forma ⁊ res augẽs eandẽ numero ſpẽm ⁊ formã accipiat: large aũt quelibet vis actiua cõſumptiua ſubarū ſibi appoſitarum ⁊ gñatiua ſue ſpẽi in ipſam: et per hoc augẽs ſuam ſubam dr̄ vis augmẽtatiua: ſicut eſt virtus caloris ignei in igne: ⁊ hoc mõ dr̄ ignis augmẽtari: nõ tamẽ augmentat̃ ꝓprie: qa nõ eadem numero ſpẽs ignis efficitur in maiori quãto: ſed potius noua ſpẽs ignis gñatur a materia aque: ⁊ hãc gñationẽ nouã cõſequit̃ maior ꝗtitas: neque aqua eſt augens hoc mõ ignẽ addit̃ ſic ei vt ſubintret ꝗlibet partem ignis: ſed ſufficit ſi addit̃ ei in parte vna. Et ꝑ hoc pʒ ſolo ad pͥᵐ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intelligitur additamẽtū fieri cuilibet parti ſm̄ ſpẽm per ſubinductionẽ augentis in auctū. ſed non obſeruatur hoc quando aqua auget ignem. ¶ Ad illud qḋ querit̃ iuxta hoc dōm ꝙ ſm̄ antiquos pħos Empedocleos. ſ. nullū elemẽtorum auget̃ ⁊ alit̃ niſi ignis: ⁊ nullum alit ⁊ auget niſi aqua: cui⁹ rõ eſt qa in aucto opʒ eẽ virtutem actiuam trãſmutatiuã corporis in ſe: ⁊ opʒ in ipſo eẽ nãʒ rari poroſi receptiui. ⁊ opʒ tertio eſſe mãm ſicci terminãtis illḋ qḋ receptū eſt: ⁊ hec tria in nullo elẽto cõueniũt niſi in igne. In augmentãte aũt opʒ eſſe mãm humidi ſubtilis penetrantis ſicut dicit Ariſt. in 2° de gñatione ⁊ corruptione de

Tex.cõ.10. humido qḋ eſt impletiuū qa nõ determinat̃ qdẽ in ſe ſed bene terminabile eſt ad terminū alterius corporis: qḋ ſequit̃ tãgens ſubtile vt repletū eſt in partibus ⁊ partiū porib⁹. opʒ ꝗ augens eſſe incorporale aucto: ⁊ hec nõ cõueniunt alicui in elementis niſi aque tm̄. humidū enim aereū nõ eſt incorporale. ¶ Ad vltimū dicẽdum ꝙ impropriiſſime ſumit̃ augmẽtum ⁊ rareſactio: qa nihil preexiſtenti magnitudini extrinſecus eſt additum per qḋ efficiatur in maiori quantitate.

¶ Queritur quid ſit vis augmentatiua.

Ecundo querit̃ quid ſit vis augmentatiua. ⁊ ſumat̃ diffinitio Auic. in 6° de naĩlibus que talis eſt. Augmẽtatiua eſt vis augens corpus in quo eſt ex corpore qḋ ipſa aſſimilat illi augmẽtato ꝓportionabili in oīb⁹ dimenſionib⁹ ſuis: que ſunt lõgitudo: latitudo: ⁊ ſpiſſitudo: vt perducat rem ad perfectionem. Et videt̃ ꝙ nõ ſit vis augens corpus. dicit eni pħs in 4° top. ꝙ ſi aliquid ponit̃ in alio vt in genere ꝯſiderandū eſt ſi ſm̄ omne tp̄s ſeqtur idem in quo ponitur. ⁊ ſi nõ ſequit̃ ſʒ omne tp̄s tũc erit genus illḋ qḋ poſitum eſt pro genere ſed nõ eſt ſemp vis augẽs corpus. ergo male ponit̃ vt diffinitiuũ augmẽtatiue. ¶ Preterea idẽ videtur diffiniri per idẽ qñ diffinit̃ vis augmẽtatiua per vim augentẽ corp⁹. ¶ Preterea hoc videt̃ eẽ falſum: qḋ dicit augens corpus in quo eſt. intelligit̃ enim tm̄. ſi enim illud auget̃ cuius ſuba efficit̃ in maiori quãtitate. ſuba enim cibi efficit̃ ſub quãtitate cibati que maior eſt ꝗ ſua ꝗtitas fuerit: videt̃ tunc cibus augmẽtari ⁊ nõ tm̄ corpus in quo eſt vis augmẽtatiua. ¶ Preterea augmẽtatiua nõ videt̃ corpus aſſimilare: ſed potius nutritiua vt habitū eſt in ꝑdictis. ꝗ male videt̃ dicere ꝙ ipſa aſſimilat illi. ¶ Preterea hoc videt̃ expreſſe falſum qḋ dicit augmẽtato ꝓportionabili in oibus dimẽſionibus ſuis. videmus enim multos: quorum latitudo ⁊ ſpiſſitudo nõ rñdent lõgitudini ſm̄ ꝓportionem. ¶ Preterea videt̃ in hoc cõtradicere ſibiipſi: qa in alio loco dicit eiuſdẽ libri ꝙ nutritiua apponit in latitudinẽ mẽbrorum ⁊ in ſpiſſitudinẽ eorum augmentū manifeſtū in groſſitie lõgitudini eius nõ addet. Augmẽtatiua vͦo addit multo plus longitudini ꝗ latitudini. ¶ Preterea querit̃ que dicat̃ ꝓportio ibi. patet eni ꝙ ꝓportio nõ eſt niſi ſm̄ equale vel minus vel maius determinata. qḋ nõ ſm̄ equale ſit planum eſt videre: qa longitudo que non eſt equalis latitudini nec ſpiſſitudini ſm̄ maius ⁊ minus determinata nõ põt vocari proportio in hoc loco. videmus enim eũdem hoiem creſcere ⁊ diminui ſm̄ latum ⁊ ꝓfundũ ⁊ nõ ſm̄ longum. Si ergo in diminutione nõ fuerũt latitudo ⁊ ſpiſſitudo ꝓportionate longitudini etiã incremento nõ fuerunt ꝓportionate ⁊ ecõuerſo. Si forte dicat̃: ꝙ ꝓportio accipit̃ hic hoc mõ vt ſumitur rõ in 2° de aīa cum dr̄. oīum nã cõſtantiū terminus eſt ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmẽti. querat̃ tunc que ſunt nã cõſtãtia. ⁊ ſi dicatur ꝙ ꝯſtantia per ſpẽm ⁊ formã. ¶ Cõtra. quorum vna eſt virtus ſm̄ ſpẽm ⁊ formã eorum vna erit operatio virtutis ſm̄ ſpẽm illã: ſed vna opatio dr̄ ab vno termio ſm̄ rõnem. ergo oporteret ꝙ vis augmẽtatiua in qualibet ſpe vna hiet terminum vnũ ſm̄ rõnem: ⁊ hoc manifeſte falſum eſt. videmus enim vnū hoiem bicubitū eſſe ⁊ alterum tricubitum qui nõ ſunt idẽ terminus quãtitatis ſm̄ rõnẽ. ¶ Preterea querit̃ quid dicat̃ hic ratio magnitudinis ⁊ augmenti. ſi enim rõ ſumat̃ pro ſpecie: tũc nihil videt̃ dicere. quare etiã nã nõ cõſtãtiū vt mathematicorum eſt alia rõ ⁊ ſpẽs ꝗtitatis. Si vͦo ſumat̃ ꝑ portione tũc redit eadẽ qḋ que prius fuit. ¶ Preterea quid eſt qḋ dr̄ rõ magnitudis ⁊ augmẽti. hoc eni videt̃ idẽ eẽ. ¶ Preterea videt̃ falſum qḋ dic̃ vt perducat rẽ ad pfectionẽ. hec eni videt̃ magis eẽ ꝓpriū virtutis dãtis ſpẽm ⁊ formã ſm̄ quã eſt perfectio ⁊ hec eſt gñatiua.

Tex.cõ.41.

¶ Solo. dōm ꝙ hec diffinitio bona eſt ⁊ pħica data. eſt enim per ꝓprium actū per quem dʒ diffiniri virtus: ⁊ per ꝓpriam mãm actus illius ⁊ per ꝓpriū finem. Hoc eni qḋ dicitur vis augens ponit ꝓprium actum virtutis augmẽtatiuũ: cū aũt ſit duplex materia ipſi⁹ actus. vna circa quã operat̃ augmẽtum illa ſupponitur cum dr̄ corpus in quo eſt. alia ex qua operatur augmẽtū: ⁊ illa tãgitur cū dicitur ex corpore ꝙ ipſa aſſimilat illi. finis vͦo eſt duplex etiam. ſ. forma in qua terminatur actus ⁊ ille ſupponitur cū dr̄ in diffõne augmento ꝓportionabili in oibus dimenſionib⁹ ſuis que ſunt in longitudine: latitudine: ⁊ ſpiſſitudine. mot⁹ enim augmẽtatiuus terminatur ad magnitudinẽ ſic ꝓportionatam ſm̄ longum latū ⁊ ſpiſſum. Alius eni finis eſt qui intẽditur a mouẽte et ille ſupponitur cū dr̄ vt perducat rem ad pfectionem. ¶ Dicatur ꝗ ad pͥmū ꝙ hoc qḋ dr̄ augens: non poſuit gen⁹ virtutis augmentatiuũ: ſed ꝓprium actum qui licʒ nõ ſemp ſequat̃ virtutem: tamẽ eſt actus per ſe ⁊ qeſcit virtus ab ipſo cum ꝑuenit ad finem intẽtum a mouente ſicut infra explanabit̃ cum queritur. q̃re aial nõ ſemp augetur ſicut ſemper nutrit̃.

Duplex ẽ mẽ ac⁹ augmẽti.

¶ Ad aliud dōm ꝙ lʒ augens: non ſupponit idẽ ſed actum vt dictum eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ augmentatiua nõ auget niſi id in quo eſt: ⁊ nõ cibum. ad hoc enim ꝙ aliquid augeat̃ oportet manere idem numero ſm̄ ſubſtãtiam. cibus autem nõ manet ſed accipit ſubſtãtiam aucti. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aſſimilatio in nutritiua ⁊ augmẽtatiua eſt diuerſimode ſm̄ diuerſos terminos nutritiue ⁊ augmentatiue. vnde nutritiua aſſimilat vt ſit potẽtia ſuba in qua ſaluet̃ eſſe indiuidui. augmẽtatiua vͦo aſſimilat vt ſit potẽtia quãtum extendens indiuiduum ad maiorem quantitatem. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓportio nõ ſumitur ibi ſm̄ cõparationem dimẽſionis ad dimenſionem in ſe: ſed ſm̄ operationẽ oīum dimẽſionū in cõparatione ad figurã que debet̃ corpori ex hoc ꝙ eſt ſubm talis aīe ſm̄ ꝙ corpus humanū dr̄ a pħo in lib° de aīalib⁹ longum ⁊ rectum ⁊ alia corpora aīalium non ſunt adeo lata ſm̄

Aſſimilatio nutritiue ⁊ augmẽtatiue diſtinguũtur.

quantitatem ſue magnitudinis ſed ſunt magis ſpiſſa. latitudo enim eſt a dextra in ſiniſtrā ⁊ ſpiſſitudo ab ante ⁊ retro. lōgitudo autē deorſum ad ſurſum vt in ſecūdo de celo ⁊ mūdo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ virtus eſt vltimū potentie in re: ⁊ idcirco vltimū potētie nutritiue eſt ſaluare per reſtaurationem deperditi de potētia nutritiua nihil inuenit̄ vltra vltimum illud. Cū ergo maioris difficultatis ſit extēdere manus ad id quod ſaluatū eſt: opʒ ꝙ hoc ſit alterius virtutis que eſt augmētatiua: ⁊ ideo nutritiua nō ponit augmētū per ſe: nec in latitudine: nec in ſpiſſitudie ſed per accñs: quia id quod reſtituit q̄tū eſt: nō tñ in eo quod quātū eſt reſtituit: ſed in eo quod ſuba ⁊ ita ſoluūt quidam. ¶ Sʒ melius dici poteſt quod vt ſupra habitū eſt quedā partes ſunt in corpore aiato in quoꝝ extēſione pn̄cipalr̄ eſt augmētum nāle: ⁊ ille ſunt oſſa ⁊ nerui ⁊ vene ⁊ illas extēdere difficillimū eſt eo ꝙ ſunt dure: ⁊ ideo ſi extenſe nō reuertunt̄. nō enī videmus ꝙ hō efficiat̄ minus lōgus q̄ fuit per aliquā diminutionē: ⁊ ſic eſt etiaʒ in latitudine et ſpiſſitudine ſube radicalis. Hec igit̄ augmētatio ꝓprie eſt virtutis augmētatiue ⁊ eſt ſm̄ nāʒ: ⁊ in hac etiaʒ expſſe apparet quod dicit Auic. ꝙ multo plus addit̄ lōgitudini q̄ latitudini ⁊ ſpiſſitudini. ¶ Alia rō eſt augmētatio in partibus que ſunt ex humido nutrimentali que nō ſunt vt vas ſʒ potius vt facte in vaſe vt fluentes ⁊ refluētes ⁊ ſm̄ has ſepe accidit igroſſatio ⁊ attenuatio: ⁊ hec augmētatio pertinet ad nutritiuā: quia eſt tm̄ a nutrimēto maiori vel miori ſicut etiā videmus in paruulis: quia calor eoꝝ eſt fortis ⁊ corpus rarū: ⁊ ꝓpter hoc de nutrimēto eoꝝ plus tranſit ad ſuperiora mēbra: ⁊ efficiuntur ſuperiora mēbra eoꝝ maiora iferiorib' ſʒ proportionē corporis ſui. Poſtea vō cū corpus iſpiſſatur ⁊ calor efficit̄ debilior nō trāſit ad ſuperiora membra in nutrimēto niſi quod eſt ſubtile ⁊ penetratiuū ⁊ leue ⁊ totū reſiduum trāſit ad inferiora: ⁊ ideo iferiora efficiunt̄ maiora ſupioribus ſm̄ ꝓportionē ſui corporis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓportio ſumit̄ hic in cōparatione ad figurā que debet̄ corpori tali aie ſicut dictū eſt: ⁊ lʒ fiat ingroſſatio ⁊ attenuatio in ptibus humidi nutrimētalis: nō tñ variat̄ dimenſio radicaliū mēbroꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓportio ab Auic. dr̄ rō ab Ar. ⁊ vis eſt in hoc quod dicit phs natura cōſtātiū. nō enī cōſtāt niſi que per nām diuerſa ſunt ⁊ vniunt̄ in cōpoſito per mixtiōes ⁊ ſi illa ſimul ſtare debeāt neceſſe eſt adeſſe aliqd continens ea: hoc aūt eſt forma: que dr̄ nā ⁊ in aiatis eſt aia. terminus vō dr̄ reſpectu eius quod auget. in hoc enim nō auget quocūq; mō ſed alterat̄ ad terminū ſpēi ⁊ figure eius quod auget̄: ⁊ idō hoc verbū dicit phs cōtra Empedoclē qui dicebat augmētum fieri ab igne tm̄: ⁊ reprobat eius dictum eo ꝙ ignis nō alterat ad terminū ſpēi ⁊ figure inaiati corporis: ſed in infinitū quouſq; ſit cōbuſtibile ⁊ non relinquit̄ ꝙ ſit tm̄ ponere augmenti ⁊ virtutis aie que dr̄ augmentatiua. reſpectu vō magnitudinis dicit̄ ꝓportio magnitudīs: ⁊ dr̄ ꝓportio potentie ad actum ⁊ etiam ꝓportio figure ⁊ magnitudinis ad formam ⁊ virtutem forme. Dico aūt ꝓportionem potentie ad actum menſurā ſube que eſt in humido radicali: ex quo fiunt membra radicalia ad tantā ⁊ tantā extenſionē ſm̄ longum latū ⁊ ſpiſſum. Menſura autē illa eſt in duob'. ſ. in calido actiuo ⁊ humido paſſiuo. calidum enim actiuum in ſemine quod eſt actiuum vt ꝓbabitum eſt vṫute ignis elemētalis ⁊ virtute aie ⁊ virtute celi debilius eſt in aliquo ſemine: ⁊ in aliquo fortius: ⁊ ſm̄ hoc extēdit mēbra radicalia in maiorem ad minorē dimēſionem ſm̄ ꝙ inueniunt̄ corpora mulieꝝ in mēbris radicalibus miora corporib' viroꝝ ⁊ frequētius. humidū aūt paſſiuum in ſemine quandoq; eſt magis extenſibile ⁊ qñq; minus. ⁊ hoc contingit tum ex quantitate tum ex ſiccitate ipſius: ⁊ ſm̄ hoc fiūt corpora maiora vel minora: nunq̄ tñ extenſibilia in infinitū. humidū enim illud per extēſionem nō diuidit̄ vltra hoc: ꝙ poſſit in eo manere virtus factiua mēbroꝝ radicalium que ſunt vt vas in corpore animato. ⁊ ideo pʒ ꝙ nō diuidit̄ vt quātum quod eſt diuiſibile in infinitum: ſed vt ſemē diſtribuit̄ per membra quod retinet virtutē factiuam oiuʒ membroꝝ: ⁊ hec dicit̄ ꝓportio potentie illius que eſt in ſemine ad actuʒ tante magnitudinis vel tante. Proportio vō figure ⁊ magnitudinis ad formā ⁊ vṫutem forme eſt mēſura tante quātitatis in organis radicalibus in quibus pōt aia corroborari virtute ⁊ exercere operationes ſuas: ⁊ hec vocatur a phō rō magnitudinis. rō autē augmenti dr̄ ꝓportio eius quod additur ab extrinſeco ad finē ⁊ ſtatum magnitudinis. Radicalia enim mēbra ad finē ⁊ ſtatum peruenire nō pñt ex quantitate ꝓprie ſube. Sed opʒ ꝙ multiplicet̄ per alienam aſſumptā. ⁊ per hoc pʒ ſolo ad totū quod queritur de proportione. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ eſt proportio perfectio ſm̄ eē ſpeciei ⁊ forme: ⁊ hec eſt generatiue. eſt etiam perfectio ſm̄ robur virtutis in organis ⁊ figuram magnitudinis organoꝝ: ⁊ hec eſt virtutis augmentatiue.

T.c.li. ⁊ ſira. p° celi. t.c. 46

Nō quo aliq̄ augmentatio virtuti nutritiue ſit attribui.

¶ Que ſunt principia motus potentie augmentatiue.

Deinde querit̄ de motu augmenti ⁊ queruntur quatuor. Quorum primum eſt que ſunt principia illius motus. 2m vtrum ſit ad omnem partē equaliter vel plus ad vnam. 3m vtrū ſit eiuſdē virtutis diminuere cuius eſt augmentare. 4m quare ſtat motus augmenti aliquando.

Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Motus pn̄cipia ſunt in eodē genere in quo ponit̄ motus ipſe. Mot' autē augmēti ponit̄ in quātitate. ḡ pn̄cipia ei' erunt in q̄titate: ſed principia ſunt 2ria inter que eſt motus. ḡ cōtraria erunt in q̄titate quod eſt cōtra phm̄ in pdicamētis. ¶ Item nullus motus eſt iter talia pn̄cipia quoꝝ vnum manet in reliquo. augmētatio eſt iter talia po'. ḡ non eſt mot'. pma probat̄ ex hoc ꝙ ois mot' abijcit terminū a quo ⁊ mouet̄ ab ipſo ⁊ ſumit terminū ad quē ⁊ quieſcit in illo. Vn̄ ſi terminus a quo eſſet in termino ad quē: oporteret ꝙ abijceret aliquid ⁊ quieſceret in eodem ipſo idem motus numero quod eſt īpoſſibile. ſcđa ꝓbatur per ſenſum: quia videmus ꝙ cum aliquid accipit incrementū non abijcit quantitatem quā prius habuit. paruū enim per ſubam ⁊ quātitatē eſt in magno. ¶ Preterea quidā obijciunt in hūc modū: quia in diuerſis motib' ſpe ⁊ genere diuerſa ſunt mouentia ſpecie ⁊ genere. Sʒ alteratio ⁊ augmētatio ſunt diuerſi motus ſpecie ⁊ genere. ḡ habebunt diuerſa mouentia ſpecie ⁊ genere. Sed q̄litates actiue ⁊ paſſiue ſunt mouētes in alteratione. ergo nō erūt pn̄cipia mouētis in augmentatione. cū igit̄ nō inueniat̄ ibi pn̄s niſi ſuba ⁊ quātitas ⁊ ſuba per eandē rōnem nō moueat̄: nō erit ibi mouens niſi quātitas. ſed hoc eſt impoſſibile: quia ſʒ hoc oporteret ꝙ quātitas a quātitate eſſet actiua ⁊ paſſiua ⁊ accideret ex hoc ꝙ in aliqua eſſent actiua ⁊ paſſiua inuicem ⁊ mobilia phice quod totum falſum eſt. Et ꝓpter iſtaʒ rationem dixerunt quidam mirabiles homines ꝙ cum in motu augmenti non ſit niſi materia ⁊ duo termini quātitatis moueri nō poſſunt quod materia mouet. ¶ Sed cōtra. in eodem motu numero non eſt eiuſdeʒ moueri ⁊ mouere: ⁊ materie in motu augmenti eſt moueri. ergo non mouebit ſm̄ eūdeʒ motum. ⁊ ad hoc dicūt ꝙ materia mouet mota non per ſe. Et ad hoc ſequitur duplex incōueniens. quoꝝ vnum eſt ꝙ vbicūq; eſt mouens motū ibi eſt mouens tm̄ illud erit magis mouens q̄ mouens motum. ¶ Querit̄ ergo quid ſit in motu augmenti mouēs tm̄. aut enī hoc erit ſuba vel forma aut qualitas aut quātitas aut materia. ⁊ patet ꝙ nō ſba vel forma nec qualitas: per hoc ꝙ ipſi ſupponunt ꝙ mouēs per ſe eſt in eodem genere cū motu nec eſt quantitas per rōneʒ prius habitaʒ. ergo erit materia ⁊ materia non mouet niſi mota. ergo primum mouens erit mouens motum quod eſt īpoſſibile. ¶ Preterea quid eſt motum tm̄: conſtat ꝙ nō niſi materia. ergo idem erit mouens motum ⁊ mouens tm̄. 2m inconueniens eſt: ꝙ nihil erit mouens in generatione. forma enim ſubſtantialis nec eſt actiua nec paſſiua ⁊ nihil mouet phyſice niſi quod eſt actiuum ⁊ paſſiuuʒ. ¶ Preterea queritur de hoc ꝙ dicit phus in 2° de celo ⁊ mundo. dico ꝙ ſurſum eſt principium latitudinis ⁊ ante eſt pn̄m profunditatis ⁊ non omne pn̄m niſi vnde motus primus in quo eſt mot'. vnde pn̄m motus augmēti eſt ſurſum ⁊ principiū motus localis eſt dextrū ⁊ principiū motus ſenſibilis eſt ante. Scđm hoc enim videt̄ ꝙ idem ſit pn̄m motus localis ⁊ augmēti: ſed quorūcūq; motuū ſunt pn̄cipia eadē ſpecie illi mot' ſunt idem ſpecie. ergo augmentuʒ ⁊ loci mutatio que eſt ad ſurſum ſunt idem ſpecie. ¶ Preterea cum dextrum ⁊ ſiniſtrū ſint principia a quibus eſt primus motus pmi mobilis: videtur ꝙ mot' qui magis cōpetit oi aiato deberet eē a dextra in ſiniſtram q̄ a ſurſum in deorſum. talis eſt autem motus augmenti: eo ꝙ ille cōuenit plantis ⁊ aialibus ⁊ non motus

T.c.l2. ⁊ ſira.

localis qui eſt a dextra in ſiniſtrā: ꝗ motus augmēti magis debet eſſe principiū dextrū ꝙ̄ ſurſū. ¶ Preterea queritur quare dicat̃ ꝑncipiū motus augmēti ſurſum ⁊ nō deorſum. ¶ Preterea cū augmētum ſit ante ⁊ retro dextrorſum ⁊ ſiniſtrorſum ⁊ ſurſum ⁊ deorſum videt̃ ꝙ hec oīa ſint pa° motꝰ augmēti. ¶ Iuxta hoc iterū querit̃ vtꝝ augmētū ſit motus vel mutatio quedā tm̄. ⁊ videt̃ ꝙ mutatio tm̄. cū eniꝫ aliqd accipit incremētū quelibet quātitas quā accipit eſt alia numero ⁊ ſpecie a precedēti. ⁊ cū quelibet ſpēs ſit terminatiua motus videt̃ ꝙ in augmēto accipiant̃ quantitates infinite per ordinē in infinitis inſtātibꝰ. cū ergo mobile in inſtāti ſit ĩmotum eſſe ⁊ nō moueat̃ vt ꝓbatū eſt 6° phyſicoꝝ. augmētum videt̃ eſſe mutationes multū inſtātanee ⁊ nō motus.

¶ Solo. Dōm ꝙ augmētū motus eſt animali ꝓꝑie vt habitū eſt: ⁊ eſt ſm quātitatē ⁊ ſunt eius termini imperfectū ⁊ perfectū ſm figurā ⁊ magnitudinē debitam corpori aīato. ¶ Ad pᵐ igit̃ dōm: ꝙ quātitati ſm ꝙ eſt quātitas nihil eſt ꝯtrariū in gn̄e ⁊ ſpecie ⁊ hoc eſt ꝗtitati in ſe ꝯſiderate put ꝯſiderat̃ in ꝑdicamētis. Sed ꝗtitati put conſideratur perfecta vel iperfecta in cōparatione ad vires organoꝝ nihil ꝓhibet aliqd eſſe ꝯtrariū. Cōtraria eni inter que eſt motꝰ nō ſunt vnius rōnis in oībus motibꝰ. qn̄qꝫ eni vnū ꝯtrarioꝝ ſimul mouet ⁊ eſt terminus motꝰ ſm eſſe ſpēi ꝯtrarie ⁊ ſm hoc tm̄ prime ꝗlitates ſunt ꝯtrarie actiue ⁊ paſſiue. ¶ Calidū eni mouet frigidū ⁊ eſt terminus motꝰ eius ꝙ eſt calefactū. ¶ Qn̄qꝫ aūt eſt ꝯtrariū vt terminus motꝰ ſed nō vt ꝯtrario agēs ⁊ mouēs id qd mouet̃ ſicut albū ⁊ nigrū ſunt cōtraria. albū eni ⁊ nigrū nō ſunt paſſiua abinuicē ⁊ actiua. Qn̄qꝫ eni vnū eſt in ſpecie nullo mō actiuū ⁊ alterū nō hꝫ eſſe ſpēi ſed priuationis ſicut eſt in gn̄e ſubē in qua vnū vt dicit phus in ſine ꝓmi phyſicoꝝ. ſufficit abſentia ⁊ ꝑſentia facere mutationē. aliqn̄ etiā vnū per ſuū eſſe mālē nō ꝯtrariat̃ alteri ſed per cōnē quā hꝫ ex ꝓportione ad figurā ſm nām ⁊ ꝓportionem ad vigorē virtutis cuius eſt mā. ⁊ hoc mō perfectuꝫ et ĩpfectū ſunt ꝯtraria in ꝗtitate aīati corporis in quo ſolo eſt motus augmēti ſm ꝓpriā augmēti rōnē. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lꝫ minus quātū ſaluet̃ in maiori ſm eſſe mālē: ſm ꝙ nō eſt terminus motus: tn̄ nō ſaluat̃ in ipſo ſm rōnē iperfecti ſm ꝙ erat terminus motus vt pꝫ ex ꝑdictis. ſi eni minus ⁊ maius ſm eſſe ꝗti poſſunt eē termini motus eēt motus in mathematicis qd impoſſibile eſt. ¶ Ad id qd obijcitur de mouēte dōm: qd expreſſe dicit Ariſto. in 2° de aīa. ꝙ vis augmētatiua mouet ⁊ calor eſt cauſa quoꝝ neutrum eſt in gn̄e ꝗlitatis. motus eni nō diſtinguit̃ ad genus vel ſpēꝫ ex mouēte ſed ex termino in quo eſt motus ⁊ hec ꝓpoſitio ꝙ in diuerſis motibꝰ ſpecie ⁊ gn̄e diuerſa ſunt mouētia ſpecie ⁊ gn̄e plane falſa eſt ſi gn̄alr̃ intelligat̃. Si vo intelligat̃ de mouēte qd eſt efficiēs ⁊ ſpēs tūc vera eſt ſicut eſt calidū mouens ad calidū: ſed de aliꝫ qd eſt mouēs vt efficiēs tm̄ eſt vera: qd pꝫ. qꝛ calidū mouet ad ſubāꝫ ⁊ mouet ad ꝗtitateꝫ ⁊ ad qualitatē ꝓut efficit̃ inſtm̄ diuerſarū virtutū mouentiū. ꝯcedimus aūt ꝙ mā nullo mō mouet. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phs nō intēdit in celo ⁊ mūdo loqui gn̄aliter ſed intendit inueſtigare dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ ſurſum ⁊ deorſum ⁊ ante ⁊ retro in corporibus aīatis in qbus illa ſunt per figurā ⁊ virtutem diſtincta: vt videat̃ ſm quē modū dextrū ⁊ ſiniſtrū ſint in celo: ⁊ idcirco dicit eſſe dextrū vnde eſt motus in aīalibꝰ qui eſt motus ꝓceſſiuus ⁊ nō ſiniſtrū: qꝛ in illa parte eſt defectus virtutis motiue in aīalibus: ⁊ ante dicit eſſe pnᵐ motus ſenſibilis. ſenſus eni eſt ſuſceptiuus ſpēꝝ ſenſibiliū ſine mā ꝑſente tn̄ mā ⁊ pnᵐ talis motus nō eſt niſi a nā vbi ſunt ſenſus: lꝫ eni tactus ſit retro ſicut ante tn̄ motus eius nō eſt motus ſenſus ꝓꝑie: qꝛ nō eſt ſpeciei ſine mā ſed potius per materie ꝯtactū. ⁊ de hoc ſermo erit infra in tractatu de ſenſibus. ¶ Principiū aūt motus augmēti in aīato eſt ſurſum nō ſimpliciter ſed ſurſum in aīato: ⁊ illius cauſa eſt qꝛ viuimū virtutis augmētatiue determinat̃ ſurſum: ex qua enim alimēti facile accipiūt augmētū mēbra inferiora. ſimilr̃ ad latū ⁊ ſpiſſum nō erigit̃ aliſ poſitio partis cibi cū parte ſubſtātie ad qd etiā ſufficit nutritiua vt prius habitū eſt. Sed ſummū poſſe eſt in ꝓlongatione mēbroꝝ radicalium: ⁊ ad hoc principalr̃ eſt virtus augmētatiua. ¶ Et ſi obijciat̃ ꝙ ſurſum in plantis eſt locus radicū ⁊ illuc eſt facilis deſcenſus nutrimēti ad augmētū. ¶ Dōm ꝙ ſurſuꝫ determinat̃ ab ipſo qd eſt pnᵐ lōgitudinis ⁊ hoc tā in toto corpore ꝙ̄ in mēbris aīati corporis: vnde ſurſum eſt hoc in qd extēdunt̃ mēbra ſm longitudinē ſiue ſint poſita ſurſum ſiue deorſum in corpore. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō opꝫ ſi primus motus eſt a dextra in ſiniſtrā in celo ꝙ ꝓpter hoc gn̄alis ſit in alijs: eo ꝙ ille eſt cā oium motuū ⁊ nō vnius ſolum. ⁊ vndecūqꝫ recipit motꝰ cauſatos ab illo ſꝫ ꝓportionē ꝯuenientē ſue nāe. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ deorſum nō pōt eſſe pnᵐ motꝰ augmēti eo ꝙ ad illud nō determinat̃ viuimum potētie augmētatiue. per hoc idē pꝫ ſolo ad ſequēs. ¶ Ad id qd vlterius querit̃ vtrū augmētū ſit motus vel mutatio tm̄. dōm ꝙ motꝰ. ¶ Ad id aūt qd obijcit̃ in ꝯtrariū dōm ꝙ eſt ꝗtū fluens ⁊ ꝗtū ſtans in ſpecie ⁊ eē ꝗti. id aūt qd augmētat̃ accipit̃ ꝯtinue quātū fluens in fieri ab iperfecto ad perfectū ⁊ cū nullū accipiat vt ſtans determinatuꝫ in ſpecie in nullo accidit qeſcere ⁊ cum nullū ſit idiuiſibile in nullo accidit moueri in nūc. ſed ſi acciperet̃ quātum ſtans in ſpecie tunc vteret̃ illo vt termino in quo nō eſt motus ſed immotū eſſe: ⁊ ſic ſequeret̃ obiectio.

¶ Utrum motus augmētatiue ſit ad omnes partes equaliter vel plures ad vnam.

Secundo querit̃ vtrū motus iſte equalr̃ ſit ad oēm partē vel plus ad vnā. Et videt̃ ꝙ equaliter ad oēꝫ partē qꝛ hoc expꝛſſe dicit phs in 2° de aīa. ¶ Itē in p° de gnōne ⁊ corruptione dicit̃ ꝙ quelibet pars ſm ſpēꝫ augmētat̃ ⁊ nō quelibet ſm mām. ꝗ cū partes ſm ſpēm ſint vbiqꝫ in corpore motꝰ augmētatiue erit ad oēm partē. ¶ Sed cōtra Auicē. dicit ꝙ ꝑncipalr̃ eſt ſurſuꝫ ſm lōgitudinē membroꝝ: ꝗ nō eſt equalr̃ ad oēm partē. ¶ Preterea ſi eſſet ad oēm partē equalr̃: tūc nō ſieret augmētū. per totā eni vitaꝫ ſit attenuatio ⁊ dilatatio ꝗrūdā ptiū corpis. oēs āt dicūt ꝙ augmētuꝫ ſtet in ꝑfectione figure ⁊ magnitudinis mēbroꝝ.

¶ Solutio. ſm auctoritates ſciētie nālis dōm: ꝙ vis augmētatiua ꝑcipue operat̃ ad extēſionē membroꝝ radicaliū ad perfectā figuraꝫ ⁊ magnitudinem ipſoꝝ: ⁊ ſm ꝙ illa ſunt in toto corpore: ita augmentum eſt in toto corpore. Sed viuimum eius ſm ꝙ ipſa virtus determinat̃ in ſurſum qd eſt principium longitudinis membroꝝ. Eſt ⁊ augmētum per cibum additum ad qd etiā ſufficit nutritiua per ſe ſola: ⁊ illud nō eſt in corpore aīato. Ex hoc pꝫ ſolutio ad totū.

¶ Utrū eiuſdē virtutis ſit diminuere cuius eſt augmētare.

Tertio querit̃ vtrū eiuſdē virtutis ſit diminuē cuius eſt augmētare. ⁊ videt̃ ꝙ ſic. Contraria eni ſunt eiuſdē potētie ſicut vitiū ⁊ virtꝰ: ignorātia ⁊ ſcia. ꝗ cū augmētatio ⁊ diminutio ſint ꝯtrarie erūt eiuſdeꝫ virtutis aīe. ¶ Itē viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis: auditus ſoni ⁊ ſilentij vt dicit̃ in 2° de aīa. ꝗ ſimilr̃ erit hoc in partibus aīme vegetabilis: ⁊ ſic augmentatiua vis erit augmentationis ⁊ diminutionis. ¶ Preterea quidā obijciunt ſic volentes oſtēdere diminutionem eſſe motum naturalem. Diminutio autēꝫ erit violentus motus aut naturalis aut voluntarius. conſtat autēꝫ ꝙ nec violentus nec voluntarius: ergo naturalis. ergo habebit motorem in natura. cum autem idēꝫ ſit ſuſceptibilis augmēti ⁊ diminutionis: ⁊ oſtenſum eſt ꝙ nō niſi animatum eſt ſuſceptibilis augmenti tunc etiam nihil erit ſuſceptibilis diminutionis niſi animatum proprie: ⁊ cū omnis motus animali ſit a motore qui eſt anima quōmodo erit ab aliqua virtute aīme.

¶ Solutio. Ad hoc dicendum: ꝙ diminutio motus quidaꝫ naturalis eſt in animato ⁊ in inanimato ſi communiter diminutio ſumatur: vel in animato tm̄ ſi ꝓꝑie ſumatur: ſed non erit ab anima niſi a virtute deficiente: ſicut etiam naturalis potentia cauſatur a victoria forme ſupra materiaꝫ. naturalis autem impotentia cauſatur a defectu illius. ¶ Dicatur ergo ad primum ꝙ contraria ſunt eiuſdem potentie paſſiue ſed non eiuſdem actiue. Dicitur enim in libro metheoroꝝ ꝙ cōtrariorum ſunt cauſe cōtrarie ſed nō cōtrariorum materia contraria ſed eadem. ¶ Ad aliud ⁊ tertiū dicendum eſt ꝙ virtutes apphēſiue paſſiue potentie ſunt ⁊ ideo ſunt contrariorum ſed virtutes anime vegetabilis omnes ſunt actiue ⁊ ideo nō eſt ſimile de illis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ diminutio eſt motus naturalis a calore naturali conſumente: ⁊ non ab aīa niſi ſicut a virtute deficiente.

Nō quo ꝯtrietas i motu nō eſt vnꝰ rōnis.

Tex. cō. 68.

Tex. cō. 41.

Nō quo motꝰ nō ponit in ſpē vel gn̄e ex mouēte vt mouēs eſt ſꝫ ſolū ex termino. ſi aūt ex mouēte hoc erit vt coincidit in ideꝫ cū forma.

Sed i hac ſolutione eēt locꝰ ꝯſideratio- nis an augmētatio ſit motꝰ. po vcē Auerrois i 8° phy. cō. 23.

Tex. cō. 47.

Tex. cō. 35.

Tex. cō. 105.

Tex. cō. 36.

¶ Utrum ſiet motus augmenti.

QUarto querit̄ quare ſtet mot⁹ augmēti qñqꝫ:
videt̄ eni ꝙ nō ſtet: ꝯtinue eni addit̄ cibus cor
poreus ꝛ quātus.ġ ſicut nutritiua ꝯtinue inge
rit ſubāꝫ ſic videt̄ augmētatiua ingerere quā
tuꝫ.ꝛ ſicut eſt continua diſſolutio ꝛ reſtauratio
ſube ita videt̄ eſſe ꝯtinua diſſolutio ꝛ reſtaura
tio quāti:ꝛ ſic videt̄ augmētatiua nō ſtare ſicut nec nutriti
ua.¶ Itē oīs virt⁹ creſcit ꝛ fortior efficit̄ ad multiplicatio
nē māe ꝓprie ſicut pꝫ in calore q in maiori igne eſt maior et
in minori minor.ġ ſimilr̄ in aīato videt̄ ꝙ q̄to plus creſcit
ꝙ tāto fortior efficit̄ calor nālis in ipo:ſꝫ q̄to plus igerit̄ de
nutrimēto tāto maior eſt mā:ġ tāto maior erit calor.¶ Calor
aūt eſt iſtſm augmētatiue v̄tutis:ġ tāto magꝭ augmētabit.
¶ Sed ꝯtra. Quecūqꝫ ꝯtraria nata ſūt fieri circa idē neceſſe
eſt vnū quieſcere qñqꝫ vt aliud inſit.augmētuꝫ ꝛ diminutio
ſunt ꝯtraria nata fieri circa idē.ġ ad hoc vt qñqꝫ inſit dimi
nutio augmētū ſtet ꝛ ſtare opꝫ.¶ Itē in ꝯtinuo nō eſt infini
tū ſm additionē ſed ſm diuiſionē tm̄ vt dr̄ in 3° phyſicorū. Tex.cō.68.
¶ Cū igit̄ augmētū ſit per additionem neceſſe eſt ſtare qñqꝫ.
¶ Itē omne iſtſm virtutis corporee ex nimia frequētatio
ne operationis hebetat̄ ꝛ retundit̄.tale iſtſm eſt calor nā
lis:ġ aliqñ retundit̄ ꝛ hebetat̄ ita ꝙ aliqñ ſit ipotētior.cum
igit̄ maxime difficultatis ſit extēdere mēbra radicalia pro
pter duritiē eoꝝ aliqñ hebetat̄ ꝛ ipotēs erit ad hoc:ꝛ ſic ſta
bit augmētū.¶ Itē oīs virtus organica finita eſt ſm ſuum
poſſe ad opus:ſed tales ſunt virtutes aīe ꝓcipue vegetabi
lis:ġ neċe eſt ēt ſuðm in q̄titate ꝛ figura eſſe finitū.¶ Pre
terea natura nō abūdat ſuperfluis:cū ġ corroborata ſit vir
tus aīali in tāto nō faciet nā maius qꝛ abūdaret ſuperfluis.
¶ Solutio. Dōm ꝙ augmētū ſtat trib⁹ rōnibus.quarū pri
ma ſumit̄ ex calore nāli qui eſt in mēbris radicalib⁹ cuius
poſſe in extendēdo limitatū eſt vt ſupra eſt determinatū.2°
eſt ex parte māe membroꝝ radicaliū cui lꝫ addat̄ nutrimen
tū tñ nō eſt extēdibilis vltra debitā ſpēi q̄titatē.3° eſt ex tē
peratione mobilis ad motorē hoc eſt organi ad virtutē aīe:
que eſt in ipſo.hec eni in quāta quātitate ꝛ tali figura virtu
ti aīe eſt ꝓportionatū.¶ Ad p̄ᵐ igit̄ dicat̄ ꝙ finis nutritiue
eſt ſaluare indiuiduū:ꝛ hunc finēꝫ nō ſequit̄ niſi ꝯtinue nu
triēdo ſicut ꝯtinua ſit deperditio.finis aūt augmētatiue vt
prehabitū eſt in diffinitione eſt perfectio ſm magnitudinē
ꝛ figurā organoꝝ.ꝛ iō cū ꝯſequit̄ illū quieſcit in illo:qꝛ ſup
uacuū eſſet vltra mouere.oīs eni virt⁹ quieſcit in fine ſuo:
quē pfecte ꝯſequit̄ ipm vnde ēt nutritiua ſubſeruit augmen
tatiue miniſtrādo plus de nutrimēto longitudini q̄ latitu
dini vel ſpiſſitudini quoadvſqꝫ ſtet augmētatiua:ex tūc eni
incipiūt prius inſpiſſari ꝛ dilatari membra:ex maiori fluxu
nutrimēti ad dimēſiones illas.¶ Ad aliud dōm ꝙ virtus
creſcit in multiplicatione ꝓprie materie ſed nō aliene ſed
ꝓprie.ꝓpria materia caloris nālis eſt ſubſtātia radicalium
membroꝝ.ſubſtātia aūt humidi nutrimentalis ingerit̄ ab
extrinſeco:ꝛ ꝓpter hoc nō eſt ꝓprie ꝓpria:ꝛ iō calor remit
tit̄ in illo quāto magis multiplicabit̄.¶ Sed adhuc querit̄
vtrū illo tēpore quo augetur aīal ꝯtinue augeat̄ vel non.ꝛ vi
det̄ ꝙ ſic.calor eni nālis ſemper agit ꝯuertendo nutrimen
tū.ġ ſemp ſit additio:ġ in qualibet hora ꝛ in quolibet mo
mento.¶ Preterea nō eſſet ratio quare nūc potius q̄ alia
hora augeret̄:ergo cōtinue auget.¶ Sed ſi hoc cōcedatur
erit ꝯtra pħm in 8° phyſicoꝝ dicentē ꝙ nō ſequit̄ ſi aliquid Tex.cō.13.
tātū auctū eſt in aliquo tempore ſicut in anno ad digitū vel
duos ꝙ in qualibet parte tēporis augmentum ſit ſm partē
ꝓportionalem illius totalis quātitatis.
¶ Solutio. Dicendum ꝙ nō auget̄ ꝯtinue ſed quādoqꝫ ad
dit̄ quātoꝛ qñqꝫ non.¶ Ad p̄ᵐ aūt dicēdū ꝙ calor nō ſemp
agit ſed qñqꝫ diſponit vt poſtea fiat facilior additio.¶ Ad
aliud dicendum:ꝙ ratio differentie eſt qꝛ nō eodem mō id
cui additur in qualibet hora eſt diſpoſituꝫ nec etiam id qδ
additur ꝛ ſm hoc diſcontinuatur additio.

Nō triplicem cām ſtat⁹ augmētationis.

¶ Utrum agens eſt corporeum.

DEinde querit̄ de augēte ꝛ aucto ꝛ querantur
duo.p̄° enim querit̄ ex parte augētis vtrū ſit
corporeum vel incorporeum.2° aūt queritur
ex parte aucti vtrū augeatur ſm quālibet par
tem vel ſm aliquam tm̄.

AD primū ſumant̄ rōnes Ariſto.in p̄° de gnōne Tex.cō.17. et 18.
ꝛ corruptione.ſi id qδ auget eſt incorporeū:ſe
queret̄ ꝙ ex nō corpore fieret corp⁹:ꝛ ex nō q̄
to quātū.ſi aūt corporeū eſt aut hoc eſt potētia
tm̄ aut actu.ſi potētia tm̄:ġ cū ipm ſit mā aucti
erit aliq̄ mā vacua ſine forma qδ falſuꝫ eſt.Si
aūt eſt corporeū actu aut recipit̄ in toto creſcēte aut in par
te creſcētis.ſi in toto neceſſe erit duo corpora eſſe in eodem
loco:ſi in parte tūc nō fieret augmētū equalr̄ ſm oēm partē
qδ eſt ꝯtra pħm qui dicit ꝙ aduenit cuilibet parti ſm ſpēꝫ.
¶ Itē aut manet corporeū aut nō manet.ſi manet tūc videt̄
expſſe ſequi ꝙ duo corpora erūt in eodē loco.ſi nō manet ġ
cū nō corp⁹ nō facit corp⁹ ꝯſtitutū vt pars nō erit auctū per
illud.ꝓpter iſtas rōnes ꝛ ſimiles dixerūt quīa ꝙ de ſuba au
gentis nō trāſit in id qδ auget̄ ſed tm̄ per ipm refocillat̄ ca
lor nālis qui ꝯfortatus dilatat ſubſtātiaꝫ in qua eſt.¶ Sed
ꝯtra hoc eſt dictū Auguſtini qui expſſe dicit ꝙ nutrimentū
tranſit in ſubſtātiā nutriti.¶ Preterea ſm hoc nō eſſet ge
neratio qꝛ gnātio nō eſt niſi de ſuperfluo nutrimēti quarta
digeſtione digeſti qδ virtutē gnātiuaꝫ in vaſis ſeminarijs
accepit.¶ Preterea hoc eſt expſſe ꝯtra pħm in p̄° de gene
ratione ꝛ corruptiōe in cap° de augmēto vbi ſic dicit.ꝙ ad Tex.cō.33.
ueniente aliquo oportet augeri.recedente autem diminui.
¶ Preterea in Deutero.8° ꝛ Matthei 3° dicit̄. Non in ſo
lo pane viuit homo ſed in omni v̄bo qδ ꝓcedit de ore dei.
per hoc enim qδ dicit nō in ſolo pane innuit ꝙ corpus viuit
ex pane.hoc etiam patet ex gloſa ſuper eundem locū Deu
teronomī.que dicit ſic.ſignificat geminam materie nāe ſub
ſtantiā.Homo eniꝫ ex aīa conſtat ꝛ corpore: qδ ex terra eſt
ꝛ terreno alitur cibo:anima v̄o viuit de verbo dei.¶ Pre
terea id quod auget̄ per calorem tm̄ nullo addito augetur
per rarefactionem.ſi igitur augeatur ſic corpus humanū tūc
oporteret ꝙ corpus tanto eſſet rarius ꝛ ſubtilius quāto eſt
ſenius cuius contrarium videmus ad oculum.
¶ Solutio.dicimus ꝙ augmētū ſit ex aduenieꝫte aliquo au
gente qδ tranſmutat̄ in ſubſtantiā aucti.Sed ſicut habitū
eſt ſupra virt⁹ augmētatiua eſt in aucto:ꝛ nō in augēte.au
gmētatiue autem virtutis eſt extendere ſubſtantiā radica
liū membroꝝ ꝛ in ipſis trāſmutare ad ſe cibū aduenienteꝫ.
¶ Item notādū ꝙ cibus adueniens ſm totā ſubſtantiā ſuā
trāſmutat̄ in id qδ auget̄.ꝛ ꝓpter hoc opꝫ ipſum corrumpi
ſm formam quā prius habuit.vnde pħus dicit. Ingrediēs Ꝑrio ð gnā. ne ꝛ corruptio. ne tex.cō.34.
generat̄ ſpecies ſed corrumpit̄ hec patiens. Probatū autē
eſt ſupra in queſtione de materia ꝙ corrupta forma ſubſtan
tiali in aliqua materia nullū de accidentibus cōſequentib⁹
manet idē numero:neqꝫ quātitas neqꝫ qualitas.aliter eniꝫ
oporteret materiā quādoqꝫ eſſe actu infinitā.nō enim finit̄
per formas accidētales ſed per ſubſtātialē tm̄.ꝛ dico infini
tum ꝓut infinitū eſt determinatū in eſſe:ꝛ ſi finiret̄ per for
mas accidentales oporteret tot ſpecies eſſe in aliquo quot
ſunt accidētia:ꝛ multa alia incōuenientia ſequerent̄ que ſu
pra poſita ſunt.vnde relinquit̄ mām ſolā eſſe ſubiectā trāſ
mutationi ſubſtātiali ꝛ ipſam ſolā manere eadē numero in
vtroqꝫ terminorum trāſmutationis diuerſa tamē per eſſe.
¶ Dicimus igit̄ ad primū ꝙ augēs ſm ꝙ eſt augēs eſt po
tentia pars aucti que eſt caro vel os vel vtrūqꝫ:ꝛ nō tm̄ po
tentia pars ſed potentia quāta neutrū tamē actu.¶ Et ad
hoc quod obijcit̄ ꝙ cum ipſum ſit materia aucti videt̄ ali
qua materia eſſe vacua a forma ſubſtātiali ꝛ quātitate.Di
cendū ꝙ hoc non ſequit̄ niſi poſſet probari ꝙ inter non car
nem quātam que potētia eſt caro quāta ꝛ carnem quātam
eſſet aliud medium.ſed cum illa ſint cōtradictoria quantū
ad terminos:patet ꝙ inter ea nullum eſt mediuꝫ.ꝛ ſic pꝫ ꝙ
inter amiſſioneꝫ forme ſubſtantialis ꝛ quātitatis cibi ꝛ ac
ceptionem forme ſubſtātialis ꝛ quātitatis cibati nullum eſt
mediū.ꝛ ſic patet ꝙ materia nunq̄ eſt ſine forma ſubſtātia
li ꝛ q̄titate cibi vel cibati.¶ Et ſi obijcit̄ ꝙ ſm hoc augmē
tum nō erit motus qꝛ eſt de nō ſubto ad ſubm hoc eſt de nō
quāto ad quātū.Dicendū ꝙ motus cibi nō eſt augmētum
ſed tranſmutatio ſubſtātialis.nec tamē eſt generatio qꝛ nō
eſt in ſpēm que nō eſt ſed potius in ſpeciem augmētati que
preexiſtit.augmentum aūt eſt in augmētato qδ de minori
quantitate mouet̄ ad maiorem.¶ Ad illud autem qδ obij
citur ꝙ non quantum non eſt quātum cōſtitutiue.dicendū

ꝙ hoc eſt falſum. nõ q̄ntum actu potẽtia tamẽ q̄ntũ ↄſti-tutiue facit q̄ntũ: ꝛ talis eſt materia cibi. vnde lȝ non ferat q̄ntitatẽ actualẽ: cũ tamẽ addiᷓ ſubſtãtialiter ad cibatum efficiᷓ q̄ntitas maior in cibato. q̄ntitas eni eſt mẽſura ſubſtãtie ſm partes mãe. ꝛ ideo neceſſe eſt ipſam extẽdi multiplicatis partib⁹ mãe: ꝛ decreſcere deperditis partibus materie. ꝛ hoc dico mãe partib⁹ eodẽ mõ ſe habẽtib⁹ in ſitu. ſ. ꝙ per rarefactionẽ vna nõ diſtet ab alia nec per inſpiſſationem ↄtrahat. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ manet corp⁹ niſi potẽtia ꝛ efficiᷓ actu qñ accipit corporeitatẽ eius qḋ augeᷓ. Jdẽ aũt quod eſt potẽtia corpus nõ aũt actu bene põt eſſe pars ↄſtitutiua corporis materialis. ¶ Ad ea que obijciunt contra hoc ꝙ nihil tranſeat de ſubſtantia cibi ad cibatum concedimus de plano.

¶ Utrum auctum augeatur ſm quamlibet partem.

Pħo 6 gnõ ꝛ cõruptione. tex. cõ. 35.

SEcundo queriᷓ de augmẽto vtrũ augeaᷓ ſm q̄libet partẽ vel ſm aliquã tm̃. ꝛ dicit pħus expꝛeſſe ꝙ quelibet pars ſm ſpeciem augeᷓ ꝛ nõ quelibet ſm mãm. ꝛ dictũ eſt ſupra quid appelleᷓ pars ſm ſpẽm ꝛ quid pars ſm mãȝ. Uideᷓ aũt falſuȝ qḋ dicit pħs ex dicto Auicẽne ſupra inducto. ſ. ꝙ augmẽtatiua plus augeat longitudini ꝙ̄ latitudini vel ſpiſſitudini de cibo. Cũ igiᷓ ſpẽs membroꝝ ſit ſm latũ ꝛ ſpiſſum ſicut ſm longũ videᷓ fieri nõ ꝓportionabiliter augmentũ ſm q̄libet partẽ ſm ſpeciem. ¶ Preterea quidã obijciunt ſic. ſi additio ſit cuilibet particule opȝ ꝙ aliquid cuilibet particule addaᷓ. cõſtat aũt ꝙ hoc erit diuiſibile: q2 aliter nõ poſſet eſſe diſtributũ ad q̄libet particulaȝ. accipiaᷓ ḡ particula carnis in qua ſit additio ſignata minima q̄ntũ ad actũ diuidẽtis ꝛ nõ q̄ntũ ad actũ diuiſibilis. calor eni diuidit carnẽ nutriẽdã ꝛ diuidit nutrimentuȝ addendo cuilibet parti carnis partẽ nutrimẽti. ꝛ accipiaᷓ minima ſignata in carne: ꝛ in nutrimẽto minima. cũ igiᷓ nihil ſit minus minimo tanta erit pars nutrimẽti additi q̄nta eſt caro cui ſit additio. ꝛ ſi tãtũ tãto addiᷓ efficiᷓ duplũ. ḡ videᷓ ꝙ omne qḋ augeᷓ creſcat in dupluȝ. ¶ Si forte dicaᷓ ꝙ calor in minora diuidit nutrimentũ ꝙ̄ nutritum. hoc cõſtat eſſe falſum q2 vtrũq; diuidit in minora ꝙ̄ poteſt diuidere. ¶ Preterea cõcedaᷓ hoc: ꝛ ponamus in decima parte eſſe minorẽ partẽ nutrimenti ꝙ̄ partẽ nutriti cui addiᷓ tunc ſequetur ꝙ quodlibet nutritũ in qualibet nutritione efficieᷓ in decima parte maius ꝙ̄ fuerit pri⁹ ꝛ hoc eſt plane falſum. ¶ Si forte dicaᷓ ꝙ in nutrito ſit deperditio ꝛ id qḋ addiᷓ reſtaurat illud deperditũ ꝛ ideo non eſt neceſſe creſcere in duplũ. ¶ Contra ei qḋ deperdiᷓ nulla ſit additio ſed ei qḋ manet. cũ ḡ addaᷓ cuicũq; particule manẽtis ſeqniᷓ idem qḋ prius. ¶ Propter hoc dicunt quidã ꝙ ſine dubio nutrimentũ addiᷓ cuilibet particule ꝛ tãta eſt in q̄ntitate pars nutrimenti q̄nta pars nutriti. ſed nutrimentum eſt liquor ſubtilis parum habens de materia. caro aũt eſt ſubſtantia groſſa. vnde q̄ñdo nutrimentũ accipit ſubſtãtiã carnis cõtrahiᷓ in minus ſicut omne ſubtile q̄ñdo efficiᷓ groſſuȝ ſit in minori loco ꝛ in minori q̄ntitate. ¶ Sed contra. ponamus ꝙ in viginti partibus efficiaᷓ minus: tunc addaᷓ vigeſima: ergo id quod nutriᷓ in qualibet nutritione creſcit ſm adiectionem vigeſime quod ad oculum eſt falſum.

¶ Solutio. dicendum ꝙ duplex eſt augmẽtum ſcilicet generale quod eſt ſm q̄ñcũq; q̄ntitatẽ. ꝛ de hoc loquitur pħus in primo de generatione ꝛ corruptione. ꝛ eſt augmentũ ſpeciale quod perducit corpus animatum ad perfectam q̄ntitatem ꝛ figuraȝ. ꝛ hoc ſpecialiter eſt in extenſione radicalium membrorum per additionem cibi. ¶ Dicenduȝ ergo ꝙ Auicẽna intelligit de hac ſcḋa augmẽtatione. ſm vtrãq; autem augmentationem ſit additio cuilibet particule proportionate ita ſcilicet ꝙ maiori membro plus ꝛ minori minus. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ calor diuidit in minima ꝛ nutritum ꝛ nutriens. ſubinducit enim vndiq; cibuȝ in corpus nutritum: ꝛ nihil prohibet quin pars cibi tante ſit dimẽſionis q̄ntũ eſt pars corporis nutriti anteq̄ꝫ addatur ei. Sed q2 vt ſupra habitũ eſt in q̄ne de nutritiua cibus non addiᷓ cibato ita ꝙ maneat in forma ꝓpria ſubſtãtiali nec ꝙ acquirat formã nouã ſubſtãtialem que prius non fuit. Sed accipiẽdo formã que actu eſt in nutrito: ideo etiã nõ addiᷓ manens in q̄ntitate quã hȝ nec accipiẽdo aliquã q̄ntitatem nouã ſed accipiendo q̄ntitatẽ eius qḋ nutriᷓ: ꝛ ideo nõ eſt neceſſe augmentari in duplum vel in triplum vel etiam in aliquo. Si enim dabitur ꝙ ipſum accipiet formam nouam ſubſtãtialem. illa noua de neceſſitate alia erit per minima a forma que eſt in nutrito ꝛ ita oporteret ꝙ eſſent ibi due carnes per duas formas carnis ꝛ duo oſſa per duas formas oſſis. ¶ Si vͦo daretur ꝙ accipit quidem eandem formã carnis numero que eſt in nutrito ſed nouam quantitatem tũc ſequeretur de neceſſitate ꝙ in eodem numero per ſubſtantiam eſſent due q̄ntitates ꝛ ſic quelibet pars carnis cui ſit additio habebit duas quantitates ꝛ ſic quelibet pars oſſis duas quantitates numero. ¶ Si forte dicatur ꝙ q̄ntitas noua generata in parte addita vniᷓ q̄ntitati antique que fuit in nutrito prius. ¶ Contra. quantitas illa noua aut eſt ante vnionem illam aut non. Si non: tunc non vnitur quia nihil vnitur quod non eſt. Si vͦo eſt: tunc ei quod nutritur non aduenit materia cibi ſola ſed materia q̄nta cibi. materia aũt cibi q̄nta non eſt niſi ſit in aliqua forma ſubſtãtiali. ergo aduenit materia cibi in forma ſubſtãtiali et q̄ntitate quod vtiq; eſt impoſſibile. vnde nihil remanet dicendum niſi hoc ſolum ꝙ materia cibi adueniens accipit eandem formam ſubſtãtialem numero que eſt in nutrito ꝛ eandem q̄ntitatem ꝛ qualitatem ꝛ idem vbi. ¶ Si vͦo queriᷓ qualiter ſit tunc augmẽtum. dicẽdum ꝙ per calorem naturalem extendentem membra radicalia in omnem dimenſionem ꝛ plus in longũ. ꝛ ideo cũ extenſio fortior eſt ꝙ̄ multitudo partium additarum poſſit inſpiſſare eſt corpus nutritum ſubtile ꝛ rarum ſicut ſunt corpora puerorum. q̄ñdo autem vtrũq; proportionatum eſt vtriq; eſt corpus medio modo ſe habens ſicut ſunt corpora iuuenum. q̄ñdo vͦo ſtat extenſio ꝛ nihilominus ingeruntur partes materiales per cibum tũc neceſſe eſt corpora fieri ſpiſſa ꝛ groſſa ꝛ ſolida ꝓpter humidi conſumptionem ſicut ſunt corpora ſenum.

Sed hic eſt locº ↄſiderationis de mõ quõ cibi accipit cãdeȝ q̄ntitatẽ ꝛ eãdẽ formaȝ.

¶ Utrũ inſtrumentũ augmẽtatiue ſit humidũ ꝛ ſiccũ.

DEinde queritur de inſtrumento virtutis augmentatiue. Et videtur ꝙ ipſum ſit humidũ ꝛ ſiccum. augmenti enim eſt deducere ad magnitudinem ꝛ figuram. ſed ſm philoſophum humidi eſt ſuſcipere figuram ꝛ ſicci retinere. ergo videtur proprium inſtrumentum virtutis augmentatiue eſſe humidum ꝛ ſiccum.

¶ Sed contra hoc eſt ꝙ omne inſtrumentum eſt actiuum ꝛ reducitur ad cauſam efficientem. ꝛ hec autem paſſiua ſunt. ergo non poſſunt eſſe inſtrumentum. ¶ Preterea Auicẽna probat ꝙ maior calor eſt inſtrumentũ augmentatiue ꝙ̄ nutritiue. ſicut maioris virtutis eſt extendere membra radicalia que dura ſunt ꝛ conuertere cibũ in ſubſtantiã ꝛ q̄ntitatem aucti ꝙ̄ cõuertere cibi ſubſtãtiã in ſubſtãtiã nutriti tm̃. primũ facit vis augmẽtatiua per ſuũ inſtrumentũ. ꝛ 2ᵐ vis nutritiua per ſuũ etiã inſtrumẽtũ. ergo maioris virtutis calor erit inſtrumentũ augmẽtatiue ꝙ̄ nutritiue. ¶ Quod cõcedimus dicentes tamen ꝙ calor eius agit in triplici virtute ſcȝ ignis celi ꝛ anime ſicut dictum eſt ſupra. ꝛ huic calori obedit frigiditas coagulans. ꝛ illis ambobus obediũt humidum ꝛ ſiccum recipiendo ꝛ tenendo figuram.

¶ Queritur quid ſit potentia generatiua.

COnſequenter tãgendũ eſt ad querẽduȝ de generatiua. ꝛ queruntᷓ quinque. Quoꝝ pᵐ eſt qḋ ſit generatiua. 2ᵐ quid ſit actus eius. 3ᵐ quid generaᷓ ꝛ ex quo. 4ᵐ quid ſit inſtrumẽtũ eius. 5ᵐ quare generatiua dicaᷓ finis a quo eſt denominatio inter vires anime vegetabilis.

AD primũ ponaᷓ diffinitio Auicẽne in 6° de naturalibus que eſt hec. generatiua eſt vis vegetabilis aie accipiẽs de corpore in quo eſt partẽ illi ſimilẽ in potẽtia ꝛ operaᷓ in ea per attractionẽ alioꝝ corpoꝝ que illi aſſimilat generari ꝛ cõmiſceri ꝛ ↄuertit eã in ſimilitudinẽ illi⁹ in effectu.

¶ Contra hoc ſic obijciᷓ: cũ dicitᷓ accipiẽs de corpore in quo eſt partẽ. Prepoſitio de aut notabit mãm aut aliquã aliaȝ cauſam. ꝛ cõſtat ꝙ non aliam cauſam. ergo oportet ꝙ id qḋ accipitur ſit pars materialis corporis illius in quo eſt generatiua. nulla autem pars materialis eſt niſi caro os neruus ꝛ huiuſmodi. ꝛ ſic oporteret ꝙ pars de q̄ ſit generatio eſſet ali-

Augmẽtũ eſt duplex gñale ꝛ ſpeciale.

que barū partiū qḋ falſum eſt. Omnes enī pħi dicūt ꝙ ge-
neratio fit ex ſuperfluo nutrimēti. ¶ Preterea cū dicit̄ illi
ſimilē in potētia itelligit̄ de potētia cibi ad corpus cibatū.
hec aūt potētia erit in organo aliquo qḋ mutet̄ in partē cor-
poris ſine quo organo non poſſet mutari ⁊ ſm̄ hoc videt̄ ꝙ
ex ſemine nō fieret gn̄atio niſi eſſet ſemē in aliquo organo ⁊
ſic nō fieret manus ex ipſo niſi eēt in manu ⁊ pes in pede qḋ
falſum eſt. ¶ Preterea per hāc diffinitionē nō videt̄ ſepa-
rari nutritiua a gn̄atiua. illa enī accipit partem corporis in
quo eſt ſimilis illi in quo eſt potētia ⁊c̄. trāſmutat enī cibū
de potētia ſubſtātia in actu ſubſtātiā ⁊ ſic videnť eſſe idem.
¶ Solō. dōm ꝙ iſta diffinitio bona eſt ⁊ dat̄ per cōparatio-
nē virtutis ad ſuū genus ad ꝓpriā mām̄ ⁊ ꝓpriū finē ⁊ actū
virtutis eius. genus ſupponit̄ per hoc ꝙ dicit vis vegetabi-
lis aīe. actus enī eius ſupponit̄ duplex. ſ. pro accipere ⁊ pro
operari. In generāte enī accipit p̄mo per attractionē ad va-
ſa ſeminaria que attrahunt ſemē a toto corpore: ⁊ ab ipſis
vaſis deſcēdit in ipſum vis gn̄atiua. Vis aūt operās eſt in
ſemine ⁊ non in organo aliquo ⁊ illius eſt operatio eius qḋ
naſcit̄. Materia vō duplex etiā ſupponit̄. ſ. principalis que
ꝓfundat̄ in membris radicalibus: ⁊ hoc eſt humidū qḋ eſt
in ſubſtātia ſeminis ⁊ ſupponit̄ per hoc qḋ dicit̄ partē cor-
poris ſimilē illi in potētia. Secūdaria vō ſupponit̄ cū dicit̄
per attractionē aliorū corporū que illi ſimilat. illa enī eſt mā
ſanguinis mēſtrui ⁊ ſeminis mulieris que attrahit̄ a ſemi-
ne ⁊ cōmiſcet̄ illi vt ſufficiat ad corporis quātitatē. Alia vō
pars ſanguinis mēſtrui derivat̄ ad mamillas ad nutrimen-
tū qḋ ꝑperari debet gn̄ato. Similr̄ duplex finis eſt. per hoc
enim qḋ dicit̄ generari tāgit̄ figuratio formalis ſm̄ linea-
menta membrorū. Per hoc enī qḋ dicit̄ in ſimilitudinē illi⁹
in effectu tāgit̄ finis vltimus qui eſt finis intentionis. ⁊ eſt
inductio forme ſpecifice in eo qḋ gn̄at̄. ¶ Dōm ḡ ad p̄m ꝙ
denoiat mām̄ ſed ſemen eſt potētia pars ⁊ nō actu pars ei⁹
in quo eſt gn̄atiua. ⁊ etiam eſt potētia illi ſimilis ⁊ nō actu.
¶ Ad aliud dōm ꝙ cū dicit̄ potētia illi ſimilē intelligit̄ potē-
tia que eſt ad formā ſpecificā ſm̄ ſe: ⁊ nō ad hoc ꝙ fiat actu
pars aīati corporis. per has enī duas potētias diſtāt mā ge-
neratiua ⁊ nutritiua. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nec vnius gn̄a-
tionis potentia eſt in materia gn̄atiua ⁊ materia nutritiua
nec etiam vnius rōnis actus: ⁊ de potentia iam habitū eſt.
actus enim nutritiue eſt actus partis in quo fit tranſmuta-
tio. ſed actus generatiue eſt actus forme ſpecifice ſm̄ ſe.

¶ Querit̄ quis eſt actus generatiue.

Secundo querit̄ quis ſit act⁹ gnōnis. Et vide-
tur ꝙ actus gnōnis eſt in gn̄ante ſicut omnis
actus eſt in agēte. In gn̄ante aūt nō videmus
aliū actū niſi deſcindē ſemē. ḡ videt̄ ꝙ deſcin-
dere ſemē ſit act⁹ gn̄ationis. ſed ſi hoc ꝯcedat̄
tūc videt̄ actū gn̄atiuū nō eſſe in oībus gn̄an-
tibus. Sicut enī dicit̄ in libro de aīalibus ⁊ ꝓbat̄ multipli-
ci rōne. in femina non eſt deciſio ſeminis que effectiue ope-
ret̄ aliqḋ ad ꝯceptū. Cū ḡ in ipſa ſit gn̄atiua nō erit ꝓprius
actus eius deſcindere ſemen. ¶ Preterea hec pȝ ex diffini-
tionibus maſculi ⁊ femine que colligant̄ ex libro aīalium ⁊
ex principio libri vegetabiliū hec. ſ. ꝙ maſculus eſt qui gn̄at
in alio ſue ſpēi ex ſemine ꝓprio. femina vō que gn̄at in ſe ex
ſemine alterius ſue ſpēi. Per hoc enim pȝ ꝙ femina gn̄ans
nō deſcindit ſemē ꝓpriū ad hoc vt effectiue operet̄ ꝯceptū.
¶ Preterea cū actus ſint priores potentijs ſm̄ rōnē videt̄
ꝙ gn̄atiua in maſculo ⁊ femina ſit equiuoce ſicut pȝ ex diffi-
2° de aīa, t. c. 33 nitionibus ſupra poſitis. ⁊ cū gn̄atiua ſit a qua denominat̄
vegetabilis aīa videt̄ aīa vegetabilis equiuoce dici in ma-
ſculo ⁊ femina. ¶ Preterea deciſio ſeminis nō videt̄ eē in
plātis ḡ non videt̄ eſſe iſte actus gn̄alis gn̄atiue. ¶ Prete-
rea querit̄ qḋ ſit deſcindere ſemen. ſi enim hoc tm̄ eſt ſepa-
rare quādā partē nutrimēti: tūc nō tm̄ gn̄atiua diſcīdit ſe-
men ſed etiā augmētatiua que ſeparat quādā partē nutri-
mēti in augmētū. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ deſcindē ſemen eſt per
aliqḋ organū attrahere ſuperfluitatē quarte digeſtionis et
maturare ipſam ita ꝙ recipiat virtutē formatiuā ſeminis
in ſimile ſpeciei gn̄antis. tūc non videbit̄ actus gn̄atiue eſſe
in plātis in quibus nō eſt attractio partis nutrimēti ad or-
ganū vaſ ꝙ influat ei virtutē formatiuā. qꝛ videmus ꝙ plā-
ta in ſtipite ⁊ in ramis ⁊ in radice ꝓfert ſurculos virgas fo-
lia flores ⁊ fructus. ¶ Preterea videt̄ ꝙ gn̄atiua in plātis
ſit multiplex ꝓpter actus multiplices qui ſunt ꝓducere pre-
nominata. ¶ Preterea cū in omni nā aliū ſit agens ⁊ aliud 3° de aīa tex.
patiēs: aliud mā ⁊ aliud forma: ⁊ femina ſe hȝ ad maſculū cō. 17.
vt mā ad formā ⁊ vt patiēs ad agēs videbit̄ ꝙ in oīb⁹ aīa-
tis aliud debet eſſe femina ⁊ aliud maſculus ⁊ ſic in plātis
deberet eſſe diſtinctio ſexus ſm̄ actū virtutis generatiue.
¶ Preterea generatiua virtus eſt aīe vegetabilis: ḡ diſtin-
ctio eius ſm̄ ſuū actū debet ꝯuenire omni nāe vegetabiliū
⁊ ſic iterū ſeqt̄ ꝙ plāte debēt eſſe diſtincte per maſculum ⁊
feminā. ¶ Si forte diceretur ꝙ in plātis eſt ſexus ſicut dixit
Abrutalius. Sunt ꝯtra hec multe rōnes que ponunt̄ a pħo
in libro de vegetabilibus ⁊ plātis. quarū vna eſt: qꝛ maſcu-
lus qſi generat in alio generat. ⁊ femina qſi generat ab alio
generat ⁊ ſunt ambo ſeparata adinuicē ⁊ poſtea cōmiſcent̄
⁊ illud nō inuenit̄ in plātis. ¶ Alia eſt ꝙ nō indigēt plāte ef-
fectiuo niſi ſole in hora pullulationis. cum igit̄ effectiuū ſit
maſculus nō indiget maſculo. ⁊ hoc dicit pħs per talia ver-
ba. Plāta indiget tēporibus anni ⁊ ſole ⁊ tēperantia ⁊ vere
plus omni re. his ḡ indiget in hora pullulationis arborum.
eſtqȝ principiū cibi plātarū a terra ⁊ principium gnōnis fru-
ctuū a ſole. qꝛ Anaxagoras dixit ꝙ carū frigus eſt ab aere ⁊
ideo dixit Lechineon ꝙ terra eſt mater plantarū ⁊ ſol pater.
¶ Preterea nos videmus inanimata generari nō per de-
ciſionem aliquā. ſed quedā pro cōmixtione elementorū ⁊ mi-
neralia metalla. ſ. ⁊ lapides. quedā vō per trāſmutationem
alterius materie. vt cū ignis materiā aeris trāſmutat in ſe.
Cū igit̄ aīata perfectiora ſint ꝙ̄ inanimata videt̄ ꝙ debe-
rent habere perfectiorē modū generationis. Cū igit̄ perfe-
ctius ſit ſuper aliā materiā generare ſuā ſpēm ꝙ̄ ſuper ab-
ſciſſam a ſeipſo: videt̄ ꝙ animata non deberent aſcindere
ſemen ſed generare ſuper aliam materiaȝ. ¶ Preterea vi-
detur ꝙ deciſio ſeminis nullo modo ſit act⁹ generatiue. cū
enim generatiua ſit ad ſalutē ſpeciei. actus enim videt̄ eſſe
qui inducit formam ſpecificam. deciſio aūt nō preparat niſi
ꝓpriā materiam. ergo non erit actus proprius generatiue.
¶ Preterea ex hoc etiam videt̄ ꝙ generatiua nō ſit in ge-
nerante. oportet enim ꝙ virtus cōiuncta ſit actui ſuo in eo-
dem. Actus autem generationis eſt in ſemine vt in ſubto.
ergo virtus generatiua erit in ipſo etiam vt in ſubiecto. cū
igit̄ ſemen per ſubſtātiam ſit ſeparatū a generāte virt⁹ ge-
neratiua ſubto ⁊ rōne diſtare videbit̄ ab ipſo generante.
¶ Solutio. Sicut dicit Auicēna in vltimo libri ſexti de natu-
ralibus ab anima que eſt in toto corpore virtus generati-
ua emanat in organum generationis que virtus influit ſe-
mini virtutē generationis que generat membra ſm̄ vnū-
quodqȝ virtutem congruam actioni illius: ita ꝙ vnūquodqȝ
membrum ſit aptum ad recipiendum virtutē propriā que
apparet in eo. ⁊ ſm̄ hoc dicimus ꝙ virt⁹ generatiua prima
que eſt pars vegetabilis anime eſt in generāte ⁊ in anima-
libus quidē ſicut habet in determinato organo generatio-
nis. in plātis autem in quibus ſm̄ omnem partem eſt vis
impregnans ⁊ impregnata non habet determinatum ſitum
ſed eſt in toto corpore plante: ⁊ huius cā patebit infra. Sed
in ſemine eſt vis generatiua cauſata ab illa que nec anima
eſt nec pars anime ſȝ actione anime operetur. ¶ Ad primū
ergo dicendum ꝙ deſcindere ſemen a ſuperfluo quarte di-
geſtionis actus eſt generatiue prime: que pars anime eſt. ⁊
hoc tam in animalibus ꝙ̄ in plantis. Sed generatiue ſecū-
de que eſt in ſemine non eſt actus ille quia aliter ſemē a ſe-
mine deſcinderet̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſemē eſt duplex. ſ.
materiale ⁊ effectiuum quod tamen effectiuū pars eſt ma-
terie ſm̄ ſubiectū primum in quo ſaluatur ⁊ primum. ſ. ma-
teriale deſcinditur a femina per attractum ſanguinis men-
ſtrui vel alicuius humoris qui eſt loco eius. Secundū aūt
ſcilicet effectiuū deſcindit̄ a viro in omnibus animalibus
de quibus eſt maſculus ⁊ femina. Sicut autem dicit pħus
in 10° metaphyſice. maſculinū ⁊ femininum accidūt omni- Lx. cō. 25.
bus animalibus: ſed in libro de animalibus excipit quod-
dam genus piſcis in quo nō eſt vnqȝ viſus maſculus ⁊ hoc
neceſſe eſt contingere propter ſimilitudinem partium illius
piſcis. quando enim corpus animatum omnino eſt ſimile
in partibus vel minimam habet diuerſitatem tunc ſuper-
fluum cibi ab vltima digeſtione accipit virtutem ad profe-

rendum tale corpus ⁊ nō eſt neceſſe vt a virtute organi ſpecialis recipiat aliquē influxū vltra hec. ⁊ ideo cū organa generationis influētia virtutē ſpecialē ſuperflue quarte digeſtionis faciāt diſtinctionē maris ⁊ femine nō erit in tali animali diſtinctio ſexus. ⁊ ideo dicūt quidā pēi experimētatores ꝙ hoc genus piſcis eſt anguilla in qua nunꝗ̄ apparuit maſculus vel femina. ¶ Ad aliud dōm ꝙ femina nō ſolum generat in ſe ex ſemine alio qδ eſt effectiuū: ſed tamē ex ſemine ꝓprio qδ eſt materiale. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſicut corpus organicū diffinit̄ in cōparatione ad aiam: ⁊ aia diffinit̄ in cōparatione ad corp⁹ organicū: ita diffinit̄ paſſiuū ad efficiens ⁊ efficiēs ad paſſiuū. ⁊ ſimiliter femininū ad maſculinū: ⁊ maſculinū ad femininū. Sunt eni ad idē operantia vnū effectiue: ⁊ alterū materialiter. Et cū illud ad qδ operantur ſit finis diffiniunt̄ ambo per idē. ⁊ qꝛ illud vnius rōnis eſt per qδ diffiniunt̄ nō omnino ſunt equiuoca virtus generatiua in maſculo ⁊ virtus generatiua in femina ⁊ per ꝯ̄ſequens nec etiā vegetatiua erit equiuoca in illis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ deciſio ſeminis eſt in plātis. deciſio eni ſemine in genere generata eſt ſeparatio quedā nutrimenti a cibo qδ eſt natū ſuſtinere indiuiduū in quo ſeparato per generationē ſaluat̄ ſpecies. talis aūt ſeparatio ſit in plāta: qꝛ id vnde ſit generatio ſeparat̄ ab eo qδ eſt cibus maxime ad ſuſtentationē corporis plāte. Sed verū eſt ꝙ planta nō eijcit ſemen extra ſe. ¶ Uel dicat̄ melius ꝙ in planta eſt duplex generatio. quarū vna eſt per quā ad ipſam plātam generantē reddit iuuētus eius: ⁊ in iſta generatione generatū ſemper eſt pars generantis ⁊ ideo iſta ſit de nutrimēto ipſo ipſius plāte. ¶ Alia eſt generatio plante ſimilis in ſpecie per quā non ſaluat̄ niſi ſpecies plante ⁊ non indiuiduum ⁊ hoc ſit per ſemen deciſum a nutrimēto ⁊ extra plantam proiectum ſicut patet in nucleis ⁊ fructib⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ decidere ſemen eſt ſeparare ipſum a nutrimēto ⁊ influere ei virtutem generatiuam materialē vel effectiuam qui influxus ſit a generatiua que vel eſt in toto corpore generantis vel in organo ſpeciali. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in plantis ſine dubio multiplex eſt generatio hoc eſt multotiēs ⁊ hoc cōtingit propter qualitatē ⁊ ſimilitudinē corporis plante in partibus. ⁊ hoc enim accidit ꝙ nutrimētum qδ eſt aptum nutrire partem vnam eſt etiam aptum nutrire partē alterā. ⁊ ex hoc iterū contingit ꝙ nulla differētia eſt inter humidum radicale et humidum nutrimētale in ipſis. Et ex hoc ꝯ̄tingit vlterius ꝙ ex humido nutrimentali pōt eſſe generatiua partium in plātis: cuius ſignū eſt ꝙ partes ei⁹ abſciſſe recreſcūt quod nō ſit in aīalibus habētibus multā diuerſitatē in organis. Dicimus igit̄ ꝙ ex nutrimēto in quo dominat̄ humidum aquoſum qδ eſt facile delectabile producunt̄ folia. Ex nutrimēto vō in quo dominat̄ ſubtile terrenum bene cōmiſcibile producunt̄ virge ⁊ ſurculi. ex illo aūt in quo dominatur ſubtile aereum cū aqueo digeſtibili facile ⁊ maturabili generant̄ fructus ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in plantis nō eſt diſtinctio maſculi ⁊ femine per ſexum ſed per ꝓprietates que ꝓprietates ſunt formā ſpeciei ⁊ figurā imprimere: ⁊ hec impreſſa recipere. ⁊ ideo ambe iſte ꝓprietates adunant̄ in planta vna vt dicit phūs in primo de vegetabilibus ⁊ plantis: calidi tn̄ ⁊ ſicci eſt imprimere ⁊ quaſi ſigillare formam ⁊ figuram. calidum enim eſt penetratiuū ⁊ ſiccum terminatiuū. ⁊ cū hec ſint vbiqʒ in planta proprietas maſculi vbiqʒ erit in planta. Proprietas autem femine ſuper frigidum ⁊ humidum: ⁊ humidū eſt figure ⁊ ſpeciei receptiuū. frigidum vō per coagulationem humidi aquoſi eorūdē eſt retētiuum. ⁊ iſte proprietates ſimiliter vbiqʒ ſunt in planta. Et ideo dicit phūs ꝙ planta vbiqʒ eſt impregnans ⁊ impregnata. Qδ aūt non diſtinguit̄ ſexus in plantis hoc eſt propter equalitatē corporis plante in partibus. Ex hoc enim contingit ꝙ nutrimētum aſſimilatum parti vni eſt etiā aſſimilatum alteri. ⁊ aſſimilatum parti: eſt etiam aſſimilatum toti. ⁊ quod eſt potētia pars eſt potētia totum. ⁊ cum nutrimentum in plāta vbiqʒ ſit potētia pars vbiqʒ erit potentia totum: ⁊ ſic vbiqʒ generatio. Qꝛ aūt idē ſit in plāta humidū nutrimēti ⁊ humidum generationis patet per experimentum: qꝛ partes abſciſſe recreſcūt qδ nō fieret ſi eſſet humidum diuerſum. ⁊ ideo cum ad humidum nutrimēti nō exigat̄ diſtinctio ſexus ſed tm̄ calor agens cum virtute anime ⁊ virtute celeſti etiam ad generationē plante non exigit̄ niſi calor agēs cū virtute aīe ⁊ celi. ⁊ hoc eſt qδ dixit Lotineon ꝙ oium vegetabiliū terra eſt mater ⁊ ſol pater. ¶ Ad aliud dōm ꝙ diſtinctio maris ⁊ femine duplex eſt. ſ. per ꝓprietatem ⁊ ſexum. per ſexum eſt in aīalibus. per ꝓprietatē autē in plātis. ⁊ hoc eſt ideo ꝙ anima ſenſibilis diuerſas hʒ virtutes ⁊ operationes ꝓ̄cipue vbi perfecta eſt: ⁊ iō exigit magnam diuerſitatē partiū in corpore quo vtunt̄ vt organo in illis virtutibus ⁊ operationibus. ⁊ cū talia ſint difficilioris generationis ſm naturam contingit ex hoc ꝙ nutrimētum aſſimilat̄ parti vni non eſt aſſimilatum parti alteri. ⁊ qδ eſt aſſimilatum parti non eſt aſſimilatum toti. ¶ Ulterius qδ eſt potētia pars non eſt potētia totū. ⁊ qꝛ ſpecies nō ſaluat̄ niſi in eo qδ eſt potētia totum opʒ talia habere ſpeciale organum in quo ſit virtus aīe que trahat partem cibi a toto corpore ⁊ faciat ipſum potētia totū vel materialiter vel effectiue vt ſupra diximus. ⁊ diſtinctio horum organorum facit diſtinctionem ſexus in aīalibus. ⁊ hoc patet ex hoc qꝛ ſi ſunt aīalia ſimilia in partibus quorum facilis eſt generatio ⁊ ꝓ̄cipue que non ſunt completa in numero ſenſuū. multa eorum generant̄ ex putrefactione ⁊ virtute ſtellarum vt dicit Ariſto. in libro de aīalibus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ perfectiorem habēt generationē animata ꝗ̄ inanimata tam ex parte agētis ꝗ̄ ex parte materie. ex parte agētis: qꝛ in illis agit qualitas actiua ſicut calidum ⁊ frigidū tm̄. in iſtis autem non ſufficit hoc ſed cum calore oportet addere virtutē anime ⁊ virtutē celi. ex parte materie vō quia illa generādo ꝓ̄parant materiam. In iſtis aūt oportet eſſe materiam ante preparatam. ꝙ vō illa non generēt de ſua ſubſtantia huius cauſa eſt: qꝛ homogenea ſunt ⁊ in homogeneis nihil eſt qδ ſit in potētia ad formam ſed totum eſt in actu. in animatis autē ſunt quedam partes potētia ⁊ quedam actu. nutrimētum enim aſſimilatum eſt pars potētia ⁊ non actu: ⁊ cū generatio fiat ex potētia ente ⁊ nō actu in his que ſūt animata debet fieri generatio ex talibus partibus. in illis aūt que non ſunt aīata nō pōt fieri: qꝛ omnes partes eoꝝ ſunt actu: ⁊ ex ente actu nō ſit generatio ⁊ ideo oportet ꝙ generēt ſpeciem ſuam ſuper naturam alienā qδ eſt extra ipſam. ¶ Ad aliud dicēdum eſt ſm ſupradicta ꝙ prima virtus generatiua que pars anime eſt in organo eſt ⁊ in generāte. ⁊ hinc eſt actus ille primus qui eſt deciſio ſeminis. Sed ab hac virtute influxa eſt alia virtus in ſemen cuius eſt cōuertere ſubſtātiam ſeminis in ſimilitudinē ſpeciei primi. generātis ⁊ iſte eſt actus ſecundus ⁊ virtus hec non eſt in generante ſed in ſemine per hoc patet ſolutio ad vltimum.

¶ Queritur quid generatur.

Tertio querit̄ quid generatur ⁊ ex quo. Et hic occurrit illa diſputatio. Utrū aia ſit ex traduce quēadmodū dixit Apollinaris quidā hereticus. Et verū aia ſit in ſemine ſicut videt̄ dicere quidā phūs. Et verū aia ſit per creationem ⁊ infuſionē vt per actū nature qui eſt generatio: ⁊ ſi hoc vniuerſaliter querēdum eſt de omni anima vtrum de anima humana. ⁊ ſi ſpecialiter de aia humana que infundendo creatur tūc aſſignāda erit huius ratio. ¶ Dicit igit̄ Apollinaris vt refert Gregori⁹ niceenus libro de homine. aiam ab animabus generari ſicut corpora a corporib⁹. ꝓuenire enim aiam ſm ſucceſſionē primi hominis in eo qꝛ ex illo ſunt oēs ſm corporalē ſucceſſionē nec ſubiacere aias vt primogenitas neqʒ nūc creari. ¶ Et hui⁹ ponit talē rōnē qꝛ ſi dicat̄ ꝙ aia creat̄ a deo erit de⁹ cooperator adulteroꝝ. pueri etenī illi ex his gñant̄. ¶ Alia rō ſua eſt hec qꝛ requieuit de⁹ ab oib⁹ opib⁹ ſuis que ceperat facē. ergo nūc nō creat aias ſed per gnōnē ſiunt. Iſta etiā diſputatio multū tāgit̄ ab Auguſtino ſuper Geñ. ad lrāʒ. ¶ Et vna rō que potiſſima vr̄ talis eſt: qꝛ fides catholica ſupponit ꝙ pueri trahunt peccatum originale a parētibus. ſubiectū aūt ꝓpriū peccati nihil aliud eſt niſi aia. Cum igit̄ peccatū trahunt ex traduce videnT̄ etiā aiam trahere ex traduce ⁊ ita anima filij deſcindit̄ ab aia parētū. ¶ Itē omne qδ in primo ſui eſſendi principio imaculatū eſt cōmaculationē videt̄ hēre ex ſuis principijs primis. aia eſt huiuſmodi. ergo cōmaculationem ex ſuis principijs primis hēre videt̄: ſed a deo non pōt hēre vllam cōmaculationem. ergo deus non erit proximum principiū

In plantis eſt duplex gnō.

Propter qd i plātis nō ē diſtinctio ſexus.

aie.ꝛ ita erit aia ex traduce. ¶ Itē omne qđ ꝯſequit̄ actus
alicuius efficiētis per eē cauſat̄ ab illo efficiēte. Anima rō
nalis ſemper ꝯſequit̄ actū gn̄ationis qui eſt actus parentū
gn̄antiū. ergo per eſſe cauſat̄ a parētibus gn̄antibus. maior ꝓ
bat̄ per diffinitionē efficiētis qꝛ efficiētis eſt vt dicit Boe⁹
qui mouet ꝛ operat̄ ad hoc vt aliquid ſit. minor patet ſenſu.
¶ Sed cū queſtio nr̄a ſit de omni aia ꝛ nō tm̄ de aia rōnali
querūt qdā ꝓbātes ecōtrario nullā aiam eſſe niſi per infu
ſionē nec vegetabilē nec ſenſibilē neqꝫ rōnalē adhibētes ſue
Rōnes tenen tiū nullā aiaꝫ eē niſi per infu ſionem. opinioni has rōnes. Dicit Auicēna cū creat̄ mā corporis
cū ſit digna fieri inſtrumentū aie: ꝛ eius regnū: tūc cauſa ſe
parata que ſolet dare vnicuiqꝫ aiam creat aiam. ergo vt aias
creet ꝛ ſine corporibus quibus ꝓpria ſit: creatio vnius ꝛ nō
alterius īpoſſibilis eſt. ex hoc accipit̄ qꝫ aia creat̄ a deo ſed
nō creat̄ niſi corpore organizato eo qꝫ vni corpori debeatur
vna ꝛ alteri alia. ¶ Itē Auicēna in 7° de nālibus dicit acci
piendo aiam hoc eſt aptitudinē īſtrumēti comitat̄ qꝛ creat̄
a cauſis ſeparatis id qđ eſt aia. hoc aūt nō ꝯuenit in aia tm̄
ſed in oībus formis habētibus initiū quare eſſe nō ꝑponde
rat ſuper earū nō eſſe niſi qꝛ mā acceptior eſt quātū ad illas
e dignior illis. ſ. recipiēdis. ¶ Ex hoc iterū accipit̄ qꝫ nō ſo
lū aia ſed oīs forma eſt per creationē vel infuſionem prime
cauſe. ¶ Itē ibidē. attribuens eſſe aie nō eſt corpus nec cor
poralis virtus ſed eſt ſine dubio eſſentia exiſtēs nuda a ma
terijs ꝛ mēſuris. ¶ Itē ibidē in cap⁹ de diluuijs que narra
rant in Thimeo Platonis. dator formarum dat virtutes
agentes ꝛ matrix facit ad meliorationem. qꝫ eniꝫ matrix ſit
largiēs cauſas nō eſt ſentētia Peripatheticoꝝ ſed forme ꝛ
virtutes ſubſtātiales veniūt a ꝑncipijs intrāſmutabilibus
eternis. ¶ Itē Ariſto. in li° de cauſis ꝓprietatū elementoꝝ
dicit qꝫ in habitatoribus climatis ꝑmi qđ eſt ꝓpinquius li
nee equitatis hoc eſt equinoctiali ꝓpter aſſiduā fixionē mot⁹
ſolis accidit ſiccitas ꝛ minorat̄ in eis frigiditas ꝛ humidi
tas: quare caleſiunt matrices mulierū eaꝝ ꝛ cōmunicāt eis
nigredinē corpoꝝ ꝛ criſpitudinē capilloꝝ qđ eſt qꝛ aqua vi
ri qñ cadit in mulierē decoqt eā matrix caliditate ſua ꝛ cō
miſcet̄ aqua illa cū ſanguine matricis donec fit fruſtū. dein
de format̄ ꝛ fit in ea ſpiritus vite iuſſu dei. ¶ Itē in libro de
motu cordis. Ineſt ſemē vite ꝑncipiū qđ extrinſecis qđem
amminiculis trahit̄ ad actū mixti. igit̄ ad vegetationē ꝑmi
ꝯtinētis beneficio exterius indurata vaporē ingenitū exha
lare nō permittūt: que ſi in ſpiritū ꝯſequunt̄ habile ſit corp⁹
aiatū neceſſario. huius enim mixture a ſummo oium crea
tore ſunt ꝛ ſtatim aia infundit̄. ¶ Item in 2° Machabeoꝝ
cap⁹ 7° dicit mater filijs ſuis. Neſcio quō in vtero meo cō
paruiſtis. neqꝫ enim ego ſpūm ꝛ aiam donaui vobis: ꝛ vitā
in ſinguloꝝ mēbra. nō ego ipſa pepigi ſed mundi rector: qui
formauit hoīs natiuitatē. quicūqꝫ oium adinuenit originē
ſpūm dedit vobis: qꝛ reddet ꝛ vitā ſicut nūc ꝓpter ipſius le
ges voſmetipſos deſpicitis. ¶ Sunt etiā rōnes ꝓ hac par
te facientes vt videt̄. dicit enim pħs in 6° topicoꝝ qꝫ eadeꝫ
eſt ratio aie: ꝛ oīs aie. ſi igit̄ vna aia eſt per infuſionē erit oīs
aia per infuſionē. ſed ꝑme cauſe ꝑmoꝝ vegetatiuoꝝ ex pri
moꝝ aialiū ꝛ primi hoīs ſunt date per creationē: ergo ꝛ omnes
aie. ¶ Preterea ex principijs nālibus ſic oſtēdit̄ in mā que
eſt ſubm̄ gn̄ōnis ꝛ corruptionis in corporib⁹ aiatis nō vide
mus agētia ꝛ patiētia niſi q̄litates ꝑmas elemētales. harū
aūt nō eſt niſi duplex effectus. aut. n. vna eſt agēs ꝛ altera pa
tiēs. ꝛ tūc. n. agēs vincēdo patientē trāſmutat eā ad ſeinuiceꝫ
ſicut in gn̄ōne elementoꝝ. Aut ambe ſūt agētes ꝛ patiētes:
ꝛ tūc vtraqꝫ remittit alterā ꝛ ex eis non ꝓducit̄ niſi effectus
mixti. Aia vō ꝛ quelibet pars forme ſubſtātialis compoſiti
nec eſt ſimplex elemētū nec mixta tm̄ ex elementis. ergo nō cā
tur ab illis. ¶ Si forte diceret̄ qꝫ cātur a forma ſubſtantiali
que eſt in agēte. Contra hoc eſt: qꝫ forme ſubſtantiales nec
actiue nec paſſiue ſunt. Si enim eſſent actiue ꝛ paſſiue tunc
ea que habēt formas ſubſtātiales qñ appropinquarent ſibi
inuiceꝫ corrūperent ſe per actionē forme ſubſtātialis. ꝛ hoc
nos nō videmus. ergo nō pōt dici qꝫ cauſent̄ a formis ſubſtan
tialibus cūꝫ ille nec actiue nec paſſiue ſunt. ꝛ iſte ſunt rōnes
Theodori ꝛ Auicēne. ¶ Itē nihil agit vltra ſpēm ſuā. ergo ca
lidū frigidū humidū ſiccū que ſunt in mā nō agūt niſi ſimi
lia ſue ſpeciei. ſed forma ſubſtātialis ꝛ aia precipue nō ſunt
de ſpecieb⁹ illarū qualitatū. Qđ ꝓbat̄ ſic. nā forme ſubſtā
tiales nō habēt ꝯtrariū. ille aūt qualitates habēt ꝯtrariū. ergo
aia ꝛ forme ſubſtātiales nō fiunt nec agunt̄ ab illis. ¶ Cū igit̄
nihil ſit actiuū ꝛ paſſiuū in natura niſi calidū frigidū humi
dum vel ſiccū: nulla forma ſubſtantialis ꝛ ꝑcipue aia fiet ab
illis principijs naturalibus. Si vō diceret̄ qꝫ aliqđ pōt age
re vltra ſpēm ſuā. ꝓbat̄ qꝫ nō. qꝛ ſi in ſpecie agētis nō termi
naret̄ actio tūc nō eſſet ratio quare in aliquo terminaret̄ ꝛ
ſic ꝓcederet̄ in infinitū. ¶ Preterea actio ꝛ paſſio ſunt in
ter ꝯtraria. ergo tādiu durat actio agentis q̄diu eſt ꝯtrariū in
patiēte: ſed ſuſcepta ſpecie agētis nō eſt vltra ꝯtrariū in pa
tiente. ergo tūc terminat̄ actio: ꝛ ſic videt̄ ſequi qđ prius cōclu
ſum eſt. ¶ Item principiū in naturis eſt qꝫ nō ex ſubſtātijs
ſiat ſubſtātia. cū ergo qualitates prime ſint nō ſubſtātie ex ipſis
nō fierēt forme ſubſtātiales. ergo multo magis nec aia. ¶ Iteꝫ
dicit pħs qꝫ nihil exit in actum niſi per illud qđ eſt in actu. ꝛ 9° met. t. c. 17.
ꝓbat̄ ſic. ſi enim det̄ qꝫ exit in actū per id qđ eſt in potentia
tūc nō exibit in actū niſi per id qđ eſt in potētia illa. A poten
tia vō nō pōt eſſe niſi potētia. ꝛ ita accipiēdo potētiam acci
piet actū qđ eſt īpoſſibile. ¶ Preterea accipiēdo potētiam
habebit duas potētias qđ eſt ſuperfluū in natura. ¶ Itē de
potētia educēte aliā potētiā eſſet ſimilis queſtio quid edu
ceret eaꝫ. hoc enim eſſet in actu vel potētia. ꝛ ſi eſſet in actu
tūc verificaret̄ propoſitio videlicet qꝫ nihil educit̄ in actum
niſi per hoc qđ eſt in actu. Si aūt eſſet in potētia tūc de illa
eſſet queſtio per quid educeret̄. ꝛ ſic iret̄ in infinitum. ergo hec
erit ꝓbata. ſ. qꝫ omne qđ educit̄ in actū educit̄ per id qđ eſt
in actu. Illud igit̄ educēs aut eſt in materia generabiliū ꝛ
corruptibiliū. aut extra. Si eſt in materia tūc de ipſa eadeꝫ
erit queſtio qđ ipſum fecerit in materia. nulla enim forma
eſt in materia generabiliū ꝛ corruptibiliū niſi facta ꝛ gene
rata: ꝛ deficiēte illo iterū eadē erit queſtio Utrum ſit in ma
teria vel extra ꝛ ibitur in infinitū niſi det̄ aliqđ exiſtēs extra
materiā educēs materiā in actū. ergo videtur qꝫ omnes forme
ſubſtātiales ſint a datore formarū qui eſt forma nuda a ma
teria ꝛ mēſura materiali. ¶ Amplius. omne qđ eſt nō defi
ciens ꝛ inquietū ſemper reiteratū ſm̄ vnū modū neceſſe eſt
reducere illud ad principiū imobile eternum. generatio for
marū ſubſtantialium ꝛ ꝑcipue anime eſt talis. ergo neceſſe eſt
ipſam reduci ad principiū imobile ꝛ eternum qđ eſt deus.
maior patet ex hoc qꝫ agēs quādoqꝫ ꝛ quādoqꝫ nō nō poteſt
eſſe cauſa eſſendi ſemper eodē modo. Minor probat̄ ſic ex
hoc qꝫ curſus generationis ad formā ſubſtātialē ſemper eſt
eodē mō. ¶ Amplius. ſi prime qualitates facerent formas
ſubſtātiales tūc vbi eēnt potētiores efficacius efficerēt eas.
ſed in ſimplicib⁹ vt ſcribit̄ in fine de ſenſu ꝛ ſenſato ſunt po
tētiores q̄ in mixtis. ergo potius facerēt ibi aias q̄ in mixtis.
¶ Amplius in rōnibus ita eſt qꝫ differētie ſpecifice poteſta
te oēs ſunt in genere ꝛ nō educunt̄ de ipſo genere per virtu
tem aliquam que eſt in genere: ſed potius per intellectū vir
tutem generis diſtinguētē per differētias oppoſitas. ergo ſimi
liter erit in naturis qꝫ forme ſubſtātiales que potētia in ma
teria ſunt non educunt̄ ex ipſa per virtutem aliquaꝫ que eſt
in materia: ſed per lumē intelligētie ſeparate que eſt cauſa
prima illuſtrās oia ſua cauſata per dationē formarū ſubſtā
tialiū. ¶ Item hoc etiam videt̄ velle dicere pħs in 2° phy Tex. cō. 26.
ſicoꝝ. ibi enim aſſignādo differētiam inter metaphyſicuꝫ ꝛ
phyſicum dicit qꝫ metaphyſicus nullā formam ſeparataꝫ a
materia cōſiderat. ſed phyſicus licꝫ conſideret aliquā que eſt
in materia non tamē ex materia ſed eſt ſeparata a materia
ſic dicēs. phyſicus eſt circa hec que ſunt ſeparate quidē ſpēs
in materia. homo enim hominem ex materia generat ꝛ ſol.
Quomodo aūt habeat ſe hic ſeparabilis ꝛ quid ſit pħie pri
me opus eſt determinare. Ex hoc accipit̄ qꝫ homo ꝛ ſol ge
nerant id qđ eſt in homine ex materia: ꝛ nō generant aiam
rōnalē que eſt ſubſtātia ſeparata a materia ſed eſt a ſubſtā
tijs perpetuis in generabilibus ꝛ in corruptibilib⁹ de qui
bus pertinet ꝯſiderare ad primū pħm. ¶ Si forte diceretur
quēadmodū Ariſto. vult dicere qꝫ aia vegetabilis ꝛ aia ſen
ſibilis ſunt in ſemine ſed non aia rōnalis. ¶ Cōtra hoc ſic
obijcit̄. aia vegetabilis ꝛ aia ſenſibilis nō pñt accipi niſi tri
bus modis. ſ. in genere ſpecie ꝛ virtute que potētia vocat̄.
Si igitur eſt in ſemine erit ibi ſm̄ aliquem iſtorum modo
rum. Non primo modo: qꝛ aia accepta vt genus nō eſt niſi
in intellectu ꝛ nō habet ſubiectū determinatum in natura.

ſimiliter nec ſcḋo mō. Anima enī accepta per ſpēm eſt ſubā dans eſſe ꝛ rōnē ei in quo eſt ſicut ſupra habitū eſt in diffinitione. ꝛ ſm hoc ſemē in quo eſſet aīa vegetabilis eſſet plāta ꝛ illud in quo eſſet ſenſibilis eēt aīal qḋ pꝫ eē falſuꝫ. ¶ Preterea aīa ſic accepta eſt actus corporis phyſici organici potentia vitā hābētis. Cū igiṫ ſemē nō ſit tale corp⁹: nō erit in ipſo aīa per hūc modū. Similiter nec 3° mō: qꝛ virtus que eſt in potētia aīe eſt de ꝯſequentib⁹ ſm nām ſpēm aīe. ꝛ iō ſi nō eſt in ſemine aīa aliqua ſm ſpēm: nō erit in aliq̄ virtute eius. ¶ Itē corrupto ſubiecto alicuius de neceſſitate corrūpiṫ forma ſubālis que eſt in ipſo ſed qcqd eſt in ſemine mouet ad ſeminis trāſmutationē ḡ per ꝯñs ad ſeminis corruptionem. ſi ḡ aīa vegetabilis ꝛ ſenſibilis eſſent in ſemine mouerent ad ſui ipſius corruptionē qḋ falſum eſt. qꝛ ſm nām nihil mouet ad corruptionē ſui. ¶ Itē deṫ ꝙ aīa que eſt in ſemine generat aīam. aut ḡ gīabit eādē aīam. aut aliam. Si eandē: tūc idē generat ſeipm qḋ eſt ipoſſibile apud oēm naturā. qꝛ ſic idē eſſet ꝛ nō eſſet ſimul qꝛ generās eſt ꝛ qḋ generaṫ nō eſt. Si aūt generat aliā. aut ſaluaṫ cum illa generata aut perit. Si p° mō tūc due aīe eiuſdē ſpeciei exiſtētes erūt in eodē corpore. Si 2° mō quereṫ quo deſtructe perijt ꝛ nō erit facile aſſignare rōnē etiā volētibus fingere. ¶ Iteꝫ ars imitaṫ nām. ſed in arte faciēs eſt oīno extra mām in quam inducit formā artis. ḡ ꝛ in nā faciēs formā ſubſtātialē oīno erit extra mām. Cum igiṫ ſemē ſit mā aīati ꝛ aīa forma ſubſtantialis faciēs aīam nō erit in ſemine. ¶ Itē phs aſſignat
Tex.cō.24. differētiā inter mechanicū architectū ꝛ vſualē in 2° phyſicoꝝ hanc. ſ. ꝙ architectus ꝯſiderat mām ſuper quā pōt inducere formā artis vt faber ferrū ꝛ ea ex quibus facit gladium: quī nō pōt facere ex lana ꝛ lino. vſualis aūt nō ꝯſiderat materiā ſed vtiṫ ea tanq̄ ꝑparata ab architecto vt miles vtiṫ gladio. Et ſimiṫr ſe habent factor frenoꝝ ꝛ equeſter. Et ex hoc pꝫ cū ſimilitudo ſit inter artē ꝛ nām ꝙ nō eſt eiuſdē virtutis in ſpecie facere aliqḋ ꝛ vti eo. Cū igiṫ aīe aīalis ꝛ plāte ſit vti corpore organico nō erit eiuſdem facere ipm. ḡ aīa nō eſt in ſemine exiſtēs vt facit corpus organicū vel aīam. ꝛ iſte rōnes ſunt ad hoc ꝙ neceſſe ſit ponere datorē formarūꝫ vt poſuerūt Plato Auicenna Theodorus ꝛ alij ſequentes
Rōnes pꝑ parte ncoꝝ in oppoſitum. eos. ¶ Sed qꝛ Ariſto. phūs vadit in cōtrariū ponamus rōnes eius ſic. Omne tranſmutās mām ſm ſubām neceſſe eſt ꝙ ꝯiunctū ſit illi. illud qḋ facit formā ſubālem ſm mām eſt trāſmutans mām ſm ſubām. ḡ neceſſe eſt ꝙ ꝯiunctū ſit illi. Maior ꝓbaṫ ex eo ꝙ inter agens ꝛ patiens nō pōt eſſe me
Tex.cō.75. Tex.cō.10. et infra. diū ſicut ꝓbaṫ in p° de gnōne ꝛ corruptione ꝛ in 7° phyſicorum. Minor ꝓbaṫ ex hoc ꝙ nulla eſt alia trāſmutatio ſubſtantialis que diciṫ generatio niſi factio forme ſuper mām. ¶ Item cauſe ſeparate agētes aut agunt per motū corporū naturalē aut per ſe. Si primo mō tunc nullā formā inducūt ſuper māꝫ niſi per motus illoꝝ corpoꝝ: ꝛ ſic ex illa mā generantiū ꝛ corrumpentiū nō mouenṫ imediate niſi per calidū ꝛ frigidū humidū ꝛ ſiccū inducerenṫ forme ſubſtātiales prime. Si vō agerēt per ſe tunc omnis actio eoꝝ erit ſm modum ſubſtantie agētis. ſubſtātia aūt agēs per ſe eſt ſeparata a mā: ḡ forme ſic facte ab eis nō erūt ꝯiungibiles māe generabiliū ꝛ corruptibiliū ꝛ ſic nihil ꝓſunt ad generationeꝫ.
Tex.cō.38. ¶ Itē ꝓbaṫ in 2° de celo ꝛ mūdo ꝙ ſemper potētia mouentis ꝓportioneṫ potentie mobilis ꝛ ecōtra. ḡ mobile incorruptibile erit mouēs incorruptibile per ꝓrimū: ꝛ corruptibile erit mouens corruptibile. generabilia aūt ꝛ corruptibilia corrumpunṫ omnia de neceſſitate tempore determinato. ḡ ſm ſubſtantiā nō mouenṫ a motore incorruptibili ꝓrimo. ergo nec a cauſis ſeparatis: qꝛ ille ſubſtātie oēs ſunt icorruptibiles. ¶ Item cauſa vno modo ſe habens ſm naturā nō
Tex.cō.56. pōt eſſe cauſa ꝓrima diuerſimode ſe habētiū vt ꝓbaṫ in 2° de generatione ꝛ corruptione. Cū igiṫ ſubſtātie ſeparate in ſe vno modo ſe habeant nō erunt cauſe diuerſimode ſe habentiū: oīa aūt gīabilia ꝛ corruptibilia ſm ſuas formas diuerſimode ſe habēt ſm eſſe ꝛ non eſſe. ḡ cauſe ſeparate non erunt cauſe ꝓrime illoꝝ. ¶ Si forte dicaṫ ꝙ per ſe nō creāt formas ſed per motum ſuperioꝝ ꝛ per motum elementoruꝫ tunc rediṫ ad ꝓpoſitum. qꝛ bene conceditṫ ꝙ cauſe ſeparate ſunt prime cauſe agētes in nām ſed nō ꝓrime faciētes formas ſubſtantiales generantium ꝛ corrumpentium. ¶ Iteꝫ mutationis perpetue ſiue mot⁹ nō perpetui nō pōt eſſe eadem cauſa agēs ꝓrima: qḋ pꝫ ex hoc. qꝛ cū tūc ꝓportioneṫ cauſe prime ſm nām oporteret ꝙ perpetuū ꝛ nō perpetuus ꝓportionarenṫ eidē ſm nām qḋ nō pōt eſſe. Inde ꝓceditur ſic. motus celeſtiū eſt motus perpetu⁹. generatio vō cuiuſlibet rei nō eſt perpetua. ḡ ſm nām nō ſunt ab eodē agēte ꝓrimo. Si forte dicaṫ ꝙ etiā generatio eſt inquieta ꝛ infinita
vt ꝓbaṫ in 2° de gīatione ꝛ corruptione nihil eſt ad ꝓpoſitum. qꝛ illa infinita eſt ſm ſucceſſionē oīum gīabilium. nos Tex.cō.55. et infra.
aūt querimus de cā agēte ꝓrima huius forme gīabilis vel illius. ¶ Preterea infinitatio gīationis per ſucceſſionem nō eſt imediate ꝛ prime a cauſis ſeparatis ſed per motum celeſtiū corpoꝝ ꝛ elemētoꝝ. Propter qḋ etiā gīationis ꝯtinuatio aſſimilaṫ ꝯtinuationi ſoni in cithara in qua nō ꝯtinuaṫ ſonus in vna chorda vel duabus vel tribus ſed in oībus. ſicut quādo nō ſonat vna tūc ſonat alia. ¶ Itē in ſuperioribus videmus ꝙ lꝫ oīa ſint incorruptibilia ſm nām nec ſint in potētia niſi ad vnū tñ tamē ꝓpter diuerſitatē motus localis in eis nō pōt eſſe motor ꝓrimus. ḡ multo minus in inferioribus que diuerſitatē habēt a ſuperioribus tā in motu q̄ in ſubſtātia erit idem agēs ꝓrimū. ꝛ ſic in inferiorib⁹ nō ſunt forme ſeparate vel ſubſtātie facientes formas prime. ¶ Preterea ſpecialiter de hoc qḋ eſt de propoſito. ſ. de infuſione aīe obijciṫ ſic. ¶ Quicquid eſt cauſa efficiēs generationis hoc agēdo inducit formā ſubſtātialē. ſemē eſt cauſa efficiēs gīationis. ḡ agēdo inducit ſubſtantialē formaꝫ. Forma aūt ſubſtantialis eſt aīa: ḡ agēdo inducit illā. Prima ꝓbaṫ ex diffinitione efficiētis ſupra poſita. ſecūda ſcri-
biṫ in 2° phyſicoꝝ. ¶ Iteꝫ quicquid mouet ꝛ operaṫ ad hoc vt aliqḋ fiat ꝛ quieſcit facta illa operatione ſua includit illud vt finē. ſemē in gīatione aīatoꝝ mouet ꝛ operaṫ ad hoc Tex.cō.29. et 28.
vt ducaṫ aīa in corpus organicuꝫ: ꝛ illo facto quieſcit. ḡ eſt cā efficiēs gīationis aīatoꝝ ſm formā que eſt aīa. ꝑma ꝓbaṫ per diffinitionē agētis. 2ª ſcribiṫ in 16° de aīalibus vbi dꝛ ꝙ ſemē facit hoc in ſanguine mēſtruo quod coagulaṫ in lacte.
¶ Preterea videṫ ꝙ aīa ſit in ſemine. diciṫ enī in 2° de aīa ꝙ nihil aliṫ niſi qḋ vitam hꝫ ꝛ aīam. embrīa ꝯcepta aluntṫ. ḡ habēt vitā ꝛ aīam. Si nō crediṫ ꝑme ꝓpter auctoritatē tūc ꝓbaṫ per ſupradicta vt ſupra habitū eſt: ꝙ vti cibo act⁹ eſt nutritiue potētie que eſt pars aīe vegetabilis. Similiṫr ſcḋa ſcribiṫ expſſe in multis locis libri aīalium. ſimiliter in p° de ſomno ꝛ vigilia diciṫ ꝙ embrīa queſcūt in matricib⁹ quinque mēſibus ꝓpter multum fluxū nutrimēti in ſuperiora. ¶ Si aūt nō crederet hoc tūc ſic ꝓbaṫ. oē qḋ accipit augmentum abſq꞉ hoc qḋ rarificaṫ in ſubā neceſſe eſt ꝙ hoc fiat per nutrimētū additū ſibi. ſemina accepta ſic augenṫ. hoc ḡ fit per nutrimētū additū ſibi: ꝛ ſic ſequiṫ ꝙ habent vitam ꝛ aīam. ¶ Item in ꝑmo de ſomno ꝛ vigilia diciṫ. manifeſtū eſt ꝙ neceſſariū eſt aīali cū ſubm hēat ꝑmū alimentū ſuſcipere atq꞉ augmētū. ſed ſemina ꝯcepta ſuſcipiūt alimētū ꝛ augmētuꝫ vt ꝓbatū eſt. ḡ habēt ſenſum. ꝛ ꝑus ꝓbatū eſt ꝙ habēt aīaꝫ vegetabilē: ḡ habēt ſenſibilē aīam ꝛ vegetabilē. ¶ Itē virt⁹ formatiua organoꝝ eſt virtus aīe in ſemine. ḡ in ſemine eſt virtus aīe. ſed virtus aīe nō eſt ſine ſubā aīe. ḡ in ſemine eſt ſubā aīe ꝛ virtus eius. ꝑma ꝓbaṫ per Auicēnaꝫ qui dicit ꝙ ꝑmū qḋ emanat ab aīa vt ſperma eſt ſemē ꝛ virtus gnōnis qua gīat mēbra ſm vnūquodq꞉ virtutē ꝯgruā actioni illius. ¶ Preterea ꝯſtat ꝙ ſemen agit ꝛ mouet in gīatione. aut ḡ ꝑncipiū motus huius eſt in ſemine. aut extra illud. ſi extra illḋ queraṫ in quo. Si dicaṫ ꝙ in matrice hoc erit ꝯ Auicē. q dicit ꝙ matrix nō facit niſi ad meliorationē. ꝛ ꝙ in ea non eſt niſi virtus formatiua. ¶ Preterea ad ꝓpoſitū nō erit: qꝛ nos loqmur hic gīaliter de vegetabilib⁹ aīalib⁹. ꝛ ꝯſtat ꝙ ſemina plātarū nō ꝓijciunṫ in matricē a mā. ḡ opꝫ ꝙ principiū huius actionis ſit intra ſemē ipm. Aut ḡ ipſa eſt calidū aut frigidū. aut aīa vel corporea virtus vel incorporea. Si corporea virtus tūc nō pōt eſſe frigidū qꝛ hoc nō eſt principiū vite ꝛ gīationis ꝛ motus ſed potius imobilitatis vt dicit Auicēna: nec calidū pōt eſſe. Illius enīꝫ eſt alterare in infinitū quouſq꞉ eſt cōbuſtibile ꝛ calefactibile vt dicit Ar.
in 2° de aīa contra Empedocleꝫ. ergo erit virtus incorporea. virtus aūt incorporea non eſt niſi in aīa. ergo in ſemine Tex.cō.41.
eſt virtus aīe. ꝛ cuꝫ nulla virtutū aīe ſit ſeparata a ſubā aīe in ſemine erit ſubā aīe. ¶ Preterea ponunṫ rōnes Ariſto. poſite in ſ a 16° lib° de aīalibus. quarum vna hec eſt quam

Capl'o primo in 2° ð gnõne aialiũ i trãſlatione Theodori.

dicit ſub his verbis volumus ingrere illud qđ facit mēbra in gñatione. Illud ğ aut eſt res extrinſeca operatrix. aut ex ſpermate pars aie. Et dicere ꝙ eſt extrinſecus operator q̃rēdaꝫ interioꝝ mēbroꝝ vel exterioꝝ corporis eſt falſum. qꝛ nõ icipit mouere niſi ſm cõtactũ. Et ſi nõ poſſet mouere nõ poſſet alterare. manifeſtũ eſt ğ ꝙ in embrione eſt iſta virt⁹. qm̃ ſi nõ eſt in eo: neceſſario eſt diſtincta vel diuiſa. ⁊ dicere ꝙ eſt res diuiſa falſum eſt. ℂ Itē ꝓbat phũs ibidē ꝯñter ꝙ eadē aia facit corp⁹ que recipit ſpm ſemē. Et rõ ſua colligitᷣ ex hoc ꝙ mēbra corporis nõ fiunt ſimul ſed ſucceſſiue. ꝑmo cor ⁊ poſtea alia. ſupponit ēt ꝙ qđlibet factũ per nãm neceſſe eſt habere formatorē ꝯiunctũ ſibi ⁊ intrinſecū. vis ğ formatiua cordis aut parit formationes cordis aut nõ. Si parit tũc nõ erit aliqđ formãs cetera mēbra qꝛ illa formantur ex corde. Si võ nõ parit: tũc eadē virtus que formauit vnũ mēbrũ ⁊ alterũ formabit manēs poſt formatũ mēbrũ. ğ virtus formatiua manet poſt ſingula mēbra formata ꝯſeruãs ⁊ regēs illud qđ formatũ eſt. qꝛ nõ eſt alterius ꝯſeruare ⁊ regere ꝗ eius cui⁹ eſt formare. ſed regere ⁊ ꝯſeruare formatũ eſt aie. Qđ ꝓbaᷣ ex hoc qđ dicitᷣ in fine ꝑmi de aia ꝙ aia

Ter. cõ. 90.

ꝯtinet corp⁹ qua egrediēte corpus expirat ⁊ marceſcit. ğ eadē erit formatrix mēbroꝝ. ⁊ ſic eadem aia erit in ſemine ⁊ in corpore organizato. ℂ Itē phũs ibi dicit ꝙ aia eſt in ſemine ſicut artificiatũ in artifice. Si forte velit aliqs dicere ꝓpter hoc ꝙ embrīa ante īfuſionē aie mouenᷣ ⁊ creſcũt ad modũ plãte. qꝛ ſicut plãte ꝑparaᷣ nutrimētum in terra ab extra ita in matre ab aia matris ꝑparaᷣ ꝯcepto nutrimēto. Et ex illo nutrimēto formanᷣ mēbra ſicut ēt poſt partũ mater ꝑparat nutrimētũ iam nato. hoc eſt ꝯtra dictũ oĩuꝫ phoꝝ aĩaliũ. Dicit eni Ariſto. 16° de aialibus feminã dare mãm ⁊ marē dare illud qđ creat. ℂ Itē cū exiuerit ſemē a maſculo ⁊ intrauerit matricē mulieris frequẽtabit ſuperfluitatē mũdam valde ſanguinis mēſtrui. ℂ Itē ibidē. ſuſtētatio embrionis erit ex virtute maris que eſt in ſemine. ℂ Itē hoc nõ tm̃ ſenſui ſed rõni eſt manifeſtũ: qm̃ ꝯceptũ ſuſtētaᷣ ex ſemine maris. ℂ Itē ibidē manifeſtũ eſt ꝙ mã eſt ex femina ⁊ ꝑcipiũ motus eſt ex maſculo. ℂ Itē ibidē rectũ eſt querere qõnem grauē dicēdo ꝙ ſi talis aia eſt in femina ⁊ ſuperfluitas femine eſt mã qua de cauſa femina indiget mare ⁊ non generat per ſe ſine mare. Cauſa ğ illius eſt qꝛ inter aialia ⁊ arbores eſt differētia ſenſus. ğ nõ põt eſſe manus aut caro vel aliud mēbrum niſi ſit in eo aia ſenſibilis aut actu aut potētia. qm̃ ſimpliciter erit ſicut mēbrũ mortui. Si võ mas eſt factio illius aie quãdo diuiditᷣ mas a femina nõ põt femina per ſe generare aial. qm̃ virt⁹ eſt maris ſicut narrauimus in qõne grani. ℂ Itē Auicenna in ſuo libro de aialibus 11° magnã ⁊ lõgã ponēs diſputationē de alteratione Galeni ⁊ Ariſto. ſic dicit. In ſpermate eſt virtus maturatiua ⁊ informatiua ⁊ iſta virtus erit potēs generare mēbra ſicut eſt potēs generare oſſa neruos ⁊ venas qm̃ generatio eſt impertinēs ad matricem. ℂ Itē ibidē. ſtultus eſt qui dicit ꝙ eodeꝫ mõ operaᷣ matrix ſicut furnus in coctura panis. quia lꝫ matrix ſit calidiſſima eius tñ ſuperficies interior eſt humida valde ⁊ ſua ſubſtãtia. ⁊ idõ nõ eſt de ſoa nã aſſare aliq̃ ſubſtãtiã. ℂ Item Auicēna in cap° de diluuijs que numeranᷣ in Timeo Platonis oĩa iſta gñanᷣ ex cõplexione elemētoꝝ ⁊ matrix nihil facit niſi retinere. ℂ Itē ibidē matrix nõ facit niſi ad meliorationē ⁊ nõ format. ℂ Solo. ſine ꝑiudicio alioꝝ nõ diſce-

Qũnis dictio ex ꝓpria inuentione.

dimus a noſtra poſitione quaꝫ ſupra poſuimus in qõne de creatione. ſ. ꝙ forme oēs ꝑter aiam rõnalem potētia ſunt in mã ipſa gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ. Et educunᷣ per actionem calidi ⁊ frigidi. humidi ⁊ ſicci in cõmixtionē. de aia aũt hois rõnali dicimus ꝙ ipſa infundēdo creaᷣ ⁊ creãdo infundaᷣ a ꝑma cã que eſt ipſe deus glorioſus ⁊ ſublimis. Dicimus etiã ꝙ aia plãte ⁊ bruti ſunt in ſemine potētia nõ actu ⁊ non potētia mãli tm̃ ſed potētia efficiētis ⁊ operantis. Sic autē nõ eſt de aia rõnali que eſt aia hois que eſt creata ad imaginē dei. quare in ſui ſubſtãtia imaginē dei hꝫ. nec hꝫ efficientē niſi ſolũ deũ. in ſemine hois eſt virtus formatiua mēbrorum corporis humani qbus formatis per creationē infunditᷣ aia a deo. quoꝝ oĩum rõ patebit in ſolõne ſingulorum obiectoꝝ. ℂ Diciᷣ ğ ad primũ ſicut dicit Gregorius alcenus reſpondēs Apollinari ꝙ in his qui in adulterio gñanᷣ ꝓuidētie rõnē relinq̃mus ignota nobis exiſtēti. Si aũt opꝫ qđ ⁊ de ꝓuidētia qđē oĩno nouit deus qđ gigniᷣ vel vite vel ſibi ipſi vtile futurũ. Et ꝓpterea ꝯcedit aiationē hãc fieri. ſufficiēs aũt argumētũ huius accepim⁹ illũ qui fuit ex ea que fuit vxe Salomonē ⁊ a Dauid gñatũ. Poſſet ēt dici ꝙ diſtinguēdũ eſt opus nãe ab opere volũtatis. ℂ Adulterium malũ eſt qꝛ eſt cõcubitus ipſe: opus aũt nãe eſt formatio corporis ⁊ infuſio aie quã operaᷣ deus cooperando nãe nõ eſt malũ. ipſe eni deus totius nãe motor eſt primus ⁊ idõ debet nãe cooperari. ℂ Ad aliud eſt reſponſuꝫ ſupra q̃liter deus regeuit ab oĩ opere qđ fecerat. ℂ Ad id qđ obijciᷣ de Aug̃ dõm ꝙ aia nõ eſt ex traduce ſed corpus qđ gñaᷣ duplici corruptione corruptũ eſt. ſ. paſſionis ⁊ vitij. ⁊ ex illa corruptiõe que eſt vitij dicit Aug⁹ in ii° de nuptijs ⁊ ꝯcupiſcētia. tanq̃ ex filia pẽtiᷣ cauſaᷣ originale in aia cũ tñ tm̃ pena ſit in corpore. Qđ tñ q̃liter hoc ſiat expſſius determinari hꝫ in qõne de originali pctõ. ℂ Ad aliud dõm ꝙ verũ qđē eſt aiam ſtatim cũ eſt eſſe cõmaculatã originali pctõ. ſed illã cõmaculationē nõ trahit a parētib⁹ tanq̃ ſit ex traduce ſed potius ſequiᷣ ipſam vnionē aie ad corpus. ſicut eni liquor aliqs putrus corruptioneꝫ ꝯtrahit a vaſe in quo eſt. Subtiles tñ rõnes oĩum hoꝝ poni habēt in qõne de originali pctõ. ℂ Ad aliud dõm ꝙ eſt duplex efficiēs: vnus qui operaᷣ rē ⁊ alius

Efficiens duplex.

qui operaᷣ ad rē. ⁊ de ꝑmo tenet qđ obiectũ eſt de 2° võ nõ. Bonitas enim dei cooperaᷣ volũtati operãti ad ſe ſemper. q̃ncũq̃ enim aliqs facit qđ in ſe eſt deus infundit ei grãm. Et ſimilr eadem bonitas dei cooperaᷣ nãe in gñõne hois. q̃ncũq̃ eni nã ſufficiēter formauit organa corporis humani deus creãdo infundit aiam rõnalē. ⁊ hoc non eſt ex ꝑtãte efficiētis nãe ſed ex ordine cooperationis dei ad opus nãe. ℂ Ad ſequētes võ rõnes que videnᷣ eē ꝓbice: dõm ꝙ ſi voluerimus ſuſtinere Auicēnã dicem⁹ ꝙ cauſe ſeparate. ſ. motores orbiũ nõ habēt actũ in nã niſi per opera nãe ⁊ idcirco ille nõ creãt formas niſi per motũ ſuperioꝝ ⁊ per motũ elemētoꝝ ⁊ per mãe trãſmutationē. Similr dõm eſt ad ſequētē auctoritatē Auicēne. ℂ Ad 3ᵐ dõm ꝙ cã prima agens in natura eſt cauſa ſcđa nuda a materia ⁊ mētarie ſed non cã agēs ꝓrime formã ſubalē. ℂ Ad 4ᵒᵐ auctoritatē ipſius dicendũ ꝙ bene ꝯcediᷣ ꝙ matrix nõ hꝫ virtutē formatiuã. ſed hoc qđ dicit ꝙ forme ⁊ virtutes ſubales veniũt a ꝑcipijs in trãſmutabilibus eternis nõ ſic debet intelligi ꝙ illa principia imediate ſunt cauſa formarũ ſubaliũ ſed ꝙ ſunt cauſe prime agētes a qbus tota nã accipit virtutē agēdi. ℂ Ad illud qđ obijciᷣ de dicto Ariſto. dõm ꝙ hoc plane veruꝫ eſt. ſed ipſe nõ loquiᷣ niſi de infuſione aie rõnalis. ⁊ hãc ꝯcedimus imediate eſſe a deo ⁊ nõ ab alia cã. ℂ Ad id qđ obijciᷣ de ii° de motu cordis dõm ꝙ ſi gñaliter loquereᷣ de aia dicendũ ꝙ ſũmus oĩum creator infundit aiam vt cã ꝑma mouens. ſed natura vt cauſa proxima. Si võ loquiᷣ de anima rõnali tm̃ tũc plane verũ eſt qđ dicit. ℂ Ad id qđ obijcitur de 2° machabeoꝝ dicendũ ꝙ verũ eſt qꝛ ibi non loquiᷣ niſi de anima rõnali. ℂ Ad rõnes võ inductas dicētes ꝙ eadeꝫ eſt ratio anime ⁊ oĩs aie dicendũ ꝙ verũ eſt quãtum ad naturam anime in genere ſed nõ eſt verũ quãtũ ad ſpēs aie qꝛ nõ eſt eadē rõ vegetabilis ⁊ ſenſibilis. Similr nõ eſt eadeꝫ rõ operis reſtaurãtis nãm ⁊ operis qđ eſt per nãe propagationē. opus aũt reſtaurãs nãm eſt per creationē. ſed propagatio eſt a natura. ⁊ hoc ſatis diſcuſſum eſt in qõne de operibus ſex dierũ. ℂ Ad aliud dõm ꝙ in veritate cauſe agentes ⁊ patiētes in natura nõ ſunt niſi q̃litates prime in ſe vel in mixto. ſed mouētes cauſe ſunt plures. mot⁹ enim celi nõ eſt a talib⁹ cauſis. ſed qꝛ hoc nõ eſt ad ꝓpoſituꝫ dicimus ꝙ forme ſubales ſunt a q̃litatibus primis agentibus ⁊ paſſionibus. lꝫ enim calidũ tm̃ ſit agens nõ tamē agit tm̃ a virtute calidi ignei. qꝛ hoc eſt ꝯſumptiuũ vt diciᷣ in ii° de ſuba or-

Capl'o 2°.

bis. agit enim cum virtute calidi celi ⁊ cũ virtute calidi aie vt ſupra habitũ eſt: ⁊ expſſe ſcribiᷣ in ii° de aialibus ⁊ in lib° de ſuba orbis. ⁊ virtute eius eſt inductiuũ formarũ ſubſtantialiũ. ⁊ diuerſificaᷣ in agendo ſm ꝙ diuerſimode recipiᷣ a

Scđo ð gnõne aialiũ capitulo tertio.

lumine deſcēdēte a ſtellis. Diuerſitas aũt illi⁹ luminis deſcenſus cãtur ex diuerſitate ſitus ſtellarũ ex ꝓpinquatione ⁊ elongatione earum adinuicē. ℂ Ad aliud dõm ꝙ iſta ꝓpoſitio nihil agit vltra ſpēm ſuaꝫ ſi abſolute intelligaᷣ falſa eſt. Miſcibilia enim in mixto agũt ad actũ mixti qui eſt ꝑter actũ miſcibiliũ. ſi võ itelligaᷣ ſpecialiter de actione ſimplicium

plicium adhuc falſa eſt: q̃a ſimplicia nõ ſemp agunt in ſimplici virtute: ſꝫ quãq̃ʒ in virtute ſua ⁊ in virtute celi ⁊ in virtute aĩe. Si aũt intelligaẜ de ſimplici agente in virtute ſimplici ſic vera eſt ⁊ nõ facit ad ꝓpoſitum. ¶ Ad rõnẽ per quã ꝓbaẜ dicendũ ꝙ tenet tñ quãdo ſimplex in virtute ſimplici agit in oĩb⁹ alijs nõ ꝓcedit in infinitũ actio: ſed terminaẜ quãdo generaẜ cõueniẽs ſm ꝓportionẽ agẽtis ⁊ materie. dico aũt ꝓportionẽ agẽtis ⁊ materie: q̃a calidũ ⁊ humidũ mouẽtia in generatione diuerſas accipiũt ꝓportiones ad formas ſubales inducẽdas ex diuerſitate luminis deſcẽdẽtis a ſub- Vide ꝓ h. ſi. tracta. cõ. ß. limi de ſtellis ⁊ ex diuerſitate mãe que quãq̃ʒ cõmixtionẽ tñ nata eſt ſuſcipere: ⁊ tũc generanẜ mineralia. qñ aũt ad cõmixtionẽ ⁊ cõplexionẽ: nõ tñ ad equale ſed in quo dñaẜ ſba terreſtris dura ⁊ tunc generanẜ plante. quãq̃ʒ aũt cõplexionẽ attẽdentẽ ad equale: ⁊ tũc generanẜ aĩalia: ⁊ ſic ẽt intelligiẜ qđ dicit pħs ꝙ oĩs generatio eſt ex cõuenienti. Cõueniens aũt ſupponit ꝓportionẽ agẽtis ⁊ materie ad formã que inducitur. ⁊ hoc idẽ ponit Auicenna in 6° de nãlibus. in actione ignis qui calidam mãe nõ cõicat niſi calorẽ. alicui aũt calorẽ ⁊ lumẽ. ⁊ alicui calorẽ lumẽ ⁊ ſpẽm ſm ꝙ magis ⁊ min⁹ materia apta eſt ſuſcipe impſſiões que ſunt ab igne. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hec ꝓpoſitio abſolute intellecta ex nõ ſubſtãtijs nõ fit ſuba falſa eſt. Sꝫ ſi itelligaẜ ꝙ ex nõ ſubſtãtijs nõ fit ſubſtãtia cõſtitutiue vt. ſ. nõ ſuba ſit pars ſube faciens eã ẽ⁹ ſic vera eſt. ⁊ ſic ſupponiẜ a pħis q̃a lr̃ ex ibꝫ noĩare mãle pn̄ᵐ. ſi v̾o lr̃ ex icã efficiẽtẽ noĩat falſa eſt. q̃a qualitates pͥme trãſmutant mãm in generatione ſubaꝝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hec ꝓpoſitio vera eſt ꝙ nihil educitur in actuꝫ niſi per hoc qđ eſt actu. ſed nõ opꝫ ꝙ ſit in actu ſimili ſm ſpẽꝫ ſicut expſſe videẜ in lumine ⁊ caloribus poſtq̃ fuerint in potẽtia. nec tñ eſt in aliq̃ ſpecie caloris. q̃a ſi eẽt in ſpecie vna tũc nõ faceret actu Nõ ſolõnem illam. eſſe calorẽ qui eſt in ſpecie alia. Et ꝓp hoc quãcunq̃ʒ dr̃ ꝙ nihil educiẜ in actũ niſi per illud qđ eſt in actu. opꝫ ꝙ itelligaẜ de actu agentis ⁊ nõ de actu forme. Et tunc ꝓpoſitio verificaẜ q̃nq̃ʒ modis. Quãdoq̃ʒ eñ illud qđ eſt in potẽtia non eſt pars agẽtis. eſt tñ natũ ſuſcipere ſubam ⁊ formã agẽtis: ⁊ tunc agẽs qđ eſt in actu educit illud quod eſt in potẽtia in ſubam ⁊ ſpẽm ſuam ſicut pꝫ in circulari generatione elemẽtoꝝ. quãdoq̃ʒ v̾o illud qđ eſt in potẽtia pars eſt agẽtis nata ſuſcipere ſubam ⁊ rõnẽ ipſius agẽtis: ⁊ tũc neceſſe eſt ꝙ ab agente pͥmo influat virtus in id qđ eſt in potẽtia que ſit effectiua forme ⁊ ſpeciei ſicut eſt in generatione plantaꝝ ⁊ aĩalium ex ſeminib⁹. 3° modo id qđ eſt in potentia eius pars agentis hꝫ in ſe virtutẽ agendi ex diuerſis ſpecie cõmixtã ſicut eſt in generatione muli ex ſemine aſini ⁊ eque. 4° modo illud qđ eſt in potentia nullo mõ eſt pars agẽtis nec eiuſdẽ materie cũ ipo ſed ꝓportionaẜ ei ſm eẽ formale tñ: ⁊ hoc mõ ſe hꝫ in coloribus ⁊ lumine. ⁊ iſtis modus eſt in agente intellectu ⁊ phantaſmatib⁹ a quibus abſtrahunẜ vniuſalia ⁊ in hoc caſu induciẜ Tex. cõ. 17. propoſitio a pħo in 3° de aĩa. Quinto mõ illud qđ eſt in po° hꝫ in ſe agens qđ eſt in actu per multiplicem virtutẽ cõiunctã ſibi ex celo ⁊ elementis per quas v̾tutes ꝓportionaẜ ſm cõuenientiã. ⁊ ſic qualitates pͥme ſunt in actu in mã mineralium ⁊ eoꝝ que gñanẜ ex putrefactione. patet ergo ꝙ nõ opꝫ agens eẽ in ſuũ ſpecie ⁊ forma cum eo qđ educiẜ de potẽtia. ¶ Ad hoc aũt qđ quæriẜ vtrũ hoc ſit in mã vel extra dõm ꝙ quãq̃ʒ ſic ⁊ quãq̃ʒ nõ. In generationibus enim oĩbus eſt in mã ſed in intellectu ⁊ intelligibilib⁹ ⁊ ſole ⁊ lumine ⁊ colorib⁹ nõ eſt ſic. ¶ Ad hoc aũt qđ obijciẜ de illo ꝙ mã eſt eadẽ cuꝫ educto ⁊ fbiẜ in infinitũ. dõm ꝙ nõ eſt veꝝ. Actio enim iferioꝝ non reduciẜ ad alia iferiora anteriora ſicut ꝓcedit obo ſed ad motum ſupioꝝ a quib⁹ iferiora accipiũt virtutẽ agẽdi ſpẽm ⁊ formã. ⁊ ſuperiora accipiũt a motorib⁹: ⁊ motores a motore pͥᵒ ⁊ ibi eſt ſtatus. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ nos bñ cõcedimus continuationẽ generationis reduci ad principia ſtabilia hoc eſt ad motus ſuperioꝝ. ſꝫ ſuperiora nõ formãt cauſas ſubales per ſe ſolas ſed per motũ iferioꝝ vt prius habitũ eſt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ argumẽtũ illud nõ tenet niſi diceremus formas ſubſtantiales cõmixtoꝝ cauſari a qualitatib⁹ pͥmis ſicut antiq̃ʒ ſunt ſimplices ⁊ primoꝝ ſimplicitũ: nos aũt hoc nõ dicim⁹ vt patet ex predictis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in rõnibus generis eſt forma generalis que hꝫ cõuenientiã cũ mã aliqua: ⁊ ſiĺr differẽtia eſt eius in rõne. ⁊ ſunt iſte forme de ꝯſtitibus ⁊ non de cõſtituentib⁹ eſſe. qđ patet per hoc ꝙ ꝑdicaẜ vtraq̃ʒ earum de toto qđ nõ poſſet fieri niſi totũ ꝯſequereẜ. partes eñ cõſtituẽtes eẽ nõ ꝑdicanẜ de toto. q̃a totũ cõpoſitum non eſt mã neq̃ʒ forma. ⁊ ideo nõ eſt mirũ ſi in rõnibus agit intellect⁹ q̃a rõnalia denudata ſunt a mã ⁊ ex pte potẽtie que eſt gen⁹ ⁊ ex pte diẽe que eſt act⁹. ⁊ ſiĺr in nãlibus agũt pͥncipia nãlia que ſunt in mã ipſa eo ꝙ nãlia oĩa taꝫ ex pte potẽtie que eſt mã q̃ʒ ex parte act⁹ qui eſt forma cõſtructa ſũt materie. ¶ Ad aliud dõm ꝙ pħs loquiẜ ibi de aĩa rõnali de qua taꝫ dixim⁹ ꝙ nõ eſt ex materia ſed per creationeꝫ a deo. ¶ Ad id qđ q̃ritur vtrũ aĩa ſit in ſemĩe. dicimus ꝙ aĩa rationalis hoc eſt aĩa hoĩs cũ oĩbus potẽtijs ſuis vegetabilib⁹ ſenſibilibus et rõnabilib⁹ nõ eſt in ſemine ſicut in effectiuo neq̃ʒ per ſbam: ſꝫ creaẜ a deo ⁊ infundiẜ corpori. Nos eñ dicimus ꝙ in hoĩe eſt vna ſuba que eſt aĩa ⁊ nõ tres ſube: ⁊ ideo nõ poſſum⁹ dicere ꝙ ex hoc ſuba in pte creetur a deo q̃tuꝫ ad rõnales potentias ⁊ in pte educiẜ ex ſuba ſeminis q̃ntũ ad potẽtias ſenſibiles ⁊ vegetabiles. ſed totã dicimus creari a deo ⁊ infundi corpori. ſed aĩas brutoꝝ ⁊ vegetabilium poni⁹ per generationẽ educi ex mã ſeminis. ¶ Ad hoc autẽ qđ quæritur vtrũ ſit in ſemine vel nõ. dicim⁹ ꝙ ſint ibi per aliquẽ modũ ⁊ per aliquẽ nõ. ſicut eñ habeẜ in 16° de aĩalib⁹ non ſunt ibi actu ſed ſunt ibi in potẽtia efficiẽtis ⁊ materie. Et ſi quæraẜ quid ſit illud efficiẽs vtrũ ſit aĩa vel nõ. dicimus ſm pħm ꝙ ipm non eſt aĩa: ſed eſt calidũ ⁊ mã eſt humidũ cõmixtũ ſm cõplexionẽ ſeminis ⁊ nãm. calidũ aũt eſt eo qđ agit multiplici virtute vt habeẜ expſſe in libro de aĩalibus ſed in virtute ignis ſm quã hꝫ attrahere ſubtilia apta aĩationi. ⁊ in virtute celi ſm quã ponit eẽ ꝓpriũ forme ⁊ ſpẽi. ⁊ in virtute anime ſm ꝙ recipit a virtute generatiua patris vim informatiuã ⁊ generatiuã organoꝝ. ⁊ ideo dicit pħs ꝙ aĩa eſt in ſemine ſicut artificiatũ in artifice. Artificiatũ in artifice nõ eſt ſm eẽ et ſpẽm ſuã: ſed ſicut in officio ſuo in quo eſt rõ opis. que rõ eſt ꝓportio efficientis ad opus. ⁊ ſiĺr aĩa ſenſibilis ⁊ vegetabilis ſunt in ſemine ſicut in effectiuo in quo eſt ꝓportio ad talem formã ⁊ ſpẽm ſm nãm. Supra v̾o oſtẽdimus quali̾r contingit ꝙ calidũ elẽtare efficiẜ ſubm calidi celi ⁊ calidi aĩe. Cõcedimus igiẜ bñ ꝙ aĩa non eſt in ſemine neq̃ʒ per genus neq̃ʒ per ſpẽm neq̃ʒ per virtutẽ que ſit pars aĩe quẽadmodũ dictum eſt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ in oĩbus ars imitaẜ nãm q̃a non põt ſed in hoc tñ ꝙ quærat mãm aptã forme quam vult inducere ⁊ adaptat eã ꝑparando illi forme ſicut ⁊ nã: in hoc aũt nõ põt imitari eã ꝙ efficiaẜ pn̄ᵐ intrinſecũ ſicut nã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ bene cõcedimus hoc: ꝙ nõ eadẽ virtus v̾titur ⁊ facit. nec nos dicimus aĩam eẽ per ſubam in ſemine: vt patet ex ꝑhabitis. ¶ Ad alia oĩa que obijcianẜ ꝑ Av. Tex. cõ. 36. cõtra datorẽ formaꝝ in gñe cõcedimus de plano. ſicut enim habeẜ in 7° pͥme pħie idẽ numero nõ põt eẽ a duob⁹ agentibus imediate: ita ꝙ vnũ agat formaꝫ ⁊ alteꝝ mãm ipſius. q̃a agẽtiũ ſeparatoꝝ per ſubam ⁊ actũ ſeparati ſunt effect⁹ ꝑ ſubam. nõ eñ poſſet poni vniens ſi q̃litates agẽtes ⁊ patientes facerẽt mãm cõpoſitoꝝ in natura ⁊ ſube ſeparate facerẽt formã ſubalẽ. nõ poſſet eẽ vnũ cõpoſitũ ex mã ⁊ forma: ⁊ idõ nõ credim⁹ veꝝ eẽ qđ diciẜ de formaꝝ datore. ¶ Ad id v̾o qđ obijciẜ ſpãliter de aĩa ⁊ ꝓbaẜ ꝙ ſit in ſemine. dicimus ꝙ cõcedimus duo pͥma que ꝓbant ſemẽ eẽ cãm efficientẽ generationis. Sꝫ dicimus ꝙ ſecus eſt in aĩa hoĩs. hec eñ ſm partẽ pͥncipalẽ ſui abſoluta eſt a mã ⁊ nõ eſt alicui⁹ ptis corporis actus. Et idõ cũ opatio ipſius nõ depẽdeat a corpore: pn̄ᵐ nõ põt habere a virtutib⁹ corporalib⁹ ſicut expſſe ꝓbaẜ in 16° de aĩalib⁹. Et q̃ʒ aĩa rõnalis dr̃ aĩa que ſola egrediẜ ab extrinſeco. ſ. a deo creãte. vñ virtus que eſt in ſemĩe hominis nõ eſt niſi formatiua ⁊ gñatiua organoꝝ. ¶ Ad aliud v̾o dicẽdũ qđ ſupra in 3° obijciẜ. ꝙ ſicut ẽt ſupra notauimus in qõne de nutritiua ꝙ tractus nutrimẽti eſt duplex. ſ. ad factionẽ organoꝝ ⁊ ad ſalutẽ factoꝝ organoꝝ per reſtaurationem deperditi. Et primus tractus eſt virtutis gñatiue. ſcđs v̾o nutritiue: ⁊ de hoc 2° intendit pħs cum dicit in 2° de aĩa Tex. cõ. 37. ꝙ nihil alitur niſi qđ hꝫ vitã ⁊ aĩam. de pͥmo aũt ẽt intelligit qđ dicit in pͥ° de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ ſicut ipſe dicẽ in lib⁹ Cap. p̃ l. 2. de gñone aĩaliũ. de aĩalibus. pͥmo in gñatiõe formanẜ mẽbra ſuperiora poſtea cor. ⁊ poſtea iferiora. ⁊ ꝓpter hoc in quãque pͥncipis mẽb⁹ magnus eſt fluxus nutrimẽti in ſuperiora attracti per virtutẽ formatiuã que eſt in ſemine. ¶ Ad rõnẽ autẽ que ꝓbat hoc dõm eſt ꝙ ſic eſt ſicut ꝯcludit rõ. ſed tractus ille nutrimenti

eſt a formatiua virtute. ⁊ ideo dicit phūs circa finem. 16. de aialibus ꝙ ſemē aſſimilaſ filio egredienti de domo patris. Ille eni cum egredit partē cibi ſumit quā portat ſecū de domo patris ⁊ in domo ꝓpria per lucrum ⁊ negociationē multiplicat cibum illū vt ſufficit ſibi. ſic per ſemē humidū qddā in quo ſaluaſ virtus formatiua trahit ſecū de corpore maſculi gñantis. ⁊ cum eſt in matrice negociaſ circa ſanguinez mēſtrui extrahēdo purius ex eo ad multiplicationē ſui humidi vt ex eo poſſit perfici formatio ſuoꝝ organoꝝ. Et per hoc pꝫ ſolo ad duo ſequentia. ℂ Ad aliud dōm ꝙ virt⁹ corporea que eſt in calido agit in ſemine ſed agit vt dictum eſt triplici virtute: ⁊ ꝓpter hoc dcm̄ Ariſto. cōtra Empedoclē non obuiat niſi diceremus ꝙ calidum agit in virtute ignis tm̄: nec dicimus ꝙ virtus formatiua ſit in aia matris vel in matrice: qa huic expſſe cōtradicūt auctoritates nālis phie. ℂ Ad aliud dōm ꝙ primā rōnē phi hn̄ concedimus. neceſſe eſt eni vt ſm nām agēs tāgat patiens. ⁊ qđ moueatur ſm ſe curā habeat motorē intraneū ſibi cōiunctū vel talem extrinſecum cuius actus ⁊ motus ſit per aptitudinē nature. ⁊ hoc

Tex. cō. 32. dico ꝓpter dictum Ariſt. in 8° phicoꝝ qui dicit ꝙ mot⁹ ſurſum ⁊ deorſuz ſunt a generātib⁹ graue ⁊ leue quoꝝ gñantiū actus eſt ipſius leuis ⁊ grauis ſm nām: ſed nō intēdit dicere ꝙ eadē aia ſit que facit corpus ⁊ regit ipm ⁊ ꝙ ſit eadem virtus iformatiua faciens qđlibet organū ⁊ cōtingēs ipſuz factū. virtus eni informātiua organo facto manet in humido radicali qđ eſt in organis: ⁊ ſic prius erat tractatiuū ſanguinis mēſtrui ex quo multiplicato humido ſeminali facit organū. ita poſtea per attractuz humidi nutrimentalis reſtaurat deperditūz in organis factis: ⁊ hoc eſt qđ dicit Auicēna in 6° de nālibus ꝙ virtus gñatiua poſtꝗ perfecit corpus ſic cōmittit illud ſaluandum ⁊ augendum virtuti nutritiue ⁊ augmentatiue. ℂ Ad omnia vō ſequentia argumenta patet de facili ſolutio per predicta.

ℂ Utrum inſtrumentum generatiue eſt calidum.

Scōo capīo. Quarto queriſ de inſtrō gñatiue. Et videſ eē calidum. qa calidū eſt pn̄ᵐ vite. ℂ Sed cōtra, hoc eſt qđ dicit in lib° de ſubā orbis. ꝙ calidū ignis eſt cōſūptiuū ⁊ nō viuificatiuū. ℂ Preterea vō videſ tm̄ eſſe calidū: qa dicit phs ꝙ etiā humidū eſt pn̄ᵐ vite. ℂ Preterea videſ eſſe frigidū. frigidū eni vt dicit Auicēna eſt cōgelare in figuram ⁊ ſubām mēbroꝝ. ⁊ qa de hoc iam ſepius ſupra diſputatum eſt dōm vt ſupra ꝙ calidum eſt inſtrm̄ ꝑncipale ſm ꝙ eſt cōiunctū calido celi ⁊ calido aie. ⁊ ſecūdario frigiduz eſt inſtrumentū quib⁹ duob⁹ obediunt humidū ⁊ ſiccū. Qđ autem adiūcta debeat his eē vis aie ⁊ vis celi pꝫ per Ariſto. in

Capīo. 3. 16° de aialibus vbi ſic dicit. duricies ⁊ mollicies ⁊ viſcoſitas ⁊ oia accntia ſilr erunt in mēbris aialis ex calore ⁊ frigiditate. mixta aūt ex qua qđdā erit caro ⁊ qđdam os nō erit ex calore ⁊ frigiditate: ſed erit ex motu gñationis ſm ꝙ id qđ eſt in actu eſt ex illo qđ eſt in potētia. ſicut accidit in reb⁹ artificialibus qm̄ calidū ⁊ frigidū faciūt durum ⁊ molle in ferro. gladius aūt efficiẗ ex motu inſtrumenti qđ mouet ſm ſciaz artificis: qm̄ ars eſt pn̄ᵐ ⁊ forma illius qđ erit.

ℂ Utrum generatiua eſt finis vegetatiue.

Uinto queritur quare gñatiua dicitur finis a quo eſt denoiatio inter vires aie vegetabilis. Et videſ ꝙ nō ſit finis. Finis enim eſt in quo quieſcit efficiens. gñatiua autē pn̄ᵐ hꝫ motus poſtꝗ moueſ nutritiua ⁊ augmētatiua condu cēdo ad debitam quātitatem: ⁊ ſic ille potius erit finis. ℂ Preterea gñatiua ſi eſt finis debet cōtineri intra efficiētem. gñatio aūt ſemꝑ eſt ad alteꝝ ⁊ non ad idem. ℂ Preterea queriſ ſi gñatiua finis eſt in vegetabilib⁹: vtꝝ ſit idem qđ forma ⁊ dīta cōſtitutiua. ⁊ videſ ꝙ nō. forma. n. ſemper videſ eē in actu. gñatiua autē nō ſemper eſt in actu. In pn̄° enim etatis nō eſt gñatio nec in fine ſꝫ in medio tm̄. ℂ Sed ꝫ. hoc eſt ꝙ in quolibet aiato ſpēs ⁊ finis denoiatoꝝ a forma ſubſtātiali. formā aūt ſubālem nō inducit niſi gene-

Tex. cō. 49. ratiua vt iā habitū eſt. ℂ Preterea hoc dicit expſſe phs in 2° de aia ſic. qm̄ autem a fine oīa appellari iuſtum eſt. Finis enim eſt generaſſe vt ipm vtiqꝫ erit aia. generatiua autē p°. Alibi dicit ꝙ vnūquodqꝫ perfectuz eſt cū pōt ꝓducere ex ſe alterum tale quale ipſꝫ eſt. ℂ Preterea dicit Auicēna ꝙ ap-

perimus gñationis eſt res que eſt a deo vt ſaluetſ ſpēs ⁊ forma generatiua. ℂ Queriſ ēt iuxta hoc vtrū eiuſdem ſpēi ſit in oibus generātib⁹. Et videſ ꝙ ſic. qa ſi potētie diffiniunſ per actus ⁊ actus per obiecta tunc cum in oibus ſit gñare ex ſuperfluo nutrimēti videbiſ in oibus eſſe eiuſdē rōnis generatiua. ℂ Solō. dōm eſt ꝙ generatiua finis eſt a quo denoiatur ⁊ diffinitur vegetabilis aia. ⁊ rō eſt hec: quia nutrimētuz nō attingit niſi reſtaurationē mãe indiuidui. Et cuz mã nō ſit finis nutritiua nō pōt eſſe finis. ⁊ idem iudiciū eſt de augmentatiua que cōducit ad perfectionē ⁊ figurā quantitatis que accidit ſubē. ⁊ ideo nō eſt finis. gñatiua autē ad ſalutez forme ⁊ ſpēi que ſimplr̄ finis eſt. ideo generatiua dī eſſe finis. ⁊ hoc dico in his in qbus vegetatiua eſt vt ſpēs ⁊ hec eſt in plantis ſolum. ℂ Ad pmū ꝗ dōꝫ ꝙ gnātio quieſcit in ſpecie ⁊ poſt ſpēm nō eſt mot⁹ aliqs ad ſpēm. Sꝫ nutritiua eſt ad reſtaurationē partis materie: ⁊ vegetatiua ad cōductionem quātitatis debite: ⁊ ſic lꝫ in eodē ſequanſ generationē: tm̄ qa nō ſunt ad idem nō impediunt qm̄ gñatio ſit finis. ℂ Ad aliud dōm ꝙ generatio in eodem ꝑcedit nutritiuam ⁊ augmentatiuā. ⁊ generatū cōmittiſ eis. Sed generatiua eſt que ad alteram in eadē ſpecie ſequiſ nutritiuam ⁊ augmentatiuā. ⁊ ſubſeruiunt ei nutritiua ⁊ augmētatiua. ⁊ hec hꝫ duplicem finez. vnū quē ſequiſ in motu vno qui eſt generatio vnius. aliū quē cōſequiſ in oibus motib⁹ qui eſt ſalus ſpēi per ſucceſſionē in oibus. ℂ Ad aliud dōꝫ ꝙ gñatiua dī finis eo ꝙ ipſe attingit duplex pfectū. ſ. in actu ⁊ ſbm in actu. In actu attingit formā ſpecificā quā iducit. In ſubiecto aūt attingit ſtatū qui medius eſt inter nām deficiētez ⁊ perfectū ipſius. In pfectu eni nature nihil de nutrimento eſt ſuperfluū: ⁊ pp hoc totū cedit in ſubāz. ℂ Preterea corpus quātū ad cōplexionē ⁊ robur mēbroꝝ nō eſt cōpletuz: et ideo ēt ſi deſcinderet ſemē nō eēt incōueniens gñationi ſic dicit phs in libro de aialib⁹. In ſtatu aūt nature deficientis vincit frigidū ⁊ ſiccū. ⁊ per ſiccū qdē diminuiſ ſemē. per frigidū aūt efficiſ nō ꝯueniens gñationi. ⁊ pp hoc gnātiua nō agit niſi in ſtatu perfecto: ⁊ tm̄ dī finis pp hanc duplicē pfectionem quā attigit. forma vō eſt ipſa aia vegetabilis ⁊ ipſa eſt potētia. Quare aūt in vegetabilib⁹ multiformis ſit gnātio ſupra eſt expeditū. ℂ Ad hoc ꝙ iuxta hoc ꝗriſ vtrū gñatiua in oib⁹ ſit eiuſdē ſpēi iā ſupra rñdim⁹ in qōne de nutritiua. Dicim⁹ eni ꝙ nō. Et ꝯueniētia act⁹ ⁊ ſubiecti non eſt niſi in genere. Cū eni eiuſdē ſpēi eſt ſupfluū ex quo eſt generatio in plātis ⁊ aialibus. nec in vna ſpecie plāte ⁊ alia. ⁊ ſilr eſt in forma iducta per actum. ⁊ ꝓpter hoc in nullis que nō ſunt eiuſdem ſpeciei eſt generatio eiuſdem ſpeciei ⁊c.

ℂ Queritur de ſufficientia partium vegetatiue.

Oniſequēter queriſ de his partib⁹ vegetabilib⁹ aie in cōi. Et queriſ de eaꝝ ſufficientia ⁊ de ordie eaꝝ. ℂ Et ad hoc dōm eſt ꝙ de talibus vt ſupra ꝓbatū eſt nō pōt eē ſpālis potentia aie: qa vita eſt actus aie ſm ſe. Silr attractiua digeſtiua retētiua expulſiua nō ſunt potentie aie ſpeciales ſꝫ miniſtrātes nutritiue. ⁊ ideo potentie aie vegetabiles que nihil reſpiciūt extra ſubāz. aut ſunt ad ſubām que eſt forma. aut ad ſubāz que eſt mã. aut ad robur vtriuſqꝫ. Si ad mām: tūc eſt nutritiua. ſi ad formā: tunc eſt gnātiua. ſi ad robur vtriuſqꝫ tūc eſt augmētatiua. De ordine aūt dōm ꝙ duplr̄ pōt ordinari. ſ. ſm reſpectū idiuiduoꝝ. vel ſm reſpectū ſpēi. Si pmo mō tūc generatiua erit pma: ⁊ ſequiſ eā nutritiua. ⁊ vltima erit augmētatiua. Si ſcđo mō tūc gnātiua erit vltima cui miniſtrat augmētatiua corroborando ⁊ maturādo organa a qbus deſcindiſ ſemen gnātionis. Nutritiua aūt ſeruit vtriqꝫ miniſtrādo mām ⁊c.

ℂ Queritur quid eſt viſus.

Einde trāſeundū eſt ad aiaz ſenſitiuā. Et p° diſputādū eſt de partibus eius. Et poſtea de ipſa in cōi. Sed qa partiū quedā eſt apphēſiua. quedā motiua. ⁊ apphēſio ꝑcedit motuz. Querendū eſt pmo de apphēſiua ⁊ poſtea de motiua. Quia vō iterum apphēſiuaꝝ quedā eſt apprehenſiua deforis ⁊ quedā apphenſiua deintus. Primo querēdū eſt de apphenſiua deforis poſtea deintus. Sꝫ qa iterum apphenſiua deforis duplex eſt. ſ. ſenſus ꝓprius ⁊ ſenſus cōis. Ideo pmo querēdū eſt de ſenſu ꝓprio ⁊ poſtea de cōi.

de cōī. ¶ De ſenſu vō ꝓprio duplr agendum eſt.ſ.ſigillatī de vnoquoqꝫ ⁊ in cōī de oibus.ſ.qualiter quilibet ſenſus ſuſceptiuus ſit ſpērum ſenſibiliū ꝓſente materia. Senſus autem ꝓprius quītupler eſt.ſ.viſus odorat⁹ tactus guſtus auditus. Querendum eſt ergo p̄mo de viſu. Et queruntur quatuor.ſ.quare viſus ponat primus ſenſuū. Et qd ſit viſus. ⁊ 2° de viſu ex parte organi. 3° de viſu ex pte obiecti ⁊ medij. 4° de viſu ex parte modi ⁊ actus vidēdi. Circa p̄ᵐ queruntur duo quid.ſ.viſus eſt. ⁊ quare ponat primus ſenſuum.

Ad primū ꝓcedit ſic. Dicit Dama⁹ in 2° lib⁹ c8.ca. viſus eſt p̄mus ſenſus cuius organa ſūt qui ex cerebro nerui ⁊ oculi ⁊ ſentit ſm p̄mam rōnem colorē. dinoſcit autē ⁊ cum colore coloratum corpus. ¶ Item Greg⁹ dicenus videt ſic diffinire. viſus eſt ſenſus qui in anterioribus cerebri ſm rectā lineā accipit colorem ⁊ cum colore coloratū. ¶ Item Auicēna ſic. viſus eſt vis ordinata in neruo optico ad apꝑhendēdū formam eius qd̄ formaꝫ in humore cryſtallino ex ſimitudinib⁹ corpoꝝ hñtium colorē que veniūt per corpora radioſa in effectū ad ſupficies corporū terſorū. ¶ Cōtra p̄mā diffōnē videt eē qd̄ dicit Auic. ꝙ primus ſenſus ꝓpter quē aial eſt: eſt tactus. ¶ Preterea ꝓprie virtutꝫ ſm ꝙ eſt hmōi nō eſt organum cōe: ſed qui ex cerebro nerui ſupponūt organū cōe oibus virtutib⁹ motiuis ⁊ ſenſibilib⁹. ergo videt ꝙ male ponant in diffinitōe viſus. ¶ Preterea vnius virtutis numero ⁊ ſpecie nō videt eē organū cōmune. nerui aūt ⁊ oculi differunt per ſpēm membri. ergo videt ꝙ organum viſus nō ſunt nerui ⁊ oculi. ¶ Preterea id qd̄ ſentit proprio actu ſꝫ ꝓpriā rōnem ſentitur magis q̄ id qd̄ actu alieno. lux aūt ſentit actu proprio: ⁊ color actu alieno. ergo videt ꝙ viſus ſentiat ſm p̄maꝫ rōnē lucē. ⁊ ſic falſum eſt qd̄ dicit ꝙ ſentit ſm p̄mā rōnē colorē. ¶ Cōtra ſcđam diffōnēꝫ videtur eſſe ꝙ anteriora cerebri ſunt interius. apꝑhenſiue autem virtutes deforis debēt habere organa ſua exterius. Tex.cō.9. ¶ Cōtra tertiaꝫ videt eſſe qd̄ dicit pħus in 2° de aīa. ſi oculus eſſet animal ꝙ viſus eſſet anima eius. ⁊ hoc enim relinquit ꝙ viſus ſit vis ordinata in oculo. ⁊ ſic falſum eſt qd̄ dicī ꝙ viſus ſit vis ordinata in neruo optico: qꝛ neruus opticus non eſt oculus. ſed qꝛ hec omnia melius patebunt in ſequētibus. Solo qōnis. ¶ Ideo reſpōdendum eſt ꝙ omnes iſte diffinitiōes dantur de viſu ſm ꝙ eſt potentia quedam organo coniuncta in quo operaꝫ ⁊ paſſiua ex obiecto exteriori. ¶ Prima tamē cū ſuba viſus tangit ordinem ipſius ad alios ſenſus: ⁊ ordinē obiectoꝝ ipſius viſus. per hoc eni ꝙ eſt p̄mus ſenſus tangit ordineꝫ ad alios ſenſus. per hoc vō ꝙ dicit ⁊ ſentit ſm primā rōnem colorem tangit ordinē obiectorum ipſi⁹ viſus. Per hoc vō ꝙ dicit cui⁹ organa ſunt que ex cerebro nerui ⁊ oculi. tangit ſubſtātiam viſus ſm ꝙ eſt vis determinata ad organum. ¶ Scđa vō datur penes ſubſtātiā ⁊ obiectum viſus ⁊ modum videndi qui importatur per hoc ꝙ dicit rectam lineā ⁊c̄. ¶ Tertia vō magis exprimit eſſe viſus q̄ due precedētes. illa enim dicit ꝓpriū organū viſus qd̄ eſt neruus opticus ad oculum terminatus. ⁊ dicit eē ipſius viſus ſm ꝙ eſt potētia paſſiua recipiens impreſſa in humore cryſtallino. ⁊ dicit agens ꝓprium qd̄ facit viſum in actū qui eſt color ſm actū lucidi. Solo ad argumenta. ¶ Dicimus ergo ad p̄muꝫ ꝙ tact⁹ eſt primus ſenſus in cōſtituēdo animal ſed viſus eſt prius in apꝑhendendo vt patebit inferius. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ cū dicit qui ex cerebro nerui ⁊c̄. ſit reſtrictio per hoc ꝙ addit oculi ad neruos opticos. i. viſibiles. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ virtus viſiua ſm ſui perfectionem eſt in anteriori pte cerebri ſed ſm inceptionem eſt in humore cryſtallino. Sꝫ ſm progreſſum ad profectioneꝫ eſt in neruo optico ⁊ ſpiritu viſibili qui diſcurrit in illo: ⁊ ſic nihil prohibet ꝙ vis viſiua diuerſimode cōſiderata diuerſa habeat inſtrumenta. ſicut ⁊ vna vis viſiua habet duos oculos. ¶ Ad aliud dicendūꝫ ꝙ lux ⁊ color ſm eſſe formale coloris in rōne obiecti viſus nō differunt. eſſe enim formale ſm ꝙ eſt actu color viſibilis eſt a luce. Scđm etiaꝫ ꝙ dicitur color eſt extremitas perſpicui in corpore determinato: ⁊ ſic vtrūqꝫ eque primo videtur quaſi per vnā rationem videretur. ¶ Ad id qd̄ obijcitur ꝯtra tertiaꝫ dicendum eſt: ꝙ vis viſiua diuerſimode eſt in anteriori parte cerebri ⁊ in neruis opticis ⁊ in oculo vt dictuꝫ ē. Et per hoc patet ſolo etiā ad id qd̄ obijcit contra tertiam.

¶ Utrum viſus dicatur eſſe primus ſenſuum.

Secundo queriꝫ quare viſus dicaꝫ p̄mus ſenſus a quibuſdā. primū eni videt eē ex pte ſentientis qd̄ eſt cōſtitutiuū ipſius. ſed hoc eſt tactus. ergo tactus eſt p̄mus ſenſus. ¶ Item cuiuſcūqꝫ ſenſus inſtrm ſiue organum eſt fundamētū organoꝝ ſenſuū alioꝝ ille ſenſus eſt primus. Tact⁹ eſt ſenſus cuius organū eſt tale. ergo ipſe eſt primus. Prima pꝫ per ſe. 2° ſcribiꝫ in p̄° de ſomno ⁊ vigilia. ¶ Itē prius eſt nā a quo nō cōuertiꝫ ꝯſītia vt dicit in pħtis. ſed quocūqꝫ ſenſus poſito ſequitur id eſſe tactū ⁊ nō cōuertitur. ergo tactus eſt p̄mus ſenſus natura. ¶ Iteꝫ pħus in p̄mo de ſomno ⁊ vigilia dicit ꝙ p̄mū organū eſt organū tact⁹. qd̄ cum impotēs fuerit neceſſe eſt organa ſentiēdi oia hr̄e defectum ſenſuū. Cū vō aliqd̄ eoꝝ defecerit non eſt neceſſe hoc deficere. ¶ Itē in 2° de aīa dicit ꝙ viuere ineſt aialibus ſm ſenſibile primū. ⁊ primū ſenſibile vocat tactū. Tex.cō.16. Si forte diceretur ꝙ viſus eſt p̄mus ſm obiectū ⁊ nō ſm rōnem organi. ¶ Cōtra. tactus eſt primaꝝ q̄litatū ex quaꝝ cōmixtione oia aialia ſenſata cauſanꝫ. ergo priora ſunt obiecta tact⁹ oib⁹ alijs ſenſibus. ¶ Preterea per rōnē medij videt eē p̄mus tact⁹. primus eni eſt cōiunctum in aīa q̄ diſtans per ſubm ⁊ nām. mediū vō tactus ꝯiunctū eſt in nā cū organo tāgēdi. ſꝫ mediū viſus eſt diſtans per ſubam ⁊ nām. ergo tactus ſm rōnem medij prius eſt q̄ viſus. ¶ Sꝫ ꝯ. Damaſcenus dicit ꝙ viſus eſt p̄mus ſenſus. In oppoſituꝫ. ¶ Itē vires ſenſibiles ſunt p̄ncipia cognitionis. ergo que magis facit cognoſcere illa erit prior inter eas. ſꝫ viſus magis facit cognoſcere. ergo viſus eſt p̄us. ¶ Qd̄ vō viſus magis facit cognoſcere accipiꝫ ex p̄mo methaphyſice vbi dicit ꝙ viſus plures differētias oſndit: ⁊ ideo magis facit cognoſcere. In ꝓhemio. ¶ Itē potentie ſenſitiue diffiniunꝫ per actus ⁊ actus per obiecta. ergo ſm prioritateꝫ obiectorū habebunt ordinem potentie ſenſitiue. ſed obiectuꝫ qd̄ inuenitur in oibus corruptibilibus ⁊ incorruptibilibus pri⁹ eſt: q̄ illud qd̄ inueniꝫ in corruptibilibus. ergo ſenſus talis obiecti prior eſt q̄ ſenſus particularis obiecti: ⁊ talis eſt viſus. lux enim ⁊ color que ſunt obiecta viſus in celeſtib⁹ ⁊ inferioribus inueniuntur. ⁊ tangibilia tm̄ in inferiorib⁹ ſunt. ergo viſus eſt prior tactu. ¶ Item tm̄ duo ſunt ſenſus diſciplinabiles vt dicit pħus in primo de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ viſus deſeruit diſcipline que per inuentionē eſt. Auditus autē ei que per doctrinam eſt. Cum igitur inuenire ſit ante addiſcere: viſus erit ante auditum. ⁊ multo magis ante quēlibꝫ alium ſenſum qui non eſt per ſe diſciplinabilis. ¶ Item ſenſus qui perficiꝫ in actu mouēte natura prima videt eſſe primus. viſus eſt hmōi. qꝛ efficitur in actu per lumē qd̄ eſt natura prius q̄ calidum ⁊ frigidum: eo ꝙ eſt corporis p̄mi. illa vō corporuꝫ inferioꝝ. ergo viſus eſt p̄mus ſenſus. ¶ Itē oēs ſenſus perficiunt opationes ſuas per ſpiritū aialem. ſꝫ viſus hūc hꝫ puriſſimum ⁊ clariſſimū vt dꝫ in libro de diffa ſpūs ⁊ anime. ergo ipſe eſt ſenſus primus. ¶ Item ſm quēcunqꝫ ſenſum tact⁹ accipitur ſenſatū ꝓpriuꝫ ⁊ cōe ille videt eſſe prior in ratione ſentiēdi. talis eſt viſus. ⁊ ſic dicit pħus in 2° de ſenſu ⁊ ſenſato. ergo ipſe eſt ſenſus por. ¶ Solo. dicēdum ꝙ ſenſus duplicē cōparationem hꝫ.ſ. ad ſenſitiuū ⁊ ad ſenſibile. Ad ſenſitiuum in cōſiderādo ipſum: ad ſenſibile vt in cognoſcēdo. Nō pulcherrimā ſolonem. Et ſm primū modum tactus eſt p̄mus ſenſus ⁊ ſcđs guſtus qui eſt ſenſus alimēti. ⁊ quidaꝫ tactus. Et ideo dicit pħs in 3° de aīa ꝙ iſti duo ſenſus ſunt ꝓpter eē. reliqui vō tres ſunt ꝓpter bn̄ eſſe. 3⁹ vō eſt odorat⁹. qꝛ ſicut dicit pħs in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. odores in alijs animalibus preter hoiem nō habēt ꝓpriam delectationem: ſed tm̄ eam que eſt cibi. qꝛ odores indicāt cibū: ⁊ ideo diciꝫ in ethicis ꝙ canes non gaudent odorib⁹ lepoꝝ vel ceruoꝝ ꝓpter delectationē odoris. Tex.cō.67. Sed qꝛ per prius eſt.ſ. ceruus ad deuorandum. In hominibus aūt quedam ſunt delectationes odorum ⁊ floꝝ ⁊ aromatum quorūdā: ⁊ de his tractaꝫ in ſequentibus. 4⁹ vō erit auditus ⁊ vltimus viſus ſꝫ hanc comparationem procedunt rationes prime: ⁊ iſtum ordinē ſequitur Auicē. Scđm autem rōnem cognitionis viſus eſt primus vt probant rōnes inducte 2°. ⁊ cōſequēter auditus eſt 3° odoratus qui ducit ad cibum diſtantem longe quedā aialia. deinde guſtus ⁊ vltimo tactus: ⁊ hanc ordinem ſequuntur Gregorius Damaſcenus ⁊ Ariſto. ⁊c̄.

¶Utrum ꝯſiſtētia oculi eſt in humido vel igneo lumīoſo.

Einde querit̃ de viſu ex parte organi.ſ.vtrū cōſiſtentia oculi ſit tm̄ in humido aquoſo vel igneo luminoſo. De hoc eni altercatio eſt inter Ariſto. ⁊ Platonem ⁊ ſequaces eoꝝ. videt̃.n. ꝙ in oculo dñet̃ ignis vel lumē.ſic viſus perficit̃ ſm̄ actū lucidi. Sꝫ cōtingit quedam aīalia videre de nocte vt lupos ⁊ cattos qñ mediū nō eſt actu lucidū a luce exteriori.ergo erit lucidū tunc a luce egrediēte ab oculis ⁊ ita in oculo dñat̃ lumen. ¶Itē nihil videt̃ in tenebris niſi in quo dñat̃ lumē.oculi quorūdam aīaliū vident̃ in tenebris admodū candelaꝝ vt lupoꝝ oculi ⁊ cattoꝝ ⁊ ranum.g̃ ⁊ in illis dñat̃ lumen.ſed eadē eſt rō de omni oculo quātū ad videre.g̃ in omni oculo cuiuſlibet aīalis erit dñiū ignis. ¶Itē aſpectus non ponit lineā viſualē per imaginationē tm̄ ſed per rē egredientē ab oculis.⁊ linea viſualis nō eſt niſi radius qui nō egredit̃ niſi a luminoſo.g̃ in oculo dominabit̃ luminoſum. ¶Itē dicit Ariſt.in 2° de celo ⁊ mūdo ꝙ in vidēdo ſtellas fixas inuoluit̃ viſus pp elōgationē earū ⁊ nō ꝯſequit̃ eas ꝯſecutione forti ſed tremit ſꝫ planetas ꝯſequit̃ cōſecutiōe forti ⁊ iō nō tremit.⁊ ex hoc accipit̃ ꝙ viſus tremit per aliqđ qđ exit ab ipſo ⁊ elōgat̃.⁊ hoc nō eſt niſi radius.ergo radius exit a viſu. ¶Cū g̃ radius nō egrediat̃ niſi a luminoſo in oculo dñabit̃ lumē. ¶Itē in 2° de ſomno ⁊ vigilia dicit phūs ꝙ oculus ſplēdentiū eſt.nihil aūt eſt ſplēdentiū niſi qđ eſt luminoſuꝫ.g̃ ⁊ c̃. ¶Itē in Thimeo Platonis dī ꝙ radius interior cōiungit̃ radio exteriori ⁊ terminat̃ ad ſenſibile:⁊ repcuſſi motu recto redeunt ad oculū:⁊ recurrētes interius ad aīam operant̃ viſuꝫ. ¶Itē Calcidius dicit ꝙ iubar exterius deſcēdēs ꝯiungit̃ interiori tāq̃ ei qđ eſt eiuſdē nature. Cuꝫ eni duplex ſit nā ignis.ſ.edax que eſt ardor ⁊ lux quā induit ſup inferiora ſꝫ nature lucis iſtinctū ſuperi⁹ corpus cōſtituit oculū:⁊ ideo interior exteriori ꝯiūgit̃ ad operandū viſuꝫ. ¶Item expꝛ̃ſſe dicit Aug⁹ ſup Geñ.ad litteraꝫ ꝙ in oculo dñat̃ lux ignis.⁊ ꝙ radij egrediunt̃ ab oculo prius tāgētes hoc vicinū q̃ remotū. ¶Ad hoc ipm̄ inducit Greg⁹ nicenus multas ſnias phoꝝ dicens:ꝙ heſperus ait radios ab oculis extēſos finib⁹ ſui ⁊ ipſoꝝ quēadmodū manuū palpationib⁹ tāgētes corpora exteriora ⁊ ſuſceptiones earū ad viſum reddere. ¶Itē inducit geometres aſpectiuos qui dicūt radios emitti ab oculis admodū figure pinee ſiue pyramidis a dextro in ſiniſtrū:⁊ a ſiniſtro in dextrū.⁊ hos diſcurrere ſup latitudinē viſibilis quouſq; contingant̃.⁊ iō accidit q̃ſq; ꝙ ſuper pauimētū nō videmus nūmū iacētē ſup pauimētū quē poſtea videmus ꝯcurſu radioꝝ ad nūmū. Et poſtea inducit rōnē Platonis que ſuperi⁹ poſita eſt cui dicit rō ſentire Galenū. ¶Iteꝫ in pn° de ſenſu ⁊ ſenſato ponant̃ q̃dā rōnes. Quaꝝ pma eſt ab auctoritate qa pmi phi faciunt viſuꝫ ignis. 2° eſt a quadā paſſione que accidit in oculis in tenebris vel ſupuelatis cōpreſſis: vel ſubito pcuſſis. Accidit eni ignē lucere interius in oculo.nō aūt lucet interius niſi ſit interius. ¶Itē ad idē pōt obijci ſic.hñtiū ſymbolū facilior eſt trāſmutatio adinuicē.cū igit̃ oculus debeat trāſmutari in colorē actu.videt̃ ꝙ idē debeat in ipſo dñari qđ fac̃ ⁊ colorē actu.hoc aūt eſt lux.g̃ lux dꝫ dñari in oculo. ¶Sed ꝯ hoc ſunt rōnes plures Ariſt.⁊ imitātiū eū pbantiū ꝙ in oculo dñat̃ aqua.quaꝝ quedā iacēt in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.⁊ ſic ſi ignis dñaret̃ in oculo vt dicit Empedocles ⁊ in Thimeo ſcribit̃ rū ignis emittit radios ad illuminationeꝫ diaphani ſicut lumē egrediēs a lucerna accideret tūc lumē egrediēs ab oculo illuminācē mediū ⁊ ſm̄ hoc cōtingeret colores videri in tenebris qđ falſuꝫ eſt. ¶Itē nō pōt ſtare ſolo que dicit ꝙ extinguit̃ radius egrediēs ab oculo in tenebris ſic dicit Thimeus.hoc eni vanū eſt oino.nihil enim extinguit̃ niſi a ſuo ꝯrio.extinguit̃ enim a frigido calidum.aut ab humido ſiccū quēadmodū dicūt quidaꝫ vt dī in carbonib⁹ ignis ſlāma extingui. Cū igit̃ nihil ſit ꝯriū igni nō pōt extingui. ¶Itē nō pōt ſtare ſolo que videt̃ ſoluere ſic ꝙ nō extinguit̃ qdem lumē ignis qđ eſt in oculo ſed debilitat̃ intātū ꝙ latet nos. Si enim talis ignis in oculo eſt:tunc oporteret etiā ipſuꝫ per diem extingui frigido ⁊ humido.⁊ ita in glacieb⁹ ⁊ in aqua fierent maiores tenebre. flāma enim ⁊ ignita corpora extinguuntur in illis.cum ergo non accidant tenebre in glacie ⁊ in aqua patet ꝙ non dominetur ignis in oculo.

¶Deinde ponit phs rōnē que ſumit̃ ab organo oculi ad ſuū recipiēdi viſibilia. Cū eni vna ſit forma viſibilis que recipit̃ a medio ⁊ ab oculo.opꝫ vnā nām eē receptibilitatis in medio ⁊ in oculo.cuꝫ igit̃ in medio recipiat nam perſpicui.in oculo dñatur aliqđ perſpicuoꝝ. ¶Sꝫ tm̄ duo ſunt pſpicua.ſ.aer ⁊ aqua.ergo in oculo dñabit̃ alteꝝ hoꝝ. Differūt aūt aer ⁊ aqua in recipiēdo ⁊ hoc ꝙ aq̄ ſeruabili⁹ eſt elm̄tum q̃ aer ⁊ hoc tripl̃r.melius eni ſeruat q̄litatē ⁊ figurā ipſius oculi que fabricat̃ ex ipſa.ſic etiā melius ſeruat actuꝫ luminis ab extrinſeco egredientē in ipm̄ humoreꝫ oculi.⁊ ſeruat etiā melius ſpēs receptas viſibiles que tm̄ trāſeunt per ipſū aerem. Cū igit̃ oculi ſit recipere ⁊ tenere aliquātuluꝫ relinquit̃ ꝙ in ipſo dñetur elemētū aque. ¶Deinde ponit phus cōſequēter q̄tuor rōnes a quatuor partib⁹ oculi. Quaꝝ prima hec eſt.vnūqđq; corrumpit̃ in eo ex quo cōſiſtit materialiter:ſed nos videmus oculo corrupto aquā exire.ergo cōſiſtit mālr̃ ex ipſa aqua. ¶Iteꝫ 2° eſt per experimētū ſumptum in elnctis in quib⁹ calidū ſuperat cerebrū frigidū ⁊ calore reſoluit ⁊ facit ſluere humidū oculi frigido coagulatuꝫ ⁊ ex vaporib⁹ calidis ⁊ groſſis diminuit ipm̄ in parte ⁊ turbat q̄litatē pſpicui ⁊ facit tremere ſpēꝫ viſibilē.hoc eni non accideret ſi dñaret̃ in oculo ignis.calidū eni a calido non diminueret̃ ſed augeret̃. ¶3° ratio eſt ſumpta per experimentū in abūdantib⁹ multū calido ſanguine in qbus nā ponit cerebrū frigidiſſimum ⁊ album oculi facit craſſius:qđ iō ſit vt permaneat humidum nō coagulatū. Corp⁹ eniꝫ oculi ſic frigidū eſt ꝙ non pōt amplius infrigidari ſalua cōplexione oculi. Si aūt eſſet nā oculi ex igne:tunc nō oporteret nām ingeniari qualr̃ oculus ſaluaret̃ in calore cordis in abūdātibus ſanguine calido.qa tāto melius ꝯſeruaret̃ oculus q̄to calidius eēt cor. ¶4° rō ſumit̃ de expimento ſumpto in nō hñtib⁹ ſanguinē. In illis enim pp defectū caloris intātū coagulatur exterior tunica oculi ⁊ induraſ ꝙ non idiget palpebris velantib⁹. pbatū aūt eſt in 4° metheoroꝝ ꝙ a frigido nō coagulat̃ niſi aqua ⁊ ſpēs aque.g̃ relinquit̃ ꝙ in oculo aq̄ dñatur. ¶Deinde ponit phs aliā rōnē ſic.qa ſi in oculo dominaret̃ ignis ex quo exirēt radij oporteret viſuꝫ in radijs illis extendi vſq; ad aſtra que videmus.⁊ oporteret ipſū pcedentē ex oculo per radios coadherere oīb⁹ viſibilib⁹.⁊ ex hoc ſequeret̃ ꝙ virt⁹ viſiua extenderet̃ extra oculū qđ eſt incōueniēs:cuꝫ nulla virtus extēdat̃ per eſſentiā extra pprium ſubiectū. ¶Preterea incōueniens eſt dicere exteri⁹ lumen cōiungi interiori.illa eniꝫ nō cōiungunt̃ quoꝝ aliqđ eſt medium.ſed inter extrinſecū ⁊ intrinſecū tunice oculi interſūt que a pho miringe dicūt̃. ¶Preterea in omni figurato corpore ⁊ aīato neceſſe eſt ſm̄ nām dñari elementū receptibile illi⁹ figure. Ignis aūt ⁊ aer nō ſunt corpora receptibilia figuraruꝫ pp̄ter ſui ſubtilitatem.g̃ in oculo non dñatur alteꝝ hoꝝ ſed terra vel aqua. Nō terra quia ipſa nō eſt perſpicua.g̃ relinquit̃ ꝙ aqua dñetur in oculo. Si forte diceretur ꝙ in oculo dñat̃ lumen celi ⁊ nō ignis. Hoc erit dictum ſm̄ ignorātiaꝫ qa celum nō eſt pmiſcibile cuꝫ aliquo corpore:⁊ pp hoc phs non diſputat cōtra hoc ſed relinquit pro abſurdo. ¶Iteꝫ in libro de aīalibus dī ꝙ in oculo dñatur aqua:⁊ ideo etiā vltimo inter mēbra corporis cōpletur. ¶Item Alphorabi⁹ in ſuo libro de ſenſu ⁊ ſenſato dixit ſic.inſtrm̄ virtutis viſibilis eſt oculus ⁊ in iſto inſtrō dñatur aqua:que eſt ſubā diaphana vt ſiat talis ꝙ in eo deſcribant̃ forme ſenſibiliū vt in ſpeculo:⁊ ideo pars glacialis eſt valde clara ⁊ alba. ¶Iteꝫ dicit Auicēna in ſuo lib° de aīalibus.dico ꝙ viſus exigit humiditatem claram que reſpiciat impſſiones. ¶Sꝫ qa auctores naliuꝫ cōiter hoc dicunt:⁊ ideo ſup hoc multos auctores inducere ſupuacuū eſt.videt̃ aūt ꝙ neutrū hoꝝ ſit veꝝ. ſed ꝙ in oculo dñet̃ terra. In omni enim corpore cōpoſito ⁊ cōmixto aīato dñat̃ terra ⁊ aqua ⁊ pcipue terra qa oīa talia q̄ieſcunt in ipſa. ¶Item dixit̃ in libro de celo ⁊ mundo ꝙ in omni corpore cōpoſito dñat̃ illud elm̄tuꝫ cui⁹ ſequit̃ motum.ſed oculus deſcendit ad terrā.ergo in ipſo dñat̃ terra. ¶Solo.dicimus ꝙ in oculo dñatur aqua quātū ad illā ptē in qua ſit impſſio. Eſt enim in oculo duplex humor.quoꝝ vnus eſt in acie qui dicit̃ cryſtallinus pp puritateꝫ.⁊ glacialis ſiue grādinoſus pp̄ter frigidū cōplexionale dñans in ipſo.qa ſicut dicit phs oculus eſt ita frigidus ꝙ ſeruata cōplexione non infrigidat̃ amplius:⁊ ideo in tēporib⁹ ⁊ in lo-

cis in

Tex.cō.48. ⁊ inde.

2° d gñone et corruptiōe. te. cō.25.

Tex.cō.30.

p° celi.t.c.7.

Rñſio deciſio.

ſis in quib⁹ infrigidant oculi ſupra temperamentū gñatur
obſcuritas viſus.⁊ hoc p̄z ex hoc ꝙ diu ambulātib⁹ in niue
vel glacie vel aqua obſcura apparēt loca niuium ⁊ glaciei et
ripe aquaꝝ ⁊ littora maris. Ali⁹ humor eſt poſt illū in tertu-
ra venaꝝ qui h̄z colorē vitri aliquātulū tēdentē ad ruborē.⁊
ideo a quibuſdā p̄his dicit vitreus. claritatē enim vitri h̄z ex
cōuenientia cū cryſtallo cuius ille eſt nutrimentū: ſed rubo-
rem participat ex cōuenientia cum ſanguine ex quo gñat in
extremitate venarum tangētiū oculū. ſuperfluitas autē po
nit in albumine vt ſit ſcutū humoris cryſtallini. ¶Circa hos
aūt humores ſunt tunice ſiue rhetia oculi que tunice ex p̄te
autem ſunt perſpicue vt per ipſas poſſit fieri immutatio hu-
moris cryſtallini ⁊ circūducitur acies cum circūferentia ni-
gra vel glauca vt ex illo colore fit congregatio ⁊ coadunatio
virtutis viſiue. cui⁹ nā eſt turbari claritate nimia. ¶Ex hac
etiam de cauſa velamina vt palpebre ⁊ ſupcilia ponunt ex-
trinſecus: ⁊ ideo accidit ꝙ aſpiciēs diu ad magnā albedinē
vel claritatē poſtea nō bñ videt niſi prius coadunet viſus.
Cū vo humidū cryſtallinū receptibile ſit luminis ⁊ coloris:
op̄z ꝙ pellicule que ſunt ante ip̄m pure ſunt: ita ꝙ per ipſas
poſſit immutādo igredi color ⁊ lumē: qa color non immutat vi-
ſum vt poſtea dicet niſi per actū luminis. ⁊ ideo cōtingit qñ
aliqs habuerit oculos diu clauſos vel in tenebris fuerit: et
poſtea ſubito vadit ad lumē ꝙ nō bene videt anteꝙ̄ igrediat
lumē tēperate immutans ab extrinſeco. qa vo iterū viſus p̄fi-
citur ſpiritu viſibili qui defert ad oculos p nervos opticos
⁊ cōcauos ab iteriori parte cerebri qui ſp̄us ſecū trahunt tē
peratū calorē: ideo ꝯtigit ꝙ poſt ſomnū in quo ſpiritus oēs
mouētur ad iteriora ad locū digeſtionis relinquēdo orga-
na exteriora ſenſuū ſtatim aperiens oculos non bñ videat
anteqꝫ rediēt ſpiritus ⁊ caloris ab interiorib⁹ ad exteriora orga
na ſenſuū. Quia vo illi ſp̄us clari ⁊ puri ſunt qui deferūtur
ad oculos ſup oēs ſp̄us ſenſibiles ideo turbatio queciꝙ̄ cō
tigēs in cerebro magis appet in ipſis: ⁊ ideo ꝯtigit in ebrijs
in quibus multus vapor fert ad cerebrū ꝙ obſcurat viſus. et
eadē cauſa eſt q̄re viſus obſcurat in iratis: qa ira accendit
ſanguinē circa cor ⁊ eleuat vapores ad caput. Cū vo iterū
ſp̄us ille feruidus ſit itez cōtingit ip̄m a vaporibus calidis
moueri extra ſitum p̄priū in quibuſdā infirmitatib⁹ ⁊ ebrieta-
tibus ⁊ ira ⁊ tūc apparet vnū duo. Sp̄us vo accipiēs formā
in ſitu vno ſtat anteꝙ̄ reuertitur eā ⁊ plene imprimat ab ea ac
cipit eādē in alio ſitu. ⁊ ſic vnū in duplici ſitu acceptū appet
duo. Et hec eadē cauſa eſt q̄re vnū apparet duo qñ digitus
ſupponit ⁊ eleuat oculus ad ſitū altiorē vel deprimit ad infe-
riorē. ⁊ ideo q̄nto magis ponit extra ſitum p̄prium inferius
vel altius tāto magis apparet diſſonantia inter id in dupli-
ci ſitu acceptum. Et hui⁹ ſile eſt videre in ſole percutiēte ſu
per aquā fluentē que videt eē maioris q̄ntitatis ſm duplum
vel triplū ſm motū aque. Eſt et terſum corpus ⁊ politū in
acie vt ad ip̄m ſit reflexio luminis extrinſeci ſub quo fit imu
tatio a colorib⁹ ⁊ abſtractio coloris. ſed de hoc pleni⁹ dicet
infra in q̄one de colorib⁹. ¶Ad p̄mū igit dicat ꝙ quedā ani
malia ſunt que debilem hñt viſum ⁊ nō bñ coadunatū ⁊ illa
claritate diei vincūtur. ⁊ pp hoc in die quieſcunt ⁊ de nocte
mouent: quādo lumē lune ⁊ ſtellaꝝ eſt in aere qđ debili⁹ eſt
lumine ſolis. Sed ſi eſſent oīno tenebre ſicut eſt ſub tecto in
domib⁹ dico ꝙ tunc nihil viderent. ⁊ ſi tunc venant: odora-
tu venant ⁊ nō viſu. ¶Ad aliud dōz ꝙ noctiluca ſicut oculi
quorūdā aīalium ⁊ capita piſciū ⁊ corpora putrefacta ſunt
actu lucida in tenebris: ⁊ non tñ ſic ſemper ꝙ illuminēt me-
diū. qđ patet ex hoc ꝙ ſi mediū eſſet illuminatū tunc nō lu-
cerent illa. aliter enim lucerent die ac nocte qđ nō videm⁹:
vnde illa lux in talib⁹ eſt a partibus igneis que ſunt in exte
riori p̄te ⁊ nō p̄greditur ab iteriori parte oculi ad p̄iectionez
radioꝝ per quos illuminent mediū ⁊ obiectū viſibile. aliter
enim circūſtans aer ⁊ colorata oīa illuminarent ſicut a can-
dela qđ nō videmus. p̄xima eni que ſunt iuxta noctilucam
non videt ſicut naſus lupi ⁊ maxilla. ¶Ad aliud dōz ꝙ nō
tenemus ſniam aſpectiuoꝝ tenētiū radios eē corpora egre
dientia ab oculis. ſed dicimus radios eſſe immutationes ſm
rectas lineas in diaphano factas: ⁊ qa oculus corpus poli-
tum eſt ⁊ terſum reflectit ſup ip̄m lumē qđ eſt actus viſibi-
lis rei ſicut ſuper ſpeculū. ⁊ qa reflexio lucis fit ad pares an-
gulos cum incidētia eiuſdē: ideo ſicut radij a p̄mo illumi-
nāte dirigunt ſm figurā pyramidalē: cui⁹ pūctus eſt in cor-
pore p̄iciente radios: ⁊ dilatat plus ⁊ plus ſm ꝙ radij p̄-
cedūt ab illo. Silr in corpore reflectente lumē ⁊ radios colli
gunt radij in pūctū pyramidis: ⁊ ampliant plus ⁊ plus ſz ꝙ
radij diſtant magis a corpore reflectēte lumine ⁊ radios. et
cum tale corpus ſit oculus per hūc modum fit reflexio lucis
ab ipſo: ⁊ nō ſic ꝙ radij p̄cedūt ex ipſo ſicut ex p̄mo illumi-
nante. nec eſt et de p̄prietate ſcie aſpectoꝝ determinare de
nā radiȷ: ſed potius ponit ip̄m in paſſionib⁹ geometricis q̄
ſunt curuū ⁊ rectū ⁊ hmōi. nūllus autē h̄z querere cui ſit cor-
pus vel qualitas alia a corpore. de hoc tñ pleni⁹ habebit i-
fra. ¶Ad aliud dōm eſt ꝙ tremor ille de qo loquit p̄hs eſt
in ſpiritu viſibili interiori qui ſicut exigit p̄portionē in clari
tate ⁊ obſcuritate viſibilis: ita etiā exigit p̄portionez in di-
ſtātia cōuenientē ſibi. ⁊ ſi tremor aliqs eſt in radio ille erit in
radio reflexo ad oculū ⁊ nō in emiſſo ab illo. ¶Ad aliud di
cēdū ꝙ oculus ſplendētiū eſt ſicut terſum ⁊ politū reflectens
lumē ⁊ nō ſic p̄iciens lumē per ſe. ¶Ad aliud dōm ꝙ ſi de-
beat ſaluari Thimeus nō pōt intelligi niſi de radijs exteri⁹
reflexis ⁊ nō ab iteriori p̄cedentib⁹. ſed tñ hec nō eſt intētio
ſua. ¶Ad aliud dōm ꝙ Calcidius ſequit Platonē: tñ idē
dicemus de ſpecie ignis educis ⁊ lucis. ¶Ad aliud dōm ꝙ
auctoritas Auguſtini intelligit de radijs exteriorib⁹. ¶Ad
id qđ obijcit de opinionib⁹ inductis a Gregorio niceno p̄z
ſolo per p̄dicta. ¶Ad id qđ obijcit de ſenſu ⁊ ſenſato dōm
ꝙ primi p̄hi ſi dicebāt ignē dn̄ari in oculo falſum dicebāt ſic
bene p̄batur ab Ariſtotele. Si aūt dicebāt viſum ſm actuz
non p̄fici ſine luce ⁊ lucem appellauerūt ignem tūc veruz di-
cebant. ¶Ad aliud dōm ꝙ lucis illius que apparet in tene-
bris vel oculis clauſis in refractione vel percuſſione oculo-
rum cauſa eſt claritas ſp̄us viſibilis: qui diſpgit in ſeip̄m in
tali refractione vel repcuſſione: ⁊ ideo retro in oculo appet
qñꝙ̄ mutatio luminis. cryſtallinū eni oculi immutabile eſt ſz
ante ⁊ retro ⁊ p̄fundū ſicut infra dicemus. retro eniz ad ip̄z
fluunt imaginationes ſomniales ⁊ aū recipiūt imaginatio-
nes ſenſibiles ⁊ trāſeūt ad ip̄m ſenſum cōem ⁊ phātaſiam.

¶Utrū lumen deſcendens a corporibus luminoſis eſt ſub-
ſtantia vel accidens.

Onſequenter querēdū eſt de viſu ex p̄te obie
cti ⁊ medij. Sed qa lumen eſt actus viſibilis:
ideo et neceſſariū eſt q̄rere de lumine. ¶Cir-
ca hūc ergo articulū querūtur quinque. p̄mū
eſt de lumine. 2ᵐ de noctilucis que ſunt obie
viſus in tenebris. 3ᵐ de colorib⁹ que ſūt obie-
cta viſus in lumine. 4ᵐ de nā medij qđ eſt viſus. 5ᵐ ⁊ vlti
qualr ſpecies viſibiles ſunt in medio. ¶Circa p̄mū ḡ que-
ritur vtrū lumen qđ deſcendit a corporib⁹ luminoſis ſit ſb̄a
vel accidens. Et obijcit ſic. oīs forma per ſe alterās eſt paſ-
ſio vel paſſibilis qualitas. lumē eſt forma per ſe alterans. ḡ
eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. oīs aūt paſſio vel paſſibi-
lis qualitas eſt accñs. ḡ lumē eſt accñs. Qđ aūt oē per ſe al-
terās eſt paſſio vel paſſibilis q̄litas habet in 7° phyſico. vbi Tex.cō.14.
ſic dī que alterant alterant oīa a ſenſibilibus. ⁊ hoꝝ ſolū al-
teratio eſt. ſenſibilia aūt appellāt paſſiones ⁊ paſſibiles q̄li-
tates. Qđ aūt lumē alteret habet exp̄ſſe in libro de ſenſu et
ſenſato. vbi ſic dicit. ꝙ illuminatio eſt alteratio. ¶Item oē
qđ cōtingit eidē ſubiecto manenti in eē ⁊ non in eſſe eſt accñs.
lumē cōtingit eidē ſubiecto manēti in eſſe. ſ. aeri ⁊ nō in eē.
ergo eſt accñs. ¶Itē dicit p̄hs in p̄° de gñatiōe ⁊ corruptiōe Tex.cō.25.
alteratio quidem eſt qñ ſdo ſubiecto manēte in eē trāſmutat
in eius paſſionib⁹. ſed qñ aer illuminat p̄ñte lumie ⁊ abſen
te manet idē. ergo hec trāſmutatio eſt paſſio. ⁊ oīs paſſio eſt
accidens. ergo lumē eſt paſſio ⁊ ſic accidēs. ¶Itez omne qđ
in ſubiecto recipit magis ⁊ minus eſt accidēs. lumē in ſub-
iecto recipit magis ⁊ minus. ergo eſt accñs. p̄batio p̄me h̄z
ex hoc ꝙ forma ſubalis nō recipit intēſionem nec remiſſio-
nem. Qđ aūt lumē recipiat intēſionē ⁊ remiſſionē p̄z ex hoc
ꝙ aer qñꝙ̄ eſt luminoſior quādoꝙ̄ minus luminoſus. ¶Itē
oīs forma ſimilr diſtēſa in eo in quo eſt ita ꝙ in maiori p̄te
maior ⁊ in minori minor forma accñtalis ⁊ corporea eſt. Lu-
men et eſt forma. ergo eſt accidēs corporis. Ueritas p̄ime
p̄z ex hoc ꝙ forma ſbalis eſt ſimplex nō diuiſibilis diuiſione
ſubiecti. vnde ſi diuidit aliqua forma diuiſione ſubiecti illa
erit accñtalis. ¶Itē dicit Auerrois p̄hs in libro de ſb̄a or- Caplo p̄mo.

Nō ſolonem ad multa p̄blemata.

Solo ad argumenta.

bis. ꝙ nulla forma diuidiť niſi que ſm nām adq̄ enit cōpoſi
to poſt quātitatē: ⁊ ideo et forme ſubſtātiales ſunt indiuiſi-
biles: qꝛ ſm nām adueniūt materie ante q̄titatē. Sed pꝫ
ꝙ lumen eſt diuiſibilis forma diuiſione ſubiecti. ergo adue
nit poſt quātitatē ꝫ cōpoſito. nihil aūt aduenit cōpoſito poſt
quātitatem niſi accñs. ergo lumē eſt accñs. Qḋ aūt nihil ad
ueniat cō- poſito poſt quātitatem niſi accñs patet ex hoc: qꝛ
forma ſubalis vel ſuba nō fundať in materia mediāte acci-
dēte ſed potius ecōtrario. ¶ Itē omne qḋ ſm vnū actū inue-
nit in corruptibili ⁊ in icorruptibili eſt accñs. lumē eſt tale. ğ
lumen eſt accñs. ꝓbatio ꝑme. corruptibile ⁊ incorruptibile
cōueniūt ſm ſubalem formā: qꝛ quoꝝ vna eſt forma ſuba-
lis illoꝝ vnū eſt eſſe: qḋ non eſt in corruptibili ⁊ in icorrupti
L.cõ.vitrui. bili. ¶ Item nō conueniūt ſm nām ſm ꝙ habeť in co° me-
taphīce. ſ. ꝙ corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū non eſt eadē ma
teria. ergo ſi cōueniūt relinquiť ꝙ ꝯuenientia illa erit in for
ma accidētali. ꝓbatio ſcḋe eſt ꝙ lumē inueniť in igne ⁊ celo
ſm actū illuminādi ⁊ faciēdi colores in actu viſibiles. ¶ Itē
ſi eſſet ſuba tūc eēt forma vel materia vel cōpoſitum. ⁊ ꝯſtat
ꝙ nō eſt ſola forma vel mā ſola: qꝛ neutrū eoꝝ per ſe inue-
niť. ergo relinquiť ꝙ ſit ſuba cōpoſita. cōſtat aūt ꝙ lumen
non lucet niſi interueniēte aliquo obſcuro inter illuminans
⁊ illuminatū. aut ergo tūc illa ſuba deſtruiť aut retrahitur.
Si deſtruiť tūc oporet ꝙ habeat ꝯtrariū. qꝛ nihil deſtruiť
ſm nām niſi per contrariū agens. lumē aūt nō habet cōtra-
rium agens. ergo nō deſtruiť. Qḋ aūt lumē nō habet cōtra-
riū pꝫ per hoc ꝙ ꝯtrarioꝝ vtrūqꝫ hꝫ nām ⁊ entitatem ſpēi. te
nebra autē que eēt lumini cōtraria ſi ipm̄ haberet contra-
riū nō eſt niſi priuatio vt dicūt ph̄i ⁊ ſancti. Si vō dicatur ꝙ
retrahiť. aut ergo retrahiť poſtq̄ iaꝫ interuenit opacū. aut
quādo eſt vicinū. Si ꝑmo mō: tūc oporteret ꝙ per medium
opacū retraheretur: ⁊ ſic videremus ipm̄ trāſire partes opaci
qḋ pꝫ eſſe falſum. Si vō 2° mō tunc ex vicinitate opaci rece
deret lumē. hoc aūt eſt falſum: qꝛ videmus lumen imedia-
te cōiungi vmbre. ergo pꝫ ꝙ nō eſt ſuba compoſita. ¶ Itē ſi
eſſet ſuba cōpoſita. aut eēt ſpiritualis ita ꝙ eēt ſpūs. aut cor
poralis ſiue corpus. Si ꝑmo mō aut accipiť ſpūs pro corpo
re ſicut accipiūt eum ph̄i ſicut habeť in libro Conſtabulini
ꝙ ſpūs eſt quoddam corpus ſubtile ⁊ in humano corpore oriť
ex toto corpore ⁊ ferť in venis pulſatilis ad viuificādū cor-
pus ⁊ operať vitā ⁊ anhelitū ⁊ pulſum ⁊ oriť ex cerebro ⁊ in
neruis ferť ⁊ operať motum ⁊ ſenſum. Aut accipiť ſpūs mō
theologico pro eo qḋ eſt aīa vel eiuſdē nature cum ipſa. Si
ꝑmo mō accipiť ſpūs tūc nulla diſtinctio erit īter dicētes eē
ſubam ſpūalem vel corporeā. ¶ Preterea erit incōueniens
qꝛ illa ſuba aut eſt pura cū lumine qḋ hꝫ. aut non pura ſꝫ lu
minoſa ſicut eſt ſuba ſolis ⁊ ignis. Si ꝑ° mō: cōtra. oē purū
denſatum min⁹ eſt purū. ſuba luminis eſt pura. ergo dēſata
minus eēt pura. ꝓbatio ꝑme eſt in cōdēſatione aeris ⁊ aq̄
que ſunt elēta pura. ⁊ patet ꝙ denſius minus eſt purū. ſic
patet ꝙ in partib⁹ cryſtalli que ſunt tenues ⁊ ſi cōponantur
multū diminueť ꝑſꝑ metas ⁊ tandē tolleť in toto. ¶ Deinde
ſumať ꝯclūſio ꝓbata. omne minus purū minus viſibile con
ducit ad viſum. lumē denſatū eſt minus purū q̄ nō dēſatū.
ergo viſibile minus cōducit ad viſuꝫ. qḋ pꝫ eē falſum. quia
quāto magis eſt luminoſuꝫ tāto melius videť aliqḋ in ipo
lumine. ¶ Itē nullū corpus nāliter moueť ad diuerſa loca.
lumē aūt moueť ad diuerſa loca. qḋ pꝫ. qꝛ immutat ſurſum et
deorſum ⁊ ad latera circūquaqꝫ. ergo lumen non eſt corpus.
Alia opinio. ¶ Si vō dicať ꝙ eſt ſuba ſpūalis hoc modo quo Theologi
ſumant ſpūs: qꝛ eſt alius ſube cum anima. ¶ Cōtra hoc pri-
mo erit ꝙ hec non eſt opinio alicuius ph̄i. Item aut eēt alia
ſuba cum aīa vegetabili aut ſenſibili aut rōnali. Et quodcūqꝫ
diratur oporteret ꝙ eēt ꝑfectio alicuius corporis organici.
qꝛ ea que ſunt eiuſdē nature ⁊ ſube ſunt eiuſdeꝫ ordinis in
nā. vnde cuꝫ vna ſuba ſpūalis ordineť ad corpus vt ꝑfectio
⁊ alia ſiīr ordinabiť. ¶ Item nulla ſubſtātia ſpūalis hoc mō
ſumpta eſt mēſurabilis dimenſione quātitatis. lumen autē
hꝫ dimenſionem quantitatis. qḋ pꝫ. qꝛ in tricubito aere eſt
tricubitum: ⁊ in bicubito eſt bicubitū. ergo lumē nō erit ta-
lis ſuba ſpūalis. ¶ Itē oīs ſuba ſpūalis ſm organa diſtincta
diſtinctas hꝫ vires. lumē hoc mō non hꝫ diſtinctas vires. ğ
lumē nō eſt ſubſtātia ſpūalis. Si forte dicať ꝙ lumē eſt intel-
ligentia. hoc eſt ſtultius q̄ ꝙ ꝯtra diſputať. ¶ Preterea di-
cit Iſaac in libro de diffīnitiōib⁹ ꝙ orbis totus ⁊ lumē creatū
in vmbra aīe vegetabilis ſicut vegetabilis in vmbra ſenſi-
bilis. ⁊ ſenſibilis in vmbra rōnalis. ⁊ rōnalis in vmbra intelli
gentie. Sꝫ creare aliqḋ in vmbra alterius: nihil aliud eſt ſꝫ
ipm̄ q̄ vnū incipere in eo ⁊ recedere vbi deſinit ſuū ſuperius
ope ⁊ virtute ſicut pꝫ per ſingula. intelligētia eniꝫ nō eſt cum
inquiſitione. ⁊ ideo in inquiſitione icipit rō. ſiīr rō nō eſt cum ap
prehēſione ſenſibiliū. ⁊ iō ibi icipit ſenſus. ſenſus aūt nō eſt
ſine apprehēſione. ⁊ ideo vbi eſt opus aīe ⁊ ſine apprehēſione ici
pit vegetabilis. ergo ſi orbis ⁊ lumē ſunt poſt iſta nō hēbūt
aliquā operationē ſpirit⁹. ergo non erit ſpiritus hoc mō di-
cto ſpū. ¶ Si aūt dicať ꝙ lumen nō eſt ſpūs ſm eſſe ſed ſm
opus ſuū. Cōtra. opus ſpūs nō erit ꝑmuꝫ niſi vita ⁊ 2ᵐ ali-
mēto vti ⁊ augere ⁊ gnāre: ⁊ ſic de aliis. quoꝝ nullū habꝫ lu-
men. ğ lumē nō eſt ſpūs quo ad opus ſuū. ¶ Si vō dicať ꝙ
eſt ſpūs vitalis qui eſt in corpore qui tñ eſt corpus. Et dicit
Iſaac ꝙ ſpūs moueť in corpore ſicut lumina in mūdo. ⁊ ſic
lumē eſt viuificū. ¶ Cōtra. ſpūs qui eſt in corde eſt inſtrm̄ ⁊
mediū per qḋ aīa diffundit vitā in corpore. ⁊ vita nō eſt act⁹
ab ipſo niſi ſicut ab inſtrō. Et ex hoc non ſequiť ꝙ ſi lumē hoc
mō moueť in mūdo ꝙ ſit ſpūs. ¶ Preterea ille ſpūs vitalis
eſt corpus ⁊ poſitio iſti⁹ opinionis eſt ꝙ lumē nō ſit corpus. Si
aūt dicať ꝙ lumē ſit corpus nō ſpūale. Cōtra obiicit ph̄s in
libro de viſu ꝙ ſm hoc duo corpora erūt in eodē loco: qꝛ lu
mē eſt in aere ⁊ nō videmus aerē ire de loco ſuo ꝓpter adductū
luminis. ¶ Preterea oēs rōnes que adducte ſūt ꝯ illos qui
dicūt lumē eē ſubaꝫ corporeā ⁊ ſpūalē ſūt etiā cōtra iſtā opinio
neꝫ. ¶ Si ꝓpter hoc dicať ꝙ lumē eſt forma ſubalis ⁊ nō ſuba
cōpoſita. Cōtra. nulla forma ſbalis eſt imutatiua per act⁹ al
terius corporis. lumē imutat aliḋ corp⁹ q̄ id cui ineſt. ğ non
eſt forma ſbalis. ꝓbatio ꝑme habeť in lib° de ſenſu ⁊ ſenſa-
to vbi dicit ph̄s. Qḋ eni ſm ꝙ ignis ⁊ terra nihil facere vel
pati vel aliud ſuppleꝫ q̄ hꝫ ſed ſm ꝙ ꝯtrietas in vnoquoqꝫ
eſt. ꝓbatio ſcḋe accipiť a ſenſu qꝛ lumē imutat aerē. ¶ Itē
oīs forma ſbalis eſt ꝑfectio ei⁹ in quo eſt ſm eē. ğ ſi lumē eſt
forma ſbalis erit ꝑfectio aeris in quo eſt ſm eē aeris. qḋ pꝫ
eſſe falſum. ¶ Itē nulla forma ſbalis aduenit mãe ſm nām
⁊ ipa poſt receptionē accñtiū. lumē aduenit aeri poſt accñtia
aeris. ergo nō eſt forma ſbalis. ¶ Itē nulla forma ſbalis ſm
eē ſuū inueniť extra ſuā ꝓpriā mām. lumē inueniť extra ſuaꝫ
ꝓpriā māꝫ que eſt corp⁹ nāliter luminoſuꝫ. ğ lumē nō eſt for-
ma ſbalis. ¶ Itē ph̄us in libro de viſu dicit. manifeſtū eſt ꝙ
lux nō eſt corpus ſed accñs aeris. ex hoc habeť ꝙ lux nō eſt
corpus neqꝫ forma ſbalis neqꝫ ſuba ſpūalis ſꝫ accñs. ¶ Itē
ibidē calor ſꝫ quē alterať aer ab igne lux dr̄. differtqꝫ flāma
a luce. nā flāma eſt fumus accēſus: ideoqꝫ flāma eſt corp⁹ cū
ſit fumus. lux vō nō eſt corpus ſꝫ eſt paſſio diaphani corporis.
Ex hoc videť ꝙ lux eſt paſſio. ⁊ paſſio eſt accñs. ğ lux eſt ac-
cidēs. ¶ Itē Auicēna in 6° de nālibus lumē eſt affectio cor-
poris hñtis lucē: cū oppoſituꝫ fuerit illi. Affectio aūt eſt im-
preſſio accñtis. ğ lux eſt accñs. ¶ Itē Auicēna. lux eſt q̄litas
que eſt ꝑfectio trāſlucentis ſm ꝙ eſt tranſlucens. ſed q̄litas
eſt accñs. ğ lux eſt accñs. ¶ Itē Auicēna ibidem. lumē eſt q̄-
litas quā mutuat corpus nō trāſlucens a lucido. ⁊ trāſluceō
efficiť per eum trāſlucens in effectu. ğ lumen cum ſit quali-
tas mutuata. ⁊ oīs qualitas mutuata ſit accñs: lumē ſit acci
dēs. ¶ Sed cōtra. ſi lumē ſit accñs nō erit in ꝑdicamēto q̄-
litatis. ⁊ cum ſit viſibile per ſe ⁊ alteratiō viſum nō erit niſi in
illa ſpecie que eſt paſſio vl̄ paſſibilis qualitas. ğ erit aliq̄ de
primis vel de poſteriorib⁹. cōſtat ꝙ nō de ꝑmis: qꝛ ille ſunt
calidū ⁊ frigidū humidū ⁊ ſiccū. ergo erit de poſteriorib⁹. ſꝫ
oēs poſteriores cauſanť a primis. ğ lumē cauſabiť a calido
frigido humido ⁊ ſicco. vel a quibuſdā eoꝝ. qḋ pꝫ eē falſuꝫ:
qꝛ inueniť in quibuſdā corporib⁹ que nō ſubiiciunť quali-
tatib⁹ primis. ¶ Itē oīs paſſio vel paſſibilis qualitas habꝫ
cōtrarium in ſpecie: q̄uis nō in gnē. ⁊ veritas huius pꝫ per
inductionē. lumen nō hꝫ ꝯtrium in ſpecie. ergo non eſt paſſio
vel paſſibilis qualitas. ꝓbatio ſcḋe eſt: qꝛ nihil alteratū ſu-
bito hꝫ contrariuꝫ. ꝯtrium eni in ſubiecto reſiſtit alterationi
ne fiat ſubito. ¶ Itē ſi haberet ꝯtriuꝫ corrumperetur per ꝑſen-
tiaꝫ illius in ſubiecto. lumē aūt non ſic corrūpitur ſꝫ per ab-
ſentiā illuminantis. ¶ Itē nullū accñs eſt forma ꝑfectiua al
terius accñtis ⁊ actus ipſi⁹ mediante quo agit actualr. ſꝫ lu
men eſt forme perfectiua coloris qua mediāte actualr agit
in viſum.

in viſum.ergo lumē non eſt accñs.¶ Item videt̃ ꝙ lumē ſit corpus.deſcendit enī a ſole ⁊ advenit ex parte ignis.venire aũt ⁊ deſcēdere corporis eſt.ꝗ videt̃ ꝙ lux ſit corpus.¶ Itē qcqd movet̃ localr̃ eſt corpus.lumē movet̃ localr̃ qa ſurſuꝫ ⁊ deorſum.ꝗ lumē eſt corpus.¶ Itē quicqd attingit aliqd ⁊ reflectit̃ ab illo eſt corpus.lumē attingit radioſuꝫ corp⁹:⁊ re

Alia opio. flectit̃ ab illo.igit̃ eſt corpus.¶ Fuerūt aũt qdam qui ꝓpter iſtas rōnes dixerūt lumē nihil aliud eē ꝙ̃ coloris reſplēdē-tiam ſiue manifeſtationē vetꝰes his cōnib⁹.Dicit enī Ar. in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.quēadmodū in aere hoc qdē lu-mē eſt hoc vō tenebra:ita ⁊ in corporib⁹ ſit albū ⁊ nigrum.ꝗ videt̃ ꝙ pñtia luminis in corpore termīato nihil aliū eſt ꝙ̃ albedo.⁊ abſentia ei⁹ nihil aliud eſt ꝙ̃ nigredo.¶ Itē in q-buſdā corporib⁹ nō determīatis ſicut eſt nubes exp̄ſſe vide mus ꝙ pñtia luminis eſt albedo.abſentia vō ei⁹ nigredo. ¶ Itē qcqd agit ſm nām agit ſm aliqd intrinſecū ſibi ⁊ eſ-

Tex.cō.5. ſentiale.veritas hui⁹ pꝫ per diffōnē nature in 2° phīco.vbi dicit̃.nā eſt ꝓncipiuꝫ alicuius ⁊ cauſa movēdi ⁊ quieſcēdi in quo eſt ꝓmū per ſe ⁊ nō ſm accñs.color aũt ſm nām agit in viſum.ꝗ color agit ſm aliqd itrinſecū ⁊ eēntiale.2° ꝓbatur

Tex.cō.67. per diffōnē coloris aſſignatā in 2° de aīa vbi dr̃ color eſt imu tatiuū viſus ſm actū lucidi.⁊ hec eſt ipſius nā.¶ Siĺr pꝫ p diffōnem coloris in libro de ſenſu ⁊ ſenſato vbi dicit̃ ꝙ co-lor eſt extremitas pſpicui in corpore determīato ⁊ ipſoꝝ p-ſplendoꝝ.¶ Iteꝫ quecūqꝫ ſunt ꝓprie cōparabilia illa ſūt vni⁹

Tex.cō.31. ſpēi.veritas hui⁹ pꝫ in 7° phyſico.vbi dicit̃ ꝙ ſi aliqā cōpa-rant̃ in aliquo illa erūt vniuoca in illo.lux aũt ⁊ color cōpa-rant̃ per magis ⁊ minus.ꝗ videt̃ ꝙ ſunt vniuoca.probatio minoris qa ꝑꝑ qđ vnūqđqꝫ tale ⁊ illud magis tale.lumen viſibile eſt ꝑꝑ lumen.ergo lumen magis.ergo color ⁊ lumē recipiant magis ⁊ minus in viſibilitate:⁊ ita vniuoca ſunt

Impugnatio. in nā illa in qua ſunt viſibilia.⁊ ſic erūt eiuſdē nature.¶ Sꝫ cōtra eſt ꝙ lumen ſit reſplendentia ſiue apparentia coloris hoc pōt itelligi duob⁹ modis.ſ.ꝙ luminis eē ⁊ coloris eē ſit idem ſm vnū actū.vel ꝙ eſſe coloris ſit vnum ⁊ lumē nihil aliud addat niſi per cōparationeꝫ illius ad viſum.Qđ ſi p° mō dicatur hoc pōt iteꝝ eē duob⁹ modis.ſ.ꝙ lumē habeat idem eē cū quolibet colore.vel ꝙ hēat ideꝫ eſſe cum albedi-ne tm̄.ſm ꝙ dixit Empedocles ꝙ ſol eſt alba res calida.Si p° mō.ſ.ꝙ lumē habeat idē eſſe cū quolibet colore.ſequit̃ tunc ꝙ aliqd qđ eſt lumē ſit cōtrariuꝫ alteri qđ eſt lumē.qa albe-do eſt cōtraria nigredini.hoc aũt eſt impoſſibile.idem eniꝫ nō eſt cōtrarium ſibi.¶ Itē quecūqꝫ ſunt diverſa ſpecie op-poſita illa diverſa ſunt in ſpē.veritas huius pꝫ in p° topico. vbi dicit phūs ꝙ cōſiderandū eſt ꝙ ſi huic qdē aliqd eſt con-trariū.illi aũt ſimplr̃ nihil.qa tūc illa non erant eiuſdē nāe. ſed lumini nihil eſt cōtrariū.tenebra enī eſt priuatio ⁊ nō ꝯ-trarium.colori aũt in ſpecie aliqd eſt ꝯtrium.ꝗ lumē non eſt co-lor.¶ Itē intentio qua nigrū eſt viſibile ſm actum eſt ꝑter eſſe nigredinis.qđ pꝫ ex hoc:qa ſi detur oppoſitum nigredo ſemp erit viſibilis ſm actū.ergo cū eadem rō ſit de oī colo-re:etiā intentio qua albedo eſt viſibilis ſm actū ⁊ ceteri co-lores erunt ꝑter eſſe ipſoꝝ.¶ Itē ſi dicat̃ ꝙ eſſe luminis eſt eē generis in colore ⁊ nō eē ſpērum.Cōtra.eē gñis in ſpecie nō eſt diſtinctum a ſpecie ipſa.qa ſicut dicit Avicenna color qui eſt in ipſa albedine eſt albedo.⁊ color qui eſt in nigredi ne eſt nigredo:⁊ ita lux ſm ſuum eē eēt in cōtrarijs ⁊ eē con-trarioꝝ qđ eſt impoſſibile:qa ꝯtrie ſunt cauſe contrarioꝝ vt

Tex.cō.29. dr̃ in 4° metheoroꝝ.¶ Preterea ſi detur ꝙ tota eēntia colo-ris ſit lux:tūc ea que eſſentialr̃ hñt in ſe lucē viſum imutent. ideo in tenebris potius deberet color videri ꝙ̃ in lumie qđ nō contingit.¶ Item videmus ꝙ oculo poſito in tenebris ⁊ colore in luce accidit coloratū videri ſm actum.⁊ hoc nō cō-tingit vt dicūt phī.ſ.Alphorabius ⁊ Avicenna.qa ad viſum nō erigit̃ niſi vt color ſit in actu etiā ſi mediū nō ſit illumina tuꝫ.Quidā alij dicūt ſequētes Platonē ꝙ nō ꝯtingit ꝓpter aliqđ lumen qđ eſt cōiunctum nature oculi ꝙ penetrat me-dium vſqꝫ ad colorē colore exiſtēte in actu.Si ergo lumē eſt tota eſſentia coloris multo fortius deberet color videri poſi tus in tenebris ab oculo exiſte in lumine ꝙ̃ ecōtra:qa illud qđ lumē hꝫ ſm partē ſue eſſentie vt oculus nō impedit̃ a tene-bris:multo minus impediet illud qđ lumē hꝫ ſm totā ſuam eſſentiā.¶ Itē vnūqđqꝫ eſt magis actiuum ex ꝓncipijs ſue nature ꝙ̃ ex ꝓn° alieno.ergo ſi lumen eſt eēntia coloris mag

agit per ſeipſm ⁊ per ꝓpriuꝫ lumen:ꝙ̃ per actū alteri⁹ corpo ris.ergo nō debuit dicere phūs ꝙ color eſt motiuū viſus ſm actū lucidi ſed ſm actū ꝓpriū.lucidū enī eſt diaphanū actu illuminatū cui⁹ actus nō eſt actus coloris.¶ Si forte dicat̃ ꝙ lumē eſt eſſentia albedinis tm̄.⁊ ſm magis ⁊ min⁹ gñant̃ ex lumine alij colores.¶ Cōtra.magis ⁊ minus nō diuerſi-ficant ſpēm.ꝗ ſm hoc oēs colores eēnt in vna ſpecie coloris qđ pꝫ eſſe falſuꝫ.¶ Itē cōtraria ſunt que maxime a ſeinuicē diſtāt ſub eodē gñe.participātes aũt extremū nō maxime di ſtant.ꝗ cū nigredo maxime diſtat ab albedine:nihil partici pabit de eſſentia ipſius.ꝗ nō gñabitur aliunde nigredo ſed a priuatione luminis:ſed qcqd gñatur a priuatiōe luminis eſt priuatio:cum ꝑuatio nō poſſit dare ſpēm nec nām gene rato ab ipſa cuꝫ ipſa nihil ſit.ergo nigredo eſt priuatio ⁊ ex hoc ſequit̃ ꝙ nigredo nō eſt ſpēs coloris qđ eſt contra phm̄ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.¶ Si forte dicatur ꝙ albedo ⁊ ni gredo ſunt cōtraria:⁊ tn̄ gñantur a lumine gñatione equo-ca non vniuoca.Et dr̃ generatio equoca qñ generās in ge-nerato nō imprimit ſuā ſpēm.Uniuoca vō dr̃ quando ipri-mit in eo ſuā ſpēm:ſicut ſol eſt equoca cauſa gñationis infe-rioꝝ.Homo autē gñat hoiem ſicut cauſa vniuoca.Si inꝙ̃ ſic dicat̃:ꝙ lux eſt accñtalis cauſa coloꝝ hoc erit cōtra poſi-tionē coꝝ.qa gñatio equoca eſt quādo gñans nō dat eſſen-tiā ſuā generato.Ipſi aũt dicūt ꝙ lucis eſſentia eſt eēntia co loꝝ.¶ Itē iꝫ gñans equoce vnum exñs in ſpē gñat multa ſic ſol oia inferiora terre naſcētia nō tn̄ eodē mō ſe hñs.qa di-cit phūs neceſſe eſt eē duplicē alliationē ꝑꝑ diuerſitatē que in-

3° de gñatiōe ⁊ corrupcōe.te. cō.50.

uenit̃ in gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹.ꝗ ſimilr̃ ſi lumen gñat di uerſos colores equoce opꝫ ꝙ ipm diuerſimode ſe habeat.⁊ iſte diuerſus modus nō inuenit̃ in ſolo lumine.¶ Pro hac tn̄ opinione vident̃ quedā facere auctoritates phoꝝ.dr̃ enī in capl̃o quodā de colorib⁹.dico luceꝫ eſſe hypoſtaſim colo-rū.ſed hypoſtaſis eſt ſubā.ergo lux eſt ſubā coloꝝ.¶ Itē Al-

Auctates et rōnes ꝓ tenē-tib⁹ lumē eē eſſentiā colo-ris.

phorabi⁹.colores ſiunt ex admixtione ignis cū corporibus. ⁊ lux nō eſt cauſa in iductione coloris tm̄ ad viſum ſed in eē eius.¶ Itē experimētū videt̃ ad hoc facere qa in eclipſi ſo-lis quādo ſol in pte tegit̃ alba ſtatim apparēt pallida.⁊ hoc nō contingit niſi ex ſubtractione lucis.⁊ ita cū lux ſubtracta diminuat colorē:⁊ poſita augmētat videt̃ ꝙ lux ſit cauſa eſ-ſentialis coloris.¶ Itē aliud experimētum eſt in vitro cri-no.qa ſi paꝝ de vino rubeo infundat̃ in vitro puro ſol pene trans vinū in fundo vitri gñabit albedinem:que eſt color ſi milior luci inter oēs colores.ſi aũt multū ifundat̃ nō erit in fundo albedo.qa lux tunc nō poterit penetrare vt in fundo multiplicet̃.¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̃ cum lumē nō ſit ꝯtra-rium frigiditati ſm quē modū ad multitudinē luminis ſe-quat̃ multitudo caloris.ſi enī vt quidā dicunt radius lumi-nis ſecū trahat calorē corporis illius in quo eſt lumē tūc de-beret maior calor eē in corpore qđ vicinior eſt illi corpori a quo lumē ſumit calorē ꝙ̃ in remotiori:⁊ ſic maior calor debe ret eē in medio aeris ꝙ̃ iuxta terrā.¶ Idē ēt ſequitur cōtra eos qui dicūt ꝙ radius ſuperioꝝ trāſiens per ignem accipit calorē ab igne.Qđ aũt non ſit maior calor in medio aere ꝙ̃ iuxta terrā expreſſe dicit phūs in metheoroꝝ.⁊ per experimē tum ſcit̃.vapores enim eleuati ex reuerberatione lumis ab inferiorib⁹ cōgelant̃ in grādines ⁊ niues in medio aeris ex interſtitio.Siĺr pꝫ ex hoc qđ accidit in ſpeculis cōcauis aut cōuexis ſolari luci obiectis.reflectit̃ eniꝫ lux cū calore.ita ēt ꝙ lux intenſiua ſit in loco ad quem cōueniūt multe reflexio nes ex oib⁹ partibus ſpeculi.¶ Preterea lux ſolis a ꝓprio ſubiecto nō pōt trahere calorē quia ſol neqꝫ calidus eſt neqꝫ

Qđ quo mō ad multitudinē luminis ꝯſequatur multitudo caloris.

frigidus eſt.¶ Iuxta hoc iteꝝ queritur vtrū lumē ignis ⁊ lu men ſuperioꝝ corpoꝝ ſit vnius rationis.Et videt̃ ꝙ ſic quia vtrūqꝫ eſt actus diaphani.¶ Itē vtrūqꝫ fac̃ colores in actu. ¶ Itē vtrūqꝫ imutat ſubito.¶ Itē dicit phūs in 2° de aīa non

Qđ queritur vtrū lux ignis ⁊ ſuperioꝝ ſint eiuſdē ſpēi. Tex.cō. 68.

ſm ꝙ aq̄ neqꝫ ſm ꝙ aer lucidū eſt ſed qꝛ natura eſt eadem vtriſqꝫ.his ⁊ in perpetuo ſuperius corpore.Si igit̃ diapha-num eſt idē in aere ⁊ aqua ⁊ in perpetuo corpore.⁊ act⁹ dia-phani erit idē quantū ad rōnem.Et hoc dicit ēt ibidē Cō-mentator.ſic vna nā eſt in omni pſpicuo in quo cōueniūt p-ſpicua cū celo.ſed in quibuſdā eſt ſemper pfecta actu lumi-nis vt in celo ⁊ in igne.in quibuſdā autē non vt in aere ⁊ in aqua.¶ Cōtra.nō eſt eadē rō ſube corruptibilis ⁊ incorru-ptibilis eo ꝙ nihil vnū ſm rōnē pōt eſſe in corruptibili ⁊ in

incorruptibili: q̃a nec idem genus nec eadẽ ſpecies nec ea‑
dem ꝓpria paſſio. Cũ ergo lumẽ ſuperioꝝ ſit in icorruptibi‑
li ⁊ lumẽ ignis ſit in corruptibili nõ erit lumẽ hinc inde eiuſ‑
dẽ rõnis. ¶ Itẽ miſcibile ⁊ nõ miſcibile nõ ſunt eiuſdem rõ‑
nis. ſed ſupiora in actibus ſuis ⁊ formis nõ ſunt miſcibilia.
Ignis aũt miſcibilis eſt cũ ſuis formis. ergo nõ ſunt eiuſdẽ
rõnis forme eoꝝ. ¶ Item ignis eſt gñabilis ſubã ⁊ corrupti‑
bil. ⁊ per ꝯñs gñatur ⁊ corrũpit lumen in ipſo. ſic aũt non eſt
de lumine ſolis ⁊ ſuperioꝝ corpoꝝ in cõparatione ad ſubaȝ
in qua eſt. ¶ Ultimo querit̃ de dr̃ia lucis ⁊ luminis ⁊ ſplen‑
Prie qõnis decisio. dore radij ⁊ radioſitatis ⁊ luminarijs. ¶ Solo. Circa iſtaȝ
qõnẽ oẽs ille opiniones ſunt que ſunt ſupra tacte cũ ſuis rõ‑
tionibꝰ. Quidã enim dicũt ꝙ lux eſt corpꝰ ⁊ ſunt multã cor‑
pora parua radioſa deſcẽdentia in aerem ⁊ terrã que illumi‑
nant. Quidã aũt dicũt ꝙ lux eſt ſbã ſpũalis adueniẽs ei qđ
illumiat̃ ſine corruptione alicuius forme in diaphano ſicut
aĩa aduenit corpori ꝑ hoc ꝙ corrũpat. Quidã võ dicunt ꝙ
ſit ſbalis forma eius in quo eſt. Quidã aũt alij ꝙ non ſit niſi
manifeſtatio coloꝝ. ¶ Sũt autẽ alij recte dicẽtes ꝙ lumẽ ſit
Lex.cõ.69. accñs inĩtẽtes vbo phĩ qui dicit in 2º de aĩa in caº de viſu.
lumen neq̃ ignis eſt neq̃ oĩno corpus neq̃ defluxus corpo‑
ris illius. eẽt enim aliqđ corpus ⁊ ſic aut ignis aut alicuius
hmõi pñtia in lucido. neq̃ enim duo corpora poſſibile eſt in
eodẽ eſſe. videt̃ aũt ꝯ̃riũ eẽ tenebre. eſt aũt tenebra priua‑
tio hmõi habitus ex lucido. ⁊ ſiĩr illud dicit Auicẽna. ¶ Ex
hoc pꝫ ꝙ lux eſt habitus diaphani. ⁊ ꝙ colores non acquirũt
habitũ ex luce. Hoc ẽt videnť dicere oẽs nãles phĩ. ⁊ ideo ſi‑
ne ꝑiudicio ꝯſentientes iſtis dicimus ꝙ lux eſt accñs qđ eſt
in quibuſdã habitꝰ ⁊ in q̃buſdã diſpõ. ¶ Ad id võ qđ in ꝯ̃‑
rium obijcit̃ per rõnes dõm qđ expreſſe in textu habet̃ ꝙ lu‑
men eſt habitꝰ ⁊c̃. Et ſic pꝫ ꝙ nõ eſt paſſio vel paſſibilis q̃li‑
tas. ⁊ non opꝫ ꝙ habitus habeat cõtrarium. ſcia eñi nõ ha‑
bet cõtrariũ ſed opponit̃ ei ignorãtia vt priuatio. ¶ Et ad
hoc qđ contra obijcit̃ ꝙ q̃cq̃d infert paſſionẽ ſenſui eſt paſ‑
ſio vel paſſibilis qualitas. ⁊ lumẽ infert paſſioneȝ ſenſui. er‑
go ⁊c̃. Dicendũ ꝙ qđdam eſt inferẽs paſſionẽ ſenſui vel al‑
terãs ſolum: ⁊ hoc eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. qđdam
aũt nõ per ſe eſt alterãs ſed vt perfectio viſus ⁊ viſibilis ſꝫ
ꝙ eſt viſibile: ⁊ ſm ꝙ eſt viſus ad actũ. ⁊ hoc eſt habitus et
diſpoſitio. Habitꝰ aũt ⁊ diſpõ ſunt qualitates ꝑficientes po‑
tentias ad actũ ſicut viſibile ⁊ lumẽ perficit̃ ad actũ ⁊ viſus
etiã lumine ſibi cõiuncto cũ humore cryſtallino ꝑficitur ad
actum videndi. eũ ſi velimus vim facere in vbo phĩ tunc viſi‑
bile ꝓpriũ eſt color ⁊ lumẽ eſt nõ viſibile: ſed eſt habitꝰ vel
diſpoſitio quo viſus ꝑficit̃ ſm actũ. Unde ⁊ ille actus cõmu‑
nis eſt organi ⁊ medio ⁊ obiecto viſus. oculus eñi hꝫ aliqđ
lumen innatum. ⁊ lumẽ actus diaphani vt dicit phs ⁊ actꝰ co‑
loris per quẽ mouet viſum. nec ſequit̃ hoc argumẽtũ. Co‑
lor videt̃ per lumen. ḡ lumẽ eſt magis obm viſus. q̃a non in
eodẽ modo color ⁊ lux ſe hñt ad viſum. vnum enim ſe hꝫ vt
paſſio vel paſſibilis qualitas. alteꝝ vt habitus vel diſpoſi‑
tio. Et eſt ſimĩ: q̃a cõceptio ſiue ſentẽtia alicuius vocis ꝓ‑
late ꝑuenit ad itellectũ mediãte voce. nec tamẽ vox eſt obm
intellectus. ¶ Quia võ ſic dicẽtes declinamus oẽs obiectio‑
nes. dicamus aliter ꝙ lumẽ nihil ꝓhibet eſſe paſſionem vel
paſſibilem qualitatẽ. Sed tũc diſtinguẽdũ eſt inter paſſio‑
nes corpoꝝ paſſiuoꝝ ⁊ actiuoꝝ ⁊ inter paſſiones que nõ ha‑
bent ꝯ̃rietatem nec agunt nec patiunt̃ ſed tñ mouent. ſicut
eñi corpus celeſte ſe hꝫ ad corpora inferiora: ſic paſſio eiꝰ ad
paſſiones corporum inferioꝝ. Unde ſicut corpus celi in ele‑
mentis nullum habet cõtrarium: ita nec paſſiones eius in
paſſionibꝰ elemẽtorum. phs võ cum dicit ſecũdas qualita‑
tes generari a primis intendit in generatione ⁊ corruptiõe
circulari elementoꝝ. ⁊ ideo dictum ſuum intelligit̃ de paſ‑
ſionibus ⁊ qualitatibꝰ que ſunt ꝓprie elementorum. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ lux nõ habet cõtrarium nec oportet ꝙ paſſibi‑
lis qualitas ſuperiorum corpoꝝ aliquid habeat cõtrarium
ſicut iam dictum eſt. cõcedimus tamẽ bene ꝙ nõ ꝓprie alte‑
rat: q̃a ad hoc ꝙ alteratio ſit ꝓprie tria exigunt̃. ſ. ꝙ forma
alterãs habeat aliam eſſentiam a qualitate ⁊ eſſentia ma‑
terie: ⁊ ꝓpter hoc rarum ⁊ denſum cũ nõ dicant niſi quãdaȝ
compoſitionem partium materie nõ ꝓprie alterant. 2ᵐ eſt
ꝙ forma alterans magis facta ſiue excellẽs abijciat a ſuba
corrumpẽdo ſubſtãtiaȝ. ⁊ hoc mõ habitus ⁊ diſpoſitio ſicut
virtutes ⁊ ſciẽtie ⁊ habitus corporei vt ſanitas in hoĩe ⁊ lu‑
men ſi in rõne habitus accipiat̃: nõ alterãt q̃a potius vnuſ‑
quiſq̃ dicitur perfectus ſm phm cum attingit ſcias ⁊ virtu‑ 7.ph.tx.c.20.
tes q̃ corruptus vel alteratus. 3ᵐ eſt ꝙ forma alterans cor‑
rumpit aliã formam ꝯ̃riam ſibi in ſubiecto. ⁊ hoc modo ite‑
rum lumẽ non alterat̃. hoc autẽ ꝙ ſubito mouet̃ nõ eſt ſuf‑
ficiens cauſa ꝙ nõ hꝫ ꝯ̃rium in ſubiecto qđ imutat. ſed opor‑
tet cum hoc ꝙ vbiq̃ inueniat diſpoſitionem ſui in ſubiecto
qđ imutat. ⁊ hoc eſt natura diaphani in perſpicuo corpore.
¶ Ad aliud dõm ꝙ hec ꝓpoſitio nõ eſt vera ꝙ nulla forma
accidẽtalis eſt actus alterius accñtis mediãte quo ſit actu.
imo omnis forma accidẽtalis ſi habeat actum ſm eſſe for‑
me vel materie ille erit actꝰ accidẽtalis nature: q̃a ex ſub‑
ſtãtia ⁊ accidẽte non ſit vnum vt ex potẽtia ⁊ actu. Quid au‑
tem vocemus mãm coloris ⁊ qđ formã infra patebit. ¶ Ad
aliud qđ obijcitur ꝙ ſit corpus dõm: ꝙ lumen non aſcendit
⁊ deſcendit vt mobile per ſeipſm ſed vt imutans ſubiectum
ſuperius ⁊ inferius ſm partes diaphani. ¶ Ad aliud dõm
ꝙ lumen non mouet̃ localiter: niſi ſicut vmbra vt dic̃ Auic̃.
⁊ forma que eſt in ſpeculo. non enim idẽ lumen eſt hic nũc:
⁊ poſtea ibi. vel nunc hic ⁊ poſt tenebram iteꝝ in eodem lo‑
co. ſed deſtruit̃ lumen ⁊ ſuccedit alterum ad preſentiã ⁊ ab‑
ſentiam illuminãtis corporis ſicut ⁊ vmbra ex obiectu cor‑
poris opaci ad lumẽ ⁊ figuraȝ in ſpeculo ex directa oppõne
aſpiciẽtis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ non reflectit̃ idẽ lumẽ ſed di‑
uerſum vt dictũ eſt. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ꝙ ſit coloris reſplẽ‑
dentia tñ ſine manifeſtatio. Notãdum ꝙ duplex eſt eẽ co‑
loris. ſ. mãle ⁊ formale. dico autẽ mãle qđ habꝫ mãm in qua
eſt: nõ ꝙ ſit ex mã aliqua. materia aũt eius in qua eſt deter‑
minatum corpus ideſt nõ palum. ⁊ hoc eſſe mãle habet co‑
lor a qualitatibꝰ p̃mis actiuis ⁊ paſſiuis. ſ. calido ⁊ frigido
humido ⁊ ſicco. Eſſe aũt formale coloris eſt eẽ coloris quo
eſt actu in potẽtia actiua imutandi viſum ſm actum ⁊ hoc
eẽ color viſus hꝫ a luce. ⁊ hoc eſt qđ dicit phs ꝙ color eſt mo‑
tiuum viſus ſm actum lucidi: ⁊ hoc eſt ipſiꝰ natura. q̃a võ lu‑
men multiplicat̃ in loco reflexionis ⁊ repercuſſionis plus q̃
in loco vbi non reflectitur ⁊ vbi non repercutit̃: ideo lumen
exiſtens in diaphano ſm ꝙ huius non eſt actus coloris ſed
exiſtẽs in extremitate ipſius in loco contactus ad corpꝰ de‑
terminatum. ⁊ hoc patet ex hoc ꝙ ſolum coloratum exiſtẽs
poſituȝ in lumine proprio vel alieno ⁊ aere medio tenebro‑
ſo exiſtente preter q̃ in loco cõtactus nõ videtur. ſiĩr ⁊ oculo
in tenebris accidit videre. oculo võ exiſtẽte in lumine ⁊ ae‑
re ⁊ colorato in tenebris poſito non contingit videre. ⁊ ideo
In libº de ſen ſu ⁊ ſenſibi. dicit phs ꝙ color eſt extremitas perſpicui in corpore termi‑
nato ⁊ non dicit ꝙ ſit actus perſpicui cuiuſcũq̃. ¶ Diſtinc‑
tio enim coloris hec eſt ſm eſſe formale ipſius per qđ eſt in
potentia completa actiua ad mouendum ſenſum. Eſſe aũt
hoc non habet a quocũq̃ actu diaphani ſed ab actu qui eſt
in loco contactus vt dictum eſt. ¶ Ad id autẽ qđ p̃mo obij‑
citur dõm ꝙ dictuȝ phĩ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato intelligit̃
particulariter ⁊ non vniuẽſiter. ſed in quibuſdam corporibꝰ
tñ ⁊ non in omnibus. Ex p̃ſentia enim luminis in q̃buſdã
corporibus non determinatis generatur albedo ſicut in nu‑
be. ⁊ ex priuatione ipſiꝰ nigredo. ⁊ ideo hoc intelligit̃ in cor‑
poribꝰ diaphani coloratis tñ ⁊ non in alijs quoꝝ color nõ
eſt idem ex propinquo ⁊ remoto ſicut ideȝ eſt color in corpo‑
ribus determinatis propinque ⁊ remote aſpiciẽti. ⁊ per hoc
patet etiam ſolutio ad 2ᵐ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ color ſm ꝙ
agit in viſum eſt in eſſe formali ⁊ ſic eſt cõnaturale ſibi lumẽ
quo agit in ipſum. eſt enim ſibi ſemper ſm hoc eſſe coniun‑
ctum. ſm autem eẽ materiale nõ agit aliquid: q̃a ſic lumen
eſt extra ipſum. ¶ Ad aliud dõm ꝙ cum dicitur color eſt viſi‑
bilis ꝓpter lucem ſiue ꝓpter actum lucidi qđ non ſequit̃ ꝙ
actus lucidi ſit magis viſibilis ſiue lumen: q̃a non eodẽ mo‑
do ſe habent ad viſum lumen ⁊ color. ſed vnum eſt vt obm
terminans viſum. alterum autẽ in quo color mouet viſuȝ.
ſiue vt cuius actus terminatur ad obiectuȝ viſus qđ eſt co‑
lor. ⁊ ſi eodem modo ſe haberent ad viſuȝ adhuc nõ ſeque‑
retur ꝙ eſſent comparabilia in omnibus ſed in eſſe formali
coloris tñ illo. ſ. eſſe formali quo accipit potentiam cõpletã
actiuam ad mouendum viſum ⁊ quo ad hoc tñ eſſentia lu‑
minis erit in ipſo ⁊ non ſimpliciter. ¶ Ad auctoritatem vlti‑
mo inductas ⁊ experimenta dicendum ꝙ intelliguntur de

eſſe formali coloris in comparatione ad mouẽdum viſum. ℭ Ad hoc qđ iuxta hoc querit̃ vtrum lumẽ habeat diffundere colorẽ. videt̃ dicẽdũ ſicut ſupra in qõne de q̃litatib⁹ ſtellarum dictũ eſt. lumẽ eni ꝓpria forma eſt ſuperiorũ corporũ ⁊ nõ inferiorũ. q2 etiã ignis ſcḋ quoſdã phõs nõ lucet in ſua ſphera: ⁊ iõ caliditas ſequit̃ ad lumẽ ⁊ ad luminis multiplicationẽ ſicut ad cãz primã que nõ de neceſſitate diſponit̃ motu quo mouet. Et ſimile eſt in motu locali ⁊ motore primo qui non diſponit̃ motu locali ⁊ tñ mouet localiter. Alie etiaʒ qõnes facte ſunt ſupra. Similiter in qõnibus de q̃litatibus ſtellarum. ⁊ ſumunt̃ a phõ in li° de eſſentia ⁊ nã orbis.

Nõ dicam lumẽ ignis ⁊ ſuperiorum ſunt eiuſdẽ rõnis.

ℭ Ad hoc qđ vlterius querit̃ vtrum eiuſdem rõnis ſit lumẽ celi ⁊ lumen ignis ⁊ corporũ elemẽtatorũ. dicẽdũ ꝙ nõ eſt vna rõ generis et ſpẽi ſed vna rõ ꝓportionis ad actũ. vtrũq3 eni eſt actus diaphani ⁊ perfectio coloris ſcḋm actũ. lumẽ eni ſolis vt dictũ eſt in inferioribus manet ſcḋm virtutẽ tñ. ⁊ ſcḋm eſſentiã nõ manet in aliquo niſi vt diſpoſitio ⁊ nõ vt habitus vt pʒ in coloribus ⁊ coloratis q2 lumine ſolis preſente ſunt in actu: ⁊ recedente manẽt in põa tñ. ſed lumẽ ignis manens in ſubſtantia ignis cõmiſcibile eſt corporibus: ⁊ manet in eis vt habitus. ſicut pʒ in his que lucẽt in tenebris. ⁊ per hoc pʒ ſolutio oium obiectorũ. ℭ Si vero queraf ſi lumẽ ignis manet in corporibus mixtis quare nõ ꝯſumit corpora ſibi cõiuncta ſicut eſt videre in oculo: vbi lumẽ ignis eſt cum humore cryſtallino ⁊ tñ nõ exiccat humorẽ cryſtallinũ nec extinguit̃ ab ipſo. ℭ Dicẽdũ ꝙ ſubſtãtia ignis duplicẽ hʒ cõparationẽ. vnã. ſ. cũ forma perpetui corporis ſcḋm ꝓportionẽ que eſt lumẽ. ⁊ ab hac hʒ ꝙ nõ ſit elemẽtũ. Aliã hʒ cũ q̃litatibus actiuis ⁊ paſſiuis: ⁊ ab hac hʒ ꝙ ſit elemẽtum. ⁊ iſte due cõparationes ſic ordinant̃ ꝙ prima ſcḋm nãm ⁊ rõnẽ eſt ante ſecundã: qđ pʒ ex hoc q2 ſi prima eſſet ante ſecundaʒ: tunc lumẽ nõ cõponeret̃ cũ ſubſtãtiis ignis niſi mediãte calido ⁊ ſicco: ⁊ tunc nõ eſſet cõponibile cũ aliis elemẽtis niſi per eaſdẽ q̃litates. qđ pʒ eẽ falſum in aere ⁊ aq̃. lumẽ enim ex parte ſubiecti nõ querit niſi nãm diaphani que eſt in trib⁹ elemẽtis ſcḋm rõnẽ ante cõpoſitionẽ cũ q̃litatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis. ⁊ iõ ignis in mixto põt alterari a q̃litatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis nõ retinendo eas ſcḋm actũ. ⁊ tñ nõ retinebit lumẽ qđ ſcḋm nãm eſt ante q̃litates illas. ⁊ q2 hoc nõ hʒ ꝯtrarietatẽ ad aliq̃ q̃litatẽ ſubaliã ꝓpter hoc nõ corrũpit eas nec corrũpit̃ ab eis.

Lux.
Lumen.
Radius.
Radioſuʒ.
Splendor.

ℭ Ad id qđ vlteri⁹ querit̃ dicẽdũ ꝙ ſcḋm rõnẽ nominũ vt dicit Auicẽna lux eſt in nã ꝓpria. lumẽ aũt in ſubiecto recipiẽte. radius vero eſt exit⁹ luminis ſcḋm rectã lineã. ſed radioſuʒ eſt corp⁹ politũ in ſe habens lumẽ reflectẽs tñ radios. ſplẽdor aũt eſt reflexio luminis ꝓcedens a reflexione radiorũ. In hoc eni differt radius a lumie ꝙ radius nõ ꝓcedit immutãdo niſi recta linea: lumẽ aũt etiam nõ ad rectã lineã immutat. ſicut enim eſt videre in ſole ingrediente per feneſtras vt radii ad rectã lineã ingrediunt̃. lumen vero ſub feneſtra iuxta parietem illuminat aereʒ quo nõ põt trahi recta linea ab illuminãte. Similiter eſt de ſplendore ⁊ radioſitate ⁊ reflexione. radioſitas eni inflectit radium ⁊ ſplendor lumen. luminare aũt ſcḋm Damaſcenum eſt receptaculum luminis vt corpus lune vel ſolis.

ℭ Vtrum obiecta viſus in tenebris ſint luminoſa ⁊ a quo recipiant lumen.

DEinde querit̃ de noctilucis que ſunt obiecta viſus in tenebris ſicut querc⁹ putrefacta ⁊ q̃daʒ oſſa piſciũ ⁊ ſquame ⁊ q̃daʒ aialia. ℭ Querit̃ aũt vñ ſit lumẽ eorũ. Et ſi dr̃ ꝙ ab igne: tũc videtur ꝙ nõ. q2 nõ põt eſſe ab igne mixto eo ꝙ ignis nõ eſt in mixto actu ſed in potentia tñ ⁊ ignis nõ eſt lucere in potẽtia. aliter. n. oia mixta lucerẽt. ℭ Si vero dicatur ꝙ in talibus eſt ignis actu. Cõtra. ignis in actu vſtiuus eſt eius in quo eſt ⁊ talia nos non videmus adurĩ. ℭ Preterea rõnes ſupra poſite a phõ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato ꝯtra Platonicos dicẽtes ignẽ dñari in oculo vident̃ hic habẽre locũ. Si eni lumẽ eſt ab igne tunc talia videat̃ debere extingui in glacie ⁊ niue poſita ⁊ aq̃ ſuperfuſa cũ ſicut dic̃ phõs calido ſicco ꝯtrariet̃ frigidũ humidum. ℭ Si forte dicat̃ ꝙ hoc eſt ex lumine celi. Cõtra hoc eſt qđ ſupra ꝓbatũ eſt de celo ꝙ nõ eſt corp⁹ gñabile ⁊ nõ cõmiſcibile aliis elementis cũ nõ ſit eiuſdẽ nãe cũ aliis. ℭ Preterea querit̃ q̃re quedã corũ de die vident̃ ⁊ de nocte. q̃dã de nocte tñ. In die aũt videt̃ alba in loco lucis. Ignis eni de die ⁊ nocte videt̃ vt dic̃

2° de aĩa tex. ch. 72.

Ariſto. in li° de aĩa. ℭ Itẽ querit̃ q̃re quedã vident̃ in luce ignis de nocte ſicut vermiculi in qb⁹ apparet q̃ſi ſimilitudo igniti carbonis ſucceſſiue ſufflati. ſed querc⁹ putrefacta q̃ſi apparet alba ⁊ videt̃ ſub colore. ℭ Solo. dicẽdũ vt habitũ eſt ꝙ ignis hʒ duplicẽ cõparationẽ. ꝓprietatẽ. ſ. luminis quam accipit a ꝓprio corpore qđ eſt celũ. ⁊ calidũ ⁊ ſiccuʒ ſcḋm ꝙ eſt elemẽtũ. ⁊ illa cõparatio que eſt ſubſe ignis cũ lumine prior eſt nã q̃ʒ illa que eſt ſubſe ignis cũ calido ⁊ ſicco trib⁹ rõnib⁹. ℭ Quarũ pma eſt q2 illã hʒ per relationẽ ad pᵐᵘᵐ corp⁹ qđ eſt celũ. Dicit eni phõs ꝙ celũ nõ recipit ipreſſiones pegrinas ſʒ elemẽta: ⁊ idcirco ignis receptiuus eſt ipreſſionũ celi ⁊ maxime iter elemẽta eo ꝙ viciniſſimus celo eſt. q2 ꝯtigit vbiq3 ſpherã lune: pma vero ipreſſio celi ſup iferiora eſt ipreſſio luminis. ℭ Scḋa rõ q2 lumẽ cõius eſt q̃ʒ calidũ ⁊ ſiccũ. inueniẽt̃ eni iſeparabilr̃ in celo ⁊ igne iſpiſſatis partib⁹: lʒ in partib⁹ nõ adeo ſpiſſis nõ luceat. iſeparabiliter aũt in aere ⁊ aq̃. qđ aũt cõius eſt ꝯuenit rõne prius ⁊ cõioris q̃ʒ id qđ eſt ꝓpriũ ſcḋm ſpẽm. ℭ Tertia vero rõ ꝙ lumẽ nõ eſt cõmiſcibile cũ aliq̃ per ſe. cui⁹ ꝓbatio eſt: q2 nõ hʒ ꝯtrariuʒ. ⁊ nihil cõmiſcet̃ niſi qđ hʒ ꝯtrariũ vt ꝓbat̃ in li° de gñõne ⁊ corruptione. Dicimus igit̃ ꝙ ignis in mixto amiſſis ꝓprietatib⁹ poſteriorib⁹ ſcḋm actũ nõ de neceſſitate amittit ꝓprietatẽ priorẽ ſcḋm nãm. ⁊ mixtũ ſcḋm ꝓprietates priores nõ de neceſſitate cõmiſcent̃ ſcḋm priorẽ. Sed tñ notãdũ ꝙ cã lucẽtie nõ eſt nãe celi tñ ſed etiã nã ignis. Aliter eni celuʒ in oi ſui parte luceret. ⁊ ſimilr̃ ignis in tota ſphera ſua. ſed opʒ partes eſſe ꝯculcatas ⁊ ꝓpinquas adinuicẽ. ⁊ iõ neceſſe eſt in noctilucis partes ꝯculcari ⁊ inſpiſſari ipſius ignis ad hoc vt luceãt. ⁊ hoc cõtingit trib⁹ modis. ſ. in corruptis in qb⁹ cũ calido nã partes ignis euolat ⁊ ad exterius trahẽtes ſecũ humidũ nãle ad ſuperficiẽ. ⁊ q2 humidũ aqueum ſeruabile eſt luminis vt dicit phõs ꝓpter hoc partes ignis multiplicate in parte exteriori tenẽtur ⁊ ſeruant̃ ab humido. per ꝯñs iſpiſſat̃ ad lucendũ. ⁊ hoc nõ tñ ſit in quercu putrefacta ſed ẽt in aliis qbuſdã. Unde Auicẽna dicit ꝙ vidit gallũ mortuũ talẽ ⁊ ouuʒ galline tale. Et ſimilr̃ nos videm⁹ ſpinas iteriores quorũdã piſciũ que ſunt loco ſpõdiliũ in qb⁹ eſt nucha deſcẽdẽs a capite ſic fulgẽtes de nocte qñ exiccate ſunt. In illis eni ſpinis eſt humidũ medulloſuʒ qđ extractũ ad ſuperficieʒ ſeruat ptes ignis. ⁊ hui⁹ ſignũ eſt ꝙ talia putrefacta vehemẽter exiccata nõ fulgẽt ſed inueniunt̃ ſciſſa in partib⁹ ⁊ tanq̃ʒ recidẽtia in cineres. Scḋus modus eſt in nõ corruptis qbuſdaʒ nãliter frigidis ⁊ nõ hñtib⁹ ſanguinẽ in qb⁹ ptes ignee ꝯgregant̃ circa locũ digeſtionis nutrimenti ad hoc ꝙ cõpleri poſſit digeſtio. Et idcirco icipiũt fulgere ibi ſicut eſt in vermiculis qui lucẽt in nocte. Tertius modus eſt in qbuſdã piſcib⁹ in qbus ꝓpter ꝯſeruationẽ caloris nãlis in loco frigido ⁊ humido natura extrinſecus circũponit partes duras terreſtres calido digerente coagulatas. ⁊ q2 dura ⁊ ſpiſſa multum tenent caliduʒ propter hoc partes ignis multiplicãtur in illis. ⁊ ideo incipiunt fulgere ſicut capita quorũdam piſcium ⁊ ſquame. Ex his patet ſolutio ad omnes rõnes inductas. ℭ Ad id quod querit̃ quare quedam vident̃ lucentia in die vt ignis. Dicendum ꝙ hec eſt ratio q2 lux ignis fortior eſt q̃ʒ aliorũ: nihil̃ lominus lumẽ ignis ſi exponat̃ immediate radiis ſolis videbitur albus. Cuius ſignuʒ eſt ꝙ quãdo carbones ignei immediate exponunt̃ radiis ſolis ſtatim videat̃ cooperta alba fauilla: ⁊ ideo contingit ꝙ fortius lumẽ vincit minus tãgendo ipſum ⁊ colorem propriũ iſtis animatis. ⁊ ideo vident̃ tunc ſub colore ⁊ nõ ſub lumine. ℭ Ad vltimũ dicendum ꝙ in putrefactis partes ignis ſunt deficiẽtes retente in humido extracto ad ſuperficiem. ⁊ ideo ſunt debiles in lumine: ⁊ propter hoc lux iſta apparet tanq̃ʒ immixta albedini. ſed in illis que nõ ſunt corrupta lumen eſt in partibus ignis caloris naturalis multiplicati circa locũ digeſtionis ⁊ ideo magis eſt fortis in illuminando. Et q2 in talibus cãuolant vt dicit Ariſto. in libro de ſomno ⁊ vigilia repercuſſio eſt ſpiritus ad ſuccinctoriũ ſiue diaphragma ⁊ propter hoc illa lux videtur quaſi ſufflata ſucceſſiue.

ℭ Queritur quid ſit color.

TErtio querit̃ de colorib⁹ qui ſunt obiecta viſus in lumine. Et querunt̃ tria. ſ. qđ ſit color. ⁊ que generatio coloris. ⁊ vtrum color ſit tñ obiectũ viſus quando videt colorem.

Lec.cõ.67. D primū ꝓcedit ſic. Dicit Ariſto. in 2° de aīa ꝙ color eſt motiuū ſʒ actū lucidi. ⁊ hoc eſt ipſi⁹ natura. Et i libro de ſenſu ⁊ ſenſato dicit ꝙ color vtiq̧ erit perſpicui extremitas i determinato corpe ⁊ ipſoꝝ perſpicuoꝝ. Auicēna aūt in 6° de nālib⁹ 3° li° dicit ꝙ color eſt q̄litas que pficit ex luce. ℂ Obijcit aūt ↄtra p̄mā ſic in topicis cōtinet ꝙ ſi qs diffiniat aliqd per potētiā ⁊ nō dixerit cuius potētia eſt mala eſt diffō. motiuū aūt dicit potētiā mouēdi ⁊ nō dī qd moueat. ergo videt ꝙ male. ℂ Preterea mobile ſm ꝙ hui⁹ nō eſt motiuū. cū ergo color ſit mobilis a luce vt patet per tertiam diffinitionē que eſt Auicēne male diffinit per motiuū. ℂ Itē in naturis ſic eſt ꝙ mā nunꝗ̄ mouet ſʒ ſemp mouet. cū igit habitū ſit ſupra ꝙ eſſentia coloris mālis eſt ad lumē videt debere diffiniri per moueri ⁊ nō per motiuū. ℂ Preterea querit cuius ſit motiuū. Et videt ꝙ viſus. ſicut enim ſenſibile ſe hēt ad ſenſum ita viſibile ad viſum. cū ergo viſibile ſit motiuū ſenſus: viſibile erit motiuū viſus. ℂ Itē diffinitio ⁊ denoīatio ſumēda eſt a fine ſm Pħm. cū ergo viſuʒ moueat vt ad finē. mediū aūt nō vt ad finē ſed vt ad viā color erit magis motiuuʒ viſus q̄ʒ medij. ℂ Preterea pp qd vnūqdq̧ tale ⁊ illud magis. ſed mediū mouet ꝓpter viſuʒ. ergo viſus principalius mouet. ⁊ ita iterū ſequit ꝙ color ſit magis motiuū viſus q̄ʒ medij. ℂ Cōtra 2ᵃᵐ vo diffinitionē obijcit ſic. extremitas pſpicui aut ītelligit intra pſpicuū vel extra. ſi itra tūc color erit in pſpicuo vt in ſubto. extremitas enim pſpicui ſupficies eſt pſpicui que ſupficies dicit color. ſi vo intelligat extremitas extra tūc ꝓbatio videt eſſe falſa. que dicit ꝙ color eſt pſpicui extremitas. extremitas eni que eſt extra perſpicuū nō eſt extremitas perſpicui eſſentialiter. ℂ Preterea querit qd dicat ibi pſpicuuʒ: et ſi dicat ꝙ perſpicuū idē eſt qd trāſparēs. ℂ Cōtra. nullū trāſparēs ſm ꝙ trāſparēs eſt color vel habēs colorē. ergo falſum eſt qd dicit ꝙ color eſt perſpicui extremitas. dico aūt perſpicuuʒ ſm ꝙ eſt perſpicuū nec eſſe colorē nec hēre colorē. qꝛ lʒ quedaʒ nubes colorate ſint ſicut oſtēdit in p° ⁊ 3° methcoroꝝ. hoc tn̄ nō accidit eis ſm nām perſpicui ſʒ ſm ꝙ aliquo mō terminat lumē veniēs ſup ipſas. ℂ Itē cū pſpicuū hēat p̄mū mediū ⁊ extremū vnius ⁊ eiuſdē rōnis videt ꝙ eadē rōne color ſit perſpicui p̄mū ⁊ mediū q̄ eſt extremitas. ℂ Preterea queritur qd vocet corp⁹ determinatū ſiue terminatū. ſi eni vt qdā dicant vocat determinatū perſpicuū determinatū ad rē coloratā tunc videt oībus modis color eſſe in perſpicuo ſicut in ſubto qd īprobatū eſt iā. Et et ↄtra ſenſuʒ eſt: qꝛ nos videmus colores e.. in ꝑiete ⁊ lapide ⁊ hmōi corporib⁹. ℂ Preterea querit de hoc qd dicit act⁹ lucidi. Actus eni ſiue pfectio lucidi lumē eſt. ⁊ ſm hoc color nō videt eſſe niſi in lumine. qd et dicit expſſe Auicēna ſic. color eſt q̄litas que pficit a luce. Similr autē color nihil aliud eſt q̄ʒ admixtio corporis lucidi cū diaphano: ⁊ iō nō eſt neceſſe ipʒ diaphanū in actu ad hoc vt color videat ſed tn̄ perfectio coloris per actū lucis eſt illuminatio diaphani. ſi vo hoc nō reputet inconueniēs. ℂ Cōtra hoc obijcit per rōnes ſupra poſitas in q̄ōne de lumine. ibi eni ſufficiēter oſtēſum eſt ꝙ eē coloris nō ↄſtituit ex lumine tn̄ vt ex cā ſed etiā ex actione ⁊ paſſione pri-

2° de aīa.c.67. marū q̄litatū. ℂ Preterea ſupra illud verbū in 2° de aīa ꝙ color eſt viſibile ſm ſe ⁊ ꝙ eſt motiuū ſm actum lucidi dicit Auerrois ꝙ cū dic̄ ꝙ color eſt viſibile per ſe nō eſt in p° mō dicēdi per ſe ſed in 2° vbi. ſ. ſubm eſt in rōne p̄dicati. cōparatio vo viſibilis ad colorē eſt q̄lis eſt cōparatio riſibilis ad hoiem: ⁊ iō color eſt per ſe cā viſibilitatis. Ex hoc accipit ꝙ lumē nō ↄfert colori ꝙ ſit viſibilis nec et eē. ſic vlteri⁹ relinquit ꝙ colores ſint in tenebris. ℂ Itē Auerrois act⁹ lucidi nō facit colorē viſibilē eē ex pte coloris ſʒ ex pte diaphani qd nō hʒ potētiā ſuſcipiēdi ipm niſi ſit actu luminoſuʒ. Ex hoc iterū relinqt ꝙ color ſit in tenebris viſibilis lʒ per acciñs ipediat. Etiā Auer. dicit colores actu ſūt in obſcuro ſʒ videnť in actu lucidi pp potētiā diaphani que pficit actu lucidi nō pp potētiā coloris. ⁊ pp hoc ſeqt idem qd p̄us. ℂ Solo. ſicut ſupra diſtinctuʒ eſt. color hʒ duplex eē. ſ. mālē qd hʒ in corpe ſpiſſo qd nō eſt puiū ſʒ terminat viſuʒ: ⁊ eē formale ſʒ ꝙ ipe mouet ſenſuʒ. hoc aūt duplex eē ꝓbat ineſſe colori ex hoc ꝙ ipe nō tn̄ alterat ſenſuʒ ſʒ et corpa. Alterat. n. nō ſubito corpora: ſenſuʒ vo ſubito. cū igit color per ſe nō ſit q̄litas actiua vel paſſiua alterabit nō actu ꝓprio ſʒ actu alteri⁹ agētis: ⁊ ſi agēs illō quo color alterat corpa nō agit ſubito tūc color nō alterabit ſubito: agēs aūt illud vel eſt calidū vel frigidū vel ſiccū vel humidū quoꝝ nullū agit vel patit ſubito. ⁊ idcirco alteratio coloris quo alterat corpa nō eſt ſubito. Cū vo dic̄ pħs in 2° de celo ⁊ mūdo. ꝙ ſm oīa ea ſm q̄ alterant ſiaīata alterant ⁊ aīata. ſʒ nō ↄuertit qꝛ aīata alterant p ſenſus ſm quos nō alterant ſiaīata. Relinqt ꝙ alia actiōe color agit in viſuʒ. ergo ⁊ alio agēte ⁊ hoc agēs qdē lumē eſt. Dicam⁹ igitur ꝙ eſt ↄſiderare colorē ſm relationē ad primas q̄litates que cāt ipm in corpe determinato. ⁊ hoc eē ipſi⁹ qd hʒ in mā hʒ in corpe determinato ⁊ ſic color hn̄ eſt in tenebris. ⁊ ſic nō diffinit in aliq̄ dictarū diffinitionū. qꝛ ſic nō īfert paſſionē in potētia viſiua. ⁊ eſt et ↄſiderare colorē ſm relationē ad agēs id qd dat ei eē formale quo poſſit imutare colorē viſum ⁊ mediū viſus. ⁊ ſic color hʒ eē a lumine ⁊ nō eſt in tenebris: ⁊ ſic diffinit in ſupradictis diffinitionib⁹. Cū. n. dicit pħs in lib° de aīa viſibile qdē eſt color ⁊ qd rōne eſt dic̄. ītelligit ꝙ color eſt viſibilis nō oī mō ſed in rōne formali. hoc eſt p actuʒ luminis q dat ei actū ⁊ ſpēʒ ſm ꝙ pōt agē in viſuʒ. ⁊ ſm hoc diffinit eū qn̄ dicit color eſt motiuū viſus ſm actuʒ lucidi ⁊ hoc eſt ipſi⁹ nā. Act⁹. n. lucidi lumē eſt: ⁊ hāc nequaꝗ̄ diceret eē coloris nām niſi aliquo mō daret ei eſſe ⁊ ſpēm. ℂ Ad p̄m vo dōm ꝙ verū qdē eſt ꝙ motiuū dicit potentiā actiuā. ſed per hoc ipm qd dicit ſm actū lucidi determinat ei⁹ paſſiuū. Per actū eni lucidi nō eſt mobile a colore niſi mediuʒ trāſparēs ⁊ viſus. ℂ Ad aliud dōm ꝙ color nō mouet lumē ſʒ mouet ab ipſo ſm eē formale. ſʒ nihil ꝓhibet qn reſpectu alteri⁹ pōt eē motiuū lʒ nō reſpectu eiuſdē. ℂ Ad aliud dōm ꝙ in naturis per ſe mā nō mouet. ſʒ mora per ſpēm quā acq̄rit a mouēte pōt mouē alterū ⁊ ſic eſt hic. Color. n. per ſe nō mouet ſed mot⁹ a lumine. ℂ Ad aliud dōm ꝙ verū qdē eſt ꝙ color p̄ncipalr mouet viſuʒ ⁊ mediū pp viſuʒ. ſed hoc nō eſt ſibi ſubale qꝛ pōt eē color in actu mouēdo ſolū mediū. ⁊ per hoc et pʒ ſolo ad duo ſequētia. ℂ De 2° vo diffinitione dōm ꝙ ſic ītelligat ꝙ extremitas pſpicui dicit vltimū pſpicui tāgēs rē coloratā ⁊ in actu luminis īmiſcēs ſe ſue ſupficiei. ⁊ per hoc ↄferēs eē formale colori. ⁊ ꝓpter hoc qn̄ dī ꝙ color eſt extremitas pſpicui nō ītelligit de q̄cūq̧ pſpicuo: ſʒ de pſpicuo qd eſt ſm actū per lumē qd eſt in ipſo. nec ītelligit de q̄cūq̧ pte pſpicui ſed de illa parte que īmiſcet ſe ſupficiei rei colorate. ⁊ hoc eſt qd adiungit pſpicui extremitas in corpe determinato inuēs ꝙ lumē pſpicui īmixtū debet eē colori effici in ſupficie corporis determinati. Color eni ſemp eſt in ſupficie. ⁊ iō pithagorici vocauerunt eū epiphanē hoc eſt ſupapparētē nec ītelligit diffinitio de quolibet eſſe coloris ſʒ de illo eē ſʒ ꝙ color alterat ſenſuʒ. nō ſm ꝙ alterat corpora. hoc aūt qd ſeqt: ⁊ ipſoꝝ pſpicuoꝝ nō ītelligit de qbuſcūq̧ pſpicuis. ſicut eni ꝓbat Alexāder ⁊ hn̄ perſpicuū qd eſt mediū viſus nō hʒ colorē. ⁊ ꝓpter hoc oīs coloris eſt ſuſceptibile. Sunt aūt q̄dā pſpicua aliq̄ʒ hn̄tia ↄdēſationeʒ ſicut ſunt nubes ⁊ aq̄ ⁊ illa per īmixtionē lucis recipiunt colores diuerſos. Unde pħs in talib⁹ exēpluʒ ponit auroꝛā ⁊ mare. differt tn̄ color iſtoꝝ a colore determīatoꝝ corpoꝝ. qꝛ in iſtis color nō eodē mō apparet accedētib⁹ ꝓpe ⁊ remote. diſtans eni a mari videt colorē albū in ſupficie maris ⁊ accedēs ꝓpe magis videt ipm obſcurū. ⁊ hui⁹ cā eſt qꝛ qn̄ lōge eſt terminat ei⁹ viſus ad ſuperficiē aque. que cū eſt plana diffundit ſup ipſam multū lumē ⁊ iō apparet albedinis vehemētis. Cū aūt ſit ꝓpe nō ſiſtit viſus in ſupficie in q̄ multuʒ diffundit lumē ſʒ penetrat in ꝓfunduʒ in quo minus eſt de lumine. ⁊ iō apparet magis obſcuruʒ. ſʒ in aurora ⁊ in nubib⁹ eſt alia cā. Cuʒ eni aliqs diſtat lōge tunc īter ipm ⁊ ſolē multum eſt de ſuba nubis ⁊ vapoꝝ. ⁊ illud multuʒ ꝓhibet lumē penetrare ꝓpter ſui denſitatē. ⁊ ꝓpter hoc appet in eo color rube⁹ vel alius ſm diuerſitatē vapoꝝ. Cuʒ aūt eſt ꝓpe tunc īter ipm ⁊ ſolē paruʒ eſt de ſuba vapoꝝ. ⁊ illud paruʒ pōt penetrare lumē ſolis. ⁊ iō tunc nullus color apparet: ſed tn̄ videt obſcuritas nebule debilis. ℂ Ad illō dōm qd ↄtra hoc obijcit ꝙ extremitas perſpicui eſt vltima ps perſpicui que eſt permixta ſupficiei corporis colorati. ⁊ hoc eſt coloris ſm modum illum qui dictus eſt nō ſimplr. ℂ Ad aliud dōm ꝙ perſpicuum dicit ibi diaphanum ſiue trāſparens qd eſt ſm actuʒ lucidū qd lʒ in ſe nullum hēat colorē ſm ꝙ eſt trāſpa-

Nō q̄ō eē colons diuerſimode cōſiderari poteſt.

rens nihilominꝰ actū per immixtionē ſue lucis dat eſſe alterationē ſenſus ipſi colori vt habitū eſt. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ perſpicuū duobus modis eſt cōſiderare. ſ. ſm̄ naturā diaphani vl̄ trāſparētie ⁊ ſm̄ actū luminis qđ eſt in eo. Et ſi p° modo cōſiderat̄ tunc eſt eiuſdē rōnis in principio medio ⁊ fine. Si autē 2° mō cōſiderat̄: tūc nō eſt eiuſdē rōnis ꝓpter duas cauſas. quarū vna eſt quia lumē magis cōdenſat̄ ⁊ multiplicat̄ vbi reuerberat̄ ꝙ̄ vbi nō reuerberat̄. Cum ḡ in cōtactu corporis denſati ⁊ ſolidi ſit reuerberatio luminis pꝫ ꝙ perſpicuū in extremitate tāgēte corpus tale plus hꝫ de lumine ꝙ̄ in medio vl̄ in p°. Cū ḡ igit̄ lumine ſuo actu faciat eſſe colorē magis facit actu in extremitate ꝙ̄ in medio vel in p°. Alia rō eſt. quia color nō eſt ſubale lumē qđ eſt in medio vel in principio. ſed tñ illud qđ eſt in extremitate cuius exꝑſſum documētū eſt: quia ſi color ponat̄ in lumine ſm̄ extremū pſpicui ⁊ p^m ⁊ mediū perſpicui ſit tenebroſum videbit̄ color. Si aūt p^m ⁊ mediū perſpicui ſit illuminatū: extremitas vo tñ ſit tenebroſa nō videbit̄ color. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ corpꝰ terminatū dicit̄ corpꝰ denſum ⁊ ſolidū. diuidit̄ enī corpꝰ terminatū cōtra corpus peruiū ⁊ tunc dicit̄ corpus terminatū: quia nō ſuſcipit lumē niſi in ſuis terminis exteriorib⁹. peruiū aūt qđ ſuſcipit lumen in ſuis terminis ⁊ in ſuo ꝓfundo. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ colores ſm̄ qđ ſunt in tenebris ⁊ ſm̄ qđ non ſunt in eis vt pꝫ ex ſupradictis habitis. ¶ Ad aliud dicendū qđ obijcitur de hoc qđ dicit

[Cõ ȝ Auerroẽ 2° de anima.cõ.67.]

Auerrois ſup lib° de aīa. ꝙ colores ſimplr̄ ſunt in tenebris. Dicendū ꝙ ipſe errauit decepꝰ per fallaciā diuiſionis. hec enī eſt duplex. color eſt ſm̄ actū lucidi motiuū ex eo ꝙ hec determinatio ſm̄ actū lucidi in toto pōt eſſe determinatio eiꝰ qđ dico eſt motiuū ⁊ ſic vera eſt. ⁊ ſic explanat̄ ab Auicēna ⁊ ab Auēpace ⁊ ſic cōcordat cū verbo ſequente quo dicit ⁊ hoc eſt ipſius nā. ⁊ cōcordat cū diffinitione poſita in ii° de ſenſu ⁊ ſenſato. que eſt ꝙ color eſt extremitas perſpicui in corpore terminato. Si aūt terminatio diuidat̄ in ſe ⁊ diuidat̄ ēt a verbo eſt: qđ p̄cedit vt ſit ſenſus color ē motiuū ſm̄ ſe ⁊ ſm̄ actū lucidi hoc eſt lucidi exiſtētis ſm̄ actuꝫ vt. ſ. hoc ſm̄ qđ dico ſm̄ actuꝫ determinatio ſit huius. qđ dico lucidi gra pricipij ſubintellecti tunc eſt falſa. ⁊ in hoc ſenſu explanat̄ ab Auer. ¶ Qđ aūt obijcit Auerro. ꝙ color eſt per ſe viſibile vt dicit Ariſto. ꝙ color per ſe viſibile eſt: ḡ nō ſm̄ actuꝫ lucidi. dicendū ꝙ hoc nō ſequit̄. Cum enī dicit Ariſto. ꝙ color per ſe viſibilis eſt: itelligit̄ de colore ſm̄ eſſe ſuū qđ hꝫ ab illo actiuo qđ agit in viſum. hoc aūt eſt lumē cuiꝰ demōſtratio eſt. quia ſi lumē ſeparatū eſt ab eſſe huiꝰ viſibilis qđ eſt color tunc erunt duo viſibilia que nō reducunt̄ ad genus vnum. ⁊ hoc dicit

[2° de aīa tex. cõ.107.]

Ariſto. ꝙ ois ſenſus eſt vnius cōtrarietatis p̄ter tactuꝫ. que cōtrarietas eſt in vno gñe. Si vo diceret̄ ꝙ lumē nō eſt viſibile hoc eſſet cōtra ſenſuꝫ. cū enī lumē ſit qualitas ſiue forma rei lucētis vt dicit pħs pꝫ ꝙ nos illā percipimꝰ in tenebris. ¶ Si forte diceret̄ ꝙ vtrūqꝫ qdē eſſet viſibile ſꝫ vnū per alterū. aut ḡ lumē videt̄ per colorē. aut color per lumē. ſi p° mō tūc color erit lumini cauſa viſibilitatis. ⁊ ſic nullum lucens videbit̄ niſi adueniat ſibi color q faciat lumen eius in actu. quod expreſſe falſuꝫ eſt ⁊ cōtra ſenſum. Si vo ſecūdo modo tunc habet̄ ꝓpoſitum. ſ. ꝙ lumen eſt colori cauſa viſibilitatis ſicut Auēpace Auicēna ⁊ Alphorabius dicunt.

¶ Queritur que eſt generatio coloris.

Secundo querit̄ que ſit gñatio coloris. Et videt̄ ꝙ nulla per ſe. color enī vt habitū eſt relationē hꝫ ad duplex agēs. ſ. ad p̄mas q̄litates et ad lumē. ⁊ ſm̄ ꝙ alterat corpa videt̄ gñari a p̄mis q̄litatib⁹. ¶ Sed ꝯ qcqđ eſt per ſe gñans per eēntiā ſuā eſt gñans. ſi igit̄ calidū ⁊ frigidū vel humidū ⁊ ſiccū per ſe eſt gñans albū vel nigrū: tūc albū ⁊ nigrū eſſent calidū ⁊ frigidū vel humidū ⁊ ſiccum. ¶ Iteꝫ ois gñatio per ſe eſt in ſimilitudine ſpēi vel forme cū gñante. ſi igit̄ album gñat̄ a calido vel frigido per ſe erit album ſimile in ſpecie vel forma calido vel frigido quod falſuꝫ eſt. ¶ Itē qcqđ per ſe generat̄ ab aliquo nō generat̄ a cōtrario illius. ſi igit̄ albuꝫ per ſe gñat̄ a calido nunꝙ̄ gñat̄ a frigido ⁊ ſi per ſe a frigido nunꝙ̄ generat̄ a calido. quoꝝ vtrūqꝫ falſum eſt. quia nos videmus ꝙ album in niue generat̄ a frigido ⁊ album in calce generat̄ a calido. Si ergo dicat̄ ꝙ colores ſufficienter generant̄ a luce. cōtra hoc eſt quicqđ ſufficienter aliud generat hoc ſufficiēter ⁊ per ſe terminat eius eſſentiā: ⁊ ſic oporteret ꝙ lux daret per ſe eēntiā albedini ⁊ nigredini ⁊ ſic duo cōtraria eſſent ab eodē eodē modo ſe habente qđ eſt īpoſſibile. ¶ Preterea hoc ſupra in q̄ōne de lumine multiplr̄ eſt īprobatum. Si forte dicat aliqs ꝙ nigredo ⁊ albedo ſint qualitates actiue per ſeipſas ⁊ iō gñantes ſeipſas in ſua ſpecie ſicut homo gñat hoīem ⁊ calidūꝫ gñat calidū. ¶ Cōtra hoc eſt ꝙ q̄litates actiue cōtrarie iuxta ſe poſite ſe inuicē trāſmutāt ſicut videmus in calido ⁊ frigido humido ⁊ ſicco. hoc aūt nō videmus in albo ⁊ nigro. niger enī lapis ⁊ albꝰ etiā ſi quātūcūqꝫ iuxta ſe ponant̄ nō trāſmutabunt ſe ſm̄ colores. ¶ Preterea oēs q̄litates actiue cōtrarie hñt alias paſſiuas ad quas determinat̄ actio illarum q̄litatum. dicat̄ ḡ que ſint q̄litates paſſiue in quas determinat̄ actio albi ⁊ nigri. ¶ Preterea querit̄ de gñatione medioꝝ coloꝝ. Et videt̄ dicere pħs in ii° de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ gñant̄ per mixturam albi ⁊ nigri ⁊ ſuperenatatione alternoꝝ coloꝝ. ſed hoc videt̄ falſum. Aut enim colores miſcent̄ ſm̄ ſe. aut per accidens. ſ. per mixtionē māe in qua ſunt. ſi ſm̄ ſe cōtra. nihil ſm̄ ſe eſt miſcibile niſi qđ ſm̄ ſe eſt diuiſibile in minima. colores autē ſm̄ ſe nō ſunt diuiſibiles in minima: ḡ nō ſunt miſcibiles ſm̄ ſe. Veritas p̄me pꝫ per hoc qđ ſcribit̄ in fine p̄mi de gnōne ⁊ corruptione. ꝙ nihil miſcet̄ niſi qđ eſt diuiſibile in minima. [Tex.cõ.83.et 86.] ſecunda vo pꝫ per hoc ꝙ nulla qualitas per ſe diuiſibilis ē. ¶ Preterea in p̄mo de gnōne exꝑſſe ſcribit̄ ꝙ q̄litates ſiue paſſiōes ſunt imiſcibiles. [Tex.cõ.83.] Si pp hoc dicat̄ ꝙ miſcent̄ extremi colores per mixturaꝫ māe in q̄ ſunt: tunc q̄rit̄ quid mouet ad mixturā illā cū colores vt ꝓbatū eſt nō ſint q̄litates actiue vel paſſiue. ¶ Preterea vꝫ falſuꝫ qđ dicit in ſuperenatatiōe alternoꝝ coloꝝ generant̄ medij colores. Cūꝫ enīꝫ colores ſupenatāt nec vnus miſcet̄ alteri neqꝫ mā eius ſed vterqꝫ manet diſtinctus ⁊ ſic nō cōſtituūt 3^m. ¶ Preterea illi alterni colores aut ſic ſe hñt ꝙ vterqꝫ eſt in mā trāſparēte. aut vterqꝫ in mā terminata. aut vnus in terminata ⁊ aliꝰ in trāſparēte. Si p̄mo mō tūc vterqꝫ trāſducit viſum ⁊ non imutabit eū ſꝫ aliquē mediū colorē ſicut patet in vitro puro ⁊ aere. ſi ſcđo mō tūc ſupior operit inferiorē ita ꝙ nō reſultabit medius ſed tñ māe ſupioris color imutabit viſuꝫ. Si 3° mō aut ergo ſupior eſt in mā terminata ⁊ iferior in trāſparēte aut ecōtra. Si p° mō tunc iterū ſupior operiet iferiorē ita ꝙ nō reſultabit medius. Si 2° mō tunc viſus penetrabit ſuperiorē ⁊ ſtabit in inferiori ⁊ ab illo ſolo imutabit̄. ⁊ ita iterū nō reſultabit medius color. ⁊ ita nihil videt̄ eſſe qđ dicit de ſupenatatiōe coloꝝ. ¶ Preterea q̄rit̄ de hoc qđ dī in lib° de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ determinant̄ ſapores ſicut colores. ſ. ꝙ ſint ſeptē numero. vident̄ enī multo plures eſſe colores ꝙ̄ ſeptē. Habemus enī albū ⁊ ſubpallidū ⁊ pallidū ⁊ lucidū citrinū ⁊ ſubcitrinū ⁊ ſilr ſubrubeū ⁊ rubeū. ⁊ ſilr in viridi multe ſunt diuerſitates. ¶ Preterea color purpureus ⁊ ſanguineꝰ ⁊ vinoſus ⁊ glaucus ⁊ flauus ⁊ multe alie diuerſitates. ¶ Preterea q̄rit̄ de hoc qđ dicūt quidā Cōmētatores eſſe aſſimetrī aut ſimetrī. Aut enī attēdit̄ mēſura ad viſum ſicut ois color qui in lumine eſt. Simeter eſt qui cōmēſurat̄ viſui ⁊ ſolū ille qui eſt in tenebris erit aſſimeter. ¶ Sed cōtra hoc tunc erit ꝙ ſi aſſimetrū nunꝙ̄ pōt eē ſimetrū ⁊ ſm̄ hoc color qui eſt in tenebris nō pōt eſſe viſibilis adueniēte lumine qđ falſuꝫ eſt. Si dicat̄ ꝙ attēdit̄ cōmēſuratio ad delectatiōnē que eſt ī viſu tūc ois mediꝰ color erit ſimetrī ⁊ nullus aſſimetri: quia delectatio ſemp eſt in medio ⁊ nunꝙ̄ in extremo corrumpēte. ¶ Preterea q̄rit̄ de hoc qđ dicit Auicē. ꝙ albū mutat̄ in nigruꝫ trib⁹ modis. ſ. vt p° ſit ſubpallidū ⁊ poſtea pallidū ⁊ ſic deinceps. vel ꝙ p̄mo ſit ſubrubeū ⁊ poſtea rubeū. vel ꝙ p̄mo ſit viride ⁊ poſtea veniat ad colorē mediū ⁊ tādē ad nigredinē perfectā. Cū enim multa ſint media videt̄ albū poſſe mutari in nigrū per quodlibet illoꝝ medioꝝ. ⁊ ſic multiplex erit via. mediū enī eſt ſicut dicit Pħs in qđ p̄us venit id quod mutat̄ ꝙ̄ in extremū. [5° phyſi.tex. cõ.12.] ¶ Preterea videt̄ nō eē niſi vna ſola via. In īceptiōe enī motus ab albo in nigrū id qđ mutat̄ vicinius eſt albo ꝙ̄ nigro. ⁊ ita in eo obtinēt q̄litates albi. ⁊ ſic reſtat illa ſola via que eſt albo in ſubpallidū ⁊ deinde in pallidū ⁊ poſtea ꝓgreſſiōe cōtinua in nigrū. ſm̄ Auicēnā etiam videt̄ ꝙ ſunt infiniti colores medij: cū in vnoquoqꝫ fieri ſint infinita facta vt dī in 2° poſterioꝝ ⁊ etiā ꝓbat̄ ī 6° phiſicoꝝ. [Tex.cõ.14.] Poſſumus enī nos ſignare motū albi in nigrū ſm̄ quēlibet [Tex.cõ.50.] punctum intermediū. ⁊ cum ſemp in ſigno illo ſit in motu ⁊

factũ eſſe ſm q̃ölibet illoꝝ ſignoꝝ hẽbit nouũ colorẽ mediũ:
⁊ cũ illa ſigna ſint iſinita medij colores poſſunt eſſe infiniti.
¶ Querit̃ etiã cũ q̃ölibet albũ poſſet mutari in nigrũ per
artẽ ⁊ nãm q̃re nõ q̃ölibet nigrũ poſſit mutari in albũ ⁊ aliũ
colorẽ. Tinctores eni pãnũ habẽtẽ nigrũ colorẽ nõ pñt mu-
tare in albũ vel aliũ mediũ. ¶ Solo. dicimus q̃ triplex eſt
gñatio coloꝝ. ſ. in corpore terminato ⁊ hoc duob⁹ modis. ſ.
per mixturã ⁊ per ſupenatationẽ. ⁊ in corpore pſpicuo ſicut
in nubib⁹ vel vapore. ⁊ hoc vno mõ per imixtionẽ lucis ⁊ q̃-
libet hoꝝ modoꝝ triũ multiplex eſt. Et vt agnoſcat̃ gñatio
que eſt per mixturã in corpore determinato ſciẽdũ eſt q̃ du
plex eſt gñans. ſ. gñans per ſe calidũ ⁊ ſic calidũ. ⁊ frigidũm
gñat frigidũ ⁊ gñans aliud ſicut lumẽ gñat calorem. ⁊ ſimil̃r
motus. hic eni nõ gñat calorẽ per ſe ſed per hoc q̃ calidũ ⁊
frigidũ diſſoluũt ⁊ faciũt diſtare partẽ a parte que eſt actio
calidi. vnde q̃ actio calidi ſequitur ad actiones eoꝝ gñant
ipſi calidũ per accidẽs ſiue per aliud. Dicimus igit̃ q̃ colo
res gñant̃ in corpore terminato per calidũ ⁊ frigidũ per ac-
cidens ſiue per aliud ⁊ nõ per ſe. Et per hoc pꝫ ſolo ad pma
tria. ¶ Itẽ notãduꝫ q̃ ꝯtraria tripl̃r ſunt actiua ⁊ paſſiua ⁊
adinuicẽ. Quedã eni ſunt ſic actiua ⁊ paſſiua adinuicem q̃
trãſmutãt ſe ita q̃ nõ opꝫ aliq̃d de mã ingredi in mãm alte
rius ſed tñ virt⁹ eius intrat ſubm alterius ⁊ ſic ſunt actiua
adinuicẽ calidũ ⁊ frigidũ. ſi eni calidũ ponat̃ iuxta frigidũ
ſubintrabit virtus calidi in ſubm frigidi ⁊ ecõtra pter hoc
q̃ aliq̃d de partib⁹ mãlib⁹ calidi ſubintrat partes mãles fri
gidi. Sunt ẽt quedã ſic actiua adinuicẽ q̃ nec trãſmutãt ſe
nec igrediunt̃ in ſe ſine mã in qua ſunt. ⁊ hoc mõ trãſmutãt
ſe inuicẽ humidũ ⁊ ſiccũ ⁊ propter hoc ſunt minus actiua q̃
calidũ ⁊ frigidũ. Et dicunt̃ paſſiua reſpectu illoꝝ. 3° mõ di-
cunt̃ paſſiua ⁊ actiua que trãſmutant ſe ſed nõ pma actione
ꝓpria vel ſubintratione ꝓpria: ſꝫ opꝫ alia pus agere ⁊ ſub-
intrare ſicut albũ ⁊ nigrũ dulce ⁊ amarum ⁊ huiuſmodi. hec
eni nõ trãſmutãt ſe adinuicẽ niſi per actionẽ calidi ⁊ frigidi
humidi ⁊ ſicci: ⁊ ſic etiã miſcent̃ per actiones illoꝝ ⁊ mixtio-
nes. ⁊ per hunc modũ gñabimus multos colores a calido ⁊
frigido. Eſt eni calidũ adurẽs partes terreſtres ⁊ ſic per cõ
ſequẽs eſt gñatiuũ nigri. partes terreſtres aduſte per ſepa-
rationẽ ab aereo ⁊ aqueo que fuerant in ipſis cõprimunt̃ in
ſeipſis ⁊ obſtruunt̃ pori ita q̃ nõ põt eis miſceri lux. ⁊ cũ eos
lauerint partes diaphani aeris ⁊ aque que fuerũt lucis pce
ptibiles ⁊ per ꝯñs remanet illud obſcurũ ⁊ nigrũ q̃d cõbu-
ſtũ eſt. Eſt etiã calidũ diſſoluẽs: ⁊ per hoc q̃ eſt diſſoluẽs eſt
ipſm rarificãs ſubam mãe ⁊ per ꝯñs introductiuũ aeris ⁊ cuꝫ
hoc ſit diaphanũ ⁊ pceptibile luminis ſic gñabit̃ albedo in
corpore determinato. Eſt iterũ calidũ extractiuũ humidi
ꝯtinuãtis ⁊ per ꝯñs diſcõtinuatiuũ ſbe ⁊ rarefactiuũ: ⁊ per
ꝯñs facit albedinẽ in diſſolutis ⁊ rarefactis ⁊ ſic cãtur albe-
do a calido in calce. Eſt iterũ calidũ extractiuũ humidi ae-
rei ⁊ congſatiuũ groſſi aquei cũ ſubtili terreſtri ſibi cõmixto
⁊ per ꝯñs cãtiuũ albedinis in eo q̃d pus fuit diaphanũ: q̃ñ
multe ptes aeris erãt i eo faciẽtes diſtare ptes terre ⁊ ptes
aeris cõmixtas: ⁊ ſic cãtur albedo i albumine oui cocti. Eſt
iterũ calidũ digerẽs ⁊ cõmiſcẽs groſſum terreũ cum ſubtili
aqueo ꝯtinuãte ⁊ hoc eſt cãtiuũ albedinis in oſſib⁹: que oĩa
ſunt fere alba. Eſt iterũ calidũ fugãs frigidũ in ꝓfundũ: ⁊
cũ frigidũ iſpiſſet ptes ꝓhibebit receptionẽ luminis in ſu-
perficie ⁊ per ꝯñs relinq̃t nigredinẽ. His ẽ modis ⁊ multis
alijs gñant̃ albũ ⁊ nigrũ a calido. Eſt ẽt frigidũ inducẽs hu-
midũ aqueũ eo q̃ ſymbolũ hꝫ cũ ipſo. q̃ vtrũq; eſt in aq̃ ⁊ p
ꝯñs q̃ humidũ eſt diaphanũ ⁊ receptiuũ luminis cãbit al-
bedinẽ. Eſt iterũ frigidũ coagulatiuũ ⁊ ꝯgelatiuũ ptiũ ter-
reſtriũ ⁊ per ꝯñs diſtinctiuũ claritatis in ſupficie ⁊ cãtiuũ
nigri. Eſt iteꝝ frigidũ expellẽs calidũ q̃d ſecũ trahit humi
dũ ad ſupficiẽ: ⁊ iõ colorat̃ ſupficies ⁊ ſit color alb⁹. Eſt ite-
rũ frigidũ fugãs calidũ in ꝓfundũ. q̃d multiplicatũ in ꝓfun
do iſlãmat ⁊ icẽdit humidũ ⁊ tãdẽ poſtq̃ exhalauerit humi
dum exurit ptes terreſtres ⁊ relinquit̃ color niger ſicut pꝫ in
floꝛib⁹ quos occupat pruina in arbore. Calidũ eni nũc fu-
gãs intrinſecus ipſius floris inflãmat humidũ: ⁊ pter hoc
flos cadẽs primo eſt rubeus ſubtus vbi ꝯtingit ramũ. dein
de efficit̃ niger q̃ñ humidũ euolauerit: q̃ tunc nõ relinquit̃
niſi terreſtre cõbuſtũ. his ẽ modis ⁊ multis alijs gñat̃ albũ
⁊ nigrũ in corpore determinato. Sed pt̃ hãc generationeꝫ
nõ determinãt q̃ eſt per accidẽns ⁊ nõ hꝫ principia eodem
mõ ordinata ⁊ ſtãtia ⁊ ideo non eſt terminabilis gñatio illis
per arteꝫ. Iſte ẽ eſt vnus modus gñandi extremos colores
in corpore determinato ſm illud eſſe coloꝝ quo trãſmutant
corpora determinata ⁊ nõ ſenſus tñ. Et bene ꝯcedim⁹ q̃ nõ
gñant̃ a luce ſicut dcm̃ eſt. ¶ Ad id q̃d querit̃ vtꝝ albũ ⁊ ni
grũ ſint per ſe q̃litates actiue ⁊ paſſiue pꝫ ſolo per iaꝫ dicta.
¶ Ad illũ aũt q̃d querit̃ de mixtura dcm̃ q̃ ille eſt ſecũdus
modus gñandi colores in corpe determinato. Et q̃ extre-
mi ſunt ſimplices imixti iſto mõ nõ gñant̃ extremi ſed me-
dij. Ad mixtionẽ aũt bene ꝯcedim⁹ q̃ opꝫ cõmiſceri partes
mãe coloꝝ. ⁊ bene ꝯcedimus q̃ colores ad mixturã nõ mo-
uẽt ſed calidũ ⁊ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ vt pus dictũ eſt. Fit
aũt mixtio duob⁹ modis. ſ. ſm ꝓportionẽ derelictã ⁊ ſine ꝓ-
portione. Scdm aũt ꝓportionẽ fit adhuc duob⁹ modis ſm
pdm. ſ. ſm ꝓportionẽ arithmetice ⁊ ſm ꝓportionẽ muſice.
Scdm aũt ꝓportionẽ arithmetice adhuc duob⁹ modis. ſ.
per equidiſtantiã ⁊ ſic nõ eſt niſi vnũ mediũ inter duo extre
ma. In hac eni ꝓportione mediũ ſe hꝫ ad vtrũq; extremoꝝ
ſicut ſubduplũ ⁊ vnũ ad duo. q̃d pꝫ: q̃ mediũ tãtũ hꝫ de vno
ꝯtrario q̃tũ de alio. ſicut albũ duplo plus hꝫ de albo q̃ me-
dium. ⁊ nigrũ duplo plus de nigro q̃ mediũ. ⁊ hoc vocatur
mediũ equediſtãs. Si aũt eſt mixtura ſm derelictã q̃dẽ ꝓ-
portionẽ: ſed nõ per equediſtãtiã tũc nõ ꝯtingit miſceri niſi
duob⁹ modis. ſ. ſm ꝓportionẽ extremi ad mediũ equedi-
ſtans. ⁊ per hãc mixturã gñat̃ mediuꝫ q̃d vicinius eſt extre-
mo q̃ medio equediſtãti. Q̃d ſic ꝓbat̃. Illud mediuꝫ nãm
extremi in extremo accipit. ⁊ accipit ẽt nãm eiuſdẽ extremi
in medio equediſtãti q̃ in illo eſt nã extremi. nã aũt alteri⁹
extremi nõ accipit niſi vna acceptione. ſ. ſm q̃ eſt in medio
equediſtãte. ⁊ ſic vicinior erit vni extremoꝝ q̃ medio vel al
teri extremoꝝ: q̃ nã vnius extremoꝝ in ipſo ſe hꝫ ad nãm
alterius extremi ſicut duplum ad dimidiũ ⁊ duo ad vnum.
Secundus modus ꝓportionis eſt ſm cõparationeꝫ medij
nõ equediſtãtis ad mediũ equediſtãs: ⁊ ſic relinquit̃ vnus
color qui vicinior eſt medio equediſtanti q̃ extremo. q̃d ſic
ꝓbat̃. In iſta cõmixtione medium cõſtitutum duplici acce-
ptione accipit nãm medij. accipit etiaꝫ nãm medij a medio
equediſtanti ⁊ a medio nõ equediſtanti ⁊ tñ ſimplici acce-
ptione accipit nãm extremi. ſ. in vtroq; modo. extremũ eniꝫ
nõ eſt niſi in ſe ⁊ in medio. Cum igit̃ illud nõ accipiat nãm
extremi in ſe ſed in medio tñ nõ accipit extremũ niſi in vna
acceptiõe. nã võ medij nõ ſolũ eſt imediate in medio eque-
diſtanti. ⁊ iõ dupliciter accipit nãm medij ⁊ per ꝯñs eſt vici
nius medio. In iſtis aũt ꝓportionibus nõ erant niſi ſepteꝫ
colores: q̃ nõ ſunt niſi tria gña ꝓportionũ. ſ. extremi ad ex-
tremũ: ⁊ ſic reſultant tres. ſ. duo extremi ⁊ vnus equediſtãs
⁊ extremi vnius ad medium equediſtãs: ⁊ ſic reſultãt duo.
vnus qui eſt vicinior extremo in vna parte ⁊ alter qui vici-
nior eſt extremo in altera parte: ⁊ iſti duo cũ ꝓhabitis trib⁹
faciunt q̃nque. Et medij equediſtãtis ad mediũ nõ eque-
diſtans ⁊ ſic reſultãt iterũ duo. vnus qui vicinior eſt eque-
diſtanti in vna parte. ⁊ altera que vicinior eſt equediſtanti
in altera parte. ¶ Si aũt querat̃ q̃re nõ cõparat̃ nõ equedi
ſtans ad nõ equediſtãs: ⁊ extremũ ad nõ equediſtãs vt re-
ſultarẽt alij duo colores. dcm̃ q̃ ꝓportio illa nõ eẽt imedia
ta. iã eni habitũ eſt q̃ inequediſtans gñat̃ ab equediſtãti: ⁊
ſic ſua ꝓportio imediata eſt ad equediſtãs ⁊ per ipm ad in-
equediſtãs ſm rõnẽ ꝓportionũ arithmetice. ſil̃r habitũ eſt
q̃ iequediſtãs nõ gñat̃ ab extremo niſi per cõparationẽ ad
equediſtãs. Et iõ ẽt cõparatio extremi ad inequediſtãs nõ
eſt imediata ſm regulaꝫ ꝓportionis arithmetice. ⁊ pp hoc
ex illis cõparationibus nõ reſultat aliq̃s color ſic loq̃ẽdo.
Unde iſti colores ẽẽ dicunt̃ ſimetri hoc eſt cõmẽſurabiles.
Et ſi nõ attẽdat̃ talis regula ꝓportionũ tũc gñabunt̃ multi
q̃ oẽs erũt aſſimetri ſm menſurã ꝓportionis arithmetice.
Si võ fiet mixtura ſm pncipia ⁊ regulas ꝓportionis muſi-
ce tũc fiet ꝓportio in cõparatione ad ſenſuꝫ ſicut ſemitonũ
cũ diapẽte ꝓportionẽ hꝫ dulcẽ in auditu. ſic ẽt multũ albedi
nis cũ parũ rubedinis facit delectationeꝫ in viſu. ⁊ ſic ſiunt
multi colores ⁊ ſimetri dlectabiles. idelectabiles võ aſſime
tri. Et per hoc pꝫ ſolo ad oĩa que queſita ſunt vſq; ad q̃õnẽ
que eſt de ſupenatatione coloris. ¶ De ſupenatatione aũt
ſciendũ eſt q̃ in ſupenatatione: vnius coloris materia po-

Triplex eſt co
lorũ gñõ i cor
pore termina
to.

Contraria tri
plr ſũt actiua
⁊ paſſiua adin
uicem.

niſ ſuper aliā: ⁊ opȝ ꝙ ſemper mā ſuperioris ſit pulā qꝛ alr
tegeret īferiorē ſicut ob̄m eſt. Sed pulū eſt duob⁹ modis. ſ.
abſolute pulū ſine colore ſicut aer ⁊ ſic nō ſit ſupenatatio: qꝛ
ſic nō reſultaret medius ex ſupiori ⁊ inferiori. Et eſt pulaȝ
qđ eſt cū colore pulū ⁊ tūc medius reſultat ex ſuperiori ⁊ in-
feriori ſicut pȝ in vngue humano qui hȝ colorem pulū ⁊ ſan
guis ſubtus colorē rubeū hȝ colorē terminatuȝ ⁊ iō reſultat
ex vtroqȝ color medius. ⁊ ſic in picturis eſt qn̄ pictores ali-
qd faciūt apparere per colorē aque: ſicut qn̄ faciunt imagi-
nes q̄ſi in aq̄ ſtātes. ⁊ per hoc pȝ ſolutio ad ea que ſunt obta
de ſupnatatione. ſuperior enī nō ſimplr̄ eſt trāſparēs ſed ſȝ
qd. Similr̄ per ante dicta pȝ q̄liter colores ſunt ſeptē ⁊ q̄li-
ter plures. ⁊ q̄liter qdā aſſimetri ⁊ qdā ſimetri. ❡ Ad id aūt
qđ obijcit̄ de Auicēna ꝙ trib⁹ vijs mutat̄ albū in nigrum:
dōm ꝙ ipſe loqnit̄ de ꝯſtitutione medioꝝ coloꝝ ſm̄ muta-
tionē nālē ⁊ nō ſm̄ ꝓportiones arithmeticas ⁊ muſicas. ſm̄
hūc modū enī ſunt tot medij quot pn̄t eſſe termini mot⁹ in
alteratione ab albo in nigrū. mediū aūt eſt in qđ ipm̄ ꝑmoȝ
inuenit id qđ mutat̄ anteq̄ꝫ veniat in extremo. Sȝ hoc pōt
eſſe trib⁹ modis. ſ. ſm̄ dn̄ium albi ⁊ ſm̄ dn̄ium nigri vel ſm̄
vtrūqȝ. Et ſi dicat̄ ꝙ ſm̄ dn̄ium albi ſic eſt ꝓgreſſio ꝑma qꝛ
eſt nālis: ⁊ paulatim recedēs ab alio. ⁊ iſta eſt ꝑma via. ſ. ab
albo in ſubpallido ⁊ pallidū ⁊ ſic deinceps. Si aūt eſt ſm̄ do
miniū nigri ſic erit vehemēter intenſe ⁊ cauſe nigredinis et
valde debilis cauſa nigredinis ⁊ ſic erit ſcđa via: que eſt ab
albo in viride ⁊ ſic in nigrū. Si vō eſt ſm̄ vtrūqȝ tūc adhuc
ꝓpter hoc ꝙ receſſus eſt ab albo deficiētes erūt cauſe albi
⁊ inualeſcētes cauſe nigri. ⁊ ꝓpter hoc albū erit ſubtus cla-
rū ⁊ ſuper nigrū obtinēs nigrū. ⁊ ex hoc reſultat p⁹ ſubrubeū
⁊ poſtea rubeū: ⁊ ſic deinceps ſȝ defectū cauſaꝝ albedinis.
❡ Ad aliud dōm ꝙ vna ſola eſt ꝓgreſſio pura vt dictuȝ eſt:
ſed alie ꝯtingunt ex fortificatione maiori vel minori cauſa-
rum nigredinis ſuper cauſas albedinis. ❡ Ad aliud dōȝ ꝙ
infiniti ſunt colores medij hoc mō dicēdi. ſ. potētia ſed non
actu. ſicut potētia īfinita facta ſunt in vno fieri ſed nō actu.
❡ Ad aliud dōm ꝙ nā bene trāſmutat nigruȝ in albū: vt pȝ
in canitie nigroꝝ piloꝝ. ſed ars tinctoꝝ nō facit qꝛ nō in oī-
bus pōt imitari ar̄s nām̄. qꝛ ars tinctoria facit nigrū ex colo
re penetrāte rem tinctā ⁊ opplāte poros eius ita ꝙ nō pōt
poſtea alius color ſubintrare. ⁊ nigrū ꝓpter hoc ab arte nō
mutat̄ in aliū colorē. ſed alij colores bene permutant̄ in ni-
grū: que nō ſunt in mā adeo penetrāte ⁊ opplāte poros rei
tincte. ❡ Ex his igit̄ patēt duo modi qbus gn̄ant̄ colores
in corpore terminato per mixtionē vel ſupenatationē. Et p
hoc pȝ ſolo ad oīa alia queſita. Sȝ adhuc vnus modus re-
ſtat quo gn̄ant̄ colores in corpore non terminato ſicut ſunt
nubes. In illis eniȝ videt̄ multiplex color ſm̄ diuerſam ad-
mixtionē luminis ſuperioꝝ corpoꝝ ad mām̄ nubis. Si eniȝ
vapor ſit aqueus diſgregat⁹ multus ita ꝙ nō poſſit ipm̄ to-
tus penetrare radius tūc erit q̄ſi inflāmatū rubeū. Et dicit̄
color purpure⁹ qui frequētius in ſuperiorib⁹ apparet. ſi vō
ſit aqueus ⁊ diſgregatus magis ⁊ ſubtilis: ita ꝙ ſuper ipm̄
plus vincat lux ſupueniēs tūc erit q̄ſi color auri fulgētis vel
de. Si aūt ſit vapor aqueus qdē ſed ſubt⁹ magis ſpiſſus et
ſupra magis rarus ⁊ ſic diſgregat⁹ diſtās per partes ⁊ ptes
tūc lumē deſup mixtū faciet q̄ſi colorē velleris. Si aūt ſit va-
por inſpiſſat⁹ ad palmā ⁊ ex oppoſito opponat̄ ſoli ita ꝙ lu-
mē ſolis ſubtus venit in ipm̄ ex pte ꝯcaui tūc vapor ille di-
ſtabit per ptes tres. Illud enī qđ graue eſt ꝯuerſuȝ ad nām
aque ⁊ ſpiſſuȝ erit ſubt⁹ ⁊ lumē ſolis ad hoc deueniēs facit
colorē viridē. ſed id qđ eſt ſupra in nube aquoſuȝ iā icipiēs
iſpiſſari ſed nōdū adhuc iſpiſſatū. hoc aūt hȝ calidū eleuās
ipm̄. ⁊ lumē ſolis ad hoc deueniēs facit colorē rubeū: ſm̄ ꝙ
magis vel minus eſt ſpiſſum. mediū aūt īter hec eſt pulū: qꝛ
pte nō multū diſtāciter calidū eleuās ⁊ frigidū depmēs et
iſpiſſans. Et idcirco lumē ſolis ad hoc deueniēs facit colo-
rē ceruleū tēdētē ad albedinē. ⁊ iſti ſunt colores apparētes
in iride. ⁊ ex hoc ēt apparet rō: quare in iride ſuperior color
ſemper eſt viridſus ⁊ inferior ſemper viridis ⁊ medius ce-
ruleus tendens ad albedineȝ. Si vō ſit vapor vehementer
cōpreſſus per frigidū cōſtringens tūc nō pōt immiſceri lux
deſuper adueniēs ⁊ tunc apparebit color niger. Quare aūt
in ſublimi quedā apparēt rotūda: ⁊ quedā ſemicirculariа:
⁊ quedā perpēdicularia alterius eſt negocij determinare.

❡ Utrum color eſt obiectum viſus.

TErtio querit̄ vtruȝ color tm̄ ſit ob̄m viſus: qꝛ
videt colorē. Et videt̄ ꝙ nō. Iam enī habituȝ
eſt ꝙ color nō eſt in actu viſibilis niſi per lumē
qđ eſt in extremitate ꝑſpicui imixtuȝ ſupficiei
corpis colorati: ⁊ ſic cū colore videt̄ lumē. ergo nō
tm̄ color. ❡ Sed cōtra hoc videt̄ eſſe ꝙ vnus
act⁹ numero nō hȝ niſi tm̄ vnū ob̄m. viſio aūt eſt vnus act⁹
numero. ergo terminat̄ tm̄ ad colorē vel ad lumē ⁊ nō ad vtrūqȝ
ſimul. gr̄a etiā huius querit̄ de forma reſultante in ſpeculo
que nec color nec lumē videt̄ eſſe. ❡ Et querit̄ ꝑmo vtrum
ſit vel nō. Et videt̄ ꝙ nō. qꝛ dicit̄ in ſex principijs ꝙ īpoſſibi
le eſt nō corpus corpore moueri. ſed forma que videt̄ in ſpe
culo eſt aut erit corpus aut nō. Si corpus tunc duo corpora
erunt in eodē loco qꝛ ſpeculum ꝓpter ipſaȝ nō occupat ma-
iorē locum. ❡ Preterea cum oē corpus hēat ꝓfunditaȝ opor
teret ꝙ forma nō videret̄ iacēs ſup ſpeculū ſed eleuata ſup
ſuperficiē ſpeculi ſm̄ q̄ntitatē ꝓfunditatis corporis illi⁹: qđ
cum ſit falſum īpoſſibile eſt illā formā eſſe corpus. Si auteȝ
dicat̄ ꝙ ſit nō corpus qđ videat̄ moueri motu locali ſup ſpe
culum mouebit̄ nō corpus motu corporis qđ multis rōni-
bus īpoſſibile eſſe ꝓbat̄. Dicit̄ enī in ſex principijs ꝙ īpoſſi
bile eſt nō corpus corpore moueri: hoc eſt motu corporis. et
in 6° phyſicoꝝ. ꝙ oē qđ mouet̄ eſt corp⁹ ꝯtinuum. ⁊ in p° de Tex. cō. 38.
aīa ꝙ oē qđ mouet̄ eſt in loco: ⁊ nihil eſt in loco niſi corpus.
❡ Preterea ſi mouet̄ aut mouet̄ per ſe aut per accidēs. nō
per ſe vt ꝓbatum eſt. ergo per accidēs. ſed per accidēs mouet̄
loc aliter qđ mouet̄ motu eius in quo eſt: ergo cum nō ſit niſi in
ſuperficie ſpeculi ⁊ in extremitate perſpicui tāgētis ſpeculū
mouebit̄ motu illoꝝ tm̄. ſed nos videmus ꝙ ſpeculo imoto
manēte ⁊ ſimiliter in extremitate perſpicui mouetur imago
ad motum aſpicientis ad ſpeculum. ergo videt̄ ipſa non mota
eſſe per accidēs: ⁊ nō erit nō corpus neqȝ corpus ⁊ ita nihil
erit. ❡ Sed ꝯtra hoc qcqd agit aliqd imutādo actu eſt. for
ma illa actu agit imutādo viſum. ergo actu eſt. ❡ Itē qcqd vi-
det̄ per ſe vel per accidēs illud eſt. forma illa videtur per ſe
vel per accidēs. ergo eſt. Si aūt eſt tunc erit corpus aut nō cor-
pus vel ſubā vel accidēs. Et videtur ꝙ ſit corpus mobile.
Quicqd enī variat ſitum mouet̄ ⁊ eſt corpus mobile. forma
illa variat ſituȝ videlȝ qꝛ mō eſt in vna parte ſpeculi modo
in alia. ergo mouet̄ ⁊ eſt corpus mobile. ❡ Querit̄ enī vlterius
ſi eſt in quo ſit ſicut in ſubto. Et videt̄ ꝙ nō in ſpeculo. dicit
enī phs in topicis ꝙ mouentibus nobis mouent̄ ea que in
nobis ſunt. ſi igit̄ eſſet in ſpeculo moto ſpeculo moueretur ⁊
ipſa. hoc aūt videmus falſum eſſe qꝛ videm⁹ ꝙ ſpeculo ma
nēte imoto apparet forma veniēs ⁊ recedēs ⁊ variās ſitum
ad motū aſpiciētis. Et ꝓpter hoc dicit auctor ſex ꝑncipioꝝ
ꝙ īpoſſibile eſt ſoluere ꝯceſſo ꝙ ibi vere ſit forma. Si auteȝ
nō dicat̄ ibi eſſe forma erit īcredibilis error in vulgo ſequē-
te ſenſum. lȝ hoc ꝓbabilius ſit dicere ⁊ ꝓpter hoc innuit̄ ꝙ
ſit in extremitate aeris tāgētis ſpeculū. ſed hoc videt̄ eē fal
ſum qꝛ tunc videretur etiam ſine ſpeculo quod falſum eſt.
❡ Preterea vnūqdqȝ eſt in illo ſicē in ſubto a quo nō differt
per ſitum ⁊ locū. forma ſpeculi nō diſtat per locū ⁊ ſitū a ſpe-
culo: ergo eſt in ipſo vt in ſubto. ❡ Ad ꝑdicta voluerūt qdā ſol
uere dicētes ꝙ in veritate forma illa nihil eſt abſolute: ſed
tm̄ eſt cōparatio q̄dā aſpiciētis ad ſpeculū. ſicut etiā vmbra
priuatio lucis eſt ex ob̄to corporis opaci reſultās ad lumē.
❡ Sȝ ꝯtra hoc eſt ꝙ in vmbra nō reſultat imago rei opace
exp̄ſſe ſm̄ oīa lineamēta ſed ꝯfuſe tm̄ ſm̄ ea que p⁹ interci-
piunt tranſitū luminis. In imagine autē in ſpeculo reſultāt
oīa. ❡ Preterea in vmbra ſic eſt ꝙ ſemper ꝓijcit̄ poſt cor-
pus opacum ita ꝙ opacum corpus inter vmbram ⁊ corpus
luminoſum eſt. ſed in ſpeculo imago ſic reſultat ex hoc ꝙ lu
men directe illuminat faciē aſpiciētis ad ſpeculū ſine omni
vmbra media que ſit inter aſpicientem ⁊ ſpeculuȝ. ergo forma
illa de neceſſitate eſt in ſpeculo. ❡ Et ſi hoc dicat̄ tunc que-
rit̄ ſi eſt accidēs in quo ſit ꝑdicamēto. Et videt̄ ꝙ ſit paſſio
vel paſſibilis qualitas. omne enim qđ infert paſſionem in
ſenſu eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. forma illa infert paſ-
ſionem in ſenſu qꝛ imutat ipm̄. ergo eſt paſſio vel paſſibilis q̄-
litas. ❡ Cōtra hoc videt̄ eſſe ꝙ oīs paſſio vel paſſibilis q̄- e 3. 7
litas hȝ cōtrariuȝ in ſpecie. forma aūt iſta nihil hȝ ꝯtrariū:
ergo nō eſt paſſio vel paſſibilis q̄litas. ❡ Preterea videtur

eſſe forma vel circa hoc aliqđ ↄſtãs figure. Illud eni qđ vi-
det in ſpeculo apparet forma ſub ꝗtitate determiata ad fi-
gurã aſpiciẽtis. ¶ Preterea querit illud qđ in oibꝰ his dif
ficilius eſt. ſ. vtrũ recipiat forma illa in ſuperficie ſpeculi vt
in pũcto vel in ſupficie ſpeculi. Et videt ꝙ in ſupficie. Quic
qđ eni apparet ſub lõgitudine ⁊ latitudine apparet ſꝫ rõnẽ
ſupficiei. forma ſpeculi ſic apparet. ergo videt eſſe in ſpeculo
vt in ſupficie ⁊ nõ in pũcto. ¶ Si aũt hoc ↄcedat obijcit ſic
in ↄtrariũ. Quicqđ aũt apparet vt in ſupficie ſi ipm eſt totũ
in ſuperficie vna alicuiꝰ ꝗtitatis ipm totũ nõ erit in mino-
ri. ſi ergo forma ſpeculi eſt tota in ſuperficie alicuius ꝗtitatis
vt in ſuperficie: tũc nõ erit tota in minori qđ eſt ↄtra ſenſuꝫ:
q2 ſi ſpeculũ frãgat in decẽ partes in ꝗlibet illarũ partiũ erit
forma tota. ¶ Itẽ qcqđ ſm eãdẽ ꝗtitatẽ reſultat in minori
⁊ maiori ſimul ⁊ ſemel hoc nõ eſt per dimẽſionẽ ꝗtitatis in
ipſis. formas ſm eãdẽ ꝗtitatẽ ſimul ⁊ ſemel reſultat in maio
ri ⁊ minori ſpeculo. ergo nõ eſt per dimẽſionẽ ꝗtitatis in ipſis.
Prima ꝓbat ex hoc ꝙ rõ dimenſionis ꝗtitatis eſt eſſe ſm
maiorẽ dimẽſionẽ in maiori ⁊ ſm minorẽ in minori. 2ᵃ autẽ
pꝫ ad ſenſum ſi duo ſpecula opponant ſimul ⁊ ſemel aſpiciẽ-
ti. ¶ Preterea videtur per Euclidẽ ꝙ ſit in ſpeculo ſicut in
pũcto. ꝓbat eni Euclides in quodã ſuo libro de ſpeculo ⁊ vi
ſu ꝙ ois viſus perficit ſub triãgulo omiigonio hoc eſt ꝙ hꝫ
vnũ angulũ obtuſum ſiue ampliũ ſiue expãſuꝫ qđ idẽ eſt. Si
igit oculus eſt qđdã ſpeculũ aiatũ ſicut dicit phs ꝙ id quod
imutabit oculũ ſub lateribꝰ triãguli imutabit ipm. ⁊ ſic atti
git ipm in pũcto anguli. Cũ igit eodẽ mõ fiat imutatio ſpe-
culi forma que reſultabit in ipſo erit ſicut in pũcto anguli et
nõ ſicut in ſupficie. ¶ Preterea ꝓbatum eſt ab Euclide ꝙ
reflexio luminis ſemp fit ad pares angulos vel in ſeipſum.
Et ad pares qdẽ fit ſi radius ex obliquo veniat ad ſupficiẽ
ſpeculi in ſeipm. aut perpẽdiculariter. Ex hoc accipit ꝙ ois
radius reflexus a ſpeculo ↄtingit ſpeculũ vel ad angulũ re-
ctũ vel ad acutũ vel ad obtuſuꝫ. Si eni ꝑpẽdiculariter inci
dat radius ſup ſpeculũ planũ tũc reflectit in ſeipm in ſupfi-
ciẽ planã ſpeculi ⁊ tãgit in pũcto. ⁊ ex vtraqꝫ parte ↄtactꝰ ſui
ad ſupficiẽ facit angulũ rectuꝫ. q2 pñᵐ eſt in pᵒ Euclidis ꝙ
linea recta ꝑpẽdiculariter cadẽs ſup lineã rectã facit duos
angulos rectos. Si aũt oblique veniat radius ſup ſpeculuꝫ
tũc de neceſſitate fient ibi tres anguli equi duobus rectis.
quoꝝ vnus eſt iter radiũ incidẽtẽ ⁊ lineã ſupficiei ſpeculi ⁊
eſt acutus. Alius iter radiũ reflexũ ⁊ alterã partẽ linee ſupfi
ciei ſpeculi: ⁊ eſt ſimilr acutꝰ eq̃lis priori. tertius iter radium
incidẽtẽ ⁊ radiũ reflexũ ⁊ eſt obtuſus ⁊ eſt qñqꝫ rectus qñqꝫ
acutꝰ. Cũ it oẽ qđ venit ad ſpeculũ ſub his angulis veniat
ad ipm. Tũ qđ recipit in ſpeculo recipitur vt in termino an
guli. ⁊ terminus ille pũctus eſt. ergo oẽ qđ recipit in ſpeculo re
cipit vt in pũcto. vt hoc melius intelligat ponamus ſuperfi
ciẽ ſpeculi plani. a. b. ⁊ ponamus radiũ incidẽtẽ ꝑpẽdicula-
riter. c. ⁊ radiũ incidẽtẽ ex obliquo. d. parũ eleuatũ ſup ſpe-
culũ ⁊ altiorẽ illo ponamꝰ. e. ⁊ ex altiorẽ. f. ⁊ radios reflexos
ab ipſis. h. g. i. ſicut eſt in ſubtra figura. ¶ Item querit iuxta
hoc ſm quã nãm ſpeculũ ſit ſuſceptibile talis forme. Aut. n.
hoc ei ↄuenit ſm ꝙ eſt corpus. aut ſm ꝙ eſt trãſparens. aut
ſm ꝙ eſt trãſparẽs in altera parte extractũ ſiue terminatũ.
Si pᵒ mõ tũc debet oi corpori qđ falſum eſt. Si 2ᵒ mõ tunc
hoc magis debet aeri. Si 3ᵒ mõ tũc poſſet eſſe ſpeculũ corpꝰ
qđ nõ eſſet terminatũ in altera parte qđ videmus eſſe fal-
ſum in aqua: q2 aq̃ eſt ſpeculũ aſpicientis in ipſam. ¶ Pre
terea de metallis videmus eſſe ſpeculũ qñ ſunt polita ⁊ ter
ſa ſicut de ferro argento ⁊ auro ⁊ etiã de qbuſdã lapidibus
politis. Et querit ſm quã nãm cõmunẽ hoc ↄtingat in his.
¶ Item querit quare imago in ſpeculo videt qñqꝫ ꝓfunde
in ipſo ⁊ qñqꝫ in ſuperficie. ¶ Itẽ cũ anterior pars aſpicien
ti directe ſit ↄtra ſpeculũ videt ipſa citius tãgere ſpeculum
ꝗ poſterior. ⁊ ita nobis deberet reſultare poſterior pars et
nõ anterior quaſi cooperta poſteriori ſicut de hoie receden
te a nobis nõ videmus niſi poſteriorẽ partẽ. ¶ Itẽ querit
quare in qbuſdã ſpeculis apparet inferius ſuperius ⁊ econ
tra. ſ. ſuperius apparet inferius ⁊ ſiniſtra dextra ⁊ ecõtra. in
qbuſdã aũt apparet recte. Similiter quare in qbuſdã appa
rent plures facies ad vnũ aſpectuꝫ ⁊ in qbuſdam vnus ſola.
T. .cõ. ic3. ¶ Iuxta hoc aũt querit iterũ de hoc qđ dicit phus in 2ᵒ de
aia ꝙ viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis ⁊ inuiſibile eſt ſm tres
modos. ſ. nullo mõ viſibile ⁊ vix viſibile ꝓpter paruitateꝫ: ⁊
corruptiuũ viſus ꝓpter excellẽtiã. ¶ Solutio. dõm ad pᵐ
ꝙ viſus ſm actũ nõ eſt niſi vnius viſibilis. color eni ſm actũ
cũ lumine quo agit vnũ viſibile eſt. ſicut mã ⁊ forma non fa-
ciunt duo ſed vnũ: ⁊ ideo cũ lumẽ illũ ſit vt forma. color aũt
vt mã erit ex illis duobus vnũ viſibile ſm actuꝫ ideo nõ eſt
niſi vnius viſibilis. ¶ Ad id qđ querit de imagine que re-
ſultat in ſpeculo dõm ꝙ ipſa eſt aliquid nõ tamen corpꝰ vel
ſubſtãtia ſed accidẽs. ¶ Et ad hoc qđ obijcit de motu eiꝰ

Nõ hic ꝓcedes de imagine q̃ eſt in ſpeculo.

dõm ꝙ nõ mouet motu locali ſed potius generat. ſicut eniꝫ
ſupra diximus de lumine qđ hꝫ ſemper nouã eſſentiã gene-
ratã ad nouã pñtiã illuminãtis ita dicimus hic ꝙ tribus
modis forma generat in ſpeculo. ſ. ex motu aſpicientis ⁊ ex
motu ſpeculi ⁊ ex motu aeris intermedij. ⁊ hoc cõtingit iđ
q2 recta oppoſitio exigit ad imutationẽ ſpeculi ⁊ illa põt im
mutari vel ex parte ſitus aſpiciẽtis vel ex parte ſpeculi. ⁊ iđ
corrũpit vna ⁊ generat altera. mediũ aũt qđ eſt deferẽs etiã
corrũpit eaꝫ ſi ipm variat. ſed ad mutationẽ eius nõ videt
forma moueri ⁊ iđ ↄtingit duabus de cauſis. Quaꝝ vna eſt
q2 trãſitus imaginis per medium eſt ſubito ſicut ⁊ luminis.
ſed mutatio aeris de loco ad locũ nõ eſt ſubito. ſcđa eſt me
diũ receptibile forme ſed nõ ſeruabile vt habet in libro de
ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ ꝓpter hoc ſtatim qñ medius aer eſt extra
rectã oppoſitionẽ iter ſpeculũ ⁊ aſpicientẽ forma nõ apparet
amplius in eo. In aq̃ eni ſecus eſt q2 illa magis ſeruat ⁊ ꝓ-
pter hoc in aqua mota apparet facies maioris quãtitatis.

Propter qđ in aq̃ mota apparet facies maioris ꝗtitatis.

q2 pars aque que mouet extra rectã oppoſitionẽ tenet for-
mam a mã diu in illa. pars ↄiuncta caꝫ parte forme que eſt
in recta oppoſitione facit formã maioris quãtitatis appare
re ⁊ qñqꝫ duas vel tres formas. Sic igit pꝫ ꝙ iſta forma nõ
mouet neqꝫ per ſe neqꝫ per accidens ſed ſemper noua gene
rat. Ex his pꝫ ſolõ ad oia ea que obta ſunt vſqꝫ ad id quod
querit in quo ſit ſicut in ſubiecto. Et ad hoc dicimus ꝙ eſt in
ſpeculo vt in ſubiecto. ꝙ aũt nõ mouet motu ſpeculi ſed corrũ
pit ⁊ generat in altera parte hoc eſt ideo q2 ſuũ generãs eſt
extra ſpeculũ. ſ. aſpiciens oppoſitũ ſpeculi ſm rectũ ſitũ ſicut
etiã ſupra dictũ eſt de generatione lucis. ¶ Ad id aũt quod
obijcit de auctore ſex principiorũ dicimus ꝙ error eſt ꝙ ſit
in extremo aere tãgente ſpeculũ ſicut in ſubiecto. ſed eſt in ipſo
ſicut in extremitate perſpicui qđ ↄfert ei actuꝫ immutandi
viſum ſicut diximus de colore. bene enim ↄcedimus ꝙ fal-
ſum eſt ꝙ forma illa nihil eſt ſicut ꝓbatum eſt in obijcien-
do.

Nõ in q̃ ſit vt in ſubiecto forꝰ ... in ſpeculo ꝯ auctorem ſex ꝓncipioꝝ.

¶ Ad id aũt qđ querit in quo pdicamẽto ſit. dicimus ꝙ
eſt in pdicamẽto q̃litatis ſm illam ſpẽm que eſt habitus vel
diſpoſitio. Eſt eni nõ ꝓprie imago vel forma ſed ſpẽs ima
ginis vel forme. ⁊ talis que põt eſſe in aia vt in ſubiecto. ⁊ non
eſt ꝓprie lõga vel lata ſꝫ hꝫ lõgitudinis vel latitudinis ſpe-
ciem. ſi eni longũ eſſet vel latũ cũ lõgitudo illa vel latitudo
nõ terminet ſm terminos aeris vel ſpeculi ſed aſpicientis
oporteret ꝙ lõgitudo ⁊ latitudo alicuius eſſent extra ipſuꝫ
qđ eſt incõueniẽs. ⁊ ꝓpter hoc neceſſe eſt dicere ꝙ in verita
te nõ eſt lõgũ neqꝫ latũ ſed ſpecies lõgi ⁊ lati per quã cogno-
ſcit figura aſpiciẽtis.

In q̃ ꝑdicamẽto ⁊ in qua ſpẽ ſit imago in ſpeculo repreſentata.

Et cuꝫ tales ſpecies ſint habitus vel
diſpoſitiones erit illa forma habitꝰ vel diſpoſitio. ⁊ eſt etiaꝫ
in aia ſicut hitꝰ. in ſpeculo vero ſicut diſpoſitio in aere. ¶ Ad
id aũt qđ cõtra hoc obijcit dõm ꝙ id qđ imutat ſenſuꝫ per
ſe vt primũ agẽs eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. ⁊ hoc eſt
color ſed nõ opꝫ ꝙ illud qđ receptum in oculo ⁊ ſpiritu viſi-
bili vel in ſpeculo ſit color ſm eſſe coloris. ſed potiꝰ erit ſpe-
cies coloris: que eſt principium cognoſcendi coloreꝫ. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ nõ eſt forma vel circa hoc aliquid cõſtans fi-
gura: q2 ſicut dictum eſt nõ habet terminum quãtitatis ſm
eſſe figure ſed potius ſimilitudineꝫ eius ad ſpẽm que apta
nata eſt repñtare figuram ſm eſſe quãti. ¶ Ad illud autẽ
qđ querit vtrũ recipiat forma illa vt in ſuperficie vel in pũ
cto. dõm ꝙ vt in puncto ſicut bene ⁊ demõſtratiue ꝓbatum
eſt. cuius euidẽs exemplũ eſt de forma totius ſphere dimi-
dij celi que tota reſultat in vna parua acie oculi. qđ nõ poſ-
ſet fieri ſi reciperet in ipſo vt in ſuperficie. Et eadẽ rõ eſt de
ſpeculo que eſt de oculo. ¶ Ad id qđ obijcit ↄtra: pꝫ ſolutio
per predicta. imago enim reſultans in ſpeculo nõ habet lon
gitudinem ⁊ latitudineꝫ ſm eſſe longitudinis ⁊ latitudinis
ſed potius ſpẽm ⁊ intẽtionem illarũ dimẽſionum. ¶ Ad id
quod querit ſm quã nãm ſpeculũ ſit receptiuuꝫ talis ima-

Quot requirũtur ad hoc ꝙ ſpeculum recipiat imaginẽ. giuis. dicẽdũ ꝙ tria opꝫ ↄcurrere in nãm ſpeculi. ſ. planitiem trãſparẽtiã in ſupficie & aliqd terminans ipm poſt ſupficiẽ. & 3° ꝙ ſit ꝓportionata reflexio. Aer eni qui eſt trãſparẽs tñ nõ eſt ſpeculũ. Aqua vero q2 eſt trãſparẽs & ſpiſſuꝫ aliquo mõ terminat lucẽ que abſtrahit formas viſibiles & reflectit eas a ſupficie plana. & per ↄñs ↄgregat ibidẽ formã abſtractã a luce reflecta. & ꝓpter hoc ipſa aq̃ eſt ſpeculũ ſed aliquãtulũ obſcurũ. metalla vero nõ multũ polita in ſupficie & bene commixta ſicut aurũ argẽtũ ferrũ & cuprũ depuratũ ſunt ſpecula. Huiuſmodi enim oĩa gñant ex ſulphure & argẽto viuo. Argentũ eni viuũ ſit ex ſubtili aqueo & ſubtili terreo. qñ igr argentũ viuũ ſubtile eſt valde & ſulphur ſimilr & cõmiſcent per calidũ digerẽs & inflãmãs tũc ſit aurũ qd in ſuperficie polita ꝓpter ſubtile aqueũ & mediũ receptiuũ eſt reflexiuuꝫ. & ꝓpter hoc ſubtile terreũ eſt terminatiuũ & ſic ſpeculũ efficitur. Siĩr eſt de argẽto ꝓpter eaſdẽ cauſas pter hoc ſoluꝫ ꝙ calidũ in ipſo nõ eſt adeo bene cõmiſcẽs neq; adeo bene digerẽs neq; adeo inflãmãs ſicut in auro. & q2 aurũ magis ſequit ſulphureũ colorẽ & argẽtũ magis argẽti viui. in vtroq; tñ eſt frigus magis coagulãs & ꝓpter hoc ipm etiã receptiuũ luminis & reflexiuũ. Cuprũ aũt depuratũ eſt ex ſulphure qdem puro & argẽto viuo minus puro & bene cõmixtis. & ꝓpter hoc ẽt ex ipſo ſit ſpeculũ qñ politũ eſt in ſupficie. ferrũ aũt ex vtroq; qdem eſt in puro & bene cõmixtis. & ſua humiditas viſcoſa nõ ſeparabilis ab ipſo per eliq̃tionẽ calidi & ꝓpter hoc efficit ſpeculũ ſed magis obſcurũ ſm qd & minus obſcurũ ſm qd in eo ꝙ polituꝫ magis accedat ad nãm diaphani per colorẽ aque: q2 nullus color magis receptiu⁹ eſt forme & coloris. In eo vero ꝙ eſt ex partib⁹ groſſis terreis eſt magis vmbroſum & ſic minus receptiuũ. Aurũ aũt & cuprũ eo ꝙ habẽt colores minus receptiua ſunt forme & coloris. In eo vero ꝙ habẽt ſubtile terreũ magis q̃ ferrũ magis ſunt receptiua. & ꝓpter hoc iter oĩa metalla argẽtũ bene politũ magis ẽ ſpeculũ: q2 hoc in colore magis accedit ad diaphanũ & hꝫ ſubtile terreũ bene cõmixtũ. Stãgnũ aũt & plumbũ magis ſunt ex argẽto viuo nõ hñ puro nec bene cõmixto cũ ſulphure. & ꝓpter hoc in ſupficieb⁹ eoꝝ ſemper remanẽt ptes obſcure terreſtres ipedimẽtes luminis receptibilitatẽ. & iõ ex iſtis nõ gñat ſpeculũ. Inter aũt oĩa melius eſt ſpeculuꝫ ex vitro & plũbo q2 vitrũ ꝓpter trãſparentiã melius recipit radios plũbũ nõ hꝫ humidũ ſolubile ab ipſo. & propter hoc qñ ſupfundit vitro calido ſiccitas vitri abſtrahit ipm & efficit vitrũ in altera pte terminatũ valde radioſuꝫ. ¶ Exigit ẽt ꝓportio reflexionis q2 ſi nimis fieret reflexio ſicut in ſpeculo oppoſito ſoli imediate nõ reſultat color & figura vel obſcure reſultabit. & hoc eſt iõ q2 ↄdẽſatio radioꝝ & luminis tegit colores & figuras ſicut pꝫ ſi lapis niger valde politus ponat ſub ſole & aliqs eminus reſpiciat eũ ex obliquo videbitur lapis ille alb⁹ vel ſplẽdidus ꝓpter multã diffuſionẽ radioꝝ in ſupficie. ¶ Ad illud aũt qd querit q̃re forma quãq;

Quare for^a in ſpeculo quãq; in ſuperficie & quãq; in pfundo apparet. in ꝓfundo videt & quãq; in ſupficie. dicẽdũ ꝙ in ſpeculo nõ tñ reſultat forma ſed etiã diſtãtia que eſt iter aſpicientẽ & ſpeculũ. & ꝓpter hoc qñ diſtãtia eſt magna tũc videt forma ꝓfundata in ſpeculo. qñ vero parua eſt diſtãtia videt accredere ad ſuperficiẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſicut habitũ eſt forma que apparet eſt ſpẽs nõ habẽs ſpiſſitudinẽ & ꝓpter hoc nulla eſt qd. Vtrũ poſterior pars tegat anteriorẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in conuexo ſpeculi apparet forma ſicut eſt in plano. q2 ibi vna pars ſpeculi nõ eſt ſub alia: & ꝓpter hoc non ſit reflexio ab vna parte ſpeculi ſup aliã. ſed in ↄcauo vna pars eſt ſub alia: & ꝓpter hoc ſupior ꝓijcit ſup inferiorẽ formã receptiuaꝫ. & iõ ſupior pars apparet inferius. & ſimilr eſt de dextro & ſiniſtro. & iſte modus nãlis eſt in ↄdõne mixtionis lꝫ non ſigur a lapidis que dicit thopazion in quo ſemp apparet facies viſa. ¶ Si aũt fieret ſpeculũ angulatuꝫ multis angulis cũ qlibet angulus diſcõtinuet reflexionẽ que ſit ad ſupficiẽ: in eo fierẽt multe imagines ſm nũm diſcõtinuationũ reflexionis. ¶ Si vero ſiat ſpeculũ in vna parte ↄcauum & in alia parte planũ: ſi ne planũ ſit ſuperius & ↄcauũ inferius reſultabũt due facies. & ſi ↄcauũ ſit ſuperius & planũ ſit inferius tũc in loco ↄtinuationis plani ad ↄcauũ videbunt ille facies ↄtinuate in collo ita ꝙ vna facies ſit ſuperius & alia iferius. Si vero ſit ecõtra planũ inferius & ↄcauũ ſuperius tũc videbunt facies ille ↄtinuate in vertice capitis eo ꝙ iferior porrigit ſupius: & ſupior depẽdet inferi⁹. ¶ Ad vltimũ dicẽdũ ꝙ cũ dĩ ꝙ viſus eſt viſibilis & inuiſibilis lꝫ inpõt priuare dicẽdũ viſus reſpectu ipſius viſus vel reſpectu armonie ipſius. Si p° mõ tũc inuiſibile dĩ nõ habẽs colorẽ aptũ natũ tñ hẽe ſicut aer vel aqua. Si aũt priuat reſpectu armonie: hoc põt fieri duob⁹ modis ſcꝫ ſm exceſſum vel ſm diminutionẽ. Si p° modo tũc dicit inuiſibile qd minus eſt lucidũ. Si 2° modo tunc dicit inuiſibile qd paruã hꝫ diſtãm inuiſibilitatis &c.

¶ Querit de natura medij per qd eſt viſus.

Conſequẽter querit de nã medij per qd eſt viſus. Dicit aũt phs in 2° de aĩa ꝙ aqua nõ ſm ꝙ aqua: nec aer ſm ꝙ aer ſed qm nã eſt eadeꝫ vtriſq; his & in perpetuo ſuperi⁹ corpore. & ſic videt ꝙ aer & aqua ſint mediũ viſus ſm ꝙ cõmunicant in nãꝫ trãſparẽtis. hec eni in eis eſt nã Tex.cõ.66. ſuperioris corporis que nã eſt lumẽ. ¶ Sed tunc querit qd ↄtinuet viſum vſq; ad viſibile. Ponamus eni aliquẽ ſtantẽ in aere videre lapidẽ albũ in aqua iacentẽ. ↄſtat ꝙ aer et aqua ↄtinua corpora nõ ſũt q2 ↄtinua ſunt quoꝝ terminus eſt idẽ: & nõ eſt idẽ terminus aeris & aque. ¶ Cũ ĝ lapis immutat per ſpatiũ aque pũcto illo in quo tãgit aer aquã immutet color imutãs vt in fine imutationis aque & vt in pncipio mutationis aeris. ĝ qeſcere accidit in medio de neceſſitate ſicut ꝓbatũ eſt in 4° phyſicoꝝ qñ aliqs medio puncto vtit duob⁹ vtit vno. ſ. in fine & pncipio. qd quies intercidit & q2 Tex.cõ.106. nos hoc ſupra determinauimus in qõne de tẽpore iõ ſupponamus hic. ¶ Eadẽ ꝓrſus obiectio eſt de viſione ſtellarũ. Ille eni videnẽ per partẽ qnte eẽntie & per ignez & aerẽ que nõ ſunt corpora ↄtinua. ¶ Ex hoc etiã videt falſum qd dicit phs ꝙ tñ aer & aqua ſunt mediũ in viſu. nobis eni apparent ſtelle per partẽ qnte eẽntie & per ignẽ. ¶ Itẽ querit que ſit nã illa quã ipſe dicit cõmunicare aquã & aerẽ cũ perpetuo ſuperius corpore. Si eni illa lumẽ eſt: tũc nõ ↄtingeret aliqd videri in tenebris qd falſuꝫ eſt. q2 luminoſa vt noctiluca in tenebris videnẽ. Si aũt eſt nã trãſparẽtie tũc plura videnẽ eſſe media q̃ aer & aqua. Videmus eni ad ſẽſum ꝙ ignis in ſua ſphera trãſparẽs eſt alitter eni nobis nõ apparerẽt ſtelle per ipm. ¶ Iuxta hoc etiã querit cũ ignis in inferiorib⁹ tegat nobis colores qui poſt ipm ſunt vel in ipſo & in inferiorib⁹. Similr dicat ignis eſſe lux & corpus luminoſuꝫ quare nobis nõ tegat ſtellas. Et quare nõ videmus lumẽ ei⁹. Si dicat ꝙ hoc eſt ꝓpter eius peruiletatẽ & remotionẽ a nobis hoc non põt eſſe cauſa q2 ſic nec ipm videremus nec ſtellas que ſunt poſt ipm. ¶ Preterea corpus lune multo minus eſt q̃ corpus ignis vt ꝓbat in Almageſti & remotius eſt a nobis. eſt eni minus terra & terra eſt corpus minus igne: et tñ videmus ipſuꝫ. ¶ Solo. ad hoc dicẽdũ ꝙ aer & aqua ſunt mediũ vt dicit phs nõ ſm ꝙ aer & aqua. Et ꝓpter hoc non tñ ſunt media ſed etiã alia in qb⁹ eſt eadẽ nã ſicut quinta eſſentia in partibus nõ ſtellatis & ignis in ſphera ſua. ſed nõ ita ꝓprie ſunt illa duo media ſicut aer & aqua. Et hoc ↄtingit duab⁹ rõnib⁹. ¶ Quarũ vna eſt ꝙ aer & aqua cõmunicãt in humido. & humidi ſunt due virtutes. ſ. bene recipere & ad aliqd fluere q2 male termiabile eſt in ſe. Et ꝓpter hoc ſenſibilia bene recipiũt & ad ſenſus bene fluẽdo reportãt. tale aũt humidũ nõ eſt in igne & qnta eſſentia. ¶ Alia rõ eſt q2 aer & aqua nõ ſũt ſimplr leuia nec ſimplr grauia. Et ꝓpter hoc minus obuiãt motui ſenſibiliũ per ipſa ad oẽm ꝓprietatẽ. & talis ꝓprietas nõ eſt in igne. Et ꝓpter hoc nõ ita rõ Nõ duas rõnes pp q̃s aer & aq ſũt poſſiſſima media in ſenſu viſus. uenienns eſt mediũ. Eſt aũt alia nã medij. ſ. ꝙ ipm ſit rarũ & putũ & illa magis eſt in igne & qnta eẽntia q̃ i aere & plus in aere q̃ in aqua. & ꝓpter hoc oĩa hec differẽter efficiunt mediũ. ¶ Ad p^m ĝ dicẽdũ ꝙ nã in qua cõicãt aer & aq̃ cũ perpetuo ſuperius corpore duplex eſt: vna ex parte potẽtie & altera ex parte act⁹. Illa que eſt ex pte potẽtie eſt diaphanitas. Et hec eſt trãſparentia que cauſat ex raro ſubtili in partib⁹ nãe. Et q̃to illud plus abũdat in aliquo corpore tãto ipm eſt magis putũ. Illa vero que eſt ex pte act⁹ ẽ lumẽ receptiuũ qd facit trãſparẽs eſſe in actu eſſe trãſparẽs. vtraq; eni nãrũ inuenit in celo. In ſtellis eni eſt lumẽ & in alijs partib⁹ orbiũ trãſparẽtia. humidũ eni in ſuo: duplici virtute aer & aq̃ hꝫ facilitatẽ mediãdi: & pcipue in aere q2 ibi ↄiungit humidum cum magis tranſparenti q̃ in aqua. ¶ Ad aliud ergo qd querit qd ↄtinet viſuꝫ. dicẽdũ ꝙ motus lucis in diapha-

no ſubito eſt ⁊ nõ in tẽpore. Et cũ color imutat actum lumi‑nis: erit imutatio coloris ad modũ imutationis luminis. hoc aũt hic ſupponaſ. q2 in ſequẽtibus hoc ꝓbabiſ. ⁊ ꝑpter hoc nõ eſt ibi ꝓprie mot⁹ nec alteratio nec loci mutatio ſed gñatio potius in oib⁹ partib⁹ medij directo oppoſitis diſtã‑tib⁹ ſm ꝓportionẽ ſm quã põt in imutabile viſibile. Et id nihil qd̃ dõm eſt de ↄtinuitate. Illa aũt obiectio ↄſequiſ ne‑ceſſario illos qui dicũt lumẽ eſſe ſubſtãtiã: ⁊ viſum fieri per emiſſionẽ radioꝝ ab oculis. ⁊ ꝑpter hoc dicũt abſurda mul‑ta. ſ. ꝙ corpus quintũ ſit imixtũ oibus elemẽtis trãſparenti‑bus. ⁊ hoc ſit q2 ↄtinet viſum. Et hoc eſt graue abſurdũ ⁊ ſedũ q2 ſm hoc duo corpora ſunt in eodẽ loco: lʒ hoc nõ re‑putãt incõueniẽs ꝙ corpus qntũ ſit cũ quolibet in eodẽ lo‑co. Si forte obijciatur ꝙ viſibile eque p⁹ eſt in loco ⁊ in me‑dio ⁊ ita nõ ſit in oculo per actũ medij ex quo eque p⁹ gñaſ in vtroq3. dõm ꝙ non eſt ibi prius ⁊ poſterius ſm tẽpus ſed ſm ordinẽ cauſe tñ. ¶ Ex his pꝫ ſolo ad oĩa queſita preter vltimũ. Et ad illud dõm ꝙ nullũ multũ rarũ eſt in ſe lumi‑noſum. Et ꝑpter hoc ignis in ſua ſphera cũ ſit multũ rarũ nõ lucet. Ad hoc eni vt aliqd luceat vt dicit qdã phs opꝫ ꝙ habeat partes multũ cõpreſſas ⁊ calcatas: q2 aliter nõ eſſet lumẽ ſeruabile in ipſo. Si eni luceret vt dicit Auicẽna tunc obtegeret viſibilia que poſt ipm ſũt. In iferiorib⁹ aũt ignis eſt cõpreſſus in mã terreſtri ⁊ idõ lucet ibi ⁊ regit colores ꝛc.

¶ Queriſ qualr ſpẽs viſibiles ſint in oculo ⁊ in medio.

Onſequẽter queriſ qualr ſpẽs viſibiles ſint in medio ⁊ in oculo. Videſ aũt ꝙ vt in mã ⁊ vt in ſubto. ſic oĩs accidentis eſſe nõ eſt niſi qꝛ eſt in aliquo vt in mã ⁊ vt in ſubto: ſpẽs viſibiles ſũt accidẽtia: g̃ nõ ſunt in oculo ⁊ in medio niſi vt in mã ⁊ in ſubto. ¶ Itẽ oẽ accidens qd̃ imutat aliqd eſt in illo vt in ſubto. colores imutãt mediũ ⁊ oculũ. ergo ſunt in illis vt in ſubto. ¶ Itẽ oĩs ſubſtãtia agẽs actu accidẽtis accidẽs illd̃ hꝫ in ſe vt in ſubto. aer ⁊ oculus agũt actu coloꝝ. g̃ colores ſunt in ipſis vt in ſubto. prima ꝓbatur ex hoc ꝙ ſuba nõ agit actu accidens per ſe ſed per accidens qd̃ ineſt ei. ſecũda pꝫ per ſuppoſitionẽ ꝓbabitoꝝ q2 mediũ imutat oculũ ⁊ oculus organũ ſenſus cõmunis ⁊ phantaſie. ¶ Item ↄtra hoc eſt ꝙ nullũ accidẽs cũ ↄtrario ſibi põt eſſe in eodẽ ſubto. vnus color cũ ſuo ↄtrario ſimul põt eẽ in me‑dio aere: g̃ colores nõ ſunt in medio aere ſicut in ſubto. pri‑ma ꝓbaſ per rõnem ↄtrarioꝝ. ¶ Cõtraria eni ſunt que na‑ta ſunt ineſſe eidem ſed nunq̃ ſimul actu vno. ſecũda ꝓbaſ ſic per demõſtrationẽ. Sit eni. a. oculus verſus orientẽ po‑ſitus ſed aſpiciens ad occidentem. b. aũt oculus poſit⁹ ver‑ſus occidentẽ ſed aſpiciens ad orientẽ ⁊ ſit diſtantia media decem cubitoꝝ. Ex parte aũt oriẽtis ſit. c. albũ corp⁹ vehe‑mentis albedinis imutans aerẽ vſq3 ad oculũ poſitũ in op‑poſito ex parte occidentis. Ex parte aũt occidentis ſit. d. ni‑grũ corpus vehementis nigredinis imutans aereꝫ vſq3 ad oculũ poſitũ verſus orientẽ. Et diſtẽt iſta corpora: ⁊ iſti ocu‑li diametraliter ⁊ in eodẽ tẽpore imutenſ vnus ab albo al‑ter a nigro: g̃ iſtos duos colores neceſſe eſt ibi occurrere in medio: ⁊ tunc ſimul eſſe in actu illo qd̃ ipoſſibile eſt ſi ↄtra‑rietatẽ habent ⁊ inſunt aeri ſicut accidens in ſubto. ¶ Iteꝫ oẽ accidens qd̃ eſt in aliquo ſicut in ſubto denominat ipſuꝫ vel ſm totũ vel ſm partẽ. colores ſunt in aere ſicut in ſubto ⁊ etiã in oculo. ergo denominãt ipſa vel ſm totũ vel ſm par‑tem. Et ſic poſſumus dicere ꝙ aer ⁊ oculus vel ſm totum vel ſm partem ſunt alba vel nigra qd̃ falſum eſt. prima ꝓ‑baſ ex hoc ꝙ lꝫ difficile ſit ↄuertere eam que eſt ab acciden‑te denominationẽ ſicut habeſ in 2° topicoꝝ. q2 nõ ſequiſ al‑bedo ineſt huic. ergo eſt albus. nihilominus tamẽ bene cõ‑uertiſ ſub diſiunctione. ſ. ſm qd ⁊ ſimplr. hoc eſt ſm totum vel ſm partẽ. ſicut enim bene ſequiſ hoc eſt albũ: g̃ albedo ineſt huic: ita bene ſequiſ albedo ineſt huic. ergo hoc eſt al‑bum vel ſm totũ vel ſm partem. ¶ Ad predicta volunt ſol‑uere quidã ſm ſniam Auerrois in libro de anima dicẽtes. ꝙ colores nõ ſunt in medio ⁊ in oculo ſm ſuũ eſſe ꝓpriũ ⁊ naturale ſm ꝙ ſũt in aliquo vt in materia ⁊ in ſubiecto. ſed ſm eſſe ſpirituale qd̃ eſt ſeparatum a materia ⁊ ſubiecto in quo eſſe nõ habet oppoſitionẽ ⁊ ↄtrarietatẽ ſicut nec cõnes intentionũ carũ que ſunt apud aĩam. ¶ Sed contra hoc eſt multiplex ratio. Quarũ prima eſt ꝙ omne qd̃ recipiſ in alio quo recipiſ in illo ſm poteſtatẽ recipientis ⁊ nõ recepti. ſed colores recipiũſ in medio ⁊ in oculo. ergo ſm poteſtatẽ re‑cipiẽtis ⁊ nõ recepti. Sed recipientia ſunt corpora. ergo re‑cipiunſ ſm eſſe corporale ⁊ nõ ſpirituale. p̃ma pꝫ ex auctori‑tate Boetij. 2ᵃ per ſe nota eſt. ¶ Iteꝫ oẽ qd̃ ſic eſt in aliquo ꝙ ipm per excellentiã deſtruat illud in quo agit eſt ſm eſſe mãle in ipſo. Colores ſic ſunt in aere ꝙ per excellentiaꝫ de‑ſtruunt viſum in oculo. ergo ſm eſſe mãle ſunt in illo. prima ꝓbaſ per oppoſitũ q2 ſpẽs denudate oĩno a mã ⁊ appendi‑tijs mãe quãtũcũq3 ſint excellentes nõ deſtruũt vt habetur in 3° de aĩa. q2 hec eſt differẽtia inter ſenſum ⁊ intellectũ. q2 ab excellenter intelligibilibus nõ corrũpiſ itellectus quo pe‑ius intelligat minus intelligibilia ſed potius ↄfortaſ vt me‑lius intelligat ea. ſenſus aũt ab excellẽter ſenſibilibus corrũ‑piſ quo peius apprehẽdat minus ſenſibilia. vel ẽt ex toto vt pꝫ per experimẽtũ. Si enim vitrũ purũ ⁊ clarũ accipiaſ ⁊ in‑fundaſ argentũ viuũ ⁊ ſupponaſ ſub ſole fiet magna refle‑ctio ad ſuperficiẽ vitri. ⁊ mot⁹ fiet illius reflectionis ex mo‑tu argenti viui. Et ſiquis diu cogaſ aſpicere ad illd̃ exceaſ ex toto. Similr hi qui diu fuerũt in ergaſtulo ⁊ poſtea emit‑tunſ ẽt res valde albas nõ pñt aſpicere niſi cũ magna pena. In omnibus aũt confundiſ viſus ex aſpectu ad rotaꝫ ſolis. ¶ Propter hoc qdã voluerũt dicere ꝙ qñ dicit Auerrois ꝙ ſpẽs viſibiles ſunt in medio vt in eſſe ſpirituali. ꝙ dõ di‑ciſ ibi ſpiritus ſm ꝙ ſpiritus eſt nõ corpus ſm quẽ modum vocamus aĩam ſpiritũ. ſed diciſ ibi ſpiritus lucidũ corpus ⁊ ſubtile qd̃ eſt inſtrumentũ ad perfectionẽ virtutũ aĩaliũ ſm ꝙ ſpiritus diffiniſ ab Algazele in ſua phyſica. vbi ſic di‑ciſ. ſpiritus eſt corpus ſubtile cõpoſitũ ex vaporib⁹ humoꝝ cuius ſedes eſt cor: ⁊ ipſe vehiculũ virtutũ vitaliũ ⁊ aĩaliũ per quẽ virtutes ſenſibiles ⁊ motiue trãſeunt in ſua inſtru‑mẽta. dicũt g̃ ꝙ q2 ſpiritus ille cũ naĩs eſt aeri idõ aer ſm po‑teſtatẽ etiã illius ſpiritus recipit ſpẽs ſenſibiles. ¶ Sed cõ‑tra hoc eſt ꝙ nõ tñ mediũ viſus eſt aer ſed etiaꝫ aqua que nõ hꝫ a mã gñalitatẽ cũ ſpiritu illo. ¶ Propter hoc alij vo‑lebant dicere ꝙ in veritate ſpẽs viſibiles nõ ſunt in medio ſm eſſe ſpirituale ſic vel illo mõ. ſed ſunt in eo ſicut in poten‑tia. ſicut forma ad quã eſt motus in motu ipſo. Cũ eni mo‑tus ſit de adeſſe bili exiſtentis in potẽtia ſm ꝙ eſt in potentia erit forma ad quã eſt mot⁹ ſm ꝙ eſt in motu nõ in actu pu‑ro nec in potẽtia pure ſed in potẽtia que eſt exitus ↄtinuus ad actũ. ⁊ in tali eſſe forma bene põt eſſe permixta ſuo ↄtra‑rio. Et ꝑpter hoc ↄtraria ſimul eſſe poſſunt in medio eo ꝙ nõ ſunt actu in eo ſed potẽtia. Cõtraria vero bene ſimul ſunt potẽtia. ¶ Sed ꝙ hoc nihil ſit ꝓbaſ. Oſtenſum eni eſt in 5° phyſicoꝝ ꝙ nihil idẽ ſimul ⁊ ſemel ⁊ ſm eandẽ partẽ moueſ ad ↄtrarios terminos motus. Reſumaſ igiſ ſupra habita demõſtratio. per illã enim pꝫ ꝙ idẽ aer numero eſt qui imu‑taſ ab albo ⁊ nigro ſm diuerſos ſitus. ergo neceſſe eſt illos colores ↄuenire in medio eque diſtãte ab vtroq3. ⁊ illud me‑diũ de neceſſitate moueſ ↄtrarijs motib⁹ qd̃ eſt ipoſſibile. ¶ Itẽ eiuſdẽ ſubiecti eſt eſſe in motu ⁊ in termino motus ſi motus ille hꝫ terminũ. ⁊ ſi nõ hꝫ terminũ tũc eſt perpetuus. Si igiſ mediũ eſt in motu alterationis ſm ſpẽs viſibiles de neceſſitate aũt erit in motu perpetuo qd̃ eſt falſum. Aut ali‑qñ erit in termino motus illius. Si aũt ſit in termino tunc de neceſſitate denoĩabiſ a termino illo: ⁊ tunc erit aer vel al‑bus vel niger vel alterius coloris qd̃ falſum eſt. Si forte di‑caſ ꝙ in veritate aer nõ moueſ motu illo: ſed motus eſt per ipm viſibiliũ ſpecierũ ita ꝙ ipſe ſit quaſi ſpatiũ deferẽs mo‑tũ ⁊ mobile. ¶ Cõtra hoc eſt: ꝙ nihil eſt mobile aliquo mo‑tu niſi corpus. Si g̃ hoc eſt motus opꝫ aliqd̃ corpus eſſe mo‑bile illo motu. Hoc aũt nõ eſt aer vt dicũt: nec corpus colo‑ratũ. q2 hoc nõ tranſit per aera. g̃ erit ibi aliqd̃ corpus ꝑter coloratũ ⁊ aerẽ ⁊ oculũ qd̃ eſt ↄtra ſenſum. ¶ Item ꝓbatũ eſt in 8° phyſicoꝝ ꝙ lꝫ motus circuli qui eſt in circulo nõ ha‑beat ↄtrariũ motus tamẽ ſuper circulũ põt habere ↄtrariũ. Diuidaſ enim circulus per diametrũ ⁊ ſint pũcta cõtactus diametri. a. ⁊ b. ⁊. d. ⁊ ſit mobile motũ. a. in. b. per vnũ ſemi‑circulũ ⁊ trãſeat per. b. ⁊ vadat in. a. per aliũ ſemicirculũ. c. aũt ſit mobile ex. a. per aliũ ſemicirculũ. ⁊ trãſeundo per. b. veniat in. a. Iſta duo mota occurrerent ſibi in. b. ⁊ vnũ ſiſtit motuꝫ alteri⁹ eo ꝙ ſunt ad ſitus oppoſite circũferẽtie. g̃ ſicr erit in motu recto. Si g̃ albũ imutat verſus orienteꝫ oculũ

aliquem

2.3.

Tex.cõ.7.

Tex.cõ.12.

2° de aĩa cõ.97

Tex.cõ.64.et inde.

aliquem ⁊ nigrū verſus occidentē aliū oculū: ⁊ albū ⁊ nigrū ſunt in medio ſicut in motu vt dicūt illi de neceſſitate mot⁹ vnus ſiſtit alterꝫ: ⁊ ſic neuter oculus immutabit. q2 vnus non pmittit alterꝫ trāſire ad oculū. Si forte dicat ꝙ vnus decli-nat ab alio in occurſu ex hoc ſequit illud icōueniēs ꝙ color vnius eoꝝ nō videbit diametraliter ꝯtra coloratū: ſ3 poti⁹ ex trāſuerſo. Sit eni albū corp⁹ .a. ⁊ oculus oppoſit⁹ illi dia-metralr ſit .c.d.e. nigrū aūt corpus oppoſitū albo per diame trū ſit .f. ⁊ oculus vidēs ipm oppoſit⁹ oculo vidēti albuꝫ per diametrū ſit .g. Si ḡ nigrum declinat ab albo tūc declinabit extra mēſurā diameter .c.d.e. ⁊ ille ſuit diameter qui ſuit i-ter oculū videntē nigrū ⁊ corpus nigrū ⁊ hoc eſt ipoſſibile et cōtra ſenſuꝫ. Silr eſt ꝯ Euclidē qui demōſtrat ꝙ oē qđ vi-ſu dep̄hendit ſup illud pcaūt diametrū triāguli ambigoni ſub quo pficit viſus. ⁋ Preterea qcqd agit actu eſt actu: ſpēs viſibilis in medio agit actu imutādo oculuꝫ. ḡ eſt actu in medio. ⁋ Preterea querit ſm quē modū differētes ſpēs

Rōnis ſctio

viſibiles ſunt in oculo ⁊ in medio. ⁋ Solō. dōm ꝙ tria attē-dēda ſont ad ſciēdū qualr ſpēs viſibiles ſunt in medio ⁊ in oculo. Quoꝝ vnū eſt nā agētis colores ⁊ abſtrahētis eos. et hec eſt nā agentis ꝙ eſt q̄litas vt ſupra pbatū eſt nō hns ꝯ-riuꝫ cui⁹ trāſitus per mediū eſt ſubito ⁊ nō in tpe. ⁊ ideo cū colores nō agūt in mediū ⁊ oculū niſi per actū luminis ſ3 qđ agūt in actione ſua nō hūt ꝯriuꝫ. 2ᵐ eſt nā coloris abſtracti. Ille eni non abſtrahit cum cauſis gn̄antib⁹ ipm in ſubto que ſunt calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū vt ſupra dcm̄ eſt. S3 ab-ſtractio ſit in ppria ſpecie coloris tm̄ ſine omni pte mãe ⁊ ſi-ne omni cauſa mãli. Et hoc eſt qđ vocat Auer. ſup librū de

Quid Auero-is appellet eē ſpūale coloris in medio i.2. de aīa cō.97.

aīa ſpūale eſſe. Cū aūt ſupra habitū eſt ꝙ colores nō agunt nec ſunt qualitates actiue per ſe nec paſſiue: ſed potius per actū calidi ⁊ frigidi ⁊c̄. ibi non agunt ⁊ patiunt a ſeinuicē. ḡ nō trāſmutabunt ſeinuicē: q2 ois trāſmutatio ſit per actio-nē ⁊ paſſionē. Cū igit ſic ſit in medio ⁊ oculo. p3 ꝙ non trāſ-mutabūt ſeinuicē ⁊ vnus non obſtat alteri. 3ᵐ eſt nā medij. q2 vt ſupra habitū eſt aer ⁊ aqua nō ſunt media ſm ꝙ aer ⁊ aq̄ ſed ſm comitantiā quā hūt cū ſuperius ppetuo corpore. Hec aūt eſt trāſparentia que eſt aptitudo vbiq3 recipiendi ſpēm viſibilē vbi opponit res colorata ſm actū lucidi. Di-co aūt aptitudinē recipiēdi vt deferēs recipit ⁊ non vt reci-pit tenēs. Et hoc eſt qđ voluit qdā dicere ꝙ viſibilia ſunt in medio vt in potētia mot⁹ ⁊ non vt in termino ⁊ actu. Et pp hoc nec ex parte illa viſibilia hūt ꝯrietatē. Et ſic p3 qualiter ambe opiniones aliquo mō ſunt vere. ⁋ Ad pmū igit dōm

Subꝫ duplex.

ꝙ duplex eſt ſbm .ſ. tenens ⁊ colligens ⁊ ſbm deferens. Subꝫ autē tenens denoiat ab accñte qđ tenet vel ſm qd vel ſim-pliciter. S3 ſbm deferēs nō denoiat ab accñte qđ eſt in ipo. q2 nō eſt in ipſo niſi in potētia ⁊ nō in actu. ⁊ taliter viſibilia ſunt in medio. Qualr aūt ſunt in oculo dicet in ſine. Ex his p3 ſolō ad qnque pma. ⁋ Ad hoc vō qđ obijcit cōtra ſniaꝫ Cōmētatoris dōꝫ ꝙ nō vocat eē ſpūale a ſpiritu qui eſt aie: ſed a ſpū qui eſt corp⁹ cui cōicat nā diaphani in medio exiñs ⁊ attēdit eſſe coloris qđ eſt ſine parte mãe ⁊ ſine cauſis gn̄an tib⁹ ipm in mā ſm nām colorati corporis. Qđ aūt excellēs vi ſibile deſtruit viſuꝫ nō eſt ex nā coloris ſm ꝙ color: ſed ſ3 na-turā lucis per cuius auctū mouet color oculū. Hoc eni qñq3 in minima ſuperat ſpiritū viſibilē ⁊ cōfundit viſum ⁊ per cō-ſequēs hebetat viſum. q2 ad multitudinē luminis ſequitur multiplicatio coloris. tamē egrediēs nimiū in oculū nō intē dit humidū cryſtallinū: ſed remouet ipm a tēperamēto ſue cōplexionis ⁊ reſoluit ptez eius ſubtilē ⁊ infimā qua reſolu-

L.c.30. ⁊ infra

ta incipiēt cōſtare ⁊ iſpiſſari ptes magis groſſe ſicut hr in 4° metheoroꝝ de coagulatis a calido ⁊ ipinguatis. Cuꝫ aūt ſic inſpiſſat humidū cryſtallinuꝫ nō erit ſuſceptibile ſpūs viſi-bilis qui venit a cerebro per neruos opticos. ⁊ ſic accidit p-fecta cecitas ēt quādo oculi pulchri apparent exterius. ⁊ pp hoc apparet ꝙ corruptio oculi a luce ⁊ a colore per accidens eſt. Silr dicimus de his qui diu fuerūt in tenebris ⁊ poſtea cū pena inſpiciūt valde alba. hec eni nō per ſe accidunt a co lore ſed per accñs. ⁋ Calor eni nālis ⁊ ſpūs diffunduntur in

Duplici cā ca lor nālis ⁊ ſpi ritꝰ diffundūt in organis ſē-ſuum.

organis ſenſuꝫ ⁊ multiplicant in eis duab⁹ de cauſis. Qua-rum vna eſt exercitiū in operib⁹ ſenſuū. Exercitiū eni multi plicat calorē ⁊ calor multiplicat⁹ attrahit ſpiritus. ⁊ ide ſit ꝙ ſpūs magis multiplicat in vno ſenſu ꝗ in alio. pp mai⁹ exer citiuꝫ illius ſenſus. Alia eſt intētio aię in ope ſenſus vni⁹. ex

hoc ipſo eni extrahit ab altero ⁊ dirigit ſpm̄ ⁊ calorē ad ſen ſuꝫ illū in cui⁹ opere eſt intētio ⁊ cū calor ſit aperitiuus poro ruꝫ facit facilē diſcurſuꝫ ſpiritui ad ſenſum illū: ⁊ per oppo-ſituꝫ diu manētes in tenebris nō hūt exercitiū viſus nec aie eſt intēta operib⁹ viſus. Et pp hoc ſubtrahit ſpūs viſibilis ab oculis ⁊ exiccant. ⁊ ꝯbitur neruus opticus intātū ꝙ etiā quādo veniūt ad lucē ſpūs nō pñt ſubintrare niſi paꝝ ⁊ pau latim. Et ideo vincit ⁊ leditur ab albo excellēti. Et pp hoc p3 ſolō oium eoꝝ que obta ſunt cōtra Cōmētatoris ſniam. ⁋ Ad illū vō qđ obijcit de alia opinione dōm ꝙ ēt illa ſm aliqd eſt vera ſed nō ſimplr vera. Nō eni abſolute alteratio eſt imutatio medij a ſpiritib⁹ viſibilib⁹: q2 i alteratiōe ab-ſolute ſunt ꝯria agētia ⁊ patientia in eo qđ alterat. Sed hoc eſt vnū agēs in oibus viſibilib⁹ ꝯrijs ⁊ medijs ⁊ hoc eſt lu-mē. Silr colores ſunt in medio ſeparati ab oib⁹ cauſis a q-bus accipiunt ꝯrietatē. Et pp hoc alteratio di equoce de al teratione phica ⁊ de alteratiōe ſenſuū ⁊ medij. qđ p3 ex hoc alteratio phica eſt de ꝯrio in cōtrariū. Alteratio vō ſenſuꝫ ⁊ medioꝝ eſt de priuatione in habitū. Et per hoc p3 ſolō ad oēs alias demōſtrationes iductas. q2 ille iducunt ac ſi alte ratio medij ſit alteratio ſimplr. ⁋ Ad id vō qđ obijcitur ꝙ quicqd agit actu eſt actu. dōm ꝙ verꝫ eſt hoc ſm actū illius agētis quo agit: ſed color in medio nō agit in viſuꝫ niſi actu lucidi. ⁊ pp hoc per actū illius eſt ibi ſed non per actū mate-rie rei colorate. Et ideo ēt aer pprie nec eſt alb⁹ nec niger ſed pprie lucidus. ⁋ Ad vltimū dōm ꝙ tres ſunt dñe ſpēi viſi-bilis in medio ⁊ in oculo. Quarū vna eſt q2 oculus ex eo ꝙ cōſiſtit in ſubā aque que nigra eſt circūpoſita ſeruat ſpēm ⁊ colligit eam ita ꝙ apparet in ſeipſo. ſed hoc nō facit aer. 2° eſt q2 oculus habet ſpeciem viſibilem vt habituꝫ vel diſpo ſitionem que eſt principium cognoſcendi rem viſuam. ⁊ p-pter hoc etiā color in oculo nō eſt vt colorans ipm ſed vt ha bitus qui eſt forma totius colorati ⁊ pncipium cognoſcendi ipm. ⁊ ſic iterꝫ nō eſt in aere. 3° eſt: q2 eſt in oculo ſicut in ter-mino ſed in medio ſicut in via. ⁊ ppter hoc etiam in oculo eſt aliquo mō vt in actu: ſed in medio ſicut in potentia ⁊c̄.

⁋ Queritur de modo ⁊ actu videndi.

Undecimo querit de viſu ex parte modi ⁊ actu videndi. Super hoc eni tāgit Alphorabius in libro ſuo de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ Auicēna in 6° q̄-tuor opiniones antiquoꝝ phoꝝ. Quaꝝ prima eſt dicētiuꝫ ſenſibilia eē actu in aia: ꝙ nō ſunt acq̄ſita ab extrinſeco. ⁊ forme extrinſece ſolū-modo excitant ⁊ faciūt rememorari eū qui tenet eas in ani ma. Et dicitur ꝙ hec eſt opinio Platonis in toto vel fere. ⁋ 2° eſt opinio dicētiū ꝙ non eſt in aia aliqđ ſenſibilium in actu ſed acq̄rit ei ab extriſeco. ⁊ iſti diuidunt in duo. Qui-dam eni dicūt ꝙ acq̄ſitio formaꝝ extrinſecaꝝ eſt acquiſitio corporalis ⁊ nō ſpūalis. Hoc eſt q2 eē earum in aia erit ſm diſpōnem ſm quā ſunt in reb⁹ extra aiam. ⁊ hec fuiſſe videt opinio Empedoclis: qui dixit ꝙ terraꝫ terra cognoſcimus ⁊ aerem aere ⁊ ſic de alijs. ⁋ Alij vō dicunt ꝙ acquiſitio for maꝝ ſenſibiliū eſt ſm eſſe ſpūale ⁊ illi iterꝫ diuidunt in duo. Quidā eni dicunt ꝙ in apphenſione ſenſibiliū nō eſt neceſ-ſariū mediū per qđ trāſeat ſenſibile ad ſenſum. S3 aia mo-uet ſe ad ſenſibile ⁊ supponit ſe illi. q2 aūt neceſſarium eſt ꝙ habeat inſtrm per qđ moueat ad ſenſibile. ⁊ pp hoc deſcri-būt lineas egredientes ab oculo quas vocāt radios per ꝗs aia venit ad ſenſibile. ⁋ Alij vō dicunt ꝙ ſenſibilia veniunt ad ſenſus per mediū in quo pmo ſiunt ⁊ poſtea in ſenſum. ⁊ hec eſt opinio Ariſto. ſic ergo in vniuerſo ſunt q̄tuor ſnie de mō videndi. ⁋ Cōtra pmā aūt opinionēꝫ ponit Alphorabi⁹ duas rōnes. Quaꝝ vna eſt per diffōnem habitus. Habit⁹ enim eſt quo quis aliqd agit cū voluerit ſine aliqua idigen tia alicui⁹ extrinſeci. Si ergo viſibilia ſunt in aia vt in habi tu tunc falſuꝫ eſt ꝙ aliqs indigeat extrinſeco. ſed pōt vide-re ſine omni extriſeco excitāte memoriā ei⁹. ⁋ Alia eſt ſum-pta ex vtilitate organi. huius eni nulla eſt vtilitas niſi vt vi ſibilia per ipm veniāt in aiam. Si ergo in illo per ſe ſunt in aia: tūc ſunt illa organa vana: ⁊ ſic aliqd erit vanū in nā qđ eſt incōueniēs. ⁋ Cōtra vō ſcđaꝫ opinionē ponit ipſe mul-tas rōnes. Quaꝝ pma eſt hec. omne qđ recipit formas con-trarioꝝ ſimul recipit eas nō ſm eſſe qđ hūt in mã. aia ſenſi-bilis recipit formas cōtrarioꝝ ſimul. Cū enim recipit ſpēm

albi non amittit ſpēm nigri. ergo non recipit eas ſm eē qḋ hñt in mā. ⁋ Scḋa eſt quia ſicut eſt receptio organi ⁊ receptio medij ſm aliqḋ. mediū aūt viſus recipit ꝯria ſimul. per eaſdē eñi ptē aeris videt̄ albū ⁊ nigrū a duob' oculis ex oppoſito reſpiciētib'. ḡ nō recipit ea ſm eē qḋ hñt in mā. ⁋ Tertia eſt qcqd recipit formā aliquā ſm eē qḋ hȝ in mā: recipit eaȝ ſm quātitatē quā hȝ in mā: qa ſm eē qḋ habȝ a mā nō abſtrahit̄ a q̄titate. ſȝ viſus oculi vnius recipit formā dimidij celi. ḡ recipit ipſam ſm q̄titatem dimidij celi. ⁊ ita oporteret ꝙ oculus eſſet in tanta quantitate quāta eſt dimidium celi. ⁋ Quarta eſt ex diſtōne ſenſus. qa quicqd recipit ſpēs ſenſibiles ſine mā nō recipit eas ſm eē qḋ hñt in mā viſus recipit. ſic ergo recipit ſpēs ſenſibiles nō ſm eē qḋ habēt in mā. ⁋ Quinta eſt ꝙ in aīa ſunt ītētiones vl'es vel particulares. Aut ḡ eſt recipiēs illaꝝ vno mō aut diuerſo mō. Si vno mō: cū a mō receptionis ⁊ abſtractionis diſtinguant̄ ſpēs ſiue itētiones que ſunt in aīa: tūc ille ſpēs erūt vel ambe vniuerſales vel ambe particulares: qḋ falſuȝ eſt. ḡ modus receptionis erit diuerſus. Cū aūt vl'e ſit oīno denudatū a mā. ⁊ omne mediū ſit mā quedā vt habitū eſt ſupra. receptio vl'is erit per abſtractionē a phātaſmate facta ſine medio. Cum igit̄ ſpēs pticularis que eſt in ſenſibili ſit ſpēs denudata quidem a mā: ſed non oīno ipſa erit recepta a medio qḋ eſt mā nō oīno vt ſupra habitū eſt. ⁊ ideo dicit Alphorabi' ꝙ ſpēs pure ⁊ ſpūaliter ſunt in aīa: ſed in mā ſunt pure ⁊ corporalr̄. In medio aūt medio mō: nec pure corporalr̄ nec pure ſpūaliter. ⁋ Sexta rō eſt qa nū de oppoſito ad oppoſitū non pcedit niſi per mediū. Cū igit̄ pure corporale qḋ eſt in re viſa: ⁊ pure ſpūale qḋ eſt in aīa ſunt oppoſita quodāmō non pcedit nū de vno in aliū niſi per eē qḋ eſt in medio. ⁋ Poſtea ſoluit Alphorabius ad vnā rōneȝ iſtaꝝ que deſtruebat mediū que talis eſt. omne qḋ recipit̄ per mediū recipit̄ in quātitate ipſi' medij. ergo ſi forme vl'es recipiunt̄ per medium aeris: recipiunt̄ ſm q̄titateȝ aeris ſm quā explet̄ viſio: ⁊ ſic per paruū aeris recipit̄ parua forma: ⁊ per magnū magna. qḋ nō eſt veꝝ. Et dicit Alphorabi' ꝙ hoc tenet in his que recipiunt̄ ſm eē corporale ⁊ nō in his que recipiunt̄ ſm eē ſpūale. ⁋ Deīde diſputat Alphorabi' ꝯ tertiā opioneȝ per plures rōnes. Quaꝝ pma eſt hec. oē corpus hñs itrinſecum lumē omiſſiuū illius in tenebris ⁊ in lumie eſt forti' in tenebris ſicut pȝ in noctilucis. corpus oculi vt illi dicunt eſt hñs intrinſecū lumen. ḡ eſt omiſſiuū radij fortius in tenebris q̄ in luce. pma pȝ ad ſenſuȝ. 2ª ſcribit̄ in libro Euclidis de ſpeculis ⁊ viſu per hec vba. In egreſſione radij a viſu: ⁊ cōuerſione eius ad oculū pcedit a pupilla virtus luminoſa impri mēs in eo cui occurrit ex toto aere lumē pyramidale: cuius vt. acuitas apud pupillam exiſtit. Et quāto plus elōgat̄ dilatat̄ eius baſis: ⁊ eſt figura quā lumē illud cōtinet pyramis colūnea. cuius. vȝ. acumen apud aſpiciētē eſt: ⁊ fines ſequūtur illud qḋ aſpicit̄. ergo cōprehēdit illud ſup qḋ cadit lumē illud radiale: ⁊ ſuper qḋ nō cadit ipm nō apphendit. ⁋ Secūda rō eſt qa ſm ꝙ dictū eſt hec virtus viſiua nō idiget niſi lumine. ergo xberia oculi ſunt ſupuacanea. ⁊ deſtructio xberibus non deſtruit̄ viſus qḋ falſuȝ eſt. ⁋ Tertia eſt ſi anima ſupponat̄ rei viſibili per radiū deferentē virtutē viſiuaȝ ad rem viſam. tūc virtus viſiua imediata erit cuilibet viſibili: ſiue diſtet ſiue ſit ppinquū. ergo equalr̄ videbit vtrūqȝ. ſ. ppinquū ⁊ remotū. qa vtrūqȝ eſt ſibi imediatuȝ qḋ falſuȝ eſt. ⁋ Quarta eſt qa illi radij aut ſunt corpora aut nō. Si ſunt corpora: ⁊ omne corpus in tpe mouet̄: ⁊ citius ad ppinquuȝ q̄ ad remotum. ḡ viſus erit ſucceſſiuus per tps: qḋ ſupra ipbatum eſt in q̄one de lumie. ⁊ Alphorabius dt hȝ hoc p incōueniēti. Et in libro de ſenſu ⁊ ſenſato pbatum eſt ab Ariſtotele ꝙ in hoc differt viſus ab auditu ⁊ olfactu ꝙ iſte ē ſubito. Auditus aūt ⁊ olfatus non ſubito. Si aūt eſt nō corpus tunc erit qualitas alterās mediū vel actū luminis vſqȝ ad viſibile: ⁊ ſic erit in tenebris viſio. Sed tñ ſm aſpectiuos radij illi corpora ſunt. ⁋ Et pꝑter hoc 4ª rō Alphorabij pcedit hoc ſupponēdo ſic. Si corpus egredit̄ ab oculo. ḡ iter paruuȝ vas oculi erit corpus plōgabile vſqȝ ad celum ⁊ dilatabile vſqȝ ad quātitatē medietatis celi. qḋ videt̄ incōueniēs. nihil eñi tā puū eſt dilatabile per nāȝ taliter. ⁋ Quinta rō qa in quocūqȝ eſt virtus aīe viſiua illud erit de cōplexiōe organi viſus adeo ꝙ ſi ſeparet̄ ab organo deſtruitur viſus.

Si ergo in radijs illis eſt virt' viſiua radij illi ſunt de complexione organi. ⁊ ſeparatis eis ab organo deſtruet̄ oculus. ſed quotienſcūqȝ viſus eſt ſm actū ſeparant̄ ⁊ egrediunt̄ ab oculo. ergo quotienſcūqȝ ſit viſus ſm actum deſtruit̄ oculus. ⁋ Sexta rō eſt qȝ virt' viſiua cū eſt in actu vidēdi aut eſt in oculo aut in radio egrediente. Si eſt in oculo: cū oīs actio ⁊ paſſio ſiat per cōtactū: nō erit viſio cōpleta niſi per cōtactuȝ aliquē rei viſibilis. nō autē tāgit imediate oculum. ḡ opȝ ꝙ ſiat mot' per radiū. ḡ viſibile tāgēs imutat radium: ⁊ radi' tāgens imutat oculū. ⁊ ſic radi' patit̄ qḋ abſurdū eſt dicere. Si vō eſt in radio virt' viſiua ⁊ radius eſt extra oculum. ḡ virt' viſiua erit extra oculū ⁊ opabit̄ extra oculū. ḡ virt' organica opabit̄ extra organū qḋ eſt ipoſe. qa p tāto dr̄ virtus organica: qa nō opat̄ extra organū. Si vō dr̄ ꝙ virtus eſt in oculo ⁊ radius igrediēs nō imutat̄ ſed aer per quē trāſit radius: tunc nō erit dr̄ia opinionis tertie ad quartam que eſt Ariſt. niſi in hoc ꝙ iſti ponūt radiū egredientē ab oculo. Ariſtoteles aūt nō dicit egredi ab oculo ſed lucē exteriorem que eſt in aere reflecti ſup oculuȝ: ⁊ ex illa reflectione radios generari ſine qb' nō imutat̄ oculus. Iſte rōnes oēs ſūt Alphorabij non quidē ſic ab ipſo formate ſed oēs a dictis ſuis extracte. ⁋ Cōtra vō quartā opionē nihil opponit ſȝ tenet eā. Sed tñ duo icōueniētia vident̄ ſeq ex illa. Quoꝝ pmuȝ eſt ꝙ nos videbimus ſm hoc ad oēm partē vt videt̄. Aer eniȝ imutat̄ añ ⁊ retro ⁊ a dextris ⁊ a ſiniſtris. Aer ergo qui eſt retro nos imutat aerē per lōguȝ ſpatiū añ nos. Et cuȝ aer imutatꝰ imutat oculū. videt̄ ꝙ aer qui añ nos eſt debeat imutare oculos noſtros colore rei que eſt retro nos. ⁊ ſic ita hñ videbimus qḋ eſt retro nos ſicut illud qḋ eſt añ nos. ⁋ Si forte dicat̄ ꝙ corpus hoīs ipedit imutationeȝ. qa imutatio eſt ad rectā lineā. Cōtra hoc ponamus demōſtrationeȝ ſic. ſumat̄ triāgulus. a. b. c. cuius baſis ſit retro nos lōgior lōgitudine nři corporis ⁊ ſit. a. b. latera aūt eius ſint. a. c. ⁊ b. c. et ꝯtingāt ſe in pūcto. c. añ oculos nr̄os. Cū ergo imutatio ſiat ſm illas lineas que recte ſunt imutabit̄ aer vſqȝ in. c. ⁊ aer imutatus imutat aerē ad oēm partē per circūferētiaȝ. ponat̄ ergo circulus ſup punctuȝ. c. cui' circūferentia tāgat oculuȝ retro que eſt baſis triāguli. ḡ ille oculus videbit colorē poſitum in. a. ⁊ colorē poſitū in. b. qḋ falſum eſt. ḡ nō videbit̄ fieri imutatio aeris ad oēm partē. ⁋ Itē querit̄ iuxta hoc cuȝ imutet̄ aer ad oēm partē q̄re nos nō videmus oēm ptem ſimul viſibilr̄. expādit̄ eñi nř viſus ſup pauimētū totū: ⁊ denariuȝ iacētē ſup pauimētū nō videm' donec diſcurrat viſus vſqȝ ad illā partē pauimēti vbi iacet denari'. Ex hoc eñi concludit Euclides ꝙ nos videm' per lineas egredientes ab oculo. ſ. per triāgulū cui' baſis eſt res viſa: ⁊ angulus expanſus eſt in oculo: ⁊ diameter eius diſcurrit per partes rei viſe: ⁊ nō apphēdimus partē viſibilis: niſi quā attingit diameter. et pp hoc dicit ꝙ nō ſtatim videmus denariū in pauimēto iacentē. Et ponamus ad hoc demōſtrationem vt meli' itelligat̄. Sit igit̄ triāgulus. a. b. c. cui' baſis. a. b. ſit quantitas rei viſe ⁊. c. angulus ſit cōiunctio radioꝝ in oculo ⁊. d. diameter ſit egrediēs ab angulo. c. ⁊ diſcurrēs ſuper quātitatē baſis. Dico ergo aut oīa vident̄ diſcurrere que ſūt iter. a. ⁊. b. aut tñ. c. aut illud ſup qḋ cadit diameter. d. Si p' mō tūc totuȝ videbit̄ diſcurrere qḋ eſt in pauimēto. a. b. ſed illa ſūt multa valde. ḡ vnico intuitu videbimus diſcurrere multa valde qḋ falſuȝ eſt. Si aūt 2° mō: tūc habet̄ ppoſituȝ ꝙ non videt̄ ſimul ⁊ ſemel diſcurrere niſi vnū ſup qḋ cadit diameter d. ⁋ Itē querit̄ iuxta hoc de quodā per quod pbāt radios egredi ab oculo ſicut dicit quinta ſuppoſitio in libro de viſu. ſ. ſi ponat̄ ferrum valde albū ⁊ polituȝ in vaſe pfundo ⁊ recedens aſpiciēs a vaſe taliter ꝙ nō poſſit trahi recta linea ab oculo ad ferrū illud: tunc nō videbit ferruȝ. ſuperfundat̄ autē aqua pura vſqȝ ad ſūmum vaſis tunc videbit in eo loco vbi nō vidit. Hui' eñi cauſa nulla videt̄ eē niſi recta linea egrediēs ab oculo que nō poſſit trahi ad pfundū vaſis ſed trahit̄ hñ ad ſuperficiē: ⁊ ſic videt̄ viſus fieri per emiſſionē radioꝝ. ⁋ Solō. dōm ꝙ quarta opio vera eſt que eſt Ar. ⁊ quā tenet Alphorabi'. Qḋ autē nō videmus ea que retro ſunt nō eſt hec cauſa ꝙ nō ſiat imutatio ad oēm partē: ſȝ qa color non agit niſi ſm actuȝ lucidi pꝑter hoc pceſſio imutationis a colore in aere eſt ſm pceſſionē lucis reflexe vel lucidi dērta. lux aūt que eſt poſt nos abſtrahēs colorē imutat aerē

ante nos

Nō cūm q̄re obē q̄ ſit poſt nos nō poſſumus iſpicere.

ante nos ſicut demōſtratiue ꝓbatum eſt. ſed imutatio aeris nō ſufficit ad viſuȝ: ſed opȝ ēt ſpēs viſibiles in oculū ꝓcedere ad actuȝ ſm actum lucidi. Cū igiť lux que eſt poſt nos ꝓcedit ab oculis noſtris ⁊ non in oculos noſtros. ideo color rei viſibilis que eſt poſt nos ꝓcedit remouēdo ſe ab oculis noſtris ⁊ nō in oculos: ⁊ ideo nō fit viſus niſi fiat reflexio ſua per ſpeculū qđ eſt ante oculos nr̄os. ¶ Concedimus tn̄ bn̄ radios eſſe tāgētes oculos ſub qb⁹ fit imutatio ſicut ſupra diximus. ſȝ illi nō egrediunť ab oculo ſed a luce exteriori ⁊ reflectunť ſup oculū nō a luce que fit imediate circa oculū: ſed ab illa que eſt in extremitate pſpicui que facit colorem actu eſſe: q2 illa ſola ſufficit ad viſum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō eſt hec cauſa ꝙ etiā diameter egrediēs ab oculo attingat rē viſam: ſed potius virtus viſiua que apꝑhendit formā impreſſam dirigit formā illā ad rem quā apꝑhēdit per ipaȝ. ⁊ qn̄qȝ dirigit eam in totā rem ſm rōnem totius: ⁊ ſic totū viſibile accipit in ipſa. quādoqȝ autē dirigit in partē vt apꝑhendat partē rei viſiue per ipſam: ⁊ tunc nō pōt ſimul operari ad partes multas ſed parat ad partem poſt parteȝ: ⁊ tunc fit q̄ſi quidam diſcurſus virtutis viſiue ſuper partē viſibilē. Et quādo venit ad partē illam in pauimento in qua iacet denari⁹ videbit ipm: ſȝ aūt diameter nō egrediať ab oculo directo: tn̄ ſpēs viſibilis ⁊ virtus viſiua in rem viſam eſt per modū diameter. Et ꝓpter hoc melius apꝑhendunť que opponūtur per diametrum ad oculum q̄ꝫ que opponunť extra diametrum. ¶ Ad vltimum dōm ꝙ non eſt ſufficiens cauſa in lineis vt iam dictuȝ eſt: ſed potius q2 forma ferri imprimiť in aqua ⁊ aqua ſeruabile eſt elementum: ⁊ ideo forma ferri impreſſa in ſuperficiem aque manet ſtans ⁊ a ſuperficie immutat aerem diametraliter vſqȝ ad oculum.

¶ Utrum viſus eſt per emiſſionem radiorum.

Sed ad hoc vt lucidius fiat ꝓpoſituȝ reuertamur ⁊ queramus Utrū viſus fiat per emiſſionē radioꝝ vel per imutationē oculi a medio ⁊ medij abiecto viſibili. Et ponanť rōnes aſpectiuoꝝ ſic. poſito enim ꝙ viſus fiat per imutationē ad oculū videbiť circulus qui in eadē ſuperficie eſt in oculo vidēte. qđ ſic ꝓbať. Sit circulus. a.b.c.d. ⁊ oculus vidēs ſit. e. ſit. e. in eadē ſuperficie cum. a.b.c.d. ⁊ ſit ſpatiū perſpicui medij. e.f. Jnde ſic. a.b.c.d. circulus imutat ſpatiuȝ. e.f. ḡ ſui figurā gn̄at in ipſo: ſed pſpicuū ꝯtinuuȝ eſt ad oculuȝ. e. ergo pſpicuū imutabit oculū ſm ſuā figuraȝ quā imutat in circulo. A.b.c.d. ſȝ oculus imutatus neceſſario videt ⁊ apꝑhendit. ergo oculus. e. in eadeȝ ſupficie exiſ cum circulo. A.b.c.d. videt ⁊ apꝑhendit ipm. Qđ ſi ꝯcedať, cōtra nō eſt viſus niſi ad oppōnem rectā: ſed ad oppōnē rectā nō opponiť de circulo niſi grenoſitas exterior ſiue conuexum partis ſemicirculi qui eſt. A.b.c.d. ḡ oculus. e. nō videbit niſi conuexum illius partis ſemicirculi. ergo non videt ⁊ apprehendit circulum. A.b.c.d. ¶ Jtē per exprimentū ꝓbať ſic idē. Jlli eniȝ quoꝝ viſus debilitať ꝓcipue in tp̄e humido vidēt imaginē ſuā corā oculis ſuis. Hoc aūt non pōt eē niſi q2 cū radijs egrediētib⁹ ab oculo ⁊ figura egrediť in radio vidēte. ergo radi⁹ egrediť ab oculo ⁊ virtus viſiua in radio ita ꝙ ſupponit ſe rei viſibili. ¶ Jtē ꝓbať ꝙ radij egrediunť ad modū pyramidis que pyramis hȝ angulū in oculo. ⁊ tāto plus dilatať baſis quanto plus ſeparať ab oculo. q2 nos videmus in linea vel aliquo loco certiſſime deprehēdimus hāc lineam ſup quā cadit cētruȝ pyramis: ⁊ minus deꝑhendimus que magis accedit ad circūferentiaȝ baſis. q̄to maior eſt baſis pyramis ⁊ tāto minus deꝑhendiť res que eſt in circūferentia baſis quāto minor eſt baſis pyramis ita ꝙ illud qđ eſt extra circūferentiā baſis pyramis nullo mō deꝑhendiť. ḡ planū eſt ꝙ linee egrediunť in qb⁹ formať hmōi pyramis. cuius hec eſt figura. Sit oculus. c. circulus: pyramis A.b.c.d. linee aūt egredientes ſunt. c. A.b.c.e.c.d. ⁊ centruȝ circūferentie baſis ſit. f. res ſup quaȝ cadit linea centri. ſ.c.f. ſit. g. res aūt iſra circūferentiaȝ cadens ſit. h. res aūt cadens extra circūferentiā ſit. i. dico ergo. g. eſſe oppoſituȝ cētro oculi qđ patet ex hoc ꝙ linea. c.g. perpēdiculariter cadit in rem viſaȝ ab oculo. i.h. aūt nō opponiť cētro eo ꝙ linea. c.h. oculo nō eſt apꝑhendicularis ſed oblique veniēs. Cuȝ igiť viſus ſit ad oppōnē rectā maior erit ad lineā ꝑpēdicularē q̄ꝫ ad lineā venientē oblique. ergo mag⁹ videť. g. q̄ꝫ. h. ſed ab. i. nō pōt duci linea in centrū oculi ſed poti⁹ trāſit ſup cōuexuȝ oculi faciens anguluȝ ꝯtingētie ſuper centrū oculi. ergo non opponiť centro oculi. ergo res que eſt. i. cadens extra circūferentiā pyramis cuius circulus eſt. A.b.c.d. nō videť. ¶ Jtē creator oium deus oīa pfectiſſime cōſtituit organa ſenſuū: ⁊ fecit inſtrm odoris frigidū humidum qđ ſaluareť calido ſicco vaporatiuo in quo deferunť odores. fecit ēt inſtrm auditus cōcauum ſtrictū in quo ſaluarenť ſoni qui nihil aliđ ſunt q̄ꝫ aer preſſus. ergo fecit optime inſtrm viſus. ſȝ hoc fecit ſphericum. ⁊ ſphericū eſt ſup qđ nō ſtant forme. ḡ non fecit ad hoc ꝙ forme venientes ad ipſuȝ ſtarent ſupra ipm. ḡ non ſiſte in ipſo forme ſed potius ab ipſo egrediť virt⁹ ad iudicida ſenſata. ¶ Jtē fecit ipȝ mobile. mobilitas ēt reſpuit receptionem formaꝝ. ergo ad hoc fecit mobile vt motu ſuo centrum ſuū ad oīa viſibilia cōuerteret ⁊ per radios pyramidales virtutē ſuā viſiuā ad ipſam moueret. ¶ Jtem hoc videť haberi ex hoc ꝙ centro ſubſidens optime videť eo ꝙ ipm ꝓpinquiſſimuȝ eſt cētro oculi. remota autē a centro eo ꝙ lōgius diſtant minus videnť. Sit eni oculi centruȝ. e. res autē viſa ſit. a.b. cuius pars cadēs ſub cētro oculi ſit. c. Si ḡ ducať linea. a.b.e. in. c. perpendiculariter cadit ſup lineā. a.b. ⁊ in. c. faciet duos angulos rectos. Ducať ēt linea ab. e. cētro oculi in. a. que eſt vnus terminus rei viſe ⁊ alia ducatur ab. c. in. b. que eſt alius terminus rei viſe. Sūt igiť duo triangulí. c.a.c. ⁊. e.b.c. vnā lineā hn̄tes cōem que eſt. e.c. Jtem iſti duo triāguli ſic ſunt ꝙ vterqȝ hȝ vnuȝ triāgulum rectum qui eſt. c. ⁊ alios duos acutos. ſ.c. ⁊. a. vnus. ⁊. e.b. alius. ſȝ rectus angulus eſt maior acuto. ergo angulus qui eſt in. c. eſt maior angulus q̄ꝫ. e.a.b. ſed in oī angulo lōgius latus opponiť angulo maiori. ergo latus. e.a. lōgius eſt. e.c. in triāgulo vno: ⁊ lat⁹. e.b. lōgius eſt latere. e.c. in triāgulo alio. ḡ. a. magis diſtat ab. e. q̄ꝫ. c. ⁊ ſiĺr magis. b. diſtat ab. e. q̄ꝫ. c. ſed q̄ magis diſtant minus videnť. ḡ minus videnť que ſunt eē centrum viſus q̄ꝫ id qđ eſt ſub ipo. ¶ Jtē ꝓbať quibuſdā paſſionib⁹ ſpeculi ſicut illđ qđ dīc Euclides in 19° ꝓpōne libri de ſpeculis dextra ſiniſtra apparēt ⁊ ecōtra. Et idē eſt qđ dicit Plato in Thimeo per hec v̄ba. dextre porro ptes que ſunt ſiniſtre apparēt. Propterea dextris partib⁹ viſus circa ſiniſtrā ſpeculi ſiniſtris iteꝝ cōtra dexteram poſitis motu facto corporis ex aduerſo ptes ei⁹ vn̄ mot⁹ ēt geſticulatus motu ꝯ imago. hoꝝ aūt ꝓbationes geometricas ponere lōgum eſt: nec ꝓdeſt cū nō querimus demōſtrationem nec cāȝ que aſſignať ex reflexione radioꝝ in ſpeculo ſuper reȝ viſam in ſpeculo. ¶ Jtē alia inducunť experimēta ſicut eſt illud qđ pȝ ad ſenſum ꝙ colores ⁊ figure reꝝ viſaꝝ nō mouenť a corporib⁹ in qbus ſunt nec motu locali nec ad viſum. ergo cuȝ neceſſe ſit cōiungi in viſu rem viſam ⁊ oculos: opȝ ꝙ per aliqd moueať viſus ad rem viſam. hoc autē nō eſt radius emiſſus. ḡ emittiť radius in quo eſt virtus viſiua. ¶ Jtē ſicut ſupra diximus in oculis quorūdam aīaliū ad ſenſuȝ inuenitur lumen egrediēs: ſicut lupoꝝ leonuȝ ſerpentū. ergo idē eſt ⁊ de alijs oculis. ¶ Jtē videmus oculo vno diu clauſo vel excecato foramē alterius oculi repleri lumie quod fuit in priori oculo clauſo vel excecato: ⁊ meli⁹ videre oculo alio q̄ꝫ prius vidit. ergo in oculis eſt lumen. ¶ Jtē id qđ diciť in libro de viſu ꝙ oculo poſito in cētro ſpeculi cōcaui videbit ſeipȝ oculus viſu ad cētruȝ reflexo: ⁊ cū in cētro nihil inueniať niſi oculuȝ reflectiť ad oculum. ¶ Jdē ego exiſtimaui ēt in ſpeculo conuexo ſi oculus ponať nō in centro ſed in pipheria. ⁊ ſic oculus illuminat⁹ lumine exteriori veniente ad ipm videbit oculus ſe in magna quantitate maiore q̄ꝫ eſt. Si aūt diſtat videbit ſe minorē. Huius aūt cauſa nō videť alia niſi q2 triāgulus vel pyramis ſub quo eſt viſus adductus cū angulo facit angulū expāſuȝ magnū ad diſtāº. aut minorē. ⁊ ad maxime diſtans minimū. Probať eni in pmo Euclidis in oī triāgulo maximū lateris eē minimū angulū. Cuius igiť rei viſe q̄ꝫtitas appareat ſm q̄ꝫtitatē anguli triāguli vel pyramis qui eſt in oculo: nō pōt eē alia cauſa niſi q2 radij ab oculo egrediunť: ⁊ q2 iſti ꝓbationi multū inituntur aſpectiui. ponamus ꝯ ad hoc demōſtrationē ⁊ figurā. ſit itaqȝ. e. oculus. a.b. autē res viſa per diſtantiā vnius cubiti diſtās ab oculo. c.d. autē res alia viſibilis in quātitate equali. a.b. vel diſtans per duplum ſpatij ab oculo. e. ꝓducanť autē due linee ab oculo in fines illius viſibilis: qđ eſt. a.b. in linea. e.a. ⁊ linea. e.b. dei

de ꝓtrabaꝛ̃ linea in cōtinuũ: ⁊ ſic ꝓtrabaꝛ̃ linea.e.b.cum
igiꝛ̃ linee ab eodē pūcto triãguli ꝓtracte tanto magis diſtāt
quāto minus ꝓtrabunꝛ̃ linee.e.a.⁊.e.b.magis diſtāt iuxta
e.d.ꝙ̃ iuxta.a.b.ergo nō cōtingūt ſines viſibilis qđ eſt.c.d.ꝗ̃
c.d.non videnꝛ̃ ſub eodem triãgulo cum.a.b.Producā au/
tem iterũ duas lineas a puncto.e.vbi eſt centrũ circuli in ſi/
ne magnitudinis viſibilis que ſunt.c.d.⁊ faciā triãgulũ.e.
d.ergo.c.e.⁊.d.e.ſunt linee ſub eodē puncto triãguli ducte.ꝗ̃
ꝙ̃to magis ꝓtrabunꝛ̃ tāto plus diſtant.ſed in.c.d.magꝭ ꝓ
trabunꝛ̃ ꝙ̃ in.a.b.eo ꝙ duplex ſit ſpatiũ.ergo minus diſtāt
in.a.b.ꝙ̃ in.c.d.Sed in.c.d.diſtāt ad quãtitatē rei viſe.er/
go in.a.b.minus diſtant ꝙ̃ ꝑ quantitatē ipſius: ſed.a.b.⁊
c.d.ſunt magnitudines equales.ergo linee.c.e.⁊.d.e.ſecabūt
a.b.ſignabo igiꝛ̃ loca ſectionis duabꝰ litteris ſcꝫ.f.g.igitur
triãgulus.e.f.g.eũdeꝫ babebit angulũ in centro oculi qđ eſt
e.quē bꝫ triangulus.e.c.d.ſed angulus in oculo qui eſt triã/
guli.e.f.g.pars eſt anguli in cētro oculi quem bꝫ triangulus
e.a.b.⁊ cum ois pars ſit minor ſuo toto minor erit angulus
in oculo.e.f.g.ꝙ̃ angulus.e.a.b.⁊ idē qui eſt angulus.e.f.g.
eſt etiam angulus.e.c.d.ergo minor eſt angulus ſub quo vi
deꝛ̃ minus diſtans: ⁊ etiā ſi illa per quantitatē ſint equalia.
Et hoc etiam ꝓbaꝛ̃ ꝙ minus ⁊ magis equalr̃ indiſtãtia vi
denꝛ̃ ſub eodem angulo ſicut.c.d.⁊.f.g.Et eodē etiaꝫ ꝓbaꝛ̃
ꝙ eadem res ꝓpe ⁊ longe videꝛ̃ ſub diuerſis angulis.cũ igiꝛ̃
inquiunt aſpectiui rei ꝗ̃titas depēdeaꝛ̃ ſꝫ ꝗ̃titatē anguli: vi
ſus pficiꝛ̃ ꝑ lineas egredientes ad modũ triãguli vl̃ pyramis.
Alias ēt demſatiões poſſemꝰ ad idē īducē.ſꝫ iſta ſufficiunt
ad itelligēdũ ꝓpoᵐ.¶Sꝫ anꝙ̃ ꝯ obijciamꝰ ponamꝰ pꝰ oiuꝫ
eorꝫ poſitiones diuerſas vt ꝯtra ſingulas diſputemus.Eu/
clides igiꝛ̃ ⁊ ſui ſequaces videnꝛ̃ ponere tm̃ lineas ab oculo
egredientes triãgulũ deſcribētes: cuius ſemꝑ cathecus eſt
quãtitas rei viſe.hypothemiſa autē linea vel radius ſupio
rem partē viſibilis attingens.baſis autem radius ſiue linea
attingēs inferiorē partē cuius diameter eſt mobilis ſup par
tes rei viſe.⁊ videꝛ̃ dicere certitudinalr̃ ꝙ vis viſiua ſit in
diametro mobili.In alijs aũt radijs que ſunt in loco hypo
thenuſe ⁊ baſis nō ſit virtus viſiua niſi cõfuſe.¶Plato au
tem dicit lineas qdē egredi ab oculo: ſed lumē oculorꝫ non
eſſe ſufficiēs ad rem cõprehendendã: ſed lumini radij adue
niens extrinſecũ lumen miſceꝛ̃ ⁊ ex illo fortificaꝛ̃ ad viden/
dũ.hec igiꝛ̃ dĩa eſt inter poſitiones Platonis ⁊ Euclidis.
Alia eſt qꝛ dicit Euclides rei diſtãtis minorē angulũ eſſe
in oculo.⁊ ideo minorē videri ⁊ in tãtũ poſſe diſtare ꝙ quã/
titas anguli inuiſibilis erit: ⁊ tũc etiã rem ꝓp ſui anguli inſen
ſibilē paruitatē nō videri.Plato aũt dicit radium luminis
quãto magis ꝓtendiꝛ̃ tãto magis extenuari ſicut ēt fit in dĩ
ce ꝓceſſis.Et ideo debilē eſſe ⁊ tremere.vel ēt tandē deficē
ſuper eã multũ diſtantē.¶Sũt etiã alij ſicut Jacob Alkindi
filius in libro de diuerſitate aſpectus lune dicētes nō egre/
di lineas vel radios diſtinctos a ſeinuicē.ſed lumē ꝯtinuũ
ad modũ pyramidis: ⁊ hoc lumen eſſe cõtinuum ſm̃ oẽꝫ di
mēſionē ⁊ eſſe virtutē viſiuã in illo toto lumine: ⁊ ipſꝫ eē cor/
pus.ſed tñ maiorē bꝫ viꝫ ſuper id qđ eſt ſub centro oculi: eo
ꝙ illud a pluribꝰ partibꝰ oculi illuminatũ magis videtur.
Cuiꝰ exemplũ ponā in figura vt ſit facilius intelligēdum.
Sit igiꝛ̃ arcus oculi in quo eſt acies viſus ꝯuius rem viſam
a.b.c.⁊.b.ſit in cētro oculi.a.c.autē ſignificēt puncta diame/
tri oculi.Diameter dico qui diuidit totũ circulũ neceſſario
ſegregãs ſemicirculũ ab exteriori quo vtiꝛ̃ ad rem vidēdã.
Res aũt viſa ſit.d.e.f.⁊.e.ſit in cētro rei viſe que eſt ſub cen
tro viſus vel in alia ꝯtũ pte viſibilis que directe cadit ſub
centro oculi.d.f.aũt ſint ſigna partiũ aliarꝫ.linea igiꝛ̃ ꝯ ducitur
a cētro oculi qđ eſt.b.in.e.qđ eſt pars cadēs ſub cētro cadit
perpēdicularitꝰ.ergo facit duos angulos rectos.vnũ verſus
d.⁊ aliud verſus.f.cõtingit aũt idem duas lineas trabi obliq̃
venientes in.e.vnā ex.a.⁊ alterā ex.c.que ſunt pũcta diame/
tri oculi.Cum igiꝛ̃ iſte linee ſignēt radios: cõſtat ꝙ ipſꝫ.e.a.
tribꝰ partibꝰ oculi illuminaꝛ̃ ſciꝫ ab.a.b.c.ducaꝛ̃ iterꝫ linea
ab.a.in.d.hec erit ꝑpēdicularis: ſed ſi ducaꝛ̃ alia ab ipſo cē/
tro oculi ita ꝙ oculus nō ꝯuertiꝛ̃ a ſitu ſuo: ⁊ ducaꝛ̃ in.d.iſta
ſuper.c.d.facit angulũ acutũ ⁊ ideo nō tãtũ illuminat ſicut pri/
ma: tũ illa ſemꝑ illuminaꝛ̃ a duabꝰ partibꝰ oculi.Siꝛ̃r ſi du/
catur alia ab alia parte oculi diametri oculi in eãdem partē
rei viſe ſciꝫ in.d.ſecabit ſemicirculũ oculi.ꝗ̃ iſta nō illumi/
nabit reꝫ viſam: qꝛ impedit gibboſitas oculi.ergo res viſa
in extremitatibꝰ ſuis: que ſunt iuxta circũferentiã pyramis
egredientis ab oculo nō illuminaꝛ̃ niſi a duabꝰ partibꝰ oculi.
Cum igiꝛ̃ virtus viſiua ſit in lumine egrediente vt ipſe dicē
maior erit virtus in ea que nō ſubſiſtit cētro oculi ꝙ̃ in ea que
cadũt ſub ipſo.Iſte igiꝛ̃ ſunt poſitiones aſpectiuorꝫ.¶Sed
cõtra primã ſic obijciꝛ̃.radius enĩ egrediens qui eſt linea vt
dicunt aut eſt ſubſtantia aut accñs.ſi accñs.ergo non bꝫ eē niſi in
ſubiecto.ergo cum egrediaꝛ̃: qualem facit aerē.ergo aut ſm̃ lu/
mē tm̃: aut ſm̃ potentiã videndi ⁊ lumē.Et ſi ſm̃ lumē tm̃.
ergo multiplicato radio multiplicaꝛ̃ aeris illuminatio.Er/
go ſi aliqꝭ ſiet iuxta multos aptos oculos bñtes iuxta eos
meliꝰ videbit ꝙ̃ in alio loco.¶Preterea ſm̃ hoc hñs debi
lem viſum cõiunctus ei qui habet viſum fortē melius vide
bit.¶Preterea ſi multi aſpicientes in tenebris ſtent ſiꝛ̃ aer
illuminabiꝛ̃: que oĩa falſa ⁊ abſurda ſunt.ergo radius egre
diens nō eſt accñs illuminãs aerē.¶Preterea hoc eſt con
tra poſitionẽ ipſorꝫ: qꝛ ipſi dixerunt ꝙ radius bꝫ vim ſen/
ſitiuã in puncto.ergo in radio nō egrediꝛ̃ lumē tm̃: ſed etiã
vis viſiua: ⁊ ſupponiꝛ̃ ſe viſibili apphenſo.¶Sꝫ ſi hoc dice
reꝛ̃ cõtra.lumen ⁊ vis viſiua ambo iuuãt ad melius videre.
ergo ſi multa alia cõiunganꝛ̃ erit ꝑfectiſſima viſio.ergo oĩa
incõuenientia prius cõcluſa magis ſequunꝛ̃ cõtra iſtã opio
neꝫ ꝙ̃ cõtra primã.ergo non pōt dici ꝙ ſit accñs ⁊ radius ille.
¶Item nullũ agens ſit extra ſuũ ſꝫm ita ꝙ ſit idē numero.
ergo radiꝰ in aere extra nō eſt idem numero cuꝫ radio q eſt
in oculo.igiꝛ̃ ſentire radij in aere nō eſt ſentire radij in ocu
lo.ꝗ̃ per ꝑſentire radij nō fiet iudiciũ de re viſibili apud vi/
dentē.ergo ad viſuꝫ nō ꝓdeſt radius.¶Itē ſm̃ hoc radius
reflexus a ſpeculo aliꝰ erit a radio incidēte in ſpeculo: eo ꝙ
diuerſa ſunt ſubiecta vtrorũq;.ergo apphendere vnius nō
eſt apphendere alterius.ꝗ̃ etiã apphenſa ab ipſa erũt ſepa/
rata.ſed vnus apphendit formã rei vt dicunt aſpectiui.Al/
ter aũt formaꝫ ſpeculi.ergo forma ſpeculi ⁊ forma rei vide/
bunꝛ̃ ſeparata.ꝗ̃ forma rei nō apparebit in ſpeculo cuius ꝯ/
trium videmus ad oculũ.¶Itē viſus noſter nō tm̃ penetrat
aerem ſed ēt celũ vſq; ad ſtellas.ergo celum impſſionē hũs
recipit a viſu: qđ eſt abſurdũ.qꝛ ꝓbatũ eſt ꝙ celũ nō recipit
impſſiones peregrinas.ꝗ̃ nō patiꝛ̃ luminis imutationem a
viſu.¶Preterea qcqđ viſibile eſt in ꝓprio lumine nō indi
get ad hoc lumine viſus mediũ imutãte.lucentia per ſeipſa
ſufficiũt ſibi lumine ꝓprio vt videanꝛ̃.ergo nō indigent ad
hoc lumine emiſſo a viſu.¶Itē lumē emiſſũ qđ eſt radius
vel radij aut eſt amminiculans tm̃ ad viſum ſicut mediũ:
aut eſt amminiculans ⁊ ſentiēs.Si pꝰ mõ tũc non habebit
rõnem medij.Aut ergo bꝫ rõnē agētis aut patiētis.Si agē
tis: cum nō poſſit agere niſi ſenſum tunc ſenſus mediũ aget
ſenſum viſus.Aut ergo virtute itrinſeca ſibi: aut extrinſeca.
Si intrinſeca tũc linea media erit ſentiēs itrinſeca: ⁊ ſic nō
differret ab oculo.Si extriſeca tũc aliqđ ſentit qđ nō habet
virtutē ſentiēdi cõiunctaꝫ ſibi qđ eſt falſum.Si aũt eſt me/
diũ patiens: tũc patiꝛ̃ imutationē ſenſibilis: ⁊ ſic viſus ſit i/
tus ſuſcipiēdo quēadmodũ ponunt nãles.Si ꝓp hoc dicaꝛ̃
ꝙ linea amminiculat ⁊ ſentit tũc ſuperfluit pupilla oculi.
¶Preterea cuꝫ linea egrediēs ſit accñs qđ qualē facit ae/
rem: aer erit ſentiēs ⁊ vidēs per illud accñs.que oĩa abſur/
da ſunt valde.Et qꝛ nullus mathēcꝰ ponit radiũ eē corpꝰ
ſufficiunt oppoſita de hoc que ad aliud nō iduximus: niſi vt
nullus eorꝫ valeat cõfugere ad hoc ꝙ dicat radiũ eſſe acci/
dēs.¶Probaꝛ̃ aũt ꝙ nō ſit ſubſtãtia corporea ſic.Radius egre
diēs percipit dimidiũ totius.ergo totum illud lumē fuit in
paruo oculo.Hoc aũt abſurdũ eſt ꝙ lumen implēs mũduꝫ
ſimul egrediaꝛ̃ ab oculo.¶Preterea aut radius ꝯiũctꝰ eſt
oculo ⁊ rei viſibili.Aut ſeparatꝰ ab vtroq;: aut ꝯiunctꝰ vni ⁊
ſeparatus ab alio.Si pꝰ mõ: cum radius nō ſentiat niſi ſm̃
punctũ tactus radij ſupuiſibilis: nō erit niſi ſm̃ pũctuꝫ: ⁊ ita
nō ſentiat niſi indiuiſibile aliqđ: ⁊ nũꝙ̃ magnitudinē ali
quaꝫ ⁊ figurã.Si dicaꝛ̃ ꝙ diſcurrit ſicut diameter mobilis.
Cõtra.iſte diſcurſus eſt ſm̃ tactũ pũcti ſuper magnitudinē
viſam.In magnitudie aũt viſa ſunt ĩfinita pũcta.ergo nũꝙ̃
totũ vel aliquã parteꝫ magnitudinis trãſibit.ꝗ̃ nũꝙ̃ aliqđ
apphēdet quãtũcũq; paruũ.¶Preterea cũ tactus pũctorũ
diuerſorꝫ nō cõtinuaꝛ̃ ab extremitate linee tangentis: eo ꝙ
partes tacte nō hñt vltimũ cuꝫ linea tangente.ergo radius
emiſſus

Opio Euclidis.

Platonis opio

Opio Alchindi.

Cõtra opionē Euclidis.

emiſſus nunq̄ apprehendet aliquid cõtinuũ in rõne conti-nui. Si aũt neutrum tãgit ⁊ tñ ſentit ⁊ renũtiat oculo: hoc erit abſurdũ: ſicut ſi aliquis dicat ſe ſentire manu abſciſſa que nunq̄ tetigit tãgibile. Si aũt cõiungat̃ vni ⁊ ſeparatur ab alio aut igit̃ tunc cõiũgit̃ oculo ⁊ ſeparatur a re viſa. aut ecõtra. Si primo mõ cõtra dicit phs in 16° de aialib⁹ ⁊ per ſe pꝫ ꝓpoſitio ꝙ illud nõ agit qđ nõ tãgit. ergo radius qui nõ tangit viſibile: non agit in ipſum. ergo nõ percipit ipſ qđ fal-ſum eſt: q̄a ſic erit inutilis radius. Si autẽ tangitur viſibile ⁊ nõ viſum. ergo nunq̄ renũtiat viſui de viſibili. ⁊ ſic iterũ erit inutilis. ¶ Preterea corpus cũ corpore alio nõ eſt in eo-dem loco. ergo ſi radius eſt corpus cũ aere medio: nõ erit in eodem loco. ergo opꝫ ꝙ totus aer ⁊ tota aqua ⁊ totum celũ ⁊ ignis per que eſt viſus: aut eijciant̃ p viſum de locis ſuis. aut ꝙ ſunt pleni poris vacuis per quos ſit trãſitus linearũ corporalium: quoꝝ vtrũq; abſurdũ eſt. Cum eni aer ſit ma-

Tex. cõ. 11. rime humidus vt ꝓbat̃ in 2° de gñatione ⁊ corruptione: et aqua etiam habeat humidũ incorruptibile: pars vna fluit ad aliam: ⁊ nõ terminat̃ in ſe ipſa. ergo vbiq; in aere ⁊ aqua deſtruunt̃ pori: ⁊ ſic nunq̄ per aerẽ ⁊ aquã eſſet viſus. Nr̃ ce-lum nõ hꝫ poros: q̄a nõ rareſit nec inſpiſſat̃. ergo pꝫ ꝙ poſi-tio poroꝝ cui maxime innituñt̃ aſpectiui inutilis eſt. ¶ Pre-terea aggrediamur eos demõſtratiõib⁹ geometricis. Eſto ergo. a. eſſe oculũ a quo egredit̃ radius perpẽdiculariter per. b. ⁊ eſto. b. eẽ oculum a quo etiam perpẽdiculariter ca-dit radius ſuper. a. ita ꝙ illi oculi ex oppoſito directe ſe vi-deant linea. ſ. ab altero eoꝝ egreſſa ſuper reliquũ. ⁊ ecõuer-ſo iſti radij tñ ſunt iter duo pũcta. a. ⁊. b. ergo ſic ꝓbat Eu-clides cũ ſint recte linee vna nõ videt niſi vnũ. ergo iſti ocu-li non vident niſi vnũ. ſed hoc eſt falſum cũ vterq; videat di-uerſum a reliquo. ¶ Si aũt dicat̃ ꝙ ſint due ſed obuiãt ſibi in medio. Cõtra. in medio ergo ꝯtingũt ſe puncta illarũ li-neaꝝ: aut ergo vna cedit alij extra rectitudinẽ: aut vna in-trat in aliã: aut vtraq; ſiſtit alterã. Si vna cedit alteri. ergo q̄cũq; cedit oblique cadit ſuper viſum. ergo ſup eũ non fa-ciet duos angulos rectos: ⁊ hoc eſt cõtra poſitũ. Si aũt vna in aliã intrat: hoc erit abſurdius: q̄a ſic linea indiuiſibilis di-uidit̃ qđ nõ põt intelligi. Si vo 3° modo ſit. ergo neutra eo-rum pertingit ad oculi viſũ ex oppoſito. ergo neutra videt oculũ: qđ iteꝝ falſum eſt ⁊ cõtra poſitionẽ primã. ¶ Itẽ po-ſitio aſpectiuoꝝ eſt ꝙ tactus linee ſit ſenſus. Aut ergo habꝫ hanc in qualibet parte ſuiipſi⁹ aut in vltima tñ. Si in q̄li-bet ſit oculus. a. ſpeculũ autẽ. b. ⁊ ſit oppoſita ſpeculo ſupra quã eſt reflexio radij a ſpeculo. c. res aũt leuata. d. ſupra ſpe-culũ ita ꝙ non appareat in ſpeculo ſit. d. ſicut vides in figu-ra. ſit aũt alia linea ducta ab. a. ⁊ in. d. ſecans radiũ reflexũ a. b. in. e. ſuper pũctũ. e. Inde ſic radi⁹ egredit̃ ab. a. in. b. ⁊ re-flectit̃ in. c. ergo per pũctũ quo tangit̃ ſpeculũ renũtiat ſpecu-lum: ⁊ per pũctũ reflexi radij ſup. c. renũtiat rẽ viſã extra ſpeculũ. ⁊ q̄a radius icidẽs in ſpeculũ cõtingit radiũ refle-xum in pũcto ſuper ſpeculũ appet forma. c. in. b. ſpeculo. ſi cũ radius reflexus qui eſt. b. c. ſentiat ⁊ renunciat ſm quãlibet partẽ ſentit: renũciabit ẽt ſm punctum. e. vbi ſequit̃. a. linea a. d. ergo ibi accipiet formã. d. ſed radius. b. c. ꝯtingit radiũ a. b. in pũcto. b. qđ eſt ſup ſpeculũ. ergo in pũcto illo renũcia-bit formã. d. ſicut formã. c. ergo illud qđ nõ apponit̃ ſpeculo appet in ſpeculo qđ eſt ꝯ ſenſum. Si autẽ nõ ſentit niſi ꝑ vl-timũ punctũ. Cõtra 2m hoc ergo media pũcta nõ ſentiunt nec renũciant de ſenſibili: ſed per media neceſſe eſt formam redire in vidẽtẽ. ergo forma rei viſe nunq̄ redit ad vidẽtẽ. qđ iteꝝ falſum eſt. ¶ Preterea que poſſunt ẽt a volentibus fingere aſſignari: tamẽ ꝙ linea renũtiaret de re viſa ſm pũ-ctum extremũ ⁊ nõ ſm media. ¶ Iteꝝ ſit. a. oculus vidẽs. b. ſpeculũ aũt. c. Aut illud ſpeculũ illi diametralr̃ ſit oppoſitũ ⁊ ſic apparebit ſpeculũ in ſpeculo. ergo radi⁹. a. b. erit incidẽs in ſpeculũ: ſꝫ radius. b. c. erit radius reflexus a primo ſpeculo in 2m. ⁊ radius. c. b. erit reflexus a 2° in primũ: ⁊ ita vtrũq; ap-paret in vtroq;: ſed eadẽ cauſa eſt quare ſimul itereẽ refle-xio: ⁊ quare infinities. ſ. q̄a ſpeculũ eſt de numero terminoꝝ habitum ſupficiẽ planã. ergo infinities dꝫ multiplicari refle-xio. ergo etiã infinities vnũ apparebit in alio qđ falſum eſt. Huius autem eſt figura ſicut vides. ¶ Preterea querat̃ ab iſtis quare non apparent ſimulacra in ſupficieb⁹ puluis pla-nis ſicut in vitro ⁊ cryſtallo ꝯtritꝫ in puluerẽ: ⁊ quare appa-

rẽt in aſperis ſuperficieb⁹. puluis eni lꝫ ſit paruus: tñ eſt cor-pus hñs ſuperficiẽ maioris latitudinis q̄ ſit extremitas li-nee. Si igit̃ extremitas linee ſufficit ad idolũ cõſequẽdum: nõ opꝫ habere aliqđ maius in quo accipiet idolũ q̄ ſit ipſa extremitas linee. nec põt dici ꝙ hoc ꝯtingit ideo: q̄a in aſpe-ris vna pars obũbrat aliã: q̄a radialis linea egrediens ab oculo illuminabit eã. ¶ Preterea in natura ſic eſt ꝙ agẽs ⁊ patiẽs ſint ꝓportionata. querat̃ igit̃ qua vtute radi⁹ agat in viſibile: nõ erit aſſignare. ¶ Preterea cũ radius incidẽs in ſpeculũ nõ eſt incidens in rẽ: cuius forma appet in ſpecu-lo: opꝫ ad hoc ꝙ apphendat formã ꝙ patiat̃ a radio qui re-flectit̃ in rem viſã in ſpeculo in pũcto cõtactus radioꝝ ſup ſpeculũ. Et querat̃ cauſa actionis ⁊ paſſionis ſm nãm. Ex oĩb⁹ igit̃ his pꝫ ꝙ abſurda eſt iſta Euclidis poſitio. ¶ Si-

miliṙ ꝓbat̃ ꝙ abſurdior ſit poſitio Platonis ſic. oẽ aũt qđ ſꝫ nãm exterminat̃ hꝫ exterminatũ modum ſue exterminatio-nis: ſicut exterminata eſt ſua qualitas. ergo radius paruus ⁊ lumẽ qđ in oculo cõgregat̃ nõ põt extermiuari vltra ꝑmiſ-ſionẽ ſue qualitatis. ergo nõ põt ꝑtendi vſq; ad ſpherã ſtel-laꝝ fixaꝝ. Si forte dicat̃ ꝙ hoc ſit per admixtionẽ lucis exte-rioris. Aut iſta admixtio eſt ex parte vidẽtis aut ex pte rei viſe. Si ex parte videntis tũc ſpõs in tenebris non videbit rem viſam in lumine poſitã qđ falſũ eſt. ¶ Preterea pona-mus eẽ tenebras vſq; ad ſtellas: ſtellas autẽ eſſe in lumine: tunc radius egrediẽs ab oculo ſine admixtione lucis exten-dit̃ vſq; ad ſtellas: ⁊ ideo primo cõmiſcet̃ lumini: ⁊ hoc eſt im-poſſibile vt prius ꝓbatum eſt: vt corpus tam ſubtile ⁊ paruũ extenuet̃ adeo ita ꝙ remaneat in ſpecie ſua. Si aũt dicatur ꝙ ſtelle ꝓijciunt radiũ ad oculũ per tenebras: ſm hoc non opꝫ radium egredi de circulo: q̄a res per ſuũ radium pene-trat ad oculum. Si aũt ex parte rei viſe admixto illo tñ: tũc radius non indiget lumine cõmixto ad extenſionẽ ſui: ſꝫ tñ ad terminationẽ ſui ſuper rẽ viſam: ⁊ hoc eſt cõtra poſitio-nem Platonis. ¶ Preterea querit̃ de mõ cõmixtionis il-lius. Paruum eni nõ põt permiſceri multo ampliori: ita ꝙ remaneat vtus eius ꝙ nõ vincat̃ a multo: ſed radi⁹ egredi-ens ab oculo paruus eſt. igit̃ mixt⁹ lumini toti⁹ hemiſperij amittet vtutẽ. ergo nõ erit vidẽs in multo lumine: cum vi-dere ſit vtus eius. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ paruum in q̄titate ⁊ multũ in vtute hñ permiſcent̃ multo ita ꝙ nõ amittet vtu-tem ſuã. Contra. cum crocus ꝑmiſcet̃ aqua: ⁊ paruum de cro-co colorat multã aquã: aut hoc cõtingit q̄a minime partes croci ſunt cũ minimis aque vbiq; in toto: aut cõtigit per ge-nerationẽ ſui coloris ⁊ ſaporis in aquã ꝑter ꝙ ſubã croci in minima diuidat̃ vel vtroq; mõ ſimul. aut ꝙ crocus ꝑtingat in aquã ad ꝓfundũ a ſuperficie alicuius q̄ntitatis aque: ⁊ aq̄ que eſt extra illã videat̃ in colore croci: ita ꝙ color a fun-do ⁊ medio ſpatio ſm ſpiſſitudinẽ aque reſultat ſup aquã ſicut forma ſup ſpeculũ. Si ergo radius miſceatur luci exte-riori vno iſtoꝝ modoꝝ miſcebitur ei. Si primo modo tũc ra-dius diuiditur in minima ⁊ de neceſſitate amittit virtutem ⁊ idem ſequit̃ de 3° mõ. Si aũt ſit 2° modo. ergo radius ge-nerat ſe i tota luce hemiſperij ꝑter hoc ꝙ aliqđ accipiat ab aliqua re ſundi. ergo erit inutilis ad rẽ viſam ꝑcipiendã. Si 4° mõ tũc radius qdẽ vnus ꝑtingit ad rẽ ꝑter alicui⁹ ip-ſe mixtionẽ: ſꝫ tñ reſultat lumẽ radij in lumie mũdi ſicut forma reſultat in ſpeculo. qđ eſt contra poſitionẽ. ¶ Prete-rea ponã poſitiones geometricas cõtra hãc opinionẽ. Sit ꝑ res viſa. a. q̄ntitatis triũ cubitoꝝ ⁊ videat̃ ad ſpatiũ cẽtũ pedum. b. autẽ res viſa eiuſdẽ q̄ntitatis ad ſpatiũ q̄nqua-ginta pedũ. oculus autẽ vidẽs ſit. c. inde ſit radius. c. a. lon-gior eſt duplo q̄ radius. c. b. ergo in duplo mag eſt extenua-tus. ſed extenuatio radij facit videre rẽ minorẽ. ergo in du-plo debet res apparere minor eiuſdẽ q̄ntitatis per radiũ. c. a. q̄ per radiũ. c. b. qđ falſum eſt: q̄a apparet eiuſdẽ q̄ntitatꝭ poſt centũ pedes ⁊ poſt quinquaginta. eadem aũt demõſtra-tio aliter formata deſtruit poſitionẽ Euclidis. ſ. ꝙ q̄ntitas rei viſe ſit ſm q̄ntitatẽ anguli triãguli in oculo terminati. res aũt diſtans que eſt. a. hꝫ minorem angulũ in oculo q̄. b. qđ demõſtratũ eſt ſupra in demõſtratione que inducta eſt pro opinione Euclidis. ergo in duplo dꝫ videri minor: cui⁹ con-trarium videmus ad ſenſũ. ¶ Preterea abſurdiſſima q̄-dam ſm oẽm nãm ꝯſequunt̃ iſtas opiones. ſ. ꝙ linea localr̃ moueat̃: ꝙ linea ſit in eſſe nãli: ⁊ ꝙ lõgitudo ſine latitudine.

Cõtra Platonis opinionẽ.

videt̃: ꝙ linea ſm̄ indiuiſibile punctū apꝑhēdat diuiſibile ⁊ alia abſurda que abhorret natura. ¶ Preterea queraẽ ab eis. ipſi enim dicūt ꝙ oculus videt radiū de ſe egredientem ſicut p; in ſecutiente ad lumē. Queraẽ ergo q̄ᵒ videẽ radiꝰ ſi dicaẽ ꝙ radio. ergo radij erit radiꝰ: ⁊ ſic ibiẽ in īfinitū. Si aūt oculus ſeipſo videt radiū. ergo multo mag̃ alia que nō ſunt adeo ſubtilia videbit per ſeipſum. ⁊ ita inutilis erit radius. Hec ⁊ alia hmōi abſurda vidit Jacob Alchindi filiꝰ ⁊ voluit cauere icōueniens ⁊ ĩcidit in maius incōueniēs ſm̄ nām. pyramis eni egreſſa ab oculo eſt cuius baſis eſt dimidiū celi ⁊ angulus in oculo. ergo de oculo muris egrediẽ lumē tātū q̄ᵒ implet hāc pyramidē. q̄ᵒ abſurdū eſt poſſe recōdi in tā paruo oculo. ¶ Preterea aut idē egreditur ⁊ retrahiẽ. aut diuerſuȝ. Si p̄mo mō tūc motus radij erunt voluntarij: motus enī vōlūs alicuius corporis ſi eſt rectus non eſt ex loco aliquo ⁊ ad ip̄m: ſi hoc dicẽ tūc oculus apertꝰ pōt percipere radio ſuo: ꝙ nō egrediatur niſi quantum vult. q̄ᵒ nō eſt veruȝ: q̄a cogiẽ videre illud q̄ᵒ eſt ante oculos eius. Si autem eſt diuerſum q̄ᵒ egreditur: tunc hoc eſt mirū ꝙ mul totiens vna hora poteſt egredi lumē a corpore paruo ipleēs totum mūdum. ¶ Faciamus igitur demōſtrationeȝ ſuper hanc poſitionem vt oſtendatur eſſe impoſſibile. Dicit eniȝ iſta poſitio ꝙ radij corpora ſunt ⁊ ſunt cōtinui. in corpore pyramidali reprehēdēs alios qui dixerūt eos eſſe ſeparatos: continuos autem dicit in profundum ⁊ in rotūdum ⁊ in oēȝ dimenſionem pyramidis egredientis: ⁊ ipſum pyramidem eſſe corpus deferens virtutem viſiuam: que tamē maior eſt in ea que ſubſidet cētro oculi q̄ȝ in alia ꝓpter abundantius lumen. Ponamus igitur oculum videnteȝ ab occidente in orientem. a. ⁊ ponamus oculum econtra videnteȝ ab oriēte in occidētem. b. circulum auteȝ pyramidalis corporis. a. ponamus. c. d. e. f. g. h. ⁊ ponam. a. quolibet ſex notarum circuli continuari lineam in. a. oculum: ponam igiẽ centrū huius circuli ſcilicet pyramidis. i. ⁊ lineam. a. i. eſſe diametrū centri oculis. deſcribam etiaȝ circulū per. h. l. m. n. o. p. que ſunt pyramides oculi. b. ⁊ ſignificabo centrum eius. q. ⁊ cōtinuabo lineas ad oculum. b. ſicut feci in alio circulo. Inde ſic. iſte pyramides veniūt contra ſe ex oppoſito. Aut ergo ſiſtūt ſe: ⁊ tunc neuter oculorum videbit q̄ᵒ eſt viſus alterum q̄ᵒ falſum eſt. Aut penetrant per ſeinuicē: ⁊ tunc tria corpora erūt in eodem loco ſcilicet due pyramides ⁊ aer qui fuit ibi p̄us quorum quodlibet eſt impoſſibile. ergo nullo modo contingit verificari aliquam iſtarum poſitionum. hȝ autem plures alie rationes poſſint inueniri quibus oſtenditur falſitas in

Opinio modernorum.

iſtis: tamen ad preſens iſte ſufficiunt. ¶ Sunt autem q̄daȝ modernorum qui dicunt ꝙ viſus fit ⁊ intus ſuſcipiendo et extra mittendo radios ⁊ lumē. Sed hec opinio deſtruitur per eadem: ⁊ ideo non ponam diſputationem contra iſtaȝ: ſed adiungam in fine queſtiones quaſdaȝ de fallacia viſus que eos ad iſtas opiniones induxerunt. ¶ Eſt autem precipua inter eas ratio vt dicit Auicēna ꝙ vnuȝ videtur duo ſi comprimatur oculus extra ſitum ſuuȝ ad ſuperius vel ad inferius vel in dextrorſum vel ſiniſtrorſum. ¶ Alia autē eſt de formis apparentibus in ſpeculo que non prohibet ſuas contrarias in ſpeculo eodem modo apparere. Quod etiaȝ ſupra diximus in queſtione de viſibili. Sed ſi iſta eſſet cauſa ꝙ vnum videretur duo ꝓpter reflexionem radioꝝ extra ſitum: tunc ſemper ſm̄ eos vnum deberet apparere multa: quia ſemper viſibile ſm̄ eos contingunt multi radij: ⁊ non ita in loco vno. Similiter dicendum vt ſupra. ꝙ in veritate nihil extra mittimus cum videmus: ſed tamē proceſſus luminis in colores ſm̄ rectam oppoſitionem deſcribit intellectuales angulos ſuper oculum: ita ꝙ angulus procedentis luminis eſt in oculo ſicut ſupra diximus: nec hoc oportet repetere: ⁊ ſuper huiuſmodi lineas fundantur demonſtrationes Euclidis in tribꝰ libris ſcilicet de compoſitione ſpeculorum ⁊ de viſu ⁊ de fallacia viſus. Unde poſitio Euclidis

Argumētorū ſolutio.

minus habet de impoſſibili q̄ȝ alie due. ¶ Dicendum ergo ad primum pro illis inductum: ꝙ ſicut probatuȝ eſt in libro qui dicitur de fallacia viſus. id q̄ᵒ de ſphera in eadem ſuperficie ſtante videtur minus eſt medietate ſphere: ⁊ quāto ꝓpinquius accedit ad ſpheram: tāto minus videtur de ſphera: ⁊ tamē magis apparet ⁊ hoc non contingit ꝓpter lineas egredientes ab oculo: ſed ꝓpter modum immutationis oculi a ſphera ſm̄ talem oppoſitionē. bene enim cōcedimus ꝙ nō fit viſus niſi ad imutationem ⁊ oppoſitionem rectam: et ideo q̄a ad rectam oppoſitionem nō opponitur dimidium ſphere ſtantis in eadē ſuperficie ipſi oculo: ꝓpter hoc illud q̄ᵒ videt de ſphera nō eſt niſi ſphere aliquā proportio minor ſemicirculo ſphere: cuius ꝓbationem dabo taleȝ. deſcribaẽ ſphera ſuper centrum. a. cuius diameter ſit. b. c. viſus auteȝ extra ſpheram in eadem ſuperficie ſit. h. diſtans per aliquātulum ſpatium a ſphera: ⁊ ducatur linea a prima pte ſphere que alteri in ſpeculo oculo opponatur in oculū. h. ⁊ ſit illa g. h. ſimiliter ducaẽ alia linea ab infimo loco ſphere vbi oculo opponatur vltimo: ⁊ ſit linea illa. d. h. ⁊ iſte linee faciūt ſicut neceſſe eſt angulos acutos ſupra ſpheram: ⁊ nō angulos contingentie: q̄a ſi protraherenẽ ſecarent ſpheram q̄ᵒ nō facit linea contingens. Item ducam lineaȝ ab ipſo. g. in. d. que ſecant aliam portionem circuli. ducam etiam lineaȝ ab oculo. h. in cētrum ſphere q̄ᵒ eſt. a. illa ſecabit lineā. g. d. in ſphera ad angulos rectos. ergo triangulum. g. d. h. ⁊ anguluȝ. h. diuidit in duo media equalia. Ponam autem ſignū vbi ſecat lineam. g. d. ⁊ illud ſit. r. igitur triangulus. g. r. d. eſt dimidium quātitatis que de ſphera videtur. Circūuoluaȝ igiẽ triangulum. g. r. h. ſuper axem. h. r. ergo angulus. g. circūductus deſcribit mihi quicqd videtur de ſphera. In illa auteȝ quātitate deſcripta non cadet. a. q̄ᵒ eſt centruȝ ſphere. ergo deſcriptum ab angulo trianguli nō cōtinet ſphere dimidietatem: ⁊ ſic verificatum eſt ꝓpoſitum ꝙ ſphere exiſtentis in eadē ſuperficie minus medietate videẽ. ⁊ huius etiam hec eſt figura. dicimus igiẽ ꝙ hoc conuenit ꝓpter modum oppoſitionis: non ꝓpter emiſſionem radioꝝ: nihil enim de ſphera generat ſe in medio vel in circulo niſi quod directe opponiẽ. ⁊ bene concedo ꝙ hec oppoſitio eſt ad modum pyramidis ⁊ trianguli: ſub quo fit imutatio ſicut ſupra dictuȝ eſt in priori queſtione. Inde etiam patet cauſa quare ꝓpinquius accedens minus videt de ſphera: ⁊ tamen magis apparet. In omni enim triāgulo maius latus minori angulo ſubtenditur. vnde ſi tamen propinquius accedēs aliquis accipiat immutationem ſub maiori angulo: illud neceſſe eſt magis videri. tamen q̄a linee ſignantes partes ſuperius ⁊ inferiꝰ poſitas in ſphera incidūt in minorem arcuȝ ſphere: ideo illud q̄ᵒ videtur in ſphera eſt minus. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ illa nō eſt cauſa que ponitur pro cauſa: nec homo videt ſui imaginem ante ſe in aere niſi aer poſſit effici vt ſpeculum: ſed videtur ſibi ꝙ videat eam: cum tamē non ſit verum. ⁊ hoc cōuenit ex fluxu imaginum a loco cellule imaginatiue imaginantes ad organum ſenſus cōmunis: ⁊ ab illo ad organum viſus: ſicut accidit in melancholicis ⁊ in infirmis ⁊ hoc plenius poſtea tractabimus cum agemus de ſomno ⁊ vigilia. ¶ Ad aliud iam patet ſolutio q̄a imutatio fit ad oppoſitionem pyramidalem ⁊ triangularem: non emiſſio radioꝝ. ea autem que ſubſident centro oculi ad rectam lineam perpēdiculariter immutant oculum: ⁊ ideo melius videntur. Preterea ois virtus alicuius rei maior eſt in centro rei q̄ȝ iuxta extrema. vnde etiam virtus viſiua oculi maior eſt in cētro: ⁊ ideo etiam fortius apprehenditur res que ſubſidet cētro.

Virtꝰ rei maior ē in cētro rei q̄ȝ iuxta extrema.

¶ Ad aliud dōm ꝙ creator ideo fecit oculum ſphericuȝ nō vt imprimerentur in eo imagines reruȝ: ſed potius ideo vt eſſet facile mobile ſicut ſphericum animatum in quo debebant imprimi omnes imagines rerum: ſuper totum rotundum autem melius ⁊ rectius imprimantur imagines q̄ȝ ſuper latum planum vel concauum. In loco enim plano ꝓpter diuaricationem luminis quā facit quelibet pars eque eminens cuilibet parti confunditur: ⁊ dilatatur imago: ſicut p; in enſe limato ⁊ terſo. In concauo auteȝ vna pars imagineȝ proijcit receptam ſuper alteram: ita ꝙ iterum non fit directa rei comprehenſio: ſed in rotundo retinetur imago. ⁊ cuȝ nulla pars eque emineat alteri: nulla pars diuaricat proceſſionem luminis in qua procedit forma viſa: nec alis proijcit ſuper aliam ſicut fit in concauo. Que autē ſit cauſa ꝙ dextra videantur apparere ſiniſtra ſupra determinauimus in queſtione de viſibili. ¶ Ad aliud dōm ꝙ motus non eſt cōtrarius impreſſioni formaruȝ in oculo: imo valet ad hoc ꝙ ab omni ſitu viſibilium dirigatur immutatio ad oculum. ¶ Ad aliud dicenduȝ ꝙ propinqtas eius q̄ᵒ cadit ſub centro oculi non eſt tota ⁊ ſola cauſa quare melius videtur: ſed rectitudo

tudo immutationis ⁊ confortatio virtutis viſiue in centro oculi ſicut dictum eſt. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſiniſtra non appa-ret dextra in ſpeculis planis ⁊ conuexis illa de cauſa quam dat Euclides: ſed potius quia forma abſtracta a re viſa per actum luminis apparet in ſpeculo: ⁊ ſicut ſeparatur ita ipri-metur: ⁊ ideo fit ſitus imaginationi oppoſitus ad aſpicientẽ ſicut ſupra ſolutum eſt. Quod autem diſtantia etiam repreſen-tatur in ſpeculo in re alta ſicut in turri cacumen inferius vi-detur: quia plus diſtat a ſpeculo: ⁊ ideo profundius apparet: ⁊ ideo videtur cõuerſa turris in aqua vel in ſpeculo. hac etiã de cau-ſa baculus ſtans in aqua videtur curuus vel abſciſſus obliq́ aſpicienti: quia forma baculi per omne profunduʒ aque exiſtẽs imprimitur ſuperficiei aque: ⁊ ibi vlterius imutat aerem ⁊ figu-ram ⁊ viſum. ⁊ cauſa huius imutationis eſt ꝙ linea veniẽs a profundo ad ſuperficiem aque eſt recta: linea autẽ a ſuperficie aque ad oculũ veniẽs eſt oblique cadẽs ſuper illam: ita ꝙ ſuper ſuperficiẽ aque viſus aſpicientẽ facit angulũ acutũ: ⁊ ita cur-uitas duorum imutationũ cauſa eſt apparitionis curuitatis rei. Si autẽ directe ſuper rem in aqua iacentẽ aliquis rem aſpi-ciat: videbitur tũc res directe quia tũc ad punctũ linee imutãtis aque ſuperficiem directe ⁊ perpẽdiculariter cadit linea imu-tationis viſus: ita ꝙ ſuper aque ſuperficiem ſignat duos ocu-los rectos. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ in veritate colores non mo-uentur ad oculũ motu locali: ſed potius motus imutationis eſt motus eorum quo generãt ſe primo in medio ⁊ poſtea in ocu-lo ſicut dictũ eſt ſupra in queſtione qualiter viſibile ſit in medio.

Nõ ꝯ Auic. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ licet Auicẽna dicat ꝙ quedã aialia habẽt oculos adeo lucidos ꝙ lumine eorum de nocte vidẽt de propin-quo: tamẽ hoc nõ placet mihi: quia ſi illuminarẽt propinquum facerẽt colorem eius in actu: ⁊ ita ab hoibus poſſet videri: quod nõ eſt verum ſicut experimẽto repertũ eſt. ſed oculi eorũ lucent vt noctiluca: ⁊ lumẽ eorum non valet ad melius viden-dũ ſicut ſupra determinauimus. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ quãdo vnus oculus clauditur vel cecatur lumen vnius redit ad aliũ: ſed hoc nõ cõtingit propter emiſſionẽ radiorum. ſed hoc contin-

Triplici cã cõtingit ꝙ clauſo vel excecato vno oc'o alter itẽdit in lumine. git trib' de cauſis. ¶ Quarum vna eſt: quia virtus apprehẽſiua naliter mouetur ad apprehenſiones formarum: ⁊ delectatur in ipſis: vnde mouẽdo ad locũ ſecũ trahit ſpiritum viſiuũ. Cum igitur formas nõ inuenit in loco vnius oculi mouetur ad reliquũ et trahit ſecum ſpiritum viſibilem ex alio. ¶ Secunda eſt ꝙ neruus opticus oculorum bifurcatus eſt in anteriori parte capitis: ⁊ ideo ſpiritus viſiuus ipeditus in vno retrorſum agitur vſq; ad bi-furcationẽ: ⁊ cũ ibi nerui cõtinuentur trãſfunditur corpus in ocu-lum vnũ. ¶ Tertia eſt attentio quia amiſſo oculo vno maior intẽtio fit circa alium: ⁊ attẽtio frequẽs facit opus eius. fre-quentia autẽ operis facit calorẽ: ⁊ calor cogit affluere ſpiritũ aialem. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ nõ eſt cauſa illa que dicitur in libro de viſu: ſed potius ꝙ periferia ſpeculi cõcaui ſuper cẽtrũ illi' exaltatur ⁊ eminet ſuper ipſum: ⁊ ideo formã receptã ab oculis proijcit ſuper cẽtrum ſpeculi ⁊ centrũ per imutationeʒ impri-mit eam aeri ⁊ per aerem oculo ſuper cẽtrũ exiſtẽti. Eadeʒ et cauſa eſt ꝙ oculus in periferia concaui poſitus videt ſe in ma-iori quãtitate quam ſit: ⁊ tũc etiã propter propinquitatem impreſſio-nis humor cryſtallinus oculi apparet in ſpeculo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in veritate imutatio fit quaſi ſub angulo: ſed in hoc eſt deceptio ꝙ duplici diſtãtia nõ facit minorẽ angulum du-plo: ſed in aliqua proportione facit minorẽ: nec tota cauſa eſt ꝙ res bene videatur propinquitas rei: quia ſic res tãgens oculuʒ optime videretur: quod falſum eſt. ſed eſt cauſa: quia res apparet tãta vel tãta. ſicut enim eſt in alijs virtutibus actiuis ⁊ paſſiuis in natura. ſ. ꝙ exigitur proportio inter agens ⁊ patiens: ita exi-gitur in viſu proportio diſtantie vel medij ⁊ organi ⁊ obiecti: qua proportione non cõſtãte non erit bonus viſus. ¶ Ad hoc autem quod obijcitur de demõſtratione Jacobi alchindi dicendum ꝙ hoc cõceſſum ⁊ ratum eſt ꝙ viſus fit ad moduʒ pyramidis: quia hec pyramis eſt figura oppoſitionis ſub qua fit imutatio vt dictum eſt: nec eſt cauſa ꝙ melius videat res cẽtro ocu-li ſubiacẽs: quã cauſaʒ ipſe aſſignauit ſed potius que dicta

Nõ quatuor cãs quare cõtingit ꝙ vnũ apparet duo. ſunt. ¶ Ad id autẽ quod iuxta hoc vltimo queritur: quare vnũ apparet duo. Dicẽdum ꝙ huius ſunt quatuor cauſe ſecundum na-turam. Quarum vna eſt ſicut infra patebit. ois ſenſus par-ticularis refertur ad ſenſum cõem in quo perficitur eius opera-tio: ſpiritus igitur viſiuus per neruum opticũ currens red-dit formam apprehenſam: ⁊ licet ſit in duobus oculis: tamen quia venit ⁊ vnitur in loco bifurcationis nerui ibi eſt forma vt vna in ambobus oculis apprehenſa. Cum autem comprimitur ocu-lus egreditur linea vnius ſpiritus extra lineam alterius in lo-co bifurcationis: ⁊ ideo tũc ibi non contingit aliũ ſpiritum in puncto anguli bifurcationis: ⁊ ideo tunc forma appre-henſa in duobus oculis non vnitur: ⁊ ideo ſenſus cõis qui componit ⁊ diuidit ſenſata propria tũc iudicat ⁊ apprehendit eam ſicut duo ſenſata eiuſdem ſenſus. Huius autẽ ſignuʒ ꝙ ſi vnus oculus comprimatur ⁊ alter claudatur ex oppoſito vni' tũ oculi non apparebit vnũ duo. ¶ Secũda cauſa eſt ex re-flexione ſpiritus ad intus ⁊ extra. Cum enim currat inter ſen-ſum cõem ⁊ ſenſum particularem: accipiẽdo ab vno ⁊ dãdo alteri: ⁊ ſit velociſſimus ſicut per apprehenſionem velocẽ po-teſt probari. nam accipiẽs formã in oculo euoluẽtem ad ſen-ſum cõem refluit forma ad parteʒ aliã ſpiritus ante quam egre-diatur plene ab oculo: ⁊ tunc apparet in vna parte ſpiritus ⁊ in alia: ⁊ iudicantur duo. ⁊ hoc maxime cõtingit in quibuſdã ebrijs ⁊ infirmis: in quibus vapor ⁊ ventoſitas eleuata impellit ſpi-ritũ viſiuum ſicut vẽtus aquã. vñ talibus frequenter promi-nent oculi ventoſitatẽ vt vapore eos extra loca ſua premente. Signũ autẽ huius eſt: quia videmus ſole apparente in aqua ⁊ vẽto aquã mouẽte: formã ſolis in aqua fieri pluribus locis et incidere formã quaſi vna continuetur ad aliã. ¶ Tertia cã eſt ex ſitu ſpiritus ſecundum latum per amplitudinẽ ventriculi vel etiam ꝙ neruus eſt cella imaginationis ⁊ ſenſus cõis. tũc enim apparet res viſa in duob' locis eo ꝙ in vno ſitu apprehenditur antequam vnã partẽ ſpiritus perfecte relinquat: ſicut patet in virgula circũdu-cta: que videtur facere circulũ ſenſu particulari accipiente ex-tremitatẽ eius hic ⁊ ibi: ⁊ ſenſu cõi cõtinuãte illa loca per cir-cũuolutionẽ ſpiritus ad formã apprehẽſam. Hac de cauſa eſt for-ma mota quãdoq; infigitur ita ſpiritui ſenſus cõis ⁊ imaginatiui ꝙ ali-quis ſtãs iuxta aquã videtur ſibi ꝙ moueatur ⁊ cadit. hac etiã de cã quidã timẽtes ad imaginationeʒ caſus cadũt de alto. ⁊ hac etiã de cauſa poſt nauigationẽ videtur nobis moueri terra lõ-go tempore poſtquam venimus ad portũ: quia forma manet in ſpiritu ⁊ ſpiritus vndat ſecundum motũ forme ad latitudinẽ celle anterioris partis capitis. ¶ Quarta cã eſt ipſa cõpoſitio oculi. ſicut enim ſupra probatũ eſt cõpoſitio ſua eſt in humido aquoſo ſeruabi-li forme apprehẽſiue. habʒ autẽ tunicas quarum quedã habẽt foramẽ ad exterius: ⁊ ideo quando iprimitur oculis extumeſcit humor cry-ſtallinus ⁊ diuaricatur forma ⁊ videntur due vel tres quãdoq;. ¶ Ad vltimũ dicendum videtur ſicut ſupra ꝙ in veritate forme a lu-ce accipiũt eẽ ſpũale ⁊ ſimplex: ⁊ ideo ſunt in ſpeculo ſʒ ſuas

intẽtiones ⁊ nõ ſecundum eẽ mãle vt ſupra probatuʒ eſt. ¶ Si autẽ que-ratur quare tũc non apparẽt in ſpeculis cõtritis ⁊ aſperis. Di- *Nõ quare i ſpeculis cõtritis ⁊ aſperis nõ apparet imago.*
cendum ꝙ in cõtritis ſuperficies eſt inſenſibilis ⁊ nõ ſufficiẽs ad luminis multiplicationem ſub cuius actu fit imutatio. ¶ In aſperis autẽ propter vnã partẽ obumbrãtem aliã nõ põt eẽ actus luminis ſecundum extremitateʒ perſpicui vt alibi dictum eſt. ¶ Alio modo poſſet dici vt dicit Auicẽna ꝙ in veritate eſt for-ma materialis ⁊ corporea in ſpeculo ⁊ in oculo ⁊ in imagina-tione quia eſt in corpore. ſed non ſequitur ꝙ ſi in re viſa habeat contrarium ꝙ etiam in ſpeculo vel ſpiritu animali habʒ con-trarium: quia non omne agens agit formam in aliud quod pa-titur ab ipſo ſicut patet in primo motore qui motuʒ facit in mobili primo: cum tamen nõ moueatur ⁊ motus localis fa-cit calorem: cum tamen nõ ſit calidus ⁊ ſic eſt in multis. Vñ non ſequitur ꝙ in ſpeculo vel in ſpiritu animali habeat cõ-trarium. ſed hec rõ nõ põt ſoluere inconueniẽs quod videtur accidere ꝙ in ſpeculo paruo apparet magnus mons ⁊ in ocu-lo totum hemiſpherium. dicit tñ ad hoc Auicenna ꝙ excuſat

Nõ ꝯ Auic. eũ ab hoc incõuenienti potentia diuiſionis corporis in infini-tum: ⁊ ita vult dicere ꝙ per diuiſionẽ fiat vnus in oculo vel in ſpeculo: ſed adhuc ſequuntur duo incõuenientia. Quorum vnũ eſt ꝙ nõ aſſignat cauſam que diuidat corpus tali modo. ſ. ꝙ ſemper forma remaneat ſimilis forme montis ⁊ diuidatur in duos dimidios montes: ⁊ medietas in quartas ⁊ ſic de alijs. Aliud incõueniens eſt ꝙ illud quod apparet in ſpiritu aiali iudicium ſit de re. vñ oculus magnũ monteʒ debet iudica-re paruum quod videmus eſſe falſum. Similiter non po-terit Auicenna aſſignare cauſam quare diſtantia rei appa-ret in ſpeculo ⁊ oculo ſicut ⁊ ipſa res vt ſupra in queſtiõe de viſibili probatum eſt. Propter hoc igitur ⁊ quedaʒ alia pro-pria ſolutioni videtur eſſe credendum.

¶ Queritur quid ſit auditus.

Deinde queritur de auditu. Et queruntur q̄tuor. Quorum primum eſt de auditu in ſe. Secundum de auditu ex parte obiecti. Tertiū de auditu ex parte medij. Quartum ⁊ vltimū ex parte actus ⁊ modi audiendi.

Ad primū ſic ꝓcedit̄. Dicit Auicēna. Auditus eſt vis ordiata in neruo expāſa in ſupficie nerui optici ad apphēdēdū illud qđ ſibi conuenit ex cōmotione aeris que cōrigit inter pcutiēs ⁊ percuſſuȝ reſiſtēs cōſtrictione coacta ex qua ꝓuenit ſonus: ⁊ ꝓuenit eius cōmotio ad aerem collectiuū quietū qui eſt in cōcauitate nerui poſtici: mouēs illū ad inſtar ſui mot⁹: ⁊ cōmotores illi⁹ motus tāgūt neruū ad inſtar tc̄. Eodē mō videt̄ diffinire Algazel in phīca ſua q̄ dicit ꝙ audit⁹ ſit per ſonū qui ꝓuenit ad aerē intus qeſcētē intra cōcauitatē auris: ⁊ iprimit neruū expāſum in ꝓfunditate cōcauitatis quēadmodū corium extendit̄ in tympano. ¶ Cōtra vō p̄mā diffōnē obijcit̄ de eo qđ dicit ꝙ eſt vis expāſa in ſupficie nerui optici. neruus eniȝ opticus eſt neruus viſibilis in quo eſt vis ordinata ad viſuȝ ⁊ nō ad auditum: duarū eni viriū que nō ſunt eiuſdeȝ gnīs nō dȝ organum eſſe vnū. ¶ Preterea Cōſtabulus in li° de dr̄ia ſpūs ⁊ aie dicit ꝙ ex anteriori vētriculo cerebri oriunt̄ qnque paria neruorū. quoꝝ p̄m̄ venit ad oculū. 2m̄ ad palpebras. 3m̄ ad linguā. 4m̄ ad palatū. 5m̄ ad tympanū auris: ⁊ ex hoc videt̄ ꝙ diuiſionē hn̄t inter ſe nerui viſibiles ⁊ nerui audibiles. ¶ Preterea querit̄ de hoc qđ dicit ꝙ cōmotio ꝓuenit ad aerē collectiuū quietū: qui eſt in ꝯcauitate nerui. hoc eni nō videt̄ generale eē in oib⁹ aialib⁹. In piſcib⁹ eni nō apparent vie exteriores ad auditū in qb⁹ vijs ſit aer: ⁊ tn̄ multis experimētis ꝓbat̄ in li° de aialib⁹ ꝙ piſces audiūt. ¶ Preterea querit̄ ſi nihil ocioſuȝ eſt in nā tūc videt̄ cartilago auris extrinſec⁹ ſuppoſita aliqđ facē ad auditū: ⁊ ita nō ſolus neruus expanſus in aures videbit̄ eē organū auditus. ¶ Preterea q̄rit̄ qđ faciat in auditū tortuoſitas aurium: ⁊ q̄re reflexio auris magis ſit retro q̄ aā. videm⁹ eni ꝙ in aialib⁹ v̄ſus poſteriꝰ capitis eſt cartilago auris eleuata aliq̄ntulū a capite. ſi autē audit⁹ eſt ad oēm partē videt̄ eē via plana ab omni pte ad foramē audit⁹. ¶ Preterea in aurib⁹ videm⁹ ꝙ nō circūponit̄ foramē audit⁹ hm̄ōi cartilago. Et querit̄ q̄re ſit hoc. Similr̄ in qbuſdā aialib⁹ videm⁹ ꝙ hn̄t aures mobiles: ⁊ q̄dā imobiles hn̄t ſicut hō ⁊ ſimia. Et ſilr̄ q̄dā aialia videm⁹ hr̄e in ſupficie capitis ſicut q̄drupedia. q̄dā aūt nō in ſupficie ſed in medio capitis ſicut hō. ¶ Preterea nos videmus quoſdā ſenſus eē aā in capite ſicut viſus olfat⁹ guſt⁹ ⁊ tactus. Querit̄ igit̄ q̄re audit⁹ nō ſit aā in capite ſȝ a latere. ¶ Preterea q̄rit̄ de quodā qđ dic̄ Greg⁹ nicen⁹. ꝙ organa audit⁹ ſūt nerui qui in cerebro molles ⁊ auriū cōſtructio. Auicēna aūt dic̄ in ſuo libro de aialib⁹. ꝙ nerui illi facti ſūt duri: ⁊ ſic videt̄ eē ꝯtrarias. ¶ Preterea q̄rit̄ q̄re audit⁹ ponitur frōs ſenſus. ¶ Solo. dōm eſt ad p̄mū ꝙ neruus optic⁹ ſiue poſticus neruus q eſt neruus audibilis vt dic̄ Auicēna in lib° ď aialib⁹ naſcit̄ in v̄itate ab añriori pte medulle cerebri ⁊ vadit ad cellā auricularē que dicit̄ tympanuȝ ⁊ in ea diſpgit̄. ⁊ qa vterq̄ ram⁹ ei⁹ diuidit̄ in duo: maior pᵒ illi⁹ rami diffundit̄ in tympano auris: ⁊ minor pᵒ exit p foramē oſſis petroſi qđ dr̄ foramē cecū. ⁊ idcirco ſic iſte neruus dr̄ eſſe in ſupficie optici: hoc eſt ꝙ tāgit eē in origine neruoꝝ ſenſibiliū: nō qa ſit ideȝ cū illo: ſic ēt dicimus ꝙ ſenſus cōis organū hȝ in illo loco capitis vbi occurrunt oēs nerui ſenſibiles: qa aliter ſenſus cōis nō cognoſceret ſenſibilia oiuȝ ſenſuū particulariū. ¶ Ad aliō dōm ꝙ in v̄itate qnque paria diffundentia ſenſus per totū corpus oriunt̄ ab anteriori cella capitis que ſūt multaꝝ cōnū vt dicit Auicēna in ſua anathomia. ſed nīa poria neruoꝝ colligunt̄ in vnū in organo ſenſus cōis ⁊ phantaſie. motus enim ab omnib⁹ ſenſib⁹ veniūt ad ſenſum cōem ⁊ phātaſiam: nihilomin⁹ tamē nerui audibiles ⁊ nerui viſibiles maioreȝ hn̄t cōiūctionē: qa iſti duo ſenſus deſeruiūt diſciplinę. Alij v° tres deſeruiūt nutrimēto. ¶ Ad aliō dōȝ ꝙ in v̄itate vt dicit̄ in lib° de aialib⁹ piſces nō hn̄t vias auditus aptas in capite: qa cū elemētū aque ſit ſturibile ſubintret ad medullā cerebri: ⁊ iſfrigidādo illam extingueret nām: et ꝓpter hoc tympanū piſciū eſt celata in piſcib⁹ cooperta in aq̄ expandit̄ neruus audibilis: qui imittit̄ a cōmotione ſoni: q ſubintrat per aquā: ⁊ pp hoc cōnālitateȝ quā hȝ neruus ille ad aerē cōmotū ⁊ pp cōnālitatē ſpūs audibilis q eſt in ipſo in quo imprimunt̄ ſpecies ſonoꝝ: ⁊ ille ſpūs eſt eis pro aere quieto. ¶ Ad aliō dōm ꝙ multa ſunt in aurib⁹ que faciunt ad bn̄ eē: ⁊ tale eſt cartilago que capit cōmotionē aeris ⁊ eſt media inter carnē ad os: qa ſi eēt carnea tūc eſſet mollis nimis: ⁊ cederet cōmotioni nimis ita ꝙ molli ſoni trāſirēt foramē audit⁹ ⁊ nō reflecterent̄. Si v° eēt dura ſic os tunc nimis retūderet ⁊ infringeret cōmotionē ⁊ ſonos: ita ꝙ nō diſtincte ꝓuenirēt ad auditū: ⁊ ita facta eſt auris de cartilagine que media eſt inter nimis molle ⁊ nimis durū. ¶ Ad aliō dōm ꝙ cōcauitas auris lōga eſt pp tria. Quoꝝ vnū ſumptū eſt ex parte teneritudinis medulle cerebri: qa ſi eſſet breuis ſubintraret frigus ad cerebrū ⁊ occiderent̄ animalia. 2m̄ eſt ſumptū ex pte nerui audibilis qui pp hoc ꝙ orit̄ ab anteriori cella que medulloſa eſt mollis eſt in ſuo initio. qa v° molle non eſt aptū tenere cōmotiones ⁊ ſonos: ideo neceſſe fuit ipſm ꝓlōgari vt induraret̄ ex cōiūctione ſui ad os petroſum ⁊ ex ꝓlongatione in foramine tortuoſo. 3m̄ eſt ex pte ſoni qa ſonus ex multis repercuſſionibus ⁊ circūuolutionib⁹ ſaluat̄ vt magis poſſit deꝑhendi per auditū: ſicut pȝ in ſono facto in cōcauo ſicut in campana vel in fiſtula. ¶ Ad aliō dōm ꝙ in aialib⁹ hn̄tib⁹ aures ꝓminētes multū aures erigunt̄ ⁊ reflectunt̄ a poſteriori capitis v̄ſus anterius: ⁊ hoc ſit qa nerui audibiles tangunt̄ ad anteri⁹ capitis: ⁊ pp hoc nā vt ſiat reflexio ſoni ad eādem partē erexit aures retro vt pcuſſus ſonus veniat ad ante. ⁊ hui⁹ ſignū eſt: qa ſtatim aialia cuȝ audiūt ſonū erigūt caput ⁊ dirigūt faciem v̄ſus ſonū quaſi ſonum venientem ab ante meli⁹ audiūt q̄ illum qui venit a retro: ⁊ hoc eſt qa ab ante planus eſt igreſſus ſoni: retro autem per prominētiam carnis impeditur. ¶ Ad aliō dōm ꝙ aues non habēt aures ꝓminentes pp duo. p̄imū eſt qa impedirent̄ in volatu: eo ꝙ caperent multū ventū. 2m̄ eſt qa in volatu fieret multa repercuſſio aeris ad aures: ⁊ pp hoc cōtinuus ſonus: ⁊ ex hoc accidūt duo incōuenientia. p̄mū eſt ꝙ ex illo ſono cōtinuo cōfunderet̄ audit⁹ ad ſonos peruenientes. 2m̄ eſt ꝙ ex ꝯtinua cōmutatione ꝯfunderet̄ cerebrū ⁊ interficeret̄ auis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in animalib⁹ habentib⁹ rotūduȝ caput vie ſenſuū ab organis ad anteriorem cellaȝ ꝓpinque ſunt: ⁊ ꝓpter hoc imutationes ſenſuum de facili veniūt ad ſenſum cōem ⁊ phātaſiam: ſicut eſt in auib⁹ ⁊ hoīe ⁊ ſymia. ⁊ ideo nō fuit neceſſe vt mouerent̄ aures: ſȝ in aialibus cū longis capitibus aures ſunt retro in capite: ⁊ difficilis eſt reflexus a retro in ante ad locū ſenſus cōis ⁊ phantaſie: ⁊ ꝓpter hoc oportuit ꝙ aures hn̄ent mobiles: ⁊ multū ꝓminētes vt ex mobilitate poſſent eas dirigere in oēm partē vnde veniret ſonus. ⁊ ex ꝓminētia multū caperēt de cōmotione ſoni. qñq̄ tn̄ cōtingit per accīs ꝙ qdam hoīes mouēt aures: qa nerui motiui qui ſunt in muſculis maxillarib⁹ ꝑtingūt ad radices auris in ipſis: ſicut etiam qdam mouent ſuperiorem partē capitis ex hoc ꝙ nerui motiui qui ſunt in muſculis frontis pertingunt in ipſis vſq̄ ad pelleȝ crinoſaȝ que eſt ſuper caput. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ꝓpter duas cauſas quadrupedia hn̄t aures ſup caput retro. Quorum vna eſt qa talia habēt caput dependēs: ⁊ ideo non libere perueniret aer cōmotus ad aures niſi eſſent in eminēti: ⁊ ideo natura erexit aures quantum potuit in talib⁹ aialibus. Iuxta terram enim ſunt turbationes multe impedientes ſonos. et huius ſignū eſt in cāpanis que alte ſunt ſuſpenſe vbi ptīgūt liberum aerem: ⁊ ideo melius ſonāt ⁊ remotius audiuntur. ⁊ hec eſt rō Auicēne quā ipſe ponit in libro de aialib⁹. Alia ratio eſt qa in q̄drupedib⁹ inferior mādibula eſt valde longa ⁊ magna: pertingēs vltra mediuȝ locum capitis ⁊ impediens cōgruam poſitionē auriū in medio. ⁊ propter hoc natura que optime ordinat vnūquodq̄ inuenit locum aliū aurium in quadrupedib⁹. ¶ Ad aliud dīcēdū ꝙ due ſunt cauſe quare auditus non eſt in facie. Quaꝝ prima eſt ꝙ alij ſenſus magis neceſſariū obtinuerūt locū faciei: ita ꝙ ex neceſſitate non potuit locari audit⁹ in facie: ⁊ hec eſt rō Auicēne. Alia cauſa ⁊ forte melior eſt ꝙ audit⁹ ⁊ ſenſus animalis perfecti ⁊ moti ſm̄ motū ꝓceſſiuū. motus autē ꝓceſſiuus oīs aialis vt plus eſt in ante. Et ꝓpter hoc natura rotūdauit ⁊ acuit aialia ante vt facilius diuiderēt aerem per queȝ eſt motus.

Nō tres cauſas q̄re ꝯcauitas auris ē longa.

Quare q̄drupedia hn̄t aures ſ͡ caput retro.

Quare auditus nō eſt i facie.

ſi ergo

Nō triplicem cām ob quas audit' ſecun‑dus ſenſus dicatur.

ſi ergo foramina auditus eſſent ante in facie in motu pceſ‑ſiuo ꝯtinuus fieret inūdatio aeris in foramine auditus ⁊ ſo‑nus illius inundationis ꝯfunderet auditū ⁊ deſtrueret cere‑brū: ⁊ iō nā ordinauit organū auditus a latere vel retro in ſummitate capitis vt nō perueniat ad ipm̄ aer in motu pceſ‑ſiuo niſi prius diuiſus a facie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō eſt cō‑trarietas inter Grego'' nicenū ⁊ Auicēnā: q2 dictū Grego‑rij intelligit̄ de neruo quārū ad ſui initium a cella anteriori medullosa capitis. dictū vō Auicēne intelligit̄ ꝗtum ad ſui finē vbi expandit̄ ſuper tympanū ⁊ cartilaginē auris. ¶ Ad vltimum dōm ꝙ auditus dicit̄ ſecūdus ſenſus ꝓpter tres cauſas. Quarū vna eſt que tangit̄ in pᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato q2 ad notitiā melior eſt viſus: q2 multas dr̄ias oſtēdit viſus: eo ꝙ oīa corpora apphendunt̄ per viſum: q2 oīa corpora vel habēt colorē vel lucē vel ſunt diaphana: ⁊ hec oīa ſunt obta viſus. Auditus aūt ſtrepitus. i. drīas ſoni oſtēdit ⁊ ꝯfert di‑ſciplīne nō ſm̄ ſe ſed ſm̄ accidēs. Cū ğ viſus ad ſapiam cō‑fert ſm̄ ſe: q2 oſtēdit ſimilitudines rerū ſm̄ ſe. Auditus aūt per accidēs: q2 nō oſtēdit ſimilitudines rerū ſm̄ ſe ſed in ſi‑gno: eo ꝙ noīa ſigna ſunt ſimilitudinis rerū: iō viſus prim' ſenſus eſt iter diſciplinabiles: ⁊ audit' ſecūdus: q2 vō noīa ſunt ſigna oīum viſibiliū rerū. ſ. odorabiliū guſtabiliū ⁊ tāgi‑biliū ⁊ intelligibiliū ⁊ etiā ipſoꝝ audibiliū. idcirco accipitur per auditū prudētia de oībus per doctrinā: per viſum aūt nō de oībus: ⁊ ideo ceci a natiuitate habētes auditū prudē‑tiores ſunt ſurdis ⁊ mutis habētib' tñ viſum a natiuitate. ¶ Scđa cauſa eſt q2 poſt viſum ſēſū hꝫ in hoīe q eſt aīal di‑gnius oī aīali. ¶ Tertia cā eſt q2 cū ſunt qnque ſenſus duo autē ſunt neceſſarij. ſ. guſtus ⁊ tactus. duo ſunt vtilitatis cā vel facilius vt ſaluenē aīalia vel ꝓpter diſciplinā vt viſus ⁊ auditus. tertius aūt qui eſt odoratus tōicat de vtriſq3: ⁊ de hoc infra in queſtione de ſenſibus in cōi latius patebit.

¶ Queritur quid ſit ſonus.

Secūdo querit̄ de auditu ex parte obiecti. Et querunt̄ duo. ſ. de ſono ⁊ voce. De ſono querū‑tur ſex. quoꝝ pᵐ eſt qd ſit ſonus. 2ᵐ ē vtrū alte‑rat corpa inaīata ⁊ ſenſū vel ſenſū tñ. 3ᵐ vtrū generatio eius ſit nālis vel violenta. 4ᵐ qd ſo‑nat per ſe. 5ᵐ vtrū generat̄ in vno aere nume‑ro tñ vel ſucceſſiue in multis partibus aeris. 6ᵐ ⁊ vltimū vtrū ſoni ſibi obuiātes in aere corrumpāt ſeipſos vel nō.

AD primū pcedit̄ ſic. In gnōne ſoni nō ſūt niſi percutiēs ⁊ percuſſum ⁊ aer expulſus violēter a ſuperficie vtriuſq3: ⁊ hoc dico qñ ſonus gnat̄ ex percuſſione. videt̄ ğ ꝙ ſonus ſit vnū aliqd hoꝝ. Qđ aūt nō ſit percutiēs vel percuſſum hoc pꝫ per ſe: q2 illa ſunt corpora ſolida ⁊ plana. ſo‑nus aūt ꝗlitas eſt. Qđ aūt etiā nō ſit ipa percuſſio ꝓbat̄ ſic. Quicqd ſentit̄ ab alio ſenſu ꝗ̄ ab auditu nō eſt ꝓpriū ſenſi‑bile auditus. percuſſio ſentit̄ a viſu. ğ nō eſt ꝓpriū ſenſibile auditus. ğ nō eſt ſonus. Prima ꝓbat̄ ex hoc ꝙ qnque ſen‑ſus diſtinguunt̄ per ſenſibilia ꝓpria. 2ᵃ pꝫ ad ſenſū q2 nos videmus ictus percutientis. Si forte dicat̄ ꝙ ſonus eſt aer expulſus a ſuperficie vtriuſq3. ſ. percutientis ⁊ percuſſi. hoc non videt̄: q2 aer corpus eſt qđ diſtinguit̄ calido ⁊ humido que ſunt ꝗlitates perceptibiles tactu ⁊ ſic nō erit ꝓpriū obm̄ auditus. ¶ Preterea nullū corp' ſenſibile eſt per ſe aer eſt corp': ğ nō eſt per ſe ſenſibile aliquo ſenſu. prima ꝓbat̄ per hoc ꝙ qcqđ ifert paſſionē ſenſui eſt paſſio vel paſſibilis ꝗ‑litas. ſed oē ſenſibile per ſe infert paſſionē ſenſui. ğ oē ſenſi‑bile eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. ğ nullū corp' eſt ſenſi‑bile per ſe. Si forte dicat̄ ꝙ ſonus eſt mot' aeris. ꝯtra nul‑lū ſenſibile ꝓpriū per ſe pōt per ſe eſſe ſenſatū cōe: mot' aūt eſt ſenſatū cōe. ğ nō pōt eſſe ſenſibile ꝓpriū auditus. ſonus vō eſt ꝓpriū ſenſibile audit'. ğ ſonus nō eſt motus. ¶ Pre‑terea qcqđ ſit ab aliquo ſicut ab efficiēte nō eſt illud. ſonus ſit a motu ſicut ab efficiēte. ğ ſonus nō eſt motus. ¶ Prete‑rea quecūq3 duo ſic ſe habēt ꝙ vnū percipit̄ ſine altero illo‑rū vnū nō eſt aliud: motus ⁊ ſonus ſic ſe habēt: ğ vnū illoꝝ nō eſt aliud. pᵐa pꝫ per ſe. 2ᵃ ꝓbat̄ per experimentū: q2 mul‑totiens percipimus ſonū nō percipientes motus. Cū ğ idē nō pōt ſimul ſciri ⁊ ignorari vt dicit Auicēna: manifeſtū eſt ꝙ ſonus nō erit motus aeris. ¶ Solo. dicim' cū Auicēna: ꝙ oīa hec obta neceſſaria ſunt. ſicut. n. dicit Algazel in phi‑ca ſua. Sonus eſt qđdā qđ ſit in aere ꝓpter inundationem accidentem aeri ex motu fortiſſimo ꝓueniēte ex vehementi aliquꝫ inter ſe percuſſione vel ſeparatione. Dicimus ğ ꝙ ſonus eſt ꝗlitas ſenſibilis ꝓueniēs ex fractione mot' aeris ⁊ ens cū illo. dico aūt ꝗlitas ſenſibilis ꝓpter ſenſū audit'. ⁊ dico ex fractione mot': q2 nō qlibet mot' aeris facit ſonū. ſed mot' frāgens aerē anteꝗ̄ diuiſibilis ſit per nām. ⁊ dico ens cū illo: q2 ſonus nō hꝫ eſſe niſi ꝗdiu durat mot' ille. vñ cū mot' debile hꝫ eſſe ꝓpter duas cauſas. ſ. q2 ipſe eſt actus exiſtēs in potentia ſm̄ ꝙ potentia eſt: ⁊ oē tale nō eſt niſi ſm̄ qd. eſſe eni ſimpliciter eſt ab actu qui eſt forma: ⁊ iterum q2 motus eſt ſic ſucceſſiuū ꝙ permanēs de ipſo nihil eſt accipe‑re neq3 ſm̄ eſſe neq3 ſm̄ ſubſtātiā. in hoc eni differt a tpe. tē‑poris eni eſt accipere permanēs ſm̄ ſubſtātiā lꝫ nō ſm̄ eē: vt ſupra in qōne de tēpore ꝓbatū eſt. Cū igit̄ ſonus cauſet̄ ab eſſe tam debili ⁊ ſit cū ipſo tēpore adhuc hꝫ eē debilius: ⁊ ꝓ‑pter hoc ab auctorib' nō inenit̄ expſſe determinatū qd ſit ſonus: ſed modo ſupradicto pōt diffiniri ſm̄ nām ei'. per il‑lā eni diffinitionē tāgunt̄ efficiēs ſoni ⁊ forma ⁊ finis ⁊ per‑manētia. forma enim ⁊ finis tāgunt̄ per hoc qđ dicit̄ quali‑tas ſenſibilis ſenſu auditus. Per hoc autē qđ dicit̄ perue‑niens ex motu fractiuo aeris tangit̄ efficiēs ⁊ mā. Per hoc aūt qđ dicit̄ ens cū illo tangit̄ permanentia ei' in eſſe ⁊c̄.

¶ Utrum ſonus alterat corpora inaīata ⁊ ſenſum.

Tertio querit̄ vtrū ſonus alterat corpora inani‑mata ⁊ ſenſum vel ſenſum tñ. ⁊ hoc eſt quere‑re vtrū in aere ſit mot' fractiu' tñ ⁊ nō eē ſoni: ⁊ eē ſoni tñ ſit in ſenſu. ſ. i neruo expāſo in tym‑pano auris vt ſupra dictū eſt. Et videt̄ ꝙ ha‑beat eē in aere ſic. oē ſenſibile ſentit̄ per mediū in quo illud ſenſibile hꝫ aliqd eē: ſꝫ ſonus eſt ſenſibile. ğ ſen‑tit̄ per mediū in quo hꝫ aliqđ eſſe. mediū vō eſt aer. ğ ſon' hꝫ aliqđ eſſe in aere. ¶ Preterea quicqd alterat aliqd per ſe alterat ipm̄ per ꝗlitatē que eſt in ipſo ſm̄ eſſe. Aer alterat auditū per ſe. ğ alterat auditū per ꝗlitatem que eſt in ipſo. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ hoc nō ſequit̄ q2 mot' alterat aliqd ſm̄ calidū ⁊ tñ mot' per ſe nō eſt calidus. Cōtra hoc eſt inſtan‑tia q2 motus nō facit calorē niſi per accidens. prior aūt ob‑iectio ꝓcedit de per ſe alterāte. ¶ Si forte dicat̄ iterum ꝙ in veritate motus nō facit calorem niſi per accidens: ſed tñ ſemper facit eū in ſubiecto ſuſceptiuo caloris. ⁊ ſimilr̄ aer impul‑ſus ꝓcutiēs neruū audibilē facit ſonū in neruo per accidēs: ſed tñ ſemper facit eum. ⁊ ſicut motus nō eſt calidus ita aer percutiens nō eſt ſonās: ⁊ iō ſonus nō hꝫ niſi tñ eſſe in ſenſu ⁊ nō in aere. ¶ Cōtra ſic eſt ꝙ illud qđ alterat̄ per motū nō percipit calorē niſi prius percipiat motū. ğ ſimilr̄ in ſenſu au‑ditus nō percipiet̄ ſonus niſi prius per eūdē ſenſū pcipiat̄ mot' aeris percutientis: ⁊ hoc iā iprobatū eſt: q2 multi pci‑piūt ſonū q nō percipiūt motū. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ lꝫ nō pci‑piāt tñ eſt ibi mot' percutiēs neruū. ¶ Cōtra hoc eſt: q2 al‑terationi ſm̄ ſenſū ſubale eſt percipere ſenſibile. ſi ğ eſt ibi mot' alterās neruū percutiēdo ipm̄: neceſſe eſt ipm̄ percipi. ¶ Preterea ſi eſt mot' ⁊ ſonus in neruo. aut vtrūq3 eſt ſen‑ſibile per ſe illius nerui: aut vnū per aliū: aut vnū ſine alio. Si pᵒ mō tunc motus fractiuus erit ſenſibile per ſe a ſenſu auditus qđ ſupra improbatū eſt. Si 2ᵒ mō. aut ğ mot' ſen‑tit̄ per ſonū aut ecōtra. ⁊ quocūq3 mō dicat̄ oporteret ſemp ictū impellentem neruū ſentiri a neruo audibili qđ eſt ꝯtra ſenſū: q2 nos nō ſentimus neruū noſtrū qui eſt in aure no‑ſtra tanꝗ̄ impulſum a motu aliquo. ğ videtur ꝙ ſonus alte‑rans ſenſum habeat eſſe in aere ⁊ recipiat̄ ſine cōmotione aliqua a neruo. ¶ Preterea oēs auctores ita dicūt ꝙ mate‑ria ſoni eſt aer. ergo videt̄ ꝙ cū vnūqđq3 hēat eē ſuū in mā ſua ꝙ etiā ſonus hēbit eſſe ſuū in aere. ¶ Preterea nos vi‑demus reflexionē ſoni ex eo ꝙ aer percuſſus reflectit̄: ſicut pꝫ in ſono echo: ⁊ nō reflectit̄ niſi in eo in quo eſt. ergo ſon' hꝫ eſſe in aere ⁊ nō tñ in auditu. Si hoc ꝯcedat̄ oſtenditur in cōtrariū q2 iam oſtēſum eſt ꝙ ſonus nō durat in eſſe niſi ꝗdiu durat cōmotio fractiua aeris. Cōmotio aūt fractiua aeris nō eſt in vno ſenſibili: q2 ſi eſſet ſentiret̄. ergo videtur ꝙ ſonus nō ſit in neruo ſenſibili ſi habeat eſſe in aere. ¶ So‑lutio. etiam phi reputāt hāc qōnē difficilē. ſ. vtrum neruus mutet̄ ſm̄ ſonum ex aere percutiente tñ: vel ex aere percu‑tiēte ⁊ ſonante: nos tñ ꝓpter rōnes ſupradictas ſequentes

dicta nāliā dicimꝰ q imutat̄ ex aere percutiēte ⁊ ſonāte per hūc modū: q2 aer extrinſecus fractiuo motu ſonās percutit aerē cōnālē in aure: ⁊ ille etiā efficit̄ percuſſus ⁊ ſonās ad ſimilitudinē exterioris. Nerūꝰ nāt audibilis expāſus in tympano auris tāgit̄ ab aere percuſſo: ſ3 nō de neceſſitate imutat̄ niſi ſm ſonū. ⁊ hoc eſt iō q2 ſenſus recipit ſenſibiles ſpēs ſine mā. vnde cū mā ſoni ſit aer percuſſus ſenſus auditꝰ percipit ſonū ſine aere percuſſo: ⁊ tñ nō alterat aer percuſſus niſi agat. ⁊ cū nō agat niſi tāgat. neceſſe eſt q tāgat neruū. Ideo dōm q ſonus ſm eē ſuū qd h3 in mā eſt in aere ⁊ alterat aerē. ſed nō ſm q cōſiderat̄ vt ſpecies ſenſibilis eſt in ſenſu. ❡ Ad hoc autē qd obijcit̄ q eſſe ſoni nō eſt niſi cū motu fractiuo aeris. dōm q hoc intelligit̄ de eē ſoni qd h3 eē vt ſpēs in mā ⁊

Soni eſſe duplex

nō de eē ſoni qd h3 vt ſpēs ſenſibilis in ſenſu. Ex dictis ḡ p3 vnde cōtingit q nō percipimus ſonū ⁊ nō percipimus aeris motū: q2 l3 in aere duo ſint. ſ. ſonus ⁊ motꝰ: nō tñ de neceſſitate alterat neruū ſenſibilē niſi ſm alterū tm̄. ſ. ſm ſonum.

❡ Utrum generatio ſoni ſit nālis vel violenta.

Quarto querit̄ vtrū ḡnatio ſoni ſit nālis vel violenta. Et videt̄ q violēta. Cuiuſcūq3 gn̄ōnis oēs cōditiones circūſtātes ſunt violēte: eiꝰ generatio eſt violēta. oēs cōditiones gn̄ōnis ſoni ſunt violēte. ḡ ḡnatio ſoni eſt violēta. maior pbat̄ q2 tale eſt vnūqdq3 qles ſunt cōditiones circunſtātes ipm. ſicut eni eſt in actu morali q ex circunſtātijs cōſiderat̄ nā eiꝰ: ita eſt ēt in actu nāli. minor pbat̄ per hoc q circūſtātie ſoni ſunt pcutiens ⁊ percuſſum ⁊ aer fractus que oīa ſonāt violētiā. ❡ Itē oē qd a differētijs ſpecificis alicuiꝰ trahit̄ in ſpēm eſt in gn̄e illiꝰ vel cōueniēs cū eo in gn̄e. ſonus a differentijs ſpecificis motꝰ violēti trahit̄ in ſpēm. ḡ eſt de gn̄e motꝰ violēti vel cōueniēs cū nā eius. Prima pbat̄ per hoc q dr̄e ſpecifice nō cōtrahūt in ſpēm niſi genus qd diuidunt. 2ª pbat̄ per inductionē. quattuor eni ſunt ſpēs motꝰ vio-

Tex.cō.10. lēti vt dicit̄ in 7° phyſicoꝝ. ſ. pulſus tractꝰ vectio ⁊ vertigo. Sonus eni qui eſt a pcutiēte ad ſolidū planū eſt per motū expulſiuū. Sonus vō qui eſt aliqd minus: minus trahens aerē ſicut ſit in fortibꝰ ſuſpirijs eſt ſicut tractus. ſonus aūt q ſit in cōcauo vt in tympano vel fiſtula ſit ſicut vectio. echo aūt

Tex.cō.80. ſit ſicut vertigo: q2 ſicut dicit pħs in 2° de aīa q circūuoluit̄ ſicut ſphera. ❡ Itē hec eſt dr̄a inter loci mutationē nālē ⁊ etiā ⁊ violētā. q2 nālis violētior eſt in fine q̄ in pn̄°: ⁊ violēta

Tex.cō.58. ecōtra vt habet̄ in p° de celo ⁊ mūdo. ſed ſonus eſt fortior in pn̄° ⁊ debilior in fine. ḡ videt̄ eſſe a motu violēta ⁊ ita generatio eius erit violēta. ❡ Itē oē qd generat̄ ab exteriori immediate nihil influēte ſibi ſm nām illud gn̄at̄ violēter. ſonꝰ ſic gn̄at̄ ḡ violēter. Primū pbat̄ ex hoc q gn̄atio nālis pro tāto dicit̄ nālis q aliqd influit gn̄ato ſm nām. 2° pbat̄ per hoc q pꝰ gn̄ans pꝰ ſonū eſt frāgēs aerē: ⁊ ponamus q illud ſit verberās ſolidū planū. hoc aūt eſt durū: q2 nec formā ſubſtantialē influit aeri nec accidētalē: q2 ſi ſubālē influeret tūc influeret formā ligni vel lapidis vel ferri. qd p3 eſſe falſum. Si aūt accidētalē influeret tūc planiciē vel duritiē vel aliqd huiōi qd p3 eſſe falſum. ❡ Sed cōtra. oē qd nāliter patit̄ ab aliquo ⁊ nō niſi ab illo illud eſt pn̄m nāle actiuū ⁊ motiuum ipſius. Auditus nāliter patit̄ a ſono. ḡ ſonus eſt nāle pn̄m actiuū ⁊ motiuū ipſius. pma pbat̄ ex hoc q ſi eſſet aliqd paſſiuū in nā qd nō hēret ſuū actiuū in nā: tūc eēt aliqd ordinatū ad pfectionē aliq̄ in nā quā nō poſſet hēre per naturā: ⁊ ſic eēt fruſtra ⁊ vanū. fruſtra aūt ⁊ vanū nō ſunt in nā. 2ª p3 per ſe ⁊ pcedat̄ vlterius ſic. qcqd cōplet potētiā paſſiuā ſm nām ipm eſt res nālis. ſonus cōplet auditū qui eſt potētia paſſiua ſm nām. ḡ ſonus eſt res nālis. ❡ Itē ſicut alij ſenſus patiunt̄ a ſuis ſenſibilibꝰ nāliter ⁊ corrūpunt̄ ab excellentijs ⁊ delectant̄ in pportione cōmēſurata: ſimiliter auditus: ḡ ſicut alij ſenſus nāliter imutant̄ a ſuis ſenſibilibus ſic etiā auditus: ⁊ ſic redit idē qd prius. ❡ Solo. dicimꝰ q ſonus quidē eſt ſpēs nālis. ſpēs aūt nālis oīs que per motū accipit eē: educit̄ de mā: ⁊ iō ab efficiente nō h3 q ſit nālis: neq3 q nō ſit nālis. Ab efficiēte eni non eſt forma: ita q efficiens dat eā: ſed potius efficiēs operat̄ trāſmutando mām vt educat̄ forma ad actū: que potētia fuit in mā. ſed illa ſola eſt forma violēta: que nō educit̄ de mā ſicut eſt forma arcus in arca vel in aliquo artificio. Cū ḡ ab efficiente forma nō hēat q ſit nālis neq3 nō nālis: ſed potiꝰ ex pportione quā

Nō quarit̄ forma ab efficiēte nō h3 q ſit nālis neq3 nō nālis ſ3 a pportiōe quam h3 in mā. vide

h3 ad potētiam mā pōt ipſa q̄nq3 educi ab agēte violēter. q̄nq3 ab agēte ſm nām: ſicut eſt videre in igne qui educit̄ ex colliſione ferri ad lapidē: qui ignis eſt res nālis l3 generet̄ ex mouēte violēter. ❡ Ad pꝰ ḡ dicimꝰ q illa eſt falſa q oēs cōditiones circūſtātes gn̄ōnē ſoni ſunt violēte. Sunt eni cōditiones ſoni ex parte mā actus enim ſonatiuus educitur de potētia māli ad ipſam: ⁊ pportio illius ad ipſam non eſt violēta ſed nālis. Sed verū eſt q cōditiones agētis violēte ſunt: ſed ab illis nō h3 ſonus q ſit nālis: vel etiā nō nālis vt dictū eſt. ❡ Ad aliud dōm q ſpēs ſonoꝝ diſtinguunt̄ iuxta ſpēs motꝰ violēti: ſed tñ nō ſunt ſpēs motus violenti. ⁊ hoc cōtingit q2 ſunt ab illis ⁊ cū illis vt dictū eſt. ❡ Ad aliud dōz q ſonus remittit̄ in fine: nō ideo q ſit res violēta: ſed potiꝰ iō q2 nō h3 eſſe niſi a motu violēto cū illo. ❡ Ad vltimū dōz q hec eſt falſa q gn̄atio illius ſit violēta cuius gn̄ans nihil influit de nā ſua. Jam eni habitum eſt q eſt ab agēte qd eſt extra. gn̄atio neq3 nālis neq3 nō nālis eſt. p3 enim q primus motor influit primo mobili motū: qui motꝰ nihil eſt de nā mouētis ⁊ tñ primū mobile mouet̄ nāliter. ⁊ ſimilr̄ poſſumꝰ hic dicere q percutiens influit aeri trāſmutationē in actū ſonatiuū: que trāſmutatio nihil eſt de nā percutientis.

ꝓ hoc Auerroē 7° met. cō.29.

❡ Queritur quid per ſe ſonat.

Quinto querit̄ quid per ſe ſonat. Utrū percutiens vel percuſſū vel vtrūq3. Et videt̄ q percutiēs. Cū eni duo ſunt agētia ordinata: ita q vnū eſt agēs pꝰ ⁊ alterū 2ºter. 2m agēs h3 hoc q agat a p° agēte. ſonus aūt ⁊ percutiens ſunt duo agētia ordinata. Sonus eni nō agit in auditū niſi pcutiens agat pꝰs. ḡ ſonus id qd agit in auditū h3

7° phy.t.c.4. 8° phy.t.c.37 ⁊.38. Tex.cō.82.⁊ inde.

a percutiēte. ḡ percutiēs pncipalr̄ ſonat. pma pbat̄ in 7° ⁊ 8° phyſicoꝝ in multis locis vbi dicit̄ q 2m mouens nō mouet niſi pm̄ mouens moueat. 2ª ſcribit̄ in 2° de aīa. ❡ Itē ſupra habitū eſt q ſonus eſt cōnſ eſſe a motu ⁊ cū motu fractiuo aeris. motus aūt fractiuus pncipalr̄ eſt a verberāte. ḡ ſonꝰ principalr̄ egredit̄ ab actu percutiētis. pma hari probat̄ ex ſupra habitis. 2ª vō pbat̄ ex hoc q motꝰ percutiētis nō eſt cū patiēte: ſed ab agēte. ſi enim eſſet a patiēte tūc ſuperfluū eſſet agēs. ❡ Si hoc cōcedat̄. Cōtra. qcūq3 2m agens agit ſm id qd recipit a p° agēte op3 q primum agens influat ei ſpēm ſm quā agit. ḡ ſi ſonus agit ſm id qd recipit a percutiente: neceſſe eſt q percutiēs influat ei ſpēm ſm quā agit. ſed ſpēs ſm quā agit eſt actus ſonatiuus. ḡ influit ei actum ſonatiuū. ſed hoc videt̄ falſum. nullum enim agens influit niſi ſm ſpēm que eſt in ipſo. actus aūt ſonatiuus nō eſt ſpēs primi percutiētis ſed ſpēs eius potius eſt qd eſt ferrū vel lignū vel ſolidū vel planū. ❡ Itē nos videmus ſonū generari vbi nō eſt percutiēs: cū generans ⁊ generatū tangāt ſe ſicut agens ⁊ patiens. ḡ videt̄ nō nāliter ſonus generari a primo percutiēte. pma pbat̄ ad ſenſum: q2 in loco remoto ab actu percutiētis audit̄ ſonus: ⁊ nō audit̄ niſi vbi gn̄at̄. ḡ gn̄at̄ in loco remoto ab actu percutiētis. Si forte dicat̄ q vis particularis relinquit̄ in aere diſtāte ab ipſo in illa gn̄at ſonū: ſicut eſt in loci mutatione que eſt expulſio. hoc ſimile nō videt̄: q2 in loci mutatione non eſt niſi loci mutatio. hec autē eſt generatio cuiuſdā. ❡ Preterea in loci mutatione nō eſt niſi illud qd eſt violēter: ſed ſupra habitū eſt q ſonus h3 eē ſm nāz. ❡ Solo. dōm eſt q ſonus generat̄ multis modis: ⁊ ideo percutiens ⁊ percuſſum cū gn̄ant̄ dicunt̄ multis modis. Q̄nq3 enim generat̄ ſonus ex percuſſione duoꝝ planorum ſolidoꝝ adinuicem per hoc q expellit̄ aer a ſuperficie vtriuſq3 equaliter. ⁊ ſic nō generaret̄ niſi eſſet aſpera: q2 tūc aer cōtineret̄ nō expulſus inter partē eminētē ⁊ partē depreſſaz ſimilr̄ nō fieret ſonus ſi eſſent mollia: q2 tūc cederēt aeri ⁊ nō expellerēt ipm. Similr̄ ſi eēnt acuta nō ſic facerēt ſonū ſicut acus acui. acutū eni penetratiuū ⁊ diuiſibile potius eſt q̄ expulſiuū ⁊ fractiuū. ſit aūt pcipue ſonus magnus ſi aere plena ſunt illa que percutiunt̄: ſicut ſunt metalla que aerem percuſſum diu retinent: ⁊ per hoc magnum faciunt ſonum. Alio mō ſit ſonus nō ex percuſſione corporis ſolidi ad corpus ſolidū: ſed potius ex ſciſſione vnius partis corporis ad aliā: ſicut corrumpit̄ pānus vel lignū: q2 tūc violēter frāgit̄ aer: ⁊ fractura aeris cauſat ſonum. 3° mō ſit ſonus ex expulſione aeris ad aliud: ſicut pulmo pcutit aerē ad ptes duras arterie. 4° etiā mō ſit ex cōſtrictione aeris: ſicut qñ cōſtrin-

Nota varios modos gn̄ōnis ſoni.

gif aer per ſolē ⁊ per inflationē iter fiſtulā ⁊ hoc mō etiā gñaf qñ vētus ipellit aerē ad cauernas ⁊ foramina vbi ꝯſtringit eū. 5° etiā mō gñaf ex inundatione aeris ſicut dicit Algazel. ſicut eni in ſono vētoꝝ: qñ ſono terreſtri ipelliēte magna po aeris ꝯtrahif ſupra alterā: anteq̄ꝫ illa nata ſit cedere: tunc eni frāgif ⁊ facit ſonū. ℂ Ad pᵐ ḡ dōm ꝙ nō opꝫ ꝙ agēs illā ſpēm ſm quā agit hēat a pᵒ agēte oiā vniuoce gñaref ab illo. hoc aūt nō eſt hic vt pꝫ ex dictis. ℂ Ad aliud dōm ꝙ motus fractiuus aeris ab vtroq̄ꝫ eſt. ſ. a percutiēte ⁊ percuſſo: ⁊ iō vtrūq̄ꝫ ſonat diuerſimode tñ. vtrūq̄ꝫ eni expellēdo frāgit aerē. vnū ſicut percutiēs: ⁊ alterū ſicut percuſſuꝫ. ℂ Ad aliō dōm qō obijcif in ꝯtrariuꝫ ſm ſupra dicta ꝙ agēs qñq̄ꝫ inſtuit in patiēs ſuū motū: qō nō eſt nā eius neq̄ꝫ ſpēs eiᵒ. non eniꝫ opꝫ ꝙ oē qō agit vel mouet agat vniuoce: qꝛ ſic oē mouens moueref: ſed qñ patiens recipit aliam virtutē ab ipſo agente ſm quā nō diſponif agens: ſicut pꝫ in ſole a quo non recipiūt calorem elemēta a quo eſt gñatio vegetatiuoꝝ ⁊ tñ calore illo ſol nō diſponif: ⁊ ſupra hoc eſt ꝙ aer recipit a pcutiente ⁊ percuſſo ipulſionē fractiuā gñatiuā ſoni ſm queꝫ pcutiēs ⁊ percuſſuꝫ nō diſponunf. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſicut dicebaf virtᵒ pmi pcutiētis relinquif in aere: ita ꝙ vnus aer percutit aliū: ⁊ tādiu durat ſonus q̄diu durat pcuſſio: nec opꝫ ꝙ ſiat in oībᵒ ſiſe ad motū localē violētū.

Ecūdo querif vtrum ſonus generef in vno aere tñ vel ſucceſſiue in multis partibus aeris. ℂ Circa hoc querūtur duo ſcilicet de ſono in ſe ⁊ de echo in quo illud principaliter videtur habere queſtionem.

D primū ꝓcedif ſic. Cuicūq̄ꝫ ſenſibili determinanf duo media: vnū facile diuiſibile alterum difficile. Diuiſibile ſi ipm ſine multiplicatione ſui in mā diuerſa pōt trāſire ad zᵐ diuidēdo tñ mediū minus diuiſibile etiaꝫ trāſibile mediū diuidēdo tñ magis diuiſibile. tale ſenſibile eſt ſonus: qꝛ hꝫ media aerē ⁊ aquā ⁊ trāſit ad auditū per aquā diuidēdo aquā tñ. pᵒ pꝫ. zᵒ probabif infra. ſonus igif nō videf generari niſi in pma mā que percutif: ⁊ nō in oī aere per quē trāſit. ℂ Itē alia ſenſibilia que ſunt per mediū extra trāſeūt per aerē nō mutādo ea a ſua figura. ḡ a ſimili videf ꝙ etiā ſonus aerē a ſua figura nō debeat mutare: ſed nō gñat ſe in ſeipſo niſi trāſmutet figurā ſuā. ḡ videf ꝙ nō generef niſi in primo aere percuſſo. ℂ Preterea ſi ſic eſt ſicut ſupra dictū eſt ꝙ eſſe ſoni eſt cū motu violēto fractiuo aeris: tunc videf ſi ſonus ſemp generef in alia ⁊ alia mā ꝙ ſemper debilitaf ſm ꝙ magis ⁊ magis remouef a mā in qua primo gñatus eſt: ſicut debilitaf motus violentus ſm ꝙ magis ⁊ magis diſtat a primo faciente violētiā: ⁊ ſm hoc nunq̄ꝫ perueniret aliqs ſonus ad auditū ſm ꝙ pᵒ gñatᵒ eſt niſi in ipſo auditu gñaref: qō falſum eſt. ḡ videf ꝙ gñatᵒ in vna mā ſine gnōne ſui in medio trāſeat per mediū. ℂ Sed ꝯtra. ſi ponamus multos a ſeinuicē diſtare: ad quos nunq̄ꝫ poſſit venire ſonus vnius ſonātis. Si igif ſonus non gñaf niſi in vna parte numero: oportebit ꝙ illa eadē pars numero erit in diuerſis: qō eſt ipoſſibile. ℂ Itē ſi tñ eſt i vna mā diuidēte mediū: opꝫ ꝙ illa vna in eodē tēpore in diuerſis locis diuidat mediū. ⁊ hoc iō qꝛ ꝯtingit auditū fieri per circūferentiā. ⁊ ſic opꝫ ꝙ oēs linee que pñt egredi a cētro per circūferētiā ſimul ⁊ ſemel diuidāt medium qō eſt impoſſibile. ℂ Solō. dicimᵒ ꝙ ſonus nō gñaf in vna parte aeris tñ: ſed in oī pte vſq̄ꝫ ad auditū ſicut ī vltimo ꝓbatū eſt. Unaq̄q̄ꝫ eniꝫ res ſenſibilis nō hꝫ eē niſi in mā ſua ⁊ tāta eſt q̄ta ē mā ſua. Unde quātū aerē percutit pmū percutiens a quo egredif ſonus: tātū aerē percutit aer pcuſſus ⁊ gñat in eo ſonū: ⁊ ille aer aliū aerē ⁊ ſic de alijs q̄diu durat violētia pcutiētis: ⁊ ſm debilitatē illiᵒ violētie debilitaf etiā ſonus. ℂ Ad pᵐ ḡ dōm ꝙ ſonus hꝫ duplex mediū. ſ. mediū qō eſt mediū ⁊ mā: ⁊ mediū qō eſt mediū tñ. Aer aūt eſt mediū ⁊ mā: aq̄ vō mediū tñ: ⁊ iō cū vnūq̄ꝫq̄ꝫ generef in mā ſibi ꝯueniēti ꝓter diuiſionē eius gñaf ſonus in oī parte aeris moti: ⁊ nō opꝫ ꝙ in vna parte gñatus diuidat ipm. aq̄ vō que non eſt mā nō ſuſcipit gñationē ſoni in partibus ſuis: ⁊ cum ſonus nō hēat eſſe niſi in mā que eſt corpus: ⁊ corpᵒ nō pōt trāſire per corpus niſi diuidēdo ipm: inde eſt ꝙ ſonus nō venit ad auditū per aquā niſi diuidēdo aquā: ⁊ iō nō ē ſimile de aere ⁊ aqua. ℂ Ad aliō dōm ꝙ nō eſt ſimile de ſono ⁊ alijs ſenſibilibus. Alia eniꝫ ſenſibilia hñt mām in qua ſunt preter nām medij. ſonus aūt nō hꝫ mām in qua hēat eſſe nāle niſi aereꝫ tñ. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſic eſt ſicut ꝓbat obiectio: ſed tñ in pricipio qñ violētia eſt in cremēto: tūc nō percipif decrementū ſoni ſicut ⁊ nō percipif decrementū violentie.

Sonus hꝫ duplex medium.

ℂ Utrū in echo fiat reflexio aeris eiuſdē primo percuſſi.

Ecūdo querif de echo. Utruꝫ in illo fiat reflexio eiuſdē aeris pmo pcuſſi. hoc eniꝫ videf. Si eni ſonᵒ figuraf ſm figurationē percuſſionis: motus aūt percuſſus percuſſionis nō hꝫ figurā: ſicut pmū percutiēs nō facit redire echo ſm ſimilitudinē ad pᵐ ſonū niſi rediret in mā pᵒ percuſſa. Et hoc expꝛeſſe pꝫ qñ aliqs clamat diſtinctas ⁊ articulatas voces ad montē: ille nō reuertunf diſtincte ⁊ articulate. hoc etiā videf per Auicēnā expſſe qui dicit ſic in 6° de nālibᵒ. Remanſit ſuper nos vt ꝯſideremus ſ. tīnitus. ſ. echo eſt ſonus qui accidit ex cōmotione ſecūdi aeris cōmoti in motu primi. Aut ſi eſt cōmotionis aeris primi ⁊ iterum reuertentis. Et poſt ſubiūgit ſolonē dicēs. videf aūt tinnitus. i. echo eē cōmotio pmi aeris ad nos iterū reuerſi vnde eſt ꝓprietatis ⁊ affectᵒ eiᵒ. Ex hoc relinquif ꝙ echo reuertif in eadē mā in qua gñatᵒ eſt pmᵒ ſonus ⁊ ꝓpter hoc imitaf pᵐ ſonū. ℂ Iuxta hoc iteꝝ querif vtrū ſemper fiat echo. hoc eni videf ſicut dicit phs in zᵒ de aīa ⁊ Auicēna in 6° de nālibᵒ. ꝙ ſemp fiat lꝫ nō ſemper audiaf. Sed tūc querif qd ſit reflectēs ſonū. ſi eni reflexio ſit ſicut repercuſſio: repercuſſio nō ſit niſi a ſolido plano: tūc etiā reflexio nō fiet niſi a ſolido plano. hoc aūt nō ſemp videf fieri in ſono: qꝛ qñq̄ꝫ ſonᵒ eſt in aere libero vbi nō ē ſolidū planū. ℂ Preterea querif q̄re nō audif ſemp echo ſi ſemp ſit. Et q̄re frequēter audif echo ad mōtes ⁊ ſyluas altas. ℂ Solō. dōm ꝙ reflexio ſoni nō ſit in aere pmo percuſſo: ſed in forma ⁊ figura prime percuſſionis. ℂ Ad illud aūt qō obijcif in cōtrariū dōm ꝙ illa obō ꝓcederet ſi mons percuteret: ſed mons nō percutit ſed tñ reflectit. aer aūt pcuſſus percutit gñando ſonū in poſteriori aere prius in ſe gñato. Cōcedo tñ ꝙ aliquātulū obtundaf figura ſoni ꝓpter reſiſtētiā ad aerē ipulſum. ⁊ hec eſt cā quare voces nō ita ſunt diſtincte in echo ſicut in voce principali. ℂ Ad aliō dōm ꝙ Auicēna attingit ſoni originē in forma ⁊ nō in mā reuertif eni ſonus in echo ſm formā pmi ſonātis. ℂ Ad id qō vlterius querif dōm ꝙ ſemp ſit reflexio ſoni in echo nō tñ ſemper perceptibilis: ⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter duas cauſas. Quarum vna eſt debilitas reflectētis: altera aūt ꝓpinquitas eiuſdē ad aures audiētis. ℂ Ad aliō dōm ꝙ reflectēs ⁊ reſiſtēs percutiēti: ⁊ hec eſt quelibet pars percuſſa violēter: qꝛ quelibet aliquātulū reſiſtit lꝫ vincaf a violentia. ℂ Ad id qō querif de montibᵒ ⁊ ſyluis: ꝙ in his frequēter auditur echo: dicendū ꝙ in montibus ſuperius prominentibus ⁊ cauernoſis ſit echo: qꝛ in illis eſt depreſſio aeris percuſſi ſicut in ſphera. Similiter in ſyluis altis ſunt multa percutientia ad ramos ſuperius ⁊ ſtipites inferius. ⁊ ꝓpter hoc etiā ibi ſit depulſio ſpecialis. In cauerna aūt ⁊ precipue ſi ſtricta eſt prohibef defuſio impulſionis per circūferentiā: ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ aer impulſus impellaf ab ante ⁊ fortificaf eius impulſio in natura ⁊ ideo in cauernis longe etiam audif paruus ſonus. ⁊ hec etiā eſt cā q̄re in ſyluis bene audif qꝛ arbores ipediūt defuſionē aeris percuſſi: ⁊ ꝓpter hoc fortificaf violētia eius ita ꝙ longe facit ſonum ⁊c̄.

Tex.cō.80

ℂ Utrū ſoni obuiātes ſibi in aere corrumpāt ſeinuicem.

Onſequenter q̄rif Utrū ſoni obuiātes ſibi in aere corrūpāt ſeiuicē vł nō. Ponamᵒ eni vnū ſtare ꝯtra alterū in ꝯtrarijs locis: ⁊ vnū ꝓferre acutū ſonū: alterū aūt grauē ſonū: etiā in diuerſis figurationibᵒ ſonoꝝ. Illi eniꝫ ſoni aliqñ ꝯueniūt in medio. aut ergo corrūpēt ſe in medio ita ꝙ vterq̄ꝫ alterū ⁊ ſic neuter perueniet ad auditū qō falſum eſt. Aut vnus corrumpit alterū ⁊ tunc ille nō audief qui corruptus eſt qō iterū falſum eſt: qꝛ vterq̄ꝫ auditur. aut vnus cedit alteri: ⁊ hoc nō videf: qꝛ nō eēt cāua illaꝫ ceſſionē qñ vnus eſſet eq̄liter fortis alteri. ℂ Preterea ſi cederet alteri tūc auris que eēt poſt diametrū nō audiret ſonū cedētem. qō iterū falſuꝫ eſt. ℂ Si forte dicaf ꝙ in veritate nō eſt incōueniēs in medio eſſe duos ꝯtrarios ſonos: qꝛ in medio

ſunt ſenſibilia ſm eē ſpūale: ⁊ ſm eſſe ſpūale nō hñt ꝯtrarie-tatē: ⁊ iō nō corrumpūt ſe inuicē. ¶ Cōtra. in quocūq; aliqđ ſenſibile hꝫ eē ſm nām: in illo nō eſt ſm eē ſpūale: ſꝫ ſon⁹ ſm ſuū eē nāle hꝫ eē in aere vt in mā. ꝙ nō hꝫ eſſe ſpirituale in eo. ¶ Itē oīa ꝯtraria deſtruūt ſe in eodē qđ eſt mā vtriuſq;: ſꝫ aer eſt mā oīum ſonoꝝ: ꝙ in eadē pte aeris deſtruent ſe ſoni ꝯtrarij: ⁊ ſic procedet prima obiectio: qꝛ ſoni obuiantes ſibi ſunt in eadem parte aeris. ¶ Si forte dicaꝰ ꝙ aū ſoni ꝯſiſtit in figura aeris ⁊ figura figure nō eſt ꝯtraria ſicut dicit Ariſ. in ii° de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ iō vna nō corrūpit alterā. ¶ Contra. ſꝫ figura nō ꝯtrarieꝰ alteri: tñ vna mā numero nō eſt ſuſceptibilis duarū vel triū figurarū. cū igiꝰ ꝯueniant iſti ſoni in medio ꝯiungunꝰ in mā vna. ⁊ cū illa mā nō ſit ſuſceptibilis vtriuſq; figure: neceſſe eſt alterā corrumpi. ¶ Preterea ſꝫ figura figure nō ſit ꝯtraria: tñ cā figurās eſt ꝯtraria alteri cauſe figurāti. cū igiꝰ cā figurās ſonū ſit mot⁹: ſic vel illo mō ſcindēs aerē: illa cā ſemp eſt ꝯiūcta cū ſono. Cū igiꝰ ſoni illi ꝯueniāt in eadē mā: neceſſe eſt ⁊ illas cauſas contrarias in eadē mā ꝯuenire: ⁊ ſic vna corrūpet alterā. ⁊ cuꝫ ceſſante cā ceſſet ⁊ effect⁹: neceſſe eſt etiā ſonū corrūpi. ¶ Itēꝫ ſonus eſt ſenſibile. ꝙ eſt paſſibilis q̄litas hbēs ꝯtrariū in ſuis ſpēb⁹. igiꝰ in ꝯiunctione ſupra mām vnā ſpēs ipſe corrūpūt ſe ſm circulū maiorē vel minorē: ita ꝙ minor circulus ꝗ̄at maiorē: ⁊ ille iterū maiorē: ſicut eſt de lapide ꝓiecto in aquā ſtantem vel lapis cadēs ſup̄ cētrū: etiā eſt multoꝝ circuloꝝ ſucceſſiue ꝗ̄atoꝝ cā: eo ꝙ vna pars aque ipulſa inūdat ſupeꝛ aliā circūquaq; per circūferētiā ⁊ ſic aer ipulſus per p̄ᵐ ſonū inundat aerē viciuū circūquaq;. Cum igiꝰ oculus nō tāgat circulū niſi in pūcto ſoni ex oppoſito veniētis nō tāgit ſe niſi in pūcto. ⁊ ſic nō corrūpent ſe adinuicē. Si inq̄ ſic dicaꝰ. Cōtra. circulus in aere ⁊ circulus in aq̄ eſt ſꝫ nāꝫ aeris ⁊ aque: ſed nos videmus in aq̄ ꝙ vnus circulus īfringit alterū vel in toto vel in parte. ꝙ ſimilr erit in aere: ⁊ corrupta circūferentia neceſſe eſt ſonū corrūpi: ꝓcipue in illa pte vbi obuiat fortior mot⁹. ꝙ adhuc redit ꝙ vnus ſon⁹ corrūpit alterum. ¶ Preterea nos videmus ꝙ venti adducūt nobis ſonos. cāpana eñ lōgius audiꝰ ad illā partē ad quā flat ventus ꝙ̄ in parte alia. ꝙ pꝫ ꝙ corrumpiꝰ circūferentia: ⁊ in vnā partē plus extēdiꝰ ꝙ̄ in alterā. ¶ Preterea nos videmus expſſe hoc ꝙ qñ magnus ſonus eſt nō audiꝰ minor: ſicut in cāpanilib⁹ qñ pulſanꝰ cāpane nō audiꝰ loquēs etiā clamet. ⁊ ſic in molēdinis nō bene audiꝰ loquēs. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ ſoni obuiātes ꝯtrarij ⁊ excellētes īfringūt ſe in loco ꝯtactus: ita ꝙ ex ambob⁹ generaꝰ vnus ꝯfuſus: ⁊ hoc qñ ambo fuerint excellētes: vel alter deſtruit alterū: ⁊ hoc qñ vnus fuerit fortis ⁊ alter debilis. Sed tñ notādū ꝙ nō vbiq; corrumpūt ſe niſi alter obtineat alterū in tota circūferentia ſicut qñ vnus eſt debilis ⁊ alter valde vehemēs. ſed qñ cōparanꝰ in fortitudine tūc maxime ꝯfringūt ſe ad rectū diametrū ſonātiū: ſed in illa parte circūferentie nō ita: ⁊ cū vbiq; ſiat reflectio in ſono: vt dicit phs tñ ꝯtingit ꝙ vterq; illoꝝ ſonoꝝ adhuc percipiꝰ. Quādoq; ſꝫ in quadā parte ſui ſit corruptus: tñ in altera parte ſue circūferētie reflectiꝰ ad auditū. ⁊ ex hoc pꝫ ſolutio ad totū. Ex his pꝫ quare in ꝯtione ſonāte ſonus ſequens magis audiꝰ ꝙ̄ precedens. ſequens enim obtinet ꝓcedentem ⁊ corrumpit ipſum ſm aliquid vel in toto.

¶ Utrum vox eſt ſemper ſignum imaginationis.

Einde queriꝰ de voce. Et queranꝰ quatuor. Quoꝝ p̄ᵐ eſt. Utrū ipſa ſit ſemper ſignū imaginationis. ſ. affect⁹ nature. 2ᵐ eſt de voce que ſignat intellectum ⁊ ſpēm intellectus. 3ᵐ eſt de differentijs vocum. 4ᵐ de neceſſitate vocum ſm etatem ⁊ ſexum ⁊c̄.

Tex. cō. 90. Ad primū ꝓcediꝰ ſic. dicit Ariſto. in 2° de aīa. ꝙ in voce opꝫ eſſe aīatū verberās ⁊ cū imaginatiōe aliqua. ꝙ videꝰ ꝙ oīs vox ſit ſignū imaginationis. ¶ Itē ibidē dicit Ariſto. Signi-

Tex. cō. 92. ficatiuus qđ ſonus eſt vox ⁊ nō reſpirati aeris ſicut tuſſis: nō aūt in oīb⁹ aīalib⁹ vocātib⁹ pōt ſignificari ſpēs intelligibilis: qꝛ nō in oīb⁹ aīalib⁹ vocātib⁹ eſt intellect⁹. ꝙ videꝰ ꝙ vox ſit ſignificatiua imaginationis alicuius. ¶ Preterea dicit Auicenna: ꝙ multitudo deſideriorꝝ cā eſt vocādi. multitudo aūt deſiderioꝝ cāꝰ ab imaginatiōe: qꝛ imaginatio mouet deſiderium: ⁊ ſic videꝰ ꝙ vox ſm nām ꝓncipij ſui cauſeꝰ ab imaginatiōe: ⁊ ſic vox aliqđ ſignificabit in imaginatione. ¶ Sed ꝯtra nihil idē ⁊ eodem mō ſe hñs pōt eē ſignū diuerſoꝝ: ſꝫ in multis aīalib⁹ brutis videm⁹ vocē nō diuerſificari: ſed vno mō vocāt oīa que ſub eadē ſunt ſpecie vel vno mō appetētia cibū vel aliqđ aliud. Imago aūt in illis diuerſificaꝰ. ꝙ vox nō pōt eē ſignū ſignificatiuū. ¶ Itē dicit Dama⁹ ꝙ bruta magis agūt in nā ꝙ̄ agūt ſm ſuas imagines. ꝙ videꝰ ꝙ vox magis ſit ſignū inſtructi. nō nāe ꝙ̄ imaginationis. ¶ Itē Auicēna in ii° ſuo de aīalibus dicit ꝙ apes ꝯſtruūt caſas ⁊ aues nidos nō ad imaginationē ſed ad iſtinctū nāe. ⁊ hoc ꝓbat qꝛ faciūt ſemp ⁊ oēs eodē mō. ꝙ ſilr qꝛ ſemp ⁊ eodē mō vocāt: ſignū eſt ꝙ vox nō ſit ad imaginationē ſed ad iſtinctū nāe. Sed ſi ꝯcedaꝰ tunc videꝰ Ariſto. falſuꝫ dicē: ꝙ inter oīa aīalia ſolus hō vocat. ¶ Solo. dicimus ꝙ multa aīalia vocāt ⁊ nō ſolus hō. quecūq;. n. per pulmonē attrahūt aerē ⁊ arteriaꝫ hñt vocatiuā ⁊ imaginationē illa vocāt ⁊ nō alia. ⁊ dicim⁹ ꝙ vox eoꝝ ſignificat imaginationē. Sed ſignū eſt duplex. ſ. formatū ⁊ informe ſiue diſtinctū ⁊ ꝯfuſum. Diſtinctū aūt vocis ſignum nō eſt a nā ſed a placito ⁊ iſtitutione. ⁊ hoc nō eſt niſi in illis aīalib⁹ in qbus imaginatio dñaꝰ ſuper inſtinctū nāe: ita ꝙ pōt abſtinere ab ipſo ⁊ imitari euꝫ ſicut eſt in hoīe. In alijs aūt aīalib⁹ in qbus cāꝰ ab iſtinctione nāe ⁊ ſequiꝰ eā per oīa cuius ſignū eſt qꝛ nō faciūt ꝯſilia neq; inq̄ſitiones ſuoꝝ operū. In illis etiā ſignū imaginationis nō eſt niſi per nām ⁊ nō ab inſtitutione. ⁊ qꝛ natura eſt eadē in oībus ꝓpter hoc ſue voces ⁊ ſua opera ſunt ſimilia in oībus. Et qꝛ ſimilitudo eſt cauſa indiſtinctionis: ꝓpter hoc ſue voces manſerūt indiſtincte. nec vnū aīal percipit ex voce alterius niſi deſideriū eius in cōi. ſ. indigentiā cibi ⁊ deſideriuꝫ coitus. ⁊ nocumentum leſionis ⁊ vocationē ſocietatis. ⁊ in his deſiderijs etiā alio modo variant voces ſuas. ¶ Ad p̄ᵐ ꝙ dōm ꝙ vox eodē mō ꝓlata eſt ſignū cōmune diuerſoꝝ ſed nō eſt ſignū ꝓpriū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Damaſcenus ⁊ Auicēna nō intendunt excludere imaginationē ab aīalib⁹ brutis vocātibus: ſed intēdūt dicere ꝙ imaginatio eoꝝ nō dominatur inſtinctu nature ſed potius regitur ab ipſa ⁊c̄.

Signuꝫ vocis duplex.

¶ Queriꝰ de voce que ſignat intellectū ⁊ ſpēm intellectus.

Ecundo queriꝰ de voce que ſignificat intellectū ⁊ ſpēm itellectus. Et hoc eſt querere de dictionibus ſignificantib⁹. ¶ Qđ enī ſpēs intelligibiles ſint ī illis ꝓbaꝰ per rōnē ⁊ auctoritatē. Per rōneꝫ ſic. Quicqđ abſtrahiꝰ ab aliq̄ opꝫ ꝙ per aliquē modū ſit in eo. ſed ſpēs itelligibiles abſtrahunꝰ a dictionibus. ꝙ opꝫ ꝙ ſint in illis. ¶ Itē dicit Auguſtinus ꝙ in verbo duo ſunt. vox que tranſit: ⁊ ſignificatum qđ manet: ꝙ eſt ibi ſignatū. ¶ Itē Ariſto. in p̄° perihermeniarū dicit. voces ſunt note earū que ſunt in aīa paſſionū. ¶ Itē dicit Priſcianus ꝙ dictiones quibus vtimur ſunt ſcāe articulate. litterate aūt ſunt qꝛ ſcribi pñt: articulate qꝛ ſignificāt. ¶ Sed ꝯtra in partibus aīalis que nō cōtingunt aerem nō eſt materia vocis neq; vox. imaginatio autē ⁊ intellectus nō attingūt aerē. ꝙ nō eſt in eis mā vocis neq; vox. ¶ Itē quecūq; ꝯueniūt in vnū neceſſe eſt ꝙ aliquo mō ſe ꝯtingāt. ſed īpoſſibile eſt vocē ⁊ ſpēm intelligibilē ſe ꝯtingere: eo ꝙ mā vocis nō extēdiꝰ ad imaginationem ⁊ intellectum. ergo īpoſſibile eſt vocem ꝯiungi cū ſignificato ſiue cū ſpecie intelligibili: ⁊ ideo voces nihil ſignificabunt. ¶ Itēꝫ phs dicit ꝙ aīa ſm quēdam modū eſt locus ſpecierū. Inde ꝓcediꝰ ſic. Quicquid moueꝰ ad locū vt in eo maneat ⁊ cōſeruetꝰ nō moueꝰ ab illo niſi violēter. ſpecies imaginabiles ⁊ intelligibiles mouenꝰ ad imaginationem ⁊ intellectuꝫ vt maneant ⁊ cōſeruenꝰ in illis. ergo ab illis nō mouentur ad vocem ꝓlatā niſi violenter. Et ſi tunc queraꝰ qđ ſit faciens violentiā ⁊ erit impoſſibile ſingere. ⁊ ſic iterum redit ꝙ voces nihil ſignificāt. ¶ Si forte dicaꝰ ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ ſignificatū ꝯiunctū ſit in ſigno ſicut videmus in circulo qui ſignificat vinum ⁊ tamē nō eſt ei ꝯiunctū in ſigno. ¶ Sed cōtra ſm hoc ergo vox ſine ſignificatio tranſit ad audientē diſcētem aliquid a docente ⁊ diſciplina quā accipit. cōſtat ex his que trāſeūt ad ipm per auditū. ergo diſciplina ſua conſtat ꝓncipaliter ex vocibus que ſunt ſine ſignatis cōiunctis ſibi. qđ falſuꝫ eſt: qꝛ diſciplina ꝯſtat ꝓncipalr ex ſimilib⁹ ſignatis per noīa ⁊ nō ex noībus niſi per accidens. Unū phs in p̄mo

3° de aīa. t. c. 6.

de ſenſu τ ſenſato ſm accidẽs ad ſapientiã auditus multũ ꝯfert. ſermo enim audibilis exiſtẽs cauſa eſt diſcipline: non ſm ſe ſed ſm accidẽs. ex noĩbus eni ꝯſtat. nominũ aũt vnũquodq ſymbolũ eſt. Si forte dicaꝛ ꝙ voces habẽt ſimilitudinẽ illã naĩliter ꝯiunctã ſibi. Cõtra ſm hoc eni oĩs vox in ꝓferẽte ſignaret naĩliter qđ eſt ꝯtra Ariſto. in p° perihermenias. Si forte dicaꝛ ꝙ voces ſunt ſigna icõitãta ſignatis: ſꝫ ſignificata ſunt in aĩa audiẽtis: τ excitaꝛ aĩa per vocẽ exteriorem ad ſimilitudinẽ quã hꝫ in aĩa. ſm hoc eni incidim⁹ in errorẽ Platonis. ſ. ꝙ nihil addidicerimus ſed tm̃ per remiſcẽtiã accipim⁹ ea que pri⁹ erãt. τ hũc errorẽ deſtruem⁹ iſra cũ de aĩa diſputabimus. ¶ Iuxta hoc ẽt queriꝛ ſi quocũq mõ ſpecies imaginatiua ſiue ſpẽs intelligibilis deſcendat in aiam verũ remaneat ibi vel nõ. videꝛ ꝙ nõ: q2 qđ recedit ab aliq̃ nõ ſimul recedit τ remanet cũ illo. Si g̃ ſpẽs imaginatiua τ intelligibilis recedat ab imaginatione τ intellectu nõ põt ſimul manere in imaginatione τ intellectu. ex hoc ſequitur ꝙ qñ vnã ſignatiuã vocẽ ꝓfert aliqs ꝙ ſignatuꝫ illi⁹ dictionis amplius nõ eſt in ea: τ ſic ſi vellet iterũ loq nõ poſſet niſi prius acciperet ſimilitudinẽ rei de qua vellet loq per ſenſuꝫ imaginationẽ τ intellectũ qđ abſurdũ eſt. Si forte dicaꝛ ꝙ multe ſint ibi ſimilitudines vnius rei. Cõtra hoc eſt q2 ſimilitudines ſũt in aĩa ad cognoſcẽdũ res. cũ g̃ ſimilitudo vna ſufficiat ad oẽs res cognoſcẽdas que ſunt vnius rõnis ſuperfluũ erit hẽre plures ſimilitudines vnius rei. ¶ Preterea aut ille ſimilitudines erũt finite numero aut īfinite. Si infinite: tũc aliqđ eſt in nã actu infinitũ. qđ falſuꝫ eſt. Si finite ponam⁹ ꝙ ꝓfert tot voces quot hꝫ ſimilitudines. ergo poſt hoc nõ poterit loqui de eadẽ re niſi prius accipiat diſciplinã eius per ſenſum qđ falſum eſt. ¶ Si forte dicaꝛ ꝙ manet ibi τ ꝙ eſt vna ſimilitudo ſignãs ſibi ſimilitudines ſiſtens in voce ꝓlata. Tunc queriꝛ qđ ſufficiat ad illã gnõnem. Si dicaꝛ ꝙ vox eſt ſimilitudo deſcendens: tũc videꝛ illa ſimilitudo deſcendere in quãlibet vocẽ. qđ falſum eſt: q2 ſunt voces līrate τ articulate ſicut ſunt buba τ pictrix ſicut dicꝫ phus. Et ſi dicaꝛ ꝙ exigiꝛ etiã voluntas ꝓferentis: tunc videꝛ ꝙ ſi ꝓferẽs vellet ꝙ hoc nomẽ ſignificaret aſinuꝫ qđ falſuꝫ eſt. ¶ Si dicaꝛ ꝙ voluntas primi inſtituentis eſt cã ſicut videꝛ velle Aug⁹ dicẽs ꝙ herba in greco eſt līa: in latino vo herba. nulla cã eſt alia niſi q2 ſic placuit inſtituenti. ¶ Cõtra primi inſtituẽtis placitũ nõ eſt cã ꝯiuncta voci ꝓlate a te vel a me. g̃ nõ põt efficere vocẽ meã vel tuã ſignificatiuã. ¶ Solutio. dicim⁹ ꝙ ſermo ſignificatiuus duplicẽ hꝫ cõparatio-
Caplo p°. nẽ. vnã ad rẽ que eſt extra aiam. τ de hac dicit Ariſto. in p° elẽchoꝝ. qm̃ nõ eſt ipſas res diſputare volẽtib⁹ referre ſed noĩb⁹ notis vtunꝛ ꝓ reb⁹ qđ accidit in noĩb⁹ in reb⁹ arbitramur accidere. Alia cõparatio eſt ad ſpẽm que eſt in intellectu vel imaginatione. τ de hac dicit Ariſto. in li° perihermenias ſunt: g̃ ea que ſunt in voce earũ que ſunt in aĩa paſſionũ note. Et Baſilius in q̃dã Homelia ſmonis dꝫ. Nobis viſuꝫ deus q nos creauit indulſit ꝓ eo vt corda occulta inuicẽ nobis v̄bi miniſterio pãderem⁹. Ex ꝓ cõi in alterutrũ affectu nãe vnuſqſq noſtrum ꝓmo ſuo veluti ex archanis qbuſdã domicilijs ꝯſilij ſecreta depromeret. Dicim⁹ g̃ ſm primã cõparationẽ ſignificatiui ſermonis cã ſignificationis eius: volũtas eſt iſtituẽtis ſicut dicit Aug⁹. qñ cui nõ ꝓferꝛ ſignificatiuus ſermo tũc eſt in potẽtia τ ſtatim cũ ꝓferꝛ tunc actu ſignificat rẽ ſicut eſt in multis videre in qbus ad multiplicationẽ mãe ſeqꝛ multitudo forme ſicut in oĩbus gñabilibus. ¶ Si g̃ queraꝛ ſm quẽ modũ ſignificatuꝫ rei venit in ſermone qñ p̃mo fuit inſtitutus. Dicendũ ꝙ per notum inſtituentis dirigentẽ talẽ ſermonẽ ad talem reꝫ in rõne ſignificandi intentionẽ ꝓferentis. ſm aliã aũt cõparationeꝫ ſermonis accipit rõnẽ ſignificandi ab intentione ꝓferẽtis. ¶ Ad hoc aũt qđ queriꝛ qualiter ꝯiungaꝛ ſignificatiua cuꝫ voce dicimus: ꝙ rõnis due ſunt partes vt dicit Damaſcenus. ſed hec que diſponit ſmonẽ interius. τ hec pars rõnis eſt ꝓpria quã nõ amittit in aliquo. τ hec eſt que interp̄taꝛ eũ per vocẽ. τ hec qñq amittit rõ in his. ſ. que nõ pñt loqui: q̃re prima rõnis pars eſt ẽt per cõparationẽ ad corpus τ ad organa locutionis. τ dicꝛ a qbuſdã potẽtia interp̄tatiua cuius eſt mouere organa in loquẽdo: τ in illius etiam virtute gñaꝛ ſignificatũ in voce: τ illius etiaꝫ v̄tute ab imaginatione τ itellectu ſpẽs in ſmone ſunt ꝓlate: nec opꝫ ꝯtinuationẽ vel ꝯtactũ corporalẽ eſſe inter vocẽ imaginẽ τ intellectuꝫ: q2 gñatio ſignationis in ſermone ſignatiuo non eſt mãliter ſed poti⁹ virtualiter τ potẽtiua: ſicut oĩa ſpũalia que ordinẽ hñt ad corp⁹ ipreſſionẽ faciũt virtualiter τ potẽtiue in corporib⁹: τ illa corpora que ſunt ꝓpria mã illarũ ipreſſionũ ſtatim recipiũt eas. ſimiliꝛ potẽtia rõnis que dicꝛ iterp̄tatiua percutiẽdo aerẽ per organa vocalia imprimit in vocib⁹ formatis ſpẽm τ ſimilitudinẽ imaginãtis τ intelligẽtis: τ tãgit aerem ſuſcipientẽ illas ſpẽs per inſtrũ vocalia: τ ſm ꝙ tãgit agit in ipm: τ ſm ꝙ agit trãſmutat eũ ad actũ ſignificãdi. nec eſt verũ qđ quidã dicũt ꝙ ſpẽs imaginatiue τ intellectiue deferũtur ab anteriori parte capitis ad linguã τ ad inſtrũ vocalia per neruũ ab anteriori cella deſcendentẽ. neruus eni deſcendens ab anteriori parte capitis: nõ eſt principaliꝛ motiuus nec actiuus ſed ſenſitiuus τ paſſiuus: τ ille nõ facit ad iterp̄tationẽ ſed potius ad guſtũ: τ eſt natus recipere ſpẽm τ nõ dare eã. ſcđ neruus deſcẽdens a poſteriori parte capitis eſt ille qui eſt pricipaliꝛ actiuus τ motiuus: τ duo ex illis pertingunt ad linguã τ faciũt eã moueri: τ qdã alij ad pulmoneꝫ: τ qdã alij ad mãdibulã inferiorẽ τ ad labia. Unde qdã ſũt tardi τ male ꝓferũt līam. r. ex eo ꝙ nerui illi nõ ſufficienter pertingũt ad p̄ncipiũ lingue in quo formaꝛ. r. līa: q2 p̄n^m lingue eoꝝ nõ eſt ſufficiẽter mobile τ iſti ſunt nerui qui deſeruiũt potẽtie iterp̄tatiue. ¶ Siliꝛ ponamus ꝙ ſit via per quã ſit deſcẽſus ab imaginatione: que erit vna per quã erit deſcenſus a ſpẽbus intelligibilib⁹: cũ ſpẽs itelligibiles nõ ſunt apte nate iprimi in ſpiritu corporeo. τ hoc abſurdũ eſt dicere τ ꝯtra nãꝫ: τ per hoc pꝫ ſolutio ad totũ qđ queriꝛ per quẽ modũ veniat ſpecies ſignificatiua in ſermone ſignificatiuo. ¶ Ad id qđ queriꝛ verũ maneat in aĩa poſt ꝓlationeꝫ. dõm ꝙ ſic: q2 iã diximus ꝙ nõ deſcẽdit ab ea in ſermone eodẽ numero: ſed potius per intẽtionẽ ꝓferẽtis τ potẽtiã iterp̄tatiuam in ſermone ſignificatiuo gñatiuo ſiſis ſpẽi ei que eſt in aĩa. ¶ Ad aliud dõm ꝙ gñans eſt potẽtia interpretatiua cũ actu τ intentione interp̄tãdi: τ iđ voces quedã ſunt nõ ſignificatiue: q2 ibi nõ eſt actus τ potẽtia interp̄tãdi. Exigiꝛ etiã vt ſupra habitũ eſt cõparatio ſmonis ad rẽ quã cõparationẽ hꝫ a p° inſtituẽte τ illa etiã deficit in dictionib⁹ nõ ſignificatiuis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ inſtitutio primi inſtituentis cõſideratur duobus modis. ſ. in cõparatione ad inſtituentem primũ τ ſic nõ eſt inſtitutio cauſa cõiuncta ſermoni ꝓlato a me vel a te vel in cõparatione ad effectũ quem relinquit in ſermone. τ iſte effectus eſt a duobus ſm ꝙ ſermo eſt duob⁹ modis. ſ. in potẽtia τ in actu. ſermo eni in potẽtia eſt cõparabilis ad rem τ ſermo in actu comparatur ſm actum.

¶ Utrum acutum τ graue ſint differentie vocis.

TErtio queriꝛ de differẽtijs vocũ que ſunt acutũ τ graue vt dicit phs in 2° de aĩa. ¶ Cũ aũt iſte dñe ſint per metaphorã ab his que ſunt in actu videꝛ ꝙ nõ ſunt ꝓprie dñe vocũ. ¶ Preterea in topicis dicit ꝙ eſt vox alba τ ita videtur ꝙ dña vocis ſumiꝛ a ſenſu viſus. ¶ Preterea dicit phs in 2° de aĩa τ in li° de ſenſu τ ſenſato ꝙ hoc ꝙ nõ habemus ꝓprias dñas odoꝝ ſed ſumim⁹ eas a ſaporib⁹ ſignũ eſt ꝙ praue odoram⁹. odoratũ nõ habem⁹ certũ. g̃ ſiliꝛ q2 dñas ſonoꝝ accipim⁹ a differẽtijs tãgibilib⁹ ſignũ eſt ꝙ nõ bñ audim⁹ τ auditũ nõ habemus certũ. ¶ Preterea queriꝛ de numero dñaꝝ ſoni τ de extremis ſonis qui debẽt eẽ ſimplices. extremi ſunt acutus τ grauis. cum aũt acutũ τ graue nõ ſunt ꝯtraria q2 graue ꝯtrariaꝛ leui: τ acutũ nõ hẽt ꝯtrariũ. hebes eni nõ eſt ꝯtrariũ acuto: q2 acutum eſt pars hebetis in angulis videꝛ ꝙ illa que per metaphorã ſumantur ab illis nõ ſũt miſcibilia neq ꝯtraria. ¶ Preterea Auicẽna mouet vnã qõnẽ. Utrũ audit⁹ ſit ſenſus vnus vel plures. cũ eni ſenſus vnus ſit vnius ꝯtrarietatis nõ videꝛ auditus eſſe ſenſus vnus: q2 videꝛ eſſe multarũ ꝯtrarietatũ ſm dñas ſoni. eſt. n. acuti grauis τ debilis τ fortis τ lenis τ aſperi τ pluriũ alioꝝ. ¶ Solo. dicim⁹ ſm Ariſtotelẽ in 2° de aĩa ꝙ dñe ſonãtiũ in ſono ſm actũ oſtẽdunꝛ. ſicut eni nõ videnꝛ colores ſine lumine ſic nec ſine ſono ſm actũ diſcerniꝛ acutũ τ graue. τ hec dicunꝛ ſm metaphorã ab illis que tangũt per ſimilitudinẽ ad velox τ tardũ. acutũ eniꝫ mouet ſenſum in pauco tempore in multũ. graue aũt mouet ſenſum in multo tẽpore in paucũ. neq tñ velox eſt acutum τ graue τ tardum.

Tex. cõ. 56.
Tex. cõ. 91.
Tex. cõ. 86.

ſed acutū ſimilitudinē hʒ ad velox in mutādo ſenſuʒ qꝛ cito
īmutat ſenſum: e tardū ſimilitudinē hʒ ad graue qꝛ nō cito
īmutat. hʒ etiā ſimilitudinē ad acutū e ad hebes in angulis
ꝛ in tactu. hebes eni eſt qḋ īpellit e nō penetrat cito. acutuʒ
eni qḋ penetrādo pūgit ſtatim. ¶ Et ſic eſt in auditu. Audit⁹
ſonus eſt q penetrat fortiter: e ꝓpter hoc & ledit ille: e qn̄qꝫ
facit obſtupeſcere dētes: e ꝑcipue qn̄ acut⁹ ſonus fit ex ꝯfri-
catione aliquoꝝ duoꝝ adinuiceʒ qꝛ tūc vt ens ſubtile pene-
trat neruū audibilē. e qꝛ prim⁹ ramus qui diuidiꝭ a neruo
audibili venit ad mādibulā ꝛ ꝯiungiꝭ cuidā neruo tāgibili
qui vadit ad partes manifeſtas maxille vt dicit Auicenna
ꝛ iō ipulſus ſoni acuti tangūt partes illius nerui. e qꝛ nullus
os recipit ſenſum a neruo ſenſibili niſi dētes tm̄ iō in denti-
bus tm̄ ſentiꝭ leſio aūt ab alio ſono non ita ſentiꝭ qꝛ non ita
ſubtiliter penetrat neruos capillares tangētes neruū audi-
bilē. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ in veritate nō ſunt ꝓprie denolatio-
nes ille vt iam dictū eſt. e hoc ꝯtingit qꝛ ſonus hʒ debiliſſi-
mū eſſe vt ſupra dictū eſt. ꝛ iō per eſſe ꝓpriū nō pōt diſtingui
per dītas ꝓprias: ſed opʒ ꝙ per metaphorā accipiantꝭ: e ꝑci-
pue a differētijs tāgibilib⁹: qꝛ ſicut ſenſibile tactus nō ſepa-
ratū a mā̄ ſua venit ad ſenſum tactus: ita ſonus nō ſine mā̄
ſua que eſt aer percuſſus fractiuo motu venit ad audituʒ. ꝛ
per hoc habemus gñalē aerē in aurib⁹ qui percutiꝭ ab aere
percuſſo extrinſecus. Alia etiā rō huius eſt ꝛ melior. qꝛ ſpēs
ſoni cāntur a modo ſcindendi aerē in qua ſciſſione figuraꝭ
aer qui eſt mā̄ ſoni in acutum ꝛ hebes: ꝛ ſic de alijs. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ alba vox nō diciꝭ niſi per ſimilitudinē. qꝛ ſicut
albus color penetrat viſum per actuʒ lucis: ſic clara vox per
actū fractiui mot⁹ bene pertingit ad auditū. ¶ Ad aliud di-
cendū ꝙ nō habemus ꝓprias dītas ſoni: nec eſt ſignū mali
auditus: ſed debilis eſſe illius ſoni vt dictū eſt. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ numerus differentiarū ſoni diſtinguendus eſt ſicut
numerus coloꝝ. ſm̄ ꝓportionē eni arithmeticā derelictam
erunt ſeptē differētie ſoni. ſm̄ aūt ꝙ ſine ꝓportione accipiū-
tur multe erūt. Similr̄ ſicut eſt ſupernatatio coloꝝ: ita eſt
ꝯiunctio duoꝝ ſonoꝝ: quoꝝ vterqꝫ alterū in parte remittit
ꝛ ſequiꝭ ſicut pʒ in duab⁹ chordis ꝛ fiſtulis ſimul ſonātibus
vel duob⁹ hoīb⁹ ſimul cantātib⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in ma-
gnitudine acutū e graue nō ſunt ꝯtraria: ſed in ſonis habēt
cōtrarietatē: e miſcenꝭ ſm̄ mixtionē cāuſam ſonoꝝ que ſunt
motus fractiui aeris vt dictū eſt. ¶ Ad vltimū ſoluit ſuffi-
cienter Auicēna dicēs ꝙ auditus eſt vnius ſenſibilis qḋ eſt
ſonus. cōtrarietates aūt ſupra enumerate ſunt ſpecierū ſo-
ni e accidentiū eius: ꝛ iō nulla carū eſt obiectū auditus niſi
per hoc ꝙ eſt quidā ſonus: ſed in tactu nō eſt ſic. humidum
eni ꝛ ſiccū que ſentit tactus nō ſunt ſpēs vel accidētia calidi
ꝛ frigidi que etiā ſentit. nec ſentiunꝭ per calidū ꝛ frigiduʒ: ꝛ
ideo queſtio illa locum habet in tactu ꝛ non in auditu.

¶ Queritꝭ de mutatione vocum ſm̄ ſexum e etatem.

Quarto queriꝭ de mutatione vocū ſm̄ ſexum ꝛ
etatē. Uidemus eni vocē mulierū eſſe acutio-
rem voce viroꝝ. ſic vox iuuenuʒ acutior eſt ꝙ̄
vox intrātiū etatē virilē. e vox ſenū iterū acu-
tior eſt voce īfirmoꝝ. ꝛ vox infirmoꝝ eſt iteruʒ
acutior ꝙ̄ ſanoꝝ. In quibuſdā aūt aīalib⁹ vox
in iuuenibus grauior eſt ꝙ̄ in veterib⁹: ſicut vituli grauior
eſt vox ꝙ̄ vox vacce. ¶ Et ad hec oīa reſpondenduʒ eſt ſm̄
Ariſtotelē in libro de aīalibus ꝙ cauſa groſſe vocis eſt mo-
tus tardus aeris: e cauſa acute vocis velox mot⁹ aeris. cā
aūt tardi motus eſt qꝛ aer motus non bene obedit virtuti
mouēti e remittit eam. cauſa vō velocis motus eſt victoria
mouētis ſuper aerē motum. Aīal vō qḋ plus trahit de aere
per inſpirationē ꝙ̄ poſſit moueri fortiter per motū pulmo-
nis a virtute motiua que eſt in ipſo ſemper hʒ grauē vocē:
ꝛ qḋ paruū trahit aerē hʒ acutaʒ. Paruus aūt tract⁹ aeris
ꝯtingit tribus modis. ſ. ꝓpter paruitatē inſtrꝫ e organoꝝ
trahentiū ſicut in pueris ꝛ mulierib⁹. ꝛ ꝓpter difficultatem
tenendi ſpiritū tractū ſicut in infirmis ꝛ ſenib⁹. ſicut eni di-
cit Ariſtoteles vox nō fit inſpirādo nec expirando ſed ſpiri-
tū tenendo. Et qꝛ infirmi tenere nō poſſunt ſpiritū propter
hoc ꝙ cito corrumpiꝭ. e opʒ eum emitti e aliuʒ attrahi: ꝛ iō
acuiꝭ vox eoꝝ in paruo ſpiritu retēto. Et qḋ eſt in infirmis
ex calore corrumpēte hoc eſt in ſenib⁹ ex ſenectute que ſimi-
lis eſt putrefactioni. ꝛ eſt via ad illam vt habeꝭ in principio
quarti metheoroꝝ. Et Auicenna ſuper ii° de aīa in cap° de
auditu. Aer inſpiratus ꝓpter calorē pulmonis reddiꝭ vilis
ad mitigationeʒ caloris in pectore: ſicut eſt videre etiam in
alijs elemētis que corruptioneʒ trahunt ab ipſo vtente vel
ab vſu. e iō qn̄ pulmo in ſenibus in via eſt ad putrefactionē
neceſſe eſt eū cito expelli ꝛ aliū attrahi: ſicut eni dicit Ariſto.
Inſpiratio e reſpiratio nō fit tm̄ ꝓpter pectus: ſed etiā pro-
pter ſuperiores ptes ad quas calor aſcēdit e ꝓpter pulmo-
nē. Inter oīa aīalia tm̄ homo ſolus eſt qui q̄ſidā voces qn̄qꝫ
acuit e qn̄qꝫ grauat idē numero tm̄ exiſtens: e hoc eſt qꝛ ipſe
hʒ induſtriā aerē tenēdi multū vel paucū: e cōmouēdo ipm̄
fortiter vel remiſſe: e ſtringēdi organa vocalia vel elargan-
do ea. In genere aūt vocū cauſa grauitatis in iuuētute eſt
qꝛ larga habent in iuuentute inſtrumenta vocalia ꝛ debileʒ
virtutem mouendi: e quādo creſcunt nō creſcunt ꝓportio-
nate organa vocalia e virtus mouens ſed virtus mouens
creſcit plus: e ideo incipit mouere ſuper aerem attractum.
ꝛ ideo minuiꝭ vox propter iuuentutem.

¶ Queritꝭ de auditu ex parte medij.

Conſequēter queritꝭ de auditu ex parte medij.
Dicit eni Ariſto. in 2° de aīa ꝙ duplex eſt me-
diū. ſ. aer ꝛ aq̄. ſed hoc videꝭ eē falſuʒ. Cuiuſ-
cūqꝫ eni eē nō eſt niſi in mā̄ aliq̄ determinata:
vbi nō eſt illa mā̄ ibi nō eſt ei⁹ eſſe. Sonus nō
eſt ſm̄ ſuū eſſe niſi in mā̄ que eſt aer. ergo nō eſt ſo-
nus vbi nō eſt aer: ſed aer nō eſt in aqua. ergo ſoni eſſe nō eſt in
aqua. Prima pʒ per ſe e ſecunda ſcribiꝭ in 2° de aīa: vbi ſic Tex.cõ.79.
dicit phūs: ꝙ ad eē ſoni opʒ firmoꝝ percuſſionē fieri adinui-
ceʒ e ad aerē. Qḋ aūt aer nō ſit in aqua pʒ per hoc qḋ habeꝭ
in ii° de ſenſu e ſenſato vbi dicit phūs ꝙ aer non eſt in aqua. Tex.cõ.78.
¶ Itē cuiuſcūqꝫ cauſa efficiens e cōſeruans eſſe eius nō eſt in
aqua ipm̄ in aqua eſſe nō pōt. cauſa efficiens ꝛ cōſeruans eſſe
ſoni eſt motus fractiuus aeris: qui in aqua eſſe nō pōt. ergo ſo-
nus in aqua eſſe nō pōt. prima pʒ per ſe. ſecūda ſcribitur ab
Auicēna in 6° de nālibus. e ab Ariſto. in 2° de aīa vbi dicit Tex.cõ.79.
ꝙ in ſono opʒ ferientis motū ꝑoccupare fracturā aeris ve-
lut ſi ꝯgregationē ac cumulū lapilli percutiat aliqs qui ferꝭ
velociter. ¶ Itē dicit Ariſt. ꝙ piſces qui ſunt ſub aqua nec Tex.cõ.87.
ſonū nec vocē facere poſſunt: eo ꝙ aerē nō attingūt. Et ſi di-
canꝭ vocare in Acheloo hoc eſt in tali fluuio. hoc nō eſt niſi
qꝛ cū caudis attingētes ſuperficiē aeris faciunt ſonū. ¶ Si
hoc ꝯcediꝭ. ſ. ꝙ ſonus nō eſt in aqua ſunt multa experimēta
in ꝯtrariū que ponit Ariſto. in ii° de aīalib⁹. ſ. ꝙ piſcatores
cū percutiūt aſſeres e tympana ſuper aquā: e qn̄qꝫ vadūt cū
ſilentio ne piſces audiāt. hec enim oīa ſignificāt piſces hēre
auditū. Similr̄ experimētū eſt in nobis ſi quis ponat caput
ſub aqua audiet magnos ſonos qui fiunt ſuper aquā: ꝛ cuʒ
nō poſſunt ad aurē peruenire niſi per aquam opʒ ꝙ aqua ſit
mediū in auditu. ¶ Sed tūc queriꝭ vtrū ipſa ſit mediuʒ qḋ
īmuteꝭ a ſenſibili qḋ eſt ſonus. Et videꝭ ꝙ nō qꝛ nihil imu-
taꝭ a ſono niſi qḋ aliquo mō eſt mā̄ ſoni. nihil aūt eſt mā̄ ſo-
ni niſi qḋ permanet diu percuſſuʒ vt dicit Ariſtoteles in 2° Tex.cõ.81.
de aīa. aqua aūt nō ſic permanet ſed ꝓhibet permanentiaʒ
ſoni vt dicit Ariſto. ibidē. ergo nō videꝭ mediū īmutatū eſſe a
ſenſibili audit⁹ ſicut mā̄ e ſubm̄. ¶ Preterea queriꝭ ſm̄ qḋ
aer eſt mediū. e dicit Ariſto. ꝙ in quātū vacuū. ſed hoc non
videꝭ qꝛ vacuū nihil eſt in natura. ¶ Preterea queriꝭ cum
aer ꝛ aqua ſint mediū in auditu ꝛ viſu: e in ſpēbus viſibili-
bus aqua ſit elemētū ſeruabilius forme: quare nō ſit ſerua-
bilius forme in ſpēbus audibilibus. ſi enim ſeruabile eſſet
elementū per hoc ꝙ eſt ſpiſſum vt videnꝭ dicere auctorita-
tes: tunc aqua magis ſeruabilis eſſet ſpecierū audibiliū ꝙ̄
aer eo ꝙ ſit magis ſpiſſa. ¶ Preterea queriꝭ iuxta hoc de
opinione quorūdā phoꝝ dicētiū ꝙ ſoni ſm̄ ſuū eē ſpiritua-
le ſunt in aqua e in aere vt in ſuis medijs. Et ponunt rōnē.
Natura alia eſt medij e alia eſt natura materie. cum ergo
ſenſibilia in ſuis materijs ſint ſm̄ eſſe materiale videntur
in medijs eſſe non ſm̄ eſſe materiale ſed ſm̄ ſuum eſſe ſpi-
rituale. ¶ Item ſenſibilia non agunt in ſenſum immediate
in actione medij. Cum igitur ſenſus ſuſceptiuus ſit ſen-
ſibilium ſpecierū ſine mā̄: erunt ſenſibilia in medio ſine mā̄
vt videꝭ: ꝛ ita erunt in medio ſpiritualiter. Et ideo dicunt
quidam ꝙ mediū in oībus tribus ſenſib⁹ qui ſunt per me-
diū extrinſecus eſt aer ꝛ aqua ſm̄ ꝙ communicant cuʒ na-

tura diaphani eſt perpetuo ſuperius corpore: ⁊ ꝙ lux ⁊ natura diaphani conferūt ſenſibilibꝰ eſſe ſpūale in medio. ¶ Sed contra hoc eſt ꝙ diuerſoꝝ in gñe ⁊ ſpecie nō eſt idē perfectiuū ſm actū. ſenſibilia viſus ⁊ auditus ⁊ odoratus ſunt diuerſa gñe ⁊ ſpecie. ergo nō habēt efficiētē ſm actū: ſed lux eſt efficiens viſibilia ſm actū. ergo nō pōt eē effectiuū odoꝝ ⁊ ſonoꝝ. ¶ Itē quicquid eſſentialiter gñaſ in tenebris ⁊ in luce illius lux nō eſt effectiuū ſm actū: ſoni ⁊ odoris ſic gñanſ. ergo lux nō eſt effectiuū eoꝝ ſm actū. Si forte dicaſ ꝙ lux eſt in tenebris ſupra diaphanū. hoc eſt abſurdū: qꝛ ſm hoc habitus eēt in priuatione. lumen enim ⁊ tenebre opponunſ vt priuatio ⁊ habitꝰ circa diaphanū vt dicit Ariſto. ¶ Item cuiuſcūq; ſenſibilis eſt duplex agens: ipſum velocius tranſit mediū ꝙ̄ illud cuius nō eſt niſi vnum. Si ergo ſoni eſt agens eſt lux vt iſti dicūt. ⁊ ſimiliter agens percutiens vt dicit phūs. coloris autē nō eſt lux: trāſibunt ſoni velocius per mediū ꝙ̄ colores qḋ eſt contra Ariſtotelē in libro de ſenſu ⁊ ſenſato ⁊ contra ſenſuz. Nos enim videmus citius coruſcationez ꝙ̄ audiamus tonitruū cū tamē tonitruus ⁊ coruſcatio ſunt ſimul. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ ſonus duplex hꝫ mediū. ſ. aerem ⁊ aquā ſed diuerſimode. Aer enim eſt mediū ⁊ mā in quo gñaſ ſonus: ⁊ ſine quo non eſt eius eſſe. Aqua vō eſt mediū tm̄ in quo nihil per qḋ trāſit ſonus in ſua mā qui eſt aer impulſus: ⁊ ꝓpter hoc etiam aqua cōfundit ⁊ ꝓhibet ſonos. aer aūt conſeruat qꝛ cōſeruatio rei eſt in propria mā. ¶ Ad pᵐ ergo dōm ꝙ aer vt dicit

Tex. cō. 30. et 31. Ariſto. in 4ᵒ de celo ⁊ mundo leuis eſt in aqua: ⁊ ꝓpter hoc aſcendit ſm nām niſi ſit cōmotus ſicut in his que generanſ ſub aqua. nihilominus ipulſus violēter penetrat aquā ſm aliquā partē: ⁊ ſm illā partem deferſ ſonus ſub aqua. Impulſus enim aer penetrat groſſa corpora vt parietes. ⁊ qū ſunt ſolida nō cedētia aeri impulſo vehementer ſcindit ea

Tex. cō. 126. vt habeſ in 2ᵒ de aīa ꝙ aer cum tonitru ſcindit ligna ⁊ lapides ⁊ inde eſt ꝙ in turribus vbi ſunt magne campane aer vehementer moueſ ⁊ impellit aerem: qui eſt in rimis ⁊ poris muroꝝ: qui cum nō habeat quo cedat ex ſoliditate muroꝝ ſcindit murū: ⁊ hinc eſt ꝙ aer ipulſus a tonitru veniēs ad burſam in qua eſt ſolidum aurū ſcindit ⁊ cōminuit totū

Propter qḋ ꝯtingit aurū cōminui i burſa a tonitruo burſa illeſa remanente. aurum: ⁊ burſa apparet illeſa eo ꝙ eſt ex molli ſubſtātia poroſa prebenti viam aeri impulſo permixto cū vapore terreſtri ſicco: ⁊ quādoq; cōminuit gladiuz in vagina illeſa vagina ꝓpter eandem cauſam. ¶ Ad aliud patet ſolutio ⁊ ad ꝯſequēs per iam dicta. ¶ Ad aliud qḋ obijciſ verū ſit aqua mediū ⁊ mā. dōm ꝙ nō: ſed eſt mediū tm̄ vt per qḋ diuiſuz ⁊ nō alteratuz ſm ſpēm ſoni tranſit aer impulſus in quo eſt ſonus vt in mā. ⁊ qꝛ reſiſtit hmōi diuiſioni obſcurat ſonum ⁊ impedit euz. ¶ Ad illud qḋ queriſ ſm quid aer ſit mediū dōm ꝙ ſm ꝙ ipſe eſt abſonus ideſt ſm ꝙ nullum habet ſonum ⁊ hoc vocat Ariſto. vacuum. Uacuum enim diciſ tribus modis. ſ. locus nō habens corpus: ⁊ ſic nihil actu eſt vacuum. ⁊ etiā diciſ materia nō habens formā: ⁊ ſic iterum nihil eſt actu vacuum ſed potentia. 3ᵒ mō aer quietus nō habens ſonuz: ⁊ hoc ꝓprie vocaſ abſonū. ¶ Et ſi queriſ quid ſupponit illud abſonum dicimus ꝙ aer ex raritate ⁊ humido ſpirituali. i. nō groſſo ⁊ incorruptibili hꝫ ꝙ facile diuiſibilis ſit ſm naturam. Si aūt preueniſ motu percutientis aliquius diuiſibilitatis ſm naturā tūc frangiſ ⁊ efficiſ motus fractiuus aeris. pars aūt fracta impellendo inundat ſuper

Nō a quo hēt aer ꝙ ſit mediū ⁊ mā ſoni alteram vt dicit Algazel: ⁊ ſm naturam huius frangibilitatis aer eſt medium ſoni ⁊ materia. ¶ Ad aliud dicenduz ꝙ ſi aqua eſſet mediū recipiens ſpēm ſoni tm̄ ſicut eſt recipiēs ſpēm coloris tunc ſequereſ ꝙ eſſet obm̄. ſed vt habitum eſt ipſa eſt mediū per qḋ diuiſuz tranſit ſonus in materia ſua. vnde qꝛ impedit motū fractiuū aeris ꝓpter ſui ſpiſſitudinē efficitur ipſa obiectum minus ſeruabile ſoni ꝙ̄ aer. ¶ Ad id qḋ queriſ verū ſonus habeat eſſe ſpirituale in medio dicenduz ꝙ nō: vt probant bene multe rōnes. ¶ Ad pᵐ vō qḋ cōtra hoc eſt dicendū: ꝙ in ſono ſecus eſt vt in viſu. In viſu enim mediū eſt mediū tm̄ vt ſupra habitum eſt in qōne de viſu. ſed ſonus ſuū eē materiale ⁊ naturale habet in medio ⁊ nō extra ipſm. Qualiter autem ſit de odore poſt dicemus. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ omnis ſenſus ſm ꝙ eſt diſcretiuus ſenſibilis nō accipit niſi ſpeciem ſenſibilis ⁊ non materiam. ſed nō oportet ꝙ ſm eſſe tale ſenſibile ſit in medio: qꝛ aliter oporteret idem fieri in tactu ⁊ guſtu qḋ falſum eſt.

¶ Queritur de actu ⁊ neruo audiendi.

Ultimo queriſ de actu ⁊ neruo audiēdi. Dicūt eni phi Ariſto. Auicēna ⁊ Alpharabius ꝙ neruus audibilis concauꝰ eſt: ⁊ apparet verſus tympanū auris vt claudat in ſe partē ꝯnālē aeris: qḋ eſt qui ipelliſ ab exteriori aere ipulſo. ⁊ ſm hoc videſ ꝙ nō tm̄ ſpēs ſoni ꝑueniat ad virtutē auditiuā ſed ⁊ eſſe ſoni ſm mām. virtus eni auditiua eſt in organo ſuo. ¶ Sed contra hoc videſ ꝙ ois potētia apprehenſiua ⁊ abſtractiua ſpēi a mā: lꝫ vna plus abſtrahat ⁊ altera minus: ⁊ ſic videſ ꝙ cū auditus ſit potētia apprehenſiua ꝙ non percipiet niſi ſpēm ſine mā eius. ¶ Preterea queriſ verū ſoni trāſeant per aerē ſubito ſicut eſt in viſu. ¶ Solo. dōm ꝙ aer tangit neruū in ꝑncipio ſui: ſed in ſpiritu deſcēdēte ab anteriori parte capitis nō iprimiſ niſi ſpēs ſoni niſi vehemētiſſima ſiat impulſio ⁊ illa eſt que corrūpit per excellentiā. Qḋ aūt dicūt phi intelligiſ quātū ad ꝑncipiū ſui nerui ⁊ in qbuſdā aīalibus tm̄. ſ. nō aquaticis. ¶ Ad aliud dōz ꝙ ſoni nō tranſeunt ſubito: ſed qū ſonās eſt ꝓpinquuz tunc veniūt ad auditū tepēte. i. in tēpore iperceptibili. qū vō diſtat tūc bene percipiſ tēpore. ¶ Et ad notāduz ſicut dicimꝰ de viſu: ꝙ auditus etiā audibilis eſt ⁊ nō audibilis. ⁊ nō audibile diciſ ſm duos modos: quoꝝ primus eſt ſm ꝙ priuat actū audibilē relinquēdo potētiā. ⁊ ſm hoc diciſ nō audibile abſonū ſiue vacuū ſono. ſecūdus modus ſm ꝙ priuat armoniā obti ad audituz: ⁊ hoc ſm duos modos. ſ. ſm exceſſum: ⁊ hoc eſt excellēs corrūpens ſenſum: ⁊ ſm diminutionē qū. ſ. minus imutat auditū ꝙ̄ imutabilis ſit ad actū audiendi ⁊ idem eſt iudiciū de olfatu guſtu ⁊ tactu.

¶ Queritur quid ſit olfatus.

Onſequēter queriſ de olfatu. Et queranſ quatuor. pᵐ eſt de olfatu ex parte olfaciētis. 2ᵐ de olfatu ex parte odoris ⁊ odorātis. 3ᵐ de olfatu ex parte medij. 4ᵐ de olfatu ex parte modi olfaciendi. ¶ De olfatu ex parte medij olfacientis queranſ duo. ſ. quid ſit olfatus. Et quare homo inter cetera animalia praue odorat.

Ad primū ꝓcediſ ſic. Dicit Auicēna: ꝙ olfatꝰ eſt vis ordinata in duabꝰ carūculis anterioris partis cerebri ſimilibꝰ mamillarū capitibꝰ ad apprehēdēdū illud qḋ offert ei aer attractꝰ de odore qui eſt in vapore permixto: aut de odore ipreſſo in illo ex permutatione que ſit ex corpore odorifero. ¶ Itē Algazel. olfatꝰ ſit per virtutez que eſt in duabꝰ carūculis cerebri: que ſunt ſiſes ſumitatibꝰ vberū capre que apprehēdit mediāte corpore ex odoribꝰ ⁊ retinet eos: vel partes odoriferoꝝ permiſcenſ illi corpori ſicut aer ⁊ aqua ⁊c. ſm vtrāq; harū diffinitionū videſ ꝙ olfatꝰ ſit vis nō ordinata in neruo. ¶ Itē etiā videſ per Gregoriū niceniū dicentē olfatꝰ qui ſit per nares ſiniſ in fine anterioꝝ ventriculoꝝ cerebri. ipſi enim vaporatiſſimi exiſtētes vapores apprehendunt facile. Ex hoc etiā videſ ꝙ olfatus ſit immediate pars anterior cerebri que vaporatiſſime eſt nature. ¶ Preterea idem dicit Gregorius. Nam ſicut alijs membris ſenſuū neruū ſenſibilē ſubiungit cerebrū: ita ⁊ huic ſenſui. ſed in ſinibꝰ ſuiipſiꝰ neruoꝝ repiet vſum ⁊ vapoꝝ redditionē ſuſcipit. Hoc expſſe dicit Gregoriꝰ ꝙ odoratꝰ nō eſt per neruū ſenſibilē ſicut alij ſenſus. ¶ Item videſ ex Cōſtabulo qui dicit quinq; paria neruoꝝ oriri ab anteriori parte capitis. quoꝝ nullū dirigiſ ad inſtrumētū olfatus. ¶ Preterea idem videſ per rōnem. Quicquid eniꝫ ſm ſui ſubam eſt origo neruoꝝ ſenſibiliū: ad ipſm nō dirigiſ aliqs neruus ſenſibilis: organuz olfaciēdi ſm ſui ſubam eſt origo neruoꝝ ſenſibilium: ergo ad ipſum nō dirigiſ neruus aliquis. Prima probaſ per hoc ꝙ nō pōt eſſe idem principiū ⁊ principatum ſm ſubam. ſecūda aūt ſcribiſ in liᵒ Auicēne de aīalibꝰ capᵒ de anathomia neruoꝝ: vbi dicit ſic. neruus factiuꝰ ſenſuū naſciſ ab anteriori cerebri qḋ eſt magis humidum. ⁊ factiuus motꝰ a poſteriori qḋ eſt magis ſiccū. ⁊ a medulla naſcunſ quinq; paria neruoꝝ: ⁊ primū habet originē a primis duabus partibus medulle anterioris vbi naſcunſ due mamille olfatus. ¶ Sed cōtra hunc modū obijciſ in anathomia que ſm Gregorium diciſ facta eſſe ſicut duo nerui ſenſibiles dirigantur ad duas caruncules narium que depen-

dent ad modū mamillarū ĩ narib⁹ ad faciēdū odoratū ſiue
olfatū. ℂ Itē in p° de ſomno ꝛ vigilia ꝓbat pħs ſomnū eſſe
paſſionē primi ſenſibilis qđ eſt tact⁹: ꝛ per hoc vult clande/
re oēs ſenſus: qꝛ ſenſibile tactus fundamētū eſt oīum alioꝝ
ſenſuū. ꝛ ſunt hec v̀ba poſt multas rōnes. ſomnus eſt iſ p°
quo ſentit aīa in p° organo tact⁹. cuȝ enim hec ipotēſis fuerit
neceſſe eſt organa ſentiēdi hēre defectū ſenſuū. cū v̀o illorū
aliqđ non eſt hoc neceſſe. Ex hoc accipit̄ ꝙ oēs ſenſus fun/
dant̄ aliquo mō in organo tact⁹. ꝛ cū tactus ſit iſ neruo ſen/
ſitiuo: opȝ oēs alios ſenſus fundari in ipſo per neruum ali/
quē: ꝛ ita olfatus fundatus erit in neruo. ℂ Itē videt̄ falſuȝ
eſſe qđ dicit Grego⁹ nicen⁹. ſ. ꝙ vaporatiſſima ſit anterior
pars capitis. vaporatiſſimū eſt eni in actu calidū ꝛ ſiccū ꝛ il/
li opponit̄ frigidū ꝛ humidū qđ eſt nā cerebri vt dicit pħs.
ℂ Preterea dicit Gregori⁹ ꝙ vnūqđq; organū ſenſus ſm
ſiſtudinē quādā ꝛ familiaritatē ꝓpria ſenſibilis cōprehen/
dat. ḡ videt̄ cū odor ſit vaporatiuū ſicci ꝙ organū olfat⁹ de/
beat eē calidū ꝛ ſiccum. ꝛ ſic nō erit pars cerebri imediata.
ℂ Solō. dōm eſt ad ꝑdicta ꝙ in veritate organa olfat⁹ ſūt
imediate iſ cerebro ſm auctoritates. ſ. Auicēne Cōſtantini
ꝛ Gregorij. ꝛ etiā Ariſtoteles vult in lib° de ſenſu ꝛ ſenſato
dicēs aſcēdētib⁹ odorib⁹ ad cerebrū ꝓpter leuitatē caloris
qui circa illos ſanius ſe hēre facit ꝗ̃ circa locū odoris. nam
virt⁹ nā eſt calida. ℂ Iteȝ in aliquo loco frigido mā exiſte in
cerebro vel ſanguine que circa illud iſ venis exiſte ſubtili ꝛ
puro: de facili aūt ifrigidabili cibi frigiditas ifrigidata ꝓ/
pter locū ifirmātis reumata facere ſolet: hoīb⁹ ad adiuto/
riū ſanitatis facta eſt ſpēs odorat⁹. ℂ Iteȝ in ꝑn° de ſenſu ꝛ
ſenſato. inſtrumētū odorat⁹ ꝓpriū eſt loci qui eſt circa cere/
brū: qꝛ virtute calidū mā eſt frigidi. cerebrū aūt eſt frigidi⁹
ꝛ humidius oīb⁹ ptib⁹ corpis ſupple principalib⁹. ℂ Itē ex/
preſſe dicit hoc idē Ariſto. in li° 16° de aīalib⁹. ſic inſtrm̄ ol/
fatus ꝛ viſus hūt coopertorium ꝛ exeunt a ſuis inſtrīs ſicut
aq̄ a cānalib⁹: cū ḡ neruus nō cooperiat̄ coopertorio ſed po
tius anterior pars cerebri ꝛ ꝑcipue erit in hoie ꝑm̄ inſtrm̄ ol
fatus pars cerebri. ꝛ iō pȝ ꝙ mētit̄ ille q fecit anathomiam
quā dicit extraxiſſe de libro Gregorij. veruȝ qđē eſt ꝙ qđā
ramus neruoꝝ vt dicit Auicēna venit ad naſum ꝛ penetrat
nares in ſuis pānicalis: ſed neruus ille nō facit ibi ſenſuȝ ol
fatus ſed potius ſenſum tact⁹. ℂ Cauſa autē q̄re imediate
in cerebro eſt ſenſus olfatus eſt: qꝛ odor ſm ſuuȝ eſſe mãle ꝛ
nãle qđ hȝ in vaporatiuo ſicco maius eſt cerebro. ꝛ iō opor
tuit ꝙ in ſua mā pertingeret ad ipm̄ ꝛ nō tm̄ per ſpēm ſenſi/
bilē ſeparatā a mā ſicut accidit in alijs ſenſibilibus. Si aūt
eſſet vis ordinata in neruo ꝯcauo deferēte ſpiritū ad odo/
ratū: ille ſpirit⁹ nō reciperet ipreſſioneȝ niſi tm̄ ſpēi ſine mā.
ſed cū ſpēs ſeparata a mā nō ſit calida neq; frigida: nō con/
fert adiuuamētū cerebri. naſus aūt ꝯſiſtit anterius ex carti/
lagine ꝛ ſuperius ex oſſe. ꝛ diſtinguunt̄ nares per os qđdaȝ
in medio veniēs ꝛ fiunt quaſi duo triāguli ꝓpter hoc ꝙ qñ
vna naris recipit ſuperfluitatē deſcendenteȝ a capite ꝙ per
alterā inſpiret̄ aer. aer eni inſpirat⁹ iȝ ex magna parte deſcē
dat ad pulmonē: ꝛ ad pectus tm̄ in aliqua parte aſcendit ad
cerebrū vt mitiget calorē cerebri accidentalē: qui aſcēdit iſ
ipm̄ ex membris nutritiuis ꝛ ſpiritualib⁹. per imixtos autē
odores ꝛ vaporiferos efficit̄ aer leuior ꝓpter calorē vapoꝝ:
ꝛ habilis ad aſcendēdū: ꝛ ꝗ̃tū ad hoc tēperat nãleȝ frigidi/
tatē ꝛ humiditatē cerebri. partes aūt anteriores cerebri ꝓ/
pter figurā dicunt̄ additamenta mamillarū: qꝛ ſimilia ſunt
conis mamillarū: ꝛ in aīalib⁹ reſpirātib⁹ ꝓpter mollitiē ce/
rebri ꝛ puritatē habent coopertoria ſicut oculi molles. Sed
differunt in hoc a coopertorijs oculi: ꝙ nō ſunt mobiles per
ſe ſed opȝ ꝙ eleuent̄ per impetuȝ aeris attracti per inſpira/
tionem. In aīalibus v̀o nō reſpirantibus nō ſunt cooperto
ria: ꝛ hoc ꝯtingit ꝓpter duritieȝ cerebri eoꝝ que ſufficit per
ſe ad ꝯſeruationē cerebri. ℂ Ad p̄m̄ dōm ꝙ anathomia illa
falſa eſt. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſenſus tact⁹ nō eſt in vno ner/
uo ſed in oībus. vnuſqſq; eni ſenſus in organo ſuo ſupponit
tactū. vt poſterius dicemus. ꝛ ꝓpter hoc intendit pħus ꝙ a
frigido deſcēdēte in cerebro p° occupant̄ organa ſenſuum ꝛ
imutant̄. ꝛ qꝛ talis imutatio nō eſt per obm̄ tact⁹ neceſſe eſt
vim tactiuā eſſe in organis. ꝛ ex hoc cãtur ſomnus. vnde etiā
ſi vis alterius ſenſus fundata ſuper tactū remouet̄ ab orga
nomō ꝓpter hoc remouet̄ tactus. ſed remoto tactu remo/
uent̄ oēs alij ſenſus. ꝛ hoc pȝ in illis q ceci ſunt ꝛ tm̄ hūt ocu/
los: qꝛ ſi tāgat̄ pupilla eoꝝ ſentiūt leſioneȝ. ℂ Ad aliud dōm
ꝙ anterior pars capitis dī vaporatiſſima: nō qꝛ emittit va/
pores: ſed qꝛ nata eſt vaporib⁹ imutari. ℂ Ad vltimū dōm
ꝙ in veritate organū cuiuſlibet ſenſus ſubam hȝ que apta
nata eſt recipere ſenſibile ſuū: ſicut dicit Gregori⁹. ꝛ hoc eſt
qđ dicit Ariſto. in 2° de aīa ꝙ ſenſibilis ſm ſe ꝓpria ꝓprie Tex.cõ.63.
ſunt ſenſibilia: ad que ſuba apta nata eſt cuiuſlibet ſenſus
cuius qđē igit̄ eſt viſus hoc eſt viſibile. ℂ Cuȝ aūt ꝯtraria
nata ſunt trāſmutare ſeinuicē: qꝛ eoꝝ mā ꝛ ſubm vnū eſt: cū
odor trāſmutās olfatum ſit iſ calido ſicco vaporatiuo actu
erit organū trāſmutabile ab ipſo actu humidū ꝛ frigidum.
ℂ Si aūt obijciat̄ ꝙ habētiū ſymbolū facilior eſt trāmuta/
tio. dōm ꝙ ea que habēt ſymbolū in toto nō trāſmutāt ſein
uicē: qꝛ nec agūt nec patiunt̄ adinuicē. ſed que hūt ſymbolū
in altera q̄litate ꝛ in reliq̄ ꝯtrarietatē illa de facili trāſmutā
tur adinuicē ſm ſubam: ita ꝙ aliqđ corrūpit̄. ꝛ talis ꝯueniē
tia nō debet eſſe inter cerebrū ꝛ odorē. qꝛ ſm hoc per facileȝ
alterationē ab odorib⁹ recederet cerebruȝ a tēperamento ꝛ
corrūperet̄ aīal. ſicut eni videt̄ ꝙ a vaporib⁹ calidis ꝛ ſiccis Propter qđ
vehemēter ſcipit homo dolere caput ꝓpter nimiā ſiccitatē ſup carbones
cerebri: ſicut in fumo carbonū: ꝛ ꝓpter hoc ēt carbones re/ ꝓiciat̄ ſal aut
ſpergunt̄ ſale vel vino vt humidū ſalis vel vini reſolutū ex vinum.
ipſis tēperet ſiccitatē illius vaporis ꝙ nō exiccet nimis cere
brū: ꝛ iō nā ordinauit ꝯtrarietatē inter cerebruȝ ꝛ odorē ſm
vtrāq; ꝯtrarietateȝ vt ab odorib⁹ calidis ꝛ ſiccis nō muta/
ret̄ niſi ſm ſuperfluū frigidū ꝛ humidū ꝛ nō ſm frigidum ꝛ
humidum qđ eſt de temperamento naturali ſuo ꝛc.

ℂ Utrum homo inter cetera animalia male odorat.

SEcundo querit̄ quare homo inter cetera aīa/
lia praue odorat. Hoc. n. expſſe dicit pħs in 2° Tex cõ.92.
de aīa ſic. de odore aūt ꝛ olfatu min⁹ termina/
bile dictis. Nō eni manifeſtū eſt qđ ſit odor ſicē
ſonus aut color. Cauſa aūt eſt qm̄ ſenſum hūc
nō habemus certū ſed peioreȝ multis aīalib⁹.
praue eni odorat homo. ℂ Itē in li° de ſenſu ꝛ ſenſato. ma/
nifeſtius nobis eſt ſapoꝝ ge⁹ ꝗ̃ odorat⁹. Hui⁹ aūt cā eſt:
qm̄ peiorē alijs aīalib⁹ odoratū ꝛ ipſis ſenſibilibus. Ex his
accipit̄ ꝙ homo peius odorat ꝗ̃ alijs ſenſibilib⁹ percipiat
ſenſibilia: ꝛ peius ēt alijs aīalib⁹. ℂ In ꝯtrariū aūt ſic obij/
cit̄. oē aīal optime diſpoſitū ſm nām aīalis: optime diſponi
debet ſm ſenſum. Homo optime diſpoſitū eſt aīal ſm nām
aīalis. ḡ optime diſponi debet ſm ſenſum. ḡ ſm olfatuȝ. pri/
ma ꝓbat̄ ex hoc qđ dī ꝙ differētia ꝯſtitutiua aīalis eſt ſen/
ſus: ꝛ ſic nobiliſſimū aīal nobiliſſimū debet habere ſenſuȝ.
ℂ Itē aīal ꝓpter qđ maxime inuēte ſunt ſpēs odoris maxi/
me debet ꝑcipere odoreȝ: homo eſt aīal tale. ḡ maxime de/
bet percipere odores. prima pȝ per ſe. 2ª ſcribit̄ in li° de ſen
ſu ꝛ ſenſato vbi dicit Ariſto. ꝙ delectabile odoris per ſe eſt
ꝓpter hoiem tm̄ ꝛ ꝓpter alia aīalia nō. ℂ Itē cuicūq; ſenſi/
bilia ſunt duo delectabilia ꝛ alicuius ſenſus percipit illud
ſm vtrūq;. alterius aūt ſm vnū tm̄. illū qđ percipit ipm̄ ſm
vtrūq; magis percipit ꝗ̃ illud qđ ſm alterū tm̄. odoris ſunt
duo delectabilia vt dicit̄ in libro de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝛ ꝓpter
cibū ꝛ ꝓpter ſe: ꝛ homo ſuſcipit ipm̄ ſm vtrūq; delectabile
ꝛ nulluȝ aliud aīal: ſicut dicit ibidē. ḡ homo magis ſuſcipit
odores ꝗ̃ aliqđ aliud aīal. ℂ Solō. oēs auctoritates nālium
dicunt ꝙ homo inter oīa aīalia praue odorat. Unde dicit
Auicēna ꝙ iȝ homo maioris ſit ingenij ꝗ̃ alia aīalia in eli/
ciendo odores ab odoratib⁹ per ꝯfricationē ſubtiliationeȝ
ꝛ diſtractionē odoris: tm̄ minus ab odoribus afficit̄: ꝛ debi/
lius iprimunt̄ in organo olfatus humani. ꝛ huiꝰ ſignuȝ eſt:
qꝛ cū ſpēs oīum ſenſuū reponant̄ in imaginatione ꝛ phanta
ſia: ſpēs illius ſenſus debilius iprimunt̄ in organo phanta/
ſie. ꝛ hui⁹ duplex eſt ſignuȝ. ſ. ꝙ homo rariſſime ſomniat de
odorib⁹. ꝛ qñ ſomniat ſe eſſe in fetidis odorib⁹ nō multum
perturbat̄ eo ꝙ phantaſma illud debilē motuȝ relinquit in
hoie. Aliud ſignū eſt ꝙ cū phantaſmatis ſit mouere poſſibi
lem intellectū ad diſcernendas naturas reruȝ: mouet illud
phantaſma debiliter intellectū. Et ꝓpter hoc non bene di/
ſcernimus differētias odoꝝ: ꝛ ideo odores denominamus
a nominib⁹ excellentiarū. ſ. nomine redolentis ſiue fragrā/
tis ꝛ fetentis. Cauſa aūt huius dicta eſt. homo enim inter
oīa aīalia tõnalis eſt: ꝛ ꝓpter hoc opȝ vt perueniāt ſpecies
rerū

rerum pare optime recepte ꝛ optime retēte inter oia aialia.
puritatē aūt operaꝛ ſpūs aialis puriſſimus. optimā aūt re-
ceptionē operaꝛ humidū: ꝛ optimā retentionē frigidum. qđ
ſic pbaꝛ. videꝛ ꝙ cerebrū ſit calidū vt qđaꝫ medici mētiētes
dicūt. Si igiꝛ cū calido eſt humidū: cum calidū ſit cōgrega-
tiuū homogeneoꝝ ſibi rōtinue eleuabit humidū vaporabi-
liter a cerebro: ꝛ pp hoc cōtinue vaporabit ſpūs aialē ſic nos
videmus ꝙ poſt cibū ꝛ pcipue in ebrijs abibētib⁹ vinū ꝛ a lo
co calido digeſtionis aſcēdūt vapores ad caput nō tñ tur-
bātes ſpm̄ aialem ſm ꝙ deferre ꝫ formas ad cellā logiſticā
que eſt cella rōnis que eſt in medio capitis: ſed ēt ſm ꝙ reci
pere dꝫ ſpēs ſenſibiles: ꝛ ideo accidit ꝙ turbanꝛ oculi odo-
ratus ꝛ ſiīr alij ſenſus. ¶ Vñ ēt dicit qdā phus ꝙ mauri bñ
odorāt qꝛ nō pot an vinū. ꝙ pꝫ ꝙ cerebrū humanū nō pōt eē
calidū ꝛ humidū. Detur ergo ꝙ ſit calidū ꝛ ſiccū. cū igiꝛ ca-
lidū coagulat ſiccū vt dꝛ in libro metheoroꝝ erit cerebrū ſm
nām ſolidū ꝛ repugnans receptioni formaꝝ qđ eſt inrōue-
niēs. Si vō deꝛ ꝙ ſit frigidū ꝛ ſiccū: cū frigidū ſit rōſtrictiuū
ſicci. erūt due qualitates ꝯtrarie receptioni formaꝝ. qđ eſt
iteꝝ irōueniēs. ꝙ relinquiꝛ ꝙ ſit frigidū ꝛ humidū vt ex hu-
mido cauſeꝛ facilis impſſio: ꝛ ex frigido bona retētio: qꝛ fri
gidū ſpiſſat humidū aliqꝫtulū: ꝛ ex carētia vapoꝝ cauſatur
puritas ſpiritalis deferēs formas receptas ꝛ retentas. ꝛ pp
2ᵐ ð pnb⁹ aia-lib⁹ capl°. 7. hoc dicit Ariſt. in libro de aialib⁹ ꝙ hō hꝫ humidi⁹ ꝛ frigi-
dius cerebrū inter oia aialia reſpectu ſui capitis ꝛ corporis.
Cauſa aūt quā qdā ponūt aperte falſa eſt. ſ. ꝙ hēat calidiſſi
mū cor: cui⁹ caliditas reprimi debeat ex frigiditate cerebri.
cū eni tēperatiſſimū aial ſit: ꝛ pn̄ᵐ toti⁹ tēperamēti ſit cor: im
poſſibile eſt ꝙ cor hoīs calidiſſimum ſit inter oia animalia.
¶ Preterea auctoritates dicūt ꝙ cor leonis calidi⁹ ſit cor-
Non ē veꝝ qđ dici ſolꝫ ꝙ cor hoīs ſit calidiſſimum. de hoīs. ſi eni cor hoīs eēt calidiſſimū cōtinue eleuaret va-
pores turbantes cerebrū vt habitū eſt. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ ſen
ſus ſm ꝙ aial eſt aial tact⁹ tñ eſt: ꝛ hunc hꝫ hō certiſſimum
ꝛ nō opꝫ ꝙ maximaꝫ certitudinē habeat in alijs. ¶ Ad aliđ
dōm ꝙ ſpēs odoris ſm ꝙ eſt ad ſanitatem confert tñ pro-
pter hoīem: ꝛ huius ratio ſupra aſſignata eſt. ¶ Ad aliđ di
cendū ꝙ non ſequiꝛ ſi aliqđ aial plura delectabilia percipiat
in vno ſenſu ꝙ ipſuꝫ certius percipiat ꝛ intēſius. ſed mutaꝛ
ibi predicatum a diſcreto intenſum ſm̄ quale. Unde pꝫ cuꝫ
odor temperate calidus ꝛ ſiccus eſt: ꝛ non excellenter ꝙ ce-
rebrum humidum excellenter ꝛ frigidum ipſi⁹ hominis nō
immutabit niſi parum: ꝛ ideo homo praue odorat ꝛc̄.

¶ Utrum odor ſit qualitas ſimplex.

Conſequenter queriꝛ de olfatu ex pte odoris.
Et queruntꝛ ſex. Quoꝝ pᵐ eſt vtrum odor ſit
qualitas ſimplex vel rōpoſita. 2ᵐ qualr odor
ſit actus calidi ꝛ ſicci. 3ᵐ qualr immutat per eua
porationē. 4ᵐ qualr eſt paſſio ſapoꝝ. 5ᵐ vtruꝫ
ſit ſequela totius complexionis rei odorantis.
6ᵐ ꝛ vltimum de ſpeciebus odoris ꝛ differentijs.

Ad primū pcediꝛ ſic. Omne agens pportiona
tum eſt ſuo pprio patiēti: odor eſt agēs in ol-
fatū. ergo pportionabiꝛ in ſuo olfatus. Inſtꝫ
aūt olfatus hꝫ nām ſimplicē qꝛ dñaꝛ in eo hu
midū ꝛ frigiduꝫ vt ſupra dcm̄ ē. ergo odor erit
qualitas ſimplex. ¶ Iteꝫ in libro de ſenſu ꝛ ſen
ſato adhuc phs cōtra Pitagoricos idurit ꝗtuor rationes.
Quaꝝ prima eſt hec. qcqđ nutrit opꝫ eē cibū cōpoſitū icor-
porabile. odores aūt ſūt ſimplices. ꝙ odores nō nutriūt. Pitha
gorici eni dicebāt odores eē cōpoſitos ꝛ nutrire. ¶ Ampli⁹
aqua que accipiꝛ in potu nec ipſa ſola nutrit ſed mixta cum
alio. Corporale enim mixtū opꝫ eē rōſtrictiuū corporis. cū
ergo odores ſint magis ſimplices ꝗ aqua: nec ipſa nutriūt.
¶ Ampli⁹ qcqđ ad nām aeris accedit cū ſit ſimplex ꝛ corpo
rale nō nutrit: odores qui oēs ſunt in vaporatiuo ſicco acce
dūt ad nām aeris. ergo ſunt ſimplices ꝛ nō nutriūt. ¶ Am-
plius oē nutrimētū cōpoſitū ab aiali receptū vadit ad locuꝫ
digeſtionis a quo totū rorp⁹ nutriꝛ. odores autēꝫ nō vadūt
ad locū digeſtionis ſed ad caput. ꝙ nō ſunt cōpoſita vt cibus
nec nutriūt. Et ex his ꝯcludit phus ꝙ odores nihil cōferūt
ad nutrimētū ſicut ſupra habitū eſt. ¶ Sꝫ ꝯ. nihil cōferens
deſiderio nutrimenti ſimplex eſt. odor eſt qualitas ꝯferens
deſiderio nutrimēti. ꝙ nō eſt ſimplex qualitas. minor pꝫ per
rōnes ſupra iductas a pho: qꝛ a. ſ. nutrimētū nō eſt ſimplex ſꝫ
cōpoſitū minor ēt ſcribiꝛ ibidem in eodē capi°. ¶ Itē qcqđ
ſentiꝛ per diēas cōpoſiti eſt cōpoſitum. odor ſentiꝛ per diēas
cōpoſiti. ergo eſt qualitas cōpoſita. pᵃ pbaꝛ per hoc ꝙ ſpēs
cōpoſiti compoſite ſunt. 2ᵃ ſcribiꝛ in lib° de ſenſu ꝛ ſenſato.
vbi dicitꝛ ꝙ nō opꝫ pportionabiles eē odores humorib⁹. i.
ſaporibus. Et in 2° de aia vbi dꝛ ꝙ odores videnꝛ analo- Tex. cō. 93.
giā habere ad guſtū: ꝛ ita eſt humor. i. ſapor ille qdē dulcis.
ille vō amarus: ſic ꝛ odores ſunt. ¶ Solo. dicimus ꝙ odor Odor dupꝉr
duob⁹ modis cōſideraꝛ. ſ. in ſe ſm ꝙ hꝫ nām qualitatis ꝛ ſic conſideraꝛ.
eſt ſimplex. Et cōſideraꝛ in cōparatione ad ſubm in quo eſt
quod eſt mā ꝛ odoris cauſa. ꝛ hoc eſt corpus odorabile: ꝛ ſic
odor nō ſimplex eſt nec ſimplici cōſtituiꝛ: qđ pꝫ. calidū enim
erit vaporatiuū: ꝛ humidū ſaporoſuꝫ erit vaporatiuū. Sic-
cuꝫ aūt erit terminatiuū illi⁹ humidi. Cōſideraꝛ etiaꝫ in cō
paratione ad mediū qđ eſt ſuū deferēs: ꝛ ſic iteꝝ ſimplex eſt
quodāmō: ſm ꝙ ſimplex dꝛ qđ eſt ſpūale ſm nām aeris ꝛ cō
poſitū ſm ꝙ eſt groſſum mixtū hñs paꝝ in puro ꝛ graue cuꝫ
leui: ſicut eſt cib⁹ in aialiū corpoꝝ: ꝛ de hac ſimplicitate intel
ligit phs in ſuis rōnib⁹ cōtra pithagoricos. Et pꝫ p hoc ſo-
lutio ad ꝗtuor rōnes phi. ¶ Ad pmuꝫ autē dicēduꝫ ꝙ agēs
ꝛ patiens ſemp ſunt proportionabilia: ſed illa proportio nō
attēditur in ſimplicitate vel in rompoſitione: ſed potius in
hoc ꝙ patiens receptiuuꝫ ſit forme agentis. ſimplex eni be-
ne agit in cōpoſito vt pꝫ quando calidū ignis exurit lingua.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ odor eſt vaporatiuum ſicci ex humi
do vaporoſo: ꝛ propter hoc ſm comparationem quaꝫ hꝫ ad
corpus ex quo eſt vaporatio indicat nutrimentum.

¶ Utrum odor ſit magis ſicci.

Secundo ꝗriꝛ qualr odor ſit actus calidi ꝛ ſic-
ci. Dixiꝛ eni in lib° de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝙ id qđ
facit in alio genere odoris. ſ. enchimū humi-
dū in aere ꝛ in aqua. Siīr hoc eſt ſicut in vno
gñe ſenſibilis in actu humido ſiccū permixtuꝫ
facit ſaporeꝫ: ita ꝛ in alio gñe odoris. ſ. ſenſibi-
lis in actu ſicco permixtū enchimū humidū. i. ſaporoſuꝫ con
ſtituit odorem: ꝛ ſic ſiccū erit pncipalr cōſtitu ᵐ odoris: ꝛ hu
midū enchimū ſecūdario. ¶ Item habeꝛ in libro de aia ſic.
Eſt autē odor ſicci ſicut humor. i. ſapor humidi. olfat⁹ autē
quo ſunt minus potētis eſt hmōi. ¶ Item omne cōferēs de
ſiderio nutrimēti neceſſe eſt pncipalr ꝯſtitui ex illis qualita
tib⁹ ex qbus cauſaꝛ deſiderium eiuſdē. deſiderium aūt nutrimē
ti cauſaꝛ a fame. ꝛ fames eſt appetit° calidi ꝛ ſicci. ergo odor
cōſtituiꝛ ex calido ꝛ ſicco pncipalr. ¶ Preterea ſapor ꝛ odor
cōferunt alimentū vt dicit phs. aut ergo eodē mō aut diuer
ſis modis. Si eodē mō tunc erūt ſenſibilia eiuſdem ſenſus
qđ eſt impoſſibile. Si diuerſis modis. ergo cū in ſapore do-
mineꝛ actu humidū: ꝛ ſecūdario inſit ei ſiccuꝫ: neceſſe eſt ex
ꝯrio dñari actu ſiccū ꝛ ſecūdario humiduꝫ. ¶ Sed cōtra. oē
qđ immutat longe querit terminos alienos. odor eſt hmōi. ꝙ
querit terminos alienos. pma pbaꝛ ex hoc ꝙ ſtās in termi
nis ſuis nō recedit lōge. 2ᵃ pꝫ ad ſenſuꝫ. ¶ Inde pcediꝛ ſic.
qcqđ querit terminos alienos principalr eſt humidū. odor
querit terminos alienos. ꝙ odor pncipalr rōſtituiꝛ ex humi
do. pma pbaꝛ per diffōnem humidi: qꝛ humiduꝫ eſt male
terminabile pprio termino: bñ aūt alieno. 2ᵃ aūt pbata eſt
prius. ¶ Solo. dicimus ꝙ odor pncipalr cōſtituitur in actu
ſicco: ſcđario in humido ſaporoſo: ꝛ hoc ꝯtingit pter tres
cauſas. ¶ Quaꝝ vna eſt ſm quā odor referꝛ ad alimētum:
cui⁹ cōfert deſiderium. Cum eni alimētū debeat incorporari Nō tres cau-
ꝛ oē qđ incorporatur neceſſe eſt ſubintrare in id cui icorpo- ſas quare nō
raꝛ: nō aūt ſubintrat niſi in hoc qđ eſt humiduꝫ ſubtile vt p odoris pnci-
hoc qđ eſt humidū querat terminos alienos ꝛ termineꝛ ad palr cōſtituaꝛ
partes ei⁹ qđ nutriꝛ. ꝛ per hoc qđ eſt ſubtile ſit penetratiuū ex ſicco.
partiū ꝛ pris partiū vt habeꝛ in 2° de gñatione ꝛ corruptio
ne. neceſſe eſt saporē qui eſt in ipo alimēto pncipalr cōſiſtere
in humido: ꝛ ſcđario in ſicco. odor aūt pp hoc ꝙ nō dꝫ icor-
porari vt prius habitū eſt dꝫ cōſtitui oppoſito mō. ſ. pncipa-
liter ex ſicco ꝛ ſecūdario ex humido ſaporoſo. ¶ Scđa cau-
ſa eſt in cōperatione ad organū ſenſus. Illud eni frigidū et
humidū eſt vt ſupra habitū eſt. ergo ſicut neceſſe eſt odoreꝫ
eē calidū actu vt tēperet excellēs frigidū in cerebro ita ne-
ceſſe eſt ꝙ in actu ſit ſiccus ꝛ tēperet excellēs humidū in eo-
dem. ¶ Tertia rā eſt in rōparatione ad medium per qđ eſt
odoratus. hoc eni eſt mediuꝫ extra. ſ. aer ꝛ aq̄. dicit eni Ar.

in p° metheoroꝝ ꝙ vapor calidus ⁊ ſiccus omni vapore altius aſcẽdit ⁊ citius. vt ergo odores cito pueniãt a longe ad odoratũ: neceſſe ẽ ꝙ ſint in vapore actu calido ⁊ ſicco. ℭ Ad aliud autẽ qđ obijcit̃ in ↄ̃riũ dõz: ꝙ querere terminos alienos ↄtingit ꝑpter duas cauſas. ſ. ꝑpter vehementiaȝ paſſibilitatis qa nullo modo ſtat in ſe: ⁊ ſic humidũ querit terminos alienos. Alia cauſa eſt propter vehementiam qualitatis actiue: quia querit aliorum naturam in ſe tranſmutare: ⁊ ſic calidum querit terminos alienos ⁊ precipue ſiccũ: ⁊ hoc modo querit odor terminos alienos.

ℭ Queritur qualiter odor imutat per euaporationem.

Tertio querit̃ qualr̃ odor imutat per euaporationẽ. ℭ In hoc eniȝ differũt odores ab oĩbus alijs ſenſibilib᷑. Dicit eñ Ariſtoteles in p̃mo de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ odor eſt fumalis euaporatio. Fumalis autem euaporatio eſt ab igne. ℭ Sȝ cõtra hoc obijcit̃ ſic. p̃mo quecunq; ſunt ſimul circa eaſdeȝ dr̃ias. Si dr̃ie vnius ſentiunt̃ per euaporationẽ: neceſſe eſt etiã per euaporationẽ ſentiri dr̃ias alterius: odor ⁊ ſapor ſunt circa eaſdẽ dr̃ias: vt dicit p̃hus. ergo ſi odor eſt per euaporationem neceſſe eſt ſaporem per euaporationem fieri ⁊ hoc eſt falſum. ℭ Si forte dicat̃ ꝙ ſapor eſt in groſſo ⁊ humido: ⁊ odor in ſubtili euaporatiuo humido: ſm hoc odor ⁊ ſapor nõ differunt niſi per ſubtile ⁊ groſſum. ⁊ ſm hoc odor nõ erit niſi qđ ſubtilis ſapor. ſicut autem differũt obiecta: ita differũt ſenſus. ergo odoratus eſt qdaȝ ſubtilis guſtus. ℭ Preterea nõ fit euaporatio niſi qbuſdaȝ partib᷑ ſubtiliorib᷑ a corpore euaporãte. ptes aũt illi᷑ corporis ſunt in qbus eſt humidũ ſaporoſuȝ. ergo videt̃ ꝙ humidum ſaporoſum ſit in vapore odoꝝ. ergo ſapores deferũtur cum odorib᷑ ⁊ diſcernunt̃ cum eis per olfactũ: qđ falſuȝ eſt. ergo ⁊ hoc eſt falſum ꝙ odores ſiũt per euaporatiõeȝ. ℭ Itẽ ſi dr̃ie odoꝝ ſunt circa dr̃ias ſapoꝝ: ⁊ dr̃ia cuȝ ſit q̃litas ⁊ forma nõ eſt ſeparabilis actu ab eo cui᷑ eſt dr̃ia ⁊ forma: cũ nõ contingit dr̃ias odoꝝ in aliquo iueniri in quo nõ inueniũtur dr̃ie ſapoꝝ: ſed dr̃ie ſapoꝝ nunq̃ȝ inueniunt̃ in euaporatiõe. ergo nec odores ſunt per euaporationeȝ. ℭ Qđ ſi ↄcedatur obijcit̃ in ↄ̃riũ ſic. mẽbrũ illud qđ excellẽter eſt calidum ⁊ p̃n̄m caloris in reſpirantib᷑ neceſſe eſt hře mitigationẽ caloris per inſpiratũ aerem: ergo ſĩr mẽbrũ qđ excellẽter eſt frigidum neceſſe eſt hře mitigationẽ frigoris per aliqđ qđ eſt actu calidũ ꝑtingẽs ad ipſm. hoc autẽ mẽbrũ eſt cerebruȝ. ğ aliqđ actu calidũ opȝ ꝑtingere ad cerebruȝ: ⁊ nõ põt niſi per euaporationẽ. ergo neceſſe eſt per euaporationẽ ꝑtingere: ſȝ nullũ ſenſibile organũ ſuuȝ imediate hȝ a cerebro niſi odor. ergo neceſſe eſt odorẽ per euaporationẽ ꝑtingẽ ad cerebrũ. ℭ Querit̃ etiã circa hoc que eſt differẽtia iter fumũ euaporatiuuȝ ⁊ exhalationẽ. hec eñ oĩa noĩa attribuuntur odoribus. ℭ Solo. dicimus ꝙ odores ſemper ſiunt per euaporationem. ℭ Ad p̃mũ ergo dõm ꝙ hoc qđ dicit p̃hs ꝙ differẽtie odoꝝ ſunt circa differẽtias ſapoꝝ nõ intelligit̃ ſic ꝙ differẽtie ſapoꝝ ⁊ differẽtie odoꝝ ſint eedem. ſed qa dr̃ie odoruȝ duplicẽ analogiã hñt ad dr̃ias ſapoꝝ. Quaꝝ vna eſt. qa qcqd non hȝ ſaporem nõ hȝ etiam odorem. ⁊ hoc tãgit ẽt p̃hs in z° de ſenſu ⁊ ſenſato ſic dicẽs. Elementa odorabilia ſunt velut ignis aer aqua terra: qa humida ⁊ ſicca elemẽtorum athima ſunt. i. ſine ſapore nõ qdeȝ cõmixta ſiũt. ℭ Scđa quideȝ analogia eſt: qa ex eiſdem p̃mis qualitatib᷑ cõſtituunt̃ ſapores ⁊ odores: ſȝ non eodem mõ cõplexis actiuis ⁊ paſſiuis. ſapor eñi p̃ncipalr̃ conſtituit̃ ex humido. ſecundario ex ſicco calido cõmiſcente ſiccũ cum humido. odoꝝ aũt p̃ncipaliter natura eſt ex ſicco: ⁊ ſecundario ex calido humido faciente euaporationẽ: frigidũ aũt hebetat ſapores ⁊ extinguit odores per hoc ꝙ ipedit euaporationẽ. Unde per hoc pȝ ꝙ cum differentie odoꝝ ⁊ ſapoꝝ nõ ſunt circa idẽ numero qđ ſit imediatũ vtriq;. actu enim humidũ ⁊ actu ſiccũ non ſunt idem numero: ideo bñ põt ſeparari differẽtie odoꝝ a differentijs ſapoꝝ. ℭ Ad aliud dõm ꝙ cum ptes ſaporoſi ſeparari eleuate ſunt ab ipſo per euaporationẽ: tunc nõ ſunt ſbm vaporis nec humidi ſaporoſi: ſȝ potius qñ ſiũt in cõmixto corpore in quo dñat̃ humidũ ſaporoſuȝ: ⁊ tunc nõ ſunt ſbm ſaporis niſi potẽtia. ſ. inquantũ põt euaporare per calidũ ⁊ ſiccum. ℭ Ad aliud pȝ ſolo per p̃dicta. ℭ Ad vltimuȝ dr̃: ꝙ fumus dicit̃ ꝑprie qui elicit̃ ab exteriori calido igneo. hoc eſt agẽte ſm ꝑprietatẽ ignis: ſicut terreſtre ſiccũ qđ ꝑmixtuȝ eſt vaporib᷑ odoꝝ. fumus enim eſt vapor terre: vt dicit Ariſtoteles in libro metheoroꝝ. vapor enim eſt inquantuȝ eleuat̃ ab extrinſeco calido. exhalatio võ inquantum ab exteriori calido agente educitur calidũ nãle: ⁊ cum illo humiduȝ ſiccabile. ⁊ qa hec omnia inueniuntur in euaporatione que eſt ſbm odoris: ꝑpter hoc nomina hec odorib᷑ attribuuntur.

Nõ q̃o dicit odor duplicẽ analogiã hẽt ad diuas ſaporum.

ℭ Utrum odor eſt paſſio ſaporis.

Quarto queritur qualr̃ odor ſit paſſio ſaporis. Et obijcit̃ ſic. Oĩs paſſio eſt in eo cui᷑ eſt paſſio vt forma in ſubto nõ ſepabilis ab illo. odor eſt paſſio ſaporis. ergo eſt in ſapore vt forma in ſubto nõ ſeparabilis ab illo. p̃ma ꝓbat̃ per diffõneȝ paſſionis. paſſio eñi eſt accñs qđ per ſe eſt in ſubto. z° eſt ſcripta in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ℭ Itẽ forma per ſe actiua eſt. mã võ p ſe paſſiua. ğ ſi odor ⁊ ſapor ſe hñt vt ſubm ⁊ paſſio vel ſapor nõ aget ſicut mã vel opȝ ꝙ ſapor nõ agat niſi p odoreȝ: ⁊ ſic dr̃ie ſapoꝝ poti᷑ cognoſcunt̃ per dr̃ias odoꝝ q̃ȝ ecõtra qđ falſum eſt. ℭ Itẽ omne qđ agit ſm ꝑpriã virtutẽ ⁊ ſm alienã: fortius agit ſm ꝑpriaȝ q̃ȝ ſm alienã. odores aũt ſm ꝑpriã virtutẽ agunt ⁊ ſm virtuteȝ ſapoꝝ. ergo fortius agũt ſm ꝑpriã virtutẽ q̃ȝ ſm alienaȝ. p° pȝ per ſe. z° accipit̃ ex libro de ſenſu ⁊ ſenſato vbi dicit Ariſ. ꝙ odores hñt delectabile ꝑpriũ ⁊ delectabile alimẽti. ℭ Inde ꝓcedit̃ viterius. oẽ qđ p̃ncipalr̃ agit ſm ꝑpriam virtutẽ nõ agit vt paſſio alicuius. odores p̃ncipalr̃ agunt ſm ꝑpriã virtutem. ergo nõ agunt vt paſſio ſapoꝝ. ℭ Sed ↄ̃. vnicuiq; agẽti eẽntialior eſt virtus illa ſm quã agit in omne patiẽs ſibi determinatũ q̃ȝ illa ſm quã agit in qđdã tm̃. odor ſm ꝙ cõfert deſideriũ nutrimẽti: ⁊ vt eſt paſſio ſaporis agit in omnẽ olfatum cuiuſlibet aialis. ſȝ ſm ꝑprie delectabile agit in hominis olfatũ tm̃. ergo eẽntialius eſt odori iudicare nutrimẽtuȝ ⁊ eẽ paſſionẽ ſaporis q̃ȝ imutare ſm propriũ delectabile. ℭ Itẽ omni agẽti virtus illa eẽntialior eſt ſm quã forti᷑ agit q̃ȝ illa ſm quã debili᷑. odor ſm ꝙ ↄfert deſideriũ nutrimẽti fortius agit q̃ȝ ſm ꝙ imutat in ꝑprio delectabili. ğ eẽntiali᷑ eſt ei eſſe paſſionẽ ſaporis q̃ȝ eẽ p ſe. ℭ Solo. dicim᷑ ꝙ odor quidẽ paſſio eſt ſaporis ⁊ nõ accñtalr̃: ſed virtute ꝑpria. Sȝ paſſio dicit̃ multis modis. ſ. que p̃dicat̃ de ſubto ſȝ ꝙ dicimus paſſionẽ numeri par vel ipar: ⁊ paſſionẽ linee rectã vel curuã. dr̃ etiã paſſio qđlibet accñs qđ accidit ſubto. dicit̃ ẽt paſſio quelibet forma que eſt in materia: ⁊ nullo iſtoꝝ modoꝝ dicitur odor paſſio ſaporis. Sȝ dicitur paſſio id qđ nõ accidit niſi ſubiecto eideȝ in quo eſt: cuius eſt paſſio: ⁊ generatur a p̃ncipijs eius agentibus ⁊ patientibus: non tamen eodẽ modo ſe habẽtib᷑: ⁊ ſic odor dicitur paſſio ſaporis: qa non accidit niſi cui accidit ſapor: ⁊ cauſatur a p̃ncipijs ſaporis non eodem mõ ſe habentibus in odore ⁊ ſapore: ſȝ quẽadmodum ſupra dictũ eſt. ⁊ per hoc patet ſolutio ad p̃mum obiectũ. ℭ Ad aliud qđ obijcitur in contrarium dicendum ꝙ virtus ſaporis non eſt aliena nec accidẽtalis odorib᷑: qa ſicut iam dictum eſt odores cauſantur a p̃ncipijs ſapoꝝ.

ℭ Utrum odor eſt ſequela totius complexionis.

Quinto querit̃ Utrum ſi odor ſit ſequela toti᷑ cõplexionis rei odorãtis. Uidet̃ enim ꝙ ſic. oĩs paſſio cauſata p ſe ex qualitatib᷑ cõplexionantib᷑ ſuũ ſubiectũ eſt ſequela cõplexionis toti᷑. odor eſt paſſio hmõi. ergo eſt ſequela complexionis toti᷑. Maior võ pȝ p ſe. minor ꝓbat̃ ex ſupra dictis: qa in odore eſt ſiccũ ꝑmixtũ humido: ⁊ calidũ faciẽs euaporare: ⁊ ex his p̃ncipalr̃ cõſtituitur corpus odoriferũ. ℭ Sed cõtra. idem corpus odoriferũ eſt ⁊ ſaporoſum vt ſupra habitum eſt. ſi ergo odor eſſet ſequela totius cõplexionis. ergo eodem mõ ⁊ ſapor. Sed odor p̃ncipaliter eſt in ſicco. ſecũdario in humido eſt. ſapor võ eſt ecõtra. ergo idẽ corpus erit p̃ncipaliter ex ſicco ⁊ ſecũdario ex humido: ⁊ p̃ncipaliter ex humido ⁊ ſecundario ex ſicco: qđ eſt impoſſibile. ℭ Et iuxta hoc queritur ſi odor eſt paſſio ſaporis vt habitum eſt: quare nõ omnia corpora nobis bene ſapiũt. ſ. que nobis bene odorant. Hoc enim videtur per p̃hm in z° de anima. vbi dicit ꝙ aialia quedã ꝓportionabilr̃ habẽt odorem ⁊ humorẽ. i. ſaporem. dico autẽ ⁊ dulcem humorẽ. Alia võ cõtrariuȝ. Similr̃ autẽ ⁊ acer ⁊ auſterus acutus ⁊ pinguis eſt odor. ℭ Eodem mõ querit̃ de hoc ꝙ ipſe dicit in lib° de Tex.cõ.93.

ſenſu

ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ mare habet odorē ⁊ ſalnitri eſt mag̃ odorabile: ⁊ hoc manifeſtat qꝛ a ſale ⁊ nitro fluit oleum: nitrū aūt magis terre eſt. ¶ Amplius lapis nō odorat qꝛ eſt achimus: ligna aūt odorant qꝛ ſunt entbimia. ⁊ lignoꝝ minus ſunt odorabilia aquatica. ¶ Amplius autē inter ea que metallanē aurum nō odorat qꝛ eſt achimū. es aūt .i. cuprum ⁊ ferrum ſunt odorabilia: ⁊ quādo cōburiſ humidū in metallis: tunc ſcorie metalloꝝ fiunt odoriſere ſiue odorabiles. Argentum vō ⁊ ſtannum magis odorāt ꝙ̄ auꝝ ⁊ minus ꝙ̄ ferrū ⁊ es: eo ꝙ ſunt magis aquatica. ¶ Solo. dicimus ad pᵐ ꝙ ſapor ⁊ odor ſunt ſequele cōplexionū corpoꝝ odorantiū: qꝛ cauſanē a qualitatib⁹ cōplexionabilib⁹ corporis: ſed nō opꝫ ꝙ eodem mō cauſantur ab eis quo illud cōplexionatur. ⁊ per hoc ſapor cōſiſtit pncipaliter in humido: qꝛ habet influere in ptes nutriri vt ſupra habitū eſt: odor autē pncipaliter in ſicco calido: vt tēperet frigiditatē ⁊ humiditatē cerebri. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō in oībus odor ſequiſ ſaporē: nec hoc dicit phs: ſed dicit ꝙ in qbuſdā ſic: ⁊ in qbuſdā nō. ¶ Cā autē eſt: ꝙ qñq; in corpore odorabili humidū qđ acutū eſt in ipſo eſt idigeſtū: ⁊ pp hoc dicit ſaporē acutū acerem: illud qđ euaporat ex ipſo per calidū digereſ cōplere per calidum qđ facit ipm euaporare. Hoc eni ſubtile eſt facile digeſtibile: ⁊ tūc erit odor dulcis: ⁊ hoc ꝑcipue eſt in florib⁹ ⁊ in qbuſdam fructib⁹ pomoꝝ acidoꝝ. ⁊ huius ſignū eſt: qꝛ ſi poma illa aſſanē vel elixenē acquirūt et dulcē ſaporē per decoctionem humidi. ¶ Ad illud qđ queriſ vlteri⁹ dōm eſt: ꝙ nihil eſt odoriſeꝝ niſi qđ eſt cōpoſitum ⁊ euaporatiuū vapore ſicco vt ſupra habitū eſt. Elemēta ergo cum ſunt ſimplicia nō ſunt odorabilia. mare aūt cum habeat admixtū vaporē ſiccum terreſtrē aduſtū qui cauſat in eo ſalſedinē efficiſ odoriſeꝝ: qꝛ odor cōſiſtit in ſicco vapore. ſal autē ſpecies terre eſt vt habeſ in libro metheororum. liquaſ enim ex humido aquoſo. Generaſ autē ex ſicco terreſtri cōbuſto. nitrū autē ſpēs eſt ſalis ⁊ magis ſicca: ⁊ pp hoc de oleo plus extrahitur de ſale ꝙ̄ de nitro ſicut expertū eſt in alchimia. ⁊ hoc eſt qꝛ humidū aereū plus eſt in ſale ꝙ̄ in nitro: ⁊ qꝛ hoc facile vaporat pp hoc ſal magis eſt odoriſeꝝ ꝙ̄ nitrum: lapis aūt gñaſ ex luto viſcoſo ⁊ eſt cōpactus ⁊ terreſtris ⁊ iđ nō vaporat: et pp hoc nō habet odorē: ligna autē plus hñt de aereo. cui ſignū eſt: qꝛ cremabilia ſūt: ⁊ qꝛ hec facile odorāt iđ ſūt odorabilia: ⁊ p ꝯñs ligna aquatica qꝛ magis ſunt frigida ⁊ magis humida humiditate aq̄: ꝑterea ſunt magis vaporatiua ⁊ pp hoc minus odorabilia. Aurū vō qꝛ fit ex puro ſulphure ⁊ argento viuo optime cōmixtis calido cōmiſcēte ⁊ frigido cōgelante ex bonitate cōmixtiōis hꝫ cōpactionē vehemētē: ⁊ hui⁹ ſignū eſt: eius pōderoſitas ex frigido ꝯgelante hꝫ cōſtrictionē poroꝝ extriſecus: ⁊ vtrūq; iſtoꝝ ꝓhibitiuū eſt euaporatiōis: ⁊ p ꝯñs odoris. Cuprum aūt ⁊ ferrū ſic ſe hñt ꝙ in cupro ſulphur puꝝ: argentū vō viuū nō puꝝ ⁊ hñ commixtū neq; equale: qꝛ de ſulphure eſt plus. ⁊ pp hoc non eſt ſolidum in ptib⁹ ſed poroſum eſt pp abūdantiā ſulphuris. ⁊ iđ eſt vaporatiuū ⁊ p ꝯñs odoriſeꝝ. ferrū aūt eſt ex ſulphure lutoſo viſcoſo ⁊ argēto viuo lutoſo: ⁊ pp huius viſcoſitatē nō pōt ſepari aqueū argenti viui: ⁊ iđ ferrū nō eſt liquabile ſꝫ mollificabile: ⁊ pp nō bonam cōmixtionē eſt poroſum ⁊ vaporatiuū: ⁊ p cōſequēs odoriſeꝝ. Stannū aūt ⁊ plūbum ſunt ex vtroq; impuro: ſed vincit in eis aqueū argēti viui: ſed nō hñt cōpactionem ptiū: pp minorē igiſ cōpactionem ſunt magis odoriſera ꝙ̄ aurum: pp aquā vō que obſtruit poros ſunt minus odoriſera ꝙ̄ ferrum ⁊ es: ſcorie autē oīm iſtorum ꝓpter actionem calidi qđ eſt apertiuum pororum ⁊ euaporatiuū terre ⁊ huiuſmodi magis ſunt odorabiles.

¶ Queritur de differentia odoris.

SExto ⁊ vltimo queriſ de differētijs odorum. Dicit enim phs in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ due ſunt ſpēs odoꝝ. Una eſt que eſt penes delectationē odoratus in ſaporib⁹: ⁊ habet delectationē p accñs. Alia eſt in ipſis odoribus ⁊ habet delectationē p ſe. Exēplū pme ſpēi eſt odor cibi. ſcđe aūt exēplum eſt odor floꝝ. videnē aūt iſte nō eſſe ſpēs odoratus. Quicqđ eni nō cognoſciſ niſi in relatione ad aliud: hoc nō hꝫ ſpēm ꝓpriā neq; delectationē ſeparatā ab illo. odor eſt tale in cōparatiōe ad ſaporē. ergo nō hꝫ ſpēm ꝓpriā: nec delectationē ſeparatā a ſapore. ¶ Preterea querituꝛ quare illa dicitur delectatio per accñs que eſt in odore cibi. qđ eni oībus odorātib⁹ cōuenit magis p ſe cōuenire videſ odori: ꝙ̄ illud qđ cōuenit alicui tm̄. delectatio que eſt in odore cibi cōuenit oīb⁹ odorātib⁹: delectatio aūt in odore p ſe cōuenit homini tm̄. ergo delectatio que eſt in odore cibi eſt p ſe: ⁊ delectatio que eſt in odore tm̄: conuenit odori per accñs. ¶ Preterea accñs eſt qđ adeſt ⁊ abeſt ꝑter ſubiecti corruptionē vt dicit Porphyri⁹. vel qđ cōtingit eidē ineſſe ⁊ nō ineſſe vt dicit Ariſtoteles. Si ergo delectatio cibi cōueniat odori p accidēs: cōtingit eā odori ineſſe ⁊ nō ineſſe reſpectu aīalis: ꝙ cōtingit aliqđ brutū delectari in odore nō pp cibum: qđ eſt cōtra Ariſtotelē qui dicit nlloꝝ ab hoīe aīalium quodaꝫ nō indignaſ ad ea que ſunt ſm ſe ſuplor a niſi qđ accipit corruptionē: ex odorib⁹ enim qñq; corrūpiſ ⁊ tūc fugit eos. ¶ Item dicit phs ꝙ cetera aīalia ab hoīe nō curāt ipſā feditatem ſm ſe: ꝙuis multa creſcētiū vegetabiliū fetidos habēt odores: niſi qđ cōferāt ad guſtū. ¶ Preterea queriſ qre delectatio i odore ſꝫ ſe ꝓpria ſit hoī: cui⁹ eni melius eſt ſentiſ odorē: illi⁹ mag̃ ē dlectari ꝙ̄ triſtari i odorib⁹: ꝙ̄ꝛūdā brutoꝝ meli⁹ eſt ſentire odores ꝙ̄ hoīs. ꝙ ipſoꝝ eſt mag̃ delectari vel triſtari in odorib⁹: ⁊ ſic non erit ꝓpriū homini. ¶ Preterea queriſ de hoc qđ dicūt Ariſt. ⁊ Auicēna. ſ. ꝙ illi qui ſm accñs hñt delectabile diuidūtur in ſpēs ſm ſapores. Illi vō qui ſm ſe nō ſic diuidunē: hoc eni videſ eſſe contrarium ꝑhabitis. cui⁹ cauſa eſt: qꝛ opꝫ cognoſcere omnes odores p ſapores. ¶ Preterea q̄riſ de differentijs odorū. ſ. quot ſunt ⁊ que ſunt: videnē eni tres eē ſm Gregoriū niceñū dicentē in caᵒ de odore vapoꝝ. quoꝝ gñaliſſima dr̄ia bonus odor eſt ⁊ malus: ⁊ ꝙ mediū hoꝝ eſt qđ neq; bene nec ſm fetidū odorabile eſt. ¶ Solo. dōꝫ eſt ꝙ ſpēs odoꝝ diſtinguunē ſm tres modos. ſ. in ſe ⁊ in comparatione ad delectationem vel triſtitiā quā inferunt olfatui. ¶ In ſe aūt diſtinguunē ſm duos modos. ſ. abſolute ⁊ in cōparatione ad ſapores. Abſolute autē non habemus ꝓpria noīa: eo ꝙ male odoramus. vñ in illa diſtīcōne nō habemus niſi noīa excellētiaꝝ: ⁊ vnū dicimus redolens ⁊ aliud fetens: ⁊ ſi habemus mediū hoc eſt per abnegationē extremoꝝ: ⁊ nō p cōmixtionē. ſ. ꝙ nec redolens eſt neq; fetens. ⁊ per hoc pꝫ ſolo ad vltimā auctoritatē Gregorij. ¶ In cōparatione vō ad ſapores denoīamus odores noībus ſapoꝝ: vt a dulci ſaporē dulcem odorē: ⁊ ab amaro amaꝝ: ⁊ ita a pingui pinguem: ⁊ ſic de alijs. ⁊ ſic multiplicādi ſunt odores ſm doctrinam ſupra habitā de colorib⁹ ⁊ ſonis. ¶ Penes delectabile aūt diſtinguunē odores in duas ſpēs tm̄. ſ. ſm delectabile qđ confert ad alimētū: ⁊ ſm delectabile qđ cōfert ad ſanitatē: delectabile aūt ꝙ ad alimētū cōfert ꝑncipalr eſt in ſapore cibi: ſecūdario in odore: ſicut dicit phs de trano qui vituperās eutipedē quēdā cocū dixit cum decoqui ſolentem nō infundis miron hoc eſt pinguedinē: qꝛ miron in greco tātū valet ſicut vnctio. odor eni pinguis manifeſtat ſaporē pinguē: qui eſt delectabilis in cibo. delectabile aūt qđ cōfert ad ſanitatem cerebri eſt p ſe in odore: cū enim odor ſit quedā euaporatio ptingit ad locū cerebri ad quē non pōt ptingere ſubā cibi. ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ hoc delectabile ſit in odore per ſe: ⁊ nō in odore in cōparatione ad cibū: ⁊ hoc eſt ꝑcipue qđ eſt in floribus ⁊ aromaticis: qꝛ vō humidū vaporatiuum vt eſt vinum vel medio ꝑcipue nocet cerebro humano. vapores eni eleuati ad cerebrum infrigidanē pp naturā cerebri ⁊ corrūpuntur ⁊ fiunt inde catarri: ⁊ defluentia reumata: ⁊ iđ hō in potu talium imiſcet odoriſera vt duo delectabilia duoꝝ ſenſuū in vnum cōueniant. ſed delectabile ſaporis in potu ad linguā qđ cōfert ad alimētum: ⁊ delectabile aromaticorum in euaporationē ad cerebrum qđ confert ad ſanitatē. ¶ Ad pmū ergo dōm ꝙ odor ſemp cōſtituiſ ex eiſdē q̄litatibus pmis de quib⁹ eſt ſapor: ſed non ſemp denoīanē odores ſm ſpēs ſapoꝝ: ſed qñq; vt ſupra habitū eſt ⁊ tunc hñt ꝓpriū delectabile. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duab⁹ rōnib⁹ delectabile cibi cōuenit odori p accñs ſm duplicē acceptionē accidētis. ¶ Accñs eni opponiſ ad p ſe: ⁊ ſic p accñs conuenit qđ nō cōuenit gratia ſui ſed gratia alterius: ⁊ hoc mō id qđ ſapori eſt ꝓpriū delectabile cōuenit odori gr̄a ſaporis: ⁊ ſic p accidēs. Alio mō dr̄ p accñs: qđ nō ſemp ineſt: ⁊ hoc mō delectabile cibi cōuenit odori p accidēs: qꝛ lꝫ odor cibi deſiderabilis ſit eſurientib⁹: nō tamen plenis vel ſaturatis vt dicit

pbās. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oībus aīalibus cōuenit qnq̄ de-lectari in odore cibi: qnq̄ nō vt iam dictum eſt. ¶ Ad aliud pȝ ſolutio per ante dicta: vbi dictū eſt de diſpōne cerebri hu-mani in cōparatione ad alia aīalia. ¶ Ad aliud aūt qđ obij-citur in ȝtium dōm: ꝙ aīalia bruta melius ſentiunt odores ꝗ hō. ſed nō indignanᷓ vel letanᷓ ad eos niſi ſint corrupti: ſicut apes ⁊ formice fugiūt odorē ſulphuris: ⁊ ſerpētes odo-rem cornu cerui cōbuſti: nec eſt cauſa aīalis delectatiōis me-lius ſentire odorē: ſed potius ꝙ magis cōfert ad ſanitatē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ odores qui hñt delectabile ſapoꝝ ꝓpor-tionati ſunt ſaporib⁹: ⁊ iō diſtignanᷓ penes ipſos. Qui autē hñt ꝓpriū delectabile nō ſemꝑ ſunt ꝓportionati. odor enim floris qnq̄ dulcis eſt: ⁊ ideo penes ſapores nō poſſunt diſti-gui. ¶ Ex his pȝ ſolō cuiuſdā qōnis quā tāgit Ar. in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ſ. q̄re gnque extrīſecus ſenſib⁹ odorat⁹ medius ponitᷓ. Rō huius eſt: qꝛ ſenſus guſtus ⁊ tact⁹ ſunt alimenti cōſtituētis ſubaꝫ aīalis: ⁊ cū his cōuenit odorat⁹ eo ꝙ hȝ de-lectabile. guſt⁹ ꝑ accñs ḣȝ ꝙ ꝯducit ad alimētū. viſus aūt ⁊ au-dit⁹ nō hñt talia dlectabilia: ⁊ ſunt ꝓpter bñ eē: ⁊ cū his ꝯuenit odorat⁹ ḣm ꝙ hȝ delectabile ꝑ ſe: ⁊ eſt per mediū extrīſecū.

Quare ſēſus odoratus me-di⁹ ponitᷓ i ſen-ſus extriſecos

¶ Utrum aer ⁊ aqua ſint medium in olfatu.

2. d̄ anima. te. cõ. 97.

Deinde queritᷓ de olfatu ex parte medij. Dicit Ar. ꝙ mediū eſt aer ⁊ aq̄. Sȝ videtᷓ ꝙ aer non poſſit eē mediū per ipſas rōnes q̄s ponit in li° de ſenſu ⁊ ſenſato ȝ Heraclitū q dicebat odo-rē eē fumalē euaporationē cōem: ex rē terre et aeri: ⁊ ſi oīa entia fumus fierēt ꝙ nares diſcer-nerēt odores in oīb⁹ ētib⁹. obijcit aūt pħs in ȝriū ſic. fuma-lis euaporatio impoſſibile eſt ꝙ ſit aq̄. odor aūt eſt fumalis euaporatio. ꝗ impoſſibile eſt odorē eē in aq̄. ḣma ꝓbatᷓ per hoc ꝙ aer in aqua exiſ aſcēdit ſupius: ⁊ ſic vapor aſcēdit. 2° aūt ſcribitᷓ in ꝑmo de ſenſu ⁊ ſenſato. Si hoc cōcedatᷓ ȝ. piſces in aq̄ ſentiunt odores: corrūpuntᷓ enī fetidis ⁊ fugiūt eos. cū ergo nō cōtingāt aerē: opȝ ꝙ ꝑ mediū aque ſentiant: ⁊ ſic odor eſt in aq̄. ¶ Preterea queritᷓ iuxta hoc ḣm quam nām cōem aer ⁊ aq̄ ſint mediū. Et videtᷓ ḣm nullā. In ipſis enī ſunt tria. ſ. nā diaphani: ⁊ nā frigidi: ⁊ nā humidi. ḣȝ aūt nām diaphani non ſunt media: qꝛ ſic ſunt media viſus. Nec etiam ḣm nām humidi: qꝛ odor eſt ꝓncipaliᷓ ſicci ſicut habitū eſt ſupra: nec ḣm nām calidi vel frigidi: qꝛ neutrū conuenit cōiter ambob⁹. ¶ Preterea frigus extiguit odores ſic dicit pħs. ¶ Queritᷓ etiā iuxta hoc qđ Auicēna. ſ. vtrū odor fiat ex ꝑte medij ex ꝑmutatione ſola medij: vel ex ꝑmixtiōe corpo-ris odorabilis cū ipſo medio. Et videtᷓ ꝙ ex ꝑmutatiōe ſo-la. vaporatio enī nō nō pōt amplius extendi ꝗ ſub ſpē ignis. videmus ḡ ꝙ a corpore vaporabili per vapores eleuatᷓ pu-gillus ꝑtiū materie ei⁹: ille pugillus ꝑ rarefactionē extēdatᷓ in decē pugillos aque: ⁊ illi decē aque extēdanᷓ in cētum ae-ris. Cū igitᷓ euaporatio odoris ſit in corpore magis groſſo ꝗ aer: minor erit extēſio odoriferi vaporis: ⁊ ſic odor alicu-ius rei nō ſentiretᷓ ad ſpatiū lōginquū: qđ eſt ȝ hoc experimē-tuꝫ qđ eſt de auib⁹ tygridib⁹ que deueniunt ad cadauera ꝑ cētū leucas: tū aūt nō hñt niſi odorē: hoc idē pȝ in cāphora: ſed illa vaporat vſq̄ ad aliquē terminū: nō ad hoc vt diffun-datᷓ odor ei⁹ in duplū illi⁹ termini oporteret vt ex illo odore euaporaret aliud: ⁊ ſi deberet ſentire in triplū opȝ ꝙ ex illo itex reſolueretᷓ aliud: ⁊ ſic vlterius qđ videtᷓ incōueniens: ⁊ ſic videtᷓ ꝙ nō cū odore diffundatᷓ vapor: ſȝ tm̄ ſpēs odoris ꝑmutet mediū. ¶ Cōtra hoc eſt ꝙ odorabilia poſt multū attractū odoꝝ ſiunt leuiora ⁊ putreſcētia ſicut pȝ in pomis. ¶ Solō. dicimus ꝙ odores ſunt in aere ⁊ aq̄. Heraclit⁹ enī errabat dicēs ꝙ odores reſoluunᷓ ab oīb⁹ entib⁹ ꝓpter qđ non ſiūt in medio niſi in aere: ſimplicia enī non ſunt odorabilia etiā euaporēt. ¶ Preterea odores ſunt in aq̄: ⁊ in aq̄ nō eſt aer: ⁊ illi ſunt modi qb⁹ ȝdicit Ariſ. dicebāt enī qdā ꝙ odor fumalis eſt euaporatio: ⁊ fumus eſt vapor terre vt ſupra ha-bitū eſt. ꝙ odor non reſoluitᷓ niſi a terra: ⁊ illis eſt ȝ qđ dicit Ariſt. ¶ Solō. dōm ꝙ odor eſt in aq̄ ⁊ in aere vt in medio: vt dicūt Ariſt. Algazel ⁊ Auicē. Hoc aūt qđ obijcit ȝ Hera-clitū nō intelligitᷓ ſic ꝙ velit ꝙ odores non ſint in aq̄: ſed eſt deductio ad incōueniens: dicebat enī Heraclit⁹ odores nō eē in medio niſi in aere: ⁊ hoc reſolui a terra: ⁊ ex hoc ſequitᷓ ꝙ cū aer ſit in aq̄ nō ſit in aqua niſi cōmixtus: ḣm ꝙ videm⁹ herbas generari ex cōmixtione elemētoꝝ in aqua: ꝙ odor non ſit in aqua qđ eſt incōueniens: fumalis enim euapora-tio nō eſt in aere vt in medio. Aer enī cōmixtus alijs elemē-tis ad generationē vegetabiliū nō eſt mediū alicuius ſen-ſus: vñ lȝ ille nō aſcendat in aqua: tñ aer purus aſcēdit. ⁊ ḣȝ hoc non eſſent odores in aqua. ¶ Ad aliud dōm ꝙ odor eſt in aqua ⁊ in aere ḣm ꝙ vtrūq̄ eſt ſine odore: perceptibile tñ odoris ḣm ꝙ eſt ſonus in aere ḣm qđ eſt abſonū ſuſceptibi-le tñ ſoni. Et qđ obijcitᷓ ꝙ nō ſit ḣm nām humidi vel frigi-di vel diaphani: hoc cōcedimus. ¶ Si aūt queratᷓ tūc quare nō ſit in alijs corporib⁹ ſimplicib⁹ que etiā ſunt ſine odore. Dicēdū ꝙ illa non ſunt ſuſceptiua euaporationis odorife-re: ita ꝙ paſſibilis ſit euaporatio per ipſa. Euaporatio autē debilior eſt in aqua ꝗ in aere: nihilominus tñ eſt: ſicut et eſt in frigido tpe debilior in aere ꝗ in alio: ⁊ ꝓpter hoc odor eſt in vtroq̄. Dicūt tñ qdā ꝙ in odore eſt ꝑmixtū humidū ſicco lȝ ſit actu ſicci: ⁊ ideo ḣm ꝙ magis vertit ad humidū eſt in aq̄: ⁊ ḣm ꝙ magis ad ſiccū eſt in aere. ¶ Ad hoc qđ queritᷓ vtrū ſit ex ꝑmutatione ſola vel euaporatiōe dōm ḣm Auic. ꝙ eſt vtroq̄ mō. In euaporatione enī dilatatur nā aeris: ⁊ id-circo euaporatio trāſmutat aerē ḣm odorē ⁊ ſonū: etiā ꝓpter hoc ꝙ recipiat aliquā partem rei euaporantis. Et ſimiliter trāſmutat aquā ſicut nos videmus vinum in doleo trāſmu-tari ad odorem eoꝝ que ponunᷓ iuxta dolia: ⁊ ḣm hūc mo-dum per lōgum ſpatium pōt fieri imutatio ḣm odores. Di-cit autē Auicēna ꝙ aues tygrides ſunt acuti viſus ⁊ alti vo-latus: ⁊ potuit eſſe ꝙ per viſū deuenirent ad cadauera nō per odorem. ¶ Ad aliud qđ obijcitᷓ ȝ dōm: ꝙ nō ſit odor ſi-ne euaporatione fumali ꝓprie rei odorabilis: ⁊ ideo ⁊ illa al-leuiabit ⁊ putreſcit per attractionē multam odoꝝ: ſed nihil ꝓhibet quin ipſa euaporatio poſtea imutet aerē: etiam ꝓpter hoc ꝙ vlterius illa euaporatio fiat ex ipſa.

Vide i hac mā Albertū. 2. de aīa. cō. 97. ȝ-dicētē opioni Auicēne.

¶ Queritur de medio odorandi.

Conſequēter queritᷓ de olfatu ex ꝑte medij odo-rādi. Uidemus enī odorare q̄libet aīalia reſpi-rātia: ⁊ quedā nō reſpirātia. ꝗ videtᷓ ꝙ olfatus equoce dicatᷓ de reſpirantib⁹ ⁊ nō reſpirantib⁹. ¶ Preterea dicitᷓ in libro de aīalib⁹. ꝙ vie olfa-tus in aīalib⁹ aquaticis clauſe ſunt: lȝ enī qdā piſces quādoq̄ quedā foramina videātur habere in nari-bus: tamē illa foramina nō pertingūt vſq̄ ad medullam ce-rebri: ſicut pȝ in anathomia piſciū: ⁊ in libro de aīalib⁹ Ar. ⁊ Auicēna. aſſignatᷓ aūt ratio duplex. Quaꝝ vna eſt ꝙ ſi aper-te eſſent vie penetraret aqua vſq̄ ad medullā cerebri: ⁊ in-frigidaretᷓ cerebrum ⁊ extingueretᷓ animal. Secunda cauſa eſt: qꝛ talia animalia frigida ſunt paꝝ habētia caloris circa locum digeſtionis: ⁊ ideo pauci vapores eleuantur ad cere-brum: qui ſi infrigidati fuerint in cerebro: pauca erit mate-ria flegmatica ⁊ purgabilis per vias alias. Cum ergo que-dam aīalia habēt vias aptas odoratus: videtᷓ odorat⁹ eſſe equocus in iſtis ⁊ in illis. ¶ Preterea queritᷓ iuxta hoc vtꝝ ex equali diſtantia odor ſit cauſalis inſpirās vel nō iſpirās: ⁊ videtᷓ ꝙ ſic. ponamus enim duo aīalia. vnū inſpirās ⁊ aliū non iſpirās in vltimo euaporationis imutationis vel nō i-mutationis rei odorifere: ibi enim tāgitᷓ ⁊ alteratᷓ cerebrū nō inſpirantis: ⁊ eundē aerem trahet inſpirās. ergo odoratᷓ in equali diſtātia. ¶ Queritᷓ etiā iuxta hoc vtrū inſpirantia oīa odorant ex eq̄li diſtātia: ⁊ ꝓncipue hō cum alijs aīalibus. Et videtᷓ ꝙ ſic. ſi enim ſtat homo cū cane in vltimo euapo-rationis odorifere: eūdem aerem trahet homo quē canis: ſed aer imutatus odore tangit cerebrum vtriuſq̄. ergo agit vtrūq̄ ⁊ alterat ipm̄. ¶ Solō. dicendū ꝙ olfatus nō dr̄ eq-uoce in olfacientib⁹ diuerſimode etiam diuerſo naſo. poten-tie enim ſenſuum paſſiue hñt diffiniri per actus: ⁊ actus per obiecta ſicut dicit Ariſt. vñ cū obiectū ſit vnū. ſ. odor vnius rōnis erit olfatus: ⁊ ſic diuerſitas oculoꝝ in hñtibus duros oculos ⁊ molles: ⁊ hñtibus velamē ſuꝑ oculos ⁊ nō hñtib⁹ nō facit viſum equiuocū: nec ita diuerſitas naſi ⁊ hic orga-nū odoratus coopertū vel nō coopertū facit odoratū equo-cū. a mō enim organi nō diſſoluitᷓ aliqua potentia ſenſibilis: ſed potius ab obiecto ſicut dcm̄ eſt. Cū enim potentia ſenſi-bilis ſit potētia paſſiua ⁊ diffiniri hȝ per actū ſuum. Actum autem habet ab agente qđ eſt obiectū: oportet ꝙ per obm̄ diffiniatur. ¶ Ad aliud qđ iuxta hoc queritᷓ dōm: ꝙ nō opȝ ꝙ quecūq̄ animalia odorāt ex eq̄li diſtantia ſiue ſint reſpi-

Po⁹ ſenſibil nō ponitᷓ i ſpē a mō organi nec a mō imu-tādi ſȝ ab obe-iecto.

rantia

rantia ſiue non reſpirantia. Ad ſenſum odoris nõ exigit tñ equalit as agentis ſed equalitas patiẽtis: ꝓpter hoc in loco vbi debilis eſt odor transmutat cerebrũ ſiccum alicui⁹ animalis. eo ꝙ habẽtiũ ſymbolũ facilior eſt trãſmutatio. ⁊ in eodem loco nõ poſſet trãſmutari cerebrũ frigidum ⁊ humidũ ſicut eſt hoĩs. nõ enim immutatur tale niſi a forti odore.

¶ Queritur quid eſt guſtus.

Conſequenter tranſeundum eſt ad guſtuz de quo queruntur quatuor. Primuz quid ſit guſtus. Secũdum qualiter eſt quidam tactus ⁊ quidam non. Tertiuz de guſtu ex parte obiecti. Quartum de guſtu ex parte medij.

Ad primũ ꝓcedit ſic. Dicit Auicẽna ꝙ guſtus eſt vis ordinata in neruo expãſo ſup corp⁹ lingue ad cõprehendẽdũ ſapores ſolutos ex corporib⁹ cõtingentib⁹ ipm cũ pmiſcent humori vnctuoſe lingue: pmixtione pmutãte. Videt autẽ inſufficienter dcm̃ qd̃ dicit guſtũ eẽ ordinatum in neruo lingue: qa dicit Grego⁹ nicenus ꝙ organa guſtus ſunt lingua ⁊ hui⁹ magis exercitiũ adhuc cũ his palatum: in qb⁹ ſunt hi qui ex cerebro oriũ dilat ati qui ẽt annũciant genitã aſſumptionẽ ꝑncipali id eſt cerebro. ¶ Preterea hoc idẽ dicit Auicẽna in lib⁹ ſuo de aialib⁹ ca⁹ de anathomia lingue. vult enim ibi ꝙ neruus guſtatiuus nõ ſit tñ expanſus in lingua ſed etiã in palato ⁊ alijs quibuſdã partib⁹ circũſtantibus linguã. ¶ Preterea videt in qbuſdaz aialibus nõ eſſe linguã: ſicut in ciconijs ⁊ in quibuſdã piſcibus: ⁊ tñ illa hñt guſtuz. ¶ Solo. dicẽdum ꝙ in veritate guſtus eſt etiam in neruis palati ſicut obiectũ eſt: ſed ſm ſui optimũ eſt in lingua ⁊ in mẽbro qd̃ eſt in loco lingue: ⁊ ideo ab optimo ſumat diffinitio diffinit a neruo expanſo in ſuperficie lingue. ¶ Ad illud aũt qd̃ obijcit de aialib⁹ ꝙ nõ videat habere linguaz: dicẽdum ꝙ hñt aliqd in loco lingue: ſed carnẽ quãdã ad cui⁹ radicem continuat iſophagus ⁊ cãna vel iſophagus tñ: vel ſtomachus: vel in iſophago ⁊ cãna. dico autẽ hoc ꝙ in qbuſdã animalibus inueniunt iſophagus ⁊ cãna ſimul ꝯiuncta ad linguã: vel ad id qd̃ eſt in loco lingue. In qbuſdã aũt inuenitur iſophagus tñ ſine cãna. In qbuſdã aũt inuenit ſtomachus tñ ſine iſophago ⁊ cãna ſicut de quodã piſce pʒ de quo dicit Ar. ꝙ nõ hʒ iſophagũ ſed ſtomachũ lõgũ: ⁊ ideo qñq; in voracitate eijcit ipm per os. ¶ Cõtra. in qbuſdaz aialib⁹ ſunt due lingue vt in ſerpẽtib⁹. dicit eñi Grego⁹ nice⁹ ⁊ Dama⁹. ꝙ organa ſenſuũ creator aialiũ dedit duplicia: ⁊ linguas duas ſicut oculos duos: vt ſi vnũ deſtrueret in altero ſaluaret ſenſus. Sʒ in qbuſdã aialib⁹ lingue ſunt cõiũcte. ſ. in boſe: ⁊ in quibuſdã nõ ꝯiũcte vt in ſerpẽte. In qbuſdã lõge ⁊ acute: vt in apib⁹ ⁊ in anuloſis que ſuggũt nutrimẽtũ per linguã que lõge emittit añ os: vñ qñq; recurnãt eã dũ nõ ſuggũt nutrimẽtũ. In qbuſdã ſũ curta ſicut in ciconijs ⁊ in qbuſdã piſcib⁹: ⁊ in qbuſdã medie: ſicut in boib⁹: ⁊ in qbuſdã ligata aſtri⁹ ad palatũ vt in ranis: ⁊ ideo vox raoarum nõ põt eſſe niſi coax.

¶ Querit qualiter guſtus ſit quidã tactus ⁊ qualiter non.

2⁹ de aia. t. c. 33 Secundo querit qualr guſtus ſit qdã tactus: ⁊ qualr nõ. Videt aũt ꝙ nullus ſit tactus. potẽtie enĩ diſtinguunt per act⁹: ⁊ act⁹ per obiecta vt ſupra dictũ eſt. ergo quarũcũq; potẽtiarũ obiecta ſunt penitus diuerſa ille ſunt diuerſe. obiecta aũt guſtus ⁊ tactus ſunt penit⁹ diuerſa. ergo guſtus ⁊ tact⁹ ſunt penitus diuerſi. ꝑma ꝓbata eſt p hoc ꝙ ſenſus diſtiguunt per obiecta. 2ᵃ aũt ꝓbat per hoc qd̃ dictũ eſt in exhibitio ꝙ guſt⁹ ſapoꝝ indicatiuus eſt: ſapor aũt diuerſificat penitus a tãgentib⁹. ¶ Sʒ ꝯ͂ hoc eſt. qa manifeſte dicit pħs in li⁹ de aia ⁊ in li⁹ de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ guſt⁹ eſt

Tex. cõ. 101. quidã tactus. ¶ Solo. dicẽdum ꝙ guſtus accipit duob⁹ modis ſ. ſm ꝙ eſt ſenſus alimẽti vt in multis locis dicit pħus: ⁊ ſic guſtus eſt qdaz tact⁹ q̃druplici rõne. ¶ Quaꝝ ꝑma eſt ſumpta ex pte obiecti qd̃ eſt alimẽtũ. Cũ eñi alimẽtuz nõ nutriat

Nõ q̃tuor rõnes qꝛ guſtus vt ẽ alimẽti ſẽſus ſit qdaz tactus.

Tex. cõ. 41.

Tex. c. 49. ⁊ 50.

niſi per ſubam ſicut dicit in ꝑ⁹ de gñatione ⁊ corruptiõe. opʒ ꝙ ſuba alimẽti tãgat illud qd̃ nutrit. Cũ vo nõ nutriat nos niſi id ex quo ſumus opʒ ꝙ ipʒ ſit cõmixtũ ex calido frigido humido ⁊ ſicco. ſicut ⁊ nos cõmixti ſumus ſicut dr̃ in 2⁹ de generatione ⁊ corruptione. Cũ ergo ſic tangat per ſubam ſine medio extrinſeco: ⁊ immutat per calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccuz: que ſunt q̃litates tãgibiles: pʒ ex pte obiecti guſt⁹ qdaz tact⁹ eſt. ¶ Scda rõ ſumit ex parte materie: que eſt medium guſtabiliũ: hoc eſt humidũ aqueum qd̃ eſt inſipiduz: ⁊ cum hoc ſit vnũ tãgibiliuz erit guſtus ſʒ hoc qdã tactus. ¶ Tertia rõ ſumit ex parte modi guſtãdi: nõ eñ guſtat aliqd niſi tñ mõ vltimũ lingue cõiunctũ cuz vltimo rei guſtate. Cum igit illa ſe cõtingãt vt dr̃ in 5⁹ phyſicoꝝ. quoꝝ vltima ſunt ſimul: pʒ ꝙ ex mõ guſtãdi guſtus qdaz tact⁹ eſt. ¶ Quarta rõ Tex. cõ. 22. eſt: qa guſtus eſt tactus in quibuſdã mẽbris ſicut in lingua et in palato. tact⁹ autẽ eſt in oibus mẽbris corporis: ⁊ ideo dr̃ quidã tactus q̃ſi tactus particularis. ¶ Accipit etiã guſtus ſm ꝙ eſt indicium ſapoꝝ: ⁊ ſm hoc guſtus nullo mõ tactus eſt: vt ꝓbatũ eſt in obiectione: ⁊ qa per obiectuz qd̃ eſt diſtinctiuus ſenſuum ſic diſtinguitur a tactu: ideo guſtus ponit vn⁹ quinque ſenſuum ex diuerſo a tactu diuiſus.

¶ Queritur de guſtu ex parte obiecti.

Tertio querit de guſtu ex pte obiecti qd̃ eſt ſapor. Et querũtur quinque. Quoꝝ ꝑmũ eſt vtruz ſapor ſit q̃litas ſimplicis vel cõpoſiti vel vtriuſq;. 2ᵐ vtruz ſit actu humidi vel ſicci vaporatiui. 3ᵐ que ⁊ quot ſunt cauſe ſapoꝝ. 4ᵐ de generatione ſapoꝝ. 5⁹ ⁊ vltimo qualr hoc vex ſit ꝙ tactus ⁊ guſtus inſtrumẽta habeant circa cor.

Ad primũ hoꝝ ꝓcedit ſic. Dicit pħus in 2⁹ de generatione ⁊ corruptione. ⁊ in libro de aia ꝙ ex eiſdẽ generamur ⁊ nutrimur ſʒ gñamur ex cõpoſitis cõmixtis. ẽ nutrimur ex eis. Cum ẽ ſapor ſit nutrimenti paſſio ⁊ q̃litas: erit ſapor paſſio cõpoſiti ⁊ nõ ſimplicis. ¶ Preterea ad hoc ponit pħs q̃tuor rõnes in lib⁹ de ſenſu ⁊ ſenſato cap⁹ de guſtu. obijciẽs ꝯ͂ quoſdã pithagoricos ſic dicẽs. Cibũ opʒ eẽ cõpoſituz: eteñi nutrimenta nõ ſunt ſimplicia: qa ⁊ ſupfluitas ſit cibi hoc in ipſis: hoc vo extra ſicut in plantis ſenſus eſt nutrimẽtũ. ꝓp hoc opʒ eẽ cõmixtuz: qa aliter per digeſtiõez nõ ſeparet ſupfluuz a nutrimẽto: cũ eñi ſimplex ſit homogeneũ: nõ eſt rõ q̃re vna pars abijciat. altera aũt ſumat in cibo: ſʒ hec ſepatio ſupfluitatis qñq; ſit in ipſis cibarijs vt in aialibus: que ſtomachos hñt ⁊ ventres qb⁹ ſit ſepatio puri ab ĩpuro. qñq; extra ipſa cibata ſunt vt in plãtis: que terraz hñt ꝓ ventre: ⁊ ꝓp hoc nõ egerũt. ¶ Scda rõ eſt: qa dec aq̃ que magis videt eſſe nutritiua vel nutrimentũ eſt nutrimẽtuz eo ꝙ oẽ nutrimentũ opʒ eſſe mixtũ corporeum: qd̃ omni mixto corpori eſt icorporabile opʒ eſſe corpus mixtũ. ¶ Tertia ratio eſt: qa ſi vnũ ſimplicium nutriret tunc qdlibet ſimplex nutriret: qd̃ falſum eſt: qa aer ꝓpter ſui ſimplicitatẽ nõ nutrit. ¶ Quarta rõ eſt qa cibus eſt loc⁹ receptibilis in corpore aiato: ad quẽ nõ ingrediunt ſimplicia ſed cõpoſita. Ex his cõcludit ꝙ cũ ſapor ſit paſſio nutrimenti: ꝙ ſapor nõ eſt paſſio ſimplex ſed cõpoſita. ¶ Cõtra hoc obijcit ſic. oĩs cib⁹ incorporabilis eſt ei qd̃ cibat. ergo neceſſe eſt ipm eſſe male terminabile in ſe: ⁊ tñ bene terminabile termio alieno. hoc aũt eſt nã humidi: ⁊ ita videt eſſe ſapor ꝑncipalr paſſio humidi. ⁊ cũ humidũ ſit ſimplex videt eſſe ſapor paſſio ſimplicis. hoc etiã videt velle pħs in lib⁹ de aia vbi dicit ꝙ ſapor Tex. cõ. 100. eſt humidi ſicut odor ſicci. ¶ Preterea in lib⁹ de ſenſu ⁊ ſenſato videtur dicere ꝙ ſubm ſaporis eſt humidum aqueuz. ¶ Itẽ qcqd eſt icorporabile ei qd̃ aliũ faciẽs augmentum in ipſo: ⁊ hñs ꝯrietatẽ videt eſſe alimẽtum: ſimplex eſt hmõi. ẽ ſimplex põt eſſe alimentum: ⁊ ita ſapor erit paſſio ſimplicis. Maior pʒ per ſe: minor ꝓbat ex hoc ꝙ ſimplex eſt q̃ntum ad corporeitatẽ: ⁊ ſic faciẽs augmẽtuz ⁊ per ſubaz eſt ſaluatum in mixto: ⁊ ſic faciẽs nutrimẽtũ. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ ſapor eſt paſſio cõpoſiti corporis: eo ꝙ oẽ alimẽtũ cõmixtũ cõpoſitũ eſt: ſicut enim ꝓbat pħs in lib⁹ de ſenſu ⁊ ſenſato. generatio ſapoꝝ eſt vt in ſubto. in humido ⁊ aqueo vt in efficiente aut in calido digerẽte qd̃ eſt caliduz ignis ⁊ ſolis. In ſicco aũt terreo eſt ſicut in paſſiuo terminãte humidũ aqueũ: ⁊ ꝓbatur hoc per experimẽtũ. Cum enim ſaporoſuz icorporabile ſit neceſſe eſt ipm eẽ humidũ. Cuz aũt videam⁹ in cibis ⁊ fructibus obiatis ad ignẽ ⁊ ad ſolẽ gñari oĩmodos ſapores: patet ꝙ cauſa efficiẽs ſapoꝝ eſt caliditas. ſimilr videmus ſalſuz gñari ex terreſtri aduſto in humido: ⁊ in aq̃ videmus generari multos ſapores ex hoc ꝙ trãſeũt multa genera terraꝝ. Et ex his colligit ꝙ ſapores gñant vt a ꝑmis qualitatib⁹ a calido igneo ⁊ ſole digerẽte ⁊ humido aqueo.

ꝛ terreſtri ſicco patientibus. Si aūt ſapores cōſiderant̄ in ſe ꝑut ſunt vnū genus q̄litatis: ſic extremi ſimplices ſunt eo ꝙ nō ſunt cōpoſiti ex alijs ſaporib⁹: ꝛ medij ſunt cōpoſiti ſicut in alijs obiectis ſenſuū. ℂ Ad ꝑmū ḡ dōm ꝙ nutrimētū q̄dem hȝ actū humidi in hoc ꝙ ſluit ad terminos alienos: ſȝ tū nō eſt de rō humidi tm̄ ſȝ ēt ſicci terreſtris ꝛ calidi ignei. ℂ Ad aliud dōm: ꝙ vbū illud ꝑbi intelligit̄ ꝙ ſapor eſt humidi ſicut ſubti: ꝛ odor ſicci vaporatiui ſicut ſubti. ℂ Ad vltimū dicēdum ꝙ ꝑma eſt vera ꝛ ſcōa eſt falſa: q̄ a ſimplex nō eſt incorporabile vt nutrimentum: ꝛ ſi cōmiſceat̄ ſimplex in mixto hoc nō erit per virtutē nutritiuam ſed potius per q̄litates actiuas ꝛ paſſiuas mouentes ad mixtum.

ℂ Utrum ſapor eſt actus humidi vel ſicci euaporatiui.

2° de gñatio. et corrup. t.c.50

Ecundo querit̄ Utrum ſapor ſit actus humidi vel ſicci vaporatiui. Et videt̄ ꝙ q̄nq; ſic q̄nq; alio mō. Ex eiſdē eni nutrimur ex qb⁹ ſumus vt dicit ꝑhs: ſed quedā ſunt que ꝯſtāt ꝑncipaliter ex ſicco terreſtri ꝛ per poſteri⁹ ex humido aqueo: q̄dā ecōtra. ergo videt̄ ꝙ cib⁹ quorūdā principalr̄ ſit ex ſicco terreſtri: ꝛ quorūdā ex humido aqueo. ꝛ cū ſapor ſit paſſio cibi: videbit̄ ſapor ſic diuerſimode eē ſicci terreſtris ꝛ humidi aquei: qđ eſt cōtra ꝑdicta. ℂ Preterea videt̄ ꝙ ſapor ſit vaporatiua qualitas: q̄litas enim que ꝑncipalr̄ ſequit̄ corpora vaporatiua videt̄ eſſe vaporatiua ſapor eſt hmōi. ergo eſt q̄litas vaporatiua. ꝓbatio mīoris qđ dicit̄ in libro metheorox ꝙ terra ꝛ aq̄ ſolū ſunt elementa euaporatiua: ſapor aūt eſt ſicci terrei cōmixti cū humido aqueo vt habet̄ in ii° de ſenſu ꝛ ſenſato. ℂ Solō. dōm ꝙ ſapor ꝑncipalr̄ eſt in humido vt in ſubto ꝛ ꝯſ̄r in ſicco illi cō mixto. ℂ Ad ꝑmū qđ obijcit̄ in ꝯtrarium dōm ꝙ lȝ quedā ſint in quib⁹ vincit terreſtreitas: tū q̄ nō poſſunt accipe nutrimētū niſi infūdat cib⁹ in qualibet pte corporis eox: ꝛ iſtud nō eſt niſi per actū humidi opȝ cibū ꝑncipalr̄ eſſe humidū: tū potētia ſiccū q̄nq;. ꝛ hoc patet in habētib⁹ ſanguinē in q̄bus vltimū nutrimentū ſanguis eſt qui actu humidus eſt. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ꝑma eſt falſa hec. ſ. ꝙ oīs q̄litas corporis vaporatiui vaporatiua eſt. Uapor eniȝ eſt q̄litas humidi aquei ꝛ ſicci terrei non inquantuȝ vaporatiua ſunt: ſȝ inquantum cōmiſcibilia per actum calidi digerentis.

ℂ Queritur quot ſunt cauſe ſaporum.

Ertio querit̄ que ꝛ quot ſint cauſe ſapox. Et videt̄ ꝙ q̄tuor. ſ. calidū frigidū humidū ꝛ ſiccuȝ. oīa eni ꝯſtia cōponunt̄ a ꝑmis. cū ergo ſapor ſit q̄litas corporis cōpoſiti ꝯſtis erit cauſata a q̄tuor ꝑmis. ℂ Preterea oīa que accipiunt nutrimētuȝ cui⁹ ſapor eſt paſſio ſunt cōpoſita a q̄tuor ꝑmis: ꝛ cū ex eiſdē nutriant̄ ex qb⁹ ſunt erūt ſaporoſa cōpoſita ex q̄tuor ꝑmis. ℂ Sed ꝯ dicit ꝑhs ꝙ frigiditas extinguit odores ꝛ hebetat ſapores. ḡ videt̄ ꝙ frigiditas non ſit cauſa ſapox. ℂ Preterea videt̄ ꝙ humidum aqueū ꝑncipalr̄ ſit cauſa ſaporis. vnūquodq; eni gñat̄ ꝑncipalr̄ ex priuatiōe ſui que eſt potētia tale q̄le ipm̄ eſt ſicut albuȝ ex nō albo qđ pōt eē albū. ergo cū humidū aqueū ſit inſipidū potens eē ſapidū per cōmixtionē ſicci terrei vt dī in ii° de ſenſu ꝛ ſenſato. videt̄ vapor principalr̄ gñari ex humido aqueo. ℂ Solō. dicimus ꝙ quedā ſunt cauſe ſapox ꝑ ſe. q̄dā aūt per accñs. ꝑ ſe q̄dā ſunt efficiētes: ꝛ quedā ſunt paſſiue: efficiētes vt calidū ſolis ꝛ calidū ignis. videm⁹ enim in fructib⁹ plātax amaris in qb⁹ humidū per calidū ſolis non eſt ſufficiēter digeſtuȝ digeſtione que eſt pepāſis: ꝛ ꝙ poſtea cū ponant̄ ad ignē efficiunt̄ dulces per digeſtionem que eſt epſeſis vel opteſis ſic videmus in citracis vel in aſſatiſ. Paſſiue aūt ſunt humidū aqueū vt ſubm in cui⁹ actu eſt neceſſe eſt eſſe ſaporoſū: ꝛ cū cōiungit̄ ad guſtū q̄ aliter nō penetraret ad neruuȝ guſtatiuū qui eſt in ligua. ſiccum vō terreſtre terminatiuū eſt humidi ad gñationē ſaporis. ℂ Cauſe vō per accñs quedā ſunt intrinſece: quedaȝ extrinſece: frigiditas eniȝ eſt cauſa intrinſeca que per ſe hebetat ſapores ſȝ ꝑ accñs facit quoſdā: cum eni calidū ſit euaporatiuum aeris ſubtilis ꝛ ſubtiliatiuū aquei ꝛ terreſtris ꝛ per ꝯñs diſſolutiuum cōmixti: ꝛ ex illis frigidis per cōpoſitionē erit reſtrictiuum aeris ꝛ igroſſatiuū eo ꝙ cōuertit aereū ad aqueū: ꝛ aqueū ad terreſtre: ꝛ ideo cauſat ꝑ accidens ſaporeȝ ꝑcipue craſſum. Uñ ēt dicit ꝑhs ꝙ frigida ſunt magis ſapida calidis. ℂ Cauſa aūt per accñs eſt ꝑcipue triplex. ſ. reſudatio reſeruatio ꝛ cōſtrictio: ꝛ ꝑcipue in fructib⁹ plātax. in ꝑma eniȝ maturatione reſperſuȝ eſt in fructib⁹ qđdā calidum qđ nimis facit exhalare humidū ꝛ remanet ſiccū fere dux ꝛ inſipidū ꝛ nō bene cōmixtū cū humido: ꝛ poſtea fruct⁹ reſeruati acq̄rūt humidū ex frigore qđ naſcit̄ in eis ex ꝑuatiōe caloris ſolis: q̄ humidū ſubīnductū cōmiſcet̄ ſicco terreſtri ꝛ ſubtiliat ipm̄: ꝛ facit fruct⁹ ſaporoſiores. reſudatio aūt tollit ſuꝑfluuȝ humidū: poſt cuius oblationē naturale humidum bn̄ adiuuat̄ ſicco terreſtri: ꝛ gñat̄ melior ſapor. Et his duabus de cauſis meliores ſunt vt frequēter fruct⁹ in hyeme q̄ in eſtate. cōſtrictio aūt humidi qđ clauſum eſt in partibus ſubtile facit cōtīgibile lingue: ꝛ per hoc cauſat melioreȝ ſaporem. Et per hoc patet ſolutio ad omnia obiecta.

ℂ Utrum ſapor generatur ex qualitatibus primis.

Tex.c.7.t.8.

Uarto querit̄ de gñatione ſapox. Et videt̄ ꝙ generant̄ a q̄litatib⁹ ꝑmis: q̄ ſicut dī ꝑhs in 2° de gñatione ꝛ corruptione. oēs poſteriores ſm̄ gñationē reducunt̄ ad ꝑmas: ſapores aūt qualitates ſunt poſteriores. ḡ gñant̄ a primis: hoc ēt videt̄ per hoc qđ dī in fine libri de plātis. ſ. ꝙ mirabolani ꝑmo ſunt dulces ꝛ ꝑꝑ raritatē ligni calor ſolis digerēs vbiq; cōſequit̄ humidū attractū: poſtea vō calor attrahit ſicut ſibi ſīc ꝛ augūſtat poros arboris: ita ꝙ calor nō hȝ ſubintrare ad digeſtionē humidi: ꝛ tūc ex ꝑuatione calidi frigiditas ꝛ ſiccitas vincunt calorē ꝛ humorē: ꝛ erit tūc fructus pōticus ꝛ terreſtris ſaporis: deīde vō ſol cū calore ſiccum oppilās multū attrahit ad exterius: ꝛ ꝑꝑ hoc multū icipiunt dñari frigiditas ꝛ ſiccitas iterius: ꝛ erit tunc fruct⁹ fortiſſime pōticitatis: tādeȝ reſurget calor nālis iteru⁹ per calorē ſolis ꝛ expulſo frigido icipit adurere ſiccū inuentuȝ in fructu illo: ꝛ tūc erit fruct⁹ amarus. Ex his colligit̄ ꝙ ſapores generant̄ ex ꝑmis q̄litatib⁹. ℂ Sȝ ꝯ. hoc videt̄ eē qđ dī in lib° de ſenſu ꝛ ſenſato. vbi dī Ar. quēadmodū autem colores albi ꝛ nigri ex cōmixtione ſunt: ita ꝛ ſapores a dulci ꝛ amaro: ꝛ ſm̄ ꝓportionē in eo ꝙ mag̃ ꝛ minus ꝛ vnuſq̄ſq; eſt ſm̄ aernos quoſdā mixtionis ꝛ motus ſimul: tū ideterminate. ℂ Solō. dōm ꝙ duplex eſt gñatio ſapox. Una per cām efficiētē: ꝛ hec eſt a q̄litatibus ꝑmis. Alia eſt per mixtioneȝ earūdē que eſſentialr̄ ſeruant̄ in mixto. ꝛ ſm̄ hoc extremi ſapores ſunt ſimplices ꝛ medij cōpoſiti ab illis. Quātuȝ ergo ad ꝑmā gñationē cauſa ſapox in gñe eſt humidū ꝑncipalr̄ vt ſubm ꝛ ſiccum terreſtre illi cōmixtuȝ: ꝛ calidū mouens ad cōmixtionē. gñatio vō ſapox in ſpē vt a cauſa efficiente eſt ſm̄ ꝙ a calido ſufficiēter digerente humidū gñat̄ ſapor dulcis: a calido aūt digerēte ꝛ ſubtiliante humidum aqueū in humidū aereū gñat̄ ſapor pinguis. A calido vō nō digerente ſed adurēte ſm̄ aliquē modū: ſiq̄dem cū humido gñat̄ pōticus ſapor. ꝛ ſi eſt cū ſicco gñat̄ amarus vel ſalſuȝ ſi minus adurat. ꝛ ſm̄ hāc gñationē loquit̄ Ar. in lib° de plantis. ſm̄ aūt aliū modū loquit̄ in lib° de ſenſu ꝛ ſenſato: ꝛ ꝑꝑ hoc dī ibi ꝙ ſeptē ſūt ſapores ſic ſeptē colores ſm̄ ꝓportionē arithmeticā: plēs ēt erūt ſȝ ꝓportionē geometricaȝ ꝛ ſine ꝓportione ſicut ſupra diximus in queſtione de coloribus.

Duplex ē ſaporū gñatio.

ℂ Utrum guſtus ꝛ tactus habent inſtr̄a ſua circa cor.

Ltimo querit̄ qualr̄ hoc ſit verū ꝙ guſtus ꝛ tactus inſtr̄a ſua hēant circa cor. Dicit eniȝ ꝑhs in lib° de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝙ tactuale inſtrȝ ē magis terre. guſt⁹ aūt ſpēs q̄dā tact⁹ ſunt. vñ tale cor eox inſtrm̄. ſ. guſt⁹ ꝛ tact⁹. cor eni oppoſitū eſt cerebro ꝛ eſt calidiſſimū partiū. ℂ Sȝ ꝯtrā videt̄ eē dcm̄ oium auctox qui cōiter dicūt neruos ſenſibiles oriri a cerebro ſic ſpūs aīaleȝ: ꝛ guſtuȝ eē in neruo expāſo in ligua. Silr̄ hoc ꝓbāt per expimētuȝ: q̄ in ligua ſentim⁹ ſaporē ꝛ nō circa cor. ℂ Si forte dicat aliq̄s ꝙ guſtus eſt ſenſus alimēti. alimētuȝ aūt eſt qđ hȝ tact⁹ differētes: ꝛ alimētū digerit̄ a calore cordis: ꝛ ideo dicunt̄ guſt⁹ ꝛ tactus hēre inſtr̄a ſua circa cor. ℂ Cōtra. Galenus dicit ꝙ digeſtio ſit a calore qui eſt in epate: ꝛ virt⁹ digeſtiua eſt ibidē ſm̄ ipm̄. ḡ magis hȝ dici ſm̄ hoc ꝙ guſtus ꝛ tactus habēt inſtr̄a ſua mag̃ circa epar q̄ circa cor. ℂ Solō. dicitur ꝙ guſtus duob⁹ modis accipitur. Uno mō ſm̄ ꝙ eſt iudiciuȝ ſapox vt dī Ar. in 4° ethicox. ꝛ ſic neruus guſtatiuus ꝑncipiat̄ a cerebro et expādit̄ in lingua ꝛ palato: ꝛ ſic non hȝ inſtrm̄ circa cor. Alio mō

In libro de ſē ſu ꝛ ſenſibili.

Nō hic de cauſis ſapor.

mō ſm ꝙ eſt ſenſus alimēti ⁊ ſic eſt ſenſus cōmixti a calido frigido humido ⁊ ſicco. ⁊ quo ad hoc hȝ iſtrm ſuū circa cor: ⁊ per eūdē modū diſtiguimus in tactu. ſ. ſm ꝙ eſt iudiciū tāgibiliū: vel ſm ꝙ ipm tāgēs nutrit tāgibilib⁹: ſȝ de tactu iſra dicet. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit in ꝯtrm rñdeo ſm Auicēnā in lib⁹ de aīalib⁹. ⁊ ſm Auer. in cap⁹ de corde q determināt ꝯtrietatē Ar. ⁊ Galeni dicētes ꝙ in veritate eſt quedā ꝑparatio ad digeſtionem nutrimēti in epate vt dicit Galenus: ⁊ Ar. nō cōtradicit. ſed illa ꝑparatio nō pōt facē vt illa mā ſit cib⁹ anteꝗ̄ recipiat formā a calore cordis: qꝛ ſicut cor formale ꝑncipiū eſt ⁊ effectiuum vite in oībus mēbris: ita eſt etiam formale ꝑncipiū nutrimēti: ſed in ſtomacho quedam eſt ꝑparatio in hoc ꝙ ſeparant feculētias ptiſanaria ab ipaco eijciendo: que feculētias per venas ꝗ̄ſdā attrahit ad epar ⁊ ibi accipit ꝑparationē vlteriorē: cōpletiuā aūt formā cibi accipit a calore cordis: ⁊ quo ad hoc guſt⁹ ⁊ tactus dicuntur habere inſtrumenta ſua circa cor.

¶ Utrum humidum aqueum eſt humidum in guſtu.

[D]Einde querit de guſtu ex pte medij. Videt aūt ꝙ mediū in guſtu ſit humidū aqueū. Dicē autē pōs ꝙ hoc eſt inſipidū. vñ ſicut aer ſe hȝ ad colores qḋ eſt medium eo ꝙ nullius coloris eſt: ſed eſt ſuſceptibilis oīum colorꝝ: ita humidū aqueū ſe hȝ ad ſapores: ⁊ ita eē videt mediū in guſtu: ⁊ hoc etiā videt per Auicēnā dicētē ꝙ guſt⁹ eget medio qḋ recipiat ſaporem: ⁊ ſic in ſe nō hñs ſaporem: ⁊ hoc eſt humor ſaliuꝰ qui ꝑuenit ex inſtra ſaliualib⁹. ¶ Itē

Tex.cō.103. videt p Ar. in 2⁹ de aīa vbi dī ꝙ ꝑpriū guſt⁹ eē videt potabile ⁊ nō potabile. nō potabile āt dī prauus ⁊ corrupt⁹ guſt⁹. potabile āt eſt humidū aqueū. ⁊ hoc videt p rōnē. humidū enī eſt penetratiuū pp ſubtilitatē. Cū igit ſapor hēat penetrare vſqꝫ ad neruū lignē: ⁊ hoc nō pōt eē niſi p humidum: ⁊ ſic videt humidū aqueū eē mediū in guſtu. ¶ Sȝ ꝯ. ponamus ꝙ aliꝗ̄ ſaporoſa per ſe ſint humida ſicut vinū ⁊ hmōi. illa igit per ſe pñt penetrare ad liguā: ⁊ ſic nō idigēt humido ſaliuali qḋ dī eē mediū in guſtu. ¶ Preterea qḋ eſt Auicēne verū humor aqueus recipiat saporē in cōmixtiōe ptiū rei ſaporoſe vel ſine cōmixtione partiū rei ſaporoſe ſȝ tñ p mutationē ſaporis quo imutat ipm humidū: ſic color aerē. Si p⁹ mō tūc nō videt humor eē mediū neceſſariū: ſȝ ad facile cōiūgendū saporē cū ligua: ⁊ hoc ideo eſt qꝛ alr̄ eſt ſenſatū in medio ⁊ aliter in ſenſibili p⁹. In medio enī eſt in potentia tñ ſicut color eſt in aere. In ſenſibili autē ꝑmo mō eſt in actu: cū aūt ſapor cōmixtus humori aqueo ſit actu in humore tali: nō erit in ipſo vt in medio tñ. Si 2⁹ mō tūc ſapor aut eſt in humido ſm ſui eſſentiā aut nō. Si p⁹ mō: tūc non eſt mediū ſȝ mā. Si 2⁹ mō tūc ſaporoſum poſitū ſup liguam ſine medio nō ſentiet: qḋ falſū eſt qꝛ ſm hoc guſt⁹ nō eēt tactus. ¶ Solō. dōm ꝙ medium in guſtu eſt humidū aqueū aut ex inſtrumentis ſaliualib⁹ ſomptū ab extriſeco. Eſt aūt medium ⁊ mā ⁊ nō mediū tñ: ſicut aer in auditu: q eſt medium audiēdi ⁊ mā ſoni: ⁊ nō ſicut in viſu in quo eſt aer mediū tñ ⁊ nō mā coloris: ⁊ pp hoc dicit Auicēna ꝙ meli⁹ videt ſibi ꝙ ſit mediū ad hoc ꝙ ſapor faciliter cōiungat cum ligua: ſine quo ſi ſapor poſſet penetrare linguam: imutaret neruū guſtatiuū lingue. Et per hoc patet ſolō ad id qḋ ꝗ̄ritur ꝑmo. ſ. qḋ ſit mediū in guſtu. ¶ Ad illud qḋ poſtea ꝗ̄ritur dōm ꝙ ſapores nō gñantur in aliquo humido tñ: ſed oportet plures cauſas eē: ⁊ pp hoc opȝ ꝙ partes poroſe commiſceant humido ad hoc ꝙ ſiat actu ſaporoſum: ⁊ bene cōcedim⁹ id qḋ obijcit ꝙ ſapor nō eſt in ipſo vt in medio tñ: ſed etiā vt in mā: ſicut autē de alijs ſenſib⁹ dictū eſt ita guſt⁹ eſt guſtabilis ⁊ non guſtabilis. Non guſtabile autē dī trib⁹ modis. ſ. per ꝑuationē habitus ſicut inſipidū eſt non guſtabile: ⁊ per ꝑuationem armonie ad ſenſum ſicut excellens eſt nō guſtabile qḋ corrūpit guſtū: ⁊ per ꝑuationē armonie ad imutationē guſtus ſm debilitatem imutantis ſicut non guſtabile dicitur qḋ prauum habet odorem.

¶ Queritur quid eſt tactus.

[C]Oſequenter queritur de tactu. Et querunt quinque. ſ. quid eſt tactus: ⁊ Utrum tactus ſit vnus ſenſus vel plures. Et quid eſt organū in tactu. Et quid eſt mediū in ipſo. Et quid eſt tangibile proprium.

[A]D primū ꝓcedit ſic ſicut dicit Auicēna: ꝙ tactus eſt vis ordinata in neruis cutis toti⁹ corporis ⁊ eius carnib⁹ ad apꝑhēdendū illud qḋ tāgit illud ⁊ afficit ꝯtrietatē permutātē complexionē ⁊ affectionē cōpoſitionis. ¶ Itē Algazel ſenſus tactus eſt virt⁹ diffuſa per oēm carnē ⁊ cutē per quem apꝑhendit calor ⁊ frigiditas: humiditas ⁊ ſiccitas: duricies ⁊ mollicies: aſpitas ⁊ lenitas: grauitas ⁊ leuitas. ¶ Preterea ꝯ primā harꝝ diffōnū obijcit ſic. Dicit Ar. in p⁹ ſcōi de aīa. ſic hȝ ſicut ad pēs ps ⁊ totus ſenſus ad totū corpus qḋ eſt ſenſitiuū ſm ꝙ hmōi. hoc eſt ſicut aīa ſenſibilis pfectio eſt toti⁹ corporis ſentiētis: ita ptes ei⁹ pfectiones ſunt partiū. igit cū tact⁹ ſit ps aīe ſenſibilis: erit pfectio ptis corporis ſentiētis. ꝗ̄ nō erit vis ordinata in neruis cutꝭ toti⁹ corporis: ⁊ in oīb⁹ carnib⁹ corporis ſentiētis. ¶ Itē videt tact⁹ eē ordinat⁹ nō tñ in neruis carnalib⁹ ſed ēt in organis alioꝝ ſenſuū. Quicqḋ enī eſt vt fundamētū ad alterū: poſito illo cui⁹ eſt fundamētū ponet ⁊ illud qḋ dī fundamētū de neceſſitate: ſed nō ꝯuertit. eſt act⁹ eſt vt fundamentum ad oēs ſenſus. ꝗ̄ quocūqꝫ ſenſu poſito in aliꝗ̄ organo de neceſſitate ponet ⁊ tact⁹ ſȝ nō cōuertit. ſed viſus eſt in oculo. ꝗ̄ ⁊ tactus. ¶ Preterea nos aſſentimus tactū in oculo eē ſubtiliſſime. Preterea in p⁹ de ſomno ⁊ vigilia dī ꝙ ſenſus ſunt ſil' actiui ei qḋ per tactū exercet. i. opatiui: cōparati cū cōparatione tact⁹. opatio enī tact⁹ ſeparat ab alijs organis ſentiēdi. Alioꝝ vo opationes ab ope tact⁹ non ſeparant eo ꝙ tact⁹ eſt fundamētū ad alios ſenſus. ⁊ ex hoc accipit idē qḋ prius. ¶ Itē in 2⁹ de aīa dicit Ar. ꝙ ſic ſe hȝ aīa ſenſibilis ad vegetabilē: ſic ſe hñt ceteri ſenſus ad tactū: ſȝ aīa ſenſibilis iſeparabilis eſt a vegetabili. ergo ceteri ſenſus erunt inſeparabiles a tactu: ⁊ ſic iterꝝ habet ꝙ in quocūqꝫ organo erit aliqs alioꝝ ſenſuū in eodē erit tact⁹. ¶ Preterea ꝗ̄rit que ſit dīa iter id qḋ dicit Auicēna ꝙ tangit illḋ ⁊ afficit ꝯtrietate pmutāte. ſicut enī viſus apꝑhēdit viſione exiſte ſm actū: ſic act⁹ videt apꝑhēdere tāgēte aliquo ſȝ actū: ⁊ ita ſuꝑſiue addit qḋ ſequitur ⁊ afficit id ꝯtrietate pmutāte. ¶ Preterea ſicut dī in 5⁹ ⁊ 6⁹ phicoꝝ. tāgere eſt vltima ſil' eē. ſed

Tex.cō.33. hoc ēt ꝯuenit mathematicis vt dī in p⁹ de gñatione ⁊ corru

Tex.cō.pnl. ptione. ꝗ̄ videt ꝙ actu poſſumus ſentire mathematica qḋ

Tex.cō.44. falſū eſt. In mathematicis enī nō ſunt ꝗ̄litates ſenſibiles: ⁊ nihil ſentit ſine ꝗ̄litate ſenſibili. ¶ Preterea ꝗ̄rit de hoc qḋ dicit ⁊ afficit ꝯtrietate pmutāte. ſenſitiuū enī ſe hȝ ad ſenſibile vt ꝑuatio ⁊ mā ⁊ nō vt ꝯtriū vt dicit Ariſt. in lib⁹ 2⁹ de

Tex.cō.104. aīa ca⁹ de guſtu. linguā enī opȝ nō actu eē humidā nec impoſſibile eſt eē ad hoc vt ſiat actu humida. ſic oculus nō hȝ actu colorē: ſed pōt hēre ipm. ꝗ̄ ſic in tactu ſenſibile nō erit vt contrariū pmutās: ſed vt habit⁹ ſe habebit: ⁊ ſenſitiuū vt mā ſub priuatione. ¶ Preterea ꝗ̄rit que dīa ſit in hoc qḋ dico cōplexionē ⁊ affectionē cōpōnis. Cōplexio enī videt ꝗ̄litas corporis ſentiētis ex cōmixtione humoꝝ: ⁊ ſic videt cōplexio relinquere cōpōnē vt priorē nām. ꝗ̄ cōpoſitio nihil addit ſuper cōplexionē ⁊ ſic ſuperfluū ponit in diffōne. ¶ Solutio. dicim⁹ ꝙ tact⁹ duo hȝ de rōne ſui. Quoꝝ vnū eſt ꝙ eſt tāgibiliū iudiciū: ⁊ ſic eſt potētia ⁊ ps aīe ſenſibilis. Alterū

Tact⁹ duo i ſe dic i ſui rōne.

eſt eē ⁊ pfectio a quo ſumit ſermo diffinitiuus aīe ſenſibilis ⁊ ſic nō eſt ps aīe ſenſibilis: ſed eſt illḋ qḋ ꝯſtituit ipſam ⁊ facit eē ſenſibilē aīam. ¶ Et hoc pȝ duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ vna eſt neceſſaria. ſ. ꝙ tactu poſito ponit aīal: ⁊ deſtructo tactu deſtruit aīal: ⁊ ſic nō eſt in alijs ſenſib⁹. ſ. in auditu viſu odoratu ⁊ guſtu niſi ſm ꝙ guſtus eſt qdā tact⁹. Cū igit pp ſenſū aīal ſit aīal vt dicit Auicen. tact⁹ erit ſenſus p quem aīal eſt aīal: cū āt ſenſibile diffinitiuū ſit aīalis: tact⁹ erit ſenſus a quo

Tex.cō.16. eſt ſenſibile qḋ diffinit aīal. ⁊ hoc eſt qḋ dicē Ar. in 2⁹ de aīa. viuere pp hoc ꝑn⁹. ſ. qꝛ vegetabile ineſt viuentib⁹. ſ. plātis. aīalis āt ſupple viuē eſt pp ſenſibile ꝑmū: ⁊ nāqꝫ mota aīaliū manētia aūt cū ſint nā hñt hūc ſolū ſenſū. ſenſitiuū autē ineſt p⁹ hoīb⁹ tact⁹. ſic āt vegetatiuū pōt ſepari a tactu ⁊ oī ſenſu ſic ⁊ tact⁹ a ſenſib⁹ alijs. ¶ Alia rō eſt p ſilitudinē: qꝛ ſicut in ptib⁹ aīe vegetabilis gñatiua eſt a quo ſumit diffinitio aīe vegetabilis ⁊ eſt pfectio ipſi⁹: eo ꝙ vnūqḋqꝫ dicim⁹ perfectū qñ pōt facere ex ſe alterꝝ tale ꝗ̄le ipm eſt: ſic ēt pȝ in partib⁹ aīe ſenſibilis: tact⁹ eſt eſſe ⁊ pfectio ſenſibilis aīe ſm gen⁹ ſuū: eo ꝙ aīal pfectā nām aīalis dicim⁹ hīe qñ tāgendi hȝ ſenſū. ¶ Ad ꝑmū dicim⁹ ꝙ cū tact⁹ pfectio ſit toti⁹ aīal.

malis opꝫ ipm nõ tñ eẽ in organo vno:ſed in oĩb⁹ ptib⁹ cor-
poris ſm aliquẽ modũ: vt iſra dicet: ⁊ per hoc pꝫ ſolo ad ſe-
quẽtes. Tact⁹ eni ſꝫ ꝙ eſt pfectio aĩalis fundamẽtũ eſt alio
rũ ſenſuũ. ¶ Ad aliud qđ q̄rit quẽ ſit diĩalter id qđ tãgit il
Tex.co. 45. lud ⁊c. dicẽ ꝙ ſic diſtinguit Ariſto. in p° de gñatione ⁊ corru-
ptione tãgẽs ⁊ tactũ ſe hñt ſicut mouẽs ⁊ motũ. eſt eni qđdã
mouẽs nõ motũ ſicut mouẽs pmũ ⁊ eſt qđdã mouẽs motũ
ſicut eſt mouẽs in gñatiõe ⁊ corruptione: cũ eni frigidũ mo-
uet calidũ tũc ẽt mouet ab ipſo. ſil'r eſt de tãgẽte ⁊ tacto. Ali
quid eni tãgit cui⁹ vltimũ nõ hꝫ ꝯriũ: ⁊ illud nõ imutat per
tactũ ⁊ pp hoc dĩc ꝙ tãgit nõ tactũ: q a nõ tãgit niſi tacta me
taphorice: ⁊ hoc mõ celũ tãgit ignẽ: cũ eni celũ nõ recipiat i-
preſſiones pegrinas: celũ nõ imutat ab igne: ⁊ ſic non tãgit
ab ipſo phice ſꝫ metaphice: ignis eni hñt recipit impſſiones
a celo: ⁊ ſic ignis tãgit a celo. ¶ Cũ aũt ignis tangit aerẽ: tunc
vtrũq tãgit phice: ⁊ tãgit ab vtroq. vltimũ enim ignis mu
tat ſm humidũ qđ eſt in vltimo aeris ⁊ vltimũ aeris imo-
tat ſm ſiccũ qđ eſt in vltimo ignis. ¶ Ad hoc aũt qđ Auic.
diſtiguit iter tactũ nãlez ⁊ mathe⁽ᵐ⁾ poſtq dixit ꝙ tãgit illud
addidit ⁊ afficit ꝯrietate: nõ eni ſufficit ꝙ vltimum tãgibile
ſit cũ vltimo tãgẽtis: ſed opꝫ ꝙ tact⁹ a q̄litate tãgibili ĩmu-
tet ⁊ afficiat. ¶ Ad illud qđ obijcit ꝙ ſenſus eſt vt priuatio
⁊ mã ad ſenſibilia ⁊ nõ vt ꝯriũ: dĩcẽ ꝙ aliter eſt in ſenſu iſto
⁊ in alijs vt pꝫ ex pdictis: nõ enim ſenſus iſte tñ eſt potẽtia
aĩe ſenſibilis: ſed ẽt eſt act⁹ ⁊ forma corporis ſentientis: ⁊ id
eſt corp⁹ ſentiẽs de neceſſitate ſic cõmixtum ex ꝯrijs vt dicit
Tex.co. 66. Ariſt. in 3° de aĩa. erit iſte ſenſus ſemp exiſtes in cõmixto cor-
pore: cũ aũt nihil ſit imutabile a ſili ſꝫ poti⁹ a ꝯrio: opꝫ ꝙ i-
mutãs ſenſuz ſit ꝯriuz: ⁊ id calidũ ſiſe cõplexionẽ nõ imutat:
ſed poti⁹ calidũ excellẽs: ⁊ ſiſe eſt de frigore: ⁊ alijs q̄litatib⁹
tactus: hꝫ tñ ſimile pportioni hoc mõ quo mediũ pportio eſt
extremoꝝ. ¶ Ad illud qđ querit de differentia cõplexionis
⁊ cõpoſitionis dicendũ ſm Auicẽnã co° de tactu. ꝙ cõplexio
refert ad cõmixtionẽ mẽbroꝝ ſimiliũ. ſ. carnis ⁊ oſſis neruí
⁊ vene ⁊ hmõi. cõpoſitio autem refertur ad cõpaginationeꝫ
membroꝝ diſſimilium: ſicut caro ⁊ os ⁊ manus ⁊ brachium
⁊ huiuſmodi: ⁊ ſic pꝫ ꝙ cõpoſitio addit ſup cõplexionem.

¶ Utrum tactus eſt vnus ſenſus.

Ecũdo querit Utrũ tact⁹ ſit vnus ſenſus vel
Tex.c.138.⁊ l/tra. plures. Et videt ꝙ ſit vnus. Probat eni Ar.
in fine ſcđi de aĩa ꝙ nõ ſũt ſenſus pter qnque.
Si ãt tact⁹ eẽt plures ſenſus: ſequeret ꝙ eẽnt
plures ſenſus q̃ qnque. ḡ tactus nõ eſt plures
ſenſus. ¶ Preterea ſenſus eſt vnus tãto ma-
gis q̃to magis ea que ſunt ad ſenſuz ſunt mag̃ vnita. In ta
ctu aũt mediũ ꝯiunctũ eſt organo: ⁊ ipm mediũ ⁊ organum
cõmixta ſũt ex q̄litatib⁹ tãgibilib⁹: ⁊ ita videt ꝙ in tactu ſũt
vnita tãgibilia ⁊ mediũ tãgẽdi ⁊ organũ: ⁊ hoc nõ eſt in alijs
ſenſibus. ḡ tactus non eſt magis vnus ſenſus q̃ ſenſus alij.
¶ Itez pp plura obiecta nõ videt tact⁹ eẽ ſenſus plures: q a
viſus eſt apphẽſiuus lucis ⁊ coloris: cũ tñ lux ⁊ color nõ ſint
in gñe vno primo vt ſupra pbatũ eſt. ¶ Sꝫ ꝯ hoc obijcit: ⁊ ſ
T.c.107.⁊ l/tra. ſumant pmo rõnes Ar. poſite in lrã in 2° de aĩa capi° de ta-
ctu. Quaꝝ pma eſt hec. oĩs ſenſus vnius ꝯrietatis eẽ videt
vt viſus albi ⁊ nigri. audit⁹ grauis ⁊ acuti. guſtus amari ⁊
dulcis. in eo aũt qđ tãgi põt multe ſũne ꝯrietates. ſ. humi-
dũ calidũ frigidũ ⁊ ſiccũ duꝝ molle ⁊ alia que ſũt hmõi. ḡ ta
ctus nõ erit ſenſus vnus. ¶ Si forte dicat ꝙ in alijs ſenſi-
bus ſunt ꝯrietates multe vt in voce nõ ſolũ acuitas ⁊ graui-
tas ſed ẽt magnitudo ⁊ puitas: ⁊ in viſu nõ ſolum albũ ⁊ ni
grũ: ſed ẽt claꝝ ⁊ obſcuꝝ ⁊ cõgregatiuũ ⁊ diſgregatiuũ viſus
oſtẽdit Ar. ꝙ oẽs ille ꝯrietates que ſũt in auditu ⁊ viſu re-
ducunt ad vnũ ſbm: qđ eſt gen⁹ primũ vt in auditu ad vo-
cem: ⁊ in viſu ad colorẽ: ⁊ pp vnitatẽ illi⁹ gñis dĩ viſus vn⁹
⁊ audit⁹ vnus. In tactu aũt ꝯrietates nõ pñt reduci ad ge-
nus vnũ primũ: ḡ tactus erit plures ſenſus. ¶ Alia rõ Ar.
eſt ſupra quãdã riſſionẽ que poſſet fieri. ſ. ꝙ tact⁹ ſit vnus pp
vnitatẽ ſpẽi eius per qđ ſentimus: ſic eſt ſpẽs carnis que cõ
naſ̃lis eſt nobis: ⁊ in ipſa ſentimus oĩa tãgibilia. oſtẽdit autẽ
in ꝯriũ ſic ponat ꝙ circũponet nobis aer vel aq̃ cõnãliter ſicẽ
caro: tunc vno quodã irrinſeco medio ſentiremus ⁊ colores
⁊ ſonũ ⁊ odorẽ: nõ tñ pp vnitatẽ illius medij diceret ſenſus
vnus viſus audit⁹ ⁊ odorat⁹: quia ſm ꝙ determinate ſunt
actiones actiuoꝝ ſm q̃s aliter agit color ⁊ aliter ſonus ⁊ alr
odor: ita determinate ſunt potẽtie paſſiue medij: q a ſm na
turã diaphani patit a colore: ⁊ ſm nãm vacui patit a ſono:
⁊ ſm nãm rarefactẽ imutat ab odore ⁊ patit ab odore. Sꝫ
nõ eſt ſic in carne: q a ex ſimplici elemẽto nõ põt fieri aĩatum
corpus: ſed tota caro per vnã nãm tãgit oĩa tangibilia. ſ. in-
quãtũ mixta eſt ex oĩb⁹. ¶ Cũ igit actiones actiuorum plures
ſint in gñe: ⁊ ſm numeꝝ paſſiuoꝝ in genere multiplicent po
tẽtie paſſiue in ſenſib⁹: tact⁹ erit ſenſus plures pptcr plura
obta: ⁊ nõ vn⁹ pp vnitatẽ ei⁹ in quo ſentit tãgibilia. ¶ Ter-
tia rõ eſt Ar. per ſiſe q a lꝫ guſtus ⁊ tact⁹ in lingua ſint orga-
no: nõ tñ diceret idẽ ſenſus in lingua pp diuerſa obta. ḡ ſi
mili ſi in toto corpore ſentiremus guſtabilia ⁊ tangibilia ſic
in lingua lꝫ tũc vnus ſenſus videret guſtus ⁊ tact⁹: nõ tñ eẽt
vnus ſed plures pp plura obiecta. Sil'r igit lꝫ tãgibilia ſen
tiamus in toto corpore pp carnẽ vnã in ſpecie: nõ tñ tactus
erit vnus ſed plures pp pluralitatẽ tãgibiliũ in gñe. ¶ Itez
Auicẽna. vident aũt tãgendi virtutes multe eẽ: quaꝝ vna-
queq vni ꝯrioꝝ appropriat. vꝫ. illud per qđ depphendim⁹ ꝯ-
rietatẽ que eſt iter graue ⁊ leue: ſic aliud ab eo per qđ appre
hẽdimus ꝯrietatẽ que eſt iter calidũ ⁊ frigidũ. Iſte eni ſunt
prime actiones ſenſus: ⁊ opꝫ ꝙ vnũqđq genus eas hẽat p
ppriã virtutẽ: ſed q a diffuſe ſunt iſte v̄tutes per oĩa mẽbra
equal'r: ideo putauerũt eas eẽ vnã v̄tutẽ veluti ſi tact⁹ ⁊ gu-
ſtus eſſent diffuſi per totũ corp⁹: ſicut ſunt diffuſi in lingua pu
taret ꝙ eoꝝ p̄n⁽ᵐ⁾ vna virtus eſſet: ſed q a diuerſi ſunt eẽ lin-
guam: cognita eſt eoꝝ diuerſitas. ¶ Item Auer. ſuper 2⁽ᵐ⁾ de Com.108.
aĩa dicit ꝙ patatũ eſt aliqñdo ꝙ tact⁹ eẽt ſenſus vnus ⁊ ꝙ
caro eius eſſet iſtrm: cũ tñ ſint plures ſenſus. ¶ Preterea
videt hoc per rõnẽ agens ⁊ patiens pportionabilia ſunt: et
diffinitio patientis eſt per actum agẽtis: q a agẽs ſpẽm ſuaꝫ
facit in patiente: cũ igit ſenſibile ⁊ ſenſus ſe habeãt ſicẽ agẽs
⁊ patiens: ſm diuerſitatez agentis diuerſificat diffinitio pa
tientis: ſed in tactu diuerſa ſunt agẽtia genere. ergo diffini-
tio tactus ſm ipſa diuerſificabitur in genere. ergo tactus ſꝫ
ſuũ eẽ eſt plures ſenſus. Forte aliqs vellet dicere ꝙ obiecta
tactus reducunt ad duo: que ſunt in genere vno. ſ. ad tangi
bile ⁊ intangibile. ſed hoc nihil eſt: tãgibile enim ⁊ intãgibi
le ſe hñt ſicut priuatio ⁊ habitus: ⁊ nõ vt cõtraria eiuſdẽ ge-
neris que ad cetera cõtraria reducunt. ¶ Preterea ſꝫ hoc
oẽs ſenſus erunt vnus ſenſus: q a ſenſibile ⁊ inſenſibile ſunt
oppoſita ad que oĩa obiecta ſenſuum reducũtur. ¶ Ad hoc
dicunt aliq: ꝙ obiecta tactus ſunt qualitates pme que ſunt
magis ſimplices q̃ qualitates poſteriores: ⁊ ſic mag̃ redu-
cibiles in vnum. ¶ Sed contra hoc eſt: q a omnis reductio
vel eſt inferiorum in vnum genus: vel cauſatoꝝ in cauſam
vnam: vel compoſitoꝝ in ſimplex vnum: vel poſteriorum in
prius vnum. Qđ autem humiduꝫ ⁊ ſiccum nõ reducant in
calidum ⁊ frigidum ſicut in genus: pbatur ex hoc ꝙ calidũ
⁊ frigidum non predicatur de humido ⁊ ſicco ſubſtãtialiter
ſine cõuerſione. ſimiliter nec reducantur in ipſa ſicut in cau-
ſam: q a ſi humidum cauſaretur a calido per ſe: tunc nunq̃
cauſaret a frigido: ⁊ nos videmus ꝙ humidum inuenitur
cum calido ⁊ humido: ⁊ ſimile eſt de ſicco: nec reducũtur ad
ipſa ſicut compoſitum ad ſimplex. humidũ enim ⁊ ſiccũ ſunt
ſimplices qualitates ſicut calidũ ⁊ frigidum: nec etiã eſt re-
ductio poſterioꝝ in prius q a eque prime ſunt iſte ſicut il-
le. ¶ Preterea natura prius dicit cauſa vel genere vt habi
tum eſt: q a nõ reducant ad ipſa ſicut ad cauſam ⁊ gen⁹. Si
forte dicatur ꝙ calidũ ⁊ frigidũ ſunt qualitates actiue: hu-
midum ⁊ ſiccum paſſiue: ⁊ ita ſicut actiuuꝫ eſt ante paſſiuũ:
ita ille ſunt priores iſtis. ¶ Cõtra hoc. ꝙ lꝫ actiuuꝫ ſit prius
paſſiuo ſm actum eo ꝙ facit ipm eſſe actu: nihilominus tñ
actiuum non eſt prius paſſiuo ſm potẽtiã: q a actiuũ non fa
cit potentiam paſſiui. Paſſiuuꝫ enim habet potẽtiam an-
teq̃ ſuſcipiat actum agentis. ¶ Preterea humidũ ⁊ ſiccuꝫ
nõ dicunt ſic eſſe qualitates paſſiue: ꝙ nullo mõ ſint actiue:
trãſmutat enim ſiccum humiduꝫ ⁊ ecõtra. ¶ Ad hec oĩa q-
dam voluerunt reſpõdere dicentes ꝙ tactus ſm ſubſtãtiam
eſt vnus ſenſus ⁊ ſm obiecta plures. ¶ Sed contra hoc vi-
detur etiam: q a illa ſubã eſt forma vel materia vel cõpoſi-
tum: cõſtat ꝙ non eſt forma: q a cũ tactus ſit potẽtia paſſiua
formam non habet niſi ab agente. Si autez eſt materia tũc
erit aptitudo patiendi ⁊ ſuſcipiendi formam ab agẽte: ⁊ cũ
nõ ſit eadem aptitudo ad agentia genere diuerſa: potentia

mālis nō erit vnus ſenſus.nō eni dicit potētiā oīno indiſpoſitā ſed diſpoſitā per habitū nāē ſicut viſus ad colorē:ꝛ auditus ad ſonū. ¶ Solō ſm ſupradicta dicimus ꝙ tact' ſignificaꝛ in duplici rōne.ſ.in rōne potētie:ꝛ in rōne partis.ꝛ ſm ꝙ eſt iudiciū tāgibilium:ꝛ in rōne forme aialis ſm ꝙ eſt aial.ꝛ ꝓpter hoc ipſe ſolus iter ſenſus pluriū eſt ꝯtrarietatū:cū tū ſit ſenſus vnus ſm ꝙ eſt forma.ſicut eni gñatiua in plātis que perfectio vegetabiliū eſt nō eſt in vna parte corporis plāte:ſed determinat totū ſicut eſt forma totius eiꝰ in radice ſtipite ꝛ ramis ꝛ virgis.nec eſt ſm vnū modū ſed potius ſm multos:gñans folia ramos virgas ꝛ fructus ſemina ꝛ plātas.ſic tact' qui eſt forma perfectiua aialis:ꝛ nō eſt pars niſi per cōparationē ad opera ſpālia:ſicut ꝛ eſt potētia gñatiua vegetabilis:non eſt ḡ tactus in vna parte corporis aialis ſed in oibus ſm aliquē modum vt infra dicet.nec eſt vno mō:ſed ꝗ pluriū ꝯtrarietatū apphēſiuus.ſ.oium illarū que determināt ipm corp'.ſ.qđ eſt organū tact' vt infra oſtēdet. Dicimus ḡ ꝙ tact' eſt ſenſus vnus ſm ꝙ eſt forma:eſt tū pluriū ꝯtrarietatū ſm corpora ſpālia. ¶ Ad pᵐ ḡ qđ obijcit in ꝯtrariū dōm ex rōnibus Ariſto.pꝫ iaꝫ ſolū ꝙ nō eſt ſimile de tactu ꝛ de alijs ſenſib'.ꝛ nō ſeqt ſi alij ſenſus ſunt ꝯtrarietatis vnius in gñe ꝙ tactus debet eſſe vnius cōtrarietatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate per corp' ſentimus

Scdo de aia tex.cō.118. inquātū eſt mixtū ex tāgibilib':cuius ꝓbatio eſt ſm Ariſto. qꝛ nō ſentimus niſi excellētias tāgibiliū:eo ꝙ corpus noſtrū mixtū eſt tāgibilib' mediū eſt extremoꝝ tāgibiliū. Cū ꝫ igit vna nā mixti ꝓportionē hēat ad oia miſcibilia ꝯſequentis ad mixtū per vnū corpus ſm actus mixti qui eſt potētia miſcibilia plura:ſentimus oia miſcibilia ꝛ cū tactus ſit forma perfectiua illius corporis:per vnū tactū ſm actū apphēdi-

Tex.c.vltimi. mus oia miſcibilia.ꝓbat aūt Ariſto.in fine primi de gnōne ꝛ corruptione.ꝙ nihil eſt miſcibile per ſe niſi q̄litates tact'. ergo per vnū tactū apphendimus oēs ꝯtrarietates tāgibiliū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aliud eſt in guſtu ꝛ in tactu in lingua. guſtus eni iudicium eſt ſapoꝝ:ꝛ ſapores ſm ꝙ hmōi nō ſunt ea que miſcent ad ꝯſtitutionē corporis aiati:ꝛ ꝓpter hoc lꝫ guſtus eēt diffuſus per totū corpus nihilominus differret a tactu. Sed in tāgibilib' nō eſt ſic.calidū eni ꝛ frigidū ꝛ humidū ꝛ ſiccū:durū ꝛ molle:graue ꝛ leue miſcent ad ꝯſtitutionē corporis aiati:ꝛ ꝓpter hoc corp' aiatū vnū exiſtē actu ꝓportionē habebit ad oia illa.cū aūt tact' forma perfectiua ſit corporis:hmōi tact' vnus exiſtēs per calidū corp' apprehēdit oia hec.nec Ariſto.intēdit ꝙ tact' ſit plures ſed ꝙ ſit pluriū ꝯtrarietatū. ¶ Ad dictū Auicēne dōm ꝙ in veritate tactus videt plures eē virtutes paſſiue:ſed paſſio eius reducit ad paſſionē organi ſui qđ eſt corpus aiatū:ꝛ tūc illud virtute eſt plura ſed actu vnū ſicut oē mixtū eſt actu vnū ꝛ potētia plura. ¶ Ad dictū Auer.dōm ꝙ bene ꝯcedimus ꝙ tactus eſt plures ſm opera. ¶ Ad illud qđ obijcit per rōnes dōm ē:ꝙ eſt ꝓportio paſſiui ſimplicis ad actiuū ſimplex ꝛc. ꝛ cū vnū ſimplex nō poſſet habere plures formas ſimul:non pōt illud paſſiuū recipere impreſſiones actiuoꝝ diuerſoꝝ generū:ſicut eſt organū viſus in quo dominat ſimplex elementū aque per nām diaphani:ꝛ ꝓpter hoc nō patit niſi a colore ꝛ luce. Similr eſt in organo audit' in quo dñat elementū ſimplex qđ eſt aer.ꝛ ſimilr eſt in inſtrō odorat' qđ lꝫ ſit cōpoſitū:tū dñat in ipſo frigidū humidū:ꝛ ꝓpter hoc nō imutatur niſi ab odorifero actualr calido ꝛ ſicco vaporatiuo:qđ eſt lingua que imutat actualiter ab actuali humido ſaporoſo:ꝛ de talib' tenet obiectio. Sed eſt ꝓportio actiui ſimplicis ad paſſiuū cōmixtū ex multis:ꝛ in tali ꝓportione nō ſeqt ꝙ paſſiuū hēat eē vnius actiui tm̄:imo per multa miſcibilia que ſunt in ipſo potētialiter hꝫ eē actiuoꝝ diuerſoꝝ ſpecie ꝛ gñe.qꝛ ꝫ tactū dicim' eē vnū vt formā corpis aiati:ꝛ nō vt partē aie ſenſibilis.ꝓpter hoc ꝛ opꝫ ſoluē tres pmas rōnes que ꝓbāt tactū vnū eē ſimplr. ¶ Ad pᵐ ergo dōm ꝙ Ariſto.ꝓbat nō eē plures ꝗ ꝗnque ſenſus penes numerū organoꝝ:ꝛ nō penes numerū obiectoꝝ:ꝛ hoc bene ꝯcedim' ꝙ tactus hꝫ organū vnū qđ eſt corpus cōmixtū ex oibus tāgibilib' q̄litatib'. ¶ Ad aliud dōm ꝙ tactus eſt in eo qđ eſt forma corporis aiati qđ ꝯſtat ex tāgibilib' mixtis:maiorē hꝫ vnionē cū ſuis obiectis ꝗ ceteri ſenſus:ſed ſua potētia diuidit ſm numeꝝ actiuoꝝ tāgibiliū:ꝛ cū illa plura ſint ꝗ in alijs ſenſibus potētia ſua eſt amplioris diuiſionis ꝗ potentia ſenſuū alioꝝ:ſicut etiā potētia paſſiui mixti amplioris diuiſionis eſt ꝗ potentia paſſiua ſimplicis. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ lꝫ lux nō ſit de natura coloris ſm nām:eſt tū de natura ipſius ſm eē formale coloris:vt ſupra habitū eſt:ꝛ propter hoc lux ꝛ color ſunt eiuſdem ſenſus.

¶ Queritur quid eſt medium ꝛ organum tactus.

Tertio querit qđ eſt organū ꝛ mediū in tactu. Et videt ꝙ mediū ipſi' debeat eē extra:ſic oē gñans ſpēm ſuā in ſubto a lōge nō habēs ꝯtactū cū patiēte:nō eſt agēs per medium:qđ eſt extra patiēs:tāgibiles q̄litates ſunt calidū frigidū humidū ꝛ ſiccum:ꝛ agūt in tactū:ḡ agūt per mediū extra.pma ꝓbat in trib' ſenſib'.ſ.viſu auditu ꝛ odoratu.2ᵒ ſcribit in pᵒ de gnōne ꝛ corruptione.vbi ſic dicit Ariſto.nō ſolū tangens calefacit ignis.aerē enim ignis:aer aūt corp' calefacit. ¶ Preterea hoc videt Ariſto.ꝓbare in liᵒ 2ᵒ de aia in capᵒ de tactu. Animalia eni que ſenſum hñt tact' ſunt in aq̄ ꝛ in aere. Et cū vtrūq; ſit elemētū humidū ſuperficies tāgentiū ſemper erūt humefacte.humidum eni qđ eſt in ſuperficie tāgentiū eſt corp':ꝛ oē corp' hꝫ ꝓfundū: ergo qcqd ſentit ſenſu tactus ſentiet per corpus humidum habēs ꝓfundū:ḡ per mediū extraneū. ¶ Preterea videt ꝙ tactus debeat hēre mediū ſimplex:ſicut alij ſenſus:ſic qcqd eſt oibus elemētis ꝯtrariū:ipm pōt pati ab oib' elementis ꝛ ab oib' q̄litatib' coꝝ.qđlibet elemētū ꝯtrariū eſt oib' elemētis vt ꝓbat in 2ᵒ de gnōne ꝛ corruptiōe.ḡ qđlibet elemētū pōt pati ab oib' alijs ꝛ ab oib' q̄litatib' coꝝ.ḡ ſi mediū in tactu ſit mediū ſimplex ſm nām vnius elemēti nihilominus tactus patiet ab omnib' qualitatib' tāgibilibus. ¶ Preterea videt ꝙ tactus nullū hꝫ mediū:illa eni tāgunt quoꝝ vltima ſunt ſimul:ꝛ quoꝝ vltima ſimul nō habēt aliqđ mediū:ḡ que in tactu ſentiunt nullū hñt mediū.hoc idē videt per Auicēnā dicētē ſic.ex ꝓprietatib' tact' eſt:qđ dꝫ iſtſm nāle qđ eſt caro neruoſa:ex hoc ꝙ ſentit aut caro aut neruus ſentit ex tactu ꝗ nis ibi non ſit medium aliquo mō. ¶ Sed ꝯtra hoc videt eē rō Ariſto.in 2ᵒ de aia.q ꝓbat carnē eē medium ſic dicēs. Ois aūt caro ꝛ lingua ſicut aer ꝛ aq̄ ad viſuꝫ auditū olfatū ſe hñt:ita ſe hēre vident ad hoc ꝙ ſentim' in organo tact'.ſꝫ illa ſe hñt vt mā.ḡ caro ſe hꝫ vt mediū in tactu. ¶ Itē ibidē iducit aliā rōnē.ſenſibili igit ſuper organū poſito nō ſit ſenſus:ſed ſenſibili tact' ſuper carnē poſito ſit ſenſus:ḡ caro nō eſt organū ſed mediuꝫ. ¶ Aliā rōnē iducit Ariſto.ꝯtra rñſionē que poſſet fieri.ſ.ꝙ imutatio medij nō ponit ſentire de neceſſitate.imutatio eni aeris ſm colores nō ponit videre de neceſſitate.ꝛ ſimilr eſt in alijs ſenſib'.ſed imutata carne ſm tāgibilia ſtatiꝫ eſt ſenſus.ḡ caro nō videt eē mediuꝫ ſed organuꝫ. Si inꝗ aliqs vellet ſic rñdere. ¶ Cōtra hoc dicit Ariſto.ponam' ꝙ pellis tenuis circūextēdat nobis:que ꝓpter ſui tenuitatē facit latere ſenſum vtꝝ ſm pus ꝛ poſterius tāgibile imutat ſenſuꝫ in pellē ꝛ tactuꝫ:ſꝫ tūc ſimul videret eē ſenſus cum imutatione pellis:ꝛ nō videret eē per mediuꝫ:nihilomin' eēt per mediā pellē illa imutatio tact'.ḡ multo magis ſi ꝯnālis ſiat nā que circūextendit in organo:faciet latere pꝛioritatē ꝛ poſterioritatē in medio ꝛ organo:nihilomin' tū erit per mediuꝫ imutatio organi.ḡ neq; ſtatim ſiet ſenſus imutata carne:nihilomin' tū caro pōt eē mediuꝫ in tactu.ꝛ nō videt eē diſs niſi qꝛ ſenſibilia alioꝝ ſenſuū ſentim' per media extra a lōge:tāgibilia ꝫo per mediuꝫ itra ꝛ ꝯiuncta nobis. Aliā rōnē videt Ariſt.ponere ad hoc ꝙ mediuꝫ ꝛ organum in tactu ſint idē numero. ſicut eni differt tact' ab alijs ſenſib' in hoc ꝙ in alijs ſenſib' mediuꝫ patit a ſenſibili pᵒ:ꝛ poſtea organum ſenſus patit a medio imutato. Unde ſenſibile agit in mediuꝫ:ꝛ medium agit in organuꝫ.ſed in tactu nō eſt ſic ſed vna actiōe ſimul patit mediuꝫ ꝛ organuꝫ ſicut ſicut percutiēs clypeū nō pcutit clypeū vt clype' pcuſſus poſtea pcutiat clypeatū:ſꝫ vna percuſſione pcutit clypeū ꝛ clypeatū. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc videt eē.que cūq; ꝫo eque pᵒ patiunt ab agēte eodē ꝛ vna numero actione agētis ſunt nō diſtātia per locū a ſeinuicē:mediū ꝛ organum in tactu eque pᵒ patiunt ab eodem agēte vna numero actione agētis:ḡ nō diſtāt per locum.ꝛ ita videt ꝙ nō ſunt duo corpa:qꝛ duo corpa nō pñt ſimul eē in eodē loco. ¶ Ad hoc dicunt aliq ꝙ in veritate mediū vel organū in tactu nō differūt ſꝫ locū.Caro aūt ſꝫ ſuā formā eſt mediū:ꝛ ſꝫ ſuā ma-

Tex.cō.78.
Tex.cō.11x.
Tex.cō.24.& infra.
Tex.cō.11x.
2ᵒ de aia tex cō.11x.

teriũ eſt organũ. ¶ Sed ↄtra hoc eſt: ꝙ organũ nõ dicit mãꝫ ſed inſtrm̃ victiuũ: ⁊ ſic videtᷣ ꝙ caro ſm mãm nõ põt eẽ organũ: ſed potius ſm ſuã ſpẽm. ¶ Preterea organũ eſt qð vltimo imutatᷣ ſm mãm. ſed ſi ſtat cõparatio forme ⁊ mãe: mã ꝑus imutatᷣ ꝙ̃ forma: ⁊ ita mã magis hẽbit rõnẽ medij ꝙ̃ forma. ¶ Preterea hoc eſt ↄtra Auicẽnã q dicit ſic. nõ debet putari ꝙ ſentiẽs eſt neruus tm̃: ſed neruus certe reddit ſenſum tãgibilis alteri mẽbro qð eſt caro. Si enim ſentiẽs eſſet ipſe neruus tm̃: oporteret eſſe ſentiẽs in tota cute hoĩs ⁊ ei⁹ carne erpãſum aliqd: ſicut ſunt pãniculi neruoſi. Ex hac auctoritate videtᷣ ꝙ neruus ſit mediũ ⁊ caro ſit organũ. nõ enĩ medij eſt recipere ⁊ reddere: ⁊ nã iaſtri recipere tm̃. ¶ Itẽ Auicẽna: mediũ eſt: qð nã carnis eſt recipere ſenſum: q̃uis ad recipiẽdũ illũ eget: vt recipiat alliũde ⁊ ex virtute alteri⁹ mẽbri mediãtib⁹ ſit neruis. ¶ Itẽ videtᷣ per Auicẽnã ꝙ cor ſit inſtrm̃ tact⁹. dicit enĩ ſic. lꝫ ſeparentᷣ in corde neruoꝝ fila: nõ eſt tñ lõge qn accipiãt ab eo ſenſuꝫ ⁊ reddãt vni origini: ⁊ ab ea origine reddatᷣ cerebro ⁊ alijs mẽbris. Videtᷣ ẽt per Auicennã ꝙ multiplex ſit hm̃õi ſenſus: ⁊ nullũ mediũ. dicit enĩ ſic. ex ꝓprietatib⁹ tactus eſt ꝙ tota cutis circundãs totũ corp⁹ eſt ſentiẽs per tactũ: ⁊ nõ ſolũ vna eius pars: ⁊ ponit ꝓbationẽ dicti ſui ⁊ talẽ dat rõnẽ: qꝛ iſte ſenſus eſt nã cõſeruãs totũ corp⁹ ab accidẽtib⁹ que multũ nocerent ſi ↄſiſterent in aliquo alio mẽbroꝝ: idõ oportuit totũ corpus eſſe ſentiens per tactũ: vt totũ remoueretᷣ ab illis per experimentũ tactus. ¶ Itẽ Auicẽna: nõ opꝫ neceſſario vt vnuſquiſqꝫ ſenſus hẽat inſtrm̃ ſibi ꝓpriũ: ſed poſſibile eſt eſſe vnũ cũ inſtrõ vno: ⁊ ꝑcipue in tactu. ¶ Solo. ſm ſupradicta tactus hꝫ duplicẽ intẽtionẽ. ſ. forme ⁊ potẽtie. ⁊ ſm ꝙ eſt forma eſt perfectio aĩati corporis: ſic totũ corp⁹ hꝫ pro organo: ⁊ nõ vtitᷣ aliquo medio: ſed magis ſentit in partib⁹ illis que magis accedũt ad equalitatẽ: ⁊ magis participãt ſpiritũ ſenſibilẽ ſicut in neruis carne ⁊ cute. que aũt recedunt ab eq̃litate ⁊ nõ participãt ſpiritũ ſenſibilẽ: ſicut oſſa ⁊ cerebꝛũ ⁊ capilli ⁊ cornua ⁊ vngues nõ ſentiunt: niſi ſm quẽdã modũ: ⁊ idõ dicitur inquãtũ circũpoſita ſunt talia pãnicula neruoſa: in quoꝝ diſſolutione ſentitᷣ dolor ſicut circa cerebrũ ⁊ circa oſſa. cum enĩ tactus ſit ſicut forma corporis aĩati terminat ⁊ cõplet totã mãm ſuã: ⁊ ꝓpter hoc percipit qcqd imutat cuteꝫ ⁊ qcqd imutat neruũ: ⁊ quo ad hoc ꝑncipaliter tact⁹ eſt in corde qð eſt ꝑn͞m totius corporis: ⁊ per fila neruoꝝ ↄtinet totuꝫ corp⁹. ſm aũt ꝙ tact⁹ eſt iudiciũ tãgibiliũ: ſic ꝑncipalr̃ eſt in loco iudicij tãgibiliũ. ſ. in cerebro. opꝫ enĩ ꝙ cerebrũ ꝓpter ſui ſuperfluitatẽ ⁊ humiditatẽ nullũ habeat tactũ cuꝫ ab ipſo diffundatᷣ ſpũs aĩalis qui eſt ꝑn͞m ſenſuũ ſicut dicit Algazel. ꝙ tact⁹ pertingit ad partes carnis: ⁊ cutis mediãte corpore ſubtili qð eſt vehiculũ ei⁹ qð dicitᷣ ſpũs ⁊ diſcurrit per cõpagines neruoꝝ: qb⁹ mediãtib⁹ pertingit ad partes carnis ⁊ cutis: ⁊ hoc eſt corpus ſubtile: ⁊ nõ acquirit neqꝫ haurit virtutem hãc niſi a corde ⁊ cerebro: ⁊ ſm hũc modum neruus virtutẽ recipit a cerebro ⁊ corde ⁊ reddit carni ⁊ cuti. Immutatio aũt a tãgibili ſimul ſit tẽpore in carne ⁊ neruo: ſed nã prius in carne ⁊ neruo: ⁊ ſic caro q̃dã rõnẽ videtᷣ habere quã nõ hꝫ neruus vt videtᷣ Ariſto. velle. ¶ Dicatᷣ g̃ ad ꝑ͞m ꝙ lꝫ calidum ⁊ frigidũ ſi imutẽt a lõge: tñ oĩbus intermedijs ſunt ſicut in mã: ⁊ in ſubtoꝛe nõ ſicut in medio. ⁊ hoc pꝫ qꝛ cum mediũ calefactiuũ eſt: etiã ꝑmo calefaciẽte nõ ꝑſente remanet caliditas in medio. ſic aũt nõ eſt in colorato ⁊ aere eo ꝙ aer nõ ſe hꝫ ad colorẽ niſi vt medioꝝ ⁊ nõ ſicut materiã ⁊ ſubm̃. ¶ Preterea elemẽta ꝓpria ſunt ſubta tãgibiliũ q̃litatũ: nõ aũt ſunt ita cauſe ⁊ ſubta ſonoꝝ odoꝝ ⁊ ſapoꝝ: ⁊ ꝓpter hoc qñ aer calefactiu⁹ calefacit corpus eſt actio mãe ⁊ nõ actio medij: tñ latius determinabitᷣ iſtud que ſit diuiſiter actionẽ medij: actionẽ mãe ⁊ actionẽ obti. ¶ Ad aliud dõm ꝙ medium in tactu nõ põt eſſe elementũ ſimplex: qꝛ lꝫ qðlibet elementũ ſit trãſmutabile a quolibet tñ ſenſus nõ ſentit diſſimile ſuo organo: ⁊ idõ ſi organũ tactus eſſet vnius elemẽti illius elemẽti q̃litates nõ perciperet tact⁹: ⁊ cuꝫ debeat percipere q̃litates nõ perciperet tactus: ⁊ cũ debeat percipere q̃litates oĩum elemẽtoꝝ opꝫ ꝙ ipm̃ ſit ex oĩb⁹ cõmixtũ. ⁊ hec eſt ſolo ad ꝫ͞m. ¶ Ad ꝛ͞m aũt dõm ꝙ duob⁹ modis põt eẽ tactus in humido: vel ꝙ expellatᷣ humidũ a ſuperficie tãgentis ⁊ tacti: vel ꝙ ꝑ͞m tãgẽs q̃litatẽ ſuã gñet in humido aereo vel aqueo qð poſtea agit in tactũ actione mãe ⁊ nõ actione medij vt dictuꝫ eſt. Et vtroqꝫ iſtoꝝ modoꝝ tact⁹ nõ eſt per mediũ extra ſed intra. ¶ Ad illud qð obijcitᷣ ꝙ tact⁹ nullum hꝫ mediũ iã pꝫ ſolo. Tact⁹ enĩ ꝓpter hoc: ꝙ nõ tm̃ eſt potentia ſed ẽt forma aĩati corporis apphẽdit in oĩb⁹ partib⁹ ſue mãe ſimul tẽpore. ⁊ nõ in vna ꝑus ⁊ altera poſteri⁹. ſed tñ in cõparatione ad dõm nã ꝑus imutatᷣ caro ꝙ̃ neruus: qꝛ vicinior eſt dõo agẽti in actu. ⁊ per hoc pꝫ ſolo ad dcm̃ Auicẽne. ¶ Ad rõnẽ Ariſt. dõm ꝙ in veritate maiorẽ rõnẽ medij hꝫ caro ꝙ̃ neruus: ſed nõ eſt mediũ qð ꝑus imutatᷣ tpe: ſicut ſt ibidẽ dicit Ariſto. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ in veritate poſito tãgibili ſupra neruũ ſit ſubtiliſſimus tact⁹. diſſimiliter eniꝫ ſe hꝫ in tactu ⁊ in alijs ſenſib⁹. Et qð dicit Ariſto. ꝙ neqꝫ in tactu neqꝫ in alijs ſenſib⁹ ſenſibili ſuper inſtrm̃ poſito fit ſenſus: nõ põt itelligi niſi de cerebro. Tactus enĩ ſm ꝙ eſt iudiciũ tãgibiliũ ſitᷣ a cerebro: ⁊ cerebruꝫ in ſe nõ hꝫ tactũ lꝫ in pãnicula qb⁹ circũponitᷣ ſentiat tãgibilia. ¶ Ad aliud dõm ꝙ caro quãdã rõnẽ hꝫ medij vt ſupra dcm̃ eſt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ Ariſto. nõ intẽdit ꝙ organũ ⁊ medium in tactu ſint idẽ numero: quãtũ ad mãm ſed ſcꝫ ad formã. Forma enĩ carnis ⁊ nerui eſt ſenſus tactus. ⁊ propter hoc ꝙ vna forma vniuntᷣ caro ⁊ neruus: vna etiã actione imutantᷣ: lꝫ vnũ per alterũ imutetᷣ. ⁊ ꝓpter hoc vnũ ſit vt mediũ ⁊ alteruꝫ vt extremũ ⁊ organuꝫ. ſicut etiã lꝫ vna percuſſione percutiatᷣ clypeus ⁊ clypeat⁹: tñ clypeat⁹ percutitᷣ per clypeũ: ⁊ nõ ecõtra. ⁊ ſic clypeus percutitᷣ in rõne medij: ⁊ clypeatus in rõne poſtremi. Et per hoc pꝫ ſolo ad aliud qð ↄtra obijcitᷣ. Improbationes vo ſolonis inducte bene ↄcedim⁹. ¶ Ad duas auctoritates Auicẽne dõm ꝙ tact⁹ duas hꝫ cõparationes. vnã hꝫ ſm ꝙ recipit virtutẽ tactiuã. ⁊ qꝛ virtutẽ illã recipit a corde ⁊ cerebro ꝓpter ſpũm ⁊ neruos: ſicut neruus erit ꝑmo recipiens ⁊ viterius reddens virtutem carni ⁊ cuti: ⁊ quo ad hanc cõparationẽ loquitᷣ Auicenna. Aliã hꝫ cõparationem quo ad recipere tãgibiliũ per imutationẽ: ⁊ ſm hanc pellis ⁊ caro erunt ꝑmo recipiẽtia ⁊ viterius neruo reddentia ⁊ ſic loqtᷣ Ariſto. Tres auctoritates Auicẽne ſequẽtes loquantᷣ de tactu ſm ꝙ eſt forma corporis aĩati: qꝛ ſm hoc ſicut cetera mẽbra generantᷣ a corde a virtute iformatiua ipſius cordis: ſic etiam forma ipſoꝝ membroꝝ principaliter eſſluit a corde: ⁊ ſm hunc moduꝫ etiam tactus non determinat ſibi partem ſpecialem in corpore.

¶ Queritur quid eſt tangibile proprium.

Uarto ⁊ vltimo queritᷣ. Quid ſit tãgibile proprium. Dicitᷣ aũt cõiter ꝙ ꝑne q̃litates. ſ. calidũ humidũ frigidũ ſiccũ ſunt tãgibilia. Cum aũt ſint q̃dã q̃litates ↄtrarie has q̃s enumerat Ariſt. in ꝛ° de gñõne ⁊ corruptione. ⁊ in 4° metheoroꝝ. ſic enĩ dicitᷣ in ꝛ° de gñõne ⁊ corruptione. Eoꝝ q̃ ꝑa tãgibiliũ dicẽtiũ diuidẽtiũ q̃ ꝑ° diſe ⁊ ↄtrarietates ſũt aũt q̃litates ſm tactũ hec calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ: graue ⁊ leue: durũ ⁊ molle: groſſuꝫ ⁊ ſubtile. ¶ Queritᷣ g̃ vtrꝫ oẽs iſte ꝑmo ſenſibiles ſint ſm tactũ vel nõ ꝑmo. Et videtᷣ ꝙ nõ ꝑ°. q̃litas enĩ ſenſibilis ſentitᷣ ſm ꝙ ipſa eſt: g̃ ſi ipſa nõ eſt ꝑma nõ ſentitᷣ ꝑmo: ſed iter iſtas nõ ſunt ꝑme niſi q̃tuor. due actiue ⁊ due paſſiue: g̃ videtᷣ ꝙ oẽs alie ↄtrarie ſentiantᷣ per act⁹ eoꝝ. ⁊ hoc etiã dixerũt qdã. ¶ Sed ↄtra in coloribus ſic eſt ꝙ medij colores ↄſtituuntᷣ ab extremis ⁊ tñ nõ ſentiuntᷣ per extremos. ¶ Preterea quicquid agit actu hoc eſt actu de neceſſitate. g̃ ſi ↄtrarie agãt in ſenſuꝫ actu primarum de neceſſitate erunt actu prime q̃litates: qð falſum eſt. ¶ Preterea queritᷣ de qbuſdã alijs que ſentiuntᷣ tactu ſicut eſt ſenſus diuiſionis ↄtinui in dolore percuſſionis: ⁊ ſicut eſt ſenſus delectatiõis ex tactu aliquo ſicut eſt in coitu. Vtrũ iſta ſint tãgibilia per ſe vel nõ. Et videtᷣ ꝙ per ſe: qꝛ ſi dicatᷣ ꝙ per aliud hoc erit per calidũ vel frigidũ humidũ vel ſiccũ. ſed pꝫ ꝙ hoc eſt falſuꝫ: qꝛ ille q̃litates eq̃liter ſentiuntᷣ in corpore. diuiſio aũt ↄtinuitatis in ſecantia doloris ſentitᷣ ineq̃liter. ¶ Solo. dõm ꝙ multa ſunt tãgibilia que ſunt q̃litates miſcibiliũ vel ↄtrarie mixtuꝫ: vt ſupra dcm̃ eſt: ſed nõ oẽs ille q̃litates ſentiuntᷣ a tactu niſi ꝑut hñt ↄtrarietatẽ et motũ ad ipꝫ. Cũ aũt ſint recepte ⁊ q̃eſcẽtes tũc nõ ſentiuntᷣ. Et vt hoc itelligatᷣ repetẽdũ eſt qð dcm̃ eſt ſupra. ſ. ꝙ tact⁹ eſt forma ⁊ tact⁹ aĩati corporis aĩe ſenſitiue. Dicitᷣ. n. Ar. in ꝛ° de aĩa ꝙ viuẽ ĩeſt ſentiẽtib⁹ ꝑp ſenſibile ꝑ͞m: ⁊ ꝙ ꝑ͞m ſenſibile tactus eſt. cũ ergo corpus aĩatuꝫ cõplexionẽ hẽat in mẽbris

Tex.c.7.t.8.

Tex.cõ.xi

diſſimilib⁹ erit tact⁹ perfectius corporis forma ⁊ alis inquã tũ eſt cõplexionatũ in ſimilib⁹ ⁊ cõpoſitum in diſſimilibus. ¶ Ex hoc iã p3 ſolo duarũ qõnũ que ſolẽt fieri circa tactũ.ſ. q̃re homo eſt melioris tact⁹ ceteris aĩalib⁹: ⁊ q̃re molles car ne in tactu bene apti ſunt mẽte ⁊ ingenio. homo eñi in cõple xione magis accedit ad eq̃litatẽ: ⁊ ꝓpter hoc minimas dif ferẽtias tãgibiliũ recedẽtes ab eq̃litate ſubtiliſſime ſentit: eo ꝙ ↄtrarietatẽ h3 ad eq̃litatez ſue cõplexionis. Sĩr molli ties carnis eq̃litatẽ maiorẽ idicat cõplexionis: ⁊ in nobilio ri cõplexione nobilior eſt diſpoſitio mẽtis: ⁊ ꝓpter hoc mol les corpore apti ſunt mente. Et ex hoc p3 ſolo tertie qõnis que fit a phis.ſ. q̃re homo tactũ h3 certiorez aliis ſenſibus. Alia vo aĩalia ecõtra. In hoĩe eñi tota cõplexio corporis ac cedit maxime ad eq̃litatẽ: ⁊ ꝓpter hoc ĩpoſſibile eſt vt pres corporis ſui oino deparent a nã elemẽti ſimplicis. cũ g̃ orga na alioꝝ ſint de nã elemẽti ſimplicis. in hoĩe non erant oino deparata: ⁊ ꝓpter hoc alios ſenſus hẽbit hebetiores q̃3 ta ctũ. In aliis vo aĩalib⁹ que recedũt a tẽperamẽto, ſi magis accedũt ad frigus ↄñs eſt vt magis clarificent in oculis: ⁊ ſi magis accedũt ad calidũ ſiccũ ↄñs eſt vt magis ſubtilient eoꝝ odoratus. ¶ Ulterius ex his p3 ſolo q̃rte qõnis quare homo ſapientiſſimũ aĩal eſt. bona eñi diſpoſitio in tactu ho nã dicit diſpõnẽ ſimpliciter ⁊ in toto: ⁊ inquãtũ corp⁹ eſt or ganũ aĩe. Sed bona diſpoſitio in organis alioꝝ ſenſuũ non dicit niſi bonã diſpõnẽ ſm qd ⁊ in cõparatione ad vnã par tem aĩe. ¶ Preterea bon⁹ tact⁹ ſubtiliter cognoſcit cauſas oium ſenſibiliũ que ſunt q̃litates ſenſibiles: ſed alij ſenſus nõ cognoſcũt niſi vnũ ſenſibile tñ. ¶ Dicimus g̃ ꝙ tactus ſm ꝙ eſt tact⁹ cõplexionati corporis cognoſcit ⁊ ſentit oẽ: qḋ eſt ↄtrariũ cõplexioni ⁊ ↄueniẽs illi: pũt eſt in motu ad ipſã: ⁊ ſic ſentit calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ ⁊c̃ que ſunt diſſimi lia cõplexioni corporis tãgentis. dico aũt pũt eſt in motu: q2 nihil ꝓhibet aliquẽ calorẽ innãlẽ nõ ſentiri ſi receptus ſit in cõplexione q̃ſi nãlis. Et pp hoc ethic⁹ nõ ſentit calorẽ ſuũ. q2 calor innãlis vincit nãlẽ ⁊ factus eſt q̃ſi nãlis: ⁊ febricitãs in febre tertiana mirabilĩr ſentit calorẽ ſuum ⁊ tñ minus h3 de calore q̃3 ille: q2 in eo calor nãlis non eſt victus: ſed calor febris eſt in motu ⁊ pugna ad calorẽ cõplexionis. ſm aũt ꝙ tact⁹ eſt pfectio corporis cõpoſiti in mẽbris diſſimilibus ſic ſentit oẽ illud qḋ eſt diſſoluẽs ↄtinuationẽ talis corporis: et qḋ eſt ↄſeruãs ipſam: ⁊ ſic eſt ſenſus doloris in verberib⁹: ⁊ ſenſus delectationis in coitu. ſenſus aũt delectationis aug mẽtat̃ eo ꝙ ſemẽ ſubtiliſſime tãgit neruos. ⁊ ex his p3 ſolo ad totũ ꝓter ipm ꝓ̃ᵐ. ¶ Et ad hoc dõm ꝙ in illo argumẽto eſt fallacia accidentis. Et illud qḋ obijcit̃ in ↄtrariũ eſt ne ceſſariũ ⁊ ſoluit ipm. Ex his aũt que habita ſunt p3 ꝙ ſen ſus delectationis inquãtũ eſt delectatio ⁊ doloris inquãtuz dolor nõ eſt niſi in tactu vt dicit Auicẽna. Cuz eñi viſus vi det pulchrũ delectatio non gñat̃ in potẽtia viſiua que affixa eſt oculo: ſed potius in aĩa apꝓhendẽte pulchritudinem rei viſe: ⁊ ſĩr eſt de auditu ⁊ odoratu: ⁊ iõ cetera aĩalia ab hoĩe nõ multũ delectant̃ delectationib⁹ coloꝝ ſonoꝝ ⁊ odoꝝ. gu ſtus aũt quãdã h3 delectationẽ ſed nõ eſt per ſe ipſi⁹ delecta tionis ſed potius ſaporis. tact⁹ aũt ꝓpriũ obm h3 dolorẽ ⁊ delectationẽ in ſenſu: ⁊ ꝓpter hoc ipſe ſolus per ſe delectat̃ ⁊ dolet. Alij aũt oẽs per accidẽs. hinc eſt ẽt qḋ dicit Ariſto. in 4° metheoroꝝ ꝙ caſtitas nõ eſt in guſtu inquãtũ eſt iudi ciũ ſaporꝝ: ſed inquãtũ eſt quidã tact⁹. Delectatio aũt cibi nõ eſt obm guſtus inquãtũ eſt iudiciũ ſaporꝝ: ſed inquantũ eſt qdã tactus. Inſtrumẽtũ aũt tact⁹ iudex eſt tãgibiliũ diſſ imiliũ ſibi ſicut mediũ iudex eſt extremoꝝ excellẽtiũ: ⁊ illud inſtrumẽtũ anteq̃3 tãgat potẽtia eſt ſicut tãgibile: ⁊ cuz tãgit fit actu hmõi: ⁊ hoc eſt qḋ dicit Ariſto. in 2° de aĩa cap° de tactu. Illud qḋ ſentim⁹ hoc qḋ põt tãgere in quo vocat̃ eſt tact⁹ ſenſus primo ⁊ poſtea huius pars eſt: ſentire eñi qdez eſt pati q̃re faciẽs q̃le eſt ipm hmõi. illud cũ ſit potẽtia tale. verũ ſimilĩr calidũ frigidũ durũ ⁊ molle nõ ſentimus ſed ex cellentias tanq̃3 ſenſu vt mediãte quodã3 exiſtẽte in ſenſib⁹ ↄtrarietatis ⁊ ꝓpter hoc diſcernit ſenſibilia. mediũ eñi diſ cretiuũ eſt. fit eñi ad vtrũq3 ipoꝝ alterꝝ vltimoꝝ. ¶ Ultimo notãdũ ꝙ ſicut qlibet alioꝝ ſenſuũ ita tactus eſt tangibilis ⁊ nõ tãgibilis: ⁊ nõ tangibile dicit̃ tribus modis.ſ. aptũ na tũ tangi ⁊ nõ tactum vel corrumpens tactũ ꝓpter excellen tiã ſicut calidũ ignis: vel paruum habens tactũ ſicut aer.

Nõ ſoluẽtur ad q̃tuor qõ nes.

Nõ quare fe bricitãs febre ethica nõ ſen tiat ſuũ calorẽ cum ſit maior calore febricitã tis febre putri da q̃ tñ ſentit.

Solus tactus per ſe delectat̃ ⁊ dolet. alii aũt ſenſus nõ niſi per accidens.

Tex. cõ. 118.

¶ Queritur quid eſt potentia ſenſuum.

Habito de ſenſu in particulari querẽdum eſt de ſenſu in cõi. Et querunt̃ q̃tuor. Quoꝝ pᵐ eſt de potẽtia ſenſuũ. 2ᵐ de diſtinctiõe ſenſibiliũ: ⁊ qualĩr ſenſibilia ſunt in ſuis obiectis ⁊ medijs ⁊ organis diuerſimode. 3° qualĩr oĩs ſenſus ſu ſceptiuus ſit ſenſibiliũ ſpẽrũ ſine mã. 4ᵐ ⁊ vlti mum quare non ſunt ſenſus preter quinque tñ.

Ad primũ ꝓcedit̃ ſic. Dicit eñi Ariſto. in 5° pri me phie. ꝙ potentia eſt pnᵐ tranſmutationis in alio ſm ꝙ eſt aliud: ⁊ hec diffinitio ↄuenit potẽ tie actiue que eſt pnᵐ tranſmutationis in aliud qḋ eſt paſſiuũ. potẽtia ſi paſſiua eſt pnᵐ trãſmu tationis ex alio qḋ eſt actiuũ. Cũ aũt ſit ſenſus potẽtia nõ erit potẽtia actiua eo ꝙ ſenſus nihil tranſmutat ſed potius trãſmutat̃ ab obto. g̃ relinquit̃ ꝙ ſenſus ſit potẽ tia paſſiua. ¶ Itez expſſe dicit Ariſto. in 2° de aĩa ꝙ ſenſus eſt pati ⁊ moueri qḋdã. ¶ Itẽ oĩs potẽtia que ſit in actu per ſuſceptionẽ forme alicuius agẽtis in ipſam eſt paſſiua. ſen ſus eſt potẽtia hmõi. g̃ ſenſus eſt potẽtia paſſiua. S3 q2 hoc oẽs ↄcedũt obijcit̃ in ↄtrarium ſic. illa ſe habẽt vt actiua ⁊ paſſiua adinuicẽ quoꝝ eſt mã vna ⁊ forme ↄtrarie. Si ergo ſenſus ⁊ obm ſe habẽt adinuicẽ vt actiua ⁊ paſſiua: ſed ſen ſus nõ eſt potẽtia paſſiua niſi ab obto. Si paſſiua eſt: g̃ vi det̃ ꝙ ſenſus nõ ſit potẽtia paſſiua. ¶ Itẽ quoꝝ eſt ĩpoſſibi lis trãſmutatio adinuicẽ illoꝝ neutrũ eſt paſſiuũ ad alteruz vt ꝓbat̃ in 1° de gnõne ⁊ corruptione: ſed ſenſus ⁊ obti im poſſibilis eſt trãſmutatio adinuicẽ. g̃ neutrũ illoꝝ eſt vt po tẽtia paſſiua ad alterũ ⁊ ſic iterum relinquit̃ ꝙ ſenſus nõ ſit potẽtia paſſiua. Si forte dicat̃ ꝙ pati multis modis dicit̃.ſ. recipere ſine trãſmutatione ſube ⁊ recipere cũ trãſmutatio ne ſube: ⁊ ſenſus dĩ hic potẽtia paſſiua eo ꝙ recipit ipreſſio nes agẽtes ſine trãſmutatione ſube ſue. g̃ ⁊c̃. ¶ Cõtra. ſen ſus nõ eſt tñ in recipiẽdo ſpẽm obti: ſed etiã in iudicãdo. iu dicare aũt aliqd agere eſt. g̃ videt̃ ꝙ ſenſus ſit potẽtia acti ua ⁊ nõ tñ paſſiua. ¶ Itẽ ex parte rõnalis aĩe nõ tñ eſt intel lectus paſſibilis qui recipit itelligibilia: ſed eſt ẽt actiu⁹ itel lectiuus qui abſtrahit intelligibiles ſpẽs ⁊ ↄiungit cũ poſſi bili. g̃ videt̃ ꝙ ex parte ſenſuũ neceſſe eſt eſſe potentiã acti uã que abſtrahit ſenſibilia ⁊ ↄiungat cũ potentia receptiua ſenſibiliũ. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc vtrũ potẽtia paſſi ua ſenſuũ per alterationẽ ⁊ motũ deueniat in actuz vel ſine alteratione ⁊ motu. Et videt̃ ꝙ per alterationẽ. Dicit eniz Ariſto. in 2° de aĩa ꝙ ſenſus videt̃ alteratio quedam eſſe. ¶ Itẽ ibidẽ diſtinguit inter mutationẽ que eſt ex potẽtia in habitũ ⁊ illã que eſt ex habitu in agere dicens ꝙ illa que eſt ex potentia in habituz eſt vera alteratio. Illa vo que eſt ex habitu in agere eſt alteratio quedã ſine ſm qd. vbi gr̃a. qñ ex ignorãte fit ſciens eſt alteratio ſm quid. Cum ergo ſic ſit ꝙ de nõ ſentiente fit ſentiẽs videt̃ eſſe alteratio ſimpliciter ſicut etiam ibidez dicit. ¶ Sed ↄtra. quicquid ſimplĩr alte rat̃ eſt diuiſibile quãtũ. potentia aĩe que dicit̃ ſenſus nec eſt diuiſibilis nec quãta. g̃ nec ſimpliciter alterat̃. pma hoꝝ ꝓ bat̃ in 6° phyſicoꝝ. vbi ꝓbat̃ ꝙ nihil eſt mobile niſi corp⁹. 2° ꝓbat̃ in 2° de aĩa vbi dicit̃ ꝙ ſicut tota aĩa eſt perfectio totius corporis: ita partes aĩe ſunt perfectiones partiũ cor poris. partes aũt potẽtie ſunt. ⁊ quãtuz nõ põt eſſe perfectio quãti. ¶ Solo. dõm ſm ſolam pꝛioꝝ oium ꝙ ſenſus eſt po tẽtia paſſiua. ⁊ ꝙ pati dicit̃ vt ſupra dictũ eſt in obijciẽdo.ſ. recipere cũ trãſmutatione ſube ⁊ ſine trãſmutatiõe. ſenſus aũt dicit̃ potẽtia paſſiua: nõ ꝙ recipiat formã que trãſmu tat ſubam ſuã in ſubam ſm eſſe: ſed potius trãſmutatur in ſpẽm ſenſibilẽ ſm intẽtionẽ. ⁊ ſicut ſupra notatũ eſt hec potẽ tia tres h3 gradus: ſicut etiã potẽtia ſciẽdi. dicit̃ etiã poten tia ſciẽdi ſicut in puero qui de numero ſciẽtiũ eſt ſm poſſibi litatẽ nãe tñ. ⁊ hec potẽtia dicit̃ remota ⁊ nãlis ⁊ iperfecta ⁊ idiſpoſita. ⁊ dicit̃ potẽtia ſciẽdi in diſcẽte nõdũ habẽte ha bitũ qui tñ iam cognoſcit ꝓpõnes ꝓprias: ⁊ hec eſt potẽtia diſpoſita ⁊ ꝓpinqua. tertius gradus potẽtie que eſt cõpleta per habitũ perfecte ſicut eſt potẽtia actu ſciẽtis: ⁊ hec dicit̃ potẽtia cõpleta per actũ. Similĩr eſt de ſenſu qñ aũt potẽtia aĩe ↄiungit̃ cũ organo: tũc eſt potẽtia pma ad ſenſuz. qñ vo diſpoſitio fit per ſpiritũ aĩalẽ ⁊ calorem nãlem ⁊ armoniã or gani tunc eſt potentia ſenſus in 2° gradu. qñ vo h3 ſpeciem

Tex. cõ. 17.

Tex. cõ. 51.

Phũs 6 gñõ ne tex. cõ. 54.

Tex. cõ. 55.

Tex. cõ. 32.

Tex. cõ. 9.

Potẽtia ſen ſitiua tres hꝫ gradus.

ſenſibilē: tunc eſt potētia cōpleta per actū. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ actiua ⁊ paſſiua adinuicē phȳce ſic ſe habent ꝙ ipſoꝝ eſt mā vna ⁊ forme ꝯtrarie. Sed talis modus agēdi ⁊ patiēdi non eſt in ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ ꝓpter hoc ibi ſufficit vt vnū ſit recipiēs ⁊ alterū vt agēs ſm ſpēm ⁊ nō ſm mām vt infra dicet. Per hoc ēt pȝ ſolō ad ſequēs: qꝛ illa actiua ⁊ paſſiua trāſmutant adinuicē que agūt ⁊ patiunt phȳce. ¶ Ad id vō qd obijcit de medio ſenſus gdā ꝯcedūt dicētes: ꝙ in veritate ſenſus nō eſt potētia paſſiua tm̄: ſed ēt actiua. ſed qꝛ hoc nō eſt dictū auctoꝝ qui cōiter dicūt ſenſum eſſe potentiā paſſiuā. dōm ꝙ oē qd recipit (vt dicit Boe⁹) recipit ſm pttēꝫ patiētis ⁊ nō ſm pttātem agētis. ⁊ ꝓpter hoc forma ſenſibilis recepta in ſenſu recipit ſm pttātē ſenſus. ſed pttās ſenſus eſt indicare ⁊ nūciare de ipſa: ⁊ ſic etiā dicūt quidāꝫ. ¶ Sed vera ſolō eſt ꝙ ſenſus ſm ꝙ eſt potētia māilis nō eſt indicare neqꝫ agere: ſed ſenſus cōpletus per actū ſpēi ſenſibilis iudicat ⁊ agit ſicut etiā mā in phȳcis qñ eſt in potētia imperfecta neqꝫ mouet neqꝫ agit. ſed qñ cōpleta eſt per actuꝫ forme mouet ⁊ agit. Et huic nō ꝯtradicūt auctores: qꝛ iſte eſt tertius gradus potētie quē ponūt: ⁊ eſt potētia ſicut ſciētia ad cōſiderare qui bene pōt agere qñ vult. ¶ Ad aliud dōm ꝙ gñans intelligit ſm actū nō eſt in rebus ſed opꝫ ipm̄ eſſe in nām intelligētie: qꝛ aliter nō gñaret eā ſm formā intelligibilē ſed ſm formā rerū. ſed faciēs ſenſibilia in actu in rebus eſt ſicut lux facit actu colores ſenſibiles: ⁊ mot⁹ fractionis aeris facit actu ſonos: ⁊ calidū vaporatiuū in mixto odorifero facit actu odores. humidū aūt ſm actū penetratiuum eſt ad neruū guſtatiuū: ⁊ lingua facit actu ſapores: q̄litates aūt tact⁹ per ſeipſas agūt in tactū. Et ꝓpter hoc actiuū ſenſuuꝫ nō pōt eſſe in potētijs aīe. ¶ Ad id qd querit iuxta hoc vtꝝ ſit alteratio in ſenſibus. dōm ꝙ gnqꝫ exigunt ad hoc ꝙ ſit vera alteratio in aliquo. Quoꝝ pᵐ eſt ꝙ q̄litates iter quas eſt alteratio ſint ꝯtrarie actiue ⁊ paſſiue adinuicem vel in ſe vel in ſuis cauſis. In ſe ſicut calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū. In ſuis cauſis ſicut albū nigrū dulce ⁊ amareꝫ. ¶ Scdm eſt ꝙ ille q̄litates hēant mediū vel ſm intēſionē vel ſm remiſſionē vel ſimpliciter. ſm quē modū ſumit mediū ab Ariſto. in phȳcis vbi dicit ꝙ mediū eſt in qd venit pmū mutās ꝙ̄ in extremū. ¶ Tertiū eſt ꝙ actio ⁊ paſſio q̄litatū ꝯtrariū inter quas eſt alteratio magis facta eſt idēſt intenſa abijciat id qd alterat a ſua ſuba: ſicut caliduꝫ remouet aquā a ſuba aque. ¶ Quartū eſt ꝙ id qd alterat. ſ. ſubm q̄litatū ꝯtrariū ſit quātū ⁊ diuiſibile. ¶ Quintū ⁊ vltimuꝫ eſt ꝙ ille q̄litates inter quas eſt alteratio ſint in ſubto illo ſm ꝙ eſt quātū ⁊ diuiſibiles per accidēs diuiſione ipſius. ¶ Ex his pꝫ ꝙ inter ꝑuationē ⁊ habitū nō eſt vera alteratio phȳca. Silr pꝫ ꝙ in aīa nulla eſt alteratio phȳca. Unde ꝙ dicit Ariſto. eē alterationeꝫ intelligit de alteratione ſm ꝙ diffinit in gñe in pᵒ de gnōne ⁊ corruptione. ſ. ꝙ alteratio eſt qñ ſubto eodē manēte numero mutatio eſt in ſuis paſſionib⁹. i. qualitatibus. ¶ Qd aūt diſtinguit Ariſt. dicēs ꝙ mutatio que eſt de ignorancia in ſciam. i. de priuatione in habitū: ⁊ de nō ſciente in ſcientē eſt alteratio ſimplr intelligit de alteratione ſm diffinitionē ſui gñis ⁊ nō de alteratione phȳca. ¶ Qd vō dicit ꝙ qñ habēs habitū mutat ad actū: ſicut ſciēs ſit ꝯſiderās vel ſentiēs in habitu ſentit in actu: non eſt alteratio ſimplr: vel alterū genus alterationis. pro tāto dicit hoc ꝙ qñ ſentiens ꝯſiderat nō imutat in aliū habitū vel formam. qd exigit ad alterationē in genere: ſed potius ꝯfirmat ⁊ ſaluat eūdē habitū ⁊ frequentem actum: ⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Queritur de diſtinctione ſenſibilium: ⁊ qualiter ſenſibilia ſunt diuerſimode in ſuis obiectis.

Ecundo querit de diſtinctione ſenſibiliū: ⁊ q̄liter ſenſibilia diuerſimode ſunt in ſuis obtis ⁊ medijs ⁊ organis. Diſtinguit aūt ſenſibile ab Ariſto. tripl̄r. quoꝝ duo qdē dicimus ſentire per ſe. vnū aūt per accidens. Duoꝝ aūt que ꝑ ſe ſentiunt aliud qdē ꝓpriū eſt vniuſcuiuſqꝫ. Aliud vō cōe oium. Dico aūt ꝓpriū qñ nō contingit altero ſenſu ſentire ⁊ circa qd nō ꝯtingit errare vt viſus coloris: ⁊ auditus ſoni. cōia aūt ſunt gnque. motus: quies: figura: numerus: ⁊ magnitudo. ſm accidēs aūt dicit ſenſibile vt ſi albū ⁊ diarrij filius. ſm accidēs aūt hoc eni ſentit qñ diarrij filiū eē accidit albo qd ſentit per ſe. ¶ Obijcit aūt contra hāc diſtinctionē. ſ. qcqd per ſe facit aliqd ſemper facit illud. ergo ſi aliqd per ſe facit ſenſus ſemper faciet ſenſum: eo ꝙ in ipſo erit vnit⁹ motoꝝ cū mobili. ſed nullū ſenſibiliū ſemp facit ſenſum. ḡ nullū ſenſibiliū eſt ſenſibile per ſe. pma ꝓbat per rōnē ei⁹ qd eſt per ſe. per ſe aūt eſt illud qd nō idiget alio ad hoc ꝙ faciat ſenſum. ¶ Similr hec eſt ꝓpoſitio ſup quā ſuſtētatus eſt Plato in phedrone ꝓbando aiam eſſe imortalē: qꝛ qd per ſe mouet ſemp mouet. ⁊ perſuaſuꝫ habuit ꝙ aīa per ſe mouet. ¶ Itē ſenſibile ſe hꝫ ad ſenſum vt actiuū ad paſſiuū. Actiuū aūt nō ſe hꝫ per ſe niſi ad vnuꝫ paſſiuū. ḡ per ſe ſenſibile nō erit niſi vnius ſenſus: ⁊ ſic videt falſuꝫ dicere phs in hoc ꝙ dicit ſenſibile cōe eſſe per ſe cuꝫ ſentiat a pluribus ſenſibus vt ipſe dicit. ¶ Preterea in z° de aīa dicit ꝙ in vnoquoqꝫ ſenſu particulari ſentimus ſenſata cōia ſm accidens vt motū ſtatū figurā magnitudinē ⁊ numerū: ⁊ ita videt ſibi ꝯtrarius. ¶ Preterea ſenſata cōia gnque ſunt. ſenſata aūt ꝓpria ſunt paſſibiles q̄litates que inferunt paſſionē in ſenſu per ſe. ſenſata aūt per accidēs exemplificat vt diarrij filius in quo nō videt eſſe exēplū niſi ſingularis ſube ⁊ eius qd eſt ad aliqd. Cū eni multa ſint ſingularia alioꝝ pdicamētoꝝ querit quo ſenſu illa cognoſcant. videt eni ſenſus ad illa deficere. ¶ Preterea dicit Boe⁹ ꝙ ſingulare eſt dum ſentit. vlē dum itelligit. ſed multa ſunt ſingularia ſicut angelus ⁊ aīa de qbus nullū habem⁹ ſenſum: ḡ videt ꝙ ibi vel nō oium ſingulariū ſit ſenſus vel aliqs ſenſus deficit nobis. ¶ Preterea ſenſibile cōe eſt vt dicit phs qd vnoquoqꝫ ſenſu vel plurib⁹ ſentim⁹: ⁊ qd nulli ſenſui appropriat. hoc videt eſſe falſum. ſenſus eni cōis de quo infra hēbit eſt qdaꝫ ſenſus ꝓpri⁹ vt hētur in li° de ſomno ⁊ vigilia: ⁊ ille eſt ſui ſenſibile per ſe qd eſt ſenſibile cōe. ḡ nō videt ꝙ ſenſatuꝫ cōe alicui⁹ ſit ſenſus per ſe ꝓpriū. Diſputationē aūt de ſenſibili cōi infra in qōne de ſenſu cōi notabimus. ¶ Querit ḡ iuxta hoc ſm quē modum ſenſibile hēat eſſe in obto ⁊ in medio ⁊ ſenſu. pꝫ aūt ꝙ in obto hēat eſſe ſm nām. In ſenſu aūt hꝫ eē intētionis: ⁊ voco intentionē ſpēm que pnᵐ eſt cognitionis ſenſibilis. ergo videt ꝙ in medio habeat eē medio modo. ¶ Preterea phs videt dicere in z° de aīa ꝙ dubiū pōt eē. Utrū aliqd patiat ab odore qd nō hēat olfatū ⁊ a colore qd nō hēat viſuꝫ. Et videt ponere rōnes ad hoc ꝙ nihil patit a ſenſibili niſi ſenſus. Quaruꝫ pma eſt hec. Si qd eſt ipſius olfatus odor eſt. ⁊ ſi aliqd facit olfatū odorē facit: ḡre impoſſibiliū hēre olfatū nihil poſſibile eſt pati ab odore: ſenſus huius rōnis eſt hic quecūqꝫ potētia hꝫ ꝓpriā paſſionē per cui⁹ actū ipſa diffinit: illa paſſio nō agit in potenciā aliā: ſenſus tales ſunt potentie que diffiniunt per ſua ſenſibilia. ḡ videt ꝙ illa ſenſibilia nō agūt in potētias alias: eū potētia diffinit hꝫ ſuo actu qꝛ tūc nō erit ꝓpria diffinitio iſtarū potētiaꝝ. z° ꝓbat per hoc ꝙ in potētijs paſſiuis act⁹ ſunt ꝑij potentijs ſm rōnē: ⁊ obta ſunt ꝑua actib⁹. ¶ Alia rō pōt ad ideꝫ ꝙ ſenſibile actione ſua determinat ad ſenſum ſicut cōbuſtibile ad cōbuſtū: ⁊ ita videt ꝙ nō inferat paſſionē niſi ſenſui. ¶ Tertia rō eſt qꝛ manifeſtū eſt ꝙ neqꝫ lumen neqꝫ tenebra neqꝫ ſonus neqꝫ odor nullū facit in corpora: ſed in qb⁹ eſt vt aer q cū tonitru ſcidit lignū. Ex his videt ꝙ ſenſibile nullo mō ſit in medio. ¶ Sed ꝯtra. qcqd nullo mō eſt in aliq̄: nullo mō agit in illo. ſꝫ ſenſibile agit in medio: ḡ aliq̄ mō eſt in illo. ꝓbatio minoris eſt: qꝛ agit in ſenſum in medio exiſtēs. ¶ Solō. dōm ꝙ ſenſibile dicit trib⁹ modis: vt ſupra dictuꝫ eſt. ⁊ ſenſibile per ſe diuidit in ꝓpriū ⁊ cōe. Per ſe aūt duobus modis dicit. ſ. ſm ꝙ eſt oppoſitū ei qd eſt per accidēs: ⁊ ſm ꝙ eſt oppoſitū ei qd eſt per aliud. ⁊ qñ dicit phs ꝙ ſenſibile per ſe eſt cōe ⁊ ꝓpriū: accipit per ſe ſm ꝙ opponit ad per accidēs: ⁊ ꝓpter hoc ſic ordināda eſt diuiſio: ꝙ qddā eſt ſenſibile per ſe: ⁊ qddā per accidēs. ⁊ ſenſibile per ſe qddam eſt cōe: ⁊ qddā eſt ꝓpriū. nihilominꝰ tñ per accidēs dicit duobus modis. dicit eni oppoſitū per accidēs ſubali ⁊ oppoſitū imediate. Dicimus eni ſortē eſſe album per accidēs: eo ꝙ ſubalr nō eſt alb⁹. Et ſilr dicimus ſorteꝫ per accñs aīal rōnale mortale nō ꝙ ipſe ſubalr nō ſit aīal rōnale mortale: ſed ꝙ hoc imediate nō ꝯuenit ei. ſ. inquātū ſortes. ſed inquātū homo eſt: ſicut etiaꝫ dicit phus ꝙ hēre tres angulos equos duob⁹ rectis accidit iſocheli: ⁊ per ſe ineſt triangulo. ¶ Notandum ergo ꝙ ad hoc: ꝙ aliquid ſit ſenſibile per ſe ⁊ ꝓpriū tria exiguntur. ſ. ꝙ non ſentiat aliquo ſenſu per ſe: ꝙ circa

Uide pro hoc có. 149. 2. de anima.

Ad verā alterationē quinque exigunt.

5° phyſi. tex. có. 22.

Scdó de aīa tex. có. 83. et 84. ⁊ 65.

Tex. có. 135.

ipſm nõ ꝯtingit errare illũ ſenſuz cuius eſt ſenſibile ⁊ ꝙ ſubſtantia ſenſus illius organi apta nata ſit pati ab illo ⁊ nõ ab alio: ſicut viſus color est quẽ nõ ꝯtingit ſentire per ſe auditu vel olfactu vel aliquo ſenſu: ⁊ circa colorẽ nõ errat viſus: ſꝫ enĩ circa cõpoſitionẽ color in ſubiecto: vel diuiſionẽ ipſi⁹ ab ipſo ꝯtingit error: tñ circa colorẽ nunꝗ̃ eſt error. viſus enĩ ſemper rubeũ dicit rubeũ. cõponere aũt rubeũ cũ hoc ſubiecto qḋ eſt cuprũ vel cũ hoc ſubiecto qḋ eſt aurũ nõ eſt viſus ſꝫ ſenſus cõis vt ĩfra dicetur. ⁊ circa illã cõpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ ſreqũter ꝯtingit mẽtiri. multi enĩ crediderũt cuprũ eſſe aurũ: ⁊ multi mel ſel putauerũt: eo ꝙ citrinũ eſt vtrũq;. Siłr organũ viſus nõ ĩmutatur niſi a colore ⁊ nõ a ſono vel odore et ſic eſt de alijs ſenſib⁹. que aũt exigunt ad ſenſibile cõe infra dicetur. ſenſibile ṽo per accñs dꝛ hic per oppoſitũ ad ſubale. Subale enĩ eſt qḋ ex ſui forma facit ſenſum. Unde per accidens eſt illud qḋ nõ facit ſenſum ex ſui forma ſed potius cõiungitur in eodẽ ſubiecto cũ illo qḋ per ſe facit ſenſum: ſicut albũ per ſe eſt viſibile. illud aũt qḋ eſt cuꝫ albo in eodẽ ſubiecto per accidẽs ſentitur a viſu: ſicut dicit pħs ꝙ viſus per accidẽs ſentit dulce: qꝛ albũ eſt dulce: ⁊ viſum per accidẽs ſentim⁹ filiũ diarrij vel dionis: qꝛ alb⁹ eſt fili⁹ diarrij vel dionis: ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad pᵐ ḡ dcm̃ ꝙ per ſe dicitur hic qḋ non indiget aliquo ad hoc ꝙ agat in ſenſum eo ꝙ ipſm eſt in actu ⁊ forma agẽtis per ſeipſm: ⁊ ex hoc nõ ſequitur ꝙ ſemper per ſe agat: ſed ꝙ ſemper agit ĩquãtum eſt in ipſo. Plato aũt appellat per ſe mouens qḋ intra ſe hꝫ mouẽs ⁊ mobile in vna eſſentia: ⁊ hoc nihil eſt vt ſupra eſt oſtenſuz. ¶ Ad aliud dcm̃ ꝙ ſenſatũ cõe per ſe eſt ſenſus cõis ſm ꝙ per ſe dicit imediatũ qḋ nõ alterius facit ſenſum. per poſterius aũt eſt ſenſatiuuꝫ ꝓprioꝝ: ſicut viſus qui pͥmo ⁊ per ſe accipit albedineꝫ ⁊ poſterius accipit figurã ⁊ magnitudinẽ albi: qꝛ in magnitudine albũ eſt ſicut in ſubiecto. ¶ Ad aliud dcm̃ ꝙ cũ dicit pħs ꝙ ſenſata cõia ſentimus per accidẽs ſenſib⁹ ꝓprijs nõ accipit per accñs ſm ꝙ opponitur ſubali. ſubale enĩ eſt albo ⁊ in magnitudine que eſt ſubm albi. Sed accipit per accñs ꝓut opponitur ad imediatũ figurã enĩ ⁊ magnitudinẽ nõ ſentimus ſenſu ꝓprio imediate: ⁊ grã ſui ſed grã ſenſibilis ꝓprij inẽti in figura ⁊ magnitudine. ¶ Ad aliud dcm̃ ꝙ in veritate multa ſunt ſingularia que nõ ſunt per ſe ſenſibilia: ſicut oĩa ſingularia ſube inquãtũ ſube ſunt: ſed ſunt mediãtib⁹ q̃litatib⁹ ſenſibilib⁹ ſenſibilia: ⁊ mediãte q̃titate ſentiunt in ſenſu cõi: ⁊ ſingulares ſube ſpũales ſicut angelus ⁊ aĩa mediantib⁹ ſuis motib⁹ per accidẽs ſentiunt ſenſu cõi ⁊ ſenſu proprio. mot⁹ enĩ per ſe eſt ſenſatũ ſenſus cõis: ⁊ p accñs ꝓprij. ſingularia ṽo alioꝝ pdicamẽtoꝝ ſicut q̃titatis qñ ⁊ vbi poſitionis ſiue ſitus ſentiunt ſenſu cõi ⁊ ꝓprio per accñs quia que ſenſib⁹ cõib⁹ mediãtib⁹ que ſunt ſenſata per ſe. ſingulares aũt q̃litates quãtũ ad habitũ ⁊ diſpõnẽ ⁊ nãlẽ potẽtiaꝫ ⁊ ĩpotẽtiã per accñs ſentiunt pͥcipue mediãte motu. paſſio aũt ⁊ paſſibilis q̃litas per ſe ſenſibilis eſt ⁊ forma ⁊ circa aliqḋ ꝯſtãs figura per ſe ſenſatũ cõe. ſingularia aũt ad aliqḋ ⁊ facere ⁊ pati ⁊ hẽre per accñs ſentiunt mediãtib⁹ ſenſibilib⁹ ꝓprijs cũ qb⁹ ꝯiungunt in eodẽ ſubiecto. ¶ Notãdũ ꝙ qdam oĩno aliter ſoluũt dicẽtes q̃dã ſingularia eſſe intelligibilia. nullũ ſingulare ẽ ſenſibile per accñs niſi ſingulare ſube ⁊ ad aliqḋ: ſꝫ qꝛ hoc nõ ꝯcordat cũ auctoribus q dicũt intelligibilia oĩa abſtrahi a phantaſmatib⁹ ⁊ phantaſmata fieri a ſenſu intãtũ ꝙ pereũte ſenſu perit demõſtratio ſenſibilis illius ſenſus. Dicimus oẽ ſingulare aliquo mõ ẽ ſenſibile per ſe vel per accidẽs vt pͥus habitũ eſt. ¶ Ad aliũ dcm̃ ꝙ ſenſus cõis ꝓprius eſt ſui ſenſibilis qḋ eſt ſenſatũ per ſe. ſed cõis dicitur qꝛ per poſterius cõiter ſentit oĩa ſenſata ꝓpria. ⁊ alijs rõnib⁹ dicitur cõis que infra ponentur loco ꝓprio. ⁊ ꝓpter hoc nõ eſt ꝯtrariũ ꝙ ſenſus cõis dicatur proprius. ¶ Ad aliud qḋ queritur iuxta hoc dcm̃ ꝙ in veritate in trib⁹ ſenſibus q ſunt per mediũ extrinſecũ ſenſibile aliud hꝫ eſſe in obiecto ⁊ in medio ⁊ in ſenſu. In obiecto enĩ hꝫ eſſe mãle. In ſenſu aũt hꝫ eſſe ſpũale tñ. In medio ṽo ſenſibile. qdã enĩ viſus eſt vt in mã ſicut ſupra ſatis expeditũ eſt in q̃ne de viſu. ſꝫ ſenſibile auditus ſm ſuũ eſſe in medio. ſ. in aere eſt vt in mã: nõ tñ agit in auditũ actiõe mãe ſed actione medij. ⁊ ſiłr eſt de odore. Et vt hoc itelligatur notãdũ ꝙ actio ꝓpͥe mãe eſt actio q̃litatũ trãſmutantiũ mãm ſiue nãliter ſiue violẽter. vel ſi non trãſmutat mãꝫ tñ diſponit eã ſm q̃litatẽ ꝓpͥã. ⁊ ꝓpter hoc aer hñs colorẽ vt mediũ: nõ agit actione mãe ſm colorẽ: qꝛ nihil colorat. ſiłr hñs ſonũ nõ agit actione mãe ſm ſonũ. qꝛ illud qḋ mouet nõ facit ſonare ſed ſm motũ violẽtum agit actione mãe qꝛ ipulſus a tonitru ſcindit lignum ſed actione medij ⁊ nõ actiõe mãe agit in ſenſuz: facit enĩ ſenſuz in actu per ſenſibile qḋ eſt in ipſo vt in medio. ⁊ ꝓpter hoc ſenſibile qḋ eſt in medio nõ eſt niſi in potẽtia: ſed ſm ꝙ eſt in mã ⁊ in ſenſu eſt in actu. aliqḋ tñ ſenſibile in aliquo vno eſt vt in mã ⁊ in medio: ſicut ſupra de ſingulis eſt expeditum. Et hoc eſt qḋ dicit pħs ꝙ colores ſoni ⁊ odores in actu ſũt ſicut in trãſitu ⁊ in via. In ſenſu aũt ⁊ obiecto ſm actũ: qꝛ ſenſibile ⁊ ſenſus eſt vnus act⁹ vt dicit pħs ⁊ infra hoc oñdetur. Et per hoc pꝫ ſolo ad tres rõnes pͥt que tñ ſunt de ſenſibili qḋ eſt p mediũ extraneũ: qꝛ ſenſibile in medio ſicut in medio nõ eſt niſi ſm potentiã ⁊ viã ⁊ trãſitũ. ſed ſi eſt in medio vt in mã: tunc mediũ eſt in rõne obiecti ⁊ nõ in rõne medij: ⁊ tunc ſenſibile in ipſo eſt actu: duo aũt ſenſus q ſunt per mediũ itra hñt ſenſibilia que actu ſunt ⁊ in obiecto ⁊ in medio ⁊ in organo: ⁊ ſenſibilia illoꝝ eſſe ſpũale acquĩrũt ⁊ per ſpiritũ aĩalẽ attrahẽtẽ ⁊ deferẽtẽ intẽtiones ipſoꝝ ſenſibiliũ ad cerebrũ. ⁊ per hoc pꝫ qꝛ intẽtio calidi per ſpiritũ attractiuũ aĩalẽꝫ ab origine tactus nõ calefacit cerebrũ. ⁊ pꝫ etiã ſolutio per hoc ad vltimum.

¶ Utrũ cõis ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierũ ſine mã.

Tertio queritur qualiter ſenſus cõis ſuſceptiuus ſit ſenſibiliũ ſpẽrũ ſine mã. Hoc enĩ dicit pħs in .2.⁰ de aĩa circa ſinẽ. ⁊ dat ſimile. ſicut cera recipit figurã anuli ſine mã anuli que eſt ferrum vel aurũ: ⁊ ſic cera recipit figurã ſigilli ſine mã ſigilli. ⁊ hoc ẽt ꝓbatur p rõnẽ. mã enĩ coloris res colorata eſt nõ lapis vel equus: que res nõ recipiuntur in oculo ꝫ ſpẽs coloris eq vel lapidis in oculo recipiantur. Et ſiłr eſt in alijs ſenſib⁹. ¶ Sed ꝯtra hoc ſic obijcitur. vle ⁊ ſingulare differũt. qꝛ vle eſt a forma ⁊ ſingulare a mã ⁊ appẽditijs eoꝝ. ſi igitur ſenſus eſt ſingulariũ ſenſus erit eoꝝ que ſunt cuꝫ mã ⁊ appẽditijs mãe: nõ ḡ erit receptiu⁹ ſenſibiliũ ſpẽrũ ſine mã. ¶ Itẽ dicit Auicenna in metaphyſica ſua: ꝙ oĩs forma eſt vlis ⁊ nõ pticularis niſi per mãm. ſed ſenſibilis ſpẽs ſine mã eſt forma nõ ꝯiũcta mãe. ḡ eſt vlis ḡ ſi ſenſus recipit recipit ſẽſibiles ſpẽs ſine mã ſenſus recipit vlia. ¶ Preterea intellect⁹ abſtrahit a ſenſibus: aut ḡ abſtrahit ab ipſis ſicut a particularib⁹: aut ſicut a mã. ſi ſicut a mã tũc ſenſibilia qḋ erũt ſine mã. Si ſicut a particulari: tunc ſi particulare ſemꝑ ſit ꝯiũctũ mãe ſequitur ibideꝫ qḋ pͥus. ¶ Si forte vellet aliqs dicẽ ꝙ hec locutio ſenſus eſt ſuſceptiuũ ſenſibiliũ ſpẽrũ ſine mã eſt duplex: ex eo ꝙ hec determinatio ſine mã põt determinare hoc qḋ dico ſenſus grã pͥcipij ſubintellecti. ſic ſenſus eius ſine mã eſt ſuſceptiuũ ſpẽrum ſenſibiliũ: ⁊ ſic locutio eſt vera. vel põt determinare hoc ipſm qḋ dico ſenſibiliũ ſpecierũ: ⁊ ſic eſt falſa ſub hoc ſenſu. ſenſus enĩ eſt ſuſceptiuus ſpẽruꝫ ſenſibiliũ exiſtẽtiũ ſine mã. ſed hoc expſſe eſt ꝯtra pħm qui accipit eã in .2.⁰ ſenſu. Aliter enim nihil valerent ſimilia ſua de anulo ⁊ ſigillo ſupra inducta. ¶ Preterea ſm hoc cõcederetur ꝙ ſenſibilia in ſenſu eſſent cũ mã: ⁊ cum ſenſibile nõ hẽat mãm ex qua ſit: qꝛ ipſm eſt qualitas: ſꝫ mã in qua eſt qꝛ eſt obm: oportebit qḋlibet obm eſſe in ſenſu ⁊ ſic aĩnus eẽt in ſenſu ⁊ qḋlibet hmõi ſi ut leo vel capra qḋ expſſe falſuꝫ eſt. ¶ Preterea Ariſto. dicit ꝙ illud opꝫ accipere de omni ſenſu. ḡ ⁊ de tactu ⁊ de guſtu: ſed ipſe idẽ dicit ꝙ tact⁹ ⁊ guſtus ſenſibile ſuũ nõ apprehẽdit a mã. color enĩ ſm eſſe mãle eſt in tactu: ⁊ ſic videtur ſibi ꝯtrarius. Item videtur ꝙ nõ ꝯueniat ſoli ſenſui ſed etiã phantaſie. ſpẽs enĩ nõ ſunt niſi ſingulares vel vles: eo ꝙ phantaſia eſt mot⁹ a ſenſu ſm actũ factus. ḡ phantaſia erit ſuſceptiuũ ſenſibiliũ ſpẽruꝫ ſine mã ⁊ nõ ſolũ ſenſus. ¶ Preterea queritur iuxta hoc verũ ſenſitiuũ ⁊ ſenſibile ſint idẽ actu. Et videtur ꝙ ſic. Quorũcũq; enim eſt vna ſpẽs ⁊ forma ſunt vnũ ⁊ idẽ actu. ſenſitiuum ⁊ ſenſibile habent vnam ſpẽm ⁊ formã. ergo ſenſitiuuꝫ ⁊ ſenſibile ſunt idẽ actu. Prima ꝓbatur per hoc ꝙ nihil eſt actu niſi per formam ⁊ ſpẽm: ⁊ ſic per eandẽ ſpẽm ⁊ formã erit idem actu: ⁊ per diuerſam formã ⁊ ſpẽm erit diuerſum actu. .2.⁰ accipitur ex prius habitis ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuum ſpẽrũ ipſoꝝ ſenſibiliuꝫ ⁊ nõ alioꝝ. ¶ Item dicit hic pħs in ſine ſecundi de aĩa expſſe ſic. ſenſitiuum quidem ⁊ ſenſibilis actus idem eſt ⁊ vnus: eſſe aũt ipſoꝝ nõ idem. ¶ Preterea ponuntur ad hoc

Tex.cõ.lij.

Tex.cõ.liij.

rōnes pōl quas ibidē ponit. Quarum pᵐa eſt hec. Omnis motus mouētis eſt in moto ſm actū: ſed act⁹ mouētis motus eſt: ⁊ ſimilr actus moti mot⁹ eſt: ꝫ ſimilr mouēs ⁊ motū ſunt idē actu. ſed ſenſibile ad ſenſum ſe hꝫ vt mouēs ⁊ ſenſus vt motū. ꝫ ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt idē actu. ¶ Aliā rōnez ponit ibidē que talis eſt. actio agētis in patiēte eſt: ſed actio eſt actus agētis. ꝫ agētis actus eſt in patiente. ſed id qđ eſt in patiēte ab agēte eſt actus patiētis: ꝫ actus agentis ⁊ act⁹ patiētis ſunt idē: ⁊ ſic agens ⁊ patiens ſunt idē actu: ſed ſenſus ⁊ ſenſibile ſe habēt vt agēs ⁊ patiēs: ꝫ ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt idē actu. ¶ Tertia rō ſua eſt per exēpliū. accipiamus eni ſenſibile ſm actū id qđ actu agit in ſenſuʒ ⁊ ſenſuʒ ſm actū .i. qui actu ſentit. vbi grā. In auditu tunc actus ſenſibilis erit ſonatio imutans auditū ſm actū. Actus eni ſenſus erit auditio ſoni ſm actū: ⁊ ſic pʒ ꝙ idē ſonus numero eſt actus ſonantis ⁊ auditus. ſed pro tāto differt qꝛ eſt a ſonāte ⁊ in audiēte. ergo ſunt idem actu. hoc etiā pʒ in alijs actiuis ⁊ paſſiuis: eadē eni caliditas numero eſt a calefaciente ⁊ in calefactibili: ⁊ eadeʒ combuſtio ligni eſt in combuſto ⁊ in combuſtibili. ¶ Quarta rō hec eſt: quecūqꝫ nō ſunt relatiua adinuicē: ⁊ vno deſtructo ſm actū deſtruiť ⁊ reliquū: illa ſunt eadem actu. ſed ſenſus ⁊ ſenſibile ſic ſe habēt ꝙ vno deſtructo ſm actū deſtruiť ⁊ reliquū: cū tñ ſm eſſe ſuuʒ nō ſunt relatiua adinuicē: ꝫ ſunt idē actu. pᵐa ꝓbať. in oi actiuo ⁊ paſſiuo que ſunt ſm actū. 2° ꝓbať ex hoc ꝙ nō exiſtēte ſono ſm actū: nō erit auditus ſm actū. ⁊ nō exiſtēte auditu ſm actū: nō erit ſonus ſm actū imutādi. ſed hoc gñat obſcuritatē ꝙ nō eſt in oibus ſenſib⁹ actus ſm ꝙ eſt actiui: ⁊ act⁹ ſm ꝙ eſt paſſiui hꝫ nomē. In viſu eni ſm ꝙ eſt in paſſiuo dicitur viſio. ſm aūt ꝙ eſt ab actiuo nō hꝫ nomē. ⁊ ſimilr eſt in alijs pter auditū ſolum. ¶ Sed ꝯtra hoc videť eſſe ꝙ quorūcūqꝫ eſt vnus actus illoꝝ eſt vna ꝓportio ad actū illuʒ. ſed ſenſibile hꝫ vnā ꝓportionē mālē ad actum illuʒ: qꝛ forma ſenſibilis in ſenſibili hꝫ eſſe mālē: ꝫ ꝓportio ſenſus ad actū illū erit proportio mālē: ⁊ ſenſibile in ſenſu hꝫ eſſe mālē quod falſum eſt. ¶ Preterea ꝯtra hoc obijciūt qdā Cōmētatores arabum ſic. quecūqꝫ ſunt eadē actu ſunt eadē ſpecie vel numero. ſed ſenſibile ⁊ ſenſus ſunt eadē actu. ꝫ ſūt eadē ſpecie vel numero. ſed hoc eſt falſuʒ. ⁊ ꝓpter hoc ipſi gloſant ſūt eadē actu .i. ſimilia. ¶ Solū. dōm ad pᵐ ꝙ ois ſenſus eſt ſuſceptiuū ſpecierū ſine mā. ¶ Ad illud aūt qđ obijciť in ꝯtrariū dōm ꝙ aliud eſt ſingulare ſm eſſe nāe: ⁊ aliud intētio ſingularis in aia. ſingulare ſm eſſe qđ hꝫ in nā eſt a mā. ſed intētio ſingularis in aia eſt ab appēdicijs māe que ſunt pñtia māe ⁊ ꝯprehēſio ipſius cū hic ⁊ nūc ⁊ ceteris ꝯditionib⁹ indiuiduātibus ⁊ illa ſunt bene in ſenſu lʒ mā ſm eſſe non ſit in ſenſu. ¶ Ad aliud dōm ꝙ forma quātū eſt de ſe ſemper cōicabilis eſt multis: ⁊ ꝙ nō cōicať ſm eſſe eſt a mā. Intētio tñ incōicabilitatis ⁊ ſingularitatis eius eſt ab appēdicijs cū qbus apprehendiť in ſenſu. ¶ Ad aliud dōm ꝙ particulare ⁊ ſingulare ſm eſſe eſt a mā: ſm intētionē ab appēdicijs māe: cum qbus apprehēdiť a virtutib⁹ aie ſenſibilis: ⁊ ab illa intētione particularis intellectus abſtrahit intētioneʒ vlis. ¶ Ad diſtinctionē aūt inductaʒ dicimus ꝙ nulla eſt ſicut bene ꝓbant obiectiones facte in ꝯtrariū. ſenſus eni locutionis eſt ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuū ſpecierū ſenſibiliū .i. obiectoꝝ ipſius ſenſus ſine mā: ⁊ pter hoc ꝙ recipiat mām obti. ¶ Ad aliū dōm ꝙ hoc ꝯuenit oi ſenſui ſm ꝙ eſt iudiciuʒ ſenſitiuū: ⁊ lʒ ſenſibile tact⁹ eſt in medio ⁊ organo tact⁹ ſit ſm eſſe mālē: tñ ſm ꝙ tact⁹ eſt iudiciuʒ ſpirit⁹ aialis qui eſt in neruis tactiuis abſtrahit intētionē tāgibilium: tñ ⁊ nō tāgibilia ſm eſſe mālē vt ſupra dictū eſt. ¶ Ad aliū dōm ꝙ cū diciť ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuū ſenſibiliū ſpecierū: hoc ipm qđ dico ſenſibiliū ſupponit dōm ſenſus ſm actū: ⁊ hoc de rōne ſui ponit pñtiā māe. phātaſia aūt accipit ſine māe pñtia: ⁊ ſic ſenſus ſeparať a phantaſia ⁊ alijs virtutib⁹ aie ſenſibilis interioribus. ¶ Ad id qđ iuxta hoc queriť dōm ꝙ idē numero actus eſt ſenſibilis ⁊ ſenſitiui ſicut ꝓbat phs: ſed eſt ſenſibilis vt agētis ⁊ ſenſitiui vt recipiētis ⁊ patiētis. ¶ Ad hoc qđ obijciť in ꝯtrariū dōm: ꝙ rō illa ꝓcederet ſi eodē mō eſſet act⁹ vtriuſqꝫ: ſed hoc nō intēdit phs vt pʒ per pdicta. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ obiectio illa ꝓcedit: qꝛ ideʒ in actu poniť idem eſſe ſimplr. ⁊ hoc nō eſt verū idē actu qđ ponit idē in habentibus formā eodē mō. ſed hoc nō intēdit phs. ⁊ iō dicit ibidem ꝙ ſenſibilis ⁊ ſenſitiui eſt idē act⁹: ſed eſſe nō eſt idem ſicut nō eſt idē eſſe agētis ⁊ patientis. ⁊ ſic etiam intelligitur qđ diciť in 3° de aia ꝙ ſenſus eſt ſpēs ſenſibiliū: ⁊ itellectus ſpecies ſpecierū. ſenſibilia enim ſunt obta a qbus ſenſus accipit ſpeciē ſicut potētia ab agēte. ⁊ ſpecies ſenſibiles in aia ſunt ea a quibus intellectus accipit ſpēm vniuerſalis.

Aliud eſt ſingulare in eē nāe ⁊ aliud itētio ſingularis i aia.

Tex.cō.38.

¶ Utrum ſint plures ſenſus qȝ quinque.

Quarto ⁊ vltimo queriť q̄re nō ſunt ſenſus preter qnque. Et ad hoc ponit Ariſt. duas rōnes in 2° de aia. Quarū vna ſumiť penes numerū organoꝝ. Altera vo ab iductione aialiū ſentiētiū. pᵐa hui⁹ eſt. oē qđ hꝫ aliquē ſenſuʒ hꝫ tactū. quecūqꝫ aūt tactu ſentiūt ſentiunt ſine medio extrinſeco. ꝫ per mediū extrinſecū. cū ꝫ intrinſecū ſit corpus vel pars aiati corporis nō pōt eſſe ſimpler ſʒ mixtū vt ſupra ꝓbatū eſt in qōne de tactu. ſimilr organū ſenſus q ſentit tāgibilia: opʒ eſſe mixtū ex oib⁹ tāgibilib⁹: ⁊ ſic hēmus mixtuʒ organuʒ ex pmis q̄litatib⁹ tact⁹. guſtus aūt ſm ꝙ eſt ſenſus alimēti nō ſeparať ab organo ſenſus tact⁹: qꝛ ſic eſt qdā tactus. ſm aūt ꝙ iudiciū ſaporis eſt cū ſubm ſaporis ſit humidū aqueū ſentiť per mediū ſimpler intraneum .i. nō diſtās. tres aūt ſenſus qui ſunt per medium extra: ſunt per media ſimplicia ⁊ nō mixta vt per aerē ⁊ aquā ⁊ organa ipſoꝝ ſunt de nā ipſoꝝ elementoꝝ: cū in elemētis illis nō inueniantur niſi tres nāe que faciunt ſenſum vt ſupra ꝓbatū eſt .ſ. nā diaphani ⁊ nā vacui ⁊ nā odoriferi rari. organa illoꝝ ſenſuum cōponunť ex ſimplicib⁹ talib⁹ que poſſunt imutari a ſenſib⁹ illoꝝ medioꝝ ex ꝯueniētia illoꝝ organoꝝ cū illis medijs: vł ad ſalutē ipſius aialis ex ꝯueniētia organoꝝ ſicut oculi ꝯueniunt cū aere ⁊ aqua in nā diaphani quo ad ſalutē. aut ſicut anterior pars cerebri que lʒ nō ꝯueniat cū ſicco vaporatiuo per aerē ⁊ aquā: nihilominus tñ eo ꝙ eſt humida ⁊ frigida imutať a calido ⁊ ſicco ad ſaluteʒ aialis. Colligať ꝫ diuiſio ſic. organū qđ hꝫ nām receptiuā quā hꝫ mediū vt ſuperius pʒ: aut eſt intrinſecus aut extrinſecus ſm nām medij. Et ſi hꝫ mediū intrinſecū hoc eſt ſimpler vel cōpoſitū. Si cōpoſitum tunc mediū eſt organū tact⁹. Si aūt eſt ſimpler mediū: aut eſt ſiccū calidū aut humidū aut frigidū. Sed nō pōt eſſe de nā calidi ⁊ frigidi qꝛ qualitates hmōi actiue ſunt: nā aūt medij paſſiua eſt eo ꝙ eſt receptiua ſenſibilis. ſimilr nō pōt eſſe de nā ſicci: qꝛ ſiccuʒ repugnat receptioni. ergo relinquiť ꝙ ſit de natura humidi. ꝫ erit de natura aerei humidi vel aquei nō de natura aerei. Aereum enim humidum nō pōt incorporari vt habetur in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ſed omne intrinſecū aiali neceſſe eſt ipſi incorporari: ⁊ ſic relinquiť ꝙ ſit de natura humidi aquei: ⁊ ſic habeť mediū in guſtu ⁊ tactu. Si aūt eſt extrinſecum tunc neceſſe eſt ipm eſſe ſimpler: qꝛ cōpoſitū poſſibile eſt ad aiationē. extrinſecū aūt ſm ꝙ extrinſecū īpoſſibile. ⁊ tunc cuʒ calidū ⁊ frigidū nihil operenť ad nām medij ſiccū aūt repugnat oportebit iterū eſſe humiduʒ ad hoc ꝙ recipiat īpreſſiones ſenſibiliuʒ. aut ꝫ recipiet per actionē agētis ſm nām: aut per actionē agētis violēter. Si pᵐo mō: aut ꝫ per actionē ſuperioꝝ corpoꝝ aut per actionem inferioruʒ. Si pᵐo mō tunc eſt nā diaphani in medio: de cuius nā eſt organuʒ viſus: qꝛ lumē eſt actus corporis vniti principalr vt ſupra oſtēſum eſt. Si 2° modo tunc eſſet per actum frigidi vel per actum calidi. nō per actum frigidi: qꝛ frigiditas ſiſtit motum. ꝫ per actum calidi qđ eſt diffuſiuuʒ ſicci vaporatiui. Si autē eſt per motuʒ violēter tunc eſt medium in auditu de cui⁹ nā eſt inſitū auris. ¶ Sed qꝛ aliqs poſſet obijcere ꝙ per organum vnius ſenſus ſentiunť plura ſenſata genere in ſenſu apphēdente per mediuʒ diſtans. dicit Ariſto. ꝙ hoc nō eſt ꝯueniēs qꝛ tunc cōpoſitio illius organi apta eſſet ad diuerſa genera qđ nō pōt eſſe cuʒ ſimplex in organo vno nō domineť niſi ſm vnā nām ⁊ ſm nāʒ diaphani in oculo: ⁊ ſm naturā fractiui tremētis in aure. Eadem rōne nō pōt dici ꝙ per duo organa diuerſoꝝ ſenſuum accipiať vnum ſenſibile qꝛ hoc eſſet ſuperfluum ponere in natura. ¶ Preterea hoc probatur per inductionē: qꝛ in nullo aiali inueniuntur plures qȝ quinque ſenſus: lʒ pauciores in aliquo inueniantur: ⁊ iſte ſunt rationes phi. Si quis aliter vellet dicere poſſet probare numeruʒ ſenſuum ex parte ſenſibiliū: ⁊ ex pte medioꝝ: ⁊ ex pte ipſoꝝ ſenſuū. Ex pte ſenſibiliū ſic. ſenſibile aūt aut eſt cōmixtū in ſimili cōplexione cū

Tex. cō.68.et infra.

ſentiẽte, aut ſimplex. Si p° mō aut ſentit̃ ſm ipſa cōplexionantia: ⁊ ſic eſt ſenſibile tactus. aūt ſentit̃ per ſequelas cōplexionis primas: ⁊ hoc duob⁹ modis. ſ. ꝯiunctū vel remotū. Si p° mō ſic eſt ſenſibile guſtus. Si 2° mō tunc eſt vel erit ſenſibile odorat⁹. Si aūt eſt ſimplex nō ꝯiunctū cōplexionātib⁹ neceſſario: aut eſt motiuū ſenſus per agẽs ſm nāā: ⁊ ſic eſt ſenſibile viſus: aut per agẽs violẽtū: ⁊ ſic eſt ſenſibile auditus. Ex parte mediorū ſic: mediū aut eſt intra aut extra. Si intra aut eſt intraneū ſentiẽti aut intraneū ſenſibili. Si p° mō tūc eſt mediū in tactu. Si 2° mō tūc eſt mediū in guſtu. ſapor eni ſentit̃ per cōmixtionē ad humidū: q2 humidū ſubiectū ſaporis eſt. Si aūt eſt extrinſecū tūc opʒ ꝙ ſit ſimplex: aut ergo ipm eſt in rōne medij tm̄ ⁊ nō māe: ⁊ ſic eſt mediū in viſu. aut rōne medij ⁊ māe: ⁊ hoc duob⁹ modis. aut eniʒ ſm ſuū eē ſimplex eſt mediū ⁊ mā: ⁊ ſic eſt mediū in auditu: q2 aer ſm ſuū ſimplex eſſe medium eſt ⁊ mā ſoni. Aut eſt mediū ⁊ mā per alterū: q2 cōmiſcet̃ alteri ipſi: ⁊ ſic eſt mediū in odoratu. Aer eni ⁊ aqua ſunt mediū ⁊ media odoris per ſicū vaporatiuū tm̄ qđ cōmiſcet̃ eis. Ex parte ſenſuū ſic. Senſus aūt eſt ad eſſe aut ad bene eſſe vt dicit Ariſto. 3° de aīa. Si p° mō aut eſt ad eſſe ꝯtinuādo ⁊ ſic eſt tactus. aut eſt ad eſſe ꝯſeruādo ⁊ ſic eſt guſt⁹. Si ad bene eſſe aut ſm regimen in cibo aut ſm regimē in motu ꝓceſſiuo. Si p° mō tunc eſt odoratus. Si 2° mō aut ſm rectū motū aut ſm circularem motū. Si p° mō tūc eſt viſus. Si 2° mō tūc eſt auditus. In hoīe vō iſti tres ſenſus alio mō ſunt ad bene eſſe vt probat Ariſto. in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. Eſt eni in hoīe cerebrū molle frigidū ⁊ humidū: ⁊ ad illius ꝯſeruationē eſt odorat⁹ vt ſupra oſtēſum eſt. viſus aūt ⁊ odoratus ꝑficiūt ad ſapientiā ſm ꝙ ſapiētia eſt per inuētionē ⁊ ſic ex ꝯuenientijs ⁊ differentijs rerū: ⁊ ſic ꝑficit ad ipſam viſus: q2 viſus multas dr̃ias rerū oſtēdit vt habet̃ in p° metaphyſice. ſm aūt ꝙ eſt per doctrinā acceptiuā ex cognitione nominū ſignorū vocaliū ⁊ ſic ꝑficit ad ipāʒ audit⁹. Et hec de ſenſib⁹ in cōi dicta ſufficiāt.

¶ Utrū ſenſus cōmunis eſt neceſſarius.

DEinde trāſeundū eſt ad qōnē de ſenſu in cōi. De quo querunt̃ quinque. Quorū pm eſt qđ ſit neceſſitas ponēdi ſenſum cōem. 2m qđ ſit ſenſus cōmunis. 3m quid ſit eius organū. 4m de obiecto ſenſus cōmunis. 5m de eius actu.

AD primū ꝓcedit̃ ſic. Sicut dicit Auicenna ꝙ nihil cogit nos ad ponendū ſenſum cōem: niſi q2 nullus ſenſus ꝓprius põt diſcernere idē ⁊ diuerſum inter ſenſata per cōpoſitionē ⁊ diuiſionē: ⁊ idcirco opʒ nos ponere ſenſum cōem qui dicat albū eſſe dulce ⁊ ſic de alijs ſenſatis. ¶ Qđ aūt nullo mō poſſet diſcerni cōpō vel diuiſio ſenſibiliū ſm affirmationē vel negationē ſic ꝓbat̃. ⁊ eſt rō ſcripta
Tex. cō. 45. in 2° de aīa in fine: cuius rōnis ſnīa hec eſt. vno eniʒ aliquo diſcernimus ⁊ ſentimus q2 ꝯueniūt ⁊ differūt albū ⁊ dulce. ergo neceſſe eſt ꝙ hoc ſit vis aliqua aīe. Cū aūt ꝯuenientie ⁊ dr̃ia illorū ſentiat̃ cū p̄ſentia māe ſm ꝙ illa ſenſibilia ſunt iudiciū illud. nō erit phantaſie vel alicuius virtutis inferioris que ſine p̄ſentia māe diſcernit: ſed q2 tactus diuerſa gñibȝ ſenſata que etiā ſunt cauſe aliorū ſenſatorū: iō poſſet aliquis credere ꝙ hoc ſiat tactu ⁊ iō ꝓbat ꝙ nō: q2 ſi caro eſſet vltimū ⁊ mediū tāgēdi talia tūc nō ſentiremus alteritatem talē niſi tangētes. qđ pȝ eſſe falſum: q2 ponimus alteritatē inter colorē ⁊ ſonū. quorū neutrū tangimus. ⁊ dicit̃ hic caro vltimū ex parte tangentis nō tangibilis: q2 cū tangētia ⁊ tacti vltima ſunt ſimul illud vltimū tāgēs eſt caro. ¶ Et his aūt adhuc poſſet dicere aliqs ꝙ hoc iudiciū non fieret vno ſed diuerſis ſenſibus ⁊ ſeparatis: ⁊ ꝓbat ꝙ nō: q2 tūc ſic fieret ac ſi ego albū tu vō dulce ſentires: ⁊ ex hoc neuter nr̃m ſciret alteritatē: ⁊ fundat̃ in hoc ꝙ cōparationē ponēs inter aliq̄ iudicat de vtroqȝ cōparatorū. Unde neceſſe eſt ꝙ vnū ⁊ idē dicat iudiciū hoc. ⁊ q2 ſimile eſt in intellectu ſpeculatiuo de vero ⁊ falſo: ⁊ in practico de bono ⁊ malo. ⁊ gñaliter de oībus intelligibilib⁹. iō inducit ꝯcludēs ꝙ ſi vnū hincinde dicit iudiciū ꝙ etiā vnū eſt intelligēs ⁊ ſentiens ipm. Plures aūt rōnes ad hoc ꝙ iudiciū diuerſorū ſenſibiliū nō ſit ſimul in vno ſenſu ꝓprio ponit pħs in fine de ſenſu ⁊ ſenſato. quarū ſnīa hec eſt. Senſata diuerſa que mouēt vnū ſenſuʒ ſimul: aut mouēt equalr̃ aut inequalr̃ in eodē ⁊ indiuiſibili tpe. ſi inequalr̃. ꝗ cū maior mot⁹ depellit minorē ēt in diuerſis ſenſibus multo magis depellet in eodē ſenſu: ⁊ ſic minor nō ſentiet̃. nō ergo duo ſimul ſentiunt̃ in eodē indiuiſibili tēpore. ¶ Qđ aūt maior depellit minorē in diuerſis ſenſibus ꝓbat pħs per hoc. ꝙ ſi accidat alios eſſe vehemēter intēdētes vel timētes ex hoc ꝙ audiūt multū ſtrepitū nō ſentiunt ſuperlatū aliqđ viſibile ad oculos. ¶ Alia rō ſua eſt adhuc ꝯtra. ſi duo inequalr̃ mouēt ſenſum videmus vnūqđqȝ ſimplex magis facere ſenſum ꝗ mixtū vt vinū ſimplex magis ꝗ tēperatū: vt mel ⁊ colorē ⁊ hmōi. hui⁹ aūt cā eſt: q2 ea que miſcent̃ obſcurant̃ ad ſe inuicē in mixtis: ꝗ multo fortius q̄ſi ſeparata ſunt ⁊ actu diuerſa: ſimul agunt in vnū ſenſum maior mot⁹ depellit ⁊ obſcurat minorē. Si autē ſint equalr̃ mouentia aut neutrius erit ſenſus. aut vnus ſenſus erit ex vtriſqȝ. ſi eni non cōmiſcent̃ ſenſibilia: cū vnū numero paſſiuū nō ſit ſuſceptibile in vno tēpore diuerſarū formarū gñe vel ſpecie: ⁊ vnus ſenſus nō ſuſcipiet in diuiſibili tēpore ſpeciē diuerſorū ſenſatorū equalr̃ agentiū: ⁊ ſic neutrius erit ſenſus. ¶ Si vō diceret̃ ꝙ cōmiſcerent̃ ſenſata ꝓbat pħs hoc eſſe īpoſſibile. ſenſata eni que dicimus eadē vel diuerſa eſſe ſubito ſunt diuerſa gñe: vt albū ⁊ dulce. diuerſa vō gñe ſenſibilia nō ſunt cōmiſcibilia. Ex albo eni ⁊ dulci nunꝗ̄ ſit vnū per ſe: ſicut ex acuto ⁊ graui in ſymphonijs ⁊ ex albo ⁊ nigro in colorib⁹. ¶ Preterea minus diſtāt ſenſata duo eiuſdem gñis ꝗ ſenſata duo diuerſorū ſenſuū: ſed non pñt eſſe ſimul in vno diuiſibili tpe ſm actū duo ſenſata eiuſdem ſenſus: ꝗ multo minus erūt in vno ſenſu ſenſata diuerſorū ſenſuum. ⁊ q2 poſſet aliqs dicere ꝙ miſcibilia ſunt ſimul in mixto ⁊ ſimul ſentiunt̃ in ipſo. dicit pħs ꝙ nō eſt incōueniēs: q2 tūc cū ſentiunt̃ vt vnū ⁊ nō vt duo ſentiunt̃ eniȝ ſm actū mixti nō ſm actū miſcibiliū. ¶ Qđ vō iteruȝ aliquis poſſet dicere ꝙ duo ⁊ tria ſenſata eiuſdē ſenſus ſunt in vno ſenſu. tādet iterū pħs ꝙ hoc eſt verū ſm ꝙ vnus ſenſus ſpecie ⁊ virtute eſt vnus: ſed nō ſm ꝙ cōparatione ⁊ indiuiſibili tēpore eſt vn⁹ ⁊ ſic pȝ ꝙ ſequit̃ ſua habita ꝯcluſio. ¶ Itē nos videmus ꝙ oīa per ſenſus iudicat ꝯtraria ſenſata ⁊ coelementaria. Et dicunt̃ ꝯtraria que poſita ſunt ſub eodē gñe maxime a ſe diſtantia ⁊ vnius ſenſus ſunt: ſicut albū ⁊ nigrū. coelemētaria aūt dicunt̃ que eque prima ſunt: ⁊ diuerſa ſunt gñe poſſibilia ſimul eē in eodē vt albū ⁊ dulce in zuccharo. vnde aliter iudicat ꝯtraria ⁊ aliter coelemētaria. vno eni ſenſu ꝯtraria iudicant̃: coelemētaria vō diuerſis. Si vō iudicat cōtraria cū ꝯtraria nō poſſunt ſimul eſſe in eodē: nō ſimul vno ſenſu ſentiet ꝯtraria. Si aūt coelemētaria iudicat: cū de rōne ꝓprij ſenſati ſit ꝙ nō ſentiat̃ alio ſenſu ꝗ ſuo: impoſſibile eſt ſimul vno ſenſu coelemētaria iudicare: ⁊ ſic relinquit̃ ꝙ iudicare idē ⁊ diuerſum iter ſenſibilia vni⁹ ſenſus ⁊ diuerſorū nō cōpetat alicui ſenſui ꝓprio. ¶ Itē ſuppoſita ſpecie ſupponit̃ genus: ꝗ ſi ſimul vno ſenſu ſentiret̃ albū ⁊ dulce color et ſapor eſſent vnius ſenſus. Iſte ſunt rōnes pħi ad ꝓbādū neceſſitatē ſenſus cōis. ¶ Auicenna aūt adhuc ponit q̄ſdā rōnes ⁊ q̄dā experimēta. Ratio aūt ſua hec eſt ꝙ nos diiudicamus inter ſenſata ſm idē ⁊ diuerſum: ⁊ affirmationem ⁊ negationē. cū ergo vnius diiudicātis ſit cognoſcere vnū diiudicatorū opʒ ꝙ illud iudiciū ſiat aliqua vna virtute: ⁊ cū ſit inter ſenſata ſm ꝙ ſenſata ſunt: ⁊ nō ſm ꝙ imaginata et intellecta: opʒ ꝙ illa vis hēat nomē ſenſus: ⁊ cū nō ſit ad vnū ſenſatū ſed ad plura nō erit ſenſus ꝓprius ſed cōis. ¶ Itē nō põt dici ꝙ hoc ſiat per intellectū q2 nō oīa aīalia habent intellectū que tm̄ idem ⁊ diuerſum diſcernūt inter ſenſata. ¶ Preterea eleuato baculo canis apprehēdit formā doloris ⁊ fugit qđ nō eſſet niſi aliqđ in cane contigeret ſenſibile viſus ⁊ ſenſibile tactus. ¶ Preterea hec oſtēdūt ſomnia: cū eni in ſomno clauſi ſunt ſenſus ꝓprij frigiditate deſcēdēte a cerebro ⁊ grauant̃ organa ſenſuū: ſimulacra oīum ſenſuū manifeſtāt ſe per modū rerū ⁊ nō per modū ſimulacrorū. cū eni hec nō poſſunt fieri in organis ꝓpriorū ſenſuū eo ꝙ illa clauſa ſunt per ſomnū: relinquit̃ ꝙ ſit in aliq̄ organo qđ eſt centrū ſenſuū: ⁊ hoc eſt organū ſenſus cōis vt dicit Auicēna. ¶ Si forte aliqs diceret ꝙ illa ſimulacra ſūt i phātaſia. Cōtra hoc ē: ꝙ phantaſia recipit ſimulacra nō vt res ſunt: ſȝ vt imaginatiōes ⁊ phantaſias rerū. illa aūt ſimulacra i ſomnis repñtant̃ vt res: cū nihil iudicet ſimulacrū vt rē niſi ſēſus ⁊ nō ſit i organo ſenſus ꝓprij erit i organo ſēſus cōis. Hec tm̄

iſta magis diſputabant. ¶ Itē videmus φ ſi aliqs diu vebaſ in curru vel nauigio in aqua: φ etiaʒ poſtφ̄ ſedet videaſ ei circūuolui res quas videt. Cuʒ ḡ hoc iudiciū ſit extra rē p̄ſente erit iudiciū ſenſus: nō aūt ſenſus ꝓprij qui eſt viſus: qꝛ oculi mouenſ. ḡ ſenſus cōis: accidit eni hoc ex vertigine ſpiritꝰ aialis in organo ſenſus cōis qḋ eſt in anteriori parte cerebri: ⁊ ſic relinquiſ φ neceſſariū eſt ſenſum cōmuneʒ eſſe. ¶ Has aūt rōnes multiplicauimus ex dictis phoꝝ ad reꝑmendā ſtultitiā quoꝝdā: qui dicūt ſenſuʒ cōem nō eſſe: adducētes has rōnes. ¶ Unus actꝰ ꝓprius nō eſt niſi vnius potētie: albū aūt vel color eſt vnus actꝰ: ḡ nō erit niſi vnius potētie. ſed eſt viſus ⁊ eſt ſenſus cōis ſm phm. ḡ potētia ſenſus cōis in diſcernēdo colores nō eſt ſeparata a potētia viſus. ſiſr per eādē rōnē in diſcernēdo ſapores nō eſt ſeparata a potētia guſtus: ⁊ ſic de alijs ſenſibꝰ. ḡ potētia ſenſus cōis nō eſt ſeparata a potētijs ſenſuū ꝓprioꝝ. ¶ Item nihil recipiſ a ſenſu cōi niſi prius ſuſcipiaſ a ſenſu ꝓprio. ḡ ꝓprij ſenſus ⁊ cōis eſt vnus actꝰ: cū ḡ potentie differāt per actus per quos etiā diffiniunſ vt habitū eſt ſupra vna erit potētia ſenſus cōis ⁊ ſenſus ꝓprij. ¶ Preterea in liᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ in liᵒ de aia videſ phs reddere rōnē quare ſenſata cōia dicanſ que a pluribꝰ ſenſibꝰ vel oibus ſentiunſ: ḡ nihil videſ eſſe cōis ſenſus niſi plures ſenſus numero vel omnes. ¶ Sed hoc ꝓbaſ eſſe īpoſſibile ſic. nullus ſenſus ꝓpriꝰ per ſe ⁊ pᵒ eſt ſenſibiliū cōium. ḡ ſenſus cōis nō eſt aliqs ſenſuū ꝓprioꝝ. maior ꝓbaſ ex hoc φ cōia ſenſata ſentiunſ pluribꝰ ſenſibꝰ. minor vō ꝓbaſ per hoc qḋ dicit phs φ ſenſata cōia per ſe ſunt ſenſus cōis. ¶ Iteʒ cuiuſlibet ſenſibilis per ſe eſt aliqs ſenſus per ſe: ſenſatum cōmune eſt ſenſibile per ſe: ḡ ipſius eſt aliqs ſenſus per ſe nō ſenſus ꝓprius vt ꝓbatum eſt: ḡ ſenſus cōis. ¶ Itē nullius ſenſus ꝓprij ſunt duo ſenſibilia gn̄e diuerſa per ſe ⁊ pᵒ. ſenſibile ꝓprium ⁊ ſenſibile cōe diuerſa ſunt gn̄e: ꝓpriū eni eſt in gn̄e qualitatis ⁊ cōe in gn̄e quātitatis. ḡ nō ſunt vnius ſenſus ꝓprij per ſe. ḡ cū ſenſibile ſit cōe per ſe vt ſupra habitū eſt erit ſuus ſenſus diſtinctꝰ ab oibus ꝓprijs. ¶ Itē oē qḋ ſentiſ ſicut viſu dulce ſentitur ſm accidēs: ſenſatū cōe a ſenſu proprio ſicut dicit Ariſto. in fine ſecundi de aīa ſentiſ ſicut viſu dulce: ḡ ſentiſ per accñs. ḡ nō erit per ſe ſenſatū alicuius ſenſus ꝓprij. Cū ḡ ſit ſenſatū per ſe vt prius habitū eſt: erit ſuus ſenſus diſtinctus ab oibus ꝓprijs. ¶ Itē ſenſibiliū magis differētiū ſenſus ſunt magis differētes: ſed magis differunt ſenſibilia que ſunt in diuerſis p̄dicamētis φ̄ ea que ſunt in vno p̄dicamēto in diuerſis gn̄ibꝰ ſubalternis nō ſubalternatim poſitis. ḡ ſenſus coꝝ magis differūt: ſed ſenſibilia cōia ſunt in φ̄titate: ſenſibilia vō ꝓpria in q̄litate lʒ ſint in diuerſis gn̄ibus q̄litatis. ḡ magis differūt ſenſus cōis ⁊ ꝓprius φ̄ aliqs alioꝝ ab alio. ¶ Itē ſi potentie ille ſunt vnū que ſuſcipiunt vnū actū ſicut dicit obiectio facta in ꝯtrariū tunc ſenſus ⁊ phantaſie cum erit vnus actus erit ⁊ vna potentia: qꝛ phantaſia eſt motus a ſenſu ſm actū factus: ⁊ eadē forma que fuit in ſenſu imprimiſ in phantaſia. ¶ Solo. dicimus ꝯſentiendo auctoribus φ ſenſus cōis differt ab alio ſenſu ꝓprio. ¶ Ad rōnē aūt factā in ꝯtrariū dōm φ viſus actꝰ ꝓprie ⁊ pimo eſt color: ⁊ nō ſic eſt actꝰ ſenſus cōis ſed per poſterius. ſ. inquātū eſt in magnitudine ⁊ figura: ⁊ ꝓpter hoc nō ſequiſ φ ſint vna potentia: qꝛ ipſaruʒ nō eſt vnus actꝰ vno mō. ¶ Ad aliud dōm φ verū eſt φ qcqd ſuſcipiſ a cōmuni ſenſu ſuſcipiſ a ſenſu ꝓprio. ⁊ ecōuerſo ſed nō eodē mō: qꝛ ꝓprium ſenſibile accipiſ a ſenſu ꝓprio per ſe ⁊ pmo. cōe aūt per poſterius. cōe vō accipiſ a ſenſu cōmuni per ſe ⁊ pmo: ⁊ a ſenſu ꝓprio per poſterius. ¶ Ad vltimū φ Ariſto. nō intendit ita reddere rōneʒ quare ſenſata cōmunia ſunt ſenſata per ſe ſed quandaʒ rationem reddit cōmunitatis eorum.

¶ Queritur quid ſit ſenſus cōmunis.

SEcundo queriſ quid ſit ſenſus cōis. Dicit. n. Auicēna ſenſus cōis eſt vis ordinata in prima ꝯcauitate cerebri: recipiēs per ſe ipſas formas oēs que imprimunſ qnque ſenſibꝰ ⁊ redduntſ ei. ¶ Itē Auicēna ſenſus cōis eſt virtꝰ cui reddūtur oia ſenſata. ¶ Algazel aūt in phīca ſua diffinit ſic. ſenſus cōis eſt ſenſus a quo oēs ꝓprij deriuanſ ad quē ois impreſſio eoꝝ renūciaſ: in quo oēs ꝯiungunſ: ⁊ ſic ſūt quaſi ſuggerētes ipm. ¶ Cōtra pmā diffinitionē obijciſ ſic. phantaſia eſt virtus ordinata in pma ꝯcauitate cerebri ⁊c. ḡ phantaſia eſt ſenſus cōis. ⁊ videſ hoc per verbū Auicēne qui dicit ſic. viriū occultarū appꝛhēdentiū ſenſibiliū pma eſt phantaſia que eſt ſenſus cōis. ¶ Itē Auicēna virtꝰ formalis que eſt imago ipſa eſt vltima in q̄ reſident forme ſenſibiliū ⁊ facies eiꝰ quā hʒ a ſenſibili eſt ſenſus cōis. ¶ Preterea virtutes differūt per obta. ḡ quarū obta ſunt eadē: ⁊ ipſe ſūt eedē. ſed phantaſie ⁊ ſenſus cōis ſunt eadē obta: ḡ phantaſia ⁊ ſenſus cōis ſunt eadē virtus. pᵒ ſcribiſ in 2ᵒ de aia. 2ᵒ ꝓbaſ per hoc φ phantaſia eſt cū ſuis appēdicijs nāūbꝰ. ſ. cū colore φ̄titate ⁊ figura ſicut ⁊ ſenſatuʒ ſenſus cōis. Si forte dicat aliqs φ phantaſie eſt cōponere vel diuidere phantaſmata ⁊ per hoc differt a ſenſu cōmuni. ¶ Cōtra hoc eſt vt pʒ ex dictis etiā φ ſ. ſus cōis cōponit ⁊ diuidit ſenſata: ⁊ ſic in illo nō viderenſ hic diſtaʒ phantaſia ⁊ ſenſus cōis. ¶ Preterea dicit Algazel φ ſenſus cōis eſt in quo ꝯiungunſ ſenſata ꝓpria. Si eni nihil eēt in nobis in quo ꝯiungerenſ albedo ⁊ ſonus neſciremus hoc albū eſſe cuiꝰ ſonū audiremus. ꝯiunctionē vō albedinis ⁊ ſoni nō appꝛehēdit oculus nec auris ſed ſenſus cōis. ¶ Sed cōtra phs in liᵒ de aia dicit φ phantaſia eſt motus a ſenſu ſm actū factꝰ. Senſus aūt ſm actū eſt ſm eē ſenſibile. ḡ ſm ſenſibile cōmune: ⁊ ſic videſ φ phantaſia a ſenſu gn̄eſ cōi. Cum aūt nihil ſit a quo generet phantaſia non erit ſenſus cōis. ¶ Preterea in capᵒ de memoria diſtinguit Ariſto. inter phantaſmata ⁊ imaginationes dicēs: ſm ſcīpm qdē ſpeculationem vt phantaſia ſupra opʒ accipere. Inquātū vō alterius eſt vt imaginationē ⁊ memorationē ſenſus: φ forma appꝛhēſa in aia ſenſibili pōt cōſiderari in ſe ita φ nō referaſ ad aliā rē cuius forma eſt vel imago ⁊ ſic dicit phantaſia. vel pōt cōparari in cōſideratiōe ad rem que appꝛhēdiſ per ipſaʒ: ⁊ ſic diciſ imago: ⁊ iō dat ibi exemplū de figura aialis picta in tabula que pōt cōſiderari in ſe: ⁊ ſic eſt pictū aial vel ꝓut repꝛſentat leonē vel vitulū ⁊ ſic eſt imago. ¶ Ex his accipiſ φ phantaſia accipit formā nō in cōparatione ad rē. ſenſus aūt cōis accipit formam vt a re pn̄te. imago vō accipit formā vt ad rem que tñ nō neceſſario eſt p̄ſens. ḡ ſenſus cōis nō eſt phantaſia: ⁊ phantaſia nō eſt imaginatio. Hoc idē videſ per Algazelē dicenteʒ. Scias φ ſenſus interiores qnque ſunt. ſ. ſenſus cōis: virtꝰ imaginatiua: phantaſia: virtus eſtimatiua: ⁊ virtꝰ memorialis. ¶ Preterea in corporibꝰ vt dīc Auicēna nō eſt bene recipere ⁊ bene retinere. vna eni haꝝ virtutū cauſaſ ab humido: ⁊ altera a ſicco. ḡ in viribꝰ aīe ꝯiunctis organo erit ſimiſr. Sed virtus ſenſitiua determinatur ſm bene recipere ſenſibilia. ḡ nō erit ſue bene retinere. ſed phantaſie eſt bene retinere vt dicit phs in liᵒ de ſomno ⁊ vigilia. dicit eniʒ ibi: φ ſimulacra recepta a ſenſibꝰ manēt in phantaſia ⁊ reſiliūt in ſomnis ad organa ſenſuū. ḡ phantaſia ⁊ ſenſus cōis non ſunt eadē virtus. ¶ Preterea queriſ circa diffinitionē Algazelis per quē modū deriuationis ſenſus ꝓprij deriuanſ a ſenſu cōmuni: ⁊ per rōnem ipſius nois qḋ eſt ſenſus cōis videſ φ deriuetſ ab ipo ſicut partes poteſtatiue a toto poteſtatiuo. ⁊ ex hoc videſ ſequi φ ſenſus cōis nihil aliud eſt φ̄ qḋdā totū ꝯſtitutū ab oibus ſenſibus ꝓprijs. Ex hoc vlterius ſequiſ φ ſenſus cōis nihil eſt extra ſenſum ꝓpriuʒ: qḋ iam ꝓbatū eſt in p̄habitis. ¶ Preterea videſ φ magis ſenſus cōis deriuetſ a ꝓprijs φ̄ ecōuerſo. ſenſus enim cōis ad quē referunſ ſenſata ꝓpria: ⁊ ita ſenſus ꝓprius eſt priꝰ ſm actū φ̄ cōis: ⁊ id qḋ appꝛhēdiſ a ꝓprio ſenſu trāſit ad cōem. ergo cū poſterius deriuetſ a priori: ſenſus cōis deriuaſ a ꝓprijs potiꝰ φ̄ ecōuerſo. ¶ Preterea queriſ de hoc qḋ dicit φ in ipſo oēs ꝯiungunſ. aut enim ꝯiūgunſ in ipſo ſicut partes in toto integrali: ⁊ hoc iam improbatuʒ eſt. Aut ſicut in principio per qḋ ꝯſtituunſ. Aut ſicut in eo in quo cōpleſ cōparatio eoꝝ. Si 2ᵒ mō hoc videſ falſum: qꝛ prius nō cōſtituitur a poſteriori ſed ecōuerſo. Si 3ᵒ mō: tunc nō eſſet auditus perfectus in ſe niſi ſonus qui auditur per ſenſuʒ cōeʒ cōpareſ ad colorē ſonātis: ⁊ nō eſſet viſus perfectꝰ in ſe niſi per ſenſum cōem color cōpareſ cum ſapore ⁊ odore rei viſe ⁊ ſic de alijs. ¶ Preterea queriſ de hoc φ dicit φ proprij ſuggerunt cōem: ſuggerere enim ab ipſo intelligitur cōſulere. Cōſiliū aūt querere nō eſt niſi virtutis inquirentis ⁊ cōponentis ⁊ diuidentis. ſenſus aūt ꝓprius nihil componit ⁊ diuidit vt ex p̄habitis patuit: ergo videſ φ ꝓprius nō ſuggeris

Text. cō. 33.

2ᵒ de aia tex. cō. 160.

Text. cō. 154.

Text. de aia tex. c. 64. ⁊. 133.

gerit cõez. ¶ Preterea queriť de rõne noĩs huius potẽtie. Dicit Alpharabius in ſuo libro de ſomno ⁊ vigilia: ꝙ aliõ eſt apphẽdere formã vt ſenſatã ⁊ aliud vt phãtaſiã ⁊ imaginationẽ. Forma eni ſenſata apphendiť vt res pñs: phãtaſma v̇o ⁊ imago etiã in abſentia rei apprehenduñť. Si ergo ſenſus cõis ſenſus eſt videť ꝙ certũ ſit apphẽdere formam cũ pñtia rei. ¶ Preterea hoc videť per Auicẽnã qui diſtinguit inter opus ſenſus ꝓprij ⁊ ſenſus cõis ⁊ imagiationis ⁊ formalis ſic dicẽs. Cum aũt volueris ſic ſcire differẽtiã iter opus ſenſus exterioris: ⁊ opus ſenſus cõis: ⁊ opus formantis: attẽde diſpõnes vnius gutte cadentis de recto: ⁊ videbis rectã lineã: ⁊ attende diſpõnes alicui᷒ recti cuius ſũmitas moueať in circuitu ⁊ videbiť circulus. Impoſſibile eſt aũt vt apprehendas rem vel lineã aut circulũ niſi illã ſepe inſpexeris: ſed impoſſibile eſt vt ſenſus exterior apphẽdat eã bis ſed videt eã vbi eſt. Cum aũt deſcribiť in ſenſu cõi ⁊ remoueať anteq̃ deleať forma eius cõis apphẽdit eã ſenſus exterior ibi vbi eſt: ⁊ apphendit eam ſenſus cõis quaſi eſſet illic vbi fuit: ⁊ q̃ſi eſſet illic vbi eſt: ⁊ videt diſtẽctionez circulorem aũ rectã. hoc aũt impoſſibile eſt cõparari ſenſui exteriori nullo mõ: ſed formãs ſiue imagiatiua apphendit illa duo: ⁊ format ea q̃uis deſtructa ſit res que iã abijt. Ex hoc accipiť: ꝙ ſenſus ꝓprius accipit qualitates que ſunt ſenſibilia ꝓpria cum pñtia materie: ſenſus autez cõis accipit magnitudinẽ in qua ſunt ſenſibilia ꝓpria ẽt cũ pñtia materie. Formalis aũt ſeu imaginatiua ſine pñtia materie. Cũ igiť oĩs ſenſus ſit ſuſceptiuus ſenſibiliuz ſpẽrum pñte mã viſus cõis erit ſenſus. ¶ Queriť ergo q̃re diciť cõis: non eni diciť cõis vt genus: neq3 vt totũ integrale ſiue poteſtatiuum. Si eni eẽt cõis vt genus pdicareť de ſingulis ꝓprijs qḋ falſum eſt. Si v̇o vt totũ tũc ſua eſſentia nihil eẽt extra eſſentiã ꝓpriorum ſenſuũ: ſicut eſſentia toti᷒ nulla eſt extra ſuas ptes cõſtituẽtes ipm: ergo relinquiť ꝙ cõitas ipſi᷒ ſit ex pte obiecti. Cũ enim qlibet ſenſuũ ꝓpriorum recipiat ſenſibile ſibi appropriatũ: ſenſus iſte nõ habebit rõnẽ ꝓprij ad quẽ referantur oĩa ſenſibilia: ſed habebit rõnez cõis. ¶ Preterea videť ꝙ etiã alia rõne cõitatis dicať ſenſus cõis: licz eni color differat a ſapore ⁊ odore ⁊ ſic de alijs: nihilominꝰ tamẽ hñt ſbm cõe. idem eniz ſbm eſt in quo eſt color ⁊ ſapor ⁊ odor ⁊ ſonus ⁊ q̃litates tactus. Cum ḡ ſenſus cõis per ſe imutetur a magnitudine ſbi que cõe ſbm eſt oĩum ſenſibiliũ: hec erit q̃daz alia rõ cõitatis eius. ¶ Preterea 3ª rõ cõitatis eſt ꝙ ſenſus ꝓprij referanť ad ipm vt ad vnũ centrũ oĩum ſenſuũ vt dicit Auicẽna. Cũ igiť id qḋ referť ad plura nõ põt eẽ cuiuſlibet ꝓpriũ eo ꝙ ꝓpriuz eſt qḋ vni ſoli cõuenit. hec videbiť 3ª rõ cõitatis ſue. ¶ Solo. cõcedimus has vltimas rõnes oſtẽdẽtes quare ſenſus dicať cõis. ¶ Ad diſſõnez aũt pmã dõm ꝙ illa eſt data per ꝓpriã mãm hui᷒ potẽtie que eſt organum: ⁊ illa tangiť per hoc ꝙ dĩ vis ordinata in pma cõcauitate cerebri: pma eni cõcauitas cerebri eſt locus in quo pmo eſt cõgregatio ſpũs aĩalis: qui per diſtributionez ad organa ſpecialia operanť qnque ſenſus: tãgit ẽt hec diffinitio rõnẽ cõitatis per hoc ꝙ dĩ recipiens per ſeipſam formas oẽs: ⁊ tãgit rõnẽ ꝓprij obiecti hui᷒ potentie per hoc ꝙ dĩ que ipimunť qnque ſenſib᷒. Quiſque ſenſib᷒ eni imprimunť ſenſibilia ꝓpria pmo: ⁊ poſterius ſenſata cõia: ⁊ ſ3 intelligi dctũ Auicẽne formalr̃ vt hic ſit ſenſus ꝙ ſenſus communis recipit formas que ipimunť ſenſib᷒ ſm ꝙ ſenſib᷒ imprimunť. Et cuz dĩa ſit inter formã ſenſitiuã ⁊ phãtaſma ⁊ imaginationẽ p3 per hoc ꝙ diſtinguiť ſenſus cõis a phãtaſia ⁊ imaginatione ⁊ ceteris potẽtijs interiorib᷒: ⁊ ſic ſolutũ eſt pmũ. ¶ Ad aliõ dõm ꝙ Auicẽna ſumit phãtaſiã large: put cõprehẽdit ſenſum cõem ⁊ imaginationẽ: ⁊ pp hoc quãdoq3 vocat eã ſenſum cõem: ⁊ qñq3 imaginationẽ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ dictuz Auicẽne ſic intelligiť: ꝙ facies formalis ſiue imagiatiõis eſt ſenſus cõis nõ eſſentialr̃ ſed vt imprimẽtis: ita ꝙ ſenſus cõis ſit genitiui caſus: ⁊ hoc p3 p hoc ꝙ ſeqtiť imediate. ſubdit eniz ſic. ſenſus eni cõis reddit ṽtuti formali q̃ſi ad reponẽdũ qcqd reddiť ei ſenſus. ¶ Ad aliud dõz: ꝙ nõ eſt eiuſdẽ rõnis dõm in phãtaſia ⁊ in imaginatiõe ⁊ ſenſu cõi vt p3 ex pdictis. ¶ Preterea nõ eſt eiuſdẽz ṽtutis recipe ⁊ retinẽ vt ſupra paruit in obijciẽdo. ¶ Ad hoc qḋ oſidiť: ꝙ p cõpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ nõ differũt ſenſus cõis ⁊ phãtaſia: hñ cõcedimus ſiſr̃ obtã illa que ꝓbãt ſenſuz cõem ⁊ nõ eẽ idẽ ⁊ phãtaſiã cõcedimus de plano. ¶ Ad diſſõnez Algazelis concedimus: ꝙ daľ per rõnẽ noĩs ſenſus cõis. Sẽſus eni cõis eſt in organo a quo diſtribuiť ſpũs aĩalis operãs ad organa ſenſuum ꝓpriorum ſenſuũ: ⁊ hoc tãgit cũ dicit a quo oẽs ꝓprij deriuanť. ¶ Silr̃ ſenſus cõis eſt qui efficiť in actu a ſenſib᷒ oĩuz ſenſuũ ꝓpriorum: ⁊ hoc tãgit cũ dicit ad quẽ oĩs ipreſſio eorũ renũtiať. ¶ Silr̃ ſenſatũ cõe ꝙ eſt ſenſus cõis per ſe ⁊ pmo eſt id qḋ cõiungit oĩa ſenſibilia ⁊ ꝓpria vt p3 in rõnib᷒ ṽtio adductis: ⁊ hoc tãgit cũ dicit in quo oẽs coniunguntur q per ſuũ dõm ſenſata oĩa cõiungit. Cũ aũt vnũ ſenſibile ꝓpriũ nõ cõuenientẽr oſtẽdat ⁊ ſufficiẽter nociuum ⁊ cõueniẽs aĩali ſentiẽti. Ex colore eni nõ ſufficiẽter cognoſciť coloratũ: ſed op3 multa ſenſibilia cõponẽ: que cõpoſitio eſt ſenſus cõis: ⁊ iõ dicit ꝙ oẽs alij ſenſus ſuggerũt ſenſuz cõez circa cognitionẽ ſenſibiliũ. Ideo ẽt dicit Auicẽna ꝙ cognitio ſenſus ꝓprij nõ cõpleť niſi per cognitionem ſenſus cõis. ¶ Ad id aũt qḋ obijciť in cõtriũ dõm ꝙ q̃uuz ad diſtributionẽ ſpiritus aĩalis ſenſus ꝓprij deriuanť a cõi: ⁊ quo ad hunc reſpectũ ſenſus cõis eſt prius q̃3 ſenſus ꝓprij: ⁊ ſic ſoluiť 2ᵐ. ¶ Ad aliõ dõz ꝙ impſſio ſenſuũ ꝓpriorum renũtiať ſenſui cõi: qa idẽ eſt act᷒ ſenſus ꝓprij ⁊ ſenſus cõis: ſicut in pbabita qõne expeditum eſt. ¶ Ad aliud dõsi ꝙ ſenſus ꝓprij quo ad ſua ſenſata cõiunguntur in cõi: cõiunguntur ẽt in ipſo ſicut in pfectiuo: licz eni ꝓprius ſenſus nõ errat in ꝓprio ſenſibili: tñ ab ipſo ſenſibili nõ perfecte cognoſciť pticulare qḋ eſt in ſenſu ſ3 ex multis que multa cõiungit ſenſus cõis. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ ſuggerere poniť ibi ꝓ expectatione cõplemẽti cognitionis circa pticulare qḋ eſt in ſenſu. Hec eni cõpleta nõ eſt in ſenſibili ſed in oib᷒ ſenſibus qui inſunt in pticulari poſito in ſenſu: ſic p3 in cognitione auri: qḋ cũ nõ ſufficiẽter cognoſciť ex colore examinať ad tinitũ ⁊ ſonũ. Et ſi nõ ſufficiẽter cognoſciť ex his duob᷒ examinať ad odorẽ: eſt eni minoris odoris q̃3 cuprum. Et ſi nõ ſufficiẽter cognoſciť ex his trib᷒ examinať ad pondus ⁊ pcipitur tactu. hec aũt ſenſibilia cõiungit ſenſus cõis.

¶ Queritur quid eſt organum ſenſus cõmunis.

Tertio queritur de organo ſenſus cõis. Et videtur ex pbabita auctoritate Auicẽne ꝙ pma cõcauitas cerebri ſit organũ ſenſus cõis. ¶ Itẽ Auicẽna is 6º de nãlib᷒ is fine. ṽtus formalis ⁊ ſenſus cõis ſũt in pma pte cerebri ſpũ replẽte ipm vẽtriculũ: que oĩa nõ fuerũt niſi vt aſpiciant ſupra ſenſus ꝓprios: quorum plures deriuanť a poſteri pte cerebri. ¶ Itẽ ſenſus cõis accipit eẽ a ꝓprijs: ergo organuz eius ſitũ erit poſt organũ ſenſuũ ꝓpriorum ⁊ ſic in anteriori pte cerebri. ¶ Preterea ſpũs aĩalis facit ſenſuz ⁊ motũ: ſ3 in anteriori pte cerebri facit ſenſuz: ⁊ in poſteriori motũ. ḡ organũ ſenſus cõis cũ repleatur ſenſu ſenſibili erit in anteriori parte cerebri. ¶ S3 ꝯ hoc videť ꝙ ſit in corde. dicit enim Auicẽna ſenſus cordis ⁊ pcipue tactus maior eſt q̃3 ſenſus ipſi᷒ cerebri. Cũ ergo ſenſus cõis ſit ad quẽ terminanť ſenſus ꝓprij vt dicit Auicẽna: videbiť organum ſenſus cõis eẽ in corde ſm ꝙ tactus terminatur ad ipm. ¶ Preterea habitum eſt ſupra ꝙ habeãt inſtrumenta ſua circa cor guſtus ⁊ tactus: ⁊ ita ſenſus cõis quo ad iudicium ſaporum ⁊ tangibilium videbitur organũ habere circa cor. ¶ Solo. ſicut dicit Auicẽna: diſpoſitio ſenſus cõmunis eſt talis ꝙ ex ipſo eſt pncipiũ cuiuſlibet virtutis ſenſibilis: ⁊ poſtea redit ad ip3 cuz lucro. Cũ ḡ nerui ſentiẽdi naſcanť ex pma pte cerebri: eo ꝙ pma ps cerebri mollior eſt: ⁊ mollities facit multũ ad ipreſſiones ſenſibiliũ: dicim᷒ ꝙ organũ ſenſus cõis eſt in pma cõcauitate cerebri que plena eſt ſpiritu ſenſibili. ¶ Ad illõ autem quod obijcitur in cõtrarium dicenduz ꝙ tactus ſm ꝙ eſt iudicium tangibiliuz: ⁊ guſtus ſm ꝙ eſt iudicium ſaporum oriũtur a prima parte cerebri vt ſupra determinatum eſt. ſm v̇o ꝙ ſenſus alimenti ſic relationem habent ad cor vt a quo principium eſt digeſtionis. ¶ Aliter tamen ſoluit Auicẽna dicens ꝙ nihil prohibet ꝙ aliqua virtus oriať in vno membro ⁊ perficiatur in altero: ⁊ tunc completa reuertatur ad ipm: vnde ipſe vult ꝙ virtus ſenſitiua oriať a corde: ⁊ perficiatur in cerebro: ſicut ⁊ virtus nutritiua oritur a corde ⁊ cõplementuz eius eſt in epate: licz huic videatur dicẽ contrarium Auer. ⁊ ſenſus cõmunis terminus eſt ſenſuum propriorum ſm ꝙ ſunt in virtute ſenſibili perfecta: ⁊ ideo organum eius eſt in prima concauitate cerebri.

¶ Utrum quinque ſenſibilia ſunt obiectum ſenſus cōmunis.

Tex.cō.64. Quarto queritur de obiecto ſenſus cōis. Enumerantur enim a phō in 2° de anima quinque ſenſibilia cōmunia .ſ. motus quies figura numerus et magnitudo. ¶ Sed tunc queritur cum tempus et locus etiam ſint cōtinue quātitates quo ſenſu ſingulare tempus et ſingularis locus percipiantur. ¶ Preterea cum oratio ſit diſcreta quātitas: et ſit aliqua una ſingularis oratio: queritur quo ſenſu illa percipitur. ¶ Item cum tēpus ſit quantitas per ſe: motus autē per accidens videtur tempus magis eſſe ſenſatum illi⁹ cuius eſt apprehendere quantitatem ꝙ̄ motus. ¶ Item cum quies ſit priuatio motus: videbitur quies non apprehendi niſi per motum: ſicut eſt ſilentium niſi per ſonum: ita quies non erit ſenſatum per ſe. ¶ Item figura ſpecies qualitatis eſt: et ita non videbitur pertinere ad ſenſum cōmunem cui⁹ eſt apprehēdere quantitates ſingulares. ¶ Preterea queritur iuxta hoc verum iſta quinque eque ſunt ſenſata ſenſus

Tex.cō.133. cōmunis. Et videtur ꝙ non: quia dicit Ariſt. circa finem ſecundi de anima. ꝙ omnia alia motu ſentimus. ergo videt ꝙ motus ſit ſenſibile primum et alia ſenſibilia ſint per poſterius: et ſic non erunt quinque eque prima. ¶ Si forte hoc cōcedatur: contra. ſentimus enim aliquid quieſcēs qđ nō mouetur: et illius magnitudinē percipimus ſine ſenſu: ergo videtur ꝙ nō ſemper alia motu ſentiam⁹. Si forte dicatur ꝙ in veritate eque primo ſenſibilia non ſentiuntur ſed unum ſentitur per aliud: ſicut magnitudo per figuram eo ꝙ Ariſt. dicit. ꝙ figura eſt magnitudo quedam: tunc videbūtur eſſe plura ſenſata ſenſus cōmunis. Supra enim habitum eſt: ꝙ ſenſus cōmunis apprehendit omnia ſenſata propriorum ſenſuum per poſterius: et ſic omnia obiecta aliorum ſenſuum erūt etiam obiecta ſenſus cōmunis. ¶ Preterea videtur ſenſus cōmunis non eſſe unus ſenſus. Senſus enim unus eſt qui eſt contrarietatis unius generis. Quinque enim enumerata non reducuntur ad unum proximum: nec etiam ad unum genus remotum: quia figura eſt in genere qualitatis: ergo videtur ſenſus cōis non eſſe unus ſenſus. ¶ Preterea Ariſt. mouet quādam queſtionem in libro de ſenſu et ſenſato. verū omne ſenſibile ſit diuiſibile in infinitum gratia magnitudinis que eſt ſenſatum cōe: et in quo vt in ſubiecto eſt ſenſatū propriū: ita ꝙ minima accepta per diuiſionē ſunt ſenſibilia: et ponit rōnem ad hoc ſic. Omne corpus diuiſibile in infinitum eſt corpus: ſenſibile eſt corpus. ergo corpus ſenſibile eſt diuiſibile in infinitum: ſed nō dicit ſenſibile niſi per ſenſibilia: ergo infinita accepta per diuiſionē erūt ſenſibilia. ¶ Poſtea ponit rōnē in ɔtrarium ɔcludētē triplex icōueniēs ſi hoc dicatur ſic. Quicquid eſt ſenſibile eſt operatiuum et motiuū ſenſus. ſenſibile enim dicit in eo ꝙ pōt mouere ſenſum minimū acceptum per diuiſionē. ergo erit motiuū ſenſus qđ apte falſum eſt eo ꝙ minima effugiunt ſenſum. Aliud incōueniēs ꝙ cum ſenſus diuidatur diuiſione ſenſibili diuiſo ſenſibili diuidetur ſenſus i in infinitum. ¶ Tertiū ē ꝙ ſed hoc ois magnitudo quātūcūqz minima erit ſenſibilis qđ falſum ē. ¶ Deinde ponit rōnē iterum ɔtra hoc ſic. oē cōpoſitum cōponitur ex his in q̄ diuidit. ſenſibile ē ɔpoſitum. ergo cōponitur ex his in q̄ diuidit. aut ḡ illa erūt ſenſibilia aut inſenſibilia. ſi inſenſibilia habeo ppoſitū: quia tunc minima accepta per diuiſionē erūt ſenſibilia: ergo ſenſibile cōſtituitur ex inſenſibilibus qđ falſum eſt. ¶ Preterea ponit rōnē ex opiniōe Democriti et Leucippi qui oia dicebant cōponi ex athomis et figura et ordine et poſitione ipſorum athomorum generari qualitates ſenſibiles. deinde Ariſto. ſoluit ad hoiem et nō ad rōnē diſtinguēdo duplicē diuiſionē. Eſt enim quedam diuiſio ſpēi et forme: cuius vltima diuidētia ſunt cōtraria: et in illis ſtat diuiſio. Eſt etiā diuiſio cōtinui cuius vltimū nō eſt accipere ſm potētiā diuiſibile: et ideo nō ſtat illius diuiſio. Cum ḡ ſenſibilia ſint forme et ſpēs habētes cōtraria ſtabit diuiſio ſenſibiliū: et nō pcedit in infinitū: ſed quia hec ſolutio nō ſoluit id qđ obijcit Ariſto. in ɔtrarium dicēs ꝙ licz ſpēs ſenſibiles non diuidātur per ſe diuiſione cōtinui: tamē quia cōnexio eſt ppriorum ſenſibiliū ad ſenſibile cōe qđ eſt magnitudo: idcirco per accidēs ſenſibilia cōia diuidūtur diuiſione continui et ſic redit prima obiectio. ¶ Solo. dicēdum ſm Alpharabium et Auicēnā ꝙ ſenſus cōis ponitur ppter cōpōnē et diuiſionē ſenſibilium ppriorum: et idcirco multiplicitur obiecta ſenſus cōmunis ſed ꝙ idētitatem per ea pōt ponere vel diuerſitatem inter ſenſata ppria. hec autem idētitas vel diuerſitas ponitur in ſenſibus cōſideratis ſm eſſe vel ſm fieri. Cognoſcit enim ſenſibile idem vel diuerſum vtroqz mō. Et ſi cōſideret ſm eſſe. aut ḡ erit primum p qđ ponit diuerſitas: et ſic erit numerus. aut p qđ ponit idētitas: et hoc duob⁹ modis .ſ. cōit ad ſenſata intrinſeca et extrinſeca: et ſic magnitudo erit q̄ vnit i ſe q̄litates guſt⁹ et tact⁹ q̄ ſūt itrinſece. et q̄litates audit⁹ et viſus q̄ ſūt extrinſece. et q̄litates odoris q̄ ſunt medie. aut erit ppriū quo ad extrinſeca: et ſic eſt figura. Figura enim eſt exterior terminatio quāti: in qua vt in ſito vniunt ſenſata extrinſeca. Si vō ſenſibile cognoſcit put cōſideratur in fieri: cognoſcitur idem vel diuerſum cū aliquo ſenſibili per ſenſatum cōe: hoc erit duob⁹ modis .ſ. potētia vel actu: et ſi potentia ſic eſt quies: et ſi actu tunc eſt motus. ¶ Ad primū ergo dōm. ꝙ tēpus reducit ad motum vt ad cām ſuam: et ſm qđ eſt ppietas ipſius: et idcirco ſentitur in illo. locus autē cum ſit ſpēs magnitudinis ſub magnitudine cōprehenditur: licz enim intra menſurare et extra diuerſas faciant ſpēs cōtinui pp qđ Ariſt. in pdicamētis aliā ſpēm quantitatis dicit eſſe locum magis ꝙ̄ lineā vel ſuperficiem: tamē nō faciunt diuerſas ſpēs ſenſibiles. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oratio ſm materiam corpus eſt vt dicit Priſcianus. ꝙ vox eſt aer tenuiſſimus ictus. Scdm autē ꝙ eſt ɔſōnātiam fractiuum aeris eſt qualitas que eſt pprium ſenſibile auditus. ſm vō ꝙ menſuratur indiuiſibili qđ eſt elemētū vel ſimilia ſm diuerſos reſpectus: et ſic eſt q̄titas diſcreta: cui⁹ perceptio reducit ad perceptionē numeri: licz enim q̄titū ad ſpecies diſcretas ſit dria inter numerum et orōnē: et ex hoc ꝙ in numero iteratio eiuſdē vnitatis ſm ſbam cōſtituit numerum. In orōne autē nihil idē reiterat ſm ſbam. nō enim idem elemētū vnius et eiuſdē lrē ſepius iteratū cōſtituit orōnē: quēadmodum iteratio eiuſdē vnitatis cōſtituit numerum: nihilomin⁹ tū numerus put accipit ſenſatū cōe nihil aliud eſt ꝙ̄ diuiſio cōtinui. diuiſio autē hec pōt eē vno vel diuerſis. vū diſcretio numeri ſm ꝙ eſt ſenſatū cōe cōis eſt ad oēm diuiſionē partium ɔtinui ſm quā diuiſionē diuerſa cognoſcunt eē ſenſata que ſunt in ipſis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ quies hic nō accipit tm̄ vt pñatio mot⁹: ſed ēt put eſt illud ſm per qđ ponit diuerſitas inter duo ſenſibilia quorum vnū eſt in eē et alterum in fieri. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ figura ſm ſbam ſpēs eſt quedam magnitudinis: ſed ſm eē ſpēs eſt qualitatis: que tū qualitas nō eſt niſi circa quātitatem: et ſic reducet ad predicamētum quātitatis. ¶ Ad aliud qđ iuxta hoc querit vtrum iſta qnque eque ſint ſenſata cōia. Dicēdum ꝙ ſic. ſunt enim ſenſata ſenſus cōis: ſm ꝙ per ipſa ponit diuerſitatē vel idētitatē inter ſenſata ppria: et ſic quies licz ſit priuatio motus: tū ſm ꝙ per ipſam cognoſcitur diuerſitas ſic diuerſum eſt ſenſibile qđ eſt in eſſe ab eo qđ eſt in fieri erit quies nō ſenſata per motū ſed per ſeipſam. et ſilr dico de magnitudine et figura. ¶ Ad aliud autē qđ obijcit qđ dicit Ariſt. et Auic. ꝙ alia ſentimus per motū. dōm ꝙ illius vbi duplex eſt intellect⁹ .ſ. ꝙ oē ſenſibile non ſentit ſm actū niſi ſm ꝙ imutat organū ſenſus: et hec imutatio qdam motus eſt: ſed iſte nō eſt intellectus pħi. Alius eſt ꝙ motus oia alia per ſe ɔtīgit materie ſenſibili. cū enim mathematica per ſe ſm ſuas intētiones ſepata ſint a ſenſib⁹ ſicut magnitudo numerus et figura: et ēt oro ſm ꝙ eſt diſcreta q̄titas cōſiderata in muſica. cōſiderat enim illa per pncipia mathematica et nō per pncipia nālia: ſicut eſt pportio triplicis ad duplum: cū inquā ita ſit motus cōtīgit oia iſta materiale ſenſibili: licz enim magnitudo ſm ſe nō ſit ſenſibilis: tū magnitudo mota ſenſibilis eſt: quia ſic eſt in ipſa ſpecies ſenſibilis: et ſic de alijs. vnde ſenſus dici pōt eſt ꝙ motus dat alijs habitum ſenſualitatis actu: tamē vnū ſentitur ſine alio. ¶ Ad id qđ vltimo querit de qōne Ariſt. in lib° de ſenſu et ſenſato dōm ꝙ ſenſibile cōe qđ eſt magnitudo diuiſibile eſt in infinitum diuiſione continui et per ſe. ſenſibile autē pprium diuiſibile eſt per accidens eo ꝙ annexū eſt cum magnitudine: tamen ſi diuidat in minima accepta per diuiſionē ſunt iſenſibilia actu et ſenſibilia potētia .ſ. ſi reducātur ad cōpōnem totius et hoc nihil eſt incōueniens: ꝙ ſenſibile cōponitur ex inſenſibilibus actu ſenſibilibus tamē potētia. ¶ Sed nota ꝙ quedam parua actu ſunt iſenſibilia quo ad vnū ſenſum et potētia quo ad alterum: ſicut grana milij in medio cadēte in die quādo pōt diſcerni color cuiuſlibet grani: vnde qōlibet eorum facit

eorum facit

rum facit ſenſum viſus in actu:ſed tū auditū nō mouet niſi in potētia ſm q̄ cōſtituūt totū qḋ eſt mediū. vnūqḋq; enim iſtoꝝ nō ſonet niſi in potētia ſꝫ videaꝭ in actu. ❡ Ad hoc qḋ queri poſſet:q̄re tn̄ ſunt q̄nque ſenſata cōia pōt ſufficere rō habita in ꝑncipio ſolonnꝫ: vel dicaꝭ aliter ⁊ melius.ſ. q̄ ſenſata cōia ſunt iſta per que ſenſus cōis cōuenientiā ⁊ differētiam ponit inter ſenſata ꝓpria. Aut ergo illa ſenſata accipianꝭ ſm eē vel: ſm fieri vel cōiter ad vtrūq;. Si ſm eē:tunc eſt q̄es per qḋ ponitur cōuenientia ⁊ dr̄ia. ſi ſm fieri tunc eſt motus. ſi cōiter ad vtrūq;:tunc aut per ipm̄ ꝑncipalr̄ ponitꝭ cōuenientia: aut ꝑncipalr̄ dr̄ia. ſi ꝑmo mō: aut eſt cōe vnieꝰ ſenſato intrinſecus ⁊ extrinſecus: aut extrinſecus tn̄. Si ꝑ° mō:tunc eſt magnitudo. ſi ſcḋo mō:tunc eſt figura. ſi per ipꝫ vo ponitur ꝑncipalr̄ differētia:tūc eſt numerus: ⁊ per hoc ēt patet ſolutio ſupra queſiti.ſ. vtrum ſenſus cōis ſit vnus vel plures. Dicēdū eni q̄ vnus: ⁊ cū ipe ſit formalioꝛ q̄ ſenſus ꝑticulares erit ēt vnioꝛ. accipit eni oē id qḋ accipit ſenſus ꝓprꝰ ⁊ per poſteriꝰ. Et preterea ſuū ſenſatū ꝑ ſe: ⁊ illa ḋtio q̄ facta eſt in contrarium nō tenet niſi de ſenſu proprio.

ⁿŌ ſufficientiā ſenſibiliū cōium.

❡ Queritur quis eſt actus ſenſus cōmunis.

Quinto queritur de actu ſenſus cōmunis. Et queruntur tria. quoꝝ: p̄mū eſt: quid ſit actꝰ ſenſus cōmunis. 2ᵐ autē vtrum ſenſus cōmunis vnus exiſtens in vno tēpore apprehendat diuerſa ſenſata. 3ᵐ eſt qualr̄ ꝯtigit ſenſuꝫ cōeꝫ tē veꝝ vel falſuꝫ ⁊ mētiri vel veꝝ dicere.

T.c.153.154. ⁊ inde.

Ad primū ꝓcediꝭ ſic. Probat Ariſt. li. 2° de aīa q̄ ſenſus cōis actu hꝫ ſenſata cōia: ⁊ prima rō ſua hec eſt. Ois ſenſati per ſe eſt aliq̄s ſenſus per ſe. cōe ſenſatū eſt ſenſatū per ſe. ḡ hꝫ aliquē ſenſuꝫ per ſe: ſꝫ nullus ꝓprioꝝ per ſe apphendit cōia: qḋ ꝓbaꝭ per hoc. q̄ vnuſq̄ſq; ꝓprioꝝ tn̄ ſui ſenſibilis per ſe ⁊ nō alteriꝰ: ſuū eni ſenſibile eſt qḋ nō ꝯtigit altero ſenſu ſentiri. ſenſatū eni cōe a quocunq; ſenſu ſentiaꝭ ſentiꝭ ēt aliquo ſenſu: ḡ nullus ꝓprioꝝ erit ſenſati cōis per ſe: ⁊ ſic relinquiꝭ q̄ apphēdere ſenſatum cōe ſit actꝰ ſenſus cōis. ❡ Alia rō eſt q̄ ꝓprio ſenſu ſentiꝭ ſenſatuꝫ cōe ſicut ſenſatū alteriꝰ ſenſus. ſed ſenſatū alteriꝰ ſenſus ſentiꝭ per accn̄s. ḡ ⁊ cōe per accn̄s. Cū igiꝭ ſic ſit ſenſatū ꝑ ſe ſenſus cōis accipiet ipm̄ per ſe. ꝓbat ēt phs q̄ actus ēt ſenſus cōis eſt apphēdere ſenſata ꝓpria. Nos eni ſenſata ꝓpria iudicamus dr̄ia ⁊ eadē vt albū dicimus eſt dulce: q̄ſq; aūt nō dulce. Hue ergo facimus hoc vno ſenſu vel diuerſis. ſi diuerſis: tūc eēt ſicut ſi ego ſentireꝫ albū ⁊ tu dulce. Et ex hoc neuter noſtroꝝ cognoſceret dr̄iam que eſt inter album ⁊ dulce. ſi autē vno: tunc opꝫ q̄ ipe vnus ſenſus apprehēdat vtrūq;. q2 aliter nō poneret alterationē ⁊ cōuenientiā inter ea: ⁊ ſic ſenſus cōis erit oium ſenſibiliū ꝓprioꝝ que dicit altera vel eadem inuicē eſſe. ❡ Preterea diuerſitas ⁊ cōuenientia relationes ſunt que nō cognoſcunꝭ ſine relatiuis in qbꝰ ſunt. ḡ diuerſitas ⁊ cōueniētia que eſt inter ſenſibilia ꝓpria non cognoſciꝭ ſine cognitione ſenſibiliuꝫ ꝓprioꝝ: ſed dr̄iam ⁊ ꝯuenientiā inter ſenſibilia ꝓpria cognoſcimus per ſenſuꝫ cōeꝫ: ergo ⁊ ſenſibilia propria erunt de cognitione ſenſus cōmunis. ❡ Preterea ꝓbat phs q̄ ſentire actus ſenſuū ꝓprioꝛuꝫ pertinet ad ſenſum cōem: ⁊ cuꝫ dī video me videre ⁊ ſentio me audire: ⁊ hec eſt ratio ſua. Nullius ſenſus ꝓprij duo ſūt obiecta: ſed vnū ꝓportionaꝭ organo illius ſenſus: actꝰ autēꝫ nō eſt idē cū obiecto: videre eni nō eſt idem cuꝫ coloꝛe: ḡ videꝭ q̄ nō pertineat ad ſenſuꝫ ꝓpriū ſed ad cōem cognitiōeꝫ ipſius actus. ❡ Pretere a q̄cq̄d videꝭ vel color eſt vel colorem hꝫ: vel eſt actus coloris qui eſt lumē. Actus aūt videndi neq; coloꝛ eſt neq; colorē hꝫ neq; eſt actus coloris qui eſt lumē. ḡ non ſentiꝭ viſu ſed ſentiꝭ ſenſu cōi: ⁊ ſilr̄ eſt de actibus alioꝝ ſenſuum. ❡ Sꝫ cōtra hoc eſt. q̄ ipſe potentie diffiniunꝭ per actus. Actus aūt per obiecta. ſi igiꝭ ſenſus cōmunis ſunt tres: actus illi.ſ. qui dicti ſunt: habebit ſenſus cōis tria diffinitiua qḋ eſſe nō poteſt. ❡ Preterea vnius potētie vnicus eſt actus. ſenſus cōis eſt potentia vna. ḡ actus ſuus erit actus vnus. ❡ Itē ſi vna potētia nō pōt ꝯuerti ſup actū ſuum: tunc neq; ſenſus cōis cōuerteretꝭ ſuper actum ſuuꝫ: et ita oportebit nos habere alium ſenſum quo apphendimus actus ſenſus cōis: ⁊ iteꝝ aliuꝫ quo apphendimus actus illius: ⁊ ſic ibimus in infinitū. ❡ Preterea queriꝭ cum dī. video me videre vel ſentio me videre Utrum eadē apphenſione numero percipiatur actus ⁊ obiectum vel diuerſa. Si eadem: tunc nihil eſt dicere q̄ ſenſu cōi ſentiam me videre vel audire: q̄ videndo album video me videre albū. Si vo diuerſa: tūc oportebit diuerſo tēpore iudicare actū ⁊ obiectuꝫ qḋ videꝭ eſſe incōueniens: q̄ ſic videreꝭ ire in infinitū: q̄ illum actū oportebit nos iteꝝ alio actu iudicare ⁊ illum iterū alio. ❡ Solo. dḋm q̄ tres actus ſunt ſenſus cōis: vt ꝓbatū eſt per rōnes phi. ſed nō eodē modo ꝯueniunt ſenſui cōmuni. Apphēſio enim ſenſati ſenſus cōis eſt actus ſuus ꝑ ſe et per illū diffiniꝭ. Apphenſio aūt ſenſati ꝓprij ꝯuenit ei ꝑ poſterius.ſ. inq̄ntū ſenſatū ꝓpriū eſt in ſenſato cōi vt in ſbto: ſꝫ apprehēſio actuū ꝯuenit ei per accn̄s.ſ. inq̄ntū vnuſq̄ſq; ꝓprioꝝ reducitur in ipm̄. ſicut eni dicit Auicēna oēs ſenſus ꝓprij oriuntur a cōi ⁊ reuertunꭍ ad ipm̄ cū lucro: ⁊ per hoc pꝫ ſolutio ad primū. ❡ Ad aliud dḋm q̄ vnus actus per ſe eſt vnius potentie ſed plures per poſterius. ❡ Ad aliud dḋm q̄ eodem viſu ſm actum video me videre albū quo video album: ſm q̄ reductū eſt in ſenſum cōem: ſicut enim ꝓbatū eſt ſupra ſenſus ⁊ ſenſibile idē ſunt actu: q̄ actus quādoq; nominatus eſt ex parte ſenſibilis ⁊ ex parte ſenſuum. In auditu ſonatio ⁊ auditio. In viſu autē ex parte ſenſus diciꝭ viſio: ex parte ſenſibilis autē nō hꝫ nomen. vnde cū videre nihil aliud ſit q̄ vti viſu in perceptione viſibili non opꝫ alium actum habere ad cognitionem illius actus. Uel dicaꝭ melius q̄ ad cognitionē obiecti exigiꝭ actus per quē eſt cōuerſio ſup obm̄: ſed q̄ actus imediate egreditur a potētia: ꝓpter hoc ad cognitionem actus non exigitur alius actus.

Tres ſūt actꝰ ſenſus cōis.

❡ Utrum ſenſus cōmunis in vno tempore apprehendat diuerſa ſenſata.

Secundo queriꝭ vtrū ſenſus cōis vnus exiſtēs in vno tp̄e apphendat diuerſa ſenſata. Et videꝭ q̄ nō. vnū eni ſimpler eſt actu vnū. ſed ſenſus cōis potētia paſſiua eſt ⁊ efficiꝭ in actu per ſenſibile. ḡ videtur q̄ per diuerſa ſenſibilia diuerſa ſit in actu: ⁊ ita nō vnus actu exiſ iudicat diuerſa. Iudicādo enim diuerſa per diuerſa: per diuerſa efficiꝭ in actu. ſilr̄ videꝭ q̄ nec in eodē tempore iudicet diuerſa tp̄e: q̄ in eodē tp̄e nō poſſunt eſſe diuerſa ſm actum. ❡ Preterea q̄ſq; diuerſitatē ponit inter ꝯria: et ſi iudicādo cōtraria eēt ſm vtrūq; in actu: ⁊ tūc ſimul in eodē ⁊ in vno tēpore eſſent ꝯria. qḋ nō pōt eſſe. ❡ Si forte diceretꝭ q̄ ſenſus cōis vnus eſt in potentia ⁊ duplex in organo ſicut viſus: q̄ hꝫ duos oculos: hoc nō pōt eē: q̄ ſenſus cōis apphēdit ſenſata oium ſenſuū ꝓprioꝝ: ⁊ ſic reſpectu cuiuſlibet oporteret q̄ darentꭍ ei duo organa que in nullo differrent ab organis ſenſuū ꝓprioꝝ: ⁊ ſic etiā ſenſus cōis in nullo differret a proprijs. ❡ Si iteꝝ diceretꭍ q̄ ſenſata ꝓpria vniunꭍ quādo veniunt ad ſenſum cōem: tūc illa vnio vel erit ex pte ſbti.ſ. q̄ ſunt in ſbto vno: ⁊ tunc tenēt ꝓbaꝯite rōnes.ſ. q̄ idē numero ſbm ⁊ q̄ idē habebit in ſe diuerſas formas per q̄s eſt in actu coelemētares ⁊ ꝯrias. Aut vnio eſt ex parte ſenſibiliū.ſ. q̄ miſceanꭍ: ⁊ tūc ſicut mixta nō ſentiunꭍ in actu ꝓprio ſꝫ in actu mixti: ita ſenſus cōis ſenſata ꝓpria nō iudicabit per ſe: ſed per ꝓprias rōnes: ſed in rōne cuiuſdā cōfuſi qḋ ꝯſtituiꭍ ex oibus ſenſibilibꝰ qḋ iteꝝ pꝫ eſſe falſum. ❡ Si ꝓpter hoc aliquis dicat q̄ ſenſus cōis ſimul ⁊ ſemel nō hꝫ diuerſa ſenſibilia in ſe ſed ſucceſſiue. ❡ Cōtra. cōſtat q̄ vno ⁊ eodē numero nūc poniꭍ idētitas ⁊ diuerſitas iter eodē ⁊ diuerſa ſicut ſupra habitū eſt: ⁊ nō poniꭍ idētitas ⁊ diuerſitas niſi cognitis eiſdē ⁊ diuerſis. Cognitio autē eiſdē ⁊ diuerſis efficitur in actu ab eiſdē ⁊ diuerſis: ergo vnū ⁊ idē numero eſt actu eadem ⁊ diuerſa. Qḋ aūt in vno ⁊ eodē nō ſic ꝓbaꭍ. In hoc. n. nunc iudico eē diuerſum albū ⁊ dulce: ⁊ nō iudico eē diuerſum albū a dulci niſi cognoſcendo albuꝫ ⁊ dulce. ergo in hoc cognoſco albū ⁊ dulce cognoſcendo albū ⁊ dulce. ſenſus cōis eſt in actu per album ⁊ dulce. ergo in hoc nūc ſenſus cōmunis actu eſt album ⁊ dulce. Et idē argumentū tenet de iudicio contrarioꝝ qḋ ſit per ſenſum cōem. ❡ Solo. huiꝰ q̄ōnis duplex eſt tradita ab Ar. in fine ſcḋi de aīa. ⁊ in fine de ſenſu ⁊ ſenſato. q̄ꝝ vna eſt ex pte ſenſus cōis. altera ex parte obti ſui. Ex parte ſenſus cōis eſt hec q̄ ſenſus cōis vno mō eſt vnus ⁊ alio mō eſt plures ſm actuꝫ. Conſideraꭍ enīꝫ in ſe ⁊ ſic eſt vnus. cōſideraꭍ aūt in ꝓportione ad ſenſus parti

Tex.cō.149.

culares qui oriuntur ab eo ⁊ reuertunt̃ ad ipſm: ⁊ ſic eſt plura ⁊ diuiſibilia: ⁊ ſiſe bui⁹ eſt in cētro circuli a quo egrediuntur linee ad circūferētiā: ſi enī pūctus ꝯſideratus eſt in ſe tūc eſt vnus. ſi aūt in cōparatione ad lineas: tūc eſt in rōne multiplicis ꝑncipij. Et pte obiecti ſiſr eſt duplex conſideratio. ſi enī magnitudo ſubiecti que eſt obm̄ ſenſus cōis conſiderat̃ in ſe tūc eſt vnū ſenſatū ſenſus cōis. Si vͦ cōſideret̃ per reſpectū ad ſenſata ꝑpria que ſunt in ipſo. ſ. albū ⁊ dulce ⁊ bm̄ōi: tūc eſt in rōne pluriū. Cū vͦ ꝯuertit̃ ſenſus cōis ad ſenſatū duplr̄ pōt cōuerti vt ad vnū vel ad multa que vniūtur in vno. Si ꝑmo mō tūc eſt in vno īdiuiſibili tēpore. ſi 2° mō tūc nō eſt in vno indiuiſibili tpe qđ ſic ꝓbat̃: ꝯuertat̃ enī ſenſus cōis ad ſbm̄ aliqđ in quo eſt album ⁊ dulce: ponēdo idētitatē vel diuerſitatē inter ea per ſubm̄ illud: tūc ſubm̄ illud erit q̄ſi pūctus ꝯtinuās albū ⁊ dulce. Cū igit̃ nō ſit idem reſpect⁹ ad dulce ⁊ ad albū oportet ſubiecto vno ⁊ eodē bis vti. ſ. in ꝓportione ad albū ⁊ in ꝓportione ad dulce. ergo quieſcere accidet de neceſſitate: ⁊ ita motus ad albū ⁊ mot⁹ ad dulce nō erunt in eodē tpe nō interrupto ſed in ſequētib⁹ tē-

Ter.cõ.146.⁊ 149. poꝛib⁹: ⁊ boc eſt qđ dicit Ar. in 2° de aīa in ſolōne eiuſdem qōnis ſicut dicāt quid ſ. Pūctū inq̄tū vnum eſt ⁊ nō duo ſic ⁊ īdiuiſibile. indiuiſibile aūt ſm ꝙ indiuiſibile eſt: vnū eſt diſcernens ⁊ ſimul. Scđm illud vͦ qđ eſt diuiſibile nō vnū eſt: bis enim vtimur eodē ſigno ſimul. Inq̄tū enī duob⁹ vtimur termino vno: duo iudicat ſeparata ſunt in non ſepato. Inq̄tum vͦ vnū vno ⁊ ſimul iudicat: poſſet dici tñ ꝙ ea inter que ſenſus cōis ponit cōuenientiā ⁊ diuerſitatē ſunt ordinata: ⁊ ſenſus cōis mouet̃ ab vno in alterū: ⁊ ſic nibil ꝓbibet vnū motū eē ſuper duo ⁊ in eodē tpe. ¶ Dicendū ergo ad primū ꝙ diuerſa ſenſibilia ex quo ſimul nō ſunt ſm actū in ſenſu cōi ſicut obiectio ꝓbat: ſed diuerſa ſenſibilia būt a ordinē ad vnū in quo ſunt vt in ſubto bñ pñt eē in ſenſu cōi actu per ſpēm illius obiecti. Siſr etiā diuerſa ſenſibilia būtia ordinē ad ſeinuicē ita ꝙ iudiciū ſenſus cōis tranſeat ab vno in alterum bene poſſunt eſſe in ſenſu cōmuni. Cū enim oīs ratio cōuenientie ⁊ differentie ſit in cōparatione ad aliqđ vnū ⁊ idem illud erit principium cognoſcēdi ꝯuenientiā ⁊ dr̄iam: ⁊ ſic ſenſus cōis ſpēm illi⁹ in ſe bȝ vt actum ſimplr̄. Alioꝝ aūt ſpēm babet vt actum qui nō eſt actus ſimplr̄ ſed per reſpectum ad illum. Et per boc etiam patet ſolutio ad ſecūdū: q2 ſicut eſt idētitas ⁊ diuerſitas in actu ſenſus cōmunis: ita eſt etiam diuerſitas ⁊ idētitas in tēpore qđ menſurat illum actum: ⁊ per boc patet ſolutio ad totum.

¶ Utrum ſenſus cōmunis eſt verus.

Tertio querit̃ qualiter contingit ſenſum cōem eſſe verū vel falſum: ⁊ mentiri ⁊ verū dicere. videt̃ enim ꝙ ſit ſemper verus: q2 ſenſus cōmunis accipit a ſenſu ꝓprio ſenſatum ꝓpriū circa qđ nō eſt error. ergo nec circa ſenſum cōem error erit. ¶ Itē ſenſibile mouet ſenſum cōem vt babitū eſt ſupra. ſenſibile aūt ſemper eſt cū pñtia materie. ergo illud qđ mouet ſenſum cōem erit cū pñtia materie: ſed ꝑſens in mā ſemp eſt verū: ergo ſenſus cōis ſemp erit verus. ¶ Itē qcqd eſt in re demōſtrabili eſt verū ⁊ nō falſum: omne pñs eſt in re demonſtrabili. ergo omne pñs in re eſt verum ⁊ nō falſum. ſenſus autē cōis eſt in re pñte tñ: ergo ſenſus cōis eſt verus tñ ⁊ nō falſus. ¶ Sed contra boc eſt qđ dicit

T.cõ.11.⁊.16. Ariſt. ꝙ verū ⁊ falſum ſunt ſm ſenſum cōem in 3° de aīa ſic. ꝙ qđ dñ albū nō eſt nō mētit̃: inq̄tū aūt boc eſt albū mētit̃: ⁊ ita ꝑticulariter mot⁹ ⁊ magnitudo accidūt ſenſib⁹ circa que eſt maxime decipi ſm ſenſum. ¶ Solo. dōm ꝙ ſenſus cōis bȝ plures act⁹ vt ſupra determinauimus. quoꝝ vnus eſt cōponere ⁊ diuidere ſenſata ꝓpria cū ſenſato cōi ⁊ adinicē ⁊ ex boc actu accidit ei mentiri ⁊ verū dicere. Qñ vͦ cōponit ſ3 ꝙ eſt in re tunc verum dicit: quādo vͦ aliter q̄3 in re tūc mētitur ⁊ decipitur: ſicut quādo componit actū mellis ad ſubſtantiam fellis mel eſſe fel arbitramur propter deceptionē. ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ ſenſus proprij veri qdem ſunt: q2 nibil ponunt: ⁊ l3 ſenſus cōmunis moueat̃ a ſenſibilibus proprijs: tamē decipitur non ſm ꝙ mouet̃ ab ipſis: ſ3 inquantum cōponit ſenſata ꝓpria. ¶ Ad aliud dōȝ qđ preſens eſt in re eſt ſimpliciter: ⁊ ab boc non eſt deceptio ſed ab eo ꝙ ſenſus cōmunis addit ſuper rem qđ eſt compoſitio et diuiſio ſenſuum: ⁊ per boc patet ſolutio ad vltimum.

¶ Queritur quid ſit potentia imaginatiua.

Deinde tranſeundū eſt ad partes aīe ſenſibilis que ſunt appꝛebēſiue deintus: que ſm pbos ſunt imaginatio pbātaſia eſtimatio memoria ⁊ reminiſcētia. de qbus ꝑmo agēdū eſt ſigillatim ⁊ poſtea in cōi. Primo ergo querendū eſt de imaginatione. Et queruntur quatuoꝛ. ſ. qđ ſit. ⁊ qđ ſit eius obiectum: ⁊ quid organum: ⁊ quis actus.

Ad primū proceditur ſic. Dicit Algazel. Imaginatiua eſt virtus retētiua eius qđ impſſū fuit ſenſui cōi. ¶ Itē Auicēna formam ſenſibilē retinet illa virtus que vocat̃ formalis ⁊ imaginatio: ⁊ nō diſcernit illam vllo mō niſi q2 tñ retinet. ¶ S3 cōtra boc obijcitur ſic. potētie diſtinguunt̃ per obiecta. Cum igit̃ ſenſus cōis recipiat formā ſenſibilem nō videt̃ diuerſificari ab imaginatione. boc etiā videt̃ per Auicēnam qui dicit ꝙ ſenſus cōis ⁊ imagiatio ſunt quaſi vna virtus. ¶ Preterea videt̃ ꝙ imaginatio nō differat a pbātaſia. Dicit enim Ariſt. ꝙ pbātaſia eſt potentia ſm quā pbātaſia nobis ſit. pbātaſia aūt eſt forma ſenſibilis. ergo videt̃ ꝙ imaginatio idē ſit cū pbātaſia. ¶ Itē boc idem videt̃ per Ariſt. in 3° de aīa. vbi diſtīguit medias potētias inter intellectū ⁊ ſenſum: ⁊ nō ponit diuerſas potētias imaginationē ⁊ pbātaſiā. ¶ Itē in ca° de memoria ⁊ reminiſcētia videt̃ dicere ꝙ imaginatio ⁊ pbātaſia nō differūt ſbto ſ3 rōne nois tñ: per bec vba vt in tabula ſcriptum aīal: ⁊ aīal eſt ⁊ imago: ⁊ idē ⁊ vnum bec vtraq; ſunt. eē tñ nō idem eſt vtriſq;: ⁊ eſt cōſiderare ⁊ ſicut aīal ⁊ ſicut imaginē: ſic ⁊ in nobis opȝ pbātaſma rimari ⁊ ipſius qdē eſſe per ſe quādā cōſiderationē: ⁊ etiā alterius pbātaſma ſm qdem ſeipm̄ ſpeculatione vt pbātaſma. Inq̄tū vͦ alterius vt imaginationē. ſenſus buius auctoritatis eſt ꝙ ſicut pictura que eſt in tabula cōſiderat̃ duplr̄. ſ. in ſe ꝓut nō ducit in rem ⁊ ſic eſt pictura ſimplex: ⁊ ꝓut ducit in rem: ⁊ ſic eſt imago. ſic ē illō qđ accipit̃ a ſenſu cōi in aīa pōt duplr̄ cōſiderari. ſ. in ſe ⁊ ſic eſt pbātaſma ⁊ obm̄ pbātaſie: vel ꝓut ducit in rē eē ⁊ ſic eſt imaginatio ⁊ obm̄ imaginatiue potētie. Et pȝ qualr̄ videt̃ pbs dicere ꝙ imaginatio ⁊ pbātaſia nō differunt niſi rōne nois. ¶ Preterea imaginatio non differt a memoria: q2 diffinit̃ ab Algazele per retinere formas ſenſibiles qđ eſt ꝓpriū memorie. ¶ Preterea dicit Auicēna retinere ea que appꝛebendit ſenſus eſt illius virtutis que vocat̃ imaginatio: ⁊ dic̄ ꝙ nō diſcernit neq; diiudicat ea que retinet. ¶ Preterea expreſſe dicit Auicēna ꝙ imaginatiua eſt tbeſaurus in quem reponit formas illius ſenſus cōis ad quē reuertit̃ pbātaſia ⁊ virtus cogitatiua: ⁊ idē dicit Algazel. ſ. ꝙ nō differt virtus imaginatiua a ſenſu cōi niſi retinēdo: ſic enī eſt in virtutib⁹ corpoꝛalibus ꝙ alterius virtutis eſt recipe: ⁊ alterius retinere. ſiccū enim bñ retinet ⁊ male recipit: bumidū male retinet ⁊ bñ recipit. ¶ Solo. dōm ꝙ imaginatio multiplr̄ ſumit̃ ⁊ ſm boc ē multa babȝ noīa. qñq; enim dr̄ vis que retinet imaginationes ſenſibiliū abeuntib⁹ ſenſib⁹ ab organis ſenſuū cōis ⁊ ꝓprij: ⁊ ſic ꝓprie dicit̃ virtus ſenſibilis aīe ꝑrime ſita poſt ſenſū cōem in qua reſeruantur imagines accepte a ſenſib⁹: ⁊ ſm diuerſas cōſiderationes bȝ tria noīa. dicitur enī imaginatio ſm ꝙ forme que ſunt impſſe imagīes rerum ſunt extra: ⁊ dr̄ formalis eo ꝙ formaliꝰ bȝ illas imaginationes q̄3 ſenſus. ſenſus enī bȝ eas cū pñtia mãe. imagīatio aūt mā rei nō pñte: ⁊ dicit̃ ab Auguſtino ſpūs ꝓpter

Mō qr ab Auguſtino imaginatio ſpūs dī. aīm illaꝝ imaginū: q2 ille ſunt ſm eē ſpūale in vtute imaginatiua: l3 ſint imagines coꝛꝑ. vñ Aug⁹ in Geñ. ad lrām dic̄: ꝙ ſpūs eſt vis quedā mēte inferioꝛ cui imagines reꝝ imprimūtur. Dicit̃ enī qñq; imaginatio oīs virtus ſenſibilis aīe que operat̃ ſm ſenſibile acceptū a ſenſib⁹ ſine pñtia materie ⁊ ſine rōne pteriti tpis: ⁊ ſic cōpꝛebēdit imaginationē ⁊ pbātaſiā ⁊ eſtimationē: ⁊ ſic accipit̃ a Joāne Dama. ⁊ a Gregͦ niceno. Dicit enī Dama⁹ ꝙ imaginatiua eſt virtus irrōnalis aīe per ſenſus operās. ⁊ q2 imaginatio eſt paſſio irrōnalis aīe que ab imaginābile ſit. pbātaſia vͦ eſt paſſio inanis a nullo facta imaginabili. Siſr Greg⁹ nicenus dicit ꝙ diuiduntur aīales virtutes in q̄tuoꝛ. ſ. in ſenſum imaginationem ⁊ intelligentiā ⁊ memoriā. ſ3 imaginatiua eſt virtus irrōnalis aīe per ſenſus ſenſibiles opans: ⁊ ideo quandoq; dr̄ ſenſus imaginatio: que eſt ergo paſſio irrōnalis aīe ab imaginabili

3° ð aīa.t.cõ. 151. vſq; 1 ſinē ſ3 expōnē Cõmentatoꝛis.

nabili

nabili gñata. Phantaſia vo eſt paſſio irrõnalis aie a nullo imaginabili facta: ⁊ ita dicit ꝙ ſtoici dicebãt quatuor eẽ in hac virtute. ſ. imaginationẽ imaginabile imaginatiuum ⁊ phãtaſiã. ⁊ imaginatio eſt paſſio facta ex imaginabili. imaginabile aũt illud qḋ facit hãc paſſionez ⁊ imagini ſubijcit. Imaginatiuũ autẽ eſt ipſa virtus que attrahit imagines ſibi. phãtaſia vo quãdo attrahimus ſm imaginatiuũ inanez attractionẽ vt in iſirmis ⁊ in melãcholicis: ⁊ dicit ꝙ viſa nõ eſt in his niſi ſm trãſmutationẽ aiũm. qñq3 dicit imaginatio vis tenẽs imaginationes ⁊ operãs in illis ⁊ in ĩtẽtionibus que cõiungunt imaginationib⁹: ⁊ ſic cõprehendit duas vires. ſ. imaginationẽ ⁊ phãtaſiã: ⁊ ſic videt Ar. accipe imaginationẽ in pñ° tertij de aia vbi dicit. ꝙ imaginari in nobis eſt cũ volumus. Quid aũt opari ſit in imaginationib⁹: ⁊ que ſunt intẽtiones cõiũcte imaginationibus inſra patebit. qñq3 eni dĩ imagiatio relatio forme accepte a ſenſib⁹ ad rez cuius eſt forma ⁊ ſic ꝓprie imaginatio deſeruit memorie ſicut dicit Ariſt. in ca° de memoria: ⁊ diſtinguit a phãtaſia vt habitũ eſt in obijciẽdo. Qñq3 eniz dĩ imagiatio vis a qua reſultãt imagines repoſite ſupra organũ ſenſus cõis ⁊ ſic accipit imaginatio ab Ar. in 2° de ſomno ⁊ vigilia vbi dicit ꝙ in ſomno imaginationes ſomniales reſultãt ad cõe organũ ſenſuũ. ſm ꝓpriſſimũ aũt modũ accipiendi eſt imaginatio virtus tenẽs imagines ſenſibiliũ re nõ pñte abſq3 eo ꝙ non eliciat ex eis cõponẽdo vel diuidẽdo intẽtiones aliquas nõ acceptas per ſenſum. hoc eni eſt phãtaſie ſm Auicẽnã ⁊ Algazelem. Et ſic rñdebimus ad obta. ℂ Dicẽdũ ergo ad p^{m} ꝙ imaginatio diffinit a retinẽdo ad dĩam ſenſus. Senſus eni recipit ⁊ nõ tenet niſi re pñte: ſed imaginatio retinet accepta a ſenſib⁹. Dicit autẽ recipe a ſenſu cõi qa ab illo recipit prime. Qḋ aũt dicit Auicẽna ꝙ nõ diſcernit illas nullo mõ: intelligẽdũ eſt de duplici diſtõne. Quaꝝ vna eſt ſenſus cõis ⁊ altera phãtaſie. ſenſus enim cõis diſcernit cõponẽdo ſenſata ꝓpria iter ſe: ⁊ ꝓpria cum cõibus ⁊ hoc re pñte: ⁊ ideo hec diſcretio eſt diſcretio rei per ea que vere accipiunt a ſenſib⁹. phãtaſia aũt diſcernit cõponẽdo ⁊ diuidẽdo imagines que ſunt in aia re nõ pñte: ⁊ eliciendo quaſdã intẽtiones ex eis que nõ ſunt accepte per ſenſus: ſunt tamẽ ſemper cõiuncte ſenſibus: ſicut eſt amicum ⁊ inimicum: ⁊ cõueniẽs ⁊ nõ cõueniẽs: ſicut intẽtio doloris cõiũgitur cuꝫ figura baculi: ⁊ intẽtio inimici cum figura lupi in oue: ⁊ intẽtio miſerẽdi cum imaginatione ſui agni ⁊ hmõi. neutra iſtaꝝ diſtinctionũ eſt imaginatiue cuius diffinitio ꝓprie eſt a retẽtione imaginũ ⁊ nõ a diſtinctione haꝝ. ℂ Et ad id qḋ cõtra hoc obijcit dõm ꝙ lʒ ſenſus recipiat formas tales ⁊ ſĩr imaginatio: tñ ſenſus ꝓprie diffinit per recipere ⁊ imaginatio per retinere. vis eni retẽtiua debilis eſt in ſenſu: eo ꝙ non retinet niſi pñte mã: ſed vis receptiua fortis eo ꝙ de facili recipit: ſed econtra eſt in imaginatione. ⁊ hec eſt ſolutio ſm phos. ℂ Sũt tamẽ qdã qui diſtinguũt vires aie ſm modũ abſtractionis maioris ⁊ minoris: dicẽtes ꝙ ſenſus abſtrahit a mã ſed nõ a pñtia mãe: imaginatio aũt ⁊ a mã ⁊ a pñtia mãe: ⁊ ideo rõ obti variat hincinde. ℂ Ad aliud dõm ꝙ large accipiẽdo imaginẽ cõprehẽdit etiã phãtaſiã: ſed ſi ſtricte accipiat tũc diuidit cõtra eã vt pʒ ex pdictis. per hoc ẽt pʒ ſolutio ad duo ſequẽtia. ℂ Ad aliud qḋ obijcit ꝙ nõ differat a memoria dõm ꝙ retinere imaginationis in duob⁹ differt a retinere memorie. ſ. in mõ retẽtionis ⁊ in retẽtis. In mõ retẽtionis qa imaginatio retinet ſine determinata dĩa tpis tñ recipiẽdo formas re nõ pñte: ſed memoria retinet ſimul determinata dĩa tpis. ſ. pteriti. In retẽtis aũt: qa imaginatio retinet recepta a ſenſib⁹ tñ ꝙ ſm ve in ſenſu fuerũt. memoria vo nõ tñ retinet imaginationes ſenſibiliũ: ſed ẽt intẽtiones elicitas a cõpõne ⁊ diuiſione ſenſibilium facta per phãtaſiam ⁊ eſtimationẽ. Ex hoc ẽt patet ſolutio ad ſequẽtia.

In Auerroi cõ ſup 2° de aia. c.c. 153 (margin)

Nõ q̃liter retinẽ imaginatio: nis diſtiguit a retinẽ memorie ⁊ ĩ mõ retinẽdi ⁊ ĩ retẽtis. (margin)

ℂ Queritur quid eſt obiectum imaginationis.

Secundo querit de obiecto imaginationis qḋ vocat a Gregorio niceno imaginabile qḋ diffinit ab ipſo: ꝙ imaginabile eſt qḋ facit paſſiõez in imaginatiuo. Cuꝫ ẽ Phyloſo⁹ dicat ꝙ imago eſt rei ad rẽ expreſſa ſimilitudo: videt ꝙ imaginationes que ſunt in imagie expſſe reꝝ ſimilitudines ſint. Cũ enim in ſenſu non ſint niſi corpora ⁊ q̃litates corpoꝝ videt vlterius ꝙ imagiatiões nõ ſunt niſi ſilitudines corpoꝝ: ⁊ hoc ẽt videt ex vbo Aug. ſupra poſito: qui dicit ꝙ in ſpũ imprimũtur imaginationes corpoꝝ. ℂ Itẽ ex Gregorio niceno ⁊ Damaſceno q dicũt ꝙ imagiatiua nõ opat niſi per iſta corporia que ſunt organa ſenſuũ. Querat ergo verũ ille imaginationes habeãt q̃titatẽ vel nõ. Et videt ꝙ ſic. omne eni apphẽſuz ſub trib⁹ dimẽſionib⁹ vel aliq̃ triũ eſt q̃ntitas vel hñs q̃ntitatẽ. oẽs imaginationes que ſunt in imagiatiua ſic ſunt apphẽſue. ẽ ſunt q̃titates vel hñtes q̃titatẽ. ℂ Itẽ mathematica per abſtractionẽ cõſiderata non ſunt in ſenſib⁹ poſita ſed in imaginatione tñ. cuꝫ ẽ mathematica ſint q̃litates vere ille que ſunt in imagiatione vere ſunt q̃titates vel hñtia q̃titatẽ. ℂ Item dicit Auicẽna ꝙ imaginatio eſt vtus in qua reponit ſua ſenſata ſenſus cõis. Cũ ẽ ſenſata ſenſus cõis ſint q̃titates: ⁊ q̃nta imaginata ſunt q̃ntitates vel q̃nta. ℂ Preterea oẽ figuratũ eſt q̃tũ: oẽ imaginatũ eſt figuratuꝫ. ẽ oẽ imaginatum eſt quantum. ℂ Sʒ ꝯ. q̃ntũ q̃nto adueniẽs magis facit q̃ntũ. ſi ẽ imaginatuꝫ eſt q̃tuꝫ: imagiatũ imaginato adueniẽs erit maius. ẽ tot pñt eẽ imaginata quot imaginatiua: qa imaginatiua nõ poterit imaginari plura qḋ falſum eſt. ℂ Itez omni q̃nto figurato dat locus ẽt a mathematico vt dicit Ar. Si ẽ imaginatũ aliqḋ eſt ĩ imagine vt q̃tũ erit in loco: ⁊ ſic aliqḋ imaginatũ in imagiatiõe nõ poterit eẽ. ℂ Preterea ſi imaginata ſunt q̃ta: tũc q̃titas ipſoꝝ erit in eo in quo imagiata ſunt vt in ſubto: ⁊ hoc eſt organũ imaginationis. ẽ organũ imaginationis mẽſurat q̃titate imaginati. cum ẽ ſimul habeat plura imaginatiua. ſ. imaginationẽ hois aĩni ⁊ leonis mẽſurabit ſimul ⁊ ſemel q̃ntitatib⁹ oium hoꝝ qḋ eſt impoſſibile. ℂ Itẽ imaginatũ aliqḋ eſt minus ſicut imaginatũ fabe: ⁊ aliqḋ maius ſicut imaginatũ mõtis. cũ igit vtrũq3 ſit in organo imaginationis oportebit itez ꝙ illud ſit q̃ntitatis minoris vel maioris qḋ itez eſt ipoſſibile. ℂ Solo. dicimus ꝙ imaginabilia ſm q̃titatẽ nec ſunt q̃ntitates nec hñtia q̃ntitatem: ſed ſunt q̃ntitatum ⁊ q̃ntoꝝ ſimilitudines ſpirituales ꝓut probãt vltime obiectiones. ℂ Ad pmuꝫ ẽ dõm ꝙ dupliciter aliquid apprehẽditur ſub tribus dimẽſionibus. ſ. ſm veritatem rei ⁊ eẽ nature: ⁊ ſic apphẽditur ſenſu tñ: ⁊ ſic currit obiectio: vel ſm intẽtionem ſimilitudinis ſpiritualis: ⁊ ſic prima eſt falſa: qa ſic apprehendit imaginatiua. ℂ Ad aliũ dõm ꝙ mathematica prout ſunt abſtracta nõ ſunt q̃ntitates nec q̃nta ſed intẽtiones q̃ntitatum ⁊ q̃ntoꝝ. mathematica enim ſm eẽ nõ ſunt ſeparata a nãlibus ⁊ ſenſibilibus ſed ſm intentionem tñ. ℂ Ad aliud dõm ꝙ q̃ntitates que ſunt in organo ſenſus cõmunis nõ ſunt res q̃nte ſed q̃ntorum ſilitudines ſpirituales. ℂ Ad vltimum dõm ꝙ imaginatum dicit figuratũ pp ſilitudinem figure nõ propter figure realem veritatem.

Mathematica ſũt q̃ntitatũ intentiones. (margin)

ℂ Queritur quid ſit organum imaginationis.

Tertio querit de organo imaginationis. ⁊ dicũt Damaſcenus ⁊ Greg⁹ nicenus ꝙ organũ imaginationis eſt anterior vẽter cerebri: ⁊ ſimiſr dicũt Algazel ⁊ Auicẽna. ℂ Preterea in lib° de dĩa ſpũs ⁊ aie diſtinguit caput in tres ptes: ⁊ anterior ps attribuit phãtaſie ⁊ imaginationi: ⁊ hoc expſſe dicit Auicẽ. ꝙ locus imagiatiue eſt anterior pars cerebri: ⁊ ideo cũ ꝯtigit iſirmitas ⁊ corruptio in anteriori parte cerebri corrũpit modus imaginationis ⁊ phãtaſie. ℂ Sʒ ꝯ. nihil idẽ terminat per abũdãtiã ſicci ⁊ per abũdãtiã humidi: ſed anterior ps cerebri eſt ad recipiẽdũ: qa recipere melioraf in abũdãtiam humidi: ⁊ ita videt ꝙ nõ cõueniat rei retinere qḋ melioraf per abũdãtiã ſicci. cuꝫ ergo imaginatio diffiniat per retinere: nõ erit ſita in anteriori parte cerebri. ℂ Preterea ſenſus cõis ſitũ hʒ in pma cõcauitate cerebri vt ſupra habitũ eſt. cum ergo diuerſaꝝ virium diuerſa ſunt organa: videbit imaginatio non habere ſitũ in prima parte cerebri. ℂ Solo. dõm cuꝫ auctoribus ꝙ in pma parte cerebri eſt organum imaginationis: ſed pma pars diuiditur in tres partes. ſ. in illam que ꝓpinquiſſime cõiungitur organis ſenſuum ⁊ ad quã imediate recurrunt nerui ſenſibiles: ⁊ in illa eſt organũ ſenſus cõis: ⁊ in illã partem que eſt poſt illã in medio que nõ abũdat ſic humido: ſʒ eſt aliquãtulum terminata per ſiccuꝫ: ⁊ in illa parte eſt organum imaginationis: cuius eſt retinere formas re nõ preſente: ⁊ hoc virtute ſicci terminãtis humiduꝫ. In poſtrema vo

parte pme partis ſita eſt phātaſia ꝛ eſtimatio vt patebit inferius. ¶ Ad primum dicendum ꝙ idem ſm diuerſas partes pōt termiari p humidū ꝛ ſiccū. ¶ Ad aliud pꝫ ſolo p ān dicta.

¶ Queritur quis ſit actus imaginationis.

Quarto ꝛ vltimo queriſ de actu imaginatiōis. Et videſ ꝙ imaginari ſit ꝓprius act⁹ imaginationis: ſicut in alijs potētijs: qa ſentire eſt act⁹ ſenſus: ꝛ itelligere act⁹ itellect⁹. hoc ēt accipiſ ex vbo Ariſt. in pn° tertij de aīa vbi dīc ꝙ imaginatio in nobis eſt cū volumus: ꝓ oculis enīꝫ eſt facere imaginē: ſicut ſunt in recordatiuis poſiti idolū facientes. ¶ Sꝫ tūc queriſ cū diffiniaſ imaginatio a retinendo imagines vt ſupra habitū eſt ꝛ ſemp retineat imagines: quare nō ſemper imagineſ. ¶ Preterea hoc videſ falſum: ꝙ imaginari in nobis ſit cū volumus. Dicit eni ibidē phūs ꝙ imaginatio nō ſit ſine ſenſu: cū ergo ſenſus exigat rei preſentiam: videſ ꝙ nō poſſumus imaginari niſi re pñte: ꝛ ita nō imagiamur cū volumus. ¶ Preterea queriſ iuxta hoc cū diuerſaꝝ potētiaruꝫ diuerſa ſint obiecta per que diffiniūſ: ꝛ ſenſus cōis ꝛ imaginatio ſunt diuerſe potētie: oportebit eaꝝ eē diuerſa obiecta. obm enim eſt agēs ꝛ potētia patiēs. ergo obm imaginationis erit in actu: qa nihil eſt agēs niſi ſꝫ ꝙ eſt in actu. ¶ Queriſ ergo a quo efficitur in actu. ſi dicaſ ꝙ a ſenſibili accepto a ſenſu: videſ ꝙ nō: qa nihil agit vltra actū ꝓpriū: ſed imaginatū maioris eſt abſtractiōis ꝙ̄ ſenſatuꝫ. ergo videſ ꝙ nō agaſ ab illo. Si forte dicaſ ꝙ non opꝫ imaginatū eſſe in actu ad hoc ꝙ perficiat in actu virtutē imaginatiuā hoc erit plane falſuꝫ: qa ſenſibile nō faē ſenſum actu niſi ſm ꝙ ipm eſt in actu: vt color ſm actū perficit viſum: ꝛ itellect⁹ poſſibilis nō efficiſ in actu niſi per agēteꝫ q ſemp eſt actu vt dī in 3° de aīa. ¶ Solo. dōꝫ ꝙ actus imaginatiōis ꝓprius eſt imaginari vt ſupra habitū eſt. Scdario aūt ꝑparat imaginationes qdrupliciter alijs v̄tutib⁹ opantib⁹ in ipſa. Eſt eni rō quorūdā in imagib⁹ ſicut eſt pcipue ratio mathematicoꝝ: ꝛ tūc ꝑparat imagines ſupiori potētie que eſt itellect⁹ vel rō vt dicit Auicēna. ¶ Quedā aūt ſunt cōpoſitiones imaginū ꝛ diuiſiones ad elicīēdas intētiones terribilis vel appetibilis cōuenīētis ꝛ icōuenientis ꝛ hmōi que ſunt ſemp colligate ſenſib⁹ ꝛ tūc ꝑparat imagines phātaſie ꝛ eſtimationi. ¶ Qñqꝫ aūt deſeruit memorie vt dīc Ar. qñ ſ. per imagines ꝑparatas in aīa recurſus eſt in reꝫ que accepta fuit in pterito per ſenſus. ¶ Qñqꝫ aūt ꝑparat imagines reſluctes ad organū ſenſus cōis: ꝛ tunc deſeruit reuelationi que eſt in ſomnijs. ¶ Ad aliud aūt cū queriſ vtꝝ imagiari ſit in nobis dū volumus. dōm ꝙ ſic. eſt enim pre oculis interiorib⁹ facere imaginē cuꝫ volumus vt dicit phs. ¶ Ad hoc qd ꝯ hoc obijciſ dōm. ꝙ hoc qd dicit phs ꝙ imaginatio nō eſt ſine ſenſu ſic itelligiſ ꝙ imaginatio nō eſt niſi de ſenſibili prius accepto. vñ cū nullū hēmus ſenſuꝫ illius nullā hēmus imaginationē: vt cecus natus nullam hꝫ imaginationeꝫ coloꝝ: nō tñ oportet ꝙ cum imaginemur etiam ſentiamus ſm actū. ¶ Ad id qd queriſ vtrum imagiatiuū qd perficit virtutem imaginatiuā ſit in actu. dōm ꝙ ſic. ꝛ ꝙ eſt in actu per hoc ꝙ eſt abſtractū a mā. ¶ Ad illud qd queritur a quo fiat in actu dicēdum ꝙ a ſpiritu animali qui abſtrahit ipſuꝫ ab organis ſenſuum: ꝛ confert ei eſſe ſpirituale ſicut lumen facit actu colores ꝛ itellectus agēs facit actu vſe.

¶ Queritur quid ſit phantaſia.

Deinde queriſ de phātaſia. Et queruntſ quinque. ſ. quid ſit phantaſia. ꝛ quid ſit obiectum eius. ꝛ quid organuꝫ. ꝛ quis actus. ꝛ quis modus corruptionis ipſius.

Ad primū pcediſ ſic. Dicit enīꝫ Ar. ꝙ phātaſia eſt mot⁹ a ſenſu ſm actuꝫ fact⁹. Aliā diffinitionē dat Algazel dicēs ꝙ phātaſia eſt virtus que opaſ componēdo ꝛ diuidēdo: qñqꝫ in his que ſunt in arca formaꝝ: qñqꝫ in his que ſunt in arca itētionū. ¶ Cōtra pmā diffōnē obijciſ ſic. nullus motus eſt potētia in aīa: phātaſia eſt mot⁹: ꝗ phātaſia nō eſt potētia in aīa. ¶ Itē oīs mot⁹ eſt perfectio mobilis: phātaſia eſt mot⁹. ꝗ eſt pfectio alicui⁹ mobilis. Et queraſ cuius ꝛ ſi eſt pfectio aīe ſenſibilis tūc aīa ſenſibilis ſemp moueb:iſ: qa ſemp hꝫ phātaſiā. ſi aūt eſt perfectio illi⁹ potentie que dī phātaſia tūc erit idē perfectio ſuiipſi⁹. ¶ Itēꝫ oīs motus eſt ex aliquo in aliqd. ſi ꝗ phantaſia eſt motus erit ex aliquo in aliqd. Diciſ aūt ꝙ eſt a ſenſu: ſed in qd ſit hoc nō di i diffōne. ¶ Preterea nō vi phātaſia eē mot⁹ a ſenſu ꝗ: qd eni opaſ ſenſu nō exiſte ſꝫ actū hoc nō de neccitate ē motus a ſenſu ſꝫ actū fact⁹. phātaſia opaſ ſine ſenſu exiſte ſm actū. ꝗ nō de neccitate ē mot⁹ a ſenſu ſꝫ actū fact⁹: ꝛ ita p hoc nō dꝫ diffiniri. ¶ Itē p illā diffōnē nō vi diuerſificari phātaſia ab imagiatiōe: qa imagiatio ē mot⁹ a ſenſu ſꝫ actū fact⁹ vt pꝫ ex pdictis. ¶ Preterea qriſ cū dī a ſenſu ſm actuꝫ factus: verū intelligaſ hoc de quolibet ſenſu. ſ. ꝓprio ꝛ cōi ꝛ p acciñs: vel de aliquo illoꝝ. Et videſ de quolibet: qa quicqd diffiniſ per aliqd idetermiate hoc ſimplr cōuenit illi: phātaſia autē diffiniſ ꝙ ſit mot⁹ a ſenſu factus idetermiate. ꝗ videſ ꝙ ſimplr a quolibet ſenſu. ¶ Preterea in phātaſia iueniſ hoc qd ꝯuenit cuilibet ſenſui. Eſt eni phātaſia vera ꝛ phātaſia falſa. ſenſus aūt ꝓprius eſt verus: ꝛ ſenſus cōis ꝛ p accidēs ſunt veri ꝛ falſi: ergo videſ cū phātaſia hēat ꝓprietatem cuiuſlibet ſenſus ꝙ ſit mot⁹ factus a quolibet ſenſu. ¶ Sed ꝯ. vnūqdqꝫ hꝫ diffiniri per hoc qd eſt imediatū illi. ſi ergo phātaſia eſt mot⁹ factus a quolibet ſenſu ſm actuꝫ: erit phātaſia accipiens imediate a quolibet ſenſu: ꝛ ſic erit imediata ſenſib⁹ ꝓprijs qd falſum eſt: qa ſenſus cōis imediate eſt ſenſib⁹ ꝓprijs. ¶ Preterea oīs potētia apprehendēs cū pñtia rei eſt añ potētiaꝫ apphēdētem re nō pñte: ſenſus cōis apprehēdit cū rei pñtia vt ſupra habitū eſt: phātaſia aūt apprehēdit re nō pñte. ꝗ ſenſus cōis eſt añ phātaſiaꝫ. ꝛ ſic relinquiſ ꝙ phantaſia nō eſt imediata ſenſibus ꝓprijs. ¶ Preterea ſi eēt imediata ſenſib⁹ ꝓprijs tūc imediate acciperet a ſenſib⁹ ꝓprijs: ꝛ ab ea acciperent ſenſus cōe qd eſt cōtra oēs auctores. ¶ Cōtra ſcdam diffōnē ſic obijciſ. Dīc Boe⁹ ꝙ qcqd pōt potētia iferior pōt ſuperior. ſi ꝗ ſenſus cōmunis pōt cōponere ꝛ diuidere: tūc quelibet potētiaꝝ ſuperioꝝ erit cōponēs ꝛ diuidēs: ꝛ ſic imaginatio opabiſ cōponēdo ꝛ diuidēdo ſicut ꝛ phātaſia: ꝛ ſic per cōponē ꝛ diuidere nō bñ diffiniſ phātaſia: qa per hoc nō differt ab imagiatione. ¶ Preterea potētie definiūtur per obta: obm aūt phantaſie eſt phātaſma vt dicit phus ꝙ phātaſia eſt potentia ſm quā phātaſma nobis ſit: ꝛ ſic videſ male diffiniri per cōponere ꝛ diuidere. ¶ Preterea eiuſdē potētie eſt obm recipere ꝛ opari in ipſo. ꝗ videſ ꝙ arca formaꝝ que eſt imagiatio: ꝛ arca intētionū que eſt memoria ſit opari in ſuis obiectis ꝛ nō phātaſie. ¶ Preterea queriſ qre phātaſia non diffiniaſ in cōparatione ad itellectū ita bñ ſicut diffinitur in cōparatione ad ſenſum. ¶ Solo. dōm ꝙ phātaſia dī duob⁹ modis ſ. large ꝛ ſtricte. large ſm ꝙ cōprehēdit imaginationē ꝛ phātaſiā ꝛ eſtimationē: ꝛ ſic diffiniſ a pho in lib° de aīa ꝙ eſt motus a ſenſu ſm actū fact⁹. ſtricte aūt accipiſ pro potētia collatiua imaginū per cōpōneꝫ ꝛ diuiſionē: ꝛ ſic diffiniſ ab Algazele: ꝛ ideo dicit Algazel ꝙ qdā appellāt eā potētiā cogitatiuā ſicut eā appellat Auicēna. ſed tñ cogitatiua nō eſt ꝓprie niſi in hoīb⁹. ¶ Dicēdū ergo ad pm ꝙ phātaſia dī mot⁹ non ꝓprie ſed ſumiſ ibi motus mālīter ꝓ ipſa potētia mota que ſuſcipit a ſenſu ſpēm ſenſibilē ꝛ moueſ circa ipſam motu diſcretionis ꝛ iudicij: qa ꝛ ſm illā diffōnē phantaſia large ſumiſ vt dictuꝫ eſt. per hoc etiam pꝫ ſolutio ad duo ſequentia. ¶ Ad id qd queriſ qualr motus ſit a ſenſu ſm actū factus. dōm ꝙ hec ꝑpoſitio a. notat cām efficiētē. ſenſus autem ſm actū eſt ſenſus hñs ſpēm ſenſibilē. ille eni imprimit ſpēm acceptaꝫ a phātaſia per hoc ꝙ mouet ipſam. ¶ Ad obm cōtra hoc: dōm ꝙ phantaſia magis abſtrahit ꝙ̄ ſenſus: ꝛ idcirco reſeruat ſpēs ſenſibiles re etiam nō pñte nihilominus non moueſ circa ſpēm aliquā quā non accipit a ſenſu. ¶ Ad ſequētia autem pꝫ ſolutio per ante dicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phātaſia eſt motus a quolibet ſenſu ſm actum factus ſꝫ nō imediate. Immediate enīꝫ ſit iſte motus a ſenſu cōi. ¶ Ad id qd obijciſ cōtra hoc dōm: ꝙ nō oportet per hoc qd diffinitur per gñalem cauſam determineſ in partib⁹ illius cauſe ad imediatum: qa ſic alie partes cauſe viderētur excludi a cauſalitate. obiecta aūt que ꝓbāt ꝙ phātaſia nō ſit imediata ſenſibus ꝓprijs cōcedūtur. ¶ Ad id qd obijciſ cōtra ſcdam diffōnem dōm ꝙ dictum Boetij itelligiſ de potētijs actiuis. ipſe enīꝫ dicit hoc de toto poteſtatiuo cui⁹ ſuperior pars poteſt quicqd pōt inferior: ſed nō cōuertitur. de potentia aūtē māli ꝛ receptiua nō eſt verum: potētia enīꝫ celi que

prior

In Auerroi ē 2. de aīa, t.cō. 153.

Tex.c.17.ꝛ infra.

Quadrupliciter virt⁹ imagiatiua ꝑparat imagiatiōes alijs virtutibus.

2. d aīa, te. cō. 160.

2. de aīa tex. c. 160.

prior eſt ſm nām ꝙ potētia elemētoꝝ non poteſt oſ illud qđ poſſunt elemēta: idcirco vt dicit Auicēna alteri⁹ potētie eſt retinere imagines: ⁊ alteri⁹ opari in eis cōponēdo ⁊ diuidēdo. Uel dicaſ aliter ⁊ meli⁹ ꝙ phātaſia appͥhēdit aliqđ qđ nō appͥhēdit imaginatio. ſ. intētiones amici ⁊ inimici ⁊ veri ⁊ falſi que lꝫ ſemp cōiūcte ſunt ſenſib⁹: tñ nō ſūt accepte ꝑ ſenſuꝫ. ℂ Ad aliđ dōꝫ ꝙ ſm Greg^m^ nice^m^ ⁊ Dama^m^ phantaſia appellaſ vana cōpoſitio imaginū ſic in corpore hoīs caput leonis ⁊ cauda equi codē mō quo imaginamur tragelafuꝫ ⁊ hircocervū ⁊ chimerā: ſed ſm Alga. ⁊ Auicē. phātaſia eſt itētio illicita ex cōpōne imaginū vel diuiſione: ⁊ ſic pꝫ diuerſa eē obᵃ imagiationis ⁊ phātaſie. ℂ Ad aliud dōm ꝙ iſta ꝓpoſitio falſa eſt: eiuſdē potētie eſt recipe ſpēm: ⁊ opari in ipſa cōponēdo ⁊ diuidēdo: ⁊ eſt iſtāntia in ſenſu ꝓprio q̄ recipit ſpēꝫ ſui obī: ⁊ tñ vnā nō cōponit cū altera. ℂ Ad vltimū dōm ꝙ nō eſt generalis cōpoſitio phātaſie ad itellectuꝫ: ⁊ ideo non poteſt diffiniri in comparatione ad ipſum.

ℂ Utrum phantaſie eſt aliquod obiectum.

Ecundo queritur de obō phātaſie. ⁊ videſ ꝙ nullū ſit. Illa eni que ſunt in aīa in potētia apprehēſiua nō ſunt niſi vlē ⁊ ꝑticulare. ꝑticulare aūt nō variaſ niſi cū pñtia mãe vel ſine pñtia: ⁊ hoc duob⁹ modis. ſ. abſolute vel cū cōditione tpis preteriti. Er p⁹ mō eſt obm ſenſus. ſcđo mō imaginationis. tertio mō memorie: et ſic nullo mō erit obm phātaſie. vlē aūt nō pōt eē obm eius: qꝛ nō pōt eē vlē in aīa ſenſibili: ſed in itellectu tm̄. ℂ Solo. ad hoc dōm ꝙ ſi phātaſia gñaliter accipiaſ tūc planuꝫ eſt ſoluere. ſi autē ſtricte accipiaſ tūc dōm eſt ſꝫ quoſdā phos ꝙ nihil ꝓhibet ſuper idē obm opari diuerſas potētias ſicut ſup ſenſibile ꝓpriū operaſ ſenſus ꝓpri⁹ recipiēdo ipm ⁊ iudicando ſenſus aūt cōis ſup idē opaſ cōponēdo actu ⁊ diuidēdo ab ipſo: et diſcernēdo idētitatē ⁊ diuerſitatē iter ea. ſilr imagiatio recipit ea que ſunt in ſenſu cōi. Et ſi cōponit vel diuidit nō facit hoc niſi cōpōne vl diuidē ſenſus cōis: ſꝫ phātaſia hꝫ imagines cōponēdo ⁊ diuidēdo eas ad eliciēdū itētiōes veri ⁊ falſi.

ℂ Queritur quid ſit organum phantaſie.

Ertio queriſ de organo phātaſie. Et videſ ꝙ hoc ſit in medio capitis. Ois eni potentia exiſtēs in organo accipiēs ab organo anterioris potētie ⁊ ab orgāo poſterioris ſitū hꝫ inter vtrūq̄. Talis eſt po^a^ que dr̄ phātaſia. ḡ ſitū hꝫ iter memoriā ⁊ imagiationē. p^a^ ꝓ ſe pꝫ. z^a^ ꝓbaſ p Algazelē: qui dicit ꝙ phātaſie eſt apphendē. pergit eni de his nūc que ſunt in arca formaꝝ hoc eſt in imagiatione. nūc de his que ſunt in arca itētionū hoc eſt in memoria: qñq̄ ſita eſt iter eas: ⁊ opatur in his duab⁹ componēdo ⁊ diuidendo. ℂ Itē Algazel expſſe dicit: ꝙ phātaſia eſt in medio cerebri. ℂ Preterea in aīalib⁹ brutis poſterior ps capitis deputaſ memorie: anterior aūt ſenſui cōi ⁊ imaginationi. ḡ videſ ꝙ media ps relinquaſ phātaſie. Si forte dicaſ: ꝙ media pars deputaſ rōni vel itellectui hoc videſ falſuꝫ: qꝛ itellect⁹ non eſt vtens operās in organo nec ēt rō. ℂ Sꝫ ꝯ. anteriori parte capitis corrupta corrūpunſ imagiationes ⁊ phātaſie ⁊ non corrūpunſ phātaſie in anteriori parte: niſi qꝛ ſitū hīt in anteriori. ḡ phātaſia non eſt in medio cerebri ſed in anteriori pte. ℂ Itē Cōſtabulus in lib⁹ de dria ſpūs ⁊ aīe dicit. ꝙ ſpūs anterior ſm ſenſuꝫ cōem ⁊ phātaſiā opaſ: medius aūt cogitationē ⁊ cognitionē ⁊ ꝓuidētiā. vltimus memoriā ⁊ reminiſcētiā. ℂ Solo. dōm ꝙ tres ſunt cellule capitis. ſ. anterior poſterior ⁊ media. pma dr̄ phātaſia ab antiquorib⁹. z^a^ ſylogiſtica. z^a^ memorialis. Spūs aūt aīalis a priori trāſit in mediā: ⁊ a media in poſtremā. Et in pma opaſ ſenſuꝫ ꝓpriū in organis ſenſuū. Sēſum cōem in pma cōcauitate cerebri: ⁊ imaginationē in medio anterioris ptis cerebri: ⁊ phantaſiā ⁊ eſtimationeꝫ in poſteriori pte anterioris ptis vt ſupra dctm̄ eſt vt dicit Cōſtabulus. ℂ Ad id qđ ꝯ hoc obijciſ dōm: ꝙ phātaſia duob⁹ modis cōſideraſ. ſ. in cōparatione ad ꝓpriū obīuꝫ qđ eſt phātaſia. vel in cōparatione ad extrema: cuꝫ ipſa ſit vna mediaꝝ potētiaꝝ. Et p⁹ mō dr̄ eſſe in poſteriori pte anterioris cellule. z^o^ aūt mō dr̄ eſſe in medio: eo ꝙ ipſa cōnectiſ ad imaginatiuam que eſt añ: ⁊ ad memorialem que eſt poſt. ℂ Ad aliud dōꝫ ꝙ maior ſubtilitatio ſpūs aīalis exigiſ ad operāduꝫ imaginationes apphēſas vt ex eis eliciaſ verum vel falſuꝫ ꝙ ad recipiēdam imagines tm̄: ⁊ ideo quia phātaſia facit talem cōparationē oportet ꝙ ipſa habeat ſpiritū ſenſibilem illi ſpūi qui eſt in media cellula: qui ſubtiliſſimus eſt: ⁊ quo ad hoc dic̄ Algazel. ꝙ ſit in media cellula.

ℂ Queritur de actu phantaſie.

Uarto queriſ de actu phātaſie. Dicit eni Algazel ꝙ opari cōponēdo ⁊ diuidēdo ſup imagines imaginationis ⁊ ſup intētiones memorie eſt actus phātaſie. ℂ Sꝫ ꝯ. eiuſdem v̄tutis eſt itelligibile ſimplex ⁊ itelligibile cōpoſituꝫ vt habeſ in z^o^ de aīa. vbi dicit Ar. ꝙ idiuiſibiliū intelligētia in his eſt circa que nō eſt falſum ⁊ in qb⁹ aūt veꝝ ⁊ falſuꝫ eſt cōpoſitio q̄dā itelligibiliū. ḡ a ſili videſ ꝙ eiuſdē virtutis ſit imaginatio ſimplex ⁊ imagiatio cōpoſita ſiue cōplexa: ⁊ ſic phātaſie nō erit cōponere imaginationes ⁊ diuidere. ℂ Sed ꝯ diuerſaꝝ virtutū diuerſa ſunt inſtrā. ſpirit⁹ enī aīalis inſtrm̄ eſt v̄tutis apphēſiue. Cū igiſ ſpūs ſubtilior deſeruiat v̄tuti collatiue ꝙ apphēdēti: ⁊ phātaſia ſit virtus collatiua ſm Algazelē: nō erit eiuſdē v̄tutis accipe imaginationē ⁊ cōferre iter imaginationes acceptas. ℂ Solo. dōm ꝙ ſi phātaſia large accipiaſ tunc parua erit dria inter phātaſiā ⁊ imaginationē ⁊ eſtimationē q̄tuꝫ ad actū obm ⁊ organū. Et hoc mō videſ ſumere Ar. q dicit phantaſiā eſſe potētiā ſm quā phātaſma nobis ſit: que phātaſia eſt motus a ſenſu ſm actū fact⁹: qđ totū ꝯuenit imaginatiue. Dic̄ enī phātaſiā eē verā ⁊ falſaꝫ: ⁊ ꝙ ꝯuenit potētie diuidēdi ⁊ componēdi imagines apphēſas. Dicit eni phātaſiā eē monētē per qđ ēt determinat delectabile ⁊ triſte ⁊ nociuuꝫ ⁊ conueniēs imaginib⁹ apphēſis: qđ videſ conuenire eſtimatiue. Si aūt ſtricte ſumaſ tunc diſtiguiſ phātaſia ab imagiatiua per hoc ꝙ nō eſt eiuſdē potētie in ſpecie ſpecialiſſima tenere imagiationes qđ ſit per virtuteꝫ ſicci: ⁊ cōferre eas qđ ſit per virtutē ſpūs ſubtilis ⁊ mobilis. Et ideo qdaꝫ auctores ſequētes hāc rōnē diſtiguūt iter phātaſiā ⁊ imaginatiuam. ℂ Ad id qđ obijciſ in ꝯriuꝫ dōm ꝙ aliud eſt de v̄tute q̄ nō hꝫ ſitū in organo: ⁊ aliud de v̄tute organica. ſimplex eni ⁊ cōplexū in virtute ſeparata ab organo nō diuerſificanſ niſi ſm habitudinē ipſius rei: ⁊ nō ſm diuerſitateꝫ ſpūs vel organi: ſed in virtute organica alia eſt diſpoſitio ſpūs in collatiōe ⁊ alia in retētione ſimplicis. cum enim collatio ſit mot⁹ vni⁹ ad alterum indiget ſpiritu bene digeſto ſubtili ⁊ mobili. bonitas aūt retentionis eſt per ſubiectū nō de facili mobile: et per organū qđ cōueniēter eſt ſicco determinatum. Et ideo alterius virtutis eſt retinere imagines ⁊ conferre.

ℂ Queritur qualiter phantaſia corrumpitur.

Uinto queriſ ⁊ vltimo de modo corruptionis phātaſie. Fit eni corruptio in anteriori parte cerebri: ⁊ tūc phātaſie ſunt ideterminate: ⁊ qñq̄ ſit in poſteriori ⁊ tunc debilitaſ memoria. Et qñq̄ ſit in memoria: ⁊ tūc ſit debilitatio cognitionis ⁊ rationis vt dicūt auctores. Sꝫ hoc videſ falſum: ſpiritus eni aīalis trāſit ab anteriori pte capitis ad mediam ⁊ poſtremā. ergo ſi corrupt⁹ eſt in anteriori corruptio trāſit ad mediam ⁊ poſtremam: ⁊ ita corrupta phantaſia corrupta erit ratio ⁊ memoria. ℂ Preterea nos videmus ꝙ in ſomnis ſine corruptione alicui⁹ ptis capitis falſe. ⁊ indeterminate ſunt multe phantaſie. ḡ videſ ꝙ corruptio phātaſie nō cauſeſ ex corruptione anterioris partis capitꝭ. ℂ Preterea dicit phs in z^o^ de aīa ꝙ cauſa huius ꝙ phātaſia eſt vera ⁊ falſa eſt ꝙ ſenſus qdē ꝓprioꝝ eſt verus aut paruiſſimū eſt hñs falſuꝫ. z^o^ aūt vt hec accidūt. ſ. veꝝ ⁊ falſuꝫ ⁊ ex hoc ⁊ ex hinc iā ꝯtigit mētiri: ergo videſ ꝙ corruptio phātaſie ſit emēdatio ſenſus cōis per accñs: ⁊ nō a corruptione ꝓpria. ℂ Itē dictu⁹ ꝙ phātaſia qñq̄ impedit cognitionem intellectualeꝫ ſicut videſ dicere ⁊ Dioniſi⁹ in lib⁹ de myſtica theologia ca^o^ p⁹ loquēs ad Timotheū ſic. vide vt nullus indoctoꝝ iſta audiat. Iſtos aūt dico qui ī exiſtibus ſunt formati nihil ſup exiſtis ſemp ſubaliter eē opinātes: ſed putātes ſcire ea que ſm ſeipſos et cognitione eū qui ponit tenebras latibulū ſuū. ⁊ tāgit hoc qđ dicit Aug⁹ in p⁹ de trini. ſ. ꝙ qdā errātes de deo ſm corpus ſapiūt: qꝛ nihil de eo ſentiūt niſi qđ in phātaſijs ⁊ in ſenſib⁹ inueniſ. ℂ Silr ēt qñq̄ ſit reuelatione ꝓphali a ſomniali in qua qñq̄ ſe ingerunt phātaſmata qđ virt⁹ itellectualis non pōt diſcernere. ℂ Solo.

Lec. cō. 2. T. c. 161 ſcđo aīa ſꝫ Alb.

Triplex ē phā taſie corruptio

dōm q triplex eſt corruptio phātaſie.ſ.in ſe ⁊ in cōparatiōe ad ſenſuʒ cōēʒ: ⁊ in cōparatione ad itellectū. In ſe qñ corrūpit anterior ps capitis vel diſturbaf ifirmitate vel aliq̄ alio accñte: ſicut accidit in qbuſdā egritudib⁹ in qbus multiplicanf phātaſie ideterminate. In cōparatione ad ſenſuʒ cōem: ex idebita cōpōne vel diuiſione gñef corruptio in actu phantaſie que eſt falſitas. In cōparatione eni ad itellectuʒ corrupta eſt phātaſia qñ itellect⁹ ſpūalis nō ſufficiēter reſultat in phātaſmatib⁹: ⁊ ideo qñ multiplicatur phātaſma icipit aīa adherere phātaſmatib⁹ ⁊ errat in intellectu ſpūali. de hoc plenī⁹ hēbif ifra in qōne de reuelatione ſomnioꝝ. ¶ Ad pᵐ ergo dōm: q ſpūs in anteriori pte corrupta nō corrūpif corruptione ppria: ⁊ ideo qñ trāſit a poſt pte ad mediam ⁊ poſtremā nō remanet corruptū qa corruptioneʒ nō habuit p ſe ſʒ per accñs. ¶ Ad aliō dōm q in ſomnis reflexa eſt imaginatio ad organū ſenſus cōis: ⁊ ideo aīa cōuertit ſup imagines ſic ſupra ſenſata: ⁊ cū ſenſata accipiant p modū reꝝ: accipit aīa tūc imagines ſic res. hoc aūt ꝯtingit ideo qa vapor aſcēdēs a loco digeſtionis ad cerebruʒ infrigidaf ibi pp locū: que frigiditas fluit ad organa ſenſuum ⁊ accidit ſic fluere imagines ad organum ſenſus cōmunis. Cū aūt ſpiritus in ſomno ſit groſſus in capite pp diſtum frigoris nō pōt trāſire ad operationē cōis: ⁊ ideo accidit q anima non diſcernit verum imagines ſint res vel imaginationes: ſed cōuertif ſuper eas tāq̄ ſuper res. ⁊ de his plenius habebitur. Ex hoc tñ pʒ q non eſt ex corruptione phantaſie ſed ex antecedēte quod eſt ſomnus. ¶ Ad aliud patet ſolutio per ante dicta.

¶ Queritur quid ſit virtus eſtimatiua.

Einde querēdum eſt de eſtimatiua. Et queruntur quatuor.ſ.quid ſit. ⁊ qd ſit obiectū ei⁹. ⁊ quid organum. ⁊ quis actus.

Ad pmū pcedif ſic. Dicit Algazel ſequēs Auicēnā. Eſtimatiua eſt virt⁹ apphēdēs de ſenſato qd nō eſt ſenſatū: ſicut ouis apphendit inimicitias lupi: hoc eni nō ſit per obm ſēp aliaʒ virtutē que eſt hoc brutis qd eſt itellect⁹ hoīs. ¶ Sʒ ꝯ. diuerſaꝝ virtutū diuerſa ſunt obiecta. cū ergo phātaſia ⁊ eſtimatiua diuerſe ſint virtutes: diuerſa habebūt obiecta: ſʒ ſupra habitū eſt: q intētiones non ſenſate in ſenſib⁹ tñ exiſtes ꝓprie ſunt phātaſie: ergo videf q nō ſint obiecta eſtimatiue. ¶ Preterea videf eſtimatiua nō eē virt⁹ apphēſiua ſed motiua: virt⁹ eni determināns inimicū vl amicum eſt virtus iperās fugā vel imitationē ⁊ oīs talis eſt motiua. Cū ḡ eſtimatiua talis v̄tus ſit: ipſa videbitur motiua. ¶ Preterea q̄rif de quo itellectu hoc itelligaf q dīc q eſtimatiua eſt in brutis qd eſt itellect⁹ hoīum. Si eni intelligif de itellectu ſpeculatiuo hoc eſt falſuʒ. virt⁹ eni cōferēdo determinās veꝝ vel falſuʒ in imaginib⁹ eſt in brutis loco itellectus ſpeculatiui: ſed hec nō eſt eſtimatiua ſed phantaſia. Si vō intelligitur de itellectu practico ſiue actiuo: tūc eſtimatiua videbif eē virt⁹ motiua. ⁊ nō apphēſiua. ¶ Qd ſi ꝯcedif. Cōtra. quecūq̄ ſunt eiuſdē diuiſionis ſunt eiuſdē gñis. eſtimatiua ⁊ phātaſia ⁊ imaginatiua ponunf in eadē diuiſione ab Auicēna ⁊ Algazele. ḡ ſunt eiuſdē gñis. Sed phātaſia ⁊ imaginatiua ſunt in gñe v̄tutis apphēſiue. ḡ ⁊ eſtimatiua ſimilr. ¶ Itē dicit Algazel q qnq̄ ſunt ſenſus interiores.ſ. ſenſus cōis ⁊ imagiatiua eſtimatiua ⁊ phātaſia ⁊ memoria: ſenſus eni ſonat in apphenſionē. ḡ eſtimatiua erit v̄tus apphendēs ⁊ nō motiua. ¶ Solo. dōm q ſm q phātaſia large ſumif tūc eſtimatiua eſt q̄dā ps phantaſie vt ſupra habituʒ eſt. Si aūt ſtricte ſumaf tūc eſtimatiua eſt v̄tus ſequēs phātaſiā ⁊ diuerſa ab ipſa: ⁊ eſt determinās imitationeʒ vel fugam in itētionib⁹ apphēſis: que in q̄ intētiones ꝯlacte ſunt, cōpōni ⁊ diuiſioni phātaſmatū nō tñ ſunt accepte a ſenſib⁹. ¶ Ad pmū ergo dōm q differt itētionē illam accipe per modū veri ſpeculatiui tm: ⁊ accipe eādē per rōnem appetibilis vel deteſtabilis. ⁊ pᵒ intētionē accipit phātaſia ſcdo mō eſtimatiua. ¶ Ad aliud dicēduʒ q apphēſiua dī duob⁹ modis. dī eni apphēſiua virt⁹ accipiēs ſpēm: put eſt pnᵐ cognitiua cuiuſlibet ſiue ſpeculatiue ſiue opatiue: ⁊ hoc mō videf accipere phs in 3ᵒ de aīa vbi dicit q ipſius acceptionis dicē ſunt ſcia opinio ⁊ prudētia. ſcia eni ⁊ opinio ptinēt ad ſpeculationē: ⁊ prudētia ad opus: ⁊ hoc mō cōſiderāt apphēſiuaʒ

T.c.154. in ſecūdo de aīa.

ſenſibilem que diuidūt eā per qnq̄ diīas que dicunf ſenſus iteriores. Dicif ēt virtus apphēſiua virt⁹ accipiēs ſpēʒ ordinatā ad ſpeculationem veri tm ⁊ hoc mō eſtimatiua nō erit apphēſiua. Silr motiua dī duob⁹ modis. dī eni motiua virtus imediate mouēs organa in motu ꝓceſſiuo ad fugaʒ nociui ⁊ ad acq̄ſitionē cōuenientis: ⁊ hoc mō non mouet aīa appetitiua cū ſuis ptib⁹ vt īfra ꝓbabif cū diſputabif de mouēte. Alio mō dī virtus motiua determinās per cognitionē id ad qd eſt motus ꝓceſſiuus aīalū: ⁊ hoc mō intellect⁹ practicus per ſciam ſuā eſt motiuus vt dicit Auer. ⁊ ſic phantaſia practica ⁊ eſtimatiua ſm Auicēnā ⁊ Algazelem. ¶ Ad aliud dicendum q ſimilitudo eſt ad intellectum practicum que tamē vno modo eſt virtus apprehenſiua. ¶ Ad duo vltima dicendū q quādo virtus apphēſiua diuidif in qnq̄ ſenſus interiores ſumitur primo modo ⁊ non ſecundo.

¶ Queritur quid ſit obiectum eſtimatiue.

Ecundo querif qd ſit obiectū eſtimatiue. Et videtur ex ꝓdictis q obm eſtimatiue ſit id qd nō eſt ſenſatū. ſumif tñ de ſenſato. hoc eniʒ dicūt Auicēna ⁊ Algazel. ¶ Queraf ḡ vtꝝ ſit vle vel pticulare. Videf q nō pticulare. Oē eniʒ particulare eſt ſenſatū ꝓpriū vel cōe vel p accidens: ⁊ hoc dico ſi corporeū eſt. ⁊ dicūt aūt q illō qd apphendit eſtimatiua nō eſt ſenſatū aliq̄ mō. ḡ videf nō eē pticulare. ¶ Itē dē qd determiat eē fugiēdū vel imitandū videtur hoc facere per aliqd cōe regēs in fuga vel imitatione. Eſtimatiua vniuſr determinat de omni figura ⁊ omni imaginatione ſenſuū. ḡ videf hoc facere per aliqd cōe regitiuum: et ſic iteꝝ obm eius erit cōe ⁊ nō particulare. ¶ Iteʒ qcqd vno mō ens accipif ab omni ſenſibili eiuſdē ſpēi: hoc videf vle eē: ſicut hō in vna rōne accipif a ſorte ⁊ platone. Illud auteʒ qd determinat fugiendū eē ſm vnū modū accipif in oue ab omni lupo: ⁊ nō fugiēdū eē ſm vnū modū ab omni paſtore. ergo hoc erit vle cū ſit obʒ eſtimatiue: ⁊ ſic obm eſtimatiue erit vle. ¶ Sʒ ꝯ. oīs virtus aīe ſenſibilis eſt v̄tus operās in organo: nulla rō vlis eſt in ſpēbus deſixis in organo. ḡ nulla virtus aīe ſenſibilis eſt virt⁹ operans ſm rōnē vlis. pᵒ ꝓbaf per hoc: q nulla virt⁹ aīe ſenſibilis ſeparaf ab organo vt dicit phs: itellect⁹ eni ſolus nullius corporis eſt act⁹. 2ᵒ ꝓbaf per hoc q dicit Auicēna q qcqd eſt in organo corporeo eſt cū quātitate ⁊ figura. ¶ Preterea oīs ſcia cauſaf ex rōne vlis. Si ḡ bruta aīalia pceptiua eſſent vliuʒ: pceptiua etiaʒ eēnt ſciaʒ per inuētionē ⁊ doctrinā ⁊ ſtudiū qd falſuʒ ē. ¶ Solutio dōm cū Auicēna q intētiones accepte a ſenſib⁹ nō apprehēſe per ſenſuʒ apphēdunf per duos modos.ſ.per rōneʒ vlis: ⁊ ſic elicere eas a ſenſib⁹ eſt experiētie ⁊ v̄tutis itellectiue. Alio mō accipiunf per intētiones nunq̄ ſeparas a ſenſibus: que ſunt hic ⁊ nunc: ⁊ ſic accipiunf duob⁹ modis.ſ. put ſunt pnᵐ veri ⁊ falſi in ptib⁹ ⁊ ſic ſunt phātaſie: vel put determināt nociuū vel ꝯueniēs in appetibilib⁹ ⁊ ſic ſunt eſtimatiue. ¶ Dōm ḡ ad pmū: q pma eſt falſa niſi itelligaf de corporis exiſtib⁹ in re extra. Si vō itelligaf de his que ſiūt eis ex cōpōne vel diuiſione ſic veꝝ ⁊ falſum. vel ex ordine ad appetitū ſicut nociuū vel cōueniēs falſa erit ꝓpō. ¶ Ad aliō dicēdum q lʒ cōe regēs ſit in eſtimatiua tñ nō cōſideraf ſʒ rōnē cōitatis ſue: qa aliter oporteret q eſtimatiua ſepararet cōe a pticulari per rōnē ſue cōitatis: ſed cū hic ⁊ nūc cōſiderat ipm qd⁹ colligaf aliud pticulare. ¶ Ad aliud dōʒ q eſtimatiua magis imitaf nām in mouēdo q̄ ſciam ⁊ artē itellectus practici. Unde lʒ ouis vno mō accipiat inimicū i omni lupo nō tñ velf inq̄ſitione ⁊ cōſilio in mō fugiēdi quēadmodū hō: ſʒ oīs ouis fugit vno mō ēt oēm lupū. ⁊ hoc eſt qd dicit Damaſcenus q bruta poti⁹ aguntur q̄ agūt. ⁊ idē dīc Auicēna q inſtinctu nature mouenf bruta ⁊ nō ad rōnē apprehenſā: ⁊ ideo rationem vniuerſalis non conſiderant.

3ᵒ de aīa.t.c.7

¶ Queritur quid ſit organum eſtimatiue.

Ertio queritur de organo eſtimatiue. Et videtur nō habere organum ſuſceptiuuʒ alicui⁹ ſpeciei vel forme. virtutes enim motiue ſunt in organis que mouentur: ⁊ non in organis a quibus ſuſcipiunt ſpeciem. virtus eniʒ motiua mouetur a delectabili ⁊ mouet organa ad ipſum delectabile conſequendum. ergo videtur q cuʒ eſtimatiua ſit quedam motiua: q ipſa non habeat organū niſi qd moueat:

qđ moueat:nō p qđ apphēdat aliqđ. ¶ Preterea eqūis ab ſtractionis eſt accipere ſpēm per modū veri ⁊ accipe p modū boni delectabilis:ḡ videt̃ ꝙ in mō abſtrahēdi nō differt eſtimatiua ab organo phantaſie. ¶ Sed ↄtra. diuerſarū viriū diuerſa ſunt organa:phantaſia ⁊ eſtimatiua ſunt diuerſe vires:ḡ hñt organa diuerſa. ¶ Solo. dōm ꝙ eſtimatiua ⁊ phantaſia operant̃ in eodē organo. eſtimatiua enim nihil aliud eſt ꝙ extēſio phantaſie in practicā ſicut et itellectus ſpeculatiuus extēdēdo ſe ſit practic⁹. ¶ Ad p^m ḡ dōm ꝙ obiectio illa tenet de motiua que imediate facit motū ſicut eſt appetitus cū partib⁹ ſuis:que eſt cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ſed ille motiue que determinãt per iudiciū faciēdū eſſe motum operant̃ in organis ꝑcedētiū ſe ſpeculatiuorum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nihil ꝓhibet diuerſarū viriū eē idez organū:dūmō ſpēs que ſunt in organo diuerſimode conſiderentur.

¶ Queritur quis ſit actus eſtimatiue.

Quarto ⁊ vltimo querit̃ qs ſit act⁹ eſtimatiue. Et videt̃ ſm Auicēnā ⁊ Algazelē ꝙ act⁹ ei⁹ ſit determinare de fugiēdo ⁊ imitãdo per apphēſionē ↄuenientis ⁊ icōuenientis in partib⁹. ¶ Sz ↄtra. oēm determinationē ad opus in his que poſſibile ē aliter fieri ꝑcedit inqſitio ⁊ diſpō ⁊ ꝓpoſitio ⁊ ſnīa vt pz per Damaſcenum q dicit ꝙ primum qdē iquirit ⁊ ↄſiliat̃:deide diſponit ⁊ amat qđ ex ↄſilio indicatū eſt ⁊ vocat̃ ſnīa:deide poſt diſpōnē ſit electio:deide impetū facit ad opatiōnē. Cū ḡ eſtimatiua in brutis ſentētiet de fugiēdo vel imitãdo:videt̃ ꝙ ſniam illã ꝑcedat inqſitio ⁊ ↄſiliū ꝑcipue cū ſit de his que poſſe eſt alr̃ fieri. Si forte dicat̃ ꝙ hec deficiũt in brutis cū nō neceſſaria ſint. hoc nihil ē: q2 nã nō dficit in neceſſarijs nec abũdat in ſuꝑfluis vt dicit

Tex.c6.45. Ariſto. in 3° de aīa. ¶ Solo. dōm ꝙ act⁹ eſtimatiue eſt q dictus eſt:ſed in brutis nō ꝑcedit ↄſiliū ⁊ inqſitio:eo ꝙ bruta per modū nãe ipetū faciũt ad op⁹:⁊ nō per modū deliberationis. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nã nō deficit in brutis a neceſſarijs ſue ſpēi:lz iperfectiorē hēant aīam ꝙ hō:⁊ idō in multis deficiũt que ſunt in hoīe. hō eni pfectiſſimuz eſt oīuz aīaliū vt hētur in 12° de aīalibus.

¶ Querit̃ quid ſit memoria.

Conſequēter querēdū ē de memoria. Et querunt̃ qs ſtoor. ſcz quid ſit. ⁊ quid ſit organum. ⁊ quid ſit obiectum eius. ⁊ quis actus.

Ad primū ꝓcedit̃ ſic. Dicit Algazel ꝙ memoria eſt ↄſeruatrix harū itentionū ꝙs apphēdit eſtimatiua. ⁊ idō eſt archa itētionū ſicut imaginatiua ↄſeruatrix formarū eſt archa formaz. ¶ Itē Iſaac in li° de diffinitionib⁹. Memoria eſt cōphēſio rerū exiſtētū in aīa cū inquiſitione. ¶ Itē Grego⁹ nicenus diffinit multiplr̃ memoriam ſm diuerſos pħos ſic dicēs. memoratiuū eſt memorie ⁊ rememorationis cã ⁊ ꝓmptuariū. Cū aũt memoria (vt Origenes qdē ait) ſit phãtaſia relicta ab aliquo ſenſu ſm actū apparentē. Plato aũt ↄſeruatio ſenſus ⁊ itelligētie. Damaſcenus aũt ſic diffinit vt Gregori⁹:⁊ addit iſtā. Memoria eſt ↄſeruatio ſenſus ⁊ itelligentie. ¶ Cōtra primã diffōnez ſic obijcit̃. ↄſeruare eni nō dicit motū reuerſiuū in rē in ſpecie que eſt apud aīam. memorari aũt redire eſt in rē ex ſpecie que eſt apud aīaz. ḡ memorie nō eſt ꝓpriū ↄſeruare neqz memoria eſt ↄſeruatrix. prima ꝓbat̃ ex dictis. Auer. in ſuo li° de memoria ⁊ reminiſcētia q dicit ꝙ virtus cōſeruatiua eſt virtus ↄtinua hoc eſt ↄtinue ↄſeruãs hoc qđ repoſitum eſt in ipſa. ¶ Secūda ꝓbat̃ ex dicto pħi in cap° de memoria. vbi dicit ꝙ poſt tēpus oīs memoria ſit. ſit eni reuerſio in rem ꝑteritã per memoriã. ¶ Item obijcit̃ de hoc ꝙ dicit ꝙ eſt ↄſeruatrix harū intentionū quas apphēdit eſtimatiua. videt̃ enim ꝙ ſit ↄſeruatrix imaginationis ex eo qđ habet̃ in cap° de memoria. ſ. ꝙ memoria eſt phantaſmatis ⁊ imaginationis. ¶ Preterea cū memorari ſit recurrere in ꝑteritū memorie dēbit actū:⁊ cū virtutes aīe diuerſe ſint per act⁹ ſuos:videt̃ ꝙ memoria potius debeat diffiniri per operari ꝙ per ↄſeruare. ¶ Cōtra 2^m obijcit̃. Memoria eſt apphēſio rerū extra:ḡ nō erit apphēſio rerū exiſtentiū in aīa. ꝑma ꝓbat̃ per hoc:ꝙ memoria eſt potētia recordatiua. Per recordationē aũt ↄtingit redire in rem extra. ¶ Itē brutorum non eſt ingrere ⁊ tñ hñt memoriã:ḡ memoria male diffinit̃ per inqſitionē. ¶ Cōtra 3^m ſic obijcit̃:nihil eſt cã ſuipſi⁹: ſed memoratiuū idē eſt ꝙ memoria:ḡ memoratiuū non eſt cã memorie. ¶ Preterea querit̃. Quid ſupponat̃ p hoc ꝙ dicit̃ rememorationis. ſi actus memorie ſupponit̃ tunc idē eſt ac ſi diceret̃ memoria eſt cã actus memorie:qđ nihil eſt dictū. ſi aũt per rememorationis ſupponit̃ reminiſcentia ſicut infra dicere videt̃ Gregorius vbi dicit ꝙ memoratio eſt memorie corrupte facte reſtauratio. videt̃ duplr̃ peccare diffinitio. vno mō. ſ. ꝙ rememoratio in ſolis hoib⁹ eſt vt dicit Auicēna. ⁊ ſic nō vniuerſaliter memoria eſt cã rememorationis:cū memoria ſit inſit brutis aliquo mō:q2 frequēter vt dicit Ariſto. bene memorãtes ſunt nō bene reminiſcibiles ⁊ ecōtra:qđ nō eſſet ſi memoria eſſet cã reminiſcentie ſiue rememorationis. ¶ Preterea querit̃ ꝙre dicit̃ ꝓmptuariū. Promptuariū eni alteri ꝓmptuz eſt. memoria aũt per ſeipſam redit in rem quã accepit in ꝑterito. ¶ Cōtra 4^m ſic obijcit̃. Memoria ⁊ phantaſia ſunt diuerſe virtutes. ḡ vna diffinit̃ male per alterã. ¶ Preterea phantaſia relicta ab aliquo ſenſu ſm actū apparentē eſt ſpēs phantaſmatis. ergo videt̃ memoria idē eſſe ꝙ ſpēs phantaſmatis. ¶ Cōtra 5^m ⁊ 6^m ſimul ſic obijcit̃. nulla virtus aīe ſenſibilis eſt ↄſeruãs itelligibile. memoria eſt virtus aīe ſenſibilis:ḡ nō eſt ↄſeruãs itelligibile. ꝑma pz per hoc ꝙ oīs virtus aīe ſenſibilis vt dicit Auicēna recipit ſpēm cuz apēdicijs mãe. 2° ꝓbat̃ per hoc ꝙ memoria inenit̃ in brutis in qb⁹ nō eſt niſi aīa ſenſibilis. ¶ Item ad hoc ponunt̃ rōnes Ariſto. in cap° de memoria. Cuiuſcūqz potētie eſt apprehendere ꝙtitatez ſub differentijs ꝙtitatis illius eſt apprehendere tēpus:ſenſitiue potētie tñ eſt apprehendere ꝙtitatē ſub differentijs quãtitatis. ergo ſenſitiue potētie tñ eſt apprehendere quãtitatem tēporis. Hoc dato ꝓcedit̃ ſic. quecūqz potentia cognoſcit tēpus ſub differētia tēporis determinata illa eſt ſenſitiua. oīs memoria cognoſcit tēpus ſub dīia tēporis determinata que eſt ꝑteritū. ḡ oīs memoria eſt potētia ſenſitiua. ꝑma pmi ſyllogiſmi ꝓbat̃ ex hoc:ꝙ eadē eſt cognitionis rō in gñe ꝙtitatis ſm oēm ſpēm ꝙtitatis. ¶ Scđa vo ꝓbat̃ p hoc ꝙ ꝙtitas eſt obm ſenſus cōis ⁊ imaginationis ⁊ nō intellectus vt dicit pħs in cap° de memoria ⁊ reminiſcentia. Et ſi itellectus itelligat ꝙtitatem:tñ accipit eam ſm hoc ꝙ ꝙtitas eſt:hoc eſt ſm ſimplicē quãtitatis rōnem:⁊ non ſub imaginatione lōgi vel breuis. ꝑma vo ſecūdi ſyllogiſmi eſt ↄcluſio primi. 2° vo ſcribit̃ in litteris Ariſto. vbi dicit ſic. opz aũt cū ſm ipſam memoriã agat ſic in aīa dicere ꝙ hoc prius audiuit aut ſenſit aut intellexit. ¶ Itē Ariſto. magnitudinē ⁊ motū cognoſcere eſt neceſſe. magnitudo aũt ⁊ mot⁹ nō cognoſcunt̃ niſi potentia aīe ſenſibilis:ḡ neqz tēpus. ſed tēpus ſub dīia determinata cognoſcit̃ a memoria:ḡ memoria eſt potētia aīe ſenſibilis. ¶ Itē Ariſto. memoria qdē itellectus eſt per accidēs:per ſe aũt pmi ſenſitiui. ¶ Itē Ariſto. ſi memoria itelligētiarū partiū eſſet nō vtiqz ineſſet multis aliorum aīaliū. forte aũt nulli mortaliū. ¶ Itē Ariſto. cuius qdem ē eorum que ſunt aīe memoria ſit manifeſtū:qm̄ quidē cuius ⁊ phantaſia eſt:ſed phantaſia eſt aīe ſenſibilis:ḡ ⁊ memoria. ¶ Itē Ariſto. memorialis qdez per ſe ſunt quorum ⁊ phantaſia. ſm accidens aũt quecūqz cum phantaſia:ſed phantaſia nō eſt niſi ſenſibiliū. ḡ ⁊ memoria nō eſt niſi ſenſibiliū. ⁊ exinde ſequitur vlterius ꝙ memoria ſit potentia ſenſibilis aīe. ¶ Itez Grego⁹ nicenus ſenſibilia qdē ſm ſeipſa memorantur. Intelligibilia vo ſm accidens:q2 ex cogitabiliū memoria phantaſia ſit ꝑſſumpta. ¶ Itē Gregorius nicenus. memorari dicim⁹:que prius ſciuimus vel audiuimus vel alr̃ qualr̃. cognouimus. ꝑus aũt relationē hz ad ꝑteritum tēpus. Manifeſtū eſt ḡ ꝙ memorabilia ſunt que fiunt ⁊ corrūpuntur ⁊ que in tēpore ↄſiſtunt. talia aũt nō ſunt niſi ſenſibilia. ḡ memoria eſt vis ſenſibilis aīe. ¶ Itē dicit Damaſcenus eē typos eorum qui opinatus eſt aliquis ꝗ eorum que intellexit cuſtodit memorari dicitur. typi autez ſunt. figure ⁊ imagines quas opinamur eē memoria. ergo memoria eſt ꝓprie figurarum ⁊ imaginum. imagines aũt. ſunt ſenſibilis aīe. ergo memoria eſt potentia aīe ſenſibilis. ¶ Item dicit Damaſcenus ſenſibilia ſm ſeipſa memorie cōmendant̃:ſed ſenſibilia nō ſunt niſi ſenſibilis aīe:ergo memoria nō eſt niſi ſenſibilis aīe. ¶ Item Auicēna in 6° de nãlibus ꝓbat in rōnali aīa nō eſſe memoriam:⁊ q2 de hoc infra erunt qōnes:rō

nes eius infra ponent.¶ Itē qcqd eſt vbiq꜄ ⁊ ſemꝑ hoc eſt
remotū ab oī dr̄ia tp̄is. vle aūt eſt vbiq꜄ ⁊ ſemꝑ: ḡ oē vle eſt
remotū ab oī dr̄ia tp̄is. ꝑma pꝫ per ſe: qꝛ oīs dr̄ia tp̄is tōcer
Tex.cō.39. nit mām. 2ª ſcribit̃ in p° poſterioꝝ. Inde ſic: oīs memoria
accipit ſub dr̄ia tp̄is d̄terminata: nullū vle ſm ꝙ vle eſt ſub
dr̄ia tēporis determinata. ḡ nulla memoria accipit vle ſꝫ ꝙ
vle. Inde vlterius: nulla memoria accipit vle ſm ꝙ vle. aīa
rōnalis accipit vle ſm ꝙ vle: ḡ nulla memoria eſt aīe rōna-
lis ſiue itellect⁹. ¶ Sed ꝯtra. qcqd hꝫ facē cōpōnez ſub dr̄ia
tp̄is: determinabile illius mot⁹ ⁊ operationes ꝯiuncta ſunt
tēpori. itellect⁹ hꝫ facē ꝯiunctionē talē. ḡ mot⁹ ⁊ operatio cō
iuncta ſunt tēpori. p° pꝫ per ſe. 2ª ſcribit̃ in 3° de aīa vbi dic̄
Tex.cō.21. Ariſto. nō ſolū verū ⁊ falſum eſt cōponēs itellectū: ſꝫ qđ erat
⁊ erit. vnde aūt faciens hoc itellectu eſt vnūqđq꜄ ſupple per
cōpōnē. ¶ Deinde vlterius oīs virt⁹ cui⁹ operatio eſt in tē
pore pōt ꝯſiderare tp̄s determinatū in p̄terito. itellectus eſt
hmōi. ḡ itellect⁹ pōt ꝯſiderare tp̄s determinatū in p̄terito. ⁊
hoc exigit̃ ad eſſe memorie. ḡ memoria pōt eſſe in itelligibi-
li parte aīe. ¶ Itē qcqd eſt cōponēs nō ſolū ea que ſunt ſed
etiā p̄terita ⁊ que futura ſunt hābēt opatiōnē ſm tp̄s deter
minatū. Intellect⁹ eſt hmōi. vt pꝫ in auctoritate p̄habita. ḡ
hꝫ operationē ſm tp̄s d̄terminatū ⁊ ita pōt hr̄e memoriā.
¶ Itē qcqd deliberat p̄teritū ad futurū: ꝯſideratiuū eſt p̄te
Tex.cō.21. riti determinati. itellectus eſt hmōi vt dicit̃ in 3° de aīa: in-
tellect⁹ ꝯſiderat p̄teritū determinatū: ⁊ ita pōt hr̄e memo-
riā. Si forte dicat̃ ꝙ memoria ſenſibilis aīe eſt per ſe: ſꝫ in-
tellectus per accidēs. ꝑpter hoc ꝙ itellect⁹ nō pōt recipere
ſp̄m memorie qđ eſt imago rei p̄cognite ⁊ tēpus p̄teritū de-
terminatū. ¶ Cōtra. ad cuiuſcūq꜄ ſimilitudinez pōt poni ⁊
deſcribi finita magnitudo in mē exteriori illud eſt imago
q̄titatis finite ad ſimilitudinē ei⁹. qđ eſt in itellectu pōt po-
ni ⁊ deſcribi finita magnitudo in mē exteriori. ḡ in itellectu
eſt imago q̄titatis finite. ꝑma pꝫ per ſe. 2ª ſcribit̃ ab Ariſt.
in cap° de memoria vbi ſic dicit. Et ſi nō itelligit q̄titatem
ponit tñ ante oculos q̄titatē. ¶ Item oē qđ eſt in aīa finite
q̄titatis ⁊ figure pōt eſſe imago per quā ꝯtingit memorari:
id qđ eſt in itellectu finite q̄titatis eſt ⁊ figure. ḡ pōt eē ima-
go per quam ꝯtingit memorari. ꝑma ꝓbat̃ per hoc ꝙ dicit
Ariſto. ꝙ memoria vtit̃ phantaſmate vt imagine. 2ª vo ꝓ-
bat̃ per hoc ꝙ dicit alibi ꝙ q̄uis nā q̄titatum ſit infinita: tñ
itellectus ponit q̄titatē finitā. ¶ Itē oīs itellect⁹ cognoſcēs
per apprehenſionē ſenſibilez accipit ſp̄m ſm ꝙ eſt in ſenſu:
itellectus qui oritur ex ſenſu eſt hmōi. ḡ accipit ſp̄m ſm ꝙ eſt
in ſenſu: ⁊ talis ſpēs eſt ſp̄m memorie. ḡ in tali intellectu pōt
eſſe memoria. ¶ Iuxta hoc tertiū querit̃ que dr̄ia ſit iter cōſi
derationē ⁊ memoriā. Hāc eni qōnē mouet Ariſto. in cap°
de memoria. Et videt̃ ꝙ nulla. oīs eni reuerſio in p̄acceptū
in aīa ſenſibili vel itellectu eſt act⁹ memorie. cōſideratio eſt
talis reuerſio. ḡ ꝯſideratio eſt memoria. ꝑma pꝫ per diffini-
tionem memorie. 2ª pꝫ per hoc ꝙ nullus conſiderat hoc qđ
Tex.cō.55. nō ꝑmū accipit ſꝫ qđ ante accepit. vnde Ariſto. in 2° de aīa
dicit ꝙ homo eſt conſiderans q̄ prius accepit grāmaticez.
¶ Contra hoc eſt qđ dicit Ariſto. ꝙ nō memorat̃ aliqs qđ
cōſiderat: cū ſit actu ꝯſiderās ⁊ itelligens. ¶ Solo. dicimus
ꝙ memoria multiplr̄ dī. ſ. pro habitu ⁊ potētia: ⁊ pro obro.
Memoria multiplr̄ dī. Dicit̃ eni memoria ipſa potētia q̄ſq꜄. ⁊ hoc ꝓprie dicit̃ me
moratiuū: ⁊ dicit̃ duob⁹ modis. vno mō ponit̃ pro potētia
que reflectit̃ in rem in p̄terito acceptā a ſenſib⁹ per imagi-
natiuē rei permanētis apud aīam cū ꝯſideratione tēporis
p̄teriti. Et de hac memoria locuti ſunt pħi ⁊ qdaꝫ ſancti. ſ.
Gregorius nicenus ⁊ Damaſcenus dicentes ipſam per ſe
eſſe ſenſibilis aīe ⁊ per accidēs intellectiue. ⁊ hoc iſra expla-
nabit̃. Alio mō dī memoria potētia equalr̄ ꝯſeruatiua p̄ſen
tis p̄teriti ⁊ futuri. Et hec memoria eſt pars imaginatiōis
de qua p° querit̃ in tractatu de aīa rōnali: ⁊ hoc mō ſumit̃
memoria ab Aug̃ in li° de trinitate: ⁊ ponit̃ in ſententijs p°
li° diſtinctione quarta. Memoria etiā dicit̃ habit⁹ memo-
ratiue potentie: ⁊ memoria etiā dicit̃ memoriale ſicut dicit
Aug⁹ ꝙ nihil eſt de memoria qđ nō ſit in memoria. id eſt ni
hil eſt de memorialibus qđ non ſit in potētia memoratiua.
¶ Supradicte aūt diffinitiones diuerſimode tāgunt mām
potētie memoratiue. Et prima que eſt Algazel. dat̃ de potē
tia in cōparatione ad ꝑpriū habitū ei⁹. habit⁹ eni memorie
ꝯſtituit̃ ex intētionib⁹ que p̄us ſunt accepte per phantaſiaz

⁊ eſtimationē. Et ꝑpter hoc ſꝫ Ariſto. dicit ꝙ memoria eſt
paſſio ſenſus ⁊ phantaſie. ¶ Sequens aūt diffinitio que eſt
Iſaac dat̃ in cōparatione ad ꝑpriū obm̄ ⁊ ꝑpriū actū. Res
eni exiſtentes dicunt̃ ab ipſa res exiſtes in p̄terito. Inq̄ſitio
aūt nō eſt inq̄ſitio rōnis: ſed illa que exigit̃ ad actū recorda
tionis. ad cui⁹ actū ſm Alphorabiuꝫ in ſuo li° de memoria
⁊ reminiſcētia q̄tuor exigunt̃. ſ. imago ⁊ itētio illi⁹ imaginis
elicita per phantaſiā: ⁊ facere illā itētionē eſſe illius imagi
nis que p̄us ſentiebat̃ ⁊ tēpus p̄teritū determinatū ſiue in-
determinatū. Collectio. n. que in his q̄tuor ꝯſiſtit ab Iſaac
inq̄ſitio vocat̃. 3ª vo que eſt Gregorij niceni dat̃ de memo-
ria ꝓut in ipſa eſt habitus memorie ⁊ reminiſcētie quā ipſe
appellat rememorationē. Cum eni dicit ꝙ memoria eſt cā
memorie. i. memorabiliū: ⁊ ꝓmptuariū ſonat in potētiā ha
bitualē que pfecta eſt per habitum: rememorationis vo eſt
ꝓmptuariū ſm ꝙ ab ipſa eſt ꝓgreſſus ſuper partē obliti remi
niſcēdo. Reminiſcētia eni eſt reuocatiua ei⁹ qđ in parte re-
ceſſit in obliuionē vt iſra probabit̃. 4ª vo que eſt Origenis
dat̃ de memoria ſm cōparationē ſui ad ꝑpriā cām. Cū eni
dicit ꝙ eſt phantaſia relicta ab aliquo ſenſu ſm actū appre-
hendentē: accipit̃ pro itētione elicita a phantaſia ab ima-
ginabilib⁹ per collectionē quā facit phantaſia. Hec eni itē-
tiones reſeruant̃ in memoria ⁊ cāūt ab his que ſm actū ap
parēt in ſenſib⁹. 5ª vo ⁊ 6ª que ſunt Platonis ⁊ Damaſce-
ni dant̃ de memoria in cōparatione ad id cui⁹ eſt per ſe ⁊ ꝑ
accīs. Eſt eni ꝯſeruatio ſenſus per ſe. per accīs aūt ꝯſerua
tio itelligētie: magis ꝑpriā his oīb⁹ dat̃ Auicenna in 6° de
nālib⁹ dicēs ꝙ vis memorialis eſt vis ordinata in ꝯcauita
te cerebri poſteriori ꝯtinuās qđ app̄hēdit vis eſtimationis
de itētionib⁹ nō ſenſatis ſingulariū ſenſibiliū. Hec eni da
ta eſt de memoria in cōparatione ad ꝑpriū organū que ad
ꝑmā partē diffinitionis: ⁊ ad ꝑpriū habitum quo ad 2ª.
¶ Tullius ſꝫ diffinit memoriā ante ſinē ꝑmi rethoricoꝝ di-
cens ꝙ memoria eſt per quā aliqs repetit illa que fuerūt: ⁊
ꝯſtat ꝙ illa dat̃ in cōparatione ad ꝑpriū obm̄ memorie: qđ
acceptū eſt in p̄terito. ¶ Ad id ḡ qđ obijcit̃ ꝯtra ꝑmā diffi-
nitionē dōm: ꝙ memoria duo hꝫ. vnū iquātum eſt potētia Nō de duplici actu memorie
paſſiua. ſ. recipere ⁊ ꝯſeruare. Aliud aūt iquātuꝫ aliquo mō
agit: ⁊ hoc eſt redire in rē per ſp̄m apud ſe ꝯſeruatā. Et qꝛ
p̄m hꝫ per ſe. 2ª aūt nō niſi per actū eſtimationis ⁊ phanta-
ſie. propter hoc ab Algazele a p° diffinit̃ ⁊ non a 2°. ⁊ hec eſt
rō que mouet Auicē. ꝙ ab eodē diffinit. Dicit eni Alphora
bius ꝙ memoria nihil aliud eſt q̄ ꝯſeruatio ꝯtinua: ⁊ remi
niſcētia ꝯſeruatio intercīſa eo ꝙ ſuper partez obliti. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ memoria per ſe recipit intentiones nō ſenſa-
tas vt dicit Auicēna. ⁊ per illas deuenit in imagines ſenſa-
tas. ⁊ per imagines in rem. ⁊ iđ ab Algazele diffinit̃ a cōſer-
uatione itentionū: que itentiones primiores ſunt memo-
rie. qꝛ vo imagines primiores ſunt rei iquātū reuertit̃ me
moria: iđ dicit Ariſto. ꝙ memoria phantaſmatis eſt ⁊ ima
ginationis. ¶ Ad 3ᵐ pꝫ ſolō per antedicta. ¶ Ad id qđ obij
cit̃ ꝯtra 2ᵐ diffinitionē dōm ꝙ res exiſtes in aīa ſunt res
q̄rū itētiones ⁊ imagines ſunt accepte in p̄terito. ⁊ taliū re-
rū exiſtētiū in aīa eſt memoria qꝛ ab illis icipit act⁹ recorda
tiuus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate bruta nō ꝓcedūt inq
rēdo: ſꝫ vt dicūt Alphorabi⁹ ⁊ Auicēna iſtinct⁹ nāe eſt in eis
loco iquiſitionis. dico aūt inq̄ſitionis ꝓut ſupra determina
tū eſt memorie inq̄ſitio: ⁊ nō ꝓut dicit quēdā rōnis diſcur-
ſuꝫ. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ꝯtra 3ᵐ dōm ſm p̄dicta ꝙ memo-
ria p° loco ponit̃ ꝓ potētia memoratiua. ⁊ 2° loco ꝓ memo
ralib⁹ vel actu memorie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ rememoratio
ſupponit reminiſcētiā. memoria eni quo ad habitū eſt cā re
miniſcētie. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit̃ in ꝯtrarium dōm ꝙ re
miniſcētia ꝯcernit actū rōnis ſupra habituꝫ memorie: ⁊ ꝓ-
pter hoc eſt in ſolis hoībus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ quedā itē-
tio exigit̃ ad reminiſcētiā ⁊ quaſi diſcurſus ſyllogiſtic⁹: ⁊ iđ
melioratur in hn̄tib⁹ cerebrū humidū ⁊ calidūꝫ. memoria vo
que p̄ncipalr̄ eſt in ꝯſeruādo vel retinēdo peiorat̃ in talib⁹:
⁊ melioratur in habētib⁹ cerebrū frigidū ⁊ ſiccū. nihilominus
tñ ab eodē icipit actus vtriuſq꜄. ſ. reminiſcētie ⁊ memorie.
¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓmptuariū ponit ꝓmptitudinē habit⁹
ad eliciēdū actū. ¶ Ad illđ qđ obijcit̃ ꝯtra 4ᵐ que eſt Ori
genis dōm ꝙ phantaſia in diffinitione illa ſupponit imagi
nem ſenſibilis relictā in memoria: ⁊ nō potētiaꝫ phantaſie.

¶ Ad aliud dōm ꝙ ſpēm phantaſmatis duob⁹ modis eſt
ꝯſiderare.ſ.ſm id qḋ eſt imago rei reducēs in rē:ꝛ ſic relin
quiť in memoria.vel pōt ꝯſiderari ſm ꝙ eſt motus a ſenſu
ſm actū fact⁹:ꝛ ſic relinquiť in phātaſia. ¶ Ad aliud quod
obijciť ꝯtra 5ᵘᵐ que eſt Platonis dōm ſiľr ad 6ᵘᵐ que eſt
Damaſceni ꝙ ſeqn̄do phos ꝛ ſanctos Grego͞ ꝛ Dama
ſcenū memoria eſt ſenſibiliū partiū aie.ꝛ iō Alphorabius di
cit manifeſtū eſt ꝙ memoria eſt de virib⁹ aie apphēdentib⁹
res pticulares ꝛ idiuiduas. Siľr dicūt Ariſto. Auicenna ꝛ
Auer. qui oēs ponūt memoriā in organo poſterioris partis
cerebri.cū aia rōnalis ſm̄ ſuas vires in organo ſit corporis.
Unde memoria ſenſibilis eſt per ſe:ꝛ itelligibis per accñs.
¶ Et ad hoc itelligēdū ſciēdū eſt ꝙ memoria potētia reuer
tēs eſt in ꝑteritū qḋ nō pōt facere niſi per intētionē ꝛ imagi/
nationē ꝑteriti:que imago ꝛ itētio ſunt idiuidua ꝛ pticula/
ria:qꝛ aľr nō ſubiacerēt tēpori:ꝛ idcirco memoria taliū pti/
cularīū eſt per ſe:intelligibile aūt nō hꝫ ꝯditionē ꝑteriti vel
futuri vľ pñtis niſi ſm ꝙ oriť a ſenſibili:ꝛ iō ſi referť ad de/
terminatā dřiam tēporis hoc nō erit per ſe ſꝫ per ſenſibile:
qḋ ſic ꝓbať. Intelligibile eſt ſimplex qddita ꝛ ſubā rei ſine
ſtētione ſenſibili ꝛ imaginatiōe ꝛ dřia tēporis.qḋ aūt ſic eſt
hoc nō vtiť imaginatione vt imaginatione nec opať ad rez
que eſt in ꝑterito ſm aliq̄ rōnē determinatā:ſꝫ vna rōne ſe
hꝫ ad ꝑteritū ꝛ ad pñs ꝛ ad futurū:eo ꝙ eſt extractū ab oib⁹
illis.ꝛ iō pꝫ ꝙ de ipſo per ſe nō eſt memoria ſed per accñs.ſ.
inquātū referť ad intētiones ſenſibiliū nō ſenſatas:ꝛ ima/
gines per ſenſuꝫ acceptas ſub dřia tpis ꝑteriti.ꝛ hoc eſt qḋ
dicūt Grego⁹ niceñ⁹ ꝛ Damaſcenus.opꝫ ſcire qm̄ itelligi/
biliū ſuſceptio nō ſit niſi ex diſciplina vel nāli igenio.nō enī
ex ſenſu.nā ſenſibilia qdē ſm ſe qſi memorie cōmēdant.itel
ligibiliū vō ſi qcqd didicim⁹ memoramur:ſube vō eoꝝ me
moriā nō habem⁹:qḋ ſic itelligiť.oľ qḋ ſcit aliqs per intelle
ctū ſcit addiſcēs ab aliq̄ per auditū:aut īueniēs ex ꝯſidera/
tione rerū ſenſibiliū. Rōnes tñ ſenſibiliū nō ſunt obīa ſen/
ſuū:ꝛ idcirco per ſe nō ſūt memorie.ꝛ cū ille rōnes ſint ſube
ꝛ qdditates rerū:ſube rerū nō erunt in memoria:niſi ſm ꝙ
ex ſenſu accepte ſunt per diſciplinā. ¶ Dicať ꝰ ad pᵐ ꝙ vir
tus aie ſenſibilis nō eſt ꝯſeruās itelligibile per ſe ſꝫ p accñs.
Ea vō que ſequunť ꝓbāt memoriā eē partē ſenſibilis aie
ꝯcedimus. ¶ Ad tria vō pma que obijciūť in ꝯtrariū dōm
ꝙ itellect⁹ cōponēs facit cōpoſitionē determinabilē in ꝑte/
rito pñti ꝛ futuro:ꝛ tñ rō tēporis que eſt in itellectu ſepa/
rata a motu ꝛ magnitudine ſm ꝙ motus ꝛ magnitudo ac/
cipiunť ſm ſuum eſſe eſt enim in rōne ſimplici in intellectu.
Preteritum aūt qḋ eſt in memoria eſt intentio ꝛ imago rei
ꝑterite accepte ſm eſſe ſuū ꝛ nō ſm rōnē tñ.nec eſt ſeparatū
a motu ꝛ magnitudine.ꝛ ſic patet ꝙ alterius modi eſt tēp⁹
qḋ determinat compoſitionem intellectus cōponētis.ꝛ alte
rius modi id quod eſt vna conditionum obiecti memorie.
¶ Soluunt tamē qdā aliter dicentes ꝙ talis determinatio
tēporis accidit itellectui cōponēti ſm ꝙ per itentiones ſen/
ſibiliū ꝛ imagines ſenſatas reflectiť in ſenſu:ꝛ ſic ēt accidit
ꝙ ſui eſt memoria. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ intellectus nō accipit
qūātitatē ſm eſſe ſed ſm hoc ꝙ eſt:hoc eſt ſm rōnem quāti
tatis vt expreſſe dicit phs in iſa.ꝛ iō ſi ponat q̄ntitatē finitaꝫ
ante oculos hoc erit per accidēs.ſ.iquātū per imaginatio/
nem quātitatis reflectiť in ſenſum. Per hoc etiam pꝫ ſolu/
tio ad ſequens. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſm ꝙ intellectus oriť
a ſenſu nihil impedit quin ſit ſui memoria:ſed hoc eſt per
accidēs quēadmodū dictū eſt. ¶ Ad hoc ꝙ iuxta hoc que/
riť de dřia inter memoriā ꝛ ꝯſiderationem dicendum ꝙ ꝯſi
deratio eſt eius qḋ eſt preſentiaľr in ipſa. Memoria vō eſt
acceptio eius qḋ eſt in preterito in aia ſm ꝙ in preterito eſt
in ipſa. ¶ Ad obiectum aūt dicendum ꝙ ꝑcepti in aia du
plex eſt rō:vt pñtis exiſtētis in aia:ꝛ ſic de ipſo eſt conſide
ratio velut in ꝑterito:ꝛ ſic de ipſa eſt memoria.

Nō qḋo memoria p ſe eſt ſenſibiliū i elli gibiliū vō per accidens.

¶ Queritur quid ſit obiectum memorie.

Ecundo queriť qd ſit obm̄ memorie. Et vi/
deť ſm Ariſtotelē ꝙ ꝑteritum in rōne ꝑteriti.
Dicit enī ſic pᵐ accipiēdū q̄lia ſunt memora/
bilia multotiēs enī decipit.hoc neqꝫ enī futu/
ra ꝯtingit memorari:ſed opinabile ꝛ ſꝑabile
eē ſupple ꝯtingit futurū.ſic aūt eſt ſcia quedaꝫ
ſeparatiua quēadmodū qdā diuinationeꝫ dicunt eſſe ſupple
ſciam ſeparatiuā neqꝫ pñtis eſt ſed ſenſus.ſenſu enī neqꝫ fu
turū neqꝫ factuꝫ cognoſcim⁹ ſed tñ pñs:memoria aūt facti
eſt. Preſens aūt cū adeſt vt albū cum qs videt nullus me/
morari dicit. Ex hoc accipiť ꝙ memoria eſt ꝑteriti. ¶ Iteꝫ
Ariſto.opꝫ cū ſm memoriā agat aliqs ſic in aia dicē ꝙ hoc
prius audiuit aut ſenſit aut intellexit. ¶ Itē Ariſto.ipſi⁹ nūc
in ipſo nūc nō eſt memoria vt dictū eſt:ſed pñtis qdē eſt ſen
ſus:futuri vō ſpēs:facti aūt memoria eſt. ¶ Itē Ariſto.poſt
tēpus ois memoria ſit. Ex his oib⁹ pꝫ ꝙ memoria eſt ꝑteri
ti ſm ꝙ ꝑteritū eſt. ¶ Sed ſuper hoc mouet dubitationeꝫ
Ar.q̄re memoria dicať rōne rei eē ꝑteriti poti⁹ q̄ꝫ rōne paſ/
ſionis que eſt in ipſa dicaē eſſe pñtis. Dicit eniꝫ ꝙ manife/
ſtū eſt ꝙ opꝫ itelligere hmōi aliqd fieri per ſenſum in aia et
in parte corpis hñtis ipſaꝫ paſſionē a ſenſu relictā:vt aialiū
pictura paſſio eſt:cui⁹ paſſionis dicim⁹ habitū eſſe memo/
riā:fact⁹ enī mot⁹ a ſenſu in aiam vnū aliqd ſigillat:vt figu/
ra q̄dā vel mot⁹ ſenſibilis ſicut ſigillātis anuli. Et itēdit di
cere:ꝙ ſigillū ſenſibiliuꝫ remanet in memoria:ꝛ eſt paſſio ꝛ
habit⁹ memorie pñs i ipſa ſup qḋ ꝯuertiť memoria in actu
recordationis:ꝰ videť memoria eē pñtis. ¶ Preterea vi/
deť ꝙ nō ſufficiat hoc ꝙ dicit ꝙ memoria eſt ꝑteriti. Dicit
eniꝫ ꝙ memoria eſt phantaſmatis vt imaginis:ꝛ ita videť
obiectuꝫ memorie eſſe imago ſm ꝙ eſt ducēs in rem extra.
¶ Sed tunc queriť vtrū ois mot⁹ in aia imaginationis ſit
ſicut imaginationis ſit mot⁹ memorie ꝛ videť ꝙ ſic:qꝛ dicit
in iſa ꝙ memoria eſt ſm ꝙ imago. ¶ Itē dicit ꝙ ꝯtingit ali
quos eſſe ſicut memores vel memorabiles.hoc aūt ſit cū ali
qs imaginē tanq̄ꝫ imaginē ꝯſiderat. ¶ Sed ꝯtra.ois arti/
fex mechanicus ꝓducēs imaginē in mā ꝯuertiť ad imagi/
nē ſicut ad imaginē. Et qcqd ꝯuertiť ad imagineꝫ ſicut ad
imaginē memorať.ꝰ ois artifex mechanic⁹ ducēs imaginē
ſup mām memorať. Inde vlteri⁹ ꝓcedať ſic.ois artifex me
chanicus ꝓducēs imaginē ſuper mām memorať.ois arti/
fex ꝓducens imaginem ſuper mām reſpicit futurū:ꝰ reſpi
ciens ad futurū memorať:qḋ falſum eſt.nō ꝰ ois mot⁹ ima
ginis ſicut imaginis in aia eſt motus memorie. ¶ Si forte
dicať ꝙ per vtrūqꝫ iſtoꝝ determinať obm̄ memorie.ſ.per
ꝑteritū tēpus ꝛ per imagineꝫ vt per imaginē.contradicunt
Auicēna ꝛ Algazel ꝙ memoria ꝓprie eſt ꝯſeruatiua inten/
tionuꝫ quas apprehēdunt eſtimatiua ꝛ phantaſia:ꝛ ille nō
ſunt ſenſate ſed tñ a ſenſibilibus elicite vt ſupra habitū eſt.
¶ Preterea queriť iuxta hoc que dřia ſit inter motū imagi/
natiue potētie ꝛ memorie. ¶ Solo.dōm ꝙ in obīo memo/
rie tria cōcurrunt:quoꝝ vnū determinat rem in quā cōuer
titur memoria per actū recordationis:ꝛ hoc eſt tēpus ꝑteri
tum. Aliud aūt eſt ꝙ ducit rem illaꝫ ex parte aie ꝛ eſt rei ꝓ/
ximum:ꝛ hoc eſt imago vt imago:ideſt vt ducens in reꝫ.3ᵐ
eſt illud per qḋ cognoſciť illa imago eſſe illius rei.ꝛ hoc eſt
intētio rei elicita per cōpoſitionē ꝛ diuiſionē imaginū ꝛ hoc
eſt ꝓmū memorie.per intentionem enim deuenit memo
ria in imaginē:ꝛ per imaginē in rē acceptā in ꝑterito. Dicit
aūt hui⁹ ſnia later in libro Alphorabij de memoria ꝛ remi/
niſcentia:ꝛ ſic patet ſolo ad obm̄ ex Auicenna ꝛ Algazele qꝛ
illi dicunt id qḋ ꝓmū eſt memorie in actu recordationis.
¶ Ad obm̄ aūt pbi ꝙ memoria nō eſt ꝑteriti dōm ꝙ lꝫ paſ/
ſio que eſt in memoria ſit pñs tñ nō vtitur eo vt paſſione
vel ſpecie ſed vt imagine rei ꝑterite:ꝛ huius ſimile phs dat
duplex.ſ.in pictura tabule ꝛ in forma ſpeculi.vtrunqꝫ enim
iſtoꝝ poteſt cōſiderari in ſe:ꝛ ſic eſt ſimile ſpeciei exiſtenti in
ſenſu in particularib⁹ ꝛ in itellectu in vniuerſalib⁹. Si aūt
ꝯſiderať ꝓut ducēs in id cuius eſt imago vel pictura tūc eſt
ſimile ei qḋ exiſtit in memoria que per ſe qdē eſt ſenſibiliuꝫ
per accidens aūt intelligibiliū quēadmodū ſupra dictū eſt.
¶ Ad id qḋ queriť vtrum ois mot⁹ imaginis vt imaginis
ſit motus memorie. Dicendum ꝙ nō quēadmodum bene
ꝓbat obiectio. Tria enim ſunt de rōne obīi memorie.ſ.tē/
pus ꝑteritū imago vt imago:ꝛ intentio que facit hanc ima
ginem eſſe huius rei ꝑterite. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ ſupra in
duob⁹ tacta eſt differentia imaginatiue ꝛ memorie.ſ.in mō
ꝯſeruationis ꝛ ꝯſeruātis. Hic aūt addiť 3ᵐ.ſ.ꝙ memoria
eſt potentia reflexiua in rem ꝑteritā per imaginē ꝛ intētio/
nem ꝛ tēpus. Et iō dicit motū qui eſt ab aia in rem.imagi/
natio aūt eſt imago derelicta a ſenſibili recepta a re:ꝛ ideo
dicit motum qui eſt a re in aiam.

Nō tres cōditiones obiecti memorie.

¶ Querit̄ quid ſit organum memorie.

Tertio querit̄ de organo memorie. Et dicitur cōiter ab oib⁹ phis ꝙ ei⁹ organū eſt poſterior pars cerebri. ſic eni ordinat Auicēna ꝙ ſenſus cōis ſit in pᵃ cōcauitate cerebri. imaginatio in poſteriori pte pme ɔcauitatis cerebri. Phantaſia vo in pᵃ parte medie ptis cerebri. Eſtimatiua aūt in poſteriori pte eiuſdē. memoria vo ⁊ reminiſcētia in poſteriori pte capitis. ⁊ hoc eſt ſm ordinē diuiſiōis capitis in brutis. In hoie aūt media cellula capitis rōnalis ſyllogiſtica appellat̄: eo ꝙ in illa opat̄ vis q̄dā que a Greg̃ ⁊ Damaſceno dr̄ excogitatiua. ⁊ ſiłr ab Auicēna ⁊ Algazele dicit̄ vis cogitatiua. ⁊ eſt vis inquirēs ⁊ diſponēs ⁊ ordinās ſingularia: ⁊ ſm hoc eſtimatiua ⁊ phātaſia erūt in poſteriori parte prime partis cerebri. Unde Grego⁹ niceu⁹ ⁊ Damaſcenus dicūt organū memoratiui qḋ eſt poſterior ventriculus quē vocāt vrcſalida. ⁊ alalis ſpūs q eſt in eo. ⁊ idez pȝ per diſōnē Auicēne ſupra poſitā de memoria. ⁊ idē dicit Algazel. ⁊ idcirco dicit phs ꝙ ad diuerſitatē cōplexionis poſterioris partis cerebri ſeqt̄ diuerſitas memorie. Unde multū habētes illā ptē humidā ſiue pp īfirmitatē ſiue pp iuuentutē vt pueri nō ſūt bone memorie eo ꝙ nō retināt formas īpreſſas ſicut ſigillū ſi incidit in aquā fluentē. In qbuſdā aūt alijs pp frigidū ⁊ corruptionē illi⁹ ptis nō retinet̄ forma impreſſa ſicˀ in ſenib⁹ q2 ſenect⁹ q̄dā corruptio eſt vt dicit Ar. Siłr neqȝ multū veloces in ingenio neqȝ multū tardi ſunt bene memores ſicut multotiēs videt̄: q2 hi qdē ſunt humidiores q̄ īdigēt: illi vo duriores q̄ indiget bonitas memorie: ⁊ his qdē nō manet phantaſma in aia. Alios vo nō tangit. ¶ Sed ɔtra hoc videt̄ eē pūerbiū qḋ dicit̄. qḋ noua teſta capit: inueterata ſapit. Ex hoc eni videt̄ ꝙ iuuenes ſunt bone memorie. ¶ Itē ſm ꝙ habemus ab Auicēna in anteriori parte pme ptis cerebri. Et ſiłr in poſteriori. Et ſimiłr duas habem⁹ in memoria. vnā an̄ ⁊ aliā poſt. Siłr videt̄ ꝙ debeam⁹ hēre in vltima parte cerebri vnā ante ⁊ aliā poſt. ¶ Preterea videt̄ ꝙ memoria magis debeat eſſe in poſtrema parte: q2 illa ſuperior ⁊ ſiccior eſt ⁊ frigidior ⁊ vis retētiua ɔfortat̄ frigido ⁊ ſicco. ¶ Solo. dōm ꝙ memoria organū hȝ in poſteriori parte capitis. Cōplexio aūt optima illi⁹ ptis eſt q2 ſit tēperate ſicca ſiccitate termināte humidum ne ſit nimis fluidū ⁊ tēperate frigida: frigiditate tēperate coagulāte formarū īpreſſarū figuras: ne diſſoluant̄: ⁊ ſm corruptionē illius cōplexionis efficiunt̄ male memorie ſm aīām. In frigidis eni humidis deeſt ſiccū terminans: ⁊ in calidis cū calidū liquefaciat humidū ⁊ moueat. pp̄ter velocitatē mot⁹ diſſoluunt̄ figure formarū īpreſſarū. ¶ In ſenib⁹ autē pp̄ter ſiccitatē nimis exſiccātem diſſoluit̄ ɔtinuatio ſicut in ruinoſis edificijs: ⁊ pp̄ter hoc decidūt figure formarū impreſſarū. ¶ Ad id aūt qḋ obijcit̄ de pueris dōȝ ꝙ pueri per accidēs qñqȝ ſunt bone memorie vt dicit Auicēna ⁊ hoc accidēs eſt: q2 aia eoꝝ nō eſt circa plurima occupata. ⁊ iō vnū multū qñqȝ ſigillat̄ in memorijs eoꝝ: ſicut econtra in duris per accidēs ɔfortat̄ memoria q2 qñ per ſtudiū multū inſtāt tūc īprimit̄ eis forma que fortiſſime tenet̄ pp̄ter ſiccitatem cōplexionis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ poſtrema pars poſterioris cellule pp̄ter ſiccitatē repugnat appᵉhenſioni: ſed in ipſa eſt virtus motiua: nerui enim motiui meliorant̄ ex ſiccitate: ⁊ humiditas eoꝝ repugnat motui vt patet in paralyticis.

¶ Queritur quis ſit actus memorie.

Quarto ⁊ vltimo querit̄ de actu memorie. ⁊ dicit Alphorabius ꝙ act⁹ virtutis rememoratiue eſt facere pńtari poſt ei⁹ abſentiā intētionē rei ante imaginat̄: ⁊ indicare illā intētionē eſſe quā prius imaginabat̄ ſenſus. ¶ Sed cōtra qñ forma redit poſt ei⁹ abſentiā in aiam tūc redit poſt ei⁹ obliuionē. Poſt obliuionē aūt nō redit niſi per iteratā diſciplinā. ḡ videt̄ ꝙ act⁹ memorie nihil ſit niſi iterata diſciplina. pma hūi pbat̄ per diffinitionē obliuionis: quā ponit Grego⁹ niceꝰ in cap° de memoratiuo. ſic obliuio eſt memorie abiectio. ¶ Itē ſenſus nō eſt imaginari ſȝ ſentire. ḡ male dicit ꝙ ēt prius imaginabat̄ ſenſus. ¶ Iuxta hoc querit̄ que dña ſit inter memoriā ⁊ meditationem. ⁊ que ſit dña iter actū itellectus ⁊ actū memorie: ſm ꝙ memoria eſt de intelligibili ⁊ per accńs. ¶ Solo. dōm ꝙ in veritate ſm Alphorabiū rememoratio dr̄ reminiſcētia ⁊ recordatio ſm Auicēnā. Si tñ nō ſiat vis in hoc: tūc act⁹ memorie eſt ſicut prius dictū eſt q per intētionē venit in imaginē ⁊ per imaginem in rem prius acceptā. ¶ Ad pᵐ ḡ dōm ꝙ res abſens dicit̄ per abſentiā a ſenſu: cui tñ pńs fuit in preterito ⁊ nō per abſentiā itētionis vel imaginis reſuate in memoria. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ ſenſus imaginat̄ hoc eſt imaginē accipit per magnitudinē ⁊ figurā quā inuenit in rebus ſenſatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſicut dicit Ariſto. meditationes ſaluāt memoriā in reminiſcēdo. Hoc aūt nihil aliud eſt q̄ ſpeculari multotiēs idē ſicut imaginē: ⁊ nō ſicut per ſe: ⁊ ex hoc accipit̄ ꝙ meditatio ineſt ſm intellectū ortū a ſenſib⁹: ⁊ eſt frequēs cōuerſio memorie ſuper ſpēm rei vt eſt imago ⁊ non vt eſt ſm ſe accepta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intellectus cōtemplat̄ ſpēm vt eſt pncipiū ſcie pńtis in aia: ⁊ nō retorquet eam ad rem acceptā in pterito ſicut facit memoria: ⁊ ex hoc patet dña.

¶ Queritur quid ſit reminiſcentia.

Conſequēter querit̄ de reminiſcētia que dr̄ ab Auicēna recordatio. ⁊ a Greg̃ ⁊ Damaſceno rememoratio vocat̄. Et querunt̄ q̄tuor. ſ. qd ſit. ⁊ cui parti aie inſit. ⁊ cuiuſmodi hēat actū. ⁊ qui bene ſunt reminiſcibiles. ⁊ qui male.

Ad primū pcedit̄ ſic. Dicit Grego⁹ ꝙ rememoratio eſt memorie corrupte facte reſtauratio. dicit aūt Auicēna. Recordatio eſt īgeniū reuocādi qḋ oblitū eſt ī aia in pterito. ¶ Itē Auicēna recordatio eſt relatio ad aliqḋ ꝙ habuit eſſe in aia in pterito. ¶ Itē Auicēna recordatio eſt ingſitio vt habeat̄ in futuro q̄le habebat̄ in pterito. ¶ Itē Iſaac in li° de diffinitionibus. Recordatio eſt inquiſitio aduētus rei iam oblite a virtute cogitatiua. ¶ Cōtra primā diffinitionē ſic obijcit̄. Memoria nō corrūpit̄ niſi per obliuionē: illius aūt cui⁹ aliqs obliuiſcit̄ habitū nō hȝ in aia. ḡ memoria corrupta nō relinqt habitū in aia. illi⁹ aūt cui⁹ habit⁹ eſt in aia nō acqrit̄ ſcia niſi per iteratā acceptionē. ḡ videt̄ ꝙ reminiſcētia nihil ſit niſi iterata acceptio ſcie qḋ falſum eſt. Ariſtoteles eni in cap° de reminiſcētia diſtinguit iteratā acceptionē ſcie ⁊ reminiſcētiā ⁊ memoriā ſic dicens. his diſcere ⁊ inuenire ɔuenit eidē eādez ſed nō pp̄ter hoc reminiſcit̄ neqȝ memoratur. opȝ igit̄ differre reminiſci his ⁊ ab his hoc eſt a memoria ⁊ iterata ſcia. ¶ Cōtra 2ᵘᵐ obijcit̄ ſic. dicit Auicēna ꝙ igeniū eſt act⁹ rōnis cui⁹ pp̄ria vi inuenit̄ medius terminus. Si ḡ reminiſcibilitas eſt ingeniū tūc videt̄ reminiſcibilitas eſſe act⁹ rōnis qḋ falſum eſt cū Ariſto. pbat ꝙ reminiſcibilitas ſit corporea paſſio: ⁊ ſic dicens. Qḋ aūt corporea paſſio ⁊ reminiſcibilitas ſit ſignū eſt hāc hēre quoſdā. ⁊ intēdit dicere: ꝙ quidā ſm cōplexionem ſuā ſunt fortes in reminiſcendo: quidā debiles: ⁊ de hoc infra erit ſermo. ¶ Item id qḋ oblitum eſt nō reuocat̄ niſi per inuentionem vel doctrinā. ergo actus reminiſcentie videt̄ eſſe actus inuentionis vel doctrine qḋ falſuȝ eſt. ¶ Cōtra 3ᵘᵐ obijcit̄ ſic. per memoriā ſit relatio aie ad aliquid qḋ habuit eſſe in aia in pterito. ergo videt̄ ꝙ idem ſit memoria ⁊ reminiſcentia qḋ eſt ɔtra Ariſto. q2 ipſe dicit ꝙ memoria ineſt brutis ⁊ hoib⁹: reminiſcētia vo ſolis hominibus. ¶ Contra 4ᵘᵐ ſic obijcit̄: inquiſitio ſit vt ſupra habitū eſt per collationem intentionū vt habeat̄ rei imago: ⁊ per imaginem res accepta in pterito a ſenſibus: ⁊ hoc totuȝ pōt eſſe per memoriam. ergo videt̄ iterū ꝙ memoria ⁊ reminiſcentia ſint idem. ¶ Contra vltimā ſic obijcit̄. virtus cogitatiua eſt virtus rōnis ⁊ ſic videt̄ reminiſcentia eſſe in virtute rōnis. ¶ Solo. dicimus ꝙ ad reminiſci quatuor exigunt̄. ſ. Quatuor ad reminiſci neceſſario requiruntur.
actus rōnis ⁊ principiū determinatum a quo pcedat. ⁊ res determinata in quā pcedat per imaginē determinatam in phantaſmatibus: ⁊ tēpus pteritū determinatū ſiue indeterminatum. vbi gr̄a ſit. e. c. res accepta in pterito cuius debemus reminiſci hanc rem poſſumus inueſtigare per principia eius remota ⁊ propinqua: ſiue ſint principia localia vt cauſa vel vt genus vel vt ſimile vel vt contrariuȝ vel aliqḋ tale: tunc actus rationis volens redire in. e. incipit a principijs eius remotis vel propinquis ⁊ illa ſint. A. b. c. d. m. ⁊ reuoluit ea deueniendo ab. a. in. b. ⁊. a. b. in. c. ⁊ ſic vlteri⁹ vſqȝ ad vltimum queſitum qḋ ſcitum fuit in preterito tempore: ⁊ pp̄ter hoc dicit Ariſto. ꝙ a locis videntur reminiſci aliqñ:

idest a pncipijs in qb⁹ locant̄ queſita que habita fuerūt in pterito. ¶ Cauſa aūt eſt vt dicit ꝙ velociter ab alijs in aliud veniſſe vt a lacte in albū: ⁊ ab albo in aerē lucidū ꝓpter ſimilitudinē: ⁊ ab aere in humidū ꝓpter nāe ꝯformitatem: ⁊ ab humido reminiſcunt̄ veris qḋ eſt tēpus calidū ⁊ humidū: ⁊ ſic hoc tēpus queſitū per reminiſcentiā qḋ fuit ſcitū in pterito. ¶ Sed ſciēdū eſt ꝙ reminiſcētia per talia pncipia non ſemper ꝓcedit ordine nāli ⁊ neceſſario. ſed qn̄qꝫ ordine neceſſario: ⁊ tūc eſt velociſſima. ⁊ qn̄qꝫ probabili: ⁊ tūc nō erit adeo velox. Qn̄qꝫ ēt ordie ꝯſueto: ⁊ tūc qn̄qꝫ īterciderit ordinē nālē ſicut velocis ingenij hoies in p⁹ pn⁹ recordant̄ vltimi nō diſcurrēdo per memoriā: eo ꝙ ſic ꝯſueuerūt reminiſci. Alij aūt q̄dā ſimilia ponūt ſibi in cōſuetudine valde remota ſicut q reminiſcunt̄ veris per calidū: ⁊ qꝛ vis ꝯſuetudinis eſt vt nāe accidit eis velocitas in reminiſcēdo: ſicut illis q ꝓcedūt ordine nāli: ⁊ tales nō ꝓcedūt ab intentionib⁹ ordinatis: ſed ab vna itētione veniūt in aliā que ꝓpinq̄ eſt ei: ſicut aliqs recipiēs anulū amici recordat̄ dantis: ⁊ a datione recordat̄ amicitie: ⁊ ab amicitia fidelitatis. ⁊ exēplū Auicēne eſt ſicut aliqs reſpiciēs librū recordat̄ reminiſcendo magri. ⁊ a magiſtro venit in ſubtilitatē magri ⁊ vtilitatē ſue doctrine. ⁊ iō dicit Ariſto. ꝙ reminiſci eſt vt ſyllus quidā. qḋ eni ꝑus nō vidit aut audiuit aut aliqd hmōi paſſus fuit ſyllogizat̄ reminiſcēs. Huiꝰ aūt ſignū eſt ꝙ illi q frequēter volūt eſſe in reminiſcētia ſuoꝝ amicoꝝ dant eis memoriale: a quo tanq̄ a pn⁹ determinato incipiat reminiſcētia diſcurrēdo deliberatiue ⁊ ſyllogiſtice vſqꝫ ad amicitiā ⁊ fidelitatē in pterito tēpore exhibitā. ¶ De pma autē diffinitione dōm ꝙ data eſt q̄ntū ad vltimo queſitū per reminiſcētiā. Dicit eni Ariſto. ꝙ reminiſcētia eſt eius qḋ quodāmō eſt in aia: ⁊ quodāmō nō. Quo eni ad pncipia ē in aia ⁊ quo ad vltimo queſitū nō eſt in aia: ſed receſſit in obliuionem. ¶ Ad id qḋ ꝯtra hoc obijcit̄ dōm ꝙ iterata ſcia ceſſerat in obliuionē in ſe ⁊ in pncipijs. ⁊ iō iterata ſcia eius qḋ non eſt in aia ampl̄r. ⁊ per hoc patet dña iterate ſcie ⁊ reminiſcētie. ¶ De 2⁰ diffinitione dōm ꝙ reſpicit duo eoꝝ que exigunt̄ ad reminiſcentiā. ſ. actū rōnis ⁊ habitū in aia in preterito.

Memoria et reminiſcentia ſūt vna virtus ſm ſubm ⁊ due ſm modum.

¶ Ad id qḋ ꝯtra hoc obijcit̄ dōm ꝙ ſm Alphorabiū memoria ⁊ reminiſcētia ſunt vna virtus ſubto ſed due ſm modū ⁊ rōnē. ⁊ hoc eſt qꝛ reminiſcentia cōiter hꝫ actū rōnis eo ꝙ ꝓcedat per viā ſyllogiſticā a pn⁹ determinato. ⁊ ideo per ſubm eſt corporea virtus: ſꝫ tn̄ in ſui rōne cadit actꝰ rōnis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ illud qḋ oblitū eſt in ſe ⁊ in ſuis principijs nō retraheret̄ niſi per inuentionē ⁊ doctrinā: ſed nō eſt ita in eo cuiꝰ eſt reminiſcētia vt pꝫ per pdicta. ¶ De 3⁰ diffinitione dōm ꝙ dat̄ per modū actꝰ ipſiꝰ reminiſcētie. Modus eni eius actꝰ eſt vt per pncipiū referat̄ in aiam id qḋ in pterito fuit in ipſa. Sed iſte modus nō eſt memorie. memoria eni per collationē imaginū venit in rē: ⁊ nō a pncipio determinato: tn̄ i trib⁹ dūa eſt memorie ⁊ reminiſcētie. Quorū vnū eſt ꝙ reminiſcētia hꝫ ꝯiunctū ſibi actū rōnis ⁊ ſyllogiſmi: ꝓpter qḋ ineſt ſolis hoibus. memoria aūt nō: ⁊ propter hoc eſt in brutis. Scōm ꝙ reminiſcentia eſt a pncipijs determinatis: memoria vo nō. nō eni vtit̄ phantaſmate vt imagine deueniēdo in rem vt ſupra dictū eſt. Tertiū eſt ꝙ reminiſcētia vadit etiā per intentiones propinquas lꝫ non ſunt ꝯiuncte ordine nāli vt pꝫ in ſupradictis exēplis: ⁊ in talibus trahit vim a ꝯſuetudine: qꝛ ſi talia ꝯſueuit ſimul accipere. ſ. cū libro magrm: ⁊ cū magro lectionē: ⁊ cū lectiōe ſubtilitatē: ⁊ cū his magri affabilitatē: ⁊ cū illa ſocietatē ⁊ amicitiā ⁊ ſic de alijs. Hec eni nō ſunt ꝯiuncta niſi vi ꝯſuetudinis: qꝛ in pterito accipit ea aia ſimul in hoie vno. memoria vo nō ꝓcedit hoc mō ſed a ꝓprijs intētionib⁹ ⁊ imaginib⁹ rei ꝓcedit in rem ꝑus acceptā a ſenſu.

In trib⁹ memoria differt a reminiſcētia

¶ Ad id q̄ qḋ obijcit̄ in ꝯtrariū dōm ꝙ relatio qua refert̄ in pteritū reminiſcētis nō eſt eadē hincinde. ¶ De 4⁰ diffōne dōꝫ ꝙ ipa tāgit diſcurſū reminiſcētie per pncipia ⁊ finē ipſiꝰ. ¶ Ad dōm ꝯtra dōm ꝙ inq̄ſitio ꝓprie nō eſt memorie: qꝛ inq̄ſitio eſt actus rōnis: ſed per metaphorā ⁊ ſimilitudinē attribuunt̄ ei eo ꝙ ipſa ꝯferēdo intētiones deueniat in imagines: ⁊ per modū imaginū deueniat in rē. Et hoc fit in brutis potiꝰ p modū inſtinctꝰ nālis q̄ꝫ per modū deliberationis vt ſupra patuit. ¶ De 5⁰ ⁊ vltima dōm ꝙ ipſa ꝯſiderat ordinē ipſiꝰ reminiſcētie ad rōnē que dicit̄ ibi virtus cogitatiua: eo ꝙ cogitat principia reminiſcentie vt ex ipſis accipiat̄ vltimo queſitū. ¶ Ad id aūt qḋ obijcit̄ contra patet ſolutio per predicta.

¶ Querit̄ cui parti aie ineſt reminiſcentia.

Secundo querit̄ cui parti aie inſit reminiſcentia. Et videt̄ ꝙ ſenſibili. ſupra. d. ꝓbatū eſt ex rōnib⁹ phi ꝙ eiuſdē partis aie eſt accipere tēpus: cuiꝰ eſt accipere figurā ⁊ magnitudinē ⁊ ceteras pres q̄ntitatis: ſꝫ illa accipe eſt ſenſibilis aie: ḡ ⁊ tēpus. ſed reminiſcētia ꝯſiderat tēpus pteritū determinatū metro idest mēſura vel idetermīnatū vt dicit phs. ḡ reminiſcētia eſt ſenſibilis ps aie. ¶ Itē dicit Ariſto. ꝙ reminiſcētia eſt corporea virtus idest virtꝰ ſita in organo. nulla aūt virtꝰ aie rōnalis ſita eſt in organo. ḡ reminiſcētia nō eſt virtꝰ aie rōnalis: ⁊ cū nō ſit virtꝰ aie vegetabilis relinquit̄ ꝙ ſit ſenſibilis. ¶ Itē Auicēna in 6⁰ de nālib⁹ dicit ꝙ memoria ⁊ reminiſcētia ſunt virtutes ſite in poſteriori ꝯcauitate cerebri. ſꝫ rememoratio idē eſt qḋ reminiſcētia. ḡ reminiſcētia eſt virtꝰ operās in organo ⁊ virtꝰ aie ſenſibilis. ¶ Itē Alphorabius dicit ꝙ memoria ⁊ reminiſcētia ſunt vna virtꝰ ſubto ſed due ſm modū. Cū ḡ memoria ſit virtꝰ aie ſenſibilis reminiſcētia erit virtꝰ eiuſdē. ¶ Cōtra dicit Augꝰ in 12⁰ de trinitate in 24⁰ diſtinctione ſcōi libri ſniaꝝ. ꝙ aſcēdētib⁹ nobis introrſus per partes aie vbi occurrit ꝙ nō eſt aliqd cōe cū beſtijs ibi incipit rō. ſed reminiſcētia vt dicit phs nō eſt nobis cōe cū beſtijs: qꝛ ieſt ſolis hoibus: ḡ in reminiſcētia incipit rō: ⁊ ſic reminiſcētia erit vis aie rōnalis. ¶ Itē cuiuſcūqꝫ eſt actꝰ ſyllogiſticus: illius eſt actꝰ rōnis. actꝰ reminiſcētie eſt actus ſyllogiſticus: ḡ actꝰ reminiſcētie erit actꝰ rōnis. pma ꝓbat̄ per hoc ꝙ ſyllogiſmus eſt ſpēs rōcinationis. 2⁰ ſcribit̄ in cap⁰ de reminiſcētia a pho. ¶ Itē ꝓcedat̄ ſic. actꝰ ſunt pꝛij potētijs ſm rōnem ſue diffinitionis. ḡ actꝰ rōnis pꝛius erit reminiſcentie ſm rōnē ſue diffinitionis: ḡ reminiſcentia erit vis rōnalis aie. ¶ Preterea Algazel numerādo vires aie ſenſibilis nō ponit niſi q̄nque ſenſus exteriores ⁊ q̄nque interiores. Exteriores tactū guſtū olfatū auditū viſum. Interiores autē ſenſum cōem imaginationē ⁊ phantaſiā eſtimationē ⁊ memoriā. Cū aūt nullā faciat memoriā de reminiſcētia videt̄ reminiſcētia nō eſſe virtꝰ ſenſibilis aie. ¶ Solo. dōm ꝙ reminiſcētia eſt virtꝰ ſenſibilis aie. ⁊ eſt in ſubto eodē cū memoria ſed differūt in rōne. ⁊ iō dicit phs ꝙ reminiſci pluriū pn^m eſt q̄ꝫ ex quo addiſcūt vel memorant̄. q̄tuor eni ſupraſcripta exigunt̄ ad reminiſci que nō oia exigunt̄ ad memoriā vt pꝫ ex differētijs que poſite ſunt. ¶ Ad p^m aūt qḋ obijcit̄ dōm: ꝙ vires aie ſenſibilis ex ordine ad rōnē efficiunt̄ maioris potētie. ⁊ hoc pꝫ maxime in virib⁹ motiuis ſenſibilis aie que ſunt ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis: que in hoie pſuaſibiles ſunt a rōne ⁊ ſuba virtutis ⁊ vitij. in brutis aūt non. Unde dictū Aug. itelligit̄ de virib⁹ illiꝰ que nec prāte nec ſubto cōes ſunt nobis ⁊ beſtijs: in illis eni icipit rō. Alie aūt in ſubto ſunt nobis cōes cū beſtijs lꝫ nō prāte. qꝛ in hoibus maioris prātis efficiuntur ex ordine ad rōnem. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſyllogizare habet reminiſci ex cōiunctione ſui ad rōnem ⁊ ex natura proprij ſubiecti. ¶ Ad dōm aūt vlterius dicendū ꝙ per actus illos diffiniunt̄ potentie apprehenſiue qbus preuia ſunt obiecta ꝓpria potentiarū. Unde cum obiectū ꝓpriū reminiſcētie ſit pteritū ⁊ hoc ſit particulare ſicut ⁊ obiectū memorie: ab illo habet diffiniri reminiſcentia: ⁊ trahi in partē aie ſenſibilē. ⁊ iō etiam rō que eſt in reminiſcentia eſt imixta imaginibus particularium. ¶ Ad vltimum dicendū ꝙ Algazel non ponit reminiſcentiam: qꝛ ſupponit eam vnam eſſe virtutem cum rememoratiua.

¶ Queritur quis ſit actus reminiſcentie.

Tertio querit̄ de modo actus reminiſcentie. Et obijcit̄ ſic. omnis diſcurſus ſyllogiſticus a principio vſqꝫ ad vltimū eſt per vniuerſalia. actus reminiſcētie talis eſt diſcurſus. ergo videt̄ eē per vniuerſalia. ⁊ hoc videt̄ dicere phs in cap⁰ de reminiſcentia ſic: videt̄ aūt maxime eſſe vniuerſale principiū ⁊ mediū oium. ¶ Sed ꝯtra reminiſcentia eſt reuocāns id qḋ acceptū eſt in preterito. hoc aūt eſt particulare: ſuper particulare aūt nō ſtat virtꝰ recordatiua niſi per imagines ⁊ intētiones particularium. ergo videtur eſſe diſcurſus reminiſcentie per intētiones ⁊ imagi-

nes particulariū ⁊ nō per vlia. ¶ Iuxta hoc iterū querit̃ de qbuſdā qui nitunt̃ reminiſci alicui⁹ ⁊ nō pnt ex qua cā hoc ɔtingat. ¶ Preterea querit̃ cū multi ſint modi reminiſcendi. ſ. ſm ordinē nāe ⁊ pbabiliū ⁊ ɔſuetudinis ⁊ fortune que ſit habitudo ɔſequētie in oib⁹. nō eni ſcit̃ aliqd de Carbone ppter Ciceronē: tn̄ frequēter recordamur Carbonis ex Cicerone. ¶ Solo. dōm ꝙ act⁹ reminiſcētie incipit ab vlibus ſed terminat̃ in particulari qđ acceptū fuit in pterito: ⁊ ppter hoc hȝ ⁊ vlia ⁊ imagines ⁊ intētiones particulariū. ¶ Ad dictū pñi dōm ꝙ ipſe loquit̃ de p° principio reminiſcētie qđ qñto eſt vlius tanto eſt ipm mediū ad plura reminiſcibilia. ¶ Ad aliud pȝ ſolō per pdicta. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit̃ dōm ꝙ difficultas reminiſcendi trib⁹ de cauſis ɔtingit ex parte reminiſcētis. Et vna de cā ex parte reminiſcibiliū. pma ex parte reminiſcētis eſt ignorātia: qr neſcit reſoluere pncipia ex qb⁹ hētur queſitū vltimū. ¶ Scđa cā eſt īpedimētū organi ⁊ ſpiritus aialis: ⁊ hoc ɔtingit duob⁹ modis. Quoꝝ vnus eſt malitia cōplexionis que īpedit velocitatē mot⁹ ab vno in aliud. z⁹ eſt ɔſtrictio viarū ſpūs aialis a pma cellula in mediā ⁊ a media in poſtremā. Ĩn enim cellule diſtinguunt̃ quadā caruncula que facta eſt ad modū vermis queſita eſt in hoſtijs cellule vt dicit Coſtabulus. ⁊ hec qñqȝ īpedit diſcurſum ſpiritus per cellulas. ⁊ ideo latēdēs reminiſci ⁊ meditari mouet caput qñqȝ eleuādo qñqȝ depmēdo: qr tūc nā vertit̃ ad remouēdū carunculā illā vt libere trāſeat ſpūs. ¶ Tertia cā eſt ex parte reminiſcētis: qr pauca reminiſcibilia pncipia reſoluit. etſi multa reſolueret reminiſceret̃ queſiti. ⁊ hoc dicit pħs in z° de reminiſcentia. multotiēs aūt iā qđē querēs nō pōt reminiſci. querēs aūt poſt inuenit hoc aūt ſit multa mouēti vſquequo hmōi mot⁹ quez cōſequit̃ eſt res. i. poſtq̄ eſt res. ¶ Quarta cā que eſt ex pte reminiſcibiliū: qr ſunt pncipia eoꝝ ⁊ nō de facili pnt redigi ad organū cōe. ¶ Ad id qđ vlterius querit̃ dōm ꝙ memoria reminiſcētia multiplicis ſunt: ⁊ qdā ſunt per ſe ordinata ſm rectū ordinē nāe ab antecedētib⁹ vel ɔſequētib⁹ vel repugnantib⁹: ⁊ in his reminiſcibilitas eſt velox. Unde dicit pħs velocēs maxime ſunt a pncipio reminiſcētes. ſicut enim ſe habēt res adinuicē que ɔſter ſunt ſic ēt magis ſunt reminiſcibilia queciqȝ ordinationē habent ſicut doctrine: praua aūt idest inordinata grauiter. Quedā v̊o ſe habēt vt pbabilia que ſiunt ex ſignis ⁊ icotib⁹ ſicut reminiſcētes logice. Quedā aūt talē hnt vim a ɔſuetudine qualē habēt ordiata per nām. Dicit eni pħs ꝙ ɔſuetudo vt nā eſt. que eni ɔſueuim⁹ videre in eodē loco vel audire hoꝝ reminiſcimur per locū illū: hoc modo reminiſcimur Carbonis per Ciceronem: qr Cicero fuit amicus Carbonis. vel qr conſueuit loqui de eo. vel qr fuit ſimilis illi. quādoqȝ etiam reminiſcentia procedit caſu ⁊ fortuna: eo ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe rerum per accidens vt dicit Ariſto. in z° phyſicorum.

Tex. cō. 51.

¶ Queritur qui ſunt bene reminiſcibiles ⁊ qui male.

Quarto ⁊ vltimo querit̃ qui ſunt bene reminiſcibiles: ⁊ qui male. Et videt̃ ꝙ oppoſita complexio operet̃ ad bonitatē reminiſcētie. ſiccum eni facit ad retentionē phantaſmatis ſine quo nō eſt reminiſcētia vt dicit pħs. Humidū aūt facit ad velocitatē motus diſcurrēdo per pncipia. ¶ Itē pħs videt̃ dicere melācholici ſunt bene reminiſcibiles ⁊ ſimilr̃ flegmatici: ⁊ reddit rōnē: qr humiditas in flegmaticis nō facile pauſat mota quouſqȝ veniat in id qđ querit̃ ſi recte pcedat motū eius. ſilr̃ dicit qdā ſunt reminiſcētes maxime vt melācholici: quoꝝ eni phantaſmata mouet maxime. ¶ Solo. dōm ꝙ nihil phibet diuerſas cōplexiones eſſe reminiſcibiliores ſm diuerſa ſicut dicit pħs. ſiccitas eni facit ad retētionē phantaſmatis antiq qđ multuz mouet in reminiſcēdo. humiditas v̊o facit ad velocitatem mot⁹. ⁊ ſilr̃ caliditas ⁊ frig⁹ facit. calidū eni fortiter facit ſpūs diſcurrē ⁊ fluere formas. frigidū aūt fortiter tenet īpreſſas.

¶ Utrum omnes huiuſmodi virtutes ſint corporee.

Deinde querit̃ de his v̄tutib⁹ in cōi. Et querunt̃ duo. ſ. vtꝝ oēs iſte ſint corporee virtutes habētes ſitum in organo corporeo vel nō. Et vtꝝ ſint plures vel pauciores. ¶ Ad p̄m ponit rōnē Auicē. ꝙ oēs hmōi virtutes ſunt corporee. ⁊ p° pbat de ſenſib⁹ hoc: de rōne eni ſenſus eſt ꝙ apphēdat cū pñtia māe. pñtia eni corporis non eſt ex ſuis niſi apud aliqđ corp⁹. Et eni qđ nō eſt in loco res localis nō opat̃ ſm pñtiā vel abſentiā. vnde virtuti ſimplici ipſius aie forma ſenſibilis nō pōt eſſe pñs. ⁊ iſta eſt rō Auicenne de ſenſib⁹. ¶ Fortior aūt ad idē rō eſt: qr ſenſus nō percipit formā niſi illā ad quā ſm nāȝ fabricat̃ organū vt oculus colorē eo ꝙ eadē pfectio eſt vtriuſqȝ. ſ. lumē. Hec eni perfectio eſt diaphani qđ eſt in cōpōne oculi ⁊ pfectio coloris ſm actū. Silr̃ eſt de auditu cui⁹ organū ɔſiſtit in aere vacuo q ēt aer eſt mā ſoni. Idē eſt de odoratu qr actu ⁊ nā frigidum exiſtēter potētia ē calidū ⁊ ſaluat̃ calido vaporatiuo in odorib⁹. ¶ De guſtu aūt q qdē t act⁹ eſt: ⁊ de tactu pȝ ꝙ nō recipiūt formas abſtrahēdo a mā: ſȝ cū ɔtactu corpis in qb⁹ ſūt forme ille. tres aūt rōnes ponit Auicēna de eo ꝙ imago ſit virt⁹ opans in corpe. Quarū p° hec eſt. ponam⁹ formā quadrati deſcripti in imagine: cui⁹ q̄tuor anguli deſignent̃ per a. b. c. d. ⁊ aliud q̄dratū ɔiungat̃ illi apđ angulū. a. i dextro: ⁊ z^m q̄dratū ɔiungat̃ ei in ſiniſtrū apud angulū. b. ⁊ q̄dratuȝ qđ eſt in angulo. a. in q̄tuor ſuis angulis ſignet̃ per. a. c. ⁊. b. q̄dratū aūt qđ eſt in angulo. b. deſignet̃ in q̄tuor ſuis angulis. ſ. per. b. c. q. i. ⁊ ſit iſta forma imaginata: ⁊ nō in mā aliq̄. ⁊ querat̃ cā q̄re vnum q̄dratoꝝ imaginatoꝝ imaginamur in dextro alterū in ſiniſtro. Hoc eni eſt aut per formaȝ q̄drati: aut per aliqđ accñs ipſi⁹: aut ppter cōparationem ad aliqđ extra: aut ppter mām ex q̄ extrahit̃: aut ppter organuȝ aut ſpiritū aialē qb⁹ īprimit̃. Qđ aūt nō ſit ppter formā q̄drati hoc pȝ ex hoc: qr vna rō eſt forme q̄drati in oibus q̄dratis que nō ſepat vnū q̄dratū ab alio ponēdo vnum in dextro ⁊ aliū in ſiniſtro: nec eſt ppter accñs. Ponamus eni ꝙ illa q̄drata eq̄lia ſint in q̄titate tūc accñs illud eſſet ſepabile vel inſepabile. ⁊ ſi eſſet inſepabile tūc cōmutaret̃ in ſpēm ⁊ inueniret̃ in oi q̄drato ſicut nigredo corui in oi coruo. ⁊ ſic qcqd inueniret̃ in vno q̄drato ēt inueniret̃ in alio. ⁊ iđ per hoc nō diſtinguerent̃ ꝙ vnū eſſet in dextro ⁊ alteruȝ in ſiniſtro. ¶ Si aūt eēt accñs ſepabile hoc nō eſſet niſi dextrū ⁊ ſiniſtruȝ. Si igit̃ imaginatio diſtingueret illa q̄drata per itētionē dextri ⁊ ſiniſtri oporteret ꝙ illa imaginatio apphēderet itētionez dextri ⁊ ſiniſtri: ⁊ poneret eā ſup q̄dratū pus apphēſuȝ: ⁊ ſic imaginatio pcederet cōponēdo qđ nō ɔuenit ei ſm Auicēnā: qr nō accipit niſi formā q̄titatis que fuit in ſenſu. ⁊ illaȝ accipit ſubito ſine cōpōne ⁊ diuiſione: ⁊ nō ſicut itellectus q rōnē dextri ponit ſup q̄dratū vnū. ⁊ rōnē ſiniſtri ſuper q̄dratum alterū. ꝗ ꝙ imaginatio imaginat̃ vnum in parte vna ⁊ alterū in parte alia nō eſt ppter itentionē dextri ⁊ ſiniſtri: neqȝ propter aliud accñs qđ poſſit aſſignari. ꝗ illa diſtinctio nō eſt per accidēs: neqȝ eſt ppter cōparationem ad aliquid extra. qr cū illa quadrata ſint ſimilia ⁊ equalia vt ſupra poſuimus: ad qđcūqȝ corpoꝝ alioꝝ exterioꝝ cōparabit̃ vnuȝ ⁊ ad idē cōparabit̃ alterū: ⁊ ita in cōparatione illa nō diſtinguunt̃. Nec eſt ppter mām a qua extrahit̃. illa enim nō differt niſi per mām ligni ⁊ plumbi ⁊ cupri: ⁊ ſic de alijs. ⁊ non eſt nature illarum materiarū facere vnū eſſe in dextro ⁊ alterum in ſiniſtro. ergo relinquit̃ ꝙ hoc ſit ppter ſitum illius forme ⁊ in organo ⁊ in ſpiritu imaginis in cuius dextra pte depingit̃ q̄dratū dextrū: ⁊ in ſiniſtra pte ſiniſtrū. ¶ Scđa rō Auicēne eſt qr nos imaginamur formā maiorē ⁊ formā minorē ⁊ nō pñt eē in eodē ſubto forma maior ⁊ forma minor. ꝗ relinquit̃ ꝙ ſit in corpe aliquo in cui⁹ maiori pte depingit̃ forma maior. ⁊ in minori pte forma minor. ¶ Tertia rō ſua eſt: qr nos ſimul ⁊ ſemel nō poſſum⁹ imaginari formā albaȝ ⁊ nigrā in eodē pte: ſed in itellectu ſimplici ſimul itelligim⁹ albū ⁊ nigrū. ⁊ hoc nō eſt alia de cā niſi qr forma illa q̄titatis corporee eſt in ſpū corporeo ⁊ organo in cui⁹ eadē parte nō pōt poni albū ⁊ nigꝝ. ¶ Intellect⁹ aūt ſimul itelligit albū ⁊ nigrū: ſed negat idē eē ſubm albi ⁊ nigri: ⁊ per has rōnes pbat Auicēna imaginē eſſe virtutē corporeā: ⁊ dicit ꝙ idez eſt de eſtimatiua ⁊ memoratiua: que lȝ accipiāt intentiones nō tn̄ ſeparāt eas a talib⁹ imaginib⁹ ⁊ formis. ¶ Sed lȝ ɔcluſio iſta ſit vera quā ɔcludit rōnes tn̄ nō videntur valere. Si eni eſſet cā dextri ⁊ ſiniſtri ꝙ depingit̃ in pte dextra ſpiritus vel in ſiniſtra organi tunc virtus tota nō imaginaret̃ dextrū vel ſiniſtrū in ſiniſtra parte tn̄: vel in dextra pte tn̄: ſed in vtraqȝ. imaginemur enim dextrū a ſiniſtro ⁊ ſiniſtruȝ in dextro. hoc enim bene cōtingit ſicut contingit imaginari

Nota ſubtiliſſimas 3 rōes Auicenne.

Nota tres cās difficultatis reminiſcētie ex pte reminiſcētis ⁊ vnam ex pte reminiſcibilium.

id qđ eſt ſupra eſſe inferius ꝛ ecõtra. ꝛ id qđ eſt ante eſſe et retro ꝛ ecõtra. ꝛ cũ forma nõ moueꝛ niſi in toto ſubto in quo eſt oporteret ꝙ organũ virtutis imaginatiue tranſponereꝛ in partibus: ita ꝙ ſuperior pars efficereꝛ iferior ꝛ ecõtra: ꝛ hoc eſt ridiculoſuz. ℭ Preterea 2ᵃ rõ nõ videꝛ valere. ſ. n. forma maior deſcribereꝛ in maiori parte ꝛ mior in minori: tũc forma que nullo mõ ꝓportionareꝛ qͣtitati organi ſicut forma mõtis vel dimidij celi nullo mõ poſſet deſcribi in organo imagiatiue. ℭ Et qꝛ ſimilis obiectio eſt de oculis ꝓpter hoc ſoluit Auicẽna ꝛ dicit ꝙ excuſat eſt potẽtia diuiſionis in infinitũ: qꝛ. ſ. rei qͣtitas diuidiꝛ donec fiat ꝓportionabilis organo qͣtitatis in quo depingiꝛ. ℭ Sed ↄtra. hoc nihil eſt qꝛ qͥ neraꝛ de diuidẽtie qđ ſit diuidẽs. organũ enim nõ eſt diuidẽs: qꝛ potẽtia ſua nõ eſt potẽtia actiua ſed mãlis. ſimiliter virtus apꝑhẽſiua nõ eſt diuidẽs qꝛ accipit intẽtionẽ toti⁹ forme ꝛ toti⁹ qͣtitatis. ℭ Silr diſtãtia nõ eſt in eã ſicut in id qđ diſtat videꝛ maioris quãtitatis qͣ id qđ eſt ꝓpe: qꝛ tũc lineamẽta figurarũ ipſi⁹ qͣti nõ pfecte diſcernerenꝛ. ℭ Preterea accipiam⁹ illã formã que ipleat totũ organũ imaginatiũ: tũc ſm hoc illa nõ poſſet depingi in organo: ꝛ ſic nõ multe forme manerẽt in organo imaginationis qđ eſt ↄtra Ariſto. in liᵒ de ſomno ꝛ vigilia ꝗ dicit ꝙ forme que manẽt in organo imaginationis in ſomno fluũt ad organũ ſenſus cõis. ℭ Unde per alias rõnes ꝓbãdũ eſt hoc ſic. ois virt⁹ hñs ſitũ in determinata pte corpis cui⁹ leſione ipediꝛ operatio ei⁹: ꝛ cui⁹ ſalute ſaluaꝛ eſt virt⁹ corporea ꝛ ſita in organo corpali. oẽs virtutes ſupradicte aie ſenſibilis ſũt tales. ꝗ ſunt ṽtutes corporee ꝛ ſitoꝝ habẽtes in organo corpali. pᵃ pꝫ per ſe: qꝛ nõ eſt inſtãtia de rõne ꝛ intellectu que ipediunꝛ deſtructa media cellula capitis: qꝛ hoc nõ accidit per ſe ſed per accñs. ſ. ꝙ corrũpiꝛ organũ phantaſie: quo corrupto nõ eſt a quo abſtrahat itellect⁹. 2ᵃ ṽo ꝓbata eſt in ſingulis virtutib⁹ ſupͣ habitis. ℭ Itẽ ois forma ſilis forme corpali non eſt in ſubto niſi in corpe oẽs forme ṗdictarũ virtutũ ſũt forme ſimiles formis corpoꝝ. ꝗ nõ hñt ſubm niſi corp⁹. pᵃ probaꝛ per hoc ꝙ forme ſimiles hñt vnã rõnẽ cõparationis ad ſubꝫ. 2ᵃ ṽo per hoc pꝫ: qꝛ niſi eẽnt forme ſilẽs corpoꝝ: corpa nõ diſcernerenꝛ per ipſas. ℭ Sed ↄtra. virt⁹ apꝑhẽſiua eſt virt⁹ paſſiua ꝛ receptiua: ꝛ nõ eſt receptiua niſi formaꝝ. ℭ Si igiꝛ ipſa virt⁹ q̃ eſt ps aie ſimplex ſit forma: que erit in ipſa ſimplex erit ꝛ icorporea: ꝛ ita falſum eſt ꝙ ille forme ſunt qͣ apꝑhẽdũt virtutes aie ſenſibilis. ℭ Itẽ virt⁹ apꝑhẽſiua eſt virt⁹ in potẽtia que nõ pficiꝛ niſi per formã apꝑhẽſiuã. ꝗ forma apꝑhẽſa in ipſa erit ſicut pfectio in pfecto. ſꝫ oẽ qđ recipiꝛ vt dicit Boe⁹: recipiꝛ ſm ptãtẽ recipiẽtis. ꝗ forma illa recipiꝛ ſm ptãtẽ virtutũ que ſunt ptes aie: ſꝫ ille ſunt icorporee. ꝗ forme iſte ſunt recepte in corpe ꝛ ſic ſunt ſine qͣtitate.

ℭ Solo. dõm ꝙ ṽtutes iſte corporee ſunt ꝛ operãtes in organo: ꝛ ſic ꝓbãt vltime rõnes: forme iſte non ſunt qͣtitates nec habẽtes qͣtitatẽ: ſed ſunt ſimilitudines ꝛ ſpẽs qͣtoꝝ nõ tñ ſunt in organo corporeo vt in ſubto. ℭ Ad primã rõnem Auicẽne dõm ꝙ cũ imaginãdi dextrũ in dextro ꝛ ſiniſtrũ in ſiniſtro ꝛ ecõtra nõ eſt: qꝛ illa forma depicta ſit in dextra pte vel in ſiniſtra ſpũs vel organi: ſed eã hui⁹ eſt ſitus ꝗ ſepari non põt a figura ꝛ qͣtitate: ꝛ tñ in ptãte ṽtutis imaginatiue eſt trãſmutare ſitum ꝛ figurã ſicut oſm eſt. forma ṽo ſm ſe totã cõparaꝛ nã ſpẽm ꝛ organũ vt ad pfctũ ſimplex ſicut ꝓbatuꝫ eſt ſupra in qõne de viſu. ℭ Ad aliud dõm ſicut ſupra ꝓbatũ eſt in qõne in 3ᵃ liͦ ꝙ maior forma non deſcribiꝛ in maiori parte organi vel ſpũs: ſꝫ organum imaginis eſt ſicut ſpeculũ aiatuꝫ qđ in qͣlibet pte ſui receptibile eſt oium formarũ: ꝛ põt reſeruare formas receptas: ꝛ ↄuerti ſup qͣſcũq͂ voluerit. ℭ Ad vltimã rõnẽ dõm ꝙ forma recepta nõ eſt immediate in ipſa potẽtia aie vt in ipſo ſubto: ſed eſt in mã illius potẽtie que mã eſt organũ. Dicit eni Ariſt. ꝙ ſi oculus eſt aial: viſus eſſet aia eius: ꝛ ſilr eſt de alijs potẽtijs organicis. ꝛ iõ potẽtia iudicat de formis illis ſicut in his q̃ imutãt ꝓpriã ſuã nãm: nec ſunt pfectio ei⁹ ſimplr. ſed quo ad cognitionẽ reruꝫ ſenſibilium. ꝛ per hoc patet ſolutio ad totum.

ℭ Utrum hm̃oi virtutes ſint plures.

Secundo queriꝛ vtrũ ſint plures vel pauciores virtutes aie ſenſibilis interiores. Et videꝛ ꝙ pauciores. Abſtrahere eni nõ eſt niſi ſm duos modos. ſ. cũ pñcipia mãe ꝛ ſine preſentia. ꝗ videꝛ ꝙ nõ debẽt eſſe niſi due virtutes aie ſenſibilis: eo ꝙ forma particularis nõ eſt niſi cũ pñtia mãe vel ſine preſentia ꝛ virtutes nõ differũt niſi ſm obta. ℭ Ecõtra aũt videꝛ ꝙ plures debeãt eſſe. habemus eni quãdã que ↄſiderat ṗteritũ in rõne ṗteriti: ꝗ eadẽ rõne debemus hẽre quãdã que ↄſiderat futurũ in rõne futuri: ꝛ ſic ad minus erũt ſeptẽ. ℭ Preterea Auicẽna diſtinguẽs vires ſm organa ponit ſenſum cõeꝫ in prima ↄcauitate prime cellule ꝛ imaginationẽ in poſteriori. Phantaſiã aũt in ṗma parte medie cellule: ꝛ eſtimatiuã in poſteriori: memoriã aũt ꝛ reminiſcentiã ponit in poſteriori cellula. ℭ Cũ ꝗ quelibet cellula hẽat mediũ: videꝛ qͣdã debere eſſe in media parte ṗme cellule: ꝛ qͣdã in media pte medie cellule: ꝛ ſic iterũ erũt ſeptẽ. ℭ Solo. dõm ꝙ vires ſupra dicte diſtinguunꝛ ſm ꝙ diuerſificanꝛ forme ſenſibiles in pñtia mãe. ille eni pñt ↄſiderari ſm ꝙ ſũt a re vel ad rẽ vt imago rei. Si pᵒ mõ tũc accipiꝛ duob⁹ modis. ſ. per id qđ fuit in ſenſu cõmuni: vel per nocumentum illi quod non fuit in ſenſu. ꝛ pᵒ mõ de ipſa eſt imaginatio. Scõs autẽ mõ duob⁹ modis accipiꝛ. ſ. ſm ꝙ intẽtio cõparaꝛ ad imaginẽ ꝛ diuidiꝛ in ipſa per modũ veri ꝛ falſi: ꝛ ſic eſt phantaſia: vel ſm ꝙ intẽtio diuiſa vel cõpoſita cũ imagine eſt pñᵐ appetit⁹ ſm letitiã vel triſtitiã: ꝛ ſic de ipſa eſt eſtimatiua ꝛ ois huius eſt mot⁹ a re in aiam. Si aũt eſt ↄuerſio ſuper formã ordinatã ad rẽ: tũc eſt mot⁹ ab aia in rem. ꝛ hoc ↄtingit duob⁹ modis. ſ. per ſolã phantaſiam vt eſt imago ꝛ de hoc eſt memoria: vel ſm diſcurſum rõnis a pñcipio determinato ꝛ hoc eſt reminiſcẽtia. ℭ Ad pᵐ ꝗ dõm: ꝙ oẽs iſte virtutes aie ſenſibilis iteriores ſunt ſuper formã abſtractã a preſentia mãe. ſenſus aũt eſt ſup formã abſtractã a pñtia mãe. vnde iſta variatio forme cũ pñſentia mãe vel ſine pñſentia eſt diſtinctio forme in gñe: ꝛ nõ in rõne ſpãli: ꝛ iõ penes ipſam accipiꝛ diſtinctio virtutũ in gñe per apꝑhenſiuã de intus ꝛ apꝑhẽſiuã de foris. ℭ Ad aliud dõm ꝙ pñtis ſm ꝙ eſt preſens eſt ſenſus. ṗteriti aũt ſm ꝙ eſt ṗteritum eſt memoria ꝛ reminiſcẽtia. futuri ṽo nõ põt eſſe aliq̃ virt⁹. futura eni ſunt aut que ſiunt ſemper: aut frequẽter: aut raro vt dicit Ariſt. 2ᵒ phyſicoꝝ. ꝛ illa que ſiunt raro nõ pñt habere ſpẽm ad ſenſum nec in ſe nec in ſuis cauſis. In ſe nõ pñt qꝛ nõ ſunt in ſe. In cauſis ṽo nõ pñt qꝛ ſue cauſe ſunt cauſe per accidẽs ꝛ inordinate ad ſpẽm illã. Illa ṽo que ſunt frequẽter ꝛ ſemper ſpẽm qđẽ ad ſenſum ꝛ in ſe nõ pñt hẽre: qꝛ nõ ſunt in ſe. In cauſis ṽo nõ cognoſcunꝛ niſi per rõnẽ ꝛ nõ per virtutem aie ſenſibilis. Tex.c.48. ℭ Et ſi obijciaꝛ ꝙ qͣdã bruta fugiũt futura ꝛ non pñſentia tñ: ꝛ ṗgnant aliqñ̃ do futura: ſicut formice latentes in foraminibus ṗgnãt futurã pluuiã vel futurã ſerenitatem vel aliqđ hmõi. ℭ Dõm ꝙ nõ ſit ex aliq̃ apꝑhẽſione futuri ſed potius ex inſtinctu nãe vt dicit Auicẽna. Cũ eni mutanꝛ elemẽta ad futurã pluuiã cauſandã vel futurã ſerenitatem vel aliquid huiuſmodi imutanꝛ corpora taliũ aialium: ex qua imutatione vel mouenꝛ vel quieſcunt per inſtinctum nature: ꝛ ex hoc habeꝛ prenoſticum aliquod de futuris. ℭ Ad aliud dicendũ ꝙ medium cellularũ nõ determinaꝛ aliqua virtute aie ſenſibilis. virtus enim apprehenſiua ſita eſt in cõcauitate cerebri: in qua multiplicaꝛ ſpirit⁹ aialis: cõcauitates aũt ille ſunt in extremitatibus cellularum. In medio enim cerebri hꝫ timorem: ꝛ ideo nõ põt ibi adeo cõgregari ſpirit⁹ vt cõgregaꝛ in extremis. ℭ Uel dicaꝛ melius: ꝙ mediũ cellularũ ſi hẽret virtutẽ illã oporteret eſſe cõpoſitã ex vtraq; extremarũ virtutũ: quẽadmodũ organũ ꝓprietatẽ hꝫ vtriuſq;: qꝛ virtutes aie ſenſibilis apprehenſiue permiſceri nõ poterant: qꝛ ꝛ obiecta ſunt ipermixta: iõ medietates cellularũ remanſerunt ſine virtute apprehenſiua.

ℭ Queritur quid ſit ſomnus.

Deinde queriꝛ de ꝓprietatibus aie ſenſibilis in ſe: que ſunt ſomnus ꝛ vigilia ꝛ ſomniũ. has eni proprietates hꝫ aia ſenſibilis in oĩ aiali vt videꝛ dicere phs. ℭ Queraꝛ ꝗ pᵒ de ſomno et vigilia: ꝛ ↄſequẽter de ſomno ꝛ ſomnij iterpretatione. De ſomno aũt ꝛ vigilia mouet Ariſtote. quinque queſtiones ſcilicet quid ſit: ꝛ vtrum anime per ſe vel corporis per ſe ꝓpria ſint vel cõmunia vtriuſq;. Et ſi cõmunia: cuius particule anime vel corporis ſunt: et ꝓpter quam cauſam inſunt aialibus. Et vtrum conueniãt oia aialia ambobus vel alia quidem ſomno tñ: vel alia ṽo

vigilie tm̄. alia vō neutro. alia qdē vtriſq;. Deinde mouet
Ariſto. ſeptē qōnes. ſ. qd ſit ſomniū. Et ꝓpter quā cām dor-
mientes qdā ſomniāt: qdā nō: ⁊ q̄re qdā qui ſomniāt quiq;
nō recolūt: quiq; vō recordanť. Et ſi ↄtingit futura ꝓuidere
in ſomno vel nō: ⁊ q̄liter hoc ↄtingit. Et vtꝝ futura ab ho-
mine ꝓuideanť ſolū: vel quorūdā demonū hēant cām: ⁊ vtꝝ
a nā fiāt vel ab cāſu. Has qōnes determinat Ariſto. in ijᵒ
de ſomno ⁊ vigilia. Et nos diſputabimus de eiſdē infra.

Procedať ergo ad pᵐ ſic. Dicit enī Ariſto. in
pᵒ de ſomno ⁊ vigilia ſenſus mō qdem aliquo
imobilitatem velut vinculū ſomnū dicimus:
ſolonem ⁊ remiſſionē qa vigiliā. Ex hoc acci-
piť ꝙ ſomnus eſt imobilitas ſenſuū velut vin-
culum. vigilia aūt ſolutio eſt ſenſuum ⁊ remiſ-
ſio. Auicēna autē diffinit ſic. vigilia eſt diſpoſitio in qua aīa
imperat ſenſib9 ⁊ virtutibus mouentib9 exterius voluntate
cui nō eſt neceſſitas. Somnus vō eſt priuatio diſpoſitionis
in qua aīa ab exteriorib9 ad interiora ↄuertiť. ¶ Algazel āt
diffinit ſic. ſomnus nihil aliud eſt niſi retractio ſpiritus ab
exteriorib9 ad interiora. ¶ Alphorabius aūt ſic. ſomnus eſt
ſenſus in potētia: vigilia autem ſenſus in actu. ¶ Item ſic.
ſomnus eſt introitus ſenſus cōis in corpus. vigilia eſt mo-
tus ſenſus cōis in ſuo inſtrumento extra corpus. ¶ Item ſic
ſomnus eſt ligamētum virtutū ⁊ ↄfirmatio earum. vigilia
vō diſſolutio virtutum ⁊ debilitas eaꝝ. ¶ Cōiter autē diffi-
nitur ſic a magiſtris. Somnus eſt quies virtutū aīalium cū
intenſione nālium. vigilia intētio animalium cū remiſſione
nālium. ¶ Item ſic. ſomnus eſt interceptio primi organi ſen-
tiendi ab actu ſenſus. vigilia eſt ſolutio primi organi ſenti-
endi ab actu ſenſus. ¶ Cōtra primā harum diffinitionum
obijcitur ſic. quecūq; potētia impediť ab actu in ſomno illi9
imobilitas eſt ſomnus: memorie ⁊ intellectus impediūtur
ab actu in ſomno: ergo memorie ⁊ itellectus imobilitas eſt
ſomnus: nō ergo ſolius ſenſus: ⁊ ita deberet dicere ſomnus
eſt imobilitas ſenſus memorie ⁊ itellectus. ¶ Preterea ſo-
mnus nō videť vniuſe imobilitas ſenſus. Senſus eni cōis
eſt quidem ſenſus: ⁊ ille nō imobilitať in ſomno: cuius ꝓba-
tio eſt hec: qa dicit Ariſt. in zᵒ de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ phan-
taſmata ſluunt ab organo phātaſie ad organum ſenſus cō-
munis ⁊ imutant ipm. ¶ Si forte dicať ꝙ intelligiť de ſenſi-
bus proprijs: videť ꝙ hoc nō ſemper ſit veꝝ. qa dicit Ariſt.
in pᵒ de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ qdam in ſomnis agūt opera vi-
gilie: qd non pōt eſſe: cum hoc ꝙ organa preceſſiua ⁊ orga-
na ſenſuum exterioꝝ ſunt imobilia. ¶ Item videtur eſſe nu-
gatio in hoc ꝙ dicit imobilitas velut vinculum eo ꝙ ſufficit
cotet quies ſenſuū exprimiť per alteꝝ. ¶ Sed obijciť cōtra
diffinitionē vigilie datā ab Ariſt. videť aūt ſuperfluū quā-
do ponit ſolonē ꝙ apponit remiſſionē: qa vtrūq; idē ſignifi-
cat. Si forte dicať ꝙ reſolonē ſignificat remiſſio ⁊ debilita-
tem. ¶ Cōtra hoc eſt. ꝙ vnūqdq; in ſuo actu confortať. ſen-
ſus aūt in vigilia eſt in actu. ergo videtur ꝙ in vigilia acci-
piat cōfortationem ⁊ nō remiſſionē. ¶ Cōtra autē totā dif-
finitionē obijciť ſic. ꝙ videť nō eſſe ↄuertibilis. Sunt enī
multa gn̄a amētiaꝝ ſicut epilepſia ⁊ litargia ⁊ conuerſio aīe
ad iteriora: ſicut ſit in meditātib9 quiq; in captis in qb9 oib9
eſt imobilitas ſenſuū velut vinculū: ⁊ tn̄ ille amētie nō ſunt
ſomnus: ⁊ ſolones earum nō ſunt vigilie: ergo diffinitio in
plus eſt q̄ diffinitum. ¶ Cōtra ſcdam obijciť ſic. vigilia eſt
perfectio ſenſuū ſm actum. Cū ergo vnūqdq; debeat diffi-
niri ab vltimo ⁊ optimo: ⁊ actus melior ſit q̄ diſpoſitio: vi-
gilia potius deberet diffiniri per actū q̄ per diſpoſitionem.
¶ Preterea videť falſuꝫ qd dī in diffōne ſomni. ſ. ꝙ ſomn9
ſit priuatio ab hac diſpoſitione. videmus enī frequenter in
ſomnis ad motū phātaſie q̄ aīa ſcipit virtuti mouēti ⁊ ex-
tēdenti mēbra genitalia ad expulſionem ſuperflui ſeminis: ſicē
ſit in his qui polluūtur in ſomnis: ⁊ hoc dicit Auic. ¶ Pre-
terea cōtingit quādoq; ſtillare flegma dulce a capite in ſo-
mnis ad organa guſtatiua. ſ. linguam ⁊ palatū: ⁊ tūc quan-
doq; ſomniat dormiēs ſe mel bibere vt dicit Ariſto. in zᵒ de
ſomno ⁊ vigilia. hoc aūt non cōtingit niſi ꝑ imutationem
quā facit dulce flegma in organis guſtatiuis: ergo videť ꝙ
ſomnus nō oīno ſit priuatio illius diſpōnis in qua aīa impe-
rat ſenſib9 exteriorib9. ¶ Cōtra tertiam diffōnē que eſt Al-
gazelis ſic obijciť. ſpiritus cōducit calorem: qa vbi eſt mul-
tiplicatio ſpūs ibi eſt multiplicatio caloris. ⁊ ecōtra. vbi nō
multiplicať calor ibi nō multiplicať ſpūs: ſed in multis dor-
mientib9 multiplicať calor in extremitatib9 manuū ⁊ pedū
vehemēter: ergo ⁊ ſpūs. ergo nō eſt gn̄ale ꝙ ſomnus eſt retra-
ctio ſpūs ad interiora. ¶ Cōtra quartā que eſt Alphorabij
ſic obijciť. ſenſus in actu diciť duob9 modis. ſ. quo ad eē in
actu: ⁊ quo ad ſentire. pᵒ mō ſenſus ſit in actu a potētia ſen-
ſitiua pficiēte organū. zᵒ aūt mō a ſenſibili. ¶ Querať ergo
vtrū ſomnus ſit ſenſus in potētia quo ad actū pmū vel quo
ad actū zᵐ. ſi pᵒ mō: tūc organa ſenſuū in ſomno non hētent
potētias ſenſitiuas: ⁊ ſic ſenſus eēnt corrupti: ⁊ eqŭoce dice-
reť oculus dormiētis ⁊ vigilātis: que oīa falſa ſunt. Si aūt
diciť in potētia quo ad eſſe zᵐ: tūc videť ꝙ vigilia ſit in po-
tētia ſenſus quādoq;: qꝛ nō ſemper ſenſus vigilātis imutať
in actu. ¶ Preterea dicit phs in pᵒ topicoꝝ in eo qd ſm cō-
tradictionē opponiť cōſiderať ſi multipl’r diciť. Nam ſi hoc
multipliciter diciť ⁊ qd huic ↄtradictione opponiť multipli-
citer diceť: vt nō videre multipliciter diciť vnū qdē nō ha-
bere viſum: alterū qdē nō vti viſu. Si aūt multipl’r diciť: ⁊
videre multipliciter neceſſe eſt dici. vtriq; enī videre oppo-
niť qd vt ei ꝙ eſt nō habere viſum. illi aūt qd eſt nō vti vi-
ſu. Ex hoc habeť: qd videre diciť habere viſum ⁊ vti viſu:
⁊ ſimiliter eſt de alijs ſenſib9: ⁊ ſic deberet melius dixiſſe ꝙ
ſomnus eſt habitus ſenſus: vigilia aūt viſus ſenſus: cū dor-
miētes habeāt ſenſum lꝫ nō vtanť. ¶ Cōtra quintā que eſt
Alphorabij ſic obijciť: ſicut dicit phs ſomnus eſt ligamētū
ſenſuū: ⁊ ſic nō videť eē introitus ſenſus. ¶ Preterea ſen-
ſus cōis nō accipit niſi a ſenſib9 ꝓprijs vt dicit Auicenna: ⁊
ſic vř ꝙ ſuū ei nō eſt intrare in corp9 ſꝫ moueri in ſenſus exte-
riores. ¶ Preterea ſi intrat hoc: nō pōt ei niſi altero duo-
rum modoꝝ. ſ. quo ad actū vel quo ad organū. Si quo ad
actū: hoc plane falſum eſt: qꝛ ſuus actus eſt ſuper ſuū obm:
⁊ obm ſuū nō eſt niſi in re pñte vt ſupra ꝓbatū eſt. Si quo
ad organū hoc nihil eſt dictu: qꝛ organū ſuū ſemper eſt itra
corpus: vt ſupra habitū eſt ſiue in ſomno ſit ſiue in vigilia.
¶ Cōtra ſextā que adhuc eſt Alphorabij ſic obijciť. omnis
ſomnus īduciť ex laſſitudine organoꝝ vel grauitate vel in-
ductū ex talib9 cauſis debet eſſe ↄfirmatio virtutū organi-
carū. ergo ſomnus nō eſt ſicut ligamētū virtutū qd ſit cōfirma-
tio earū. ¶ Preterea dicit Ariſto. in fine primi phyſicoꝝ ꝙ — Tex.cō.8
mā eſt ingenita ⁊ incorruptibilis ꝓpter id qd vnūqdq; cor-
rumpiť ad mām ⁊ gn̄ať ex ipſa: ⁊ iō ipſa eſt ante cōem gene-
rationē ⁊ poſt cōeꝫ corruptionē nālē. Ex hoc habeť ꝙ vnū-
qdq; tāto vicinius eſt corruptioni q̄to ipm magis recedit
ab actu ⁊ appropinquat potentie mālī: ⁊ q̄to ipm vicinius
eſt corruptioni tāto debilitať plus virtus eius: ſed ſomnus
facit virtutes exteriores organicas recedere ab actu: ⁊ ap-
propinquat eas potētie: ergo ſomnus ſit ligamētū virtutum: ⁊
debilitas earū: vigilia aūt ecōtra ſolutio virtutū ⁊ ↄfirma-
tio eaꝝ. ¶ Cōtra ſeptimā aūt que eſt magiſtroꝝ ſic obijciť.
In ſomno nō oēs quieſcunt virtutes aīales. phantaſia aūt
agit in ſomnis vt dicit phs que eſt virtus aīalis: ergo ſomnus
nō eſt ques aīaliū virtutū vniuſe. ¶ Itē dicit Auicēna ⁊ Al-
gazel ⁊ Alphorabius ꝙ in ſomnis aīa ↄiungiť intelligētijs
ſuperiorib9 que dicunť angeli: ⁊ accipit ab eis intellect9 po-
tētias ſimplices ⁊ imāles que ſunt ſomnia vera qb9 imagi-
natio ꝓparat imagines quiq; ↄuenietes: quiq; cōtrarias: ꝓ-
pter quas ſomniū illud indiget interpretatione. Et ex hoc
accipiť: ꝙ aīa agit in ſomnis ſm partē ſenſibilē que eſt ima-
go: ⁊ ſm partem intelligibilē: ⁊ ita in vtraq; parte virtutes
aīales ſunt. ¶ Cōtra octauā que etiā eſt magiſtroꝝ obijciť
ſic. Querať qd ſit pᵐ organū ſentiēdi. aut enī hoc eſt ſenſus
cōis aut ſenſus proprij. Si ſenſus cōis: plane falſum eſt. In
ſomnis enī organū ſenſus cōmunis imutať ab imaginibus
refluētib9 ab organo phantaſie ⁊ imaginationibus. Si aūt
ſenſus ꝓprij: tūc pᵐ organū ſentiendi diciť in altero duorū
modoꝝ. ſ. ſm nām prioris in cognitione ſenſibilis: ⁊ ſic primū
organū erit organū viſus: qꝛ per viſum plures differentias
cognoſcimus: ⁊ per ipm maxime iter ꝓprios ſentimus ſen-
ſata: qꝛ primū diciť ſm nām prioris cōſtituendo ſenſibile: ⁊
ſic primū organū erit tact9: qꝛ tactus ↄſtituit ſenſibile aīal: ⁊
vtroq; modo patet eſſe falſum. In ſomno enī nō interrum-
piť tm̄ viſus ⁊ tactus ſed organū cuiuſlibet ſenſus. ¶ Item
cū penes vnā cauſaꝫ non poſſit dari niſi vna diffinitio que-
ritur

ritur penes quid oēs iſte octo diffinitiones dent. ¶ Solo. dõm ꝙ pma diffinitio que eſt Ariſt. datur per eſſe ſomni qđ habet in ꝓprio ſubiecto qđ eſt cōe ſubiectum nō pmū. Eſſe enim ſomni eſt ꝙ ſit imobilitas velut vinculum. ſenſus aūt cōis ſubiectū eſt ipſius ſomni: lꝫ tactus ſit obiectū primū vt infra ꝓbabit. ¶ Ad id qđ contra obijcitur dõm. ꝙ ſomnus eſt vinculū ſenſuum per ſe: quia vincit ⁊ ligat ꝓpria organa ſenſuum: memorie aūt ⁊ intellectus vinculum eſt per accñs quādoqꝫ: qa non ligat ꝓprium intellectus nec ꝓpriū organum memorie. Intellectus eni non hꝫ organū ſed quādoqꝫ impeditur in ſomno: ⁊ quādoqꝫ decipitur qa vniuerſale accipit a phātaſia ſm rōnem rei. In ſomnis aūt phātaſma nō accipitur ſm realem rōnem ⁊ qdditatē rei: ſed potius econtra. Eſt autem ſuper ſimulacrū ſicut ſuper rē: ⁊ pp hoc eſt deceptio: memoria autē accipit phātaſmata vt imagines rerum extra vt prius habitū eſt: ⁊ in ſomnis nō eſt ꝯuerſio ad res extra: ⁊ ideo memoria ⁊ itellectus ligant per accñs: ⁊ cū id qđ eſt per accidens nō ſit diffinitiuū rei. Propterea non dicit in diffinitione ſomni ꝙ ſit imobilitas velut vinculum memorie ⁊ itellectus. ¶ Ad aliđ dōꝫ ꝙ ſenſus cōis duplicē habet cōparationem. vnā ad ſenſus exteriores: quibus ipſe influit ſpēm ſenſibilem ⁊ virtutē ſenſitiuam: ꝓpter qđ etiam dicitur ab Auicēna forma ⁊ perfectio ſenſuū particulariū: ⁊ hac cōparatione ligatur organum eius: ⁊ ſomnus eſt vinculū ſenſus cōis. Aliā cōparationem hꝫ ad organum phantaſie ⁊ imaginis que ſite ſunt in partib⁹ cerebri: que nālīter frigide ſunt: ⁊ ideo frigiditate qua dn̄atur in ſomno non imobilitant: ⁊ cum organū ſenſus cōis in cōparatione illa ēt ſit frigidum per nām nō imobilitat in ſomno ſed imutabit a ſimulacris influētibus a loco phātaſie ⁊ imaginationis: et hoc intēdit phs qñ dicit ſomnū eſt vinculū quodāmō ſenſuum. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hec duo imobilitas ⁊ vinculū nō idem importāt: ſed hoc idō qđ dicitur velut vinculum ſpecificat imobilitatē: eſt enim imobilitas negatiōis ⁊ priuationis: ⁊ imobilitas potētie mouēdi ⁊ talis nō eſt ſomnus: ⁊ imobilitas vinculi ita ꝙ redit mobilitas remoto vinculo: et talis imobilitas eſt ſomnus: qa remota frigiditate grauāte ⁊ vincēte organa ſenſuū reſtituit mobilitas organis ſenſuum exteriorū. ¶ Qđ autē obijcit: ꝙ qdā in ſomnis agūt opera vigilie: dõm ꝙ non cōtingit hoc ex ſolōne ſenſuū exteriorū ſimplr: ſed quodāmodo. illa enim ſolutio nō ſit a calore nāli ⁊ accidētali ⁊ a phātaſmate fortiſſime mouente. De his tñ erit queſtio infra per ſe. ſed nūc intātū dcm̄ eſt: ꝙ ſenſus ſimplr clauſi ſunt in ſomno: ſm qd tñ a calore inālī qñqꝫ ſoluti. ¶ Ad id qđ obijcit contra diffōnem vigilie: ꝙ vigilia per eē ſuū nihil aliud eſt ꝙ̄ ſolutio ſenſuū ad actus exteriores per reuerſionē caloris nālis ab interiorib⁹ ad exteriora: ⁊ hūc modū dicit remiſſio: qa. ſ. calore iterato mittit ad exteriora. Et ideo nō idem iportat per illa duo: ſed ſolutio dicit eē vigilie ⁊ remiſſio dicit cām. ¶ Ad id qđ obijcit contra totā diffinitionē Ariſt. dicēdum: ꝙ nñ ētia diſtinguitur a ſomno per cām. in epilepſia eni vapor multus aſcēdēs ad cerebrū implet neruos ⁊ ſuffocare facit ipſos: ita ꝙ ſpēs ſenſibilis ⁊ motiuus nō pōt deſcendere per ipſos ad organa: ꝙ̄ facto remanēt organa exteriora in ſenſib⁹ imobilia: ſed in ſomnis frigus deſcēdēs a cerebro ex vaporibus infrigidatis ibidē ꝓpellit paulatim vt dicit phs calorē nālē ab exterioribus ad iteriora: ⁊ hec eſt cauſa q̄re dicit phs ꝙ ſomnus eſt vinculū qđdā ⁊ nō oē viculū. In epilepſia eni ⁊ in alijs amētijs accidit ſicut illi qđ accidit ei qđ ꝓhibēditur in gutture ⁊ ceruice: ꝓpter ſtrāgulationē enim venarū ⁊ arteriarū ⁊ neruorū non deſcēdunt ſpēs ſenſibiles ſicut accidit ei ēt: qui fortiter ligat brachiū circa humerū: tunc eni manus ⁊ anterior pars brachij efficit q̄ſi iſenſibilis ⁊ imobilis: ⁊ remoto vinculo illo redit ſpēs: ⁊ facit q̄ſi puncturas acus. ſpēs enim eſt corpus ſubtile: ⁊ eſt vehiculū virtutū vitaliū ⁊ aīaliū per qđ virtutes ſenſibiles ⁊ motiue trāſeūt in ſua inſtrumēta. ¶ De 2ª diffōne que eſt Auicēne dicendū ꝙ datur per oppōnem organorū exteriorū ad aīam ſm ꝙ eſt regēs ⁊ mouēs corp⁹ per appetitū ⁊ voluntatē. ¶ Ad id qđ obijcit in ꝯtrarium dicēdū ꝙ calor nālis ⁊ ſpēs ſenſibilis ⁊ motiuus diſponunt organa ad ſenſum ⁊ motū: ſed nō pficiunt: qa organa perficiuntur a virtutib⁹ aīe organicis: que ſūt in ipſis. vñ cū ſomnus ⁊ vigilia ſint per exitum ⁊ introitū caloris nālis ⁊ ſpirituū poti⁹ inter diſpōnes ꝙ̄ perfectiones vel priuationes pfectionum numerat. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in ſomnis imago ꝑparat imaginationes ſm inclinationē nature ⁊ deſiderij qñqꝫ: ⁊ idcirco cuius nā grauata eſt ſuperfluo ſeminis: vel qui eſt in deſiderio cōcupiſcentie videt imaginationes talib⁹ aptas ſicut imaginationes mulierū: ⁊ ſic mouet mēbrū ad imaginationem ſicut ad rē. ¶ Vel ſoluitur melius ꝙ virtus gñatiua que eſt in mēbris ſita genitalib⁹ eſt virtus nālis nō aīalis: ⁊ idcirco intēdit in ſomnis. Cū enim calor recedit ab organis aīaliū virtutū intēdit interius in organis nāliū. Et ꝓpter hoc ēt accidit ꝙ hoīes plus mouent libidie in ſomnis ꝙ̄ in vigilia. ſīr digeſtio cōfortat in ſomno: ⁊ ex digeſtione miniſtrat ſemē qđ eſt mā cōcupiſcentie. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ guſt⁹ in ſomno nō imutatur ſm iudicium ſaporis. ⁊ ꝓpter hoc non eſt ſolutus ſed ꝓpter motū exiguū qui eſt ad organa guſtatiua ſit magnus mot⁹ in imaginatione: ⁊ idcirco ſomniat ſe ille bibere mel cū tñ nō bibat. ¶ Ad tertiā diffōnem: que eſt Algazelis dõm ꝙ dat per cām ſomni priuatā que eſt recurſus ſpirituū ſenſibiliū ⁊ motiuorū ad iteriora. ¶ Ad id qđ ꝯ hoc obijcit dõm ꝙ calor ille qui multiplicat in extremitatibus nō eſt calor ſoluens ſenſum: ⁊ pp hoc nulla eſt obiectio: qꝛ de tali calore ⁊ ſpū loquitur Algazel. ¶ Vel dicat melius ꝙ in extremitatib⁹ in ſomnis accidit per accñs. Cū eni ex multitudine vaporis groſſi implent vene caleſcūt ita ꝙ nō pōt eleuari vapor ſurſum: ita ꝙ ibi ifrigidet tūc expellit ipm calorem nāl a loco digeſtionis ad extremitates: que cū iplent tali vapore caleſcūt vehemēter. ¶ De 4ª diffōne que eſt Alphorabij dõm ꝙ ſenſus dꝛ eſſe in potētia multis modis: ſicut diſtinctū eſt in obijciēdo. ſed ſenſus quo ad eē ꝑmi dꝛ duobus modis. Cū eni organū ſit mā: ⁊ virtus ſenſitiua ſit forma: ipſa pōt duob⁹ modis conſiderari. ſ. vt forma tñ vel vt efficiens operū ſenſibiliū. Si p⁹ mō tunc eſt ſenſus in actu in ſomno. Si ſecūdo mō tūc eſt in potētia: qa non eſt efficiens operū ſenſibiliū in organo niſi ipm organū per ſpm ſenſibilē ⁊ calorē nālem diſponat: ⁊ ſic intelligit Alphorabius. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſenſus in habitu ab Ar. dicit ab habitu forme ſubalis ipſi⁹ ſenſus que eſt virtus ſenſitiua: ⁊ nō ab habitu formarū diſponētiū ſufficienter ad actū. Diffinitio aūt ſm id qđ relingt ſomnus in ſubto dat: relinquit eni ſenſus in potētia. ¶ De 5ª diffōne que eſt Alphorabij dõm. ꝙ dat penes effectū ſomni in ſenſu cōi. ſenſus eni cōis habꝫ duas operationes. vnā ad exteriores ſenſus: ⁊ alterā ad imaginationem: ⁊ in ſomno conuertitur ab exteriorib⁹ ad interiora. ¶ Ad obm cōtra dõm ꝙ ſomnus eſt ligamentū ſenſus cōis ab exteriori ⁊ nō ab actu interiori. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ ſenſus cōis in diſtributione ſpēs ſenſibilis ⁊ diſcretione ſenſibilis nō accipit niſi a ſenſib⁹ exteriorib⁹: ſed ſm operationem quā hꝫ ad interius imutat a ſimulacris ⁊ ab organo imaginationis defluētibus in ſomno. ¶ Ad aliud dōꝫ. ꝙ itelligit de introitu ad actum vt pꝫ ex ſupra dictis. Ex hoc eni ꝙ ſenſus cōis organum hꝫ interius: ⁊ medius eſt inter imaginationē ⁊ ſenſum exteriorē pōt hr̄e comparationē ad vtrūqꝫ. ¶ De 6ª diffōne que etiā eſt Alphorabij dõm. ꝙ datur per finem ſomni. ſomnus eni eſt ad hoc vt per quietē recreētur ⁊ cōfortent virtutes aīales. ¶ Ad obm cōtra dõm ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ ſomnus ſit ex laſſitudine ſicut ex efficiēte ⁊ inducat cōfortationē ſicut finē. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ triplex eſt materia. ſ. ſimplex mixta ⁊ cōplexionata: ⁊ de ſola ſimplici verū eſt ꝙ eſt icorruptibilis ⁊ ingenita que eſt ꝓpria mā elementi. Mixta vō corrumpit ⁊ ſīr cōplexionata eo ꝙ ille materie non carent omni forma. ¶ Ad argm̄ aūt dõm. ꝙ duplex eſt actus. ſ. actus pmus ⁊ ſecūdus. ⁊ de pmo verū eſt qđ obijcit. ſ. ꝙ quāto aliqd ꝓpinquius eſt actu tāto firmius eſt ⁊ fortius. De ſecūdo autē adhuc duplr ſe hꝫ. quedā enī eſt operatio ſm nām materie ⁊ organi: ſicut caleſacere ſequit nām ignis: ⁊ frequētatio illius operis nō iducit laborē ⁊ debilitatem. Quedā aūt eſt contraria motui organi ſm nām materie: ſicut eleuatio pedis a virtute greſſibili cōtraria eſt motui pedis ſm nām materie que eſt nō grauis. ⁊ ſīr eſt imutatio organorū ſenſibilium ꝑter nām ipſorū organorū ſenſibilium: ⁊ idcirco infrequētia illorū operum inducit laſſitudo ⁊ deſiderat ſomnus ⁊ qes. ¶ De 7ª dõm ꝙ data eſt per effectum ſomni iteriorē ⁊ exteriorē. Exterius eni per ſomnū quieſcūt virtutes aīales: ⁊ intēdunt nāles que diſtinguūtur

ſm opa vegetatiue potẽtie vt ſupra habitũ eſt.¶ Ad obȝ ꝫ dõm. ꝙ ſic intelligiꝰ ꝙ ſomnus eſt qeſ aialiũ quo ad actus exteriores ⁊ nõ quo ad actus iterioꝛes: ⁊ per hoc ēt pȝ ſolutio ad ſequēs.¶ De vltima diffõne dõm ꝙ daꝰ penes cãm ſomni formalē. hec eni eſt interceptio ſenſus in primo organo ſentiendi.¶ Ad id võ qδ obijciꝰ dicẽdum. ꝙ meo iudicio primũ organum ſentiẽdi eſt organũ tactus ꝓut tactꝰ eſt fundamentũ alioꝝ ſenſuũ ſicut ſupra explanatuȝ eſt in qõne de tactu. ſic enim itercepto tactu itercipiꝰ ois ſenſus: de hoc tamẽ inſra erit queſtio ſpãlis.¶ Ad vltimum pȝ ſolutio per ea que dicta ſunt de ſingulis diffinitionibus.

¶ Utrum ſomnus eſt corporis per ſe vel anime.

SEcundo queriꝰ Utrum ſomnus ſit corporis per ſe vel aie p ſe vel cõe vtriuſqȝ. Et ponit Ar. rõnē ꝙ ſit cõe vtriuſqȝ ſic dicẽs in pͦ de ſomno ⁊ vigilia. Qm̃ oẽt nec aie ꝓpriũ nec corporis ſentire manifeſtũ eſt: cuiꝰ eni potẽtia huiꝰ ē actio. qui võ dr̃ ſenſus vt actio: motus qdẽ per corpus aie eſt: pȝ ğ ꝙ nec aie ꝓpria paſſio nec inaiatum corpus poſſibile eſt ſentire: ſic aũt formãda eſt rõ Ar. Cuiuſcunqȝ eſt obiectũ alicuius paſſionis illius eſt: ⁊ paſſio ipſa: cõiũcti ex corpore ⁊ aia eſt ſbm ipſaꝝ paſſionũ que ſũt ſomnus ⁊ vigilia. ğ ſomnus ⁊ vigilia ſunt ꝯiũcti ex aia ⁊ corpore. primaȝ haꝝ ponit Ar. tãqȝ per ſe notã. zͣ võ ꝓbaꝰ per iductoȝ auctoritatē: ⁊ ſupponiꝰ ꝙ ſbm ſomni ⁊ vigilie ſit ſenſus: ⁊ ꝓbaꝰ ꝙ ſenſus ꝯiũcti eſt. ſ. aie ⁊ corporis: qa cuiꝰ eſt potẽtia illius eſt actꝰ ⁊ ecõtra: ſed corporis ⁊ aie eſt actio ſenſus corporis vt patiẽtis: ⁊ aie vt diſcernẽtis. ğ corporis ⁊ aie erit potẽtia ſenſitiua. ğ ⁊ paſſio ſenſibilis potẽtie que eſt ſomnus ⁊ vigilia.

Tex.cõ.12. ¶ Jtē hr̃ per hoc ꝙ dicit Ar. in 7ͦ phyſic. ſic. Et ipſi aũt ſenſus alteranꝰ ⁊ patiunꝰ: actus eni ipſoꝝ motꝰ eſt per corpus patiẽte aliqd ſenſu. ſi ergo ſenſus patiꝰ motu qui eſt per corpꝰ: ſenſus erit corporis ⁊ aie. ğ iterius etiã eſt paſſio ſenſus que eſt ſomnꝰ: ⁊ vigilia erit corporis ⁊ paſſio aie.¶ Jtē nihil incorporeũ ſm ꝙ icorporeũ põt eē ſbm q̃litatis corporalis: aia ſm ſe eſt ſuba incorporea. ğ ſm ſe nõ põt eſſe ſubȝ qualitatis corporalis: ſȝ qδlibet ſenſibile eſt q̃litas corporalis. ğ aia per ſe nõ põt eē ſbm alicuius ſenſibilis: ⁊ ita ſentire cõuenit aie per corpus. ğ etiã paſſio ſenſus que eſt ſomnꝰ ⁊ vigilia.¶ Sed ꝫ videꝰ ꝙ ſit ſolius aie. qcqd corrũpiꝰ aliquo excellenti patiꝰ ab illo: vis ſenſitiua corrũpiꝰ a ſenſibili excellẽti. ğ ſm ſe patiꝰ ab illo. ğ vis aie ſentit ſȝ ſe: ⁊ ita etiã ſomnus ⁊ vigilia cõueniunt ei ſm ſe.¶ Ecõtra videꝰ ꝙ cõueniãt tm̃ corpori. Cuiuſcũqȝ eni cauſe efficientes ⁊ formales oẽs ſunt corporee illud nõ põt eē paſſio niſi corporis tm̃: ſomni ⁊ vigilie cauſe efficientes ⁊ formales oẽs ſunt corporee. ğ ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones corporis tm̃. Prima ꝓbaꝰ per hoc ꝙ effectꝰ nõ hȝ eſſentialr̃ eē niſi a ſuis cauſis. vnde ſi ille ſint corporee: neceſſe eſt ⁊ effectũ corporeũ eē. zͦ võ ꝓbaꝰ per inductionē cauſaꝝ. cauſe enim maḡ ꝓprie ſomni ſunt calidũ nutrimẽtũ ad caput eleuans a loco digeſtionis: ⁊ frigidũ repellẽs caloꝛeȝ ab organis ſenſibilibꝰ. formalis aũt cauſa vigilie eſt expãſio caloris ⁊ ſpirituũ corporaliũ ad interioꝛa organa. ⁊ formalis cauſa ſomni eſt priuatio huius que cauſe oẽs corporee ſunt.¶ Solo. cõſentiẽdo primis rõnibꝰ dicimus ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones cõiuncti ex corpore ⁊ aia.¶ Ad id aũt qδ obijciꝰ in ꝫtrium dõȝ ꝙ vis aie non ꝓprie patiꝰ vel corrũpiꝰ a ſenſibili excellenti: ſed corrũpiꝰ cõpoſitio organi qδ eſt ſubm illius ſenſibilis: ⁊ tũc vis queſita in organo impediꝰ ab opere nõ pp corruptionē ſui: ſed pp corruptioneȝ ſui organi: ⁊ ꝓpter hoc dicit

pͦ de aia.t.cõ. 65. Ariſt. ꝙ ſi ſenex acciperet oculos iuuenis videbit vtiqȝ ſicut iuuenis eo ꝙ ex ſenio nõ corrũpiꝰ virtus aie ſȝ pupilla corrũpaꝰ.¶ Ad aliud dõm ꝙ lȝ cauſe ſomni ⁊ vigilie ſm ſuas eẽntias ſunt corporee: tñ in cauſando ſomnũ ſunt iſta aie: ⁊ ꝓpter hoc relationē hñt ad aiam in cauſando ſomnũ ⁊ vigiliã: ⁊ ideo etiam cauſata ex ipſis non ſunt paſſiones corporis tm̃: ſed paſſiones coniuncti ex corpore ⁊ anima.

TErtio queriꝰ habito ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones cões corporis ⁊ aie. Cui pticule aie ⁊ corporis pͥmo inſunt. Et queruntꝰ duo. ſ. cuiꝰ partis ſint ſm aiam. ⁊ cuiꝰ partis ſunt ſm corpus. Et ex pte aie queruntꝰ q̃tuor. Quoꝝ pͥmũ eſt vtruȝ ſint paſſio ſenſus per ſe. zͦ vtruȝ ſint paſſio ſenſuum eque principaliter vel alicuius ſenſuȝ pͥmo. 3ͦ vtrum ſint paſſio ſenſus cõmunis vt dicũt aliqui pͥmũ vel nõ. 4ͦ vtrũ ſint paſſio tactus vel nõ. Ex pte võ corporis queriꝰ vtrũ ſit paſſio cordis vel epatis vt qdã dicunt.

¶ Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſm ſe.

PRimo queriꝰ igitur Utruȝ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſm ſe. Et videꝰ ꝙ ſic per rõnes quas ponit Ar. in pͦ de ſomno ⁊ vigilia. Quarũ pͥma hec eſt: quecũqȝ qdẽ viuẽtiũ augmenti diminutioniſqȝ participãt ſolũ in his nõ eſt ſomnus neqȝ vigilia velut in plãtis: nõ eni hñt ſenſibilem particulã: ⁊ fundaꝰ rõ ſupra hoc: ꝙ cuius nõ eſt ſbm ſomni ⁊ vigilie illius nõ eſt ſomnus ⁊ vigilia. vegetabiliũ enim ſm ꝙ vegetabilia nõ eſt ſbm ſomni ⁊ vigilie. ğ vegetabiliũ nõ eſt ſomnus ⁊ vigilia. pͦ ꝓbaꝰ per ante dicta. zͦ ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ ſubm ſomni ⁊ vigilie eſt ſenſus quẽ non hñt vegetabilia ſm ꝙ hmõi.¶ Alia ratio pͥi ad idem eſt hec. Jmpoſſibile eſt q̃licunqȝ ſenſu ſentire ꝙ dormit aial. Manifeſtũ igiꝰ eſt ꝙ oibus ſenſibꝰ neceſſarium eſt ineſſe eãdeȝ paſſionē que vocaꝰ ſomnus.¶ Tertia rõ eſt ducẽs ad impoſſibile ſic. partiȝ qdẽ. ſ. ſm quoſdã ſenſus ineſt ſomnus: ptim võ nõ ſic. ex hac enim rõne dormiẽdo ſentiet aial: qδ eſt impoſſibile.¶ Aliã rõnem ad idē ponit phus ſicut plãtaꝝ. nullani poſſibile qdẽ eſt cõicare neutrã haꝝ paſſionũ nõ qdem ſine ſenſu exiſtit neqȝ ſomnus neqȝ vigilia: qbus eni ſenſus ineſt his ⁊ triſtari ⁊ gaudere. qbus võ hec ⁊ cõcupiſcentia. plãtis aũt nihil ineſt hoꝝ.¶ Aliã ponit idē phus ſic. ſignum aūtē ꝙ plãte nõ hñt ſomnũ eſt ꝙ ſomnus qdẽ nõ inſit ſm vegetatiuã partē aie eſt: qm̃ opus ſuuȝ facit nutritiua pticula dormiẽdo magis qȝ vigilãdo. nutriunꝰ eni ⁊ augenꝰ tũc magis tanqȝ nihil idigẽtia ad hec ſenſus: ⁊ ratio fundaꝰ ſupra hoc: ꝙ cuiuſcunqȝ partis aie ꝓpria paſſio eſt ſomnus illam imobilitat ⁊ ipedit ab actu. Si ergo nutritiue pticule que eſt pars vegetabilis ꝓpria paſſio eſſet ſomnus: tũc ipſa immobilitaret ⁊ impediret ab actu: ſed hoc eſt falſum: qa virtutes ille intẽduntur in ſomnis ⁊ in actibꝰ ſuis.¶ Ad idē obijciꝰ ſic. Dicit phus in pͦ de ſomno ⁊ vigilia: ꝙ in quo cognoſcimus vigilãtem in hoc cognoſcimus eũ qui ſomno pmiꝰ: ſed ſenſu cognoſcimus vigilantē: ergo ſenſu cognoſcimꝰ eũ qui ſomno premiꝰ: ergo ſomnus eſt paſſio ſenſus.¶ Jtē Alphorabius. ſomnus attribuiꝰ virtuti ſenſus. ipoſſibile enim eſt vt attribuaꝰ virtuti nutritiue: plãte enim hñt ſomnuȝ cũ nõ habeãt apphẽſionē: ⁊ cũ nõ attribuaꝰ aie nõ cõprehẽſiua remanet vt attribuaꝰ aie irrõnali. Aial eni irrationale dormit: qa aial dormiens nõ caret in ſomno iſtis ſenſus neqȝ motus. ⁊ cũ hoc neqȝ ſentit neqȝ moueꝰ: ſcimus ꝙ cauſa in ſomno eſt ꝙ apphẽdẽs ſenſibilia receſſit ab inſtis illis interius corporis. Sẽſus huius auctoritatis eſt: ꝙ ſomnus ꝓbaꝰ eē paſſio ſenſus ex hoc ꝙ plãte nõ dormiũt: ſed bruta ⁊ hoies dormiũt que non cõicant niſi in aia ſenſibili: ⁊ cum in ſomno nõ imobilitanꝰ niſi ſenſus exterioꝛes ⁊ nõ interioꝛes erit ſomnus paſſio ſenſuũ exterioꝝ ⁊ non iterioꝝ.¶ Sed ꝫ videꝰ. ꝙ ſomnus ſit paſſio vegetabilis. Dicit eni Ariſto. in pͦ de ſomno ⁊ vigilia. Quoꝝcũqȝ aliqδ opus ſm nãm quãdo excefferit ſm tps neceſſe eſt lãgueſcere: vt oculos videntes neceſſe eſt qeſcere ad recreationē virtutis: ſed cuiuſlibȝ vegetabilis potẽtie finituȝ eſt opus ſm nãm. ğ ſi excedat tẽpus neceſſe eſt lãgueſcere ⁊ qeſcere ꝓpter recreationeȝ. ſed talis qes ſomnus ē. ğ vegetatiue potẽtie erit paſſio ſomnꝰ. Minor huius ſyllogiſmi ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ ois potentia vegetabilis eſt agẽs finite ſm nãm ⁊ nõ ifinite: ⁊ ſic tpe determinaꝰ eius actio.¶ Preterea illius dȝ eſſe ſomnus paſſio maxime cuius motu efficiꝰ: ſed motꝰ virtutis vegetatiue efficiꝰ. ğ debet eſſe paſſio maxime vegetatiue. prima haꝝ ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ paſſio cõparaꝰ ad ſuum ſobm tm̃ vt ad mãm ⁊ vt ad efficiens. zͦ ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ ſomnus efficiꝰ maxime ex euaporatione alimẽti que euaporatio eſt a vĩtute digeſtiua que eſt pars aie vegetabilis.¶ Jtē id qδ per ſe eſt cauſa mobilitatis idē etiã eſt per ſe cauſa imobilitatis ⁊ qetis ſm nãȝ: ſed ſpũs vitalis ꝓcedẽs a corde per diſtributionē vite efficit mobilitatē. ğ idem dȝ eſſe cauſa imobilitatis ⁊ qetis ſm nãm. pͥma ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ natura eſt pͥnͥᵐ motus ⁊ ſtatus per ſe ⁊ nõ ſm accñs. zͦ võ ꝓbaꝰ ex hoc ꝙ cor eſt pͥnͥᵐ vite. Jnde ꝓceditur ſic. pͥnͥᵐ vite eſt cauſa mobilitatis ⁊ imobilitatis:

anima

anima vegetabilis eſt ꝑncipiũ vite in hñtibus vitam. ergo aĩa
vegetabilis eſt ꝑma cauſa mobilitatis ⁊ imobilitatis: ſ; mo
bilitas eſt vigilia ⁊ imobilitas ſomnus. ergo aĩa vegetabilis ẽ
cauſa ſomni ⁊ vigilie. ¶ Preterea videt̃ ꝙ nullo mõ ſit paſ-
ſio ſenſus ſic. ſicut ſe h; vita ad vitã vegetabilẽ ſic ſenſus ad
ſenſibilez: ſed viuere eſt actus icorporeus aĩe vegetabilis. ergo
ſentire erit actus icorporeus aĩe ſenſibilis. ꝑma ꝓbat̃ ex hoc
Tex. cõ. 16. ꝙ dicit Ar. in 2° de anima. ꝙ viuere ineſt viuẽtib⁹ pp ve-
getabile: aĩalibus aũt ꝓpter ſenſibile ꝑmũ. Minor aũt ꝓ-
bat̃ ex hoc ꝙ aĩa que eſt ſubs icorporea nõ põt ſinere actus
corporeos. Inde ꝓcedit̃ ſic vlterius qđ per ſe nõ põt moue-
ri per ſe nõ põt fieri aliqñ mobile vel aliqñ imobile. Prima
ꝓbat̃ per hoc ꝙ nihil mouet̃ niſi ſit mobile. 2° v̊o ꝓbat̃ ex
Tex. cõ. 32. hoc ꝙ nihil mouet̃ niſi ſit corpus vt habet̃ in 6° phyſic. ⁊ in
Tex. cõ. 67. ꝑ° de aĩa. Inde vlterius ſic. ſenſus eſt act⁹ icorporeus: nullũ
eni icorporeũ aliqñdo eſt mobile aliqñdo imobile. ergo ſen
ſus nõ eſt aliqñ mobilis ⁊ aliqñ imobilis: ſed mobilitas eſt
vigilia ⁊ imobilitas eſt ſomnus. ergo ſenſus nõ eſt vigilia vel
Tex. cõ. 70. ſomnus. ¶ Itẽ dicit Ar. in 2° phyſicoꝝ. ꝙ tres cauſe. ſ. effi-
ciens formalis ⁊ finalis coincidũt in vnaz rem: ſed mã cum
alijs nunꝙ̃ coincidit in idẽ. ſenſus eſt cauſa efficiẽs ſomni.
ergo nõ erit ſbm eius ꝓpriũ: q2 ſbm eſt in rõne mãe. ¶ Itẽ
videt̃ ſomnus nõ tm̃ eſſe paſſio ſenſibiliũ ſed ẽt motiuoꝝ.
In ſomno eni organa ꝓceſſiui motus efficiunt̃ imobilia ſed
claudunt̃ ab actu ſentiẽdi: cu; igit̃ ſomnus ſit paſſio ei⁹ cui⁹
ſit vinculũ: equalr̃ erit paſſio motiuorum ſicut ſenſibilium.
¶ Preterea videt̃ ſomnus eẽ paſſio itellect⁹ practici ⁊ phã-
taſie. hec eni duo mouẽt vt dicit Ariſ. in 3° de aĩa. ſed in ſo-
T. c. 48. ⁊. 49 ⁊ infra. mnis organa motiua efficiunt̃ imobilia: q2 mouent̃ ab itel
lectu ⁊ phãtaſia. ergo videt̃ ꝙ ſomnus ſit vinculu; itellectus pra-
ctici ⁊ phãtaſie. Si forte dicat̃ ꝙ itellect⁹ nõ mouet per ſe ſ;
per phantaſiã ⁊ ſic ſomnus nõ eſt vinculu; itellect⁹ per ſe: hoc
Tex. cõ. 48. p; eſſe falſum: q2 dicit Ar. in 3° de aĩa ꝙ itellectus quãdoq;
cõtrarie mouet phãtaſiã. ¶ Preterea itellectus practic⁹ mo
uet in artificialis mechanicis quod nõ conuenit phãtaſie.
¶ Preterea Auicẽna ⁊ Alphorabi⁹ dicũt ꝙ ſomnus eſt vi-
culũ ſenſibiliũ ṽtutu; ⁊ motiuaꝝ: ⁊ ſic videtur ꝙ nõ ſit ꝓpria
paſſio ſenſus eo ꝙ nõ ꝯuenit ſoli ſenſui. ¶ Solo. dõ; ꝙ ſo-
mnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones ſenſus ſicut ꝓbãt ꝑme ratio-
nes. ¶ Ad id qđ obijcit̃. ꝙ ſomn⁹ ſit paſſio vegetabilis aĩe:
dõm ꝙ verum qdẽ eſt ꝙ oẽ agens finite agit ſm tp̃s deter-
minatũ: ſed oẽ finite agens põt excellere tp̃s. A pho eni dĩ il
lud agens excellere tp̃s: qđ opus ſuum facit cu; labore ⁊ pe-
na. illud eni ſi excedit modũ virtutis ſue in cõtinuãdo opus
laſſabit̃: ⁊ idigebit qete ne corrumpat̃: ⁊ illius cãz tãgit Aui
2. cap. de ſuba orbis. cẽna in 6° de nãlibus. ⁊ Auer. in lib° de ſba orbis dicẽs ꝙ iſ
ta agẽtia agunt in organo: cui⁹ motus nãlis ſm nãm mate-
rie ꝯtius eſt motui agẽtis. Dico aũt motũ agentis quo mo
uet agens: ⁊ hoc veꝝ eſt de organis ꝓceſſiui motus que ſm
nãm grauia ſunt ⁊ deſcendũt deorſum: cũ ṽtus motiua non
mouet deorſu; ſed in oẽm partẽ. de ſenſib⁹ autez ſic eſt ꝙ or-
ganum ſenſus corrumpit̃ ab excellenti ſenſibili: ⁊ ꝓpter hoc
poſt tp̃s determinatum tales ṽtutes deſiderãt qetem ⁊ ſo-
Sz iſtõ idiget cõſideratione q2 oĩs ṽtus in mã ſatigabit̃ ꝟ videt̃. 8. phi. cõ. 79. mnũ. In operib⁹ autẽ aĩe vegetabilis nõ ſic eſt. Opera eni;
ipſius ſunt alimẽto vti ⁊ augmẽtare ⁊ gñare: ⁊ hec oĩa ſiunt
vnico iſtro qđ eſt calor nãlis: ⁊ ſiunt ẽt actione calidi: ⁊ ideo
etiã actio iſtri eadẽ eſt: ⁊ nõ eſt ꝯtra actioni ṽtutis mouen-
tis. Vñ ẽt nõ põt cauſari laſſitudo ſicut cauſat̃ in ṽtutibus
ſenſibilib⁹ ⁊ ṽtutib⁹ mobilibus motu ꝓceſſiuo: ⁊ idcirco ille
potẽtie non pñt excellere tp̃s ſue ṽtutis ⁊ ſue ꝓportionis ad
actũ. ¶ Sunt tñ qdã hoc aliter ſoluẽtes dicendo ꝙ ṽtutes
ſenſibiles apphendũt delectabile in ſenſib⁹: ⁊ ideo vi delecta
tionis incitant̃ ad opus ita ꝙ cõtinuant̃ in ipſo vltra tẽpus
ſue poſſibilitatis: ſed talis nõ eſt apphenſio obti in ṽtutib⁹
aĩe vegetabilis: ⁊ idcirco ille nõ excedũt tp̃s ſuũ. ſed ꝑma ſo
lutio verior eſt: q2 illa tãgit cauſam laſſitudis ⁊ pene. ¶ Ad
aliud dõ; ꝙ ſomnus ſicut a ꝑma cauſa efficiente efficit̃ a vi
digeſtiua eleuante vapores ad cerebru;: ſed nõ ſicut a cauſa
ꝓxima ⁊ imediata que eſt humiditas a vapoꝛib⁹ eleuatis
ad cerebrum gñata: ꝓpter frigiditatem eni vapores eleua-
ti ad caput cõuertunt̃ in humiditatem frigidam: que ꝓpter
ſui grauitatẽ deſcendit ad organa ſenſuum: ⁊ oppilat vias
ſpirituum ne ſluãt in organa ſenſuũ ſicut dic̃ Alphorabius:
ſicut nubes ipediũt lumẽ ſolis ne deſcẽdat in aerem. Dicit

eni Iſaac in ii° de diffõnib⁹ ꝙ ſpũs mouetur in corpore ani-
mato ſicut lumẽ in mũdo. ſpũs autẽ ipediti reflectunt̃ ad ite
riora ad ſuum ꝑn^m: ⁊ adez ẽt humiditas ex frigiditate q2 a;
accipit a cerebro ꝓpellit calorem nãlem ab organis exterio-
ribus ⁊ repellit ad ſuum ꝑn^m: hoc eſt ad locum digeſtionis
⁊ ad cor. Unde repulſo calore vel ſpiritib⁹ exterioꝛib⁹ clau-
dunt̃ iſtrumẽta ſenſuum ab actibus exterioꝛibus: ⁊ hoc eſt
ſomnus. ⁊ ſic patet ꝙ cauſa ꝓpria ſomni eſt a mẽbro in quo
eſt virtus aĩalis: qđ. ſ. eſt cerebru;: vel id qđ eſt loco cerebri
in aĩalibus cerebrum nõ habẽtibus. ¶ Ad aliud dõm codẽ
mõ: ſpũs eni oẽs gñantur a corde ꝙ̃tum ad ſbam ſue mate-
rie: ſed tñ formã ad opera accipiũt ſpũalia in qbuſda; alijs
mẽbris. ſpũs eni ad operationẽ nutrimenti formã accipit in
epate: ſed ad operationẽ motus ⁊ ſenſus formã accipit a ce
rebro: ⁊ ad operationẽ vite forma; accipit a corde. Vñ ſm
ꝙ ſpũs efficit mobilitatem ſenſuũ ⁊ organoꝝ ꝓceſſiuoꝝ for
mã accipit a ṽtute aĩali que eſt in cerebro: ⁊ ꝓpter hoc proxi
ma cauſa mobilitatis ſpũs aĩalis ꝓcedit a cerebro: ⁊ iõ ille
idẽ per ſui abſentiã eſt cauſa imobilitatis: ⁊ ſic p; ꝙ non ꝓ-
cedit illa obiectio. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ꝙ ſomnus nõ ſit paſ-
ſio ſenſus. dõm ꝙ duplex eſt actus ſenſus: vt ſupra notatu;
eſt. vnus eſt actus ſenſus qui eſt ſenſibilis aĩa: ⁊ ille eſt eſſe:
⁊ eſt actus icorporeus: ſed tamẽ actus corporis ſenſibilis et
vocat̃ a pħis actus ꝑmus. Alius eſt ſentire ⁊ nõ iudicare de
ſenſibus: ⁊ iſte actus ẽt eſt icorporeus. ideſt nõ ens corp⁹: ſ;
naturaꝛ eſt actus corporis qđ eſt organũ ſenſus. Dicendũ ergo
ꝙ motus imobilitans ſubm ꝓprium nõ eſt actus icorpore⁹: ⁊
ſed mã illius actus. ſ. organũ ſenſus qđ per diuerſas diſpõ-
nes ſomni ⁊ vigilie mobile ⁊ imobile efficit̃ quãtũ ad actu;
qui eſt ſentire. ¶ Ad aliud dõ; ꝙ triplex eſt mã. ſ. ex qua ſit
res: ⁊ in qua: ⁊ circa quã eſt operatio rei. ⁊ de ꝑma intelligit̃
dcm̃ pħi ⁊ nõ de ſecũda. Accidẽs eni qđ eſt in ſuba vt in ſbo
cauſatur ẽt ab ipſa ſicut a cauſa efficiente per accñs: ⁊ ſic ſe
h; ſomnus ad ſenſum. Vel dicat̃ melius ꝙ ſenſus eſt ſub;
ſomni ⁊ non cauſa: ſed cauſa efficiens eſt abſentia caloris ⁊
ſpũum aĩalium. Vigilie aũt cauſa efficiẽs expãſio caloris et
ſpũum aĩaliũ in organa exteriora. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ꝙ ſo-
mnus eſt ẽt vinculum viriũ motiuaꝝ. dõm ꝙ motiua eſt du-
plex. quedã eni ſita eſt in organo ⁊ quedã non. Intellect⁹ eni
practicus non eſt ſitus in organo: ⁊ pp hoc nõ imobilitatur
per ſomnũ niſi per accñs ſicut nec itellus ſpeculatiu⁹ vt ſu-
pra habitũ eſt. Motiua v̊o que eſt ſita in organo adhuc eſt
ſm duos modos. quedã eni ſita eſt in organo exteriori: ⁊ q̃-
dã in iteriori ſicut phãtaſia ſita eſt in interiori: motiua v̊o q̃
eſt in neruis ⁊ muſculis mẽbroꝝ mobiliũ ſita eſt in exterio-
ri: ⁊ cũ ſomnus nõ ſit niſi vinculu; exterioꝝ: p; ꝙ nõ erit vincu-
lum phãtaſie. Illa itez que eſt in exteriori: eſt ſm duos mo
dos. quedã eni ſm obm ordinat̃ ad ṽtutes aĩales que ſunt
intellectus ⁊ phãtaſia ⁊ ſenſus: ſicut illa que eſt in pedib⁹ et
manib⁹ ⁊ muſculis oculoꝝ ⁊ palpebraꝝ ⁊ hmõi: ⁊ ille imobi
litantur eo ꝙ fundate ſunt ſuper ṽtutẽ ſenſibilem que eſt in
mẽbris illis. vnde ẽt ꝑ° imobilitat̃ ſenſus ⁊ per conſequens
motus. Quedã autẽ ordinata eſt ad ṽtutes nãles que ſunt
opera materie: ſicut eſt illa que eſt in mẽbris genitalibus: ⁊
illa nõ ſemper ligatur in ſomno vt ſupra dixim⁹. Et ex hoc
patet ſolõ ad id qđ obijcit̃ de itellectu ⁊ phãtaſia: ſ; eni itel-
lectus quãdoq; nõ moueat per phantaſia; nec cũ phãtaſia;
tamẽ ſemp mouet per illã que ſita eſt in neruis ⁊ in muſcu-
lis: ⁊ nõ illa imobilitate imobilitat̃ itellectus per accidens.
¶ Ad dcm̃ Alphorabij ⁊ Auicẽne dicẽdũ ꝙ ſomnus eſt paſ
ſio ſenſus ꝑmo ⁊ virtuti motiue p ꝯñs. Probat̃ eni ꝙ eedẽ
vie ſpiritus ſenſibilis ⁊ motiui ſunt ⁊ eadẽ organa vtriuſq;
virtutis: ⁊ ꝙ virtus motiua fundatur in ſenſu.

¶ Utrũ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſenſuũ eq̃ ꝑncipalr̃.

Secundo querit̃. Utrum ſint paſſiones ſenſuũ
eque ꝑncipalr̃ vel alicuius ſenſuum ꝑmo. Et
videtur ꝙ oĩu; eque ꝑncipalr̃. Dicit eni Ar.
in ꝑ° de ſomno ⁊ vigilia. Impoſſibile eſt qua-
licũq; ſenſu ſentire ꝙ dormit aĩal. Manifeſtũ
eſt ergo ꝙ oĩbus ſenſibus neceſſariũ eſt ineẽ
paſſionẽ que vocat̃ ſomnus. ¶ Preterea ſi alicui ſenſuum
ineſſet hec paſſio per ſe ⁊ alijs per accñs: cũ accñs ꝯtigat nõ
ineſſe ꝯtingeret aliqđ aĩal dormire ſm vnũ ſenſu; ⁊ vigila-
re ſm alterũ qđ eſt ipoſſibile. ¶ Itẽ vt dicunt Ar. ⁊ Auicen.

⁊ omnes pħi ꝙ ſomnus eſt imobilitas ſenſuū ꝑꝑ ſalutē organoꝝ ſenſibiliū: ſed oīa organa ſenſuū idigent illa ſalute ⁊ quiete equalr̄. Equalr̄ ergo ſomnus ⁊ eque ꝑmo eſt oīum ſenſuum. ℂ Sȝ ꝫ. ſomnus eſt imobilitas ⁊ vigilia eſt mobilitas organoꝝ vt dictum eſt. ꝗ ⁊ maxime erit paſſio illorum ſenſuū qui ſunt cauſa motus: ſed illi ſunt ſenſus ſine ſenſibile ſentiens longe per medium diſtans: ſicut viſus audit⁹ odoratus. ergo ſomnus ꝑmo ⁊ per ſe erit paſſio illoꝝ triū: ⁊ per accñs alioꝝ duoꝝ. ℂ Item videt̄ ꝙ ſomnus magis ſit paſſio viſus. dicit enī Ariſto. ꝙ ꝓpter acceſſum materie accidit languor ⁊ debilitas que eſt cauſa dormiēdi. ergo ſomn⁹ precipue erit illius ſenſus in quo accidit maxime hmōi languor: ſȝ ille eſt viſus. ergo ſomnus maxime eſt viſus. ℂ Itē duo ſunt ꝑcipue que offerunt ſenſibilitatē organis exterioribus. ſ. calor ⁊ lux: qꝺ pȝ ex eo ꝙ tēpus diei qꝺ eſt calidū et lucidū deputatur vigilie. tēpus aūt noctis qꝺ eſt frigidū et obſcuꝝ deputatum eſt ſomno. Si igit̄ hec duo. ſ. calor ⁊ lux ſunt cauſe vigilie: ⁊ abſentia eoꝝ erit cauſa ſomni vigilia maxime erit paſſio illius ſenſus in quo ambo ſimul conueniunt: ⁊ ſomnus erit paſſio illius a quo ambo ſimul auferuntur: ſed hoc eſt viſus. ergo ſomnus ⁊ vigilia maxie ſunt paſſio viſus. ℂ Sȝ ꝫ. ſomnus eſt paſſio ſenſus: ⁊ per ſenſum cōſtituit̄ aīal. ꝗ ſomnus eſt paſſio eius qꝺ cōſtituit aīal: ſed id qꝺ cōſtituit aīal nō eſt viſus vel audit⁹ vel odoratus nec oēs ſimul: ergo ſomnus nō eſt per ſe paſſio triū ſenſuū qui ſunt per mediū diſtās nec oīuȝ ſimul ſenſuum. ℂ Item dicit pħs ꝙ oē aīal dormit: ſi ergo ſomnus eſt paſſio ſenſus: non erit per ſe paſſio illoꝝ ſenſuū que nō ſunt in quolibet aīali: ſed viſus audit⁹ odorat⁹ nō ſunt in quolibet aīali. ꝗ nō erit per ſe paſſio illoꝝ ſenſuū qui nō ſunt in ꝙlibȝ aīali. ℂ Solo. dōm ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt qdē paſſiones oīum ſenſuū ſȝ nō per ſe ⁊ ꝑ° ſicut vidimus ꝓbatū eſt. ℂ Ad aliud dōm ꝙ oē aīal dormit ſm oēm ſenſum quē hȝ: ſed tñ ſicut non oīs ſenſus eſt eque ꝑncipalr̄: ita paſſio ſenſuū nō eſt in ſenſib⁹ eque ꝑncipalr̄. ℂ Ad aliꝺ dōm ꝙ per accñs dī duob⁹ modis. ſ. ſȝ nām accñtis ⁊ ſm modū accñtis. ſm nām accñtis ſicut nigredo vel albedo accidit corpori. ſm modum accñtis ſicut aīal accidit forti: q2 nō ꝯuenit ei per ſe ſed in q̄ntū hō eſt: nihilominus tñ ſubſtāle eſt ſibi. ſic dicimus ꝙ ſomnus per accñs cōuenit oīb⁹ ſenſib⁹ ſimul nō ꝙ ſepabile ſit ab vno ſine alio: ſȝ q2 per aliud cōuenit eis. ℂ Si vo q̄rat̄ q̄re ſeparari nō pōt ſomnus ab vno ſenſu ſine alio: ex quo nō oīb⁹ cōuenit eque ꝑmo. Dicendū ꝙ ſomnus eſt paſſio in qua vniunt̄ oēs ſenſus ſicut in radice ⁊ fundamēto: ⁊ hoc ſm vnū modū eſt ſenſus cōis: ⁊ ſm aliū modū eſt tactus vt infra ꝓbabit̄: ⁊ ꝑꝑ hoc ꝙ oēs ſenſus hñt equalē reſpectū ad id nō ſoluit̄ vnus ſine alio. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſomnus duob⁹ modis cōſiderat̄. ſ. in cōparatione ad ſinē ⁊ in cōparatione ad efficiētē. finis aūt eſt ſalus organoꝝ. Et in cōſideratione illa aut oīuȝ ſenſuū eſt equalr̄ quos hȝ aīal dormiēs: aut maxime illoꝝ que hñt organa debiliora ſicut ſunt oculi: qui citi⁹ laſſant̄ ⁊ in vigilia q̄ȝ organa alioꝝ ſenſuū. efficiēs aūt ſomni eſt humiditas frigida deſcēdēs a cerebro: ⁊ hoc ꝑmo contingit fundamētū ſenſuū qꝺ ſm vnū modū eſt tactus: ſm alium modū eſt ſenſus cōis: ⁊ hec eſt ꝓpria cōſideratio ſomni: ⁊ iō in hoc reſpectu per prius conuenit tactui vel ſenſui cōi: ⁊ per ꝯñs aliis. ℂ Ad id ꝙ ſomnus ſit maxime paſſio triū ſenſuū qui ſentiunt per mediū extra dōm. ꝙ maxime qdē manifeſte eſt illoꝝ triū: ſed tñ nō maxime eſſentialr̄. quo ad cām efficientē. vo valet obiectio: q2 mobilitas que eſt in vigilia ⁊ imobilitas que eſt ſomnus eſt mobilitas ⁊ imobilitas in comparatione ad actū ſenſus: in diſcernēdo ſenſibile ⁊ per accñs ad motū ꝓceſſiuū vt habitū eſt. obiectio vo ꝓcedit ac ſi mobilitas ⁊ imobilitas vigilie ⁊ ſomni eſſent ꝑmo ad motū ꝓceſſiuū ⁊ ꝯñter ad ſentire. ℂ Ad aliud pȝ ſolutio per ea que dicta ſunt: q2 hñt cōcedimus ꝙ ſomnus in cōparatione ad finem qui eſt ſalus oīum organoꝝ aut oīum ſenſuū eſt equaliter dicta maxime viſus ꝑꝑ facilē laſſitudinē ſuoꝝ organorum. ℂ Ad aliud dōm. ꝙ lux eſt interior quo eſt in ſpū aīalis ⁊ calor interior: ⁊ illa duo nō ſunt oīum ſenſuū ſed potius eius in quo oēs ſenſus fundant̄ ⁊ ꝑñtia illoꝝ cauſa efficiēs eſt vigilie: abſentia vo cauſa efficiens eſt ſomni: ⁊ eſt ēt lux exterior ⁊ calor interior quoꝝ ꝑñtia eſt diſpoſitio ad vigiliā: ⁊ abſentia diſpoſitio ad ſomnū ſed non eſt cauſa: ⁊ illa ſimul auferunt̄ a viſu: ⁊ ꝓpter hoc non ſequit̄ ꝙ ſomnus ſit ꝑmo viſus: ⁊ ſic obijcit̄ ꝙ in oculis ꝑmo deprehendit̄ ſomnus ex deciſione palpebraꝝ. dōm ꝙ hoc contingit duab⁹ de cauſis. Quaꝝ vnā tāgit Auicēna ⁊ Alphorabi⁹. ſ. ꝙ viſus eſt altior inter ſenſus: ⁊ ꝑꝑ hoc frigiditas deſcēdens a cerebro citiuſ tāgit eum: tamē ante hoc ſit hebetatus eſt ſenſus tact⁹. Alia cauſa eſt facilis laſſibilitas organi viſibilis: ⁊ per hoc pȝ ꝙ per accidens primo comprehenditur ſomnus in viſu.

ℂ Utrū ſomn⁹ ⁊ vigilia per ſe ſunt paſſiōes ſenſus cōis.

Tertio querit̄ Utrum ſomnus ⁊ vigilia per ſe ſunt paſſiones ſenſus cōis: vt dicūt qdam pħi vel nō. Et videt̄ ꝙ ſic. Dicit enī Alpho. ꝙ ſomnus eſt introitus ſenſus cōis iteri⁹ corporis: ergo ſomnus eſt paſſio ſenſus cōis. ℂ Itē Alphorabius. ſcimus ꝙ id qꝺ retinet̄ in ſomnis ab inſtīis ſenſuū eſt ſenſus cōis. ℂ Itē per rōnē ꝓbat̄ hoc ſic. A quocūꝗ loco cauſa eſt actualis ſenſibilis ab eodē loco erit cauſa actualis iſenſibilis per abſentiam: ſed a ſenſu cōi eſt cauſa actualis iſenſibilitatis in oībus ſenſibus. ergo a ſenſu cōi eſt ꝑn^m iſenſibilitatis qꝺ eſt ſomnus. ꝑma ꝓbat̄ per hoc: ꝙ idē eſt cauſa habitus ⁊ ꝑuationis per abſentiaȝ ⁊ ꝑñtiam. 2° ꝓbat̄ per dcm̄ Auicēne in fine ſexti de aīalibuſ vbi ſic dicit ꝙ ſenſus cōis eſt ꝑmum ꝑn^m cuiuſlibet virtutis ſenſibilis: ⁊ ad quā poſtea redit cum lucro. ℂ Item a q̄cūꝗ loco ꝑmo eſt diſtributio ſpūs ſenſibilis ad organa ſenſuum ab eodē loco eſt cauſa ſenſibilitatis ⁊ iſenſibilitatis. ſed a loco ſenſus cōis ꝑmo eſt diſtributio ſpūs ſenſibilis. ꝗ ab eodē loco eſt cauſa ſenſibilitatis ⁊ iſenſibilitatis. ꝗ cauſa ſomni ⁊ vigilie. ꝑma ꝓbatur per ſe. 2° ꝓbata eſt ſupra in q̄ōne de ſenſu cōi. ℂ Item ad quēcunꝗ ſenſuȝ ꝑmo accedit id qꝺ per ſe eſt cauſa efficiēs ſomni: illius per ſe paſſio eſt ſomnus: ſȝ ad organum ſenſus cōis ꝑmo accedit id qꝺ per ſe eſt cauſa efficiens ſomni. ꝗ ſomnus per ſe eſt paſſio ſenſus cōis. Maior pȝ per ſe. 2° ꝓbatur ex hoc ꝙ frigiditas deſcēdens a cerebro eſt cauſa efficiēs ſomni que ꝑmo occurrit organo ſenſus cōmunis qꝺ eſt in ꝑma cōcauitate cerebri ante organa ſenſuū ꝓprioꝝ. ℂ Itē dicit Ariſto. ꝙ ſomnus eſt paſſio ſenſibilis in cap° de reminiſcētia. ſenſibile ꝑmum vocat ſenſum cōem. ꝗ ſomnus eſt paſſio ſenſus cōis. ℂ Itē modo ſenſu in vigilia perficit̄ in duob⁹. ſ. in diſtributione ſpūs ſenſibilis ad organa ſenſuum vt poſſint imutari a ſenſibilibus ⁊ delectatione ſpērum receptaꝝ ſpū deferente ad ſenſum cōem. Utrūꝗ aūt iſtoꝝ eſt ſenſus cōis. ꝗ vigilia videtur eſſe ꝓpria paſſio ſenſus cōis. ergo ⁊ ſomnus. q2 ſomnus nihil aliud eſt niſi ꝑuatio vigilie: ⁊ habitus ⁊ ꝑuatio habēt fieri circa idem. ℂ Sȝ cōtra. ſomnus eſt paſſio que accidit omni aīali. ꝗ eſt ſȝ ſenſum qui ineſt omni aīali. ille autē ſolum tactus eſt vt dicit pħs in 2° de aīa. ergo videt̄ ꝙ ſomnus ſit paſſio tactus ⁊ nō ſenſus cōis. ℂ Si forte dicat̄ ꝙ dcm̄ pħi itelligatur de ſenſibus exterioribus. ℂ Cōtra. ſenſus cōis eſt ꝓpter duo. ſ. ꝓpter collationes ſenſibilium ꝓprioꝝ ⁊ ꝓpter apꝓhenſionem ſenſibilium cōium. In aīalib⁹ aūt in quibus ſolus tactus eſt nō pōt eſſe ſenſus cōis ꝓpter collationes ſenſibiliū: eo ꝙ nō apprehendunt̄ ab eis plura ſenſibilia: nec eſt eis ꝓpter apꝓhenſionem ſenſibiliū cōium: q2 ille minime apꝓhendantur ſm actum. ꝗ ſi ſenſus cōis eſſet in eis: fruſtra eſſet: ſed nā nihil facit fruſtra. ergo ſenſus cōis non eſt in illis aīalibus: et tamē dormiunt. ꝗ ſenſus nō ineſt ſm ſenſuȝ cōem. ℂ Itē organū ſenſus cōis eſt anterior pars cerebri vt ſupra habitū eſt. ℂ Item habitū eſt. ꝙ humiditas deſcēdēs a cerebro nō grauat ſenſus frigiditate niſi q̄ntū accipit a cerebro ſicut dicit pħs ꝙ cerebrū eſt frigidiſſimū oīum partiū corporis intātū etiā ꝙ eſt iſenſibile. ſi ergo organū ſenſus cōis imobilitaret̄ a frigiditate ſomni tūc ꝓpria frigiditate cū ipm̄ ſit pars cerebri ſemper deberet eē imobile. ſed hoc eſt falſum. ꝗ non imobilitat̄ a frigiditate ſomni. ℂ Cū ꝗ ſomnus nō ſit paſſio alicuius niſi qꝺ imobilitat ſenſus: non erit paſſio ſenſus cōis. ℂ Itē dicit Auicēna ꝙ in ſomno ſiunt imagines ab organo imaginationis ad organū ſenſus cōis ⁊ imutāt ipm̄ ⁊ mouent. ꝗ ſenſus cōis nō imobilitat̄ in ſomno. ꝗ nō eſt paſſio ſomnus ſenſus cōis. ℂ Solo. dōm ꝙ ſenſus cōis duas hȝ cōparationes: vnā ad ſenſum ꝓpriū: alterā ad imaginationē ⁊ phantaſiā. ⁊ in ꝑma cōparatione veꝝ eſt ꝙ ſenſibilia que determinant̄ in organis ſenſuū ꝓprioꝝ ꝑcipiant̄ in organis

Tex.cõ.16.

Senſus cõis duas hȝ cõparationes.

ganis ſenſus cōis: ⁊ ideo frigiditas deſcēdens a cerebro p⁹ tangit neruos ſenſibiles in ſui pn° qđ eſt anterior ps ſenſus cōis: ⁊ imobilitat ipſos ⁊ oppilat nō permittens ſpūs ſenſibiles ad organa ſenſus cōis fluere in neruos ſenſibiles: ⁊ ſic ſomnus eſt paſſio ſenſus cōis ſm dcm̄ quorūdam pħoꝝ. ⁊ hoc etiā eſt qđ dicit pħs in pmo de ſomno ⁊ vigilia ſic. Qm̄ autem ineſt ſomnus ſic. ſ. ſm vnūquēq; ſenſum: hoc qdem ꝓprium eſt: illud vo cōe. ꝓprium ſicut viſus videre: auditus audire: ⁊ ſic de alijs ſm eūdem modū. Eſt autē ⁊ quedam cōis potentia que ſequit oēs. que qm̄ videt ⁊ audit ꝯſequenter percipit: ⁊ itendit dicere ꝙ ex quo in ſomno clauduntur omnes ſenſus ꝓprij opꝫ ꝙ claudant in ſui pn° qđ eſt ſenſus cōis: qui confert ſenſata ꝓpria ꝓpter hoc ꝙ ad ipſuꝫ recurrunt omnes ꝓprij: ⁊ ideo dicit ⁊ infra patet ꝙ eſt ſenſus cōmunis ꝓprium hñs organuꝫ ſicut ⁊ nos ſupra oſtēdimus: ⁊ in hac comparatione ꝓcedunt rōnes prime. ſm aliam autē cōparationem quā habet ſenſus cōmunis ad iteriores potentias que ſunt imaginatio ⁊ phātaſia non imobilitatur: ⁊ ſm hanc ēt ſomnus nō eſt paſſio eius: ⁊ hoc modo ēt procedunt rōnes oppoſite: ⁊ ſic diſtiguendo opꝫ euꝫ ꝓcedere qui vult ſequi dicta quorūdā pħoꝝ qui dicūt. ¶ Siqs aūt ſubtiliter vellet intueri diceret ꝙ ſomnus non eſt paſſio ſenſus cōis niſi per accidēs. ſ. inquātum inſluit ſpūm ſenſib⁹ ꝓprijs ⁊ non ſic vt imobilitaret ꝓpriuꝫ organū ſenſus cōis per ſomnum. ¶ Ad auctoritatē aūt Alphorabij dōm. ꝙ ipſe tangit quēdam effectum ſomni ⁊ nō ſcđm pncipale eius. ¶ Ad rōnem pmā dōm ꝙ lꝫ a ſenſu cōmuni ſit cauſa actualis ſenſibilitatis per diſtributionē ſpūs ſenſibilis: tñ cauſa efficiēs in ſenſitiuis nō efficit inſenſibilitatē in organo ſenſus cōis ⁊ in neruis ſenſibilibus que principiant ab ipſo. Eodem mō ſoluendum eſt 2m. ¶ Ad aliud dōm ꝙ frigiditas que eſt cā ſomni lꝫ pmo tāgat organū ſenſus cōis: nō tamē pmo imobilitat ipſum ſed potius organa ſenſuuꝫ ꝓprioꝝ. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ ſenſibile pmuꝫ ſiue ſenſus pmus quandoq; dicitur viſus quādoq; tactus vt ſupra oſtēſuꝫ eſt: quādoq; ēt ſenſus cōmunis vt in ca° de memoria. Et hui⁹ ſūt due rōnes. Quarum vnā tāgit Auicēna. ſ. ꝙ ſenſus cōis formalis eſt ad ſenſus ꝓprios: ⁊ illa eſt ſupra expoſita in qōne de ſenſu cōmuni. Alia eſt qꝛ memoria eſt virtus que ex imagine reuertit in reꝫ: ⁊ in illa cōparatione prior eſt ſenſus cōis: qꝫ ſenſus ꝓprius: lꝫ in motu ad aiam prior ſit ſenſus ꝓprius qꝫ cōis. vñ ſenſus cōis eſt ſenſus primus per actum memorie ⁊ reminiſcentie. in lib° autē de ſomno ⁊ vigilia intelligit pħs per ſenſibile primū tactuꝫ cui⁹ ꝓpria paſſio eſt ſomnus. ¶ Ad aliud dicēdū. ꝙ illa obiectio nō cōcludit niſi ꝙ ſomnus per accñs ſit paſſio ſenſus cōmunis ſm ꝯnexionē quā hꝫ ad ſenſus ꝓprios. ¶ Ad auctoritatē aūt pħi que idacta eſt in pn°. dōm ꝙ pħus intendit ibi oſtendere vbi neruus tāgibilis eſt primum obiectuꝫ ſomni: qꝛ. ſ. in illo loco vbi omnes nerui ſenſibiles fundantur in ipſo: ⁊ hoc eſt in prima pte cerebri: que eſt organum ſenſus cōmunis vt ſtatim probabitur.

¶ Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſunt per ſe paſſio tactus ⁊ pmo.

Quarto querit Utrum ſint paſſio tactus per ſe ⁊ pmo. Et videt ꝙ ſic. per ratiōes pħi in pmo de ſomno ⁊ vigilia. quaꝝ pma hec eſt. Manifeſtū qdem eſt ꝙ tactus paſſio eſt vigilia ⁊ ſomnus: ⁊ ideo ineſt omnibus aialib⁹. Et ſic formā ratio: quecūq; paſſio ſenſus ineſt oīb⁹ animalib⁹ neceſſe eſt ineſſe ſm ſenſuꝫ qui in quolibet aiali inuenit: ſomnus ⁊ vigilia ſūt paſſio ſenſus: que ineſt oīb⁹ animalibus. ꝗ neceſſe eſt ineſſe ſm ſenſuꝫ qui in oīb⁹ aialib⁹ inuenit ille eſt ſolus tactus. ergo neceſſe eſt ineſſe ſm tactum. ¶ Alia rō eſt ibidē per hec vba: ſi in eo qđ oēs patiant ſenſus ſit dormitio: incōueniēs eſt: ſi in quibuſdā nec neceſſe nec poſſibile mō aliquo agere ſi hus vacare ſi ⁊ imobiles exiſtere ſupple cōtingit. ¶ Cōtrariū eni rōnabilius accidit eis vt nō ſi quieſcāt: ⁊ ſupponit in illa rōne ꝙ organū tactus eſt in oībus organis alioꝝ ſenſuum: ⁊ tunc ſic ꝓcedit. qđcunq; eſt cōis paſſio ſenſuum maxime ineſt ſm illud organuꝫ: quo vacāte ab opere oīa aialia vacant: ⁊ nō ſm id quo vacante nō neceſſe eſt alia vacare: ſed ſomnus eſt cōis paſſio. ꝗ ineſt ſm tale organum: ſed hoc eſt organū tactus. ergo ſomn⁹ īeſt ſm tactuꝫ. Qđ aūt organū tactus ſit tale: ꝓbat ex hoc: ꝙ ſic nullum aial hꝫ aliquem ſenſum niſi habeat etiā tactum: ita nullū organum eſt ſenſus: niſi ſit etiam organū tactus: ⁊ idcirco ſi tactus vnialr̄ vacaret nullus ſenſus ageret: ſed non cōuertit: ⁊ ſic cum ſomnus ſit vlis: vacatio ſenſus erit ſꝫ organū tactus quo vliter vacante oēs ſenſus vacāt. ¶ Tertiā rōnē inuit pħs per hec verba. cum pncipale mēbrū ⁊ aliorū oium organū ſentiēdi ⁊ cui intuunt alia patiat aliqđ pati: neceſſe eſt reliqua oia. Illoꝝ aūt cū aliquid impotēs ſit nō eſt neceſſe impotēs fieri. Ratio aūt ſic formatur. oīs paſſio que eſt ſenſuum vnialr̄ pncipalr̄ eſt ſm illud organuꝫ cui cetera organa ſenſuū inituntur: ⁊ talis paſſio eſt ſomnus. ꝗ ſomn⁹ ineſt ſm tale organū: ſed tale eſt organum tactus. ꝗ ſomnus ineſt pncipalr̄ ſm tactum. ¶ Itē pħs quādo in potētia potētia ſenſus ſit in primo in quo ſentit oia: hoc eſt in pmo organo tactus: neceſſe eſt organa ſentiēdi oia habere defectum ſenſuū: cura vo illoꝝ aliquid: nō eſt hoc neceſſe: ⁊ ex hoc ſequit idē qđ prius. ¶ Ad idē obijcimus nos ſic. quecūq; imobilitas ſenſuū ligat ſenſum per totuꝫ corpus aialis ineſt neceſſario ſm organū illius ſenſus qđ eſt per totum corpus aialis: ſomnus eſt talis imobilitas. ergo inerit ſm organuꝫ talis ſenſus: ſenſus aūt ille ſolus tactus eſt. viſus eniꝫ tñ eſt in oculis: ⁊ auditus tñ in auribus: ⁊ ſic de alijs tact⁹ per totum corpus. ꝗ ſomnus primo ⁊ per ſe eſt paſſio tact⁹. ¶ Iteꝫ quecūq; paſſio ſenſus efficit vt a cauſa efficiente a ſenſibili ſpeciali alicuius ſenſus ipſa pncipalr̄ eſt paſſio illius ſenſus a cuius ſenſibilib⁹ efficiē: ſomnus eſt paſſio ſenſus que efficitur a ſpeciali ſenſibili tactus: qꝛ a frigiditate deſcēdēte a cerebro. ꝗ ipſa erit pmo ⁊ per ſe paſſio tact⁹. ¶ Sꝫ 3. ſomn⁹ eſt priuatio ſenſus ⁊ mot⁹. ꝗ maxime erit paſſio illorum ſenſuū: qui ſunt maxime cauſa motus ⁊ ſenſus: ſed illi ſūt tres ſenſus ſentiētes per mediū extrīſecū. ergo ſomnus erit maxime paſſio illoꝝ trium. ¶ Itē dicit Alphorabi⁹ ꝙ aialia habētia quinque ſenſus hñt ſomnū cōpletū ⁊ perfectū: que vo deficiunt a neruo ſenſuū ſicut illa que tñ hñt tactū ⁊ guſtuꝫ ſm ꝙ eſt qdam tactus hñt ſomnū iperfectū: ⁊ ex hoc videt ꝙ ſomnus ſit paſſio ſimul oium ſenſuuꝫ ⁊ nō tactus primo. ¶ Solo. dōꝫ ꝙ pme rōnes ſunt neceſſarie: qꝛ ſomn⁹ eſt paſſio que primo vel pncipalr̄ ineſt ſm organuꝫ tact⁹ qđ in aliq̄ parte ſui eſt fundamētū oiuꝫ ſenſuū: ſed in pn° ortus neruorum ſenſibiliū a cerebro: qꝛ in nullo loco cōcurrūt nerui ſenſibiles: ⁊ fundant in neruo tact⁹: ⁊ ideo qm̄ vis tactiua in illa parte nerui deficit a tāgēdo: neceſſe eſt deficere oēs alios ſenſus. ¶ Ad obm 3 dōm. ꝙ cum dī ꝙ ſomnus eſt imobilitas ⁊ inſenſibilitas intelligitur de imobilitate ad exercitiuꝫ ſenſuum in apprehenſione ſenſibilium exteriorū: ⁊ hoc maxime cōuenit fundamento totius ſenſibilitatis qđ eſt tact⁹. ¶ Ad aliud dōꝫ. ꝙ perfectio dicitur ſomni duobus modis ſ. ſm ſuum eſſe: ⁊ ſic eſt in quolibet aiali. vel ſm ſuuꝫ poſſe et tunc perfectior eſt ſomnus in illo aiali in quo claudit plures ſenſus: ⁊ pfectiſſimus eſt in eo in quo claudit omnes.

¶ Utrum ſomnus ſit cordis vel epatis vel cerebri.

Deinde querit cuius partis ſit ſomnus: ex pte corporis. ſ. vtruꝫ cordis vel epatis vel cerebri. vel vtruꝫ vni⁹ ſit ſomnus ⁊ alteri⁹ vigilia. Et videt per Ariſt. in p° de ſomno ⁊ vigilia ꝙ ſit triū partiū. ſ. cerebri cordis ⁊ epatis. Dīc eniꝫ ſic. qm̄ qdem ꝗ pnm ſenſus ſit ab eadē pte aialibus: a qua qdē ⁊ mot⁹ diximus in alijs: hoc eſt in 3° de aia. Ipſa vo ſuppſie ps a qua eſt ſenſus triū determinatoꝝ locorum media capitis: ⁊ deorſum neutris ſanguinē hñtib⁹ hec circa cor pars. Et itēdit dicere ꝙ mediū capitis influit virtutem ſenſus vel mot⁹ ad neruos ſenſibiles ⁊ motiuos. ps autem que eſt deorſum neutris: ⁊ epar pnm eſt motus ⁊ ſenſus ꝓpter adminiſtrationē nutrimēti: cor aūt eſt pncipalr̄ propter gn̄ationē ſpirituū. ¶ Ecōtra videt per Alphorabium ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt pncipalr̄ cordis. dicit eni ꝙ ſomn⁹ eſt introit⁹ ſenſus cōis ad ſuū pnm qđ eſt cor. ¶ Itē videtur per eūdē ꝙ ſomn⁹ ſit cerebri ⁊ vigilia cordis. dicit eni ꝙ ſomnus cauſat a frigiditate cerebri ⁊ humiditate: vigilia vo a ſiccitate ⁊ caliditate cordis. ¶ Itē dicit ꝙ pnm vigilie eſt a corde: ⁊ finis ei⁹ ad cerebruꝫ. ⁊ pnm ſomni a cerebro: ⁊ finis ei⁹ ad cor. ¶ Item dicit ꝙ cerebrū ⁊ cor ſunt cauſa vtriuſq;: ſed cor eſt cauſa pma ⁊ cerebrū cauſa ſcđa: ⁊ hec duo mēbra cōia habent has duas virtutes. ¶ Itē dicit ꝙ ſomn⁹ neceſſario accidit ꝓpter debilitatē cerebri ⁊ cordis: ⁊ vtriuſq; illo-

rum eſt cauſa in debilitate ſui opis ʒ cerebrũ in hoc ſit for/
tior ꝓpter cõplexionẽ ei⁹. ¶ Per rõnẽ objicit ſic. oẽ qđ per
ſe ipſm ſufficiẽter operat aliquã operationẽ nõ idiget inſtrũ
adiuuante ad operationẽ illã. epar eſt mẽbrum ſufficienter
cõuertẽs cibum in nutrimentũ. ergo ad operationẽ illã non
indiget aliquo vt inſtrũ ad iuuãte. pᵃ patet per ſe. ſcđa ꝓ/
batur per hoc: ꝙ in epate ponit virt⁹ nutritiua: e vene me/
ſeraice per ꝗs trahit ſuccoſitas ptiſanaria a ſtõacho in epar
vt in ipſo cõuertat in vltimum nutrimẽtum qđ eſt ſanguis.
¶ Inde ꝓcedit ſic. omne mẽbrũ qđ ſufficiẽter pficit vltimũ
nutrimẽtũ dʒ habere inſtrũ per que ſufficiẽter diſtribuat il/
lud toti corpori. Epar eſt mẽbrũ tale. ergo dʒ habere inſtrũ per
que ſufficiẽter diuidat nutrimẽtũ toti corpori. ⁊ hoc ponit a
G. ꝙ in ſupma epatis ⁊ in gibbo egrediunt vene per quas
diuidit nutrimẽtũ per totũ corpus. ergo videt epar per mini/
ſtrationẽ nutrimẽti eẽ in pma cauſa ſomni ⁊ nõ cor. ¶ Itez
cor eſt nobilius mẽbrũ epate. ergo videt ꝙ nõ dʒ eſſe ſcđarium
opcãs vt inſtrũ in diſtributione alimẽti. Et iſte objectio/
nes gñales ſunt de oĩb⁹ aĩalib⁹ qꝛ dicit Ar. ꝙ in aĩalib⁹ nõ
hñtibus ſanguinẽ eſtimãdũ eſt eaſdez eẽ cauſas ſomni ⁊ vi
gilie que ſunt in hñtib⁹ ſanguinẽ ⁊ in hoibus. Vñ ipſe dicit
in libro de aĩalib⁹ ꝙ omne aĩal hʒ cor ⁊ cerebrum e epar vel
mẽbra ſĩlia illis: ⁊ omne aĩal hʒ ſanguinẽ vel humorẽ ſĩlem
illi. ¶ Cõtra. videt ꝙ diſtributio alimẽti ſit a corde. diſtri/
butio enĩ alimẽti eſt a loco digeſtionis. digeſtio autẽ vt ha/
Tex. cõ. 14. bet in 4° metheororũ eſt cõple⁹ a nãli ⁊ ꝓprio calore ex con/
traiacentibus paſſionibus. ergo maxime digeſtio eſt ab illo
mẽbro qđ calidiſſimũ eſt in corpore aĩalis: ſed cor eſt calidiſ
ſimũ vt habet in libro de anima: qꝛ in corde plus hñt calo/
res pede gradiẽtia. e in pmo de ſomno ⁊ vigilia vbi dicit ꝙ
reſpirare qdem eſt humido refrigerari ad ſalutẽ ejus q in
hac particula. i. in corde eſt caloris natura adepta. ergo a corde
eſt diſtributio alimenti: e alimẽtũ eſt vniuerſalior cã ſomni.
ergo videtur ꝙ a corde ſit cã ſomni. ¶ Itez in libro de aĩali/
bus ſcribitur ꝙ ſanguis generat in corde: ⁊ id qđ loco ſan/
guinis gñat in mẽbro qđ ẽ loco cordis: ſʒ ſanguis vel id qđ
eſt loco ſanguinis eſt vltimũ nutrimentum: ergo vltimi nu
trimẽti diſtributio eſt a corde: e hec eſt cã ſomni. ergo ſomnus
pncipaliter eſt cãtus a corde. ¶ Itẽ dicit Ariſt. in pmo de ſo
mno e vigilia. ꝙ mouere ⁊ facere aliquid ſine robore nõ eſt
poſſibile: vigorem aũt facit ſpũs perſeuerantia: reſpiranti/
bus qdem ẽ que extrinſecus: nõ reſpirantib⁹ võ que cõplã/
tata: e ideo hñtẽia videntur aĩata cũ mouent attractione
ſpiritus offendẽtis ad ſuccinctoriũ rotaloꝝ. Et intẽdit di/
cere per hoc ꝙ ab eodez loco eſt ortus ſomni ⁊ vigilie a quo
eſt ortus ſpũs ⁊ vigoris: qui vigor eſt ex ſpũs perſeuerãtia:
que pſeuerãtia ſpũs in qbuſdaʒ eſt ab extrinſeco vt in reſpi
rantib⁹. in qbuſdam võ eſt vt a ſpiritu cõplãtato nature: vt
in annoſis que rotalia dicunt que ſuccincta ſunt in loco dia
phragmatis: ⁊ ſpũs interior quãdo mouet offendit ad dia/
phragma ⁊ emittit ſonum: ſicut apes ⁊ veſpe: qui ſonus ſi/
cto noĩe dĩ bombus. ⁊ ꝙ hoc intẽdit pħs patez per hoc ꝙ ſe
quitur ſic: mouet aũt omne aliquo ſenſu facto vel ꝓprio vel
alieno in pmo organo ſentiendi. Si võ eſt ſomnus ⁊ vigilia
paſſio particule hui⁹ in quo qdez loco: ⁊ in qua particula ſit
ſomnus ⁊ vigilia pʒ: qꝛ omne qđ mouet aliquo ſenſu inte/
riori qui dĩ ꝓprius aut exteriori qui dĩ alienus a pmo orga
no ſentiẽdi qđ eſt cor: qꝛ organum pmi ſenſus ideſt tact⁹ eſt
circa cor a quo ẽt eſt diſtributio ſpũs ⁊ vigoris: ⁊ idem eſt cã
ſomni ⁊ vigilie. ergo ſomnus ⁊ vigilia maxime referunt ad
cor. ¶ Itẽ objicit de hoc ꝙ dicit pħs ꝙ mediũ capitis eſt lo
cus ſenſus e mot⁹. frigiditas eniʒ eſt cã iſenſibilitatis ⁊ imo
bilitatis. Cũ igit cerebrũ ſit frigidiſſimũ oĩum partiũ cor/
poris vt ipſe dicit: cerebrũ potius erit cã iſenſibilitatis ⁊ im/
mobilitatis. Et cũ ab eodẽ ſit ſomnus ⁊ vigilia a quo ẽ mo
tus ⁊ ſenſus: ſomnus ⁊ vigilia nõ erũt a cerebro. ¶ Solo. di
cẽdũ ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt triũ determĩatoꝝ locoꝝ vt di
Ad ſomnũ tria requirũtur. cit pħs differẽter. ſ. capitis ⁊ vẽtris ꝗtũ ad epar e cor. ¶ Ad
ſomnũ enĩ tria exigunt: quoꝝ duo ſunt agẽtia ⁊ vnũ patiẽs.
Et agens primũ eſt calor cordis a quo ẽt epar ſuum calorez
hʒ. Dicit enĩ Auicenna in ſuo lib° de aĩalib⁹ vbi ſoluit ſuas
rõnes cõtra Ariſt. de ortu venaꝝ: ꝙ pn̄ᵐ venaꝝ eſt a corde:
e ʒ virtus nutritiua ⁊ digeſtiua ſint in epate: tñ emanant a
corde ad epar ⁊ calor epatis eſt pparans digeſtionez nutri/
mẽti: ſed calor cordis eſt cõplemẽtũ: ⁊ ideo cor ſimplr eſt di/
geſtionis pn̄ᵐ ⁊ nutrimenti ſed epar quodãmodo: e ʒ epar
trahat primo nutrimentũ a ſtomacho: tñ calor cordis pficit
ipſm poſt quã pfectionẽ redit ad nutrimentum ſtomachi et
epatis ⁊ cordis e totius corporis. ⁊ eſt ſnĩa trium phoꝝ. ſ.
Ar. in libro de aĩalibus: ⁊ Auicẽne in ſuo libro de aĩalib⁹: et
Auer. in quodã lib° vbi facit determinationẽ ꝯtrouerſie que
eſt inter Ariſtotelẽ ⁊ Galenũ de ortu venaꝝ. patiens autez
eſt in epate: e hoc eſt nutrimẽtuʒ tractum a ſtomacho p ve/
nas meſeraicas ꝙ a calore cordis vaporabilr eleuat ad ce/
rebrũ. ¶ Scđm aũt agẽs eſt frigiditas cerebri que vaporez
eleuatũ ad caput cõuertit in humiditatẽ frigidã que deſcẽ
dẽdo grauat organa ſenſuum. hec aũt tria loca ſm pħʒ ſunt
etiã pncipalr motus e ſenſus: ſicut enĩ habet in lib° de diſ
ſpũs ⁊ aĩe. ſpũs vitalis eſt a corde: ⁊ ſpũs aĩalis a cerebro: ſʒ
tñ hic oritur in corde: formã võ ſenſus ⁊ motus accipit a ce
rebro: ⁊ in anteriori parte eſt vehiculũ ſenſus pncipalr: ⁊ ſe/
cũdario motus. In poſteriori aũt eſt vehiculũ mot⁹ pncipa
liter ⁊ ſecũdario ſenſus. Epar enim eſt pn̄ᵐ ſenſus ⁊ motus
quãtũ ad adminiſtrationẽ nutrimẽti. ſunt aũt duo ſenſus. ſ.
tactus ⁊ guſtus ſm ꝙ eſt quidã tactus qui inquãtũ ſunt ſen
ſus nutrimẽti organa ſua hñt in corde vt ſuperius habituʒ
eſt. Organũ enĩ coꝝ ſm ꝙ ſic cõſiderat eſt cõpiens digeſtio/
nem nutrimẽti: cui⁹ ipſi ſunt ſenſus: hoc aũt facit calor cor/
dis vt iã dictũ eſt. Sunt ẽt quodãmodo inſtrũ oĩum ſenſuũ
in corde nõ qdem quo ad iudiciũ ſuoꝝ ſenſibiliũ: ſed inqtũ
nullus ſenſus ſentit ſine calore actuali vt habet in 2° de aĩa: Tex. cõ. 19a.
⁊ in p° de ſenſu ⁊ ſenſato. Hic enĩ calor actualis ꝓcedit a pn
cipio caloris qđ eſt cor. Eſt etiã alio nõ organũ ſenſus cõis
in corde nõ quidẽ quo ad iudiciũ ſed inqtum ipſe ſpũ ſuo ⁊
calore oẽs ſenſus ꝓprios cõducit ad actuʒ. ⁊ idcirco dicit Al/
phorabius ꝙ ſenſus cõis eſt calidũ nãle. ſpũ aũt ⁊ calorem
quẽ infundit ſenſib⁹ ꝓpriis nõ accipit a cerebro vt a p° pnci
pio: qꝛ illud frigidũ eſt: ſed a corde accipit calorez ⁊ ſpũ ſm
ſbam ſpũs ʒ idẽ ſpũs formã ſenſus e motus accipiat a vir/
te aĩali que eſt in cerebro: ⁊ ſic pʒ qualr ab his trib⁹ partib⁹
ſit motus ⁊ ſenſus: ⁊ qualr ab eiſdem ſunt ſomnus ⁊ vigilia
ſed tñ nullius coꝝ eſt ſomnus vt obti: ſed potius ſic orga/
noꝝ exterioꝝ corporis ſenſitiuoꝝ ⁊ mobiliũ. ¶ Dicẽdum ergo
ad pmaʒ auctoritatẽ Alphorabij ꝙ ſomnus eſt a corde vt a
pmo agẽte ⁊ ſilr vigilia. ¶ Ad 2ᵘᵐ dõm ꝙ ſomnus eſt a ce/
rebro vt a ꝓprimo agẽte qđ eſt frigiditas cerebri. ¶ Ad 3ᵘᵐ
dõm ꝙ ſomnus ⁊ vigilia cãntur ab oppoſitis cauſis agenti/
bus ⁊ paſſiuis que nõ poſſunt eẽ in mẽbro vno. Vñ cum ſo/
mnus cauſet a frigido ⁊ humido neceſſe eſt vigiliã cauſari
a calido ⁊ ſicco: ⁊ cũ iſta nõ pñt eſſe in vno mẽbro ſm diſtum
neceſſe eſt ꝙ vnũ ſit in cerebro ⁊ alterũ in corde. Et cũ aĩalia
nõ ſemp dormiant neqʒ vigilent ſicut infra ꝓbabit neceſſe
eſt qñqʒ vincere cauſas ſomni: ⁊ qñqʒ cauſas vigilie. e cũ vin
cunt cauſe ſomni: que ſunt calidũ agens ⁊ humidũ patiens
incipit actio a cerebro ⁊ terminat in corde quo ad hoc ꝙ cor
nõ põt influere calidũ actuale organis ſenſuũ. Ecõtra cũ vi
gilie ſunt calidũ agens ⁊ ſiccũ patiens: ⁊ actio iþaꝝ incipit a
corde ⁊ ꝓcedit ex oppilãdo vias ſenſuũ ⁊ diſſoluẽdo humi
dum: ⁊ terminat ad cerebrũ quo ad hoc ꝙ frigiditas cere/
bri nõ põt cõuertere vaporẽ eleuatũ ad caput: ⁊ humidũ fri
gidũ oppilãs vias ſenſuũ. ⁊ ſic pʒ qualr pn̄ᵐ vigilie eſt a cor
de ⁊ finis ei⁹ ad cerebrũ. ⁊ pn̄ᵐ ſomni a cerebro ⁊ finis eius
ad cor. ¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ ſolo patet ex dictis qualr. ſ. cor in
ſomno eſt agens pmũ: ⁊ qualr cerebrũ eſt agens 2ᵐ. ſed nõ
eſt ita perſpicuũ in vigilia. ¶ Sʒ dbʒ ꝙ vigilia cãtur ex duo
bus. ſ. ex calido actuali ⁊ in illo cerebrũ nõ hʒ aliquam cãm.
Cauſat ẽt a ſpũ ſenſibili ⁊ motiuo ⁊ in illo cor eſt cauſa pma
per gñationẽ ſpũs: ⁊ cerebruʒ cã 2ᵃ in eo ꝙ dat ſpũi formaʒ
ſenſus ⁊ mot⁹. ⁊ ſic pʒ rõ dicti qualr ſomnus e vigilia ſunt cõ
munes virtutes cordis ⁊ cerebri: ⁊ cor eſt in eis cã pma: e ce
rebruʒ eſt in eis cã 2ᵃ. ¶ Ad 5ᵐ dõm. ꝙ fortitudo cordis eſt
in emiſſione ſpũs vitalis ⁊ motiui in totum corpus. Forti/
tudo aũt cerebri eſt in emiſſiõe ſpũs aĩalis per ſenſuʒ ⁊ mo/
tum in totũ corpus. hoꝝ enĩ vtrũqʒ ſit in vigilia. Opus aũt
vtriuſqʒ hoꝝ debilitat in ſomno: qꝛ tũc oẽs ſpũs ꝯuertũt ad
intrinſecus corporis ad locũ digeſtionis vt cibus digerat. ⁊
ideo ſpũs vitalis eſſluẽs a corde in corpus diminuit: e hoc
vocat dbilitas cordis. ſilr ſpũs aĩalis eſſluẽs a cerebro ſen/
ſum ⁊

ſum ⁊ motũ diminuiť qḋ vocať debilitas cerebri. Cerebrũ
eñ cui⁹ cõplexio frigida eſt ⁊ humida fortior eſt cã ſomni ꝙ̃
cor cuius cõplexio calida eſt ⁊ ſicca. ¶ Ad id qḋ obijciť p rõ
nem ꝙ a ſolo epate vt a pmo agẽte ſit cã ſomni. Dicendum
ꝙ pma ppõ illius rõnis eſt vera. 2ᵒ aũt eſt falſa: ⁊ pbãs eaꝫ
ppõ eſt etiã falſa. virtus etiã digeſtiua ⁊ nutritiua emanãs
eſt a corde in epar: ⁊ cõplemẽtuꝫ operationis ei⁹ eſt per calo
rem cordis. pparatio võ per calorẽ epatis. ¶ Ad aliud dõꝫ
ꝙ cor nõ poniť inſtrumẽtum epatis: ſed potius ecõtrario in
actu digeſtionis eſt epar inſtrm̃ cordis. ¶ Ad id qḋ obijciť
ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſint a corde: dicendum ꝙ ſunt ab ipſo ſiť
ab agẽte pmo ⁊ cõplete agente in digeſtionem nutrimenti.
¶ Ad aliud dõm ꝙ ſanguis nõ gñatur tanꝙ̃ a cõplente in
corde ſꝫ tanꝙ̃ a tẽperante in epate. ¶ Ad aliḋ dõꝫ. ꝙ in vita/
te perſeuerãtia ſpũs ⁊ mot⁹ ⁊ ſenſus eſt a corde vt diť phs:
nihilominus tñ ſpũs formã ſenſus ⁊ mot⁹ accipit a vtute aia/
li que eſt in cerebro vt iã dctm̃ eſt ſepi⁹. ¶ Ad vltimũ dõꝫ. ꝙ
ſenſus ⁊ mot⁹ dicunť duob⁹ modis. ſ. vtute ⁊ actu. ⁊ actu q/
dẽ ſenſus ⁊ mot⁹ nõ ſunt in cerebro: ſꝫ virtute ſunt in eo p/
pter virtutem aialem cuius pprius locus eſt cerebrum.

¶ Queritur propter quam cauſam ſomnus ⁊ vigilia inſunt
animalibus.

Oſtea queriť pp quã cãm ſomnus ⁊ vigilia i/
ſunt aialibus. Cũ ergo q̃tuor ſunt cãe. ſ. effici/
ens mãlis formalis ⁊ finalis. Queram⁹ de oĩ/
bus his. videť aũt phus in pᵒ de ſomno ⁊ vigi
lia: ſex aſſignare cauſas efficiẽtes ſomni. Qua
rũ pma eſt alimẽti euaporatio. 2ᵒ labor. 3ᵒ egri
tudo. 4ᵒ pma etas. ⁊ his quatuor a Cõmẽtatorib⁹ addunť
due. ſ. caloris ſubtractio ⁊ ſtudij attẽtatio. Circa aliḋ qdaꝫ
etiam addũt languorẽ ſed reduciť ad egritudinẽ ⁊ laborem.
¶ Et de pma dicit phs. Somnus nõ ois eſt in potẽtia ſenſi
bilis pceptibile: ſed ex euaporatione circa nutrimẽtũ tñ ſit
hec paſſio: neceſſe eſt eñi ꝙ euaporatũ eſt vſquequo impel/
li: idẽ ſt vſqꝫ ad locũ determinatũ qui eſt caput. Deinde con/
uerti ⁊ pmutari ſicut euripũ calor võ hmõi aialiũ ad ſupio/
ra nat⁹ ferri. Cũ autem in ſuperiorib⁹ ſubito reuertiť ſer/
turqꝫ deorſum. Ex hoc accipiť ꝙ nutrimẽtũ eſt cã efficiens
ſomni. ⁊ motus calidi eſt ꝙ eleuať a loco digeſtionis ad ca/
put: ⁊ poſtea reuoluitur a frigiditate cerebri ſicut ſit in euri/
po. Et qdã dicũt mentientes ꝙ euripus eſt feruor maris ⁊
cuiuſdã mõtis feruor. Euripus eñi pprie eſt vapor inolut⁹
ſicut eſt in vẽto turbinis: ⁊ vocabulũ illud inueniť ſup Joãnẽ
in expõne Chryſoſtomi que trãſlata eſt a greco. ſicut eniꝫ in
mũdo pmo calore ſolis eleuať vapor ⁊ aſcẽdit vſqꝫ ad me/
diũ aeris vbi diať frigus quo cõuertiť ⁊ ĩſpiſſať ⁊ deſcẽdit
aqua pluens: ita a calore cordis pmo eleuať vapor nutrimẽ
ti ad caput qui frigiditate cerebri reuolniť ⁊ deſcẽdit in hu
miditate frigida ⁊ facit dormire. ¶ Itẽ Ariſt. humiditas ⁊
corpulẽtia repẽte ſurſuꝫ ferť. Cũ ergo ſtat grauat ⁊ facit dor
mire. Cũ ergo repẽte deorſum reuertẽdo ppellit caloreꝫ: cũ
ſit ſomnus ⁊ animal dormit. Ex hoc accipiť ideꝫ qḋ prius.
¶ Ad idẽ idncit phus tres rõnes acceptas a ſignis que ine
niunť in dormiẽtibus. Quaꝫ pma hec eſt. ſignũ aũt huiꝫ eſt.
ſomnifera eñi oĩa grauãt caput vt potus ⁊ cibi mãdragora
vinum lolium. ¶ Scda rõ eſt ꝙ qñ deorſum feranť aialia ⁊
dormiũt hoc videnť pati ꝙ nõ poſſunt leuare caput ⁊ palpe
bras. ¶ Tertia eſt hec ꝙ poſt cibaria grauatiua capitis ma
xime ſit ſomnus: multa eñi ab hmõi cibarijs euaporatio ẽ.
¶ Sed tunc queriť quid ſit illud nutrimẽtum qḋ cauſat ſo/
mnũ. ⁊ dicit phs ꝙ eſt nutrimentũ vltimum qḋ eſt ſanguis.
¶ Sed cõtra hoc obijciť ſic. oĩa nutriunť ex eiſdeꝫ ex qbus
ſunt: ſꝫ aialia ſunt ex q̃tuor humorib⁹ que pportionanť q̃/
tuor elemẽtis. ꝫ vltimuꝫ nutrimẽtum ſunt q̃tuor humores.
¶ Itẽ quecũqꝫ equalr appetunť vt nutriant ab his equalr
nutriť aial calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ equalr appetũtur
vt nutriant. ꝫ ab eis equalr debet nutriri aial. pma pbať ex
hoc ꝙ appetit⁹ nãlis eſt nutrimẽti. 2ᵒ võ pbať ex diffõne fa
Tex.cõ. 28. mis ⁊ ſitis que in 2ᵒ de aia ponunť. vbi diciť ꝙ fames eſt ap
petit⁹ calidi ⁊ ſicci. ſitis eſt appetit⁹ frigidi ⁊ humidi. ¶ Iteꝫ
Tex.cõ. 41. in pmo de gñatione ⁊ corruptione dẽ ꝙ caro nutrit ſm ſꝫ aꝫ.
caro aũt nõ eſt ſanguis. ꝫ ſanguis nõ eſt vltimũ nutrimẽtũ.
¶ Itẽ tactus eſt ſenſus nutrimẽti vt dicit phs. tact⁹ aũt cõſi/
ſtit in carne neruoſa. cũ ergo vltimũ nutrimẽtuꝫ ſit ſimile vt

habeť in pᵒ de gñatione ⁊ corruptione. ⁊ in 2ᵒ de aia videť Tex.cõ. 48.
ꝙ vltimũ nutrimẽtuꝫ ſit caro neruoſa ⁊ nõ ſanguis. ¶ Sed Tex.cõ. 45.
cõtra. qḋ maxime ⁊ pmo diſtribuiť ab organis digeſtionis
ad mẽbra corporis. vltier hoc eſt vltimũ nutrimẽtum: ſan/
guis maxime diſtribuiť ab organis digeſtiuis ad membra
corporis vltier. ꝫ ſanguis eſt vltimũ nutrimẽtũ. ¶ Iteꝫ diť Tex.cõ. 41.
Ariſt. in pmo de gñatione ⁊ corruptiõe. ⁊ in 2ᵒ de aia. ꝙ ani Tex.cõ. 37.
malia viuũt quouſqꝫ poſſunt nutrimẽtuꝫ accipere. ꝫ nutri/
mẽtũ qḋ maxime cõicat cauſas vite ⁊ lõgioris vite hoc erit
maxime cõueniẽs ⁊ vltier in corpore aialiũ. ſed ſanguis eſt
nutrimentũ maxime cõicans cauſas vite ⁊ longioris vite. ꝫ
ſanguis eſt vltimũ nutrimentũ maxime conueniens ⁊ vlti/
mũ in corpore aialium. pma pbať ex hoc ꝙ dicit Ariſt. in liᵒ
de morte ⁊ vita. ⁊ in libro 10ᵒ de aialib⁹. ꝙ calidũ ⁊ humidũ
ſunt cã longitudinis vite. ¶ Item qḋcũqꝫ nutrimẽtũ ſolum
inueniť in vijs apportãtib⁹ nutrimẽtũ ad ſingula membra
corporis illud eſt vltimũ. ſanguis ſoluꝫ inueniť in vijs tali/
bus. ꝫ ſanguis ſolũ eſt vltimum nutrimẽtũ. pmã pbatur ex
hoc ꝙ ſi aliquid eſt vltimũ nutrimentũ illud neceſſe eſt per
vias aliquas deportari per totũ corpus. 2ᵒ võ pbať ex hoc:
ꝙ vene ſunt vie ille ⁊ in venis nihil inuenitur niſi ſanguis.
¶ Iuxta hoc iteꝫ queriť vtrũ tale nutrimẽtũ vltier in oĩb⁹
aialib⁹ ſit cã ſomni. Et videť ꝙ ſic. quecũqꝫ enim pma cã eſt
in aliquo gñe illa cõicať ab oĩb⁹ participãtib⁹ effectũ ſuum.
Nutrimẽtũ eſt cã ſomni. ergo participať ab oĩb⁹ cõicantib⁹
ſomno. pma pbať ex hoc: ꝙ quidẽ aliẽ cãe ſomni ſicut labor
⁊ pma etas ⁊ infirmitas non cãnt ſomnuꝫ niſi per actũ nutri
mẽti. Dicit eñi phs ꝙ labor colliquatiuum eſt nutrimẽti ex
multiplicatione caloris qḋ nutrimẽtũ eleuať ad cerebruꝫ et
inducit ſomnũ. Prima etas ẽt ex hoc ꝙ in ipſa nutrimẽtuꝫ
eleuatũ ad ſuperiora grauat caput ⁊ iducit ſomnũ. Silr lan
guor et laſſitudine ex eo ꝙ ſubtrahiť calor ex mẽbris exterio/
ribus ⁊ multiplicať circa locum digẽſtis diſſoluit nutrimẽ/
tuꝫ ibi inuentũ ⁊ eleuat ad caput ⁊ ſic inducit ſomnũ: ⁊ ſic de
alijs cauſis. Unde pꝫ ꝙ oẽs agunt actione nutrimẽti. 2ᵒ võ
probať ex hoc ꝙ omne aial dormit vt dicit phus. ¶ Itẽ oĩs
cã efficiens ſomni que pcedit ab illis mẽbris a qb⁹ pcedit
ſomni pnᵐ debet eẽ maxime vlis oĩbus dormientibus. eua
poratio nutrimẽti eſt talis cã. ergo ipſa eſt vlis oĩbus dormi
entib⁹. pma patet per ſe. 2ᵒ pbať ex prehabitis ꝙ ſomni pn
cipiũ eſt a corde epate ⁊ cerebro vel mẽbris ſilibus illis: ⁊ ab
illis pcedit euaporatio nutrimẽti. ¶ Sed cõtra. nulla eua/
poratio eſt cã ſomni niſi illa que eſt pmo calida a calore di/
geſto ⁊ poſtea frigiditate cerebri infrigidata. Sꝫ in qbuſdã
aialib⁹ nõ eſt caput neqꝫ cerebrũ ſicut in his que tñ hñt ta/
ctum. ergo non eſt in eis euaporatio ſurſuꝫ in capite infrigi/
data. ꝫ cã illa nõ eſt vnialis oĩb⁹ dormiẽtib⁹. ¶ Si forte di/
cať ꝙ talia aialia hñt mẽbrũ ſimile cerebro: ⁊ hoc facit ifri/
gidationẽ euaporationis. ¶ Cõtra. mẽbrum ſimile cerebro
non põt dici niſi quãtum ad operationes ſimiles. Operatio
nes aũt cerebri ſunt ſenſus cõis ⁊ phãtaſia ⁊ memoria. ꝫ ta/
lia aialia haberent ſenſuꝫ cõem ⁊ memoriã ⁊ phantaſiaꝫ: qḋ
falſum eſt. Habeť enim in pnᵒ metaphiſice nõ ſenſum hñtia In pohemio.
ſunt aialia. ex ſenſu auť quibuſdã eoꝝ nõ inſit memoria: q/
buſdã auť inſit. Ex hoc accipiť ꝙ quedam aialia nõ habẽt
memoriã. Eſt auť memoria paſſio ſenſus cõis vt habetur
in capᵒ de memoria. ergo ẽt nõ hñt ſenſum cõem. ¶ Qḋ cõ/
cedunt qdam ⁊ inducunt aliã rõnem ad hoc quã nos ſupra
induximus: qꝛ ſenſus cõis eſt ppter duo. ſ. ad diſcernẽduꝫ
ſenſata cõia que tactu minime ſentiunť: ⁊ viſu maxie: ⁊ ad
cõferendũ ſenſata ppria. Unde cũ in talib⁹ aialib⁹ ſit ſolus
tactus fruſtra ineſt eis ſenſus cõis q̃tum ad vtrũqꝫ actum
ſuum. ppter hoc dicũt illi ꝙ ſomnus cãtur ex frigiditate do
minãte in extremis ⁊ ex euaporatione que pcedit ab intrin
ſecis. ¶ Sed cõtra. aut illa frigiditas eſt nãlis aut innãlis.
Si innaturalis tũc ipſa nõ exiſtẽte in extremis melior erit cõ/
plexio illoꝝ aialium. ꝫ vana exiſtẽte cõplexione in talib⁹ nõ
erit in eis cã ſomni qḋ falſum eſt: qꝛ dicit phus ꝙ omne ani
mal dormit. Si aũt eſt nãlis: tũc cõtinue erit in extremis: et
tunc cuꝫ ipſa ſit cã inſenſibilitatis ⁊ imobilitatis talia aialia
erunt cõtinue imobilia ĩſenſibilia in extremis: ⁊ hoc eſt dor
mire. ergo talia aialia cõtinue dormiunt qḋ falſuꝫ eſt. qꝛ di/
cit phs ꝙ nullum aial continue dormit nec cõtinue vigilat.
¶ Item queriť qño frigiditas euaporationis nutrimẽti cã

ſit ſomni. nullũ enim ſimile alicui organo ſenſus grauat ipſũ ⁊ imobilitat. ſed frigiditas ⁊ humiditas ſunt ſimilia alicui organo ſenſus. ergo nõ grauant ipſum neqꝫ imobilitant. Primo probaẽ ex hoc ꝙ omnis laſſatio ⁊ corruptio eſt a contrario. 2° vero per hoc qđ habetur in pᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato vbi dicit Ariſt. ꝙ corpus infrigidabile eſt oculus: qꝛ de natura aqua eſt frigida ⁊ humida. ¶ Itẽ calor cõſiſtit equaliter in q̃tuor vel plus ex aqua ⁊c̃. ſed tactus cõſiſtit in carne. ergo conſiſtit in eo qđ equalr̃ eſt ex q̃tuor vel plus ex aqua ⁊ terra vt habetur in 2° de gñatione ⁊ corruptione. ſed aq̃ ⁊ terra determinanẽ frigido. ḡ videẽ ꝙ frigiditas magis facit ad cõſeruationẽ tact⁹ ⁊ imobilitatẽ q̃ʒ ad laſſationem ⁊ mobilitatẽ. nõ ergo ſomnus ſit ex frigiditate grauãte organũ tactus. — Te.c.49.⁊ 50.

¶ Utrum labor inducit ſomnum.

DEinde queritur de 2° cã que eſt labor de qua dicit phus. Amplius aũt ex laborib⁹ quibuſdaʒ accidit ſomnus. ſꝫ labor eſt colliquatiuũ. Et colliquatiuũ vero ſit queadmodũ nutrimẽtum indigeſtũ vtiqꝫ ſi nõ frigidũ ſit. Et intẽdit dicere ꝙ labor ꝓpter duplicẽ caloreʒ. ſ. qui eſt ex motu exercitij: ⁊ ex hoc ꝙ exterior colligiẽ ad iteriorem ꝓp laſſitudinẽ mẽbroꝝ diſſoluiẽ ⁊ colliquaẽ nutrimentum itrinſecus: ⁊ eleuaẽ ad caput: ⁊ hoc facit niſi aial ſit frigide nature ⁊ in frigido tẽpore ſicut eſt in quibuſdaʒ aialib⁹ que in hyeme abſcõduntẽ. ⁊ de hoc ẽt dicit Auicẽna ꝙ ſomn⁹ eſt ex laſſitudine: ⁊ ꝓpter hoc: qꝛ id qđ vocaẽ ſpũs diſſoluiẽ ⁊ debilitatus eſt ⁊ refugit ad iteriora: ⁊ ſequunẽ eũ vĩtutes aiales. Et ex hoc habeẽ iteꝝ ꝙ labor eſt cã ſomni. ¶ Item Alphorabius dicit ꝙ ſomnus ex fatigatione habet duas cauſas. Quaꝝ vna eſt: qm̃ calor nãlis qñ fuerit ſparſus ⁊ diminut⁹ per motũ localem ⁊ per motũ cõprehenſionis ſenſibilis: ſtatim aia mouebit ipm̃ in ꝓfundum corporis: vt agat per illũ ⁊ reliquias poſtremi nutrimẽti qꝛ ſic augmẽtabiẽ ſbã eius ⁊ acqret loco eius qđ diſſolutũ eſt ab eo. ¶ Cã 2ᵃ eſt. qꝛ qñ motus laboris ſemp ſtrit calorem nãlem tũc calor remittiẽ ⁊ diminueẽ ⁊ grauabiẽ ꝓpter frigus ⁊ ſic cõtrahiẽ ad ſuũ pn̄ᵐ vt expellat a ſe complexionẽ accñtalem. ¶ Ex his colligitur ꝙ cauſe ſunt quatuor ꝓpter quas labor ⁊ fatigatio ſunt cãe ſomni. Quaꝝ primã tãgit Ariſt. ſ. ꝙ calor excitatus ex motu ⁊ retractus ab exteriorib⁹ ad iteriora colliquatiuus eſt nutrimẽti: ⁊ per actum nutrimẽti inductiuus ſomni. ¶ Scđaʒ tãgit Auicẽna ꝙ labor diſſoluit ſenſuʒ in organis ſenſibilib⁹ ⁊ motiuis qui ſolutus ⁊ debilitatus de facili viciẽ a frigiditate deſcẽdente a cerebro ⁊ refugit ad interiora. ¶ Tertiã ⁊ quartã tãgit Alphorabius. ⁊ 3ᵃ quidem eſt ꝙ calor diminutus in exteriorib⁹ fugit ad iteriora ad locum nutrimẽti vt in nutrimẽto: ſicut in mã̄ ꝓpria multipliceẽ ⁊ recuperet deꝑditaʒ in exteriorib⁹. ¶ Quarta vero eſt vt in ꝓprio pn̄ᵒ per caloreʒ ſibi innatũ cõforteẽ ⁊ expellat a ſe cõplexionẽ frigoris que cãta eſt ex diſſolutione ſpirituũ ꝓpter laborẽ. ¶ Sꝫ contra. dicit Auicẽna in 2° libro de celo ⁊ mũdo ꝙ ex motu gñatur calor in exterioribus. ſed ois labor eſt cum motu: ergo ex laboribus etiã gñabitur calor. ḡ labor in exteriorib⁹ gñabit calorem. Calor aũt in exteriorib⁹ eſt cã vigilie. ergo labor erit potius cã vigilie q̃ʒ cã ſomni. ¶ Item dicit Auicẽna ꝙ anima ad illuʒ locũ maxime dirigit ſpiritũ ⁊ calorẽ in quo plus occupaẽ in opere: ſed in exercitio laboris corporalis aia maxime occupaẽ in ope in organis exteriorib⁹ ſenſus ⁊ mot⁹. ḡ ad illa maxime tũc dirigit ſpm̃ ⁊ caloreʒ: ſed directio ſpũs et caloris ad mẽbra exteriora eſt cauſa vigilie ⁊ non ſomni. — Cõmẽtator ĩ 2. celi cõ. 42.

¶ Deinde queritur de cã 3ᵃ que eſt egritudo quedaʒ de qua dicit phus. ⁊ egritudines quidem iſte hoc ideʒ faciunt: hoc eſt ſomnum: quecũqꝫ a ſuperfluitate humiditatis ⁊ caliditatis ſunt: ſic accidit febricitantibus ⁊ litargicis. ¶ Sꝫ cõtra hoc obijciẽ ſic. dicit Auicẽna ꝙ diſpoſitio mala que non permittit animam intus ſed euocat eam ad exteriora cauſa eſt vigilie. ergo videtur ꝙ infirmitas non ſit cã ſomni.

¶ Deinde queritur de 4° que eſt pma etas de qua dicẽ phs. Amplius quidem prima etas ſomnifera eſt ſupple. pueri eniʒ dormiunt violẽter: eo ꝙ nutrimentũ omne ſurſuʒ ferẽ. hoc enim ꝓbaẽ ex hoc ꝙ in pueris maiora ſunt mẽbra ſuperiora inferiorib⁹. in ſenib⁹ autẽ econtrario. Qđ aũt pueri dormiunt ꝓbatur ex hoc: ꝙ frequenter epileptici ſiũt ⁊ ſomn⁹ eſt ſimilis epilepſie. Unđ epilepſia frequẽter icipit in ſomno: ⁊ patiẽtes eam dormiẽdo frequẽter ſuffocanẽ ⁊ vigilantes nõ. ⁊ ideo dẽ pueris nõ cõferre vinũ eo ꝙ vẽtoſum ſit vinuʒ adhuc magis medo. ob hanc eciaʒ cãm. ſ. ꝙ in prima etate magnus fluxus nutrimẽti eſt ab inferiorib⁹ ad ſuperiora: oꝫ iacere embria quaſi que mẽb⁹ in matricib⁹ imobilia: ita ꝙ nõ vertant ceruicem ſicut eſt in multũ ebrijs ꝓp multum fluxũ vini ſeu potus ad ſuperiora grauaẽ caput ⁊ efficiẽ imobile. ¶ Sꝫ cõtra. videẽ eni ꝙ nõ totum nutrimẽtũ in pueris ferẽ ſurſum nec maior pars. Diciẽ enim in 2° de aia ꝙ augmentum eſt in q̃libet partẽ corporis. cũ ergo augmẽtuʒ nõ ſit ſine nutrimẽto. nutrimẽtũ eniʒ eſt in qualibet partẽ ⁊ nõ ſurſum tm̃. ¶ Item in pᵒ de gñatione ⁊ corruptiõe habeẽ ꝙ q̃libet pars equalr̃ augeẽ. ḡ videẽ ꝙ nutrimentũ feraẽ ſurſuʒ ⁊ deorſum equalr̃. ¶ Item vaſa deferentia nutrimẽtuʒ que ſunt vene dirigunẽ a corde vel epate ſurſuʒ vel deorſuʒ eq̃liter ⁊ nutrimẽtum deferẽ in vaſis illis. ergo videẽ ꝙ nutrimẽtum feraẽ ſurſuʒ equalr̃ ⁊ deorſuʒ. ¶ Preterea videẽ ꝙ plus feratur deorſum. In omni eni nutrimẽto dñantur duo elementa que ſunt terra ⁊ aqua: ⁊ illa ſunt ambo grauia. ḡ plus nata ſunt ferri deorſum q̃ʒ ſurſum: ⁊ ſic videẽ ꝙ nõ cauſetur ſomnus ex hoc in prima etate: qꝛ nutrimẽtum omne feraẽ ſurſuʒ. ¶ Preterea ponamus ꝙ ſic ſit videẽ ꝙ ex hoc magis cauſeẽ vigilia q̃ʒ ſomnus. nutrimẽtum eni illud eleuatur fortiſſimo calore pme etatis. ergo calefactiuũ eleuaẽ ⁊ calefactiuũ calefacit ptes ſuperiores: ſꝫ calefactio partiuʒ ſuperioꝝ eſt cã vigilie. ergo eleuatio nutrimẽti ad loca ſuperiora potius erit cã vigilie q̃ʒ ſomni. ¶ Preterea cũ in iuuenib⁹ maior ſit calor q̃ʒ in pueris qđ ꝓbaẽ ex hoc: quia caro multiplr̃ multiplicata ꝓpria mã̄ ſua in ſibo. Unde ẽt fortiores cibos digerũt iuuenes q̃ʒ exiſtes in pma etate. videẽ ex hoc: ꝙ iuuenes freqñtius dicunẽ appetere alimentuʒ ⁊ ſumere plus de ipo q̃ʒ exiſtes in pma etate. ⁊ cũ alimentũ ſit cã ſomni videẽ 2ᵃ etas magis eſſe ſomnifera q̃ʒ pma. ¶ Preterea dicit Ariſto. in primo de ſomno ⁊ vigilia ꝙ melãcholici edaces ſunt queadmodũ nihil iocundũ hñtia afficiũtur eis corpora. ⁊ tñ dicit ꝙ melancholici parum dormiũt. ergo nutrimenti multitudo non videtur eſſe cauſa ſomni. — Tex.cõ.39. — Tex.cõ.33.

¶ Deinde de quinta cauſa ſomni dicunt plĩ ꝙ caloris ſubtractio eſt cauſa ſomni: qꝛ ſomnus cauſatur ex frigidu grauante organa ſenſibilia. ¶ Sed contra hoc videtur qđ dicẽ Ariſto. ꝙ melãcholici non ſunt amatores ſomni. Infrigidatus enim eſt in eis locus intus: quare non ſit in eis multitudo euaporatiõis: ⁊ reddit cãꝫ dicẽs. nigra eni cholera ẽ nãliter frigida: ſicẽ ⁊ nutrimentũ locũ frigidũ facẽ ⁊ alias pticulas: vbicũqꝫ exiſtit pñtis hmõi ſupfluitas. Ex hoc accipiẽ ꝙ ſubtractio caloris poti⁹ opaẽ ad vigiliam q̃ʒ ad ſomnuʒ.

¶ De ſexta. ſ. attentatione ſtudij circa aliquid videẽ ꝙ non ſit cauſa ſomni. ſtudium enim multiplicat ſpiritus ⁊ caloreʒ in loco cerebri. ⁊ ꝓpter hoc ĩpedit cerebri frigiditatẽ actualiter dominari. ergo videtur magis eſſe vigilie q̃ʒ ſomni cã. ¶ Item dicit Auicẽna ꝙ cura ⁊ pauor quandoqꝫ inducunt ſomnuʒ. ⁊ ita videntur eſſe plures cauſe q̃ʒ ille que aſſignari ſolent. ¶ Preterea videtur eſſe ꝯtrarietas in dictis Auicẽne. qꝛ Auicẽna dicit ꝙ pauor eſt cauſa ſomni ⁊ poſtea dicẽ ꝙ eſt cauſa vigilie. ¶ Preterea mouet dubium Ariſto. circa primã cãm: que eſt ex euaporatione nutrimenti ſic dicẽs. q̃ʒ vtiqꝫ dubitet aliquis quare poſt cibum fortiſſimus ſomnus ſit cum ſit ſomniferum vinum ⁊ alia caliditatem habentia: huiuſmodi autem non eſt rationale ſomnum quidez frigidum eſſe: cauſas autem dormiẽdi calidas eẽ. ¶ Solo. dõm ſm Ariſto. ꝙ ſomnus eſt cõuentus quidem caloris intrinſecus ⁊ naturaliter reciprocatio eiuſdem ꝓpter deſcendens humidum: ideoqꝫ multus motus dormientis eſt. cuʒ vero deficit infrigidatur: ⁊ propter infrigidationeʒ concidũt palpebre: ⁊ ſuperiora quidem ⁊ inferiora infrigidanẽ. Interiora vero ⁊ inferiora calida veluti circa pedes ⁊ que intrinſecus qđ ſic intelligitur. Somnus diffinitur hic per cauſam: vnde prima cauſa eius eſt calor intrinſecus circa locum digeſtionis qui prouenit a ſtomacho ⁊ epate ⁊ corde: ⁊ naturaliter reciprocatur ideſt repatitur a frigiditate cerebri ad qđ eleuatur: ⁊ ſit deſcendens humidũ frigiduʒ: ⁊ ꝓpter hoc ſunt multi motus dormientis. ſ. qꝛ eſt euaporatio aſcẽdens ⁊ humidum. ⁊ cum deficit euaporatio ita ꝙ vinciẽ calidum eius a frigiditate cerebri tunc infrigidatur: ⁊ ꝓpter infrigidationem — Deciſio vtri⁹ ſup⁹ dubitorum.

ductionē deprimit pmo vicina loca cerebro ſicut palpebras: ⁊ ſuperiora infrigidanť ꝓpter humidū frigidū deſcēdēs a cerebro. qꝛ vero frigidū oppilat ꝓpter hoc ēt aliqñ ipedit aſcēſum euaporationis ad ſuperiora: ⁊ tūc calor multiplicať in interioribus ⁊ expelliť ad inferiora ſicut ad pedes. ⁊ idcirco interiores ⁊ inferiora remanent calida. ſuperiora vero ⁊ exteriora frigida. ℂ Dōm ģ ꝙ eſt cā ſomni per ſe: ⁊ cā ſomni p accidēs. Per ſe quedā eſt efficiēs: quedā mālis: quedā formalis: ⁊ qdā finalis. Efficiēs aūt eſt euaporatio nutrimenti in loco cerebri infrigidato. mālis aūt vt in qua eſt ſomn⁹ ſunt membra exteriora ſenſibilia ⁊ motiua. formalis vero eſt defect⁹ ſpūs ſenſibilis ⁊ motiui ⁊ caloris in exteriorib⁹. Finalis aūt eſt quies organoꝝ ⁊ recuperatio virtutum ſenſibilis ⁊ motiue. tñ dicit Ariſt. ꝙ ſomnus hꝫ metaphorā finis: ⁊ vigilia eſt finis ſimplr. ſic dicimus nām ꝙ̄ hoīe facere idē ꝓpter finē. hoc aūt bonū aliqd quietē aūt oīum qđ natū eſt moueri cū nō poſſit ſemper ⁊ ꝯtinue moueri cū voluntate: neceſſariū eſſe atqꝫ vtile. ſomno quoqꝫ ꝓpter ipſam quietis veritatē ꝯparatā metaphoram finis hēt aīalia: eo ꝙ requies ſit ⁊ ꝓpter ſalutē aīalis exiſtit. vigilia vero finis eſt. nā ſentire ⁊ ſapere finis eſt oībus qbus ineſt alterū hoꝝ. optima enim hec. finis vero optimus. ⁊ intēdit dicere ꝙ ſicut in oībus operibus nāe ita ⁊ in ſentire ⁊ moueri finis eſt aīaliū: ⁊ eſt duplex finis. ſ. ex parte organi: ne diſſoluať ꝓpter ſacultatē operis ⁊ hic eſt ſomnus. ⁊ qꝛ iſte nō eſt finis act⁹ ſed intēdiť tñ ad ſalutē iſtrumēti ꝓpter hoc nō eſt finis ſimplr ſꝫ ꝯpetit ei finis metaphorice ſm ſimilitudinē. Sentire aūt eſt ſapere que ſunt opera vigilie ſunt fines aīaliū operationuꝫ ſimpliciter eo ꝙ illa ſunt ſimplr optima. ℂ Cōcedēdū eſt ģ ad primas rōnes pbi qb⁹ ꝓbať nutrimenti euaporatio eſſe cā ſomni. ℂ Qđ vero queriť qđ eſt vltimū nutrimentū qđ eſt cā ſomni. Dōm ꝙ ſanguis ſꝫ illū nō ſit vltimū nutrimētū mēbroꝝ. Digeriť enim ſanguis in extremitatibus venaꝝ ⁊ in quolibet mēbro vlteriori digeſtione ad hoc ꝙ ſit cōueniens nutrimēto illius mēbri. ℂ Ad hoc qđ ꝯtra hoc obijciť: dōꝫ ꝙ ſꝫ ſanguis ſit humidus ⁊ calidus ſunt tñ in ipſo potentia oīa quatuor elementa ſꝫ terreſtre ⁊ aqueū dominet ſm materiā: ⁊ ſic pꝫ qualr mixta ex quatuor elementis nutrianť ex eiſdē ex qbus ſunt. ⁊ per hoc pꝫ ſolū ad ſeqñs. ℂ Ad aliud dōm ꝙ Ariſto. in pmo de gnōne ⁊ corruptione loquiť de vltimo nutrimēto mēbroꝝ: ⁊ exemplificat de nutrimento carnis. hec enī eſt potētia quātū: ſed nō eſt ſic de nutrimēto qđ facit ſomnū. hoc enī eſt adhuc inter venas ⁊ eſt ſanguis cuꝫ calida euaporatione que a loco digeſtiōis eleuať: ⁊ per hoc pꝫ ſolū ad ſeqñs. ℂ Ad iſta vero que ſequunť que ꝓbāt ſanguinē eſſe vltimū nutrimētū inter venas aīaliū de plano cōcedimus. ℂ Ad id vero qđ queriť vtruꝫ talis cā gñalis ſit in oībus dormientibus. dōm ꝙ ſic. ℂ Ad id vero qđ in ꝯtrariū obijciť: dicimus ꝙ in omni aīali eſt cerebrū vel membrum ſimile cerebro ſicut expreſſe habeť in libro de aīalib⁹. ℂ Ad id vero qđ obijciť ꝯtra hoc: dōm ꝙ nō opꝫ ꝙ illud membruꝫ habeat oēs operationes cerebri: ſicut enī deficiunt illa aīalia in numero ſenſuū exterioꝝ: ita deficiunt in numero ſenſuum interioꝝ. Unde nō habent niſi ſenſum cōem debilē ⁊ exiguam phantaſiā. ℂ Ad hoc qđ ꝯtra hoc obijciť: dōm ꝙ ſenſus cōis nō tñ ꝯfert ſenſata diuerſoꝝ ſenſuū ſꝫ etiā ſenſata eiuſdē ſenſus: ſicut calidū frigidū aſperuꝫ ⁊ lene. ⁊ hoc etiā falſum eſt: qꝛ ſenſus cōis per tactū nō accipit magnitudinē. ſi enī hoc eſſet verū tunc nō acciperet calidū in aliqua magnitudine exiſtēs. vnde in talibus aīalibus accipit ſenſatū ꝓpriū qđ eſt magnitudo ſꝫ interminata ⁊ cōponit ſenſata tact⁹ inter ſe ⁊ cū magnitudine in qua ſunt phantaſmata: ⁊ taliū aīaliū diſcernit nociuū ⁊ ꝯueniens ſꝫ debiliť. Et ſi inueniť pbs dicere ꝙ habētia ſolū tactū nō habēt phantaſiam. itelligēdū eſt ꝙ nō habēt cōpletā: eo ꝙ nō moueanť niſi ad rei pñtiā ad quā tñ motū eria exiguať. ſ. phantaſia determinās nociuū vel incōueniēs: ⁊ ſenſus cōis cōponēs ſenſatū cū magnitudine que eſt ſubm ipſius: ⁊ ſenſus ꝓprius apprehēdens. Et ſi obijciť ꝙ talia aīalia imobilia ſunt ſm locū: dōm ꝙ nō ꝓcedūt de loco ad locū ſed tñ moueanť motu dilatationis ⁊ ꝯſtrictionis vt dicit Auicēna. vel ꝯſtringanť ad tactū nociui ⁊ dilatanť ad tactū ꝯuenientis. ſine enim hoc motu vt dicit Auicēna nulluꝫ aīal eſt aīal qđ nō pōt dinoſci niſi per motū iſtū. ℂ Sunt tñ quidā qui ſoluūt vt dcm̄ eſt in obijciēdo. illud aūt qđ ꝯtra eos eſt ſoluūt dicētes ꝙ in vigilia in exteriorib⁹ eſt calor modicus ⁊ in iſterioib⁹ calor debilis: qui nō ſufficit cōplere digeſtionē. ⁊ iđ opꝫ exteriorē calorē ꝯgregari ad interiorē ⁊ ſic imobilitanť exteriora ⁊ efficiť ſomnus. ℂ Sed hoc eſt ꝯtra dicta pboꝝ ⁊ ꝯtra rōneꝫ: qꝛ frigiditas ⁊ imobilitas ſm ſenſum nō pōt cāri in mobili ex frigiditate ſue nāe ſicut eſt cerebrū vel id qđ eſt in loco cerebri. Extrema vero in illis aīalib⁹ nō ſunt imobilia ſm ſenſuꝫ. ℂ Preterea ſi eſſet vt illi dicūt idē mēbrū eēt ſubm ſomni ⁊ cā efficiēs eius qđ nō eſt rōnale. ℂ Ad illud aūt qđ queriť quomodo frigiditas euaporatiōis nutrimēti ſit cā ſomni. dōm ꝙ in mobilitādo ſicut ſepe dcm̄ eſt. ℂ Ad id aūt qđ in ꝯtrariū obijciť dōm ꝙ ſꝫ oculus ſit frigidiſſimū mēbrū non tñ ſentit actualiter ſine aliquo calido expāſo in ipo in vigilia: ⁊ illud tñ calidum excellit frigiditas ſomni. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſꝫ caro ſit ex ꝗtuor: tñ ſm ꝙ in ipſa eſt tact⁹ cōplexio eius eſt in calido tēperato ſm actum ⁊ frigidū remanet in ipſa ſm potentiā in ſuba terre ⁊ aque: ⁊ illud calidū actuale qđ hꝫ frigiditatē ſomni vinciť ⁊ imobilitať. ℂ De hoc aūt qđ queriť de 2ª cā dōm: ꝙ ipſa eſt cā ſomni per accidēs ſicut eſt dictū in opponēdo ⁊ motus cālitatis ſue ꝗdruplex eſt ſicut dcm̄ eſt. ℂ Ad illud qđ obijciť in ꝯtrariuꝫ dōm: ꝙ calor qui excitať ex motu eſt calor innālis diſſoluens ſubam organoꝝ ⁊ ſpiritus operātes ſenſus ⁊ motus in ipſis: ⁊ per hunc modum eſt cā ſomni ⁊ non inquātū calor eſt. ℂ Ad aliud dōm ꝙ in veritate aīa dirigit ſpirit⁹ ad illud cui magis intēdit in opere: ſed tñ qñ tēpus laboris ⁊ operis excellit poſſe organoꝝ tūc reuocanť ipſi ad interiora ⁊ ꝯfoueanť. ℂ Ad aliud aūt qđ queriť de tertia cā dōm: ꝙ nō intelligiť de oī egritudine ſed de illa ſola in qua eſt calidū multū eleuās euaporationes ⁊ humidū multū repleus vias ſenſus ⁊ motus: ſicut accidit in litargicis ⁊ epilepticis. Epilepſia vero prouenit ex ſubito motu ꝓueniente ex ſuperfluitate humoris: ⁊ ſpirit⁹ infrigidati in cerebro que poſtea deſcendēdo venas tumefaciant vt dicit pbs in primo de ſomno ⁊ vigilia que tumefacte coartāt porū vbi reſpiratio ſit hoc eſt vocatiuaꝫ arteriā itātū ꝙ etiā ſuffoceanť aliqñ. ℂ Ad id vero qđ ꝯtra obijciť dōm: ꝙ multe diſpōnes male in diuerſis egritudinib⁹ euocant aīaꝫ ad vigiliā ⁊ maxime que calide ⁊ ſicce ſunt. ℂ Ad id qđ queriť de quarta cā dōm: ꝙ ēt pmus etas eſt cā ſomni per accidēs. ſ. qꝛ in ipſa multū nutrimētū ferť ad ſuperiora: ⁊ iđ etiā pueri ponderoſa habēt capita: cui⁹ ſignū eſt qꝛ frequēter declināt ea in prima etate. ℂ Ad id qđ cōtra obijciť dōm: ꝙ augmentū principalr eſt ſm longitudinē vt in ſuperioribus determinatum eſt. Quod aūt dicit pbus ꝙ equaliter eſt ad omnem partem. intelligimus nō ſm dimenſionem ſed qꝛ quelibet pars ſm ſpeciem ⁊ non ſm materiam augetur. cuius ratio plane ſupra eſt aſſignata. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ eodem modo ſed ꝓcipue in pueris nutrimentum fertur ſurſum ꝓpter quatuor cauſas. Quarū vna efficiens. ſ. qꝛ calidum in eis magis feruens eſt: ⁊ calidum tendit ſurſum. ſecunda raritas corporis minus ꝓhibens euaporationem ad ſuperiora loca. tertia eſt diſpoſitio nutrimēti: qꝛ ꝓpter teneritatem organoꝝ interioꝝ nō ſuſtinent nutrimentū qđ eſſet forte calidū ⁊ ſiccū: ſed opꝫ accipere nutrimentū liquidū ⁊ fluidū: ⁊ cū in illo abūdet natura aque que vaporabilis eſt multū: iſtud nutrimentuꝫ multos vapores exhalat ad ſuperiora loca: ⁊ hec etiā eſt cauſa quare in pueris facilius induciť epilepſia qñ danť eis multū euaporatiua ſicut vinū ⁊ medo ⁊ hmōi. quarta cauſa eſt itentio nature que intendit augmētū: ⁊ idcirco plus ponit in longitudinem ad ſuperiora loca. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ ſꝫ dirigantur in omne corpus a loco digeſtionis tamē ꝓpter ꝓdictas cauſas dirigitur nutrimentum in prima etate plus ad ſuperiora loca. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ ſꝫ duo grauia elemēta dominenť in nutrimēto: tamē ꝓpter vim caloris agētis eleuātur ad ſuperiora loca plus ꝙ̄ ad inferiora. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſꝫ nutrimentum pmo calidū eleueť tamē infrigidať in capite ⁊ attingit locū per quem debet deſcendere ſpūs aīalis in omni organo: ⁊ ideo ſomnus efficiť. ℂ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſꝫ calor maior ſit in iuuenibus tamē nō ita feruet ſicut in pueris: propter hoc ꝙ plus eſt ſuppoſitum de alieno: ⁊ etiaꝫ corpora iuuenum magis ſunt ſpiſſa reſiſtentia euaporationi nec cibi eorum adeo ſunt euaporatiui ſicut cibi puerorū.

Nō cauſa ſomni p ſe ⁊ per accidens.

Nō ſic intelligit dcm̄ pbi dicētis q habētia ſolū tactū non hēt phantaſiā

Nō ſic intelligit dictum pbi ꝙ augmētū ē ad oēm partem.

Nō ꝗtuor cāe quare nutrimentū i pueris maxime ad ſupiora ferať.

Propter qđ melancholici ſūt multū eda ces et parum dormiunt.

¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in veritate melācholici edaces ſunt: eo ꝙ hñt ſe ad cibū in pn° ſicut ſūt in fine ⁊ ecōtra: qꝛ ꝓpter paruū calidū nō multū delectanť in cibo: ⁊ iō nō ſatiſfit deſiderio eoꝝ per cibū: ſed manet deſideriū eoꝝ in fine ſicut in pn°. ſed in calido nō eſt ſic: qꝛ ille nō multū delectať in cibo ⁊ cū accipit cibū ſatiſfacit dſiderio ſuo ⁊ ceſſat ab appetitu. ł3 aūt multū accipiat cibū melancholicus: tñ qꝛ frigidus eſt locus intus nō fit euaporatio multa a cibo: ⁊ iō non accidit dormire: ſed ſic nō eſt in p° etate vt pꝫ ex ante dictis. ¶ Ad id qđ queriť de qua cā dōm ꝙ intelligiť de ſubtractione caloris in exteriorib⁹ mēbris. ¶ Ad id aūt qđ queriť de melācholicis dictū eſt de diminutione caloris in iterioꝛib⁹ circa locū digōnis vbi prima cā eſt ſomni. ¶ Ad id qđ queriť de ſexta: dōm ꝙ ſtudiū ⁊ deuotio ⁊ hmōi attentiones ſunt cāe ſomni duob⁹ modis. Quoꝝ vn⁹ eſt qꝛ ſpūs in cerebro multiplicat calorē: qꝛ calor trahit ad ſe euaporationē nutrimēti a loco digōnis qua ſic vincit frigiditas cerebri ⁊ inducit ſomnus: ⁊ ita calor capitis per accñs ſomnum creat. ⁊ per hoc etiā pꝫ obiectiones ſolō. ¶ Alia cā eſt qꝛ aīa occupata in interiorib⁹ circa viſum rōnis ⁊ affectus relinqt exteriora mēbra ⁊ trahit ſecū ſpūs ſenſibilē ⁊ calorem: quo facto de facili grauanť mēbra exteriora ⁊ accidit ſomn⁹. ⁊ hoc eſt ꝙ cū qre aliq audiētes ſubtilia ⁊ deuota freqnter ſomno deꝑmunť: ⁊ in diſſolutionib⁹ ⁊ nugis exiſtētes vigilāt: qꝛ in illa aīa tota expādiť in ſenſus. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ cura ⁊ pauor reducanť ad attētionē. cura eñ creat ſomnū ſicut ⁊ ſtudium: ſed pauor ex hoc ꝙ retrahit ſanguinē ⁊ calorē ⁊ ſpūs ad iteriora inducit ſomnū ⁊ pallorē etiā facit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō eſt ꝯtrarietas: qꝛ nihil ꝓhibet idē eē cām oppoſitoꝝ diuerſis modis. Unde pauor creat ſomnū vt dcm̄ eſt: ſed vigiliā creat duob⁹ modis: quoꝝ vnus eſt: qꝛ ſpūs ⁊ ſanguis fugiēs ad iteriora calefiunt calore cordis ⁊ multiplicanť: et idcirco tūc regrediunť ad exteriora ⁊ cāst vigiliā ⁊ animoſitatē. 2° eſt qꝛ aīa nō inueniens curā aliqđ in intrinſeco reuocať ad ſenſus ⁊ creat vigiliā. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ Ariſtotēlis illi⁹ ponit ꝗtuor ſolōnes. Quarū tres ſunt ad hoīem: ⁊ qrta ad orationē. prima harū eſt: qꝛ ſicut vēter p° eſt calidus ꝓpter coꝛ ⁊ epar: ſed ꝓpter frigidū cibū ifrigidať ⁊ frigus poſtea vniť cū vinciť ⁊ fit digeſtio: ſic in capite pori ſunt calidi ⁊ infrigidanť ex ſubleuata euaporatione cibi. ¶ Et hanc ſolōnē ponit ſub talib⁹ verbis: qm̄ ꝙ hoc accidit quēadmodū vēter calidus qdē ⁊ vacuus cū fit repletus vō ifrigidat ꝓpter motū: id eſt cibi ingreſſum: ſic ⁊ in capite pori ⁊ loca infrigidanť ſubleuata euaporatione. ¶ Sed pꝫ ꝙ hec ſolō falſum ſupponit qꝛ locus cerebri nō eſt per ſe calidus: etiā euaporatio eleuata nō eſt frigida ſed calida vt ſepi⁹ dictū eſt. ¶ Scđa ſolō eſt: qꝛ ſicut aliqs ꝑfuſus calido ſubito tremit repulſo frigido ad interius ab exteriori calido fit ſic ꝯgeſta frigiditas cibi ⁊ cerebri repellit repente ab organis ſenſuū ⁊ idncit ſomnū. ¶ Et hec ſolō eſt ſub talib⁹ verbis. vel quēadmodū ꝑfuſus calido ſubito tremor fit: ⁊ ibi id eſt in ſomno: accedēte calore ꝯgeſta frigiditas cibi ⁊ cerebri refrigerat: ⁊ ſm nām calidū facit lāgueſcere ⁊ decedere. ⁊ falſitas hui⁹ ſolōnis pꝫ: qꝛ ſomnus ſm hoc parū deberet durare: ⁊ ſemp eē cū tremore: qđ falſum eſt. ł3 eni qdā frigus patianť in ſomno: tñ nō iſta de cā ſed ex hoc ꝙ calor organoꝝ recedit ab interiorib⁹. ¶ Tertia ſolō eſt: qꝛ ſicut calor ignis remittiť cū ſubito multa ligna ponanť: ſed poſtea ꝯualeſcit: cū ipa incēſa ſunt: ſic multo cibo remittiť calor nālis ⁊ accidit frigus ex cibo: ⁊ cū digeriť cib⁹: tūc fit vigilia: cuius ꝓbatio eſt. qꝛ qñ fit multa eleuatio corpulenti ad caput vincit calorē ⁊ grauat ꝓpter frigus. ⁊ iō homo qui ſolus eſt aīal rectum in ſtatura corporis cadēdo in ſomno facit alteritatē in vigilia ⁊ poſt ſomniat ſm phātaſiā. ¶ Et huius ſolōnis ſunt hec vba. Amplius multo incidēte nutrimēto qđ calor ſubleuat quemadmodū ignis ſuppoſitis lignis refrigerat quouſq; dirigať. Fit eni ſomnus quēadmodū dictū eſt de corpulento ſurſum lato a calore per venas ad caput. Cū vō nō amplius poſſit ſed multitudine excedat qđ eleuatū eſt iterū repelliť ⁊ deorſum fluit: ⁊ ideo cadūt hoīes ſubtracto calore qui ſurſum ferebať. ſolū enim aīal rectū ⁊ cadendo quidē alteritatē facit: poſtmodū vō phantaſiā. ſed hec ſolō protāto nō ſtat: qꝛ nō ponit totā cām ſomni. ¶ Preterea ſi frigiditas nutrimēti tñ eēt cā tūc deberet incipere ſomn⁹ circa loca digōnis qđ falſum eſt. ¶ Quarta ſolō eſt vera. ſ. ꝙ frigidatio nō ſolū eſt cā ſed etiā imediata. Cauſa vō mediata eſt calor digeſtiuus: ⁊ hoc ꝓbať per modum gnōnis pluuie: in qua pmo agit calor eleuās vaporē: ⁊ poſtea frig⁹ ꝯuertēs vaporē in aquā vt ſupra dcm̄ eſt. ꝓbať ēt per catarros ſeu per aquā fluentē a capite ex fluxu reumatis ⁊ gñať ex humoribus ifrigidatis in cerebro. ¶ Et hec ſolō eſt ſub his vbis. vel hec qdē dicte ſolōnes nō ꝯuenietes ſunt vt fiat ifrigidatio nō ſolū ſed ꝓprie qdē eſt locus circa cerebrum quēadmodū in aliis dictū eſt. oīam vō que ſunt in corpore frigidiſſimo: vel nō habētibus cerebrū vel qđ equiualet cerebro: quēadmodū ꝙ humidū qđ euaporat ſub ſolis calore cū venerit ad frigidū locū ꝓpter frigiditatē ſuā infrigidať: ⁊ ꝯgeſtū deorſum ferť factū rurſum aqua. ſic in eleuatione calidi ad cerebrū ſuperflua quoq; euaporatio in flegma cōuertiť. ideoq; catarri vel reumata videnť fieri ex capite. nutritiua vō ⁊ nō egrotatiua deorſum fertur congeſta ⁊ refrigidatur qđ calidū eſt in organis ſenſuum.

Nō duos modos ſm q̄s ex ītēſo ſtudio cōtingit ſomn⁹.

¶ Utrum omnia animalia cōmunicent ſomno ⁊ vigilia.

Ltimo q̄riť vtꝝ oīa aīalia cōicēt ambob⁹. ſ. ſomno ⁊ vigi°. vł aliq̄ qdē ſōno tm̄. vł aliq̄ vigilia tm̄. vł aliq̄ qdē neutro. alia vō vtroq;. Et qđ iſta reduciť ad ꝗtuor mēbra. ſ. Vtꝝ oē aīal qñq; dormit ⁊ qñq; vigilat. ⁊ quā oppōnē hñt circa aīal ſomnus ⁊ vigilia. ¶ Et vtrū aliqđ aīal ſimul dormit ⁊ vigilat. ¶ Et qd fac̄ ſomnū excitabilē.

¶ Primo ꝙ queriť vtrū oē aīal qñq; dormit ⁊ qñq; vigilat. Et videť ꝙ ſic per rōnes poſitas in p° de ſomno ⁊ vigilia: vbi dicit phs ſic. nihil eſt qđ ſemp vigilat vel qđ ſemp dormit ſed eiſdē iſunt aīalū paſſiones vtreq; he. Et ſua rō eſt hec: qñcūq; due paſſiones oppoſite nate ſunt fieri circa idē: neceſſe eſt qñq; vnā nō ineſſe vt altera inſit. ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones oppoſite: que nate ſunt fieri circa ſenſum primū. ſ. tactū: ꝙ neceſſe eſt vnā qñq; nō ieſſe vt altera inſit: ⁊ ſic videť ꝙ nullum aīal vel ſemper dormit vel ſemper vigilat. ¶ Alia rō eſt: qꝛ quorūcūq; eſt aliqđ op⁹ ſm nām qđ exceſſerit tēpus vel aliqd eoꝝ que pñt tps facere neceſſe eſt langueſcere ⁊ quieſcere. organoꝝ ſenſibiliū ſm nām eſt op⁹ ſentire: ꝙ qñ exceſſerint tps neceſſe eſt langueſcere ⁊ indigē quiete: ſed ſentire eſt in vigilia: ⁊ quies eſt in ſomno: ꝙ qđlibet aīal neceſſe eſt qñq; dormire ⁊ qñq; vigilare. ¶ Itē oē notabile greſſibile ⁊ volatile viſum eſt qñq; dormire ⁊ qñq; vigilare. omne aīal eſt greſſibile vel notabile vel volatile. ꝙ oē aīal qñq; neceſſe eſt dormire ⁊ qñq; vigilare. ¶ Itē Ar. dicit ꝙ cuicūq; ineſt ſenſus neceſſario qñq; dormit ⁊ qñq; vigilat. ſed omni animali ieſt ſenſus: ergo omne animal neceſſario quādoq; dormit ⁊ quādoq; vigilat. ¶ Sed cōtra. calor in exteriorib⁹ eſt cauſa vigilie: ⁊ euaporatio a loco nutrimenti eſt calida. Cum ergo nutrimentum fiat ad omnē partem: euaporatio nutrimenti fiet etiam ad exteriora organa. Cum igiť ſit calida cōtinue tenebit calorem ⁊ in exteriorib⁹: ⁊ ita ꝯtinue erit vigilia ⁊ nunq̄ ſomnus. ¶ Item ſomnus ⁊ vigilia opponūtur vt priuatio ⁊ habitus vt dicit phus. ſed vt dicit Boetius a priuatione ad habitū non eſt regreſſus. ergo a ſomno ad vigiliam nō eſt regreſſus. ergo animal qđ incipit dormire nunq̄ vigilat. ¶ Solutio. concedimus ſm primas rationes ꝙ omne animal quādoq; dormit ⁊ quandoq; vigilat: tamen qualiter ſecunda ratio verificeť ſupra habitū eſt. ¶ Ad primū ergo qđ in ꝯtrū obiciť dōm ꝙ calor euaporationis nō ſenſificat membra ſine ſpiritu ſenſibili. ⁊ prima euaporatio maxime eſt ad caput ⁊ ibi infrigidať: ⁊ deſcendens infrigidat mēbra ⁊ facit ſomnum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ eſt priuatio potētie ⁊ priuatio actus: ⁊ a priuatione potentie ad habitum nō eſt regreſſus ſicut a cecitate ad viſum: ſed a priuatione actus ad habitū vt a tenebris ad lucē i aere ⁊ a ſomno ad vigiliā in aīali ē regreſſus.

Nō qđo a priuatiōe ad h. eſt nō eſt regreſſus.

¶ Queritur quam oppoſitionem habeant circa animal ſomnus ⁊ vigilia.

Ecundo queriť quā oppoſitionē hēant circa aīal ſomn⁹ ⁊ vigilia. Et vī ꝙ vt ꝑuatio ⁊ habitus. ſomn⁹ eni eſt interceptio ſenſus a ꝑuatione caloris nālis ⁊ ſpirituū in organis ſenſuū. ꝙ ſomnus eſt priuatio ⁊ vigilia habitus. ¶ Itē dicit phs ꝙ circa idem animalis eſt vigilia ⁊

ſomnus.opponuntur enim ⁊ videt̄ vigilie ſomnus quedaȝ ꝑuatio eſſe. ¶ Sed ꝯtra dicit Ar. ꝙ ſomnus eſt paſſio ſenſus:ſed nulla paſſio eſt priuatio:ḡ ſomnus nõ eſt ꝑuatio ſenſus. pᵒ pȝ per ſe. 2ᵒ vo ꝓbat̄ ex dictis. dicit eni pħs ꝙ ſomno ꝓpter ipſiꝰ quietis veritatẽ cooptatã metaphorã finis hñt aialia:eo ꝙ reges ſit ⁊ ꝓpter ſalutẽ aialiũ exiſtit. ¶ Item ſi opponerent̄ vt ꝑuatio ⁊ habitꝰ ſomnus ⁊ vigilia:tũc oporteret ꝙ habitꝰ eſſet ante ꝑuationẽ tẽpore ⁊ nã:cũ vigilia vt habitus oporteret ꝙ vigilia eſſet ante ſomnũ. cuius ꝯtrarium videt̄ dicere Ar. ſ. ꝙ ita ſuperiora plena ſunt nutrimẽto in pueris ꝙ in qnqȝ mẽſibꝰ nec vertunt ceruicẽ:⁊ ſic requieſcũt in matricibꝰ embria. Per hoc eniȝ videt̄ ꝙ ſomnus ſit ante vigiliã. ¶ Solo. dõm ꝙ ſomnus ⁊ vigilia opponunt̄ ſicut ꝑuatio ⁊ habitus circa ſenſibilitatẽ ⁊ cãs hñt ꝯrias que ſunt calidũ frigidũ in organis ſenſuũ. ¶ Ad id aũt qđ ꝯtra obijcit̄ ꝙ ſomnus dicit̄ paſſio ꝓpter cãm qȝ paſſio eſt ſenſus. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſomnus eſt finis per accñs. ſ. inquãtuȝ regeſcere accidit in ſomno per hoc ꝙ ſit ceſſatio ab actibus exterioribus. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſomnus ⁊ vigilia habent determinatum tempus ſue oppoſitionis ſicut cecũ ⁊ videns circa oculũ:⁊ propter hoc in primis quinque menſibus embria non dormiunt nec vigilant:ſed poſt illud tempus vigilia antecedit ſomnum.

¶ Utrum aliquod animal ſimul dormiat ⁊ vigilet.

Tertio querit̄ vtrũ aliqđ aial ſimul dormiat ⁊ vigilet. Dicit eni Ar. mouent̄ aũt qdã dormiẽtes ⁊ faciũt multa opa vigilãtiũ. Obijcit̄ ḡ ſic: oia opa vigilãtiũ ſunt opa exteriora. qdã dum dormiũt faciũt opera vigilantiũ:ergo quidaȝ dum dormiunt faciunt opera exteriora:quod falſum eſt. qȝ dormitio eſt quies ab operibus exterioribus. ¶ Itẽ quicũqȝ mouent̄ ab exteriori motu ⁊ faciũt opera exteriora ipſi habẽt ſenſus ſolutos. illi qui faciũt opera vigilãtiũ dũ dormiũt mouent̄ exteriori motu ⁊ faciũt opera exteriora:ḡ dũ dormiũt hñt ſenſus ſolutos qđ eſt ĩpoſſe. qȝ dicit pħs ꝙ ſomnũ imobilitatẽ dicimꝰ ſenſus velut vinculaȝ. ¶ Itẽ videt̄ ꝙ actꝰ vigilie nullo mõ talibꝰ inſit. Dicit eniȝ pħs ĩpoſſibile qn aliciũqȝ ſenſu ſentire ꝙ dormit aial. Inde ſic. cuicũqȝ ineſt actus vigilie ineſt ei ſm aliquẽ ſenſuȝ:ergo dormiẽti nõ ineſt actus vigilie. ¶ Itẽ pħs ſi partim ſm aliquos ſenſus ineſſet vigilia:⁊ ſm aliquos nõ ex hoc dormiẽdo ſentiret aial:qđ eſt ĩpoſſibile. ḡ videt̄ ꝙ non ſimul poſſit ineſſe ſomnus ⁊ vigilia. ¶ Sed ꝯtra. videt̄ ꝙ in talibꝰ magis inſit vigilia ꝗ̃ ſomnus. cuius eni effectꝰ eſt manifeſtior illiꝰ cã magis ineſt. ſed opera vigilie in talibꝰ magis ſunt manifeſta. qđ pȝ per hoc ꝙ tales mouent̄ localiter:ḡ cã illoꝝ operũ que eſt vigilia magis ineſt ꝗ̃ ſomnus. ¶ Sed ꝯtra. hoc iterũ obijcit̄. priuatio eni ⁊ habitus nõ ſimul inſunt circa idẽ. ſomnus ⁊ vigilia ſe hñt vt ꝑuatio ⁊ habitus. ḡ nõ ſimul inſunt circa ideȝ. de talibus autem dicitur ꝙ dormiunt:ergo nõ ineſt eis vigilia ſm aliquẽ modũ. ¶ Itẽ ſupra eſt habitum ꝙ ſomnus ineſt ſm illũ ſenſuȝ quo imobilitato omnes alij imobilitant̄:ſed ſomnus ineſt talibus:ḡ de neceſſitate inerit ſm ſenſum illũ:ḡ cũ ipſe ſit imobilis oẽs alij erũt immobiles:⁊ ſic ſm nullũ ſenſum faciũt opera vigilie. ¶ Sed ꝯtra. hoc iterũ eſt:ꝙ oẽ aial qđ ꝓcedit de loco ad locũ determinatũ videt̄ habere viſuȝ ſolutũ:ſed multi dormiẽtes ꝓcedunt de loco ad locũ determinatum:ḡ dormientes multi habent viſuȝ ſolutũ. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̄ quare expergefacti nõ memorant̄ operũ vigilie que faciunt in ſomnis: ⁊ bene memorant̄ alioꝝ ſomnioꝝ. videt̄ enim ꝙ magis deberent memorari operũ vigilie. fortius enim memorantur que fortius imprimunt̄. ſed fortius imprimunt̄ illa que imprimunt̄ ſenſibus ſolutis ꝗ̃ ea que imprimunt̄ ſenſibus nõ ſolutis:ergo fortius deberent memorari:ſed opera vigilie imprimunt̄ ſenſibꝰ ſolutis. ſomnia vo ſenſibus nõ ſolutis:ḡ magis deberent opera vigilie memorari ꝗ̃ cetera ſomnia. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qđ dicit Ariſto. ſ. ꝙ ſomniũ memorãt expergefacti. vigilantiũ aũt actꝰ nõ memorãt. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̄ quare dormientes nõ memorant̄ eoꝝ que fecerant in vigilia ꝑcedenti:⁊ bene memorant̄ in vigilia ſequẽti ſomnioꝝ que habuerant in ſomno ꝑcedẽti. videt̄ eniȝ ꝙ econtrario debeat eſſe. quicũqȝ eniȝ ſunt motus exteriores ⁊ ab exterioribꝰ ⁊ a pñtibꝰ vt ſi ſunt fortiores ⁊ magis ĩpedientes percipi interiores ꝗ̃ illa que cãnt̄ ab interioribus ⁊ nõ pñtibus:ſed in vigilia ſunt motꝰ exteriores ⁊ ab exterioribꝰ ⁊ pñtibꝰ qȝ a ſenſibꝰ. In ſomno vo ſunt motꝰ ab interioribꝰ ⁊ nõ a pñtibꝰ:ḡ motꝰ vigilie magis ĩpediũt motus interiores percipi ꝗ̃ motꝰ ſomni. pᵒ ꝓbat̄ per hoc:ꝙ exteriores magis ꝯtrariant interioribꝰ ꝗ̃ interiores:⁊ ſic magis debent ĩpedire. 2ᵒ pȝ per ante dicta. Inde ꝓcedit̄ ſic. In vigilia ſunt motus exteriores:in ſomno vo motus interiores:ḡ motus memorie qui eſt interior minus ĩpedit̄ in ſomno ꝗ̃ in vigilia. ¶ Itẽ quecũqȝ ſunt ab extrinſecis cauſis ita ꝙ vnũ eſt a fortiori alterũ a debiliori:id qđ eſt a debiliori nõ põt ĩpedire id qđ eſt a fortiori. ſomnꝰ ⁊ memoria ſunt ab extrinſecis cauſis:ita ꝙ memoria eſt a fortiori ⁊ ſomnus a debiliori. ḡ ſomnus nõ debet ĩpedire memoriã:⁊ ſic dormiẽtes debent memorari factoꝝ in vigilia ꝑcedẽti. pᵒ pȝ per ſe. 2ᵒ ꝓbat̄ ex hoc ꝙ memoria mouet in vigilia qđ nõ facit ſomniũ. ¶ Itẽ memoria videt̄ acceptio ꝑceptoꝝ:ſed in ſomno nõ recipiunt̄ niſi ꝑcepta. In vigilia vo ⁊ ꝑcepta ⁊ ꝑſentia. ergo motus memorie magis erunt cões in ſomno ꝗ̃ in vigilia. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̄ quare aliqs ſomnians obliuiſcit̄ ſui ſomnij:ſi ſtatim poſt ſomniũ mouet̄ vertẽdo ſe ad aliũ latus vel extendẽdo corpus. ¶ Solo. dõm ꝙ ad hoc ꝙ aliquis faciat in ſomnis opera vigilie exigunt̄ duo. Quorum vnũ eſt fortiſſima ĩpreſſio alicuius ꝑcepti in vigilia qđ faciendũ eſt in futuro. Alterũ vo eſt ſolo illoꝝ ſenſuũ qui ſuũ ſenſibile cõprehendunt a longe ⁊ maxime viſus ⁊ auditus. ¶ Sed ſciendũ ꝙ duplex eſt calor ſoluẽs ſenſus. ſ. nãlis ⁊ accidentalis. nãlis aũt duplex eſt. Quoꝝ vnus ꝓcedit a loco digeſtionis ad organa ſenſuũ:⁊ ille qñqȝ multũ dominatur in interioribꝰ ⁊ extremitatibꝰ manuũ ⁊ pedũ ⁊ tñ nõ ſoluit ſenſus. Alius eſt qui a corde ⁊ loco digõnis procedit ad caput:⁊ ibi accipit formã ⁊ ĩpreſſionẽ virtutis aialis que eſt in capite:⁊ idõ deſcendens ab anteriori ⁊ poſteriori capitis ſoluit ſenſus ⁊ cauſat vigiliã. Accidẽtalis eſt etiã duplex. ſ. qui ꝓcedit a loco digeſtionis ⁊ calefacit totuȝ corpus:vel aliꝗ̃ partẽ ipſius:vel ꝑcipue partes motiuas vt extrema manuũ ⁊ pedũ que ꝑcipue calent in ſomno ⁊ illos nõ ſoluit ſenſus. Alius eſt qui cũ cholerico ſanguine eleuat̄ ad caput. Et ille deſcẽdẽdo per organa virtutis aialis ſoluit ſenſus alios: ⁊ maxime illos quoꝝ organa magis extrinſeca ſunt in corpore ſicut viſus ⁊ auditus. ſoluit etiã virtutẽ motiuã ad motũ ꝓceſſiuũ. Nullus eni calor diſſoluit ſenſus niſi q deſcendit a capite. Sicut eni ſemẽ nõ accipit vtutis ĩpreſſionẽ informatiue niſi ĩ teſticulis:ita calor ⁊ ipſis nõ accipiũt ĩpreſſionẽ vtutis aialis niſi a capite in quo ſunt organa vtutis aialis. ⁊ idõ talis ſolo nõ ꝯtingit niſi in diſpoſitis ad freneſim ⁊ ad hmõi ĩfirmitates in qbꝰ calidus ⁊ cholericꝰ ſanguis eleuat̄ multũ ad caput. Dõm ḡ ꝙ ſũt duo cãntia phantaſma: ĩpreſſum ⁊ ſenſus. ¶ Solo. a calore accidẽtali ⁊ phantaſma ĩpreſſum qñqȝ mouet linguã ad loquẽdũ ⁊ qñqȝ os ſicut accidit in qbuſdã loquẽtibꝰ in ſomno:⁊ in qbuſdã pueris qui videntur mãmas ſuggere ĩ ſomnis. ¶ Ad ꝑmas ḡ qtuor rõnes dõm ꝙ tales dormiũt ſimplr qȝ ſomnꝰ eoꝝ cãtur ab eo qđ ſimplr eſt cã ſomni:hoc eſt a frigiditate humidi deſcendentis a cerebro ⁊ imobilitãtis organũ tactꝰ. Vigilant aũt ſm qd qȝ vigilia eoꝝ cãtur ab eo qđ eſt cã vigilie ſm quid idest a phantaſmate mouẽte fortiſſime:vel a calido accñtali quoſdã ſenſus ſoluẽte. Rões aũt ille ⁊ dicta pħi ꝓcedũt de ſomno ⁊ vigilia dictis ſimplr ⁊ nõ ſm qd. ¶ Ad 5ᵐ dõȝ ꝙ hec eſt falſa cuius effectꝰ eſt manifeſtior illius cã magis ineſt. manifeſtius eni ineſt qđ ſm exteriores ſenſus ineſt. ſ. viſum ⁊ auditũ. ⁊ tñ magis ineſt qđ ſm interiores ineſt. ſ. guſtũ ⁊ tactũ:⁊ ſm illos ineſt ſomnꝰ in eis qui faciũt opera vigilie in ſomnijs. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝑuatio ⁊ habitꝰ dicta ſimplr nõ ſimul inſunt eidẽ ſm idẽ. ſed nihil ꝓhibet vnum ineſſe ſimplr ⁊ alterũ ſm qd eidẽ:ſed nõ ſm idẽ. In talibus enim ſomnus ineſt ſimplr ⁊ vigilia ſm quid:⁊ ſm ſenſibile eidẽ:⁊ nõ ſm idẽ. qȝ ſomnus ineſt ſm organũ tactꝰ ⁊ vigilia ſm organa ſenſuũ ſentiẽtiũ a lõge. ¶ Ad aliud dõm ꝙ organo tactꝰ imobilitato ſimplr:neceſſe eſt organa alioꝝ ſenſuũ ſimplr imobilitari:ſed nihil ꝓhibet aliquẽ illoꝝ vel aliꝗ̃s diſſolui per accñs ⁊ ſm qd. ⁊ hoc intẽdit pħs dicere dicẽs ꝙ opera vigilantiũ ĩ dormiẽtibꝰ nõ fiũt ſine phantaſmate ⁊ ſenſu ꝗ̃dã ꝗ̃ diceret ſenſu ſoluto p accñs ⁊ nõ p ſe. ¶ Ad aliũ

Duplex eſt calor ſenſus ſoluens.

Nõ qſo ſolo iſta in ſomno ſit in diſpoſitis ad freneſim.

Quare excrecē tes opa vigilā- tiū ī ſomno ſi excitati fuerit nō recordant eorum.

dōm ꝙ viſus in talib⁹ ſolutꝰ per accñs vt patet ex ṗdictis. ℂ Ad id qḋ iuxta hoc querit̄ q̄re poſt ſomnū nō memorantur act⁹ vigilie ſed memorant̄ ſomnia cetera. Dōm ꝙ hoc ɔtingit iō qꝛ ſomn⁹ ineſt eis ſimpl̄r: ⁊ vigilia ſm qd. ⁊ iō qḋ ipꝛimit̄ in ſomno ipꝛimit̄ in virtute iteriori que eſt phantaſia ⁊ ipꝛimit̄ ſimpl̄r: ⁊ iō ſimpl̄r reſeruat̄ in memoria. Illud aūt qḋ ipꝛimit̄ in vigilia taliū nō ipꝛimit̄ ſenſib⁹ niſi per accidens ſolutis: ⁊ iō excludit̄ a fortiori motu interiori phantaſie virtutis. ℂ Ad argumētū aūt dōm ꝙ ea que ipꝛimuntur ſenſib⁹ ſimpl̄r ſolutis fortius ipꝛimunt̄ ꝗ ea que ipꝛimūtur itrinſecus phantaſie. ſed nō ipꝛimunt̄ ſenſib⁹ ſm qd ſolutis ⁊ per accñs. ℂ Ad id qḋ vlteri⁹ querit̄ iuxta hoc. ſ. q̄re in ſomnis nō fit memoria ṗteritoꝝ vigilia pactoꝝ: ſꝫ in vigilia bene fit memoria peractoꝝ in ſomnis. Dōm ꝙ hoc ē iō qꝛ memoria nullo mō pōt agere in ſomnis niſi per accñs vt ſupra habitū eſt: ſed bene agit in vigilia. ex ſupradictis eni pꝫ ꝙ memoria reuertit̄ in rē exteriorē ṗus acceptā a ſenſib⁹ cū intētione ṗteriti tēporis. Unde qḋ eſt rei exterioris opꝫ hēre ſenſum ſimpl̄r ſolutū. qḋ aūt eſt ṗteriti opꝫ accipere a ſenſu cōi: qui ēt imobilitat̄ ſm ɔuerſionē ad ſenſus ꝓprios. ℂ Ad p̄ᵐ aūt dōm ꝙ ɔtra hoc eſt ꝙ ſunt q̄dā exteriora que exigunt̄ ad eſſe interioꝝ: ſicut mot⁹ ſenſus cōis ⁊ ꝓprij ad motū memorie: ⁊ illa nō opponunt̄ interioribus: nec ipediūt ea ſed potius expediūt ⁊ cānt. Sil̄r ſunt q̄dā interiora que nō ſufficiēter cānt memoriā ⁊ cū illis nō pñt eē interiora illa ſicut memoria cū ſomno. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſomniū īquātū intrinſecū nō ipedit actū memorie ſed ipedit̄ iō: qꝛ ad actū ſuū exigit̄ act⁹ ſenſus cōis ⁊ ꝓprij q imobiles ſunt in ſomno. ℂ Ad aliud dōm ꝙ phantaſma in ſomno ṗacceptū qdē eſt: ſed nō eſt vt ṗacceptū ſed vt pñs: ⁊ iō cāt memoriā que eſt ṗacceptoꝝ vt ṗacceptoꝝ. ℂ Ad aliud dōm ꝙ ſomnia ſiunt in fine ſomni: qñ ſomnus iā eſt excitabilis ſicut debilis impreſſionis motus. ⁊ ꝓpter hoc nō ſubito ſequit̄ motus magnus ſicut extenſio vel verſio ad aliud latus tradunt̄ alia ſomnia obliuioni eo ꝙ motus fortior ſemper excludit debiliorem in actibus ſuis.

ℂ Queritur quid faciat ſomnum excitabilem.

Quarto ⁊ vltimo querit̄ quid faciat ſomnū excitabilē. Dicit aūt Ariſt. ꝙ expergiſcunt̄ cū digeſtio facta fuerit ⁊ obtinuerit que ipacta fuerat caliditas in anguſtū: multa ab eo q circunſtabat ⁊ diſcreti quoqꝫ fuerūt corpulētior ſanguis atqꝫ puriſſim⁹. Ex hoc accipit̄: ꝙ duo faciūt ſomnū excitabilē. Quoꝝ vnū eſt cōpletio digōnis in q̄ vincit caliditas ipacta in neruos ſenſibiles a circūſtāte frigido cerebri. 2ᵐ eſt diſcretio ſanguinis puri ⁊ groſſi ſiue corpulēti: ita ꝙ groſſus cedat in nutrimētū iferioꝝ: tenuis aūt ⁊ ſubtilis ad nutrimētū ſuperioꝝ ⁊ ṗcipue capitis. ℂ Sed ɔtra hoc obijcit̄. q̄to calidū eſt in mā ſpiſſiori tāto eſt inuincibilius. ſed in ṗn⁹ ſomni ante cōplemētū digōnis calidū eleuatū ad caput eſt in mā ſpiſſiori ꝗ digōne cōpleta: ḡ in ṗn⁹ eſt inuincibilius. ſꝫ qñ calidū eſt inuincibilius: ⁊ tūc ſomn⁹ eſt excitabilior: ḡ ſomnus in ṗn⁹ ante digōnē excitabilior eſt ꝗ in fine poſt digōnē. ℂ Itē tenuis ſanguis de facili eſt ifrigidabilis ⁊ ſtans: ⁊ frigiditas eſt cā ſomni. ḡ tenuis ſanguis magis operat̄ ad ɔtinuādū ſomnū ꝗ ad excitabilitatē ei⁹. ℂ Preterea dicit Ar. ꝙ diuo ematores ſomni ſunt q occultas hñt venas ⁊ magna capita habētes. ḡ a cōtrario videt̄ ꝙ magne vene ⁊ paruitas capitis operent̄ ad ſomni excitabilitatē. ℂ Solo. dōm ꝙ eſt excitabilitatis cā per ſe ⁊ per accidens.

Nō cās p ſe ⁊ p accñs excitabilitatis.

per ſe cā eſt cōplemētū digeſtionis qꝛ tunc ſegregat̄ ſanguis tenuis ⁊ purus ab impuro ⁊ corpulēto ⁊ purus eleuat̄ ſurſum. Impurus aūt deſcēdit deorſum. ṗ⁹ eni in ṗncipio digeſtionis calor eſt vehemēs ⁊ eleuat puꝝ ⁊ ipuꝝ ſimul ad ſuperiora. ⁊ ꝓpter hoc in mā illa groſſa fortificatur frig⁹ cerebri expulſo calido: ⁊ grauat ſenſus ⁊ facit ſomnū. ſanguis aūt ſubtilis eleuat̄ in fine digeſtionis qñ remittit̄ calidū ⁊ ille de facili deſcēdit per venas a capite qꝛ non diu manet ibi nō infrigidat̄ ⁊ inducit ſecū calidū in neruos ſenſibiles ⁊ cāt vigiliā. ℂ Cā vo per accidēs multiplex eſt. Eſt eni cā diſpoñs in ſubto ⁊ hec eſt duplex. ſ. ſubtilitas venaꝝ que ſunt in collo: que adeo ſtricte ſunt ꝙ nō pōt per eas cito diſtillare humidū ifrigidatū in cerebro qḋ eſt cā ſomni ⁊ hui⁹ oppoſitū. ſ. amplitudo venarū colli per quas cito diſtillat humidū ifrigidatū in cerebro. Alia vo cā. ſ. diſponēs in ſubto eſt ſomni magnitudo qdē capitis vt in nanis ⁊ homuncionibus eſt: magnū eni caput ɔtinet magnū cerebrū cuius multa frigiditas diu vincit calidū cū nutrimēto eleuatū. per oppoſitū aūt paruus capitis ꝓpter paruū cerebrū ⁊ ſiccū eſt cā excitabilitatis facilis. ℂ Itēꝫ cā per accñs eſt frigiditas circa locū digōnis per quē nō pñt eleuari euaporatiōes ad caput ſicut eſt in melācholicis vt ṗhabitū eſt. ℂ Item cā per accidens eſt motus violent⁹ qui euocat aīam ab interiorib⁹ ad exteriora: ⁊ ſic etiā cā per accidēs eſt infirmitas que nō permittit aīam in interiorib⁹ quieſcere. ℂ Item per accidens cā eſt nimiū ieiuniū, ꝓpter qḋ aufert mā euaporatiōis que deberet fieri ad caput ⁊ cāre ſomnū. ⁊ ſunt quedā alie hmōi cāe per accidens. ℂ Dōm ḡ ad p̄ᵐ ꝙ ſpiſſa mā nō de facili diſtillat per venas: ⁊ ꝓpter hoc diu manēs in capite infrigidat̄ ⁊ cāt ſomnū. ℂ Ad aliud dōm ꝙ humidū tenue deſcendit anteꝗ infrigidet̄ frigiditate ɔuertente ipm ⁊ inſpiſſante per ablationem calidi. Et hec de ſomno dicta ſufficiant.

Deinde tractande ſunt ſeptē q̄ōnes quas mouet Ariſto. de ſomno. ſ. qd ſit ſomniū: ⁊ ꝓpter quā cām dormiētes q̄dā ſomniāt ⁊ q̄dā nō: et q̄re q̄dē ſomniātes q̄nqꝫ nō recolūt ⁊ q̄nqꝫ recordat̄. Et ſi ɔtingat futura preuidere in ſomno vel nō: ⁊ qualiter ɔtingit hoc. ⁊ vtrum futura ab homine perſpiciant̄ ſolū: vel quorūdam demonū habēt cām: ⁊ vtrum a natura fuerit vel ab euentu.

ℂ Utrum ſomnium ſit paſſio intellectus.

Querit̄ primo qd eſt ſomniū. Sed qꝛ ſomniū eſt paſſio ſomniantis ⁊ opꝫ paſſionē diffiniri p ſubm: opꝫ ḡ querere primo cui⁹ vt ſubti ſit ſomniū. ⁊ 2° cuius ſit vt cāntis ſuā eſſentiā. ſ. vtꝝ ſenſibiliū ſpērū vel imaginabiliū vel itelligibiliū. ⁊ 3° qd ſit ſomniū. ℂ Circa p̄ᵐ querunt̄ q̄tuor. Quoꝝ p̄ᵐ eſt vtꝝ ſomniū ſit paſſio itellectus. 2ᵐ vtrū ſit paſſio opinionis. 3ᵐ vtrum ſit paſſio imaginationis ſiue phantaſie. 4ᵐ vtrum ſit paſſio ſenſus cōmunis vel ꝓprij.

Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Dicit Ariſto. in 2° de ſomno ⁊ vigilia. ṗter ſomnuꝫ videmus qd aliud queadmodū vigilādo ſentiētes aliquid: de eo eni qḋ ſentimus ſepe ⁊ itelligimus aliqd: ſic ⁊ in ſomnis ṗter phantaſmata iterdū videmus alia ⁊ intelligim⁹. Ex hoc accipit̄ ꝙ ſicut in vigilia per ſenſum accipimus particulare: ⁊ per intellectū abſtrahimus vniuſ̄e: ⁊ ſic itelligimus aliud: ita etiā in ſomnis ſomniādo ab ipſis phantaſmatib⁹ abſtrahit̄ cognitio intelligibilis: ⁊ ita videtur eſſe ſomnium cognitio intelligibilis ⁊ paſſio intellectus. ℂ Item hoc probat Ariſto. per ea que accidunt circa quoſdam homines. Dicit enim ꝙ iam quidem viderunt huiuſmodi ſomnia velut que videatur ſm memorie perceptionem diſponere que preponitur. Et intendit dicere ꝙ aliquis in ſomno diſponit ſomnium ſuum per actum rationis ⁊ ad interpretationeꝫ: ⁊ hoc percipitur in his qui in memoria ſua retinēt ſomnia ſua: ſicut dicitur de ſomnio Herculis qui vidit ſomnium ſuum cuius nullus voluit dicere interpretationem: ⁊ ipſe poſtea eiuſdeꝫ ſomnij interpretationem ſomniauit. ℂ Preterea nos experti ſumus hoc ꝙ quādoqꝫ ſomniamus nos diſputare de ſenſibilibus ⁊ inuenire intelligibilia qḋ non eſt niſi intellectus facere. igitur videtur ſomniū eſſe paſſio intellectus. ℂ Itēꝫ Gregorius ⁊ Auguſtinus dicūt ꝙ ſomnia ſunt reuelationes angelorum. Reuelatio aūt hec conuenientiſſime ſit ad intellectum ſicut dicit Daniel. Quoniam intellectui opus eſt in viſione. ℂ Item dicit Alphorabius ꝙ pure intelligentie que dicuntur angeli ſunt agentes quaſdaꝫ cognitiones ſomniabiles: que tamen ſm ipſa nō habent niſi ſpecies intelligibiles. ⁊ ita videtur ꝙ ſiat ad intellectum ſolum huiuſmodi cognitio. ℂ Item dicunt Auicēna Iſaac ⁊ Algazel. ℂ Per rōnē aūt obijcit̄ ſic. Cuiuſcūqꝫ actus ſemper eſt mobilis: ⁊ non pōt fieri imobilis niſi per ſomnuꝫ ipſius per ſe paſſio eſt qḋ apparet: in ſomno intellectus eſt talis. ḡ videt̄ ſua ꝓpria paſſio eſſe id qḋ apparet in ſomno: ſed ſomniuꝫ eſt id qḋ apparet in ſomno: ergo ſomnium eſt paſſio intellectus. ℂ Item ſomnium eſt illius vt dicit phūs in quo vltimo ſtant phantaſmata accepta per ſenſuꝫ: ſed vltimo ſtant

in itellectu: ergo ſomniū eſt intellectꝰ. ❡ Itē qcqd trāſit de vno extremo in alterū per mediū nō debet ſiſtere in medijs do-nec pueniat ad extremū. ſpēs cognoſcibiliū trāſeunt a ſenſu in itellectū per phantaſiā ⁊ imaginationē: ergo nō debēt ſiſtere in phantaſia ⁊ imaginatione donec pueniāt in extremū qḋ eſt itellectꝰ. Et cū in ſomno ſit motꝰ hmōi ſpērū vī ſomniuz moueri in itellectu ⁊ eſſe paſſio itellectus. ❡ Itē dicit Ar. ꝙ ſomniū eſt paſſio itelligibilis vel ſenſibilis. Ḣis eni ſolum eoꝝ que ſunt in nobis cognoſcimus aliqd: ſed nō eſt paſſio ſenſibilis vt ipſe ibidē dicit: ergo relinqͥ ꝙ ſit paſſio intelligibi-lis. ❡ Sꝫ ꝫ. qcqd vī ſub determinata ꝗlitate ⁊ figura ⁊ colore nō vī viſione itellectuali. id qḋ vī in ſomnia vī hoc mō vt frequēter: ergo nō vī viſione itellectuali. ❡ Itē Algazel dicit ꝙ cū ſomniū ſit motꝰ virtutis phantaſtice ⁊ eiꝰ inſtabilitatis: phantaſtica aūt virtꝰ nō eſt itellectꝰ: ergo ſomniū nō eſt paſſio itellectꝰ. ❡ Itē Alphorabiꝰ dicit ꝙ ſomniū eſt motꝰ imagi-natiue. ⁊ ſiſr videnſ dicē oēs phī. ❡ Solo. dicimꝰ ꝙ ſomniū nō eſt paſſio itellectꝰ ſicut ꝓbāt vltime rōnes. Supius eniꝫ habitū eſt ꝙ itellectꝰ a ſomno imobilitaſ per accñs: ⁊ ſi inue-niſ in ſomno ſolutꝰ nō erit ordinata ſua ꝯuerſio ad ea q̄ ap-parēt in ſomno: ſꝫ erit admixtꝰ phantaſijs iudicās de phā-taſmatibꝰ vt de rebꝰ: ⁊ pp hoc frequētiſſime errat: ⁊ iō acci-dit ꝙ alicui vī ꝙ diſputet in ſomnis ⁊ videnſ ei argumenta formata ⁊ qñ vigilās examinat ea inuenit ſopita ⁊ debilia: ⁊ ſiſr eſt de verſibꝰ factis in ſomno q in vigilia examinata ni-hil valere videnſ. Qḋ autē qñqꝫ vera itelligunſ in ſomnijs hoc ſit qbuſdā alijs de cauſis q̄ īfra determinabunſ. ❡ Ad pᵐ ergo dicendū ꝙ lꝫ actꝰ itellectꝰ qñqꝫ ſaluetſ in ſomno tñ eēn-tia ſomnij eſt in formis imaginabilibꝰ ⁊ ſpēbꝰ phantaſma-tis ⁊ ſenſibꝰ qbꝰ ſe tūc imiſcet itellectꝰ: ⁊ pp hoc ſomniū non eſt intellectꝰ niſi per accñs: ⁊ per ſe phantaſie vel ſenſus. vñ alia aīalia ꝓter hoiem ſomniare inueniunſ. ❡ Ad aliḋ dōm ꝙ reuelatio ſomnialis hꝫ aliqḋ eſſe ꝓphetie ⁊ aliqd de eſſe ſomnij: ⁊ ſm hoc ꝙ eſt hñs eſſe ſomnij nō ſiſtit in intellectu ſed in imaginabilibꝰ ꝓparatis ad phātaſiā ſicut ꝙ Daniel vidit beſtias aſcēdētes ō mari ⁊ Pharao ſpicas ⁊ boues: ſꝫ ſm ꝙ eſt ꝓphetie ſic ꝓncipaſr eſt in itellectu: ⁊ ſic differt a ſomnio ſicut determinari hꝫ in q̄ōne de ꝓphetia: ⁊ eodē mō rñdēdū eſt ad dicta phoꝝ. ❡ Ad aliud dōm ꝙ nō ſolus itel-lectꝰ eſt q agit in ſomnijs: imo imobilitaſ qñqꝫ per accñs: ſꝫ phantaſia ⁊ imaginatio qñqꝫ agūt ꝯtinue in vigilātibꝰ ⁊ dor-mietibꝰ magis: eo ꝙ tūc ceſſant actꝰ ſenſuū exterioꝝ ⁊ aīa cō-uertiſ totaſr ad iteriora. ſ. ad actū imaginatiōis ⁊ phanta-ſie. ❡ Ad aliud dōm ꝙ ſenſibilia vt ſenſibilia nō trāſeūt in itellectū imo manēt in imaginatione vt determinatum eſt. ❡ Ad aliud dōm ꝙ phantaſia ⁊ imaginatio ſunt media in-ter ſenſum ⁊ itellectū tanq̄ iter extrema eiuſdē nāe. In ſen-ſu eni eſt forma idiuiduabilis determiate ꝗtitatis ⁊ figure: ⁊ illa accipiſ ab imaginatione ⁊ phantaſia: ſꝫ in itellectu eſt vſe qḋ eſt ſine hic ⁊ nūc. Et cū ſomniū eēntiaſr exiſtat in ta-libꝰ formis ⁊ idiuidualibꝰ ſomnij nā nō ptīſit ad itellectū. ❡ Ad vltimū dōm ꝙ qñ dicē Ar. ꝙ ſomniū eſt paſſio ſenſibi-lis vel itelligibilis: itelligit ſꝫ itelligibilis ſm actū iterioꝛē q in ſomno nō imobilitaſ. Qñ vō dicē ꝙ ſomniū nō ē paſſio ſē-ſus: itelligit ſenſuꝫ ſꝫ actū exterioꝛē q in ſomno imobilitaſ.

❡ Utrum ſomnium ſit paſſio opinionis.

DEinde queriſ vtrū ſomniū ſit paſſio opionis. Et vī ꝙ ſic. Dicit eni Ar. manifeſtū qñ neqꝫ ſomniū eſt neqꝫ in ſomno phantaſia: ſꝫ qñ itel-ligimꝰ q̄ opione opinabamur. Ex hoc accipiſ ꝙ phantaſia nō eſt ſomniū ſꝫ itellectꝰ opinabi-liū. Et ita vī ꝙ ſomniuꝫ eſt paſſio opinionis. ❡ Itē oē cognoſcibile ꝓportionabile eſt illi pti aīe per quā cognoſciſ. ſomniū eſt cognoſcibile qḋdā: ergo erit ꝓportiona-bile alicui parti aīe per quaꝫ cognoſciſ. ſꝫ in ſomnio accipiſ vnū ꝓbabiliter in quo tñ eſt qñqꝫ deceptio. Cū igiſ talis ac-ceptio ſit ꝓpria opinionis videſ ſomniū opionis eē ꝓpriū. ❡ Preterea ſomniū qñqꝫ eſt falſum qñqꝫ eſt verū: crediſ tñ ſemp eē verū: ⁊ hoc eſt ꝓpriū opionis: ergo ſomniū eſt opionis paſſio. ❡ Cōtra opio nulli beſtiaꝝ ineſt vt dicē phs. ſomniū aūt ineſt beſtijs: ergo ſomniū nō eſt paſſio opionis. ❡ Itē opio nitiſ rōni ꝓbabili: ⁊ rōnibꝰ ſit fides ꝫ. talis aūt modus rōci-nādi nō eſt in ſomnio: ergo ſomniū nō eſt opinionis propriuꝫ. ❡ Preterea dicit Ar. in fine ſecūdi de aīa. ꝙ opio qñqꝫ cō-traria eſt ſenſui: ſicut illa que dicit ſolē eē maioꝛē hītatione: cū ſm ſenſuꝫ videſ eſſe monopedalis ſomniū nunq̄ eſt niſi de acceptis p ſenſum: ergo ſomniū nō eſt opionis ꝓpriū. ❡ Itē rōnē ponit ad hoc Ar. ſic dicēs. ſꝫ neqꝫ in opione ē ſomniū: nō eni ſoluꝫ aduenientes dicimꝰ hoiem vel equū eē ſꝫ albū vel pulchrum: quoꝝ opio vtiqꝫ ſine ſenſu nihil iudicat nec vere nec falſe. in ſomno aūt hoc accidit aiaꝫ facē. Simiſr eni qñ hō ⁊ qñ albꝰ videmꝰ videre in ſomnis. ⁊ hec rō eſt: qꝛ opio nō iudicat ſenſibilia niſi ꝯiuncta ſenſui: ⁊ tūc ēt non iudicat vt ſenſibilia ſꝫ per rōnē ꝓbabilē. In ſomnis vō iudicanſ ſen-ſibilia vt pñtia: nō eni ſomniamꝰ tñ hoiem in rōne hoīs ſꝫ ēt albū ⁊ pulchrū: ⁊ ſic pꝫ ꝙ ſomniū nō eſt paſſio opionis. ❡ Solo. ꝯcedimus ꝙ ſomniū nō eſt opionis ꝓpriū: ⁊ ſi opi-nio inueniaſ in ſomnio hoc erit per accñs vt dicimꝰ de itelle-ctu ſm ꝙ iudiciū opionis imiſcet ſe ſimulacris ſenſibilium. ❡ Ad pᵐ ergo dōm ꝙ dictū Ar. cū ꝯditione itelligēdū eſt. ſ. ꝙ in qbuſdā ſomnijs nō eſt phantaſia tñ lꝫ ſub aīe ſit ſomno: ſed itelligimꝰ in ſomnijs q̄dā que in vigilia opinabamur p opi-nionē: eo ꝙ itellectū imiſcet ſe phantaſmatibꝰ per accidēs. ❡ Ad aliud dōm ꝙ eſt credulitas eſtimationis que initiſ imaginationi vt rei ⁊ hec eſt in ſomno: ⁊ hec eſt credulitas per rōneꝫ que eſt fides alicuiꝰ ꝓbabilis ⁊ hec eſt opionis: ⁊ illa nō eſt in ſomnio. ❡ Ad aliḋ dōm ꝙ phantaſie ⁊ ſenſus cōis eſt ꝙ ſiē falſa ⁊ vera eſſe credunſ: ⁊ iō hoc nō eſt illius opionis: ꝙpropter nō ſequiſ ꝙ ſomniū ſit opionis paſſio.

❡ Utrum ſomnium ſit paſſio imaginationis.

TErtio queriſ vtrū ſomniū ſit paſſio imagina-tionis vel phantaſie. Et videſ ꝙ ſic. Dicit eniſ Alphorabius ꝙ ſomniū attribuiſ virtuti ima-ginatiue. Iſta eni virtus ſemp eſt in motu ⁊ in actiōe ꝯtinua: ⁊ in trāſlatiōe de vna imagina-tione ad aliā imaginationē. ❡ Iteꝫ Alphoraꝰ ſomnia ōbēt attribui vtuti imagiatiue ſiue fuerāt vera ſiue falſa. ❡ Itē Auicēna dicē ꝙ virtꝰ imagiatiua agit in ſomnio. hoc ēt dicit Algazel. ſ. ꝙ ſomniū eſt motꝰ virtutis phanta-ſtice. Ar. ſit dicit ꝙ ſenſibilis eſt qdeꝫ ſomniare. hoc aūt eſt in eoqḋ phantaſticū. ❡ Itē Ariſto. ſomnium eſt phantaſia quedā: ⁊ in ſomnio phantaſma qdē eſt phātaſtice vtutis ergo phantaſtice virtutis eſt ſomniū. ❡ Iteꝫ per rōnē ꝓbaſ hoc idē. ſomniū eni eſt motꝰ ſimulacroꝝ ſenſibiliū mā nō pñte. ſimulacra aūt illa nō manēt niſi in imaginatione: ergo ſomniū nō erit niſi imaginationis. ❡ Sed cōtra. Aliqs ſomniat ſe videre ⁊ audire. ſed videre ⁊ audire non ſunt imaginatio-nis: ergo ſomniū nō eſt imaginationis ꝓpriū. ❡ Item dicit Ariſto. ꝙ lꝫ ſenſus in ſomnijs imobilitenſ ſm actus exte-riores: nō tñ ſm actus interiores: ergo videſ ꝙ ſomniuꝫ ſit motus ſenſus ſm actū exterioꝛem ⁊ ita nō erit motus phan-taſie. ❡ Solo. dōm ſicut dicit Alphorabius. in micromanꝰ. motus ſenſibiliū eſt a ſenſu in imaginatione ita ꝙ ꝓncipiuꝫ eſt a ſenſu ⁊ ſinis in imaginatione. In ſomnio aūt eſt motꝰ ſenſibiliū ꝑceptoꝝ ab imagiatione ad ſenſuꝫ ita ꝙ prin-cipiū eſt ab imaginatione ⁊ ſinis ad ſenſum: ⁊ ideo ſomniū eſt imaginationis vt a quo ⁊ principiuꝫ motus eius. ❡ Ad pᵐ ergo dōm ꝙ aliquis ſomniat ſe videre ⁊ audire hoc accidit ex motu ſinis ſomnij. ❡ Ad aliud dōm ꝙ ſunt actus inte-rioꝛes ſenſuum ſm ꝙ reducunſ ad ſenſum cōmunē: ⁊ ſm il-lud eſt ſomniū quātū ad ſinē ſui motus. ſunt etiā actus ſen-ſuum ꝓprioꝝ in ſe ſm organa: ⁊ ſm illos nō ſemper eſt ſo-mnium: qꝛ qñdoqꝫ deſunt organa.

❡ Utrum ſomnium ſit paſſio ſenſus cōmunis.

QUarto ⁊ vltimo queriſ vtrū ſomniū ſit paſſio ſenſus cōis vel ꝓprij. Et videſ ꝙ nō per rōnē quaꝫ ponit phs in de ſomno ⁊ vigilia ſic dicēs. Si viſus viſionis eſt videre ⁊ auditꝰ audire: ⁊ ſimo ſenſus ſentire: hec autē ⁊ ſunt cōia ſen-ſuum vniuſr figura ⁊ magnitudo ⁊ alia hmōi. propria aūt vt calor ſonus ⁊ ſapor: in potētia ſunt oīa cōti-nentis ⁊ dormientis videre. ſimiliter ⁊ de reliquis pꝫ ꝙ nō ſentimꝰ in ſomnijs. nō ergo ſenſu ſomniū percipimus hoc eſt ꝙ in ſomnijs ſenſus clauſi ſunt. ſ. cōmunis ⁊ ꝓprius ⁊ nō ſentiunt niſi in potētia ſicut cōtinētis ⁊ dormientis potētia vidēt: ⁊ ſic de alijs ſenſibꝰ: ergo relinquiſ ꝙ ſomniū nō eſt ſen-ſibilis partis anime. ❡ Item Ariſto. in ſomno poſitum eſt nihil videre nec audire neqꝫ omnino ſentire. ❡ Item ea-

Secūdo de aīa tex. cō.

Tex. cō. 159.

Uide pro hoc Auerroē i cōmēto ſup lib. de ſomno ⁊ vigilia circa mediū.

inſecũq; eſt aliq̃ cognitio ipſa erit ipſius in actu cognoſcẽtis: ſomniũ aũt eſt cognitio quedã vt dicit Ariſto. ğ erit alicui⁹ in actu cognoſcentis: ſed ſenſus nõ actu cognoſcunt in ſomnijs: q: ſenſus imobilitati ſunt: ğ ſomniũ nõ eſt paſſio ſenſus. Pma pȝ per hoc q̧ cognitio eſt act⁹ cognoſcẽtis ⁊ in cognoſcente vt is ſubto. Secũda pbaẽ per dictaȝ Ariſto. Si forte dicaẽ q̧ ſomniuȝ eſt cognitio in habitu ⁊ eſt paſſio cognoſcẽtis in habitu ⁊ nõ in actu. ℂ Cõtra omnis cognitio per quã appacẽt actualiter ſpẽs cogniſcibiliũ eſt paſſio alicuius cognoſcẽtis in actu. ſomnium eſt talis cognitio: ğ eſt paſſio alicui⁹ actualiter cognoſcentis. Prima pbaẽ per ſe. Secũda pbaẽ per hoc q̧ in ſomno ꝯuertunẽ actualiter ſup ſimulacrũ ſicut ſupra rẽ. ℂ Itẽ nihil per ſe apparet ſenſibus niſi qñ vtimur ſuis actib⁹: ſed ſomniũ apparet qñ imobiles ſunt ſenſus ſm actũ: ğ ſomniũ nõ appet ſenſib⁹ per ſe. ℂ Itẽ

Te.cõ.60. dicit in 2° de aia q̧ poſſum⁹ itelligẽ cũ volum⁹: ſȝ nõ ſentire cũ volum⁹. ⁊ hui⁹ dicti cã eſt: q: ſpẽs itelligibiles accepte ſũt apud nos ſup q̃s poſſum⁹ ꝯuerti qñ volum⁹: ſenſibilia aũt nõ ſemp ſũt pñtia nobis ⁊ iõ nõ poſſum⁹ ſentire qñ volum⁹. Ex hoc ꝯcgũiẽ ſic. ſenſus nõ eſt niſi in rei pñtia: ğ ſomnium nunq̃ eſt in ſenſu. ℂ Itẽ qdã ſenſus nõ fiunt niſi per mediũ extra: ſomniũ aũt nõ vtiẽ medio eo q̧ in ſomnio ſenſus nihil patiunẽ a medio: ğ ſomniũ nõ eſt in ſenſu. ℂ Sed ꝯtra. dicit Ariſto. in ſomnijs nihil pati ſenſuȝ nõ verũ: ſȝ ꝯtingit viſuȝ pati qdẽ ⁊ alios ſenſus: ſingulũ aũt hoꝝ quẽadmodũ nobis vigilãtib⁹ euenit qdẽ quodãmõ ſentiri: non ſic aũt in vigilãtib⁹. Et ex hoc accipiẽ q̧ ſenſus ſic appbẽdũt in ſõno vt in vigilia lȝ res nõ ſit pñs in ſomno ſicut eſt pñs i vigilijs. ℂ Itẽ Ariſto. ponã ğ qd eſt manifeſtũ qñ ſenſibilis pticule paſſio eſt ſomniũ ſic qdẽ ⁊ ſomn⁹ ſupple paſſio eſt ſenſibilis pticule. nõ eni alij qdẽ alicui ieſt ſomn⁹. Alij aũt ſomniare ſȝ eidẽ. cũ igiẽ ſupra dictũ ſit q̧ ſomn⁹ eſt ſm ſenſuȝ: ſomniare ẽt erit ſm ſenſuȝ. ℂ Itẽ dicit Ar. manifeſtuȝ q̧ nõ ſolũ in vigilãdo mot⁹ a ſimulacris fiunt ⁊ q in corpe ſũt ⁊ q extriſecus: ſȝ ⁊ qñ ſit paſſio hec q̃ vocaẽ ſomn⁹: ⁊ magis tũc appet: ſubdit eni expellunẽ qñ opanẽ qdẽ ſenſus ⁊ itelligẽtia ⁊ exterminanẽ quẽadmodũ iuxta multũ ignẽ minor: ⁊ triſtitie ⁊ delectationes pue iuxta magnas: dũȝ võ qeſcũt ſupnatãt ⁊ pua. ℂ Ex hoc accipiẽ q̧ ſimulacra moueẽt iteri⁹ in dormiẽdo ⁊ in vigilãdo: ſȝ in vigilãdo nõ ſentiunẽ mot⁹ interiores pp fortiores exteriores: q: fortior motus excludit debiliorẽ ſicut magn⁹ ignis obfuſcat minorẽ ⁊ maior triſtitia miorẽ. Cũ igiẽ mot⁹ vt dicẽ Alphora⁹ ſit ab imaginatiõe ad ſenſũ: ſomniũ erit mot⁹ ſenſus ⁊ paſſio ipſi⁹. ℂ Itẽ Ariſt. nocte pp vacationẽ ſm pticulã ſenſuũ in potẽtiã agẽdi eo q̧ ab exteriorib⁹ ad id qd eſt itra fiat caliditas reflũxio ad pñ͠ ſenſibilis particule referunẽ ⁊ fiũt manifeſta ſedata turbatione. ℂ Ex hoc accipiẽ: q̧ cũ calor retrahiẽ ad iteriora i ſomnis imobilitanẽ ſenſus ſm actũ exteriores: ⁊ itriſec⁹ ad ipſos influũt imagines: ⁊ lȝ illi pui mot⁹ ſint cũ pcipiunẽ fortiter eo q̧ exterior turbatio ſedata ſit: ⁊ ex hoc iterũ vȝ q̧ ſomnium ſit paſſio ſenſus. ℂ Si forte pp hoc aliqs dicat q̧ duplex eſt act⁹ ſenſus. ſ. iterior ⁊ exterior. ⁊ ſȝ exteriorẽ agit in vigilia: ſm iteriorẽ agit i ſomno. ℂ Cõtra. oẽ mobile homogeneũ motũ ab aliq̃ motore in pte vna natũ eſt moueri ab eodem in oĩb⁹ ptib⁹. ⁊ rõ hui⁹ eſt: q: ipm eſt homogeneuȝ ideſt eſt vni⁹ nãe in oĩb⁹ ptib⁹. ſȝ organũ cuiuſlibet ſenſus corp⁹ eſt homogeneũ: ğ ſi moueẽ in pte vna mouebiẽ ⁊ in alia: ⁊ ſi imobile ẽ in pte vna ⁊ in alia erit imobile: ſȝ in ſomnis imobilitaẽ organũ exteri⁹: ğ ⁊ iteri⁹ imobilitabiẽ. ⁊ ſi moueẽ iteri⁹ mouebiẽ ⁊ exteri⁹. ℂ Itẽ pbatũ eſt ſupra q̧ vapor eleuatus a loco digõnis ⁊ ifrigidat⁹ in cerebro deſcẽdẽs ad organa ſenſuũ imobilitat ſenſus ⁊ cãt ſomnũ. Cũ ğ ille vapor citi⁹ attingit itrinſec⁹ q̃ extriſec⁹: forti⁹ imobilitat ea iteri⁹ q̃ extra. ℂ Itẽ organa ſenſuũ magis ſunt ordinata ad exteriora q̃ ad iteriora: ſȝ ad exteriores nõ ſufficiũt p ſe: viſus eni nõ videt ſine actu lucidi: ğ videẽ q̧ multũ min⁹ ſufficiũt per ſe ad iteriores. Prima pbaẽ per hoc q̧ act⁹ exterior eſt in vigilia ⁊ in oĩ aĩali. Quidaȝ eni ſũt q nunq̃ ſomniauerũt p totã vitã vt dicit Ar. nulli aũt ſunt q nõ ſunt vſi ſenſib⁹ in vigilia ſm act⁹ exteriores. Si pp hoc ꝯcedaẽ q̧ ſomniũ nõ ẽ paſſio ſẽſus. ℂ Cõtra. qcqd appet alicui vt vigilãti ⁊ vtẽti ſenſib⁹ ipm appet ei ſm ſenſus. ſomniuȝ appet vt vigilãti ⁊ vtẽti ſenſib⁹: ğ ſomniũ appet ſȝ ſenſus. p⁹ pbaẽ p hoc: q̧ in vigilijs nõ vtimur niſi ſẽſib⁹. 2° võ pȝ p experiẽtiã: q: cũ ſõniam⁹ vi nobĩ frequẽter vt videam⁹ ⁊ audiam⁹. vñ ſomniũ eſt ſic cogitatiõi vigilãtis. ℂ Sȝ tũc q̃riẽ vtr̄ ſomniũ ſit paſſio ſenſus cõis vel ꝓprij: ⁊ vȝ q̧ vtriuſq;. In ſomnis eni diſcernim⁹ albũ ⁊ dulce: ⁊ ſic de alijs qd ptinet ad ſenſuȝ ꝓpriũ ⁊ iudicam⁹ vtr̄ albũ ſit idẽ dulci qd ptinet ad ſenſũ cõeȝ: ğ ſomniũ ẽ paſſio ſenſus cõis ⁊ ꝓprij: ⁊ ſenſus p accñs. Iudicam⁹ eni in ſomnis q̧ albũ ẽ fili⁹ diarrij. ℂ Sȝ ꝯ. ꝯtigit q̧ aliqs orbat⁹ oculis ſomniat ſe vidẽ ⁊ hec appitio nõ põt eẽ ad organũ ſenſus ꝓprij: ğ vȝ q̧ ſomn⁹ nõ gñalr̄ ſit paſſio ſenſus ꝓprij. ℂ Solo. dõm q̧ ſomniũ eſt paſſio phantaſie ⁊ ſenſus cõis ſm relationẽ quã hȝ ad ſenſus ꝓprios: ⁊ mot⁹ ſomnij icipit a phãtaſia ⁊ terminaẽ ad ſenſũ. pp qd dicẽ Ar. q̧ mot⁹ ſomnij ẽ ſicut mot⁹ vertiginis q cõponiẽ ex pulſu ⁊ tractu. ſenſibilia eni p⁹ ꝓcedũt a ſenſu cõi cũ imaginatiõe q mot⁹ ẽ ſicut pulſus: ⁊ poſtea redeũt ab imaginatiua ad ſenſuȝ cõeȝ: ⁊ ille mot⁹ ẽ ſicut tract⁹. Dicit eni Ar. q̧ recedẽte ſenſibili extriſeco in cella remanẽt ſimulacra ⁊ redeũt in ſomnio ad organũ ſẽſus cõis. Sẽſus aũt cõis defert ad ſenſata ꝓpria: ſic ẽt ſacẽ in vigilia vt ſupra dcm̃ eſt: ⁊ iõ vȝ hoĩ q̧ videat ⁊ audiat ⁊ tangat ⁊ agat alijs ſenſib⁹. ℂ Dõm ğ ad p͠ q̧ rõ Ar. nõ pbat niſi q̧ ſomniũ nõ eſt paſſio cõis ⁊ ꝓprij ſenſus ſm actũ exteriorẽ. ſic itelligiẽ dcm̃ ſequẽs ⁊ induciẽ ab Ar. ℂ Ad aliud dõm q̧ illud argumẽtũ neceſſariũ eſt: ſȝ hec eſt falſa q̧ ſenſus in ſomnijs nõ ſit actualr̄ cognoſcẽs. ſenſus eni cõis ſm ꝯuerſionẽ ad iteri⁹ nõ imobilitaẽ in ſomnijs ⁊ illi⁹ actualis cognitio eſt ſomniũ. ℂ Ad aliud dõm q̧ ſomniũ ẽ paſſio cognoſcẽtis in actu ⁊ ſenſus cõis ſm ꝯuerſionẽ ad iteri⁹ imotaẽ a ſimulacris ſenſibiliũ in ſomnis: ⁊ illa ſimulacra accipit vt ſenſibilia cõia ⁊ ꝓpria p accñs: ⁊ cõponit ⁊ diuidit ea ⁊ iudicat itẽtiões ex ipſis reſultãtes: hec eni oĩa põt facẽ ſenſus cõis vt ſupra pbatũ ẽ. ℂ Ad aliud dõm q̧ qdã dicũt q̧ ſenſus cões ⁊ ꝓprij imobiles ſunt in ſomno ſm act⁹ exteriores. Interi⁹ aũt a q̃dã calore iteriori ſoluunẽ. ℂ Sȝ hoc nõ placet ſȝ poti⁹ ſm Alphora͠ ⁊ Auic͠ ⁊ Alga͠ dõm ẽ q̧ mot⁹ ſomnij ſiſtit ad organũ ſenſus cõis. ⁊ ille in ſomnis imobilitaẽ p accñs ſm ꝯuerſionẽ ad actũ exteriorẽ: nõ eni imobilitaẽ p ſe ſȝ nõ ifluit virtutẽ ſenſus ⁊ ſpũȝ ſenſibilẽ organis ſẽſuũ ꝓprior: pp hoc q̧ ipa organa ſenſuũ ꝓprior imobilitata ſũt ex frigiditate ſomnij. Vñ adhuc ſenſus cõis p ſe mouet in actu ſm ꝯuerſionẽ ad interi⁹. ℂ Ad aliud dõm q̧ cũ Ar. dicit q̧ nõ ſentim⁹ cũ volum⁹: ipe itelligit de illo ſentire qd eſt ad rei pñtiã in vigilia. ℂ Ad aliud dõm q̧ ſimulacra iteriora ſũt in actu ⁊ ſũt act⁹ ſenſibilis pticule: q: ſũt ſpẽs ſeparate a mã: ⁊ iõ nõ idigẽt aliq̃ alio agẽte illũ qd ẽ in actu: ⁊ act⁹ nõ idiget agẽte qd facit ipm actu exiſtẽ. q: ſic ꝓcederet in ifinitũ in agẽtib⁹: ſȝ ſpẽs que ſũt in mã rerũ ſenſibiliũ extra nõ ſũt in actu ſenſibilia ſȝ in potẽtia: ⁊ iõ idigẽt agẽte qd faciet ea actu eẽ ſenſibilia ſicut lux facit actu colorẽ: ⁊ ad talia ſenſibilia eſt ſenſus ſm ꝯuerſionem ad extra: ⁊ iõ idiget hmõi agẽtib⁹: ſȝ ſȝ ꝯuerſionẽ ad itus eſt ad ſenſibilia p⁹ mõ dicta: ⁊ iõ nõ idiget alijs agẽtib⁹ in illa ꝯuerſione. ℂ Rõnes võ q̃ iducte ſũt p pte illa q̧ ſomniũ ſit paſſio ſenſus ꝯcedantur. Sȝ qd dicit Ar. q̧ ſomniũ eſt ſenſibilis pticule in eo q̧ phantaſticũ itelligiẽ ſic: q̧ ſenſus ⁊ phantaſia idẽ ſũt in ſubã ſȝ differũt i rõne ⁊ ſenſibili pticula: in ſomnio moueẽ a phãtaſmate nõ ſm q̧ eſt phantaſma ſȝ ſm q̧ eſt in rõne ſenſibilis: ⁊ iõ ſomniare nõ eſt ſicut ſentire. ℂ Ad illud aũt qd obijciẽ ꝯtra diſtinctionẽ de actu iteriori ⁊ exteriori ſenſus dõm q̧ mot⁹ ſomnij nõ eſt niſi ad organũ ſenſus cõis: ⁊ iõ nõ immobilitaẽ p ſe vt ſupra dictũ ẽ. organa võ ſenſuũ ꝓprior immobilitanẽ itriſec⁹ ⁊ extriſec⁹. ⁊ p hoc pȝ ẽt ſolo ad ſequẽs. organũ eni ſenſus cõis nãlr̄ eſt frigidũ. Vñ ſi frigiditate immobilitareẽ ſemp eẽt imobile. ⁊ lȝ Ar. dicat q̧ eiuſdẽ eſt ſomnus ⁊ ſomniũ nõ tñ ſm idẽ. ſomn⁹ eni ſenſibilis pticule ſȝ ꝯuerſionẽ ad extra: ſȝ ſomniũ eſt eiuſdẽ ſm ꝯuerſionez ad itra. ℂ Ad aliud dõm q̧ lȝ ſenſus in actib⁹ exteriorib⁹ fortiores ſint q̃ in iteriorib⁹ tñ nõ ſufficiũt p ſe ad exteriores: ⁊ hoc ꝯtigit pp ſenſibile q̧ extrinſecus eſt in potẽtia ⁊ indiget agẽte educẽte ipm ad actũ. extrinſec⁹ aũt eſt in actu cõpleto. ℂ Ad id qd queriẽ vtr̄ ſit paſſio ſenſus cõis vel proprij vel accñs. dõm q̧ cõis. ℂ Ad id qd obijciẽ dõm q̧ ſenſus cõis accipit ſenſatũ ꝓpriũ in ſenſato cõi ⁊ in ſenſato per accñs: ⁊ de omnibus iudicat vt in antecedẽtibus eſt determinatũ.

Nõ qdo ſenſus cõis in ſomnis nõ ẽ ligat⁹ q̃tum ad actũ iteriorẽ.

Somn⁹ ⁊ ſomniũ ſũt eiuſde ſȝ nõ ſȝ idẽ.

¶ Utrum ẽntia ſomnij ɔſiſtat ex ſenſibilib⁹ vl ex phãtaſmate.

Deinde queriť cauſa vt ẽntia ſuã eſſenciã ſit ſomniũ. Et circa hoc queruntur qͣtuor. Quorũ p^m eſt vtrũ ẽntia ſomnij ɔſiſtat ex ſenſibilib⁹ vel ex phantaſmate vel ex itẽtionib⁹ que acci piunť a ſenſibilib⁹ ſʒ a ſẽſu nõ apphẽdanť. 2^m eſt vtrũ ille ſpẽs que ẽntiales ſunt ſomnij ſint aliqd rei a qua abſtrahunť: ⁊ vtrũ aliqd diminuiť in re: ex hoc ꝙ hmõi ſpẽs abſtrahunť ab ipſa. 3^m eſt vtrũ hmõi ſpẽs abeũtib⁹ ſenſibilibus reſeruenť in organis ſenſuum vel in aliquo alio loco. 4^m eſt vtrũ organa ſenſuum ad huiuſmodi ſpẽs ſe habeãt vt patiẽtia tm̃: vel etiam vt agentia.

Scdo de aia tex.cõ.60.

Ad primum aũt hoc ꝓcediť ſic. Dicit Ariſto. ꝙ ſedato ⁊ diſcreto ſanguine in habẽtib⁹ ſanguinẽ ɔſeruatoꝝ ſimulacroꝝ motus ab vno quoqꝫ ſenſuũ valide facit vtiqꝫ ſomnia. ſimulacra aũt ɔſeruata ab vnoquoqꝫ ſenſu ſunt illa que ɔſeruata ſunt in phantaſia: qꝛ phantaſia eſt mot⁹ a ſenſu ſm actũ factus: ꝗ videť ſomniũ eſſentialiter ɔſiſtat a phantaſmatib⁹. ¶ Preterea quecũqꝫ ſilitudo idiuidualis apphẽdiť ex nõ pñte: illa erit ſilitudo phantaſie. ſilitudo ſomnialis ſic apphẽdiť: ꝗ ipſa erit ſilitudo phãtaſie. p^a ꝓbať per hoc ꝙ apphẽſio per ſenſũ ⁊ apphẽſio per phantaſiã nõ differũt niſi per pñtiã rei ⁊ abſentiã. 2^a vͦ pꝫ per ſe. ¶ Sed ɔtra. quecũqꝫ ſpẽs accipiť in organo ſenſus cõis vel proprij ipſa eſt ſpẽs ſenſibilis. ſpẽs aũt ſomnialis accipiť in organo ſenſus cõis vel proprij: ꝗ ipſa eſt ſpẽs ſenſibilis. p^a pꝫ per ſe. 2^a vͦ ꝓbať ex ante dictis. qꝛ ſomniũ ſit ex hoc ꝙ ſimulacrũ reſultat ad organuꝫ ſenſus. Unde dicit Ariſto. qm̃ vͦ ſupra diximus ꝙ ſomnia ſunt mot⁹ phantaſie in organis ſentiendi manifeſtũ ſiqs attẽdẽs tẽtet memorare q̃ patimur dormiẽtes qdẽ expgefacti. Interdũ enĩ que apparẽt idola dormiẽti iſpiciet expgefact⁹ ẽẽ mot⁹ in organis ſentiẽdi: ⁊ itẽdit dicere: qꝛ ſicut in qbuſdã vigilãtib⁹ ⁊ ꝓcipue in qb⁹ eſt mult⁹ motus nutrimẽti ſicut eſt in iunioꝛib⁹ qui in timore vel tenebris ſunt ɔſtituti: ꝓpter vaporationem nutrimẽti reſultant imagines ad organa ſenſuũ intãtũ ꝙ putãt ſe videre ⁊ audire. ita ẽt in ſomno ſit ꝙ ſimulacra reſultãt ad organa ſenſuũ ⁊ in ipſis aꝑhẽdunť vt ſenſibilia. ¶ Sꝫ ɔtra. hoc iterũ videť qḋ dicit phs: ꝙ ſepe itelligimus aliqḋ ꝑter ſimulacra in ſomno: ⁊ ſic videť in ſomnio ẽẽ ſpẽs itelligibiles. Similiter ſomniam⁹ nos recordari ⁊ apphẽdere delectabilia ⁊ ɔcupiſcere: ⁊ apphẽdere terribilia ⁊ iraſci. ex his oib⁹ vť ꝙ ſomniũ ɔſiſtat ex ſpẽb⁹ oium viriũ aie. ſ. ſenſus ⁊ imaginatiue ⁊ eſtimatiue ⁊ memoratiue ⁊ ɔcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ⁊ itelligibilis. ¶ Solo. dñꝫ ꝙ in ſomnio per ſe nõ eſt niſi phantaſia vt ſenſibile acceptũ in ſenſu cõi: ⁊ hoc pꝫ per Alphorabiũ dicentẽ ꝙ in ſomnio videt hõ q̃ſi ſentiat p quinque ſenſus abſqꝫ eo ꝙ ibi ſit aliqḋ ſenſibile extrinſecũ: hoc accidit per ɔtrariũ motũ ei q eſt in vigilia. In vigilia enĩ extrinſeca mouẽt ſenſum: ⁊ ſenſus cõis mouet imaginatiuã. In ſomnio aũt reuertiť ⁊ mouet ſenſum cõem ⁊ ſenſus cõis mouet particularẽ: ⁊ ſic accidit ꝙ hõ apphẽdit ſenſibilia lꝫ non ſint extrinſeca: qꝛ itentiones coꝝ ſunt iuxta ſenſuũ. ¶ Dicendũ ꝗ ad p^m ꝙ phantaſma eſt de eſſentia ſomnij ſed non vt phantaſma ſed vt ſenſibile. ¶ Ad aliud dñm ꝙ lꝫ ſpẽs ſomnij ſit re non pñte: tñ eſt vt rei pñtis: ⁊ maxime qñ magna virt⁹ eſt ſomnij. ſ. ꝙ ſomniãs nõ percipit ſe ſomniare ſed cõuertiť ſupra ſimulacrũ ſicut ſupra rẽ. Et de his tñ meli⁹ infra diceť. In illis vͦ que percipiũt ſe ſomniare adhuc eſt ſimulacrũ vt ſenſibile lꝫ virtute itellect⁹ ⁊ cogitatiue potẽtie percipiať deceptio: qꝛ ſicut dicit Alphorabius ſpẽs que eſt in organo ſenſus eſt ſenſibilis ſiue veniat ab extriſecis ſiue ab itrinſecis. ¶ Ad illud vͦ qḋ obijciť de itellectu dñm eſt ſm phm ꝙ quecũqꝫ in ſomno ſiunt vere itelligẽtie ꝑter phãtaſmata nõ ſunt ſomnia ſed potius reuelationes. Et ſi intelligentia eſt in phantaſmatib⁹ tũc per ſe ſomniũ eſt ſimulacri ⁊ ſenſibilis ſed per accidens ſpẽi itelligibilis vt ſupra dcm̃ eſt. ¶ Ad aliud dñm ꝙ memoria cõpleto motu nõ mouet in ſomno vt ſupra dictum eſt. ſed videmur nobis rememorare ꝓpter intentionẽ tẽporis que apphendiť cũ ſenſibili ſenſus cõis. ¶ Ad aliud qḋ obijciť de eſtimatiua ⁊ iraſcibili ⁊ ɔcupiſcibili dñm ꝙ organa illoꝝ ſunt in organo phantaſie: ⁊ idcirco nihil prohibet in ſomnis reſultare intentiones ab organis earum ad organum ſenſus communis.

¶ Utrum ſpecies que ſunt eſſentiales ſomnio ſunt aliquid rei a qua abſtrahuntur.

Secundo queriť vtꝝ ille ſpẽs que ſunt ẽntiales ſomnio ſunt aliqd rei a q̃ abſtrahunť. ⁊ vtꝝ aliqd diminuať ab ipſa. Et videť ꝙ nihil rei ſint ſpẽs ille. ſenſus enĩ ⁊ itellect⁹ eodẽ mõ ſuſcipiũt ſpẽm lꝫ nõ eãdẽ: qꝛ itellect⁹ accipit itelligibilẽ ⁊ ſenſus ſenſibilẽ: ⁊ tñ vterqꝫ eſt in potẽtia ad ſpẽm ſuã ⁊ efficiť in actu cũ hẽat eã. ſed itellect⁹ accipiendo ſuã ſpẽm nihil accipit de re. Qḋ aũt itellectus nihil accipiat de re ꝓbať. Intellect⁹ enĩ eſt ſup qdditates ad ẽntias rerũ. vnde ſi aliqd acciperet tũc ipſam ẽntiã rei acciperet: ⁊ ita res nõ maneret in nã poſtq̃ eẽt itellecte. ¶ Preterea dicit Ariſto. in 3° de aia ꝙ res nõ ſunt in aia ſꝫ ſilitudines: lapis enĩ nõ eſt in aia ſꝫ ſilitudo lapidis. ¶ Preterea nos videmus: ꝙ poſt apphẽſionẽ ſenſibilẽ viſus remanet res colorata eodẽ colore quo colorata fuit prius: ꝗ per apphẽſionẽ ſenſibilẽ nihil tolleť a re. ⁊ ſic arguit vlteri⁹ ꝙ nihil a ſenſu poniť in phantaſia qḋ reſultat in ſomno. ¶ Sed ɔtra. agẽs ſibi aſſimilat patiẽs iquãtũ põt. hoc aũt nõ põt niſi iprimẽdo ei formã ſuã. Cũ igiť viſibile ſit agẽs ⁊ viſus ſit patiẽs: viſus habebit formã viſibilis qñ eſt in actu. ¶ Itẽ hoc videť per hoc qḋ dicit Ariſto. in 3° de aia ꝙ ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt ideꝫ in actu. Cũ aũt nõ poſſint idẽ ẽẽ actu niſi ſint idem forma erit ſenſus hñs formã ſenſibilis. ¶ Itẽ Ariſto. in 3° de aia. ſenſus eſt ſpẽs ſenſibiliũ. ſpẽs ãt eſt forma: ꝗ in ſenſu eſt forma ſenſibiliũ. ¶ Itẽ illud qḋ accipiť in oculo ⁊ apparet dormiẽti aut eſt aliqd aut nihil. Si nihil cum nihil nõ agat nõ ageret appitionẽ aliq̃ in ſomno vel in vigilia. Si aliqd. aut ꝗ ẽ aliqd illi⁹ rei in quã incidit aut nihil. Si nihil: tũc pius induceret in illã q̃ in aliq̃ aliam: ꝗ relinqť ꝙ id qḋ accipiť in organis ſenſuũ ⁊ appet in ſomnijs ſit aliqd rei. ¶ Sꝫ ɔtra. ſenſibile viſus eſt color vel lux. illḋ ꝗ receptũ in organo viſus aut eſt in ipſo vt in mã ⁊ ſubto. aut eſt vt in medio. Et videť ꝙ p^o mõ queriť id qḋ eſt in aliquo vt in medio hoc eſt in trãſitu ad aliud. ſꝫ illud qḋ eſt in oculo nõ trãſit ad aliud. ꝗ relinqť ꝙ ſit in ipſo vt in mã ⁊ ſubto. Cuꝫ igiť color in ꝓpria mã ſit viſibilis color deberet videri in oculo ſicut in piete. ſed hoc eſt falſum: ꝗ videt ꝙ nõ ſit in oculo: ⁊ inde vlterius ɔcludiť cum nihil ſit in ſomnio niſi qḋ accipiť a ſenſu ꝙ color nunq̃ deberet appere in ſomnio. ¶ Si forte dicať ꝙ in veritate color eſt in oculo: ſꝫ pp diaphaneitatẽ oculi nõ põt videri ſic ẽt nõ põt videri in aere. ¶ Cõtra dicit Ariſt. i li^o de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ color eſt extremitas pſpicui in corpe determinato. ⁊ ipſoꝝ pſpicuoꝝ. ſꝫ color pſpicuoꝝ nõ idẽ vť eẽ accedẽtib⁹ ꝓpe ⁊ lõge ſicut mare diſtãtib⁹ vť album ⁊ aſſiſtẽtib⁹ in littore vť obſcurũ. ⁊ hoc ſupra eſt expoſitũ a nobis ⁊ cãe ſũt aſſignate. Cũ igiť oculus ſpiſſius corp⁹ ſit q̃ aer vel aq̃: multo magis dꝫ appere in ipſo color accept⁹. ¶ Si pp hoc dicať ꝙ in veritate forma viſibilis nõ eſt in oculo ſꝫ aliqd ſibi ſile: ⁊ illḋ eſt qḋ appet ẽt in ſomnio. ¶ Cõtra ſenſus hñt duplicem act⁹. ſ. iteriores ⁊ exteriores. ⁊ exterioꝛib⁹ vtimur in vigilia: iterioꝛib⁹ aũt in ſomno. Et dicit Ar. ꝙ exteriores fortiores ſũt iterioꝛib⁹: qꝛ in vigilia excludũt iteriores ⁊ nõ pmittũt eos pcipi. Inde ꝓcediť ſic. qcqd appet in ſenſu ſm actũ debiliorẽ multo magis debet appere ſm actũ fortiorẽ. ꝗ ſi ſimulacra illa que apparẽt in ſomnijs ſiũt i organis ſenſuũ in vigilia: ⁊ apparẽt in ſomno ſm actũ iteriorẽ ⁊ debiliorẽ: multo forti⁹ debẽt appere in vigilia in organo ſenſus alicui aſpiciẽti ad oculuꝫ: ⁊ ſic oculus dꝫ videri ẽt coloratus colore rei viſe. ¶ Preterea ſi ſenſibile aliqd ſui gñat in oculo: eadeꝫ rõne q̃ gñat aliqd in oculo vno gñabit aliqd ſui in oculis oium aſpiciẽtiũ. cũ igiť ẽntia viſibilis nõ ſit infinita multis aſpiciẽtib⁹ ipſam: tolleret tota: ita ꝙ nihil remaneret: ⁊ ſic iteruꝫ remanet p^m icõueniẽs. Cũ aũt nihil appeat in ſomnio niſi ſenſibile: ⁊ illḋ nihil ſit qḋ nihil appet in ſomnio. ¶ Hoc ẽt ſpãlr videť in auditu. Quicqd enĩ nõ eſt niſi dũ ſit nihil ſui relinqt in factũ eẽ. ſon⁹ nõ eſt niſi dũ ſit: ꝗ nihil ſui relinqt in factũ eẽ. Et p^a pꝫ p ſe. 2ª aũt ꝓbata eſt ſupra in q̃one de ſono. Inde ſic. ſonus poſt auditũ nõ eſt niſi in factũ eẽ: ꝗ nihil ſui remanet poſt auditũ: ſꝫ idolũ ſoni eſt poſt auditũ: ꝗ idolũ nihil eſt. ¶ Et ſimiľr obijciť de voce. Uox enim eſt mot⁹ aeris reſpirati: ⁊ talis motus nõ ſit niſi dum eſt in fieri: vox

Tex.cõ.38.

Eſt i 2° ð aia ſm expõnẽ cõmẽ. in tex. cõ. 141.

caꝰ nō erit niſi qn̄ eſt in fieri. ꝛ ex hoc ſeqꝛ idē qđ prius. ¶ Sꝫ ꝯtra certū eſt per ante dicta ꝙ memoria reuertiꝛ in rez p̄te-ritā per phantaſmata vt in imaginē qđ ꝯſeruatuꝫ eſt in aīa ꝛ acceptū eſt a ſenſibilib⁹. Cū igiꝛ iſta reuerſio ſit ſm quelibet ſenſum: remanēt in aīa ſimilitudines rerū ſm quelibet ſenſum: ēt abeūtib⁹ ſenſibilib⁹. ¶ Itē certū eſt nobis per experimentū ꝙ in ſomno apparet qđlibet ſenſibile: ḡ qđlibet ſenſibile remanet in aīa abeūte re ſenſata. ¶ Itē hoc expꝛſſe ſcribiꝛ in p° de ſomno ꝛ vigilia. ꝙ abeūtib⁹ ſenſibilib⁹ in eis remanēt ſimulacra. ¶ Solo. dicēdū ꝙ in veritate ſpēs ſenſibiles gn̄anꝛ in organo ſenſus: ꝛ ꝓpter hoc dī ab Ariſto. ꝙ ſenſus in actu eſt ſpēs ſenſibiliū. ꝛ hec tn̄ ſpēs nihil eſt de eē mālī ꝛ nālī rei ſenſibilis: ſed eſt ſimilitudo illi⁹ gn̄ata ab illa: ꝛ per ſimilitudinē quā hꝫ cū re ſenſata ducit in illā. ¶ Dicendū ḡ ad p^m ꝙ in veritate intellect⁹ nihil rei accipit ſꝫ accipit ſpēm abſtractā a re que eſt itētio ꝛ qđditas rei ſm rōnē ſꝫ nō ſm eſſe. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ ſimilitudo rei que eſt in aīa eſt rei imago vel rō. imago in virib⁹ aīe ſenſibilis: rō aūt in itellectu. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſpēs coloris in oculo non hꝫ eē coloris ſed itentionē ꝛ imaginationeꝫ per que efficiꝛ p̄n^m cognitionis ſenſibilis: ꝛ iō remanet res ſenſata in ſuo colore q: nō abſtrahiꝛ ſm ſuū eē. ¶ Ad id qđ ꝯtra obijciꝛ dicēdū: ꝙ eſt agēs duplex. ſ. agēs per q̄litates actiuas ꝛ paſſiuas p̄parātes ꝛ diſponētes māṁ: ꝛ remouētes ꝯtrariū ab ipſa: ꝛ tale agēs penitus aſſimilat ſibi patiēs in eādē ſpēm trāſmutādo. Eſt ēt agēs qđ nō agit niſi per actionē ſue forme ſine p̄paratione ꝛ trāſmutatione māe ad illā ſpēm: ſicut gn̄atur forma in ſpeculo p̄ter hoc ꝙ ſupficies ſpeculi remoueatur a planitie ſua vel a nā vitri: ꝛ ſic ſenſibilia gn̄ant ſpēs ſuas in organis ſenſuū. ¶ Ad aliud pꝫ ſolo per ante dicta: ꝛ ſimiliter ad duo ſequētia. ¶ Ad id qđ queriꝛ quare color nō videaꝛ in oculo. dicēdū qđā ꝙ color non eſt in oculo niſi ſicut in trāſitu ꝛ in fieri ſicut etiam eſt in medio. Illud aūt qđ eſt in fieri eſt in potentia tm̄: ꝛ propter hoc non apparet in actu. ¶ Et illa ſolutio falſiſſima eſt duab⁹ rōnibus. Quarū prima eſt hec. ſi ſenſibile eſſet in organo niſi in potentia: cū ipm̄ exiſtens in organo ſit principium cognitionis ſenſibilis: per ipm̄ nō cognoſceret res ſenſata niſi in potētia. ¶ Alia rō eſt q: ſi eſſet in organo ſicut in trāſitu cū ille trāſitus nō ſit infinitus oporteblt ipm̄ ſtare: ſtabit igiꝛ in imaginatiua vel memoria: ergo ſi cōtingit videri organū imaginatiue vel memoratiue videbuntur in ipſo colores accepti per viſum qđ falſum eſt. ¶ Unde dicendum ꝙ ſpēs coloris eſt in organo ſicut in potētia materiali ꝛ ſubiecto hoc mō quo natura ſeu ſua pōt eſſe materia ꝛ ſubiectū: ꝛ hoc eſt non ſm eſſe māle ꝛ nāle ſenſibilis ſed ſm ꝙ ſpēs eſt intentio vel imago rei ſenſate ꝛ principiū cognoſcēdi ipſam: ꝛ ideo ſpēs viſibilis que eſt in oculo nō videꝛ in aliquo niſi in quo eſt per ſuū eſſe qđ habet in natura. ſic autem nō eſt in oculo vt iam dictum eſt. ¶ Ad id quod obijciꝛ de actibus interioribus dicenduꝫ ꝙ illa obiectio procederet ſi viſibile ſm ſuum ꝓpriū eſſe eſſet in oculo ꝛ appareret in ſomnis. ſed hoc nō eſt verum. quod enim eſt in oculo eſt ſpēs ꝛ intentio viſibilis quod nō eſt ductiuum alicuius in rem viſam niſi illius in quo eſt: vt in potentia vidente ꝛ organo viſus. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ eſſe viſibilis in nullo diminuiꝛ in hoc ꝙ plures aſpiciūt ad ipꝫ: propter hoc enim nō remouebiꝛ a ꝓprio eſſe ſed potius ſpeciem ſui generat in medio ꝛ mediū in organo. ¶ Ad id qđ obijcitur de auditu dicēdū ꝙ ſicut eſt aliud viſibile ꝛ aliud ſpecies viſibilis ab ipſo generata in oculo ita aliud eſt ſon⁹ ꝛ aliud eſt ſpecies ſoni ab ipſo generata in auditu: ꝛ hec ſpecies ſoni deportatur in ſpiritu animali ad ſenſum cōmuneꝫ ꝛ ad organum phantaſie ꝛ refluit in ſomnio ad ſenſum cōmunē qui diſcernit ipſam ſm ꝙ eſt accepta per auditum: et tunc ſomniat ſe audire. ¶ Quidā aūt dicunt ꝙ refluit vſqꝫ ad tympanū auris vbi eſt materia ſoni ſcilicet aer qui edificatus eſt in auribus. ¶ Sed hec ſolutio nulla eſt q: tunc viſibiles ſpecies refluerēt vſqꝫ ad oculos: quod expꝛeſſe patet eſſe falſum in his qui carent oculis ꝛ tamē ſomniant de coloribus. ¶ Preterea etiam ſi ſpecies ſoni ferretur vſqꝫ ad tympanum auris non generaret ſonum niſi ibi eſſet motus violentus qui qualiter ſit in ſomnijs dictū eſt: nec eſt facile fingere. Per hoc patet etiā ſolutio ad ea que de ſono obijciuntur: de alijs autem ſenſibus penitus eſt eadem ratio.

2° de aia.t.c.38

Nō diffeꝛ iter imaginē ꝛ rationem.

Nō diffōnē p̄ cōiā ō duplici agente.

Solo ꝓpria

Iſta vī eē ſolicite ſnīa Auerrois ſup cōmēto libri de ſomno ꝛ vigilia circa dimidiū

¶ Utrum huiuſmodi ſpecies abeūtibus ſenſibilibus reſeruentur in organis ſenſuum vel in alio aliquo loco.

Ertio queriꝛ vtrꝫ hmōi ſpēs abeūtib⁹ ſenſibilib⁹ reſeruenꝛ in organis ſenſuū vel in alio aliquo loco. Et videꝛ ꝙ in organis ſenſuum per rōnes p̄ſit poſitas in z° de ſomno ꝛ vigilia vbi ſic dicit. ſenſibilia ſm organū ſingulū nobis efficiūt ſenſum ꝛ que ab his ſit paſſio nō ſolū eſt in organis ſentiēdi dū ſenſus agit ſed ꝛ dum abeūt. Simul eni eſt hec paſſio in his ꝛ in his que feruꝛ. etenim agitaꝛ eo ꝙ mouet nō vlterius attingēre moueꝛ: qđ eni motū facit mouet aerē quēdā: ꝛ rurſus hic mot⁹ aliū. Et hoc qdeꝫ mō quouſqꝫ ſtēt faciūt motū in aere atqꝫ in humido. ¶ Sēſus aūt hui⁹ rōnis eſt: q: ſicut in motu violēto locali p^m mouēs mouet aerē ꝑmū vel aquā ꝑmā: ꝛ aer mot⁹ mouet z^m ꝛ ille 4^m ꝛ ſic de alijs: ꝛ qn̄ p^m nō mouet: ſic abeūte ſenſibili p° mouēte ſenſum manet ſpēs gn̄ata in organo ſenſus. ¶ Alia rō eſt per ſiſe acceptū in alteratione ꝛ ſunt hec vba. Similiꝛ opinari hec opꝫ ꝛ in alteratione. nā qđ calefactū ab aliquo calido ꝑmū calefacit: ꝛ hoc diſtribuiꝛ vſqꝫ ad p^m. ideſt ad ſineꝫ q itēdiꝛ q̄re ꝛ in hoc eſt ſentire: qm̄ eſt alteratio q̄dā ſm actū ſenſus: neceſſe eſt hoc facere. ¶ Hoc eſt ſic in alteratione vnū calefacit alterū ꝛ alterū z^m ꝛ ſic de alijs: ita ꝙ q̄litas p̄mi alteratiꝰ manet in z° ꝛ in z°. ſic ꝛ in ſenſu cū ſit alteratio q̄dā ipſe ſenſus: q̄litas primi ſubiti manet in medio ꝛ q̄litas medij ī organo. ¶ Tertia rō ſumiꝛ ex ſigno manifeſto: q: qn̄ ſentimus aliqđ luminoſum ꝛ ſubito trāſferimus oculos ad tenebras: ꝛ ad locū tenebroſum accidit aliquid videre ꝓpter motū luminis adhuc exiſtētē in oculis. Et ex hoc ꝓbaꝛ: ꝙ nō ſolū ſpēs ſenſibiliū manet in profundo organoꝝ ad ſomnia faciēda ſed ēt in ſupficie: ita ꝙ cū ſubito trāſferaꝛ oculus ab vno viſibili ad aliud: ꝛ p^m īpedit ſequēs īprimi ꝛ maxime ſi p^m fuerit luminoſuꝫ multū. ¶ Itē Ariſt. ſi ad colorē multo tpe aſpiciam⁹ vel albū vel aliqđ hmōi videꝛ ꝙ ad qđcūqꝫ viſum pmutemus: ꝛ hoc eſt ꝓpter hoc ꝙ ſpēs p̄mi manet in ſupficie oculi. ¶ Itē Ariſt. ſi ad ſolē aſpicientes vel aliqđ ſplēdidū: deide ad nigrū accideꝛ viſuꝫ p° videre hmōi colorē. ſ. ſplēdidū: deide pmutaꝛ in puniceū deinde in purpureū quouſqꝫ ad nigrū deueniat colorē ꝛ euaneſcat ſplēdidū p^m. ¶ Itē Ariſto. ab his que moueꝛ pmutantur organa maxime ab his que citiſſime ſluūt ꝛ quieſcentia poſt īſpecta videaꝛ ēt moueri ꝓpter ſpēm p̄mi ſluidi remanētē in oculo. ¶ Itē Ariſto. ſiunt a magnis ſonis obſurdeſcentes ſiue ēt validis odorib⁹ nō odorātes ꝛ ſimilib⁹. hec aūt vtrīqꝫ manifeſte accidūt: ꝓpter hoc ꝙ fortis ſonus ꝛ fortis odor ſic īprimuꝛ ꝙ ꝓhibēt alios ſonos ꝛ alios odores īprimi. ꝓpter hec ꝛ hmōi dicūt qdā ꝙ ſimulacra reſeruanꝛ in organis ſenſuū ꝛ faciūt ſomnia in ſomnis. ¶ Sed ꝯtra. hoc eſt ꝙ ſingulare extra ſenſuꝫ poſitū incertū eſt ſicut dicit Ariſt. in topicis. ḡ ſpēs ſingularis nō manet in ſenſu. poſtea dicit Ariſt. ꝙ accepta ſenſibilia nō manēt in cellis. Cella aūt eſt ꝯcauitas cerebri: vt dicit Auicēna: ḡ nō remanet in organis ſenſuū ꝓpꝛioꝝ. ¶ Itē dicit Auicēna: ꝙ ſenſus nihil accipit ſine p̄ſētia māe: ḡ reſeruata ſimulacra ſine p̄ſētia māe nō reſeruanꝛ in organis ſenſuū. ¶ Item dicit Alphorabius ꝙ p̄n^m mot⁹ ſomnij eſt ab imaginatione: ſed p̄n^m mot⁹ ſomni eſt a loco in quo ſeruanꝛ ſimulacra: ḡ reſeruatio ſimulacrorū eſt in imaginatione ꝛ nō in organis ſenſuū. ꝓma obiectio Auicēne eſt de eo q nō hꝫ oculos ꝛ ſomniat de colorib⁹. In illo eni ſimulacra coloꝝ nō p̄ſſūt reſeruari in organis ſenſuū. ¶ Solo. dicimus ꝙ ſimulacra nō reſeruanꝛ in organis ſenſuū ſed in organo imaginationis: ꝛ in ſomno ſluūt ad organum ſenſus cōis ꝛ ille cōuertiꝛ ſuper ea ſm ꝙ ſunt a ſenſib⁹ ꝓprijs. Unde videꝛ audire qn̄ ꝯuertiꝛ ſuper ſenſibile auditus: ꝛ videꝛ videre qn̄ ꝯuertiꝛ ſuper ſenſibile viſus: ꝛ ſic de alijs ſenſibilib⁹ eo ꝙ in ſomno agit phātaſma vt ſenſibile: ꝛ hoc eſt qđ dicit Ariſto. Propterea qdaꝫ ꝙ a viſu deferunꝛ mot⁹ in ſomnio facit qdē videre: ꝓpterea vō ꝙ ab auditu audire. ſic aūt ꝛ ab organis ſenſuū: eo eni ꝙ ꝓgrediꝛ mot⁹ ad p̄n^m vigilādi: videꝛ videre audire ꝛ ſentire: ideſt ex eo ꝙ ꝓgrediꝛ mot⁹ ſimulacroꝝ a loco phantaſtico ad ſenſum cōem qui p̄n^m eſt vigilādi ex eo ꝙ facit agere ſenſus ꝓprios vt ſupra determinatū eſt accidit ſomniare ſe vidē ꝛ audire ꝛ ſentire in eo ꝙ ſēſus cōmunis ꝯuertiꝛ ad ſenſibile vniuerſaliſqꝫ

cuiuſqꝫ

cuiuſcꝫ ſenſus ꝓprij ſm̄ ꝙ ab ipſo eſt acceptū. ¶ Ad Ariſt. aūt rōnes dōm ꝙ ꝓfundū ſenſuū ab ipſo appellat̄ organum ſenſus cōis: ⁊ per ꝯñs oēs illas rōnes intēdit ꝓbare per locum a minori ꝙ ſenſibilia refluentia a loco phantaſtico ad organum ſenſus cōis pñt manere in ipſo re non pñte tēpore ſomniādi: qa in ſupficie organoꝝ aliquādiu manent poſt impreſſionem. Et per hoc pꝫ ſolutio ad omnia alia queſita.

¶ Utrum organa ſenſuum ad huiuſmodi ſpecies ſe habent vt patientia tm̄ vel etiam vt agentia.

QUarto ⁊ vltimo queritur vtrū organa ſenſuū ad hmōi ſpēs ſe hñt vt patientia tm̄ vel etiaꝫ vt agētia. Hoc eni videt̄ Ariſto. ꝓbare: menſtruoſa eni inſpiciente ſpeculū nouum accidit ſpeculo nubes ſanguinea: cui⁹ rō ſupra eſt cōſignata. ergo videt̄ oculus agere in viſibile ſic patitur ab ipſo. ¶ Sed ꝯ hoc obijcit̄: qa ſupra ꝓbatū eſt ꝙ videmus ⁊ generalr̄ ſentimus intus ſuſcipiētes ⁊ nihil extra mittentes. ſꝫ qcqd nihil extra mittit ſed tm̄ intus ſuſcipit nihil agit. ergo organa nihil agūt ſꝫ tm̄ patiūt̄ ⁊ ſuſcipiūt. ¶ Preterea ſi agūt in ſua obiecta: vtrū agūt eadē actione qua patiūtur ab obiectis: an alia. ſi eadē cū vnūqdꝗ agens ſit in actu oporteret ꝙ eēt in actu ſm̄ illā actionē qua patiunt̄ ab obiectis. ſed qcqd eſt in actu nō eſt in potētia ſm̄ illū actū. ergo non eēt in potentia ad actiones obiectoꝝ. nihil autē nō exñs in potētia ad aliqd agens patit̄ ab illo. ergo nihil paterent̄ organa ſenſuū ab obiectis qd falſum eſt. Si aūt alia actiōe agūt tūc nihil ad ꝓpoſitū: qa nō operant̄ ad ſenſum. ¶ Solo. cōcedendo vltimas rōnes dōm organa ſenſuū tm̄ pati in ſentiendo ⁊ nihil agere niſi per accñs. ſ. inqn̄tum vapores calidi ⁊ ſpūs ſubtiles reſoluunt̄ ab organis ⁊ inficiunt vicina ſibi. in diſtillatione eniꝫ ſanguinis mēſtrui: ſanguis decurrit ab oibus venis: ⁊ cum vene ſanguinis ſint in oculo vt ſpirit⁹ et vapores qui egrediunt̄ ab oculo iſiciunt̄ illo ſanguine ⁊ inficiunt ſpeculum vt ſuperius eſt dictū ⁊ determinatum: ⁊ alia corpora vicina inficinat: lꝫ iſectio nō ita apparet: ſicut ⁊ vinum vel oleū inficit̄ ex odoribus vicinis prout odorabiles vapores tranſeuntes in vinum vel oleum ⁊c̄.

Organū ſēſus ī ſentiēdo tm̄ patit̄ ⁊ nō agit niſi p̄ accñs.

¶ Queritur quid ſit ſomnium.

DEinde querit̄ quid ſit ſomniuꝫ. Et dicit Ar. in 2° de ſomno ⁊ vigilia. phantaſma qd eſt a motu ſimulacroꝝ cū in dormiēdo ſit eo ꝙ animal dormit hoc eſt ſomniū. ¶ Sꝫ ꝯ hoc obijcitur. illud eni qd eſt in ſomno eſt vt ſenſatuꝫ. phātaſma aūt ſm̄ ꝙ phātaſma nō eſt vt ſenſatum. ergo ſomniū nō eſt phātaſia. ⁊ hoc ēt dicit Algazel. cuꝫ cōſortat̄ forma imaginatiua deſcēdit ad ſenſum cōem: ⁊ ſigillat̄ forma in ſenſu cōi deſinens ad euꝫ ab imaginatiua ⁊ phātaſtica. ¶ Itē Algazel quocūꝗ mō res ſit ſenſata erit et ipſa eē in ſenſu cōi. hec eſt viſio. ſ. que dr̄ ſomniū: qa quotiēs ceciderit in ſenſuꝫ cōem hō erit vidēs eā ꝗuis palpebre ei⁹ ſint clauſe vel ſint in tenebris. Ex hoc accipit̄ ꝙ id qd appet in ſomnio nō eſt phātaſma ſed ſenſibile. ¶ Itē Ar. in 2° de ſomno ⁊ vigilia. Omno aūt qd ab vnoquoꝗ ſenſu dicit origo niſi aliqs dignior ꝯdicat: apparet igit̄ qd prorſus. videt̄ aūt ꝙ nō apparet ſed qd diiudicat nō detinet̄ vt ēt moueat̄ motu ꝓprio. hec eſt pˢma origo ſomnij que eſt ſpēs ſenſibil. aut ꝙ ſit ab vnoquoꝗ ſenſuū qa accipit̄ vt viſa audita ⁊ ſic de alijs: ⁊ hoc niſi aliqs motus in aīa dignior cōtradicat ſicut motus rōnis. Uñ aliqd eſt qd apparet in ſomnijs: ſꝫ tñ videt̄ nō apparere ſm̄ vitatē. ſi rō que iudicat nō detinet̄ a ſomnio vel ēt mouet̄ motu ꝓprio ſicut accidit in vigilia. Ex hoc accipit̄ cū origo ſomnij dicat ſe eē vt ab vnoquoꝗ ſenſuū ꝙ ipa eſt vt ſenſibile ⁊ nō vt phantaſmata. ¶ Preterea querit̄ hic de hoc qd dicit de motu ſimulacroꝝ de quo modo intelligat̄: ⁊ ipe videt̄ dicere ꝙ de motu vertiginis ſic opꝫ opinari tanꝗ modicas v̇tigines que in flumiāb⁹ feruntur ſic motū vnūquēꝗ eſt fieri ſepe qdē: ⁊ ſilr̄ ſepe v̇o diſſolutas in alias figuras pp repercuſſionem: hoc eſt ſicut in aq̄ motu ſiūt v̇tigines: quaꝝ vltima ſemp ſupnatāt: ⁊ qñꝗ fluunt ſilr̄ vna poſt aliam. qñꝗ aūt infringit vna aliā pp ꝯtrium motū: ſic opꝫ opinari in ſomno in motib⁹ ſimulacroꝝ ꝙ vnū natat poſt alteꝝ ad ſenſum cōem: ⁊ qñꝗ ordinate: ⁊ qñꝗ vnuꝫ ꝑuenit alteꝝ ⁊ diſſoluit ipm̄. ¶ Sꝫ ꝯ. qcqd mouet̄ motu v̇tiginis mouet̄ localiter: ſimulacra mouent̄ motu v̇tiginis. ergo mouent̄ localr̄. pˢma ꝓbat̄ ex hoc ꝙ motus v̇tiginis eſt ſpēs motus violēti localis vt habet̄ in 5° phyſi. 2° autē habet̄ in ꝓhabita auctoritate. Inde ſic. qcqd mouet̄ localr̄ eſt corp⁹: ſimulacra mouent̄ localiter. ergo ſimulacrū eſt corpus. pˢma ꝓbatur per totū ſextū phyſicoꝝ. 2° v̇o ꝓbatur per ante dicta. ¶ Itē qcqd mouet̄ motu vertiginis mouet̄ violēter. ſimulacra in ſomno mouent̄ motu v̇tiginis. ergo mouent̄ motu violēto. pˢma ꝓbat̄ per hoc ꝙ v̇tigo eſt ſpēs motus violēti. ſcōa v̇o per ante dicta. Inde ſic. ois motus violētus eſt contra nām. ſomniū eſt motus violētus. ergo ſomniū eſt ꝯ nāꝫ. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ ſimilitudo quedā eſt ad motuꝫ v̇tiginis. ſ. ꝙ imagines fluūt ad ſenſuꝫ cōem ⁊ refluūt ad phātaſiā ſicut videnſ phi dicere. ¶ Cōtra videt̄ poſſe ꝓbari p ſimulacra ſtātia in ſenſu cōi ⁊ nō accepta aliūde faciāt ſomniuꝫ ſic: ois forma gnāta in aliquo ſicut in mā nō hꝫ eē cū motu tm̄ ſed permanet aliquo tpe poſt gnātionem in mā illa. Sēſibile eſt forma gnāta in organo ſenſus cōis vel ꝓprij nō hñs eē cum motu tm̄. ergo aliquo tpe pmanet in organo ſenſus cōis. p° ꝓbat̄ ex hoc: ꝙ gnātuꝫ nō ſtatim corrūpit̄ niſi habeat ſuū eē tm̄ in fieri ſicut ſonus ⁊ motus ⁊ quedā alia. 2° v̇o pꝫ per ea que habita ſunt in tractatu de ſenſib⁹. Si igit̄ ſenſibile manet in organo ſenſus nō eſt neceſſe in ſomno ꝙ fluat ab aliq̄ loco ad ſenſuꝫ. ¶ Itē ꝓbat̄ per hoc qa mā deſiderat formā ſicut femina maſculū. nō aūt deſiderat niſi vt pficiat̄ ab ipa in eē actu. ergo tenebit eā poſtꝗ fuerit pfecta ab ipa. ¶ Itē forma ⁊ ſua mā que ſm̄ ſuā nām apte nate ſunt ſil eē materie erūt ſimul poſt cōpoſitionē vni⁹ cū alio ſenſibili ⁊ organum ſenſus cōis ⁊ ꝓprij ſunt talis forma ⁊ mā que apte nate ſūt ſimul eē. ergo videt̄ ꝙ maxime debeāt ſil pmanere poſt compoſitionē: ⁊ ſic iteꝝ ſenſibile manēs i ſenſu cōi facit ſomniū. ¶ Itē ſi ſenſibile gñatū in ſenſu cōi ⁊ ꝓprio ſtatim corrūpit̄ querit̄ qd ſit corrūpēs ipm̄. aut eni corrūpit̄ a ſeipo: aut a ꝯrio. non a ſeipo: qa nihil corrūpit ſeipm̄. nec ēt a ꝯrio videt̄ corrūpi: qa quādo vnū ꝯrioꝝ corrūpit alteꝝ corrūpens generat̄ in mā corrupti vel ambo corrūpunt̄ ad mediū: ſicut accidit in mixtione. ⁊ quocūꝗ mō dicat̄ ſemp forma remanebit in ſenſu vel ꝯrij vel medij qui in dormiēdo pōt facē ſomniū. ¶ Si pp hoc dicat̄: ꝙ ibi nō eſt mot⁹ v̇tiginis ſed ſenſibilia manētia in ſenſu cōi faciūt ſomniū. Cōtra. quecūꝗ in ſenſu cōi ſunt cum aīal dormit apparent in ſomnio: ſꝫ oia ſenſibilia ſi pdicta vera ſunt: ſunt in ſenſu cōi cuꝫ aīal dormit. ergo oia ſenſibilia q̄cūꝗ accepta ſunt per ſenſum apparēt in ſomnio: ⁊ ſic in q̄libet ſomnio ⁊ debem⁹ ſomniare oia ſenſibilia que nūꝗ ſenſimus: qd expiētia docet eē falſuꝫ. ergo relinquit̄ ꝙ ea que apparēt in ſomnis ad ſenſum cōem aliūde moueantur. ¶ Itē dicit Auicēna ꝙ ſomniū eſt ſenſibilis vt phātaſmatꝫ: ergo videt̄ ꝙ a loco phātaſie ad ſenſuꝫ cōem nō moueātur ſimulacra. ¶ Iuxta hoc ēt querit̄ ſi eſt ibi mot⁹ v̇tiginis vbi incipit mot⁹ ille. ⁊ videt̄ ꝙ a loco phātaſtico. motus eni incipit ibi vbi icipit fluxus ſimulacroꝝ. fluxus aūt ſimulacroruꝫ incipit a loco vbi manēt ſimulacra: ⁊ ille eſt locus phātaſie ⁊ imaginationis. ergo motus v̇tiginis icipit a loco phātaſtico et imaginationis. ¶ Itē Alpharabi⁹ expſſe dicit ꝙ motus ſomnij ſm̄ pˢn^m eſt ab imaginatione: ⁊ ſm̄ ſinē ad ſenſum cōmunem. ¶ Sꝫ ꝯ hoc eſt. qd ſupra ſepe ꝓbatū eſt. ſ. ꝙ ſenſus cōis in dormitione mouet̄ ad interius: ⁊ ſic videt̄ ꝙ mot⁹ ſomnij potius ſit a ſenſu cōi ad phātaſiā ꝗ ecōtra. ¶ Itē certū eſt ꝙ ſenſus cōis mouet̄ a ſenſu ꝓprio: ⁊ vlteri⁹ mouet phātaſiā. ergo videt̄ ꝙ mot⁹ incipiat a ſenſu cōi ſm̄ ordinē ipaꝝ virium aīe. hoc ēt videt̄ per diffōnē phātaſie ſuperi⁹ habitā. ſ. ꝙ phantaſia eſt mot⁹ a ſenſu ſm̄ actū factus. Ex hoc eni ſequit̄ ꝙ motus icipiat a ſenſu cōi ⁊ termiet̄ in phātaſiā. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ cū motus vertiginis componat̄ ex pulſu ⁊ tractu vt dicit phs in 7° phyſic. Utrū ſimulacra reuertant̄ per eādem viā in tractu per quā deſcēdūt in pulſu. ⁊ videt̄ ꝙ ſic. qa dicit phs ꝙ vnus motus diſſoluit aliū pp repercuſſionē qd nō poſſet eē niſi occurrerent in eadem via. ¶ Preterea vna via eſt ab organo phātaſie ad ſenſuꝫ cōeꝫ ⁊ ecōtra. ergo videt̄ ꝙ neceſſe eſt redire per eādē. ¶ Sꝫ contra. ponamus ꝙ ſimulacrū albi deſcēdat in pulſuꝫ ⁊ ſimulacruꝫ nigri reuertat̄ in tractu illa duo neceſſe eſt ꝯiūgi in medio: ⁊ cū vtrūꝗ eoꝝ ſit in actu: ꝯtraria ſimul actu erūt in eodem qd eſt ipoſſibile. ¶ Itē querit̄ iuxta hoc cū id qd appet in ſomnio videat̄ albū ⁊ nigruꝫ ⁊ viride ⁊ talis colores non

p̄recipue. t.c. 32.

7. phi. t.c. 10.

p° phy. t.c. 81.

Tex. cō. 10.

apparēt ſine actu lucidi qḋ ſit illud lucidū intrīſecus qḋ faē ſpēs coloꝝ illoꝝ actu apparere: cū ibi nõ ſit ignis pñtia nec ſolis nec alicuius alteriꝰ lucētis. ℂItē viteriꝰ queriē cū viſus nõ ſit niſi per mediū extrīſecum: ⁊ ſiĉr auditꝰ ⁊ odoratus verū mediū aliqḋ ſit iteriꝰ per qḋ apparēt ſimulacra illoꝝ ſenſuū. ℂPreterea obijciē de hoc qḋ diē cū in dormiendo ſiāt videē ei ēē motū illū eē in vigilādo. diē eni Ar. ꝙ in quibuſdā minoꝝ ⁊ dino pſpicientibꝰ ſi ſunt tenebre apparēt idola plura que moueanē ita vt obnubilenē frequēter timētes ſicut videmꝰ expſſe in pueris timētibꝰ ꝙ pp ſimulacra apparētia clamāt ⁊ timēt. ſiĉr ⁊ in melācholicis videmꝰ ꝙ pp ſimulacra iteriora videnē ſibi videre hoīes ⁊ beſtias cū qbꝰ loquunē ⁊ timēt ⁊ fugiūt. ℂItē in qbuſdā infirmis videē ꝙ videāt beſtias ex modica iūctura lineaꝝ in pariete. ḡ videē ꝙ ſimulacra nõ tm̄ in ſomno mouēt ſenſuȝ cõem ſed ēt in vigilia. ℂItē obijciē de hoc qḋ diē ex hoc: ꝙ aial dormit. hoc enim videē eſſe ſupfluū. cuȝ aūt dixerit cū in dormiēdo ſiāt. ℂSolo. dōȝ ꝙ ſomniū eſt phātaſia ex motu ſimulacroꝝ vt dicit phs: qui motꝰ deſcēdit a loco phātaſtico ⁊ tāgit ſenſuȝ cõem ⁊ reuertiē ad phātaſiā. Cū enim ſiat euaporatio a loco digōnis ad cerebrū ſūtilis ſanguis eleuaē ⁊ deſcēdit ad iterius capitis aialis cū quo ꝓgrediē aialis ſpūs deferēs ſimulacra phātaſie ad organū ſenſus cõis: qui cū mouēt ſenſuȝ cõeȝ ſit ſomniū ⁊ videē ſentiri forma delata a phantaſia ad ſenſum cõem. Cū aūt iſ̄e ſpūs deferēs formas ſit de natura humidi aerei ⁊ feraē cū humido ⁊ ſūtili ſanguie ꝗ̄ſi vaporabili: dicit phs ꝙ motꝰ ſimulacroꝝ in iſ̄o eſt ſiē motꝰ ramūculoꝝ liquefacti ſalis in aq̄ calida. Cū autē in aq̄ calida liquefit ſal ſubtile eleuaē ſurſuȝ ex calido mouēte ⁊ humido liquefaciēte ſicut ramūculus albꝰ: ⁊ poſtea iteꝝ reſidet ex nā grauis qḋ eſt in terreſtreitate ſalis: ſicut forme ⁊ imagines deſcēdūt deſcēdēte ſpū ⁊ ſanguine ab imaginatione ad ſenſum cõeȝ: ⁊ reuertanē ad cellā imagiationis iteꝝ tanꝗ̄ ad locuȝ ꝓpꝛiuȝ in quo hñt cõmanere: qȝ vo hmōi motꝰ ſit in ſanguine ſūtili ⁊ ſpū: ⁊ pp hoc vnus motuū frequenter inſequiē aliū ⁊ īfringit iſ̄m ſicut eſt videre in nubibꝰ quaꝝ ꝗdā ſunt ſiles hoībꝰ ⁊ centauris vt dicit phs: ⁊ cito ꝑmutanē vna nube inundāte ſup alterā. hoc tn̄ in qbuſdā hoībꝰ accidit plus ⁊ in qbuſdā minꝰ: vt īfra determinabiē. ℂDicēdū ḡ ad ꝑ̄ᵐ ꝙ in ſomno mouet phātaſia ſm ꝑ̄nᵐ motus qui eſt pulſus lȝ ſm finē eiuſdē phātaſia illud accipiat vt ſenſibile in organo ſenſus cõis. per hoc ēt pȝ ſolutio ad ea que obijcianē de verbis Algaze. ⁊ Alphorabij. ℂAd id qḋ obijciē de ṽbis Ar. dōm ꝙ iſ̄e vocat ibi originē ſenſibile acceptū ab vnoq̄ȝ ſenſu. ⁊ hoc in ſomno accipiē vt ſenſibile: qȝ magna eſt potētia ſomni adeo ꝙ ēt ligat rōnē intātū ꝙ ſi deꝓhēdat ſimulacruȝ eē ⁊ nõ rem: ſed cõuertiē aia ſup ſimulacrū ſicut ſup rē: ⁊ tūc mouet ſomniū in dormitione ſiē res in vigilia. ſed qȝ rō potētior eſt ꝙ̄ ſomnus tūc rō in ſomnijs deꝓhēdit ſe ſomniare ⁊ nõ eſſe rei veritatē id qḋ appet in ſomno ⁊ tūc nihilominꝰ ſimulacrū in ſenſu cõi eſt vt ſenſibile lȝ error ille a rõne deꝓhendaē. ℂAd id qḋ obijciē de motu dōm. ꝙ motꝰ ṽriginis qui cõponiē ex pulſu ⁊ tractu: ⁊ pulſus eſt ab imagiatiua ad ſenſum cõem: tractus aūt eꝯ̄. Cū autē pulſus eſt motꝰ ſpūs aialis ⁊ ſūtilis ſanguis ab organo imagiationis ad organuȝ ſenſus cõis qui ſanguis diſtribuiē in organū alioꝝ ſenſuȝ ꝓpꝛioꝝ. Cū autē tractus motꝰ ꝓpꝛius eſt iſ̄aꝝ formaꝝ. forme eni apꝓhēſe a ſenſu cõi ſm ſuā nām trāſeūt ad organum imaginationis. ℂAd id aūt qḋ obijciē ꝯ̄ dōm ꝙ motus iſte corporis eſt qḋ eſt ſūm ⁊ vehiculū aliaꝝ formaruȝ: ⁊ hoc eſt ſpūs aialis qui deſcēdit ab imagiatiua ad ſenſum cõem ⁊ a ſenſu cõi quo reuertiē ad iſ̄aȝ cū formis ſenſibilibus. ℂAd aliud dōm ꝙ motꝰ vertiginis referē ad duplicē motorem. ſ. nācompleto ⁊ aiam: ⁊ ſi referaē ad nām tūc erit ſemp violētus: lȝ. n. nā ꝑ̄nᵐ ſit motus: nõ tn̄ mouebit ad duos oppoſitos terminos ſiē nā leuis nõ mouet ſurſum ⁊ deorſum. pulſus enīȝ eſt motus ab īpellēte: ⁊ tractus eſt motus ad iſ̄m qḋ trahit. vt ſi idem ſit pellēs ⁊ trahēs tūc pulſus ⁊ tractus erūt motꝰ ad duos terminos oppoſitos: ⁊ pp hoc nõ pōt eē motus nālis. Si aūt referaē ad aiam: tūc nõ erit violentus ſed nālis erit corpori organico aiato lȝ nõ ſimplr̄ ⁊ ſiē nõ eſt hic: qȝ pp deſcēſus nutrimēti deſcēdunt ſpūs cuȝ formis a loco phātaſie ad ſenſum cõem: pp virtutē aūt apꝓhēſionis reuertiē ab organo ſenſus cõis ad imaginatiuā. ℂAd aliud dicēdū ꝙ in

veritate ſenſibilia nõ manēt in ſenſu ꝓpꝛio vel cõi tm̄: quia poſt vigiliā poſſunt cāre ſomniū. ℂVn̄ ad id qḋ ꝯ̄ hoc obijcitur dōm. ꝙ eſt quedā forma perficiens mām ſimplr̄ ſiē forma ſūalis: ⁊ hec aliquo tēpore manet in mā poſt gñationē. ⁊ eſt quedā forma que nõ perficit mām ſimplr̄ ⁊ hec eſt accītalis ⁊ cõtingit ꝓpꝛie cõpoſito ⁊ nõ materie ⁊ hec eſt duplex. quedā eni eſt ab agēte ſolū ſine ꝑparatione māe in quā ageret: ⁊ hec nõ cõſeruaē niſi agente pñte ⁊ talis eſt forma luminis in dyaphano. quedā aūt eſt ab agēte cū ꝑparatione māe in quā agit ſicut eſt forma albedinis in hoīe: ⁊ hec manet etiā poſt actionē agētis. forme aūt que ſunt in ſenſibꝰ ſunt forme accītales que ſunt ab agēte tm̄ ⁊ hoc agēs eſt obm̄: ⁊ nõ pficiunt organa ſenſuū niſi ad cognitionē tm̄ ſm iꝑfectā abſtractionē que eſt ꝙ forme ille ſunt ſine mā tm̄ materia pñte. ℂSi vo queraē ꝗre magis cõſeruat phātaſia ꝙ̄ ſenſus. dicendū ꝙ phātaſia ſimplicior eſt ⁊ mag̃ formalioꝛ ꝙ̄ ſenſus: ⁊ ideo magis remouet ab appēdītijs materie formas illaſ. vn̄ cū ſenſus remoueat a mā ⁊ nõ a pñtia phātaſia remouebit ab vtroq̄ȝ. per hoc ēt pȝ ſolutio ad ſequētes duas rõnes. ille eni intelligunē de forma ſubāli ⁊ illa de accītali que daē in mā per diſpõnē materie. ℂSȝ ad aliud dōȝ ꝙ nihil corrūpit formā in organo ſenſus cõis ſed potiꝰ iſ̄a in ſuo vehiculo qḋ eſt ſpūs aialis tranſit a ſenſu cõi ad imaginatiuam.

Propter qd phātaſia magis ꝯſeruat ꝙ̄ ſenſus.

ℂAd id qḋ queriē vbi icipit motꝰ vertiginis in ſomno. dicēdū ꝙ in organo phātaſie. ℂAd illud autē qḋ obijciē in ꝯ̄rium dōm ꝙ ſenſus cõis moueē ad intrinſecus inꝗ̄tū mouet ille actu interiori ⁊ nõ exteriori: ⁊ nõ ſiē ꝙ motus ṽriginis in ſomnio icipit ab iſ̄o. ℂAd aliū dōm ꝙ in vigilia ſenſus cõmunis mouet phātaſiā: ſed in ſomnio accidit ecōuerſo. ℂAd aliud dōm ꝙ phātaſia ꝑ̄ma acceptiōe accipit a ſenſu cõi: ⁊ ſiē diffiniē. zᵒ vo acceptione ſenſus cõis a phātaſia accipit. ℂAd illud aūt qḋ queriē verū pulſus ⁊ tractꝰ ſimulacroꝝ ſunt per eādē viā. ſunt tres ſolōnes. Quaꝝ vna dicit ꝙ nõ per eādē ne ꝯtingat ꝯ̄ria ſimul eſſe in eodeȝ. ſed hec eſt falſa ⁊ ꝯ̄ pbm vt pȝ in obijciēdo. ℂAlia dicit ꝙ ſimulacra inter ſenſuȝ cõem ⁊ phātaſiā ſunt in trāſitu ⁊ motu ⁊ ſiē ſunt in potētia tm̄: ⁊ nihil ꝓhibet ꝯ̄ria ſimul eē in potentia: ⁊ hec eſt etiā falſa qȝ ſimulacra albi ⁊ nigri actu ſunt in imagiatiōe ⁊ ſimul. ℂTertia eſt cui ꝯſentimꝰ ꝙ albū ⁊ nigrum in eē mãli ſunt ꝯ̄ria: ſed ſpēs albi ⁊ ſpēs nigri in ſpū aiali ⁊ ṽtute ſenſibili nõ habēt ꝯ̄rarietatē ꝓpter ſui ſimplicitatē ⁊ ſpūalitatē.

Nõ ꝙ lȝ albū ⁊ nigrū ſint ꝯ̄ria ī eē mãli nĩ ſpēs albi ⁊ nigri nõ ſunt contrarie.

ℂAd aliud dōȝ ꝙ aliud eſt de ſpē ſenſibili in aīa que eſt in actu ⁊ actꝰ: ⁊ aliud de re ſenſibili extra que eſt in potētia ſenſibilis: extrinſeca eni īdiget agēte itrinſeca nõ vt ſupra ꝓbatuȝ eſt. ℂAd aliud dōȝ ꝙ ſpēs itrinſecꝰ nõ īdigēt medio. medium eni eſt ad hoc vt cõiunganē ſpēs cū ṽtute apꝓhēſiua. vn̄ poſtꝗ̄ ꝯiuncta eſt nõ eſt neceſſariuȝ mediū. Cū igiē itriſece ſpēs cõiuncte ſunt ſupuacuū eēt mediū. ℂAd id qḋ queriē verū in vigilia ſiat hmōi motus. dōm ꝙ ille motꝰ qui ſit in vigilia nõ eſt ſomniū: qȝ ſomnio ſūale eſt: ꝙ ſiat in dormiēdo. lȝ tn̄ ſiĉ eſt motui ſomni: ⁊ lȝ ſiat multiſ̄ de cauſis particularibus: tn̄ ille reducanē ad ꝗtuoꝛ ꝑ̄ncipales que colliganē ex dictis phoꝝ: quaꝝ vna eſt iuuētus. In pueris enīȝ ꝓpter multas euaporatiōes magnus eſt ſluxus nutrimēti a capite ad organa ſenſus cõis ⁊ ꝓpꝛioꝝ: ⁊ ideo cuȝ abſtrahunē ſenſus eoꝝ ab actibꝰ exterioribꝰ ſicut in tenebris ⁊ in loco ſolitario horribili ſtatim cū ſanguie ⁊ ſpū deſcendūt forme ab imaginatiua ad ſenſum cõeȝ ⁊ videē eis ꝙ audiāt vel videāt horribilia vel ēt ꝑcutianē. Sed cū ſint in lumine ⁊ cū hoībꝰ a quibus ꝑ̄ſumūt adiutoriū ſenſus cõis diffundiē ſup ſenſus ꝓpꝛios in exterioribꝰ actibꝰ: ⁊ ideo tūc nõ ſentiunt motū ſimulacroꝝ intrinſecꝰ: eo ꝙ fortiores motꝰ exteriores excludunt debiliores iteriores. ℂScḋa cā eſt cõplexio frigida ⁊ ſicca ſicut melācholia dñans. frigidū aūt ⁊ ſiccuȝ faciūt fortiſſimaȝ intētionē ſimulacroꝝ iterioꝝ ⁊ debiliſſimā receptionē exterioꝝ. Et idcirco interiora efficiunē fortius mouentia ⁊ fortiſſimo motu deſcēdūt ad ſenſuȝ cõem: ⁊ videnē eē ſenſata: ⁊ pp maliciam cõplōnis frequēter apparent horribilia. Vn̄ cū fortiores ſunt in eis motꝰ iteriores exterioribꝰ interiores excludunt exteriores: ⁊ videē eis ꝙ videant demones ⁊ loquanē eis. Qḋ autē diſcõtinuāt locutiones cā eſt: qȝ frigidum ⁊ ſiccū difficulter mobilia ſunt: ⁊ ideo nullus motuum pōt attigere ad debitū finē: ⁊ hec etiā cā eſt delirāmēti in ſenibus: ⁊ inſup habēt ruinā cõplexionis ⁊ diſſolōnē pp quaȝ

Nõ ꝗtuor ꝑ̄ncipꝰ cāe ꝓp̄ ꝗ̄ ī vigilia cõtingit motꝰ ſimulacroꝝ ſimil motui eoꝝ in ſomno.

corrumpunē

corrumpunt forme eis impſſe ſicut corrũpit forma artis in ruinoſis edificijs. ¶ Tertiũ eſt infirmitas ⁊ ꝑcipue calida ⁊ ſicca: q2 calidũ fortiſſime mouet ⁊ ſiccum ꝯfortat ſimulacra ꝯtinuando ea: ⁊ tũc ſimulacra deſcendũt ad organũ ſenſus cõis ⁊ mouẽt ipm ſicut ſenſibilia ſicut fit in alienatione infirmoꝝ: in qb9 mã infirmitatis rapit ad caput. ¶ Quarta cã eſt fortiſſima meditatio ⁊ cogitatio circa aliqd: ⁊ ꝑcipue quando aliqs abſtrahit ſe a ſenſib9 exteriorib9 ⁊ querit locũ ſolitudinis in quo minus aĩa ad exteriora vocet. Tũc eni ſi fortis fuerint imaginationis ⁊ debilis rõnis ſcipiũt mouere ſimulacra eo ꝙ nõ ipediant nec a ſenſibilib9 nec a rõne ⁊ deſcendũt ad ſenſuʒ cõeʒ ⁊ frequẽter videt tũc hoĩ ꝙ videat ⁊ audiat hoc qđ habuit in mente ⁊ in oib9 his ſi illi ſimulacra circa qđ occupat intrinſecus ſenſus cõis aliqd in modicuʒ ſimile afferat extriſecus ad viſuʒ vel auditũ ſtatim videbit illđ. Uñ aſpicientes ad ſciſſuras lineaꝝ in pariete vel in terra pp modicã ſimilitudinẽ cum beſtijs putãt eẽ beſtias vel aliquid hmõi circa qđ occupant intrinſecus. ¶ Ad vltimũ dõʒ ꝙ hoc nõ addit ſupflue ſed tangit ſm ꝓpriũ ſomnij pp qđ diffiniri habet ſomnium vt dicit phus lʒ non eodẽ mõ. Uñ qđ dicit phs eo ꝙ aĩal dormit hoc eſt in ſenſu cõmuni.

¶ Querit quare quidã nõ ſomniauerũt per totã vitã ſuam.

Deinde tractãda eſt alia queſtio de ſomnio. ſ. ꝓpter quã cãʒ dormiẽtes qdã ſomniãt ⁊ qdã nõ. Et circa hãc qõneʒ tria querunt ſub vno articulo determinãda. Quoꝝ pmũ eſt q̃re qdã nihil ſomniãt per totã vitã. 2m quare qdã in iuuẽtute nunq̃ ſomniauerũt ⁊ prouecti incipiũt ſomniare. 3m eſt quare ſomnia ſunt plus in fine dormitiõis q̃ in pn°. Dicit eni phs de pmis ꝙ iam qbuſdam accidit vt nullũ ſomniũ viderint in vita. raꝝ qdẽ eſt hmõi: accidit tñ. De ſecũdis aũt dicit: aliqbus ꝙ ⁊ ꝓuectis multa etate accidit ſomniũ cũ pmuʒ nullũ ſomniuʒ viderint. De tertijs ꝙ ſedato ⁊ diſcreto ſanguie in hñtib9 ſanguinẽ ꝯſeruatorũ ſimulacroꝝ mot9 ab vnoquoqʒ ſenſuũ: valida facit vtiqʒ ſomnia. ſedatio aũt ⁊ diſcretio ſanguis fit in fine dormitionis qñ cõpleta eſt digeſtio. ¶ Idẽ ẽt dicit Alphorabi9 ⁊ Auicen. Sed cõtra. in oibus hoib9 ⁊ alijs aĩalib9 hñtibus ſanguinẽ purus ſanguis diſtribuit mẽbris ſuperiorib9: ⁊ ipurus inferiorib9 ⁊ hoc in fine digeſtionis. ḡ ſicut ſbtili ſanguie deſcendunt phãtaſmata ⁊ phãtaſia ad ſenſum cõem ⁊ faciunt ſomnia. Dicit phs oĩs hõ ⁊ omne aĩal hñs ſanguinẽ debʒ ſomniare. ¶ Preterea phs aſſignat cãm q̃re qdam nunq̃ ſomniãt dicẽs. ꝙ in talib9 eſt per totũ ſomnum multa euaporatio ad cerebrũ ſpiſſi ſanguis ⁊ ſunt hec ꝙa. Quibuſcũqʒ exiſtit hec nõ ita vt multa aſcẽdit euaporatio ad locũ ſupiorem ⁊ iteꝝ deorſum lata facit multitudineʒ mot9 ꝯtiter iſtis nullũ apparet phãtaſma. ¶ Sʒ ꝯ hoc videt eẽ ꝙ euaporatio cã eſt dormitionis: ⁊ cum ꝯtiter cõtinue eleuet euaporatio in illis ſomnijs eoꝝ videt nunq̃ eẽ excitabilis. Et ſi excitabilis eſt ⁊ tũc oportebit diminui euaporationem: ⁊ tunc pñt deſcẽdere phãtaſmata ⁊ facere ſomnia. ¶ Iteꝝ videt ꝙ tales mag̃ debeant ſomniare q̃ alij. fortis enĩ euaporatio cõtingit a calido multũ agẽte ⁊ ab humido multũ eleuabili. Sed calidũ vt dicit Auicẽna multum mouet phãtaſmata ⁊ humidũ eſt ſm phãtaſiaꝝ deſcẽdentiuʒ. ḡ videt ꝙ tales cõtinue debeãt ſomniare. ¶ Cõtra 2m obijcit ſic. Dicit Ar. in 7° phyſico. ꝙ infantes nõ pñt ad diſcere neqʒ iudicãt ſenſibus. Siĩr phs. multa eniʒ turbatio circa hoc ⁊ mot9: ⁊ intẽdit ꝙ pp fluxibilitatẽ cõplexionis ⁊ nutrimenti in pueris nõ infigit aĩa circa idẽ ſed circa multa vagat. cũ igit motus plurimus phãtaſmatũ ſit cã ſomnij minores ⁊ pueri marie debẽt ſomniare. ¶ Item ſupra habitũ eſt ꝙ mot9 ſomnij eſt ſicut mot9 vertiginis in humido in quo multe apparẽt figure ex multis motib9. Cũ igit cõplexio pueroꝝ marie ſit humida ⁊ mobilis ad diuerſitatẽ figuraꝝ plus pueri debẽt ſomniare ſenib9 ⁊ ꝓuectis. ¶ Circa 3m aũt querit que phantaſmata deſcendũt a phãtaſia ad ſenſuʒ cõem vt faciant ſomnia. aut eni deſcẽdunt oĩa que ſunt i phãtaſia. aut ea que manifeſtius ſunt in ipa ⁊ fortius impſſa. aut ea que magis latẽt ⁊ debili9 impſſa ſunt. aut illa de qb9 mag̃ in vigilia fuit meditatio ⁊ cogitatio. nõ eni plurib9 modis videt poſſe contingere phãtaſia. ſi pmo mõ tũc ſomniũ erit ſemp de oĩbus phãtaſmatibus vt ſenſatis: ⁊ talia ſunt multa ⁊ infinita ⁊ nõ determinata ⁊ nõ ordinata ad vnũ ſniaʒ videbit eẽ ſomniũ de infinitis inordinatis ⁊ indeterminatis qđ falſuʒ docet experiẽtia eẽ. Sʒ tñ videt ꝙ oĩa deſcẽdunt. queciiqʒ eni eqñalem hñt iclinationẽ ad ſenſum cõeʒ eq̃les ſunt mot9 ad ipa: ſed oĩa phãtaſmata eq̃lẽ hñt inclinationẽ ad ſenſum cõem. ergo eq̃les erũt deſcẽſus ad ipm. pma pʒ per ſe. 2a ꝙ ꝓbat ex hoc ꝙ oĩa phantaſmata accipiunt a ſenſu. ¶ Si forte dicat ꝙ ea deſcendunt que fortius impſſa ſunt pp rõnẽ ſupra ſepe habitã. ſ. ꝙ fortiores mot9 excludũt debiliores. Uñ cũ phãtaſma fortius impſſuʒ moueat: ipm fortius excludet debilius impſſum a motu ſomnij. Si inq̃ ſic dicat: ꝯ ſi phantaſma tñ impſſuʒ forti9 appet in ſomnis cũ nõ ſit forti9 impreſſuʒ niſi pp maiorẽ attẽtionẽ circa illud tũc non occurrerent per ſomniũ niſi ea circa que maiorẽ habuit attẽtionem in vigilia qđ falſuʒ eſt ſrequẽtiſſime. ¶ Si forte dicat ꝙ ea apparẽt que mag̃ latẽt ⁊ debilius impſſa ſunt. Cõtra. latentia ⁊ debilis ipreſſio potius ſunt cã nõ apparẽtie q̃ apparentie. ḡ que debiliter ſunt ipreſſa nõ debẽt apparere in ſomno. ¶ Preterea dicũt Alphorabius ⁊ Auicẽna. ꝙ marime hõ ſomniat de his circa que magis eſt ſollicit9 ⁊ attẽdens ſicut de ſe ⁊ de ſuis ⁊ de ſua ciuitate. ſollicitudo aũt ⁊ attẽtio cauſe ſunt maioris impſſionis: nõ ergo ea apparent q̃ debilius impſſa ſunt. ¶ Si pp hoc dicat ꝙ in ſomno apparent ea de quib9 in vigilia ꝑceſſit meditatio ⁊ cognitio ſiue locutio ſic videt Ar. dicere in 2° de ſomno ⁊ vigilia. ⁊ videt ꝙ ea frequenter apparẽt in ſomnijs quorum cã preceſſit in vigilia. ¶ Cõtra. multi ſomniãt ea que nunq̃ viderunt vel audierũt. taliũ autẽ cã nõ ꝑceſſit in vigilia. ergo nõ eſt hec cã apparitionis ſomnialis. ¶ Iuxta hoc querit iteꝝ que ſit cã illius ꝙ qdã frequẽter incerta ſomniãt ſomniãdo etiaʒ de diuerſis ⁊ inordinatis. ¶ Iuxta hoc etiã querit q̃re qdam multa hñt ſomnia ſicut qdã ifirmi ⁊ ẽt qdã dormiẽtes poſt vigiliã in mane ſicut qui in ſtudio cõſueuerũt vigilare in hora matutina: ⁊ aliqñ dormiunt ⁊ tũc vident multa phãtaſmata et inordinata. ¶ Solo. dõʒ cũ phis ꝙ qdã nunq̃ ſomniãt per totã vitã: ⁊ huius cã eſt duplex. vna ex pte corporis. ⁊ alia ex parte aĩe. Et illa que eſt ex pte corporis tãgit a phõ. ſ. ꝙ nõ dormiũt poſt cibũ. i. poſt cõpletã digeſtionẽ cibi: ⁊ iſti tales ſunt in qb9 eſt magnus calor circa locũ digẽnis permanens per totã vitã: qui calor eleuat euaporationes ſpiſſas ⁊ groſſas ad caput: que cũ deſcẽdunt infrigidati a calore iterũ eleuant a calore: ⁊ cum calor ille nõ reuertat nec remittit circa locum digeſtionis niſi qñ expãdit ab exterius in vigilia cõtingit ꝙ in talib9 ſemp eſt profundus ſomnus nõ potẽs ſomniare. Cauſa aũt que eſt ex parte aĩe eſt debilitas ꝟtutis imaginatiue: que nõ põt formare imagines fortiter mouentes. ¶ Ad id autẽ qđ ꝯ hoc obijcit dõm ꝙ in talib9 eſt calor vehemẽs valde: ⁊ ideo ſtatim quãdo accedit ſanguis aliq̃ mõ ad ſbtiliationẽ icipit ꝑdominari calor pre frigiditate cerebri ⁊ ſoluit ſenſus a vigilia: ⁊ ideo tales euigilãt antiq̃ incipiant ſomniare cõpleta digeſtione. ¶ Ad aliud dõm ꝙ euaporatio nõ eſt ita ꝯtinua ſpiſſa quin in fine icipiat ſbtiliari ⁊ ſeparari ſanguis purus ab ipuro: ⁊ ſic ſit ſomnus eoꝝ excitabilis: ſed q2 calor fortis eſt ſtatim ſoluunt ſenſus a vigilia: ⁊ ita euigilãt anteq̃ ſomniare icipiãt. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ ſpiſſa ſit euaporatio pp multuʒ calidũ. fortis eni calor eleuat groſſum ⁊ ſbtile ſimul: ⁊ ꝓpter illã turbationeʒ euaporationis ſpũs aĩalis turbatur in capite ita ꝙ nõ poſſunt forme in eo apparere. forme eni nõ apparent niſi in ſpũ puro ⁊ claro. ¶ Ad id qđ vlteri9 querit de his qui qñqʒ ſomniant ⁊ qñqʒ non. dicimus ꝙ hoc ꝯtigit ꝓpter eandem cãm. In iuuenib9 eni eſt multus calor eleuans puꝝ ⁊ ipuruʒ ſimul ad caput ꝓpter hoc cõfortat qdem dormitionẽ ſed ipedit ſomniaʒ. In ꝓuectis autem remittit calor ⁊ ꝓpter hoc nõ eleuat niſi purum qđ facile eſt eleuare: ⁊ ideo cũ in puro bene reſultẽt forme tũc icipiunt ſomniare. ¶ Ad id aũt qđ contra obijcitur dõm ꝙ in pueris multuʒ qdem eſt humidum ⁊ fluxibile: ſʒ q2 calor iterior in dormitione cõfortatur cõmiſcetur illđ humiduʒ cum ipuro eleuato ad caput: ⁊ illa ipuritas ipedit reſultationẽ formaꝝ: ⁊ ꝓpter hoc nõ ſomniant. ⁊ per hoc pʒ ſolutio ad ſequens. ¶ Ad id aũt qđ vlterius querit quare in fine dormitionis frequẽtius apparẽt ſomnia. dõm ꝙ eadeʒ de cã que habita eſt: q2 in pn° calor digeſtiuus cõfortatur ⁊ inuenit cibum permixtũ purum cum ipuro: ⁊ ideo turbata

Ar.3.de.?

Arx.cõ.20.

Nõ duplicem cám q̃ qdã nũq̃ ſõniát.

euaporatiõe ſic eleuat ad caput in qua nõ bene reſultãt ima
gines. In fine autẽ quãdo ipurior ſanguis cadit deorſum ⁊
ſubtilis tñ eleuatur ſurſum tunc purificatur ſpũs aialis et
incipiunt reſultare ſimulacra in ſomniis. ¶ Ad id autem qđ
queriť que phãtaſmata deſcẽdant. dõm ꝙ duo ſunt genera
ſomnioꝝ. quedã ſunt eni ſigna vel cauſe aliquoꝝ in ꝑterito
vel in pñti vel in futuro: ⁊ illa ꝓueniũt diuerſis cauſis agen
tib⁹ de qbus infra habebiť: ⁊ in talibus imagiatiua ꝑparat
imagines reb⁹ ſignatis ꝯuenientes ⁊ hoc infra explanabitur.
Unñ in talibus ſomniis nec oia phãtaſmata deſcendunt nec
fortius ipreſſa nec debilius ipreſſa: nec ẽt de qbus fuit locu
tio in vigilia ſed ea ſolũ que cõpetunt reb⁹ ſignatis. Quedã
ṽo ſomnia ſunt que nec rõnẽ cauſe nec ſigni hñt ad res ali
quas in pñti vel in ꝑterito vel in futuro ſignãdas: ⁊ in tali
bus frequẽter mouent phãtaſmata fortius ipreſſa ſicut ac
cidit in meditãte de forti ſtudio veniẽti ad dormitionẽ qui
ſomniat id qđ ſtuduit: ⁊ talia ẽt ſomnia vt frequẽter ſolent
durare per totã dormitionem. ¶ Qđ aũt queriť vtrum oia
phãtaſmata deſcẽdunt. dõm ꝙ nõ. ¶ Ad id qđ contra hoc
obijciť dõm ꝙ lȝ oia phãtaſmata accepta ſint a ſenſu: nõ tñ
hñt equalẽ iclinationẽ ad deſcẽſum. quedaȝ eni iclinanť ex for
titudine ipreſſionũ ſicut pȝ in ꝓbabilis: ⁊ illa deſcẽdunt po
tius ꝙ̃ alia. ¶ Ad id qđ queriť quare ipreſſa magis deſcen
dãt dõm ꝙ ſic niſi ipediat rõ cauſandi vel ſignãdi vt iaȝ di
ctum eſt. ⁊ ꝓp hoc qñqȝ cõtigit ſomniare magis latẽtia. ¶ Ad
id qđ queriť vtrũ debilius ipreſſa deſcẽdant. dõm ꝙ nõ niſi
faciant ad cãndaȝ vel ſignãdaȝ. nam lȝ in ſe ſint latẽtia effici
untur tñ apparentia ꝓp motũs latus ex pte corporis: vel eť
ex pte aſtroꝝ: vel celi vel ſubaꝝ ſeparataꝝ. ⁊ per hoc pȝ ſolo
cius qđ cõtra hoc obijciť. ¶ Ad id qđ queriť vlteri⁹ vtruȝ
illa deſcẽdãt de qb⁹ in vigilia fuit meditatio vel cognitio vľ
locutio. dõm ꝙ frequẽter ſic contingit. qñqȝ tñ aliter accidit
ꝓpter rõnẽ cãndi vel ſignãdi ſupra dictã. ¶ Ad id qđ vlte
rius queriť q̃re qdã hñt icerta ſomnia ⁊ inordinata. dõȝ ꝙ
hoc ꝯtigit ꝓpter duab⁹ de cauſis. Quaꝝ vna eſt ex pte aie.
altera ex pte corporis. illa ṽo que ex pte aie eſt tãgiť ab Ar.
in z⁹ de ſomno ⁊ vigilia. vbi dicit ꝙ mẽdaces falſa cõſueue
runt hře ſomnia. ⁊ in ethicis vbi dicit ꝙ meliora ſunt phan
taſmata iuſtoꝝ ꝙ̃ quorũcũqȝ. Et Alphorabi⁹ qui dicit. Cã
autẽ ex pte corpoꝝ eſt fluxibilitas cõplexionis que de facili
mobilis eſt: ⁊ idcirco vna figura ifringit aliaȝ: ⁊ vnus mot⁹
alium ⁊ fiunt figure incerte ⁊ indeterminate ⁊ mot⁹ ſiľr. Et
ex hoc ſequanť ſomnia incerta ⁊ iſtabilia ⁊ ideterminata. ſ.
ex fluxu ⁊ iſtabilitate deſiderioꝝ. Unñ talia ſomnia frequen
tiſſime apparẽt ẽt pueris ⁊ iuuenib⁹. ¶ Ad id qđ vlteri⁹ q̃
riť q̃re qbuſdã apparẽt multa ſomnia ſic his q diu ⁊ ſepe vi
gilauerũt ⁊ in qbuſdã ifirmis. dõm ꝙ in talib⁹ eſt euapora
tio debilis vel ꝓp inanitionẽ vel ꝓp digeſtionẽ cõpletaȝ vñ
in talib⁹ cũ ceſſant ſenſus exteriores intẽdanť mot⁹ imagi
nationis ⁊ apparent phãtaſmata ⁊ multiplicanť ſomnia.

¶ Utrum latent ſomnia ex vi dormitionis.

Conſequẽter tractãda eſt z⁹ qđ Ar. que eſt q̃
re quidam recordanť ſomnioꝝ ⁊ qdam non.
Et circa hoc queruntur tria. Quoꝝ vnum eſt
de latentibus ſomniis ex vi dormitionis. z^m
de cauſa erroris quo quidam decipiuntur in
ſomniis. z^m de obliuione qua quidam obliui
ſcuntur quedam ſcientie habite per ſomnium.

Ad primũ ꝓcediť ſic. Dicit Ar. ꝙ quãdoqȝ eſt
tanta vis ſomni ꝙ ſomniãs accipiť ſimulacrũ
vt rem ſenſatam. qñqȝ ṽo nõ eſt tãta ⁊ tũc ſo
mniãs accipit ſimulacrũ vt ſimulacruȝ ⁊ nõ vt
rem ſenſatã: qz recipit eſſe ſomniũ nõ rei ve
ritatem: ⁊ dat ſimile hui⁹ in eo ꝙ latẽt cui ſup
ponitur digitus oculo ꝙ. ſ. diuaricať ex hoc ſpũs viſiuus. il
li eni nõ ſolũ apparebit: ſed ẽt in veritate videbitur ꝙ id qđ
vnũ eſt duo eẽ. Si aũt nõ lateat ꝙ ex ſuppõne digiti diuari
catur ſpũs viſiuus tũc appebit qdẽ ꝙ vnũ eſt duo eẽ ſȝ nõ in
veritate videbiť ſic ⁊ in ſomniis. Si ſentiat qdeȝ ꝙ dormit
⁊ ſentiat paſſionẽ ſimulacri in quo eſt ſenſus dormitiõis ap
parẽt qdẽ ſimulacra. dicit aũt in ipſo apparere aial qđ nõ eſt
coruſcus verus ſed vt coruſcus: qz ſepe in dormiẽdo qz di
cit ſomniũ eſſe qđ apparet ⁊ nõ rei veritate. Si aũt non ꝑci
pit ſe dormire tunc nihil cõtra dicit imaginationi. ſed acci
pit eã vt rem. Sup hoc ꝓceditur ſic. oís dormitio eſt vincu
lum ⁊ immobilitas. ğ quo magis ligat eo maior eſt potẽtia
dormitionis. Cã autẽ latẽtie ex potẽtia ſomnii aut eſt imo
bilitas ſenſus aut phãtaſie aut intellectus. Si dicať ꝙ ſen
ſus. cõtra. oís dormitio eſt imobilitas ſenſuũ. ğ in omni dor
mitione erit cã hui⁹ latentie qđ falſum eſt ſicut dicit phs: ⁊
hoc ẽt docet experientia. Si dicať ꝙ phãtaſie eſt hmõi imo
bilitas. ¶ Cõtra. in omni ſomnio mot⁹ ſimulacroꝝ eſt a lo
co phãtaſie: ſiue lateat ſomniũ: ſiue nõ. ğ phãtaſia nũq̃ erit
imobilitas in aliquo ſomnio: ⁊ ſic imobilitas ei⁹ nõ põt eſſe
cã hui⁹ latentie. ¶ Preterea ſupra habituȝ eſt ꝙ frigiditas
cerebri eſt cã dormitionis ⁊ imobilitatis: ſȝ organũ phanta
ſie eſt ps cerebri. ğ ſi imobilitari poſſet a ꝓprio phãtaſmate
ſemp eẽt imobile. ¶ Si forte dicať ꝙ eſt imobilitas ſenſus
⁊ phãtaſie. Cõtra. quecũqȝ ſe hñt ſiľr in quolibet ſomnio nõ
magis imobilitanť in vno ꝙ̃ in alio. ſenſus ⁊ phantaſia ſiľr ſe
hñt in q̃libet ſomnio: qz oẽs ſenſus imobiles ſunt ⁊ phãta
ſia mobilis in q̃libet ſomnio. ğ nõ magis imobilitať in vno
ꝙ̃ in alio: ⁊ ſic hec latẽtia non cãnť ſimul ab imobilitate ſen
ſus ⁊ phãtaſie. ¶ Si forte dicať ꝓp hoc ꝙ eſt ab imobilita
te itellect⁹ ⁊ rõnis. Cõtra. q̃cũqȝ potẽtie nõ hñt organũ non
imobilitanť ex imobilitate organi alicui⁹: intellect⁹ ⁊ rõ ſunt
hmõi potẽtie. ğ nõ imobilitãtur ex imobilitate alicui⁹ orga
ni. Prima ꝓbatur ex hoc ꝙ imobilitas cãtur ex ſubtractio
ne caloris ⁊ pñtia frigoris que nõ ſunt niſi in parte organica
corporis. z⁹ ṽo ſcribiť in z⁹ de aia vbi dicit phs ꝙ itellect⁹ T.cõ.[illegible]
nulli⁹ corporis eſt act⁹. ¶ Si forte dicať ꝙ lȝ itellect⁹ nõ ha
beat ꝓpriũ organũ accipit tñ ab organo phãtaſie eo ꝙ phã
taſia mouet itellectũ. ¶ Cõtra. ſi hoc veꝝ eſt tũc nõ imobi
litatur itellect⁹ niſi ꝑus phãtaſia in nullo ſomnio imobilite
tur: ſed ꝓbatũ eſt ꝙ phãtaſia in nullo ſomnio imobilitatur.
ğ nec itellect⁹. Et ſic hec latẽtia nõ cãtur ab imobilitate itel
lect⁹ ⁊ rõnis. ¶ Solo. dõȝ eſt ꝙ latẽtia ſomnii dr qñ ſomniũ
accipitur vt res a ſomniãte: ⁊ hoc ꝯtingit duob⁹ modis. ſ. ex
potẽtia ſomnii ⁊ debilitate. Et qñ ꝯtigit ex potẽtia tunc eſt
deceptio ⁊ latẽtia ꝓprie. qñ aũt ꝯtigit ex debilitate tunc nõ ẽ
deceptio ſed iproprie dr latẽtia. Potẽtia aũt ſomnii dr ꝑmo
qdã a quadã imobilitate ſenſus cõis: ⁊ ſecũdario ab imobi
litate rõnis. ſenſus eni cõis lȝ non imobiliteť in ſomnio quo
ad actũ iteriorẽ: tñ imobilitatur quo ad exteriorẽ ⁊ quo ad
cõparationẽ iterioris ad exteriorẽ: ⁊ hoc dr maior potentia
ſomnii. Rõ aũt lȝ nõ imobilitetur a ſomnio per ſe: imobili
tatur tñ per accñs vt dctñ eſt. ⁊ hoc eſt dupľr. vno mõ qdeȝ:
qz ꝓp colligãtiã viriũ aie in vna nã aie ⁊ ideo ꝯtigit ꝙ ſi aia
intẽdit motũ vni⁹ potẽtie ſtatiȝ attrahitur a motu alteri⁹:
qz ſicut dicẽ phs mot⁹ fortior in motib⁹ aie ſemper excludit
debiliorẽ. Unñ cũ in ſomniis aia maxie itẽdit motui imagi
nationis ꝯtingit ꝙ abſtrahitur a motu rõnis ⁊ intellectus.
¶ Aliud accñs eſt. qz cũ itellect⁹ moueať a phãtaſmate hoc
nõ cõtingit oĩ mõ ſed illo mõ tñ quo phãtaſia ꝑ ſenſuȝ acci
piť a re ⁊ ſenſu ⁊ ꝓcedit in phãtaſiã ſic vlteri⁹ ꝓcedit ad mo
uẽdũ itellectuȝ. in ſomnio ẽt nõ eſt talis ꝓceſſus phãtaſma
tis: ſed poti⁹ a phãtaſia ꝓcedit ad ſenſuȝ per diſtãtiã ab in
tellectu. Unñ itellect⁹ manet imobilis: eo ꝙ nõ ſit motũs ipſȝ
⁊ ideo cũ deſit iudiciũ itellect⁹ deſit ẽt illa cõparatio ſenſus
cõis qua cõparat exteri⁹ ad iteri⁹ neceſſe eſt accipere ſimula
crũ vt rẽ: ⁊ hoc eſt latẽs ſomniũ ex maiore poteſtate ſomnii.
Ali⁹ modus eſt. ꝙ accipitur ſomniũ vt res ex debilitate ſo
mnii ⁊ ibi eſt latẽtia parua. ⁊ ꝯtigit qñ iã ſenſus icipiũt ſol
ui a vigilia: ⁊ tũc ꝓp qetem ſenſuũ paꝝ ſenſibile facit maxie
motũ in ſenſu. ſicẽ parua lux videť maxia ⁊ paruus ſonus ma
ximus ſtrepit⁹ videť: ⁊ ſic accidit alicui ꝙ ſomniat ſe audi
re cancus vel cãpanas: ⁊ qñ euigilat audit eos. ⁊ ſic ẽt cõtigit
alicui debiľr dormiẽti cui aſſiſtũt loquẽtes de aliq̃ mã ꝙ ſo
mniat de eadẽ mã vel in pte vel in toto: ⁊ hoc eſt qđ dicẽ phs
in z⁹ de ſomno ⁊ vigilia. Aliqb⁹ accidit ſentire aliq̃ mõ ſo
nos ⁊ lumẽ ⁊ ſaporẽ ⁊ tactũ lãguide qdẽ ⁊ velut de lõge. naȝ
in dormiẽdo reſpiciẽtes ⁊ euẽſtigio idẽ ſtatim ſurgẽtes qđ
tacite videbãt lumẽ lucerne dormiẽtes: vt arbitrabanť ex
pergefacti cognouerũt ꝙ lucerne erant: ⁊ galloꝝ ⁊ canum ta
cite voces audiẽtes expgefacti cognouerũt manifeſte. Qui
daȝ ṽo ⁊ ridẽnt iterrogati. Sȝ tñ nullũ iſtoꝝ ꝓprie dicẽ ſo
mniũ eo ꝙ ſomnus iaȝ adeo debilitatur ꝙ ſenſus ſm aliqđ
ſoluti ſunt a vigilia. Nõ latẽs aũt ſomniũ contingit duobus
modis

Nõ duplicem cãȝ lordiatoꝝ ⁊ variatoꝝ ſomniorum.

Nõ duplicem cãȝ latẽtie ſomniorum.

modis.ſ.ex reflexione rõnis in phãtaſia. Apparẽs ex hoc ꝙ ſenſus cõis iterius cõparet ad exterius. Et hoc vt plurimũ ꝯtingit duab⁹ de cauſis. Quaꝝ vna eſt ſollicitudo: qa qñ ali quid.ſ.multũ ꝯtraꝫ voluntati apparet in ſomnijs: ⁊ tũc exci tatur aia ad repellẽduꝫ illud: ⁊ poſt multã pugnaꝫ excitaſ rõ ꝯſolans aiam: ꝙ nõ ſit res ſed rei ſimulacrũ: ⁊ talia ſomnia frequẽtiſſime occurrũt religioſis qb⁹ ex longo ſtudio abo minabile factũ eſt.ſ.peccatoꝝ. Cũ eni ſomniat ſe peccare ex ſollicitudie accidit eis qꝺ dictũ eſt. ¶ Altera aũt cã eſt puri tas ⁊ fortitudo itellectus: qbuſdã eni ſemp p̃ſto ſunt vere i telligentie: ⁊ taliuꝫ aia frequẽter excludit mot⁹ ſimulacroꝝ. Qñ qñ aũt ſenſus cõis iterius cõparat ad exteri⁹ tũc ꝯtigit ex debilitate dormitionis: qa iã ſenſus cõis q̃dãmõ incipit ſolui ad actũ exterioꝛẽ. Qñqꝫ aũt ꝯtingit ꝙ ſomnus debili taſ ⁊ tũc ſomniũ icipit nõ latere ⁊ iteꝝ cõfortatur ſomn⁹ an q̃ finiaſ ſomniũ: ⁊ tũc iteꝝ icipit latere ⁊ ſic tũc accidit eis q vidẽt ſomniuꝫ ⁊ poſtea vident ſe ſomniare ⁊ narrare illũ ſo mniũ alteri: cum eni p̃mo vident ſomnium tunc latet: ⁊ qñ vident ſe ſomniare tũc nõ latet: ⁊ qñ vidẽt iteꝝ ſe nar rare illud ſomniũ alteri latet: qa in vitate nõ narrant ſꝫ ſo mniãt ſe narrare. ex dictis aũt pꝫ ſolo ad oĩa queſita.

¶ Utrum error eſt deceptio in ſomnijs.

Ecundo queriſ de cauſa erroris quo qdã de cipiunſ in ſomnijs. videſ eni ꝙ nullus decipi debeat. qñ eni nõ eſt deceptio in p̃ncipijs tunc nõ eſt deceptio in p̃ncipiatis: ſꝫ p̃n⁹ oĩuꝫ ſimu lacroꝝ in nis ſunt ſenſibilia propria ⁊ a ppꝛijs accipiunſ cõia. Cũ g̃ circa ppꝛia nullus ſit er ror videſ ꝙ nec circa cõia: ⁊ ita p ꝯñs nec circa ſimulacra: ⁊ ita nullus gñabitur error in aia. ¶ Sꝫ ꝯ. qñcũqꝫ accipitur ſi mulacrũ p re qꝺ nõ eſt res tũc decipitur aia. Sꝫ in plurib⁹ ſomnijs accidit hoc. g̃ a plurib⁹ ſomnijs decipitur anima. ¶ Solo. dĩm ꝙ duob⁹ modis decipitur aia. quoꝝ vnus eſt ex vi dormitionis qui aũ determinat⁹ eſt. z⁹ eſt ex mõ cõpõ nis que oriſ ex ſenſu cõmuni: ⁊ per ꝯñs ibi determinat⁹ eſt in qõne de ſenſu cõi. ¶ Ad obiectionem autẽ dĩm ꝙ hec ꝓ poſitio eſt falſa: ꝙ qñdo non eſt error in p̃ncipijs ꝙ tũc nõ eſt error in p̃ncipiatis. ſepiſſime eni non ſeqtur ꝯcluſio: pre miſſis tñ veris exñtibus. Siſr qñdoqꝫ nõ eſt peccatum in ſimplicibus tamẽ in modo cõponẽdi peccatum incidit.

¶ Utrum in ſomnijs ſit obliuio ſcientie habite.

Ertio ⁊ vltimo queriſ de obliuione qua qdã obliuiſcunſ ſcie habite per ſomniũ. Dicit eni Greg⁹ ⁊ Iſaac ꝙ obliuio eſt corruptio ſcien tie. Cũ igiſ minus operenſ cauſe deſtruẽtes opationeꝫ in ſomnio magis dꝫ opari obliuio. Sꝫ in ſomnio minus opanſ cauſe deſtruẽtes obliuionẽ. g̃ magis dꝫ operari obliuio. p̃ma pꝫ per ſe. z⁹ ꝓ baſ per hoc: ꝙ cauſe deſtruẽtes obliuionẽ ſunt acceptio ſcie ⁊ memoria ⁊ reminiſcẽtia: quoꝝ nullũ opaſ in ſomnio ſꝫ in vigilia. ¶ Itẽ qñ nõ põt accipi ſcia tunc nõ põt et ſaluari: ſed in ſomnio nõ põt accipi. g̃ nec ſaluari. Et ita magꝭ cauſabiſ obliuio in ſomnio q̃ȝ in vigilia. ¶ Sed ꝯ. obliuiſci eſt ſepa rari ab aia qꝺ prius eſt acceptũ in aia. ſed in vigilia magꝭ ſe paraſ ab aia qꝺ eſt acceptũ in ip̃a q̃ȝ in ſomnio. ergo in vigi lia magꝭ cõtingit obliuiſci q̃ȝ in ſomno. p̃ma pꝫ per diffõnem obliuionis. z⁹ ꝓbaſ ſic. in vigilia ſoluti ſunt ſenſus ad exte riores actus. Uñ ſicut ꝯtigit accipe noua ſimulacra per ſen ſus ita ꝯtigit deleri vetera. In ſomno igiſ imobiles ſũt ſen ſus ad actus exteriores ita ꝙ per noua ſimulacra nõ delenſ vetera eo ꝙ noua non adueniunt. ¶ Solo. dicimus ꝙ ma gis contingit obliuiſci in vigilia q̃ȝ in ſomno. In vigilia eni contingit obliuiſci per ſe in ſomno non niſi per accñs. obli uiſci eni eſt ſeparari ab aia per acceptam memoriam ſciam vel corruptio memorie. Unde ſicut meditatiões ſaluãt me moriam per ſe ⁊ agunt in vigilia: ita deciſio meditationis p ſe reduciſ ad vigiliam. oppoſita eni reducuntur ad idem. In ſomno autẽ nec eſt obliuio nec acceptio ſcie nec ſalus eius: cuius eni non eſt vnum oppoſitoꝝ illius nec reliquum erit: Et hoc patet ſolo ad obm. Nec eni ſequitur ſi in ſomno nõ ſaluatur ſcia ꝙ ppter hoc corrũpatur in ipſo. Qꝺ vo in ſo mnio nõ contingit recordari p̃cedentium que facta ſunt: in vigilia autem ſequenti cõtingit recordari eorum que facta ſunt in ſomnio etiam nõ habet hanc cauſaꝫ ꝙ in ſomnio ſit per ſe obliuio: ſed illaꝫ que ſupra expedita eſt. ſ. quia memo ria imobilitatur in ſomno: non autem in vigilia.

¶ Utrum contingat futura preuidere in ſomnio.

Einde querẽdum eſt de quarta qõne Ariſto telis que eſt Utrũ ꝯtingat futura p̃uidere in ſomnio vel nõ. Et videſ ꝙ ꝯtigat per rõnem ab Ariſtotele poſitam que eſt hec: qa oĩs eſti mãt aliquã figurationẽ futuroꝝ hic ſomnia ⁊ hoc ipoꝛtat fidem tãq̃ȝ ab experiẽtia dictũ. Qꝺ enim ab oib⁹ dĩ neceſſe eſt eẽ veꝝ vel in toto vel in pte ſicut dĩc Ar. ⁊ et Alphorabius. ¶ Scꝺo rõ eſt a ſiĩ: in qbuſdam eni ꝯtigit alio mõ cõiecturari futura. Ex his tñ que non ha bẽt ordinẽ neceſſariũ ad illa ſicut in qbuſdã ſignis aſtroꝝ et nubiũ ⁊ alijs per que ſiũt diuinationes. g̃ ⁊ per ſomnia non erit credibile figurari futura. ¶ Iteꝫ in Geneſi habetur de pincerna Pharaonis ⁊ de eo q piſtoribus p̃erat qui vide rũt ſomnia nocte vna iuxta iterp̃tationẽ ꝯgruã ſibi. ¶ Item Alphorabius ſomnia denũtiant aliqd eẽ cui⁹ eẽ habeſ apd nos vñiter niſi iſtã cognitionem: ⁊ eſt in hoĩs cognitiõis in maiori pte nõ ens. ¶ Iteꝫ Ar. inducit rõnem ab auctorita te medicoꝝ qui dicũt ꝙ opꝫ valde itẽdere ſomnijs eo ꝙ ſo mnia aliqd ſignificãt in futuꝝ. ¶ Itẽ Socrates dicit hoib⁹ athenaꝝ. O hoies ego nõ dico ꝙ noſtra ſcia iſta diuina ſo mnialis figura ſit: ſꝫ dico ꝙ ego ſum ſciens ſciam humanã. ¶ Preterea videſ hoc idẽ poſſe ꝓbari per rõnẽ. futura eni eſt neceſſe ꝙ habeãt aliq̃s cauſas p̃cedẽtes agẽtia. Si autẽ ille icipiãt in ſtellis ſiue eẽntia ſemp corpora mouẽt huma na. mot⁹ aũt corporis ptingũt vſqꝫ ad aiaꝫ. aia aũt pcipien do mot⁹ illos cõiecturas hic põt de futuris. ¶ Preterea in libro ſomnioꝝ eſt doctrina iterp̃tationis ſomnioꝝ ſic exal tatio lune eſt ſignuꝫ exaltationis fortune ⁊ hmõi. g̃ videſ ꝙ aliqꝺ ſignuꝫ hẽmus de futuris. ¶ Sꝫ ꝯ dicit Ar. ꝙ cui⁹ nulla rõnalis cã p̃ceſſit: ip̃m nõ põt p̃cognoſci: ſomnioꝝ aũt nulla eſt rõnalis cã p̃cedẽs. g̃ per ſomnia nõ põt aliqd p̃cognoſci. p̃ma ꝓbaſ per hoc ꝙ omne qꝺ p̃cognoſciſ: p̃cognoſciſ in cã. ſcꝺa vo ꝓbatur per hoc ꝙ ſomniũ eſt futuri ꝯtingẽtis ⁊ ſo mniũ nõ eſt cã ipſius. ¶ Preterea in p̃⁹ periherme. dicit Ariſt. ꝙ ꝯtingẽs ad vtrũlibet nõ magis ſic vel ſic ſe hꝫ vł ha bebit. Sꝫ vtrũlibet ſingulare eſt cõtingẽs de futuro. ergo vi deſ ꝙ ſingulare ꝯtigens de futuro nõ magis erit q̃ȝ nõ erit. cũ igiſ ſomnia ſint frequẽter de talib⁹: videſ ꝙ ſomnia non magis ſignificẽt vnum q̃ȝ eius oppo^m. ⁊ ita nihil ſignificent. ¶ Preterea hoc dĩ Eccleſiaſtici: multos errare fecerũt ſo mnia ⁊ exciderũt ſperãtes in eis. ¶ Solo. dicim⁹ cũ ſanctis ⁊ phis ꝙ ſomnia frequenter ſignãt aliqd in futuꝝ ⁊ maxie vt dicit Auicẽna que ſunt in fine dormitionis: ſicut illa que vi denſ in mane. oẽs eni cogitatiões hac hora qeſcunt ⁊ mot⁹ humoꝝ ſũt finiti: ⁊ iõ cũ imaginatiua non ſit ipedita p corp⁹: nec ipediaſ ab alijs actib⁹ aie: tũc obſequiũ ei⁹ qꝺ p̃ſtat aie meli⁹ eſt q̃ȝ qꝺ poſt: ⁊ iõ in talib⁹ imaginatiõib⁹ frequẽter p̃ui dent futura. Sõniũ tñ iꝫ p̃ncipaliſ ſit futuroꝝ tñ et p̃teritoꝝ eſt ⁊ p̃ñtiũ que latẽt cogitationẽ aiaꝫ vt dicit Alphorabius. ¶ Ad id g̃ qꝺ obijciſ in ꝯtrũ dĩm ꝙ ſomniũ qñqꝫ eſt ſignuꝫ cauſe: ⁊ qñqꝫ eſt ſignũ ſignati: ⁊ qñqꝫ eſt ſignũ accñtis ⁊ p̃cogni tio variaſ ſꝫ illa. ¶ Ad id aũt qꝺ obijciſ ꝙ oẽ qꝺ ſciſ p cãm ſciſ. dĩm ꝙ hoc eſt itelligẽduꝫ de ſcia itellectiua que accipiſ per mediũ demõſtratiõis ⁊ ſꝫ ſi. Scia aũt ſomnialis eſt q̃ hꝫ p ꝓprietates imaginũ apparẽtiũ. Uñ dĩc phs ꝙ artificiſſim⁹ eſt iudex ſomnioꝝ q põt ſimilitudines iſpicere. ¶ Ad aliud dĩcꝫ ꝙ ſingularia de futuro ꝯtigẽtia neqꝫ vera neqꝫ falſa ſunt: hñt tñ aliquos incurſus accñtiuꝫ frequẽter nõ ſemp per quos cõ tingit magꝭ p̃figurari alterã partẽ q̃ȝ oppoſita iꝫ adhuc poſt illos incurſus remanẽt cõtingentia: ⁊ ideo et plura ſomnioꝝ non eueniunt. ¶ Ad aliud dĩcꝫ ꝙ Eccleſiaſticus dicit de il lis que inituntſ ſomnijs tãq̃ȝ ex neceſſitate futuris: cum ſo mnia nõ ſint neceſſaria ſigna futuroꝝ vt dicit phus.

¶ Queritur quot modis contingant ſomnia que ſunt ſigna futurorum.

Onſequenter tractanda eſt queſtio qrta Ari ſtotelis que eſt qualiter cõtigat futura p̃uide re in ſomnijs. Et circa hanc queruntur tria. Quoꝝ p̃^m ẽ quot ⁊ qb⁹ modis ꝯtigãt ſomnia q̃ ſũt p̃ſagia futuroꝝ. z^m ẽ vtrũ ſomnia de nec̃itate eueniãt vł nõ. 3^m vtrũ ſcia ſomnialis ſit ſcia ſpeculatiua vel opatiua.

AD pmū pceditur ſic. Dicit Ariſt. ꝙ ſomniorum quedā ſunt cauſa quedam ſignū ⁊ qdam incurſus accitales: ſicut ⁊ in rebus quedā ſūt per cām ſicut defectus ſolis per iterpoſitionez lune. quedā vō ſunt ſigna eoꝝ que ſūt: ſic appropinquatio lune ad locū ꝯiūctionis ſignum eſt eclipſis future. quedā vō accitia ſicut ꝙ aliquo ambulāte accidit ſolē eclipſari. ¶ Sed ꝯ hoc eſt. videtᷣ eni ꝙ nulliꝫ ſomniū ſit cauſa. omne eni ſomniū eſt ſimulacrū apparēs in aīa. nulliꝫ aūt ſimulacrū tale cauſa eſt alicuius futuri. ergo nullū ſomniū cauſat futuꝝ. pma patet per aū dicta. 2ª vō pbatur per hoc ꝙ ſpēs que ſunt in aīa nō ſunt cauſe reꝝ extra ſed potius cauſate ab ipſis. ¶ Jtē ſi ſunt cauſe tūc erūt cauſe per ſe vel cauſe per accñs. Si cauſe per ſe: tūc aut efficiēs aut formalis aut finalis aut mālis. Si efficiens: cum igitur efficiēs per ſe nō agat niſi cōiunctis tūc erūt ſomnia ſemper cōiuncta reb⁹ illis que ſignificantᷣ in futuro: qđ plane falſuꝫ eſt. Si dicatᷣ ꝙ ſit cauſa finalis: cum igitᷣ cauſa finalis ſit habita poſt rem tūc ſomniū dꝫ fieri poſt illam reꝫ que figuratᷣ in futuro qđ iterum falſuꝫ eſt. Si dicatur ꝙ ſit formalis vel mālis: cum igitᷣ ille cauſe ſint intrinſece rei ſemper ⁊ nunꝗ extra eam: oporteret ꝙ qđlibet ſomniū eſſet itrinſecū rei ſignificate in futurum vel vt forma vel vt mā qđ iteꝝ falſum eſt. Si ppter hoc dicatur: ꝙ eſt cauſa per accñs. Cōtra. oē per accidēs reducitur ad id qđ per ſe eſt ſicut ad ſūm vt dicit Ariſt. 2ª phyſi. ꝙ policletus eſt cauſa ſtatue per accñs eo ꝙ policletus eſt ſtatuarius ⁊ ſtatuarius eſt per ſe cauſa: ⁊ alb⁹ homo ſanat per accñs eo ꝙ albus hō eſt medicus ⁊ medicus hō ſanat per ſe. Si igitᷣ ſomniū eſt cauſa per accñs futuroꝝ: oportebit aliqđ eſſe in ſomno vel ſomniāte qđ ſit cā per ſe: qđ nō eſt facile fingere: cū ſepiſſime ſomniam⁹ que multuꝫ diſtāt per locū ⁊ tps quoꝝ nullo mō ſomnus cauſa ⁊ occaſio. ¶ Preterea obijcitᷣ ſic. cōtra hoc ꝙ dicit quedam eſſe ſigna futuroꝝ. ſignum enim aut eſt in ſuperficie attingēs rei profundū: ⁊ ſic eſt cauſa apparētie ⁊ nō exiſtētie. aut ē pfundū rei attigēs: ⁊ ſic eſt cauſa appentie ⁊ exiſtētie probabilis. Et quocūqꝫ mō dicatᷣ ꝙ ſomniuꝫ eſt ſignū tūc ꝯtingit rē ſyllogizare per ſomniū vel ex pbabilib⁹ vel ex apparentibus: quoꝝ vtrūqꝫ eſt falſum: nihil eni ſeqꝛitᷣ iſte videt piſces. ergo pluet. nec ēt habet argumēti apparentiā. ſīr nihil ſeqꝛtur iſte videt ſeptez ſpicas percuſſas vredine. ergo erūt ſeptē anni ſterilitatis: nec eſt ibi aliqua apparētia. ¶ Eodeꝫ modo obijcitᷣ ꝯ tertiū mēbꝛum ſic: qꝛ dicit pħs quedā ſomnia eſſe incurſus accitales ad futura. accñs eni non eſt pncipaliter ſuum ſūm. ergo videtᷣ ꝙ ſomniuꝫ deberet eſſe in re ſignificata in futuro ⁊ eodem tēpore cum ipſa. ¶ Preterea dicit pħs ꝙ ſomnium eſt accñs futuri ſicut aliquo ambulante contingit ſolem eclipſari. ſed ambulatio ambulātis nullam hꝫ ordinem ad eclipſim ſolis. ergo videtᷣ ꝙ ſomnium eſt icurſus accidētalis ⁊ nullum habet ordinem ad futuroꝝ ſignificationem. ¶ Jtem dicit Ariſt. ꝙ ſomnia que ſunt cauſe futuroꝝ quādoqꝫ ſunt ex parte corporis quādoqꝫ ſunt ex pte anime. Ex pte corporis ꝯtingit puidere infirmitates corporis futuras ex aliquo modico motu humoꝝ qui contigit in ſomnis. ex pte aīe aūt: quādo ppar atus exiſtit motus a diuinis ichoationib⁹. motus eni in ſomnio frequenter pn⁹ ſunt actuum ⁊ eoꝝ intelligentia in phātaſmatib⁹ nocturnis pcedit: ſed ſm hoc videtᷣ ꝙ ſomniū nō ſit ab itelligentijs ſeparatis que dicūtur angeli vt a cauſis. Qđ tamē dicunt Alga. Alphora. ⁊ Auic. ¶ Solō. dōm cum pħō. ꝙ ſomnia ſunt duplicia. quādoqꝫ eni hñt ſignificationē ⁊ quādoqꝫ non. Jlla q nō hñt ſignificationem nō ſunt niſi mot⁹ ſimulacroꝝ vt ſupra dcm eſt. Jlla vō que ſignificationem habēt triplicem habēt relationē ad ſigñata. ſ. cauſe ſigni ⁊ icurſus accitalis. Illud enim qđ cognoſcitᷣ aut cognoſcitᷣ ex ppriis aut ex cōib⁹. Si ex proprijs tunc per cām hꝫ cognoſci. Si autē ex cōibus hoc eſt per ppinqua vel remota. Si per ppinqua tūc cognoſcitur ex ſignis q a ppinqua accitia ſunt ſigna. Si vō per remota tunc cognoſcitur per incurſum accidentalem. Quancūqꝫ autē modo cognoſcatur in ſomnijs res futura ſemp cōior modus cognoſcēdi erit p ppꝛietates metaphoricas: ⁊ hui⁹ ratio infra dicetᷣ. Si vō cognoſcitur per cauſaꝫ tunc eſt res que cām habet ex parte corporis vel anime. Ex parte corporis quideꝫ ſicut quādo aliquis videt ſe in igne vel in parte

Somnia ſignificationē hñtia triplicē hñt relationē ad ſignata.

vel in toto. ex eo ꝙ in parte vel in toto in nāli calorē calefactus eſt: ⁊ aliqs ſomniat ſe comedere mel eo ꝙ flegma dulce tangit palatum ⁊ linguam. Aliquis eni ſomniat ſe eſſe in niue ⁊ in aqua ⁊ in glacie eo ꝙ in parte vel in toto infrigidatus eſt. Et ad hunc modum reducūtur ſomnia ſequētia cōplexiones hominum. Sicut ꝙ cholerici ſomniāt ſe frequēter ardere ⁊ flegmatici ſe natare ⁊ ſubmergi in aquis: melancholici autē recta obſcura ⁊ nigra ſomniant ſe videre eo ꝙ talis ſit diſpoſitio melācholie ⁊ huiuſmodi. ¶ Ad hūc ēt modum reducūtur oīa illa ſomnia que ſequuntur naturas ciboꝝ. qđ. n. cōpſo facit p nāꝫ hoc cib⁹ facit ex accñte: ⁊ eodem mō ſūt ſomnia ſeqūētia nās infirmitatū. Qđ aūt i ſōnijs ſentior occurrit mot⁹ ꝗꝫ ſit i vigilia: hoc ꝯtigit pp duas cauſas. Quaꝝ vna ē qꝛ aīa tūc qeta eſt ⁊ tota fertᷣ ad motū vnū. 2ª ē qꝛ ſpūs aīalis tūc qeietus eſt ⁊ idcirco ab vno motu tot⁹ imprimitᷣ: ⁊ ideo ille motus maioꝛ ſic videtᷣ ſicut vnū videtur duo quādo diuaricatᷣ ſpūs viſiuus. ¶ Cauſa vō que eſt ex parte aīe duplex eſt. ſ. ex pte ſcibiliū ⁊ ex pte operabilium. ex parte ſcibiliū quādo inqſitio aliquoꝝ fuit in vigilia repſentatur motus illius inqſitionis in ſomnijs ⁊ in eis manifeſtātur futura ſcibilia. ¶ Ex pte opabiliuꝫ vō quādo diſpoſitio aliquoꝝ operabiliū pcedit in vigilia. Tūc eni mot⁹ eiuſdem diſpōnis in ſomnijs preoſtendit futurā operationem. ¶ Signū vō eſt triplex. ſ. in celo ⁊ in elemētis ⁊ in ſomniāte ſicut ſtella mouet ad aliqđ cuius motus exiguus exñs in vigilia nō percipitur ſed in ſomnio manifeſtatur ſm ꝙ cōiter dicitur a pħis ꝙ aliqđ ſignificant ſomnia in plenilunio ⁊ aliud in ſole ⁊ aliud in nouilunio: ⁊ aliud planeta exiſtente in bicorpore ⁊ aliud quādo ſunt planete in ſigno vnius corporis. ¶ Ex parte vō elemētoꝝ ſunt ſigna quando elemēta diſponūtur ad ſerenitatem vel pluuiam vel ventos vel aliqđ huiuſmodi. Cum eni illa diſpoſitio eſt parua in elemētis non ſentitur in vigilia ſed percipitᷣ in ſomno ſm ꝙ aliqs ſomnians piſces ſuſpicatur futuram pluuiam. Et aliqs ſomniās piſces mori ⁊ exiccari iterpꝛetatur futuraꝫ ſerenitatē. ¶ Signa vō ex parte ſomniantis ſunt diſpōnes ſomnij nō parue que nō niſi in ſomnio ſentiūtur. Sicut ſi aliquis ſomnians ignem iterpꝛetatur futuram iram. ⁊ ſomnians ſe videre os putridum magnum iterpꝛetatur ipoſitionem falſi criminis. ⁊ ſomnians ſe videre ſcorpionem iterpꝛetatur futuram detractionem occultam eo ꝙ taliuꝫ diſpōnes non mouerūt ſomniantes ex parte corporis vel ex parte aīe ſicut in ira futura: forte fuit iniurie memoria vel alicuius debilis aſcenſus ſanguinis ad coꝛ ex ipoſitione falſi criminis: forte pceſſit ſuſpicio aliqua vel aliquid factum ſuſpectuꝫ cuius motus ſignuꝫ fuit futuri. Accidēs autē ſiue icurſus eſt de his que pcul ſunt tempore vel loco: ⁊ quoꝝ noticia ſuper noſtram videtur eſſe prudētiam vt dicit pħus ſicut eſt de nauali bello futuro vel de regnis ſubuertēdis vel de toto ſtatu mūdi futuro. Sicꝫ in ſomnio Nabuchodonoſor: ⁊ noticia ſomnioꝝ hmōi nō fit ſine reuelatiōe vt īfra determinabitᷣ. ¶ Dicēduꝫ ergo ad pᵐ ꝙ ſomniū nō dicitᷣ cā niſi qꝛ ē ſimulacruꝫ cauſe. ¶ Ad aliū dōꝫ ꝙ ſomniū aliqñ ē ſimulacrū efficiētis: ⁊ qñqꝫ finalis ⁊ qñqꝫ formalis ⁊ qñqꝫ mālis. ⁊ hū ꝯcedim⁹ ꝙ eſt cōiunctum aliquo modo ſignificato. Significatum eniꝫ cauſe eſt in re vel in fieri apud ſomniātem vt pꝫ ex pdictis. Qñqꝫ etiā eſt ſimulacrū cāe p accñs: ꝙ per accñs reducitᷣ ad per ſe cauſas i corpore vel in aīa vt ſupra dcm ē. ¶ Ad id qđ obijcitur de ſignis dicēdum ꝙ quedam ſigna ſunt propinqua: ⁊ quedam remotiora: ⁊ quedam ſunt accepta ex parte rerū ⁊ illa ſunt rō iferendi apparēter vel probabiliter: ⁊ de illis pcedit obōio. quedaꝫ aūt accipiūtur ſm ppꝛietates metaphoricas ⁊ per illas nō poteſt iferri. Dicit eni pħus nō cōtingit determinari pblema ad eos qui extraneis noſt⁹ res appellant vt platanum hoiem. tranſgrediūtur eniꝫ poſitam locutionem: ⁊ talia ſunt ſigna ſomnialia. Et dicit Alphora. ꝙ ſomnium nō eſt ſcia accepta cum medio qꝛ. ſ. nō accipitur per medium locale vel ſyllogiſticum. ¶ Ad hoc qđ obijcitur de curſu accitis dōm ꝙ ſomnium eſt ſimulacrum alicuius accidētis futuroꝝ: qđ tamē in aīa eſt ſicut in ſubiecto: ⁊ ppter hoc nō pcedit pma argumētatio. ¶ Ad aliū dōm ꝙ eſt ordinatio ad futurum per modum ſigni vel per moduꝫ cauſe et eſt ordinatio per modum encuitus caſus vel fortune: ⁊ hoc intendit per ſuum exēplum exprimere pħus: vel nihilominus tamē

nus tamē

mus tamē id qđ eſt acciſo nō eſt oīno ad vtrūlibet. Sed per diſpōnes ſubarum ſeparatarum vt celoꝝ vel elemētoꝝ magis declinant in alterā partem: ⁊ idcirco prenoſticum eſt ſuturorum. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ omnia ſomnia illa que non manifeſtant in ſignis corporalib⁹ vel cauſis ſupra nr̄am ſūt prudentiam vt dicit phūs: ⁊ ſunt reuelationes ab intelligētijs tradite humanis aīabus vt infra determinabitur.

¶ Utrum ſomnia de neceſſitate eueniant.

Secundo querit Utrum ſomnia de neceſſitate eueniāt vel nō. Et videt ꝙ ſic. ſūt eni ſomnia per reuelationē diuinā vt dicūt ſancti ⁊ phi. ſꝫ reuelationi diuine nō ſubeſt falſum. ergo nec ſomnijs illis ſuberit. ¶ Itē ſomniū Pharaonis ⁊ Nabuchodonoſor ⁊ Danielis fuerūt ꝓphia de futuro. Sꝫ ꝓphie nō pōt ſubeſſe falſuꝫ. ergo nec tali ſomnio. ¶ Iteꝫ tale ſomniū aut ſignat aliqd aut nihil. Si nihil hoc eſt cōtra phos ⁊ ſanctos cōiter loquētes. ſi vō aliqd hoc erit veꝝ qꝛ falſuꝫ nihil eſt. Si ergo erit veꝝ aut cōtingēter erit veꝝ aut neceſſario. Si ꝯtingenter pōt. ergo nō eē veꝝ. ponat ergo ꝙ nō eueniat: tūc illō ſomniū nō ſignificabit veꝝ: ⁊ ſi nō ſignat veꝝ nihil ſignat. ergo illud ſomniū nihil ſignat ſed ipoſitū erat ſignificare aliqd. ergo ſomniū qđ aliqd ſignat nihil ſignat qđ ē ipoſſibile. ergo nō cōtingēter ſignat veꝝ. ergo ſignat neceſſario verū aliqd futuꝝ. ¶ Si dicat ꝙ ſomniū illud qđ eſt per reuelationē ſignat aliqd futuri de neceſſitate ſꝫ nō id in quo nō eſt reuelatio. ¶ Cōtra. id qđ eſt per reuelationem eſt id qđ hꝫ icurſuꝫ accītalē tm̄ ad futuꝝ ⁊ illud minorē hꝫ ordinē qđ eſt ad futuꝝ ꝙ id qđ eſt cā vel ſignuꝫ. ergo ſi illud de neceſſitate aliqd ſignat futuꝝ: multo magis ſignificabūt aliqđ futuruꝫ de neceſſitate que ſunt cā vel ſignū: ⁊ ſic oīa ſomnia que aliquid ſignant in futuꝝ de neceſſitate ſignificabunt illō. ¶ Sꝫ cōtra dicit Ar. qm̄ ergo nō eueniunt multa ſomnioꝝ nō eſt icōuenientes. ergo nihil ꝓhibet ꝙdaꝫ ſomnia nō euenire: que tñ futurum aliqd ſignant. ¶ Itē Ar. in 2° de gñatione ⁊ corruptione futurus qꝛ incedere non icedet. ergo ſi aliqs ſomniauit aliqđ futuꝝ fore incedere nō ꝓpter hoc de neceſſitate incedet.

Tex. cō. 64.
¶ Preterea hoc ꝓbat Ar. tā in corporalib⁹ ſignis ꝙ in voluntarijs ꝙ ea que futura ſunt nō de neceſſitate futura ſūt. Signa eni celeſtia que ſunt ſigna vētoꝝ vel pluuiaꝝ futurarum nihil ipedit vel ꝓhibet ipediri. Silr cōſilia humana de futuris nihil ꝓhibet nō euenire ⁊ ꝙ aliqd poſteri⁹ aduenit ⁊ ꝑiudicat ſignis ꝑcedētib⁹ ⁊ ꝯſilijs. ergo a ſili ſomnia nō eueniūt de neceſſitate. ¶ Solo. ꝯſentiēdo phis dicimus ꝙ ſomnia nō eueniūt de neceſſitate ſiue ſint cauſe ſiue ſigna ſiue icurſus accītales futuroꝝ. ¶ Ad pmū ergo dōm ꝙ reuelationes ſiūt duob⁹ modis. ſ. ſm verā intelligētiā volūtatis diuine: ⁊ ſm pmixtionē phātaſmatū. ⁊ p° mō nō eſt ſomniū vt ſupra habitū eſt ſed ꝓphetia de qua īfra diſputabitur. 2° vō mō eſt reuelatio nō ſignans rem futurā ſimplr ſm conditionē aliaꝝ cauſaꝝ nālium vel volūtariaꝝ: que cauſe cū nō ſint neceſſarie nō erit neceſſariū futuꝝ qđ ſignatum eſt. hoc tamē ſemp itelligendū eſt ꝙ ſomniū ſemp ſit in ꝓprietatib⁹ phātaſmatis: qꝛ ſine phātaſmatibus nō eſt aliqđ ſomniū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ illa ſomnia fuerūt ꝓphetica ſm qd ⁊ immobilia de futuro. ſ. exiſtibus cauſis volūtarijs. ſimplr aūt nō. ſi enim merita voluntatis imutata fuiſſent non induriſſet deus factum ſimilr qđ factum eſt aureum poſtea argenteum ⁊ ſic ſemper prius eſt ꝓpter diſpōnem voluntatis eoꝝ qui ſunt in ſeculo ⁊ nō de neceſſitate. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſomnium aliqd ſignat. ſ. ꝯtīgens de futuro: qđ tñ ad alteraꝫ partem eſt magis diſpoſituꝫ. Et ſi querit vtrum hoc aliqd ſit vel nō. dōm eſt ꝙ illud non eſt ſimpliciter ſed ſm quid: ⁊ ſm diſpōnem ⁊ propter hoc non ſequitur ꝙ ipſum abſolute ſit verum. ¶ Ad vltimum patet ſolutio per predicta.

¶ Utrum ſcia ſomnialis ſit ſpeculatiua vel practica.

Tertio querit Utrum ſcia ſomnialis ſit ſpeculatiua vel operatiua. Et videt ꝙ nō ſit ſpeculatiua: qꝛ illa nō acqritur niſi per habitudines ꝓpōnum ꝑmiſſaruꝫ ad cōcluſionē ⁊ per habitudinē medij termini quoꝝ nihil eſt in ſomnijs. ¶ Preterea oīa ſomnia vel fere omnia ſunt de particularib⁹ vt dicit Alpharabius qbus vtimur ad cōprehendēdū vtile vel nocens in rebus futuris. Particularia aūt vtilia vel nocētia ſunt in qbus eſt opatio. ergo ſomnialis ſcia eſt principiū operationis ⁊ nō ſpeculatiōis. ¶ Preterea fere oīa accipiunt in ꝑncipijs metaphoricis. Ex metaphoricis autē nihil infert ſm intellectum ſpeculatiuū. ergo ſomniuꝫ nō eſt ꝑn^m ſpeculationis. ¶ Si ꝓpter hoc dicatur ꝙ ſomnialis ſcia practica ſit. ¶ Cōtra. practicū eſt qđ eſt operabile per nos. ſomnia vō frequentiſſime ſunt de his que non ſunt opabilia per nos ſicut de futura ſterilitate ⁊ abūdantia fuit ſomnium Pharaonis. ergo ſomnium nō eſt ſcia practica. ¶ Preterea etiam iuxta hoc querit verū ſomnia ſemper ſignificent ſub metaphoricis ſilitudinib⁹ vel nō. ⁊ videtur ꝙ ſic. qꝛ dicit phs ꝙ artificioſiſſimus iudex ſomnioꝝ eſt q pōt ſilitudies inſpicere. Preterea experimētuꝫ docet hoc ꝙ ira ſtatuta ſub igne ſomniat ⁊ pluuia ſub piſcib⁹. ¶ Sed cōtra dicit Auicēna ꝙ quādoqꝫ ſomniat res vt eſt futura ⁊ tūc ſomniuꝫ nō indiget iterpretatione. ¶ Preterea dicit idem ꝙ qñqꝫ ſomniat ꝯriū in ꝯrio. ergo nō ſemper eſt ſomniuꝫ in ſilitudine metaphorica. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit de mō interꝑtandi ſomnia. Et videt Ariſt. dicere ꝙ ꝓ́prius erit ſignificatiuus ſomnioꝝ iudicare qui cito pōt ſentire diuiſa ⁊ iſpicere diſtorta idolorum: qꝛ hoc qdem hois hic vō equi. ¶ Querat ergo que ſunt diuiſa ⁊ diſtorta idoloꝝ: ſi enī illa ſunt que turbato mō deſcēdunt a loco phātaſtico vt qdā dicunt tūc nō erit interpretatio ſomnioꝝ illoꝝ que ſunt in fine dormitationis apud quietē ſpirituū cuius ꝯriū dicē Auicē. in fine enim dormitationis nō diſtorte nec diuiſe deſcēdūt ſimulacra. ¶ Preterea dicit Algazel ꝙ ſenſus iterꝑtatiōis ſomnioꝝ eſt vt in tpe de hoc ꝑmeditet qđ de forma remanſit in memoria eius qđ fuit poſſibilius vidiſſe aīaꝫ: qꝛ phātaſma comitatur illud in hoc. vbi gfa modus reminiſcendi fiet per reſolōnem ſic. Dicet hmōi phātaſia que nūc eſt ꝙꝙ mō venit in memoria noſtra: ⁊ tūc recordabit cauſe que fecit hūc eſſe debere. Et deinde cōſiderādo iſtam cām recordabit cauſe illius ⁊ ſic reſoluēdo aliquid oſtēdet in ꝑma per quā labendo cecidit in iſtā vltimā. ſm hoc videt ꝙ reminiſcentia omne phātaſticū facit ad interꝑtationem ſomnioꝝ. phātaſtica enim ſomnia cauſant ab opere ſenſuum: qꝛ a cogitationib⁹ ſiunt que ſunt in vigilia. ⁊ ſm hoc oē ſomnium ſignificabit in ꝑterito aliqd ſenſatuꝫ vel cogitatū qđ falſum eſt: cū multa ſomnia ſignificent aliqd in futuro. ¶ Item dicit Algazel ꝙ qꝛ cōmutationes phātaſmatū nō retinent in vno mō idcirco multiplicant modi interꝑtationis ⁊ variātur ſm ſigna: ⁊ ſm diſpōnes ⁊ artificia ⁊ tēpora anni ⁊ infirmitateꝫ dormiētis: ⁊ ſic vt nō poſſit inueniri iterꝑtatio niſi ſꝫ medium eſtimationis qꝛ ipedit velamē qđ eſt ibi. ¶ Queraꝫ ergo penes qd accipiat iſta diuerſitas iterꝑtationis que eſt ſm ſingularia ⁊ diſpōnes ⁊ artificia ⁊ tpa anni ⁊ īfirmitateꝫ dormiētis. ¶ Solo. ad pmū dōm ꝙ ſomnialis ſcia eſt accepta ſine medio ꝓbāte vel inferēte ipſam: ⁊ pp hoc nō eſt ſpeculatiua. Eſt iteꝝ ſcia accepta ſine eligētia ⁊ cōſilio: ⁊ ꝓpter hoc nō eſt ſimplr practica lꝫ ſomnia frequēter ſunt de his in quib⁹ vel circa que ſunt nr̄e operationes: ⁊ ꝓpter hoc Socrates cōcionās ad Athenienſes appellat ſciam ſomnialē nō humanā ſed diuinā. ⁊ Ariſto. dicit eam eē ſupra nr̄am prudentiā eo ꝙ nō accipit ex ꝑncipijs ſcie ſpeculatiue vel practice. ⁊ per hoc ēt patet ſolō ad duo ſequētia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ ſomnia qñqꝫ ſunt de his que nō ſunt operabilia per nos: tñ frequenter ſunt de his circa que noſtra opa ſunt: ſicut lꝫ ſamē nō faciamus: tñ circa ſamē ⁊ abūdātiā ſunt ſollicitudies ⁊ opa humana. ¶ Ad id qđ vlterius querit verū ſemp ſignificent in ꝓprietatib⁹ metaphoricis. dōm ꝙ frequēter ſic ꝯtingit: tñ pp diſpōnes ſomniātiuꝫ ꝯtingit ēt aliter. Sūt eniꝫ quidam ſomniātes clariſſimaꝝ aiarum ⁊ optime cōplexionis: ⁊ ideo vera itelligētia in ipſis vincit imaginē ⁊ accipit reuelationē ſomnialē in ꝓpria ſilitudie rei: ⁊ hoc erit ſomniuꝫ de quo dicūt Auicēna ⁊ Algazel. ꝙ nō idiget iterꝑtatiōe. Quidā vō ſunt minus potētes in itellectu ⁊ fortiores in imaginatione: ⁊ tunc imaginatio nō format imaginationes ꝓprias ſed metaphoricas: ⁊ hoc ſomniū idiget iterpretatione. Uñ quāto plus diſtorquent imagines a vera rei itelligētia tāto ſomniū eſt obſcurius: ⁊ huiuſmodi cauſa iam aſſignabit in ſequēti queſtione. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ratio vnius ꝯrioꝝ ſcitur ſcita rōne alterius: ⁊ econtra etiam ordines habēt ad vnum ſubm ⁊ ꝓpter iſtas duas cōiunctiones ꝯrioꝝ phantaſia ſepe diſtorquet ſe ab vna in alterā: ⁊ ideo dicit phus ꝙ

Uō ſ hoc mū Auēroes i ſine ſui libri de ſomno ⁊ vigilia vbi facit pulcherrimaꝫ digreſſionem.

quando ſomniat ſe mori ſignũ eſt ꝙ ꝓlongabit ei vita. ¶ Ad id qđ viterius querit de modo interpretandi ſomnia. dicendũ ꝙ plura conſiderantur in interpretatione ſomnioꝝ ſicut tangitur in vltima auctoritate Algazel. primũ tamen eſt ꝙ ſciat ſegregare diſtorta idoloꝝ ab illis idolis que ſignant aliqd in futurum. ¶ Dicuntur enim idola diſtorta que ſm ſe non ſunt idola futuroꝝ ſed ſm ꝓprietates remotas. vbi gr̃a ꝓpter diſpõnem ↄcupiſcẽtie in corpore cõtingit ſomniare aliquem coitũ vt dicit phs. Et qꝛ virgines cõcupiſcibiliores ſunt cõtingit eas ſomniare coire cũ virgine: illud ſomniũ ex idolis repñtatis in ipſo nõ ſignat aliqd in futuro: tñ ꝓp ꝓprietatẽ coitus virginis ſignat anguſtias in futuro vt dr̃ in libro Danielis. Silr̃ eſt de ſomnio famelici q ſomniat ſe comedere oua: ex idolis enim illius ſomnij nõ ſignatur niſi fames ↄ̃ſenſa in corpore: tñ qꝛ ouum nõ comedit niſi frãgat: ꝛ cum frãgitur occultũ in oua reuelat: ꝓpter illam ꝓprietatẽ ſignatur in comeſtione ouoꝝ reuelatio occultoꝝ in futuro. vt dr̃ in libro ſomnioꝝ Danielis. ¶ Diuulſa vero idola vocãtur quãdo phãtaſia cadit ab vno in alterũ ꝛ ab altero in tertiũ ꝛ ſic deinceps: tũc eni opꝫ recurrere ad primũ qđ aliquam futuri habuit ſignificationem. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ Algazel loquit̃ de illis ſomnijs tñ que cauſant̃ a preterito ſenſu vel imaginatione. Ex imaginationibꝰ eni illoꝝ ꝑcipue occurrunt ſignationes futuroꝝ. ¶ Ad vltimũ dicendũ ꝙ interpretatio ſomnij aut accipit̃ de ꝓprietatibꝰ ſimulacroꝝ de qbꝰ eſt ſomniũ: aut ex ꝓprietatibus ſomniãtis: aut ex ꝓprietatibꝰ mouentium in ſomnio. Et ſi primo mõ tũc eſt interpretatio ſm ſingularia in qbus eſt ſomniũ. Si ſcđo mõ tũc eſt ſm depoſitiones que ſunt in ſomniãte ꝑcipue ex cõplexione vel cibo. Si tertio mõ tunc mouẽs erit intus vel extra. Si intus tũc erit ex pte aĩe vel ex pte corporis. ꝛ ſi ex pte aĩe tũc erit ex ꝓprietatibꝰ artificij. artifices eni ſinguli ſub metaphoris inſtroꝝ ſuoꝝ ꝛ ſuoꝝ officioꝝ ſomniãt futura. ꝛ hoc pꝫ in duobus miniſtris Pharaonis. ſ. pincerna ꝛ magiſtro piſtoꝝ. quorũ vnus. ſ. pincerna vidit ꝑſagia futuroꝝ ꝛ in vite ꝛ calice ꝛ vino. Alter vero. ſ. piſtoꝝ magiſter in caniſtris farine ꝛ oibus gñibꝰ panũ que ſiũt arte piſtoria. Si vero eſt mouẽs ex parte corporis tũc eſt ifirmitas. Si aũt eſt mouẽs extra: ſiue ſit ex pte ſtellaꝝ ſiue ex pte elñtoꝝ tunc variatur ſm tempora.

¶ Utrum futura ab homine perſpiciantur ſoluꝫ vel quorũdam demonum habente cauſam.

Einde querẽdũ eſt de ſexta qõne. ſ. Utrũ futura ab hoie ꝑſpiciant̃ ſolũ vel quorũdã demonũ hñtibꝰ cãm. Hãc enim mouet Ariſto. ꝛ nõ diſputat eã. Videt̃ eni ꝙ nõ ſoluꝫ futura perſpiciant̃ ab hoie ſed ẽt ſiãt per reuelationẽ angeloꝝ bonoꝝ vel maloꝝ qui a pho demones vocant̃. Dicit eni Augꝰ in xijº ſup Gen. ad lr̃am. ꝙ corporalem viſionẽ ꝛ per imagines corporaliũ que demõſtrantur in ſpiritu ꝛ boni angeli iſtruunt ꝛ mali fallunt. Cũ igit̃ imagines corporaliũ ſiãt in ſomnijs per ipſas imagines ꝛ boni angeli hoĩem inſtruũt ꝛ mali fallunt hoies. ¶ Itẽ Alphorabiꝰ dicit ꝙ dator ſcie ſomnialis eſt itellectus liberatus a mã: talis aũt intellꝰ liberatꝰ a mã eſt itelligẽtia angelica. ergo videt̃ ꝙ dator cognitionis ſomnialis ſit itelligẽtia angelica. ¶ Item Alphorabius ſcia ſomnialis eſt a re diuina ex ꝑfecta ſollicitudine circa hoiẽ. ¶ Itẽ Alphorabius ꝛ Auicẽna dicunt ꝙ aĩa in ſomnijs cõiungit̃ ſubſtãtijs ſpũalibꝰ que dicunt̃ angeli ꝛ recipit reuelationes ſomniales ab ipſis. hoc ẽt accipitur in pñº Matthei vbi angelus reuelauit Joſeph in ſomnijs vt acciperet Mariã ↄiugẽ ſuã. ꝛ iteꝝ tribꝰ Magis ſiue regibꝰ vt per aliã viã redirẽt in regionẽ ſuã. ꝛ iteꝝ vt Maria cum Joſeph iret in Egyptũ: ꝛ quarto vt rediret in Judeã. Et iteꝝ hoc accipitur in ſomnijs Balaã quorũdẽs apertos habuit oculos ꝛ accepit reuelationẽ a bonis ꝛ malis angelis. Silr̃ i ſomnijs Dan. ꝛ i Juda machabeo cui ſocij ſui ſic dedignũ expoſuerũt ſomniũ. ꝛ in libro Jude: vbi vnus vidit ꝙ panis ſubcinericius ex ordio voluebat̃ in caſtris madian ꝛ ſubuertit tabernaculum ꝛ terre funditus coequauit. Silr̃ aũt multa ſuppetũt exẽpla. ¶ Per rõnẽ ẽt ꝓbat idẽ. qdam enim ſunt de futuro ſub libro Ariſt. ordinata que tñ nõ poſſũt hr̃e cãm: neceſſe eſt ꝙ accipiant̃ per cãm ſomni dictam. ¶ Itẽ ois ſcia poſt ignorãtiã eſt ab aliq̃ agẽte itellcu. ſcia ſomnialis de futuro eſt ſcia accepta. ergo erit ab aliq̃ agẽte intellectu. ſm a ꝓbat̃ per hoc ꝙ itellꝰ poſſibilis nõ efficit̃ in actu ſciẽdi niſi per agentẽ. 2º ꝓbat per hoc ꝙ ſcia ſomnialis non hebetat̃ aĩ ſomniũ. Hoc igit̃ ſuppoſito querat̃ de illo agente Utrũ ſit agẽs humanus vel angelicus. Si dicatur ꝙ humanus. Cõtra. humanũ agẽs nõ extrahit poſſibileꝫ de potentia niſi per propoſitiones primas ꝛ per ordinẽ premiſſarum ad ↄ̃cluſionem. talis autẽ eductio poſſibilis non eſt in ſcientia ſomniali. ergo nõ erit per agentem humanũ. relinquitur ergo ꝙ ſiat per angelicum vel diuinũ. ¶ Preterea dr̃ in libro cãꝝ ꝙ itelligentia eſt plena formis. Et dr̃ in cõmẽto eiuſdẽ libri ꝙ aĩa rõnalis eſt in ſtiꝛn itelligẽtie. ergo videt̃ ꝙ itelligẽtia hꝫ imprimere formas in aĩam rõnalẽ. Et cum in ſomnijs apta nata ſit magis cõiũgi itelligẽtijs ꝙ̃ in vigilia magis accipit ipreſſionẽ huiꝰ in ſomnijs ꝙ̃ in vigilia. ergo ab itelligẽtijs ſiũt reuelationes ſomniorum. ¶ Sꝫ ꝯ. dicunt Alpho. Iſaac ꝛ Auicẽna ꝙ in itelligẽtijs nõ ſunt niſi forme vles ſimplices ſicut ſube ipſaꝝ ſimplices ſunt. Si ergo iprimũt in aĩas nõ iprimũt niſi formas quales hñt. ergo nõ iprimũt niſi vles ꝛ ſimplices: ſed ſomnia oĩum vel oia ſunt in particularibus phãtaſmatibꝰ. ergo nõ faciunt aliquã impreſſionem in ſomnijs. ¶ Itẽ corporales ſimilitudines nõ ſunt in itellectu puro ſimplici nec ab ipſo ſomnia ſiũt in corporalibꝰ ſimilitudibus vt ſupra eſt ꝓbatũ. ergo nulla ſomnia ſunt a puris ꝛ ſimplicibꝰ itellectibus. ſed tales ſunt itellectꝰ angeloꝝ. ergo nulla ſomnia ſiũt ab angelis. ¶ Querit̃ ẽt iuxta hoc. q̃re itellectus futuroꝝ nõ demõſtrant̃ in ꝓprijs imaginationibꝰ vt. ſ. hõ videretur in imagine hoĩs ꝛ aſinus in imagie aſini cũ ꝓprie imagines expꝛſſius demõſtrarẽt itellectũ ꝙ̃ metaphorice. ¶ Solu. dicendũ ꝙ in ſomnijs ſiũt reuelationes ab itelligẽtijs que dicuntur angeli: ꝛ ſiũt illo mõ quo ſupra expeditum eſt in tractatu de angelis: ꝛ ſiũt a bonis ꝛ malis ſicut dicit Augꝰ. ¶ Ad id autẽ qđ in ↄ̃riũ obijcit̃ dicendũ ſm ſupra dicta ꝙ iſ forme ſimplices ſunt in angelis: tñ qꝛ angelus ꝛ itelligentia ſunt ſube agẽtes in hũc mũdũ ꝛ in aĩas humanas vt dicit phs forme ille que in eis ſunt ſimplices recipiunt̃ ab aĩa vel ab aĩalibꝰ vt particulares ꝛ corporales. ꝛ hec eſt ſolu. Alphorabij. ¶ Poſſet tñ ẽt dici ꝙ itelligẽtia infundit itellectũ ſimplicẽ: ꝛ huic itellectui ſimplici imago format imaginationes. ¶ Tertio mõ põt dici vt ſupra determinatũ eſt in qõne de ſcia angeloꝝ. ꝙ. ſ. ſũt forme cõpõnis ꝛ forme abſtractionis. Et forme cõpõnis deſeruiũt itelligẽtie actiue. Forme aũt abſtractiõis deſeruiũt intelligẽtie cõtẽplatiue. Cũ aũt ois actiuus agat circa particularia neceſſe eſt formas itellectus actiui eſſe particulares lꝫ ſint ſimplices. Qualr̃ aũt forma ſimplex poſſit eẽ particularis ifra determinabit̃ in qõne de itellectu practico: ꝛ tales forme ſunt itelligẽtiaꝝ quas iprimunt in aĩas: ꝛ ab aĩa ipſa ꝓpter nãm imaginatiue efficiũtur corporales: per hoc ẽt pꝫ ſolu ad ſequẽs. ¶ Ad id qđ vlterius querit̃ rñdet Alphorabius. ꝙ formis itelligẽtiaꝝ quas ipſe itelligẽtie iprimũt in aĩas magis ſimiles ſunt ꝓprietates metaꝰ ꝙ̃ vere imaginationes reꝝ: ꝛ ꝓp hoc itelligẽtie itellꝰ futuroꝝ iprimunt ſub ꝓprietatibꝰ metaphoricis ꝛ nõ ſub veris imaginibꝰ rerum. ſꝫ tñ hec ſolu nõ eſt ſufficiẽs. ¶ Sed dicendũ illius eẽ tres cauſas ſimul ↄ̃currentes: quaꝝ vna eſt ꝛ ꝑcipua: qꝛ ſomnia nõ ſunt niſi ſimulacra accepta per ſenſum in pte vel in toto: in cauſa vel in effectu futuraꝝ: nec in parte nec in toto nec in cauſa nec in effectu ſiue in ſenſu. futuꝝ eni cõtingẽs non habet cãm ordinatã nec vt frequẽter nec vt ſemp: ꝛ idõ relinquitur ꝙ nõ poſſit eẽ in aĩa per ꝓpriã imaginẽ vel per imaginationẽ ſue cauſe. ergo erit in aĩa per imagiationẽ ſui ſimilis. 2º rõ ẽ qꝛ intellꝰ a ſomnio ligat̃ per accñs vt ſupra determinatum eſt. ſenſus aũt per ſe: ꝛ idõ aĩa abſtracta a ſenſu ꝛ itellꝰ cõfortat̃ in imagiatione ꝛ efficit̃ potẽs: nõ tñ in imaginibꝰ ſed ẽt in proprietatibꝰ ipſaꝝ. 3º eſt quã tãgit Alphorabius. ꝛ veritas illius patet per itellectuꝫ diuinoꝝ in ſacra ſcriptura qui totus manifeſtat̃ nobis in huiuſmodi imaginibꝰ. ꝛ de hoc plura ſunt notata ſupꝰ in qõne de imaginibꝰ angeloꝝ.

¶ Utrum ſomnia fiant a natura vel ab euentu.

Ltimo tangenda eſt ſeptima queſtio. Utrum ſomnia fiant a natura vel ab euẽtu. Et videt̃ ꝙ a natura. Dicit enim Ariſto. ꝙ quorũdã qui loquax eſt natura ꝛ multiplex ꝛ melancholica multimodas viſiones vident: eo enim ꝙ circa plura ꝛ multifaria moueant̃ naſcuntur ſimulacra

Margin notes:
Nõ q̃ ſunt idola diſtorta ꝛ q̃ diuulſa.
Ũ õ ꝓ hoc ſoſone ẽt Auerroes i cõmẽto d̃ ſõno ꝛ vigi. ſup illa preter de diuinatõe pertractat.
Nõ tres cãs q̃re ſõnia futuroꝝ ↄtigũt tñ ſub metaphoricis verꝰ ꝓprietatibꝰ iprimuntur.

miliacra theorematica ꝛ fortunati exiſtẽs in his. Ex hoc accipit̃ ꝙ melãcholicoꝝ eſt multum ſomniare: ꝛ ſic ſomnia ſiunt a nã. ¶ Itẽ Ariſto. multi aũt ꝓpter vehementiã quẽadmodũ ꝛ minus intẽdẽtes bene ꝯiectant: ꝛ propter mutationẽ cito quidẽ vicinius eſt. Ex hoc hẽat̃ ꝙ multimoda ſomnialis viſio eſt de nã melãcholici. ¶ Itẽ Ariſto. Eo ꝙ furioſi ſunt ſimiles adhereẽtia melius dicũt ꝛ itelligũt. Ex hoc pꝫ ꝙ de nã furoris eſt ꝙ figura ſignata adhereẽtia phantaſmatibus ſimilib' melius intelligũt ꝙ̃ alij. ¶ Si forte aliqs diceret ꝙ ſomnia eẽnt a deo ꝛ nõ a nã: nec ab euẽtu probat Ariſto. duab' rõnib' ꝙ hoc nõ eſt verũ: quarũ vnã in talibus verbis ponit deũ quidẽ mittentẽ eſſe ſomnia fatuis et nõ optimis ꝛ prudentiſſimis: ſed quibuſlibet mittere incõueniens cauſe eſſe videt̃. hoc eſt ꝙ deus mittat ſomnia fatuis ꝛ melancholicis ꝛ ſine diſcretione quibuſlibet magis ꝙ̃ optimis in virtute ꝛ prudẽtiſſimis in ſcia nõ eſt rõnabile. ¶ Alia rõ Ariſto. eſt ſub his vbis: oino aũt qm̃ ꝛ aliorum aialiũ ſomniãt quedã a deo nõ miſſa ſomnia ſunt: nec facta ſunt huius grã diuinitus quedã nã enĩ ſcia eſt nõ diuina: nõ tñ falſum hoc ſignũ. Aut infirmi enĩ ꝓuidẽtes hoĩes ſũt ꝛ nocte ſomniantes recte tanꝙ̃ non a deo mittẽte ſomnia: ſenſus eſt q2 ſi ſomnia eſſent a deo ex merito perſonarũ tũc bruta aialia nõ ſomniarent. ¶ Preterea diuina ſcia que accipit̃ per reuelationẽ nõ reducit̃ ad nãm. ſcia vo ſomnialis reducit̃ ad nãm. Naturalia enĩ ſunt que frequenter contingunt: ſed ſomniãt frequẽter infirmi ꝛ male complexionati: quoꝝ loquar eſt d.ĩ. Simil̃r Grego' aſſignat diuiſionez in cauſis ſomnioꝝ. quarũ nulla attribuit̃ euẽtui. Dicit enĩ ſic in iiij° dialogoꝝ ſex modis tangũt aiam imagines ſomniorũ. aliqñ enĩ ſomnia vẽtris plenitudine ꝛ vanitate ſiunt. aliquãdo illuſione. Unde multos errare fecerũt ſomnia ꝛ exciderũt ſperãtes in illis. Aliqñ cogitatiõe ꝛ illuſione: vnde multas curas ſequunt̃ ſomnia. Aliqñ ſola cogitatiõe: qñqꝫ aũt ex miniſterio reuelatiõis oriunt̃ ſicut Ioſeph in ſomnijs reuelatũ eſt vt Mariã cũ puero in Egyptũ tranſportaret. qñqꝫ aũt cogitatione ſimul ꝛ reuelatione ꝓcedũt: ſicut fuit ſomniũ Nabuchodonoſor ꝙ a radice cogitationis inchoauit. Unde ꝛ Daniel interpretans dixit tu rex cogitare cepiſti in ſtatu tuo qd eſſet futurũ. poſt hoc ꝛ qd reuelat miniſteria oſtẽdunt tibi que futura ſunt. in his etiã verbis videt̃ eſſe ꝯrietas ad dictũ Ariſto. Ariſtoteles eniꝫ ꝓbat ſomnia nõ eẽ a deo. ꝛ Grego' qñqꝫ eẽ a deo aperte dicit. ¶ Querit̃ ſi penes qd accipiat̃ diuiſio cãrũ ſomnij aſſignata a Gregorio. videt̃ enĩ diminuta ꝓpter hoc qđ ſupra ꝓbatũ eſt celũ ꝛ ſtellas qñqꝫ mouẽ in ſomnijs: ꝛ qñqꝫ elemẽta: ꝛ qñqꝫ corpus ipſi' ſomniãtis: quoꝝ nullũ tangit̃ in diuiſione Gregorij. ¶ Solo. dõm ꝙ ſomniũ nullũ accidit ab euẽtu: q2 euentus nullus eſt ſcia neqꝫ interpellatio vt dicit Alphorabius. Unde qđlibet ſomniũ eſt reducibile ad aliquã cãm efficiẽtẽ: que cã efficiẽs vel eſt in ſomniãte: vel extra ipm̃: vel partim in ipſo: ꝛ partim extra. Et ſi eſt in ſomniãte: talis eſt ex pte corporis vel ex pte aie. ꝛ ſi ex pte corporis tũc eſt ex vẽtris plenitudine vel inanitione. Si aũt ex pte aie ſolũ eſt in ſomniãte tũc eſt cognitio ſolũ. Si vo eſt extra: vel eſt a bonis angelis vel malis. Si a malis tũc eſt ab illuſione. Si a bonis tũc eſt a reuelatiõe. Si vo ptim itra ꝛ ptim extra tũc vel erit a bonis angelis vel a malis. ꝛ ſi a bonis tũc eſt ex cogitatiõe ꝛ reuelatione. Si a malis tũc eſt ex cogitatiõe ꝛ illuſione. ¶ Ad id aũt qđ obijcit̃ ꝯ diuiſionẽ ꝙ ſit diminuta dõm ꝙ Greg' nõ tangit niſi ꝓxime mouentia in ſomnio. Celũ aũt ꝛ ſtelle ꝛ elemẽta nõ ſunt mouẽtia ꝓxime. per vẽtris eñi plenitudinẽ ꝛ inanitionẽ itelligit̃ ois diſpõ corporis mouẽs in ſomnio. ¶ Ad id qđ p° obijcit̃ per Auic. ꝛ Ar. dõꝫ ꝙ Ar. tãgit cãm frequẽtis ſomnij: ꝛ hoc pꝫ eſſe a nã infirmitatis ꝛ melãcholice cõplexionis ꝛ nõ a merito grẽ ꝛ virtutis. Dicit enim ꝙ nõ ſemper hoc eſt falſum: ꝙ ſomnia nõ ſunt a deo: ꝛ per hoc innuit qñqꝫ ſomnia eſſe per reuelationem diuinam.

¶ Queritur quid ſit opinio.

POſtea querendũ eſt de aia rõnali circa quam querunt̃ duo. ſ. de virib' aie apprehẽſiuis ꝛ de ipſa ſm ſe. De virib' aũt apphẽſiuis aie rõnalis querantur tria. ſ. de opione ꝛ intellectu ꝛ de rõne. De opinione aũt querunt̃ duo. ſ. quid ſit ꝛ vtꝝ ſolius ſit aie rõnalis po vel ẽt ſenſibilis.

AD primũ ꝓcedit̃ ſic. Diffinit̃ enĩ opio ꝙ eſt acceptio ei' qđ ꝯtingit aliter ſe hẽre. ꝛ iſta diffinitio colligit̃ ex vbis Ar. q dicit tres eẽ diſos acceptionis opionẽ prudentiã ꝛ ſciam. Et dicit ẽt ꝙ opio eſt vera ꝛ falſa ꝛ vtrũqꝫ hoꝝ cõtingit in 2° de aia: ꝛ in fine pmi poſterioꝝ diſtinguit inter ſcibile ꝛ ſciam: ꝛ opinabile ꝛ opionẽ dicẽs ꝙ ſcia eſt de neceſſario ꝛ qđ nõ ꝯtingit aliter ſe hẽre. ¶ Itẽ in fine primi poſterioꝝ dicit Ariſt. ꝙ opio eſt acceptio ꝓpõnis imediate ꝛ nõ neceſſarie. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit̃. dicit enĩ Ariſto. in fine pmi poſterioꝝ ꝙ ſcia ꝛ opio ſunt circa verũ: ꝛ ita videt̃ ꝙ opio nõ ſit circa verũ ꝛ falſum. ¶ Preterea videt̃ ſm diffinitionẽ 2am ꝙ circa idẽ ſit ſcia ꝛ opio: q2 circa verũ cuꝫ tñ Ariſto. reprobat hoc in fine pmi poſterioꝝ dicẽs manifeſtũ ꝙ circa opinabilia ſcia nõ eſt: eſſent eniꝫ impoſſibilia aliter ſe hẽre poſſibilia aliter ſe hẽre. ¶ Preterea opio ponit̃ vna potẽtiarũ aie rõnalis in 2° de aia. Cuꝫ igit̃ nulla potẽtia ſit acceptio ſine dicta acceptionis videt̃ opio non eſſe acceptio. ¶ Preterea querit̃ in quo differunt ab intellectu. ꝛ ſi dicat̃ ꝙ intellectus eſt principiũ ſcie vt dicit Ariſto. in poſteriorib': ꝛ eſt idemõſtrabilis ſcia: aut demõſtrabilis opinio: aut eſt ꝓpõnis nõ neceſſarie ꝛ ei' que per illã ꝓbabiliter ꝯcludũt: ſed nihil eſt ad ꝓpoſitũ. intellectus enĩ habitus principioꝝ indemonſtrabiliũ eſt: ꝛ ſcia habitus ꝯcluſionũ demonſtratarũ pmo. opinio vo habit' ꝓbabiliũ ſiue fuerint premiſſe ſiue ꝯcluſiones. Nos aũt querimus de ipſa nã potentie aie. ¶ Item opinio aut accipit particulare aut vle. cõſtat ꝙ nõ particulare. hoc eſt nõ videt̃ oibus aut pluribus vel ſapientibus: ꝛ his oib' vel plurib' vel maxime notis: ꝗ eſt de vniuerſali. ſed potentia accipiens vle eſt intellectus: ꝗ opinio nõ differt ab intellectu. ¶ Preterea querit̃ cum ſit dubitatio ꝛ ambiguitas vt dicit Boetius que nõ ꝯtingunt niſi aie rõnali quare non ponunt̃ partes aie rõnalis ſicut opinio. querit̃ etiã cũ opinio intra rõnibus ſiat fides vt dicit Ariſto. in quo differt fides ab opinione ꝛ ſcia. ¶ Solo. dõꝫ ꝙ opinio ſm ſubam ꝓprie eſt habitus ex probabilib' ꝯſiſtens in potentia intellectiua: ꝛ ꝓpter hoc etiã dicit Ariſto. eſſe diſam acceptionis ſicut ſciam ꝛ prudentiã: q2 habitus ſunt ſed variant̃ ſm mãm. Eſt eniꝫ opinio habitus ꝓbabiliũ: ſcia aũt habitus demõſtrabiliũ: ꝛ prudentia practicoꝝ. Et cũ ꝓbabile aliter põt eſſe patet ꝙ opinio eſt acceptio eoꝝ que pñt aliter eſſe. ¶ Ad pm ꝗ dõm ꝙ opinio eſt circa verũ ſicut circa falſum. ſed eſt circa verũ ꝛ falſum per ꝓprietatẽ ſue mãe que eſt ꝓbabilis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſcia ꝛ opinio ſunt circa idẽ in genere: ſed nõ circa ideꝫ in ſpecie. Aliud enim eſt verum in ſpecie probabilis: ꝛ aliud in ſpecie neceſſarij. vel dicat̃ ꝙ nihil prohibet idem in ſe ꝛ in cõparatione ad ſigna eſſe ꝓbabile ꝛ opinabile. ſed in comparatione ad ſuas cauſas ſubales ꝛ imediatas eſſe demonſtrabile ꝛ ſcibile. ¶ Ad aliud dõm ꝙ opinio ab itellectu nõ differt ſubo ꝛ poſitione: ſed differt eſſe ꝛ rõne. ꝛ per pdicta etiaꝫ patet ſolutio ad duo ſequẽtia. ¶ Ad id qđ vlterius querit̃ de dubitatione ꝛ ambiguitate dõm ꝙ illa dicũt act' rõnis vel id qđ vlterius relinquit̃ ee actu illo ꝛ nõ dicũt potẽtiã vel hitũ. ¶ Eſt eniꝫ dubitatio indeterminat' mot' rõnis ſup vtrãqꝫ partẽ ꝯtradictionis. ¶ Ambiguitas enĩ eſt mot' rõnis ambiẽs vtrãqꝫ partẽ ꝯtradictionis per equalia media. ¶ Opio enĩ eſt acceptio vni' partis cũ fortitudine alteri' ita tñ ꝙ ad illã quã formidat nõ hꝫ rõnẽ expreſſam. formidat tñ ꝓpter debilitatem rõnis alterius partis. ¶ Fides aũt eſt perfecta perſuaſio vnius partis per multa ꝓbabilia. ¶ Sꝫ ſcia eſt eoꝝ que cognoſcunt̃ per cãm. ꝛ qm̃ impoſſibile eſt aliter ſe habere.

Tex.cõ.157. & infra.

Tex cõ.27.

Primo poſterioꝝ tex.cõ.7.

[illegible] dubitationem ambiguitatẽ ꝛ opionẽ ꝛ fidẽ ꝛ ſciam.

¶ Utrum opinio ſit pars ſolius aīme rationalis.

SEcundo querit̃ vtrũ opio ſit pars ſoli' aie rõnalis vel etiaꝫ ſenſibilis. videt̃ ꝙ ſit ſolius aie rõnalis per rõnẽ poſitã ab Ariſto. in 2° de aia vbi ꝓbat phantaſiã nõ eſſe opionẽ ſic dicens. opio ſit vera vel falſa: ſed opioni quidẽ adheret fides: nõ enĩ ꝯtingit opinantẽ de quibus nõ videt̃ credere: beſtiarũ aũt nullarũ eſt fides: phantaſia autem multis. ¶ Ex hoc accipit̃ ꝙ opio ineſt ſolis hominibus: ꝗ ineſt ſm pñm ꝓpriũ ꝛ nõ cõe. ſed ꝓpriũ principiũ eſt aia rõnalis: ergo opinio ineſt ſm aiam rõnalem tñ. ¶ Item opinio eſt de vli ꝓbabili: ꝛ nihil eſt de vli probabili niſi hoc qđ.

Tex.cõ.157.

eſt aie rõnalis.ergo opinio nõ eſt niſi aie rõnalis.¶ Itẽ Ariſto.
Tex.cõ.157. in 3° de aia dicit ꝙ oẽm opionẽ ſequit̃ fides.fidẽ aũt ſuaſuʒ
eſſe:ſuaſionẽ aũt rõ:rõ aũt nõ ꝯſequit̃ aliqd aie ſenſibilis ſʒ
ſolius aie rõnalis.¶ Sed ↄtra dicit Ar.opinari eſt qd qdẽ
ſentit ſm accñs:ergo vĩ ꝙ opio ſit ei᷒ qd ſentit per ſe.Sed illĩ
qd ſentit per ſe ẽ aie ſenſibilis:ergo opio qdẽ eſt aie ſenſibilis.
¶ Itẽ Ar.videnť aũt ⁊ facta de qb᷒ ſimul ⁊ verã acceptionẽ
bñt ⁊ vĩ ſol vnius pedis ſed creditr᷒ eſt maioris habitatio/
nis.Et hoc vĩ ꝙ due ſunt opiones.vna que ſequit̃ rõneʒ.ſ.
que ponit ſolẽ eſſe maiorẽ terra.Et alia que ſequit̃ ſenſum
que ponit ſoleʒ eſſe vnius pedis.Et ꝓpter hoc dicit Ar.ꝙ
qñqꝫ ↄtingit abijcere verã opionẽ eo ꝙ lateat rõ per ſenſuʒ.
¶ Solo.dñm ꝙ nulla eſt opio aie ſenſibilis:ſʒ ois opio eſt
aie rõnalis vt ꝓbãt ꝑme rõnes.Opio aũt rõnalis aie qñqꝫ
ſequit̃ rõnẽ:⁊ qñqꝫ ſenſuʒ:ſicut ⁊ ꝓbabile eſt qd videť oib᷒
vel pluribꝰ:⁊ tũc eſt ſm viã ſenſus.⁊ eſt qd vĩ ſapientibus ⁊
maxime notis:⁊ tũc eſt ſm viã rõnis.¶ Ad id aũt qd cõtra
obijciť dñm ꝙ opio eſt de eodẽ de quo eſt ſenſus ⁊ ſic nõ ſm
accñs:⁊ maxime de quo eſt ſenſus cõis q hʒ cõponere ⁊ di/
uidere ſenſata ꝓpria:nõ tñ ſm idẽ.ſenſus eni eſt ſm rõnem
rei accipiẽdo ſenſibile:ſed opio eſt de eodẽ ſm rõnem ꝓba/
bilis.¶ Ad aliud dñm ꝙ nõ ſunt due opiniones ſed duplex
eſt reſpectus opinionis:⁊ nihil prohibet aliquid ſm vnum
reſpectum videri verum ⁊ ſm alium falſum.

¶ Utrum diuiſio intellectus ſit ſufficiens.

Deinde querendũ eſt de itellectu.Et queranť
tria.ſ.de diuiſione itellectuũ:⁊ de diuiſione itelligibilis:⁊
de cõparatione itellus ad ſenſibilẽ aiam.De
diuiſione vo itellectuũ habenť q̃tuor.Quoꝝ p᷑m eſt
de diuiſione itellus.2m eſt de itellectu agente
vniuſr.3m eſt de intellectu poſſibili ſiue patien
te vniuerſaliter.4m de intellectu ſpeculatiuo.

Ad primũ ꝓcediť ſic.Dicit Alexãder phus in
li° de itellectu ⁊ intelligibili ꝙ tres ſunt itellus
ſcʒ potẽtialis ſiue mãlis:⁊ itellus in habitu ſiue
formalis:⁊ tertius q eſt ꝑter iſtos duos q eſt
itellus agẽs.Ex hoc accipiť ꝙ itellus nõ ſunt
niſi tres diuiſe.cui᷒ ↄtrariũ videť dicere Alpho
rabius in ſuo li° de itellectu ⁊ intelligibili.Naʒ ponit q̃tuor.
Quoꝝ ꝑmus eſt itellus qui ſemp eſt in actu.ſecũdus itellus
q eſt in potẽtia in aia.tertius itellus eſt cũ exijt in aia de po
tentia ad effectũ.quartus eſt itellus quẽ vocam᷒ demrãtẽ.
Scdm aũt Alphorabiũ ⁊ Auic.q̃tuor ſunt diuiſe itellus aliter ⁊
ꝑdictis in parte.ſ.agẽs ⁊ poſſis:⁊ itellus in hitu:⁊ itellus ade
3° de aia tex. ptus.¶ Scdm Ar.videnť eſſe due ſpẽs itellus:ſicut eni in
cõ.17. oi nã que de potẽtia exit ad actuʒ eſt accipere agens ⁊ poſſe.
Sic etiã in aia opʒ accipere agentẽ intellectuʒ ⁊ poſſibilem.
3° de aia cõ.5. ¶ Auer.vo videť ponere tres ſpẽs itellus.ſ.agentẽ ⁊ poſ/
ſibilem ⁊ ſpeculatiuũ.Obijciť aũt de his diuiſionibꝰ.Ois
enim diuiſio ſub aliqua diffinitione debet dari.Si igiť iſte
diuiſiones ſunt diuiſiones itellus:erit aliqua diffinitio in/
tellectus que ↄueniat oibus diuidentibus.prima ꝓbať per
hoc ꝙ diuiſuʒ de diuidentibus ꝑdicať noie ⁊ rõne.2° vo ꝓ/
bať per oẽs auctoritates ſupra poſitas.Querať ergo que ſit il/
la diffinitio data ab Auicenna in 6° de nãlibus vbi dicit ꝙ
virtus ↄtẽplatiua intellectus eſt virtus que ſolet informari
a forma vĩ nuda a mã.¶ Cõtra agens in eo ꝙ agens nihil
recipit.omne informari eſt recipere:ergo agens nõ informať.
ꝑma ꝓbať per hoc ꝙ omne recipere eſt pati:⁊ agẽs in eo ꝙ
agens non patiť.2° ꝓbať per rõnem eius qd eſt informari.
Informari eniʒ nihil aliud eſt q̃ formã recipere.Et ex hoc
vlterius ↄcludiť ꝙ intellectui agenti nõ cõuenit diffinitio:
qr ergo nihil recipit non querit informari forma nuda a
mã.¶ Preterea videť diffinitio nihil valere.diffinitio eni
deberet dari per ſubſtãtialia:⁊ illa nõ exprimunť in diffini/
tione iſta.¶ Iteʒ nõ videť ↄuenire niſi poſſibili intellectui:
ille enim ſolus ſolet informari forma nuda a mã.¶ Queriť
etiã de partibus diuidentibus:agens enim aut ↄiunctum
eſt cũ intrinſeco poſſibili:aut cũ extrinſeco ⁊ ſeparať ab ipo.
Si ꝑmo mõ tunc erit forma potentialis cuius probatio eſt:
ꝙ qñ efficiens eſt intrinſecũ tũc ſm Ariſto.coincidit in idẽ
cũ forma ⁊ fine:⁊ ſm hoc cuʒ itellus agens intrinſecus eſt
cũ poſſibili tunc coincidit cuʒ formali:⁊ ita formalis agens
nõ facit numerũ.Si aũt eſt extrinſecus ⁊ ſeparatus tũc ſe/
queretur ꝙ nõ eſſet pars aie intellectiue.qd ſupponimus eſſe
falſum hec etiã infra ꝓbabimus.¶ Preterea intellus in
habitu ⁊ adeptus videnť eſſe idẽ.Nihil enim adipiſcimur
intelligendo.Intellectus in habitu erit intellectus adept᷒.
¶ Item in diuiſione Alkindij ⁊ Alphora.idẽ videť eſſe in/
tellectus demõſtratiuus ⁊ intellectus in habitu.Dicit eniʒ 2.de aia.t.cõ.
Ariſto.ꝙ cũ ſciens ex habitu ↄſiderat nõ eſt alteratus:ergo nõ 57.⁊.58.
altero ⁊ altero intellectu vtiť:ſed ſicut differũt ſciens ⁊ cõſi/
derans:ſic differunt intellectus in habitu ⁊ intellectus de/
monſtratiuus ſm Alkindiũ.ergo intellus in habitu ⁊ intellus
demõſtratiuus nõ ſunt diuerſi intellus.¶ Iteʒ mã vna nu/
mero eſt vt dicit Ariſto.ſub priuatione ⁊ habitu.ſed itellus 1° phyſi.62.
poſſibilis in ſe ⁊ ſub forma intelligibili exiſtens eſt ſicut mã 63.⁊ infra.
exiſtens ſub priuatione ⁊ habitu:ergo videť ꝙ nõ bẽat nume/
rũ in iſtis duabꝰ.Cuʒ igiť intellus ſpeculatiuus nihil aliud
ſit q̃ poſſibilis exiſtẽs ſub forma intelligibili:videť ꝙ poſſi
bilis ⁊ ſpeculatiuus nõ faciunt numerũ.¶ Item videnť nõ
eſſe niſi tres ſpẽs intellus.In omni enim qd exijt de poten/
tia ad actũ nõ ſunt niſi tria.ſ.trãſmutans ⁊ trãſmutatũ ⁊ il/
lud in qd eſt trãſmutatio.Cũ ergo aia intellectiua in ſuis intel
ligibilibus diſtinguať penes ea que ſunt in trãſmutatione
nõ erunt niſi tres intellus in ipſa.ſ.agens qui tranſmutans
eſt ⁊ poſſibilis qui eſt tranſmutatus:⁊ ſpeculatiuus in quẽ
eſt tranſmutatio.¶ Preterea videnť oẽs aſſigñre diuiſio/
nes eſſe diminute.Inueniť enim intellus ſimplex ⁊ intellus
compoſitus que ſunt partes potentie ſpeculatiue aie intelle
ctualis ⁊ tñ nõ tãgunť in ꝑdictis diuiſionibꝰ.¶ Preterea
Auer.in cõmẽto libri de aia tãgit intellectũ qui eſt vt fides
⁊ intellectũ qui eſt vt formatio:⁊ illi nõ ſunt tacti in aliqua
ſuperioꝝ diuiſionũ.¶ Preterea ſm Ariſto.⁊ Auicẽ.poten 3.de aia cõ.21.
tie exiſtẽtes in actũ quatuor ſunt gradus.quoꝝ primus eſt
potentia quã dicit Alexãder idealẽ ſiue mãlem ⁊ nos voca/
mus eã potentiã indiſpoſitã.ſecũdus aũt eſt potẽtie diſpoſi
te que appropinquat ad formã.tertius eſt potẽtie ſub for/
ma.quartus eſt potẽtie in opere ſm formã acceptã.Exem/
plũ primi eſt potentia militandi in infirmitate.Exemplum
ſecũdi eſt potẽtia militandi in puero cognoſcẽte equũ ⁊ ſel/
lã ⁊ cetera inſtrumenta militaria.Exemplũ tertij eſt potẽtia mili/
tandi in milite.Exemplũ quarti eſt potẽtia militãdi in mi/
litante.Cũ ergo ſm gradus iſtos diſtinguať potẽtia itellecti/
ua vt dicũt phi videť ꝙ ꝑter agentẽ ſint q̃tuor intellus:⁊ ſic
oẽs diuiſiones ſuperiores ſũt diminute.¶ Preterea que/
riť qñ diuiſiones intellus diuidunť per hmõi diuiſas.videť
enim ꝙ nõ ſit diuiſio gñis in ſpẽs ex eo ꝙ agens ⁊ poſſibile
nõ habẽt idẽ genus ꝓximũ:nec eandẽ rõnẽ gñis.nec videť
eſſe totius in partes:eo ꝙ totũ ꝑdicať de oibus partibꝰ qd
in diuiſione totius in partes nõ cõtingit.nec videť eſſe eq/
uoca diuiſio in ſignificationes:eo ꝙ nõ eſt hic cõicatio in ſolo
noie ſed etiã in re.Similr nõ eſt aliqua diuiſio accidentis.
nec enim diuidiť hoc accidẽs in ſubiecto:nec ſubm in accñtia
⁊ ita videtur ſupradicta diuiſio phoꝝ ſine arte.¶ Solo.ad
hoc vltimũ rñdẽdũ ꝑmo eſt ⁊ dñm ꝙ ſupradicte diuiſiones
analogi qd mediũ eſt inter vniuocũ ⁊ equocũ.ſunt eniʒ ille
partes ordinate ad vnũ.ſ.ad intellectũ ſpeculatiuũ ⁊ agens
ordinať ad ipm vt efficiens:poſſibilis vo vt recipiens.ille
vo quẽ Auic° vocat in habitu ordinať ad ipm vt ꝑparans.
Ille vo quẽ Alkindius vocat demõſtrantẽ ſequiť ipm ſicut
actus ↄſequiť habitũ.¶ Ad primã ergo diuiſionẽ que eſt Ale/
xandri dñm ꝙ dať penes ea que ſunt in tranſmutatione.ſ.
tranſmutans tranſmutatũ ⁊ in qd eſt trãſmutatio.trãſmu/
tans eni eſt agens:tranſmutatũ poſſibile ⁊ in qd eſt trãſmu
tatio eſt ille qui eſt in habitu.⁊ Alexander apprehendit illũ
quẽ Auicẽna vocat in habitu:⁊ illũ quem appellat adeptuʒ
ſub intellectu in habitu.¶ Ad 2m diuiſionẽ que eſt Alkin/
dij dñm ꝙ accipiť penes ea que exiguť ad perfectionẽ po
tentie egredientis in actũ:que ſunt mouens ⁊ mobile ⁊ for/
ma acquiſita per motum:⁊ opera ſm formã illaʒ.vnũqdqꝫ
enim tunc eſt perfectum cum ꝓpriã põt cõplere operationẽ
vt dicit Damã.⁊ penes mouẽs eſt itellus agẽs:penes mobi
le vo poſſibilis:penes formã acquiſitã per motum eſt intel/
lectus qui ſit in effectu:penes operationes aũt eſt intellect᷒
demonſtrans:⁊ ſic iterum patet ꝙ ſub illo qui ſit in effectu
comprehendit Alkindius eũ quẽ vocat Auicẽna in habitu
adeptũ.¶ Diuiſio aũt Auic° ⁊ Algazel accipiť penes perſi/

cientis poſſem intellectū. Illa enī ſunt pficiētia per modū agē-
tis vel per modū forme. Si per modū agētis hoc erit aut p
modū pficiētis ſimplr: aut per modū inſtri. Si pº mō: tunc
eſt agēs itellus. Si 2º mō tūc eſt intellus in hitu. itellus enī
in hitu ſm Auicē.ᵐ ⁊ Alga.ᵐ nihil aliō eſt ꝙ hitus pncipioꝝ
qbꝰ vt dicit Auer. tanꝙ inſtris agēs poſſem educit in actū.
Si vo pficiēs eſt per modū forme tūc erit itellus adeptus:
idest quē adipiſcunt per doctrinā ⁊ inuētionē q̄ et alio noīe
dicit acqſitus: ⁊ alio noīe accōmodatus: eo ꝙ mutuamus
ipm a re extra. Id aūt qō pficit ab his pficientibꝰ eſt itells
poſſis. diuiſio aūt Ariſto. accipit penes ea que ſunt ptes aīe
eēntiales. ſ. agēs ⁊ id qō eſt in potētia: ⁊ in illa diuiſione nō
cadit itellus in hitu vel adeptus vel demſus: eo ꝙ illi ſūt
a ſimilitudinibꝰ rerū que accidūt aīe ⁊ nō ſunt ptes eēntia-
les ipſiꝰ potētie: ⁊ actꝰ in oī eo in quo ſunt: ſunt ptes eēntia-
les ipſiꝰ. ¶ Diuiſio aūt Auer. accipit penes pfectionē itelle
ctus. illa enī eſt in his tribꝰ. ſ. in intellectu quo eſt oīa fieri q
eſt poſſibilis: ⁊ itellectu quo eſt oīa facere qui eſt agēs: ⁊ illo
qui ꝯſtruit ex illis: ⁊ ille eſt ſpeculatiuus ſub quo cōprehen-
dunt intellus in hitu ⁊ adeptus ⁊ demſus vt pꝫ per ſupra-
dicta. ¶ Ad id aūt qō ꝯtra obijcit dōm ꝙ illa obiectio pce
dit de diuiſione que fit q̄lis per ſpēs vel diffas ⁊ talis nō eſt
iſta diuiſio vt dcm̄ eſt. ¶ Ad diffōnem Auicēne dōm ꝙ ipſa
data eſt de intellectu poſſibili: ⁊ de hoc pꝫ ſolo ad pᵐ. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ ſubale eſt potētie māli recipe formā. ipſa enī
ex ſeipſa eſt in rōne ſubi ⁊ recipiētis. ¶ Ad illud qō obijcit
de ptibꝰ diuidētibꝰ dōm: ꝙ ſm vnā opionē quā infra pbabi
mus ꝙ itellus agēs eſt ps formalis aīe itellectiue ſi ipſe eſt
forma ſubalis: ⁊ ppter hoc nō icidet in idē cū intellectu in
habitu vel adepto vel formali: qꝛ illa ſunt a forma denuda-
ta aīā ⁊ abſtracta a rebꝰ que accidētalis eſt aīe. ¶ Ad aliū
dōm ꝙ itellus in habitu eſt hitus pncipioꝝ: que diſcipulus
nō accipit a magro. pncipia enī cognoſcimꝰ inquātū termi-
nos ſcimus vt dicit Ariſto. ſcito enī qd eſt ps ⁊ qd eſt totū
dicit ꝙ totū eſt maius ſua parte. ⁊ ſcito qd affirmatio vel
negatio ſcit ꝙ de quolibet eſt affirmatio vel negatio vera
⁊ de nullo ſimul: ⁊ iō nō incidit in idē cū itellectu adepto: qꝛ
ille eſt hitus eoꝝ que accipimus a magro per doctrinā vel
per inuētionē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itellus demſus differt
ab itellectu in hitu ſicut actus primus differt ab actu ſcdo: ⁊
ſicut ſcia ⁊ cōſiderare. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ lꝫ vna ſit nūa ſub
pnatione ⁊ hitu numero ⁊ ſubcto tn̄ per eē ⁊ rōnē nō eſt vna.
⁊ ſicut itellus poſſibilis ⁊ ſpeculatiuus ſunt in eodē ſubcto ⁊
numero ſed differūt per eē ⁊ rōnē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in ve
ritate penes hec ſunt tres itellus: ſed ſub tertio cōprehēdū
tur tres. ſ. itellus in hitu ⁊ adeptus ⁊ demſus. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ hec diuerſitas itellus qui eſt ſimplex ⁊ cōpoſitꝰ acci
pit penes diuerſitatē itelligibilis ⁊ nō itellus. Eſt enī itells
duplex qui eſt itelligibilis incōplexi. ⁊ itellus cōpoſitus q eſt
itellus cōplexi. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Auer. vocat intellectū q
accipit formā itelligibilis icōplexi cui iheret fides ⁊ pſuaſio
⁊ ſic pꝫ q̄liter illa diuiſio iterū accipit penes diuerſitatē itelli
gibilis ⁊ nō itellus. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ penes illos gradus
accipiunt itellus poſſis in habitu ⁊ adeptus ⁊ demſus que
tria reducunt ad duo vel ad tria vt patet per ſupradicta.

¶ Queritur an ſit intellectus agens.

Secundo querit de intellectu agēte. ⁊ querunt
de ipſo ſex. Quarū pᵐ eſt an ſit itellus agēs ali
qs in aīa. 2ᵐ eſt vtꝝ ſit in q̄lie hitus ſic qdā vi
dent dicere. 3ᵐ eſt vtrū ſit ſeparata intelligen
tia ſic dicunt qdā alij. 4ᵐ vtrū ſit idē cū poſſi-
bili ſm eſſentiā. 5ᵐ qd ſit ſm ſubſtantiam ⁊
diffinitionem. 6ᵐ qualiter intelligat ⁊ de mō actionis eius.

Ad primū ſic pcedit. Et querit an ſit intellus
agēs. Et vi ꝙ nō ſit intellus agēs. ſicut enī ſe
hꝫ ſpēs ſenſibilis ad ſenſū in eo ꝙ pficit ipm:
ita ſe hꝫ ſpēs intelligibilis ad itellectū in eo ꝙ
pficit ipm: ſꝫ ſpēs ſenſibilis ſeipſam pōt facē in
ſenſū ſine oī alio agēte qō ſit ſpēs vel ſenſus. ḡ
ſpēs itelligibilis ſeipſam faciet in intellectu poſſi ſine oī alio
agēte qō ſit ſpēs vel intellus. pª pꝫ per ſe. 2ª vo pbat ex hoc
ꝙ multe ſpēs ſenſibiles ſunt ſenſibilia tactꝰ ⁊ guſtꝰ q̄ ſeipſas
faciūt in ſenſibꝰ. ⁊ ex hoc ſeqt ꝙ ſupuacuū ſit ponē intellectū
agētē. ⁊ cū nullū vanū ſit in nā ſeqt ꝙ intellus agēs nō ſit in
nā. ¶ Itē forma que p nullā excellētiā ſui corrūpit ſuſcipiēs
magis ꝯueniēs eſt ſuſcipiēti ꝙ illa que per excellētiā ſui cor
rūpit eiꝰ ſuſcipiēs. ḡ ſi illa que minus ꝯuenit pōt ſeipſam fa-
cere in ſuſcipiēte: multo magꝭ illa que plus ꝯuenit. ſꝫ forma
ſenſibilis eſt forma p excellētiā ſui corrūpēs ſenſum ⁊ tn̄ ſe-
ipſam faciēs in ſenſu. forma vo intelligibilis per excellētiā 3. de aīa. t. c. 7
nō corrūpit intellectū: ḡ multo magis ſeipſaꝫ faciet intelle-
ctū. ¶ Itē oīs potētia per ſeipſam potēs ſuſcipere a potētia
anteriori nobilior ⁊ dignior eſt ⁊ pfectior ꝙ illa q̄ per ſeipſaꝫ
nō pōt facē. phantaſia eſt potētia p ſeipſam ſine alio agente
potēs ſuſcipere ſpēm a ſenſu cōi. ḡ ſi intellus poſſibilis per
ſe ſine agēte nō pōt ſuſcipere ſpēm a phantaſia pfectior ⁊ no
bilior erit potētia phātaſie ꝙ intellus poſſis qō eſt impoſſe:
ḡ intellus poſſis nō indiget agente ad hoc ꝙ ſuſcipiat ſpēm
intelligibilē: ⁊ ſic iterū vanū eſt ponē intellectū agētē. ¶ Itē
det ꝙ intellus agēs ſpēm intelligibilē agit in poſſi: ⁊ querat
vtrū intellus agens intelligat ſpēm ſuā quā agit in poſſi vel
nō. Si dicat ꝙ nō: cū igit poſſis intelligat eam imperfectior
erit agēs nō intelligēdo ꝙ poſſis: cuius ꝯtrariū ab omnibꝰ
dicit. Phus enim dicit ꝙ agēs ſemper intelligit. Si vo di- 3º de aīa. t. cō. 19. & 20.
cat ꝙ intelligit eaꝫ. Cū igit intellus nihil intelligat niſi qō
eſt in ipſo oportebit hāc ſpēm eſſe in intellectu agente. aut
igit ſemper fuit in ipſo: aut aliqn̄ eſt recepta. ſi ſemper fuit
tūc ſequit ꝙ ſpēs intelligibiles ſemper eſſent in aīa: ⁊ nulla
eſſet acqſita: ⁊ hoc eſſet incidere in errorē Platonis qui po
ſuit nos nihil addiſcere ſed recordari oīum: ⁊ hoc infra de-
ſtruet. Si vo aliqn̄ fuerint in ipſo ſpēs itelligibiles: ḡ anꝙ
fiant in ipſo intellus agēs erit in potētia ad ipſas ſuſcipien
das. ḡ nulla erit dīa inter agētē ⁊ poſſeꝫ. poſſis enī ꝑp nihil
aliud dī poſſis niſi qꝛ pōt ſuſcipe ſpēs q̄s nō hꝫ. ¶ Iteꝫ ordo
eſt in viribꝰ aīe: ḡ in illo ordine eſt accipere pᵐ ⁊ vltimū. pª
aūt vis eſt ſenſus ꝓprius: ⁊ vltima eſt intellus: ⁊ medie ſūt
ſenſus cōis ⁊ phantaſia ⁊ hmōi. Huius aūt ordo nō atten-
dit niſi in motu ſpērū ad aīam ſm apphēſionē: ḡ pᵐ erit mo
uens tm̄ ⁊ vltimū motū ⁊ media mouētia ⁊ mota. ſed pᵐ eſt
ſpēs ſenſibilis mouēs ſenſum. vltimū aūt eſt intellus. ḡ in-
tellectꝰ erit motꝰ tm̄: ḡ nullus erit intellus mouēs nec agēs.
vel ſi det ꝙ aliqs mouet ille erit de medijs potentijs ⁊ erit
mouens ⁊ motꝰ: ⁊ ſic ipſe erit in potentia ad anteriores po
tentias qō nō ꝯuenit intellectui vlr agenti: ḡ nullus erit in-
tellectꝰ agens in aīa. ¶ Itē in primis ⁊ medijs potentijs nō
ponit aliq̄ potentia agens vlr. nullus. n. ſenſus eſt vlr agēs
nec aliq̄ phantaſia: ḡ nec in extremis cū extreme ſint apphē
ſiue ſicut pme ⁊ medie: ⁊ debet poni vlr agens. His rō-
nibus pñt inniti illq qdā negātes intellectuꝫ agentem eſſe
in aīa. ¶ Et quedā adducunt a ſimili. ſicut etiā in itellectu
practico videmus ꝙ ipſe ſuſcipit ſpeciem boni operabilis
⁊ diſcernit ipſaꝫ ⁊ nō tāgit mouendo corpus ad organū mo
tu pceſſiuo vnus numero ⁊ eſſentia exiſtens. ita videt intel
lectus poſſe ſuſcipere ſpecies ſenſibiliū ⁊ ſup agere ad hoc
ꝙ ſint in ipſo. ¶ Cōtra hoc ſunt auctoritates omniū phoꝝ.
dicit enim Ariſto. in 3º de anima. qm̄ aūt ſint in omni nā ali Tex. cō. 17.
quid eſt aliud ꝙ mā: ⁊ in vno quoqꝫ q̄lie: hoc aūt eſt poten-
tia prima illa. alterū aūt eſt cauſa ⁊ efficiens qd eſt ⁊ omnia
facit vt ars ad nāꝫ ſuſtinuit neceſſe eſt ⁊ in aīas has dñas:
⁊ huiꝰ qdeꝫ quedā dīa eſt intellus quo omnia fiunt ille vo
quo eſt omnia facere. ¶ Item Auer. ibidem dicit ꝙ in ani-
ma eſt intellus quo eſt omnia facē ſm Ariſto. ⁊ intellus poſ
ſibilis quo eſt omnia fieri qō dicūt Alphorabius Alkindiꝰ
Alexāder Auicē ⁊ oēs phi. ¶ Per rōnem aūt pbat ſic. Oē
qō ſit in actu ita ꝙ educit ex potentia nō egredit niſi per il-
lud qō eſt in actu. Intellus poſſibilis ſit in actu ita ꝙ edu-
citur de potentia in actum illum: ergo hoc ſit per aliqd qō
eſt in actu ⁊ agens: ergo neceſſarium eſt ponere intellectuꝫ
agentem. ¶ Item in omni trāſmutatione neceſſe eſt pone-
re ſubm ⁊ efficiens ⁊ finem. in intellectu poſſibili eſt trāſmu
tatio ad ſpēm intelligibilem: ergo neceſſe eſt ponere in ipſo
efficiens ſubm ⁊ finem. ſed ſubm eſt intellectus poſſibilis
ergo aliquid erit efficiens ⁊ finis ⁊ diuerſum ab intellectu 2º phy. t. c. 70.
poſſibili: qꝛ ſubm vt dicit phus nunꝙ coincidit in idem cuꝫ
efficiente ⁊ fine. ¶ Queritur ergo vtrū efficiens ⁊ finis ſint
idem vel nō. ſi non tunc habet ꝓpoſitū: qꝛ tunc efficiens erit
intellectus agens vniuerſaliter ⁊ trāſmutās intellectū poſ-
ſibilē. ſi ſic: tūc reſpectu eiuſdē trāſmutationis idē erit effi-

ciēs ⁊ finis:ſed finis eſt inductū ⁊ factū per trāſmutationē:
efficiēs inducēs ⁊ faciēs.ḡ in eadē trāſmutatione idem erit
inducēs ⁊ faciēs inductū ⁊ factū qḋ eſt īpoſſibile:nec eſt vis
in hoc ꝙ dicit̄ trāſmutari itellc̄us poſſis ſ₃ in eo nō fit trāſmu
tatio phyſica tn̄ eſt trāſmutatio apphēſionis.℄ Itē nulla for-
ma ſeipſam facit in mā ⁊ ſubā.ſpēs itelligibiles ſūt forme:
ḡ nulla earū ſeipſam facit in itellectu poſſibili.Pᵒ ꝓbat̄ per
hoc ꝙ ſi daretur ꝙ alia forma faceret ſeipſā in mā ⁊ ſubīo
idē eēt faciēs ⁊ factū:⁊ idē eēt in actu ⁊ in potētia.ſm̄ eni ꝙ
eſt faciēs neceſſe eſt ipm̄ eē actu:qr nihil facit niſi actu ens:
ſm̄ aūt ꝙ eſt fiens eſt in potētia:qr nihil fit qḋ actu eſt ens:
ſ₃ qḋ poſſibile eſt fieri.℄ Si forte diceret̄ ꝙ ſubm̄ agit hoc
eſt abſurdū qr ſubm̄ eſt motū:⁊ mouēs ⁊ motū₃ nunꝗ̄ ſunt
idē:igit̄ in apphenſione itellectiua neceſſe eſt ponere agentē
intellectū:ſicut ponit̄ poſſibilis ⁊ ſpeculatiuus.℄ Itē forma
nō eſt niſi qn̄ eſt in ſubīo:ḡ nō operat̄ anteꝗ̄ ſit in ſubīo.ſed
ſi forma itellectualis eēt itellc̄us agens vt qdā dicūt nō age-
ret niſi qn̄ eſſet in itellectu poſſibili:ſed cū eſt in itellectu poſ
ſibili tūc itellc̄us poſſibilis eſt in actu:ḡ itellc̄us agēs nō age-
ret niſi qn̄ itellc̄us poſſibilis eſſet in actu:⁊ hoc eſt abſurdū₃.
oē eni agēs agit ad hoc vt potētia educat̄ in actū ⁊ nō poſt-
Cõ.5.t.30. ꝗ̄ eſt in actu.℄ Itē fiat argumentū Auer.ſup librū de aīa.ſ.
ꝙ cōparatio ſenſus ⁊ phantaſie ad itellectū poſſē eſt cōpa-
ratio particularis ⁊ ſingularis eo ꝙ in ſenſu ⁊ phantaſia nō
eſt niſi particulare ⁊ ſingulare.ſi ḡ nō eſſet mouens itellectū
poſſē niſi phantaſia nō moueret̄ itellc̄us poſſibilis niſi ſm̄
particularē:⁊ ita itellc̄us poſſibilis non differret a virib⁹ aīe
ſenſibilis:ḡ neceſſe eſt itellectū agētē ponere qui agit vlē ex
particulari.℄ Itē vlē eſt in particulari potētia nō actu:ḡ ſi
debeat educi in actū neceſſe eſt ꝙ hoc fiat ab aliquo agente
qḋ agens nō pōt eſſe de viribus aīe ſenſibilis.Aut ḡ hoc eſt
idē cū intellectu poſſibili aut nō.ſi nō hētur ꝓpoſitū.ſ.ꝙ ne-
ceſſe eſt ponere itellectū vliter agētē vlis de particularib⁹.
ſi ſic tūc idē erit recipiēs vlē ⁊ faciēs ipm̄.⁊ idē erit mouēs ⁊
motū:que oīa īpoſſia ſunt.℄ Item in viſu ſic eſt ꝙ lumē eſt
agēs ⁊ faciēs colores potentia ſenſibiles actu ſenſibiles:ſed
itellc̄us agens vt dicit phūs eſt vt lumē in viſu:ḡ itellc̄us agēs
de neceſſitate ponet̄ in aīa itellectiua.℄ Solo.ꝯcedim⁹ ꝙ
itellc̄us agens vliter eſt in aīa.℄ Ad pᵐ qḋ ꝯtra hoc obijcit̄
dūm ꝙ ſpecierū ſenſibiliū ꝗ̄dam ſunt actiue per ſe:ꝗ̄dā aūt
nō:⁊ iſte indigent aliq̄ agente.⁊ ſiue ſint actiue per ſe ſiue nō
nō tn̄ agūt ſm̄ ſeipſas in ſenſib⁹ ſed agūt in ſuis obiectis.obīa
eni ſunt pma mouētia ſenſus:⁊ ꝓpter hoc illa eſt falſa que
ſupponit ꝙ ſpēs ſenſibiles agūt per ſeipſas in ſenſib⁹.Spēs
eni ſenſibiles nō ſunt actu niſi in ſenſibilib⁹:ḡ nō agunt niſi
poſtꝗ̄ ſunt in ſenſibilib⁹.vnde ſi agerent in ſenſu educendo
ipm̄ de potentia ad actū oīa agerent ⁊ nō educerēt ipm̄:niſi
qn̄ ſenſus eſt in actu qḋ eſt īpoſſe:⁊ per hoc p₃ ꝙ pᵃ eſt falſa.
Nō duas rōes q̄re nō ponat̄ ſenſus agens vlr in oī ſenſu ℄ Ad aliud dūm ꝙ nullus ſenſus ponit̄ agēs vliter reſpcū
alioꝝ ⁊ hoc ꝯtingit duabus de cauſis.quarū vna eſt qr ſenſus
nō eſt vnius potentie ſenſibilis.viſus eni nō recipit̄ ab au-
ditu ⁊ pp hoc nō pōt facē agens vlē ad oīa ſenſibilia.ſic aūt
nō eſt in itellectu qr eadē eſt potētia recipiēdi oīa itelligibi-
lia que pōt hēre vlē agens.℄ Scḋa cā eſt qr agētia in ſenſi-
bus ſunt obīa:⁊ pp hoc nō ponit̄ ſenſus agens vliter:ſ₃ in
itellectu phantaſma non ſufficienter mouet nec vliter eo ꝙ
vnūqḋꝗ phantaſma eſt particulare determinatū.⁊ idō necē
eſt ponē agens vlē eſſe in itellectu.℄ Ad aliud dūm ꝙ phā-
taſia nō recipit niſi particulare ⁊ pp hoc ſufficiēter pōt mo-
ueri a ſenſu pcedente ſm̄ actū facto:ſ₃ itellc̄us poſſis recipit
vlē ⁊ idō nō ſufficiēter mouet̄ ad phantaſiā que nō ſit in actu
niſi ſm̄ particulare:nec in hoc ꝯſiſtit pfectio phantaſie ⁊ im
perfectio itellc̄us.itellc̄us eni poſſis pfectior eſt in eo qḋ reci-
pit vlē qḋ ſuperi⁹ eſt particulari:⁊ pp ſui ampliorē pfectio-
nem reqrit aliqḋ agens ſicut ⁊ in phyſicis corporib⁹ plura mo
uent ad corp⁹ organicū ꝗ̄ ad corp⁹ mixtū vel ſimplex:nec tn̄
corp⁹ organicū iperfectius eſt corpore mixto vel ſimplici ſed
potius pfectius ⁊ nobilius.℄ Ad aliḋ dūm ꝙ hoc nihil eſt
querere verū itellc̄us agens recipit ſpēm vel itelligit eā ſicut
nihil eſt dicē verū lumē videt colores vel recipit ipſos.lumē
eni ſm̄ ꝙ eſt in corpore operat̄ vnū viſibile a potētia viſus ⁊
nō duo.ſi̇r itellc̄us agens lumine ſuo itellectu ali operat̄ vnū
itelligibile ab vno itellectu poſſibili cui⁹ itellc̄us eſt agentis
⁊ poſſis ſed agentis ſicut ab ipſo ⁊ poſē ſicut in ipſo:⁊ ſicut in
phyſicis corporib⁹ vna eſt opō agentis forme ⁊ mā̄e patiētis
ſ₃ nō eodē mō ſicut dcm̄ eſt.℄ Ad aliud dūm ꝙ rō illa₃ in
ordine mobiliū que oīa mouent̄ ſm̄ formā pmi mouētis:ſ₃
in virtutib⁹ aīe nō eſt ita.pᵐ eni mouens mouet ſm̄ forma₃
ſingularē ⁊ particlarē que eſt hic ⁊ nūc.Vltimū aūt motū.ſ.
itellc̄us poſſis nō mouet̄ ſm̄ formā illā ſed ſm̄ rōnē vlis:⁊ pp
hoc op₃ aliḋ eſſe agens ⁊ mouens.⁊ per hoc etiā p₃ ſolō ad
ſequens:qr in pmis ⁊ medijs nō eſt niſi forma pmi mouen
tis.ſed in extremis eſt plus:⁊ idō in extremis op₃ opponere
aliud agens.℄ Ad vltimū dūm:ꝙ itellc̄us practic⁹ mouet
mot⁹.nō eni mouet corp⁹ niſi mot⁹ a ſpē appetibilis ſicut di
cit phūs in cap⁰ de motore.⁊ ſic nihil ꝓhibet itellectū poſſē
mouē ab itelligibilib⁹.cū eni mot⁹ eſt ab vno itelligibilium
mouet alterū.℄ Vel dicat̄ melius ꝙ nō eſt ſimile de itelle-
ctu practico ⁊ ꝯtēplatiuo.practic⁹ eni h₃ apphēſionē ⁊ appe-
titū:⁊ per apphēſionē eſt motus:per appetitū vō mouens:
ſed itellc̄us ꝯtemplatiuus poſſibilis nō h₃ niſi apprehenſio-
nem:⁊ ꝓpter hoc nō eſt niſi motus tm̄ ⁊ non mouens.

℄ Vtrum intellc̄us agens ſit in genere habitus.

Secundo querit̄ verū ſit in gn̄e habitus.Et vr̄
ꝙ ſic duob⁹ ſimilib⁹ iductis ab Ar.Dicit eni
in 3ᵒ de aīa ꝙ itellc̄us agens ad poſēm ſe h₃ ſicͭ Tex.cõ.17.
ars ad mām.ſ₃ oīs ars ad mām ſe h₃ ſicut ha-
bitus actiuus:ḡ itellc̄us agens ſe h₃ ad poſēm
vt habitus actiuus:ḡ itellc̄us agens eſt hitus.
2ᵒ ꝓbat̄ qr ars nihil aliud eſt ꝗ̄ hitus exñs in aīa ad cuius
ſimilitudinē fit aliqḋ in mā extrinſeca.Prima vō p₃ ex au-
ctoritate Ar.℄ Aliud ſile eſt qḋ dicit itellectū agētē eē ſicut 3ᵒ ð aīa.t.c.18.
lumē.lumē vō eſt eſſe formale coloꝝ:⁊ ita vr̄ itellc̄us agens
nihil aliud eſſe ꝗ̄ eſſe formale itelligibiliū:ſ₃ tale eſt hit⁹ p̄-
cipue pncipioꝝ:ḡ videt̄ itellc̄us agens eſſe hitus pncipiorū.
℄ Itē dicit Alexāder expſſe:ꝙ itellc̄us agens eſt forma que
nō eſt mālis que ſola de mā ſua eſt intelligibilis.forma aūt
que nō eſt mālis ⁊ itelligibilis eſt hitus:ḡ itellc̄us agens ni-
hil eſt aliud ꝗ̄ hitus.⁊ in alio loco dicit ꝙ itellc̄us in effectu
nō eſt aliḋ ꝗ̄ forma itellectiua.⁊ ex hoc ſeqt̄ idē.℄ Itē The- Vide ꝓ opio-
miſtius in cōmēto libri de aīa dicit ꝙ agens itellc̄us nō dif- ne Themiſtij
fert a ſpeculatiuo:niſi qr ſpeculatiu⁹ dicit̄ iquātu₃ eſt forma Cōmētatoꝝ
poſſibilis ꝯſiderātis ſpēm receptā a phantaſmate.agēs aūt 3ᵒ de aīa tex.
iquātū pficit poſēm.Cū igit̄ ſpeculatiuus itellc̄us ſit habit⁹ cõ.5.t.20.
ſm̄ ſuā ſubām:agens ſm̄ ſuā ſuba₃ erit hitus.℄ Per rōnē
aūt ꝓbat̄ ide₃ ſic.oē agens ſpēm ſuā agit in poſſibili niſi ita
ſit ꝙ poſē nō poſſet ſuſcipere illā.itellc̄us agēs agit in poſe₃:
ḡ ſpēm ſuā iprimit in poſſibili ſi poſſibilis pōt ſuſcipere eā.
℄ Prima ꝓbat̄ ex hoc ꝙ oē agens trāſmutat ad ſe patiēs.
2ᵒ vō ꝓbat̄ ex hoc ꝙ poſſibilis nō dicit̄ poſis niſi reſpectu
agentis.Cū igit̄ poſis pōt ſuſcipe ſpēm agentis:ſpēs rece-
pta ī poſſibili eiuſdē rōnis erit cū agente:ſ₃ ſpēs recepta in
poſſibili eſt hitus ⁊ forma:ḡ itellc̄us agens hēbit rōnē hitus
⁊ forme.℄ Itē qcqd agit actione hitus:⁊ nō h₃ actionem a
mā illud eſt hitus:itellc̄us agēs ſic agit.ḡ eſt hitus.Proba-
tio pme per ſe p₃:per Dañ.q dicē res differre ꝓprijs actio-
nibus ⁊ operationibus.℄ Probatio ſcḋe eſt qr hitus pnci
pioꝝ eſt illuminās itelligibilia ſequentia:⁊ iſte dicit̄ eſſe in-
tellectus agens:ḡ itellc̄us agens nō eſt niſi hitus pncipiorū.
℄ Querit̄ etiā circa hoc de duabus opinionibus intellectū
agentē ⁊ poſēm dicentiū eſſe habitū.quarū vna dicit ꝙ eſt ha-
bitus ꝯſtitutus ex oībus intellectibus qui ſunt in aīa.Aliqui
vō dicit ꝙ eſt habitus cauſe pme vliter irradiās ſuper oīa
creata cauſe prime.℄ Et videtur prima eſſe vera.oē enim
agens vliter neceſſe eſt ſe hēre ꝯuenientiam in ſpē cū oībus
his que educit in actū.itellc̄us vliter agens vliter eſt agens
oēs ſpēs intelligibiles:ḡ neceſſe eſt hēre cōuenientiā in ſpē
cū oībus intelligibilibus.℄ Prima ꝓbat̄ per hoc qḋ dicit Prīo ð gnā-
Ariſto.ꝙ agens ⁊ patiens pmo ſunt ꝯtraria ⁊ vltimo ſimi- ne ⁊ cōruptio
lia in fine actionis.℄ Scḋa vō ſupponit̄ ex dictꝭ oīu₃ phō- ne tex.cõ.48.
rū.Ex hoc vlterius ſequit̄ ꝙ intellc̄us agens ſit oīs intellc̄us
aīe vel aliqḋ ꝯſtitutū ex oībus.℄ Itē videt̄ haberi per ver-
bū Ariſto.in 3ᵒ de aīa.vbi dicit ꝙ itellc̄us qui eſt in potentia Tex.cõ.20.
tpe eſt pncipalior agente in vno:hoc eſt in vno ⁊ eodem in-
telligibili poſſibilis itellc̄us prior eſt ꝗ̄ agens:⁊ hoc non pōt
verū eſſe niſi agens ſit forma ⁊ ſpēs que ſit in itellectu poſſi-
bili:ſ₃ enim actus vt dicit̄ in 9ᵒ metaphiſice prior ſit poten- Tex.cõ.13.
tia ſuba ⁊ rōne:qr potentia ſubſtantiam ⁊ eē ⁊ rōnē h₃ actu

tū potentia prior eſt tpe ꝗ̄ act⁹: eo ꝙ potētia eſt ſubm gnōnis
per quā inducit̄ act⁹. Si igit̄ ſic eſt de poſſibili ⁊ agēte itelle
ctu vt videt̄ phs dicere in 3° de aīa. agēs itellꝰ nō erit niſi
ſpēs itelligibilis aut aliqd ↄſtitutū ex illis. ¶ Pro altera ſit
opione ſic obijcit̄. duplex eſt forma vt dicit Alexāder. ſ. for
ma que eſt in mā: ⁊ forma que denudata eſt ab ipſa. forma
vo que eſt in mā hꝫ ordinationē ad formā vnā que eſt mo
tor pmi mobilis per quā oīs forme veniūt in mām que eſt in
ipſa: ꝰ forma que eſt ſeparata a mā debet ordinationem ad
formā vnā que ita vlis eſt itelligēdo ſicut illa operādo. Cū
igit̄ oīa illa que ſunt itelligibilia ſint aliquo mō ab oib⁹: ir
radiabuntur ſpēs ab aliq̄ forma vna que vliter eſt agēs ad
oīa. ſed hec forma nō pōt eē niſi forma pme cāe: ꝰ videt̄ ꝙ
itellꝰ agēs ſit exēplū ⁊ habit⁹ pme cāe in nobis. Hoc videt̄
etiā ex vbis Boetij qui dicit ꝙ noticia pmi boni oib⁹ nālr
inſerta eſt. Itē Dam. cognitio cognoſcēdi deū oib⁹ nāliter
inſerta eſt ab ipſo ſicut dicit Grego⁹ nicenus. ¶ Sed ↄtra.
nā agēs vliter in aliquo gnē nō eſt actu in aliquo illoꝝ. itelle
ctus agēs vliter eſt agēs in gnē intelligibiliū: ꝰ nō erit actu
in aliquo illorū. ſed oēs hitus ⁊ oēs ſpēs accepte ⁊ intellecte
eſt actu in itellectu poſſibili: ꝰ itellꝰ agēs nec eſt hitus nec
eſt aliq̄ ſpēs itelligibilis. Qḋ aūt oēs hitus ⁊ oēs ſpēs itelli
Tex.cō.5. gibiles accepte actu ſit in itellectu poſſibili ſumit̄ a vbo phi
in 3° de aīa. vbi dicit ꝙ aīa potētia eſt oīa itelligibilia: ⁊ ſi
bil eſt actu eoꝝ anteꝗ̄ itelligat. ¶ Itē deꝰ ꝙ itellꝰ agēs ſit
hitus tūc aut erit habitus ſimpliciū aut hitus cōplexoꝝ aut
vtroꝝq₃. Si p° mō: cū igit̄ intellꝰ agēs ſemp ſit in actu vt
dicit Ar. oporteret ꝙ oīa ſimplicia ſemp eēnt actu in aīa: et
ſic nullū eoꝝ acciperet̄ a ſenſib⁹ qḋ eſt falſū. Si forte dicat̄
ꝙ itellꝰ agēs eſt habit⁹ ſm ſpēs vnius vel pluriū ſimpliciū
⁊ nō oīum. ¶ Cōtra. illud ꝰ ſimplex vel illa ſimplicia hēbūt
ordinem luminis ⁊ forme ad oīa alia itelligibilia: aut nō. ſi
nō: tūc nullū ſimpliciū itelligeret̄ per ipm: ⁊ ſic nō erit vliter
agēs. ſi ſic: ꝰ ſi ipm eſt vnū tūc nō erit niſi itellect⁹ entis. ⁊ ſi
eſt plura tūc nō erit niſi itellꝰ decē gnāliſſimoꝝ: ⁊ quocūq₃
mō dicat̄ tūc itellꝰ agēs nō inuabit ad itellectū alioꝝ niſi
vt itelligant̄ in potētia. vbi gfa. vt itelligat̄ ſubā vel q̄litas
⁊ ſic nos nunꝗ̄ itelligeremus hoiem in rōne hoīs ⁊ aſinū in
rōne aſini. iferiora vo in ſuis ſuperiorib⁹ nō ſunt niſi poten
tia vt dicit Porphyrius. ⁊ in 2° poſ ꝙ ſcire in vli nō eſt ſci
re in ꝓpria nā. Si vo dicat̄ ꝙ ille habit⁹ eſt hitus cōplexoꝝ
aut ꝰ ille hitus erit hitus pncipioꝝ aut ↄſecutiuos ps°. ⁊ ſi
vltimo dicat̄ tūc ſequit̄ ꝙ oīa ſunt actu a nobis ſcita ⁊ nihil
addiſceremus qḋ falſum eſt. Si vo p° mō dicat̄ tūc itellꝰ
agēs erit hitus pncipioꝝ: ⁊ tūc querit̄ de gnōne terminoꝝ
q ſunt in pncipijs. pncipia eni cognoſcim⁹ in eo ꝙ terminos
a° poſterioꝝ in fine. ſcim⁹: ⁊ per cognitionē terminoꝝ dicit Ar. pncipia ſciri per
experientiā. Et querit̄ qḋ ſit itellꝰ agēs hmōi ſpēs itelligi
bilis hmōi ille eni nō eſt hitus cōplexoꝝ: nō eni ↄſtituit̄ icō
plexū: ſed potius ↄſtituit̄ ab ipſo. ¶ Preterea itellꝰ cōple
xoꝝ prior eſt ꝗ̄ itellꝰ incōplexoꝝ. prius aūt nō agit̄ a poſterio
ri: ꝰ alius erit agēs reſpectu illoꝝ itelligibiliū: ⁊ tūc querit̄
qs ſit ille. ⁊ redit̄ ad pmā qōnē: ꝰ itellꝰ agēs nō pōt eē ha
bitus ex oib⁹ itelligibilib⁹: itellꝰ eni agēs eſt ↄſtitutiuꝰ oīs
itellꝰ: ꝰ ſi ↄſtitut⁹ eſt ex illis tūc erit ↄſtitut⁹ ex oībus et eo
ꝙ nō ↄſtituit̄ qḋ nō eſt itelligibile. ¶ Silr obijcit̄ ↄtra illoꝝ
que dicit ꝙ itellꝰ eſt hitus ⁊ ſpēs pme cauſe in nobis. ſpēs
eni pme cauſe: aut eſt qḋ eſt pma cā: aut q₂ eſt. ſi p° mō tunc
oporteret ꝙ pma cā hēret rōnē diſtinctā: qḋ eſt ipoſſibile cū
Tex.cō. pmi. ſit ſpecialiſſima. Si 2° mō tunc nō erit rō cognitionis oīum
cognoſcibiliū. ¶ Preterea quecūq₃ in ſe perfecto intellectu
cognoſci nō poſſunt illa nō faciūt alia perfecte intelligi: ma
teria prima vt dicūt Auicēna ⁊ Boetius perfecto itellectu
cognoſci nō pōt: ꝰ non poſſunt alia facere perfecte intelligi.
¶ Preterea dicit phs in 2° metaphice ꝙ diſpoſitio intel
lectus nři ad manifeſtiſſima nāe eſt diſpoſitio ſicut oculorū
veſpertilionū ad lumen ſolis: ꝰ lꝫ prima cauſa manifeſta ſit
in ſe tamē obſcura ⁊ occulta erit nobis ⁊ ſic ipſa nō erit intel
Rōnis ſolō lectus agens cum irradiat ſuper oīa intelligibilia. ¶ Solo.
dōm ꝙ intellꝰ agēs nō eſt habitus ſicut bene ꝓbatū eſt in
vltimis rōnibus: lꝫ qdā alij aliter dicūt. ſequaces eni The
miſtij dicūt intellectū agentē nō eē. ſequaces enim Alexā
dri dicūt intellectū agentē eē ↄſtitutū habitū ex oībus in
telligibilib⁹. Alij vo dicūt itellectū agentē habitū eē ⁊ ſpe

ciem cauſe prime ⁊ nulli eoꝝ cōſentimus dicētes itellectum
agentē nō eē habitū vel ſpēm accidentalē aliq̄: ſiue ſit ina
ta vt noticia pme cauſe: ſiue acq̄ſita per apphēſionē ſiue ab
ſtractionē a mā. ¶ Ad pᵐ ꝰ dōm ꝙ exēplū Ariſt. duplex eſt:
q₂ ſcilꝫ ꝙ neuter eoꝝ habuit ſimilitudinē cū itellectu agen
te niſi in parte. Ars enim ſe hꝫ ad mām vt efficiēs formale:
⁊ hoc hꝫ ſimilitudinē cū itellectu agēte. Intellꝰ eni agens
eſt vt ars ⁊ efficiēs formale. itelligibilia aūt ſunt ſicut forma
artificiati. ⁊ poſſibilis itellect⁹ eſt vt mā artificiati: ſed tamē
ars eſt hitus ⁊ itellꝰ agens nō erit habitus. ꝓpter hoc eni
nō dicit Ariſto. ſimplr ꝙ intellꝰ agēs eſt vt ars: ſm ꝙ ars
ad mām ſuſtinuit. i. talē itellꝰ agēs hꝫ cōparationē ad poſ
ſibilē ⁊ itelligibilia q̄lē ſuſtinuit ars ad mām ⁊ formā artifi
ciati. ¶ Scdm exēplū qḋ eſt de lumine ⁊ colorib⁹ magis eſt
ſile. q₂ ſicut lumē agēs formale eſt coloꝝ ſm actū: ita itellꝰ
agēs formale efficiēs eſt itelligibiliū ſm actū: ſꝫ tñ in hoc eſt
diſſimilitudo ꝙ lumē eſt extrīſecū potētie viſiue ⁊ nō eſt de
ↄſtitutione ipſius. itellꝰ vo agēs nō eſt extrinſecus aīe itel
lectiue: ſed eſt de ↄſtitutione ipſi⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſi vo
lumus ſuſtinere dctm Alexādri dicim⁹ itellectū agētem eē
ſpēm ⁊ formā nō que eſt itelligibilis ſed que eſt forma perfe
ctiua itellꝰ poſſibilis ⁊ aīe itellectiue. Et eodē mō dicim⁹
ad aliud lꝫ tñ itellꝰ in actu ⁊ itellꝰ agens nō ſemper ſint
idē: q₂ itellꝰ poſſibilis qñ hꝫ ſpēm itellectiuā eſt itellꝰ in
actu ⁊ nō itellꝰ agēs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Themiſtius vo
cat itellectū agētē itellectū in actu cū tñ nō ſit oīno idē vt ſuꝑ
dctm eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duplex eſt agens. ſ. vlē ⁊ hoc nō
eſt determinatū in ſpē. ⁊ particulare ⁊ hoc hꝫ ſpēm determi
natā ſicut etiā eſt in naturis. In gnōne eniꝫ hoīs mouet ſol
ſicut agens vlē oīno īdeterminatū: ⁊ mouet hō vel potentia
hoīs in ſemine: ⁊ hoc eſt determinatū. ſpēs vo īducta in mā
vniuocat̄ in agēte determinato ⁊ nō cū agente vli. ſilr eſt de Propter qḋ forma īducta a phantaſmate ⁊ intellectu agēte nō vniuocat̄ intellectui agēti ſed phantaſmati.
itellectu poſſibili illū eni mouet itellꝰ agēs vt agēs vlē qḋ
vno mō agit reſpectu oīuꝫ itelligibiliū: phantaſma aūt mo
uet vt agēs particulare: ⁊ iō forma inducta in itellectu poſſi
bili nō vniuocat̄ itellectui agēti ſꝫ nāe phātaſmatis ⁊ ꝓpter
hoc itellꝰ hoīs eſt q extrahit̄ de phantaſmate hoīs. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ itellꝰ agēs nō agit actiōe hitus. hitus eni pn
cipioꝝ eſt duplex. ſ. igredientiū in ſyllm ⁊ nō ingredientiū. ⁊
videt̄ ꝙ hitus nō agit niſi ꝓbādo ⁊ inferēdo per hitudines
terminoꝝ. itellꝰ vo agēs nō agit per hitudines nec ꝓban
do nec inferēdo ſed poti⁹ per ſuā ſimplicitatē vt ifra decla
rabit̄ ⁊ illā ſimplicitatē ↄfert oib⁹ itelligibilib⁹. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ illa opio que dicit itellectū agentē eē oēs itellꝰ vl
ↄſtitutū ex oib⁹ falſa eſt. ¶ Ad rōnē vo dōm eſt ꝙ aliud eſt
de agēte vliter: ⁊ aliud de agēte ſpecie determinata vt prius
dictū eſt. Agens eniꝫ vliter nō imprimit ſpēm ſed agēs de
terminatuꝫ: ⁊ de hoc intelligit̄ ꝙ agēs ⁊ patiēs pmo modo
ſunt diſſimilia ⁊ poſtea ſimilia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phs fa
cit comparationē inter itellectū poſſem ⁊ intellectum in actu
qui eſt perfectio potētie poſſibilis ⁊ vocat̄ intellꝰ ſpecula
tiuus. ⁊ verū eſt ꝙ intellꝰ actu prior eſt poſſibili ſubā ⁊ rō
ne: ſicut oīs actus prior eſt ſua potētia: ſed intellꝰ actu qui
eſt agēs ⁊ efficiens prior eſt poſſibili in tpe ⁊ ſubā ⁊ rōne: ſicut
efficiēs prior eſt mā in phicis ⁊ hoc innuit Ariſt. ibidē. poſtꝗ̄
enim dixit ꝙ itellꝰ potētia tpe principalior in vno ſtatim
addit oīno aūt neq₃ tpe: ſed nō aliqñ quedaꝫ intelligit aliq̄
vo nō intelligit: q̄ſi diceret nō vliter verum eſt ꝙ poſſibilis
prior ſit tpe eo ꝙ in actu: ſed agens ⁊ efficiēs prior eſt tpe ꝗ̄ 3° de aīa.tex.c.19.
poſſibilis ſemp enim vt dicit ibidē honorabilius eſt agens
patiēte ⁊ pncipiū mā ſed ille agēs nō aliqñ quidēꝫ intelligit
⁊ aliqñ nō: ſed ſemper itelligit̄ vt infra ꝓbabit̄. ¶ Ad aliud
dicendū ꝙ etiā illa opinio falſa eſt. ¶ Ad rōnē vo dicenduꝫ
ꝙ verū qdē eſt ꝙ oīs forma inducta per motū nāe ordinat̄
ad motorē primū vt ad cām. intelligibilia vo nō poſſunt or
dinari ad formā vnā niſi que eſt forma entis. ⁊ hoc pꝫ. intel
ligibilia enim ſunt per reſolutionē que reſolutio ſtat in ente
⁊ nō in alio: non aūt reſoluunt̄ in ſpēm cauſe prime: q₂ ſpēs
prime cauſe nō abſtrahit̄ a cauſatis lꝫ per cām inferat̄. intel
lectus aūt agēs in quolibet vli agit ſimplicitate: ⁊ eodē mō
vt ꝓbabit̄ infra. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ eſt noticia que eſt
ſummū bonū ⁊ hec eſt infuſa oibus: ſed nō pōt eē lumē ad
oīa intelligibilia. eſt etiā noticia que eſt ſummū bonū: ⁊ hec
nulli infuſa eſt: q₂ nō pōt cōprehēdi per ſermonē diffinitiuū.

¶ Utrum intellectus agens ſit intelligentia ſeparata.

Tex.cō.19.et 20.

[T]Ertio querit᷑ vtrū itellectꝰ agēs ſit itelligentia ſeparata vel nō. Et videt᷑ ꝙ ſic. Dicit.n. Ar. in 3° de aīa ꝙ hic itellectꝰ.ſ.agens ⁊ ſeparatꝰ ⁊ imixtꝰ ⁊ ipaſſibilis ſuba actu eſt nō pōt aūt dici eē ſeparatꝰ niſi a mā ⁊ magnitudine. imixtꝰ aūt per ꝯuatione mixtionis cū phantaſmate pticulari. ipaſſibilis eo aūt ꝙ nihil recipit. ſba vō actu enti: eo ꝙ reſpectu nullius eſt in potētia ſed cōpletꝰ pfecta cōpletione. Cū igit᷑ hoc nō ꝯueniat aīe humane vel ptibꝰ eiꝰ que iperfecta eſt ⁊ poſſibilis ad virtutes ⁊ ſcias oportebit itellectū agētē eē ſubaꝫ ⁊ itelligētiā que nō ſit humana nec ps eiꝰ. ¶ Itē Ar. ſepatꝰ itellectꝰ ſolū eſt hoc qꝺ verū eſt: ⁊ hoc ſolū imortale ⁊ ppetuū eſt. Cum igit᷑ itelligētia nuda ⁊ ſepata ſit tm̄ veroꝝ vt dicit Auicēna: ⁊ ſit imortalis ⁊ ppetua vt pbat᷑ in 11° metaphiſice videt᷑ itellectꝰ agēs eē itelligētia ſeparata.

Tex.cō.16.et 17.

¶ Itē Algazel in 5° tractatu ſue phiſice de itellectu agente ſic dicit cū itellectꝰ poſſis eſt ſuba nuda a mā qꝺ itelligit de itellectu agēte. ſꝫ nullus actꝰ corpis vel pars eiꝰ potentialis eſt ſuba nuda a mā. ergo itellectꝰ agēs nō eſt actꝰ corpis vel ps eiꝰ potētialis. ¶ Itē Algazel ibidē. ſenſus de itelligētia agente eſt q ſemp eſt agēs in aīas inceſſanter: ⁊ hoc oīno eſt de nuō ſubaꝝ itelligibiliū de qbꝰ iā certificatū eſt in tractatu diuinoꝝ.i. in metaphyſica que dignior eſt oībꝰ illis vt hoc attribuat᷑ ei: ꝙ eſt itelligētia vltima decē itelligētiaꝝ. ex hoc expreſſe accipit᷑ ꝙ itellꝰ eſt decima itelligētia nuō ſcdaꝝ itelligētiaꝝ ⁊ ita itellꝰ agēs eſt itelligentia ſepata ⁊ nō ps aīe nec aīa. ¶ Itē Algazel expſſe dicit ꝙ itellꝰ agens nō eſt in corpore: ſꝫ irradiat ſupra aīam rōnalē cōicādo eidē lucē bonitatis ſue. Cū igit᷑ hoc ꝓpriū ſit itelligētiaꝝ ſepataꝝ itellectꝰ agēs erit itelligētia ſepata. ¶ Itē Auic° in 11° ſue metaphyſice ponit duplicē ordinē itelligētiaꝝ ſepataꝝ. Quedā eni eſt itelligētia p° que eſt motor vniuerſitatis ⁊ pn̄ pm̄ taliꝰ eē. 2° aūt itelligētie ſunt in decē ordinibꝰ vt ipē dicit. qꝝ p° mouet celū vniforme qꝺ eſt pm̄ mobile. 2° mouet ſpherā ſtellaꝝ fixaꝝ. ⁊ 3° ſpherā ſaturni. ⁊ 4° ſpherā iouis. 5° ſpherā martis. 6° ſpherā ſolis. 7° ſpherā veneris. 8° ſpherā mercurij. 9° ſpherā lune. De decima vō ſic dicit. decima eſt itelligētia a q̄ fluit ſup nr̄as aīas ⁊ hec eſt itelligētia mūdi terreni ⁊ vocamꝰ eā itelligētiā agētē. ⁊ ex hoc accipit᷑ ꝙ itellꝰ agēs eſt itelligentia ſepata decē ordinis itelligentiaꝝ ſecūdaꝝ. ¶ Idem oīno dicit Algazel in ſua metaphiſica qr dicta Algazel nō ſunt niſi abbreuiatio dictoꝝ Auic°. ¶ Itē Iſaac in li° de diffōnibꝰ dicit ꝙ rō cāuit in vmbra itelligētie: ⁊ vult ꝙ itelligētia ſit ſuba ſepata ⁊ itellectualis: apud quā pñ° ſūt vlia rerū que illumināt ſup aīam rōnalē: ⁊ per hoc innuit ꝙ itellꝰ agēs ſit ſuba ſepata. ¶ Per rōnē aūt vī idē ꝓbari. videmꝰ eni ꝙ in corpibꝰ ꝗlitatis ad motū mixtionis gnōnis ⁊ alteratiōis ſm nām pm̄ mouēs ⁊ agēs eſt ſepatū a miſcibiliū ⁊ gn̄abiliū ⁊ alterabiliū ſm nām. pm̄ eni mouens eſt celū: ergo vī a ſimili ꝙ in ſpūalibꝰ illꝺ qꝺ eſt mouēs pm̄ in alteratione itellꝰ poſſibilis ſit ſuba ſepata. Cū igit᷑ pm̄ mouens ſit itellꝰ agēs erit ſuba ſepata. ¶ Itē oīs depoſitio tenebraꝝ que eſt in iferioribꝰ remouet᷑ per iſluētiā lucis a corpore ſupiori qꝺ loco ſuba ⁊ nā ſeparatuꝫ eſt ab iferioribus. Cū igit᷑ ſimił depoſitio tenebraꝝ ſit ex phantaſijs: ⁊ ignorātia itellꝰ poſſibilis debet remouere hmōi tenebrā per influentiā alicuiꝰ qꝺ ſepatū eſt ſuba ⁊ nā ab itellectu poſſibili. ¶ Itē ſm phōs ſupiora cōpoſita ſunt ex motore ⁊ mobili ⁊ nō faciūt vim vtꝝ motor ille ſit itelligētia vł aīa vel vtrūqꝫ. ſimilr hō cōpoſitꝰ eſt ex motore ⁊ mobili: ergo ſicut ſe hꝫ mobile hōis ad mobile ſupiꝰ ſic ſe hēbit motor hōis ad motorē ſupiorē. ſed mobile hōis accipit iſluētiā ⁊ ipreſſionē a mobili ſupiori.

Tex.cō.57.

Dicit eni Ar. in 2° de gnōne ⁊ corruptione. ꝙ oē tēpꝰ ⁊ vita mēſurat᷑ determinata ꝑiodo: ergo motor hōis iſluentias ⁊ ipreſſiones accipit a motore ſupiori. Cū igit᷑ motꝰ pricipalis eſt pmꝰ vniuſcuiuſqꝫ mobilis ſit itelligentia ſicut eō corditer dicūt phi aīa rōnalis quātū ad itellectū poſſem impreſſiones ⁊ iſluentias accipit ab itelligentia ſeparata. Cuꝫ aūt ꝓpriū agentis ſit iſluere ſuper poſſem de luce ſua itellectꝰ agens erit itelligentia ſeparata. ¶ Itē in cōmēto ſup 3am ꝓpōnē libri cāꝝ dicit Alphoraꝰ ꝙ cā p° creauit eſſe aīe mediāte aliditē idē eſt itelligētia: ⁊ poſtqꝫ creauit eſſe aīe poſuit eā ſic iſtrm̄ itelligentie quo efficiat opōnes ſuas.i. itelligentie. Ex hoc accipit᷑ ex quo aīa ꝯpatū ad intelligentiā poſſeꝫ eſt iſtrm̄ intelligentie ſepate ꝙ actiones eiꝰ fluūt ab itelligentia ſepata in ipſam: ſicut actio inſtri fluit in inſtrm̄ a mouente p°: ⁊ ſic itellꝰ iterū erit itelligentia ſeparata. ¶ In hoc etiā videt᷑ ꝯſentire Collectanus in ſuo li° de aīa q dicit ꝙ itellectus.i. itelligentia fluūt in itellectū poſſem ſm ꝯuerſioneꝫ ad itelligentiā agentem ſm ꝙ eſt poſſibilis petit ab ipſa itelligentia agente.

Nō rōnē fortem.

¶ Fortius aūt ad idem obijcit᷑ ſic. Intellectꝰ agens aut agit in poſſem actione ſue ſube: aut alicuiꝰ forme exiſtis in ipſo. Si p° mō: cū ſua ſuba ſit eodem mō ſe hñs et vna nō faceret in poſſibili actioneꝫ niſi vno mō ſe hñtem vt vnā: qꝺ maxime falſuꝫ eſt: cū ſint multa itelligibilia ſm que itellꝰ poſſibilis efficit᷑ in actu. ¶ Si 2° mō tūc itellꝰ agēs hēbit ſpēs ⁊ formas oīum intelligibiliū: qr ſm vnā ſpēm nō pōt agere diuerſa itelligibilia: ergo hēbit penes ſe ſpālitates ⁊ gn̄alitates oīuꝫ rerū. Aut igit᷑ hꝫ eas per acceptioneꝫ ita ꝙ qnqꝫ non habuit. aut ſemp eſt ⁊ fuit in actu ſm ipſas. Si p° mō: tūc itellꝰ agens eſſet in potentia ⁊ nō differret a poſſibili. Si 2° mō tunc itellꝰ agens erit itelligentia plena formis magis ⁊ minus vlibꝰ. Cū igit᷑ hoc ſit ꝓpriū intelligentie ſeparate itellꝰ agens erit itelligētia ſeparata. Et huic ꝯcluſioni videt᷑ ꝯſentire Plato ⁊ Boetiꝰ. Plato.n. dixit oīa vlia eſſe penes intellectū ſemp: ⁊ diſciplinā dixit eſſe reminiſcentiā. Boetiꝰ aūt in de ꝯſolatione philoſophica dixit vlia retinet ⁊ ſingularia pdit. Huic aūt videt᷑ cōſentire

3. de aia. t.c.20

Ar. pter hoc ſolū qꝺ excuſat errorem Platonis in reminiſcendo. Dicit eni ſeparatꝰ aūt ſolus eſt hic: qꝺ verū eſt ⁊ hoc ſolū imortale ppetuū eſt: nō reminiſcunt᷑ aūt per hoc qꝺ impoſſibile ſit. paſſiuus aūt itellꝰ corruptibilis eſt: ⁊ ſine hoc nihil itelligit. Ac ſi dicat itellꝰ agens q ſeparatꝰ eſt eſt tm̄ veroꝝ. ſ. pncipioꝝ vliuꝫ ⁊ eſt imortalis per hoc ꝙ ipſe nō eſt virtꝰ nō dependens a corpore: ⁊ eſt perpetuus per hoc ꝙ nō eſt in potentia. nō tm̄ ſequit᷑ ex hoc ꝙ reminiſcat᷑ in accipiendo ſciam qr itellꝰ agens ipaſſibilis eſt ⁊ nihil recipit. paſſiuus aūt eſt poſſibilis itellectus corruptibilis eſt per hoc ꝙ acqrit ⁊ amittit formas ſcibiliū ⁊ cū hoc nihil intelligit aīa. ¶ Hāc tm̄ lrām oīno aliter exponunt tres cōmentatores. ſ. Alexāder Themiſtiꝰ ⁊ Auer. ſed nr̄e expōni ꝯcordat littera. In hac etiā ſnīa expſſe eſt Auic° in 6° de nālibꝰ ⁊ duo ſequētes veſtigia eiꝰ. ſ. Algazel ⁊ Collectanus. ¶ Itēꝫ adhuc fortius oſtdit᷑. oē qꝺ recipit aliqd eſt in potentia ad illud. itellectꝰ agens nō eſt in potētia ad aliqd eo ꝙ ipſe eſt vliter agēs: ergo itellꝰ agēs nō recipit aliqd. Inde ſic. oē qꝺ recipit aliqd itelligendo itellectu nō creato a rebꝰ eſt itelligentia. itellꝰ agens nō recipit aliqd itelligēdo: ergo itelligit itellectu nō creato a rebꝰ. ſꝫ oē qꝺ itelligit itellectu nō creato a rebꝰ eſt itelligentia ⁊ ſuba ſeparata: itellꝰ agens ſic intelligit. ergo itellꝰ agens eſt intelligentia ⁊ ſuba ſeparata. p° vltimi ſyllogiſmi ꝓbat᷑ ex hoc ꝙ aīa rōnalis nō eſt in corpe niſi vt pficiat᷑ ſcia ⁊ virtute vt dicūt ſci ⁊ phi. 2° vō ꝓbat᷑ in ſyllis pcedētibus. ꝓpōnes vō ſylloꝝ pcedētiū per ſe ſūt manifeſte. ¶ Itē ꝓbat᷑ ꝙ itellꝰ agēs ſit itelligētia p°: que deus eſt: ſic itellꝰ agēs nō itelligit itellectu creato a rebꝰ vt ꝓbatū eſt. Aut ergo itelligit a ſeipſo aut ab alio. ſi a ſeipſo: ergo eſt a ſeipſo. ꝓbatio huiꝰ ꝯcluſiōis eſt. illud qꝺ ꝓbat᷑ in metaphiſica Auic°. ſ. ꝙ ens per ſe eſt ens neceſſe. ⁊ ens ab alio eſt ens poſſibile. ſi enīꝫ eſt ab alio poterit ꝯtingere ꝙ ipm̄ nō ſit. ſ. ſi aliqd nō eſſet ipm̄. ſicut a quocūqꝫ eſt eſſe rei ab eodē etiā eſt operatio ipſiꝰ lꝫ nō imediate. Si igit᷑ itellꝰ agēs eſt ab aliquo tūc etiaꝫ itelligit ab alio: ⁊ ſic etiā itelligit itellectu creato ab alio: ergo intelligit impoſſibilr qꝺ iā iprobatū eſt: nō ergo intelligit ab alio. ſola aūt intelligentia prima eſt deus nec eſt ab alio nec intelligit ab alio. ergo intellectus agēs eſt intelligētia pma que eſt deus. Qꝺ aūt intelligētia ſola nec ſit ab alio nec intelligat ab alio ꝓbat᷑ per octauā ꝓpoſitionē libri cauſaꝝ vbi de ſecūdis intelligētijs dicit᷑ ſic. Deꝰ eni itelligētie ſixio ⁊ eſſentia eſt per bonitatē purā que eſt pma cā. ¶ Itēꝫ in 12° metaphiſice dicit

Tex.cō.51.

Ar. ꝙ ſi prima cauſa intelligit per aliud a ſe ꝙ hēbit aliud dignū. ſ. illud qꝺ perficit itellectū ſuū qꝺ erit dignius ⁊ nobilius ſuo intellectu: qꝺ eſt incōueniēs: ⁊ per hoc ꝯcludit᷑ ꝙ deus itelligit ſeipſo. ¶ Idē argumētū facio de itellectu agēte. intellectꝰ enīꝫ aut itelligit per ſe aut per aliud. ſi per ſe tūc ſequit᷑ ꝙ ipſe ſit cā pma. ſi aūt per aliud tūc illud qꝺ itelligit erit nobilius ipſo: ⁊ ſic intellectꝰ agēs nō erit nobili Primum

intellectuũ: nec erit agens vniter cũ aliqd agat in ipm ꝛ pſiciat ipm que ambo abſurda ſunt apud phos. ¶ Itē Auer. Cōmen.9. ſup 12° metaphyſice dicit ꝙ intellect⁹ p̃me cāe eſt nr̃o intellectui cognotus eo ꝙ itellect⁹ p̃me cāe eſt cā entis: itellect⁹ aũt noſter creat̃ ab ente. Ex hoc accipit̃ ꝙ itellect⁹ nõ creat⁹ ab ente eſt itellect⁹ p̃me cāe: ſed intellect⁹ agēs eſt itellect⁹ non creat⁹ ab ente vt pbatũ eſt: ḡ itellect⁹ agēs eſt itellect⁹ p̃me cāe. ¶ In idē videt̃ icidere Auguſtin⁹ in li° de magr̃o. vbi per totũ pbat nihil poſſe hoiem itelligere niſi deus doceat interius. Cũ ḡ ois itellect⁹ ſit a lumine itellect⁹ agētis videt̃ itellect⁹ agēs nihil aliud eſſe ꝙ̃ deus inſidens interi⁹. ¶ Itē videt̃ dicere Apl̃us ad corinthios vbi dic. ꝙ nõ ſum⁹ ſufficiētes aliqd cognoſcere a nobis q̃ſi ex nobis ſed ꝙ ſufficiētia nr̃a a deo eſt. ¶ Sed contra dicit Ariſto. in 3° de aīa. q̃m Tex.cō.17. aũt ſicut in oī nã aliqd eſt aliud ꝙ̃ mã in vno quoqꝫ gn̄e. hoc aũt eſt potētia oīa illa: alterũ eſt cā ꝛ efficiēs qdē eſt: ꝛ oīa facit vt ars ad mãꝫ ſuſtinuit: neceſſe eſt ꝛ in aīa has eē dr̃ias: ḡ dr̃e itellectus agētis ꝛ poſſibilis ſunt in aīa: ḡ agēs nõ eſt ſuba ꝛ itelligētia ſeparata. ¶ Itē Auer. ois intellect⁹ imobilis exiſtēs hꝫ duas actiones. Quarũ vna eſt de gn̄e paſſionis ꝛ eſt intelligere. Alia de gn̄e actionis que eſt abſtrahere Cō.19.tertij de anima. eas a mã qđ nihil aliud eſt ꝙ̃ facere eas intellectas in actu poſtꝙ̃ erāt itellecte in potētia. Cũ ḡ vnus hoꝝ ſit intellect⁹ agēs in alterũ poſſibilē vterqꝫ iſtoꝝ itellectuũ erit in nobis exiſtēs ꝛ nõ ſuba ſeparata. ¶ Itē per cõnē oſtēdit̃ ſicut dicit Ariſto. ꝙ itec mouēs ꝛ motũ nõ eſt mediũ: ſed intellect⁹ mouens eſt agēs ꝛ poſſibilis eſt mot⁹: ḡ itec ea nõ erit medium. Si ḡ poſſibilis eſt ꝯiunct⁹ corpori īpoſſibile erit agentē eſſe ſeparatũ. ¶ Itē poſſibilis hꝫ potentiā vt moueat̃ in aīa humana: ſed in pñcis ſic eſt ꝙ nõ inenit̃ potētia mãe que non poſſit cõpleri per agens pñciũ ꝯiunctũ illi mãe: ḡ in aīa erit potētia nõ receptibilis forme que nõ poſſet cõpleri per aliqđ efficiēs ꝛ agēs ꝯiunctũ ei: ḡ intellect⁹ agens nõ erit ſuba ſeparata. ¶ Itē mã in pñcis per mãm eiuſdē potentie qua recipit formam ſubſtat forme recepte: ḡ oīs rõnis potentis erit ex potētia mãe. Aut ḡ intellect⁹ agēs hꝫ formas: aut nõ. ſi ſic tūc hebit rõnē potētie poſſibilis intellect⁹ ꝓpter hoc ſolũ ꝙ nõ recipit formā quā hꝫ: nihilominus tñ eſt in actu per formā quā hꝫ ꝛ erit cõpoſit⁹: ꝛ ſic nõ erit itellect⁹ primus in aīa neqꝫ ſimplex ſed alius erit prior eo ꝛ ſimplicior: qđ falſũ eſt: ḡ intellect⁹ agēs nõ erit cõpoſitus: ꝛ ſic nõ habebit ſpēs rerũ apud ſe: ḡ nõ erit itelligētia ſeparata eo ꝙ oīs itelligētia eſt plena formis. ¶ Itē ſi itellect⁹ agēs eſt itelligentia eſt habēs formas vt dicũt: aut eaſdē q̃s hꝫ ponit in itellectu poſſibili aut alias. ſi eaſdē tūc ſpēs que ſunt in aīa non abſtrahunt̃ a reb⁹ extra ꝛ ſic a ſenſib⁹ in nullo iuuat̃ itellectus poſſibilis. Si autē alias ponit in ipſo: tunc querit̃ que ſunt ille. ſi dicit̃ ꝙ abſtracte ſunt a reb⁹ tunc vane ſunt ille que ponuntur in intellectu agente. Et iterũ intellectus agens nõ erit intelligentia ſeparata que ſit plena formis vt dicũt. ¶ Itē ſi ſit intelligentia ſeparata habens formas: aut ſemper agit in intellectuꝫ poſſibilē ſm formas illas: aut nõ ſemper. ſi ſemper eſt in ſua actione ſemper iprimat formas: ſequeret̃ ꝙ itellectus poſſibilis ſemper hēret formas in ſe. ꝛ cũ ſcire ſit hēre formas ſcibiliũ in itellectu poſſibili ſequeret̃ ꝙ hõ ſemp ſciret: qđ falſum eſt: ḡ nõ ſemp agit. ¶ Querit̃ ḡ quid ipediat ipm ab actione. aut enim ipedit̃ ex hoc ꝙ eſt ſeparatus. aut ex hoc ꝙ eſt cuꝫ phantaſmate. Si p° mõ: tūc ſemp īpedit̃ ex hoc ꝙ ſemp eſt ſeparatus: vt dicũt qdā. ſi 2° mõ: ꝯtra habētibus formas idē phantaſma pñs ꝛ abſens quo ad rõnem vl̃is. ¶ Qđ ꝓbat̃ ſic. habēs habitũ eūdē nõ accipit a phātaſmate: qr ſic hēret his eūdē. itellect⁹ agēs hꝫ habitũ forme: ḡ in agēdo nihil recipit a phantaſmate: ḡ ſine phantaſmate erit in eadē actione: ꝛ ſic ſequeret̃ p̃mũ icõueniēs ꝙ ſemp erimus eq̃liter ſciētes: qđ falſum eſt. ḡ itellect⁹ agēs nõ erit intelligētia ſeparata hñs formas vt dicũt. ¶ Item ſi itellect⁹ agēs eſt itelligētia ſeparata hñs formas vl̃es: aut equalr̃ ſe hꝫ ad itellectũ poſſibilē i ſciētia ꝛ ignorātia: aut inequaliter. ſi eq̃liter tūc hõ in ſciētia ꝛ ignorātia erit ſciēs eq̃liter ꝛ ignorās qđ eſt ipoſſibile. ſi inequaliter. ¶ Cõtra. poſſibilis ſemper eſt in potētia ꝛ agēs ſemper eſt in actu: ꝛ nihil eſt mediũ inter eos qđ ipediat agentē ab actione ſua vel paſſibilē a paſſione: ḡ intellectus agēs ſemp agit in paſſibilem ꝛ paſſibilis ſemp recipit: ꝛ ſic itellect⁹ poſſibilis ſemp erit ſciēs ꝛ nunꝙ̃ ignorās. ¶ Solo. dicēdũ ꝙ ſapiētes q fuerũt añ nos diuerſificati ſunt in põne itellect⁹ agētis ſicut partim ſupra tactũ eſt. Quēis ſolo qdā eni agētē oino dixerũt nõ eē ſꝫ tm̃ poſem ꝛ ſpeculatiuũ. ꝛ qdā dixerũt ipm eē habituꝫ: ꝛ illi diuerſificati ſunt in tres opiones. Quidā eni dixerũt eũ eſſe habitũ ꝛ ſpēm p̃me cāe. qdā habitũ p̃ncipioꝝ. qdā aũt habitũ q eſt in oīb⁹ ſpēb⁹ itelligibilib⁹. Alij vero dixerūt ipm eſſe itelligētiā ſeparatā agentē decē ordinis ꝛ̃ cũ itelligētie moueāt nõ more ſicut deſideratũ mouet deſiderātē ꝛ deſiderũ qđ dixerũt ꝙ intelligētia agēs mũdi terreni mouet itellectũ poſem humane aīe ſicut tale deſideratũ mouet deſiderātē ita. ſ. ꝙ ſicut aīa celi mouet celũ ita qđ ꝯformet̃ itelligētie agēti: ita ꝛ̃ itellectus humanus poſis mouet hoiem ad hoc ꝙ ꝯformet̃ itelligētie decē ordinis ꝛ hoc mõ ſluũt bonitates ab itelligētia agēte ad intellectũ poſem. ¶ Sed nos nihil hoꝝ dicimus: ſequētes. ſ. Ariſto. ꝛ Auer. dicim⁹ celũ nõ hēre aīam p̃ter itelligētiaꝫ vt ſupra in q̃ne de celo determinatũ eſt. Et ſimilr̃ dicim⁹ itellectũ agētē humanũ eē ꝯiunctũ aīe humane: ꝛ eē ſimplicē ꝛ nõ hēre intelligibilia ſed agere ipſa in intellectu poſſibili ex phantaſmatib⁹ ſicut expſſe dicit Auer. in cõmento libri de cõmē.5.2.20. aīa. ¶ Ad p̃m ḡ dicēdũ ꝙ intellectus agēs dicit̃ ſeparatus eo ꝙ nõ eſt act⁹ alicui⁹ partis corporis vt dictũ eſt in obiectione. nihilominus tñ eſt pars aīe itellectualis: qr aīa itellectiua ſic eſt act⁹ corporis ꝙ nõ ſm quālibet ptē ei⁹ ſe hꝫ in organo vt ſupra determinatũ eſt. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ Ariſto. loquit̃ ibi de itellectu agēte ꝓut ipe eſt formale eſſe vl̃is: ſicut lumē formale eē eſt coloris. Qđ eni vl̃e ſolũ eſſe formale hꝫ ab itellectu agēte lꝫ per reſpectũ ad mãm hꝫ eſſe aliud vt infra determinabit̃ in q̃ne de itellectu. ¶ Dicũt tñ qdā ꝙ dictũ hoc eſt intelligēdũ de itellectu ſpeculatiuo quo ad habitũ p̃ncipioꝝ: qr quodāmõ cõnãlis eſt nobis. ꝛ dicit̃ imortalis hoc eſt nõ corruptibilis: qr nõ cedit in obliuionē: ꝛ dicit̃ perpetuus eo ꝙ nõ eſt in potētia. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ in veritate ſequētes Auicēnā dixerũt itellectũ agētē eſſe itelligētiā ſeparatā ꝛ irradiare ſup intellectũ poſem in aīabus: ꝛ hoc qr itellect⁹ agēs nõ determinat aliꝙ̃ partē: nec recipit̃ aliqd a phantaſmate. ꝛ in his duobus ꝯuenit cũ itelligētia angelica ſeparata: ſed tñ differt in hoc: ꝙ act⁹ itellect⁹ agentis eſt ſup phantaſmata abſtrahēdo vl̃e de phantaſmatib⁹ qđ nõ facit itellect⁹ angelic⁹: tñ ꝓpter duo in qb⁹ ꝯuenit cuꝫ eo dicit̃ ab Algazele ꝙ nõ eſt in corpore: neqꝫ eni eſt in corpore vt virt⁹ ſua in organo corporis: ſicut vires aīe ſenſibilis. nec eſt in corpore vt recipiēs a phantaſmatib⁹ corpoꝝ ſicut itellect⁹ poſſis: ꝛ per hoc ꝛ̃ pꝫ ſolo ad dicta Auicēne. Cũ eni ordines itelligētiarũ ſm Auicēnā determinent̃ ſm ordines ꝛ numerũ mobiliũ: ꝛ itellect⁹ agēs quē dicit eē decimā itelligentiā moueat hoiem ꝛ aīam humanam nõ erit itelligētia agēs extra hoiēꝫ ꝛ aīaꝫ humanā. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ Iſaac facit vim in itelligētia ſicut in itellectu: ſicut etiā ſupra determinauim⁹. Intelligētia eni cũ ſit tm̃ veroꝝ ipſa eſt ſine inq̃ſitione ꝛ ſtudio ꝯtēplatiua veri: cui⁹ p̃ma obumbratio inq̃ſitio eſt ꝛ ꝯtēplatio veri per ſtudiũ: ꝛ ꝓpter hoc nihil loq̃t̃ ibi de itellectu agēte. Cõſequēter ꝛ̃ dicit ꝙ ſenſibilis eſt in vmbra rõnis creata ꝛ vegetabilis in vmbra ſenſibilis. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ trāſmutatio que eſt in mã ordinat̃ ad motum celi q facit trāſmutari per mãm gñabiliũ ꝛ corruptibiliũ vt dr̃ in li° de vno deo. ſꝫ in aīa eſt forma ſeparata ꝛ abſtracta: ideo nõ eſt ibi mot⁹ ꝓprie loquēdo: ꝛ propter hoc opꝫ ꝙ ſit ab agente cõiuncto qđ agat vl̃ia de particularib⁹. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ ſicut in exteriorib⁹ corporibus per influētiaꝫ lucis a ſuperiori corpore abijciunt̃ tenebre: ita ꝙ ꝛ̃ qđdā lumē deſcēdat ab itelligētijs ſeparatis ſup aīam qñ aīab⁹ reuelant̃ occulta in qbuſdā ſomnijs ꝛ ꝓphetijs: ſed talis nõ eſt actio itellect⁹ agētis vt īfra patebit. ¶ Ad aliđ dicēdũ ꝙ corp⁹ hoīs mutat̃ ab agēte ꝯiūcto ꝛ ab agēte ſepato. ꝛ agēs ꝯiūctũ voco q̃tuor q̃litates p̃mas. agēs aũt ſeparatũ celuꝫ ꝛ ſtellas. ꝛ ſilr̃ aīa quo ad itellectũ poſēꝫ imutat̃ a duob⁹ motorib⁹. ſ. a motore ꝯiūcto q eſt itellect⁹ agēs ꝛ a motore ſeparato q eſt itelligētia angelica influēs reuelatiões. ¶ Ad aliđ dicēdũ ꝙ aīa nõ eſt inſtr̃m itelligētie ita ꝙ itellect⁹ agēs ſit intelligētia ſeparata: ſed qr mouet̃ ab ipſa duob⁹ modis. Uno mõ ſm ꝙ per motũ ſupioꝝ mouet̃ corp⁹: q mot⁹ corpis venit ad aīaꝫ. Alio mõ ſm ꝙ īfluit ei de bonitatib⁹ q̃s ipa accipit a cā p̃ª. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ Collectaneus itendit dicere ꝙ aīa rõ-

nalis nō hꝫ theſaurū ſup quē ↄuertat ſꝫ poti⁹ hꝫ habitū ſcie
⁊ ↄuertit ad ipm ⁊ ad itellectū agētē: ⁊ ſic efficit ↄſider ās in
actu nō ſic ꝙ accipiat formas ab agente ſicut ab itelligētia
ſeparata. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itellect⁹ agēs agit per ſuā ſub,
ſtantiā ⁊ nō per aliq̄ꝫ ſpēm itelligibiliū quā habeat apud ſe.
¶ Ad aliud aūt qđ ↄtra obijcit dōm ꝙ diuerſitas itellect⁹
agētis nō eſt ex itellectu agēte ſed ex phantaſmate: ⁊ hoc eſt
16.cō.in fine. qđ Auer. in cōmēto ſuper 3ᵐ de aīa dicit. manifeſtuꝫ eſt qm̄
qñ oīa ſpeculatiua fuerīt in nobis exiſtētia in potētia tūc ⁊
agēn ↄiūgit nobis in potētia: qꝛ nō ↄiūgit nobis niſi per
illa ⁊ cū fuerint exiſtētia in nobis in actu tūc ⁊ ipſe cōtinuat
nobis in actu. actio enim itellectus agentis determinat ad
phantaſma ⁊ ſic determinata mouet intellectū poſſibilem ⁊
educit eū in actu. ſic actio luminis deē ad colores: ⁊ ſic deter
minata viſum educit in actū: ⁊ per hoc pꝫ ꝙ itellectus agēn
nō eſt ſuba ſeparata plena formis. ¶ Ad id qđ obijcitur de
Platone dōm ꝙ Plato poſuit vlia eſſe in intellectu poſſi,
bili ⁊ doctrinā eſſe reminiſcentiā qđ infra iprobabit. Hoc⁹
aūt loquit de intellectu pncipioꝝ qui ſm aliqđ nālis eſt no,
bis: ⁊ eſt de principijs colorib⁹: quoꝝ ſcietis nō eſt neceſſe ꝙ
ſciat ars: ⁊ ppter hoc dicit ꝙ ſingula perdit qꝛ ignorat pro,
pria principia rei. ¶ Ad dictū aūt Ariſt. dōm ſicut ſupra ex,
poſitū eſt: ⁊ ꝙ ipſe dicit ꝙ nō reminiſcimur. ppterea dicit ꝙ
ex hoc ꝙ intellectus agens poſſibilē cōducit ad actū crede,
ret aliquis ꝙ doctrina eſſet reminiſcentia eo ꝙ intellectus
agens ſemper eſt in aīa ⁊ poſſibilis ſemper pōt ↄuerti ipm:
⁊ ideo dicit Ariſto. ꝙ hoc nō ſequit eo ꝙ intelligere poſſibi
lis intellectus nō ſit tm̄ intelligere ex agente ſed etiā ex phā
taſmate: ppter qđ etiaꝫ intellectus poſſibilis corruptibilis
eſt nō ſm ſui ſubam vt dicit Cōmētator. ſed ſm habitū ſciē
tie acceptum a phantaſmatibus per actionem intellectus
agentis quem. ſ. habitum quādoq̄ꝫ habet ⁊ quandoq̄ꝫ non
habet. ¶ Ad aliud dōm ꝙ bene ↄcedimus ꝙ intellec⁹ agēs
nihil recipit: qꝛ aliter nō eſſet agēs vniuerſalr. Et bene ↄce
dimus etiā ꝙ intellectus agens nō intelligit intellectu creā
to a rebus: ſed illa prepoſitio. a. notat cām efficiētem qꝛ res
ſuas ſimilitudines nō faciunt in intellectu agente: imo per
hunc modū intellectus poſſibilis intellectu creato a reb⁹ i,
telligit. Si aūt hec ppoſitio. a. notat māin quā cauſam non
notat pprie tunc bene ↄcedimus ꝙ intellectus agens intel
ligit intellectu creato a rebus: qꝛ intellectus eius nō eſt ſup
res abſtrahendo ab eis vniuerſale. Intellectus enim agen
tis eſt ſicut ſi videamus extra mittentes ⁊ nihil intus ſuſci,
pientes. ſic eni viſio eſſet ſupra res ⁊ ageret in eis viſibilita,
tem. Intellectus aūt poſſibilis eſt ſicut ſi videamus intus ſu,
ſcipientes ⁊ nihil extra mittentes: ſic enim res agit in viſuꝫ
⁊ generat in eo ſuā ſimilitudinē. Ex hoc aūt ꝙ agēs intelli,
git ſic intellectu nō cauſato a rebus nō ſequit ꝙ ſit intelligē
tia ſeparata eo ꝙ intellectus intelligentie ſeparate eſt deter
minatus ad formā quā hꝫ. Intellectus aūt agens determi,
nat ad phantaſma qđ eſt ex ſe. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intelle,
ctus agens nō eſt a ſeipſo nec itelligit a ſeipſo hoc modo ꝙ
nō ſit creatus ab alio imo eſt creatus a cauſa prima: ⁊ quod
intelligit hꝫ a cauſa prima. ſed hoc mō nō intelligit ab alio
intelligibili qđ in ipſo faciat ſuā ſimilitudinē ⁊ ſpēm. Unde
pꝫ ꝙ nō ſequit ꝙ intellect⁹ agens ſit cauſa pma. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ aīa humana nihil dignius ⁊ nobilius eſt intellectu
agente. Et ppter hoc nō hꝫ aliqđ perficiens ſe ſed itelligit
per ſuam ſubam: intellectus tñ eius requirit aliquid extra
ſe ad quē terminet ſicut ad materiā: ⁊ per hoc differt ab in,
tellectu prime cauſe. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intellectus prime
cauſe eſt cauſa entis in eſſe ꝙ ab ipſo fluit ens. ſed ſic agens
intellectus nō eſt cauſa: ſed in eo ꝙ abſtrahēdo agit ſimpli,
citatem in vniuerſalibus cauſat noſtrā ſciam: que eſt in in,
tellectu poſſibili. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Auguſtin⁹ in libro de
magro: intendit ꝙ omne lumē noſtri intellectus eſt a cā pri
ma: ⁊ ſine ipſo nihil poſſumus facere: ſed natura illuminan
di ſuper intelligentiā intellectus agentis agit ab ipſo ⁊ ſub
ipſo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vis in hoc eſt qđ Apls dicit: ꝙ nō
ſufficiētes ſum⁹ aliqđ cogitare ex nobis quaſi ex nobis: ex
hoc innuit ꝙ quedā intelligibilia nō intelligim⁹ niſi gr̄a dei
illuminātē ſicut ea que ſunt ſupra rōnē. quedaꝫ aūt rōnabi,
lia intelligimus a nobis: ſed nō quaſi ex nobis ſed ex virtu,
te intellectus agentis que data eſt nobis a deo.

¶ Utrū intellectus agēs ſit pars aīe.

Quarto querit vtrū intellectus agēs ſit idē cū
poſſibili ſm eſſentiā. ¶ Et circa hoc querunt
duo. Quorum primum eſt vtrum intellectus
agens ſit pars aīe. ſecundum aūt vtrū idē cuꝫ
poſſibili vel pars eius in eadē anima exiſtēs.
Ad primū ſic ↄcedit. Dicit eni Ariſto. in 3° de Tex.cō.19.
aīa. ꝙ in oībus honorabilib⁹ eſt efficiēs patiē
te ⁊ pᵒᵐ mā. Et dicit hoc de intellectu agēte ⁊
poſſibili. ſꝫ efficiēs ⁊ patiēs nūq̄ꝫ pñt eē eiuſdē
nāe eo ꝙ ↄtraria ſunt vt pꝫ in lib° de gnōne ⁊ Tex.cō.48.⁊
corruptione. ḡ videt ꝙ itellect⁹ agēs ⁊ poſſibi infra.
lis nō pñt eē eiuſdē nāe. Cū igit poſſibilis ſit pars aīe agēs
nō erit pars aīe. ¶ Itē in corporib⁹ ita videm⁹ ꝙ nullū totū
cōponit ex partib⁹: quaꝝ vna ſit agēs in alterā ⁊ altera patiēs
ab altera niſi ipm ſit cōmixtū ex ↄrijs. Huius pbatio eſt in
elemētis ⁊ in celo ⁊ in alijs ſimplicib⁹ corporib⁹. ḡ multo ma
gis erit in ſubſtātijs ſpūalib⁹. Cū ḡ aīa rōnalis ſit ſuba ſpi,
ritualis: ipſa nō erit cōpoſita ex partib⁹ agētib⁹ ⁊ patiētib⁹
a ſeinuicē: ſed tales ptes ſunt itellect⁹ agens ⁊ poſſibilis: vt
dicit phs. ḡ nō erit cōpoſita ex agēte ⁊ poſſibili. cū ḡ poſſibi,
lis itellect⁹ ſit ps aīe rōnalis agēs nō poterit eē ps. ¶ Itē ni
hil idē numero eſt in actu ⁊ potētia ſimul ⁊ ſemel. Cui⁹ p,
batio eſt: qꝛ qđ eſt in potentia nō eſt: ⁊ qđ eſt in actu eſt: ḡ ſi
aliqđ ſimul ⁊ ſemel eſſet in actu ⁊ in potētia ipm ſimul eſſet
⁊ nō eſſet ⁊ ſemel qđ eſt ipoſſibile: ḡ nihil idē numero ſimul
⁊ ſemel erit actu ⁊ potentia. ſed aīa rōnalis eſt aliqđ idē nu
mero. ḡ nō erit ſimul in actu ⁊ potentia: ſed agēs ſemper eſt
in actu poſſibile in potentia: ergo nō ſimul erit agēs ⁊ in po
tentia exiſtens. Cū igit aīa in potentia ſit oīa: vt dicit phus
ipſa nō erit agēs: ⁊ ita intellect⁹ agēs nō erit pars ei⁹. ¶ Itē 3° de aia tex.
efficiens eſt agens ⁊ mouens ⁊ hꝫ motū quo mouet a ſeipſo cō.5.⁊.37.et
⁊ nō ab alio: poſſibile aūt eſt paſſum ⁊ motū habens motuꝫ 38.
quo mouet ab alio ⁊ nō a ſeipſo: ⁊ ppter hoc nullū indiuiſi
bile pōt eſſe in actu ⁊ potentia: qꝛ idē indiuiſibile eſt agens
⁊ patiens ⁊ mouens ⁊ motū ⁊ habens motū a ſe. ſed aīa rō,
nalis eſt qđdā idiuiſibile ⁊ ſimplex: ergo nō pōt eſſe in actu
⁊ in potētia. Cum igit ſit in potētia eo ꝙ poſſibilis eſt pars
eius nō erit pars eius. ¶ Sed ↄtra, actus ⁊ potētie ſunt pri
me ptes ⁊ eēntiales cōpoſiti. cū igit aīa rōnalis ſit qđdā cō,
poſitū vt ſupra pbatū eſt: ipſa hēbit in ſe partes actu ⁊ potē
tia: ſed potentia eſt poſſibilis intellectus principiū act⁹ aūt
agentis: ḡ tam poſſibilis q̄ꝫ agens ſunt partes rōnalis aīe.
Itē aīe eſt actus: ḡ multo magis ↄuenit ei agē q̄ꝫ pati. Cuꝫ
igit hēat intellectū poſſibilē partē ſui multo magis ēt hēbit
agentē. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ intellect⁹ agēs eſt pars aīe. ſupra
eni docuim⁹ ꝙ diuerſitas ppꝛietatū ⁊ potētiarū aīe ſiunt a
diuerſitate pricipioꝝ cōponētiū ipſam: que pncipia ſunt qđ
eſt in quo eſt vel actus ⁊ potētia ſi elargato noīe ſumant. et
ppter hoc dicimus: ꝙ intellect⁹ agēs eſt pars aīe poſſibilis
fluens ab eo qđ eſt ſiue quo eſt: ſiue act⁹: poſſibilis aūt pars
aīe eſt fluēs ab eo qđ eſt ſiue potētia. ¶ Ad pᵐ ḡ dicimus ꝙ
eſt efficiēs reſpectu pmi eſſe ſiue actus pmi: ⁊ efficiēs reſpe
ctu ſcđi eē ſiue act⁹ ſcđi: ⁊ pmo mō dictū efficiēs ſemp eſt ex,
trinſecū patienti qđ eſt ↄtrariū in forma. ⁊ idē in mā cū pa,
tiente vt dicit phs. 2° aūt mō dictū efficiēs pōt eſſe idē cum
forma perfectiua rei ⁊ intrinſecū ei qđ efficit ⁊ tale efficiēs
eſt intellectus agens. eſt enim actio ſua reſpectu intelligibi
lium ⁊ nō reſpectu aīe ſimpliciter. Similiter potētia eſt ad
intellectiua ⁊ nō ad eſſe: ⁊ ppter hoc intellect⁹ agens ⁊ poſſi
bilis poſſunt eſſe intrinſece partes aīe rōnalis. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ nihil homogeneū in nā hꝫ partē vnā agētē in aliā ⁊
aliā patientē ab altera: ita ꝙ actio ſit ad eſſe primū: ſed quo
ad eſſe 2ᵐ hꝫ vnā efficiētē receptiuā: ⁊ ſic eſt de itellectu agē
te ⁊ patiēte in aīa rōnali. ¶ Ad aliud dōm eodē mō ꝙ nihil
eſt idē in actu ⁊ potētia ſimul ⁊ ſemel. ſed ideꝫ bene pōt eſſe
agens reſpectu alicuius forme accidētalis ⁊ poſſibile ad il,
lam recipiendā lꝫ nō ſm idē: ⁊ ſic aīa rōnalis eodē exiſtens
reſpectu itelligibiliū eſt agēs ⁊ poſſibilis ſed nō ſm idē ſed
ſm agentē agens ⁊ ſm poſſibilē ſuſcipiēs. ¶ Ad vltimū dōꝫ
ꝙ aīa rōnalis eſt ſimplex ⁊ idiuiſibilis eodē mō quo ſupra
determinatū eſt: ⁊ eſt diuiſibilis ſm potentias: ⁊ ſicut ſupra
dctū eſt ſimilr nō mouet aliq̄ꝫ ſpē mot⁹ phici lꝫ ibi ſit trāſmu
tatio ſm ſpēs itelligibiles: ⁊ in illa trāſmutatione eſt ↄcei⁹
mouens

mouēs ⁊ pars eius mota: ⁊ ꝓpter hoc ipſa eſt mouēs ⁊ mota ſm diuerſas partes eius. qđ nō eſt inconueniens ſicut etiā aial ſm animam eſt mouens ⁊ ſm corpus eſt motum: ⁊ ſic idem eſt mouens ⁊ motum: ſed non ſm idem.

¶ Utrum intellectus agens ſit idem cum poſſibili.

Secundo querit̄ Utrū itellꝰ agēs ſit idē cum poſſibili vel ꝑ eiꝰ in eadē mā aie exns. Et videt̄ ꝙ ſic. In ſepatis eni a mā nō eſt diuā agētis ⁊ patiētis. ſed itellectualis nā eſt ſepata a mā. ḡ in ipā nō erit diuā agētis ⁊ patiētis. pͣ ꝓbat̄ ex hoc ꝙ oē patiēs reducit̄ ad mām. 2° ꝓbat̄ ex hoc ꝙ itellꝰalis nā nō vtit̄ corpore vt organo. ¶ Item dicit

Tex.cō.32. Ar. in 3° phyſ. ꝙ in ꝑpetuis nō differt eē ⁊ poſſe: ſʒ itellꝰ eſt ꝑpetuus. ḡ in ipſo nō differt eē ⁊ poſſe: ſʒ agēs eſt ſʒ eē ⁊ poſſibilis ſm poſſe. ḡ agēs ⁊ poſſibilis nō differūt ſm mām itel

Tex.cō.21. lectualē. pͣ pʒ ꝑ auctoritatē Ar. 2° ſcribit̄ in 2° de aia. vbi dꝛ ꝙ itellꝰ ſepatus eſt a vegetatiuo ⁊ ſenſitiuo ſicut ꝑpetuuʒ a corruptibili. ¶ Itē in poͣ viſiua ſic eſt ꝙ eadē potētia abſtrahit ſenſibilia ⁊ recipit ea. Et ſi forte dubitet̄ de viſu tūc erit verū in ceteris ſenſibꝰ: qꝛ illi abſtrahūt ⁊ recipiunt formas ſenſibiles. ḡ videt̄ ꝙ ſic ſit in itellꝰ: ꝙ eadē potētia abſtrahit itelligibilia ⁊ recipit ea. Cū igit̄ agens itellꝰ ſit abſtrahēs ⁊ poſſibilis recipiēs: idē erit itellꝰ agēs ⁊ recipiēs. ¶ Sʒ ꝫ. īpoſſibile eſt idē ſm idē eē mouēs ⁊ motū: ſʒ aia rōnalis ſm itellectū agētē eſt mouēs ⁊ ſm poſſibilē eſt mota. ḡ īpoſſe ē itellꝫ agētē ⁊ poſſibilē eē idē. ¶ Itē īpoſſe ē idē ſʒ idē eē ī actu ⁊ ī poͣ eē. rōnal' aia ſʒ itellꝫ agētē eſt in actu ⁊ ſm poſſibilē in poͣ. ḡ idē qđ ꝑus. ¶ Itē īpoſſe eſt idē ſʒ idē eē agēs ⁊ patiēs: aia ſʒ itellꝫ agētē ē agēs ⁊ ſʒ poſſibilē ē patiēs. ḡ vt ꝑus. ¶ Itē īpoſſe ē idē eē ſuſceptibile oīuʒ ⁊ ſuſceptibile nulliꝰ. ſʒ itellꝰm aūt poſſē aia eſt oīuʒ ſuſceptibilis vt dicit phus. ſm agētē aūt nullius eſt ſuſceptibilis eo ꝙ ipſe eſt vſ agēs vt prius habitū eſt. ḡ agēs ⁊ poſſibilis nō ſunt idē. ¶ Solo. dicimꝰ qꝛ itellꝰ agēs ⁊ poſſibilis nō ſunt idē ſʒ differunt vt ꝓbāt vltime obiectiones. ¶ Ad pͫ aūt dōm ꝙ q̄dā ſunt ſepata a mā phica ⁊ corpoꝝ ⁊ ī illis nō eſt actio ⁊ paſſio phica: ſed tñ pōt eē in eis agēs reſpectu alicuiꝰ diſpōnis aduenientis ſine motu phico ⁊ patiēs cuiꝰ patiētiʒ eſt ſuſcipe diſpoſitionē illā: ⁊ ſic eſt in itellectuali nā reſpectu intelligibiliuʒ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ diuā inter eē ⁊ poſſe eſt ſm tps ſm ꝙ poſſe ꝑcedit eē per viā gnātionis ⁊ tpis: ⁊ ſic nō differūt eē ⁊ poſſe niſi in ſolis gnābilibꝰ ⁊ nō ꝑpetuis: ⁊ de hoc itelligitur dcm̄ Ar. ⁊ eſt diuā ſm eſſentiā inter eē ⁊ poſſe ſʒ ꝙ reducūtur a quo eſt ⁊ forma ⁊ agēs ⁊ poſſe reducit̄ ad id qđ eſt ⁊ poſſibile: ⁊ ſic eē ⁊ poſſe differūt in ꝑpetuis. ¶ Ad aliud dōʒ ꝙ in ſenſibilibꝰ agūt obiecta ⁊ nō ipſi ſenſus: ꝗuis ſ. ſ. ſenſus iudicēt ſenſata: tñ hoc iudiciū nō ē niſi ſenſuū exiſtētiū ī actu ſic ⁊ itellectꝰ poſſibilis in actu iudicat de itelligibili: ſʒ nō mouet motu itellꝰs agētis ſicut ſenſus non mouet motu obiecti ſenſibil'.

¶ Queritur quid ſit intellectus agens ſm ſubſtantiam.

3° de aia. t.cō. 17. Deinde querit̄ qđ ſit itellꝰ agens ſm ſbām ⁊ diffōnem. Et dicit Ar. ꝙ itellꝰ agēs eſt itellectus quo eſt oīa facere: ⁊ itelligat̄ de oībꝰ intelligibilibꝰ: qꝛ ipſe agit oīa itelligibilia. ¶ Sʒ cōtra. quedā ſunt ꝑ ſe itelligibilia vt dicit Aui. que aūt ſūt itelligibilia ꝑ ſe nō ſiūt ab alio itelligibili. ḡ videt̄ ꝙ itellꝰ agēs nō facit oīa itelligibilia eē intelligibilia. ¶ Itē nihil eodē mō ſe hñs facit diuerſa: intelligibilia ſunt diuerſa. ḡ nō ſiūt ab aliq̄ eodē mō ſe hñte. itellectus agēs eſt eodē mō ſe hñs. ḡ nō oīa intelligibilia ab ipſo ſiūt. ḡ itellꝰ agēs nō eſt quo eſt oīa facere. pͣ ꝓbat̄ ꝑ hoc

Tex.cō.56. qđ hʒ in 2° de gnātione ⁊ corruptione. vbi dicit Ar. ꝙ ideʒ eodē mō ſe hñs nō facit niſi idē. ꝙ aūt intelligibilia ſunt diuerſa per ſe pʒ. ꝙ aūt itellꝰ agēs eodē mō ſe habeat ſic ꝓbat̄. Quicqd eī eſt recipiēs ⁊ nihil amittēs ſemp manet in diſpōne vna: itellꝰ agēs eſt hmōi. ḡ ſemp manet in diſpoſitione vna ⁊ eodē mō ſe hʒ. ¶ Itē itelligibiliū q̄dā ſunt magꝭ intelligibilia: q̄dā minus. ⁊ q̄daʒ ſunt intelligibilia ꝑ ſe ⁊ q̄dā ꝑ aliud. iſta igit̄ diuerſitas itelligibilitatis neceſſe ē ꝙ ſit ab itellectu agēte: eo ꝙ ipſe facit oīa intelligibilia. oīs eni diuerſitas que eſt in factis eſt ab vno agente. ¶ Querit̄ ergo q̄ꝛo hoc poſſibile ſit cum itellꝰ agens eodē mō ſe habeat.

3° de aia. t.c.20 ¶ Juxta hoc iterum queritur de eo qđ dicit Ariſt. ꝙ nō diuino tēpore poſſibile precedit itellꝰʒ in actu: ⁊ per hoc innuit ꝙ agens prior tēpore eſt poſſibile. videt̄ eni hoc eē falſum. qꝛ vbicūqʒ eni aia hʒ agentem hʒ poſſibilē ⁊ ecōuerſo. ¶ Iteʒ que

rit̄ iuxta hoc de hoc qđ dicit Ariſto. de agēte ꝙ ſepatꝰ eſt Ibidē.t.c.20. 21.

ſolū hoc qđ verū eſt: ⁊ hoc ſolū imortale ⁊ perpetuuʒ eſt. dicit eni Ariſt. ꝙ indiuiſibiliuʒ itelligentia in his eſt in qbꝰ nō eſt falſum. In qbꝰ aūt verū ⁊ falſuʒ eſt iā cōpoſitio itelligibiliū eſt ⁊ ex hoc accipit̄ ꝙ falſum ⁊ verū nō ſunt niſi in ꝓpoſitione: ⁊ hoc etiā habet̄ in ꝑdicamētis ⁊ peri hermenias. Si igit̄ itellꝰ ſepatus qui eſt agens eſt eiꝰ qđ eſt verū agēs: intellꝰ erit compoſitus. ſed nullus intellꝰ eſt cōpoſitꝰ niſi recipiens intelligibilia cōpoſita. ḡ agens intellꝰ eſt recipiēs intelligibilia cōpoſita. ſed qcqͥd itellꝰ recipit itelligibilia compoſita recipit ⁊ ſimplicia. ergo itellꝰ agens recipit intelligibilia cōpoſita ⁊ ſimplicia. ¶ Qđ ſi cōcedat̄. Cōtra. qcunqʒ itellꝰ recipit itelligibilia ſimplicia ⁊ cōpoſita eſt poſſibilis ad ea que recipit. itellꝰ agēs recipit hmōi intelligibilia. ḡ eſt poſſibilis ad illa. ſed oīa intelligibilia ſunt ſimplicia vel cōpoſita. ḡ intellectus poſſibilis eſt ad oīa intelligibilia. ergo agēs intellꝰ eſt quo eſt oīa itelligibilia fieri ⁊ non quo eſt oīa facere qđ eſt ꝯtra phm̄. ¶ Querit̄ etiā iuxta hoc q̄re intellꝰ agens ſolum ſit imortalis ⁊ perpetuū. intellꝰ eni poſſibilis nō corrumpit̄ nec morit̄ ſicut nec itellꝰ agēs. nō ergo ſolū itellꝰ agens imortale eſt ⁊ perpetuum. ¶ Iteʒ q̄ritur ſm qđ diuerſum intellꝰ agens dicat̄ eſſe imortale ⁊ perpetuum. ¶ Solo. dicendū ꝙ intellꝰ agens ſm diffōnem eſt potentia ⁊ pͥnͫ actiuū intelligibilium ⁊ ꝓp hoc dicit phus ꝙ eſt intellꝰ quo eſt oīa facere. ¶ Ad pͥmuʒ qđ obijcitur in cōtrarium dōm ꝙ lʒ quedam ſm ſe denudata ſint a mā vt ipſe intellꝰ ⁊ quedā alia tamē alio mō faciūt phātaſiam in aia ſenſibili. ſ. ſm ꝙ ex ſuis operibꝰ ⁊ motibꝰ cognoſcant̄: ⁊ tunc abſtrahēdo intellꝰ agens facit ea eē intelligibilia. ¶ Ad aliū dōm ꝙ oīa intelligibilia inq̄ntuʒ intelligibilia ſunt eodē mō: ⁊ illo modo agit in illis intellꝰ agens vt determinabit̄ in ſequēti q̄ōne. Qđ aūt itelligibilia ſunt diuerſa hoc eſt inq̄ntuʒ ſunt diuerſoꝝ intelligibilia: ⁊ hoc nō habēt ab intellꝰ agente. Unde bene cōcedimus ꝙ intellꝰ agens eodē modo ſe hñs facit ideʒ in oibus intelligibilibꝰ. ¶ Ad aliud dōʒ ꝙ quedā eſſe magꝭ intelligibilia ⁊ quedam minus nō eſt ab itellꝰ agēte. hec eni ꝓpoſitio falſa eſt. oīs diuerſitas formaꝝ ſit a faciente. Quedam enim facta ſunt ſm poteſtatē rei facte ⁊ nō facientis ſicut pʒ in actione ſolis ⁊ in terrā ⁊ lutū ⁊ aerem ⁊ colorē. ¶ Ad id qđ queritur iuxta hoc

verū. ſ. agens tēpore ꝑcedat poſſibilē. dōm ꝙ duplex eſt ordo tpis. ſ. ſm ſucceſſionē prioris ⁊ poſterioris: ⁊ ſm ordineʒ Duplex eſt ordo tēporis.

trāſmutationis. ſm ordinē qdem ſucceſſionis prioris vl' poſterioris neuter intelligibiliū ꝑcedit aliū. ſm ordinē autem trāſmutationis que eſt ſm itelligibilia agēs precedit poſſibilē. in trāſmutatione eni illa pͥmo mouet agēs: deinde poſſibilis mouet̄ ⁊ per motū 3ͫ efficit̄ in actu. ¶ Ad illud qđ vlterius querit̄ dōm ꝙ itellꝰ ſepatus nō eſt idē qđ agens intellꝰ: ſed intellꝰ ſpeculatiuus eſt ſeparatus a mā ⁊ appendicijs māe. vnde de intellꝰ illo loquit̄ ibi Ariſto. qui eſt pͥnͫ ſcientie ⁊ ille eſt habitus pͥncipioꝝ vt dꝛ in poſteriorībꝰ. qꝛ ille eſt tñ circa verum. ¶ Sʒ qꝛ huic non dicere ꝯuenit eſſe imortale ⁊ in perpetuū: idcirco dōm aliter. ſ. ꝙ intellꝰ agēs eſt tñ hoc ꝙ verū eſt: qꝛ ſuuʒ eſſe eſt formale eē itelligibilium veroꝝ. ſ. i. eoꝝ que vera intelligibilia ſunt ſicut lumē formale eſſe eſt coloꝝ quādo vere eſt eē coloris: ſic ſe hʒ intellꝰ agēs ad intelligibilia que vere ſunt itelligibilia. ¶ Ad

id qđ obijcit̄ ꝙ verū nō eſt niſi in cōpoſitione dōm ꝙ duplex Verū duplex.

eſt verum. ſ. qđ ſigt̄ hoc de hoc vl' hoc in hoc: ⁊ hoc eſt qđ ſignat aliqd eſſe vel non eē vt in cōpoſitione. Et eſt verum ꝙ eſt ab entitate ⁊ forma rei qđ ſigt̄ aliqd ⁊ non aliqd eē ſicut diximus verum aūꝝ ⁊ ſic ſeparatus eſt ſolum qđ vere itelligibile eſt ⁊ circa verū qđ nihil hʒ ꝑter eē itelligibile. ¶ Ad id qđ vlterius querit̄ dōm ꝙ pͥnͫ imortalitatis poſſibilis intellꝰ ē ab itellꝰ agēte: ſic ē eē ſuū ē ab agēte. ¶ Ad aliud dōʒ ꝙ ꝓp ſimplicitatē ſuā ⁊ icorruptibilitatē dꝛ itellꝰ agēs imortal' ⁊ ꝑpetuꝰ eo ꝙ nihil recipit ꝑ trāſmutationē: qꝛ ꝓbatū ē ꝙ nulliꝰ eē eſt receptibilis.

¶ Utrū itellꝰ agēs itelligit equaliter.

Ultimo querit̄ qualr̄ intelligat ⁊ de mō actionis eius. Et obijcit̄ ſic. oīs intellꝰ intelligēs aliqd intelligit. intellꝰ agens intelligit. ḡ ali

quid intelligit.pͥma ꝓbatur ex hoc ꝙ oīs intellꝰ eſt alicu/
Tex.cō.20. ius intelligibilis.2ᵒ vͦ ſcribiᷓ in 3ᵒ de aīa vbi dicit phūs ꝙ
intellꝰ agens non aliquādo intelligit:⁊ quādoqꝫ non:imo
ens per hoc ꝙ ſemper intelligat.Inde ſic.nihil ītelligit ali/
quid niſi qđ eſt in ipſo.intellꝰ agens intelligit aliqd.ergͦ ītel
ligit aliqd qđ eſt in ipſo.¶ Queriᷓ ergo qđ ſit illud.aut enī
ſunt intelligibilia que accipiunᷓ ab extrinſeco.aut eſt ipſe in
tellectus agens.ſi pͥmo mō ſequunᷓ duo incōuenientia.ſ.ꝙ
intelligibilia ſunt in ītellͣ agente:vt in ſubiecto qđ improba/
tum eſt:⁊ ꝙ ītelligētia ſemper ſit in aīa quod intellꝰ agens
ſemper ītelligit.Si 2ᵒ modo dicaᷓ tunc intellꝰ agēs ſemp
intelligit ſe:⁊ qcquid intelligit percipit ⁊ cogitat.ergo ſemp
percipiet ⁊ cogitabit ſe qđ falſum eſt.¶ Preterea queritur
de hoc ipſo ꝙ dicit Ariſt.intellm̄ agētem ſemp intelligere.
Dicit enī phūs ꝙ fortiores motus excludūt debiliores in
aīa.nō ergo ille motus quo intellꝰ agens intelligit ſe for/
tior eſt illo quo ītellꝰ poſſibilis intelligit ītelligibilia.Aut
debilior.ſi fortior tunc ſemper excludet ītellꝫ intelligibiliū
⁊ ſic nunqͣ intelligimus ītelligibilia qđ falſum eſt.Si vͦ eſt
debilior tunc excludeᷓ ab ītellͣ intelligibiliū:⁊ ita nō ſemp
intelliget ſe.¶ Preterea cū dᷓ intellꝰ agens ītelligit.ver/
bum intelligēdi aut īportat agere vel pati.ſi pati tūc intellꝰ
agens in ſuo intelligere pateretᷓ ⁊ reciperet formas ītelligi/
bilium:qđ multotiēs eſt improbatum.Si aūt importat age/
re:cum igiᷓ actio ſit illud ſm qđ in illō qđ ſubijciᷓ agere dī
citur:oportebit ꝙ actio illa in aliqđ ſubm̄ paſſiuū termie/
tur.hoc aūt nō eſt niſi id qđ eſt in potētia ītelligēdi qđ eſt ī/
tellꝰ poſſibilis.ergo ītelligere agentis nō eſt niſi agere in
poſſibilem vt educaᷓ in actū.¶ Ex hoc duo ſequunᷓ.cū enī
nō ſemper faciat intellꝰ agens videᷓ ꝙ nō ſemp ītelligat.
Similr̄ ſequiᷓ ꝙ nō intelligat ſe qđ nō agit in ſe qđ eſt cō/
tra multos dicētes ꝙ intellꝰ agēs ītelligit ſe ſemp.¶ Qđ
ſi ꝯcedaᷓ.Cōtra.dicit Ariſto.in libͦ de cauſis.oīs intelligē/
tia intelligit eſſentiā ſuam.ītellꝰ agens eſt intelligētia q̄/
dam.ergͦ intelligit ſuā eſſentiā.¶ Item Ariſt.in eodē libͦ.oīs
ſciens qui ſcit eſſentiā ſuā eſt rediens ad eēntiā ſuā reditio/
ne cōpleta.Ex hoc accipiᷓ ꝙ intellꝰ agens melius ītelli/
gat eſſentiā ſuā qͣꝫ intelligibilia alia.¶ Itē hoc ꝓbatur per
rōnem.oē enim intelligibile intelligiᷓ ab intellͣ per coniū
ctionem ad ipm̄.igiᷓ qđ magᷓ cōiunctū eſt magᷓ ītelligiᷓ ab
ipſo.ſed magᷓ cōiūctum eſt illud qđ per idētitatem cōiūgiᷓ
ſibi qͣꝫ illud qđ per ꝯiunctionē.ergo intelligit magᷓ illō.¶ Cū
igiᷓ eſſentia ſua ſibi ſemp ſit cōiuncta magᷓ ītelligit eēntiaꝫ
ſuā qͣꝫ intelligibilia alia cum eſſentia ſua ſemp ſit coniūcta:
videᷓ ꝙ ſemper intelligat ſe.¶ Ulterius queriᷓ iuxta hoc
de actione ītellꝰ agentis qua abſtrahit ītelligibilia a phā
taſmatibꝰ.Uidemus enī ꝙ aliquid nature luminis manet
in coloribus abſtractis per quā nihil agunt in oculū.ergo
videᷓ ſilr̄ ꝙ aliqd nature intellꝰ agētis ſit in phātaſmati/
bus per quā agunt in ītellectum poſſibilē:ſed natura nō eſt
niſi ſimplicitas vlīs.ergͦ videᷓ ꝙ ſimplicitas vlīs actus ſit in
phantaſmatibꝰ.Cum igiᷓ phantaſmata ſint pticularia vel
ſpēs particulariū actu vlē erit in eo qđ eſt pticulare vel ſpe/
cies pticularis:qđ eſt impoſſibile:qꝛ pticulare eſt vnum ſo
lum pͥter multa.vlē autē eſt actu de multis ⁊ in multꝪ.¶ Itē
nos videmus ꝙ lumen facit actu colores:anteqͣꝫ ſint in ocu
lo:a lumine enī colores efficiuntur in actu.In coloratis etiā
ſi nunqͣꝫ viderenᷓ intellꝰ agens eſt ſicut lumen.ergo videᷓ
ꝙ faciat actu vlīs in phātaſmatibꝰ etiā ſi nunqͣꝫ recipiantur a
poſſibili.Si forte dicaᷓ ꝙ actio agētis in phantaſmate non
eſt niſi ſimplicitas vlīs.¶ Cōtra.ab oībꝰ pͥbis diciᷓ ꝙ actio
agentis eſt abſtrahere.cū igiᷓ nō ſit niſi triplex abſtractio.ſ.
a mā que cōuenit ſenſui:⁊ a pͥtia materie que ꝯuenit phā/
taſie ⁊ medijs potētijs.⁊ a particulari que ꝯuenit ītellectui:
videᷓ ꝙ altera abſtractio ſit intellectus agētis.¶ Solo.di/
cimus ꝙ actio ītellectus agentis eſt ſuper poſſibilē educēs/
do ipm̄ in actum.habitum eſt enīꝫ ſupͣ:ꝙ agens pͥncipia/
tum in aīa ab eo qđ eſt e quo eſt.poſſibilis autē ab eo qđ ſi/
ſtat illi in aīa rōnali vniuꝰ ſicut intellectus quo eſt qui eſt eē
aīe rōnalis nō diſt in ſubſtātia:ita actio intellectus agētis nō
eſt niſi in poſſibili.¶ Ad primū ergͦ dicēdū:ꝙ ꝓprie intellige/
re eſt ipſius aīe intellectiue:qꝛ actus ⁊ operationes particu
larium ſunt:ſed eſt aīe ſm intellectū agentē ⁊ poſſibilem ad
quem operaᷓ intellectus agens ſicut efficiens ⁊ forma.In/
tellectus aūt poſſibilis ſicut recipiēs ⁊ ſubm̄ intelligibiliū:
⁊ hoc eſt ꝓprie loqui.Dicit enim Ariſt.in pͥmo de aīa ꝙ me Tex.cō.14.
lius eſt nō dicere aīam miſereri aut diſcere aut intelligere:
ſed hoīem per aīam.⁊ ſimilr̄ intellectus nō eſt intelligere:ſꝫ
aīe per intellectum.Si aūt non fiat vis in hoc tunc dicimuſ
intellectuꝫ agentē intelligere actiue:⁊ ex hoc nō ſequiᷓ ꝙ ali
quid receptum in ſe intelligat:ſed ꝙ actio eius ſit circa ali/
quod intelligibilium.¶ Ad aliud dōm ꝙ intellectus agenſ
ſm ſe ſeparatus a poſſibili nihil intelligit:non enim ſepara
tus eſt niſi in potētia cōiunctus aūt actu:⁊ per hoc ideꝫ aliō
qđ intelligit actiue eſt intelligentia in quibus ītelligit ſe vt
actus ipſoꝝ:ſicut ſi lumen poſſet videre videret ſe in colori/
bus vt actum ipſoꝝ.¶ Sꝫ vtruꝫ intellectus agēs intelligat
ſe hoc mō ꝙ flectatur ſupra ſe vel nō multi diuerſimode de/
terminant.nobis autē videᷓ ꝙ ſic īproprie:tamē eo ꝙ nō at
tribuimus aliquē intellectum perfectū ītellectui poſſibili vl̄
agenti per ſe:ſed bn̄ cōcedimus aīam intellectiuam intelli/
gere ſe.¶ Ad hoc qđ queriᷓ vtrum ſpēs intelligat ſe.dici/
mus ꝙ ſic eodē modo quo improprie dicimus ītellectū agē
tem intelligere ſe.hoc enim eſt intelligere ſe vt actū poſſibi
lis.ſuum enī intelligere eſt ſuum eſſe:cuꝫ ſemp ſit in actu:⁊
hoc eſt ꝙ ſit actus poſſibilis ſed ille actus nō perficit poſſibi
lem niſi ſm qđ:ſicut ſi lumē per ſe ſolum eēt in oculo ſine co
lore tunc eſſet immutatus oculus ab actu coloꝝ ſed nō eēt di/
ſtincta immutatio ad aliquā ſpēm coloris determinatā.Silr̄
quādo nō ſolū lumen agentis eſt in poſſibili tunc poſſibilis
eſt in actu indiſtincto ſm aliquā ſpēm intelligibilem:⁊ intel
lectus agens intelligit ſe vt talem actū ſemper:⁊ iſte motuſ
nō excludit motū intelligibilium eo ꝙ intellectus agens ſm
illum ſit actus oīum intelligibiliū.ſicut etiā motus luminis
nō excludit motum coloris in oculo:eo ꝙ ſit actus eiꝰ.Di/
ctuꝫ aūt phī intelligiᷓ de motibus aīe diuerſis ſm diuerſas
potētias ⁊ diuerſa obiecta.¶ Ad aliud dōm ꝙ cum diciᷓ ītel/
lectus agens intelligit.verbū eſt actiue ſignificatis:⁊ bene cō/
cedo ꝙ agit intellectū poſſibileꝫ.Qđ aūt obijciᷓ ꝙ nō ſemp
ſit in actu pꝫ ex pͥhabitis ꝙ nō ſequitur ꝙ intelligat ſe.iꝫ enī
nō ſemper intelligat ſe ītelligibilem diſtinctum ab alijs:tn̄
ſemper intelligit ſe vt actum intelligibiliū vl̄ intellectꝰ poſ/
ſibilis vt ſupra oſtēdimus per ſilē in lumie ⁊ coloribꝰ.¶ Ad
aliud dōm ꝙ dictum phī veruꝫ eſt.ſed duplex eſt intellectꝰ
intelligentie.ſ.in ſe ſm ꝙ ipſa diſtincta intelligiᷓ ab alijs ī/
telligibilibꝰ ⁊ ſic nō ſemper intelligit ſe ſed quādoqꝫ.Alius
eſt intellꝰ quo intelligentia intelligit ſe in intelligibilibus
alijs:⁊ hoc duobꝰ modis ſm ꝙ intelligētia duobꝰ modis ſe
hꝫ ad intelligibilia.ſ.vt ſubm̄ ⁊ vt actus:vt ſubm̄ intelligit
ſe intellꝰ poſſibilis:⁊ hoc ſemp:qꝛ intellꝰ agens ſemper
eſt actus intelligibilium ⁊ intellectus poſſibilis vel vtro/
rūqꝫ.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intelligentia predictis modis
redit ſuper eſſentiam ſuaꝫ.¶ Ad aliud dicendum ꝙ ītelle/
ctus poteſt intelligere ex ꝯiunctione que eſt per idētitatem
que pro tāto dicitur magis completa.vt dicit Cōmētator
ibidem.qꝛ idem eſt intellectus ⁊ ītellectum ⁊ ſcientia ⁊ ſci/
tum ⁊ ſciens qđ nō contingit in alijs intelligibilibuſ.¶ Ad
aliud dicēdum ꝙ ītellectus agēs ſemper intelligit ſe aliquo
illoꝝ modoꝝ prehabitorum:ſed nō ſemper intelligit ſe vt
intelligibile diſtinctū ab alijs.¶ Ad hoc enim nō ſufficit ſo/
la pͥtia ſui apō ſe ſꝫ etiā exigiᷓ vt ꝯuertaᷓ ſuper actū ītelligē/
di.¶ Ad aliō dōꝫ ꝙ actꝰ ītellꝰ agētis in ītelligibilibꝰ ē ſim/
plicitas naē vlīs.ſꝫ hec nō eſt eē ītellm̄ poteꝫ in actu ſꝫ in poͦ.
nec eſt oīno ſilē de lumie ⁊ colore qꝛ lumē ſm eē formale qđ
hꝫ a nā eſt actꝰ coloris.Sꝫ actꝰ ītellꝰ agētꝪ ē eē formale vlīs
ſm ꝙ eſt intētio ⁊ rō.Et ad id qđ qͥriᷓ ſm qđ phātaſia mo/
uet intellectū poſſibilē.dōm ꝙ ſm nām vlīs que eſt in ipſo ſꝫ
nō ſit in eo vt vniuſalis ſed vt particularis:⁊ ꝓpter hoc phā/
taſia mouens eſt in potentia mouens reſpectu intellectus
agentis:⁊ hec natura que eſt in particulari per actum agen
tis efficitur actu vniuerſalis in intellectu poſſibili.Et per
hoc patet ſolutio ad ſequens obiectum.

¶ Queritur quid ſit intellectus poſſibilis.

Deinde queriᷓ de intellectu poſſibili.Et que/
runtur quinque.quid ſit.Et vtruꝫ ſit ſimplex
vel compoſitus.⁊ de gradibus ſue potētie.Et
vtrum ſit corruptibilis vel incorruptibilis.et
qualiter remanebit poſt mortem ⁊c̄.

Ad primū

Tex.cõ.17. AD primũ ſic ꝓcedit. Dicit Ariſto. in 3° de aĩa ꝙ intellectus poſſibilis eſt quo eſt oĩa fieri ⁊ intelligit ſic in quo vt in ſubto eſt fieri oĩa intel‑ 9° meta.cõ.2. ligibilia. Sʒ cõtra. dicit Auer. ꝙ oĩs rõ ſubtl reducit ad mãm. ſed intellect⁹ poſſibilis nõ eſt ex mã. ḡ non põt eſſe ſubm: ⁊ ſic non eſt in ipſo fieri oĩa intelligibilia vt in ſubto. ℂ Itẽ in ſex ꝑncipijs habet ꝙ forma accñtalis ꝯtingens eſt cõpoſitioni. Cũ ḡ intelligentie ſint forme accñtales nõ erunt in ſubto niſi vt in aliquo cõpoſito. ſed poſſibilis nõ eſt cõpoſitus vt infra ꝓbabit. ergo intelligẽtie nõ erũt in ipſo. ℂ Preterea nihil eſt ſuſceptibile forme accñtalis niſi qđ alterat ſm ipſam. intellectus Tex.cõ.20. poſſibilis nõ alterat ſm aliqđ ſicut ꝓbatur in 7° phyſicoꝝ. ḡ nõ eſt ſuſceptibilis forme accñtalis. ℂ Preterea nõ videntur oĩa intelligibilia niſi per formã aliquã que eſt in intellectu. ḡ qđ nullã hʒ formam nõ põt intelligi. ſed mã ꝑma nõ hʒ formaʒ. ḡ non põt intelligi: ⁊ ſic intellectus poſſibilis non eſt in quo eſt oĩa fieri. ℂ Itẽ qđ oĩno eſt ſimplex nõ eſt ex additione. deus oĩno eſt ſimplex. ḡ deus nõ erit ex additione. Inde vlterius quicqđ nõ eſt ex additione nõ hʒ formã que abſtrahit ab ipſo per quã intelligat. deus nõ eſt ex additione. ergo nõ habet formã per quã intelligat. ⁊ ſic iteꝝ intellectus poſſibilis nõ eſt in quo eſt oĩa fieri. ℂ Sʒ ꝯ. qđ nõ ꝯtingit intelligere nõ cõtigit ſignare ſermone ⁊ rõne. ergo a deſtructione ꝯñtis. qđ cõtingit ſignari ſermone ⁊ rõne hoc ꝯtingit intelligi: ſed deũ ⁊ mãm ꝑmã ⁊ oĩa alia ꝯtingit ſignari ſmone et rõne. ergo deum ⁊ mãm ꝑmã ⁊ oĩa alia contingit intelligi: ⁊ ſic redit dcm pħi ꝙ intellectus poſſibilis eſt quo eſt oĩa fieri. ℂ Solo. dõm cum pħo ꝙ poſſibilis intellectus eſt potẽtia paſſiua ſi paſſio large ſumat ad phyſicam ⁊ non phyſicam ſʒ ꝙ Tex.cõ.17. diffinit in 5° metaphyſice. ſ. ꝙ potẽtia paſſiua eſt ꝓn͂ᵐ trãſmutationis ex alio ſm ꝙ eſt aliud. poſſibilis enim intellectus trãſmutat ex alio qđ eſt intellectus agẽs: ⁊ ſua trãſmutatio eſt exitus de potẽtia intelligẽdi ad actum intelligendi: ⁊ in hac rõne potẽtie paſſiue diffinit a pħo per ſuperi⁹ datã diffinitionem. ℂ Ad ꝑmũ ergo dõm ꝙ lʒ aĩa intellectiua non ſit ex mã cũ principia ſue eſſentie ſunt qđ eſt ⁊ quo eſt: ⁊ ſicut in quo eſt fundat intellectus agẽs ita in qđ eſt fundat intellectus poſſibilis: ⁊ habebit potẽtiã ſimileʒ mãe. ⁊ pp hoc Alexãder in li° de itellectu ⁊ itellecto vocat ipm itellectũ hylealem. ℂ Ad aliud dõm ꝙ lʒ poſſibilis itellectus nõ ſit cõpoſitus: tñ ipſe eſt potẽtia aĩe itellectiue cõpoſite: ⁊ gr̃a ſui aĩa intellectiua efficit ſbm itelligibiliũ ſicut ⁊ cõpoſitũ ex forma et mã ſubſtat accñtib⁹ nõ gr̃a forme ſed gr̃a mãe. ℂ Ad aliud dõm ꝙ duplex eſt alteratio. ſ. phyſica ad quã qnque exigũtur que ſupra notauimus: ⁊ hoc nõ eſt in itellectu. Eſt ẽt alteratio ſm gen⁹. ſ. qñ ſbto eodẽ manẽte mutatio ſit in q̃litatib⁹ qbuſcũqʒ: ⁊ illi alterationi ſubiacet aĩa itellectiua ſm poſſibilem intellectum. ℂ Ad aliud dõʒ ꝙ ens nõ põt abſtrahi a prima mã: qꝛ aſt ens nihil eſt. vñ poſito vno itelligibiliũ intelligit mã per itellectũ entis ⁊ nõ ſpecificat ſub ente per formã ſpẽi vel gñis poſitiuaʒ: ſed per ꝑuationẽ ſicut mã ꝑ° ẽ illud qđ nõ eſt extra aliq̃ formaꝝ ſubaliũ vel accñtaliũ vt cõpoſitũ ex ipſis. Et qꝛ mã ꝑ° nõ ſpecificat niſi per itellectum priuatiõis. Propterea dicit Boe⁹ ⁊ Auicẽna ꝙ mã ꝑ° nõ intelligit pfecto itellectu. ℂ Ad aliđ dõm ꝙ de⁹ intelligit ex cauſis que faciũt phãtaſmata in aĩa. ⁊ qꝛ ipſe eſt cã nõ permixta ſuis cãtis vt dicit pħs: ſed in infinitũ diſtãs ab ipſis. Preterea ipſe nõ itelligit pfecto itellectu: ⁊ iđ dicit pħus ꝙ de⁹ eſt ſupior narratione: ⁊ nõ deficiũt lingue a narratione ei⁹ niſi pp narrationẽ cãe ipſi⁹: qm̃ ipſe eſt ſupra oẽm cãm ⁊ nõ narrat niſi per cãs ſcđas que illuminant a lumie cãe prime. ⁊ pp hoc dicit Ptolome⁹ in ꝓn° Almageſti ꝙ theologicũ gen⁹ ſcie ⁊ nãle ſola eſtimatiõe cognoſcunt ⁊ nõ ſcie vitate cõprehendunt. theologicũ. vʒ. qđ nũq̃ȝ videt nec cõprehẽdit. nãle vo pp motionẽ mãe ⁊ leuitatẽ ſui curſus ⁊ velocitatẽ ſue alterationis ⁊ puitatẽ ſue more. ⁊ hoc dcm theologicuꝫ ꝑcipue verificat de deo ⁊ in nãlib⁹ ꝑcipue de mã prima.

ℂ Utrum itellectus poſſibilis ſit ſimplex vel compoſitus.

SEcundo querit Utrũ itellectus poſſibilis ſit ſimplex vel cõpoſitus. Et videt ꝙ cõpoſitus. Omne eni qđ eſt ex additiõe eſt cõpoſitũ. Intellectus poſſibilis eſt ex additiõe. ḡ eſt cõpoſit⁹. veritas ꝑme pʒ per ſe ⁊ per ſimplicis diffinitionem. ſimplex eſt cui non eſt pars aliqua. 2° probat ex hoc qꝛ iſta duo nomina itellectus ⁊ poſſibilis non dicũt idẽ ſed duas naturas cõiunctas itellectui poſſibili. ℂ Itẽ ſepi⁹ ꝓbatũ eſt ſupra ꝙ nihil eſt ſuſceptibile forme accñtalis niſi prius ſuſceperit formã ſubal ẽ. ſed itellectus poſſibilis ſuſcipit formas accñtales vt ſcias. ḡ prius habuit formã ſubſtãtialem: ⁊ ſic iteꝝ redit ꝙ ipſe eſt cõpoſitus. ℂ Sed cõtra. dicit Ariſt. ꝙ tria ſunt ꝑncipia trãſmutationis ⁊ motus. ſ. mã 1° pħ.t.c.67. forma ⁊ priuatio. ⁊ ſm hoc opʒ ꝙ potẽtia materie nihil ponat aliud a priuatione materie: ⁊ qꝛ ꝑuatio nõ facit cõpoſitionem a mã: ideo remanet mã ſimplex. ergo a ſili potẽtia intellectus poſſibilis nõ dicet aliqđ aliud a ꝑuatione ⁊ eſſentia ipſi⁹ intellectus. cũ igit priuatio nõ iducat cõpõneʒ aliq̃ȝ remanebit ꝙ intellectus ſit poſſibilis ⁊ ſimplex. ℂ Solo. dicimus intellectũ poſſibilẽ eſſe ſimplicẽ. ℂ Ad ꝑmũ aũt dõm ꝙ potentia nõ ponit niſi nãm intellectus qua ipſe ſuſceptibilis eſt intelligibilium: ⁊ hec nã nõ eſt aliud ab ipſo. ſicut. n. mã per ſeipſaʒ ſuſceptibilis eſt formaꝝ: ita intellectus poſſibilis per ſeipſm eſt ſuſceptibilis intelligibiliũ: ⁊ ſic idem eſt dictũ per poſſibile ⁊ per intellectuʒ: ſed ſub alia rõne: que tñ ratio nihil addit eo ꝙ eſt rõ priuationis. ℂ Ad aliud dõm ꝙ aĩa intellectiua cõpoſita eſt: ſed pars eius que eſt intellectus poſſibilis nõ eſt cõpoſita: ſicut etiam compoſituʒ ex materia ⁊ forma partes ſue eſſentie non habet cõpoſitas. ſ. materiam ⁊ formam. aliter enim eſſet abire in infinitum.

ℂ Utrum ſint tres gradus intellectus poſſibilis.

TErtio querit de gradibus potentie itellect⁹ poſſibilis. Et vident eſſe tres pp ſimilitudineʒ mãe. Eſt eni mã idiſpoſita ⁊ mã diſpoſita. Et eſt mã perfecta ſub forma. Et ſic eſt itellectus poſſibilis qui dr̃ idealis ab Alexãdro. ⁊ diſpoſitus per ꝓn° ꝑma quus ignoratis ignorat ſcientia: ⁊ quib⁹ ſcitis nõ de neceſſitate ſcitur. ⁊ eſt itellect⁹ ſub ſcia. hoc ẽt videt dicere Ariſt. vbi dicit in 2° de aĩa ꝙ ſciens Tex.cõ.57. aliqđ ſicut ſi dicamus hoiem ſciẽtem qm̃ ipſe ſcibiliũ eſt. ꝑ hoc eni non ponit niſi mãlis potẽtia ad ſciẽdũ. ℂ Item duplex eſt ſciens ſicut iã diximus ſciẽtem hñtem grãmaticã: et per hoc innuit potẽtiam que facta eſt per habitũ. ℂ Iteʒ dicẽ ꝙ cũ nõ ſit ſimplex ꝙ potẽtia dr̃ ſic. ſed aliud vtiqꝫ ſi dicam⁹ pueꝝ poſſe militare. Aliud aũt ſicut in etate exiſtem ſic ſe hʒ ſenſitiuũ et ſciẽtificũ. ⁊ intendit dicere ꝙ potentia ante habitũ non dr̃ vno mõ ſed vna eſt ſicut potẽtia militãdi in puero que eſt mãlis ⁊ indiſpoſita. Alia eſt ſicut potẽtia militandi in iuuene que eſt potẽtia diſpoſita: qꝛ talis iaʒ cognoſcit arma militie: eãdem diſtĩõneʒ ponit Auicẽna. ℂ Sʒ ꝯ. potẽtia intellectus poſſibilis nõ eſt niſi ad itelligibile. ergo habito intelligibili erit potẽtia perfecta. ſed ꝓpõnib⁹ ꝑmis habitis habet itelligibile. ḡ potẽtia eius pfecta erit ⁊ ſic nõ erũt niſi duo gradus potẽtie. ſ. idealis ⁊ perfecta. ℂ Item mã in potẽtia eſt ad formã: ⁊ quãdo hʒ eam que maxie eſt forma ſubalis tunc eſt perfecta. ḡ a ſili cum itellectus poſſibilis ſit in potẽtia ad intelligibile: erit ipſe maxie perfectus quando attingit maxie intelligibile. ſed ꝑma ꝓn° ſunt maxime itelligibilia. ḡ quãdo attingit illa erit maxie perfectus: ⁊ ita iteꝝ ceſſabit gradus medie potẽtie. ſ. diſpoſite. ℂ Sʒ contra hoc eſt: qꝛ ſm hoc ſciẽs ꝑma ꝓn° eſſet mag perfectus ſm intellectũ q̃ȝ ſciẽs artẽ. ℂ Querit iuxta hoc vtrũ intellectus poſſibilis ſit in potẽtia ad omne itelligibile ⁊ videt ꝙ non. dicit eni Ariſt. in 3° de aĩa ꝙ ipſe ſeipm põt itelligere. Sʒ contra. Tex.cõ.8. nihil eſt in potẽtia ad ſeipm. ḡ intellectus poſſibilis non eſt in potẽtia ad oẽ intelligibile. ℂ Iuxta hoc iterum queritur vtrũ vna potẽtia intelligit oĩa intelligibilia. ⁊ videt ꝙ non. dicit eni pħs in libro de aĩa. ꝙ vnuſqſqꝫ actus habet fieri in ꝓpria mã: ſed intelligibilia nõ ſunt actus vnius. ḡ non hñt fieri in vno tanq̃ȝ in ꝓpria mã. ḡ intellectus poſſibilis ꝑ vnã potentiã nõ põt ſuſcipere oĩa intelligibilia. ℂ Iteʒ dicit Ar. ꝙ ſicut potentia ſenſitiua eſt ad ſenſibilia ita intellectiua eſt ad itelligibilia. ſed potẽtia ſenſitiua diuerſificat ſm diuerſitatẽ ſenſuum. ergo ⁊ itellectiua diuerſificabit ſm diuerſitatem itellectuũ: ⁊ ita ſicut habemus plures ſenſus ita habebimus plures itellectus poſſibiles. ℂ Item mã gñabilium ⁊ corruptibilium diuidit eſſentialr̃ per diuerſitateʒ formaꝝ ſubalium ⁊ oppõneʒ ꝯtrarioꝝ. Similr̃ potẽtia aĩe que eſt ſenſus ſpecialr̃ diuidit per diuerſitatẽ formaꝝ ſenſibiliuʒ. An‑

ditus enim nō eſt in potētia ad colorē: nec ecōtra viſus ad ſonum. ergo a ſili videt ꝙ intellectus poſſibilis ſubalr diuidatur penes diuerſitatē intelligibiliū: ⁊ ſic iterū ſequit ꝙ plures intellectus poſſibiles ſubaliter differētes ſint in anima. ¶ Itē cū triplr res abſtrahātur vt dicit Ariſt. Querit vtrū eadem potētia poſſibilis intellectus ſit ad intelligibilia tripliciter abſtracta. ⁊ videt ꝙ nō. illud eni qd diſtinguit genere differētiam: ſed actus diſtinguit potētiaꝫ. ergo generat differētiam potētie. Intelligibile aūt ſeparatū a motu ⁊ materia diuerſum eſt ab itelligibili ſeparato a motu ⁊ nō a materia: ⁊ hec duo diuerſa ſunt ab illo itelligibili: ꝙ nec a motu nec a materia ſeparat. ergo videt ꝙ talia itelligibilia faciunt differre potētiam intellectus poſſibilis: ſed talia intelligibilia ſunt mathematica ⁊ metaphyſica ⁊ nālia. ergo nō eodeꝫ intellectu poſſibili poſſunt itelligi illa tria. ¶ Cōtra. hoc eſt qd dicit Ariſto. ꝙ itellectus poſſibilis eſt in quo eſt omnia fieri. ¶ Itē dicit ꝙ eadeꝫ intelligētia poſſibili aliter ſe habēte intelligant vt nālia mathematica ⁊ metaphyſica: nālia accipiūtur per extēſam intelligētiam: mathematica ⁊ metaphyſica per circūflexam. ¶ Solu. dicēdum ꝙ tres ſunt gradus intellectus poſſibilis ad ſciam. ſed ad intelligibile non ſunt niſi duo. ſcia eni eſt habitus cōſtitutus ex cōpōne intelligibiliū: ⁊ ꝓpter hoc primus ponere gradus ad ipſaꝫ eſt itellectus humanus idealis qui de numero ⁊ nā eſt ſcie. 2° autē eſt habitus ꝑncipiorum qui ſunt quaſi iſtrumenta ad acquirendam ſciam. 3° autem hꝫ ſciam: ⁊ pōt cōſiderare quando vult. ad intelligibile aūt nō ſunt niſi duo gradus. ſ. ante itelligere ⁊ ſub eoipſo ꝙ itelligere non habet diſpōnem precedētem ſe in itellectu poſſibili: ⁊ per hoc patet ſolutio ad tria prima. ¶ Ad id qd iuxta hoc querit vtrū ipſe ſit in potentia ad itelligibile qd eſt dicēdum ꝙ ipſe ſeipſum duob⁹ modis intelligit. ſ. vt intelligibile diſtinctū ab aliis itelligibilib⁹: ⁊ ſic nō ſemper itelligit ſe in actu: qa cum non ſimul plura poſſumus itelligere ſequeret ſi ſemper ſic itelligeret ſe in actu ꝙ nunꝙ itelligeret aliqd hoꝝ itelligibiliū in actu: tñ nō eſt in potētia ad ſe ſm ꝙ ſic itelligibile eſt: eo ꝙ oīs virtus intellectiua pōt cōuerti ſupra ſe quādo voluerit ſicut in libro de cauſis habet. Alio mō itelligit ſe cum oībus intelligibilib⁹: ⁊ vt ſubm eoꝝ nō diſtinctum ab ipſis: ⁊ ſic iterum in potentia nō eſt ad ſe ſed ad intelligibilia: ⁊ hoc pꝫ per verba Alexandri in libro de itellectu ⁊ itelligibili ſic dicētis. Cū itelligit intellectū itelligit ſeipſm: eo ꝙ itelligit itellectū ipſe ſit itellectus: nō ꝙ ipſe eſt itellect⁹ q eſt in effectu ⁊ ipſe itelligit ea: ipſm ⁊ itellectū ſiūt vnū qdē: ſꝫ cū nō itelligit eū eſt aliud ab eis. Silr dicit qñ ſenſus ſentit ſeipſꝫ: ſꝫ cū ſentit ſenſata tūc hāc actionē ipſe: ⁊ ſenſata ab eo ſiūt vnū qdē. ¶ Ad id qd vlteri⁹ querītur. Vtrū vna potētia itelligit oīa intelligibilia. dicēdum ꝙ duplex eſt po^a. ſ. idiſpoſita ⁊ habitualis. ⁊ vna eſt potētia itellectus poſſibilis idiſpoſita ſꝫ nō vna habitualis. dcm aūt phi intelligit de actib⁹ illis: q ſunt act⁹ in diuerſa rōne. ſꝫ oīa intelligibilia ſm cōparationē ad itellectū ſūt act⁹ vni⁹: qa ſūt in rōne ſimplicis abſtracti a mā ⁊ ab appēdiciis māe: ⁊ hāc diuerſitatē p cōparationē ad res itellectas vt iſra ꝓbabit. ¶ Ad aliū dicēdum ꝙ nō eſt ſile omino de po^a itellectiua ⁊ ſenſitiua. Sēſitiua eni eſt po^a organica que corrūpit ab excellēti ſenſibili: ⁊ idcirco ēt nō pōt ſuſcipe oīa itelligibilia: qa organū ſuū nō eſt fabricatū ad nām oīuꝫ ſenſibiliū. itellus aūt eſt po^a ſine organo: ⁊ idcirco pōt recipe oīa intelligibilia. ¶ Ad aliū dicēdum ꝙ ſꝫ mā gñabiliū ⁊ corruptibiliū diuidat a forma: tñ nō eſt ita de po^a itellectus poſſis. forma eni gñabiliuꝫ eſt forma dans eē. ⁊ ſic nō eſt vnū eē oīuꝫ gñabiliū ita neqꝫ pōt eē vna nūero mā: ſed in itellectu forme que ſūt itētiōes reꝝ ſunt: ⁊ pp hoc po^a itellus poſſibilis nō diſtiguit penes illas. ¶ Ad aliū dicēdum ꝙ triplr forme ſunt abſtracte ſm rationeꝫ diffinitiuam: ⁊ ratio huius diuerſitatis ſignificabitur infra cū diſputabitur de itelligibilibus. ſed tñ ſm rōnem itelligibiliū vno mō abſtrahunt. ſ. vt vniuſe ſeparet a particulari per abſtractionem a materia ⁊ materie appendiciis.

¶ Vtrū itellus poſſis ſit corruptibilis.

Quarto querit Vtrū itellus poſſibilis ſit corruptibilis vel nō. Et videt ꝙ ſic: qcūqꝫ eni potentia ineſt alicui alio mediāte: illa neceſſe eſt corrūpi corrupto illo quo mediāte ineſt. itellus poſſibilis eſt potētia que nō ieſt niſi mediāte phātaſia. ergo neceſſe eſt eam corrūpi corrupta phātaſia. pma pꝫ per ſe. 2° ꝓbat per hoc ꝙ itellus poſſibilis nō abſtrahit niſi a phātaſmate vt dicunt Auicē. ⁊ Auer. ¶ Item Ariſt. in p° de aīa: maxime videt propriū aīe itelligere: ſed hoc aut eſt phātaſia quedā aut nō eſt ſine phantaſia: nec hoc contingit ſine corruptiōe eē. ¶ Itē quecūqꝫ potētia corruptibilis corrupta aliq parte corporis ipſa non manet corrupto corpore. pma pꝫ per ſe. 2° ꝓbatur per hoc: ꝙ ſi media cellula que ſyllogiſtica dī corrūpit ēt corrūpitur vſus itellus ⁊ rōnis. Dicit eni Joānitius. ꝙ cognitio ⁊ rō ſunt in cerebro in medio capitis: phātaſia aūt in fronte ⁊ memoria in occipite. ¶ Item nulla po^a eſt in natura que nō pōt ꝓduci ad actuꝫ. ergo oīs potētia paſſiua cōplebitur per aliquam actiuā ⁊ mouenteꝫ: ſed intellectus poſſibilis eſt potētia paſſiua. ergo ſi itellus poſſibilis nō corrumpitur mouēs ſuum nō corrumpetur qd falſum eſt. ergo itellectus poſſibilis corrūpitur. ¶ Sꝫ 𝔷. qcquid eſt in aliquo ſubalr nō corrumpit niſi corrupta ſuba illius cui ineſt. itellus poſſibilis aīe rōnali ineſt ſubſtātialr. ergo non corrumpit niſi corrupta ſuba aīe rōnalis. ſed ſuba aīe rōnalis eſt icorruptibilis vt dicit phs. ergo itellus poſſibilis. ¶ Item potētia materie nō pōt abſtrahi ab ipſa mā: ſi enim abſtraheret mā non eſſet ſimplex: ⁊ eſſet aliqua mā: que nō poſſet eē ſubm alicuius forme. ergo ſilr a ſuba itellectiua nō pōt ſeparari potētia qua ſubiicitur intelligibilib⁹: ſed ſuba eſt perpetua ⁊ icorruptibilis vt infra ꝓbabit. ergo potētia itellus poſſibilis. ¶ Item dicit Auer. in 3° de aīa. ꝙ intellectus poſſibilis eſt icorruptibilis ſm ſuam ſubam: ſꝫ corruptibilis per ſpēs que ſunt in ipo: ſicut hō muſicus corrūpitur dum deſinit hic muſicū: ⁊ tamē hō non corrumpit. ¶ Itē id quo eſt oīa fieri in gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ eſt ingenerabile ⁊ icorruptibile. hoc eni eſt mā que eſt ſubiectum trāſmutationis. ergo ſilr erit in intelligibilibus: qa id in quo eſt oīa itelligibilia fieri erit icorruptibile: ſꝫ hoc ē itellectus poſſibilis. ergo itellectus poſſibilis erit icorruptibilis. ¶ Cōtra hoc totuꝫ videt eſſe dcm phi qui dicit ꝙ paſſiuus itellus corruptibilis eſt ſine quo nihil intelligit aīa. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ itellus poſſibilis ſm ſubaꝫ ⁊ potētiā eſt icorruptibilis: ſed corruptibilis eſt per accñs. ſ. per actuꝫ qui eſt in ipo: ⁊ hec corruptio nō eſt niſi obliuio itelligibiliū: ⁊ ſic itelligit dictum phi. ¶ Ad pmū dicēdum ꝙ cōtra hoc eſt: ꝙ intellus duob⁹ modis intelligit. ſ. per formas itelligentiaꝝ ſeparataꝝ: ⁊ hūc modū accipit ipſe ab intelligentia pma ⁊ vtitur ipſo poſt mortē. Alio mō itelligit a phātaſmate abſtrahēdo vniuſe: ⁊ hoc mō vtitur in corpore. vñ ſꝫ quēdā actū intelligendi intellus poſſibilis habeat mediāte phantaſia: nō tñ potētiā intelligēdi hꝫ mediāte ipſa: nec oēm actū itelligēdi accipit ab ipſa. Qd aūt itellus poſis actū itelligēdi hēat quēdā ab itelligētiis ſeparatis pꝫ p hoc qd ſepe ſupra habituꝫ eſt in qōne de reuelatiōe ſomnioꝝ. ꝙ aīa itellectiua eſt iſtrm intelligētie. Preterea hoc iā ſtatiꝫ ꝓbabit in ſeqnēti articulo. ¶ Ad aliud dicēdum. ꝙ ex dicto Ariſ. nō ſequit niſi ꝙ qdā actus intelligēdi corrūpat. ſ. qui eſt ex phātaſmate: ⁊ hoc idē dicit Apſus ⁊ Aug⁹ in epſa ad Corin. nunc cognoſco ex pte: tunc aūt cognoſcā ſicut ⁊ nūc cognitus ſum: ⁊ idē ex pte cognoſcimus ⁊ ex pte ꝓphetizam⁹: cū aūt venerit qd pfectū eſt euacuabit qd ex pte eſt. ¶ Ad aliū dicēdū ꝙ itellus poſis nō corrūpit ex corruptione medie cellule niſi quo ad illū actū q eſt ex phātaſmate. Si aūt querat quare nō ſit ex actu alio. Dicēdum ꝙ fortiores mot⁹ in aīa ſemp excludūt debiliores. vñ cū mot⁹ ſenſuū ⁊ phātaſie ſit in hīatib⁹ corruptū caput ſunt fortiores interiorib⁹ motib⁹ itellus: nō ita depēdunt mot⁹ itellus niſi qñqꝫ in reuelatiōe: qs reuelatiōes Ariſ. i 2° de aīa de ſomno ⁊ vigilia vocat veras intelligentias ſine phātaſmate exiſtētes vt ſupra habitum eſt. ¶ Ad aliū dicēdum ꝙ potentia intellectus poſſibilis poſt mortem complebit ab itellectu agēte: ⁊ a formis que ſunt in intelligentiis ſeparatis: ⁊ ideo nō erit ſuperuacua. Dicit enim phi ꝙ aīa poſt mortem cōuertitur ad motorē pmū: ⁊ hic eſt finis proſperitatis eius.

¶ Qualiter intellectus poſſibilis intelligit poſt mortem.

Ultimo querit qualr intellus poſſibilis itelligit poſt mortem. Et qdam dicunt ꝙ aīe itellectiue ineſt duplex intelligendi potentia. vna. ſ. in ſe ſm quā itelligit per formas ordinis vniuerſi

Tex. cō. 1a.

Cōmēto. 5.

3° de aīa. t. c. 20

Duplex modus quo itelligit itellectus.

uerſi ſicut dictum eſt ſupra de ſingulis. Alia ineſt in cōparatione ad corpus ſm quā intelligit accipiendo a phātaſmate et illa vertitur in corpore. ¶ Sed cōtra. quecūq; potentia in ſe ineſt alicui in ſe nō derelinquet ſubam eius: magis ineſt ei ſubſtantialiter ꝙ illa que ineſt ei in cōparatione ad aliud. potētia intelligendi per formas ordinis vniuerſi ineſt anime in ſe nō derelinquēs ſubſtātiam eius et poſt mortem. potētia autē intelligēdi ex phātaſmate nō ineſt niſi in comparatione ad corpus. ergo ineſt ei magis ſubſtantialiter ꝙ illa. ¶ Item vlterius quecūq; potētia magis eſt ſubſtātialis magis eſt parata ad actum ꝙ illa que eſt accidētalis. potentia intelligendi per formas ordinis vniuerſi magis eſt ſubalis anime ꝙ potētia intelligendi ex phātaſmate. ergo magis dz eſſe parata ad actum: et ex hoc ſequit ꝙ aia in corpore ꝑcipue dz intelligere per formas ordinis vniuerſi et nō ex phātaſmate. ¶ Preterea querit per quē modū ille forme ſint in anima. Aut enim ſunt a natura. Aut per illuminationem intelligētiarum. Si pmo mō: tunc ſemp ſunt in aia et in corpore et extra corpus: et ita aia exiſtēs in corpore pōt itelligere p ipſas ſine phātaſmate. ¶ Preterea ſm hoc nō eſſet neceſſe ꝙ aia coniungeret: ſine corpore eni hēt itellectum oium quēadmodum itelligentie ſeparate. ¶ Preterea cū veriori et certiori mō cognoſcant res per hmōi formas que ſunt in intelligentijs ſeparatis ꝙ per formas acceptas ex phātaſmatib⁹: qđ pz ex hoc ꝙ in itelligentijs ſeparatis nō eſt opinio et ignorātia ſed certa ſcia. in hoībus autē eſt opinio et ignorātia videtur male egere creator cū aia rōnali ponēdo eā in corpore in quo capit iferiorem modū cognoſcēdi ꝙ hēt ex ſeipa. Si ppter hoc dicatur ꝙ hmōi forme ſunt in anima per illuminationes itelligētiarum. ¶ Contra. Auicēna dicit in x° metaphiſice ſue: ꝙ itelligentia mouet aiam niſi ſicut deſideratum mouet deſiderium: hoc autē eſt mouēs non motum a quo abſtrahitur forma deſiderabilis. ergo oportet ꝙ ipſa poſt mortem formas abſtrahat ab itelligentijs. Et queret modus abſtractionis et non erit facile fingere. ¶ Propter hoc dicunt quidā alij ꝙ quedam ſunt intelligibilia per ſe ſicut abſtracta a motu et a materia. Quedā ſunt cum motu et materia: vel quedā cum mā tm̄. Et ea que ſunt cum motu et mā ſunt ſenſibilia faciētia phantaſmata per ſenſus ꝓprios et per ſenſum cōem: et itelligunt duob⁹ modis. ſ. per ſuā eſſentiam vel per ſuum eē. et hoc eſt per ſuam qdditatē diffinitiuam et per eē ſue nature qđ habēt in ſubſtātia. Cum autē per ſuas quidditates non faciant phātaſmata intellectus eorum ſic conſideratorum non abſtrahitur a phantaſmate. et ſic poſſunt intelligi ab itellectu ſine phātaſmate exiſtēte poſt mortem per ſuum eē. Et adhuc conſiderantur duob⁹ modis. ſ. per comparationē ad ſubam in qua ſunt: et ſic cognoſcitur per ſubam ſicut habet in p° de aia. ꝙ vtile eſt quid eſt cognoſcere ad cognoſcēdum cauſas accidētium ſubſtātijs.

Tex.cō.xi.

Conſiderantur etiam ſm ſuas formas quas agunt in alijs ſiue corporeis ſiue icorporeis ſicut frigidum agit in calidū. incorporeis ſicut ſenſibilia agunt in aiam ſenſibilem. dicūt igitur ꝙ ſubſtātia que phantaſma non facit per ſe intelligibilis eſt: et hoc ſiue ſit quidditas accidētis ſiue ſubſtātie. Si accidētia ſm ſuum eē qđ habet in ſubſtātia intelligibile eſt intellectu deueniēdo in accn̄s p ſubam: et ſic dicūt itellectū poſſe itelligere poſt mortē ſubam et accn̄s. ſz illo mō ꝙ accn̄tia agunt ſuas opationes ſiue formas: in alijs nō itelligūtur poſt mortē qr ſic phātaſmata faciūt: et aia poſt mortem nō eſt ꝯiūcta phātaſie. ¶ Sz contra. omne qđ itelligitur actu vel habitu eſt in anima: ſube et quidditates rerum poſt mortem intelliguntur actu vel habitu. ergo ſunt in aia. Inde vlterius: oē qđ eſt in anima actu vel habitu: aut eſt concreatum illi aut acquiſitū. ſubſtātie et quidditates rerū ſunt in anima actu vel habitu. ergo ſunt concreate vel acquiſite. Si concreate: tūc etiam fuerunt in aia in corpore exiſtēte: et tunc etiam nō fuit neceſſe ipſas abſtrahere: ſic etiam incidimus in errorē Platonis ſm ꝙ oium ſcibiliū ſpecies ſunt in anima: et qđ quiſq; diſcit imemor recordatur. Si autē ſunt in anima per acquiſitionem cum ille motus non poteſt eē niſi per abſtractionem oportebit ꝙ anima poſt mortem abſtrahat a reb⁹ eſſentias et quidditates rerum ſine ꝑiudicio melioris ſnie. ¶ Solo. dicimus ꝙ anima poſt mortē intelligit per formas ordinis vniuerſi ſicut et intelligentia ſeparata. Que autē ſint forme tales ſufficienter explanatum eſt in qōne de angelis. et concedimus ꝙ ille forme cōcreate ſunt anime rationali. ¶ Ad id autē qđ obijcit in contrarium dicēdum ꝙ potentia intellectiua vna eſt vtroq; mō intelligendi. ꝙ autē aia duplicem hz modum intelligendi eſt ꝓpter duplicem diſpōnem ipſius. ſicut enī ſupra habitum eſt ipſa eſt vna in ſuba hñs quaſdam vires affixas corpori: et quaſdam non affixas: et ꝓpter hoc habēt vnum modū intelligendi per comparatiōes ad corpus. Aliū autem per cōparationem ad ſubas ſeparatas quibus ipſa eſt ſilis per hoc ꝙ eſt ſuba perpetua et icorruptibilis et inſeparabilis. Et ſi obijcit ꝙ hmōi forme ſunt in aia que nō indiget abſtrahere alias. dōm ꝙ forme ille nō ſunt vnius rōnis cum his que abſtrahunt. ille enim forme ſunt ad rem et nō ſunt rex rōnes eo ꝙ cōparant ad vniuſe et particulare eodē modo. forme autem que abſtrahunt ſunt rōnes vniuſes: et ꝓpter hoc etiam ſcie nō ſunt vnius rōnis hincinde. Qđ autē aia non agat per formas illas hoc eſt qz fortiores motus in cōparatione ad corpus excludunt alias que ſunt debiliores. oēs enī motus exteriores vt habet in libro de ſomno et vigilia fortiores ſunt interioribus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aia eſt in corpore: eo ꝙ dependet ad ipm ſubſtātialiter: ita. ſ. ꝙ ꝓpter quaſdam potētias ſuas non cāctur niſi in corpore lz non corrumpat corrupto corpore: et ſm illas cōparationes accipit perfectionē ſcie in ipſo que eſt per abſtractionem: et ideo ꝓficit ei qđ coniungitur in corpore. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aia non cōuertit ad intelligibilia niſi per formas quas habet apud ſe ſicut diximus de conuerſione angeli ad angelum in conuerſione de angelis.

¶ Queritur quid ſit intellectus ſpeculatiuus.

Deinde queritur de intellectu ſpeculatiuo. Et queruntur quinque. Quorū pmum eſt quid ſit intellectus ſpeculatiuus. 2ᵐ vtrū ipſe ſit res actu ſcita vt videt dicere Ariſto. 3ᵐ vtrum ipſe ſit vnus et idem numero in oībus animalib⁹ rōnalibus vt videtur dicere Auer. 4ᵐ vtrū ſpecies intelligibiles ſint in ipſo ſicut in loco vel ſicut in mā. 5ᵐ vtrum habitus eius poſt conſiderationē manet in ipſo vel in memoria vel omnino non manet in aia rationali.

AD primū ſic ꝓceditur. Dicit Alexander in libro de intellectu et itelligibili ꝙ intellectus ſpeculatiuus ſiue adeptus eſt cum intellectu et habz habitū vt intelligat: et eſt potens aſſumere formas intelligentiarum per ſuā virtutē vel potentiam que eſt in ipſo. ¶ Itē Auicēna intellectus in effectu ſiue ſpeculatiuus eſt qui intelligit quotiens vult intelligere ſine labore acquirendi. ¶ Sed cōtra pmū ſic obijcitur. itellectus poſſibilis eſt qui intelligit ꝛc. ergo videtur ꝙ intellectus poſſibilis ſit ſpeculatiuus. pma ꝓbat per hoc ꝙ accidēs nō mutat ſubam: et ſic videt: ꝙ lz habeat formas intelligibiles ꝙ adhuc ſit intellectus poſſibilis. ¶ Item intellectus ſpeculatiuus eſt intellectus in effectu et actu. omne autē qđ eſt in actu debet diffiniri per actum ſuum. ergo intellectus ſpeculatiuus per actum dz diffiniri: et ſic male dicit ꝙ ſit potens aſſumere formas intelligentiarum per ſuam virtutē vel potētiam que eſt in eo. ¶ Preterea in hoc nō videt differre ab intellectu poſſibili: qz intellectus poſſibilis potens eſt per ſuam virtutem aſſumere formas itelligētiarū. ¶ Itē nihil accipitur qđ iam habet. intellectus ſpeculatiuus iā habet formam intellectorū. ergo non eſt adhuc potēs aſſumere illam formam per ſuam virtutē. ¶ Cōtra 2ᵐ ſic obijcit: ſi intellectus ſpeculatiuus itelligit quādo vult et cōſiderat. Queritur vtrum virtus illa que mouet in opere ſit cōſideranda ex parte intellectus vel ex parte itelligibilis. et videtur ꝙ ex parte itelligibilis: qz in omni compoſito ex mā et forma operationes illius cōpoſiti attribuuntur forme ſicut mouenti. Conſideratio autē eſt opus compoſiti intellectus ex potentia et actu. ergo attribuet forme ſicut mouenti. pma ꝓbat in 2° de aia vbi ꝓbat Ariſto. ꝙ eſt forma aialis eſt etiam vt finis et efficiens operationū. et in 2° phyſicorū vbi habet ꝙ tres cauſe coincidūt in idem. ſ. forma finis et efficiens. 2ᵐ patet qz intellectus ſpeculatiuus cōpoſitus eſt ex potētia itellectiua et ſpecie intelligibili. ¶ Itē quicqd facit operari illud qđ eſt in potentia nō pōt operari per ſeipm: ipſz eſt ꝑncipaliter operans: ſpēs enim intelligibilis facit ꝯſiderare intellectum poſſibi-

Tex. cō. 37.
Tex. cō. 70.

lem: cum per ſeipm̄ cōſiderare non poteſt. ergo ſpēs intelligibilis principalr̄ mouet ad cōſiderandū. pͥma patet per ſe. 2° autē probaꝛ ex hoc qđ dicit Ariſt. ꝙ intelſus nihil intelligit ante actum. ¶ Itē dicit Ariſto. in pͥ° de morte ⁊ vita. ꝙ ſcia eſt in aīa ſicut anima in corpore. ſed aīa eſt in corpore cā operationū. ğ ſcia in aīa erit cauſa opationū. Operatio autem hec eſt ꝯſideratio. ğ ſcia ſiue ſpēs itelligibiles erūt cā cōſiderationis. vel nihil idē in eodem eſt mā ⁊ efficiēs in ꝯſiderādo vnū opus. ergo intelligibile in ipſo nō eſt mā ⁊ efficiēs ſʒ intelligibile ⁊ mā circa quā eſt ꝯſideratio. ğ nō erit efficiens cōſiderationis. ¶ Item oē opus eſt ab aliquo ⁊ ſup aliquid que nō poſſunt eē idem: ſed ꝯſideratio eſt ſuper itelligibile. ğ nō erit ab illo. ¶ Itē hoc videꝛ demōſtrare modus loquendi. Dicimus enī de intelſu qꝛ eſt ꝯſiderās in ſignificatione actiua: ⁊ de itelligibili qđ eſt ꝯſideratū in ſignificatione paſſiua: ⁊ nō cōuertimus locutionē vt dicamus itelſm eē cōſideratū ⁊ itelligibile cōſiderās. ¶ Itē in motu corporis ſic videmus ꝙ illud qđ eſt renouaꝛ ſm̄ formā vel ſitū illud eſt motū. illud aūt qđ vnū ⁊ idem manet nō renouaꝛ ſm̄ formā vel ſitū illud eſt immortale ⁊ mouens. ğ a ſimili illud qđ eſt in motu ꝯſiderationis vnū ⁊ idē manens erit mouens: ⁊ in quo ſuccedūt ꝯſiderationes erit mobile ⁊ motū: ſʒ intelſus ſit vnum ⁊ idē manens. intelligibilia aūt ſunt in qbꝰ ſuccedūt ſibi cōſiderationes. ğ intellectus erit mouēs ⁊ itelligibilia mota. ¶ Solutio. dōm ꝙ intellectus poſſibilis nō eſt hīs habitū niſi in potentia. cū enim diſtinguaꝛ poſſibilis itelſus a ſpeculatiuo nō diſtinguaꝛ ex pte ſubiecti: ſed ex parte potentie ⁊ actus. poſſibilis eni eſt qui eſt in potētia: ⁊ ſpeculatiuus eſt qui eſt in actu: ⁊ ꝓpter hoc a phis potius dr̄ gradus intellectus ipſiꝰ ꝙ̄ alius intellectus. ¶ Ad pͥmū ğ dōm ꝙ formalr̄ poſſibilis non hʒ habitū ſicut ſpeculatiuus: ſed potētia habet tm̄ qđ eſt ſimplr̄ non hīe ſed hīe ſm̄ qđ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū dicit Alexāder. ꝙ ſpeculatiuus eſt potēs aſſumere formā intellectoꝝ per ſuā virtutē intelligit de potētia ⁊ virtute habituali hoc eſt que eſt ſtans cōpleta per habitū. ¶ Ad aliud dōʒ. ꝙ poſſibilis nō eſt potens aſſumere formas itellectiuorꝫ per ſuā ꝓpriam virtutē ſed indiget auxilio virtutis aliene vt aſſumat eas. ſ. ſtudij ⁊ doctrine inuentionis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duplex eſt aſſumptio alicuius. ſ. ad eſſe ⁊ ad vſum. Intellectus aūt ſpeculatiuus nō aſſumit formas itelligibilium ad hoc ꝙ eē hēant in ipſo: qꝛ iam inſunt ei ſed aſſumit eas ad vſum cōſiderādi ſm̄ ꝙ dicit Victorinus ꝙ vſus eſt actꝰ eliciuus ex habitu. ¶ Ad id qđ queriꝛ de 2° diuiſiōne dōʒ. ꝙ ipſa eſt data de potentia itelligibili cōpleta per actum. ¶ Ad id qđ queritꝛ. vtrum virtus motiua in opere cōſiderationis attribuaꝛ intellectui vel ſpeciei itelligibili. dōm ꝙ vtriſqꝫ diuerſimode. ſpēi enī attribuitur vt forme regēti in opere: ⁊ intellectui attribuiꝛ vt efficienti ⁊ agēti. ⁊ ꝓpter hoc dicit Alexāder ꝙ itellectus ſpeculatiuus eſt ſicut virtus artificis habētis artem. Ars autē in artifice mouet vt forma regens in opere: virtus vō artificis mouet vt efficiens ⁊ agēs ſup materiā. ¶ Ad pͥmuʒ ğ qđ obijciꝛ dōm. ꝙ eſt cōpoſitū ex eo ꝙ eſt tm̄ potentia ⁊ actu: ſicut cōpoſitū ex mā ⁊ forma ſubſtantiali que dat eſſe: ⁊ in illis verū eſt ꝙ opationes cōpoſiti pͥncipaliter reducunꝛ ad formam vt ad mouēs ⁊ agens ⁊ nō ad mācharacterm niſi per accñs ⁊ per poſterius ſicut operationes hominis reducunꝛ ad aīam per ſe pͥmo: ⁊ ad virtutes corporeas vt ad mouens ⁊ motū: ⁊ ita per accñs ⁊ per poſterius: ⁊ eſt cōpoſitum ex ſubiecto ⁊ accidēte. ⁊ cū ſubm̄ ſit ſimplex in actu ſʒ in potētia ſit reſpectu accñtis: ⁊ in illo cōpoſito nō eſt verū ꝙ operatiōes eius reducunꝛ per ſe ad formā ⁊ per accñs ad ſubm̄. Eſt iterū compoſitū ex eo ꝙ ſimplex eſt actus: eius tm̄ in potētia ad aliquid aliud ⁊ ex actu ⁊ in illo adhuc vnus verum eſt: ⁊ talis cōpoſitio eſt in itellectu ſpeculatiuo qui ſimplex eſt forma ⁊ actus. Eſt tamē in potentia ad ſpēm intelligibilis: ⁊ ex ipſa ſpecie intelligibili: ⁊ ꝓpter hoc cum ipſe ſit forma ⁊ actus cōuenit ei agere in aīali operatiōe que eſt cōſideratio ſpēi: aūt cōtingit agere vt regēti opus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum dicit Ariſt. ꝙ ſcia eſt in aīa vt aīa in corpore intelligit comparationem forme ad ſubm̄ tm̄. forma enim eorū corrūpiꝛ corrupto ſubiecto ſi tm̄ forma eſt: ⁊ in hoc ꝯuenit ⁊ forma ſubalis ⁊ accñtalis: ⁊ hñt ēt quaſdaʒ ꝓprias corruptiones vt ſcia corrumpaꝛ per obliuionē manēte ſubiecto: ⁊ de huiuſmōi cōparatione loquiꝛ ibi Ariſt. nō intēdens ꝙ ſit in oi bus ſic. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itelſus ſpeculatiuus non oīno accipit potentiā ꝯſiderādi a ſpecie itelligibili: ſʒ accipit ipſaʒ vt regens: ⁊ circa qđ eſt ꝯſideratio: ſicut ēt virtus digeſtiua nō accipit virtutē digerēdi a nutrimēto ſʒ nihil digerat aliꝗ̄ hēat nutrimētū. Et qđ dicit phūs ꝙ nihil itelligit aū ſpeciem itelligibilē: hoc verū eſt eo ꝙ nō hʒ regēs circa qđ operetꝛ. ¶ Ad id qđ obijciꝛ ꝓ altera pte dōm: ꝙ ſi ꝓprie loquamur ſpēs itelligibilis nō eſt mā ꝯſiderationis circa quaʒ eſt cōſideratio: ſed potiꝰ res cuiꝰ eſt illa ſpēs: ſicut ēt in viſu ſpecies viſibilis nō eſt mā circa quā eſt viſus ſʒ potiꝰ res viſa. Et ſi nō ſiat vis in hoc: tunc dōm eſt ꝙ aliter eſt in motibꝰ aīe ⁊ aliter in motibꝰ corpoꝝ exterioꝝ. Corpus enī nō mouet ſe: ita ꝙ idm̄ ſit mouēs ⁊ motū: ⁊ tn̄ itellectus cōſiderando ꝯuertiꝛ ſupra ſe: ita ꝙ ipſe ſit ꝯſiderās ⁊ ꝯſideratū ⁊ mouens ⁊ motū: ⁊ hoc ꝯtingit nō ſm̄ idē: ſed qꝛ ſpēs itelligibilis eſt in duplici ꝯſideratione. Eſt ēt ſpēs rei ⁊ ſpēs itelſus. ſed rei ſpēs eſt ſicut in quā ducit per hoc ꝙ eſt rō rei ⁊ qdditas. ſpēs vō ⁊ itelſus eſt vt forma pfectiua poſitione eius: et ideo pōt ipſa eē in cōſideratiōe mouēs ⁊ mota vt eſt forma intelſus mouens: mota vō nō eſt forma rei. Et ſi obijciꝛ ꝙ forma ⁊ mā nō coincidūt in eādē rem. dōm ꝙ hoc eſt verū de mā ex qua eſt res ⁊ nō de mā circa quā eſt opus eo ꝙ illa frequēter eſt obm̄ opationis que per inſētionē ſue ſpēi mouet opationē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō pōt eſſe idem ſm̄ idem a quo eſt opus ⁊ ſup qđ eſt: ſed ſm̄ diuerſa bn̄ ꝯtingit vt iam dictū eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itelſus eſt cōſiderās per modū loquēdi ⁊ accipimus itellectū vt agētē. Cū aūt dicimus ꝙ ſpēs intelligibilis eſt ꝯſiderata. dōm ꝙ accipimus ipſaʒ vt ſpēm rei ⁊ non vt ſpēm intellectus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ conſiderationes ſumuntur ſuper ſpēs intelligibiles ſm̄ ꝙ ſunt ſpēs rerum qꝛ ſunt ſic mote ⁊ conſiderationis materia.

¶ Utrum intellectus ſit res ſcita.

Secundo queriꝛ Utrū intelſus ſpeculatiuus ſit in actu res ſcita. Et videꝛ ꝙ ſic. Dicit enī Ariſto. in 3° de aīa ꝙ idem in actu ſcia eſt rei. Tex.cō.ſ. 2° ð aīa.t.cō.
¶ Item dicit Ariſt. ꝙ ſenſus eſt idē in actu cū 14
ſenſibili. ¶ Iteʒ dicit ꝙ ſcia in actu eſt res ſcita. ¶ Itē dicit in 3° de aīa. ꝙ in his que ſunt ſi Tex.cō.9.
ne mā idem eſt itelſus ⁊ qđ itelligit. ſcia vꝫ ſpeculatiua et qđ ſpeculatū eſt idem eſt. Ex oībus his accipiꝛ ꝙ intelſus ſpeculatiuus idem ſit in actu cū re intellecta. Si forte aliqs dicat ꝙ Ariſto. intellexit hoc de intelligibilibꝰ ſepatis a mā ſicut ſunt intelligentie. ¶ Cōtra in oībus itelligibilibus vt hoc verū eſt ꝙ ſunt ſeparata vt dicit Ariſt. ⁊ Auic. ⁊ Auer. nihil enim cōiunctū mā ⁊ appēdicijs mā eſt itelligibile: hoc ergo itelligiꝛ de oībus itelligibilibus. ¶ Preterea eadē difficultas eſt de intelligētijs que eſt de mālibꝰ: cum enī itellectus ſpeculatiuus ſpeculaꝛ intelligētiā ipſe per hoc nō efficitur ſubalr̄ intelligentia ſʒ ſit idē actu cum itelligētia. ¶ Itē dicit Ariſt. in 3° de aīa. ꝙ aīa eſt ſicut manus. manus enī organū organoꝝ eſt. ⁊ intellectus eſt ſpēs ſpērum. ⁊ ſenſus eſt Tex.cō.18.
ſpēs ſenſibilium. cum enim dicitur ꝙ intellectus eſt ſpecies ſpecierum: aut intelligitur de ſpeciebus que ſunt in anima tm̄: aut de ſpeciebus que ſunt in rebus tm̄: aut de vtriſqꝫ. Si pͥmo mō: tunc oporteret duplices ſpēs eſſe in aīa ſm̄ intellectū vt. ſ. intelſus ſpeculatiuus eēt ſpēs aliquaꝝ ſpērum exiſtētiū in aīa: que nō eſſent in intellectu ſpeculatiuo: qđ abſurdū eſt. Si 2° mō: tunc oporteret ꝙ intelſus ſpeculatiuus eſſet ſpēs realis extra: qđ iterum falſum eſt. ğ relinquitur ꝙ tertio ſit ita. ſ. ꝙ per lꝫ ſpēs ſupponaꝛ ſpēs in itellectu: ⁊ per lꝫ ſpērū ſupponanꝛ rerū ſpēs extra. Si ğ intellectus ſpēs eſt ſpērum ipſe eſt ſpecie idem cū re extra: ⁊ quecūqꝫ ſunt ſpecie idē ſunt actu idem. ğ intellectus ſpeculatiuus eſt idem actu cum re itellecta. ¶ Si forte dicat aliquis ꝙ per lꝫ ſpēs ſupponiꝛ ſpēs in intellectu ⁊ per lꝫ ſpēruʒ ſupponanꝛ ſpecies in phātaſmatibꝰ. Cōtra. hoc eſt altera pars ꝓpōnis. Cū enī diciꝛ ꝙ ſenſus eſt ſpēs ſenſibiliū: ſenſibilia ſunt extra aīaʒ in rebꝰ ſenſatis. ğ videꝛ ēt ꝙ cum dr̄ intellectus eſt ſpēs ſpēruʒ ꝙ ſpēs ſint in rebus extra. ¶ Itē ſi ſit ita ꝙ imponētur ſpēs in phātaſmatibus ſequitur idē incōueniens qđ timeꝛ in alio. ille enī ſpēs ſimplr̄ ſunt ſpēs particularīū ⁊ particulares ſpecies in itellectu ſunt vlēs. ğ intellectus ſm̄ actū non hʒ ſpēs phātaſmatū. ¶ Preterea per rōnē ꝓbaꝛ dcm̄ pbt: quecūqꝫ enim ſunt in potētia idem: ſi potētia reducaꝛ ad actum ipſa

erūt

erūt actu idem.intellectus poſſibilis in potētia ⁊ ē idez in oi-
bus ſcibilibus.ḡ ſi potentia reducaſ ad actuz:ipſa erit actu
idē cum reb⁹ ſcitis:ſed in ſpeculatiuo reducitur ad actuz.ḡ
ſpeculatiuus eſt idem cū oib⁹ ſcitis actu.pma pz per ſe.2ª p
L.c, b.5.t.17 baſ per hoc qḋ dī in 3° de aia.ꝙ intellectus poſſibilis poten
tia eſt oia itelligibilis actu.℃ Itez qcūqz potentie pficiūtur
ab eodē actu ille ſunt idem actu.potentia intellus ⁊ potētia
rei ſcite pficiunſ ab eodē actu.ḡ ſunt idem actu intelľs ſciēs
Tex.cō.31. ⁊ res ſcita.pma pz per ſe.2ª pbaſ in 7° metaphiſice vbi pbaſ
ꝙ eſt actus vl̄is ⁊ particularis:qa rō rei ⁊ qdditas eſt intel
lectus ſciētis.℃ Sz ꝯ̄.qcūqz ſunt actu idem ſimplr ſunt idē
intellus ⁊ res ſcita ſunt actu idē.ḡ ſimplr ſunt idez.pª pbaſ
per hoc ꝙ idē eſt actu eſſe ⁊ ſimplr eſſe.2ª ſupponiſ per an-
te dicta.℃ Itez ſic lapis eſt ſcitus ⁊ hō eſt ſcitus ⁊ qcūqz vni
⁊ eidem ſunt eadem:ſimplr ipſa ſunt eadē:ſed lapis ſcitus
⁊ hō ſcitus ſimplr nō ſunt eadē intellectu ſcibili.ḡ ipſa ſunt
eadem.ḡ dū lapis ſcitur hō ſcitur qḋ eſt abſurdū.℃ Solo.
dōm ꝙ oia intelligibilia denudata ſunt a mā ⁊ appendicijs
māe:vel nuda per ſeipſa:⁊ pp hoc intellectus ſpeculatiuus
Act⁹ duplicē hz cōparatiōē. ſpēs eſt oium intelligibiliū ⁊ idē cum oib⁹ actu:ſed act⁹ du-
plicem hz cōparationē.vnā ad rem cui⁹ eſt actus:⁊ ſic eſt rō
rei ⁊ qdditas nullā dīiaz hz ab ipſa.Si eni hēet dīiam ſm il
lud in quo differret nō cognoſcereſ per ipm res ſcita.⁊ ideo
ſpēs que eſt in aia eſt pn̄m intelligēdi totā rem ⁊ totū eſſe rei
oino accipiſ vt actus totius rei.⁊ cū ſint in itellectu eo ꝙ pn
cipiū ſit intelligendi eſt ſcia res ſcita in actu ⁊ itellus ſpecu-
latiuus ſpeculaſ in actu.Aliā habz cōparationez ad id in q̄
eſt vt in ſubto:⁊ ſic nō eſt pn̄m intelligendi ſed pn̄m eſſe:⁊ qa
in intellectu eſt ſiīitudo accñtalis cauſat in ipſo eſſe accñta-
le.qa vō in re eſt forma nālis facit in ipſa eſſe nāle.⁊ hoc at-
tendens pħus dicit ꝙ ſcia quodāmō eſt res ſcita.⁊ in alio lo
co dī ꝙ intellectus eſt idez actu cū eo qḋ itelligiſ:ſm eſſe eſt
aliud:⁊ ſilr ſenſus cū ſenſibili eſt idem actu ſm eſſe eſt aliud
ſicut ſupra expoſuimus.vt tñ melius itelligaſ gloſabitu⁹ ſin
Quō itelligiſ dictum pħi ꝙ idē ſm actū ē ſcia rei. gula dicta Ar.Qḋ ḡ dicit ꝙ idez ſm actuz eſt ſcia rei triplr
gloſaſ.pª ſit idez.ſ.poſſibilis de quo ante feci mentionez.in
actu exñs eſt ſcia rei ⁊ intendit tūc dicere ꝙ ſpeculatiuus et
poſſibilis ſunt idem in ſuba ⁊ ſubto:ſed qñ poſſibilis eſt in
actu:tūc eſt ſcia rei.2° ſic ſpeculatiuus itellus qui eſt forma-
liter ſcia ſm actū eſt idez rei ſz nō ſm eſſe.3° mō ſic.ſcia ſpe-
culatiui itellus actu eſt idez rei.in oib⁹ his trib⁹ modis ve-
ra eſt ppō:ſz itelligendū eſt ſm Ar.⁊ Auic.⁊ Auer.⁊ Alex.⁊
Alpho.ꝙ cū dī intellus eſt ſcia itelligiſ ſcia ⁊ itellus eē vnuz
ſicut vnū ꝯgregatū ex ſubto ⁊ accñte qḋ dī idez actu cum re
qḋ eſt in actu ſiīi.ſz meli⁹ eſt vt dicaſ itellus ſpeculatiuus for
malr eſſe ſcia ⁊ actu idez rei vt prius habitū eſt.℃ Qḋ autē
dicit in 2° anīe ꝙ ſenſus eſt actu res ſenſata ⁊ ſcia res ſci-
ta iā explanatū eſt.℃ Qḋ vō in 3° anīe dī ꝙ aia eſt ſicut ma-
nus:manus eſt organū organoꝝ:ipſe gloſat in lib° de aia-
lib⁹ vbi dicit manus nō eſt vnū inſtrm ſed plura:qz eſt ſicut
inſtrm recipiens inſtra:nā ḡ dedit hoi manum vt poſſit vti
ipſa diuerſis modis:⁊ ita par hois eſt ſicut vngula ⁊ vngu
la etiā licts ⁊ gladi⁹ ⁊ alia inſtra:qz pōt oia iſta facē ⁊ crea
tio manus eſt ꝯueniens oib⁹ operationib⁹ qz eſt extenſa ⁊ di
uiſa in multas ptes:⁊ pōt vna pte ſola vti duab⁹ ⁊ multis ⁊
ſm diuerſos modos.Eſt ḡ ſenſus ꝙ manus eſt vl̄e organū
ad oia inſtra operabilia:⁊ ſic aia per duas ptes ⁊ ſpecies eſt
vtens oib⁹ ſpeciēb⁹:ſm ſenſibilez eni partez vtimur oibus
ſenſibilib⁹ ptib⁹:⁊ ſm itelligibilez vtimur oib⁹ vl̄ib⁹ itelligi
bilib⁹.oia eniz que ſunt ſenſibilia vel itelligibilia ſunt vt hē
in 3° de aia.nihilomin⁹ tñ ⁊ hoc eſt veruz ꝙ ſpecies que for-
malr eſt itellectus ſpeculatiuus eſt act⁹ ſpecieꝝ q̄ ſūt in re-
bus.℃ Ad id aūt qḋ ꝯ̄ hoc obijciſ per vltimā rōnez dōm ꝙ
Act⁹ duplex. duplex eſt act⁹.ſ.act⁹ nāe ⁊ rōnis.act⁹ nāe dat eſſe nāle qḋ eſt
eſſe ſimplex ⁊ que ſunt eadez in illo actu ſimplr ſunt eadem.
Actus autem rationis eſt intentio ⁊ ratio rei non principiū
eſſe ſed pn̄m cognitionis:⁊ ppter hoc que illo actu ſunt ea-
dem nō ſunt ſimplr eadem ſz ſm qd vt patet ex pdictis.

℃ Utrum vnus ⁊ idem numero intellus ſit in oib⁹ aialibus rationalibus.

Tertio queriſ Utrum vnus ⁊ idez numero i-
tellectus ſit in oib⁹ aialib⁹ rōnalib⁹.Et videſ
Cōmēto.5. ꝙ ſic.qa dicit Auerro.ſup 3m de aia.ꝙ vnus eſt
ſpecies itellect⁹ ſpeculatiui apud omnes ho-
mines.℃ Itez glo.ſup illud verbū velociter currit ſmo ei⁹.
Dicit ꝙ velox eſt ſicut equus vel angelus vel vētus alicubi
eſt nō vbiqz:velocitas aūt ipſa vbiqz eſt non eſt in pte nuſq̄
artaſ que nō mō eſt in equis ſed in alijs inaiatis:⁊ in eiſdē
tēpoꝝ pūctis vbiqz terraꝝ diffundaſ hoc nō pōt intelligi de
velocitate hac vel illa:ſz de vl̄i velocitate ſm ꝙ eſt vl̄is.cuz
igiſ hec ſint in itellectu ſpeculatiuo itellus ſpeculatiuus eſt
vbiqz terraꝝ vnus ⁊ idē:⁊ ita erit idez in oib⁹ rōnabilibus.
℃ Itē in pª poſterioꝝ dicit Ariſt.vl̄e dico ꝙ cū de oi ſit ⁊ per Tex.cō.11.
ſe eſt ⁊ ſm ꝙ ipm eſt.Ex hoc accipiſ ꝙ vl̄e eſt idē de omni.⁊
cū vl̄e ſit ſpēs itellus ſpeculatiui:itellus ſpeculatiuus in vna
ſpecie eſt de omni:⁊ ſic in eadē ſpecie intellus ſpeculatiuus
de omni eſt in vno ⁊ in alio.℃ Per rōnē aūt pbaſ idē ſic.qc
qd ſeparatū eſt ab oī mā ⁊ māe appēdicijs nō accipit dīiam
⁊ numeꝝ niſi dīiaz gnis ⁊ ſpēi.oē vl̄e ens in itellectu ſpecula
tiuo eſt ſeparatū ab oī mā ⁊ māe appēdicijs.ḡ nō hz nūm diffe
rentē numero ſed ſpecie ⁊ gnē.pma pbaſ per hoc qḋ dīc ꝙ
idē eſt vnū numero ⁊ mā.2ª pz per modū abſtractiōis itelle
ctus qui ſepaſ ab oī mā ⁊ appēdicijs māe.℃ Ex hoc vlteri⁹
ꝯcludiſ ꝙ vl̄e qḋ eſt in itellu oium hoīz:ſi eſt idē gnē ⁊ ſpē
erit ēt idē numero apud oēs:⁊ accipiſ hoc vl̄e aſinus qḋ eſt
idē ſpē ⁊ genere in itellu oium:⁊ ſic erit idē numero.℃ Itez
dicit Boe⁹ ꝙ ſpēs eſt totū eſſe idiuiduoꝝ eo ꝙ poſt ſpēz nō
eſt niſi mā idiuiduata.Dicit aūt Porphyri⁹ ꝙ pticipatiōe
ſpēi plures hoies ſunt vnus hō.ḡ remotis pticipātib⁹.ſ.ma
teriā idiuiduātib⁹ nō remanet niſi vnus hō ſimplex:ſed re-
moueſ per itellm oiuz hoiuz:ſm ꝙ oēs nō diſtinguunſ ni-
ſi per mām:remota mā erit idē apud oēs:vl̄e eſt hmōi.ḡ re
mota mā erit idē apud oēs hoies.ſed mā remoueſ per ab-
ſtractionē itellus.ḡ idem qḋ eſt in itellu eſt idē apū omnes.
℃ Itē qcqd oino facit idem apud oēs eſt idē.vl̄e oino facit
idem apud oēs.ḡ eſt idē apud oēs.pª pz per dcm̄ Damaſce
ni qui dicit ꝙ res differūt ppriis rōnib⁹.℃ Scḋa pbaſ per
hoc ꝙ eadē eſt cognitio quā conſtituit eadē rōne apud oēs.
Si forte dicaſ ꝙ vl̄e qdē eſt idem apud oēs:ſed nō itellus in
quo eſt vl̄e.℃ Cōtra.eadē numero paſſio nō eſt in diuerſis
ſubtis numero:ſed vl̄e qḋ eſt apud oēs eadē paſſio nume-
ro vt pbatū eſt.ḡ nō eſt in diuerſis ſubtis apū oēs.ḡ itellus
oium idē eſt numero.℃ Sz ꝯ̄.nō eadez eſt aia rōnalis in oi-
bus hoib⁹ qḋ ſufficiēter pbatū eſt ſupra.ḡ nec idē itellus:cū
intellus ſit po aie.ḡ nec idē qḋ eſt in itellectu eſt idem apud
oēs.℃ Itē dicit Auer.ꝙ itellus corrūpiſ corruptiōe itelligibi T.cō.30.⁊.39. 3° de anima.
liuz:ſed nō ſm ſubam.ſed vl̄e ſm ꝙ eſt idē apud oēs nō eſt
in itellectu ſed ſm ꝙ eſt ſpēs que eſt in itellectu ſicut in ſbto:
cū ḡ nō ſit idē ſubm nō erit eadē ſpēs.℃ Solo.dicēdū ꝙ nō
eſt idē itellus in oib⁹ aialib⁹:vt probāt vltime rōnes.℃ Ad
pmuz ḡ dōm.ꝙ itellus ſpeculatiuus hz duo.ſ.ſbm ⁊ ſpēm.ſb
lectuz aūt nō eſt idem apud oēs.ſpēs aūt cōſideraſ duobus
modis.ſ.vt rō rei ⁊ vt accñs aie.⁊ vt rō rei eſt apud oēs idē:
⁊ vt accñs vō aie idiuiduaſ in oib⁹ aialib⁹.℃ Ad aliud dicē
dū ꝙ velocius accipiſ vt rō velocitatis nō ꝯ̄cta hui⁹ vel il-
lius.℃ Ad aliū dōm ꝙ vl̄e eſt de omni hz ꝙ eſt rō ⁊ nā cōis
ſuoꝝ particulariū:⁊ nō ſm ꝙ eſt accñs aie.⁊ per hoc pz ſolo
ad ꝯ̄ tuoꝝ ſequētia que oia pcedūt ſm ꝙ vl̄e eſt rō ſuoꝝ pti-
cularīū abſtracta ab illis.℃ Ad aliū dōz ꝙ ſm ꝙ vl̄e eſt ac-
cidens aie non eſt ratio rei.qḋ pz:ratio enim eſt quidditas
rei ⁊ ſuba.ſpecies autē intelligibilis eſt accñs non rei ſed i-
tellectus:⁊ propter hoc cum indiuiduetur a ſolis intelligibi
libus numerabitur per numerum intelligibilium.

℃ Utrum ſpēs intelligibiles ſunt in intellectu vt in loco.

Quarto queriſ Utruz ſpēs intelligibiles ſunt
in itellectu vt in loco vel in mā.Et videſ ꝙ vt
in loco.Dicit eni Ariſt.in 3° de aia.ꝙ pħi be- Tex.cō. 6.
ne dicētes ſunt aiaz eē locū ſpēruz vbiqz nō to
ta ſed itellus neqz actu ſed potētia eſt ſpecies
ſupple aia intellectiua.℃ Itez qcqd eſt in aliq̄
a quo hz eē incorruptibile ⁊ ꝯſeruatoz eſt in ipſo vt in loco:
ſpēs aūt ſunt in itellectu vt a quo hñt eſſe icorruptibile.ergo
ſunt in ipſo ſicut in loco.pma pbaſ per hoc ꝙ locus eſt ſalua-
tiuus locati vt hē in 4° phicoꝝ.2ª pbaſ per hoc ꝙ vl̄e non Tex.cō.41.
eſt niſi in reb⁹ ⁊ in itellectu.In reb⁹ aūt corrumpiſ qa deſtru
ctis pmis ſubſtantijs ipoſſibile eſt aliqḋ alioꝝ remanere vt
habeſ in pdicamētis.⁊ in pª de morte ⁊ vita:ſm accñs cor-
rumpunſ que ſunt in ſubtis ꝯ̄trarioꝝ pp id qḋ de illo ſubto nō

pdicant ſubm.¶ Itẽ quecũq3 mouent ad aliqd vt ad im/
mortale ſimplr mouentur ad ipm vt ad locum.ſpẽn intelli/
gibiles ſic mouẽtur ad intellectum.ergo mouent ad ip3 vt
ad locũ.pma pbat per hoc q ſi aliqua mouent ad aliquid
mouent ad ipſum vt ad locum vel vt ad mãm.Et ſi vt ad
mãm mouẽtur tũc mouẽtur ad id qd ſimplr eſt mobile.Si
eni mouent ad locũ mouẽtur ad imobile.habemus enĩ in
Tex. cõ. 41. 4° phyſicoꝝ q locus vt locus ſemp eſt imobilis.ſed mot' ẽ
Tex.cõ.30. ab ipſo ⁊ ad ipm iz locus vt vas moueatur.2° pbatur in 7°
phyſicoꝝ vbi pbat q in intellectu nõ eſt aliqua ſpẽs motus.
¶ Sz ꝯ.omnis locus eſt terminus corporis alicui': itellus
4° ph.t.c.6.⁊ nõ eſt terminus alicuius corporis.g nõ eſt locus.¶ Itẽ Ar.
7.c infra. hic repbendit Hẽ ſiodũ qui dicit eãdẽ eẽ loci potẽtiaz ⁊ ma
terie:ſed potẽtia intellus ad ſpẽm intelligibilem eſt potẽtia
4° ph.t.cõ.15. materie vt ſupra eſt pbatum.g nõ erit potẽtia loci.¶ Itẽ re
⁊ infra. prehẽdit Platonẽ qui idẽ dicit eẽ locum ⁊ mãm:cũ mã ni/
hil terminet ſed potius terminet a ſpecie.locus aũt eſt for/
ma ⁊ ſpẽs vniuſcuiuſq3 quo terminant magnitudo ⁊ mate/
ria magnitudinis.cũ igitur itellectus ad ſpẽz ſit idealis ſm
Alex'.potẽtia ſua nõ erit potẽtia loci.¶ Itẽ iuxta hoc que/
ritur verũ itellus ſit potẽtia duarum ſpẽrũ.Et videt q ſic.
3° d aia cõ.36. Dicit enim Auer.ſup 3m de aia q quando oia ſpeculatiua
ĩtus ſinem. ſũt in nobis exiſtẽtia in potẽtia:tũc etiam agẽs continuat no
bis in potẽtia qd nõ cõtinuat nobis niſi per illa.⁊ cũ fuerit
exiſtẽtia in nobis in actu tunc ipſe continuat nobis in actu.
Ex hoc accipit q intellus eſt in potẽtia ad ſpẽm agentis et
ad ſpẽm intelligibilis:⁊ ita eſt in potentia ad alias ſpẽs ſil.
¶ Itẽ ibidẽ Auer.dicit.manifeſtũ eſt q ſubm itellectoꝝ ſpe
culatiuoꝝ ⁊ intellectus agẽtis eſt vnũ ⁊ idẽ ſimul hoc eſt dia
phanum qd recipit colorẽ ⁊ lucẽ ĩſimul ⁊ lux eſt efficiẽs co/
lorẽ ⁊ et hoc ſequitur idẽ.¶ Sz cõtra.actus hũt diffiniri in
2.de aia.t.cõ. ppria mã vt dicit Ariſto.Cum g ſpẽs agentis ⁊ ſpẽs intel/
24.⁊.26. ligentis non ſunt idẽ actus nõ erunt in vno vt in ppria po/
tentia ⁊ ſimul.¶ Solo.dõm ad pmũ q itellectus reſpectu
ſpẽrũ hz cõuenientiam cum loco ⁊ cõuenientiaz cum ſubto.p
hoc eni q confert eẽ ſimplr intelligibilib' ⁊ quodãmõ icor/
ruptibile hz conueniẽtiam cum loco ⁊ maxime cũ loco ſupe
Tex.cõ.50. riori:qa de illo dicit Ariſto.in 2° de gñatione ⁊ corruptione
q ſpẽs maxime in terminis eſt.formalia eni maxime ſũt in
loco ſuperiori ⁊ mãlia in inferiori.Item per hoc q variatio
Nõ qõo itellt intellectuũ ſit circa intellectũ ſine mutatione ipſius ⁊ mo/
gẽtia reſpectu tu ſimul hz ſilitudinẽ cum loco vt pbat in 2° obiectione.p
ſpẽrũ hz ꝯue/ hoc võ q eſt in potẽtia nõ põt agere per ſe ⁊ efficitur in actu
niẽtiã cũ loco per intelligibile:⁊ ſic hz ſilitudinẽ cum ſubto ⁊ mã:⁊ p hanc
⁊ cum ſubto. diſtinctionẽ pz ſolutio ad oia obiecta.¶ Ad id qd iuxta hoc
queritur.ſ.vtrum ſit potentia ad duas ſpecies ſimul.dicen/
dum q ſuſcipit ſpẽm agentis ⁊ ſpẽm intelligibilis.Sed ille
due ſpẽs non ſunt niſi actus vnius.Spẽs enim agentes eſt
actus ſpẽi intelligibilis ſicut lux eſt actus coloris ſicut ſupra
in qõne de intellectu agente eſt determinatum.Et per hoc
patet ſolutio eius qd obiicitur in contrarium.

¶ Utrum habitus intellectus ſpeculatiui poſt conſideratio
nem manet in ipſo vel in memoria.

Quinto ⁊ vltimo querit Utrũ habitus intelle
ctus ſpeculatiui poſt conſiderationẽ manet in
ipſo vel in memoria aliqua que ſit pars aie ra
tionalis:vel nõ manet in aia rõnali.hec eſt qd
Auicẽne in 6° de nãlibus.⁊ videt q manet in
ipſo.Habitus enim eſt q aia ſm intellectum
poſſibilẽ eſt locus formarum intelligibilium.locatũ aũt ma
net in loco cõtinue.g videtur q ſpẽs continue poſt conſide/
rationem maneant in intellectu poſſibili.¶ Itez habemus
in pdicamẽtis.q habitus eſt qualitas difficile mobilis.cũ
ergo habitus ſit perfectio potẽtie cuiuſlibet:habitus mane
bit in intellectu.¶ Sz contra.forme remanẽtes poſt conſi/
derationem:aut manẽt in actu completo:aut in actu incõ/
pleto.Si pmo mõ:tunc cum ſint in intellectu in actu cõple/
to erũt in intellectu:ſed intellectus eſt virtus apphẽdens.g
ſpẽs ille in actu cõpleto manebũt i itellu tãq̃ i vtute apphẽ/
dẽte.Sz dic Auic' q apphẽdẽ hz actũ nihil aliud eẽ q̃ ſpẽm
eẽ ſm actũ in vtute apphendente.g intellectus poſt ꝯſidera
tionem ſpẽs illas apphendit in actu.ergo continue cõſide/
rat ſm actũ qd falſuz eſt.¶ Si dicat q non manent in actu
completo in intellectu poſt conſiderationem.ergo cũ actus

completus ſpẽrum intelligibilium nihil aliud ſit q̃ abſtra/
ctio omnimoda ſpẽrum a mã ⁊ materie appẽditijs:erũt il/
le ſpẽs poſt cõſiderationẽ ⁊ cõuertẽtes ad mãm ⁊ mãe appen/
dicias:ſed ois ſpẽs cõiuncta appẽditijs mãe in aliq̃ virtu/
tuz ſcie aut eſt vt in ſubto.g ille ſpẽs poſt cõſiderationẽ erũt
in aia ſenſibili vt in ſubto ⁊ nõ manẽt in intellectu. Si forte
dicat q hoc nõ eſt ꝯueniẽs eo q Ar.dicat q memoria eſt
intelligibiliũ per accñs.Cõtra.dicit Ariſto.in 2° de aia q Tex.cõ.5.
mutat' ex habitu in actũ nõ eſt alterat' ſm ſciaz:eo q nihil
nouũ recipit qd pus nõ habuit.igit itellus pcedens ex habi/
tu in actũ ꝯſiderãdi nihil nouũ recipit qd prius habuit:ſz ſi
ſpecies manent in memoria ſenſibili exigit noua abſtractio
ab appẽditijs materie.g noua acceptio ab itellectu poſſibi/
li.ergo itellus erit alterat' ſm ſciam in tali pceſſu qd eſt cõ/
tra pbm.igit poſt cõſiderationẽ nõ manẽt in memoria ſenſi
bili.¶ Si forte dicat q manẽt in memoriam rõnalis aie.
Cõtra.memorie actus eſt cõuerti ſup ſpẽm cũ itẽtione pte/
riti.itẽtio pteriti nõ eſt de rõne vlis.g ſpecies vlis nõ eſt in
aliquo ſicut in memoria.ergo aia rõnalis:que nõ hz niſi ſpe
cies vles non hz memoriã.pma pbat ex pbabitis.2° pbat
per hoc q eadẽ eſt rõ vlis in pterito in pñti ⁊ in futuro eo q
abſtrahit ab hoc ⁊ nũc.¶ Item tps eſt vna cõditio pticula/
ris.vle aũt remotũ eſt ab oib' cõditionib' pticularib'.g vle
remotũ eſt a diffa tpis.prima pbat per hoc q tps eſt ppe/
tas mot':⁊ mot' nõ eſt niſi pprietas ei' qd eſt in mã ptícu/
lari.2° pbat per rõnes pticularis ⁊ vlis.particulare eni eſt
q de vno pdicat vle qd de pluribus.¶ Itẽ ſic ois memoria
eſt cũ diffa tpis determinata:nullũ vle eſt cũ diffa tpis.ergo
nullũ vle eſt in memoria.Intellect' aũt tm eſt vlis.ergo nul
la memoria eſt in itellectu:⁊ qa de hoc plura ſũt dicta ſupra
in qõne de memoria hec in hoc loco ſufficiãt.¶ Si forte di/
cat ſicut dicit Auicẽna q hmõi ſpẽs poſt conſiderationẽ nõ
manent in itellectu poſſibili ſed per ipſas efficit intells poſ
ſibilis aptus ſufficiẽter ad petẽdũ itelligibilia ab itelligen/
tia agẽte.¶ Cõtra.ſm hoc ſpẽs nõ eſt in intellectu poſſibili
niſi quãdo actualr cõſiderat eã.ergo ſi 2° ꝯſideratione ali/
quid recipit itellus poſſibilis.ergo mutatus eſt:⁊ hoc eſt cõ
tra pbm.¶ Preterea illa intelligibilia aut ſunt ſemp itelli/
gentia agẽte:aut recipit ea.Si p° mõ tũc nihil addiſcimus
ſed per ſtudiũ ⁊ acqſitionem tm excitamur ad hoc vt cõuer
tamur ad intelligentiã agentem ⁊ accipiamus ab ea itelligi
bilia:⁊ hic eſt error Platonis.¶ Si 2° mõ tũc itellect' agẽs
eſt in potẽtia ad recipiẽdũ aliqd qd ſupra in qõne de intellu
agente multis rõnib' eſt improbatũ.¶ Si forte dicat q in/
telligibilia manent in aia ⁊ intellus poſſibilis cõuertitur ad
ipſam ⁊ tũc reſultãt in ipſo ſicut in ſpeculo.Contra.aut ma/
nent vt res per ſe exiſtẽs:aut vt in aliquo ſubto. Si p° mõ
tũc ſpẽs erũt ſube:qd falſuz eſt.res eni per ſe exñs nõ eſt niſi
ſuba cõpoſita.ſpẽs aũt que ſunt in aia ſunt paſſiones ſic ha/
bet in pn° perihermeniaꝝ.¶ Si 2° mõ cũ nõ ſint in aia niſi
in aliq̃ eius virtute ſunt.querat que ſit illa ⁊ redibit eadem
queſtio que prius.Si võ dicat q ſunt in memoria ſenſibilis
aie ⁊ manẽt in ipa ſic vlia:⁊ pptir hoc nõ exigit iterata ab/
ſtractio.¶ Cõtra.memoria ſenſibilis aie eſt potẽtia ſituata
in organo vt ſupra pbatũ eſt.ois aũt talis virtus nõ accipit
niſi formã habitem appenditias mãe ſic dicit Auicẽna.g me/
moria non accipit vle:qa vle abſtractio eſt a ſitu ⁊ mã ⁊ oi/
bus appẽditijs mãe.¶ Ad hoc rñdet Auicẽna eligẽdo illaz
partẽ q intelligibilia emanãt ab itelligẽtia agẽte in itellum
poſſibilẽ.⁊ q addiſcere nihil aliud ſit q̃ per ſtudiuz acqrere
aptitudinẽ pfectã in intellectu poſſibili ad cõuertẽdũ ſe ad
intelligentiã agẽtem ex qua emanant itellectus ſimplices in
intellectuz poſſibilẽ:q̃s tñ itellectus poſſibilis accipit cũ or/
dine ⁊ compoſitione.dicit etiam q hec aptitudo in intelle/
ctu poſſibili addiſcere eſt imperfecta:poſt addiſcere autem
erit perfecta:⁊ ideo poſt perfectionem illam nihil addiſci/
mus:qa nullam aptitudinem acquirimus quã non habea/
mus:ſed ante ipſam addiſcimus acquirendo aptitudinem
quã non habemus.¶ Sed ꝯtra.illa intelligibilia que ema
nant ab intelligentia agente aut ſunt abſtracta a phãtaſma
tibus aut ſemper ſunt in intellectu agente.Si pmo modo:
tunc oportet q in aliquo recipiantur vt in ſubto cũ abſtra/
cta ſint.hoc autem nõ eſt intellectus agens eo q ipſe non ſit
in potentia:ſed eſt agens vniuſaliter:ideo addiſcere nõ erit

tñ acqrere

tm̄ acgrere aptitudinē ꝯuertēdi ad ſe tm̄ itellectū agētē ſed etiā acgrere formā itelligibilē. ¶ Si 2° mō tūc nulla forma/ rū itelligibiliū acgrif per itellectū: ⁊ ſic nihil videnf ꝓdeſſe phātaſmata que accipiunf per ſenſus. Si forte dicaf ꝙ ꝓ/ ſunt ad hoc phantaſmata ꝙ ad ipſa determinanf vlia que emanāt ab itellectu agēte vlia determinabilia ad phanta/ ſmata illa. ¶ Cōtra. vlia vīr nō dterminanf ad phātaſma/ ta niſi attingat illud vel additionē ipſius: vel id qḋ emanat ab itellectu agēte nō attingit phantaſiā niſi in ſe nec aliquā ꝯditionē ſuā: ergo illud qḋ emanat ab itellectu agēte nō deter minaf a phantaſia. p° ꝓbaf per hoc: ꝙ vle nō ꝯtrahit a par ticulari niſi per hoc ꝙ iponif vel in alia ꝯditione ipſius. 2° ꝓbaf per hoc ꝙ emanatio nō fit niſi in intellectuȝ poſſem: ⁊ ad illū nō pertingit phantaſia: nec aliq̄ ꝯditio phantaſma/ tis. ¶ Preterea querif cuius emanatio ſit que fit ab itelle/ ctu agēte in poſſem: aut eniȝ ita eſt ꝙ forme ille fiunt in poſſi ex ſecūdis ad agentē per modū gnōnis aut per modum ꝯ dictionis. Si p° mō: tūc itellus poſſis ꝯtinue erit in ignorantia niſi ſit actualr ꝯſiderās. Ignorātia eni nihil eſt aliud q̄ puatio habitus ſcie. Si 2° mō aut ergo forme date eiuſdem ſpēi ſunt infinite in itellectu agēte: aut finite: aut plures: aut vna. Si p° mō: tūc infinite forme eiuſdē ſpēi ſunt in eodē vt in ſubto. Si 2° mō ergo tot pōt dare qḋ nō hēbit plures: ⁊ tūc deſinet i/ telligere qḋ abſurdū eſt. ¶ Solo. ſine preiudicio alioꝝ dici/ mus ꝙ aīa rōnalis ꝓprie loquēdo nō habeat memoriā. ⁊ ſi Augꝰ dicat ꝙ memoria eſt pars imagīnis ipſe accipit me moriā ꝓut eſt prītiū preteritoꝝ ⁊ futuroꝝ vt ſupra diximus: ⁊ de hoc querif infra in qōne de imaginatione. Sententia aūt Auicēne in hoc ꝙ nō eſt hēre memoriā aīaȝ rōnalē eſt eadē nobiſcū ⁊ ipſe diſtinguit iter theſaurū formarū ⁊ virtutē ap prehenſiuā dicēs: ꝙ theſauri eſt recipere formā ⁊ nō apphē/ dere. Et ꝓpter hoc forma nō eſt in theſauro ſicut in virtu/ te apprehenſiua. ſed virtutis apprehenſiue eſt apphēdere formā ⁊ nō retinere: ⁊ ꝓpter hoc dicit ꝙ ſpēs intelligibiles nō retinenf in intellectu poſſibili: q2 ipſe eſt virtus apphēn/ ſiua: ſed ex ꝯuerſione ſui ad intellectū agētē gnaf in ipſo cuȝ actualr ꝯſiderat. ¶ Nos aūt dicimus ꝙ manet in itellectu poſſibili eo ꝙ Ar. expreſſe dicat ꝙ memoria ⁊ reminiſcētia hñt ſuos actꝰ apphēſionis. vnde falſuȝ eſt ꝙ theſauri nō ſit apphēdere. In virtutibꝰ eni corporalibꝰ alterius qdē virtu tis eſt recipere: ⁊ alterius retinere. humidi eni eſt bene reci pere ⁊ ſicci bene retinere. ſed in intelligibili virtute eiuſdeȝ virtutis eſt recipere ⁊ retinere eo ꝙ oppoſitoꝝ actꝰ ibi non ſunt oppoſiti cū ſint ſeparata oppoſita a mā ⁊ potentia agen di ⁊ patiendi vnde itellus poſſis recipit formas itelligibiliū ⁊ retinet eas. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit Auicꝰ ꝙ actuale ꝯſi/ derare nihil aliud eſt q̄ ſpēm itelligibilē eē in potētia appre henſiua in actu perfecto dōm ꝙ hoc falſum eſt. exigif enim inſuper ꝙ ad ipſam ſpēm ꝯuertaf: ⁊ ꝙ referat eā ad rē cuiꝰ eſt ſpēs. ¶ Si aūt querif qd ſit reducēs poſeȝ de habitu in actū. dōm ꝙ nihil niſi volūtas ⁊ hoc pȝ per diffinitionē ha/ bitus datā a phō. ſ. ꝙ habitus eſt quo qs aliqd agit qñ vo/ luerit. volūtas eni triplr eſt in aīa. ſ. motor aliarū potētiarū ad actū: ⁊ pars imaginationis: ⁊ pars liberi arbitrij vt in/ fra dicetur. ⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

In virtute in/ tellectuali ideȝ pōt recipe ⁊ re tinere,

¶ Queritur quid faciat ſpēm intelligibilē eſſe intelligibileȝ.

Eīnde queritur de differentia intelligibilis. Et queruntur tria. quorum primum eſt quid faciat ſpeciem intelligibilem eſſe intelligibilē. 2m eſt de diuerſitate intelligibilium. 3m an oīa intelligibilia ſint in anima an abſtrahuntur a rebus extra.

Ad primū ſic ꝓcedif. Dicit Auicꝰ: ꝙ ſpēs itelligibilis ē ſpēs nuda a mā ⁊ māe appendicijs. māe aūt nō eſt in oībꝰ rebꝰ niſi per potētiā ad motū vt habef in 11° metaphice. ergo videf ꝙ nō ſit aliqḋ intelligibile niſi abſtractū a motu ⁊ a mā. ⁊ ex hoc ſequif duplex incōueniens quoꝝ vnū eſt ꝙ nullus ſit itellus rerū nālium: q2 dicit Ar. ꝙ ille per itellectū nō abſtrahuntur a motu ⁊ a mā. 2m eſt ꝙ nullus ſit itellus ſubarū ſeparatarū que dicunf itellectiue. qḋ eni non q̄ eſt in mā ⁊ motu nunq̄ ſeparaf ⁊ diuidef ab illis. ¶ Iteȝ Ar. in 3° de aīa dicit. oīno autē ſunt ſepabiles res a mā ⁊ ſic que circa itellectum ſunt: ſed quedā res nullo mō ſunt a mā

Tex. cō. 10.

2° phy. t. c. 71. ⁊ p° de aīa. t. c. 16. ⁊ 6. meta. tex. cō. 2.

vt nāles: ergo illarū nullus eſt itellus. ¶ Itē qcqd dicaf de illis mā nunq̄ ſepaf a mā: ergo nullus erit itellus māe. Si forte di caf ꝙ ſm Auicēnā qdā ſunt itelligibilia nuda per ſeipſa ⁊ in his nō eget itellus denudatione: queraf que ſunt illa. ⁊ ſi di caf ꝙ ſube ſepate. ¶ Cōtra. itellus eſt qḋlibet intelligibile in potētia anteq̄ itelligaf: cū aūt itelligif tūc ſit illud itelligi bile in actu. ponamꝰ igif itellectū a ſm itelligē aliq̄ ſubaruȝ ſeparatarū. tūc ergo in actu aſ itellus efficif illud in actu ſm rē aut ſm itētionē. Si p° mō tūc opȝ ꝙ itellus itelligeret aliq̄ ſubarū ſeparatarū ꝙ efficeref illa ſuba ſm rē qḋ falſuȝ eſt: ergo efficif illa ſm itētioneȝ. Illa aūt itētio nō eſt intētio ſube ſeparate niſi per hoc ꝙ eſt abſtracta ab illa: ergo intellectus no ſter abſtrahit a talibꝰ que oīno denudata ſunt a mā. ¶ Iteȝ intelligētia qdē eſt intellectus cōis ſubſtātijs ſeparatis oī/ bus: oē aūt cōe abſtrahif a particularibꝰ eo ꝙ nō hȝ eē niſi in illis. Cū igif nullus itellus cōis pdicatū huiꝰ ⁊ illiꝰ itelli/ gētie accipiat: ⁊ nō accipit cōe niſi denudādo a particulari hoc ⁊ illo aſ itellus abſtrahit itelligibilia qdā a ſubſtantijs ſeparatis. ¶ Ad hoc volūt qdā dicē ꝙ in intellectu nro ſunt duplices ſpēs. ſ. abſtractionis ⁊ cōpōnis. ⁊ ſpēs abſtractiōis ſunt que per reſolutionē ſimplicis a cōpoſito ⁊ prioris a poſte riori ſiunt de itellectu: ſicut ſpēs reſoluunf ab indiuiduis ⁊ genus a ſpēbus: ⁊ generaliſſimū a ſubalternis: ⁊ pncipium a generaliſſimis. Cōpoſitionis aūt ſpecies ſunt que nō ſiūt per reſolutionē ab aliquo: ſed potius res itellecte cōponūt ſuas ſpēs cū intellectu nro ſicut hic intelligif angelus ⁊ hec intelligentia. ¶ Sed ꝯtra eſt intellectus angeli ⁊ intelligen/ tie in cōmuni ⁊ cōmunis intellectus nō habef niſi per reſo/ lutionē a particulari ſicut pȝ ab hoc eni angelo ⁊ ab illo na/ turā incorporeā ⁊ nō niſi per reſolutionē prioris ⁊ poſterio/ ris. ergo ſpēs illoꝝ nō ſunt ſpēs cōpoſitionis ſed reſolutionis. Si ꝓpter hoc dicaf: ꝙ intellectꝰ abſtrahit ab oībus. ¶ Cō tra. ſeparata a motu ⁊ a mā ſunt ſimplicia: a ſimplicibꝰ aūt nō poteſt eſſe reſolutio. omnis auteȝ intellectus eſt per re/ ſolutionem vniuerſalis a particulari: ergo nullus intellectꝰ poteſt eſſe de ſimplicibꝰ. ¶ Si forte dicaf ꝙ huiuſmodi ſim plicia nō itelligunf niſi per hoc ꝙ habent ordinem ad mate riam ⁊ motum ſicut motores itelligunf ex motu ⁊ materia. ¶ Contra: quod nō contingit intelligi eo modo nō cōtingit ſignificari ſermone ⁊ rōne: ergo a deſtructione cōſequentis qḋ contingit ſignificari ſermone ⁊ ratione contingit eo modo intelligi quo ſignificaf: ſed ſube ſeparate vt ſeparate ſigni/ ficanf ſermone ⁊ rōne: ergo vt ſeparatas ꝯtingit eas intelligi: nō ergo tm̄ per ordinē ad motū ⁊ māz. ¶ Itē in quocūq3 cōtin git inuenire vle ⁊ particulare: in ipſo ꝯtingit inuenire ſpēm intelligibilē. In omni enim qḋ eſt citra pmū eſt inuenire vle ⁊ particulare: ergo in oībus que ſunt citra pmū ꝯtingit acci pere ſpēm intelligibilē. p° ꝓbaf per hoc: ꝙ vle vt vle nō eſt niſi in itellectu. 2° pȝ per dictū Boetij in libro de trinitate. ⁊ per multas ꝓbationes Auicēne ⁊ Algazel in p° phia. Qua/ rum vna eſt ꝙ oīs res que eſt citra pmū eſt res ordinabilis ſub pdicamēto ⁊ nō ordinaf in pdicamento niſi per inuen/ tionem vniuerſalis vel particularis. ¶ Preterea queritur de verbo qḋ dicit Ar. in 3° de aīa. vnū aūt aliqḋ eſſe intelli gibile ſpē eſt. ⁊ Auicēna dicit ꝙ oē intelligibile cū oī intelli/ gibili eſt idē ſpē. hoc enim videf eſſe falſum. ſpēs eni intelli gibiles differūt ſm intelligibilia. Intelligibilia aūt nō ſunt vnius ſpēi: ergo videf ꝙ nec ſpēs intelligibiles. ¶ Querif etiā vtrū intellectus noſter ſemper ꝓcedat reſoluēdo prius a poſteriori: vel etiā cōponēdo prius cuȝ poſteriori. ⁊ videf ꝙ ſic. nos enim habemus intellectū quo diſtinguimus vnā ſpēm ab alia per cōparationē diſe cum gñe: ⁊ diſtinguimus vnū particulare ab alio: ⁊ aliq̄ accidētia indiuiduātia ſpēm in vno ⁊ in alio: ergo videf ꝙ intellectꝰ ꝓcedat cōponēdo. Aut ergo hec cōpō ꝓcedit vſq3 ad māz indiuidui: aut ſiſtit in ſpē ſpecialiſſima. Si pmo mō tūc intellectus eſt etiā parti/ cularis qḋ eſt ꝯtra Boeꝰm: qui dicit ꝙ vle eſt duz intelligif. particulare vō dū ſentif. ⁊ eſt ꝯtra Auicꝰm dicēteȝ ꝙ nō eſt niſi forma denudata a mā ⁊ appendicijs māe. Si 2° modo tūc nō cognoſcemus aliam rem niſi in vli. ſed ſcire in vli eſt ſcire in potētia. ſcire aūt in particulari eſt ſcire in ꝓpria nā: ergo ſcia nra ſemper erit in potentia ⁊ nunq̄ erit de re ſm ꝓpriam nām rei. ¶ Solo. dicimus ꝙ oē intelligibile ſm ꝙ eſt itelligibile habet illā ſimplicitatē que ſit per reſolutionē

3° de aīa. t. c. 8.

Tex. cō. 8.

Duplex ẽ mã — a mã ⁊ appẽditijs mãe. Sed duplex eſt mã.ſ.ſubſta motui ⁊
ſubſtãs vl̃i. mã aũt que eſt ſubſta motui nõ eſt illud qð eſt res
⁊ eſt in potẽtia ad formã que eſt pᵒ rei: ⁊ nõ eſt toti: ⁊ ꝓpter
hoc nõ ꝑdicaꝛ de re. mã aũt que ſubſtat vl̃i eſt id qð eſt res:
q2 ipſa eſt hoc pticulare demõſtratũ ⁊ forma ſua eſt forma totiꝰ
⁊ nõ ptis: ⁊ ꝓpter hoc ꝑdicaꝛ de tota re. ⁊ appẽditia illiꝰ mãe
ſunt ꝓprietates ⁊ accñtia ꝯtrahẽtia ⁊ indiuiduãtia formas
Quõ itellẽs a mã abſtrahe-re dicaꝛ. — que eſt vl̃is ſupra mãm que eſt pticulare. Et cũ dr̃ ꝙ itellẽs
abſtrahat a mã itelligiꝛ de mã que ẽ pticulare qð pȝ. hoĩeȝ
eni nõ abſtrahit itellẽs niſi ab hoc hoĩe ⁊ ab illo ⁊ nõ abſtra
hit aĩam ab hoĩe nec abſtrahit hoĩem a ſemine ⁊ a corpore
hoĩs. Et ſl̃r abſtrahit angelũ ab hoc angelo ⁊ illo: ⁊ ſl̃r aĩ
mã ab hac aĩa ⁊ illa ⁊ ſic de alijs. ¶ Intelligẽdũ tñ eſt ꝙ alia
Nã hic de du-plici rerũ ſepa-ratione. — eſt ſeparatio rerũ ẽm rõnẽ diffinitiuã ꝯſiderãtẽ eẽ ⁊ eſſendi
ꝑncipia: ⁊ alia eſt ſeparatio itellẽs poſis: ẽm rõnẽ diffiniti-
uã ꝯſiderãtẽ ꝑncipia cognoſcẽdi. pᵒ enim mõ tripl̃r ſeparaꝛ
res ẽm ꝙ ſunt res tripl̃r: ⁊ ꝓpter hoc nãlis diffinit rẽ p ꝑnci-
pia ꝯiungentia ipſam cũ mã ⁊ motu: que mã nõ eſt id qð eſt
res pticularis: ſed ſubm trãſmutationis ⁊ motꝰ vt pȝ in dif
finitione carnis que poniꝛ in 3ᵒ de aĩa. vbi dicit Ar. ꝙ caro
eſt rõ quedã frigidi ⁊ calidi indicãdo in ſenſitiuo tactꝰ. Et
Tex.cõ.10. ⁊ tex.cõ.9. — ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ nõ eſt aliud caro ⁊ carnis eẽ in hac
mã mixta ex calido ⁊ frigido ad actũ medij in ſenſitiuo ta-
ctꝰ: ⁊ nõ eſt ita itelligẽdũ ſicut qdã male dicũt ꝙ caro ſit ſim-
Tex.cõ.35. — plex cũ dicit Ar. in iᵒ de gnõne ⁊ corruptione. ꝙ caro ⁊ os ⁊
vnaqueqȝ partiũ homogenearum eſt duplex quẽadmodũ ⁊
aliorum in mã ſpẽm habẽtium. etenĩ mã diuidiꝛ aut ſpẽs caro
aut os. mathematica aũt ſũt ante motũ qð pȝ ex hoc qz ad
motũ exigiꝛ mouẽs ⁊ motũ que diuiſa ſunt in ſpẽ: ⁊ talis di
uiſio ſiue diuerſitas nõ inueniꝛ in q̃to ẽm ꝙ eſt q̃tũ. vna eni
pars q̃ti nõ põt moueri vt alia moueaꝛ: nec pũctꝰ mouer li
neã nec ecõtra: nec linea ſuperficiẽ nec ſuꝑficies corpus: nec
ecõtra. Eſt tñ vnũqðqȝ mobile q̃tũ: ⁊ ꝓpter hoc q̃titas eſt
ante motũ: ⁊ iõ mathematica ſunt abſtracta a motu: eẽ tñ
ipſorum eſt in rebꝰ nãlibꝰ mobilibꝰ diffinitio: ḡ dicẽs quid eſt
q̃titas ⁊ magnitudo dicit ea que ſunt abſtracta a motu: ḡ
nõ dicit eẽ ipſiꝰ: ⁊ ꝓpter hoc dicit phs ꝙ aliud eſt magnitudo
⁊ aliud magnitudinis eẽ. ſl̃r metaphiſica que ꝯſiderãt prima
entis ꝑdicamẽta nõ accipiũt rẽ niſi per qdditatẽ ſubalitatẽ
ſue ⁊ iõ nõ ꝯſiderãt mã vt mãm ſȝ vt ptẽ ſubẽ que eſt pars
entis: nec formã accipiũt vt formã ſȝ vt partẽ ſubẽ. Eẽ aũt
multarũ ſpẽrum eſt in mã miſcibili ⁊ mobili: ⁊ iõ diffinitio da-
ta per ꝑncipia eẽntialia rei que ſunt ptes entis dicũt hoc ꝙ
res eſt ſȝ nõ rei eẽ. Et ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ aliud eſt aq̃ ⁊
aliud eſt aque eẽ: accipiẽs aquã prout eſt ſubã ꝯſiderata a
metaphiſico per ptes entis que ſunt mã ⁊ forma ẽm ꝙ redu-
cunꝛ ad ſubam ⁊ ſicut eſt in diffinitionibꝰ ſubarum ſic eſt in dif
finitione paſſionũ. Et ꝓpter hoc idẽ eſt motus ⁊ motꝰ eẽ:
⁊ idẽ eſt ſymmũ ⁊ ſymmi eẽ: ſȝ aliud eſt rectũ ⁊ recti eẽ: ⁊ aliud
multũ ⁊ multi eẽ ⁊ ſic de alijs. Diffinitio aũt que eſt per ꝑn-
cipia cognoſcẽdi daꝛ per formas abſtractas a pticulari que
ſunt genus ⁊ dĩa. ex his cognoſcimus vnũqðqȝ aliorum.
¶ Ad pᵐ ḡ dõm ꝙ denudatio que eſt a mã que eſt particu-
laris fit ab oibꝰ. ſepate eni ſubẽ pticulares ſũt ⁊ itellẽs agit
in eis vl̃itatẽ accipiẽdo nãm eãdem in ipſis: ſicut abſtrahitur
itellẽs angeli ab hoc angelo ⁊ illo. Sil̃r nãlis ſȝ ꝯiuncta ſint
mãe que eſt ſubm motꝰ in rõne ſua diffinitiua tñ ſepata ſũt
a mã que eſt pticularis ⁊ nõ ꝯſideraꝛ hec caro vel illa ſȝ ca-
ro in cõi. ¶ Ad aliud dõȝ ꝙ mã nõ põt abſtrahi ab itellectu
entis vt ſupra dctm eſt: ⁊ ꝯtrahiꝛ ſob ente ⁊ ꝑuatione forme.
⁊ eſt hec rõ mãe in cõi quã abſtrahit itellẽs ab hac mã ⁊ illa.
¶ Ad aliud dõm ꝙ itelligẽtie hñt mãm que eſt pticularis
⁊ a Boetio vocaꝛ id qð eſt: ⁊ ab hac abſtrahiꝛ itẽtio cõmu-
nis que eſt dõm intellectus. ſequẽs aũt ꝯcedimus de plano.
¶ Ad aliud dõm ꝙ illa diffinitio ſpẽrũ nõ hȝ locũ in intelle
ctu ſpeculatiuo: ſed ſi ſunt ſpẽs cõpoſitionis ſunt in itellectu
practico in metaphiſicis qui formas quas hȝ cõponit in mã.
¶ Ad aliud dõm ꝙ ſepata nõ ſunt adeo ſepata qn ſit in eis
accipe vl̃e ⁊ pticulare vt ſupra docuimꝰ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ
nihil pter pᵐ adeo ſimplex eſt qn in ipſo ſit accipe mãȝ vl̃is
⁊ pticularis: ⁊ hoc dico de his que ſũt in mã pfecta ſicut ſubẽ
ſenſibiles ⁊ ſepate: ſȝ igiꝛ ſepata ſint ſimplicia quodãmõ tñ
ſunt cõpoſita mõ alio q̃ ambo modi ſupra expoſiti ſunt: ⁊ iõ
ab ipſis põt fieri reſolõ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in veritate hoc

verũ eſt ꝙ nullã hẽmꝰ ſciam ẽm nãm de eo qð nullo mõ eſt
in ſenſu: ſȝ in ſenſu ſunt res per ſe ⁊ per accñs. ⁊ p ſe duobꝰ
modis. ſ. ẽm ſenſibile cõe ⁊ ꝓpriũ. per accñs ẽt duobus mo
dis. ſ. mediate ⁊ imediate. per albũ eni accipimꝰ filiũ diarij
eo ꝙ filio diarij albũ accidat. Accipimꝰ ẽt aĩam filij diarij
que eſt forma ipſiꝰ: ⁊ hoc per mediũ: ⁊ pp hoc multipl̃r ꝯtin
git itelligẽ res que multipl̃r ſunt in ſenſu. ſȝ eni per motũ ve
niamus in motorẽ tñ cũ illo accipimꝰ ſubam motoris. ⁊ qz
illa eſt imobilis accipimꝰ illã ſimplicẽ ⁊ ſeparatã. ¶ Sũt tñ
qdã q dicũt ꝙ nõ ois nr̃a ſcia oriꝛ a ſenſu: ⁊ dicũt ꝙ potiꝰ im
pediꝛ a ſenſu in nobiliſſimo mõ ſciẽdi: ſed hoc ꝯtrã eſt phie
Ar. dicit eni ꝙ deſtructo ſenſu perit demõſtratio ſenſibili illiꝰ
ſenſus. Et in metaphiſica dicit ꝙ delectatio ſenſuũ eſt ſignũ
nãlis deſiderij ſciẽdi in oibꝰ hoĩbꝰ. ⁊ ibidẽ dicit ꝙ experimẽ
ꝑncipiorum ſcie accipiꝛ a memoria ⁊ ſenſu. ⁊ nos videmꝰ ꝙ ce
ci ⁊ ſurdi fere oẽs indiſciplinabiles ſunt. Cõcedimꝰ tñ bene — Primo poſte rio. tẽ.1. cõ.33.
ꝙ ſcia que eſt per reuelationẽ eſt alio mõ q̃ per ſenſuȝ. ſicut
ẽt in ꝓphetijs ⁊ in illuminationibꝰ que ſiũt a deo de qbꝰ nõ
eſt intẽtio ad pñs. ¶ Ad aliud ꝯcedimꝰ plane ꝙ in oĩ eo qð
eſt citra pᵐ eſt vl̃e ⁊ pticulare: ⁊ hoc dico de ſubſiſtẽtibꝰ pfe
cte. In ꝑncipijs aũt eorum nõ eſt neceſſe. vl̃is aũt nõ eſt vl̃e: ſicut
nec forme eſt forma nec mãe mã: qz aliter eſſet abire in infi-
nitũ. ¶ Si aũt queraꝛ qd ſit illud itelligibile qð dicit Auicẽ
eẽ nudũ per ſe a mã ⁊ nõ denudatum ab itellectu: dicimꝰ ꝙ
hoc eſt ſalus vniuſcuiuſqȝ itellẽs eo ꝙ itellẽs ꝯuertiꝛ ſuper
eſſentiã ſuã: ⁊ hoc qñ intelligit vnuſqȝqȝ ꝓpriũ. Si aũt acci-
pit hoc cõmune qð eſt itellẽs abſtrahit ſine dubio a ꝓprie-
tatibꝰ intelligibilibꝰ eo mõ quo dictũ eſt. Indiuiduãtia eni
ſunt illa que dicunꝛ appẽditia mãe a qbus ſeparari neceſſe
eſt cõe ẽm ꝙ cõe eſt. ¶ Ad id qð vlterius queriꝛ dõm ꝙ oẽ
itelligibile cũ oĩ itelligibili eſt vnũ in ſpẽ qdã. hȝ eni itelli
Intelligibile duplicẽ hȝ cõ-perationem. — gibile duas cõparationes. ſ. ad itellectũ agẽtẽ cuiꝰ actu eſt.
eſt itelligibile qui actꝰ eſt ſpẽs ens in oĩ itelligibili ẽm ꝙ eſt
itelligibile: ſicut actꝰ lucis ẽ actꝰ ⁊ ſpẽs ois coloris viſibilis:
⁊ ſic oẽ itelligibile eſt vnũ ſpẽ agẽtis intellẽs: ſicut ois color
viſibilis vnus eſt ſpẽ lucis. Aliã cõparationẽ hȝ ad rẽ cuius
eſt ſpẽs: ⁊ ſic diuerſa ſunt itelligibilia ſicut diuerſe ſunt res
ſicut ẽt differũt colores ẽm ſuũ eẽ mãle qð hñt in coloratis.
Sed diuerſitatẽ hãc nõ habẽt ex relatione ad itellectũ ſicut
nec habẽt colores ſuã diuerſitatẽ ex relatione ad viſuȝ: ⁊ ſic
3ᵒ de aĩa. t.cõ. 13. ⁊ inde. — pȝ ſolõ triũ qõnũ que pñt fieri: q̃rũ duas facit Ar. in libᵒ de
aĩa. q̃rũ vna eſt: ꝙ cũ itelligẽ ſit pati aliqd: ⁊ pati eſt ẽm ali-
qd cõe cũ phantaſia: qð cõe hȝ itellẽs cũ ſpẽbꝰ facientibꝰ ipm
in actu ſcipue cũ ẽm Anax. bene dicẽtẽ in hoc itellẽs ſit ſim
plex ⁊ poſitus ẽ nulli nihil hȝ cõe. ¶ Solo eni illiꝰ eſt ꝙ itelle
ctus quidem ſimplex per remotionem a mã ꝯtrariorum ⁊ nulli
nihil hȝ cõe pſice: ſed tñ potẽtiã hȝ cõem cũ oibꝰ ipſis ſpe-
ciebus agentibus: que potentia eſt ad ſpẽm ⁊ actũ agentis
intellectus: ⁊ ꝓpter hoc intellectus eſt itelligẽtia in potẽtia
quodãmõ. ¶ Scða qð eſt: ſi intellectus intelligat ſe vtrum in-
telligat ſe ſicut alia intelligibilia aut alio mõ. ⁊ pȝ ꝙ ipſe per
ſpẽm agẽtis intelligit itelligibilia: ⁊ per eãdẽ ſpẽm intelligit
ſe eo ꝙ ſpẽs agẽtis facit actu intelligibilia ⁊ intellectũ poſſi
bilẽ vt ſupra ꝓbatũ eſt. ¶ Tertiã qõnẽ apponimus nos ca-
ius ſolõ iã habita eſt. ſ. ꝙ intelligibilia cũ ſint multa ſunt tñ
perfectiones vnius potẽtie eo ꝙ perficiunꝛ actu vno: ſicut
etiã colores cũ ſint multi ſunt perfectiones vnius potẽtie. ſ.
3ᵒ de aĩa. t.cõ.18 — viſus qz oẽs mouẽt viſum ẽm actũ lucidi. dicit enim phs ꝙ
aliter ſe habẽte intellectu intelligit oia nãlia ⁊ mathemati-
ca. In nãlibꝰ eni eſt intelligẽtia ſic ẽtẽſa. nãle eni ⁊ eẽ nãliuȝ
accipiꝛ eodẽ mõ. ſ. in his que per ſe phãtaſmata faciũt hoc
eſt in motu ⁊ in mã ſubiecta ꝯtrarijs ſenſibꝰ. mathematica
ho. ⁊ mathematica accipit pᵒ mõ ẽm eẽ in nãlibꝰ que per
ſe phantaſmata faciũt ⁊ ꝯflectiꝛ ab eẽ ad eẽntias eorum diffi-
nitas que ſunt ibi nãlia ⁊ ante ipſa ⁊ pp mathematica ẽm
eẽntiã inenit eã: motũ aũt ẽm ſuã eẽntiã inenit in partibus
⁊ ſpẽbꝰ entis. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ intellectus procedit cõ-
ponendo ⁊ reſoluendo: ⁊ ꝓcedit etiã vſqȝ ad indiuiduũ cõ
ponendo: ⁊ hoc eſt ꝓpter reflexionẽ ad ſenſum nõ ꝙ parti-
culare vt particulare ſit in intellectu: ſed aĩa rõnalis vl̃iter
comparat per iudiciũ ad nãm ⁊ tunc accipit ipm ẽm ꝓpriã
nãm rei: ſȝ enim intellectus accipiat vl̃iter ipſe tamẽ poteſt
coartare ipſum per differentiam ad ſpeciem ⁊ per compoſi
tionem ad indiuiduantia materiam.

¶ Queritur de diuerſitate intelligibilium.

3° de aia tex. cō. 21. Secūdo querit̄ de diuerſitate itelligibiliū. Diuidit enī Ar. itelligibile ſm ſimplex ⁊ cōpoſitū dicēs ꝙ itelligētia idiuiſibiliū in his eſt circa que nō eſt falſum. in qb⁹ aūt falſum ⁊ verū cōpoſitio q̄dā iā itelligibiliū eſt: ſicut eoꝝ que ſūt ⁊ vocat itelligētiā actū itelľus ⁊ idiuiſibilia vocat icōplexa. ¶ Sed tūc querit̄ q̄re dicit itelligētiā illā eē in his in qb⁹ nō eſt falſum cū nec verū ſit in talib⁹ ſicut ipſe innuit in ſequēti vbo cū dicit. in qb⁹ aūt verū ⁊ falſum eſt: cōpoſitio q̄dē itelligibiliū eſt ſicut. ſ. eoꝝ que inſunt ſicut p̄dicamēta inſunt ſubiectis. Silr̄ in p̄dicamētis dicit ꝙ ſingulū incōpleroꝝ ip̄m ſm ſe neq3 verū neq3 falſuz eſt: ḡ videt̄ ꝙ itelligētia ēt diuiſibiliū ſit in his in qb⁹ neq3 eſt falſum neq3 verū.

3° de aia tex. cō. 22. ¶ De cōpoſitis aūt dicit Ar. ꝙ factoꝝ ⁊ futuroꝝ tp̄s itelľus cōponēs eſt. falſum enī in cōpōne ſemp eſt. Et nanq3 ſi albū falſo cōpoſuerit: cōtingit enī ſm diuiſionē dicē oia ſic ⁊ ſm affirmationē ſupra. Silr̄ ſm q̄libet tp̄s ſicut ꝙ albuz eſt cleon ⁊ erat ⁊ erit vn⁹ aūt hoc faciēs itelľs eſt vnūq̄dq3. hoc aūt Ar. p̄bat per ſilē ſumptū ab Empedocle. In ipſa enī mūdi ꝯſtitutione qñ ꝯcordia oia reduxerat in p̄ᵐ mixtū. capita. i. p̄ncipia mēbroꝝ germanoꝝ in que ꝯcordia ꝯduxit in vnū corp⁹ fuerūt ſine ceruice. i. ſine colligātia: que poſtea vſi lite diuidēte mixtū ⁊ p̄ticulari amīā ꝯgregāte eā que habēt germanitatē in vnū corp⁹ ſunt cōpoſita. ſic ēt itelligētia idiuiſibiliū eſt ſine colligātia cōpōnis: ſed itelľus cōponens vnū facit cōponēdo de his ſicut hō ⁊ aial. ⁊ cū dicit hō ⁊ aial ⁊ diametros eē aſſimetros ⁊ ethiops eē niger ⁊ diuidit germanitatē nō hn̄tia dicēs diametros nō eē aſſimetros ⁊ hō nō eſt aſinus. Si aūt itelligit̄ ſiat cōpō ⁊ diuiſio tūc erit itellect⁹ falſus. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit̄. tēpus enī de ꝯſtituētibus eſt particulare ſm ꝙ eſt particulare: itelľus aūt non eſt p̄ticularis: ḡ itelľus nō eſt factoꝝ ⁊ futuroꝝ ⁊ p̄ntiū. ¶ Itez ꝓbatū eſt: ꝙ itelligē̄ eſt vl̄e: vl̄e aūt remotū eſt ab oī tp̄e: cū igit̄ cōpō itelľus nō ſiat niſi ex vl̄ib⁹: erit cōpō itelľus remota ab oī dr̄ia tp̄is. ¶ Preterea querit̄ de hoc qd̄ dicit ꝙ itellect⁹ eſt faciēs vnūq̄dq3 hoꝝ: per hoc videt̄: ꝙ cōpō ſit ab itellectu ⁊ nō a reb⁹ cōpoſitis: ⁊ hoc videt̄ icōueniēs: q2 in eo ꝙ res eſt vel non eſt: ōo vera vel falſa eſt. Silr̄ ſi cōponant̄ ea que ſm rē nō ſunt cōpoſita eſt cōpō falſa. ⁊ ſic videt̄ cōpō ⁊ diuiſio eē a rebus ⁊ nō ab itellectu. ¶ Preterea querit̄ de hoc qd̄ dicit Ar. tractās de itelligibili. idiuiſibile aūt q̄ñ eſt duplex. p̄° aut eſt actu nihil ꝓhibet ⁊ itelligē̄ ſupple erit dupliciter idiuiſibile. ſ. potētia aut actu. ⁊ hoc eſt cū lōgitudinē diuiſibile intelligit: hoc eſt linea actu eſt indiuiſa: q2 act⁹ eſt ꝯtinuatio ad p̄ctū: ⁊ pp̄ hoc ſi mēſurat̄ vt diuiſa mēſurabit̄ vno idiuiſo. potētia aūt eſt linea diuiſa ⁊ iō ſi ſic mēſuratur mēſurabit̄ plurib⁹ ⁊ diuiſio. Silr̄ eſt intellectu ꝓpōnis. actu enī ꝓpō eſt vna q̄ act⁹ eſt vnio cōpōnis: ⁊ iō tp̄s ꝙ ſic determinat eā eſt vnū idiuiſum. potētia aūt eſt ꝓpō plures. Et ſi diuidat̄ fieret actu plura. ⁊ ſilr̄ tp̄s potētia eſt diuiſibile ſm vtrūq3 terminoꝝ. vocat aūt Ar. ꝓpōnē lōgitudinē q2 ſilr̄ lōgū diuiſibile ⁊ idiuiſibile eſt: ⁊ hoc intēdit in his vbis. Indiuiſibilis enī. ſ. itelľus cōpoſit⁹ actualr̄ eſt ⁊ in tp̄e idiuiſibili. ſilr̄ enī tp̄s diuiſibile ⁊ idiuiſibile lōgitudini eſt. i. ꝓpōni que ꝯprendit̄ iter duos terminos. ſ. ſubm̄ ⁊ p̄dicatū ⁊ vnit̄ in cōpōne per modū ꝯtinui: cui cōpōni adiacet tp̄s diuiſibile ⁊ idiuiſibile ſicut ipſa ꝓpō. ſicut aūt in ꝯtinuo nō ſūt p̄tes actu ſed ēt in medio qd̄ cōpō ꝓpōnis nō ſunt termini in actu ꝓprio ſed in actu cōpōnis ⁊ totius: ⁊ hoc intēdit Ariſto. cū dicit. Nō enī eſt dicere aliq̄d in medio itelligere. vtrūq3 enim nō eēt niſi diuidat̄: ſ3 aut potētia ſeorſum aut itelľus vtrūq3 diuidit ⁊ tp̄s ſimul: tūc aūt eſt in lōgitudine. ſi v̄o eſt ſicut ex vtriſq3 ⁊ tp̄e qd̄ eſt in vtriſq3 hoc eſt in medio qd̄ eſt cōpoſitio nō ꝯtingit dicē̄ aliquē itelligē̄ diuiſuz vtrūq3 in actu ꝓprio: nō enī eſſet in actu ꝓprio niſi actualiter diuideret̄: ſed potētia tn̄ ꝯtingit ipſas intelligi in medio: qd̄ eſt cōpō: ſed tn̄ q̄ñq3 itelľus ſeorſum vtrūq3 diuidit: ⁊ tūc ēt diuidit tp̄s ſc3 ꝙ nō vno tp̄e itelligit̄: ⁊ tūc eſt in ꝓpōne ſicut in lōgitudine. ſ. diuiſio ⁊ indiuiſio. Si v̄o eſt itelľus vnus cōpoſit⁹ ſicut ex vtriſq3: tūc ēt eſt in tp̄e vno qd̄ eſt in vtriſq3.

Ibidē. t. c. 23. Poſtea dicit Ariſto. ꝙ ipſa aia itellectiua itelligit in indiuiſibili. ſ. ſp̄e cōpoſitionis ⁊ in indiuiſibili tp̄e id qd̄ nō ſm q̄ntitatē eſt indiuiſibile. ſ. ſp̄e hoc eſt forma cōpōnis: ſiue cū id qd̄ intelligit̄ ⁊ tp̄s in quo itelligit ſunt indiuiſibilia inq̄ntū ſunt illa. ſ. inq̄ntū hoc ꝙ ſunt: q2 hoc qd̄ ſunt ſunt ab actu cōpōnis: ⁊ ſic indiuiſibilia ſunt: q2 etiam his ſ3 ſint diſcreta ineſt aliquod diuiſibile potentia. Sed forte nō ſeparabile hoc eſt nō ſeparatū ſm actū ⁊ facit in hoc tēpus vnū ⁊ lōgitudinē vnā in cōtinuis: q2 ſimilr̄ eſt in oī ꝯtinuo ⁊ tp̄e ⁊ lōgitudine. ſ3 punctū eſt diuiſio actiue hoc eſt diuidēs: ⁊ ꝓpter hoc ip̄m monſtrat̄ indiuiſibile: q2 illud qd̄ eſt diuidēs nō pōt eē diuiſibile: ⁊ ꝓpter hoc diffinit̄ p̄uatiue: cū dicit̄ p̄ctus eſt cui pars nō eſt. Quidā aūt oino aliter exponūt iſtā lrāz: q̄n oꝝ expōnē ꝓſeq lōgū eēt. ¶ Quia ēt p̄habita magis cōpetit lr̄e: iō ſm ipſam ſic obijcit̄. Quicūq3 itelľus eſt ꝓpōnis ipſe idē eſt p̄dicati ⁊ ſubīi. aut ḡ vno actu aut duob⁹. Si vno aut ſm ordinē: aut eq̄liter ſupra vtrūq3. Si p̄° mō tūc illud cū in ordine ſit p̄us ⁊ poſterius nō erit ſimul in idiuiſibili tp̄e: ⁊ hoc eſt ꝯtra lrāz. Si aūt 2° mō: ḡ vn⁹ act⁹ numero ſimul terminabit̄ ad duos terminos qd̄ ēt eſt ipoſſibile. ¶ Preterea ſm p̄habitā lrāz aliq̄d eſt in ꝓpōne vt p̄ctū ꝯtinuās in ꝯtinuo ⁊ aliq̄d vt partes ꝯtinuate. ꝯtinuū enī eſt cuius partes ad p̄ctū copulant̄. queratur ḡ qd̄ ſit illud ⁊ videt̄ ꝙ nihil. dicit̄ enī in p̄° de aia et

Tex. cō. 67. ⁊ infra. habitū eſt ſupra in rep̄hēſione Platonis: ꝙ itelligibilia potius habēt ſimilitudinē cū diſcretis q̄ cū ꝯtinuis. In diſcretis aūt nō eſt aliq̄d ꝯtinuās nec ꝯtinuatū. ¶ Preterea querit̄ de intellectu ꝯtrarioꝝ. cum enī itelľus dicit album ⁊ nigrum eſſe ꝯtraria ꝯtrarietas nō eſt niſi inter duo ꝯtinua: ḡ iudicium ꝯtrarietatis non eſt niſi vtrūq3 ꝯtrarioꝝ ſit in intellectu ſimul: ⁊ hoc videt̄ eſſe ꝯtra nām ꝯtrarioꝝ ꝙ ſimul inſunt alicui. ¶ Itē Auic° dicit ꝙ itelľus vt ſides eſt ꝯtrarioꝝ ſimul. ¶ Preterea vtrūq3 ꝯtrarioꝝ potētia eſt in itelľu anteq̄ ſiat actu. ḡ cū ap̄p̄hēdit eā vtrūq3 eſt in actu ⁊ ſic ꝯtraria iterum inſunt ſimul. ¶ Sed ꝯtra. aut contraria itelligunt̄ ſub rōne ꝯtrarioꝝ: aut nō. ſi nō: tūc nō intelligunt̄ vt ꝯtraria. ſi ſic: cū ḡ rō ꝯtrarioꝝ ſit mutuo ſe expellere ab eodē ſuſceptibili intelligunt̄ ꝯtraria vt mutuo ſe expellētia ab eodē ſuſceptibili qd̄ eſt itelľus: ⁊ ſic ſi vnū inerit alterum nō inerit.

3° de aia. t. c. 26 ¶ Preterea querit̄ de intellectu diffinitionis de quo dicit Ariſto. ꝙ dicto aliq̄d de aliquo vt affirmatio aut vera vel falſa oīs eſt itelľus: aut nō oīs. ſed qui eſt ipſius q̄d eſt ſm ꝙ aliq̄d erat eē verus eſt: ḡ itelľus diffinitionis verus. verum aūt nō eſt niſi in cōparatiōe p̄dicati ad ſubm̄: ḡ videt̄ ꝙ in diffinitione ſit huiuſmodi cōpoſitio qd̄ falſum eſt.

Tex. cō. 43. ¶ Preterea diffinitio eſt vnum ⁊ non multa vt habet̄ in p̄° perihermenias ⁊ in 7° metap̄hice. ḡ itelľus diffinitionis eſt de numero indiuiſibilium intellectuū ⁊ itelligētia indiuiſibiliū in his eſt in qbus nō eſt falſuz nec verū: ḡ itelľus diffinitionis nec ver⁹ nec falſus eſt. ¶ Preterea Ar. non inuenit̄ dixiſſe de plurib⁹ itelligibilib⁹ q̄ enumerata ſūt. ſ. de itellectu idiuiſibiliū ⁊ cōpleroꝝ ⁊ oppoſitoꝝ ⁊ diffinitionis Auic°: ⁊ loq̄t̄ de itellectu mīe ⁊ dei ⁊ tp̄is ⁊ p̄uationis ⁊ mali: ḡ videt̄ Ar. eē diminutus. ¶ Preterea cū ſint alij modi cōplexionis q̄ ſm enumerationē ſicut diſtiguūt ſp̄ēs ōonis pfecte ⁊ iperfecte. Querit̄ q̄re in diuerſitate intelligibiliuz non tāgit̄ itelľus alioꝝ.

Q̄ōnis determinatio. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ verū ꝓut eſt in cōpōne opponit̄ falſo ⁊ ſic in itellectu idiuiſibiliū nec veruz nec falſuz eſt. verū aūt ꝓut eſt rei entitas vel idiuiſio eē ⁊ qd̄ q̄d eſt eſt in idiuiſibili: ⁊ ſic dī ꝙ ſenſus ꝓprī⁹ ſemp ver⁹ eſt: ⁊ huic nō opponit̄ falſuz: ⁊ hoc veꝝ pōt eē i idiuiſibilib⁹. ⁊ pp̄ hoc dicit p̄hs ꝙ circa idiuiſibilia nō eſt falſum ⁊ nō dicit ꝙ circa ipſa nō ſit verum: q2 falſum nullo mō eſt circa ipſa: veꝝ aūt vno mō. ⁊ per hoc p3 ſolo ad duo p̄ma. ¶ Ad aliud dōm ꝙ tp̄s qd̄ adiacet cōpoſitioni eſt in intellectu inꝑpabilr̄ hoc eſt in rōne tp̄is vel ſub rōne tp̄is: q2 ſimplex ⁊ ꝑpetua eſt ⁊ remota ab oī ſucceſſione p̄oris ⁊ poſterioris. tp̄alitas ēt ip̄i⁹ refert̄ ad res itellectas: ſicut ⁊ ſupra expeditū eſt in q̄ōne de memoria: ⁊ per hoc p3 ſolo ad ſequēs. ¶ Ad aliō dōm ꝙ nota cōpōnis que eſt iter ſubm̄ ⁊ p̄dicatuz eſt ab itellectu: qd̄ ſic ꝓbat̄. Cōpō que eſt in re ſiue ſit forme ⁊ mīe: ſiue vl̄is ⁊ particularis: ſiue ſp̄ēi ⁊ gn̄is: ſiue ſubīi ⁊ accidētis ſemp eſt ſine medio. vnūq̄dq3 n. hoꝝ per ſeip̄m ineſt ſuppoſito ſuo: ſ3 p̄dicatū nō ineſt ſubiecto niſi mediāte cōpōne ⁊ ꝓpter hoc notā cōpōnis ponit itelľs.

Tex. cō. 8. ꝓpter hoc etiā dicit Ar. in 6° metap̄hice ꝙ verum ⁊ falſum ſunt in aia. ¶ Ad id qd̄ in ꝯtrarium obijcit̄ dōm cum di in eo ꝙ res eſt vel non eſt ōo vera vel falſa eſt: ſ3 nō dicat eētiam cōpoſiti ſed eſſe ipſius in cōpoſitione: ⁊ ſilr̄ non eſt ne-

gat eſſe tale:⁊ ꝓpter hoc ēt nō eſt totū a reb⁹ ſ; eſt ēt ab itel-
lectu.⁋ Ad id quod obijcit᷑ de itellectu ꝯpōnis dōm ꝙ vn⁹
Duplex eſt tp̄s
eſt in id iniſibili tp̄e:ſ; tn̄ duplex eſt tp̄s.ſ.qḋ determinat cō-
poſitionē in itellectu ꝯpōnis ⁊ qḋ mēſurat actū itelligēdi.⁊
de hoc ɀ° tp̄e itelligit᷑ qḋ dī ꝙ itellus ꝯpōnis eſt vn⁹ ⁊ idiui
ſibilis tp̄e. Act⁹ aūt itelligēdi q eſt ſupꝰ ꝯpōnē nō atigit ꝑ-
dicatū ⁊ ſubm vt duo ordinata vel inordinata ſed ꝓut ſunt
vnū in cōpōne:⁊ ſic act⁹ vn⁹ pōt eē bn̄ ſup duo qr ſic actu ſūt
Nō hic qđo intellus poſſit ſubm ⁊ ꝑdicatū ſl̄ itelligere
vnū potētia duo.⁋ Ad aliud dōm:ꝙ itellus cōplexi in enū
tiatione ſl̄itudinē bȝ cū ꝯtinuo:⁊ ſubm ⁊ ꝑdicatū ſunt ſicut
ptes ꝯtinui:cōpō aūt ſicut ꝑſect⁹ ꝯtinuātn. Sed ꝙ reꝑhendit᷑
Plato hoc eſt iḋ:qr ipſe poſuit motū itelligēdi vt motū ꝯti
nui qḋ nō eſt veꝝ:qr mot⁹ ꝯtinui eſt ſup ptes ꝯtinui ⁊ bȝ cō
tinuitatē ad ſpatiū:ſucceſſionē a ptib⁹ ſpatij:ſ; mot⁹ itellus
ſup itelligibile eſt ſicut ſup vnū indiuiſibile ſine ſucceſſione.
⁋ Ad id qḋ obijcit᷑ de intellectu ꝯtꝛoꝝ dōm ꝙ oīa oppoſita
ordinē hn̄t ad vnū:⁊ negatio qdē cognoſcit᷑ ꝑuatione affir-
mationis.priuatio aūt per hoc ꝙ nō ponit᷑ habitus vt dicit
Auic°:⁊ ꝓpter hoc nō hn̄t itellus ꝓprios per ſe ſed itelligū
tur ꝑuatiōe ſuoꝝ oppoſitoꝝ. Cōtraria aūt ⁊ relatiua habēt
itellus per ſe ꝓprios:quoꝝ vtrūqȝ per ſpēm ſuā eſt in itellu
actu.dicit enī Auic° ꝙ ꝯtꝛa ſunt in itellectu vt ſides ⁊ ſimul.
⁋ Ad id aūt qḋ obijcit᷑ in ꝯtꝛiū dōm ꝙ ſpēs ꝯtꝛoꝝ ſimplices
ſunt ⁊ nō in actu ꝯtꝛietatis:⁊ ꝓpter hoc nō ſe expellūt mutuo
ab itellectu:ſed in mā ſunt in actu ꝯtꝛietatis ⁊ ꝓpter hoc mu
tuo ab illa ſe expellūt.⁋ Ad aliud dōm ꝙ ſub rōne ꝯtꝛietat̄
itelligunt᷑ ꝯtꝛia ſ; hec rō refert᷑ ad res ⁊ nō ad itellectuȝ:ſicut
oīs rō intelligibilis referri bȝ ad rē itellectā.⁋ Ad id quod
obijcit᷑ de oī itellectu diffōnis dōm ꝙ Ar.nō dicit itellectuȝ
diffōnis eē veruȝ niſi ſicut ſenſus ꝓprioꝝ eſt ver⁹:⁊ per hoc
Nō ſufficientiā intelligibiliū ex pte intellectus.
pȝ ſolo ad ſequēs.⁋ Ad id aūt qḋ obijcitur de inſufficiētia
enūtiatiōis itelligibiliū dōm ꝙ oīs itellus eſt vn⁹.vnuȝ aūt
eſt vnū potētia ⁊ actu:aut actu ⁊ nō potētia:aut potētia ⁊ nō
actu. Nō enī plurib⁹ modis pōt diuidi vnū:ſi vnū eſt poten
tia ⁊ actu tūc eſt itellus cōplexoꝝ:⁊ iſte variat᷑ ſm̄ numeruȝ
⁊ nō bȝ variationē in ſpē ⁊ ꝓpter hoc nō reducit᷑ i artē.mul-
tiplicatio enī numeralis que eſt per mām ſolā eſt ifinita ⁊ in
ipſa iubet Plato qeſcē:qr de ifinitis nō pōt eſſe diſciplina.
Si aūt eſt actu vnū potētia vō plura:aut eſt per modū eēn-
tie aut per modū eē ſine ſicut aliqd de aliq̄:⁊ per modū eſſe
tūc eſt in actu cōpōnis ꝑdicari ad ſubm:⁊ ſic eſt itellus enū-
tiatiōis. Si aūt eſt vt aliqd iſi ⁊ p modū eēntie que eēntia
eſt rei qdditas tūc eſt ſicut itellus diffōnis qui variat᷑ ſm ꝙ
diffinitio eſt per ꝑn° cognoſcēdi vel eēndi.ꝑ° mō eſt diffini-
tio logicalis.ɀ° mō eſt diffinitio realis que variat᷑ tripl̄r ſm
qd per eē ⁊ eēntiā eſt cū motu ⁊ mā ſicut nālis diffinitio eſt.
⁋ Et ſm ꝙ dat᷑ per ea que ſunt aſi motū ſicut in mathema
tica:⁊ ſm ꝙ dat᷑ per ꝑn° eſſentie reducta in ptes entis ſm ꝙ
eſt ens ſicut diffinitio metaphȳca. Si aūt eſt itelligibile potē
tia vnū ⁊ actu plura tūc eſt itellus oppoſitoꝝ. Cōtraria enīȝ
ſunt vnū in potētia mē:⁊ ſil̄r ꝑuatio ⁊ habit⁹ ⁊ affirmatio ⁊
negatio. Relatiua aūt diffiniunt᷑ ad ſeinicē:⁊ vtrūqȝ eſt dif-
finiēs alterū ſ; nō ſint in vno ſubto:⁊ cū pluribus modis nō
Sufficiētia itelligibiliuȝ ex pte modoꝝ itelligēdi.
poſſit variari vnū itelligibile Ar.nō tāgit de plurib⁹. Auic°
aūt diſtinguit itelligibile ex modis itelligendi:⁊ cū alios ſic
modus itelligēdi ꝑuationē ⁊ hitū malū ⁊ bonū dicit eſſe di-
uerſa itelligibilia. Sil̄r qḋ eſt in ſucceſſione bȝ eē debile vt
mot⁹ ⁊ tp̄s. Sil̄r qḋ eſt in potētia vt mā:⁊ pp hoc mō debili
itelligunt᷑. Sil̄r cui⁹ eē eſt excellēs ſup nr̄am ingſitionē itel-
ligit᷑ debiliter vt dē ꝓpter debilitatē itellus. Et hec oīa cō-
prehēdunt᷑ ſub itelligētia idiuiſibiliū ſm Ar.ſ; ſorte diuer-
ſimode ⁊ debiliter itelligunt᷑.⁋ Ad aliud dōm:ꝙ Ariſto.di
ſtinguit itelligibilia cōplexa que ſunt ſm itellectū ſpeculati-
uū. Spēs aūt oēs dōnis ꝑfecte ꝑter enūtiationeȝ ordinate
ſūt ad op⁹:ſicut pȝ in ipſis modis vboꝝ q ſunt iclinationes
animi vt optatiuus ⁊ iperatiuus. Et pp hoc reducunt᷑ ad
itelligibile practicū. Interrogatiua aūt nō differt ab enūtia
tiōe niſi in mō dubitatiōis. Cōplexio aūt que fit ſm dōneȝ
iꝑfectā nō fit niſi ſm modū cōpōnis ſubti vel accītis. Ac-
cidētia aūt ſm ꝙ cōponunt᷑ cū ſubto aut ſunt plura aut non.
Si nō:tūc ſubm vel accńs ſūt vn⁹ terminus ꝯpōnis ⁊ acci-
piunt᷑ vt vnuȝ itelligibile ab vno actu ſubſtādi ſub cōpōne.
Si aūt ſunt plura tunc aut ſunt ordinata eēntial̄r ad vnum
ſicut dī hō ꝗlis color actu alb⁹ ⁊ tūc adhuc ſunt vnū itelligi-
bile. Si aūt nō ſunt ordinata ad vnū ſicut homo albus grā
maticus logicus tūc ſunt ſimpliciter vt plura intelligibilia.

⁋ Utrum omnia intelligibilia ſunt in anima.

Tertio querit᷑ vtꝝ oīa itelligibilia ſūt ī aīa.an
abſtrahant᷑ a reb⁹ extra. Et vī ꝙ ſint in aīa.di
cit enī Augu⁹ in 10° de trinitate ad doctrinas
cognoſcēdas plurimū nos laudātiuȝ atqȝ ꝑdi-
cātiū attēdit auctoritas:⁊ tn̄ niſi breuiter im-
preſſam cuiuſcūqȝ doctrine hērem⁹ in aīa no-
tioneȝ nullo ad eā diſcēdi ſtudio flagraremꝰ. Ex hoc acci-
pit᷑ ꝙ oīs doctrine notio ipreſſa eſt in aīa ante ſtudium:⁊ ſic
intelligētia cuiuſcūqȝ doctrine ipreſſa eſt per ſe ⁊ ſemp eſt in
aīa.⁋ Itē Aug⁹ in eodē li°.oīs amor ſtudētis animi hoc eſt
volētis ſcire qḋ neſcit nō eſt amor ei⁹ rei quā neſciuerit ſed
quā ſcit.ḡ ſtudēs amat qḋ ſcit aſi ſtudiū:ſ; nihil ſcit᷑ cuius
ſuba eſt in aīa ḡ ſcia cuiuſlibet ſtudij ē in aīa anteq̄ diſcat᷑
per ſtudiū.⁋ Itē dicit Augu⁹ idē.nō ſolū q dicit ſcio ⁊ verū
dicit:neceſſe eſt vt qui ſcit ſcire ſciat.ſed ēt q dīc neſcio idqȝ
ꝯſidēter ⁊ verū dicit ⁊ ſcit veruȝ ſe dicē:ſcit vtiqȝ ꝙ ſcit ſcire
⁊ diſcernit a ſciēte neſciētē cū veraciter ſe iſuēs dicit neſcio.
⁋ Itē Aug⁹ ꝑcurro oēs ianuas carnis mee nec inuenio q̄ in-
greſſe ſūt res que per ſonos ſignificant᷑.oculi qdē dicūt ſi co
lorate ſunt nos eas nūtiauimus. Aures dicunt ſi ſonuerunt a
nobis indicate ſunt.nares dicūt ſi odorauerūt per nos tran
ſierūt.dicit ⁊ guſtādi ſenſus ſi ſapor nō eſt nihil me interro-
ges. Tact⁹ dicit ſi corpulentū nō eſt nō ꝯtrectū vide vn̄ ⁊ qū
hec intrauerūt in memoriā meā neſcio quō:nā cū ea didici
nō credidi cordi alieno:ſ; i meo recognoui vera eē ⁊ appro-
priaui ⁊ recōmendaui ea tanq̄ reponēs:vn̄ ꝓferrē cū vellē:
ibi ḡ erāt ⁊ anteq̄ didiciſſem.⁋ Itē Aug° ibidē.aut querit᷑
cū diſceret᷑ agnoui ⁊ dixi ita eſt ⁊ verū eſt:nō qr iā erāt in me
moria ſed tā remota ⁊ retruſa q̄ſi in caueis abditioꝛib⁹ vt
niſi a monēte aliq̄ eruerent᷑ ea fortaſſe cogitare nō poſſem.
Ex hoc accipit᷑ ꝙ oīa itelligibilia ſunt in aīa ⁊ ꝙ ſenſus nō
faciūt niſi excitare aīam vt ꝯuertat᷑ ad ea que ſunt apud ſe.
⁋ Itē dicit Aug⁹.inuenim⁹ nihil aliud eē diſcē iſta quoꝝ nō
per ſenſus haurim⁹ imagines ſ; ſine imaginib⁹ ſicut ſunt q̄
per ſeipſa intus cernim⁹ niſi ea que paſſim atqȝ indiſpoſita
memoria ꝯtinebat cogitādo q̄ſi colligē atqȝ aiaduertendo
curare vt tanq̄ ad manū poſita in ipſa memoria vbi ſparſa
ꝑus ⁊ neglecta latitabāt iā familiari itētiōe facile occurrāt.
Ex hoc accipit᷑ ꝙ diſcē nihil aliud eſt q̄ ordinare ⁊ ad ma-
nū ponē itelligibilia q̄ ꝑus erāt apud aīam.⁋ Itē ibidē.aut
mauiſ igit᷑ hoc ꝓpie vēdicauit vt nō qḋ aiāt ſ; qḋ in aīa col
ligit᷑ cogitari ꝓpe iā dicat᷑.⁋ Itē Boe⁹ in de ꝯſolone ꝑhie
ꝙ ſi Platonis muſa ꝑſonat verū ꝙ qſqȝ diſcit imemor re-
cordat᷑.⁋ Nō aūt oīuȝ hoꝝ hec eſt ſi intelligibilia nō eſſent
apud aīam nullo mō ſcirent᷑:⁊ qḋ nullo mō ſcit᷑ nullo mō di
ſceret᷑:ḡ itelligibilia nullo mō diſcernerent᷑:ſ; itelligibilia
decernunt᷑ cū inueniunt᷑:ḡ p aliqd qḋ fuit in aīa aſi inētioneȝ
⁊ hoc nō fuit niſi ſpēs itelligibilis:ḡ ſpēs itelligibilis fuit in
aīa aſi inētionē.⁋ Itē diſcēs ꝯſentit ꝑn° docēti aſi illi⁹ ꝯſen
ſum:aut accipit᷑ a doctore aut eſt in aīa diſcipuli. Si ꝑ° mō
ḡ diſcipulus oīa accipit a doctore tanq̄ neſciat ⁊ neſcitis ne
mo ꝯſentit:ḡ diſcipulus in nullo ꝯſentiet docēti qḋ falſum
eſt. Si ɀ° mō:cū igit᷑ nemo ꝯſentiat niſi per hoc ꝙ ſcit illud
eē verū qḋ dicit᷑ ſcia:vtrius illi⁹ dicti aſi doctrinā fuit in aīa
diſcipuli.⁋ Sed ꝯ.in ꝑn° metaphȳice dicit Ar.euenit āt ſcia
In prohemio
⁊ ars pp expimētū hoīb⁹:⁊ experimētuȝ qdē artē facit quē-
admodū affirmat polus recte dicēs. Cū igit᷑ experimētū ſit
cognitio ſingulariū vt ibidē bȝ ars ⁊ ſcia accipiunt᷑ ex cogni
tione ſingulariū:ſ; cognitio ſingulariū accipit᷑ per ſenſus:ḡ
ſcia ⁊ ars a ſenſib⁹ gn̄ant᷑ in aīa.⁋ Itē ibidē dicit Ar.ꝙ cuȝ
ex multis experimētis itelligit᷑ vl̄iter vna fit de ſilibus acce
ptio.⁋ Itē ibidē expimētū fit ex memoria hoīb⁹.multe enī
memorie eiuſdē rei experimēti potētiā ꝑficiūt. Cū igit᷑ me-
moria fit ex ſenſib⁹ ab hoc accipit᷑ vl̄e qḋ eſt artis ⁊ ſcie ꝑn᷑.
⁋ Itē in poſterioribus in fine ſcōi ex ſenſu qdē fit memoria
ex memoria aūt multotiēs facta experimētū:multe enī me-
morie numero expimētū eſt vnū. Expimēto aūt ex oī qeſcē
te vl̄i in aīa vno ꝑter multa qḋ cū oib⁹ vnū ſit illud idē artis
eſt ꝑn᷑ ⁊ ſcie.⁋ Itē in lib° de aīa etiā habet᷑ ꝙ aīa potentia
eſt oīa:⁊ nihil actu anteq̄ intelligat.⁋ Per rōnē aūt idem
probat᷑.diſcretio ſit ſenſibiliū per ſenſum cōeȝ.ꝑn᷑ aūt illi⁹.

diſcretiõis eſt diuerſitas ſenſibiliũ ꝓprioꝝ que accipiunt̃ p
diuerſos ſenſus: ⁊ nõ ſunt in aĩa anteꝗ̃ accipiant̃. Cũ igit̃
itellꝰ potẽtioꝛ ſit in diſcernẽdo ad hoc ꝙ ponat diſcretio-
nẽ in reb' nõ idiget ꝙ ſpẽs rerũ ſint in aĩa anteꝗ̃ diſcernat.
¶ Itẽ cõplexũ cãtur ab icõplexo: ſi igit̃ incõplexa non ſunt in
aĩa: nec cõplexa erũt in ipſa: ſ; icõplexa nõ ſũt ſcita niſi ſint:
ḡ nõ ſũt in aĩa niſi ſint: ſ; ſũt tñ in reb' extra: ḡ ad hoc ꝙ ſint
cognita opʒ ꝙ ſint in rebus extra. aut igit̃ ex hoc ipſo cogno
ſcunt̃ ꝙ ſũt: aut ꝑ hoc ſũt ⁊ ab ipſis facientib' ſit cognitio eoꝝ
in aĩa. Si pᵒ mõ tũc oĩa a q̃libet cognoſcunt̃ ſtatim vt eẽnt
qḋ falſum eſt. Si 2ᵒ mõ tunc ſunt res cãe nr̃e ſcie per hoc ꝙ
gñant ſuas ſĩlitudines ĩ nr̃is aĩab' ⁊ ſic ſemp fuerũt in aĩa.
Scibilia pñt cõſiderari du- ¶ Solõ. dicim' ꝙ oĩa ſcibilia pñt ↄ̃ſiderari ĩ ſuis ꝑncipijs
plr in ſuis ꝑn- vel in ſeipſis. ſi in ſeipſis tũc nõ ſũt in aĩa anteꝗ̃ diſcant̃ niſi
cipijs. potẽtia. ſi in ꝑncipijs tũc duob' modis ↄ̃ſiderant̃. ſ. ſm ter-
minos ꝑncipioꝝ ⁊ terminoꝝ nãm: ⁊ ſic gñant̃ a ſenſu ſicᷓ ſco
mones eſt illi' nãe ꝙ purgat choleꝛã. ¶ Cõſiderant̃ ẽt in inte
rioꝝ hitudine ⁊ ſic ſemp ſũt in aĩa ſ; tñ in potẽtia cui poten
tie ſufficit notitia terminoꝝ ad hoc ꝙ reducat̃ ad actuʒ. vñ
dicit Phs ꝙ pn' ſcim' ĩquãtũ terminos cognoſcim': ⁊ hec
Notitia termi- eſt ſnia Ar. Aug' aũt dicit ꝙ ſcibilia ſunt in memoꝛia: ⁊ ac
noꝝ eſt ſuffici- cipit memoriã large ꝓ mẽte in q̃ eſt notitia ſcibiliũ: ſiue ſint
ens ad hoc po- pñtia ſiue ꝑterita ſiue futura. Eſt aũt ſcibile in triplici ſpẽ
tẽtia itellꝰ ad ſ; itelligibilis ſm ꝙ itelligibilis eſt ⁊ hãc ſpẽm hʒ ab itelle-
itelligibilia re- ctu agẽte. ⁊ eſt ſpẽs mẽtis ⁊ ſic ſũt ſemper in aĩa: ſ; hoc eſt in
ducat̃ ad actũ potẽtia vt ſupra dcm̃ eſt donec adueniat phantaſia que ab-
ſtrahit̃ ad ſpẽs itellꝰ agẽtis. tũc eñi efficit̃ in actu ⁊ ↄ̃iũgit̃
itellectui poſſibili ⁊ mediante ipa diſcernit̃ hoc qḋ q̃rebat̃:
⁊ hoc eſt qḋ dicit Augu' ſpẽm latere ⁊ in abditis theſauris
eſſe recõditã ante ſtudiũ. Eſt etiã ſpẽs intelligibilis que eſt
ſpẽs rei: ⁊ hec abſtrahit̃ a reb' ⁊ non ſemper eſt in aĩa: ⁊ per
hoc etiã pʒ ſolutio ad obiecta. cõſenſus etiã ⁊ diſcretio ſunt
in diſcipulo per ſpẽm intellect' agentis que ↄ̃iungibilis eſt
cuilibet intelligibili ad hoc ꝙ fiat actu in itellectu poſſibili.

¶ Querit̃ que eſt diffã iter itellectũ ⁊ ſenſuʒ.

Einde querit̃ de comparatione itellectus ad ſenſibilem animam. Et querũtur duo. Quoꝝ primũ eſt de differentia ⁊ conuenientia ſenſus ⁊ intellectus. 2ᵐ eſt quam vtilitatem conferat ſenſus intellectui ⁊c̃.

In li. de aĩa ſ; expoſitionẽ Auerrois. Tex. cõ. 150. et infra.
Ad primũ ꝓcedit̃ ſic. Et ponant̃ rõnes Ar. in
pn' tertij de aĩa. Quaruʒ pᵃ eſt in vtriſq;. ſ. in
itellectu ⁊ ſenſu. aĩa iudicat aliqḋ ⁊ cognoſcit
eoꝝ que ſunt. ⁊ formatur ſic rõ. queciq; potẽtie
eiuſdẽ ſũt act' ipſe ſunt eedẽ: itellꝰ ⁊ ſenſus
ſũt tales: ḡ ſũt idẽ. Prima ꝓbat̃ ex hoc ꝙ po
tẽtie diſtiguunt̃ per act'. ¶ Scḋa aũt per auctoritatẽ ꝑus ha
bitã. ¶ Scḋa rõ ſumit̃ ex auctẽ antiquoꝝ. Antiq eñi ſapere
⁊ ſentire idẽ eſſe firmabãt ſicut Empedo. dixit. ⁊ rõ ſua fuit
q2 volũtas ⁊ deſideriũ nõ augent̃ niſi ex aliq̃ cognito per in-
tellectũ vt ſenſuʒ ⁊ nõ augent̃ niſi ad pñs: ḡ pñs eſt cognitũ
per itellectũ ⁊ ſenſuʒ. ſed pñs eſt ſingulare: ḡ ſingulare eſt co
gnitũ per itellectũ ⁊ ſenſum. Cũ igit̃ reſpectu eiuſdẽ cogno
ſcibilis nõ ſunt diuerſi modi ſpẽi cognoſcẽdi eadẽ cognitio
erit itellꝰ ⁊ ſenſus. ¶ Tertia rõ ſumit̃ ex dicto Homeri di
cẽtis ꝙ talis eſt itellꝰ in terrenis hoib' q̃lẽ iducit in die pẽ
viroꝝ deoꝝq;: ⁊ appellat deos planetas q illuminant̃ a ſole
⁊ ſolẽ patrẽ. In die aũt ſol ducit lumẽ corpale: ḡ itellꝰ itelli
gẽdo ducit lumẽ corpale. ſ; corpea app̃heñio eſt ſenſus: ḡ in-
Tex. cõ. 7. tellect' eſt ſenſus. ¶ Sed ↄ̃tra ſunt rõnes Ar. q̃s ponit in
pn' tertij de aĩa. q̃rũ pma hec eſt. Si eſt itellig̃e ſicut ſentire
tũc itellꝰ patit̃ ſic ꝙ ab excellẽti corrũpit̃: ḡ ⁊ itellꝰ qḋ fal
Tex. cõ. 4. ſuʒ eſt. ¶ Itẽ ſenſus in vna vi ſenſitiua nõ app̃hẽdit oĩa eo
ꝙ eſt vis ſita in organo cui' nã eſt app̃hẽdẽ vnũ ſenſatũ tñ.
ſ; itellꝰ app̃hẽdit oĩa: ḡ nõ erit vis ſita in organo: ſ; vis im
mixta corpori organico ⁊ nõ immixta differũt: ḡ itellꝰ ⁊ ſen-
Tex. cõ. 6. ſus differũt. ¶ Itẽ intellꝰ eſt locus ſpẽrũ per hoc ꝙ icorru
ptibile eẽ ſpẽs hʒ in ipſo: ſenſus aũt nõ ſic eſt loc' ſpẽrum: ḡ
Ibidẽ. t. c. 7. differũt ſenſus ⁊ itellꝰ. ¶ Item ſenſus poſt valde ſenſibile
debilioꝛ eſt in app̃hen' min' ſenſibile. Intellꝰ aũt poſt val
de: itelligibile fortioꝛ eſt in app̃hen' min' itelligibile: ḡ ſen
ſus potẽtia nõ eſt potẽtia itellꝰ. pᵒ ꝓbat̃ per ſupra dicta. ſ.
ꝙ ſenſus corrũpit̃ ex ſenſibili excellẽti. 2ᵒ ꝓbat̃ per hoc ꝙ
pn' ſunt valde itelligibilia: ⁊ ↄ̃cluſiones min': ⁊ tñ ↄ̃cluſio-
nes magis itelligunt̃ poſt pn' itellectiua ꝗ̃ ante. In ſine aũt
eiuſdẽ capli ponit Ar. ↄ̃uenientiã iter ſenſum ⁊ itellectũ. ⁊ pᵒ Tex. cõ. 28.
ad ſenſum ꝓpriũ: ſicut eñi ſupra dixim' ſenſus mouet̃ a ſen
ſibili motu ſpẽrũ ⁊ nõ mãe. Cum aũt oĩs paſſio ſit mãe erit
mot' ſenſibilis nõ ꝑmixt' paſſioni: ⁊ ſic erit mouẽs pfectũ eo
ꝙ paſſio eſt diſpõ iperfecti ſicut eſt in motu phico in q̃ mo-
dẽs patit̃. Sĩlr aũt eſt in itellectu q mouet̃ a ſpẽ. ſ. cui' nullo
mõ eſt pati. vñ mot' ſpẽi eſt actus pfecte mouẽtis. Et vba
Ar. ſunt hec. videt̃ aũt ſenſibile ex potẽtia exiſti ſenſitiuũ ãt
actu agẽs. Nõ eñi patit̃ neq; alterat̃ actu agens. vñ alia hec
ſpẽs eſt mot'. Mot' eñi iperfecti act' erat ſupple in phicis.
ſimplr aũt. i. paſſioni nõ ꝑmixt' act'. Aliter eſt q eſt pfecti. ſ.
mouẽtis qḋ nullo mõ patit̃: ⁊ ipſi qdẽ ſentire ſilẽ eſt dicere
ſolũ ⁊ itellig̃e. ¶ Deinde ponit ↄ̃uenientiã itellꝰ practici ad Ibidẽ tex. cõ.
ſenſuʒ cõem dicẽs ꝙ qñ ſenſus cõis eſt negãs aut affirmãs 28. ⁊ 29.
triſte vel letũ tũc mutat̃ letũ vel fugit triſte. cui' ꝓbatio eſt
q2 letari nõ accidit aĩalibus niſi mediãte ſenſibili accepto a
cõpoſito per ſenſum cõem: q2 ſenſibile eſt bonũ vel hmõi aliud
qḋ ptinẽs ad op' vel appetitũ ⁊ nõ ad app̃hẽſionẽ tñ. ¶ Itẽ Ibidẽ tex. cõ.
fuga ⁊ appetit' in gñe ſunt idẽ in actu: q2 idem in gñe. ſ. ſpẽs 29. 30. ⁊ 31.
ſenſibilis ⁊ nõ intelligibilis mouet ad vtrũq;. ſenſibilis aũt
illi' ſm ꝙ eſt act' ſenſus ⁊ appetitus ⁊ fuge differt eſſe: q2 vt
ſenſibilis eſt act' ſenſus ⁊ vt bonũ act' appetit' ⁊ vt imitũ
act' fuge: opus aũt practici itellꝰ per oĩa eſt ſĩle. itellectiue
eñi aĩe itellectui practico phãtaſmata vt ſenſibilia ſunt ⁊ ꝓ-
ſequit̃ bonũ ⁊ malũ in phantaſmatib'. ſicut enim aer idẽ in
ſnb̃a ſed aliud ſm eẽ eſt mediũ viſus ⁊ audit': ita idẽ ſenſi-
bile in ſenſu cõi ⁊ idẽ phantaſma cõparatũ ad practicũ intel
lectũ diuerſuʒ tñ ſm eẽ operat̃ iudiciũ ſenſus ⁊ itellꝰ ⁊ im-
mutationẽ ⁊ fugã. ¶ Solõ. oẽs ꝓbabiles rõnes ↄ̃cedẽde ſũt
ꝑter tres ꝑmas. ¶ Ad pᵐ aũt illaꝝ dñm ꝙ app̃hẽſio ſenſus
⁊ itellꝰ ſunt idẽ in gñe: ⁊ ex hoc nõ ſequit̃ ꝙ itellꝰ ⁊ ſenſus
ſunt idẽ ſimplr. ¶ Ad aliud dñm ꝙ duplex eſt pñs. ſ. in aĩa
⁊ in re. pñs in re eſt ſingulare: pñs aũt in aĩa nõ eſt ſinglare:
⁊ illius itellꝰ q̃nq; eſt in rõne vlis. ¶ Ad aliud dñm ꝙ ſol
ſimilitudinẽ hʒ cũ itellectu agẽte vt ſupra explanatũ eſt: ſed
nõ ꝓpter hoc lumen agentis eſt lumen corporale.

¶ Queritur quam vtilitatem conferat ſenſus intellectui.

Ecundo querit̃ quã vtilitatẽ ↄ̃ferat ſenſus i-
tellectui. Et dicit Auic': ꝙ q̃druplicẽ. q̃ruʒ pᵃ
eſt: ꝙ itellꝰ ſepat vnũqḋq; vlẽ a ſingularib'
abſtrahẽdo itẽtiones eoꝝ a mã ⁊ appendicijs
mãe ⁊ a ↄ̃itib' eã: ⁊ ↄ̃ſiderat in quo ↄ̃ueniũt ⁊
in quo differũt: ⁊ qḋ eẽ ei' eſt eẽntiale ⁊ ei' accñta
le eſt q̃ accidit vle hẽ pn' itelligẽdi. ¶ Scḋa ẽ ꝙ aĩa ponit
hitudines iter quecũq; vlia ſm affirmationẽ ⁊ negationeʒ
⁊ id de quo fuit affirmatio ⁊ negatio per ſe non pcipiet. Qḋ
ſi nõ fuerit ita dimittet quouſq; inuenerit mediũ terminũ.
¶ Tertia eſt acq̃rere ꝓpõnes expimẽtis. ſ. vt iueniat̃ p ſen
ſum ꝙ aliqḋ ꝑdicatũ comitat̃ ſubm aliqḋ affirmãdo vel ne
gãdo: vel affirmãdo ↄ̃iũctionẽ vel negando ↄ̃iunctioneʒ et
nõ ſit hoc in quibuſdã hoꝝ ⁊ nõ in alijs neq; differẽter ſed
ſemper ſit donec q̃eſcat: ⁊ ꝙ inter nãm hui' ꝑdicati ⁊ hui'
ſubti eſt hec hitudo. aut nã hui' ↄ̃ñtis comitat̃ nãʒ accñtis
hui': aut remouet̃ eẽnti alr̃ ⁊ tũc erit hec ↄ̃ceptio adepta ex
ſenſu ⁊ ſyllogiſmo. ¶ Quarta eſt illa q̃ vba ⁊ qb' facile aſſen-
tit aĩa eo ꝙ ꝓbabilia ſunt. ¶ Sed obijcit̃ de ꝑmo mõ: ideʒ
videt̃ enim ſeparare ab appẽdicijs mãe ⁊ ↄ̃itib' nãm ⁊ ita
videt̃ ſuperflue addi. ¶ Preterea queritur q̃re ille modus
dicat̃ acq̃rere ꝑncipia itelligẽdi: hoc eñi videt̃ tertio poti'
ↄ̃uenire. ꝑncipia enim itelligẽdi ſunt ꝑme ꝓpõnes que acq
runt̃ in tertio mõ. ¶ Preterea ſcõus modus nõ videt̃ dif-
ferre a q̃rto. ſcõus eñi modus percipit ꝓbabilia qñ iuenit
mediũ tñ ⁊ ſilr 4'. ¶ Itẽ i pᵒ pre ſcḋi modi dr̃ ꝙ aĩa acq̃rit
per eũ per ſe nota: ⁊ hoc nõ videt̃ differre a mõ 3ᵒ quo acq-
rit aĩa ꝑncipia. ¶ Preterea ſophiſmata ſunt que acq̃runt̃
ab aĩa ⁊ nõ incidunt̃ in aliquo iſtoꝝ modoꝝ. ¶ Itẽ Auicẽ
na dic̃ alibi ꝙ teib' modis format̃ itelligẽtia in aĩa. Quoꝝ
primus eſt cũ aliqḋ format̃ in aĩa in affectu indiſtincte ⁊ in-
ordinate: qui tñ ordo cõmutabilis eſt ſm audituʒ ſ; intelle-
ct' idẽ remaneat: ſicut cũ dr̃ oĩs hõ eſt aĩal ⁊ cõmutat̃ ordo
ſic aĩal ꝑdicat̃ de oĩ hoĩe: tũc eñi in ordine cõmutato eſt idẽ
itellꝰ. ¶ Secũdus eſt q2 itellꝰ rei eſt acq̃ſitus per opera-
tiones: ſ; aĩa auertit̃ ab eis ⁊ nõ reſpicit ad id qḋ iã itelle-

terit. ¶ Terti⁹ eſt ſicut cū aliqđ dubiū a te querit̃ de his q̃ iā ſciuiſti vel ſcire potes: ⁊ tu dubitas rñdẽ ſtatim certus tñ poſſe rñdẽ poſtea q̃uis nō ſit apō te res ordinata. Vñ p⁹ ⁊ pri-mus modus eſt ſicut id qđ de theſauro educit̃ ⁊ agis aliqđ de eo. ſecūdus eſt ſicut id qđ hēs in theſauro ⁊ nō agis ali-qđ de eo. tertius vō differt a p° in hoc ꝙ nōdū eſt aliqđ or-dinatū in cogitatiōe aliq̃ mō. ſ; eſt ſicut ſchoatio ordinis cū adiectiōe certitudinis ⁊ differt a z°: q: nō ē qđ nō reſpicit̃ ſ; reſpicit̃ aliq̃ mō ꝯſiderādi in actu veriſſime cui ꝑpria eſt cōparatio ad aliqđ qđ eſt qđ repoſitum. Si igit̃ tres modi ſunt formādi itelligibilia in aīa ⁊ nō formant̃ niſi a ſenſu vi-det̃ ſenſus ꝑdeſſe aīe intellectiue tñ in z° mō ⁊ nō in 4°. ¶ Preterea iter q̃tuor modos ꝑmos in trib⁹ poſterioib⁹ adunant̃ itelligibilia per itellectū cōponētē. S; dicit Auic⁹ alibi ꝙ duo ſunt tñ modi adunādi itelligibilia. quoꝝ vnus eſt vt itētiones que ſunt multe ⁊ differētes dimēſionibus in imaginatiōib⁹ ſiant vna intētio tñ nō differūt in diſtinctiōe. Aliud eſt vt de intētionib⁹ generū ⁊ drīarū cōponat̃ itentio vna in diffinitione. modi aūt multiplicādi ſiunt ecōtra iſto-rū duoꝝ modoꝝ. ¶ Solo. dōm ꝙ ꝑmi q̃tuor modi ſumunt̃ penes itelligibile cōpletū ⁊ icōpletū ſiue penes itellectū ſim-plicē ⁊ cōpoſitū. primus eni modus eſt ſm abſtractionē itel-ligibilis ſimplicis ſiue icōpleti. Cōpoſitio aūt itelligibiliū ſit duob⁹ modis. ſ. penes hitudinē terminoꝝ in gñe: ⁊ penes hitudinē eoꝝ in ſpē. ⁊ p° mō egredit̃ modus q per ſe nota cō-ponit ſtatī: opinabilia aūt nō cōponit ante ſuētionē medij termini. hitudo aūt terminoꝝ in ſpē eſt duob⁹ modis. ſ. per modū vītatis: ⁊ ſic egredit̃ modus terti⁹. ⁊ per modū ꝓba-bilitatis ⁊ ſic egredit̃ modus q̃rt⁹. ¶ Ad p^m aūt dōm ꝙ vir-tutes aīe ſenſibilis tripl'r determināt pticulare. ſ. cū mā ⁊ cū appēditijs mãe: ⁊ cū ꝯditib⁹ eā. cū mā determinat ſenſus q nō accipit niſi mā pñte: cū appēditijs mãe determinat phā-taſia ⁊ imaginatio que apphēdūt pticulare mā nō pñte: ſed tñ ſub appēditijs mãe: que ꝑcipue ſunt q̃tuor. ſ. q̃titas figu-ra ſitus ⁊ q̃litates ſenſus ꝑprij. q̃dā aūt determināt ipm nō ſub appēditijs neq; ſub mā ſed ſub ꝯditib⁹ vtrūq; ſicut eſti-matiua ⁊ memoria que accipiūt intētiones nociui ⁊ ꝯuenie-tes amici: ⁊ inimici boni ⁊ mali vt nūc: q̃ li; nō ſint accepta a ſenſib⁹ tñ nunq̃ ſepant̃ a ſenſib⁹ ſed accipiunt̃ in illis ⁊ non per rōnes vſes ſicut ſupra ꝓbatū eſt in qōne de eſtimatiua. ab his aūt oib⁹ trib⁹ denudat itellus. ¶ Ad aliud aūt dōm ꝙ idiuiſibilia pn° ꝑma māia ſunt oīs itellus q: ex ipſis cō-ſtituit̃ itellus cōpoſit⁹. itelligibilia aūt que ſunt in z° mō ſūt pn° ſcie: q: ipſa ſunt ꝑme ꝓpōnes ex qb⁹ hētur ſcia ꝯcluſio-nū. ¶ Ad aliō dōm ꝙ ſcōus modus gr̃a vltime ptis differt a 4°: ſicut gen⁹ a ſpē. ¶ Vel dicat̃ meli⁹ ꝙ differt per ambi-guū ab opinato. In z° eni mō gr̃a vltime ptis nō eſt inuētū mediū ſ; in 4° mō ſtat itellus ſup ꝓbabile. ¶ Ad aliud dō; ꝙ non ois ꝓpoſitio vera ⁊ neceſſaria eſt dignitas: ⁊ per hoc differt ſcōus modus gr̃a prime ptis a z° mō. ſecūdus eni col-ligit ꝓpōnes neceſſarias que q̃nq; demīſant ⁊ q̃nq; demīſan-tur. ¶ Tertius aūt colligit ꝓpōnes idemſtabiles que ſemp demīſant in q̃s nō eſt via recipiēdi niſi p notitiā terminoꝝ ⁊ experimēta ſenſuū. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̃ de ſophiſtica dō; ꝙ ipſa eſt tacta ꝓbabilē. imitat̃ eni ſophiſtica dialecticā; ⁊ ꝓpter hoc ſub mō 4° ꝯtinet̃. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de alia di-uiſione dō; ꝙ illa dat̃ de ſcia poti⁹ q̃ de modis itelligibiliū: ⁊ ꝑmus modus eſt ſumpt⁹ penes ſcire vt agē ꝯſiderādo. ſe-cūdus aūt penes ſcire in hitu. terti⁹ aūt penes ſcire cū actu reminiſcētie. Ex hoc eni ꝙ aliqs nō ſtatim pōt dare reſpon-ſum certus tamē ꝙ poſtea dabit mouet̃ ad prius ſcitū: ⁊ cū multa mouerit ⁊ reuoluerit venit in principiū determinatū a quo procedit in reſponſum. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de vltima diuiſione dicendū ꝙ illa ſumit̃ penes duos modos. intelli-gibile icompletū adunādi. Quoꝝ vnus eſt per reſolutionē; vlīs a multis particularibus. ſecūdus eſt per ꝯgregationē; generis cū ſuis differētijs vt diffinitiue ꝯſtituat̃ ſpecies.

¶ Queritur quid ſit ratiocinatio.

COnſequēter querit̃ de rōne. ⁊ dicit Iſaac ꝙ rō eſt curſus cāe in cāt͠ū. ⁊ ſm hoc ꝯſueuit diffiniri ꝙ rō eſt vis aīe faciēs currere cām in cauſatū. ¶ S; ꝯ hoc videt̃ eſſe ꝙ in rōnib⁹ q̃nq; ſit ꝓceſ-ſus ab effectu in cām. q̃nq; etiā a ſignis. q̃nq; nō ſunt cāe ſicut in logicis. ¶ Itē ſicut dicit Dam.

rōnale diuidit̃ in iterius diſpoſitū ſmonē: ⁊ exteri⁹ q eſt an-gelus itelligētie. ⁊ dicit ꝙ hō dr̃ rōnalis ab interiori ſmone eo ꝙ multi ſunt muti ſm exteriorem: illa aūt rō a q̃ hō ſic dr̃ rōnalis nō videt̃ vis faciēs currē cāz in cāt͠ū: ſ; poti⁹ diſcre-tiū veri ⁊ falſi ⁊ boni ⁊ mali. ¶ Preterea cū multe ſūt vires rōnalis aīe. querit̃ q̃re poti⁹ dr̃ rōnalis a rōne q̃ a denomina-tione alteri⁹ vtutis. ¶ Preterea igeniū dr̃ eſſe q̃dā; vis aīe rōnalis ⁊ q̃rit̃ i quo differt a rōne. ſubtilitas eni ⁊ hebetudo ſūt diſpōnes rōnis: ⁊ ſil'r ſollertia: ⁊ q̃rit̃ ſm qđ determināt rōnē. ¶ Solo. rō eſt nomē multipl'r dcm̄. q̃nq; .n. q̃ diſp; pn^m cognoſcēdi dr̃ rō ſm ꝙ dicim⁹ rōnales ſcias diuidi ꝯ nāles: eo ꝙ rōnales ꝯſiderāt res p pn° cognoſcēdi. nāles aūt p pn° eſſendi. q̃nq; dr̃ diffō rō. q̃nq; dr̃ vis aīe rōnalis rō que nihil aliud eſt q̃ itellus cōpoſit⁹ illa. ſ. cōpōne que eſt iter ſſetēs ⁊ illatū ſiue ꝓbās ⁊ ꝓbatū: ⁊ ſic diffinit̃ ſm Iſaac. ¶ Ad p^m q̃ dōm ꝙ cā dr̃ ibi cā ꝯſitie ⁊ nō cā rei. ¶ Ad aliud dōm ꝙ rō ſonat in aptitudinē ⁊ in actū. ⁊ p° mō ab ipſa dr̃ aīa rōnalis. z° mō duplex eſt act⁹. ſ. iterior ⁊ exterior. Interior quo totū ſmonē formam⁹ ⁊ trāſcurrim⁹ apud noſipſos anteq̃ idu at aliqđ vocis ⁊ iſte vocat̃ a Dama° endiadēter hoc eſt iteri⁹ diſpoſit⁹ ſmo. Alius act⁹ eſt in ꝓnūtiādo ſmonē ⁊ hoc vo-cat̃ angelus ſiue nūti⁹ itelligētie in eo ꝙ nūtiat extra id qđ iteri⁹ ꝯceptū eſt ab itelligētia. ¶ Intelligētia eni q̃tuor mo-dis accipit̃. ſubē eni ſepate q̃s vocam⁹ angelos dr̃ itelligē-tie ab Iſaac in li° de cauſis. ¶ Ab Alex° aūt q̃libet itelligi-bile denudatū pure a mā ⁊ māllb⁹ appēditijs dr̃ itelligētia. ¶ Sed in li° de aīa itelligētia ꝯſueuit appellari act⁹ itelligē-di ſicut in z° vbi dr̃ itelligētia idiuiſibiliū in his eſt circa que nō eſt falſu;. ¶ Ricardus vō de ſcō victore ſimpliciorē actū itellus dicit eſſe itelligētiā ⁊ illū q fert̃ in deū ⁊ ſupceleſtia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aīa rōnalis dr̃ eo ꝙ ſinis itellus nō eſt ſine ingſitione ⁊ rōcinatione quo nō ꝓprie ꝯuenit itellectui. cū eni tria ſunt in rōne. ſ. pn° ⁊ ꝯcluſiones ⁊ ꝯcurſus vni⁹ in alterū principioꝝ ꝓprie eſt itellus. ⁊ ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ itell's certior eſt ſcia in ſine poſterioꝝ: ſcia aūt eſt ꝯcluſionū. Scire eni; vt habet̃ in p° poſterioꝝ. Arbitramur vnūq̃dq; cū cām cognoſcim⁹: ⁊ q̃ iſti⁹ eſt cā ⁊ qđ ipoſſe eſt aīr ſe hēre. Rō aūt eſt in decurſu vni⁹ in alterū: ⁊ hoc decurſu ꝓprie ꝑ-ſicit̃ aīa humana: ⁊ ꝓpter hoc poti⁹ dicit̃ aīa rōnalis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ igeniū vt dicit Auic°: eſt act⁹ rōnis q̃ ꝓprie vt inenit̃ medius terminus in ſyllogiſmo. ⁊ dr̃ actus iſte po-tius pfectio q̃ opatio. ⁊ ꝓpria vis dr̃ ad excitationē ſtudij ⁊ doctrine ſm ꝙ hētur in z° topicoꝝ ꝙ abnegam⁹ ſtudiū; vt igenioſi eē videamur. ſtudiū aūt ſm Tulliū ē vehemēs ap-plicatio ad aliqđ inueniēdū vel addiſcēdū. Doctrina āt ſcia accepta ab alio. ſubtilitas vō ſm Auic^m eſt aptitudo q̃ hō ex ſeipſo nat⁹ eſt adipiſci ſapiam: ⁊ h; tres gradus. quoꝝ p-mus eſt quo idiget adiutorio doctrine ad oīa itelligibilia ⁊ hic dr̃ hebes. ſcōus eſt q cū docet̃ q̃dā itelligit alia ex ſeipſo. tertius q inenit ſciā; ex ſe ſine datore: ⁊ iſte ꝓprie dr̃ ſubtilis eo ꝙ ꝓpa vis penetrat itelligibilia. ⁊ ab Auic° vocat̃ itell's ſanct⁹ eo ꝙ itelligibilia ſluūt in ipm vtute itelligētie agētis ⁊ nō ab alio adminiculo ſed pauci tales ineniunt̃: ⁊ iō dicit Alphorabi⁹ ꝙ ſi aliq tales ſūt q oīa per ſeipſos ſciūt eḡ nō ſunt hoies eo ꝙ potius dicunt̃ angeli ꝓpter deiformē itelle-ctū quē hñt. Sicut aūt habet̃ i ſine ꝑmi poſterioꝝ ſollertia ⁊ ſubtilitas q̃dā medij in nō pſpecto tpe hoc eſt ſtatim: vt ſi aliqs videns ꝙ luna ſplēdorē; ſemp h; a ſole hoc eſt ꝙ v'ſus ſolē ſemp attēdit̃ ſtatim itelligeret ꝓpter qđ hoc fieret. aut diſputātē cū diuite cognouerit aliquē ſtatim itelligit pp qđ hoc ſit: q̃ accōmodatū eſt: aut q: amici ſunt: aut q: eis idē inimici ſiunt. oīs eni vidēs cās medias cognouit ⁊ vltimas idest proximas ſine immediatas.

¶ Utrum ipſa ſit virtus corporea.

COnſequēter querēdu; eſt de nā aīe rōnalis de qua queruntur duo. Quoꝝ p^m eſt vtrum ipſa ſit virtus corporea aut non. z^m aūt vtrum cor-rumpat̃ corruptione corporis.

AD ꝑmū multe rōnes ſūt poſite ſupra i qōnib⁹ de diffōne aīe qb⁹ addimus hic decē ſumptas ab Auicēna ⁊ Algazele. quarū ſeptem ſunt ſi-gna. tres autem ſequentes demonſtrationes neceſſarie. ¶ Primū ſignū eſt ꝙ queclibq; vir-tus eſt corpea: hoc eſt act⁹ alicuius organi per

Virtutes aīe ſẽſibilis tripl'r determināt pticulare.

Rō multipl'r dicit̃.

Intelligentia ſumit̃ q̃tuor modis.

Tex. cō. zi.

Tex. cō. 5.

Tres gradus ſubtilitatis ſ; Auicennam.

ſe debilitaſ debilitate illius organi: ⁊ iuuaſ bona diſpoſitione: ⁊ hoc ꝓbaſ in oibus virtutib⁹ hñtib⁹ ſitū in organo: ſed virtutes aie rõnalis nõ per ſe debilitanſ debilitate alicui⁹ partis corporis: nec per ſe iuuanſ bona diſpõne ipſi⁹: ꝗ nõ per ſe ſunt virtutes corpee. Minor ꝓbaſ ex hoc ꝙ ſpẽs impreſſa in organo corporeo ſemp eſt pticlaris: rõnes aũt ſue ſine veri ſiue boni que ſunt in aia rõnali ſunt vlẽs. ¶ 2ᵐ ſignū eſt: ꝙ nulla virt⁹ corpea apphẽdit ſe nec ſuū inſtrm qḋ ꝓbaſ per iductionē oium. nullus eni ſenſuū exterioꝝ ſentit ſe vel inſtrm ſuū. Similr ẽt in iterioꝛib⁹: imaginatiua nõ imaginaſ ſe vel inſtrm ſuū: ⁊ ſic eſt de oibus alijs. ¶ Cauſa huĩ⁹ eſt qꝛ tales virtutes nõ apphẽdũt niſi organo corpis aliqḋ paſſo: nullū aũt organū patiſ a ſeipſo nec a virtute que eſt in ipſo qꝛ ſic ſemp pateretſ: ſed itellus ⁊ cetere vtutes aie rõnalis apphẽdũt ſe ⁊ oium inſtra virtutū: ꝗ nõ ſunt vtutes corpee. ¶ 3ᵐ ſignū eſt ꝙ virtutes corpee nihil apphẽdũt niſi ſub diſpõne ⁊ motu: ⁊ hoc ꝓbatū eſt ſupra in qõne de tactu. Ethic⁹ eni nõ ſentit ſuū calorē: lꝫ ſit maior calore febricitãtis eo ꝙ iam q̃ſi in nãm v̓ſus eſt ⁊ aſſimilatus mẽbris. ſed itellus ⁊ cetere vtutes aie rõnalis apphẽdũt qcqḋ eſt in ipſis: ſiue ſit q̃litas rõnalis ſiue aduentiẽs: ꝗ nõ ſunt virtutes corpee. ¶ 4ᵐ ſignū eſt qḋ etiã ponit Ariſto. ſ. ꝙ nulla virtus hñs ſitum in organo apphẽdit oia. Quicqḋ eni apphẽdit aliqḋ p⁹ in potentia eſt illud ⁊ poſtea in actu. virtutes aũt corpee nõ ſunt in potẽtia oia nec ẽt in actu: qḋ pꝫ ex hoc ꝙ in ſuis apphẽſionibus nõ faciũt diuiſionē inter ſubam ⁊ accñs. ſed apphẽdunt ſpẽm q̃litatis ſenſibilis ⁊ figurã q̃titatis ⁊ nõ determinant ſubm apphẽſi per ſubalia ipſi⁹. Rõ aũt huius eſt: qꝛ ſua inſtrumẽta nõ ſunt cõplexiõata niſi ad apphẽſiones taliū. intellect⁹ aũt oia apphẽdit diuidẽs inter ſubm ⁊ accñs: ⁊ determinãs rẽ per ſubalia ipſi⁹: ꝗ ipſe ſeparat⁹ eſt ab oib⁹ nõ hñs organū alicui⁹ cõplexionis. Et hec eſt cã q̃re Anax. dixit intellectū eẽ mixtū ⁊ nulli nihil hẽre cõe. ¶ 5ᵐ ſignū eſt ꝙ ois virtus corporea lediſ ab excellẽti apphẽſo intãtū ꝙ poſtea minus apphẽdit. excellẽs aũt apphẽſum eſt duob⁹ modis. quoꝝ vnus eſt qñ virt⁹ moueſ plus q̃ ſit mobilis: ⁊ ſic leduntur oẽs apphẽſiue exteriores ab excellẽti ſenſibili apphẽſo. Scḋs modus eſt ex frequẽtia opationū ipſi⁹ virtutis corporee ſicut ex frequẽter imaginari lediſ imaginatiua: ⁊ alie iteriores organice vtutes. ſed ex frequẽter itelligere ⁊ rõcinari efficiſ aia rõnalis magis habilis ⁊ mobilis ſup excellẽti itellecto melius itelligit minus intelligibile ꝗ aia rõnalis nõ erit virt⁹ corporea. ¶ 6ᵐ ſignū eſt ꝙ ois virtus corporea nobis cõis eſt cū alijs aialib⁹ brutis. bruta eni q̃dã hñt oẽs ſenſus ⁊ virtutes que determinanſ in trib⁹ cellulis capitis. aia aũt rõnalis cū ſuis virib⁹ ſolũ hoib⁹ ineſt. in quoꝝ capitibus nõ determinanſ niſi tres cellule. ꝗ aia rõnalis cū ſuis virib⁹ nõ eſt virt⁹ corporalis. ¶ 7ᵐ ſignū eſt ꝙ virtutes corporee ꝯfortanſ ⁊ accipiũt q̃ſi gnõnẽ ſm qḋ alteraſ cõplexio ſicci organi ⁊ debilitanſ in tpe illo qñ nõ ſit ſufficiẽs reſtauratio deperditi in organis: ⁊ hoc eſt vſq; ad vigeſimūquintū annū ⁊ plus: ⁊ poſt tps illud eſt intellus ⁊ cetere virtutes aie rõnalis in maximo ſuo robore: ꝗ nõ eſt virtus corporea aie rõnalis. ¶ 8ᵐ eſt demſatio neceſſarij: qꝛ qcqḋ eſt ꝑceptibile ſpẽrū idiuiſibiliū diuiſione corporis quãtū ipm eſt incorporeū ⁊ indiuiſibile: aia rõnalis ſm ſuas vires eſt hmõi: ꝗ ipſa eſt idiuiſibilis ⁊ virt⁹ corporea. Prima ꝓbaſ qꝛ ſi dẽt oppoſitū tũc aliqḋ corporeū ⁊ diuiſibile erit ſuſceptibile ſpecierū indiuiſibiliū: qḋ pꝫ eẽ falſum eo ꝙ ſpẽs per accidẽs diuidiſ diuiſione ſubiẽi. ¶ Scḋa ꝓbaſ per hoc ꝙ ſi ſpẽs itelligibiles diuiderenſ aut diuiderenſ per ſe aut per accñs. ſi per ſe cū nihil diuidaſ per ſe niſi q̃titū erũt ſpẽs ꝯtinue vel diſcrete q̃titatis. ⁊ ſi ꝯtinue tũc oẽs ſpẽs itelligibiles eẽnt vel linea vel ſupficies vel corp⁹ vel tps vel locus qḋ falſum eſt. Si aũt diſcrete tũc eẽnt numerus vel ordo: qḋ iterū falſum eſt. Si võ diuiderenſ per accidẽs tũc diuiderenſ diuiſione ei⁹ qḋ eſt per ſe: ⁊ ſic itellus eẽt hñs ſitū in ptib⁹ q̃titatis: ex quo ſeqſ duplex incõueniẽs. ¶ Quoꝝ vnū eſt ꝙ intellus ſit corp⁹ qḋ ſupra multis rõnib⁹ eſt iprobatū. Alterū eſt ꝙ vlia que ſunt in aia ſunt hñtia ſitū per accñs: ⁊ oẽ hñs ſitū eo mõ hꝫ figurã determinatã quo hꝫ: ſic oia vlia eẽnt figure determinate: ⁊ ſic vlia eẽnt pticularia. hõ eni in figura determinata nõ ꝯuenit niſi Platoni ⁊ Sorti ⁊ nõ oi hoi: ⁊ eadẽ rõ eſt de alijs. ¶ 9ᵐ eſt: ꝙ intelligĩ abſtractū qḋ eſt ſeparatū a mã ⁊ appẽditijs mãe ⁊ ꝯditib⁹ ipſam vt ſupra ꝓbatū eſt. Cū igiſ itelligibile nõ hẽat niſi duplicẽ cõparationẽ. ſ. ad itellectū ⁊ ad rẽ cui⁹ eſt ſpẽs ſeparatio hec ſit in itelligibili ex altera iſtarū cõparationū nõ aũt ſit ex ea que eſt ad rẽ. res aũt ſepe eſt cū mã ⁊ appẽditijs mãe ⁊ ꝯditib⁹ eã: ꝗ relinquiſ ꝙ ſit ex illa cõparatione que eſt ad itellectū. Cū igiſ hmõi ſeparatio eſt ſimplex ⁊ imãlis ⁊ icorpea itellus per ſe ⁊ p⁹ erit ſimplex ⁊ incorpore⁹. ſilr aia rõnalis. ¶ 10ᵐ ⁊ vltimū eſt qꝛ quecũq; virtus eſt potẽs ſiue corpea ſiue icorpea ipſa erit icorpea virt⁹. aie rõnalis in apphẽdendo eſt hmõi: ꝗ ipſa erit incorporea. Prima ꝓbaſ per hoc ꝙ nulla virtus corpea ſiue ſit aie ſiue corpis extẽdiſ vltra corp⁹ ſibi ḋm. Dico aũt corpis vt eſt calidū ⁊ frigidū. aie võ vt ſunt ſẽſus exteriores ⁊ iteriores. 2ᵃ võ ꝓbaſ per antedicta vbi dictū eſt ꝙ itelligibilia quedã ſunt corpea q̃dã icorpea lꝫ oia ſint icorpea inquãtū ſunt itelligibilia. ¶ Sed 3ᵐ ſignū ſic obijciſ rõ debilitaſ debilitate media cellula capitis: ꝗ rõ videſ eẽ virt⁹ organica. hoc ẽt videſ dicẽ Cõſtabulus in li⁹ de dĩa ſpũs ⁊ aie. ſic itellus ⁊ cogitatio atq; puidẽtia ⁊ cognitio ſiũt per ſpẽm que eſt in vẽtriculo poſt ⁊ in medio. ¶ Itẽ Ioãnici⁹ de ordinatiua ⁊ cõpoſitiua vtute hec ꝓcedũt phantaſia in fronte: cognitio võ vel rõ i cerebro: memoria võ i occipite. ex his videſ accipi ꝙ aia rõnalis in ſuis virib⁹ ſita ſit in organo. ¶ Silr obijciſ ꝯtra 5ᵐ ſignū. dicit eni Ariſt. in 11° metaphice ꝙ ſi p⁹ nõ itelligit actu ſed ⁊ potẽtia neceſſariū eſt vt ꝯſecutio itelligẽdi iducat ei laſſitudinẽ. Ex hoc accipiſ ꝙ ois itellus egrediẽs de potẽtia in actū vt frequẽter itelligendo laſſaſ in frequẽter itelligẽdo. hoc ẽt ꝓbat experimentū: cū igiſ laſſatio nõ ſiat vt dicit Auic⁹ niſi in obediẽtia organi ad vtutẽ mouentẽ erit itellus virt⁹ ſita in organo corporali. ¶ Solo. ſm ſniaꝫ Auic. ⁊ Algazel. due ſunt cãe qb⁹ aia retrahiſ ab actu itelligẽdi in dolore leſiue capitis. Quarū vna eſt: ꝙ hoc eſt de nã aie ꝙ cū mlta opaſ circa vnū qḋ retrahiſ ab alio maxime aũt occupaſ circa hoc qḋ maxime mouet. dolor autē leſiõis medie cellule maxime mouet: ⁊ iõ retrahit aiam ab actu itelligẽdi ⁊ nõ rõcinandi: ⁊ ſic per accñs ꝯuenit ipediri itellectū in corruptione cellule capitis ⁊ nõ per ſe. ¶ Alia cã eſt ꝙ ẽt fortiores mot⁹ aie excludũt debiliores. Cū igiſ corrũpiſ caput anterius vel poſterius ꝯfortaſ phantaſia vel memoria. Si eni ſiat corruptio anterius p freneſim vel aliqḋ aliḋ morbū erũt phãtaſmata iordinate mouẽtia: ⁊ fortiter erit retractio ab actu rõnis ⁊ memorie. Si aũt ſit min⁹ ſicca ⁊ frigida cõplexio cerebri ꝯfortaſ memoria in poſteriori pte ⁊ phantaſmata fortiſſime tenenſ ⁊ tũc iterū erit retractio rõnis ab actu ⁊ ſic iterū p accñs ipediſ vſus rõnis ſicut in freneticis ⁊ melãcholicis. ¶ Tertiaꝫ cãm addim⁹ nos. ſ. ꝙ lꝫ itellus nõ ſit virt⁹ in organo ſita tñ accipit ab illis que ſite ſunt in organo vt a ſenſib⁹ ⁊ phantaſia ⁊ iõ illis ipeditis p corruptionẽ ipediſ act⁹ itelligẽdi p accñs ⁊ nõ per ſe: ⁊ per hoc pꝫ ſolo ad p⁹ᵐ. ¶ Ad duo ſequẽtia dõm ꝙ itellus dẽ eẽ in media cellula ⁊ in ſpũ medie cellule nõ ꝙ ſit act⁹ illi⁹ corporis: ſed qꝛ ſpẽs abſtrahit a phantaſmatib⁹ qui vt in vehiculo ſunt in ſpũ illius cellule. ¶ Ad id qḋ obijciſ ꝯtra 5ᵐ ſignum dõm ꝙ laſſitudo accidit ex frequenti intelligere: non ꝓpter intellectum ea que antecedẽter ordinanſ ad ipm vt ſunt motus phantaſmatum ⁊ diſcurſus ſpiritus aialis qui nimis calefacit ⁊ deſiccat caput qḋ cauſat laſſitudinem.

¶ Utrum corrumpaſ anima rõnalis corruptione corporis.

Secundo queriſ vtꝝ corrũpaſ aia rõnalis corruptiõe corpis an nõ. Et ad hãc qõnẽ p⁹ ponemus auctẽs phoꝝ. deinde rõnes probabiles. ⁊ poſt hoc rõnes demſatiuas ⁊ neceſſarias. ⁊ tãdẽ diſputabim⁹ in ꝯriū ⁊ ſoluem⁹. Dic̃ ꝗ Ar. in 2° de aia vbi loquiſ de vegetabili ⁊ ſenſibili ſm ꝙ ꝯtingit eas diuidi diuiſione corpis. Et ſubiungit ſic. de itellectu aũt ⁊ pſpectiua potẽtia nihil adhuc manifeſtū ſit. ſ. qḋ ſic ſit in corpe ſicut vegetabilis ⁊ ſenſibilis. ſꝫ videſ genus aie eẽ alterū ſubiũgit: ⁊ hoc ſolū ꝯtigit ſepari ſicut ꝑpetuū a corruptibili. relique aũt ptes aie manifeſtum eſt: ꝙ nõ ſunt ſepabiles: ex hac auctoritate duo habenſ. ſ. ꝙ potẽtia itellectiua nõ ſit in aliquo organo corporeo: ⁊ ꝓpter hoc eſt virtus icorporea: qꝛ in corruptiõe corpis nõ itellus ſepaſ ſicut ꝑpetuū a corruptibili. ¶ Itẽ Ar. in 2° de aia ꝙ qdẽ igiſ nõ ſit ſepabilis aia a corpore vt pars qdẽ ipſius ſecabilis. l.

Margin notes:

Nõ rõnẽ q̃re nulla virt⁹ corporea ſeipſam põt apphẽdẽ.

3° de aia. t. c. 4.

Excellẽs apphẽſum ẽ duob⁹ modis.

Hãc rõnẽ innuit Cõmẽtator 3. de aia cõ. 5° in pncipio.

Tex. cõ. 51.

Nõ duas cãs q̃re retrahitur aia in actu itelligẽdi in dolore leſiõe capitis ſm Auicennam.

Tertia cã doctoris.

Tex. cõ. 21.

Tex. cõ. 21.

ſeparabili: aptā nata eſt nō in manifeſtū. quarūdā eni par-
tiū act⁹ eſt in ipa: at vō ſm quaſdā nihil ꝓhibet ſeparari. ſ.
Ibidem ꝓpter hoc ꝙ nulli⁹ corpis ſūt act⁹. Ampli⁹ qdē imanifeſtū
eſt ſi ſic ſit corpis act⁹ aīa ſicͬ nauta nauis. ex hac auctoritate
duplex cā dētur q̄re aīa rōnalis ſepaᷓ a corpore. Aīa eni ſm
ſuū genus eſt act⁹ corpis: ꝑ ptes q̄dā aīe ſunt act⁹ quarūdā
ptiū corpis: vt vegetatiuū ſenſitiuū ꝑ iō nō ſeparanᷓ: ſꝫ aīa
rōnalis nulli⁹ corpis eſt act⁹ neqꝫ partes corpis: ꝑ hoc ſupra
ꝓbatū eſt. hec erit ꝗ̄ vna cā ꝙ ſeparaᷓ a corpe. ¶ Alia cā eſt
ꝙ ipſa eſt in corpe ſicut nauta in naui regēs ꝑ mouēs nauē.
nauta. n. ſepaᷓ a naui ſꝫ actū regiminis nauis nō hēat extra
nauē: ꝑ ſiͥr aīa ſepaᷓ a corpe ſꝫ tū nō regat corp⁹ qn̄ ſeparata
Primo ꝺ aīa tex. cō. 66. eſt. ¶ Itē Ariſto. in li° de aīa: intelligē ꝑ ꝯſiderare ꝯſumanᷓ
alio quodā iterius ꝯſumpto ipm aūt itellectiuū ipoſē eſt. ſ.
corrūpi. itelligē eni aut amare aut odire nō ſunt illi⁹: hoc eſt
aīe itellectiue paſſiones ſꝫ hmōi hn̄tis id qō illō hꝫ: hoc eſt
corpis hn̄tis aīam itellectiuā ſm ꝙ hꝫ eā: q̄re hoc corrupto
ſcꝫ corpe nō reminiſciᷓ neqꝫ amat neqꝫ audit. non eni illius
erāt ſed ſm ꝙ ꝯm̄ eſt: itellꝰ aūt ꝺiuinū aliqō ipaſſibile eſt.
¶ Ex hoc dētur ꝙ itelligē eſt qō eſt ex phantaſmate nō cor
rūpiᷓ corrupto itellectu ſꝫ alio quodā iterius corrupto: hoc
eſt organo phantaſie a quo abſtrahit ſpēs itelligibiles: ꝑ ſic
corrūpiᷓ ꝫ amare ſm corpalē actuꝫ ꝑ odire. dētur ꝫ ex hoc
Tex. cō. 65. ꝙ itellectū ſm ſe ipoſē eſt corrūpi. ¶ Itē Ariſto. in p° de aīa
itellꝰ videᷓ ſubā q̄dā eē ꝑ nō corrūpi: maxime aūt cū cor
rumpiᷓ ab eo que eſt in ſene debilitate ſemꝑ corrūpiᷓ ſꝫ nō
in ſenib⁹ accidit. Si eni accipiat ſenex oculū iuuenis vide-
bit vtiqꝫ ſicut iuuenis q̄re ſeniꝰ nō eſt in ſuſtinēdo aliq̄ aīa
mā ſꝫ in quo eſt in ifirmitatib⁹ ꝑ ebrietatib⁹. ¶ Ex hoc ha-
beᷓ nō tm̄ dictū ꝙ itellꝰ ſit corruptibilis ſuba ſed ꝫ ꝓba-
tio. ſi eni corrūpeᷓ corruptione corporis tūc maxime corrū-
pereᷓ corruptione ſenij eo ꝙ illa ſola ſit corruptio ſm nām
Tex. cō. 3. ſicut dētur in p° q̄rti methеororꝫ. vbi ſic dicit pħs ſimplici
ſane gnōni ꝯtrariū ꝑcipue cōe putrefactio oīs qppe ſm nāꝫ
corruptio in hac via eſt quēadmoduꝫ ſenect⁹ ꝑ vetuſtas. ſi-
nis eni cūctorꝫ horum putrefactio: ꝑ hoc eſt qō dīc Aplꝰ ad
hebreos ꝙ antiquaᷓ ꝑ ſeneſcit ꝓpe iteritū eſt ꝓbatio a ma
iori. magis eni videᷓ ſenſibilis virtus corrūpi corruptione
corporis q̄ itellectiua: ſed ſenſibilis nō corrūpiᷓ niſi per acci
dens. ſ. iquātū eſt virt⁹ in corpe. ꝗ̄ itellꝰ nullo mō corrum-
piᷓ: per accn̄s eni nō pōt corrūpi vt virt⁹ ſenſibilis eo ꝙ non
Tex. c. 16. ꝑ. 17. ſit virt⁹ que ſit act⁹ alicui⁹ corpis. ¶ Itē Ariſto. in xi° meta
phyſice diuidit ſubam in mām ꝑ formā ꝑ cōpoſitū oſtēdens
ꝙ forma nō ꝑcedit mām tpe ſed rōne nec ſequiᷓ eaꝫ tpe niſi
ſola aīa rōnalis ꝑ dicit ſic. Si aūt remanet in poſtremo alia
formarū ſemꝑ q̄rēdū eſt de hoc. In qbuſdā eni nō eſt im-
poſſibile. vbi grā. ſi aūt aīa talis eſt diſpōnis nō tota tn̄ ſed
itellꝰ: hoc eſt ſi aliq̄ forma remaneat poſt māꝫ ſuā tpe ipa
nō erit niſi aīa ꝑ tn̄ nō tota aīa hoc eſt nō oīs aīa. ꝑ dicit ꝙ to
ca forte nō remanet ꝓpter aīam humanā que vna eſt in tri
bus virib⁹. Unde ſi itellectiua manet cū ipa ſit vna cū vege
tabili ꝑ ſenſibili in hoīe exiſtib⁹ neceſſe eſt ꝑ ſenſibilē ꝑ vege
Cōmē. xi. tabilē manere per aliquē modū. ¶ Itēꝫ Auer. ſup z° de aīa
ſic dicit ꝙ nulla pars aīe ſeparabilis ſit a corpore ſed corrū-
piᷓ corruptione ipſi⁹ corporis nō ſequiᷓ ex hoc ꝙ eſt pfectio
corpis ex eo ꝙ ipa eſt pfectio ſicut nauta nauis q ſeparaᷓ a
Cōmē. 5. naui. ¶ Itēꝫ Auer. ſup z^m de aīa nos ponim⁹ itellectū māle
eſſe eternū ꝑ icorruptibilē ꝑ itellecta ſpeculatiua eē ꝑ gn̄abi-
lia ꝑ corruptibilia: ꝑ ponit eternū ꝓ ꝑpetuo ꝑ itrāſmutabili
ſm ſubam. ¶ Itē Auicēna ſup xi° metaphyſice dicit ꝙ aīa rō-
nalis manet poſt mortē ꝑ ſinis ꝓſperitatis ei⁹ erit ſi ꝯiūgaᷓ
ꝑmo motori. Et appellat p^m motorē vniuerſitatis p^m qō
eſt de⁹. ¶ Itē Auic° nō ſolū dicit hoc ſed etiā ꝓbat plurib⁹
rōnib⁹ ꝙ aīa rōnalis nō ſit corruptibilis corruptione corpo
ris: q̄s rōnes infra ponemus: ꝑ inſup de aīa poſt mortē ꝑ de
glīa eius ꝑ de pena ei⁹. Unde dicit ſic cum fortunata fuerit
aīa ꝓpter habitudinē recipiēdi iſuſionē ab itelligētia agēte
ꝑ ꝯfundēter locaᷓ ꝓpter coherētiā ſui inſolubilē ſupſedet a
negocio regēdi corp⁹: ꝑ ab his que ꝯueniūt ſenſibus nō tn̄
ceſſat corp⁹ retrahere eā ꝑ ipedire ꝑ ꝓhibere a perfectione
coherēdi cū ea. Cūꝫ ꝗ̄ liberaᷓ ab occupatione corporis poſt
mortē remoueᷓ velamē ꝑ ꝓhibēs ꝑ durat ſpūalr̄ coherētia:
qn̄ aīa pmanet ſpūalr̄: ꝑ itelligētia agēs ſpūalr̄ ꝑ infuſio ex
pte ei⁹ eſt largiſſima. ¶ Itē Alga. cū ſepata fuerit aīa a cor
pore durabit ei⁹ coherētia cū itelligētia agēte ꝑ pficieᷓ eius
diſpō ꝑ delectabiᷓ in delectatione cui⁹ eſſe nō pōt ſmone ex-
plicari. ¶ Itē Alga. loquens de aīabus malorꝫ dicit ſic. poſt
mortē amiſſo inſtrō deſiderare rei manet deſideriuꝫ eius ꝑ
amor in aīa: ꝑ hoc eſt cruciat⁹ eius ineffabilis. ¶ Itē Iſaac
in li° de diffinitionib⁹ aīarū ſunt ordines tres: aīa rōnalis ꝑ
beſtialis ꝑ vegetabilis. oīb⁹ aūt excellētior eſt rōnalis eo ꝙ
ipa cāta eſt ex itelligētia ꝑ de nā ei⁹: ꝑ ob hoc fact⁹ eſt hō rō-
nalis diſcipline pceptibilis ꝑ diſcernēs inter bonū ꝑ malū ꝑ
iter ea per que ſit ſaluādus. ¶ Itē Iſaac in explanatiōe diſ-
finitionis phīe dui⁹. ſ. phīa eſt aſſimilatio creatoris operi-
bus ſm veritatē hūmanitatis: dicit ſic. cā finalis hoīs ſpūa-
lis eſt vt vnio aīe cū corpe ſit ad hoc vt hoī manifeſteᷓ veri-
tas rerū particulariū: ꝑ diſcernat iter bonū ꝑ malū: ꝑ faciat
qō expedit viuens in ſanctitate ꝑ iuſticia quouſqꝫ remane-
reᷓ ꝑ ꝯiūgaᷓ ſplēdori intelligētie ꝑ pulchritudini lapie: ꝑ fiat
ſpūalis ꝯiunctus ſplendori creato ex veritate creatoris ſine
medio qō eſt paradiſus ei⁹ ꝑ retributio ei⁹ ꝑ ſūma bonitas
ꝑ ſublimitas integra ꝑ pulchritudo eius perfecta. ꝑ propter
hoc Plato dixit ꝙ phīa eſt cura ꝑ ſollicitudo mortis. ¶ Itē
dicit Iſaac ꝙ aīe malorū deꝑmunᷓ ſub triſti orbe ꝑ crema-
bunᷓ in igne magno. ¶ Itē Cōſtabul. li° de dīa ſpūs ꝑ aīe
dicit ſpūs a corpe ſepat⁹ perit: opa quoqꝫ aīe cū ipa ſepanᷓ
a corpe pereūt: ipa aūt in ſe ipa nō perit. ꝑ loquiᷓ de ſpū cor-
poreo: quē ꝫ in p° huius libri diffinit dicēs: ſpūs eſt qōdā
corpus ſubtile qō in humano corpe oriᷓ ex toto corde ꝑ ferᷓ
in venis pulſus ad viuificādū corp⁹ ꝑ opaᷓ vitā ꝑ anhelitū ꝑ
pulſum. ꝑ ſiͥr oriᷓ ex cerebro in neruis ꝑ operaᷓ ſenſuꝫ ꝑ mo
tū. opōnes aūt aīe dicit ꝙ ſiunt in organo vt viſus ꝑ audit⁹
ꝑ hmōi. ¶ Alpetragoras loqᷓ in p° aſtrologie ſue de quo-
dā pħo mortuo: ꝑ dicit ꝙ loc⁹ ei⁹ eſt iter ſanctos: ꝑ hoc non
poſſet eē niſi aīa maneret poſt mortē. ¶ Siͥr Ptolome⁹ in
Almageſti dicit ꝙ ſcīa ſtellarū in actionib⁹ ꝑ honeſtatibus
morꝫ laudabiliū non eſt neceſſitas pua: imo nihil eſt magis
adiuuās ad acuēdos oculos mētis aīe ꝑ itellꝰ ad ꝯſiderā-
dū ea que operib⁹ ſimilanᷓ diuinis ꝓpter ſublimitatē mo-
deraminis ꝑ eq̄litatis ꝑ paruitatē arrogātie. ꝑ qn̄ ipa facit
eū qui pſeuerāter eā ingrit: ꝑ hāc celeſtē pulchritudinē dili-
gere: ꝑ ducit eū ad pſeuerātiā diuini ſtudij ꝑ ꝯiungit eū ipſi
qō aīe ſiͤe eſt pp bonitatē forme: ꝑ aſſimilat eū creatori ſuo.
Ex hoc pꝫ ꝙ pſeuerātia ſtudij facit amare celeſtia ꝑ ꝯiūgit
celeſtib⁹: ꝑ hoc itelligit poſt mortē: qr an̄ dixit ꝙ nō eſt mor-
tuus quē ſapiam viuificauit. ¶ Itē dētur per oīa in p° al-
bategni. ¶ Itē Plato in thimeo iducit deū loquētē ad mo
tores ꝑ ſtellas ſic imitātes. ꝗ̄ meū iuxta effectū nr̄m ſollertiā
ita inſtituite atqꝫ excitate mortalia vt qb⁹ ꝯſortiū diuinita-
tis ꝑ appellationis pilitas comperit diuina ꝑdicē firmitate
fingatis: erit vō tale ꝙ vobis obſeq iuſtitiaꝫ que colere ꝓ-
ſpecitis. hui⁹ ꝗ̄ vniuerſi gn̄is ſemētē factā vobiſqꝫ tradam
vos cetera exequi par eſt: ita vt mortalē celeſtēqꝫ nām mor
tali nexu extrinſecus ambiatis: iubeatiſqꝫ naſci cibū ꝑ ꝓui-
dearis ꝑ icremētū detrunᷓ poſt diſſolutionē id ſenus qō cre
dideratis facta ſucceſſione aīe ꝑ corporis recipiatis. ¶ Itēꝫ
ꝓbat in phedrone multis rōnib⁹ ꝙ aīa eſt imortalis. Qua-
rū q̄ſdā ſupra poſuimus que ſꝫ ꝓpōnes falſas hēant ꝯcluſio
hec eſt quā intēdit. ſ. ꝙ aīa eſt imortalis. ¶ Itē habeᷓ in ſo-
mnio ſcipionis ꝑ in cōmento ſuper illud ſomniū a Macro
bio. ſed qr ſcī vbiqꝫ nitūt hic auctoritatibus ſanctorꝫ ſuper-
ſedemus: qr etiā a pħis paucas de multis adducim⁹. pħorꝫ
eni due ſunt rōnes. ſ. Ariſto. ꝑ Platonis: ꝑ pꝫ per iam dicta
ꝙ ambo cōcordant in hoc ꝙ aīa ſit imortalis. ¶ Rationes
Rōnes ꝓbabiles ꝓ aīe imortalitate. aūt probabiles ſunt iſte poſite a qbuſdā ante nos. vbicunqꝫ
ꝯtingit inuenire duo extrema inter res nāe ꝯtigit accipere
mediū. hoc ꝓbaᷓ per id qō habeᷓ in libro de aīalib⁹ vbi di
cit Ariſto. ꝙ nā nō venit de marino ad agreſte niſi per gra-
dus: nec venit a vegetabili ad ſenſibile niſi per gradus ꝑ iō
inter aīal habēs ſenſum vnū ꝑ aīal habens ſenſus oēs ſunt
plura media. ꝑ hoc eſt qō dicit Dionyſius ꝙ lex diuinitatꝫ
eſt per ꝓpria media: ꝑ per media vltima adducere. videm⁹
aūt mentibus nām eſſe ſpūalem ſeparatā a corpore. intelle-
ctiuā ꝑ icorruptibilē ſicut eſt angelus: qui etiā poniᷓ a pħis
ſꝫ ſub noīe intelligētie ſeparate. ꝑ videm⁹ in altera pte nām
ſpūalem corpori vnitā irrōnalē ꝑ corruptibilē: que pro tanto
poniᷓ in extremo ꝙ nō cōuenit cū priore niſi in genere: ꝑ op-
ponitur

ponitur ei in oībꝰ differētijs. ergo erūt aliq̄ media. cū ergo ſint tres dr̄e. ſ. icorporeū itellectiuū ⁊ icorruptibile erunt ſex media ſi poſſibile eſt fieri tres. ſ. ex coniūctiōe vniuſcuiuſq̄ dr̄arū cū ḡnē per ſe: ⁊ tres ex cōiūctiōe duarū vt ſit vnū mediū qḋ ſit ſpūalis ſb̄a corporea tm̄. alterū q̄ ſit ſub̄a ſpūalis itellectiua tm̄. 3ᵐ q̄ ſit ſub̄a ſpūalis icorruptibilis tm̄. ⁊ 4ᵐ q̄ ſit ſub̄a itellectiua ⁊ icorporea tm̄. Et 5ᵐ q̄ ſit ſub̄a ſpūalis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̄. 6ᵐ q̄ ſit ſub̄a ſpūalis corporea itellectiua ⁊ icorruptibilis tm̄. Sȝ tria p̄ma eē nō pñt. qḋ eni eſt ſub̄a ſpūalis corporea tm̄ hoc nō erit itellectuale ⁊ nō erit icorruptibile. ergo ꝯdictoria illoꝝ verificabunt̄ de ipſo irrōnalis ⁊ corruptibilis. Quicqḋ aūt corrūpit̄ corrūpit̄ p ſe vel per accn̄s. ꝓbatū aūt eſt ab Ariſt. q̄ non corrūpit̄ per ſe niſi qḋ eſt cōpoſitū ex ꝯrijs: ⁊ q̄ ipſa nō eſt ex ꝯrijs: ⁊ ſic non corrūpet̄ p ſe. ergo per accn̄s corrūpet̄: q̄a ipſa corruptibilis eē ponit̄. Quicqḋ aūt per accn̄s corrūpit̄ corrūpit̄ corruptione alteriꝰ in quo eſt qḋ p ſe corrūpit̄. p ſe aūt nihil corrūpit̄ niſi corpus hn̄s ꝯriuȝ vel cōpoſitū ex ꝯrijs. ergo talis ſubſtātia eſt in corpore cōpoſito ex ꝯrijs. ergo eſt corporea ⁊ poſitū erat qḋ eēt icorporea. ergo tale mediū eē nō pōt. ¶ Silr̄ nec ſcḋm. ſub̄a eni illa eēt intellectiua tm̄ nō icorporea neq̄ icorruptibilis. ergo corporea ⁊ corruptibilis. ſub̄a aūt ſpūalis corporea eſt actꝰ ⁊ pfectio corporis: ⁊ ptes eius pfectiones partiū. ergo ſub̄a itellectiua tm̄ erit actus ⁊ pfectio corp̄is ⁊ partes pfectiones ptiū. ſȝ ps eiꝰ eſt itellꝰ. ergo itellꝰ erit perfectio alicuiꝰ ptis corporis ⁊ virtꝰ corporea qḋ ſupra improbatū eſt. ¶ Silr̄ nec 3ᵐ eē pōt. hoc eni eēt ſub̄a ſpūal̄ non incorporea ⁊ nō itellectiua ſed icorruptibilis tm̄. ḡ erit corporea nō itellectiua: ⁊ ois talis eſt actꝰ corporis ſm̄ ſe ⁊ ſm̄ ſuas ptes. oēs ergo deſtruent̄ deſtructo corpore. ergo erit corruptibile ⁊ poſitū erat q̄ eēt icorruptibile. ¶ Itē nec 4ᵐ eē pōt. hec eni eēt ſub̄a ſpūalis icorporea ⁊ intellectiua tm̄ ⁊ nō incorruptibilis: ergo corruptibilis. ſed qcq̄ḋ corrūpit̄ corrūpitur p ſe vel per accn̄s. ergo talis ſub̄a corrūpet̄ altero duorū modoꝝ nō p ſe: q̄a nō eſt ex ꝯrijs. nec p accn̄s q̄a nō eſt in eo qḋ corrūpit̄ p ſe eo q̄ ſit icorporea. ergo erit corruptibil̄ ⁊ poſitū erat q̄ eēt icorruptibilis. ¶ Nec 5ᵐ. hoc enim eēt ſb̄a ſpūalis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̄. ergo nō eēt rōnalis. Cū igit̄ nō ſit ſenſibilis nec vegetabilis eo q̄ nō eſt corpori vnita eēt aliqḋ ſpūale qḋ nec hr̄et virtutē motiuā nec apprehēſiuā. ergo nec vitā. q̄a vita cognoſcit̄ in actibꝰ motiuis apprehēſiuis. ¶ Relinquit̄ igit̄ 6ᵐ q̄ illud ſit mediū ſolū. ſ. ſb̄a ſpūalis incorporea itellectiua ⁊ icorruptibilis. Per hoc eniȝ q̄ eſt corporea nō ſequit̄ q̄ corrūpat̄ corruptiōe corporis eo q̄ nulliꝰ corporis eſt actꝰ inq̄ntū eſt itellectiua. ¶ Itē cōtinuū aliqḋ corporeū ſepatū a ꝯrietate eſt incorruptibile. ḡ multo magis ſimplex qḋ nec cōtinuū nec cōpoſitū ex ꝯrijs erit in corruptione ⁊ tale eſt aia rōnalis. ergo aia rōnalis eſt icorruptibilis. ¶ Itē corpora ſunt mota a ſubſtātijs ſpūalibꝰ. iter q̄ ſi hec aūt duo ſunt q̄tuor cōparationes. vbi p̄a. corpus corruptibile mobile a ſub̄a ſpūali incorruptibili mouēte: ⁊ corpus incorruptibile mobile a ſub̄a ſpūali icorruptibili mouēte: ⁊ corpus icorruptibile mobile a ſub̄a ſpūali icorruptibili mouente: ⁊ eē corpus incorruptibile mouet̄ a ſub̄a ſpūali corruptibili mouēte: ꝓbatū eſt aūt in 8ᵒ phyſicoꝝ. q̄ ſi vna cōparationū eſt erunt ⁊ alie niſi ⁊ aliqḋ ſit repugnās. ſȝ pᵃ eſt in corpore ⁊ aia bruti. 2ᵃ aūt in celo ⁊ motore celi. ergo tria erūt ⁊ nō niſi in corpore ⁊ aia hoīs: q̄a aia hoīs eſt in hoīe ſicut nauta in naui ⁊ motor in motore vt habet̄ in 2ᵒ de aia. Quartū aūt eē non pōt. motor eni cū ſit ſub̄a ſpūalis nō hn̄s ꝯriuȝ nō eſt corruptibilis niſi p accn̄s. ſ. corruptione eiꝰ in quo eſt: ſȝ hoc poſitū eſt eē incorruptibile. ergo ⁊ ipſa erit icorruptibil̄: ⁊ dcm̄ erat q̄ eēt corruptibilis. ¶ Itē icorruptibiliū qḋdam eſt icorruptibile ſm̄ totū vt celū. quoddā aūt incorruptibile ſm̄ partē ⁊ nō ſm̄ totū vt elm̄ta. qḋdā aūt ſm̄ ptē ⁊ ſm̄ totuȝ vt elm̄tata. ergo in ſpiritibꝰ creatis erit ſilr̄. habemus enim ſpm̄ ſm̄ totū ⁊ ptē incorruptibilē ſicut eſt angelus ſiue itelligentia ſepata: ⁊ habemus ſm̄ totuȝ ⁊ ſm̄ ptē corruptibilē ſicut eſt ſpūs bruti. ergo habemus aliquē mediū. ſ. corruptibilē ſm̄ aliquā ptē ⁊ nō ſȝ totū ſicut ⁊ ſpūs hoīs qui eſt aia rōnalis ⁊ hoc vocabit̄ mediū. 4ᵐ eni membruȝ nō pōt eē. ſ. corruptibile ſm̄ totū ⁊ nō ſm̄ aliq̄ ptē. ¶ Rōnes vō neceſſarie ſunt iſte. Et ponant̄ p̄mo rōnes Auic̄. que vt meliꝰ intelligant̄ ſiet hec diuiſio. oē qḋ corrūpit̄ p ſe vel p accn̄s corrūpit̄. ⁊ dico per ſe corrūpi qḋ hȝ ꝯriū. per accn̄s aūt qḋ corrūpit̄ corruptione alteriꝰ ex quo depēdet eē eius. ergo rōnalis aia aut corrūpitur per ſe aut p accn̄s. ſi p ſe. ergo in ipſa ē potentia deſtruēdi anteq̄ deſtruat̄. ſilr̄ anteq̄ deſtruat̄ eſt in ipſa actꝰ pmanēdi. iſte igit̄ actꝰ pmanēdi ⁊ potētia deſtruendi. aut inſunt aie rōnali ſm̄ idē aut ſm̄ diuerſa. Si ſm̄ ideȝ ergo ſm̄ idē aliqḋ eſt actu ⁊ potētia qḋ falſuȝ eſt. Eſſe enim qḋ eſt actu a forma eſt actu: ⁊ eē qḋ pōt nō eſſe a mā̄ pōt non eē que pōt ſuſcipe aliā formaȝ. ſi ſm̄ diuerſa. ergo aia rōnal̄ eſt ex diuerſis. Quoꝝ vnum facit eā eſſe actu: ⁊ alterū facit q̄ pōt nō eſſe. ergo erit ex mā̄ que eſt ſbm̄ gn̄atōis ⁊ corruptiōis ⁊ trāſmutatiōis. nulla aūt talis mā̄ trāſmutat̄ niſi p calidū frigidū humidū ſiccū. ḡ aia erit ex tali mā̄ qḋ eſt abſurdū ⁊ ꝯ p̄hm in pᵒ de aia vbi dicit q̄ antiquiꝰ aliqḋ eē aia īpoſſibile eſt. iconuenientiꝰ aūt adhuc itellectū rōnabiliſſimuȝ eſt eſſe: aia hȝ nobiliſſimū ⁊ ꝓpriū ſm̄ nām. elm̄ta aūt dr̄ eē ante ea que ſūt: ⁊ hec eſt auc̄tas ſupra expoſita. ¶ Preterea ſupra ꝓbatū eſt multis rōnibꝰ q̄ aia rōnalis nō eſt ex hmōi mā̄. Si aūt dicat̄ q̄ corruptibilis eſt per accn̄s. ſ. q̄ eē eius ex corpore pēdet qḋ corrūpit̄ p ſe ſic dicit Auicēna. ¶ In ꝯriuȝ aut pēdet ex ipſo ſicut ſil̄ eas tm̄ cū ipſo: aut ſicut ex p̄ori aut ſicut ex poſteriori. Si pᵒ mō: aut ſimultas eſt ex rōne eiꝰ: aut accidit ei. Si pᵒ mō: cū igit̄ ſimultas nō ſit de rōne aliquorū niſi relatiuoꝝ erit aia dicta relatiue ad corpus. Relatiua aūt ad ſe dicta inuicē nunq̄ cōponūt idē inq̄ntū hmōi. ergo aie ⁊ corpus p cōparationē nō faciūt hoīeȝ qḋ falſuȝ eſt. Si enim accidit ei relatio. ḡ poſito q̄ nō inſit ei hoc accn̄s adhuc erit aia. ⁊ ſic aia ſm̄ ſuā ſubāȝ ſepat̄. ¶ Si vō pēdet ex ipſo ſicut ex p̄ori: aut ergo ſic ex p̄ori tpe: aut cā. Si pᵒ mō: tūc corpus tpe eēt an̄ aiam: ⁊ ſic eſſet mā̄ ſuſceptibilis aie: ois aia ex tali ſuſceptione reducta ad actū efficit̄ in actu. ergo aia rōnalis erit actꝰ huiꝰ corp̄is. Sȝ ois actꝰ corporis inq̄ntū hmōi opationes ſibi ꝓprias nō hȝ niſi in corpore: ⁊ ptes eius in ptibꝰ corporis. ergo aia rōnalis nō hēbit opationes ſibi proprias niſi in corpore ⁊ ptes eiꝰ niſi in ptibꝰ corporis. ḡ aia rōnalis eſt virtꝰ corporea: ⁊ itellꝰ alicuiꝰ corporis eſt actꝰ qḋ eſt cōtra p̄hm ⁊ ſupra eſt iprobatū. ¶ Si pp hoc dicat̄ q̄ pēdet ex ipſo ſicut ex p̄ori vt cā. aut ergo ſic ex cā efficiēte aut ſic ex formali cā: aut ſicut ex cā finali. Cā eni mālis reducit̄ ad prius tpe. ¶ Si pᵒ mō tūc corpus facit aiam. ⁊ cū corpꝰ ſit mā̄: efficiēs ⁊ mā̄ erūt idē: ⁊ hoc eſt ipoſſe. ¶ Preterea corpus māle nō eſt mouēs vt ſupra ꝓbatū eſt multis rōnibꝰ: ſed potiꝰ motuȝ. ergo nec eſt efficiēs ſed effectū. ¶ Preterea oē efficiens eſt in actu an̄ effectū quē fecit: corpus aūt an̄ aiam nō eſt niſi in poᵃ. ¶ Si 2ᵒ mō hoc multiplr̄ eſt iprobatū vt habitū eſt q̄ aia eſt ſub̄a ⁊ forma corporis ⁊ nō eē. ¶ Si 3ᵒ mō tūc aia eſſet pp corpus ſic pp finē: qḋ abſurdum eſt: q̄a in nā forma eſt finis: aia aūt eſt forma. ergo erit finis corporis. ¶ Si pp hoc dicat̄ q̄ pēdet ex corpore ſicut ex poſteriori. Aut ḡ ſic ex poſteriori tpe: aut ſicut ex poſteriori nā. Si p̄mo mō tunc eſt aia an̄ corpus tpe. ergo ad eē aie nō exigit̄ eē corporis: ⁊ ſic aia ſepabilis erit a corpore ſm̄ eē ſuū. ¶ Si 2ᵒ modo tūc aia erit p̄or nā corpore: ſed deſtructo poſteriori nā nō de neceſſitate deſtruet̄ p̄us. prius eni nā dr̄ p̄us cā ⁊ a quo nō cōuertitur ꝯſntia: ⁊ deſtructo cauſato nō de neceſſitate deſtruit̄ ſub̄a cauſe. Silr̄ deſtructo aīte nō de neceſſitate deſtruit̄ ꝯn̄s. ergo deſtructo corpe nō de neceſſitate deſtruet̄ aia rōnalis. ¶ Algazel aūt vnā rōnē addit dictis Auicēne ſupponēs hoc qḋ ſupra ē ꝓbatū. ſ. q̄ aia rōnalis nō educit̄ de mā̄ nec eſt in ſpermate poᵃ ſed cauſat̄ a ſub̄a ſepata. ergo neq̄ deſtruit̄ deſtructa mā̄ que eſt corpus. Nō eniȝ deſtruit̄ forma deſtructione mā̄e niſi que per trāſmutationē educit̄ de ipſa. ¶ Nos auteȝ ſic obijcimus: ꝓbatū eſt in libᵒ pᵒ de morte ⁊ vita q̄ corruptio nō ſit niſi tribꝰ modis ſicut ſi corrūpat̄ id qḋ eſt cōpoſitū ex ꝯrijs ab actione ꝯrioꝝ agētiuȝ ⁊ patientiū: ⁊ hoc per corruptionē tollit̄ in parte ⁊ nō in toto ſicut corrūpit̄ elm̄tū ⁊ elementatuȝ remanēte mā̄ ⁊ nō forma. ſit etiā corruptio cōtrarij a ꝯrio: ⁊ hoc tollit̄ in toto ſicut ſanū ab egro: ⁊ ſb̄ hoc modo ēt corrūpit̄ habitꝰ per p̄uationē ſicut etiā corrūpit̄ ſcia ab ignorātia. 3ᵒ etiā mō ſit corruptio p accn̄s eiꝰ qḋ nō hȝ ꝯriuȝ ex eo q̄ eſt icorruptibile p ſe ſicut in mā̄ vel in ſubiecto: ⁊ hec diuiſio etiā hȝ per hāc ꝓpōneȝ libri cāꝝ. ois ſub̄a deſtructibilis nō ſempiterna eſt cōpoſita aut eſt delata ſup reȝ aliā. aia igit̄ rōnalis ſi corrūpit̄ aliq̄ iſtoꝝ hēbit cām ſue corruptiōis.

Tex.cō. 82.

Rōnes doctorꝰ.

Tex.cō. 57. & inde.

Tex.cō.xi.

Rōnes nec̄ie ad idem.

In .z. de gño/ne aialiū ca.3.

nō ſmā neq ſcḋm eo ꝙ ſpā nec eſt ex ꝫtijs agentib⁹ ⁊ pati/entib⁹ nec hꝫ ꝫriū. Nec 3ᵒᵐ ꝓbo. in lib⁹ 16ᵒ de aialib⁹ dr̄ ꝙ qꝝ opatio pncipiorꝝ fuerit corporalis nō pōt eſſe illa pn̄ ſine corpore. ergo per locū a cā immediata. Si opatio pncipiorum nō eſt corporalis: pn̄ nō erūt ſine corpore. In cā eni immedia/ta ſi affirmatio eſt cā affirmationis ⁊ negatio erit cā nega/tionis. ſed opatio itellectiue aie eſt ſine corpore vt ꝓbatum eſt ſupra. ergo ⁊ ipa erit ſine corpore. ergo nō erit in ipa ſicut in ſubto vel mā: ſꝫ ſicut in motu: ⁊ ſic nō corrūpiꝉ p accidens corruptione corporis. ❡ Itē oē qḋ corrūpiꝉ corruptiōe cor/poris alteraꝉ ēt p accñs alteratiōe corporis. ergo qḋ nō alte/raꝉ alteratiōe corporis nō corrūpiꝉ corruptiōe ipꝰ p accñs. ꝑma pꝫ p ſe. zᵒ ꝓbabiꝉ p hoc ꝙ dicꝉ Ar. ⁊ ſupra habitū eſt ꝙ intellꝰ ꝑm ſe nō alteraꝉ ab ea in ſenio debilitate. ❡ Itē oīs forma ens in aliq̄ vt in ſubto tm̄ vel in mā nō agit opatione niſi cōpoſiti. hoc ꝓbaꝉ p hoc ꝙ forma nō agit niſi ſm ꝙ ha/bet eſſe in cōpoſito. ꝗ a deſtructiōe ꝫtis qa nō agit opatiōe cōpoſiti ipſa aliq̄ mō ſeparata eſt a mā ⁊ ſubto: ſꝫ aia rōnal agit opatiōe que nō eſt corporis nec alicuiꝰ partis corporis vt ꝓbatū eſt ſupra. ꝗ ipſa ſepata eſt a corpore ⁊ oībꝰ partibꝰ eiꝰ. ❡ Inde ſic gcqd ſepatū eſſe hꝫ a corpore in ſe ⁊ in oibus

pᵒ ḋ aia. t. c. ꝫ

opationibꝰ ſuis hoc pereūte corpore nō de neceſſitate perit in ſe ⁊ in opationibꝰ ſuis. hāc rōnē videꝉ Ariſt. innuere in pᵒ de aia vbi dicit ſic. Si igiꝉ eſt aliqd eſſe ꝓpriū aut ꝓpria paſſio ꝯtingit vtiqꝫ ipſaꝫ ſeparari. Si vō nulla eſt ꝓpria ipſius nō erit ſeparabilis. ex alteratiōe aūt potētiaꝝ aie arguiꝉ ſic. po/tentie cognoſcunꝉ ex obiectis. ꝗ cuiꝰ obm̄ eſt ꝑpetuū ſm ꝙ eſt obm̄ eiꝰ ⁊ ipſa potētia erit ꝑpetua: ſed obm̄ itellꝰ ꝑpetuum eſt. ꝗ ⁊ intellꝰ erit ꝑpetuus. ❡ Si forte dicaꝉ ꝙ ſcīa que eſt in intellectu corruptibili eſt per obliuionē: ⁊ ſic nō eſt perpe/tuū obm̄ itellꝰ. ❡ Cōtra hoc eſt qḋ ſupra ꝓbatū eſt. ſpēs. n. in aia per hoc ꝙ eſt accñs vt in ſubto ens in intellectu nō eſt obm̄ itellꝰ: ⁊ ſic corrūpiꝉ per obliuionē. eſt aūt obm̄ itellꝰ p hoc ꝙ eſt rō rei ⁊ nā: ⁊ ſic nō corrūpiꝉ. Hāc rōnē innuit Augꝰ in libro ſoliloquiorꝝ vbi ꝓbat aiam eē īmortalē ex hoc ꝙ eſt ſbm̄ veritatis que eſt īmortalis. ❡ Itē vlē eſt id qḋ intelligiꝉ: ⁊ vlē eſt vbiqꝫ ⁊ ſemp: aut ergo ſm ꝙ eſt in re aut ſm ꝙ ē in intellectu vbiqꝫ ⁊ ſemper. Nō pᵒ mō: qa in re eſt in mā ⁊ mā diuidit ꝫhendo: ⁊ ſic nō pōt eſſe vbiqꝫ. Silr mā ſubiecta eſt trāſmutatiōi ⁊ ſic nō pōt eſſe ſemp. ꝗ ſm ꝙ eſt in itellectu ſe/parāte a mā ⁊ loco erit vbiqꝫ ⁊ ſemp: ſꝫ per hoc eſt ꝑpetuuꝫ. ergo ab intellectu hꝫ ꝙ eſt perpetuū. aut ergo ſm ꝙ itellectꝰ eſt perpetuus aut ſm ꝙ ipſe eſt trāſmutabilis ⁊ corruptibiꝉ. Si pᵒ mō tūc habeꝉ ꝓpoſitū. Si zᵒ mō tunc ꝑpetuitas cau/ſabiꝉ a trāſmutabili ſm ꝙ eſt trāſmutabile: ⁊ oppoſitū inna/bit oppoſitū ad eſſe qḋ eſt abſurdū. ❡ Itē intellꝰ de nā ſua dē id qḋ apphendit expoliat a trāſmutatione ⁊ tpe ⁊ cauſis trāſmutationis ⁊ tpis. Veritas huiꝰ pꝫ per ān dicta. ſed cu/iuſcūqꝫ nā talis eſt ꝙ ipſa facit rē eſſe intēporalē ⁊ itranſmu/tabilē ipm̄ ſm ſuā nām eſt intrāſmutabile ⁊ itēporale. ꝗ itel/lectus erit itēporalis ⁊ itrāſmutabilis ſm ſuā nām. minor ꝓ/baꝉ per hoc qḋ dicit pħs ꝙ itellꝰ eſt ſimplex ⁊ imixtꝰ ⁊ nulli nihil hꝫ cōe. Vñ pꝫ hoc ꝙ ipſe ſeparatꝰ eſt a mā trāſmutabi/li ⁊ tēporali ⁊ eſt potētia oīa: qḋ nō eſt veruꝫ de alia poᵃ que nō eſt in organo corporali mixto ⁊ trāſmutabili vt ſupra ꝓ/batū eſt. ❡ Itē oē qḋ recipiꝉ in aliquo vt in ſubto: recipiꝉ ſꝫ poteſtatē recipiētis ⁊ nō recepti. itelligibile recipiꝉ in itelle/ctu. ergo recipiꝉ ſm poteſtatē recipiētis ⁊ nō recepti. ❡ Vel ſic itelligibile recipiꝉ in itellectu. ergo recipiꝉ ſm poteſtateꝫ intellꝰ ⁊ nō itelligibilis. hᵒ ſcribiꝉ a Boetio. zᵒ pꝫ per indu/ctionē oīum agētiaꝫ quorꝝ actꝰ a ſuis paſſiuis recipiꝉ ſm po/teſtatē patiētiū: ſicut calor ſolis aliter recipiꝉ a ſemine plāte ⁊ aliter a ſemine aialis: ⁊ aliter ab eſnto. in eſnto eniꝫ eſt ra/rificātis tm̄. in ſemine aūt plāte diſſoluit ⁊ facit pullulare. In ſemie vō aialis diſſoluit ⁊ format: ⁊ ſic pꝫ de alijs. minor pa/tet per ſe. ❡ Inde vlterius itelligibile recipiꝉ in itellectu ſm poteſtatē itellectus. ſed oē intelligibile recipiꝉ ſub rōne ſim/plicis perpetui ⁊ trāſmutabilis. ergo poteſtas intellectꝰ eſt ſimplex ⁊ perpetua ⁊ trāſmutabilis. ❡ Itē in libro de cauſis habeꝉ ꝙ oīs aīa nobilis tres hꝫ operatiōes. ſ. diuinā intelle/ctualē ⁊ aialem. ⁊ expoſitū hꝫ cōmētuꝫ ibideꝫ ꝙ diuinā habꝫ inquātuꝫ eſt a cauſa cauſante ipſaꝫ. Intellectualē aūt inquātum eſt cauſata a ꝑma cā ⁊ poſita eſt inſtm̄ intelligibile inquātuꝫ ſ. de lumine ſuo influit itelligibilia. aialeꝫ autem hꝫ in cōpa/ratione ad corpꝰ. Inde ſic gcqd in cōparatione ſubali non depēdet ad corpus ſꝫ ad cām aliā nō deſtruiꝉ deſtructo cor/pore: ſed deſtructis cauſis alijs ad quas depēdet aia rōna/lis ⁊ hmōi. ergo nō deſtruiꝉ deſtructo corpore ſed deſtructꝭ cauſis alijs. ꝑma ꝓbatur per hoc ꝙ quālibet ſubam ſeqtur operatio nālis illius ſube ⁊ q̄libet ſuba ponit poſita ſua na/turali operatione. zᵒ ꝓbatur per hoc: ꝙ vnicuiqꝫ eſt ſubſtā/tialior operatio illa quā hꝫ in cōparatiōe ad prius a quo ac/cipit eſſe ⁊ ſubam q̄ꝫ illa quaꝫ hꝫ in comparatione ad poſte/rius. Aia auteꝫ vt pꝫ per ante dicta diuinā ⁊ intellectualem operationem hꝫ in cōparatione ad prius. aialem aūt in cō/paratione ad poſterius. Cum igiꝉ cauſe priores nō poſſunt deſtrui aia nō deſtruiꝉ in operatione diuina ⁊ intellectuali. Et hec rō videꝉ de intellectu Auicēne in pnᵒ ſexti de nālibꝰ

Rōnes in op/poſitum.

vbi dicit ꝙ hoc nomē aia nō eſt nomen illius rei quaꝫ nolat ex eſſentia eius vel ex ꝑdicamento in quo cōtineꝉ: ſed ex ac/cidente qḋ accidit ei: ⁊ ideo dī ꝙ aia dī ab aiando. ❡ Sꝫ ꝫ ſic obijciꝉ. quedā ſunt rōnes ab hereticis inducte. ſ. ꝙ deſtru/cto perfecto deſtruiꝉ perfectio. corpus eſt perfectū ab aia. ꝗ deſtructo corpore deſtruiꝉ aia. ❡ Itē corruptio nihil aliḋ eſt q̄ꝫ deſtructio forme nālis ſupra māꝫ: hō corrūpitur: ꝗ forma eius nālis deſtruitur ſupra mām. ſed forma nālis eiꝰ eſt aia rōnalis. ergo anima rōnalis deſtruitur. ❡ Item cuius nul/la operatio eſt ſine corpore ſm nullū pncipiū illaꝝ operatio/num pōt eſſe ſine corpore: ſed nulla operatio aie eſt ſine cor/pore. ergo ſm nullū pnᵐ illarum operationū manet aia ſine corpore. ꝑma ſcribiꝉ in libro 16ᵒ de aialibus. zᵒ ꝓbatur per

Caplo. 3.

hoc ꝙ ſi aliqua operationū aie eſt ſine corpore illa eſt intelli/gere: ſed oē intelligere eſt ex phātaſmate: phātaſma non eſt ſine corpore. ergo nec intelligere. ❡ Itē quicqd diſponiꝉ di/uerſimode cōplexione corporis diuerſa illud eſt forma non ens ſine corpore: aia rōnalis eſt hmōi. ergo aia rationalis ē forma nō ens ſine corpore. ꝑma ꝓbatur per hoc ꝙ nō diuer/ſificatur forma in operationibꝰ ſuis ex mā niſi qa eſt in illa ⁊ nō habet eē ſeparatuꝫ ab ipſa. zᵒ ſcribitur in zᵒ de aia vbi

Tex. cō. 96.

dicꝉ ꝙ molles carnes bene aptos mēte eſſe videmus: ⁊ du/ros carne male aptos mente. ❡ Inducunt etiā quaſdaꝫ au/ctoritates ſicut illud Eccleſiaſtes 3ᵒ. dixi in corde meo de fi/lijs hoiuꝫ vt probaret eos deꝰ ⁊ oſtēderet ſiles eē beſtijs: ⁊ idcirco vnus eſt interitus hominis ⁊ iumētorꝝ ⁊ equa vtri/uſqꝫ ꝯditio. ⁊ infra. Deinde ſubiacent vanitati ⁊ oīa ꝑgunt ad vnū locū. de terra facta ſunt ⁊ in terram reuertanꝉ: quis nouit ſi ſpūs filiorꝝ Adam aſcendit ſurſum ⁊ ſi ſpūs iumēto/rum deſcendat deorſum. ❡ Item in 3ᵒ Eccleſiaſtes vnus ⁊ ſtulti ⁊ meus occaſus erit qd ꝓdeſt ꝙ maiorez ſapiētie ope/rā dedi. ❡ Itē in zᵒ ſapientie ex nihilo nati ſumus ⁊ pp hoc erimus tanq̄ꝫ nō fuerimus qm̄ fumus ⁊ flatus erit in nari/bus noſtris: ⁊ ſermo ſcintille ad cor noſtruꝫ: qa extīctꝰ ignis erit cor noſtruꝫ: ⁊ ſpūs diffundeꝉ tanq̄ꝫ mollis aer. ❡ Addu/cunt etiā q̄ſdā auctoritates de pħis. dicit eni Hippocrates in zᵒ particula emphorimorꝝ. qcūqꝫ dolentes aliqd corporiꝭ plurimuꝫ dolores nō ſentiunt his mens egrotat. Si autem mens egrotat tunc etiā mens cōmouitur. ❡ Item dicit Ar. in ꝑmo de morte ⁊ vita. corruptꝭ animalibꝰ corrūpiꝉ doctri/na ⁊ ſanitas que in animalibꝰ ſunt. Unde etiam de aia rō/cinabitur vtiqꝫ aliquis ex his. ſi enim nō vt nā ſed ſicut acci/dentia aia in corpore eſt: ſit vtiqꝫ ipſius ⁊ altera naturaliter corruptio ꝑter corruptionem qua corrūpiꝉ corrupto corpo/re. ❡ Solo. ad duas ꝑmas rōnes dōꝫ ꝙ ꝓpoſitiōes ille vere

Solo ad rō/nes partis ad/uerſe.

ſunt de formis que nō ſunt ſubſtātie per ſe exiſtētes: aia ra/tionalis non eſt forma talis qḋ ſupra eſt explanatum. ❡ Ad aliud dōꝫ ꝙ intelligere qḋdam eſt ex phātaſmate ⁊ qḋdam qḋ non eſt ex phantaſmate ſicut ſupra eſt oſtēſuꝫ in queſtio/ne de intellectu poſſibili: ⁊ intellectus poſt mortem erit per cōuerſionem ad intellectum agentem vt dicūt pħi. ⁊ ideo di/cit Ariſto. in zᵒ de ſomno ⁊ vigilia ꝙ in ſomnis quādoqꝫ ſi/unt vere intelligentie ꝑter phātaſmata: ⁊ huius cāꝫ ſupra aſſignauimus in qōne de ſomno. qa. ſ. quedaꝫ ſomnia ſiūt ꝑ illuminationem ſubſtātiaꝝ ſeparatarum. ❡ Ad aliud dōm ꝙ non alteraꝉ aia rōnalis per mixtionez corporis niſi inquā/tum accipit a phantaſmate: ⁊ hoc eſt per accñs vnde per ſe non alteraꝉ: ⁊ ideo nō ſequiꝉ ꝙ deſtruaꝉ. ❡ Ad aliud dōꝫ ꝙ Salomon loquitur ibi cōcionādo: ⁊ ꝓpter hoc ſemper ſubi/fert: ⁊ hoc quoqꝫ eſt vanitas. ❡ Ad aliud dōꝫ ꝙ in libro ſa/

pientie

plexitie ſubinſert ꝙ hoc dixerũt impij apud ſe cogitãtes nõ recte. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ Hippocrates vocat ibi mẽtẽ aĩalẽ virtutẽ ſitam in organo: & hec nõ coegrotat niſi per accñs. ſ. inquantum a morbo ſenſum ĩpedit influere: ſicut accidit in concro vbi frigiditas melãcholie intercipit ſenſum: ita ꝙ locus efficit inſenſibilis. ꝙ aũt virtus egrotat per accñs patet

Tex.cõ.65. per illud dcm Ariſt. in pº de aĩa ꝙ ſi ſenex acciperet oculũ iuuenis videbit vtiq; ſicut iuuenis. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ Ariſ. loquit ibi de triplici corruptione que ſupra explanata eſt: & intendit de aĩa que non ſeparat a materia & organo. hec enĩ deſtruitur deſtructione corporis ſenſibilis & vegetabilis: ſꝫ de rationali ipſe probat ꝙ non eſt ſic in corpore: & ꝓpter hoc non eſt iſte modus corruptionis eius.

¶ Queritur quid moueat in aĩalibus ꝓceſſiuum motum.

Onſequenter tranſeũdũ eſt ad vires aĩe motiuas: & q̃ motiue ꝑncipia dicunt que mouẽt in motu ꝓceſſiuo. pº queratur de motu ꝓceſſiuo aĩalium. 2º de ſingulis viribus mouentibus. 3º de quantitate anime. q̃ quantitas ꝑncipaliter penes vires motiuas aĩe attẽditur. ¶ Itẽ circa motũ ꝓceſſiuũ tria q̃runt. ſ. qd moueat ĩ aĩalibꝰ ꝓceſſiuũ motũ. Et qd ſit ꝓceſſiuus motꝰ. Et ad quid &c.

Tex.c.44.& infra. D primũ ꝓcedit ſic. Et ponant rõnes Ariſto. in 3º de aĩa vbi duabꝰ rõnibꝰ ꝓbat ꝙ vegetabilis potẽtia nõ mouet. Quarũ prima hec eſt. ois motus ꝓceſſiuus eſt ꝓpter quid appͥhenſum prius: vegetabili nõ ineſt potẽtia aliquid apprehẽdens. ergo vegetabile nõ eſt mouens motu ꝓceſſiuo. ¶ Scda eſt q̃ ſi vegetabile inq̃tuꝫ vegetabile mouet motu ꝓceſſiuo tũc omne qd participat vegetabili mouetur ꝓceſſiue qd falſum eſt: q̃ plãte nõ mouent motu ꝓceſſiuo: & tñ participant vegetabili. ¶ Deide ponit duas rõnes ꝙ nec ſenſus ſm ꝙ ſenſus mouet motu ꝓceſſiuo. quaꝝ pͥor hec eſt. ſi ſenſus mouet: tũc oẽ hñs ſenſum mouetur: qd falſum eſt. multa enim aĩalia ſunt ſenſum hñtia: & tñ imobilia ſm locũ. ¶ Scda eſt ꝯ rñſionẽ que poſſet fieri. ſ. ꝙ talia aĩalia eſſent iperfecta & deficerent eis neceſſaria organa. ſ. ꝓceſſiui motus. Oẽ enĩ qd g̃natiuũ eſt & augmẽtatiuũ eſt crementũ ſuſcipit eſt perfectũ: talia aĩalia ſunt hmõi. ergo ſunt pfecta. Cũ igit nã nõ deficiat in neceſſarijs nec abũdat in ſuperfluis talibꝰ aĩalibꝰ non deeſt de neceſſitate. cum igit nõ habeãt partes organicas ꝓceſſiui motꝰ nõ habebũt motũ ꝓceſſiuũ. ¶ Deide adducit rõnem vnaꝫ ꝙ rõcinatiua ſpeculatiua & vocatꝰ intellectus ſpeculatiuus nõ mouẽt ſic. ois motus ꝓceſſiuus eſt ad aliquid imitabile vel fugiendum per appetitũ: rõcinatiua & itellectus ſpeculatiuus cum multotiens intelligat ad timẽdũ aut letuꝫ iubet aĩe timẽdo fugere aut imitari eo ꝙ nõ accipit ſpẽm niſi ſm ꝙ eſt ꝑncipium ſcie & appetitꝰ. ergo talis rõcinatiua & itellꝰ nõ mo

Vide.te.cõ.46.& infra. uent. ¶ Poſtea adducit duas rõnes: ꝙ nec intellꝰ practicꝰ mouet. Quaꝝ pͥma hec eſt: q̃ q̃cqd mouẽs eſt illius iperiũ ſequit motus: ſed iperiũ itellectus practici nõ neceſſario ſequit motus. ergo intellectus practici nõ eſt mouẽs. ſcdaꝫ ꝓbat Ar. extẽdente enĩ ſe itellectu practico ideſt cõſideratiõe veri vel falſi in cõſiderationeꝫ actualis boni vel mali & dicẽte itellectiua fugere aliqd aut imitari non neceſſario ſequit motꝰ: ſed ſm deſideriũ ſenſus agit q̃ſq; ve facit abſtinẽs a delectationibꝰ corporis ſicut videmus in his qui agũt contra rõnem & itellectuꝫ. ¶ 2º rõ eſt a ſimili in arte opatiua in qua videmus ꝙ hñs ſciam medicine nõ neceſſario mouet ſm illã ſed potius eger. ergo & hic ſciẽs operabile nõ neceſſario mouet ad illud. ĝ intellectus practicus qui eſt cognoſcens operabile inq̃tũ hmõi nõ erit per ſe motiuũ. ¶ Deide adducit vnã rõnem ꝙ nec appetitus ſenſibilis p ſe ẽ mouens. videmus enĩ quoſdã cõcupiſcẽtes delectabilia ſenſus nõ moueri ad illa ſed abſtinere eo ꝙ ſequant rõnẽ & itellꝫm. ¶ Iuxta hoc ẽt querit vtrũ motiuuꝫ in motu ꝓceſſiuo ſit q̃dam dĩa aĩe ſeparata a vegetabili & ſenſibili rõnali & ſubito & rõne. vel ſit alia potẽtia ipſaꝝ nõ diſtincta ab ipſis niſi p rõnem partis ſicut diſtinguunt cetere potẽtie aĩe: & videtur ꝙ ſit diſtincta ab alijs differẽtijs aĩe per rõnes inductas ab Ar. Si enim nec eſt vegetatiuũ nec ſenſitiuũ nec rõnale tũc neceſſario erit alia ſpẽs anime. ¶ Item per q̃cũq; differũt aĩalia dĩa ſpecifica illud eſt dĩa aĩe ſpãlis. per motiuũ differunt aĩalia dĩa ſpecifica. ergo eſt dĩa anime ſpãlis. pº pꝫ per ſe. 2º ꝓbat ex hoc ꝙ oẽ aĩal hñs ſenſum & in ſenſibili aĩa non differunt aĩalia ſpecie. nõ aũt omne aĩal mouet ꝓceſſiuo motu. ergo nõ differũt in virtute mouẽte ſm ſpẽꝫ. ¶ Sꝫ cõtra. nõ fit motꝰ ꝓceſſiuus niſi per appͥhẽſionẽ boni actualis. appͥheñſio aũt nõ eſt niſi ſenſus & rõnis. ergo motꝰ ꝓceſſiuus nõ eſt niſi ſenſibilis aĩe vel rõnalis. ¶ Item nõ fit motus ꝓceſſiuuꝫ niſi per appetitũ. ois aũt appetitꝰ eſt ſenſibilis vel rõnalis. ĝ motꝰ eſt ſenſibilis vel rõnalis. ¶ Iuxta hoc ẽt querit de numero mouẽtiũ ſm Ariſto. ipſe enĩ dicit ꝙ ſunt duo mouẽtia & ꝙ ſunt tria & ꝙ mouens eſt vnuꝫ ſpecie & tria per numeꝝ. videt ꝙ nõ tñ ſunt duo. mouens enĩ eſt cuiꝰ iperiuꝫ ſequit motꝰ: ſed iperiũ itellꝰ practici & appetitꝰ nõ de neceſſitate ſequit motꝰ ſi deſideriũ ſenſus ſit in ꝯtrium. ergo videt ꝙ plura ſunt mouentia q̃ duo. ¶ Preterea videtur eſſe q̃tuor mouentia. ſicut enĩ vnũ eſt per appͥhenſioneꝫ ex parte aĩe rõnalis mouens & vnũ per ſe ſenſibile que ſunt itellectus practicꝰ & phãtaſia. ita videt eſſe duplex appetitꝰ. vnꝰ. ſ. ſenſibilis aĩe & alter rõnalis. ¶ Preterea ſic eſt mouẽs appetitꝰ ita eſt mouens virtꝰ que diffuſa eſt in muſculis & venis: & ſic iteꝝ plura ſunt mouentia. ¶ Preterea videt ſm ꝙ dicit ꝙ ſint ſpe vnũ mouentia. aut enĩ itelligit de ſpecie faciẽte potẽtiã. aut de ſpecie que eſt in aĩa. Si pº mõ: tũc pꝫ eſſe falſum. que enĩ eadeꝫ ſunt ſpecie ſunt vniꝰ rõnis. Intellꝰ aũt practicus & phãtaſia & appetitus nõ ſunt vniꝰ rõnis. ergo nõ ſũt ſpe vnũ. Si 2º mõ: iteꝝ falſuꝫ eſt. in brutis enĩ aĩalibꝰ alius ſpiritus mouet q̃ in rõnabilibꝰ. ¶ Preterea in aĩalibꝰ pfectis nõ videt eſſe phãtaſia. phãtaſia enĩ cõponit ſenſata & accipit intentionẽ ꝯuenientis vel nõ ꝯuenientis ex ipſis. q̃dã autẽ alia ſunt nõ hñtia niſi vnũ ſenſuꝫ. ergo in talibꝰ non erit neceſſaria phãtaſia cõponẽs ſenſata diuerſa. ¶ Iteꝫ videt ꝙ nõ debeat eſſe niſi vnũ mouẽs. vnus enĩ motꝰ ſimplex eſt ab vno motore ſimplici vt ꝓbat ĩ 8º phyſicoꝝ. ſꝫ motꝰ ꝓceſſiuꝰ

Tex.cõ.82. eſt vnus motꝰ ſimplex numero. ergo erit ab vno motore. Ulterius etiã q̃rit de ꝯrietate que videt eẽ iter Ar. & Aui. Dicit enĩ Auicẽna ꝙ oẽ aĩal mouet locali motu. Ariſt. enĩ dicit ꝙ multa ſunt imobilia ſm locũ. ¶ Solu. dicẽdũ ꝙ aliud eſt q̃rere de mouente ſimplici. & aliud de mouente a quo ſemper egredit motꝰ. mouẽs enĩ ſimplr̃ eſt qd iportat vel iclinat ad motũ vel extẽdit mẽbra: & hoc eſt multiplr̃. ſ. itellꝰ practicꝰ & phãtaſia & appetitꝰ & virtꝰ que eſt ĩ neruis & muſculis. mouens aũt a quo ſemp egredit motꝰ nõ eſt vnũ: ſed duo ordinata ad minus vel tria. ſ. appͥhendens actuale qd eſt iperãs motũ: & appetẽdo exequens motũ. & q̃ appͥhẽdens eſt duplr̃. ſ. intellectꝰ & phãtaſia idõ efficiunt tria: & de hoc mouẽte q̃rit Ariſt. in libro de aĩa. & idõ ꝓbat ꝙ nõ eſt itellꝰ practicus per ſe: nec appetitꝰ per ſe: ſed opꝫ cõcurrere vtrũq;. & per hoc pꝫ ſolo ad oẽs rõnes inductas ab Ar. ¶ Ad id qd vlteriꝰ q̃rit vtrũ. ſ. motiuũ ſit dĩa aĩe ſpecialis. dicẽdum ꝙ nõ eſt ſed eſt potentia ſenſibilis vel rõnalis aĩe. ¶ Ad id qd ꝯ hoc obijcitur dicẽdum ꝙ ſenſitiuũ & rõnale non mouent a motiuo niſi q̃ ſenſus nõ de neceſſitate mouet. ſꝫ motiuũ pars eſt ſenſibilis anime: lꝫ nõ ois aĩalia hẽant illã partẽ: ſicut nõ ois aĩalia habẽt oẽs ſenſus. per hoc ẽt pꝫ ſolo ad ſequẽs. ſenſibilis enĩ aĩa nõ eſt vna ſpecie in oibꝰ aĩalibꝰ & ſic differunt hñdo plures vel pauciores ptes in ſenſibꝰ: ita differũt ẽt hñdo motiuum vel nõ hñdo. ¶ Ad id qd vlteriꝰ q̃rit de numero mouentiũ dicẽdꝫ ꝙ mouentia ſm vnũ modũ ſunt duo. & ſm aliũ tria. & ſm 3ᵐ vnũ in g̃ñe nõ ſunt duo. In oibꝰ enĩ mobilibꝰ ſm locum mouent phãtaſia & appetitꝰ. phãtaſia pp iperiuꝫ & appetitus immediate. In hoĩe enĩ ſpecialr̃ ſunt tria mouentia. duo pp iperioꝫ & vnũ imediate qd eſt appetitꝰ. Eſt enĩ iperiuꝫ ſꝫ rõnem boni ſimplr̃: & ſic mouet itellectus practicus. Et eſt iperiũ ſm rõnem boni vt nũc & ſic mouet phãtaſia. duobꝰ aũt modis eſt vnũ mouẽs. vno mõ ſi attendat imediate mouẽs nõ erit mouens niſi appetitꝰ: q̃ appetitꝰ eſt exequens motuꝫ. Intellꝰ aũt & phãtaſia determinãtia aliq̃ mõ ſunt vnuꝫ ſpecie inq̃tũ actu aĩal boni vel mali. per ſpẽm enĩꝫ actualis intellectus & phãtaſia determinãt motũ. appetitꝰ aũt per eãdem ſpẽm exequit. ¶ Ad id aũt qd ꝯ obijcit dicẽdũ. ꝙ lꝫ itellectuꝫ & appetitũ nõ de neceſſitate ſequit motꝰ: tñ ſunt mouentia aliq̃ mõ vt ſꝑ habitũ eſt. ¶ Ad aliud aũt dicẽdũ ꝙ lꝫ appetitꝰ aliꝰ ſit ſenſibilis aĩe & alius rõnalis: tñ per eũdẽ motũ mouẽtis. ſ. exequẽdo motũ: ſic aũt nõ eſt de itellectu & phãtaſia:

qa intellectus eſt boni ſimplr: phātaſia vō vt nūc hoc eſt ap parenter ſenſibilis. ¶ Ad aliō dōz ꝙ Ariſt. illā potētiā que fixa eſt organis ⁊ eſt in neruis ⁊ muſculis reducit ad orga-
Tex.cō.54 nū per qð eſt mot⁹. dicit enī; in 3° de aīa tria eſſe quodāmō. vnū qðē mouēs. aliud quo mouet. ⁊ 3ᵐ quo mouetur. Mo uens aūt eſt duplex. aliud qðē imobile. Aliō qðē eſt mouēs ⁊ qð mouet. Mouens aūt imobile eſt actuale bonū qð per ſpēm ſuā mouet appetitum. mouēs aūt qð mouet eſt appe- titiua potētia que mouet q̄dā mēbra ſʒ mouet a ſpe actua- lis boni. Qð aūt mouet eſt aīal pceſſiuū: quo vō mouet eſt organū mot⁹ vel pes vel ala cum virtute motiua ſibi affixa. ¶ Ad aliud aūt qð querit. ſ. qualr mouentia ſint in ſpe vnū patet ſolo per iā dicta. ¶ Ad aliō dōm ꝙ aīalia iperfecta di cunt ab Ariſt. que icōplete attingūt numeꝝ ſenſuū: vel que hnt vnum ſenſuz tm̄ puta tactum ⁊ illa nō mouent motu p- greſſiuo: ⁊ ſm quoſdā nō hnt phātaſiā ſed ſm Ariſto. in libro de aīa hnt eā: ſed hnt eā infinite ſm ꝙ etiā ifinite mouētur. dico aūt infinitā eē phātaſiā que nō eſt cū certa determina- tione boni vel mali actualis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vnus mo tus ſimplex eſt ab vno motore ſimplici imediate ⁊ vno mo- do mouēte: ⁊ ſic nō ſūt plura mouentia in motu pceſſiuo. ap petitus aūt imediate eſt mouēs vt exequens. ſed intellect⁹ ⁊ phātaſia mediate vt diſcernētia motū. ¶ Ad vltimū dōz ꝙ Auicēna intelligit de motu cōſtrictiōis ⁊ dilatatiōis quē habet omne animal. Ariſt. aūt intelligit de motu qui eſt de loco ad locum: qui proprie dicit pceſſiuus: ⁊ illum non ha- bet omne animal ſicut habetur in libro de animalibus.

¶ Queritur quid ſit motus proceſſiuus.

3° de aīa.t.cō 55 Ecundo querit qd ſit mot⁹ pceſſiuus. Et vi det Ariſt. dicere ꝙ ille mot⁹ eſt pceſſiuus qui eſt mot⁹ organicus in quo pn̄ᵐ ⁊ finis eſt idē: cui⁹ aliud qðē mouet aliud qðē queſcit. dīc. ē. ſic mouēs eſt mouens organice vt pn̄ᵐ ⁊ finis idez eſt. vt qdā eni finis illud vō pn̄ᵐ eſt vnde aliud qdez queſcit ⁊ aliud mouet: hoc eſt vt pn̄ᵐ ⁊ finis idez eſt in ſuba ſed differūt in rōne: ⁊ pp hoc eſt vt finis ⁊ idē eſt vt pn̄ᵐ ⁊ ad ipſū⁹ motus quieſcit: qa in fine vt fine de neceſ- ſitate accidit queſcere. Aliud vō mouet qa moueri eſt in pn̄ᵒ motus. ¶ Sʒ tūc querit cū ōis mot⁹ localis ſit ſm pceſſum mobilis de loco ad locū: qa nō ōis mot⁹ localis ſit pceſſiu⁹. ¶ Itē querit qualr ſit organizatus. Aut eni hoc eſt ab orga- no ſpeciali aut ab oīb⁹ organis in qb⁹ eſt virt⁹ motiua. Si pmo mō. Cōtra. oīs mot⁹ eſt organicus qui eſt a vtute mo tiua mouēte organū. talis eni eſt motus manus ⁊ reuolutio capitis ⁊ oculoꝝ ⁊ auriū in qbuſdā aīalib⁹ ⁊ ligue ⁊ multoꝝ aliorꝝ membroꝝ. ergo videt eſſe motus pceſſiuus nō dict⁹ ab organo ſpāli ſed a multis. ¶ Si hoc cōcedat ꝯ organa p ceſſiui mot⁹ ſunt ea per que pcedit aīal de loco ad locuz. ta- lia nō ſunt niſi pes vel ala vel anulus vel ſpina vel coſta. er- go videt eē dictus ab organo ſpeciali. ambulabilia eni mo- uent pedib⁹: volatilia aūt alis: anuloſa ſiue rugoſa trahunt ſe oīe: ⁊ corpus ſequitur per inolutionē anuloꝝ ſiue rugaruʒ ſicut pʒ in vermibus qui dnr inteſtina terre. ſerpentes autē motu coſtaꝝ repunt. natatilia vō ſpinis. ¶ Itē videt eſſe i- cōueniens ꝙ in vno motu aliqd quieſcat ⁊ aliquid moueа- tur. videt enim eſſe oppoſitū in adiecto ꝙ motus quieſcat. ¶ Solo. ſm Ariſt. pceſſiuus motus eſt cōpoſitus ex pulſu ⁊ tractu ⁊ eſt ſicut mot⁹ circularis nō circuli ſed ſuper circulū rei: ita ꝙ ſuper vnū ſemicirculū ſit pulſus: ⁊ ſuper aliuz tra- ctus. eſt eni pulſus appetitus in appetibile extra: ⁊ eſt tract⁹ ipſius appetibilis in aīal appetens: ⁊ ad appetibile qdez eſt finis pulſus: ⁊ ab eodē eſt pn̄ᵐ tractus: ⁊ ppter hoc queſcere accidit in appetibili a pulſu. pbatum eſt eniʒ ſupra in qōne de eternitate ⁊ tēpore ꝙ quotiēſcūq₃ mobile in motu vno ⁊ eodez vtitur vt in fine ⁊ pnᵒ de neceſſitate queſcere accidit: p hoc pʒ ꝙ pma diffinitio cōueniens eſt. ¶ Ad primū autē qð cōtra hoc obijcit dicēdum ꝙ lʒ mobile qðlibet ferat locali- ter de loco ad locum in toto vel in partib⁹: tamē nō pprie p cedit: pcedere eni eſt ab appetitu moueri organo ordinato ad pcedendum ſicut eſt pes vel ala. ¶ Ad aliud dōm ꝙ or- ganicus di ab organo ſpeciali. ⁊ lʒ virtus motiua a poſterio ri capitis deſcendat in multa mēbra nō tm̄ ab illis dī pceſ- ſiuus motus: qa per illa nō pcedit totuz aīal ſed tm̄ mouet queda pᵉ ipſi⁹. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ mot⁹ pceſſiuus ē mo- tus cōpoſitus vt iā dictū eſt: ⁊ ideo nihil phibet ꝙ queſcit in pte vna. ſ. in pulſu qñ motus eſt in altera. ſ. in tractu.

¶ Queritur ad quid ſit motus proceſſiuus.

Ertio querit ad qd ſit mot⁹ pceſſiuus. Et vi dent pōt dicere ꝙ ad cibum qui nō eſt in loco vno ſicut plātaꝝ quaꝝ cib⁹ tot⁹ cōgregat circa radicē. Sed hoc videt falſuz. videm⁹ eni aīalia alia delectabilia q̄rere in diuerſis locis q̄ ci- boꝝ ⁊ pcipue hoiem. ¶ Preterea ſic habet in libro de aīalib⁹ multa mouent ſolum pp hoc vt excitent ſibi calorē digeſtiuū quo magis digerāt ſibi cibaria ⁊ illa nō vi- dent moueri ad motū aliquē cibi. ¶ Preterea q̄ritur iuxta hoc q̄re diuerſa ſunt organa pceſſiui mot⁹ cum per qðlibet illoꝝ pñt moueri aīalia ad diuerſa loca. ¶ Solo. dōʒ ꝙ mo- tus pceſſiuus pncipalr eſt ad cibū ⁊ ſcdario ad alia eſt dele- ctabilia: ⁊ per hoc pʒ ſolo ad duo pma. ¶ Ad aliud dōm ꝙ quorūdā aīaliū eſt cib⁹ multū ſparſus ⁊ illa idigent ala. q̄dā hnt corpora excellēter longa: ⁊ illa mouent anulo vel coſtis: qa ſi nā feciſſet eis pedes factū fuiſſet corp⁹ eoꝝ minus of- ſeū ita ꝙ ipedita fuiſſent ſpūalia ⁊ nutritiua eoꝝ. Si āt pau cos pedes habuiſſent fuiſſet corpus in alia pte tractū in ter ra ⁊ in alia pte eleuatū. ſcribit tm̄ in libro de aīalib⁹ de cara- bo ⁊ cancro ⁊ alijs que multos hnt pedes. ⁊ dicunt multipe dia: ⁊ de quodā aīali qð dī q̄draginta quatuor eo ꝙ tot hēat pedes: ⁊ videmus multos vmes multos hēe pedes: ſic eru ca ⁊ hmōi. ſed in oīb⁹ his aīalib⁹ accidit ꝯtiū eius qð eſt in pedib⁹ vel in q̄drupedib⁹ vel natatilib⁹. In oībus eni tali- bus nucha que vicari⁹ eſt cerebri qðtū ad poſteriorē ptez eſt in ſupiori pte corporis ſui miniſtrās vtutē motiuā ner- uis ſuoꝝ organoꝝ pceſſiuoꝝ: ⁊ pp crura eoꝝ ⁊ ale eoꝝ colli- gant ad dorſum. molle aūt eoꝝ ⁊ ale eoꝝ in vētre ⁊ loc⁹ ſpūa liuʒ eſt iferius. ſed in multipedib⁹ eſt ꝯtriuʒ. nucha eniʒ illoꝝ vel id qð eſt in loco nuche eſt ſube⁹ per modū cuiuſdā pōtis ⁊ infigunt in ipſa pedes mobiles per lōgitudinē toti⁹ corpo ris ex vtraq₃ pte ⁊ ſup illud diſponunt ſpūalia ⁊ nutritiua. ¶ Cauſa aūt hui⁹ eſt duplex. quaꝝ vna eſt ꝙ aīalia talia nō accipiūt tantū cibi ꝙ vēter eoꝝ itumeſcat pp qð neceſſe ſit ꝙ nā remoueat eis obſtaculū tumoris illi⁹ ſicut ſit in his q̄ hnt pedes paucos vel nullos. Alia eſt: quia talia aīalia fere oīa ſunt teſtea: ⁊ cū teſta ſemp cōtinua debeat eē a dorſo de ſcendens impediret motum curuuʒ ſi collectio eſſet ad dor- ſum. ¶ Notādum eſt etiā ꝙ oē aīal organa pceſſiui motus hʒ pia ⁊ ſm nām motus eius ſemp incipit a dextro: cuius ſi gnum eſt in hoīe ⁊ leone qui ſemper ꝓponūt pedē dextrū ni- ſi aliter ſiat per pmeditationem vel leſionem.

¶ Queritur quis ſit intellectus practicus.

Onſequenter querit de ſingulis virib⁹ moue tibus. ⁊ querunt duo. ſ. de vnoquoq₃ eoꝝ p ſe ⁊ de rōne eoꝝ ⁊ ſufficiētia. ¶ Circa pᵐ duo q̄- runt. ſ. de his que mouēt per apphenſionem ⁊ appetitū. ⁊ de his que antecedūt eas que non niſi iperāt motū. mouētis aūt per apphēſionez ⁊ appetitum ſunt tres. ſ. itellectus practicus ⁊ phātaſia ⁊ p- tes appetit⁹. pᵒ igit q̄rēdū eſt de itellū practico circa quē q̄- runt q̄tuor. pᵐ quoꝝ eſt qs ſit itellus practic⁹. 2ᵐ vtrū ipſe ſit vis vna vel plures. 3ᵐ vtrū ipſe ſemper ſit practicus quēad modū videt pbs dicē. 4ᵐ que dr̄ia ſit ipſi⁹ ad ſpeculatiuuʒ.

D primū pcedit ſic. Dicit Auicenna in 6° de nālibus. ꝙ itellus practicus eſt vis actiua que eſt pn̄ᵐ mouēs corpus hoīs ad actiones ſingu las que ſunt pprie cogitationis ſʒ ꝙ itētioni- bus cōuenit ad placitū que appropriant ei et hʒ reſpectum in cōparatione virtutis vitalis appetitiue: ⁊ reſpectū in cōparatione virtutis vitalis ima- ginabilis ⁊ eſtimabilis: ⁊ reſpectū in cōparatione ipſius ad ſe. videt eni nō debere dici vis itellectus practicus. Augu⁹ eni in libro de ſpū ⁊ aīa diſtiguit inter vim ⁊ potētiā dicēs ꝙ vis pprie eſt apphēſiua ſʒ potētia pprie refert ad motiuas. ergo videt male dicere Auicēna ꝙ itellectus practic⁹ ſit vis. ¶ Preterea itellectus nō eſt alicui⁹ corporis act⁹ ſiue ſit pra ctic⁹ ſiue ſpeculatiuus. ergo videt male diffiniri per hoc ꝙ dicit pn̄ᵐ mouens corpus. ¶ Preterea ſupra habituʒ eſt ꝙ mot⁹ corporis q̄q₃ eſt circa intellectū practicū. mot⁹ aūt oē q̄ eſt circa pn̄ᵐ mouens. ergo videt ꝙ itellectus practic⁹ nō ſit pn̄ᵐ

ſit p̄n̄ᵐ mouens. ¶ Itē Auicēna ibidē dicit. ꝙ itellectus practicus factus eſt p̄n̄ᵐ mouens alias vires que ſunt ſubſtrate ei vt ille cogantē ſequi affectū eiꝰ ꝛ nō ecōuerſo. ergo itellectus practicus eſt p̄n̄ᵐ mouens phātaſiā e appetitū ꝛ nō p̄n̄cipiū mouens corpus. Si forte dicat. ꝙ mouet vtrūq; .ſ. vires abſtractas e corpus. Cōtra. aut mouet vtrūq; imediate aut vnū per alteꝝ. Si p̄ᵒ mō ſequunt duo icōueniētia. cū eni nō ſit motꝰ in mobili niſi qa eſt a mouente ſequit ꝙ nullus motꝰ ſit in virtibꝰ iſferioribꝰ niſi qui eſt ab intellectu: ꝛ ſic nunq̄ mouebunt motu ꝫrio qd̄ falſuꝫ eſt ſicut pꝫ per añ dicta. Scdm̄ incōueniens eſt ꝙ ſm̄ hoc ab vno motore e ſimplici mouent duo mobilia imediate qd̄ eſt cōtra oēm nām. Si 2ᵒ mō capit ſequunt iteꝝ duo icōuenientia quoꝝ vnum eſt ꝙ in artibꝰ mechanicis que oēs p̄ncipiantur ab itellectu practico vt hī in metaphīca imediate mouēt v̄tutes iſferiores. ſ. iraſcibilē ꝛ ꝯcupiſcibilē que ſunt ptes appetitꝰ ſenſibilis: qd̄ pꝫ eē falſum. opa eni mechanicoꝝ e medicoꝝ ſine cōcupiſcentia e ira ſunt. Scdm̄ eſt ꝙ nō erit motꝰ in iſferioribꝰ qui nō ſit ab itellectu qd̄ tn̄ iprobatuꝫ eſt. ¶ Preterea obijcit ꝫ hoc qd̄ dicit ꝙ eſt p̄n̄ᵐ ad ſingulas actiōes que ſunt ꝓprie cogitationis ſm̄ ꝙ intētionibꝰ conuenit ad placitū que ꝑparant ei. ois eni intellectꝰ eſt ſpēi denudate a mā: ois aūt talis ſpēs eſt vlis. ergo nulla videtur eē ad actiōes ſinglās q̄ ille ſunt ſingulares. ¶ Preterea intētiones que ꝑparātur ad placitū vident eē ſigna que per iſtitutionem aliqd̄ ſignificāt ſicut ſunt noia ſigniāntia ꝛ v̄ba: ꝛ ſic videt itellectus practicꝰ eē taliū ſignoꝝ. ḡ nō differt a diſciplina que eſt p an ditū. ¶ Preterea hoc videt eē falſuꝫ qd̄ dicit ꝙ hꝫ reſpectū in cōparatione v̄tutis vitalis appetitiue. ptes eni vegetabilis aie appetitiue ſunt: e de his dicit Ar. in fine tertij ethicē. ꝙ nō ſuadent a rōne. ergo intellꝰ practicus nō hꝫ reſpectuꝫ ad ipſas. ¶ Preterea hoc expimētū pꝫ ꝙ virtutes ille qñq; cōtra rōnem mouent. Preterea dicit Auicēna ꝙ reſpectus ꝫ quē hꝫ cōparatione ſui ad ſe eſt modus qui gñat in eo actionē ꝛ itellectū ꝯtēplātez. ſed itellꝰ cōtēplans eſt itellꝰ ſpeculatiuus. ergo itellꝰ ſpeculatiuus naſcit ex intellectu practico qd̄ falſuꝫ eſt. ¶ Solo. dicēdm̄ ꝙ diffinitio Auicē. bona eſt e dat in cōparatione ad ea que ſunt ex itellectu practico. praxis eni idē eſt qd̄ opus. oē aūt humanū opus eſt per corpꝰ ſiue ſit in moribꝰ humanis per cōſuetudinē: ſiue ſit p nām exterius in artibꝰ mechanicis: e pp hoc dī intellectus practicꝰ mouēs corpus: qa v̄o itellectus practicus vt dicit Auer. mouet per ſuā ſciam ſm̄ ꝙ ſcia eſt diſpō opabiliū: ideo dīc Auicēna ꝙ illud p̄n̄ᵐ eſt ad actiones ſingulas que ſunt ꝓprie cogitationis ſm̄ ꝙ intētionibꝰ cōuenit que ꝑparant ei ad placitū. cogitatio eni hec dī quaſi coagitatio ꝛ eſt diſcurſus rōnis practice in inqſitione opabiliū: quoꝝ oiuꝫ rōnes ſunt in intētionibꝰ ꝑparatis ad placituꝫ hoc eſt ad voluntatē eo ꝙ oia opera nr̄a voluntatia ſunt. per hmōi aūt collatione opabiliū eſt itellectus practici ordinare p̄n̄ᵒ reſpicientis opꝰ. hec eni ſunt aut in ope aut in rōne operis. Si p̄ᵒ mō aut ſunt in rōne opis ptinentis ad ꝯſuetudinē ꝛ ſic egrediunt per ptes appetitus que ſunt iraſcibilis e cōcupiſcibilis ſicē opa caſtitatis e fortitudīs: e ſic dī itellectus practicus hēre reſpectum ad vitalē appetitiuā. vitale eni ſm̄ ꝓprietatē Arabici ſmonis dī ſenſibile. appetitiuū aūt eſt iraſcibile e cōcupiſcibile qa ordinari hꝫ ab itellectu practico vt habet in fine primi ethicoꝝ e a Gregorio niceno. Si v̄o ptinet opus ad naturā extra ſicut in artibꝰ mechanicis: tunc illd̄ opus eſt figura artificij eſtimata ad vtilitatē aliquā. ꝛ pp hoc illud opꝰ egredit ab intellectu mediāte imaginatione ꝛ eſtimatiōe vt imaginatio referat ad figurā e eſtimatio ad vtilitatē. Si v̄o eſt in rōne operis tūc eſt in p̄ncipijs qbꝰ regit intellꝰ in opere que ſunt accepta vt p ſe nota in opationibꝰ ſicut ꝙ mentiri eſt turpe: e ꝙ vnicuiq; eſt tradēdū qd̄ ſuū eſt. ꝛ hꝫ itellꝰ operationē ſui ad ſe. ꝛ ideo dicit Auicēna ꝙ in cōparatiōe p̄ma naſcunt in itellꝰ affectiones ſicē erubeſcētia ꝛ viſus ꝛ hmōi. ꝛ p̄cipue q̄tuor paſſiōes nāles que ſunt timor ſpes gaudiū ꝛ triſticia. In 2ᵒ v̄o ſiūt ab ipſo artes mechanice. In 3ᵒ autem p̄n̄ᵃ opeꝝ que ſunt dignitates. ¶ Ad p̄mū ḡ qd̄ obijcit ꝯtra hoc dicēdm̄ ꝙ Augꝰ ſtricte accipit vim ſm̄ ꝙ eſt vigor intus: e qa potētia paſſiua nō extēdit ſe extra paſſiū eo ꝙ nō eſt niſi recipiens tm̄: pp hoc ipſe dicit apphēſiuas eē vires. Actiuꝰ v̄o eſt dans ꝛ ſic extēdit ſe extra ſe e ꝓpter hoc potētia que ē ad aliud dicit attribui motiuis: eo ꝙ ille extēdūt ſe ad rem extra. Sꝫ Auicēna large ſumit vnū p alio. ¶ Ad aliud dicēdm̄ ꝙ lꝫ intellꝰ nō ſit actus alicuiꝰ corporis per affixionē in organa: tn̄ practicus vtit corpore vt inſtro per qd̄ explet opatiōes ſuas. ¶ Ad aliud dicēdm̄ ꝙ lꝫ motꝰ corporis qñq; ſit circa itellectū tn̄ nō ſic eſt ecōuerſo eo ꝙ plura mouēt corpꝰ: ſꝫ non oē opus qd̄ ſit per corpus eſt itellꝰ practici eo ꝙ qñq; phātaſia mouet in ꝫriuꝫ. ¶ Ad aliud dicēdꝫ ꝙ itellꝰ nunq̄ imediate mouet corpus: ad minus eni memoria que eſt in neruis e muſculis ſed in artificiatis mechanicis mouet mediante phātaſia e eſtimatione ſicē cōcupiſcētia ꝛ ira: e hoc eſt reſpectu ſenſus ſm̄ Auicēnā. In ꝯſuetudibꝰ aūt per ptes appetitus que ſunt iraſcibilis e ꝯcupiſcibilis: ꝛ hic eſt reſpectꝰ primus: ꝛ tn̄ nō ſequit ex hoc ꝙ nullus motꝰ ſit q nō ſit ab itellectu. partes eni appetitꝰ mouent a duobꝰ: quoꝝ vtrūq; hꝫ ꝓpriū motum ab vno. ſ. ſuperiori motore: hoc eſt ab itellꝰ ꝛ ab alio iſferiori hoc eſt a phātaſia. e ſi iſferior ſequat ſupiorē egrediunt mores boni vt dicit Auicēna. Si v̄o ſuperior ſequat inferiorē egrediunt mores pueriꝫ ꝛ hmōi. ſimile ponit Ar. in motoribꝰ celi: quoꝝ q̄libet hꝫ ſuū motū ꝓpriū: ꝛ tn̄ iſterius ſeqꝛit ſupiorē in motu diurno. ¶ Ad aliud dicēdꝫ ꝙ forme denudate a mā ſūt duobꝰ modis vt ſupra diximꝰ. ſ. abſtractionis que deſeruiūt itellectui ſpeculatiuo e cōpōnis q̄ deſeruiūt practico: que lꝫ ſint vles: particularizant tn̄ p cōparatione ad māꝫ eo ꝙ omne opus ſit in pticularibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdm̄ ꝙ ad placitū eſt hic ad voluntatē: opera eni voluntatia ſunt. ¶ Ad aliud dicēdm̄ ꝙ equocatio eſt in vitali. ſꝫ eni Arabicū ſermonē vitale eſt equocū ad vegetabile ꝛ ſenſibile. vñ alia ifa hꝫ ſenſibile: appetitꝰ aūt ſenſibilis pſuaſibilis eſt a rōne. ¶ Ad vltimū dicēdꝫ ꝙ intellectus cōtēplās dī hic intellectus cognoſcens p̄ncipia operum inquantū opeꝝ ſicut ꝙ oportet parētes honorare. e ꝙ oportet incontinentiā fugere e huiuſmodi: que lꝫ etiam ſpeculatiuus quādoq; cognoſcat cū ipſe refert ea ad finem veri e nō ad opus: ꝛ ideo non cognoſcit ea inquantum ſunt principia operis.

¶ Utrum intellectus practicus ſit vis vna vel plures.

Secundo q̄rit Utrū intellectꝰ practicus ſit vis vna vel plures. Et videtur ꝙ vna. Una eniꝫ vis eſt cuius eſt vnus actus ꝛ vnus finis q eſt obm̄. operabile aūt inq̄tū opabile eſt obm̄ vnū e finis. ḡ ſup ipm̄ eſt vnꝰ actus. ergo ꝛ poᵃ erit vna. Sed cōtra. in itellꝰ practico ſunt p̄ncipia opeꝝ: vlia ergo abſtrahunt de neceſſitate ab aliq̄. oē aūt abſtrahere eſt agere. ḡ neceſſarius eſt itellꝰ agēs in opationibꝰ. ¶ Itē rōnes opeꝝ nō ſemp ſunt in itellectu. ḡ anq̄ ſint in ipſo itellꝰ practicꝰ eſt poᵃ oia illa. ergo neceſſariꝰ erit itellectus poſſibilis. ¶ Itē in itellꝰ practico acquirunt ſpēs operabiliū: acqſitio aūt talis ꝯſtituit itellectū formalē ꝛ adeptuꝫ. ergo erit ēt ibi intellꝰ adeptus. ¶ Preterea q̄rit iuxta hoc vtrū itellꝰ practicus ſit idē qd̄ rō practica vel nō. Et videt ꝙ nō. Rō eni eſt diuiſa ꝫ ꝯcupiſcibilē e iraſcibilē. itellꝰ autē practicus cōtra ſpeculatiuū eſt vis ordinatiua vniꝰ ad alteꝝ: intellectus aūt videt eē ſimpliciuꝫ. ¶ Querit ēt vlterius vtrū ſit vis actiua vt qdā dicūt vl paſſiua. Et videt ꝙ actiua. Quicqd eni eſt p̄n̄ᵐ opeꝝ operabiliuꝫ p nos eſt ſimpliciter actiuū: talis eſt itellꝰ practicus. ergo ſimplr eſt actiua poᵃ. ¶ Preterea a philoſophꝰ dī intellectꝰ actiuus. Sꝫ ꝫ apphēdere eſt recipere: recipere aūt pati. cū igit itellꝰ practicus apphēdit ſpēs operabiliū ipſe erit virtus paſſiua. ¶ Solo. dicēdm̄ ꝙ ad perfectionē itellꝰ practici exigit actio agētis ſicut ēt ad perfectionē ſpeculatiui: ſꝫ nō eſt aliꝰ ab agēs hincinde eo ꝙ nō agit ea inq̄tū operabilia ſunt vel ſcibilia ſed inq̄tū ſimplicia denudata a mā e in hoc cōueniūt operabilia ꝛ ſcibilia. Cōcedimus ēt hoc ꝙ intellꝰ practicꝰ p̄us eſt in potētia ꝛ poſtea in actu: e eſt idem in ſuba differēs tn̄ rōne. Utrum aūt idem ſit cū ſpeculatiuo infra determinabit. ¶ Ad id aūt qd̄ obijcit ꝙ ſit vna potentia dicēdm̄ ꝙ in oībus vna eſt opatio potētie e actu: qa potētia nō opat niſi ſm̄ ꝙ eſt in actu: ꝛ ſic etiā eſt vna poᵃ itellꝰ practici in ſuba vt dictū eſt. ¶ Ad id qd̄ q̄rit vtrū ſit idē cū rōne practica dicēdm̄ ꝙ idem eſt in ſuba ſed differt: qa ſimplicior eſt in ſuo ſine obiecto. rō eni ordinat vnū ad alteꝝ: ſed intellꝰ ꝓprie eſt p̄ncipior ſm̄ ꝙ eſt ordinatio illa: ſed tn̄ ambo ſunt vna vis aie. ¶ Ad id qd̄ ꝫ obijcit dicēdm̄ ꝙ quādo rō diuidit cōtra cōcu-

piſcibilez ꝛ iraſcibilē tunc intellꝰ practicus icludit̄ in rōne. Nō aūt ponit̄ ibi ꝓ oī eo qḋ mouet ex pte aīe rōnalis. quādo autē practicum diuidit̄ cōtra ſpeculatiuū tūc dr̄ñia notat̄
Tex.cō.3. in fine ſicut dicit phs in 2° metaphiſice. ſpeculatiue eni eſt veritas. practice aūt opus. ¶ Ad id qḋ vltimo q̄rit̄ vtrum ſit potentia actiua vel paſſiua. dōz ꝙ ſꝫ quid eſt paſſiua ꝛ ſimpliciter actiua. reſpicit enim ſpēm operabilium vt agat ꝛ nō vt ſpeculetur receptum: vnde finaliter eſt ad opus.

¶ Utrum intellectus practicus ſemper ſit rectus.

Tertio querit̄ Utrū intellectꝰ practicus ſemp ſit rectus. Et videt̄ ꝙ ſic. Quicqḋ ſemp de nā ſua habet retrahē a malo ſemp iclinat ad bonū: ꝛ ſic iclinādo ſemp eſt rectū. Dicūt aūt Auicēna ꝛ Ar. ꝙ itellꝰ de nā ſua ſemp habet retrahere a malo. ḡ ſemp iclinat ad bonū ꝛ iclinando ſemp eſt rectus. ¶ Itē nihil iclinat in aliqḋ niſi qḋ cognoſcit ꝛ indicat bonū. Intellꝰ aūt nō eſt cognoſcēs ꝛ iudicans niſi bonū vle. ḡ nō inclinat niſi in illud. pma ꝓbat̄ per hoc ꝙ cognitio mali eſt tā fuge. 2° vo ꝓbat̄ per hoc ꝙ itellꝰ ē vniuſalium ꝛ nō particularium. ¶ Inde ſic: circa vle bonū cognitum ſemp eſt rectitudo ꝛ nunꝗ error. intellꝰ ſemp eſt circa tale bonū. ḡ ſemper eſt rectꝰ ꝛ nūꝗ errat. pᵃ ꝓbat̄ per hoc ꝙ vle bonū eſt bonū ſimplr. error aūt eſt in bono vt nūc ꝛ in particulari. 2° vo ꝓbata eſt in ſyllō particulari pcedēti. ¶ Item ſicut ſe hꝫ ſenſus ꝛ vis ſenſibilis ad bonū cōmutabile ꝛ corruptibile qḋ eſt particulare ꝛ vt nūc: ita ſe hꝫ itellꝰ ad bonū ſimplex ꝛ icōmutabile. ſed ſenſus ſemp iclinat ad bonū vt nūc. ergo itellꝰ ſemp ad bonū ſimplr: ꝛ ſic nunꝗ errat. pᵃ ꝓbat̄ p hoc ꝙ ſenſus eſt vis corruptibilis ꝛ corporea particularia cognoſcēs cū hic ꝛ nūc. itellꝰ autē nulliꝰ corporis eſt actꝰ cognoſcēs vniuſalia ꝛ ſimplicia. ¶ Sꝫ ꝯ. oīs motor vincibilis a motore iferiore qñqꝫ ſequit̄ motum inferiorē. ſed itellꝰ eſt talis motor. ergo itellectus qñqꝫ ſequit̄ motum iferiorē: ſed iferior eſt phātaſia que mouet̄ qñqꝫ nō recte. ḡ itellꝰ eſt qñqꝫ nō rectus. ¶ Itē oīs potētia equalr indicatiua boni ꝛ mali quādoqꝫ deflectit̄ in vnum: quādoqꝫ in alterū: intellꝰ practicus eſt hmōi. ergo quādoqꝫ deflectit̄ in bonū ꝛ qñqꝫ in malū. Sꝫ deflectēdo in malū eſt nō rectus. ḡ quādoqꝫ eſt nō rectus.
Intellectꝰ practicꝰ tripl̄r ſumitur. ¶ Solo. dicēdū ꝙ itellectus practicus tribꝰ modis accipit̄. ſ. put eſt nā quedā ꝛ pars rōnalis aīe: ꝛ put eſt poᵃ intelligibilia ꝛ opabilia put eſt pncipiorū operabiliū. Si pmo mō accipiat̄ tūc ēt ex ſeipſo deflecti pōt in malum: ꝛ hoc ꝓbat nā angeli cuiꝰ intellꝰ reflexus eſt in malum ꝛ abſqꝫ hoc ꝙ eēt ꝯiūctus phātaſie. ꝛ ꝓpter hoc dicit Dam. ꝙ oē creabile vertibile eſt aut ſm nām aut ſm electionē. ſm nām vt generabilia ꝛ corruptibilia. ſm electionē vt rōnabilia ꝛ volūtaria. Si ſcḋo mō accipiat̄: tunc ipſa potētia eſt oīa intelligibilia: opabilium vo pncipia ſunt in particularibꝰ vñ extendi hꝫ in particularia: ꝛ cū circa particularia plurimum ſit error ꝯtingit ipſam qñqꝫ iterū deflecti in malū ex errore ꝛ ignorātia. Si 3° mō accipiat̄ tūc ipſe erit circa vlia tantū in qbus non eſt error ꝛ ſic ſemp eſt rectus: ꝛ qa ſic ꝓprie accipit̄: eo ꝙ ſit de rōne itellꝰ vt dicit Auicēna ꝙ circa vlia remota a mā ꝛ appēdicijs materie dicit phs ꝙ ſemp eſt rectus. pōt tñ dici ſicut qdā dixerunt ꝙ itellꝰ ordinat̄ aliter ad voluntatē ꝛ ꝯtra. ꝛ qñ aliter tunc mouet voluntatē: ꝛ non errat ꝛ ille eſt ordo ꝓprius. qñ vo conſequēter tunc quādoqꝫ errat ꝛ ille eſt ordo idebitꝰ et ſimilis p quē egrediuntur mores pueri vt dicit Auicēna. Et per hanc diſtīctionem pꝫ ſolutio ad omnia obiecta.

¶ Queritur que ſit dr̄ñia ipſius practici ad ſpeculatiuum.

Quarto querit̄ que ſit dr̄ñia ipſiꝰ practici ad ſpeculatiuum. ꝛ cōſueuit dici ꝙ ſpeculatiuus p extēſionē ſit practicus pp illud verbū Ar. in 3° de
Tex.cō.50. aīa vbi dicit amplius extēdere ſe itellꝰ ꝛ dicere intelligibilia fugere aut mutari nō mouet: ſed ſm deſideriū agit vt abſtinēs. ¶ Sꝫ tūc q̄ritur que ſit iſta extēſio. Et dicūt qdā ꝙ ſit a rōne veri in rationē boni vel mali ſm ꝙ videt̄ phs dicere in ethicis ꝙ opꝰ ethicum nō eſt cōtēplandi grā ſed vt boni ſiamus. ¶ Sed ꝯ. ſcīe ethice que ꝯſiderant vnūqḋqꝫ in ꝯſideratione boni ſine appetitu ſunt. ḡ ſunt ſine motu ad bonum. dicit eni phs ꝙ nihil mouet niſi inqꝫtum eſt appetitiuum. cū ḡ itellꝰ practicꝰ ſit mouēs nō videbit̄ hoc ſufficere ꝙ extēdat ſe in rōne boni tm̄. ¶ Preterea querit̄ quare potius dicat̄ extēdi a vero in bonum ꝗ ecōuerſo. puta ſupra habitum eſt ex verbis phi ꝙ intelligētia extēſa accipit nālia: reflexa aūt metaphiſica ꝛ mathematica. querit̄ ḡ q̄re in practicis nō ſit reflexa itelligētia ſicut eſt in theoricis. ¶ Preterea ſm iſtā diſtīctionē intellectus practici videt̄ practicus in ſbā nō differre a ſpeculatiuo: cuius tñ videat̄ dicere Auicēna: ꝙ ſit alia vis aīe hoc ēt per rōnē videt̄ poſſe ꝓbari ſic. potētia cuiꝰ nō eſt vnus habitꝰ cū alia nō eſt eadē in ſbā cū ipſa. potētie practice nō eſt vnus habitus cū poᵃ ſpeculatiua. ḡ nō eſt eadē cū ipſa in ſbā. pᵃ ꝓbat̄ p hoc: qḋ dicit phs ꝙ idē accidēte eſt idē numero. 2ᵃ pꝫ per ſe. ¶ Itē poᵃ diffinit̄ per actus ꝛ obiecta. ſed aliud eſt actꝰ ꝛ obm̄ practici ſm rōnē ꝗ ſpeculatiui. ergo alia eſt potētia hinc ꝛ inde. ¶ Solo. dicimus ꝙ ſpeculatiuus ꝛ practicus ꝯueniūt in ſbā ꝛ rōne. ꝛ hec rō eſt extēſio a vero in bonū ſicut dicit phs. Nō q̄ſo intellectꝰ ſpeculatiuus extēſione ſiat practicus.
extēdit̄ aūt pncipalr ad tria. ſ. ad bonū ꝛ ad actuale ſiue operabile: ꝛ ad appetitum. bonū eni eſt pmū mouēs. pmus autē motꝰ boni eſt eius cui ſit notitia de ipſo. ꝛ hic eſt itellꝰ practicus inqꝫtum practicus. ¶ Cū aūt hoc bonū ſit actuale ſiue operabile ipſum erit in particularibꝰ: qa oē opus eſt circa particularia qḋ pꝫ per circūſtātias in qbꝰ eſt opus que dicunt̄ in ethicis ſingularia: vbi dicit phs ꝙ voluntariū eſt cuiꝰ pnᵐ eſt in ipſo cognoſcēte: ſingularia in qbus eſt opus. ¶ Itē bonū nō actuat niſi inqꝫtum eſt appetibile pp hoc extēdit ſe intellꝰ mouēdo appetitū ad ꝯſecutionē boni: ꝛ hoc eſt qḋ dicit phs ꝙ nihil mouet niſi inqꝫtum eſt appetitiuum mouet. In ſpeculatiuis eni ſtatus eſt. In illis eni accipit̄ verū nō vt bonum ſibi. Et ſi accipiat̄ bonū accipit̄ vt verū. ſicut enim vniuſcuiuſqꝫ rō eſt pnᵐ veritatis de ipſo: ita ꝛ rō boni nec ſit ibi extenſio ad particularia nec ad appetitū eo ꝙ ſpeculatiuꝰ nihil actuale ꝯſiderat vt dicit phs. ¶ Ad pmū ḡ dōm ꝙ bonū ethicum aliter eſt in volēte ꝛ opante: ꝛ aliter in ſciēte tm̄. pᵒ modo eſt vt actuale bonum ꝛ appetibile. 2° aūt mō eſt vt ſcibile de q̄ ē rō veri: ꝛ hoc eſt qḋ dicit phs in ethicis ꝙ ſcire nihil aut parum ꝓdeſt ad virtutē. velle aūt ꝛ pſeuerare in opibꝰ multū. ꝛ iterū in alio loco. ſunt qui ethica nō faciunt: ad rōnes autē ꝯfugiētes q̄runt phari ꝛ eē boni aliqḋ ſimile faciētes egris qui medicos qdē ſtudioſe audiunt. faciūt aūt opandorū nihil. Et quēadmodū illi nunꝗ bn̄ hēbunt corpus ſic curati: ſic nec iſti aīam ſic phantes. ¶ Ad aliū dōm ꝙ bonū eſt poſt verū in intellectu. verū eni eſt in rōne ſpēi vlis: bonum aūt in particularibꝰ operū. ꝛ pp hoc neceſſe eſt extēdi intellectum vltra id qḋ eſt intellectꝰ ꝓpriū. ꝓpriū eni ſuū inqꝫtū eſt intellectus eſt ſtare in vniuſali. ſed ſi deberet eē practicus neceſſe eſt extēdi ad particularia in qbꝰ eſt ipſa praxis. Bonū eſt nāᵃ poſteriꝰ vo i intellectu. ¶ Ad aliud dōm ꝙ extēſio in theoricis eſt ad mām per hoc ꝙ conſiderat̄ forma que eſt in mā ſubiecta trāſmutata. reflexio autem eſt ad formā que nō ſm id qḋ eſt in tali mā ſed in ethicis nihil ſeparatū cōſiderat̄ a particularibꝰ: ꝛ pp hoc ibi reflexio eē non pōt. ¶ Ad aliū dōz ꝙ hec ꝓpoſitio falſa eſt. potētia cuiꝰ non eſt vnus habitus cū alia: non eſt eadē in ſbā cum alia. ſunt enim diuerſi habitus in vna potētia ſm ſbam. ¶ Ad id p qḋ ꝓbat eam dōm ꝙ licꝫ idem accidēte ſit idem numero: nihil tamē ꝓhibet in vno numero eſſe multa accidētia. ¶ Ad aliū dōm ꝙ Auicēna nō ꝯſiderat verū in rōne ſubſtātie ſed in ratione potētie. rō autē potentie eſt ad aliud: ꝛ pp hoc ipſe dicit aliam vim eē practicam ꝛ ſpeculatiuam qa ad aliud eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ dr̄ñia actuum ꝛ obiectorū differre facit practicū a ſpeculatiuo in ratione virtutis ꝛ potētie ſed nō in ratione ſubſtantie. dr̄ñia vo inter ſpeculatiuū ꝛ practicum multiplex eſt: ſed tamē q̄tuor differētie colligunt̄ ex dictis Ar. ꝛ Auic. Practicꝰ intellectꝰ a ſpeculatiuo differt in quattuor.
¶ Quarū pma eſt ꝙ practicus accipit ſpēm ſm ꝙ eſt pncipiū operis: ſpeculatiuus aūt ſm ꝙ eſt pnᵐ ſciēdi hoc eſt qḋ dicit Ariſto. in 2° metaphiſice ꝙ finis ſpeculatiue ſciētie eſt veritas: ꝛ finis operatiue eſt opus. Operātes eni licꝫ ꝯſiderāt in eo qḋ agūt: tamē non pſcrutant̄ per cām ꝓpter ſeipſam: ſed reſpectu eius qḋ agunt: ꝛ nos non ſciamus veritatem abſqꝫ eo ꝙ ſciamus cām eius. ꝛ in pmo de aīa practicarum intelligētie ſunt termini. oīs enim alterius cā ſunt. ſ. operis. ſpeculatiue vo rōnibus terminant̄. ¶ Scḋa eſt ꝙ practicus itellectus hꝫ formam opatiuā rei: ꝛ per hoc cōponitur cū re operata. dicit enim Ariſt. in 7° metaphiſice ꝙ ſanitas que inducitur Tex.cō.20. in egro eſt a ſanitate que eſt in aīa medici: ꝛ dr̄ forma cōpoſitionis. forma vo que eſt in intellectu ſpeculatiuo non eſt ad rem ſed a re per abſtractionē: ꝛ ideo dr̄ forma abſtractiōis.

¶ Tertia

¶ Tertia eſt ꝙ intellectus practicus per hoc ꝙ eſt practic⁹ cognoſcit particularia in quibus eſt opus vt tempus ⁊ locuz: ⁊ partes materie ſicut p3 in archario qui cognoſcit lignũ ex quo eſt archa ⁊ partes eius ſicut operculum ⁊ fundũ. Intellectus aũt ſpeculatiuus eſt vlĩuz ⁊ nõ cognoſcit mãm vel mãlia in quibus ſpẽs vlĩs tñ per mãm diuerſificat. ¶ Quarta ẽ ꝙ intellectus practicus per hoc ꝙ appetitiuus imitetur corpori ⁊ infūdit virtutẽ motiuã in ipſm vt poſſit exequi motuz eiꝰ vt dicit Auicẽna. ſ3 ſpeculatiuus nõ imitteẽ corpori ſ3 abſtrahit ſe ab ipſo p hoc ꝙ ipſe ſtat in vlĩ.

¶ Queritur quid ſit phantaſia.

Einde queritur de phãtaſia mouente que ſit. Et queruntur duo. primum eſt quod dictum eſt. ſcilicet quid ſit. ⁊ vnde cõtingat ei eſſe rectam ⁊ non rectam.

2. de aia. te. cõ. 160. D primũ pceditur ſic. Dicit Ariſt. ꝙ phantaſia eſt motus a ſenſu ſm actum pfectus. ſi aũt phãtaſia mouet mouebit ab alia ſpecie que ſit a ſenſu ſm actuz facto. ſed in ſenſu nõ ſunt niſi ſenſibilia ppria ⁊ cõia. ergo mouebit ab illis. ¶ Si hoc cõcedatur 3: nihil mouet niſi per intẽtionem boni vel mali. Intẽtio boni vel mali nõ accipitur a ſenſibus vt ſupra habitũ eſt. ẽ phãtaſia non mouet per hoc

3. de aia. t. cõ. 46. qđ accipit a ſenſu. ¶ Preterea dicit phs ꝙ phãtaſia eſt potẽtia ſm quã phantaſma nobis ſit. ⁊ dicit alibi ꝙ ad huiuſmodi imaginatiões in aia nos habemus ſicut ſi aſpicientes ſimus ad ſcripturas ſine appetitu ⁊ tenore. ẽ videtur ꝙ non

Tex. cõ. 49. poſſit mouẽ phãtaſia. ¶ Itẽ in 3° de aia dic̃ ꝙ itelleẽ q pp aliqđ rõcinatur practic⁹ eſt ⁊ differt a ſpeculatiuo in fine. ẽ videtur a ſiĩ ꝙ talis ẽt ſit dĩa iter phãtaſiã cognitiuã ⁊ motiuã. ſ. ꝙ cognitiua accipit imaginẽ put eſt pn^m cognitiõis ſenſibilis:

Phãtaſia motiua duo h3. motiua aũt put eſt apparẽs bonũ vel malum. ¶ Solo. dicimus ꝙ vltima ver3 3cludit. duo eni h3 phantaſia motiua. ſ. ꝙ ſibi ſit nũtiũ de apparẽti bono vel malo: ⁊ ꝙ imittitur corpori mouẽdo ipſm p appetitũ ſenſibilem. dr tñ phãtaſia large ⁊ ſtricte vt habitũ eſt ſupra: ⁊ hoc itelligitur mouẽs large ſm ꝙ includit ẽt eſtimationẽ. ¶ Ad obm 3 dõm ꝙ l3 bonũ ⁊ malũ nõ accipiantur a ſenſibili: tñ nõ ſeparantur a ſenſibilib⁹ put ſũt in phãtaſia. ⁊ hoc eſt qđ dic̃ Auicẽna. ꝙ ſenſus q̃cq; diffundit 3cupiſcẽtiã p hoc. ſ. ꝙ ſenſibilis dis id qđ videtur bonum nõ ſepat a ſenſibili ſ3 accipit cũ ipſo: ⁊ hec ſupra ſufficiẽter explanata ſunt in q̃õne de eſtimatiua. ¶ Ad aliũ dõm ꝙ ſi pure phãtaſia attẽdatur tũc eſt ſicut pictura. ſed ſic nõ accipit ipſ3 phãtaſia mouẽs ſed 3iunctũ apparẽti bono vel malo.

¶ Utrum phantaſia eſt recta ⁊ non recta.

Ecundo queritur vñ 3tigat ei eẽ rectã ⁊ non rectã. Videtur eni ꝙ ſemp ſit recta. ſenſus eni3 pprioꝝ verus eſt. ergo ab illo non h3 errare. Si dicatur ꝙ h3 hoc a ſenſu cõi. ¶ Cõtra. obta ſenſus cõis ſũt ſpẽs q̃titatis. illis ãt nõ eſt cõiuncta itẽtio apparẽtis boni vĩ mali. aĩr eni bonũ ⁊ malũ 3ſiderarentur in mathematicis ſi bonũ ⁊ malũ eẽnt paſſiones q̃ãti. Cu3 igitur phãtaſia ſit de apparẽti bono vĩ malo ipſa nõ erit de obtis ſenſus cõis. ẽ ab illis non h3 errare.

Tex. c. 154. ⁊ infra i. 2. õ aia. ¶ Solo. dõm ꝙ phantaſia errare h3 apphendendo a ſenſu cõi vt habetur in 3° de aia. ſenſus enim cõis non tñ h3 apprehendere ſenſata cõia: ſed etia3 diuidere propria ex qua collatione reſultet intentio apparentis boni vel mali.

¶ Queritur quid ſit voluntas.

3° de anima. t. cõ. 48. Einde q̃ritur de ptib⁹ appetit⁹. ⁊ ꝙ dicit phus ꝙ in rõnali voluñtas ſit ⁊ in irrõnali deſideriũ ⁊ aiũs. inueniuntur tres eẽ ptes appetit⁹. ſ. voluntas ex pte rõnalis aie. ⁊ deſiderium ſiue 3cupis: ⁊ aius ſiue iraſcibile. ¶ Ex pte irrõnalis aie hoc eſt ſenſibilis q̃rẽdu3 eſt igitur p° de voluñtate. 2° õ 3cupiſcibili. 3° de iraſcibili. 4° de trib⁹ in cõi. ¶ De voluntate aũt q̃runtur tria. ſ. qđ ſit voluñtas. ⁊ vtrũ ſit po^a vna p ſe vĩ diffuſa in oibus alijs viribus. ⁊ de conſenſu voluntatis.

D primu3 pceditur ſic. Dicit Dama. 2° li° 22° cap°. Op3 ſcire qm aie naliter inſertus eſt ṽtus appetitiua eius ſm nãm eſt: ⁊ oĩm que ſubaliter nature aſſunt cõceptiua que voluñtas vocatur. Ex hoc accipitur ꝙ voluñtas eſt virtus appetitiua eius que ſm nãm eſt 3ceptiua oiu3 que ſubaliter aſſunt nãe. ¶ Sed 3tra hoc obijcitur id qđ ſm nãm eſt: aut intelligitur id qđ ptinet ad 3ſiſtẽtiã vite: aut id ad qđ ordinatur nã. Si pmo mõ: tũc nõ eſſent voluntaria niſi que pertinẽt ad 3ſeruationẽ vite qđ p3 eẽ falſum. Si aũt itelligitur id ad qđ ordinatur nã tũc nõ eẽt voluntas niſi veritatis et hoc iteꝝ falſum eſt. ¶ Preterea dicit Dama⁹ exponẽs qđ voluntas ſit eoꝝ que ſunt ſm nãm: ꝙ ſub3 qdẽ eſſe ⁊ viuẽ ⁊ moueri ſm intellectu3 ⁊ ſenſu3 appetit ppriã cõcupiſcẽs nãlem ⁊ plenã eſſentiã. ergo videtur ꝙ voluntas nõ ſit niſi ad eẽ ⁊ viuere ⁊ ſentire ⁊ itelligere. ¶ Preterea dicit Dama⁹ ꝙ voluntas eſt ipſe vitalis ⁊ nãlis ⁊ rõnalis appetitus ⁊ ſimplex ⁊ mixtus oĩm nature cõſtitutiuoꝝ. nãm aũt cõſtituẽtis nõ ſunt niſi pñcipia ex quibus eſt nã: vel ex quibus 3ſeruatur: ſed voluñtas eſt eoꝝ ex qb⁹ eſt nã: cũ ea ex qb⁹ eſt pcedẽt voluntatẽ: voluntas erit pcedẽtiu3 ſe. dr aũt ex qb⁹ eſt voluntas eſt voluntariu3. ergo aliqđ eſt voluntariũ voluñtate que nõdu3 eſt: qđ falſum eſt. ¶ Preterea talis de neceſſitate ia3 ſunt habita. ẽ voluntas erit eoru3 que de neceſſitate hñtur. ¶ Item talioꝝ ppriũ pn^m eſt nã. ergo voluntas erit pn^m eorũdẽ quoꝝ eſt nã pn^m: que oĩa falſa ſunt. Si aũt eſt eoꝝ ex quibus cõſeruatur nã tũc nõ eẽt niſi cibi ⁊ potus. qđ falſu3 eſt cũ dicit Dama⁹ ꝙ voluntas eſt in his que ſunt in nobis: ⁊ in his que nõ ſunt in nobis hoc eſt in poſſibilib⁹ ⁊ in ipoſſibilib⁹. ¶ Solo. dõm ſm Dama^m ⁊ Grego^m nicenũ ꝙ duplex Duplex eſt voluntas. eſt voluntas. ſ. nãlis ⁊ deliberatiua. Nãlis eni eſt de 3ſtitutẽtib⁹ ⁊ ſaluãtib⁹ nãm. Deliberatiua ṽo eſt de his que ſm pherẽſim eligũtur. tñ ex ṽbis Damaſceni voluntas nõ nãlis nec ẽt deliberatiua eſt eoꝝ que poſſibile eſt fieri nõ p nos: et etiã ipoſſibiliu3 ſicut ꝙ volumus nos nunq̃ mori qđ tñ eſt ipoſſibile: ⁊ hec eni voluñtas eſt poſſibiliũ que nõ ſiũt p nos: ſicut ꝙ volumus eẽ reges qđ qdẽ poſſibile eſt: ſed nõ ſit per nos. has tres voluñtates noiat trib⁹ modis. pma eni dr theliſis hoc eſt nãlis voluñtas. 2° aũt pprie dr voluntas rõnalis. 3° ṽo dr bulis hoc eſt q̃liſcunq; voluñtas eo ꝙ gñalis eſt appetitus poſſibiliũ ⁊ ipoſſibiliu3 ſiue per nos ſiue nõ p nos operãdoꝝ. ¶ Dicẽdũ ergo ad duo pma ꝙ Dama⁹ ibi diffinit voluñtatẽ que dr theliſis: ⁊ hec eſt diffinitio potius manifeſtãs diuiſionẽ q̃3 totã dicens eſſentiã voluñtatis. ¶ Ad aliũ dõm ꝙ nihil phibet voluntatẽ eius eẽ qđ iã ineſt per nãm: ⁊ eius qđ aũ voluñtatẽ eius eſt acq̃ſitũ: ⁊ eius qđ iã de neceſſitate eſt habitum. ſed aliter eſt de ipſa voluñtas q̃3 ſit p nã3: ⁊ aliter q̃3 ſit acq̃ſitu3 añ voluñtatẽ: ⁊ aliter q̃3 iã ineſt ex neceſſitate. eſt enim voluñtas ad permanẽdu3 ⁊ 3ſeruãdum cũ ſ3 hunc modũ ante nos referunt nec habitum eſt.

¶ Queritur vtrum voluntas ſit potentia vna per ſe vel diffuſa in omnibus alijs.

Ecundo queritur Utrũ voluñtas ſit potẽtia vna per ſe vel diffuſa in oibus alijs. ⁊ videtur ꝙ vna per ſe. Dicit eni Dama⁹ ꝙ voluntas que rõnalis eſt nõ eſt voluñtas. ẽ videtur ꝙ voluñtas nõ ſit niſi illa potẽtia que ſm nãm ſequitur iudiciũ rõnis. ¶ Itẽ Ar. in topicis dicit ꝙ ois voluntas eſt in rõne ⁊ ex hoc ſequitur idẽ. ¶ Itẽ in ii° de ais dicit ꝙ in rõnali voluntas eſt. in irrõnali aũt deſideriu3 ⁊ animus. ¶ Itẽ Priſcianus dicit ꝙ hoc ṽbũ volo eſt ṽbum pheretiCaplo. 5. cum. ſm aũt Ar. phereſis eſt cũ eligentia recta ſicut hr in 3° ethicoꝝ. Cũ igitur eligẽtia recta nõ ſit niſi ſm rõnẽ voluñtatis nõ erit niſi in rõne. Hoc ẽt pbatur per rõnẽ voluntas eius qđ eſt voluntariũ eſt eo ꝙ potẽtie per actus ⁊ act⁹ per obta habẽt diffiniri. Dicit aũt Ar. in 3° ethicoꝝ ꝙ voluñtarium eſt Caplo. 2. cuius pn^m eſt in ſeipſo cognoſcente ſingularia in quibus non eſt opatio ſed ſingularia hoc eſt determinatas circũſtãtias cognoſcere non eſt niſi rõnis. ergo voluñtas nõ eſt niſi rõnis. ¶ S3 cõtra. dicit Ar. in 3° ethicoꝝ. ꝙ neq; voluñtas eſt phereſis. Caplo. 4. voluntariũ eni ⁊ pueri ⁊ alia aialia cõicant: phereſim aũt nõ. ex hoc accipitur ꝙ voluntas ineſt brutis ⁊ pueris. Sz bruta qdẽ nec hñt rõnẽ nec vſu3 rõnis. ẽ nõ ois voluntas in rõne eſt. ¶ Item hoc dicũt auctores medicine artis qui diſtinguunt virtutẽ aialẽ apphẽſiuã ⁊ motiuã mot⁹ voluñtarij. ⁊ motũ voluntariũ appellãt motũ preſſiuu3 in oib⁹ aialib⁹. ergo videtur ꝙ voluntas in oib⁹ aialib⁹ ſit ⁊ nõ in ratione tñ. ¶ Preterea videtur voluntas eẽ in oibus virib⁹. dicimus. n. volumus itelligere: volumus ambulare: volumus videre: ſignãtes pgreſſu3 vniuſcuiuſq; ṽtutis ad actũ ſibi ppꝛium.

Cū igit̄ ad hunc ꝓgreſſum ſit in vnaquaqꝫ v̄tute videt̄ vo-
lūtas eſſe appetit⁹ qdā diſſeminatus ⁊ ſparſus per oēs vi-
res aīe. ¶ Itē vnūqdqꝫ appetit id qđ ſm nām pficit ipm: ſꝫ
oēs vires aīe perficiunt̄ a ſuis obiectis ſm nām ipſaꝝ viriū:
ergo oēs appetūt ſua obiecta. appetitus aūt nō diuidit̄ niſi per
voluntatē ⁊ iraſcibilem ⁊ cōcupiſcibilē. Cū igit̄ ↄcupiſcibi-
lis ſit reſpectu delectabiliū corporis: iraſcibilis aūt ad īſur-
gendū ꝫ nociuū: relinquit̄ ꝙ appetit⁹ qui eſt vniuſcuiuſqꝫ
virtutis ad ſuū obm ſit appetitus qui eſt volūtas. ¶ Iuxta
hoc etiam querit̄ quō hoc intelligatur ꝙ oīs volūtas eſt in
rōne. Eſſe enim in rōne dicit̄ trib⁹ modis. ſ. ſicut obiectum
rōnis eſt in ratione. aut ſicut id qđ eſt in radice rōnis ⁊ ſub-
iecto. aut ſicut id qđ eſt pars rōnis. Si pmo mō dicat̄ volū-
tas eſſe in rōne hoc paruꝫ eſt: qꝛ ſic oīa ſunt in rōne eo ꝙ rō
eſt de oībus. ¶ Si 2⁹ modo tūc nō erit volūtas niſi que eſt
pars rōnalis aīe. aīa rōnalis ſm ſubm eſt rōnis. ⁊ hoc eſt ꝫ
pre habitas auctoritates: ⁊ ꝑterea cōtra hoc ꝙ dictū eſt vo-
luntatē quādā eē nālem que eſt de cōſtituentib⁹ nām que
videt̄ ineſſe oībus. ¶ Si 3⁹ modo tunc oīs voluntas eē vi-
det̄ ⁊ cum iudicio rōnis: ⁊ cū iudicium rōnis nō ſit repenti-
nū nulla voluntas videt̄ eē repētina: ⁊ hoc eſt cōtra Ariſt. in

Capl'o. 5. 3⁹ ethicoꝝ. vbi dicit ꝙ repētina qdē voluntaria eſſe dicim⁹:
ſꝫ ꝑ electiōm aūt nō. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ de diſtōne quo-
rūdaꝫ dicentiū ꝙ eſt volūtas finis: ⁊ volūtas eius qđ eſt ad
finē. cū Ariſt. dicat ꝙ voluntas eſt finis tm̄: ↄſiliū aūt ei⁹ qđ
eſt ad finē. ¶ Itē Dama⁹. eſt aūt bulis hoc eſt volūtas ſi-
nis nō eaꝝ que ad finē ſunt. ergo finis qdē eſt volūtabile vt
regē eſſe: ⁊ ſanuꝫ eē. Ad finē aūt eſt qđ cōſiliabile eſt. ſ. modū
per quē debemus ſani eē vel regnare. ergo nulla videtur ſu-
pra habita diſtinctio. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ de v̄bo An-
ſelmi qui dicit ꝙ in oībus in qb⁹ ↄiuncta ſit poteſtas ⁊ volū-
tas: voluntas p̄cedit poteſtatē. hoc eni videt̄ eſſe falſuꝫ. po-
teſtas eni ſimplicius eſt ꝙ̄ volūtas eo ꝙ eſt in plus: ⁊ ita vi-

Volūtas mul-
tiplr dicitur.
det̄ voluntatē p̄cedere. ¶ Solō. dōm ꝙ voluntas dr̄ mul-
tipliciter. ſ. large ⁊ ſtricte. large dr̄ duob⁹ modis. ſ. ꝓprie ⁊
meta⁰⁰. ꝓprie dicit̄ de ſenſibilibus ſm ꝙ appetitus illorum
quo mouent̄ ad deſiderata dr̄ voluntas. Meta⁰⁰ aūt dicit̄
de inaīatis ⁊ plantis ſicut dr̄ in euāgelio Iohānis 3⁹. ꝙ ſpiri-
tus vbi vult ſpirat. qđ ſm Chryſo⁰ᵐ intelligit̄ de vēto. ſtri-
cte autē dicit̄ appetitus rōnalis aīe ⁊ in hac ſignificatiōe ꝓ-
prijſſime accipit̄. Et adhuc dr̄ trib⁹ modis in illa ſignifica-
tione ſm tripler eius obm. obiectuꝫ eni eius aut eſt itra aut
extra. Intra ſicut potētie aīe quas oēs voluntas inclinat ad
actū ſm ꝙ dicimus / volo itelligere / volo dicere / ⁊ volo am-
bulare. Si eſt extra aut eſt de ↄſtituētibus ⁊ ſaluātib⁹ nām:
⁊ tūc eſt illa que vocat̄ thelis a Dama⁹. Dicit eni ꝙ the-
lis eſt rōnalis appetitus cū nāe cōſtitutiuoꝝ. i. appetit⁹ rō-
nalis aīe. Aut eſt de nō pertinētib⁹ ad nām ſed hoc duobus
modis. ſ. poſſibiliū ⁊ ipoſſibiliuꝫ. ſi eſt ipoſſibiliū tūc eſt vo-
luntas que a qbuſdā dr̄ ir rōnalis eo ꝙ ſemp p̄cit delibera-
tionē ⁊ inquiſitionē ⁊ cōſilium. Si aūt eſt poſſibiliū adhuc
eſt duplex. aut enim eſt poſſibiliū nō operandoꝝ per nos in
toto vel in parte: ⁊ ſic eſt illa volūtas quā Dama⁹ dicit eſſe
ꝙ ipſa volumus eē reges vel ſani ad qđ quādoqꝫ nihil ope-
ramur. quādoqꝫ aūt non in toto. Si v̄o operandoꝝ per nos
tūc eſt ꝓprie volūtas rōnalis: qꝛ tunc eſt de qbus rō hꝫ aſce-
dentet ingrere ⁊ diſponere ⁊ ordinare ⁊ ↄſulere. volūtas au-
tem gnālis ad tres vltimos modos hoc eſt poſſibiliū ⁊ poſ-
ſibilium nō per nos operādoꝝ ſm Dama⁰ᵐ ⁊ Grego⁰ᵐ nice-
num dr̄ bulis niſi quādoqꝫ reſtringat̄ ad aliqđ hoꝝ triū
per ſpālē rōnem. Et hoc patet ſolutio ad qnque pma que
ꝓbant voluntatē eſſe in rōne: ⁊ ad duo que in ↄ̄riū obijci-
untur. ¶ Ad id v̄o qđ querit̄ vtrū voluntas ſit qdā appeti-
tus diffuſus in oīb⁹ viribus dōm ꝙ nō. ¶ Ad primū autem
qđ obijcit̄ dōm ꝙ voluntas ꝓut eſt ad intrinſeca vſis mo-
tor eſt viriū ad actum nō ita ꝙ ipſa ſit immixta eis: ſed qꝛ ce-
tere v̄tutes cum actibus ſuis ſunt in rōne voliti: ⁊ per hoc
efficiunt̄ obiecta voluntatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ appetit⁹ ſu-
mitur large ⁊ ſtricte. large ꝓut dicit̄ iclinationē vniuſcuiuſqꝫ
rei nālis in id qđ debet̄ ei ſm nām: ⁊ ſic appetitus eſt etiam
diffuſus in omnibus viribus aīe apprehēſiuis ſm ꝙ Ariſt.

2. de aīa. t. cō.
34. ⁊ 1⁹ phyſi.
tex. cō. 81.
dicit ꝙ omnia appetunt eſſe diuinū: ⁊ ꝓpter illud agunt q̄c-
quid agunt. ⁊ alibi qꝛ materia appetit formaꝫ ſicut femina
maſculum ⁊ turpe bonū. ⁊ Boeti⁹ in lib⁰ de hebdomadib⁹
dicit. ꝙ omnia que ſunt appetunt bonū. ⁊ ſic etiā dicimus te-
ram nām moueri ꝓpter aliquid. appetitus autē ſtricte dicit̄
deſideriū alicuius rei adipiſcēde vel fugiende apꝑhenſe in
rōne boni vel nociui: ⁊ ſic ſumit̄ appetit⁹ qñ diuidit̄ in volū-
tatē ⁊ iraſcibilē ⁊ ↄcupiſcibilē: ⁊ iſte appetit⁹ non eſt ſparſus
in oīb⁹ virib⁹. ¶ Ad id qđ vltra q̄rit̄ dōm ꝙ volūtas eſt in
rōne duob⁹ modis. p⁹. ſ. qꝛ eſt ps rōnalis aīe: ⁊ ſic oīs volū-
tas dūmō ꝓprie ſumat̄ volūtas eſt in rōne: ⁊ iſte modus eſt
in cōparatiōe ad id cui⁹ eſt volūtas vt ſbti. eſt ẽt in rōne in
cōparatiōe ad obm. i. volitū: qꝛ volitū oꝫ eſſe ex rōne
determiatū: ⁊ ſic nō oīs volūtas eſt in rōne ſꝫ ordiata. Si v̄o
priori mō oīs volūtas dicat̄ eē in rōne tūc nō ſequit̄ ꝙ ꝓpt̄
hoc volūtas dēat eē rōnalis eo ꝙ volūtas nō de nēcitate ſe-
quit̄ rōnē iꝫ ſm ordinē debitū ſeq debeat. ¶ Ad id qđ vlte-
ri⁹ q̄rit̄ vtrū oīs volūtas ſit finis. dōꝫ ꝙ ſic ſi accipiat̄ volun-
tas reſpectu voliti eē: ſed ibi finis accipit̄ vt ſit vltimū inte-
tuꝫ per appetitū. hoc eni eſt ſemp determinatū: ⁊ pp hoc de
ipſo nō eſt ingſitio ⁊ ↄſiliū: ſꝫ modus acgrēdi ipm nō eſt de-
termiat⁹: ⁊ iō ↄſiliū eſt de ipſo. Si aūt accipiat̄ volūtas non
reſpectu obti eē ſed reſpectu viriū itrō aīaꝫ quas mouet ad
actū: tūc veꝝ eſt ꝙ volūtarie rōcinat̄ ⁊ volūtarie diſponit et
ↄſulit: ⁊ hoc mō volūtas pōt eē ei⁹ qđ eſt ad finē: ſed ſic nō ꝓ-
prie ſumit̄ volūtas bulis vt pꝫ p aū dicta. ¶ Si v̄o q̄ratur
q̄re volūtas bulis nō ſit de eo qđ eſt ad finē. dōm ꝙ nulla

Nō quō volū-
tas nō ẽ finis
ſꝫ eoꝝ q̄ ſūt ad
finem.
potētia appetitiua eſt. i. cui⁹ nō eſt apꝑhendere ſꝫ affici cir-
ca obiectuꝫ diſtinguit aliqđ vel ordinat: ⁊ oīs diſtinctio vel
ordinatio eſt ex p̄cedēti apꝑhēſione. Cuꝫ igit̄ in hīs que ſūt
ad finē ꝓpter incertitudinē ipſoꝝ exigit̄ diſtinctio ⁊ ingſitio
⁊ ordinatio nō pōt eē voluntas de hīs. Finis aūt in oī appe-
tēte ſuppoſitus eſt certus: ⁊ ideo voluntas eſt de ipſo. nec oꝫ
dici vt quidā dicūt ꝙ finis ſumat̄ ibi pro vltimo fine qui eſt
deus: hoc eni non eſt de intentione auctoꝝ vt pꝫ ex p̄dictis.

Poteſtas du-
plex.
¶ Ad id qđ vlterius q̄rit̄ dōm ꝙ duplex eſt poteſtas. ſ. ge-
neralis: ⁊ hec eſt que diuidit̄ in oēs vires ⁊ eſt ſimplicior vo-
luntate. Alia eſt poteſtas que dr̄ q̄ſi potētia ſtans in actu: et
hec ſequit̄ volūtatē ſi ſunt reſpectu eiuſdē poteſtas ⁊ volun-
tas: qꝛ vt ſupra habitū eſt volūtas vno mō dicta eſt motor
gnālis oīuꝫ potētiaꝝ ad actū: ⁊ pp hoc dicit Anſelmus: ꝙ cū
dico poſſuꝫ loq ſubintelligit̄ ſi volo. ⁊ ſilr cum dr̄ poſſuꝫ am-
bulare ⁊ poſſum intelligere ⁊ ſic de alijs. ⁊ hoc eſt qđ dicit Au-
guſtinus. ꝙ nulla eſt cā cuꝫ intelligibile eſt in aīa q̄re quan-
doqꝫ actu intelligit ⁊ quandoqꝫ non niſi voluntas.

¶ Utrum aliquis ſit conſenſus voluntatis.

Tertio querit̄ de ↄſenſu volūtatis. Videt̄ aūt
ꝙ nullus ↄſenſus ſit volūtatis ꝓprie. de illo. n.
eſt ↄſenſus qđ ingrit̄ per ↄſiliū. nulli⁹ aūt qđ i-
quirit̄ hoc mō eſt volūtas. ꝫ ↄſenſus nō ꝓprie
eſt volūtatꝭ. p⁹ ꝓbat̄ p hoc ꝙ ↄſenſus dr̄ quaſi
ſenſus cū alio ⁊ nō eſt ali⁹ cū quo ſentiat̄ niſi cō-
ſiliū p̄cedēs. 2⁹ v̄o ꝓbat̄ p aū dicta: qꝛ voluntas eſt ꝓprie fi-
nis. ¶ Itē nomē ↄſenſus ſonat in apꝑhēſionē pauſantē ſup
apꝑhēſum. volūtatis aūt nō eſt apꝑhēdere. ꝫ volūtatis nō
eſt ↄſentire. ¶ Sꝫ ↄ̄. voluntas frequenter ↄ̄ria eſt rōni ſicut
in abſtinētibus. ↄ̄rietas autē illa nihil aliud eſt ꝙ̄ diſſenſus
eius. ꝫ volūtatis eſt diſſentire. ſꝫ cuiuſcūqꝫ eſt diſſentire ei⁹
etiā eſt ↄſentire. ꝫ voluntatis ei⁹ eſt cōſentire. ¶ Iuxta hoc
etiā iteꝝ q̄rit̄ que dr̄a ſit inter thelim ⁊ bulim ⁊ thelticō

Cōſenſus 2ᵉ.
de qbus mētionē facit Dama⁹. ¶ Solō. dōm ꝙ quidā cō-
ſenſus eſt rōnis ⁊ qdā volūtatis. rōnis cōſenſus quaſi ſnia
de faciēdo ſm ꝙ dicit Dama⁹. ꝙ ſnia eſt depoſituꝫ ⁊ ama-
tuꝫ qđ indicatū eſt ex cōſilio: ⁊ ille cōſenſus ſemp eſt in rem
ex cōſilio inuentā. volūtas autē cōſenſus eſt in concordia rō-
nis. dicūt aūt quidā ꝙ eſt cōſenſus in veꝝ ⁊ cōſenſus in bo-
num. Cōſenſus in veꝝ eſt rōnis: conſenſus aūt in bonū vo-
luntatis. ſed hoc nihil eſt qꝛ conſenſus in verum ꝓprie ſpe-
culatiue potentie eſt de qua non eſt hic ſermo. Rōnis autē
practice eſt inquirere de actuali bono ⁊ cōſentire. volunta-
tis autem appetere: ⁊ ꝓpter hoc cōſenſus veriuſqꝫ eſt in bo-
num: ſed rōnis cōſenſus eſt in ſnia: volūtatis aūt vt concor-
dia: ⁊ per hoc patet ſolutio ad duo pma. ¶ Ad aliud dicen-
dum ꝙ cōtrarietas voluntatis ad rōneꝫ nō eſt in allegatis
⁊ conſultis: ſed potius in hoc ꝙ appetitus volūtatis ↄ̄rie ſe
habet ad allegata ⁊ conſulta per rōnem: ⁊ propter diſſenſus
eius eſt diſcordia: ⁊ ideo conſenſus eius cōcordia vocatur.

¶ Ad id

¶ Ad id qd vlterius querit que diſſa ſit inter buliſim τ theliſim pꝫ ex dictis. thelicon aũt nihil aliud eſt ꝙ voliti qd Damaſcenus vocat voliſtabile. thelicon aũt latine eſt volens.

¶ Querit qd ſit virtus ↄcupiſcibilis.

Deinde queritur de concupiſcibili τ queriſtur tria. Quorum pᵐ eſt quid ſit. 2ᵐ quis ſit proprius eius actus. 3ᵐ quare a ſanctis dicat eſſe corrupta τ infecta cum alie vires anime ſint corrupte tm̃.

Ad primũ ſic procedit. Dicit Auic⁹ in 7° de naĩlib⁹. ꝙ motiua vis ſenſibilis duplex eſt. vna imperans motũ τ alia efficiẽs. pᵐ iperãs hꝫ duas ptes. ſ. iraſcibilẽ τ ↄcupiſcibilẽ. vis aũt ↄcupiſcibilis eſt vis iperãs moueri vt appropinquat ad ea que putant neceſſaria aut vtilia appetitui delectamẽti. ¶ Sed ↄ obijcit. ois eni vis obediẽs potꝰ debet diffiniri per obediẽtiã ꝙ per iperiũ. ↄcupiſcibilis eſt hmõi: ḡ potius debet diffiniri per obedientiã ꝙ per iperiũ. pᵐ patet per ſe. 2° ſcribit a Damaſ° in fine pmi ethicoꝝ. ¶ Preterea ea que ponunt in diffinitione alicuiꝰ ſemp debent ↄcomitari ipm. iperare aũt motũ nõ ſemp ↄuenit ↄcupiſcibili: ḡ videt ꝙ nõ debeat per ipm diffiniri. ¶ Itẽ putare rõnis actꝰ eſt: ḡ videt ↄcupiſcibilis eẽ p rõnis. ¶ Item vtile eſt ꝙ ſic in facultatẽ rõnis aſſumit qd ad aliud refert: τ ſic vtile videt ptinẽ ad rõnẽ. ḡ nõ erit ppriũ ↄcupiſcibilis. ¶ Preterea delectatio eſt ex ↄiunctione ↄueniẽtis ad ↄueniẽs. hoc aũt videt ↄuenire oĩ potẽtie motiue ex ↄiũctione ſui finis cũ ipſa: τ ita nõ erit ppriũ ↄcupiſcibili. ¶ Solo. dicendũ ꝙ ↄcupiſcibilis ↄprie loquendo eſt vis ſenſibilis cuius pprius finis eſt delectabile in ſenſu τ iperat motum ad ↄſecutionẽ illius: τ hoc attẽdit Auic⁹ in diffinitione ſua. ¶ Ad pᵐ aũt dõꝫ ꝙ eſt iperiũ pᵐ ſimplr: τ in aliquo tm̃: τ eſt iperiũ pᵐ in gñe illo τ in oibꝰ. Imperiũ aũt pᵐ ſimplr τ in aliq̃ tm̃ eſt iperiũ rõnis τ eſt in hoie tm̃. In hoie eni rõ ipeat cõcupiſcibili τ iraſcibili ppter hoc ꝙ ordinant ad ipſam ſicut hẽtur in fine pmi ethicoꝝ τ hoc infra determinabit. In gñe aũt ſenſibili pᵒ imperatiua eſt iraſcibilis τ ↄcupiſcibilis: τ hoc in oibꝰ aĩalibꝰ: qꝫ ẽt in hoie non de neceſſitate ſequit iperiũ rõnis ſꝫ iperat per ſeipſam: ſicut in eo q a pbo dĩ ẽt abſtinẽs. ¶ Ad aliud dõm ꝙ iperare motũ dĩ duobꝰ modis. Uno mõ iperare motiue que eſt i neruis τ muſculis vt exequat motũ ad executionẽ delectabilis. Alio mõ affici circa hoc qd per motũ eſt acqſitũ: τ altero iſtoꝝ modoꝝ ſemp iperat motũ. vel dicat meliꝰ: ꝙ motꝰ nõ dĩ hic motꝰ pceſſiuꝰ ſꝫ potꝰ imutatio corpis ad inſceptionẽ delectationis que ↄcupiſcit ſicẽ qñ eſt ↄcupiſcẽtia coitꝰ iperat ↄtuti extẽdẽti mẽbꝛ τ ſpũi ipellẽti ſemẽ ad genitalia τ hmõi. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ putare ponit ibi p eſtimare ſm phantaſiã. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ vtile dĩ duobꝰ modis. ſ. ſm mãm τ ſm formã τ rõnẽ. ſm mãm vtile eſt id per qd obtinet finis appetitꝰ. ſm rõneꝫ vo qñ apphẽdit in rõne vtilis: τ hoc mõ loquit Auguꝰ. pᵒ aũt mõ aliqd vtile eſt etiã in appetitu ſenſibili. ſ. per qd vltima delectatio intẽta obtinet. ¶ Ad aliud dõm ꝙ antonomaſtice dĩ dlectatio in ↄcupiſcibili qꝛ ipſa hꝫ delectationẽ maximã que qdẽ eſt ſm ſenſum τ pcipue ſm tactũ in cuius obto ↄprie eſt delectatio vt ſupra pbatũ eſt in qõne de tactu.

¶ Queritur quis ſit pprius actus ↄcupiſcibilis.

Secundo querit quis ſit actꝰ eius pprius. Et videt ꝙ ↄcupiſcẽ delectabile qd ptinet ad corpus. ¶ Sed tũc querit quid hoc addat ſupra appetẽ. τ vĩ ꝙ nihil. appetẽ eni ſemp eſt reſpectu delectabilis τ deteſtatio reſpectu ↄrij. cum igit ↄcupiſcibile ſit reſpectu eiuſdẽ vĩ ꝙ idem ſint. ¶ Itẽ ↄria ſunt eiuſdẽ potẽtie vt dĩc Ar. cũ igit delectabile τ triſtabile ↄria ſunt: cuiꝰ potẽtie eſt delectabile eius ẽt erit triſtabile. ſi ḡ pprius actꝰ eſt ↄcupiſcẽ erit ↄcupiſcentia reſpectu triſtabilis. Si forte dicat ꝙ ſicut ſunt duo ↄria in obto ita etiã ſunt duo i actu. vñ reſpectu triſtabilis eſt actꝰ q eſt deteſtari τ fugere. ¶ Cõtra. deteſtari τ fugere nociuũ pprius actꝰ eſt iraſcibilis vt dicit Auic°. cũ ḡ iraſcibilis nõ ſit eadẽ vis cũ ↄcupiſcibili: non erit actus ille ↄcupiſcibilis. ¶ Item ſm hoc videt ꝙ ↄcupiſcibilis τ iraſcibilis ſint vna vis. ↄria eni ſunt vnius vis ſꝫ triſtabile eſt ↄriũ delectabili: ḡ ſunt vnius vis. cũ igit iraſcibilis ſit reſpectu triſtabilis τ ↄcupiſcibilis vident eſſe vna vis. Si forte dicat ꝙ iraſcibilis nõ eſt deteſtari ſed iſurgẽ ↄtra nociuũ τ pugnare. ¶ Cõtra. queciq3 vis debeat a ſe repellere ↄriũ ipſam neceſſe eſt iſurgere ↄtra illud: ḡ ſi vis ↄcupiſcibilis debeat repellere cõtrariũ ſibi neceſſe eſt ipſam iſurgere ↄtra illud: ḡ nõ ſolius iraſcibilis eſt iſurgere. ¶ Solo. dõm ꝙ ↄcupiſcere pprius actꝰ eſt ↄcupiſcibilis. vnũqdq3 eni determinari hꝫ ab vltimo τ maxime ſui gñis. ↄcupiſcẽtia aũt ſonat in maximũ appetitũ. cupido eni dicit vehemẽtẽ appetitũ circa aliqd. ſed ↄcupiſcẽtia ex vi ↄpõnis adhuc ſonat in maiorẽ iclĩonẽ circa delectabile ↄcupitũ: τ hoc eſt ex vehementia dulcedinis obti. cũ eni ipm per ſe ſit delectabile plus mouet appetitum ꝙ aliud qd nõ hꝫ hmõi delectationẽ. ¶ Ad pᵐ ḡ dõm: ꝙ cõcupiſcere addit ſupra appetẽ ſicut ſpẽs ſup genus. appetere eni nõ dicit gñalẽ iclinationẽ appetitus in appetibile. ↄcupiſcere eni ſonat in motũ q̃ſi querẽteꝫ refici i delectabili τ frui ipſo. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſine dubio ↄria ſunt eiuſdẽ vis ſed nõ ſunt ambo fines. vnde lꝫ triſtabile ſit cõcupiſcibile tñ nõ eſt finis eiꝰ τ ppter hoc ẽe deteſtatio ſiue fuga triſtabilis nõ eſt finalis actꝰ eius ſꝫ ↄñs: ppter hoc eni deteſtat triſtabile qꝛ ↄcupiſcit delectabile. ¶ Ad aliud dõm ꝙ deteſtatio in genere ſiue fuga nõ eſt actus iraſcibilis ſed potius aggredi cũ ira τ animoſitate ſicut poſtea dicet. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ↄcupiſcibilis τ iraſcibilis nõ ſunt vna vis. triſtabile eniꝫ in ſenſu nõ eſt ppriũ obm iraſcibilis ſed potius ↄcupiſcibilis. de iraſcibili aũt obto poſtea dicet. ¶ Ad vltimum aũt dõm ꝙ duplex eſt iſurgere. ſ. inſurgere gñaliter cõtra cõtriſtans in ſenſu: τ hoc nõ eſt ppriũ iraſcibilis. τ eſt inſurgẽ ex animoſitate ↄtra alterũ repugnans τ hoc eſt pprium iraſcibilis.

¶ Utrum concupiſcibilis dicitur eſſe corrupta a ſanctis.

Tertio querit ↄ̃re ↄcupiſcibilis dicat a ſanctis eẽ corrupta τ ifecta cũ alie vires ſint corrupte tm̃. Corruptio eni τ ifectio ſunt duo. ſicr in peccato ſunt duo ſcꝫ culpa τ pena. ſi igit corruptio ptineat ad penã ifectio ad culpã videt ois vis ifecta τ corrupta. ¶ Preterea illud pprie dicit infectũ qd corruptũ eſt ex aliquo corrupto humore ibibito. corruptũ aũt gñaliter dĩ qd. ſ. receſſit a cõplemẽto: τ ſm hoc videt ois vis eẽ corrupta τ ifecta. In oibꝰ eni eſt ibibitꝰ humor corruptꝰ boni cõmutabilis τ receſſus a cõplemento qd eſt ſũmũ bonũ. ¶ Itẽ nos ponimus ſm Augᵐ ꝙ oẽ pctm eſt ex ↄcupiſcẽtia. ipſe eni dicit ꝙ ↄcupiſcẽtia ex qua eſt oẽ malũ paruulũ facit ↄcupiſcibilẽ τ adultũ ↄcupiſcẽtẽ. ¶ Querit ḡ que ſit diſſa huiꝰ ↄcupiſcẽtie ad ↄcupiſcẽtiã ↄcupiſcibilis. Itẽ Augꝰ dicit in li° de libero arbi°. ꝙ oẽ pctm eſt ex libidine. libido aũt pprie videt ptinẽ ad cõcupiſcibilẽ: ḡ oẽ pctm eſt ex ↄcupiſcibili. ¶ Solo. dõm ꝙ tribꝰ de cauſis vis ↄcupiſcibilis pre alijs dĩ corrupta τ ifecta. quaꝝ vna eſt qꝛ ſuum obm eſt delectabile ſimplr corruptũ: τ idcirco vehemẽtius monet: τ hec corruptio pprie dĩ ifectio a dulcedine delectabilis: τ hꝫ iſup corruptionẽ que eſt ex pctõ cuꝫ alijs viribus cõem. 2° rõ qꝛ lꝫ obm ↄcupiſcibilis in rõne ſit vnũ qd eſt tactꝰ. delectatio eni que eſt in guſtu que ẽ per ſe delectatio nõ eſt in eo niſi iquãtũ eſt qdã tactꝰ vt dicit Ariſt. in ethicis eſt tñ duplex delectãs corpꝰ. ſ. in nutrimẽto τ gñõne. corruptio igit eſt reſpectu nutrimẽti: ſꝫ in gnõne eſt ifectio pp ibibitũ corruptũ humorẽ ↄcupiſcẽtie: ſic aũt nõ eſt in alijs viribꝰ. 3° rõ eſt qꝛ ↄcupiſcibilis eſt ifundens corruptionẽ in totã nãm per gnõnẽ τ ita hꝫ corruptionẽ q̃dã in ſe in pnitate ad illicitũ ſed ẽt eſt ifecta τ ifciẽs nãm. ¶ Ad pᵐ ḡ dõm ꝙ infectio bene põt appropriari cõmutabili bono qd mouet appetitũ: ſed qꝛ hoc maxime mouet ↄcupiſcibileꝫ pp hoc illa ſpecialr dĩ ifecta. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſi dulcedo obti mouẽtis dicat humor corruptꝰ tũc planũ eſt ꝙ ↄcupiſcibilis eſt ifecta maxime qꝛ in eiꝰ obto maxima eſt dulcedo. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ↄcupiſcẽtia dĩ large τ ſtricte. large ↄcupiſcẽtia eſt pnitas appetitꝰ ad illicitũ: τ ſic omne pctm eſt ex ↄcupiſcẽtia. ſtricte dĩ duobꝰ modis. ſ. in cõpõne ad ↄcupiſcẽtẽ: τ in cõparatione ad aliud ↄcupiſcibile. τ pᵒ mõ pprie eſt actus ↄcupiſcibilis. 2° mõ aũt dĩ duobus modis ſm duo obiecta. ſ. delectabile carnis τ delectabile oculorum ſm ꝙ dicit a Joanne concupiſcentia carnis τ concupiſcentia oculoꝝ. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ libido dicit generaliter τ ſpecialiter. pmo enim modo eſt improba voluntas vt dicit Auguꝰ. ex qua eſt oẽ pctm ita ꝙ

Nõ triplicem cãm pp ꝙ vis cõcupiſcibilis dicatur corrupta.

voluntas pro appetitu ſumatur. Improba enim voluntas nihil aliud eſt ſm Aug^m q̃ immoderata placentia cuiuſcũq; boni mutabilis ꝛc.

¶ Querit̃ qd ſit virtus iraſcibilis.

DEinde querit̃ de iraſcibili. Et querunt̃ duo. ſ. quid ſit. ꝛ quid ſit proprium eius obiectum.

AD primũ ꝓcedit̃ ſic. dicit̃ Auic^a q̃ vis iraſcibilis eſt vis ſperans moueri ad repellendũ id qd̄ putat̃ vt nociuũ corrumpẽs appetitũ vincẽdi. ¶ Sꝫ ꝯ vnaqueq; vis repellit id qd̄ putat̃ nociuũ ſibi: g̃ repellẽ nociuũ nõ eſt ꝓpri^us act^us iraſcibilis. ¶ Preterea iraſcibilis nõ vĩ eẽ pẽs appetit^us. nemo. n. iraſcit̃ ei qd̄ appetit. ¶ Preterea iraſcibile ẽ deteſtabile. deteſtabile ſit ꝛ appetibile oppoſitas hñt rõnes: g̃ ꝛ deteſtãs ꝛ appetẽs: ꝛ ita cũ iraſcibilis ſit deteſtabilis nõ vĩ eẽ virt^us appetitiua. ¶ Preterea Dama^s dic̃ q̃ ira eſt illud qd̄ audax eſt meli^o vindex ꝯcupiſcentie: g̃ vĩ q̃ iraſcibilis vindicet ꝯcupiſcẽtiã repellẽdo ꝯriũ. ſꝫ ꝯriũ ꝯcupiſcẽtie ẽ triſtabile: g̃ vĩ q̃ iraſcibilis repellat triſtabile. ſꝫ cũ g̃ ꝯria ſunt eiuſdem vis. vĩ q̃ iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis ſint eadẽ vis. ¶ Solo. dicẽdũ q̃ iraſcibilis ꝓut diffinit̃ ab Auic^a ex diuerſo diuidit̃ ꝯtra ꝯcupiſcibilẽ ꝛ eſt pẽs appetit^us repellẽs nociuũ iſurgẽdo ꝯtra ipm̃. ¶ Ad p^m aũt dicẽdũ q̃ nociuũ eſt duob^us modis. ſ. ſimplr̃ ꝛ ſm qd. ſimplr̃ nociuũ eſt id qd̄ violẽter oppugnãdo nitit̃ ledere ꝛ deſtruẽ totã ſubam. ꝛ circa hoc ꝓncipalr̃ eſt iraſcibilis. ſm qd aũt nociuũ eſt qd̄ ꝯriũ eſt delectabili vni^us ſenſus. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̃ lꝫ nociuũ in rõne nociui non ſit appetibile: tñ in rõne ardui ꝛ alti mouet animoſitatẽ ꝛ ſic appetitũ: ꝛ ſm hoc ẽt iraſcibilis erit pẽs appetit^us. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̃ iraſcibilis eſt ꝯcupiſcẽtie vindex ꝓhereticẽ hoc eſt q̃ violẽter pugnãdo itẽdit deſtruẽ ꝯcupiſcẽtiã ꝛ ꝯcupiſcẽtẽ. bellũ. n. ſemp eſt ꝓp quietem ꝛ pacẽ vt dicit Augu^s. ſic aũt vindicare ꝯcupiſcẽtiã eſt iraſcibilis. Qd̄ aũt hoc itẽdit Dama. pꝫ per id qd̄ ſeqt̃ vbi ſic dicit. cũ enĩ ꝯcupiſcim^us qd̄ ꝓhibem^ur ab aliq̃ iraſcimur aduerſus eũ vt iniuſta paſſi mẽte. ſ. iudicare dignũ anguſtia qd̄ factũ ẽ in cuſtodiẽtib^us hoc eſt ꝯtra cuſtodientia ſm nãm ꝓpriũ ordinem.

¶ Queritur quid ſit ꝓpriũ obm̃ iraſcibilis.

SEcundo querit̃ qd ſit ꝓpriũ eius obm̃. ꝛ vĩ ex ꝓhabitis q̃ nociuũ ĩpugnans. ¶ Sꝫ ꝯ iraſcibilis eſt pẽs appetitiua: g̃ aliqd appetibile per ſe ꝛ p^o dꝫ obm̃ hẽre. ¶ Preterea ꝯcupiſcibilis cuꝫ ſit ad duo. ſ. ad delectabile ꝛ triſtabile ipſa tñ denoiat̃ reſpectu ei^us qd̄ appetibile eſt: hoc aũt eſt arduũ ꝛ altũ: g̃ ad id dꝫ denoiari ꝛ nõ ad deteſtabile per irã. ¶ Itẽ cũ arduũ ſit per ſe obm̃ iraſcibilis videt̃ q̃ poti^us deberet poni in ei^us diffinitione q̃ nociuũ. ¶ Solo. dicẽdũ q̃ arduũ ꝛ altũ iquãtũ hmõi ꝓpriũ obm̃ eſt iraſcibilis: ꝛ cum duo ſint ardua. ſ. nociuũ ĩpugnãs ꝛ qd̄ eſt altũ excellentiã dignitatis arduũ eminẽtius eſt in nociuo impugnãte q̃ in dignitate. hoc ꝓbat̃ per hoc q̃ arduũ in nociuo eſt in victoria periculoꝝ vite que altiſſima ſunt: ꝛ idõ q꜡ per hoc iraſcibilis ponit̃ in altiſſimo diffinit̃ ꝛ denoiat̃ in cõparatione ad ipm̃: ſicut ꝛ ꝯcupiſcibilis in altiſſimo ponit̃ per delectabile tact^us: ꝛ idõ diffinit̃ ꝛ denoiat̃ ab ipo lꝫ ſit m̃ltoꝝ alioꝝ delectabiliũ. hoc ẽt pꝫ ꝑ hoc q̃ in hoĩe ꝓprius hitus ordinãs ꝯcupiſcibilẽ eſt tẽperãtia: cui^us mã eſt ꝓpe delectabilia tact^us vt ꝓbat̃ in ethicis. ꝓprius aũt hitus ordinãs iraſcibilẽ eſt fortitudo q̃ in periculis vite eſt vt hẽtur in ethicis. ꝛ per hoc pꝫ ſolo ad duo vltima. ¶ Ad p^m aũt dicẽdũ q̃ arduũ ꝛ ſimplr̃ appetibile nõ eſt in altiſſimo: ꝛ idõ põt eſſe ꝓpriũ obm̃ iraſcibilis.

¶ Utrũ appetit^us includit in ſe oẽs vires.

DEinde querit̃ de his trib^us in cõi. Et querunt̃ tria. Quoꝝ p^m eſt de appetitu q diuidit̃ in hec tria tanq̃ in pẽs. 2^m eſt de diuiſionib^us motiue ꝟtutis que diuerſe ab auctorib^us poſite inueniunt̃. 3^m eſt de ſufficientia iſtoꝝ triũ.

AD primũ ꝓcedit̃ ſic. Appetit^us dicit̃ ab appetẽdo. ſed in oĩb^us virib^us aliqd appetit̃. ſ. ꝓpri^us finis: g̃ videt̃ appetitiua includere oẽs vires. ¶ Itẽ in 3° de aia hẽtur q̃ appetitiua altera eſt a rõne ꝛ potentia rõnali ꝛ irrõnali. Similr̃ ibidẽ hẽtur q̃ ſi trina eſt aia in vnoquoq; eſt appetit^us hoc eſt in vegetabili ꝛ ſenſibili ꝛ rõnali. ꝛ inſup appetitiua eſt in motiua ſm locũ. ꝛ ex iſtis duob^us ꝟbis videnť ſeq ꝯtradictoria. Si enĩ appetitiua rõne ꝛ potẽtia altera eſt a rõnali ꝛ irrõnali aia tũc videt̃ eẽ in neutra: ꝛ ita videt̃ cũ volũtas ſit pẽs appetit^us q̃ nõ ſit in rõnali. Et cũ iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis ſint pẽs appetit^us q̃ nõ ſit in rõnali. ſi ꝟo in oĩbus trib^us eſt que ſunt in aia. ſ. in vegetabili ſenſibili ꝛ rõnali: tũc appetitiua erit in rõnali ꝛ in irrõnali. ¶ Preterea eſt deſideriũ ꝛ placitũ ꝛ libẽs: ꝛ querit̃ quõ iſta differant ab appetitu. ¶ Solo. ſupra diſtinctũ eſt q̃ appetitiua dicit̃ duob^us modis. ſ. gñalr̃ ſm q̃ dicit quãlibet iclinationeꝫ in id qd̄ eſt icõueniẽs: ꝛ ſpãlr̃ ſm q̃ dicit iclinationẽ in bonũ apphẽſum vt nunc vel ſimplr̃: ꝛ ſic ſumit̃ appetit^us qui diuidit̃ in ꝟtutes appetitiuas. Et per hoc pꝫ ſolo ad p^m. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̃ Ariſto. in p^o ꝟbo nitit̃ repellere diſtinctionẽ quorũdã diuidentiũ pẽs aie in rõnale ꝛ in irrõnale tanq̃ per oppoſita. Si enĩ ſic eẽt tũc oẽs potẽtie aie caderẽt ſub rõnali vel irrõnali ꝛ nulla ſub vtraq; qd̄ falſuꝫ eſt de appetitiua que in rõne diffinitiua differt ab vtraq; ꝛ potentia. i. ſubiecto differt ab vtraq; diuiſim. Si enĩ tñ eſſet in rõnali nõ inueniret̃ in irrõnali qd̄ falſum eſt. Per hoc aũt q̃ inuenit̃ in irrõnali differt a rõnali. Similr̃ ſi tñ eſſet in rõnali nõ inueniret̃ in irrationali. Per hoc enim q̃ inuenit̃ in irrõnali differt a rõnali potentia ſubiecti ꝛ mãe. Unde pꝫ q̃ diuiſio nõ eſt per oppoſita. In ſequenti aũt ꝟbo accipit pẽs appetitiuã large. ¶ Ad vltimũ dicẽdũ q̃ appetitiua eſt nomẽ generis. deſideriũ aũt ꝓprie loquẽdo trahit appetitũ ad ſenſibilẽ aiam. ꝓpter hoc dicit pħs q̃ in irrõnali aia ſunt deſideriũ ꝛ anim^us. pẽs aũt deſiderij ſunt iraſcibilis ꝯcupiſcibilis. voluntas aũt eſt appetit^us in rõne. Utrũ aũt hẽat pẽs vel nõ: poſtea determinabit̃. placitũ aũt dic̃ appetitũ placẽtẽ in appetibili. libẽs ẽt appetit^us eſt q ꝯtuẽtus eſt dulci ſed minus ſonat q̃ placẽtia.

¶ Queritur de diuiſionib^us motiue virtutis que diuerſe ab auctoribus poſite inueniuntur.

SEcundo querit̃ de diuiſionibus motiue virtutis que diuerſe ab auctorib^us poſite inueniũtur. In fine enĩ primi ethicoꝝ habet̃ iſta q̃ aie hoc eſt irrõnale. hoc aũt rõnẽ habẽs. irrõnale aũt hoc qdẽ aſſimilat̃ cõi idest plãtatiuo. dico aũt qd̄ eſt cã nutriendi ꝛ augendi. Aliud autẽ eſt participans q̃liter rõne vt iraſcibile ꝛ vniuſr̃ deſiderabile participat q̃liter. rõnale aũt dicit qd̄ pticulariter in ſeipſo hꝫ rõnẽ. hãc eandẽ diuiſionẽ innuit Dama^s dicẽs diuiduntur aie virtutes in rõnale ꝛ irrõnale. irrõnalis ꝟo pẽs ſunt due. hec qdẽ obediens rõni: illa ꝟo inobediẽs: g̃ inobediẽs qdẽ rõni zoticon. i. vitale qd̄ ꝛ pulſatiuũ vocat̃ ꝛ ſeminatiuũ ꝛ generatiuũ ꝛ plantatiuũ vocat̃. huius aũt etiã eſt augmentatiuũ qd̄ ꝛ plaſmat corpora. hec enĩ nõ gubernant̃ rõne ſed natura. obediens ꝟo diuidit̃ in ꝯcupiſcentiaꝫ ꝛ irã. Augu^s aũt diuidit motiuas in tres. ſ. in iraſcibilẽ ꝛ cõcupiſcibilẽ ꝛ rõnẽ. Auicẽne aũt diuiſio videt̃ eſſe q̃ motiuarũ alia eſt imperans motuꝫ ꝛ alia efficiens. Imperans aũt eſt iraſcibilis aut ꝯcupiſcibilis. efficiens aũt eſt infuſa in neruis ꝛ muſculis ꝯtrahens chordas ꝛ ligamenta ꝯiuncta membris aut relaxans ꝛ extendens. Ariſto. aũt diuiſio videt̃ q̃ mouẽs aut eſt ex parte aie rõnalis: aut ex pẽte aie ſenſibilis. ꝛ p^o tñ eſt itellectus practicus ꝛ volũtas. 2° aũt mõ eſt phantaſia practica ꝛ deſideriũ ꝛ animus. ¶ Cõtra pmã diuiſionẽ obijcit̃. videt̃ enĩ plantatiuũ equalr̃ participare rõnem. cuiuſcũq; enĩ act^us ꝛ mã ordinabilia ſunt per virtutẽ moralẽ que pars honeſti eſt: illud aũt eſt participans equalr̃ in rõne. Actus aũt ꝛ mã nutritiue ꝛ gñatiue ſunt hmõi: g̃ ſunt participãtia equaliter rõnẽ. ¶ Itẽ dicit Dama^s q̃ alia bruta potius agunt̃ a nã q̃ agant: g̃ videt̃ q̃ vires ille quas cões hẽmus cũ brutis ferri debeant ſm ipetũ a nã: ſed hec ſunt iraſcibilis ꝛ cõcupiſcibilis: g̃ ferunt̃ ſm ipetũ ad actũ. ſed quecũq; ferunt̃ ſm ipetũ nõ pticipãt equalr̃ rõneꝫ: ergo iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis nõ participant equalr̃ rõnẽ. ¶ Itẽ in topicis habet̃ q̃ hoc participat aliqd qd̄ ſubaliter capit illud in ſui diffinitione. ꝯcupiſcibilis aũt ꝛ iraſcibilis rõnẽ nõ ſic accipiunt in ſui diffinitione: ergo nõ participãt equalr̃ rõnẽ. Eadẽ diſputatio eſt ꝯtra diuiſioneꝫ Damaſceni. Cõtra diuiſionem ꝟo Aug. videt̃ eſſe q̃ ipſe omittit volũtatẽ ex parte aie rõnalis ꝛ phãtaſiã ex parte aie ſenſibilis que tñ mouẽtes ſũt. ¶ Preterea que nõ ſunt eiuſdẽ gñis nõ videnť eſſe eiuſdẽ

Tex. cõ. 52. et infra.

Cap. ii.

diuiſionis imediate. ꝯcupiſcibilis aūt ⁊ iraſcibilis ſunt aie
rōnalis: rō aūt eſt rōnalis: ḡ videt̄ ꝙ nō in eadē diuiſione i-
mediate debeāt poni. ℭ Cōtra diuiſionem aūt Auicēne eſt
ꝙ ipſe nullā motiuaꝫ ponit ex pte aie rōnalis: ſilr ex pte aie
ſenſibilis omittit phantaſiā ⁊ ſic videt̄ eē iſufficiēs. ℭ Cō-
tra vō vltimā diuiſionē eſt qḋ dicit Auic⁹ ꝙ ſenſus qſiq; dif
fundit ꝯcupiſcētiā. oē aūt diffundēs ꝯcupiſcētiā eſt motiuū:
ḡ ſenſus motiuus eſt: ⁊ ſic ex pte aie ſenſibilis q̄tuor mouēt
ſcꝫ ſenſus ⁊ phantaſia: ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. ℭ Itē vi-
det̄ per Aug^m q ponit ſenſualitatē īter virtutes motiuas in
12° de trini. ℭ Itē accipit̄ ex Gen. 3° vbi dicit. vidit ḡ mu-
lier lignū ꝙ eſſet pulchꝝū oculis: aſpectuq; delectabile ⁊ ad
veſcendū ſuaue. Ex his eni verbis pꝫ ꝙ ſenſus p⁹ mō dif-
funderet in ea ꝯcupiſcētiā. ℭ Preterea ex pte aie ſenſibilis
poſt phantaſiā que mouet per appꝛhēſionē ſunt duo mouen
tia ſine appꝛhēſiōe. ſ. iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis: ḡ videtur ꝙ
ſimilr ex pte aie rōnalis poſt itellectū mouētē ſunt duo: ⁊ ſic
videt̄ inſufficiēter ponē tm̄ voluntatē. ℭ Itē ſicut in mā ſen
ſibiliū inueniunt̄ duo obiecta. ſ. arduum ⁊ delectabile. in tactu
itaq; duo obiecta hēmus mouētia in appetitu ſenſibili. Simi-
liter ex parte incorruptibiliū bonū ſimplr ⁊ arduū ſimplr: ḡ
reſpectu illoꝝ debemus hēre iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilem que
ſunt ptes aie rōnalis. ℭ Itē itellꝰ practici eſt nuntiare ad
qḋ debeat fieri motus: ſi ḡ aliqḋ nūtiauerit ad qḋ non pōt
eē appetitus rōc videt̄ eē iperfectio in ꝯſecutione boni. ſꝫ
itellꝰ practicꝰ nūciat de arduo eterno qḋ nō eſt in ſenſibꝰ.
aut ḡ hēmus iraſcibilē rōnalis aie ꝯſitē illud arduū. aut ap
petitus erit imperfectus in ꝯſecutione boni nūciati per itel
lectū. ℭ Itē nos charitatē ponimus in ꝯcupiſcibili ⁊ ſpeꝫ in
iraſcibili: cuꝫ nec charitas nec ſpes obiecta ſua hēant in ſenſi-
bus. oīs aūt virtus aie ſenſibilis in ſenſibꝰ hꝫ obiecta: ḡ q̄dam
iraſcibilis ⁊ quedā cōcupiſcibilis ſunt ptes aie rōnalis. Si
forte ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis duobus
modis ꝯſiderant̄. ſ. in ſe ⁊ vt ordinate a rōne. ⁊ p⁹ mō ſiſtunt
in obiectis ſenſibꝰ. 2° vō poſſūt ēe in ea que ſeparata ſunt a ſenſi-
Cap. 18. bus ⁊ in eterna. ℭ Cōtra. ordo rōnis vt dicit Ariſto. in fine
ethicoꝝ in hoc eſt ꝙ oīa honeſti ꝯcordāt rōni. hec aūt ꝯcor-
dia attendit̄ in operibꝰ tēperātie ⁊ fortitudinis in qbus nō
mutat̄ mā ſenſibilis ꝓpter ordinē rōnis. ꝯtinētia eni ſiue tē
perantia mām hēt ſenſibilē delectationē: fortitudo māꝫ hꝫ
periculū ſenſibile: ḡ videt̄ ꝙ ſimilr in alijs ꝓpter ordinem
rōnis nō mutet̄ mā. ſuperiores aūt rōnes quedā ꝓbāt q̄dā
obiecta eē ſenſibilia ⁊ eterna. ℭ Itē qḋ ſubſtātiale eſt alicui
ipſo permanēte in eē nō permutat̄ ex aliquo ordine. ſubā-
le aūt eſt qḋ eſt diffinitiuū: cū igr̄ potētie diffiniant̄ per actꝰ
⁊ obiecta talia nō ꝑmutabunt̄ ex ordine ad rōnē. ℭ Itē ꝓpter
ordinē ad rōnē virtꝰ organica nō efficit̄ ſine organo. oīs aūt
virtus aie ſenſibilis eſt in organo: ḡ nulla eoꝝ efficit̄ ſine or
gano ꝓpter ordinē ad rōnē. ſꝫ quecūq; vis eſt in organo nō
hꝫ obiectū extra ſenſibilia. ꝯcupiſcibilis igit̄ ⁊ iraſcibilis ēt cū
ordinate ſunt ad rōnē adhuc obiecta ſua habebūt in ſenſibi-
libus. ℭ Solo. dōm ꝙ due p̄me diuiſiones dant̄ de mouen
te in cōparatione ad p^m ordinās motū qḋ eſt rō. aliqḋ eni
nullo mō eſt ordinabile eo ꝙ ipm̄ nullo mō ſubiacet iperio
rōnis ⁊ libertati volūtatis ſicut eē plātatiuū hoc eſt vege-
tabile ſm ꝙ eſt in oībꝰ hoībꝰ. ſ. ⁊ in brutis ⁊ in plātis. aliqḋ
aūt ordinē rōnis pticipat per hoc ꝙ ſubiacet iperio rōnis ⁊
libertati volūtatis ſicut virtutes quedā iteriores aie ſenſi-
bilis. aliqḋ aūt pticipat rōnē pticulariter. i. in pte ſui vt vir
tutes aie rōnalis. ℭ Cā aūt q̄re vegetabiles vtutes nō poſſūt
pticipare rōnē duplex eſt. vna. ſ. ex pte corporis. alia vō ex pte
aie. Ex pte corporis eſt hec ꝙ oēs ille opant̄ actu calidi frigi-
di humidi ⁊ ſicci. Quoꝝ opationes ſunt ad vnū tm̄ ⁊ de ne-
ceſſitate. nō ſic aūt operant̄ virtutes aie ſenſibilis ⁊ p̄cipue
iteriores ſed potius cōponēdo ⁊ diuidēdo dicit appꝛhenſo ⁊
eſtimādo ea: ⁊ iō etiā nō ſunt ad vnū nec de neceſſitate ſꝫ cō
tingenter ad duo oppoſita. ſ. ad apparēs verū vel falſum in
appꝛhendendo: ⁊ apparēs bonū ⁊ malūꝫ in mouēdo. Ex pte
aūt aie hec eſt cā: qꝛ virtus nullo mō appꝛhēſiua nō pōt perci
pere iperiū motoris ſuperioris ſiue ſit ꝯiunctꝰ ſibi ſiue nō cō
iunctꝰ ſꝫ aliquo mō appꝛhēſiua pcipit ipm̄ ⁊ ordinat̄ ab ipſo
ſed ſequit̄ ipm̄. vires aūt aie vegetabilis nullo mō ſunt ap-
prehēſiue ⁊ iō nō pcipiūt iperiū rōnis. ſēſibiles aūt vires cū
ſint appꝛhēſiue pcipiūt ipm̄ ⁊ ei ſequunt̄ ordinant̄: ſꝫ nō de ne

ceſſitate ſequunt̄: qꝛ ꝯtingēter ſe hñt ad opꝰ. ℭ Ad illud aūt
qḋ ꝯtra obijcit̄ dōm: ꝙ q̄litatiua duobꝰ modis ꝯſiderat̄. ſ. in
ſubāli ſibi ⁊ in ānexo per accñs. Si ꝯſiderat̄ in ſubāli ſic hꝫ Nō de diuerſis actibꝰ q̄litatiue potētie.
actꝰ nō ſubiacētes rōni ſicut eſt abſtrahere ſemē ad locū ge
nerationis ⁊ cōferre ſibi virtutē informatiuā cū qnque ſuis
operibꝰ. ſ. aſſimilatiuo ꝯcauo pꝛorabili aſpero ⁊ leui quoꝝ
p^m adequat ptes explanādo exterius. 2^m aūt cauat que dat
mēbra vt ſint vaſa humidi. 3^m vō pforat ſpōdilia vt ſic ꝯca-
uus trāſitꝰ nuche vt hēat vicarius cerebri in collatione mo
tus ⁊ ſenſus per totū corpꝰ. 4^m vō exaſperat quedā mēbra
vt ſtomachū facit iterius villoſuꝫ quo magis retineat cibū
⁊ matricē iterius villoſam quo magis retineat ſemē conce
ptū. 5^m aūt lenificat: ⁊ hoc in multis mēbris que lenia ſunt.
annexū aūt per accñs eſt motus volūtarius ⁊ delectabile ta
ctus. hoc eni nō in oībꝰ hꝫ vnū: ſed illa reſpicit ad aiam ſen
ſibilē ⁊ vlterius ad rōnem. ℭ Similr dōm eſt de nutritiua:
opera eni ſubalia nutritiue ſunt appetē cibuꝫ ⁊ digerere ad
locuꝫ digeſtionis: ⁊ expellere a loco digeſtionis ad mēbra ⁊
paſcere mēbra per vnionē cibi ad ſubam mēbri ⁊ iformare
cibū mēbri: ⁊ q̄tū ad hoc nō ordinat̄ a rōne ſed q̄tū ad an-
nexa per accñs que nō hꝫ in oībꝰ ſicut eſt tps ⁊ q̄litas cibi et
delectatio ſenſibilis: ſm hoc eniꝫ eſt ſub volūtate ⁊ viribus
aie ſenſibilis. ℭ Ad aliud dōm ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis
in brutis ex defectu motoris ſuperioris ferunt̄ ſm impetū.
In hoīe aūt in eadē ſuba aie ꝯiuncta ſunt motori ſupiori: ⁊
iō poſſūt ordinari ⁊ retineri ab ipſo. ℭ Ad aliud dōm: ꝙ hoc
ipm̄ qḋ dicit Pħs pticipare extrahit̄ a rōne ſua per hoc ꝙ
addit̄ q̄liter. q̄liter eni pticipare nō eſt pticipare ſimplr ſed
ſm aliquē modū. ℭ De diuiſione Auguſtini dōm ꝙ dat̄ pe
nes genera mouētiū. ſ. rōnale ⁊ ſenſibile: ⁊ ſub rōnali cōpre-
hendit̄ volūtas. ℭ Ad id aūt qḋ obijcit̄ de phantaſia dōm
ꝙ ipſa in hoīe nō mouet ad virtutē niſi per iperium rōnis. ⁊
Augꝰ p̄ncipalr loquit̄ de mouētibus in hoīe ⁊ ad virtutes.
ℭ Ad aliud dōm ꝙ rō ⁊ cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis vniunt̄
in gñe mouētis ⁊ diuidunt̄ in mō mouēdi. rō eni mouet cuꝫ
appꝛhēſione. iraſcibilis aūt ⁊ ꝯcupiſcibilis ſine appꝛhēſione: ⁊
⁊ lꝫ nō ſint ptes eiuſdē aie nō tñ cadūt in vna diuiſione eo ꝙ
retorquent̄ ad vnū motū rōne mouēte ⁊ ordinante ⁊ iraſci-
bili ⁊ cōcupiſcibili iperatis ⁊ ordinatis. ℭ Ad id qḋ obijcit̄
de diuiſione Auicenne dōm ꝙ ipſe nō ponit niſi mouentia
aie ſenſibilis: qꝛ ibi non enumerat niſi vires aie ſenſibilis.
ℭ Ad aliud dōm ꝙ tacet phantaſiā q̄ nō eſt pure mouens
ſed ēt appꝛhēdens: ⁊ ibi nō enumerat vires niſi que ſunt tm̄
mouētes. ℭ Ad id qḋ obijcit̄ de diuiſione Ariſt. dōm ꝙ ꝓ-
priꝰ ſenſus nō mouet eo ꝙ nō cōponit aliqḋ. ex cōpōne aūt
elicit̄ apparēs bonū vel malū. ſenſus aūt per accñs ⁊ cōis q̄-
dē mouet ſed nō per ſe: ſed mediāte eſtimatione ⁊ phanta-
ſia per q̄s elicit̄ apparēs bonū vel malū ex ſenſibilibꝰ cōpo-
ſitis vel diuiſis. ℭ Ad aliud dōꝫ ꝙ ſenſualitas nō nolat viꝫ
vnā ſed totū appetitū qui digerit̄ in qnque corporis ſenſus vt
dicit Augꝰ. ⁊ hoc ſupra explanatū eſt in q̄ōne de tētationibꝰ.
ℭ Ad aliud dōm ꝙ ipſe modus loquēdi inuit actus ſenſus
cōis ⁊ phantaſie per hoc qḋ dicit ꝙ vidit mulier ꝙ lignum
eēt pulchꝝū viſu ⁊ ad veſcēdū ſuaue: ⁊ aſpectui delectabile.
hec eni nō ſunt opera vnius ſenſus. delectatio eni refert̄ ad
tactū ꝯuenīētia ⁊ ſuauitas ad guſtū: ⁊ pulchritudo ad viſū.
ſenſus aūt cōis ⁊ phantaſia expoſuerunt iſta elicīēdo appa
rens bonū ad qḋ mouebat̄ mulier. ℭ Ad aliud dōm ſine p̄-
iudicio ꝙ māles virtutes amplioris ſunt diuiſionis q̄ ſepa
rate a mā ⁊ ꝓpter hoc a parte ſenſibilis plures ſequunt̄ mo
tiue q̄ ex pte rōnalis. ⁊ hec eſt ſnia Auer. ſup 11° metaphiſice Cōmē. 36.
qui dicit ꝙ itelligētie ſeparate nō habēt vires niſi intellectū
⁊ ꝯcupiſcentiā: ⁊ vocat ꝯcupiſcentiā volūtatē. Et ſimilr nul
lus phoꝝ nec ſanctoꝝ vnq̄ dixit in rōnali aia ꝙ ſit iraſcibi-
lis ⁊ ꝯcupiſcibilis. ℭ Ad aliud dōm ꝙ arduū dicit̄ duobus
modis. ſ. altū ſimplr in dignitate: ⁊ eleuatū ſupra potētiā: ⁊
repugnās potētie. ⁊ p⁹ mō nō eſt obiectū ſpeciale ſed eſt ꝯditio
oiuꝫ bonoꝝ eternoꝝ ſicut ſapie ⁊ bonitatis ⁊ hmōi. vnde ſic
nō hꝫ aliquā virtutē que moueat̄ in ipm̄. 2° mō. ſ. ſm ꝙ eſt
eleuatū ſupra potentiā ⁊ repugnās ipſi nō eſt niſi in ſenſibꝰ.
ℭ Ad aliud dōm ꝙ intellectus ſm ꝙ eſt eternoꝝ bonorum
nihil inuenit repugnās ⁊ ſic nihil erit in eternis ꝙ egredia-
tur: nā cū animoſitate ⁊ audacia: ⁊ ſi inuenerit ibi delectabi
le ſpeciale illius erit volūtas. ℭ Ad aliud dōm ꝙ charitas

⁊ ſpes in volūtate ſunt ſimꝫ ⁊c. ſpes enim eſt eternitatis ſine indeficiētie. Indeficiētia aūt duo dicit. ſ. pmanētiā ſine fine ⁊ hoc nō eſt bonū per ſe ſeparatū ab aliꝭ bonis ꝓpter hoc per ſe nō eſt in iraſcibili ſed ⁊ in bonis cōcupiſcibilis. dicit ⁊ incōmutabilitatē: ⁊ ſic iterū nō dicit bonū ſeparatū qꝺ ſit in vna vt ſine alia: ⁊ ꝓpter hoc charitas ⁊ ſpes proprie ſunt in voluntate. Mōius tñ ſunt due alie ſnie magrorꝫ. Quarū vna ſupra poſita eſt. ſ. ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ex ordine ad rōnē pñt in bona ſpūalia. ⁊ rñdēt ad obō i ꝯriū dicētes: ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis put pſuaſe ſunt a rōne eleuanꝭ ſupra poſſe ſui organi ex vnione ſubali ad rōnē: ſicut ⁊ ſenſualitas ex ordine ad rōnē efficiꝭ ſubm peccati cū tñ hoc nō hēat ex ꝓprietate organi vel ex hoc ꝙ ieſt brutis. Alij dicūt ꝓpter rōnes ſupra poſitas ꝙ ſicut in ſenſibili aīa iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis. ita ⁊ in rōnali eſt iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ⁊ illas vocant humanas alias aūt brutales: ⁊ dicūt ꝙ Ar. ⁊ alij phi nō loquanꝭ niſi de cōi motiuo. i. de volūtate: cū tñ volūtas hēat partes ꝯcupiſcibilē ⁊ iraſcibilē ⁊ humanā.

¶ Queritur de ſufficientia numeri iſtarum virium. ſ. concupiſcibilis ⁊ iraſcibilis.

Ertio queriꝭ de ſufficiētia iſtaꝝ viriū. videnꝭ aūt debere eſſe plures. ſicut eñi ſe hꝫ cognitiua ad cognoſcē ſic appetitiua ad appetē. ſꝫ cognitiua motiua eſt aliquo mō: ē ⁊ appetitiua motiua erit aliquo mō cognitiua. ¶ Itē ſicut ſe hꝫ verꝫ ad bonū: ſic ſe hꝫ cognitiua ad appetitiuā: ſꝫ verū eſt in bono: ergo cognitiua erit appetitiua: ⁊ ſic nulla erit appetitiua niſi ſit aliquo mō cognitiua: ⁊ ſic nullū eſt bonū niſi ſit aliquo mō verꝫ. ¶ Solo. dōm ꝙ motiua nō eſt niſi triplex. ſ. duplex iperans ⁊ vna exequēs. vna iperās eſt cū cognitione ſicut itells practic⁹ in aīa rōnali: ⁊ phantaſia in aīa ſenſibili. ſine cognitione aūt volūtas ex pte rōnis: ⁊ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ex parte ſenſibilis. Exequēs aūt eſt illa q̄ ifuſa eſt in neruis ⁊ muſculis. ¶ Ad p᷑ᵐ dōm: ꝙ nō ſic ſe hēt appetitiua ad cognitiuā ſicut ecōuerſo. cognitiua eñi adiat de motu ⁊ ꝓpter hoc eſt pōr. vnde ſi poſtea appetitiua eſſet cognitiua eſſet ſua cognitio ſuperflua. nunciaret eñi eundē modum: appetitus aūt qui eſt in cognitiua nō eſt vnom ille qui eſt ex ſpē appetibilis ſicut ſupra dixi vbi determinatum eſt quomō mouētia ſpē ſunt vnaꝫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſꝫ verum ſit in bono nō tñ eſt in rōne veri ⁊ ꝓpter hoc verum appetitus qui nihil diſtinguit non eſt ab ipſo ſed a bono tñ. Intellectus aūt qui diſcretiuus eſt ⁊ diſtinctiuus eſt apprehendendo diſtinguit verūꝗ: ⁊ ꝓpter hoc cognitiua eſt per ſpeciem veri ⁊ motiua per ſpeciem boni.

¶ Queritur de motiuis iſtarum potentiarum.

Onſequēter queriꝭ de motiuis his que aſcēdunt iſtas ſꝫ nō poſſint cognoſci niſi per ꝓbabilitas: eo ꝙ nō ponunꝭ a phis niſi raro ſꝫ a ſanctꝭ tractanꝭ ⁊ ſunt ſex. ſ. ſenſualitas ⁊ rō cū portiōe ſupiori ⁊ iferiori: ⁊ liᵐ arᵐ ⁊ ſinderesis ⁊ ꝯſcia ⁊ imago dei que eſt in aīa. ¶ Queraꝭ ē p᷑ᵒ de ſenſualitate: ⁊ qꝛ iā determinatū eſt ſupra qꝺ ſit. ⁊ vtruꝫ ſit vna potētia vel plures. ⁊ quō ſit ſubm peccati: nō reſtat hic determinādū niſi de actib⁹ ei⁹. ¶ Ad qꝺ ſic obijciꝭ. ad motum in bonū vt nunc exigiꝭ ſenſus boni ⁊ poſt ſenſum eſtimatio de hñdo: ⁊ poſt eſtimationē ꝯſenſus qdē: ⁊ poſt hoc deſideriū: poſt hec aūt ad dlectabile eſt ꝯcupiſcētia ⁊ ꝯtra nociuū ira. ¶ Queriꝭ ē vꝝ oēs iſti act⁹ ſint ſēſualitatis. ⁊ videꝭ ꝙ nō. ſi eñi ſenſualitas ē appetit⁹: q feriꝭ in quinque corpis ſenſus: vt dicit Aug⁹: tūc nō videnꝭ eē act⁹ eius niſi act⁹ appetitus ⁊ illi non ſunt niſi ꝯcupiſcere ⁊ iraſci: ē videꝭ ꝙ ſenſualitas nō hēat actus alios. ¶ Itē in tāta ſucceſſione actuum exigiꝭ mora: cū nos videamus quoſdā ſubito ꝯcupiſcere apphenſuꝫ vel iraſci. ¶ Preterea cū ꝯſenſus nō videꝭ eē ſenſualitatis. ſenſualitas eñi ſm ipetum feriꝭ. ꝯſenſus aūt videꝭ ſibi ꝓponere ꝯſiliū ⁊ electionē que non ꝯueniunt aīe ſenſibili. ¶ Solo. ſupra docuimus ꝙ ſenſualitas ſm nrām ſniam nō dicit vim: ⁊ in quibuſdā peccatis ⁊ pua. mot⁹ ⁊ nō eſt in ſenſualitate: ac ſenſualitas dicet corruptionē que ex ꝯiunctiōe ad carnē eſt: ⁊ in virib⁹ aīe rōnalis: ⁊ ꝓpter hoc pñt eē ſenſualitatis plures act⁹: ſicut enumerati ſunt. ſꝫ ſenſus boni eſt ſm actū ſenſus cōis vl per accñs. eſtimatio aūt de hñdo eſt ipi⁹ eſtimatiue vel phantaſie. Si eſtimatio ſub phātaſia ꝯiinc ꝯſenſus vo in bonū vt nūc eſt appetit⁹: eo mō quo ſupra dixim⁹ ꝯſenſum in voluntate. deſideriuꝫ aūt icōpletuꝫ dicit appetitū. ꝯcupiſcētia aūt vl ira cōpletū ⁊ faciētē ipetū ſupra rē deſideratā. ¶ Dōm ē ad p᷑ᵐ ꝙ cū dicit Aug⁹ ꝙ ſupſtitas eſt ſenſualitatū appetit⁹ ⁊c. diffinit ſenſualitatē ab vltimo motu ei⁹. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ act⁹ illi nō ꝓcedūt ſemp ſeinuicē tpe: eo ꝙ ꝯcupiſcētia quaꝗ ſtatim eſt poſt ſenſum ⁊ tunc alij act⁹ eōi ſenſu hītualr ſupponunꝭ. ſenſus eñi per ſe nō moueret niſi in ipo ſupponerenꝭ eſtimatio ō bono hñdo ⁊ ꝯſenſus in ipm deſideriū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aſſenſus ille nihil aliud eſt ꝗ̄ ꝯcors appetit⁹ apphēſui ꝓcedētis ⁊ ꝓpter hoc nō ꝓponit ꝯſiliū ⁊ electionē eo ꝙ nulli inītiꝭ perſuaſioni ſed impetu concordat ad apprehenſum.

¶ Queritur de ratione huius potentiarum cum proportione inferiori ⁊ ſuperiori.

Ecundo queriꝭ de rōne cū ꝓportione ſua iferiori ⁊ ſuperiori. ⁊ qꝛ ſupra notatū eſt qꝺ ſit rō practica ⁊ ſpeculatiua. ⁊ qꝺ portio iferior. ⁊ qꝺ portio ſuperior. ⁊ quō differūt a ſeinuicē ⁊ a ſenſualitate. ⁊ quo gradus tētationū ſūt in ipſis: nō reſtat hic determinare niſi de actib⁹ rōnis quos ponit Dama⁹ in liᵒ 2ᵒ 22ᵒ capᵒ. vbi dicit ꝙ p᷑ᵐ eſt inquiſitio ⁊ pſcrutatio de bono apphēſo: ⁊ poſt hoc ꝯſiliū ſiue ꝯſiliatio. Deide iudicat qꝺ meli⁹. deinde diſponit ⁊ amat qꝺ ex ꝯſilio iudicatū eſt ⁊ vocaꝭ ſnia. deide poſt diſpoſitionē ſit electio. Electio aūt eſt duob⁹ ꝓiacētib⁹ hoc pre altero optare. deinde ipetū facit ad operationē ⁊ diciꝭ ipet⁹. deide vtiꝭ ⁊ diciꝭ vſus: ⁊ deide ceſſat ab ipetu vel appetitu poſt vſum. ¶ Sed obijciꝭ apphenſio eñi boni eſt ante ſcrutinē ipſius aut inquiſitionē: ⁊ illos act⁹ nō ponit Dama⁹: ē eſt diminutus. ¶ Preterea dicit ꝙ ꝯſiliū eſt appetit⁹ inquiſitiu⁹ de eis que in nobis ſunt reb⁹: tñ finis appetit⁹ ſit ſine cognitione ⁊ ſic ſine inquiſitione. ¶ Itē ꝯſiliū eſt de ignorato: appetit⁹ aūt nō niſi de certo ⁊ apphēſo. ¶ Preterea iudicium nō videꝭ differre a ꝯſilio: ꝯſiliū eñi eē iudicās eſt quō melius perueniaꝭ ad finē. ¶ Preterea diſpō ⁊ amor nō videnꝭ eſſe vni⁹ act⁹. diſpō enim eſt in ordine: amor aūt nō ꝯſiderat ordinē. ¶ Preterea hec diſpō ſiue amor non videꝭ ꝓprie dici ſnia. dicit eñi Iſaac in liᵒ de diffinitionibus ꝙ ſnia eſt credulitas alicui⁹ rei. credulitas aūt nō eſt amor vel diſpoſitio. Similiter electio potius videꝭ ꝯuenire libero arbitrio vel eligentie ꝗ̄ rōni. ¶ Preterea dicit ꝙ ipetus ſequiꝭ poſt electionē ⁊ videꝭ falſuꝫ: qꝛ voluntas perfecta eſt ante ipetū ⁊ poſt electionem. ¶ Itē ipet⁹ nō eſt act⁹ rōnis ſed potius virium illaꝝ que diffuſe ſunt in neruis ⁊ muſculis. ¶ Preterea queriꝭ qꝺ ipſe appellet vſum. ſi enim ſic accipiꝭ vt dicit Aug⁹ ꝙ aliqꝺ in facultatē voluntatis aſſumiꝭ ⁊ ad aliud referꝭ qꝺ opinādum eſt: tunc falſum eſt qꝺ dicit Dama⁹ ꝙ ceſſat ab appetitu poſt vſum adhuc enim non ceſſat ab appetitu niſi obtineat illud qꝺ intēdit per vſum. ¶ Preterea aliꝗ iſtoꝝ actuū nō videnꝭ eſſe rōnis ſꝫ volūtatis ſicꝫ amare. ¶ Solo. dōm ꝙ Dama⁹ ponit oēs act⁹ rōnis q ſunt ad ꝯſecutionē vltimi voliti ſiue ſint rōnis in ſe ſiue ſiāt aliaꝝ potētiaꝝ per iperium rōnis. p᷑ᵐ igiꝭ eſt apphēſio boni ſimplr ſiue finis: ⁊ ꝯtinue ſequiꝭ voluntas in illud ante oēm actuꝫ rōnis. vnde hos duos act⁹ ſupponit Dañ. vnū itellꝰ practici ⁊ alterū voluntatis que tñ finis eſt ⁊ nō ei⁹ qꝺ eſt ad finē. rō aūt eſt eoꝝ que ſunt ad finē. prim⁹ aūt actus eſt perſcrutari ſiue ꝓquirere per que deueniaꝭ ad finē. ⁊ cū multa inġrat erit ſecundus ei⁹ actus examinare querēdo ꝯſiliū qꝺ eoꝝ melius ſit ad ꝯſecutionē finis. poſt ꝯſiliū vo ſuaſum de vno dat iudicium de ipſo tanꝗ̄ illud melius: ⁊ hoc cū alijs multis ſit ei ꝓpoſitum ꝓoptat illud per ꝯſiliuꝫ ⁊ ꝓelegit: poſt electionē aūt eſt iperium rōnis ad agēdum illud qꝛ mediāte illo obtineꝭ res: ⁊ hoc vocaꝭ ipetus ad opus: qꝛ id vo qꝺ obtētuꝫ eſt deſideratum nō habeꝭ ſine gaudio: ⁊ hoc eſt fruct⁹ rei deſiderate ſm ꝙ fructus eſt cum gaudio vel vt dicit Aug⁹. ⁊ qꝛ appetit⁹ ꝓuenit ad finē intētū ceſſat ab appetēdo. ¶ Dōm ē ad p᷑ᵐ ꝙ apphēſio ſupponiꝭ vt actus intellectus practici. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝯſiliū eſt appetit⁹ a ſpē appetibilis. oīs eñi potentia in qua eſt ſpēs deſiderabilis appetitiua eſt vel ſimpliciter vel ſm qꝺ. vnde potentia cognitiua practica appetitiua eſt ſm quid. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝯſiliū qddā ſupponit vt certū. ſ. finē ⁊ qddā queriꝭ vt ignotū. ſ. modū perue-

Nō diuerſos actus rōnis q ſunt ad ꝯſecutionem vltimi voliti.

ſcendi ad finē. ¶ Item appetitus conſilij certificaſ ex fine. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ duplex eſt iudiciū .ſ. diſcretionis: ⁊ hoc eſt ingreſ conſiliū. ⁊ eſt iudiciū qḋ eſt promulgatio ſnīe: ⁊ hoc eſt poſt conſiliū. ⁊ de hoc itelligit Damaſ. ita ꝙ nō decretū il lius iudicij adhuc ſic eſt obuiare ꝓpter debilitatē pſuaſio nis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ amor dicit ibi icliatio appetitus in meliꝰ conſultū: ⁊ nō ponitur ibi pro paſſione volūtatis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ eſt electio ex libertate que nō eſt aliud ꝙ liber tas faciēdi qḋ vult: ⁊ hec acceptio conuenit libero arbitrio. eſt etiā acceptio electio vnius pro altero ꝓpter rōnis pſua ſionē ⁊ hoc eſt actus rōnis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ volūtas nō eſt in ordinatis ad finē ſed ipſius finis. Damaſ. enim nō enu meraret niſi illos actꝰ qui ſunt in his que ſunt ad finē. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ imperus eſt rōnis per impetum iſ ſit motus que eſt in neruis ⁊ muſculis per extenſionē. ¶ Ad aliud di cendum ꝙ vti eſt frui cum gaudio ꝓut frui ſumit generalr pro qlibet refectione que eſt ex ꝯſecutione deſiderati: ⁊ poſt huiuſmodi refectionem ceſſat ab impetu. ¶ Ad aliud dicendum videlicet ad vltimū ꝙ omnes actus enumerati ſunt rōnis per ſe vel per imperium vt dictum eſt.

¶ Utrum liberum arbitrium tm̄ inſit rationabilibus.

Tertio queriſ de libero arbitrio. Et qui runt ſex. quorū pᵐ eſt vtrū liberū arbitriū tm̄ inſit rō nabilibꝰ vel ⁊ brutis. 2ᵐ qd ſit per diffinitio nē ⁊ ſubam. 3ᵐ de actibꝰ eius. 4ᵐ de libertate eius. 5ᵐ de ſtatibus eius. 6ᵐ de comparatione eius ad liberum arbitrium angeli ⁊ dei.

Ad primū ꝓcedit ſic. Oē qḋ hꝫ potētiā iudicādi ꝯtra ⁊ inclinādi ſe ad qḋcūqꝫ voluerit hꝫ liberū arbitriū. aia ſenſibilis in multis aialibꝰ brutis eſt hmōi: ergo hꝫ liberū arbitriū. pꝰ ꝓbaſ per dif finitionē Boetij de lib. arb. qui dicit ꝙ liberū arbitriū eſt potētia faciēdi qḋ vult. 2ᵒ vero ꝓbaſ ex ſupradictis vbi dictū eſt ꝙ iudiciū phantaſie eſt iter ꝯtra: ⁊ ſiſr appetitꝰ: ⁊ nō obligaſ ad aliqḋ illorum ex neceſſitate. ¶ Itē in quocūqꝫ ex ſeipſo eſt virtus appetēdi bonū vel ma lū abſqꝫ coactione ad alterū in ipſo eſt libertas. appetitꝰ in multis brutis eſt hmōi: ergo in mltis brutis eſt liber appetitꝰ. pᵐ ꝓbaſ in pꝰ metaphiſice vbi dicit ꝙ liberū eſt qḋ ſui ipſius cā eſt. 2ᵐ ꝓbaſ per ſupradicta. Inde ſic. cuicūqꝫ ineſt liber appeti tus illi ineſt libertas appetēdi qḋ vult. qꝛ ſm ſanctos nihil aliud eſt ꝙ liᵐ arᵐ. brutis ineſt liber appetitꝰ: ergo et ineſt libertas appetēdi qḋ vult qḋ idē eſt cū liᵒ arᵒ. Si forte dicaſ ꝙ hn̄t qdē liberū appetitū ſꝫ nō hn̄t liᵐ arᵐ eo ꝙ nō arbitrantur de appetibili. ¶ Cōtra nō ē appetitꝰ ſine iudicio appetibilis. bruta liberū hn̄t appetitū: ergo iudiciū hn̄t de appetibili. ſꝫ iu dicare eſt arbitrari: ergo hn̄t arᵐ: ⁊ ſic hn̄t ambo ea q̄ exigunt ad liᵐ arᵐ. Si dicaſ ꝙ arᵐ eſt rōnis ⁊ voluntatis ſiſr in qbꝰ pncipalr ꝯſiſtit liᵐ arᵐ eo ꝙ Augꝰ dicat ꝙ liᵐ arᵐ eſt facul tas rōnis ⁊ volūtatis. ¶ Cōtra ſm hoc nihil differt in hoīe ⁊ brutis niſi qꝛ in brutis iudiciū eſt de ſenſibilibꝰ ⁊ phanta ſie: ⁊ appetitꝰ eſt deſideriū ſenſibilis: in hoīe aūt eſt rōnis et volūtarie: ergo in ſenſibilibꝰ bruta hn̄t libertatē iudicādi ⁊ appe tēdi. ſꝫ quecūqꝫ hn̄t libertatē talē pn̄t abſtinē a delectabilibꝰ ⁊ nō abſtinē. bruta hn̄t talē libertatē: ergo bruta pn̄t abſtinē ⁊ non abſtinē: oīs enim abſtinētia a delectabilibꝰ eſt a rōne vt dicit Ar. ergo bruta hn̄t rōnē qḋ falſum eſt. ¶ Itē quecūqꝫ moueri pn̄t ſm abſtinēs ⁊ inabſtinēs ſunt ſuſceptiua ṽtutis ⁊ vitij: bruta ſic pn̄t moueri: ergo ſunt ſuſceptiua ṽtutis ⁊ vitij. ¶ Itē quecūqꝫ agunt magis ipetu nāe ꝙ agūt nō hn̄t liᵐ arᵐ. ſed bruta magis agunt ipetu nāe ꝙ agūt vt dicit Damaſꝰ: ergo nō hn̄t liᵐ arᵐ. ¶ Solo. dicendum ꝙ bruta nō hn̄t liᵐ arᵐ nec libe ri arbitrij iudiciū: nec liᵐ appetitū. liᵐ enim arᵐ dicit a libtate arbitrādi de bono ſimplr ⁊ malo ſimplr: magis arbitrādo in ipſis ſm rōnē honeſti vel inhoneſti ꝙ ſm rōnē delectātis vel nō delectātis. Siſr iudiciū liberi arbitrij eſt de honeſto vel inhoneſto. qḋ ꝓbaſ ex hoc ꝙ ab oībꝰ liᵐ arᵐ ponit pn̄ᵐ in moribꝰ: libtas ēt appetitꝰ ꝯſiſtit in hoc ꝙ hꝫ facultatē in clinādi ſe in indicatū vel declinādi ab ipſo: ⁊ hec nō ſunt in brutis. Iudiciū enim brutorū nō eſt niſi in delectabili ⁊ nō ele uaſ ad iudiciū honeſti: ⁊ ꝓpter hoc ipſum nō eſt abſolute liᵐ. Ex obligatione enim nāe in q̄ eſt ſic in organo cogit ad aſſē tiendū in pīcitari ⁊ in ſenſibili bono. Siſr appetitꝰ ex organo in quo eſt obligaſ in bonū vt nūc vel malū vt nūc ⁊ ꝓp hoc nō eſt oīno liber. ¶ Ad pᵐ dicendum ꝙ hoc argᵐ ꝓcedit hꝫ de hn̄te potētiā abſolutā ⁊ oīno liberā. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ ṽtus appe tēdi bonū vel malū in brutis nō eſt oīno libā ⁊ ſine coactiōe imo ex ſēſibili bono mota ꝓp obligationē quā hn̄t ad nāmſe runt ſm ipetū ⁊ nō expectāt iudiciū honeſti vel inhoneſti.

¶ Quid ſit liberum arbitrium.

Secundo queriſ qd ſit liᵐ arᵐ ſm ſubam ⁊ dif finitionē. Et qꝛ multe ſunt diffinitiones diſpu tabimꝰ de ſingulis. pꝰ de diffinitione hti Aug. que ponit in 2ᵒ ſniarū diſtin. 24ᵃ. que hec eſt. liᵐ arᵐ eſt facultas rōnis ⁊ volūtatis q̄ bonū eligit grā aſſiſtēte ⁊ malū ea deſerēte. ¶ Que raſ ergo qd ſupponit facultas: ſi enim ſupponit facilē potētiā vt q̄ dā dicūt: ⁊ potētia nō eſt ſeparata ab eo cuiꝰ eſt potētia erit ⁊ hec potētia in rōne ⁊ volūtate: cū igiſ liᵐ arᵐ ſit illa potētia liᵐ arᵐ nō erit illa potētia anime per ſe ſeparata a rōne ⁊ volūtate. ¶ Preterea potētia nō accipit facilitatē niſi ex habitu. cū igiſ liᵐ arᵐ ſupponit facultatē in recto: ipſum erit habitꝰ per quē facilis ſit ad actū rō in iudicādo ⁊ voluntas in volēdo. habitus aūt facilē faciēs rōnē ad actū eſt ſcia agēdorū. ergo liᵐ arᵐ in rōne nihil aliud eſt ꝙ ſcia agēdorū qḋ aperte falſum eſt. ¶ Si forte dicaſ: ꝙ eſt habitus inatus. Cōtra. habitus inatꝰ nō pficit potētiā niſi ad actū ſicut viſus oculū. Si ergo liᵐ arᵐ eſt habitus rōnis nō pficiet rōnē niſi ad iudicādū. nihil aūt pfi cit rōnē ad actū talē niſi ſcia: ergo li. ar. in rōne q̄dā ſcia erit nā lis. ¶ Preterea nullus habitus idē numero exiſtēs pfectiuus eſt duarū potētiarum. Si ergo li. ar. ſit hmōi: facultas habitualis nō erit niſi vniꝰ potētie idē numero exiſtens. ſi ergo eſt facultas rō nis nō erit facultas voluntatis vel opꝫ ꝙ ſit aliud numero. ¶ Itē facultas qnqꝫ eſt nomē rerū que poſſidenſ ad nutū: ⁊ tō qd aꝫ dicunt ꝙ in tali metaphora ponit hic eo ꝙ li. ar. ad nutū hꝫ rōnē ⁊ voluntatē. ¶ Sed ꝯtra: ſm hoc facultas po nit in diffinitione li. ar. effectiue: ⁊ erit ſenſus li. ar. eſt facul tas rōnis ⁊ voluntatis: hoc eſt facilē faciēs rōnē ⁊ volunta tē. Cum aūt ſit in aīa erit potētia vel paſſio vel habitus. ſi po tentia: ꝯtra. nulla potētia pficit per ſe aliā ad facultatē actꝰ: ſꝫ li. ar. eſt potētia. ergo nō pficit rōnē ⁊ voluntatē ad actꝰ facilita tē pꝰ ꝓbaſ per deductionē ad icōueniēs. Si enim vna poten tia pficeret aliā ad actū: cū aīe ſemp inſit ſua potētia ſemp eēnt pfecte. Si vero dicaſ ꝙ ſit habitus tunc erit habitus inatus ⁊ infuſus vel acqſitꝰ. ſi inatus tunc nō deberet eſſe libertus in patria ꝙ in via: nec in via ꝙ in iferno. Ea enim que nālia ſūt nequaꝙ mutanſ in iferno. ſicut dicit Dioꝰ: ſed ſunt itegra ⁊ ſplēdidiſſima. ¶ Preterea ſm hoc idē numero accidens eſſet in duobꝰ ſubiectis. ergo ſi li. ar. eſt habitus nālis facilē faciens rōnē ⁊ volūtatē: erit in vtroqꝫ idē numero exiſtēs. Si dicaſ ꝙ eſt infuſus habitus vel acqſitꝰ ſequiſ ꝙ li. ar. ſeparabile ſit ab aīa rōnali. oīs enim habitus infuſus ⁊ acqſitus eſt accīs ſe parabile. Si ꝓpter hoc ꝯcedaſ ꝙ facultas in pdicta diffini tiōe nō ſupponit habitū. ¶ Cōtra. qcqd capit itēſionē ⁊ re miſſionē ſm eſſentiā ſui illud eſt accidens: facultas ⁊ hmōi li. ar. capit intēſionē ⁊ remiſſionē: ergo eſt accidens. pꝰ ꝓbaſ ex hoc: ꝙ eſſentialia ſunt diffinientia que nō inſunt ſm magis ⁊ minus. 2ᵒ ꝓbaſ ex dicto multorū ſanctorū ⁊ pcipue magis Ber. ⁊ Anſel. q dicunt ꝙ libertas eſt in angelis ꝙ in hoībꝰ exiſtētibꝰ in via: ⁊ libertas in iuſtis ꝙ in peccatoribꝰ: ⁊ libe rius in peccatoribꝰ ꝙ in cōdēnatis. ¶ Itē qcqd determinaſ per magis ⁊ minus illud ineſt accidentalr. Facultas arbi trij ſic determinaſ per magis ⁊ minus: ergo ineſt acciden taliter. pꝰ ꝓbaſ per hoc ꝙ ſubalia nō inſunt ſm magis ⁊ mi nus. 2ᵒ ꝓbaſ per hoc ꝙ dicūt ſancti ꝙ maior eſt libertas a peccato ꝙ a coactiōe: ⁊ maior eſt libertas a miſeria ꝙ a pec cato. ¶ Itē qcqd ſm ſe eſt acceptū de ꝯſtibus nām li. ar. eſt ſm ſe acceptū in hoīe ⁊ angelo: ergo erit de ꝯſtibus nām. pꝰ patet per hoc ꝙ acceptū ꝯñs eſt ſm ſui nām. 2ᵒ ſcribitur ab Anſel. de li. ar. qui dicit ꝙ li. ar. in deo eſt a ſeipſo. In ho mine aūt ⁊ angelo acceptū eſt ab alio. ¶ Inde ſic: omne cō ſequens nām alicuius eſt accidēs. li. ar. eſt ꝯñs nām hoīs ⁊ angeli: ergo eſt accidēs. Cum ergo nō poſſit poni in aliquo genere accidētis ꝙ in habitu li. ar. erit habitus. Si hoc cō cedaſ obijciſ per verba Boetij in libro de lib. ar. ⁊ gſa. vbi dicit ꝙ libertas a neceſſitate .i. a coactione eque ⁊ indifferē ter deo vniuerſe que tam bone ꝙ male rōnali ꝯuenit crea ture nec peccato nec miſeria amittitur vel minuiſ: nec ma

ſor in latto eſt ꝙ̄ in petōꝛe: nec plenioꝛ in hoīe ꝙ̄ in angelo. Ex hoc accipit ꝙ li. ar. nō eſt ſm magis ⁊ min⁹. ois aūt habit⁹ ſiue ſit nālis ſiue acqſitus ſiue infuſus ineſt ſm magis ⁊ minus. ɡ̄ li. ar. nō eſt habit⁹. 2° ꝓbat per īductionē. vnus. n. magis idiget viſu ꝙ̄ alius cū tñ viſus ſit habitus nālis: ⁊ ſic de alijs. ℭ Deinde querit de hoc qd̄ ſeqͥt in diffōne ꝙ dicit eſſe volūtatis ⁊ rōnis. hoc enī nō pōtītelligi niſi vno triū modoꝛ. ſ. ꝙ ſit rōnis ⁊ volūtatis vt vni⁹ potētie tertie cōparate ab illis duab⁹ ſicut dixerūt qdā. vel ꝙ ſit rōnis ⁊ volūtatis vt duarū diuerſarū potētiarū. vel ꝙ ſit vnius ꝑncipalr̄ ⁊ alteri⁹ ſecūdario. ⁊ per illā ⁊ hoc aut rōnis aut voluntario. Si p° mō tūc vna potētia per cōpoſitionē eſt ex rōne ⁊ volūtate: ⁊ illa eſt li. ar. ℭ Sed ɔtra. ꝓprietas cōpoſitionē nō hʒ cū ꝓprietate ad ɔſtituēdum aliqd̄ 3m: ſed rō ⁊ volūtas ſunt ꝓprietates aīe vt dicit Augu⁹ in li° de trinitate: ⁊ magiſter primo ſniaꝝ diſtin. 4°. ɡ̄ volūtas ⁊ rō nō ɔueniūt ad cōſtitutionē alicui⁹ tertij. p° ꝓbat ex hoc ꝙ oē ꝓpriū ineſt ſpēi ⁊ ſolie vt cū qua hʒ cōpoſitionē3. ℭ Itē quecūqʒ duo cōponūt aliqd̄ 3m vnū eoꝝ eſt per modū act⁹ ⁊ alterū per modū potētie qd̄ abſurdū eſt. ℭ Preterea in nullo nunqꝫ inētū eſt ſiſe in potētijs ſpūalis nāe. ſ. ꝙ due potētie cōponāt aliqꝫ 3m. ɡ̄ videt ꝙ nec in iſto poſſet eſſe. ℭ Itē videm⁹ expſſe ꝙ in electione li. ar. rō ſepe ɔ̄dicit volūtati. Ea aūt ex qb⁹ ſit vnū nō ɔtradicūt ſibi in actu illius: ɡ̄ ex rōne ⁊ volūtate nō ſit vnū qd̄ ſit li. ar. ℭ Itē ſm hoc rō ⁊ volūtas eſſent ptes li. ar. aut ɡ̄ eſſentiales aut integrales aut ſubiectiue. Si p° mō: tunc erit ſicut act⁹ ⁊ potētia: ſed potētia nō ponit in diffinitione alicui⁹: ɡ̄ altera ipſarū quecūqꝫ eſt vt potentia nō debet poni in diffinitione li. ar. Si vͦ integrales tūc nullo mō debēt poni: tales enī partes nullo mō habēt actū niſi actū totius. Unde ſi diffiniant diffiniri dēt per ſua tota. Si 3° mō tunc erūt ɔtria liberū arbitriū ſicut iferius ɔſequit ſuperi⁹: ⁊ ſic iterū nō debēt poni in diffinitione eius. ℭ Itē ſi cōpō eſt ibi illa non eſt pͥſica ex mā ⁊ forma: neqꝫ logica. ſ. ex gñe ⁊ dīa. Cū ɡ̄ nō ſit aliud genus cōpōnis faciēs rē nō videbit ibi eē cōpō. ℭ Itē hec cōpō ꝓpter aliqd eſt ⁊ nō niſi ꝓpter actū: cū act⁹ ſint huij potētijs ſm rōnē. Querat ɡ̄ qs ſit ille actus cōpoſitus: rōnis enī ⁊ volūtatis nō inenimus niſi actus ſimplices. ſ. iudicare ⁊ velle. ℭ Item in mouendo ad actū rō precit volūtatē ſm nām. quoꝛūcūqꝫ aūt vnū eſt prius ⁊ alterum poſterius in actu illoꝝ nulla eſt vnio ad actū vnū ⁊ ſimul: ɡ̄ rō ⁊ volūtas nō vniunt ad actū vnū3. ℭ Item habitū eſt ſupra ꝙ in ſenſibili aīa ſunt duo mouētia. ſ. phantaſia ⁊ deſideriū qd̄ hʒ partes ɔcupiſcibiles ⁊ iraſcibiles: ⁊ hec nō vniunt ad ɔſtitutionē vnius act⁹ ⁊ vnius potentie: ɡ̄ a ſili duo mouentia rōnalis aīe. ſ. rō ⁊ volūtas nō debēt vniri ad actū vel potentiā ɔſtituendā. ℭ Si ꝓpter hoc dicat ꝙ li. ar. nō eſt cōpoſitū niſi ex rōne ⁊ volūtate ſʒ eſt ipſa rō ⁊ ipſa volūtas. ℭ Cōtra. vnū ⁊ idē ⁊ vna rōne ſumptū nō eſt duo diuerſa que nō ſunt vnius rōnis li. ar. in hoīe ⁊ in angelo eſt vnū ⁊ idem in vna rōne ſumptū: ɡ̄ nō eſt duo diuerſa que nō ſunt vni⁹ rōnis. rō aūt ⁊ volūtas in hoīe ⁊ angelo ſunt duo diuerſa non exiſtēa vnius rōnis: ɡ̄ li. ar. nō eſt rō ⁊ volūtas. ℭ Item li. ar. ſepe eligit ɔtra rōnē: ɡ̄ ſi li. ar. eſt rō: ipm ſepe eligit ɔtra ſe. ipm qd̄ eſt abſurdū. Si vͦ dicat ꝙ li. ar. ſit vna illarū potentiarū ꝑncipalr̄ ⁊ alia ſecūdario. Tūc querat que ſit illa: ⁊ videt ꝙ rō. Arbitrari enī rōnis eſt in hoīe li. ar. Arbitriū pōt vt ſubs ⁊ liberū vt adiectiuū: ɡ̄ ſubalr̄ liberi ar. erit arbitrari: ⁊ cū arbitrari ſit rōnis li. ar. ꝑncipalr̄ erit rō. ℭ Itē3 hoc accipit ex verbo beati Bernardi in li° de li. ar. ⁊ gratia vbi dicit ꝙ li. ar. eſt liberū de volūtate iudiciū. Iudiciū aūt qd̄ cadit in recto in diffinitione iſta rōnis eſt: ɡ̄ li. ar. eſt rō. Sed ɔtra hoc eſt ꝙ libertas arbitrij vt dicit beatus Bernardus ꝑncipalr̄ eſt circa volūtatē: ɡ̄ li. ar. ꝑncipalr̄ eſt voluntas. ℭ Itē habet per hoc qd̄ dicit Augu⁹ ꝙ in volūtate eſt peccatū: peccatū aūt perficit penes li. ar. ɡ̄ li. ar. eſt voluntas. ℭ Itē Anſel. li. ar. eſt ptās ſeruādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ſe. hic enī nō facit mentionē de rōne: ɡ̄ videt ꝙ li. ar. nō ſit rō ſed volūtas. ℭ Itē obijcit ſic per rōnē. oē peccatū eſt malus vſus li. ar. ois mala volūtas eſt peccatū: ɡ̄ ois mala volūtas eſt malus vſus li. ar. ɡ̄ volūtas eſt li. ar. ℭ Item Aug⁹ dicit ꝙ volūtas in nobis ſemper libera eſt. ſed ſemp bona nō eſt: ɡ̄ libertas ꝓprie eſt volūtatis. ⁊ ſic iterū ſequit ꝙ volūtas ſit liberi arbitrij. ℭ Itē illud videt eſſe liberi ar. penes qd̄ videt eſſe auctoritas eoꝝ que in nobis ſunt. ſed hoc eſt volūtas: qꝛ penes volūtatē eſt auctoritas faciēdi qd̄ vult: ɡ̄ li. ar. eſt volūtas. ℭ Item dicit Bernardus ꝙ libertas nāe eſt libertas a coactione: ſʒ hec libertas eſt penes voluntatē ⁊ nō penes rōnē. Qd̄ ſic ꝓbat: vero exiſte in aīa cogit rō ɔſentire ei: ſed adhuc manet libertas penes voluntatem volēdi vel nō volendi. ɡ̄ in aliquo caſu cogit rō vbi nō cogit volūtas: ɡ̄ libertas a coactione ꝑncipalr̄ eſt penes voluntatē. Cū igit liberū arbitriū denoīet ab illa libertate liberi arbitrij ꝑncipalr̄ erit voluntas. ℭ Itē in operibus que ſiūt a libero arbitrio rō nō operat niſi per modū ɔſilij. voluntas aūt indeficiēs. ɡ̄ ꝑncipalioꝛ in operib⁹ liberi arbitrij erit volūtas ꝙ̄ rō. ɡ̄ liberū3 arbitriū ꝑncipalr̄ eſt voluntas. ⁊ hoc multi ɔceſſerunt. ℭ Sed ɔtra dicit Bern⁹ ꝙ lib. arb. eſt ɔſenſus rōnis ⁊ voluntatis: ɡ̄ videt ꝙ lib. ar. eq̄liter ſit rō ⁊ volūtas. hoc ēt videt ex ſuo nomine. libertas enī voluntatis ꝓprie eſt ⁊ rōnis arbitriū. ℭ Itē videt ꝙ liberū arbitriū nō tñ ſit rōnis ⁊ voluntatis ſed etiā aliaꝝ pluriū3 potentiarū. Dicit enī Dama. 2° li° 22° cap°. ꝙ in oib⁹ rōnabilibus entib⁹ ducit magis nālis appetitus ꝙ̄ ducit lib. arbitrio oium ⁊ cū rōne mouet qꝛ ɔiugate ſunt in eodē cognitiue ⁊ aīales virtutes li. arbitrio igit appetit ⁊ lib. arbitrio vult: ⁊ lib. arbitrio inquirit ⁊ perſcrutat: ⁊ li. arbitrio iudicat: ⁊ lib. arbitrio diſponit: ⁊ lib. arbitrio eligit: ⁊ li. arbitrio ipetum facit: ⁊ lib. arbitrio agit. Ex hoc accipit ꝙ li. arb. ſit appetit⁹ ⁊ volūtatis ⁊ rōnis ⁊ motiue potentie. ℭ Deinde obijcit ɔtra illā partē diffinitionis qua bonū3 eligit gratia aſſiſtente. Dicit enī Damaſcenus ꝙ electio eſt duob⁹ ꝑiacentib⁹ optare hoc pre altero: ɡ̄ electio videt eſſe actus eligentie: ⁊ ſic videt liberū arbitriū eſſe idē cū eligētia. Hoc ēt videt per hoc ꝙ Ariſto. in 4° ethicoꝝ eligentiā ponit inter Capla p°. efficientes cauſas virtutis ɔſueſcibilis. cū aūt efficiēs iſtaꝝ virtutū videt eſſe lib. arb. Si hoc ɔcedat ɔtra. Dicit Ariſ. ꝙ voluntariū maius eſt ꝙ̄ eligētia. i. in plus qꝛ pueri agunt voluntarie ſed nō ſm ꝓhereſim ſiue eligētiā ⁊ repētina ⁊ voluntaria ſunt ſed nō ſm eligentiā facta. Cum igit oē qd̄ eſt in libero arbitrio ſit voluntariū3 ⁊ nihil plus videbit li. ar. nō eſſe eligentiā ſiue ꝓhereſim: ⁊ ita videt ꝙ male diffinit liberū3 arbitriū3 per actū3 eligētie qui eſt eligē vt dicit Ar. ℭ Deide querit de alijs diffinitionib⁹ que lʒ nō ſunt adeo in vſu vt iſta tñ ponunt a ſanctis. Et p° accipiat illa que eſt in itinerario Clemētis in 2° diſputatione ɔtra ſmonē magnū datam a Petro aplo ſic. liberi arbitrij ptās eſt ſenſus aīe habēs virtutē qua ſe poſſit ad quos velit act⁹ inclinare. Et ɔtra hāc obijcit ſic: ſenſus enim aīe ſunt interiores vel exteriores vt dicit Algazel. ⁊ exteriores ſunt qnque ⁊ interiores qnque. ſ. ſenſus cōis imaginatio phātaſia eſtimatio ⁊ memoria. Cum igit liberum arbitrium nullus iſtoꝝ ſenſuū ſit nō videbit eſſe ſenſus aīe. ℭ Preterea nihil videt eſſe dictū qd̄ dicit Petr⁹. ꝙ lib. arb. ptās eſt ſenſus habēs virtutē. hēre enī virtutē eſt hēre ptātē ⁊ hoc ibit in iſinitū ſi diffinitio bona eſt. ℭ Preterea nō videt eē inconueniēs qd̄ dicit ad quos velit act⁹. velle enī act⁹ voluntatis eſt ⁊ ſic per ipm nō debet diffiniri liberū arbitriū. Aliā diffinitionē dat Bern⁹ in li° de libero arbitrio ⁊ gratia ſic: lib. arb. eſt ɔſenſus ob voluntatis inamiſſibilē libertatē ⁊ rōnis que ſecum ſemp ⁊ vbiqꝫ portat iclinabile iudicium: ipſe liber ſui ꝓpter voluntatē ⁊ ipſe iudex ſui ꝓpter rōnem. ℭ Cōtra hoc obijcit ſic: ſupra ꝓbatum eſt: ꝙ ɔſenſus eſt rōnis ⁊ voluntatis. Cōiter autē dicit ꝙ liberi arbitrij potētia diſtincta ſit a rōne ⁊ voluntate: ɡ̄ male diffinit liberū3 arbitriū3 per ɔſenſū3. ℭ Itē ɔtra iudiciū3 rōnis ſepe agit per liberū3 arbitriū3. ɡ̄ videt ꝙ in ɔſenſu liberi arbitrij rō non ſemp ⁊ vbiqꝫ portat inclinabile iudicium. ℭ Preterea nihil videt eſſe dictū qd̄ dicit huic ɔſenſū3 eſſe iudicē ſui: qꝛ iudiciū3 eſt an ɔſenſū3: ⁊ ita ɔſenſus nō erit iudex ſui ſed alius iudex an̄ iudicabit ipſū3. ℭ Itē Anſel. in p° de libero arbitrio diffinit ſic. libertas arbitrij eſt ptās ɔſuādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipſā3 rectitudinē. Et ɔtra hoc obijcit ſic: lib. arb. eſt potentia rōnalis aīe. ois aūt potētia rōnalis eſt ad oppoſita vt ꝓbat in 10° metaphiſice. ɡ̄ lib. arb. eſt ad oppoſita. ɡ̄ nō debet diffiniri ad vnum oppoſitoꝝ tm̄: qꝛ eſt rectitudo voluntatis. ℭ Itē3 habetur per diffinitionem Petri qui dicit ꝙ habet virtutem ad quos velit actus ſe inclinare, ⁊ etiam per diffinitio-

bent Aug. qui dicit ꝙ lib. arbitriũ eligit bonũ gr̃a aſſiſtẽte ⁊ malũ ea deſerẽte. ¶ Itẽ liberũ arbitriũ eſt potẽtia ordinata ad actũ: potẽtia aũt ſeruãdi ſm̃ ꝙ hmõi nõ eſt potẽtia agẽdi: ḡ videſ ꝙ lib. arb. potius deberet diffiniri per agẽ ꝙ̃ per ſeruare. ¶ Itẽ rectitudo volũtatis nõ põt ↄſeruari niſi habita. rectitudinẽ aũt voluntatis nõ hñt mali: ḡ mali nõ hñt ptãtẽ liberi arbitrij. ¶ Itẽ ſicut liberũ arbitriũ eſt liberũ ad actũ quẽ vult: ita eſt liber ad finẽ quẽ vult: ⁊ ita nihil videſ eſſe dictũ qḋ dicit ptãs ſeruãdi rectitudinẽ ꝓpter ipſaꝫ rectitudinẽ. ¶ Ultimo querit̃ et penes qḋ ſumanſ hmõi diffinitiones. ¶ Solũ. dõm ꝙ liberi arbitrij potẽtia eſt ſpũalis ſm̃ ordinẽ nãe: ⁊ hoc pꝫ per actũ ipſi⁹ liberi arbitrij q eſt eligere qui hꝫ aliqḋ rõnis ⁊ aliqḋ volũtatis: eligere eni duob⁹ ꝓpoſitis alterũ ꝑoptare eſt. duo vͦ ꝓponere rõnis eſt. alterũ vͦ ꝑoptare volũtatis eſt. Et vt hoc melius itelligaſ. ¶ Notãdũ ꝙ q̃tuor ſuccedũt ſibi in opere rõnalis aie. quoꝝ ꝑmũ eſt act⁹ rõnis qui ↄſiderãdo ꝓponit aie appetibilia ⁊ diſcernit qḋ appetibile ſit. 2ᵐ eſt volũtatis ↄſentiẽs in vnũ appetibiliũ. 3ᵐ eſt id qḋ eligit amatũ a volũtate: ⁊ hoc vocamus liberũ arbitriũ. ⁊ 4ᵐ eſt perfecta volũtas que mouet ad cõſecutionẽ appetibilis decreti per rõnẽ ⁊ optati per volũtatẽ ⁊ electi per liberũ arbitriuꝫ. qꝛ vͦ arbitrari de appetibilib⁹ rõnis eſt: libertas aũt volẽdi vel nõ volẽdi volũtatis eſt li. arb. ſequiſ vtrũq; idcirco nomẽ ſuum componiſ ex vtroq;. ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ aliud eſt arbitrari ⁊ aliud iudicare. Iudex eni in iudicio ordinẽ iuris tenet: ⁊ hoc conuenit ꝓprie rõni que iudex eſt appetibiliũ: ⁊ iõ rõ ſm̃ ꝙ eſt iudex ſemper diſſentit malo. qñ aũt cõpromittiſ in arbitros tũc cõpromittentes cedũt a iure ſuo ⁊ arbitroꝝ eſt moderari ꝓ vtraq; pte: põt tñ deflecti ad grauamen ptis vni⁹ ⁊ alteri⁹: ⁊ hoc ꝓprie ↄuenit libero arbitrio cui⁹ eſt moderari īter decretũ rõnis ⁊ appetitũ volũtatis: ⁊ per electionẽ põt declinare in vnum vel in alterũ. ⁊ ꝓpter hoc diciſ eſſe lib. arb. qꝛ in arbitrando nõ hꝫ limites ſibi ꝑfixos q̃tũ debeat moderari ꝓ rõne ⁊ q̃tũ pro volũtate. Sed ſicut dicit Petrus ptãteꝫ hꝫ ad quos voluerit act⁹ ſe iclinare: infra tñ declarabiſ qḋ ſit ei⁹ libertas ⁊ vtrũ hẽat eã a ſeipſo vel ab alio. ¶ In diffinitione aũt Aug. cũ diciſ lib. arb. eſt facltas rõnis ⁊ volũtatis: facultas aũt poniſ pro perfecta ptãte arbitri volẽtis eligere qḋcunq; voluerit. ſ. decretũ a rõne vel deſideratũ a volũtate. Et diciſ rõnis ⁊ volũtatis eo ꝙ ſemp eſt arbitriũ ei⁹ īter decretuꝫ rõnis ⁊ ↄcupiſcẽtiã volũtatis: ⁊ nõ ita ꝙ ſit voluntas vel rõ vel vtrũq; ſed ſm̃ ſuũ eſſe ⁊ rõnẽ iꝫ idẽ ſit ſuba ⁊ ſubm. Non eni aſſentimus quibuſdã dicẽtib⁹ eãdẽ potẽtiã eſſe rõnẽ ⁊ volũtatẽ ⁊ lib. arb. ſed differre per actus. Eſſe enim lib. arbi. a perfectione poteſtatis arbitrarie que eſt ex eo ꝙ non ligaſ arbiter quin poſſit arbitrari ſm̃ vtrãq; partẽ equaliter vel pro altera in grauamẽ relique. Eſſe vͦ rõnis a perfectione ptãtis iudiciarie que eſt ex eo ꝙ teneſ ordo iuris ⁊ iuſticia cauſe ſm̃ rei veritatẽ. Eſſe vͦ voluntatis eſt a perfectione appetit⁹ inclinãtis ſe in appetibile: ſuba tñ ⁊ ſubm idẽ ſunt: ⁊ voco ſubam aĩm aie rõnalis motiue ad operabilia: ſubm aũt voco illud qḋ ſubſtat oib⁹ potẽtijs aie ⁊ nãlib⁹ potẽtijs ſuis ⁊ ꝓprietatib⁹. ¶ Ad pᵐ ḡ dõm ꝙ facultas facilẽ ⁊ perfectã ptãtẽ ſupponit que nõ eſt ita rõnis ⁊ volũtatis tanq̃ in ipſis exiſtat ſed tanq̃ inter que vt pꝫ ex ꝑdictis: eſt eni facultas hec perfecta ptãs arbitrarie eligẽdi decretuꝫ a rõne vel ↄcupitũ a volũtate. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ facultas nõ ſupponit habitũ iꝫ hoc qdã dixerũt decepti a mõ ſignãdi q eſt in noie. ſ. qꝛ illud nomẽ videſ noiare formã a mã abſtractã cõponibilẽ cũ potẽtia: ſicut habit⁹ cõponiſ. ſed ſupponit potẽtiã cõpletã ad actũ ex ſibi innatis que innata qdã vocãt habitus. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ ille habit⁹ nõ eſt rõnis vt pꝫ ex ꝑdictis et ſi ſit innatus: ⁊ ꝑꝑ hoc nõ ſequiſ ꝙ ſit ſcia: ſed eſt pfectio ptãtis arbitrarie vt iã dcm̃ eſt. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ facultas nõ eſt aliqḋ exiſtẽs in duob⁹ idẽ numero ens: eo ꝙ nõ diciſ facultas rõnis ⁊ volũtatis tanq̃ ſit in illis ſꝫ tanq̃ īter que. ¶ Ad aliud dõm ꝙ facultas hic põt bene ſumi per ſimilitudinẽ a reb⁹ exteriorib⁹ que dicunſ facultates eo ꝙ poſſideanſ ad nutũ. ſed nõ ſic dr̃ eo ꝙ illã facultatẽ ponat in rõne ⁊ volũtate eo ꝙ faciat eos faciles: ſed qꝛ hꝫ eã in ſeipſa vt diximus: ⁊ iõ ceſſant q̃tuor obiectiones ſequẽtes. ¶ Ad id qḋ obijciſ: ꝙ facultas dicat intenſionẽ habit⁹ eo ꝙ capit intẽſionẽ ⁊ remiſſionẽ. dõm ꝙ facultas ſupponit potentiaꝫ perfectã vt dcm̃ eſt. Sed tñ potẽtia duob⁹ modis põt ↄſiderari. ſ. in ſe ⁊ in cõparatione ad exteriora quibus adiuuaſ ad optimũ vel ipediſ ab ipſo. Si pᵒ mõ tũc nõ capit intẽſionem vel remiſſionẽ. Unde Bern⁹ in liᵒ de libero arbitrio ⁊ gr̃a: dicit ꝙ libertas a coactiõe nec peccato nec miſeria amittiſ nec minuiſ: nec maior eſt in iuſto ꝙ̃ in peccatore: nec in angelo plenior ꝙ̃ in hoie. Si vͦ 2ᵒ mõ ↄſideraſ: tũc accipit intẽſionẽ ⁊ remiſſionẽ hꝫ ꝙ gr̃a vel felicitate iuuaſ ad optimũ vel ↄtrijs hoꝝ. ſ. peccato ⁊ miſeria ipediſ ab ipſo: ⁊ hec eadeꝫ ↄſideratio eſt in oi potẽtia aie. ¶ In cõparatione eni ad habit⁹ ⁊ ad finẽ vnus eſt rõnabilior alio: ſi tñ rõ in ſe ↄſidereſ ſunt oẽs eque rõnales. ⁊ per hoc patet ſolutio ad ſequens. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ lib. arb. nõ ſic diciſ hic acceptũ ꝙ prius fuerit nã aie rõnalis ⁊ poſtea acceperit ipſm: ſed qꝛ datũ eſt ei cũ nã ſicut oẽs alie potẽtie nãles. ¶ Ad hoc aũt qḋ obijcitur ꝙ oẽ ↄſnãm eſt accñs. dõm ꝙ hoc veruꝫ eſt de ↄſntib⁹ tẽpore: ſed nõ de ↄſntib⁹ nã ⁊ rõne. Aial eni vlr vt dicit phs in pᵒ de aia. aut nihil eſt aut poſteri⁹ eſt ⁊ tñ nõ eſt accidẽs. ¶ Ad hoc qḋ obijciſ ↄtra hoc ꝙ lib. arb. diciſ eſſe facultas volũtatis ⁊ rõnis. dõm ꝙ nullo triū modoꝝ intelligiſ ſed mõ ꝑbabito. ⁊ iõ rõnes illas que ſunt ↄtra opionẽ dicẽtem vnã potentiã cõpactã eſſe ex rõne ⁊ volũtate que ſit lib. arb. ↄcedimus de plano. Silr rõnes illas que ſunt ↄtra opioneꝫ dicentẽ ꝙ lib. arb. eſt rõ ⁊ volũtas ↄcedim⁹: eo ꝙ nos diximus tres potẽtias eſſe vnã in ſuba ⁊ ſubto vt ſupra dixim⁹. ¶ Ad illas aũt que videaſ probare ꝙ lib. arb. ſit rõ. dõm ꝙ arbitriũ qḋ poniſ in noie liberi arbitrij nõ eſt idẽ iudiciũ nec eſt act⁹ rõnis: qḋ ſic ꝓbaſ. loquiſ aliqs ad aliũ ꝓponendo ſibi id qḋ eſt rõnis ⁊ id qḋ eſt volũtatis dicẽs caſtitateꝫ eſſe de numero honeſtoꝝ ⁊ virtutũ ⁊ meritoꝝ. fornicationeꝫ aũt delectabilẽ ↄcupiſcẽtie volũtatis ſed tuo arbitrio eſt relictũ qḋ eligas. ¶ In iſta eni locutione ꝓponiſ rõnis iudiciũ in vno ⁊ ↄcupiſcẽtia volũtatis in alio ⁊ ſequiſ arbitriuꝫ electionis vtrũq;. Iudex aũt poſt ſniam non arbitraſ. vnde cũ arbitriũ hic ſequaſ ſniam rõnis: arbitriũ illud nõ erit rationis ſed alterius potẽtie eſt lib. arb. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ cũ dicit Bern⁹ ꝙ lib. arb. eſt liberũ de volũtate iudiciũ poniſ pro arbitrio ⁊ nõ ſm̃ ordinẽ iuris pro electione iuſticie. ¶ Ad id qḋ obijciſ ꝙ lib. arb. ſit volũtas dõm ꝙ iꝫ libertas in volũtate ſit plus ꝙ̃ in rõne: tñ nõ ſequiſ ex hoc ꝙ lib. arb. ſit voluntas: eo enim ꝙ lib. arb. ſit ↄſnis rõnẽ ⁊ voluntateꝫ hꝫ aliquid de vtroq;. ¶ Ad aliud dõm ꝙ perficiſ peccatũ diuerſimode in diuerſis potentijs. In rõne eni perficiſ tanq̃ in ↄſentiẽte. In voluntate aũt tanq̃ in perfecte volente ⁊ appetente. In lib. aũt arb. tanq̃ in eligente: ⁊ ꝓpter hoc ſancti diuerſimode loquunſ de perfectione peccati. qdã eni dicũt ꝙ oẽ peccatũ eſt in rõne. ⁊ qdã ꝙ oẽ peccatũ eſt in volũtate. ⁊ qdã ꝙ oẽ peccatuꝫ eſt in lib. arb. ⁊ ſilr de opere meritorio. ¶ Ad aliud dõm ꝙ Anſel. diffinit lib. arb. ⁊ libertatẽ ei⁹ in cõparatione ad finẽ ad quẽ datũ eſt: ⁊ nõ ſm̃ id qḋ eſt: ⁊ hoc meli⁹ patebit ifra in explanatione diffinitionis eius. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ peccatũ eſt malus vſus lib. arb. ⁊ pcẽm eſt mala voluntas diuerſimode vt ꝑdictũ eſt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ volũtas in nobis ſemp eſt libera: imo incidit ibi ſophiſma ſm̃ locũ ↄtrie. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ penes voluntatẽ eſt auctoritas vt penes imperans. penes rationem aũt vt penes diſcernens ⁊ penes iudicans: lib. arb. vͦ vt penes eligens. ¶ Ad aliud dõm ꝙ libertas eſt in trib⁹ virib⁹ aie ſm̃ plus ⁊ minus. potentie enim organice ꝓpter affixioneꝫ ad mãm obligationeꝫ habent ad imitationẽ corporis ⁊ nõ ſunt oino libere qua obligatione non aſtringiſ rõ cũ non ſit potẽtia organica. Cogiſ vͦ ab ipſo exteriori ↄſentire vero ⁊ diſſentire falſo: ⁊ hoc ↄtingit ibi cũ a proprietate illa qua iudex eſt. Iudicis enim eſt inquirendo ⁊ diſcernẽdo ſequi ordinẽ iuris ⁊ rei veritatẽ. voluntas aũt hꝫ vtrãq; libertatẽ. non eni cogiſ ad volẽduꝫ id qḋ ratiocinatũ eſt: qꝛ ſepe ↄtrarie mouet rationem: ſed lib. arb. libertateꝫ hꝫ arbitrandi quid eligaſ veruꝫ. ſ. ratiocinatum vel volitum. ¶ Ad aliud dõm ꝙ voluntas principalior eſt in operibus ꝙ̃ ratio: tamẽ non ex hoc ſequiſ ꝙ ſit libe. arb. vt patet ex ꝑdictis. ¶ Ad illud qḋ obijcitur ꝙ lib. arb. ſit ratio ⁊ voluntas. dõm ꝙ non eſt veruꝫ: ⁊ hoc eſt qḋ dicit Bern⁹ ꝙ eſt ↄſenſus rationis ⁊ voluntatis: ſic eſt intelligenduꝫ ꝙ eligendo q̃ſq; conſentit volito ⁊ q̃ſq; ratiocinato. ¶ Ad aliud patet ſolutio per ante-

Ecc. c. 3.

Quare po⁹ organice obligationẽ hñt cuꝫ mã ad imitationẽ corpis.

dicta. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ ſicut ſupra diximus de voluntate ꝙ vno modo cōparatur ad volitum extra: ⁊ alio modo ad vires aie iteriꝰ mouendo eas ad actū: ita dico de lib. ar. vno eni modo cōparatur ad eligibile extra: ⁊ alio modo cōparatur ad vires intra. vult enim arbitrium eſt itelligere vel nō ⁊ īgredi ⁊ diſponere ⁊ amare ⁊ velle ⁊ eligere vel nullū horum facere: ⁊ in illa cōparatione loquitur auctoritas Damaſ. ¶ Ad illud qd obijcitur contra illam partem que dicit qua bonū eligitur ⁊c. dicendum ꝙ eligentia nō eſt liberi ar. eligētia enim ponit deliberationē ſm iudiciū rectū ſicut patet ex his que attribuuntur eligētie in 3º ethicorum. liberū enim arbitriū nō de neceſſitate ſequitur iudiciū rectū. electio autem nō eſt vniformis hincinde: electio enim eligētie eſt directe iudicare per rōnē: ⁊ cū deliberatione. electio autem lib. arb. eſt inclinatio ad quos voluerit actꝰ vt dicit Petrus ſiue cōcupitos per voluntatē ſiue diſcretos per rōnē. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ eligentia cū eſt virtutis cōneſcibilis: ſed li. ar. cōiter ſe habet ad opera virtutis ⁊ vicij. ¶ Ad id qd queritur de diffinitione Petri dicendum ꝙ ſenſus dicitur duobꝰ modis, ꝓprie. ſ. ⁊ per ſimilitudinē. ꝓprie autem diuiditur in iteriores ⁊ exteriores vt dicit Alga. per ſimilitudinē autem dicitꝰ dicitur et de potētia aie rōnalis: ſicut enim ſenſus mouetur ad pñs ita motiue aie rōnalis ad pñs delectabile vel nociuū mouēt ſm cōcupiſcētiā vel fugā. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ cū dicitur li. ar. ptās ⁊c. pᵐ ptās ſupponit potētiā ex nā iperfecta. cum autem additur hñs virtutē ⁊c. per virtutē ſupponitur cōplemētū illius potētie per habitū nālē: ⁊ ſic patet ꝙ non ibi eſt in infinitum. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ cū dicitur ad quos velit actꝰ ⁊c. ſupponitur velle qd eſt eligens: ex eo enim ꝙ li. ar. ſequitur rōnē ⁊ voluntatem habet aliquid rōnis ⁊ aliquid voluntatis vt ſupra determinatū eſt. ¶ Ad illud qd obijcitur de 3ª diffinitione que eſt Ber. dicendū ꝙ cōſenſus diuerſimode eſt rōnis ⁊ voluntatis ⁊ liberi arb. ⁊ quō ſit rōnis ⁊ voluntatis determinatū eſt: li. ar. vero eſt ſicut eligētes hoc qd eſt decretū eſt a rōne vel cōcupitū a voluntate vel vtrūqꝫ. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ iudiciū qd ſecū portat li. ar. nō eſt ꝓprie iudiciū de re: quia hoc eſt rōnis ſed eſt iudiciū arbitrāriū vtrū. ſ. ſequēda ſit rō vel voluntas vel vtrūqꝫ: ⁊ hoc iudicium ſemper portat ſecū li. ar. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ cōſenſus dicitur eſſe iudex ſui eo ꝙ nō habet iudicē ſuperiorē cogētē ſed ꝓprio decreto deflectitur ad rōnē vel voluntatē vel vtrūqꝫ. ¶ Ad aliud dicendum qd obijcitur contra diffinitionē Anſel. ꝙ libe. arbi. ſm eē eſt ad oppoſita: ſed in cōparatione ad finē eſt ad ſeruādū rectitudinē voluntatis. ⁊ per hoc patet ſolo ad tria ſequētia. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ptās liberi arbitrij eſt in noſtra ptāte: ſed accipere iuſtitiā nō eſt in nr̄a ptāte. ¶ Itē deſerere iuſtitia habita eſt in noſtra poteſtate. vnde cū Anſelmus diffiniat in cōparatione ad finem diffinit per ea que ſunt in nr̄a ptāte de fine: licet autem in peccatoribꝰ pdita ſit iuſtitia: ptās tñ cōſeruādi nō eſt perdita ſicut aliquis amittēs theſaurū theeam retinet in qua reſeruare poſſet theſaurum ſi haberet. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſicut finis vltimus eſt vnus licet fines intenti ſint multi. finis autem vltimus eſt ꝓpter quē datū eſt lib. arb. nobis. ſ. qd ponitur ab Anſel. intētiua finis ſunt quos ſingit rō: ⁊ in illis libertatē habet lib. arb. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ diffinitio Aug. dicit eſſe lib. ar. qd eſt facultas eligēdi ex rōne ⁊ voluntate. ſed diffinitio Petri tangit libertatē ipſius in cōparatione ad actꝰ. diffinitio autem Ber. pncipalr tangit ea que habet a rōne ⁊ voluntate. diffinitio autem Anſel. eſt in cōparatione ad finem per quē data eſt. ¶ Ex his patet ſolo cuiuſdam qōnis que cōſueuit fieri. ſ. quare noiatur li. ar. duplici noie. ſ. quia cōpoſitū eſt ex duabꝰ potētijs rōne. ſ. ⁊ voluntate. Cōuenientes cum rōne in arbitrio ⁊ in libertate cum voluntate. Similiter patet quare arbitriū cadat in recto ⁊ vt ſubā: liberum autem vt accidēs: quia. ſ. ꝓprius actꝰ libe. arbi. eſt arbitrij qd ſequitur ex parte rōnis vel voluntatis vel vtriuſqꝫ vt patet ex pdictis.

¶ Queritur de actibus liberi arbitrij.

Ertio queritur de actibꝰ lib. ar. videtur enim ꝙ plures actꝰ hēat per auctoritatē Dama. ſupra inductā. ſ. ꝙ li. ar. iudicat ⁊ li. ar. vult ⁊ li. ar. iquirit. ¶ Itē quecūqꝫ potētie ſic ſe hñt ꝙ qdā ſunt diffinientes alias: ⁊ qdam diffinite per illas: illarū actꝰ eodē mō ſe hēbunt: qd ꝓbatur per hoc ꝙ qualis eſt habitudo potētiarū adinuicem talis eſt habitudo actuū. ſed rō ⁊ voluntas diffiniūt li. ar. ergo videtur ꝙ actꝰ rōnis ⁊ voluntatis ſunt in actu li. ar. hoc etiā videtur per rōnē actꝰ qui attribuitur ei. ſ. eligere. Eligere enim eſt duobꝰ ꝓpoſitis alterū hoptare. duo autem ꝓponere nō eſt niſi rōnis: nō enim ꝓponuntur niſi cōferēdo ⁊ ois collatio rōnis eſt: optare autem voluntatis eſt: ergo plures actꝰ ſupponuntur per hoc ipm qd eſt eligere. ¶ Sed contra hoc eſt: ꝙ vnius potētie vnicus eſt actꝰ lib. arb. eſt potētia vna: ergo vnicū debet hēre actū. ¶ Ad hoc rident qdā dicētes: ꝙ in veritate li. ar. eſt potentia vna: ⁊ hec eadē voluntas ⁊ rō ſed habet plures actꝰ nō ex equo ſed cōiter ordinatos ſup idē dicendum. Et ad hoc adducūt plures rōnes. quarū vna eſt ꝙ ſicut ſe habet finis ad finē ſic ſe habet potētia ad potētiā. ſed verū eſt finis rōnis bonū autem finis voluntatis: ⁊ idem ſub rōne eligibilis eſt finis li. ar. Cū igitur verū ⁊ bonū ⁊ eligibile nō differūt niſi rōne ⁊ nō re videtur ꝙ rō ⁊ voluntas ⁊ libe. arbi. nō differūt re ſed rōne ſolū. ¶ Itē ſicut ſe habet verū ad cognitiuā ita ſe habet bonū ad motiuam. ſed ex cognitiōe veri ſub rōne veri nunqꝫ ſequitur motus in bonū: ergo neceſſe eſt ponē cognitionē boni aut illa: ergo eadē eſt cū cognitiua boni vel cognitiua veri. Si eadē cū cognitiua veri tūc neceſſe eſt verā cognitionē ponē. ſ. motiuā in verū que ſe magis teneat ex pte motiue in bonū: ⁊ ita erūt quatuor potētie. ſ. cognitiua veri in rōne veri: ⁊ cognitiua boni in rōne boni: ⁊ motiua in bonum in rōne boni: ⁊ motiua in verū in rōne veri. hoc autem eſt incōueniēs quia eadē rōne poneretur quīta. ſ. motiua in verū in rōne boni: ⁊ ſic multe eēnt potētie motiue: ergo relinquitur ꝙ eadē cognitiua veri ⁊ boni ⁊ motiue in bonū. ¶ Itē hoc volūt ꝓbare per fidē. fides enim eſt virtꝰ tendēs in ſummū bonū. Cū ergo ois virtꝰ ſit de perfectione voluntatis ⁊ li. ar. hoc neceſſarium eſt ꝙ voluntas ⁊ li. ar. ſunt potētie tēdētes in verū ⁊ cognitionem veri: ergo eadē eſt potētia motiua in bonū ⁊ cognitiua: ⁊ motiua in verū: ergo eadē eſt voluntas ⁊ rō ⁊ li. ar. ¶ Itē ꝓbant per diuiſionē motiuarū. motiue enim ab Aug. ⁊ Bernꝰ diuidūtur in rōnalē ⁊ cōcupiſcibilē. Cū ergo voluntas ⁊ li. ar. ſint de motiuis ⁊ nō cōtineantur ſub iraſcibili ⁊ cōcupiſcibili cōtinebūtur ſub rōnali ⁊ ſic ratio ⁊ voluntas ⁊ li. ar. ſunt vna potētia. ¶ Itē vna contrarietas eſt vniꝰ potētie: ſed virtus ⁊ vitium ſunt vna cōtrarietas: ergo vna potētia. dicitur autem a ſanctis quia ſunt in rōne ⁊ voluntate vna li. ar. vitiū ⁊ virtꝰ: ergo rō ⁊ voluntas ⁊ li. ar. ſunt vna potētia. ¶ Itē cuiꝰ eſt diſpoſitio eius eſt neceſſitas: iudiciū autem boni qd ē in rōne eſt diſpō ad motū. electio autem que eſt neceſſitas ⁊ voluntas perfecta quaſi perfectio: ergo eiuſdē potētie erit iudicare eligere ⁊ velle. ¶ Itē eiꝰ eſt facē motū cui ſit nūtiatio de motu: ſed rōni ſit nūtiatio: ergo rōnis eſt facere motū. cū igitur mouētes ſint voluntas ⁊ lib. ar. erūt eedē potētie cū rōne. ¶ Sed contra hoc eſt: quia ſi pma rō valet tūc etiā potētie motiue ſunt eedē cū apphēſiuis: ⁊ ſic itellectus practicꝰ ⁊ ſpeculatiuꝰ ⁊ voluntas ⁊ li. ar. nō faciūt niſi vnam potentiam. Similiter ſm hoc ſenſus ⁊ imaginatio ⁊ memoria ⁊ phantaſia nō ſunt niſi vna potētia: quia obiecta eorum nō differūt niſi ſm rōnem ⁊ non ſm eſſe ſiue ſm rem. Si vero 2ª rō bona eſt: tūc iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis ſūt eedē cū phantaſia. ſed quecūqꝫ vni ⁊ eidē ſunt eadē inter ſe ſūt eadē. ergo iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis ſunt idem qd falſum eſt: cū nec idem habeat obiectum nec eiuſdē rōnis ſunt. ¶ Solo. ꝓpter hoc dicimus ꝙ illa opinio falſa eſt. ſunt enim diuerſe potētie rō ⁊ voluntas ⁊ li. ar. ſicut in ꝓhabita qōne eſt demrātū. ¶ Ad pᵐ autem dicendum ꝙ Dama. loquitur de li. ar. put ſe cōuertit ſup alias potētias mouēdo illas: ⁊ hoc qualr ſit ex prehabitis eſt ḋclaratū. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ rō ⁊ voluntas nō cadūt in diffinitione li. ar. ſicut ptes eēntiales ipſiꝰ ſed ſicut ea que ſm eēm ꝑtigunt ad actū ipſiꝰ. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ li. ar. hēat in actu ſuo aliqd rōnis ⁊ aliqd voluntatis: ⁊ hoc ēt ſupra explanatū eſt. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ illa ꝓpōſicio ſe habet finis ad finem ⁊c. intelligitur de fine ſm rōnē finis ⁊ nō ſm ſubm finis. Rō enim finis facit diuerſitatē in viribꝰ aie ſicut patet in oibꝰ ſenſibilibꝰ ⁊ rōnabilibꝰ vt ꝓbat inducta iſtātia. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ eadē potētia eſt motiua in verū ⁊ cognitiua veri in rōne boni ſcꝫ rō practici vel itellectus practicꝰ. appetitiua enim pure nō eſt cognitiua: neqꝫ opꝫ ꝙ ſit cognitiua veri in rōne boni media ſicut iter cognitiuā veri ⁊ appetitiuā boni magis ſe tenens ex pte cognitiue veri ꝙ pp hoc ſit alia. ſ. motiua in verū que magis ſe tenet ex pte motiue in bonum: quia cognitiua veri in rōne boni ſufficit ad vtrūqꝫ. ſ. ad mouēdū in bonū ⁊ ad mouēdū in verū ⁊ hoc per modū cōſilij ⁊ nō per modū imperij ſicut mouet voluntas. ¶ Ad aliud dicendum: ꝙ fides eſt in rōne motiua ſicut practica: ⁊ nō in voluntate ſic ſupponebatur. Et ſi

obijcitur

Senſus dupliciter dicitur.

obijcitur ꝙ Aug⁹ dicit cetera pōt hō nolēs: credere aūt non eſt niſi volēs. ſolutū eſt p diſtōnē volūtatis ſupra poſitaʒ. Volūtas aūt vno mō motor eſt aliaꝝ viriuʒ ad ſuos act⁹ ⁊ obta: ⁊ hoc mō loquit̄ hic Aug⁹ ⁊ ſʒ ꝙ ꝯuertit ſe ad rōnē in actu ⁊ obto fidei. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū diuidunt̄ vires motiue in iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē ⁊ rōnalē ſupponunt̄ in rōnali plures vires eo ꝙ rōnalis nō noiat q rōnē ſʒ ꝙ eſt po⁰ ſpecialis ſʒ motiuā rōnalis aie: ⁊ hoc ſupra explanatū ē in qōne de diuiſiōe viriū motiuaꝝ. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ iſta ꝯrietas virtus ⁊ vitiū eſt ꝯrietas in gñe ⁊ nō in ſpe: ⁊ pp hoc ſufficit ꝙ ſbm ſuū in gñe ſit vnū lʒ in ſpe ſit diuerſuʒ. hec aūt eſt vt⁹ motiua aie qō pʒ ſi deſcēdat̄ ad ſpēs. prudentia eni vtus ē ⁊ ſiſr tēperātia: tā pbt āc ꝙ ſcti prudētiā ponūt rōne in ⁊ tēperātiā in ꝯcupiſcibili. ¶ Ad aliud dōʒ ꝙ eſt ꝙdā diſpō irranea: ⁊ ē diſpō ꝙdā itriſeca: ⁊ hoc veꝝ eſt pcipue in rōnabilib⁹ nuſꝙ in naīlibus: conſiliarius eni diſponit agētē ⁊ eſt eē ipm. appetit⁹ vo agēdi diſponit ſiē extris in agēte: ⁊ in talib⁹ nō eſt veꝝ ꝙ eiuſdē ſit diſpō ⁊ neċitas. vñ cū ſit in rōne ⁊ lib. arb. ⁊ volūtate pʒ ꝙ nō ſequit̄ ꝙ ſit eadē po⁰. ¶ Ad vltimuʒ dōm ꝙ ad hoc ꝙ ſiat motus ſufficit ꝙ faciens motum ⁊ nūtians idēntitatem habeant in ſubſtātia ⁊ ſubiecto: ⁊ nō opʒ ꝙ ſm eē ⁊ diffōnem ſint idem.

¶ Queritur de libertate eius.

Q uarto querit̄ de libertate eius. Et circa hoc querantur tria. ſ. quid ſit libertas. ⁊ cui⁹ ſit pri mo. ⁊ de diuiſione libertatis.

P rimū ꝓcedit̄ ſic. Dic̄ Anſel. de lib. arb. putatiue ꝙ additū li. ar. minuit ⁊ ſepatū auget libertatē eē libertatē vt ptē libertatꝫ ꝙſi diceret nō. ſʒ ſlexibilitas ad oppoſitos act⁹ addita li. arb. minuit libertatē ⁊ ſepata auget. ꝯ nō eſt libertas. 2⁰ ꝓbat̄ ex dicto Ber. dicētis ꝙ liberi⁹ eſt in pria ꝙ in via. ⁊ tñ ibi nō eſt ſʒ ſlexibilitatē ad oppoſitos act⁹. ¶ Preterea itētio Anſel. in illo li⁰ eſt ſpecialr reprobare hoc ꝙ qdā dixerūt libertatē eē ſlexibilē ad oppoſitos act⁹. ¶ Itē ſlexibilitas ad oppoſitos act⁹ ē ſlexibilitas in bonū ⁊ maluʒ. ſi ꝯ eſt libtas arbitrij erit rōne vtriuſꝙ poteſtas libtatis ⁊ nō rōne alteri⁹. aliter eni nō diceret̄ ſlexibilitas. ꝯ ſlexibilitas in maluʒ erit po libtatis. Sʒ qcqd in rōne potētie pficit aliqd ſi reducat̄ ad actuʒ mag̃ pficit illō. in oibus eni cōpletior eſt act⁹ ꝙ po⁰. ꝯ opus maluʒ fac̄ libertateʒ qō eſt ꝯ euāgeliū Jo. 8⁰ vbi aic̄ ariē: q facit pctm ſuus ē peccati. ¶ Preterea in fine ſcdi ſniaꝝ ꝓbat̄ ꝙ po⁰ peccādi magis eſt in po⁰ ꝙ po⁰: ſed po⁰ peccādi eſt ſlexibilitas in maliū: ergo ſlexibilitas in maluʒ nō erit po ptātis li. ar. ⁊ hoc eſt ꝯ mltos q aicūt ꝙ ſlexibilitas ad oppoſitos act⁹ ſit libtas: qō etiaʒ ꝓbat̄ ſic in laude ſancti viri dr̄ in Eccl̄iaſtico: q potuit trāſgredi ⁊ nō eſt trāſgreſſus face malū ⁊ nō fecit. po⁰ ꝯ faciēdi maluʒ ponit ptē libtatis. ¶ Iteʒ dicūt ſancti ꝙ pp hoc fecit nos de⁹ lib. ar. ne eēt coactuʒ bonū nrʒ ⁊ ita nec laude nec remuneratiōe aignuʒ. ꝯ po⁰ faciēdi bonū eēt ſepata a po⁰ faciēdi maluʒ ⁊ induceret coactionē. ſʒ qcqd remouet coactōeʒ facit libertatē. po⁰ faciēdi malū remouet coactionē. ergo ponit libertatē. ſʒ ſm diffōnē Pet. li. arb. eſt ptās faciēdi qcqd vult. qa ipſe dicit ꝙ hʒ ptātē ad ꝙs voluerit act⁹ ſe iclinare. poteſtas aūt faciēdi qō vult inenit̄ in aliꝙ in quo nō inenitur ſlexibilitas ad oppoſitos actus ſicut in ſanctis in pria ⁊ angel. ꝯ ſlexibilitas ad oppoſitos actus nō videt̄ eē libertas arbitrij. ¶ Item poteſtas faciēdi qd vult nō videt̄ inueniri in oibus in qb⁹ eſt lib. ar. ſicut in dānatis. Dicit eni Grego⁹ ꝙ ſepe ipedit̄ voluntas demonū ne tātuʒ poſſint ꝙtuʒ velint. ꝯ videt̄ ꝙ ēt ptās faciēdi qō vult ſit lib. ar. ¶ Iteʒ ptās faciendi qō vult nō videt̄ ꝯuenire niſi oī potētie. ergo ſi eſt libtas in ſolo deo erit libtas arbitrij. ¶ Si vo dicat̄ ꝙ libtas hʒ determinari ſm Anſel. p ptāte ꝯſeruandi rectitudinē pp ſe tunc nō videbit̄ in demonib⁹ eē libtas. in illis eni ipoſſitas eſt ad rectitudinē. Si dicat̄ ꝙ Anſel. ſoluit hoc p ſiīe dicens. ꝙ ad viſuʒ ꝙtuor exigant̄. ſ. ptās in vidēte: ⁊ pſētia obti: ⁊ mediuʒ adiuuās vt aer: ⁊ mediū nō ꝓhibens ſicut ꝙ paries vel aliqō aliō nō ſit mediuʒ iter videntē ⁊ viſibile. Et dic̄ ꝙ ſi deſit viſibile ⁊ vtrūꝙ medium. adhuc nihilominus remanet ptās in vidēte rectitudinē ꝙuis deſit rectitudo: remanet tñ poteſtas ꝯſeruādi eā. Sʒ hoc non videt̄ eſſe ſiīe: qa in poteſtate vidēdi eſt poſſibilitas ad actuʒ: ſed in dānatis eſt ipoſſibilitas ad actuʒ rectitudinis. ¶ Preterea in p⁰ metaphiſice hēt ꝙ dicimus hoiem liberꝫ qui cā ſui eſt tñ. ergo videt̄ ꝙ libertas deberet ſic determiari ſm rōnē iſtā. ſ. ꝙ libertas arbitrij in hoc eſt ꝙ ipʒ cā ſui eſt in actib⁹. Hoc ēt videt̄ per rōnem oppōnis que eſt iter ſeruitutē ⁊ dñiuʒ. ſeruitus eni determinat̄ per ſubeſſe. dñiuʒ aūt per ſupeſſe. ergo cūʒ libertas mediū ſit videt̄ nō debere determiari per ſubeſſe. ¶ Solo. nōʒ ꝙ lib. ar. multipl̄r determinat̄. Si eniʒ determinat̄ ad act⁹ in quos pōt p ſe ex nā ſui: tūc eſt ſlexibilitas ad oppoſitos act⁹. Si vo determinat̄ ſm nomē libertatis tūc eſt ptās faciēdi qō vult. ſicut eni hoiem dicimus eē liberꝫ qui ptāteʒ hʒ eundi ꝙ vult: ⁊ ꝙ nō detinet̄ ab aliꝙ aliō: ita lib. ar. dicimus q ptāteʒ hʒ faciēdi qō vult nō detētā ab aliquo fortiori: ⁊ hoc mō loquunt̄ phs ⁊ Dam. ⁊ Greg⁹ niceonꝰ. q aicunt nos eē dños illoꝝ actuūʒ q ſiant ex lib. ar. Si vo determinat̄ in cōparatōe ad finē ad queʒ eſt p habitū tunc libertas eſt ptās ꝯſeruādi rectitudineʒ voluntatis pp ſe ſicut dicit Anſel. ¶ Dōm ergo ad p^m. ꝙ ſlexibilitas ad oppoſitos act⁹ ſm ſui nāʒ nō minuit libtatē ſed ſm ſuuʒ actū. ⁊ ſic itelligit Anſel. q aic̄ ꝙ additū minuit. ⁊ p hoc pʒ ſolo ēt ad ſequens. ¶ Ad aliō dōm ꝙ ſlexibilitas in malū nō ſonat in puationē ⁊ ligationē. Actus eni eſt poſt potētiā rōne ⁊ nā: eo ꝙ amplior eſt puatio i actu ꝙ in po⁰: ⁊ idcirco actus minuit libtateʒ. Si vo dicat̄ ꝙ ſm hoc po⁰ etiā ponit puationē lʒ minorē ꝙ actus. Rñdēdū eſt. ꝙ po⁰ duobus modis ꝯſiderat̄. ſ. ſm cōparationē ad actuʒ: ⁊ ſm cōparationē ad oppo^m. Et p⁰ mō eſt in potētia ⁊ ſonat in priuationē. 2⁰ mō eſt eadeʒ cum po⁰ que eſt in bono eo ꝙ ois po⁰ rōnalis eſt ad oppoſita: ſed tñ addit exclusionē obligationis ad vnuʒ ſoluʒ: ⁊ ſic eſt po libtatis. ⁊ p hoc pʒ ſolo ad oia que obijciunt̄ de illa mā pter hoc ſolum ꝙ non ſlexibilis videt̄ eſſe in ſanctis in pria ⁊ in dānatis in iferno. Et ad hoc rñdendū eſt ꝙ eſt ptās in nā ⁊ eſt ptās ex habitu: ⁊ ptāteʒ in nā tā ſancti ꝙ dānati hñt ad oppoſita: ſed ſm ptātem ex habitu manēt in vno oppoſitoꝝ vt in bono vł malo. ¶ Ad hoc qō obijcit̄ ꝯ libertatē quā ponit Petrus. ſ. ꝙ lib. ar. ſit ptās faciendi qō vult. dōm ꝙ dānati hñt poteſtatē faciēdi qō volunt eo ꝙ nāʒ nō amiſerunt: ſed ꝙ nunꝙ bonuʒ volūt hoc eſt ex deprauatione habit⁹. ⁊ qō dicunt ſancti ꝙ ipedit̄ frequenter voluntas demonis ne tātuʒ poſſit ꝙtuʒ velit. itelligendum eſt de exteriorib⁹ ⁊ nō de iteriori opere volūtatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oī potētie eſt facere oia que vult ſm potentiā ifinitā. ſed po⁰ creature eſt facere oia que vult ſʒ terminū ſue ptātis. Dicit eni Dam. ꝙ lib. ar. nō eſt aliquorum niſi eoꝝ que in nrā ptāte ſunt. ¶ Ad id qō obijcit̄ ꝯ libtateʒ quā ponit Anſel. dōm ꝙ in vtute dānati ptātem hñt cōſeruādi rectitudinē ſicut ipſe dic̄ ex nā: ⁊ lʒ nunꝙ poſſit reduci ad actū nō eſt tñ ſupuacua. Remanet eni in eis pp duo. ſ. pp demōſtrationē iuſtitie puidentie. In hoc eni apparet iuſtitia pniaꝝ eo ꝙ habuerūt ptātē adhuc demōſtratam in eis que potuerunt ſtare in iuſtitia ſibi data. Aliud eſt ꝙ ex hoc magis torquent̄ vidētes ſe ꝓpria voluntate cecidiſſe ⁊ non neceſſitate coactionis alicuius. Et per hoc pʒ ſolo ad totum.

In phemio.

¶ Queritur cuius ſit potentie.

S ecundo querit̄ cuius ſit potētie. Et videt̄ ꝙ voluntatis. Dicit eniʒ Bern. ꝙ libtatē hʒ pp volūtatē: arbitriū aūt pp rōnē. ¶ Iteʒ ſupra ꝓbatū eſt ꝙ rō iʒ nō cogat̄ ex organo: tñ cogitat̄ ab obto. ſed volūtas nec ab obto nec ex organo cogit̄. ꝯ libertas pncipali⁹ eſt in voluntate. ¶ Sʒ ꝯ. vnaqueꝙ ꝓprietas eſt in illo pncipalr qō denoiat̄ a libertate: ⁊ nō ab alio po⁰ aie. ꝯ libertas pncipalr eſt in li. arb. ⁊ nō aliūde mutuata. ¶ Itē habitū eſt ſupra ꝙ ēt cūʒ rō decreuit aliqd ⁊ cum voluntas vult vel idē vel aliud qō adhuc remanet libertas penes lib. ar. ꝙ illorum duoꝝ ſequat̄. ergo vltima libertas ⁊ maxima reſidet penes lib. ar. ⁊ ſic libertas pmo mō ⁊ per ſe eſt in ipſo ⁊ per ꝯñs in alijs. ¶ Preterea querunt qdā ꝙre potius dicat̄ lib. ar. ꝙ ptās arbitraria. ¶ Solo. nōm ꝙ libtas pmo eſt in volūtate vt dicūt ſancti. Cum eni lib. ar. ſit po⁰ ꝯñs ad rōnem ⁊ voluntateʒ accipit ab eis ea que habuit in ſeipſo. ¶ Ad id qō ꝯ obijcit̄ dōʒ ꝙ lib. ar. a libtate denoiat̄ eo ꝙ cōpletur in ipſo vltimo lʒ incipiat in voluntate. ¶ Ad aliō dōm. ꝙ in vtute ꝙlitas ē penes lib. ar. ſequendi rōnē vel voluntatē. ſed iſta auctas icipit in volūtate que libtatē hʒ ſequēdi rōnem ⁊ nō ſequendi

Potētia 2ᵉ concipitur.

Poteſtas duplex.

⁊ complectur in libe. arbi. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ arbitrium nō dicit iudicium rōnis vt ſupra habitum eſt: ſꝫ ſpontaneā iclinationem ad decretū rōnis vel appetitū voluntatis: ⁊ hoc ſubſtātiale eſt lib. ar. ⁊ pp hoc ponit in nomine ei9 vt in ſbā. liberū autem potentie in hoc ꝙ ſui cauſa eſt ꝙ ſequatur rationem vel voluntatem: ⁊ hoc eſt vt proprietas ⁊ propter hoc in nomine ponitur vt adiectiuum.

¶ Queritur de diuiſione libertatis.

Tertio querit de diuiſione libertatis quā ponit Bern. in li° de lib. ar. ⁊ grā. ſ. ꝙ alia eſt libertas a peccato: ⁊ alia a coactione: ⁊ alia a miſeria. ¶ Sꝫ ꝯ. oīs diuiſio daṫ ſm vnā cōem rōnē diuiſi niſi ſit diuiſio equoci. ſed iſta diuiſio nō eſt ſic data. ģ videṫ nō eſſe bona. p° pꝫ per auctorem Boetij in li° diuiſionū. 2° pꝫ per hoc ꝙ libertas a culpa dī ſꝫ mag ⁊ minus vt dicit Bern9. libertas aūt a coactiōe. ¶ Preterea dicit Bern9. ꝙ libertas a coactiōe eſt li. ar. ⁊ libertas a culpa liberi ꝯſilij. libertas aūt a miſeria eſt libertas cōplaciti. Et ꝗrit rō iſti9 adaptatiōis eo ꝙ ꝯſiliū nō ꝓprie videṫ ptinere ad grām. ¶ Preterea ipſe dicit. ꝙ arbitrari eſt diſcernē qd liceat. ꝯſilij aūt qd expediat. cōplaciti vo expiri qd libeat. ⁊ ꝗrit rō iſti9 adaptatiōis. qd eni expediat ⁊ qd liceat idifferenter videṫ ptinē ad arbitriū ⁊ ꝯſiliū. ¶ Preterea ibidē dicit ꝙ arbitrij eſt liberū velle: ꝯſilij aūt ſape verū: cōplaciti vo plenū poſſe. ⁊ hoc mō videṫ bn̄ eſſe adaptatū: qa liberū velle hꝫ hō in grā ⁊ libertate nāe: ⁊ ſiſr verū ſape. ¶ Preterea ꝗrit de alia diuiſione ſanctorū. ſ. Aug. ⁊ aliorū q diuidūt ipm in libertatē nāe grē ⁊ glīe: quō reducaṫ ad iſtā. ¶ Preterea cū libertas grē ⁊ glīe ſint ſm mag ⁊ min9 ꝗrit q̄re libertas nāe ēt nō ſit ſm mag ⁊ min9 cum cadat in eadē diuiſiōe cum illis. ¶ Preterea ꝗrit de diuiſiōe quā dat Anſel. ſ. ꝙ libertas ꝗdā eſt accepta ⁊ ꝗdā nō. Et acceptarū libertatū ꝗdā eſt cum rectitudie et quedā nō. Et earū que ſunt cum rectitudie amiſſibili ⁊ ꝗdā nō. ¶ Solo. dōꝫ ꝙ diuiſio libertatis daṫ ſm duplicem cōparationē ipſi9. ſ. ad actum ⁊ ad ſinē. Si eni cōparaṫ ad actuꝫ tūc erit libertas a coactiōe que cāuſatur a trib9 q̄ ſupra diximus. ſ. ex eo ꝙ li. ar. nō eſt po° obligata nāe. ⁊ hoc hꝫ cōe cū rōne. ⁊ ex hoc ꝙ nō cogiṫ ab obto exteriori ad ꝯſentiendū vel nō ꝯſentiendū: ⁊ hoc hꝫ cōe cum voluntate ex hoc ꝙ nō cōpellaṫ ſeq voluntatē vel rōnē: ⁊ hoc eſt ſibi ꝓprium. Si vo cōparaṫ ad ſinē hoc ꝯtigit duob9 modis. ſ. in diſpōne ꝓpinq̄ ſini: ⁊ ſic libertas eſt a peccato. vel ſic in ſine ipſo ⁊ ſic eſt libertas a miſeria. ¶ Ad oīm ꝯ dōꝫ ꝙ libertas nō diuidiṫ vt gen9 in hec tria ſed vt ſbm in accītia: ⁊ in illa diuiſiōe nō opꝫ diuidētia eſſe eiuſdē rōnis: ſꝫ ēt diuiſum ab ipſa. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ cum dī ꝙ libertas a coactiōe eſt libertas arbitrij: arbitriū ſumiṫ ibi ꝓ illa libertate qua ſm ſuū velle liberū arbitriū pōt ſe iclinare ad voluntatē vel rōnem. cū vo dī ꝙ libertas a peccato eſt libertas a ꝯſilio. ꝯſiliū dī electio boni melioris qō eliciṫ p grāꝫ ſicꝫ pꝫ in diſſōne Aug. ſupra aſſignata. ¶ Ad aliō dōm ꝙ cuꝫ dī li. ar. eſt diſcernē qd liceat: ⁊ hoc eſt verū ſm ar. referṫ ad ſinem pp quē datum eſt. Cuꝫ vo dī. ꝙ ꝯſilij eſt vidē qd expediat hoc attribuiṫ ꝯſilio ſm ꝙ eſt de his que ſunt ad ſineꝫ. Ordinatorū eni ad ſinē alterū eſt efficaci9 ad obtinēdū ſinē: ⁊ alterū min9 efficax. Et ad hec diſcernenda daṫ grā homini. ¶ Ad aliō dōm. ꝙ liberū velle attribuiṫ libertati ꝓme pp flexibilitatem voluntatis que nō magis iclinaṫ ad vnū q̄ꝫ ad alterū. verū autē noſſe attribuiṫ libertati a peccato pp grām illuminatiōem ad itellectum veri ſm ꝙ dī in 8° Joh. ſi filius vos libauerit vere liberi eritis. plenuꝫ vo poſſe attribuiṫ libertati cōplaciti eo ꝙ per felicitatē btitudis poniṫ in maria ſui pfectione. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ diuiſio aliorū ſanctorū eadem eſt cū diuiſione Bern. libertas eni nature nihil aliud eſt q̄ꝫ libertas a coactione ſed differt in rōne nois. dī eni libertas a coactione eo ꝙ eſt cā ſui in operib9 vt ſupra dcm̄ eſt. libertas vo nature dī eo ꝙ ſequiṫ oīꝫ ſube rōnalis. ⁊ pp hoc dicit Bern. ꝙ nō eſt maior in angelo q̄ꝫ in hoīe: nec in iuſto q̄ꝫ in pctōre. libertas aūt grē ⁊ libertas a peccato omnino idem ſunt niſi ꝙ grā dicit habitum libertātem. peccatum vo dicit id a quo liberaṫ: qa qui facit peccatuꝫ ſeruus eſt peccati. ſimiſr libertas glorie ⁊ libertas a miſeria nō differunt ſm reꝫ: niſi qa miſeria noiat id a quo liberamur. ſ. effectuꝫ pene ⁊ culpe. glīa vo dicit ſtatum beatitudinis libertātis que ſm Boe° eſt ſtat9 cōgregatione oīum bonorū pfectus. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ diuiſio Anſel. daṫ ſm diuerſitatē hntiū li. ar. de9 enim hꝫ non acceptum. ſancti vo hnt acceptum cum rectitudie: inamiſſibiliter aūt viatores: peccatores aūt ſine rectitudie acceptū ⁊ recuperabiſr viatores irrecuperabiſr vo damnati.

¶ Queritur de ſtatibus liberi arbitrij.

Secundo querit de ſtatib9 li. ar. qui dicunṫ eē quatuor a ſanctis. ſ. ſtatus inocentie: ⁊ ſtatus culpe: ⁊ ſtatus grē: ⁊ ſtatus glīe. Et dicit Aug9. ꝙ in p° ſtatu li. ar. poterat peccare ⁊ nō peccare. In 2° autē ſtatu pōt peccare ⁊ non pōt non peccare dānabiliter. In 3° vo pōt peccare ⁊ nō pōt non peccare venialr. In 4° vo ſtatu non poteſt peccare. Ex hoc videṫ ꝙ li. ar. in ſtatu peccati ſit coactū ad malum. ¶ Itē in 2° ſniarū 25° diſtōne agiṫ de his ſtatib9 li. ar. in illo capīo. Et poſſunt notari in hoīe q̄tuor ſtat9 liberi ar. vbi dī ſic. Poſt pctm̄ autē reparationē grē premiṫ a cōcupiſcentia ⁊ vinciṫ ⁊ hꝫ ifirmitatem in malo ſed nō hꝫ grām in bono: ⁊ ideo poſſit peccare ⁊ nō peccare. Pōt nō peccare ēt dānabiliter: poſt reparationē vo ante cōfirmationē premiṫ a concupiſcētia ſed nō vinciṫ ⁊ hꝫ qdē infirmitatē in malo ſed grām in bono vt poſſit peccare pp libtatē ⁊ infirmitatem: ⁊ poſſit nō peccare ad mortē pp libtatē ⁊ grām adiuuātem. Ex hoc accipiṫ: ꝙ exiſs in peccato mortali nō pōt nō peccare dānabiliter. ¶ Itē Aug9 in enchei. de li. ar. male vtens hō ⁊ ſe ꝑdidit ⁊ ipm. ergo hō in peccato exiſs nō hꝫ li. ar. ſed neceſſitate cōpelliṫ ad peccādū. ¶ Item Augu9. tres ſunt libtates arbitrij. p° in qua poterat peccare ⁊ non peccare. vltima vo erit in qua poterit nō peccare ⁊ non poterit peccare. media vo in qua pōt peccare ⁊ nō pōt nō peccare ante reparationē etiā mortaliter: poſt reparationē vo ſaltē venialr. ¶ Sed cōtra hoc videṫ eſſe dcm̄ Bernardi qui dicit. ꝙ volūtas libertatē amittere non pōt. qō aūt non pōt nō eſſe: neceſſe eſt ipſum eſſe: ⁊ qō neceſſe eſt eſſe nō eſt liberū ad hoc ⁊ ad aliō. ergo ſi in ſtatu mortalis peccati li. ar. nō pōt nō peccare dānabiliter ipm amittit libertatē. ¶ Itē Bern9 in auctoritate ſupra notata dicit ꝙ libertas a coactiōe equalr ineſt iuſtis ⁊ iniuſtis ⁊ hoībus ⁊ angelis. ergo videṫ ꝙ nō neceſſe ſit dānabilr peccare illū qui eſt in mortali peccato. ¶ Iteꝫ Anſel. in libro de libertate arbitrij querit. vtrū amiſerunt libertatem arbitrij qui dicunt ſe nō poſſe reſiſtere peccato pp iportunitatem tētationis. ⁊ dicit ꝙ nō. qa dicimus nos nō poſſe facere hoc qō difficulter poſſumus nihilominus tamē ex li. ar. facimus. ¶ Item Aug9 cōtra Tullium obijcit dicentem ꝙ ſi pſcia eſt ꝙ li. ar. pit. ⁊ dicit ꝙ hoc nō ſequiṫ qa qō per li. ar. eſt futurū per voluntatē eſt futurū. qō aūt eſt voluntariuꝫ nō eſt nectium. Ex hoc accipiṫ iterū ꝙ hō in ſtatu peccati pōt nō peccare ſi vult. ¶ Itē Magr in 2° ſniarū diſ. 22° determinās ſupra iductas auctates dicit. eſt nāq̄ libertas triplex. ſ. a nectāte a pctō a miſeria. a neceſſitate ⁊ añ pctm̄ ⁊ poſt peccatū eque li. eſt ar. ſicē eni tunc cogi nō poterat ita nec mō. iō voluntas apud eū merito iudicaṫ que ſemp a neceſſitate libera eſt ⁊ nūq̄ꝫ cogi pōt. ¶ Itē ibidēꝫ Magr. vbi neceſſitas nō eſt ibi nō eſt libertas nec volūtas: ⁊ ideo nec meritūꝫ nec demeritū. ¶ Itē ibidē libertas a coactiōe in oib9 eſt tā in malis q̄ꝫ in bonis. In his vbis innuit Magr ꝙ ſi poſſent nō peccare hoīes mali pctm̄ nō iputaret eis ad penā. ¶ Preterea nos videm9 ꝙ grā nō ligat lib. ar. in bonis ita ꝙ nece ſit bn̄ facē. ģ ab oppoſitis pctm̄ nō ita corrūpit li. ar. ꝙ nece ſit male facē. ¶ Ad hoc qdā dixerūt ꝙ li. ar. dupſr accipiṫ cū grā. ſ. gratis data ⁊ cū grā gratū faciēte. Cum grā gratis data pōt nō peccare mortalr ēt in ſtatu peccati. cū grā gratum faciēte vo liberaṫ ēt a pctō etiā in quo eſt: ſꝫ ſi ſine vtraq̄ grā ſit tūc nō pōt nō peccare dānabilr. ¶ Inducūt aūt iſti ꝓ ſe illud de euāgelio Jo. ſine me nihil poteſtis facere. ⁊ illud Iſaie 26° oīa opa nr̄a operatus es in nobis dn̄e. Sed ꝙ hoc friuolū ſit ſic ꝓbaṫ. Dicit eni Aug9 in ſbabitis vbis. Qō aūt añ reparationē li. ar. nō pōt nō peccare mortalr. grā vo gratis data nō reparat. ģ nihil eſt ad ꝓpoſitū qō dicūt de grā gratiſ data. Si vo diceret ꝙ grā gratis data reparat ſm quid ⁊ non ſimpſr. ¶ Cōtra hoc eſt. ꝙ oīs hō ſm hoc eſt reparat9 ⁊ nullus eſt in ſtatu hoīs dānati de quo hic loquiṫ Aug9. ¶ Iteꝫ nec Adā cecidit a grā gratis data per pctm̄ nec dānati in inferno carēt oī grā gratis data ſm qd ⁊ nō ſimpſr: eo ꝙ dicit Dioniſi9. ꝙ data illis nūllo bona nequaq̄ꝫ mutata ſunt ſed

ſunt

ſunt integra ⁊ ſplēdidiſſima. ¶ Solo. ſine p̄iudicio melioris ſnie cum ſanctis plurib⁹ dicim⁹. ꝙ li. ar. in ſtatu moꝛtal' pec/cati nō hʒ neceſſitatē peccādi moꝛtalr: ⁊ auctoꝛitates Aug. p⁹ iductas ſoluimus cū Magiſtro in ſentētijs ꝙ itelligūtur de libertate a peccato ⁊ nō de libtate a necītate ⁊ a coactiōe ⁊ ſic reſoluēde ſunt poſt pctm̄. an̄ reparationē nō pōt nō pec/care ꝯ dānabilr: hoc eſt non pōt nō eē in pctō dānabili eo ꝙ libertatē a pctō ⁊ grāʒ amiſit. Cū vō dic̄ Aug⁹ ꝙ poſt pctm̄ trahit' ⁊ vincit' dōm ꝙ trahit' per tētationē ⁊ pōdere pecca/ti ad aliō pctm̄: ſed vicit' eo ꝙ ſua ptāte nō pōt exire de pctō perpetrato: qa hō eſt ſpūs vadēs ⁊ nō rediēs. Qd̄ vō dicit Aug⁹ ꝙ hō male vtens li. ar. ⁊ ſe amiſit. ⁊ ipm̄ exp̄ſſe expla/nat Magr̄ in ſentētijs de libtate a pctō. ⁊ dicit nō debē itel/ligi de libertate a coactione. ¶ Si vō q̄rat' in que bona lib. ar. poſſet ſine grā gratū faciēte. dōm ꝙ multiplex eſt bonum ⁊ malū. ſ. bonū in gn̄e ⁊ malum ſibi oppoſitū ⁊ bonū circūſtā/tie pex qd̄ inducit' bonū v̓tutis politice: ⁊ ipm̄ bonuʒ v̓tutis ciuilis cum ſibi oppoſito malo ⁊ poſt hec bona bonum grē ⁊ ſuū oppoſitū malū culpe. Silr ſunt multi ſtat⁹ li. ar. quoꝝ p̄/mus eſt qui ꝯſiſtit in rōne ⁊ volūtate ita ꝙ voluntas ſequat' rōnē: ⁊ ex illo oꝛdie pōt in bonuʒ in gn̄e ex defectu illi⁹ oꝛdis in malū grē. Si vō volūtas ampli⁹ ſequit' rōnē. ſ. ingruenteʒ pulchꝛū ⁊ decens in opib⁹ tūc pōt in bonū circūſtantie qd̄ ge/neratiuū eſt v̓tutis politice. pex act⁹ eni veſtitos circūſtās/tijs generat' v̓tus politica in nobis: per hūc enīʒ modū vt dicit p̄hs nati ſumus ſuſcipe v̓tutes. pp qd̄ etiā in glo. ſup Mat. iſte virtutes nāles vocant'. Si vō deficiat oꝛdo iſte tunc inci/dūt in malū circūſtantie. Sʒ in actū v̓tutis ethice nō poteſt niſi ꝯiunctū ſit habitui v̓tutis ꝯſuetudinalis ⁊ ex defectu il/lius habit⁹ icidit in malū ſibi ꝯ̄riuʒ. In bonū vō grē nō po/teſt niſi cū grā gratū faciēte: ex cui⁹ defectu icidit in malum culpe. ⁊ per hoc pʒ ſolō ad oia obta. ¶ Sʒ notāduʒ ꝙ ſancti loquunt' de q̄dā libtate: que nō eſt tacta ſupi⁹ que eſt libtas a iuſtitia de qua dic̄ Apſ̄s. Cū fui eſſetis pctī libi fuiſtis iu/ſtitie. ⁊ hec libtas ē ſimplr̄ ſeruit⁹ ⁊ ſm̄ qd̄ libtas. ſ. qa pctōꝛ volūtarie ⁊ libere dī ſuire pctō qn̄ ſe offert ad peccandum.

¶ Queritur de cōparatione eius ad lib. ar. angeli ⁊ dei.

VLtimo q̄rit' de cōparatione ei⁹ ad li. ar. angeli ⁊ dei. Uidet' aūt in deo nō eē li. ar. Supra enīʒ habituʒ eſt. ꝙ vbi eſt necītas ibi nō eſt libtas. ſʒ in deo eſt necītas bn̄ volēdi ⁊ ipoſſitas male volēdi. ḡ in deo non eſt libtas. Eadē eſt obiectio de libtate ħbit ⁊ angeloꝝ ⁊ ſcōꝝ ꝯfirmatoꝝ. et per ꝯ̄riū de diabolo ⁊ dānatis. ḡ ſi lib. arb. dī de oīb⁹ illis vi/det' ꝙ equoce dicat'. ¶ Preterea li. ar. p̄mi ſtat⁹ nō videtur differre a li. ar. ſcōi ſtat⁹. In p̄⁹ eni ſtatu potuit peccare ⁊ nō peccare in z⁹ ſilr. ¶ Solo. dōʒ ꝙ li. ar. q̄tū ad libtatē a coa/ctione hʒ duas cōparationes. vnā ad ſūam cuius eſt: ⁊ ſic in deo nō eſt acceptū. In creatura vō cōnali acceptū ⁊ nomē li. ar. p analogiā eſt cōe ad vtrūq3. Silr vō cōparat' ad actuʒ q eſt libē eligē qd̄ vult dū placuerit ſic p vnā cōnē vt dic̄ Ber nardus. ineſt oī nāe rōnali. ¶ Ad id aūt qd̄ ꝯ̄ obijcit' dōʒ ꝙ de⁹ ⁊ ꝯfirmati ſancti libere volūt qd̄ faciūt ⁊ ꝙ nō pñt male velle nō ex coactiōe que tollat lib. ar. ſʒ ex imobilitate bone/ſtatis que per nāʒ eſt in deo. In ſanctis aūt per firmationē habit⁹ eodē mō per ꝯ̄riuʒ dōm eſt de dānatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in p̄mo ſtatu libe. ar. potuit peccare ⁊ non peccare: ſʒ ſine habitu trahente in malum. In z⁹ vō ſtatu eſt cuʒ habi/tu diſponēte ad malum pp fomiteʒ. In vltimo vō ſtatu erit cum habitu affirmante in bonum.

¶ Queritur de ſyndereſi quid ſit.

COnſequenter etiam queritur de ſyndereſi qd ſit ſm̄ ſui ſubſtantiam ⁊ diffinitioneʒ. Et verū ipſam contingat peccare aliquando vel nūq̄. Et verum ipſam contingat extingui.

AD primū p̄cedit' ſic. Dicit Baſilius ſup p̄n⁹ pꝟerbioꝝ in oꝛiginali: qm̄ quidē habem⁹ qd ſit nāle quōdā aie iudiciū p qd̄ maluʒ ſegrega/mus a bonis: que virt⁹ animi hñs in ſe nālr̄ ſibi inſita ⁊ iſerta ſemia iudicādi. Si vō hmōi iuſtitie erudienit' ⁊ extollat' directū ⁊ equū te/nebit iudicij ac diſcretionis examen. Ex hoc accipiunt' tria de ſyndereſi. quoꝝ p̄mū eſt diffinitio ſyndereſis. ſ. ꝙ ipſa eſt virtus animi hñs in ſe nālr̄ ſibi inſita ⁊ iſerta ſemia iudi/candi per quā mala ſegregamus a bonis. z⁹ eſt qa ipſa eſt nāle animi iudiciū. z^m^ eſt ꝙ eſt po⁹ aie ⁊ nō habit⁹ vt qdam dixerūt. Si forte aliqs diceret ꝙ loquit' de cōne ⁊ nō de ſyn/dereſi. ꝯ̄ hoc eſt: ꝙ rō non hʒ iudiciū nāle ſʒ poti⁹ inq̄ſitiuuʒ vt ſupra determinatū eſt. ſilr rō nō hʒ nālr̄ iſerta ſemia iu/ſtitie: ſed poti⁹ acqrit ea per doctrinā prudētie ⁊ ꝯſuetudineʒ. ¶ Itē ꝙ deus ſit virt⁹ aie hʒ a btō Aug. qui dicit ꝙ vlīa iu/ris ſcripta ſunt nālr̄ in nāli iudicatoꝛio: appellās nāle iu/dicatoꝛiū ſyndereſim. cū igit' habit⁹ nō ſit niſi in po⁹ ⁊ v̓tute aie erit ſyndereſis po⁹ q̄dā aie. ¶ Itē gl. Hiero. ſup Ezech. p̄⁹. Silitudo vultus eoꝝ facies hoīs dicit pleriq3 iuxta rō/nabilitatē aie ⁊ iraſcentiā ⁊ ꝯcupiſcentiam qa iſte logicon ⁊ mimicon ⁊ ephimeticō vocat ad boſem ⁊ leonē ⁊ vitulū refe/rant cogitationē ⁊ rōnem ⁊ meditationē ⁊ ꝯſiliū: eādēq3 v̓tu/tē ⁊ ſapientiā in cerebri arce ponentes. feritatē vō ⁊ iracun/diā atq3 violentiā in leone que ꝯſtat in felle. libidineʒ luxu/riā ⁊ oīum voluptatū cupidinē in vitulo qui terre opib⁹ he/ret que eſt in iecoꝛe. 4^m^ ſupra hoc ⁊ extra hec tria ponunt quā greci vocāt ſyndereſim: que ſcintilla ꝯſcie in Caym q̄ʒ nō extinguit' qa victi vel ꝯiuncti voluptatibus vel furoꝛe: ⁊ ipſa interdū cōnis decepti ſilitudine nos peccare ſentimus ⁊ quā p̄prie agie qcqd deputāt nō ſe miſcenē trib⁹ ſʒ ipſa ex/rātia corrigentē. Ex iſta glo. q̄tuoꝛ accipiunt' circa ſyndere/ſim. quoꝝ p̄^m^ eſt. ꝙ ipſa eſt v̓tus aie cōdiuiſa rōnali ⁊ iraſci/bili ⁊ ꝯcupiſcibili: ita ꝙ per rōnalē ſupponit' cognitio ⁊ mēs ⁊ ꝯſiliū ⁊ ſapientia. per iraſcibilē aūt ſupponit' feritas ⁊ ira/cūdia ⁊ violētia. per ꝯcupiſcibilē vō ſupponit' libido luxuria ⁊ oīum voluptatū cupido. per hoc igit' habem⁹ in quo genē ſit ſyndereſis: qa in gn̄e potentie aie. z^m^ eſt. ꝙ ſyndereſis eſt ſcintilla ꝯſcie: ⁊ qa ſcintilla ſemper micat ex igne ſibi nālr̄ ꝯiuncto. ex hoc habet' ꝙ illa po⁹ nō eſt ſine ſuo habitu ſicut prius dcm̄ eſt in auctoꝛitate Baſilij ſupra poſita. z^m^ ē ꝙ ipa ſola inter q̄tuoꝛ eſt ſine oꝛgano per oēm modū ex eo ꝙ cō po/nit' in arce cerebri. iraſcibilis vō in felle. ꝯcupiſcibilis auteʒ in iecoꝛe: iſta vō extra hoc eſt ſupra hoc. 4^m^ eſt ꝙ ipa nō eſt potentia per aliquē modū mixta ceteris moꝛtalis virib⁹ aie ſed errata corrigēs in eis. ¶ Ad hoc vō ꝙ ſit po⁹ aie qd̄ eſt p̄mū iter q̄tuoꝛ iducit' aliō v̓buʒ Hiero. ibidē ſic. ſyndere/ſis eſt ſpūs qui iterpellat p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. nemo enīʒ ſcit ea que hoīs ſunt niſi ſpūs qui eſt in eo. vnde Paulus. Integer ſpūs vr̄ ⁊ aia ⁊ coꝛp⁹ ꝯſeruet' ſine querela. ꝯſtat aūt ꝙ ſpūs iſte vis aie eſt. ¶ Itē q̄daʒ vis eſt in nobis ſemp diſtoꝛta ⁊ ad malū iclinata ſicut ſenſibilitas. ḡ per op/poſitum id qd̄ ſemp eſt in bonū iclinās ⁊ remunerās a ma/lo erit etiā q̄dā vis aie. hoc autē eſt ſyndereſis. ḡ erit q̄dam vis aie. ¶ Iteʒ ex pte theoꝛici itellcͣus qdā eſt itellcͣus ſemper in actu ⁊ ſemp agēs qui dī itellcͣs agēs vt dcm̄ eſt ſupra. ⁊ eſt reſpectu veri ſcibilis. ḡ ex pte motiuaꝝ a ſili dʒ eē q̄daʒ vis aie que ſit ſemp in actu reſpectu boni opabilis. hec aūt non eſt cō cū illa qnq3 decipiat'. ḡ erit ſyndereſis que eſt ſupra ra/tionē. Si pp hoc ꝯcedat' ꝙ eſt vis aie. ¶ Cōtra. ſyndereſis ſʒ ſuū nomē ſonat heſionē q̄dā per ſciam boni ⁊ mali. cōponit' eni ex greca p̄pōne ſyn ⁊ hereſis qd̄ ideʒ eſt qd̄ opio vel ſcia herēs in aliq̄ p rōnē. ḡ ſm̄ ſuū nomen dic̄ habitū poti⁹ q̄ po/tentiā. ¶ Itē id qd̄ iclinat in malū ſemp eſt habit⁹ qd̄ dī fo/mes. ḡ per oppo^m^ id qd̄ iclinat in bonū ſemp eſt habit⁹ op/poſit⁹ illi. Cū igit' hoc ſit ſyndereſis: ſyndereſis erit habit⁹. ¶ Itē volūtatē deliberatiuā que eſt in li. ar. duo circūſtant. Unū ex pte iferioꝛi iclinās ad malüʒ qd̄ eſt fomes. Alteruʒ ex parte ſupioꝛi adiuuās ad bonuʒ qd̄ eſt ſyndereſis. Cum igit' nihil adiuuet ⁊ deprimat potentiā niſi habit⁹ ſyndere/ſis erit. ¶ Si pp hoc dicat'. ꝙ ſine dubio ſyndereſis dic̄ po/tentiā cū habitu tunc q̄rit' vtruʒ dicat vnā vel plures vl' ali/qd ꝯiunctū plurib⁹ potētijs. videt' eni ꝙ ſit idē cuʒ itellcͣu pra/ctico. ſupra eni habituʒ eſt a dicto p̄hi ꝙ intellcͣus practicus ſemp eſt rectus. Cū igit' hoc attribuat' ſyndereſi ⁊ queculq3 ſunt eadē etiaʒ ſūa videt' ſyndereſis idem eſſe qd̄ itellectus practicus. ¶ Iteʒ a p̄hi ex pte rōnis non ponit' vis motiua in bonuʒ per modū cognitionis vel iudicij niſi itellect⁹ pra/cticus ⁊ rō practica. cum igit' talis vis aie ſit ſyndereſis erit ſyndereſis eadē vis cū rōne vel itellectu practico. ¶ Itē ideʒ ſup illud v̓bū Apſ̄i ad Theſ. p̄⁹. Integer ſpūs vr̄ ⁊ aia ⁊c. ex/ponit de ſyndereſi. ⁊ ibideʒ dicit glo. ꝙ ſpūs ponit' p rōne. ḡ ſyndereſis eſt rō. ¶ Item ibidē glo. dicit ꝙ Apſ̄us in p̄dicto

verbo tria ponit: ſpūꝫ ⁊ aīam ⁊ corpus: illud. ſ. quo intelligimus: ⁊ illud quo viuimus: ⁊ illud quo viſibiles ⁊ ɔtrectabiles ſumus. Synderesis eſt id quo itelligimus ſed id quo intellectus eſt itellectus. ergo ſynderesis eſt itellus. ¶ Itē cōiter dī ꝙ ſynderesis ſignatur per illū nuntiuꝫ Job qui ſolus euaſit vt dāna nūtiaret. ⁊ ibi dicit Grego⁹ ꝙ vnus fugit. i. diſcretio rōnis ad aīam redit que amiſſa nuntiat: vt q̄ hoc cupata mens pdidit afflicta accipiat. ergo ſynderesis que reſūtiat mala videt̃ eſſe rō. ¶ Itē ſancti enumerātes vires motiuas aīe nō ponūt niſi tres: iraſcibilē cōcupiſcibilē ⁊ rōnalē. ergo videt̃ ꝙ ſynderesis. ſi eſt vis motiua ⁊ nō ɔtinet̃ ſub ɔcupiſcibili ⁊ iraſcibili ꝙ ɔtineat̃ ſub rōne. Q̄d ſi cōcedat̃. ꝫ. Habituꝫ eſt in auc̄te Jo. ꝙ ſynderesis eſt extra ⁊ ſupra eas ⁊ nō miſcet ſe trib⁹. ſ. errata corrigit in eis. ergo ſynderesis nō ē rō nec itellus. ¶ Preterea videt̃ ꝙ ſynderesis ſit nō potentia vna ſꝫ plures. non eni eiuſdē potētie eſt appetere ⁊ iudicare. ſynderesis aūt iudicat de faciēdo ⁊ appetit etiā bonū: ergo nō videt̃ eſſe po⁹ vna. ¶ Itē ſynderesis iſurgit ꝫ maluꝫ q̄d videt̃ eſſe iraſcibilis. cuꝫ ḡ non ſit eiuſdē potētie iſurgere appetē ⁊ iudicare nō videt̃ ſynderesis eſſe po⁹ vna ſed tres. ¶ Preterea videt̃ ꝙ ſynderesis ſit q̄d ā ɔiunctū oib⁹ virib⁹ ſupiorib⁹ aīe. Cuꝫ eni hō per pctīn corruptus fuit in nālib⁹ nō adeo fuit corrupt⁹ ꝙ nihil remaneret itegrū. ḡ in ſingulis virib⁹ aliqd manet rectū q̄d in iudicādo ⁊ appetendo ɔcordat rectitudini prime in qua creatus eſt hō: ⁊ hmōi eiuſdē eſt murmurare ꝫ omne nō rectū. cuꝫ ḡ hoc ſit officiū ſynderesis in hoīe. ſynderesis eſt rectitudo manēs in ſingulis virib⁹ ɔcordās rectitudini p̄me. ¶ Iuxta hoc ēt q̄rit̃ q̄re nullus ph̄oꝝ poſuit ſynderesim inter potētias aīe motiuas cū multi ſctōꝝ poſuerūt eā. ¶ Solo. ſine p̄iudicio dico ꝙ ſynderesis eſt ſpālis vis aīe i qua ſꝫ Aug⁹ v̄lia iuris deſcripta ſunt: ſicut eniꝫ in ſpeculatiuis ſunt p̄n⁹ ⁊ dignitates: que non addiſcit hō: ſed ſunt in ipo nāliter ⁊ iuuāt ipſū ad ſpeculationē veri: ita ex pte opabiliū q̄dā ſunt v̄lia dirigentia in ope per que itellus practicus iuuat̃ ad diſcretionē turpis ⁊ honeſti in morib⁹ que nō diſcit hō. ſꝫ ſm̄ Hiero⁹ ē lex nālis ſcripta in ſpū humano. Et dicunt̃ ab Aug̃ v̄lia iuris ſicut eſt nō eē fornicādū ⁊ nō eē occidendū ⁊ afflicto eē cōpatiendꝫ ⁊ hmōi ⁊ ſbm̄ illoꝝ ſynderesis eſt. ⁊ pp hoc ab Aug̃ vocat̃ nāle iudicatoriꝫ: a grecis ēt ſynderesis eo ꝙ coheret iudicio ifallibili v̄li circa que nō eſt deceptio. ⁊ etiaꝫ dꝫ ſignari per aqlā in Ezechiele: eo ꝙ alta ɔſpicit que ɔcordāt iuſtitie diuine: ſꝫ nō applicat ea ad ptīcularia: q̄ hoc eſt offīm rōnis ſicut in ſpeculatiuis itellus eſt p̄ncipioꝝ: ſed ordo p̄ncipioꝝ in ſrīſis ad iferēdū eſt rōnis: ſcia vō ɔnis. ¶ Dōm ergo ad p̄mū ꝙ in v̄itate ſynderesis vis aīe eſt. ſꝫ notabile eſt q̄d dīc Baſili⁹ ꝙ in ipſa iſerta ſunt ſemina iuſtitie ⁊ v̄lia iuris nālia: ⁊ ꝙ ſemp erit recta ſi hmōi iuſtitie hoc eſt potētie exēntia excolat̃: q̄ opꝫ v̄lia iuris per ius poſitiuꝫ applicari ad ptīcularia. ius eni poſitiuū a rōne circa ptīculares caſus eſt inuētuꝫ: ⁊ p hoc pꝫ ſolō ēt ad ſequens. ¶ Ad auc̄tem autem Hiero. dōm ꝙ in v̄itate ſynderesis eſt vis cuꝫ habitu p̄ncipioꝝ iuris nālis ſed dī ſcintilla ɔſcie: eo ꝙ ɔſcia ſequitur ex ſynderesi ⁊ rōne ⁊ ex pte ſynderesis nunq̄ hꝫ errorē iꝫ ex pte rōnis qn̄q̄ decipiat̃: ⁊ hoc īfra in q̄ōne de ɔſcia mag̃ explanabit̃. Q̄d āt Hiero⁹ dicit rōnē ⁊ ſapiaꝫ eſſe in arce cerebri nō eſt ita itelligendū ꝙ ſit ibi rō ſicut in organo: ſꝫ eo modo quo ſupra dcm̄ eſt. ſ. ꝙ po⁹ a qua abſtrahit̃ rō ibi ſita eſt hoc eſt imagiatio ⁊ ph̄āt aſia. Silr̃ ꝙ ɔcupiſcibilē ponit in iecore nō pp hoc dī ꝙ iecur ſit organuꝫ ɔcupiſcibilis potētie ipe rātis: ſed q̄ cōplexio iecoris facit ad cōplemētū appetit⁹ in actu. eſt eni iecur calidū ⁊ humidū. Calidū aūt mouet appetituꝫ trahēdo: humidū v̄o recipiēdo. Silr̃ iraſcibilis potentia nō eſt in felle tāq̄ in organo ſed cōplexio fellis pficit iraꝫ pp calidū ⁊ ſiccū. pp q̄d a Dam̄. dī ineſſe euaporatio fellis. Calidū eni multū mouet ſpm̄ ⁊ ſanguinē. ⁊ ſiccū fortiter tenet ſpēm moleſtātis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſynderesis dī ſpūs ɔtra ſpūs dī purius aīe ⁊ ſupius ꝙ cōſiderat opabilia. ſpūs aūt in alijs ſignationib⁹ accipit̃ vt ſupra in q̄ōne de imaginatione eſt explanatū. ¶ Ad id q̄d obijcit̃ ꝙ ſynderesis eſt habitus. dōm ꝙ nō eſt ſimplex habit⁹ ſed noiat potētiā cū habitu: vt dcm̄ eſt: ⁊ per hoc pꝫ ſolō ad tria obīta de habitu: ſꝫ eni potētia de ſe nō iuuet potētiā vel iclinet ad bonū: tn̄ po⁹ cum habitu iuuat ⁊ iclinat. ¶ Ad id q̄d q̄rit̃ vtruꝫ ſynderesis ſit idem q̄d intellectus vel rō. dōm ꝙ intellectus accipit̃ duob⁹ modis. ſ. gn̄aliter ⁊ ſpecialiter. gn̄aliter p oī vi aīe rationalis que mouet cū cognitione ⁊ ſic ſynderesis eſt ps ei⁹. ſpecialr̃ aūt diuidit̃ ꝫ rōnē ⁊ ſynderesim ita ꝙ ſynderesis eſt principioꝝ iuriuꝫ. rō v̄o eſt etiā de partib⁹ ſed cū collatione: ⁊ intellectus eſt ſine collatione. Silr̃ rō gn̄aliter accepta accipit̃ pro omni vi mouēte cū cognitione a ſanctis. ſed ſpāliter ſumit̃ ab Aug̃ qui diuidit ipſaꝫ in portionē ſupiorē ⁊ inferiorē ſm̄ diuerſitatē ſapie ⁊ ſcie vt ſupra dcm̄ eſt. p⁹ v̄o mō cōprehendit̃ ſub rōne ſynderesis ⁊ ſcd̄o mō non: per hoc pꝫ ſolō ad oīa illa que obijciuntur de itellectu ⁊ rōne. ¶ Ad id q̄d vlteri⁹ q̄rit̃ vtrū ſynderesis ſit po⁹ vna vel plures. Rn̄dendū ꝙ eſt vna: lꝫ eniꝫ ipſa appetat bonū q̄d iudicat: tn̄ q̄ iudicium eius eſt in v̄li ſemp appetit⁹ eius nō erit determinatus ⁊ ꝙ remurmuret malo hoc erit per modū ſentētiantis ⁊ nō per modū iſurgētis vel ire. nulla eni vis motiua ſine appetitu eſt pp q̄d ēt dicit ph̄s ꝙ itellectus mouet tn̄q̄ū eſt appetitus q̄dā ⁊ per appetitū: ſed ille appetit⁹ nō eſt ſpecialis vis aliq̄: ſed paſſio gn̄alis oium motiuaꝝ. ¶ Ad aliū dōm ꝙ iraſcibilis eſt iſurgere cōtra malum ſub determinata rōne mali: ⁊ per modū mouētis mēbra ad repellēduꝫ q̄d nō ɔuenit ſynderesi ſicut iā dcm̄ eſt. ¶ Ad id q̄d q̄rit̃ vlteri⁹ vtrum ſynderesis ſit q̄dāꝫ ɔiunctū oib⁹ virib⁹. dōm ꝙ nō: lꝫ eni non oēs vires ſunt corrupte in totū: tn̄ corruptuꝫ ab integro eſt adeo diſtictū ꝙ corruptio ſit p̄n⁹ peccati ⁊ act⁹ ſine integro: q̄ corruptio nulli⁹ p̄t eē p̄n⁹ effectiuū: vn̄ efficiēs in actu ē po⁹ nō pfecta vel cū corruptiōe: ⁊ pp hoc ſynderesis ē ſpālis ps aīe mag̃ iter ceteras elōgata a corruptiōe fomitꝫ pp quā elōgatōeꝫ a corruptiōe ſi p̄t vici. Sūt tn̄ q̄dā q dicūt ꝙ ſynderesis ē ps rectitudis p̄me i oib⁹ virib⁹. ¶ Ad id q̄d vlterius q̄rit̃ q̄re ph̄i nō fecerūt mētionē de ſynderesi. dōm ꝙ ph̄i diſtiguūt potētias ſm̄ obīta gn̄alia: ⁊ ſi ɔſiderāt opabilia ſaciunt hoc ſm̄ rōnē iuris humani. ſancti aūt ſpāli⁹ diſtinguunt ſm̄ ius diuinū ⁊ humanuꝫ: ⁊ ſm̄ p̄n⁹ iurib⁹ ⁊ ptīcularis iuuēta. ⁊ ideo ſancti ponūt ſynderesim ad principia ⁊ portionē ſuperiorē rōnis que inhereſcit iuſtitie diuine cōtēplande ſm̄ rōnes eternas quaꝝ neutrū ponunt ph̄i.

¶ Utrum ſynderesim contingat peccare ⁊ errare.

SEcundo querit̃ Utrum ſynderesim ɔtingat peccare ⁊ errare. Et videt̃ ꝙ ſic. q̄ dicit gloſa ſup Ezechielē loquēs de ſynderesi. hāc tn̄ cōſciam ſicut in p̄uerbijs dī. ipius cum in p̄fundꝫ peccati venerit ɔtēnet ſepe p̄cipitari. videmus ⁊ ſuum locū amittere cū q̄dā ſine pudore peccare videant̃: q̄bus merito dī frons meretricis facta eſt tibi noluiſti erubeſcere. Cū igit̃ nō p̄cipitet̃ nec ſuuꝫ locum amittat niſi per pctīn ⁊ errorē videt̃ ſynderesis qn̄q̄ cōſentire peccato. ¶ Itē hō ſm̄ ſe totuꝫ ɔdēnat̃ in inferno. ergo videt̃ ꝙ ſm̄ ſe totū peccet: q̄ ſi ſm̄ aliq̄ ptē nō peccaret iniuſte ageret̃ cuꝫ illa ſi ſm̄ illā ɔdēnaret̃ hō. ergo ⁊ ſm̄ ſynderesim peccat. ¶ Iteꝫ ſynderesis eſt po⁹ rōnalis aīe. ergo eſt ad oppoſita. ergo qn̄q̄ pōt ferri in vnū ⁊ qn̄q̄ in alteꝝ. ¶ Item hō ſm̄ totū corruptus fuit a pctō. ergo ⁊ ſm̄ ſynderesiꝫ. ergo videt̃ ꝙ ſynderesis qn̄q̄ inquinet̃ ſm̄ corruptionē. ¶ Sꝫ cōtra. dicit Baſilius in auc̄te ſupra inducta ꝙ nāle animi iudiciuꝫ velut in quodā tribunali mētis nr̄e reſidēs que laudabilia ſunt amplectit̃: que v̄o turpia vitia cōdēnat. Quicquid v̄o ſemp ɔdēnat turpe nunq̄ ɔſentit peccato. ¶ Item Chryſo⁹ in 14⁹ homelia ſup Jo⁹. Cōſciētie iudiciū icorruptibile nobis ipoſuiſſe eū qui nos fecit gr̄e fuit maxime ⁊ clemētiſſime ineffabilis. Iudiciū autē ɔſcientie incorruptibile eſt iudicium ſynderesis eo ꝙ ſynderesis conſciētie ſcintilla dicit̃. ergo ſynderesis non corrumpit̃ pp pctīn. ¶ Preterea habitū eſt in auctoritate ſupra iducta a Hiero⁹ ꝙ hec errata corrigit ⁊ in alijs nō ſe imiſcet. ſi ergo offīm ei⁹ eſt errata corrigere ſemper nūq̄ videbit̃ peccato ɔſentire. ¶ Itē habet̃ per auctoritatē Gregorij ſupra inductā qui dicit ꝙ ſuum officiū eſt dānuꝫ annūtiare. Sed ſi hoc concedat̃ videbit̃ manifeſta iſtātia in hereticis ⁊ paganis ⁊ iudeis qui ſine remorſu ɔſciētie pro defenſione erroris ſui exponunt ſe periculo: pp̄ter q̄d videt̃ in eis ſynderesis errori conſentire. ¶ Solo. ɔſentiendo ſanctis dicimus ꝙ ſynderesis nūq̄ errat: cuius cauſa eſt q̄ ipſa non eſt niſi circa v̄ilia principia ⁊ nāliter nobis inſerta circa que non pōt eſſe error. ſicut vbi

3. de aīa. t. cō. 50. ⁊ infra.

Synderesis circa p̄n⁹ v̄lia nobis nāl̄r inſerta v̄ſat̃ circa que nō ē error.

tur vbi gr̄a non eſſe fornicādum non eſt occidēdum: ſed ratio que eſt ſub ſynderesi rōferre habet vniuſe ad particulare: ⁊ videre vtrū; hoc ſit fornicatio vel homicidiū;: ⁊ qa circa particularia eſt error maximus ꝓpter hoc rō frequenter decipitur. ¶ Ad primū ergo dicēdū; ꝙ ſynderesis non ꝑcipitatur in ſe ſed in inferiori: hoc eſt in rōne que ſuum vle iudiciūm per collationē; ad particulare trahit ad actū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ homo dānatur ꝓpter peccatū; ⁊ nō ꝓpter potentiam peccādi. actus aūt eſt totius hōis ſicut dicit ph̄us ⁊ Dama⁹. ⁊ ꝓpter hoc totus ɔdēnatur lʒ quedā eius potentia peccato remurmuret. ¶ Ad aliud dōm ꝙ homo ſm totum corruptus eſt a peccato ſed nō equalr̄. Corruptio enī; eſt in qbuſdā; ſm victoriā vel in ſenſualitate;: ⁊ in qbuſdā debilius ita ꝙ ſemp vincit vt in ſynderesi que ſemp eſt recta: ⁊ in qbuſdā medio mō vt in ratione que quādoq; eſt recta ⁊ quādoq; non recta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lʒ potentia rōnalis aīe ſit ad oppoſita: non tñ eſt ꝓpter oppoſita ſicut propter finē: ſed ꝓpter vnū; oppoſitoꝝ: ⁊ niſi erraret ſemp deueniret in illud: ſynderesis autē nūq̄ errat vt patet ex ꝑncipijs poſitis. ¶ Ad vltimum dōm ꝙ in hereticis ⁊ alijs infidelibus ſynderesis non errat ſed ratio: qđ patet. cum enim ſynderesis non ſit niſi principioꝝ cōium ipſa non dicet niſi fidem eſſe defendēdam ⁊ vitam exponēdam pro fide ⁊ iuſticia: ſed non diſtinguit vtrū; hoc vel illud ſit fides vel iuſticia: ⁊ ꝓpter hoc nō errat: qa principia illa veriſſima ſunt ratio que dicit hoc vel illud eē fidem qđ eſt error ⁊ hoc vel illud eſſe iuſticiam ꝙ iniuſticia eſt errat ⁊ decipitur: ⁊ qa certum ſupponit ratio nō ſequitur remorſus conſcientie.

¶ Utrum ſynderesis in aliquibus extinguatur.

Tertio querit̄ Utrū; ſynderesis in aliqb⁹ extinguat̄. Et videt̄ ꝙ non. Dicit enī; Hiero⁹ in auctoritate ſupra inducta ꝙ nec in Caym poterat extingui. ¶ Itē de dānatis in inferno dicit̄ vltimo Iſaie. Uermis eoꝝ non morietur: ⁊ vermis eſt vermis ɔſciētie remordēs ex rectitudine ſynderesis. ¶ Ite; Dionyſi⁹ data eis nālia bona neq̄q̄ eē mutata eē dicimus ſed ſunt integra ⁊ ſplēdidiſſima. Cū igit̄ ſynderesis ſit de nālibus bonis: videt̄ ꝙ integra ſit in dānatis ⁊ ſplēdidiſſima. Si igit̄ forte dicat̄: ꝙ eadem rō eſt de libero arbitrio ⁊ volūtate: que tñ ꝑuerſe ſunt in dānatis patet: ꝙ hoc non verum per ſupra dicta ⁊ in ſynderesi eſt habitus nālis qui ſemper perficit potētia; ad recte iudicādum. ¶ Item dicit Bern⁹ ꝙ vermis īferni ſemel iniectus ita valide infigit dentes ꝙ non poteſt vnq̄ auelli. vermis aūt ille eſt morſus ſynderesis de pctō perpetrato. ḡ ſynderesis manet etiam in dānatis. ¶ Sed cōtra. 2⁰ Hieremie dicit̄ filij mēphios ⁊ taphenos rōſtuprauerunt te vſq; ad verticē. vbi dicit gloſa ꝙ malignus ſpūs in membris inferioribus vſq; ad verticem pertingit quādo caſtā celſitudinem mentis diffidētie moribus corrūpit. Caſta aūt celſitudo mentis eſt celſitudo ſynderesis. ergo ſynderesis corrūpit̄ diffidentie morbo ⁊ ita extinguit̄. ¶ Item fomes ⁊ ſynderesis per inclinationes ſuas habēt ſe modo oppoſito: ſed inclinatio fomitis in aliquo hōie in toto eſt extincta ſicut in beata virgine. ergo inclinatio ſynderesis in aliquo hōie per peccatū ex toto poteſt extingui ſicut in antichriſto qui erit peſſimus hōium. ¶ Preterea ad qđ maneret in dānatis cū nō poſſet retrahere a mala volūtate vel a pena. ¶ Solo. qdā; ante nos dixerūt ad hoc ꝙ duplex eſt bonum. ſ. nature ⁊ gratie. ⁊ duplex eſt malū. ſ. pene ⁊ culpe. ⁊ cum ſynderesis iclinet ad bonū ⁊ retrahit a malo dicūt ꝙ in dānatis nō iclinat ad bonū gratie. bonū aūt nature ɔſideratur duobus modis. ſ. in ſe: ⁊ ſic appetūt bonū; nature dānati ⁊ in comparatione ad peruerſam volūtatem ⁊ ſic non appetūt ſed poſt peruerſam volūtatem ⁊ quo ad hoc dicūt ſynderesim extingui. Silr̄ dānati appetunt peccare ⁊ ſic iterum extinguit̄. pena vō conſideratur dupl̄r. ſ. in cōparatione ad culpam vel in ſe ⁊ pmo mō appetunt eā. Dicunt enim ꝙ potius volunt eſſe in penis cū culpa ⁊ peccato q̄ ſine penis ⁊ ſine culpa: ⁊ ſic iterum extinguit̄. Si vō ɔſideratur pena in ſe ⁊ ſic nō appetunt ea; ſed ſine preiudicio dicimus ꝙ iſte appetit⁹ ꝑuerſe volūtatis eſt qui eſt in libero arbitrio. appetitus autē ſynderesis ſemp eſt rectus ⁊ in dānatis ⁊ viuis: ⁊ eſt remordēs de malo cōmiſſo ⁊ bono omiſſo. Et pp hoc dī vermis mordēs vel rodens dānatos. ¶ Ad pmū aūt qđ ɔtra obijcit̄ dōm ꝙ celſitudo mentis dicit̄ lumen fidei in excellētia rationis: ⁊ hoc eſt qđ dicit gloſa diffidētie morbo: hoc eſt infidelitatis per quam fides corrumpitur. ¶ Ad aliud dōm ꝙ gr̄a amplioris potētie eſt peccatū: ⁊ pp hoc lʒ fomes extinguat̄ per gr̄a; in aliquo: tñ nō ꝓpter hoc neceſſariū eſt ꝙ ſynderesis extinguat̄ per peccatū. ¶ Ad vltimum dōm ꝙ remanet in dānatis ad maius tormētū. nō enī paruus pena eſt corroſio vmis: hoc enī facit impios intra ſemetipſos gemere ⁊ ſerā penitētiā facere ſic habet̄ 5⁰ Sapiētie. ꝙ turbabunt̄ impij timore horribili ⁊ mirabunt̄ in ſubitatione inſperate ſalutis bonoꝝ gemētes pre anguſtia ſpūs dicēt intra ſe. hi ſunt quos aliqū habuim⁹ in deriſum ⁊ in ſilitudinē iproperij nos īſenſati vitā illoꝝ eſtimabamus inſaniā: ⁊ finem illoꝝ ſine honore. Manet ēt ad hoc ꝙ ɔtietas ſit iter ipos dū ꝑuerſa volūtas illi ex. trāſcēdo ɔ appetitū ſynderesis cōſentit malo.

¶ Queritur quid ſit conſcientia.

Deinde queritur de conſcientia. Et querūtur tria. ſ. quid ſit conſcientia. Et vtrū ipſa ſit recta vel poſſit eſſe non recta. Et vtrum extingui poſſit in aliquo.

Ad primū ꝓceditur ſic. Actus ſunt ꝑmi potencijs ſm rōnem. dictare aūt aliqđ faciēdu; vel nō faciēdū eſt actus rōnis vt prius habitu; ē: cum ergo ille idē actus ſit ɔſcie videbit̄ ɔſcientia eē rō. ¶ Preterea ɔſcientia per ſuū nomē ponit ſciam: ſed oīs ſcia eſt in rōne. ergo conſcientia vel erit rō vel rōnis. ¶ Itē aliquē dicimus eē rōſciū qui ſcit aliqđ nobiſcū. ergo videt̄ ɔſcientia eſſe ſcia alicuius cum ſocietate alterius qđ falſum eſt cu; ɔſcia ſupponat ſecretum cordis. ¶ Preterea videt̄ ɔſcia nō eſſe potētia vel habitus ſed actus. Cū enī dicimus ꝙ remordet nos ɔſcia nō intelligimus de habitu vel de potētia ſed de actu. cū aūt hic actus ſit memorie vt videt̄ Eccliaſtici 7⁰. ſcit ɔſcia tua qa tu crebro maledixiſti. ¶ Preterea ɔſcia videt̄ eē fides. dicit̄ in 13⁰ ad Romanos. omne qđ nō eſt ex fide pctm̄ eſt. vbi dicit glo. qcqđ eſt contra ɔſciam ⁊c̄. ¶ Item videt̄ ꝙ ſit ſpes ꝑ⁰ ad Thimo^m. ſup illud. finis precepti eſt charitas de corde puro ⁊ ɔſcia bona. glo. i. ſpe. ¶ Preterea Dama⁹ dicit ꝙ ɔſcia eſt lex noſtri intellectus. lex autem intellectus eſt habitus intellectus. ¶ Iuxta hoc queritur qūo ſynderesis ſcintilla ɔſcientie potius dicat̄ q̄ rō: cum ɔſciencia iuuet̄ ex ſynderesi ⁊ rōne. ¶ Preterea cū oīs nr̄a ſciētia ſumatur ex phātaſmatib⁹ vt prius eſt habitū videbit̄ potius ꝙ phantaſmata ſint ſcintille ɔſcie potius q̄ ſynderesis. ¶ Solo. dicimus ꝙ ɔſcia ɔcluſio eſt rōnis practice ex duabus ꝑmiſſis: quaꝝ maior eſt ſynderesis ⁊ minor ratiōis qđ ſic pʒ. Querit̄ ab aliq̄ q̄re ɔſcia ſibi dictet hoc eē faciēdū. ⁊ rñdebit ꝙ hoc eſt bonum. ⁊ querit̄ vlterius q̄re ꝓpter hoc ſit faciendū qa bonū: ⁊ reſpōdebit qiā omne bonum: ⁊ iſte qōnes ponūt talem ſyllm omne bonū faciēdū hoc eſt bonū. ergo hoc eſt faciendū. Maior autē iſti⁹ ſyllogiſmi eſt ſynderesis cui⁹ eſt iclinare in bonum per vles rōnes boni. Minor vō eſt rōnis cuius eſt rōferre particulare ad vle. concluſio autem eſt cōſcientie qđ ſic ꝓbat̄. Ab oīb⁹ cōiter ſupponitur ꝙ ɔſcientia aggrauat vel excuſat in toto vel in parte. Inter tres autē act⁹ prehabitos primus non attingit actum particularem ſiue opus meritorium vel demeritorium hoc vel illud. ſcdˢ aūt qui rationis eſt non eſt de faciendo ſed de rōne faciēdi. cu; enim dicit ꝙ hoc eſt bonum rōnē dicit faciendi: ſed nec adhuc iperat faciēdum vel non faciēdu;. ſed quādo īfert p modum ſentētie hoc eſſe faciēdum vel nō faciēdu; tūc excuſat ſi ſequit̄ in illo opere vel excuſat ſi nō ſequit̄. ¶ Dicendum ergo ad ꝑmū ꝙ actus ɔſcientie eſt actus rōnis ſed ɔſequēs ex alio actu ꝑcedente: ⁊ ex hoc pʒ ſolo ad ſequēs. ¶ Ad aliū dōm ꝙ ſcia proprie ɔcluſionis eſt vt dicit Ariſt. in poſterioribus. ſed ꝑpoſitio que apponit̄ per cōpoſitionem notat ſimulitatem ad duo ꝑrita: quoꝝ alterum eſt in ſynderesi per ſe notū. Alteꝝ vō in actu rōnis qđ ſupponitur vt notū ſʒ vt frequenter eget ꝓbatione eo ꝙ circa particularia multipl̄r contingit errare. ¶ Ad aliū dōm ꝙ conſcientia actu aggrauans vel excuſans eſt rōnis actus que eſt rōcluſio vt ꝓbat obiectio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ reminiſci non eſt ſine rōne vt ſupra ꝓbatum eſt lʒ cōcernat rōnem preteriti. vel dicat̄ me-

lius ꝙ intellectus ⁊ ratio nō ſunt tm̄ q̄ eſt aliqd:ſed qa fuit ⁊ erit vt ſupra dictum eſt.¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝯſcia eſt nomen multipl'r dictum.ſed tn̄ ad Romanos fides ponit̄ pro fiducia ſecuritatis quā dat ꝯſcientia quādo vere ꝯcludit. Ad Thimo^m vō ꝯſciētia pro ſpe ponit̄ eo ꝙ cauſa ſpei vna eſt ex ꝯſcientia meritorum.ſpes enim eſt certa expectatio future beatitudinis ex meritis ⁊ gratia ꝓuenies.¶ Ad aliō dicendum ꝙ intellectus ponit̄ pro ratione ⁊ ꝯſcientia.dicit̄ler intellectus eo ꝙ ligat ad faciēdum vel non faciendum. ¶ Ad id qđ vlterius querit̄ dicēdum ꝙ ſynderesis dicit̄ ꝯſcientie ſcintilla potius q̄ rō eo ꝙ ex parte illa ſemp micat: ex parte aūt rōnis quādoqꝫ obtenebrat̄ errore.¶ Ad vlti^m dicēdum ꝙ lȝ ſpecies cognoſcibilium abſtrahūtur a phantaſmatibus:lux tamē ꝑncipiorū eſt a luce intelligentie agētis:⁊ ꝓpter hoc phantaſmata non poſſunt dici ſcintille.

¶ Utrum conſcientia ſemper ſit recta.

Secundo querit̄ Utrum ꝯſcientia ſemp ſit recta:vel quādoqꝫ poſſit eſſe nō recta.Et videt̄ ꝙ ſemp ſit recta.Quicqd eni eſt cōtra qđ facē ſemp eſt nō rectū illud in ſe nō rectū eſt ꝯ̄ ꝯſcientiā ſemp eſt facere nō rectū.ḡ ꝯſciētia ſemp in ſe recta eſt.ꝑma ꝑo pȝ per ſe.2ª ꝓbat̄ per illam auctoritatē.qui fac̄ ꝯ̄ ꝯſciam edificat ad gehēnā.¶ Itē maiorem reſiſtentiam ſuper ꝯ̄nēȝ in ſyllogiſmo hȝ maior q̄ minor.Cum ergo ſynderesis nūq̄ errat ⁊ ꝯſcia ſemper participet tamen ſynderesis videt̄ ⁊ ipſa nunq̄ errare.¶ Item quicqd indeclinabile teſtimoniū fert veritati illud videt̄ nō poſſe declinare a recto:cōſcientia eſt hmōi. ergo conſciētia nō pōt declinare a recto.ꝑma ꝓbat̄ per hoc ꝙ iuramēto veritas dicti que mobilis eſt nō pōt ꝓbari niſi per acceptionē alicuius imobilis veritatis.2ª pars ꝓbat̄ per dictū Apli ad Romanos 9°. vbi dicit veritatē dico in Chro Jeſu non mētior teſtimonium veri ꝓhibēte ꝯſcia mea in ſpū ſcō. Et Corinth.1°.gloria mea hoc eſt teſtimoniū ꝯſcie mee.¶ Sȝ cōtra.ꝯſciētia erronea ponit̄ a ſanctis que deponi dȝ. Preterea hoc videmus in hereticis ⁊ infidelib^9 qui ꝯſciētia inſtigante ſe tradūt ignib^9 pro errore defendēdo.¶ Itē hoc vlterius querit̄ vtrum conſcientia ſemp obligat ad faciendum ⁊ videt̄ ꝙ ſic.ex ſupra dicta auctoritate.ſ.qui facit contra ꝯſcientiam ⁊c.¶ Item ponit̄ ꝙ aliter conſcientia dictet aliqd eſſe faciēdum per modū precepti:qđ tamē non ſit preceptum ſi non facit contēnit quātum in ſe eſt ꝓcipientem et preceptum.Omne autem contēnens preceptū peccat mortaliter:ergo iſte peccat mortaliter.ergo obligatur ad faciēdum ⁊ non niſi ex cōſcientia:ergo cōſcientia obligat ad faciendum.¶ Cōtra.quicqd quādoqꝫ eſt erroneū ſm ꝙ huiuſmodi nō obligat ad faciēdum.Cōſcientia eſt huiuſmodi:ergo non ſemper obligat ad faciēdum.¶ Item illud qđ non eſt faciēdum eſſe faciendum eſt falſū:ergo non poteſt ſciri:qa nullum falſum ſcitur ꝓprie ſcientia:ergo a ſuperiori non poteſt ſciri:⁊ ſic nō poteſt eſſe in cōſcientia. Et ſi non eſt in cōſcientia non obligat ad aliquid:ergo conſcientia erronea non obligat.¶ Preterea querit̄ hic de regula quorūdā dicentiū:ꝙ ſi aliquis eſt dubius de aliquo an ſit mortale peccatum ⁊ facit illud peccatum mortaliter peccat propter contēptum.ponamus enim ꝙ dubitet ⁊ habet ꝓbabiles rationes ad oppoſitum:ſed tamē non ſufficientes: tunc enim non videtur contēnere eo ꝙ ſequitur magis probabile.¶ Preterea queritur de hoc ꝙ etiā datur pro regula ꝙ dubia in ſecuriorem partem interpretāda ſunt:ſecurior enī videt̄ pars eſſe que plures hȝ rōnes.ergo videt̄ ꝙ dubium in hoc interꝑtandū eſt qđ plures hȝ rōnes.¶ Cōtra.ibi nō eſt ſecuritas vbi eſt timor periculi. Sepe autē ibi eſt timor periculi vbi ſunt plures rōnes.¶ Solo. dicimus ꝙ ꝯſcientia quādoqꝫ eſt erronea:⁊ quādoqꝫ recta.¶ Ad ꝑmū dōm ꝙ cōtra hoc eſt ꝙ intelligit̄ dcm̄ illud de ſcia que cōcluſionē ſuā ſupponit vt ſciēā ſm ꝙ ſcitum eſt per rōnes ⁊ ꝑncipia vera ꝓbatam:vel que vera ſunt vt ſuppoſita ⁊ cōceſſa:lȝ enim tunc quādoqꝫ ſit erronea:tamē faciēs contra ipſam edificat ad gehēnā ꝓpter ꝯ̄temptum adiūctū.¶ Ad aliud dōm.ꝙ falſum ſequit̄ ex altera ꝑmiſſarum falſa exiſtēte ⁊ aſſumpta rationis frequēter eſt falſa vt ſupra dcm̄ eſt.cōſcientia enim lȝ participet ſynderesim:tamē nō ſolam illā participat ⁊ ideo quādoqꝫ errat.¶ Ad aliō dōm.ꝙ cōſcientia non eſt ſufficiens teſtimoniū veritatis:ſed tamē trib^9 efficit̄ ſufficiens ad tria teſtificāda:cōȝ iuſtitia enim natura ſufficit ad teſtimoniū excuſationis:⁊ ſic loquit̄ Apls ad Romanos 2° loquēs de gentib^9 ſic. Cum gētes que legē nō hñt naliter ea que legis ſunt faciūt hmōi legē non hñtes ipſi ſibi ſunt lex q oſtendit opus legis ſcriptum eē in cordib^9 eoꝝ teſtimoniū illis reddēte ꝯſcia eoꝝ cum ſpiritu ſancto teſtimonium eſt veritatis. Et ſic loquit̄ ad Romanos 9°.⁊ ꝓpter hoc non dicit̄ ſimpliciter teſtimonium veri ꝓhibente mihi ꝯſcia mea: ſȝ addit in ſpiritu ſancto:cū meritis vō eſt teſtimonium glorie ſpei:⁊ ſic loquit̄ ad Cor.2°.⁊ ꝓpter hoc ibi addit gloria noſtra hoc eſt teſtimoniū ꝯſcientie noſtre qđ in ſimplicitate ⁊ ſinceritate dei ⁊ nō in ſapientia carnali:ſed in grā dei cōuerſati ſumus in hoc mūdo.¶ Ad id qđ vlterius q̄rit̄ ſoluendum recolenda eſt diſtinctio:quā ſupra poſuimus.ſ.ꝙ aliud eſt dubium:⁊ aliud eſt ambiguū:⁊ aliud ꝑſuaſum vel creditum:⁊ aliud ſcitū. Unde qđ eſt in ꝯſcientia habet ſe ꝑ aliquem iſtoꝝ modoꝝ:⁊ ſm hoc magis ⁊ minus obligat:ſȝ ſine preiudicio dicimus loquēdo ꝙ nō obligat ad faciēdū niſi ſit vt opinatū vel creditum vel ſcitum id qđ eſt in ꝯſciētia:⁊ tunc obligat ſiue cōſcientia ſit erronea ſiue ratio erroneo:⁊ hoc ꝓp ꝯ̄tēptū ſic ꝓbat obiectio.¶ Ad id qđ ꝯ̄ obijcitur dōȝ ꝙ nō rectū vt nō rectū ſi obligat q̄diu tale eē ſupponit̄. ¶ Si obijciat̄.ꝙ ſȝ hoc aliqs erit cōplexus:ſiue enī ſequat̄ ꝯſciaȝ peccabit faciēdo nō rectū:ſiue nō ſequat̄ eā peccabit faciēdo ꝯ̄ ꝯſciaȝ.dōȝ eſt ꝙ nō erit perplexus qa pōt deponē cōſcientiam.¶ Si queratur qualiter deponēda ſit dicēdū. ꝙ per examinationē minoris ꝓpōnis que aſſumit̄ a ratione.hec enim frequēter falſa eſt.⁊ ſi examinaret̄ vitro ſe offert falſitas eius ⁊ non ceſſabit conſcientia.¶ Ad aliud dōm ꝙ falſum non ſcitur ſi ſcientia ſtricte accipiat̄:ſed tamen propter imaginationem veri quā habet frequēter ſupponitur vt ſcitum.¶ Ad illud qđ vlterius queritur dicēdum ꝙ duplex eſt dubitans.ſ.dubitans ſupponēs aliquid magis eſſe q̄ non eſſe:⁊ de tali intelligitur regula ⁊ eſt dubitans nihil ſupponens ⁊ hoc non eſt verum.¶ Ad id qđ vlterius queritur dicendum ꝙ duplex eſt ſecuritas.ſ.remotius a falſo et remotius a periculo.⁊ ſecundo modo intelligit̄ regula.prima vō obiectio procedit in ſenſu primo.

¶ Utrum in aliquo poſſit extingui.

Tertio querit̄ Utrū in aliquo poſſit extingui. Et videt̄ ꝙ ſic.multi enī nō hñt ꝯſciam in delictis.ſic̄ in ignorātibus videtur nihil redarguere.¶ Sȝ ꝯ̄ hoc eſt qđ dī Sapiētie 16°.frequēter preoccupāt peſſima redarguēte cōſciētia.cū enī ſcit̄ ⁊ timida nequitia data eſt in oīȝ damnationem:ſemper enim preſumit ſeua turbata conſcientia.ergo mali per conſcientiam preoccupant ſibi pericula que expectant:⁊ conſcientia eſt teſtimonium condēnationis eorum.¶ Preterea cum cōſcientia eſt liber ꝯ̄tinēs ſententiam que proferet̄ cōtra impios in die iudicij vt dicunt ſancti.¶ Preterea dicit Aug^9 in li° de penitētia ꝙ in ꝯfeſſione ſtat accuſans ꝯſcientia.¶ Solo.dicimus ꝙ ꝯſcientia non extinguit̄ ita ꝙ nō accuſet vel excuſet ſicut ꝓbāt vltime auctoritates.¶ Ad primū aūt dōm ꝙ mali quandoqꝫ conſciam diſſimulant:non tn̄ extinguit̄ in eis.

¶ Queritur quid ſit imago.

Conſequenter queritur de imagine. Et queruntur quatuor.ſcilicet quid ſit. Et que ſunt partes eius. Et qualiter imitatur trinitatem increatā. Et cuius ſit primo. Et cui^9 ꝯ̄iter.

Ad primū proceditur ſic. Dicit Hylari^9 imago eſt rei ad rem coequandam ⁊ imaginata ⁊ diſcreta ſimilitudo.¶ Contra hoc obijcitur ſic.res indiſcreta ab alia eſt penitus eadē cū eo cuius eſt imago. ergo in diffinitione eius male ponitur indiſcreta.hoc etiā habet̄ per hoc:ꝙ dicit ſimilitudo. Similitudo enim vt dicit Boe^9 eſt rerum differentium eadem qualitas.¶ Preterea nihil videtur dictum qđ dicit imaginata.idem enim non cadit in diffinitione ſuiipſius.¶ Preterea dicit Augu^9 ꝙ alia eſt imago creationis ⁊ alia eſt imago recreationis.⁊ alia imago ſimilitudinis. Queritur ergo vtrū imago cōiter hic diffiniatur.⁊ videtur ꝙ non.imago enim recreationis eſt grā

que

que nō eſt rei ad rē coequādū imaginata ⁊ īdiſcreta ſimili-
tudo. ¶ Preterea eſt imago īcreata vt filiꝰ dī imago pris. ⁊
eſt imago creata ſicut hō qui dicit̄ ad imaginē dei factus.
¶ Querit̄ ꝙ vtrum ſm aliqđ cōe diffiniat̄ hic. ⁊ videt̄ ꝙ ſic.
vtraqꝫ enī imago eſt rei ad reꝫ equādū imaginata ⁊ īdiſcre-
ta ſimilitudo. Probat enī Augꝰ in li° de trinitate ꝙ tres p-
ſone in vnā nām entis ſunt ſicut tres pſone in vnā eēntiā tri-
nitatis ⁊ ſic equāt vt videt̄ trinitatē in vnitate. ¶ Sed ↄtra
hō nō dicit̄ eſſe factus ad imaginē dei. Filius aūt nō dī ad
imaginem ſed imago pris: ꝙ videt̄ ꝙ nō cōiter dicat̄ ima-
go de filio ⁊ hoie. ¶ Item nihil eſt cōe creatori ⁊ creature: ꝙ
nec imago. ¶ Itē querit̄ de hoc qđ dicit̄ ſimilitudo. ponit enī
Augꝰ tria noīa. ſ. imago ſimilitudo ⁊ eq̄litas dicēs ꝙ vbi ē
eq̄litas ibi eſt ↄuenientie ſilitudo: ſed nō ↄuertit̄: ⁊ vbi ē ima-
go ibi eſt eq̄litas ⁊ ſilitudo ſed nō ↄuertit̄. ꝙ videt̄ ꝙ eq̄li-
tas magis accedit ad imaginē ꝙ ſilitudo: ⁊ ita magis debe-
ret poni in diffinitione eius. ¶ Itē dicit Augꝰ in li° de decē
chordis. ꝙ imago regis aliť eſt in filio ⁊ aliter in ſolido au-
reo. qꝛ in filio hoc eſt qđ rex. In ſolido enī aureo nō eſt hoc
qđ rex. Similiť dat aliā cōparationē ꝙ aliter imago dei eſt
in nobis ⁊ aliter in ſpeculo. ſimiliť aliud eſt imago dei in fi-
lio ⁊ aliud in creatura rōnali. Et tūc querit̄ ꝙ hō factꝰ eſt ad
imaginē que eſt filiꝰ vel aliā imaginē. Et videt̄ ꝙ ad filiuꝫ.
Imago enī creata refert hꝫ ad imaginem increatā. Cū igiť
nō ſit imago increata niſi filius eo ꝙ pater nō ſit imago nec
ſpūs ſcūs videt̄ ꝙ hō ſit factus ad filiū vel ad imaginē. hoc
etiā videt̄ accipi ex mō loquēdi qui eſt in Geñ. vbi dicit fa-
ciamus hoiem ad imaginē ⁊ ſilitudinem nr̄am. In hoc enī
ſmone videt̄ ſupponi imago nō facta ſed ante exñs: ad cu-
ius imitationeꝫ deberet fieri hō ⁊ videt̄ ita ꝙ ibi imago ſup-
ponat aliqđ īcreatū. ¶ Preterea hoc dicit ibidem gloſa di-
ſtinguens ꝙ hō nō ſit imago ſed ad imaginē: filius aūt ima-
go ſed nō ad imaginē. ¶ Preterea querit̄ cū ſit veſtigiū in
creatura ⁊ ad imitationē trinitatis quā dīaꝫ ponit ad ima-
ginem. ¶ Preterea Hylariꝰ dicit in alio loco ꝙ imago eſt
rei ad rem coequādā ſilitudo ⁊ vnitas. hoc videt̄ falſuꝫ eē:
imago enī eſt ad alterū: ⁊ qcqd eſt ad alterū nō eſt vnū illi.
Et hoc dicit Anſelmꝰ in monolog. ꝙ imago aliqd ipm qđ
eſt ad alterū eſt. ¶ Preterea cū ſint tria vt dicit Augꝰ ima-
go ſilitudo ⁊ eq̄litas querit̄ que ſit dña inter ea: ⁊ vtrū oīa
ſint in imagine vel nō. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ multiplex eſt ima-
go. Eſt enī imago increata ⁊ creata. Increata filius. ꝗre aūt
filius potius dicit̄ imago ꝙ ſpūs ſcūs vel pater determina-
ri hꝫ in q̄ōne de appropriatis filio. ꝓpter faciliorē tn̄ intelle-
ctū dicimus ꝙ pater nō pōt eſſe imago eo ꝙ tria itelligunt̄
in imagine: quoꝝ vnū nō ↄuenit patri: quoꝝ pⁿᵐ eſt ad alte-
rū eſſe eo ꝙ nō eſt imago niſi alterius imago. 2ᵐ eſt ab alio
eſſe eo ꝙ nō eſt imago niſi ab alio per imitationē deducta:
⁊ hoc nō ↄuenit patri qui nō eſt ab alio. 3ᵐ eſt ꝙ filiꝰ de rōne
ſue ꝓceſſionis ponit expſſam ſilitudinē ⁊ eq̄litatē in nā. qc-
qđ enī gnātū eſt ab aliquo ſm nāꝫ hoc eſt expſſe ſimile ⁊ imi-
tans in toto: ⁊ hoc nō ↄuenit ſpūi ſancto. ſpūs enī ſcūs eſt a
patre ⁊ filio nō creatus nec genitus ſed ꝓcedēs. ꝓpter hoc
dicit Anſelmꝰ ꝙ lꝫ ſpūs ſcūs in ſubā ſit eq̄lis patri ⁊ filio tn̄
hoc nō hꝫ a rōne ſue ꝓceſſiōis: ⁊ iō filiꝰ ↄuenit cū pře in hoc
ꝙ eſt aliud ab ipſo eſſe ſicut a patre. ſ. ſpūm ſanctū: ⁊ in hoc
cū patre nō ↄuenit ſpūs ſcūs ⁊ iō ſpūs ſcūs nō eſt imago ꝓ-
prie, loquēdo de rōne imaginis. ¶ Imago vō creata eſt tri-
plex vt dicit Augꝰ de gloſa ſuper ſos. ſ. creationis ⁊ recrea-
tionis ⁊ ſimilitudinis. imago aūt creationis eſt in qua crea-
tus eſt hō: ⁊ hec imago eſt rō rei. recreationis autē imago
grā eſt. ſimilitudinis aūt eſt imitatio triū pſonaruꝫ in vna
nā diuinitatis de qbus iam in ſequentibꝰ erit qđ. Dicimꝰ
igiť ꝙ Hylarius diffinit ibi imaginē īcreatā ⁊ nō imagineꝫ
creatā: niſi aliqs velit extendē ea que ponunt̄ in diffinitio-
ne ꝓprie: ꝙ ſumpta diffinitione ſic itelligit̄ cū dicit Hylariꝰ
imago eſt rei ad rem. pⁿᵐ rei ſupponit filiū ſm ꝙ eſt ab alio.
2ᵐ aūt qđ dicit ad rē ſupponit přeꝫ ſm ꝙ eſt ad ipm per ge-
nerationē vō refert̄ filius. cum vō dicit imaginata itelligit
actū imitādi qui īportat̄ ex rōne noīs gnōnis ⁊ filij. gñatum
enī ⁊ filius hñt intellectū actu imitātis in eſſentialibꝰ ⁊ nā ⁊
ſpē. oīa enī filius ↄuenit cū pře in eſſentialibꝰ oibꝰ ⁊ tota nā
⁊ ſpē. Cū vō Hylarius dicit īdiſcreta itelligit ↄuenientiā fi-
lij cū pře in rōne cōis ſpirationis qua pater ⁊ filius ſūt vnū

Quō quare pr̄ i trinitate nō poſſit dici imago. nec ēt ſpiritus ſanctus.

Triplex ē imago creata.

pⁿᵐ ſpūs ſancti: ⁊ qua rōne diſtinctꝰ eſt ab verbōꝫ ſpūs ſan-
ctus. Cū vō dicit ſilitudo itelligit ↄuenientiā filij cū pře nō tn̄
in hoc ꝙ filius eſt ſed etiā ꝙ verbū eſt expſſiſſime loquens
přem dicentē: lꝫ enī idē in pſona ſit vbū ⁊ filius ⁊ eadē rela-
tione dicat̄ vbū ⁊ filius vt dicit Augꝰ. nō tn̄ eadē rōne noīs
dicit̄ verbū ⁊ filius. In creaturis enī ſilitudo refert ad aſſe-
quentia nām vt dicit Damaꝰ. i. ad q̄litates que aſſequunt̄
nām ſm rōnē: ⁊ ſi hoc refert̄ ad diuinā ꝓdicationē in q̄ non
ſunt accītia nec q̄litates accipiet̄ illud in attributis. filius
enī inq̄ntū eſt verbū attributū hꝫ ſibi appropriatū qđ eſt ſa-
pientia pris ⁊ ars pris ⁊ virtꝰ eius in qbus attēdit̄ ſilitudo.
Si vō diffinitio illa extēdat̄ ad imaginē creatā hoc nō erit
ſm intētionē Hylarij. Et tūc pⁿᵐ ſoluēdū eſt dicēdo ꝙ ima-
go ab eo cuius eſt imago eſt diſcreta qdem ſm rem ſed nō
eſt diſcreta ſm actum imitādi eo ꝙ perfecte debet imitari.
¶ Ad aliud dōm ꝙ ſilitudo dī hic pfecta ↄuenientia in for-
ma ⁊ figura ⁊ quātitate ⁊ colore ⁊ in alijs que ſm exteriora
attendunt̄ ⁊ in illis eſt vnitas in hoc ꝙ vnuꝫ ducit pfecte in
alterū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ imaginata ponitur ibi ꝓ ducta
imaginationis in ꝓtotipū. i. in primā figurā. ab imagina-
tione enī dicit̄ imago ad id cuiꝰ eſt imago. ¶ Ad aliud dōꝫ
ꝙ hic diffinit̄ imago ſilitudinis. de diuiſione aūt Aug. infra
determinabit̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vt genus ⁊ ſpēs vna nā
per p̄us ⁊ poſterius incēta in pluribꝰ nihil eſt cōe creature ⁊
creatori: ſed per modū cauſe efficientis aliqd eſt in creato-
re qꝛ ſm ſuā poſſibilitatē imitat̄ creatura: ⁊ ſic eſt de imagi-
ne que ſm ꝙ ↄcernit pſonalē notioneꝫ ꝓprie eſt in filio. ſm
aūt ꝙ refert̄ ad imitationē ⁊ repſentationē triū pſonarū in
vna eſſentia eſt in hoie: ⁊ opꝰ totius trinitatis nō tn̄ equat
eā pfecte ſed ſicut dicit magiſter in ſentētijs plus diſtert ꝙ
cōuenit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ filius ꝓprie dī imago vt ſupra
explanatū eſt. hō vō ad imaginē ita ꝙ liberū arbitriū q̄daꝫ
dicat remotionē ⁊ diſtātiā eo ꝙ diſtat per eſſentiā ſed imi-
tat̄ in potētijs nālibꝰ q̄ntū pōt. ¶ Ad aliū pꝫ ſolo. ¶ Ad aliū
dōm ꝙ tria que ponit Augꝰ ↄcurrūt in rōne imaginis. ſ. eq̄-
litas ſilitudo ⁊ imago: ita ꝙ ſilitudo referat̄ ad colorē ⁊ pi-
cturā. eq̄litas aūt ad q̄titatē ⁊ ſtaturaꝫ. imago aūt ad figu-
rationē mēbroꝝ ⁊ ꝓportioneꝫ. ſilitudo aūt ponit̄ in diffōne
eo ꝙ vicinius repřtat ↄuenientiā q̄litatis q̄tſi ad vnā ſpēm
ꝓtypue que eſt forma ⁊ circa aliqd ↄſtās figura ꝙ ↄueniē-
tiā q̄litatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in nobis eſt imago ſicut in
ſolido aureo. In filio vō eſt ſicut in cōnāli patri. Cuꝫ aūt dī
hō eſſe ad imaginem refert̄ hoc ad tres pſonas in vna nā ⁊
nō ad filiū tm̄ niſi forte appropriate: eo ꝙ Augꝰ dicit ꝙ filiꝰ
eſt imago ad quā oīa reformant̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ex mō
loquendi videt̄ ſupponi aliqd nō creatū ſicut ꝓbat obiectio ⁊
ſicut explanat Hylarius dicēs ibidē ꝙ ꝓfeſſio ↄſortij ſuſtu-
lit itelligentiā ſingularis: ⁊ ſimiliť imago ſola nō eſt ⁊ ſilitu-
do nō eſt ibi: hoc eſt ꝙ ↄſortiū ꝓfitet̄ deus loquens in plu-
rali faciamus ⁊ nr̄am. hoc ſuſtulit. i. abſtulit itelligentiā ſin-
gularis. i. itellectū quo itelligeret̄ deus ſingularis eſſe in p-
ſona eo ꝙ ↄſortiū nō eſt ſibiipſi ſolitario: lꝫ nr̄aꝫ aūt ſuppo-
nit ꝙ nō alieno a ſe loquit̄ ſꝫ potius př ad filiuꝫ ⁊ ſpūm ſan-
ctū. Similiť imago nō eſt ſola. i. ſolius nō eſt lꝫ ſit in vno eo
ꝙ vnus alterū imitat̄ in ↄuenientia ſube. Et ſiliť ſilitudo nō
eſt ſibi ſꝫ pluriū eſt ſm ↄuenientiā attributoꝝ vt ſapie boni-
tatis ⁊ virtutis ⁊ hmōi. Siliť dicit Augꝰ cū dicit ad imaginē
oſtendit vnā nām eſſe ad cuius imaginē hō fieret. ⁊ cū dicit
nr̄am oſtendit eūdē deū nō vnā ſed plures pſonas eē. Has
ꝙ auctoritates ſequendo ⁊ plurimas alias dicimꝰ ꝙ imago
ſupponit ibi imitationē vnā qua ſe tres perſone imitant̄ in
nā vna deitatis ad cuius imitationē factus eſt hō. ¶ Sunt
tn̄ qui ſubtilius dicūt ⁊ falſum dicūt dicentes rōnē vniuſcu-
iuſqꝫ opis ſm eēm eē an̄ opꝰ lꝫ ſm ſe nō ſit ante opus. Cū
enī dī ad imaginē dicūt ſupponi rōnem imaginis ad quaꝫ
fieret imago que eſt in hoie: ſed hoc elicit̄ per hoc qđ dicit
noſtrā. hoc enim cogit aliqd increatū ſupponi per imagineꝫ.
¶ Ad aliud dōm ꝙ ſm gloſam homo eſt ad imagineꝫ ⁊ nō
imago ſicut filius. ſed tamen imago que lꝫ diſtet per eſſen-
tiam imitat̄ tamen in ꝓprietatibus ſue nature quantū pōt.
¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ veſtigiū eſt ſimilitudo nō in toto ſed in
parte ⁊ cōfuſe. dicit enī veſtigiū ſimilitudinē inferioris par-
tis pedis totaꝫ figurā nō repſentans ⁊ ꝓpter hoc refert̄ ad
creaturas irrationales qbus obſcure trinitatis exēpluꝫ in-

venit per rõnē modi ſp̄ci ⁊ ordinis:ſed creatura rõnalis ex/
preſſius imitat̄:⁊ pp̄ hoc dī imago de cuiꝰ rõne eſt imitatio
toto ꝗtū ad exteriora.¶ Ad aliud dōm ꝙ imago vnit̄ ex eo
tus eſt imago per actū imitandi:⁊ hec dicit̄ vnitas ab Hy/
lario.¶ Ad aliud dōm ꝙ ſilitudo ponit ꝯuenientiā in ꝗlita/
te p̄cipue in illa ſpē que eſt forma vel circa aliqđ ꝯſtās figu
ra:equalitas ꝯuenientiā ponit in ꝗtitate p̄cipue in ꝗtitate me
broꝝ.imago vo ꝯueſientiā dicit in toto qđ imitari põt ex/
terius:⁊ ꝓpter hoc ambo claudunt̄ in itellectu imaginis.

¶ Queritur que ſunt partes imaginis.

SEcūdo querit̄ que ſūt partes imaginis.Et
circa hoc queruntur duo.pm eſt de partibꝰ ꝗs enu
merat Augꝰ dicēs:ꝙ eſt imago creationis ⁊ re
creationis ⁊ ſilitudinis.⁊ 2m eſt ſp̄aliter de par
tibus illius imaginis que dī imago ſimilitudi
nis que ſm Auguſtinum ſunt memoria intelli
gentia ⁊ voluntas ſiue mens notitia ⁊ amor.

AD primum ꝓcedit̄ ſic. Dicit Augꝰ:ꝙ imago
creationis eſt rõ.¶ Querat̄ ḡ vtꝝ rõ ſupponat
ibi ꝓ ſp̄ali potētia aïe que dī rõ:vel pro rõnali
nā.Si p° mō:tūc nō videt̄ eē imago.imago.n.
eſt que imitat̄ ⁊ hꝫ ſilitudinē.rõ aūt illa nō hꝫ
ſilitudinē cū deo:ḡ nō eſt imago.p° ꝓbat̄ per
diffinitionē imaginis.2° ꝓbat̄ per ſupradicta vbi ꝓbatum
eſt ꝙ rõ inqrit verū qđ nō ꝯuenit deo:q2 nihil inqrit eo ꝙ
de nullo dubitat.¶ Itē rõ iperfectior eſt ꝗ̄ itellus:ḡ magis
deberet eē imago creationis itellus ꝗ̄ rõ.¶ Itē imago vt
habitū eſt in vbis Aug.ꝯcernit tria.ſ.ſilitudinē equalitatē ⁊
ꝯuenientiā in lineamētis exterioribꝰ.ꝯuenientiā aūt illā nō i/
portat ſola rõ:ſed tria in vno aliquo:que tria nō ſunt in rõ/
ne ſola:ḡ rõ non eſt imago creationis. Si dicat̄ ꝙ tria ſunt
ibi.ſ.potētia actꝰ ⁊ obiēm vt videt̄ dicē Augꝰ in li° de trinita/
te.hoc nō videt̄:q2 hec tria nō vniunt̄ in aliq̄ vno per eſſen
tiā.actꝰ eni ⁊ obiēm nō ſūt vnū cū potētia:ḡ videt̄ ſm hoc nō
eſſe imago.¶ Preterea ſm hoc in ꝗlibet potentia aïe eſſet
imago trinitatis qđ nō dī a ſanctis.Si pp̄ hoc dicat̄ ꝙ rõ/
nalis nā dī ibi imago creationis.¶ Cōtra.angelus eſt rõ/
nalis:ḡ angelus eſt ad imaginē trinitatis.⁊ hoc ēt videtur
per auctoritatē Gregorij:q dicit ſup illō.tu ſignaculū ſilitu
dinis in ꝗdā homelia ꝙ angelus etiā expꝛeſſior imago eſt ꝗ̄
hō.hoc ēt vult dicē Damaꝰ ⁊ Iſidoꝰ. Dicit eni Damaꝰ 2°
li° 3° cap°. Deus angeloꝝ eſt factor ⁊ ꝯditor ex non ente ad
eſſe eos deducēs ſm ꝓpriā imaginē creās eos ⁊ nām icorpo
reā.¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ imago eſt in hoīe ſm mētē:⁊
mēs eſt in angelis:ḡ angeli ad imaginē ſunt.¶ Itē memo
ria itelligētia volūtas in oā vna ſpūs ita pfecte ſunt in ange
lo vel pfectiꝰ ſicut in hoīe:ḡ videt̄ ꝙ angelus magis ſit ad
imaginem ꝗ̄ hō.¶ Preterea a Dio° habet̄ ꝙ ſunt diuina
agalmata:agalmata aūt idē eſt ꝙ imagines vl' ſilitudines.
¶ Item in Ezechiele dicit̄ tu ſignaculū ſilitudinis.ibi dicit
gloſa ꝙ rex tyri imaginē dei ad quā factꝰ eſt reſignauit.i.de/
ſtruxit:⁊ rex tyri eſt diabolus ſm gloſā.cū igit̄ ſit aīe ange/
lice videt̄ ꝙ factꝰ ſit ad imaginē.¶ Sed ꝯtra.imago crea/
tionis ordinat̄ ad imaginē recreationis:ſed recreationis
imago nō eſt in angelo:cadētes eni angeli nō ſunt recreati:
nō cadētes vo ꝗuis hēant gr̄am iformātē tn̄ recreātē nō ha/
bent:⁊ ita videt̄ imago nō eē in angelis.¶ Preterea filius
eſt imago pr̄is vt hitū eſt.illud aūt qđ eſt ad imaginē ſp̄aliter
videt̄ hēre ordinē ad imaginē p̄ncipalē:ſed hō ſolus pp̄ cō/
gruitatē vnibilis eſt imagini que eſt filius:ḡ ſolus videt̄ eē
ad imaginē ⁊ nō angelus.¶ Itē dicit Augꝰ in ſermone quo/
dā de imagine:ꝙ hō per hoc ꝙ eſt imago dei q2 ſicut deꝰ eſt
in ſuo vniuerſo mouēs ⁊ gubnās illud ita aīa eſt in ſuo hoc ē
in corpe:cū ḡ angelus nō hēat talē ordinē ad aliqđ vniuer/
ſum nō videbit̄ eē ad imaginē.¶ Itē in pr̄e eſt pm totius
deitatis vt dicit Aug°: eo ꝙ ab ipſo eſt filiꝰ per gnōnē ⁊ ſpi/
ritus ſctūs per ꝓceſſionē:⁊ ſi ēt eſt a filio hoc hꝫ filius a pr̄e:⁊
ſic habet̄ ꝙ pſone exiſtes in eadē nā cū pr̄e per ꝓceſſionem
ſunt ex vna pſonaꝝ. Silr inuenit̄ in hoīe:q2 quotquot ſunt
in humana nā ꝓceſſerūt ab vno hoc eſt ab adā.talis aūt cō
uenientia nō eſt in angelo:ḡ nō eſt ad imaginē.¶ Ulterius
ēt querit̄ de imagine quā vocat Augꝰ recreationis imaginē.
⁊ dicit Augꝰ ꝙ hoc eſt gr̄a.¶ Querat̄ ḡ vtꝝ hoc ſit gr̄a non
intellecta in virtutibꝰ vel in virtutibus itellecta.Et videt̄ ꝙ
gr̄a ſm ſe ſit imago recreationis.¶ Itē nihil deturpat ima/
ginē niſi pctūm:peccato aūt opponit̄ gr̄a in ſe ⁊ vitio virtꝰ:ḡ
videt̄ ꝙ gr̄a ſit imago recreationis.¶ Cōtra ponit imago
quādā diſtinctionē pſonaꝝ:ſ3 in diſtinctū nō eſt plena perfe
ctio diſtincti ſm ꝙ diſtinctū eſt:cū igit̄ gr̄a non dicat diſtin/
ctionē aliq̄ ſine virtutibꝰ nō erit gr̄a imago recreationis ſine
virtutibꝰ.¶ Itē imago dī ab imitādo:imitatio vo actua/
lis nō eſt niſi in actibꝰ potētiarū aïe ſicut ēt dicit Augꝰ ꝙ me
minit ſe ⁊ itelligit ſe ⁊ diligit ſe.Cū ḡ actus nō perficiāt niſi
virtutes actuaľ imaginē magis faciūt virtutes ꝗ̄ gr̄a:ḡ po/
tius deberet dici imago recreationis ꝗ̄ gr̄a.¶ Si ḡ hoc cō
cedat̄ tūc querit̄ ſm quas virtutes dī imago recreationis.
Et videt̄ ꝙ ſm prudētiā ⁊ cardinales ceteras virtutes.pru/
dentia eni diuidit̄ in memoriā itelligentiā ⁊ prudētiā a Tul
lio.ſed memoria videt̄ eſſe perfectio memorie:⁊ itelligētia
itelligētie:cetere aūt virtutes ſunt perfectiōes volūtatis:ḡ
ſm has videt̄ dici imago recreationis.¶ Cōtra hoc eſt ꝙ
virtutes cardinales ꝓ mā nō hñt deū ſuū ꝓ obiēo qđ idem
eſt:cū ḡ imago dicit̄ ad imitationē dei nō videnť ille virtutes
eſſe imago recreationis.¶ Preterea Ber. videtur dicē:ꝙ
ſm fidem ſpem ⁊ charitatē ſit imago:⁊ hoc videt̄ nō eſſe ve
rū:q2 ſpes nō eſt in memoria:ſed in iraſcibili vt dicūt magi
ſtri.¶ Item Bernꝰ alibi dicit:ꝙ deus futurus ſit rõni ple/
nitudo lucis volūtatis multitudo pacis memorie ꝯtinua/
tio eternitatis:ḡ videt̄ ꝙ imago recreationis ſit lux ⁊ pax ⁊
ideficiens eternitas que nō noīat virtutes ſp̄ales ſ3 potius
effectus.¶ Preterea videt̄ ꝙ gr̄a ſacramentalis ſit imago
recreationis.gloſa enim ſuper Ezech.ſuper illud tu ſigna/
culū dicit:notādū ꝙ imago in creatiōe tm̄ facta ſit.ſimilitu/
do vo in chriſti baptiſmate compleat̄:ergo gratia aſſimi/
lans imaginē erit ſacramentalis.¶ Pretera gratia ſacra/
mentalis delet morbū peccati:ergo proprie reformat:ergo
ipſa ꝓprie eſt imago recreationis.¶ Ulterius queritur de
tertio membro Auguſtini qđ dicit imaginē ſimilitudinis.
Et querit̄ quid ſit illud.videt̄ aūt ꝙ gr̄a:ſuper illud Geñ.
in 2°.Faciamus hoīem ad imaginem ⁊ ſimilitudinem no/
ſtram.gloſa dicit ꝙ homo in nālibus factus eſt ad imaginē
dei:in gratuitis aūt ad ſimilitudinē.¶ Preterea ſimilitu/
do attendit̄ in qualitatibus ꝯſtitibus nām.¶ Item ſuper il
lud Luce de filio ꝓdigo qui abijt in regionē.dicit glo.ꝙ il
la regio fuit diſſimilis in gratuitis.¶ Sed ꝯtra Augꝰ dicit
ꝙ imago ſimilitudinis eſt memoria intelligētia ⁊ volūtas.
¶ Solo.dicimꝰ ꝙ imago creationis ꝓprie eſt in quo crea/
tus eſt hō etiā ſicut dicit Aug°.⁊ hec eſt rõ vel mens huma/
na.cū enim mens humana tripľr accipiat̄.ſ.pro memoria Mens huma na tripľr ſumi tur.
ſm ꝙ diuidit̄ ꝯtra notitiā ⁊ amorem ab Aug in li° de trini/
tate.Et pro itellectu ſicut dicit Damaſcenꝰ 2° li° 32° cap°.
ꝙ mens eſt ſequens opinionem ⁊ diiudicās eā ſiue vera eſt
ſiue falſa diiudicat veritatem:vnde mens dicit̄ a mentien/
do ⁊ diiudicādo ⁊ excogitādo.3° mō dicit̄ mens ꝓ illa ſupe
riori parte que ꝯtinet memoriā intelligentiā ⁊ volūtatem:⁊
hec mens dicit̄ rõ ⁊ imago creationis eo ꝙ in eo homo ad
imaginē ſit creatꝰ ſicut dicit̄ in pſal. Ueruntn̄ in imagine ꝑ/
trāſit homo.Et alibi hō cū in honore eſſet non intellexit.
¶ Dōm ḡ ad pm ꝙ rõ ſupponit ibi ſuperiorē partem aïe ꝗ̄
ꝯuertit̄ ad deū in cōi quā Paulus vocat ſpūm mentis vbi
dicit.renouamini ſpū mētis nr̄e.⁊ nō ſupponit potentiā illā
que inquiſitiua eſt de vero ⁊ falſo:bono ⁊ malo:⁊ per hoc
pꝫ ſolo ad ꝗtuor ſequentia.¶ Ad aliud dōm ꝙ rõ vt dictū
eſt ſupponit ibi pro ſuperiori parte aïe rõnalis:que etiā eſt
in angelo.¶ Ad hoc vo qđ querit̄ vtꝝ angelus ſit ad ima/
ginem dei creatus vel nō.dōm ꝙ imago duobꝰ modis ꝯſi/
derat̄.ſ.ſm ꝯuenientiā interiorem tm̄ hoc eſt eoꝝ que ponū
tur in imagine.ſ.memorie intelligentie ⁊ volūtatis:⁊ ſic an
gelus eſt ad imaginem dei ſicut hō:⁊ tāto expꝛeſſius ſicut dicit
Grego° quāto ipſe actū triū potentiarū mentis ſiue rõnis
expꝛeſſius imitat̄ vnitatē eſſentie diuine in tribꝰ pſonis. Si
vo ꝯſideret̄ imago nō tm̄ ſm interiora ſed etiā ſm ꝙ in exte
rioribꝰ ſpecialē ꝯuenientiā ponit ad deū:tunc hō ſolus eſt
ad imaginem ꝓpter triplicē ꝯuenientiā quā in exterioribꝰ
hꝫ ad ipm̄:⁊ hoꝝ p°a eſt vnibilitas ad imaginem increa/
tam que in q̄ōnibus de incarnatione determinata ſunt.2°
ꝯuenientia quā in relatione habet ad corpus ſuum.ſ.ꝙ ani
ma eſt in ſuo vniuerſo ſicut deus in ſuo eſſentialiter poten/

tialiter ⁊ pſtialiter gubernādo ⁊ monēdo: ⁊ hāc tāgit Auguſtinus in ſermone de imagine. 3ᵒ eſt ↄueniētia quā hʒ in relatione ad patrem: ſm ꝙ eſt pͥ͂ᵐ totius diuinitatis. a pr̄e enī eſt filius per gnōnē: ⁊ ſpūs ſctūs per ꝓceſſionē: ⁊ ſi eſt a filio hoc hʒ filius a pr̄e: ⁊ ſimilr̄ ab adā ſunt holes oēs. ⁊ ſi aliqs eſt ab alio hoc ille hʒ ab adaʒ. Et per hoc pʒ ſolo ad oia illa que queruntꝰ vtꝝ angelus ſit ad imaginē vel nō. ⁊ vtruʒ plus ſit ad imaginē ꝙ hō vel minus. ¶ Ad id qđ vlterius querit̃ de imagine recreationis. dōm ꝙ imago dr̄ ab imitādo diſtincte: ⁊ qꝛ gr̄a in ſe diſtinctionē nō habet ꝓpter hoc gr̄a nō eſt per ſe imago recreationis ſed intellecta in virtutibꝰ. ¶ Ad pͥ͂ᵐ aūt qđ ↄtra hoc eſt dōm ꝙ remiſſio peccatorū ſm ꝙ hmōi nō ſuffic̄ ad recreationē imaginis ſʒ ꝙ imago lʒ ſufficiat ad recreationē ſimplr̄. ¶ Ad aliud dōis ꝙ oē pctm̄ in actu aliq̄ eſt actꝰ alicuiꝰ potētie: ⁊ ꝓpter hoc pctm̄ opponit̃ gr̄e ↄſiderate in virtute: eo ꝙ virtꝰ eſt pfectio potētie ad actū. ¶ Ad illđ qđ querit̃ ſm q̄s vͥtutes attēdat̃ imago recreationis. dōm ꝙ ſm fidē ſpem ⁊ charitatē que perficiūt potētias imaginis in cōparatione ad deū: eo ꝙ hn̄t pro mā ⁊ fine. fides enī credit ſummū verū ꝓpter ſummū verū. ſpes aūt expectat idefiēctiā btitudinis diuine ꝓpter ipſaʒ btitudinē. charitas aūt diligit ſūmū bonū ꝓpter ſūmū bonū. ¶ Ad aliud qđ ↄtra obijcit̃ dōm ꝙ prudētia diuidit̃ ꝑ memoriā ꝓuidētiā ⁊ itelligētiā in agēdo ⁊ nō hʒ deū ꝓ mō ⁊ fine ⁊ iō nō determinat potētias imaginis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſpes ſimplr̄ eſt in iraſcibili ſʒ ad quēdā actū ↄuenit memorie que eſt idefiēctia eo ꝙ memoria que eſt ps imaginis vt dicit Augꝰ nō tm̄ ē ꝑteritoꝝ ſed ēt pn̄tiū ⁊ futuroꝝ. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ lux eſt illud qđ ſuccedit fidei in intellectu. par vͦ ſm ꝙ dicit ↄtatiōnē fruitionis que eſt fruentis ⁊ fruibilis eſt illud qđ ſuccedit charitati in volūtate: qꝛ vt dicit Augꝰ frui eſt amore inherere alicui rei ꝓpter ſe. ⁊ alibi dicit ꝙ fruimur cognitis in qbus volūtas delectata quieſcit. ſed ↄtinuatio eternitatis in cōprehēſione eterni deficiētis ſuccedit memorie que eſt ad oē tp̄s ſm ꝙ ē potētia imaginis. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ gr̄a facit ad reformationē imaginis opat̃ vt cā remota. eo enī qđ eſt ↄtra morbū pctī remouet ipedimētū materialē ſʒ nō imediate ↄiūgit imaginē cū exēplari. ¶ Ad id qđ q̄rit̃ qđ vocet̃ imago ſilitudinis. dōm ꝙ ſilitudo in duobꝰ attēdit̃. ſ. reꝑn̄tādo vnitatē eēntie i tribus pſonis: ⁊ illa eſt in memoria itelligētia ⁊ volūtate. Attēdit̃ ēt in hoc ꝙ imagini ſuperducit̃ ſicut color: ⁊ hoc eſt gr̄a ⁊ hoc attēdūt alij ſcti q dicūt ꝙ ſilitudo attēdit̃ in gratuitiſ.

¶ Queritur de partibus illius imaginis quam vocat Auguſtinus imaginem ſimilitudinis.

Secundo querit̃ ſpālr̄ de partibꝰ illiꝰ imaginis quā vocat Augꝰ imaginē ſilitudinis. Et querunt̃ tria quoꝝ pͥ͂ᵐ eſt qđ ſit memoria itelligētia ⁊ voluntas ſm ꝙ ſunt partes imaginis. 2ᵒ de ordine iſtarū potētiarū inter ſe. 3ᵐ qđ ſit mens ⁊ notitia ⁊ amor: quā factam in aīa dicit imaginem eſſe Auguſtinus.

AD primū ꝓcedit̃ ſic. Probatū eſt ſupra ꝙ memoria nō eſt pars aīe rōnalis. Cū igit̃ imago ponat̃ in ſuperiori pte aīe rōnalis memoria aūt erit ps imaginis. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ hec imago nō eſt tm̄ ꝑteriti ſed ēt pn̄tis ⁊ futuri. Aut ḡ ſub dr̄ia tp̄is aut ſine. Si pͥᵒ mō cum dr̄ia tp̄is non accidat niſi pticulari videt̃ ꝙ memoria ſit ps ſenſibilis aīe cuiꝰ eſt apphēdere pticulare. ¶ Itē tp̄s accidit ei cui accidit apphēdere q̄titatē: ſʒ q̄titas apphēdit̃ a ſenſu cōi: ḡ ⁊ tp̄s. Si ḡ memoria ē ſub dr̄ia tp̄is: memoria erit ſenſus cōis. Si vͦ dicat̃ ꝙ memoria eſt ꝑteritoꝝ ⁊ ſenſibiliū ⁊ futuroꝝ ſine dr̄ia tp̄is nō videt̃ differre ab itelligētia: ⁊ ſic nō vident̃ eē tres potentie imaginis. hoc ēt videt̃ dicere Augꝰ in 4ᵒ de trinitate vbi dicit difficile in mente dinoſcit̃ memoria ſui ⁊ itelligētia q̄ſi enī nō ſūt hec duo ſʒ vnū duobus vocabulis appellatū: ſicut pʒ in ea re vbi iſta valde ↄiūcta ſunt ⁊ aliō nullo alio ꝑcendit̃ tp̄e. Ex hoc accipit̃ ꝙ memoria ſine itelligētia ſui ſint ſimul tp̄e vt ſupra ꝓbatū eſt: ꝙ vna potētia exiſte in actu altera abſtrahit̃ ab actu: ḡ vi cum iſte due potētie ſic ſint in actu ꝙ ſint in vna potētia. ¶ Preterea Augꝰ ponēs actꝰ iſtarū triū potētiarū dicit ſic: ꝙ mēs meminit ſe intelligit ſe diligit ſe. aut ḡ meminiſſe eſt idē qđ noſſe ⁊ cū noſſe ſit idē qđ itelligere nō erit dr̄ia iter memoriā ⁊ itelligētiā. Aut differūt meminiſſe ⁊ noſſe: ⁊ cū non pn̄t differre per dr̄iam tp̄is ſequit̃ ꝙ memoria ſit ps ſenſibilis aīe qđ falſum eſt. ¶ Preterea Augꝰ in 10ᵒ de trinitate dicē cognoſcat ſeipſam mēs nec q̄ſi abſentē ſe querat: ⁊ ita videbit̃ ꝙ nunq̄ ſe nō amauerit qđ nunq̄ neſciuit: ḡ vr̄ ꝙ mēs ſemper nouit ſe. ¶ Itē ibidē nō enim q̄cq̄ eſt mēti ſeipſa pn̄tius ſicut cogitat vi nāe ſe meminiſſe ⁊ itelligē ⁊ velle: nouit enī hec in ſe nec imaginat̃ q̄ſi extra ſe ſenſu illa tetigerit ſicut corporalia que tāgunt̃ ex quoꝝ cogitationibꝰ ſi nihil ſibi adiūgat vt tale aliqđ ſe putet eſſe. Quicqđ ei de ſe remanet hoc ſolū ipſa eſt: ḡ videt̃ ꝙ noſſe ſe ſine meminiſſe ſit notitia mētis apud ſe tenere: ex eo ꝙ ſibi eſt pn̄ſens. hoc aūt ideʒ videt̃ eſſe itelligē ſe in habitu: ḡ videt̃ ꝙ nulla ſit dr̄ia iter meminiſſe noſſe ⁊ itelligere. ¶ Preterea querit̃ q̄liter verū ſit qđ Augꝰ dicit ꝙ ſemp itelligit ſe totā. aut enī hoc itelligit̃ de intellectu in actu aut in hitu. Si pͥᵒ mō: hoc plane falſum eſt: qꝛ cū itelligimus aliq̄ itelligibilia in actu tūc nō itelligimus aīam in actu. Si 2ᵒ mō tūc itelligē totā mētē eſt hēre pfectā ſciam de tota mēte: ⁊ hoc iterū falſum eſt: qꝛ multi ſunt q nō hn̄t ſciam de aīa. ¶ Preterea dicit Augꝰ ⁊ ponit̃ in ſententijs in 4ᵒ de libero arbᵒ. ꝙ memoria itelligētia volūtas capiūt ſe ſingula ſingulis: ⁊ tota ſi ab oibꝰ totis ⁊ ꝓbat hoc eo ꝙ itelligo memoriā ⁊ volūtatē ⁊ itelligētiā ⁊ volo meā itelligentiā ⁊ volūtatē. Silr̄ nihil eſt memorie qđ nō memoror. ⁊ ſilr̄ nihil eſt itelligētie ⁊ volūtatis ⁊ qđ non memoror eo mō nihil eſt memorie ⁊ volūtatiſ ⁊ itelligētie qđ nō itelligā. Silr̄ nihil eſt memorie itelligētie ⁊ volūtatis qđ nō velim. hoc aūt videt̃ falſum: aut itelligit̃ de ipſis potētijs ⁊ tūc parū eſt qđ dicit Augꝰ: ꝙ cuʒ potētie ſint ſimplices nō pōt dici tota potētia memoria ⁊c̄. Aut itelligit̃ de memorabilibꝰ itelligibilibꝰ ⁊ volitis: ⁊ tūc plane falſum eſt eo ꝙ multoꝝ hēmꝰ memoriā ⁊ itellectū que nō volumꝰ. Si forte dicat̃ ꝙ eſt voluntas ad vſum vt videt̃ ibidē diſtinguē Augꝰ: ⁊ lʒ nos oia memorata ⁊ itellecta velimꝰ ad factū tamē oia volumꝰ ad vſuʒ: eo ꝙ ēt peccatis vtimur in bonū q̄ſi ea ſic itelligimus vt meminimus vel plāgamus. Si nunq̄ dicat̃ non erit ſm itētionē Aug. ꝓbat enī ꝙ tota memoria nouit ſe ſic: nouit ſe eſſe vitā: nouit ſe eſſe mētē: nouit ſe eē ſpūm: ⁊ nihil ampliꝰ: ḡ totā nouit ſe ⁊ eadē rōne vr̄ de intelligētia ⁊ volūtate: ḡ nō itelligit totalitatē mētis referri ad obīa illarū triū potētiarū. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ vͥbū itelligētie ſiue mentis eſt cū amore notitia: ſʒ itellus peccatoꝝ nō eſt cuʒ amore: ḡ nō ſic itelligit̃. ¶ Preterea nō ſic volumꝰ peccata vt dcm̄ eſt nō volumꝰ ipſa: ſʒ aliqđ ↄñs ad ea. ſ. placitū ⁊ gemitū: ḡ volūtas nō directe reſpōdet itelligētie ⁊ memorie. ¶ Preterea querit̃ que ſit dr̄ia iter itelligē ⁊ cogitare ſm Augᵐ. ipſe enim ꝯcedit ꝙ mens ſemp itelligit ſe nō tm̄ ſemp cogitat de ſe cuʒ cogitatio videat̃ eē actꝰ rōnis ſiue intelligētie. ¶ Preterea querit̃ etiā de eo qđ dicit Augꝰ: ꝙ hec tria relatiua ſūt adinuicē. ↄſtat enim ꝙ memoria intelligentia ⁊ voluntas non ſunt relatiua ſm ꝙ relatiua ſunt quecunq̄ hoc ipſm qđ ſunt alioꝝ ſunt. ¶ Preterea ſi eēnt relatiua nō tm̄ memoria deberet referri ad itelligētiā ⁊ volūtateʒ vel eʒ. ¶ Solo. dōm ꝙ memoria ſm ꝙ eſt pars imaginis nihil aliud eſt niſi theſaurus hitus nālis que eſt cognitio veri ⁊ boni qđ deꝰ eſt: ⁊ veri ⁊ boni qđ aīa ſiue mens eſt. ⁊ ꝓpter hoc bene ꝯcedo: ꝙ abſtrahit ab oī dr̄ia tp̄is. Dicit̃ tm̄ memoria ꝓpter officiuʒ memorie qđ hʒ in aīa rōnali: qđ eſt retinē ſiue ↄſeruare inceptiones ſiue ꝯceptiones rerū: ⁊ hoc eſt qđ dicit Augꝰ ꝙ nō eſt tm̄ ꝑteritoꝝ ſed ēt pn̄tiū ⁊ futuroꝝ. hoc enī nō poſſet eſſe niſi ab oī dr̄ia tp̄is abſtraheret vel apphenderet tēpus ſm ꝙ eſt tp̄s ſicut ſenſus cōis. Cū igit̃ nō apphēdat ſicut tp̄s relinquit̃ ꝙ ab oī dr̄ia tp̄is abſtrahat. ⁊ per hoc pʒ ſolo ad rōnes pͥmas: que ꝓbāt memoriā eē ptē ſenſibilis aīe. ¶ Ad id qđ querit̃ q̄liter differt ab itellectu dicimꝰ ꝙ memorie eſt retinere nāliter iſerta cognitione veri ⁊ boni qđ deꝰ eſt: itelligētie aūt eſt itueri: ⁊ hec duo ſi ſūt tp̄e eo ꝙ vnū eſt vt ↄſeruās ⁊ alterū vt agēs: ⁊ vnū illoꝝ nō abſtrahit ab altero ſed vnū eſt cū alterꝰ: qꝛ ex memoria iformat̃ itelligentia. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ noſſe ſʒ ꝙ eſt actꝰ memorie idē eſt qđ notitiā rei retinē per has duas itētiōes que ſunt verū ⁊ bonū: ex q̄rū altera iformat̃ itelligētia ⁊ reliq̄ volūtas: itelligē aūt idē ē qđ itueri vt dcm̄ eſt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ noſſe ⁊ itelligē dif-

ferunt per modū dictū ⁊ vtrūq; eſt ſemp. mēs enī ſemp meminit ſe eo ꝙ ſemp notitiā ſui apud ſe tenet: ſir itellꝰ itelligit ſe ſemp. ꝓbatū enī eſt ſupra ꝙ oē itelligibile qḋ eſt in itellectu recipit lumē itelligētie agētis ad cōplemētū itellꝰ q eſt de ipſo. ¶ Itē ꝓbatū eſt ꝙ ſubā rōnalis aie eēntialr eſt in itellectu poſſi ⁊ nō idiget vt abſtrahat eā ad hoc ꝙ intelligat. Cū igif itelligē ſit idē qḋ intueri ſe in lumine itellectꝰ agētis: pȝ ꝙ mēs itelligit ſe illo mō quo ituef ſe in lumine itellectꝰ agētis. Cum aūt amor nālis ſemp ſequaf hūc itellectū: ⁊ ſemp mēs vult ſe amore nāli. Et nota ꝙ aliud eſt intueri ſe in lumine itellꝰ agētis: ⁊ aliḋ ꝯuerti ſupra ſe ꝯſiderādo dilas ⁊ paſſiones nāe ſue. Intueri enī ſe eſt hoc qḋ dictū eſt. ſ. pñtia ſui in lumine itellꝰ. ſed ꝯuerti ſupra ſe eſt reducere ſubm in paſſiones ⁊ dilas per mediū demſtationis vel ſylli: ⁊ hoc nō ſemp facit mens. pᵐᵘ aūt ſemp facit eo ꝙ ſemp ſibi pñs eſt. ⁊ ꝓpter hoc dicit Augꝰ ꝙ mēs nō ſemp cogitat de ſe: qȝ cogitare de ſe eſt decernē ſe ab alijs rebꝰ: ⁊ per hoc pȝ ſolo ad oīa illa que obijciunf de hoc ꝙ mēs ſemper itelligit ⁊ diligit ſe ſine vult. ſupra rū oſtēdimꝰ ēt ꝗliter mēs itelligit ſe oībꝰ intelligibilibꝰ. ¶ Ad id qḋ querif ꝗliter qōlibet iſtoꝝ capiat oīa tota fere oēs dicūt ſicut dcm̄ eſt in obijciendo. ſed q vere iſpicit lfaȝ Aug. in 10ᵒ de trinitate videbit ꝙ ille nō eſt itellꝰ Aug. Et ꝓpter hoc dico ꝙ itelligif quo ad potētias ⁊ nō quo ad obta potētiarū. ¶ Ad id qḋ ꝯtra obijcif dōm: ꝙ potētie duobꝰ modis ꝯſiderant. ſ. in ſe: ⁊ ſic ſunt ſimplices nō per partes ꝗtitatiuas diſteaſe ⁊ pñt ꝯſiderari per cōparationē ad ſuas dīas que ſunt mēs vita ⁊ eſſentia ⁊ ſpūs vt dic̄ Augꝰ. dicit enī hec tria eē vnā vitā: vnā mētē: vnā eēntiā: ⁊ vnū ſpūm: ⁊ ſic hūt ꝗdā totalitatē. In oībꝰ enī iſtis attributis tota ſeīmulcē capiūt hec tria. memoria enī ⁊ itelligētia ⁊ voluntas ſm oīa hec memorant ſemp. ⁊ ſm oīa hec intelligunt ſemp. ⁊ ſm hec oīa ſemp diligunt dilectione nāli. ¶ Ad id qḋ querif de relatione iſtoꝝ adinuicē dōm ꝙ in ꝗtate memoria ſm rōnē memorie nō referf ad itelligentiā nec eꝯ: ſȝ memoria ſub rōne itelligibilis referf ad itellectū: ⁊ itellꝰ ſub rōne memorie ad memoriā. ſir volūtas ſub rōne itelligibilis ⁊ memorabilis ad itelligētiā ⁊ memoriā: ⁊ itelligētia ⁊ memoria ſub rōne voliti referunt ad volūtatē.

¶ Queritur de ordine iſtarum trium potentiarum memorie intellectus ⁊ voluntatis.

SEcundo querif de ordine iſtarū triū potētiarū. videf enī ꝙ memoria ſit pᵒ per vba Aug. q ponit in 10ᵒ de trinitate. vbi dicit ꝙ itelligētia ex memoria eſt: ⁊ volūtas ex memoria ⁊ itelligētia. ¶ Sȝ ꝯtra hoc eſt: qḋ alibi dicif in glo. Eccleſiaſtici 18ᵒ. ſ. ꝙ memoria ſit poſt itelligentiā. ⁊ hoc ēt videf per verba Damaſceni ⁊ Grego. in 10ᵒ. q dicūt ꝙ memoratiuū eſt ꝯſeruatio ſenſus ⁊ itelligētie: nihil enī in memoria reportaf qḋ ante nō fuit in itellectu ⁊ ſenſu. ¶ Preterea iuxta hoc querif quo ordine referunf ad imitationē trinitatis: vtrū hoc. ſ. fiat ſm ꝯceptionē ⁊ voluntatē cuiuſlibet veri: aut ſm ꝯceptionē ⁊ volūtatē cuiuſlibet veri ⁊ boni qḋ eſt deꝰ tm̄. ⁊ videf ꝙ pᵒ mō: qȝ dicit Augꝰ ꝓbans imaginē trinitatis. In imagine qdē mens nouit ſe ⁊ diligit ſe ⁊ vult ſe: ⁊ in his ībis innotif aliud ꝯceptū ⁊ aliud volitū ꝗ deꝰ. ¶ Sȝ ꝯtra. tātus eſt filius ꝗtus eſt pater: ⁊ tātus eſt ſpūs ſcūs ꝗtus eſt pater ⁊ filius. In ꝯcepto aūt quolibet nō tāta eſt volūtas ꝗta eſt itelligentia ⁊ memoria: eo ꝙ multa vel volumus vel debiliter volumus que tm̄ perfecte intelligimus ⁊ memoramur. ¶ Queraf ēt vlteriꝰ vtꝝ i gratuitis vel nālibꝰ ſit vna imitatio. Et videf ꝙ in gratuitis hoc eſt in cōceptu fidei ⁊ charitatis: qȝ de peccatoribꝰ dicif in pſal. In ciuitate tua imaginē ipſoꝝ ad nihilū rediges. per peccatū aūt nāle nō deſtruif in nihilū: iō videf ꝙ imago imitans trinitatē ſit in gratuitis ⁊ nō in nālibus. ¶ Cōtra hoc ſunt hec verba Auguſtini qui dicit ꝙ mēs ſemp ſecū hȝ trinitatem: nō qdē que deus eſt: ſed que eſt imago dei: ⁊ hoc dī in pſal. Veruntamē in imagine pertrāſit hō. ¶ Iuxta hoc iterū querif vlterius verū hec imitatio ſit ad vnitatē eēntie in tribus perſonis vel ecōuerſo ad tres perſonas in vna eēntia. Et videf ꝙ 2ᵒ mō. Auguſtinus enī ꝓbat eſſe imaginē: per ea que ꝯueniūt pſonis ſicut ꝙ itellꝰ ⁊ volūtas ſunt ex memoria ſicut filiꝰ ⁊ ſpūs ſcūs ſunt ex pře: ⁊ volūtas ex memoria ⁊ itelligētia ſic̄ ſpūs ſcūs ex pře ⁊ filio: ⁊ ſic̄ ꝗtus eſt př tātus eſt filiꝰ ⁊ ſpūs ſcūs. ſic ꝗta eſt memoria tāta eſt itelligentia ⁊ volūtas. ¶ Sed ꝯ in Gen. dī faciamꝰ hoīem ad imaginē ⁊ per nūm ſingularē vt dic̄ Augꝰ ⁊ Hylariꝰ ſigñaf vnitas eēntie in tribꝰ pſonis: ꝗ per nomē imaginis vnitas eēntie iportaf in recto ⁊ tres pſone in obliq: ⁊ ita imitatio erit ad vnitatē eēntie in tribꝰ pſonis potius ꝗ ecōuerſo. ¶ Ulterius querif ꝗliter verū ſit qḋ dicit Auguꝰ ꝙ tria ſunt vna mēs ⁊ vna vita ⁊ vna eēntia ⁊ vnus ſpūs: queciq; enī vni ⁊ eidē ſunt eadē ipſa ſunt eadē. ſi ꝗ hec tria ſunt idē cū eēntia ⁊ mēte ⁊ vita ipſa ſunt eadē iter ſe qḋ falſum eſt. ⁊ qȝ ſupra de hoc multū diſputatū eſt in qōne. Vtrū aīa ſit ſimplex vel cōpoſita. ſufficiāt que dicta ſunt. ¶ Solo. dōm ꝙ accipiēdo memoriā ſicut Augꝰ accipit eā ipſa eſt pᵒ iter potētias imaginis. ſi enī nō eſt niſi ꝯſeruatio iſertoꝝ nobis a nā ſic̄ notitia veri ⁊ boni. ſ. ꝙ iuſtitia tenenda eſt ⁊ hmōi que per nām ſciunf a ꝗlibet. hec enī ſm rōnē loquēdo pꝰus ſūt in memoria ꝗ in itelligētia vel volūtate: qȝ pꝰus eſt hēre aliqd in memoria ſiue in aīa ꝗ pñtialr intueri vel diligere illud. ¶ Ad glo. aūt que eſt ſup Eccliaſt. ⁊ ad dcm̄ Damaſceni dōm ꝙ itelligif de memoria que eſt acꝗſitoꝝ. hec enī pꝰus ſunt in itelligētia ꝗ in memoria. Si forte dicaf ꝙ illa nō eſt ps imaginis eo ꝙ nō pōt attribui při. dōȝ ꝙ hoc ſimplr verū eſt: tm̄ per ꝗdā appropriationē attribuif při. ſm enī ordinē nāe: q eſt in trinitate př eſt pnᵐ totiꝰ diuinitatis: ⁊ ſic attribuif ei memoria pᵒ mō dicta. ſm aūt reformationē gře nos acceſſum hēmꝰ ad patrē per filiū: ⁊ in hoc ordine př eſt vltimꝰ: ⁊ ſic attribuif ei memoria 2ᵒ mō dicta: ⁊ hoc mō loquif glo. ſup Eccleſ. ¶ Ad id qḋ vlteriꝰ querif quo ordine referunf ad imitationē trinitatis. dōȝ ꝙ triplex eſt imitatio ſm actū ſcȝ ⁊ ſm potētiā ⁊ ſm pfectionē meriti. pᵒ eſt ſm veꝝ ⁊ bonū qḋ deꝰ eſt tm̄: qȝ tūc tāta eſt itelligentia ꝗta eſt memoria: ⁊ tāta eſt volūtas nālis ꝗta eſt vnitas eēntie in tribꝰ pſonis: eo ꝙ deꝰ vnꝰ in tribꝰ pſonis memoraf itelligit ⁊ dilectione nāli diligif ⁊ hec imitatio ſm actū dī ꝓ tāto: qȝ tunc imago actu ducit in exēplar ⁊ pfectius ꝗ pōt oſtēdit ipm eo ꝙ idē eſt in imagine ⁊ exēplari. ſm aūt verū ⁊ bonū ꝙ ipſa mēs eſt imitatio ſm potētiā: eo ꝙ tūc potētialr ⁊ nō actu oſtēdit exēplar: ſȝ nō ſilr eſt de alijs itelligibilibꝰ eo ꝙ illa nō ſunt imago trinitatis potētia vel actu. itelligēdo enī lapidē nō itelligo illud qḋ eſt imago trinitatis. ¶ Preterea in illis itelligibilibꝰ nō eq̄lia ſunt hec tria. amor enī nālis nō eſt tātꝰ ꝗtus eſt itellꝰ vel memoria de lapide. Inſup memoria in talibꝰ nō pcedit itellectū ⁊ volūtatē eo ꝙ ipſa ſunt accepta a ſenſibus ⁊ ēt nō ſūt ſemp pñtia in mēte ſȝ abſentia regrūt ab exterioribꝰ vt dicit Augꝰ. ⁊ iō in memoria ⁊ volūtate taliū nō reſultat trinitatis imago potētia vel actu ſed tm̄ veſtigiuȝ. Imitatio aūt: que eſt ſm pfectionē meriti eſt a gřa recreante vt ſupra dcm̄ eſt: ⁊ de hac tenet qḋ dicit pš. imaginē ipſoꝝ ad nihilū rediges. ſȝ de imaginatione que eſt pᵒ vel 2ᵒ mō itelligif illḋ vbū pſalmiſte. In imagine ptrāſit hō. ¶ Ad id qḋ vlteriꝰ ꝗrif vtꝝ imago iportat vnitatē eēntie in tribꝰ pſonis vel eꝯ dicimꝰ ꝙ ſm modū loquēdi dic̄ vnitatē eēntie in tribꝰ pſonis vt ꝓbatū eſt. ¶ Ad obm̄ ꝯtra dōm ꝙ Augꝰ ꝓbat imaginē per ea que ꝯueniūt perſonis ſm ꝙ referunf ad vnitatē eēntie nō pp hoc ꝙ iportenf in recto per nomē imaginis: ſȝ vt oſtēdat in aīa tria eē in vna ſubā mētis ſic̄ in diuinis tres pſone ſūt in ſuba vna diuinitatis. ¶ Ad vltimū dōm ſm ſupradicta ꝙ potētie aīe ꝓprietates eiꝰ ſunt ſm ꝙ dicimꝰ ꝓprietates nāles potētias vel ipotentias ⁊ mēs que ſupior eſt ps aīe: que ēt dī ſpūs totū virtuale ē ad has tres potētias: ⁊ cū careat ꝗtitate eſt ipſa mens eēntialr in quolȝ iſtoꝝ triū: ⁊ pp hoc dicunf vna mens ⁊ vnꝰ ſpūs ⁊ vna eēntia comō pdicationis quo totum virtuale predicaf de ſua parte ⁊ iſte modus ſupra per multa explanatꝰ eſt. vita vō eſt actus anime ſm ſe: ⁊ ꝓpter hoc dicuntur in vna vita.

¶ Queritur quid ſit notitia mens ⁊ amor.

TErtio querif quid ſit notitia mēs ⁊ amor quā ſcḋam imaginē appellat Augꝰ. Mēs enī in ſe eſt ꝯtinēs memoriā itelligētiā ⁊ volūtatē: ꝗ vr ꝙ non debeat attribui patri ſed toti trinitati. ¶ Preterea querif in quo differunt hec tria a pdictis tribꝰ. ⁊ dicūt qdā ꝙ pdicta ſupponunt potētias: iſta vō habitus illarū potētiarū. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qḋ dicit Augꝰ in 10ᵒ de trinitate ꝙ tria cū ſint a ſe diſtin-

Nō qō in diuinis rō memorie pmo attribuif patri ⁊ qōo ſecūdo.

cta adinuicē tñ dicunē eē vnū. q̃ in aīa ſubalter exiſtit: ha-bitus aūt nō ſubalter exiſtit in aīa: g̃ hec tria nō ſunt habi-tus. ¶ Itē dicit Aug⁹ q̃ mēs cū ſe recognoſcit notitiā ſui gi-gnit: ⁊ eſt ſola parēs ſue notitie. 3⁹ eſt amor q de ipſa mēte ⁊ notitia ꝓcedit dū mēs cognoſcēs ſe diligit: ⁊ ita amor gdez cōplexus eſt parētis ⁊ ꝓlis. Ex hoc accipit̃ q̃ mēs ſit itelli-gētia illius eſt cognoſcere ſe. ¶ Preterea nō videt̃ vir verū q̃ exiſtente notitia ꝑcedat amor: qꝛ multa cognoſcim⁹ que nō amamus. ¶ Itē noſſe eſt mētis vt habitū eſt ꝑus ex verbis Auguſtini. ⁊ noſſe eſt memorie: g̃ mēs eſt memoria. ſed cu-iuſcūq̃ eſt noſſe illi⁹ eſt notitia: g̃ notitia eſt memorie: g̃ vi-det̃ q̃ mēs hic ſupponit̃ ꝓ memoria ⁊ nō ꝓ itellectu. ¶ Item in memoria ſenſibilis aīe tanq̃ in theſauro reſeruant̄ notitie phantaſie ⁊ itentiones eſtimatiue. ⁊ notitie phantaſie ſunt per modū veri ⁊ falſi. itentiones vͦ eſtimatiue per modū boni ⁊ mali: g̃ ſimilr̃ erit in memoria rōnalis aīe q̃ in ipſa ē notitia itelligētie ⁊ amor volūtatis ⁊ ita iſta tria ſunt in me-moria. ¶ Sed tūc querit̃ que ſit rō cū mēs ſit eāē ad tria q̃-re potius coartat̃ ad memoriā q̃ ad reliqua duo. ¶ Prete-rea dicit Aug⁹. nec minor eſt ꝓles parēte dū tātam ſe nouit mēs q̃ta eſt. Nec minor eſt amor parēte in ꝓle dū tātā ſe di-ligit mēs q̃tā ſe nouit ⁊ q̃ta eſt. hoc eni videt̃ manifeſte fal-ſum. In multis eni amor nullo mō rñdet notitie. ¶ Solo. dōm q̃ iſta trinitas eſt in hitib⁹: vt dicūt magri: ⁊ mēs ſup-ponit ibi memoriā cū ſuo hitu: notitia vͦ dicit hitū itellec-tus qui idē eſt cū habitu memorie in ſuba: ſ3 differt in rōne que nō eſt niſi relatio ad itellectū: amor vͦ eſt hitus volūtatis. ¶ Ad pͥm̄ g̃ dōm: q̃ mēs equoce dr̄ de ſuperiori parte aīe et de memoria. memoria vͦ participat nomē mētis: eo q̃ ipſa ꝓpinquior eſt ſūe toti⁹ per hoc q̃ pͥ⁹ eſt iter potētias que ſunt partes mētis. Et iō dicit Aug⁹ q̃ mens ibi nō dr̄ aīa: ſed id qͦ eſt in aīa excellētius hoc eni eſt memoria. ¶ Ad aliud di-cendū q̃ notitia ⁊ amor accipiunt̃ mālīter ꝓ noto ⁊ amato: ⁊ hec ſubalter exiſtūt in mēte: qꝛ idē eſt notū ⁊ amatum qͦ ſubalter eſt mēs l3 differāt in rōne. ¶ Ad aliū dōm q̃ mēs nō ſupponit intelligētiā. cognoſcere eni ſm̄ q̃ hic accipit̃ gi-gnit̃ a mēte ſicut itelligētia a memoria: ⁊ ꝓpter hoc l3 cogno-ſcere ſit itelligere: nō tñ ſequit̃ q̃ mens ſit idē qͦ itelligētia. ¶ Ad aliud dōm q̃ dictū Aug. nō extēdit̃ ad oēm notitiā: ſ3 tñ ad illā qua mēs nouit ſe ⁊ deū ſm̄ hit⁹ iſertos ſibi a nā: ⁊ illā notitiā ſemp ſeq̄t̃ amor nālis. ⁊ hoc eſt qͦ dicit Aug⁹ in to li⁰ de trinitate. q̃ vbū qͦ iſinuare intēdim⁹ eſt cū amore: notitia vͦ ſimpliciter. Et per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Queritur qualiter imitat̃ trinitatem increatam.

Einde querit̃ qualr̄ imitat̃ trinitatē icreatā. Videt̃ eni nō imitari. duas eni ſimilitudines ponit Aug⁹. q̃rū vna eſt q̃ vn⁹ hō eſt q h3 me-moriā itelligētiā ⁊ volūtatē: ſ3 nō eſt hec tria: ⁊ in illi⁹ ſūme ſimplicitate nāe ſunt tres pſone: ⁊ ſingule ſūt de⁹ ⁊ tres ſūt de⁹. Alia eſt q̃ hō hūs hec tria eſt vna pſona ſ3 in diuinis ſūt tres pſone ⁊ nō vna: cū g̃ deficiat imago ab exēplari nec directe videt̃ imitari. ¶ Solo. ad hoc dōz q̃ ſ3 Hyla͞r ⁊ Aug͞ oē ſiue iuētū i crea-turis qͦ refert̃ ad trinitatē i plurib⁹ inenit̃ diſſile: ⁊ pp hoc plura opꝫ inenire: vt in quo deficiet vnū repētet aliū: ⁊ tñ ſi-mul oib⁹ inētis in plurib⁹ adhuc inenit̃ defectus eo q̃ crea-tura creatorē imitari q̄dē pōt in aliquo ſed eq̄ri ſibi nō pōt.

¶ Queritur cuius ſit hec imago.

Rimo querit̃ cui⁹ ſit hec imago pͥ⁹. ⁊ cui⁹ cōl-ter. Videt̃ eni q̃ inferioris partis rōnis ſit pͥ⁹: qꝛ ſuperior pars rōnis vt dicit Aug⁹ ꝯtēplan-dis eternis inhereſcit. cū g̃ imago ſit ſm̄ ꝯuer-ſionē ad deū: videt̃ imago eſſe ſm̄ ſuperiorem partē rōnis pͥ⁹. Sed ꝯtra hoc eſt qͦ dicit Da-maſ. q dicit imaginē eſſe ſm̄ li. ar. ¶ Preterea Aug⁹ in xi⁰ de trinitate ponit imaginē in viſu exteriori. i. ſpēm rei viſe: ⁊ imaginē ei⁹ in oculo que dr̄ viſio vt ipſe dicit: ⁊ vtrūq̃ ꝯiū-gentē itētionē vidētis. hec aūt tria nō vident̃ eſſe vni⁹ eēn-tie. ſpēs eni rei viſe ⁊ itētiōe vidētis nō vnā eēntiā h3. Si-militer in eodē li⁰ ponit tñ in phantaſia: ibi eni imago cor-poꝛ eſt in memoria aīe ſenſibilis ⁊ eadē imago eſt in cogni-tione imaginātis. vtrūq̃ aūt ꝯiungēs eſt intētio volūtatis. ex hoc videt̃ q̃ imago nō tñ inſit aīe ſm̄ ſuperiorē partē ſ3 etiā ſm̄ eādem ptē aīe rōnalis ⁊ ſenſibilis. ¶ Preterea que-rit̃ q̃re nō ponat̃ imago in viribus aīe vegetabilis ſicut in alijs viribus aīe. ¶ Solo. dōm q̃ imago ieſt aīe rōnali ſm̄ mentē pͥ⁹. Et vt hoc itelligat̃ notandū q̃ vires motiue aut ordinant̃ ad deū tñ aut in operabile per nos. Si ordinant̃ ad deū tñ aut ſunt ſimpliciſſime ⁊ ſunt tres que ꝑdicant̃ in imagine ordinate ad ipſuz ſub rōne veri ⁊ boni inſerti per nām. Si vͦ reſpiciūt operabile: aut hoc reſpiciūt per rōnes applicatas in particularib⁹. Si pͥ⁹ mō erit ſynderesis q̄ poſt potentias imaginis eſt ſimpliciſſima. Si vͦ 2⁰ mō: hoc eſt duob⁹ modis. ſ. cū cognitione que eſt ſcia practica: vel cū ap-petitu tñ. Si pͥ⁹ mō hoc ꝯtingit trib⁹ modis. aut eni q̃rant̃ operabilia ſm̄ ꝯſiliū iuris eterni ⁊ diuini: ⁊ hoc eſt officiū ſu-perioris partis rōnis. Aut querant̃ operabilia ſm̄ ꝯſiliū iu-ris humani ⁊ poſitiui ⁊ hoc eſt officiū iferioris part rōnis. Aut idifferēter querant̃ operabilia ſub rōne eligibiliū: ⁊ ſ3 hūc modū li. ar. eſt operabiliū ⁊ potentia motiua. Si vͦ eſt cū appetitu tñ aut erit iperans tñ: aut erit iperata tñ: aut iperās ⁊ iperata ſimul. Si pͥ⁹ mō: tūc erit volūtas. Si 2⁰ mō tūc erit illa virt⁹ que diffuſa eſt in neruis ⁊ muſculis ⁊ lacer-tis. Si 3⁰ mō tūc erit cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ⁊ ſenſuali-tas. Et per hāc diuiſionē accipiunt̃ motiue potētie a ſcriis. diuiſio vͦ phoꝝ ſic accipit̃. motiua aūt aut erit nūcians mo-tū aut iperās. Si pͥ⁹ mō aut ſm̄ rōnē rectā que eſt de bono ⁊ malo ſimplr̄: ⁊ ſic eſt itellus practic⁹. aut ſm̄ rōnē boni ⁊ ma-li vt nūc: que qñq̃ eſt recta ⁊ qñq̃ nō recta: ⁊ ſic eſt phāraſia mouēs. Si vͦ ē iperās aut reſpectu boni ſimplr̄: ⁊ ſic eſt vo-lūtas que ꝯſeq̄t itellectū practicū. aut reſpectu boni vt nunc ⁊ ſic eſt iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis. ¶ Ad obiecta dōz q̃ imago in ſuperiori pte rōnis eſt in li. ar. ⁊ eſt ſub rōne ſimilitudinis ⁊ nō ſub rōne imaginis: eo q̃ nec actu nec potētia imitat̃ vt ex ꝑhabitis pꝫ. In phantaſia vͦ ⁊ in viſu ſiue ſenſu alio ad-huc minorē h3 ꝯuenientiā. ¶ Ad vltimū dōm q̃ in imagine neceſſe eſt aliqd reſpōdere filio iqūtū eſt verbuz: ⁊ illud eſt per modū cognitionis. Unde cū potentie vegetabilis ſine cognitiōe ſint nō pōt in eis eē imago vel imaginis ſilitudo.

¶ Queritur de quantitate anime.

Einde querit̃ de q̃titate aīe que ꝑcipue ſ3 vi-res motiuas aīe ꝯſiderant̃. Qͦ enim hēat aīa q̃titatē dimēſiuā qdā nitunt̃ ſic ꝓbare. aīa eſt pfectio corpis. Sed maioris pfecti maior eſt pfectio: g̃ in maiori corpe maior eſt aīa. ⁊ hoc nō pōt eē niſi aīa vna ab alia differret q̃tita-te: ⁊ ſic aīa h3 q̃titatē dimēſiuā. ¶ Itē qcqd h3 ptes cōmēſu-ratas ei qͦ h3 q̃titatē h3 ptes q̃titatiuas. aīa tales partes h3: g̃ h3 q̃titatē. pͥ⁹ pͦ pꝫ per hoc q̃ q̃titati nihil cōmēſurat̃ niſi q̃titas. 2⁰ ꝓbat̃ per hoc qͦ dicit Augu⁹. q̃ aīa per ſuas ptes eſt in oib⁹ ptib⁹ corpis. ¶ Preterea tertullianus he-reticus vt dicit Aug⁹ p vbū Apli obijcit aīaz hr̄e q̃titatē q vocat aīam iteriorē hoiem: hō aūt hūs eſt lineamēta q̃tita-tiua: ⁊ qꝛ multū diſputatū eſt de hoc ſupra in diffōnibus aīe ſufficiūt q̄ dicta ſūt. ¶ Solo. dōz q̃ duplex eſt q̃titas vtua-lis ⁊ dimēſiua. dimenſiuā q̃titatē nō h3 aīa ſ3 vtualē. Et ad hoc itelligēdū. Notādū eſt q̃ q̃titas dimēſiua eſt in iſinituz diuiſibilis per itranea ſibi. q̃titas āt vtualis diuidit̃ ad id qͦ extra eā eſt nō tñ in iſinitū: ⁊ hoc eſt in virtute actiua ad maximū. in paſſiua vͦ vtute ad minimū vt habet̃ in li⁰ de celo ⁊ mūdo ⁊ ſupra explanatū eſt. ⁊ iō dicit Aug⁹ q̃ qñ que-rit̃ q̃tus ſit hercules duplex eſt qͦ. ſ. q̃te molis vel q̃te vir-tutis. ¶ Ad pͥm̄ aūt dōm q̃ in maiori corpe maior eſt aīa nō q̃titate molis ſ3 q̃titate vtutis. ſ3 tñ duplex eſt vtus: vna. ſ. aſſixa mēbro que per accñs h3 q̃titatē ſicut calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū que pficiūt cōplexionē mēbri: ⁊ de hac pt cō-cedi q̃ in maiori corpore maior eſt aīa. Alia eſt vtus ſiuens ab aīa ⁊ illa nō h3 q̃titatē niſi virtualez. ¶ Ad aliud dōm q̃ aīa cōmēſurat̃ corpori ſicut forma mãe ⁊ nō ſicut mēſura q̃ti-tatiua mēſurato. ¶ Ad id qͦ obijcit tertullianus qui cā eſt iſtius q̄ōnis indignū eſt rñdere eo q̃ Augu⁹ dicit q̃ ſub ore ipſius eloquentiſſimo fatuiſſimum pectus habebat.

Quātitas du-plex. | pͥ⁹ ce. ⁊ cō. li.

¶ Queritur de compoſitione corporis.

Onſeq̄nter trāſeūdū eſt ad querēdū de corpe hoīs q̃tū ptinet ad theologū. Et querunt̄ tria de corpe ipſius ade. quoꝝ pͥm̄ eſt de cōpōne cor-poris ipſi⁹. 2m̄ eſt de imortalitate ei⁹. 3m̄ eſt de cōdulio ⁊ ꝯuōne eius ſi perſtitiſſet ſine peccato.

AD primũ ſic ꝓcedit. Oẽ corp⁹ hñs mẽbra di-
uerſaꝝ cõplexionũ ſm calidũ frigidũ humidũ
⁊ ſiccũ eſt cõpoſitũ ex ꝯtrarijs. Corp⁹ ade fuit
hmõi: ꝗ fuit cõpoſitũ ex ꝯrijs. ꝓ⁹ pʒ p ſe. 2⁹
pʒ p hoc ꝙ corp⁹ ade habuit cerebꝝ cor ⁊ epar
q̄ ſunt mẽbra diuerſaꝝ cõplexionũ ſm calidũ
frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ. Et hoc hẽtur p lrãm Geñ. vbi dicit
ꝙ formauit de⁹ hoiem de limo terre. limus aũt terre ſonat
qdđã cõmixtũ ex ꝯrijs. ꝗ ꝑm⁹ hõ fuit ex ꝯrijs. Jnde ſic: oẽ cõ
poſitũ ex ꝯrijs corruptibile eſt. ꝑm⁹ hõ cõpoſit⁹ eſt ex ꝯrijs: ꝗ
ꝑm⁹ hõ fuit corruptibilis. ¶ Jtẽ ꝓbat in 3⁹ de celo ⁊ mũdo
ꝙ oẽ cõpoſitũ ex graui ⁊ leui corrumpit. ⁊ hac de cã qr dita-
hũt cõponẽtia leui aſcẽdẽte ⁊ graui deſcẽdẽte. Si cõpoſitũ
fuit corp⁹ ade: ꝗ corruptibile fuit de neceſſitate p nãm. His
rõnib⁹ ⁊ ſilib⁹ ꝓbat ꝙ Adã a nã ſue cõpõnis nõ habuit im-
mortalitatẽ. hoc et dic̄ Aug⁹ in glo. ſup Geñ. ſ. ꝙ Adã mor
talis fuit a nã ſue ꝯditiõis: ſʒ imortalis beneficio ꝯditoris.
¶ Sed ad hoc qdã voluẽt dic̄e ꝙ duplex fuit nã corpis ade.
vna q̄ eſt a nã q̄ dr mã: ⁊ hec eſt a cõponẽtib⁹: ⁊ ab hac nõ ha
buit imortalitatẽ. Alia q̄ ẽ a nã q̄ dr forma: ⁊ ab hac habuit
imortalitatẽ: ⁊ hec forma ẽ triplex. ꝓ⁹ eſt act⁹ ⁊ forma mixta
que talis fuit ꝙ adeo reduxit ꝯria ad eq̄litatẽ que et agẽ ⁊
pati nõ potuerũt adinuicẽ. 2⁹ eſt organizatio corpis. que ta
lis fuit in Adã ꝙ ꝑpetuo debuit ⁊ potuit remoueri ab aia
rõnali. 3⁹ eſt aĩa que talis fuit ꝙ ꝑpetuo potuit influẽ vitã cor
pori. ¶ Sed ꝯtra: hoc eſt qđ dicit glo. ſup 10⁹ ſup id qđ etiã
ſpoliauerũt eũ in gratuitis ⁊ vulnerauerũt eũ in nãlib⁹. Cũ
igit hõ ꝑm⁹ imortalitate ſpoliat⁹ ſit: imortalitas fuit de gra
tuitis ⁊ nõ de nãlib⁹: ꝗ neqꝫ eſt a nã que dr mã neqꝫ a nã que
dr forma. ¶ Jtẽ hõ in caſu ſuo nõ eſt magis punit⁹ q̄ demõ.
Sed de demonib⁹ dicit Dio⁹ ꝙ data illis nãlia bona neq̄
q̄ mutata ẽẽ. dicim⁹ ꝗ ꝙ in hoiẽ nãlia per pctm nõ ſunt mu
tata. Cũ ꝗ imortalitas mutata ſit imortalitas nõ fuit de na
turalib⁹. ¶ Jtẽ Aug⁹ in 11⁹ de bono ꝯiugali nõ corp⁹ ſpũale
illis hoib⁹ factũ erat: ſʒ ꝓ⁹ aiale vt obediẽtie merito poſtea
fieret ſpũale ad imortalitatẽ capeſcẽdã. Ex hoc hẽtur ꝙ im
mortalia fuerũt ꝑma corpa ex merito obediẽtie ⁊ nõ ex nã.
¶ Jtẽ ibidẽ corpa ꝑoꝝ mortalia fuiſſe itelligam⁹ ꝓ⁹ ꝯforma
tione ⁊ nõ moritura: tñ niſi peccaſſent ſicut minat⁹ erat de⁹
tanq̄ ſi vulnus minaret. qr vulnerabile corp⁹ erat: qđ tñ ac
cidiſſet niſi fieret ꝙ ille voluiſſet: ex hoc ſequit idẽ. ¶ Jtem
Aug⁹ ibidẽ. Si veſtib⁹ iſraelitarũ ꝑſtitit de⁹ per annos. 40.
ſine vllo detrimẽto ꝓpriũ ſtatũ: q̄to magis ꝑſtaret corpib⁹
obediẽtiũ ꝑcepto ſuo feliciſſimũ qđdã tẽperamẽtũ certi ſta
tus donec in meli⁹ ꝯuerterent nõ morte hoĩs qua corp⁹ ab
aĩa deſerit ſed beata cõmutatione a mortalitate ad imorta
litatẽ: ab aiali ad ſpũalẽ q̄litatẽ. Ex hoc iterũ hẽtur ꝙ imor-
talitas fuit ex obediẽtie merito ⁊ nõ a nã. ¶ Jtẽ Aug⁹ in 3⁹
ſup Geñ. ad lrãm. Ne quiſq̄ dic̄e audeat cibor̄ indigẽtiã
qbus reficiant niſi mortalib⁹ corpib⁹ eſſe nõ poſſe. Ex hoc
accipit ꝙ ꝓ⁹ corpa per nãm fuerũt mortalia. ¶ Sed ꝯtra ex
eiſdẽ ſuſtẽtamur ⁊ nutrimur: ꝗ q̄cũq̄ cibus affert imortalitatẽ
illud per ꝑncipia cõponẽtia erit imortale. Sed ꝑmis hoib⁹
per cibũ inerat imortalitas: ꝗ ꝑmi hoies per ꝑncipia cõpo-
nentia erãt imortales. ꝓ⁹ ꝓbat per hoc ꝙ ipa eſt ꝑñ⁹ in pbꝫ
ſcis. 2⁹ ſcribit ab Aug⁹ in 5⁹ ſup Geñ. ad lrãm vbi dr ꝙ im
mortalitas ade ꝑſtabat ex eſu ligni vite. ¶ Jtẽ eadẽ potẽtia
eſt ad actũ aliquẽ ⁊ ad ꝯtinuationẽ ipſius. ſed imortalitas
nõ eſt niſi ꝯtinuatio vite: ꝗ eadẽ potẽtia eſt ad imortalitatẽ
que eſt ad vitã: potẽtia aũt ad vitã fuit nãlis. ꝗ ⁊ potentia q̄
fuit ad imortalitẽ. ¶ Jtẽ dña eſt iter hoiem ⁊ cetera aiantia
in gnõne ⁊ vita: ⁊ in hoc ꝙ nõ hʒ aiam ꝑpetuã ⁊ icorruptibi
lẽ: cetera võ aiantia corruptibilẽ. Cũ igit in operibus dei
optima debeat ẽẽ ꝓportio: oportuit ſeruari ꝓportionẽ mo-
bilis ad mouens ⁊ forme ad mãm. ꝗ ſic aie corruptibili de-
dit corpus corruptibile per nãm: ita aie icorruptibili corp⁹
debuit aptare icorruptibile per nãm: ⁊ ita ꝑmoꝝ hoium im
mortalitas fuit a nã. ¶ Ulterius querit iuxta hoc ſpecialẽ
de formatione corporis ade vtꝝ hoc dñs per ſeipm forma-
uerit vel per angelos. Et videt ꝙ per angelos. eſt eñi lex di
uinitatis vt dicit Dio⁹ per ꝓ⁹ media ⁊ p media vltima re-
ducere. Cũ ꝗ corpus hoĩs in vltimo gradu ſtet rõnalis na-
ture videt ꝙ per ꝑmã rõnalem nãm ad eſſe debuit reduci.
¶ Preterea tria ſunt opa ad ꝑfectionem mũdi ꝑtinẽtia. ſ.
creatio formatio ⁊ ꝓpagatio. ꝓpagationẽ aũt cõmiſit nãe:
creationẽ aũt ꝑficit ipe: ꝗ ſm ꝯgruitatẽ ordinis formationẽ
que eſt mediũ opus debuit cõmittẽ angelo qui ſup nãm eſt
⁊ citra deũ. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qđ habet in Jſa. 65⁹. opera
manuũ tuarũ dñs nos. ⁊ Hiere. 18⁹ vbi dic̄ dñs. ſicut lutũ in
manu figuli ita eſſe vos in manu mea. ¶ Preterea cũ dicit
faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ nr̃am. ſancti re
ferunt faciamus ad pſonarũ trinitatẽ ⁊ culpant eos q dicũt
ꝙ referat ad angelos: ꝗ deus per ſeipm fecit corpus hoĩs.
¶ Ulterius et ꝓpter hereticos querit de hoc qđ dr Geñ.
ꝓ⁹. Creauit deus hoiem ad ſimilitudinẽ ⁊ imaginẽ ſuã. ad
imaginẽ dei creauit illũ maſculũ ⁊ feminã creauit eos. ⁊ ad-
huc nihil dixerat de formatione mulieris: ergo videtur ꝙ
quedã mulier creata fuit ante euã. hoc et videt per modũ
loquẽdi quo in 2⁹ cap⁹ vtit Adã dicẽs: hoc nunc os ex oſſi-
bus meis. per hoc eñi ipm nũc videt innuere aliã ante fuiſſe
feminã. ¶ Jtem hoc ꝓbat ex ꝑcepto legis vbi ꝑcipit ꝙ q̄ſq̄
ducat vxorẽ ſuã de ſtirpe ſua. ⁊ ibi dicit Gamaliel ꝙ hoc ꝑ-
cepit dñs ꝓpter ꝯcordiã que debet eſſe inter virũ ⁊ vxorẽ.
ſi eñi de alia ſtirpe eſſet nõ ita ꝯcordaret ſic nec ipſi cõcorda-
uit cũ Adã que ante euã fuit nõ de corpe ade fuit facta. Sʒ
ꝯtra in ꝑncipio Geñ. anteq̄ aliqd dicat de formatione mu
lieris dicit creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã ⁊ ſubij-
cite eã. illud verbũ effectũ nõ habuit niſi in eua: ꝗ videt ꝙ
nõ fuit alia mulier ante euã. ¶ Juxta hoc et querit ſpecialẽ
de formatione eue de qua dicit Geñ. 2⁹ ꝙ imiſit dñs deus
ſoporẽ in Adã ⁊ tulit vnã de coſtis eius ⁊ repleuit carne ꝓ
ea: ⁊ edificauit dñs deus coſtã quã tulerat de Adã in mulie
rẽ. Et querit de mõ illius edificationis. Utrũ fuit miracu
loſus vel nãlis. Et videt ꝙ nãlis. tũc eñi vt dicit Aug⁹ iten
dit dñs nãm ꝯſtituere. nã aũt nõ niſi mõ nãli ꝯſtituit qđ pʒ
per oppoſitũ qr modus innãlis deſtruit nãm. ¶ Jtẽ Aug⁹ di
cit ꝙ in ꝑmis operibus nõ querit quõ admirabilis deus
in creaturis ſuis vtat ſed potius aliquid ſm nãm rei poſſit
fieri. Cũ ergo formatio mulieris ſit de ꝑmis operibus nõ
debet referri ad miraculũ ſed potius ad nãm. ſed in Adam
fuit ꝑn⁹ efficiens ⁊ mãle eue: ergo eua ſm nãm ꝓceſſit de
Adã. ꝓ⁹ ꝓbat per hoc ꝙ cauſe ſm nãm ꝑcipue ſunt ſm effi-
ciens ⁊ mãm ꝑcipue. 2⁹ probat per hoc ꝙ in maſculo eſt rõ
efficiẽtis reſpectu oĩum ſui gñis. Similr coſta ex q̄ mulier
facta eſt eua fuit in adã. ¶ Preterea Auguſtinus in 9⁹ ſup
Geñ. ad lrãm mouet qõnẽ. Utrũ rõ qua mũdũ ꝑmis ope-
ribus creauit atq̄ ꝯcreauit deus illud qđ hẽbat vt ſm eã
iam neceſſe eẽt ex viri latere feminã fieri: aut hoc tñ habe-
bat vt fieri poſſet. vt aũt ita fieri neceſſe eſſet nõ ita iã ꝯditũ
ſed in deo erat abſcõditũ. Et ſoluit per lõga verba quorũ
iſta eſt ſnĩa ꝙ oĩs res nãlis quã in ꝑmordio mundi cõdidit
deus hʒ ſuos determinatos fines ꝓceſſus ⁊ leges in ſemi-
nalibus cauſis quas in ꝑmordio mũdi nãe indidit deus: vt
ſm determinatũ tẽpus vnũq̄dq̄ ſui gñis ſumat ꝓgreſſum
⁊ diſceſſum. ⁊ ſm hoc ſit vt triticũ de tritico ⁊ faba de faba:
⁊ hõ de hoie ꝓcedat determinato tpe: ⁊ vna etas pereat et
altera ꝯualeſcat. vt aũt lignũ exciſum de terra aridũ ⁊ ꝑpo
litũ repente ſine terra ⁊ radice floreat ⁊ fructũ faciat ⁊ ꝑdit
qdã naturas quas creauit vt ex eis hoc fieri poſſit. ꝑmorũ
aũt cauſas ꝯdidit deus in nã ſed ſecũdoꝝ hʒ abſcõditas in
ſeipo quas rebus ꝯditis nõ iſeruit. Ex hoc accipit ꝙ oĩum
miraculoꝝ cauſe ſunt in nã quãtũ ex hoc ꝙ ex nã fieri pñtꝫ
nõ ex neceſſitate fiant: ⁊ ita formatio eue quo ad hoc fuit in
Adã ⁊ coſta quãtũ ex hoc fieri poſſet. qñcq̄d aũt in potentia
eſt in aliquo ſi educat in actũ nõ erit miraculoſũ: qđ ꝓbat
per diffinitionẽ miraculi que eſt arduũ ⁊ inſolitũ ꝑter ſpẽm
⁊ facultatem ammirantis apparens. Jnſolitũ aũt nõ eſt vt
potẽtia ꝓcedat in actũ: ergo formatio mulieris ex coſta nõ
erat miraculoſa. ¶ Sed ꝯtra Chryſo. diſtinguit triplicem
curſum. ſ. nãe ⁊ voluntatis create ⁊ volũtatis diuine. ⁊ dicit
ꝙ ille qui tñ ſubiacet voluntati diuine miraculoſus eſt: ſed
formatio mulieris fuit tñ ſm voluntatẽ diuinã: ergo fuit
miraculoſa. ¶ Jtem quicquid format a natura trãſformat
calido frigido humido ⁊ ſicco. talis nõ fuit trãſmutatio co-
ſte in euam: ergo nõ fuit nãlis. ¶ Jtem videt falſum dicere
Aug⁹ cum dicit mulierẽ in rõne calidi fuiſſe in coſta. ratio
enim calidi aut eſt ſm efficientem vel mãm vel formã vel
finem: ⁊ ꝯſtat ꝙ ſm efficientem vel formã vel finem nõ fuit.

Ext.cõ.33. ⁊ infra.

Scđo ſ gnã. ne ⁊ corrupcio ne text.cõ.50.

Qđ aūt nec fm nām̄ sic pbat. vniuscuiusq̄ mā est determinata ad receptionē sue forme: ꝛ sic est ꝗ̄stō māe coꝝ que sunt eiusdē spēi: talis mā nō fuit costa incōparatione ad Euā. ergo Eua mulier nō fuit in costa. pma pbat p hoc q̄ mā asinorū ꝗ̄stō est in spē ꝛ leonū in spe ꝛ sic de alijs. 2° pbat per hoc q̄ nulli hoīes nō fūt ex costis sicut ex mā. Cōmẽta. 12. ¶ Itē Cōmentator sup 9° metaph. dic̄ q̄ q̄cquid est in aliq̄ sicut in po° māli vno motore educit̄ de ipo ꝛ semp qn̄ motor appropinquat materie mouēdo ipaꝫ: ꝛ pp hoc idolū nō est in terra sic in potētia māli sed in cupro: qa a statuario motu artis educit̄ de cupro ꝛ nō de terra. Silr herba in po° est in faba ꝛ nō in terra: qa in vno motu nature educit̄ de ipsa ꝛ non de terra: ꝛ sic de alijs. Cū ergo semp educat̄ hō de costa vno motore nō potuit hō mulier eē in costa. ¶ Preterea q̄rit̄ q̄re potius de costa q̄ de pede vel alio mēbro formata est mulier. ¶ Itē q̄re replevit dn̄s carnē p ea ꝛ nō sumpsit carnē de Adā. ¶ Preterea q̄rit̄ de vbo Aug. in cōi de Adā ꝛ Eua. dicit eni q̄ illud verbū qđ habet̄ in pn̄° Gen. masculū ꝛ feminā creauit eos. intelligit̄ de creatiōe viri ꝛ mulieris in rōne causali. illa enī rō causali nec fuit in costa nec in alia pte hoīs sꝫ in ipsis elemētis vt videt̄: ꝛ ita videt̄ q̄ hō posset fieri de ipsis elemētis sicut factus est de costa. ¶ Preterea Aug° ponit in q̄ōne verū mulier sit formata per angelos vel p deuꝫ. Et videt̄ q̄ p angelos. mulier eni sign̄t eccliaꝫ de latere christi reparatā. Cū ergo tota dispēsatio future sign̄tionis ordinata sit per angelos vt dic̄ Aug° formatio mulieris que pmū signū fuit hui° reparatiōis debuit fieri per angelos. ¶ Sꝫ ꝯ. dicit Aug° in lib° 9° super Gen. ad lraꝫ. Certissime dico supplemētū illud carnis in costa in locū coste ipsi°: qa femie corpus ꝛ aiaꝫ cōfirmationēq̄ mēbroꝝ oia viscera sensus oīs: ꝛ q̄cq̄d erat quo illa creatura ꝛ hō ꝛ femia erat nō nisi illo tpe ope dei factū quo de° nō per angelos sed p semetipm nō mō opat° est ꝛ sic dimisit. sꝫ ita ꝯtinuāter operat̄ vt nec vllaꝫ aliaꝫ rez nec ipsoꝝ angeloꝝ nā subsistat si nō opet̄. ¶ Preterea q̄rit̄ Basili° ꝛ Bernardus q̄re hō inter cetera aialia fact° sit recte stature: ꝛ q̄re femia de latere hoīs sit sumpta ꝛ nō femie alioꝝ aialium.

¶ Solo. dōm ad p̄m sine p̄iudicio fm opiōnē Aug. hō p nāꝫ mortalis creat° est: sꝫ imortalis bn̄ficio gr̄e cōditoris: sic eni aia in gr̄a inocētie stās in ordie suo per oia fuit ad iperium dei: ita corp° sanū sub aia p oia fuit ad iperiū aie: vn̄ voluntas cohibuit ꝯtria cōponētia corp° ne p actionē ꝛ passionem mutuā dissoluerent̄. ¶ Ad illđ qđ ꝯ obijcit̄ dōm q̄ alimentū ostēdit corruptibilitatē inesse corpori p nām cōponētiam sic pbat obō: sed ad actū nō fuisset reducta nisi fuisset peccatuꝫ inobediētie ꝯ aliqđ p̄ceptoꝝ sibi datoꝝ que fuerunt tria s. ex oī ligno paradisi comedere ꝯ qđ venisset si nō comedisset. Aliđ p̄ceptū fuit crescite ꝛ multiplicamini ꝯ qđ venisset si nō ḡnasset. ꝛ hec duo dn̄r p̄cepta nāe eo q̄ vnū fuit ad salutē nāe in se: ꝛ aliud ad salutem in alio ꝛ in se. 3m fuit de ligno scie boni ꝛ mali ne comedes: qđ p tāto dī eē p̄ceptū disciplie q̄ id qđ p̄cipiebat̄ idifferens fuit in se: sed ex rōne p̄cepti tn̄ pbatio fuit obediētie. ¶ Ad aliđ dōm q̄ rō illa pcedit bn̄ de po° actiua in qua nō est pmutatio sicut est in po° viuificādi in aia: sꝫ ex pte susciplētis nō est ita: corp° eni pmutat̄ fm nām: vn̄ nisi affuisset gr̄a pbibēs pmutationē corporis: nō fuisset susceptibile vite ppetue. ¶ Ad aliđ dōm q̄ in corpore fm nām nō potuit hō eē corruptibilis pp rōnē cōponētiam: sed in hoc excessit alia aialia q̄ eq̄lioris ꝛ nobilioris fact° est cōplexionis: nō tn̄ icorruptibilis nisi p gr̄am cōditoris. ¶ Ad id qđ vlterius q̄rit̄ dōm q̄ deus per seipsum formauit corpus hoīs sicut oēs res formauit vt pbatū est per auctoritatē inductā ab Aug. supra de Eua. ¶ Ad id qđ contra obijcit̄ dōm. q̄ angelus in po° opatiua nō est supra aiaꝫ ita q̄ ipe nām creet vel formet vel istauret sed est supra naturā sube nobilitate. p hoc ēt pꝫ solo ad auctoritatē Dionysij. hoc eni itelligit̄ de illuminationib° de qbus in tractatu de angelis est expeditū. ¶ Ad id qđ vlterius q̄rit̄ dōm dupl̄r. vno mō q̄ id qđ in pn̄° Gen. p anticipationē dī ꝛ itelligitur de Eua. Et simil̄r illđ qđ sequit̄ crescite ꝛ multiplicamini. Alio mō dī fm Aug̃m in 9° sup Gen. ad lram. s. q̄ hō tūc itelligit̄ fact° sꝫ causalē rōnē quā de° māe pmeididit vel inseruit vt ex ipsa corpus hoīs fieri posset. Et qa hec cāis rō cōis respicit viꝝ ꝛ mulierē: ꝛ pp hoc dī masculū ꝛ feminam creauit eos. ꝛ silr itelligit̄ qđ sequit̄ crescite ꝛ multiplicamini. postea v° de limo terre formauit viꝝ ꝛ de costa mulierē. ¶ Ad aliđ dōm q̄ cā p̄cepti nō fuit q̄ Eua sumpta fuit de corpore Ade: sꝫ duplex alia cā assignat̄ a sanctis. Quaꝝ vna est ne sortes ꝯfunderent̄ si mulier de tribu in tribuꝫ trāsiret ꝛ ps sue hereditatis eā seq̄ret̄. 2° est ne fieret error in pmissio scie. pmissio eni tribui Jude facta est: que si pmixta fuisset alijs tribub° nō fuisset certa veritas in pmissione. ¶ Ad aliđ dōꝫ q̄ Gamaliel mētit̄ ꝛ sequit̄ fabulā iudeoꝝ dicētiū q̄ lylit creata fuit aū Euā que nolēs ꝯsentire Adā assignata est demoni ꝛ genuit ex demone illo demones q̄ dicunt̄ asmodei ꝛ asmodei filij ꝛ nepotes. ¶ Ad id qđ vlteri° q̄rit̄ de formatiōe Eue dōm q̄ formatio sua miraculosa vel mirabilis fuit. ¶ Ad id qđ ꝯ obijcit̄ dōm q̄ deus tūc instaurauit nāꝫ in pmis nāe pncipijs: ꝛ pp hoc illa pn̄° p nām restaurari nō poterit. ¶ Ad aliud dōm q̄ dcm̄ Aug. itelligit̄ de ꝯditib° nāe creatis sic sunt loc° mot°. vn̄ ēt ipse dic̄ vbū hoc de aqs que sup celos sūt. ¶ Ad aliđ dōm q̄ fꝫ Augm inueniunt̄ tria dita fꝫ rōnē. s. cāe semiales ꝛ rōnes cāles ꝛ cāe simpl̄r. et cāe semiales pprie referunt̄ ad nāꝫ seminantē siue in ḡnone equoca vel vniuoca: siue p putrefactioneꝫ. Rōnes v° cāles simpliciores sūt ꝛ sūt in mā quo ad ea que ad aliquē finē tōnis educunt̄ de ipa sine opatiōe itrinseca. s. nā siue extrinseca vt arte vel volūtate dina. Cāe eni sunt simpl̄r māles formales ꝛ efficiētes ꝛ finales. Aug° āt q̄nq̄ ponit vnū p altero: et dicit hec iserta ꝛ ꝯcreata eē māe. ¶ Silr vim facit Aug° inter hoc q̄ aliqđ sit in mā vt de ipa fiat: ꝛ q̄ aliqđ sit in ipa q̄ nō ex ipa fiat sꝫ q̄ fieri possit. p° mō in mā ē cui° cāe sufficiētes ad actū mā hꝫ in seipa siue in nālib°: siue in artificialib. dico aūt cās efficiētes finales māles ꝛ formales: ꝛ hoc mō māīa sūt in mā. 2° v° mō est in mā cui° cāe sufficiētes ad actuꝫ nō hꝫ mā sꝫ obediētes. efficiēs eni est ei in v̄tute dina quali mō vt dic̄ Aug° de q̄nque panib° saturati sūt q̄nque milia hoīuꝫ: ꝛ de aq̄ factū est vinū. ꝛ hoc mō dic̄ mulierē fuisse i latere viri. Sic ergo mulier fuit in costa nō sic in cā semiali sꝫ sic i rōne cāli: nō vt de ipa fieret: sꝫ vt de ipa fieri possꝫ. ꝛ hoc mō dic̄ Ansel. q̄ in trūco ē vitulus nō vt de ipo fiat: sꝫ vt de ipo fieri possit: ꝛ hmōi tn̄ pcessus nō est ꝯ nāꝫ quā de° istituit eo q̄ in p° istitutiōe nāe vt dic̄ Aug° de° nāe tales iseruit rōnes illoꝝ opeꝝ q̄ postea fꝫ suā volūtatē ad effectū eduxit. p hoc pꝫ solo ad totū qđ de hoc obijcit̄. ¶ Ad id qđ q̄rit̄ q̄re poti° sit sumpta mulier de costa viri q̄ de pede vel capite. Rndēt sancti q̄ pp eq̄litatē iuris in mrimonio ꝛ eq̄litatē meriti sūpta est de media pte hoīs. Et si sumpta eēt de capite crederet̄ eē dn̄a ꝛ nobilior. Si v° de pede crederet̄ eē vilior ꝛ ancilla. ¶ Ad aliud dōm q̄ Aug° itelligit de rōne cāli q̄ fuit in elemētis ad corp° hoīs fꝫ modū dcm̄. s. q̄ ex ipsis fieri possit nō q̄ ex ipsis fieret. ¶ Ad aliđ dōꝫ q̄ de° p seipm formauit mulierē. Qđ v° dic̄ Aug° q̄ sign̄tio futuroꝝ facta ē p angelos itelligit̄ de sign̄tiōe q̄ facta ē p appitiones q̄ exhibite sūt patribus vete. testamēti. ¶ Ad id qđ q̄rit̄ de statura corpis dōm q̄ moral̄r loquēdo est ad indicādū rectitudinē mētis. fināl̄r aūt est ad ꝯtēplādū celestia: vn̄ dī os hoī sublime dedit celūq̄ vidēre iussit. nāl̄r āt pp calorē in nobilissima cōplexiōe. Si eni hō hēet iclinatū corp° sanguis multū flueret simul̄ ad cerebrū ꝛ ipediret v̄tutes nāles: calor eni lꝫ i qbusdā fortior sit: tn̄ illa nō sūt adeo delicate complexiōis vt erigi possint. ¶ Ad vltim dōm q̄ fꝫ Dama. q̄ in q̄libet gn̄e aialiū create sunt due hypostases masculus ꝛ femia p̄terq̄ in hoīe eo q̄ ipse est deus in hoc silis qđ est pn̄m totius gn̄is sui vnus existens sicut deus vnus existens principium est vniuersorum.

¶ Queritur de immortalitate Ade.

SEcundo queritur de immortalitate Ade. Et queruntur tria. quorum primum est quid sit. 2m est in quo differat ab imortalitate pr̄ie que erit post resurrectionē. 3m verū post peccatū possibile fuit ꝯseq̄ imortalitatē post esuꝫ ligni vite.

AD primū pcedit̄ sic. Dic̄ Aug° q̄ vera imortalitas est vera icōmutabilitas. Marim° aūt dic̄ q̄ imortalitas ē pcessio in ppetuaꝫ vitam. neutro istoꝝ modoꝝ Adā fuit imortalis. ergo videt̄ q̄ imortalitatē nō habuit. ¶ Preterea q̄cq̄d pōt mori ꝛ pōt nō mori nō plus hꝫ de mortalitate q̄ de imortalitate. Adā potuit mori ꝛ nō mori vt dicit Aug°. ergo plo nō dꝫ dici imortalis q̄ mortalis. ¶ Preter

Nō errorē in decemu.

ea q̄rit̄ vtrū imortalitas eſſet ſua potētia vel habitus. Et videt̄ q̄ nō ſit potētia. oīs enī po° radicat̄ in p̄ncipijs corporis vel aīe: imortalitas aūt non radicat̄ in p̄ncipijs corporis eo q̄ illa ɔ̄ria ſunt a q̄b° Adā nō habuit imortalitatē: ſʒ nec in p̄ncipijs aīe. Aīa enī p ſuā ſbāʒ eſt imortalis: ↄ illā imortalitatē nunq̄ amiſit. ḡ imortalitas quā habuit Adā nō eſt imortalitas aīe: q̄ ipſe illā amiſit. Si pp hoc dicat̄ q̄ eſt habit°. ¶ Cōtra. oīs habit° pfectiuus eſt alicui° potētie. Si ḡ imortalitas habit° eſt oportebit aliq̄ potētiā eē q̄ pficiet̄ ad actū imortalitatis. ¶ Preterea ſm vba Aug. videt̄ illā potētiā fuiſſe potētiā li. ar. dicit enī q̄ potuit nō mori ſi voluiſſet ↄ mori ſi voluiſſet ↄ retorquet mortalitatē ↄ imortalitatē ad volūtatē. ¶ Preterea q̄rit̄ verum eadē po° ſit ad mori ↄ ad nō mori: vt dicūt q̄dā. Et videt̄ q̄ nō. vna enī fuit a gr̄a. altera vō a nā. ¶ Preterea q̄cūq̄ ſepabilia ſūt ad ſeinuicē ſm ſbāʒ ↄ eē nō pnt eē eadē ſm ſbāʒ. po° moriēdi ſepata eſt a po° nō moriēdi ſm ſbāʒ ↄ eē. ḡ nō eſt eadē ſm ſbāʒ. Qḋ aūt ſeparata ſit pbat̄ ex hoc q̄ habem° mō potētiā moriēdi ↄ nō potētiā nō moriēdi. ¶ Contra. hoc eſt q̄ oppoſitoꝝ eadem ſūt mā ↄ po°: ↄ maxie oppoſitoꝝ p̄uatiue: mori aūt ↄ nō mori ſic opponunt̄. ḡ ipoꝝ vna po° ↄ mā. ¶ Solo. dōʒ q̄ imortalitas Ade pōt cōſiderari ſm id a quo eſt. i. ſʒ po°ᵐ actiuā vel paſſiuā ſiue formalē: ↄ ſm p̄ᵐ modū eſt po°. ſʒ aūt ɜᵐ habitus eſt q̄ dī gr̄a inocētie. ¶ Ad id aūt qḋ obijcit̄ de diffōnib° Aug. ↄ Maximi dōm q̄ Aug° loquitur de imortalitate vel eo q̄ nihil eſt icōmutabile vere niſi ſolus deus. ſm vō Maximi diffōnē Adā habuit imortalitatē lʒ nō fuerit i ipo cōfirmata. ¶ Ad aliḋ dōm q̄ po° nō moriēdi in Adā diſpoſita fuit per habitū gr̄e inocētie. po° vō moriēdi nō fuit deſpoſita p habitū culpe: ↄ pp hoc dī poti° habuiſſe imortalitatē q̄ mortalitatē. ¶ Ad aliḋ dōm q̄ id in quo fuit imortalitas eſt po° mālis ↄ ſuſceptibilis a quo ē habit° ↄ po° actiua. ¶ Ad id qḋ ɜ̄ obijcit̄ dōʒ q̄ potentia illa radicat̄ in corpore nō q̄dē in p̄ncipijs cōponētib° corp° ſʒ in ipo ɔ̄ſiſtēto ↄ cōplexionato eodē mō pmanēte. Si enī corp° aliqḋ ſuſceptibile ē vite: idē corpus manēs eodē mō in cōplōne ſemp erit ſuſceptibile. Corp° aūt Ade potuit pmanē eodē mō: vñ eadē potētia q̄ fuit ſuſceptibile vite fuit ſuſceptibile imortalitatis. ¶ Ad id qḋ obijcit̄ q̄ oīs habit° ē in aliq̄ po°. dōm q̄ hoc ē verū: ſʒ hñ cōtingit vnā po°ᵐ que cōplet̄ p habitū mouē aliā cui° nō eſt ille habit° imediate: ſic pʒ in rōne mouēte ↄ ordināte ɔ̄cupiſcibilē ↄ iraſcibilē. Et ſilr eſt hic: gr̄a enī inocētie fuit in aīa: ↄ illi° v̄tute aīa potuit ɔ̄tinē corp° in eodē ſtatu cōplōnis vt ſemp eēt ſuſceptibile vite. ¶ Ad aliḋ dōʒ q̄ eadē po° mālis ↄ idiſpoſita fuit moriēdi ↄ nō moriendi. ↄ hec potētia fuit cōplexio corporis: ſed nō eodē modo fuit ſuſceptibilis vtriuſq̄: per rōnem enī componentiū potuit mori: ſed virtute aīe inocentis potuit non mori. ¶ Ad id qḋ obijcitur de lib. ar. per Augᵐ dicimus q̄ mori ↄ nō mori fuit in lib. arbi. ſicut in efficiente non proximo: ſed in gratia inocentie fuit non mori ſicut in efficiente proximo. In diſtemperātia vō complexionis mori fuit ſicut in efficiente proximo.

¶ Queritur in quo differt ab imortalitate patrie.

SEcundo q̄rit̄ in quo differt ab immortalitate p̄ie. Et videt̄ q̄ alia ſit. Dīc enī Aug°. alia ē imortalitas carnis quā in Adā accepimus. Alia vō quā in reſurrectiōe p Ieſuʒ ſperam°. ille enī fact° eſt imortalis vt poſſit non mori ſi nō peccaret. moreret̄ aūt ſi peccaret. filij vō reſurrectiōis nō vltra poterūt peccare nec mori. ¶ Itē Aug° in libro ſup Geñ. ad lrāʒ id qḋ in Adā pdidim° ſm quēdaʒ modū recepim° p Chrm: ↄ ſm quēdā modū nō recepimus: nō itaq̄ recepim° imortalitatē ſpūalis corporis quā nōdum habuit Adā: ſʒ recepim° iuſticiā ex qua p pctm̄ lapſus ē. Ex hoc accipit̄ q̄ imortalitatē ſpūalis corporis quā hēbimus poſt reſurrectionē nō habuit Adā. ḡ nō eſt eadem imortalitas. ¶ Itē Aug° in 6° ſup Geñ. ad lrām. aliḋ ē nō poſſe mori ſic q̄ſdā nāe imortales creauit de°. Aliud poſſe non mori: ſm quē modū h̄mo hō creatus erat qḋ ei p̄ſtabat̄ de ligno vite nō de ɔ̄ſtōne nāe. Ex hoc iteꝝ accipit̄: q̄ imortalitas reſurrectiōis q̄ eſt nō poſſe mori alia eſt ab imortalitate h̄mi hōis que fuit poſſe nō mori. ¶ Iteʒ immortalitas h̄mi hōis fuit a gr̄a inocētie: imortalitas aūt reſurrectiōis eſt a ſtatu gl̄ie. ḡ nō ſunt eadē. ¶ Sʒ ɜ̄. eadē ē po° ſub diſpōne ↄ neceſſitate. poſſe vō nō mori ↄ non poſſe mori ſe hūt ſicut diſpō ↄ neceſſitas. ḡ eadē eſt po° ad vtrūq̄. Cū igit̄ imortalitas ſʒ vnū modū ſit po°: eadē eſt imortalitas in ſtatu inocētie ↄ in ſtatu glorie. ¶ Itē po° ad mori ↄ po° ↄ ad nectio mori ē vna: ergo ab oppoſitis vna erit po° ad poſſe nō mori ↄ ad nectio nō mori. ¶ Itē lib. ar. in angelis vnū eſt ↄ p̄° mō potuit non peccare añ ɔ̄firmationē ↄ poſt ɔ̄firmationē nō potuit peccare. ḡ a ſilī eadē eſt imortalitas q̄ p̄° pōt nō mori in ſtatu inocētie ↄ poſtea non pōt mori in ſtatu gl̄ie. ¶ Solo. dōm q̄ q̄dāmō eſt eadē ↄ q̄dāmō diuerſa. ſi enī ɔ̄ſideret̄ ſtat° ↄ efficiens primū ↄ diſpō recipiētis: tūc erit diuerſa. vna enī eſt in ſtatu glorie q̄ eſt ſtat° plene pfectiōis. altera vō in ſtatu vie: qui eſt ſtat° pgrediētis ad deuʒ nō plene pfecti. ¶ Silr efficiēs primū in vna ē dotes corporis: in altera vō gr̄a inocētie. Adhuc aūt diſpō prima in vna ē ſpūalitas corporis glorificati. In altera aūt fuit corp° aīale ſuſceptibile: tñ vite pp̄ter pp iuſticiā inocētie. Iuſtū enī fuit q̄diu aīa vite ſne adheſit p obediētiā q̄ eſt de° q̄ tādiu p ſuſceptionē vite adhereat ei corp° qḋ erat ſub ipa. Si vō cōſideretur h̄ma potentia ad imortalitatē ſine diſpoſitionibus adaptantibus eā: tunc erat ſemper eadem imortalitas vtrobiq̄ ſm hoc eſt ſʒ quid ↄ non ſimpliciter. Et per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Utrum poſt pctm̄ poſſibile fuit cōſequi imortalitatem.

TErtio q̄rit̄ Utrū poſt pctm̄ poſſibile fuit ɔ̄ſequi imortalitatē p eſuʒ ligni vite. Et videt̄ q̄ ſic. lignū enī vite effectū hēbat ɔ̄tinuādi vitaʒ: vt dīc Aug° in 6° ſup Geñ. ḡ ſi poſt pctm̄ fuiſſet comeſtū ɔ̄tinuaſſet vitā. ¶ Item hoc pbat̄ per Heliā ↄ Enoch q̄b° ɔ̄tinuat vitā vt dicit Aug°. ¶ Iteʒ hoc videt̄ p verba poſita in Geñ. q̄ dīc dñs poſt pctm̄ videte ne forte ſumat de ligno vite ↄ viuat i eternū. Sʒ ɜ̄. q̄cūq̄ die comederis morte morieris. i. neceſſitati mortis ſubiacebis vt dīc Aug°. ¶ Itē ſancti cōiter dicūt q̄ añ pctm̄ potuit hō nō mori: ſʒ per pctm̄ fact° eſt q̄ non poſſet nō mori. ¶ Iuxta hoc iteꝝ q̄rit̄ ſi poſt pctm̄ comediſſet de ligno vite ↄ ɔ̄tinuaſſet vitā verū eādē imortalitatē habuiſſet q̄ p̄us. Et videt̄ q̄ ſic. h̄ma enī imortalitas fuit in ſtatu aīalis corporis ↄ cibi ſuſtētāda ↄ ſilr ɜ°. Sʒ ɜ̄ dicit ēt Aug° q̄ Helias ↄ Enoch reuertant̄ ſub Antichriſto ad debitū illḋ ſoluēdū quo oēs debitores facti ſum° in Adā. ſed in h̄ma imortalitate nullus hoc debitū nō pſoluiſſet. ḡ nō eēt eadem imortalitas. ¶ Iuxta hoc iteꝝ q̄rit̄ vlteri° verū p quolibet pctō hō neceſſitati moriēdi in corpore fuiſſet addēnat°. Et videt̄ q̄ nō. ſunt enī q̄dā pctā in q̄b° corp° nō cōleat aīe ſic ſūt deliras ↄ q̄dā inanis gl̄ia de ſpūalib°: iniuſtuʒ aūt eēt vt corpus cū aīa ſocietatē in pena hēet niſi ēt ſocietatē in culpa habuiſſet. ḡ ſi in talib° peccatis peccaſſet Adā: nō nectio fuiſſet mortuus in corpore. ¶ Sʒ ɜ̄. multa pctā ſūt tñ ſm vnā potētiā aīe: p q̄b° tñ tot° hō eſt ɔ̄dēnat°. ſilr p pctō ſpūs cōdēnari debuit ēt corp°. ¶ Itē dicūt ſancti q̄ pctm̄ idurit mortē per hoc auertit aīaʒ ab icōmutabili vita. Cū ḡ hoc ſit in oī pctō: oē pctm̄ idurit mortē. ¶ Preterea q̄rit̄ ḋ hoc qḋ habet̄ in li° ſapiētie de° mortē nō fecit: ſʒ ipſi manib° ↄ verbis acceſſerūt eā. mors enī eſt iſtſm iuſticie iudicialis quā de° iſliꝝit h̄mis peccātib°. ḡ videt̄ q̄ de° fecit eā. ¶ Itē dicit Amos pp̄ha. nō eſt malū in ciuitate q̄ de° nō fecit: ↄ hoc itelligit̄ de malo pene. ḡ oīs pena a deo ē facta. ¶ Ulteri° ēt querit̄ qua iuſticia poſteriori ɔ̄dēnati ſūt morte. pī enim nō portabit iniq̄tatē filij neq̄ filius portabit iniq̄tatē pr̄is dicit dñs. ¶ Solo. dōʒ ad p̄ᵐ q̄ pctm̄ idurit necītatē moriēdi. vñ per eſuʒ ligni vite nō fuiſſet ablata mortalitas. oporteret. n. mori q̄ſtilibet fuiſſet pl̄ōgata vita añ trāſitū ad gl̄iaʒ. ↄ hec eſt ſnīa Aug. ſup Geñ. ad lrāʒ in 6° libro vñ dīc Heliam ↄ Enoch redituros eo q̄ oʒ nos expoliari ↄ nō poſſum° ſupueſtiri vt abſorbeat̄ qḋ mortale eſt a vita. hui° aūt cā in q̄ōne de reſurrectiōe pleni° expediēt in loco illo vbi queret̄ de termio illo a q̄ eſt reſurrectio. ¶ Ad obta vō in ɜ̄riū dōʒ q̄ hō poſt pctm̄ nūq̄ poſſet dici imortalis p eſuʒ ligni vite poſſet ei ɔ̄tinuari vita: ſʒ nō ſic q̄ ſemp neceſſe eēt mori añ trāſitū ad pr̄iam: ↄ hoc itēdit dñs cū dixit ne ſumat de ligno vite ↄ viuat in eternū. ¶ Ad id qḋ vlteri° q̄rit̄ verū p q̄libet pctō mortuus fuiſſet in corpore. dōm q̄ ſic. ¶ Ad obta in ɜ̄riū dōm q̄ po° peccati nō facit pctm̄: q̄ opationes ↄ actus particulariū ſūt ↄ toti°: ↄ iō totū ɔ̄dēnat̄. ¶ Ad id qḋ vlteri°

querit

querit̃ vtrũ deus mortẽ fecerit. dõm q deus eſt cã efficiens mortis ĩfligens ꝛ penaꝝ: ſꝫ pctm̃ hoĩs eſt cã meritoria: ꝛ ſic intelligit̃ dctm̃ ſapie. ¶ Ad vltimũ dđꝫ q mors eſt ex mã: vñ oẽs ptes illi⁹ mãe corruptibiles facte ſunt: ꝛ qa oẽs mãliter ſumus in pmis hominibus: ideo omnes morimur ꝛ quaſi aqua in terram dilabimur. dictum vo prophete de peccato actuali intelligitur ꝛ non de originali.

¶ Queritur de edulio ꝛ gñatione ei⁹ ſi perſtitiſſet ſine pctõ.

Einde querit̃ de edulio ꝛ gñatõe ei⁹ ſi pſtitiſſet ſine pctõ. Et q̃rit̃ vtrũ cib⁹ ꝯuerſus fuiſſet in nãm vel nõ. Si eni nõ fuiſſet cõuerſus tunc fruſtra comediſſet. Si vo conuerſus fuiſſet in corp⁹ aut ad reſtaurationem depditi: aut ad augmẽtũ tm̃. Si p⁹ mõ: tũc aliqd poſſibile fuit depditi in corpore: ſꝫ eadẽ rõ eſt de pte ꝛ de toto. g̃ totũ poterat depdi: ꝛ ita corruptibile habuiſſet corp⁹ añ pctm̃. Si vo nihil fuiſſet depditũ ꝛ cibus nõ fuiſſet additus corpori cum q̃tũ q̃co additũ ſemp faciat maius: Adã p totã vitã creuiſſet in magnitudie corporis qd abſurdũ ẽ. Si vo dicat̃: q cibus tm̃ reſtitiſſet calori nãli ne ꝯſumeret ſbãm corporis hoc nihil eſt: qa ſuba corporis nõ fuit ꝯſumptibilis tunc fruſtra ponebat̃ ad obſtaculũ ꝯſumptioni. ¶ Preterea dic̃ Aug⁹. q ſi nõ peccaſſet nec ignis vreret: nec aq̃ mergeret: nec ſpina pũgeret: nec gladi⁹ ſecaret. g̃ multominus calor nãlis cõſumeret. ¶ Preterea q̃rit̃ vtrũ facta fuiſſet digeſtio cibi: et videt̃ q ſic. fecit de⁹ in hoĩe mẽbra digeſtiua ſtõchuꝫ ꝛ epar ꝛ ſiĩr venas cibũ ad mẽbra deportãtes: que oĩa fruſtra eẽnt niſi in eis eẽt digeſtio cibi. ¶ Preterea dicit Aug⁹ q talis erat mortalitas Ade q tm̃ cibis erat ſuſtẽtãda. cibi aũt nõ ſuſtẽtant niſi per digeſtionẽ. ¶ Querit̃ ẽt de mõ gñationis. Dicũt eni Dion⁹ ꝛ Dam. q hõ nõ genuiſſet hoc mõ ſi non peccaſſet: ſꝫ dñs multiplicaſſet humanũ gen⁹ p modũ aliuꝫ. Et eſt rõ eoꝝ: qa gñatio eſt vite mortalis eo q immortalis nõ gñant. Cũ ergo Adã fuerat imortalis fact⁹ iħe nõ genuiſſet. ¶ Itẽ Aug⁹ in li⁹ de bono ꝯiugali cõcubit⁹ nõ niſi mortaliuꝫ corpoꝝ eẽ põt. Adã vo in p⁹ ſtatu nõ fuit mortalis. ergo nõ cõcubuiſſet ſi pſtitiſſet. ¶ Item ibidẽ ſine coeũdi amplexu alio aliquo mõ ſi nõ peccaſſent habituri eẽnt filios ex munere oĩpotẽtiſſimi creatoris q potuit ꝛ ipſos ſine parentib⁹ ꝯdere q poterat carnẽ Chriſti de vtero vginali formare. Et vt ipſis ĩfidelib⁹ loquar q potuit apib⁹ ſine cõcubitu plẽ dare. ¶ Sꝫ ꝯ. Aug⁹ in 9⁹ ſup Gen. ad lraꝫ quã iã emiſſi de paradiſo ꝯueniſſe ꝛ genuiſſe cõmemorant̃ tm̃ nõ in deo q ꝓhibẽ potuerit vt eẽnt eis in paradiſo honorabiles nuptie ꝛ thorus imaculat⁹ hoc deo pſtãte fidelr iuſteꝗ viuentib⁹ ei obediẽt ſancteꝗ ſeruiẽtib⁹ ꝛ ſine vllo ingeto ardore libidis ſine vllo labore aut dolore pariẽdi fetus ex eoꝝ ſemie generarent̃. ¶ Itẽ Aug⁹ ibidẽ. Cur nõ credant̃ illos hoĩes ante pctm̃ genitalib⁹ mẽbris ad pcreãdũ filios ita iperare potuiſſe ſicut in ceteris que in q̃libet ope aĩa ſine vlla moleſtia: quaſi prurita voluntatis mouet: plura ẽt de hoc dicit Aug⁹. ¶ Itẽ maſculũ ꝛ feminã creauit eos de⁹. Diſtĩtõ aũt ſex⁹ nõ eſt neccia niſi pp coitũ ꝛ gñationẽ. g̃ videt̃ q añ pctm̃ coire ꝛ gñare poterãt. ¶ Sꝫ tũc q̃rit̃ de deciſiõe ſemis: cuꝫ eni ſemẽ ſit ex ſupfluitate cibi videt̃ q cib⁹ in illis alterabit̃ ꝛ icorporabit̃. ¶ Solo. ſine pıudicio loquẽdo ꝛ nihil affirmãdo dico q de⁹ fecit pmos hoĩes tales q aĩalitas eoꝝ cibis eẽt ſuſtẽtãda: ꝛ pp hoc cibis idiguerunt. ¶ Ad hoc aũt qd q̃ritur vtrũ icorporat⁹ fuiſſet eis vel nõ. dico q mihi videt̃ q non. duplr̃ eni ꝯiungit̃ cib⁹ corpori nrõ. ſ. ſuba ꝛ virtute. In ipſis tm̃ vtute fuiſſet cõiunct⁹ ꝛ ſba emiſſa fuiſſet p egõnes ꝛ euaporationes p poros occultos ꝛ manifeſtos. Incremẽtuꝫ ãt corpoꝝ filioꝝ eoꝝ habitũ fuiſſet ex multiplicatiõe corporalis ſbe in ſeipſa ſicut multiplicati quinque panes fuerũt ad ſatietatẽ quinque millitũ hoĩuꝫ. ¶ Ad hoc qd q̃rit̃ vtrũ cib⁹ reſtitiſſet calori nãli ne ꝯſumeret ſbam. dõm q ſequẽdo vba ſctõrum ſba illa nõ fuit ꝯſumptibilis: ꝛ ideo cib⁹ vtute tm̃ cõiũgebat̃. ¶ Ad hoc vo qd q̃rit̃ de gñatione dõm eſt q gñare poterãt añ pctm̃ per ꝯcubitũ ſed ſine ꝯcupiſcẽtia fuiſſet ꝯceptus ꝛ grauidatio ſine grauamie ꝛ puerperium ſine dolore. ¶ Auctores q̃ vident̃ ꝯ hoc eẽ ſm opiõnẽ loquunt̃ ſub ſententijs alioꝝ. ¶ Ad id qd q̃rit̃ de ſemie dõm q ſemẽ aſſumptũ fuiſſet de radicali ꝛ nõ nutrimẽtali: qd qa multiplicatuꝫ fuiſſet vtute cibi ſuffeciſſet ad cõſiſtẽtiã corporis ꝛ ad ꝓpagationẽ gñationis. ¶ Sũt tñ qui dicũt q deus tales fecit pimos hoĩes qualr̃ cõpetebat futuro eoꝝ caſui quẽ ipſe pſciuit. Quid aũt verius ſit de hoc nõ facile pſpicuũ põt inueniri. Aug⁹ eni facit qõnẽ de pueris natis vtruꝫ parui vel magni: ſapiẽtes vel ignorãtes nati fuiſſent. ꝛ videt q pp neceſſitatẽ vteri parui nati fuiſſent ſꝫ nõ in tali infirmitate vt nec loq nec ambulare nec ſapere potuiſſent. ¶ Ad id qd q̃rit̃ de digeſtione dicẽdum q facta fuiſſet digeſtio vt iã dictũ eſt.

¶ Queritur de coniunctione anime ꝛ corporis.

Onſequẽter q̃rit̃ de ꝯiũctione aĩe ꝛ corporis. Et querit̃ vtꝝ fiat per mediũ vel ſine medio. Et videt̃ q ſine medio. Aĩa eni eſt act⁹ corporis phici po⁹ vitã hñtis. oĩs aũt act⁹ ſue potẽtie imediate cõiungit̃. ergo aĩa imediate ꝯiungit̃ corpori. ¶ Itẽ ꝓbat Ar. in 2⁹ de aĩa q aĩa ſit ſba ꝛ rõ corporis aĩati dans eẽ corpori aĩati: ergo aĩa imediate ꝯiũgit̃ corpori. Si forte dicat̃ q aĩa non tm̃ eſt forma ſed ẽt ſuba per ſe exñs: ꝛ pp hoc indiget medio in cõiũctiõe ſui cũ corpore. ¶ Cõtra. illud mediũ aut eſt ſuba aut accñs. nõ accñs eo q accñs nõ põt eẽ rõ ꝯiunctionis ſube cũ ſuba. Si aũt eſt ſuba: aut eſt ps hoĩs: aut extriſecũ hoĩ. nõ extriſecũ: qa itꝝ hoc nõ poſſet cõiũgere. Si aũt ps hoĩs tũc erit aut ps mãe aut pars forme. nõ pars forme eo q forma ſimplex ſit: ꝛ tales ptes nõ hẽat. ergo erit pars mãe. g̃ ſi tota mã mediũ hꝫ cõiungẽs cũ forma ꝛ ps mediũ hẽbit: ꝛ itꝝ oportebit ponere medij mediũ ꝛ ſic in infinitũ: ꝛ ſic aĩa imediate cõiungit̃ corpori. ¶ Preterea dic̃ Ar. in 2⁹ de aĩa. q hoc qd eſt in partib⁹ opꝫ ꝛ in toto accipere: ſicut eni ptes aĩe act⁹ et perfectiões ſunt partiũ corporis ita ꝛ tota aĩa imediate coniungit̃ ptib⁹ corporis. g̃ ꝛ tota aĩa imediate ꝯiũgit̃ toti corpori. ¶ Sꝫ ꝯ. ſupra ꝓbatum eſt q ſenſibile nunq̃ inuenit̃ in corpore ſine vegetabili: ꝛ rõnale nũq̃ ſine vtroq. ergo vegetabile ꝛ ſenſibile media videt̃ eẽ qb⁹ cõiungit̃ aĩa rõnalis cũ corpore. ¶ Itẽ corpus eſt q̃tũ groſſum corruptibile. Aĩa aũt rõnalis ſimplex eſt ꝛ icorporea ꝛ icorruptibilis: iſta autẽ extrema cũ ſint oppoſita cõiũgi nõ pñt niſi per media participãtia nãm vtriuſq extremoꝝ. ſ. q ſint icorporea ꝛ icorruptibilia. Sed tales ſube ſunt vegetabilis ꝛ ſenſibilis. g̃ vegetabilis ꝛ ſenſibilis ſũt media aĩe rõnalis ꝛ corpis. ¶ Iuxta hoc itꝝ querit̃ vlteri⁹ qualr̃ aĩa ſit in corpore vtrum tota ſit in toto. Et videt̃ q ſic. dicit eni Aug⁹. q aĩa eſt in corpore ꝛ tota in toto corpore. hoc idẽ dicit Anſel. ¶ Itẽ ꝓbat̃ p cõnes. aĩa eni ad corpus hꝫ cõparationẽ forme. Cũ igit̃ for⁹ ꝛ perfectio ſit in q̃libet pte ſui perfecti aĩa erit in q̃libꝫ pte ſui corporis. Si forte dicat̃ q aĩa per potentias ſuas eſt in toto corpore ꝛ nõ per ſeipſaꝫ. Cõtra. ille potẽtie que ſunt in corpore nõ ſunt ſepate ab aĩa. vbicũq igit̃ eſt aliq̃ potẽtiaꝝ ibi eſt aĩa per ſbaꝫ. Sꝫ in toto corpore ſunt potẽtie. g̃ in toto corpore eſt aĩa p ſbaꝫ. ¶ Sꝫ ꝯ. qcqd ſm ſe nulli⁹ corporis eſt actus nõ eſt in corpore nec in pte corporis. aĩa itellectiua ſꝫ ſe nulli⁹ corporis eſt act⁹. g̃ non eſt in corpore nec in pte corporis. p⁹ pꝫ p ſe. 2⁹ ſuperi⁹ eſt ꝓbata. ¶ Itẽ ſi eẽt in toto ita q vnũ in q̃libet pte. Aut g̃ ſignabilis in q̃libet pte aut nõ. Si ſignabilis ꝯ. qcqd ſignatur in plurib⁹ locis actu eſt in plib⁹ locis diffinitũ ẽ in illis vel ſcriptuꝫ. Aĩa ſic ſignatur in plib⁹ locis: qa in oib⁹ mẽbris corporis. g̃ ẽ in plib⁹ locis diffinita vel circũſcripta in illis qd eſt ipoſĩe. oẽ eni qd eſt ſube finite ſi finit̃ vł circũſcribit̃ in loco vno nõ ẽ in alio. Si vo non põt ſignari in illis tũc nõ videt̃ ẽt nõ eẽ in illis: qa qd eſt in aliq̃ pte ſignari in illo. ¶ Iuxta hoc ẽt q̃rit̃ vtrũ ſit in corpore. Si eni ꝯtẽtũ eſt in cõtinẽte poti⁹ videt̃ eẽ corp⁹ in aĩa q̃ ecõuerſo: eo q anima cõtinet corpus ꝛ nõ ꝯtinet̃ ab eo vt dicit phus. ¶ Ulterius ẽt querit̃ vtrũ faciat vnũ cũ corpore. ꝓbat̃ eni in 7⁹ meta. q ex duob⁹ actu exñtib⁹ ꝛ cõpoſitis nõ ſit vnũ. cũ igit̃ corp⁹ ꝛ aĩa talia duo ſunt vt videt̃ corp⁹ ꝛ aĩa nõ faciãt aliqd vnuꝫ. Et qa multa ſupra de hoc q̃ſita ſunt ſufficiant pdicta. ¶ Solo. ſm nřaꝫ ſniaꝫ aĩa hoĩs vna eſt ſba in vegetabili ꝛ ſenſibili et rõnali: ꝛ pp hoc dicit Dam. ſi de aĩa ſm ſe loq̃mur q ipa imediate vnit̃ corpori ſicut forma vnit̃ mãe ꝛ ſic motor mobili. Corp⁹ aũt dico mixtũ ꝛ cõplexionatũ ꝛ organicũ ꝛ cõpoſitũ. Eſt eni cõmixtio elẽtoꝝ in humores: ꝛ cõmixtio humorũ in cõplexiões. Cõpoſitio vo corporis organici eſt ex mẽbris diuerſis ꝛ ſolidis rñdẽtib⁹ virib⁹ aĩe pficiẽtib⁹ eũ. Similr̃ aĩam eſt ꝯſiderare trib⁹ modis. ſ. put eſt forma ꝛ eñ-

Tex. cõ. 14. et inde.

Tex. cõ. 9.

Tex. cõ. 45.

cilis ⁊ finis vinčtis corporis vt ſupra determinatū eſt. Si in cōſideraẜ vt forma ſic eſt in toto tota. pfectio eniȝ in q̄libet pte adeſt perfectibili: nō tñ eſt diuiſibilis diuiſione corporis rōne ſupra aſſignata. Si aūt ꝯſideraẜ vt efficiēs opeꝝ ipſi⁹ aīali tunc cōſideraẜ duob⁹ modis. ſ. per potētias per q̄s efficit opus: ⁊ ſic hꝫ alias potētias in qualibet pte: ita ꝙ in vna vnā ⁊ in alia aliā: ⁊ alias hꝫ que nullius partis corporis ſūt: cuiuſlibet tñ potētie organice imediata eſt relatio ad ſuum organū. Cōſideraẜ etiam per ſuā eſſentiaȝ: ⁊ ſic iteꝝ tota in toto eſt eo ꝙ eſſentia aīe oībus virib⁹ adeſt ſiue ſint organice ſiue nō. Cōſideratur etiā in ſuis operationib⁹. ⁊ ſic indiget medio duplici. ſ. gñali ⁊ ſpeciali. gñale mediū ē ſpirit⁹ q ſm medicos corpus eſt medium inter aerē ⁊ igneȝ: ⁊ eſt triplex. ſ. nālis aīalis ⁊ vitalis. nālis aūt eſt inſtrm̄ triū virium aīe vegetabilis: vitalis vō eſt ille per quē aīa a corde vitam ⁊ pulſum operaẜ in toto corpore. aīalis vō deſeruit precipue viribus exiſtētibus in capite: ſiue ſint motiue ſiue appħēſiue. motus autē hoꝝ ſpirituū in corpore ſunt ſicut mot⁹ luminariū in mundo: ppter qd̄ ēt qdam dixerunt ſpūs eē de natura quinti corporis: qd̄ tñ nō eſt veꝝ. Motus eniȝ ipſorum ſunt vt luminariū ppter hoc ꝙ ſunt inſtrumēta aīe: ab ipſa eni dirigitur ſpūs: ita ꝙ ſit ſubtilior aere: ⁊ tñ ſint calidi per nām: ſunt etiā calidiores eo ꝙ lucidi ſunt. mediū autem ſpāle eſt quo vna potentia indiget alia ad hoc ꝙ operet ſm ꝙ Damā. dicit nutrimētum deſeruire augmētatiue ⁊ generatiue: ⁊ ſenſus cōmunis phātaſie ⁊ phātaſia rōni. Ad id vō qd̄ pmo queriẜ pȝ ꝙ aīa ſine medio eſt in corpore: ſed nō ſine medio operaẜ. Ad id qd̄ cōtra obijciẜ dōm ꝙ vegetabilis ⁊ ſenſibilis in hoīe non ſunt diuerſe in ſubſtātia ab aīa rōnali: ſed ſunt alie potētie: ⁊ ppter hoc nō ſunt medie vt p quas aīa rōnalis ſit in corpore ſȝ per quas operetur. Ad aliud dōm ꝙ aīa vegetabilis ⁊ ſenſibilis corrumpiẜ in ſuis operibus: ⁊ ꝙ ſunt potētie affixe organis ⁊ nō corrumpūtur per ſe ſm ꝙ ſunt in hoīe: ⁊ hoc ſupra pbatum eſt in qōne de imortalitate aīe. Ad id qd̄ vlterius queriẜ qualiter aīma ſit in toto tota patet ſolo per pdicta. Ad id qd̄ contra obijciẜ dōm ꝙ intellectus qui nullius corporis eſt actus eſt potētie aīe: ⁊ non q̄libet potētiā aīe contingit eſſe in tota totam: eo ꝙ aīa rationalis talis eſt ſubſtātia a qua fluūt potentie organice ⁊ nō organice vt ſupra ex rōnibus Auicēne pbatum eſt. Ad aliō dōm. ꝙ ppꝛie loquēdo nihil contingit ſignari niſi qd̄ habet ſituȝ per ſe vel per accidēs. ſignatur eni pūctum eo ꝙ hꝫ poſitionem in cōtinuo. ⁊ ſignaẜ albedo eo ꝙ ineſt ſm determinatā parteȝ cōtinui: q̄ ſm ſuperficiē vel partē ſuperficiei: ſed in formis ſubālibus que ſm rōneȝ ante ſitū ⁊ q̄ntitatem aſſunt materie nō eſt talis ſignatio ⁊ precipue in aīa hoīs que ſimplicior eſt oībus formis ſubſtātialibus. Ad aliō dōm ꝙ aīa eſt in corpore ⁊ non corp⁹ in aīa ſicut forma in mā: ⁊ ſicut motor in mobili: lȝ eni in corporalib⁹ cōtētum ſit in cōtinēte: tñ in ſpūalib⁹ eſt ecōuerſo. ſ. cōtinens in ꝯtento. ⁊ hui⁹ rō eſt: q̄ in iſtis cōtinens eſt intriſecum in illis extrinſecū: ⁊ iteꝝ in iſtis cōtinēs eſt vt forma: in illis aūt vt loc⁹. Ad vltimū dōm ꝙ ex corpore ⁊ aīa rōnali ſit vnus hō ea cōpōne qua cōponiẜ potentia cū actu. vtraꝝ aūt potētia ſic per ſe vnū: ⁊ ſilr aīa ſupra explanatum eſt.

Queritur de habitaculo hominis.

Onſequenter queritur de habitaculo hominis. Et q̄ ſm ſtatū aīalis vite habitaculum eſt duplex. ſ. paradiſus ⁊ mūdus queretur de vtroq;. Et primo de paradiſo de quo querūtur quattuor. ſ. an ſit. ⁊ quid ſit. Et ad quid ſit. ⁊ de lignis paradiſi ⁊c̄.

Irca pmū ꝓcediẜ ſic. Dicit Beda ꝙ paradiſus eſt locus amenitiſſimus lōgo maris ⁊ terre tractu a nr̄o habitabili ſecretus adeo altus vt vſq; ad lunarē globum attingat: ſed īpoſſibile eſt aliqd̄ terrenū vſq; lunarē globum attingere: ergo terrenus paradiſus nō eſt. Preterea pħi dicūt ꝙ ignis tangit vndiq; camerā celi lune: ſed nihil pōt ſubſiſtere in igne. ergo videẜ ꝙ non attingit paradiſus vſq; ad lunā ſi terreſtris eſt. Preterea dič Damā. ꝙ paradiſus forme ſenſibilis itelligētiā eſt excedēs. ſȝ qcqd excedit forme ſenſibilis intelligētiā nō eſt ſenſibile. ergo nō videẜ eſſe aliqs paradiſus ſenſibilis vel terreſtris. Preterea glo. ſup Gen. ⁊ Magiſter hyſtoriaꝝ dicūt ꝙ per fontem qui aſcēdebat irrigātē ſuperficieȝ paradiſi intelligitur abyſſus matrix oīum aquaꝝ. ⁊ ſm hoc videẜ paradiſus eē totus mūdus. Preterea Damā. dič ꝙ fons ille eſt occeanus. occeanū aūt mare vocat qd̄ a pħis diciẜ amphitrites cingens eſt terrā: ⁊ ſic iteꝝ videtur paradiſus eſſe tot⁹ mundus ⁊ nō aliquis locus ſpecialis a noſtro habitabili ſecret⁹. Preterea hoc videẜ de rōne. dicūt eniȝ ſancti ꝙ ſi homo nō peccaſſet tēpeſtates in aere nō fuiſſent. Silr terra oīa ad vſum pertinētia ꝓtuliſſet: ⁊ ſic videẜ totus mūdus ꝓprietateȝ paradiſi habere ante peccm̄. Preterea ad quid fuiſſet terra niſi hō habitaret in ea: ſm nām eni idē eſt locus gñātionis ⁊ habitatiōis. Cū ergo hō de terra hmōi factus ſit: videẜ ꝙ hic mūdus ſm nām fuerit habitatio eius: ⁊ ſic iterum tot⁹ mūdus fuerit paradiſus. Preterea in apocriphis Heſdre q̄rit Heſdras ab Uriele angelo: q̄re nō oēs hoīes facti ſūt ſil. Et rñdet angelus ꝙ terra nō ſuſtinuiſſet habitationē eoꝝ. ꝟ videẜ ꝙ terra ꝓprium habitaculū ſit hominū. hec aūt vba ſūt in Heſdra. Interroga matrē mulieris ⁊ dices ad eā. Et ſi paris q̄re per tps roga eā vt decē in vnū ⁊ rñdet Heſdras nō valeo poterit ſed ſm tps. ⁊ dixit angelus ⁊ ego dedi matricē terre hiis q ſeminati ſunt ſup eam per tps. Preterea in Eccliaſte dr ꝙ gñatio preterit ⁊ generatio aduenit: terra autē in eternū ſtat. ⁊ per hoc videẜ ꝙ terra ſit habitatio gñationis. Sȝ ꝯ. habitaculū rñdere dȝ habitanti: ſed alius eſt ſtat⁹ inocentie ⁊ alius ſtatus peccati. Cuȝ ergo iſte mūdus ſit locus eius qui eſt in ſtatu peccati: alius debuit eē locus ei⁹ qui eſt in ſtatu inocētie. Preterea ſm leges huius mūdi peccantes mittunẜ in exilium. ergo ⁊ ſm iuſticiā dei homo poſt peccatuȝ miſſus eſt in exiliū ſed miſſus eſt in mūduȝ iſtum: ergo mūdus iſte eſt exilium: ergo aliū locū hȝ patrie. Iteȝ aīalitas hoīs ⁊ brutorum in ſtatu inocētie differūt: eo ꝙ homo fuit incorruptibilis ⁊ ſm imaginem dei factus. ergo ⁊ locus habitatiōis ei⁹ debuit differre. Cū igitur hic mūdus locus ſit habitatiōis brutorum: locus hoīs debuit eſſe ſeparatus ab hoc mūdo. Hoc etiā per infinitas auctoritates ſanctoꝝ ꝓbaẜ. Dicitur enim in Gen. tulit deus hoīem ⁊ poſuit eum in paradiſo voluptatis. ⁊ ſic innuitur per modū loquēdi ꝙ a loco formationis tulit eum in aliū locū. diciẜ aūt locus formatiōis fuiſſe a Gregorio ⁊ Dama⁹. alius aūt locus eſt paradiſus. Et ſilr. plantauit aūt dñs deus paradiſum voluptatis a pncipio. Et ſimilr ſancti diſtinguūt triplicē paradiſum. ſ. corporalem in eodem. i. in voluptate ⁊ delitijs a pncipio in oriente factum qui erat habitatio Ade in ſtatu inocētie. Et paradiſum ſpūalem qui erat regio ſpirituum. ſ. celuȝ empyreum. ⁊ qd̄ in Ezechiele diciẜ de diabolo tu ſignaculuȝ ſimilitudinis plenus ſapiētia ⁊ perfectus decore in delitijs paradiſi fuiſti. ⁊ in 2° Corinth. 12° de Paulo: qm̄ rapt⁹ eſt in paradiſum. Tertius paradiſus eſt pſens eccleſia hñs lignum vite Chriſtū: ⁊ lignum ſciētie boni ⁊ mali experimētum tribulationū. Solo. dōm ꝙ paradiſus terreſtris eſt ſicut dicit Beda a noſtro habitabili ſecretus longo maris ⁊ terre tractu. Et ſine pīudicio loquēdo credo ꝙ vltra equinoctialem in oriente verſus meridiem. Et hoc ꝓbatur trib⁹ ſignis: quoꝝ vnum eſt ꝙ linee que accipiunẜ ſm diuiſioneȝ horaꝝ noſtre habitationis ⁊ ponunẜ a Ptolomeo in Almageſti diſtin. 2° capl'o 6°. ſunt eque diſtantes. ⁊ prima eſt ſub equinoctiali circulo cui⁹ dies lōgior eſt duodecim horaruȝ. 2° vō eſt diſtās ab equinoctiali per partes q̄tuor ⁊ per quartā partis. i. gradus: ⁊ eius dies lōgior eſt duodecim horaruȝ ⁊ 4ª pars hore. 3° eſt diſtās ab equinoctiali octo gradus ⁊ .25. minuta: ⁊ eius dies lōgior eſt duodecim horaꝝ ⁊ medietas hore: ⁊ ſic diſtinxit Ptholo. 25. lineas ita ꝙ vna addit ſupra alterā ⁊ quartā hore. Item vltime linee diſtātia ab equinoctiali circulo eſt. 58. partes: ⁊ lōgitudo diei longioris eſt. 18. hore ⁊ ſunt oēs paralelle diſtincte ab equinoctiali circulo verſus aquilonē ſuper noſtrā habitationē. Et dicit Ptholo. ꝙ de habitātibus vltra equinoctialē: vel vtrū habiteẜ locus ille nō poſſumus hīe aliā eſtimationē: ſed ſciam nō cōprehēdimus q̄ aliqs nō puenit ad partes illas ex his qui habitāt in noſtris regionibus habitātib⁹: ⁊ pp hoc videẜ cuȝ cōplexio illius terre bona ſit valde ſm rōnem: ⁊ lōgo terre tractu ſepata a noſtro habitabili ſit ad aqlonē ꝙ paradiſus ſit ad meridiē

Ubi de ſitu paradiſi dubiū eſt.

ridiē vel equnoctialē ꝑcipue cū nullus vnꝗ̄ ex poſteris Ade ad paradiſum peruenerit niſi duo rapti.ſ. Enoch ⁊ Helias qui per miraculum illuc ſunt trāſlati. 3ᵐ ſignum ſumitur ex verbo Bede qui dicit ꝙ lōgo maris tractu ſeparatus ſit locus ille. ℂ Quidā aūt pħi dicunt ꝙ ſub equinoctiali circulo quodam ſit mare ſalſiſſimū ꝓpter terrorem ſalis ⁊ non commeabile a nobis. 3ᵐ ſignū eſt ꝙ ſecūdus fluuius qui egredit̄ a paradiſo ⁊ a Moyſe in Gen. in 2° ca° dicit̄ gyon. ⁊ a ſanctis dicit̄ eē Nilus qui fluit in Egypto determinato tempore inūdat ſine pluuijs que videant̄ a noſtro habitabili. Inundat aūt totā terram ſole exiſtente in cācro cum apud nos eſt ſolſtitium eſtiuale illo tēpore ſol remotiſſimus eſt a partibus meridianis vltra equnoctialem exiſtentib⁹. Cuž ꝗ̄ remotio ſolis inducat hyemē in aqua eleuant̄ vapores multi: ſed nō cōſumuntur ex illo tempore vltra equnoctialem tempus pluuioſum maiuž a quibus pluuijs Nilus dē vltra equinoctialem veniēs accipit inundationē aquarū in Egypto in noſtro habitabili. Alia aūt eſt cauſa inundatiōis Nili cū ſol eſt in cancro cū potius deberet diminui nō pōt rōnabiliter aſſignari. Cū aūt Nilus ſit fluuius paradiſi oportet paradiſum eē in eodē loco. ℂ Si forte obijciat̄ ꝙ tunc ſilr alia flumina paradiſi.ſ. Tigris ⁊ Eufrates deberēt illo tempore inundare ſicut Nilus. Reſpōdendū eſt ꝙ ſm ſanctos nō continuo fluxu fluunt ſicut Nilus: ſed quando diuidunt̄ in partes ⁊ abſorbentur a terra: ⁊ iterum mole quorūdā montium expreſſi vel in parte vel in toto oriunt̄ in radicibus illoꝝ mōtium. Nilus aūt cōtinuo fluxu fluit de vltra equinoctialē fluens per Ethiopiā veniens in Egyptū. Notiſſimū aūt eſt ⁊ per nigredinē Ethiopū ꝓbāt Ethiopes habitare verſus equnoctialem iuxta torridā zonā que ſola ꝓhibet trāſitum habitantiū in noſtro habitabili vltra equinoctialem.

ℂ Dōm ergo ad pꝛimū ꝙ in veritate ſm altitudinē ſpatij vix poſſibile eſt paradiſum vſq₃ ad lunarē globū attingere: ſed ſm altitudinē dignitatis eſt hoc poſſibile.ſ. ꝙ luna creſcit ⁊ decreſcit in lumine per acceſſum. ſed icorruptibilis eſt in ſbā. Et ſimilr habitare in paradiſo incremētum luminis habuiſſet in corpore imortali ſi ſtetiſſent donec tādē ad plenum lumē fuiſſent aſſumpti ⁊ fulgerent ſicut ſol in regno patris eoꝝ. ⁊ per hoc pꝫ ſolo ad ſequens. ℂ Ad aliud dōm ꝙ fons paradiſi attendi poteſt ſm radicem ⁊ ſm eēntiam. Si pmo mō: tunc eſt abyſſus radix aquaꝝ ⁊ occeanus ſiue amphitrites. oēs enim aque indeficiētes a ꝑncipio indeficiēte oriuntur ſicut ꝓbat̄ in metheoris. ꝑncipium autē indeficiēs aquaꝝ non aliud amphitrites eſt ⁊ abyſſus propter dracones ſubterraneos. Si vo 2° mō attendit̄ tūc eſt fons ſpālis irrigans paradiſum ⁊ effluens a paradiſo per quatuor hoſtia fluminū ſicut narrat Moyſes: ⁊ pꝫ ſolutio ad ſequēs. ℂ Ad aliud aūt qđ obijcitur per rōnes dōm ꝙ in veritate homine cadente oīa ceciderunt in peiorē ſtatū vt in oībus peccās homo puniatur. Aliam autē partem terre fecit deus duab⁹ rationibus.ſ. vt cōpleret̄ vniuerſum: ⁊ qa preſcius erat futuri caſus hominis: ⁊ lꝫ idē locus ſit habitationis ⁊ generationis ſm naturā: tamē ſm ſtatum inocentie debebat̄ homini alius locus ſicut ꝓbant obiectiones in cōtrariū adducte.

ℂ De loco hominis qui eſt paradiſus.

SEcūdo queritur quid ſit paradiſus. ⁊ ponat̄ diffinitio Damaſ. in 2° lib° cap° 11°. vbi dicit ſic. Diuus paradiſus eſt dei manib⁹ in edem plātatus gaudij exultationis vniuerſe promptuariū. Sed cōtra ipſe dixit ⁊ facta ſunt: mādauit ⁊ creata ſunt. ergo videt̄ non eē plantatus dei manib⁹. ℂ Preterea edem interpretat̄ delitie ⁊ ſm hoc plātatus eſt paradiſus in delitijs cū potius deberet dicere ꝙ proferret delitias. ℂ Preterea prōptuariū gaudij ⁊ vniuerſe exultatiōis magis videt̄ celeſtis ꝗ̄ terreſtris paradiſus. ℂ Preterea dicit de paradiſo ꝙ ſit in oriēte ⁊ ſic ſi videtur ſibi quādoq₃ occidere ſol ꝙ non videtur ſtare cum Dama. qui dicit ꝙ repletus eſt lumine. ℂ Preterea ſibi cōtrarius videt̄ Dama. dicit eñi paradiſum dei manibus eē plātatum. ⁊ poſtea dicit ſolum hoiem diuinarum manuum plaſmatū. ℂ Preterea Dama. dicit ꝙ eſt ſemper floridus comatus plantis ⁊ ſic videt̄ ꝙ plante ille nunꝗ̄ habeāt fructum. ℂ Solo. dōm eſt cum Dama. ꝙ pulchritudo paradiſi ⁊ amenitas oīs forme ſenſibilis que eſt apud nos excedit intellectū vt locus qui dei imagini idignū habitaculū erat preparatus. vnde cum per manus dei operatio dei itelligit̄ locus ille qui pre alijs diuine beniuolētie ſortitus eſt decorē antonoma'' plātatio manuū dei dicit̄. ℂ Ad aliud dōꝫ ꝙ indeficientia delitiarum dicit̄ plantatus in delitijs: radicis enim indeficientia cauſat fructus indeficientiā. ℂ Ad aliō dōm ꝙ celū eſt prōptuarium gaudij ſpūalis: ſed paradiſus corporalis pertinēs ad aīalitatē corporis imortalis ꝑmoꝝ hoiūm. ℂ Ad aliud dōm ꝙ hō ſpecialiſſime opus manuū dei dē: eo ꝙ eſt ad imaginē dei. ſed inter irrōnabilia ꝑcipue opus manuū dei dē paradiſus. ℂ Ad vltimū dōm ꝙ nihil ꝓhibet eandem plātā habere flores ⁊ fructus in eodē tempore: ꝑcipue vbi nō deficit tēperies aeris ⁊ humor radicis. Qđ aūt Dam. dicit eū plenū lumie: itelligit̄ ſm effectum luminis q eſt mouere plātas ad germē calido viuificatiuo: ⁊ ſic nō dꝫ accipi ꝙ nō occidat ibi ſol: cū expſſe legamus ꝙ deambulabat dñs ad auram poſt meridiem ⁊c̄.

ℂ Queritur ad quid ſit paradiſus.

TErtio queritur ad quid ſit. qa dicit Dam. ꝙ ad habitaculū imaginis dei. dicit etiā ꝙ nullum irrōnabilium ibi habitabat ſed ſolus hō qui erat diuinaꝝ manuū plaſmatus. ℂ Sꝫ cōtra hoc qđ nos legim⁹ Gen. 2°. formatis igit̄ dñs de⁹ de humo cūctis aiantib⁹ terre ⁊ vniuerſis volatilib⁹: ⁊ adduxit ea ad Adā vt videret quid vocaret ea: nō aūt adduxit niſi in paradiſo: qa ibi erat hō. ꝗ̄ et alia aiantia ibi habitabāt. Si forte dicat̄ ꝙ adduxit in mētem hois ⁊ nō corporaliter. Cōtra hoc ſunt glo. ⁊ Magr̄ in hyſtorijs dicentes ꝙ fecit deus vt oia venirent ſimul eo nutu quo oia creauit: vel forte per angelos adduxit. ℂ Preterea ſuper illud vt operaret̄ ⁊ cuſtodiret illū. Dicit Aug⁹. ꝙ nō erat opus ſuum pp indigentiā: ſed vt haberet experientiā ſenſibilem in creaturis ⁊ per illā diſceret deū. ergo eadē rōne experientiā ſenſibilē debuit habere in alijs aialib⁹ irrationabilib⁹ ⁊ ſic irrōnabilia in preſentia ſua habitare debuerunt in paradiſo. ℂ Preterea expſſe legimus ꝙ ſerpēs fuit in paradiſo. ꝗ̄ multomagis alia irrationabilia. ℂ Preterea ſm lrām Gen. videt̄ homo poſitus eē in paradiſo vt operaret̄ ⁊ cuſtodiret illum hoc eſt paradiſum: vel cuſtodiret illū. i. hoiem deus. ℂ Preterea querit̄ vlterius ſi plante erāt in paradiſo ⁊ ſpōte ꝓtulerunt fructus ad qd neceſſariū erit opus hois. ℂ Solo ad pmū dōm ꝙ habitatio dicit moram ꝯtinuā. Et qa paradiſus ſm cōgruitatē ſuoꝝ lignoꝝ ⁊ amenitatis ſue tm̄ ꝑſtabat permanentiā hois: pp hoc dicit̄ ꝙ ſolus hō ibi habitabat. ⁊ hic eſt intellect⁹ Dam. Aliorum vo aialiū nō erat ibi permanētia niſi inꝗ̄tū permanebant ad exercitium permanētie ſapiētie hois vel virtutis. Serpēs eni fuit ibi ad exercitium virtutis. cetera vo aialia quib⁹ nomē impoſuit Adam ad exercitiū ſapientie. Nomina eni ſm ꝓprietatem nature imponere hoc eſt exercitium ſapientie. ⁊ per hoc patet ſolutio auctoritatum ⁊ rōnum cōtra Damaᵐ inductarum. ℂ Ad id qđ vlterius queritur ꝙ erit ibi ad operandū. dōm cum Auguſtino ꝙ opus ſuum nō ordinabat̄ niſi ad exercitiū ſapientie vt.ſ. ex his que facta ſunt intellectus inuiſibilia dei cognoſceret et duꝫ per plātationem in circulo que eēt victus radicis intelligeret.

ℂ Queritur de lignis paradiſi.

QUarto querit̄ de lignis paradiſi. Et pmo ꝗ̄rit̄ de ligno vite verū hunc habeat effectum a quo denoiatur. Et videt̄ ꝙ non. ponam⁹ enim Ade nō eſſe preceptum ꝙ nō comederet de ligno vite tunc nō peccaſſet ſi comediſſet: ſed ſi nō peccaſſet nō fuiſſꝫ mortuus: ergo nō comedendo nō moreret̄: ⁊ ſic imortalitatē nō habuit a ligno vite. Hoc aūt eſt ꝯ Augᵐ in 6° ſup Gen. vbi dicit expſſe ꝙ imortalitas Ade erat a ligno vite. ℂ Preterea ꝗ̄rit̄ ſi lignū vite ſuffeciſſet ad ꝯtinuādū vitā qđ oportuit ꝑcipere de alijs lignis ꝙ comederet de ipſis. ℂ Preterea ꝗ̄rit̄ de ligno ſcientie boni ⁊ mali ꝗ̄re ſic noiet̄: cū Adā añ guſtū ei⁹ ſciuerit bonū ⁊ malū. ℂ Si forte dicat̄ ꝙ illō lignum auxit ſciam Ade hoc nō videt̄: eo ꝙ ipſe habuit añ ſciaꝫ oiuꝫ ſcibiliū per naꝫ: ⁊ ēt oēm modū ſciēdi: topicū eni habuit demōſtratiuū ⁊ inuentionē ⁊ iudiciū. ℂ Preterea ꝗ̄rit̄ ꝗ̄re poti⁹ dicat̄ fuiſſe in medio paradiſi ꝗ̄ aliud lignū. ℂ Querit̄ et ꝙ cū ipꝫ fue-

fuit pulchrū viſu aſpectuq̧ delectabile: ⁊ ad veſcendū ſuaue quare potius fuit ei inhibitū ꝗ̄ aliud lignū. ¶ Solō. dōz ꝙ lignū vite ex pte corporis diſponebat ad imortalitatē vt dicit Aug⁹. Et vt hoc itelligaſ ſciēdū ꝙ imortalitas Ade quinque cās hz differētes: tres ex pte aīe ⁊ duas ex pte corporis. Pri ma ex pte aīe fuit cā efficiēs prima que eſt de⁹: que fuit vita aīe vt aīa poſſet eē ideficiēs vita corporis. Scda cā fuit me ritoria cā: ⁊ hec fuit obediētia aīe qm̄ ſtetit ſub ꝑpetua im mortalitate. Itē ſi corpus ſtaret ſub ipa ad iperiuz ei⁹ rege reſ ꝑpetuo ſicut aīa regebaſ a deo. Tertia cā q̄ſi forma vel ꝓ xima: ⁊ hec fuit grā inocētie ꝯtinēs illū imunez a pena infir mitatis ⁊ mortis que fuit imunis a culpa. Preterea ex pte cor poris fuit ꝯtinētia ſube corporis in eē: ⁊ hec fuit Ade ex eſu lignoꝝ alioꝝ ꝑter lignū vite vt dicit Aug⁹. quoꝝ cib⁹ virtu te ꝯſūctas partib⁹ corporis ꝓhiberet partiū deꝑditionez: ſz q̄ꝛ ptes ēt nō deperdite ꝓpter lōgā ꝯrioꝝ actionez rigeſcūt ⁊ antiquanſ ⁊ iduranſ habuit lignuz vite qd̄ ſemp reduxit teneritudinē iuuentutis: ⁊ per hoc pz ſolō ad dum p̄ᵒ. ¶ Ad aliud ſciēdū ꝙ lignū ſcie boni ⁊ mali dī ab euentu ꝯſite. ſ. ꝙ hō quodāmō p comeſtionē ipſi⁹ ſciuit bonū ⁊ malū: que an tez neſciuit. ſ. ꝙ per experiētiā ſenſus in ſeipſo. ſciuit eni tūc quātū bonū erat obedire: ⁊ q̄tū malū inobedire. ¶ Ad aliū dōm ꝙ in medio dī vt eſſet in preſentia ſenſuu. obiectūs au tem dicitur vt magis virtutem excitaret. Si enim abomi nabile fuiſſet vetitum hoc non fuiſſet virtutis exercitiuz.

¶ Queritur de habitaculo hoīs qd̄ eſt mundus.

POſtea querit de habitaculo hoīs qd̄ eſt mun dus. De quo querantur tria. Quoꝝ primū eſt vtrum mundus ſit eternus vel factus ſit et etiam corruptibilis ſit determinato tempore. 2ᵐ eſt vtrum ſit vnus vel plures. 3ᵐ eſt de or dine ⁊ perfectione vniuerſi.

AD p̄muz ꝓcedit ſic. In p̄n° octaui phicoꝝ facit Ar. q̄ōnez hn̄tē tres ptes. ſ. vtrū fact⁹ ſit mot⁹ aliqñ cū nō eſſet prius: ⁊ corrūpeſ aliqñ ita ꝙ nihil ſit moueri: aut nec factus ſit aut nec cor rūpaſ aliqñ ſed ſemp erat ⁊ ſemp erit: ⁊ hoc i mortale ⁊ ſine q̄ete ineſt his que ſunt. i. entib⁹ vt vita q̄dā oīb⁹ per nām exiſtib⁹: hoc eſt querere vtrū mo tus ſemp erat nec fact⁹ nec gn̄atus. Et vtrū ſemp nec corru ptibilis nec finibilis. vel vtrū eſt fact⁹ ⁊ finieſ: ⁊ loq̄mur de illo motu qui eſt cā eē ⁊ vite mūdi. Et ad hoc ꝙ ille motus ſemp fuit nec aliqñ fact⁹ ſit iducit Phs rōnes. Quaꝝ p̄ma eſt ab auctoritate loquētiū de nā. Rō āt auctoritatis phoꝝ hec eſt. Quicqd eſt cā cōis factionis ⁊ gn̄ationis ipſuz neq̧ gn̄atum eſt motus p̄mus celi ⁊ mūdi eſt hmōi. ergo nec fa ctū nec gn̄atū eſt. P̄ma ꝓbaſ per hoc ꝙ ſi mot⁹ p̄mus eēt fa ctus ⁊ gn̄atus ſm nām: iā nō eēt p̄nᵐ ⁊ cā efficiēs oīs gene rationis ⁊ factionis: ſed opz ponere principium ſm nām ⁊ ireturin infinitū: q̄ꝛ de illo eēt eadē queſtio. Scda vō ꝓbaſ in 2° de generatione ⁊ corruptione vbi ꝓbaſ ꝙ continuitas allationis ⁊ receſſionis ſuperioꝝ corporuz in obliquo circu lo eſt cauſa cōtinuationis generationis oīs ⁊ corruptionis que eſt ſm nām. Scda ꝓbatur per diuiſionem deducendo ad impoſſibile. diuiſio autē hec eſt ꝙ ſi incepit motus: aut ince pit ſicut dixit Anaxa. aut ſicut dicit Empe. Dictū āt Anax. hoc eſt ꝙ p̄mo fuit mixtum ex oībus in quiete: ⁊ itellꝰ agēs poſt quietem illā induxit motum. ſ. diſgregādo mixtū illud in diuerſas partes ſiue ſubas que ſunt lignum lapis ⁊ celuz ⁊ ignis ⁊c̃. Dictū autē Empedoclis fuit ꝙ multotiēs inci pit motus ⁊ multotiens deſinit. motus eni incipit cum ami citia ex multis miſcibilib⁹ facit vnum mixtū ſicut accidit in generatione cuiuſlibet rei. ſimilr incipit motus cuz diſcor dia per reſolutionē ex vno mixto facit plura miſcibilia: ſed quies eſt in tēporibus medijs. ¶ Cōtra quā obijcit Ariſt. ſic. ſupponaſ p̄nᵐ phyſicuz qd̄ eſt vnāquāq̧ paſſionem diffi niri per ſuum ſubiectū: ⁊ cuz motus ſit paſſio mobilis diffi nietur per mobile. diffiniēs autē aliqd prius eſt illo ſm dif finitionem. Et queraſ de illo mobili vtrum ipm ſit factum vel ſemper fuit. Et ſi ipm ſit factum. Cōtra. omne factum prius eſt in fieri ꝗ̄ in facto eſſe. ſi ergo p̄muz mobile eſt factū ipſum fuit prius in fieri ꝗ̄ in factū eſſe: ſed omne fieri ponit motuz ⁊ mutationē. ergo mot⁹ ⁊ mutatio fuit ante p̄mū mo bile. Qd̄ ſi cōcedaſ ſe quunſ tria incōuenietia. quoꝝ p̄mum

8. ph̄. t. c. 4. ⁊ infra.

eſt qd̄ ponit phs in littera. ſ. ꝙ ante p̄mū motum erit mot⁹. 2ᵐ inuit phs in p̄n° phyſicoꝝ. ꝙ motus ſit an̄ p̄muz mobile qd̄ poſt ipm debeat eſſe. 3ᵐ ſupponamus nos. ſ. ꝙ ibiſ in infi nitum. ¶ Quero eni de illo motu ⁊ mutatione cuz ſint acci dentia in quo ſint ſubto. illud eni de neceſſitate erit opina bile. ⁊ quero itez de illo mobili vtrū ſit factum ante motuz vel nō: ⁊ ſic in infinitū. Si vō dicitur ꝙ mobile non ſit factū ſz motus eſt factus hoc eſt ꝙ mobile quādoq̧ fuit ſine mo tu in quiete ⁊ poſtea incepit moueri: hoc cōtingit ꝓpter al teram duarum cauſarum. ſ. aut q̄ꝛ non eſt motiuum ꝙ mo ueret mobile. aut q̄ꝛ quies ſm naturā debet precedere mo tum. nō p̄mo modo q̄ꝛ ſm phm in ſcdo de celo ⁊ mundo. cā prima mouet cauſatuz primuz. cauſa autez prima perpetua ⁊ eterna eſt. ſecūdo modo nō poteſt eē eo ꝙ quies priuatio motus eſt ⁊ ita motus ante quietem eſt. ſimilr nullum mo bile quieſcit ante cauſaz quietis ſue: que cauſa eſt cōſecutio eius qd̄ intendit per motum: ſed id qd̄ intendit primū mo bile per motum nunꝗ̄ eſt cōſecutum. ergo adhuc nunꝗ̄ q̄e uit. ¶ Si forte dicatur. ꝙ primuz mouens quid erat ſed mo bile nō erat ſufficienter diſpoſitum ad motuz: ⁊ mouēs non erat proximuz mobili adhuc ꝓpter hoc non erat mot⁹ an teꝗ̄ diſponebaſ mobile: ⁊ anteꝗ̄ mouens imediate appro pinquauit ei. ¶ Contra hoc obijcit phs dicens ꝙ illa diſpo ſitio mobilis de neceſſitate fuerit quedam alteratio de non mobili faciens mobile. ergo alteratio preceſſit motum lo calem qd̄ eſt abſurdum. p̄mus eni motus qui eſt cauſa oīuz motuum localis circularis ⁊ vniformis. ¶ Amplius ſi mo tus incepit cum tempus ſit numerus motus tunc tēpus in cepit: ſed tempus non incepit. ergo nec motus. Qd̄ vō tem pus non incepit ꝓbat Ariſto. duabus rōnibus. quaruz pri ma eſt ab auctoritate omniuz phorum ponentium tempus eſſe ingenituz preter vnū: vnde ⁊ Democritus ad hūc vni uerſalem ꝙ omnia facta ſunt: fert inſtātiam pro tempore ꝙ impoſſibile eſt eſſe factuz. Plato autem ſolus gignit tem pus: hoc eſt ꝙ dicit tempus eſſe genituz. dicit enim cum ce lo ipſum factū eſſe: celum enim factum dicit. Alia ratio hec eſt q̄ꝛ impoſſibile eſt intelligere tempus ſine ipſo. nūc autez quedam medietas eſt ⁊ principiuz ⁊ finez ſimul habēs. prin cipium quidez futuri temporis: finem autem preteriti. ergo quandocūq̧ accipitur nunc fuit ante hoc preterituz tēpus: ⁊ ita non poteſt poni tēpus incepiſſe. ergo nec motus cuz tē pus ſit numerus ⁊ paſſio motus. Si forte diceret aliquis ꝙ nunc nō eſt medietas temporis ita ꝙ ſit ſemper finis prete riti ⁊ p̄ncipium futuri. probatur hoc multis ꝓbationib⁹ ſeu rationibus ex 6° phyſicorum. quarum vna ſufficiat hic que eſt hec: nihil motum in indiuiſibili eſt in moueri: ſed in mo tum eſſe nūc eſt indiuiſibile. ergo nihil motuz in ipſo erit in moueri: ſed in motum eſſe accipiaſ. ergo quodcūq̧ nunc in tempore illo primum mobile non erit in moueri ſed in mo tum eſſe. ergo motus fuit ante hoc nūc: ⁊ ita hoc nūc fuit fi nis preteriti. ¶ Qd̄ vō res mota nō ſit in motum eſſe ſic ꝓ batur. tempus eſt numerus motus. ergo tempus ſm ſuum eſſe ⁊ ſm ſuam ſubſtātiam nō extenditur vltra motū: ſz mo tus non eſt in indiuiſibili. ergo quodcūq̧ indiuiſibile acci piaſ ante hoc fuit motus: ⁊ poſt hoc erit: igiſ in ipſo indiui ſibili erit in motuz eſſe ⁊ ita habetur ꝓpoſitum: ⁊ tot ⁊ tales rōnes habentur ab Ariſtotele in p̄ncipio octaui phyſicorū. ¶ Ad p̄maz queſtionis partez. ſ. vtrū aliquando fact⁹ ſit mo tus. Ad aliaz vō partem queſtionis. ſ. vtrū ſemper erit mo tus. Inducitur alia ratio ab ipſo ſic. quodlibz nunc acceptū in futuro erit p̄ncipium futuri: ⁊ ita poſt hoc erit tempus. ergo ⁊ motus ſimiliter: ſed corruptio vnius eſt generatio alteri⁹ cum materia nō poſſet eſſe ſine aliqua forma poſt vltimam corruptionē erit generatio. ergo ⁊ mutatio ⁊ motus. Sz q̄ꝛ de hoc multuz diſputauimus in tractatu de reſurrectiōe ꝓ pter hoc rōnibus ſuperſedemus. Similr in tractatu de ce lo multa queſiuimus vtrum celū eſſet factuz vel nō: ex q̄bus cognoſcuntur ea per que ex p̄mo de celo ⁊ mūdo: q̄dam vo luerunt probare eternitatez mūdi: quarum vnum eſt in pe nultimo caplō vbi Ariſto. inueſtigat numeruz mouentium ex numero motuuz: ⁊ dicit ſic: quoniaz autē aliam ſubſtan tiam eternaz nō mobilem abſtractam a ſenſib⁹ manifeſtuz eſt: hoc modo ⁊ iam declaratum eſt hāc ſubſtantiam nō ha bere aliquā magnitudinez: ſed neq̧ partem neq̧ diuiſionez

Tex. cō. 100.

8. ph̄. t. c. 10.

Ibidē. t. c. 11.

T. c. 50. ⁊ iter.

Tex. cō. 11. ⁊ li tra in. 8. ph̄.

12. meta. t. cō. 43. ⁊ inde.

habet

habet.mouet eñi in tẽpore infinito.nullũ aũt finitũ hʒ potẽtiã infinitã.Ex hoc accipit̃ q̃ motus primi motoris eſt in tẽpore infinito.& ſic erit ſine principio:& cũ ille mot⁹ ſit
Ibidem cauſa mũdi mũdus erit ſine principio.¶Item ibidẽ primum principiũ entiũ nõ mouet̃ accidẽtaliter:neq̃ eſſentialiter:& mouet & facit motũ primũ eternũ.Cum igit̃ mota ſunt neceſſe eſt vt moueat̃ per aliqđ:primus aũt motor nõ mouet̃ per ſe:& motus eternus ſit per motorẽ eternũ & vnus per vnũ.Ex hoc accipit̃ q̃ mobile primũ mouet̃ per motorem primũ:& ipſe eſt imobilis per ſe & per accidẽs:& ab eternitate eius eternus eſt motus:& ab vnitate vnus eſt.¶Itẽ ibidẽ loquẽs de motib⁹ ſpherarũ inferioꝝ:q̃ inueſtigãs numerũ motoꝝ & ponens opinionẽ Eudoſij & Ptholomei de
Tex.cõ.45. numero motuũ planetarũ dicit ſic.Nos videmus q̃ preter motũ totius ſimplicẽ quẽ dicimus moueri a ſubſtãtia mobili alios motus eternos qui ſunt erraticarũ:corpus enim circulare eſt eternũ ſine quiete:& hoc quidẽ determinatum in nãlibus:neceſſe eſt ergo vt vnuſquiſq̃ iſtoꝝ motuũ fiat per aliquid qđ eſt eternũ per ſe & per ſubam eternã:natura eñi ſtellarũ eterna eſt.Ex hoc accipit̃ q̃ motus planetarũ eſt eternus & a motore eterno & imobili eterno.¶Itẽ ibidẽ cũ motus eſt eternus etiã ante motũ neceſſe eſt vt ſit illud qđ eſt ante ſubam.hoc eſt cũ motus inferioꝝ ſit eternus:neceſſe eſt etiã ſubam eternã eſſe primũ mouentẽ qui eſt ante ſubam ſecundoꝝ mouentiũ.Et ex hoc iterũ accipit̃ q̃ motus ſit eternus:hec & huiuſmodi accipiunt̃ ex metaphyſica.
Tex.cõ.78.& 79. Quidã etiã adducunt illud qđ habet̃ in 8° phiſicoꝝ vbi Ariſto.ꝓbat motorẽ primũ nõ eſſe finitũ neq̃ infinitũ q̃ntitate.nulla eñi quãtitas eſt infinita actu.finitũ aũt qđ hʒ potẽtiã infinitã:& hec ſunt eius verba.determinatis aũt his manifeſtum eſt q̃ impoſſibile eſt primũ mouens & imobile habere aliquã magnitudinẽ.Si eñi magnitudinẽ hʒ neceſſe eſt finitũ eſſe ipſum aut infinitũ.Infinitã quidẽ igit̃ qđ nõ contingit magnitudinẽ eſſe oſtenſum eſt prius in phyſicis.f. in 3°.Qđ aũt finitũ impoſſibile ſit habere infinitã potentiã & qđ impoſſibile ſit a finito moueri aliqđ tẽpus infinitũ demonſtratũ eſt nunc.primũ aũt mouẽs perpetuũ mouet motum & in tempore infinito:manifeſtũ eſt itaq̃ q̃ eſt indiuiſibile & impartibile & incorruptibile nullam habens magnitudinem penitus:& ex hoc accipit̃ etiã q̃ motus primus eſt eternus & in tempore infinito.quidam aũt adducũt qđ ha-
Tex.cõ.56. bet̃ in 2° de generatione & corruptione.vbi ꝓbat Ariſt.cãm generationis & corruptionis eſſe alliationẽ ſuperioꝝ in obliquo circulo & precipue ſolis:& inter cetera dicit ſic.Neceſſe eſt:& ſi erit ſemper generatio & corruptio ſemper aliqđ moueri vt nõ deficiãt tranſmutationes:ꝯtinuatis:ergo quidẽ cauſa totius alliatio:preſentie vero & abſentie inclinatio.Ex hoc accipit̃ q̃ infinita ſit generatio & corruptio:& q̃ cauſa infinitatis eſt perpetuitas alliationis ſuperioꝝ in obliquo circulo cuius motus eſt a puncto capricorni in punctũ cancri: quã alliationẽ ipſe vocat totius alliationẽ:eo q̃ ipſa eſt mouens mundũ in generatione & corruptione:& q̃ acceſſus et preſentia ſolis in illo circulo eſt pñtia & cauſa generationis:receſſus vero & abſentia eſt cauſa corruptionis.¶Item ibidem ſemper eſt & ꝯtinua erit generatio & corruptio & nũq̃ deficiet propter quã dicimus cãm:hoc eſt propter indeficientiã alliationis ſuperioꝝ hinc & inde ex libris Ariſto.colligunt̃ verba que vident̃ hoc innuere ſicut id qđ dicit in pricipio de vegetabilibus & plantis ꝯtra brutalium dicentem q̃ planta habuit generationẽ in mundo diminuto & imperfecto in cõplemẽto ſuo:& eo cõpleto generabat̃ animal.& cõtra hoc dicit Ariſto.ſic.hic ſermo eſt incõueniẽs q: mũdus eſt totalis ꝑpetuus ſempiternus nec ceſſat vnq̃ gñare alia & plantã & oẽs ſpẽs ſuas.Et ad hoc etiã dicit̃ q̃ ꝓbat̃ generationẽ eſſe inquietã & infinitã.Ex hoc accipit̃ q̃ corru-
Scdo d gnõ. ne tex.cõ.56. ptio vnius eſt generatio alteri⁹.¶Ad hoc idẽ obijciũt magiſtri ſic.Idẽ eodẽ mõ ſe habẽs natũ eſt facẽ idẽ:deus autẽ eſt idẽ eodẽ mõ ſe habẽs:ergo ſemper facit idẽ:ergo ſi creauit eos ab eterno creauit eũ.¶Itẽ ſi mot⁹ qui cauſa eſt gñationis mũdi inceperit oporteret q̃ eſſet ꝑpter aliquã nouã diſpoſitionẽ aduenientẽ vel ipſi mobili vel ipſi motiuo:ſed nulla diſpoſitio aduenit motiuo cũ ipm ſit deus.Similiter nulla diſpoſitio aduenit mobili cũ ipm ſit corp⁹ vniforme:ergo motus ille nõ incipit.¶Itẽ ſic põt obijci.Creator & creatura ſunt correlatiua:ergo quotienſcũq̃ ponit̃ creator ponitur & creatura:eo q̃ correlatiua ſimul ſunt natura:ſed ab eterno eſt creator:ergo ab eterno ẽ creatura.¶Si forte dicat̃ q̃ creator eſt ab eterno ſed nõ creat ab eterno.Cõtra.hoc verbũ creat dicit actũ diuinũ qui nõ ꝯuenit niſi deo ſicut dicit Aug⁹. ſʒ in deo nihil ẽ nouũ:ergo iſte act⁹ ꝯuenit ab eterno:& ſic mũdus creat̃ ab eterno.¶Itẽ in inferioribus videt̃ q̃ illa que vno mõ ſe habẽt ad creãdũ aliqđ:creant illud mox vt ſunt ſicut corpus luminoſum qđ creat radiũ & lumẽ:ergo ſimilr̃ erit in deo cũ vno mõ ſe habeat ad creãdũ q̃ ab eterno creauit oĩa.¶Itẽ ad hoc qdã voluerũt dicẽ:q̃ oẽs ille rõnes optime ꝯcluderent ſi deus vt cã nãlis creaſſet mundũ:ſed quia hoc nõ eſt verũ imo creauit per voluntatẽ que voluntas eſt cauſa dilatoria ꝑpter hoc diſtulit q̃diu voluit & tũc creauit. ¶Si vero querit̃ ab eis cã dilationis huius dicunt q̃ vna & ꝑcipua eſt:vt q: nõ voluit vt mũdus ſibi ab eternitate equipareť.Et ex iſta ſolutione ſequunt̃ duo incõuenientia ſeu due hereſes.quarũ vna eſt:q̃ potuit eſſe ab eterno ſed de⁹ voluit.Alia eſt voluntas dei mutabilis ſit ſm volita:qđ ſic ꝓbat̃:nulla cauſa eſt ſm hãc ſolutionẽ q̃re mũdus ab eterno nõ inceperit niſi dilatio voluntatis:ergo mũdus fuit perceptibilis durationis eterne.ſed dicit Dionyſius q̃ deus cõmunicat cõmunicabilia eo q̃ inuidia longe relegata eſt ab ipſo vt dicit Aug⁹.cũ ergo mũdus perceptibilis ſit eternitatis deus dabit ſibi eternitatẽ vel ipſe erit inuidus.¶Item voluntas dilatoria ex cauſa dilatoria eſt nõ ſtulta:hec aũt cã ex parte volitoꝝ eſt:ergo voluntas dei diſponit̃ per diuerſa volita qđ eſt hereticũ.¶Adhuc aliter probat̃ eternus eſſe mundus.dicit enim Ariſto.in 2° metaphiſice q̃ manifeſtũ Tex.cõ.5.
eſt q̃ ſi principiũ aliqđ & nõ infinite cauſe eoꝝ que ſunt neq̃ ſm rectitudinẽ neq̃ ſm ſpẽm:& hoc ꝓbat̃ in omnibus cauſis.ſi enim hoc eſt ex hoc ſicut ex materia contingit abire in infinitũ:ſed in aliqua prima materia ſtare:& ſimiliter eſt in efficiente & forma & fine:ergo cum vnus motus ſit cauſa alterius ꝯtingit de neceſſitate ſtare in aliquo primo motu nõ cauſato a motu alio:ergo ille motus nõ erit factus:& qđ nõ eſt factũ nõ hʒ principium:ergo ille motus nõ habet principiũ:ergo erit eternus.¶Item quicquid per creationẽ exiuit a deo creatũ eſt ſm ideam & rationem:omnis aũt idea eſt ratio forme:ergo cuius nulla eſt forma illius nulla eſt idea & ratio:ſed materie ſm q̃ materia nulla eſt forma:ergo ipſius nulla eſt idea neq̃ ratio:ergo erit increata:ergo mundus etiam non incipit per creationem.¶Sed cõtra in libro de cauſis dicit phus q̃ prima rerum creatarum eſt eſſe:& non eſt ante ipſam creatura alia.eſſe ergo illud aut eſt in natura aut in ratione tm̃.Si in ratione tm̃ tũc eſſe in ratione eſt id quod eſt in anima & intellectu entis.Quicquid aũt eſt in anima cauſatur a rebus extra:ergo eſſe quod eſt intellectus entis creatum eſt a rebus extra & non eſt creatum.Si autẽ intelligitur de ente in natura cum ſuper ens fundet̃ omne quod eſt:omne quod eſt erit cauſatum in ente & ſic mũdus icepit per creationẽ.¶Si forte aliquis dicat q̃ auctoritas prima nõ eſt vera:eo q̃ ſunt qui illum librũ non attribuunt Ariſtoteli:ꝓbat̃ ſic.oẽ qđ eſt icipit ita q̃ ſue factionis nullũ ꝑponit̃ ſubm ſm eſſe & rõnẽ illud nõ icipit per motũ & gñonẽ ſed poſt nihil eſſe ſic icipit eſſe:ergo ipm nõ icipit per motũ & generationẽ ſed poſt.ꝑma ꝓbat̃ ex ꝑhabitis ꝓpoſitiõib⁹ Ar. vbi dicit q̃ mobile opʒ ponere ante motũ ſm rõnẽ.2° ꝓbat̃ per hoc q̃ ante eſſe nihil eſt ſm rõnẽ.Si forte dicat̃ q̃ hec eſt falſa.incipit eſſe eo q̃ eſſe eſt eternũ.¶Contra.eſſe aut equiuoce aut vniuoce aut multipliciter ſm analogiã dicit̃ de vniuerſitatis ꝑcipio & de principiatis.Et ſi dicat̃ vniuoce hoc patet eſſe falſũ:q: nec de principiatis vniuoce dicit̃. Si forte dicat̃ q̃ de ſubſtãtijs dicit̃ vniuoce & vniuerſitatis principiũ eſt ſubſtãtia.¶Contra omne qđ ordinat̃ in ꝑdicamento ſm vniuocũ modũ ꝑdicandi eſt vt genus vel ſpẽs vel indiuiduũ vniuerſitatis principiũ nullo iſtoꝝ modoꝝ eſt:ergo nõ eſt in genere per vniuocũ modũ ꝑdicãdi.Si forte dicat̃ q̃ eſt indiuiduũ:hoc ridiculoſum eſt q: indiuiduũ ꝑdicamenti ſubſtantie compoſitum eſt.primũ autem principium ſimpliciſſimum eſt & infinite ſimplicitatis.Si forte dicat̃ q̃ eſt in ꝑdicamento ſicut pars ſubſtantie compoſite: tunc eſſet materia vel forma:qđ iterum abſurdũ eſt:ergo ens primum non eſt ordinabile in predicamẽto cum alijs

entibus. Si forte aliquis vult facere vim de vniuoca ꝑdica
tione dicendo ꝙ ens nō ꝑdicaſ vniuoce de aliquo eo ꝙ nō
bꝫ rōnem diffinitiuā: hoc iterū friuolū eſt: per vniuoce enim
ꝑdicare in oībus intelligiſ primis predicari ſm vnā cōmu-
nē ꝫ naturā de omnibus illis que ordinanſ ſub vno genere.
Si dicaſ ꝙ multipliciter diciſ. ↄtra multiplicitas entis re-
duciſ ad diuiſionē que fit in ſubſtantiā ⁊ accidens: ⁊ ens nō
multipliciter diciſ de ſubſtantijs ſed diciſ multipliciter de
ſubſtantijs ⁊ accidentibus: ergo ⁊ ſm hoc aut principiū pri-
mū eſt accidens ⁊ principiata ſubſtantie aut ecōuerſo: quo-
rum vtrūqꝫ falſum eſt. Si forte dicaſ ꝙ multipliciter diciſ
ſm modū efficiētis vel finis. ¶ Cōtra ſm hoc oporteret ꝙ
alia operatio eſſet vel aliquis finis qui diuerſis modis effi-
cereſ a primo principio ⁊ principiatis: ⁊ hec operatio vel fi-
nis per hoc nomen eſſe importaſ ſicut video de medico ꝙ
multipliciter diciſ de eo qui ſcit artem ⁊ de vetula que me-
dicaſ ſine arte: ⁊ de inſtrumentis medicinalibꝰ que nō mo-
uenſ per ſe ad operationē ſanitatis: ſed a motore extrinſe-
co: ⁊ operatio ſanitatis ſignificaſ in nomine medici. Simi-
liter ſanū diciſ de animali tanqꝫ forma conſiſtens in tempe
ramento humoꝝ. De cibo aūt tanqꝫ de cōſeruante ⁊ de vri
na vt de indicante finem tamen intentū a medico dicit no-
mine ſuo: nō ſic aūt eſt ꝙ nomen entis operationē dicat vel
finē ꝫ ad que diuerſimode ſe bꝫ prima cauſa ⁊ cauſata eo ꝙ
ens eſt primū in natura. quicquid illud eſt: ergo nō ſic mul-
tipliciter diciſ: ⁊ ſic relinquiſ ꝙ equiuoce dicaſ ſm ſolam cō
munitatem nominis. Inde ſic prima cauſa eſt vna ſm ſub-
ſtantiā ⁊ eſſe: ⁊ eſt vniuerſitatis pꝛīcipiūꝫ: ergo cauſabit alia
ſm ſuas ſubſtātias ⁊ eſſe. Eſſe aūt nō pōt cauſari per gene-
rationem ⁊ motum: ergo creatio eius erit poſtqꝫ nō erat: et
hoc virtute cauſe prime: ergo eſſe oīum creatoꝝ incipit per
creationem. ¶ Item reſolutio eſt cōpoſiti in ſimplicia: ⁊ ſm
hanc viaꝫ a via vltima accipiſ intellectus ſpeciei: ⁊ a forma
que eſt circa hanc: ſicut eſt ſenſus in homine accipiſ intelle
ctus generis ⁊ ab ea que eſt iterum circa illam aſcendendo
ſicut eſt vnum in homine accipiſ intellectus animati: ⁊ ſi ac
cipianſ vlterius ſicut corpus in homine accipiſ intellectus
corporei ⁊ ſic aſcendēdo deueniſ vſqꝫ ad ſubam ita ꝙ ſemp
a forma ↄtrahente materiam accipiſ intellectus ab aliquo
diſtinguens plus ⁊ minus ſicut ſuba diſtinguit a paucioꝛi-
bus: ⁊ vltima forma que eſt a rōnali diſtinguit a pluribus ⁊
medie diſtinguunt medio mō: ergo intellectus eius qð ni-
hil diſtinguit ſicut eſt intellectus entis de neceſſitate per re-
ſolutionē accipieſ ab illo qð nihil cōtrahit ⁊ determinat in
cōuicto. Hoc aūt eſt illud qð relinquiſ poſt omnes formas
ↄtrahētes ⁊ determinātes: ſed hoc eſt hyle: ergo intellectus en-
tis reſoluiſ ad hyle: ergo qð in rōnibꝰ ꝓbaſ de ente hoc in rerū
natura tenebit de hyle: ſed de ente ꝓbatū eſt ꝙ in oībus cā-
tis incipit per creationē: ergo hyle oīum materiatoꝝ a pri-
ma cauſa eſt cauſatū. Sed qꝛ ſunt qdaꝫ pħi qui hoc ↄcedūt
ſed dicūt nihilominus ꝙ mūdus durauit ab eterno ⁊ tñ a
ꝑma cauſa creatus eſt ſicut radius a ſole cū tamē coeuus ſit
ſoli: vnde dicūt mūdū radiū eſſe prime cauſe. Obijciamus
ↄtra hoc ſic. In oībus hīs in qbus creatū coeuum eſt cauſe
cauſa ſm ꝓprietatem ſue forme ꝓducit illa ⁊ nō miniſtrat
eis ſubam ſicut pꝫ: lumen enim a ſole non accipit naturā in
qua ſit ſed potius ab aere. Similiter ⁊ in vmbra eſt per op-
poſitū: ſed mūdus ſubam ⁊ formā ⁊ qcqd eſt bꝫ a ꝑma cā: ergo
de neceſſitate erunt poſt ipſam ſm durationem eſſe ⁊ ſubſtā
tie: ⁊ non eſt ſimile de radio. ¶ Item ſupra probatum eſt in
qōne de eternitate ꝙ tēpus eſt ſub eternitate ⁊ poſt ipſam:
ergo ⁊ temporale eſt ſub eterno ⁊ poſt ipſuꝫ erit. ⁊ ſi mūdus
eſt tēporalis prima vō cā eſt eterna: ergo mūdus eſt ſub prima
cauſa ⁊ poſt ipſam. Sed qꝛ multa ſupra in qōne de creatio-
ne ⁊ in qōne de materia prima dicta ſunt valētia ad iſta iō
Nō hñ q̄liter phyſice demō-ſtrationes nō demſāt mun-dū nō accepiſ-ſe eē p creatio-nē cū oēs mo-tui innitanſ. ſufficiunt prehabita. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ mūdus incipit per
creationē: ſed nō incipit per generationē ⁊ motū: ⁊ hoc ſolū
eſt qð nitunſ ꝓbare naturales. Demōſtrationibꝰ aūt phy-
ſicis non demſaſ q̄liter mā exiuit in eſſe eo ꝙ pħice demſa-
tiones oēs ſupponūt motū: ⁊ motus ſubm aut mām ⁊ mo-
bile. ſm hoc facile erit reſpōdere ad oīa obīa pħoꝝ. ¶ Di-
cimus ergo ad primū ꝙ verū dicūt pħi dicētes oēm motū ⁊ fa-
ctionē que eſt ſm nām reduci ad primū ſui generis: hoc eſt
ad motū celi qui per hoc ꝙ eſt primus eſt cauſa oīs motus
inferioris. per hoc aūt ꝙ eſt velociſſimus ⁊ vniformis eo ꝙ
ipſe eſt circularis eſt mēſura oīum alioꝝ motuū ⁊ ille nō eſt
factus neqꝫ generatus eo mō quo ipſe eſt cā factionis ⁊ ge-
nerationis alioꝝ motuū. Sed nihil ꝓhibet ipm eſſe creatū
ex nihilo: nō diſtincte quidē ſed in ſuo mobili: ſicut nec na-
ſus nec oculus nec forme nec accidētia ſiunt primo mō diſti
ete ſed pars ſit in toto ⁊ forma in mā ⁊ accidens in ſubto: ⁊
ſimiliter motus ſit in mobili ⁊ tps in motu. ¶ Ad aliud dōꝫ
ꝙ diuiſio illa optima eſt quaꝫ ꝓſequiſ Ariſto. poſitio enim
Anaxagore ꝑpoſuit mobile motui. ſ. mixtū in quo oīa erant
in omnibus per formā ⁊ mām: ſed forme latebant ⁊ intelle-
ctus agens ſegregabat inducendo motū qui eduxit apertū
de occulto. ¶ Silr Empedo. poſitio talis ſupponit mixtuꝫ
ſcꝫ litem ⁊ amicitiā principia agentia: ⁊ amicitia quidē mul
ta diſcordantia cōducendo in vnū generatū motū genera-
tionis inducit. lis vō multa diſcordantia reſoluēdo ex vno
generato cōponendo inducit motuꝫ corporis. Et ↄtra hoc
ꝓcedit Ariſto. querendo vtrū mobile ſit factū ante motum
vel mobili exiſtente nō fuerit motus: ſed poſtea inceperit. ⁊
ſi mobile eſt factū tunc ipm fuit in fieri ⁊ ſic motus precedit
motū primū ⁊ ſequunſ incōuenientia ꝑhabita ⁊ pꝫ ꝙ rō opti-
ma eſt de fieri qð idē eſt qð generari ſuper materiā. Sed ſi
extēdaſ fieri ad creari tūc nō erit ſuper mām nec ponit mo
tū ſicut ſupra oſtendimus in qōne de creatione: ⁊ ex hoc nul
lum triū incōuenientiū ſequeſ. ¶ Ad hoc aūt qð obijciſ di
cendū ꝙ ſi motus incepit a mobili preexiſtente ꝙ hoc cōue-
nit altera duarū cauſarū: hoc de plano ↄcedimus eo ꝙ nos
dicimꝰ motū eſſe creatū nō per ſe ſed in mobili ⁊ ſtat in mo-
bili exiſtente fuiſſe motū. ¶ Ad hoc vō qð obijciſ ꝙ mobi-
le fuiſſet ſufficiēter diſpoſitū ad motū de plano ↄcedimus:
qꝛ hoc nihil eſt dictū ꝓpter naturā celi que nō pōt ſuſcipere
diſpoſitiones peregrinas ſuper ſe. ¶ Ad hoc vō qð obijciſ
per rationē tēporis: dōm ꝙ verū dicunt pħi dicentes tēpus
eſſe ingenitū: ſed motus ingenitꝰ eſt eo modo quo diximꝰ
ſcꝫ ꝙ nō incedit per generari ⁊ fieri niſi fieri extendatur ad
creari. creari nullū ponit motuꝫ. ¶ Ad id aūt qð obijciſ de
inceptione tēporis ſufficiēter reſponſum eſt in qōne de tem
pore ⁊ de eternitate: lꝫ enim nihil moueaſ in nūc tamē nihil
prohibet creationi coequeuū adiacere nūc eo ꝙ creatio nō
eſt motus vt dictū eſt. ¶ Ad id aūt qð videſ ꝓbari ꝙ motꝰ
ſemper erit. dōm ꝙ motus nō finieſ vt nūc nec tēpus finieſ
in nunc. ſi quis vim velit facere in verbo: ſed bene finieſ ad
nunc: lꝫ enim ↄtingentiū non bene finiaſ in indiuiſibili ita
ꝙ finiri dicat vltimā partē eius tamē finiſ bene ad diuiſibi
le. Et ſi quis obijciat ꝙ illud nunc eſt principiuꝫ futuri. hoc
nō erit ↄtra fideꝫ catholicā eo ꝙ fides catholica bene ponit
tēpus dānatoꝝ futurū in ſecula. Sed verū eſt ꝙ nō erit prin
cipiū futuri ſm ſucceſſionē eiuſdē motus. i. motus celi. Ad
auctoritates aūt quatuor que inducunſ ex xiꝰ metaphyſice.
vna eſt reſpōſio quā etiā poſuimus in qōne de reſurrectio-
ne. ſ. ꝙ motus celi in cōparatione ad motorē ⁊ mobile nō bꝫ
principiū per generationē nec finem per corruptionem: ⁊ in
hoc ſenſu procedunt rationes pħice. In cōparatione vō ad
determinatā rationē mouendi nihil prohibet motū celi ha
bere finē: determinata aūt hec rō eſt īpletio numeri electo-
rū. ¶ Ad hoc qð obijciſ in fine octaui phyſicoꝝ. dōm ꝙ illō
veriſſimuꝫ eſt ⁊ ꝓbaſ ex ipſo ꝙ primus motor nō eſt virtus
naturalis ſicut eſt graue ⁊ leue vel calidū ⁊ frigiduꝫ que in
maiore q̄titate ſit maior: ⁊ in minore ſit minor: vel in infini
ta infinita ⁊ in finita q̄titate finita. Sed ſi ſit īdiuiſibilis in
ſe per ſui ſimplicitatē ⁊ impartibilis quātitate ſubiecti: eo
ꝙ nullā bꝫ magnitudinē in qua ſit ſicut virtꝰ corporea. Infi-
nitū vō mouet motū nō finituꝫ duobus finibus nature que
ſunt generatio ⁊ corruptio. ¶ Ad id aūt qð obijciſ de zꝰ de
generatione ⁊ corruptione dōm ꝙ generatio ⁊ corruptio fi-
nem non accipiunt ex impotentia cauſarū naturaliū: ſed ſꝫ
theologiā finis eoꝝ erit ad innouationē mundi ⁊ ſtatu glo-
rie de quo nihil habet dicere pħia naturalis eo ꝙ ex princi
pijs naturalibus nō pōt ꝓbari. ¶ Ad id qð obijciſ de vege
tabilibus dōm ꝙ Abutalius intellexit mundū incepiſſe ab
aliquo tēpore in quo habuit plantas ⁊ nō aīalia. Ariſto. aūt
ↄtradicit ex eo ꝙ potentia materie eſt ad oēm formā equa-
liter. mā aūt duobus finibus nūc nō clauditſ qui ſunt gene-
ratio ⁊ corruptio vt ſupra ꝓbauimꝰ. Similr ꝑncipia pꝰ mo-

tius hoc eſt celũ ꝛ ſtelle nõ cadunt ſub gñõne ꝛ corruptione: ꝛ iõ dicit Ar. totalẽ mundũ eſſe perpetuũ ꝛ ſempiternũ referens hoc ad p̃n̄ p̄ mouẽtia que eſt celũ ꝛ ſtelle ꝛ ad p̄ patiens qd eſt mã. qꝛ võ celũ ꝓpter diuerſitatẽ figurarũ ꝛ ſtellarũ eq̃liter mouet ad oẽm ſpẽm aĩalis ꝛ plante: ꝛ ſimilr mã oẽm formã eq̃liter deſiderat: ꝓpter hoc dicit ꝙ nunq̃ fuit tp̄s in quo mã ꝓduxit plãtas ꝛ nõ aĩalia ſm p̃n̄ ꝓbabita. ſʒ ſemp ꝓduxit eq̃liter oẽm ſpẽm aĩalis ꝛ plãte. Et ex hoc nihil ſequit̃ ꝯtra inceptionẽ mũdi per creationẽ. ¶ Ad hoc qd obiicit̃ per rõnes magiſtroꝝ facile eſt rñdere: lʒ eni deus ſit idẽ eodẽ mõ ſe habẽs in ſubã: tñ ſicut dicit Boeti⁹ eſt mundũ mente gerens pulchrum pulcherrimus ipſe ꝛc. Unde lʒ ipſe ſit vnus tñ multa ſunt que creauit eo ꝙ in ſapia ſunt rõnes multoꝝ nõ vt multa ſed vt vnũ qd eſt cãſarum: ꝛ eſt ſicut in cẽtro circuli a quo ꝓcipiant oẽs linee ducte ad circũferentiã: ꝛ eſt p̃n̄ multoꝝ vnũ exñs: ꝛ ſic pʒ ꝙ lʒ eodẽ mõ ſe hẽat deus in ſe tñ ſua creata nõ eodẽ mõ ſe hñt ad ipm ꝛ ſic nõ ſequit̃ aliqd qd ꝯcludit̃. ſ. ꝙ creatuʒ ſit vnũ: qꝛ ipſe eſt vnus. vel eternũ qꝛ ipſe eſt eternus. Dictũ aũt phi itelligit̃ de cauſis proximis ꝛ imediatis: quarũ cãlitas eſt ad vnũ tñ ꝛ huiuſmodi cauſalitas nõ eſt deus. ¶ Ad ſequẽs pʒ ſolõ per aũ dicta. ¶ Ad id qd obiicit̃ de ſolutione dõm: ꝙ ſolõ nõ valet vt bene ꝓbat̃. ¶ Ad id qd obiicit̃ de relatione creature ad creatorẽ dõm: ꝙ quedã relatiua reſpectũ ponũt ſm rem in vtroq; relatiuoꝝ vt pater ꝛ filius. quedã nõ ĩ in altero tñ ſʒ rem ꝛ in reliquo ſm rõnẽ: ꝛ illa ſunt que Aug⁹ ex tẽpore dicit deo ꝯuenire ſicut creator ꝛ dñs. hec eniʒ in creatura ponunt reſpectũ ſm reʒ qui cãtur ab aliq̃ mutatione: ſed in deo qui imutabilis eſt nõ ponũt reſpectũ ſm rem ſed tñ ſm rõneʒ. ¶ Et ſi obiicit̃ ꝙ rõ vana eſt que rei nõ initit̃. dõm ꝙ aliter eſt in rõne relationis q̃ in rõne alioꝝ. Rationi eniʒ relationis vnus reſpectus ſufficit ſm rem vt vtrũq; relatiuoꝝ itelligat̃ eo ꝙ vnũ cadit in itellectuʒ alterius. In aliis aũt vnũquodq; hʒ ꝓpriã nãm nõ dependentem ad aliud: ꝛ hoc ꝓcipue verũ eſt de illis relatiuis quoꝝ vnũ refert̃ ad alterum ꝛ nõ ecõuerſo de neceſſitate ſicut ſcĩa ad ſcibile. ſcĩa eni eſt ſcibilis ſcĩa ſed nõ ecõuerſo de neceſſitate niſi ſcibile ſm actũ ſumat̃: ꝛ ſic eſt in creaturis que referunt̃ ad creatorẽ ꝛ nõ ecõuerſo. ¶ Ad hoc qd obiicit̃ de actu creãdi dõʒ ꝙ nõ eſt act⁹ ꝓprie loquẽdo vt ſupra in qõne de relatione expeditum eſt. ¶ Ad id qd obiicit̃ ex 2° metaphiſice dõm ꝙ oĩa cã reducit̃ in aliq̃ primã: ꝛ ꝓma ſine dubio ſunt vt dicit̃ in p̄° phyſicoꝝ que nõ ex aliis ſed alia ex ipſis. ſed in oĩ pħia duo fines nãe ſupponunt̃. ſ. gnõ ꝛ corruptio ꝛ qd eſt ante vtrũq; illoꝝ vt eã ponat̃ eſſe ꝓcipiũ phyſicũ vt iam ſepius determinatuʒ eſt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſicut optime ꝓbat̃ in obiectione in contrariũ facta entitas in mã abſtrahi a mã nõ põt: ante ens. n. nihil eſt ſm rõnẽ: ꝛ iõ idea entitatis eſt idea ſub qua creat̃ mã: ꝛ per hoc ꝓbat̃ ꝙ prima diuiſio entis ſm reʒ eſt in actũ ꝛ potentiam. Quidam autem hec omnia facili determinatione ſoluunt ſimpliciter dicentes mentiri philoſophos nõ intelligentes neq; que dicunt neq; que affirmant.

¶ Utrum mundus ſit vnus vel plures.

Tex. cõ. 76. ꝛ infra. Secundo querit̃ vtꝝ mũdus ſit vnus vel plures: ꝛ qua vnitate ſit vnus. ꝓbat eni Ar. in p̄° de celo ꝛ mundo multis rõnibus ꝙ eſt vnus. Quaꝝ q̃ſdã ponemus ꝛ quaſdã dimittemus. Una aũt rõnũ ſuarũ hec eſt: ꝙ ſi mundi eſſent plures oporteret ꝙ iſte eſſet a parte mãe ꝛ ille a parte mãe: ſed iſte eſt ex mã tota: g̃ mundi nõ ſunt plures. Qd aũt ſit ex mã tota ꝓbat̃ ſic. mã diuidit̃ ſm diuiſionẽ potẽtie ad motũ. potentia võ ad motũ eſt ad vbi ꝛ ad formã. ꝛ potentia ad formã eſt ad ſubſtãtialẽ vel accidentalẽ. ꝛ potẽtia ad accidẽtalẽ eſt in quali ꝛ in quãto. ꝛ potẽtia ad vbi eſt in mã celi. potentia võ ad formas ſubſtãtiales ꝛ accidentales: ꝛ accidentalis eſt in mã elementoꝝ iſtius mũdi: g̃ ꝛ iſte mundus erit ex mã tota. Si võ diceret̃ ꝙ ad eaſdeʒ potentias eſſet in alio mundo: ꝛ hoc nihil eſſet qꝛ eſſet fruſtra ponere in nã duas materias ad eaſdẽ potẽtias cum vna ſufficiat. ¶ Item oĩa corpora grauia vel leuia mouent̃ ad locuʒ determinatũ vbicũq; ſint extra locuʒ illũ: g̃ motus oĩs terre erit ad locuʒ huius terre: ꝛ ita terra alterius mundi moueretur ad locũ mũdi huius: ꝛ ignis alterius mundi ad locuʒ huius mũdi qd nõ videm⁹. ¶ Si forte aliq̃s diceret ꝙ diſtantia hoc ĩpedit: hoc põt eſſe falſum. diſtantia eñi facit ad velocitatem motus: videmus enim ꝙ terra elongata extra ſuũ locũ velociſſime redit ad ipm. Si võ diceret̃ ꝙ violẽter detineret̃: ſm hunc modũ motus terre ad mediũ erit violentus ꝛ nõ naturalis qd falſum eſt. Ad quẽcũq; eni res mouet̃ naturaliter eſt in eo ꝛ in eo q̃ſcit nãliter. ¶ Preterea rationibus multis ꝓbat̃ celũ nõ eſſe finitũ. ponamus ergo plures mundos cuʒ omnes ſint circulares: vnuſquiſq; tangit in puncto alterũ: ergo id qd eſt in medio erit vacuʒ qd eſt abſurdũ: ergo erit vnus tñ. ¶ Sed contra. deus creauit mundum: aut ergo tota potentia creauit mundũ: aut parte potentie. ſi tota: cũ ergo ſua potentia ſit infinita mũdus erit infinitus: ſed nõ eſt infinitus per quantitatẽ continuã: ergo erit infinitus per numerũ: ꝛ ſic erũt infiniti mundi. Si võ a parte potentie creauit eũ: ergo potentia dei erit diuiſibilis: qd eſt hereticũ. ¶ Preterea querit̃ qua vnitate mũdus ſit vnus. eſt eni vnũ indiuiſum in ſe ꝛ diuiſum ab aliis aliqua diſcretione ſui. ꝛ eſt vnũ ex reſpectu multoꝝ ad vnũ qd in illis eſt per rationem vnam: ꝛ ſic vniuocum eſt vnum. Et eſt iterũ vnum ex reſpectu multorũ ad vnum qd eſt in illis per prius ꝛ poſterius ſicut analogum eſt vnum: ꝛ eſt vnũ ex reſpectu plurium ad vnum nomen ſicut equiuocum eſt vnũ ꝛ eſt vnum ex reſpectu potentie ad actum ſicut compoſitũ ex materia ꝛ forma eſt vnuʒ: ꝛ eſt vnũ ex reſpectu accidẽtis ad ſubiectum ſicut cõpoſitum ex ſubiecto ꝛ accidente eſt vnũ: ꝛ in rebus nõ videt̃ vnum inueniri pluribus modis dictum: ergo videt̃ ꝙ mũdus ſi eſt vnus ꝙ aliquo iſtoꝝ modoꝝ ſit vnus: ꝛ diſcurrẽti per ſingula facile patet ꝙ nullo iſtoꝝ modoꝝ eſt vnus: ergo nõ eſt vnus. ¶ Preterea in p̄° phyſicoꝝ diſtinguit̃ vnum tribus modis. ſ. indiuiſibile ꝛ cõtinuitate ꝛ rõne. ꝛ iterum patet ꝙ nullo iſtoꝝ modoꝝ dicit̃ mundus eſſe vnus: ergo nõ eſt vnus. ¶ Preterea in 5° metaphiſice diſtinguit Ariſto. multipliciter vnũ: ꝛ dicit ꝙ eſt vnũ per ſe ꝛ vnum per accidens tribus modis. ſ. per cõparationẽ accidẽtis ad ſubm vel accidẽtis ad accidẽs qd ſecũ eſt in eodẽ ſubõ. ¶ Uel duoꝝ accidẽtiũ ad vnũ ſubm. ¶ Per ſe autẽ dicit̃ multis modis. ſ. vt glutinatũ arte: ꝛ vt glutinatũ ab arte ſicut dicim⁹ parietẽ vnũ cũ tñ hẽat partes diuerſas. ꝛ dicimus corpus organicũ vnũ cum tñ habeat neruos ꝛ oſſa ꝛ carnẽ. ꝛ dicit̃ vnũ ꝯtinuũ. ſ. cuius partes copulant̃ ad vnuʒ terminũ. ꝛ dicit̃ vnũ cuius mot⁹ eſt vnus gẽti nõ ꝑmixt⁹ ſicẽ eſt motus ſup lineã rectã. Et oĩb⁹ his modis vnũ per ſe dicit̃ ꝯtinuitate vnũ: ſi ꝯtinuitas large ſumat̃. ¶ Per ſe aũt dicit̃ vnũ alio mõ quoꝝ ſubm nõ diuidit̃ per formã ꝛ hoc dicit̃ duob⁹ modis. ſ. qd nõ diuidit̃ ſm formã in ſubiecto primo vel vltimo. dico aũt vltimũ ſubm qd eſt ꝓprie cõplementuʒ in ſpecie vltima rei ꝛ ſic homogenea ſunt vnũ ſicut vnũ ſo ꝙ quelibet pars vnius eſt vnum: ꝛ aqua primũ võ ſubm voco quod eſt primum in genere: ꝛ ſic vnum ſunt que participant vnum ſubiectum in genere: ſicut in 4° metheoroꝝ liquabilia calido ꝛ ſicco dicunt̃ eẽ ſpecies aque ꝛ vnũ in aq̃ tanq̃ in p̄° ſubõ ꝛ liq̃bilia humido dicunt̃ ſpẽs terre ꝛ vnũ in terra. ¶ Tertio mõ dicit̃ vnũ per ſe quoꝝ genus eſt vnuʒ ꝛ differũt per differẽtias ſubiectas illi generi: ꝛ hoc tribus modis. aut eni ſunt vnuʒ in gñe ꝓximo ſicut homo ꝛ equus ꝛ canis in aĩali. aut in remoto ſicut iſocheles ꝛ iſopleuros in figura. aut in gñe qd eſt in mã ſicut gñabilia ꝛ corruptibilia ſunt vnũ vt habet̃ in p̄° de gnõne ꝛ corruptione ꝙ ipſorũ eſt vna mã ſm ſubam differẽs ſm eſſe. ¶ Quarto mõ dicitur vnũ per ſe quoꝝ diffinitio eſt vna: ꝛ hoc iterũ dicit̃ duobus modis. ſ. ſm diffinitionẽ generis vel ſm diffinitionem ſpẽi. ſm aũt diffinitionẽ gñis augmẽtum ꝛ diminutio ſunt vnũ: ſm võ diffinitionẽ ſpẽi ſuperficies plane ſũt vnũ. augmẽtum eni ꝛ diminutio ſunt mot⁹ in q̃titate tanq̃ in gñe vno: plante võ ſpẽs vniunt̃ in diffinitione ſpẽi. ¶ Quinto mõ dicit̃ vnũ per ſe qd mõ ſimplici eſt vnũ hoc eſt in his que ſimpliciter inſunt: ꝛ nõ diuidunt̃ ab ipſo cui inſunt ſm tp̄s neq; ſm diffinitionẽ neq; ſm locuʒ neq; ſm nomẽ diffiniti: ꝛ qꝛ talia maxime inueniunt̃ in ſuba ꝓpter hoc ſuba taliter eſt maxime vna. ¶ Sexto mõ dicit̃ vnũ per ſe qd nõ diuidit̃ in ſpẽs alias vel formas ſed nõ diuidit̃ per nãm ſicut vnũ os ꝛ vna caro. ¶ Septimo mõ dicit̃ vnũ per ſe vnũ ſm nãm eoꝝ que q̃uis in actione ꝛ paſſione ꝛ forma ꝛ relatione diuerſa ſũt. Sunt tñ vnũ in q̃ntũ ſuſcipiũt actũ vnũ ſicut membra orga-

Tex.cõ.42.

Tex.cõ.16.

Tex. cõ.7.8.ꝛ infra.

Tex.cõ.35.ꝛ infra.

Tex.c.31.ꝛ.39

nice vnū ſunt in potētia vite ſuſcipiēda.¶ Octauo mō dicit vnū per ſe cuius ſuba eſt vna: ⁊ hoc principalr̄ eſt vnū ⁊ vocat̄ ſuba forma terminans mām: ſiue ſit forma artis ſiue forma nāe ſicut dicim⁹ ſotulare eſſe vnū ⁊ ſontem vnū ⁊ hoc vnū maxime dicit̄ in quo īpoſſibilis eſt additio eo ꝙ forma ꝓportionat̄ mām ⁊ corrūpit̄ per plus ⁊ minus.¶ Nono mō dicit̄ vnū per ſe qḋ eſt pn͂ᵐ numerorꝫ ⁊ hoc eſt mēſura oīum eorꝫ que ſunt in ſuo gn͂e ⁊ eſt pn͂ᵐ diſcretorꝫ. diſcretio eni ſit a diuiſione: ⁊ diuiſio ſit duob⁹ modis. ſ. per nūm ⁊ diſtam diuidentē: ⁊ idcirco hoc vnū dicit̄ duob⁹ modis. ſ. vnū qḋ eſt in numeris per ſubam iteratū in illis: ⁊ vnū qḋ differt ab illo per formā ⁊ hoc eſt in quolibet gn͂e illius gn͂is minimum ſicut minimus tonus eſt in muſicis ⁊ minimus mot⁹ in motib⁹. Cū ḡ nullo iſtorꝫ modorꝫ dicat̄ mūdus vnus videt̄ mūdus nō eſſe vnus.¶ Solō. dicim⁹ mūdū eſſe vnū nō vt qdā heretici dicebāt multos eē mūdos: ⁊ diuerſificant̄ ſecte eorum in q̄tuor. Quidā aūt dixerūt īfinitos mūdos per ſucceſſionē: quorꝫ auctor fuit Empedocles q dicebat ꝙ completo vno motu celi ſm motū orbis oīa reuertunt̄ in p̄mā mām ⁊ incipiēte alio motu regn͂ant̄ eadē numero que prius fuerunt: ⁊ incipit alius mūdus. Cōplet̄ aūt ille mot⁹ celi ſm cōplexionē vel motū ſtellarū fixarū ab occidēte in oriente ſicut mouent̄ planete in. 36. millibus annis: ⁊ hoc ſpatiū vocant annū vnū magnū.¶ Alia ſecta dicit ꝙ mūdi ſūt īfiniti vno exiſtēte extra aliū: quā ſectā reprobāt inducte obiectiones.¶ Tertia ſecta fuit Manichei q poſuit regionē lucis ⁊ regionē tenebrarū in duob⁹ mūdis ſicut in ſua epl̄a legit̄: quā vocat fundamen.¶ Quarta eſt pharīſeorꝫ: qui dogmatizāt aliū mūdū futurū poſt iſtū in quo ipſi in aurea Hieruſalē exiſtētes: reges gentiū habebūt clientulos ⁊ reginas nutrices.¶ Dicēdo aūt mūdū eſſe vnū dicim⁹ extra ipm nec locum eſſe nec tp̄s ſed vitā beatā: nō vt in loco ſed vt in obiecto eo ꝙ dicim⁹ deū ad mēſurā mūdi nō īcludi.¶ Ad id qḋ contra hoc obijcit̄ dōm ꝙ nihil eſt querere vtrū deus tota potentia vel parte potētie creauit eo ꝙ ſua potētia eſt ſimplex ſicut ſua eſſentia ⁊ partē nō hꝫ.¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ vtrū infinita potētia creauerit. dōm ꝙ ſi infinitū ſumat̄ priuatiue tūc eſt paſſio quāti ⁊ ſonat in perfectionē: ⁊ ſic nec finita nec īfinita potētia creauit vel mouet mūdū vt ꝓbat̄ in fine octaui phyſicorꝫ. Si vō infinitū ſumat̄ negatiue. i. nō finitū ſic infinita potētia creat deus qcqd creat. ſed ſm hoc nihil valet obiectio eo ꝙ creatū nō pōt equiperari potētie creātis.¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ qua vnitate ſit vnus. dōm ꝙ vnitate ꝓportionis potētie ad actū: ſed illa ꝓportio dicit̄ multiplr̄. ſ. mouētis ad motū ⁊ patiētis ad agēs ⁊ forme ad materiā ⁊ locati ad locū: ⁊ hoc ſupra determinatū eſt in q̄ōne de operibus ſex dierū.¶ Si querat̄ que ſit hec vnitas. dōm ꝙ eſt vnitas ordinis in dictis ꝓportionib⁹: in quo ordine ſm Aug⁹ vidit cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Et ſi querit̄ ad quā vnitatē ꝓbabitarū reducit̄. dōm ꝙ ad vnitatem collectionis in diſcretis in q̄ rō colligēdi ⁊ ordinandi ſumit̄ ex dictis ꝓportionib⁹. ſm aūt rōnē vnū Ar. que ponit mundū iō eſſe vnū qꝛ ſit fact⁹ ex mā tota hec vnitas reducta erit ad vnitatē gn͂is qḋ eſt mā p̄ᵃ eo ꝙ hic mūdus mām illā cōtinet ſm oēs diuiſiones ſue potētie: ꝓpter tn̄ hmōi difficultatē dicebat Pithagoras ꝙ mūdus eēt vnus cōglutinatione que eſt per aīm ſicut membra in corpore animato: eo ꝙ ipſe poſuit mundū totū eſſe vnū animal magnū ⁊ vacuū ⁊ extra mundū in infinitū: ⁊ aliud animal per reſpirationē attrahere vacuum de infinito in ſeipſo ⁊ diſtinguit inter corpora diuerſa huius mundi ſed hoc alibi reprobatum eſt.

Quattuor opiniones de pluralitate mūdi.

p° ce. 1. c. 100.

Infinitum du pliciter.

¶ Queritur de ordine ⁊ perfectione vniuerſi.

Vltimo querit̄ de ordine ⁊ pfectione vniuerſi. Et querant̄ tria. quorꝫ p̄ᵐ eſt vtrū vniuerſum perfectū ſit in cōcluſione. vel vtrū ſit infinitū coreno termino. 2ᵐ eſt vtrū ipſum perfectum ſit perfectione que dicitur mundi anima a Platonicis. 3ᵐ eſt de ordine ipſius.

Tex. c. 33. vſq ad tex. cō. 70.

Ad primū ꝓcedit̄ ſic. Et ponant̄ rōnes Ar. in p° de celo ⁊ mūdo alique ad hoc ꝙ mūdus ſit finitus ⁊ alique dimittantur ſic. In oī circulo poſſe eſt lineā egrediētē de cētro tāgere circūferentiā: ḡ oīs circulus eſt finitus. qḋ ſic probat̄: infiniti ad infinitū nullus eſt cōtactus eo ꝙ illa ſe cōtingūt quorꝫ vltima ſimul ſunt. infinitū nō hꝫ vltimū ſed linea egrediēs a cētro tāgit circūferētiā: ḡ vltimū linee eſt ſimul cū vltimo circūferētie: ḡ vtrūqꝫ illorꝫ eſt finitū: ſed mūdus eſt circularis: ḡ eſt finit⁹.¶ Itē linee egrediētes a cētro q̄to magis ꝓtrahunt̄ a cētro verſus circūferentiā tāto magis diſtāt: ḡ ſi in infinitū diſtat circūferētia in infinitū diſtabūt linee a ſe inuicē. ſed que in infinitū diſtāt nunq̄ cōcurrūt: ḡ iſte linee nō cōcurrūt in cētro: qḋ falſum eſt ⁊ cōtra ſuppoſitū.¶ Itē nāliter ꝓbat̄ ſic: motus per ſpatiū infinitū in tēpore finito eſt: ḡ ſi accipiam⁹ pūctū oriētis diſtātia que eſt ab oriēte in occidentē erit infinita: ḡ ſol ab oriēte in occidentē mouebit̄ in tēpore infinito qḋ eſt cōtra ſenſum: qꝛ videmus ꝙ pertranſit totū hoc ſpatiū in vigintiquatuor horis. has ⁊ his ſimiles ponit Ar. rōnes multas in p° de celo ⁊ mūdo.¶ Sed cōtra oē finitū potētie eſt finite: ſed mūdus eſt potētie īfinite: ḡ nō eſt finit⁹. ꝙ mūdus ſit potētie infinite ſic ꝓbat̄. po⁹ mūdi eſt in corruptibilib⁹ ⁊ in īcorruptibilib⁹. In īcorruptibilib⁹ vō eſt po⁹ īfinita ad mouēdū ⁊ ad mouerī: qꝛ ſi tēpore infinito ſtaret mūdus ſemper moueret ⁊ moueret̄ ex potētia quā hꝫ. In corruptibilib⁹ vō eſt potētia infinita in agendo ⁊ patiendo: qꝛ ſi in infinitum duraret mūdus ſemper ageret ⁊ pateret̄ ad gn͂ōnē ⁊ corruptionē inferiorum.¶ Solō. dicimus ꝙ mūdus finitus eſt in q̄titate eo ꝙ infinitū ſicut habet̄ in phyſicis eſt cuius partes accipiēti ſemp eſt aliqd accipere extra ipm ⁊ hoc eſt īperfectū eo ꝙ non eſt cōpletū in oīb⁹ partib⁹ ſuis. Cū igit̄ mūdus cōpletus ſit in oīb⁹ partib⁹ ſuis ipſe erit perfect⁹ ⁊ finitus ſm q̄titatē. Sꝫ ſi volumus ſequi ꝓbationē Almageſti geometrice īuentā que correcta eſt in alboregni ⁊ alfragano: tūc diametrū menſure terre erit ſex milliū ⁊ quingentorꝫ milliariorꝫ. diſtantia aūt lune a terra in ꝓpinquiori lōgitudine erit terceties tertiū quātū dimidiū diametri terre: ⁊ inſuper dimidiū dimidij ⁊ vigeſima pars ei⁹ ⁊ hoc eſt centū millia ⁊ nouē millia ria ⁊ vigintiſex milliaria. In maiori vō lōgitudine habebit tria millia ⁊. viij. millia ⁊ quingēta ⁊. xiij. milliaria. Silr̄ menſuratur diſtantia aliorꝫ planetarum ex dimidio diametri terre. circulus autē maior in rotūdū dicit̄ habere quadraginta millia ⁊ decē millia ⁊. d. cc. millia ⁊. xviij. millia ⁊. d. et lx. milliaria ſm menſuram quam Ptholomeus in Almageſti dat. ſ. ꝙ circūferentia excedit diametrum tribus vicibus ⁊ ſeptima parte vnius. diameter aūt totius circuli maioris octaue ſphere probatur habere centū millia ⁊. triginta millia milliariorꝫ: ⁊ q̄nque centū ⁊ vigintiquinque millia milliariorꝫ. Cū aūt circulus diuidat̄ in tricētos ſexaginta gradus quilibet gradus circuli maioris habebit quātitatē ſibi determinatam: que tota quantitas finita eſt vnde patet ꝙ mundus eſt finitus.¶ Ad id aūt qḋ cōtra obijcitur dōm ꝙ in potentia actiua ⁊ paſſiua nihil ꝓhibet hoc modo mundum eſſe infinitum. ſ. per ſucceſſionē ſic duraret in infinitum. ſic enim finitus ſemper eſſet ad actum vnum ⁊ potentia eſt ad alterum ⁊ hoc eſt eſſe ſimpliciter finitum ⁊ infinitum potentia: ⁊ hoc modo bene conuenit eſſe infinitum.

3° phy. t. cō. 31. ⁊. 65.

Mō de terre diametro ⁊ ſuperiorꝫ corporum.

¶ Vtrum mundus perfectus ſit.

Secundo querit̄ vtrū mūdus pfect⁹ ſit pfectione que dicit̄ mūdi aīa a platonicis. ſicut eni dr̄ in Thimeo nec fas erat bonitati p̄ſtāti quicq̄ facē niſi pulchrū: ex atqꝫ certū tāte diuinitati nihil eorꝫ que ſentiant̄ hēre ſenſum dōtarat nec ītellectū eē mediū in creāte. Intellectū vō niſi aīe p̄° venire. hoc ḡ reputatione intellus porro aīa in corpore locata aīantis mūdi ambitū cū venerāda illuſtratiōe cōpoſuit: ex quo apparet ſenſibilē mūdū aīal eē īteligens diuine ꝓuidētie ſanctione.¶ Ex hoc accipit̄ ꝙ mūdus hꝫ aīaꝫ intelligibilē.¶ Itē Plato ex pfectis vniuerſis que totū perfectūqꝫ p̄° genuit: aīam imediate ei⁹ locauit eādē que per oēm globū eq̄liter porrigi iuſſit quo rect⁹ īterioib⁹ partib⁹ extrema queqꝫ toti⁹ corpis ambitu aīe circūdarent̄. Ex hoc accipit̄ ꝙ mūdus hꝫ aīam que ſita eſt in medio mūdi. Ibidē ēt dicit ꝙ de⁹ hāc aīam añ corp⁹ fecit ⁊ corpori vniuit. hoc etiā videt̄ dicē auctor ſex p̄ncipiorꝫ dicēs mūdi aīam eē ſimplicē ⁊ nulli variationi eē ſubiectā.¶ Per rōnē ēt videt̄ idē ꝓbare. Oīs motor per intētionē ⁊ intellectū mouēs aliqḋ corp⁹ intrinſecus illi corpori eſt aīa illius corpis: motor mūdi ſic mouet mūdū: ḡ ipſe eſt aīa mūdi. ꝓbatio p̄me eſt: ꝙ nō ſūt niſi duo

motores intrinſeci.ſ.nã ⁊ aĩa.ſ; nã nõ mouet per intellectũ ⁊ itellectũ.Aũt mot⁹ extrinſec⁹ eẽt mot⁹ violẽtus:ſ; mũdũ ↄſtat nõ violẽter moueri:ergo motor ei⁹ erit itrinſecus ⁊ ſic erit aĩa. ¶ Itẽ oĩs mot⁹ localis qui eſt nõ ſm nãm corpis mobilis eſt violẽtus: vel ſi aĩe talis mot⁹ inuenit in partib⁹ mũdi ſicut vĩ eẽ pbĩ ſicut p; in fluxu ⁊ refluxu maris: ⁊ in circũuolutione ignis:ergo vĩ q̃ ille mot⁹ aut ſit violẽtus aut ab aĩa:ſed nõ eſt violẽtus eo q̃ nõ eſt ↄtinue ⁊ ſemp:ergo mot⁹ erit aĩe. ¶ Sed ↄtra: aĩa in oĩ corpe aĩato aut ↄtinuitatẽ ponit aut colligatiõẽ ad vnũ per nãm: ptes mũdi nec ſunt ↄtinue nec colligate ad vnũ per nãm:ergo nõ ſunt aĩate. ¶ Itẽ in q̃libet pte corporis aĩati aliq̃ inuenit opationũ aĩe:ſed que opatio inuenit in terra ipoſſe eſt fingere:ergo mũdus nõ h; aĩam. Sed q: multa ſunt in q̃õnib⁹ de aĩa ⁊ in q̃õnib⁹ de celo ⁊ mundo. de hac mã diſputata ſufficiãt pdicta. ¶ Solo. dicim⁹ mũdũ nõ habere aĩam neq; eſſe aĩal. ¶ Ad dicta aũt Platonis dõm q̃ ipſe virtutẽ pmi motoris aĩam appellauit illa rõne que aſſignata eſt in q̃õne de celo ⁊ mundo. ⁊ hãc dicit eſſe in medio ppter hoc q̃ gnõ circũferẽtie eſt ex medio ⁊ ↄtinuitas eius ad mediũ: ⁊ ſm hũc modũ eſt ↄpreſſus pmi motoris in mouẽdo mũdũ. virt⁹ eni ſtellarũ ⁊ celi per directiones radiorum eſt ad mediũ. virt⁹ aũt gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ eſt a medio ad circũferẽtiã: eo q̃ q̃to plus recedũt a ↄuleroſe elẽtorum tãto plus ↄueniũt cũ nã celi ⁊ ẽt nobiliorẽ ſortiunt formã vt ſupra dixim⁹. ¶ Ad obm aũt dõm q̃ virtus pmi motoris cõtinenti p⁹ mobili non imediate eſt in oibus ⁊ hoc exigeret ſi eſſet aĩa:ſed per motũ celi mouet ignẽ: ⁊ aerem per ignem: ⁊ aquam per aerem ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad aliud dõm q̃ mot⁹ celi localis nõ eſt ppter virtutem intraneam illi corpori qd mouetur ſed per motum exterioris corporis ipſum rapientis: tamen hec omnia ſupra ſoluta ſunt.

¶ Utrum omnia ſint ordinata.

Tertio ⁊ vltimo querit de ordine vniuerſi. vĩ aũt q̃ oĩa ſunt ordinata. Dicit.n. Aug⁹ q̃ oĩa creauit deus in mõ ſpẽ ⁊ ordine. ¶ Itẽ Plato in Thimeo. oẽ viſibile corporeũ motui ipoꝛtuno fluctuãs neq; vnq̃; qeſcẽs de⁹ redegit in ordinẽ ſciẽs ordinatorum formã ↄfuſis inordinatiſq; pſtare. ¶ Itẽ Ar. in pn° octaui phyſicorum dicit nihil eorũ iordinatũ eſt que nã ⁊ ſm nãm ſunt: nã eni oibus cã ordinationis eſt. Sed querit de quo ordine itelligit. Ordo enim determinat ſm prius ⁊ poſteri⁹. ¶ Preterea quot modis dĩ prius tot modis erit ordo. prius aũt alterũ altero q̃drupl'r dĩ ſ. ſm tps ⁊ ſm itellectũ: ⁊ hoc eſt ſm nãz ſimplicitatis ⁊ ſm ordinẽ diſciplinae ſicut iſte in grãmaticis ſunt priores ſyllabis et pbemiũ in rethoricis prius eſt narratione. ⁊ prius ſm dignitatẽ qd melius ⁊ honorabilius eſt. oẽ.n. prius ea qd reducit ad prius rõne ⁊ itellectu. ¶ Ordo igit vniuerſi ſm aliquẽ iſtorũ modorum deberet determinari: ⁊ p; q̃ ſm nullũ oĩa ordinata ſunt: ergo vĩ nõ gñal'r eẽ ordo in partib⁹ vniuerſi. Silr iſtãtia vĩ eẽ in malo: cũ eni ordo ſit ad finẽ ⁊ malũ priuet fine: videbit malũ eẽ iordinatũ. ¶ Preterea de inferno dĩ in Job q̃ ibi nullus eſt ordo ſed ſempiternus horror. Cũ ergo ifern⁹ ſit de creaturis aliq̃ creatura vĩ eſſe ſine ordine. ¶ Sed ↄ hoc vĩ eẽ qd dicit Dio⁹ in 4° cap⁹ de diuinis noib⁹. q̃ malũ ad oĩm plenitudinẽ ↄferẽs hoc ẽ ↄferẽs ad plenitudinẽ. Quicqd aũt ↄfert ad plenitudinẽ alicui⁹ h; ordinẽ ad illud: ergo malũ ordinẽ h; in vniuerſo. ¶ Itẽ in Iſa. dĩ q̃ dñs eſt creãs lucẽ ⁊ faciẽs tenebras: ⁊ creãs malũ ⁊ faciẽs bonum: ergo malũ eſt a deo. Et Apls dicit ad Romanos que a deo ſunt ordinata ſunt: ergo malũ vĩ eẽ ordinatũ. ¶ Solo. trib⁹ ordinib⁹ ordinatũ eſt vniuerſum.ſ. in ſe ⁊ ad hoĩem: ⁊ ad deũ creãtẽ. In ſe aũt triplicẽ h; ordinẽ gñal'r loquẽdo.ſ. locati ad locũ: ⁊ mouẽtis ad motũ: ⁊ potẽtie ad actum. Et de his plura dicta ſũt in q̃õnib⁹ de operib⁹ ſex dierũ. ¶ Ad hoĩem aũt creaturarũ multiplex eſt ordo. dicit eni Apls q̃ oĩa nra ſunt: ſuperiora eni nra ad miniſteriũ in cuſtodiẽdo hoc ⁊ ad iocũditatem ſocietatis in futuro. Inferiora aũt bona nra ſunt ad neceſſitatẽ vite in cibo: ⁊ ad iuuamẽtũ laboris vel ad exercitiũ ſapiẽtie in ipſis: vĩ ad exercitiũ virtutis: ⁊ huic ordini ſubiacet ẽt malũ: h; eni in ſe careat fine pprio: tñ in altero vtẽte malo bene multiplicẽ h; bonũ finẽ: vel patiẽtie in malis ab altero illatis vel cõpaſſionib⁹ ſup peccatores vel cautela: q: felix ẽ ille quẽ faciũt aliena pericula cautũ. Et ſic itelligit Dio⁹ q̃ malũ eſt ↄferẽs ad oĩm plenitudinẽ. Et dicit Aug⁹ q̃ deus nõ pmitteret malũ fieri ſi nõ poſſet ipo vti in bonũ: nos tñ alibi diſputabim⁹ de malo. Qd tñ obijcit de iferno. dõm q̃ infernus nõ h; ordinẽ ad nãm bene ↄſtitutã: ſ; ad nãm depratã malitia ⁊ petõ ordinat vt inſtrm iuſtitie vindicãtis. eſt eni decorus fur in patibulo. Et ſm Ambroſiũ. Iudas ſedet in iferno ſicut margarita in auro. ¶ Tertius ordo vniuerſi eſt ad deũ ſicut dicit Dio⁹. q̃ de⁹ oibus eq̃liter adeſt: ſ; nõ oĩa ſibi eq̃ual'r aſſiſtũt: eo q̃ nõ equal'r bonitates ſuas pticipãt ſeu pcipiũt. bonitates aũt ſue ſunt eẽ ⁊ viuere ⁊ cognitio ſenſibiliũ ⁊ itelligibiliũ: ⁊ entia que plura de his pcipiunt ⁊ nobiliori mõ ſunt ei ppinquiora. que vo pauciora ⁊ mõ min⁹ nobili ſũt remotiora per ↄueniẽtiã eẽntie vt exiſtẽtia tñ in vltimo gradu: exiſtẽtia aũt viua ⁊ cognitiua ⁊ imoꝛtalia in p°: exñtia aũt ⁊ viua ⁊ exñtia viua ⁊ ſentiẽtia rõnabilia moꝛtalia in medijs gradib⁹: eo q̃ ſunt cãe entitatis pricipate a p° cã: ⁊ ſunt ordinate: ita q̃ eſſe eſt p° cã que ſola influit ſup creatum ſed nulla alia ſine ipſa. viuere autẽ eſt ſecunda que nõ influit ſine pma: ſed bene influit ſine tertia: ⁊ ſic de alijs. Et hec de creaturis dicta ſufficiant.

Margin notes (left column): Ecc. cbi. 15. — Uniuerſum triplici ordine ẽ diſpoſitum.

¶ Explicit Secũda Pars Summe Alberti Magni Ratiſpanẽſ. Epĩ De homine. Accuratiſſime ⁊ ſũma cũ diligentia caſtigata per ſollertiſſimũ phm Marcuz Antoniũ Zimarã, phiam Padue publice profitentẽ, deo laus ⁊ honoꝛ adſit. Venetijs mandato ⁊ expenſis Heredum nobilis viri. D. Octauiani Scoti ciuis Modoetiẽſis: ac ſociorum: Anno a partu Virginali ſalutifero. 1519. die vltimo Septembris.

Regiſtrum

a AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR SSS TTT VVV XXX

a Duernus. HHH Quintern⁹. VVV XXX Terni.

Alij ceteri Quaterni.